Quinta Centuria
ECCLESIASTICAE
HISTORIAE, CONTINENS DE-
SCRIPTIONEM AMPLISSIMARVM RERVM IN
regno Chriſti, quæ quinto poſt eius natiuitatem ſeculo acciderunt, cum Imperium Romanum gubernarent Arcadius, Honorius, Theodoſius, Valentinianus, Martianus, Leo, Zeno: & multi præclari Doctores, inter quos ſunt Chryſoſtomus, Auguſtinus, Cyrillus, Heſychius, Iunilius, Primaſius, Eucherius, Salonius, Proſper Aquitanicus, Sedulius, Saluianus, & ſimiles, in Eccleſia Chriſti paſſim fulgerent: eodem ordine, diligentia & fide, quo ſuperiores Centuriæ, ex uetuſtis & probatis hiſtoricis, patribus, & alijs ſcriptoribus:

Partim in urbe Magdeburgica, partim in Academia Ienenſi contexta.

Acceſſit Rerum uerborumq; in hac Centuria præcipuè memorabilium, tum locorum Scripturæ explicatorum geminus INDEX.

BASILEAE, PER IOANnem *Oporinum.*

D.PROB.ROM.S.I.

BIBLIOTECA VITT. EM. ROMA

SERENISSIMO, ILLVSTRISSIMO *ET POTENTISSIMO PRINCIPI AC DOMINO, DOMINO ERICO, SVECIAE, Gottorum & Vandalorum Regi, &c. Domino ſuo clementiſsimo.*

PLVRIMA in lectione hiſtoriæ, præſertim Eccleſiæ Dei, digna obſeruatione occurrunt, inter quæ hæc non ſunt poſtrema, quòd ſemper iſta tria ſibi inuicē, & haud longo interuallo ſucceſſerūt: primùm, ingentia Dei beneficia: ſecundò, ingentia peccata ſeu cauſæ pœnarū: tertiò, ingentes pœnæ. Beneficia aūt Dei non ſunt ulla in hac uita maiora, quàm uerbi Dei patefactio, inſtauratio, illuſtratio, propagatio publica, celebris, latè diffuſa, & errorum abolitio. Peccata nulla ſunt atrociora, quàm uerbi iſtius diuini contemptus, deprauatio, corruptelarum fucatio, præſtigiatorum ſeductorumq́ꝫ ſummorum tolerantia & ueneratio, Epicureiſmus, colluſio cum impijs, perſecutio & oppreſſio uerorum doctorum, confitentium nomen Domini. Pœnæ deniqꝫ nullæ grauiores in hac quidem uita ſunt, quàm uerbum Dei dilutum philoſophia, aut humanis traditionibus & pithanologijs: præbere liberam aream corruptelis: pręmia impoſtoribus dare: occludere omnes portas confeſsioni ueritatis, ne liceat eam ut oportebat ſonare uoce & ſcriptis: tradi in reprobum ſenſum: efficacibus illuſionibus excæcari & faſcinari. Haſce pœnas comitatur idololatria, cultus ſuperſtitioſi, uarij fanatiſmi, ethnici furores. Concurrunt autem ſimul & politicæ pœnæ ac calamitates in imperijs & rebuſpublicis.

Iſtarum rerum typum, ſeu potius uiuam picturam, etiam hæc Quinta hiſtoriæ Eccleſiaſticę Centuria oculis hominum ſubijcit: Primùm enim aliquā adhuc faculam de doctrina ſua cœleſti hoc ſeculo cōſeruauit Deus paſsim in mundo, qua illuſtrauit quorundam corda, ac ueram ad ſe conuerſionem operatus eſt. Non tamē fuit æqualis illi tempori, quo ipſe filius Dei in Palæſtina uerbum cœleſte diſſeminauit, & Apoſtoli iucundiſsima Euāgelij uoce totum terrarum orbem compleuerunt. Ingens tamen clementiſsimi Dei beneficium extitit, quòd paſsim adhuc aliquos doctores, ueluti ſemen quoddam ſanctum conſeruauit, qui aliquos articulos fidei incorruptos tradiderunt.

Sed cauſæ pœnarum maximæ ſimul graſſari cœperunt, quæ calamitates unà attraxerūt. Plurimi enim miniſterio docendi in Eccleſia fungentes, Arianiſmū amplexi ſunt, & philoſophicis ratio-

nibus & perſuaſibilibus opinionibus argutijsq́ defenderunt. Alij ſecuritatem quibuſuis hæreticis permiſerunt, ita ut ueluti in naufragio dormitantes, tantum ſuæ tranquillitati & ocio conſulerent: non confutarent præſtigiatores, non monerent apertè de cauendis lupis, prorſus ac ſi ocioſi tantū ſpectatores alienæ actionis aut fabulæ in theatro conſediſſent. Alij uiribus, uirtutibus ac operibus humanis nimium tribuentes, originalem corruptionem, iuſticiamq́ fidei fœdè obſcurarunt: ut Chryſoſtomus, & reliqui: idq́ decepti philoſophicis quibuſdā ſomnijs. Nimium etiā cultibus humanis frena laxarunt, præpoſtera quadam admiratione ſanctitatis ſponte ſuſceptæ: ut quòd in deſertis aliqui uitā agerent, repudiarent diuitias & coniugia.

Imperatores autem & magiſtratus politici paſsim non magna cura Eccleſiarum afficiebantur. Arianis conniuebant, imò etiam fouebant doctores falſos, ſtudio (ut falſò putabant) pacis externæ, utq́ aliquanto quietius imperitarent. Veros autē, graues & conſtantes uerbi Dei miniſtros, tanquam homines inquietos ac ambitioſos, rixandiq́ & omnia turbandi cupidiſsimos, oderant, perſequebantur, opprimebant, dabant ſeſe curis & uoluptatibus huius uitæ. Populus autem ipſe paſsim mores ſuorum magiſtratuum imitabantur: ſicut nimium uerè dicitur,

Scilicet in uulgus manant exempla regentum.

Nam ſecuritati, auariciæ & uarijs huius uitæ uanitatibus indulgebant, aureſq́ prurientes & promptas habebant ad nouas præſtigias, & falſos doctores: admirabantur exercitia monachorum & ſimiles ineptias. prorſusq́ ille triſtiſsimus ſtatus inualeſcebat, de quo ſæpe Prophetæ grauiſsimè queruntur, dicentes: Sicut populus, ſic ſacerdos, & econtrà.

Hæc peccata præſentes eueſtigiò pœnæ inſequebantur, tū ſpirituales, tum corporales. Nam præter uarias hæreſes, quæ paſsim magna fertilitate proueniebant, ut ex Capite Quintò huius hiſtoriæ uidere eſt: etiam ab ijs qui pro ueris doctoribus haberi uolebant, quiq́ cæteris nonnihil ſaniores uidebantur & erant, doctrina cœleſtis in pluribus articulis uel tenebris aſperſa, uel etiam penitùs deprauata eſt.

De libero arbitrio, ſeu uiribus hominis nondū renati, plurimi ſenſerunt, aliquam eſſe hominis animalis ſynergiam ſeu cooperationem contra uerbum Dei: quod diſertè teſtatur, animalē ſeu ueterem hominem non intelligere, non percipere, nō uelle, non perficere ea quæ ſunt Dei: imò ſenſus in homine præcipuos eſſe inimicos Deo, repugnare legi Dei. Auguſtinus & Proſper huic ſententiæ acriter ſunt reluctati, ſed parum apud alios obtinuerunt. Fons eius rei fuit, quòd peccatum originis nimis tenuiter & frigidè explicarunt,

plicarunt. Nam immotum eſt axioma: Quod in loco de peccatò originis homini adimitur, id in loco de libero arbitrio nō poteſt ei attribui. Extenuatis igitur effectib. & damnis peccati originis, id quod audacter & ſine fronte omnes Synergiſtæ factitant, prouenit ille fructus, ut nōdum renatæ uoluntati hominis, contra manifeſta Scripturę ſanctę teſtimonia, tribuatur in reb. diuinis operatio & cooperatio: & ſic non in Domino ſolùm, ſed etiam in nobis ipſis gloriemur, tanquam non omnia ab ipſo acceperimus, ſed etiam antè domi habuerimus, & inde Deo aliquid prius dederimus. Rom. 11. Vnde illæ præparationes ad gratiam ſcaturiunt, & facere quod in ſe eſt, ſeu meritum congrui.

Legis diuinæ cultus traditionibus humanis obruebantur. Nā in admiratione erant uariæ ἐθελοθρησκείαι, ſeceſsiones ab hominibus, ſpontanea ieiunia, afflictiones corporis. Paſsim enim monaſteria & Eremitarum cellæ ſurgebant: & habebant præcones Auguſtinum, Chryſoſtomum, & alios præſtantiſsimos uiros.

Hinc etiam ſummus fidei articulus de gratuita remiſsione peccatorū per fidem in Chriſtū, obſcurari & uitiari cœpit. Etſi enim interdum aſſeuerant, ſola nos fide in Chriſtum iuſtificari: tamen ſubinde operà immiſcent, & eis iuſtificationem ſiue partialiter, ſiue formaliter, ſiue denicꝫ totaliter adſcribunt. cuius rei teſtimonia in Quarto capite plurima recitantur.

Doctrina etiam de bonis operibus uariè eſt corrupta. Nam electicios cultus plericꝫ operibus Decalogi prætulerunt. Deinde cū ignominia & iniuria meriti Chriſti eis ſalutem tribuerunt, contra ſcripta Prophetarum & Apoſtolorū. Inde eſt, quòd de pœnitentia ſeu cōuerſione ad Deum obſcurius etiā ſcripſerint. Quid enim lucis retineretur hac in parte, obſcuratis quatuor illis locis, de uiribus hominis poſt lapſum, de lege, de iuſtificatione, de bonis operibus, ex quibus doctrina de pœnitentia ueluti ex fonte ſcaturit?

Natiua etiam de Sacramentis ſententia, phraſibus ex ueteri Teſtamento detortis, cœpit obſcurari.

Cœpit quocꝫ lux inuocatiōis uerę obtenebreſcere. Quid enim is aliunde ſolicitè mendicaret, qui domi ſe diuitem eſſe ſomniaret? Deinde etiam ideo, quia defunctorum hominum meritis & uenerationi nimium uendicaretur. Et exurgit hoc ſeculo cultus reliquiarum, non neceſſariæ templorum extructiones, curſitationes ad fruſtula de ſanctis, ut uulgò putabantur.

Hiſce igitur pręcipuis capitibus adulteratis, facile eſt cogitare, in reliquis quocꝫ partibus doctrinæ cœleſtis ſinceritatē eſſe multipliciter uitiatam.

Acceſsit porrò ad iſtas doctrinæ tenebras, externa quædam regni Chriſti turbatio. Nam nō ſolùm paſsim epiſcopi ambitione

& liuore inter ſe confligebant, ſed in primis Romani epiſcopi (id quod atro calculo meritò notandum eſt) non tantum cupidè, ſed etiam impudenter ſemina ſui primatus ſeu eminentiæ ſuper alias orbis Eccleſias iecerunt. Quomodo autem in cōcilijs Africanis ca de re ſit diſceptatum, è Capite de Synodis patebit: hic enim nimis prolixum foret recenſere. Illud tamen prætereundum non eſt, quòd etſi Africani mediocriter nefarijs & impijs conatibus Romanorum epiſcoporum reluctati ſunt: tamen ſicut aliàs mirabili Dei iudicio fierit ſolet, ut pœnis ingruētib. nullo cōſilio, nullis machinis reſiſti eis poſsit: ita cœperat iā ira Dei iuſta propter peccata exardeſcere, ut plus ſatis ille Antichriſtus Romanus obtineret.

Spiritualibus pœnis calamitates politicæ reſpondebant. Nam uix ullo unquam tempore imperium Romanū tantopere eſt fractum, debilitatum, & propemodum deſtructum, ut hoc ipſo ſeculo. Nullus enim huius ætatis Imperator eximia uirtute ad tuendam imperij Romani maieſtatem & amplitudinem prǽditus fuit. Tantum uerò ſuæ tranquillitati & uoluptatibus operam dantes, ante ſuos oculos, ueluti attoniti, ſurdi, claudi, manci, conſpexerūt turbas dari, auferri regna opulentiſsima, graſſari barbaras & immanes gentes. Hac enim ignauia multi ſtrenui uiri, ut Rufinus, Stilico & alij, excitati, imperiū affectauerūt: Vandali, Gotthi, Hunni, Heruli, Sueui, Alemani & aliæ gentes, non modò Galliam, Hiſpaniam, Africam auulſerunt à Romano imperio, ſed etiam in ipſam Italiam, Romanorum Imperatorum aulam, ſedes ſuas poſuerunt. Ac ſanè memoria dignum eſt, quòd hac ætate præter alios plurimos, faſces Imperij arripiētes, etiam Auguſtulus quidam in Occidente gubernationem ſuſcipiens, mox ſeſe ipſum metu hoſtiū abdicauit, ſummamq́ue rei Odoacro Rugorum regi cōceſsit, fataliter nomine ipſo ſummam Imperij Romani ruinam (quod Auguſto regnante excreuerat, & in hoc Auguſtulo ueluti marceſcebat & extinguebatur) portendente. Neq; ante Caroli Magni tempora aliqua certa forma eius regni potuit recuperari, aut inſtaurari.

Roma olim caput ac domina mundi, iam ſedes Antichriſti facta, hoc tempore ter capta & direpta eſt, ſingulari Dei cōſilio. Primùm ab Alarico Veſtgotthorū rege, anno Domini 412. Deinde, cum adhuc pateret, ab Athaulpho, ſeu Adolpho, ſucceſſore Alarici: qui, quod reliquum prædæ manſerat, abſtulit. Tertiò, Genſericus ex Africa ab Eudoxia Auguſta contra Maximum euocatus, Roma capta & expoliata, in Africam redit. Voluit autem proculdubio hac toties iterata pœna Deus Romanos, de nefarijs epiſcoporum ſuorum machinationibus commonefacere. Sed fruſtra hæc fiunt omnia, nemine habente aures ad audiendum, oculos ad uidendū, aut cor ad intelligendū. Tempus enim iræ Dei aderat,

quo

quo Antichriſtus debebat creſcere in loco ſancto: ut ingratiſsimus hic mundus ſuæ ſtulticiæ,contemptus & malitiæ,contra reuelatam Dei uoluntatem,religionemq́;,digna præmia ferret.

Germani quoq;, Saxones,Britanni & aliæ regiones,ſuas pœnas experti ſunt,mutatis ſubinde regibus.

Profani autem homines,caſu quodam fortuito eiuſmodi uariationes,mutationesq́; rerum accidere autumant. Sed Spiritus ſanctus inquit:Per me reges regnant. Itaq; Dei hoc opus eſt,qui pro ſuo iuſtiſsimo iudicio,propter uerbi, cultus ac gloriæ ſuæ neglectum,fornicationes cum impijs,& cothurnos religionum mirabiles,pœnas infligit ſpirituales & corporales: ſicuti in Prophetarũ & Apoſtolorum ſcriptis ſæpius grauiſsimè Deus minatur.

Atqui iſthæc omnia maiorem, eumq́; neceſſarium uſum præbent,ſi ad noſtra tempora applicentur. Primùm enim, nullo unquã tempore,poſt Apoſtolos,doctrina cœleſtis tã clarè & perſpicuè in omnibus articulis fidei effulſit ac ſonuit,atq; hac noſtra ætate.Dilucidè enim Antichriſtus cũ ſua idololatria,præſtigijs & technis omnibus,toti orbi uoce & ſcriptis publicè monſtratus eſt, & innotuit:quin & facto ipſo uis potentiaq́; eius diuinitùs imminuta eſt. Deinde rectè, ſolidè, perſpicuè homines ſunt edocti de peccato,de lege,de ſuis uiribus in rebus diuinis & carnalibus, de diſcrimine Legis & Euangelij,de gratuita per Chriſtum iuſtificatione,ſola fide accipiẽda,de bonis operibus à Deo pręceptis pręſtandis,de uanitate & ſuperſtitione cultuum propria temeritate ſuſceptorum:ut ſunt,cœlibatus contra diuinitùs inditam naturã, monachatus,canonicatus,peregrinationes ad reliquias ſanctorũ: item de uera Dei inuocatione per unicum mediatorem IESVM CHRISTVM, & de horrenda idololatria ac adoratione ſtatuarũ & defunctarum creaturarum: de uero, legitimo ac ſalutari Sacramentorum uſu,profligatis ineptijs, prophanationibus & corruptelis Papiſticis:de pœnitentia ſeu cõuerſione ad Deum ſalutari, repudiata conſcientiarum carnificina:de ſatisfactionibus: de magiſtratuum dignitate,neceſsitate,officio:deq; ſubditorum debita obedientia:de libertate in ceremonijs abolitis,ſuperſtitioſis & nõ neceſſarijs,& ſimilibus capitibus:de quibus libri plurimorũ optimè ſcripti,in luce uerſantur,& ad æternam memoriã,utilitatemq́; propagantur. Hæc Dei beneficia,quia per ea Deus miſeros homines regenerat,iuſticiã,Spiritum ſanctũ,uitam & ſalutem æternam benignè impertit,ſunt reuera,cõprobanteq́; omniũ piorum iudicio,ampliſsima & maxima. Quid enim uniuerſa huius mundi bona ulli homini proderunt,qui Deum ignorat, manet in peccatis,eſt mancipium diaboli,& filius iræ Dei & æternæ damnationis? Largitur aũt illa ſumma bona Deus non ex merito ullorum

 hominum,

hominum,quia omnes ex æquo erant immerſi in impietates ac tenebras Ægyptias Antichriſti:omnes ex æquo ſunt peccatores,carentes gloria Dei,hoc eſt legis impletione & uita æterna, Rom.3. Sed ex mera,immēſa,gratuita miſericordia,qua ſibi colligit & ſanctificat cœtum,à quo in hac & ęterna uita iuxta uerbum à ſe reuelatum cognoſcatur & celebretur.

Sed quali,proh dolor,& quàm horrenda ingratitudine nos homines iſta ingentia omnipotētis Dei beneficia excipimus? Quàm enim tetra peccata,ſcelera,flagitia in orbe Chriſtiano nunc ſimul inundāt? Cohorreſcimus ſanè iſta referre:aliquid tamē de eis breuiter attingēdū eſt,ut fons & origo pœnarū cōſideret,quò,ſi poſſibile eſt,ad cor reuertamur,& imminentē irā effugere diſcamus.

Etſi ſunt aliqui adhuc doctores Eccleſiæ Dei in uarijs locis diſperſi,qui ex peculiari Dei miſericordia ſinceritatem uerbi diuini tuentur,& multiplices errores in agro Domini enaſcentes,uel lāguidè ſaltem ac timidè,uel (ut nunc elegantes quidā loquuntur) modeſtè taxant,peccata etiam tetra hominū in hac mundi ſentina uiuentiū reprehendunt: tamen ij non tantum à filijs huius ſeculi, quibus hoc ſolenne eſt,ſed etiā à proprijs ſynergis,à confratribus irridentur,moleſtantur,affliguntur, debilitantur & franguntur, dum eos Stoicos & ſeditioſos proclamant,dum ſeditionis & hæreſium crimina impingunt,dum deſperantes de ſuæ cauſæ bonitate & gladio ſpiritus ſolicitant & inſtigant potentiores, ut eiuſmodi uoces,ueluti in deſerto clamantes,ſua autoritate,quin & cruentis gladijs compeſcāt. Quo quidem bello nihil triſtius,nihil peſtilentius,longo iam tempore uidet Eccleſia Dei.

Deinde nōdū quieſcūt illa tetra peccata,quę tēpore INTERIM, inclinationibus ad Antichriſtū,ſpiritu oris Domini patefactū,& cōformationib.in doctrina & ceremonijs cū eo, perpetrata ſunt.

Graue dictum in Eſaia extat:Peccatū ſuum ſicut Sodoma prædicauerunt,nec erubuerunt.Id nunc etiam in multis uidemus fieri,qui ſcientes,uidentes,uolentes, corruptelas & lapſus atroces palliant,imò pro optimis operib.defenſant. Atq; ita omni poſteritati laqueum,ſcandalaq; in ſimile exitiū ruendi relinquūt. Multi ceſſerunt Antichriſto,eum eſſe Oecumenicum:& iſti arctolyco eiusq; catulis iuriſdictionem paradiſi,hoc eſt Eccleſiæ Chriſti repurgatæ,reſtituendam eſſe. Sunt qui hoc peccatum meretricia prorſus fronte,Iuriſticis formulis defendant.

Ceſsio facta eſt in articulo de libero arbitrio,in gratiam Papiſtarum:quaſi homo non regeneratus,poſsit in cōuerſione ad Deum cooperari. Ceſsio facta eſt,quòd principaliter fide iuſtificemur: quòd de particula Sola,in iſta propoſitione, Sola fide iuſtificamur,nō ſit pugnandū coram Antichriſti ſocijs. Ceſsio facta eſt,

quòd

quòd bona opera ſint ad ſalutem ſeu iuſticiam neceſſaria, & quòd impoſsibile ſit abſq; bonis operibus ſaluū ſeu iuſtū fieri. Ceſsio facta eſt, quòd in ceremonijs uiua Antichriſti larua ſit recipienda tantum ut crux auertatur. Sed non eſt noſtri inſtituti, hoc loco cō memorare omnia.

Tacemus interea alias ſectas paſsim ſæuientes, Anabaptiſtas, Antinomos, & ſimiles.

Tanta autem arrogantia, tantus liuor, iam paſsim multos Eccleſiæ miniſtros inuadit & occupat, ut ſalutaria conſilia ad amouenda eiuſmodi peccata & iram Dei, non modò ipſi non cogitent: ſed etiam humiliter, modeſte'ue ab alijs indicata, ueluti inſani prorſus repudient: imò etiā Magiſtratus, ne Synodos diſputationesq; ex uerbo Dei indicant, aut patiantur fieri congreſſus, quanto poſſunt ſtudio dehortantur. Interea uerò ipſi uenenatas linguas & calamos ſtringunt cōtra omnes: corruptelas quantumuis iuſtè, ſolidè, piè reprehendentes, affingunt eis errores, quos uel ipſimet ſomniant, uel ex malis ſpiritibus obſcuro rumore acceperunt: iuuentuti à teneris annis odium rectè ſentiētium, ſummo ardentiſsimoq; ſtudio inſtillant, ne unquam ueritatem ex eorū ſcriptis ſcrutentur. Multi uerò ita ſeſe ignauiæ, & turpi inertiq; ocio totos quaſi deuouent, ut prorſus contradicentes nullos uelint arguere, nullum'ue quantumuis noxium lupum allatrare, facti prorſus canes muti, & cymbulam Chriſti in medio ſalo fluctuantem & pereuntem relinquant. Quantum uerò ſcelus eſt, in medio domus Domini incendio, aut in naufragio altum ſomnum ſtertere? Perit iam, idq; repentè, ueritas patefacta. Philoſophia, Papiſmus, & innumeræ ſectæ in templo Dei longè lateq; primam cathedrā occupant: & tamen etiam ipſi præcones uerbi Dei clamant, Pax pax, nihil periculi uſpiam eſt. O' paſtores mortuos, nō mutos: O' gregem Chriſti miſerum, qui talibus paſtoribus paſcitur. Quid dicet Archipaſtor noſter, iam iam cum maieſtate & exercitu angelorum adfuturus?

Quid uerò amplius fit? Qui ingenioſi, & pacis publicæq; tranquillitatis cupidi præ cęteris uideri cupiunt, conciliationes & cothurnos religionum affabrè & concinnè excogitant: proponunt ἐκμυνσίας, & eas quidem tales, ut nō modò ueritas & mendacium æquale teſtimonium accipiat, ſed mendacio pluſculum ſuffragij quàm miſeræ & contemptæ ueritati uendicetur. Is enim huius infelicis, aut potius peruerſi mundi curſus eſt, quòd magnę quidem autoritatis & doctrinæ uiri, non aliter quàm ſemidei & quædam idola colantur, piſcatores uerò & fabri ex alto deſpiciantur. Magnis uiris ſemper putamus aliquid licere, aliquid eis condonandū eſſe, etiam in rebus illis diuinis: inferioribus uerò contrà, etiā cum

ueritate aliquid ignominię deuorãdum, dãniq́ perpetiẽdum eſſe.

Tranſimus hoc in loco extremam & deplorãdam pertinaciam Pontificiorum, qui in tanta luce uerbi diuini cõtra ſuam conſcientiam, in manifeſtis idololatrijs perſeuerãt, ueritatemq́ palpatam furenter condemnant & perſequuntur.

Magiſtratus autem politici, qui Euangelio Chriſti nomen dederunt, plurimis in locis præſtigiatoribus & corruptelis locum, dignitatem, præmia præbent: quos etiam ideo eo magis complectuntur, quòd eos ſibi promptius ſeruire, cõniuere & adulari cernunt, cõfeſſoribus ueritatis os obſtruũt, pennas excutiunt, libros ne typis excudantur uetant: adulteratoribus autem ueritatis, uox libera eſt, prælà laborant, & omnes ſpiritus maligni, eorumq́ organa, ut quàm latiſsimè diſpergantur peſtiferi illi libri, inſeruiunt. Filij huius ſeculi audaciſsimè formas religionum ex ſuo cerebro fundunt, & formulas præſcribunt, quas miniſtris uerbi Dei imperioſè obtrudunt. In eas enim anguſtias iam Eccleſia Dei, proh nefas, redigitur, dormitantibus paſtoribus, paſsim etiam prodentibus, & ſponte tradentibus ſuum miniſterium politicis uiris, ut nõ rarò tumidi rabulæ quidam forenſes, ſeſe non intra ſepta ſua rerũ mundanarum continentes, alijq́ res ad paſtorum officia pertinentes nefariè & impiè ad ſe rapiãt. Et planè ſicut olim Pontificij proceres in Eccleſia, ſceleratè regna huius mundi inuaſerunt: ita nunc uiciſsim politici, illotis quaſi manibus in gubernationem illam ſpiritualem uerorum miniſtrorum uerbi Dei, legitimeq́ ſuo officio fungentium irrumpunt, ſeq́ utroq́ gladio inſtar Antichriſti accingunt, cum nec unum quidem ſuum rectè adminiſtrare norint.

Quæ igitur nunc pœnæ ex iſtis ſtagnis exundant? Nullæ'ne in conſpectu uerſantur? Imò plures, quàm à nobis conſiderari poſſunt. Nam primùm paſsim religio diluitur corruptelis Papiſticis, & alijs. Deinde extinguitur zelus pro pietate: quia ſcilicet putatur adiaphoron eſſe, papiſticas phraſes & ceremoniarũ lernã accipere. Tertiò, multi deficiũt, qui prorſus diabolica immanitate ueritatem perſequuntur: ut Staphylus, ut miſer Stephanus Gryllus qui ſe Agricolã uocat, &c. eiuſmodi enim fœtus excubat & producit Adiaphoriſmus. Quartò, Papiſtæ, & alij ſectarij omnia longè lateq́ occupant & uaſtant, quia Adiaphoriſmus ſuo pallio iſta omnia complectitur, philoſophia ſuis principijs ornat. Iuuentus neq́ diſcit fundamenta religionis, neq́ aliàs ueritatem curat: imò eam nunquam auditam Cainico planè furore infeſtat, blaſphemat, lacerat & perſequitur. Quid igitur reſtat, niſi extrema abolitio ueræ religionis & uerbi diuini, ſicut olim fuit ſub Papatu? Filius enim Dei prædixit, ſeſe uix eſſe fidem in terris in ſuo aduentu reperturum.

Politiæ uerò, an non ubiq; ferè nutant, ac ruinam minitantur? diſſenſiones pernicioſæ ubiq; regnant? eſt filius contra patrem, filia contra matrem, frater contra fratrem, amicus cõtra amicum. Turca præ foribus noſtris, rebus uitæq; noſtræ inhiat. Moſchus de Liuonienſibus pœnas tãquam flagellum Dei exigit, eaſdemq; toti Germaniæ minatur. Aſtra, aer, terra, mare, arbores, beſtię, abortus in hominibus, pœnas inſtantes præſagiunt: quę quidẽ prodigia omnia propter frequentiam contumelioſe faſtidimus, & ſuperbè Epicureeq; contemnimus. Creſcit effrenis quælibet agendi licentia, auaricia, luxus, uoluptates.

Hæc uerò omnia & pœnę ſunt, & alias plures ſine omni dubio portendunt & afferent.

Sed dicet aliquis: Quorſum iſta tam longa & moleſta narratio, Rex ſereniſsime & potentiſsime? Paucis id adijciemus. Nobis quidem ipſis nihil eſt acerbius aſpectu & meditatione tam triſtiũ rerum: ſed neceſſe fuit nobis uſum & applicationem hiſtoriarum ueluti digito demonſtrare: deinde quia ſcimus Regiam tuam Maieſtatem ſeriò affici Eccleſię Chriſti calamitatibus, putauimus M. Tuam non indignè laturam, ſi de communibus calamitatibus noſtrum dolorem teſtaremur. Tertiò, T. R. M. quantis poſſumus precibus ſupplicamus, ut de ſalutaribus remedijs, quibus iræ Dei & tanto pœnarum diluuio maturè ſuccurratur, cogitet. Caput autem iſtius remedij foret, ut Chriſtiani orbis Reges, Principes, & Reſpublicę, ſeriò atq; in tempore, priuſquam pars ſincera in totum traheretur, piarum Eccleſiarum doctores alioſq; pios uiros politicos cõgregarent, ut illi auditis utriuſq; partis ſententijs, perueſtigataq; ſumma diligentia ex uerbo Dei ueritate, corruptelas abolerent, & ſcandala data de medio tollerent. Dum enim corruptelæ adhuc uigent, ira Dei & pœnę nequaquam ceſſabunt. Non decipiet ille cœleſtis Rex ullius hominis diſsimulationibus, amneſtijs, pigmentis, præſtigijs aut Rabinico faſtu. Quin potius ita irritabitur, ut exardeſcat ueluti ignis ira furorq; ipſius.

Præterea cum ſe iam hic mundus ad occaſum ruinamq; inclinet, ac uox Euangelij uideatur in Septentrionales regiones proficiſci, & ueluti in exilium pelli: agnoſcet ſine dubio R. T. M. hoc ingens Dei beneficium: & uiciſsim Deo ſuo id honoris exhibebit, ut de tantis rebus cum alijs, quibus Deus Imperia huius mundi demandauit, grauiter deliberet, ne corruptelæ in ea loca perferantur, quibuſcunq; tandẽ artibus pingantur, uel autoritatibus, proſopolepſijſq; ornentur ac defendantur.

Hunc autem librum, res maximas Eccleſiæ Dei continentem, T. R. M. inſcribere uoluimus, ut teſtaremur, nos R. T. M. uenerari propter inſignem pietatem, qua Eccleſiam in ſuis regnis fouet & ornat,

& ornat. Nouit T.M. hunc eſſe unicum hominis finem, iuxta primum Decalogi præceptum, Deum uerum cognoſcere & celebrare: eum ſi ignorat homo, non modò beſtijs, ſed cacodæmoni Deũ blaſphemanti ſimilis eſt. Non tantum per Deum Reges regnant, ſed etiam propter Deum, ſicut ſuauiſsimè concionatur Rex potẽtiſsimus & ſanctiſsimus Dauid: Et nunc Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram: Oſculamini filium, &c. Eſaias uerò inquit, Reges eſſe nutricios Eccleſiæ. Inter eos autem T. quoque M. eſſe non dubitamus. Petimus igitur quanta poſſumus ſubiectione, ut R.T.M. hunc noſtrum laborem, difficilem certè, & maximos ſumptus requirẽtem, ut omnes pij facilè iudicare poſſunt, ſed (ut ſperamus) Eccleſiæ Chriſti ſalutarem, ſereno uultu accipiat, & iſtos pios conatus adiuuet. Non ignoramus quidem, ſolere interdum etiam optimorum animos, calumniatorum uirulentas linguas perturbare, & à fauore eiuſmodi piorũ neceſſariorum ac utilium laborum auertere. Verùm nos ſperamus, R.T.M. non ex maleuolorum ſermonibus, ſed ex rebus ipſis, hoc in libro ordine perſpicuo expoſitis, iudicium facturam eſſe. Nos autẽ tantum de fide & diligentia mediocri dicere poſſumus, quam adhibemus cum alijs bonis uiris: ſicut in hac Centuria, in quibuſdã nos adiuuit M. PANCRATIUS Veltbeck, cuius honoris gratia hic mentionem facimus. Bene ualeat R.T.M. Ienæ, Anno Domini 1562.

R. T. M.

Add.

Matthias Flacius Illyricus.
Iohannes Uuigandus.
Matthæus Iudex.

Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Centuriæ Quintæ

CAPVT I.

QVINTAM nunc Centuriá, ſeu quintum ſeculum poſt natiuitatem Domini noſtri IESV CHRISTI, iuuãte Deo ordimur: in quo hiſtoriam Eccleſiæ Chriſti ſub Arcadio, Honorio, Theodoſio iuniore, Martiano, Leone, Zenone Imperatoribus cõprehendere, quãto poterimus ſtudio & diligentia conabimur: eandem planè rationẽ, quam in præmiſsis obſeruauimus, ſequentes. Retinuit autem hæc ætas aliquid adhuc de flore prioris ſeculi. Paſsim enim toto terrarũ orbe aliquæ fuerunt Chriſti eccleſiæ, alibi magis, alibi minus tamen illuſtres, uel etiam puræ.

Etſi autem per quoſdam mediocres Imperatores aliqua ſalutaris pax eccleſijs donabatur: tamen ſubinde aulicæ furiæ, & zizania paſsim in agro Domini germinantia, perſecutiones & clades quaſdam tùm doctoribus ſyncerioribus, tùm alijs quoq; ueræ confeſsioni adiunctis attulerunt.

Præterea barbaræ, Vandalicæ & aliæ gentes, partim adhuc gentiliſmo deditæ, partim Arianiſmo & alijs erroribus infectæ, quę ſeſe in Africam, aliasq; orbis partes magna frequentia & immanitate effuderunt, hoc ſeculo crudeliter in doctrinã Chriſti, & omnes conſtantes pietatis ſectatores ſæuierunt: Deus tamen mirabili clementia & potentia ſuos confeſſores non modò excitauit, ſed etiam aliquos protexit & conſeruauit, perſecutores etiam iuſtis pœnis affecit: idq;, ut ea ratione demonſtraret, ſeſe potentiorem eſſe Diabolis, & omnibus ipſorum mancipijs.

Exortæ ſunt hoc ſeculo etiam nouę quędam hæreſes, præter eas quæ ex priori ſeculo adhuc quibuſdam in locis manſerunt reliquæ. Nam Pelagius immodicis laudibus uim liberi arbitrij ſeu uirium humanarum extulit, quaſi homo ſua quadã naturali potentia, abſq; gratia diuina poſsit ſe ad Deũ cõuertere: & alij alio modo eam ſententiã, ut fit, uel lenierunt, uel exaſperarunt. Neſtorius uerò, & Eutyches, naturas in Chriſto oppugnauerunt. Iſtis turbantibus, alij quoque ſtulta quadam ambitione, aut furore potius, alia rerum portenta protulerunt.

In primis uerò hoc obſeruatione digniſsimum eſt, quòd ſpiritus Antichriſti hoc ſeculo per epiſcopos quoſdam Romanos prima ſemina ſui primatus & excellentiæ ſupra omnes alios eccleſię Chriſti epiſcopos, impudenter ſatis ſparſit. Etſi enim uigiles quidam, acres & ſtrenui, machinationea in tetro quodã facinore (nempe quòd Romani præſules Nicena ſtatuta nefariè corrumpebant) quaſi auribus lupum deprehẽdiſſent, & quædam oppoſuiſſent, quibus ambitioſam iſtam & ſceleratam poſtulationem retundebant: tamen plus nimio conceſſum eſt, ut uerè in hoc ſeculo Antichriſtus quaſi intra uiſcera receptus uideatur, qui poſteriori ſeculo ueluti maturus fœtus eſt editus.

Hęc breuiter monemus, ut lector ampliſſimas res, quæ in hac Centuria recitantur, maiori cupiditate & attentione cognoſcat & obſeruet. Iam igitur uſitato ordine ſingula, fauente ac benedicente Deo, commẽmorabimus.

CAPVT II.

DE LOCO ET PROPAGAtione *Eccleſiæ.*

ECCLESIAM CHRISTI per totum terrarũ orbem, etiam hac ætate diffuſam fuiſſe, pluribus in locis Auguſtinus teſtatur: ut de Ciuitate Dei libro decimonono, capite uiceſimoſecundo: & epiſtola ad Caſulanum, & epiſtola ad Bonifacium ſcitum militarem. In libro uerò de Natura & gratia, capite ſecundo, expreſſè dicit: Paucißimæ ſunt adhuc gentes, quibus nondum fuerit prædicatum Euangelium. Huic adſtipulatur & Chryſoſtomus: Nunc, inquit, Dei gratia ubicunq; terrarum fideles. Quis enim manſit ethnicus reliquus? Nullum equidem opinor: ita omnes attraximus, & nobis conciliauimus. in Actis Apoſtolicis quarto capite, Homelia decima. Et ſanè Auguſtinus etiam nominatim meminit eccleſiarum Orientalium & Occidentalium aliquoties, præſertim in epiſtola decimanona ad Hieronymum. Et Eucherius Lugdunenſis epiſcopus, huius rei ualde illuſtre habet teſtimonium, in epi-

ſtola parænetica ad Valetianum cognatum ſuum: Inde eſt, quòd nunc terra à Solis ortu & occaſu, ab Aquilone & mari, Chriſtum reſonat, quòd ad uitam omnia mundi latera concurrũt, dum fidem Thrax, fidem Libys, fidem Syrus, fidem receptat Hiſpanus.

DE ECCLESIIS PER *Aſiam.*

Hieroſolymę adhuc fuit Eccleſia Chriſti, ſicut eius fit mentio apud Socratẽ libro ſeptimo, capite triceſimoquarto: Euagrius libro primo, capite decimo: item capite quarto, & decimoſexto.

Manſit & Cæſareę Paleſtinæ Eccleſia, ubi epiſcopus Gelaſius, Eunomij ſucceſſor, claruit: ut teſtatur Bergomenſis in Honorio Imperatore. Idem dicit Sabellicus libro primo, enumeratione octaua: & Petri Maiumæ Gazęorum epiſcopi meminit Euagrius libro ſecundo, capite quinto.

Bethlehem etiam Eccleſiæ hoſpitiũ fuit. nam inde S. Hieronymus ad S. Auguſtinum ſuas miſit literas: quemadmodum ex Auguſtino uidere licet, epiſtola uiceſimaquarta.

Ioppe Eccleſiæ domicilium fuit. Euagrius libro tertio, capite ſexto.

Cõnciliorum ſanè hiſtoria annotauit etiam multorum aliorum Paleſtinæ locorũ nomina, quorum Eccleſiæ ſuos, cum Hieroſolymorum metropolitano, epiſcopos ad celeberrimam illam Chalcedonenſem Synodum miſerunt: utpote Aſcalonæ, Archelaidis, Eluzæ, Zoaræ, Gadaræ, Lyddę, Azoti, Iamniæ. Sic Orizæ, item Tiberiadis, Sebaſtæ, Antipatridis, Libiadis, Paleſtinæ ciuitatis, epiſcopi enumerantur in Catalogo Synodi dictæ Prædatoriæ, Epheſinæ, in actis Chalcedonẽſis Concilij ſub Leone, primo Conciliorum tomo. Et ad uniuerſos Paleſtinę epiſcopos, extat epiſtola Leonis, quę eſt octuageſimaprima, in primo Conciliorum tomo, inter decreta Leonis.

Nec Arabia hac tempeſtate Eccleſijs caruit. Chryſoſtomus enim cum in exiliũ abduceretur, ex urbe Nicæa miſsis literis ad quendam Conſtantium presbyterum, meminit Eccleſiarum Arabiæ: Nicephorus libro decimotertio, capite uiceſimoſeptimo. Sed & in Catalogo epiſcoporum qui Chalcedonenſi Synodo interfuerunt, recenſetur Boſtrenẽſis epiſcopus. Itẽ in eodẽ Cõcilio, actione ſeptima, duæ Phœniciæ & Arabiæ ſimul rediguntur ſub gubernationem Antiochenſis epiſcopi.

Sarracenorum quoque epiſcopi ad Epheſinum Concilium euntis, mentionem facit Nicephorus libro decimoquarto, capite triceſimoquarto. Et Saracenorum epiſcopos actioni aduerſus Eutychen Conſtantinopoli adfuiſſe, ſcribitur in primo Conciliorum tomo, in actis Cõcilij Chalcedonenſis, ſub Leone primo.

Syria hoc ſeculo tum frequentes, tum inſignes eccleſias habuit: inter quas Antiochia uel ob id etiã magis eſt celebris, quòd in ea presbyterum Iohannes Chryſoſtomus egit: Sozomenus libro octauo, capite ſecundo. Meminit & Theodorus libro primo Collectaneorum, Martyrij epiſcopi Antiochenorum. Epiphaniæ ſecundæ Syrię urbis epiſcopus conſedit in Antiocheno Concilio: ut in decimaquarta actione Chalcedonenſis Synodi annotatũ eſt, in primo tomo Conciliorum.

Fuit & Scythopoli eccleſia: Nicephorus libro decimoquinto, capite nono. Similiter & in Ptolemaide Phœniciæ: Sozomenus libro octauo, capite decimo: & Nicephorus capite nono, lib. decimotertio.

Laodiceæ eccleſia fuit. nam eius epiſcopi mentio eſt in mandato Orientalium ad ſuos legatos, in Concilio Epheſino ſub Celeſtino papa, primo tomo Conciliorum. Epiſcopus Palti primæ Syrię ſubſcribit damnationi Eutychis Conſtantinopoli: refertur in actis Concilij Chalcedonenſis, primo tomo Conciliorum, ſub Leone.

Habuit & plures in hac prouincia ſedes Eccleſia, ut Gabalæ: cuius epiſcopi meminit Sozomenꝰ libro octauo, capite decimo.

Berrœæ Sozomenus eodem libro, capite tertio, & cap. uiceſimo meminit. Berytanum epiſcopum nominat Euagrius libro ſecundo, capite ſecundo. Cyreſtanum epiſcopum depoſitum in Epheſina ſynodo altera, narrat idem Euagrius libro primo, capite decimo.

Apameæ, Theodorus libro primo Collectaneorum: & Bibli, Nicephorus libro decimoquarto, capite quadrageſimoſeptimo: & libro decimoſexto, capite decimo.

Samoſatæ & Hierapoli: Euagrius libro ſecundo, capite decimoſexto.

In Tyro, ubi epiſcopus Irenæus fuit: Euagrius libro primo, capite decimo. Lariſſenꝰ epiſcopus Syriæ interfuit prophano Concilio Epheſino: refertur in actis Concilij Chalcedonenſis, in primo Conciliorum tomo, ſub Leone. Interfuit & Damaſcenus, ibidẽ: item epiſcopus Seleuciæ Syriæ.

Phœnicia quoq; & ipſa Eccleſias habuit: namque eas reformaſſe Chryſoſtomus ſcribitur à Nicephoro, libro decimotertio, capite tertio. Nominatim uerò fit mentio Emiſenæ urbis, apud Bedam de Ratione temporum. Sidoniorum epiſcopus pronũciat in Chalcedonẽſi ſynodo, tertia actione, ſententiam cum alijs, aduerſus Dioſcorum: primo Concilorum tomo.

In Meſopotamia fuit eccleſia, ut patet ex Sozo-

Sozomeno libro octauo, capite decimoſexto: & Nicephoro capite decimoquarto, libro decimotertio. Fuiſſe & in Carrbis & Edeſſæ, huius prouinciæ urbibus, eccleſias, ex Euagrio & Nicephoro eſt perſpicuum, quorum uterq; iſtarũ eccleſiarũ epiſcopos depoſitos narrant. Euagrius quidem libro primo, capite decimo: Nicephorus libro decimoquarto, capite triceſimo & quadrageſimoſeptimo. Fuit & Amidæ eccleſia: Socrates lib. ſeptimo, capite uiceſimoprimo.

Conceſsit & Cilicia aliquot Chriſto hoſpitia. Siquidem Mopſueſtienſis & Tarſenſis epiſcoporum Sozomenus meminit lib. octauo, capite ſecundo.

Itenopoleos epiſcopus ſynodo Epheſinæ prædatoriæ interfuit, in actis Concilij Chalcedonenſis ſub Leone.

Epiphaniæ ſecundæ Ciliciæ epiſcopus Concilio Antiocheno interfuiſſe narratur in decimaquarta actione Concilij Chalcedonenſis, tomo primo Conciliorum.

Plurimorum Adelphiæ epiſcoporum nomina recitantur in prima actione ſynodi Chalcedonenſis, qui quartodecimanæ hæreſi ſubſcriptionibus renunciant, in primo tomo Conciliorum.

Pamphiliç depoſitum epiſcopũ, ex Concilio Epheſino conſtat, ſub Celeſtino: primo tomo Conciliorum.

Vranopoleos ciuitatis Pamphiliæ epiſcopus interfuit ſynodo Epheſinę prædatoriæ: ut memoratur in actis Concilij Chalcedonẽſis ſub Leone primo pontifice Romano, primo tomo Conciliorum.

Pergenſis, eiuſdem prouinciæ, numeratur in Catalogo epiſcoporum Epheſini primi Concilij. Similiter & Aſpendenſis.

Antiochia Piſidiæ habuit epiſcopum Cõſtantinopoli, cum aduerſum Eutychen conuentus haberetur: in actis Concilij Chalcedonenſis, primo tomo Conciliorum.

Eccleſiarum Lyciæ, libro octauo, capite ſexto meminit Sozomenus.

Myrorum Lyciæ epiſcopus, eſt unus ex ijs qui Eutychen à damnatione Flauiani Conſtantinopoli abſoluunt, in ſynodo prędatoria Epheſina: ex actis Chalcedonenſis Concilij, primo tomo.

Et in Caria Eccleſia hoſpitia habuit paſſim. ut Mileti: Socrates libro ſeptimo, capite uigeſimonono. Aphrodiſiade Magneſiæ, Parthenopoli, Stratonicę, & Nyſſæ: ut patet ex actis Concilij Chalcedonenſis.

Epheſus hoc tempore etiam illuſtris fuit, propter ſynodum uniuerſalem contra Neſtorij hęreſin ibidem coactam: de qua Socrates libro ſeptimo, capite triceſimoquarto: Euagrius lib. primo, cap. ſecundo, & deinceps. Et Philadelphiæ in Ionia, nam preſbyter eius in primo Concilio Epheſino ſub Celeſtino fuit. Quin & Smirnenſis epiſcopus, Chalcedonenſi ſynodo interfuit: ut Euagrius dicit libro ſecundo, capite decimo ſexto. Meminit huius & Zonaras tomo tertio. De Sardenſium quoque epiſcopo Euagrius ibidem meminit.

In Lydia, ut patet ex Socratis libro ſeptimo, capite uiceſimonono. & Tripoli, & Sardibus, & Trallibus, & Magneſiæ ad Sipulũ: ut conſtat ex actis ſynodi Chalcedonenſis.

Eccleſiarum Phrygiæ Sozomenus libro octauo, capite ſexto meminit. Et Pergamẽſis epiſcopus in Epheſina ſynodo fuit, ut patet ex actis Chalcedonenſis Concilij.

In Pacatianæ Phrygię urbe Synnada Theodoſius epiſcopum egit: Nicephorus lib. decimoquarto, capite undecimo. Dorylei epiſcopi meminit Euagrius libro ſecundo, capite ſecundo, & ſequentibus. Theodoſiopolitani epiſcopus eiuſdem prouinciæ recenſetur in eorum numero, qui Conſtantinopoli aduerſum Eutychen fuerant congregati: primo tomo Conciliorũ, in actis Chalcedonenſis Concilij.

Eccleſiam Chalcedonis in Bythynia celebrem reddit frequentiſsima illa ſexcentorum trigintaſex patrum Synodus, ibidem propter Neſtorianam hæreſin celebrata. Euagrius lib. 2. item Nicephorus lib. 15. capite primo, & ſequentibus.

Fuerunt huius temporis etiam plures eius prouinciæ eccleſię: ut Nicomediæ, cuius epiſcopum pulſum à Chryſoſtomo aie Sozomenus lib. 8. cap. 6. Niceæ: Euagrius lib. 2. cap. 16. in fine. Apolloniade: ut patet ex actis Concilij Chalcedonenſis.

In Helleſpõto & Cyzici: Nicephorus lib. 14. cap. 31. & Sozomenus lib. 8. cap. 24.

Ponti eccleſias reformatas à Chryſoſtomo narrat Nicephorus lib. 13. capite 3. In Paphlagonia, Claudiopoli & Pompeiopoli, fuit eccleſia: ut patet ex actis Cõcilij Chalcedonenſis.

De pleriſque aliarum prouinciarum Aſię eccleſijs, uel unius Auguſtini ſuffecerit teſtimoniũ, qui in epiſtola ad Petilianũ cap. 10. inquit: Nónne plena ſunt florentiſsimis eccleſijs omnia loca, quæ Petrus nominauit: Põtus, Galatia, Cappadocia, Aſia, Bythinia?

Et de Galatia quidem nominatim paulo antè in hũc modum locutus fuerat: Iam uero Galatia non una eccleſia eſt, ſed in ea regione innumerabiles. ibidem. Sozomenus etiam Peſinuntis epiſcopũ nominatim annotauit lib. 8. cap. 17. Ancyræ Galatiæ epiſcopus, item Trogmadorum epiſcopus, interfuere Concilio Epheſino prædatorio: recitantur in actis Concilij Chalcedonenſis, 1. tom. ſub Leone papa. Seleucia Iſau-

riæ: Euagrius libro tertio, capite octauo.

Cæſareę Cappadociæ mentio fit ab Euagrio libro ſecundo, capite quarto. Et Sebaſtopolitani epiſcopi apud eundem, capite 16. lib. eodem. Interfuit etiam Neocæſarienſis epiſcopus ſynodo Epheſinæ prædatoriæ, ut in actis Chalcedonenſis ſynodi refertur.

Fuiſſe & in Armenijs eccleſiam Chriſti, inde apparet, quòd Chryſoſtomus exul apud Cucuſum, miniſterium Euangelij obiuit: ut refert Nicephorus libro 13. capite 26. Meminit Armeniorum epiſcopi Euagrius lib. 2. cap. 16. Item Sebaſtiæ Armeniæ epiſcopus adfuit in ſynodo Epheſina prędatoria, ex Concilio Chalcedonenſi ſub Leone papa, in primo tomo Conciliorum. Meletinenſis Armeniæ epiſcopus fuit in primo Epheſino Concilio: refertur in actis Concilij Chalcedonenſis ſub Leone papa.

Arabaſsi quoque epiſcopum ponit Nicephorus Adelphium: lib. 13. cap. 26.

In Perſia & India quoque hoſpitia eccleſiæ fuiſſe, Auguſtinus docet Sermone 13. in 8. cap. ad Romanos. & epiſtola ad Vincentium de hæreſi Rogatiana ait: Etiam apud Perſas & Indos Euangelium prædicatur, ubi quidem iam diu prædicatur.

Ac de Indis etiam peculiariter loquitur Chryſoſtomus Homelia quinta in Actis Apoſtolicis, inquiens: Sed ubique circumferuntur Scripturæ: etiamſi ad Indos proficiſcaris, audies illas. Ex ſermone eiuſdem de Pentecoſte apparet, etiam inter Maſſagetas & Berbaces eccleſiæ fuiſſe loca. Hyrcanorũ epiſcopus eſt unus ex ijs qui in ſpecie palàm ſuam proprio ore edunt confeſſionem Conſtantinopoli: ut in actis Concilij Chalcedonenſis recitatur primo tomo Conciliorum, ſub Leone papa Romano.

DE ECCLESIIS PER *Africam.*

IN eccleſijs Ægypti, Alexandria etiã hoc ſeculo meritò primas retinet, propter alia quidem multa quæ in ſequentibus narrabuntur: præcipuè uerò propter ſcholam, quæ adhuc durauit, cum Hieracis ludimagiſtri fiat mentio apud Socratem lib. 7. cap. 13. & Nicephorum lib. 14. cap. 14. Maximè uerò propter miram doctorum ſeu epiſcoporũ ipſius diuerſitatem, quos habuit partim doctrina & uirtutibus inſigniter præſtantes, partim etiam impietate & flagitijs egregiè nobilitatos, ſicuti hiſtoriæ ſeries infrà oſtendet.

Peluſij eccleſiam fuiſſe, teſtatur Euagrius lib. 2. cap. 8.

In oppido Ægypti Panephyſo eccleſiam fuiſſe, teſtis eſt Caſsianus, qui ipſorum nominat epiſcopum Archebium: cap. 2. in libro collationum, undecima collatione.

In Geris, quinquaginta à Peluſio ſtadijs, Nilammon paſtor fuit: Sozomenus libro 8. capite 19.

Tripoleos quoque Ægypti prouinciæ epiſcopus, interfuit Chalcedonenſi Concilio: in primo tomo Cõciliorum, ſub Leone.

Babyloniæ, Cabaſſæ ciuitatis Arſinoitenſis, item Tanienſis, Tentyrenę, Rhinocorurenſis, Sebennitenſis.

Buſiridis epiſcopus interfuit ſynodo Epheſinæ prædatoriæ: item Cleoparridis, item Tanenſis, Zagylenſis: Onuphenſis autem, ſynodo Epheſinæ primę, refertur in actione prima ſynodi Chalcedonenſis, in primo tomo Cõciliorum. Item Pharbætenſis, itẽ Oxyrinchitanus, Aphroditanus, & alij.

Fuit etiam eccleſia in Cyrenaica. nam Cyrenẽſis ciuitatis, item Barcis epiſcopi, item Zygrenſis, fit mentio in Cõcilio Chalcedonenſi, actione prima. Fuit & Pentapoli, & in regione Auguſtali, & Arcadia & Thebaide: ut patet ex Cyrilli epiſtola ad Atticum Cõſtantinopolitanum, apud Nicephorum lib. 14. capite 27. & ex epiſtola Zenonis apud Euagrium lib. 3. cap. 14.

Fuit & Hermopoli. nam his epiſcopũ cõſtitutum Dioſcorũ, refert Sozomenus libro 8. capite 12.

Hippon, propter Auguſtinum, hac ætate clara eſt.

Carthago fuit Eccleſiæ ſedes, ut teſtatur Auguſtinus libro 2. capite 92. contra Petilianum: ubi ipſius meminit epiſcopi. Et cõtra Creſconium lib. 3. cap. 19. Idem teſtatur Victor in hiſtoria Vandalica, lib. 1.

Et Vagienſem epiſcopum nominat Auguſtinus epiſtola quinquageſima ad Bonifacium: & Vzalenſem, libro de Ciuitate Dei 22. capite 8. Et Synicenſem, in eodem loco: & Macomadienſem lib. 2. contra Creſconiũ, capite 10. Similiter & Muſtecomæ fuit Eccleſia: fuit enim ibi epiſcopus Victorianus. Auguſtinus in collatione primę diei.

Siccæ Fortunatianus epiſcopus fuit: Auguſtinus de Videndo Deo.

Apud Madaurenſes nonnulli fuerunt Chriſtiani, ut patet ex epiſtola Auguſtini quadrageſimaquarta ad Maximum grammaticum.

Sed & Victor Vandalica perſequutione nonnullorum locorum aut epiſcopos, aut alia quædam, ex quibus de Eccleſijs euidentes coniecturæ haberi poſſunt, recenſet. Teudalenſem, item Tripolitanos duos, Vicíſabratenum & Nicenſem, item Adrumentinum, epiſcopos relegatos dicit libro primo. Paulo pòſt meminit Gigitani & Sitmaritani, ſeu (ut alij) Sumaritani, epiſcoporũ. Meminit & Eugitanæ, ſeu Zeugitanæ prouinciæ

inciæ epiſcoporum. Abdiritanus epiſcopus, inter eos qui in exilium deportandi, ab eodem numeratur libro ſecundo. Nominatur & Zurinanæ, ſeu (ut alibi) Zuritanæ ſeu Azuritanę ciuitatis epiſcopus, ibidem. Vnſibilinenſis epiſcopus dicitur adeſſe conſolator exulibus in eremo.

Tuburbitanę ciuitatis ſerui cuiuſdam recitatur martyrium, libro tertio. Capſenſis eccleſię & epiſcopus, & aliquot martyres, nominantur libro quarto.

Celedenſis eccleſiæ fit mentio in epiſtola uiceſimaquarta Hieronymi ad Auguſtinum.

In Numidia fuerunt Eccleſiæ Chriſti. nam Innocentius reſcripſit epiſcopis eius prouinciæ de cauſa Celeſtij: ut narrat Auguſtinus ad Bonifacium libro ſecundo, capite quarto, contra duas epiſtolas Pelagianorũ. Idem dicit Megallium quendam alios Numidiæ epiſcopos rexiſſe: in collatione tertiæ diei. Imò etiam Villaregienſis ſeu Bullaregienſis epiſcopi nominatim mentioné facit libro ſecundo, capite decimo, contra Creſconium: & Cirthæ, libro tertio, capite uiceſimonono, contra Creſconium.

In Numidia proconſulari dicta, fuerunt eccleſiæ Culuſitana, Neapolitana, Vlzibiritana, Carpitana, Siniten ſis, Muzutenſis ſeu Muſtenſis, Abbiritana, Sicilibrenſis, Vticenſis, Tagaſtenſis, Hipponę, Regienſis, Calamenſis, Bizancenæ prouinciæ, AquæRegienſis, Suſetulenſis, Ocreocelenſis: in ſeptimo Carthaginenſi Concilio ſub Bonifacio, primo tomo Conciliorum.

Prouinciæ Byzanzenæ epiſcopus etiam interfuit Cõcilio Mileuitano: ut eſt in primo tomo Conciliorum, ſub Innocẽtio. Interfuit & Tolepienſis ſiue Tobeſtenſis epiſcopus, ibidem.

De Mauritania Cæſarienſi disertè loquitur Auguſtinus: & quidem apud Cartennas fuiſſe hęreticos Rogatiſtas, epiſtola quadrageſimaoctaua ad Vincentium, ex hæreſi Rogatiana. Fuiſſe autem & plures huius prouinciæ eccleſias, ex dicto hoc ibidem poſito manifeſtũ eſt, ubi inquit: Vniuerſis Maurorũ epiſcopis per quadraginta annos, &c. Ac Macrianenſis eccleſiæ epiſcopum certo nomine exprimit ibidem. Initio libri de geſtis cum Emerito ponitur etiam Cartenitanus epiſcopus.

De Sitinenſi eccleſia in Mauritania Tingitana, meminit Auguſtinus epiſtola quinquageſima ad Bonifacium, uirum militaré: & de octo quæſtionibus Dulcitij, quæſtione ſeptima. Huius etiam Eccleſiæ epiſcopus intereſt Concilio Carthaginenſi ſexto.

In libro de Geſtis cum Emerito, breuis Catalogus recenſetur epiſcoporum in Mauritania Cæſarienſi congregatorum: in quibus referuntur & Calamenſis & Tigabitanus epiſcopi. Commendatur Tipaſenſis quoque maioris Mauritaniæ eccleſia, à Victore in Vandalica hiſtoria libro tertio.

Carthaguſtinenſis eccleſiæ presbyterum Auguſtinus nominat epiſtola ſexageſimaquinta, ad Paulinum & Theraſium.

Mileuitanæ eccleſiæ epiſcopum fuiſſe Seuerum, idem habet libro tertio contra literas Petiliani, capite 38.

Curubitanum quendam baptizatum dicit libro uiceſimoſecundo, capite octauo, de Ciuitate Dei.

Idem Tyridenſis epiſcopi meminit libro ad Donatiſtas poſt collationes, capite uiceſimoſecundo.

Fuſcalenſis cuiuſdam presbyteri meminit in altera epiſtola ad Quoduultdeum. Simili modo & fratrum Conſtantinenſis eccleſiæ, libro contra epiſtolam Petiliani, primo capite.

Ad eum modum & epiſcopi ad aquas Tibilitanas: de ciuitate Dei libro uiceſimoſecundo, capite octauo. Vtrque ibidem, etiam aliorum locorum mentionem facit.

Fuit & in Lybia eccleſia: ut patet ex epiſtola Zenonis apud Euagrium libro tertio, capite decimoquarto.

DE INSVLARIBVS ECCLESIIS *in Mediterraneo mari.*

IN pluribus Cypri oppidis Eccleſia hoc ſeculo ſua hoſpitiola habuit. nam Salaminę Sozomenus libro octauo, capite decimoquarto meminit. Et Curienſis, & Solenſis, & Amathuntis, & Paphi epiſcoporum mentio fit in Chalcedonenſis ſynodi actione prima.

Rhodi meminit Sozomenus libro ſeptimo, capite uiceſimoquinto.

In Coo etiam Eccleſia fuit: eius enim epiſcopus in Chalcedonenſis ſynodi Catalogo reperitur.

In Creta Gortinenſis epiſcopus recenſetur in Catalogo epiſcoporum Chalcedonẽſis Concilij: & ibi quoſdam Iudæos conuerſos eſſe, ſcribit Paulus Diaconus libro decimoquarto, & Nicephorus lib. 14. cap. 40.

Deli in Ægæo mari epiſcopum, numerat Chalcedonenſis Concilij Catalogus.

In Chio. nam epiſcopus eius interfuit Chalcedonenſi Concilio.

In Lesbo, & Tenedo. horum enim epiſcopi Chalcedonẽſi Synodo interfuiſſe memorantur.

In Corcyra. nam & huius epiſcopus eidẽ Concilio interfuit.

Venetijs. extat enim Concilium quoddam Veneticum, circa tempora Leonis primi uel Hilarij celebratum.

Syracuſæ Siciliæ : Auguſtinus lib. 2. contra Pelagium & Celeſtinum, de peccato originali, capite 11. quia aduerſus diſcipulos Pelagij in Sicilia reſpondet Hilario. Item Lilybæi : quia Lilybætani antiſtitis mentio eſt apud Bedam in Theodoſio iuniore, & apud Adonem Viennenſem ætate ſexta. Extat præterea Leonis primi Romani pontificis epiſtola ad uniuerſos Siciliæ epiſcopos, in primo tomo Conciliorum, ſub ipſius decretis.

Et in inſula Captaria in mari Liguſtico. nam ad Eudoxium, eius inſulæ abbatem, ſcripſit Auguſtinus epiſtolá octogeſimamprimam.

DE ECCLESIIS PER *Europam*.

ATHenis fuiſſe eccleſiam hoc tempore, ex Auguſtino patet, lib. contra epiſtolam Petiliani capite 10. Itidem & Corinthi, ex eodem. Et in Chalcedonenſi ſynodo, non è Corintho ſolum, ſed etiam ex reliqua Hellade & Achaia epiſcopi fuerunr : ut ciuitatis Meſſenæ, Tegeæ, item Naupacti. Sed de Achaia ipſe quoque Auguſtinus luculentum teſtimonium profert, inquiens: Quot putatis eccleſias eſſe in uniuerſa Achaia? libro contra Petiliani epiſtolam, capite decimo.

In Epiro. nam Nicopoleos urbis in ea regione ſitę epiſcopi mentio fit in actis Synodi Chalcedonenſis. Et Dyrachenus nouæ Epiri epiſcopus numeratur in Catalogo eorum qui in Synodo Epheſina fuerunt, ut patet ex actis Concilij Chalcedonenſis.

Demetriadis Theſſaliæ epiſcopus intereſt ſynodo Epheſinę profanę : in actis Concilij Chalcedonenſis ſub Leone, primo Cõciliorum romo.

Theſſalonicæ Macedoniæ pręfuit eccleſiæ epiſcopus Anyſius. Nicephorus lib. 13. capite 33. Ad multarum præterea Macedoniæ eccleſiarum epiſcopos, extat in primo Conciliorum tomo epiſtola Innocentij Romani. Et Topiritani ſanè, ac Derrenſis ſiue Serrenſis Macedoniæ epiſcoporum nomina recitantur in Catalogo eorum qui Epheſinę ſynodo inrerfuerunt, quę fuit dicta prædaroria. Similiter Caſſandriæ Hepheſtię interfuerunt etiam nonnulli, quorum nomina recitantur & in Chalcedonenſi ſynodo. Thebenſis Theſſaliæ interfuit & primę Epheſinę ſynodo.

Parthenopolis ſecundæ Macedonię epiſcopus recenſetur in illis, qui in Chalcedonenſi ſynodo conuenerunt, ab inirio primę actionis eiuſdem ſynodi, in primo tomo Conciliorum ſub Leone.

Heracleæ Macedoniæ fuit eccleſia : nam Chalcedonenſi ſynodo epiſcopus eius loci interfuit.

Et Philippis : ut patet ex Chronico Sigeberti, anno quadringenteſimo uiceſimoquinto.

Conſtantinopoli. nam ibi epiſcopus Iohannes Chryſoſtomus celebris fuit. Sozomenus lib. 8. capite 2. item Nicephorus lib. 13, capite 2.

Adrianopoli. nam eius eccleſiæ epiſcopi mentio fit in actis Concilij Chalcedonẽſis.

Heraclęę Thracię. nam epiſcopum Serapionem habuit: Sozomenus lib. 8. capite 19. Nicephorus lib. 13. capite 17.

Bizyę, Deuelti, Aphrodiſiadi, Topiridi eccleſia fuit. nam epiſcopi eorum celebrantur in actis Concilij Epheſini ſub Celeſtino.

Et Traianopoli, & Maroneæ prouinciæ Rhodopes. nam epiſcopi eorum ex actis Synodi Chalcedonenſis clari ſunt.

Boſphori quoque & Thraciæ ſimul epiſcoporum mentio fit apud Theodoretum lib. 5. cap. 34: Nicephorum lib. 13. cap. 20. Et apparet ſanè etiam ex ipſo Chryſoſtomo, & præſertim ex 8. cap. ad Romanos, ſermone 13. pluribus in locis Thraciæ eccleſiam fuiſſe. Extat etiam peculiaris epiſtola Leonis primi ad epiſcopos intra Thraciam, & preſbyteros, in primo Conciliorum tomo, in decretis Leonis, ordine 94.

In Illyria Chriſti eccleſia fuit: Nicephorus lib. 13. cap. 22. & Auguſtinus libro contra epiſtolam Petiliani, cap. 10.

Apud Dalmatas quoq; eccleſia fuit: nam In eius prouinciæ urbe Salonis, epiſcopum fecit Nepos Imperij raptor, Glycerium. Nicephorus lib. 15. cap. 11.

Martianopolis ſecundę Myſię epiſcopus, ſubſcribit mandato legatorum ad Epheſinã Synodum dato, in Concilio Epheſino ſub Celeſtino, in primo tomo Conciliorum.

Ad epiſcopos Dardaniæ extat epiſtola Gelaſij, inter ipſius decreta, in primo tomo Conciliorum.

In Cherſoneſo. nam epiſcopi eius mentio fir in actis Chalcedonenſis Synodi, ſub Leone.

Ac in Pannonijs quidem nominatim Syrmium memorat Nicephorus lib. 14. cap. 10.

Scytharum epiſcopus Theotimus (qui Tomis floruiſſe ſcribitur à Sozomeno lib. 7. cap. 25. & à Nicephoro lib. 12. cap. 45.) Conſtantinopoli in quadã ſynodo ſeſe Epiphanio Cyprorum epiſcopo oppoſuiſſe narratur à Socrate lib. 6. cap. 12. Sed de ijſdem Scythis loquitur & Chryſoſtomus in 8. cap. ad Romanos. Et aliquot eorum epiſcopi interfuerunt Synodis: ut ex actis Chalcedonenſis Concilij, primo tomo Conciliorum patet.

Romæ. nam epiſcoporum eius crebra eſt

mentio

mentio apud Hiſtoricos & Patres huius ſeculi, ut infrà ſuo loco indicabimus.

Tyburi etiam eccleſiam fuiſſe, argumento eſt, quòd ad eius loci epiſcopum ſcribit Innocẽtius pontifex Romanus: ſicut in primo Conciliorum tomo inter ipſius decreta refertur.

Ad epiſcopos per Campaniam, Picenum & Tuſciam, & Samnium, extat epiſtola Leonis primi, in primo Conciliorum tomo, ſub ipſius decretis.

Ad Beneuentanum epiſcopum ſcribit Leo primus Rom. pontifex: quod ſcriptum inſertum eſt ipſius decretis, in primo Conciliorum tomo.

Capuanæ eccleſiæ epiſcopum claruiſſe his temporibus, narrat Chronicon Sigeberti. Puteolanæ eccleſiæ epiſcopum in Cõcilio Epheſino contra Eutychen congregato, ſuſtinuiſſe locum Romani Põtificis Leonis, Marianus Scotus anno ult. Theodoſij. Nolanæ, Maximum: Speculum Vincentij lib. 18. capite 39.

Arimini & Rauennæ magno ſumptu extructas baſilicas à Theodorico Oſtrogothorum rege, refert Blondus libro tertio, decadis primæ.

Ad Foroiulienſem epiſcopum extat epiſtola Leonis primi, in primo Conciliorum tomo, in ipſius decretis, numero 89.

Aquileienſis eccleſiæ epiſcopi meminit Antoninus titulo 10. cap. 9. quem nominat Venetium. Ad Iulianum eiuſdem eccleſiæ epiſcopum extat epiſtola Leonis primi, in primo Cõciliorum tomo, in ipſius decretis.

Altini: nam ad eius urbis epiſcopum extat epiſtola Leonis primi, quæ eſt octogeſimatertia numero inter eius decreta, in primo tomo Conciliorum.

Cremonenſem epiſcopum Euſebium, Platina ponit. Nouarienſem Honoratum, Euodius: Ticinenſem Epiphanium, Chronicon Palmerij: Mediolanenſem Chromatium, inſeruit ſuo itinerario Antoninus titulo 10. capite 9.

Mediolanenſis, Rhegienſis, Placentinus, Brixillenſis, Dertonenſis, Ticinenſis, Taurinas, Iporienſis, Auguſtanenſis, Laudenſis, Comenſis, Genuenſis, Aſtenſis, Nouarienſis, Cremonenſis, Brixianus, Vercellenſis, Albiuganenſis, Bergomatis, eccleſiarum Italiæ epiſcopi, in conuentu ſubſcripſerunt epiſtolæ Leonis primi pontificis Romani, miſſæ ad Orientem in cauſa fidei. extat in primo Conciliorum tomo, ſub decretalib. epiſtolis Leonis, inter quinquageſimam & quinquageſimamprimam. Recitantur etiam plurimorum aliorum locorum epiſcopi in Cõcilio Romano, habito tempore Hilarij papæ, in primo tomo Conciliorum. Itẽ in alio, tempore Felicis tertij celebrato.

Vercellenſis eccleſiæ ſacerdotem Honoratum, memorat Speculum Vincentij libro 18. cap. 36. Idem Speculum Vincentij & Taurinenſem celebrat epiſcopum lib. 19. cap. 5. cuius meminit Adon Viennenſis ætate ſexta, & Iuonis Chronicõ ad finem Honorij.

Placentiæ epiſcopum ordinatum Imperatorem Auitum, narrat Paulus Diaconus libro 15.

Bononiæ: nam ipſorum epiſcopum à pietate commendat Adon Viennenſis, ætate ſexta ſub Honorio. Spoleti, Blondus lib. 3. decadis primæ.

Ad epiſcopos Apuliæ, item priuatim ad Nucerianum, extat epiſtola Innocentij papæ, in primo Conciliorum tomo. Similiter & ad epiſcopos per Brutios, ibidem. Item ad epiſcopum Semienſem.

Potentinæ urbis prouinciæ Picenorum epiſcopus, miſſus eſt legatus Romanę ſedis in ſextum Carthaginenſe Concilium: ut eſt uidere in illo Concilio, primo tomo ſub Bonifacio.

Gallicanis eccleſijs Auguſtinus teſtimonium perhibet, lib. 3. contra Petiliani epiſtolam, cap. 38.

Habuit autem Gallia eccleſias frequentiſsimas hoc ſeculo: ſicuti in ſecundo Canone tertij Concilij Arelatenſis dicitur, eccleſiarum Galliæ numerum accreſcere, in primo Conciliorum tomo, in Leone. Et in epiſtola epiſcoporum Galliæ ad Leonem primum, & ipſius uiciſsim reſponſione ad eoſdem, recenſentur circiter quadragintaquatuor epiſcoporum nomina.

Extat & Bonifacij primi Romani pontificis, item Celeſtini & aliorum epiſtolæ, ad Galliæ epiſcopos, in ipſorum decretis, primo tomo Conciliorum.

In Maſsilia, ut eſt apud Bergomẽſem ſub Theodoſio iuniore: item Adonem Viennẽſem, ſub Honorio ætate 6.

Valentinæ ciuitatis clericorum fit mentio ab initio epiſtolæ Bonifacij primi: ad epiſcopos Galliæ.

Ad Narbonenſis eccleſiæ Gallicę epiſcopum, extat epiſtola Bonifacij primi: in qua etiam Luctenenſis eccleſiæ clericorum fit mentio, in 1. Conciliorũ tom. in Bonifacio.

Agathæ, eiuſdem prouinciæ eccleſia celebris hoc ſeculo fuit, propter Concilium ibidem coactum temporibus Celeſtini primi: in Conciliorum tom. 1.

Eadem ratione & Arauſiæ celebris eſt, eodem Cõciliorum tomo, ſub Leone primo. Non diſsimilis ratio eſt & Carpentoractenſis eccleſiæ: quòd Concilium in ea habitum extet in primo Conciliorum tomo, in Leone primo.

Fuit & Auernorum eccleſia clara, propter Sidonium Apollinarem, qui eam gubernauit: ut patet ex epiſtola ad Auitum lib. 3. Gregorius Turonenſis lib. 2. cap. 21.

Recitat Sidonius & alias eccleſias: ut Cantillenſem, epiſtola ad Vectionem libro quarto.

Cabillinorum eccleſiæ præfectum dicit Patientem, lib. 4. epiſtola ad Dumnulum.

Per totam Aquitaniam Patientem laudari, narrat idem Sidonius lib. 6. in epiſtola ad eundem.

In iam dicta ad Patientem epiſtola aliquot commemorantur loca, in quibus proculdubio fuerunt eccleſiæ ſedes: ut Arelatēſis. ac huius quidem epiſcopi nominatim fit mentio in ſecunda epiſtola Celeſtini, in ipſius decretis, primo tomo Cōciliorum. Fuit etiam ibidem celebratum Concilium Imperatore Martiano, & Leone pontifice Romano, in primo Conciliorum tomo, in Leone primo. Item Regenſis, Auenniocæ, Arauſionenſis, Albenſis, Valentinæ & Tricaſtinæ urbium.

Apparet & Viennæ Narbonenſis prouinciæ eccleſiam habuiſſe ſedem. nam ad Mamercum ſcribens Sidonius, cum eò quaſi Viennenſium epiſcopo loqui uidetur: lib. 7. epiſtola ad eundem.

Sic & Bituricis habuiſſe eccleſiam locū, manifeſtum eſt ex epiſtola Sidonij ad Agrecium, ubi dicitur eccleſia uiduata ſuo pontifice: lib. 7. & epiſtola ad Euphronium, & ad Perpetuum, de alio ſubſtituendo in illa eccleſia agitur, eodem lib. Sed & Senonię, in eadem ad Agrecium epiſtola, Papam detineri, idem dicit.

In epiſtola ad Baſilium, breuem recitat Catalogum aliquot eccleſiarum, quorum dicit epiſcopos morte multatos: ut eſt Burdegalia, Petrocorij, Ruteni, Lemouices, Gabalitani, Heluſani, Vaſates, Conuenę, Auſenſes: lib. 7. idem Sidonius. Sed de Burdegalia etiam in Auguſtino habetur teſtimonium, in epiſtola 35. ubi Paulinus ad Alipiū ſcribit de ſeipſo, ſe in ea eccleſia baptiſatū. Ita & de Vaſatenſi eccleſia, in Chronico Sigeberti: quæ eadem fortaſſe eſt cum Vaſenſe, ſeu Vaſionenſi, ubi celebratum eſt Concilium tēporibus Theodoſij iunioris, ſub Leone primo, in primo Conciliorum tomo.

In Aurelianenſi urbe Anianus legitur fuiſſe epiſcopus: Sidonius lib. 8. epiſtola penultima ad Proſperum: Gregorius Turonenſis lib. 2. capite 7.

In Tholoſa: lib. 9. ad Firminum. Extat etiam epiſtola Innocentij papæ ad epiſcopū Toloſanum Exuperium, primo tomo Conciliorum, in ipſius decretis.

Ad Regienſium epiſcopum Fauſtum ſcribit Sidonius Euchariſticum, libro Panegyricorum.

Denique & aliorum in Sidonij ſcriptis locorum inſerta eſt mētio: ut Lirinenſium uel Grimnicenſium patrum, lib. 7. epiſtola ad Voluſianum.

Fuiſſe his temporibus & Lugdunenſium eccleſiam non omnino ignobilem, inde eſt manifeſtum, quòd eius epiſcoporum poſt Iuonis Chronica in Theodoſio Iuniore & Leone Magno, Adon Viennenſis, item Sigebertus & alij meminerunt.

Andegauenſem epiſcopum Aureliū, qui prius presbyter fuit Calonicēſis eccleſię, ponit Antoninus titulo 10. capite 13.

Ad Rotomagenſis eccleſiæ epiſcopū extat epiſtola Innocentij Rom. pontificis, in primo Conciliorum tomo, ſub decretis eiuſdem Innocentij.

Cenomanicæ ciuitatis epiſcopus ſubſcribit cum alijs ſententiæ Concilij Turonenſis ſub Hilario, primo tomo Conciliorum. Item Catalaunicæ: item Rhedonicæ, item Namneticæ ciuitatis.

Claras fuiſſe & Antiſsiodorenſem & Trecaſsinam eccleſias, inde poteſt conijci, quia ipſorum multum commendantur epiſcopi in Iuonis Chronico, ſub Theodoſio Iuniore: item Sigeberto, itidem ſub Theodoſio Iuniore & Valentiniano, annū circiter quadringenteſimum triceſimumquintum.

Augudunum, ſeu rectius Auguſtodunum, eccleſiæ ſedes fuit: ut patet ex Iuonis Chronico.

Tungri celebrantur ob epiſcopum Aranarium, in Gregorio Turonenſi lib. 2. capite 5. Sed Auentinus hunc epiſcopum Azanariū, ipſam uerò urbem Octaniam nominat lib. 2. in Valentino Imperatore 51. Et Traiectū: nam inde ſeceſsiſſe epiſcopū, uterq; narrat.

In urbe Metenſi: nam ibi quidam doctores ſunt interfecti, ſicut ijdem annotant. Sigebertus etiam Remenſem epiſcopum martyrizatum ſcribit, ibidem.

Eodem tempore claros fuiſſe & Attrebatenſis, item Sueſsionenſis eccleſiarum doctores, Sigebertus habet ſub annū quadringenteſimum octogeſimumſextum.

Turonenſium eccleſia Bricium epiſcopū habuit: Iuo in Arcadio & Leone Magno Imperatoribus. Eſt præterea celebris ob Cōcilium hoc ſeculo, circa tempora Leonis primi, aut Hilarij (ut in primo tomo Conciliorum ponitur) celebratum, Perpetuo eius eccleſiæ epiſcopo præſidente.

In Hiſpania fuit eccleſia Chriſti: nam doctorem Oroſium, adhuc hac ætate habuit. Bergomenſis. Item extat Leonis epiſtola, in qua epiſcopis Hiſpaniarum nunciat, quo die ſit celebrandum Paſcha, in ipſius decretis,

tis, in primo Conciliorum tomo, ordine nonageſimatertia.

Chryſoſtomus quoq; de Hiſpanicis eccleſijs inquit: Etſi ad Hiſpanos & ad ipſos terminos terræ (proficiſcaris) nullus eſt qui non audit, niſi fortè quis per deſidiam. Homilia quinta in Actis apoſtolicis.

In Hiſpania autem Tarraconenſi paſsim plurimæ fuerunt eccleſiæ. nam epiſcoporũ eius prouinciæ extant duæ epiſtolæ ad Hilarium Romanum, in quarum priore nominatim mentio fit epiſcopi Barchinonenſis, in poſteriore Calagurenſis & Cæſaraguſtæ. Extat Concilium tempore Felicis tertij celebratum, in quo mentio fit epiſcopi Tarraconis, Tiraſſonenſis, Gerundenſis, Eliberitanæ ciuitatis, Cæſarauguſtanæ & Dertoſanæ, Auſonenſis & Bigerrenſis.

Nec Hiſpania Bætica eccleſijs uacua fuit. nam eius epiſcopi in Toletano Concilio interfuerunt, ut patet ex actis.

Luſitania etiam eccleſijs plena fuit: ut patet ex Concilio Toletano, quod in ea prouincia celebratum eſt, tempore Honorij & Arcadij.

Et in Gallicia. nam ex ea epiſcopi in Toletana Synodo fuerunt.

Hilarius in epiſtola ad Tarraconenſes, meminit Turiaſſonenſium, Caſcantẽſium, Calagutitanorum, Virgilienſiũ, Legionenſium, & Ciuitatenſium.

Germania quoque habuit hoc ſeculo eccleſias: item Burgundia. nam ad eorum populorum epiſcopos ſcribit Anaſtaſius pontifex, primo Conciliorum tomo, ſub Anaſtaſij decretis: item Leo primus, epiſtola 86. in ipſius decretis, ibidem.

Treuirenſem epiſcopum Sigebertus annotat.

Colonia Agrippina epiſcopum Seuerinum habuit: Regino lib.1. Meminit eiuſdẽ & Vincentius lib.18.cap.33.

Apud Moguntiam Albani cuiuſdam martyrium factum, recitat Sigebertus.

Baſileam quoque inter huius temporis eccleſias numerant: epiſcopumq; ipſorum fuiſſe Pontulum, Hartmannus Schedel affirmat. Fuit & Argentina locus eccleſiæ. nam ibi Fridolinus docuiſſe dicitur: ut patet ex eius hiſtoria.

Curienſis Rheriæ epiſcopi mentio fit in epiſtola Euſebij Mediolanẽſis ad Leonem. Fit etiam mentio curiæ Rhetorum, in hiſtoria Fridolini.

Lingonienſis & Veſontienſis eccleſiæ, teſtimonium habent illuſtre ob perſecutionẽ: Sigebertus ſub Honorio Imperatore, & Bergomenſis in Leone Magno.

Et in Vindelicia. nam Lucillus, Valentinus & Syluinus, Vindelicorum epiſcopi celebrantur ab Auentino, libro ſecundo annalium Boiorum.

Et in Norico. Paulinus enim Tiburniæ, & Maximus Iuuauiæ, & Conſtantius Laureaci epiſcopi fuerunt: & Seuerinus Batauiæ, & in Quintianorũ colonia, & Viennæ, Aſturi, Comagenæ, Euangelium docuit. Auentinus lib.2. Annalium Boiorum.

Gotthorum epiſcopi Sigeſarij meminit Sozomenus lib.9.cap.9.

DE ECCLESIIS PER *Oceanum.*

IN Britannia eccleſiæ ſunt inſtauratæ, de quibus paulo pòſt. Sidonius Apollinaris Auernorum epiſcopus ad Fauſtinum ſcribens, inter cætera narrat, quemadmodum idem Fauſtinus ſua Britannis miſerit uolumina, lib.9.

Lunduni & Eboraci fuiſſe eccleſias, narrat Sigebertus. Ibidem quoque meminit Eboracenſis archiepiſcopi Sampſonis.

Scotos hoc tempore non caruiſſe eccleſijs, inde patet, quòd Palladius primus ipſorũ epiſcopus à Celeſtino miſſus dicitur, autore Proſpero in Chronicis.

Hibernenſium epiſcopum fuiſſe Patriciũ, per ſexaginta annos, Sigebertus narrat. Sidonius ſcribit ad quendam Fortunalem, quem Hibericarum regionum illuſtre decus nominare dignatur, lib.8.

DE PROPAGATIONE.

ECcleſiam Chriſti etiam hoc tempore ſua habuiſſe incrementa, uel Auguſtini autoritate eſt manifeſtum. ſic enim ſcribit libro contra Creſconium tertio, capite ſexageſimoquarto. Non attendis, nec ſaltem à ſcientibus quæris, quàm multi ipſarum barbarum gentium, quas cõmemoraſti, Chriſti iam nomine mancipati ſint, & quemadmodum in cæteras Euangelium creſcendo fructificare non ceſſet. Item paulo pòſt capite ſexageſimoquinto dicit: In Chriſtianũ nomen quotidie uerti totum mundum. Eadem repetit libro quarto, capite ſexageſimoprimo contra eundem. His non omnino diſsimilia ſcribit & in libro de Quinque hæreſibus, capite ſeptimo: Nónne reges terræ uides, qui ante perſequebantur Chriſtianos, nunc integros eſſe Chriſtianos? Nónne uides, eos qui humiliabant eccleſiam, humiles introire in eccleſiam? Nónne ipſos habere defenſores, quos antea habuit perſecutores? Hæc Auguſtinus. Sed & nominatim de Palladio Scotorum epiſcopo narrat Bergomenſis, quòd à Celeſtino ad Scotos miſſus, magnam Occidentis partem ad Chriſti fidem adduxerit, ſub finem Honorij Imperatoris, annum circiter Chriſti quadringenteſimum triceſimum.

Theodo-

Theodoſio & Valentino imperantibus, totam inſulam Hiberniam ad Chriſtũ à Scotorum archiepiſcopo Patricio cõuerſam, recitat Sigebertus: idque ſub annum quadringenteſimum triceſimumſecundum.

In eremo Caprapicta apud Mauros, per conuerſationem relegatorum martyrum, Maruriani nimirum & aliorum, & per prædicationem nominis Chriſti, magna barbarorum multitudo ad ueram pietatẽ & Chriſti cognitionem eſt conuerſa: quemadmodum Victor teſtatur in Vandalica perſecutione, libro 1. quod uidetur accidiſſe circa tempora Zenonis Imperatoris.

Sub Imperatore Theodoſio gens Burgũdionum, cum à uicinis Hunis, ac maximè ipſorum rege Sutphar, crebris oppreſsionibus grauiſsimè affligeretur, nec ullum apud mortales relictum cerneret præſidium, neceſsitate cogente, de diuino auxilio quærendo cogitarunt. uerùm cum in uariatione ſententiarũ hęrerent, cui nam in tanta gentilium numinũ turba ſeſe potiſsimùm addicerent, qui maximè uideretur potens, propenſus & beneuolus ad eripiendos ipſos ex præſentibus calamitatibus, uenit in deliberationem & Chriſtianorum Deus: & is ſanè omnium iudicatus eſt non tantum potentiſsimus, ſed etiam præſentiſsimus in ferendo auxilio ſuis. Quare uniuerſo iſtorum ficticiorum deorum choro repudiato, una mente & uoce, uni & ſoli Chriſto ſeſe totos dedidêre: ipſiuſque doctrinam amplexi, in eaque magno ſtudio à quodam Gallicano epiſcopo inſtituti & baptizati, Chriſtiani facti ſunt. Socrates libro ſeptimo, capite triceſimo. Sigebertus ſub annum Theodoſij Imperatoris ſextum, Domini uerò quadringẽteſimum triceſimumtertiũ, factum hoc ponit: & Nicephorus libro decimoquarto, capite quadrageſimo: ubi etiam hæc commemorant, ab eo tempore Burgundiones uictores, & Hunis ſuperiores extitiſſe. Nicephorus etiam ait, Burgundionum gentem ab eo tempore, ardenti amore flagraſſe in conſeruando, quem ſemel receperant, Chriſtianiſmo.

Haud ita diſsimili euentu, & Francorum populus cum ſuo rege conuerſus memoratur. Rex enim ipſorum Clodoueus, quoniã gentilitatis erroribus adhuc teneretur, & deos coleret, uxor eius Chrotyldis, mulier pia, ſæpius ipſum regem maritum ſuum cohortata eſt, ut relicta ethnica uanitate, & falſorum Deorum cultu, ipſam ueritatem amplecteretur, uniuſque ac ueri Dei cultum ſequeretur, fieretque Chriſtianus. Verùm etiamſi id ſæpius faceret, fruſtra tamen fuit. Cum autem aduerſum Alemannos prælio aliquãdo eſſet decertaturus, & ipſius exercitus in fugam uerſus, grauiter cæderetur, motus infelicitate pugnæ, cum humano præſidio deſtitueretur, ſublatis in cœlum oculis, diuinam quæſiuit opem, atque his uerbis precatus eſt: O' Domine IESV CHRISTE, quem uxor mea Chrotyldis colit, & adorat, tuam opem deuotus efflagito. Et ſi mihi uictoriam dederis in hoc certamine, eris tu mihi ſolus Deus, in te unum credam, te unum & ſolum Deum adorabo, tua ſacra ſequar, & in tuo nomine baptizabor. Qua oratione uixdum recitata, ſtatim in fugam acti ſunt Alemanni, & rex uictoria potitus eſt. Rebus igitur Chriſti auxilio feliciter geſtis, accerſito Remigio Remorũ epiſcopo, nõ tantum ipſe baptizatur, ſed etiã ſuo tum exemplo, tum edicto, Francorum populum ad fidem adducit, decimoquinto regni ſui anno. Recitat Hincmarus in uita Remigij, & Iuo in Chronico ſub Leone ſecundo: Sigebertus in Anaſtaſio, circiter annum Chriſti quadringenteſimum nonageſimumnonum.

Poſt necem martyris Siſinnij, Martyrij & Alexandri in Valle Annonia ad occaſum Venetiarum (ut habet Ptolemæus) operuerat terram maxima caligo: ſed & crebra fulmina ingeminabantur. Qua re perterrefacti incolę Pagani, plurimi doctrinam Martyrum amplectentes, conuerſi ſunt. Commemorat Petrus de Natalibus libro quinto, capite ſexageſimotertio.

DE CONVERSIONIBVS.

EX paganis plurimos quotidie ad Chriſtum cõuerti, dicit Auguſtinus in Quæſtionibus ueteris & noui Teſtamenti, quæſtione centeſima & decimaquarta.

Ad Imperatorum Arcadij & Honorij exempla multos ſubditos cõuerſos eſſe, tum Græcos tum hæreticos, narrat Sozomenus libro octauo, capite primo.

Sub iiſdem Imperatoribus, & Chryſoſtomum multos tam Paganorum quàm hæreticorum ad fidem Chriſti adduxiſſe, idem Sozomenus refert lib. eodem, cap. 5.

Nominatim uerò in Phœnice plurimi ab impio idolorum cultu ad ueram pietatem conuerſi ſunt, miſsis eò qui templa idolorum, iuſſu Imperatorum deſtruerent. Theodoretus lib. 5. cap. 29.

Chryſoſtomi opera etiam Scytharum plurimi Conſtantinopoli, ab Arianiſmo ad ſanioris doctrinæ puritatem reuocati ſunt: idque hac ratione. Subſtituti ſunt aliquot Scythicæ linguæ presbyteri, diaconi, & ſacrorum lectores: iiſque una eccleſia aſsignata, in qua cum ſynceram doctrinam fideliter & perſpicuè traderent, multi qui aberrauerant, in rectam uiam ſunt reducti. Theodoretus eodem lib. cap. 30.

Scythæ

Scythæ ad Iſtrum quoque, miſsis ad ipſos doctoribus, ad agnitionem ueritatis Euangelicæ peruenerunt. Theodoretus lib. 5. cap. 31.

Iſauros apud oppidum Armeniæ Cucuſum cõuerſos, & eccleſiá inſtitutam à Chryſoſtomo, refert Nicephorus libro decimotertio, capite 26.

Quidam Macedoniana hæreſi infectus, cum Chryſoſtomum de Deo docentem audiuiſſet, relicta hæreſi, ueræ eccleſiæ ſeſe cõiunxit. Sozomenus lib. 8. capite 5.

Ad Arabiſſum, per Chryſoſtomum multi etiam infidelium conuerſi ſunt. Antoninus titulo 10. cap. 9.

Paulinus epiſcopus Nolanus, pro cuiuſdam uiduæ filio captiuo redimendo, ſeſe ipſum in ſeruũ tradiderat. Et in Africam abductus fuerat, ibique ſuos dominos tandẽ cõuertit. refert Bergomenſis in Arcadio Imperatore, ex Auguſtino.

Tempore Theodoſij Iunioris, multi Iudæorum in Creta Chriſtiani facti ſcribũtur, hac occaſione. Quidam Moſen ſeſe eſſe mẽtiebatur, ac promittebat ſeſe ipſos in terrá repromiſsionis introducturum per mare ſicco pede, quemadmodum olim quoque feciſſet. nam ſe eundem eſſe: qui & mádatũm haberet, ut hoc nunc denuò faceret. Quare omnes ſeſe præpararent, & ad diem certum uniuerſi adeſſent. Circuibat autem ſingulas totius inſulæ ciuitates, integri ferè anni ſpacio, Iudæis ut fidem ſibi haberent perſuadens: monensq;, ut omnes pecunias & poſſeſsiones relinquerent, maiora multò in terra promiſſa recepturi. Iudęi igitur hac ingenti ſpe faſcinati, res ſuas negligere, easque alienis quibuſuis permittere. Vbi dies conſtituta aduenit, multitudo, quæ copioſa cõfluxerat, ducem ſuum ſtrenuè ſequitur. Ille cum in ſcopulum quendam ſummum in pelagus ſe porrigentem eos duxiſſet, iuſsit ut omnes in mare deſilirent. nihil enim periculi fore. Idque cum quidam feciſſent, in undis perierunt. cęteri in locis abruptis ac pręcipitibus in diſcrimen uitæ adducti ſunt. Quidam uerò à Chriſtianis piſcatoribus & mercatoribus ex præſentiſsimis periculis liberati ſunt. Tandem autem fraude patefacta, plurimi ex ijs qui reliqui manſerát, Chriſtianam amplexi ſunt religionem. Paulus diaconus in Theodoſio Iuniore, libro decimoquarto: & Nicephorus libro decimoquarto, capite quadrageſimo.

Septem Hibernenſium regis Almogith filios uno die baptizatos à Patricio epiſcopo, memorat Henricus de Erphordia.

Edeſſenæ eccleſiæ paſtor Nonnus, primariam in urbe Antiochena fœminam, luxu perditam Mænadem cõuertit. Nicephorus lib. 14. capite 30.

Leone imperante, Martianus Conſtantinopolitanæ eccleſiæ œconomus, tranſijt à Catharorum hæreſi ad eccleſiam. Nicephorus lib. 15. cap. 22.

Duo filij Clodouei regis Francorum, ante patris, de qua ſuprà diximus, conuerſionem baptizati ſunt. Quod ſub Zenone Imperatore commemorat Blondus, decade prima, libro tertio.

OB AMPLIATIONE.

Arcadius & Honorius zelum patris ſui Theodoſij ſecuti, in toto orbe Romano tẽpla idolorum deſtrui iubent. Sigebertus. Et templa cum ſpacijs adiacentibus, eccleſijs contulerunt. Proſper in tertia parte de prædictio. & promiſsio. cap. 38.

Auguſtinus inquit: Quid per alias terrarum partes forſitan factum ſit, non neceſſe fuit perquirere. interim quòd ſcimus, in ciuitate notiſsima & eminentiſsima Carthagine Africæ, Gaudentius & Iouius comites Imperatoris Honorij, 14. Calendas Aprilis, falſorum deorum templa euerterunt, & ſimulachra fregerunt. libro decimooctauo, capite 54. de Ciuitate Dei.

Ac de Arcadij & Honorij Imperatorum, in promouenda pietatis religione, ſtudio, peculiariter loquitur Sozomenus: Erát, inquit, ambo eiuſdem cum patre circa religionem ſententiæ. Et ſubijcit: Rufini præfecti interitum, occaſionem dediſſe adhuc amplius prouehendi religionem.

In Phœnicia idolorum templa deſtructa, opera & ſtudio Ioannis Chryſoſtomi, narrat Theodoretus libro quinto, capite uiceſimonono: idque ſub Imperio Honorij & Arcadij. Idem Theodoretus & hæc addit: In noſtra prouincia, cum aliquot uiri peſte Marcionis infecti eſſent, eiuſdem Chryſoſtomi medicina curati ſunt. libro eodem, cap. triceſimoprimo. Nicephorus eadem narrás, dicit ab Oſroenis repulſos Martioniſtas: libro 13. cap. 3.

In Perſide Chriſtianiſmum dilatatum eſſe, ſcribit Paulus Diaconus ſub Arcadio Imperatore: idque occaſione regiæ tutelæ, & mediãte Meſopotamiæ epiſcopo Marutha. Arcadius enim Imperator uitæ ſuæ finem haud ita procul abeſſe ſentiens, ne filiolus Theodoſius ętate immatura, uel etiam Reſpublica quid detrimenti caperent, utrumque in tempore cauendum putauit. Inſtituit itaque Perſarum regem maximè potentem Iſdigerdem tutorem, ipſique tum filij, tum Imperij curam ac tutelam commiſit. Ea res non ita paruam occaſionem præbuit ultrò citroque mittendi legationes. Qua cum ſemel atque iterum fungeretur Maruthas epiſcopus Meſopotamiæ, ipſius pietate &

induſtria

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

induſtria, patefacta nimirum Magorum impoſtura, multum uirium ſumpſit, ac mirum in modum ampliata eſt in Perſide Chriſtiana religio. Idem prolixius recenſet Nicephorus libro decimoquarto, capite quadragesimooctauo.

Sub Theodoſio Iuniore Imperatore in Synnada Pacatianæ Phrygiæ urbe, Macedonianæ hæreſeos ſectatores, qui plurimi erant, relicta hęreſi, unà cum ſuo epiſcopo Agapeto, ad ſynceriorem doctrinam reuocati ſunt. Socrates libro ſeptimo, capite tertio: Nicephorus libro decimoquarto, capite undecimo.

Idem accidit, diuerſa tamen ratione, & in urbe Conſtantinopolitana, Cyzici, & in Helleſponto. nam à Conſtantinopolitano epiſcopo, qui erat Neſtorianus, Eccleſiæ in his locis Macedonianis ademptæ fuerant, nec cõgreſsibus publicis locus relictus. quare permoti ſunt, ut quidam ad ſaniorem doctrinam reuerterentur. Nicephorus lib. eodem, cap. 31.

Georgius & Timotheus, ab Ariana hęreſi utcunque conuerſi, alios quoque ab eodẽ errore paulatim abduxerunt, cum quidem Arianæ eccleſiæ presbyteri exiſterẽt. Nicephorus eodem lib. cap. 13.

Viennæ Gallorum templum idololatricum, centum deorum cultura celeberrimũ, deſtructum eſt opera Seueri epiſcopi. Adon Viennenſis in eodem Imperatore Theodoſio, ætate ſexta.

Imperante Martiano, adducti miraculo Euphemiæ mortuæ, quidam ex hæreticis Eutychianis conuerſi ſunt. Zonaras tomo tertio, in eodem Imperatore.

INSTAVRATIONES.

GVndamudus Genſerici fratris filius, fuit pietati deditus, poſteaquam aliquot Arianis regibus ſublatis, hæreditario iure, ſeu Deo potius ita ad Eccleſiæ reſpirationem diſponente, regnum Africæ ſuſcepit, ſtatim reuocari mandauit omnes quotquot à ſuis anteceſſoribus relegati fuerant. Bergomenſis ſub Theodoſio Iuniore Imperatore.

Vuortuneri, Britannorum regis filij, in regni adminiſtrationem collocati, pietatem erga eccleſiam, annotauit Sigebertus. Dicit enim, ipſius uictoriam, quam à paganis, quibus cum multa commiſerat prælia, reportarit, ſecutam eſſe eccleſiarum renouationẽ, ſub Theodoſio.

Ad eundem modum ſcribit & de Ambroſio Aurelio, quem ipſum quoque deuictis Saxonibus, ait inſtituiſſe eccleſiæ reformationẽ. Itidem in Theodoſio idẽ Sigebertus.

Rex Clodoueus Burgundionum, ſua quoque uictoria ad gloriam Dei & eccleſię exędificationem uſus eſt. Nam ex terra Aquitanica, cum eam ſuo imperio ſubieciſſet, Gotthos Arianos expulit, & Francis eam habitandam conceſsit. Adon Viennenſis ætate ſexta, ſub Leone Imperatore.

Arturum regem Britannorum, obſeſsis Scotis & Pictis, ijsq́ue in deditionem receptis, eccleſias inſtauraſſe, Sigebertus teſtatur, ſub finem Leonis Imperatoris.

Africanas eccleſias ab errore Donatiſtarum liberatas, & in integrum reſtitutas, Auguſtinus innuit, libro de Correctione Donatiſtarum ad Bonifacium, qui inter epiſtolas refertur numero quinquageſimo, ubi inquit: Miſsis legib. Imperatorijs, multa Donatiſtarum agmina, relicto errore ad Catholicam ueritatem redierunt. ac dicit præterea, Quotidie plurimos corrigi, ac correctos atque ab illa furioſa pernicie liberatos, gratias agere. ac recenſet exempla conuerſionum. Item ab initio epiſtolæ quadrageſimæoctauæ, ad Vincentium, de hæreſi Rogatiana ſcribit, quoſdam Circumcellionum conuerſos.

CAPVT III.

DE PERSECVTIONE ET *tranquillitate Eccleſiæ.*

SVB ARCADIO ET HONO*rio Imperatoribus.*

CVM Theodoſius multis laboribus & periculis, mediocrem effeciſſet tranquillitatis ſtatum, tam in Eccleſia ab hæreticorum turbulentis actionibus, quàm ab hoſtium inſidioſis ac perfidis incurſionibus, cuperetq́ue eam felicitatem ad poſteritatem tranſmitti: filios accerſitos iam moriturus, ardentiore affectu & oratione magis ſeria cohortatur, per ſalutem ipſorum & Reipublicæ obteſtans, Vt ſua ueſtigia inſequentes, hoc ſibi unicè curæ eſſe uellent, quo fidei et pietatis doctrina pura & incorrupta conſeruaretur, & ad poſteros ꝓpagaretur: in eo conãdo nullis laborib. ac ſumptibus parcerent. nam in hoc uno & ſolo omnis felicitatis ſummam uerè eſſe poſitam. Hacq́ue ratione unica, nec ulla alia, rectè firmari pacem, confici bella, erigi trophæa, & parari uictorias: ut autor eſt libro 5. Theodoretus, 5 & 20 capite.

Eo autem defuncto, imperij ſumma ad duos filios eius, quos antea Imperatores deſignauerat, Arcadium & Honorium, deuenit, annum circiter trecenteſimum nonageſimumoctauum, ut Proſper in Chronicis: aut ut Nicephorus libro duodecimo, capite ultimo indicat, circiter quadringenteſimũquartum. Arcadius quidem Orientis tenuit gubernationẽ annos quatuordecim,

iuxta

iuxta Socratem libro ſexto, capite uiceſimo tertio: ad annum uſque Chriſti quadringenteſimum decimumoctauum, ut refert Nicephorus libri tredecimi cap. octauo & triceſimo. Honorius uerò occidenti præfuit annos quindecim, poſt fratrem Arcadium uita functum, qui cum iam antea tredecim annos Rempublicam rexerat. Ac de Honorio quidem tradunt plerique ſcriptores, fuiſſe eum principem optimum, & pietatis amantiſsimum, nec multum adeò diſsimilē patri in ijs quæ ad magnificentiam ſpectāt, & ſtudium rerum fidei & eccleſiæ. Addūt præterea, ei hoc unum maximè curæ fuiſſe, ut quemadmodum à patre per manus accepiſſet, ita ipſe quoque Rempublicam Chriſtianam pacatam poſt ſe poſteris relinqueret: ſicut teſtatur Paulus Diaconus libro 14. Et ſanè non leuiter fuiſſe ei cordi rem eccleſiaſticam, manifeſtū eſt uel ex epiſtola quā ſcribit ad fratrem Arcadium, pro Iohanne Chryſoſtomo: ut in ſequētibus recitabitur. Quamuis Zonaras de hoc Imperatore ſcriptum reliquerit tomo tertio, eum annos circiter triginta, nulla cum laude imperaſſe.

Arcadium Orientis Imperatorem, quanquam ſcribant fuiſſe principem natura mitem & quietum, quique patris uiam ingreſſus, ipſe quoque ſtudium habuerit & conſeruandæ & dilatandæ religionis: qui præterea in Sanctitatis opinionem circa finem ætatis ſuæ uenerit, ut habet Paulus Diaconus libro decimotertio: attamen in perſecutione aduerſus Chryſoſtomum, manſuetudine haud adeò multa, ſed quaſi ſui oblitus, plurima uſus eſt acerbitate, ſicuti paulo pòſt dicendum erit. Atqui in tranſuerſum raptus uideri poteſt, uxoris, cui plus æquo indulſiſſe credendum eſt, improbis & frequentibus querelis. quibus acceſſerunt etiā Eccleſiaſticorum & aliorum quorundam calumnioſæ ſuggillatiōes, quæ optimi principis animum quaſi è ſua ſtatione deturbarunt, quo minus uel uideret uel ageret, quæ pietati ſuæ magis fuiſſent congruentia. Et fieri poteſt, ut ſub prætextu nominis ac Imperij Arcadij, ipſo interim neſciente, multa indigna aduerſus Chryſoſtomum ſint perpetrata: ſicuti bonorū Principum Imperijs plerique aulici ad ſuas cupiditates abutuntur, in aliorum perniciem. Quemadmodū de utroque hiſtoriæ Cæſarum memorant, quòd nimirum uterque & Arcadius & Honorius habuerit præfectum, hic Stiliconem, ille Rufinum, qui Imperij nomen & habitū Imperatoribus quidem conceſſerint: at rerum ſummam, cùm lingua tum manu, ſibi ipſis uſurparint: & ut narrat Nicephorus lib. 13. cap. 1. ſub præfectorum appellationibus, ipſis Imperatoribus imperitarint.

Initio itaque Imperij horum principum, cum patris ipſorum beneficio, eccleſiæ mediocri tranquillitate fruerentur, ut patet ex epiſtola Innocētij papæ ad Exuperium Toloſanum, quæ eſt in ipſius decretis tertia, primo tomo Conciliorū: inuidens eam pijs felicitatem turbarum & cædium omnis generis parens, excitauit in aula Imperatoris orientalis hominem barbarum, ferocem & militarem Gainam nomine, ex gente Scytharum qui ad Iſtrum habitabant. is cum transfuga à gente ſua ad Romanos deſciuiſſet, ex tenuioris fortunæ milite paulatim per gradus aſcendens, eò uſque creuit, ut in exercitu Romano equeſtribus & pedeſtribus copijs, ueluti princeps, præeſſet. Non ferens autem moderatè eam fortunam, præter alia multa quæ Imperio pernicioſa moliebatur, etiā Eccleſiam turbare cœpit. Nam cum eſſet profeſsione Arianus, quibus intra urbis mœnia Conſtantinopoli publicos conuentus agere nō licebat, ſeu propria uoluntate ſeu ab anteſignanis iſtius ſectæ impulſus, petit ab Imperatore concedi ſibi & ſuis in hæreſi conſentientibus, templū unū intra urbem, in quo ad peragenda ſacra & preces communes conuenire poſſent: idq; ut obtineret, agebat magno contentionis ſtudio, & cum quadam iniuriarum quaſi expoſtulatione: Haudquaquam decere, inquiens, ut Romanæ militiæ ſupremus dux, extra urbis muros oratū abire cogatur. Imperator cum ſuſpectā haberet ferociſsimi hominis, & ſua iam benignitate potentiſsimi tyrannidem, quam non obſcurè affectabat: ſe de ea re deliberaturum dicit. Adhibito igitur in conſilium Conſtantinopolitanæ eccleſiæ epiſcopo Chryſoſtomo, Gainę petitionem exponit: additque, ſibi omnino uideri faciundū, ut hac in re barbaro mos geratur, ſi nonnihil hac ratione ipſius conatus ſeditioſi reprimi poſsint. Hunc Imperatoris animum formidinemque ubi animaduertit Chryſoſtomus, pluribus eum docet, nullo modo hoc fore conſultum nec Reipublicæ nec eccleſijs: quia non committendum, ut ſanctum canibus detur: nec ſe conceſſurum, ut eiectis hominibus pijs & rectè ſentientibus, ædes ſacra concedatur impijs & blaſphematoribus. Imperatorem quoq; animo bono eſſe iubet, neque debere formidare barbarum: ſe ipſius ferociam uel uerbis repreſſurum: modò copia detur, eum coràm compellandi. His auditis Imperator acquieſcit, coràm adeſſe iubet Gainam. Hic cum prius poſtulata ſuperbè urgeret, Chryſoſtomus monet, Imperatori, cui quidem pietas curæ ſit, neutiquā liberum eſſe, aduerſus Deum quicquam moliri: aut largiri aliquid de rebus non ſuis, ſed Dei. Denique

multo ſatius eſſe imperio cedere, qnàm tale quid audere. Dehinc uerſo ad tyrannũ ſermone, qui truculento & minaci uultu aſtabat, inquit: Patét tibi omnia noſtræ eccleſiæ templa, nec inde arceris. Contrà obgannit Gainas, ſe alterius eſſe opinionis: ſuoque ſe iure hæc poſtulare, ut qui grauiſsimos labores pro re Romana exhauſerit. At tibi iamdudum maiora quàm pro meritis perſoluta ſunt præmia, inquit Chryſoſtomus. Quæſo reputes tecũ ipſe, qui'nã aliquando fueris: nunc uerò etiã qui ſis, ad quantã amplitudinem euectus ſis, in quanta aũt olim tenuitate & rerum omniũ inopia uixeris: qui fuerit habitus, cum Iſtrum tranſires: nunc quãtus & quàm magnificus & regalis ueſtiũ nitor & apparatus? Memineris igitur, præmia labores tuos lõgè ſuperare: neq; ſis porrò ingratus erga eos, qui talis & tantus ut eſſes, ſua benignitate effecerunt. Atq; hoc modo irritũ factũ eſt, quod conabatur tyrannus in eccleſiæ perniciem, opera & ſalubri oratione Chryſoſtomi: ut memoriæ prodiderunt Theódoretus lib. 5. capite 32. Sozomenus libro octauo, capite quarto.

Sed paulo pòſt alias turbas eccleſia Conſtantinopolitana experta eſt. Nam cũ Iohannes Chryſoſtomus, nõ modò eius eccleſiæ, ſed etiam uicinarum inſpector, uideret corruptiſsimum earum ſtatum, & diſciplinam diſſolutiſsimsm, inſtituit earũ rerum emendationem, ac perſonas præcipuè quibus Euangelij ſacra miniſteria commẽdata erant, ad uitæ grauioris, & quę minus haberet offenſæ, normam reducere conatus eſt: reijciens etiam à miniſterijs & functionibns, ſi qui contumaciores, uocationum ſuarum profeſsioni parum reſponderent, aut eam uitæ impuritate deformarent. Qua in re, cum aliqua ſeueritate & multa libertate uteretur, plurimum ſibi inde odij conciliauit: Quod quidẽ exaſperauit Serapion quidam archidiaconus, homo iracundus & contumelioſus, oratione parum tempeſtiua, dum in cœtu miniſtrorum dicit: Nunquam poteris epiſcope hos oratione tantum corrigere, niſi adhibito & flagello uniuerſos coerceas. Ad eam rem fecit quoq; commercium, quod habebat cum quadam Olympiade, Eccleſię miniſtra: id quod eius maleuoli ſiniſtrè interpretabantur. Quin & quorundam, qui cum nihil minus eſſent, monachos tamen ſe profitebantur, acre in ſe odium concitauit, cum ipſorum circumſoraneas obambulationes ſeueria admonitionibns reprehenderet, illosque ab iſtis circumcurſitationibus ad inſtitutum uitæ ſeuerius, & magis ipſorum profeſſioni conueniens, reuocaret. Ac hi quidem cum ægrè ferrent, ita ſe à Chryſoſtomo tractari, coniungebant ſuas operas cum alijs eius inimicis, qui ad eundem modum ipſi inſenſi erant, aut ob reprehenſa ſua uitia; aut quod à miniſterijs remoti fuerant. In iſtorum autem gratiam accedebant & alij partim perſuaſi, partim aliqua neceſsitudine iuncti: atq; hi omnes communibus ſtudijs optimum paſtorem contumelijs & cõuicijs inceſſebant, ferum, crudelem, iracundum & ſuperbum, imò & furibundum dictitantes, ipſius actiones calumniantes, ac in crimen uocantes plurima, etiam ea quæ optimo & ſaluberrimo conſilio facta fuerant. Vociferabantur ipſum rerum in eccleſia nouandarum autorem eſſe, antiqua electionum & conſecrationũ iura & receptas conſuetudines inuertere, & patrias leges abolere. Breuiter eò omnes criminationes & calumnias dirigebant, ut pium doctorẽ plurimis efficerent quàm maximè inuiſum. At fideliſsimus cõmiſsi gregis cuſtos, quaſi paruifaceret ſycophantarum morſus & latratus, nihilo ſegnius, imò maiori cura & ſtudio, ueri epiſcopi officium faciebat. Et poterat tutò contemnere aduerſariorum calumnias & inſultus, quàm diu quidem à potentiorum reprehenſione abſtinuit. Vbi uerò & in illos linguam, ut debuit, acuit, illorumque uitia carpere cœpit, quòd & ipſi malignè ac parum iuſtè ſua obirent munia: tum uerò maius multo non tantum odium ei inde eſt conflatum, ſed & præſentiſsimum periculum comparatum. Nam illi iam non, quomodo mutuis eum contumelijs afficerent, quærebant: ſed quomodo cum ignominia ab officio & epiſcopali adminiſtratione amotum, prorſus peſſundarent, cogitabant. Id tantum reſtabat, ut aliqua honeſti ſpecie & prætextu fieri hoc, quod cupiebant, poſſet. Quare ſua cum cæteris conſilia communicabant, & in omnes occaſiones intenti erant. Norant autem iam inde ab ordinatione Chryſoſtomi, Alexandrinum epiſcopum Theophilum parum ei fauere: quippe qni in ea ſolus ſe difficilem præbuerat. imò niſi minis quorundam & metu Imperatoris Arcadij adductus feciſſet, nunquam Chryſoſtomo ſuas impoſiturus fuiſſet manus. Et acceſſerant interea temporis cauſæ aliæ, quæ magis etiam exacerbârant Theophili animum: uidelicet quòd monachi quidam Ægyptij, Longi fratres dicti, indignis ab ipſo tractati modis, queſtum Conſtantinopolim uenerant. Quos cum perhumaniter acceptos, reuerenter habuiſſet Chryſoſtomus, & ad publicas preces adhibuiſſet, in ſuſpicionem apud Theophilum uenerat, quaſi ſuam aduerſum ſe operam eiſdem & auxilium condixiſſet, & ad communionem

nionem admiſiſſet ante cauſæ cognitionem: quod facere tum temporis fas non erat. Huic ergo Theophilo ſeſe ſocios & inſtigatores addunt potentiores illi, & omnes reliqui. Quibus poſtremò omnium adiungit ſeſe hortatrix nõ modò improba, ſed & miniſtra ſedula omniũ quæ ad perniciem pij doctoris tentata fuerant, Imperatoris coniunx Eudoxia. Conceperat ea prima odij fœmina aduerſum Chryſoſtomum, quòd Seuerianum Gabalanorum epiſcopum Conſtantinopoli eiecerat, cui illa faue bat. Creuerant deinde illæ odij flammulæ magis magiſque, quòd pius doctor, ratione demandati ſibi muneris illam ſubinde carpere, & quidem acrius interdum obiurgare non intermitteret, propter iniurias nimirum quas ſubditis inferebat: maximè autem propter uineam cuidam uiduæ mulierculæ ablatam, quod factum ipſe reprehendere grauiter admodum non ceſſabat, priuſquam mulierculæ poſſeſſionem ſuam reddidiſſet. Omnium autem uehementiſſimè accenderat ipſam, quod in quadam publica concione ſupra omnem modum in mulieres malas inuectus fuerat. & quanquam in genere dixerat, tamen plurimis etiam ex fautoribus uiſa fuêre obliquè in Imperatricem pleraque directa fuiſſe. Ab aduerſarijs manifeſtè iſta omnia, quaſi ex profeſſo & peculiari ſtudio tantum in contumeliam Auguſtæ facta eſſent, accipiebantur. Iſta igitur poſteaquam ex maleuolorum relationibus reſciuit, qui haud dubiè egregiè frigidam ſuffundentes, plurima de ſuo addiderunt: tum uerò illa fremere: & ueluti non ſua tantum, ſed etiam mariti Imperatoris Maieſtas læſa eſſet, eiulationibus apud maritum querulari, illumque ad communem contumeliam uindicandam extimulare cœpit. Addunt & reliqui ſuas operas, atque ita coniunctis uiribus oppreſſionem machinantur. Cæterùm quia uiolentia manifeſta aduerſus ipſum procedere non auderent, idque propter populi motus, arte, dolo ac fraude ſeſe inſtruunt, & ex inſidijs ipſum aggredi ſtatuunt. Quæ quo minus animaduerti poſſent, curat ipſa Imperatrix aſtutè per Theophilum Synodum cogi: quam quidem ad rem ipſe erat paratiſſimus. Iſtum uerò conatum Seuerianus etiam Gabalanorum epiſcopus ſtudioſè adiuuabat, memor prioris offenſæ. Coacta ergo ſynodo in Quercu Chalcedonis, cum Chryſoſtomus ſemel atque iterum euocatus, & per Imperatoris notarium accedere iuſſus, non comparuiſſet, propter contumaciam ipſum cõdemnarunt, epiſcopatumque ei ademerunt: Imperatoris quoque ſingulari mandato interueniente, ne quam in ferenda ſententia ipſi patres moram facerent. Tertio itaque die à condemnatione, cum ſe eorum poteſtati, quibus id negocij commiſſum erat, permiſiſſet ultrò, in exilium abductus eſt. Narrant hanc hiſtoriam ſatis prolixè, Socrates libro ſexto, capitibus tertio, quarto & quinto: item à decimo per aliquot ſequentia: & Sozomenus libro octauo, à capite ſexto uſque in octauum & decimum: & Nicephorus libro tredecimo, capitibus nono & ſequentibus. Non autem diuturnum hoc fuit exilium. Nam populo tumultuante, ac ſeditionem excitante, ſtatim reductus, & priſtinę dignitati reſtitutus eſt: ipſa quoque Imperatrice ſeſe expurgante, quòd eſſet extra noxam omnem.

Recepto paſtore, eccleſia Conſtantinopolitana ipſum maiori ſtudio & amore complectitur. Ipſe uerò nihil de priori ardore in rebus ſui officij remittebat. Videns autem ad ſtatuam quandam, cui Imperatricis imago impoſita erat, fieri concurſus & applauſus populi, & publica ſaltationum & aliorum mimicorum ludorum ſpectacula, quibus populus ad uerbi neglectum, & uitæ quoque diſſolutioris leuitatem prouocabatur, magna dicendi libertate ea omnia reprehendit: in primis eos incuſans, qui & tempus & pietatem perdentes, ijs ludicris operam dabant. Verùm ubi iſta cognouit Imperatrix, cui nondum prior offenſio ex animo erepta erat: rurſum iſta ad ſeſe refert, & in ſui contumeliam accipit, itaque accenſa de extrema ultione cogitat. Nec iſta latebant Iohannem. uerùm tantum aberat ut de iuſta ſeueritate aliquid remitteret, cum paratum ſibi uideret exilium, ut etiam confidentius ageret. id quod indicant hæc ipſius uerba, quæ in quadam oratione recitauit: Rurſum Herodias furit, rurſum turbas ciet, rurſum Iohannis caput in diſco expetit. Rurſum ergo ſynodus cogitur, ac denuò deponitur, inuenta hac una calumnia ab Eccleſiaſticis iudicibus Eudoxiæ gratificari ſtudentibus, quòd poſt priorem abrogationem, ipſe rurſum per ſeſe in epiſcopatum inuolaſſet, Synodi autoritate non intercedente. Subornantur igitur clancularij in Iohannem ſicarij, qui tametſi furoris ſui tela in ipſum emittere minimè potuerunt, Domino ſuum miniſtrum protegente: tamen quatuor alios, qui obiectu ſuorum corporum curſus ipſorum inhibere cupiebant, interfecerunt. Chryſoſtomus poſt latam aduerſum ſe ſententiam, intra ſuas ſe ædes continens, conuentus non agit, ſed à publici muneris functione abſtinet multo tempore, ſperans fortè fieri poſ-

ſe, ut temporis ſucceſſu aut hoſtium furores miteſcant, aut frequentiori Synodo legitimum ſibi iudicium detur. Sed cum Imperator in executione latę ſententiæ remiſſius ageret, conciliabuli illius autores acrius apud eum inſtant, ut eiectionem Iohannis maturet. Legitimè enim eum, & iuſtè damnatum. Imperator igitur miſſo quodam legato, denuò ipſi, & quidem cum comminatione mandat, ut ab eccleſia diſcedat. Iohannes, etſi iam antea Imperatori renunciari iuſſerat, ſe à Chriſto diuinitùs iſti eccleſiæ præfectum, nec eam debere temerè relinquere: nunc tamen Imperatorijs & tyrannicis iuſsionibus parendum ſibi ſtatuit. Quare cùm epiſcopis, miniſtris, & alijs qui ſuarum erant partium, quędam monendi & confirmandi gratia iniunxiſſet, ſtipatoribus ſe & cuſtodibus Imperatorijs iungit: & conſcenſo iumento, ab ijſdem in exilium abducitur Cucuſum, quod eſt Armeniæ oppidulum, ad os Ponti, in finibus Romani Imperij. Hoc unū, cum egrederetur, queſtus, quòd per uim & iniquè cōtra leges expelleretur: denegato ſibi iudicio, quod legibus datur etiam adulteris, homicidis, & facinoroſis alijs. Socrates lib. 6. cap. 18. Sozomenus libro octauo, capitibus uiceſimo, & duobus proximè ſequentibus. Ipſo aūt uixdum urbe egreſſo, ſubitum exoritur incendium, quod templum luculentum & curiam proximam abſumit. Ea culpa in Iohannis ſectatores continuò confertur. rapiūtur ergo ocyus ad uincula & cuſtodias, quotquot prehendi poſſunt. Et primò quidem illi qui reuerendiſsimum ſuum paſtorem pietatis ergò egredientem comitabantur, epiſcopi, ſacerdotes, & cęteri Eccleſiaſtici ordine. Alij quāplurimi, Chalcedonē in carcerē, & alia loca uiciniora abducuntur. alij in loca ulteriora trans mare, ad diuerſas inſulas deportantur: prius tamen uarijs excruciati tormentis, & in ipſo quoq; itinere miſerandum in modum exagitantur ab hominibus improbiſsimis. Quidam etiā inſtar clitellarū nudis impoſiti ſunt mulis, capitib. deorſum uergentibus, in modū uictimarū: & diuertētes aut pernoctantes nō in locis honeſtiorib. & cōmodioribus, eos cuſtodię mandabāt, ſed in publica proſtibula & lupanaria, & alia eius generis loca ignominiæ obnoxia ipſos ueluti armentorū gregem cōcludebāt. quę tamē omnia potiora habuere pientiſsimi martyres, q̃ ut ab amore & doctrina Iohānis ſeiungi ſe paterētur. Alij, quib. profugij locus relictus fuerat, ultrò ſibi exilia elegerūt, adq; oras extremas ſeceſſerūt: ſatius arbitrātes habitare cū feris, q̃ cum hominib. tam truculētis, nec præter figurā quicquam hominis habentibus, Sozomenus lib. 8. capite 22. Nicephorus lib. 13. cap. 22.

Sectatoribus Chryſoſtomi hunc in modum uexatis & diſsipatis, cum nihil periculi iam eſſet à populo, ſed quies & tranquillitas ſperaretur, inſtituit de incendio queſtiones præfectus: & quia erat homo ethnicus, & odio religionis magnā in Chriſtianorum clade uoluptatem caperet, plurimi grauiſsimis torturis ſubiecti, ad necem uſq; excruciabantur: inter quos nominatim recenſentur, Tigrius presbyter, & Eutropius lector, de quibus in loco de Martyribus prolixius dicetur. Cogitur ſe ſiſtere ante tribunal huius incendij prętextu & Olympias diaconiſſa. Hęc & generis nobilitate & reliquis uitę ornamentis pręclara, menſes circiter uiginti uixerat in coniugio. marito autē mortuo, diuitijs ſuis in eccleſiæ & pauperum uſum diſtributis, in eccleſię miniſterium ultro ſeſe dediderat. Præfecto igitur ex ea quærēte, quid ita templū incendiſſet? Ipſa placidè reſpondit, nunquid putaret ſuæ uitę inſtituto cōuenire, ut quæ plurimam ſuarū diuitiarū partem in templorū reparationes & ſtructuras impendiſſet, tale quid patraret? Præfectus, qui norat probè ipſius integritatem, & inculpatam uitam, nec haberet quod porrò obijceret, iudicis perſonam relinquit, & cōſultoris induit: ſtulticiā ei et reliquis mulierculis exprobrans, quòd Iohannis neceſsitudinē retinentes, eccleſiæ communionem reſpuentes, malum ſibi ipſis & moleſtiā crearent: rediret ad Eccleſiæ reliquæ cōmunionē, atq; eo modo omni moleſtia ſe exoneraret. Hoc aūt ſe facturā minimè cum reſpondiſſet, quia nemo cū pietate id præſtare poſſet: tandē multo auri pondere multata eſt. Quod ipſa tamē pro nihilo ducēs, in ſua cōfeſsione perſtitit. Quin & Conſtantinopoli relicta, Cyzicū ſeſe contulit. Ex quo loco poſtea Nicomediam Bithynorum eſt deportata: ut ſcribit Nicephorus lib. 13. cap. 24. poſt Sozomenum lib. 8. cap. 24.

Non ſolum aūt in hos, ſed etiam in reliquū eccleſiæ Iohānis cœtū graſſantur hoſtes eius. Nam ea nocte quæ diē reſurrectionis præcedit, milites in templū irrūpentes, multa proteruè faciūt, maximè in ſexum fœmineū, tēporis cōſuetudine & noctis opportunitate ad furorē explendū abutentes, dum pro more ad ſuſcipiendū baptiſma pleriq; nudi adeſſent. Tantis aūt iniurijs accepti, à publico cōgreſſu deinceps quidē ſibi tēperārūt: ſed tamē ſuos peculiares cōuētus agere neutiquā intermittūt. Poſtea die Paſchaliū feriarum, celebrationē inſtituūt in publico lauacro, cui Cōſtantianū nomē erat, magna frequētia epiſcoporum & aliorum eccleſiaſticorum uirorum. Sed inde quoque pulſi, extra urbem uarijs in locis conuenerunt.

Hinc peculiare nomen ſortiti, appellabantur Iohannitæ, à doctore quem tanto ſtudio ſibi proſequendum propoſuerant, ut etiam ultima quæque ipſius nomine ferre non recuſarent. Sozomenus libro octauo, cap. uiceſimoprimo: Nicephorus quoq; è Chryſoſtomi epiſtola ad Innocẽtium urbis Romæ epiſcopum, de his ſcribẽs calamitatibus, eadem refert: libro 13. cap. 19. Et Antoninus titulo decimo, capite nono, dicit: propoſita eſſe edicta uarijs in locis, eademq; ſępius repetita, grauibus comminationibus inſertis, de communione Iohannis abneganda.

Poſt eiectum igitur Chryſoſtomũ, quidam ſubrogatur Arſacius. ſed offenſi Iohannis amici, nec templa nec communionem, aut quicquã aliud cum ipſis commune habere uolebant. ſecedentes ergo ab ipſis, in extremis partibus ciuitatis ſuos congreſſus habebant. Ea ubi per epiſcopum ad Imperatorem delata ſunt, ſtatim miſſa militum coborte, fuſtibus & ſaxis ex illis locis expelluntur. Et ut fieri ſolet in iſtiuſmodi turbis, ſi quando impio militi res permittitur, multa licenter facta ſunt: ornatus mulierum, zonæ, monilia, torques, & id generis plurima, imò cum inauribus ipſæ etiam infimæ auriculæ quibuſdam ablatæ ſunt. Si qui uerò Iohannis neceſsitudinem arctius amplecti uidebantur, cæterisq; quaſi præire, illi appreherſi in uincula conijciebantur. Deniq; cum in publico conuenire deinceps non eſſet tutum, ipſi intra ſuas ſe ædes continuerunt, neque uel ad forum, uel balnea, uel alia publica prodire auſi ſunt. Imò quibuſdã nec in proprijs quidẽ ædibus manere, prorſum erat abſque periculo. Quare ſpontaneum ſibi ipſis imponentes exilium, urbem relinquunt, & quò quemque caſus ferebat, proficiſcebantur, tum uiri tum mulieres. Horum de nnmero erat Nicareta, cuius nominatim fit mentio, mulier Bithynienſis, ex nobili apud Nicomedienſes genere nata, perpetua quoque uirginitate & uirtute uitę clara. Atque ea quidem in urbe Conſtantinopolitana ſic geſta eſſe, narrant Sozomenus libro octauo, capite uiceſimotertio: Nicephorus capite uiceſimooctauo, libri tredecimi.

Et hæc quidem tempeſtas quanquam in urbe illa Imperiali potiſsimùm ſit graſſata, tamen nonnihil turbarum dedit etiam in alijs locis. Flauianus Antiochenus epiſcopus, cum aduerſarijs Chryſoſtomi nunquã ſe iunxerat, neqne calculum aut conſenſum ſuum unquam addiderat ijs quæ aduerſus eundem acta fuerant. Mortuus autem, ſucceſſorem habuit Porphyrium. Hic cum in ea omnia quæ cõtra Iohannem decreta, pedibus quaſi iuiſſet, multi ex Syris, relicta eccleſia, eam ob cauſam proprios ſeorſum cõuentus egerunt: quæ res illis miſeriarum & aduerſitatum plurimũ peperit. propter Arſacium enim, & in gratiam huius, Porphyrij & Theophili Alexandrini, magnatum in Palatio, ſtudio lex fuerat promulgata, ut qui rectè de doctrina ſentire uideri uellent, extra eccleſias conuentus nullos inſtituerent: quique ſibi communicare nollent, expellerentur. Sozomenus libro octauo, capite uiceſimoquarto. Eadem ſub Attico Conſtantinopolitano facta recitat Nicephorus libro tredecimo, capite triceſimo, his uerbis: Interea ingens perſecutio excitata eſt aduerſus eccleſias Dei, Attici inſtinctu (neque enim cum boc qnoque communicare qniſquam, propter eum quo Iobannem maximè proſequebantur amorẽ uolebat) iuſſiones Imperiales paſsim circumferebãtur in hæc uerba conceptæ: Si quis epiſcoporum cum Theophilo, Attico, Porphyrio, cõmunicare noluerit, extorris eccleſia eſto, & facultatibus priuator. Ex laicis antem, ſeu popularibus, qui magiſtratus gerunt, dignitate excidunto: milites cingula deponunto: uulgus autẽ & opifices auro multo mulctati, exilio, ſicuti decet, damnantor. Itaque qui ſyncerè boneſtatem ſequebantur, & res præſentes non magnifaciebant, ne quid abſonum & ueræ pietatis inſtituto indignum committerent, ad ſolitudines inhabitandas profugerunt. Quidam inuiti etiã communicare cum illis coacti ſunt: quibus ſcilicet gloria & opibus excidere magnum uiſum eſt. Monachi uerò in Syria plurimi ab Eccleſia ſeiuncti, ſynaxes & conuentus ſuos egere: quam ob cauſam multas etiam experti ſunt ærumnas.

Imò ne exteri quidem homines prorſum ab ea tempeſtate immunes fuere. Nam quia Innocentius Romanus epiſcopus de tantis iniurijs, quibus Iobannes & ſui præter omnem bumanitatem affecti fuerant, certior factus eſſet, omnibus poſthabitis hoc unum agebat, quomodo tantis malis commodè mederi poſſet, ut reſtituto Iohanne, pax & tranquillitas eccleſiæ Conſtantinopolitanæ redderetur. Quare ex decreto ſynodi in Italia ea cauſa coactæ, ablegantur Conſtantinopolim legati, Æmylius Beneuenti epiſcopus, Cathegius & Gaudentius cum Valentio & Bonifacio presbyteris: quos comitabantur Cyriacus & Demetrius, unà cum Palladio & Eulyſio, qui partium Iobannis, Romam queſtum uenerant. Hi ut primùm Græciam attigere, inſidijs excepti ſunt à tribuno, in boc ipſum ab Eudoxia ſubornato: & calumnijs impetiti, quòd orientale Imperium turbaturi adeſſent: ac in Conſtantinopolitanum ſuburbium diuerſi in diuerſas

cuſtodias ducti ſunt. & cum nollent literas quas habebant, alijs quàm Imperatori tradere, Valerius uni pollice fracto, ui illis & literas & pecuniam eripuit. Deinde oblata aureorum ſumma triū millium, tentat eos inuitare ad communionem Attici Conſtantinopolitani epiſcopi. Verùm illi prætendunt, ſe in ſomnis monitos eſſe, ne id facerent: ac reditum tantum ſibi concedi obnixè petunt. Nauigio igitur ſqualido, & quod ob uetuſtatem uſui amplius non erat, impoſiti, mari quaſi ad præſentiſsimum exitium exponuntur. Valde autem periculoſa nauigatione utentes, ægrè quidem, tandem incolumes Lampſacū ueniunt: ubi mutata naui, demum domum ſunt reuerſi. Nicephorus libro tredecimo, capite triceſimotertio. Meminit & Sozomenus, ſed breuiter, libro octauo, capite ultimo.

Aduerſarij hinc intelligentes, Romanum epiſcopum hoc conari, ut reſtitueretur Iohánes, eamq́; ad rem ſtrenuam operam præſtare Occidentis Imperatorem Honoriū, cogitant haud ita magno ſuo commodo fieri id poſſe. Quare obnixè dant operā, ut ulterius deportetur, ſicubi fortè crebris iactationib. debilitatus & fractus, tandē expiret. Edicto ergo Imperatorio è Cucuſo porrò abducitur Pityuntem oppidū, ad finem Pontici maris ſitum, ſæuiſsimis Barbaris contermiū. Quia uerò ductoribus maiorum dignitatū honores & alia præmia propoſita fuerant, ſi ferociam & crudelitatem ſuam egregiè aduerſus Iohannem exercerent: ipſi ea in re ſtrenuè officium præſtantes, magna itinera faciebant, cœlo interdum immenſis pluuijs exundante, interdum æſtuantibus ſolis radijs grauiſsimè urente. Quibus demum confectis, Pityuntem quidem nō peruenit: ſed in Comanis Armeniæ ſubſiſtens, ex hac ærumnoſa militia in cœleſtem uitam receptus eſt. Sozomenus libro octauo, capite uiceſimooctauo: Nicephorus lib. tredecimo, capite triceſimoſeptimo.

Dum autem in Oriente hęc fiunt, Eccleſia etiam in Occidente grauiter cōcutitur, propter tumultus publicos, qui plerunq; diſsidia Eccleſiaſtica comitari ſolent, ut inquit Sozomenus lib. 8. capite 25. Nam barbaricæ gentes plurimæ, in regiones Romanas pręſertim irruentes, uehementiſsimè Eccleſias afflixerunt. ſicuti & Hieronymus grauē querelam ea de re inſtituit, inter cætera ſic inquiēs: Quot matronæ, quot uirgines Dei & ingenua nobiliaque corpora his beluis (de barbaris gentibus loquitur) fuere ludibrio? capti epiſcopi, interfecti presbyteri, & diuerſorum officia clericorum: ſubuerſæ eccleſiæ, ad altaria Chriſti ſtabulati equi, martyrum effoſſæ reliquiæ; ubiq; luctus, ubiq; gemitus, & plurima mortis imago. in Epitaphio Nepotiani ad Heliodorum.

In his autem populis uel primi fuerunt Gotthi & Vandali, quorum cum pars eſſet à Chriſtianiſmo prorſus aliena, & gentilium ſuperſtitiōi dedita, captatis quibuslibet occaſionibus, extremè Chriſtianos non tantū perſequebātur, ſed etiā prorſus delere conabātur. Pars uerò eorū, quanq̃ ꝓfeſsione inter Chriſtianos numerabātur, tamē quia Arij ueneno infecti erāt, nō minus ipſi quoq; ſępius Eccleſiā acerbiſsimè afflixerunt. Ac de Gothici populi immanitate cum primis memorant hiſtoriæ, quòd cum barbarus eſſet, & Scytha, & uariorum deorum cultor ſuperſtitioſiſsimus, repentino impetu Italiā cum exercitu bis ducentorū militū oppreſſerit, ac omnē Romani nominis ſanguinem dijs ſuis propinandū uouerit. Maximus igitur terror totā quidē Italiā, ſed pręcipuè Romā inuaſit. fit paſsim concurſus paganorū, audiūtur fremitus & blaſphemiæ aduerſus fidem Chriſtianam, querelæ de neglecta maiorum religione: ideo ſibi tanta mala imminere, quòd omiſſo antiquo ſacrificādi ritu, & reiectis patrijs dijs, Chriſtum pleriq; amplexi, peregrinos cultus inuexerint: eā omnium & præſentium & futurorum malorū eſſe fontem & originē: hoſtes uerò ſuos eo felicius agere, quòd auitam religionem religioſiſsimè obſeruent. Protinus igitur relictis omnibus, de repetendis ſacrificijs, de reparādis aris, & tota ueterum idololatria penitus inſtauranda conſultant, ac de Chriſtianiſmo deniq; in uniuerſum abolendo rationes ineunt: ut referūt Paulus Diaconus lib. 13. in Honorio & Arcadio: item Oroſius lib. ſeptimo, capite triceſimoſeptimo. Acceſsit his uulgi per ſeſe concitati furoribus, buccinator non ſegnis Symmachus orator, qui etiam editis ſcriptis pro inſtaurando gentiliſmo claſsicum cecinit: ut habet Sigibertus, & tempus annotat ſub annum decimum Arcadij & Honorij. Huius tamen & aliorum ora obſtruxiſſe Auguſtinum in lib. de Ciuitate Dei, & Oroſiū in hiſtoria ſua, idē ibidē recitat. Ipſum quoq; Rhadagaiſum hoc fuiſſe animi, idq́; maximè agitaſſe, ut ſimulachrorū cultus reuocaretur, refert Iuo in Arcadio. qui & hoc addit, ab eodem Monachis propoſito edicto imperatum eſſe, ut militarent. id uerò qui detrectarent, ilico interficerentur. quæ res multis cauſam martyrij præbuerit: cum mallent pij ſubire ſupplicium, quàm tyranno contra Chriſtianam religionem militare. Atqui non fuit iſta Gotthorum rabies diuturna. Deo enim ſui ipſius nominis gloriam uindicante paulo pòſt, ita omnis illa multitudo conciſa eſt, ut pecudum more integri greges barbaro-

rum

rum paruo admodum uenirent, ſicut infrà dicendum erit.

Sub idem tempus eccleſiæ quoq; Gallicæ graues perſecutionum impetus ſuſtinuere. Nam duce Groſio, Vandali Galliam populabundi peruagantes, multas & urbes & eccleſias ſubuerterunt, multosq́ue piorum martyrio celebres fecerunt: inter quos præcipui ſunt Sedunenſes Florentinus & Hilarius: item Deſiderius Lingonenſis, cum Vincentio archidiacono: item Antidius Veſontienſis epiſcopus, ut eſt autor Sigibertus in anno 1. Honorij. Imò non Vandali tantum, ſed & Gothi, Huni, Franci, & aliæ barbaricæ gentes plurimæ ſimul & uno quaſi impetu Galliam infeſtantes, dum uaria fortuna inter ſeſe de regno certant, Eccleſiam quoque unà attriuerunt: ueluti ex Hieronymo perſpicuum hoc eſt, qui huius prouinciæ cladem deplorans, inter cætera ait: Moguntiacum nobilis quondam ciuitas capta atque ſubuerſa eſt, & in eccleſia multa hominum milia trucidata. (cum Albano pontifice, ut addit Auentinus in Honorio, libro ſecundo.) Vangiones deleti longa obſidione, &c. in epiſtola ad Gerontium, paulo antè finem. Item in epiſtola ſequenti ad Gaudentium inquit: In cineres ac fauillas ſacræ quondam eccleſiæ conciderunt. Gregorius Turonenſis dicit, Hunis Galliam uaſtantibus, urbem Metenſem captam ac incenſam, ipſosq́ue ſacerdotes ante ſacra altaria trucidatos: libro ſecundo, capite ſexto.

Eccleſiæ etiam in Hiſpania ſuas expertæ ſunt calamitates & afflictiones. Nam Vandali circiter decimumſextum Honorij annum, Hiſpanias occuparunt: & cum alij eſſent Ariani, alij gentiles, catholicos ſuo more afflixerunt. Gundericum capta Hiſpali manum in Eccleſiam immiſiſſe, teſtis eſt Sigebertus. Is autem Traſimundus cum eſſet Arianus, cupiebat totam prouinciam unius & eiuſdem ſecum in doctrina eſſe ſententiæ. magno ergo ſtudio Arianiſmum propagari curabat: idq́ue ut maiori ſucceſſu procederet, adhibuit etiam tormenta, & omnis generis neces. Fuit autem puella quædam, non modò generis nobilitate, formæ præſtantia, & diuitiarum opulentia, ſed omni integritate morum, pietate, timore Dei, uera fide & confeſſione illuſtris. Hæc in regis conſpectum producta, cum blanditijs ipſius benignè inuitaretur ad rebaptiſandum, ipſa infracto animo id recuſauit. Iubetur igitur ſpoliari omnibus ſuis facultatibus, ac ſine ſpe præſentis uitæ torqueri. Verùm cum nulla tyrannide ad abnegationem flecti poſſet, tandem ui quadam in lauacrum immergitur, in quo tamen clara uoce fidem ſuam proclamat: Patrem cum filio & ſpiritu ſancto unius credo & confiteor ſubſtantiæ eſſentiæq́ue. hocq; uociferando, digno chriſmate lauacrum conſecrauit, uentris excrementis aquas inficiendo. Quo facto, eueſtigiò amplius quæſtionibus & torturis grauiſsimis ſubditur: ac poſt equuleos, flammas & ungulas, tandè capitis ſupplicio afficitur. Turonenſis libro ſecundo, capite ſecundo.

Porrò in iſtorum Imperatorum tempora incidere uidentur ea quæ Auguſtinus recitat de immanitate Donatiſtarũ, in hũc modum: Iam enim nos præuenerant ex alijs locis quædam epiſcoporum querelæ grauiſſimę, qui mala fuerant ab ipſis multa perpeſſi, & à ſuis ſedibus exturbati: præcipuè uerò horrenda & incredibilis cædes Maximiani epiſcopi catholici eccleſiæ Vagienſis effecit, ut noſtra legatio iam quid ageret non haberet. Supradictum quippe epiſcopum Vagienſem, quoniam apud ordinarium iudicem dicta inter partes ſententia, obtinuerat baſilicam, quam illi cum catholica eſſet inuaſerunt, ſtantem ad altare irruentes horrendo impetu & furore crudeli, fuſtibus & huiuſcemodi telis, lignis denique eiuſdem altaris effractis, immaniter cæciderunt, pugione etiam percuſſerunt in inguine: quo uulnere ſanguis effluens, eum exanimem redderet, niſi ei ad uitam maior ſæuitia eorum profuiſſet. Nam cum grauiter ſauciatum per terram inſuper traherent, exundanti ueně puluis obſtruſus, ſanguinem obſtruxit, cuius effuſione ibat in mortem. Deinde cum ab eis tandem relictum, noſtri cum pſalmis auferre tentarent: illi iræ ardentiore ſuccenſi, eum deportantium manibus abſtulerunt, malè mulctatis fugatisq́ue catholicis, quos ingenti multitudine ſeparabant, & facilè ſæuiendo terrebant. Inde in quandam turrim leuatum, iam defeciſſe arbitrantes, cum ille adhuc uiueret, abiecerunt. Sed quodam molli aggere exceptus, & à quibuſdam nocte tranſeuntibus per lucernam conſpectus, agnitus atque collectus, & ad religioſam domum apportatus, adhibita magna cura, poſt multos dies cum ab illa deſperatione recreatus eſſet, occiſum eum tamen, fama ſcelere Donatiſtarum etiam trans mare nũciauerat. Quò poſteaquam uenit, & uita eius inopinatiſsima apparuit, cicatricibus ſuis tam multis, tam ingentibus, tam recentibus, non fruſtra famam mortuum ſe nunciaſſe monſtrauit.

Et paulo pòſt, hæc ſubijcit: Ex his ſunt, in quibus adhuc laboratur, in quo labore multi catholici, & maximè

epiſcopi & clerici, horrenda & dura perpeſſi ſunt, quæ comemorare longum eſt: quando quorundam & oculi extincti ſunt, & cuiuſdam epiſcopi manus & lingua præciſa eſt, nonnulli etiam trucidati ſunt. Taceo crudeliſsimas cædes, & domorum deprædationes, per nocturnas aggreſsiones & incendia, non ſolùm priuatorum habitaculorum, uerùm etiam Eccleſiarum: in quas flāmas nō defuerūt qui et codices Dominicos mitterent. De fine huius perſecutionis ibidem refert: quòd nimirū in omnib. ijs locis, ubicūq; à flagitioſis iſtis hominibus talia in pios commiſſa ſunt piacula, nō decreuerit, ſed magis creuerit Eccleſia: & plurimi ab impietatis ſchiſmatico errore reuocati, in unionē Chriſtianam paulatim coaluerint & profecerint: idq́ue inde factū, quòd Deus dignatus fuerit donare ſeruos, quorū ſanguine oues mortifero errore diſperſæ, in pacem ſalutis æternæ congregatæ ſint. Epiſtola quinquageſima ad Bonifacium, uirū militarem. De eadem perſecutione, eorūdemq́; ac Circumcellionum immanitate, prolixè quoq; in epiſtola ſexageſimaoctaua ad Ianuarium: item libro tertio cōtra Creſconiū Grammaticum. Extat præterea in Aphricani Concilij actis ſub Bonifacio papa cōmonitorium datum, ut apparet, legatis miſsis ex eodem Concilio ad Imperatores: in quo etiam quædam commemorat de crudelitate iſtorum hæreticorum.

DE TRANQVILLITATE.

QVanquam propter publicas tempeſtates, & Eccleſiaſticorū mutuas cōcertationes, & propter priuatorum quorundam tyrannides uariè ſub his Imperatorib. eccleſia iactata ſit, tamē interdum aliquam habuiſſe reſpirationem quibuſdam in locis certū eſt. Nam ipſe Chryſoſtom⁹ ſic ſcribit: Nunc quidem, gratia Dei, multa pace fruimur, & reges piè uiuunt, & principes ueritatem agnouerunt, & populi & ciuitates & gentes erroribus liberari, Chriſtum omnes adorant: in ſermone de Reſurrectione. De eccleſijs in Occidente ſcribit Oroſius, eas cum pio Imperatore (Honorio nimirum) & liberatas & uindicatas eſſe, extinctis Stilicone comite, eiusq́; filio Eucherio: libro ſeptimo, capite triceſimooctauo.

In Aphrica, propter Donatiſtarum hæreſin, & Circumcellionum immanitatem, longo tempore ſtatus fuerat eccleſiarum turbulentiſsimus. is aliquanto quietior redditus eſt beneficio Honorij Imperatoris: cuius Imperiali mandato coerciti ac ſopiti aliquo modo hæretici, & Eccleſiæ pax data eſt, ut ſcribit Paulus Diaconus libro decimoquarto. Eam porrò tranquillitatem fuiſſe per uniuerſam Aphricam, donec apud Hipponē regiū floruit Auguſtinus, Vrſpergēſis refert.

Ac ex ipſo quoq; Auguſtino ſatis apparet, quædam Imperatorum propoſita fuiſſe edicta, pro uerę Eccleſiæ tranquillitate & ſalute, cōtra hæreticos iſtius prouinciæ. Quod quidem ut rectè, piè & laudabiliter factum, ipſe pluribus in locis magnopere commendat: & contra aduerſariorum calumnias fortiter propugnat. Profuiſſe autem ea Imperatorum edicta eccleſijs Africanis, manifeſtè oſtendit epiſtola quinquageſima ad Bonifacium, uirum militarem: item epiſtola ſexageſimaoctaua ad Ianuarium.

DE PERSECVTIONE SVB THEOdoſio iuniore.

THeodoſius poſterior prioris & nomē & pietatem referens, defuncto patruo Honorio, qui cum aliquot annos Imperiū in Oriente adminiſtrauerat, ſolus Reipublicæ gubernationem obtinuit anno Chriſti quadringenteſimo & uiceſimoſeptimo, ut habet Proſperi Chronicon: regnauitq́; annos circiter triginta iuxta Proſperum, aut uigintiquinq; iuxta Nauclerum genealogia decimaquinta: & Pauli Diaconi annotatio propè conſentit, quam ponit libro decimoquarto: & Nicephori libro quarto, cap. quinquageſimooctauo. Regnauit autem Theodoſius iſte, annos circiter 42. aut tres. Iuo, anno Imperij ſui quadrageſimoſecundo ipſum Conſtantinopoli die obijſſe narrat. Iornandes unum addit annum. Nicephorus in dicto loco prorſus cōuenit cum Iuone: hoc præterea adijciens, è uiuis eum exceſsiſſe ſub annum Chriſti quadringenteſimum ſexageſimum, ætatis uerò quinquageſimumprimum. Iuxta Pauli Diaconi uerò aſsignationē ſunt anni eius Imperij in uniuerſum quadragintaocto. quē ſecutus Pomponius Lætus, eundem annorum numerum annotauit. Sed non eſt huius inſtituti, conciliare iſtam hiſtoricorum diſcrepantiam. De ipſius pietate ac uirtute breuiter dicemus. Inſtituit autem aulam ſuam ueluti ſcholam, in qua ad pietatem ſe ſuosq́; exercuit, habens ordine diſtributa tempora lectionum, pſalmorum, ieiuniorū, imò & uigiliarum. Nam frequenter noctu ſacrarum literarum lectioni uacaſſe ſcribitur: in quē uſum op⁹ quoddam αὐτόματον habuit, lucernam ſuam ſponte oleum infundentem. Cum eccleſię miniſtris crebrò congreſſus, de ſacris ſcripturis conferebat. In primis uerò in ipſo cōmendatur ſtudium, quod adhibuit in inſtruenda bibliotheca ſacrorum librorum, eorundemq́ue interpretum: qua laude non inferior fuit ipſo quondam Ægyptiorum rege Ptolemæo. Sed & politicæ uirtutes non minus in ipſo plurimùm commendantur, maximè beneficentia, tolerantia in ferendis

laboribus

laboribus & moleſtijs, animi moderatio tāta, ut ipſum nunquam ira commotum fuiſſe tradant authores: neq; grauius unquam animaduertiſſe in eos, q ſibi iniuriā intuliſſent. Eius rei cauſam cum quidam ab eo quæſiuiſſent, reſpondiſſe ferunt: Vtinam & eos qui iamdudum mortui ſunt, in uitam reuocare poſſem. Immò clementia uſque adeò excelluit, ut non defuerint qui eam grauiter reprehenderent, quòd nimirum ſæpius manifeſtorum criminum reos, & iam morti adiudicatos, dum ad ſupplicia educerentur, abſolueret & dimitteret. Pleriq; etiam uitio ei uerterunt, quòd negligentius Rempublicā adminiſtraret, ita ut etiam literis ſæpius non lectis ſubſcriberet. Hanc rem indignè ſanè ferens etiam ſoror Pulcheria, tali conſilio in ipſo corrigere cupiebat. Curat cōſcribi literas, in quibus uxor ipſius Eudocia (quam mirificè deamabat) petita in ſeruitutem tradebatur. Eas nō lectas cum ſubſcriptione confirmaſſet, paulo pòſt recitata Scriptura, graui obiurgatione fratris oſcitātiam confudit & correxit. De hiſce ſcribunt Socrates libro ſeptimo, capite uiceſimoſecundo: Theodoretus libro quinto, capite triceſimoſexto: Nicephorus libro decimoquarto, cap. tertio, & ſequentibus: item uiceſimotertio capite eiuſdem libri.

DE PERSECVTIONE GENſerici in Africa.

QVis porrò Eccleſiarum ſtatus hunc Imperatorem exceperit, ex ſuperioribus facile eſt animaduertere, aliquantum nimirum turbulentior: in Oriente quidem, propter diuerſa Eccleſiaſticorum ſtudia erga eiectum Chryſoſtomum: quæ tam diu uiguerunt, quàm diu epiſcoporum Catalogo non inſcriptum fuit nomē Chryſoſtomi. in Occidēte uerò, propter graſſantes hoſtiliter barbaricos exercitus. Africa autem Imperialium conſtitutionum beneficio uix paululū è Donatiſtarum tumultibus conquieuerat: ecce ſuccedunt alia longè triſtiora, & quæ ſine multo gemitu recitari haudquaquam poſſunt. Vandali à præfecto prouinciæ Bonifacio accerſiti ex Hiſpanijs, Africam inuaſerant, duce Genſerico. Prouincia autem occupata, cum pars ipſorum gentiles, pars Ariani eſſent: & Genſericus Arianiſmū, ut Proſper in Chronicis annotat, quam latiſsimè propagare, maximè in ſuis prouincijs hortatu epiſcoporum ſuorum conaretur: omnia populationibus, rapinis & cædibus miſcent, ac horribiliter deformant uſque adeò, ut nec innocenti ætati parcant, ſed à maternis uberibus raptos lactantes, partim terræ & ſaxis illidant, partim à naturali meatu in ſummum capitum uerticem medios diſſecent: templa, cœmiteria, & id genus alia incendijs abolent: perſonas Eccleſiaſticas primùm, auaritiæ ſtimulis impulſi, grauiſsimis & inauditis tormentis aggreſsi ſunt, ut ſi quid auri uel argenti priuati uel eccleſiæ haberent, extorquerent. Quòd ſi quid traditum erat, partem reſeruatam arbitrantes, denuò ſupplicijs ſubijciebant, atque ita ſępius tormenta iterabantur. Sin uerò nihil traderetur, idem fiebat, & tormenta ſubinde magis ac magis exaſperabantur, donec ſe aliquid tandem extorturos ſperarent. Quare alijs diſtracto ore, fœtidum cœnum faucibus ingerebant: nōnullos in frontibus & tibijs neruo adhibito, & eò uſque contorto dum ſonum ederet, cruciabant: pleriſque aquam marinam, alijs acetum, amurcam, liquamenque, & alia multa tetra in ora infundebant, ueluti in utres, quibus plurimi tandem extincti ſunt. Multis miniſtris Eccleſiæ, alijsque uiris illuſtribus, ceu camelis atque iumentis, ingentia onera imponebant, ſtimulisque ferreis ad faciendum iter compellebant. Quorum aliqui ſub ipſis ſarcinis concidentes, miſerabiliter animam exhalarunt. In his perſecutionis initijs perijt Pampinias Vticenſis antiſtes, candentis ferri laminis toto corpore aduſtus: & Manſuetus Iuricitanus, in porta Formitana incenſus, ut eſt author Victor in Vandalica perſecutione libro primo. Cum autem Genſericus Carthagine, primaria eius regionis urbe potitus eſſet, præcipit ut ſuæ gentis homines paſſim eccleſijs ſuis uel nudos exigant epiſcopos, & alios rectè de Deo ſentientes, uirtutibusque & honoribus claros. Vnde factum, ut plurimi tam ex epiſcopis quàm alijs uiris genere & moribus uerè nobilibus, in ſeruitutem Vandalorum uenerint. Carthagini ſanè epiſcopus Quoduultdeus, cum maxima turba ſacerdotum fractis nauigijs imponebatur, & fluctibus committebatur. ijs eiectis, templa intra & extra mœniorum ambitum Vandali occupant, ſuisque impietatibus dicant. Proponuntur edicta regia, de ijs qui ſacros ordines haberent, in uniuerſum extirpandis: & ne quo modo piorum defuncta corpora, canticis, recepta ſolennitate, ſed cum ſilentio ſepeliantur. Dum hæc Carthagine geruntur, interea ex ijs prouinciæ partibus quas rex ſuis popularibus habitandas diſtribuerat, aliqui præcipui nominis miniſtri & doctores, qui remanſerant, egreſsi, regi ad littus Maxilitanum ſupplicāt, ut ablatis iam ſibi ſacris ædibus, & reb. tam eccleſiæ q̄ priuatis omnibus, ſaltem habitandi inter Vandalos facultas cōcedatur. Quibus rex fremēs reſpōdit: Quæ'nā uobis cōfidentia talia petere ſuaſit? De nomine &

genere

genere ueſtro ego ne unum quidem ſuperſtitem eſſe patiar. Atque ilicò in uicinũ mare proiectos, ſubmergi iuſsit omnes. Sed cum quidam eius amici interceſsiſſent, impetrarunt tandem, ut incolumes dimitterentur. Digreſsi autem magno cum animi mœrore & triſticia, ubicunque & quomodocunque poterant, res ſacras tamen peragere non intermittebant, quantumuis propter funeſta decreta nihil uſpiam loci relictum eſſet. Porrò etiam in alijs eccleſijs paſſim ſub Romano Imperio, pij & conſtantes doctores erant grauibus calũnijs & periculis expoſiti. Nam ſi quando materia poſtulante, Pharaonis, Nabuchodonoſoris, Holofernis, aut ſimilium tyrannorũ in ſuis concionibus mentionẽ feciſſent, ea in regis perſonã contumelioſè dicta accipiebantur: igitur protinus exilio multabantur. E quibus diſertè nominãtur, Vrbanus Cirbenſis, Creſcens metropolitanus Aquitanæ ciuitatis, Habetdeus Tendelẽſis, Euſtratius Suffectanus, & Tripolitani duo Viciſſabratenus & Creconius Nicenſis: & Adrumetinæ ciuitatis Felix, eo q. quendã monachũ tranſmarinũ hoſpitio excepiſſet, exilio affectus eſt. Neq; uerò licitũ erat, in eorum qui in exilio obierant loca alios ſubſtituere, ut paulatim deficientib. doctoribus doctrinę quoq; puritas penitus interiret. Populus tamen miniſtris Eccleſiæ deſtitutus, nihilomin⁹ in ueritatis confeſsione perſeuerabat. Carthaginiẽſ diu ob edictũ regis caruiſſent epiſcopo, Valẽtinus Auguſtus pro eccleſia apud regẽ intercedit, ac impetrat poteſtatẽ aliũ creandi epiſcopum. Creatus aũt quidam nomine Deogratias, cuius pietas tanta extitit in captiuos, ut accẽſi Ariani, dolis quibuſdã eum quamprimùm tollere cogitarẽt: uerùm diuina gratia ipſius miſerante, placidè in Domino obdormiuit, cum triennio tantũ miniſterio functus eſſet. Habuit aũt ſucceſſorẽ Thomam uenerandũ ſenem, qui & ipſe blaſphemorũ iniurijs ac cõtumelijs expoſitus, indignis tractatus eſt modis, crebriſq; in faciem ictibus cæſus. Poſt huius obitũ, ut habet idẽ Victor, Zengitanę et procõſulari ꝓuincię, epiſcopis deinceps ordinãdis interdictũ eſt. Quorũ numerus cũ olim fuiſſet circiter 164. temporibus quo ſuã ſcripſit hiſtoriã Victor, ex tanto numero tres tantũ ſuperfuère, ipſo etiã narrante. Ex quibus unũ Quintianũ dictum perſecutionẽ fugiſſe, & apud Edeſſam Macedoniæ exulẽ egiſſe, idem nominatim recitat. Nõ longo interuallo pòſt diabolico furore totus inflãmatus rex, extremũ exitium iiſdẽ Eccleſijs machinatur: mittit qui diripiant omnia ea quæ ad uſum miniſterij pertinebant, maximè uerò ſacros codices: ſperans ſe ſpoliatos ijs armis quib. cõtra hæreticorũ corruptelas fortiter pugnabant, facilius oppreſſurũ. Erat quidam Valerianus eccleſię ciuitatis Habenſſæ epiſcopus: is dũ totis uiribus dimicat ac reluctatur, ne ea traderet quæ erãt poſtulata, eijcitur ciuitate ſolus, & priuatus: omnibuſq; ſeueriſsimè demãdatur, ne quis eum in agrũ ſuum, nedum in domum admittat. Quare multo tempore in publico ſub dio, & quidem nudus iacuit, annos habens ætatis amplius octoginta.

In quodam loco cui Reia nomen, cum aliqui ad Paſchalem feſtiuitatem agendã conueniſſent, & quoddam clauſum templũ aperuiſſent, Arianus presbyter congregatam armatorũ manum in eos accendit, qui hoſtiliter piam turbam inuadunt, miſeramq; ſtragem edũt, alios gladijs interficiendo, alios iaculis perimendo: in quibus lector quidã, dum pro cõſuetudine melos caneret, ictus cecidit. Ab illa clade qui euaſerãt, regio iuſſu alijs pœnis paulatim attriti, omnes demũ necati ſunt, maturioris pręſertim ętatis.

In Tumirada Galbis uico, & alijs locis, tempore quo ſolent Sacramenta corporis & ſanguinis Chriſti adminiſtrari, maximo eum furore irruentes extremæ impietatis homines, ſacrum Domini uidelicet corpus & ſanguinem humi abiecta & diffuſa, ſordidiſsimis ſuis pedibus proculcare non ſunt ueriti. Præterea conſtituerat rex, authoribus ſuis Arianis epiſcopis, ne ulli hominũ, præter Ariani dogmatis ſectatoribus, in aula ſua, filiorumq;, ulla officiorũ adminiſtratio cõmendaretur: imò ne tolerarentur quidem. Quibus igitur gloria Dei & ſuę animę ſalus pluris fuit, ut confeſsionẽ ueta animi conſtãtia pręſtarent, ſumma crudelitate excepti ſunt. Poſt plurimos igitur ex aulicis, qui ad abiurandã rectæ fidei confeſsionem cruciatib. infandis adigebãtur, peruentũ tandem eſt ad Armogaſtẽ. eius cũ tibiæ tumentib. chordis grauiter cõſtrictæ torquerẽtur, fronſq; ipſa reſonantib. neruis uſq; adeò cõſtringeretur, ut ueluti in exarata terra ſulci, ita in ea craſſæ ac ingentes rugæ manifeſtè apparerẽt: ſanctus iſte martyr cœlum ſuſpiciens, ac tacitè ſe Chriſto cõmendãs: ecce de improuiſo, quaſi aranearũ fila, nerui crepantes rũpuntur. Eo uiſo, tortores adhibitis recentiorib. & fortiorib. chordis, iiſq; caballinis, ſæpius repetunt torſiones: uerùm ipſo Chriſti nomẽ inuocãte, ipſorũ conatus fuerũt irriti. Imò cum altero pede, capite deorſum uergẽte ſuſpẽſus pẽderet, plurimis ceu ſuper lectũ mollibus plumis ſtratum, dormire uiſus eſt. Regis itaq; Genſerici filius Theoderychus, cuius ab officio fuerat Armogaſtes, cum uideret nullis eum quamuis grauiſsimis pœnis poſſe perimi, iubet eum capitis ſupplicio affici. Verùm hoc eius manda-

mandatum mutat ipſius presbyter Iocundus, aliud ſuggerens: poſſe eum diuerſis & lentis cruciatibus paulatim confici. Aliàs ſi gladio percutiatur, futurum ut Romani martyrem ipſum ſint celebraturi. Solutus ergo, mittitur in Bizagenam prouinciam, ad fodiẽdas ſcrobes. breui poſt inde reuocatus, ad maiorem ignominiam, non ita ꝓcul à Carthagine, ut omnib. eſſet in conſpicuo, paſcẽdis uaccis præficitur. è qua functione paulo pòſt placida morte exemptus eſt.

Hunc ſequutus eſt archimimus quidam Maſculon nomine. Eum inſidijs plurimis iam crebrò petitum, ut ad fidem rectam abijciendam impelleretur, omiſsis grauioribus machinis, rex ipſe aggreditur benigna oratione: ſplendidis promiſsis blandè alliciens, ſi ſe ſuæ uoluntati non difficilem præberet. At ipſo in doctrina perſeuerante, rex fert ſententiam, ac condemnat eum palàm quidem capitis: occultè tamen percuſſori mandat, ut ſi in ipſo momento uibrati gladij aliquid formidinis perſenſurus eſſet in confeſſore, feriret modò: ſin autem nullum conſternati animi ſignum feriendus ederet, tum gladium inhiberet à feriendo, ne ipſum martyrij gloria illuſtrem redderet. Chriſto igitur robur ipſi largiente, cõfeſſor euaſit præclarus.

His non fuit inferior & Saturus, domus Hunerici procurator. is Arianorum prauitatem nunquam redarguere ceſſabat. Accuſatore igitur quodam diacono Marinado, quem Hunericus ſacrilegus ſingulari honore complectebatur, uocatur Saturus: utque Arianus fiat poſtulatur. promittuntur honores, opum ac diuitiatum magnæ copiæ, ſi aſſentiretur. apparantur autem ſupplicia horrenda & dira, ſi aduerſaretur. Hæc igitur cõditio pręmittitur, ſi regalibus iuſsis minus futurus eſſet obediẽs, eum ad primã ſtatim recuſationem domum ſuam cũ rerũ omniũ ſubſtantia amiſſurũ eſſe: mancipijsq́; omnibus, ac filijs quoq; diſtractis, uxorem eius ipſo coràm camelario in matrimonium cõiungendam. cum autem confeſsionem ueritatis pluris faceret, quàm omnia ſua cõmoda aut damna: uxor adductis communib. liberis, ad genua mariti aduoluitur, perq́; omnia ſacra rogat, obſecrat & obteſtatur, miſereatur ſui, et pendentis à lacte matris filiolę, & reliquorũ coniugij pignorũ: neu cõmittat, ut quos generis nobilitas reddiderit claros, ſeruili cõditioni ſubijciantur: nõ patiatur, ut ſe uiuo, indigno & turpi matrimonio ſerui copuletur: Deũ haud dubiè reſpecturum, quod inuitus & ualde grauatim faciat ipſe, quod pleriq; feciſſent uoluntarij. Sed ipſe ex Iob ei reſpondet: Tanquã una ex inſipientibus mulieribus loqueris. Reformidarem iſta mulier, ſi tantum huius uitæ dulcedo eſſet futura amara, in amiſsione earũ rerum. Imò ſi tu uerè diligeres maritũ, nunq̃ tu eum tuis inſidioſis blanditijs in ſecũdæ mortis exitium præcipitare conareris. Age diſtrahant liberos, auferant uxorem, diripiant facultates. Ego Dominĩ promiſsionum planè ſecurus, uerba in mente fixa tenebo: Si quis non reliquerit uxorem, liberos, agrum aut domum, meus non poterit eſſe diſcipulus. Vxor mariti pijs rationibus refutata, diſcedit. Saturus ſpoliatus omnibus, & plurimis pœnis debilitatus, mendicus demum relinquitur.

His Proſper in Chronico annumerat Arcadium, Probum, Paſchaſium, Eutychium, qui cum Genſerico mandãti, ut Arianã hæreſin amplecterentur, non obtemperaſſent, primùm proſcripti, deinde in exilium acti, tum atrociſsimis ſupplicijs cruciati, poſtremò diuerſis necibus interempti ſunt.

Paulillum quoq; puerum, fratrem Paſchaſij & Eutychij, propter regiam indolem & formæ uenuſtam elegantiam rex habebat acceptiſsimum. Sed quoniam à profeſsione rectę fidei nullis uel illecebris uel minis etiam ipſe retrahi poſſet, diu multumq́; fuſtibus affectũ, tandem ad ignominioſam ſeruituté damnat. Proſper Theodoſij anno 14.

Cum autem aulam ſuam inſtinctu Arianorum ad hũc modũ à uerę pietatis confeſſorib. quaſi exoneraſſet, ut ipſe iudicabat, Carthaginenſem eccleſiã denuò claudi iuſſit. Vnde factũ, ut & uerę eccleſiæ cœtus uariè diſsiparentur, cum epiſcopũ non haberent, cõueniendiq́; loca nulla permitterentur. Diuerſi itaq; ad diuerſa exiliorũ loca ꝓfecti, uix demũ ſub Imperatore Zenone reuerſi ſunt Carthaginem ab exilijs: ſicutj cõmemorat Victor libro primo.

Atq; talia perſecutionum rudimenta ſuis hæredibus Genſericus reliquit, quę uſq; ad annum regni ſui 38. horrenda crudelitate exercuit. Quem quidem ſucceſſores propemodum ſuperarunt. Etſi autem Africa potiſſimùm huic tam horrẽdæ tempeſtati obnoxia fuit, tamẽ apparet ex Victoris lib. 1. fine, nec alias ꝓuincias prorſus in tuto fuiſſe. Meminerunt huius perſecutionis & alij ſcriptores, ut Paulus Diaconus, Bergomẽſis, Sabellicus, Sigebertus, & Faſciculi (uti uocãtur) temporum.

DE PERSECVTIONE IVDAEORUM *Alexandriæ in Chriſtianos.*

CVm aliquãdo pręfectus urbis Alexandrinæ (cuius populus, ſi quis alius uſpiã, ad ſeditiones & motus cõcitãdos maximè fuit ꝓpenſus) Oreſtes, ciuiles quaſdã leges & conſtitutiones populo proponeret in theatro, ubi multitudo ꝑmiſcua tam ex

Iudæis

Iudæis quàm Chriſtianis confluxerat: aderat unà etiam quidam eius urbis ſcholæ rector, nomine Hierax, qui totus ab Alexandrino epiſcopo Cyrillo pendebat, eiuſque doctrinæ ſectator erat ſtudioſiſsimus. Eum ubi primùm Iudæi conſpexêre, ſtatim exclamant: hunc unum & ſolum hominem eſſe, cuius peculiare hoc ſit ſtudium, ut utrumq; populum ſubinde inter ſe committat: nec iam quoq; alia de cauſa intereſſe, quàm ut tumultum aliquem excitet. Magno ergo in ipſum impetu facto, cõprehendunt, & præfecto ſiſtunt. Præfectus, quod aliàs epiſcoporum potentiam exoſam habebat: tum uerò omnium maximè Cyrilli, quem putabat ſuis politicis legib. obſiſtere: & iam Hieracẽ eo nomine ablegatũ, execrabatur. Quamobrẽ arreptũ Hieracẽ, flagris cæſum grauiter affligit. Eo autem cognito Cyrillus Iudaici populi primores ad ſe accerſit, eosq́ue ſeriò dehortatur, ut populum in Chriſtianos concitare iam tandem deſiſtant: addens poſtremò & minas, ſi minus parituri eſſent. Iis auditis, Iudæi magis etiam irritati ſunt, & maiori furore Chriſtianis exitium ſtruunt. occulto itaq; conſilio inito, noctu in Chriſtianos impetum faciunt, cum impoſtura tali domibus ſuis illos exciuiſſent. Subornarant quoſdam, qui per urbis plateas diſcurrentes clamabant, eccleſiam Alexandri dictam ardere. Ad hanc uocẽ Chriſtiani paſſim ad ſeruandum illud templum accurrentes, in Iudæoa ex inſidijs proſilientes incidunt, ab ijsq́ue magna crudelitate trucidantur: cum ipſi Iudæi ſeſe mutuò noſſent, circulo ex cortice ſurculi palmæ facto. Exorta luce frans patefacta eſt: nec ſcelerum authores latuerunt, qui mox & ipſi ſimili fortuna excepti pœnas dedetunt: ur narrat Socrates lib.7.cap.13. meminit & Nicephotus lib.14. capite decimoquarto.

In alio quodam loco inter Chalcidem & Antiochiam Syriæ, quæ eſt ad Orontem, Iudęi ludicris quibuſdam ſeſe oblectabant: & bene poti, iam etiam in Chriſtum, & qui in ipſum ſpem haberent, blaſphemias, conuicia & opprobria accumulabant, ſine modo & fine. eoq; furoris progreſsi ſunt, ut in maius ludibriũ crucis, etiam ipſi lignũ quoddam ad eam formam erigerent, de qua apprehenſum Chriſtianum puerum ſuſpendunt, eiq́; iam pendenti, primùm quidẽ miris modis illudunt: poſtea uerò uerberibus concidunt tam furenter, ut inrer plagas expiraret. Verùm nec ipſi impunè hoc habuerunt, idq́; ſeuero Imperatoris edicto, ut infrà dicetur. Hęc etiam refert Socrates eodem libro, capite decimoſexto. Eadem narrar & Nicephotus ſuprà prædicto libro, capite decimoſexto.

PERSECVTIO IN PERSIA.

De perſecutione in Perſia ſub Iſdigerde cœpta, ſecundum Theodoreti ſententiam, (licet Socrates libro ſeptimo, capite decimooctauo planè neget, Iſdigerdem Chriſtianos perſequutum eſſe) & per filiũ eius & ſucceſſores triginta annos continuata, ſuperiore libro dicere incepimus, & poſtulat ordo ut nunc reliqua attexamus.

Inter plurimos autem qui aut glorioſo martyrio occubuere, aut aliàs illuſtri confeſſione laudem meruere, pauci quidem recenſentur. Primus eſt Hormiſda Perſa aulicus, & tam confeſſione illuſtris quàm genere nobilis. Huius in pietate & conſtantia uerè frater fuit Saenes, & ipſe aulicus, ac homo militaris: nec minus fortibus geſtis clarus, quàm cõfeſsione inſignis, Iacobum, ipſum etiam Perſam, & ex regis familiaribus, obſcurum quidem reddiderat, quòd in regis gratiam deſciuiſſet. Verùm eundem clarum rurſum reddidit, quòd matura pœnitentia reuerſus, in martyrio oppetijt. His annumeratur diaconus Beniamin, inſigni & nouo martyrij genere peremptus. Authores ſunt Theodoretus libro quinto, capite triceſimonono: Nicephotus libro 14. capite decimonono & uiceſimo.

Cum autem piorum fides & conſtantia iſta tam diuturna afflictione ſatis eſſet probata, Deus eccleſiæ ſuæ curam gerẽs, in hũc modum halcyonia ei parauit. Chriſtiani quidam è Perſia ſeſe ad Romanos conferũt, Eccleſiarumq́; in Perſia miſeram conditionem commemorantes, auxilium implorãt: quos etiam in ſuam tutelam recepêre Romani. Cnm primis autem Conſtantinopolitanus epiſcopus Atticus, cognito Perſicæ eccleſię tam lamentabili ſtatu, ſtrenuus hortator ac impulſor fuit Theodoſio Imperatori, ad ferendam opem miſerè adfectis in Perſia eccleſijs. Qui in eam curam ſtatim etiã totus incubuit, quomodo in tempore ſuccurreret, & tanta tyrannide oppreſſos liberaret. Ac certè omni celebratione dignũ eſt, quòd cum rex Perſiæ ſtatim miſsis legatis repeteret iſtos perfugas, non tantũ non reddiderint eos, ſed etiam magna ſeueritate uno ore & animo ſeſe obtulerint, ad ferendũ quę Deus tyrãno permitteret, potius quàm fidei & religionis cõſortes carnificibus reddere. Perſæ id indignè ferentes, Romanos quos poſſunt capiunt, & damnant ad fodinas auri, & negociatotum merces & bona diripiunt contra fidem & fœdera inita. Imperator ergo tum ad ſuorum defenſionem, tum ad eccleſiarum Perſicarum liberationẽ bellum mouet. Perſæ etiam ſua capiunt arma, & parant ſeſe ad conflictus. Ac ut Romanis eſſent ſuperiores, adhibent etiam auxiliarem

liarem militem, Saracenorum multas myriades: qui cum temerè ſuæ multitudini fiderent, panico quodam & inani timore ilico correpti, ſibi ipſis fuerunt exitio. Poſtea & Perſæ uno atq; altero prælio cæſi & attriti ſunt, ita ut illi ipſi qui Immortales apud ipſos dicebantur, interierint. Quanquã autem Imperator uictoria hac illuſtriſsima potitus eſſet, & Perſarum uires & potẽtia omnis fracta: tamẽ propter eccleſiarum in Perſia tranquillitatem, ultrò ad pacẽ cum Perſa faciendam ſeſe offert. Qua inita, & bello ipſi, quod potiſsimum propter Eccleſiam motum fuerat, finis impoſitus, & ſimul cum bello etiam perſecutio conquieuit. Socrates libro ſeptimo, capitibus decimooctauo & uiceſimo: Nicephorus libro decimoquarto, capite uiceſimoprimo.

DE TVRBIS IN CONſtantinopolitana & alijs uicinis Eccleſijs.

ETiam ſub hoc Imperatore Conſtãtinopolitana & uicinæ aliquot Eccleſiæ, perturbatæ & afflictæ ſunt. Nã Chryſaphius eunuchus, inter cubicularios Imperatoris primas tenẽs, Flauiano infenſus erat, quòd præter ſuam uoluntatẽ eſſet epiſcopus deſignatus: & quòd in ſynodo Eutychen, cuius errorem ipſe amplectebatur, damnaſſet. captabat ergo occaſionem, eum de officio deijciendi: quam nactus eſt huiuſmodi. Eutyches impetrat, ut Imperator cogi iubeat ſynodum. in ea autem cum denuò eius hæreſis damnata eſſet, Chryſaphius apud Imperatorẽ pro eo intercedit: efficitq;, ut Imperatoris edictis frequens alia ſynodus in urbe Epheſo eligatur, in qua rerum omnium ſumma & ferendæ ſententiæ ius commiſſum fuit uni Dioſcoro Alexandrino epiſcopo, homini impio, quem iam antea ad hoc ipſum ſubornatum corruperat Chryſaphius: cæteris patribus, qui prioribus interfuerant Synodis, dicendæ ſententiæ facultate priuatis, ſub hoc prætextu, quòd de ipſorum iam lata ſententia faciendum eſſet iudicium. Cauſa itaq; in cognitionem & conſultationem propoſita, pro Eutychete pronunciat Dioſcorus, inuitis optimis quibuſq;, & ſanioribus: inter quos fuerunt Romani Pontificis Leonis legati. qui ideo ſtatim è ſynodo diſceſſerunt, quòd ſui domini literas ad Synodum datas reiceiſſet Dioſcorus, & unum pro libidine cũcta agere uideret. Reſtituitur ergo in integrũ Eutyches. Flauianus nõ tantum depoſitus damnatur, uerùm etiam turbulentis impulſionibus, & pedum quoq; conculcationibus è ſynodo uiolenter eijcitur à Dioſcori & Chryſaphij factione coacta ex monachorum turba. & ex ea cõcuſsione tertio die ille obijt, in cuius demortuum corpus inſiluit etiam Dioſcorus calcibus: Nicephorus libro decimoquarto, capite quadrageſimoſeptimo. Imò capite quadrageſimonono: Legati reuerſi Romano epiſcopo inter cętera expreſſe narrant, Flauianum necatum. Idem quoq; diſertè dicit ſemel atq; iterum Dorylæus epiſcopus Euſebius, apud Euagrium libro ſecundo, capite ſecundo, & quarto, ubi huius hiſtoriæ fit mentio. Extat etiam in Conciliorum tomo primo, actione tertia Chalcedonẽſis concilij, edictũ Imperatoris Theodoſij iunioris aduerſum hæreticos & Neſtorium pro Eutyche, & alios, quibus accenſetur etiã Flauianus. Et Barſumas quidam archimandrita præcipuus, author necis Flauiani, profertur in actione quarta eiuſdem concilij, in epiſtola Archimandritarum ad Martianum: omnem quoque Syriam euertiſſe, ut idem narrat ibidem. Non ſolùm autem ipſe Flauianus miſerè peremptus eſt, ſed & plurimi alij, quotquot cauſæ eius uel coniuncti, uel quoquo modo tantum fauere uidebãtur. nam ex epiſtola Pulcherię Auguſtæ ad Leonem pontificem Romanum, quæ actionibus Chalcedonẽſis concilij inſerta eſt, liquet, multos & eccleſijs pios paſtores excuſſos, in exilium fuiſſe propterea deportatos, quorũ ipſa ab Imperatore iam reuocatos diſertè meminit, optatq; ut communi concilij ſententia ſuis eccleſijs ipſi reddantur. Nominatim etiam Baſilius Seleuciæ Iſaurię epiſcopus, in Chalcedonẽſi concilio in faciẽ ipſi Dioſcoro ſuam exprobrat tyrannidem, in ſe & alios admiſſam: ac grauiter ipſum propterea apud patres accuſat, quòd militum armis & monachorum cateruis, & propriæ linguæ uiolentia ipſos oppreſſerit: & multa in ipſius gratiam ui, nolentes dicere & facere, coegerit. Similiter fit etiam ab Athanaſio presbytero Alexandrino, & Theodoro & Iſchyrione diaconis eiuſdem Eccleſiæ, qui ſinguli ſuos ſynodo offerentes libellos, acerbiſsimè ipſum accuſant, & quaſi in ſpeciem (Iſchyrion præſertim) tyrannidem ipſius ac impietatis ſcelera enumerant, neminem fuiſſe commemorantes, qui ipſius tyrannidis propemodum fuerit expers, & crudelitatis. Aliquorum namq; uaſtata prædia exciſione arborum, aliorum domos deſtructas, alios in exilium pulſos, alios multatione uexatos pecuniarum, imò & homicidia perpetrata fuiſſe per occaſionem. Cyrilli, cui ipſe in miniſterio ſucceſſerat, non modò parentes, ſed etiam familiares ipſius, urbe exigere, & uita etiam priuare conatum Dioſcorum, recitat Theodorus. Athanaſius refert, ſe Alexandria ab ipſo pulſum, Conſtantinopolim cum matertera, fratre & filijs atq; uxore fratris conceſ-

ſiſſe,ut ibi ueluti in tuto aliquid pręſidij aduerſus Dioſcorum conſequerentur: uerùm ipſos è Charybdi in Scyllam incidiſſe.Nam ibi à Chryſaphio & Dioſcori factioni coniunctis apprehenſos,mancipatos cuſtodię, uarijsq; pœnis affectos : quibus ferendis cum frater,quem Paulum nominat,nō fuerit par, exceſſerit uita:ſe uerò cum reliquo comitatu tantis pecuniarum exactionibus grauatos, ut cùm ad extremam inopiam fuiſſent redacti, tantum æris à fœneratoribus tamē cogere fuerint coacti, ut nunquā poſſint eſſe ſoluendo. Iſchyrion præter alia addit,eum uitæ ſuæ inſidias ſtruere nunquam intermiſiſſe, ſed diuina protectione ipſius manus ſemper euaſiſſe. Cōmemorant præterea nonnullos ſui furoris comminiſtros, Harpocrationem,Petrum & Iſidorum diaconos, item Menaden presbyterū.Sophronius quidam & ipſe accuſatorium offerens libellum,Dioſcoro grauē iniuriarum actionem intendit, quod uariè ipſe quoq; ab eo fuiſſet læſus, & præſertim ſpoliatus omnibus facultatibus,fraude & uarijs deceptionibus ad paupertatem & miſerias demum redactus, imò uix necem effugerit. Cumq; quidam Macarius Alexandrinæ ciuitatis curialis, rapuiſſet ei uxorem, ipſeq; de iniuria apud Imperatores eorundemq; præfectos conqueſtus eſſet, & ex aula nactus fuiſſet non mandata duntaxat, quæ ſeriò iubebant reum ad cognitionem cauſæ in iudicio actori ſiſtendum: ſed & commiſſarium,ut hodie uocant,cui cauſę cognitio delegata erat, uirum ampliſsimū,quem Theodorum dicit, reuerſiq; Alexandriam cuperēt rem executioni dare: ibi Dioſcorus pro ſui animi ſuperbia inſurgens, neq; Imperatorum mandata magnifaciens, imò deſpiciens, & ſuam, non Imperatorum eam eſſe prouinciam aſſerens, actionē omnem peruertit: inſuper etiam ſuæ impietatis miniſtrum, Iſidorum diaconum, cum aliqua latronum manu in ipſius Sophronij necem ſubornat, quam tamen amico quodā nunciante effugit, ſed exutus uniuerſis quas poſsidebat facultatib. in primo tomo conciliorum, in tertia actione concilij Chalcedonenſis.

In Epheſina ſynodo prima, iuſſu huius Theodoſij Imperatoris coacta,ob Neſtorij hæreticam opinionem, ortum diſsidiū & ſchiſma inter epiſcopos Alexandrinum & Antiochenum,ut ſuo loco dicetur,plurimarum Eccleſiæ afflictionum cauſa fuit: ut patet ex fragmēto epiſtolæ Ibæ Edeſſeni epiſcopi,q, in decima Chalcedonēſis cōcilij actione inſertū eſt. Inquit enim: Epiſcopi cōtra epiſcopos contentionibus inſurrexerūt, populi aduerſum populos. Non quieſcebāt etiam pagani, ſed nec hæretici, ueritati detrahentes. Non erat præterea tutum de ciuitate in ciuitatem, de prouincia in prouinciā peregrè abire. ueluti enim inimicum unuſquiſq; proximum ſuum perſequebatur: plurimi Deum nō timentes, & occultas in pectore ſimultates alentes, ſub prætextu zeli Eccleſiaſtici ſe ipſos ulciſcebantur.

DE ATTILA.

SVb Theodoſio Attila cum uaſtaret utrūque Imperium, non parum etiam paſſim turbauit Eccleſias. Narrant enim ſcriptores, ſub iſta Hunorum per terras diſcurſatione, apud Coloniā Agrippinam nouies mille uirgines martyrio coronatas. Beatum quoq; Nicaſiū Remenſem epiſcopum, unà cum ſorore Eutropia (ut habet Sigibertus, licet ſub initium Martiani referat) martyrij decus retuliſſe. Refert & Ottho Phryſingenſis libro quarto, capite uiceſimooctauo: & Antoninus titulo undecimo, capite octauo. Nauclerus generatione decimaſexta dicit, eſſe qui prædictarum uirginū martyrium ponant ſub annum Domini ducenteſimum decimumoctauum. Ac mirum haud immeritò uideri poſsit, num hæ ſanctæ martyres ſint eædem cum ijs quæ in comitatu S. Vrſulæ fuerunt: quę undecies mille fuiſſe, & itidem apud Coloniā ab Hunis ſub Attila interfectæ ſcribuntur à Bergomenſi & Sigiberto. Quod ipſum tamen utrque ſub Martiani Imperatoris initium commemorat. Idem Sigibertus narrat, etiam Metenſem epiſcopum Auctorem captū quidem fuiſſe ab Hunis, uerùm cæcitate ipſis percuſsis ſubita, eum cum alijs ciuibus dilapſum.

DE TRANQVILLITATE *ſub Martiano Imperatore.*

MArtianum Thracem genere, & militaribus ſtudijs iam inde à primis annis deditum, diuinitùs ac ſingulari Dei conſilio uocari ad Imperij maieſtatē, tum ipſe Imperator Theodoſius uiſione monitus, Pulcheriæ ſorori Auguſtæ iam moriturus aperit : tum etiam multa oſtenta, quæ ipſi Martiano in uita ſua acciderunt, portenderunt: ut narrant Euagrius libro ſecundo, capite primo: Nicephorus libro decimoquarto, capite ultimo : & libro decimo quinto, capite primo. Iam ergo Theodoſio ex lapſu equi grauiore mortuo, & nondū ſepulto, ilicò Pulcheria Auguſta Martiano tribunicio Imperij ſceptra offert his conditionibus: ſi prius det fidem, eamq; præſtito iuramento confirmet , quòd ſuæ uitæ, poteſtati, ac maximè pudicitię minimè inſidiari, ſed hæc omnia ſalua ac integra conſeruare uelit. Quo facto, opera Pulcheriæ conuocato ſenatu renunciatur Imperator Martianus,

tianus, anno Chriſti quadringẽteſimo quinquageſimotertio, iuxta Palmerij Chronicon: ſeu ſexageſimo ſupra quadringenteſimũ, ut numerat Nicephorus decimoquarto libro, capite ultimo. Fuit autem ex æquo ſtudioſiſsimus pietatis & iuſticiæ. & quod omnium maximè laudandum in principe Chriſtiano, cùm incidiſſet in eum Reipublicæ Chriſtianæ ſtatum, qui erat turbulentiſſimus, in politia quidem propter palantes barbaricarum gentium exercitus, in Eccleſia propter paulo antè enatam ſub Theodoſio Eutychetis hæreſin, nihil habuit prius quàm ut utriq; malo conuenienti remedio oppoſito, Rempub. & Eccleſiam pacatã & trãquillã redderet. Vt de politicis taceamus, de quib. tamẽ Nicephorus non dubitat affirmare, ſub hoc Imperatore tam altam fuiſſe in Romana ditione pacẽ, ut aurea tum fuiſſe ſecula exiſtimata ſint: de Eccleſia quædã referamus. Cum priores turbę, quę ꝑpter Chryſoſtomum exortæ, plurimorum animos & uoluntates diſtraxerant, nondum plenè cõquieuiſſent, alia diſsidiorum & ingentium motuum fomenta diabolo diſſeminatore ſparſa fuerant: nempe blaſphemę Eutychetis de filio Dei opiniones, quæ & in ipſo initio eccleſias diuulſerant, multo tamen magis ſequentibus temporibus maximos tumultus excitarunt. Huic ſummo malo, ac iam primùm ſerpere incipiẽti, occurrere in tempore cogitabat Princeps, priuſquã per longiorem motam inualeſcens, ingentem Eccleſię ruinã traheret. De animo Imperatoris, uerba hæc Euſebij Nicomedienſis in literis ad Imperatores Valentinianum & hũc Martianum teſtantur: Deus uobis imperiũ, ut omnes gubernentur ad ſalutem orbis terrarum, & pacem ſanctarum eccleſiarum, iuſtè donauit: quapropter ante omnia & per omnia pro orthodoxæ & ſaluberrimæ fidei dogmatibus cogitate, tam hæreticorum fremitus extinguentes, quàm pia ad lucem dogmata deducẽtes: in primo tomo Conciliorum, actione decimatertia Chalcedonẽſis concilij. Quare ut quod unicè expetebat Imperator, rectè inſtitueret, & res ſalutari ſucceſſu procederet, uniuerſalem illam & maximè celebrẽ ſynodũ Calcedone Bithyniæ congregari curat, ubi ipſe etiam actionibus non aliter atq; olim magnus Conſtãtin⁹ intereſt: id quod cõmemorat Euagrius lib. ſecundo, cap. quarto: & Nicephorus lib decimoquinto, capite ſeptimo. Potuiſſet autẽ rebus eccleſiaſticis amplius prodeſſe, ſi Deus ei uitam longiorem conceſsiſſet. Septennium enim uix imperio præfuit, ut annotat Euagrius libro ſecũdo, capite octauo: & Nicephorus libro decimoquinto, capite eodẽ. Paulus Diaconus libro decimoquarto, Conſtantinopoli obijſſe eum ſcribit, anno ſexto & ſemeſtri completo.

DE PERSECVTIONE *in Palæſtina.*

VT ut autem ſcribat Nicephorus, aurea fuiſſe ſecula Martiani temporibus: tamen res ipſa indicat, non ab omni parte ueritatem felicem & tranquillam fuiſſe. Nam in Eccleſia uel ipſa Chalcedonenſis ſynodus quantas tragœdias dederit, ex hoc ipſo authore eſt manifeſtum. in Hieroſolymorũ certè & alijs Palęſtinæ eccleſijs, non leues motus excitati ſunt, authoribus monachis, qui Chalcedonenſi ſynodo interfuerant: ſed diuerſæ ab eius ſynodi decretis ſententię erãt. Hi paſsim circumcurrentes, magnis clamoribus criminabantur, Chalcedone fidem eſſe proditam: & quaſi Eccleſiæ uicem dolẽtes, totum monaſticum ordinem commouere ſtudebant, ad retractanda iſtius ſynodi acta. Ad eam rem utebantur ſtrenuo duce Theodoſio monacho, homine improbo & aſtuto: qui non tantùm ſui ordinis collegiorum omniũ ſtudia habebat, ſed etiã mortui Theodoſij coniugem Eudociam, eo tempore Hieroſolymis adhuc exiſtentem, ad ſuas partes pertraxerat. Vbi autem & Iuuenalis Hieroſolymorum epiſcopus è ſynodo domum reuerſus fuiſſet, ipſum frequentibus cœtibus & magna uiolentia adoriuntur, coguntque ut ſynodi ſtatuta aboleat, & anathemate feriat. Id quia graue ſibi futurum erat, nec cum pietate præſtari poterat, cedit ad tempus ipſorum furori, ſeq; Conſtantinopolim recipit. Quo animaduerſo, Theodoſius neutiquam eam temporis opportunitatem neglexit. Adiutoribus itaq; omnibus quorum fauorem conciliatum habebat, qui ſynodi conſtitutionibus parum erãt propitij: nonnullis & in gratiam Eudociæ, ipſi ſuas operas conferentibus, epiſcopatum Hieroſolymitanum occupat more prædonis: ſtatimq; ſua abutens poteſtate, ad eas eccleſias, quarũ adhuc in ſynodo aberãt epiſcopi, illis depoſitis, alios à ſe electos miſit: ſed & uniuerſas Palęſtinæ urbes, circumertans quaſi uiſitator, ad epiſcopos ſibi legendos cogit, tyrannidemq; magnam ubiq; exercet, maximè in eos qui ſuis conatibus aduerſari uidebantur. Seuerianum quendam Scythopolis epiſcopum, quòd maliciæ ipſius ſuffragator eſſe nollet, exactum oppido interemit. Eandem fortunam ſubijt etiam Athanaſius quidã, Eccleſiæ Hieroſolymorum miniſter. is enim magna libertate & robore, ſpiritus iſtius ſanguinarij epiſcopi impios & tyrannicos auſus palàm & in publico arguere, inſectari & reprehendere, nõ metuebat: ſed & facta apoſtrophe, ipſum coràm cõpellauit: Nunquid tandem Theodoſi aliquando ceſ-

ſabis cædes committere? nunquid Chriſto bellum inferre demũ deſiſtes? nunquid gregem ipſius ex ouili Eccleſię exigere deſines? Nam quod te ſperem erga uerum & germanum paſtorem beneuolẽtiam inducturum, nihil eſt. Talia ubi dixiſſet, mox à ſatellitibus Theodoſij è templo abreptus eſt, & magna petulantia inſolentiſsimè excruciatus, flagriſq́; plurimùm cæſus: quæ ille omnia patientiſsimo animo propter Chriſtum ſuſtinuit, tandem etiam ceruicem feriendam præbuit. Cuius cadauer pedibus per urbem tractum, poſtea canibus ut eſca eſſet, abiectũ eſt. Talem ſe præbuit etiam erga quoſuis, qui ipſi communicare nolebant, aut aliàs reſiſtebant, aliquos cruciatibus perimens, aliquibus facultates adimens, aliorũ ædib. flãmam inijciens, ut urbs Hieroſolyma ueluti ab hoſtibus capta eſſe uideretur. Et erat certè hoſtis minimè contemnẽdus, ut qui non tantũ facultates & corpora, ſed ipſam quoque animam exitio dabat. Has uerò Eccleſiarum Paleſtinæ, maximè uerò Hieroſolymorum ærumnas, ubi Imperator cognouit, per præfectum prouinciæ Dorotheum, eas à tyrrannide iſtius facinoroſi hominis liberat, legitimo epiſcopo reſtituto, & multis ex ipſius ſodalitio punitis: dux tamen ipſe, quẽ uel in primis comprehendi, ac ſibi uinctum adduci iuſſerat Imperator, fuga elapſus eſt. Nicephorus li. 15. cap. 9. Recitat & Euagrius quædã de hoc Palæſtinæ motu lib. 2. cap. 5.

DE PERSECUTIONE Alexandriæ Aegypti.

EOdem modo & in Alexãdria Aegypti, Eccleſiæ exortus eſt tumultus, propter Dioſcorum, Chalcedonenſis ſynodi decreto in exilium deportatum: & propter Proterium ſubrogatum. quem pars quædam omnino cùm repudiaret, Magiſtratus pro officio turbatores ui reprimere uolebat. Verùm à ſæuiente multitudine ſuperati, & in ethnicum quoddam fanum Iſidi olim dicatum compulſi, iniecto igne, incendio perduntur omnes. Ab hiſce tamen ſeditioſis, Imperator ſtatim, miſsis aliquot militum cohortibus, dignas tantis furoribus pœnas ſumpſit. idem Euagrius ibidem. Et ſic quidem fuit coërcita ad tempus iſtorum ſcelerata proteruitas: uerùm non fuit diuturna. ſtatim enim oblata occaſione, morte huius Imperatoris ad inſaniam redierunt, ut dicetur.

SUB LEONE Imperatore.

LEonem Imperatorem non minori ſollicitudine, quàm Martianum, eccleſiarum curam geſsiſſe, & ſingularem patronũ fuiſſe, ex ijs planum fiet quæ mox ſumus dicturi. Nam Beſsica familia ortus, ex tribuno militum factus eſt Imperator, ſtudio & potentia Aſparis & Ardaburij patriciorum, & Arianæ fidei addictorum, ut Iornandes habet de ſucceſsione regnorum: anno Chriſti quadringenteſimo ſexageſimo, ut Palmerij Chronicon numerat. Quibus, iuxta Nicephorum, anni ſeptem, aut octo potius addẽdi ſunt. Nam Leonem anno Chriſti quadringenteſimo octogeſimoquinto, & uitam ſimul & imperium, poſtquam illud ſeptendecim annis gubernaſſet depoſuiſſe, ſcribit libro decimoquinto, capite uiceſimonono. Leo itaq; ut primùm Imperij inſignia accepit, ſtatim oſtendit quid animi haberet erga Eccleſiam. Nam cum eſſent eccleſiæ rurſum turbatę propter Chalcedonẽſem ſynodum ſub Martiano celebratam, quòd eius decreta nonnullę Eccleſiæ obſeruare graue ducerent, & inde cõtentiones & cędes exortę eſſent, in id ſolum omnes animi curas intendit, quónam modo, quibusúe rationibus poſſet Eccleſiæ conſuli, & firmus in doctrina conſenſus aliquando reſtitui, ut ex literis ipſius Encyclicis manifeſtũ eſt: quarum exemplum ponit Euagrius libro ſecundo, cap. 9. itẽ Niceph. lib. 15. cap. 18. Ac fuiſſe aliàs quoque amantiorem pacis quàm belli, magiſq́; delectatum doctorum conuerſationibus quàm hominum militarium, ex dicto apparet, quod ex Suida referũt quidã. Nam ad unum ex ſuis Eunuchis, qui quòd philoſopho Eulogio frumentariam teſſeram dare iuſſerat, reprehẽdens dixerat, militibus potius dandam fuiſſe eiuſmodi largitionẽ, reſpondiſſe dicitur: Vtinam is ſit temporum meorum ſtatus, ut mihi liceat ſtipẽdia militum in literarum magiſtros conferre.

DE PERSECUTIONE Alexandrina.

ALexandrini ſeditioſi illi, & Dioſcoro addicti (ut Liberatus capite decimoquinto habet) Imperatoris Martiani imperio paulo antè, ut diximus, repreſsi, & ob deſignata aduerſum urbanum magiſtratũ ſcelera grauiter puniti, ubi de Imperatoris morte compererunt, ſtatim ad priorem rabiem reuerſi, iterum ſuum epiſcopum Proterium affligunt: ac ipſo reiecto, Timotheum quendam cognomento Aelurum ſubſtituunt, ea occaſione utentes, quòd Imperator mortuus, & Orientis præfectus in interioris Aegypti partibus longius abeſſet. Et paulo pòſt etiam mortem ei intentãt, eamq́; crudeliſſimam. Nam cum ad baptiſteriũ cõfugiſſet, eum inſecuti ferro transfodiunt, & cadauer eius fune ſuſpenſum per publicum trahũt, uociferantes, & quaſi triumphum canẽtes, Proterium trucidatum eſſe. poſtea igni iniectũ cremant, & cinerem in uentos diſpergunt, uiſcera ipſius tamen prius cruda degustant. Præterea ſex alios eadem immanitate in

te in odium Proterij rapiunt, & interficiunt. Hæc referunt Euagrius libro ſecundo, capite octauo: & Nicephor9 libro decimoquinto, capite decimoſexto. De iſta crudelitate epiſcopi Aegyprij & clerus Alexādrinus literis ad Imperatorem Leonem datis, grauiter ſunt conqueſti: quarū fragmenta quędam in Euagrio extant, in hunc modum.

Pio ac Chriſti amanti, & à Deo inaugurato uictori, triumphatori & Auguſto Leoni, ſupplicatio, ab epiſcopis omnibus Aegypriacæ noſtræ diœceſeos, & clericis maximæ ueſtræ & ſanctiſsimæ Alexandrinorum eccleſiæ. Ex ſuperna gratia, ut donū quoddam præſenti uitę conceſſa, haud immeritò non deſinis quotidie poſt Deum prouidere Reipublicæ, pientiſsime omniū Imperatorum Auguſte. Et poſt pauca: Pace iam diſturbata Orthodoxorum populorū, cùm apud nos, tum Alexandriæ, propterea quòd ſemetipſe Timotheus, cōfeſtim poſt ſanctam Chalcedonenſem ſynodum, in ſpeciē quòd tum presbyter eſſet, unà cum quatuor aut quinq; duntaxat epiſcopis, & paucis monachis eorū qui hæretica Apolinarij, & ea quę poſt illum prodijt cacodoxia laborant, iterum à catholica Eccleſia & fide diſiunxit & abſcidit: proptet quam cacodoxiam, canonicè tum temporis à pię memoriæ Proterio & cuncta Ægyptiaca ſynodo & Imperiali inſtinctu exilium experti ſunt. Et aliquāto pòſt: Et cum emigrationē ad Deum ſanctę recordationis Martiani Imperatoris blaſphemis uocibus exaggeraſſet, & abſq; ullo pudote, quaſi nullis legibus ſubditus eſſet, aduerſus eum ferociuiſſet, ſanctamq; & œcumenicam ſynodum Chalcedonenſem anathemate damnaſſet, multitudine impudentis populi, uenalium & inconditorum hominum coaceruata, contra diuinos canones, eccleſiaſticam cōſtitutionem, communem politiam & leges, bellum mouit, ac ſeipſe in ſanctā Eccleſiam Dei & paſtorem & doctorem, ſanctiſsimum tum tempotis patrē & archiepiſcopum noſtrum Proterium habentem, ingeſsit: qui & conſueta ſua munia obibat, & Chriſto ſeruatori omnium pro pio ueſtro Imperio, & ueſtro Chriſti amanti palatio ſupplicabat. Et uno duntaxat elapſo die, cum in epiſcopio ſecundum conſuetudinem Deo dilectiſsimus Proterius degeret, acceptis ſecum Timotheus duobus epiſcopis legitimè depoſitis, & clericis exilio conſimiliter, ſicuti diximus, damnatis, ordinationem ab illis duobus, nemine in uniuerſum præſente ex orthodoxis Ægyptiacę diœceſeos epiſcopis, qui ex more talibus Alexandtini epiſcopi ordinarionibus intereſſe ſolebant, ſicuti putabat, uſurpauit, & ſacerdotali cathedræ adulterium palàm inferre auſus eſt: contra Eccleſiam, quę ſpōſum ſuum habebat, res diuinas in ipſa operantem, & canonicè ſedem ſuam adminiſtrantem. Et aliquanto pòſt: Nihil poterat beatus ille facere aliud, quàm locum iræ dare, iuxta illud quod ſcriptum eſt: & ut incurſum eorum qui ad necem inferendā accurrebant, effugeret, ad uenerandū ſeſe baptiſterium recipere, in quo maximè loco & Barbaris & cunctis ferocibus hominibus reuerentia quædam incutitur, etiam illis qui loci reuerentiam & inde ſcaturientem gratiam ignorant. Verùm qui propoſitum Timothei inde ab initio ad effectum perducere ſatagebant, ne in immaculatis quidem adytis illis ſeruari eum ſuſtinētes, & neq; loci neq; temporis (erat enim ſanctæ Paſchatis panegyris) reuerētia moti, neq; ſacerdotium ipſum reueriti, quod inter Deum & homines mediando intercedit, innocentem occidūt, & unà cum ſex alijs crudeliter mactant, ac corpus illius undequaq; uulneratum producentes, per cuncta propè ciuitatis loca diſtrahunt & oſtentant, ac miſerabiliter uerberant, crudeliterq; ac membratim corpus iam uerbetum ſenſu deſtitutum proſcindunt: & ne uiſcera quidem more beſtiarum illius deguſtarę uerētur, quem paulo antè mediatorem inter Deum & homines habere putabantut. Deinde quod reliquum erat corporis illius igni tradunt, & cinerem in uentos ſpargunt, atq; ita quamuis beſtiarum fetitatem ſuperant: quorum malorum omnium author & callidus artifex erat Timotheus.

PERSECVTIO ANTIOchiæ Syriæ.

ANtiochię paſtor Martytius cum à quodam Perro Cnapheo Eccleſiam ſe abſente cōcitatā cernetet, uſq; adeò ut nullis quātumuis pijs & ſerijs admonitionib. à ſemel concepto furore dimoueti poſſent: motus fortaſsis Alexādrini Proterij euētu calamitoſo, ipſe ſe ultrò epiſcopatus adminiſtratione abdicat, his uerbis, ut Nicephorus recitat: Clero rebelli, & populo inobedienti, & Eccleſiæ contaminatę nuncium remitto, ſacerdotalem mihi reſeruans dignitatē, &c. Quoniā aūt Eccleſię turbator ab Imperatore ad exiliū dānatus fuga prius ſibi cōſuluerat, ſufficitur in epiſcopi locū quidā Stephanus Calādion dictus. Hic à pueris Antiochenis, qui à Cnapheo pēdebant tori, acutis calamis accuſpidib. interfectus eſt, & in amnē: ptoiectus: & lib. 15. cap. uiceſimooctauo Nicephorus: Euagrius lib. 3. cap. decimo.

DE PERSECVTIONE Aphricana.

SVpra quidem de immani Genſerici feritate in Eccleſiæ deuaſtationibus diximus:

mus: ſed durauit eius perſecutio etiam ſub Leone Imperatore. Narrat Nicephorus, poſt Martiani obitum, Genſencum ea quæ adhuc in Africa Romanæ fuerunt ditionis, crebris excurſionibus afflixiſſe: & omnium urbium, præter unius Carthaginis, mœnia diruiſſe: libro decimoquinto, capite uiceſimoſeptimo? In hiſce excurſionibus, quis credat Eccleſijs ipſum peperciſſe? Euagrius quoq; dicit, exercitum à Leone aduerſum Genſeticum miſſum: capite decimoſexto, libro ſecundo.

SVB ZENONE.

ZEnonem, eo quòd in religione uariaret, Imperatorem eligere noluit Leo, cum ſe Imperio abdicaturus eſſet. Legit ergo ipſius filium, ſibi ex filia nepotem, ſuum nomen referentem. Verùm cum filius Leo annum, & non amplius uixiſſet, ipſe Zenon imperij inſignia & gubernationẽ capeſsit: ſicut tradit Nicephorus libro decimoquinto, capite uiceſimonono. Fuit autem ex Iſauris Ciliciæ ignobilibus parentibus natus, humili & incognita uilla, non minus uultu quàm moribus deformis. Imperauit non ut Auguſtus, ſed ut tyrannus, annos circiter ſeptendecim: Zonaras tomo tertio. Eadem etiam Nicephorus ſcribit libro decimoſexto, capite uiceſimoquarto: ubi addit, anno Chriſti quadringenteſimo nonageſimoſecũdo, uita ſimul & imperio eũ perfunctũ deceſsiſſe. His annis ſi ſeptendecim imperij ipſius detraxeris, emergent quadringẽti ſeptuaginta ſeptem, quo ad Imperium peruenit. De huius uirtutib. quod dicamus, non habemus: cum pleriq; authores de ijs nihil omnino, de flagitijs autem plurimum tradãt. fuit enim ipſius uita corruptiſsima, ut in primis Euagrius libro tertio, capite primo teſtatur. Item Nicephorus libro decimo ſexto, capite primo. Fuiſſe autem ſtatum Eccleſiarum nõ uſqueadeò ſub Zenone trãquillum, ex ſequentibus patebit. Nam cum Zeno non priuatim ſolùm, ſed & publicè & manifeſtè diſſolutiſsimam & turpiſsimam ageret uitam, optimi quiq;, & honeſtatis maximè amantes, alieniore ab ipſo fiebant animo: ac cumprimis domeſtici ipſius, & qui naturæ ac ſanguinis etiam uinculo ipſi iuncti erant. Hanc hominum uolũtatem & inclinationem animaduertẽs Baſiliſcus affinis, animum ad occupandum imperium adijcit. Quod ubi intellexit Zeno, qua erat ignauia, cum animus fœdis uoluptatib. effœminatus, nihil egregium aut uirile conari auderet, facilè ceſsit, ac fuga ſibi conſuluit. Baſiliſcus ergo Imperio, cum nemo repugnaret, ſine negocio potitus eſt. Hic cum eſſet moribus prę̨ditus nihilo Zenone melioribus, & de religione perperam ſentiret, ab uxore nimirum in Eutychis & Dioſcori ſectam impulſus, orthodoxorũ eccleſias multis malis affecit. Zonaras tomo tertio: & Iornandes de ſucceſsione temporum & regnorum. Etenim quæ priores Imperatores, Martianus & Leo, pientiſsimi & laudatiſsimi principes, pro Eccleſię ſalute conſtituerant, ad conſeruandum pium & firmum in doctrina conſenſum, & ad ſtabiliendam pacem: ea ille omnia reſcidit, & irrita fecit. Chalcedonenſem ſynodum miſsis circularibus literis iugulauit, eiusque acta aboleuit: doctores turbulentos in exilium ab ipſis damnatos reuocauit. Quod non modò in celebribus urbibus, Alexandrina & Antiochena, nouis turbis cauſam præbuit: ſed etiam in maxima Orientis parte. Nam Eccleſiæ quæ opera dictorum Imperatorum uix aliquantum coaluerant, rurſum ſunt diſtractæ. In urbe tamen Imperiali, Chriſti beneficio conatus Baſiliſci & reuocatorum epiſcoporum locum habere nõ potuit: idq; epiſcopi Acacij labore & indefeſſo ſtudio, qui ſe unus ueluti murum fortiſsimum oppoſuit Baſiliſco. cui paulo pòſt ſuum quoque officium coniunxit Daniel Stylites, qui deinde congregatis Conſtantinopolitanæ urbis monachorum cœtibus, & plebe quoq; adhibita, coniunctis uiribus reſiſtunt, & Baſiliſcum eò redigunt, ut omnia quæ per priores circulares literas ſtatuerat, per alias rurſum itidem circulares abrogaret: ut ex Euagrio libro tertio, capite quarto: & Nicephoro libro decimoſexto, capite ſecundo licet uidere. Ad hæc, cum illi ipſi qui à Zenone ad hunc Baſiliſcum defecerant, uiderent eum cum fide bellum gerere, & in doctrina non eſſe ſanum, cœpere ipſum quoque odiſſe, & paulatim ab eo rurſus deſciſcere. Quod ſentiens Zeno, ueluti ex torpore expergefactus, animum recepit, & ad recuperandum Imperium, ſuorum fauore reconciliato, omnibus uiribus tetendit: nec fuit ipſius conatus fruſtraneus. Nam & imperium recepit, & ad extremum uſq; uitæ ſuæ adminiſtrauit, parua quidem cum laude, ſed maiori tamen Eccleſiarum utilitate. Etenim qualis qualis fuerit in uita, attamen quæ priores Imperatores pro eccleſiæ ſalute ſalubriter ſtatuerãt, ipſe non modò nõ aboleuit, ſed potius confirmauit. Quare ut primùm in Imperium reſtitutus eſt, eueſtigiò ea quę per Baſiliſci encyclicas literas decreta fuerant, in detrimentum fidei & puræ doctrinæ euulgata, conſtitutione publica obliterat ac damnat. Sed & epiſcopos ab exilio reuocatos, rurſum eijcit, & à Baſiliſco eiectos in ſuas functiones reſtituit: & eccleſias quæ ob Chalcedonẽſem ſynodum diuulſæ fuerant, ſcripto quod ἑνω-

Tim̃i uocarunt, ad unionem & concordiam reduxit. Quanquam hoc non diſsimulandum, ipſum quoq; Zenonem Chalcedonenſi ſynodo non per omnia conſenſiſſe: ut diſertè dicit Euagrius capite uiceſimoſecundo libri tertij. Attamen hoc ſatis conſtat, ſaniorem ipſum fuiſſe in doctrina, quàm Baſiliſcum: de quo expreſsè tradunt ſcriptores, Neſtoriana ac Eutychiana labe ipſum fuiſſe pollutum. Quare hauddubiè hic eſt uidere iudicium Dei, qui potius in Imperio tolerauit hominem corruptis moribus, quàm corrupta doctrina. Tametſi non impunè habuit Zeno, ſed graues ſatis ſuorum flagitiorum pœnas dedit: ut referunt Nicephor' lib. decimoſexto, cap. uiceſimoquarto: & Zonaras tomo tertio. Baſiliſcus etiam ob Eccleſias perturbatas, & Imperium raptum, & hæreſin pœnas luit. Nam Zenone reſtituto, in exiliũ miſſus, apud Cappadoces in diuerſorio Acaſo cum coniuge & liberis iugulatus eſt. Euagrius capite octauo, libro tertio.

DE PERSECVTIONE *Vandalica in Aphrica ſub Hunerico.*

DE Vandalicæ perſecutionis initio & progreſſu, ſub Theodoſio poſteriore dicere cœpimus. Rege autem Generico mortuo, filius eius maior natu Hunerichus Nundrius, & regni ſimul & perſecutionis ſucceſsionem cepit: id quod ſub Imperio Zenonis factum pleriq; tradidêre. Hic cum perſecutionem aduerſus ueram fidem & eccleſias cœptam à parente, & toto ipſius uitæ tempore magna cum crudelitate geſtam continuaret, adeò ut truculentia ipſum penè uinceret patrem: tamen initio ſui regni mitius egit, ſerpentina quadam aſtutia & callida ſimulatione. Ac primò quidem, ut nomen pij principis ſibi compararet, inſtituit inquiſitionẽ acerrimam in hæreticos, maximè Manichæos: in qua, cum eſſet proditum, ſuos potiſsimùm miniſtros teneri, amplius exardeſcens, magis magisque ſollicitè & ſtudioſe inquiri, & quotquot reperirentur, aut igne perdendos, aut marinis fluctibus tradendos præcepit. Eccleſiæ Carthaginis, quæ annos uigintiquatuor epiſcopo caruerat, permittit, ut rurſum quem uelit epiſcopum ſibi conſtituat, Zenone imperatore ſua apud Hunerichum interceſsione idipſum impetrante. Verùm annectit rex impius permiſsioni ſuæ ualde duram conditionem: nimirum, ut uiciſsim & ſuæ ſectæ hominibus, & cum primis ſacris miniſtris liberum ſit ex mandato Imperatoris in urbe Conſtantinopoli, & cæteris per Orientem prouincijs, ſuo more & quacunque lingua id eis uiſum fuerit, ſacta ſua tractare. Sin uerò hoc erga ſuæ religionis ſectatores minus obſeruaretur, tum non tantum iam ordinandum epiſcopum, eiusque Eccleſiæ miniſterium totum, ſed & aliarum per uniuerſam Africam eccleſiarum epiſcopos & miniſtros ad extremos Mauros ſe ex pulſurum. Quo audito, Eccleſia Carthaginenſis ingemiſcens, reſpondit, Se tam duris conditionibus epiſcopo minimè delectari: precari autẽ, ut qui ſemper hactenus ſe gubernarit CHRISTVS, et deinceps gubernator permanere uelit. Hanc reſponſionem & illi qui miſsi fuerant, minimè recepêre. Eugenio itaq;, cuiuſdam Ariani epiſcopi Cyrilli nomine delationibus, mandato Regis edicitur, ut à publico docendi munere abſtineat: ac cuiuſcunq; ſexus homines Vandalico habitu indutos tẽplum ingredi conſpiciat, inde expellat. Verùm pius ille uir reſponſum tale dedit, quod & ipſius perſonę maximè fuit decorum, & miniſterio honorificum: Domus Dei, inquit, omnibus patet: quis ingredi uolentes inde exiget? eo reſponſo accepto, Rex ſtatuit ad portas tẽplorũ furoris miniſtros, armatos palis dentatis, quos ingredientium in habitu ſuę gẽtis capitibus impingerent. Vnde plurimis, unà cum capillis eiſdem denticulis implicatis, etiam tota capitis pellicula uiolenter auulſa eſt: nonnulli oculis priuati, quidam etiam ipſo dolore ſtatim extincti ſunt. Mulieres quędam nudis capitibus, quibus iam pellis erat detracta, per omnes totius ciuitatis plateas, præeunte præcone ductę ſunt, ut ex contumelia quoq; dolores cruciatuum augeſceret. Verùm cum ne ſic quidem piorum animos à ueræ pietatis ſtudio diuellere poſſet, aliud expetitur. aufert omnia ſtipendia ijs quorum in aulicis miniſterijs opera utebatur, qui quidem ſynceriori doctrinæ erant adiuncti: quin & durioribus laboribus, & minus aſſuetis frangere eos, in animum inducit. Quare ex uiris ingenuis, & magis delicatis, plurimos in Vticenſem campum deſtinat, ut ſub ardentis ſolis æſtuantibus radijs meſsium relictos ceſpites terra eruant. Quò illi pientiſsimi homines, magna animorũ alacritate in Domino lætabundi perrexêre.

Exarſit autem potiſsimùm perſecutionis huius incendium uehementius ſub annum ſeptimum Hunerici, ut ex quarto libro Victoris eſt uidere: impiæ Eccleſiæ miniſtris, & præcipuè ipſorum epiſcopo Cyrila, ignis fomenta ſtrenuè ſubminiſtrãtibus: qui ſubinde ad Regis aures occinebant, non poſſe ipſum regnum pacatum & diuturnum obtinere, niſi à ſua ſecta diſſentientes, tãquam catharmata è medio tolleret. Extimulatus ergo, primùm omnium aulam ſuam purga-

ne ſuam potius quàm ipſorum exulũ conditioné deplorabát, cupientes itineris eorum eſſe comites: quòd cõſiderarent, quibus'ná tyranni ſuroribus relicti exponerentur.

In peregrinatione autem cum indies progreſsiones longas facerent ij quibus deducendi negocium commiſſum erat, imbecillior ætas paruulorum & ſenum deſatigabatur, qnos acutis haſtiliũ cuſpidibus impellebant ad procedendum: unde magis magisque delaſſari, penitus deficiebant, adeò ut iam etiam impedimento futuri eſſent. Quare Mauri eos qui progredi non ualebant, pedibus ligatis trahebant per loca aſpera & dura: qui hoc modo ſaxorum illiſionibus attriti, inter trahétium manus expirabát. Erat autem ipſorum numerus non exiguus, ut ex tumulis erat conijcere, qui ſparſim toto illius itineris tractu ceu talparum cumuli cernebantur. Reliqui habiliores, ad deſignatum ſolitudinis locum peruenêre, ubi paſti aliquandiu ſunt hordeo, iumentorum ritu: quod tamen ipſis paulo pòſt etiam denegatum eſt.

Haud ita multo pòſt, publicato edicto per uniuerſam Africá indicitur conuentus Eccleſiaſticus in urbe Carthagine, ad calend. Februarias: ut ibi Homouſiani cum Arianis congrediantur, ac ex diuinis ſcripturis iudicium faciát, utra pars rectam & integram ſequatur fidem. Inſtitutũ ſanè ſpecioſum & laudabile, ſi ab animo uerè pio & ſeriò res Eccleſiæ curáte profectum eſſet. Verùm fuiſſe nihil aliud quàm fucum, imò inſidias in eccleſiæ & rectioris doctrinæ extremam perniciem ſtructas, exitus docuit. Ná cum Eugenius Carthaginenſis epiſcopus ſupplici libello petijſſet, nomine & ſuo & Eccleſiæ, ut etiá alijs Eccleſijs extra prouinciam Aphricam, nimirũ tranſmarinis, huius conuentus ſignificatio fieret: eiſq; epiſcopis ac miniſtris intereſſe liceret, quandoquidé res eſſet uniuerſæ Eccleſiæ Chriſtianæ: Rex magna cum indignatione id recuſabat. Mox; priuſquam dies conſtituta adeſſet, ueluti præludio oſtendens, qua máſuetudine, clementia & pietate futurá ſynodũ excepturus eſſet, epiſcopos aliquot in exiliũ eijcit; nempe Vibiannéſem Secundum, Donatianũ Suſetuléſem. Aliquot uerò fuſtib. cædit, nimirum Manſuetũ, Germanum, Fuſculum, & multos alios. Item propoſito mandato prohibet, ne qui ſuæ eſſent religionis, menſam communem habeant cum Catholicis.

Eo autem die qui indictus erat ſynodo, cum iam conueniſſent plurimi, uirum pietate celebrem, nomine Lærum, ex Homouſianorum cœtu arreptum flammis exutit. Hoc nimirum ſpectaculo reliquos commonefaciens, qualis doctrinarum dijudicatio futura, & quæ ipſis quoq; expectanda eſſent. Alij rectè ſentientes, cum in ſynodo ſuam ſententiam expoſuiſſent, fuſtibus malè multabantur. Et cum Ariani eos falſò ad Regem detuliſſent, quòd facto ſtrepitu colloquium detrectaſſent, continuò mandauit in uniuerſa Africa Homouſianorum templa claudi, eorumq; facultates Arianis epiſcopis adſcribi: id quod etiam factum eſt.

Tulerát legem Romani Imperatores aduerſum Arianos, & alios hæreticos, quæ maximo Eccleſiæ uſui fuerat. Eam legem inuerſis, mutilatis, additis nonnullis pro ſua tyrannica uoluntate, proponit aduerſus eccleſias rectę doctrinę adhærétes. Exemplum in tertio Victoris libro extat huiuſmodi. Rex Hunerichus Vandalorum & Alanorum, uniuerſis populis noſtro regno ſubiectis. Triũphalis & maieſtatis Regię probatur eſſe uirtutis, mala in autores conſilia retorquere. Quiſquis enim prauitatis aliquid inuenerit, ſibi imputet quod incurrit. In qua re nutum diuini iudicij clemétia noſtra ſecuta, perſonis, pro ut eorũ facta meruerint, ſeu bona, ſeu ſortè talibus contraria, decreuit. Itaque his prouocantibus, qui contra præceptionem inclytæ recordationis patris noſtri, uel manſuetudinis noſtræ crediderunt eſſe renitendum, cenſuram ſeueritatis aſſumimus. Autoritatibus enim cunctis populis facimus innoteſcere, ut in ſortibus Vandalorum nullos conuentus Homouſion ſacerdotes aſſumerét: nec aliquid myſteriorum, quæ magis polluunt, ſibimet uendicarent. Quod cum uidéremus eſſe neglectum: & plurimos eſſe repertos, dicentes ſe integram fidei regulam cuſtodire, uel retinere: uniuerſos conſtat fuiſſe commonitos ad ſpacia temporis prorogata menſium nouem. Quæ contentiones; ſi quid ad eorum propoſita poſsit aptari, ad calendas ſcilicet Februarias, anni octaui regni noſtri, ſine metu aliquo conuenirent. Qui dum huc ad Carthaginenſem confluerent ciuitatem, poſt moram temporis præſtituti, aliam quoq; dilationé aliquantorũ dierum dediſſe cognoſcimur. Dum ſe conflictui paratos aſtruerent, primo die à uenerabilibus epiſcopis noſtris, eis uidetur eſſe propoſitum, ut homouſion, ſicut admoniti erant, ex diuinis ſcripturis propriè approbarent: aut certè, quod à mille & quod uo ex currunt pontificibus de toto orbe in Ariminenſi concilio, uel apud Seleuciam amputatum eſt, prædamnarent. Quod nequaquam facere uoluerunt, uniuerſa ad ſeditionem per ſe concitato populo reuocantes. Quinimo & ſecunda die, dum eis mandaremus ut de eadé fide, ſicut propoſitum fuerat, reſponderent; hoc uidentur aſſumpſiſſe, temeritate

ritate tranſacta, ut ſeditione & clamoribus omnia perturbantes, ad cōflictum facerent minimè perueniri. Quibus prouocantibus ſtatuimus, ut eorum eccleſię clauderentur: hac illis conditione præſcripta, ut tam diu eſſent clauſæ, quàm diu nollent ad conflictum propoſitum peruenire. Quod ea obſtinatione facere noluerunt, quam in prauis uidentur aſſumpſiſſe conſilijs. Adeò in his eſt neceſſarium ac iuſtiſsimum retorquere, quod ipſarum legum continentia demonſtratur: quas induxiſſe cum terrore Imperatoribus temporum diuerſorum, nunc contigit promulgari. Quarum illud uidetur tenere cōtextio, ut nulla, exceptis ſuperſtitionis ſuæ antiſtitibus, eccleſia pateret: nullis liceret alijs aut cōuictus agere, aut exercere cōuentus, nec eccleſias aut in urbibs. aut in quibuſdam minimis locis penitus obtinere, neq; conſtruere: ſed præſumpta, fiſci iuribus iungerentur. Sed etiam nec patrimonia eorum, Eccleſiæ ſuæ fidei ſociata, ſuis antiſtitibus peruenirent, nec commeandi ad quæcunq; loca talibus licentia pateret: ſed extorres omnibus urbibus redderētur, & locis, ne baptiſandi haberent facultatem aliquam, aut fortè de religione diſputandi. Et nullam haberent ordinandi licentiam, ſeu epiſcopos, ſeu presbyteros, uel alios quos ad clerum pertinere contingeret: propoſita ſeueritate uindictæ, ut tam hi qui ſe paterentur huiuſcemodi honores accipere, quàm etiam ipſi ordinatores denis libris auri ſinguli mulctarētur: eo adiecto, ut nullus eis locus eſſet, uel aditus ſupplicandi: ſed etiam ſi qua minus, minimè præualerent. Et ſi in hac pernicie perdurarent, etiam de proprio ſolo ablati, in exilium, ſuper perſecutione idonea, mitterentur. In populo quoq; præfati Imperatores ſimiliter ſæuientes, quòd eis nec donandi, nec teſtandi aut capiendi uel ab alijs relictum, penitus ius eſſet, non fidei commiſsi nomine, non delegati, non donationibus, aut relictione quæ mortis cauſa appellatur, uel quolibet codicillo, alijsue forſitā ſcripturis: ita ut etiam qui in palatijs, condemnationis grauiſsimæ pœna, quæ talibus præſcripta conſtituitur, obligantes. Viris autem maieſtatis diuinæ cultoribus, id eſt ſacerdotibus noſtris, Eccleſias uniuerſas, uel totius cleri nominis ſupradicti, quibuſcunq; terris & regionibus conſtitutas (quæ propitia diuinitate Imperij noſtri regimine poſsidentur) unà cum rebus quæ ad eaſdem pertinent, hoc decreto ſtatuimus proficere, non dubitantes, quòd plus elimoniæ inopum proficeret, quod ſacroſanctis pontificibus iuſtè collatum eſt. Hanc ergo legem fonte iuſtitiæ profluentem, cunctis fecinus innoteſcere: quatenus nullus ſibi ignotum eſſe, quod præceptum eſt, poſsit obtendere. Optamus uos bene ualere. Sub die ſexto calēdas Martias: Carthagini.

¶ Poſthæc foralia edictā propoſita, cuncti uerioris pietatis Eccleſiaſtici in ſynodo congregati, iam antea domi quiſq; ſuæ omnibus exuti & facultatibus & ædibus proprijs, Carthagine quoq; in hoſpitijs, omnibus quæ reliqua ipſis erant ſpoliantur, & nudi ex urbe expelluntur: denunciatione facta, ne quis eos uel domo exciperet, uel cibum quoquo modo præberet. Qui ſecus faceret, e ueſtigiò cum uniuerſa ſua domo incendio traderetur.

Aerumnoſus itaq; iſte grex animi dubius erat, quid ageret. Nam ſi domum reuerteretur, domus & facultates & eccleſiæ, & omnia deniq; erāt adempta, & alienis poſſeſſoribus tradita. Si recederent aliquò longius ab urbe, reperturos ſe alicubi credebant, qui non omnem prorſus humanitatis affectum exuiſſent, & aliquid ſaltem uel exigui beneficij exhibituri eſſent? At obſtabat Regis ſæuum mandatum: ut periculū quoque erat, ne ex ipſo itinere cum ſæuitia & uiolentia retracti, dicerentur conflictum diſputandi cum aduerſarijs fugiſſe. Quare manent circa urbis muros ſub dio, ſuas miſerias profundis gemitibus ad Deum deplorātes. Cum autem Rex iſthac tranſiret, uniuerſi occurrebant ei, ipſumq; compellantes grauiter expoſtulant: Quid ita affligimur? Quid admiſimus, ut talia perpeti cogamur? Si ad diſputationem uocati ſumus, cur uti facultatibus, familijs, ædibus, eccleſijs, & ex hominum congreſſu eiecti, inedia, fame miſerè perimus? Quos ille toruùm aſpiciens, equitum immiſſo comitatu proculcare iuſsit. ac multi ſanè, præſertim ob ætatem, aut aliàs infirmiores, hoc modo attriti, miſerè perierunt.

Rurſum autem miſeri iſti confeſſores, ad certum locum Regis imperio uocati, iubētur iurare in chartam inuolutam & complicatam. Iurantibus proponitur præmium, reſtitutio eccleſiarum, familiarum & domuum ſuarum, &c. Verùm uno ore & ſpiritu uniuerſi exclamabant: Et diximus, & dicimus, & Deo dante dicturi ſumus, eſſe nos Chriſtianos, eccleſiæ miniſtros, qui fidem Apoſtolicam unam & ſolam nouimus ueram, eamq; confitemur. Sed & Hortulanus & Florentinianus epiſcopi, reliquorum omnium nomine addunt: Nunquid nos mētis uſq; adeò parum ſanæ uidemur, ut ignari in rem nobis minus notam iuremus temerè? Abſit hoc à nobis. Quibus uerò à rege negocium datū fuerat, illi cœtui fucum facere uolentes, partem eius ſcripti publicè recitant:

recitant, eam nimitum quæ minus habebat offenſionis, quod eſſet quiddá politicum: eam uerò quæ doctrinæ fidei inſidiæ parabat, occultabant. Hoc artificio nõnullis impoſuerunt, qui iurare uelle uiſi ſunt, pia quadam ſimplicitate decepti, ne in ipſis hæreret culpa, quo minus Eccleſijs ſuis redderétur paſtores: & ſatius eſſe arbitrantes aliquam, quàm prorſus nullam eſſe eccleſiam. Hi ergo ſecedere à cæteris iubentur. Nonnulli uerò, quòd fraudem ſubeſſe animaduerterent, iurare omnino recuſarunt.

Inde igitur utraq; pars cuſtodiæ mandatur: ac paulo pòſt eadem pœna plectuntur, nimirum exilij. alteri, quòd contra fidem iurarint, extorres à ſuis domibus facti, ad colendos agros miſsi ſunt: ita tamé, ne pſallendi, orandi, legendi, aut ſacrum etiam codicem geſtandi poteſtas eſſet: ſed nec baptiſandi, aut ullum miniſterij munus adminiſtrádi. alteri, quòd iurare noluerint, in Corſicam relegati, ut ibi fabricandis nauibus ligna inciderent. Sed ne ſic quidem conquieuit impietatis furor. Nam eodem momento per uniuerſam Africæ prouinciam ordinati ſunt ſpiculatores truculentiſsimi: nec erat locus ullus, aut domus, in qua non eſſent luctus, eiulatus, laméta: nec ſexui aut ætati parcebatur, niſi qui uictus illorum ſe ſubieciſſet uoluntati. Hi fuſtibus, illi ſuſpédio, alij flammis morti dabantur. Honeſtas matronas, maximè uerò nobiles, contra naturæ iura, nudas prorſus & in publico excruciabant. Erat inter eas matrona nomine Dionyſia, forma honeſtiſsima: eam cum fuſtibus crudeliter percuterét, ipſa nullum aliud miſericordiæ ſibi beneficiũ præſtari petebat, quàm ne ipſius pudenda nudarentur. Verùm hoc ipſum eo magis faciebant, in eminentiori loco eam collocantes: & ueſtimentis omnibus exuentes, ſpectaculo omnibus in propatulo ut eſſet fecerunt. Vnde illa inter ipſos fluitantes de corpore ſanguinis riuulos, clara uoce in iſta Sathanę organa inuecta, exclamabat: Vos miniſtri diaboli, quidquid ad opprobriũ meum facere cogitatis, id mihi in laudem cedit. Et cum eſſet mediocriter in uerbo erudita, cæteris quoq; erat ad martyrium hortatrix, ipſorumq; animos confirmabat: idq; tanto zelo, ut patriam ſuam uniuerſam liberaſſe eam, ſcribat Victor libro tertio. Proprium uerò filium omnium maximè cohortata, adoleſcentem egregium Maioricum, cùm ipſum ad pœnas nonnihil trepidátem cerneret, ipſa quoq; inter duriſsimos cruciatus exiſtens: Quæſo, inquit, fili mi, memineris, nos in nomine ſacroſanctę Triadis in Eccleſia eſſe baptiſatos: ah ne perdamus illud precioſiſsimum & ſalutare indumentum: ne ueniens qui ad nuptias nos uocauit, no nõ reperiat ueſtem nuptialem, & in tenebras exteriores eijciamur. Quo bonus ille adoleſcentulus uſq; adeò confirmarus eſt, ut curſum martyrij glorioſo certamine finiret. Recitantur ab eodem Victore alij quoque, qui propter ſacræ Triadis conſtanté cõfeſsioné horrendos cruciatus pertulerint: ut Datina, germana Dionyſiæ iá memoratę: Leontia, filia Germani epiſcopi: ité Eumelius medic⁹, Leontiæ cognatus: Tertius quidá, Sibidinẽſis Bonifacius: qui euiſcerati eſſe ſcribũtur.

In Culuſitana ciuitate narrat idem tãtam fuiſſe Martyrum & confeſſorum multitudinem, ut numerus in rationem uenire nequiret: ac celebrantur cum primis matrona Victoria, & quidam Victorianus, qui conſtantiæ & confeſsionis inſignia ediderunt exépla. Apud Tambrienſem uerò ciuitatem, quis quæſo explicare queat, quot & quanti pro Chriſto afflicti ſint? Præ cæteris autem recenſentur duo fratres germani, ciuitatis Aquiſregienſis, qui iuramento ſeſe mutuò aſtrinxerunt, ne alter alterum in iſto certamine deſereret. at uerò cum alter peteret mitigationem, & è ſuſpendio, quo totum diem pependerát utriq;, alligatis pedũ digitis immenſis lapidum molibus, deponi: ibi alter ipſum uehementi increpatione obiurgat, ſeq; eum periurij accuſaturũ coram Chriſto minatur: atq; fratrem ita cõfirmat, ut in patiendo tamdiu cum fratre durarit, dum ipſi tortores quoq; defatigati, illos ultrò reijcerent cum tædio & quadam indignatione, quòd horum conſtantiam uniuerſi imitarentur, nec quiſquam ex illis ad Arianiſmũ accederet, & quidé poſt torméta ne ueſtigia aut liuores quidem apparerent.

Tipaſenſis Mauritaniæ maioris ciuitas, cum audiuiſſet ex aulæ notario, ſibi deſignatum paſtorem, hominem Arianum, potiſsima eius Eccleſiæ pars omnibus neglectis, proximas Hiſpanias nauigatione petijt, paucis ibidem relictis: eos cum paſtor ille Arianus neq; blandimentis, neq; minis in ſuam ſententiam pertrahere poſſet, ac ipſi in priuatis ædibus ſua ſacra tractarent, ille id clàm ad regem deferebat. Qui ſtatim miſſo comite, & in medio foro uniuerſo cœtu coacto, manus dextras & linguas præcidere iubet. Quo facto, illi nihilominus támen rectè & integrè loqui potuerunt, Chriſto ipſos pro afflictione hoc miraculo remuneráte. Et ut hui⁹ rei fides firmaretur, ſcribit Victor libro tertio, in aula Imperatoris Zenonis unum ex his, Reparatum nomine, paulo pòſt in magna fuiſſe ueneratione.

Carthagine quoq; qualia patrata ſint in ueræ doctrinæ confeſſores, à gente Vandalica, Victor recenſet. Nam alios inquit niſos

eſſe ſi-

eſſe ſine oculis, alios ſine manib. alios abſque pedibus, nonnullos truncatis naribus, auribusq́;. rurſum alios conſpectos, quibus diuturno ſuſpendio auulſis ſpatulis, caput in mediũ ſcapularũ ſubſediſſet. non paucos, qui ruptis funibus de ſublimi decidentes, & oculos & cranium læſiſſent. Nominatim autem meminit Dagillæ, uxoris cellarij regis, quòd flagris & fuſtibus cæſa, in deſertũ ſit deportata: unde etiam poſtea, cum facta eſſet poteſtas aliò migrandi, concedere noluerit, deſerti ſuperſtitioſè amans.

Ipſum quoque collegium Eccleſiaſticorum, quod Eugenio epiſcopo in exilium abducto, reliquum Carthagini manſerat, inedia & cædib. paulatim maiori ex parte confectum, procul in horrendum locum exilij flagris & uerberibus expellitur. Ex hoc cœtu retracti ſunt uiolenter duodecim pueri, claritate uocis præditi, ſuaſu Theucorij, qui illos habuerat diſcipulos priuſquam à ueritate ad Arij mẽdacia trãſijſſet, ut in cœtu eſſent Muſicò. quos cum blãditijs in Arianiſmum pertrahere non poſſent, duriſsima quæq; in illos iterum atq; iterum attentauerunt, uulnera uulneribus infligentes, & priora poſterioribus ſubinde refricantes, grauiſsimos miſellis dolores creauerunt. Verùm Chriſto huic tam infirmæ ætati robur addente, ſuperiores omnibus his cruciatibus in rectæ fidei conſtanti confeſsione euaſerunt.

Paſsi ſunt & duo eius urbis negociatores ijſdẽ diebus, Frumentij cognomines, & Liberatus, Bonifacius, Seruus ſubdiaconus, Ruſticus, Rogatus, Septimus, & Maximus.

Cum Elpidophorus apoſtata & perſequutionis miniſter Miritã excruciaret Carthagini, graui obiurgatione ab eodem excipiebatur. Nam Miritas, qui eum olim ex ſacri baptiſmatis fonte leuauerat, palàm oſtenſis linteolis, quibus poſt lotionem ſacram inuolutus fuerat, dicebat: Hæc ſunt erroris miniſter linteamina, quæ accuſabũt te, dum Maieſtas uenerit iudicantis: quæ diligentia mea cuſtodientur, ad teſtimonium perditionis tuę, ad demergendum te in abyſſum putei ſulphureo igne æſtuantis. Hæc te immaculatũ cinxerãt, è fonte emergentẽ: hæc te acrius perſequẽtur, gehennæ flammis iam iniectum. Quia maledictionẽ induiſti, ut ueſtimentum & ſacri baptiſmatis ac ueræ fidei abieciſti ſacramentum.

De Arrianorum paſtoribus, & tota iſtius impietatis eccleſiaſtica colluuie, narrat Victor, quòd crudelius multo, quàm Rex & reliqui Vandali ſęuierint, gladijs armati circumcurſitantes. Ac præ cæteris omnibus narratur, unum quendam, Antonium nomine, feritate fuiſſe celebrẽ: qui tam nefanda, tã tetra in pios Chriſtianos exercuerit, ut fidẽ quoq; omnẽ excedant. idq́; in quadã ciuitate ad deſertum, quod Tripolitanæ prouinciæ uicinum eſt. Hic Antonius etiam ipſum Eugenium Carthaginẽſem paſtorem ſibi poſtea commiſſum, infandis & diuturnis cruciatibus miſerrimè afflixit. Similiter & alium, cui nomen erat Habetdeus: quem cum nulla ſuppliciorum magnitudine adducere poſſet, ut relicta ueritatis ſemita ad Arianiſmi mẽdacia diuerteret, fraudẽ adhibet. Et obſtructo ore, ligatiſq; manibus ac pedibus, in rebaptiſationis balneum ui immergit: ac ei poſtea perſuadere conabatur, quòd hac lotione ſuę hæreſeos conſors eſſet factus. Verùm ille conſtanti confeſsione hoc ipſum ſtrenuè pernegabat, inquiẽs: O impie Antoni, nõ eſt hęc ad mortẽ damnatio, ubi uoluntatis non accedit aſſenſus. Ego fidei meæ tenaciſsimus, quæ credo & credidi, uoce ſum confeſſus, & clamando defendi. Sed & poſteaquam catenis uinxiſti, & ore obſtructo loquendi facultatem ademiſti, intra pectoris mei penetralia arcanã fidei meę confeſsionẽ, & tuæ iſtius in me uiolentiæ geſta, Seruatori meo legẽda trãſmiſi, angelis mihi quoq; ſubſcribentibus.

Deniq; ut nihil pro ſua hæreſi propaganda intentatum relinquerent, conſtituebant miniſtros ſuos ad uias publicas, qui aut trãſitum occludebant ijs qui nolebant rebaptiſari: aut ui arreptos immergebant aquis, & ſuæ partis Chriſtianos expellebant, eiſque ſcriptum teſtimonium dabãt, quod exhiberent, ne denuò abriperẽtur ab alijs. non enim licebat ulli hominum uel priuato uel negociatori tranſire alicubi, niſi iſtius impiæ beſtiæ ſcriptum characterem oſtenderent. Quin hoc impium collegium etiam nocturno tempore uicos & oppida circumibat, armatorumq́; hominũ manu ſtipatum, paſsim in ædes irruebat, & homines quieti indulgentes partim abreptos baptiſabant, partim ſomno oppreſſos aqua conſpergebant, atque hoc modo ceu ludum quendam cum ſuo impio anabaptiſmo exercebãt. Et ſanè homines ſimpliciores, & minus in doctrina rectè eruditi, credebant ſe ad illorum partes neceſſariò debere iam tranſire. Verùm qui mediocrem doctrinæ cognitionem aſſecuti fuerant, nihili faciebant iſta: ſcientes, conſcientiam ſuam obligari minimè poſſe ad ea quæ aut inuitis, aut neſcientibus uiolẽter accidiſſent. quare etiam lintea iſta, quibus pro more induti aut operti fuerant, conſciderunt, & in latrinas abiecerunt. Hoc modo puerulus ſeptem annorum, nobilis cuiuſdã uiri filiolus, Carthagine merſus eſt: ipſo interim fortiter clamante, Chriſtianus ſum, Chriſtianus ſum.

Item

Item Medici cuiuſdam, Liberati nomine, filij ſimiliter immũdo anabaptiſmi iſtius balneo fœdati potius quàm mũdati ſunt: parentibus eorum carceri incluſis, & poſtea cum non poſſent à ſincera religione abduci, in exilium pulſis.

Memorabilis eſt hiſtoria, quam de uxore Liberati commemorat Victor: quòd cum ei ſubornati quidam deceptores perſuaſiſſent, maritum ſuum conceſsiſſe in ſententiam Regis, petierit ſe coram marito ſiſti: ſimulans, ſe idem facturũ. Sed ea occaſione maritum obiurgauit grauiter, & ad conſtãtiam cohortata eſt. Porrò ut inſidias & uiolentiam immanem plurimi declinarent, abdebant ſe in ſpeluncas, & alia ab hominum cõmercio ſemota loca, ubi inedia & frigore perierunt, inuiolatæ fidei ſecum teſtimonium auferẽtes. Sic enim repertus eſt Creſconius, Miritanę eccleſię miniſter in ſpelunca Quinzenſis montis: & alij.

Huius perſecutionis meminerunt, prętet Victorem, etiam alij ſcriptores, ſed hauddubiè à Victore ſua mutuati: ut Sigibertꝰ, Bergomẽſis: Antoninus titulo undecimo, capite decimo, à primo paragrapho uſq; ad paragraphum nonum: item Nauclerus, Generatione decimaſeptima.

DE PERSECVTORUM *pœnis.*

SVb Arcadio Imperatore, cum Conſtantinopolitanæ eccleſiæ doctor Iohannes Chryſoſtomus nullo ſuo merito in exilium primò eiectus eſſet, narrat Theodoretus, ſtatim ea ipſa nocte ingentem adeò terræmotum ſubſecutum, ut Imperatoria aula in maximo eſſet periculo. Quare miſsi ſunt ilicò legati alij poſt alios, qui eum reducerent: libro quinto, capite triceſimoquarto. Ac uoluit hauddubiè Deus, hoc terræmotu pio miniſtro innocẽtię perhibere teſtimonium. De poſteriori aũt eius exilio, idem Theodoretus ibidem dicit: pleroſque Chryſoſtomi perſecutores pœnas dediſſe, & alijs ſuis caſibus utili documento fuiſſe. At quoniam ipſius hoſtes, & iſtius ſui exilij procuratores nõ fuerunt unius generis & ordinis, ſed partim homines Eccleſiaſtici, partim aulici, nonnulli etiam ex fece populi, qui ob uentris commoda cæteris ſua miniſteria locarunt, de ijs ordine pauca dicemus.

Cum Chalcedone Bithyniorum conueniſſent, qui ad ſynodum Conſtantinopolim aduerſum Chryſoſtomum profecturi erant, & conſilia de ſumma rei in perniciem Iohãnis inirẽt, eius loci epiſcopus ſeu paſtor Cyrinus infenſiſsimus Chryſoſtomo, in medium progreditur, cõuicijsq; eum multis proſcindit, quibus reliqui etiam nõ parum delectati fuiſſe uidẽtur. Verùm haud longa interceſsit mora, cum eos diuina ſubſecuta eſt uindicta, pręſertim Cyrinũ. Nam ipſius alterum pedem imprudens calcando Maruthas Meſopotamię epiſcopus læſerat, ut ad ſynodum proficiſci ipſe tum nõ poſſet, quamuis cupidiſsimus eſſet: deinde malo augeſcente, indies deteriꝰ habere cœpit, adeò ut crus ſecandum præbere coactus ſit: imò ex putrefactionis contagio alter quoq; pes correptus, & poſtea etiam reſectus eſt. Sed ne ſic quidem malum hoc, quo minus latius ſerperet, cohiberi potuit: uerùm paulatim totum corpus cum occupaſſet, tandem ipſum extinxit. Socrates libro ſexto, capite decimonono: Sozomenus libro octauo, capite uiceſimoſeptimo. Et addit Nicephorus, ipſum etiam Cyrinum hanc calamitatem ſuis in Chryſoſtomũ contumelijs acceptam tuliſſe: lib. tredecimo, cap. decimoquarto.

Theophilus Alexandrinns epiſcopus, qui non in poſtremis hoſtium Chryſoſtomi fuerat, paulo pòſt laterum morbo correptus interijt. Et Arſacius Chryſoſtomi ſucceſſor, breui intercedẽte tẽpore, etiã ipſe faris conceſsit. Similiter Antiochus & Seuerianus, epiſcopi, hic Gabalanorum, ille Ptolemaidis Syriæ, magnæ exiſtimationis uiri, Theophili aſſeclæ, & in perſequendo Chryſoſtomo ſtrenui. Nicephorus libro tredecimo, capite triceſimoſexto.

Duo quoq; ſicarij Conſtantinopoli, à cõciliabulo clàm in Iohannem ſubornati ut ipſum trucidarẽt, deprehenſi ſunt, & ad ſupplicium rapti: quorum alterum ipſe Chryſoſtomus, liberum à pœna ſua interceſsione reddidit. Idem eodem libro, capite uiceſimoprimo. Atq; hæc ſunt priuatorum pœnæ. publicas nunc uideamus.

Cum in exilium abducendus Chryſoſtomus urbem egrederetur Conſtantinopolitanam, horribile ſubitò exortum eſt incendium in ipſo templo, quod ingens damnum dedit. Cuius cum origo & author ignoraretur, Chryſoſtomi fautores & aduerſarij mutuò ſeſe eam ob rem accuſabant, alteri in alteros id criminis reijciẽtes. Vnde etiam (ut dictũ eſt) in amicos Iohannis ſęuitũ eſt. Cęterùm Nicephorus diſertè ad hoc incendium refert, diuinitùs in ſuggeſtu, unde populos docuerat Chryſoſtomus, ſua ſponte emicuiſſe flammulam, eamq; inde per catenas in ſublime prorepſiſſe, & templum undiquaque corripuiſſe, & depaſtam eſſe. Quãdam etiam ſenatus curiam longiuſculè diſsitam conflagraſſe: conſumpta quoque alia ædificia, una tantum ædicula in qua ſacra uaſa aſſeruari conſueuerant, incolumi relicta. Durauit autem hoc incendium à crepuſculo ueſpertino uſq; ad auroram. libro tredecimo, capite uiceſimoprimo: Sozomenus lib.

octauo, capite uiceſimoſecundo.

Paulo pòſt maxima grando ſubſecuta eſt. Socrates libro ſexto, capite decimonono: Zonaras tomo tertio. Ipſa quoq; Imperatrix quarto pòſt die inter uiuos eſſe deſijt: Sozomenus libro octauo, capite uiceſimoſeptimo. Vrna quoque in qua ipſa fuerat poſita, continuo quodam motu agitari ſtatim cœpit, & ad annos trigintaquinq; durauit. Nicephorus libro tredecimo, capite triceſimoſexto: item libro decimoquarto, capite quadrageſimotertio.

His acceſſerunt aliæ etiam calamitates publicæ. Primùm enim bellici tumultus & Reipublicæ turbationes ſecutæ ſunt: quæ quidem ut plurimùm oppreſsionem ſalutarium doctorum comitari ſolét. Præter alios enim tumultus, etiam barbaricæ nationes rempublicá horribiliter lacerauerunt. Deinde ſimul ingruerunt peſtis, fames, & terræmotus maximi, urbes fuoditùs euertentes: item inundationes, & ſiccitates: grandines quoq;, quibus cecidêre lapides cõplicata manu maiores: & alia præterea accidêre mala infinita penè, & miraculoſa, de quibus infrà. Eaq; non unam tantum orbis partem infeſtarunt, ſed uniuerſum propemodum terrarum orbem, præſertim quæ fuit Romano Imperio ſubiecta. Sozomenus libro tredecimo, capite triceſimoquinto & ſexto. Ipſum quoq; Imperatoré Arcadium haud diu poſt obitum Iohannis è uiuis exceſsiſſe, tradit Socrates libro ſexto, capite ultimo.

Macezil comes, dimicaturus aduerſus fratrem Gildonem Africæ præfectum, adhibet in exercitum uiros ſanctos, & Chriſtianæ pietatis deditos, ex inſula Capraria accerſitos: nam hoc ex inſtituto ſacratiſsimi principis Theodoſij magni habebat, ut crederet, iſtorũ ſe precib. potiturũ uictoria. Nec ſpes ea ipſum fefellit: iſtorũ nãq; præſidio inſtructus, uictor euaſit. Verùm haud ita diu memor fuit beneficij, quod piorum oratione diuinitùs ſibi contigerat: ſed rerum ſecundarum inſolentia elatus, aduerſus ipſos quorum ope uicerat, arma uertit, Eccleſiam perſequitur, ui è templis abripiens quoſdam: quod fas non erat. Atqui minimè hoc ipſe impunè habuit, ſed ſtatim uindicta Dei ipſum corripuit. Nã illis ipſis quos contra leges ad pœnam pertraxerat, adhuc ſuperſtitibus atq; inſultantibus, breui pòſt ipſe quoq; punitus eſt. Paulus Diaconus libro tredecimo, in Arcadio & Honorio: Iuo in Arcadio.

Eucherius, filius Stiliconis, patricij & primarij ducis Honorij, gentis Vandalicæ, iam inde à puero meditatus erat in Chriſtianos perſecutioné: ut ibidem Paulus Diaconus ait. Et quia pater ad eundem ſuum filium per fraudes, inſidias, & magna in Imperatorem (cuius erat ſocer) perfidia imperium transferre laborabat: ipſe filius, ut ſibi paganorum fauorem, ſtudia & uoluntates conciliaret, gentilium templorum reſtitutione & eccleſiarum euerſione, regni primordia ſe auſpicaturũ & cogitabat, & palàm etiam minabatur. Verùm diuina ſua miſeratione Deus peſsimos utriuſq; conatus repreſſit, utroq; à militibus occiſo. Diaconus ibidem: & Oroſius libro ſeptimo, capite octauo & triceſimo: Sozomenus quarto capite, libri noni.

Quantum terrorem incuſſerit uniuerſæ Italiæ potentiſsimus Gotthorum rex Rhadagaiſus, ex ſuperiobus patet. Nam de abolendo Chriſtianiſmo in uniuerſum, & reſtaurando gentiliſmo, paſsim apud omnes agitabantur cõſilia: & Chriſtianum nomen ueluti peſtilentiſsima quædam Reipublicæ lues habebatur, cui meritò quicquid uſpiam eſſet calamitatũ acceptum ferri poſſet, & iam uniuerſa gentilitas triumphabat: ipſe quoq; rex, qui omnem Romani nominis ſanguinem ſuis propinandum dijs uouerat, iam uictoria quaſi ebrius erat. Ecce autem repẽtè Deus ipſius diſsipat conſilia, & è medio curſu perſecutionis ipſum intercipit. Quem enim modò cum tanta hominum multitudine tota uix capiebat Italia, ille Panico quodam terrore diuinitùs perculſus, mox in aſperrimum Feſulani mõtis iugum concluſus, cum ob loci iniquitatem fame & ſiti premeretur, unà cum tam numeroſa multitudine clàm fugam meditatur. Verùm à Romanis exceptus prehenditur: & poſteaquã aliquandiu in uinculis detentus fuiſſet, ad ludibrium tandem ſupplicio afficitur. Exercitus maxima pars in hoſtium manus peruenit: ac fuit tanta captiuorum uilitas, ut ſingulis aureis ſinguli greges uenderentur. Narrant Paulus Diaconus in Arcadio: item Oroſius libro ſeptimo, capite triceſimoſeptimo. meminit & Iuo.

Ex Oroſij ultimo capite non obſcurè animaduerti poteſt, barbaricas gẽtes Gotthorum, Hunnorum, Vandalorum, Alanorum, & aliorum, ſeſe ipſas mutua laniena confeciſſe. Sicuti quidam ex Barbarorum regulis ad Honorium ſcripſiſſe fertur: Eſto animo quieto & tranquillo. nos mutuis cædibus inter nos digladiamur: eſto tu tantum Tragœdiæ ſpectator ocioſus. Si uincimus, tibi uincimus: ſi perimus, nobis perimus, &c.

De Croſci, poſt Stiliconem Vandalorum regis, interitu, expreſſum extat teſtimoniũ in Bergomenſe: qui in obſidione Arelatenſi captum ipſum eſſe à præſide ſcribit, & cathenis uinctum per omnes urbes & cætera

loca

locs cuncta quæ uaſtauerat, in ignominiam cōtumelioſè admodum circumductum: ac poſt multa demum ſæuiſsima tormenta, miſerrima morte extinctum. Narrat autem ea ſub Conſtantino Magno, ubi Vandalorum & Gotthorū regū ſucceſsiones enumerat.

De Gunderici, Croſci apud Vandalos in regno ſucceſſoris, obitu, teſtem habemus Sigibertum, qui narrat: Cum capta Hiſpali nonnihil animo efferretur, & inſolentius ageret, ita quidem ut in Eccleſiam quoque impias manus extenderet, mox eum Dei iudicio à dæmone correptum interijſſe. Recitatur Theodoſij Iunioris & Valentiniani anno ſecundo.

De Genſerico Vandalorum rege, tyranno crudeliſsimo, qui ſub Imperatore Theodoſio Iuniore occupata Aphrica, Eccleſias horrendum & miſerandum in modum uaſtauit, referūt hiſtorici, quòd tādem unà cum filio Hunerico malè perierit.

Proculus, miniſter Genſerici miſſus in Eugitanam prouinciam, ſtrenuè mandata exequitur: ſpoliat templa, diripit & cremat diuinarū Scripturarū uolumina, id q; præcipuè in mādatis habebat. Sigibert⁹. Verùm non multo pòſt, ſibi ipſi fruſtulatim linguā dentib. pręmordēs, fœda morte interijt.

Sub eadem Genſerici perſecutione in Aphrica Vandalus quidam ex ijs qui millenarij uocātur, habuit duos ſeruos, & unam ancillam, Chriſtianos: eos ad imperium regis impij Genſerici, quotidie ſingulari quodam torturæ genere excruciabat, adeò ut diſsipatis carnibus uiſcera nuda apparerēt. uerùm illi, Chriſto medicas adhibente manus, altero die mox ſanitati reſtituti erant. Quod cum tyrannum non permoueret, cœpit in eius tota domo ira Dei graſſari. moritur ſubitò ipſe, & filiæ & animalia quæcunque optima in ea domo erant. Sola autem domina uidua cum mancipijs reliqua, ſeruos Chriſti Serſaoni, regis Genſerici cognato, muneris gratia offert. is ubi eos accepiſſet, mox liberos eius & domeſticos malus dæmō cœpit agitare. Idē Victor, lib. eodē.

DE IVDAEIS ALEXANDRINIS.

QVemadmodum Iudæi Alexandriæ nocturnam cędem ediderint in Chriſtianos, ſuprà dictum eſt, ſub Theodoſio poſteriore. Ea igitur clade uehementer permotus primarius illius Eccleſiæ paſtor Cyrillus, irruit in ipſorum ſynagogas cum magna Chriſtianorū multitudine: Iudęorumq; alios trucidat, alios urbe ui exigit, facultatibus ipſorum ad diripiēdum Chriſtiano populo permiſsis. Atq; hoc nomine uniuerſa Iudæorum gens ex ea urbe eiecta eſt, quam inde ab Alexandri magni temporibus incoluerāt. Socrates libro 7. capite tredecimo.

Dederūt etiam illi Iudæi pœnas, propter puerum in crucem ab ipſis actum. Nam Imperatores ubi tā immane facinus reſciuerūt, ſcripto prouinciæ præfecto mandant, ut de authorib. inquirat, eosq; pro facinoris atrocitate grauiter puniat. Idem capite decimoſexto eiuſdem libri.

Magi Perſarum ſacrificuli, cum uiderent Chriſtianiſmū ſubinde magis magisq; creſcère, regemq; ſuum Iſdigerdem plurimùm moueri pietate Romani legati Maruthæ, Chriſtiani Meſopotamiæ doctoris, ſoliciti ne ipſorum religio paulatim etiam Regi ſuſpecta fiat, & ipſe quoq; ad Chriſtianam fidem deficiat, excogitant impoſturam & dolum, quo ipſius animū à Chriſtiano doctore auellant. In eo tēpli loco quo ignis, quem pro numine colebant, poſitus erat, uirum ſub terram occultè condunt, eumq; ad regis ingreſſum ueluti ex igne hanc uocem edere iubent: Exeat Rex, quē Deus impiū iudicat, eo quòd Chriſtianæ ſuperſtitionis doctorem tantopere complectēs, charum mihi eſſe falſò arbitratur. Eam ad uocem Rex perturbatus, & animi dubius quid faciat, demum conſilium capit remouendi à ſe legati: ſed tamen honeſtè & reuerenter, ne ſuum numen offendat. Hoc animaduertens Maruthas, regem adit, & cum ipſo ea de re ſermonem confert: Quid ita ô Rex, inquit, tibi à tuis illudi pateris? Ne credas ignem humanam edere uocēm poſſe, ut qui eſt inanimatus: ſed humana fraude hæc agitur fabula, ad te decipiendum. Quare hoc tibi dederim conſilij, ex quo loco uocem eam ad te perferri ſenſeris, ibi ſtatim iubeto terram effodi, & dolus fiet manifeſtus. Rex Marutham audiens, ita fieri præcepit: & reperto homine, impoſtura patefacta eſt. Rex igitur uehementer indignatus, Magorum familias decimauit. Nicephorus libro decimoquarto, capite decimooctauo.

Etſi autem tantam calamitatem ſuarum præſtigiarum mercedem Magi experti erāt, tamen quieti eſſe non potuerunt. Nam paruo temporis interuallo interiecto, cùm denuò Maruthas legatione apud regem fungeretur, aliud quo Regis animum ab epiſcopo Romano abſtraherent, excogitant. Quacunq; eſſet Rex tranſiturus, illic intolerandum excitant fœtorem: calumniamq; confingunt, legati comites Chriſtianos, iſtius eſſe artifices. Verùm Rex ex priori magorum facto iudicium faciens, nunc quoq; ſuſpectos eos habet. quamobrem magno ſtudio de authoribus inquiri iubet: qui ex Magis deprehenſi, ſupplicio quoq; ſunt affecti. Ibidem.

Patris ueſtigijs minimè inſecutus filius

Varanes, à Magis ſibi imponi, & aduerſum Chriſtisnos grauitet ſe accendi paſſus eſt, magno certè regni ſui damno. Nam cum ad triginta annos Eccleſias in Perſide maximopere eſſet perſecutus, nullo nõ acerbiſsimarum afflictionum genere tentato, tãdem Deus ſui cœtus tribulationem reſpiciens, uotaq́; & gemitus exaudiens, mittit illis ſaluatorem, Imperatorem Romanum Theodoſium Iuniorem. is patrocinium ſuſcipit afflictę Eccleſię Perſicę, & Perſas bello adoritur: ac uno atq; altero graui prælio inito, non modò uincit, ſed etiam uniuerſam Perſicam potentiam frangit. Nam & illi ipſi qui apud eos ἀθάνατοι, id eſt Immortales dicebantur, ad internecionem uſq; cæſi ſunt. At Imperator contentus uictoria, Eccleſijs potiſsimùm parcens, quieuit. Socrates lib. ſeptimo, cap. 18. & uiceſimo: itẽ Nicephorus libro decimoquarto, cap. uiceſimoprimo.

DE CHRYSAPHIO EVNVCHO.

Theodoſij Iunioris animus plus æquo eunuchorum, qui multa mala ſæpe moliti ſunt, fraudi fuit expoſitus. Quæ autẽ principe Chryſaphio in Flauianum Cõſtantinopoleos paſtorem fraudulenter ſint acta, donec exitio ipſe traderetur, ſuprà eſt expoſitum. Poſtquam autem intellexit Imperator, aſtu eunuchi Chryſaphij ſe deceptum, ut cõſenſerit in Flauiani cõtumelioſam cõdemnationem, & quæ in alios quoq; doctores ſuos amicos nefariè perpetrata erant, ut ſuo dolori mederetur, malum illum conſultorem adoritur, ac dignis eum afficit pœnis. Primùm enim ipſum dignitatis gradu priuat: poſtea omni ſubſtantia exuit, tertiò in quandam inſulam relegat. Quò tamen priuſquam ueniret, diuina quoq; ultio in ipſo mari eũ inuaſit. Nicephorus cap. quadrageſimonono, lib. 14. Quæ præterea publicis edictis in Flauianũ, eiusq́; partium homines, ut hæreticos, pro Eutyche ſtatuerat, rurſum alijs cõſtitutionib. promulgatis abrogat: & eorundẽ aduerſarij, Dioſcorus & alij iniuſticiæ miniſtri, incidunt in eaſdẽ pœnas, quas alijs præfinierant: ut ex actionibus concilij Chalcedonẽſis, præſertim tertia, eſt uidere, in primo Conciliorum tomo.

DE ATTILA.

Attila tyrannus omnium immaniſsimus, qui flagellum Dei, & terror orbis meritò fuit dictus, à cuius tyrannide Orientale regnũ ingenti pecuniarũ ſumma Imperator Theodoſius poſterior redimere coactus fuit, imò & annuum tributum pendere: is ſexto ſuæ tyrannidis anno, in ipſis nuptijs, dum ex crapula apoplexia tactus eſſet, proprio ſanguine eſt ſuffocatus iuſto Dei iudicio, ut qui ſanguinem ſitiuerat, ſanguine potaretur: idq́; factum eſt ſub Imperatore Martiano. Nam ea nocte qua interijt, Imperator Martianus per ſomnum Cõſtantinopoli uidit Attilæ arcum eſſe fractum: id quod refert Sigibertus quarto Martiani anno. Sunt qui ſcribant, à militibus confoſſum multis uulnerib. interijſſe. Meminit & Bergomẽſis.

DE ASPARE ET
Ardaburio.

ASparem & Ardaburiũ, Imperij Oriẽtalis duces, ſub Imperatore Leone eccleſias turbare uoluiſſe, ſcribit Nicephorus: eo quòd eſſent nationis Vandalicæ, & profeſsione Ariani. In multis neceſſarijs rebus Imperatori aduerſati ſunt, idq́; non occultè, ſed palàm ac manifeſtè: eam potiſsimùm ob cauſam, quòd Nicę nam & Chalcedonenſem ſynodos, quos defendebat Imperator, reprehendebant, ipſiq́; Genſericũ Aphricæ regem Arianum præferebãt, cuius religio eſſet ſanior: ac propterea Deũ uictoriam tributurũ eſſe Genſerico, ſeq́; alteri imperiũ tradituros minabãtur, ſicuti ipſi Leoni hoc quoq; tradidiſſent. Sed Imperator, cum nulla eos ratione ad quietẽ reducere poſſet, licet Aſparis filio propriam ſuam filiam in matrimonium collocaſſet: ſubornauit tandem Zenonẽ, qui ei poſtea in Imperio ſucceſsit, ut illos trucidaret. Nicephorus libro decimoquinto, capite uiceſimoſeptimo.

Memorabile & hoc eſt. Vbi Aſparis Ardaburium trucidari uidit, ſeq́; eundem manere caſum, ingemiſcens exclamaſſe dicitur: Dignum fert ſenex canis exitium, qui fruſtra gloriatus eſt, neq; unquam admonitioni meæ audiens fuit. Perſæpe enim dixi: Prius Leonem deuoremus, quàm ille nos ſibi in prandio apponat, &c.

DE HVNERICHO VAN-
dalorum rege.

CVm haud ita procul abeſſet terminus, quem Dominus pro ſua ingenti miſericordia conſtituerat Hunericho, uoluit Ipſum prius publicis quibuſdam calamitatibus & pœnis de pœnitentia commonefacere. Nam acciderunt primùm ingentes ſiccitates, & quidem durabiles, adeò ut nõ modò fontium ſcaturigines, ſed & magnorum fluminum exiccarentur aluei: unde factum, ut terra humore ac rigatione deſtituta, hominum & reliquorum animantium generi ſua dona ad uitæ conſeruationem proferre non poſſet. Quare cum temporis ſucceſſu paulatim abſumerentur, quæ longo tempore ad ingruentem aliquam neceſsitatem recondita erant, nec terra uices redderet, ſubſecuta eſt ingens fames: quæ eò uſq; breui creuit, ut iam homines ſua animãtibus inuiderent pabula, & propter tenerarum herbarum exiles radiculas cum ijs certamina ſubire non detrectarent. Erant non pauci, uiri etiam

ri etiam ingenui, & honeſto loco nati, qui ultrò ſeſe ſeruituti tradere optabant, tantum ne fame perirent: ſed non erat qui illos reciperet. Cum primis autem Vandali maximè premebantur, qui paulo antè ſpolijs multarum prouinciarum, & præſertim Africæ occupatione fuerant opulentiſsimi. Hanc autem rerum omniũ extremam inopiam, cum homines inedia confecti cateruatim occumberẽt, quid aliud ſequi potuit, quàm quod prouerbio dici ſolet, λιμὸς κατὰ λοιμὸν, poſt famem peſtis? Nam paſsim ſemitæ cadaueribus repletæ erant, ac deerant qui ſepelirent: plurima etiam loca omnino deſierũt habere homines.

Verùm hiſce pœnis Rex impius nihilo factus eſt melior: ſed quaſi ui propulſari mors poſſet, præcipit ingentem hominum multitudinem Carthagine eijci, ne ipſe cum ſuis quoq; inficeretur. Sed mors, quæ tam Regum aulas quàm pauperum caſas æquo pede pulſat, apprehendit demum ipſum quoque Regem, quem uenenato hulcere necauit, pro regia dignitate & pro tyrannidis ſuæ meritis longiori mora lentè & pedetẽtim ipſum excrucians. Deniq; cum regni dominationem annos ferè octo ſceleratiſſimè tenuiſſet, putrefactione correptus, & uermibus ſcatens, turpiſsima morte conſumptus eſt, adeò ut non corpus, ſed partes corporis ſepultæ eſſe uiderentur: ut refert Victor libro tertio, in ſua Vandalica hiſtoria. Idem dicit Sigibertus. Turonenſis uerò libro ſecũdo, capite tertio ſcribit, ipſum à dæmone fuiſſe correptũ: & proprijs ſe manib. dilaniantẽ horrendo cruciatu uitã finiuiſſe.

CAPVT IIII.

DE DOCTRINA ECCLEſiæ huius ſeculi.

MIRANO o Dei conſilio & bonitate, etiam hac ætate multi præſtãtiſsimi Doctores in Eccleſia Chriſti paſsim floruerunt, qui non tantum uiua uoce cœleſtem doctrinam tradiderunt, ſed etiam luculẽtis ſcriptis eam ad poſteritatem tranſmittere ſtuduerunt. Vtinam uerò, id quod cum dolore omnes pij queruntur, libri ipſorum integri atq; incontaminati ad ſequentia ſecula perueniſſent. Siue enim ſcribarum incuria atq; inſcitia, ſiue hypocriticorum & ſuperſtitioſorum hominum malicia atq; fraudulentia factum ſit, certè extra controuerſiam eſt, plurimos in ipſorum ſcriptis obtrudi nobis fœdos næuos, quos ipſi fortè autores ne per ſomnium quidem cogitarunt: ac ſi iam reuiuiſcerent illi eximij uiri, in ſuos illos falſarios ſeriò & grauiter inueherentur, & pœnam de eis ſumi poſtularẽt: id quod tamen adhuc aliquando fiet, ubi Dominus noſter IESVS Chriſtus, omnium mortalium facta cognoſcet ac dijudicabit. Interea uerò præſentibus, dextro tamen adhibito iudicio, iuxta certiſsimã uerbi diuini normam fruamur.

Omnium autem clariſsimi hoc quidem ſeculo, ſicut ex ipſorum ſcriptis coniecturam facere poſſumus, fuerũt, Ioannes Chryſoſtomus, Auguſtinus, Iſychius, Cyrillus, Vigilius, Maximus, Philaſtrius, Vincentius, Proclus, Primaſius, Proſper, Caſsianus, Eucherius, Salonius, Iunilius,, Cerealis, Timotheus, Sidonius, Sedulius, Saluianus, Antoninus, Leo, Claudius, Victor Vricẽſis, Eugenius, Theodulus, Fauſtus, Gelaſius, Theodoretus, Marcus heremita, Thalaſsius, & ſimiles.

Quòd autem ad formam doctrinæ ipſorum attinet, cum doctoribus ſeculi præcedentis potiſsimùm conueniunt: atq; inde non tantum lucem in uera doctrina, ſed etiam næuos quoſdam tenebraſq; attraxerunt ac propagarunt. In quibus igitur partibus normam uerbi diuini fideliter ſecuti ſint, in quibus uerò declinarint, iuxta inſtitutum ordinem exponendum eſt. Quid enim reliqua in hoc ſeculo ſcire expedit, ſi nõ penitius id quod propriè Eccleſiam Dei conſtituit, indagetur? Ac perinde faciunt, qui hæc non inquirunt diligentius, ac ſi aliquis foris, & quidem ex longinquo ciuitatẽ aut arcem magnificè extructam cerneret: & ea quæ intus ſunt, aut geruntur, prorſus non curet.

Cum autem ſacroſancta Scriptura exiſtat fundamentum Eccleſiæ Dei, maximi huius ætatis doctores autoritatem eius fecerunt. Sic Chryſoſtomus, in argumento in epiſtolam Pauli ad Romanos inquit: Hinc innumera mala nata ſunt, quòd Scripturæ ignorantur. Hinc erumpit multa illa hæreſium pernicies, hinc uita diſſoluta, hinc inutiles labores. Quemadmodum enim, qui luce iſta priuati ſunt, rectà utiq; non pergunt: ita qui ad radios diuinarum Scripturarum non reſpiciunt, multa coguntur continuoq; delinquere, utpote in longè peioribus tenebris ambulantes. Et homilia quinquageſima octaua in decimum caput Ioannis: Meritò Chriſtus oſtium Scripturas appellat, quoniam nos ad Deum ducũt, & eius nobis cognitionem aperiunt: ipſæ oues faciunt, ipſæ cuſtodiunt, neq; lupos irrumpere permittunt. Tanquam enim oſtium firmiſsimũ hæreticos arcent, & in tuto conſtituunt: neque nos, modò uelimus, aberrare unquam ſinent. Et niſi hoc oſtium infringamus, nunquam nos inimici noſtri poterunt expugnare: per hoc oſtium & paſtores, & alij omnes

ingrediemur. Præclarè etiam ſcribit in concione quarta de Lazaro: Id uetum eſſe, inquit, quòd, qui non audit Scripturas, neque ex mortuis excitatos auditurus ſit, declararunt Iudæi, qui quoniam Moſen ac Prophetas nõ audierãt, neq; cum mortuos uidiſſent excitatos, crediderunt. Ac paulò pòſt ſubijcit: Illud conſidera, quòd quiſquis mortuus eſt, ſeruus eſt: quæ uerò Scripturæ loquuntur, locutus eſt Dominus. Proinde etiamſi mortuus reuiuiſcat, etiamſi angelus è cœlo deſcendat, maximè omnium credendum eſt ſcripturis. Et homilia trigeſimaquinta in caput quintum Ioannis inquit: In diuinis ſcripturis, ne unum iota, aut unus apex, ſed ne dimidium quidem prætermittendum eſt, ſed omnia diligentius inueſtiganda. nam à Spiritu ſancto omnia proueniunt: neq; in his quicquam ſuperfluum, nihil non neceſſarium. Et homilia decimaquinta in ſecundum caput Geneſeos: Vt omnia diligenter uobis interpretantes, doceamus uos, neq; dictionem paruam neque ſyllabam in diuinis literis contentam, eſſe prætereundam. Non enim uerba tantum ſunt, ſed & Spiritus ſancti uerba. Et propterea magnum theſaurũ inuenire licet, etiam in una dictione.

Auguſtinus libro decimo de ciuitate Dei, capite tertio: Hic prius per Prophetas, deinde per ſeipſum, poſtea per Apoſtolos, quantum ſatis eſſe iudicauit locutus, etiam Scripturam condidit, quæ Canonica nominatur, eminentiſsimæ autoritatis: cui fidem habemus de ijs rebus, quas ignorare non expedit, nec per nos ipſos noſſe idonei ſumus. Item libro decimonono, capite decimooctauo: Credit etiam ſcripturis ſanctis & ueteribus & nouis, quas Canonicas appellamus, unde fides ipſa concepta eſt, ex qua iuſtus uiuit: per quam ſine dubitatione ambulamus, quandiu peregrinamur à Domino. Item ad Voluſianum, epiſtola tertia: Tanta eſt enim Chriſtianarum profunditas literarum, ut in eis quotidie proficerem, ſi eas ſolas ab ineunte pueritia uſq; ad decrepitam ſenectutem maximo ocio, ſummo ſtudio, meliore ingenio conarer addiſcere. Non quòd ad ea quæ neceſſaria ſunt ſaluti, tãta in eis perueniatur difficultate: ſed cum quiſq; ibi fidem tenuerit, ſine qua piè, recteque non uiuitur, tam multa, tamq; multiplicibus myſteriorum uocabulis & umbraculis opaca intelligenda proficientibus reſtant: tantaq; non ſolùm in uerbis quibus iſta dicta ſunt, uerùm etiam in rebus quæ intelligendæ ſunt, latet altitudo ſapientiæ, ut annoſiſsimis, acutiſsimis, flagrantiſsimis cupiditate diſcẽdi hoc cõtingat, quod eadem ſcriptura quodam loco habet, Cum conſummauerit homo, tunc incipit. Ad Hieronymum epiſtola decimanona: Ego enim fateor charitati tuæ, ſolis eis Scripturarum libris, qui iam Canonici appellantur, didici hunc timorem, honoremq; deferre, ut nullũ eorum autorem ſcribendo aliquid erraſſe firmiſsimè credam: ac ſi in eis offendero literis, quod uideatur contrarium ueritati, nihil aliud quàm uel mẽdoſum eſſe codicem, uel interpretem non aſſecutum eſſe quod dictum eſt, uel me minimè intellexiſſe, non ambigam. Alios autem ita lego, ut quantalibet ſanctitate, doctrinaq; præpolleant, non ideo uerum putem, quia ipſi ita ſenſerunt: ſed quia mihi uel per illos autores Canonicos, uel probabili ratione, quod à uerò non abhorreat, perſuadere potuerunt. Nec te, mi frater, ſentire aliquid aliud exiſtimo. Prorſus inquam, non te arbitror ſic legi tuos libros uelle, tanquam Prophetarum uel Apoſtolorum, de quorum ſcriptis dubitare nefarium eſt. Idem libro ſecundo contra Donatiſtas, de Baptiſmo, capite tertio: Quis autem neſciat, ſanctam Scripturam Canonicam, tam Veteris quàm Noui Teſtamenti, certis ſuis terminis cõtineri, eamq; omnib. poſteriorib. Epiſcoporũ literis ita præponi, ut de illa omnino dubitari & diſceptari non poſsit, utrum uerũ, uel utrum rectũ ſit, quidquid in ea ſcriptum eſſe conſtiterit? &c.

Palàm profitentur huius ſeculi Scriptores, alligatos ſe eſſe Scripturæ ſanctæ, neque gignere noua dogmata. Prædicatio eſt eadem hodie, inquit Chryſoſtomus, quæ tempore Pauli erat. in primùm caput Epiſtolæ ad Philippenſes. Et homilia octaua ex quinto capite ad Hebręos ait: Propter hoc fidem ſuſcepimus, ut non cogamur innumeris hęreſibus adhærere, negociumq; habere: ſed ſi quid addere aut detrahere illi quis molitus fuerit, hoc nothum eſſe iudicemus. Sicut enim qui regulas certas exhibent, non compellunt decem millia metra ſcrutari, ſed illud quod traditum eſt cuſtodire iubent: ſic & in dogmatibus Sed nemo uult ad Scripturas attendere. Si enim aduerteremus, non ſolùm non incideremus in fallaciam: ſed etiam alios deceptos inde liberaremus, & de periculis abſtraheremus.

Symboli uice poteſt eſſe, quod ſcribit Auguſtinus de eccleſiaſticis dogmatibus: Credimus unum eſſe Deum Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum: Patrem, eo quòd filiũ habeat: Filium, eo quòd patrem habeat: Spiritum ſanctum, eo quòd ſit ex patre & filio procedens, patri & filio coæternus. Pater ergo principium Deitatis, qui ſicut nunquam fuit non Deus, ita nunquam fuit non pater, à quo filius natus: à quo Spiritus ſanctus nõ natus, quia non eſt filius: neque ingenitus,

quia

quia non eſt pater:neq; factus, quia non eſt ex nihilo,ſed ex Deo patre & Deo filio Deus procedens.Pater æternus,eo quòd æternum habeat filium,cuius æternus ſit pater: Filius æternus,eo quòd ſit patri coæternus: Spiritus ſanctus æternus, eo quòd ſit patri & filio coæternus. Non confuſa in una perſona Trinitas, ut Sabellius dicit:neq; ſeparata aut diuiſa in natura diuinitas, ut Arius blaſphemat:ſed alter in perſona Pater,alter in perſona Filius, alter in perſona Spiritus ſanctus,unus natura in ſancta Trinitate Deus,Pater & Filius & Spiritus ſanctus.

Eugenius Carthaginenſis de Catholica fide libro primo ita ſcribit: Patrem ergo, & Filium, & Spiritum ſanctum ita in unitate Deitatis profitemur,ut et patrem in ſua proprietate perſonæ ſubſiſtere,& filium nihilominus in propria extare perſona,atq; Spiritũ ſanctũ perſonæ ſuæ proprietaté retinere,fidei confeſsione fateamur:non eundem aſſerẽtes Patrem,quem filium : neq; Filium confitentes, qui pater aut Spiritus ſanctus. Neq; Spiritum ſanctum accipimus, ut aut Pater ſit, aut Filius. Sed ingenitum Patrem, & de patre genitum filium, & de patre & filio procedentem Spiritum ſanctum, unius credimus eſſe ſubſtantiæ & eſſentiæ : quia ingeniti patris,& geniti filij,& procedentis Spiritus ſancti una eſt Deitas,tres uerò perſonarum proptietates.

Sed plura ſymbola infrà in capite de Synodis recenſebũtur,quæ ne bis eadem ponerentur,hoc loco recenſere noluimus.

DE SACRA SCRIPTVRA *ueteris Teſtamenti.*

NOn tantum approbarunt ueteris Teſtamenti ſcripta Doctores Eccleſiæ Dei in hoc ſeculo:ſed ſummam eis autoritatem tribuerunt,& debita reuerentia tradiderunt:id quod uel ex eo ſatis patet, quòd luculẽtiſsimas enarrationes in libros Moyſi,Prophetarum & alios poſteritati reliquerunt. Hinc eſt, quòd Chryſoſtomus in primùm caput Geneſeos homilia ſecunda ait: Ita noſtris rationibus longum ualere dicamus,quaſi non iam à Moſe,ſed per linguam Moſis,ab ipſo omnium Deo audiamus.Eucherius inquit: Notandum, quòd ubicunq; in Græco Teſtamentum legimus,in Hebraico ſermone Fœdus ſiue Pactum habetur. Multa quippe appellantur Teſtamenta Dei, exceptis illis duobus magnis, & uetere & nouo:quod licet cuiq; legẽdo cognoſcere. Teſtamentum autem primum, quod factũ eſt ad hominem,primum profectò illud eſt: Qua die ederitis, morte moriemini. Libro ſecundo in Geneſin,cap.24.pag.80.

De duobus Teſtamentis Auguſtinus ſcribit libro Expoſitionis propoſitionum ex epiſtola ad Romanos:Nõ enim accepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterum in timore : ſed accepiſtis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abba pater.Euidentiſsimè duorum Teſtamentotum diſtincta ſunt tempora:illud enim ad timorem pertinet, nouum autem ab charitatem.

De Spiritu & litera cap.19. Dicitur illud teſtamẽtum uetus:hoc autem nouum, propter nouitatem ſpiritus,quæ hominem nouum ſanat à uitio uetuſtatis.

De duobus teſtamentis ſic loquitur Chryſoſtomus, in Sermone de lapſo intet latrones : Ad duo teſtamenta nihil poteſt addi, nec quicquam augmenti detrimenti'ue lex ſancta ſuſcipit.

Sacram Scripturam non eſſe commentum humanum, ſed ab ipſo Deo traditam, paſsim ſedulò inculcarũt. Chryſoſtomus in homilia 35.in caput quintum Ioánis, docet omnia in Scripturis ſacris à Spiritu ſancto prouenire.Sic in Sermone de fide & lege naturæ ſcribit:Omnis Scriptura, quę diuinitùs inſpirata eſt utilis,originẽ & fontẽ pietatis à ſpiritu ueritatis ducit.

Cyrillus: Dicimus neceſſariò quod inuenimus apud Iudæos,hoc eſt apud diuinitùs inſpiratã Scripturam, de uera & unica Deitate ſententiam perſpicuam & exactam, omniq; perſuaſione plenam, leges & inſtitutionem.Libro ſexto contra Iulianum. Eucherius inquit: In conſilio diuinæ promiſſionis,nobis utiq; inacceſsibili atq; incomprehenſibili, ante ſecula diſpoſitũ eſt,quando & qualiter, quibus'ue autoribus ſacra Scriptura conderetur. in Commentarijs in libros Regum,libro tertio,pag 104.

Iſychius ait: Vnus idemq; eſſe legislator noui ſimul ac ueteris Teſtamenti demonſtratur,dum ex autoritate ſiue poteſtate quę uult nunc præcipit, nunc autem prohibet. in præfatione Commentarij in Leuiticum. Item: Quæcunq; Prophetæ præcipiunt, manifeſtum eſt, quia Dei præcepta ſunt. Idem libro 7 Com.in 27 cap.Leuitici.

Eucherius inquit: Omnis ſcriptura Prophetica ſibimet conſentanea eſt, utpote uno Dei Spiritu condita. in Cõmentarijs in libros Regum, libro tertio,pag.131.

Quotuplex ſit uerbum Dei, ſeu quæ ſine eius præcipua capita, docet Iſychius:Et panes quidem,inquit,primitiarum duos ſcilicet iubet offerri,id eſt Legem & Euangeliũ. Panes enim ſunt cibi animarum fidelium. continentes ſunt autem & primitiatum (ſiue,ut Septuaginta,ſeparati)quoniam omni quidem ſapientia ſunt præcipui : ab ea autẽ quæ exterior eſt,ſeparati uidelicet ſunt, & ſeiũcti.Sunt ergo ex duabus decimis ſimilæ fermẽtatę,ex doctrina quę perfectã Dei diui

nitatem, & perfectam humanitatem tradit: nec aliter coqui, niſi pet talem doctrinam poſſunt: ſed primitiæ hotum ſunt Domino. primus enim Dominus qui legem perfecit, & Euangeliũ poſt hoc docuit. Iſychius lib.6 Commẽtariorum in 23 caput Leuitici. Philaſtrius Scripturas canonicas uocat legem & prophetas, uetus ſcilicet & nouum Teſtamentum, in Catalogo hæreſium.

Veteris Teſtamenti figuras ipſum Chriſtũ deſignare atque complecti docent. Nam Chryſoſtomus in primum caput ad Timotheum 1. inquit: Tota legis intentio, omniaque illa Sacramenta carnalia, ac figuræ omnes Chriſtum loquunrut, Chriſtum nobis inſinuant. Enimuerò cum legis deſtinatio ſit iuſtificare hominem, ueq; id poſsit, ad eum transmittere ſtudet, qui poteſt. De eadẽ re præclarè ait decima Homilia ex uarijs in Matthæum locis: Sicuidi Moyſen, ſicuidi prophetas, ut de Chriſto intelligerem loquentes. Deniq; quando uenero ad ſplendorem Chriſti, & quaſi ſplendidiſsimum lumen clari ſolis aſpexero, lucernæ lumen non poſſum uidere. Nunquid lucernam ſi incendas in die, lucere poteſt? Si ſol luxerit, lux lucernæ non patet. Sic & Chriſto pręſente comparata lex & prophetæ, penitus non apparent. Non detraho legi & prophetis: quin potius laudo, quia Chriſtum prædicant. Sed ſic lego legem & prophetas, ut nõ permaneam in lege & prophetis, ſed per legem & Prophetas ad Chriſtum perueniam. Cyrillus inquit: Diuinus Moyſes, & ſanctorum Propbetarum chorus, Apoſtoli quoq; & Euangeliſtæ, unum naturalem & uerum Deum glorificant: & ut nos quoque ſic ſentiremus perſuaſerunt, dum à nugis & omnigenis monſtroſitatibus, turpiq; ſenſu abſtinent, ac admirandam uitæ conuerſationem probè inſtituunt. Nihil apud eos fictum eſt, nullæ ſententiæ minus perſuaſibiles. Quippe quòd noſtra Moſæ, ſanctorumq; prophetarum prædicationibus conueniant, & Euangelicæ Apoſtolicæq; doctrinæ ueritas à priſcorũ ſentẽtijs nõ abludat, tẽpore ſuo ſermo noſter manifeſtè oſtẽdet. libro ſecundo contra Iulianũ. Iſychius ait: In his Theologiam conſtituamus, in quæ nobis incarnatus tradidit Chriſtus, ut patrem in eo, & ipſum in patre cogitemus: & de ſancto ſpiritu ſciamus, quia & ipſius eſt filij, & à patre procedit. libro ſecundo Commentariorum in ſextum capnt Leuitici. Item: Figuræ populo Iudæorum, & imagines maiotum myſteriorum datæ ſunt: & propterea habitare in tabernaculis, & tabernaculorum feſtiuitatem celebrare iuſsi ſunt, ut nõ obliuiſcerentur liberationis Aegyptię. Sed hoc quidem ſecundum literam: ſpiritualiter autem, ut reminiſcamur, quia de intelligibili Aegypto liberati ſumus: id eſt, ab intelligibilis Pharaonis ſeruitute. Iſychius libro ſexto Commentariorum in 23. cap. Leuitici. Eucherius inquit: Quia Scriptura ueteris Teſtamenti tanta perfectione redundat, ut ſi quis eam bene intellexerit, cuncta in ſe noui Teſtamenti myſteria cõtineat: patres quoq; ueteris Teſtamenti tanta perfectione arcem perfectionis tenuerunt, ut in nullo Apoſtolis, uiriſq; Apoſtolicis putandi ſint eſſe minores. Eucherius in Commẽtarijs in libros Regum, lib.3. pag.85.

Diſtributionem Scripturæ recitat Auguſtinus in Iohannem tractatu 48. Et legem appellauit Dominus generaliter omnes illas Scripturas: quamuis alibi ſpecialiter dicat legem, à Prophetis eam diſtinguens: ſicuti eſt, Lex & Prophetæ uſq; ad Ioannem: &, In his duobus præceptis tota lex pendet, & Prophetæ. Aliquando autem in tria diſtribuit eaſdem Scripturas, ubi ait: Oportebat impleri omnia quæ ſcripta ſunt in Lege, & Prophetis, & Pſalmis, de me.

De fine ueteris Teſtamẽti, inquit Eucherius: In teſtamento ueteri obnubratur nouum. Quid eſt enim quod dicitur Teſtamentum uetus, niſi occultatio? Et quid eſt aliud quod dicitur nouum, niſi ueteris reuelatio? libro ſecundo in Geneſeos caput 26. Iunilius ait: Per crebras, imò quotidianas in uictimas, ſanguis Dominicę paſsionis, qui ſemel erat pro ſalute mundi effundendus, ſignabatur. in Geneſin. Et: Figuræ ueteris teſtamenti ad Nouum intentione reſpiciunt: Nouum autem, futuræ uitæ beatitudinem repromittit. Et ſic omnia ad futuri ſeculi ſpem ex ipſa intentione currunt. Iunilius lib.2. cap.17.

Paulinus ait: Et in anima noſtra multi, ſicuti in illa ad piſcinam olim medentem porticu, iacent ægri & debiles: quam ſi adeat Dei uerbum, & auariciæ lepram, & inuidiæ ferruginem, & intemperantiæ cæcitatem, & iracundiæ phreneſin, & luxuriæ paralyſin, præcepto medente depellet: & nos non ſolùm ad ſanitatem innocentiæ, ſed etiam ad firmitatem patientiæ refectos, iubebit ilicò, non ſolùm exurgere de infirmitatis lectulo, ſed etiam ipſum lectũ tollere: ut portemus ualidi, quo portabamur infirmi. in epiſtola 12. ad Seuerũ. Et: Paſce nos ſpirituali cibo, id eſt uerbo Dei, qui eſt uerus & uiuens panis, & in quo magis quàm in pane uiuitur. Paulinus in epiſtola 4. ad Amandũ.

De abrogatione ueteris Teſtamenti Sedulius aſſerit, quòd circumciſio & purificationes & uetus Teſtamentum ſit ſublatum per Chriſtum: in 2. caput ad Romanos. Eucherius inquit: Moriente Chriſto in cruce, ue-

lum

lum ſciſſum eſt, quia figuræ legales iam nũc ad finem ueniſſent, ac ueritas Euangelij, arcanaq́; cœleſtia, & ipſe cœli ingreſſus non adhuc prophetiſandus, ac figuraliter ſignificandus, ſed iam iamq́; eſſet proximè omnibus aperiendus, qui ab initio mundi uſq; ad id temporis in fide ueritatis de mundo tranſierunt. in Commentarijs in libros Regum, lib.3.pag.109.

DE SCRIPTVRA NOVI *Teſtamenti.*

DE excellentia noui Teſtamẽti ſcribit Auguſtinus libro primo de conſenſu Euangeliſtarum, capite primo: Inter omnes diuinas autoritates, quæ ſanctis literis continentur, Euãgelium meritò excellit. Quod enim Lex & Prophetæ futurum prænunciauerunt, hoc redditum atq; completum in Euangelio demonſtratur: cuius primi prædicatores Apoſtoli fuerunt, qui Dominum IESVM & Saluatorem noſtrum Chriſtum etiam præſentem in carne uiderunt.

Cyrillus ait: Exquiſita eſt diuinitusq́; defluxa omnium Euangeliſtarum doctrina. libro primo, in prologo, in Euangelium Ioannis.

Leo inquit: Non æſtimet ſibi prodeſſe Iudæus, quòd in literæ carnaliter ſuperficie demoratur: & ijs Scripturis conuincitur, quæ apud nos ueram ſui obtinent dignitatem, dum & erudimur prædictis, & ditamur impletis. Dicente enim Domino: Cum exaltatus fuero, omnia traham ad me: nihil legalium inſtructionum, nihil Propheticarum recedit figurarum, quod non totum in Chriſti ſacramenta tranſierit. Nobiſcum eſt ſignaculũ circumciſionis, ſanctificatio charismatum, conſecratio ſacerdotum. Nobiſcum puritas ſacrificij, baptiſmi ueritas, honor templi: ut meritò ceſſarint nũcij, poſtquam nunciata uenerunt: nec uacuatur reuerentia promiſsionum, quia plenitudo manifeſtata eſt gratiarum. Sermone 13. de Paſsione Domini.

Iſychius ait: Apoſtolicam doctrinam ſequi maximè oportet eum qui ſaluari deſiderat. in ſeptimum caput Leuitici. Et: Quẽadmodum ergo inter multas ianuas, & unam ianuam, ſola hæc differentia eſt, quia illæ quidem multæ ſunt, illa autem una eſt: ſic Apoſtolorum ſermones & doctrinæ, nihil à Chriſti doctrina differunt aliud, niſi quia unum Dominicum uerbũ eſt, de quo Paulus ait ad Hebræos 4. Viuus eſt Dei ſermo. & Actorum 6 Petrus cum cæteris Apoſtolis ait: Non eſt æquum relinquere nos Verbum Dei, &c. In multas eorum linguas & differentes diuiſum eſt: qui cum ianuæ propter multitudinem ſint, ad unum introitum uitæ, id eſt Chriſti ianuam deducunt auditorem. libro 2 Comment. in octauum caput Leuitici. Item: Omnia quæ in Euangelijs acta ſunt, à prophetis prædicta ſunt. libro 2. Cõment. in 10. caput Leuitici. Item: In Euangelicis libris ſalus peccatorum prędicatur. in undecimũ Leuitici. Et: Apoſtolorum doctrinæ ſunt introitus, & uerum teſtimonij tabernaculum, id eſt habitatio Chriſti, & conuerſatio. libro 5. Commentariorum in 15 Leuitici.

Eucherius inquit: Euangelica præcepta longè clariora ſunt, quàm ueteris Teſtamenti mandata. libro 3. in Geneſin. Et: In quo quidem tunc figurata eſt mutatio ueteris ſacerdotij, & nunc impleta, quando infirmata eſt, quæ multa erat in filijs, ut nouum haberet ſacerdotium in Chriſto. Eucherius in Commentarijs in libros Regum, libro primo: Et nouum Teſtamentum non alia nobis aliqua prædicat, quàm quæ Moſes prædicanda eſſe prædixerat, & prophetæ. in Commentarijs in libros Regum, libro tertio.

¶ De ſubiecto ſummaq́; Noui Teſtamenti ſic inquit Chryſoſtomus homilia 10. ex uarijs in Matth. locis: Ego quãdo lego Euãgeliũ, et uideo ibi teſtimonia de lege, teſtimonia de prophetis, ſolum Chriſtũ cõſidero.

Iſychius inquit: Gaudent hi qui diuinas Scripturas meditantur, quando eum ueniſſe, qui in eis & per eos prophetatus eſt, cognouerunt. libro primo in 1. Leuitici.

Paulinus inquit:

Nam quia latorem duo teſtamenta per unum
Pacta Deum in Chriſto copulat una fides,
Lex *antiqua nouam firmat, ueterem noua complet.*
In ueteri ſpes eſt, in nouitate fides:
Sed uetus atque nouum coniungit gratia Chriſti.

Paulinus in epiſtola 12. ad Seuerum.

¶ De intellectu ſic inquit Salonius: Hoc ergo præcepit, ut ueritatem ſacræ fidei & Euangelicæ doctrinæ nemo aliter ſuſcipiat, quàm à ſanctis patrib. eſt tradita. Scire hoc præcipit, ut eloquia ſanctarum Scripturarũ nemo aliter interpretetur, niſi iuxta uniuſcuiuſq; ſcribentis intentionẽ. in Prouerbia Salomonis. Eucherius inquit: Niſi unigenitus Dei filius incarnatus eſſet, Scripturæ ſacræ profunditas non patêret. libro ſecundo in Geneſin.

Sacræ ſcripturæ lectionem ſalutarem eſſe docent. Nam Chryſoſtomus homilia 29. in 3. caput Iohannis inquit: Perſpicuum eſt, ſpirituali lectione animam ſanctificari, & gratiam Spiritus ſancti affatim infundi. Diuini cantus ſunt Scriptura. hinc nobis & animę noſtrę affectibus remedium petamus: cuius utilitatem ſi intueremur, incredibili ei attentione uacaremus.

Auguſtinus de blaſphemia in Spiritum ſanctum;

ſanctum: In omni quippe copia Scripturarum ſanctarum, paſcimur apertis, exercemur obſcuris. Illic fames pellitur, hic faſtidium. De utilitate credendi ad Honoratũ capite ſexto: Quicquid eſt in Scripturis illis, altum & diuinum eſt, ineſt omnino ueritas, & reficiendis inſtaurandisq́; animis, crede mihi, accommo datiſsima diſciplina: & planè ita modificata, ut nemo inde haurire poſsit quod ſibi ſatis eſt, ſi modò ad hauriendum deuotè ac piè, ut uera religio poſcit, accedat. Libro 2. de doctrina Chriſtiana, capite nono: In his omnibus libris, nempe ſacræ Scripturæ, timentes Deum, & pietate manſueti, quætunt uolnntatem Dei. Libro 3. de doctrina Chriſtiana, capite 28. Per Scripturas enim diuinas multo tutius ambulatur, quas uerbis translatis occupatas cum ſcrutari uolumus, ut aut hoc inde exeat quod non habeat cõtrouerſiam: aut ſi habet, ex eadem Scriptura ubicũq; inuentis atque adhibitis eius teſtibus terminetur.

De effectu ſic inquit Iſychius: Doctrina & traditiones Apoſtolorum ſunt oſtia tabernaculi teſtimonij, utpote ad cœlum introitum præbentia. lib. 1. Comment. in 4. cap. Leuit. Item: Euangelica prædicatio prohibet quædam de his quæ uidentur legi, & nimis obſeruantiam reprehendit literæ, oſtenditq́; conſiderationem neceſſariam eſſe ſpiritualis intelligentiæ. in præfatione Cõmentariorum in Leuiticum. Item: Clari & aperti Euangelici Chriſti ſermones ſunt ſuper lac legale. Iſychius lib. 7. Comment. in 24. caput Leuitici. Item: Cnm maxima ſint ea quæ ſunt per Patriarchas, Legem & Prophetas pollicita, tamen per Euangelium promiſſa maiora ſunt: propter quod, horum comparatione illa nobis ſuperflua iudicantur. Iſychius libro ſeptimo Commentariorum in 26. caput Leuitici.

Thalaſsius inquit: Chtiſtũ audiens, ſe ipſum ad lucem adducit: ſequens autem eam, ſeipſum emendat. Hecatontade 3. Eucherius ait: Sacram Scripturam nobis ad irrigationem mentis præbuit omnipotens Deus: libro ſecundo in Geneſin. Item: Arma quibus contra diabolum repugnantes, libertatem à Domino nobis donatam defendamus, quid ſunt alia, niſi eloquia Scripturarum, in quibus & ipſius Domini & Sanctorum eius exemplis, quo ordine bella uitiorum ſuperari debeant, luce clarius diſcimus. Eucherius in Commentarijs in libros Regum, libro primo. Et: Virtus namque ſacri eloquij ſic tranſacta narrat, ut uentura exprimat: ſic in facta re approbat, ut in myſteria contradicat: ſic geſta damnat, ut hæc myſticè gerenda perſuadeat. Ad hoc enim in Scriptura ſacra uirorum talium, id eſt Dauid & Petri peccata ſunt indita, ut cautela minorum ſit ruina maiotum. Ad hoc uerò utrorunq; illic etiam pœnitentia inſinuatur, & uenia, ut ſpes pereuntium ſit recuperario perditotum. Eucherius in Cõmentarijs in libros Regum, libro 2. capite 7. Item: Ecce quàm mirabiliter Scriptura ſacra eodem uerbo ſuperbos premit, quo humiles leuat. Vnamquamque rem geſtam retulit, & diuerſo modo ſuperbos quidem ad humilitatis formidinem, humiles uerò ad fiduciam reuocauit. O' inæſtimabile noui generis medicamentum, quod uno eodẽq; ordine poſitum, & premendo tumentia exiccat, & ſubleuando arentia infundit: de maiorum nos lapſu terruit, ſed de reparatione roborauit'. Sic quippe ſemper ſic nos diuinæ diſpenſationis miſericordia & ſuperbientes reprimit, & ne ad deſperationem corruamus fulcit. Eucherius in libros Regum, libro ſecundo. Et: Diuina eloquia ad habitationem ſupernæ ciuitatis aſpectant, ut huius agnitionem ac deſidetium noſtris cordibus infundant: & eos qui originẽ carnis à terra habent, ad appetendã promerendãq́; in cœlis perpetuã manſionẽ accendãt. Eucherius in libros Regum, libro tertio. Item: Sctiptura diuina ad illuſtrationem ac refectionem, utriq; Dei populo condita eſt, quæ nos in proſperis & aduerſis, in triſtibus ac lætis euentibns reficere ne deficiamus, & ne cæci remaneamus, illuſtrare conſueuit. Et: Ita Scriptura, dum intrinſecus radiat, uelut precioſiſsima quæq; gemma in profundum fulgorem conſiderantium demittit oculos. Hoc interno ac ſalubri cibo diſce animæ famem paſcere. Eucherius in Epiſtola parœnetica.

Paulinus ait: Fidem & uerbum crucis Chriſti hanc arbitror acum, qua uitæ noſtræ habitus innouatur, mors noſtra compungitur, nosq́; ipſi Deo per intetuentum ipſius Mediatoris adſuimur. ex Epiſtola Paulini decima.

¶ Diſcrimen ueteris nouiq́; Teſtamenti ſæpe tradunt. Chryſoſtomus in duodecimum caput ad Hebræos inquit: Erant quidem omnia templi admiranda, utpote ſancta ſanctotum: erant uerò item ueneranda, & hæc quæ in Sina monte facta referuntur, ignis, tenebræ, caligo, procella. Viſus eſt, inquit, Deus in monte Sina: & omnia hæc olim in ueneratione fuerunt. Nouum uerò Teſtamentum non eſt ad eum modum nobis exhibitum, ſed tantum ſimplici Chriſti ſermone contributum. Et in Sermone de lapſo inter latrones: Duo denarij, duo legis Teſtamenta ſunt, id eſt uetus & nouum, Lex & Euangelium: alterum per Moſen in præteritum datum, alterum per Chriſtum in E-

uangelium

uangelium conſignatum.

Leo inquir: Sicut uetus Teſtamentũ reſtificario fuit noui: & Lex per Moſen data eſt, gratia aũt per IESVM Chriſtum facta eſt: ſic diuerſa ſacrificia unam hoſtiam præformarunt: & multorum agnotum occiſio illius immolatione finita eſt, de quo dicitur, Ecce agnus Dei, &c. epiſtola 4. capite 6.

Theodoretus inquit: Vetus Teſtamentũ habebat corporales promiſsiones adiunctas, terrã fluentẽ lacte & melle, & oliuetorũ & uinetorũ terrã, & filiorũ multitudinẽ, & quæ ſunt his ſimilia: Nouũ aũt, uitã æternã & regnũ cœlorum. in 8 cap. ad Hebræos. Itẽ: Mortalib. hominib. lex conuenit. Nouũ aũt Teſtamentum æternam nobis uitam pollicetur. Iure ergo illud quidem cõſenuit, hoc autem manet perpetuò nouum, ut quod ſit coniunctum ſeculis, quæ non ſeneſcunt. Theodoretus ibidem.

Iſychius inquit: Dei mandata adumbrata ſunt quidem in pluribus, propter infirmitatem populi Iudæorum in litera: Perfectionem autem ſecundum literam intuenti præſtant: & cõſona inueniuntur ea quæ per Moſen dicta ſunt, ſi interpretentur Euangelio. lib. 6. Comment. in præfatione. Item: Panes ſine fermento, ſiue azymos conſperſos in oleo, Apoſtolicos libros: lagana uncta oleo, propheticos intellige, quia illi quidem nimis opulenter: illi autem, etſi & ipſi opulenter, non tamen tantum annunciant miſericordiam Dei, dum miſericordiæ propter inobedientiam Iudæorum permiſcent minas. Iſychius libro 2. Comment. in 7. caput Leuitici.

Sedulius ait: Vetus Teſtamentum euacuatur in neomenijs & ſabbatis, & talibus obſeruationibus. Nouum Teſtamentum eſt initium uitæ æternæ. in 3. caput poſterioris ad Corinthios. Et Primaſius: Quum ergo quid antè in ueteri tantum Teſtamento congruebat, quid nouo ſuccedenti claruerat reuelatum, quid'ue his docentibus ſperandum fore cognoſcatur, iſtis omnifariè quodammodo animalia probantur fulgere luminibus. præterito namque tempore tanquã anteriora præmiſſa, diſpenſatio Chriſti Domini deputatur. in Apocalypſin, libro primo.

Sedulius ſcribit: Sanctæ autem Scripturæ ſunt, quia & uitia damnant, & ſacramentũ illic unius Dei continetur pro ſalute humana. in 1. caput ad Romanos.

Salonius ait: Septenarius numerus uetus Teſtamentum ſignificat, propter Sabbatum qui eſt ſeptimus dies, ſanctificatus in Lege. Per octonarium uerò deſignatur nouum Teſtamentum, propter diem Dominicam, qui eſt octauus Domini Chriſti reſurrectione ſanctus. in Eccleſiaſten.

Eucherius ait: Verùm quia lex in lapide ſcripta, doctrina uerò Euãgelij per lignum eſt Dominicæ paſsionis confirmata. unde & populus lapide circumciſus in præputio, nos ſigno crucis conſecramur in fronte. in Commentarijs in libros Regum, libro tertio. Idem dicit: Ac per hoc in ea quoq; re geſta eadem mutatio, quæ per IESVM Chriſtum futura erat, adumbrata eſt, & ad uetus Teſtamentum propriè pertinebat: figuratè uerò, ad nouum. Nihil enim prodeſt teſtamẽtum uetus de monte Sina in ſeruitutem generans, niſi quia teſtimonium perhibet teſtamento Nouo. Alioquin quamdiu legitur Moyſes, uelamen ſupra corda eorum poſitum eſt: cum quiſque tranſierit ad Chriſtum, aufertur uelamen. Tranſeuntium quippe intentio ipſa mutatur de uetere ad nouum, ut non quiſque intendat accipere carnalem, ſed ſpiritualem felicitatem. Eucherius in Commentarijs in libros Regum, libro primo.

Iunilius inquit: Veteris Teſtamenti intentio eſt, nouum figuris denunciationibusq; monſtrare. Noui autem, ad æternæ beatitudinis gloriam humanas mentes accendere. Lib. 1. cap. 10.

¶ Vniuerſam ſacram Scripturam pertinere ad omnium ætatum homines, rectè docet Chryſoſtomus homilia 29. in tertium caput Iohannis: Diligenter, inquit, inueſtiganda ſunt omnia. À ſcripturis enim ſpiritualia arma accipimus. Si earum ordinem confundemus, ipſæ quidem uim ſuam retinent, nobis autem nihil conferunt. An neſcitis, non ſuperioris tantum ætatis hominum gratia Scripturas editas, ſed noſtri? Non'ne audis Paulum dicentem: Hæc ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, ad quos fines ſeculorum deuenerunt, ut per patientiam & conſolationem Scripturarum ſpem habeamus?

Non eſſe ſibi ſacram Scripturam contrariam, Chryſoſtomus homilia quarta in primum caput Geneſeos docet: Ne obſtrepas, inquit, dilecte, neq; putes ſacram Scripturã ſibi ipſi alicubi aduerſam: ſed diſce potius dictorum ueritatem, & tenens diligenter illius doctrinam, obtura aures illis contraria dicentibus.

Auguſtinus contra Adamantinum capite 3. Nulla in Euangelica atq; Apoſtolica diſciplina reperiãtur, quamuis ardua & diuina præcepta & promiſſa, quæ illis etiam libris ueteribus deſint.

Contraria ſacræ Scripturæ eſſe, ſua animi ſenſa temerè immiſcere, Chryſoſtomus docet Homilia duodecima in ſecundum caput Geneſeos: Nulli, inquit, poſthac contendere, & Eccleſiaſticis dogmatibus ex proprijs

propriјs ſenſibus aduerſa diuinis Scripturis immiſcere liceat.

DE REGVLIS ET PHRAſibus ſacræ Scripturæ.

AVguſtinus de eſſentia diuinitatis inquit: Vbicunq; ſacra Scriptura ſparſim per diuinos libros motus in Deum animæ, ſeu humana membra deſcribit, id eſt caput, capillos, oculos, palpebram, nares, os, labia, linguam, cor, imaginem, uetetum, manus, dextram, ſiniſtram, digitos ſeu digitum, brachium, alas, poſteriora, pedes: item motus animæ, iram, furorem, obliuionem, recordationem, pœnitentiam: hæc & alia his ſimilia non camaliter iuxta hiſtoriam à rectè intelligentibus ſentienda ſunt, ſicut à Iudæis & plerisq; hæreticis carnaliter ſapientibus, qui Deum corporeum atq; localem opinantur: ſed ſpiritaliter omnia de eo intelligenda & confitenda ſunt. Si quis autem in Deo humana membra ſeu motus animæ, more humano ineſſe credit, proculdubio idola in corde ſuo fabricat. Itē de mirabilibus ſacræ Scripturę, capite undecimo: In mulris ſacræ Scripturæ locis, imaginatis rebus uerarum rerum nomina ſæpe adſcribuntur. Quomodo & prædicta uirga Moyſi in ſimilitudinem ſerpentis imaginata, & phantaſtica illa Magorum ſerpentum in Ægypto, & ille æneus ſerpens nominatur. Item de Symbolo ad Catechumenos libro quarto, capite tertio: Myſticis figuris loquitur Scriptura diuina, ſeruās rebus tempora, quibus recognitis manifeſta exerceat ueritate. Quoniam nec hoc uacat à myſterio, quod in monte Oreb ſuper petram iuſſus eſt aſcendere Moyſes, & ſtare. Ipſa eſt illa petra, quæ percuſſa produxit aquas populo ſitienti, de qua dicit ſanctus Dauid: Dirupit petrā, & fluxerūt aquę. Apoſtolus aūt exponēs ait: Patres noſtri eandē eſcā ſpiritualē manducauerūt, & eundē potū ſpiritualē biberūt. bibebant autem de ſpirituali conſequente eos petra: petra autē erat Chriſtus. Ipſa ſunt illa poſteriora Dei Chriſtus Dei.

Facit Auguſtinus de Geneſi ad literam capite ſecundo, item ad Honorarum cap. 4. mentionem quorundam exponendi ſacras literas modorum. Quatuor modi à quibuſdam Scripturarum tractatoribus traduntur Legis exponendę: Secundum hiſtoriam, ſecundum Allegoriam, ſecundum Analogiā, ſecundum Etymologiam. Hiſtoria eſt, cum ſiue diuinitùs, ſiue humanitùs res humana commemoratur. Allegoria, cum figuratè dicta intelliguntur. Analogia, cum ueteris & noui Teſtamentorum congruentia demonſtratur. Etymologia, cum dictorum factorūque cauſæ redduntur.

Obſcuriora planioribus illuſtrari docet Auguſtinus libro ſecundo de doctrina Chriſtiana, capite ſexto: Magnificè igitur & ſalubriter Spiritus ſanctus ita Scripturas ſanctas modificauit, ut locis apertioribus fami occurreret, obſcurioribus autem faſtidia detergeret. Nihil enim ferè de illis obſcuritatibus eruitur, quod non planiſsimè dictum alibi reperiatur.

Tres errores legentium recenſet Auguſtinus, De utilitate credendi ad Honoratū, capite quarto: Tria genera ſunt erroris, quibus homines errant cum aliquid legunt. De ſingulis dicam. Primum genus eſt, in quo id quod falſum eſt, uerum putatur: cum aliud, qui ſcripſit, putauerit. Alterum eſt, quamuis non tam latè patens, non tamē minus noxium, cum id quod falſum eſt, uerum putatur: id tamen putatur, quod etiam ille qui ſcripſit, putauit. Tertium eſt, cum ex alieno ſcripto intelligitur aliquid ueri, cum hoc ille qui ſcripſit, non intellexerit.

Cyrillus etiam regulas quaſdam indicat, ut: Ante omnia quando locum Scripturæ aliquem rectè intelligere uolumus, tria diligenter conſideranda ſunt: tempus, quando ſcriptum eſt, quod dicitur: perſona, quæ dicit, uel per quam, aut de qua dicitur: & res propter quam, aut de qua ſcribitur. Sic etiam abſq; errore ſenſum poterimus uerum intelligere. libro 8. Theſ. cap. 3. Item: Singulis ſuum tempus accommodandum in Scriptura. libro tertio Dialogorum. Item: Omnis diuinitùs inſpiratæ Scripturæ ſermo ad duo ſpectat. interdum enim nondum deſcendiſſe filium ad inanitionem Theologia narrat, ſed in ſublimitate Deitatis, & in bonis paternis eſſe: interdum uerò miſericordia, uoluntariaq; gratia, & in carnis humilitatem, eum qui ſuprà erat, deorſum ueniſſe, euidenter commendat. Cyrillus lib. 5. Dialogorum. Item, ad Reginas de recta fide: Opus induſtria ſanctorum dignum & Deo placens fuerit, ſemper ſubijcere diſpenſationis ſermonibus, quod uidetur obluctari gloriæ Chriſti. Verbum enim Deus exiſtens, & in forma & æqualitate patris, ſeipſum demiſit ad inanitionem, & factum eſt obediens uſq; ad mortem. Itaq; oportet ſtrenuè ſubuertere omnem ſenſum, & quodammodo captiuum ducere ad obediendū illi. Enimuerò ſi quid dicatur etiam humanum, nullo modo offenderit naturam Verbi, quod in humanitate humile, ſi credatur ſimilis nobis homo factum, & nihilominus non abieciſſe, quod ſit Deus: ſed cum hoc quod manſit Deus, aſſumpſiſſe humanitatē, & ſubditū factū eſſe uſq; ad mortē ſecundū carnem.

Theodoretus dicit: S. Patres de Trinitate aliquando ænigmaticè, aliquando uerò manifeſtè docuiſſe. Libro ſecundo de principijs.

pijs. Item: Diuina Scriptura pluraliter cœlôs nuncupat, dicens Cœli cœlorum: quoniam Hebraica lingua neq; cœlum neque aquam ſingulari numero nouit appellare. Reperire eſt autem ſimilia multa inter dictiones Græcas. Nullus enim ciuitatem Athenam ſingulari numero uocitare ſolet, ſed pluraliter Athenas. Similiter & Delphũ ciuitatem nemo uocat, ſed numero plurali Delphos. Non ergo tanquam plures ſint cœli, ita locuta eſt Scriptura: ſed Hebraicæ linguæ ſeruato idiomate. quæſtione undecima in Geneſin. Item: In uniuerſa Scriptura diuina licet audire Deum omnium ſingulari numero loquentem. Rarò aũt pluraliter ſermonem format, niſi cum innuit numerũ perſonarum Trinitatis. quæſtione 19. in Geneſin. Item: In Scriptura diuina ſæpe Sanctificandi uerbum pro ſegregandi intellectum reperitur: ut Geneſis 1. Sanctificanit eum, id eſt ſegregauit. Et de Medis ait: Sanctificati ſunt, & ego duco eos: hoc eſt, ad hoc ſegregati. Quæſt. 21. in Geneſin. Item: Scriptura diuina loquitur, prout hominibus expedit, & pro captu auditorũ uariás habet loquẽdi formas. Quæſt. 52. in Geneſin. Item: Sępenumero Scriptura diuina mundum appellat agrum, ut teſtis eſt Dominus in ſacris Euangelijs, cum parabolam interpretatur: Ager enim, inquit, eſt mundus. Quęſt. 81. in Geneſin. Item: In Scriptura piorum hominum diuinæ inſtitutiones ſpiritus eloquia ſunt, reliqua autem uerba hiſtorico more proferuntur. Non ſolùm igitur ſermo ipſe ſpectãdus eſt, ſed quæ etiam loquitur perſona. Quæſt. 86. in Geneſin. Item: Conſtat quòd ὁ αἰὼν, id eſt ſeculum, non ſemper tempus infinitum ſignificat, ſed quandoq; definitum. Ita etiam Dauid inquit: Seculum noſtrum in illuminatione uultus tui. Quæſt. 46. in Exodum. Item: Non debemus extinguere Spiritum, ſed accẽdere gratiã, quam accepimus, extraneumq́; nihil ad Scripturam ſacram inuehere, contentosq́; doctrina ſancti Spiritus abominari hæreſes, quarum fautores nonnulli uerbis diuinis fabulas addiderunt, alij ſuas commentationes impias ſententiæ Scripturæ prætulerunt. Quæſt. 9. in Leuiticum. Item: Sciendum eſt, ſæpenumero prophetas uti humano more loquendi, tanquam notiore. Theodoretus Quæſtione 37. in Deuteron.

Iunilius inquit: Scripruta de Deo loquitur quatuor ſignificationibus. Aut enim eſſentiam eius ſignificat, quam Latinè & ſubſtantiam nuncupamus. ut eſt: Ego ſum qui ſum. Aut perſonas, nel ſecundum Græcos, ſubſiſtentias. ut eſt: Ite, docete omnes gentes, baptiſantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti. Aut operationem. ut ſcriprum eſt: Secundum operationem potẽtiæ uirtutis eius, quam operatus eſt in Chriſto, ſuſcitans eum à mortuis, & ſedere faciens ad dexteram ſuam. Aut collationem eius ad creaturas. ut eſt: Regi autem ſeculorum incorrupto, inuiſibili, ſoli Deo honor & gloria in ſecula ſeculorum. capite undecimo. Item: Deus ex collatione ad creaturas duob. modis ſignificatur, Cõfeſsione & negatione. Confeſsione quidẽ, cum ea dicuntur de Deo, quæ iuxta eundem modum nulli creaturæ conueniunt. ut eſt: Simplex & uetuſtus dierum, & ante omnia, & ſpiritus: id eſt incircumſcriptus, & primus & nouiſsimus, & ſimilia. Hæc enim omnia ideo de Deo dicuntur, quia nulli creaturæ eius collatione conueniunt. Per negationem autẽ collatio fit, cum præpoſitione priuatiua ea in Deo negantur, quæ in creatura ſunt. ut eſt: ingenitus, incorporeus, increatus, incorruptibilis, immortalis, impaſsibilis, & ſimilia. Iunilius cap. 20.

¶ Cum prudentia ſacram Scripturam intelligendam & tractandam, Chryſoſtomus monet inquiens: Non ſimpliciter & temerè, ſed ſumma cum attẽtione (paulo antè dixerat, multa cum prudentia) Scripturam accipiamus. Nam ſi quis dũtaxat ipſa nuda uerba, & ut dicuntur acciperet, multa abſurda de Deo neceſſe eſſet ſuſpicari. Verùm ſi reconditam uerbis ſententiam deprehenderit, omnia purgabuntur. Homilia 14. in primum caput Ioannis.

Ordinem, proprietates, circumſtantias in Scriptura conſiderandas, idem docet: Qui, inquit, metalla fodere aggreditur, artis ignarus, auri uenas non inuenit, ſed confunditur, & laborem ſubit incaſſum: ita qui diuinarum Scripturarum ordinem non intelligunt, qui earum proprietates, qui leges nõ diſquirunt, ſed omniá ad uerborum ſonum accipiunt, aurum terræ confundentes, nunquam reconditum in his theſaurum aſſequuntur. Diligenter igitur inuigilandum: uel potius diuina gratia opus eſt, ne nudis uerbis inſiſtamus. Ita hæretici in errorem incidunt, neq; ſententiam, neq; audientis habitum inquirentes. Niſi enim tempora, locos, auditorem, & alia huiuſmodi conſideremus, multa ſequerentur ábſurda. Chryſoſtomus Homilia 39. in 5. caput Iohannis.

Scripturæ ſimpliciter credendum, nec ratione humana ultra eam aſcendendũ docet: Oportet, inquit, magna modeſtia & gratitudine, ea quæ dicuntur, à nobis accipi: & nõ ultra naturam noſtram progredi, & ſcrutari quæ ſupra nos ſunt: ſed hoc ſolùm ſcire & tenere apud nos, quod præcepto Domini productum eſt firmamentum. Chryſoſtomus Homilia 4. in primum caput Geneſeos:

ſeos. Item: Præceptorum Dei ratio non eſt inquirenda, ſed ſimpliciter obediendũ eſt, etiamſi humanę rationi, quę præcepta ſunt, abſurda uideantur. Chryſoſtomus in primũ caput ad Romanos.

Scripturam ſub generibus ſpecies comprehendere, inquit: Mos hic eſt Scripturæ ſacræ, ut non ubiq; omnia particulatim enarret: ſed cum generaliſsima, & ea quæ plurima complectuntur, dicere cœperit, relinquat ſequentia ſtudioſis auribus cogitanda. Chryſoſtomus Homilia 12. ſuper Geneſin.

Humanis uerbis Scripturam uti docet: Perpetuus, ait, Scripturæ mos eſt, propter nos & noſtrã utilitatẽ humanis uti uerbis. Chryſoſt. Homilia 13. in 2. caput Geneſeos.

In ſacris literis nihil inane aut uacuum eſſe dicit: Nihil, inquit, temerè aut fortuitò loquitur diuina Scriptura, ſed & ſyllaba & apiculus unus reconditum habet theſaurũ.

Euentus rerum poni nominum loco, monet, inquiens: Eſt mos Scripturæ, euentus rerum ponere nominum loco. Quid enim eſt aliud, uocabunt nomen eius Emanuel: niſi, uidebunt oculi mortalium, Deum inter homines uerſantem? qui etſi antè cum hominibus fuit, non tamen tam apertè, tamque manifeſtè. Chryſoſtomus Homilia 5. in primum caput Matthæi.

DONEC quomodo accipiatur, explicat: Sæpe, inquit, Scriptura diuina hac uti elocutione conſueuit, ut dicendo DONEC, non definitum aliquod tempus includat. ibidem.

Quomodo parabolæ exponendæ ſint, idem monet: Non ad uerbum exponendæ ſunt parabolæ, ne multa ſequantur abſurda.

Veram ſententiam crebra lectione indagandam, inquit: Sume, ait, librum in manus, lege hiſtoriam omnem, & quę nota ſunt memoria tenens, ea quę obſcura ſunt, parumq; manifeſta, frequenter percurre. Quòd ſi non poteris aſsiduitate lectionis inuenire quod dicitur, accede ad ſapientiorem, uade ad doctorem, communica cum his ea quæ ſcripta ſunt, declara uehemens ſtudium. Et ſi uiderit te Deus tantam animi promptitudinem adhibere, non deſpiciet tuam uigilantiam ac ſolicitudinem. Chryſoſtomus Sermone tertio de Lazaro.

In quo, & Per quem, tribui indifferenter tribus perſonis diuinitatis, cõmonefacit inquiẽs: In quo, per quem, & ſimilia uerba, frequenter inuenimus indifferenter accepta, de patre, filio, & ſpiritu ſancto: quod minimè fieret, niſi ubiq; eadem eſſet ſubſtantia. Chryſoſtomus Homilia 4. in primum caput Iohannis.

Reuelata accipienda, non reuelata non ſcrutanda eſſe, ait: Noli, inquit, tu quicquam ulterius inquirere, ſed ſuſcipe quod relatum eſt, & noli indagare quod tacitũ eſt. Chryſoſtomus Homilia quarta ſuper Matthæum.

Deum interdũ paucis uerbis plurima cõplecti, dicit: Mos, inquit, Deo eſt, propter exuberantem in nos copiam beneficiorum, uno uerbo curſim complecti, non ſenſim, & per partes immorari eorum narrationi quæ facta ſunt: ut uerbo, Exaltaui te, complectitur quæ in Aegypto, quæ in deſerto, quæ in Palęſtina geſsit. Chryſoſtomus in enarratione primi capitis Eſaiæ.

Quomodo Deus pœnitentiam interdum urgeat, explicat: Mos hic Deo eſt, inquit, ut comminationes intẽtans, deneget ſalutem. quod eò facit, ut exangeat timorem, neque ob id ſuum ſermonem diſſoluat, utq; ſpem proroget atq; intẽdat meliorem, hac etiam ratione ad pœnitentiã rurſus adducat. Chryſoſtomus in enarratiõe capitis primi Eſaię.

Interdum allegorijs locum eſſe, inquit: Nimirum, ait, oportet nõnunquam aliquot Scripturæ diuinæ loca allegoricè interpretari, quando earum quidem legum ipſi nequaquam autores ſumus: quin potius conuenit, nos more pedaſio ſubſequi mentem Scripturæ, & ad eum modum uti allegoriæ tropo. Quod aũt dico, tale eſt: Commeminit Scriptura nunc uineæ, ſepis item, ſiue macerię, & torcularis. Non alioqui permiſit, ut penes auditorem eſſet autoritas accommodandi à ſe dicta, quibus uellet rebus aut perſonis: ſed Scriptura ipſa præuertens, ſeipſam interpretata eſt. Chryſoſtomus in enarratione quinti capitis in Eſaiam.

VIA quid ſignificet, ſcribit: Viam Dei, inquit, conſueuit Scriptura accipere pro Dei mãdatis. Chryſoſtomus in enarratione ſecundi capitis Eſaiæ.

De figuratis locutionibus inquit: Apud prophetas mos talis increbuit, ut non certa ſolùm confirmatione dicta ſua præmuniãt, ſed & figurato quodam uelamine ſuam tegant & inumbrent prophetiam. Chryſoſtomus in enarratione ſecundi capitis Eſaiæ.

Obiurgationes quã habeãt rationẽ, exponit: Cõparatione perſonę obiurgationẽ reddit multo actiorẽ, id quod ſubinde facit pro more ſuo etiã Paulus. ueluti quãdo dicit: De dormientibus autem nolo uos ignorare fratres, ut non contriſtemini, ſicut & cęteri qui ſpem non habent. Chryſoſtomus in enarratione ſecundi capitis Eſaiæ.

Idola quid uocentur, docet: Sanè, inquit, Scriptura pro more ſuo, idola uocat abominationẽ. hinc Abominatio deſolationis, dicitur ſtatua uiri, quæ ſtatit in templo. ait enim Scriptura: Cum uideritis abominationem deſolationis. Chryſoſtomus in enarratione 2. capitis Eſaiæ.

Cornu monocerotis. Scriptura plerunq;

eos qui in tuto conſiſtunt, uocat cornu Monocerotis. Chryſoſtomus in enarratione 5. capitis Eſaiæ.

De Tranſlationibus. Scriptura quoties in tranſlationibus uerſatur, conſueuit ſeipſam dilucidius explanare. Chryſoſtomus in enarratione 8. capitis Eſaiæ.

Chriſtus Iohannis 12 inquit: Turbata eſt anima mea: Pater ſaluifica me ex hac hora. Hæc diſpenſationis, non diuinitatis uerba ſunt. Ita perturbatus eſt, ut etiam à morte abſolui cuperet, ſi licuiſſet. Hæ ſunt humanę naturæ imbecillitates. Chryſoſtomus homilia 67. in 12 caput Iohannis. Item: Qui uidet me, uidet eum qui miſit me. Non corporis, ſed animi ſpeculationem intelligit, & hic conſubſtantialem ſignat. Idem homilia 68. in 12 caput Iohannis. Et homilia undecima in Marcum inquit: Non diuido Chriſtum. ipſe enim & in inferno eſt, & in cœlo eſt: uno atq; eodem tempore & deſcendit ad inferos, & cum latrone intrauit in paradiſum. Omnia elementa tenet in pugillo ſuo. Si autem in pugillo illius ſunt, ubi nõ eſt qui omnia tenet?

DE VERBO DEI.

DIſcernunt patres uerbum Dei, quando ſubſtantiam ſeu filium Dei ſignificat, & quando doctrinam Dei notat. Nam Chryſoſtomus in homilia tertia, ex capite primo Iohannis ſic inquit: Tu autem, dilectiſsime, cum uerbum hoc in loco audis, noli quæſo ijs acquieſcere, qui dicunt id uerbum eſſe quod ore profertur, aut ſimpliciter uerbũ. multa enim Dei ſunt uerba, quę & angeli faciunt, nullũ tamẽ eorum Deus eſt: ſed & prophetiæ, & præcepta, uerba dicuntur. Mos enim Scripturæ eſt, diuinas leges & præcepta, & prophetias, uerbum appellare. Quare de Angelis loquens: Potentes, inquit, uirtute qui facitis uerbum eius. Hoc autem Verbum ſubſtantia quædam eſt in perſona, ex ipſo patre ſine paſsione prouenienѕ. hoc, ut iam dixi, per uerbi appellationem manifeſtauit.

Chryſoſtomus in capite Geneſeos ſecundo, homilia decima, uocat ſpirituale uerbũ: quia ſint arma ſpiritualia dimicandi aduerſus malos ſpiritus. Viuum appellat, quod non eſt uitiatũ aliqua hęretica labe: & mortuum uiciſsim, quod ſordib. rationis humanæ peruerſum, & quaſi uiuacitate, uirtute atq; efficacia ſua priuatũ ſtrãgulatumq; eſt. in cap. Matthæi 23. homilia 46.

Vnde ſit, Theodulus docet inquiens: Nõ ſimpliciter, nec citra fructum uidere uos laboro, ſed ut donum uobis communicem. Dicit autem doctrinã & inſtitutionem: hoc enim eſt fulciri. Eſt autem hinc colligere, ipſos uehementer fuiſſe commotos. primo capite ad Romanos. Et: Pulchrè dicit, Ad ſalutem. eſt enim & ad pœnam potentia Dei. Ad ſalutem autem non cuiuis cedit, ſed crędenti. Inobedientibus enim, & incredulis pœnam interminatur Euangelium. uerbi tantum honor eſt primùm, non gratiæ exuberantia. Theodulus 1. cap. ad Romanos. Item: Oportet fidem adhibere prophetis, perq; illos ad Euangelij fidem perduci. Vel aliter: Domino enim Chriſto credens, baptiſmatis gratia accepta, transfertur per ea illò, ut futuris bonis credat: nimirum reſurrectioni à mortuis, & æternæ uitæ regnoq; cœlorum. Ibidem. Eucherius ait: Chriſtum tanquam uerbum Dei non ſolùm in Euangelijs loqui, ſed & in lege, certum eſt, & in prophetis. Verùm in lege incipientes, in Euangelijs profectos docet. libro ſecundo in Geneſin, cap. 51.

Verbum Dei eiuſmodi eſſe, ut fide res maximas neceſſe ſit apprehendere, Chryſoſtomus docet in 1. ad Romanos, ſermone 2. Nullam habet dignitatis differentiam Paulus, nullam gentis præſtantiam, nec ullam huiuſmodi prærogatiuam admittit: fide ſiquidem ſola opus eſt, non ſyllogiſmis. Quẽ admodum enim in ſole & luna, terra, mari, reliquisq; factum, ubi neque diuitibus, neque ſapientibus amplius quiddam contributum eſt, ſed æqua omnibus conceſſa fruitio: ita & in Euangelica doctrina, imò in hac tanto plenius, quanto illa reliquis omnibus neceſſaria magis exiſtit.

Quòd uerbum tantum neceſſaria tradat, reliqua reticeat, Iſychius monet, inquiens: Non quidem omnem ſcientiam, quam habituri ſumus, quando ad ipſum Deum uenerimus, tradit uerbum prędicationis. Sunt autem quæ relinquit, utpote quæ nunc nobis reuelari non poſſunt. lib. 6 Commentariorum in 23. caput Leuitici.

¶ Quomodo uerbum Dei ſit audiendũ, Auguſtinus monet in Euangeliũ Iohannis, tractatu 30. Nos itaq; ſic audiamus Euangelium, quaſi præſentem Dominum: nec dicamus, O illi felices, qui eum uidere potuerunt: quia multi in eis qui uiderunt, & occiderunt: multi autem in nobis qui non uiderunt, & crediderunt. Quod enim precioſum ſonabat de ore Domini, & propter nos ſcriptum eſt, & nobis ſeruatum eſt: & propter nos recitatur, & propter poſteros recitabitur: & donec ſeculum finiatur, ſurſum eſt Dominus. Sed etiã hic eſt ueritas Dominus.

Theodulus inquit: Non noſtrum eſt poſcere à Deo cauſas eorum quæ mandat: ſed noſtra intereſt, obedire tantummodo. primo capite ad Romanos. Item: Nam fides opus habet obedientia, ut credens non multum ſit curioſus. cap. 15. ad Romanos.

Fauſtus air: Quicquid præceprio diuina cōſtituit, hoc laudo: quicquid humana prę uaricatio adiecit, hoc reprobo, lib. 1. de libero arbitrio, cap. ſecundo.

¶ De utilitate atq; effectu uerbi diuini, Chryſoſtomus in 2. cap. Geneſeos, Homilia decima inquir: Hæc noſtra ſalus eſt, hæ ſpirituales diuitiæ, hæc ſecuritas, ſi ſic nos ipſos quotidie munimus, & per lectionem, & per auditum, & per ſpirituale uerbum.

Chryſoſtomus in 1. cap. Geneſeos, Homilia 4. Verbo Dei, ait, creaturas rerum adhuc exiſtere, & ſuſtentari. Verbo Domini omnia facta ſunt ſuper terram. Non enim erat homo qui operaretur, nō aratrum, non boum cooperatio, non aliud eiuſmodi ſtudium: ſed ſolùm audiuir prędeptū, & ſtatim quod ſuum erar fecit. Ex quo diſcimus, quòd etiam nunc neq; cura, neq; labor agricolarū, neque aliæ in colendis agris ærumnæ, fructuum nobis prouentus concedunt: ſed præ his omnib. uerbum Dei, quod ab initio ad terram factum eſt.

Leo epiſtola 46 inquit: Euangelica & Apoſtolica fides omnes expugnat errores. Theodoretus inquit: Seruator noſter publicanos, genus hominum auariciç iniuſticiæque addictum, laſciuiſsimam præterea meretricem, graſſatoremq; iniquiſsimum, multosq; alios qui in malitia & peccaro uitam conſumpſerant, ſanctis concionibus arque hortamentis eruir de malitiæ ſuæ barathro, perfectiſsimęq; uirtutis operarios reddidit. Quid tres aurem, quaruor uel decem uel quindecim dico homines? Quicquid enim terrarum incolitur corrupriſsimum flagitijs nactus, paucorum ſermone quos ipſe ad hoc muneris inſtituerat, protinus immutauit: quiq; olim homines extra ſe poſitis ac dementibus perquàm ſimiles erant, frugi ac temperatos effecit. libro 4. de materia & mundo.

Hychius eadem docet, inquiens: Per doctrinam Apoſtolorum nobis fit introitus in cœleſte tabernaculum, in quo habitare Deū Scriptura teſtatur. lib. 1. Comment. in 1. caput Leuitici. Irem: Per ſanctarum Scripturarum meditationes atq; doctrinas nutritur Spiritus Dei, & continuè accenditur, ut tur binibus aduerſatum poreſtatum extingui non poſsit. Propter quod & Paulus dicebat 1. Theſſal. 5. Spiritum nolite extinguere. Ibidem. Et: In his Theologiam conſtituamus, in quæ nobis incarnarus tradidit Dominus, ut patrē in eo, & ipſum in parre cogitemus: & de ſancto ſpiritu ſciamus, quia & ipſius eſt filij, & à patre procedir. Hæc enim nobis ſufficiunt ad Theologiam, quæ iuuat & ſaluat. Alriora autem quiſpiam quærens, uel profundiora, excidet ab intentione ueritatis, & peccat. Libro ſecundo in 6. caput Leuitici.

Marcus heremita ait: Omne uerbum Chriſti miſericordiam & iuſticiam & ſapientiam Dei oſtendit. Et harum uirtutem per auditū inijcit iucundè audientibus.

¶ Diſcernunr accurarè uerbum Dei ab humano: & quidem illud ab hoc adulterari docent, ſi imprudens fiat permiſtio. Sic Chryſoſtomus in cap. Matthæi 23. Homilia 46. præclarè inquit: Quādo fidem & ueritatem uerborū eorum praua interpretatione ſubuertūt, Prophetas & Apoſtolos occidunt in ſe. Ipſius enim uerbi quaſi ſanguis ueritas eſt, quæ uiuificat uerbum. Omne enim uerbum quod non haber in ſe ueritarem Dei, mortuum eſt: quemadmodum ſine ſanguine corpus. proprerea omnia uerba diuina, quamuis ruſtica ſint, & incompoſita, uiua ſunt: quoniam intus in ſenſibus ſuis habent poſitam ueritarem Dei, quaſi ſanguinem in uenis incluſum, & ideo uiuificant audientem. ſicut teſtatur Petrus, ad Chriſtum dicēs: Quò ibimus? uerba uiua habes. Omnia autem uerba ſecularia, quoniam non habent in ſe uirtutem Dei, & quamuis ſint compoſira & ingenioſa, mortua ſunt: quoniam in uenis ſenſuum ſuorum nō habent uirtutem Dei, propterea nec audientem ſaluant.

Præclarus locus de philoſophica Theologia exrat in Auguſtino, in libro Speculi peccatoris capite 6. Erubeſcar ergo ſuperbus & infelix peccator, & timeat elatione cęcatus, ira inflammatus, impatientię uitio fœdatus, ſciētia inflatus: cui plus placet ars Ariſtotelis, quàm ſcientia de Apoſtolis: plus codex Platonis, quàm liber diuinus: quem nulla lectio lætificat, nulla ſcientia ædificar: nullus ſermo ſapir, niſi fuerit Grammaticè conceptus, Dialecticè imaginatus, Rhetoricè purpurarus. Stulrus es, qui hæc ignoras: & erras. quoniam qui talia agunt, & in talibus dies ſuos conſumunt, peccatum ſibi generant, & mortem parant, quia ex ſimili ſtudio ſimilem concipiunt ſcientiam: hoc eſt, folia colligunt, non fructus, ſubaudi uerba, & nō uirtutes. Verba enim in uentum proferunt, & aerem uerbis uerberant, uerboſitatem ſonant, iactantiam oſtentant, de quibus per Pſalmiſtā dicitur: Turbati ſunt, & moti ſicut ebrius, & omnis ſapiētia eorū deuorata eſt.

DE DEO.

DOctrinam de uero Deo, conrra hæreticorū corruptelas ſumma fide tradiderūt & defenderūt huius ſeculi Doctores.

De appellationib. Dei ita inquit Iunilius: Octo uerbis principaliter Deus ſignificatur. Dicitur enim aut Deus, aut Dominus, aut ſimul Dominus Deus, aut Adonai, aut Sabaoth, aut Heli, aut Heloi, aut Eſt. Horum duo

tantum

tantum nonnunquam & de alijs abuſiuè dicuntur, Deus & Dominus, teſte Paulo: Quia dij multi & domini multi. Et: Dij eſtis, & filij excelſi omnes. Reliqua uerò ſex nunquam niſi de Deo dicuntur. capite decimotertio.

Recitat præclaram Socratis ſententiam Auguſtinus, libro primo de conſenſu Euangeliſtarum, capite 18. Socratis, inquit, ſententia eſt: unumquemque Deum ſic coli oportere, quomodo ſe ipſe colendum eſſe præcipit. Id uerò quod Ethnicus dixit, multo magis de uero Deo intelligendū eſt.

Iſychius ait: In diſputando de Deo, id eſt in Theologia, ſufficit nobis etiam tantū tangere, quemadmodum igne qui uult calefieri. nam ſi interius mittat manum, pro eo quod potuit calefieri, comburitur. Sic & qui profundius uel altius diſputare de Deo præſumit, pro eo quo glorioſius quid uult oſtendere, in blaſphemiam cadit, dum comprehẽdere altitudinem diuinorum dogmatum non poſsit. libro 2. Commentariorum in 6. caput Leuitici.

Saluianus inquit: Tanta quippe eſt maieſtatis ſacræ, & tam tremenda reuerentia, ut non ſolùm ea quæ ab illis contra religionẽ horrere, ſed etiam ea quæ pro religione nos ipſi dicimus, cum grandi metu ac diſciplina dicere debeamus. Primo libro de Prouidentia.

Salonius inquit: Ne erigas oculos tuæ mentis ad perſcrutanda diuinitatis arcana, & myſteriorū cœleſtium ſecreta, quæ penetrare non potes, nec intelligere uales: quoniam ſolis aquilis hæc patet, id eſt ſupernis ciuibus tantum manifeſta ſunt. In prouerbia Salomonis.

QVID SIT DEVS.

De uoce DEVS ſic Theodoretus inquit: Deus quoq; nomen, eſt uerè nomen ſolius Trinitatis. Nullus enim præter eam, naturâ eſt Deus. in primum caput prioris ad Timotheum. item: Dictiones iſtæ, Dominus & Deus, naturæ diuinæ, non diſtinctionis perſonarum ſunt ſignificatiuæ. Hæ uerò, pater, filius, & ſpiritus ſanctus, proprietates indicant. Theodoretus quæſtione ſecunda in Deuteronomium.

Deſcriptionem quandam Dei Auguſtinus recitat, De cognitione ueræ uitæ, capite ſeptimo, his uerbis: Quia intellectualis mens eum utcunque agnoſcere anhelat, hæc ænigmatica definitio ei interim ſufficiat: Deus ſpiritus eſt, eſſentia inuiſibilis, omni creaturæ incomprehenſibilis, totam uitam, totam ſapientiam, totam æternitatem ſimul eſſentialiter poſsidens, idem ipſa uita, ipſa ſapientia, ipſa ueritas, ipſa iuſticia, & ipſa æternitas exiſtens, omnem creaturam inſtat puncti in ſe continens.

Porrò docent, non perfectè ſubſtantiam Dei hominem poſſe ſcrutari. Hinc Chryſoſtomus ait: Qui perſenſit odorem, ſcit quidem unguentum alicubi poſitum eſſe: cæterùm cuiuſmodi naturæ ſit, non item nouit, niſi prius ipſum uidere contingat. Sic & nos Deum quidem eſſe ſcimus: at quid ſit ſecundum ſubſtantiam, nondum ſcimus. Chryſoſtomus in ſecundum caput epiſtolæ ſecundæ ad Corinth.

DE PROPRIETATIBVS DEI.

Quòd ſit ſapiens, Eucherius docet: Apparens, inquit, in carne ſanitates & miracula quæcunq; uoluit abſq; omni morarum tarditate, abſque ullis errorum ambagibus Dei uirtus & ſapientia perfecit. In Commentarijs in libros Regum, lib. 3.

Quòd ſit incorruptibilis, docet Chryſoſtomus: Nemo, inquit, Deum lædere poteſt cuius natura incorruptibilis eſt, & omni affectu ſuperior. In primū caput ad Corinth.

Quòd bonus ſit Deus, inde probat Chryſoſtomus, in Epiſtolā ad Philemonem: quia cum nihil noſtri indigeret Deus, ſola bonitate condidit nos. Quòd enim nullo indigeret, ex eo liquet, quòd poſtremò creauit hominem. Proſper inquit:

Nulla Deum oblectat miſerorum pœna reorum,
Nec ſcelerum uindex ira mouet placidum.
Omnipotentis enim recta & tranquilla uoluntas,
Quicquid decerni conuenit, hoc ſtatuit.

Quòd tantum ſolus Deus diues eſt in miſericordia, & diues in omnes qui inuocant eum, & tantæ ſunt bonitates eius & longanimitates & ſapientiæ, &c. Sedulius in undecimum caput ad Romanos. Primaſius: uoluntas Dei miſericors eſt, & iuſta, & non uult niſi quod bonum, pium & iuſtum eſt. in nonum caput ad Romanos.

Quòd iuſtus. Eucherius: Deus ſolus eſt iuſtus, atq; iuſtificans. Libro primo Commẽt. in libros Regum.

Quòd incorporeus. Chryſoſtomus: Quòd Deus ſit, inquit, incorporea quędam uirtus, ſcimus: quomodo autem, uel quæ iſta ſit, ignoramus. in primū caput ad Hebræos.

Quòd æternus. Chryſoſtomus: Maximè hoc Dei proprium eſt, æternum & ſine principio eſſe. Homilia 2. in primum caput Iohannis. Et, Deus inconuertibilis eſt, quem nulla ſubſtantia capiat, cum ipſe ſit omnium caput, non habens neq; augmentum dierum, neq; imminutionem temporum. Homilia de fide in Chriſto. Cyrillus: Sola enim diuina natura abſq; principio & fine eſt. Libro primo, capite 6. Proſper ait: Vera æternitas & uera immortalitas non eſt, niſi in Deitate trinitatis: cui quod eſt eſſe, perpetuum eſt, & neq; per initium, neq; per in-

crementum, neq; per defectum ullam recipit mutabilitaté. In expoſitione Pſalmi 101. Theodóretus ait: Deus eſt increatus & infinitus, principio & fine carens, omnia comprehendens, à nullo deſcriptus, in manu ipſius ſunt omnes fines terræ: & ipſe permēſus eſt manu ſua aquam, cœlum ſpithama, & omnem terram pugno. Theod. Sermone 2. Item: Deus propriè eſt immortalis. eſt enim immortalis ſubſtantia, non participatione: neq; enim alij acceptam fert immorlitatem. in tertio Dialogo. Item: Diuinus Moſes à Deo omnium miſſus in Aegyptũ, iuſſus eſt dicere tribulibus ſuis: Qui eſt, miſit me ad uos. Iſtud autem QVI EST, æternitatem ſignificat. Theod. quæſtione prima in Geneſin. Eugenius de catholica fide libro primo: Licet enim hæc ueneranda Trinitas perſonis ac nominibus diſtincta ſit, nõ tamen ab hoc à ſe atq; à ſua æternitate diſcrepare credenda eſt, ſed manens ante ſecula diuinitas in patre & filio & ſpiritu ſancto uerè ac propriè creditur, nec diuidi noſtris interpretationibus poteſt, nec rurſus uerſa in unum perſonam trinitas ipſa confundi. Iunilius inquit: Creatione mundi primo ſtatim uerbo æternitas atq; omnipotentia Dei creatoris oſtenditur. in primum caput Geneſeos. Item: Deus, cuius manus omnipotens eſt, ad explendum opus ſuum non eguit mora temporum. Iunilius in Geneſin.

Quòd ſemper eadem atque immutabili præditus ſit potentia, Chryſoſtomus docet inquiens: Quemadmodum lux quantumuis hominum multitudinem illuminaret, nihil ſplendoris remitteret: itidem Deus, & antequam mundum condidit & poſtquam conderet, idem perfectus ac integer permanet, nihil tanto & admirabili opificio minor, nihil imbecillior. Quòd ſi innumeros huiuſmodi mundos eſſet conditurus, omnibus tamen ſufficeret, non modò ad creandos, ſed ad gubernandos. Homilia 4. in primum caput Ioannis.

¶ Quòd omnipotens. Auguſtinus ad Voluſianũ, epiſt. 3. Demus Deum aliquid poſſe, quod nos fateamur inueſtigare non poſſe. In talibus rebus tota ratio facti, eſt potentia facientis. Leo inquit: Deus omnipotens, cuius natura bonitas, cuius uoluntas potentia, cuius opus miſericordia eſt. Sermone 2. de natiuitate. Proſper ait de promiſsionibus Dei:

Quod Deus omnipotens promittit, perficit ipſe,
Nec proprium externis uiribus implet opus.

Theodoretus inquit: Dominus Deus nihil uult eorum quæ non ſibi ſuapte natura inſunt: poteſt autem quæcunq; uult: uult autẽ quæ ſunt ſuæ naturæ apta & conuenientia. Dialogo tertio. Item: Opifex omnium rerum Deus, nec inſtrumentis, nec materia ulla indiget: ſed quod alijs artificibus ſunt & materia et inſtrumenta, tempusq; præterea, & conficiendi opera, ipſaq; ars & exactiſsima diligentia, hoc eſt ipſi Deo ſola unicaq; uoluntas. Lib. 4 de Materia & Mundo.

Eucherius ait: Quis eſt uiuens & uidens, niſi omnipotens Deus? de quo ſcriptum eſt: Viuo ego, &c. libro primo in Geneſin, cap. quadrageſimo. Et: Omnipotens Deus ſingulorum uerba ac cogitationes penſat. in Commentarijs in lib. Regum, libro quarto pag. 195.

Iunilius inquit: Creationem mundi inſinuans Scriptura diuina, aptè primo ſtatim uerbo æternitatem atq; omnipotentiã Dei creatoris oſtendit. Quem enim in principio temporum mũdum creaſſe perhibet, ipſum profectò ante tempora æternaliter extitiſſe deſignat: & quem ipſum cõditionis initio cœlum & terram creaſſe narrat, tanta celeritate operationis omnipotenté eſſe declarat, cui noluiſſe creaſſe eſt. In Geneſ. Cõment.

Syneſius inquit: Deo (ut aiunt) omnia ſunt poſsibilia, etiam ea quę ſunt impoſsibilia. Epiſtola undecima.

Marius Victor inquit:

Numinis at uerò diuini quærere cauſas,
Mens fuge noſtra procul: plus ſit tibi credere ſemper
Poſſe Deum, quicquid fieri non poſſe putatur.

libro 1. Commentariorum ſuper Geneſin.

Paulinus ait:

Omnipotens, quem mente colo, pater unice rerum,
Ignorate malis, & nulli ignote piorum:
Principio extremoq; carens, antiquior æuo.
Quod fuit aut ueniet: cuius formamq; modumq;
Nec mens complecti poterit, nec lingua profari:
Cernere quem ſolus, coramq; audire iubentem
Fas habet, & patriam propter conſidere dextram.
Ipſe opifex rerum, rebus cauſa ipſe creandis:
Ipſe Dei uerbum, uerbum Deus anticipator
Mundi, quem facturus erat, generatus in illo
Tempore, quo tempus nondum fuit: editus antè
Quàm iubar, & rutilus cœlum illuſtrauit Eous:
Quo ſine nil actum, per quem facta omnia, cuius
In cœlo ſolium: cui ſubdita terra ſedenti,
Et mare, & obſcuræ chaos inſuperabile noctis,
Irrequies, cuncta ipſe mouens, uegetator inertum.
Non genito ex genitore Deus: qui fraude ſuperbi
Offenſus populi, gentes in regna uocauit:
Stirpis adoptiuæ meliore propage colendus.
Cernere quem licuit proauis quo nomine uiſo,
Et patrem uidiſſe datum, contagia noſtra
Qui tulit, & diri paſſus ludibria leti,
Eſſe iter æternæ docuit remeabile uitæ.
Nec ſolam remeare animam, ſed corpore toto
Cœleſtes intrare plagas, & mane ſepulchri
Arcanum uacuis adopertum linquere terris.
Nate patris ſummi, noſtroq; ſalutifer æuo,
Virtutes patrias genitor cui tradidit omnes,

Nil ex inuidia retinens, plenuſq; datorum,
Pande uiam precibus, patriaſq; hæc perfer ad aures
In precarione matutina 10. Naralis Felicis.

¶ Quòd nbiq; ſit. Cyrillus inquit: Nec in loco eſt, nec tranſeundi transgrediendique motum patitut. Corporum enim hæc proprietas eſt, Deus aurem omnia replet. Libro primo Commentariorum, in Ioannis caput nonum.

Plurimas proprietates Auguſtinus coniungit in libro Meditationum, capite uigeſimonono. O' ſumme, optime, omnipotentiſsime, miſericordiſsime, iuſtiſsime, ſecretiſsime, præſentiſsime, pulcherrime & fortiſsime, ſtabilis & incomprehenſibilis, inuiſibilis, omnia uidens, immurabilis, omnia mutans, immortalis, illocalis, interminus, incircumſcriptus, nuſquã finitus, inæſtimabilis, ineffabilis, inſcrutabilis, immotus, omnia mouens, inueſtigabilis, indicibilis, metuendus atque terribilis, honorãdus atque timendus, uenerandus arque reuerendus, nunquam nouus, nunquam uetus, innouans omnia, & in uetuſtatem perducens ſuperbos, & neſciunt: ſemper agens, ſemper quietus, colligens, & non egens, omnia pottans ſine onere, omnia implens ſine incluſione, omnia creans, protegens, nutriens, & proficiens, quærens quum nihil deſit tibi: amans, nec æſtuans: zelans, & ſecurus es: pœniret te, & non doles: iraſceris, & tranquillus es: opera mutas, ſed non conſilium. Irem Salnianus: Deus eſt & inſpector & innitator & ductor, & ſolicitus, & ſponſor, & protector, & munerator, & probator, & ſublimator, & ultor, & iudex. primo libro de prouidentia Dei. Et: Procurator enim eſt quodãmodo ſalutis humanæ, qui non rantum id agit ut ipſe bonus ſit, ſed efficere hoc nititur ut alij mali eſſe deſiſtãt. Idem libro ſeptimo de Prouidentia. Et Fauſtus: Deus dicitur ſubtilis, ſimplex, ſincerus, iuſtus, ac iuſticia miſericors, & miſericotdia pius, & pietas, quòd hæc omnia ſit & habeat. libto ſecũdo de Libero arbitrio.

Longanimis. Sedulius ait: Patientis & longanimitas eſt Dei, quæ ſicut malos præparat ad interitum, ita & bonos præparat ad coronam. in nonum caput ad Romanos.

Miſericors. Maximus inquit: Deus enim ipſe miſericors, ieiunus & ſanctus eſt: arque ideo qui uult ptoximus Deo eſſe, debet imitari hoc eſſe quod Deus eſt. In letanijs, & de ieiunijs Niniuirarum Homilia. Theodulus: Deus, inquit, in nos beneficia contulit: nos ipſum abnegauimus, & mentiti ſumus: ac noſtram ob maliciam uiſus eſt magis miſericors, quanto magis erga indignos eſt beneficus. Ob eam proinde cauſam uincit in iudicio. Nos enim ipſi ingrati, uictoriæ euaſionem ei præbuimus. In tertium caput ad Romanos.

Immenſus. Vt Deus ſecundum eſſentiam nobis eſt incognitus, ita ſecundum Maieſtatem eſt immẽſus. Thalaſsius Hecatontade.

Deum omnia noſſe, Proſper docer inquiens: Eorum quæ incognira homini ſunt, ſolus Deus iuſtus inſpector eſt, & iudicia eius ſunt ſuauia, quoniam uera. In expoſirione Pſalmi 118. Sedulius. Manifeſtum eſt ſolum Deum eſſe, qui nouit omnia conſilia: & hũc unũ eſſe, qui nullius eget: quia ab ipſo ſunt omnia, & per hoc cõſilium eius à nullo nec metitur, nec comprehenditur: quia inferiora ſuperioris ſenſum capere non poſſunt. In 11. caput ad Rom.

Marcus heremita ait: Nulla eſt cogitatio, quæ Deum lareat.

Quòd Deus ſit cordium ſcrutator, teſtatur Theodulus etiam inquiens: Homines ſanè manifeſta indagant, Deus uerò abſtruſorum eſt explorator. In ſecundum caput ad Romanos. Er: Deus, priuſquam quiſquam naſcarur nouit quid ſit in homine. Arqui occultis oculis Deus irrepir in corda mortalium, neq; hominum more iudicat. In nonũ capur ad Romanos.

Nouit corda hominum. Sedulius: Corda hominum noſſe ſolius Dei eſt, & mentis ſecreta agnoſcere. idcirco ipſe ſolus eſt, qui ſecundum ueritarem poteſt habere iudicium. In epiſtolam ad Rom.

Non eſſe προσωποληπτην, Paulinus docet inquiens: Nec perſonas accipit, qui fecir omnes, ſed pro meritis iudicat, quia Deus iudex eſt. Ad Macarium.

Multas Dei proprietates, quæ ratione humana non poſſunr, fide percipiendas eſſe docent. ut Chryſoſtomus in ſecundum caput ad Coloſſenſes: Nuſquam eſt (inquit) Deus, & tamen ubique eſt. Quid iſto abſurdius rarioni? Vnumquodq; in ſeipſo hæſitatione plenum eſt. Neque enim in loco ſanè eſt, neque ullus eſt locus in quo ſit. Abſit. ſeipſum non fecit, neque eſſe aliquando cœpit. Quę nam ratio iſta conciperet, niſi fides eſſet? Aut non ridiculum uidetur, uel magis ænigma eſſe, quod finem non habet? Igitur quod quidem ſine principio eſt, & ingenitus & incircumſcriptus atque infinitus, ita eſt inexplicabile.

De uocabulis eſſentiæ & ſubſtantiæ ſic ſcribit Auguſtinus libro quinro de Trinitate, capite octauo: Eſſentiam dico, quæ οὐσία Græcè dicitur, quam uſitatius ſubſtanriam uocamus. Dicunt quidem & illi hypoſtaſim: ſed neſcio quid uolunt intereſſe inter uſiam et hypoſtaſim. Ita ut pleriqui noſtrũm qui hoc Græco tractanr eloquio, dicere conſueuerunt, μίαν οὐσίαν, τρεῖς ὑποστάσεις: quod eſt

ſatinè, unam eſſentiam, tres ſubſtantias. Item: De uocabulo Perſonæ ſic ait libro ſeptimo de Trinitate, capite qnarto: Licuit loquendi ac diſputandi neceſsitate tres perſonas dicere, nō quia Scriptura dicit, ſed quia Scriptura non contradicit.

DE VNITATE DEI.

Vnum eſſe Deum omnes ſumma ſide docuerunt. ut Chryſoſtomus: In quo, pet quē, & ſimilia uerba, frequenter inuenimus indifferenter accepta, de patre, filio, & ſpiritu ſancto: quod minimè fieret, niſi ubique eadem eſſet ſubſtantia. Homilia quarta, in primum caput Ioannis. Doctrinam de unitate paſsim quoque Auguſtinus in libris de Trinitate rectè tradit. Teſtimonia infrà, ubi de perſonis agitur, reperiuntur. Cyrillus inquit: In unum Deum credimus, & unum Deum piè adoramus. Libro primo, capite ecundo. Item libro tertio Theſauri, capiſte primo: Vnus Deus in filio & patre & ſpiritu ſancto adoratur, & unus Deus ab omnibus prædicatur & eſt: quia nulla differentia eſſentiæ naturalisq; ſimilitudinis altetū ab altero diſiungit.

Theodorerus ſic inquit: Vnus eſt omniū Deus, unus omnium opifex: & fieri non poteſt, ut horum quidem curam gerat, illorum uerò non gerat. Omnibus ergo qui credūt, ſalutem prębet. In epiſtolam ad Romanos, cap. 3. Item: Eſt unus ſolus ingenitus Deus & pater. Genitum uerò, Melchiſedech eſſe dicimus. In ſecundo Dialogo, Inconfuſco. Item: Vnum eſſe uniuerſorum principium, & uetus & noua Scriptura docet, Deum uniuerſorum, & patrem Dominl noſtri IESV Chriſti, ingenitum, ab interitn alienū, æternum, infinitum, qui nec definiri nec circumſcribi poteſt: incompoſitum, incorporeum, ſub aſpectum non cadentem, ſimplicem, bonum, iuſtum, lucem intelligentem, potentiam quæ nulla menſura cognoſcitur, eam autem ſola uoluntas dimetitur. Quæcunq; enim uult, poteſt. Et hoc nos apertè docuit propheta: Omnia enim, inquit, quæcunque uult, Dominus fecit. In Epitome diuinotum decretorum. Item: Qui Trinitatis unam ſubſtantiam confitentur, diuinæ uocis (Non erunt tibi dij alieni, præter me?) legem obſeruant. Nihil enim aliud pro Deo coli permittunt, excepta diuina natura. Quęſtione 37 in Exodum.

Primaſius: Apud homines quidem impoſsibile eſt aridos ſurculos reformare, Deo autē omnia poſsibilia ſunt. In undecimum caput ad Romanos.

DE OPERIBVS DEI.

Docent, non eſſe ocioſum Deum, neque genus humanum negligere. Ita Chryſoſtomus inquit: Deus omnium eſt Deus. Iam, ſi omnium Dens eſt, omnium etiam curam habet. Si uerò omnium curam habet, omnes æquè per fidem ſaluat. in tertium caput ad Romanos. Rectè etiam in primum caput ad Romanos ſcribit: Quando Deus res humanas deſerit, neceſſariò ſurſum ac deorſum uoluuntur omnia.

Marcus Eremita inquit: Principiò omnium certò ſcimus, Deum omnis boni eſſe autorem, cùm principium, tum medium & finem. Libro de lege ſpirituali.

Eucherius ait: Deus ſibi hominem quærit, ſed hominibus hominum more loquitur, quia ſic loquendo nos quærit. Non ſolùm enim Deo patri, uetùm ipſi quoq; unigenito eius, qui uenit quærere quod perierat, uſq; adeò iam eramus noti, ut in ipſo eſſemus electi ante conſtitutionem mundi. In Cōmentarijs in libros Regum, libro 1. Item: Sicut non eſt mala uoluntas à Deo, ſic non eſt poteſtas niſi à Deo. ibidem. Item, Deus uniuerſitatis retumq; Dominus te in adoptionem nocat, illud (ſi uelis) tibi blandum nomen filij impertiens: quo Deum noſtrum, unicum ſuum nuncupat: & non accēſus rapieris? idem in Epiſtola parænetica. Item: Ecce hic diuina, ut cernimus, munificentia cunctis promiſcuum uſum chariſsimæ lucis indulſit. Datur pio & impio communem ſpectare ſolem, omnibus creatura famulatum ſuum benignis ſetuat officijs, bonorum malorumque totius mundi indiſcreta poſſeſsio eſt. Cum hic igitur tam præclara Deus iuſtis pariter & iniuſtis tribuat: qualia ſunt putanda, quæ iuſtis reſetuat? Item: Ineffabilia ſunt, quæ Deus præparauit his qui diligunt eum rectè, planè & manifeſtè. idem in Epiſtola parænetica

Deum omnis boni eſſe autorem, cùm principium, tum medium & finem, teſtatur Marcus Heremita in capite De lege ſpirituali. Syneſius ait: Deus bonis ſemper & ubiq; auxiliator & propitius adeſt. Libro de regno, ad Imperatorem Arcadium. Paulinus: Deus ipſe noſter, qui eſt ignis conſumens ſuum ignem, agnoſcatur in nobis, ut dicamus: Dominus illuminatio & ſalus noſtra, quem timebimus? Iſte ignis corda illuminat, & peccata conſumit, tenebras quibus mortificamur extinguit, & lucem qua uiuificemur accendit. In 2 epiſtola ad Delphinū.

De actionibus Dei ſic Auguſtinus ſcribit, de Geneſi capite quinto: Quædam ergo & facit & ordinat Deus, quædā uerò tantū ordinat. Iuſtos & facit & ordinat. Peccatores aūt, in quantū peccatores ſunt, nō facit, ſed ordinat tantū: quippe quū illos ad dexterā, illos ad ſiniſtrā cōſtituit. Iſychi' ait: Tabernaculum Dei eſt omnis noſter homo, in quo Deus habitare creditur: Primùm quidem

per

per imaginē, quam nobis donauit: deinde per primitias, qnas à nobis ſumpſit. Verbū enim caro factum eſt, quod per illam munitionem, etiam in reliquis habitare hominibus dicitur. qnod probat Iohannes dicens: Verbum caro factum eſt. lib. 5. Commentariorum in 15. caput Leuirici.

Diligit nos. Sedulius: Quomodo nos diligat Deus, ex hoc cognoſcimus: quia non ſolùm nobis per filij ſui mortem peccata dimiſit, ſed & Spiritum ſanctum nobis dedit. qui oſtendat iam gloriam futurorū. in quintum caput Epiſtolæ ad Rom.

Quomodo & quid in hominibus operetur Deus, Chryſoſtomus monet: Hoc ſolùm, inquit, ſcito, quòd Deus omnia prouidet, quòd liberi arbitrij cōditi ſumus, quòd alia quidem operarur, alia uerò permittit: quòd nihil mali uult fieri: quòd non ex ſola ipſius uoluntate fiunt omnia, ſed ex noſtra quoque. Mala omnia ex noſtra tantummodo fiunt, bona omnia ex uoluntate noſtra, & ipſius adiutorio. Chryſoſtomus in tertiū caput ſecundæ ad Timotheum.

Sedulius inquit: Deus natura omnium eſt, uoluntate uerò paucorum. In ſextum caput ſecundæ ad Corinthios. Et: Deus cum ubiq; præſens ſit, longè tamen ab impijs dicitur. in ſecundum caput ad Epheſ. Primaſius ait: Cum Deus ubique ſit, tamen in illis inhabitat, qui eius ſentiunt beneficium, & credunt ipſius donum eſſe, ſi aliquid ſunt. in ſextum caput ſecundæ ad Corinthios.

Quòd benefaciat Deus, docet Chryſoſtomus: Dei, inquit, benignitas nullam nouit menſuram, ſed neque eius bonitatem ullo ſermone quis interpretari poteſt. in Proœmio priori Commentariorum in Eſaiam.

Punire etiam ſceleratos Deum, docet Chryſoſtomus: Nullo, inquit, non tempore facit hoc Deus, & per ſingulas quaſque generationes, non ſimul omnes qui eodem peccati genere deliquerint, ſimul etiam plectit. in enarratione primi capitis Eſaiæ.

Deum uiſitare peccata, teſtatur Proſper: Dixit, inquit, Deus: Venite, deſcendamus & confundamus linguas, &c. Deus Trinitas loquitur. Deſcendere uerò Deum, eſt humanos actus inſpicere, uel eorum ſenſibus propinquare. De promiſsionibus & prædictionibus Dei, cap. 8.

De iuramentis Dei, inquit Eucherius: Quid eſt autem Dei ueri, ueraciſq; iuratio, niſi promiſsi confirmatio, & infideliū quædam increpatio? Libro 2. in Geneſin, cap. 37.

In reuelatione uerbi diuini, captui hominum ſeſe accommodat Deus: ac rarò de nimium altis, crebrò uerò de humilibus loquitur. quod Chryſoſtomus monet: Deus, inquit, non adeò ſuam ſpectat dignitatem, ut noſtram ſalutē: neq; ut magnum aliquid loquatur, ſed ut nos poſsit allicere. Propterea alta & magna rarò, & ea abſcondita, ſed humilia & abiecta frequenter loquitur. Homilia 63. in undecimum caput Ioannis.

Quibus modis Deus in Chriſto fuerit, Sedulius his uerbis exponit: Tribus modis Deus erat in Chriſto. Primò, ſecundum infirmitatem omnis creaturæ, quòd ubiq; eſt. ut: Non ne ego impleo cœlum et terram? Eo autem modo eſt Deus etiam in peccatoribus. Secundò, iuxta ſanctificationem, & peculiarem inhabitationem, qua in ſanctis eſt. ut eſt illud: Inhabitabo in eis, et inter eos ambulabo. Tertiò, ſecundum plenitudinē diuinitatis. quod Chriſto ſigillatim conuenit, iuxta illud: Quòd in ipſo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. In quintum cap. ſecundæ ad Corinthios.

DE TRINITATE.

TRinitatis doctrinam ſanctè cuſtodierunt & tradiderunt, tres nempe eſſe perſonas, & unam in diuinitate eſſentiam. Sic Chryſoſtomus ſcribit: Vides Trinitatem in ſe incommutabilem. Nam de ſpiritu quidem inquit: Nos autem omnes reuelata facie gloriam Domini inſpeculantes, ad eandem imaginem transformamur à gloria in gloriam, tanquam à Domini ſpiritu. De filio autem: Ne illuceſcat illis illuſtratio Euangelij gloriæ Chriſti, qui eſt imago Dei. De patre uerò qui dixit, Vt ex tenebris lux luceat, illuxit in cordib. ueſtris. In quartum caput ſecundæ ad Corinth. Et in concluſione ſermonis de proditore ait: Trinitatis perpetuam unitatem teneamus. Et Auguſtinus libro primo de Trinitate capite quarto inquit: Omnes quos legere potui, qui ante me ſcripſerunt de Trinitate, quæ eſt Deus, diuinorum librorum ueterum & nouorum catholici tractatores, hoc intenderunt ſecundum Scripturas docere, quòd Pater & Filius & Spirit' ſanctus, unius eiuſdemq; ſubſtantiæ, inſeparabili æqualitate diuinam inſinuent unitatem. Ideoque non ſunt tres dij, ſed unus Deus: quamuis pater filium genuerit, & ideo filius non ſit qui pater eſt: Filiusque à Patre ſit genitus, & ideo non ſit Pater qui Filius eſt: Spiritusque ſanctus nec Pater ſit, nec Filius, ſed tantum Patris & Filij Spiritus, Patri & Filio etiam ipſe coæqualis, & ad Trinitatis pertinens unitatem: non tamen eandem Trinitatem natam de uirgine Maria, & ſub Pontio Pilato crucifixam & ſepultam, tertio die reſurrexiſſe, & in cœlum aſcendiſſe, ſed tantummodo Filium: nec eandem Trinitatem deſcendiſſe in ſpecie columbæ ſuper IESVM baptiſatū, aut die Pentecoſtes poſt aſcenſionem Domini ſonitu facto de cœlo, quaſi ferretur fla-

tus

tus uehemens,& linguis diuiſis uelut ignis, ſed rantũmodò ſpiritũ ſanctũ:nec eandẽ Trinitatem dixiſſe de cœlo, Tu es filius meus, ſiue tùm baptiſatus eſt à Ioanne:ſiue in mõte, quando cum illo erant tres diſcipuli: aut quando ſonuit uox dicens, Et clarificaui, & iterum clarificabo: ſed tantummodo Patris uocem fuiſſe ad Filium factam, quamuis Pater & Filius & Spiritus ſanctus, ſicut inſeparabiles ſunt, ita inſeparabiliter operentur. Hæc eriam mea fides eſt, quoniam eſt catholica fides. Item libro quinto de Trinitate, capite octauo: Quamobrem quamuis diuerſum ſit, patrem eſſe, & filium eſſe, non eſt tamen diuerſa ſubſtantia: quià hæc non ſecundum ſubſtantiam dicuntur, ſed ſecundum relariuum: quod tamen relatiuum non eſt accidens, quia non eſt mutabile. Item lib. quinto de Trinitate, capite 19. Reueta enim cum Parer non ſit Filius, & Filius non ſit Pater, & Spititus ſanctus ille qui etiam donum Dei uocatur, nec Pater ſit, nec Filius, tres utiq; ſunt. Ideoq; pluralirer dictum eſt: Ego & pater unum ſumus. Non enim dixit, Vnum eſt, quod Sabelliani dicũt: ſed, Vnum ſumus. Tamen cum quæritur quid tres, magna prorſus inopia humanum laborat eloquium: dictum eſt tamen tres perſonæ, non ut illud diceretur, ſed ne taceretur. Ibidem capite undecimo: Et hæc Trinitas unus Deus, Deus ſolus, bonus, magnus, æternus, omnipotens: ipſe ſibi unitas, deitas, magnitudo, bonitas, omnipotentia. Item libro ſexto de Trinitate, capite ſeptimo: Nec quoniam Trinitas eſt, ideo triplex putandus eſt: alioqui minor erit pater ſolus, aut filius ſolus, quàm ſimul pater & filius. Quanquam non inueniatur quomodo dici poſsir aut pater ſolus, aut filius ſolus, quum ſemper ac inſeparabiliter & ille cum filio ſit, & ille cum patre, non ut ambo ſint pater, aut ambo filius; ſed quia ſemper inuicem, neuter ſolus. Irem de fide ad Petrum, capite primo: Sicut ergo nec fili' poſteriot aut minot eſt patre, ita nec ſpiritus ſanctus poſterior aut minor eſt filio. Aeternum quippe & ſine inirio eſt, quòd filius de patris natura natus exiſtit: & æternũ ac ſine inirio eſt, quòd Spiritus ſanctus de natura patris filijq; procedit. Ob hoc ergo tres, unum rectè credimus & dicimus Deum, quia una prorſus æternitas, una immenſitas, & una naturaliter eſt trium perſonarum diuinitas. Teneamus igitur, Patrem & Filium & Spiritum ſanctum, unum eſſe naturaliter Deum: neq; tamen ipſum Patrem eſſe, qui Filius eſt: neq; Filium ipſum eſſe, qui Pater eſt: nec Spiritũ ſanctum ipſum eſſe, qui Pater aut Filius eſt. Vna eſt enim Patris & Filij & Spiritus ſancti eſſentia, quam Græci οὐσίαν uocant, in qua non eſt aliud Pater, aliud Filius, aliud Spiritus ſanctus: quãuis perſonaliter ſir alius Pater, alius Filius, alius Spiritus ſanctus. Quod nobis maximè in ipſo ſanctarũ Scriprurarũ initio demõſtratur, ubi Deus dirit: Faciam' hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram. Ibidem: Trinitas itaque ad perſonas Patris & Filij & Spiritus ſancti refertur, unitas uerò ad naturam. Item in Sermone 38. Vna ergo in tribus diuinitas, una eſſentia, una omnipotenria, & quidquid ſubſtantialiter poteſt dici de Deo. Si fortè de ſolo patre interrogatus fueris, Quid ſit pater? reſponde, Deus. Interrogatus de Filio, reſponde, Deus. Interrogatus de Spiritu ſancto, reſpõde, Deus. Si interrogatus fueris ſimul de Patre & Filio & Spiriru ſancto, nou Deos, ſed Deum reſponde unum, omnipotentem, incommutabilem. Item Sermône 129. Si quis non dixerit Patris & Filij & Spiritus ſancti unam diuinitatẽ, parem maieſtatem, potentiam, unam gloriam, dominationem, unum regnum, atq; unam uoluntatem, anathema ſit. Si quis tres perſonas non dixerit ueras, Patris & Filij & Spirirus ſancti æquales, ſemper uiuentes, omnia continentes, uiſibilia & inuiſibilia, omnia porentes, omnia iudicantes, omnia uiuificantes, omnia facientes, omnia quæ ſaluanda ſunt ſaluantes, anathema ſit.

Cyrillus: Fides autem uoſtra nullum deorum numerum ſuſcipit, ſed unus eſt Deus pater, & ad eãdem unitatem filius unà cum ſpiritu ſancto conſcendit. libro primo, capite 3. Item: Non identitas ſubſtantiæ læditur, ſi Trinitatem perſonarum ſanctè atque piè fatemur. libro primo, capite tertio. Item: Manifeſtum igitur eſt, in Trinitatem nos ideo baptizari, quoniam ad eum numerum perſonarum ratio exit. libro primo, capite ſecundo. Item: Totius Triniratis una deitas eſt. Libro 3. Commentariorum in Ioannem. Item: Vna Deitas Trinitaris eſt, una glorificatio, eademque dominario. Libro primo Theſauri, capite 5. Item: Simplex & unius ſpeciei Deitas in ſancta Trinitate credirur & cognoſcitur in Patre, Filio, & Spiritu ſancto. Libro quinto Dialogorum. Item, Abraham in tribus uiris ab ipſo conſpectis Trinitatem conſubſtantialem cognouiſſe, dicit Cyrillus libro primo contra Iulianum. Item: In patre & filio & Spiritu ſancto, hoc eſt, in conſubſtantiali intelligitur Trinitate, una & ineffabilis & inexcogitabilis Dei natura. Cyrillus lib. 1. contra Iulianum.

Leo inquit: Non alia ſunt patris, alia filij, alia ſpiritus ſancti: ſed omnia quæcunq; habet Pater, habet & Filius, habet & Spiritus ſanctus: nec unquam in illa Trinitate defuit iſta communio. Quia hoc eſt ibi omnia habere,

bere,

bere, quod ſemper exiſtere: nulla ibi tempora, nulli gtadusꝫ, nullæ differentiæ cogitentur: & ſi nemo de eo poteſt explicare quod eſt, nemo audeat affirmare quod non eſt. Excuſabilius enim eſt, de natura ineffabili non eloqui digna, quàm definire contraria. Quicquid itaq; de ſempiterna & incommutabili gloria patris pia poſſunt corda concipere, hoc ſimul & de filio & de ſpiritu ſancto inſeparabiliter ac indifferenter intelligant. Ideo enim hác beatá Trinitatem unũ cõfitemur Deũ, quia in his trib. perſonis nec ſubſtãtiæ, nec potẽtiæ, nec uoluntatis, nec operationis eſt ulla diuerſitas. Itẽ Sermone 12. de Paſsione Domini: Scimꝰ etenim dilectiſſimi, et toto corde profitemur, Patris & Filij & Spiritus ſancti unã eſſe Deitatẽ, & cõſubſtantialem ſempiternæ Trinitatis eſſentiã, in nullo à ſe diuiſam, in nullo eſſe diuerſam: quia ſimul eſt intemporalis, ſimul eſt incommutabilis, ſimul quod eſt, eſſe non deſinens. In hac autẽ ineffabili unitate Trinitatis, cuius in omnibus communia ſunt opera atq; iudicia, reparationem humani generis propriè filij perſona ſuſcepit.

Proſper ait libro Epigammatum:

Aeternus uerè eſt ſolus Deus omnicreator,
Vitam ſe uiuens permanet eſſe quod eſt.
Hoc pater, hoc uerbum patris, hoc eſt ſpiritus almus,
Quorum natura eſt una eademq; trium.
Non cœptum, aut auctum, nõ hic mutabile quicquã eſt,
Quod ſubeat leges temporis aut numeri. Item:
Natura omnipotens una eſt, quæ cuncta creauit:
Et propriè, quod ſunt, omnibus eſſe dedit.
Quodq; Deo minus eſt, non eſt Deus: à patre natum
Verbum, & qui amborum ſpiritus eſt, Deus eſt.
Vna eademq; trium quoniam eſt eſſentia, quæ ſe
Nunquam uel maior uel minor eſſe poteſt. Item:
Omnipotens genitor, natusq;, & ſpiritus almus,
Vna in perſonis par tribus eſt Deitas.

Theodoretus inquit: Dei patris, & unigeniti filij, & ſanctiſsimi ſpiritus unam ſubſtãtiam dicimus: quemadmodũ à diuina Scriptura tam ueteri quàm noua, & à patribus qui Nicææ conuenerunt docti ſumus. Dialogo primo. Item: Multo credibilius loquetur, quiſquis aſſerat, ex eo qui ſit ingeneratus, emanare uerbum ac ſpiritum ſanctum. Verbum quidem, ut genitum ab intellectu: Spiritum uerò, ut procedentem. ipſi enim uerbo ſpiritus comprogreditur, non tamen ut uerbo congenitum, ſed qui ſimul cum uerbo ſit, conſeclaq; ſit uerbi, atq; procedat. Neq; uerò Spiritum ſanctum ſpiramẽ eſſe aliquod oris dicimus. Deus enim nec compoſitionem patitur, nec figuram: neq; uerbum intelligimus, quale noſtrum eſt, quod loquentibus nobis per aerem diffunditur: ſed uerbum quod ineſt ſubſtãtialiter, ac ſpiritum qui ad hypoſtaſin pertinet. Quæ duo & in patre conſiderantur, et ſeorſim per ſeipſa ſingillatimq; creduntur, quæque & coniuncta ſunt, & diſcreta. Vnita quidem, eo quòd eiuſdem naturæ ſint: proprietate uerò differentia ſingillatim, ſeorſumq; intellecta. Libro ſecundo de principijs. Item: Deus obſcurè identitatẽ ſubſtantiæ & perſonarum numerum aperuit. Dum enim inquit, Dixit Deus, communionem diuinæ naturæ explanauit. ſubiungẽs autem illud, Faciamus: expreſsit numerum perſonarum. Similiter cum iterũ ſingulari numero dixit, Imaginem, eandem eſſe naturam oſtendit. non enim dixit, Ad imagines: ſed, Ad imaginem. Quum autem dixit Noſtram, numerũ hypoſtaſeôn manifeſtauit. Theodoretus Quæſtione 19 in Geneſin. Item: Habet ipſa facultatem rationalem & uitalem in ſe, & mens quidem producit ſermonem, concurrit autem cum ſermone ſpiritus, non generatus quidẽ, quemadmodũ ſermo: ſed perpetuò conſequens ſermonem, & cum eo, dum editur, concurrens. Sed huiuſmodi adſunt homini tanquam imagini: quamobrem nec ſermo nec ſpiritus per ſe ſubſiſtit. At in ſancta Trinitate tres intelligimus hypoſtaſes, easq; ſine confuſione unitas, & per ſe ſubſiſtentes. Nam ante ſecula genitus eſt à patre Deus uerbum, inſeparabilis autem eſt à genitore: & proficiſcitur à Deo & patre ſpiritus ſanctus, qui & intelligitur in propria hypoſtaſi. Omnia enim operatur, inquit, unus & idem ſpiritus, diuidens ſua cuiq; prout uult. Quæſtione uigeſima in Geneſin. Item: Hæc clauſula DOMINVS DEVS TVVS DOMINVS VNVS EST, unitatem ſubſtantiæ innuit, & perſonarum numerum demonſtrat. Semel enim poſuit hoc uerbum DEVS, bis autem iſtud DOMINVS. Quæſtione ſecunda in Geneſin. Item: Qui dicit, Audi Iſrael, Dominus Deus tuus, Dominus unus eſt: & unitatem docet, & Trinitatem ſignificat. Semel enim Deo propoſito, bisq; Domino repetito, Trinitatem ſuboſtendit. Cumq; adderet VNVS EST, & congruentem Iudæis doctrinam attulit: & unã in tribus, eandemq; diuinitatem & ſubſtantiam eſſe docuit. una ſiquidem ſanctæ Trinitatis & ſubſtantia & poteſtas eſt, & uoluntas. Libro 2. de Principijs.

Conſentit Iſychius, ſcribẽs: Ephi cum ſit menſura trium modiorum, euidenter Trinitatem innuit, quæ una quidem menſura eſt, quia una in ea eſt Deitas. Tres autem habet menſuras, id eſt tres perſonas perfectas, & tot ſubſiſtentias: ut manifeſtum ſit, non nos peccare, eius partem carnem Domini dicentes, propter inſeparabilem cum ea incarnati Verbi unitionẽ. Libro primo, in primum caput Leuit. Item: Pro materia quæ uexat homi-

hominem, partem bonam eligamus, charitarem patris, gratiam filij, ſocietatem Spiritus ſancti. Libro ſexto in caput uigeſimumtertium Leuit.

De Trinitate ſic ſcribit Sedulius:

Semper ut una manens Deitatis forma perennis,
Quod ſimplex triplicet, quodq́; eſt triplicabile ſimplex,
Hæc eſt uera fides, hanc ſpreuit habere ſalutem.

Libro primo. Et:

Frondibus arboreis laudem cœleſtibus hymnis
Obuia turba dedit? Domino niſi cum patre Chriſto,
Qui regit æthereum princeps in principe regnum,
Cui ſanctus ſemper conregnat ſpiritus æquè.

Libro tertio. Item: Cum plenam Trinitatis confeſsionem capimus: lux enim parer, & in lumine eius qui eſt filius, lumen uidemus ſpiritum ſanctum. In ſextum caput ad Romanos. Et: Vnum & uerum bonum eſt Deus, cuius imago bonitatis eſt filius, & ſpiritus eius qui dicitur bonus. Illud ergo unum, quia in Deo patre, & filio, & ſpiritu ſancto eſt, bona nominauit. In epiſtolam ad Romanos cap. 10. Primaſius: Vnus enim Deus pater, & filius, & ſpiritus ſanctus, omnium hominum Deus eſt, & ideo cupit omnes ſaluari quos fecit. In ſecundũ caput ad Timotheum. Et: Ita natura patris, & filij, & ſpiritus ſancti inſeparabiliter coniuncta & unita per uerbum ſuum, quaſi per ſplendorem dignata eſt ſemetipſam oſtendere; & inſuper myſterium ſanctæ Trinitatis, dicente ipſo filio: Ego & pater unum ſumus. in primum caput ad Hebræos. Item Victor: Quia unus Deus pater & filius & ſpiritus ſanctus, Apoſtolus dicit, Nullus eſt Deus niſi unus. In ratiõe fidei. Et Cerealis pulchrè dicit: Si Trinitas non eſt, quare dictum eſt: Ite, baptizate in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti? Deus unus eſt Deus, Deus non poteſt eſſe minor, Deus non poteſt immutari. Deus unus eſt pater, & filius, & ſpiritus ſanctus: tamẽ ad ſolum Chriſtum pertinet caro. Antoninus epiſcopus in Epiſtola conſolatoria ad Arcadiũ actum in exiliũ.

Victor epiſcopus inquit: Patrem ergo, & Filium, & Spiritum ſanctum, ita in unitate profitemur, ut & patrem in ſua proprietaris perſona ſubſiſtere, & filium nihilominus in propria extare perſona, atq; ſpiritum ſanctũ perſonæ ſuæ proprietarem retinere, fideli cõfeſsione fateamur. In ratione fidei ad Gẽnoſium. Trium hypoſtaſium, unamq́; Deitatis eſſentiam adoramus, eiuſdemq́; eſſentię ſanctam Trinitatem confitemur. Thalaſſius Hecatontade ſecunda. Item: Proprietates hypoſtaſium trium ſunt, Paternitas, filiatio & proceſsio: & communia tribus hypoſtaſibus ſunt, eſſentia, natura, deitas, bonitas. Hecatontade 2.

Theodulus ait: Eſt autem confirmationis argumentum à poſsibili ductum, cum ait: Gratia patris & filij. Vbi autem pater & filius, planum fit quòd & ſpiritus poſsit neminem non ſeruare. Et: Obſerua quòd hic filij & ſpiritus ſancti meminit, nondum etiam patris. Hoc autem dictum eſt, ut quando patris & filij ſolius mentionem facit, nõ turberis, quòd non ſpiritum etiam exprimat. indiſcriminatim enim ſanctam Trinitatem ponit. In caput 15 ad Romanos. Salonius ait: Vnitas patris & filij & ſpiritus ſancti, quia in diuinitate tres ſunt perſonæ, ſed tantum una eſt natura. Indiuidua eſt ſanctæ Trinitatis natura. In Eccleſiaſten. Fauſtus inquit: Cum ergo imago hæc à patre & filio et ſpiritu ſancto conferatur, abſq; dubio trium perſonarum una diuinitas primo homini ſuæ imaginis tribuit dignitatem. Libro 2 de libero arbitrio, capite ſeptimo.

Iunilius idem docet: Cum dicitur, Faciamus ad imaginem & ſimilitudinem noſtrã, unitas ſanctæ Trinitatis apertè commendatur. In Geneſin. Et: Faciamus hominem ad imaginem noſtram, ſignificat quòd non id agat illa pluralitas perſonarum, ut plures Deos credamus, ſcilicet Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum, propter quam Trinitatẽ dictum eſt: Ad imaginem Dei. ibidem. Et: Singulæ Trinitatis perſonæ propriũ habẽt, quòd pater nunquam dicitur filius, nec cõiunctis ſermonibus ſpiritus ſanctus: licet diuiſè & ſpiritus dici poſsit, & ſanctus. Nec filius propriè dici poteſt, aut coniunctiuè ſpiritus ſanctus. Nec rurſus ſancto ſpiritui patris aut filij nomen adſcribitur. Iunilius capite 18. Et: Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram: &, Venite deſcendamus, cõfundamus linguas eorum: pluralis numerus Trinitatis indicium eſt. Libro 2. capite 19. Item: Quod dicit, Faciamus, una oſtenditur trium operatio perſonarum. In eo uerò quòd ſequitur, Ad imaginem & ſimilitudinẽ noſtram, una & æqualis ſubſtantia eiuſdem Trinitatis indicatur. Quomodo enim una eſſet ſimilitudo & imago, ſi minor patre filius, ſi minor eſſet filio ſpiritus ſanctus? & ſi non conſubſtantialis eiuſdem poteſtatis eſſet gloria totius Trinitatis? Aut quomodo diceretur, Faciamus, ſi trium in una deitate cooperatrix uirtus nõ eſſet? Neq; enim angelus à Deo dici poterat, Faciamus ad imaginem & ſimilitudinẽ noſtram: quia nulla prorſus ratio ſinit, ut Dei & angelorum unam eſſe eandemq́; imaginem ſiue ſimilitudinem credamus. Iunilius in Geneſin.

Eucherius inquit: Sancta Trinitas unus eſt Deus, in cuius uiſione cuncta ſpei noſtrę deſideria ſuſpenduntur. Libro tertio Commentariorum in libros Regum. Item: Deus

quippe

quippe Trinitas eſt. Idem eodem loco.

Vigilius ait:Alius eſt qui gignit, alius qui gignitur:alius procedens,alius de quo procedit:alius mittens,alius miſſus:alius Deus uerbum qui de uirgine naſcitur, alius parer qui permanet ſemper innatus: alius qui per diſpenſationem camis cuncta noſtræ fragilitatis officia explet, alius pater qui ſine his omnibus manet.Contra Eutychen libro primo. Item:Sunt quædam propria filij,quæ nec ad patrem, nec ad ſpiritum ſanctũ pertinent:& ſunt etiam ſpiritus ſancti nonnulla propria,quæ nec ad patrem,nec ad filium pertinere monſtrantur. Et addit:Suſcepræ camis diſpenſatio nec ad patrem, nec ad ſpiritum ſanctũ, ſed ad ſolum pertinet filium. Propriè enim filius, non parer, de uirgine natus eſt. Rurſus illa quæ ſæpe audita eſt uox,Hic eſt filius meus dilectus, nec ad filium,nec ad ſpiritum ſanctum, ſed ad patrem pertinet ſolum. Irem: Columbæ ſpecies, quæ in Iordane apparuit, & ignearum linguatum mulripertita diſtributio,propriè ad ſancti ſpiritus perſonam pertinere monſtratur.Sed ne adhuc de his proprieratibus dubites,audi manifeſtius.Proprium patris genuiſſe,& proprium filij natum fuiſſe,proprium uerò eſt ſpiritus ſancti procedere:nec omnino reciprocari alteram perſonam,quod eſt unicuiq; perſonæ ſpecialiter proprium. Libro primo contra Eutychen.

Vincentius Lirinenſis ait: Nam & unam diuinitatem in Trinitatis plenitudine, & Trinitatis æqualitarem in una atque eadem maieſtate ueneratur, & unum Chriſtum I E S V M, non duos, eundemq; Deum parirer atq; hominem confitetur, unam quidem in eo perſonam,ſed duas ſubſtãtias: duas ſubſtantias,ſed unam credit eſſe perſonam: duas ſubſtantias, quia mutabile non eſt uerbũ Dei, ut ipſum uerteretur in camem. Vnam perſonam, ne duos profitendo filios quaternitatem uideatur colere,nõ trinitarem. Sed operæprecium eſt, ut idipſum etiam atq; etiam diſtinctius & expreſsius enucleemus. In Deo una ſubſtantia, ſed tres perſonæ. In Chriſto duæ ſubſtantiæ, ſed una perſona in Trinitare, alius atq; alius, non aliud atque aliud.In Saluatore aliud atq; aliud, non alius arq; alius. Quomodo in Trinitate alius arq; alius,non aliud arq; aliud? Quia ſcilicet alia eſt perſona patris, alia filij,alia ſpiritus ſancti.Sed tamen patris et filij & ſpiritus ſancti non alia & alia, ſed una eademq; natura. Quomodo in Saluatore aliud atq; aliud,non alius arq; alius?Quia nidelicet altera ſubſtantia diuinitatis,altera humanitatis: ſed tamen Deitas & humanitas non alret & alter,ſed unus idemq; Chriſtus,unus idẽque filius Dei, & unius eiuſdemq; Chriſti & filij Dei una eademq; perſona. Sicut in homine aliud caro, & aliud anima, ſed unus idemq; homo anima & caro. In Petro uel Paulo aliud anima, aliud caro: nec tamen duo Petri caro & anima, aut alter Paulus anima, & alter caro,ſed unus idemq; Petrus, unus idemq; Paulus, ex duplici diuerſaque ſubſiſtens animi corporiſq; natura. Ita igitur in uno eodemq; Chriſto duæ ſubſtantię ſunt,ſed una diuina,altera humana: una ex patre Deo,altera ex matre uirgine:una coæterna & æqualis patri, altera ex tempore & minor patre:una conſubſtantialis patri, altera conſubſtantialis matri: unus ramen idemq; Chriſtus in utraq; ſubſtantia.Non ergo alter Chriſtus Deus, alter homo:non alter increatus,alter creatus:non alter impaſſibilis,alter paſsibilis:non alter æqualis patri,alter minor patre:non alter ex patre, alter ex matre: ſed unus idẽq; Chriſtus Deus & homo,idẽ nõ creatus & creatus,idẽ incõmutabilis & impaſsibilis, idem commutatus & paſsus, idem patri & æqualis & minor,idẽ ex patre ante ſecula genitus, idem in ſeculo ex matre generatus, perfectus Deus,perfectus homo, in Deo ſumma diuinitas, in homine plena humanitas: plena inquam humanitas, quippe quæ animam ſimul habeat & carnem, ſed carnem ueram noſtram matemam, animam uerò intellectu præditam,mente ac ratione pollentem. Eſt ergo in Chriſto uerbum,anima,caro:ſed hoc totũ unus eſt Chriſtus, unus filius Dei, & unus ſaluaror ac redemptor noſter. Vnus autem non corruptibili neſcio qua diuinitatis & humanitatis cõfuſione, ſed integra & ſingulari quadam unirate perſonæ. Neque enim illa coniunctio alterum in alterum cõuertit atque mutauit, qui eſt error proprius Arianorum: ſed ita in unum potius utrunq; compegit,ut manente ſemper in Chriſto ſingularitate unius eiuſdẽq; perſonæ, in æternum quoq; permaneat proprietas uniuſcuiuſq; naturæ, quo ſcilicet nec unquam Deus corpus eſſe incipiat: nec aliquando corpus,corpus eſſe deſiſtat: quod etiam humanæ conditionis demonſtratur exemplo. Neq; enim in præſenti tantum, ſed in futuro quoque unuſquiſq; hominum ex anima conſtabit & corpore:nec tamen unquam aur corpus in animam, aut anima uertetur in corpus,ſed unoquoq; hominum ſine fine uicturo,in unoquoq; hominum ſine fine neceſſariò utriuſq; ſubſtantiæ differentia permanebit. Ira in Chriſto quoque utriuſque ſubſtantiæ ſuæ cuique in æternum proprietas,ſalua tamen perſonæ unitate retinenda eſt.Sed cum perſonam ſæpius nominamus & dicimus,quòd Deus perſona homo factus ſit, uehementer uerendum eſt, ne hoc

dicete uideamur, quòd Deus uerbum ſola imitatione actionis quæ ſunt noſtra ſuſcepetit,& quicquid illud eſt conuerſationis humanæ quaſi adumbratus, non quaſi uerus homo fecerit. Sicut in theatris fieri ſolet, ubi unus plures effingit repentè perſonas, quarum ipſe nulla eſt. Quotieſcunque etenim aliqua ſuſcipitur imitatio actionis alienæ, ita aliorum officia aut opera patrantur, ut tamen hi qui agunt, non ſint ipſi quos agunt. Neq; enim (ut uerbi gratia ſeculariũ & Manichæorum utamur exemplis) cum actor Tragicus ſacerdotem effingit, aut regem, ſacerdos aut rex eſt: nam deſinente actu, ſimul & ea quæ ſuſceperat perſona, deſiſtunt. Abſit hoc à nobis nefarium ſceleratumq; ludibrium: Manichæorum ſit iſta dementia, qui phantaſiæ prædicatores, aiunt filium Dei Deum perſonam hominis, non ſubſtantiæ extitiſſe, ſed actu putatiuo quodam & conuerſatione ſimulaſſe. Catholica uerò fides ita uerbum Dei hominẽ factum eſſe dicit, ut quæ noſtra ſunt, non fallacitet & adumbratè, ſed uerè expreſſeq; ſuſciperet: & quæ erant humana, non quaſi aliena imitaretur, ſed potius ut ſua gereret: & prorſus quod agebat, hoc etiã quę agebat is eſſet. Sicut ipſi nos quoq; in eo quod loquimur, ſapimus, uiuimus, ſubſiſtim⁹, nõ imitamur homines, ſed ſumus. neq; enim Petr⁹ & Ioãnes (ut eos potiſsimùm nominẽ) imitando erãt homines, ſed ſubſiſtẽdo. Neq; itẽ Paul⁹ ſimulabat Apoſtolũ, aut fingebat Paulũ: ſed erat Apoſtolus, & ſubſiſtebat Paulus. Ita etiam Deus uetbum aſſumendo, & habendo carnem, loquendo, faciendo, patiendo pet carnem, ſine ulla tamen ſuæ corruptione naturæ, hoc omnino præſtare dignatus eſt, ut hominem perfectum non imitaretur aut fingeret, ſed exhiberet: ut homo uerus non uideretur aut putaretur, ſed eſſet atq; ſubſiſteret. Igitut ſicut anima connexa carni, nec in carnem tamen uerſa, non imitatur hominem, ſed eſt homo, & homo non pet ſimulationem, ſed per ſubſtantiam: ita etiam uerbum Deus abſq; ulla ſui conuerſione ueniendo, ſe homini non confundendo, non imitando factus eſt homo, ſed ſubſiſtendo. Abijciatur ergo tota penitus perſonæ illius intelligentia, quę fingendo imitatione ſuſcipitur, ubi ſemper aliud eſt & aliud ſimulatur: ubi ille qui agit, nunquam is eſt quem agit. Abſit etenim, ut hoc fallaci modo Deus uerbũ perſonam hominis ſuſcepiſſe credatut: ſed ita potius, ut incommutabili ſua manente ſubſtantia, & in ſe perfecti hominis ſuſcipiẽdo naturam, ipſe caro, ipſe homo, ipſe perſona hominis exiſteret non ſimulatoria, ſed uera: non imitatiua, ſed ſubſtantiua: non denique quæ cum actione deſiſteret, ſed quæ prorſus in ſubſtantia permanetet. Hæc igitur in Chriſto perſonæ unitas nequaquam poſt uirginis partum, ſed in ipſo uirginis utero compacta atq; perfecta eſt. Vehementer enim præcauere debemus, ut Chriſtum non modò unum, ſed etiam ſemper unum confiteamur. Quia intoleranda blaſphemia eſt, ut etiamſi nunc eum unum eſſe concedas, aliquando tamen non unum, ſed duos fuiſſe cõtendas: Vnum ſcilicet poſt tempus baptiſmatis, duos uerò ſub tempore natiuitatis. Quod immenſum ſacrilegium non aliter profectò uitare poterimus, niſi unitum hominem Deo, ſed unitate perſonæ, non aſcenſu, uel reſurrectione, uel baptiſmo, ſed iam in matre, iam in utero, iam deniq; in ipſa uirginali conceptione fateamur: propterq; perſonæ unitatem indifferenter ei atq; ptomiſcuè, & quæ Dei ſunt propria tribuuntur homini, & quæ carnis propria adſcribuntur Deo. Inde eſt enim, quod diuinitùs ſcriptum eſt: Et filium hominis deſcẽdiſſe de cœlo, & Dominum maieſtatis crucifixum in terta. Inde etiam eſt, ut carne Domini facta, carne Domini creata, ipſum uerbum Dei factum, ipſa ſapientia Dei impleta, ſcientia creata dicatur: ſicut in præſentia manus ipſius & pedes foſsi eſſe teferuntur. Per hanc inquam perſonæ unitatem, illud quoque ſimilis myſterij ratione perfectum eſt, ut carne uerbi ex integra matre naſcente, ipſe Deus uerbum natus ex uirgine catholiciſsimè credatut, impijſsimè denegetur. Quæ cum ita ſint, abſit ut quiſquam ſanctam Mariam diuinæ gratiæ priuilegijs ut ſpeciali gloria fraudare conetur. Etenim ſingulari quodã Domini ac Dei, nõ filij aũt ſui munere ueriſsimè ac beatiſsimè θεότοκον confitenda. Sed nõ eo modo θεότοκον, quo impia quædam hæreſis ſuſpicatut, quę aſſerit eam Dei matrem ſola appellatione dicendam, quæ cum ſcilicet peperit hominem qui poſtea factus eſt Deus, ſicut dicimus presbyteri matrem, aut epiſcopi matrem, non iam presbyterum aut epiſcopum pariendo, ſed eum generando hominem, qui poſtea preſbyter uel epiſcopus factus eſt: non ita inquam ſancta Maria θεότοκον, ſed ideo potius, quoniam, ut ſuprà dictum eſt, iam in eius ſacrato utero ſacroſanctum illud myſterium perpetratum eſt, quod propter ſingularem quandam atq; unicam perſonæ unitatem, ſicut uerbũ in carne caro, ita homo in Deo Deus eſt. Sed iam ea quæ de ſuprà memoratis hæreſibus, uel de catholica fide breuiter dicta ſunt, renouandæ cauſa memoriæ breuius ſtrictiusque repetamus, quo ſcilicet & intelligantut iterata plenius, & firmius inculcata teneantur. Anathema igitur Photino, non tecipienti plenitudinem ttinitatis,

&

& Chriſtum hominem tantummodò ſolitarium prædicanti. Anathema Apollinari, adſeueranti in Chriſto cõuerſæ diuinitatis corruptionem, & auferenti perfectæ humanitatis proprietatẽ. Anathema Neſtorio, neganti ex Virgine Deum natum, adſerenti duos Chriſtos, & exploſa Trinitatis fide quaternitatẽ nobis introducenti. Beata uerò catholica Eccleſia, quæ unum Deum in Trinitatis plenitudine, & irem Trinitatis æqualitatem in una diuinitate ueneratur, ut neq; ſingularitas ſubſtantiæ perſonarũ cõfundat proprietatẽ, neq; item trinitatis diſtinctio unitatem ſeparet Deitatis. Beata inquã Eccleſia, quæ ut unum ſemper Chriſtum & eſſe & fuiſſe fateamur, unitum hominem Deo non poſt partum, ſed iam in ipſo matris utero confitetur. Beata inquam Eccleſia, quæ Deum factum hominem, non conuerſione naturæ, ſed perſonæ ratione intelligit: perſonæ autem non ſimulatoriæ & tranſeuntis, ſed ſubſtantiuæ & permanentis. Beata inquã Eccleſia, quæ hanc perſonæ unitatem tantam uim habere prædicat, ut propter eam miro, ineffabiliq; myſterio, & diuina homini, & Deo adſcribat humana. Nam propter eam & hominem de cœlo ſecundum Deum deſcendiſſe non abnegat, & Deum ſecundum hominem credit in terra factum, paſſum, crucifixum: propter eam deniq; & hominem Dei filium, & Deũ filium uirginis confitetur. Beata igitur ac ueneranda, benedicta & ſacroſancta, & omnino ſupernæ illi angelorũ laudationi comparanda confeſsio, quæ unum Dominum Deum trina ſanctificatione glorificat. Idcirco etenim uel maximè unitatem Chriſti prædicat, ne myſterium Trinitatem excedat.

Marius Victor, in Claudij Marij Victoris præfatione Commentariorum ſuper Geneſin, inquit:

Summe & ſancte Deus, cunctæ uirtutis origo,
Omnipotens, quem nec ſubtili indagine rerum
Mentibus humanis ſenſu comprendere fas eſt,
Et neſcire nefas (nam te ratione profunda
In tribus eſſe Deum, ſed tres ſic credimus unum,
Vnica perſonas ut tres ſubſtantia reddat,
Indiſcreta pio conſeruans fœdera nexu)
Tu ſine principio, pariter ſine fine perennis
Solus es atq; idem, nulliq; obnoxius æuo.

Et: *Per Dominum Chriſtum, qui tecum natus eadem*
Maieſtate uiget pariter, qua Spiritus almus
Incomprenſa animis ſeclorum in ſecula uiuit.

in fine præfationis in Geneſin.

Paulinus in epiſtola 12 ad Seuerum ait:

Ecce uelut trino colit unam nomine mentem,
Sic trinum ſanctum mole ſacrauit opus.

Item: *Atq; ubi Chriſtus, ibi Spiritus & Pater eſt.* Ibidem. Et: In Spiritu ſancto Deo Deum cernens, quia in ipſo Trinitas diuinitatis impletur, & una Trinitatis diuinitas cernitur, Spiritus enim Dei, ſicut & uerbũ Dei, Deus uterq; in uno capite permanenres, & ex uno patris fonte manantes: ſed filius naſcendo, ſpiritus procedendo, ſalua quiſq; perſonarũ ſuarum proprietare diſtincti potius quàm diuiſi erunt. in Epiſtola quinta ad Amandum.

Item in precatione matutina:

——Si te Dominiq; Deiq;
Vnigeni cognoſco patrem, miſtumq; duobus,
Qui ſuper æquoreas uolitabat Spiritus undas.

De perſonarum differentijs, his uerbis Auguſtinus ſcribit, de inquiſitione Trinitatis: Proprium eſt Patris, quòd ſolus eſt pater, & quòd ab alio non eſt, niſi à ſe. Proprium eſt Filij, quod à patre genitus eſt, ſolus à ſolo, coæternus & cõſubſtanrialis genitori. Propriũ eſt Spiritus ſancti, quòd nec ingenitus, nec genitus eſt, ſed à patre & filio coæqualiter procedens. Item de cognitione ueræ uitæ, capite decimo: In perſonis diuerſitatem neceſſariam, dum pater gignens, filius naſcens, ſpiritus ſanctus ab utroq; procedens prædicatur. Item Sermone 189. Diuidũtur proprietaribus, ſed natura ſociantur.

Leo inquit: Sempiternum eſt patri, conſempiterni ſibi filij ſui eſſe genitorem. Sempiternum eſt filio, intemporaliter à patre eſſe progenitum. Sempiternum quoq; eſt ſpiritui ſancto, ſpiritum eſſe patris & filij: & nunquam pater ſine filio, nunquam filius ſine patre, nunquam pater & filius fuerunt ſine ſpiritu ſancto: ut omnibus exiſtentiæ gradibus excluſis, nulla ibi perſona ſit anterior, nulla poſterior. Huius enim beatę Trinitatis & incommurabilis Deitatis una eſt ſubſtantia indiuiſa in opere, & conſors in uoluntate, par in omnipotẽtia, æqualis in gloria. Sermone ſecundo de Pentecoſte.

Proſper inquit: Inſtuere debemus eos qui nobis ſunt cõmiſsi, de patre, quomodo ſolus accipiatur ingenitus: de filio, quomodo ex ipſo ſit genitus: & de ſpiritu ſancto, quomodo ex patre & filio procedens, nec ingenitus poſsit dici, nec genitus: qualiter iſta tria unum ſint, & hoc unum non diuidatur, ſed diſtinguatur in tria: quemadmodum nec pater, nec ſpiritus ſanctus, ſed ſolus filius de ſolo patre ineffabiliter natus, hominem totum ſine ulla mutatione ſubſtantiæ ſuæ ſuſceperit. Libro primo de uita contemplatiua.

DE PATRE.

IVnilius inquit: In ipſa Trinitate nulli alij perſonæ uocabulum Patris adſcribitur, niſi quòd de Filio dictum legitur, Pater futuri ſeculi: ſed hoc ſecundũ carnem dictum eſt, & non propriè & ſignificatiuè, ut oſtenderetur ipſe cauſa & genitor beatitudinis noſtræ, in quo per carnis reſurrectionem humana natura futuram uitam & ſperare inci-

pit,& ſumere.capite decimo quinto.

De patre inquit Sedulius in quartum caput ad Epheſios: Patet ſupet omnia, quia autor eſt omnium.

Eucherius ait: Deus pater unicum filium ſuum pto nobis omnibus ttadidit. Libro ſecundo in Geneſin. Item: Deus patet miſit filium ſuum unigenitum, ut genus humanum peccatis languidum uiſitaret. Libto tettio in Geneſin.

Quòd ſint quædam patri & filio communia, Chryſoſtomus docet in primum caput ad Timotheum: Neque, inquir, cum audio, Pet quem fecit & ſecula, patrem denego condidiſſe: neq; item cum audio patrem regem ſeculorum, à filio dominatum tollo. Communia enim iſta ſunr & patris & filij utraque.

Præterea Chryſoſtomus inquit: Patrem à nullo eſſe, filium à patre genitum confiteamut. Homilia prima in Euangelium Ioannis. Ita etiam Homilia de fide in Chriſtū inquit: Non duos ingenitos dicimus, ſed unum ingenitum, patrem perfectum, qui filium ex ſeipſo genuit perfectum, ſicut ipſe eſt perfectus pater.

DE IESV CHRISTO.

De appellationibus IESV *Chriſti.*

CHryſoſtomus in tertiū caput Matthæi, Homilia tertia: Deus per filium ſuū pleniſsimum myſterium ſuæ uoluntatis aperuit, ideo & dictus eſt Verbum. Et Homilia prima in primum caput Ioannis ait: Cum nos docturus eſſet Ioannes, hoc uerbum unigenitum eſſe Dei filium, ne paſsibilem quiſpiam naturam ſuſpicaretur, præoccupata uerbi appellatione, omnem aufert ſuſpicionem. Inde enim & filium, & nulli paſſioni ſubiectum ſignificat. Ioannes autē nequaquá nomen ſubſtantiæ Dei affert. Quippe cum dici nequeat, quæ nam Dei ſit ſubſtantia, ubiq; autem eum nobis ex operibus manifeſtat. Siquidem hoc uerbum paulò pòſt uideri licet appellatum lumen & lucē, uitam, uiam, & ueritatem. Non tamen hac duntaxat cauſa his eum nominibus appellauit, ſed hac quidem ptima: altera, quoniam nobis patrem annunciaturus erat. Er Homilia tertia in primum caput Ioannis inquit: Cum uèrbum in hoc loco audis, noli quæſo acquieſcere ijs qui dicūt, id uerbum eſſe quod ore ptofertur, aut ſimpliciter uerbum. Multa enim Dei ſunt uerba, quæ & angeli faciūt, nullū tamen eorum Deus eſt: ſed & prophetiæ & præcepta Dei uerba dicuntur. Hoc autem uerbum ſubſtantia quędam eſt in perſona, ex ipſo patre, ſine paſsione ptoueniens: hoc, ut iam dixi, per uerbi appellationem manifeſtauit, Quemadmodum igitur, In principio erat uerbum, æternitatē ſignificat: ita hoc, Etat in ptincipio apud Deum, coæternitatem nobis oſtendit.

Domini IESV Chriſti nomen antè uocatum eſt in Scripturis ſacris, quàm ipſe carnē de uirgine ſumpſerit: & cognitum eſt prophetis & ſanctis Dei, quòd uerus homo erat uenturus. Salonius in Eccleſiaſten. Item: Dominus IESVS puer dicitur, ptopter innocentiam & ſimplicitatem. ibidem. Et: Sapientia Dominum IESVM Chriſtum ſignificat, qui eſt uirtus & ſapientia Dei. Salonius in Eccleſiaſten.

Vigilius ait: IESVS Chriſtus non uerbi, ſed carnis ptoprium nomē eſt: & Deus ptoprium uerbi, non carnis ptoprium uocabulum eſſe conſtat: tamen & uerbum propter carnem ſuam, homo IESVS Chriſtus: & caro ptopter uerbum, Deus uerbum eſt. contra Eutychen libro tertio.

Chriſtus & Dominus non ſubſtantiæ nomina ſunt, ſed dignitatis: alterum potentię, alterum unctionis. Chryſoſtomus in primū caput Ioānis, Homilia 2. Item: Chriſtus dictus eſt, ab unctione nomē deriuans: IESVS dictus eſt, homo Dominicus. Verbum dicitur, quia de Deo eſt Dei uerbum: Filius, quoniam de patre: Vnigenitus, quoniam ſolus de ſolo: Deus, quoniam creator. Auguſtinus in Euangelium Ioannis, tractatu ſeptimo: Meſsias Hebraicè, Latinè unctꝰ, Græcè Chriſtus eſt. ab unctione enim dicitur Chriſtus. Chriſma unctio eſt Græcè: ergo Chriſtꝰ unctus. Ille ſingulariter unctus, præcipuè unctus: unde omnes Chriſtiani ungūtur. Itē in Pſalmū 44. Hoc nomen quod appellatur Chriſtus, unctionis eſt. Nec in aliquo alibi ungebantur Reges & ſacerdotes, niſi in illo regno ubi Chriſtus ptophetabatur & ungebatur, & unde uenturū erat Chriſti nomen. Nuſquam eſt alibi omnino, in nulla gente, in nullo regno. Vnctus eſt ergo Deus à Deo. Quo oleo, niſi ſpirituali? oleum enim uiſibile in ſigno eſt, oleum inuiſibile in ſacramento eſt: oleum ſpirituale intus eſt, oleum uiſibile exteriꝰ eſt. Vnctus eſt nobis Deus, & miſſus eſt nobis, & ipſe Deus ut ungeretur homo erat: ſed ita homo erat, ut Deus eſſet. Ita Deus erat, ut homo eſſe non dedignaretur. Verꝰ homo, uerus Deus: in nullo fallax, in nullo falſus: quia ubiq; uerax, ubiq; ueritas. Deus ergo homo: & ideo unctus Deus, quia homo Deus, & factus eſt Chriſtus. Itē: Chriſtus dicitur Dominus, quia eius ſanguine redempti, ſumus filij Dei. Sedulius.

Maximus ait: Quomodo ergo non priuilegio utriuſq; ſubſtantiæ Dominus eſt omniū Chriſtus, qui ſibi uniuerſa aut creatione aut redēptione ſubegit? Afferte, inquit, Domino gloriā & honorem. Homilia ſecūda.

Filij nomen & hominibus datur, & Chriſto: ſed nobis abuſiuè, illi uerò propriè: ac ue rò unigeniti nomen eius unius eſt, nec ulli è cæteris uel propriè uel abuſiuè contingit. Chryſoſtomus Homilia quarta de incomprehenſibili natura Dei.

Filius hominis qui eſt in cœlo: Ioan. 3. Filium hominis hoc in loco non carnem, ſed à maiori ſubſtantia totum ſeipſum, ut ſic dicã, intelligit Chriſtus. Hic namq; ei mos eſt, ut nunc à diuinitate, nunc ab humanitate totũ nũcupet. Chryſoſt. Hom. 16. in 3. caput Ioan.

Cyrillus libro undecimo, capite uigeſimo in Ioannem: Nos quoq; filij & dij, non natura, ut ipſe, ſed per gratiam appellamur, participatione ſpiritus ad ipſum reformati.

Quòd ſe oſtium appellarit, nemo perturbetur. ſiquidem & paſtorẽ ſe, & ouem dicit, & uariè ſuam prædicat diſpenſationẽ. Quãdo nos patri offert, oſtium: cum noſtri curã gerit, paſtorem ſe profitetur. Chryſoſtomus Homilia 58. in decimum caput Ioannis.

Magni conſilij angelus dicitur Dei filius, & aliorum quæ docuit gratia, & principaliter quòd patrem hominibus annũciauit: & quòd in pręſentia inquit: Manifeſtaui nomẽ tuum hominibus. Chryſoſtomus Homilia 80. in decimumſeptimum caput Ioannis.

Scriptura Seruatorem noſtrum appellat uitam & iuſticiã, quandoquidem & uitæ & iuſticiæ ſit autor. Theodulus in ſeptimũ caput ad Romanos.

Angeli nomine Dominus IESVS Chriſtus ſignificatus eſt: qui ſine dubio Deus eſt. Manifeſtè à propheta dictus eſt magni conſilij angelus: aut quòd Deus erat in angelo, & ex perſona Dei angelus loquebatur, ſicut in Prophetis etiam ſolet. Eucherius libro ſecundo in Geneſin, capite 32.

Immanuel Chriſtus à rebus ipſis prænominatus eſt. Tunc enim maximè nobiſcum fuit Deus, quando ſuper terrã uiſus, & cum hominib. conuerſatus, multæ noſtræ ſalutis prouidentiam declarauit. Chryſoſtomus in enarratione ſeptimi capitis Eſaiæ.

Iſychius ait: Chriſtus paſtor uocatur, ut qui hominem conuertit, ſiue reduxit errantem. Ouis aũt, ut qui pro nobis ſacrificiũ factus eſt. ſacerdos uerò, ut qui ſemetipſum obtulit. Oſtiũ aũt, ut qui uiã nobis oſtendit ſcientiæ. Lib. 2. in octauum caput Leuitici.

Patris ſplendor: Quia ſicut ſplendor à ſole non ſeparatur, ſic ipſe ſplendor paternæ gloriæ ab ipſo patre inſeparabilis eſt. Sedulius in primum caput ad Hebræos.

Peragnum namq; cum populo intellexit Chriſtum uerum agnũ, de quo dicitur: Etenim Paſcha noſtrum imolatus eſt Chriſtus. Sedul. in undecimum cap. ad Hebr.

Saluator Deus eſt, IESVS Deus eſt, Chriſtus Deus eſt: omne hoc quod audit, plurale eſt nuncupatione, ſed unum eſt poteſtate. Quia cũ & Saluator Deus ſit, & IESVS Deus, & Chriſtus Deus, intelligere apertũ eſt, quòd omnia hæc diſtinguuntur appellatione, ſed iunguntur maieſtate. Et cum euidentiſsimè audias, quòd unus in ſingulis nũcupatur Deus: intelligere apertè potes, quòd eſt in omnibus unus Deus. Non licet dicere, Chriſtus ex Maria natus eſt, & non Deus. Iohannes Caſsianus libro ſecundo.

De prædicationibus de Filio Dei ita ſcribit Iunilius: Scriptura de filio quinq; modis loquitur. Nam uelut ſola nõnunquã Deitas eius ſignificatur, & conſequẽter intelligitur carnis aſſumptio: ut eſt, Vnigenitus filius qui eſt in ſinu patris. Nonnũquã uerò ſolus homo ab eo ſuſceptus, & Deitas conſequẽter: ut eſt, Nouiſsimè locutus eſt nobis in filio. Nonnunquã ſimul utrũq;: ut eſt: Hoc ſentite in uobis, quod & in Chriſto IESV, qui cum in forma Dei eſſet, non rapinã arbitratus eſt, eſſe ſe æqualẽ Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit, formã ſerui accipiens. Nonnunquam & ad corpus uidentur dicta, quæ ad Deitatẽ ſunt principaliter referenda. ut eſt: Filius hominis quidem in cœlo. Rurſus diuinitati nõnunquam uidentur adſcripta, quæ ſpecialiter referuntur ad carnem. ut eſt: Si enim cognouiſſent, nunquã Dominũ gloriæ crucifixiſſent. Libro primo, capite decimoſexto. Item: Filij perſona ſignificari ſolet duobus modis. Et ipſe principaliter quidẽ ſignificatur, cum Chriſtus dicitur abſolutè. Nam cũ alij Chriſti uocãtur, alterius quidẽ dicitur. ut eſt: Chriſtus Domini, aut Chriſtus meus. Solus aũt Deus naturaliter Dei filius, Chriſtus abſolutè dicitur: unde & hoc ſolius eius eſſe propriũ declaratur. Conſequẽter uerò intelligitur perſona filij. Et ex illis tribus, quib. & pater, & ex ipſo patris uocabulo, et ex ſpiritu ſancto: quia & ſpiritus dicitur patris & filij. Libro 1. cap. 16.

Deſcriptionem quandam Chriſti recitat Theodoretus: Dominus Chriſtus & Deus eſt, & propitiatoriũ, & pontifex, & agnus, & in ſuo ſanguine noſtrã ſalutẽ procurauit, ſolam à nobis fidẽ exigens. In epiſtolã ad Romanos. Itẽ: Deus filius nũcupatur, ut qui ex Deo patre ſit genitus. Vocatur & uerbũ, ut qui ſine tẽpore ac paſsione prouenerit, nihilq; gignẽtis uiolauerit, diuiſerit, aut abrumpent. Amplius uerò & ſplẽdor gloriæ nũcupatur, ut qui genitori ſit coæternus. Libro ſecundo De principijs.

DE DIVINA FILII DEI *ſubſtantia ante incarnationem.*

De ſubſtantia, quam filius Dei ab æterno habet, coeſſentialis eſt patri & ſpiritui ſancto, purè & integrè docuerunt huius

ſeculi doctores. Nam Chryſoſtomus inquit: Eſſentia, quam patri conformem habet filius, non eſt facta, ſed nata carnalis ſubſtanria facta eſt. In primum caput ad Hebrços, Homilia prima. Et in primam epiſtolá ad Corinthios undecimo, Homilia uigeſimaprima ait: Conſubſtantialis eſt patri, quia ex eo eſt. Et in primum caput ad Romanos, Sermone primo, aliquot luculentas rationes recenſet, inquiens: Vnde uerò probatur, quòd hic ſit etiam filius Dei, qui in carnem uenerit? Primùm ex Prophetis, propter quod & dicit Paulus ad Romanos: Quod ante promiſerat per prophetas ſuos in Scripturis ſanctis. Deinde probat ex ipſo eriam generarionis modo, quem ipſe declarauit dicens: Ex ſemine Dauid ſecundum carné. Legem ſiquidem naturæ hic generationis modus ſoluit. Tertiò, ex mirabilibus quæ patrauit, multam in illis diuinæ potentiæ demonſtrantionem exhibens. Hoc enim eſt quod dicit, In potentia. Quartò, ex ſpiritu, quem dedit credentibus in ſe, per quem & uniuerſos ſanctificauit. atque id eſt quod dicit, Secundum ſpiritum ſanctificationis Dei: ſiquidem ſolius eſt, huiuſmodi dona diſtribuere. Quintò ex reſurrectione Domini. primus enim ille, atque ſolus ſeipſum excitauit: id quod & ipſe maximè omnium ualidiſsimum eſſe ſignum dixit, quo ſolo poterunt impudentum ora retundi. Ex dicto Pauli in primum caput ad Coloſſenſes, quòd Filius ſit imago Dei inuiſibilis, infert: Ergo omnino eiuſdem excellentiæ & magnitudinis. Et Homilia ſecunda in primũ caput Ioannis inquit: Filius Dei non temporibus tantum, ſed ſeculis quoq; omnibus ſuperior eſt: quippe qui eorum conditor & opifex eſt: Per quem (inquit) fecit & ſecula. Creatoré enim ante creaturas omnino eſſe conſtat. Item: Erat, cum de uerbo dicitur, perpetuum & æternum eſſe ſignat. Cum autem maximè ſit Dei proprium, æternum & ſine principio eſſe: primum poſuit, In principio erat uerbum. Deinde ſtatim ſubijcit, Et uerbum erat apud Deum: ne quis illud ingenitum exiſtimaret. Non dixit, In Deo erat: ſed, Apud Deum, in perſona eius æternitatem nobis oſtendens. Ibidem. Et: Non ſeruuli habet principium Dei uerbum, ſed eiuſdem naturæ atque ſubſtantiæ. Ibidem. Et in eodem capite probat Chryſoſtomus unitatem Patris & Filij multis teſtimonijs Scripturę: ut, Ego in patre, & pater in me. Et: Tanto tempore uobiſcum ſum, & non cognouiſtis me? Philippe, qui uidet me, uidet & patrem. Et: Sicut pater ſuſcitat mortuos, & uiuificat, &c. Et Homilia ſexta in primũ caput Ioannis inquit: Si Dei filius genitus eſſet ut homo, neceſſariò differentiá aliquá eſſe inter genitorem genitumque oportuiſſet. Cum uerò ineffabili ratione, & ut Deum decet, genitus ſit, meritò & antè & pòſt, quę particulæ temporis indicia ſunt, in eum cadere nequeunt. nam filius ſeculorum omnium eſt conditor. Præterea Paulus filium ſplendorem appellauir, ut nullam ſuſpicareris patris & filij differentiam. ſplendor enim naturâ, cuius eſt ſplendor, intelligitur. Item Chryſoſtomus ſuper illud dictum, In illa die cognoſceris, quia ego ſum in patre meo, & uos in me, & ego in uobis, &c. aſſerit, Chriſtũ in patre eſſe ſubſtantia, in Apoſtolis concordia & auxilio. Et magnam & incomparabilem differentiam eſſe Chriſti & diſcipulorum. Scriptura enim ſolet nonnunquam ijſdem uerbis & in Deo & hominib. non eodem modo uti. ut Dij dicimur, & filij Dei, quod uerbum non eandem in nobis, quam in Deo, uim habet. Atque imago filius & gloria dicitur, atque eriam nos, ſed longè aliter. Et iterum: Vos Chriſti, & Chriſtus Dei: non ſimiliter autem Dei Chriſtus, & nos Dei. Homilia 74. in decimumquartum caput Ioannis. Contra Gentiles diſputans, probat Chriſtum Deum eſſe, hoc præcipuè argumento: quia ipſe Eccleſias omnes orbis fundarit, quod nullius ſit hominis. Deinde ex ueteri Teſtamento reſtimonia ſumit, quòd Deus exiſtens, homo futurus erat. Item ex uirgine naſcendus, ex domo Dauid. Item, aduentum eius tranquillum & quietum probar Pſal. 71, Deſcendet ſicut pluuia in uellus. In Homilia in Pſalmum nonum inquit: Quia fecit omnia ex nihilo, uerbo illo ineffabili, non aerem uerberante, & per ſyllabas literarum tranſeunte, non à ſilentio incipiens, & ad ſilentium finiens, ſed illo uerbo quod ſemper loquitur, nunquam ſilens per creaturam, miniſteriũ aſſumens ſiue per nubem, ſiue per angelum, ſiue per prophetam, ſiue per doctorem.

Cyrillus libro tertio Dialogorum, de Trinitate: Deus ſimul & homo eſt Chriſtus. Ibidem: Quando igirur Chriſti caput Deus intelligitur, & eſt citra mendacium, quomodo non eſſet Deus uerus, qui radicem habet Deitaris ueram, & ſubſtantialiter iunctus ei qui genuit? Item: Chriſtum uerum Deum eſſe cum patre, declarat iſto dicto: Qui uidet me, uidet & patrem. Item, ex hoc opere, quòd dimittar peccata: Libro quinto Dialogorum.

Leo inquit: Deus itaque Dei filius, par atque eadem de patre natura uniuerſitaris creator & Dominus, totus ubique præſens, & uniuerſa excedens, in ordinem temporum quæ ipſius diſpoſitione decurrunt, hunc ſibi diem, quo in ſalutem

mundi

mundi ex beata uirgine naſceretur, elegit, integro per omnia pudore generantis. Sermone tertio de Natiuitate. Item: Deus Dei filius de ſempiterno & ingenito patre unigenitus ſempiternus manens in forma Dei, & incommutabiliter & intemporaliter habens non aliud eſſe quàm pater, formam ſerui ſine ſuæ documento maieſtatis accepit, ut in ſua nos proueheret, non ipſe in noſtra deficeret. Sermone octauo. Item epiſtola uigeſimatertia: Deitas enim uerbi par in omnibus, & conſubſtantialis eſt patri, & ſempiterna, atque intemporaliter una eademque potentia eſt genitoris & geniti. Plurima etiam inſignia dicta de Chriſti diuinitate & humanitate, recitat in epiſtola octuageſimatertia, ad Palæſtinos epiſcopos.

Proſper ait: Virgo Maria peperit Chriſtum, qui eſt Deus cœli, quia per ipſum facta ſunt omnia. de promiſs. & prædict. Dei, cap. decimonono.

Theodoretus ita ſcribit: Etſi enim crucis paſsionem ſuſtinuit propter mortalem naturam corporis: uiuit tamen, & uita eſt, ut Deus & Dei filius. In epiſtolam poſteriorem ad Corinthios, capite undecimo. Item: Ita ei hoc conuenit, neque dierum initium, neque uitæ finem habere: neque enim habet principium, nec in eum cadit interitus, & (ut ſemel dicam) eſt æternus, & patri coæternus. In dialogo Inconfuſo ſecundo. Item: Quemadmodum autem in unum Deum credere didicimus, ita etiam in unum filium, qui eſt ante ſecula generatus: & nec, ut uolunt Valentini fabulæ, alium eſſe dicimus unigenitum, & alium uerbum, & alium Chriſtum, & rurſus IESVM. Neque, ut uult Arij & Eunomij blaſphemia, Chriſtum Dominum noſtrum creaturam nominamus: unigenitum enim eſſe dicit ſacra Scriptura. Sin autem eſt creatus, non eſt unigenitus. Nulla eſt ergo ei ſocietas cum creatis. Quòd autem ſit unigenitus, docuit ipſe Vnigenitus, dicens: Sic Deus dilexit mundum, ut filium ſuum unigenitum dederit, ut omnis qui credit in eum, non pereat, ſed habeat uitam æternam. In Epitome diuinorum decretorum.

Sedulius ita de Domini diuinitate loquitur:

Qui ſenſus & corda dedit, cui conuenit uni
Facturam ſeruire ſuam, cui iure perenni
Arcibus ætherëis una eſt cum patre poteſtas,
Par ſplendor, communis apex, ſociale cacumen,
Aequus honor, uirtus eadem, ſine tempore regnum,
Semper principium, ſceptrum iuge, gloria conſors,
Maieſtas ſimilis: hæc eſt uia namq; ſalutis,
Hæc firmos ad dona gradus paſchalia ducit.

Libro primo. Item libro primo rurſum:

Nanq; homines inter, natum genitore minorem
Lex carnalis habet: quoniam pater ipſe parentis
Filius antè fuit: mox & qui filius eſt nunc,
Adforet eſſe pater. Sic per genus omne nepotum
In noua progenies, & aui numerantur auorum.
At dominus, uerbum, uirtus, ſapientia, Chriſtus,
Et totum commune patris de lumine lumen,
De ſolo ſolus, cui nec minus eſt patre quicquam,
Nec quo creſcat habet genitus, non quippe creatus,
Ipſe eſt principium: nam ſicut clarus habetur
In genitore manens, genitor quoq; clarus in ipſo
Permanet, et rerũ caput eſt Deus unus ubiq;, &c.

Et: Chriſtus autem non ſolùm imago eſt Dei patris, quia de illo eſt: & ſimilitudo, quia imago eſt: ſed æqualitas tanta, ut nec temporis interuallum impedimento ſit. In primum caput ad Coloſſenſes.

Filium eſſe ὁμοιον patri, & æqualem in diuinitate, probatur Propheticis & Apoſtolicis teſtimonijs, ex formula confeſsionum fidei Eugenij. Theodulus inquit: Nihil triſte, Prophetarum inſtar, prædicamus: enimuerò Deum incarnatum annunciamus. primo capite ad Romanos. Et: Gloriam patris, Chriſti diuinitatem appellat. nam & alio in loco dicit: Vt Deus Domini noſtri IESV Chriſti, pater gloriæ, et cætera. capite ſexto ad Romanos. Et: Atqui peccati ſanè punitio, eiuſdem eſt ablatio & internecio. Hacque ratione dum peccatum ſuſtulit, exhibuit ſe eſſe Deum. capite octauo ad Romanos. Item: Chriſtus igitur Deus, etiamſi hoc impij nolint. capite decimoquarto ad Romanos. Deus ſemper permanebit id quod eſt, creata uerò omnia tranſibunt. Salonius in Eccleſiaſten. Item: Quòd ſi omnia tempus habent, ergo æternæ diuinitatis ſubſtantia tempus habet. Abſit. Illa quippe ineffabilis & æterna diuinæ maieſtatis eſſentia, quæ omnia creauit ex nihilo, non loco clauditur, non tempore coanguſtatur, non ullo ſpacio terminatur, &c. Salonius in Eccleſiaſten. Item Dominus IESVS Chriſtus naturaliter ſolus eſt Dei patris filius, & ſolus deſcendit ad redimendum genus humanum. In Eccleſiaſten.

Fauſtus inquit: Deus eſt Chriſtus, cui ſeruire præcipimur. Libro primo de libero arbitrio.

Eucherius inquit: Dominus IESVS accipiatur Deus noſter, qui eſt ante ſecula, et cætera. in Commentarijs in libros Regum, libro primo. Et: In homine Chriſto habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. In Commentarijs in libros Regum, libro tertio. Ibidem: Poteſtas omnis iudicandi penes eum eſt.

Item: Gloria Domini intelligitur Chriſtus, cuius fide impletus eſt totus mũdus. Item: Dominus Ieſus uerus Dei filius eſt, & in gremio patris uel dextera conſtitutus. in Comment. in lib. Regum, lib. 4.

Vigilius inquit: Patrem & filium eſſe unius ſubſtantiæ, duasq́; in unitate perſonas naturæ intelligendas religioſiſsimè. lib. 4. contra Eutychen. Et: Virtus Dei, ſapientia Dei, ſemper apud patrem, & in patre fuit, etiã quando in nobis nobiſcum fuit. Neq; enim, cum terrena miſericorditer incoluit, de cœleſti habitatione receſsit. Cum patre enim ubiq; eſt, totus pari diuinitate, quem nullus continet locus. lib. 1. contra Eutychen.

Ioannes Caſsianus inquit: Dei ergo filius Ieſus Chriſtus, quia & à diuinitate genitus, & à diuinitate conceptus. Si autem Dei filius, ergo indubitanter Deus. Si autẽ Deus, ergo Dei gratia non carens: neq; enim in ea re unquam caruit, quam ipſe fecit. Gratia enim & ueritas per Ieſum Chriſtum facta eſt. Omnis ergo in eo graria, omnis uirtus, omnis potentia, omnis diuinitas, omnis deniq; diuinitatis ac maieſtatis ipſius plenitudo, cum eo atque in eo ſemper fuerunt, ſiue in cœlo, ſiue in terra, ſiue in utero, ſiue in ortu, nihil unquam Deo de Deo defuit. Semper enim cum Deo Deitas, nõ loco unquam ab eo, non tempore ſeparata. Vbique enim Deus totus, ubique perfectus, non diuiſus, non demutatus, nõ imminutus eſt: quia nec addi unquam Deo, nec detrahi quicquam poteſt. Sic enim imminutionem Deitatis non habet, ſicut nec augmentum. Idem ergo in terris fuit, qui & in cœlis: idem in humilibus, qui in excelſis: idem in hominis exiguitate, qui in Dei maieſtate. Et ideo bene Apoſtolus Chriſti gratiam nominans, Dei gratiã nominabat. Quia Chriſtus totum erat quod Deus, omnis in ipſa ſtat hominis conceptione Dei Virtus, omnis diuinitas, omnis diuinitatis uenerat plenitudo. Inde enim illi omnis diuiniratis perfectio, unde & origo. Neque enim unquam ſine Deo fuerat homo ille, qui urique hoc ipſum quod Deus erat, eſſe à Deo cœperat. Libro ſecundo de incarnatione Domini. Et: Vides itaque nihil eſſe hic iam quod dici queat, nec diſiunctionem aut diuiſionem aliquam inter Chriſtũ fieri & Deum poſse. Quia totus in Chriſto Deus, & totus in Deo Chriſtus. Nulla hic recipi diſseparario poteſt, nulla deſciſsio: una tantum eſt ſimplex, una tantum pia & ſans confeſsio, adorare, amare, colere Chriſtum Deum. Libro tertio. Item: Demonſtremus tibi hæretice, eundem te in natiuitate corporea & hominem debere credere, & Deum: quem ante natiuitatem corpoream tantum Deũ, & quem poſt editionẽ uirginis in corpore Deũ, eundẽ ante partum uirginis uerbum DEI. Iohannes Caſsianus lib. quarto. Paulinus ait in 9. natali Felicis:

Hæc tibi Chriſte Deus tenui fragiliſq́; paratu
Pro nobis facimus: nec enim te ſumme Creator
Facta manu capiunt, toto quem corpore mundus
Non capit, anguſtum cui cœlum, terraq́; punctum eſt.

Item: Chriſtus Deus eſt, qui cor noſtrum circumcidit, uitia radit, animæ caput leuigat, & faciem mentis accurat, noſque ut illam in lege captiuam purgat & liberat horrido miſeræ ſeruirutis capillo, ut coniungendi domino, uelut illa in Iſraelitæ uiri nuptias tranſitura, criminibus carnis noſtræ quaſi barbaris crinibus exuamur. ex epiſtola Paulini quarta.

Quòd coæternus ſit filius, luculenter demonſtrat Chryſoſtomus. inquit enim: Quidã ſic argumentantur: Si filius eſt, quo nam pacto fieri poteſt, quin patre ſit iunior? Quod enim ab aliquo eſt, omnino eo à quo fit, poſterius eſse oportet. Reſpondemus, has maximè humanarum eſſe cogitationum inquiſitiones: & qui hoc quærit, inquirit etiam abſurdiora. Neque auribus tantũ accipienda hęc ſunt. De Deo enim nunc nobis ſermo eſt, nõ de humana natura, quę noſtrarum rationum conſequentiæ neceſsitatique ſubiecta eſt. Deinde filium patri coęternum eſſe probat exemplo ſolis, & radiorum eius. Radij enim ſolis ex natura ſunt ſolis, & unà ſemper cum ſole. Item Paulus ipſum ex eo, & coæternum aſſeruit. Item: Secula & temporum ſpacia per filium facta ſunt: nulla igitur inter filium & patrem eſt differentia. Si nulla, non eſt filius poſterior, ſed coæternus patri. Antè enim & pòſt, tempus ſignificant & oſtendunt. Quòd ſi omnino filio principium eſſe contendis, pater quoque ſine principio intelligi non poteſt. Dimenſio enim fieri non poteſt, niſi ſit utrinq; principinm. Nam breue aut longum, inter patrem & filium, temporis ſpacium conſtituere oportet. Propheta dicit: Ante me non eſt factus alius Deus, & poſt me non eſt. Quòd ſi filius patre iunior eſt, quo pacto inquit, Poſt me nõ eſt alius Deus? Nunquid ipſius unigeniti tolletis ſubſtantiam? Item: Ego primus, inquit Deus, & ego nouiſsimus. Si igitur filius nõ eſſet eiuſdem ſubſtantiæ, alter eſſet Deus: ſi non coæternus, poſt illum: ſi non ex ſubſtãntia proceſsiſſet, factum eſſe conſtaret. Homilia tertia in primum caput Ioannis: Item: Chriſtus nõ dixit, Priuſquam Abrahã fieret, eram: ſed, Sum. Quemadmodum pater hoc uerbo SVM utitur, ita & IESVS. Significat enim, perpetuò eſſe ab omni liberũ tempore. Homilia quinquageſimaquarta, in octauũ caput Ioannis. Item: Non ex tempore aliquod initium habet, qui eſt ante ſecula: non

aliqua

aliqua factura eſt, quæ temporibus excludatur: ſed in patris natura manẽs, ſemper abſq; initio inuenitur, qui coæternus eſt genitori initium non habenti, unde & temporib. initium dedit, ipſe non in tẽpore permanẽs. Si ſecundum paternam generationẽ eũ cõſideres, per id quod ingenitus eſt pater, propria uerò generatione filius unigenitus. & ideo ſi diſtinctionem aliquam inter genitorem & genitum definite uelis, his ut intellectu pio tantæ neceſsitudinis intuearis arcanũ. Quoniam & priuſquam naſceretur unigenitus, in ſuo iam genitore generandus manebat, non habens diſtantiam temporis, ſicut impij dicunt: quia erat quando nõ erat, qui ineffabilem Domini creatoris generationẽ, mortaliũ creaturarũ ſpecie metiũtur, quæ gradib. ætatũ generantur & generant. Homilia de fide.

Cyrillus: Nec filium in tempore à patrẽ genitum concedemus, ſed æternaliter cum patre ipſum eſſe cõfitebimur. Libro primo, cap. 1. Item: Non alienus natura, nec poſt patrem natura ſecundus, ſed in ipſo patre ſemper, & cũ ipſo & ex ipſo ſecundũ ineffabilis generationis modum. Lib. 1. cap. 1.

Maximus ait: Neque enim ut temporalis quidam, aut qui antè non fuerit, de fœmina nobis repentinus emerſit: ſed qui ſemper erat cũ patre Deus, ſemperq; regnabat, nouo per uirginẽ uoluit mortalib. apparere myſterio: nouus quidẽ homo, ſed Dominus ſempiternus: nouus Chriſtus, ſed Rex omnium ſeculorum. In quarta Homilia de Chriſto.

Primaſius dicit: Chriſtus ſempiternus, quia Dei uirtus, et Dei ſapiẽtia eſt. In 1. caput epiſtolæ ad Romanos. Et: Sempiternus igitur Chriſtus, ſempiterna quoq; uirtus eius, & diuinitas & ſapiẽtia. In primã Epiſtolam ad Cor. Et: Ego ſum qui ſum. &: Qui eſt, miſit me ad uos: quia ipſe & erat, & eſt, & ſemp eſt, quia nunquã nõ eſt. In 1. cap. 2. ad Cor.

Quòd filius ſit coomnipotens patri, teſtatur Chryſoſtomus: Pater, inquit, meus operatur, & ego operor. Hæc uerba ſunt æqualem ſe patri facientis. Nulla enim in his uerbis differentia eſt. Non dixit, Pater operatur, ego ſubminiſtro: ſed idem uerbũ Operor. Et contra Arianos, inquiens, corrigit, cum inquit: Nõ poteſt filius à ſeipſo quicquam facere. Omnino contrà: non enim ut tolleret, ſed ut magis confirmaret æqualitatẽ, id dixit. Et ſententia eſt: Impoſsibile eſt, ut patri contrariũ faciam. Quod aũt nulla in re eſt patri contrarium, nihil ab eo alienũ poteſt facere, quod maximã æqualitatẽ & conuenientiam oſtendit. Non igitur hæc particula imbecillitatis eum arguit, ſed poteſtatis immẽſæ. Homilia 37. in 5. caput Ioan. Et Hom. 48 Chriſtus ambulat ſuper mare, tranſijt & Moſes mare rubrum, ſed magna differentia: Moſes tanquam ſeruus ſupplicãdo, IESVS propria & abſoluta poteſtate trãſiuit. illi auſtro tunc ſpirante paruit aqua, & aridã præbuit tranſeuntibus: IESVS nihil à ſua natura motũ mare, ut dominũ admirabilius pertulit. Homil. 42. in 6. cap. Ioannis. Item: A me ipſo nõ loquor, indiſcretã cũ patre ſubſtãtiã, & nihil cõtra paternã uoluntatẽ ſe loqui oſtẽdit. Hom. 58. in octauũ caput Ioannis.

Maximus inquit: Licet enim dignitatis gradus nõ ſit, ubi plenitudo diuinitatis eſt: tamen ideo ad dextram ſedet filius, non quo præferatur patri, ſed ne inferior eſſe credatur. De pentecoſte. Item: Contra id quod dicit, Maior eſt qui generat, minor eſt qui generatur: Hæc temporibus cognoſcuntur: in Chriſto autem nulla ſunt tempora, per quem omnia facta ſunt. Cerealis contra Maximum, capite octauo. Item: Quòd omnipotens eſt Filius, ſic docetur, ut in Salomone: Omnipotens ſermo tuus Domine, exiliens à regalibus ſedibus tuis, in mediam exterminij terram proſiliuit. De æqualitate filij cum patre, Paulinus ait: Et ab illa ineffabili generatione ordiens coæternum, & conſubſtantialem, & coomnipotẽtem, & coopificem patri filium nunciauit. in epiſtola quinta ad Amandum.

Quòd filius Dei ſit diſtincta perſona à patre, Chryſoſtomus in tertium caput Ioannis, Homilia tertia docet: Nunquam, inquit, pater ſolus & ſine uerbo fuit; ſed ſemper Deus apud eum erat, & in perſona quidem propria. Et Homilia ſexta in primum caput Ioannis inquit: In propria eſſe perſona filium dicimus. Idcirco Paulus, cum ſplendorem ipſum appellaſſet, addidit, figuram eſſe ſubſtantiæ eius: quo propriam eius perſonam oſtenderet, & eius eſſe ſubſtantiæ cuius eſt figura.

Cyrillus inquit: Pater & filius natura unum ſunt, numero perſonarum duo, non ſicut ſi unum in duas partes diuideretur, ut alterum in altero non ſit: nec ut idem unum duobus nominibus appelletur, ut dualitatis uirtus in ſolis nominibus reperiatur: nec ut eadem perſona modò pater, modò filius uocetur, ſicut Sabellius blaſphemabat: ſed ſint (ut diximus) numero perſonarum duo. Pater enim ſemper pater eſt, neque unquam in filium conuertitur: & filius ſemper filius, neq; unquã in patrẽ mutatur. Quuq; ita in dualitate uera perſonarũ ſit, una in utriſq; natura, & una Deitas eſt. Similis enim naturaliter genitori fili' eſt, ut imago, ut ſplendor, ut character ſubſtãtiæ ipſius. Et ita propter identitatẽ ſubſtantiæ unum Deũ patrem & filium eſſe credimus. Libro tertio in primum caput Epiſtolę ad Theſſalonicen

ſes;

ſes. Item libro primo,capite ſecundo: Natura quidem eadem in utroq;, propriè autē & uerè uterq; ſubſiſtit. ita enim pater uerè pater,& filius uerè filius erit: cōnumeratoq; ſancto Spiritu,plenitudinem ſancta Trinitas maieſtatemq; ſuam conſequetur. Et probat hoc multis argumentis.Primum: Qui genuit, pater eſt:qui genitus, filius. Secundū: Neceſſariò genitū à generante reipſa diſtinguitur. Tertium: Philip. 2. Filium in forma Dei eſſe. igitur neceſſe eſt, aliū eum eſſe, qui non rapina æqualitatem Dei conſecutus eſt: aliū ipſum, in cuius forma eſſe cognoſcitur. Quartum: Ioannis 10. Vnum ſumus. Quintum: Geneſ. 1. Faciamus hominem.ut intelligere queas trinum eſſe perſonarū,in ſancta Trinitate, in una ſubſtantia numerum. Sextum: Hebr. 1. quòd ſplendor patris. Septimum: Ioannis 16. Exiui à patre. Octauum: Matthæi 28. Baptiſantes eos in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti. Nonum: Geneſ. 19. Pluit Dominus à Domino ignem ac ſulphur. Decimū: Emitte lucem tuā, & ueniet. Quæ nam ſit illa lux, & uenire, audi filium. Vndecimum: Per filium uniuerſa uiſibilia & inuiſibilia facta,Coloſſ. 1. Igitur aliū eſſe qui facit,& per quem facit, oſtendit: & duæ perſonæ proculdubio deſignantur. Item: Dei autem uerbum, quoniam æternum eſt, & quoniam Deus,patri conſubſtantiale omnino eſt. Et: Probat multis rationibus,ſumptis è Scripturis,filium patre nullo modo minorem,quòd uirtus Dei,ſapientia, lux, ueritas,conſilium,iuſticia appelletur.1. Corinth. 1. Pſal. 32. 42. 118.&c. libro primo,capite tertio. Quoniam igitur hæc omnia & filius dicitur & eſt, dicant nobis Ariani, quomodo patre minor eſt? aut quomodo,ſi minor eſt, perfectè ſapiens pater, lux,iuſtus eſt? præterea ſi cum minor ſit patre filius,à cæteris creaturis & à nobis adoratur, duos colere Deos inueniemur? Item: Quare ſpiritus quoq;, in quo ſanctificamur,ſimplex nō erit:quippe qui minor in filio,maior uerò in patre neceſſariò erit. Item: Quæcunq; eiuſdem naturę atq; ſubſtantiæ ſunt, quantum ad rationem ſubſtantiæ attinet,nullo modo maius & minus ſuſcipiunt filius,pater. Item: Vel Deus pater mentitur, qui ſe gloriam ſuā alteri daturum pernegat: aut ſi uerus eſt, ſicuti certè eſt, & gloriam ſuam filio dedit, neceſſe eſt eiuſdem eſſe ſubſtantiæ filiū, qui fructus eſt & genimen patris. Item: Nam ſi filius, cum naturā Deus ſit, minus aliquo modo ſuſcipit, erit neceſſariò aliquid maius Deo. Itē: Nam cum omnia quæ generant ſibi ſimilia, æqualiaq; ratione ſubſtantiæ producūt, ſola diuina natura minus ſeipſa generabit? Itē: Adde, quòd æqualem ſe Deo patri Chriſtus oſtendit,Ioan. 14. 16. 17. Ego ſum in patre,& pater in me: non tanquam corpus in corpore, aut in uaſe & in loco alterū in altero eſſe: ſed identitate ſubſtantiæ immutabili,& ſimilitudine & unitate naturæ.Neceſſe eſt enim, ſi in eo eſt, ut æqualis in æquali, & perfectus in perfecto ſit.

DE DIVINA GENERA*tione filij.*

Filium Dei eſſe natum ex æterno patre, eiq; coæternum & coeſſentialem eſſe, Scripturis ſuis tradiderunt ſedulò:uerùm qua ratione ſeu modo ea generatio diuina facta ſit,id non curioſè explicant, & monent ſedulò ne tanta myſteria Dei nimis ſcrupuloſè inueſtigemus. Sic enim Chryſoſt. ſcribit: Quòd ſi cum circa hæc inferiora curioſè agimus,& inquirimus,Deum non glorificamus:multo magis uelut contumelioſi extrema luemus, ſi quando ipſam Chriſti generationem curioſius perſcrutari fuerimus.Si enim reſurrectionis typum ſcrutari non licet, multo minus ineffabilia illa & reuerenda ſecreta.in quartum caput ad Romanos, Sermone octauo. Et: Si,inquit,multa in natura ſunt inexplicabilia,incidit iam nunc memoria eorum qui ita inſaniunt, ut in corporalem filij Dei generationem curioſè ſcrutamur,&c. Hæc multis porrò agit,& tandem concluditur his uerbis: Erudire ô homo in terrenis, & ijs quæ hic ſunt, & cœlum nec temerè, nec curioſè ſcruteris. in quartum caput ad Theſſalonicenſes, Homilia ſeptima. Item, in primum caput ad Romanos, Sermone ſecundo ait: Iam ſi quæ præcepit Deus,in quæſtionem & curioſitatem incredulam auocare tam eſt periculoſum, tantumq; adiunctū habet ſupplicium:quam queſo illi,qui ineffabiliora & horribiliora curioſè uerſant, uidelicet quomodo genuerit Deus filium, & qua ratione, & quæ ſit illa eſſentia,& id genus,excuſationem prætexere poterunt? Item: Dico,quoniam filium genuit ex ſeipſo,ſed neſcio qualiter intellectu hoc percipiam. in primum caput ad Hebreos,homilia ſecunda. Et contra hæreticos diſputans Chryſoſtomꝰ in Homilia de fide in Chriſtum inquit: Obſerua hæreticum Iudæum. Si Deus genuit, igitur & fluxuram ſuſtinuit, & corruptibilis eſt. ô miſer & perdite, hæc ne de filio Dei ſuſpicaris? At nos,abſit,ne ſit. Sed genuit pater filiū, unus unicū, Deus Deum perfectum: ita ſentiunt Chriſtiani. Modum iſtius generationis imperueſtigabilem dicit. Item: Ille re filius, tu appellatione:ille à ſolo patre genitus eſt, tu autem ex præiacente materia formatus es. Item, Chryſoſtomus in Geneſeos caput primum,homilia quarta inquit: Sed hic blādè rogarim eos, qui de natiuitate filij curioſius exquirunt, & S. ſpiritus dignitatem imminuere attentāt,unde nobis,obſecro,tantę

audaciæ

audaciæ temeritas? à qua inſipienria in tantam ruiſtis inſaniam? Nam ſi Paulus tantus & talis, & iudicia eius (hoc eſt, diſpenſationes & gubernationes) imperſcrutabilia eſſe dicit, & non dicit incomprehenſibilia, ſed imperſcrutabilia, ita ut ſcturari ea nemo poſſit, & imperueſtigabiles dicit uias eius: iterũ idem dicens, uias, mandara uocat & præcepta: quomodo uos eſſentiam unigeniri ipſam curioſius explorare, & Spiritus ſancti dignitatem quantum in uobis eſt, imminuere auderis? Videre dilecti, quantũ malum ſit, non diligenter attendere ad ea quæ in diuinis Scripturis ſunt contenta. Hi enim, ſi cum gratitudine doctrinas diuinæ Scripturæ accepiſſent, & non ſua ex proprio capite excogitaſſent, neutiquam in rantam ueniſſent amentiam. Irem in primum caput Matthæi Homilia ſecunda, expreſsè dicit Chryſoſt. Diuinam genetarionem filij eſſe inexplicabilẽ totam, neq; ulli prorſus effabilem. & ad id probandum accommodat dictũ Eſaiæ: Generationem eius quis enarrabit? Auguſtin' in ſermone 125 de tempore inquit: Parer genuit filium, non uoluntare, non neceſsitate & natura. Item de ſymbolo ad Carechumenos: Diuinam illã natiuitatẽ, qua filius proceſsit ex patre, qua natus eſt Deus de Deo, ſine initio, ſine tẽpore, ſine matre, ſine aliqua fragilitate, ſine ulla ſui diminutione nõ poſſumus explicare. Natiuitatem eius (ait Propheta) quis enarrabit? Et reuera quis cõprehendere poteſt, uel dicere, quomodo natus ſit, qui ſemper eſt in patre, & nunquam recedit à patre?

Cyrillus inquit Dialogo de Trinitate ſecũdo: Diuinæ generationis modus omni mente ſuperior exiſtimatur. Item ibidem: Natus eſt ex patte qui principio caret, modo generationis ineffabili & inexcogitabili, omnib' modis. Item: Effulſit modo quodam intelligibili. Item: Chriſtus Deus erat ex Deo, ſolus ex ſolo, & ineffabiliter natus. Lib. 4. dialogorum. Item: Filium autem eum dico, qui cum ex ſubſtantia patris ſit, genitori eſt conſubſtanrialis, & uetus profectò Deus. Lib. 2. cap. 51. in Ioh. Irem: Filius quamuis genitus eſt, nullam tamen habet ſimilitudinem ad ea quæ genita, id eſt creata ſunr. Eſt enim ſuper omnem creaturam. Lib. 1. Theſauri, cap. 3.

Leo ſermone quinto de natiuitare: Quod credimus, prædicamus, Dei filium Deũ ante ſecula genitum, & patri ſempiterna & conſubſtantiali æqualirate coæternum ueniſſe in hunc mundum per uterum uirginis. Item Sermone nono de natiuirare Domini: Quia in Christo Iesu filio Dei non ſolùm ad diuinam eſſenriam, ſed etiam ad humanam ſpectat naruram, quod dictum eſt per prophetã, Generationem eius quis enarrabit? utramque enim ſubſtantiam in unam conueniſſe perſonam, niſi fides credat, ſermo non explicat: & ideo nunquam mareria deficit laudis, quia nũquam ſufficit copia laudaroris. Gaudeamus igitur, quòd ad eloquendum tanræ miſericordię Sacramentum impares ſumus: & cum ſalutis noſtræ altitudinem promere non ualeamus, ſentiamus nobis bonum eſſe quod uincimur. Nemo enim ad cognitionẽ ueritatis magis propinquat, quàm qui inrelligit, in rebus diuinis, etiamſi mulrum proficiat, ſemper ſibi ſupereſſe quod quęrat. Nam ſi ſe ad id, in quod tendit, perueniſſe præſumit, non quæſita reperit, ſed in inquiſitione deficit. Ne autem infirmitaris noſtrę perturbemur anguſtijs, Euangelicæ nos & Propheticæ adiuuant uoces, quibus ita accendimur & docemur, ut nos natiuitarẽ Domini, qua uerbum caro factum eſt, nõ tam præteritã recolere, quàm præſentẽ uideamut inſpicere.

Profitemur itaq; patrem de ſeipſo, hoc eſt de eo quod ipſe eſt, ſempirernè atq; ineffabiliter filiũ genuiſſe, nõ extrinſecus, non ex nihilo, nõ ex alia genuiſſe mareria, ſed ex Deo natum eſſe. Victor epiſcopus in ratione fidei ad Genſericum.

Maximus Taurinenſis homilia 1. in natalĩ Domini: Duas in Chriſto generationes legĩmus, Fratres chariſsimi: ſed in uttaq; inconprehenſæ diuinitaris eſt uirtus. Ibi enim illũ ex ſemetipſo genuit Deus, hic eum uirgo Deo cooperante concepir: ibi ſine initio, hic ſine exemplo: ibi natus ut conderet uitam, hic factus ut rolleret mortem: ibi patri natus, hic hominibus procrearus; illa natiuitate hominem fecit, hac generatione hominem liberauir. Vtramq;, frarres, generationẽ eius nõ poſſe narrari, ſenrentia hac una complectitur. Illa enim eſt anre hominem, iſta ſupra hominẽ: illa incogitabilis, iſta mirabilis. Idẽ paulo pòſt: Itaq; non bis natus eſt Deus, ſed ex duabus natiuitatibus, id eſt Dei & hominis, ſeipſum unigenirum Patris, atq; ſeſe hominẽ unum eſſe uoluit Deũ. Generationẽ ergo eius quis enarrabit? Fratres, Generatio Chriſti ſi narrari non poteſt, credi poreſt.

DE HVMANITATE
Chriſti.

Filium Dei præfinito tempore carnem humanam induiſſe, ex æquo omnes ſumma fide tractant. Nam Chryſoſtomus in octauum caput ad Romanos, ſermone 13 inquit: Non peccatricem carnem Chriſtus habuit, ſed ſimilem quidem noſtræ, quæ peccatrix eſt, uerùm ſine peccato: inrerea tamen, quod ad narurã attinet, eandem cum noſtra. Quòd ſir natus ex Spiritus ſancti gratia, in 3. cap. ad Philip. affirmat. Sic de uero Chriſti corpore ſcribit: Hoc corpus affixum, uerberarum, morte uictum non eſt. Hoc corpus ſol cruci-

fixum

fixum uidens, radios auertit. Propter hoc & uelum templi ſciſſum eſt, & petræ, & terra uniuerſa tremuit. Hoc idem corpus cruentatum, lancea uulneratum, fontes ſanguinis & aquas uniuerſo orbi ſalutares ſcaturiuit. in decimum caput Epiſtolę primæ ad Corinth. Homilia 24. Item: Idem puro corpus crucifixum reſurrexit. aut quid ſibi Ionæ figura uult? non alius enim abſorptus, alius in terrā expoſitus rurſum Ionas eſt. in 15 caput primæ ad Corinthios, Homilia 41. De humanitate ſic ſcribit idem doctor Homilia 23. in tertium caput Ioannis: Curioſus & nimius rerum diuinarum perſcrutator nihil proficit, nihil inuenit præter ultimum ſupplicium. Audis narrum Chriſtum, crede: Quomodo, noli diſquirere, neque propter hoc tollas generationem. Et Homilia de Ioanne Baptiſta ſcribit Chryſoſtomus: Verbum caro factum eſt, & quomodo factum eſt, ignoramus. A'Deo rationem habeo, conſcientiam non habeo. Scio, quia uerbum caro factum ſit, & quomodo factum ſit ignoro. Miraris quia ego neſciam? Omnis creatura ignorat. Myſterium enim quod abſconditum fuit in omnibus ſeculis, in noſtro ſeculo reuelatū eſt. Reuelatum eſt autem quòd factum ſit, cæterum celatur quomodo factum ſit. Denique Eſaias dicit: Generationem eius quis enarrabit? Quomodo ergo ipſe dixit: Virgo concipiet? &c. Dicit quid factum ſit. Irem: Sancta Maria, uirgo & mater, uirgo fuit ante partum, uirgo poſt partum. Ego hoc miror, quomodo de uirgine natus ſit, & poſt natiuitatem mater ſit ipſa uirgo? Clauſa erant oſtia, & ingreſſus eſt IESVS, ſicuti ad diſcipulos intrauit per clauſa oſtia: non erat phantaſma, non erat ſpiritus. Verè corpus erat, habebat carnes, habebat oſſa: & clauſa erant oſtia: locus nō erat per quem intrabat, & tamen intus erat, & non apparebat quomodo intrauerat, &c. Ibidem. Item Homilia 25. in tertium caput Ioannis: Spiritus carnem Chriſti formauit, non tamen ex nihilo (quid enim opus fuiſſet matrice?) ſed ex carne uirginali. Quonam autem pacto factum ſit, explicare non poſſum: ſed factum eſt, ne quis à natura noſtra partum illum alienum putaret. Homilia de fide inquit: Verbum caro factum eſt: hoc eſt, homo factum eſt, ita ut inconuertibilis deitas permaneret. Deus enim inconuertibilis eſt.

Auguſtinus in libro de agone Chriſtiano, capite undecimo inquit: Sunt autem ſtulti quidam, qui dicunt: Quare non poterat aliter ſapientia Dei homines liberare, niſi ſuſciperet hominem, & naſceretur ex fœmina, & à peccatoribus omnia illa pateretur? Quibus dicimus: Poterat omnino: ſed ſi aliter faceret, ſimiliter neſtrę ſtultitiæ diſpliceret. Si enim non appareret oculis peccatorum lumen eius utique æternum, quod per interiores oculos uidetur, inquinatis mentibus uidere non poſſent. Nunc autem quia uiſibiliter nos commonere dignatus eſt, ut ad inuiſibilia præpararet, diſplicet auaris, quia non aureum corpus habuit: diſplicet impudicis, quia ex fœmina natus eſt (multum enim oderunt impudici, quod concipiunt & pariunt fœminæ:) diſplicet ſuperbis, quòd contumelias patientiſsimè pertulit: diſplicet delicatis, quòd cruciatus eſt: diſplicet timidis, quia mortuus eſt. Et ne uitia ſua uideantur defendere, non in homine dicunt ſibi hoc diſplicere, ſed in filio Dei. Non enim intelligunt, quid ſit æternitas Dei, quæ hominem aſſumpſit: & quid ipſa humana creatura, quæ mutationibus ſuis in priſtinam firmitatem reuocabatur: ut diſceremus, docente ipſo Domino, infirmitates quas peccando colligimus, rectè faciendo poſſe ſanari. Itaque filius Dei hominem aſſumpſit, & in illo humana perpeſſus eſt. Oſtendebatur itaque nobis, ad quam fragilitatem homo ſua culpa peruenerit, & ex qua fragilitate diuino auxilio liberaretur. Hæc medicina hominum tanta eſt, quanta non poteſt cogitari. Nam quæ ſuperbia ſanari poteſt, ſi humilitate filij Dei non ſanatur? Item, de fide contra Manichæos capite uigeſimoſexto: Nos autem Chriſtum Dominum uerum hominem ſuſcepiſſe credimus, & in ipſo uiſibiliter inuiſibilem hominibus apparuiſſe, in ipſo inter homines conuerſatum fuiſſe, in ipſo ab hominibus humana pertuliſſe, in ipſo homines docuiſſe à quibus eſſet recedendum, quid eſſet perfruendum, quò eſſet tendendum. Totum autem hoc nulla fecit neceſſitate. Vnde ipſe ait: Propter hoc me pater diligit, quia ego pono animam meam.

Cyrillus: Adæ primo homini uita ſalutis data diuinitùs eſt, quam præuaricatione diuini mandati perdidit: ita cecidit in corruptionem, & in mortem deductus eſt. Erat igitur opus alterius uiæ, per quam immortalitatem poſſemus recuperare. Hanc quia nullus hominum poterat dare, ipſe Dei filius increatus ſecundum naturam, neceſſariò ut homo creatur propter nos, bona uoluntate patris homine aſſumpto, ut (quemadmodum dicit Paulus) uiam nobis innouaret recentem ſimul & permanentem, ac opera patris ita perficeret, corpore noſtro ad immortalitatem reformato, & morte quæ per peccatum irrupit deſtructa, & ipſo peccato damnato, cæteris bonis generi humano per ipſum donatis. libro quinto Theſauri, capite ſeptimo. Item: Chriſtum carnem induen-

indnentem, non fuiſſe in homine ſicut in cæteris ſanctis, quos per participationem inhabitat, in ſpiritu ſcilicet ſancto. Libro primo Dialogorum Item: Quoniam nudam dininam gloriam nos accedere non ualebamus, ut nos doceret Dëi ac patris uoluntatem, factus eſt nobis ſimilis, mediator Dei ac hominum. libro primo Dialogorum. Item: Deſcendit ad humiliationem, & apparuit nobis ſimilis, non ut aliquid pateretur quod offendere poſsit, ut abijciat quod ſit Deus, & uerè filius, ſed ut hoc quod natura ſeruile eſt & factum, hoc eſt, nos, in gloriam quæ ſibi & ſoli propriè ineſt, deduceret, filios Dei efficiens. libro quarto Dialogorum. Item totus liber de Recta fide ad reginas, conſumitur in doctrina incarnationis Chriſti.

Leo inquit: Impaſsibilis Dei filius, cui cũ patre & ſpiritu ſancto una incommutabilis Trinitaris eſſentia, hoc quod eſt eſſe perpetuum eſt, in ea plenitudine temporis, quæ ſempiterno conſilio fuerat, præſtituta, & prophetica dictorum atq; geſtorum ſignificatione promiſſa, factus filius hominis, non ſuæ conuerſione ſubſtantiæ, ſed noſtræ aſſumptione naturæ, uenit quærere quod perierat. Epiſtola uigeſima tertia. Item: Dei filius ſecundũ plenitudinem temporis, quã diuini conſilij inſcrutabilis altitudo diſpoſuit reconciliandam autori ſuo, naturam generis aſſumpſit humani, ut inuector mortis diabolus per ipſam, quam uinceret, uinceretur. In ſolennitate natiuitatis Domini. Item: Vnigenitus Dei ſub una maieſtatis ſuę inclinatione ſuſcepit, ut & homo uellet naſci, & ab hominibus poſſet occidi. Sermone ſeptimo de Epiphanijs.

Proſper ait in Epigrammatibus:

Ille Deus cœli, rerum terræq; creator,
Me propter, ſacra uirgine natus homo eſt.

Theodoret⁹ ita ſcribit: Propter nos homo factus eſt, propter nos corpus morti tradidit, morteq́; fracta ac profligata in cœlos aſcendit, eorum qui dormierunt effectus primitiæ. in ſextum caput epiſtolæ ad Hebræ. Item: Cum enim eſſet Deus, & Dei filius, & haberet naturam quæ ſub aſpectum non cadit, homo factus euaſit manifeſtus omnib. in caput tertium prioris ad Timotheum. Item: Humana enim ſuſcepta natura, eam ſeruauit liberam à peccaris. ibidem. Item: Hac de cauſa homo factus eſt unigenitus Dei filius, ut omnes homines, & dominos & ſeruos, dignaretur ſalute: eò tendens, ut præter impietatem uitam quoque ſceleratam relinquerent. in ſecundũ caput epiſtolæ ad Titum. Item: Si ergo abſque controuerſia, uera eſt promiſsio: apud Iudæos autem, prophetæ Dauid nec genus nec regnũ uidemus: certò credamus, Dominnm noſtrum IESVM Chriſtum ſemẽ Dauid, quod ad humanitatem attinet, nominari. Ipſe enim habet & uitam & regnum æternum. in Immutabili dialogo. Item: Sed ideo carnem aſſumpſit, ut per patibile, id quod eſt impatibile, paſsionem ſuſtineret. in Dialogo tertio. Item: Chriſtus miſſus eſſe dicitur, quia non ſicut Deus, ſed ſicut homo apparuit. Libro decimo.

De humanitate Chriſti Iſychius etiam docet. nam inquit: De noſtra terra, id eſt conſperſione ſiue maſſa, corpus Dominicum factum eſt. Libro primo Commentariorum in primum caput Leuitici. Et ſacrificium coctum Chriſti appellat incarnationem ad agnũ Dei. hoc enim incarnatus eſt, ut immolaretur. propter quod eum, Qui tollit peccata mundi, Ioannes Baptiſta appellauit. Rectè ergo ſacrificium in hoc loco, ut denunciaret natiuitatem eius, dicitur coctum in clibano, Dei genitricis uidelicet utero. Illa enim clibanus neceſſariò nominatur: quia & panes, ignemq́ue deſuper clibanus ſuſcipit, ſicut & Dei genitrix deſuper uitæ panem, Dei uidelicet uerbum in ſuo utero, ignemq́; ſuſcepit præſentiæ Spiritus. Spiritus enim, inquit, ſanctus ſupeuueniet in te. Iſychius libro primo Commentariorum in ſecundum caput Leuitici. Item: Vtrumq; Chriſtus noſtrum ſuſcepit hominem, & manifeſtum & occultum, & terrenum & cœleſtem: id eſt, corpus perfectum, & animam perfectam, in omnibus integram. Vtrumque enim, utpote utriuſque creator, ſaluauit. Libro ſecundo in ſeptimum caput Leuitici. Item: Ipſe Dominus incarnatus eſt, ſuam imaginem ſaluare uolens. Libro tertio in duodecimũ caput Leuitici. Et: Chriſtus eſt arca propitiatorij, quia in carne ſua Chriſtus nobis propitiationem præſtirit, ad quã non omni tempore pręcipit doctores ingredi, ut curioſè utiq; non inquirant, quemadmodum uerbum caro factum eſt: Quomodo qui in forma Dei erat, in forma ſerui factus eſt: quomodo exinaniuit ſemetipſum, & in cœlis manſit. Horum enim fides ſalutem adfert, periculum inquiſitio. Hoc ergo qui credit, non morietur. libro quinto in 16. caput Leuitici. Item: Chriſtus cum carne aſcendens, & noſtram in eo captiuitatem ſubleuauit, ſimul nos ſuſcitans, & ſedere faciens in dextera in cœleſtibus. Iſychius libro quinto in 16. caput Leuitici.

Sedulins ait:

Sic Heuæ de ſtirpe ſacra ueniente Maria,
Virginis antiquæ facinus noua uirgo piaret,
Vt quoniam natura prior uitiata iacebat
Sub ditione necis: Chriſto naſcente, renaſci
Poſſet homo, & ueteris maculam deponere carnis.

Sedulius libro ſecundo. Et: Chriſtus factus eſt per Spiritum ſanctum ſecundum carnem, addendo, Secundũ carnem factus eſt, ſecundum uerbi utiq; ſubſtantiam non eſt factus. In Epiſtolam ad Romanos. Maximus inquit: Sempiternũ illum unigenitum Dei patris, cui ſubiacent omnia, & per quem creata ſunt uniuerſa, ſub fine temporũ naſci uoluiſſe de fœmina, infantiã perpeti noſtræ carnis, tantæ dignationis gratiã non debemus examinare, ſed credere: nec diſcutere, ſed mirari. homilia quarta de Chriſto. Item: Hodie cœli terrarumq; Dominus, pro libertate ſeruorum, formã induit ſeruitutis. Hodie noua fœminei ſexus gloria peperit uirgo, & quod uniuerſa nobiſcum creatura miratur, natus eſt homo non per hominem procreatus. Sed quamuis nouum uideatur, non tamen incredulum, quòd Chriſtus in utero Mariæ ſine conceptione proceſsit. Quòd enim Deus eſt, ſolius patris eſt unigenitus: quòd homo eſt, ſolius matris eſt filius. homilia ſexta. Item: Myſtica Chriſti natiuitas terram lætificauit, & cœlum. homilia quinta. Item: Eſuriuit Dei filius, ut aſſumptionem carnis noſtræ fragilem ſuſcepiſſe hominem reuelaret. homilia tertia. Item: Vnigenitus igitur Dei factus eſt filius hominis, ut qui creator mũdi erat, fieret & redemptor. Maximus in homilia Symboli.

Primaſius inquit: Sicut Adam ſine commercio coniugali, Dei manibus eſt factus: ita & Chriſtus ex uirgine, Deo operante proceſsit. in quintum caput ad Romanos. Et: Chriſtus ſimilem carnẽ ſuſcepit cæteris hominibus, ſine peccato: quia nec de concupiſcentia, nec de coitu, ſed de uirgine nata eſt. In octauum caput ad Romanos. Et: Chriſtus homo de cœlo, quia in Baptiſmo Ioannis non aqua, ſed gratia de cœlo deſcendit: et quia ſine peccato carnem aſſumpſit, & Deus ex uirgine naſci dignatus eſt. Primaſius in decimũquintũ caput ad Corinthios. Et: Spiritus quidem ſanctus, qui in Chriſto requieuit, cuſtodiuit illum, ut ſine peccato conciperetur, ſine peccato naſceretur, & ſine peccati macula ab hoc mundo tranſiret. idẽ in primum caput ad Hebræos.

Thalaſsius inquit: Qui ex anima & corpore & Deitate nobis apparuit, ut animam & corpus ex morte redimat. hecatontade quarta. Salonius ait: Sapientia, id eſt Dei filius, ædificauit ſibi domum: quia ipſe creauit hominem in utero uirginis, quem in unitate ſuæ perſonæ aſſumpſit. in explicatione Prouerbiorum.

Theodulus ſic ſcribit: Quod ait in ſimilitudine, non ad carnale reſpicit, uerùm ad peccata carnis. Non enim aliam ab noſtra naturam ſibi adunauit, minimè gentium: uerùm haudquaquam peccatricem naturam aſſumpſit: perinde ac ſi dicat, in ſimilitudine peccantis carnis, peccato tamen uacans ipſe. Cyrillus libro decimoquinto aduerſus Iulianum: Corpus, inquit, Chriſti non erat peccati corpus, ſed ſimilitudo carnis peccati. Aliter: Chriſtus naturales affectus ſuſcepit, ad confirmationem ueræ humanæ naturæ, ne uideretur apparenter in ſpecie, per imaginationem duntaxat hominem induiſſe, repulſis tamen affectionibus, adeoque cupiditatibus planè uicioſis, quæ uitæ noſtræ puritatem ſordibus conſpergere defœdareque ſolent. has enim ut indignas Deitate reiecit. Hanc ob rem dictus eſt, in ſimilitudine carnis peccati factus eſſe. Carnem itaque noſtram unà cum affectibus ſuſcepit, peccatũ autem admiſit nunquam. in octauum caput ad Romanos.

Eucherius ait: Chriſtum quàm excellentiſsimæ iuſticiæ atque ſapientiæ, tamen hominem, multo facilius atq; alienigenę crediderunt, non quidem falſò, quòd homo eſſet: ſed quomodo etiam Deus eſſet, ignorauerunt. Libro ſecundo in Geneſin, capite trigeſimoſecundo. Et: Portabat autem terram IESVS, carnem quam acceperat de terra: & in ea ſe occultabat, ne à Iudæis inueniretur Deus. Si enim cognouiſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent. Et paulo pòſt: Illi ergo non cognoſcentes perſecuti ſunt hominem, nec mori potuit niſi in homine, nec crucifigi potuit niſi in homine: quia nec teneri potuit niſi in homine. Libro primo Commentariorum in libros Regum. Et: Quantalibet enim plenitudine ſcientiæ uita ſpiritualium fulgeat, apprehendere non ualet quomodo factum ſit, ut qui extitit conciperetur, & ante ſecula autor hominum naſceretur homo in fine ſeculorum, Deus caro, uerbum infans fieret. Libro ſecundo in Regum libros. Item: Dominus Saluator, in quo ſolo fœdus pacis apud patrem habemus, poſt reſurrectionem aſcendens in cœlum, carnem quam aſſumpſit ex uirgine in patris dextram locauit. Libro tertio Commentariorum in libros Regum. Item: Dominus IESVS, humilis & paruus ac puer in mundo exiſtere uoluit, qui nos à peccato mundaret. Libro quarto in libros Regum.

Vigilius inquit: Formari ex utero, & mereri ſeruum fieri, & tempore opportuno exaudiri, atque auxilium ſpectare paternum, & confortari in Domino, & poſſeſsionem terrarum ex tempore accipere, ad naturam carnis Chriſti pertinet. contra Eutychen.

Ioannes Caſsianus inquit: Poſtremò diſpenſationem ſuæ incarnationis pro noſtra ſalute ſuſcepit, & mirabilia myſteriorum

ſuorum

ſuorum in cunctis gentib. dilatauit. Collat. 1.cap.15. Item: Nos dicimus, omnium rerum Chriſtum eſſe principium, in quo omnia creauerit pater, ſecundum illud: Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. Collat.8.capite ſeptimo. Credimus quòd Deus uerbum impaſsibiliter incarnatus eſt, & piè credimus. Hæc enim credulitas ſalutis noſtræ fundamentum eſſe cognoſcitur. Idcirco eum qui propter nos ſuſcepit formã ſerui, diligimus: quo nec naturæ ſuæ ullam mutabilitatem ſuſtinuit, nec augmentum trinitati acceſsit. Proclus. Et: Deus forma carens, ſine initio, incircumſcriptus & omnipotens, uerbũ in carne ueniens (adeſt enim illi poſſe quod uult) ſumpſit formam ſerui caro factus, natus ex uirgine, uolens ubique monſtrare, quia ſecundum ueritatem fieri homo dignatus eſt. Naturam ſiquidem corpoream & exordia & habitus paſsionesque neceſſariò ſubſequuntur. Non enim dicit Euangeliſta, quòd in hominem perfectum Deus ingreſſus ſit: ſed quia factus eſt caro, naturæ noſtræ primordia ipſa contingens. Sicut enim homo naturaliter editus, non ſtatim procedit operatione perfectus, ſed primùm ipſa depoſitio ſeminis efficitur caro, deinde proceſſu temporis uim ſumit, quæ conſummationẽ ſenſuum operationumque contineat: ita Deus uerbum ipſa initia & radicẽ humanæ inſtitutionis attingens, primùm factus eſt caro, non conuerſus (quod abſit) in carnem, manens enim diuinitas omni mutabilitate ſuperior, quia mutatio naturæ fluentis eſt paſsio: illius autem perennis ſempiterneq; ita ſe habentis eſſentię proprium eſt, ut incõmutabilis perſeueret. Vtriſq; igitur diuinæ Scripturæ utentes uocibus, dicimus & quia caro factus eſt, & formam ſerui accepit. Ex utraq; piè intellecta, ſemina nobis ſalutis exiſtunt. Per id enim quod uerbum caro factum eſt, indiuiduum ſummæ ipſius adunationis Euangeliſta declarat. Sicut enim ſingularitas dirimi non poteſt, alioqui in has diuiſa, iam non erit ſingularitas, ſed dualitas: ita quod unum eſt, iuxta ſummam adunationem nequaquam in duo poterit ulla ratione partiri. Per id autem quod formam ſerui aſſumpſit, naturæ diuinæ incommutabilitas intimatur. Quia omne quod fit, aut ex eo quod non exiſteret factum eſt, ut cœlum quod antè non erat: aut ex eo quod eſt, in aliud conuertitur, ut fluenta Nili fluminis in ſanguinem commutata. Sed uterque modus diuinæ ſubſtantiæ probatur incongruus. Nam nec ex nullis extantibus proceſsit, ſemper ſine initio permanens: nec ex aliqua materia conuerſus eſt Deus uerbum, in ſua incommutabile perſiſtens. Idcirco per hæc & Deitatis incommutabilitatem, & indiuiduum ſacramenti diuina Scriptura teſtatur, quod factum eſt demonſtrans, & quod aſſumpſit inſinuans, ut per primum perſonæ ſingularitatem naturæ utriuſque commendet, per alterum incommutabilitatem ſubſtantiæ diuinæ pronunciet. Deus igitur uerbum factus eſt homo perfectus, non imminuta natura Deitatis: adſtipulante miraculo, quod intelligentiam noſtræ mentis excedit, idipſum percipimus fide, non inquiſitione colligimus. Proclus. Et: Miſit Deus filium ſuum in ſimilitudine carnis peccati: quia ueram atque integram ſuſcipiens ſubſtantiam carnis humanæ, non ipſum peccatum in ea, ſed ſimilitudinem peccati ſuſcepiſſe credendus eſt. Similitudo enim non ad carnis ueritatem, ſecundum prauum quorundam hæreticorum ſenſum, ſed ad peccati imaginem eſt referenda. Erat quidem in ipſo uera caro, ſed abſq; peccato, ſimilis quidem peccatrici. Illud ſiquidem ad humanæ ſubſtantię pertinet ueritatem: hoc uerò ad uitia refertur, & mores. Habebat ſimilitudinem carnis peccati, cum uelut homo ignarus, ac pro cibo ſollicitus percunctaretur. Ioannes Caſsianus collatione 22. cap.11.

Proclus ait: Trinitas eſt unius eſſentiæ, & impaſsibilis: ſed confitentes Deum uerbum unum ex Trinitate incarnatum, tribuimus intelligendi materiam ijs qui fideliter ſciſcitantur, cur incarnari dignatus eſt. Quia enim decreuerat Deus uerbum deſtruere paſsiones, quarum mors terminus habebatur: ſuſcipere uerò paſsionem inuiolabilis natura non poterat, quia omnis paſsio reb. cõpoſitis probatur inferre luctamen. In ſpirituali & ſingulari ſubſtantia compoſitio nulla eſt: nec illic paſsio contingebat, ubi compoſitio non erat. Volens igitur deſtruere paſsiones, incarnatur ex uirgine, & habitu inuenitur ut homo: quoniã ſic exinanire ſe uoluit, formam quodammodo ſerui ſuſcipiẽs, nullam tamen circumſcriptionem ſuæ Deitatis admittens. Per quam etiam ſalutem omni humano generi contulit, carne ſua paſsiones exterminans, Deitatem propriam impaſsibilem ſeruãs. Idcirco Gabriel autoritatẽ & potentiam naſcentis inſinuans, aiebat ad Mariam: Ipſe, inquiens, ſaluum faciet populum ſuum à peccatis ſuis. Populus autem non poteſt hominis eſſe, ſed Dei: nec mundum ab iniquitatibus eruit, qui hanc uitam pariter cum corruptione intrauit, inculpabile non habens natiuitatis exordium, ſed neceſſariò Deus ſimul & homo, non diuiſus in duos, ſed permanens unus, per id quod ſine coniuge matrem ſeruat intactam, Deum prorſus inſinuãs, ſaluum fecit populũ ſuum. Proclus.

Paulinus inquit: Noſtra arrogantia non

audendus dici frater, nec quia homo fieri dignarus eſt, quia & in ipſo hominis ortu nihil habet commune nobiſcum, qui citra noſtræ generationis uſum caro factus de ſpiritu ſancto, intemerata ſacræ matris uirginitate & conceptus, & natus eſt: & ideo ſine ullo corporis noſtri contagio noſtrum corpus effectus, non dedit Deo placationem ſuam, &c. epiſtola quarta.

DE DVABVS NATVRIS *in Chriſto.*

Rectè docent de duabus naturis, diuina nempe & humana, & earum miranda unione, in Chriſto. Chryſoſtomus inquit: Magnum myſteriũ incarnationis Chriſti, & ueriſsimè magnum prædicatur: Homo factus eſt Deus, & Deus homo. Homo apparuit abſque peccato, homo aſſumptus eſt, prædicatus eſt in mũdo, uiderunt eum angeli nobiſcum: myſterium igitur eſt. in tertium caput primæ ad Timoth. Hom. duodecima. Et in ſecundum caput ad Philippenſes: Natura non eſt immutata, nec aliqua confuſio facta, ſed habitu factus eſt. Ibidẽ: Non in hominẽ mutatus eſt Deus uerbum, neq; eſſentia eius immutata eſt, ſed ut homo apparuit: non phantaſijs ac ſpectris nos præſtringens & obtundens, ſed ad animi humilitatem erudiens. Item: Enimuerò mediator utriſque eis debet ſocietate coniungi, quorum mediator eſt. Id quippe mediatoris eſt proprium, utrorũq; participem fieri, quorum fuit mediator. Quòd ſi unum quidem ſocietate contingat, ab alio uerò fuerit ſeparatus, mediator iam dici non poteſt. Niſi igitur cõſors ſit paternæ naturæ, mediator profectò non eſt: quippe cum à patris ſit ſubſtantia ſeparatus. Quemadmodum enim humanæ naturæ conſortium accepit, quando ad homines uenit: ita & à Dei ſubſtantia non abſceſsit, quoniam à Deo uenit. Nam quia duarum naturarũ medius fuit, ambatũ oportuit eſſe participem. Quemadmodum enim loci cuiuslibet medium utramq; partẽ contingat neceſſe eſt: ita & naturatum ambarum mediũ oportuit utraſq; naturas contingere atq; connectere. Quemadmodum igitur homo factus eſt, ita etiã Deus erat. Homo quippe purus, mediator nunquam penitus fieret. Oportebat enim huiuſmodi meditorẽ cũ Deo colloqui. Deus itẽ ſolus Mediator eſſe nõ poſſet: neq; enim ipſum ſuſcepiſſent hi, quorũ mediator accederet. Quemadmodũ alibi Paulus ait: Vnus Deus pater, & unus Dominus IESVS Chriſtus: ita & hic 1. ad Timoth. 2 dicit, Vnus & unus. Non ponit duos, quia aduerſus multorũ deorũ diſceptabat errores, ne quis duorũ numero, deorũ multitudinẽ putaret inferri: Vnus, inquit, & unus. unus quippe & unus duo ſunt. At nõ iſtud dicimus, etſi ratio ſuggerat. Non dicis, unus & unus duo: quemadmodum neque cogitatio ſuggerit ut dicas, Si genuit, paſſus eſt. in ſecundum caput primæ ad Timotheum, Homilia ſeptima. Et homilia ſeptima in primum caput Iohannis inquit: Dilectiſsimus Dei filius factus eſt hominis filius, ut filios hominum filios Dei faceret. Supernum namque cum homini copulatum eſt, illud quidem nullo in propriam gloriam detrimento affectum, hoc autem ex multa elatum humilitate: quod certè in Chriſto factum eſt. ſuam namq; naturam deſcenſu ſuo nihilo inferiorem reddidit: nos autem, cum in ignominia antè & in tenebris eſſemus, ad ſupernam erexit gloriam. Item: Non ſubſtãtia uerbi tranſiuit in carnem, hoc etiam cogitatu impium eſt: ſed eadem permanens, formam ſerui accepit, non imaginationem quandam, ſed ueræ carnis acceptionem. Et ibidem: Vnitate & cõiunctione unũ eſt Deus uerbũ & caro, nõ cõfuſione aut interitu ſubſtantiarum, ſed arcana quadã & inexplicabili unitate. Quomodo autem hoc ſit, noli diſquirere: factum eſt ut ipſe nouit. Chryſoſtomus. Et in Homilia de Pſalmo nono inquit: Angelus adueniens, qui eſt uehiculũ uerbi, infundit Mariæ, concepit credens uerbo. Hoc uerbũ caro factum eſt, aſſumens quod non erat noſtrũ, nõ amiſit quod erat ex patre, permanſit in ſuo quod erat in diuinitate. Ingreſſus in uterum uirginis, non uiolauit integritatem, creatus non abſtulit uirginitatem. Quæ ſunt iſta miracula? Generationem eius quis enarrabit? Quòd Chriſtus Deus & homo ſit una perſona, docet homilia undecima in Marcum: Nemo nos putet, inquit, diuidere Chriſtum. Hoc enim ſolent æſtimare calumniatores, quòd nos in Chriſto duas perſonas faciamus, aliũ hominem, & alium Deum. Non in Trinitate credimus, nõ in quaternitate credimus duas in Chriſto eſſe perſonas. Si enim Chriſtus duas perſonas habet, Pater & Filius, id eſt, Chriſtus duplex eſt: ergo quatuor perſonæ ſunt. Auguſtinus de Eccleſiaſticis dogmatibus, cap. ſecundo inquit: Deus ergo hominẽ aſſumpſit, homo in Deũ tranſiuit, non naturæ uerſibilitate, ſicut Apollinariſtæ dicunt, ſed Dei dignatione: ut nec Deus mutaretur in humanã ſubſtantiã aſſumẽdo hominem, nec homo in diuinã glorificatus in Deũ, quia mutatio uel uerſibilitas naturæ & diminutionem & abolitionẽ ſubſtantiæ facit. Creditur à nobis ſine confuſione coniuncta ſancta Trinitas, ſine ſeparatiõe diſtincta. Itẽ, De eſſentia diuinitatis: Et idcirco Dei filiũ ſecũdum ſubſtantiam diuinitatis ſuæ inuiſibilem, incorporeum & immortalem & incircumſcriptum, nos credere & confiteri oportet.

iuxta

iuxta humanitatem uerò uiſibilem, corporeum, localem, atq; omnia membra humana ueraciter habentem credere conuenit & confiteri. Item in Enchiridio, capite trigeſimoquinto: Proinde Chriſtus IESVS, Dei filius eſt, & Deus & homo eſt. Deus ante omnia ſecula, homo in noſtro ſeculo: Deus, quia Dei uerbum (Deus enim erat uerbũ) homo autẽ, quia in unitatem perſonæ acceſsit uerbo anima rationalis, & caro. Quocirca in quantum Deus eſt, ipſe & pater unum ſunt: in quantum autem homo, pater maior eſt illo. Item libro decimo Confeſsionum, capite 42: Mediator inter Deũ & homines, oportebat ut haberet aliquid ſimile Deo, aliquid ſimile hominib⁹, ne in utroq; hominib. ſimilis longè eſſet à Deo: aut in utroq; Deo ſimilis, longè eſſet ab hominib. atq; ita mediator non eſſet. Item ſuper Magnificat: Nihil enim unquam maius mirum factum eſt, quàm ut Deus fieret homo: & natura incomprehenſibilis, corporis ſubſtantiam ſibi ſic uniret, ut nec minus in ea eſſet, quia in ſe erat immenſa: nec minor in ſe extiterat, quia in illã fuit creata. Hæc ergo ſunt magna. Item de Eccleſiaſticis dogmatibus, capite ſecundo: Deus ergo hominem aſſumpſit, homo in Deum tranſiuit, non naturæ uerſibilitate, ſicut Apollinariſtæ dicunt, ſed Dei dignatione: ut nec Deus mutaretur in humanam ſubſtantiam, aſſumendo hominem: nec homo in diuinam, glorificatus in Deũ: quia mutatio uel uerſibilitas naturæ & diminutionem & abolitionem ſubſtantiæ facit. Creditur à nobis ſine confuſione coniuncta ſancta Trinitas, ſine ſeparatione diſtincta. Natus eſt ergo Dei filius ex homine, non per hominem: id eſt, non ex uiri coitu, ſicut Ebion dicit: ſed carnem ex uirginis corpore trahens, & non de cœlo ſecum afferens, ſicut Marcion, Origenes & Eutyches affirmant: neque in phantaſia, id eſt abſque carne, ſicut Valentinus: neque à ſole, id eſt putatiuè imaginatum, ſed corpus uerum. Non tantum carnem ex carne, ſicut Martianus: ſed uerus Deus ex diuinitate, & uerus homo ex carne, unus filius in diuinitate, uerbum patris, & Deus in homine, anima & caro. Anima non abſque ſenſu & ratione, ut Apollinaris: neque caro abſque anima, ut Eunomius: ſed anima cum ratione ſua, & caro cũ ſenſibus ſuis, per quos ſenſus ueros in paſſione & ante paſsionem ſuæ carnis dolores ſuſtinuit. Item ad Voluſianum epiſtola tertia: Sic autem quidam reddi ſibi rationem flagitant, quomodo Deus homini permixtus ſit, ut una fieret perſona Chriſti: quum hoc ſemel fieri oportuerit, quaſi rationem ipſi reddant, de re quæ quotidie fit, quomodo miſceatur anima corpori, ut una perſona fiat hominis. Nam ſicut in unitate perſonæ anima utitur corpore, ut homo ſit: ita in unitate perſonæ Deus utitur homine, ut Chriſtus ſit. In illa ergo perſona mixtura eſt animæ & corporis, in hac perſona mixtura eſt Dei & hominis. Si tamen recedat auditor à conſuetudine corporum, qua ſolent duo liquores ita commiſceri, ut neuter ſeruet integritatem ſuam, quanquã & in ipſis corporibus aeri lux incorrupta miſceatur. Ergo perſona hominis mixtura eſt animæ & corporis: perſona autem Chriſti mixtura eſt Dei & hominis. Quum ènim uerbum Dei permixtum eſt animæ habenti corpus, ſimul & animam ſuſcepit, & corpus. Illud quotidiè fit ad procreandos homines, hoc ſemel factum eſt ad liberandos homines. Item in Pſalmum quadrageſimumſextum: Non enim homo tantum erat Chriſtus, ſed & Deus: homo, ex ſemine Dauid: Deus, Dominus Dauid, ex Iudæis carnem habens, quorum patres (ait Apoſtolus) & ex quib. Chriſtus ſecundum carnem. Ex Iudęis ergo Chriſtus, ſed ſecundum carnem. Quis autem iſte Chriſtus, qui ex Iudæis eſt ſecundũ carnem? Qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula. Deus ante carnem, Deus in carne, Deus cum carne. Nec ſolùm ante carnem Deus, ſed ante terram Deus, unde facta eſt caro: nec tantum ante terram Deus, unde caro facta eſt: ſed etiam ante cœlum Deus, quod prius factum eſt. Ante diem Deus, qui primus factus eſt: ante omnes angelos Deus, in ſe Chriſtus Deus, quoniam in principio erat uerbum, & uerbum erat apud Deum, & Deus erat uerbum. Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. Ille eſt ante omnia, per quem facta ſunt omnia.

Cyrillus: Poſtquam autem apparuit homo, & demiſit ſeipſum in humiliationem ac formam ſerui, factus eſt nobiſcum, & ſub Deo, non amittens id quod erat, humanitatis quoque conditionem non deſpexit. Nam cum diues eſſet, utpote Deus, nobiſcum pauper factus eſt: quapropter ſub lege & cum ſeruis & cum iniquis reputatus eſt, & ipſam mortem ſecundum carnem ſuſtinuit. libro quinto Dialogorum. Item: Nã quoniam in unam perſonam duæ naturæ conueniunt, idcirco nec in duos filius unus Chriſtus ſcinditur, & omnia poſſe ut Deus dicitur. Quanquã impaſsibilis ſit, hominis tamen dolores ſibi attribuit, quos non ut Deus, ſed ut homo perpeſſus eſt. libro ſecundo, capite ſeptuageſimo octauo in Ioannem. Item: Vnus uerè Chriſtus eſt, totum hominem, ex anima uidelicet atque corpore compoſitum, ſicut regia ſtragulã indutus. Vnus ergo ex duabus naturis Chriſtus. libro tertio Commentariorum in Ioannem.

Leo inquit: Verbum Dei Deus, Dei filius, qui in principio erat apud Deum, per quem facta ſunt omnia, & ſine quo factũ eſt nihil, propter liberandum hominem ab æterna morte factus eſt homo, ita ſe ad ſuſceptionem humilitatis noſtræ ſine diminutiõe ſuę maieſtatis inclinãs, ut manens quod erat, aſſumensq; quod non erat, ueram ſerui formã ei formę in qua Deo patri eſt ęqualis uniret, & tanto fœdere naturam utramq; conſereret, ut nec inferiorem conſumeret glorificatio, nec ſuperiorem minueret aſſumptio. Salua igitur proprietate utriuſq; ſubſtantiæ, & in unam coeũte perſonam, ſuſcipitur à maieſtate humilitas, à uirtute infirmitas, ab æternitate mortalitas: & ad rependendum noſtræ conditionis debitum, natura inuiolabilis naturæ eſt unita paſsibili, Deusq; uerus & homo uerus in unitatem Domini temperatur, ut quod noſtris remedijs congruebat, unus atque idem hominumq; mediator & mori poſſet ex uno, & reſurgere ex altero. Sermone primo de natiuitate Domini. Item in Sermone tertio de natiuitate, utitur phraſi, quòd altera natura alteri miſceatur. Item: Verum eſt quod idem prędicator adiecit, Et uerbum caro factum eſt, & habitauit in nobis, & uidimus gloriam eius, gloriam quaſi unigeniti à patre, plenum gratię & ueritatis. In utraque enim natura idem eſt Dei filius, noſtra ſuſcipiens, & propria non amittens: in homine hominẽ renouans, in ſe incõmutabilis perſeuerans. Deitas enim quæ illi cum patre communis eſt, nullum detrimentum omnipotentiæ ſubijt, nec Dei formam ſerui forma uiolauit: quia ſumma & ſempiterna eſſentia, quæ ſe ad humani generis inclinauit ſalutem, nos quidem in ſuam gloriam tranſtulit: ſed quod erat, eſſe non deſtitit. Vnde cum unigenitus Dei minorem ſe patre confitetur, cui ſe dicit æqualem, ueritatem in ſe formæ utriuſque demonſtrat: ut & humanam probet imparilitas, & diuinam declaret æqualitas. Maieſtati igitur filij Dei corporea natiuitas nihil abſtulit, nihil cõtulit: quia ſubſtantia incommutabilis nec minui potuit, nec augeri. Quod enim uerbum caro factum eſt, nõ hoc ſignificat, quòd in carnem Dei natura ſit mutata, ſed quòd à uerbo in unitatem perſonæ ſit caro ſuſcepta. In cuius utiq; nomine homo totus accipitur, cum quo intra uirginis uiſcera, ſancto ſpiritu fœcundata, & nunquam uirginitate caritura, tam inſeparabiliter Dei filius eſt unitus, ut qui erat intemporaliter de eſſentia patris genitus, ipſe ſit temporaliter de utero uirginis natus. Aliter enim ab æternæ mortis uinculis non poſſemus abſolui, niſi in noſtris fieret humilis, qui omnipotens permanebat in ſuis. Naſcens itaq; Dominus noſter IESVS Chriſtus homo uerus, qui nunquam deſtitit eſſe Deus uerus, nouę creaturę in ſe fecit exordium, & in ortus ſui forma dedit humano generi ſpiritale principium, ut ad carnalis generationis abolenda contagia eſſet regenerandis origo ſine ſemine criminis. de quibus dicitur: Qui non ex ſanguinibus, neque ex uoluntate carnis, neque ex uoluntate uiri, ſed ex Deo nati ſunt. Sermone ſeptimo de Natiuitate Domini. Item: In totius igitur humani generis ſtrage communi, unum ſolum fuit remedium ſub diuinæ rationis occulto, quod poſſet ſubuenire proſtratis, ſi aliquis filiorum Adam originalis præuaricationis alienus atque innocens naſceretur, qui cæteris exemplo prodeſſet, & merito. Sed quia hoc naturalis generatio non ſinebat, nec poterat uitiatæ radicis ſine ſemine propago eſſe, de quo Scriptura dicit: Quis poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine? Non 'ne tu qui ſolus es? Dominus Dauid factus eſt filius Dauid, & de promiſsi generis fructu proles eſt orta ſine uitio, in unam perſonam gemina conueniente natura: ut eodem conceptu, eodemq; partu gigneretur Dominus noſter IESVS Chriſtus, cui uera ineſſet Deitas, ad miracula operum: & uera humanitas, ad tolerantiam paſſionum. Sermone octauo in natiuitate Domini. Item: Vtriq; naturæ in ſuis proprietatibus permanenti tanta eſt unitatis facta communio, ut quicquid eſt ibi Dei, non ſit ab humanitate diſiunctum: quicquid autem eſt hominis, non ſit à Deitate diuiſum, &c. Addit præterea, quòd corpus Chriſti non prius formatum ſit, quàm animatum. de Incarnationis neceſsitate, ſermone octauo. Item: Quia iuſtificandis hominibus hoc principaliter opitulatur, quòd unigenitus Dei & filius hominis eſſe dignatus eſt, ut homouſiõ patri Deus, id eſt unius ſubſtantię, idẽ homo uerus & ſecundũ carnem matri conſubſtantialis exiſteret: utroq; gaudeamus, quia non niſi utroq; ſaluamur, in nullo diuidentes uiſibilem ab inuiſibili, corporeum ab incorporeo, paſsibilem ab impaſsibili, palpabilem ab impalpabili, formam ſerui à forma Dei. Quia etſi unum manet ab æternitate, aliud cœpit à tempore: quæ tamen in unitatẽ conuenerunt, nec ſeparationem poſſunt habere, nec finem, dum exaltans & exaltatus, glorificans & glorificatus, ita ſibimet inhæſerunt, ut ſiue in omnipotentia, ſiue in contumelia, nec diuina in Chriſto careant humanis, nec humana diuinis. Sermone 10. Itẽ: Quidam erubeſcentes Euangelium crucis Chriſti, ut audentius euacuaret ſuſceptũ pro mundi redemptione ſuppliciũ, ipſam ueræ carnis in Deo negauêre naturam, non intelligentes impaſsibilẽ Dei uerbi atq; incõmu-

tabilem

tabilem Deitatem, ita inclinatam ad humanam naturam, & ad eius ſalutem, ut & potēter propria non amitteret, & miſericorditer noſtra ſuſciperet. Duplicis itaq; in Chriſto formæ una perſona eſt, & filius Dei, idēq; filius hominis unus eſt Dominus, cōditionē ſeruilem conſilio pietatis recipiens, nec legem neceſsitatis incurrens: quia poteſtate factus eſt humilis, poteſtate paſsibilis, ut ad deſtruēdum peccati mortisq; dominatū, & penè capax eſſet ſubſtantia infirmitatis, & nihil gloriæ ſuæ perderet natura uirtutis. Cum itaq;, dilectiſsimi, legētes uel audientes Euāgelium, quædā in Domino noſtro IESV Chriſto cognoſcitis ſubiecta iniurijs, quædā illuſtrata miraculis, ita ut in eodē nunc humana appareant, nunc diuina reſplendeant, nolite quicquā horum adſcribere falſitati, tanquā in Chriſto aut ſola ſit humanitas, aut ſola diuinitas: ſed utrumq; fideliter credite, utrumque humiliter adorate, ut in unitate uerbi & carnis non ſit ulla diuiſio. Nec quia manifeſta fuerunt in IESV ſigna diuina, falſa uideantur documenta corporea. Vera & copioſa ſunt in Chriſto utriuſque teſtimonia naturæ, ad hoc ex diuini conſilij altitudine concurrentia, ut uerbo inuiolabili non ſeparato à carne paſsibili, particeps per omnia intelligatur. & Deitas carnis, & caro Deitatis. Mēs igitur Chriſtiana fugax mendacij, diſcipula ueritatis, utere fidenter Euangelica hiſtoria: & quæ fideliter & uiſibiliter ſunt geſta per Dominum, tanquam ipſa aggregata cū Apoſtolis, nunc ſpiritali intellectu, nūc corporeo diſcernè cōſpectu. Da homini, quod de muliere puer naſcitur: da Deo, quod nec conceptu læditur uirginitas materna, nec partu. Formam ſerui obuolutā pannis, iacentem in præſepio, cognoſce: ſed annunciatam ab angelis, declaratam ab elementis, adoratam à Magis, formam Domini confitere. Humanū intelige, quòd non declinauit nuptiale conuiuium: diuinum approba, quòd aquam conuertit in uinum. Noſtra tibi innoteſcat affectio, cum mortuo amico fletus impenditur: diuina potētia ſentiatur, cum idem poſt quatriduanam iam fœtidus ſepulturam, ſolo uocis imperio uiuificatus erigitur. Lutum de ſputo & terra fieri, corporei fuit operis: ſed illinc ſuperlitos cœci oculos illuminari, non dubium eſt illius fuiſſe uirtutis, quæ quod principijs naturæ non dederat, ad manifeſtationem ſuæ gloriæ reſeruauit. Veri eſt hominis, fatigationem corpoream ſomni releuare quiete: ſed ueri Dei eſt, uim ſæuientium procellarum præcepti increpatione compeſcere. Cibos eſurientibus apponere humanæ benignitatis eſt, & ſocialis eſt animi: ſed quinque panibus & duobus piſcibus quinque milia uirorum, exceptis mulierib⁹ & paruulis, ſatiare, quis negare audeat opus eſſe Deitatis? Quæ operantibus ſecum ueræ carnis officijs, & ſe homini & hominem ſibi ineſſe monſtrabat: quia non aliter in humana natura ſanari poterant originalis uulnera uetuſtatis, niſi de utero uirginis carnem ſibi aſſumente Dei uerbo, in una eademque perſona ſimul & caro naſceretur, & uerbum. Sermone octauo de Quadrageſima. Item Sermone tertio de paſsione Domini: In omibus igitur, dilectiſsimi, quæ ad Domini noſtri IESV Chriſti pertinent paſsionem, hoc catholica fides tradit, hoc exigit, ut in redemptorem noſtrum duas nouerimus conueniſſe naturas: & manentibus proprietatibus ſuis, tantam factam unitatem utriuſque ſubſtantiæ, ut ab illó tempore, quo, ſicut humani generis cauſa poſcebat, in beatæ uirginis utero uerbum caro factum eſt, nec Deum illum ſine hoc quod homo eſt, nec hominem ſine hoc liceat cogitare, quod Deus eſt. Exprimit quidem ſubdiſtinctis actionibus ueritatem ſuam utraque natura, ſed neutra ſe ab alterius connexione diſiungit. Nihil ibi ab inuicem uacat: tota eſt in maieſtate humilitas, tota in humilitate maieſtas: nec infert unitas confuſionem, nec dirimit proprietas unitatem. Item ſermone decimoquarto: Vnigenitus ſummi patris tale inijt cum humana humilitate conſortium, ut ſuſcepta noſtræ carnis animæque ſubſtantia, unus atque idem Dei filius permaneret noſtra augendo, non propria: quia infirmitas erat prouehenda, non uirtus, ut cum ſuo creatore creatura eſſet unita, nihil aſſumpto diuinum, nihil aſſumpti deeſſet humanum. Item ſermone ſexto de ieiunio: Veri Dei filius, Deus uerus, unitatem & æqualitatem habens cum patre & ſpiritu ſancto, idem uerus homo eſſe dignatus eſt, nec conceptu uirginis matris eſt ſeiunctus à carne, nec partu: ſic humanitatem ſibi uniens, ut Deus incommutabiliter permaneret: ſic deitatem homini impartiens, ut eum glorificatione non conſumeret, ſed augeret. Qui enim eſt factus forma ſerui, forma Dei eſſe non deſtitit: nec alter cum altero, ſed unus in utroque eſt, ut ex quo uerbum caro factum eſt, nullis diſpenſationum uarietatibus fides noſtra turbetur, ſed ſiue in miraculis uirtutum, ſiue in contumelijs paſſionum, & Deum qui homo eſt, & hominem credamus eſſe qui Deus eſt. Epiſtola decima decretali ad Flauianum epiſcopum, capite quinto: Catholica Eccleſia hac fide uiuit ac proficit, ut in Chriſto IESV, nec ſine uera diuinitate humanitas, nec ſine uera credatur humanitate diuinitas.

Proſper ita ſcribit, de Prouidentia libro:

——Nec iam diuerſa,ſed unum
Sunt duo,dum uita in uita eſt,in lumine lumen,
Augmento,non ſine hominis:quo glorificato,
Sic homo,ſic Deus es,ut non ſis alter & alter.

Theodoretus ſcribit: Cum enim in Dei forma eſſet,ſerui formam accepit,eum & eſſe mortuum & reſurrexiſſe.Sed manifeſtum eſt impatibilem eſſe diuinitatem,corpus autem patibile:hoc enim cruci tradidit,& è ſepulchro excirauit.in decimumquintum capur prioris ad Corinrhios. Irem: Hic enim patris filius, qui eſt unà cũ ſuo genitore qui omnia fabricatur, regit & adminiſtrat, qui patrem in ſeipſo oſtendit, homo factus noſtram procurauit ſalurem. in primum caput ad Hebræos. Irem:Qui cum in forma Dei eſſer, non rapinam arbitratus eſſe ſe æqualem Deo.Et ut paucis dicam, ambo docent, quòd cum eſſer Deus, & Dei filius, & patris gloria circundatus, & eandem haberet naturam & potériam cum genitore, & cum eſſet in principio,& eſſet apud Deum,& Deus eſſet,& creaturas eſſet fabricatus: ſerui formã accepit.& uidebatur quidem hòc ſolum eſſe quod cernebatur. Erar autem Deus humana natura indutus, & hominũ ſalutem procurabat.in Immutabili dialogo. Item: Diuina natura eſt immortalis, caro autem mortalis.Itaq; mortalis mortali unita eſt, ut per illam mortem guſtaret.in tertio dialogo Impatibili. Item:Et ſecundum humanirarem ex Dauid ortus eſt, & tanquam Deus ante ſecula ex Deo patre genitus eſt. quæſtione 109 in Geneſin.

Iſychius de duabus naturis ita inquit:Probar diuinitatem Chriſti, quia ipſe Chriſtus erat qui ungebat propheras, ipſe qui ungebatur,ungens uerbo diuinitatis, ſecundum quam ei omnia communia cum patre & ſpiritu ſunt, à quo ungi dicitur.Nam Dauid patrem ungenrem dixit,cum ait: Propterea unxit te Deus,Deus tuus.Eſaias autem unctionem filij ad ſpiritum retulit dicens: Spiritus Domini ſuper me.Quæ autem pater & ſpiritus,hæc eadem & filius facit. Ergo ratione diuinitatis ipſe eſt ſemetipſum ungens, & ipſe eſt qui ungitur diſpenſatione humanitatis.Similiter offert & offertur.Vnde & Daniel oblatum illum quidem uider, non uidit autem qui eum obtulit:quia ipſe erat, qui ſemetipſum offerebat.Libro ſecundo Commentariorum in octauum caput Leuitici.Et: Etſi Chriſti capur ſecundum Pauli uerbum diuinirùs intelligitur: nõ fruſtra tamen, nec extra ordinem, in hoc myſterio ſacerdotis ungi nunc caput legiſlaror ſcripſit:ut cognoſcamus, quoniam quemadmodum caput à pedibus diuidi non poreſt,ſic nec Chriſti diuiniras poſt unitionem ab humanirare diuiditur. Sed ſiue ungi dicatur, ſiue generari, ſiue pati, ſiue reſurgere, ſiue aſſumi dicimus, hoc incarnatum uerbum non diuidentes, & dicentes hominem quidem unctum,Deum autem non unctum, ſed Denm eundem ſimul & hominem.Hoc enim & Dauid approbat, cum inquit: Propterea unxit te Deus. Cernis Deum dici qui unctus eſt, quia omnia carnis ſuæ manifeſtum eſt quòd ſibimet ipſi qui incarnatus eſt uendicat. Libro ſecundo in octauum caput Leuitici. Et: Cydaris ſignificatio quodámodo eſt ſimul unigeniti humanitatis & diuinitatis. Ergo quæ oporteat cuſtodire ſacerdotes & doctores præcepit:id eſt,ut nec diuinitatẽ Chriſti,nec humanitatẽ negent, nec cõtradicant quia Deus ex Deo,& uerbũ eſt ex patre.lib.2. in 54 capur Leuitici. Irẽ: Habuit Chriſt⁹ diuinitatem ſcilicet & humanitatem. Quia munda Chriſti etiam humanitas, & uiuens eſt. Munda quidem,utpote quæ proprium peccatum non habuit:uiua autem,ut quæ genita non eſt ex uiri immundicia, & ideo non fuit maledictioni mortis obnoxia. lib. quarto in 14 caput Leuitici. Item:Velamen Chriſtus habet carnem, tegumentum diuinitatis ſuæ. Libro quinto in decimũſextum caput Leuitici. Item: Deus & homo erat,qui pro nobis incarnatus eſt Chriſtus IESVS, impaſsibilem diuinitatem cuſtodiens, ſolam paſsionibus humanitatem præbuit:effectus autem paſsionis eius, id eſt noſtra propitiatio,non ſolùm paſſæ carnis, ſed multo magis impaſsibilis diuinitatis fuit. quod teſtatur Paulus dicens : Qui cum eſſer ſplendor gloriæ. Libro quinto in decimumſextum caput Leuitici. Et: Oportet ſcire perfectam humanitatem,& perfectam diuinitatem cõtemperare:id eſt in unum cõuenire in Deo, id eſt, per eam quam circa nos habet compaſsionem.lib. ſexto in 23 caput Leuitici.

Philaſtrius ait: Generario Chriſti duplex eſt,una diuinitaris indefinita ac ſempiterna, altera incorporationis per uirginem temporalis.Philaſtrius in Caralogo hæreſium.

Primaſius: Supplemétum eſt credere Deum uerum,& hominem uerum,unam perſonam ex duabus ſubſtantijs:quia hoc eſt fidei fundamentum, qnod uobis ſufficit ad uirã, etiamſi aliquid ſcientiæ minus interim habeatis.in ſecundum caput ad Coloſſenſes. Et: Ambo ergo à dextris ſunt,quia nihil eſt in diuinitare ſiniſtrum, quia unum eſt iam cum Deo in gloria, homo aſſumptus à uerbo, & quadrageſimo die exaltatus ad cœleſtia.in primum caput ad Hebræos. Et: Sicut anima & corpus ex diuerſa ſubſtanria unus eſt homo, ita Deus & homo ex diuerſa ſubſtantia unus eſt Chriſtus. in octauum caput ad Romanos. Item: Duarum enim naturarum unitio facta eſt, propter quod unum

unum Chriſtum, unum filium, unum Dominum confitemur. Ruſticus contra Acephalos. Sedulius:Verbum caro factum, quia hominum oculis,propter quos facta eſt illa ſuſceptio, caro ſola potuit apparere.in primum caput ad Romanos.

Maximus inquit: Hodie ſaluator mundi per matrem naſcendi tempus accepit,qui de patre natiuitatis tempus non habet. Hodie per hominem filius Dei ingreſſus eſt in mundum, cuius manu ante hominem factus eſt mundus. Hodie habitator cœli uenit ad terras,qui terrarũ incolas euocaret ad cœlũ.Homilia prima in natali Domini. Itẽ:Duas in Chriſto generationes legimus, fratres chariſsimi, ſed in utraq; eſt incõprehenſę diuinitatis uirtus.Ibi enim illũ ex ſemetipſo genuit Deus,hic eũ uirgo Deo cooperãte cõcepit: ibi ſine initio, hic ſine exemplo: ibi natus ut conderet uitam,hic factus ut tolleret mortẽ: ibi patri natus,hic hominib. procreatus:illa natiuitate hominẽ fecit, hac generatione hominẽ liberauit.Hom.prima de natali Domini. Itẽ: Cum aũt duas Chriſti docemur natiuitates,nõ bis aſſeritur filius Dei natus,ſed gemina in uno Dei filio cõfirmatur eſſe ſubſtantia.Ibi,quod erat, natus eſt:hic,quod nõ erat, factus eſt. Homilia prima de natiuitate Domini.

Cerealis ita ſcribit: Duas in filio profitemur eſſe naturas, id eſt Deum uerum & hominẽ,uerum corpus & animã habentẽ.Quicquid ergo excellenti ſublimitatis potẽtia de eo referunt Scripturæ,admirãdæ eius diuinitati tribuendum ſentimus:& quicquid infra honorem cœleſtis potentiæ de eodem humilius enarratur,non uerbo Dei,ſed homini reputamus aſſumpto.in Ratione fidei.

Eugenius ait:Filius Dei nullis conditionum neceſsitatibus aſtrictus,ſed libera diuinitatis potentia, ita quæ noſtra ſunt mirabili pietate aſſumpſit,ut à ſuis quę diuina ſunt, omnino nõ deſtiterit:quia diuinitas nec augmentũ admittit,nec patitur detrimentũ. Itẽ Thalaſsius:Deus & uerbũ abſq; ſui cõuerſione incarnatus, omni creaturæ per carnem unitus eſt. Hecatontade prima. Et:Vt ex Deitate & humanitate,& in Deitate & in humanitate, ſic ex duabus naturis dicimus eſſe unum Chriſtum.prima Hecatontade. Item: Inſeparabilẽ unam Chriſti glorificamus hypoſtaſin,& citra omnem confuſionem naturarum confitemur unionem.ibidem.

Salonius ait:Infirmũ fuit Dei,carnẽ mortalitatis noſtrę aſſumere: ſed hoc fortius eſt hominib.quia ipſe homo natus ex uirgine,perfectus extitit Deus. Fauſt[9] inquit:Mortẽ nec ſolus Deus ſentire, nec ſolus homo ſuperare potuiſſet:ideo eã pro ratione geminæ ſubſtãtiæ homo ſuſcepit,& Deus uincit.lib.1.de libero arbitrio,cap.1. Claudianus:Chriſt[9] homo uerus,& Deus uerus, ex duplici ſubſtantia,una perſona,& Deus homo,& homo Deus eſt:idẽ gloriæ Dominus.lib.1.de ſtatu animæ,cap.3. Eucheri[9] inquit:Ipſe eſt enim filius,per quẽ facta ſunt omnia:ipſe principiũ, in quo facta ſunt omnia. libro primo in primum caput Geneſeos.

Vigilius ait:Chriſtus non poteſt inter nos eſſe mediator,& inter Deũ, ſi tãtũ unã habet naturã. cõtra Eutychen. Item:Chriſtus unus atq; idẽ & æqualis patri ſecundũ Deitatẽ, & inferior eſt patre ſecundũ humanitatis naturã:atq; ita nec initiũ habet, quia Deus eſt: & habet initiũ,quia idẽ Deus & homo eſt. contra Eutychen. Et:Vnũ eſſe Deũ,eundẽq; filiũ, & hominis filiũ,nõ duos profitemur:et intra uirginei uteri ſecreta, carnis ſibi initia cõſeuiſſe,id eſt incarnatũ fuiſſe,ut tamẽ uerbi natura nõ mutaretur in carnẽ. Itẽ:Carnis naturã ita per ſuſcipiẽtis cõmixtionẽ in uerbi trãſiſſe perſonam,ut non tamen fuerit in uerbo conſumpta.manet enim utraq;, id eſt uerbi carniſq; natura:& ex his duabus, hodieque manẽtibus,unus eſt Chriſtus,unaq; perſona: & hoc latiſsimè pmultis Scripturæ teſtimonijs probat,cõtra Eutychen lib.1. Itẽ:Secundũ præconia Scripturarũ Chriſtũ duas natiuitates habere,unam de patre ſine tempore, alteram de matre ſine ſemine: & harũ duarũ naturarũ utramq; naturã gerẽs, Dei ſcilicet, qua de patre natus eſt, & hominis, qua de matre progenitus,unus idẽq; Deus et homo eſt Chriſtus.gemina enim natiuitas, geminã uni Chriſto dedit naturã, dũ qui Deus eſt de patre,idẽ & homo eſt de matre. Vigilius lib. 2.contra Eutychen. Item:Vides ergo,nõ ob aliud Deum naturæ noſtræ ſe permiſiſſe, ut moreretur,niſi quia eius natura mortalitatis conditione non teneretur, ac ſic eſſe aliquid proprium Chriſto, quòd diuinitati aliud, humanitati aliud conueniat: licet propter ſingularitatem perſonæ & mors ad diuinitatem,& immortalitas ad eiuſdem Dei referatur humanitatem.lib.1.contra Eutychen. Item: Chriſtus habet initium, & non habet. habet, ſecundum humanitatem ſuam: non habet,ſecundũ diuinitatem ſuam. Cum dico Habet,uel non habet, ad perſonæ pertinet unionem:cum dico ſecundum diuinitatem,& ſecundum humanitatem, ad naturarum pertinet proprietatem. libro ſecundo contra Eutychen. Item:Verbum cum carne ita eſt inexplicabili modo unitum, ut ipſum uerbum caro dicatur, licet Deus non ſit caro: quia non eſt in carnem mutatum, ut caro dicatur Deus: licet non ſit in Deitatis naturam mutata, ſed uerbum propter carnem ſuam homo, & caro propter uerbum Deus ſit: & quicquid eſt proprium

uerbi

uerbi, ſit commune cum carne: & quicquid eſt proprium carnis, commune cum uerbo ſit, quomodo uerbum & caro unus eſt Chriſtus & una perſona. libro ſecundo contra Eutychen. Et: Vnus Dei filius, idemq́; hominis factus filius, habet initium ex natura carnis ſuæ, & non habet initium ex natura diuinitatis ſuæ. Creatus eſt pet naturam carnis ſuæ, & loco non capitur pet naturam diuinitatis ſuæ. minor eſt etiam angelis per naturam carnis ſuæ, & æqualis eſt patri ſecundũ naturam diuinitatis ſuæ. Mortuus eſt natura carnis ſuæ, & non eſt mortuus natura diuinitatis ſuæ. Hæc eſt fides & confeſsio catholica. libro quarto contra Eutychen. Itẽ: Sicut Dei filius dici non poteſt, niſi ex ueritate naturæ uerbi, quæ illi eſt ex Deo patre: ita idem filius hominis dici non poteſt, niſi ex ueritate naturæ uerbi, quæ illi eſt ex homine matre. libro quarto contra Eutychen. Et: Regula eſt fidei catholicæ, unum eundẽque IESVM Chriſtum ſicut uerum Deum, ita uerum hominem, confiteri unum eſſe ex utroque, non duos in utrunq;: ipſum ſine tẽpore natum de patre, ipſum ex tempore natum de uirgine, ita ut utraque natiuitas ſic unum teneat Chriſtum, ut in nullo ſui pertulerit detrimentum, retinens in ſe quod ſui generis eſt proprium, id eſt ut & uerbi natura non mutaretur in carne, & carnis natura non fuiſſet in uerbo conſumpta. Libro quinto contra Eutychen.

Iohannes Caſsianus inquit: Vides ergo ad ſanandos homines uerbum miſſum eſſe? quia licet pet Chriſtum ſanitas data ſit, uerbum tamen Dei in Chriſto fuit, quod per Chriſtum cuncta ſanauit. Ac ſic unito per ſacramentum incarnationis Chriſto & uerbo Dei, factus eſt Chriſtus & uerbum Dei unus, ex re utraque filius Dei. Libro quarto de incarnatione. Et: Chriſtus eſt unigenitus filius Dei per naturam, qui non ex materia aliqua eſt à patre genitus: quia omnis res, & omnis rerum materia, per unigenitum Dei filium eſt, non ex nihilo, quia ex patre, non quaſi partus: quia nihil in Deo uacuum atq; mutabile, ſed ineffabiliter atque inęſtimabiliter Deus pater in his quæ ingenita in ſe erant, unigenitum ſuum genuit, & ſic ab ingenito ſummo & ſempiterno patre unigenitus ſummus & ſempiternus eſt filius. Idem habendus in carne, qui habetur in ſpiritu: idem credendus in maieſtate, qui naſcitutus in carne. Non diuiſionem aliquam aut diſciſsionem ſui fecit, ut ſe ex parte aliqua non naſcente pars ſui aliqua naſceretur, aut aliquid in eo diuinitatis poſtea ſuperueniret, quod in eo natum ex uirgine non fuiſſet. Libro quinto. Item: Tanta eſt Chriſti & Dei unitas, ut nemo utique iam omnino poſsit uel Chriſtum dicens in Deum in Chriſti nomine dicere, uel Deum dicens in Chriſtum in Dei nomine nuncupare. Ac ſic unito ſibi penitus per maieſtatẽ ſacrę natiuitatis utriuſq; ſubſtantiæ Sacramento, quicquid erat, ſcilicet homo & Deus, factum eſt totum Deus. Iohannes Caſsianus lib. 5.

Paulinus inquit: Certi autẽ ſumus, quòd & filium Dei ita prædicas, ut eundem & filium hominis confiteri non erubeſcas. Tam uerè hominem in noſtra natura, quàm uerè Deum in ſua: ſed filium Dei ante ſecula, quia ipſe eſt Dei uerbum, Deus qui erat in principio apud Deum, æquè Deus coomnipotẽs & cooperator patris. Per ipſum enim omnia facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. In epiſtola prima ad Victricium.

¶ De officio ac beneficijs ſcripſerunt & docuerunt fideliter. Chryſoſtomus in octauum caput ad Romanos, Sermone 13: Si uictoria iſta non fuiſſet in carne facta, adeò non fuiſſet admiranda, quãdoquidem & lex hoc præſtitiſſet. Hoc uerò ſtupendum eſt, quod trophæum hoc cum carne fixit, ita ut ea ipſa caro, quæ millies à peccato deiecta ſuppreſſaq́; fuerat, tam illuſtrem aduerſus peccatum uictoriam tulerit. Vide ſiquidem, quanta ſint facta paradoxa. Vnum quidem, quòd peccatum carnem non euicit: alterum, quòd uictum etiam eſt, idq́; ab ipſa carne: non enim idem eſt, non uincere, ſed & uinci tandem, quod perpetuò conſueuerat proſternere ac deijcere. Tertium, quod non ſolùm uicit, ſed & puniuit. In eo ſiquidem quòd non peccauit, effecit ut non uinceretur: eo uerò quòd mortuus eſt, peccatum uicit, condemnauitq́;, demonſtrans quàm illi eſſet terribilis ea caro, quæ primùm contemptibilis fuerat. Ad eum itaq; modum & poteſtatem peccati diſſoluit, & mortem quam introduxerat ſuſtulit. Ibidem: Chriſti eſt, quod peccato reſiſtimus, præualemusq́;: uerùm uictoria frui noſtrum eſt. Et in octauum caput ad Corinthios primæ epiſtolæ, Homilia uigeſima: Per Chriſtũ, ait, ex nihilo in eſſe adductum eſt genus humanum, & ab errore in ueritatem redijt. Item in 1. ad Timoth. 2 Homilia octaua: Dilectio Chriſti magna ac inenarrabilis eſt, litauit ſemetipſum pro inimicis, ꝓ his qui ſe oderãt, pro auerſis à ſe. Id quod neq; pro amicis, neq; ꝓ filijs, neq; pro fratrib. faceret quiſpiam, hoc fecit pro ſeruis Dominus, atq; pro huiuſmodi Deꝰ. Deus enim pro hominibꝰ, pro mortalib. immortalis, pro temporalib. ſempiternꝰ, pro inimicis denique Dei filius. Item: Ergo hæc prima cauſa eſt, quia ſciri uoluit, quantum amaret hominẽ Deus, qui plus amari uoluit quàm timeri. Secunda cauſa eſt, ut ſententiam mortis, quam iuſtè dederat, iuſtius aboleret. Sta-

tum

tum ſuum Deus patiendo implere uoluit, ne compelleret imperãdo. ſicut fatetur ipſe: Non ueni legem ſoluere, ſed adimplere. homilia de proditione. Item: Sed ne proditũ lugeamus, ne traditum fleas: ſed proditoris factum ingemiſce, & futura eius lamentare ſupplicia. Nam proditus Chriſtus orbem liberauit uniuerſum, proditor gehennam meruit poſsidere. Traditus, in cœlis patris ſedet in dextera: traditor autem apud inferos collocatus, tormenta debita ſceleratus expectat, & ideo lugendus eſt. ibidem.

Auguſtinus inquit contra Iudæos paganos libro quarto, capite decimotertio: Nam qui poſſet non mori ſi nollet, proculdubio quia uoluit mortuus eſt. & ideo principatus & poteſtates expoliauit, fiducialiter triumphans eas in ſemetipſo. Morte ſua quippe uno ueriſsimo ſacrificio pro nobis oblato, quidquid culpatum erat, unde nos principatus ac poteſtates ad luẽda ſupplicia iure detinebant, purgauit, aboleuit, extinxit, & ſua reſurrectione in nouam uitam nos prædeſtinatos uocauit, uocatos iuſtificauit, iuſtificatos glorificauit. Item libro decimo de ciuitate Dei, capite decimo quinto: Vnicus enim naturâ Dei filius, propter nos miſericordia factus eſt filius hominis, ut nos naturâ filij hominis, filij Dei per illum gratia fieremus. Manens ille quippe immutabilis, naturam noſtram in qua nos ſuſciperet, ſuſcepit à nobis: & tenax diuinitatis ſuæ, noſtræ infirmitatis particeps factus eſt, ut nos in melius commutati, quod peccatores mortalesq; ſumus, eius immortalitatis & iuſticię participatione amittamus: & quod in noſtra natura bonum fecit, impleti ſummo bono, in eius naturæ bonitate ſeruemus. Sicut enim per unum hominem peccantem, in hoc tam graue malum deuenimus: ita per unũ hominem, eundemq; Deum iuſtificantem, ad illud bonũ tam ſublime ueniemus. Sanguinem Chriſti eſſe redemtionem mundi, docet in libro ad articulos ſibi falſo impoſitos, articulo 1: Quod ergo ad magnitudinem & potẽtiam precij, & quod ad unam pertinet cauſam generis humani, ſanguis Chriſti redẽptio eſt totius mũdi. Sed qui hoc ſeculũ ſine fide Chriſti, & ſine regenerationis ſacramẽto pertrãſeũt, redẽtionis alieni ſunt.

Cyrillus ſcribit, Chriſtum ſua morte & cruce uim & poteſtatem diabolorum confregiſſe: libro quarto contra Iulianum. Leo inquit: Habentes inceſſabilem propitiationẽ omnipotentis & perpetui ſacerdotis, qui ſimilis noſtri, æqualis patri, diuinitatẽ uſq; ad humana ſubmiſit, humanitatem uſq; ad diuina prouexit, dignè & piè de ipſius conſtitutione gaudemus. Sermone 2. in anniuerſario die aſſumptionis ſuæ ad pontificatũ. Item: Dominus noſter peccati mortisq; deſtructor, ſicut nullum à reatu liberũ reperit, ita pro liberandis omnibus uenit. Sermone 1. in ſolennitate natiuitatis Domini. Humilitate Chriſtũ uiciſſe docet. inquit enim: Tota uictoria Saluatoris, quæ & diabolum ſuperauit, & mundũ, humilitate eſt cõcepta, humilitate eſt confecta. Sermone ſeptimo de Epiphania.

Quòd Chriſtus ſit mediator, Proſper docet, de promiſsionib' & prędictionibus capite trigeſimotertio: Mediator noſter Chriſtus eruit animas de poteſtate tenebrarũ. Theodoretus inquit: Neq; enim ſi Deus ſolùm eſſet, appellatus fuiſſet interceſſor. Quo modo enim inter nos & Deũ interceſsiſſet, ſi nihil noſtri penitus habuiſſet? Sed quoniam patri ut Deus cõiunctus eſt, ut qui habet eandem ſubſtantiã: ut homo autem nobis, à nobis enim accepit ſerui formã: meritò interceſſor dictus eſt, unitate naturarum, diuinitatis inquam & humanitatis, ea quæ ſunt diſtantia & diſiuncta cõiungens. in dialogo Inconfuſo. Vigilius ait: Neceſſe fuit Chriſtũ mediatorem eſſe, quia morti ſuccumbere oportebat mediatorem, per illud quod homines habebat: & mortẽ reuincere, per id quod in ſe diuinitatis tenebat. contra Eutychen.

Chriſtum eſſe doctorem, Proſper tradit de promiſsionib', parte ſecunda, capite primo: Noſter Mediator IESVS Dominus, cuius figuram geſtabat etiã Moiſes, aſcendens montem cũ diſcipulis ſuis, quib. modis beati homines fierent, legem nõ in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus Dei ſpiritu ſcripſit, qua nõ terra, ſed cœlo atq; uita potiãtur æterna, qui eius mandata ſeruauerint.

Quòd Chriſtus ſit redemptor, Proſper docet: Deſcendit, inquit, noſter de cœlo fortiſsimus, de quo dicit angelus ad Mariam, Quoniam Nazaręus uocabitur: ut ſibi dilectas ex gentib' animas ſociaret, & fide cõiungeret. in ſecunda parte de promiſsionibus & prædict. Dei, capite 21. Item: Rex noſter lapſos reparat, quibus collatæ gratiæ cœleſtis regni donum ſeruat in poſterũ. ibidem capite 24. Theodoretus ait: Pro noſtris enim peccatis paſsionem ſubijt, ut noſtrum debitũ exolueret, & ut eius reſurrectio cõmunem omniũ reſurrectionem procuraret. in epiſtolam ad Romanos. Item: Solus Dominus noſter IESVS Chriſtus nos à graui poteſtate liberauit, morte quidẽ fuſa ac profligata: nobis autem immortalitate promiſſa, & uita laborũ ac moleſtiarũ belliq; & peccati experte. in 7. cap. Epiſtolæ ad Rom. Itẽ: Quòd cum lex nõ potuiſſet ſuum inſtitutũ implere, propter eorũ quib. lex dabat imbecillitatẽ, habebãt enim mortalem & patibilem naturã: unigenitum Dei uerbum homo factum, per huma-

nam tamen peccatum fregit ac profligauit, cum omnem quidem iuſticiam impleſſet, peccati antem labem non admiſiſſet: & cum peccatorum, tanquam peccator, mortem ſuſtinuiſſet, peccati iniuſticiam coarguit, quod corpus morti nequaquam obnoxium morti tradiderit: uerùm enimuerò idem & peccatum & mortem diſſoluit. in octauum caput ad Romanos. Item: Dominus Chriſtus pro nobis eſt mortuus, & è mortuis ſuſcitatus patri aſsidet, & ne ſic quidem noſtri curam gerere deſijt. Sed quas à nobis accepit primitias patri oſtendés, & eas eſſe ab omni reprehenſione alienas patri demonſtrans, per illas nobis ſalutem petit. in octauum caput epiſtolæ ad Romanos. Item: Ille eſt omnium Dominus, qui ſe pro nobis morti tradidit, qui mortis potentiam diſſoluit, & nobis omnibus reſurrectionem eſt pollicitus. Illi ergo ſubiecti ſumus, ut qui uitam ab eo acceperimus. in caput decimumquartum epiſtolæ ad Romanos. Item: Ea de cauſa Chriſt⁹ Dominus pro me mortem ſubijt, ut mihi uitam immortalé procuraret. Idem in ſecundum caput epiſtolæ ad Galatas. Itē: Deus ergo ſermo noſtra ſuſcepta natura, eá ab omni peccato liberam cuſtodijt, & deleuit quæ malè à nobis facta ſunt, ſcripta debitorum. Cum autem conceſsiſſet, ut ea cruci affigeretur, exoluit omnium noſtrûm debitum: & cum legem quidem impleſſet, effecit ut ea ceſſaret, ut quæ olim ſolis Iudæis fuiſſet utilis, nobis autem nullo modo conueniret. Dedit autem decreta Euágelica, in eorum obſeruatione nobis ſalutem pollicitus. Theodoretus in tertium caput epiſtolæ ad Coloſſenſes. Item: Hic autem unus & idem ſacerdos & hoſtia, & peccatorum ſolutioné effecit, & alio non eget ſacrificio, ſed ſedet unà cum patre, præſentis uitæ finem expectans. in caput decimum epiſtolæ ad Hebręos. Item: Ea de cauſa unigenitus Dei filius homo factus & paſſus, mortemq́; expertus eſt, ut mortem deleret ac perfringeret. Theodoretus in dialogo tertio. Item: Deus itaque Dominus rerum omnium, non putauit hominem contemnendum eſſe à peccatia obſeſſum, cuius gratia cuncta hæc facta fuerant: ideoq́; humanam ipſe induit ſpeciem, ſpectabiliq́; natura obduxit alteram quę uideri non poteſt. Tunc & ſpectabilem hanc immunem peccati conſeruauit, occultamq́; illam in ſua puritate continuit. Neq; enim hæc paſſa eſt ullú corporeæ infirmitatis conſortium, ſed ne aſſumpta quidem caro ullas peccati ſordes accepit. libro ſexto de prouidentia Dei. Item: Immolatio Iſaac erat umbra diſpenſationis pro nobis factæ. Pater ſiquidem filium dilectum obtulit pro múdo, Iſaac enim typus erat diuinitatis, ariesauté humanitatis. Tempus autem ipſum æquale, quia tres dies & tres noctes utrobiq;. Theodoretus quæſtione 72. in Geneſin. Item: Poculum paſsionis Chriſti eſt lætitia totius orbis. quæſtione 109 in Geneſin. Item: Quémadmodum Moſe manus extendente, cecidit Amalech: ita cum Dominus manus extendit, diſſoluta eſt acies diaboli. quæſtione 34 in Exodum. Item: Quemadmodum in purificatione leproſi, uno paſſere mactato, alter illius ſanguine tinctus liberabatur: ita duobus hircis oblatis pro peccatis populi, unus ſacrificabatur, alter emittebatur. Hæc nihilo minus Chriſti Domini typum gerunt, dum tamen hæc duo animalia non pro duabus perſonis accipiantur, ſed pro duabus naturis. Cum enim per unum hircum adumbrari commodè non poſſet tam mortalitas quàm immortalitas Chriſti Domini (nam hircus mortalis eſt ſolùm) neceſſariò duo mandati ſunt, ut ille qui mactabatur, carnis paſsibilem naturam præfiguraret: qui uerò ſoluebatur, diuinitatis indicaret naturam impaſsibilem. quæſtione 22 in Leuiricum. Item: Sicut ſemel in anno pontifsx ingrediens in ſancta ſanctorum, ſacrificium iſtud peragebat: ita Dominus Chriſtus ubi ſemel paſsionem ſalutarem pertulit, aſcédit in cœlum, æterna redemptione inuenta, ut perhibet diuinus Apoſtolus. ibidem. Item: Solus Dominus Chriſtus, etiam ut homo, macula caret. Eſaias proclamat: Qui peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius. Vnde factú eſt, ut aliena peccata aſſumeret, cum propria non haberet. Ille ſiquidem peccata noſtra tulit, & pro nobis afflictus eſt. Et Ioannes ille magnus: Ecce agnus Dei qui tollit peccata mundi. Propterea dicitur inter mortuos liber, tanqnam morté iniuſtè paſſus ſit. Quæſtione nona in Numeros. Item: Communicabant inter ſe regia tribus & ſacerdotalis, propterea quòd Chriſtus Dominus ſecundum humanitatem rex futurus erat, & pontifex. quæſtione 52 in Numeros. Item: Quemadmodum defuncto ſecundum hiſtotiam Moſe, IESVS populum introduxit in terrá promiſſam: ita finita lege IESVS noſter apparés, populo pio regnú cœlorum aperuit. Finis enim legis Chriſtus, ad iuſticiam omni credenti. Theodoretua in præfatione quæſtionum in Ieſum filium Naue.

Sic & Iſychius docet: Chriſtus miſerans genus humanum, & mortem ſuſtinuit, & reſurrectionem à mortuis diſpéſauit. libro primo in ſecundum caput Leuitici. Et: Chriſtus pro peccatis noſtris conuenienter ſacrificium obtulit, de quo Paulus Hebræis ſcribit capite nono: ſic & Chriſtus ſemel oblatus. libro primo in quartum caput Leuitici. Item: Nullo modo cóſilium ſacerdotum de

tradendo

tradendo Chriſto Ioh.11 expleri potuiſſet, ſi non ſemetipſum ad paſsionem Dominus tradidiſſet, in tantum ut ipſe diceret Petro Matthæi 26: Calicē quem dedit mihi pater, non bibam illum? Feſtinabat enim diſpenſare noſtrorum peccatorum remiſsionem. libro primo in quartum Leuitici. Et: Non unum nobis tantum peccatum, ſed multa ex unigeniti ſacrificio ſunt donata: id eſt, totius generis humani remiſsio, uita in philoſophia perfecta, & ſingularis myſteriorum noui Teſtamenti introductio. libro ſecundo in octauum caput Leuitici. Item: Ipſe Chriſtus ad ſanctificationem noſtram, aſperſione proprij ſanguinis, uidelicet paſsionem ſuam pro nobis obtulit. libro ſecundo in octauum caput Leuitici. Item: Chriſti ſacrificium cum unum ſit, nō tantum nobis peccatorum præſtat remiſsionem, ſed & uitam perfectam in Philoſophia, & conſummatam efficit. libro ſecundo in nonum caput Leuitici.

Sedulius libro tertio inquit:

Infernas adit ille fores, adit iſte ſupernas:
Ille profunda ſequens, penetrauit clauſtra gehennæ:
Abſtulit iſte ſuis cœlorum regna rapinis.

Maximus ait: Chriſtus autem Dominus redemptorq́; noſter, ut perditum infirmumque hominem reuocaret ad Deum, eſuriem, laſsitudinem, mœrorem, & omnia in ſe humani corporis infirma ſuſcepit. Homilia quarta.

Primaſius hac de re ſic ſcribit: Ille autem ſe tradidit morti, cui nihil debebat, ut nos ſuo ſanguine à morte redimeret. Non emit, quia per naturam ipſius fueramus: ſed redemit, quia captiui tenebamur. in tertium caput ad Romanos. Et: Propitiatio & remiſſio peccatorū per ſanguinem Chriſti eſt collata, in cuius typo etiam in ueteri Teſtamento pro peccatis populi uictimarum ſanguis offerebatur. Primaſius in tertium caput ad Romanos. Item: Ideo mortuus eſt, ut nitam mortuis redderet: ideo in ipſo corpore, quo eſt crucifixus, apparuit, ut fidem atque iuſticiam credentium confirmaret, cum in plenitudine promiſsionis fructum ſuæ credulitatis agnoſceret. in quartum caput ad Romanos. Et: Qui emit, alienum emit: qui aūt redimit, id quod ſuū fuit propriè, & ſuū eſſe deſinit. Redemit ergo nos Chriſtus de maledicto legis, quod peccantibus conſtitutum eſt. ſicut dicit: Ecce peccatis ueſtris uendīti eſtis. in 2 caput ad Galatas. Et: Qui pro ſalute omnium nec mori recuſauit. in ſecundum caput ad Philippenſes. Item: Hæc ergo deleta ſunt in cruce, dum dimittēdo peccata, eriam memoriam abolet delictorum. Chriſtus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictū. in ſecūdum caput ad Coloſſenſes. Item: Chriſtus itaq; reſurgens à mortuis, præcurrit nos ad altitudinem cœlorum, factusq́; eſt nobis præcurſor, aperiendo nobis cœlum, & gaudia patriæ cœleſtis reddendo. in ſextum caput ad Hebræos. Et: Dominus noſter IESVS Chriſtus quid fecit? utiq; obtulit ſacrificium non pro ſuis delictis, ſed pro noſtris: & ſemel hoc fecit, non amplius: quia ſemel mortuus pro peccatis noſtris, & iam non moritur, mors illi ultrà non dominabitur. in ſeptimum caput ad Hebræos.

Thalaſsius prima Hecatontade ait: Saluator tā animæ quàm corporis eſt Chriſtus, cuius ueſtigia ſequi à malis reddit liberū. Itē: Sicut Adam in mortē incidit præuaricando, ita & Saluator obediendo mortem trucidauit. Hecatontade quarta. Theodulus ait: Ipſe namq; nobis autor eſt gratiarū actionis, quā patri exhibemus: quippe qui natura noſtra aſſumpta, proprio ſanguine Deo patri nos reconciliauit. in primū caput ad Romanos. Et: Filius ſanguinē ſuū effudit pro nobis. in 3 caput ad Rom. Itē: Non ob propria ſua cōmiſſa mortē obijt, quandoquidē neq; hac ratione reſurrexiſſet, perinde ac nemo ante hūc alius excitatus erat: uerùm ob noſtra peccata mortuus eſt, ut nos ab illis liberaret, ut nos (inquit) iuſtificaret, atq; à peccatis liberos faceret. Non enim eā ob cauſam peccata noſtra in ſe tranſtulit, mortis ſupplicium pro nobis ſubiens, ut nos obnoxios teneret morti, eiusq́; debitores: enimuerò ut nos iuſtificaret, ac omnino inculpatos dimitteret. in quartum caput ad Romanos.

Claudianns inquit: Pontifex ille credo eſt, qui principaliter apud diuinitatē ſummę Trinitatis humani generis oblata ſanctificat, peccata expiat. lib. 1. de ſtatu animæ, cap. 3.

Eucherius ait: Secundus homo ad redemptionem hominum ueniens, dum uoluntatem ſe patris & non ſuā facere oſtendit, permanere nos intus docuit. Cnm igitur non ſuā, ſed patris uoluntatē facit, eos qui ad ſe ueniūt, nō eijcit foràs: quia dū exemplo ſuo nos obedientiæ ſubdit, uiā nobis egreſsionis claudit. Eucherius in primū librū Regū. Et: Offert Dauid holocauſta & pacifica corā Domino: fidem deuotionemq́; Eccleſiæ cōmendat patri Chriſtus, qui eſt ad dextram Dei, qui etiā interpellat pro nobis, qui in exemplū Dauid fideles hnmilesq́; benedicēs, ſalubris myſterij paſcit alimētis, partitur ſingulis collixidā panis unā, illius utiq; qui de cœlo deſcendit, & dat uitam mundo. libro 2. in libros Regum. Et: Etenim cum inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem filij eius. Idem: Ipſe eſt pacificus ille, qui fecit utraq; unum: & medium parietem ſoluens, inimicitias in carne ſua, legemque

mandatorum decretis euacuans, ut duos conderet in ſe unum nouũ hominem, faciẽs pacem his qui longè, & pacem his qui propè. libro tertio in libros Regum. Item: Redemptor noſter, quia ab alta excellentia gloriæ cœli uſq; ad carnis humilitatem deſcendendo peruenit. Ibidem. Item: Dominus noſter IESVS Chriſtus ſoluit inimicitias inter Deum & hominem in carne ſua. Ibidẽ. Item: Chriſtus plus reſtituit in gratia, quàm perijt in natura: & de Adæ tranſgreſſoris genere prolem in adoptionem diuinæ paternitatis aſſumpſit, & de paradiſo exhæredatos cœlo reddidit ciues. Ibidem. Item: Dominus IESVS uerus Dei filius eſt, ut in gremio patris uel dextera ſit conſtitutus. libro quarto in libros Regum.

Iunilius ait: Chriſtus ipſe Dominus toto doctrinæ ſuæ remedio, actuumq; miraculis, nec non reſurrectione atq; aſcenſione futuram uitam docuit, promiſit, approbauit, indulſit. libro ſecundo, capite decimoquinto. Item: Sanguis fratris tui clamat ad me de terra. Paſsio Domini noſtri Ieſu Chriſti prædicitur, Apoſtolo teſte in epiſtola ad Hebræos: Quia conſperſio ſanguinis Chriſti plus potuit ad Dominũ clamare ꝓ nobis, quàm Abel ſanguis clamauerat cõtra fratrẽ. lib. 2. cap. 19.

Syneſius inquit: Precioſum animal homo eſt: precioſum enim, ſi propter ipſum crucifixus eſt Chriſtus. Syneſius in epiſtola 57.

Paulinus ait in epiſtola 12. ad Seuerum:

Vt medium ualli pax noſtra reſoluit IESVS,
Et cruce diſsidium perimens duo fecit in unum.

Item: Vnde & uetus homo, qui ſe conſilio maleſuadi ſerpentis addixit, uenundatus ſub precio dicitur. Deinde quaſi uenditus eguit redemptore, qui nos magno emit, ne iam aut diaboli aut noſtri eſſemus, & à progenie uiperarum in genus regale & ſacerdotale mutati efficeremur ſanguis eius, qui nos ab originis primæ generoſa inſtitutione degeneres, & durante peccato uiles prius animas, precioſo ſanguinis ſui commercio fecit, & cohæredes ſibi ac filios Dei fieri non inuida pietate conceſsit. in ſecunda epiſtola ad Delphinum. Item: Hic ergo Dominus & Deus noſter, qui in terris uiſus eſt, & inter homines conuerſatus eſt pro nobis, ouis & paſtor in nobis eſt: quia nos inuiſibili baculo & ſalutari uirga intus teget, ut etiamſi ambulemus in umbra mortis, non timeamus mala, quia nobiſcum Deus eſt Emanuel ille Dominus Maieſtatis, & filius ancillæ: quorum alterum natura, alterum factus eſt. Idem creator hominis & redemptor Deus ex Deo, homo pro homine, filius Dei ante ſecula, filius hominis pro ſeculo, forma ſerui pro libertate ſeruorum, & pauper factus, ut pauperes ſua egeſtate locupletet: quia ipſe eſt diues in omnes omnis boni, & mediator hominum & Dei, homo Chriſtus IESVS. in epiſtola ad Florentium.

De beneficijs Chriſti idem hiſce uerſibus agit, de obitu Celſi pueri:

Immemores primos cœleſtis imaginis ortus,
Quam reuocat miſerans ad ſua regna pater.
Cuius amore meos ſuſcepit filius artus,
Virgine conceptus, uirgine natus homo.
Cuncta gerens, hominem, cunctos & corpore in uno
Cunctorum Dominus ſuſcipiens famulos.
Factus enim ſerui forma eſt, qui ſummus agebat,
Forma Dei regnans cum patre rege Deus.
Suſcepit formam ſerui, culpamq; peremit,
Qua pœnæ & mortis quondam homo ſeruus erat.
Et libertati famulum ſub imagine ſerui,
Noſtra caro effectus reſtituit Dominus:
Vt mihi per Chriſtum cœleſtis imago rediret,
Qui cruce terrenum ſe ſpoliauit Adam.
Carnem igitur mortemq; meam meus ille creator
Pertulit, & carum morte redemit opus.
Multa mihi dederat prius & promiſſa ſalutis,
Et præcepta, quibus per bona dirigerer.
Sed quia nec legis poſito medicamine primi
Inueterata patris uulnera dilueram:
Et neq; præmiſsis diuino ex ore prophetis,
Expectare Dei munera credideram:
Et genus humanum paſsim ſine lege fideli
Deſperata ſalus merſerat in tenebras:
Regnabatq; ſimul peccatum in corpore noſtro,
Mors in peccatis, hoſtis in interitu.
Captiuumq; hominem triſtis metus & miſer error
Altius in mortem præcipitare dabant.
Interea pater ipſe polo miſeratus ab alto
Errantum lapſus peſtiferos hominum,
Serpentemq; truci dominantem in morte cadentum
Non tulit, & natum miſit ad omne bonum.
Paruit ille libens Deus omnia cum patre concors,
Communem curans rem pietate pari.
Aduenit & fit homo, & miſtum perfectus utroq;
Oſtendit fragili carnis ineſſe Deum.
Vtitur officijs hominis, ſed & intus operti
Signa Dei medicis exerit imperijs.
Voce hominis diuina docet, mortalia uerè
Extra peccatum corporeus peragit.
Quippe ſui rem tantum operis ſibi reddere curans,
Naturam uenit ſumere, non uitium.
Namq; bonum natura hominem bonus ad bona fecit,
Mente ſua lapſus ſe uitiauit homo.
Quare opifex hominum mortali in corpore uenit,
Non & mortali crimine factus homo.
Nam neq; deleret culpas, niſi liber ab illis:
Nec laxare reos poſſet, & ipſe reus.
Nec peccatori mors cederet, utpote uinctum
Peccati uinclis legitimè retinens.
Iure igitur ceſsit rumpenti tartara Chriſto,
In quo quod poſſet nectere non habuit.
Ipſaq; iudicij iniuſti rea facta uiciſsim,
Per ſcelus occiſo iure ſubacta homini eſt.
Palluit inuidia ſerpens inferna reducto

Clauſtra homini, uerſa lege, recluſa uidens.
Inq; uicem uincta mortalem morte reſolui,
Excuſſumq́; ſua ſurgere corpus humo.
Inſuper & cœlos rediuiuum ſcandere cernens,
Dente truci fruſtra liuidus infremuit.
Et modò tabeſcit, cum crebreſcente piorum
Agmine, per Chriſtum perditor ipſe perit.
Ergo uici uitioſa animi ſanauit, & ægra
Corporis excepit, matre homo, patre Deus.
Imbecilla quidem, ſed naturalia carnis
Geßit, & affectus corporis exhibuit.
Senſibus humanis comedit, bibit, & ſua ſomno
Lumina declinat, laßat eundo uiam.
Tanquam homo defuncto lachrymas impendit amico,
Quem mox ipſe Deus ſuſcitat è tumulo.
Nauigio uectatur, & ut Deus imperat auſtris,
Et uirtute Dei permeat æquor homo.
Mente hominis trepidat uicinæ mortis ad horam,
Mente Dei nouit tempus adeſſe necis.
In cruce fixus homo eſt, Deus è cruce terruit orbem:
Mortem homo, uerum mors ipſa Deum patitur.
In cruce pendet homo, Deus è cruce crimina donat,
Et moriens uitam criminis interimit.
Proq; reis habitus, peiorq; latrone putatus,
Quem Iudæa pio præpoſuit Domino.
Credenti donat regnum cœleſte latroni,
Clauſus adhuc terris iam paradiſum aperit.
Nos igitur firmare animos, attollere mentem,
Ignauosq́; decet trudere corde metus.
Pro quibus ecce animam poſuit ſimul, atq; reſumpſit,
Filius ille Dei, quo ſata cuncta Deo.
De noſtra uictor Deus egit morte triumphum,
Et noſtrum ſecum corpus in aſtra tulit.
Non ſat habens, quòd pro nobis mortalia cuncta
Hauſit, ut auferret uulnera noſtra ſuis.
Sed ne me dubiæ ſuſpenderet anxia mentis
Cura, reſurrexit corpore, quo cecidit.
Clara fides oculis patuit mortalibus, ipſe
Poſt obitum uiſus, qualis & antè fuit.
Nam ſe diſcipulis dubitantibus obtulit ultrò,
Rimandumq́; oculis præbuit, & manibus.
Nec ſine mente Dei dubitauit Apoſtolus olim,
Viuere poſt mortem nullus ut ambigeret.
Firmauit dubitando fidem, dum communis anceps
Arguitur Thomas, omnis homo inſtruitur.
Cernere quod Thomas coràm, & palpare iubetur,
Conſtanter ſtabili credere diſco fide:
Mortem hominum Chriſti crucifixi morte ſubactam,
Spemq́; reſurgendi corporibus poſitam.
Corporibus noſtris, quia Chriſtus uictor in iſta
Carne reſurrexit, quam gero, qua morior.
Meq; docet, pro me dubitantibus ingerit artus,
Et ſolidam carnem ſtructa per oſſa probat.
Inſuper & lateris manuum quoq; uulnera monſtrat,
Et dubium digitos ijs iubet inſerere.
Cerne, inquit, latus ecce meum, palmasq́;, pedesq́;,
Ecce crucis clauos, cuſpidis ecce uiam.
Ecce ipſam toto compagem corpore uiuam,
Stare patet neruis, oßibus, ore, cute.
Ergo tenete fidem quam cernitis, inſuper & quam
Tangitis, & dubios pellite corde animos.
Et teſtes tantæ cunctis eſtote ſalutis,
Cunctorumq́; hominum ſoluite corda metu.
Omnibus intereat mortis timor, & ſimul omnes
Iſta reſurgendi ſpes animet populos.
Credentum tamen iſta ſalus, qui corde fideli
Suſcipient, quæ uos lumine conſpicitis.
Nam poſtquam uicta geßi de morte triumphum,
Mors ſuperata abijt, ſtat rediuiua ſalus.
Vitam ex morte dedi, mortem moriendo ſubegi,
Et genus humanum ſanguine reſtitui.
Peccatum carnis ſuperans in carne peremi,
Materiam culpæ, iuſticiam peperi.
Corpore mors cecidit, ſurrexit corpore uita:
Qua prius occiderat, carne reuixit homo.
Et nunc ecce meo rediuiuum in corpore portans
Præfero uictorem mortis & anguis Adam.
Quæ rogo ſufficient nobis ſolatia: uel quæ
Sanabit feßos iam requies animos:
Si nec tanta poteſt ægris medicina mederi,
Quæ uitas obita morte redire docet?
Mœror abi, diſcede pauor, fuge culpa, ruit mors,
Vita reſurrexit, Chriſtus in aſtra uocat.
Morte mea functus, mihi mortuus, & mihi uictor,
Vt mors peccati ſit mihi uita Dei.
Deniq; ſeruatum iam de cruce duxit aperto
Limite latronem, qua paradiſus adeſt.
Munere quo ſignum dedit & peccata piare,
Et nemoris uetiti uincere ſepta fide. Item:
Fas etenim ut Iudæa, cui ſuus hoſtia Chriſtus
Non erat, & per quam uictima Chriſtus erat,
Sede locoq; ſimul ueterum uiduata ſacrorum,
Inficiata fidem perderet omne ſacrum.
Finis enim legis Chriſtus, quia lege fideli
Prædictus legi lex ueniendo fuit.
Præſcribens ueteri fidei legemq; modumq́;,
Legem perfectam gentibus inſtituens.
Vnde magiſter ait: Vetera effluxere peractis
Temporibus, ſubeunt omnia ubiq; noua.
Iamq; reuelata facie ſpeculamur apertum
In Chriſto propriæ lucis honore Deum.
Et puto, quòd ſciſſi in templo myſteria ueli,
Id quoq; ſignarint gratia quod tribuit.
Nam ueluti rupto patuêre ſacraria uelo,
Sic reſerat nobis legis operta fides.
Inde ſub antiquo legitur uelamine Moſes,
Iudæis nebula cordis opertus adhuc:
Quam de luminibus mentis mihi creditus aufert
Chriſtus, adumbratas diſcutiens ſpecies:
Seq; docet priſca uelatum legis in umbra,
Iamq; reuelatum corporis in facie.
Qualem præmißi cecinerunt adfore uates,
Qualis Apoſtolicis coram oculis patuit:
Qualem & Iudæi non perſpexêre uidentes,
Mentibus obtuſis impietate ſua:
Et qualem quamuis non uiſum in corpore nobis,
Credendo interno lumine conſpicimus.
Nam quòd ueridici ſeſe uidiße magiſtri
Et palpaße docent, tango fide, & uideo.
Et cunctis credendo patet cognoſcere Chriſtum,

Impia cæcantem pectora perfidia.
Fundentemq́; ſuam per corda fidelia lucem,
Vt placitas habitet clarificetq́; animas.

Item: Mortem ipſam moriendo deſtruxit, ſoluens inimicitias in carne ſua, & faciens utrumq; unum: id eſt, hominem & Deum, quem in ſeipſo connexuit Deus & homo Chriſtus Ieſus. Paulinus epiſtola quarta.

¶ Quòd ſit ſacerdos, docet Iſychius: Chriſtus ſacerdotij ſuſcipiens dignitatem, uel potius cum ſemper habuerit, tunc opere explens etiam hoc, quod pro nobis erat, ſacrificium conſummauit. libro primo in quartũ caput Leuitici. Item: Chriſtus cum Deus ſit, propter diſpenſationem actorum pro nobis myſteriorum etiam ſacerdos effectus eſt. Rectè ergo hic magnus ſacerdos, utpote qui ſemetipſum pro nobis hoſtiam & oblationẽ obtulit, appellatur. Libro ſexto in 21. Leuitici. Primaſius inquit: Chriſtus ſecreta regni cœlorum penetrans, orat aſsiduè pro ſalute fideliũ ſuorum. in 6. caput ad Hebręos.

De paſsione Chriſti inquit Leo: Vnde nunc dilectiſsimi in toto ordine Dominicæ paſsionis nõ ita infirmitatem conſideremus humanam, ut arbitremur illic potentiam defuiſſe diuinam: neq; illam ita coæternam & æqualem patri formã unigeniti cogitemus, ut putemus non fuiſſe uera, quæ Deo uidentur indigna. Prorſus utraq; natura unus Chriſtus: nec uerbum ibi ab homine diſiunctum, nec homo eſt diſſociatus à uerbo. Non eſt faſtidita humilitas, quia nec imminuta Maieſtas: nihil nocuit naturę inuiolabili, quod paſsibili oportebat inferri: totumq́; & illud ſacramentum, quod ſimul & humanitas cõſummauit, & deitas, diſpenſatio fuit miſericordiæ, & actio pietatis. Leo ſermone 1. de paſsione Domini. Item ſermone decimoſeptimo: Deus meus quare me dereliquiſti? Hæc uerba, inquit, non ſunt accipienda tanquam fixo IESV in crucis ligno, paterna ab eo Deitatis omnipotentia receſsiſſet, cum in tantam unitatem Dei & hominis natura conuenerit, ut nec ſupplicio potuerit dirimi, nec morte diſiungi. Manente enim in ſua proprietate utraq; ſubſtantia, nec Deus reliquit ſui corporis paſsionem, nec Deũ fecit caro paſsibilem: quia diuinitas quæ erat in dolente, non erat in dolore. Vnde ſecundum Verbi hominiſq́ue perſonam, idem eſt qui factus eſt inter omnia, & per quem facta ſunt omnia. Idem eſt qui impiorũ manibus comprehenditur, & qui nullo fine concluditur. Idem eſt qui clauis configitur, & qui nullo dolore ſauciatur. Idẽ poſtremò eſt qui mortem ſubijt, & ſempiternus eſſe non deſijt: ut utrumque ſignis non dubijs manifeſtetur, quòd uera ſit in Chriſto humilitas, & uera maieſtas. Quia ideo ſe humanæ infirmitati uirtus diuina conſeruit, ut dum Deus ſua facit eſſe quæ noſtra ſunt, noſtra faceret eſſe quæ ſua ſunt. Non ergo aberat à patre filius, nec à filio pater: & illa Dei incommutabilis & inſeparabilis Trinitas nihil ſui poterat à ſe habere diſcretum. Quamuis enim ſuſceptæ incarnationis diſpenſatio ad unigenitũ Dei filium propriè pertineret, ſic tamen pater non abiungebatur à filio, quamadmodũ caro non diuidebatur à uerbo.

Iſychius ait: Corpus Chriſti omne peccatum ſuſcepit, etiam illud quod uidebatur impoſsibile poſſe ſaluari. in quintum caput Leuitici. Item: Chriſti ſacrificiũ humani generis ſalutem præſtitit: & hac Deo, utpote creatori naturæ, nihil eſt ſuauius. in 6. caput Leuitici. Et: Is qui ex muliere natus eſt, paſſus eſt: qui autem deſcendit de cœlo, paſſus nõ eſt. in ſextum caput Leuitici. Item: Chriſti ſacrificium & mortuorũ reſurrectionem, & diaboli cõdemnationem, maledicti liberationẽ, paradiſi reſtitutionem præſtitit. in ſeptimum caput Leuitici. Item: Chriſtus ipſe propter peccata noſtra & delicta, hoſtia in holocauſtum fuit. libro 4. in 15 caput Leuitici. Et: In cruce Chriſti noſtrorum peccatorum peracta eſt uenia. libro quinto in 16 caput Leuitici. Et: Ad propitiationẽ noſtrã, ſimulq́; illuminationem, paſsio ſalutaris peracta eſt: unde ipſa paſsio dicitur propitiatorium. Chriſtus ſecundũ quod incarnatus eſt, de cõmuni maſſa hominum factus eſt. ibidẽ. Item: Chriſtus caput ſuum non diſcooperuit, quia à patre ſuo, qui eius caput appellatur, nec paſsiones carnis ſuſtinẽs ſeparatur. Sed nec ueſtimenta concidit, id eſt carnis. Ex quo enim uerbum caro factũ eſt, ineſt totus ſuæ carni, & nunquã ab eã, nec à crucifixa, nec à ſepulta, nec aliud quodlibet paſſa, quod ad naturã noſtrã pertinet, ſe abſcidit. lib. 6. in 21. caput Leuitici. Et: Chriſt⁹ qui pro nobis paſſus eſt, à peccato nos & ſeruitute eius liberauit. lib. 6. in 23. cap. Leu. Et: Propitiationẽ noſtram per crucẽ atq; paſſionẽ Chriſtus peregit. lib. 7. in 25. cap. Leui.

Sedulius: Ad tempus enim mortuus eſt, quia tertio die reſurrexit à mortuis. Apud homines mori uiſus eſt, cũ apud inferos uiuus inferni clauſtra confringeret poteſtate uirtutis ſuæ. in quintum caput ad Romanos. Et: Si per mortem Chriſti ſaluati ſumus Deo, quanto magis in eius uita glorificabimur, ſi eam fuerimus imitati? Qui ſi, ut reconciliaret nos ſibi Deus, filium morti tradidit: quanto magis reconciliatos ſaluos faciet in uita ipſius, cum reſurrexit à mortuis? in quintum caput ad Romanos. Et: Tradens corpus Saluator, mortem uicit, & peccatũ damnauit: id eſt, diabolum. in ipſo enim peccauit diabolus, cum illũ innocentẽ occidit per cor

pus Chriſti, in quo corpore iniquitates noſtras tulit, & peccata noſtra portauit, & qui exuit principatus & poteſtates, triumphans eos in ſemetipſo. in ſeptimum caput ad Romanos. Et: Non pro uno, ſed pro utroque ſexu Chriſtus paſſus eſt. Sedulius in undecimum caput ad Corinthios. Et: Quod crucifixus eſt, noſtræ infirmitatis eſt: & quod uiuit, ſuæ uirtutis eſt. in decimumtertium caput poſterioris ad Corinthios.

Maximus inquit: Chriſtus pepēdit in cruce, ut omne genus hominum de mundi naufragio liberaret. in homilia 1. de paſsione & cruce Domini. Item: Reſurrectio Chriſti defunctis eſt uita, peccatoribus uenia, ſanctis eſt gloria. homilia ſecunda de cruce Domini. Item: Reſurgente igitur Chriſto, omnia neceſſariò cum eo ſua uiſcera ſurrexerunt. homilia ſecunda de cruce. Et: Ita ergo & homo IESVS Chriſtus paſsione ſua diabolum ſuperans, reſurrectione ſua inferna reſerans, tanquam perfecto opere ad cœlos uictor adueniens, audit à Deo patre: Sede ad dextram meam. homilia prima ſanctæ Pentecoſtes. Et: Chriſti reſurrectio cunctorum eſt redemptio populorum. Maximus homilia ſecunda de Pentecoſte.

Primaſius ait: Non ſolùm nobis uita dabitur Chriſti, in illa reſurrectionis immutatione, ſed & gloria: ſicut dicit Ioannes apoſtolus. in quintū caput ad Romanos. Et: Propter nos Chriſtus crucifixus, mortuus & ſepultus eſt, & reſurrexit. ibidem. Et: Ille nos tantū dilexit, ut etiam moreretur pro nobis. in octauū cap. ad Rom. Et: Reſurrectio Chriſti eſt redemptio corporis noſtri. Et: Chriſtus nihil propter ſe aut fecit aut paſſus eſt, ſed propter omnium ſalutem. in undecimum caput ad Romanos. Et: Solus inuentus eſt, qui ut immaculata hoſtia pro omnibus moreretur, pro eis qui erant mortui in peccatis. in quintum caput ſecūdę ad Corinthios. Item: Chriſtus in ſe uitam habuit inſolubilē: quia quamuis ad tēpus mortuus eſſet carne, tamen in ęternū diuinitate uiuit, & inſuper humanitate, poſtquam uictor à mortuis ſurrexit. in ſeptimū cap. ad Hebræ.

Eugenius: Vnde gratias agimus Domino noſtro IESV Chriſto, qui propter noſtram ſalutem deſcendit, ſua paſsione nos redemit, ſua morte uiuificauit. Qui ſedens ad dextram patris, uenturus eſt iudicare uiuos & mortuos, iuſtis æternę uitæ præmium largiturus, impijs atq; incredulis merita ſupplicia redditurus. Salonius ait: Dominus IESVS Chriſtus, qui dedit precium ſanguinis ſui, & redemit Eccleſiam.

Theodulus inquit: Obedientia Chriſti in omnes homines allegauit uitam & reſurrectionem. in quintum caput ad Rom. Et: Chriſtus morte ſua non ſolùm Adami peccatum deleuit, uerùm omnia omnium aliorū hominum delicta alia, quæ poſt illius peccatum commiſerunt. in 5. cap. ad Romanos. Itē: Vnius IESV Chriſti uita, dono & uirtute omne mortaliū genus ſeruari multipliciter comprobatur. ibidem. Item: Corpus Chriſti Domini noſtri tumulatum, adeoq; in terram ſepultū, ſalutem mundo protulit. in 6. cap. ad Rom. Item: Similitudo erat mortis, Chriſti mors, eo quòd nō permaneret ipſe in morte, ſed tertio die reuiuiſceret, reſurgeretque. Ac rurſum ſimilitudo mortis erat, paſsio & crux in Chriſto, idq; decēter apprimè. reuixit enim, neq; quicquam mortuum remanſit. in ſextum cap. ad Rom. Et: Condemnatus eſt in carne peccati ſtimulus, occiſusq; eſt in primo Chriſto. Tranſijt autem ab ipſo, & per ipſum, in nos gratia. ibidem. Et: Eius te rei certiſsimum eſſe oportet, nempe Chriſtum ultrà non moriturum: eam enim ob cauſam etiam mortuus eſt, ut mortem deſtrueret, eamq; exarmaret. ibidē. Et: Chriſti morte credentes mortui ſunt legi, & ab ea liberati. in 7. cap. ad Rom. Itē: Hæc Chriſtus fecit, ut ſcopus legis (hęc enim iuſtificatio eſt) impleatur in nobis. Chriſtus nobis uictoriam & coronam impertijt. in 8. caput ad Rom. Itē: Excitatus eſt Dominus noſter IESVS Chriſtus à patre, qui operatus eſt circa carnem ipſius uitam, per Spiritum ſanctū, qui ad eum etiam pertinet. proinde etiamſi dicatur eſſe excitatus à patre, ipſe tamen etiam per ſeſe reſurrexit per Spiritum Sanctum. Omnia namq; operatur diuina Chriſtus per patrem & Spiritum paracletum: quare & noſtra Chriſtus opera excitabit. ibidem. Item: Chriſt⁹ uitæ mortisq; ſolus poteſtatē habet. Si tanta erga nos uſus eſt prouidentia, ut & crucifigeretur, haud iam nos deſpiciet. in decimumquartum ad Romanos. Item: Chriſtus potuiſſet alienus eſſe à conuicijs & opprobrio Iudæorum, neq; pati quæ pertulit, ſi priuatum commodum ſpectaſſet: ſed noſtram utilitatem quærens, propriam ſanè poſthabuit, & iniuria eſt affectus, malamq́ue apud non parum multos gratiam retulit. in caput decimumquintū ad Romanos. Et: Chriſtus in hunc mundum ueniens patri ſuo cooperatus eſt, ut promiſsiones Abrahamo factæ ad finem perducerentur, legem uniuerſam implens. Item: Chriſtus miniſter circumciſionis diſſoluit maledictionem, placauitq; iram Dei. in 15. cap. ad Romanos.

Eucherius ait: Quæ eſt uia quæ ducit ad puteum uiuentis & uidentis, niſi humilitas paſtionis unigeniti? per quam nobis apertum eſt hoc, quod prius latenter Scripturæ ſacræ fluenta loquebantur. Niſi enim unigenitus Dei filius incarnatus, tentatus, ap-

prehenſus, colaphis cæſus, ſputis illuſus, crucifixus ac mortuus fuiſſet: nobis huius putei, id eſt Scripturæ ſacræ profunditas non pateret. Quid ergo fidelibus humilitas paſſionis eius facta eſt, niſi clauis apertionis, per quam myſteriorum Dei puteũ inuenimus, ut aquam ſcientiæ de profundo biberemus? Incarnationem quippe, paſsionem, mortẽ, reſurrectionem atq; aſcenſionem illius ſacri eloquij paginæ teſtantur. Eucherius in Geneſeos caput quadrageſimum. Et: Dominus IESVS humilis & paruus, ac puer in mũdo exiſtere uoluit, qui nos à peccato mundaret. libro quarto in libros Regum. Et: Redemptor noſter quia non diſtulit, mortem ſuperauit, eamq́ue reſurgendo conſumpſit, & reſurrectionis ſuæ gloriam aſcendendo declarauit. ibidem. Item: Chriſtus plus reſtituit in gratia, quàm perijt in natura: & de Adæ tranſgreſſoris genere prolem in adoptationem paternitatis diuinę aſſumpſit, & de paradiſo exhæredatos cœlo reddidit ciues. libro tertio in libros Regum.

Vigilius ait: Chriſtus paſſus eſt in unione perſonæ, non eſt paſſus in proprietate naturæ. & hoc multis teſtimoniorum ſacrorum rationibus dilucidè probat Vigilius contra Eutychen libro ſecundo. Item, quòd Chriſti paſsio ad carnem & naturam pertineat, & ad uerbum ſecundum perſonam, quia & uerbi & carnis una eademq́ue eſt perſona. Et ut hoc manifeſtius appareat, dicit conſtare Dominum noſtrum IESVM Chriſtum ſexta feria crucifixum, & ipſa die ad infernum deſcendiſſe, ipſa die in ſepulchris iacuiſſe: ipſa die latroni dixiſſe, Hodie mecum eris in paradiſo. Caro igitur ipſo die non fuit in paradiſo, nec in inferno, ſed exanimis iacuit in ſepulchro: anima per illud triduum in inferno, nõ in ſepulchro: & iure tamen dicemus, Dominum IESVM Chriſtum in ſepulchro iacuiſſe, ſed in ſola carne derelictum Chriſtum, non in inferno, ſed in ſola anima. Vigilius libro 2. contra Eutychen.

Paulinus inquit: Ab initio ſeculorũ Chriſtus in omnibus ſuis patitur. Ipſe enim eſt initium & finis, qui in lege uelatur, in Euangelio reuelatur, mirabilis ſemper & patiens & triumphans in ſanctis ſuis Dominus. in prima epiſtola ad Aptum.

¶ Chriſti beneficiũ eſſe uniuerſale, docet Proſper inquiens: Chriſtus mortuus reſurrexit, & uniuerſum mundũ claritatis ſuæ manifeſtatione impleuit. in expoſitione Pſal. 103.

Quòd Chriſtus uerè deſcenderit in infernum, docet hiſce uerbis Chryſoſtomus: Apparuit ei (ſcilicet Mariæ) Saluator rediẽs ab inferis uictor, de diabolo triumphator. Sermone ſecundo de reſurrectione. Auguſtinus libro primo de Geneſi, capite 34. Et Chriſti quidem animam ueniſſe uſque ad ea loca in quibus peccatores cruciantur, ut eos ſolueret à tormentis, quos eſſe ſoluendos occulta nobis ſua iuſticia iudicabat, non immeritò creditur. Quomodo enim aliter accipiendum ſit, quod dictum eſt (Quem Deus ſuſcitauit ex mortuis, ſolutis doloribus inferorum, quia non poterat teneri ab eis:) nõ uideo, niſi ut quorundam dolores apud inferos eum ſoluiſſe accipiamus, ea poteſtate qua Dominus eſt, cui omne genu flectitur cœleſtium, terreſtrium & infernorum: per quam poteſtatem etiã illis doloribus, quos ſoluit, non potuit teneri, &c. Item contra Felicianum Arianum capite decimo: Scio ad inferos Deitatem deſcendiſſe, proprietate carnis: ſcio ad cœlum aſcendiſſe carnem, merito deitatis. Non eſt Dei proprium, quòd famem ſenſit: ſed Dei proprium eſt, quòd paucis panibus tot millia hominum ſatiauit. Cyrillus animam Chriſti in infernum deſcendiſſe, & ibi ſpiritus apparuiſſe dicit, in libro de Recta fide ad Theod. Leo inquit: In eo uerò quod extrema familiaris epiſtolæ tuæ parte poſuiſti, miror cuiuſquam intelligentiam laborare: tanquam incertum ſit, an deſcendente ad inferna Chriſto, caro eius requieuerit in ſepulchro: quæ ſicut uerè & mortua eſt & ſepulta, ita uerè eſt die tertia reſuſcitata. Hoc enim & ipſe Dominus denunciauerat, dicens ad Iudæos: Soluite templum hoc, &c. Vbi Euangeliſta ſubiungit: Hoc autem dicebat de templo corporis ſui. Cuius rei ueritatem etiam Dauid propheta prædixerat: Non relinques animam, &c. Quibus utiq; uerbis manifeſtum eſt, quòd caro Domini & uerè ſepulta requieuit, & corruptionẽ non ſubijt, quia celeriter uiuificata, reditu animæ reſurrexit. Epiſtola 13. ad Turbiũ Aſturicenſem epiſcopum, capite 17. Sedulius inquit: Chriſtum uerò idcirco in infernum deſcendiſſe, non ſolùm ut ipſe nõ teneretur à morte, ſed eos qui ibi non tam præuaricationis crimine, quàm moriendi ditione habebantur abſolueret. in quintum caput ad Romanos.

Primaſius ait: Qui deſcendit cum anima in infernum, ipſe cum anima & corpore aſcẽdit ad cœlos, ut impleret omnia quæ ſcripta ſunt. in quartum caput ad Epheſios.

Claudianus inquit: Atque ita fidei noſtrę ratio periclitabitur, ſi nec redemptoris anima inferos adeundo, redeundoq́; reſerauit. libro tertio de Statu animæ.

Eucherius ait: Chriſtus expoliatus carne humana, deſcendit in infernum. in Geneſin.

¶ De aſcenſionis fructu inquit Iſychius: Chriſtus cum carne aſcendens, & noſtram in eo captiuitatem ſubleuauit, ſimul nos ſuſcitans, & ſedere faciens in dextera in cœlo.

cœleſtibus.libro quinto in 16 caput Leuitici.

Chryſoſtomus in 1 Corinth.2, Homilia ſexta inquit: Semper nobiſcũ eſt Chriſtus. neq; enim, niſi nobiſcum eſſet Chriſtus, ſupereſſet Eccleſia. Item, aſſerere uidetur Chryſoſt. Chtiſtum etiam ſecundũ hominem ubique eſſe.ſic enim inquit,ubi de reſurrectione ei' loquitur: Vltra cœlos eſt,ultra terrã eſt,ubicunq; noluerit eſt,ubicunq; eſt totus eſt: ubicunq; eſt,& ubicunq; fueris tu ipſe qui illũ quæris,in ipſo es quem quæris. Audi ergo quid dicit angelus ad mulieres: Quid quæritis uiuentem cum mortuis?Quid quæritis Dominum in ſepulchro?Homilia de Iohanne baptiſta.

Duo ſunt Chriſti aduentus, & præteritus & futurus,ſed non ijſdem de cauſis.Sed pręteritus non ut iudicaret, ſed ut dimitteret: futurus contrà, non ut dimitteret, ſed iudicaret.Chryſoſtomus Homilia 27 in tertium caput Ioannis.

A ſeipſo nihil facere ſe,dicit Chriſtus, ut neq; gloriam, neq; principatum deſiderare credatur. propterea etiã humiliter loquitur. Sunt & aliæ cauſæ,ne ingenitus, ne Deo cõtrarius,ne carnẽ noſtrã nõ accepiſſe putaretur,ut auditorũ imbecillitati cõſuleret,ut deniq; eos modeſtiã ſeruare, & minimè ſe iactãdo extollere doceret. Se uerò efferẽdi una dũtaxat cauſa inueniri poteſt,naturę pręſtantia. Chryſoſt.Homilia 48.

Chriſtũ mittere ſpiritũ ſanctũ,teſtatur Eucherius,inquiens:Ad quod miniſteriũ æquè pertinet,quòd reſurgẽs à mortuis Domin',atq; ad cœlos aſcendẽs, huic numero uirorũ Spiritũ ſanctũ in linguis igneis miſit,qui eos diuerſitate linguarũ ad inuicẽ cognitione loquelarũ cõmunem in laude fecit habere ſermonẽ.lib.3. Cõmẽtariorũ in libros Regum.

Maximus inquit: Quod ſedet Chriſtus, uictoris munus eſt: quòd ad dextram patris ſedet,diuinitatis eſt priuilegium,& indiſcretæ conſortium charitatis. in Homilia de diuerſis. Theodulus inquit:Christus cum ſit in gloria patris, non deſtitit à dilectione erga nos,uerùm apud patrẽ pro nobis intercedit. Ne uerò per interceſſionẽ diminutionẽ quandã intelligas, primùm parẽ adeòq; æquã dignitatẽ poſuit,nimirũ quòd ſit ad dextram patris.in octauum caput ad Romanos.

Quæritur,cum Chriſtus poſt reſurrectionem habuerit corpus illuminatum & incorruptibile, quomodo retinere potuerit ſigna clauorum?Hoc permiſſionis fuit.Corpus enim tam tenue & leue, ut clauſis ianuis ingrederetur,omni craſſitudine carebat:ſed ut reſurrectio crederetur,talẽ ſe exhibuit, ut ipſum crucifixum fuiſſe, & neminẽ aliũ pro eo reſurrexiſſe intelligas, propterea cum ſignis crucis reſurrẽxit & manducauit. Poſt reſurrectionẽ igitur,uidentes ſigna clauorũ habuiſſe,nõ propterea corpus corruptibile dicemus,ſed propter diſcipulos hæc ita oſtẽſa ſunt.Chryſoſt.Hom.86 in uigeſimũ caput Ioannis. De reſurrectione ſermone tertia inquit;Surrexit de ſuo funere caro noua,rediuiua phœnicis, quã ultimus ſol & cinnama coxerant pietatis. Et paulo pòſt,De deſcenſu,& quibus uerbis captiuos in inferno allocutus fuerit.

Quomodo filius ſit minor patre, explicat Leo,inquiens:Hac miſsione,inquit,qua Deus unitus eſt homini, fili' impar eſt patri,nõ in eo quòd ex patre, ſed in eo quòd eſt factus ex homine. Aequalitatem enim inuiolabilem,quam habet Deitas, non corrumpit humanitas : & creatoris ad creaturam deſcenſio,credentium eſt ad ętetna prouectio. Sermone quinto.

DE SPIRITV SANCTO.

DE uocabulo ſic ſcribit Iunilius: Spiritus ſancti perſona ſignificatur principaliter uno modo,ut legitur:Ite, baptiſate oẽs gentes in nomine patris,& filij,& ſpiritus ſancti. Cõſequẽter uerò & gratia quã ipſe largitur, quæ & ipſa ſimiliter ſanctus ſpiritus dicitur: ut eſt,Spiritus ſanctus ſupueniet in te:&,Accipite Spititũ ſanctũ. Similiter & ex his quib' diuina ſignificatur eſſentia, uel operatio, uel ad creaturas collatio, ſicut & de filio diximus.Sed & patris,filijq; perſona,ſpiritum ſanctum ſignificat.Conſequenter,quia quicquid horum dicamus, etiam perſonam ſancti ſpiritus aut cooperatricem aut conſubſtantialem intelligimus conſequenter.libro primo,capite decimoſeptimo.

Nomen Paracleti, Spiritus ſancti potiſsimùm eſt demonſtratiuum:non tamen, ubicunq; reperitur, de ſpititu poteſt ſemper intelligi.Chryſoſt. in ptimum caput Iohannis Hom.quarta. Primaſius inquit: Propter ſeptenariã operationẽ ſpiritus ſancti,ſeptiformis ſpiritus dicitur:id eſt, ſapiẽtiæ & intellectus,cõſilij & fortitudinis,ſciẽtię & pietatis, & timoris Dei.Vni' enim ſpirit' dona legaliter cõmẽdãtur,quãdo à ſeptẽ ſpiritib. pax & gratia deuotis aptatur. in Apocalypſin lib.1.

Item:Spiritus ſancti gratiam nunc ignem, nunc aquam Scriptura appellat, ut non ſubſtantiæ,ſed & operationis has intelligentias eſſe demõſtret. Nõ enim Spititus ex differẽtib.conſtat ſubſtantijs,cũ inuiſibilis & unius generis ſit. & Ioannes quidẽ dicit, Ipſe nos baptiſabit in Spiritu ſancto, & igni:Chriſtus autem,Flumina de uentre eius fluent aquæ uiuæ:hoc autem dixit de Spiritu ſancto, quẽ erant accepturi.itidem & nunc ſpiritum appellat:Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei,non ſitiet in æternum.Ita ſpiritum ignem appellat,ut excitamentum & feruorẽ gratiæ

& peccatorum abſumprionem ſignificet: aquam aiũt, ut ablutionem & tefrigeriũ, quibus ipſum accipientes animi fruuntur. Etenim tanquam hortũ uirentem, & fructiferis & ſemper florentib. arboribus comantẽ, ita promptam animam diſponit, ut nulla anxietate, nullis ſatanæ inſidijs diſtrahi ſinat, ſed omnia atdẽtia malitię tela extinguat. Chyſoſtomus Homilia 31. in quartũ caput Ioannis. Item: Ignis igitur ſpiritus ſanctus, eo quòd repurgat materiam peccari, ſicut ignis qui ſpinas & tribulos peccatotum repurget, & qui ſedentes in tenebris ertorum illuſtret. Sermone de Spiritu ſancto.

¶ Spiritum ſanctum eſſe diuinam perſonam, docet Chryſoſtomus his uerbis: Non poteſt, inquit, eſſe, ut præſente ſpiritu non adſit ſimul & Chriſtus. Vbicunq; ſiquidem adfuerit una Trinitatis hypoſtaſis, illic & ſpiritus adeſt. Inſeparabiliter quippe ſibi ipſi cohæret ipſa Trinitas, atque exactiſsimè unita eſt. in octauũ caput ad Romanos. Et Hom. de Spiritu ſancto inquit: Vna natura filij eſt, & ſpiritus, una uirtus. Item: Spiritus ſanctua ſine menſura & integram habet operationẽ: quòd ſi operationem eius nemo metiri poteſt, longè minus ſubſtantiã. Eſt igitur ſpirit[us] ſanctus infinitus. Homilia 29 in tertiũ caput Ioannis. Item: Rogabo patrẽ, & aliũ paraclerũ dabit uobis. dicendo Alium, perſonæ differentiam: dicendo Paracletum, ſubſtantiæ cognarionem Chriſtus demonſtrat. Homilia 74 in decimum quartum caput Ioãnis. Auguſtinus ad Paſcentium epiſtola 174. Neque enim, ſpiritus ſanctus ſi aut Deus, aut uerus Deus non eſſet, templum eius eſſent corpora noſtra: Neſcitis, inquit, quia corpora ueſtra templum eſt Spiritus ſancti qui in uobis eſt, quem habetis à Deo? Et ne quiſquam ipſum ſpiritum negatet Deum, continuò ſecutus ait: Et non eſtis ueſtri iuris, empti enim eſtis precio magno. Item lib. tertio contra Maximinum: Neſcitis quia corpus ueſtrum templum in uobis ſpiritus ſancti eſt? quem habetis à Deo, & non eſtis ueſtri iuris: empti enim eſtis ptecio magno. cõtinuò ſecutus adiunxit: Glorificate ergo Deum in corpore ueſtro. Vbi dilucidè oſtendit Deum eſſe ſpiritum ſanctum, glorificandum ſcilicet in corpore noſtro tãquam in templo ſuo. Et quod Ananię dixit apoſtolus Petrus: Auſus es mentiri ſpiritui ſancto? Atq; oſtendens Deum eſſe ſpiritum ſanctum: Non es, inquit, hominibus menritus, ſed Deo.

Cyrillus: Spiritus ſanctus nobis datus, conformes nos Deo efficit: & quoniam ex patre per filium prodit, patet quòd diuinæ ſubſtantiæ eſt, in ipſa ſubſtanrialiter, & ex ipſa prodiens: ſicut & ſpiritus qui prodit ex humano ore, quamuis parua & indigna ſimilitudo uideatur. Omnia enim Deus excedit. libro 13. Theſauri, capite tertio. Item libro ſeprimo Dialogorum: Dictum autem ubi, & à quo dic, quòd cum creaturis ille eiuſdem generis cum patre & filio coordinatus ſit, & connumeratus, & in fidem unius & ſummę Deitatis coniunctus. An non ſic docere iuſſit ſanctos Apoſtolos Saluator? Eũtes enim, inquit, docete omnes gentes, baptiſantes illos in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti. Igitur & beatus Paulus rogabat à quodã qui crediderat: Num ſpiritum ſanctum credẽdo accepiſtis? Negantibus aũt hoc illis, & dicentibus manifeſtè (Sed neq; an ſpiritus ſanctus ſit audiuimus) increpabat eos, dicens: Ad quid igitur baptizati eſtis? nòn bene habere ſciens fidem, neq; etiam unquam rectè poſſe habere, ſi nõ exigatur, perfectã in Deũ patrẽ & filium & ſpiritum ſanctum confeſsionem proferre. ita ſcilicet tradiderunt ij qui ab initio ſpectatores fuere facti, & miniſtri uerbi: ita nos erudierunt patres, ſapienterq; agnoſcitur ſcriptum: Ne tranferas terminos æternos, quos poſuerũt patres tui: Vnus Dominus, una fides, unum baptiſma, iuxta ſcripturas. Baptiſati enim ſumus in unam Deitatẽ, ac Dominationẽ unã patris & filij & ſpirit[us] ſancti: nõ ut multos deos numeremus, neq; etiã ut creaturæ ſeruiamus: alioquin impleretur in nobis ptouerbiũ, Canis reuerſus ad ꝓpriũ uomitũ, & ſus lota in uolutabro luti. Qui liberati ſumus, ne ſeruiamus creaturæ ultra cteatorẽ, per fidẽ ſcilicet: qui in unũ uerũ & naturalẽ Deũ gloriã adepti, ac ſpẽ ſalutis, quòd primum ac ptophanũ errorẽ depoſuerimus. Niſi ueræ Deitatis ſedib. ſubſtãtialiter conſpicuũ fateamur ſpiritũ, quonã & unde iremus? Vt bene ſcis, ambigui fuiſtis cogitando. dicere aũt nõ poſſum, imò manifeſtum fuerit, ac facile ſcilicet: Via ſcilicet publica quodãmodo excidiſſem[us], errarẽmusq; nihil minus quàm olim. Seduxit aũt, ut uidetur, ſic dicens Paulus: At tũc quidẽ neſciẽtes Deũ, ſetuiebatis aũt ijs qui non ſunt dij: nũc autẽ ut Deum agnouiſtis, imò agniti eſtis à Deo, quomodo cõuerſi eſtis iterũ ad infirma & egena elemẽta, quib. iterũ ab integro ſeruire uultis? Vbi enim uerũ & ſubſtantialiter cognouimus Deũ, niſi Deũ cum patre & filio ſpiritum ſanctũ confiteamur? Item: Spiritus ſanctus eſt ingeniti Dei ſpiritus, proprius exiſtens illius, & ex ipſo ptocedens, ſubſiſtentiam ſuam habẽs, & uiuens, & ſemper exiſtens. Quia eſt eius qui eſt, & ipſe omnia implet & omnia continet: quoniam & conſubſtantialis eſt, cum implentur omnia. & ſine medio ubiq; exiſtẽte. lib. 8. cõtra Iulianũ.

Leo inquit: Ipſe unigenit[us] Dei in fide credẽtium, & in uirtute operũ, nullã inter ſe & ſpiritũ ſanctũ uoluit eſſe diſtantiã, quia nulla eſt diuerſi-

diuerſitas in natura.epiſtola 4. capite tertio.

Theodoretus ſic ſcribit: Sanctum ſpiritũ non eſſe rerum creatarum partem, ſed ſuam habere à Deo ſubſtantiam. Hoc enim dicit: Nos autem non ſpiritum mundi accepimus. pro eo quod eſt,creatum ſpiritum non accepimus, nec per angelum rerum diuinarum reuelationem accepimus: ſed ipſe qui à patre procedit ſpiritus nos docuit, quæ erant occulta myſteria.in ſecundum caput epiſtolæ prioris ad Corinthios. Item: Spiritum ſanctum ergo ex Deo & patre ſubſtantiam habere didicimus,ſubſtantiæ autem modus nec creaturæ eſt ſimilis, increatus eſt enim ſpiritus ſanctus: nec unigenito filio, nullus enim ſanctus ſancti ſpiritus ſubſtantiam appellauit generarionẽ. Ipſum autem ex Deo eſſe,& diuinum eſſe,docent ſacræ Scripturę. Dominus enim Chriſtus hæc de ſeipſo dicit: Expedit uobis, ut ego recedam. Si enim non abiero, paracletus non ueniet ad uos. Et rurſus: Cum uenerit paracletus ſpiritus ueritatis, qui à patre procedit, deducet uos in omnem ueritatem. Theodoretus in Epitome diuinorum decretorum.

Iſychius inquit: Lucernæ mentionem facit,non autem lucernarum,quia de ipſo ſancto loquitur ſpiritu. Sic dicit,ut lucerna ſemper ardeat:tam eius æternitatem oſtendens, quàm quia ſponte, & ex ſua autoritate ſuccenditur. libro ſeptimo in 24. caput Leuitici. Sedulius inquit: Ne quia diuerſa ſunt dona, diuerſus ſpiritus ac uarius putaretur, ſed unus & idem ſemper, ſine ulla mutabilitate cũ patre & filio manens,prout uult:non ait ut homines merentur, quia dona diuerſa & indignis tribuuntur. ut eſt illud: Non'ne. in nomine tuo dæmonia eiecimus? & ſicut alibi ſcriptum eſt: Spiritus ubi uult ſpirat. in 12. caput ad Corinthios poſterioris epiſtolę.

¶ Quòd ſit omnipotens ſpiritus S. & proprię poteſtatis & uoluntatis,Cerealis docet: De Spiritu ſancto, quem patri ac filio conſubſtantialem credimus, coæqualem & coæternum. ex hiſtoria Vandalica Victoris, in confeſsione Eugenij. Item: Vnde nullus ambiguitari relinquitur locus, quin clareat ſpiritum ſanctum & Deum eſſe,& ſuæ uoluntatis autorem, qui cuncta operari, & ſecundum propriæ uoluntatis arbitrium diuinæ diſpenſationis dona largiri apertiſsimè demonſtratur. Victor in Vandalica hiſtoria. Item,teſtimonia de Spiritu ſancto ab operib⁹ diuinitatis,creatione,renouatione,& uiuificatione, à præſciẽtia omniũ rerũ,à potentia, à pręſentia ſua ubiq;, ab inhabitarione in ſanctis,ab officio arguendi peccata,à naturæ bonitate,ab officio mandandi,ab autoritate uocandi & miniſtros mittendi, ab officio paracleti, Victor recenſet in hiſtoria Vandalica.

¶ Quòd Spiritus ſanctus ſit ęqualis potentiæ cum cæteris perſonis, docet Chryſoſto. his uerbis: Ex dicto Lucæ (Miniſtrantibus illis, ac ieiunantibus Domino, dixit ſpiritus ſanctus, Segregate mihi Paulum & Barnabã) liquet, eandem eſſe poteſtatem filij & ſpiritus. cum enim à ſpiritu miſſus eſſet, à Chriſto ſe miſſum ait Paulus. Idem & alibi declarat, ea quæ ſunt Dei aſcribens ſpiritui. in primum caput ad Galatas. Item: homilia 31. in Acta Apoſtolorũ,inquit: Vna poteſtas, ſicut una natura & filij & ſpiritus ſancti. Item: Spiritus ſanctus fuit quidem ſemper, & eſt & erit, neq; incepit,neque deſinet, ſed ſemper patri conſubſtantialiter familiaris & conuumeratus,uita natura uiuens, & uiuentium uiuificator: lux de luce,& lucis ſuppeditator,per ſe bonus & fons bonitatis,per ſe Dominus, ſui iuris, Deus de Deo & deificans,uirtus omnipotens,etiam infirmis uirtutẽ concedens, ſuperſubſtãrialis ex ſubſtantia ſuperſubſtãtiali, etiam alijs quæ ſunt ſuã eſſentiã donans. Sermone de Spiritu ſancto.

Cyrillus ait, ſpiritum ſanctũ ex ſubſtanria Dei patris eſſe: libro 2. cap.40. in Ioannem.

Leo inquit: Nemo poteſt dicere Dominum IESVM, niſi in ſpiritu ſancto,cuius ęqualem cum patre & filio omnipotentiã, unamque deitatem euidentiſsimè prædicat Apoſtolus dicens: Diuiſiones autem grariarum ſunt, idem autem ſpiritus. Sermone primo de Pentecoſte. Item ſermone ſecundo de Pentecoſte: Cum ad intelligendam dignitatem ſpiritus ſancti aciẽ mentis intendimus, nihil diuerſum ab excellentia patris & filij cogitemus, quia in nullo ab unitate ſua diſcrepat diuinitatis eſſentia. Item: Quæ habet pater, habet & filius, habet & ſpiritus ſanctus:quia tota ſimul Trinitas eſt unus Deus. Hanc autem fidem terrena ſapientia non reperit, nec opinio humana perſuaſit: ipſe ſpiritus ſanctus inſtituit, de quo nihil eſt aliter quàm de patre & filio ſentiendũ.Quia licet non ſit pater,non ſit filius, non tamen eſt à patre filioque diuiſus: & ſicut propriam habet in Trinitate perſonam, ita unam habet in patris & filij Deitate ſubſtantiã,omnia implentem,omnia continentem,& cũ patre & filio uniuerſa moderantem,per infinita ſecula ſeculorũ. Sermone tertio de Pẽtecoſte.

Eucherius inquit: Spiritus S. Deus eſt,qui nõ loco continetur aut diſtenditur,nec temporum mutationibus ſubiacet, ſed eſt ubiq; præſens ac totus. Superferri autem Domini ſpiritus aquis dicitur non peruagatione, ſed poteſtate:nõ localiter, ſed potentialiter: nõ per ſpacia locorũ, ſicut terræ ſol ſuperfertur, ſed per potentiã ſublimitatis ſuæ. libro 1. in Gene.cap.1. Itẽ: Spiritus S. eſt incõmutabilis cũ patre & filio.lib. 1. Com. in lib.Regũ.

De proceſsione Spiritus ſancti, Auguſtinus ſcribir de fide ad Petrum, capire undecimo: Firmiſsimè rene,& nullatenus dubites, Spirirum ſanctum, qui patris & filij unus eſt ſpiritus, de patre & filio procedere. Dicit enim filius: Quum ueneri: Spiritus ueritatis, qui à patre procedit. ubi ſuum Spiritum eſſe docuit, quia ipſe eſt ueriras. De filio quoque procedere ſpiritum ſanctum, Prophetica atq; Apoſtolica nobis cōmendat doctrina. Eſaias enim de filio dicir: Percutier rerrá uirga oris ſui, & ſpiritu labiorum ſuorum interficiet impium. De quo & Apoſtolus ait: Quem inrerficiet Dominus IESVS ſpiritu oris ſui. Quem etiam ipſe unicus Dei filius ſpiritum oris ſui eſſe ſignificans, poſt reſurrectionem ſuam inſufflans in diſcipulos, ait: Accipite Spiritum ſanctum. De ore uerò ipſius Domini IESV, air Ioannes in Apocalypſi, quia gladius utraq; parte acutus ꝓcedebat. Ipſe uerò ſpiritus oris eius, ipſe eſt gladius, qui de ore eius procedit. Itē de Trinirate & unitare capite primo: Spiritum ſanctum neque genitum fides recta declarat. Quia ſi dixerimus ingenitū, duos patres affirmare uidebimur. Si autē genitū, duos filios credere culpamur. Sed quod certa fides rener, nec ingenitus eſt, nec genitus, ſed ab utroq; procedens: id eſt, & à patre & à filio. Et ur hoc teſtimonijs approbemus, ipſum Dominum noſtrum IESVM Chriſtū audi ad Apoſtolos dicenrem: Quum uenerit (inquit) paracletus, quem ego mittam uobis à patre, ſpiritū ueritatis, qui à patre procedit, ille teſtimonium perhibebit de me. Et rurſus ipſe Dominus IESVS Chriſtus poſt reſurrectionem ſuam, ut oſtenderet à ſe procedere ſpiritum ſanctum, ſicut & à patre, inſufflans in diſcipulos ſuos, ait: Accipite ſpiritum ſanctū. Vnus ergo eſt ſpiritus patris & filij, unus amborū ſpiritus. Igitur quod patris ſir ſpiritus, ipſe Dominus & ſaluator noſter diſcipulis ſuis ait: Nō enim uos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus patris ueſtri, qui loquitur in uobis. Et quod idem & filij ſit ſpiritus, Paulus apoſtolus teſtis eſt: Si quis autem, inquir, ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt eius.

Docet & Cyrillus, Spiritum ſanctum eſſe patris & filij, Dialogo ſexto de Trinitate: Quemadmodum ſpiritus ſemper eſt ſecundum naturá, quoniam eſt ſpiritus S. patris: ita & ſapiens, quandoquidē ſapientiæ ſpiritus eſt: imò ſubſtātialiter potius, & quaſi naturalis quædam qualitas ſanctæ & ſapientis diuinitatis, quæ ſicut in parre & filio intelligitur, & ipſo ſpiritu. Quòd autem patris ſpiritus, ſpiritus eſt filij, ipſe per ſeipſum erudiat, dicens: Quando uenerit Paracletus, quem ego mittam uobis à patre, ſpiritum ueritatis, qui à patre procedit, ille (inquit) teſtimonium perhibebit de me. Intelligis igitur, quomodò proprium promittar miſſurum nobis ex patre, & ſpiritum quidem ueriratis uocer, emanare eriam ex ipſo definiar patre, & quòd etiam reſtimonium de ſe perhibiturus ſit prænunciet?

Iſychius inquit: De ſancto ſpiritu ſciamus, quia & ipſius eſt filij, & à patre procedit. libro ſecundo in ſextum Leuitici.

¶ De apparitione Spiritus ſancti ait Auguſtinus, de cognirione ueræ uiræ, capire decimooctauo: Sancti ſpiritus ſubſtantia non in columbam uel ignem eſt tranſmutara, ſicut nec uerbum in carnem eſt transformatū: ſed Spiritus ſanctus columbæ corpus condidit, in quo ſe ad horam ſuper corpus ſibi inſeparaliter unitum, ad reſtimonium hominibus uiſibilem præbuit: ipſe uerò inuiſibilis in eſſentia patris & uerbi inſeparabiliter manſit, animas quoque diſcipulorum interius poſſidens, foris ſpeciem ignis uel luminis oculis hominum pro ſigno exhibuit, & tamen à ſubſtanria parris & filij nō receſsit: profectò inſinuans, quòd parer & filius per eum peccara conſumunt, & in eorum amorem hominum corda per ipſum accendunt: & quòd impios per eum iudicabunt, iuſtos uerò lumine uiræ in ipſo glorificabunt. Item de Trinirate & unirate capite primo: Non enim ſicut filius hominem aſſumpſit, ut in æternum permaneat, ſic ſpiritus ſanctus columbam uel ignem: ſed illæ factæ uiſiones de creatura inferiore ad manifeſtandum Spiritum, eſſe poſtea deſtiterunt. Nunquam enim illa incomprehenſibilis, incommutabilisq; Diuinitas, quæ eſt Trinitas Deus, ab oculis carnalibus uideri poteſt, niſi (ut dictum eſt) per ſubiectam creaturam. Leo inquit: Quamuis autē, dilectiſsimi, ualde fuerit ipſa rei geſtæ forma mirabilis, nec dubium ſit in illo omnium humanarum uocum exultante concentu, maieſtatem Spiritus ſancti fuiſſe præſentem: nemo tamen exiſtimet, in ijs quæ corporeis uiſa ſunt oculis, diuinam eius apparuiſſe ſubſtantiam. Natura enim inuiſibilis, & patri filioq; communis, qualitatem muneris atque operis ſui, qua uoluit ſignificatione monſtrauit: proprietatem uerò eſſentię ſuæ in ſua Deitate continuit. quia ſicut nec patrem, nec filiū, ita nec ſpiritum S. humanus poteſt uiſus attingere. Sermone 1. de Pentecoſte. Iſychius ait: Spiritus ſanct⁹ igneus eſt, ſubſtantia & operatione. unde in ſpecie ignearum linguarū ſuper diſcipulos deſcendit. lib. 7. in 24. cap. Leuitici.

Refutat Chryſoſtomus hęreticos quoſdā, qui Spiritum creatum eſſe contendunt ex primo capite Ioanis, & ita legūt: Quod factū eſt in ipſo, uita erat. ibi Spiritum ſanctū intelligunt. homilia 4. in 1. caput Ioannis:

Quòd detur à Chriſto Spiritus ſanctus, Theodulus docet, inquiẽs: Ecquid uerò dedit? Spiritum, quem ex ſola dilectione, qua dilexit nos, impertijt nobis. Non enim proprijs operibus uel uirtutibus ſpiritus paracleti gratiam impetrauimus. cap. 5. ad Romanos. Et: Inſuper ſpiritus Dei eſt etiam ſpiritus Chriſti. nam & patri & filio ſpiritus eſt communis. in caput octauum ad Romanos.

Quòd Chriſtus eum ſit promeritus nobis, docet Iſychius, inquiens: Virtute diuinitatis paſsionem ſuſcipiens, aſperſit quidem ſuam carnẽ, aſperſit autem ſepties: quia pro remiſsione hoc peccatorum, & pro ſubminiſtrando nobis ſancto ſpiritu fecit. libro primo in quartum caput Leuitici.

Dupliciter dari ſpiritum ſanctum, docet Auguſtinus de 83 quæſt. 62 quæſtione: Spiritus ſanctus latẽter dabatur ante Domini clarificationem: poſt manifeſtationem autem diuinitatis eius, manifeſtius datus eſt. Et hoc dictum eſt, Spiritus autem nondum erat datus: id eſt, nondum ſic apparuerat, ut omnes eum datum eſſe faterentur.

Quibus detur, Sedulius indicat dicens: Spiritus ſanctus ipſe credentibus datur, & templũ eius ſumus. in 4. caput ad Epheſios.

Vbi uerò ſpiritus ſanctus eijciatur, docet Syneſius inquiens: Vbi ira, furorq́; inconſultus, & cõtentioſa affectio gubernat actionẽ, quomodo illic adeſſet ſpiritus ſanctus? quibus ſubintrantib. etiamſi antè inhabitaſſet, eijcitur. Epiſtola 67.

¶ De operib. Spiritus ſancti, ita ſcripſerũt Patres. Chryſoſtomus in primũ caput ad Romanos: Hilaritatẽ enim & gaudiũ, neq; principatus magnificẽtia, neq; pecuniarũ abundantia, neq; potẽtiæ magnitudo, ſed nec corporis firmitas, nec mẽſarũ ſumptuoſitas, neq; ueſtimentorũ ornatus, aut aliud quippiã rerũ humanarũ præſtare poteſt, niſi ſola Spiritus ſancti uirtus, & conſciẽntia bona. Itẽ: Non ſolus Ioannes Baptiſta uidit ſpiritum in colũbæ ſimilitudine. Quoniã hoc myſterium nõ corporis tãtũ oculis indigebat, ſed mentis potius, ne inanis ſpecies putaretur. Quidã aũt dicunt, nõ omnes, ſed Ioannẽ tantũ, & quoſdã uita & morib. probatiores, ſpiritũ uidiſſe. Nã etſi corporeis oculis in colũbæ ſpeciem ſpiritus deſcendens uideri poterat: nõ tamen neceſſariò ſequebatur, ut ab omnibus ſpectaretur. Etenim Zacharias ſub corporea imagine multa cõſpicatus eſt, nec nõ & Daniel & Ezechiel: nullũ tamẽ uiſionis ſociũ habuerũt. Pręterea Moſes multa uidit, qualia aliorũ nemo. Hom. 16. in primũ caput Ioannis. Itẽ: Spiritus mœrorẽ ſoluit, malas cupiditates cõſumit, formidinem pellit, nec ſinit amplius hominẽ eſſe quẽ afflat: ſed tanquam in idipſum cœlũ translatus, omnia quæ illic ſunt contemplatur. Homilia 74. in decimum quartũ caput Ioannis. Itẽ: Chriſtus ait, Quæ uentura ſunt, ſpiritus annunciabit. Hic maximè eius dignitatem oſtendit, cum Deo maximè propriũ ſit futura prædicere. Homilia 77. in 16 caput Ioannis. Item: Quãdo ergo aliquid boni cogitamus, ſciamus quia ſpiritus ſanctus habitat in nobis. ſi uerò aliquid mali, ſignum eſt quòd ſpiritus ſanctus receſsit à nobis. Homilia 3 de Baptiſmo Chriſti. Auguſtinus ad Sixtum, epiſtola 105. Sicut ergo nemo rectè ſapit, rectè intelligit, rectè conſilio ac fortitudine præualet, nemo ſcienter pius eſt, uel piè ſciens, nemo timore caſto Deũ timet, niſi acceperit ſpiritũ ſapientiæ & intellectus, conſilij & fortitudinis, ſciẽtiæ & pietatis & timoris Dei: nec habet quiſquã uirtutẽ uerã, charitatẽ ſyncerã, cõtinentiã religioſam, niſi per ſpiritũ uirtutis & cõtinentię: ita ſine ſpiritu fidei nõ rectè quiſpiã crediturus, nec ſine ſpiritu orationis ſalubriter oraturus. Nõ quia tot ſunt ſpiritus: ſed omnia hęc operatur unus & idẽ ſpiritus, diuidens propria unicuiq; prout uult: quia Spiritus ubi uult ſpirat. Sed, quod fatendum eſt, aliter adiuuat nondum inhabitans, aliter inhabitans. Nam nondum inhabitans adiuuat ut ſint fideles, inhabitãs adiuuat iã fideles. Itẽ de ciuitate Dei lib. 15. cap. 6. Spiritus aũt ſanctus operatur intrinſecus, ut ualeat aliqd medicina quę adhibetur extrinſecus. Itẽ Sermone 181. Ipſe nos docebit omnia: quia niſi idẽ ſpiritus cordi adſit audiẽtis, ocioſus eſt ſermo doctoris. Nemo docẽti homini tribuat, quod ex ore docẽtis intelligit: quia niſi intus ſit qui doceat, doctoris lingua exterius in uacuũ laborat. Vnde quia ſine eo nihil boni agere poſſumus, ipſo opitulãte tales nos reddamus, ad quos ſpiritus ſanctus aduenire, & in quib. habitare dignetur.

Proſper ait: In die Pentecoſtes in linguis igneis donũ, ſanctũ ſpiritum miſit. Non hic duos ſpiritus intelligere debemus, cùm unus ſit ſpiritus ſanctus: ſed ipſe idẽ ſpiritus eſt, chariſmatũ dona diſpenſans, ita multipliciter prærogatus ab ipſa indiuidua Trinitate, ut in ea nõ duo, ſed unus ſit ſpiritus. ſecunda parte de promiſsionibus & prædictionibus Dei, capite trigeſimo.

Theodoretus inquit: Omnes ab uno ſpiritu renouati ſumus, idẽ donũ oẽs in Baptiſmo accepimus, remiſsionẽ peccatorũ similiter accepimus, diuinorũ ſacramẽtorũ ſumus ex ęquo participes. in 12 caput prioris ad Corinthios. Itẽ: Nos à ſancto ſpiritu, quẽ cõſolatorẽ literę ſacrę appellãt, regi, ſanctificariq́;, nõ angelos ſolũ atq; archãgelos, alioſq́; ſupcœleſtes ordines affirmamus: ſed ex hominibus quoq; ipſis quicũq; pietatẽ colere, magniq́; res diuinas cooptarint. lib. 3. de Dijs & angelis.

Iſychius ita ſcribit:Ex ſpiritu ſufficientem atq; celerrimam Dei ſcientiam poſsidebimus.libro primo in ſecundum caput Leuitici. Et: Adueniens ſpiritus totam noſtram uitam renouauit, quod confirmauit Chriſti traditionem, & ſtabiliuit conuerſationem quam in illis perfecit. ait enim:De meo accipiet.Propter quod non in alia hebdomadis die aduenit, ſed in qua reſurrectio facta eſt, & manipulus intelligibilis oblatus eſt: ut & hoc probaret,quòd noua conuerſatio, quæ nos renouauit, liberando à corruptione uetuſtatis, reſurrectione Chriſti,& ſancti ſpiritus aduentu correcta eſt.libro ſexto in 23.caput Leuitici.

Sedulius ait: Quomodo nos diligat Deus, ex hoc cognoſcimus,quia non ſolùm nobis per filij ſui mortē peccata dimiſit, ſed & ſpiritum ſanctum nobis dedit,qui oſtendat gloriam futurorum.in quintum caput epiſtolæ ad Romanos. Item: Non quòd ipſa ſpiritus ſancti ſubſtantia contriſtari poteſt, cum habeat æternam atq; incommutabilem beatitudinem:ſed quia ita in ſanctis habitat, ut eos impleat charitate, qua neceſſe eſt ut homines ex tempore gaudeant, profectu fidelium & bonis operibus. Et ideo neceſſe eſt, ut etiam contriſtentur lapſu uel peccatis eorum, de quorum fide ac pietate gaudeant: quæ triſticia laudabilis eſt, quia uenit ex dilectione,quā ſpiritus ſanctus infudit.in quartum caput ad Epheſios.

Victor inquit : Hæc autem omnia operatur unus atq; idem ſpiritus, propria diuidēs unicuiq; prout uult.in ratione fidei ad Genſericum. Et Cerealis: Viuificator eſt ſpiritus.ſic docetur,ut Apoſtolus:Litera occidit, ſpiritus autem uiuificat.

Theodulus ait: Bene dilectionem Dei, quæ eſt domum ſpiritus, effuſam eſſe ait, ut qui largiter traditus ſit in corda noſtra. Mentalis autem inhabitatio adorandi, terq; ſanctus ſpiritus cùm ſola mente, tum corde eſt comprehenſibilis. Spiritum ſanctum dicēs, pulchrè ad Deum tranſit. in quintum caput ad Romanos. Item:Chriſtus autor eſt, cur nobis impertiatur donum ſpiritus. Is itaq; ſpiritus liberauit me à peccato,& inde emergente morte, ducens nos ad optima quæq;. in octauum caput ad Romanos. Et: Ipſe itaq; ſpiritus , hoc eſt ipſe paracletus, ſimul teſtimonium perhibet ſpiritui noſtro: id eſt, communicato nobis ab ipſo dono. ibidem. Item:Spiritus non ſinet te defatigari,uerùm hac in re te adiuuabit. ibidem. Et : Olim pleriq; uaria chariſmata accipiebant,nempe prophetiarum, interpretarionem linguarū, quæ omnia ſpiritum uocabant. Orationis donum, etiam ſpiritus dicebatur.ibidem. Item:Paracletus ipſe corda ſpiritualium hominum ſcrutatur,qui gratiam uidelicet,atq; orandi ſuſceperunt ſpiritum.ibidem.

Salonius:Solus Chriſtus proprius & naturalis filius eſt, cæteri uerò omnes ſunt adoptiui:& ideo fratres eius ſunt,nō natura,ſed gratia.Hic peccata noſtra patienter ſuſtinet, & miſericorditer ad pœnitenriam expectat, & quotidie pro nobis apud Deum interpellat.in Eccleſiaſten,

Eucherius ait: Spiritus ubi uult ſpirat, & ſpiritum prophetiæ nullarum animarum poteſt maculare contactus. attingit enim ubique,propter ſuam mundiciam. Afficit enim omnes non eodem modo:ſed alios per informationem ſpiritus eorundem hominū, ubi retum demonſtrantur imagines : alios per fructum mentis, ad intelligentiam:alios utraq; inſpiratione:alios etiam neſcientes, per informationem ſpiritus,duobus modis: aut per ſomnia,ſicut non ſolùm pleriq; ſancti,&c.libro primo Commentariorum in libros Regum. Et:Sine gratia ſpiritus ſancti nec Deus nec proximus poteſt amari : quia charitas Dei diffuſa eſt in cordib.noſtris,nō ex merito noſtro, ſed per ſpiritum ſanctum, qui datus eſt nobis . Vbi autē charitas Dei, ibi profectò & proximi diffunditur in cordibus fidelium, quia nimirum una ſine altera nequaquam ualet haberi. libro tertio in libros Regum. Item : Spiritus ſanctus non ſolùm Apoſtolos,ſed cunctos credentes per lauacrum regenerationis in Dei ſacrificium abſumit & ſanctificat. lib.4. in libros Regū.

Syneſius inquit : Quidam pro concione dixit, hilarem eſſe ſpiritum illum ſanctum, hilaresq; reddere ipſius participes.epiſtola quinquageſimaſeptima.

¶Quòd in patriarchis Spiritus ſanctus fuerit,teſtatur Leo inquiens:Patriarchę,& Prophetæ, & ſacerdotes,omnesque ſancti , qui prioribus fuere temporibus , eiuſdem ſunt ſpiritus ſancti ſanctificatione uegetati : & ſine hac gratia, nulla ſunt celebrata myſteria, ut eadem ſemper fuerit uirtus chariſmatū, quamuis non eadem fuerit menſura donorum.Ipſi quoq; B. Apoſtoli ante paſsionem Domini ſpiritu ſancto non carebant,nec potētia huius uirtutis aberat ab operib. Saluatoris.Sermone ſecundo de Pentecoſte.

¶Quòd in Eccleſia tantum ſit efficax Spiritus ſanctus, docet Auguſtinus ad Bonifacium epiſtola 50.Sed non quærant Spiritum ſanctum,niſi in Chriſti corpore, cuius habēt foris ſacramentum : ſed rem ipſam non tenent intus,cuius eſt illud ſacramentum : & ideo ſibi iudicium manducant & bibunt. Vnus enim panis ſacramentum eſt unitatis: quoniam,ſicut Apoſtolus dicit, Vnus panis, unum corpus multi ſumus.proinde Eccleſia catholica ſola corpus eſt Chriſti , cuius ille

caput

caput eſt, Saluator corporis ſui. Extra hoc corpus neminem uiuificat Spiritus ſanctus. quia ſicut ipſe dicit Apoſtolus: Charitas Dei diffuſa eſt in cordib. noſtris, per ſpiritũ ſanctũ, qui datus eſt nobis. Nõ eſt aũt particeps diuinæ charitatis, qui hoſtis eſt unitatis. Nõ habet itaq; Spiritũ ſanctũ, qui ſunt extra Eccleſiã. De illis quippe ſcriptũ eſt: Qui ſeipſos ſegregãt animales, ſpiritũ nõ habentes. Sed nec ille eũ percipit, qui fictus eſt in Eccleſia. Et quomodo deinde ſcriptũ eſt, Sanct' enim ſpirit' diſciplinæ effugiet fictũ. Qui ergo uult habere ſpiritum, caueat foris ab Eccleſia remanere, caueat in eam ſimulatè intrare: aut ſi iam talis intrauit, caueat in eadem ſimulatione perſiſtere, ut ueraciter coaleſcat arbori uitæ.

Spiritum ſanctum per uerbum operari docet Iſychius: Sicut materia ignis ſunt ligna, ſic nobis ſunt materia ſubminiſtrationis ſpiritus legis diuinæ teſtimonia, & ſacrorũ eloquiorũ meditatio. li. 2. in ſextũ cap. Leuitici.

Quare Chriſtus ſpiritũ ſanctum acceperit, Hom. 16. in primũ cap. Ioãnis indicat Chryſoſt. Spiritus ſanctus in Chriſtũ, inquit, in baptiſmate deſcẽdit, nõ q, ipſe Chriſtus eo indigeret, ſed ut Chriſtũ annũciaret & oſtẽderet.

Vtrum Apoſtoli habuerint Spiritum ſanctum ante Chriſti paſsionẽ, Auguſtinus docet de Trinitate & unitate capite quarto: A' quibuſdam dubitari ſolet, an Spiritum ſanctum habuerint Apoſtoli illo tempore, quo fuerũt cum Chriſto Domino, ſecundũ quod Euangeliſta dicit: Spiritus nondum erat datus, quia IESVS nondũ erat glorificatus. Et in alio loco ait: Si diligitis me, præcepta mea ſeruate. & ego rogabo patrẽ, & aliũ paracletũ dabit uobis, ut uobiſcũ ſit in æternũ, ſpiritum ueritatis, quẽ mundus non poteſt accipere, quia non uidet eum, nec cognoſcit eum: uos autem uidetis & cognoſcitis eum, quia apud uos manet, & uobiſcum eſt. Et etiam poſt reſurrectionem ſuam legitur inſufflaſſe & dixiſſe diſcipulis, Accipite ſpiritũ ſanctũ. In Pẽtecoſte uero, legitur ſpiritus ſanctus in Apoſtolos deſcendiſſe. Ad hęc dicendum: Quia unus ſpiritus eſt, ſed dona habet multa. Non eſt dubium, quin Spiritus ſanctus erat cum eis: quia ubi Chriſtus eſt, Spiritus ſanctus eſt. Et quia uenturum Spiritum ſanctum à patre promiſerat Chriſtus, nõ defuit in hoc indifferens eius diuinitas.

Vtrum Spiritus ſanctus tantum ſit charitas, Auguſtinus docet, de inquiſitione ueritatis: Interrogatur, utrum ad ſolam ſancti ſpiritus perſonam pertineat charitas, dum Apoſtolus dicit, Deus charitas eſt, qui dilectio patris & filij eſſe legitur. Reſponſio: Nullatenus ita Spiritus ſanctus charitas intelligitur, quaſi non ſit pater & filius charitas. Sicut ſpiritus ſanctus eſt charitas, ita & pater eſt charitas, & filius eſt charitas: non tamẽ tres charitates, ſed una charitas. Sed quia Spiritus ſanctus donum Dei propriè dicitur, & nullum Dei donum charitate maius eſt, imò ſine illo nullum donum ad perpetuam hominem poterit ducere beatitudinẽ, ꝓinde ſpirit' propriè dicitur charitas.

Quòd in Deo non ſit accidens, Auguſtinus docet libro quinto de Trinitate, capite primo: Vt ſic intelligamus Deum, ſi poſſumus, quantum poſſumus, ſine qualitate bonum, ſine quantitatę magnum, ſine indigentia creatorem, ſine ſitu præſentem, ſine habitu omnia continentem, ſine loco ubiq; totum, ſine tempore ſempiternum, ſine ulla ſui mutatione mirabilia facientem, nihilq́ue patientem. Quiſquis Deum ita cogitat, etſi nondum poteſt omnino inuenire quid ſit, piè tamen caueat quantum poteſt, aliquid de eo ſentire quod non ſit.

Qua ratione Deus ſeſe conſpiciẽdum hominibus exhibeat, libro tertio contra Maximinum, capite 26 indicat Auguſtinus: Ego diuinitatem patris & filij & ſpiritus ſancti, in ſua natura atque ſubſtantia mortalibus oculis inuiſibilẽ dico. Eam uerò ſe in formas uiſibiles uertere, abſit ut dicam: quia & immutabilem dico. Reſtat ergo, ut aſpectibus humanis quando ſe oſtendit ut uoluit, per ſubiectam hoc intelligatur feciſſe creaturã, qua poteſt oculis apparere mortalibus.

Non loco mouetur Deus, qui ubiq; eſt totus ſemper: ſed deſcendere dicitur, cum aliquid facit in terra, quod præter uſitatum naturæ curſum mirabiliter factum præſentiam eius quodammodo oſtendit. Eucherius libro ſecundo in Geneſin. Item: Deſcendam & uidebo, &c. Omnipotens itaq; Dominus omnia ſciens, cur ante probationem quaſi dubitat, niſi ut grauitatis nobis exemplum proponat, ne mala hominum antè præſumamus credere, quàm ꝓbare? lib. 2. in Geneſin, cap. 6. Irẽ de turri Babylonica loquens ait: Deſcenderũt angeli eius, in quibus habitat: quia per angelos deſcẽdebat, qui in angelis deſcendentibus erat. Itẽ ait, Confundamus ibi linguam eorum: oſtendens ita ſe operari per miniſtros ſuos, ut ſint etiam ipſi cooperatores Dei: nec ſic loquitur angelis Deus, quomodo nos inuicem nobis uel Deo, uel angelis, uel ipſi angeli nobis, ſiue per illos Dominus nobis, ſed ineffabili ſuo modo, nobis autem indicatur hoc noſtro modo. Dei quippe ſublimior ante ſuum factum loquutio, ipſius ſui facti eſt immutabilis ratio, quæ non habet ſonum ſtrepentem atque tranſeuntem, ſed uim ſempiternè manentem, & temporaliter operantem: Hæc loquitur angelis ſanctis: nobis autem

longè poſitis per angelos, ſecundum modũ noſtræ capacitatis. Eucherius libro ſecundo in Geneſin, capite ſexto.

¶ Idola non eſſe colenda, Auguſtinus docet, de uera religione capite 55: Non ſit nobis religio humanorum operum cultus: meliores enim ſunt ipſi artifices, qui talia fabricantur, quos tamen colere nõ debemus. Nõ ſit nobis religio cultus beſtiarũ: meliores enim ſunt extremi homines, quos tamẽ colere nõ debemus. Non ſit nobis religio cultus hominũ mortuorũ: quia ſi piè uixerũt, nõ ſic habentur ut tales quærãt honores: ſed illũ à nobis coli uolunt, quo illuminante lætãtur meriti ſui nos eſſe cõſortes. Honorãdi ergo ſunt propter imitationem, non adorãdi propter religionem. Si autem malè uixerunt, ubicunq; ſint, non ſunt colendi. Non ſit nobis religio uel ipſa perfecta & ſapiens anima rationalis, ſiue in miniſterio uniuerſitatis, ſiue in miniſterio partium ſtabilita, ſiue quæ in ſummis hominibus expectat commutationem, reformationemq; portionis ſuæ: quoniam omnis uita rationalis, ſi perfecta eſt, incõmutabili ueritati ſecũ intrinſecus ſine ſtrepitu loquenti obtemperat: non obtemperans autem uicioſa fit. Non ergo per ſe excellit, ſed per illum cui libenter obtemperat. Quod ergo colit ſummus angelus, id colendum eſt etiam ab homine ultimo: quia ipſa hominis natura, id non colendo, facta eſt ultima. Item in expoſitione epiſtolæ ad Galatas, capite quinto: Idolorum ſeruitus ultima fornicatio eſt animę, propter quã etiam bellum aduerſus Euangelium cum reconciliatis Deo furioſiſsimum geſtum eſt: cuius reliquiæ quamuis interdiu, adhuc tamen recalent. Item ad Deogratias presbyterum, epiſtola 49: Et idola quidem omni ſenſu carere quis dubitet? Verùm cum ijs locantur ſedibus honorabili ſublimitate, ut à precantibus & immolantibus attendantur, ipſa ſimilitudine animatorũ membrorũ atq; ſenſuum, quamuis inſenſata & exanima, afficiunt infirmos animos, ut uiuere ac ſpirare uideantur, accedente præſertim ueneratione multitudinis, qua tantus eis cultus Dei impenditur. Quibus morbidis & peſtilẽtioſis affectibus medetur Scriptura diuina, quæ rem quidem notam, ſed tamen ſalubri remedio admonitionis inculcat, dicens: Oculos habent, & non uident: aures habent, & non audiunt, & cætera talia. Item libro primo de Trinitate, capite ſexto: Idololatræ dicuntur, qui ſimulachris eam ſeruitutẽ exhibent, quæ debetur Deo. Secundũ hanc enim ſeruitutẽ dictum eſt: Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies. Nã & hoc diſtinctius in Græca ſcriptura inuenitur. *λατρεύσεις* enim habet. Porrò ſi tali ſeruitute creaturæ ſeruire prohibemur, quandoquidem dictum eſt, Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies: unde & Apoſtolus deteſtatur eos qui coluerunt & ſeruierunt potius creaturæ quàm creatori: non eſt utique creatura Spiritus ſanctus, cui ab omnibus ſanctis talis ſeruitus exhibetur, dicente Apoſtolo: Nos enim ſumus circumciſio ſpiritu Dei ſeruientes: quod eſt in Gręco, *λατρεύοντες*.

DE PROVIDENtia Dei.

LEo inquit: Præſens uita per Creatoris opem ducitur, & per ipſius prouidentiam ſuſtinetur. Sermone quinto de ieiunio decimi menſis. Item ſermone quinto de Quadrageſima: Omnium fidelium corda non dubitant, nullis huius mundi partibus nullisq; temporib. prouidentiã abeſſe diuinam: nec de ſtellarũ poteſtate, quæ nulla eſt, ſeculariũ negociorum pẽdere prouẽtus, ſed æquiſsimo & clementiſsimo ſummi Regis arbitrio cuncta diſponi. Item: Nunquam ab omnipotentia patris & filij & ſpiritus ſancti eſt diſcreta Maieſtas, & quicquid in diſpoſitione rerum omniũ agit diuina moderatio, ex totius uenit prouidentia Trinitatis. Vna eſt ibi benignitas miſericordiæ, una cenſura iuſticiæ: nec aliquid eſt in actione diuiſum, ubi nihil eſt in uoluntate diuerſum. Quæ illuminat ergo pater, illuminat filius, illuminat ſpiritus ſanctus: cumq; alia ſit perſona miſsi, alia mittentis, alia promittentis, ſimul nobis & unitas manifeſtatur, & Trinitas. Sermone ſecundo de Pentecoſte. Item: Prouidentia Dei ſemper ſuis neceſſarium præſtat auxiliũ. epiſtola uigeſima ſeptima.

Theodoretus peculiares de Prouidentia libros cõſcripſit, & copioſiſsimè eã probat & illuſtrat. Sic inquit: Cõſiderate uiſibilium naturã, ſitũ, ordinẽ, ſtatũ, motũ, conſonantiã, harmoniã, uenuſtatẽ, pulchritudinẽ, magnitudinem, uſum, oblectationẽ, uarietatẽ, alterationẽ, permanſionem in corruptibilibus. Cernitis prouidentiã Dei in qualibet parte creationis manifeſtã. Cernitis ipſam in cœlo & luminaribus cœli, Sole, luna, & alijs aſtris: in aere, in nubibus, in terra, in mari, in plantis, in herbis, in ſeminibus, in animalibus tã rationalibus quàm irrationalibus, pedeſtribus, uolatilibus, in natatilib. & reptilib. Cogitate apud uoſmetipſos, quis ſit cõtinẽs cœleſtes apſidas, quòd tot millib. annorũ cœlũ non conſenuerit, nullam mutationem recipiens: ſed tamen paſsibilem habens & corruptibilem ſubſtantiam, manebat tale, quale erat, uerbo creatoris ſuſtentatum: ob hoc tanto igne circa cœlum uecto, ſcilicet ſole, luna, & alijs luminaribus, per tot annos non liqueſit, non exiccatur, non incenditur.

cenditur: cum tamen ignis aurum, argentum, ferrum, æs, plumbum, ſtannum, ceram, & his ſimilia, in liquidam naturam diſſoluat, cœnum exiccet, lapides coquat, &c. Horũ nihil cœlum paſſum eſt: ſed formam quam ab initio accepit, ad finem uſq; retinet. Hæc omnia quamuis inanimata ſint, & nullam mentem gubernatricem habeant, tamen manent eundem modum & terminum ſeruantia. Gubernat enim creaturam creator, & non relinquit nauem à ſe conditam ſine gubernatore: ſed ipſe nauis fabricator & materiæ plantator, dirigit gubernacula. Teſtantur hoc tot anni, & tam longum tempus non corrumpens nauim. Sermone primo de prouidentia. Item in decimo Sermone ait, incarnationem filij Dei eſſe maximum teſtimonium prouidentiæ, curæ, amoris & beneuolentię Dei erga nos. Item: Non ita oſtendunt immenſam bonitatem Dei cœlum, terra, mare, ſol, luna, aſtra, & omnis uiſibilis & inuiſibilis creatura, uno uerbo creata: ſicut hoc, quòd unigenitus Dei filius, forma Dei præditus, ſplendor gloriæ eius, character ſubſtantiæ eius, à principio Deus, apud Deũ exiſtens, & ipſe Deus exiſtens, per quem omnia facta ſunt, formam ſerui accipiens, ad ſimilitudinem hominis homo factus eſt, & in figura hominis inuentus ut homo, & in terra ab hominibus conſpicitur, & noſtras infirmitates & morbos portat. Sermone 10.

Ioannes Caſsianus inquit: Prouidentia Dei cognoſcitur ex creaturarũ ſuarum magnitudine, uel æquitatis ſuæ conſideratione, uel quotidianæ diſpenſationis auxilio: item potentia ipſius, qua uniuerſa gubernat, moderatur, ac regit: immenſitate ſcientiæ eius, & oculo quem ſecreta cordium latẽre nõ poſſunt. Collatione 1. cap. 15. Itẽ: Adeſt igitur inſeparabiliter nobis ſemper diuina protectio: tantaq; eſt erga creaturã ſuã pietas creatoris, ut non ſolũ comitetur eam, ſed etiã præcedat iugiter prouidentia. collatione 13. capite octauo.

DE PRAEDESTINAtione.

LOcum de prædeſtinatione ſępe expoſuit Auguſtinus, ut ad Paulinum epiſtola 59. inquit: Sine pœnitentia ſunt dona & uocatio Dei, certè illos ſignificari qui pertinent ad numerum prædeſtinatorũ, de quibus alio loco dicit: Scimus quoniã diligentibus Deũ omnia cooperantur in bonũ, his qui ſecundũ ꝓpoſitum uocati ſunt ſancti. Multi enim ſunt uocati, pauci uerò electi. Qui uerò electi, ipſi ſecundũ propoſitũ uocati, in quibus Dei præſciẽtia proculdubio falli non poteſt. Hos præſciuit & prædeſtinauit, cõformes imaginis Filij ſui, ut ſit ipſe primogenitus in multis fratrib. Quos prędeſtinauit, hos & uocauit. Hæc uocatio ſecundũ ꝓpoſitum eſt, hęc eſt ſine pœnitẽtia. Quos autem uocauit, illos & iuſtificauit: quos autem iuſtificauit, illos & glorificauit. Si Deus pro nobis, quis cõtra nos? Nõ ſunt in iſta uocatiõe, qui in fide quę per dilectionẽ operatur, etiãſi aliquãtulũ ambulant, nõ perſeuerant uſq; in finẽ. Et utiq; potuerunt rapi, ne malitia mutaret intellectũ eorum, ſi ad illã prædeſtinationẽ & uocationẽ, quæ ſecundũ propoſitum & ſine pœnitentia eſt, pertinerent. At ne quiſquã præſumptor ita de occultis iudicet aliẽis, ut dicat: Ideo nõ rapti ſunt ex hac uita antequam eſſent fidei deſertores, quia in eadẽ uita nõ fideliter ambulabãt. hoc in eorũ cordibus nouerat Dominus, quãuis hominibus aliter appareret. Quid dictur[9] eſt de infantulis paruulis, qui pleriq; accepto in illa ætate Chriſtianæ gratiæ ſacramẽto, cũ ſine dubio pertinerent ad uitã æternã, regnũq; cœlorũ, ſi continuò ex hac uita migrarent, ſinuntur creſcere, & nõnulli etiã apoſtatæ fiunt? unde, niſi quia nõ pertinent ad illã prædeſtinationẽ? cur autẽ alij ad eã pertineant, occulta cauſa eſſe poteſt, iniuſta nõ poteſt. Nũquid enim iniquitas apud Deũ? Abſit. nã & hoc ad illã pertinet altitudinẽ iudiciorũ, quã mirans Paul[9] tanquã expauit Apoſtol[9]: O altitudo diuitiarũ, &c. Ideo quippe illa iudicia uocat, ne quiſquã talia fieri putet ſiue iniquitate, ſiue temeritate faciẽtis, ſiue caſu & fortuitò, labentibus ullis partibus iam diſpoſitorũ ſub tanta potentia & ſapientia Dei ſeculorum. Itẽ lib. 13. de Trinitate, cap. 16. Scimus, quoniam diligentibus Deũ omnia cooperãtur in bonũ, his qui ſecundũ propoſitũ uocati ſunt ſancti. Quoniã quos antè præſciuit, & prædeſtinauit cõformes fieri imaginis filij ſui, ut ſit ipſe primogẽitus in multis fratrib. Quos autẽ prædeſtinauit, illos & uocauit: & quos uocauit, illos & iuſtificauit: quos autẽ iuſtificauit, ipſos & glorificauit. Horũ prædeſtinatorũ nemo cũ diabolo peribit, nemo uſq; ad mortẽ ſub diaboli poteſtate remanebit. Item lib. 6. Hypognoſt. Prędeſtinatio quippe à pręuidẽdo & pręueniẽdo uel pręordinando futurũ aliquid dicitur: & ideo Deus, cui præſcientia nõ accidens eſt, ſed eſſentia, fuit ſemper & eſt: quicquid antequã fit ſic præſcit, prędeſtinat: & propterea prędeſtinat, quia quale futurũ ſit pręſcit. Ideo & Apoſtol[9]: Nã quos pręſciuit, & prędeſtinauit. Sed non omne quod præſcit, prędeſtinat. mala enim tantũ præſcit, & nõ prædeſtinat: bona uerò & præſcit, & prædeſtinat. Quod ergo bonum eſt, præſcientia prædeſtinat: id eſt, priuſquam ſit in re, præordinat. Hoc cum ipſo auctore eſſe cœ-

longè poſitis per angelos, ſecundum modũ noſtræ capacitatis. Eucherius libro ſecundo in Geneſin, capite ſexto.

¶ Idola non eſſe colenda, Auguſtinus docet, de uera religione capite 55: Non ſit nobis religio humanorum operum cultus: meliores enim ſunt ipſi artifices, qui talia fabricantur, quos tamen colere nõ debemus. Nõ ſit nobis religio cultus beſtiarũ: meliores enim ſunt extremi homines, quos tamẽ colere nõ debemus. Non ſit nobis religio cultus hominũ mortuorũ: quia ſi piè uixerũt, nõ ſic habentur ut tales quærãt honores: ſed illũ à nobis coli uolunt, quo illuminante lætatur meriti ſui nos eſſe cõſortes. Honorãdi ergo ſunt propter imitationem, non adorãdi propter religionem. Si autem malè uixerunt, ubicunq; ſint, non ſunt colendi. Non ſit nobis religio uel ipſa perfecta & ſapiens anima rationalis, ſiue in miniſterio uniuerſitatis, ſiue in miniſterio partium ſtabilita, ſiue quæ in ſummis hominibus expectat commutationem, reformationemq; portionis ſuæ: quoniam omnis uita rationalis, ſi perfecta eſt, incõmutabili ueritati ſecũ intrinſecus ſine ſtrepitu loquenti obtemperat: non obtemperans autem uicioſa fit. Non ergo per ſe excellit, ſed per illum cui libenter obtemperat. Quod ergo colit ſummus angelus, id colendum eſt etiam ab homine ultimo: quia ipſa hominis natura, id non colendo, facta eſt ultima. Item in expoſitione epiſtolæ ad Galatas, capite quinto: Idolorum ſeruitus ultima fornicatio eſt animę, propter quã etiam bellum aduerſus Euangelium cum reconciliatis Deo furioſiſsimum geſtum eſt: cuius reliquiæ quamuis interdiu, adhuc tamen recalent. Item ad Deogratias presbyterum, epiſtola 49: Et idola quidem omni ſenſu carere quis dubitet? Verùm cum ijs locantur ſedibus honorabili ſublimitate, ut à precantibus & immolantibus attendantur, ipſa ſimilitudine animatorũ membrorũ atq; ſenſuum, quamuis inſenſata & exanima, afficiunt infirmos animos, ut uiuere ac ſpirare uideantur, accedente præſertim ueneratione multitudinis, qua tantus eis cultus Dei impenditur. Quibus morbidis & peſtilétioſis affectibus medetur Scriptura diuina, quæ rem quidem notam, ſed tamen ſalubri remedio admonitionis inculcat, dicens: Oculos habent, & non uident: aures habent, & non audiunt, & cætera talia. Item libro primo de Trinitate, capite ſexto: Idololatræ dicuntur, qui ſimulachris eam ſeruitutẽ exhibent, quæ debetur Deo. Secundũ hanc enim ſeruitutẽ dictum eſt: Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies. Nã & hoc diſtinctius in Græca ſcriptura inuenitur. λατρεύσεις enim habet. Porrò ſi tali ſeruitute creaturæ ſeruire prohibemur, quando quidem dictum eſt, Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies: unde & Apoſtolus deteſtatur eos qui coluerunt & ſeruierunt potius creaturæ quàm creatori: non eſt utique creatura Spiritus ſanctus, cui ab omnibus ſanctis talis ſeruitus exhibetur, dicente Apoſtolo: Nos enim ſumus circumciſio ſpiritu Dei ſeruientes: quod eſt in Græco, λατρεύοντες.

DE PROVIDENTIA *Dei.*

LEo inquit: Præſens uita per Creatoris opem ducitur, & per ipſius prouidentiam ſuſtinetur. Sermone quinto de ieiunio decimi menſis. Item ſermone quinto de Quadrageſima: Omnium fidelium corda non dubitant, nullis huius mundi partibus nulliſq; temporib. prouidentiã abeſſe diuinam: nec de ſtellarũ poteſtate, quæ nulla eſt, ſecularium negociorum pẽdere prouetus, ſed æquiſsimo & clementiſsimo ſummi Regis arbitrio cuncta diſponi. Item: Nunquam ab omnipotentia patris & filij & ſpiritus ſancti eſt diſcreta Maieſtas, & quicquid in diſpoſitione rerum omniũ agit diuina moderatio, ex totius uenit prouidentia Trinitatis. Vna eſt ibi benignitas miſericordiæ, una cenſura iuſticiæ: nec aliquid eſt in actione diuiſum, ubi nihil eſt in uoluntate diuerſum. Quæ illuminat ergo pater, illuminat filius, illuminat ſpiritus ſanctus: cumq; alia ſit perſona miſsi, alia mittentis, alia promittentis, ſimul nobis & unitas manifeſtatur, & Trinitas. Sermone ſecundo de Pentecoſte. Item: Prouidentia Dei ſemper ſuis neceſſarium præſtat auxiliũ. epiſtola uigeſimaſeptima.

Theodoretus peculiares de Prouidentia libros cõſcripſit, & copioſiſsimè eã probat & illuſtrat. Sic inquit: Cõſiderate uiſibilium naturã, ſitũ, ordinẽ, ſtatũ, motũ, conſonantiã, harmoniã, uenuſtatẽ, pulchritudinẽ, magnitudinem, uſum, oblectationẽ, uarietatẽ, alterationẽ, permanſionem in corruptibilibus. Cernitis prouidentiã Dei in qualibet parte creationis manifeſtã. Cernitis ipſam in cœlo & luminaribus cœli, Sole, luna, & alijs aſtris: in aere, in nubibus, in terra, in mari, in plantis, in herbis, in ſeminibus, in animalibus tã rationalibus quàm irrationalibus, pedeſtribus, uolatilibus, in natatilib. & reptilib. Cogitate apud uoſmetipſos, quis ſit cõtinẽs cœleſtes apſidas, quòd tot millib. annorũ cœlũ non conſenuerit, nullam mutationem recipiens: ſed tamen paſsibilem habens & corruptibilem ſubſtantiam, manebat tale, quale erat, uerbo creatoris ſuſtentatum: ob hoc tanto igne circa cœlum uecto, ſcilicet Sole, luna, & alijs luminaribus, per tot annos non liquefit, non exiccatur, non incenditur,

cenditur: cum tamen ignis aurum, argentum, ferrum, æs, plumbum, ſtannum, ceram, & his ſimilia, in liquidam naturam diſſoluat, cœnum exiccet, lapides coquat, &c. Horũ nihil cœlum paſſum eſt: ſed formam quam ab initio accepit, ad finem uſq; retinet. Hæc omnia quamuis inanimata ſint, & nũllam mentem gubernatricem habeant, tamen manent eundem modum & terminum ſeruantia. Gubernat enim creaturam creator, & non relinquit nauem à ſe conditam ſine gubernatore: ſed ipſe nauis fabricator & materiæ plantator, dirigit gubernacula. Teſtantur hoc tot anni, & tam longum tempus non corrumpens nauim. Sermone primo de prouidentia. Item in decimo Sermone ait, incarnationem filij Dei eſſe maximum teſtimonium prouidentiæ, curæ, amoris & beneuolentię Dei erga nos. Item: Non ita oſtendunt immenſam bonitatem Dei cœlum, terra, mare, ſol, luna, aſtra, & omnis uiſibilis & inuiſibilis creatura, uno uerbo creata: ſicut hoc, quòd unigenitus Dei filius, forma Dei præditus, ſplendor gloriæ eius, character ſubſtantiæ eius, à principio Deus, apud Deũ exiſtens, & ipſe Deus exiſtens, per quem omnia facta ſunt, formam ſerui accipiens, ad ſimilitudinem hominis homo factus eſt, & in figura hominis inuentus ut homo, & in terra ab hominibus conſpicitur, & noſtras infirmitates & morbos portat. Sermone 10.

Ioannes Caſsianus inquit: Prouidentia Dei cognoſcitur ex creaturarũ ſuarum magnitudine, uel æquitatis ſuæ conſideratione, uel quotidianæ diſpenſationis auxilio: item potentia ipſius, qua uniuerſa gubernat, moderatur, ac regit: immenſitate ſcientiæ eius, & oculo quem ſecreta cordium latēre nõ poſſunt. Collatione 1. cap. 15. Itẽ: Adeſt igitur inſeparabiliter nobis ſemper diuina protectio: tantaq; eſt erga creaturã ſuã pietas creatoris, ut non ſolũ comitetur eam, ſed etiã præcedat iugiter prouidentia. collatione 13. capite octauo.

DE PRAEDESTINAtione.

LOcum de prædeſtinatione ſępe expoſuit Auguſtinus, ut ad Paulinum epiſtola 59. inquit: Sine pœnitentia ſunt dona & uocatio Dei, certè illos ſignificari qui pertinent ad numerum prædeſtinatorũ, de quibus alio loco dicit: Scimus quoniã diligentibus Deũ omnia cooperantur in bonũ, his qui ſecundũ ꝓpoſitum uocati ſunt ſancti. Multi enim ſunt uocati, pauci uerò electi. Qui uerò electi, ipſi ſecundũ propoſitũ uocati, in quibus Dei præſciẽtia proculdubio falli non poteſt. Hos præſciuit & prædeſtinauit, cõformes imaginis Filij ſui, ut ſit ipſe primogenitus in multis fratrib. Quos prędeſtinauit, hos & uocauit. Hæc uocatio ſecundũ ꝓpoſitum eſt, hęc eſt ſine pœnitẽtia. Quos autem uocauit, illos & iuſtificauit: quos autem iuſtificauit, illos & glorificauit. Si Deus pro nobis, quis cõtra nos? Nõ ſunt in iſta uocatiõe, qui in fide quę per dilectionẽ operatur, etiãſi aliquãtulũ ambulant, nõ perſeuerant uſq; in finẽ. Et utiq; potuerunt rapi, ne malitia mutaret intellectũ eorum, ſi ad illã prædeſtinationẽ & uocationẽ, quæ ſecundũ propoſitum & ſine pœnitentia eſt, pertinerent. At ne quiſquã præſumptor ira de occultis iudicet aliẽis, ut dicat: Ideo nõ rapti ſunt ex hac uita antequam eſſent fidei deſertores, quia in eadẽ uita nõ fideliter ambulabãt. hoc in eorũ cordibus nouerat Dominus, quãuis hominibus aliter appareret. Quid dictur⁹ eſt de infantulis paruulis, qui pleriq; accepto in illa ætate Chriſtianæ gratiæ ſacramẽto, cũ ſine dubio pertinerent ad uitã æternã, regnũq; cœlorũ, ſi continuò ex hac uita migrarent, ſinuntur creſcere, & nõnulli etiã apoſtatæ fiunt? unde, niſi quia nõ pertinent ad illã prædeſtinationẽ? cur autẽ alij ad eã pertineant, occulta cauſa eſſe poteſt, iniuſta nõ poteſt. Nũquid enim iniquitas apud Deũ? Abſit. nã & hoc ad illã pertinet altitudinẽ iudiciorũ, quã mirans Paul⁹ tanquã expauit Apoſtol⁹: O altitudo diuitiarũ, &c. Ideo quippe illa iudicia uocat, ne quiſquã talia fieri putet ſiue iniquitate, ſiue temeritate faciẽtis, ſiue caſu & fortuitò, labentibus ullis partibus iam diſpoſitorũ ſub tanta potentia & ſapientia Dei ſeculorum. Itẽ lib. 13. de Trinitate, cap. 16. Scimus, quoniam diligentibus Deũ omnia cooperãtur in bonũ, his qui ſecundũ propoſitũ uocati ſunt ſancti. Quoniã quos antè præſciuit, & prædeſtinauit cõformes fieri imaginis filij ſui, ut ſit ipſe primogẽitus in multis fratrib. Quos autẽ prædeſtinauit, illos & uocauit: & quos uocauit, illos & iuſtificauit: quos autẽ iuſtificauit, ipſos & glorificauit. Horũ prædeſtinatorũ nemo cũ diabolo peribit, nemo uſq; ad mortẽ ſub diaboli poteſtate remanebit. Item lib. 6. Hypognoſt. Prędeſtinatio quippe à pręuidẽdo & pręueniẽdo uel pręordinando futurũ aliquid dicitur: & ideo Deus, cui præſcientia nõ accidens eſt, ſed eſſentia, fuit ſemper & eſt: quicquid antequã ſit ſic præſcit, prędeſtinat: & propterea prędeſtinat, quia quale futurũ ſit pręſcit: Ideo & Apoſtol⁹: Nã quos pręſciuit, & prędeſtinauit. Sed non omne quod præſcit, prędeſtinat. mala enim tantũ præſcit, & nõ prædeſtinat: bona uerò & præſcit, & prædeſtinat. Quod ergo bonum eſt, præſcientia prædeſtinat: id eſt, priuſquam ſit in re, præordinat. Hoc cum ipſo auctore eſſe cœ-

perit, uocat, ordinat, & diſponit. unde & ſequitur: Nā q̄s prędeſtinauit, hos & uocauit: &c. Ibidē: Prædeſtinationē igitur negare, quā apud Deū eſſe breuiter probauim⁹, immanis blaſphemia eſt: quā non tantū (ſicut ſoletis dicere uos Pelagiani) in Apoſtolis debem⁹ accipere, ſed à patriarchis & ꝓphetis & martyribus & confeſſoribus, in omnibus ſanctis, & dignè ſeruiētibus Deo. Hinc nemo glorietur, nemo deſperet. Sol⁹ enim Dominus ſcit qui ſunt eius. Inquantū autē poſſumus, omnes homines ad bonū opus exhortemur, nulli deſperationē demus, ꝓ inuicem oremus, in conſpectu Dei nos humiliemus, dicentes: Fiat uoluntas tua. Ipſius erit poteſtatis, iudiciū in nobis debitū mutare damnationis, & gratiā prædeſtinationis indebitā prærogare, &c. Item, in Euangeliū Ioānis tractatu 45. Nouit Domin⁹ qui ſunt eius, nouit præſcitos, nouit prędeſtinatos. de illo quippe dicitur: Quos autē præſciuit, & prædeſtinauit, cōformes fieri imaginis filij ſui, ut ſit primogēitus in multis fratrib. Quos autē prædeſtinauit, ipſos & uocauit: & quos uocauit, ipſos & iuſtificauit: quos autē iuſtificauit, ipſos & glorificauit. Si Deus pro nobis, quis contra nos? Adde adhuc: Qui ꝓprio filio ſuo nō pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit eū, quo modo etiā non cū illo omnia nobis donauit? Sed quibus? Nobis præſcitis & prędeſtinatis, iuſtificatis, glorificatis. de quibus ſequitur: Quis accuſabit aduerſus electos Dei? Nouit Domin⁹ qui ſunt eius. Ipſę ſunt oues: aliquando ſe ipſæ neſciūt, ſed paſtor nouit eas, ſecundū iſtā prædeſtinationem, ſecundū iſtā Dei præſcientiā, ſecundum electionē ouium ante conſtitutionē mundi: Secundū ergo iſtā præſcientiā Dei, & prædeſtinationē, quàm multę oues foris, quàm multi lupi intus, & quàm multę oues intus, & quàm multi lupi foris, &c. Itē, de correptione & gratia, cap. 13. Hæc de ijs loquor, qui prędeſtinati ſunt in regnū Dei, quorum ita certus eſt numerus, ut nec addatur eis quiſquā, nec minuatur ex eis: nō de ijs, qui cum annūciaſſet & locutus eſſet, multiplicati ſunt ſuper numerū. Ipſi autē uocati dici poſſunt, nō autē electi, quia ſecundū propoſitū uocati. Certū uerò eſſe numerū electorū, neq; augendū neq; minuendū, quāuis & Ioannes Baptiſta ſignificet, ubi dixit, Facite ergo dignū pœnitētiæ fructū: &, Nolite dicere apud uoſmetipſos, patrem habemus Abraham: potens eſt enim Deus, de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ: ut oſtēdat ſic iſtos eſſe amputādos, ſi non fecerint fructū, ut nō deſit numerus, qui ꝓmiſſus eſt Abrahę. De uerbis Apoſtoli, Sermone 16. Si Deus pro nobis, quis cōtra nos? Deus ꝓ nobis, ut prędeſtinaret nos: Deus ꝓ nobis, ut uocaret nos. Deus pro nobis, ut iuſtificaret nos: Deus ꝓ nobis, ut glorificaret nos: Si Deus pro nobis, quis cōtra nos? Prædeſtinauit, antequā eſſem⁹: uocauit, quū auerſi eſſemus: iuſtificauit, quū peccatores eſſemus: glorificauit, quū mortales eſſemus. Si De⁹ ꝓ nobis, quis cōtra nos? prędeſtinatis à Deo, uocatis, iuſtificatis, glorificatis qui uult aduerſari, paret ſe ſi poteſt bellare aduerſus Deū, &c. Quæſt. 64. Quòd autem Dominus interrogat, dicēs: Vbi eum poſuiſtis? uocationē noſtrā, quę fit in occulto, arbitror ſignificari. Prędeſtinatio enim uocationis noſtrę occulta eſt. cuius ſecreti ſignū eſt, interrogatio Domini, quaſi neſcientis, quū ipſi neſciamus, ſicut dicit Apoſt. Vt cognoſcā, ſicut & cognitus ſum. uel q̄ ignorare ſe peccatores alio loco Domin⁹ oſtēdit, dicēs: Nō noui uos, &c. De fide ad Petrū, cap. 35. Firmiſsimè tene, & nullaten⁹ dubites, omnes quos uaſa miſericordię gratuita bonitate Deus fecit ante cōſtitutionē mundi, in adoptionē filiorū Dei prędeſtinatos à Deo, neq; perire poſſe aliquem eorū quos Deus prædeſtinauit ad regnū cœlorū: nec quenquā eorū quos nō p̄deſtinauit, ad uitā ulla poſſe ratiōe ſaluari. Prędeſtinatio enim illa, gratuitę donationis eſt prępáratio, qua nos Apoſtolus ait prædeſtinatos in adoptionē filiorū Dei, per IESVM Chriſtū in ipſū.

Proſper de Prædeſtinatione ſic ſcribit: Prædeſtinationē Dei nullus catholicus negat: fatalē autem neceſsitatē multi, etiā nō Chriſtiani, refutant. In reſponſionibus ad capitula Gallorū. Item: Infidelitas nō credentiū Euágelio, nequaquā ex Dei prædeſtinatiōe generatur. bonorū enim Deus autor eſt, nō malorū. Prędeſtinatio igitur Dei ſemper in bono eſt, aut ad retributionē iuſticiæ, aut ad donationē pertinēs gratiæ. In reſponſionib. ad cap. Gallorū. cap. 14. item cap. 15. Poteſt ſine prędeſtinatiōe eſſe pręſcientia: prædeſtinatio autē ſine præſciētia eſſe non poteſt. ad Gall. capitula, 14. cap. Itē: Nullo modo prędeſtinatio Dei iniquos facit, neq; cuiuſquā omnino eſt cauſa peccati. ad cap. Gal. capite 14. Item: Prædeſtinatio Dei ſemper in bono eſt, quę peccatū ſola hominis uolūtate cōmiſſum aut remittendū nouit cū laude miſericordię, aut plectendū cū laude iuſticię. cap. 6. Itē ad capita obiectionū Viucēt. obiect. 14. Ad prędestinatio ...

effecit

effecit: ſed Deus, ut Deus, quæ futura erant, procul proſpexit. in octauum caput ad Romanos. Item: Cũ nos ab initio prædeſtinaſſet, ad hanc uitam ſortè elegit, qui quæcunque uult, facit. In primũ caput ad Galatas.

Iſychius: Omnes, dicit, uocati quidem à Chriſto, ſed non omnes iuſtificari: quia multi uocati, pauci electi. libro 6. in uigeſimumtertium caput Leuitici.

Sedulius ita ſcribit: Prædeſtinatio alicuius rei multo antè in mente eius qui deſtinat quid futurum ſit, præfigurat. in primum caput epiſtolæ ad Romanos. Et: Ante mundi omnia tempora apud ſe propoſuit, per filium ſaluare credentes. In primum caput ad Titum.

Primaſius uerò ſic inquit: Prædeſtinatus eſt ut prior omnibus reſurgeret, & filijs Dei uitam reſurrectionis aperiret: ut quomodo caput, ſic & corpus eius reſurgeret. In primam epiſtolam ad Romanos. Et ita definit: Prædeſtinatio eſt gratiæ præparatio, gratia uerò ipſa iam donatio. In undecimũ caput ad Romanos.

De prędeſtinatione etiam Theodulus inquit: Non quibuslibet id contingit, cæterũ ab Deo tantummodo uocatis. Deinde ne exiſtimetur Deus partem ſolummodo mortalium uocaſſe, ſubijcit: His, qui ſecundũ propoſitum uocati ſunt: oſtendens, omnes quidẽ uocatos eſſe: uerùm eos duntaxat obediſſe, adiutosq́; à Deo eſſe, qui ſecundũ propoſitũ ac prædeſtinationẽ ſint uocati. capite 8. ad Rom. Et: Ne petamus cauſas eorũ quæ agit Deus, ſed omnia potius bona cẽſeamus, quicquid etiã agat, etiam ſi nos ignoremus. nã infinita, adeoq́; inſcrutabilis iudiciorum Dei natura eſt. cap. 9. ad Rom. Et Iunilius: Vidit Deꝰ quod eſſet bonũ. Deus dixit, antequã animantia uiua producta eſſent. nec mirũ, apud quem rerũ perfectio nõ conſummatione operis, ſed ſuæ eſt prædeſtinatione uoluntatis. In Geneſin.

Eucherius de conditione hominis ante lapſum loquẽs, inquit: Illud credendũ, quòd tãta multitudo naſci potuit hominũ, quoad uſq; prędeſtinatorũ ſanctorũ numerus compleretur, quanti & nunc per Dei gratiã colliguntur. Lib. 1. in Geneſ. cap. 8. Et: Nulla quę in hoc mundo hominibus eueniũt, abſq; omnipotentis Dei occulto conſilio fiunt. Nam cuncta Deus futura præſciẽs ante ſecula decreuit, qualiter per ſecula diſponãtur. Statutum quippe iam homini eſt, uel quantũ hũc mũdi proſperitas ſequatur, uel quantũ unũquẽq; aduerſitas feriat, ne electos eiꝰ aut immoderata ꝓſperitas eleuet, aut nimia aduerſitas grauet. Statutũ quoq; eſt in æterna ueritate, quantũ in iſta uita mortali unuſquiſq; tẽporaliter uiuat, &c. In Com. in lib. Reg. 4.

¶ Species prædeſtinationis ſic recẽſet Auguſtinus, de Prædeſtinatione Dei capite 2. In primis nefas eſt dicere, Deum aliquid niſi bonũ prędeſtinare. Sed prędeſtinationũ alię ſunt alligationis, aliæ conditionis. Iſtæ ſunt iuſticiæ, illæ potentiæ: ut lucidius fiat quod dicitur, quę ſunt alligationis & potẽtię, quæ cõditionis & iuſticię, demonſtretur. Creauit Deus cœlũ & terrã, ſolẽ & lunã, diẽ & noctẽ. Prædeſtinauit inſuper, ut cœlũ ſemper uolueretur, terra immobilis circumuoluenti cœlo loco cẽtri haberetur, Sol & luna diei noctiq́; præeſſent, dies & nox certis tẽporibus uiciſſim ſuccederẽt. Hæ prędeſtinationes potentiæ ſunt, & alligationis. unumquodq; enim illorum quæ prædiximus, ſic allegatum eſt ſuo operi per prædeſtinationẽ Dei, ut ab eo dimoueri nõ poſsit. Creauit Deus hominẽ, & prędeſtinauit, ut ſi obediens eſſet, ac à guſtu ueriti pomi ſe abſtineret, in uita permaneret: ſin autem inobediens eſſet, ſententiam mortis ſubiret. Hæc prædeſtinatio conditionis eſt, & iuſticiæ. Non enim Deus ante caſum hominis ſic eum per potentiã alligationis prædeſtinauit mori, ut neceſſe eſſet eum mori: ſed ſub ea cõditione, ſi peccaret. Quia igitur peccauit homo, iuſtum erat ut moreretur: ſi non peccaret, nullo uinculo prædeſtinationis diuinæ morti alligaretur.

Prædeſtinatos non perire, ait Auguſtinus libro ſexto contra Iulianum, capite tertio: Ex numero electorum & prædeſtinatorum, etiam qui peſſimam duxerunt uitam, per Dei benignitatem adducuntur ad pœnitentiam, per cuius patientiam nõ ſunt huic uitæ in ipſa ſcelerum perpetratione ſubtracti: ut oſtendatur & ipſis & alijs cohæredibus eorum, de quàm profundo malo poſsit Dei gratia liberare. Ex his nemo perit, quacunque ætate moriatur. Abſit enim ut prædeſtinatus ad uitam, ſine ſacramento Mediatoris finire permittatur hanc uitam. Propter hos Dominus ait: Hæc eſt autem uoluntas eius qui miſit me patris, ut omne quod dedit mihi, non perdam ex eo, &c.

Prædeſtinationem non eſſe ad peccandũ, Auguſtinus tradit ad undecimum articulum ſibi falſò impoſitum: Nihil ergo talium negotiorum Deus prædeſtinauit ut fieret: nec illã animam turpiter nequiterq́; uicturã, ad hoc ut taliter uiueret, prępárauit: ſed talem futuram non ignorauit, & de tali ſe iuſtè iudicaturum eſſe præſciuit: atq; ita ad prædeſtinationẽ eius nihil amplius referri poteſt, niſi quod aut ad debitam iuſticiæ retributionem, aut ad indebitã pertinet gratiæ largitatem. Item ad duodecimum: Prædeſtinatio Dei, etſi apud nos, dum in præſentis uitæ periculis uerſamur, incerta eſt: apud illũ tamen qui fecit quæ futura ſunt, incõmutabi-

lis petmanet:nec quæilluminauit obcæcat, nec quæ ædificauit deſtruit,nec quæ plantauit euellit:ſine enim pœnitentia ſunt dona & uocatio Dei. Et firmum fundamentum Dei ſtat, habens ſignaculum hoc:Coguouit Dominus qui ſunt eius.Nullo ergo modo prædeſtinatio Dei facit,ut aliqui ex filijs Dei ſint filij diaboli, aut ex tẽplo Spirit⁹ ſancti tẽpla fiant dæmonũ:aut ex mẽbris Christi mẽbra meretricis.Sed potius ptædeſtinatio facit,ut ex filijs diaboli fiãt filij Dei,& ex tẽplo dęmonũ templũ Spiritus ſancti,& ex mẽbris meretricis fiant mẽbra Chriſti:quia ipſe alligat fortem,& uaſa eius rapit,eruẽs ea de poteſtate tenebrarũ,& transferens de cõtumelia in gloriã.Hi aũt de quib.dicitur(Ex nobis exierũt,ſed nõ erãt ex uobis: ſi enim fuiſſent ex nobis, mãſiſſent utiq; nobiſcũ)uoluntate exierũt,uolũtate ceciderũt. Et quia præſciti ſunt caſuri,non ſunt prædeſtinati. Eſſent aũt prædeſtinati, ſi eſſent reuerſuri, & in ſanctitate ac ueritate manſuri. Ac per hoc ptædeſtinatio Dei multis eſt cauſa ſtandi,uemini cauſa labendi. Item ad decimumquartum: Ad præuaricationem legis,ad ueglectũ religionis,ad corruptelã diſciplinę,ad deſertionẽ fidei,ad perpetrationẽ qualiſcunq; peccati,nulla eſt omnino prædeſtinatio Dei : nec fieri poteſt,ut per quem à talibus malis ſurgitut, per eum in talia decidatur. Si ergo in ſanctitate uiuitur,ſi in uirtute proficitur, ſi in bonis ſtudijs permanetur,manifeſtũ eſt munus Dei, ſiue quo nullius boni operis fructus acquiritur.Si aũt ab his receditur, & ad uitia atq; peccata trãſitur,nihil ibi Deus malæ tentationis immittit: & receſſurum non deſerit,antequam deſerat, & facit plerunq; ne deſerat:aut etiam ſi diſceſſerit, ut redeat. Cur aũt illũ retineat, illum nõ retineat,nec poſsibile eſt cõprehẽdere,nec licitũ inueſtigare : quũ ſcire ſufficiat, & ab illo eſſe quod ſtatur,& non eſſe ab illo quod ruitur. Item in Ioannem tractatu 53: Quidam ergo inter ſe muſsitant,& ubi poſſunt aliquando proclamãt,& turbulenta diſceptatione contendunt,dicentes:Quid fecerunt Iudęi,uel quę culpa eorũ fuit,ſi neceſſe fuit ut ſermo Eſaiæ impleretur,quẽ dixit:Domine quis credidit auditui noſtro?& brachiũ Domini cui reuelatũ eſt? Quib.reſpondemus,Deũ præſcium futurorũ,per prophetã prædixiſſe infidelitatem Iudæorũ:prædixiſſe tamen, non feciſſe. Non enim propterea quenquã Deus ad peccandũ cogit:quia futura hominũ peccata iã nouit:ipſorum enim præſciuit peccata, non ſua:nõ cuiuſquã alterius,ſed ipſorũ.Quapropter ſi ea quę ille pręſciuit ipſorũ,non ſunt ipſorum,non uerè ille præſciuit. Sed quia illius præſcientia falli non poteſt, ſine dubio nõ alij,ſed ipſi peccant,quos Deus peccatores eſſe præſciuit. Fecerũt ergo peccatũ Iudæi,quod eos nõ cõpulit facere,cui peccatũ nõ placet:ſed facturos eſſe prædixit, quẽ nihil latet.Et ideo ſi nõ malũ, ſed bonũ facere uoluiſſent,nõ ꝓhiberẽtur, & hoc facturi pręuiderẽtur ab eo q nouit qd ſit quiſquã facturus,& quid ei ſit ꝓ eius opere redditur⁹,&c.

Quid differãt prædeſtinatio & gratia,docet Auguſtinus lib.1.de Prædeſtinatione ſanctorũ,capite decimo:Inter gratiam porrò & prædeſtinationem hoc tãtùm intereſt,quòd prædeſtinatio eſt gratiæ præparatio: gratia uerò,iam ipſa donatio.

Non omniũ rerũ rationes ſciri poſſe,teſtatur Theodulus,inquiens:Pro ijs quæ diſcis, gratus eſto:ob ea uerò quæ ignoras,ne ſis ægro animo,compertũ habens, quòd omnia haud citra rationẽ eueniant,etiãſi huiuſmodi rationes te lateãt.cap.9. ad Rom. Et:Nũ, ſi ignotes cauſas rerũ harũ quas te Deus latêre uoluit,ægreferes? Atq ignorãtia tibi omnino cõducit, ſi modò ſpiritu Dei imbutus es,capite 9.ad Romanos.

DE PRAESCIENTIA.

AVguſtinus lib. 6. Hypoguoſticon inquit: Vbi ergo cõmemoratio operũ Iudæ malorũ à ſancto ſit ſpiritu in Pſalmis,priuſquã eſſet præſcitus eſt,nõ fact⁹, quòd talis aduerſus Dei filiũ futurus eſſet. Si enim fact⁹ eſſet,inculpabilis eſſet:& Dei opificio reputaretur,nõ Iudæ.Iniuſtè etiã in eũ ꝓlata ſentẽtia dãnationis eſſet.Sed abſit hoc à ſummè bono iudice,auctore omniũ bonorum Deo, damnatore uerò cũctorũ malorũ : quia mala Iudæ,ut prędixi,pręſciuit, nõ prędeſtinauit, uel fecit:& tñ in quib.pręſciuit,iudicio iuſto tradẽs eũ in re,ꝓbũ ſenſum,ut impleret,ꝑmiſit.Et ideo ꝑmiſit,quia ꝑ Spiritũ ſanctũ eũ periturũ antè prædixit.Quia ſicut Chriſtũ oportebat pati ꝑ Iudã, præcinẽte ſancto ſpiritu ꝑ ꝓphetas:ita oportebat Iudã perire, eodẽ ſancto ſpiritu prædicẽte. Itẽ, de uera innocẽtia cap.389. Sicut enim nemo memoria ſua cogit facta eſſe quę prętereũt:ſic De⁹ pręſciẽtia ſua nõ cogit faciẽda quę futura ſunt. Et ſicut homo quędã quę facit meminit, nec tñ omnia quę meminit facit:ita De⁹ omnia quorũ ipſe autor eſt,præſcit, nec tamẽ omniũ quæ pręſcit ipſe autor eſt. Quorũ aũt nõ eſt autor malus,iuſtus eſt ultor. Itẽ de correptione & gratia,cap.9.Quicũq; ergo in Dei prouidentiſsima diſpoſitione præſciti, prædeſtinati, uocati,iuſtificati,glorificati ſunt, nõ dico etiã nondũ renati,ſed etiam nondũ nati, iam filij Dei ſunt,& omnino perire nõ poſſunt:ſi uerò ueniunt ad Chriſtum, quia ita ueniunt quomodo ipſe dicit:Omne quod dat mihi pater, ad me ueniet, & eum qui uenit ad me non eijciam foràs, &c. De ciuitate Dei libro quinto,capite nono: Quapropter

& uoluntates noſtræ tantum ualent, quantum Deus eas ualere uoluit atque præſciuit. Et ideo quidquid ualent, certiſsimè ualent: & quod facturæ ſunt, ipſæ omnino facturæ ſunt: quia ualituras atque facturas ille præſciuit, cuius præſcientia falli non poteſt. Ibidem: Non ergo propterea nihil eſt in noſtra uoluntate, quia Deus præſciuit quid futurum eſſet in noſtra uoluntate. nõ enim qui hoc præſciuit, nihil præſciuit. Porrò ſi ille qui præſciuit quid futurum eſſet in noſtra uoluntate, non utique nihil, ſed aliquid præſciuit: profectò & illo præſciente, eſt aliquid in noſtra uoluntate. Quocirca nullo modò cogimur, aut retenta præſcientia Dei tollere uoluntatis arbitrium: aut retento uoluntatis arbitrio, Deum (quod nefas eſt) negare præſcium futurorum: ſed utrunque amplectimur, utrunq; fideliter & ueraciter confitemur: illud, ut bene credamus: hoc, ut bene uiuamus. Malè autem uiuitur, ſi de Deo non bene creditur. Vnde abſit à nobis, eius negare præſcientiam, ut liberi eſſe uelimus: quo adiuuante ſumus liberi, uel erimus. Proinde non fruſtra ſunt leges, obiurgationes, exhortationes, laudes & uituperationes: quia & ipſas futuras eſſe pręſciuit: & ualẽt plurimũ, quantũ eas ualituras eſſe pręſciuit: & preces ualent ad ea impetrãda, quæ ſe precãtibꝰ cõceſſurũ eſſe præſciuit: & iuſta præmia bonis factis, & peccaris ſupplicia conſtituta ſunt. Neq; enim ideo peccat homo, quia Deus illum peccaturũ eſſe pręſciuit. Imò ideo non dubitatur ipſum peccare cũ peccat, quia ille cuius præſciẽtia falli nõ poteſt, non fatũ, nõ fortunã, non aliquid aliud, ſed ipſum peccaturũ eſſe pſciuit, qui ſi nolit, omnino nõ peccat: ſed ſi peccare noluerit, etiã hoc ille præſciuit. Item, de Libero arbitrio lib. 1. cap. 4. Non igitur quia Dei pręſciẽtia eſt, neceſſe eſt fieri quæ pręſcierit: ſed tantummodo quia præſciẽtia eſt: quę ſi nõ certa pręnoſcit, utiq; nulla eſt. Itẽ Soliloquiorũ cap. 28: Attamen mors peccatorũ peſsima, illorũ inquã, quos antequã faceres cœlũ & terram, ſecũdũ abyſſum multã iudiciorũ tuorũ occultorũ, ſemp autẽ iuſtorũ, præſciuiſti ad mortẽ æternam: quorũ dinumeratio nominũ & meritorum prauorũ apud te eſt, qui numerũ arenę maris dinumeraſti, & dimẽſus es profundũ abyſsi, quos reliquiſti in immundicijs ſuis, quibus omnia cooperantur in malũ, & ipſa etiã oratio uertitur in peccatũ: ut ſi etiã uſq; ad cœlos aſcẽderint, & caput eorũ nubes tetigerit, & inter ſidera cœli collocauerint nidum ſuũ, quaſi ſterquiliniũ in fine perdentur. De pręſtinatione & gratia, cap. 5. Ab illo ergo, quia ęternus & pręſcius, quia & iuſtꝰ & pius eſt, qui exercet debitã ſeueritatẽ, & exhibet indebitã pietatẽ, & habet in creandis atque eligẽdis hominibus, ſicut in luto figulus, poteſtatẽ, facta ſunt alia quidẽ uaſa in honorẽ, alia uerò in cõtumeliã. Antequã faceret nos, pręſciuit nos: & in ipſa nos pręſcientia, cum nondũ feciſſet, elegit. Sed à quo hoc fieri potuit, niſi ab eo qui uocat omnia quæ nõ ſunt, tanquã ea quæ ſunt? Apoſtolus enim dicit: Qui elegit nos ante mundi conſtitutionem. Intra mundũ facti ſumus, & ante mundũ electi ſumus: atq; ita uno eodẽq; nec tranſeũte, nec futuro, ſed cõtinuo tẽpore, uel ſi quo alio modo dici poteſt, ſi tamẽ apud Deũ eſt & pręſcire, & facere, & eligere, & præſciẽtia ſua incõmutabiliter permanente eligere faciendos, quos facturus fuerat eligendo:

Proſper ait: Volũtas Dei nunquã uult niſi bona: pręſciẽtia autẽ & bona noſcit, & mala. Sed bõa, quę aut ipſe faciat, aut etiã ut nos faciamus imperat: mala autẽ, quę omnino ipſe non fecit, neq; fieri ſuaſit, aut impulit. In reſponſionibus ad capita Gallorum.

Theodoretus inquit: Deus cũ ſit bonus & humanus, nõ uult punire ex ſola præſciẽtia, ſed expectat operũ conſummationẽ. & ita omnibus oſtẽdit, quàm iuſtè puniat. Alioquĩ etiã lõgè ęquius eſt Pharaonis nequitiã pati fieri, quàm Deũ crudelẽ appellari. Nã ſi puniuiſſet, antequã redarguiſſet, crudelis utique uiſus eſſet, & iniquus. Nũc autẽ perſpicitur Dei lõganimitas, & Pharaonis impietas atq; feritas cõuincitur. quęſtione 8. in Exodũ. Item: Non decet ante peccatũ, ex pręſcientia pœnam infligere. quæſt. 64. in Geneſin.

Malos pręſcitos eſſe tantũ, nõ pręedeſtinatos, Auguſtinus lib. 6. Hyponoſt. Tenẽda eſt igitur incõcuſsè huius diſputationis regula, quæ diuinis teſtimõijs claruit, peccatores in malis pprijs, antequã eſſent in mũdo, pręſcitos eſſe tantũ, nõ prædeſtinatos. Pœnã enim eis eſſe pręedeſtinatã ſecundũ ꝙ pręſciti ſunt.

De prædeſtinatione & pręſcienria ſic ſcribit Auguſtinꝰ lib. 1. de pręedeſtinatiõe ſãctorũ cap. 10. Quę pręparauit Deꝰ ut in illis ambulemus, prædeſtinatio eſt, quæ ſine præſciẽtia nõ poteſt eſſe, poteſt autẽ eſſe ſine prædeſtinatione præſciẽtia. prædeſtinatione quippe Deus ea præſciuit, quæ fuerat ipſe facturus. unde dictũ eſt: Fecit quę futura ſunt. Pręſcire autẽ potens eſt etiã, quæ ipſe nõ facit: ſicut quęcunq; peccata. Quia & ſi ſunt quędã quę ita peccata ſunt, ut pœnę etiã ſint peccatorũ (unde dictũ eſt: Tradidit illos Deus in reprobam mentẽ, ut faciant quæ nõ conueniunt) nõ ibi peccatũ Dei eſt, ſed iudiciũ. Quocirca pręedeſtinatio Dei quę in bono eſt, gratię eſt, ut dixi, præparatio. Gratia uerò eſt, ipſius prædeſtinationis effectus.

DE CREATIONE.

NOn caſu hũc mũdũ extitiſſe, ſed à tota Trinitate eſſe cõditũ, perſpicuè docẽt:

Sic enim inquit Chriſoſtomus Homilia de Ioanne Baptiſta: Quòd pater & filius & ſpiritus ſanctus omniũ creatores ſunt, manifeſtè in iſto uerſiculo demõſtratur: Verbo Domini cœli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis uirtus eorum. Sic Cyrillus inquit: Imò uerò quoniã uirtus ipſe patris, ſicuti unigenitus filius eſt, uniuerſa ſimul cũ patre & ſpiritu ſancto creauit. cuncta enim ex patre per filium in ſancto ſpiritu ſunt. lib. 1. cap. 5.

Leo inquit: Illa uirtus, illa ſapientia, illa eſt colenda maieſtas, quæ uniuerſitatẽ mundi creauit ex nihilo, & in quas uoluit formas atq; menſuras, terrenam cœleſtemq́; ſubſtantiam omnipotẽti ratione produxit, ut ſol luna & ſidera ſint commoda utentibus, ſint ſpecioſa cernentibus: ſed ita, ut de illis gratiæ referantur autori, & adoretur Deus qui condidit, non creatura quæ ſeruit. Sermone ſecundo in natiuitate Domini. Proſper inqt:

Per uerbum omnipotens Deus omnia condidit unus,
A quo natura eſt nulla creata mali.
Et quod non fecit diues ſapientia uerbi,
Non habet in rerum conditione locum.

Libro Epigrammatum. Item libro de prouidentia Dei:

Hic nullis mundi cauſis extantibus in ſe,
Quicquid uellet habens, cum uiſum eſt omnia ſolus
Condidit ut uoluit, formas, numerosq; modosq;,
Et genera & uitas ſtatuens, & ſemina rebus
Quicquid ineſt cœlo, quicquid terræq; mariq́;, &c.

Item: Quicquid creaturarum in cœlo eſt & in terra, in mari & in abyſsis, De⁹ fecit, nec eſt ulla natura, ulla'ue ſubſtantia, quæ non præcepto eius extiterit. In creanda autem uniuerſitate rerum atq; formarũ, non operatio fuit laboris, ſed ratio uoluntatis: quam nullum præceſsit tempus, nullus eſt moratus effectus. in expoſitione Pſalmi 134.

Theodoretus: Scriptura Deum inquit ſimul uoluiſſe, ſimul quæ prius nullo modo fuerãt protuliſſe: abũdè enim locuples, reiq́; nullius eſt indigus. libro quarto de materia & mundo. Item: Creatio enim, & quæ fiũt in creatione, horarum mutationes, & temporum uicisſitudines, noctisq́; ac diei ſucceſsiones, nubium quædam ueluti partutitiones, auræ, uentorum, fructuumq́; & ſeminum productiones, & quæcunq; eiuſmodi, nos apertè docent, & Deum eſſe omnium effectorem, & creationis clauum ſcitè & ſapienter tenere. Qui enim ſola ſua benignitate & humanitate adductus, fabricatus eſt, nunquam eorum quæ fecit curam omnem abiecerit, & abſque adminiſtratione reliquerit. in primum caput epiſtolæ ad Romanos. Item: Ipſe omnia fecit, ipſe omnia quæ facta ſunt, perpetuò regit. in decimum caput epiſtolæ ad Romanos Item: Creata eſt natura, quæ ſumpta eſt. unus autem eſt & noſter & eius creator & opifex. in ſecundum caput epiſtolæ ad Hebræos. Item: Oportet ante omnia oſtendere, quòd creationis eſt opifex, non qui (ut uult Valentini fabula) ex paſsione Achamoth formatus eſt, & poſt 35 æonum productiones ex conuerſione & paſsione factus eſt: neq; angeli quidem, ut uult Baſilides & Cerinthus & alij, quorum principatum dicunt obtinere Ledaboth: nec, ut execrandus Marcion, aliquẽ alium præter bonũ opificẽ eſſe dicimus: ſed uniuerſorũ Deũ cũ uerbo unigenito & ſanctiſsimo ſpiritu omnia eſſe fabricatũ, & dicimus & docemus. Verbo enim Domini cœli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnes uirtutes eorum. Theodoretus in epitome diuinorum decretorũ. Item: Scriptura ſacra diſertè docet, creaturam habuiſſe initium, & ab uniuerſitatis Deo creatã eſſe. in quæſtione prima in Geneſin. Itẽ: Nõ indiget Dominus Deus laudatorib. quippe qui natura nullius indigeat, ſed ſola bonitate ductus, angelis, archangelis, & uniuerſæ creaturæ largit⁹ eſt ut eſſet. quæſtione tertia in Geneſ. Item: Filius & Spiritus ſanctus in fabrica mundi ſocij cõparesq́; fuerunt. lib. 2. de principijs. Item: Illud rectè ac uerè dicitur, eſſe rerum omnium autorem Deum, qui nequaquam quod cæteri faciunt artifices, ex iam cõparata materia omnia hæc effecerit: ſed quæ pri⁹ nõ erant, in ipſum eſſe protulerit, uolueritq́; non antea exiſtentib. rebus præbere ut quandoque eſſent. Facile eſt enim Deo, & ex ijs quæ nõdũ ſint, & ex ijs quæ ſunt, excudere aliquid ac proferre. hoc enim & ab initio olim fecit: & ſingulis (ut ita dicam) diebus facere cernitur. Theodoretus lib. 4. de materia & mundo. Item: Cæterùm neq; terrã ipſam, neq; cœlũ, neq; aerẽ, neq; aquarũ naturam, neq; ignẽ, itẽ nec lucẽ, ulla prius comparata materia iuſſu Dei produxit: ſed ea omnia ipſe opifex Deus, cũ nulla eſſent, antea procreauit. Idemq́; qui ceu cõſeuit, compegitq́; capacisſimam mundi huius phaſelũ: idem eandẽ quàm ſapientiſsimè cõdidit, aſsiduè nunc gubernat & dirigit. libro quarto de materia & mundo.

Philaſtrius in catalogo hæreſiũ ait: Natura rerũ Deo adſcribenda eſt, nõ alicui uanitati.

Primaſius inquit: Omnis creatura oſtendit ſe non eſſe Deum, ſed eſſe alium qui eam fecerit, cui ſeruitio parêre neceſſe ſit. Naturaliter enim de Deo poteſt ſcire quòd ſit, & quòd iuſtus ſit, & ipſam creaturam non eſſe à ſemetipſa: quia maior per omnia omnibus nulla eſt, quia omnes ſe alterutram uincunt: aliæ magnitudine, ut cœlũ: aliæ claritate, ut Sol & luna, uel ſtellæ præclaræ. in primum caput ad Romanos. Et: Quicquid fecit & condidit Deus pater per unigenitum filium

ſuum,

ſuum, in unitate Spiritus ſancti. in octauum caput ad Romanos. Item: Ab ipſo non ſolùm omnis creatura de nihilo ſacta eſt, ſed ex ipſo eſt omne bonum. in undecimum caput ad Romanos. Et: Verbum ergo Dei patris, per quod omnia facta ſunt, unius eſſentiæ exiſtens cum patre & ſpiritu ſancto, ubique eſt, & omnia implet. in primum caput ad Ebræos. Item: Virtute igitur uerbi Dei cœlum & terra ſubſiſtunt, quia uirtute iuſsionis eius omnia ſacta ſunt, & ſine ipſo ſactum eſt nihil. ibidem. Item: Deus omnipotens eſt, qui bona creauit primum ex nihilo, deinde uerò ex elementis corpora hominum, aliorumq; animalium. Animam uerò hominis ex nihilo creauit, & creat adhuc. in 12 caput ad Hebræos.

Iunilius ait: Neceſſe eſt, ut qui mundum atque omnia in eo poſita conſiderat, modis ordinibusq; diſtincta, intelligat eſſe Deum, qui hæc & fecerit, & gubernet. lib. 2. capite uigeſimoſeptimo. Et: Quod aũt dixerit De⁹, ſiue ut lux fieret, ſiue ut alia quæ perhibentur, non noſtro more per ſonum uocis corporeum ſeciſſe credendus eſt: ſed altius intelligendum, dixiſſe Deum ut fieret creatura, quia per uerbum ſuum omnia, uel per unigenitum filium ſuum ſecit. Iunilius in Geneſin.

De diuiſione mundi ait Iunilius: Conditor totius mundi machinam, cum una domus eſſet, in duas diuiſit regiones. Diuiſionis autem hæc fuit cauſa, ut ſuperna regio angelis habitaculum, inferior uerò præberet hominibus. in Geneſin.

Sedulius ait: Deum patrem noſtrum, propter originem noſtram, quia ab ipſo creati ſumus, & cuius nos filij ſumus adoptione. in primum caput epiſtolæ ad Romanos. Et: Ex ipſo, primo creationis omnium: & hóc ipſum, quòd quę ſunt, ex Deo eſſe cœperunt, ſignificantiam dedit. in tertium caput epiſtolæ ad Romanos.

Saluianus ait: Vnus Deus omnes creauit, & unus Mediator recreauit. in ſecundum caput ad Timotheum.

Ex nihilo mundum creatum eſſe, docet Cyrillus: Abſque manibus & materia ex nihilo ad eſſe cuncta Deus uerbo ſuo produxit, omnem naturam creaturarum ſuperans. libro primo Theſauri, capite ſeptimo. Proſper ſcribit: Creator omnium Deus, omnia ex nihilo formare dignatus eſt, ut Scriptura ſancta proloquitur, ex materia inuiſa, ſumma medijs, & media imis libratione perpendens. Nam quędam inuiſibilia uiſibilibus pręferens, rationalia irrationalibus, & ſenſata inſenſabilibus, & uiuentia uitæ expertibus, in menſura, numero & pondere cuncta diſpoſuit. Proſper in Prologo de Promiſs. & prædict. Dei.

Eugenius inquit: Ferebatur autem ſpiritus Dei ſuper aquas, utpote creator, uirtute potentiæ ſuæ continens creaturam: ut ex his uita omnia producturus, ipſe rudibus elementis ignis proprij ſomenta præſtaret. è ſormula confeſsionis Eugenij. Et: Neceſſe eſt, ut creationis totius autor Deus unus ſit. Victor in hiſtoria Vandalica. Et: Sicut Deus omnibus quæ ſunt, dedit eſſe: ita & omnia prouidentia ſua ſimul colligauit. Thalaſsius Hecatontade prima.

Theodulus: Perinde, inquit, atque omnium eſt conditor Deus, omniumque Deus & curator: conſimilem admodum Abrahamum omnium patrem elegit, non Iudæorum tantum, uerùm cunctorum iuxtà credentium. in quartum caput ad Romanos.

Salonius ait: Vnus Deus conditor eſt omnium temporum, cunctorumque dierum. in Eccleſiaſten. Et: IESVS Chriſtus ipſarum aquarum conditor eſt, per potentiam diuinitatis, quia æqualis eſt Deo patri. in Eccleſiaſten. Et: Pro quibus enim oportebat glorificare Deum, illique gratias agere, quòd mundum quem conſpicimus, nobiliſsimum opus condiderit: è contrario tantum abeſt ut glorificauerint, ut ignominia etiam affecerint. Theodulus in primum caput ad Romanos.

Claudianus inquit: At quicunque de Deo ueraciter ac piè ſentiunt, nihil ab eo non creatum, quod creari oportuerit, conſequenter intelligunt. Cauſa enim creandarũ rerum, bonitas creatoris eſt. libro primo de ſtatu animæ, capite quarto.

Iunilius: Deus in principio temporum mundum creaſſe perhibetur per filium: Quia in ipſo, ut ait Apoſtolus, condita ſunt, quæ fecit in cœlis & terra. in primum caput Geneſ. Et: Neceſſe eſt, ut qui mundum atq; omnia in eo poſita conſiderat, modis ordinibusq; diſtincta, intelligat eſſe Deum, qui hęc & fecerit, & gubernet.

Eucherius ait: Deus non ex indigentia fecit opera ſua, ſed ex beneficentia atque omnipotentia: qui nihil indigens omnia creat, & miſericors cuncta uiuificat, & in plenitudine ſancta permanet, non noſtris ampliandis laudibus, ſed ſuis innoteſcendus collaudatur operibus: neq; enim horum indiget, quæ facit. lib. primo in Geneſin. Et: Notandum, quòd in ipſo exordio cœli & terræ, tota Trinitas inſinuatur creatoris. Nam pater in Dei intelligitur nomine, filius in principij, ſpiritus uerò ſanctus qui ſuperferebatur aquis, libro primo in Gene-

Geneſin. Item: Deus omnia quæcunq; uoluit in cœlo & terra, fecit: & etiã illa quæ futura ſunt fecit. libro quarto Comment. in libros Regum. Et: Ipſe eſt enim filius, per quẽ facta ſunt omnia: ipſe principium, in quo facta ſunt omnia. libro 1. in Geneſin, cap. 1.

Proclus ait: Ex Scripturis accepim⁹, quòd Deus uerbo ſuo mundum condidit, & creaturam quæ non erat produxit ex nihilo.

Cl. Marius Victorinus in præfatione Commentariorum ſuper Geneſin:

Nam tibi ſola Deus, gigni quod cuncta iuberes,
Cauſa fuit bonitas. —— libro primo Geneſ.
Factum igitur conſtat mundum, quod quiſq; ſubactus
Annuit, & uero conuictus dogmate credit,
Concedens feciſſe Deum, qui numine uerbi
Et uirtute potens, quicquid natura putatur,
Diſpoſuit, iuſsit, monuit, &c.

De ratione inquit Theodoretus: Deus omnium ſex diebus uniuerſa creauit. ſeptimo uerò die nihil fecit, ſed hunc diem benedictione honorauit. quęſtione 43. in Exodum. Et Iſychius: In ſex diebus hæc uiſibilis facta eſt creatura. libro ſeptimo in uigeſimũquartum caput Leuitici.

De materia inquit Iunilius: Decente ſatis ordine mundus, ex materia informi congruam procedit ad formam. in Geneſin. Item: Quædam ex nihilo facta ſunt, ut cœlum, terra, & cætera, quæ uſque ad completum diem primum diximus facta: quædam uerò ex iam factis primo die. libro ſecundo, capite ſecundo. Item: De informi materia mundum eſſe factum, teſtatur Scriptura, quæ in Dei laudibus dicit: Qui feciſti mundum de materia informi. Nam cuncta quæ cum aquis & terra uidere ſolemus in mundo, uel de ipſis exordium materiæ, uel ſumpſere de nihilo. Ipſa autem terra & ipſæ aquæ propterea nomen ſortitæ ſunt materiæ informis, quia priuſquam in lucem uenirent, unde formoſitatem haberent, non erat. Iunilius in Geneſin. Eucherius ait: Materia facta eſt ex nihilo, mundi autem ſpecies de informi materia, quæ cœli & terræ nomine appellata eſt, nõ quia iam hoc erat, ſed quia iam hoc inde eſſe poterat. libro primo in Geneſin, cap. 1. Cl. Marius Victorinus inquit in præfatione Commentariorum ſuper Geneſin:

Tu uita, & genitor uitæ, luciſq; profundæ
Tu lux uera Deus, tu rerum cauſa uigorq;,
A te principium traxit, quodcunq; repentè
Ex nihilo emicuit, &c. ——

Quando mundus conditus, Theodoretus ſcribit: Prima die primi menſis Deus iuſsit erigi tabernaculum, propterea quòd eodem ferè tempore Deus creaturas condidit. Cuius rei fidem facit arborum germinatio: Germinet, inquit, terra herbam uirentem, ferentem ſemen ſecundum genus & ſimilitudinem ſuam, & lignum fructiferum faciens fructum, cuius ſemen in ipſo ſit ad ſimilitudinem, iuxta genus ſuum ſuper terram. Incipiente enim uere, prata florere ſolent, ſegetes ſemina concipiunt, arbores fructum emittunt. Ea de cauſa Deus etiam ſub idem tempus liberauit populum Iſrael à ſeruitute Aegyptiorum. quæſtione 72 in Exodum.

Deum omnia conſeruare, docet Proſper de prouidentia Dei:

Omnem autem hanc molem mundi qui condidit, ipſe
Et regit: utq; nihil non ortum ſumpſit ab illo,
Sic nihil eſt quod ſtare queat factore remoto.

Theodoretus inquit: Non ſolùm eſt omnium opifex, ſed etiam curam gerit eorum quæ fecit, & gubernat creaturam, quæ ſtat per eius ſapientiam & potentiam. in primum caput primæ ad Coloſſenſes. Item: Scriptura Deum omnia procreaſſe teſtata eſt, non tamen ſicut cementarij ſolent, & nauium fabri, æris ue cuſores atque aurifices, non inquam textorum ac ſutorum modo, cæterorumq; artificum. Hi namq; cum ſibi prius materiam compararint, tunc demum forma illam efficiunt, eamq; excudũt, inſtrumentaque alij ab alijs commodò ſibi aſſumunt: ſed Deum, inquit, ſimul uoluiſſe, ſimul quæ prius nullo modo fuerant protuliſſe. abundè enim locuples, reiq; nullius eſt indigus. libro 4.

Quomodo Deus adſit, Primaſius monet dicens: Natura Deus omnium, merito & uoluntate paucorum. in primum caput epiſtolæ ad Romanos.

Saluianus inquit: Quòd in his omnibus & curare pariter res humanas Deum, & iudicare cognoſcas. lib. 1. de prouidentia. Et: Ecce habes præſentem, ecce intuẽtem, ecce in omni loco, cura & prouiſione uigilantẽ. lib. 2. de prouidentia. Item: Quid enim tam furioſum, quàm ut aliquis, cum Deum creatorem omnium rerum non neget, & gubernatorem neget: & cum factorem eſſe fateatur, dicat negligere quæ fecit: quaſi nulla hæc ei faciendorum omnium cura fuerit, ut quæq; feciſſet, negligere creatorem. Ego autem in tantum eum curam creaturarum ſuarum habere dico, ut probem, priuſquã etiã crearet, habuiſſe. Saluianus lib. 4.

Theodulus ait: Non quia alios quidem bonos, alios non tales Deus condidit: abſit. Omnia probè & pulchrè, decenterque facit, etiamſi nos non intelligamus, rationemq; ignoremus. in caput nonum ad Romanos. Et Salonius: In huius mũdi rebus nihil eſt perpetuum, nihil glorioſum aut magnum: ſed omnia ſunt breuia, caduca & uana, quæ cernimus. in Eccleſiaſten.

Et: Cœ-

Et: Cœlum & terra,& omnia quæ in hoc circulo cōtinentur, per ſe quàm bona ſunt,quoniam à bono Deo creata ſunt:ſed comparata Deo, utiq; pro nihilo habenda ſunt. idem in Eccleſiaſten. Et: Omnia uana ſunt, quia tranſitoria: ueruntamen cuncta bona ſunt, quoniam à bono Deo creata: & bona quæ ſunt,non tamen ſemper, &c. in Eccleſiaſten.

Iunilius ait: Cum cœlo in principio duo mundi elementa,aqua uidelicet & terra,nominatim facta memorantur. Quibus tamen reliqua duo fuiſſe conſtat indita.in Geneſin. Item: D. Quoniam de creatione mundi tractatum eſt,competenter reſtat ut quęramus, gubernatio eius quot modis ſignificatur? M. Duobus. aut enim generalis eſt, aut ſpecialis. D. Quæ eſt generalis? M. Per quam ea quæ facta ſunt, ſecundum modum quo facta ſunt permanent. Quod ſignificatur, cum dictum eſſet: Vidit Deus quia bonum, & quia bona ualde, & benedixit ea. Quod & beatus Dauid oſtendit, dicens: Ipſe dixit & facta ſunt, ipſe mandauit & creata ſunt. Statuit ea in æternum, & in ſeculum ſeculi: præceptum poſuit, & non præteribit. D. Quæ eſt gubernatio ſpecialis? M. Per quam ſingula, & maximè rationabilia gubernantur à Deo: ſicut præceptum in paradiſo de ligno. Sicut enim omnes creaturas diuina continet uirtus, ut maneant: ita etiam rationales diuerſis occaſionibus erudit, ut proficiant. D. Generalis gubernatio in quot ſpecies diuiditur? M. In duas. Aut enim ſucceſsione conſtat, aut ſtatu. Succeſsiōe: ut homines uel iuméta, cęteraq; quę morte uel corruptione pereũtia, renaſcentium ſimilitudine renouantur. Statu autem, ut ea quæ his paſsionibus non ſubiacentia, mundanis motibus obſequuntur: ut cœlũ, ſol, ſtellæ, & cætera. D. Quæ in eis alia differentia eſt? M. Quòd ea quæ renouatione ſoluantur, indigent etiam quibusdam remedijs, alimentis & pluuijs, nonnunquam & miniſterijs angelorum, cæterisque ſimilibus: ea uerò quæ non per ſucceſsionem ſubſiſtunt, ſine aliqua tali meditatione diuinitùs gubernantur. Vtrum uerò & in ipſis per angelorum miniſterium aliquid agatur, ſecreta & difficilis quæſtio eſt. D. Specialis gubernatio quot modis fit? M. Tribus. Aut enim à Deo fit pro angelis & hominibus, aut ab angelis propter ſeipſos & homines; aut ab hominibus propter ſe. D. A' Deo pro angelis & hominibus quomodo fit? M. Per legiſlationem. Iunilius de partibus diuinæ legis, capitibus tertio, quarto, quinto.

Eucherius inquit: De minutiſsimis animalibus credendum eſt, quæcunque ex aquis uel terris nunc naſcuntur, in prima rerum conditione fuiſſe creata.in Geneſin, capite ſeptimo. Item: Rerum origo ſimul creata eſt, ſed ſimul ſpecie formata non eſt: & quod ſimul extitit per ſubſtantiam materiæ, non ſimul apparuit per ſpeciem formæ. in Geneſin capite 11.

Paulinus de perpetua Dei gubernatione inquit: Quis enim nō uidet mundum iſtum corporeum ui incorporea gubernari, totamque molem infuſam atque permixtam magno uniuerſitatis corpori, diuini ſpiritus mente, qua facta eſt, agitari ad uitam? temperari ad uſum? contineri ad ſtatum? ordinari ad diuturnitatem? ad Iouium. Et: Quia niſi prophanis in dubium uenire non poteſt, mundum Deo autore confectum: proinde uentos, & omnia quæ intra mundum, partes molis eiuſdem, & quaſi uiſcera corporis ſint, non ad alterius regimen eſſe referenda. quia neque regi contineríque paterentur diuinorum operum uirtutes, hoc eſt ſubſtantiæ naturarũ omnium, in tanta diſcordia ſui, niſi ab ea tantum natura atque uirtute, hoc eſt Deo, uno omnium conditore: à quo uno fieri, ordinaríque potuerunt, & cuius leges niſi ſeruarent, ſtatum ſuum nō obtinerent. Multo autem ineptius eſt, ullam culpare naturam, & malam dicere: quoniam ſi à Deo omnia, & Deus bonus eſt, omnia profectò quæ fecit Deus, bona. Si qua autē ſunt in arcanis ſtatutorum eius altiora ſenſibus & cogitationibus noſtris, etiamſi rationem eorum conſequi & colligere non poſſumus, tutius tamen nobis eſt magis occultas eſſe rationes, quàm nullas credere. Quia non ambigendum omnia Dei eſſe, etſi nobis non ſint perſpicua, tamen eſſe conſulta. Itaque ſi totum mundum Deus qui condidit, & gubernat, quo in loco, uel cui creaturæ caſus & fatum aut fortuna dominabitur? ad Iouium epiſtola. Item ad Iouium:

—— Quibus omniparens ſapientia Chriſtus,
In ſeſe ipſe manens ſemper nouat omnia rerum:
Atq; ut uult operum Deus arbiter ipſe ſuorum,
Continet & mutat ſpecies, & tempora uitæ
Porrigit aut retrahit, cœlum, mare, ſidera, uentos, &c.

De fine creationis ſic ait Theodoretus: Sapienter quidam noſtrorum atque argutè inquit, è creaturarum magnitudine ac ſpecie, proportione quadam generationis autorem ſpectari. libro tertio de Angelis & dijs. Item: Deus omnia animalia in hominum uſum condidit, & ſtatim eis propter nos pabulum dedit: Qui producit, inquit, fœnum iumentis, & herbam ſeruituti hominum. quæſtione 13 in Geneſin.

Iſychius inquit: Ex multiplici ornatu huius mundi factorem Deum intelligi. in Leuiticum libro tertio. Et: Sunt ſeptem hebdomades annorum quadraginta nouem

anni,

anni, quia in hebdomade dierum totum ſeculum humanum diuiditur: quádo hic ipſe in ſemetipſo multiplicatus fuerit, & tota ſeculi completa fuerit uolubilitas, cuius tempus creator definiuit, diu ſemetipſum uoluens ad finem peruenit. libro ſeptimo in 25 caput Leuitici. Item: Menſe ſeptimo ætas mundi uenit, cuius menſem primum dicimus eum qui fuit in paradiſo, ſecundum uſque ad diluuium, tertium uſq; ad Abraham, quartum uſque ad tempus quo deſcenſum eſt in Aegyptum, quintum uſque ad captiuitatem in Babyloniam, ſextum uſque ad aduentum Chriſti, ſeptimũ ipſum Chriſti aduẽtum. Iſychius lib. 7. in 25 caput Leuitici.

Sedulius ait: Filius per omnes, quia per ipſum creata ſunt. in primum caput ad Epheſios. Et: Notitia Dei manifeſta eſt ex fabrica mundi. ut enim Deus, qui natura inuiſibilis eſt, poſsit ſciri, opus ab eo factum eſt, quod opificem uiſibilitate ſua manifeſtaret, ut per certum incertum poſſet ſciri. in primum caput ad Romanos.

Theodulus inquit: Cognitio Dei manifeſtata eſt. per uiſibilem enim creaturam inuiſibilis Deus cognoſcitur. Et paulo pòſt: Vbi dixiſſet Apoſtolus, quòd ſuam illis Deus noticiam manifeſtaſſet, ipſiq; ſuapte ſponte eum neglexiſſent, iam hoc demonſtrat inquiens: Quoniam per ea quæ condidit Deus, ueluti per inuiſibilia & uiſibilia, monſtrauit ſuam ipſius maieſtatem. Nam creatura uocem edens, per uiſum autorem ſuum deprædicat. in primum caput ad Romanos. Et: At quomodo per creationem æterni creatoris agnoſcitur uirtus & potentia? Quia cũ quæ generationis uia producta ſunt, corruptibilis ſint naturæ, ſuoq; tempore ad ſubſtantiam ſint traducta, horum autorem incorruptibilem & ſempiternum eſſe omnino neceſſarium fuerit. ibidem.

Iunilius inquit: Opus erat, ut à Deo præſens ſeculum fieret: quia decuit ut rationales creaturæ prius diſcerent, ut excitatẽtur in dubijs, ac tunc æternis poſtea fruerentur, & meritò data uiderentur probatis, & gratiora fierent reminiſcentibus tranſacta certamina: & plus glorificarẽt donatorem, qui pios in hoc ſeculo iuuat, & ut uincerent & uictoribus æterna præmia concederet. libro ſecundo, capite 26. Et: Propter hominem omnia facta ſunt. in Geneſin. Item: Creaturarum aliquæ, id eſt rationales, propter ſe ipſas factæ ſunt, ut angeli & homines: reliquæ uerò non propter ſe, ſed propter prædictos angelos aut homines factæ noſcuntur. Homo uerò principaliter ſecundum animã propter ſe intelligendus eſt factus: nam ſecundum corpus conſequenter. libro ſecundo, capite ſecundo.

¶ De duratione mundi Iſychius uidetur ſentire, 6000 annos duraturum mundum. Vocat enim ſeptimum diem paſsim Sabbatum ſabbatorum, & numerum ſeptenarium conſummationem temporum ſignificare. libro ſexto in 23 caput Leuitici. Et libro ſeptimo in 25 caput Leuitici: Sex annis ſerere noſtrum agrum, & plantare uineam, & colligere fructus qui ex ea naſcantur poſſumus: id eſt, uſquedum in uita hac & creatura hac uiſibili ſumus, quam ſex dierum numerus rectè ſignificat: quia in ſex diebus cõſtituta ſunt quæ uidentur omnia. Septimo autem anno, ſabbatum & requies erit terræ. Quando enim intelligibile noſtrum uenerit ſabbatum, id eſt præſentis ſeculi requies (de qua ait Paulus Hebr. 4. Ergo relinquitur ſabbatiſmus populo Dei, quem ſignat dies ſeptima, quia ſeptima die requieuit Deus ab omnibus operibus ſuis, uidelicet uiſibilib⁹) tunc operationis nõ eſt tempus: & ideo nec agrum legis tunc ſerere, nec Euangelicam uineam plantare poſſumus.

De interitu mundi ait Iſychius: Duplex quædam infertur à Deo omnium uiſibilium conſummatio. una quidem, uniuſcuiuſque noſtrûm: alia autem communis humani generis, ipſorumq; horum quæ hanc, quæ nũc eſt, conuerſationem conſtituunt. libro ſeptimo in 25 cap. Leuitici. Theodulus ait: Reuelationem, hoc eſt mundi finem, quando demonſtraturus eſt Deus, qui'nã ſint filij Dei, qui'ue filij ſathanæ. in octauum caput ad Romanos. Salonius inquit: Nihil permanebit ſub ſole, quod non tranſeat, quoniam omnia uana ſunt. in Eccleſiaſten.

Vnde ſint mala, docet Eucherius: Omnia leguntur bona à Deo creata, quare quædam noxia inueniuntur? Bona condita ſunt, ſed malè agentib. data ſunt in flagellũ. Hinc per Prophetam dicitur: Ego Dominus faciens pacem, &c. Creare ſe Dominus mala inſinuat, dum bona condita peccatorib. in flagellum format, ut ea ipſa per dolorem, quo feriunt, delinquentibus mala ſint, & per naturam qua exiſtunt bona. libro primo in Geneſin, cap. 7. Item: His ergo à quibus receptus eſt Chriſtus, tribulationes induxit diabolus, & mortem. libro 1. in libros Regum.

Iohannes Caſsianus collatione octaua, capite ſexto inquit: Nihil mali à Deo creatum eſt.

DE FATO.

Contra fatum Chryſoſtomus ait: Reſurrectio eſt, & iudicium, & operum examinatio. Et quicunque fatum eſſe arbitrantur, hoc dicant, & mox huius morbi tabe cutabuntur. Nam ſi reſurrectio eſt, & iudiciũ, non eſt fatum: quamuis plurimi id contendant. Homilia 44. in ſextum caput Ioannis.

Item,

Item in libro tertio cõtra uituperatores uitę monaſticę, ubi deſcribit fidelem patrem, dicir eos homines per ſcelera & flagitia ferri qui in delicijs uiuunt. Horum igitur cauſa, iudicia, leges, mulctæ, uariaq; tormentotum genera inſtituta eſſe. His ſubijcit: Vnde quæſo Fati nomen multum per ora omnium ubiq; uertitur? unde ſiderum irrationabilibus motibus cuncta quæ accidunt pleriq; imputant? ut quid fortunam, ut quid cauſam, quidam profitẽtur & prædicant? unde ſine ratione, ſine prouidentia, ac temerè ferri cuncta arbitrantur?

Proſper inquit: Fati opinio uana eſt, & de falſitate concepta: prædeſtinationis autem fides, mulra ſanctarum Scripturarum auroritate munita eſt. in reſponſione ad capita Gallorum.

DE ANGELIS BONIS.

ANgeli uox quid ſignificet, exponit Auguſtin⁹, de eo quod dictũ eſt, Ego ſum qui ſum: Angelus enim officij nomen eſt, non naturæ. Nam angelus Græcè, qui Latinè nuncius appellatur. Nuncius ergo actionis nomen eſt. Agendo, id eſt aliquid nunciando, nuncius appellatur. Iſychius, Angelos qui manſerunt in prima origine creatiõis, uocat angelos primitiuos, qui ſcripti ſunt in cœlis. in nonũ caput Leuitici.

Quid ſint Angeli, tradit Chryſoſtomus in ſextum caput Eſaiæ: Seraphin, inquit, ſpiritus dicũtur, uirtutes incorporeæ, ſupernæ, numeroſiſsimæ multitudinis, quarum uirtutem & beatitudinem per earum nomenclaturam noſſe quis poſsit? Seraphin enim, iuxta interpretationẽ Hebraciæ linguę, dicuntur ora ignita ſiue ardentia: nimirum puriſsima eſt eorum ſpirituum ſubſtautia, peruigil, mirè excitata, perniciſsima & agilis maximè, uim habet operatoriã, omnis maculæ immunis eſt. Er Auguſtinus de cognitione ueræ uitæ, capite ſexto: Angelus autem ſpiritus eſt, ſubſtantia incorporea, inuiſibilis, ſenſibilis, rationalis, intellectualis, immortalis, bonorum lucida & impaſsibilis, malorum tetra & paſsibilis. Sed uidendum eſt utrum aliqna ſubſtantiá talis in rebus creatis eſſe credatur, cum à nobis minimè uideatur. Angelos enim eſſe, ipſa inſenſibilia probãt, quæ tam certam ſui motus legem obſeruant.

De ſubſtantia angelotũ Cyrillus ait: Angeli incorporei ſunt, & non utuntur cibo, quemadmodũ terreſtria corpora: ſed natura ſpiritus ſunt. lib. 4. cap. 10. in Ioannẽ. Et Fauſtus: Patres animarũ & angelorũ naturã aſſerũt eſſe corporeã, pro eo quòd initio circumſcribantur, & ſpacio. In quodã S. Hieronymi tractatu: Globos ſiderũ corporatos eſſe ſpiritus arbitrantur. in libello de Creaturis. Itẽ: Licet enim nonnullas pronunciemus eſſe ſpirituales naturas, ut ſunt angeli, archangeli, cæteræq; uirtutes, tamen incorporeæ nullatenus exiſtimandæ ſunt: habẽt enim, ſecundum Apoſtolum, corpora quibus ſubſiſtant. in libello de creaturis.

De ordinibus angelotum ita ſcribit Salonius: Decem principes ciuitatis ſancti angeli ſunt intelligendi, qui ſunt principes ciuitatis, id eſt cœleſtis Hieruſalẽ. Sunt & principes Eccleſiæ, quia ipſi quotidie regũt eã, & cuſtodiunt. Decẽ fuerunt ordines angelotum, ſed unus cecidit per ſuperbiã: & idcirco boni angeli ſemper ad hoc laborãt, ut de hominib. numerus adimpleatur, & perueniat ad perfectũ numerũ, id eſt denarium. in Eccleſiaſten.

De ſubſtantia angelorũ inquit Eucheri⁹: Certè angeli leuitate ſpiritalis naturæ ſunt prædıti, ita ut ubicũnque uoluerint, ſtatim quaſi uolando perueniant: & hic cũ alis figurati, & prophetis cũ alis ſunt oſtẽſi. lib. 3. in libros Regum. Itẽ: Si natura incõmutabiles eſſent angeli, diabolus non utiq; cecidiſſet. Cõmutabilitati namq; naturæ in eis ſuffragatur cõtemplatio creatoris. Inde priuatus eſt apoſtata angelus, dũ fortitudinem ſuã non à Deo, ſed à ſe uoluit conſtare. lib. 1. in Geneſin, cap. 2.

Quòd angeli libero arbitrio ſint conditi, Auguſtinus affirmat, de uera & falſa pœnitentia cap. 16: Angeli quoq; qui perſtirerũt, ſi liberi non fuiſſent, unde coronarẽtur? potuerũt enim peccare, quotũ ſimiles cecıderunt. Licet enim miſericorditer cuncta creauerit, iuſticiã tñ in miſericordia, qui iuſtus eſt, cuſtodire oportuit. Irem de Eccleſiaſticis dogmatibus cap. 62: Tales creati ſunt angeli, ut ſi uellent, in beatitudinis luce perſiſterẽt: ſi aũt uellẽt, etiã labi potuiſſent. Vnde & ſatan cũ ſequentib. legionib. cecidit. Sed poſt eius lapſum ita confirmati ſunt angeli qui perſtiterunt, ut cadere omnino nõ poſſint: qui ne omnino iã caderẽt, uirtutẽ incõmutabilitatis acceperuut.

Angeli quãdo creati ſint, Auguſtinus exponit Quæſtionũ ad Oroſiũ, 21: Porrò prim⁹ dies ipſe eſt Angelica natura, quæ primò cœli nomine nuncupata eſt. Vnde euidẽter oſtenditur, primo die ſpiritalẽ factã, id eſt angelicã naturã: & ſic hoc cœlum, quod oculis cemimus. Iunilius inquit: Ipſum cœlũ mox creaturam, ſuis incolis, hoc eſt beatiſsimis angelorum agminibus impletum eſt, quos in principio cum cœlo & terra eſſe editos, ac mox conditionem ſuam ſimul & totius creaturæ primordialis ad laudẽ conditoris retuliſſe, teſtatur ipſe conditor, qui loquens àd famulũ ſuũ Iob, dicit: Vbi eras quãdo ponebã fundamẽta terrę? in primũ cap. Geneſ.

Eſſe creaturas angelos, Auguſtinus docet De ciuitate Dei libro undecimo, capite nono: Vbi de mundi conſtitutione ſacræ literæ loquuntur, nõ euidenter dicitur, utrum uel quo ordine creari ſint angeli. Sed ſi prætermiſsi non ſunt, uel cœli nomine (ubi dictum eſt, In principio fecit Deus cœlum & terrã) uel potius lucis huius, de qua loquor, ſignificati ſunt. Opus autem Dei eſſe angelos, hic quidem, etſi non prætermiſſum, non tamen euidenter expreſſum eſt, ſed alibi hoc ſancta Scriptura clariſsima uoce teſtatur. Nã & in hymno trium in camino uirorum, quum prædictum eſſet, Benedicite omnia opera Domini Dominũ: in executione eorundem operum, etiam ſancti angeli nominati ſunt. Et in Pſalmo canitur: Laudate eum omnes angeli eius, laudate eum omnes uirtutes eius. Eucherius inquit: A' Deo facti angeli monſtrantur, ſed quo die creati ſint nuſquã infert. Et poſtea addit: Ante omnẽ creaturã facti ſunt, quia prior omniũ creata eſt ſapiẽtia. qui propterea dicũtur ſapiẽtia, inhærendo ſcilicet æternæ ſapientiæ. in Geneſ. lib. 1. cap. 2.

Angelos participatione & gratia ſanctos eſſe, ſcribit Cyrillus lib 4. Theſauri, cap. 1.

De angelorum diſtinctione ita loquitur Auguſtinus in Enchiridio ad Laurentium, cap. 58: Quomodo autem ſe habeat beatiſſima illa & ſuperna ſocietas, quæ ibi ſint differentiæ perſonarum, ut quum omnes tanquam generali nomine angeli nuncupentur, ſicut in epiſtola ad Hebræos legimus: Cui enim angelorum dixit Deus aliquãdo, Sede à dextris meis? Hoc quippe modo ſignificauit, omnes uniuerſaliter angelos dici. Sunt tamen illic archangeli. & utrũ ijdem archangeli nominẽtur uirtutes, atq; ita dictũ ſit, Laudate eũ oẽs angeli ei9, laudate eũ omnes uirtutes eius: ac ſi diceretur, Laudate eum omnes angeli eius, laudate eum omnes archangeli: & quid inter ſe diſtent quatuor illa uocabula quibus uniuerſam ipſam cœleſtem ſocietatem uidetur Apoſtolus eſſe complexus, dicendo (ſiue ſedes, ſiue dominationes, ſiue principatus, ſiue poteſtates) dicant qui poſſunt, ſi tamẽ poſſunt probare quod dicunt. ego me iſta ignorare confiteor. Sed nec illud quidem certũ habeo, utrũ ad eandẽ ſocietatẽ pertineat ſol & luna & cuncta ſidera: quãuis nõnullis lucida corpora eſſe, non cũ ſenſu uel intelligentia, uideantur. Item de cognitione ueræ uitę, capite octauo: Sicut enim luna ſtellas, ſol lunã in claritate excellere cernitur: ſic quilibet ſuperior ordo angelorum, inferiorẽ ab angelis uſq; ad Seraphin, gloria, dignitate, claritate præcellere creditur.

Quales ſint creati, docet Theodoretus inquiens: Deus uniuerſam naturam incorporeorum creauit, rationalem eam & immortalem efficiens. Rationalis autem proprium eſt libero arbitrio potiri. Horum autem alij beneuolentiam erga creatorẽ conſeruauerunt, reliqui uerò declinauerunt in malitiam. quæſtione 36. in Geneſin.

Omnes ſimul creatos, docet Theodoretus: Naturam ſpirituum, qui uideri nõ poſſunt, nequaquam ex duobus conſtituit, ſed uniuerſam ſimul ſemelq; creauit. Quot enim millia eorum ſpirituum ab initio eſſe ſanxit, tot repentè ſimul produxit, ut ſuperfluus continuò illis futurus fuerit fœminarum uſus: qui ut immortales, propagatione non indigent: utq; incorporei, commixtionem non patiũtur. Idcirco hagios (quaſi ageos, id eſt ſine terra) eos nuncupamus, tanquam nihil terreni inſitũ habentes, ſed cunctarum infirmitatum exortes, quæ circa terram gignuntur: unum uerò duntaxat munus ſortitos, ut in cœleſti choro factorem ſuum hymnis concelebrent. Tum ut miniſteria obeant, in quibus imperio diuinæ uolũtatis obediunt, ab uniuerſorum Deo ad humani generis ſalutẽ gubernationemq; ſummiſsi. Theodoretus libro tertio de dijs & angelis. Eucherius inquit: Si primò omnium factum eſt cœlum & terra, angeli poſtmodum facti ſunt: Si angeli antè facti ſunt, nõ primò omniũ fecit Deus cœlum & terrã. libro primo in Geneſin, capite primo.

Quando creati ſint, Iunilius docet inquiens: Indicat ſuperius illud cœlũ, mortalium omniũ inacceſsibile conſpectibus, nõ inane creatum eſſe & uacuũ, ut terra: ſed mox creatum ſuis incolis, hoc eſt beatiſsimis angelorum agminibus impletum. in Geneſin.

Quòd & quomodo angeli Deum norint, Auguſtinus ſcribit Quæſtionum ueteris & noui Teſtamenti, quæſtione prima: Angeli aũt qui ſuperiores hominib. ſunt, quia plus de Deo aliquid ſentiũt, nõ eſt dubiũ. Archãgeli uerò, eo ipſo amplius. Cherubim aũt & Seraphim, quæ potẽtiæ iuxta Deũ eſſe dicũtur, maiora de Deo ſentiunt, nõ tamẽ cõprehendunt penitus quid Deus ſit: quia nemo nouit patrẽ niſi filius, nec filium quis nouit niſi pater. Itẽ de cognitione ueræ uitæ, capite 31: Beatorum animæ & angeli, ſuo more, non noſtro, eum ſemper uidẽt: nõ per interualla ſpaciorũ, ſicut nos corporea uidemus, ſed intra ſe, & extra ſe, in omni creatura, & extra omnẽ creaturã eum conſpiciunt, nec ullo intellectus intuitu amplitudinẽ ſuæ claritatis excedunt. Et quia non ita pleniter ab ipſis, ut à ſe ipſo, conſpicitur uel intelligitur, ideo ſolus inuiſibilis dicitur.

Angelos etiã nõ poſſe Deum uidere ſicuti eſt, Auguſtinus docet lib. 1. Meditationũ, cap. 29: Hinc etenim patenter datur intelli-

pi, q. unde angeli te intuent, inde & nos poſt hác uitã uidebim⁹ te. Sed nec ipſi pfectò te uidere poſſunt ſicuti es. nulli deniq; alij tota, niſi tibi ſoli, nota eſt omnipotés Trinitas.

Quòd boni angeli ſint cõfirmati, docet Auguſtinus quæſt. ad Oroſiũ 17. Omnes quidẽ angeli æquales creati ſunt: ſed cadẽtib⁹ illis per ſuperbiã, cęteri Domino pia obedientia cohæſerũt, accipiẽtes certã ſcientiã ſuę ſtabilitatis, quam illi nunquam habuerũt. Et ſic ſunt gratia Dei in omnibus circũdati, ut nũquam poſsint cadere à beata uita, qua fruuntur Domino cohærentes. Itẽ ad Laurentiũ in Enchiridio, cap. 29. Placuit itaq; uniuerſitatis creatori atq; moderatori Deo, ut quoniã nõ tota multitudo angelorũ Deũ deſerẽdo perierat, ea quę perierat, in perpetua perditione remaneret. Quę autẽ cũ Deo illa deſerẽte perſtiterat, de ſua certiſsimè cognita ſemp futura felicitate ſecura gauderet. Itẽ de fide ad Petrũ cap. 23: Firmiſsimè tene, & nullatenus dubites, omnẽ creaturã naturaliter mutabilẽ, à Deo incõmutabili factã, nec tamẽ poſſe quemlibet ſanctorũ angelorũ in deterius mutari: quia ſic acceperũt æternã beatitudinẽ, qua Deo ſtabiliter pfruuntur, ut ea carere non poſsint. Sed hoc ipſum quod ab illo ſtatu beatitudinis, in quo ſunt, mutari in deterius nullatenus poſſunt, non eſt eis naturaliter inſitum: ſed poſtquã creati ſunt, gratiæ diuinæ largitate collatũ. Si enim angeli naturaliter incommutabiles fierent, nunquàm de eorum conſortio diabolus & eius angeli cecidiſſent. Item de Eccleſiaſticis dogmatibus cap. 59. Angeli uerò quia in illa, qua creati ſunt, beatitudine perſeuerant, non natura poſsident bonũ, ut nõ mutarẽtur cũ cæteris: ſed arbitrio ſeruantes bonã uolũtatem, & bonum conditionis, & fidẽ Domino. propter quod & meritò ab ipſo Domino ſancti angeli uocantur, quòd tenuerũt arbitrio ſanctitatẽ, nec ſociorũ exemplo deuiauerunt à bono. Itẽ in eodem capite ſexageſimo primo: Virtutes angelicę quę in diuino amore perſtiterũt fixę, lapſis ſuper bientib⁹ angelis, hoc munere retributionis acceperunt, ut nulla iam rubigine ſurrepentis culpæ mordeatur, ut & in contẽplatione conditoris ſine felicitatis fine permaneãt, & in hoc ſic cõditę æterna ſtabilitate ſubſiſtãt.

Proſper ait: Voluntatis eorum angelorũ fuit, quòd malis ſponte cadentib⁹, ipſi in ſua dignitate mãſerũt: & diuino iuſtoq; iudicio factũ eſt, ut quę fuit cũ Deo ſuo manendi uoluntas, fieret permanendi uolũtaria felixq; neceſsitas. Et ideo, quia nec peccauerũt unquam, nec peccare iam poſſunt, illius contẽplatiuę uitæ ſemel facti participes, inexplebiliter autorẽ beatitudinis ſuæ cõſpiciunt: ac merito ſuę ſtabilitatis ingẽtemũ felices effecti, de ſua permãſione ſecuri ſunt. Qui ſummũ ſolidũq; gaudiũ, quo inſatiabiliter perfruuntur, de diuina cõtẽplatione percipiũt, ac Deo ſuo inſatigabiliter & amanter inſeruiunt, ita perfecti beati, ut nec cupiant beatiores fieri ultrà, nec ualeant. De uita contemplatiua capite tertio.

Eucherius ait: A' uia ueritatis, in qua mox conditi poſiti ſunt, nunquã aberrauerũt angeli. Et paulo pòſt: Angeli ſic ſuã perpetuò innocentiã cõſeruãt, ſic de animarũ ſanctarũ in cœlis beatitudine cõgaudẽt, ut eis quoq; quos in terris adhuc peregrinari conſpiciunt electis opẽ ferre nõ deſinant, donec & illos ad cœleſtẽ patriã introducãt. in lib. 3. Regũ. Item: Voluntas electorum ſpirituũ diuinæ pietati concordat: & reproborũ ſenſus ſuæ malitiæ ſeruiens, iudicio diſtrictionis eius obtemperat. lib. 4. in lib. Regum.

Quomodo angeli appareant hominibus, Auguſtin⁹ exponit Enchiridio ad Laurẽtiũ, capite 59. Itẽq; quis explicet, angeli cũ qualibus corporib⁹ appareant hominibus, ut nõ ſolũ cernerentur, uerùm etiã tangerẽtur? & rurſus, nõ ſolida corpulentia, ſed ſpiritali potentia quaſdã uiſiones, nõ oculis corporeis, ſed ſpiritualibus uel mentib⁹ ingerant? uel dicãt aliquid, nõ ad aurẽ forinſecus, ſed intus in animo hominis, etiã ibidẽ ipſi conſtituti. ſicut ſcriptũ eſt in prophetarũ libro: Et dixit mihi angel⁹, qui loquebatur in me. non enim ait, Qui loquebatur ad me, ſed In me. Vel appareant & in ſomnis, & colloquãtur more ſomniorũ. Habem⁹ qppe in Euangelio, Ecce angelus Domini apparuit illi in ſomnis dicens, &c. His enim modis uelut indicant ſe angeli, cõtrectabilia corpora nõ habere. Faciuntq; difficilimam quæſtionem, quomodo patres eis pedes lauerint, quomodo Iacob cũ angelo tam ſolida contrectatione luctatus ſit. Quũ iſta quæruntur, & ea ſicut poteſt quiſq; cõiectat, nõ inutiliter exercentur ingenia, ſi adhibeatur diſceptatio moderata, & abſit error opinantiũ ſe ſcire q neſciunt. Quid enim opus, ut hoc atq; eiuſmodi affirmẽtur uel negẽtur, uel definiãtur cum diſcrimine, quando ſine crimine neſciuntur? Item, de ſpiritu & anima capite 29. Cum homines mortui ſiue uiui hominibus dormiẽtibus uel uigilantibus apparent, nõ in ipſis rebus ut ſunt uidentur, ſed in quibuſdam ſimilitudinibus rerum. Iſtud autem angelicis fieri operationibus creditur, per diſpenſationẽ prouidentiæ Dei bene utentis bonis uel malis, ſecũdum inſcrutabilem altitudinem iudiciorum ſuorum, ſiue hinc inſtruãtur mentes moralium, ſiue fallantur, ſiue conſolentur, ſiue terreantur: ſicut unicuiq; uel præbẽda eſt miſericordia, uel irroganda iuſticia, ab eo cui miſericordiam & iu

dicium nō inaniter decantat Eccleſia. Ibi ſiquidem ſunt ſpiritus defunctorum, ubi non uident neq; audiunt quæ aguntur aut eueniunt in iſta uita hominibus. Ita tamen eſt eis cura de uiuis, quanquam quid agant omnino neſciant: quemadmodū cura eſt nobis de mortuis, quamuis quid agant utiq; neſciamus. Neſciunt quidē mortui quid hic agatur: ſed dū hic agitur, poſtea audire poſſunt ab eis qui hinc moriendo ad eos pergūt, nō quidem omnino, ſed quantū ſinitur eis indicare, & eos oportet audire. Scire etiam poſſunt ab angelis q hic nobis prę ſtò ſunt, & animas noſtras ad illos deferunt. Spiritu etiam Dei reuelāte cognoſcere poſſunt quę hic aguntur, quæ neceſſarium eſt eos noſcere. Quidam etiam ex mortuis ad uiuos rapi poſſunt, non per propriam naturam, ſed per diuinam potentiam. Vtrum tamen iſta fiant per eorum præſentiā, aut per angelos ſuſcipientes eorum perſonam, affirmare non audeo. Deus enim omnipotens, qui eſt ubiq; præſens, per angelica miniſteria uſquequaque diffuſa poteſt præbere iſta hominibus ſolatia, quibus in huius uitæ miſeria iudicat eſſe præbenda.

Non tantum angelos Deo, ſed & hominibus miniſterium præſtare, ſæpe teſtantur huius ſeculi Doctores. Chryſoſt. inquit in 1. cap. ad Heb. Hoc eſt eorum miniſterium, ut propter nos ubiq; mittantur, & harū rerū exēplis pleni ſunt libri ueteris & noui Teſtamenti. Itē: Miſſus eſt quidem & filius, ſed non ſicut miniſter, nec ut perfuncturus quibuslibet officijs, ſed ſicut filius unigenitus, eadem cum patre uolens atque deſiderans. magis autē neq; miſſus eſt: neq; enim de loco ad locum pertrāſijt, ſed carnem ſumpſit. Iſti autē loca permutāt, & prima loca in quibus fuerant deſerentes, ad alia ueniunt trāſeundo, in quibus nō erant antea. Itē: Vnusquiſq; credentiū angelū habet. nā & ab initio quiſq; uirorum celebrium ac probatorū angelū habebat. in primum caput ad Coloſ. Sic & homilia uigeſima ſexta in 12. caput actuū Apoſtolicorū inquit: Et hoc uerum eſt, quod unuſquiſq; angelum habet. In homilia de aſcenſione Domini inquit: Cum in aere angelorum multitudo uerſatur, multo magis in Eccleſia, multo amplius hodierno die quando eorum Dominus aſcendit in cœlum. Et ut ſcias quòd angeli ubique uerſantur, audi quod Paulus fœmineo pudori proſpiciens, ait: Debent mulieres uelamen habere ſupra caput, propter angelos. Et iterum Iacob: Angelus, ait, qui liberauit me à iuuentute mea. Et illi qui cum Apoſtolis erant, aiunt ad Herodem: Angelus ipſius eſt. Et Iacob: Vide, inquit, caſtra angelorū. Et meritò angelorum caſtra uidebantur in terra. nam ſicut Imperatoris optimi prouiſione urbes omnes, uniuerſæ ciuitates, caſtella ſingula, manu militari aduerſus hoſtilem muniuntur aduentum, & omnia loca diligenter armantur, ne barbarica incurſione deleantur: ita & Deus, quoniam barbara & agreſti mente rabientes dæmones, ad pacis euerſionem ubique uerſantur, ad tutelam noſtram conſtituit exercitus angelorum, ut eorum præſentia dæmonum confringatur audacia, & per eos nobis pacis gratia miniſtretur. Auguſtinus inquit libro ſecundo Meditationum, capite tertio: Aequalia noſtra ſunt ad conuiuendum, ſcilicet angeli, qui etſi modò ſunt ſuperiores nobis, in futuro erunt æquales. Et inferiora noſtra ſunt, quia ad uſum nobis: ſicuti res dominorum dicuntur eſſe famulorum, non priuatione à domino, ſed quia ſunt ad uſum eorum. Ipſique angeli in quibuſdam Scripturę locis nobis ſeruire dicuntur, dum propter nos in miniſterium mittuntur. Vnde Apoſtolus ait: Quoniam omnes adminiſtratorij ſpiritus ſunt, miſsi in miniſterium propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis. Neque id incredibile cuiquam uideatur, quandoquidem & ipſe creator & Rex angelorum uenit non miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam ſuam pro multis. Dicuntur enim angeli orationes & uota noſtra offerre Deo, non quia Deum doceant: quia omnia antequam fiant, ſicut & poſteaquam facta ſunt, nouit: ſed quia eius uoluntatem ſuper his conſulunt, & quod Deo iubente completum eſſe cognouerint, hoc nobis euidenter uel latenter reportāt. Itē de ciuitate Dei libro decimo, capite decimoquinto: Sic itaque diuinæ prouidentiæ placuit ordinare temporum curſum, ut quemadmodum dixi, & in actibus Apoſtolorum legitur, lex in edictis angelorum daretur, de unius ueri Dei cultu, in quibus & perſona ipſius Dei, non quidem per ſuam ſubſtantiam, quæ ſemper incorruptibilibus oculis inuiſibilis permanet, ſed certis indicijs per ſubiectam creatori creaturam uiſibiliter appareret, & ſyllabatim per tranſitorias temporum morulas humanæ linguæ uocibus loqueretur, qui in ſua natura non corporaliter, ſed ſpiritualiter, non ſenſibiliter, ſed intelligibiliter, non temporaliter, ſed (ut ita dicam) æternaliter, nec incipit loqui, nec deſinit, quòd apud illum ſincerius audiunt, non corporis aure, ſed mentis, miniſtri eius & nuncij, qui eius ueritate incommutabili perfruuntur immortaliter beati: & quod faciendum modis ineffabilibus audiunt, & uſque in iſta uiſibilia atque ſenſibilia perducendum incunctanter atque indifficulter efficiunt. Item de Trinitate

libro

libro tertio, capite undecimo: Sed quid ultrà differimus ora eorum euidentiſsimo atque grauiſsimo alio documento oppilare? ubi non angelus ſingulariter, nec uiri pluraliter, ſed omnino angeli dicuntur: per quos ſermo non quilibet factus, ſed lex ipſa data manifeſtiſsimè oſtenditur: quam certè nullus fidelium Deum dediſſe Moyſi dubitat, ad ſubiugandum populum Iſrael. ſed tamen per angelos datam ita Stephanus loquitur: Dura ceruice, inquit, & non circumciſi corde & auribus, uos ſemper Spiritui ſancto reſtitiſtis, ſicut patres ueſtri. Quem prophetarum non perſecuti ſunt patres ueſtri? Et ociderunt eos qui prænunciabant de aduentu Iuſti, cuius uos proditores & interfectores fuiſtis, qui accepiſtis legem edictis angelorum, nec cuſtodiſtis. Quid hoc euidentius? Quid tanta autoritate robuſtius? In edictis quippe angelorum lex illi populo data eſt, ſed IESV Chriſti per eam diſponebatur & prænunciabatur aduentus. Item Soliloquiorum animæ ad Deum capite uigeſimoſeptimo: Inſuper facis angelos tuos ſpiritus propter me, quibus mandaſti ut cuſtodiant me in omnibus uijs meis, ne fortè offendam ad lapidem pedem meum. Hi enim ſunt cuſtodes ſuper muros ciuitatis nouæ tuæ Hieruſalem, & montes in circuitu eius, uigilantes, & cuſtodientes uigilias noctis ſuper gregem tuum, ne quando rapiat ut leo animas noſtras, dum non eſſet qui eriperet: ille antiquus ſerpens, aduerſarius noſter diabolus, qui quaſi leo rugiens ſemper circuit, quærens quem deuoret. Hi ſunt ciues beatæ ciuitatis ſupernæ Hieruſalem, quæ ſurſum eſt mater noſtra, in miniſterium miſsi propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis, ut eos liberent ab inimicis ſuis, & cuſtodiant in omnibus uijs ſuis, confortent quoque & moneant, & orationes filiorum tuorum offerant in conſpectu gloriæ maieſtatis tuæ. Diligunt nempe conciues ſuos, per quos ſuæ ruinæ ſciſſuras inſtaurari expectant. Ideoque magna cura & uigilanti ſtudio adſunt nobis omnibus horis & locis, ſuccurrentes & prouidentes neceſsitatibus noſtris, ſoliciti diſcurrentes inter nos & te Domine, gemitus noſtros atque ſuſpiria referentes ad te, ut impetrent nobis facilem tuæ benignitatis propitiationem, & referant ad nos deſideratam tuæ gratiæ benedictionem. Ambulant enim nobiſcum in omnibus uijs noſtris, intrant & exeunt nobiſcum, attentè conſiderantes quàm piè, quàm honeſtè in medio prauę nationis conuerſemur, quantoque ſtudio & deſiderio quæramus regnum Dei & iuſticiam eius, quantoque timore ſeruiamus & exultemus tibi in læticia cordis noſtri. Adiuuant laborantes, protegunt quieſcentes, hortantur pugnantes, coronant uincentes, congaudent gaudentibus, de te inquam gaudentibus: compatiuntur patientibus, pro te inquam patientibus. Grandis eſt eis cura de nobis, magnus eſt affectus dilectionis erga nos: & hoc totum propter honorem tuæ inæſtimabilis charitatis, qua dilexiſti nos. Diligunt enim quos tu diligis, cuſtodiunt quos tu cuſtodis, & deſerunt quos tu deſeris: nec diligunt operantes iniquitatem, quoniam & tu odiſti omnes operantes iniquitatem, & perdes omnes qui loquuntur mendacium. Quoties bene agimus, gaudēt angeli, & triſtantur dæmones. Quoties à bono deuiamus, diabolum lætificamus, & angelos tuos ſuo gaudio defraudamꝰ. Gaudium eſt enim eis ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, ſed diabolo ſuper uno iuſto pœnitentiam deſerente, &c. Cyrillus ait: Miniſtrant Deo, & perpetuis eum glorificationibus honorant angeli & archangeli, habentes ſincerā in ſocietate & nobilitate uirtutem. libro tertio contra Iulianum.

Angelus ad iuſticiam ſeruitutemque paratiſsimos eſſe, libro primo ſuper Ioannem capite primo Cyrillus ait.

Theodoretus inquit: Quando natus eſt Saluator noſter, chorus angelorum laudabat beneuolentiam diuinam, inclamans: Gloria in altiſsimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ uoluntatis. Partum quoq; ſine ſemine & conceptione futurum, prædixit archangelus Gabriel: & in certamine contra diabolum inito aderant angelorum multitudines. Accedentes enim angeli, inquit, miniſtrabant ei. Nec nō intererant paſſioni, & poſt reſurrectionem ſedebant in monumento, dixeruntque mulieribus: Quid quæritis uiuentem cum mortuis? Et poſt aſcenſionem ad cœlos, dixerunt ſacris Apoſtolis: Quid ſtatis aſpicientes in cœlum? Hic IESVS qui aſſumptus eſt à uobis in cœlum, ita ueniet, quemadmodū uidiſtis eum aſcendentem in cœlum. Cornelio etiam indicauit angelus, quæ ſibi à magno illo Petro imminebant. Similiter diuinus Apoſtolus, dum nauigaret, his qui ſimul nauigabāt dixit: Angelus Dei apparuit mihi, cuius ego ſum. quæſtione 42 in Deuteronomium.

Eucherius inquit: Sed quia maior fit feſtiuitas internæ beatitudinis, de conſortio adunatæ fraternitatis, extendūt Cherubim ad utrumq; parietem oraculi alas ſuas: quia lætantes in cœleſti patria, iuſtos utriuſq; plebis uiſione quoq; ſuæ glorię ad laudē Creatoris excitant. Nec ſolùm de illorum felicitate lętantur agmina cœleſtia, uerùm etiam noſtri, qui foris adhuc poſiti, de profundis

ad Dominum clamamus, curã gerunt ſedulam. libro tertio in libros Regum. Et: Miniſterio angelorum in habitationem cœleſtis patriæ introducimur. ibidem. Item: Angelica ſunt miniſteria, quæ nobis de corpore egreſsis introitum uitæ cœleſtis referant. ibidem. Proclus ait: Miniſtrare namq; præceptũ eſt angelo, non dogma componere.

Cyrillus ait, angelos legẽ adminiſtraſſe: per eos enim dictatam eſſe. Filium uerò Euangelium prædicaſſe. libro octauo Theſauri, capite ſecundo. Theodoretus etiam affirmat, per angelos legem eſſe datam: quæſtione ſecunda in Geneſin.

Vnicuiq; genti proprium angelum præeſſe, imò ſingulos homines ſub unius angeli cura degere, docet Theodoretus quæſtione tertia in Geneſin.

Angeli nolunt adorari, ut Auguſtinus libro uigeſimo contra Fauſtum, capite uigeſimoprimo. Ipſi enim ſancti uel homines uel angeli exhiberi ſibi nolunt, quod uni Deo deberi norunt. Apparuit hoc in Paulo & Barnaba, cum commoti miraculis quæ per eos facta ſunt, Lycaonij, tanquam Dijs immolare uoluerunt. Conſciſsis enim ueſtimentis ſuis, confitentes & perſuadentes ſe deos non eſſe, iſta ſibi fieri uetuerunt. Apparuit & in angelis. ſicut & in Apocalypſi legimus angelum ſe adorari prohibentem, ac dicentem adoratori ſuo: Conſeruus tuus ſum, & fratrum tuorum. Iſta ſibi planè ſuperbi ſpiritus exigunt, diabolus & angeli eius, ſicut per omnia tẽpla & ſacra Gentiliũ. Sic De uera religione cap. 55. inquit: Quare honoramus eos charitate, nõ ſeruitute, nec eis tẽpla cõſtruimus. Nolunt enim ſe ſic honorari à nobis: qa noſipſos, cũ boni ſumus, tẽpla ſummi Dei eſſe nouerunt. Rectè itaq; ſcribitur, hominem ab angelo prohibitũ ne ſe adoraret: ſed unum Deum, ſub quo ei eſſet & ille conſeruus.

De pane angelorum ita ſcribit Auguſtinus quæſtione uigeſima: Ideo autem angelorum panis dictus eſt Manna, quia ea uirtute creatus eſt, qua angelica natura ſubſiſtit & uiuit. Per id ergo, quod de cœlo ueniſſe dicitur, angelorum dictus eſt panis. Item, de mirabilibus ſacræ Scripturæ, capite uigeſimotertio: Panis angelorum manna dicitur, non quòd illo angeli qui cibo non egent, ſaturentur: ſed per angelorum miniſterium tale officium, ſicut lex & cætera populo præbebantur, quæ diſpoſita per angelos, in manu mediatoris tribuitur.

Angelos etiam corporeos eſſe, affirmat Auguſtinus, uerùm ſua ratione, De ſpiritu & anima, capite decimooctauo: Omnis uerò rationalis creatura corporea eſt, angeli & omnes uirtutes corporeæ ſunt, licet non carne ſubſiſtant. Et ex eo intellectuales naturas corporeas eſſe dicimus, quia loco circumſcribuntur: ſicut & anima humana, quæ carne clauditur, quæ idcirco in loco & localis eſſe dicitur. In loco, quia hic alicubi præſens eſt: localis, quia quod alicubi præſens eſt totum, alibi non eſt. Non habet tamen corporalem dimenſionem, nec corporalem circumſcriptionẽ, quoniam corporalis quantitatis expers eſt. Sed quia per præſentiam & operationem in loco concluditur, localis & ipſa dicitur: uetuntamen non ſicut corpus, cui ſecundum locum, principium, medium & finis aſsignatur. Circumſcriptum eſt, quod cum alicubi eſt totum, non poteſt ſimul eſſe alibi: quod de ſolis corporeis naturis cernitur. Incircumſcriptum uerò eſt, quod ſimul ubique eſt totum, quod de ſolo Deo intelligitur. Circumſcriptum autem ſimul & incircumſcriptum eſt, quod cum alicubi ſit totum, poteſt ſimul alibi eſſe totum, nõ tamẽ ubiq;: quod de creatis ſpiritibus cognoſcitur.

Quæſtionem, an angeli poſsint mulieribus miſceri, Auguſtinus explicat De ciuitate Dei libro decimoquinto, capite uigeſimoquarto: Vtrum poſsint angeli, quum ſpiritus ſint, corporaliter coire cum fœminis. Et quoniam creberrima fama eſt, multique ſe expertos, uel ab eis qui experti eſſent, de quorum fide dubitandum non eſt, audiſſe cõfirmãt, Syluanos & Faunos (quos uulgò incubos uocant) improbos ſæpe extitiſſe mulieribus, & earum appetiſſe ac peregiſſe concubitum, & quoſdam dæmones (quos Duſios Galli nuncupant) hanc aſsiduè immundiciam & tentare & efficere plures, taleſque aſſeuerant, ut hoc negare impudentiæ uideatur: non hinc aliquid temerè audeo diffinire, utrum aliqui ſpiritus elemento aereo corporali (nam hoc elementum etiam, cum agitatur flabello, ſenſu corporis, tactuque ſentitur) poſſint etiam hanc pati libidinem, ut quomodo poſſunt ſentientibus fœminis miſceantur. Dei tamen angelos ſanctos nullo modo ſic labi illo tempore crediderim potuiſſe, nec dixiſſe de illis apoſtolum Petrum: Si enim Deus angelis peccantibus non pepercit, ſed carceribus caliginis inferi retrudẽs tradidit in iudicio puniendos reſeruari: ſed potius de illis, qui primùm apoſtatãtes à Deo cum diabolo principe ſuo ceciderũt, qui primum hominem per inuidiã ſerpentina fraude decepit. Angelos autem fuiſſe etiam Dei homines nuncupatos, eadem Scriptura ſancta locupleriſsima teſtis eſt. Nam & de Ioanne ſcriptum eſt: Ecce ego

mitto

mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit uiam tuam. Et Malachias propheta propria quadã, id eſt ſibi propriè impertita gratia, dict⁹ eſt angel⁹. Verùm hoc mouet quoſdam, quòd ex illis qui dicti ſunt angeli Dei, & ex mulieribus quas amauerunt, non quaſi homines generis noſtri, ſed Gigantes legimus eſſe natos: quaſi uerò corpora hominum modum noſtrum longè excedentia, quod etiam ſuprà commemoraui, non etiam noſtris temporibus nata ſint. Non'ne ante paucos annos, cum Romanæ urbis, quod à Gotthis factum eſt, appropinquaret excidium, Romæ fuit fœmina cum ſuo patre & ſua matre, quæ corpore quodãmodo Giganteo longè cæteris præemineret? ad quam uiſendam mirabilis fiebat uſq; quaq; concurſus. Et hoc erat maximè admirationi, quòd ambo parentes eius nec tam longi erant, ſaltem quàm longiſsimos uidere conſueuimus. Potuerunt ergo Gigantes naſci, & priuſquã filij Dei (qui & angeli Dei dicti ſunt) filiabus hominum, hoc eſt, ſecundum hominem uiuentium miſcerentur: filij ſcilicet Seth, filiabus Cain.

DE ANGELIS *malis.*

Indicat Theodulus, peccatum interdum pro Diabolo accipi. Nam ſic inquit: Peccatum hic uidetur accipere ipſum diabolum: hunc enim Scriptura aliàs peccatum, aliàs ſanè mendacium, nonnunquam uerò mortem appellat. Per peccatum itaq; deinceps occaſionem accepit diabolus. Etenim præcepta legis Dei ceu materiem arti ſuę quandam faciens, hominem deduxit eò, ut diuerſum à mandatis ageret. in caput ſeptimum ad Romanos. Eucherius ait: Nec mouere debet, quòd exercitus cœli etiam repulſi angeli uocantur: quia & ipſi quamuis ab æthereo cœlo expulſi ſint, adhuc tamen in aereo cœlo demorantur. lib. 4. in libros Regum.

Cur diabolus interdum ſpiritus Domini appelletur, Auguſtinus exponit libro ſecundo ad Simplicianum, quæſtione prima: Malignum ſpiritum, à quo uexabatur ipſe Saul, ideo dictũ arbitror ſpiritum Domini, quòd occulto Domini iudicio Saulem uexabat. Vtitur enim Deus miniſtris etiam ſpiritibus malis, ad uindictam malorum, uel ad bonorum probationem, alio modo ad illam rem, alio ad iſtam. Quamuis enim inde ſit quiſq; malignus ſpiritus, quia mala uoluntate nocere appetit: tamen nocendi poteſtatem nõ accipit, niſi ab illo ſub quo ſunt omnia certis & iuſtis meritorũ gradib. ordinata: quia ſicut non eſt mala uoluntas à Deo, ſic nõ eſt poteſtas niſi à Deo.

Diabolos ita definit Auguſtinus libro octauo de ciuitate Dei, capite uigeſimoſecundo: Dæmones eſſe credendum eſt ſpiritus nocendi cupidiſsimos, à iuſticia penitus alienos, ſuperbia tumidos, inuidentia liuidos, fallacia callidos: qui in hoc quidem aere habitant, quia de cœli ſuperioris ſublimitate deiecti, meritò irregreſsibilis tranſgreſsionis in hoc ſibi congruo uelut carcere prædamnati ſunt. Nec tamen quia ſupra terram & aquas aeri locus eſt, ideo & ipſi ſunt meritis ſuperiores hominibus, qui eos non terreno corpore, ſed electo in auxilium Deo uero, pia mente facilimè ſuperant. Sed multis planè participatione ueræ religionis indignis, tanquam captis ſubditisq; dominantur, quorum maximæ parti mirabilibus & fallacibus ſignis ſiue factorum ſiue prædictorum deos ſe eſſe perſuaſerunt. De uoce ait, libro de ciuitate Dei nono, capite decimonono: Sed ubicunq; illarũ literarum hoc nomen poſitum reperitur, ſiue dæmones ſiue dæmonia dicantur, nõ niſi maligni ſignificantur ſpiritus. Item cap. uigeſimo: Dæmones enim dicuntur (quoniam uocabulum Gręcum eſt) ob ſcientiam nominati. Item contra Iudæos, Paganos & Arianos cap. 2. Quid eſt diabolus? Angelus per ſuperbiam ſeparatus à Deo, qui in ueritate non ſtetit, autor mendacij à ſemetipſo deceptus, alterum decipere concupiuit.

Iſychius diabolum beſtiam intelligibilẽ uocat, quæ capit homines negligentes cautelam & cuſtodiam ſuam: probatq; teſtimonio Petri, Aduerſarius noſter, &c. libro 2 in 7 cap. Leuitici.

De differentia ſpirituum iſtorum inquit Ioannes Caſsianus: Illud etiam nequaquã ignorare debemus, non eſſe omnes eiuſdem ferocitatis & deſiderij, ſed ne unius quidem fortitudinis atque nequitiæ: & incipientibus quidem atque infirmis non niſi infirmiores ſpiritus in certamine comparari: & his nequitijs ſpiritualibus ſuperatis, gradatim ſemper aduerſus athletã Chriſti robuſtior pugna ſuccedet. Pro cõparatione ſiquidem uirium ac profectus humani, etiam difficultas colluctationis augetur. Et tamen nõ ſine ſuo labore congrediuntur cũ ſanctis. Ioh. Caſsianus collatione ſeptima, cap. 21.

Diabolus qualis ſit conditus, Auguſtinus docet de ciuitate Dei libro quinto, capite nono: Itaque fecit ut diabolus inſtitutione illius bonus, uoluntate ſua malus, in inferioribus ordinatus illuderetur ab angelis eius: id eſt, ut proſint tentationes eius ſanctis, quibus eas obeſſe deſiderat. Et quoniam Deus, cum eum conderet, futuræ malignitatis eius non erat utique ignarus, & præuidebat quæ bona de malo eius eſſet ipſe facturus, propterea Pſalmus ait: Draco hic quem finxiſti ad

illudendum ei: ut in eo ipſo quod eum finxit, licet per ſuam bonitatē bonum iam per ſuam præſcientiam præparaſſe intelligatur, quomodo illo uteretur & malo.

Vnde mali angeli, Auguſtinus exponit, de natura boni aduerſus Manicheos, capite 33: Quia uerò & ipſi mali angeli non à Deo mali ſunt cōditi, ſed peccando facti ſuut mali, ſic Petrus in epiſtola ſua dicit: Si enim Deus angelis peccātibus non pepercit, ſed carceribus caliginis inferi detrudens, tradidit in iudicio puniendos ſeruari. Hinc Petrus oſtendit, adhuc eis ultimi iudicij pœnam deberi, de qua Dominus dicit: Ite in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis eius. Quamuis iam pœnaliter hunc infernum, hoc eſt inferiorem caliginoſum aerem tanquàm carcerem acceperint, qui tamen aer quandoque & cœlum dicitur, non illud in quo ſunt ſidera, ſed hoc inferius, cuius caligine nubila conglobantur, & ubi aues uolitant. nam & cœlum nubilum dicitur, & uolatilia cœli appellantur. Secundum hoc apoſtolus Paulus eoſdem iniquos angelos, contra quos nobis inuidos piè uiuendo pugnamus, ſpiritalia nequitiæ in cœleſtibus nominauit. Quod ne de illis ſuperiorib. cœlis intelligatur, apertè alibi dicit: Secundum principem poteſtatis aeris huius, qui nunc operatur in filios diffidentiæ.

Vnde ſit malicia diaboli, Auguſtinus exponit libro ſexto contra Iulianum, capite nono: Diabolus ſpiritus eſt immundus. Et utiq; bonum, quòd ſpiritus: malum, quòd immundus: quoniam ſpiritus eſt natura, immundus eſt uicio. Quorum duorum illud à Deo eſt, hoc ab ipſo. Non itaque tenet homines ſiue maioris ſiue infantilis ætatis, propter quòd homines, ſed propter quòd immundi ſunt. Item libro primo Hypognoſticon contra Pelagianos: Diabolus enim natura eſt angelus: ſed quòd natura eſt, opus Dei eſt: quòd uerò diabolus, uitio ſuo eſt, utendo malè naturæ ſuæ bono. Opera uerò eius mala, quæ uicia dicuntur, actus ſunt, non res: quæ tanquam per ſe agere dicuntur aliquid, cum ea & per ea totum agit diabolus.

Leo inquit: Deus qui uniuerſitatis eſt cōditor, nihil non bonum fecit. Vnde & diabolus bonus eſſet, ſi in eo quod factus eſt, permaneret: ſed quia naturali excellentia malè uſus eſt, & in ueritate non ſtetit, non in contrariam tranſijt ſubſtantiam, ſed à ſummo bono cui debuit adhærere, deſciuit. epiſtola nonageſimatertia ad Turbium Aſturicenſem epiſcopum.

Theodoretus ait: Serpens talem à Deo omnium conditore naturam non accepit. bonus enim creatus eſt, & unà cum incorporeis uirtutibus conditus. At ubi ſpontè in nequitiam declinauit, tum honore priuatus eſt, quem ab initio ſortitus erat: & in terram proiectus, maledictionem recepit. quæſtione 24 in Geneſin.

Eucherius rectè inquit: Quoniam ſpiritus ille uoluntate qua malus erat, non erat Dei: creatura uerò qua cōditus erat, Dei erat: poteſtas autem quam non ſuā, ſed Domini omnium æquitate acceperat, Dei erat. libro primo in libros Regum.

Non eſſe aliquos diabolos bonos, Auguſtinus ſcribit de ciuitate Dei libro nono, capite ſecundo: Apud pleroſque enim uſitatum eſt, dici alios bonos, alios malos dæmones: quæ ſiue ſit etiam Platonicorum philoſophorum, ſiue quorumlibet ſententia, nequaquam negligenda eſt eius diſcuſsio, ne quiſquam uelut dæmones bonos ſequendos ſibi eſſe arbitretur, per quos tanquam medios, dijs quos omnes bonos credit, dum conciliari affectat & ſtudet, ut quaſi cum eis poſsit eſſe poſt mortem, irretitus malignorum ſpirituum, deceptusq; fallacia, longè aberret à uero Deo, cū quo ſolo, & in quo ſolo, & de quo ſolo anima humana, id eſt rationalis & intellectualis beata eſt.

Sponte diabolos ad maliciam conuerſos eſſe, docet Theodoretus quæſtionæ decimanona in Geneſin.

Diabolum ſuperbia lapſum, ſcribit Chryſoſtomus Homilia decimaquinta, in primum caput Ioannis: Initium ſuperbiæ, non cognoſcere Dominum. Non eſſet è cœlo eiectus, neque in diabolum uerſus cecidiſſet angelus, niſi hoc ſe ſcelere coinquinaſſet. Hoc eum præcipitem dedit, hoc in gehennam intruſit, hoc malorum omnium ei cauſa fuit: hoc tantarum uirium eſt, ut omnem animi uirtutem, eleemoſynam, orationes, ieiunium, cætera animi bona corrumpat. Item in Homilia de Adam & Eua: Vnus angelus primus, qui Sathahel dictus eſt; malignam & nephariam præſumptionem aſſumens, dixit: Pono ſedem meam in Aquilonem, & ero ſimilis altiſsimo. Et ita pro tali præſumptione cecidit irreparabiliter, ut angelus primus præcipitatus de culmine angelico, Diabolus nominaretur. Ecce ſine præcepto ita cecidit irreparabiliter, ut conſequentes ſibi hodie, hodieq; occidat. Auguſtinus in Iohannem, tractatu 49. Nemo ergo ſe palpet. de ſuo ſatanas eſt, de Deo beatus eſt. Quid eſt enim de ſuo, niſi de peccato ſuo? Tolle peccatum, quod eſt tuum: Iuſticia, inquit, de meo eſt. Quid enim habes, quod non accepiſti? Quæſtionum ueteris & noui Teſtamenti, quæſtione

ſtione nonageſimaoctaua: Nemo fideliũ dubitet, diabolum apoſtaſiæ ſuæ autorem non habere. Ipſe enim totius erroris eſt princeps. Qui uidens à Deo factum ſe non mediocris potentiæ, auſus eſt præſumere diuinitatem, ut quia cæteros uidit inferiores, ſe ipſum præferret ut Deum.

Cyrillus ait: Satanas qui è cœlorum ſummis tanquam fulgur præcipitatus eſt. Videbatur enim admodum pueriliter ſe geſsiſſe, quòd uoluerat eſſe Deus, imaginando ea quæ ſuper naturam ſuam ſunt, ſua eſſe. in dialogo de adoratione in ſpiritu.

Leo inquit: Incentor namque ille, autorque peccati, primùm ſuperbus, ut caderet: deinde inuidus, ut noceret: quia in ueritate non ſtetit, totam uim ſuam in mendacio collocauit, omniaq; deceptionum genera de hoc uenenatiſsimo artis ſuæ fonte produxit, ut ab illo bono quod ipſe propria elatione perdiderat, ſpem humanæ deuotionis excluderet, eoſque in conſortium damnationis ſuæ traheret, ad quorum ipſe reconciliationem pertinere non poſſet. Quicquid igitur hominum quibuslibet impietatibus Deum læſit, huius fraude traductũ, huius eſt nequitia deprauatum. Sermone quarto de collectis eleemoſynis.

Proſper ſcribit: Cum eſſent utrique ſine peccato creati, & ad ſeruiendum Deo ſuo feliciter inſtituti, eorum quidem uoluntate propria deprauati, noluerunt permanere quod facti ſunt: & quum ſe contra creatorem ſuum typo ſuperbiæ letalis hoſtiliter extuliſſent, de ſuperna cœli regione proiecti ſunt. Quos diuina ſententia eo ſupplicio condemnauit, ut quia noluerunt perſeuerare cum poſſent, nec uellent reparari, nec poſſent. Siquidem præuaricationis eorum fuit, quòd irreuocabiliter iudicij animaduerſione percuſsi ſunt: & ad damnationem iuſtiſsimam profectò pertingent, quòd uoluntatem redeundi ac facultatem penitus amiſerunt. de uita contemplatiua, capite tertio. Item: Superbia in ipſo diabolo, ut diabolus ex angelo fieret, æternæ perditionis extitit cauſa. Denique & ipſe ſciens ſe per ſuperbiam de cœleſtibus corruiſſe, & in hunc caliginoſi aeris carcerem truſum, homini ſubuertendo uitium perſuaſit, ſerpentina calliditate ſuperbiæ. lib. tertio de uita contemplatiua, cap. 2.

De lapſu diabolorum ſic Iſychius ſcribit: κενοδοξία fuit angelorum præuaricatio. libro quarto in decimumtertium caput Leuitici.

Primaſius inquit: Diabolus per ſuperbiã id quod habuit perdidit. in primum caput ad Romanos.

Sedulius: Autor ſuperbiæ per elationem ſuam inuenit ſibi malum, quod antea non fuerat. in primum caput ad Romanos.

Ioannes Caſsianus dicit, Angelos quoſdam ſuam præſtantiſsimam ſtationem reliquiſſe, & lapſos eſſe ſuperbiẽdo. collatione octaua, capite decimo.

Paulinus ait: Vnus principum angelorum fuit, antequam deijciendo cadens fieret diabolus, cui dicitur: Quomodo cecidit Lucifer, qui mane oriebatur? Sed non ſicut ille, in æternum interitum damnati ſumus: quia ille autor peccati fuit, ſimulque pro ſe & pro homine punietur: qui eodem perijt ſcelere, quo perdidit. epiſtola quarta.

¶ Diabolum multos angelos ſecum ſeduxiſſe, Auguſtinus indicat Quæſtionum ueteris & noui Teſtamenti undecima: Dicimus, Diaboli apoſtaſiam multos angelos, id eſt ſpiritales potentias ſecum in præuaricationem traxiſſe, dum uoluit ſibi regnum impia præſumptione defendere. Quod Propheta Eſaias ſignificat, dicens: Quomodo cecidiſti de cœlo lucifer, qui mane oriebaris? id eſt, qui cæteris lucidior apparebas. Erat enim quaſi princeps multorum, inter quos clarior erat, & cum quorum ſocietate ad impium deſcendit certamen. Videns enim infra ſe multas ſpiritales potentias, quippe cum in paradiſo Dei præſtantior eſſet cognitione myſterij cœleſtis, ipſa elatione inflatus, noluit dici Deus: hac ſcilicet ratione, qua etiam in præſenti uita exemplum eius quoſdam imitatos uidemus, qui contemplatione aggregatorum circa ſe militũ elati ſatellitibus in hac re fomitẽ cõſpirationis præbentibus, imperium uendicare ſibi noluerunt.

De ſcientia diabolorum ſic ait Auguſtinus libro nono de ciuitate Dei, capite uigeſimo: Eſt ergo in dæmonibus ſcientia ſine charitate, & ideo tam inflati, id eſt tam ſuperbi ſunt, ut honores diuinos, & religionis ſeruitutem, quam uero Deo deberi ſciunt, ſibi ſategerint exhiberi, & quantum poſſunt, & apud quos poſſunt, adhuc agunt. Ibidem capite uigeſimoſecundo: Dæmones autem non æternas temporum cauſas, & quodammodo cardinales, in Dei ſapientia contemplantur: ſed quorundam ſignorum nobis occultorum maiore experientia, multo plura quàm homines futura proſpiciunt. Diſpoſitiones quoque ſuas aliquando prænunciant. Denique ſæpe iſti, nunquam omnino illi falluntur. Aliud eſt enim temporalibus temporalia, & mutabilibus mutabilia coniectare, eiſq; tempora-

lem

lem & mutabilem modum ſuæ uoluntatis & facnltatis inſerere : quod dæmonibus certa ratione permiſſum eſt. Aliud eſt autem in æternis & incommutabilibus Dei legibus, quæ in eius ſapientia uiuunt, mutationes remporum præuidere, Deiq́; uoluntatẽ, quæ tam certiſsima quàm potentiſsima eſt omniũ, ſpiritus eius participatione cognoſcere: quod ſanctis angelis recta diſcretione donatum eſt. Iraq; nõ ſolùm æterni, uerùm etiam beati ſunt. Bonum autem quo beati ſunt, Deus illis eſt, à quo creati ſunt. Illius quippe indeclinabilirer participatione & contemplatione perfruuntur.

Quomodo decipiat, exponit Sedulius dicens: Aſtutia diaboli eſt, ut ſub ſpecie iuſticiæ fallat incautos, id eſt uertendo bonum in malum: hoc eſt, pœnitentiam in deſperationem. in tertium caput poſterioris ad Corinthios.

De potentia diaboli inquit Ioannes Caſſianus: Nulli dubium eſt, quin poſsint ſpiritus immundi cogitarionum noſtrarum attingere qualitates: ſed indicijs eas ſenſibilibus forinſecus colligentes, id eſt aur ex noſtris diſpoſitionibus, aut uerbis & ſtudijs, in quæ propenſius conſpexerint nos inclinari. Cæterùm illas quæ necdum de internis animæ prodierunt, adire omnino non poſſunt. collatione ſeptima, cap. 15.

De malicia eius inquir Syneſius: Mortalium calamitates epulæ ſunt malorum dæmonum. libro primo de prouidentia.

Vnde diaboli cogitationes hominum cognoſcant, ſcribit Auguſtinus de Eccleſiaſticis dogmatibus capite 81: Internas animæ cogitationes diabolum non uidere, certi ſumus: ſed motibus eas corporis ab illo, & affectionum indicijs colligi, experimenro didicimus. Secreta autem cordis ſolus ille nouit, ad quem dicitur: Tu ſolus noſti corda filiorum hominum.

Qnòd diabolus ſit hoſtis generis humani, & quòd magna potentia id innadat & affligat, docet Chryſoſtomus in ſecundum caput ad Epheſios: Diabolus dicitur princeps huius ſeculi, eo quòd omnis ferè humana narura ſeipſam illi tradidit, omneſq́ue illi ſpontè ac uoluntarij ſeruiunt. Et Chriſto quidem interea innumera bona promittenti, neque attendit quiſpiam: illi uerò nihil tale promittenti, omnes ſeſe ſubijciunt.
Irem in concione de Lazaro inquit: Diabolus circumcurſat, obſiſtere cupiens noſtræ ſaluti, non ſolùm ipſe nihil hinc lucri reportans, uerùm etiam ſuo ſtudio grauiſsima detrimenta ſibi concilians. Is tamen uſque adeò ueſanus eſt, ut frequenter & illa tentet, quæ nequaquam geri poſſunt: nec illos ſolùm adoriatur, quos omnino confidit ſe ſupplantaturum, deiecturumq́ue: uerùm etiam eos, quos probabile eſt artibus ipſius fore ſuperiores. Itaque cum audiret laudari ac mirificè prædicari Iob, ab eo qui nouit arcana omnia, nimirum Deo: ſperabat fore, ut eum uiribus ſuperior ſubuerteret. nec deſtitit omnia mouere, moliriq́;, quo ſupplantaret hominem: nec deſperauit impurus ille ac ſceleratiſsimus dæmon, idq́ue cum Deus illi iuſto tantum uirtutis ſuæ ſuffragio tribuiſſet. & poſt hæc non erubeſcimus, neque pudore ſuffundimur? Dic mihi, ſi quum diabolus nunquam deſperet noſtram perniciem, ſed indeſinenter eam expectet, nos fratrum ſalutem deſperauerimus? Et tamen illum decebat, etiam priuſquam expertus eſſet, à lucta abſtinere. nam Deus erat, qui teſtimonium ferebat de iuſto. Nec tamen abſtinuit: ſed præ nimio furore, quo fertur aduerſum nos, etiam poſt Dei teſtimonium ſperabat futurum, ut illius ætatis præſtantiſsimo uiro ſuperior euaderet. Cæterùm nihil eſt tale, quod nos in deſperationem adigat, & tamen deſiſtimus. Ac diabolus quidem, uetante Deo, non diſcedit à pugna aduerſum nos ſuſcepta: tu uerò, cum Deus mandet, extimuletq́ue ad ſubueniendum lapſis, reſilis, refugiſq́ue. Audierat diabolus loquentem Deum: Homo iuſtus, uerus, timens Deum, abſtinens ab omni opere malo: quodq́ue nullus eſſet illi ſimilis ex ijs qui ſunt ſuper terram. & tamen poſt tanta taliaq́ue iudicia perſeuerauit dicere: Quid ſi quando perpetuitate magnitudineq́ue malorum irruentium ualeamus illum ſuperare, & hanc excelſam deijcere turrim? Quis igitur erit nobis ueniæ locus, aut quid excuſabimus, ſi cum tanta ſit mali dæmonis in noſtrum inſanientis exitium uigilantia, nos ne tantulum quidem ſimilis diligentiæ adferamus ad ſalutem fratrum noſtrorum, præſertim cum Deum habeamus auxiliatorem? Auguſtinus in Apocalypſin, Homilia decima: Quanto enim Diabolus de ſanctis eijcirur, tanto magis eos perſequitur. Item, de ciuitate Dei libro nono, cap. decimooctauo: Falſi illi fallaceſq́; mediatores dæmones, qui cum per ſpirirus immundiciam miſeri ac maligni multis affectibus clareant, per corporalium tamen locorum interualla, & per aereorum corporum leuitatem à prouectu animorum nos auocare atqne auertere moliunrur, non uiam præbent ad Deum, ſed ne uia teneatur impediunt. Irem libro decimo de ciuirate Dei, capite 21: Moderatis aũt præfinitisq́ne temporibus etiam poteſtas permiſſa dæmonibus, ut hominib. quos poſsidẽt excitatis, inimicitas aduerſ

Deſ

Dei ciuitatem tyrannicè exerceant, ſibique ſacrificia non ſolũ ab offerentibus ſumant, & à uolentibus expetant, uerùm etiam ab inuitis perſequendo uiolenter extorqueãt, non ſolùm pernicioſa non eſt, ſed etiam utilis inuenitur Eccleſiæ, ut martyrum numerus impleatur: quos ciuitas Dei tanto clariores & honoratiores ciues habet, quanto fortius aduerſus impietatẽ poteſtatum etiam uſq; ad ſanguinem certant. Hos multo elegantius, ſi eccleſiaſtica loquendi cõſuetudo pateretur, noſtros Heroas uocaremus. Item libro undecimo de Geneſi, capite decimoſexto: Ab initio ergo homicida diabolus, quia ipſe occidit hominem primũ, ante quem nullus hominum fuit. In ueritate autẽ nõ ſtetit, & hoc ab initio ex quo ipſe creatus eſt qui ſtaret, ſi ſtare uoluiſſet.

Cyrillus in Leuiticum libro tertio inquit: Ipſe nunc nos ut peccemus inſtigat, ipſe etiam cum peccauerimus accuſat. Item: Falſò agnominatos Deos, hoc eſt dæmones immundos, certum eſt amaros infenſoſque eſſe creaturis.

Quòd homines obſideat, Chryſoſtomus ſcribit: Cõſidera, inquit, quomodo dæmon ille ſubingreſſus mente deſtituit correptos, & quaſi inſanientes facit, & perſuadet ut faciãt planè alia quàm apparet. Homilia 53 in 28. caput Geneſ. Auguſtinus de conſenſu Euangeliſtarum libro 3. capite 3. inquit: Et cœna facta, cũ iam diabol⁹ immiſiſſet in cor, ut traderet eum Iudas. Quomodo enim intrat in cor, niſi immittẽdo iniquas perſuaſiones cogitationũ iniquarũ? Sed nunc intelligere debemus, à diabolo Iudã plenius eſſe poſſeſſum: ſicut cõtrà in bono illi qui iá acceperant ſpiritũ ſanctũ, quando eis poſt reſurrectionẽ inſufflauit, dicẽs: Accipite Spiritũ S. Poſtea eum cũ deſuper miſſus eſſet die Pentecoſtes, utiq; plenius acceperunt. Poſt buccellam ergo intrauit tunc in eum Satanas.

Leo inquit: Non deſinit hoſtis antiquus, transfigurans ſe in angelum lucis, deceptionum laqueos ubiq; prætendere, & ut quoquo modo fidem credentiũ corrumpat, inſtare. Nouit cui adhibeat æſtus cupiditatis, cui illecebras gulæ ingerat, cui apponat incitamenta luxuriæ, cui infundat uirus inuidiæ: nouit quem mœrore cõturbet, quem gaudio fallat, quem metu opprimat. Sermone 6. in natiuitate Domini.

Theodoretus inquit: Ipſe omnis uitij & iniquitatis eſt & pater & magiſter. in dialoge tertio Impatibili.

Iſychius de operibus diaboli ſic ſcribit: Diabolus tanquam ignis corrumpit eos qui ei ſe coniungunt, & inter ſe quodammodo mittunt. libro quinto in decimumſextum caput Leuitici. Et: Confiteri inimicus peccata non ſinit, imò ſuggerit ut occultemus animę uulnera, ut non inueniamus medicum qui medicamentum poſsit imponere, ſalutemque pręſtare. libro quinto in decimumſextum caput Leuitici. Item: Dæmones ſunt animarum corruptores. libro 5. in 18. caput Leuitici. Item: Dæmones propter multitudinem gentes dicuntur. Hi cum nimis ſint iniqui, & omni lætentur malicia, maximè tamen fornicatione, & nefaria fornicatione, ac multo magis idololatria gaudent: quia in his corpus & anima maculatur, & totus homo, qui terra appellatur, per hoc polluitur. libro quinto in 18. caput Leuit. Item: Dæmones accipientes occaſionem ex noſtra negligentia, contumeliam ingerunt naturę noſtræ. libro quinto, in decimũoctauũ caput Leuit. Item: Dęmones antiquiores nobis ſunt in conditione, quia inuiſibiles ſunt creaturæ: polluerunt autem hominum genus, inobedientiam ei Adam & alia poſt illum mala ſuggerentes, ueluti mẽdacium, homicidium, & quęcunque his ſimilia ſunt, ita ut Dominus de diabolo diceret: Ille ab initio mendax, &c. Suggeſſerunt autem eis qui mentem lubricam & uergentem ad malum habebant. nam nec Abel, nec Seth, nec Enoch, nec Noe, nec alijs iuſtis ſuggerere potuerunt. libro quinto in decimumoctauũ caput Leuitici. Item: Dæmones ſunt beſtiæ ex ſimili malitia, primùm ſicut latentes, deinde ut uenenum importabile & mortiferum habentes. Iſychius libro ſeptimo in 26. caput Leuitici.

Philaſtrius inquit: Quòd illi angeli qui de cœlo deiecti ſunt, non ſint humanæ naturæ ſimiles, non eſt dubium: niſi ſolùm, quia nefanda & contraria, contraque legem ſuggerere, ſicuti & nunc hominibus faciunt, præualebant, intrantes in homines, id eſt ſuadentes: ſicut Iudæis inimicus humani generis perſuaſit contra Deum, contraque ſanctos prophetas talia ſcelera perpetrare. ſicut ſcriptum eſt: Intrauit, inquit, Satanas in Iudam. Ita igitur & antè intrantes immundi ſpiritus in animas hominum ac fœminarum, malæ perſuaſionis ſcelera in orbem terrarum diffuderant. in catalogo hæreticorum.

Maximus inquit: Nec mirum ſi diabolus emittat iniquitatis tenebras, cũ ipſe ſit nox omnium peccatorum. in homilia hyemali.

Marcus heremita inquit: Modica delicta admodum eleuat & extenuat diabolus. alioqui enim ad maius malum aut uitium hominem adducere non poſſet. Et: Cum uiderit diabolus mentem ex corde oraſſe, tunc magnas & malicioſas cogitationes animo ingerit: modicas enim

uirtutes magnis in imptesſjonibus ſubuertere non ſuſtinet. Item: Diabolus uiolento incurſu tentat, & peccandi principium commonſtrat.

Salonius ait: Diabolus ab ipſo mundi exordio regnauit in genere humano, & ideo ſenex dicitut. Stultus rex, quia quanto plures decipit, tanto magis ſibi pœnam accumulat. In regno diaboli natus eſt IESVS Chriſtus. in Eccleſiaſten. Item: Diabolus eſt princeps huius mundi, ſpiritus eius eſt maligna ſuggeſtio. Hic perſuadendo facit, ut mala cogitemus. in Eccleſiaſten.

Eucherius inquit: Vtitur Deus miniſtris etiam ſpiritibus malis, ad uindictam malorum, uel ad bonorũ probationem, alio modo ad illam rem, alio ad iſtam. in librum primum Regum. Item: Maligni ſpiritus animos fidelium à meditatione ſacrę lectionis ſecularia illis negocia inferendo retardant, ne uel ipſi per huius exercitium reſiſtendi fiduciam ſumant, uel alios fortè qui legere neſciunt, ad reſiſtendum uicijs exhortando aut corripiendo accendant. Tollunt fabros armorum, cum eos qui ſacra eloquia norũt, in tantis ſceleribus obruunt, ut dicere bona quæ didicerant, prorſus erubeſcant. libro primo in libros Regum. Itẽ: Malo ſpiritu utitur Deus ad miniſterium iudicij ſui. Appellatur etiam ipſe ſpiritus Dei ad uindictam malorum, & diſciplinam uel probationem bonorum. ibidem. Item: Graſſabatur in iniuriam Dei diabolus, antiquæ artifex tyrannidis, multimodam Dei religionem deſtruere ſatagens. libro quarto in libros Regum. Et: Diabolus, qui princeps huius mundi eſt, omnibus uitijs ſuis aduerſus genus humanum pugnare non deſiſtit. libro quarto in libros Regum. Item: Malignus ſpiritus ſubductis prius bonis operibus, poſtea intelligẽtiæ lumen tollit. ibidẽ.

Syneſius inquit: Sicut carbonibus accidit, ut facilè ab admotis facibus inflammentur, quòd iam ante ad ignem cõcipiendum ſint idonei: ita dæmonis natura cum affectibus ſcateat, uel potius uiua quædam ſit & motus compos affectio, ubi ad animum acceſsit propius, eam quę in hoc ineſt affectionem commouet, & producit facultatem in opus. impreſsione enim facit, quicquid facit. Quicquid autem actionem aliquam excipit, id ei aſsimilatur, à quo afficitur. Sic libidinem, ſic iracundiam, & quæcunq; his ſunt gemina mala, dæmones conſuetudine ſua in animis, per eas partes quæ ipſis congruentes ſunt, accendunt. libro primo de Prouidentia.

Quòd honorem Dei rapiant diaboli, docet Cyrillus libro quarto contra Iulianum: Abduxerũt enim omnino homines, ne ſcirent quis naturâ & uerè uniuerſorum ſit opifex & dominus: & ſibijpſis ab omnibus rapuerunt honorem, ſacrificia, feſtiuitates, hymnos, gratiarum actiones, & in ſuis miniſterijs ſolis ut recumberent homines perſuaſerunt.

Quòd ſpecie quadam diaboli imponant hominibus, Auguſtinus aſſerit Quæſtionũ ueteris & noui teſtamenti 27: Porrò autem hoc eſt præſtigium ſatanæ, quo ut plurimos fallat, etiam in poteſtate ſe habere confingit, quod Apoſtolus inter cætera ait: Ipſe ſatanas transfigurat ſe in angelum lucis. Vt enim errorem faceret, in quo & ipſe gloriaretur, in habitu uiri iuſti & nomine ſe ſubornauit, ut nihil proficere ſpem, quam prædicabant, Dei cultoribus mentiretur: quando hinc exeuntes iuſtos finxit eſſe in ſua poteſtate. Libro de ſpiritu & anima, capite 26. Hoc ſic intelligendum eſt, quoniam dæmones naturas non creant, ſed aliquid tale facere poſſunt ut uideantur eſſe quod non ſunt. Nulla enim arte uel poteſtate animus, ſed nec corpus quidem aliqua ratione in membra uel in lineamenta beſtialia conuerti ueraciter poteſt: ſed phantaſticum hominis, quod etiam cogitando ſiue ſomniando per rerum innumerabilium genera uariatur, & cum corpus non ſit, corporum ſimiles formas mira celeritate capit. Sopitis autem & oppreſsis hominis ſenſibus corporeis, ad aliorum ſenſum figura corporea perduci poteſt: ita tamen, quòd corpus ipſum hominis alicubi iaceat, uiuens quidem, ſed multo grauius & expreſsius, quàm ſomno ſuis ſenſibus obſeratis: phantaſticũ autem illud ueluti formarum in alicuius animalis imaginem alienis ſenſibus appareat, talisq; homo ſibi uideatur, qualis ſibi uideri poſſet in ſomnis, & portare onera. Quæ onera, ſi uera ſunt corpora, portãtur à dęmonib9, ut illudatur hominib9, partim uera onerũ corpora, partim falſa iumentorũ cernẽtibus, &c. Ibidem, cap. 17: Implere autem dicitur Satanas mentem alicuius & principale cordis, non ingrediens quidem in eum, & in ſenſum eius, ſed fraude & iniquitate atq; omni malicia illum alliciens atque ſeducens, affectu maliciæ trahit per cogitationes & incentiua uiciorum, quibus ipſe plenus eſt, utpote fallax, nequam & fraudulentus deceptor animarum. Non enim participatione naturæ ſeu ſubſtantiæ, ut quidã putant, animam implet diabolus, aut eius habitator efficitur; ſed per fraudulentam deceptionem atque maliciam in eo habitare dicitur quẽ implet. Solius enim Trinitatis eſt intrare & implere naturam, ſiue ſubſtantiam quam creauit, &c. Ibidem capite 28. Vnde quædam mulierculæ poſt Satanã conuerſæ,

uerſæ, dæmonum illuſionibus & phantaſmatibus ſeductæ, credunt ſe, & profitentur, nocturnis horis cum Diana paganorũ dea, uel cum Herodiade & Minerua,& innumera mulierũ multitudine equitare,earumque iuſsionib⁹ obtemperare. Ipſe namq; Sathanas, qui tranſfigurat ſe in angelũ lucis, cum mentem cuiuſq; mulierculæ cæperit, & hãc ſibi per infidelitatẽ ſubiugauerit, illo transformat ſe in angelum lucis,in diuerſarumq; perſonarũ ſpecies & ſimilitudines : & mentem quam captiuam tenet, in ſomnis deludens,modò læta, modò triſtia, modò cognitas, modò incognitas perſonas oſtendens, per deuia quæq; deducit. Et cum ſolus hoc patitur ſpiritus infidelis, nec in animo, ſed in corpore euenire opinatur: idcirco nimis ſtultus & hebes eſt, qui hæc omnia quæ in ſpiritu fiunt,etiam in corpore accidere arbitratur: cum Ezechiel & alij prophetæ,Ioannes etiam euangeliſta & Apoſtoli in ſpiritu, non in corpore uiſiones uiderint. Item lib. ſecundo de Symbolo ad catechumenos,capite primo: Duo ſunt genera armorum diaboli, ualde fortia, contra quæ uigilanter ac fortiter ſtare debet omnis miles Chriſti,qui triumphare cupit, & ſuperare uirtutem diaboli. Quæ ſunt iſta duo armorum genera? uoluptas & timor. Alios enim uoluptate capit, alios timore frangit. Theodoretus ait: Mos eſt diabolo, diuina imitari, & aduerſus prophetas quidem pſeudoprophetas producere: angelorum figuram imitari, & homines decipere. in undecimum caput poſterioris ad Corinthios.

Diabolum nihil poſſe contra mortales, niſi quantum ei Deus concedit, Auguſtinus docet de Trinitate, libro tertio, capite octauo. Sic etiam Theodoretus docet,permittente Deo, dæmones operari : quæſtione duodecima in Deuteronomiũ. Item: Diabolo Deus conceſsit. ut hominis rationes atq; diſcurſus, tentationum pugna uexaret: ut uidelicet eos corona dignos oſtenderet, qui fortiter reſtitiſſent. Neq; enim diabolũ contra humanum genus armauit ipſe, atq; inſtruxit, ſed ad humanã utilitatem diaboli malitia uſus fuit. Ita & medicos ſolere aiunt, qui ad morborum curationem uiperis nonnunquam ſerpentibusq; utuntur. libro tertio de Dijs & angelis. Ioannes Caſsianus inquit: Poteſtas nocendi non eſt poſita in arbitrio dæmonũ. Collatione 7. cap. 21.

Quomodo uincatur diabolus, Primaſius docet, inquiens: Quia ergo diabolus per mortem hominis in mundo principatum præſumpſerat, per mortem Chriſti temporalem uincebatur. In 2. caput ad Hebræos.

Quòd & quomodo mali angeli ſint profligandi, docet Chryſoſtomus in ſecundum caput Geneſis,homilia undecima: Hæc noſtra ſalus eſt,hæ ſpirituales diuitiæ,hæc ſecuritas, ſi ſic nos ipſos quotidie munimus, & per lectionẽ, & per auditum, & per ſpirituale uerbum.Poterimus enim ſic etiam ipſi inuicti fieri, & maligni dæmonis technas eludere,cœleſtiaq; regna aſſequi, gratia & miſericordia Domini noſtri IESV Chriſti. Auguſtinus in Euangelium Ioannis, tractatu 7. Nolite timere: nec tentat ille, niſi permiſſus fuerit. Conſtat illum nihil facere, niſi permiſſus fuerit, aut miſſus. Mittitur tanquam angelus malus,à poteſtate dominante. Permittitur, quando aliquid petit. Et hoc, fratres, non fit, niſi ut probentur iuſti, puniantur iniuſti. Item libro quarto de Trinitate, capite decimo ait: Sicut enim diabolus ſuperbus, hominem ſuperbientẽ perduxit ad mortem: ita Chriſtus humilis, hominem obedientem reduxit ad uitam. Quia ſicut ille elatus cecidit,& deiecit conſentientem: ſic iſte humiliatus ſurrexit, & erexit credentem. De utilitate credendi, capite uigeſimoſecundo: Vera pietate homines Dei,aëream poteſtatem inimicam, contrariamque pietati exorcizando eijciunt, non placando: omnes tentationes, aduerſitatesq; eius uincunt orando, non ipſam, ſed ſuum Deũ, aduerſus ipſam. Non enim aliquem uincit aut ſubiugat, niſi ſocietate peccati. In eius ergo nomine uincitur, qui hominem aſſumpſit,egitq; ſine peccato,ut in ipſo ſacerdote ac ſacrificio fieret remiſsio peccatorum: id eſt, per mediatorem Dei & hominum, hominem Chriſtũ IESVM, per quem facta peccatorum purgatione reconciliamur Deo.

De æterna diaboli abiectione Auguſtinus ſcribit ad Oroſium, contra Priſcillianiſtas & Origëiſtas, capite 5: Quantũ poſſum tamen, etiam ego commoneo, ut de diaboli,angelorumq; eius correctione, & in priſtinum ſtatũ reparatione ſapere nihil audeas. Non quia diabolo & dæmonibus inuidemus,& eo modo quaſi uicem maleuolentiæ illis rependimus: cum illi non ob aliud niſi inuidentiæ ſtimulis agitati, noſtra itineta quibus in Deum tendimus, perturbare conentur: ſed quia ultimæ ſententiæ ſummi & ueraciſsimi iudicis ex noſtra præſumptione nihil addere debemus. Ipſe enim ſimilibus eorum dicturum, eſſe prædixit: Ite in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis eius. Nec mouere debet, ut hoc loco æternũ pro diuturno accipiamus, quòd alibi ſcriptum eſt: In æternum, & in ſeculum ſeculi, &c.

Proſper ait: Deus angelis peccantibus non pepercit. Parcit tamen peccantibus hominibus: quia homo diabolo ſeducẽte peccauit, ille uerò ſeipſum peccando ſeduxit.

de promiſsionibus & prædictionibus Dei, capite ſecundo.

Iſychius inquit: In Gehenna maximè locus & ſors dæmonum eſt. quod manifeſtat Dominus dicens: Diſcedite à me maledicti. lib. 5. in 18. caput Leuitici.

DE HOMINE.

DEfinitionem hominis recitat Chryſoſtomus in quintum caput prioris ad Timotheum, homilia tredecima: Videamus certè quid homo ſit. Definiunt illum externæ ſapientiæ autores, animal eſſe rationale, mortale, rationis ac diſciplinæ capax. Nos ab illis hominis definitionem nequaquam mutuabimur, ſed unde? Ex diuinis ſcilicet literis. Vbi 'nã igitur, quid ſit homo, illę definiunt? Homo, inquiunt, fuit iuſtus, uerax, pius, abſtinens ab omni opere malo: hoc nempe homo eſt. Et alibi iterum: Magnum quiddam eſt homo, & precioſum, uir miſericors. Cæteros uerò qui eiuſmodi nõ ſunt quantumlibet rationis participes fuerint, diſciplinæq́ue capaces, non nouit Scriptura appellare homines, ſed canes & equos, & uiperas & ſerpentes, & uulpes, lupos, & ſi quid etiam hiſce feris ignobilius eſt. Si igitur hoc homo eſt, quod Scriptura definiuit: qui in delicias ſoluitur, homo profectò non eſt. Quo enim pacto? cum nihil eis curæ ſit, quæ hominem faciunt. Neque enim poſſunt deliciæ atque ſobrietas in eodem habitare domicilio. Hæc enim ſe inuicem perimunt, ſicut etiam externæ ſapientiæ autores dicunt. Nam uenter pinguis non gignit ſenſum tenuem. Moris etiam Scripturæ eſt, homines inanimes dicere, cum carnales eos ſignificare uult: & certè illis non deerat anima, ſed mortua illa erat. Quẽadmodũ enim de his qui uirtute clari ſunt, licet habeant corp⁹, dicere tñ ſolem⁹, Tot⁹ anima eſt: ita & de carnalib⁹, licet illis per uitã nõ deſit anima, dicimus, caro eſt. Sic & Paul⁹ aiebat his qui carnis opera non perficiebant, Vos autem non eſtis in carne. Pari profectò ratione, & qui in delicijs uiuunt, non in anima, neque in ſpiritu, ſed in carne ſunt.

Hominem ex corpore & anima conſtare, monet Chryſoſtomus inquiens: Et idcirco de brutis dicebat Moiſes, ſanguis eius anima eſt. In homine autem ſubſtantia quædã eſt incorporea & immortalis, multo interuallo corpus excellens, & tanto, quanto corporeis eminent incorporea. in ſecundum caput Geneſeos, Homilia tredecima.

Sedulius inquit: Tria eſſe in homine, deſignat integrum corpus noſtrum, & anima & ſpiritus in primum caput epiſtolæ ad Romanos. Et: Homo ex ſpiritu & carne conſtructus eſt. quando ergo carnalia agit, totus caro dicitur: quando ſpiritualia, totus ſpiritualis appellatur, in octauum caput ad Romanos.

Quòd homines ſint à Deo, ſic docet Chryſoſtomus in quartum caput prioris ad Corinthios, Homilia undecima: Duplici ratione Dei ſumus, & creationis & fidei. Idcirco Dauid inquit: Subſtantia mea à te eſt. Et Paulus: Quod in eo uiuimus, & mouemur, & ſumus. Et cum de fide uerba facit: Non eſtis ueſtri, inquit, ſed empti eſtis precio. Omnia enim Dei. Leo inquit: Vnus nos conditor finxit, unus nos creator animauit: eodem cuncti cœlo & aere, iiſdem utimur diebus & noctibus. de ieiunio decimi menſis. Proſper inquit: Vniuerſos homines non ignoramus à Deo ſingillatim creati, & de hac uniuerſitate alios damnandos cum diabolo, alios regnaturos eſſe cum Chriſto. Quod ergo etiam hic creantur, qui æternæ uitæ participes non erunt, nulla eſt culpa creatoris: qui naturę autor eſt, non uitij quod natura contraxit. in reſponſione ad capita Gallorum, capite decimotertio. Item:

Nondum erat in terris animal, dedit optimus autor
Hoc homini ſpeciale decus: cumq́; omnia uerbo
Conderet, hunc manibus, quo plus genitoris haberet,
Dignatur formare ſuis, ſubſtantia duplex
Iungitur, inq́; unam coeunt contraria uitam.
Namq́; anima ex nullis, ut cetera, gignitur, expers
Interitus, niſi quòd Domino cruciabilis una eſt.

libro de prouidentia Dei.

¶ Quibus homo ſubſtantijs conſtet, Auguſtinus docet de Eccleſiaſticis dogmatibus, capite decimonono: Duabus ſubſtantijs tantum conſtat homo, anima & corpore. anima, cum ratione ſua: & corpore, cum ſenſibus ſuis. Quos tamen ſenſus abſque animæ ſocietate non mouet corpus: anima uerò & ſine corpore rationale ſuum tenet.

Animas à Deo creari, Auguſtinus tradit de origine Animæ libro primo, capite ſeptimo: Proinde ne longũ faciamus, hoc certè ſentis, quòd ſingulas animas ſingulis naſcentibus etiam modò Deus faciat. Ac definit animam de cognitione ueræ uitæ, capite quinto: Anima uerò ſpiritus eſt, ſubſtantia incorporea, corporis ſui uita, inuiſibilis, ſenſibilis, mutabilis, illocalis, paſsibilis, nec quãtitatũ mẽſuræ, nec qualitatũ formæ uel coloris ſuſceptibilis, memorialis, ratiõalis, intellectualis, immortalis. Et ne hęc uacillet definitio, ratio eã probationib. roboret. Anima eſt ſpiritalis ſubſtantia. Omne enim quod alij uitam ſubminiſtrat, ipſum eſt neceſſe ut ſubſiſtat. Sed anima uitã corpori tribuit, igitur anima realiter ſubſiſtit. Hãc uerò uitã eſſe, ipſamet probat, dum pręſentia ſua corpus uiuificat, abſentia ſua idẽ mortificat. Hæc nobis quidem eſt inuiſibilis, ſed ſpiritibus

tibus uiſibilis. Hanc etiam ſenſibilem eſſe conſtat, dum oculis colores, auribus ſonos, naribus odores, palato ſapores, manibus aſpera uel lęuia ſentire præſtat. Eſt quoq; mutabilis. Omne enim quod melioratur & peioratur, mutabile eſt: ſed anima uitijs peioratur, uirtutibus melioratur: igitur mutabilis eſt. Eſt etiam illocalis. Omne quod loco includitur, altitudine, longitudine, latitudine aeris circumſcribitur, corpus eſt: ſed ratio docuit, Animam incorpoream eſſe, id eſt, nec corpus, nec aliquod membrum habere: igitur conſtat eam eſſe illocalem. Non enim ſpacium aeris, ut corpus occupat: nec corpus, ut aqua utrem, implet: ſed ut color toti igni illocaliter ineſt, ita anima totum corpus illocaliter poſsidet. Ignis quidem eſt uiſibilis, ſed calor inuiſibilis & ſenſibilis, & quoadmodo ignē uiuificans: ita anima inuiſibilis, ſed ſenſibilis, uiſibile corpus quadam occulta ui ſenſificat & uiuificat. Hæc eſt quoque paſsibilis. Omne enim quod mœrore afficitur, paſsibile eſt: ſed anima dum uolnntatis ſuæ compos non efficitur, dolore mœſticiæ afficitur: igitur paſsibilis eſſe conuincitur. Ab hac quantitas excluditur, dum nec altitudine, aut latitudine, aur longitudine metitur: nec ſex circumſtantias, ſcilicet antè & retrò, dextrum & ſiniſtrum, ſurſum & deorſum ſe includere patitur. Qualitas etiam formæ uel coloris ab hac ſecernitur, dum nulla forma uel humani corporis, uel ullius coloratæ rei illi adſcribitur. Hæc eſt memorialis, quia præterita recolit. Eſt etiam rationalis, quia præſentia diſcernit. Eſt intellectualis, quia futura intelligit. Hanc eſſe immortalem, hinc conſtat, quòd memoriam ſui apud poſteros perenniter durare laborat.

Iſychius ait: Duplex eſt enim noſtra conditio: & unius quidem in nobis eſt de puluere, alter cœleſtis: ſed tamen unus uterque. Ait enim Moyſes: Formauit Deus hominem de limo terræ. hic eſt ergo terreuus. Et inſufflauit in faciem eius ſpiritum uitæ. apertiſsimè hic cœleſtis eſt. Et factus eſt homo in animam uiuam: unum enim animal uterque. Qui ſiquidem ſe ad corporea & uoluptates conuertat carnales, totus homo terrenus, quaſi extincto & concluſo cœleſti, nuncupabitur: ſi autem circa ſola uerſemur animæ proficientia, concedamusque ei principatum gerere & dominari corpori, rectè cœleſtis dicitur, utpote terreno neglecto. Quando Adam per inobedientiam cecidit, proculdubio terrenus effectus eſt, & ptopterea audiuit: Terra es, & in terram ibis. id eſt, dilexiſti corporis corruptionem, habes pœnam peccato tuo ſimilem. libro ſecundo in octauum caput Leuitici.

Maximus inquit: Niſi fallor, ipſe eſt figulus, qui uaſcula corporis noſtri fecit è limo, de quo dicit Scriptura: Et fecit Deus hominem de limo terrę. ipſe eſt figulus, qui carnium noſtratum cœnoſum lutum uapore ſui ſpiritus animauit, & materiem fluidam atque terrenam ignito colore decoxit. homilia de Iuda traditore.

Salonius inquit: Soli quippe Deo notus eſt ortus & occaſus hominum. Quoniā ipſe inſtituit tempus, in quo unuſquiſque & naſceretur, & moreretur. in Eccleſiaſten. Matcus heremita ait: Deus, cum non eſſemus, nos fecit & condidit. Encherius ait: Autor humani generis Deus. libro quarto in libros Regum.

Syneſius ait: Dei ſemen mens hominis eſt. epiſtola centeſimaprima.

¶ Materialem hominis explicat Iſychius: Primùm formauit Dominus Deus de puluere terræ hominem, & tunc inſufflauit in faciem eius ſpiritum uitæ. Hic eſt ergo noſter cœleſtis homo, qui in medio immundiciarum noſtratum eſt, qui etiam paſsionibus carnis oppugnatur, ſecundū quod Paulus dixit Rom. 7: Video aliam legem, &c. libro quinto in decimumſextum caput Leuitici. Et: Caro noſtra ex terrena materia eſt. in præfatione libri ſexti in Leuiticum.

¶ De dignitate hominis Cyrillus ita ſcribit: Omnium conditor ſecundum imaginem & ſimilitudinem ſuam, creaturam fecit mentalem & rationalem: nimirū quia bonus eſt, etiam Dei appellatione honorauit. Neque indignum eſt. Solemus enim & nos humanam imaginem hominem cognominare. Itaque mentalis & rationalis creatura maioris apud Deum digniratis, quam ea quæ non eſt rationalis, & mentalis: meliorem etiam gloriam ſortita uidetur, Dei appellatione inſignita. Etenim ex alijs creaturis nulla prorſus appellatur Deus. Libro ſecundo contra Iulianum. Itē libro tertio Dialog. Diuinam noticiam in natura hominis maximè fundatam fuiſſe, & ei genuinam omnis boni, & ad ſalutem neceſſarij cognitionem immiſiſſe Opificem dicimus. Item libro quarto Dialog. Nam ſimul ut hominis natura ineffabilibus nutibus opificis producta eſt, etiam habitudine quadam cum ſpiritu honeſtata fuit. Sufflauit enim in faciem eius ſpiritum uitæ, non aliter quàm in animal opinor, quod in ſanctimonia & familiaritate cum Deo clarum expiret, niſi ſancti ſpiritus honeſtetur præſentia. Item libro ter-

tio contra Iulianum: Erat itaque corpus immortale, uitam enim inſeuerat omnium Opifex. Quoniam autem incorruptibile erat, deſideria ad edulia & cibos ei inſeuit, mens uerò nulla tyrannide ad hoc agebatur, utique admiratione digna. Faciebat enim liberè quod uolebat, cum caro nondum affectionibus, quæ ex corruptione oriuntur, ſubiecta eſſet.

Dignitatem hominis commendat Chryſoſtomus, ita inquiens: Auguſtior quippe eſt homo, magisque uenerandus quàm Eccleſia. Non enim propter parietes mortuus eſt Chriſtus, ſed propter iſta ſpiritus ſancti templa. in decimumquartum caput ad Romanos, ſermone uigeſimoſexto. Item: Angelis meliores & archangelis maiores nos eſſe oportet, utpote præ illis omnibus honoratos. Non angelos Deus, ſicut Hebræis ſcribens dicit, ſed ſemen Abrahæ aſſumpſit. Non principatum, nō poteſtatem, ſed noſtram naturam aſſumpſit, & in ſublimi ſedere fecit. Paulo pòſt ſubijcit: Ipſe in extremam humilitatē uenit, & hominem in magnam ſublimitatem euexit, ſuoque ipſius ſanguine ſaluauit. in primū caput ad Epheſios, Sermone tertio.

Leo inquit: Primus homo carnis ſubſtantiam accepit è terra, & rationali ſpiritu per inſufflationem creantis animatus eſt, ut ad imaginem & ſimilitudinem ſui autoris uiuens, formam Dei bonitatis atque iuſticiæ in ſplendore imitationis, tanquam in ſpeculi nitore ſeruaret. Quam naturæ ſuæ ſpecioſiſsimam dignitatem, ſi per obſeruantiam legis datæ perſeuerantèr excoleret ipſam, illam terreni corporis qualitatem ad cœleſtem gloriam mens incorrupta perduceret. Sed quia inuido & deceptori temerè atque infideliter credidit, & ſuperbiæ conſilijs acquieſcens repoſitum honoris augmentum occupare maluit, quàm mereri: non solùm ille homo, ſed etiam uniuerſa in illo poſteritas eius audiuit, &c. Sermone quarto in ſolennitate natiuitatis Domini.

¶ De imagine Dei, Theodoretus inquit: Homo eſt Dei imago, neque quo ad corpus, neque quo ad animam, ſed tantum quod attinet ad principatum & imperiū: ut cui ergo omnium quæ ſunt in terra, imperium eſt creditum, Dei imago appellatur: mulier autem, ut quæ ſit in poteſtate uiri, eſt uiri gloria, & ueluti imago imaginis. nam ipſa etiam alijs imperat: ſed uiro ſubiecta eſſe, & ei parere iuſſa eſt. in undecimum caput prioris ad Corinthios. Item: Ego uehementer admiratus ſum eos, qui aſſequi iſta non potuerunt, ſed hominem ad imaginem Dei creatum eſſe dixerunt, partim quidem propter imperium & poteſtatem, partim uerò ſecūdum ratiocinandi uim, partim autem ſecundum partem animæ intellectiuam. quæſtione uigeſima in Geneſin.

Iſychius: Ne polluatis animas ueſtras. primum quidem, quia donatum eſt animæ, eſſe ad imaginem Dei: & maximè in ea eſſe ſanctificationem uult, utpote quæ principatum ſuper omne animal tenet. libro tertio in undecimum caput Leuitici. Item: Imaginem eius circumdati ſumus, & polluta quidem ea, à qualibet earum quæ uetitæ ſunt, malarum & nefariarum, actione neceſſariò iraſcitur: munda autem conſeruata, in tantum placet, ut etiam inhabitet in nobis. Quod manifeſtat Paulus utrumque. ait enim ſic: Neſcitis quia templum Dei eſtis, &c. Conſummatam ergo ſanctificationem cuſtodiētes, totam in nobis habemus inhabitantem Trinitatis plenitudinem, ſi tamen templum Dei ſumus, uidelicet patris: Chriſti autem corpus & membra, & ſpiritus ſanctus in nobis habitet. libro quinto in decimumoctauum caput Leuitici. Item: Deus hominem ſecundum ſuam imaginem omnium animalium principem conſtituit. libro ſexto in decimūnonum caput Leuitici. Philaſtrius de hæreſibus pagina 66. ait: Imago Dei eſt anima omnis hominis, facta ex nihilo.

Fauſtus inquit: Imago ergo Dei dicitur, quia ei indulgenter ac dignanter inſeruit ueritas iuſticiam, ratio ſapientiam, perennitas ęternitatem. De imagine Dei eſt, quòd intelligit, quòd rectum ſapit, quòd inter malum & bonum iudicio examinante diſcriminat. Et cum Dei bonitas, miſericordia, patientia atq; iuſticia ſit, quanto quiſque magis iuſtus ac patiens inuenitur, tanto magis Deo ſimilis approbatur. libro ſecundo de libero arbitrio. Iúnilius inquit: Quòd autem ſit homo factus ad imaginem & ſimilitudinem Dei, teſtatur Apoſtolus, cum nos ſolerter admonet, ut hanc, quam in primo parente perdidimus, per gratiam eiuſdem conditoris recuperemus in nobis: Renouamini, inquit, ſpiritu mentis ueſtræ, & induite nouum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt, in iuſticia, ſanctitate & ueritate. Creatus eſt ergo Adam nouus homo de terra, ſecundum Deum, ut eſſet iuſtus, ſanctus, uerus, ſubditus, & humiliter adhęrens gratiæ ſui conditoris, qui æternaliter ac perfectè iuſtus, ſanctus, uerus exiſtit: qui quoniam pulchertimam hanc nouitatē in ſe diuinæ imaginis peccando corrupit, corruptamque ex ſe proſapiam generis humani procreauit: uenit ſecundus Adam, id eſt Dominus

ipſe

ipſe conditor noſter, natus ex uirgine, creatus incorruptibiliter atq; incommutabiliter ad imaginem Dei, id eſt, immunis omnis delicti, & plenus omnis gratiæ & ueritatis, ut imaginem ſuam in nobis ac ſimilitudinem exemplis ſuis reſtauraret, & donis. In Geneſin. Et: Nec prætereundú, quòd cum creaſſe diceretur Deus omnem animam uiuentem, additum eſt, Atque motabilem: ad diſtictionem uidelicet hominis, quem facturus erat ad imaginem & ſimilitudinem ſuam: ita ut ſi eius præcepta ſeruaret, perpetua uiueret incõmutabilitate beatus. Nam animantia cætera ita ſunt prima mox conditione facta, ut uel alia alijs in alimoniam cederent, uel ipſa ſuo ſenio deficientia perirent. Iunilius in Geneſin. Et: In hoc maximè factus eſt homo ad imaginem Dei, in quo irrationalibus animantibus antecellit, capax uidelicet rationis conditus, per quam & creata quæque in mundo rectè gubernare, & eius qui cuncta creauit poſſet agnitione perfrui. ibidem. Item: Omnis homo & nunc, in quãtum ratione utitur, imaginem Dei in ſe habet. ibidem.

Salonius inquit: Inter cuncta animantia terræ ſolus homo accepit à Deo rationem & intellectum, ita ut agnoſceret ſuum creatorem, & diligeret eum, ac timeret, & corde & ore ſimul laudaret. in Eccleſiaſté.

Eucherius inquit: De ſolo homine dictum eſt, Faciamus hominem ad imaginem: quia rationalis creatura condebatur, ut cum conſilio facta uideretur, & ut nobilitas eius oſtenderetur. libro primo in Geneſin, capite octauo. Item: In interiore homine eſt conditoris ſui imago, imago in immortalitate, ſimilitudo in moribus. Item: Imago Dei omnium, ſimilitudo paucorum. Hæc namque imago Dei ab excellentia diuinæ ſimilitudinis diſtat, quòd imago Dei anima peccatrix eſſe deſinit. ad Dei autem ſimilitudinem; niſi anima ſancta fuerit, non peruenit: quia illa anima creata eſt per naturam, hæc dabitur conſummari per gratiam. Quoniam ſi nihil eſt aliud imago Dei, quàm mens naturaliter animæ humanæ collata: quid aliud erit ſimilitudo, niſi feliciter beatitudo conferenda? ibidem. Item: Poſt hæc fecit Deus hominem ad imaginem ſuam, perfectum ſcilicet uirum, qui non quemlibet ſanctorum uirorum imitando, ſed ipſam ueritatem contemplabiliter intuendo, operatur iuſticiam, ut ipſam intelligat & ſequatur, ad cuius imaginem factus eſt ueritatem. Eucherius libro primo in Geneſin, capite nono. Item: Fecit Deus hominem de limo terræ. Non uerò tale erat corpus mortale iam factum, quale primo homini creatum uidetur ante peccatum. Si hoc in quo nunc ſumus, tale eſt, quale aut fuit, aut erit? quia primi hominis corpus, etſi habuit in natura poſſe non mori: hoc etiam habuit, ut ſi peccaſſet, poſſet morte diſſolui. Iſtud autem cuius corruptio de peccato facta, & ad mortem mortalitas ducit, poſtquam cecidit in hanc moriendi neceſsitatem, ita eſt ab illius primi hominis creatione corporis immutatum, ut ad immortalitatem tranſire non poſsit, niſi per mortem. libro primo in Geneſin, capite duodecimo. Item: Nondum ſpiritalem hominem debem⁹ intelligere, quia factus eſt in animam uiuentem, ſed adhuc animalem. Tunc enim ſpiritalis effectus eſt, cum in paradiſo conſtitutus eſt, & præceptum perfectionis accepit. Itaque poſtquam peccauit, & emiſſus eſt de paradiſo; in eo remanſit, ut animalis eſſet. & ideo animalem hominem prius geſtamus omnes, qui de illo poſt peccatum nati ſumus: donec aſſequamur ſpiritalem Adam, id eſt, Chriſtum. Eucherius libro primo in Geneſin, capite duodecimo. Item: Verè ad imaginem Dei illi conditi ſunt, qui ſtudent quotidie mortificare membra ſua; quæ ſunt ſuper terram: & renouari ſpiritu mentis, qui ſecundum Deum creatus eſt: qui deponunt mendacium, & loquũtur ueritatem proximis ſuis, cum quibus ſunt inuicem membra. libro primo in Geneſin, capite quadrageſimotertio. Et: Corporis naturæ anima iuncta eſt. Eucherius in libros Regum, libro 4.

Fauſtus ait: Quatuor uirtutes Deo, quando hominem creauit, aſtitêre: uidelicet potentia, bonitas, ſapientia, atque iuſticia. libro ſecundo de libero arbitrio.

¶ Hominem fuiſſe naturæ mutabilis, libro octauo Theſauri, capite primo docet Cyrillus: Mutabilis naturæ pater noſter Adam fuit, eratque innatum ſibi ut poſſet modò iuſticiam deligere, & iniquitatem odiſſe: modò contrà iniquitatem amplecti, & iuſticiam reſpuere. Hoc enim mutabilis naturæ proprium eſt: ideo à diabolo quoque fuit ſeductus.

Quomodo initiò ſimus conditi, monet Iſychius inquiens: ſancta fuit ab initio maſſa noſtra, ita ut Dei in ea habitaret ſpiritus. Quod demonſtatur ex eo, quòd auferre illud iraſcens minatus eſt Deus Geneſis ſexto: Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternũ, quià caro eſt, &c. Ergo ſi habitabat ſpiritus Dei in homine, antequam omnes ſequi paſsiones carnis inciperent: ſancta meritò erat hominum maſſa, nam nec primitias ſanctus ſan-

ctorum ex ea aſſumeret. libro quinto in decimumſextum caput Leuitici.

¶ De corpore noſtro inquit Chryſoſtomus: Sicut fictile uas nihil eſt aliud quàm coctum lutum, ita & corpus noſtrum nihil eſt aliud quàm lutum animæ calore ſolidatum. in ſecundam ad Timotheum capite ſecundo, homilia quinta.

¶ De lapſu hominis inquit Leo: Superbia eſt illic, quia in ſua homo potius eſſe, quàm in Dei poteſtate dilexit: & ſacrilegium, quia Deo non credidit: & homicidium, quia ſe præcipitauit in mortem: & fornicatio ſpiritualis, quia integritas mentis humanæ ſerpentina ſuaſione corrupta eſt: & furtum, quia prohibitus uſurpatus eſt cibus: & auaricia, quia plus quàm ſufficere illi debuit, appetiuit. epiſtola octogeſimaſexta ad Nicætam Aquildienſem. Proſper inquit: Anima quippe creata, in hoc ſtadio mundi labe uiciata, corporis ſubuerſa eluuie, flagiriorum grauata ponderibus, niſi ſanguine redemta fuerit Saluatoris, ablutaque ſpiritali unda, contagio inflicti uulneris carens, decorem collatæ gratiæ inuiolata fide ſeruauerit, eam in æternam pœnam cum carne uictutam, Euangelica fides admonet. de promiſsionibus & prædictionibus Dei. Item libro ſecundo de uita contemplatiua, capite decimonono: Non à creatore ſuo in creaturam diuinitatis affectatione collapſos, moueret aperta concupiſcentia, niſi eos antè corrupiſſet occulta ſuperbia: nec eis per ſerpentem Diabolus propinaret tam ferale conſilium, niſi prius eorum deprehenderet appetitum. Et iterum: Concupiſcentia carnis ab eis impleta eſt, quòd de ligno uetito guſtauerunt: concupiſcentia oculorum, quòd ſibi aperiri oculos cupierunt: & ambitio ſeculi, quòd ſe fieri poſſe, quod Deus eſt, crediderunt. Proinde delectatione carnis, & oculorum curioſitate, ac ſeculi ambitione corrupti, à ligno uitæ, ex quo eis arcendæ mortis, ac ſalutis continuandæ gratia præſtabatur, abſciſsi ſunt, & morbidam qualitatem eorum corpora contraxerunt, ut iuxta ſententiam Dei eo die credátur mortui, quo in eis pœnaliter facta eſt neceſsitas moriendi: & per lignum illud, quod ſcientiæ boni & mali ex cauſa nomen accepit, à quo ſe abſtinere cum poſſent miſeri neglexerunt, quid intereſſet inter bonum quod amiſerant, & malum quod incurrerant, ipſa pœna ſua decernerent: qui ſi amiſſo tanto bono, nullum malum incurrerent, quale perdidiſſent bonum, fortè neſcirent.

Eucherius ait: Nihil ita quotidie homines, ut mortem uident: nihil ita obliuiſcuntur, ut mortem. Agitur humanum genus rapida in occaſum mortalitate, omniſque poſteritas ſuccedentium ſeculorum lege decurrit. in Epiſtola parænetica.

Paulinus inquit: Homo non intelligens honorem ſuum, hoc eſt naturæ ſuæ dignitatem; quæ cæteris in terra animantibus ratione dominatur: ideo rationalis factus, ut autorem ſuum intelligeret, noſſet & coleret, abutens tanto munere creatoris ad licentiam erroris ſui, comparatur iumentis, & ſimilis efficitur. Epiſtola 4.

¶ De fine hominis, ait Leo: Si fideliter atque ſapienter creationis noſtræ intelligamus exordium, inueniemus hominem ideo ad imaginẽ Dei conditũ, ut imitator ſui eſſet autoris. & hanc eſſe naturalem noſtri generis dignitatem, ſi in nobis quaſi in quodam ſpeculo diuinæ benignitatis forma reſplendeat. Ad quam quotidie nos utique reparat gratia Seruatoris, dum quod cecidit in Adam primo, erigitur in ſecundo. Sermone primo de ieiunio decimi menſis.

Eucherius ait: Primum inſtituri atque in lucem editi hominis officium eſt, proptium cognoſcere autorem, cognitumque ſuſcipere, uitamq́; , id eſt diuinum donum, in diuinum officium cultumque conferre: ut quod Dei munere ſumpſit, Dei deuotione conſummetur: atque id quod ab eodem indignus cœpit, eidem ſubiectus impendat. Optimum deinde eſt, curam principalem animæ impendere, ut quæ utilitate prior eſt, non ſit conſideratione poſterior. in epiſtola parænetica.

¶ De recuperatione imaginis Dei ſic Cyrillus ſcribit: Conditi ſumus & nos ipſi ad imaginem & ſimilitudinẽ Dei. Quod autem diuinam nobis efficit effigiem, utique eſt ſanctificatio, hoc eſt in ſpiritu participatio filij: & certè quando hominis natura corruit, & imaginis pulchritudinẽ fœdauit, innouati ſumus, ad exordium redeuntes per ſpiritum ad imaginem conditoris, nempe filij, per quem omnia à patre. libro ſexto Dialogorum.

¶ De nouo homine ait Sedulius: Nouitas uitæ eſt, ubi ueterem hominem cum actibus eius depoſuimus, & induimus nouum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt, & qui renouatur in agnitionem Dei ſecundum imaginem eius qui creauit eum. in ſextum caput ad Romanos.

¶ Veterem hominem ſic interpretatur Theodulus, inquiens: Vetus homo, id eſt uita condemnata: uel ueterem hominem non naturam appellauit, ſed prauam mentem & ſententiam: quam baptiſmate dari neci,

rineci, affirmat in ſextum caput ad Romanos.

De corrupto homine ſic loquitur Syneſius: Homo non eſt ſimplex quædam res, neque uniformis: ſed ſimul habitare fecit Deus, in unius animalis conſtitutione, turbam potentiarum mixtam. Et ſumus hydra, puto, animal monſtroſius, & plura capita habens. Non enim eodem modo intelligimus, & appetimus, & triſtamur: neque eodem modo iraſcimur, neque uoluptate afficimur, neque timemus, &c. Et addit, Quòd tamen inter omnia media ſit ipſa natura, quam mentem uel rationem appellat. ad Imperatorem Arcadium de regno.

De homine ante regenerationem ſic ſcribit Paulinus in 10. natali Felicis:

Quo nam igitur nunc iſta modo mihi fabrica formã
Præbebit, qua me colere, ædificare, nouare
Senſibus, & Chriſto metandum condere poſsim?
Prompta quidẽ ratio eſt, quæ ſit mea terra, quid in me
Rudus, & unde meo ſpinæ naſcuntur in agro.
Terra cor eſt, culpæ praui ſunt rudera cordis.
Luxus iners, impurus amor, maculoſa libido,
Rudera ſunt animæ: ſic corporis anxia cura,
Liuor edax, & auara fames, grauis ira, leuis ſpes,
Prodigaq; ambitio proprij, ſitiens alieni,
Spinæ ſunt animo, quia ſemper inanibus angunt
Ancipites animas ſtimulis, quas iugiter urit
Defectus miſeri metus, & miſer ardor habendi.
Atq; ita & inter opes inopes, quaſi Tantalus ille
Inter aquas, ſitiunt, nec habẽt quod habere uidentur.
Nam partis uti metuunt, ſeruata relinquunt:
Dumq; alimenta parant, uiuendi tempora perdunt.
Has igitur ſpinas, hæc rudera, mentibus hirtis
Egerere eſt opus, & primum hanc euellere fibris
Cunctorum ſtirpem ſcelerum, quia pullulat arbor
Infelix: Domini radicitùs illa ſecuri
Icta cadat, noſtris ut nunquam germinet aruis.
Hæc ſi præciſo de nobis fomite radix
Aruerit, cadet omne nefas, uicium omne peribit,
Matricisq; ſuæ cauſam mala cuncta ſequentur,
Et moriente ſua ſimul arbore poma peribunt.
Tunc bene purgato domus ædificabitur horto,
Et firmo fundata ſolo bene ſurget in altum
Fabrica diuini moliminis, ipſe columnas
Eriget in nobis Chriſtus, ueteresq; reſoluet
Obſtructæ pylas animæ, ſpaciumq; ſibi rex
Senſibus efficiet noſtris, ut inambulet illis.

De ueteri & nouo homine ſcribit Auguſtinus, de uera religione capite uigeſimoſexto: Vt enim finis ueteris hominis mors eſt, ſic finis noui hominis uita æterna. Ille namq; homo peccati eſt, iſte iuſticię. Sicut autem iſti ambo nullo dubitante ita ſunt, ut unum eorum, id eſt ueterem atque terrenum, poſsit in hac tota uita unus homo agere: nouum uerò & cœleſtem nemo in hac uita poſsit, niſi cum uetere (nam ab ipſo incipiat neceſſe eſt, & uſque ad uiſibilem mortem cum illo, quamuis eo deficiente, ſe perficiente perduret) ſic proportione uniuerſum genus humanum, cuius tanquam unius hominis uita eſt ab Adam uſque ad finem huius ſeculi, ita ſub diuinæ prouidentiæ legibus adminiſtratur, ut in duo genera diſtributum appareat: quorum in uno eſt turba impiorum, terreni hominis imaginem ab initio ſeculi uſque ad finem gerentium: in altero, ſeries populi uni Deo dediti, ſed ab Adam uſque ad Ioannem Baptiſtam terreni hominis uitam gerentis, ſeruili quadam iuſticia: cuius hiſtoria uetus Teſtamentum uocatur, quaſi terrenum pollicens regnum, quæ tota nihil eſt aliud quàm imago noui populi & noui Teſtamenti, pollicentis regnum cœlorum: cuius populi uita interim temporalis incipit à Domini aduentu in humilitate, uſque ad diem iudicij, quando in claritate uenturus eſt. Poſt quod iudicium uetere homine extincto, erit illa mutatio quæ Angelicam pollicetur uitam. Omnes enim reſurgemus, ſed non omnes immutabimur. Reſurget ergo pius populus, ut ueteris hominis ſui reliquias transformet in nouum. Reſurget autem impius populus, qui ab initio uſque ad finem, ueterem hominem geſſerit, ut in ſecundam mortem præcipitetur. Aetatum autem articulos, qui diligenter legunt inueniunt, nec zizania, nec paleas perhorreſcunt. Impius namque pio uiuit, & peccator iuſto, ut eorũ comparatione alacrius, donec perficiatur, aſſurgat.

¶ Quatuor hominum gradus facit Auguſtinus, libro expoſitionis quarundam propoſitionum ex epiſtola ad Romanos: Itaque quatuor iſtos gradus hominis diſtinguamus, Ante legem, ſub lege, ſub gratia, in pace. Ante legem, ſequimur concupiſcentiam carnis: ſub lege, trahimur ab ea: ſub gratia, nec ſequimur eam, nec trahimur ab ea: in pace, nulla eſt concupiſcentia carnis. Ante legem ergo non pugnamus, quia non ſolùm concupiſcimus & peccamus, ſed etiam approbamus peccata. Sub lege pugnamus, ſed uincimur: fatemur enim malè eſſe, cum utique nolumus facere, ſed quia nondum eſt gratia ſuperamur. In iſto gradu oſtenditur nobis quomodo iacemus: & dum ſurgere nolumus & cadimus, grauius affligimur, &c. Item octuagintatrium Quæſtionum, quæſtione ſexageſima ſexta: In prima ergo actione quæ eſt ante legem, nulla pugna eſt cum uoluptatib. huius ſeculi. In ſecunda, quæ ſub lege eſt, pugnamus, ſed

uincimur. In tertia pugnam⁹, ſed uincim⁹. In quarta non pugnamus, ſed perfecta & æterna pace requieſcimus. Subiugatur enim nobis quod inferius noſtrũ eſt: quod proptetea nõ ſubiugabant, quia ſuperiorem nobis deſeruetamus Deum.

DE LIBERO ARBItrio.

CYrillus libro tertio contra Iulianum inquit: Parentes in Paradiſo nõ ſunt conditi cum ignotanria boni & mali. Rationales enim cum eſſent, humanam ſcientiam ſortiti utiq; ſunt in omnibus quę neceſſaria illis, & ſubſtantialiter agnita, demonſtrante Deo: libetam antem habentes mentem à carnis uoluptatibus, & abſurdis concupiſcentijs, ſanctam, beatiſsimáque uitam agebant. Vbi autem corruptio intrauit, ut dixi, & motæ ſunt in carne uoluptates ad impietatem ferentes, non habuerunt ſimplicem ſcientiam mali, ſed per expetientiam ipſam infirmitate laborauut.

De hac parte etiam Auguſtinus inquit, de fide ad Petrum capite uigeſimoquinto: Firmiſsimè tene, & nullatenus dubites, primos homines, id eſt Adam & mulietem eius, bonos & rectos & ſine peccato creatos eſſe, cum libero atbitrio: quo poſſent, ſi uellent, humili & bona uoluntate ſeruire, atque obedire: quo atbitrio etiam poſſent, ſi uellent, propria uoluntate peccare. eoſque non neceſsitate, ſed propria uoluntate peccaſſe: illoque peccato ſic in deterius mutatam humanam naturam, ut non ſolùm in ipſis primis hominibus per peccatum mors obtineret regnum, ſed etiam in omnes homines tranſiret peccati mortiſq; dominium.

Reijcit Chryſoſtomus opiniones Stoicas de Geneſi & fato: Crede, inquit, ſupplicium eſſe, & reghum: & credere deſiſtes, eſſe aliquid geneſin, quæ liberum atbitriũ tollat, & nos uiolentet neceſsitati ſubijciat. in 1. cap. priotis ad Timotheũ, Homilia ſecunda.

DE LIBBRO ARBITRIO *in conuerſione.*

Vtcunquè deſcribit liberum atbitrium Auguſtinus, libro tertio contra Pelagianos inquiens: Eſſe fatemur omnibus hominibus liberum arbitrium, & certa fide credimus, & prædicamus indubitanter. Sed cur dicatur liberum atbitrium, eſt paululum diſſetendum. Arbitrium, ab arbitrando rationali conſideratione, uel diſcernendo quid eligat, quid'ue tecuſet, puto quòd nomen accepit. Vel ideo liberum atbitrium dictum, quòd in ſua poſitum ſit poteſtate, habens agendi quod uelit poſsibilitatem, quod eſt uitalis & animæ rationalis motus. Sed huiuſmodi, ut antè iam dixi, fuit in homine protoplaſto, cum ante peccatum maneret illæſus.

Porrò in parte Chryſoſtomus ſynergiam uoluntaris humanæ paſsim defendit, ſicut infrà de Inclinationibus doctrinæ annotamus. In ſermone tamen primæ Dominicæ aduentus inquit: Ante peccatum, liberum atbitrium habebamus bene operandi, non autem poſtea: quia non noſtra uirtute poſt peccatum euadere poſſumus de manu diaboli, ſed ſicut nauis fracto gubernaculo illuc ducimur, nbi tempeſtas uoluerit: ſic à diabolo de peccato in peccatum ducimur, nec hactenus quicquã facere licebit, niſi quod ipſe diabolus uoluerit. Et niſi Deus ualida manu miſericordiæ ſuæ nos ſoluerit, uſq; ad mortem in uinculis peccatorum noſtrorum permanebimus. Fluctuat autẽ aliàs ſæpe in hac parte Chryſoſtomus. Auguſtinus uerò, ſynergiam prorſus negat in nõdum renato, & contendit, bonum uelle eſſe à Deo: quo dato, & excitato, poſtea concurrat noſtra uoluntas, prius uerò non. Contra Fortunatum diſputarione ſecunda inquit: Liberum uoluntatis atbitrium in illo homine dico, qui primus formatus eſt. Ille ſic factus eſt, ut nihil omnino uoluntati eius teſiſteret, ſi uellet præcepta Dei ſeruare. Poſtquam autem libera uoluntate ipſe peccauit, nos in neceſsitatem præcipitati ſumus, qui ab eius ſtirpe deſcendimus. Quamdiu ergo portamus imaginem hominis terreni, id eſt quamdiu ſecundum carnem uiuimus, qui uetus etiam homo nominatur, habemus neceſsitatẽ conſuetudinis noſtræ, ut non quæ uolumus faciamus. Quum autem gratia Dei nobis amorem diuinum inſpirauerit, & nos ſuæ uoluntati ſubiectos fecerit, quibus dictum eſt, Vos in libertatem uocati eſtis: &, Gratia Dei liberauit me à lege peccati & mortis: lex autem peccati eſt, ut quicunque peccauerit moriatur: ab iſta lege liberamur, cum iuſti eſſe cœperimus. Lex mortis eſt, qua dictũ eſt homini: Terra es, & in terram ibis. Ex ipſa enim homines ſic naſcimur, quia terra ſum⁹, & in terrã ibimus, ꝓpter meritum peccati primi hominis: propter gratiã aũt Dei, qui liberat nos à lege peccati & mortis, ad iuſticiam conuerſi liberamur, ut poſtea eadem ipſa caro quæ nos in pœnis torſit, in peccaris manentes, ſubijciatur nobis in reſurrectione, & nulla amplius aduerſitate nos quatiat, quo minus legem Dei & præcepta

cepta diuina ſeruemus. Item epiſtola 107 ad Vitalem: Si uerè uolumus defendere liberum arbitrium, non oppugnemus unde ſit liberum. Nam qui oppugnat gratiã, qua noſtrum ad declinandum à malo & faciendum bonum liberatur arbitriũ, ipſe arbitrium ſuum adhuc uult eſſe captiuum. Item libro tertio contra Pelagianos Hypognoſticon: Per peccatum ergo liberum arbitrium hominis poſsibilitatis bonum perdidit, non nomen & rationem. Eſſe fatemur omnibus hominibus liberum arbitrium, habens quidem iudicium rationis, non per quod ſit idoneum, quæ ad Deum pertinent, ſine Deo aut inchoare, aut certè peragere: ſed tantum in operibus uitę pręſentis. Bonis dico, quæ de bono naturæ oriuntur: id eſt, uelle laborare in agro, uelle manducare & bibere, uelle habere amicum, uelle habere indumenta, uelle fabricare domum, uxorem uelle ducere, pecora nutrire, artem diſcere diuerſarum rerũ bonarum, uelle quicquid bonum ad præſentem pertinet uitam: quæ omnia non ſine gubernaculo diuino ſubſiſtunt. imò ex ipſo & per ipſum ſunt, uel eſſe cœperunt. Malis uerò dico, ut eſt uelle idolum colere, uelle homicidium uel adulterium facere, & res alienas uelle diripere, Deum uiuentum in ſecula blaſphemare, uelle turpiter uiuere, uelle maleficio diſcere, uelle inebriari & luxurioſè uiuere, uelle quicquid non licet, uel non expedit operari. Sed iſta non pertinent ad ſubſtantiam uitæ præſentis, quia non ſunt à Deo: imò malè deſiderata maculant uitam, quæ eſt à Deo. De uerbis Apoſtoli Sermone ſecundo: Verum eſt, magnas arbitrij uires homo cum conderetur accepit, ſed peccando amiſit, &c. Item, de fide ad Petrum capite trigeſimoſecundo: Firmiſsimè tene, & nullatenus dubites, poſſe quidem hominem, quem nec ignorantia literatum, nec aliqua prohibet imbecillitas, uel aduerſitas, uerba ſanctæ legis & Euangelij ſiue legere, ſiue ex ore cuiuſquã prædicatoris audire. Sed diuinis mãdatis obedire neminem poſſe, niſi quem Deus gratia ſua præuenerit, ut quod audit corpore, corde etiam percipiat, & accepta diuinitùs bona uoluntate atque uirtute mandata Dei facere uelit & poſsit. Neq; enim qui plantat eſt aliquid, neq; qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus, qui etiam operatur in nobis & uelle & perficere, pro bona uoluntate. Proſper ait: Homo qui in libero arbitrio fuit malus, in ipſo libero arbitrio factus eſt bonus: ſed per ſe malus, per Deũ bonus. in epiſtola ad Ruffinum.

Liberum arbitrium quid ualeat, docet Auguſtinus de ſpiritu & litera capite tertio: Nam neque liberum arbitrium quicquam niſi ad peccandum ualet, ſi lateat ueritatis uia. Et cum id quod agendum, & quo nitendum eſt, cœperit non latêre, niſi etiam delectet & ametur, non agitur, non ſuſcipitur, non bene uiuitur. Vt autem diligatur, charitas Dei diffunditur in cordibus noſtris, non per arbitrium liberum quod ſurgit ex nobis, ſed per Spiritum ſanctum qui datus eſt nobis. De cantico nouo, capite octauo: Quid enim ualeat liberum arbitrium non adiutum, in ipſo Adam demonſtratum eſt. Ad malum ſufficit ſibi: ad bonum non, niſi adiuuetur à Deo. Primus enim ille homo accepit liberum arbitrium rectum, & poſuit Deus ante eum, ſicut Scriptura dicit, ignem & aquam: Ad quod uolueris (inquit) porrige manum tuam. Elegit ignem, reliquit aquam. Videte iuſtum iudicem. Quod elegit homo liber, accepit: malum uoluit, hoc illum ſecutum eſt. Videte rurſum illum iuſtum iudicem, miſericordiam facientem. Quum enim uideret quòd homo ſtirpem ſuam totam malè uſus libero uoluntatis arbitrio, in ſe tanquam in radice damnaſſet: ipſe non rogatus de cœlo deſcendit, & humanum genus ſuperbia periens, ſua humilitate ſanauit, errantes perduxit ad uiã, peregrinos perducet ad patriam. Non ergo glorietur humana natura de ſe, ſed in eo glorietur qui fecit ſe.

Sedulius inquit: Præter peccatum nihil ex nobis habemus. in quartum caput ad Corinthios. Sic & Primaſius, Arbitrij libertatem dicit promptiſsimam eſſe ad malum: in primum caput ad Romanos.

Quis liberum faciat arbitrium, Auguſtinus exponit ad Vitalem epiſtola decimaſeptima: Reſponde obſecro, quomodo dicit Apoſtolus, Gratias agentes patri, idoneos facienti nos in parte ſortis ſanctorum in lumine? ſi nõ ipſe arbitrium noſtrum, ſed ipſum arbitrium ſe liberat? Mendaciter ergo gratias agimus patri, tãquã ipſe faciat, quod ipſe nõ fecit. Et errauit qui dixit, quòd ipſe nos faciat idoneos. Reſponde, Quomodo ad declinandũ à malo, & faciendũ bonũ, habemus liberũ arbitrium, quando erat ſub poteſtate tenebrarũ, unde nos ſi (quemadmodũ dicit Apoſtolus) Deus eruit, ipſe utiq; illud liberũ fecit? Ita fit, ut neq; fideles fiãt niſi libero arbitrio: & tamen ipſius gratia fideles fiant, qui à poteſtate tenebrarum liberauit arbitrium. Sic & Dei gratia non negatur, ſed ſine ullis humanis præcedentibus

dentibus meritis uera monſtratur:& liberum arbitriũ ita defenditur, ut humilitate ſolidetur,non elatione præcipitetur. Non eſt igitur gratia Dei natura liberi arbitrij, & in lege atque doctrina, ſicut Pelagiana peruerſitas deſipit:ſed ad ſingulos act9 datur illius uoluutate de quo ſcriptum eſt, Animam uoluntariam ſegregàns hæreditati tuæ. Quia & liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus: & lex Dei atq; doctrina, quáuis ſancta & iuſta & bona,tameu occidit,ſi nõ uiuificet ſpiritus,per quẽ fit non ut audiendo,ſed ut obediendo,neq; ut lectione, ſed ut dilectione teneatur. Quapropter ut in Deum credamus & piè uiuamus, non uolentis neq; currẽtis,ſed miſetentis Dei eſt: non quia uelle & currere nõ debemus,ſed quia ipſe in nobis & uelle operatur,& currere. Non ergo gratiam dicamus eſſe doctrinam:ſed agnoſcamus gratiam, quæ facit prodeſſe doctrinã: quę gratia ſi deſit,uidemus eriã obeſſe doctrinã. Item ad Paulinam epiſtola 106: Nam quis nos,niſi qui uenit quærete & ſaluare quod perierat,ab illa perdirionis maſſa & contentione diſcernit? Vnde Apoſtolus interrogat dicẽs, Quis enim te diſcernit? Vbi ſi dixerit homo,Fides mea,uoluntas mea, bonũ opus meum: teſpondetur ei, Quid enim habes quod non accepiſti? Si autem & accepiſti, quid gloriatis quaſi non acceperis? Hoc itaq; totum ideo,non ut homo non glorietur. non ex operibus, ne fortè quis extollatur. nõ quia bona opera iſta pia cogitatione fruſtrantur, cum Deus reddat unicuiq; ſecundũ opera eius, ſitq́; gloria,honor & pax omni operanti bonũ: ſed quia opera ex gratia,nõ ex operib. gratia: quoniã fides quæ per dilectionem operatur, nihil operaretur,niſi ipſa dilectio Dei diffunderetur in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis. Nec ipſa fides eſſet in nobis,niſi Deus unicuiq; partiretur menſurã fidei. Bonũ eſt igitur homini, ut cum totis uiribus liberi arbitrij ſui ueraciter dicat, Fortitudinem meam ad te cuſtodiam: quia ille qui putauit ſine ipſius adiutorio ſe poſſe cuſtodire quod dedit, profectus in regionem longinquã, & uiuens prodigè, cuncta conſumpſit: & miſeria duræ ſeruitutis attritus, reuerſusq́; in ſemetipſum dixit, Surgam & ibo ad patrẽ meum. Quã cogitationem bonam quando haberet, niſi & ipſam illi in occulto pater miſericordiſsimus inſpitaſſet? Item ad Anaſtaſium epiſtola 144: Tantum porrò quiſque peccatum odit, quantum iuſticiam diligit: quod non poterit lege terrente per litetam, ſed ſpiritu ſanante per gratiam. Item lib. primo Homiliarum, Homilia decimaquarta: Hæc ergo & his ſimilia diligenter ac fideliter cogitantes,non acquieſcamus eis qui liberũ arbitrium extollentes,præcipitare magis quàm eleuare conantur. Sed humiliter conſideremus illud quod Apoſtolus dicit: Deus eſt qui operatur in nobis & uelle & perficete. Gratias agamus Domino & Saluatori noſtro, qui nos nullis præcedenribus meritis uulneratos curauit, & inimicos teconciliauit, & de captiuitate redemit, de tenebris ad lucem reduxit, de morte ad uitam reuocauit: & humiliter confitentes fragilitatem noſtram, illius miſericordiam deprecemur, ut quia nos (ſecundũ Pſalmiſtã) miſericordia ſua præuenit, dignetur in nobis non ſolùm cuſtodire,ſed etiam augere munera & beneficia ſua, quę ipſe dignatus eſt dare. Item libro primo ad Simplicianum, quæſtione ſecunda inquit: Illa etiam uerba ſi diligentet attendas, IGITVR non uoleutis, neque currentis, ſed Dei miſerentis: non hoc Apoſtolus propterea tantum dixiſſe uidebitur, quòd adiutorio Dei ad id quod uolumus perueniamus: ſed etiam ex illa intentione, qua & alio loco dicit, Cum timore & tremore ueſtram ipſorum ſalutem operamini: Deus enim eſt qui operatur & uelle & operari pro bona uoluntate. Vbi ſatis oſtendit, etiam ipſam bonam uoluntatem in nobis operãte Deo fieri. Nam ſi quætamus, utrum Dei donũ ſit uoluntas bona, mirum ſi negare quiſquam audeat. Item ad articulos falſo ſibi impoſitos, ad quintum: Quia libertatẽ quam perdidit, niſi Chriſto liberante non capit. Non enim eſt aliud nomen ſub cœlo datum hominibus, in quo oporteat ſaluos fieri. Ibidem, ad ſeptimũ: Nemo niſi illius gratia erigitur, nemo niſi illius gratia ſtabilitur. Dei ergo eſt uoluntas, ut in bona uoluntate maneat: qui & priuſquã deſeratur, neminẽ deſerit, & multos deſertores ad ſe conuertit. Item lib. 3. contra Pelagianos Hypognoſticon: Reſpõdemus, neminem poſſe per ſe ſibi, id eſt per liberum arbitrium ſufficere, implere quod uelit. Rectè dicimus, niſi protoplaſtum ſolum potuiſſe, cũ uoluntas liberi arbitrij fuiſſet ſana eidẽ ante culpã, &c. Ibidẽ: Nõ ergo homo uolũtate ſua adhuc uicio liberi arbitrij claudicante, præuenit Deum, ut cognoſcat & quærat eã gratiã, tanquã pro meritis accepturus: ſed præcedit, ut iã dixi, miſericordiſſima gratia ſua Deus hominis ignorãtis & nondũ ſe quærẽtis uolũtatẽ liberi arbitrij, ut eũ ſe ſcire & & quętere faciat, ſicut dixit Ioannes apoſtolus in epiſtola ſua: Scimus quoniam filius Dei uenit, & dedit nobis ſenſum,

ſenſum, ut cognoſcamus uerum Deum, & ſimus in uero filio eius. Hic eſt uerus Deus, & uita æterna. Ibidem: Itaque nec gratia ſine libero arbitrio facit hominem habere beatam uitam, nec liberum arbitrium ſine gratia: & tamen paruulos, ſine uſu liberi arbitrij, facit gratia habere beatam & perpetuam, æternamque uitam. Eos autem qui iam rationis capaces ſunt, præuenit atque docet, ut bonum uelint & poſſint. Scriptum eſt enim in actibus Apoſtolorum: Et aperuit Deus cor Lydiæ purpurariæ, ut audiret ea quæ dicebantur à Paulo. Item, de uera innocentia capite 152: Arbitrium uoluntatis tunc eſt uerè liberum, cum uitijs peccatisq; non ſeruit. tale datum eſt à Deo: quod amiſſum, niſi à quo potuit dari, non poteſt reddi. Vnde ueritas dicit: Si uos filius liberauerit, uerè liberi eritis. Item libro ſecundo de peccatorum meritis & remiſſione, capite decimooctauo: Quod à Deo nos auertimus, noſtrum eſt: & hæc eſt uoluntas mala. quod uerò ad Deum nos conuertimus, niſi ipſo excitante atque adiuuante non poſſumus: & hæc eſt uoluntas bona. Quid habemus, quod non accepimus? ſi autem accepimus, quid gloriamur quaſi non acceperimus? ac per hoc, ut qui gloriatur, in Domino glorietur, Quibus hoc Dominus donare uoluerit, eius miſericordiæ eſt, non meriti illorum: quibus autem noluerit, ueritatis eſt. Item, de ſpiritu & litera capite trigeſimo: Liberum ergo arbitrium euacuamus per gratiam? Abſit: ſed magis liberum arbitrium ſtatuimus. Sicut enim lex per fidem, ſic liberum arbitrium per gratiam non euacuatur, ſed ſtatuitur. Neque enim lex impletur, niſi libero arbitrio: ſed per legem cognitio peccati, per fidem impetratio gratiæ contra peccatum: per gratiam ſanatio animæ à uitio peccati, per animæ ſanitatem libertas arbitrij: per liberum arbitrium iuſticiæ dilectio, per iuſticiæ dilectionem legis operatio. Ac per hoc, ſicut lex non euacuatur, ſed ſtatuitur per fidem, quia fides impetrat gratiam, qua lex impleatur: ita liberum arbitrium non euacuatur per gratiam, ſed ſtatuitur: quia gratia ſanat uoluntatem, qua iuſticia liberè diligatur. Omnia hæc quæ uelut catenatim connexui, habent uoces ſuas in Scripturis ſanctis. Lex dicit: Non concupiſces. Fides dicit: Sana animam meam, quoniam peccaui tibi. Gratia dicit: Ecce ſanus factus es, iam noli peccare amplius, ne quid tibi deterius contingat. Sanitas dicit: Domine Deus meus clamaui ac te, & ſanaſti me. Liberum arbitrium dicit: Voluntariè ſacrificabo tibi. Dilectio iuſticiæ dicit: Narrauerunt mihi iniuſti delectationes, ſed non ut lex tua Domine. Vt quid ergo miſeri homines, aut de libero arbitrio audent ſuperbire, antequam liberentur: aut de ſuis uiribus, ſi iam liberati ſunt? Nec attendunt, in ipſo nomine liberi arbitrij utique libertatem ſonare. ubi autem Spiritus Domini, ibi libertas. Si ergo ſerui ſunt peccati, quid ſe iactant de libero arbitrio? A' quo enim quis deuictus eſt, huic & ſeruus addictus eſt. Si autem liberati ſunt, quid ſe iactant uelut de opere proprio, & gloriantur quaſi non acceperint? An ita ſunt liberi, ut nec illum uelint habere Dominum, qui eis dicit: Siue me nihil poteſtis facere? &, Si uos filius liberauerit, tunc uerè liberi eritis? Item contra duas epiſtolas Pelagianorum libro primo, capite decimonono: Hominis autem propoſitum bonum adiuuat quidem ſubſequens gratia. Sed nec ipſum eſſet, niſi præcederet gratia. Studium quidem hominis quod dicitur bonum, quamuis cum eſſe cœperit, adiuuetur gratia, non tamen incipit ſine gratia. ſed ab illo inſpiratur, de quo dicit Apoſtolus: Gratias autem Deo, qui dedit idem ſtudium pro uobis in corde Titi. Si ſtudium quiſque ut pro alijs habeat, Deus dat: ut pro ſeipſo habeat, quis alius eſt daturus? Item in ſecunda epiſtola ad Valentinū: Boni uerò etiam ipſi quidem, non ſolum ſecundum ſuæ bonæ uoluntatis merita præmium conſequentur, ſed etiam ipſam bonam uoluntatem per Dei gratiam conſecuti ſunt. ac ſic impletur quod ſcriptum eſt: Ira & indignatio, tribulatio & anguſtia, in omnem animam hominis operantis malum, Iudæi primùm, & Græci. Gloria autem & honor & pax omni operanti bonum, Iudæo primū & Græco. Item, de gratia & libero arbitrio ad Valentinum, capite decimoquinto: Aut enim à iuſticia libera eſt, quando ſeruit peccato, & tunc eſt mala: aut à peccato libera eſt, quando ſeruit iuſticiæ, & tunc eſt bona. Gratia uerò Dei ſemper eſt bona, & per hanc fit ut ſit homo bonæ uoluntatis, qui prius fuit uoluntatis malæ. Per hanc etiam fit, ut ipſa bona uoluntas, quæ iam eſſe capit, augeatur, & tam magna fiat, ut poſſit implere diuina mandata, quæ noluerit, cum ualde perfecteque uoluerit. Item, de correptione & gratia, capite duodecimo: Tantum quippe ſpiritu ſancto accenditur uoluntas ſanctorum, ut ideo poſſint, quia ſic uelint: ideo ſic uelint, quia Deus operatur ut uelint. Soliloquiorum capite 15. Nam, ut dixi, Domine credebam me aliquid fore ex me, exiſtimabam me ſufficere per me: nec percipiebam, quoniam tu regebas me: donec aliquantulum te elongeſti à me, & cecidi ſtatim in me: & uidi & co-

gnoui

gnoui, quoniam tu regebas me: & quod cecidi, ſuit ex me: & quod ſurrexi, fuit ex re. Aperuiſti mihi oculos, lux, & excitaſti & illuminaſti me, & uidi, quoniam tentatio eſt hominis uita ſuper terram, & quòd gloriari non ualeat ante te omnis caro, nec iuſtificatur omnis uiuens: quóniam ſi quid boni eſt, parui uel magni, donum tuum eſt, & noſtrũ non niſi malum eſt. Vnde igitur glotiabitur omnis caro? Nunquid de malo? Hæc non eſt gloria, ſed miſeria, &c. Ibidem, capite 24. Velle quod bonum eſt, non poſſum, niſi tu uelis: nec quod uolo poſſum, niſi tua potentia me cõfortet: & quod poſſum, aliquãdo nolo, niſi tua uoluntas fiat ſicut in cœlo & in tetra. Et quod uolo & poſſum, iguoro, niſi tua ſapientia me illuſtret. Etſi etiam ſciam quandoq; uolens, quandoq; ualens, imperfecta & uacua tranſit ſapientia mea, niſi adiuuet uera ſapientia tua. In tua uoluntate cuncta ſunt poſita, & non eſt qui poſsit reſiſtere uoluntati tuę, Domine uniuerſorũ, &c. De Eccleſiaſticis dogmatibus capite 23. Neminem eſſe per ſemetipſum bonum, niſi ille participationem ſui donauerit, qui ſolus eſt bonus. Ibidem capite 22. Firmiſsimè credendum eſt, in prævaricatione Adæ omnes homines naturalem poſsibilitaté & innocentiam perdidiſſe, & neminem de profundo illius ruinæ per liberum arbitrium poſſe conſurgere, niſi eum gratia Dei miſerentis erexerit. Liberum enim arbitrium illeperpeſſus, dum ſuis inconſultius utitur bonis, cadens in prævaricationis profunda, demerſus eſt. Et nihil, quemadmodum exinde ſurgere poſſet, inuenit: ſuaq; in æternum libertate deceptus, huius ruina latuiſſet oppreſſus, niſi eum pòſt Chriſti pro ſua gratia releuaſſet aduentus, qui per nouæ regenerationis purificationem omne præteritum uitiũ ſui baptiſmatis lauacro purgauit. Ibidem capite uigeſimoſeptimo: Ita Deus in cordibus hominum, atque in ipſo libero operatur arbitrio, ut ſancta cogitatio, pium conſilium, omnisq; motus bonæ uoluntatis ex Deo ſit: quis per illum aliquid boni poſſumus, ſine quo nihil poſſumus. De prædeſtinatione & gratia, capite duodecimo: Velle enim mihi adiacet, perficere autem non inuenio: quamuis & ipſum uelle non eſt ex nobis, ſed Dei donum eſt, quoniam ab ipſo habemus & uelle & perficere, pro bona uoluntate. In Pſalmum 93. Quod facit homo malè, ipſius eſt hominis: quod facit bene, de beneficio Dei facit. cum cœperit facere bene, non ſibi tribuat: cum ſibi non tribuerit, gratias agat ei à quo acceperit.

Proſper ad Rufinum de libero arbitrio ait: Quis ambigat hunc per liberũ arbitriũ cohortationi uocantis obedire, cum in illo gratia Dei affectum credendi, obediendiq; generauerit? Alioquin ſufficeret moneri hominem, non etiam in ipſo nouam fieri uoluntatem. ſicut ſcriptum eſt: Pręparatur uoluntas à Domino. Et ſicut ait Apoſtolus: Deus eſt enim qui operatur in uobis & uelle & perficere, pro bona uoluntate. pro quia bona uoluntate, niſi quam in ipſis operatua eſt Deus? ut quod donauerat uelle, donaret & facere. Item: Conuerſio ergo noſtra ad Deum, non ex nobis, ſed ex Deo eſt. Sicut Apoſtolus dicit: Gratia ſalui facti eſtis per fidem, & hoc non ex uobis, ſed Dei donum eſt, & non ex operibus, ne quis glorietur. Agnoſcat ſe humana debilitas, & in primo homine uniuerſarum generationum damnata ſucceſsio, & cum mortui uiuificantur, cum cæci illuminantur, cum impij iuſtificantur, confiteãtur uitam & lumen & iuſticiam ſuam IESVM Chriſtum. Et qui gloriatur, in Domino glorietur, non in ſe. Qui cum eſſet impius & cæcus, & mortuus, à liberatore ſuo gratis accepit & iuſticiam, & lumen & uitã. ibidẽ. Itẽ: Nec ex duabus maſsis, duabus ue naturis, ſed ex una maſſa quæ eſt caro primi hominis, unam ſcimus omnium hominum creatam, creatiq; naturam. Et eandem per ipſius primi hominis liberum arbitrium, in quo omnes peccauerunt, eſſe proſtratam: nec ullo modo ab æternæ mortis debito liberam, niſi eam ad imaginem Dei ſecundæ creationis Chriſti gratia reformauerit, liberumq; eius arbitrium agendo, ſpirando, auxiliando, & uſq; in finẽ præeundo ſeruauerit. Itẽ, de baptiſatis infantib. loquens ait: In eis non peremptũ inueniemus liberum arbitrium, ſed renatum. Quod utique cum ſolum eſſet, ſibiq; permiſſum, non niſi in ſuam pernicem mouebatur. ipſum enim ſe excæcauerat, & ipſum ſe illuminare non poterat. ad Rufinum. Et addit: Nunc autem idẽ arbitrium conuerſum eſt, non euerſum: & donatum eſt ei aliter uelle, aliter ſapere, aliter agere: & incolumitatem ſuam non in ſe, ſed in medico collocare: quia necdum tam perfecta utitur ſanitate, ut ea quæ ei nocuerant, nequeant iam nocere, aut ab inſalubribus poſsit iam uiribus temperare. Ibidem. Item: Liberum arbitrium nihil eſſe, uel non eſſe, perperã dicitur: ſed ante illuminationem fidei, in tenebris illud & in umbra mortis agere, non rectè negatur. Quoniam priuſquam à dominatione diaboli per Dei gratiam liberetur, in illo profundo iacet, in quod ſe ſua libertate demerſit. In reſponſione ad capita Gallorum, capite ſexto. Item: In bonis uoluntas eſt intelligẽda cum gratia, in malis autem intelligenda uoluntas ſine gratia. ibidem. Item: Non eſt calumniandum Deo, quare iſtis non dederit,

derit, quod alijs dedit: ſed confitendum eſt, & miſericordirer eum dediſſe quod dedit, & iuſtè non dediſſe quod nõ dedit, ne quẽadmodum ex libero arbitrio oritur cauſa labendi, ita ex ipſo uideatur & ſtandi, cum illud humano fiat opere, hoc diuino impleatur ex munere. ibidem capite 7. Item Arbitrium hominis gratia Dei nõ abolet, ſed adolet, & ab errore in uiã reuocat & reducit, ut quod ſua libertate erat prauũ, ſpiritu Dei agente ſit rectum. ibidem capire 6. Item: Bonam uolũtarem, eam ſcilicet quæ adhærer Deo, nec negandum eſt hominis eſſe propriam: & confitendum eſt, Deo inſpirante conceptam. Proſper contra Collatorem. Item: Manens enim liberũ arbitrium, quod utique cum ipſo homine condidit Deus, à uanitatib' & cupiditatibus ſuis, in quas neglecta Dei lege fluxerat, non à ſe ipſo, ſed à crearore muratur, ut quicquid in eo in melius reficitur, nec ſine illo ſit qui ſanatur, nec niſi ab illo ſit qui medetur, cui' ſumus noua creatura. ibidem. Item, De ingratis:

Libertate agimus, ſed libertate redempta,
Cui Deus eſt rector, &c. Irem:
At ſi dimota certandi nube, ſerenis
Quæ ſunt uera oculis mecum intueare modeſtè.
Et uetera exemplis manifeſtis plena uidebis
Secula, & in noſtro cognoſces tempore multa,
Quæ doceant uirtute Dei conuerſa malorum
Corda, quibus recti nihil unquam inſederat, & quæ
Nullum iuſticiæ ſignum, ſenſum 'ue gerebant.
Namque ut nunc ſæuas gentes & barbara regna,
Ignoti prius aut ſpreti noua gratia Chriſti
Attrahit, & terra templum ſibi condit in omni:
Sic prius immites populos, urbesq; rebelles
Vincente obſtantes animos pietate ſubegit.
Non hoc conſilio tantum hortatuq; benigno
Suadens atq; docens, quaſi normam legis haberet
Gratia: ſed mutans intus mentem, atq; reformans,
Vasq; nouum ex fracto fingens uirtute creandi.
Non iſtud monitus legis, non uerba prophetæ,
Non præſtata ſibi præſtat natura: ſed unus
Quod fecit, reficit. percurrat Apoſtolus orbem,
Prædicet, hortetur, plantet, riget, increpet, inſtet,
Quaq; uiam uerbo reſeratam inuenerit intret:
Vt tamen his ſtudijs auditor promoueatur,
Non doctor, neq; diſcipulus, ſed GRATIA SOLA
Efficit, inq; graues adolet plantaria fructus.
Hæc ſemen fidei radicem adfigere menti,
Eq; ſinu cordis ualidum iubet edere germen:
Hæc maturandam ſegetem ſeruatq; fouetq;, &c. Itẽ:
——*Deus ergo ſepultos*
Suſcitat, & ſoluit peccati compede uinctos,
Ille obſcuratis dat cordibus intellectum,
Ille ex iniuſtis iuſtos facit: indit amorem,
Quo redametur amãs, & amor quẽ cõſerit ipſe eſt. Itẽ:
Hic uanam inſano profertis corde querelam,
Omne opus arbitrij ſublatum uociferantes,
Curri ere currentum ſi non, & uelle uolentum eſt:
Nec uitijs pœnam deberi, aut præmia laudi,
Si uel naturam obſtrictam malè uelle neceſſe eſt,
Vel noſtro adſcribi nequeũt bene geſta labori, &c. Itẽ:
Sic animus cui lumen erat de lumine ſummo,
Arbitrium inuoluit tenebris, & luce relicta
Conſilio legit terræ nigreſcere noſtris:
Nec iam captiuos oculos extollere in altum
Spontè poteſt, quoniam hoc etiam ſpoliatae tyranno
Perdidit, ut quanto iaceat ſub uulnere norit, &c.

Iſychius ait: Quantumcunque homo egerit & uixerit, cucurrerit & comprehenderit, ſiue aſſecutus fuerit, ſine adiutorio Domini ſalutẽ adipiſci ſiue aſſequi non poteſt. Propter quod & Paulus dicebat: Non uolẽtis, neq; currentis, &c. lib. 2. in 7. cap. Leui.

Sedulius inquit: Scriptum eſt in Prouerbijs Salomonis: Sicut impetus aquæ, ſic cor regis in manu Domini. & capite 1. ad Romanos: Propterea tradidit illos Deus in deſiderio, &c. His & talib. teſtimonijs diuinorũ eloquiorũ ſaris, quãtum exiſtimo, manifeſtatur, operari Deum in cordibus hominum ad inclinandas eorum uoluntates quocunque uoluerint. in primum caput ad Romanos. Primaſius inquit: Nam ut uelle ſit, iam uoluntas à Deo præparara eſt: quia ipſe eſt, qui in nobis operatur & uelle. in ſeptimum caput ad Romanos.

Salonius inquit: Sancti & electi uiri opera ſunt Domini: quia nemo ſua uirtute, nemo ſuo merito electus eſt à Domino, ut cœleſti ædificationi eſſet aptus, ſed ſola gratia & miſericordia ipſius. in Prouerbia Salomonis. Et: Per quem, ſcilicet Deum, ut talia facerent, & omne bonum ſuum acceperunt. Item: Fideles de omnibus bonis laudes & gratias conditori ſuo referunt, à quo ea perceperunt. in Eccleſiaſten.

Theodul' ait: Nemine uobis uim faciẽte aut cogente obediſtis. Id uerò ad encomiũ illorũ pertinet, ſimulac dixiſſet, ſpontaneã illorũ eſſe uoluntatẽ, diuinum ſimul auxiliũ deinceps ſubdit: Vos quidem, inquit, uoluntarij obedijſtis. Deus autem nos in formam hanc doctrinæ tradidit. Qualem? ut rectè uiuere uelitis & cupiatis, tum etiã incolumes ſitis, ualeatis 'ue circa religiõis Chriſti doctrinam. in 6. cap. ad Rom. Marcus heremita ait: Omne bonũ à Deo gubernante peculiariter procedir, diſcriminat aurẽ myſticè ingratos. Et: Qui pro peccatis noſtris mortuus eſt ſecundũ ſcripturas, eriã fideliter & probè ipſis ſetuienribus libertatem largitur gratuitò.

Eucherius ait: Non eſt dubitandũ, uoluntari Dei, qui in cœlo & in terra omnia quæcunq; uoluit fecit, & qui eriã illa quæ futura ſunt fecit, humanas uoluntates non poſſe reſiſtere, quo minus faciat ipſe quod uult: quãdoquidem, etiam de ipſis hominũ uoluntatibus;

tibus, quod uult, & cum uult, facit. libto 4. in libros Regum.

Ioannes Caſsianus inquit: Fatemur eſſe in homine libertatem arbitrij, ſed non poſſe auxilio & gratia Dei carere. Collatione 13. capite duodecimo. Et: In multis Scripturæ locis approbatur, ita ſemper diuinam gratiā arbitrium hominis incitare, ut illud non in omnibus taliter protegat ac defendat, ut non etiam proprijs eum conatibus congredi aduerſum ſpirituales faciat inimicos, in quibus uel gratiam Dei uictor, uel infirmitatem ſuam ſuperatus intelligat: & ita diſcat nō de ſua fortitudine, ſed de diuino ſemper ſperare ſuffragio, atq; ad ſuum iugiter recurrere protectorem. ibidem capite 14. Item: Diuini muneris eſt, ut accendatur unuſquiſque ad deſiderandū omne quod bonum eſt, ſcilicet ita, ut in alterutram partem plenum ſit liberæ uoluntatis arbitrium. Item: Diuinæ eſt gratiæ, ut effici ualeant exercitia prædicta uirtutum, ſcilicet ita, ut poſsibilitas non extinguatur arbitrij. Tertium quoque, ut acquiſitæ uirtutis perſeuerantia teneatur: ſed ita, ut captiuitatem libertas addicta non ſentiat. Sic enim uniuerſitatis Deus omnia in omnibus credendus eſt operari, ut incitet, protegat atque confirmet: non ut auferat, quam ſemel ipſe cōceſsit arbitrij libertatem. Collatione 13. cap. ultimo. Et: Idcirco fide nō dubia, & ut dicam, palpabili experientia comprobatur, uniuerſitatis Deum, uelut pijſsimum patrem, benigniſsimūque medicum, ſecundum Apoſtolū indifferenter omnia in nobis operari, & nunc quidē ſalutis inſpirare principia, & inſerere unicuique bonæ uoluntatis ardorem, nunc uerò ipſius operationis effectum & conſummationem donare uirtutum, & nunc à ruina iam proxima lapſuque præcipiti etiam inuitos & inſcios reuocare, nunc autem occaſiones & opportunitates ſalutis ingerere, ac præcipites uiolentoſque conatus à letalibus diſpoſitionibus inhibere: & alios quidem uolentes currenteſque ſuſcipere, alios uerò nolentes renitenteſque pertrahere, & ad bonam cogere uoluntatem. Collatione 13. capite 18.

Syneſius ait: Quid uerò non fieri poſsit, ſi Deus uelit, & ſtudium immittat hominibus, atque cupiditatem, ut omni contentione ſalutem ſuam uindicent? libto ſecundo de prouidentia.

¶ Quando operemur, aut cooperemur, illuſtris ſententia Auguſtini extat, de Gratia & libero arbitrio ad Valentinum capite 17: Certus ſum, quoniam qui operatur in uobis opus bonum, perficiet uſque in diem Chriſti IESV. Vt ergo uelimus, ſine nobis operatur: cum autem uolumus, & ſic uolumus ut faciamus, nobiſcum cooperatur: tamen ſine illo uel operante ut uelimus, uel cooperante cum uolumus, ad bona pietatis opera nihil ualemus, &c.

¶ Accepto libero arbitrio nos indigere gratia, docet Auguſtinus in Pſal. 26: Iam tu accepto libero arbitrio, quaſi præſumis unde ambules. Noli de te pręſumere. Si te dereliquerit Deus, in ipſa uia deficies, cades, aberrabis, remanebis. Dic ergo illi: Voluntatem quidem liberam dediſti mihi: ſed ſine te nihil eſt mihi conatus meus. Adiutor meus eſto, ne derelinquas me, &c.

¶ Omnes homines ſaluari, quomodo intelligendum ſit, ad Vitalem epiſtola 107 Auguſtinus explicat, inquiens: Sed ſicut illud quod dictum eſt, Omnes in Chriſto uiuificabuntur, cum tam multi æterna morte damnantur: ideo dictum eſt, quia omnes qui uitam æternam percipiunt, non percipiunt niſi in Chriſto: ita quod dictum eſt, omnes homines uult Deus ſaluos fieri, cum tam multos nolit ſaluos fieri, ideo dictum eſt, quia omnes qui ſalui fiunt, niſi ipſo uolente non fiunt, & ſi quo alio modo illa uerba Apoſtolica intelligi poſſunt: ut tamen huic apertiſsimæ ueritati, in quam uidemus tam multos uolentibus hominibus, ſed Deo nolente ſaluos non fieri, cōtraria eſſe non poſsint. Quomodo autem ut non detur gratia diuina, uoluntas meretur humana, ſi eis quibus datur, gratuita miſericordia datur, ut uera ſit gratia? Quomodo in hac re merita penſantur humanæ uoluntatis? Quandoquidem illis, quibus gratia iſta non datur, nullo plerunque merito, nulla uoluntate diſtantibus, ſed miſericordia cum eis quibus datur habentibus cauſam, iuſto tamē Dei iudicio non datur. Non enim eſt iniquitas apud Deum: ut intelligant quibus datur, quàm gratis eis detur, quando iuſto utique non daretur: quoniam ſimilem habentibus cauſam iuſtè non datur. Item libro tertio contra Pelagianos: Ideo cur hoc illi operetur, illi non operetur, metuentem me & trementem iudicia eius inſcrutabilia & incomprehenſibilia, nolo interroges: quia quod lego, credo & uereor, non autem diſcutio. Quis eſt enim homo, qui reſpōdeat Deo? Nunquid dicit figmentū ei qui ſe finxit, Quare me ſic feciſti? Habet enim poteſtatem figulus luti, ex eadē maſſa aliud quidem uas facere in honorem, aliud in contumeliam. Sed interroga eum qui dixit: Nemo uenit ad me, niſi pater qui miſit me, attraxerit eum. Et: Non omnes capiunt hoc uerbum, niſi quibus datum eſt. Item: Vobis datū eſt noſſe myſterium regni cœlorum, cæteris non eſt datum. Item de correptione & gratia cap. 14. Et quòd ſcriptum eſt, Quod uult omnes homines ſaluos fieri,

fieri,nec tamē omnes ſalui fiunt,multis quidem modis intelligi poteſt, ex quibus in alijs opuſculis noſtris aliquos cōmemorauimus. Sed hic unum dicam: Ita dictum eſt, omnes homines uult ſaluos fieri, nt intelligantur omnes prædeſtinati, quia omne genus hominū in eis eſt. ſicut dictum eſt phariſæis: Decimaris omne olus: ubi non eſt intelligendum niſi omne quod habebant. Neque enim omne olus, quod erar in toto terratum orbe, decimabant. Secūdum iuſtum locutionis modum dictum eſt: ſicut &, Ego omnibꝰ per omnia placeo. Nnnqnid enim qui hoc dixir, placebat etiā tam multis perſecutoribus ſuis? Sed placebat omni generi hominnm, quod Chriſti congregabat Eccleſiæ, ſiue iam intus poſitis, ſiue introducēdis in eam.

¶ Quem uult indnrat, ſic explicat Auguſtinus de prædeſtinatione & graria. capite 4: Quem uult indurat, ibi paululum humanæ menris intentio uerbi nouitate cōfunditur. Sed non ira intelligēdum eſt, quaſi Deus in homine ipſam quæ nō eſſet duriciā cordis operetur. Quid enim aliud eſt duricia, quā Dei obuiare mādatis? Vnde illud B. Stephanus dicebat ad populum: Dura ceruice, & non circumciſo corde & auribus, uos ſemper ſpiritui ſancto reſtitiſtis. Quam qui à Deo fieri putat, propterea quòd dictum eſt, Quem uult indurat, ipſum præuaricationis intueatur exordinm: & Deo donante, mandatum per quod transgreſsionis culpam in corde fuerit operatns attendat. quamuis ne ab ipſo quidem, ſi negaret aſſenſum, potuit tentatore compelli. Ergo quicquid poſt illam prænaricationem natus ſupplicij homo patitur, iuſtè reddi meritòq; fareatur. Indurare enim Deus dicitur eum, quem mollire noluerit. Sic etiam excæcare dicitur eum, quem illuminare noluerit. Sic etiam repellere eum, quē uocare noluerit. Quos enim prædeſtinauit, illos & uocauit: & quos uocauit, illos & iuſtificauit. Ipſe enim dedit ut ſimus, ipſe ut boni eſſe poſsimus.

Irem explicar Auguſtinus locū Pauli, cuius uult miſeretur, in epiſtola 105 ad Sixtum Romanum prsſbyterum, inquiens: Quòd autem perſonarū acceptorem Deum ſe credere exiſtimant, ſi credant, quod ſine ullis præcedentibꝰ meritis, cuius uult miſeretur, & quos dignatur uocat, & quē uulr religioſum facit, parū attendunr, quòd debira pœna reddatur damnato, indebita gratia liberato, ut nec ille ſe indignum queratur, nec dignum ſe iſte glorietur: atq; ibi potius acceptionem nullam fieri perſonarū, ubi una eademq; maſſa damnationis & offenſionis inuoluit, ut liberatus de non liberato diſcat, quòd etiam ſibi ſupplicium conueniret, niſi gratia ſubueniret. Si autem gratia, utique nullis meritis reddita, ſed gratuita bonirare donata. Sed iniuſtum eſt, inquiunt, in una eademq; mala cauſa, hunc liberari, illū puniri. Nempe ergo iuſtum eſt, utrumque puniri. Quis hoc negauerit? Agamus ergo gratias Saluarori, dum nobis redditū non cernimus, quod in damnatione ſimilium etiā nobis debitū fuiſſe cognoſcimus. Si enim utriq; liberarentur, lateret quid peccato per iuſticiam debeatur. Si nemo, quid gratia largiretur? Vt ergo in hac difficilima quæſtione uerbis potius utamur Apoſtoli, Volens Deus oſtendere iram & demonſtrare potentiam ſuā, &c. ubi quia uniuerſa maſſa damnata eſt, contumeliam debitam reddit iuſticia, honorem indebitum donar gratia, non meriti prærogatiua, non fati neceſsitate, nō temeritate fortunæ, ſed altitudine diuitiarū ſapientię & ſcientię Dei. Cur igitur ſua merita iactaturus eſt liberatus, cui ſi digna ſuis meritis redderentur, non eſſet niſi damnatꝰ? Nulla ne ergo ſunt merita iuſtorū? ſunt planè, quia iuſti ſunt. Sed ut iuſti fierent, merita non fecerunt. Iuſti enim facti ſunt, cum iuſtificati ſunt: ſed ſicut dicit Apoſtolus, iuſtificati gratis per gratiam ipſius. Quærimus namq; meritū obdurationis, & inuenimus. Merito namq; peccati uniuerſa maſſa damnata eſt, nec obdurat impartiendo malitiā, ſed non impartiendo miſericordiam. Quibus enim non impartitur, nec digni ſunt, nec merentur: ac potius ut nō impertiatur, hoc digni ſunt, hoc merentur. Quærimus autem meritum miſericordiæ, nec inuenimus: qnia nullum eſt, ne gratia euacuetur, ſi non gratis donatur, ſed meritis redditur. Si enim dixerimus, fidem præceſsiſſe, in qua erat meritum gratiæ: quid meriti habet homo ante fidem? Quid enim habet, quod nō accepit? Nam ſi quærere uellet homo, ante gratiam quid meruerit, ut acciperet eam, mala ſua poterit homo inuenire, non bona: etiamſi eum unius diei uitam habentem ſuper rerram, gratia Saluatoris inuenerit.

De adiutorio ſic inquit Auguſtinus cōtra duas epiſtolas Pelagianorum, libro primo, capite 18. Hominē, inquit, Dei opus defendimus, nec ex illius potentia uel in malum uel in bonum inuitum aliquem cogi: ſed propria uolūtate aut bonum facere, aut malū. In bono uerò opere à Dei gratia ſemper adiuuari, in malum uerò diaboli ſuggeſtionibus incitari. Ad hæc reſpondemus, homines eſſe opus Dei, in quantum homines ſunt: ſed ſub diabolo eſſe, in quantum peccatores ſunt, niſi eruantur inde per eum qui non ob aliud factus eſt inter Deum & homines mediator, niſi quia ex hominibus non potuit eſſe peccator: neque ex Dei potentia

uel in malum uel in bonum inuitum aliquē cogi, ſed Deo deſerente pro meritis ire in malum, & Deo adiuuante ſine meritis conuerti ad bonum. Nō eſt enim homo bonus, ſi nolit: ſed gratia Dei etiam ad hoc adiuuatur, ut uelit: quoniam nō inaniter ſcriptum eſt. Deus eſt enim qui operatur in uobis & uelle & operari pro bona uoluntatē: & præparatur uoluntas à Domino.

Quare quoſdam reijciat Deus, Auguſtinus exponit libro primo ad Simplicianum, quæſtione ſecunda: Itaque, inquit, huius impudentiam quæſtionis ita retundit Apoſtolus: Homo tu quis es, qui reſpondeas Deo? Sic enim reſpondet Deo, cum hoc diſplicet quod de peccatoribus conqueritur Deus, quaſi quēquam Deus peccare cogat, ſed tantummodo quibuſdam peccantibus miſericordiā iuſtificationis ſuæ non largiatur: & ob hoc dicatur obdurare peccantes quoſdam, quia non eorum miſeretur, non quia impellit ut peccent: eorum autem non miſeretur, quibus miſericordiam non eſſe præbendā æquitate occultiſsima, & ab humanis ſenſibus remotiſsima iudicat. Inſcrutabilia enim ſunt judicia eius, & inueſtigabiles uiæ eius. Item libro ſexto Hypognoſticon: Dicite igitur, quare Deus qui perſonarum acceptor non eſt, & uult omnes homines ſaluos fieri, aliquotum corda reſerat ad credendum, oculos illuminat ad uidendum, & ad ſciendum myſterium regni cœlorum, quo ſcilicet ſalui fieri poſsint: aliorū uerò, ut lectionis textus dict, inuoluēs in parabolis ueritatē obtundit cor, excæcat oculōs, claudit aures, ne Euangelium ſalutis agnoſcant, ne remiſsionem accipiant peccatorum? Dicite quæſo, qualiter hæc loca Euangelij accipiris: docete, quid hic de Deo, qui uult omnes homines ſaluos fieri, ſentitis? Ecce iam omnes generaliter ſalui non ſunt, cum alijs datur noſſe uiam ſalutis, alijs non datur. Hæc itaq; cum facit Deus, non perſonarum acceptione facit, nō iniuſticia, ſed iuſticia inenarrabili, & miſericordia indebita. Quoniam uerò hinc liquidò utraq; pars dicere nihil ualemus, credamus tantū reum mortis ex iudicis uoluntate pendere. Ne quiſquam autem putaret diuino iudicio fieri, non omnes ſaluari dixit Apoſtolus, qui uult omnes homines ſaluos fieri. Quapropter omnes homines qui ſaluantur, Dei uoluntate ſaluantur. Deus enim noſter, Deus ſaluos faciendi: & Domini Domini exitus mortis. &: Quia ira in furore eius, & uita in uoluntate eius. Intelligite itaque in furore iuſticiam, in uoluntate miſericordiam. Item libro ſecundo de peccatorum meritis: Quare autem illos uelit conuertere, illos pro auerſione punire, quāquam & in beneficio tribuendo nemo iuſtè reprehendat miſericordem, & in uindicta exercenda nemo iuſtè reprehendat ueracem: ſicut in illis Euangelicis operarijs, alijs placitam mercedem reddentem, alijs etiam nō placitam largientem, nullus iuſtè culpauerit: conſilium tamen occultioris iuſticiæ penes ipſum eſt. Item in enchiridio ad Laurentium, capite 97. Quando enim quæritur cauſa, cur non omnes ſalui fiant? reſpondere ſolent, Quia hoc ipſi nolunt. Item Dominus in euangelio: Quoties uolui, inquit, colligere filios tuos ſicut gallina pullos ſuos, & noluiſti? tanquam Dei uoluntas ſeparata ſit ab hominum uoluntate, & infirmiſsimis nolendo impedientibus, non potuerit facere potentiſsimus quod uolebat. Ibidem capite 98. Quis porrò tam impiè deſipiat, ut dicat Deum malas hominum uoluntates, quas uoluerit, quando uoluerit, ubi uoluerit, in bonum non poſſe conuertere? Sed cum facit, per miſericordiam facit: cum autem non facit, per iudicium non facit: quoniam cuius uult miſeretur, & quē uult indurat, &c. Item de gratia & libero arbitrio ad Valentinum, capite 23: Deus indurauit per iuſtum iudicium Pharaonem, & ipſe Pharao per liberum arbitrium. Item libro ſecundo de bono perſeuerantiæ, capite 8. Ex duobus itaq; paruulis, originali peccato pariter obſtrictis, cur iſte aſſumatur, iſte relinquatur: & ex duobus ętate iā grandib9 impijs, cur iſte ita uocetur ut uocantem ſequatur, ille autē aut non uocetur, aut non ita uocetur ut uocantem ſequatur, inſcrutabilia ſunt iudicia Dei. Ex duobus autem pijs, cur huic donetur perſeuerantia uſque in finem, illi aūt nō donetur, inſcrutabiliora ſunt iudicia Dei. Illud tamen fidelibus debet eſſe certiſsimū, hunc eſſe ex prædeſtinatis, illum non eſſe. Nam ſi fuiſſent ex nobis (ait unus prædeſtinatorum, qui de pectore Domini bibebat hoc ſecretum) manſiſſent utiq; nobiſcū, &c.

Damnat Auguſtinus eos qui aſſerunt, liberum arbitrium ſufficere homini ad ſeruandam legem: in ſolutionibus quæſtionum Hilarij, quæſtione prima: Illud uerò quod dicunt, ſufficere homini liberum arbitrium ad Dominica præcepta implenda, etiamſi Dei gratia & ſpiritus ſancti dono ad opera bona non adiuuetur: omnino anathematizandum eſt, & omnibus execrationibus deteſtandū. Qui enim hoc aſſerūt, à gratia Dei penitus alieni ſunt, qui ignorantes Dei iuſticiam (ſicut de Iudæis dicit Apoſtol9) & ſuā uolentes conſtituere, iuſticiæ Dei non ſunt ſubiecti. plenitudo quippe legis non eſt niſi charitas. Et utiq; charitas Dei diffuſa eſt in cordib9 noſtris, per ſpiritū ſanctū, qui datus eſt nobis. Valet itaq; liberum arbitrium ad

opera

opera bona,ſi diuinitùs adiuuetur:quod fit, humilirer perendo & faciendo. Deſertum uerò diuino adiurorio, qualiber ſcientia legis excellar,nullo modo habebit iuſticię ſoliditarem, ſed inflarionem impiæ ſuperbiæ, & exitioſum tumorem.

De libero arbitrio poſt lapſum, interdum bene loquũtur doctores, ut Chryſoſtomus: Hoc ſolum ſcito, quòd Deus omnia prouidet, quòd liberi arbitrij cõditi ſumus: quòd alia quidem operatur, alia uerò permittit: quòd nihil mali uulr fieri : quòd non ex ſola ipſius uoluntate fiunt omnia, ſed ex noſtra quoque: mala omnia ex noſtra tantummodo fiunt,bona omnia ex uolunrare noſtra & ipſi⁹ adiurorio. in tertium caput poſterioris ad Timorheum, homilia octaua. Ita etiam benigna interpreratione accipi poreſt hæc oratio Chryſoſtomi in homilia de Adam & Heua : His ergo Eccleſiaſticis regulis, & diuina ſumptis autoritare documeris, ira adiuuante Domino confirmati ſumus, ut omnium bonorum effectuum atq; operum, & omnium ſtudiorum omniumque uirtutum quibus ab initio fidei ad Deum tenditur, Deum ptofiteamur autorem : & non dubitemus, ab ipſius gratia omnia hominis merira prouenire: per quem item fit,ut aliquid boni & uelle inueniamur,& facere. Quo utique auxilio & munere Dei non aufertur liberum arbitrium, ſed liberatur, ut de tenebroſo lucidum, de prauo rectum,de languido ſanum,de imprudenre ſir prouidũ. Tanta enim eſt erga omnes bonitas Dei, ut noſtra uelit eſſe merita, quæ ſunt ipſius bona: & pro his quæ largitus eſt, æterna præmia ſit daturus. Agit quippe in nobis, ut quod uult & uelimus & agamus. Nec ocioſa in nobis eſſe patiatur,quæ exercenda,non negligenda donauit: ut & nos cooperatores gratiæ Dei ſimus, & in his quæ in nobis ex noſtra uiderimus remiſsione languere, ad illum ſollicitè recurramus, qui ſanat omnes languores noſtros, & redimet de interitu uitam noſtram: cui quotidie dicimus, Ne inducas nos in tentarionem, ſed libera nos à malo. Sed paſsim tamen ſeſe declarans, etiam ſynergiam uoluntatis humanæ ſtabilit. Ita etiam Dominica Aduentus commodiuſculè ſcribir: Nam omnes homines anrequam peccemus, liberum quidem habemus arbitrium, ſi uolumus ſequi uoluntarem diaboli, an non. Quòd ſi ſemel peccanres obligauerimus nos operibus eius, iam noſtra uirtute euadere non poſſumus: ſed ſicut nauis fracto gubernaculo iſtuc ducitur, ubi tempeſtas uoluerit: ſic & homo, diuinæ gratiæ perdiro auxilio, per peccatũ, nõ quod uult agit, ſed quod diabolus uult. Et niſi Deus ualida manu miſericordiæ ſuæ ſoluerit illum, uſque ad mortem in peccatotum ſuorum uinculis permanebit. Ergò noſtra quidem uoluntate & negligentia alligamur, ſed per Dei miſericordiam abſoluimur. Sic & homo priuſquam peccet, liberum haber arbitrium,utrum uelit eſſe ſub regno diaboli,an non. Cum autem peccando ſe tradiderit ſub regno ipſius, iam non poreſt de poreſtate eius exire, & ſic prima uoluntas eius in neceſsitatem conuertitur.

Theodulus inquit: Libertatem uult oſtẽdere, nempe quòd homo non ſit dominus ad boni malique momentum. Dicir itaque: Non habitat in me bonum. non eſt certum, neque neceſſariò apud me permanet,ut poſſim bona perſequi: imò adeò mea natura corrupta eſt, ut ui quadam ad mala me pertrahar. Id enim eſt ueluti habiratio, aſsidua perdurario, ac ueluti conſeſsio ac reſidentia. in ſeptimum caput ad Romanos. Itẽ: In poſtulatione cauſarum à Deo, cur ita fiant, uel non fiant, conuenir perſuaſum eſſe, nihil differre hominem à luto. in nonum caput ad Romanos.

De libertare in externis, ait Theodulus: Arma iniuſticiæ. Corpus namque ut manũ quiſpiam ducere poteſt, ut fiat ſcutum cùm eleemoſynæ, tum rapinæ: ſic lingua ut ſit grara & non maledica, inſtiruti poteſt. in ſextum caput ad Romanos.

DE PECCATO.

IN genere peccatum deſcribit Chryſoſtomus,quum inquit:Nihil aliud malum eſt quàm Deo non obedire. homilia ſexageſima in decimumoctauum caput Matthæi. Theodoretus ait : Peccatum, cuiuſdam legis transgreſsionem ſpontaneam ſignificat: Delictum, iniquitatem ex aliqua circumſtãtia contingentem.quæſtione 1. in Leuiticũ.

Eucherius air : Peccatum cum uoce, eſt culpa in actione: peccatum cum clamore, eſt culpa cum libertate & iactantia. libro ſecundo in 28 caput Geneſeos.

Cyrillus libro nono, capite quarto in Ioannem inquir : Peccatũ à contemptu mandarorum originem trahir.

De ſpeciebus ait Salonius: Septies in die cadit iuſtus. loquitur Salomon de leuibus & quotidianis peccatis, ſine quibus nullus iuſtorum in hac uita eſſe potuit, nec eſſe poteſt. in Prouerbia Salomonis.

Diſcernit Chryſoſtomus naturam hominis, prout creata eſt à Deo, & peccatũ quod eſt ex homine. Sic enim inquit : Non pertinet peccatum ad animæ, carnis ac uoluntatis ſubſtantiam : ſed illæ quidem Dei ſunt opera : quod uerò ex nobis eſt, illarum eſt motio, quæ eò ducit, quò nos utiq; uoluerimus. Voluntas quippe per ſe quidem naturaliter inſerta atque ex Deo eſt : quòd uerò

talis eſt, noſtrum eſt, atque ex noſtra ſententia natum. in ſeptimum caput ad Romanos, Sermone decimotertio.

Auguſtinus pulchrè docet, autores peccatorum eſſe diabolos & homines, ad undecimum articulum ſibi falſò impoſitum: Si diabolo obijceretur, quòd talium facinorum ipſe autor, ipſe eſſet incẽtor, puto quòd aliqua ratione hac ſe poſſet exonerare inuidia, & talium ſcelerum patratorem de ipſorum uoluntate uinceret: quia etſi delectatus ſit furore peccantium, probaret tamen ſe non intuliſſe uim criminum. Qua ergo inſipientia, qua'ue dementia definitur ad Dei referendum concilium, quod nec diabolo in toto adſcribi poteſt, qui in peccantium flagitijs illecebrarum adiutor, non uoluntatum credendus eſt eſſe generator? Peccatum non eſſe à Deo, idem docet ad decimũtertium articulum ſibi falſò impoſitum: Omnibus quidem à fide ad infidelitatem, à ſanitate ad turpitudinem relapſis, & ante finem uitę nulla purgatione emendatis, nihil aliud quàm æterna mors debetur: ſed nefas eſt Deo adſcribere cauſas talium ruinarum. Qui etſi ex æterna ſcientia præcognitum habet, quod uniuſcuiuſq; meritis retributurus ſit, nemini tamen per hoc quod falli non poteſt, aut neceſsitatem aut uoluntatem intulit delinquendi. Si ergo à iuſticia & pietate quis deficit, ſuo in præceps fertur arbitrio, ſua concupiſcentia trahitur, ſua perſuaſione decipitur. Nihil ibi Pater, nihil Filius, nihil Spiritus ſanctus: nec in tali negocio quicquam diuinæ uoluntatis interuenit, cuius ope ſcimus multos ne laberentur detentos, nullos autem ut laberentur impulſos. Itẽ, de natura & gratia capite primo: Omnia quidem bona quæ habet in formatione, uita, ſenſibus, mente, à ſummo Deo habet, creatore & artifice ſuo. Vitium uerò quod iſta naturalia bona contenebrat & infirmat, ut illuminatione & curatione opus habeat, nõ ab inculpabili artifice contractum eſt, ſed ex originali peccato, quod commiſſum eſt libero arbitrio, ac per hoc natura pœnalis ad uindictam iuſtiſsimã pertinet. Si enim iam ſumus in Chriſto noua creatura, tum eramus naturã filij iræ, ſicut & cæteri. Deus autem qui diues eſt in miſericordia, propter multam dilectionem qua dilexit nos, & cũ eſſemus mortui delictis, conuiuificauit nos Chriſto, cuius gratia ſumus ſalui facti. Itẽ, de libero arbitrio libro primo, cap. primo: Euod. Dic mihi, quæſo te, utrum Deus non ſit autor mali. Auguſt. Dicam, ſi planum feceris de quo malo quęras. Duobus enim modis appellare ſolemus malum. Vno, cùm malè quenquam feciſſe dicimus: alio, cum mali aliquid eſſe perpeſſum. Euod. De utroque ſcire cupio. Aug. At ſi Deum bonum eſſe noſti uel credis (neq; aliter fas eſt) malum non facit. Rurſus ſi Deum iuſtum fatemur (nam & hoc negare ſacrilegũ eſt) ut bonis præmia, ita ſupplicia malis tribuit, quę utique ſupplicia patientibus mala ſunt. Quamobrem ſi nemo iniuſtè pœnas luit, quod neceſſe eſt credamus, quandoquidem diuina prouidentia hoc uniuerſum regi credimus: illius primi generis malorum nullo modo, huius autem ſecundi autor eſt Deus. Deum non eſſe autorem mali, Auguſtinus docet 83. quæſtionum, quęſtione uigeſimaprima: Boni igitur tantummodò cauſa eſt Deus, & propterea ipſe ſummum bonum eſt. Quocirca mali autor non eſt, qui omnium quæ ſunt autor eſt: quia in quantum ſunt, in tantum bona ſunt.

Leo inquit: Omne peccatum ex uoluntate naſcitur. epiſtola 87 ad epiſcopos Aphricanos per Mauritaniam Cæſarienſem conſtitutos, capite quinto.

Proſper etiam ait: Serpentina fraude diabolus ſuperbia, qua ipſe cum ſocijs ceciderat homine decepto, dum ſe cum tota ſtirpe humani generis Adam per inobedientiam præcipitaret in mortem, creatori præiudicium benè condita natura inferre non potuit. in Prologo de promiſsionibus & prædictionibus Dei. Theodoretus inquit: Si bonus eſt Deus, ſicuti bonus eſt (communis enim hæc ſententia eſt) non utique erit malorum cauſa qui bonus eſt. Quòd ſi Deus non eſt cauſa malorum quæ fiunt (mala autem propriè appellamus, non ea quæ à multis exiſtimantur mala, paupertatem uidelicet, ægritudinem, quæque ſunt præterea his ſimilia, quæ nonnullis appellari damnamos eſt: ſed maliciam, libidinem, cæteraſque iniquitates) nos igitur hęc ipſa facere audemus, cauſaque earum rerum in nos autores referenda eſt: in Deum uerò nequaquam, cum ipſe etiam latis legibus contraria fieri mandarit. lib. 5 de natura hominis.

Diabolum etiam ſimul eſſe peccati cauſam, Chryſoſtomus docet homilia decimaſexta in tertium caput Geneſeos: Videbat igitur ſuper terram angelum terreſtrem, & à ſua rodebatur inuidia dęmon, malorum autor. Quoniam cum ipſe inter ſupernas uirtutes eſſet, & ob uoluntatis ſuæ nequitiam & malitiam excellentem, è ſummo illo cœlo proiectus fuerit, magna uſus eſt machinatione, ut & hominem gratia Dei priuaret, & ingratum factum à tantis bonis per diuinam bonitatẽ ipſi conceſsis nudare poſſet.

Cyrillus inquit: Inuidiæ & peccati inuentor ocioſus eſſe nolebat circa terreſtre hoc animal, hoc eſt hominem: ſed dolo & impoſturis latenter inuaſit, & uſus uerſutiæ organo mu-

no muliere inobedientem effecit. Semper enim uoluptates quæ cum nobis & in nobis ſunt,ad fœditatem, hoc eſt ad peccatum decutiunt. libro Dialogorum de adoratione in ſpiritu. Item: Diabolus pater & rex eſt peccati,qui primus illud in mundum inuexit, ad cuius imaginem & figuram rectè quis aſsimilarit Pharaonem Aegyptiorum principem, apud quem denſæ ad ſeducendum & errandum tenebræ, nullusque omnino recipiſcēdi à peccato modus: ibidem. Theodoretus ait: Serpens eſt autor mali, & miniſter diaboli. quæſtione 13 in Leuiticū. Item: Diabolus per ſerpentem allocutus eſt Euam. Cum enim à Deo omnium accepiſſet imperium in uniuerſa irrationalia, diabolus miniſterio uuius animalium ſubditorum laqueum tetendit, hoc pacto ſuaſu faciliores componens inſidias. quæſtione 32 in Geneſim.

Iſychius diabolum peccati autorem ſuggerendo inobedientiam facit, libro quinto in decimumoctauum caput Leuitici. Et: A' beſtijs captus eſt, qui operante in eo diabolo, tractus eſt ad aliquam actionem malam, quemadmodum Iudas ad tradendum Dominum, de quo Iohannis decimotertio capite. libro primo in quintum caput Leuitici. Item: A' dæmonibus corruptio humanæ eſt effecta naturæ. libro quinto in decimumquintum caput Leuitici.

De fonte peccati ſic ait Proſper: Superbia eſt initium omnis peccati, & cōcupiſcentia pœna peccati. libro tertio de Vita contemplatiua, capite tertio. Saluianus ait: Quia quòd lex bona eſt, noſtrum non eſt: quòd autem malè uiuimus, noſtrum eſt. & nihil utique nobis prodeſt, quòd lex eſt bona, ſi uita noſtra & conuerſatio non eſt bona. libro quarto de prouidentia Dei.

Item, quòd ex anima ſcaturiant peccata, Iſychius docet: Ante alia hoc nunc primum intende,quia peccata dixit eſſe animæ. quidam enim corpus quaſi cauſale peccati accuſant:ſed non ita eſt.Nam ſi ſana ſit anima, nihil illi nocebit carnis luxuries. libro primo in quartum caput Leuitici.

Sedulius inquit: Deus neminem tradit, ſed relinquit, nec adiuuat eum qui peccat. in primum caput Epiſtolæ ad Romanos. Et: Dei regnum eſt gratia regnante, ſicut diaboli regnum erat peccato regnante. in quintum caput ad Romanos. Item: Præter peccatum nihil ex nobis habemus. in quartum caput ad Corinthios. Item: Porta diaboli peccatum eſt, quemadmodum Spiritus ſancti iuſticia. in quartum caput ad Epheſios. Item: Initium omnis peccati ſuperbia. in ſextum caput ad Timotheum.

Thalaſsius ait: Negligentia primum parentem noſtrum fecit tranſgredi, & pro delicijs paradiſi morti adiudicatus eſt. Hecatontade quarta.

Theodulus inquit: Ferè enim præter uoluntatem meam ad malum arripior, ut adeò totum peccatum ſit ex dæmonibus ſuggerentibus. Iſti enim ſimulac exiguum loci occupauerunt, totum ſubuertūt. in ſeptimum caput ad Romanos. Et: Non ipſe ſanè tradidit,abſit. uerùm is quidem iſtos neglexit, ab cura ſua illos excidere ſinens. Quod cum contingit,conſequitur eos à Satana comprehendi. hinc tradidit eos, in quæ tradidit. Dei itaque permiſſum traditionem appellat, in primum caput ad Romanos. Et: Per auerſionem enim à Deo, reproba mens à dæmonibus inducitur. Hanc ſanè auerſionem,inductionemque mos eſt Scripturæ appellare traditionem. ibidem. Et: Per peccatum itaque deinceps occaſionem accepit diabolus. Etenim præcepta legis ceu materiem arti ſuæ quandam faciens,hominem deduxit eò, ut diuerſum à mandatis ageret. in ſeptimum caput ad Romanos. Et: Omnino obſeruandum hic oſtendit, & quòd tibi ipſi iræ autor es, & quòd reijcis bonitatem Dei, atque colligis indignationem. in ſecundum caput ad Romanos. Et: Serie quadam & ordine in omnes homines primi parentis peccatum tranſijt, omnibus nobis per imitationem & ſucceſsionem quandam peccantibus. in quintum caput ad Romanos. Item: Innuit affectiones carnis per Satanam forinſecus etiam accidiſſe, ut nos morti obnoxios redderent, eiq; includerent. per peccata enim admiſſa morti fructum adferebamus, commodabamusque. in ſeptimum caput ad Romanus. Item: Præter uoluntatem meam ad malum arripior,ut adeò totum peccatum ſit ex dæmonibus ſuggerentibus. Et paulo pòſt: Sæpe delinquendo ad peccati habitum peruenimus. Nimia enim conſuetudo inſtar naturæ eſt. Theodulus in ſeptimum caput ad Romanos.

Salonius ait: Cauſa ſuperfluæ curæ atq; malæ ſolicitudinis non eſt in Deo, ſed in illo qui antè ſponte ſua peccauit, quia peccatis ſuis exigentibus promeruit, ut haberet curam ſuperfluam, & ſolicitudinem. in Eccleſiaſten. Item: Noli dicere, non ego pecco, ſed quod in me habitat peccatum: id eſt, fragilitas carnis meæ. Quia ſi hoc dicis, Dominum prouocas ad iram, quaſi ipſe ſit autor malitiæ atque peccati.ibidem.

Fauſtus ait: Peccatum eſt opus Diaboli, mors pœna peccati. libro primo de libero arbitrio.

Eucherius inquit: Nemroth autor ædificandæ turris extitit, qui non incongruè diabolo

bolo comparatur, qui cogitatione cordis ſui intumeſcens, ſuper ſidera exaltare ſe uoluit,id eſt, ſuper omnem poteſtatem angelorum, Deo ſe coæquare diſponens, dum dicit: Aſcendam ſuper altitudinem nubium, & ero ſimilis altiſsimo. libro ſecũdo in Geneſin,capite ſeptimo. Item: Diabolus induxit tribulationes & mortem, his à quibus receptus eſt Chriſtus.libro primo Commentariorum in libros Regum.

Iunilius inquit: Cauſa malorum in ipſis eſt, qui mali ſunt: quia dum libero arbitrio atque bene conceſſo inordinatè utuntur rationales creaturæ, & malitiæ & pœnæ cauſa ſibimet exiſtunt.libro ſecundo cap. 28.

Deum non eſſe peccati cauſam, teſtatur Auguſtinus libro de uera innocentia, capite 389. Neminem Deus ad peccandum cogit, præuidet tamen eos qui propria uoluntate peccabunt. Cur enim non uindicet iuſtus, quæ fieri non cogit præſcius? Cyrillus libro tertio contra Iulianum inquit, Deum quidem malum ſcire, ſed πρακτικῶς. Verba eius ſunt: Igitur bona quidem & bene operans eodem modo, imò ipſa bonitas eſt, diuina & ineffabilis natura: non ignorauit autem malum,ſed nouit non practicè,id quod nos ſentimus, in omne uenientes malum.

Proſper ait: Peccatum ad mortem trahit, ſed ad peccandum neminem Deus cogit. capite primo in obiectiones Gallorum.

Eucherius de fonte peccatorum ait: Superbia eſt initium omnia peccati. in libro quarto Regum.

Impulſiuas ad peccandum ſic exponit Proſper: Pleroſque peccandi conſuetudo delectat,alios ad peccandum occaſio alicuius lucri temporalis inuitat, fragilitas nonnullos inclinat, quoſdam ignorãtia boni facit neſcire quod peccant: & impedit mali dulcedo, ne correpti aliquando ſapiant, quod ignorãt.Taceo de illis quos aliena delicta quibus conſentiunt, decolorant: illos etiam prætermitto, qui cupientes adipiſci quod diligũt,uel refugientes pati quod metuunt, aut fidem catholicam produnt, aut mendacio præſtantiam ueritatis addicunt. lib. 2. de Vita contemplatiua, cap. primo.

¶ De damnis peccati inquit Chryſoſtomus:Peccata quippe uermibus peiora ſunt. corpus enim iſti,animam uerò illa inficiunt, maioremq́; quàm iſti generãt putredinem: quam quia nos non ſentimus, expurgare etiam non conamur. Quemadmodũ qui ebrius eſt, ignorat quantã ſit putris uini abominatio, probè uerò nouit quiſquis ebrius non fuerit: ita etiam habet ratio peccatorũ. Cœnum quippe probrumq́; illorum,qui ſobriè uiuit,bene nouit: qui uerò malitiæ ſeipſum tradidit,non ſecus quàm ſolet qui per ebrietatẽ profundè ſopit' eſt,etiã hoc ipſum ignorat quòd morbidus eſt. in ſextũ caput ad Romanos, ſermone undecimo. Item: Huiuſmodi eſt natura peccati, habet antequam perpetretur aliquam uoluptatẽ: ubi uerò conſummatum fuerit,uoluptas illa ceſſat atq; marceſcit,ſubit autem cõtinuò mœſtitudo ac triſticia ingens. Econtrà, iuſticia initiò labores habet, in fine autem uoluptatem ac requiem. idem, in primũ caput prioris ad Timotheum, homilia ſecunda. Itẽ: Ex peccatis morbi generantur, inde quod uerum eſt, apud gehennã maximum & perpetuum eſſe ſupplicium. Breui peccatum patratur,morbi tormenta diuturna ſunt.Nõ enim tempore peccatũ, ſed peccantium animus iudicatur. Non tamen omnes morbi propter peccata ueniunt, ſed plerique. homilia 37 in quintum caput Ioannis.

Proſper ait: Quòd ſi primus homo uoluiſſet ſe in illa paradiſi beatitudine cuſtodire, ut à fructu unius interdictæ arboris ieiunaſſet: nec ſtatum illum tantæ felicitatis amitteret,nec eum uoluntaria ſalutaris præcepti trãſgreſsio neceſsitati corruptionis ac mortalitatis addiceret, ut tãta beneficia Dei ſui, quæ in natura ſuæ conditionis acceperat, aut corrumperet peccato corruptus,aut perderet. Quis enim ſufficienter enumeret, quæ & quanta bona illi abſtinentiæ cõtemptus ademerit? quòd intellectualis mentis dignitate donatus, imaginem ſui creatoris accepit:quòd ſoli Deo ſuo ſubiectus,omnia uiſibilia ſibi ſubiecta conſpexit, &c. libro ſecundo de Vita contemplatiua, capite 18. Item libro tertio de uita contemplatiua, capite ſecundo:Primus homo ſuperbi ſpiritus elatione corruptus, omnẽ poſteritatem ſuã quæ in illo radicaliter fuit, neceſsitati corruptionis ac mortalitatis addixit. Item: Peccatum contra naturam eſt, de quo mors & omnia quæ ſunt mortis oriuntur. in reſponſione ad obiectionem quintam, obiectionum Vincentianarum.

Theodoretus inquit: Quoniam primus homo ſub peccato totus fuit, & diuinæ imaginis characteres perdidit,& principem generis genus eſt conſecutum: neceſſariò uolens opifex deletam renouare imaginẽ, tota ſuſcepta natura, prioribus multo meliores characteres effinxit.in 2. dialogo Inconfuſo. Item: Peccatũ nos omnes interemit. ipſum enim mortis in nos tulit ſententiã.in 2. cap. epiſtolæ ad Coloſſ. Item: Peccatũ quidem mortis mater eſt, eius autẽ pater eſt diabolus. in dialogo 3. Impaſsibili. Item: Homines ſententiam mortis propter peccatum receperant. quæſtione 13 in Geneſin. Item: Videntes ſerpentẽ repere & uolutari ſuper terram,maledictionis antiquę recordamur: & di-

& diſcimus quanta mala peccatū accerſat, non ſolùm his qui illud admittunt, ſed & illis qui ſubſeruiunt. qnæſtione 34 in Geneſin. Item: Iuſsit Deus Adam e regionè paradiſi agere, ut priſtinam uitam dolore carentem reuocans in memoriam, odio proſequeretur peccatum, tanquam autorem laborioſæ & ærumnoſæ uitæ. quæſtione 40. in Geneſin. Item: Delinquentes homines pungit interior conſcienriæ ſtimulus, nec ſinit integram eſſe uoluptatem peccati, ſed acerbiſsimos illi cruciat⁹ admiſcet. id quod planè conſpici poteſt euenire ſicarijs, graſſatoribus & adulteris, quiq; murorum perfoſsionem, latrocinia proditionesque obeunt, aliud'ue quippiam audent, quod lege prohibeatur. libro ſeptimo de ſacrificijs.

Iſychius ait: Immundiciæ animæ peccata ſunt. libro ſexto in 22 caput Leuitici. Et: Nihil ſic hominem polluit, ut peccatum. libro tertio in undecimum caput Leuitici. Et: Propter quod nec uenia tali nunc dign⁹ eſt talia peccans (ſciens conatum diaboli, illi tamen obtemperat) quia poſtquam deſtructi ſunt qui nos ſeducunt, & poſtquam euomuit eos terra, nos ea quæ ad eos pertinent imitamur, & patimur quod Dominus dicebat, Fiunt nouiſsima hominis illius deteriora prioribus. Hi enim qui poſt Euangelicam prædicationem in eas quę dictæ ſunt impietates exceſſerunt, & ſcelera ſiue abominationes, propter nimiā ab eis Dei auerſionem rectè dicti ſunt mali, terra abhorret, & euomet illos. Non enim iam in hominū portione, ſed in dæmonum ordinabuntur, perdentur autem eorum animæ. libro quinto in 18. caput Leuitici.

Primaſius inquit: Sagitta mortis peccatū, per quod animæ iugulantur. in 15 caput prioris ad Corinthios. Theodulus inquit: Nam cum morte perturbationū pariter cœtus ſubijt, ut ira, triſticia, concupiſcentia mala. his, inquit, traditus ſum: id enim ſignificat Venditus. Traditus autem ſum perturbationibus, principium ducentibus in Adami præuaricatione. in ſeptimum caput ad Romanos. Et: Incorruptibilis creatura creata, ob mortalium peccata corruptibilis facta eſt: quandoquidē & nos ex incorruptibilibus corruptibiles facti ſumus. in octauum caput ad Romanos. Et: Nullam itaque menſuram dicit, neq; quicquam medij habet, ſed repletos dicit: ſeu pleni ſunt iniuſticia, eaq; omni. Cùm enim quiſquā Deū auerſatus fuerit, & ab eo diſceſserit, meritò omnia malorum genera econtrariò in eum ſubintrant. in primum caput ad Romanos. Et: Quanto enim maiore inſtitutione donatus eſt, tāto maioribus, ſi peccet, pœnis adficietur. in ſecundum caput ad Romanos. Item: Quomodo autem aliquis pacem habet apud Deum? Si ſequatur mandata eius. quemadmodū qui peccat, bellum gerit aduerſus Deum. in quintum caput ad Romanos. Item: Si tam fuit potens delictum Adami, etiamſi infirmum eſſet, ac longè inferius dono Dei, ut etiam eos qui non peccauerant, morte frangeret: quanto maiore robore donum Dei efficax erit, eos etiam qui non rectè egerint reſurrectione ſua uiuificare? in quintum caput ad Romanos. Item: Hæc itaq; lex, ſiue peccatū decipit me propter inſitam membris meis & nobis ipſis cō cupiſcentiam, meq; captiuum ducit. in ſeptimum caput ad Romanos. Et: Nihil adeò animam ſenio conficit, annoſam reddit, antiquat, atq; peccatum. in duodecimum caput ad Romanos. Salonius inquit: Peccata & uicia gratiā ſancti Spiritus extenuant. in Eccleſiaſten.

Eucherius ait: Poſt peccatum enim primus homo damnatus amiſit perfectionem illam, qua ad imaginem Dei fuerat factus, ut omnibus dominaretur. Merito enim peccatorum actum eſt, ut naturaliter proſpera efficerentur homini aduerſa. Eucherius in Geneſin. Et: Homo cecidit de corporali & ſpirituali paradiſo. libro primo in Geneſin: cap. 24. Et: Cum homo per ſuperbiam Deus eſſe appetijt, uſque ad beluarum mortalitatem deiectus eſt. libro primo in Geneſin cap. 30. Item: Humanū genus in omnium criminum abyſſo infelici ruina corruit. ſicut ſcriptum eſt: Infixus ſum in limo profundi. libro quarto in libros Regū. Et: Ex pœna peccati euenit homini, ut ſua ipſius ei rebellis eſſet caro: quia ipſe rebellis extitit creatori ſuo in actibus ſuis, & idcirco erubuit poſtmodum in corpore ſuo. libro primo in Geneſin, capite 23. Item: Natura generis humani peccato uiciata, ac per hoc iure damnata, nihil uerę felicitatis in poſterum merebatur. libro 2 in Geneſin, cap. 33.

Ioannes Caſsianus inquit: Inhærere quidem Deo iugiter, & contemplationi ei⁹ (quēadmodum diciris) inſeparabiliter copulari, impoſsibile eſt homini iſta carnis fragilitate circumdato. collatione prima, capite 13.

Syneſius ait: Quod uideri quidē potuit, proditionem Iudæ excepit ſuſpendiū: quod autem uideri non potuit, ne ſatis quidē cogitauerit quiſpiam. Non enim hominis cogitatio capere poteſt, qualia debeantur proditori Chriſti ſupplicia. Epiſtola 57. Et: Andronicus quemadmodū inſanabile mēbrum à nobis amputādus erat, ne cōmunione & ſana pariter corrūperentur. nā inquinatio contagioſa fit: quiq; ſceleſtū tangit, tea⁹ ſe facit participem. Oportet autē nos & animo & corpore puros eſſe Deo. Epiſtola 58.

Paulinus inquit: Etenim homo in errote poſitus, & à iuſticia telapſus, iuſtè ut Samſon ſapientiæ paritet & gratiæ uirtute deſet tus cæcitate punitut, & mola: quia dignus eſt opere iumentario, qui ſemetipſum lumine rationis orbauerit, & in ſimilitudinē beluatum corporis ſenſus abiecerit. Conſidera huiuſmodi mortalium uitam, & tota tibi ſpecies iumenti molentis occurrat. ut ille pannis oculos corpotis, ſic iſte ſordibns uitæ ſuæ, oculos mentis obſitus, pet errores ſuotum ſenſuum, quaſi citca ambages molarum laborioſa miſer ſtatione uetſaturus, uiſu ſuo uacuus, & operoſus alieno, ſtat in uia peccatorum, compeditus uinculis cupiditatum ſuarum: & ipſe ſibi catcer eſt, obſeſſus tenebris errotis ſui, & conſcientiæ ſqualote concretus, in ſemetipſo piſtrini ergaſtulum paritur: ſaxum cordis ſui, pertinacia iniquitatis induratum, quaſi molam uetſat, farinā hoſtibus ſuis de corrupta animæ ſuæ fruge conficiens. Epiſtola quarta. Item: Qoi diligens ioiquitatem, odit animam ſuam, & traditus miniſtro carcetis inferni, mittitut in tenebras exteriores, quia ſecundum exteriotem hominem uixerit. Paulinus io prima Epiſtola ad Amandum.

Præclarè & hoc dictum eſt: Nemo periculoſius peccat, quam qui peccata defendit. Primaſius in ſecundū caput ad Romanos.

Peccati naturam eam eſſe, ut ſubinde creſcat, docet Chryſoſtom⁹ in libro contra gentiles. Peccatum igni comparat, & poſtea inquit: Sic & peccati natura, ubi animi cogitationem aliquam adorta eſt, nec quiſquam eſt qui malum reſtioguat, procedens ulterius, grauior certè ac magis indomita efficitut. proptetea ſæpe fit, ut quę poſteriora ſint peccata, prioribus grauiota ſint, anima ſemper poſteriotum peccatorum acceſsione ad maiotem contumaciam ac deſpicientiam ſeſe promoaente, & pet hæc ipſa ſuam quidē uim eneruante, peccati autem robur alente, qua utiq; tatione cōplures uideat in omne peccatorū genus imprudēter plapſos, quod flammam initio exorientē non reſtinxerint.

Omnes ſanctos eſſe peccatores, Auguſtinus docet, De eccleſiaſticis dogmatibus capite 86: Nullus ſanctus & iuſtus caret peccato, nec tamē ex hoc deſinit eſſe iuſtus uel ſanctus, cum affectu teneat ſanctitatem. Non enim naturæ humanæ uiribus, ſed propoſiti adiumēto, per Dei gratiam acquirimus ſanctitatem. Et ideo ueracitet ſe omnes ſancti pronunciant peccatores: quia in ueritate habent quod plangant, etſi non reprehenſione conſcientiæ, certè mobilitate & mutabilitate præuaricatricis naturæ.

DE ORIGINALI.

Peccatum originale, peccatum libidinis uocat Primaſios: libro tertio in Apocalypſin, capite duodecimo.

De peccato originali ait Leo: Natura quippe motabilis, & de peccati labe mortalis, licet etiam iam redemta, & ſacro baptiſmate ſit renata, in quantum eſt paſsibilis, in taotum eſt ad deteriota procliuis. Corrumperetur carnali deſiderio, niſi ſpiritali muniretur auxilio. quia ſicut illi nunquam deeſt unde corruat, ita ſemper præſto eſt ot ſubſiſtat, dicente Apoſtolo: Fidelis Deus. Sermone ſeptimo de ieiunijs decimi menſis, & eleemoſynis. Item: Talis erat omnium à primis ducta genitoribus cauſa mortalium, ut originali peccato tranſeunte per poſteros, oullus pœnam damnationis euaderet, niſi uerbum caro fieret. Epiſtolá 23. Item: Sicut nullus prohibendus eſt à baptiſmo: ita nullus eſt qui non peccato moriatur in baptiſmo. Sed paruuli, originali: maiores aotem, etiam his omuibus moriuntur peccatis, quæcunq; male uiuendo addidêre ad illud quod naſcendo traxêre. Epiſtola 86. ad Nicetam Aquileienſem epiſcopū. Theodoretos inquit: Cum hominum natura mutationi ſit obnoxia, ab omnibus immunem eſſe peccatis eſt impoſsibile. Nemo enim, inquit, purus eſt à ſorde, nec ſi uita eius fuerit unius diei. Quaptoptet diuinus ille Dauid inclamat: Non intres in iudicium cum ſeruo tuo, quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo ullus uiuens. quæſt. 9. in Numeros.

Quòd ab uno homine in omnes peccatum, quod propterea originale appellatur, exundarit, Chryſoſtomus monet Sermone ſexto, de prodirione & myſterijs cœnæ Dominicæ: Ergo, inquit, quia primus homo adiudicante Deo de reatu incurrerat mortem, & eam delegauit ſuo generi, tranſmiſit ad poſteros: quia corpore iam mortalis generaret, & morti obnoxios, non liberos, nō abſolutos, ſed addictos, uenit de cœlo ſecundus homo, uenit ſolos peccati neſcius, uenit ſolus reatus noſtri alienus, uenit qui peccato nihil debebat & morti, uenit ut fieret inter mortuos liber, ut mors morte damnaretur. Item, homilia de Adam & Heua: De ipſo ergo peccato tranſgreſsionis pullolant omnia peccata. Cum ergo dicitur homo tradi deſiderijs ſuis, ex ipſa propagine fit reus: quia deſertus à Deo, cedit cupiditatibus, atque conſentit: Vincitur, rapitur, traditur, poſsidetur. Et in quintum caput Eſaiæ idem inquit: Natura peſtilentiæ ab uno corpore, ut cœpit primō, rectà pergens, reliquam depaſcitur multitudinem.

Proſper ait: Contra uulnus originalis peccati, qoo in Adá omniū hominum corrupta mortificata natura eſt, & unde omniū cōcupiſcentiarū morb⁹ inoleuit, uerū & potēs &

singulare

ſingulare remedium mors Chriſti. ad obiectionum Vincentianarum primam. Sic Iſychius inquit: Ipſa ſubſtantia generis humani munda eſt, ſicut à Deo creata. Omnia enim quæ fecit Deus, erant ualde bona, & multo magis homo, ſed per ſucceſsionem Adę tranſgredientis læſus eſt. libro tertio in duodecimum caput Leuitici. Item: Ad quid paruulo opus eſt inundatio per baptiſmum? Ad hoc ei opus eſt, quia nemo eſt mundus à ſorde. Nam licet unius diei uita eius ſit ſuper terram, ſordem tamē quam ex Adā ſucceſsione & generatiōe traxit, retinet. libro ſecundo in ſextum caput Leuitici. Item: Septem diebus mulierem eſſe immundam dicit, & hoc quamobrem? Videlicet quia ſator immundus eſt, utpote hæres Adam, qui per tranſgreſsionem immundus factus, atque ita Euæ mixtus, omne genus humanum fecit immundum. libro tertio in 12. caput Leuitici. Et: Adam cum genere uitam polluit noſtram. Quomodo autem noſtram polluit uitam? Inducens ei maledictionem, & transferens ad miſeriam, eam quam ſortiti fueramus ab initio beatitudinem. Quod manifeſtum eſt ex his quę Deus ad Adam dicit: Maledicta terra in operibus. Iſychius lib. 3. in 12 caput Leuitici.

Sedulius ait: Iudicium quidem ex uno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in iuſtificationē. Ex uno ergo quid, niſi delicto. quia ſequitur: Gratia autem ex multis delictis in iuſtificationem, quomodo ex uno delicto in condemnationem: niſi quia fuit ad condemnationem etiam unum originale peccatum, quod in omnes homines pertranſijt. in quintum caput ad Romanos. Item: Nullus hominum niſi per Adam trahitur ad damnationē, de qua per lauacrum regenerationis homines liberantur: & nullus hominum ab hac damnatione niſi per Chriſtum liberatur. ibidem. Item: Conſuetudo peccandi ab Adam tranſfuſa in nobis, habitat autem quaſi hoſpes, & qua ſi aliud in alio: non quaſi accidentia, ſcilicet non naturalia. ſicut, uerbi gratia, ſi quis iam diu iurare uel iraſci conſueuit, etiam cum non optat incurrit. Sedulius in ſeptimū caput ad Romanos.

Primaſius: Habitat in me cōſuetudo peccati, quæ mihi per tranſgreſsionem primi parentis ex uitiata natura tranſfuſa eſt. in ſeptimum caput ad Romanos. Et: Quia omnes rei ſunt per unum, per quem peccatum introiuit in mundum. in nonum caput ad Romanos.

Theodulus inquit: Quis credit, quòd honeſtum ſit ipſa iniuſticia, & malum ipſa ueritas? Perſpicuum autem eſt, quòd in generatione eſt peccatum: hoc enim potiſsimùm obtemperantibus indicat. Voluntarius enim obtemperat, qui obtemperat. in ſecundum caput ad Romanos. Et: Demonſtrare illi eſt animus, quòd non uſque adeò propter peccata noſtra intermorimur, quantum propter Adamum, qui peccato locum fecerit per inobedientiam ſuam, inquiens: Erat ſanè in hominibus ante legem etiam peccatum, uerùm non imputabatur ipſis, quandoquidem non eſſet lex peccatum denuncians, adeoque uetans. Non imputato itaque peccato, obibant diem homines. Quid ita? Non ne perſpicuum eſt, quòd propter Adami iſtuc condemnationem eis acciderit? in quintum caput ad Romanos. Item: Adam admiſſo flagitio propriam ſuam mortalitatem in genus omne mortalium transfudit. Per mortem Adami omnes moriebantur. Adamus omnibus ſuis poſteris, ijs etiam qui non ederant de ligno illo, cauſa mortis per manducationem inductæ fuit. ibidem.

Omnes eſſe reos huius peccati, docet Sedulius, dicens: Omnes originali peccato infames, immunes eſſe non poſſunt. niſi ab eius reatu per Chriſti baptiſmum reſoluantur. in quintum caput epiſtolæ ad Rom.

Theodulus inquit: Nihil igitur ex lege Iudæo præſtantiæ ſeu prærogatiuæ accedit, non enim eam cuſtodiuit, non obſeruauit, nec præputium gerenti: nam & is peccauit. Neuter igitur altero eſt melior. Omnes nāque cauſati ſumus, hoc eſt euicimus, peccato eſſe obnoxios. in tertium caput ad Rom. Et: Hanc ob cauſam, inquit, prophetæ redarguerunt Iudæos, planumque fecerunt eos nequicquam magnifica de ſeſe prædicare, quinimo totum iuxtà mundum peccatis obnoxium, ut iter præſtruerent fidei. in tertium caput ad Romanos. Et: Porrò nequis iniuſticiæ inſimulet Deum, quòd ob Adami delictum nos moriamur, ſubdit: In quo omnes peccauerunt. perinde quaſi dicat: Ipſe quidem principium præbuit, & cauſam, peccauimus autem & ipſi nos. Non enim propter auitum, adeoque primorum parentum peccatum tantum punimur: nec ideo ſolum, quia per mortem Adami in genus eius & propagationem peccatum deriuatum ſit. enimuerò ob ſuum quiſq; perpetratum indignum facinus mortis terminum recipit. in quintum caput ad Romanos. Item: Nam cum morte perturbationum pariter cœtus ſubijt, ut ira, triſticia, concupiſcentia mala: his, inquit, traditus ſum perturbationibus, principium ducentibus in Adami præuaricatione. in ſeptimum caput ad Romanos.

Eucherius ait: Si etiam paruuli, quod uera fides habet, naſcuntur non

propriè

propriè,ſed originaliter,peccatores(unde illis gratiam remiſsionis peccarotum neceſſariam confitemur:) profectò eo modo, qui ſunt peccarotes,etiam præuaricarores legis illius quæ in paradiſo dara eſt, agnoſcũrur. ut uetum ſit utrumq; quód ſcriptum eſt, &c, Præuaricarores reputanit omnes peccatores terræ:&c,Vbi lex non eſt, nec præuaricatio.Libro ſecundo in Geneſin, capire uigeſimoquarto. Item: Omnes homines in monre ſuperbiæ nati ſumus:quia de præuaricatioue ptimi hominis,quam ſuperbia fecit,originem carnis traximus.libro tertio in libros Regum,cap.5.

De effectu peccati originalis ſic ſcribit Proſper: Adhuc paſsiones quæ per legem ſunt, operantur in membris noſtris,ur fructum ferant morti,multisq́; uicijs implicati tenemur in hac uita. in peroratione libri de promiſsionibus & prædict.Dei. Item: Collatus illis abſolutè perfectis,qui in uita beata futuri ſunt,non eſt (ut ita dicam) perfectè perfectus:cui erſi dimiſſa eſt omnis iniquitas,nõ eſt adhuc ſanata, ſed ſanatut eius infirmitas. & ideo etſi non peccat, ut ſit uerè perfectus: peccare tamen poteſt, quia non eſt conſumpra omni infirmitare ſanatus.de uita cõtemplatiua capite nono. Irem: Primus homo ſuperbi ſpiritus elatione corruptus,omnem poſtetitarem ſuam, quæ in illo radicalirer fuit, neceſsitati corruptionis ac mortalitaris addixit, ut corruptibilis & mortalis effectus, corruptibiles mortalesq́; generaret:arque ita quod in illo egerat punienda ſuperbia, in omnibus ex illo natis peccati fieret pœna.Er proprerea nõ eo modo iam poſſumus peccato reſiſtere, ſicut ille potuit:cui nihil aliud fuit nõ peccare,quàm nolle. Nobis aurem irreprehenſibiliter uiuere uelle non ſufficit, niſi ipſum uelle noſtrũ, quod languida poſsibilitate deficit, diuina uirtus adiuuerit.libro tertio de uita contẽplatiua, capite ſecundo. Item: Primus homo non ideo peccauit, quia corruptibilis fuit,& corruptionem ſuam iu nos propagatione tranſiecit:& idcitco ibi nobis auferenda eſt tota mortalitas, omnisq́; corruptio, quæ facta eſt ex peccaro,ubi erimus ſine ullo peccaro.Hic uerò ubi non iam ſanara eſt, ſed adhuc ſanatur per gratiam noſtra natura,quæ infirmara eſt per culpam, pijs conatibus noſtris reſiſtit ipſa concupiſcẽntia uicioſa,non naturalis,ſed naturæ noſtræ indita pœnaliter & inſerta,quę peccaro facta eſt, & peccatum ſi uicerit facir.Quam licet quãdiu mortaliter uiuimus, habeamus: non eam tamẽ ſtudio noſtræ uoluntaris adiuuemus, & uincimus. ibidem. Irem libro de prouidentia:

Victus enim terrenus Adam transfudit in omnes
Mortem homines,quoniam cuncti naſcuntur ab illo:
Et trangreſſoris decurrit cauſa peccati.

Item: Omne humanum genus in Adam, à quo eſt uniuetſalis propago, percuſſum eſt:& de illius uulnere gemuut, qui ſpe ſaluantut in Christo, non ſine miſerijs mortaliratis inde contractæ. in expoſitione Pſalmi centeſimi primi.

Iſychius ait:Peccato refertum eſt omne uiuẽtium genus. libro quinto in decimumſextum caput Leuitici. Et: Pollutionem nõ motus naturales faciunt, ſed peccatum, de quo Dauid dicebar: Ecce in iniquitatib. conceptus ſum. Non ſuæ matris peccatum aliquod accuſans, ſed matrem naturam appellat,immundiciam peccati Adę & Euæ in omne genus noſtrũ deſcendiſſe ſignificans. libro tertio in duodecimum caput Leuitici.

Sedulius inquit: Qui autem confitetur mortuum, & negare non poteſt mortem de peccato eſſe, & ob hoc etiam ipſum peccatum uocari.in decimumquintum capur epiſtolæ ad Galaras.

Euchetius ait: Ac per hoc quia circumciſio ſignum regenerationis fuit, & non immeritò paruulum propter originale peccatum, quo primum Dei diſsipatum eſt Teſtamentum, generatio diſperdet. lib. 2. in Geneſin, capite 24.

Quòd in ſánctis etiam peccata ſint, teſtatur Iohannes Caſsianus: Cæterùm iuſtos & ſanctos uiros non eſſe immunes à culpa, manifeſtè Scriptura pronunciat. Et tamen cum dicatur ſepties cadere, nihilominus pronũciatur iuſtus, nec iuſticiæ eius præiudicat lapſus fragilitatis humanæ. Quia nullum intereſt inter ſancti & peccatoris hominis lapſum. Aliud eſt enim admittere mortale peccatum:& aliud eſt,cogitatione quæ peccato non caret, præueniri uel ignorantiæ uel obliuionis errore. collatione uigeſimaſecunda,cap.13.

DE ACTVALI.

De peccatis actualibus inquit Leo: Peccata quæ malè agendo poſtea (ſcilicet poſt regenerationem) committuntur, poſſunt & pœnitendo ſanari, ſicut eriam poſt baptiſmum fieri uidemus. epiſtola 86 ad Niceram Aquileienſem epiſcopum.

De ueniali peccaro iuquit Iſychius: Quia diffuſam maculam non iuuenit, nec exuberantem impietatem: id eſt, his quidem qui peccauetunt,utpote pœnitentibus ignoſcit, & ut ex infirmitate peccantibus.libro quarto in decimumquartum caput Leuitici.

De peccato in Spiritum ſanctum inquit Leo: Qui dixerit contra Spiritum ſanctum, &c. pèrmanens in hac impietate, ſine uenia eſt:quia excluſit eum à ſe, per quem poterat confireri: nec unquam peruenit ad indulgentiã

gentiæ remediũ, qui patrocinaturũ ſibi non habet aduocatũ. ab ipſo enim eſt inuocatio patris, ab ipſo ſunt lachrymæ pœnitentiũ, & gemitus ſupplicantium. Sermone primo de Pentecoſte. Iſychius ita ait: Illã blaſphemiã quã ſciẽdo quis cõmittit, hãc ſub pœna maxima eſſe, & nõ uenialẽ uult. & hoc dicit apertè, quod in Euãgelijs Dominus ait: Omne peccatũ & blaſphemia dimittetur hominibus, &c. blaſphemiã ſpiritus eam quæ in ſciẽtia Dei cõmittitur blaſphemiã appellãs: quia ſcientia donum eſt ſpecialiter ſpiritus, ita ut Paulus diceret: Huic quidem datur per ſpiritum ſermo ſapientiæ, alij ſermo ſcientiæ. Quamobrẽ & nunc intelligis maledicere Deum, qui non ſciendo blaſphemat. lib. 7. in 24 caput Leuitici.

De peccato in Spiritum ſanctum ſcribit Auguſtinus ad Bonifacium epiſtola 50: Qui peccauerit in Spiritum ſanctum, uel qui uerbum dixerit aduerſus ſpiritum ſanctum. Non utiq; omne quod in ſpiritum ſanctum peccatur facto ſiue dicto, ſed aliquid certum & proprium intelligi uoluit. Hoc eſt autem duritia cordis uſque ad finem huius uitæ, qua homo recuſat in unitate corporis Chriſti, quod uiuificat ſpiritus ſanctus, remiſsionem accipere peccatorũ. Quum enim dixiſſet diſcipulis, Accipite ſpiritum ſanctum: continuò ſubiecit, Si cui dimiſeritis peccata dimittentur, ſi cui tenueritis tenebuntur. Huic ergo dono gratiæ Dei quicunque reſiſteret & repugnauerit, uel quoquo modo fuerit ab eo alienus, uſque in finem huius temporalis uitæ, non remittetur ei neque in hoc ſeculo, neque in futuro. Hoc ſcilicet tam grande peccatum, ut eo teneantur cuncta peccata: quod non probatur ab aliquo eſſe commiſſum, niſi cum de corpore exierit. Quamdiu uerò hic uiuit, eum (ſicut dicit Apoſtolus) patientia Dei ad pœnitentiam adducit. Sed ſi ipſe perſeuerantiſsima iniquitate (ſicut conſequenter adiungit Apoſtolus) ſecundum duritiã cordis ſui, & cor impœnitens, theſaurizat ſibi iram in die iræ & reuelationis iuſti iudicij Dei, nõ remittetur ei neq; in hoc ſeculo, neque in futuro. Iſti aũt cum quibus agimus, uel de quibus agimus, non ſunt deſperandi: adhuc enim ſunt in corpore.

DE LEGE NATVRALI.

DE lege naturali ait Chryſoſtomus: Lex naturalis non eſt nobis à Spiritu ſancto data, quandoquidem illam habent & barbari & gentes, ac uniuerſi ſimul mortales. in ſeptimum caput ad Romanos, Homilia duodecima. Item: Natura leges dicit. Scimꝰ ex nobis ipſis quid bonũ, & quid malum. Poſuit Deus in natura noſtra legem non ſcriptam, quæ illuſtret mentes noſtras. Sermone de fide & lege naturæ.

Sedulius inquit: Lex naturalis eſt, quæ per Moſen partim roborata eſt, partim autoritatem accepit in uicijs cohibendis. in tertium caput ad Romanos. Theodulus ait: De his namq; peccatis naturalis erat lex poſita. Conditor enim uniuerſi Deus, hominẽ creans, rerum quas agere deberet & non agere, naturalem quandam ei cognitionem indidit & inſeuit. in 5 caput ad Romanos.

Eucherius ait: Naturalis lex diuina largitione humanæ naturæ inſita eſt, per quam diſcernitur bonũ uel malum, & ut quod ſibi quiſq; fieri non uult, ipſe non faciat. lib. 4. in libros Regum.

Proclus inquit: Quia Deus naturali lege rationale animal honorauit, datur ei mandatũ, ut quod erat optimũ, non lateret eius arbitriũ, ſed meliori propoſito noxia declinaret. Et quòd ille ſpontanea uoluntate in deteriora prolapſus, extorris paradiſi per inobedientiam factus eſt.

Diuidit legem naturalem Sedulius his uerbis: Lex naturalis tres habet partes. Prima eſt, ut agnitꝰ honoretur creator, nec eius claritas & maieſtas alicui de creaturis deputetur. Secunda pars eſt moralis: hoc eſt, ut bene uiuatur, & modeſtia gubernante. Tertia uerò pars eius eſt docibilis, ut creatis Dei, & exemplum mortis cæteris tradatur. in 5. caput ad Romanos.

Sedulius comparat legem naturæ & fidei hiſce uerbis: Quamuis lex naturæ de bono & malo teſtimonium reddat, ſecundum iudicium cõſcientiæ: tamẽ legi fidei nõ poteſt exequari, qua Deo credidit Abrahã, & iuſtificari meruit, atq; amicus Dei appellari. in 4 caput epiſtolæ ad Romanos.

DE LEGE MORALI.

Diuidit legem Sedulius, inquiens: Lex eſt triplex. Prima pars, de Sacramentis diuinitatis Dei eſt: ſecunda, quæ congruit legi naturali, quę interdicit: tertia, lex factorum eſt: id eſt ſabbata, neomeniæ, &c. in tertium caput ad Romanos. Item, diuidit quoq; in legem operum & legem fidei: in tertiũ caput ad Romanos.

Theodulus inquit: Non ſolùm parem hic dignitatẽ Iudæi & Græci oſtendit, ſed multo etiam magis Iudæũ grauari legis traditione. nam Græcus citra legẽ iudicatur. Citra legẽ aũt hic non difficilius, ſed quod placidius & manſuetius eſt uocat: hoc eſt, Græcus nõ habet legẽ accuſantẽ. nam ſine lege, hoc eſt, ſine cõdemnatione quæ eſt ab ratiocinatione cogitationeq; legis, cõdemnatur tantũ. Iudæus uerò in lege: hoc eſt tũ natura, tum lege accuſante perit. in ſecũdum caput ad Romanos. Item: Agnoui quid me oporteat

reat facere, cùm ab naturæ tũ charitatis lege edoct᷑. in ſeptimũ caput ad Rom. Itẽ: Quatuor ſunt legũ formulæ, de quib. hic diſputat. Prima eſt, Lex Dei, de qua dicit hic: Oblector autem lege Dei. Altera eſt, quę opponitur legi Dei. Tertia eſt, de qua inquit: Legi mẽtis meæ. Quarta eſt, de qua ait: Legi peccati, quæ eſt in mẽbris meis. in ſeptimũ caput epiſtolæ ad Rom. Marcus heremita inquit: Eſt præceptũ particulare, & eſt alterum generale. illo particulariter præcepit, Non habenti impertiendũ: hoc mandat, Omnibus bonis renunciandum.

Iunilius inquit: Legiſlatio in duas partes diuiditur, in naturalẽ diſcretionẽ, & in legẽ extrinſecus poſitam. lib. 2. cap. 6. Et: Lex in uerbis conſtituta, in duas partes diuiditur. aut enim immutabile quid præcipitur, aut tẽporale. Immutabiliũ genera ſunt duo: dilectio Dei, & dilectio proximi. Temporalia præcepta diuiduntur in duas partes. aut enim diu ſeruata ſunt, ut circũciſio: aut paruo tempore, ut mannæ perceptio. Legum aliæ aut præcipiunt aliquid: ut, Honora patrẽ tuum. aut aliquid uetant: ut, Non occides, nõ mœchaberis. Præceptorũ alia ſunt per ſe utilia, ut Dei proximiq́; dilectio: alia propter alia neceſſaria, ut Non occides. Iunilius libro 2. capite 8.

Quis legem dederit, Auguſtinus meminit lib. 2. quęſtionũ ſuper Exodũ, quęſtione 146. Et ideo dicitur opus Dei, quia Deus legem cõſtituit, Deus conſcripſit: nullũ opus hominis, quia homo Deo non obtemperauit, & eum potius reum lex fecit.

Cyrillus libro tertio Dialogorum diſputat copioſè, Chriſtum eſſe legislatorẽ: & ex eo probat, quòd ſit Deus.

Iſychius, Deũ per Moiſen legẽ dediſſe aſſerit: lib. 3. in 12 caput Leuitici.

Eucherius ait: Spiritus Dei dator eſt legis: lib. 4. in libros Regum.

Quo tẽpore lex promulgata ſit, exponit Auguſtinus lib. 11. de ciuitate Dei, cap. 18: Eduxit ergo Moſes ex Aegypto populũ Dei, nouiſsimo tẽpore Cecropis Atheníenſiũ regis, cum apud Aſſyrios regnaret Aſcades, apud Sicyonios Marath᷑, apud Argiuos Triopas. Educto aũt populo, in mõte Sina diuinitùs acceptã tradidit legem, quod uetus dicitur Teſtamentũ: quia promiſsiones terrenas habet, & per IESVM Chriſtũ futurum fuerat Teſtamentũ nouum quo regnum cœlorum promitteretur.

Eucherius ait: Decem ſunt præcepta, quibus omniũ noſtrûm operatio in lege diuina præfixa eſt. lib. 3. in libros Regum. Et: Decalogi legis tria ſunt mandata, quę nos ad cultum diuini amoris excitant: ſeptẽ, quæ dilectionẽ cõmendãt proximi. Qui ergo Decalogũ legis in Dei & proximi dilectione cuſtodiunt, iurè mercedem huius cuſtodiæ in Dei ſimul & proximi uiſione percipiũt. lib. 3. in libros Regum.

Legẽ etiã interiora requirere, Seduli᷑ ait: Non eſt aũt una mœcha. nã totũ quod debet Deo anima, ſi alicui præter Deũ reddiderit, mœchatur. in 2. caput epiſtolæ ad Romanos. Et: Perfectio legis eſt, agere quæ bona ſunt, & efficere quæ perfecta ſunt. ibidẽ. Item: Lex ſpiritualis eſt, quia ſpiritualia mãdat. ardua præcepit opera ſpiritus, prohibens peccata: & ideo non poteſt impleri. in ſeptimum caput ad Romanos. Marcus heremita inquit: Ex omnibus præceptis nõ aliud plura complectitur, quàm charitatis, quæ eſt erga Deum & proximum. Hæc ex rerum naturalium abſtinentia, & cogitationum quiete conſtat & ſubſiſtit.

Nos non eſſe ſub lege, Auguſtinus explicat in Euangelium Ioannis tractatu tertio: Pertinemus ergo ad Euangelium, pertinemus ad nouũ Teſtamẽtum. Lex per Moſen data eſt, gratia autem & ueritas per IESVM Chriſtum facta eſt. Interrogamus Apoſtolum, & dicit nobis: Quoniam non ſumus ſub lege, ſed ſub gratia. Miſit ergo filium ſuum, factum ex muliere, factum ſub lege, ut eos qui ſub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus. Ecce ad hoc uenit Chriſtus, ut eos qui ſub lege erant redimeret, ut iam non ſimus ſub lege, ſed ſub gratia. Primaſius ait: Non eſtis ſub lege, quæ paruulis data eſt, qui gratia implet legem, iuſto ènim Lex non eſt poſita. in nonum caput ad Corinthios.

Lex quomodo contraria proponat, Iſychius docet, inquiens: Lex præcipit nonnúnquam quæ uetuerat, rurſusq́ue prohibet quæ pridem præceperat. Quòd & nimis obſeruantiam reprehendit literæ, oſtenditq́; conſiderationem neceſſariam eſſe ſpiritalis intelligentiæ: necnon Euangelicam defendit prædicationem, prohibentẽ quædam de his quæ uidentur legi ſecundum literam intelligi ſiue agi, & unum eundemq́; eſſe legislatorem demonſtrat noui ac ueteris Teſtamenti. Nihil autem ſibi contrarium iubet, licet præcipiat ea quæ pridem prohibuit, & prohibeat quæ olim præcepta ſunt. in præfatione Commentariorum in Leuiticum.

¶ Legis uſum & effectum rectè explicuerunt huius ſeculi doctores. Chryſoſtomus inquit in ſeptimum caput ad Romanos, ſermone decimotertio: Sciebant & qui antè legem erant, quòd peccaſſent: diligẽtius uerò didicerũt peccati magnitudinẽ poſt datam legem, unde & maiori accuſationi facti ſunt obnoxij. Non enim idem eſt naturã habere

accuſatri-

accuſatricem, & cum natura legē quoq; habere manifeſtè omnia publicantem. Item: Non peccatum, cum nondū eſſet, produxit lex, ſed abditū oſtendebat: id quod utiq; ad lau dem legis facit. ſiquidem antè illam ſine peccati ſenſu peccabant. Illa uerò adueniente, etſi nihil aliud lucrabantur, hoc tamen probè diſcebant, uidelicet quòd peccaſſent: quod utiq; non parū faciebat ad maliciæ liberationem. in ſeptimum caput ad Romanos, Homilia duodecima. Item: Quid eſt iuſtificatio legis, quam ait Paulus ad Rom. 8. in nobis impleri, qui non ſecundum carnem ambulamus? Finis ſcilicet legis, ſcopus & rectitudo. Quid enim aliud illa uolebat, quid aliud inſtituebat, quàm ut ſine peccato uiueretur? Hoc igitur nobis per Chriſtū nunc eſt paratum. in octauum caput ad Romanos, Sermone 13.

Auguſtinus de pœnitentiæ medicina capite primo: Ad hoc enim lex data eſt, ut ſuperbo infirmitatē ſuam notam faceret, infirmo pœnitentiam ſuaderet. Ad hoc etiā lex data eſt, ut uulnera oſtenderet peccatorum, quæ gratiæ benedictione ſanaret. Ad hoc etiam lex data eſt, ut diceremus etiam in cōualle plorationis: Video aliam legē in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis. & cum ipſo ploratu clamaremus: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? & ſuccurret nobis exaudiente Deo, qui erigit eliſos, & ſoluit compeditos, illuminat cæcos, gratia Dei per IESVM Chriſtum Dominum noſtrum. Item, quæſtionum ueteris & noui Teſtamenti quarta: Primùm lex formata in literis dari non debuit, quia in natura ipſa quodammodo inſerta eſt, & creatoris notitia ex traduce non latebat. Nam quis neſciat, quid bonæ uitæ conueniat: aut ignoret, quia quòd ſibi fieri nō uult, alij minimè debeat facere? At ubi naturalis lex euanuit, impreſſa conſuetudine delinquendi, tunc oportuit legem manifeſtari, ut in Iudæis omnes audirent: non quòd penitus obliterata eſſet, ſed quia maxima eius autoritate carebāt, idololatriæ ſtudebatur. Timor Dei in terris nō erat, ſed fornicario operabatur. Circa rem proximi auida erat concupiſcentia. Danda ergo lex erat, ut & quæ ſciebantur, autoritatem haberent: & quæ latêre cœperāt, manifeſtarentur. Itē in Euangeliū Ioannis tractatu decimoſeptimo: Lex enim peccatores conuincebat, non ſoluebat. Ideo litera ſine gratia reos faciebat, quos confitentes gratia liberabat. Nam hoc dicit Apoſtolus: Si enim data eſſet Lex quæ poſſet uiuificare, omnino ex lege eſſet iuſticia. Quare ergo data eſt lex? Sequitur, & dicit: Sed concluſit Scriptura omnia ſub peccato, ut promiſſio ex fide IESV Chriſti daretur credentibus. Item ad Aſellicum epiſtola ducenteſima: Hæc eſt igitur utilitas legis, quia oſtendit hominem ſibiipſi, ut ſciat infirmitatem ſuam: & uideat, quemadmodum per prohibitionem augeatur potius carnalis concupiſcentia, quàm ſanetur. Appetuntur enim ardentius quæ uetantur, dum id quod ſpiritaliter iubetur carnalis obſeruate compellitur.

Cyrillus inquit: Lex Moſaica nō inutilis, ſed non conſummatè inde nobis bonum affertur. Præparatio enim quædam fuit ad Euangelium. libro nono Commentariorum, capite uigeſimotertiò.

Proſper ita ſcribit libro epigrammatum:

Non ſeruiit iuſtis legis prudentia carnis,
Peccati ſtimulos nec ſuperare poteſt.
Sed quia mens anceps patitur mala corporis ægri,
Quærere diuinum cogimur auxilium.
Lex igitur facit, ut poſcatur gratia Chriſti,
Ardua qua legis iuſſa queant fieri.
Nec iam non ualeant carnales uincere ſenſus,
Quos iuſtæ legis conditor ipſe iuuat.

Theodoretus ait: Non lex nobis ideo data eſt, ut noſtras demulceat aures: ſed ut ad bonorum actionem deducat. Quod enim lex diuina actionē exigit, teſtantur qui ante legem Moſaicam pijs quidem uſi ſunt rationibus, bonis autem actionibus uitā exornauêre, & ſibi ipſis legem tulêre. in ſecundū caput epiſtolæ ad Romanos. Item: Lex punit eos qui tranſgrediuntur: Legi enim coniuncta eſt obſeruatio & tranſgreſſio, cum hi quidem propter uirtutis ſtudium eam libenter ſeruent, illi uerò propter ſocordiam eam ſecurè tranſgredi ſibi in animū inducant. in quartum caput epiſtolæ ad Romanos. Itē: Lex non quærit fidem, ſed actionem exigit: & ijs qui eam ſeruant, uitam promittit. in epiſtolæ ad Galatas caput tertium. Item: Legis autem ſcopus eſt, ut nos ad Dominū Chriſtum adducat: poſt illius autem aduentum non amplius dominatum obtineat. in priorem ad Timotheum.

Sedulius inquit: Per legem enim quid ſit peccatum agnoſcitur, quia in obliuionem ierat Lex naturæ. in tertium caput ad Romanos. Et: Lex Moſi peccatū quidem cognitum fecit, non quod lateret, ſed oſtēdit peccata non impunè futura apud Deū. hoc ergo eſt quod lex oſtendit. in tertium cap. ad Romanos. Item: Per legem manifeſtatio peccati, nunc ſine lege iuſticia Dei cognita eſt. ibidem. Item: Lex iram operatur, quia lex non donat peccata, ſed damnat. in quartum cap. ad Rom. Et: Lex peccata nō abſtulit, ſed adiecit: non tamen ſuo uicio, ſed peccatium. in quintum caput ad Romanos.

Itē:Lex mortis ideo à Paulo dicta, quia punit reos mortis.ibidem. Item:Lex eſt data, ut humanum genus terroris metu lege frenaretur.quia non ſe cohibentes, rei tenebātur à lege prædicta.in undecimum caput ad Romanos. Et: Oſtendit arguendo peccata, quia uetus lex peſtem non detulerat, ſed oſtendit omnia ſub peccato, dicendo: Non eſt qui faciat bonum, non eſt uſq; ad unum. in tertium caput ad Galatas.

Primaſius idem docet, inquiens: Lex peccata non minuit, ſed adiecit: non tamen ſuo uitio, ſed illorum. in 5.caput ad Romanos. Item: Lex quid aliud quàm ſola litera eſt, eis qui eam legere nouerint, & implere nō poſſunt? Quæ talibus litera eſt, quia non eſt adiutrix legentiū, ſed teſtis peccantiū. in quartum caput ad Romanos. Et: Lex peccati uindex aduenit. in quintum caput ad Romanos. Item: Lex non ut tolleret peccatum, ſed ut demonſtraret, uel indicaret, aduenit. ibidem. Et: Per legem cognitio peccati. non ergo ablatio, ſed cognitio eſt: quæ ideo data eſt, non ut peccatum tolleret, neque ut extirparetur, ſed tantum ut demonſtraretur. in ſeptimum caput ad Romanos. Item: Virtus peccati lex, auget peccati deſideria, & inde occidit. Lex enim ſola litera eſt ijs qui eam legere nouerunt, ſed implere non poſſunt: quæ non eſt adiutrix legentium, ſed teſtis peccantium, quæ mortificat peccatores. in ſecundum caput poſterioris ad Corinthios. Et: Non ergo quæ ex lege, quæ nondum erat, ſed cum uenit, oſtendit peccatum, non abſtulit. Primaſius cap.2 ad Galatas.

Theodulus ait: Ad hoc nobis lex profuit, manifeſtauit, cognitumque nobis reddidit peccatum, non ſolùm quod abſurdis nos operibus arceat, ea'ue prohibeat: uerumetiā, quòd morem ſibi nō gerentes ſupplicio afficiat. Non enim quale peccatum eſſet agnouiſſemus, niſi erroribus atque delictis noſtris pœnam inferret. in tertium caput ad Romanos. Item: Si quis rectè exploret, inueniet à lege uos detrimentum accipere, non ob eius naturam, uerùm propter ueſtrā maliciam. Ecqui fit iſtuc? Quia peccati noticiam per legem habetis. In cognitione uerò peccare grauius eſt, quàm per ignorantiam indignum admittere facinus. ibidem. Itē: Non enim in eum finem ſancita eſt lex, ac data, ut peccatū faceret abundare: minimè genitū. uerùm data, ut nos ſeruet & erudiat. Atqui nō obſeruata auxit peccatū, nō quòd per propriā naturam peccatum augeat, ſed per ſocordiam eorum, & tranſgreſsionem, qui ipſam non obſeruant. in quintum caput ad Romanos. Et: Lex'ne peccatrix, aut peccati ſuppeditatrix? Id uerò, inquit, non aſſero. uerùm ipſam præbere mihi peccati cognitionem. Quare cruciari me etiam grauius oportebit, ſi per cognitionem delinquam. Pariter autem commonſtrat, legem eſſe peccati conſtitutricem, non modò præter propriam naturam, uerùm etiam præter ſuam malitiam. Non dixit, Peccatum non feci, niſi per legem: uerùm, Non noui. Lex itaque in cauſa eſt, non uti peccatum committas, cæterùm ut illud ipſum potius agnoſcas. Erudire namque ſolet (ea enim eius eſt natura) nec permittit per ignorantiam ad brutorum naturam excidere, ratione uacantibus pecoribus te adæquari. in ſeptimum caput ad Romanos. Et: Lex aūt ceu beneficio nos afficiens, manifeſtauit peccatum, ut auerſemur illud. Circumſtantiæ autem ijs qui non effugerunt, obſunt. Quę itaque ad uitam mihi lata erat (ea enim eius natura erat & finis) in mortē mihi uerſa eſt propter noſtrā ſocordiā, nō per ipſi⁹ naturā. Eadem rurſus uarijs modis probat, idq; non immeritò. Magnam namq; gloriam, ingēsque decus lex habebat. Oſtēdit itaq; legem nihil quicquam profuiſſe, ſed accepto pondere & occaſione læſiſſe quoque: ut gratus ſit, cum docet deſerendam eſſe legem, & ad fidem Chriſti accurrendum. in ſeptimum caput ad Romanos. Et: Non parum igitur lex profuit, omnem peccati amarulentiam reuelans, ut ita ipſum euaderemus: ibidem. Et: Lex quam prætergrediebantur, iram ipſis operabatur, ac promiſsione illos ita orbabat, patribus addicta. in 15 caput ad Romanos.

Eucherius inquit: Per obſeruantiam Decalogi legis, Deo ſeruiendum: & Deo fideliter ſeruientes denario remunerandos eſſe regni perpetui oſtenditur. Item: Qui Decalogum legis in Dei & proximi dilectione coſtodiunt, iurè mercedem huius cuſtodiæ in Dei ſimul & proximi uiſione percipiunt. Quique in hac uita & proximum quem uident, & Deum quem non uident, diligunt: hi in futura uita & Deum regem in decore ſuo, æquè & proximum Deo glorificatum ac decoratum uidebunt. libro tertio in libros Regum.

Ex lege neminem iuſtificari, docet Auguſtinus, de ſpiritu & litera, ad Marcellum capite quinto: Sed laudamus, inquiunt, & Deum noſtræ iuſtificationis autorem, in eo quòd legem dedit cuius intuitu nouerimus, quemadmodum uiuere debeamus: nec audiunt quod legunt, Quia non iuſtificabitur ex lege omnis caro coram Deo. Poteſt enim fieri coram hominibus, non autem coram illo, qui cordis ipſius & intimæ uoluntatis inſpector eſt. Item libro quarto contra epiſtolas Pelagianorum, capite

pite quinto: Neque enim lex illa, quamuis & iuſta & ſancta & bona, omnibus illis hominibus Dei, ſed fides quę in Chriſto eſt, uitam potuit conferre perpetuam.

Primaſius inquit: Ex lege nihil rectè fit ſine gratia, quia nō eſt data quæ poſſit uiuificare: ſed præuaricationis cauſa poſita eſt, ut conuictos concluderet ſub peccato. Non iuſtificandis impijs, ſed conuincendis ſuperbis, præuaricationis cauſa poſita eſt. in ſeptimum caput ad Romanos. Item: Non lex, ſed gratia liberat, per Dominum noſtrum IESVM Chriſtum. ibidem. Item: Hoc tempore lex nullum iuſtificat, ſic nec antea profuit ſine fide. in ſecundum caput ad Galatas.

Quis legem impleuerit, Auguſtinus tradit in Euangelium Ioannis tractatu tertio: Quia ergo dedit legem? Ille dedit legem, qui dedit & gratiam. ſed legem per ſeruum miſit, cum gratia ipſe deſcendit. Et: Vnde facti erant homines ſub lege? Non implendo legē. Qui enim legem implet, nō eſt ſub lege, ſed cum lege. Qui autem ſub lege eſt, non ſubleuatur, ſed premitur lege. Omnes itaq; homines ſub lege conſtitutos, reos facit lex, & ad hoc illis ſuper caput eſt, ut oſtendat quòd peccata non tollat. Lex ergo iubet, dator legis miſeretur. In eo quòd lex iubet, conātes homines implere uiribus ſuis, quod à lege præceptum eſt, ipſa ſua temeritate & præcipiti præſumptione ceciderunt, & non ſunt cum lege, ſed ſub lege facti ſunt rei. Et quoniam ſuis uiribus implere non poterant legem, facti rei ſub lege, implorauerunt liberatoris auxilium, & reatus legis fecit ægritudinem ſuperbis. Aegritudo ſuperborum facta eſt confeſsio humilium. Iam confitentur ægroti, qui ægrotant: ueniat medicus, & ſanet ęgrotos. Medicus quis eſt? Dominus noſter IESVS Chriſtus. Item libro expoſitionis quarundam propoſitionum ex epiſtola ad Romanos: Scimus quia lex ſpiritalis eſt, ego autem carnalis ſum. ſatis oſtendit Apoſtolus, non poſſe impleri legem niſi à ſpiritualibus, quales facit gratia. Dei enim ſimilis quiſque factus, ipſe legem facilè implet, quod pręcepit: nec erit ſub illa, ſed cum illa. Et Cyrillus inquit: Legem non ſolutam eſſe dicimus, ſed impletā potius tempore, quo nobis refulſit Chriſtus. libro nono contra Iulianum. De legis interpretatione etiam inquit: Niſi uelamen abſtulerit Euāgelium de facie Moſi, non poteſt uideri uultus eius, nec ſenſus eius poteſt intelligi. libro quarto in Leuiticum.

Theodoretus ait: Lex nos ad Dominum Chriſtum deduxit. Qui itaq; credit Domino Chriſto, is ſcopum legis adimplet. in decimum caput ad Romanos. Iſychius aſſerit, Chriſtum ideo incarnatum, ut legem impleret. ergo homo non poteſt implere. libro primo in quintum caput Leuitici. Itē: Totus legis fructus in aduentu Domini eſt. libro ſexto, in decimumnonum caput Leuitici. Sedulius aſſerit, Chriſtum legalia omnia morte ſua ſuſtuliſſe, cap. 2 ad Romanos. Et: Ideo per illum Chriſtum, nam per ipſum incarnatū omnes figurationes legis & promiſsiones Dei ueræ ſunt, & impletæ. in primum caput poſterioris ad Corinthios. Itē: Perfectionem legis habet, qui credit in Chriſto. Cum enim nullus iuſtificaretur ex lege, quia nemo implebat legem, niſi qui ſperabat in promiſsionem Chriſti, fides poſita eſt quæ cederet pro perfectione legis, ut in omnibus prętermiſsis fides ſatisfaceret pro tota lege. in decimum caput ad Romanos.

Primaſius ait: Qui caput operum legis ſuſcepit, neceſſe eſt ut uniuerſa perſoluat, & maledicto ſubiaceat. in quartum caput ad Galatas.

Theodulus ait: Hæc Chriſtus fecit, ut ſcopus legis (hæc enim iuſtificatio eſt) impleatur in nobis. Quis uerò legis ſcopus eſt? ut ne fiamus obnoxij execrationi. Impleatur autem in nobis. Quibus? illis qui nolunt ſecundum carnem porrò uiuere, ſed ſecundum ſpiritum. in 8. caput ad Romanos. Et: Propriam iuſticiam eam quæ eſt ex lege appellat, uel quia nihil porrò ualeat, uel quia laboris ac ſudoris ſit indigna. Finis legis Chriſtus. In libro nono aduerſus Iulianum, ſic ſcriptum eſt: Quoniam finis & ueluti ſublatio legis, & impletio eſt Chriſtus. Finis enim legis obſerua quid nā adſtruat. Quoniam lex, inquit, iuſtum uolebat facere hominem, ſed non potuit. nemo enim ipſam impleuerat. Hic igitur finis erat legis, & propter hunc omnia facta ſunt, & feſtiuitates & ſacrificia. Verùm hunc finem Chriſtus perficit per maiorem in ſe fidem. Et quia ex lege iuſticiam quandam appellauit, ut ne exiſtimēt quòd lex iuſtificare queat, Chriſtum finem & adimpletionem legis eſſe ait. Lex namque perfectionem habet per fidem in Chriſtum. Qui igitur Chriſto credit, legem implet. in decimum caput ad Romanos. Marcus heremita inquit: Ne quæras legis perfectionem in humanis uirtutibus. Perfectus enim nullus in illis inuenitur. Siquidem perfectio legis in cruce Chriſti abſcondita eſt. Et: Dominus totius legis debitores nos eſſe indicare uolens, & filiorum adoptionem proprio ſanguine nobis gratuitò datam, inquit: Cum omnia feceritis, &c.

Eucherius inquit: Lex enim ſine gratia impleri non poteſt. libro primo in libros Regum.

DE LEGIS ABROGAtione.

DE legis ceſſatione ſic ſcribit Auguſtinus, Quæſtionum ueteris & noui Teſtamenti quęſtione ſexageſimanona: Lex autem duplici modo ceſſauit. nec quidem tota. Nam & id quod ceſſauit, poterit permanere, ſi ſeruetur conditio: aliud enim ceſſauit in ſententia, aliud in ipſa lege. Prædicante Ioanne baptiſmum pœnitentiæ in remiſsionem peccatorum, ceſſauit ſententia legis, quæ reos tenebat peccatores: ceſſauerunt etiam onera legis, quæ ad duritiam cordis Iudaici fuerant data, in eſcis, neomenijs, ſabbatis, & cæteris. Miſericordia enim adueniente, ceſſauit uindicta. Sed onera legis in perpetuum ceſſauerunt. Sententia uerò ijs ceſſat & aboletur, qui permanent in beneficio conſecuto: ijs autem qui redeunt ad hominem ueterem, refricatur legis autoritas, quia immemores beneficiorum redeũt ſub ſententia legis. Circumciſio uerò & ſabbatum uſq; ad illud tempus ualuit, quo nouæ legis prædicaretur mandatum. ſic enim data ſunt, ut adueniente lege fidei ceſſarent. Vnde dicit Apoſtolus: Finis legis Chriſtus. Nam & Daniel hoc ſignificat, cum & de aduentu Domini, & temporibus hebdomadũ prophetat: quia & chriſma & iudicium, & ſacrificium, & ipſa ciuitas ceſſatura erant. Spiritali enim adueniente lege, neceſſe erat ceſſare carnalia. De uera innocẽtia cap. quadrageſimo quarto: Lex data eſt, ut gratia quæreretur. Gratia data eſt, ut lex impleretur. Neque enim ſuo uicio non implebatur, ſed uitio prudentiæ carnis: quod uitium per legem demonſtrandum, per gratiam ſanandum fuit.

Iſychius inquit: Omnia finem habent, quæ ibi fieri lex præcepit, etiam illa Deo non placent. neque enim aliàs diſperdidiſſet locum, in quo peragi omnimodo ſecundum legem debuiſſet. Quod etiam dices, cum ſic iuſtas actiones, id eſt, non occidere, non adulterari, non furari, &c. non circumſcribit loco: quia ſemper ſunt utilia, & cum Euangelica conuerſatione communia. libro quinto in decimumſextum Leuitici. Item: Poſt hoc lex illud præcipit, non oportere in Iudaica conuerſatione Eccleſiaſticam accipere: nec ſimul Paſcha quod in figura eſt, cum eo quod eſt intelligibile, celebrare: nec feſtiuitatẽ azymorum celebrantes, Chriſti panis cœnam ſumere, quæ ſunt uera azyma: nec circumciſionẽ ſimul prædicare, & baptiſma. libro quinto, in decimumoctauum caput Leuitici.

DE CEREMONALIlibus legibus.

In ſeptimum caput ad Hebræos inquit Chryſoſtomus: Nihil ergo profuit lex? Profuit quidem, ualde profuit: ſed ad faciendos perfectos nihil profuit. Nihil ergo perfectum fecit lex. iuxta hoc quippe dicit, Omnia legis typos fuiſſe, omnia umbras, utpote circumciſionem, ſacrificium, ſabbatum. Non ualebat ergo penetrare ad animam uſque, propter hoc etiam cedit atque diſcedit.

Cyrillus inquit: Figuris & umbris lex inuoluta eſt. libro ſecundo in Iohannem, capite primo.

Theodoretus ait: Quemadmodum notæ greges & pecora diſtinguunt & declarant: ſic leges eximiæ in Hebræorum republica à malis eos arcent, & legum autorem ſemper præſidere demonſtrant. quæſtione ſexageſimaquinta in Exodum.

Iſychius ait: Ego Dominus, qui ſanctifico eum. id eſt, propterea non opus habet legis figuras, nec ſacrificia, nec purificationes: quoniam ego Dominus, pro omnibus illis & ſacrificium efficior & purificatio. libro ſexto in 21. caput Leuitici.

Theodulus inquit: Per legem circumciſionis nihil plus cæteris obtinuimus, in ijs quæ obtinuimus. in tertium caput ad Romanos. Et: Legales obſeruationes Moſis per Chriſtum ſunt abrogatæ. in 14 caput ad Romanos.

DE LIBERTATE Chriſtiana.

SEdulius inquit: Liberi à iuſticia nõ ſunt niſi arbitrio uoluntatis: liberi autem nõ ſunt à peccato, niſi gratia Saluatoris. Vnde liberos à iuſticia dixit: à peccato autem non liberos, ſed liberatos, ne ſibi hoc tribuerent. in ſextum caput ad Romanos. Thalaſsius: Libertas ſpiritalis eſt à perturbationibus eſſe liberum, quæ nulli abſq; miſericordia IESV Chriſti contingit. Hecatontade ſecunda. Et: Liber es, & in libertatem accerſitus. pigeat igitur impuris uoluptatib. ſeruire. ibid.

Theodulus ait: Chriſtus uerò à præteritis peccatis nos liberauit: uerùm etiam in futurum nos liberos effecit, ac tales qui delictis intercipi captiuiq; teneri nõ poſsimus. hoc enim denunciat. Nulla igitur condemnatio nunc: ac ſi dicat, Nulla poſtmodum propter peccatum damnatrix proferetur ſententia. Quid igitur? nulla condemnatio neque peccatum nunc? Hoc iam confirmat, & inquit: Nulla ſanè condemnatio, ſed ijs tantummodò qui non ſuapte ſponte carnalem uitam uiuunt. Si enim ſolummodo ſpiritualiter uiuere elegerint, non peccabunt. In Chriſto autem IESV, tanquam ijs qui ſunt in Chriſti fide, eligentibus ſpiritualem uitam. in octauum caput epiſtolæ ad Romanos. Item: Chriſti miniſter, quem Chriſtus ſuſcepit,

pit, alienus eſt à lege. Quis igitur es, qui iudicas ex lege alienum à lege? in 14. caput ad Romanos. Et: Quid adhuc igitur legem tenes, & non potius Chriſtum amplecteris? ibidem. Et: Credentes morte Chriſti legi ſe mortuos, & ab ea liberatoa eſſe, ſciunt. Si igitur lege mortua non eſt tranſgreſſor qui aduerſus eam committat, quippe quia Domino credit: multo magis, inquit, ſi quis ipſe mortem obijt, perinde ac uos obijſtis, ſolutus eſt à lege: nec eſt porrò tràſgreſſor legis, qui Chriſto fidem adhibet. in ſeptimum caput ad Romanos. Et: Perſpicuum igitur eſt, quod à lege abſoluti ſumus, tanquam mortui: ſubiectiq; ſumus ei qui nos à morte redemit, Chriſto. Theodulus ibidem.

DE EVANGELIO.

Aliquam Euangelij definitioné Theodoretus receuſet, quod inquit: Prædicationé aũt Euangeliũ appellauit, ut quod multorum bonorum ſuppeditationem promitteret. Feliciter enim annunciat Dei recõciliationem, diaboli diſſolutionem, peccatorum remiſsioné, mortis ceſſationem, à mortuis reſurrectionem, uitam æternam, & regnum cœlorum. in 1. cap. epiſtolæ ad Rom.

Sedulius ait: Euangelium bonum nunciũ interpretatur, quo peccatores ad indulgentiam conuocantur. in primum caput ad Romanos. Et Primaſius: Euangeliũ bona annunciatio dicitur. & quod maius bonum, quàm natum & paſſum reſurrexiſſe Chriſtũ pro nobis? in 1. caput epiſtolæ ad Romanos.

Theodulus ait: Euangelium dicitur ipſa uerbi annunciatio. ea autem eſt prædicatio Chriſti, adeoq; ipſe Chriſtus. Itẽ: Euangelium eſt donũ magni precij, nedum ex prędicante Chriſto, & ex eo quod euangelium dicitur: uerùm etiã, quòd nunc nobis gratis illuxerit, etſi fuerit ante tempora & mundi creationé. Deus pater demandauit filij ſui Euangeliũ diuulgari per uniuerſas gentes. in 15. caput ad Romanos.

Summam Euangelij Iſychius hiſce uerbis complectitur: Chriſtus perfectus ſecundum tempus factus, prædicare Euangeliũ cœpit, in quo omnis eſt uitæ & donationis plenitudo, & conuerſationis retributioniaq;. lib. ſeptimo in 26. caput Leuitici.

De fine Euangelij inquit Theodoretus: Euangelij ſcopus & inſtitutũ eſt ſalus hominum. in 9 caput prioria ad Corinthios.

Theodulus inquit: Chriſti Euangelium non ad publicæ bonæ ordinationis ſubuerſionem datum eſt. in 12 caput ad Romanos.

Eucherius ait: Euágelica prædicatio mentes electorum à terrenis cupiditatib. in cœleſtia deſideria ſuſpendit, ac ſuſpenſas ad profectum bonæ operationis, ſiue ad miniſterium prædicationis, quocunq; adiuuans gratia ſpiritus uoluerit, ducit. libro tertio in libros Regum. Et: Euangelica prædicatio fideles & iuſtos quodãmodo diuidit & ſeparat ab infidelibus & iniuſtis, & quia in cordibus credentium cupiditates interimit noxias, & uicia uniuerſa atq; peccata. libro quarto in libros Regum.

DE DISCRIMINE LEgis & Euangelij.

Diſcrimina Legis & Euágelij hæc à Cyrillo lib. 1. cap. 21. in Ioannis Euangelium referuntur: 1. Lex mundum damnauit, & ſupplicio nos iure ſubiectos monſtrauit: Saluator uerò nos liberauit. non enim uenit ut iudicaret mundum, ſed ut ſaluaret. 2. Quamuis lex gratiá daret in cognitioné ueri Dei, à cultu idolorum reuocans, & bonum à malo diſcernere docens: non tamen id perfectè, ſed pædagogicè ac inutiliter faciebat. Vnigeniti uerò ueritas atque gratia non figuris neque umbris, ſed apertè atq; liquidè bona nobis largitur, doctrinaq; ſua ad perfectam cognitionem fidei ducit. 3. Præterea lex ſeruitutis ſpiritum ad formidinem dabat: Chriſtus uerò ſpiritum adoptionis in libertatem. 4. Lex circumciſioné carnis, quæ nihil eſt (ut Paulus ait) introduxit: Dominus circumciſionem Spiritus atq; cordis, per fidem. 5. Lex inquinatos aqua baptizat: Saluator in ſpiritu ſancto & igne. 6. Lex in tabernaculum ducebat, quod uerarũ rerum erat figura: Saluator in ipſum cœlum adduxit nos, & in tabernaculũ uerum, quod non homo, ſed Dominus condidit. Item: Et lex quidem nullam perfectionem bonorum affert: Euangelica uerò doctrina pleniſſimam benedictionem adducit. libro 2. cap. 26. in Euangelium Ioannis. Moſes lege orbem terrarũ damnat: Filius à maledictione legis orbẽ liberat, & miſericordiæ cumulo ægritudinem mundi curat. ibidem cap. 52. Item capite 53: Melius eſt atque altius gratia iuſtificari, quàm lege condemnari. Fides ſalutem affert, & Gratia iuſtificat: mandata uerò legis condemnant magis. ibidem cap. 32. Vetera enim legalia ſunt, noua uerò Chriſti. ibidem capite 34.

Theodoretus ait: Lex eos qui peccabant condemnabat: gratia autem eos ſuſcipiens, per fidem iuſtificat, ad diuinum eum Baptiſmum adducit, & donat remiſſionem peccatorum. Item: Quemadmodum Moſes eduxit populum ab Aegypto, Ioſue uerò ipſum in terram promiſſam introduxit: ita lex ab impietate liberat credentes, Euangelica autem gratia introducit eos in regnum cœlorum. quæſtione 43. in Deuteronomium.

Primaſius ait: Lex autem Chriſti iam

non minatur gladium peccantibus, ſed promittit præmium liberè ſeruientibus: & ideo laudem à Deo habet, qui ſolus uidet cor, quia ex fide precatur. in ſecundum caput ad Romanos. Item: Lex auditores facit, graria factores. ibidem. Et: Lex quæ poſt rannum temporis data eſt, teſtamentum illud non poteſt euacuare, quod Abrahæ Deus confirmauit in Chriſto. in 2 caput ad Galatas.

Sedulius inquit: In comparatione Euangelicæ gloriæ umbratur gloria legis: ſicut orto ſole obtunditur lunæ lumen, cum tamen ſuo tempore magnum habeat fulgorem. in tertium caput poſterioris ad Corinthios. Et: Irritam ergo gratiam facit, qui poſt Euangelium uiuit in lege, & peccatis poſt baptiſmum ſordidatur. in ſecũdum caput ad Galatas.

Theodulus inquit: Moſen totũ uetus Teſtamentum appellat, itidem ut ibi ſthic, Si Moſen non audiunt. Tempus igitur ad aduentum uſque Chriſti Moſen dicit. Ait itaque, quòd mors ueteris Teſtamenti tempore ſceptris ſit porita: iam nunc uerò in nouo Teſtamento, per gratiam Chriſti ſoluta ſit, ac deſtructa per ſanguinem Dei noſtri. in quintum caput ad Romanos.

DE IVSTIFICATIONE.

DE uocabulis huius articuli aliquid monet Chryſoſtomus in ſecundum caput Matthæi, Homilia 4: Iuſtum hic in omni uirtute dicit eſſe perfectum. Eſt enim iuſticia ſpecialis quædam, & ex parte iuſticia, auariciæ uitio non teneri. Eſt uerò iuſticia altera generalis, quæ ex cunctis omnino perficitur, iuxta quem præcipuè modum Scriptura ſolet appellare iuſticiam. ut cum dicit: Homo iuſtus, uerax. & rurſus: Erant iuſti ambo in conſpectu Dei. Item hanc iuſticiam Dei uocat, nimitum quæ ex fide eſt, propterea quòd omnino ea ex ſuperna gratia ſit, in qua non laboribus, ſed Dei dono iuſtificamur. in decimum caput ad Romanos, Sermone 17.

Iuſticiam fidei hanc dicit eſſe Sedulius, ſi non dubitet de ſpe Dei, quæ in Chriſto eſt: quia ideo paſſus eſt, ut expoliatis inferis, uirtute patris deuicta morte reſurgens, cum animabus ereptis in cœlum aſcenderet. in 10. caput ad Romanos.

De iuſticia ſic Theodulus loquitur: Oportebat ad Abraham factas promiſsiones impleri: In ſemine tuo benedicetur omnibus gentibus. Ea igitur eſt iuſticia, quòd Deus promiſsionis tenax fuerit, eamque etiam apud indignos ſeruauerit. in tertium caput ad Romanos. Et, iuſticiam Dei uocat fidem in Chriſtum: in caput 10 ad Romanos.

Gratiam ſic definit Auguſtinus, libro de gratia noui Teſtamenti capite 19: Gratia eſt, quæ gratis datur, non meritis operantis, ſed miſeratione donantis.

Sedulius inquit: Aliud eſt iuſtificari coram Deo, aliud coram hominibus: hoc eſt, ad comparationem aliorum hominum, poteſt, qui emendatius uixerit, iuſtus uideri. in 3. caput ad Romanos. Et: Iuſticia Dei eſt ſanctificatio per fidem, & remiſsio peccatorum. Ibidem. Item: Ideo autem iuſticia Dei dicta eſt, quæ uidetur eſſe miſericordia, quia de promiſsione habet originẽ: & promiſsio cum redditur, iuſticia Dei dicitur. ibidem. Item: Prima iuſticia eſt cognoſcere creatorem, deinde cuſtodire quæ præcipit. in 9. caput ad Romanos. Primaſius inquit: Iuſticia Dei dicitur, non qua iuſtus eſt Deus: ſed qua dat homini Deus, ut iuſtus ſit homo per Deum. in 10. caput ad Romanos.

¶ Quis ſit autor noſtræ coram Deo iuſtificationis, & qua nam re ea conſtet, Chryſoſtom⁹ tradit in Sermone 6. de proditore: Ergo quia primus homo adiudicante Deo de reatu incurrerat mortem, & eam delegauit ſuo generi, tranſmiſit ad poſteros, quia corpore iam mortalis generaret & morti obnoxios, non liberos, non abſolutos, ſed addictos: uenit de cœlo ſecundus homo, uenit ſolus peccati neſcius, uenit ſolus reatus noſtri alienus, uenit qui peccato nihil debebat & morti, uenit ut fieret inter mortuos liber, ut mors morte damnaretur. Item: Crux nobis totius beatitudinis cauſa eſt, hæc nos à cæcitare liberauit erroris, hæc è tenebris reddidit luci, hæc debellatos qeti ſociauit, hæc alienatos Deo coniunxit, hęc longè cõſtitutos Deo proximos præſentauit, hæc peregrinantes ciues oſtendit: hęc diſcordiæ amputatio eſt, hæc pacis firmamẽtum, hæc bonorũ omnium abunda largitio. de cruce & latrone. Item: Expurgare peccata, ſoli Deo patri, filio & ſpiritui ſancto competit. in 6. caput Eſaiæ. Itẽm: Quòd in tanta uiuentes malitia ſaluati ſumus, maximũ ſignũ eſt, quòd ab eo qui corpus impendit, ualde diligamur. Non enim per angelos aut archangelos, ſed per ipſum unigenitũ ſaluauit. Itaq; quòd ſaluati ſumus, & quòd cum tales fuerimus ſaluati ſumus, quodq; per unigenitũ hoc factũ eſt, neq; tamẽ ſimpliciter per unigenitũ, ſed & per illius ſanguinẽ: innumeras nobis unde gloriemur coronas texit. in quintum ad Romanos, Sermone nono. Item: Peccatum ex præſenti hac uita eijcit.' gratia uerò adueniens non præſentem hanc, ſed immortalem æternamque largita eſt uitam. Horum autem omnium conciliator ac reparator nobis eſt Chriſtus. Noli itaq;, cũ iuſticiã habeas, de uita dubitare. Vitã enim excellit iuſticia, mater quippe illius

lius

lius eſt.in 5.cap.ad Romanos,Setmone 10.

Auguſtinus lib.13.de Trinitate,cap.20 ait: Remiſsio peccatorum quæ non fit niſi per eum qui ſanguine ſuo uicit principem peccatorum.Sic de remiſsione peccatorum inquit contra Iudæos, Paganos & Arianos, cap.19: Donum Spiritus ſancti agnoſcimus eſſe remiſsionem peccatorũ omnium,ſuffragante nobis ipſa ueritate,quæ poſt reſurrectionem ſuam ait diſcipulis ſuis : Accipite Spiritum ſanctum:ſi cui remiſeritis peccata, remittuntur illi. Item Sermone 181.de tempore:Credenda eſt præcipuè,fratres,peccatorum remiſsio : quia hoc unum remedium eſt,quod hominum genus à ſententia perpetuæ mortis abſoluat.Idcirco unigenitus altiſsimi dignatus eſt carnem aſſumere, contentus eſt cruce, ut te qui crimina tua euadere non poteras,indulgentia faceret innocẽtem. Ideo immaculatus occiſus eſt agnus, ut ei⁹ cruore,humani generis macula tergeretur.Miror aũt quoſdã ſic obſtinatos eſſe ut dandã non putent lapſis pœnitentiã, aut pœnitentibus exiſtiment ueniã denegandã, cum ſcriptum ſit:Memento unde excideris, & age pœnitentiã,& fac priora opera.

Cyrillus ait,Salutẽ eſſe opus totius Trinitatis:ſed crede omnia à patre per filiũ, in ſpiritu fieri,& totius(ut ita dixerim)Trinitatis noſtrã ſalutẽ opus eſſe, id eſt naturæ noſtræ ad uitã reditũ.lib.4. in cap.Iohannis 2. Itẽ: Sed neminẽ dubitaturũ putò,filiũ Dei creaturis illuminationẽ largiri:quã cum acceperint ſaluantur.in 8.cap.Iohannis. Item: De plenitudine nãq; filij quaſi iugi fonte gratiarũ donũ ſcaturiẽs; in ſingulas animas quę dignæ ſunt defluit.lib.1.in 20 caput Iohannis. Item Chriſtus per ſeipſum ad Deũ ac patrẽ nos adduxit, iuſtificatosq; fide lucrifecit.li.1.Dialogorũ. Itẽ :Paſsio Chriſti credentib. quidẽ uitã, mortẽ uerò non credentib. confert. Quamuis enim ſalus gentibus ſit per crucem eius, & iuſtificatio : Iudæis tamen interitus eſt,& cõdemnatio.lib.3 in Leuiticũ. Itẽ: Quàm ſapiens & ſalutaris erat erga nos uoluntas patris,abolere in morte Chriſti peccatũ, & peccati inuentorẽ ac autorẽ ab initio, & per ſanctũ ſanguinem ab ipſis fieri redemptionem?lib.5 Dialogorum.

Leo inquit: Cauſa reparationis nŏſtrę nõ eſt niſi miſericordia Dei:quem non diligeremus,niſi pri⁹ nos ipſe diligeret, & tenebras ignorantiæ ſuæ ueritatis luce diſcuteret.Sermone.1.de ieiunio 10.menſis,& collectis. Item:Niſi ille ad nos in hac humilitate deſcẽderet,nemo ad illũ ullis ſuis meritis perueniret.Sermone 6. in ſolennitate natiuitatis Chriſti. Item:Sicut Deus iuſtificationis eſt autor,ita homo deuotionis eſt debitor.Sermone 16,de paſsione Domini. Itẽ Sermone 3.de Pẽtecoſte diſſerit, quòd in reparatione noſtra tora ſit operata Trinitas,ſed quęlibet perſona ſuũ egerit. Itẽ: Nihil ergo dilectiſſimi ab antiquis ſignificationib.in Chriſtiana religione diuerſum eſt,nec unquã à præcedentib.iuſtis, niſi in Domino Ieſu Chriſto ſperata ſaluatio eſt. Sermone 13. de Paſsione Domini.

Proſper ſic ſcribit contrà uulnus originalis peccati,&c. Verũ ac potẽs ac ſingulare remediũ eſt mors filij, Domini I E S V Chriſti, qui liber à mortis debito,& ſolus abſq; peccato pro peccatorib. & debitorib. mortuus eſt.Quod ergo ad magnitudinẽ & potentiã precij,& quod ad unã pertinet cauſam generis humani,ſanguis Chriſti redẽptio eſt toti⁹ mũdi.ad cap.obiectionũ Vincẽtianarũ. Itẽ:

Omnipotens genitor,natusq;,& ſpiritus almus,
Vna in perſonis par tribus eſt Deitas.
Quæ genus humanum proſtratum fraude maligni,
Ad uitam hac fecit poſſe redire uia.
Naturæ ut noſtræ Chriſtus, cauſæq; redemptor
Mortalis fieret,non minuens quod erat.
Perq; habitum ſerui uacuaret iura tyranni,
Et letum leto uinceret innocuo.
Hinc uerbum carni inſertum,carnemq; receptans,
Nec ſe confundit corpore,nec geminat.

Proſper libro Epigrammatum

Theodoretus ait:Ipſe fuit pacis arbiter,& cõciliator:ipſe effecit,ut qui ex illis & ex nobis credebãt,in unũ corp⁹ redigerẽtur:& fecit ut lex ceſſaret,quę inſtar cuiuſdam muri nos à nobis inuicẽ arcebat:pri⁹ aũt inimicitias,quę nobis cum Deo intercedebãt,ſuſtulit,cũ ſuã carnẽ ꝓ nobis dediſſet preciũ redẽtionis.in 2.cap.ad Epheſios. Itẽ : Cum oẽs redacti eſſent ſub mortis poteſtatẽ, ipſe qui nec ut De⁹ fuit morti obnoxius(habet enim naturam immortalẽ) ſed nec ut homo (peccatũ enim nõ fecit,quod mortẽ affert)dedit ſeipſum ueluti quoddã redẽptionis preciũ, & omnes liberauit ab eius ſeruitute.in 2 caput 1.ad Timotheum.

Iſychius inquit:Solius Dei eſt propitiationẽ conquirere peccatorum.lib. 5. in 16 cap. Leuitici. Et:Per Chriſti ſacrificiũ nobis peccatorũ remiſsio & redẽptio conceſſa eſt.lib. 1.in 4.cap.Leuitici. Et:Solius Dei eſt ignoſcere,etiã ea quorũ impoſsibilis uidetur remiſsio.libro 1.in 5.cap.Leuitici. Itẽ:Chriſti paſsiones,per quas nobis remiſsio procuratur,nõ hominis cuiuſquã puri, ſed Dei ſunt incarnati.lib.2.in 6.caput Leuitici. Et: Ipſe Chriſtus ad ſanctificationẽ noſtrã, aſperſione proprij ſanguinis uidelicet paſsionẽ ſuã pro nobis obtulit. lib.2.in 8.caput Leuitici. Et:Chriſtus ſuũ ſanguinẽ fudit ad propitiationem noſtram, & pro noſtris animab. dedit.lib.5.in 17.caput Leuitici.

Primaſius inquit: Etenim Deus noſter ignis

gnis conſumens, Deus omnipotens ignis appellatur, non ut materiã quá fecit conſumat: ſed quá exterius homo attrahit, rubiginẽ ſcilicet peccatorũ. non enim illud cõſumit quod ipſe fecit, ſed quod malitia hominẽ intulit. in 12. caput ad Heb. Et: Chriſtus igitur nos iuſtificat, qui eſt rex iuſticiæ: & ipſe pacificat omnia quæ in cœlis & quæ in terris ſunt, qui naſcendo & moriendo, reſurgendo atq; aſcẽdendo pacem attulit mũdo. in 7. caput ad Hebræos.

Sedulius ait: Sicut per unius delictum omnes homines in condemnationem, ſic & per unius iuſticiam omnes homines in iuſtificationẽ uitæ. in 5. caput ad Rom. Et IESVS Chriſtus dicitur Dominus, quia eius ſanguine redempti, ſumus filij Dei. in 1. cap. ad Romanos.

Theodulus inquit: Perinde ac demonſtratio locupletis in hoc cernitur, quòd alios etiam locupletat: hac ratione Chriſtus iuſticiam ſuã oſtendere uolens, mortales etiam iuſtificauit. in caput 3. ad Romanos. Et: Pater quidẽ propoſuit ac decreuit per filiũ genus humanum redimere. ibidem. Et: Vbi porrò Deus donat, omnia grandia donat. Ecquid uerò donat? Filiorum adoptionem præſtat, fratres efficit Chriſti, hæredes Dei, cohæredes Chriſti, quæ ſanè iá olim nobis præſtitit dona. in cap. 4. ad Rom. Et: Communi ſanctæ Trinitatis nos beneuolẽtia ſalui facti ſumus. in 8. caput ad Rom. Et: Porrò quos ipſa Trinitas iuſtificauit, quis condemnet? ibidẽ. Et: Chriſtus à præteritis peccatis nos liberauit, in futurũ etiã nos liberos effecit, ac tales qui delictis intercipi, captiuiq; teneri non poſsimus: Chriſtus autor eſt, cur nobis impertiatur donũ ſpiritus. idẽ nobis ſoluit peccatum, & attrahit quatenus eſt homo ſpiritu, quẽ nobis cõmunicet. ibidẽ. Et: Suprà cõfirmabat nos per Spiritum paracletũ ſeruatos, nũc per filiũ dicit. Nam cõmuni ſanctæ Trinitatis nos beneuolẽtia ſalui facti ſumus. ibidẽ. Et: Cooperatus eſt náq; & Spiritus S. in redẽptione generis humani. in 3. cap. ad Rom. Itẽ: Quis me liberabit ex corporalib. actionibus, ut nõ arripiar ab ijs quę in corpore meo ſunt cupiditatib᷒, quæ nobis prorſus mortẽ cõciliãt? Quis aũt alius præter Chriſtũ? id enim clam indicat. Neq; enim lex me liberabit, neque mea me uoluntas, quantũuis hoc conetur, ſeruabit. in 7. caput ad Rom. Et: Si cum lege peccauimus, ecqui ſeruari poterimus? Sic enim dicere quiſpiã queat, maximè uerò quomodo citrà legẽ? Huic reſpondet: Per iuſticiã quæ ex Deo eſt: quã ſi Deus dederit, ne ambigas de ſalute tua ò homo. ibidẽ. Itẽ: Per ipſum náq;, ſcilicet Chriſtũ, adducti ſumus ad Deũ Si ergo cũ longè abeſſemus à Deo, per mortem eius uiciniores illi facti ſumus: multo magis propinqui ipſi exiſtentes, pacẽ habebimus erga ipſum per gratiã Chriſti. in 5. caput ad Rom. Et: Decebat, inquit, ac rationabile erat, eos qui per unũ hominẽ peccatores, mortiq; obnoxij facti eſſent, per inobedientiã Adami, per unũ hominẽ Chriſtũ Dominũ ſeruaremur, iuſtificati & immortales cõſtituti. ibidẽ. Itẽ: Obſerua aũt, quomodo ſermone ſuo pergat, fortioreſq; & ſecuros reddat, ad futurarũ rerũ expectationẽ, ac quomodo gratos eos Deo facere laboret, eo quòd per Chriſtũ redẽpti ſint. in 6. cap. ad Rom. Et: Nos à lege liberati ſumus, hoc eſt abſoluti & redẽpti. Quamobrẽ? Nã mortui ſumus per peccatũ quod nos detinebat: excitatiq; ſumus nõ per legẽ, ſed per Chriſtũ. Perſpicuũ igitur eſt, quod à lege abſoluti ſumus tanquã mortui, ſubiectiq; ſumus ei qui nos à morte redemit Chriſto. in 7. caput ad Romanos. Et: Hæc Chriſtus fecit, ut ſcopus legis (hæc enim iuſtificatio eſt) impleatur in nobis. in 8. caput ad Romanos. Item: Ecquis eſt (inquit) qui condemnet, ſpiritu ſimul excipiente, adiuuanteq; imbecillitatẽ noſtram, patre autem iuſtificante, filio uerò pro nobis mortuo? Porrò quos ipſa Trinitas iuſtificauit, quis condemnet? ibidem. Itẽ: Quiſquis Chriſtum Dominum induerit, is habet uniuerſam uirtutem. Qui uerò ipſe induendus eſt, ſi nobis intrinſecus & forinſecus omnia ipſe ſolus fuerit, ſi interna & externa bona noſtra ille ſolus extiterit? porrò nunquã ad eo deſtitui, indumentum uocat. in 13. caput ad Romanos.

Eucherius ait: Apertio regni cœleſtis per incarnationem Domini ſaluatoris noſtri nobis donata eſt. libro 3. Commentariorum in libros Regum.

Marius Victorinus in præfatione Cõmentariorum ſuper Geneſin ait:

—— dum latum in ſidera uultum
Erexiſti hominem, quem ſæui fraude tyranni
In mortis laqueos, & ad impia tartara raptum,
Vnigeni redimis profuſo ſanguine nati,
Eq; imis erebi dona ad maiora petitum,
Reſtituis quàm factus erat, uitæq; perenni
Reddis, & in cœlum diro uchis hoſte ſubacto.

¶De cauſa materiali iuſtificationis, etiam Iſychius inquit: Opus crucis Chriſti & effectus, perfecta peccatorũ noſtrorũ remiſsio eſt. lib. 1. in 4. caput Leuitici. Et: Chriſtus ſuum ſanguinẽ fudit ad propitiationẽ noſtrã, & pro noſtris animab. dedit. lib. 5. in 17. cap. Leuitici. Itẽ: Crux Chriſti eſt uera remiſsio. lib. 7. in 25 caput Leuitici.

Sedulius inquit: Empti enim eſtis non auro, non argento, ſed ſanguine Chriſti. Sanguis ægrorum alijs nocet: ſanguis uerò Chriſti mundum redemit. in 6 caput ad Corinthios.

rinthios. Et: Sanguis Abel accuſabat, ſanguis uerò Chriſti redemit. in 12. ad Hebreos. Item: Multorum ſanguinis effuſio præceſsit, uſquequò per unius ſanguinem omnium redemptio fieret. in 2. caput ad Romanos.

Et de cauſa materiali iuſtificationis noſtræ corã Deo, ſic inquit Chryſoſtomus Homilia 3. in Marcum: Remiſsio peccatorum in Chriſti ſanguine eſt.

Theodulus inquit: Si tum non eſt aſpernatus nos cum peccatores eſſemus, opusq; erat morte filij eius, ut nos conſeruaremur: quãto magis nunc nos nõ cõtemnet, ut qui ſumus iuſtificati ſanguine Chriſti, neq; porrò ſit neceſſe filiũ eius poſtmodum mori? Et paulo pòſt: Vt ne rubore ſuffundamur, mœroreq; cõficiamur, quod adeò extiterimus impij, ut etiã neceſſariũ fuerit filiũ Dei pro nobis in mortẽ tradi, ut ſaluaremur, infert: Non ſolùm autẽ ſeruati ſumus, inquit, uerùm gloriari etiã debemus. Proinde gloriamur quòd Chriſtus omnino pro nobis mortuus eſt, cũ impij eſſemus. Id enim maximè patris dilectionẽ indicat, quandoquidem & pro impijs filiũ ſuũ dederit. Dilectos porrò à Deo neq; lugere, neq; mœſtos eſſe, ſed enim exultare potius & gloriari in Domino cõuenit. in 5. caput ad Rom. Et Chriſtus uniuerſam iuſticiã replens, atq; à morte reſurgens, cũctis incorruptibilitatẽ impertijt. per mortẽ Chriſti omnes uiuemus, reſurgemusque. Chriſtus in ipſum credentibus, etiã ijs qui nihil iuſtè egerũt, iuſticiæ autor eſt, & collator. ibidẽ. Itẽ: Gratias, inquit, ago Deo meo, quoniã ipſe me liberauit per mortẽ Filij ſui. in 7. ad Romanos.

¶ Sanguine Chriſti nos iuſtificari, docet Auguſtinus, Ad articulos falſò Auguſtino impoſitos, ad primũ: Quod ergo, inquit, ad magnitudinẽ & potentiã precij, & quod ad unã pertinet cauſam generis humani, ſanguis Chriſti redẽptio eſt totius mundi. Sed qui hoc ſeculũ ſine fide Chriſti, & ſine regenerationis ſacramẽto pertranſeunt, redemptionis alieni ſunt.

Leo inquit: Agnoſcimus miſericordiam Dei ab initio promiſſam, & ante ſecula præparatã, per quã ſolã reſolui captiuitatis humanæ uincula potuerũt, quib. primũ hominẽ omnẽq; eius poſteritatẽ maleſuadus autor peccati obſtrinxerat, & propaginẽ dediticiã originali ſibi præiudicio uendicabat. Quia igitur iuſtificãdis hominib. hoc principaliter opitulatur, quòd unigenitus Dei & filius hominis eſſe dignatus eſt, &c. Deinde addit: Omnes ſancti qui Saluatoris noſtri tempora præceſſerunt, per hanc fidẽ iuſtificati, & per hoc ſacramẽtum Chriſti ſunt corpus effecti, expectantes uniuerſalẽ credentium redemptionem in ſemine Abrahæ. Sermone decimo in natiuitate Domini.

Theodoretus inquit: Dominus Chriſtus & Deus eſt, & propitiatoriũ, & pontifex, & agnus, & in ſuo ſanguine noſtrã ſalutẽ procurauit, ſolã fidẽ exigẽs. in epiſtolã ad Rom.

¶ Aliena nos iuſticia iuſtificari, ait Auguſtinus ſecũda quinquagena Pſalmi 70: Ergo in tua iuſticia, nõ in mea. Quia mea quid? Præceſsit iniquitas. Et cũ ero iuſtus, tua iuſticia erit: quia iuſticia mihi abs te data iuſtus ero, & ſic erit mea, ut tua ſit: id eſt, abs te mihi data. In eum enim credo, qui iuſtificat impiũ, ut deputetur fides mea ad iuſticiam. Erit ergo & ſic iuſticia mea, non tamen tanquã propria mea, nõ tanquã à meipſo mihi data, ſicut putabãt illi qui ſuper literam gloriabantur, & gratiam reſpuebant.

¶ Fide nos apprehendere et applicare ſalutem, Chryſoſt. ſcribit Homilia 6 in 1. caput Iohannis: Chriſtus, inquit, nõ ad iudicandũ, neq; ad inquirendum uenit: ſed ad dimittenda peccata, & ſalutem per fidem largiendam. Item Homilia 27 in 8 caput Matthæi: Vt iam neminẽ fugere poſsit, his uerbis declarari, nõ ex operibus legis, ſed ex fide ſalutem hominibus æternam præſtari. Idcirco non Iudæis tantum, uerumetiam gentibus hoc donũ propoſitũ eſt, & gentibus potius quàm Iudæis. Non enim cẽturioni ſoli, ſed in toto terrarũ orbe ſic futurũ prædicit. Item: Nulla prorſus re liberamur, niſi per fidem. Sic & qui ante nos fuerunt, illuſtres facti ſunt omnes. Sic Abraham, ſic Iſaac, ſic Iacob. in primum caput ad Romanos, ſermone ſecundo. Item: Gratia ex fide ſeruat & iuſtificat. in 3. caput ad Galatas. Item: Quãprimũ homo crediderit, cõfeſtim ſimul iuſtificatus eſt. in 3. ad Rom. ſermone ſeptimo.

Leo inquit: Hoc eſt quod iuſtificat impios, hoc eſt quod ex peccatorib. facit ſanctos, ſi in uno eodẽq; Domino noſtro IESV Chriſto, & uera Deitas, & uera credatur humanitas. ſermone 4. de epiphania Domini. Item: Regeneratio mutat originẽ, fides iuſtificat peccatorẽ. ſermone 2. in ſolennitate natiuitatis Domini. Item: Sicut per fidem iuſticia, ita etiam per fidem ueram uita obtinetur æterna, dicente Domino: Hæc eſt aũt uita æterna, &c. ſermone 4 de natiuitate. Itẽ ſermone 14. Vna fides iuſtificat uniuerſorũ temporũ ſanctos: & ad eandẽ ſpẽ fideliũ pertinet, quicquid p mediatorẽ Dei & hominũ IESVM Chriſtũ, uel nos confitemur factũ, uel patres noſtri adorauère faciendũ. Theodoretus inquit: Per fidẽ enim Deo cõiuncti, & familiares efficimur. in 10 caput ad Heb.

Iſychius ait: Per pectuſculũ fidẽ deſignat, & confidentiã quã offerri Domino uult ab eo qui ſaluari deſiderat. Quia ſine fide impoſsibile eſt nos placere Deo. lib. 2. in 7. Leuitici.

Philaſtrius

Philaſtrius ait: Non aliunde ſalutis remedium, niſi ex fide hac in patrem, filium, & ſpiritum ſanctum, humano generi cognoſci mus affuturam. Vnde & in hac coniunctione ſanctæ adorádæq; Trinitatis gaudemus, in qua antè Adam pater noſter, Noa, Abraham, Moſes & Prophetæ, Sacerdotes, Iudices, & Apoſtoli pariter & Euangeliſtæ prædicentes metuerunt conſequi angelicam dignitatem: in qua & Eccleſia catholica exultat, hoc prędicans quotidie atque edocens, eandemq; hanc omnem impietatem Paganam & iniquitatem Iudaicam deſtruens, quotidie omni exultat in gaudio. in Catalogo hæreſium.

Sedulius inquit: Diſpoſuit Deus propitiũ ſe futurum eſſe humano generi, ſi credant in ſanguine eius ſe eſſe liberandos. in 3. ad Romanos. Et: Poteſt ergo homo iuſtificari ex fide, ſine operibus legis, cum fides per dilectionem operetur in corde, etiamſi foris nõ exit in opere. ibidem.

Maximus inquit: Chriſtus omnib. natus eſt, ſed fidelib. dat ſalutẽ. Hom. 4. de Chriſto.

Sic & Primaſius ſcribit: Pro omnibus quidem effuſus eſt ſanguis Chriſti, ſed credentibus prodeſt, incredulis uerò erit in condemnationem. in 2. caput ad Timotheum. Et: Vtramq; gentem per fidem Chriſti ſaluandam eſſe denunciat, hoc eſt ex fide. in 3. caput ad Romanos.

Theodulus: Attamen & hos & illos gratiæ participes fore dixit: non tamen ſimpliciter, uerùm credentes, & quia non iniuria gratia fit omnibus communis. in 3 caput ad Romanos. Et: Qui igitur grauiter adeò flagitia commiſerunt, ut uel indigni eſſent uenia, hos iam per fidẽ ſeruat, ęternumq; beat. in 3. ad Romanos. Item: Mortuum namq; peccatis nunc ſeruari, quando tempus ſupplicij inſtat, iſtuc uerò eſt commonſtratio iuſticiæ, per hoc, quòd nedum ipſe Deus iuſtus ſit, uerùm etiam iuſtificet per fidem in IESVM Chriſtum, proprium etiam populũ ſuũ. ibidem. Et: Conſilium itaq; & ſcopus Apoſtoli eſt, demonſtrare quòd Abrahã etiã ipſe non ex operibus legis, ſed per fidem iuſtificatus ſit. Quid igitur dicimus Abraham patrẽ noſtrũ ſecundũ carnem inueniſſe? aut qualem ipſum conſecutum iuſticiam? Operum'ne, an fidei? Oſtendit aũt, quòd per fidẽ ſit nactus iuſticiã. in 4 caput ad Romanos. Item: Duo indicat, & quòd Abraham ex fide iuſtificatus eſt, & quòd iuſticia per fidẽ maior eſt, &c. Qui uerò ex fide ſeruat⁹ eſt, poſtquã non habet unde apud ſe glorietur (nullum enim opus operatus eſt) corã Deo gloriatur. in 4 caput ad Romanos. Et: Proinde nõ eſt data circumciſio ut iuſticiã efficeret, uerùm ut iuſticiæ ſigillum eſſet, & euidens iuſticiæ ſignificatio, quæ Abrahamo ex fide obrigit. ibidem. Et: Poſitis ijs quæ ad Chriſtũ attinent, noſtra etiam ſubdit. ad inenarrabilia enim dona & beneficia Dei in nos collata, nos nihil præter fidem attulimus. in 5. ad Romanos. Item: Verùm credẽtes, legi ſe mortuos & ab ea liberatos eſſe ſciunt: nec eſt porrò tranſgreſſor legis, qui fidem Chriſto adhibet. in 7 caput ad Romanos. Et: Pari ratione Iudæi, alij quidem fideles ſemen Abrahami ſunt, & ſeruantur inæternũ: alij uerò infideles, & pereũt. Quotquot enim digni ſunt, ſeruantur: credunt enim. & quotquot non ſunt digni, pereunt: nõ enim credunt. in 9. ad Romanos. Item: Non enim eorum qui ſeruantur tantum miſertus eſt, uerumetiam Pharaonis. partem etiam populi ſui miſeratus eſt. Viden, quòd nõ unius partis Deus eſt Deus? Sed enim ex Iudęis & gentibus, qui per fidem digni ſunt ſalute, ſeruat. in 9 caput ad Romanos. Itẽ: Vide quòd cum operib. & gratia habeamus opus, ut æternum beemur? Cum enim obedientiam eorum adduxiſſet, gratiam pariter eis adoptauit. in 16 caput ad Romanos.

¶Sola nos fide iuſtificari docent, ut Chryſoſtomus: Nunc aũt nõ amplius rationibus, ſed ſola fide opus eſt. Præterea quòd in crucifixũ & ſepultũ credatur, neq; dubitatio ulla relinquatur: quoniã reſurrexit, & ſupernẽ ſedeat, neq; ſapientia indiget, neq; rationibus, ſed fide. in 1. caput 1. ad Corinth. Itẽ: Quoniã ſurſum deorſum hoc uertebãt illi, & undiq; iactabãt dicẽtes, fidẽ nõ ualere niſi adiuncta lege: Paulus cõtrà demõſtrat, addi tis præceptis, fidẽ iam nihil profuturã. Tum enim ualet fides, cũ nihil acceſſerit ex lege. in 3. caput ad Galatas. Itẽ: Ex ſola quippe fide nos ſaluauit. in 2. cap. ad Epheſios, ſermone 5. Itẽ: Fidelẽ aũt abſq; operib. poſſum monſtrare, & uixiſſe, & regnũ cœlorũ aſſecutum. Nullus ſine fide uitã habuit. Latro aũt credidit duntaxat, & iuſtificatus eſt à miſericordiſsimo Deo. Atq; hic ne mihi dixeris, defuiſſe ei tempus, quo iuſtè uiueret, & honeſta faceret opera. neq; enim de hoc cõtenderim ego. Sed illud unum aſſeuerauerim, quòd ſola fides per ſe ſaluũ fecerit. Nã ſi ſupetuixiſſet, fideiq; & operum fuiſſet negligẽs, à ſalute excidiſſet. in ſermone de fide & lege naturæ.

Auguſtinus ſic interpretatur, Fide nos iuſticari. lib. 1. de prędeſtinatiõe ſanctorũ, cap. 7: Ex fide ideo dicit iuſtificari hominẽ, non ex operibus, quia ipſa prima datur, ex qua impetrẽtur cætera, quæ propriè opera nuncupãtur, in quib. iuſtè uiuitur. Nã dicit etiã ipſe: Gratia ſalui facti eſtis per fidẽ, & hoc nõ ex uobis, ſed Dei donũ eſt: id eſt, quod dixi per fidẽ, nõ ex uobis, ſed Dei donũ eſt. Et iã fides

fides non ex operibus, inquit, ne fortè quis extollarur.

Cytillus libto 3. capite 11. in Ioannẽ dicit: Facilis enim & plana nia iuſticiæ omnibus eſt, qui per fidẽ ad eum ptoficiſcuntur: aſpera uerò atq; ardua, imò autem omnino inaccesſibills, ijs qui ſua incredulitate Dominũ irritant. Item: Ianua & uia in uitam fides eſt, & recurſus quidã atq; reductio à cotruptione in immortalitatem. libro 4. in 9 caput Ioannis. Item: Iuſtificamur enim per fidem, & participes diuinæ naturæ participatione ſancti Spiritus efficimut. lib. 9. capite 32 in Ioannem. · Item: Subiectus Chtiſtus patri eſt: ſed tamen pro omnibus, ſed pto ſolis credentib' in eum, pro quibus ſeipſum tanquã immaculatum agnum patti obrulit, ut ab omni peccato libetatos patri offerret. libro decimo Theſaùri, capite octauo.

Proſpet ait: Non alia gtatia, aut alia fide quenquam hominum ſiue ante legem, ſiue legis tempote iuſtificatum eſſe credendum eſt, quàm hac eadem, per quam Dominus noſter IESVS Chriſtus ſecundum couſilium uoluntatis ſuę, in fine ſeculorum uenit quęrere & ſaluare. in reſponſionibus ad capitula Gallicorum, capite 8. Item:

Vna fides igitur, ſpes una eſt, atq; amor unus,
Quo fiat iuſtus, fitq; beatus homo.

Item: Quicunq;, quocunq; tempore, in quacunque gente, in Deum credentes ex fide uixerunt, illius dono temperantes ac prudentes, iuſti ac fortes fieri utiq; potuerunt. Qui autẽ neſcientes Deum, uel etiam blaſphemantes ſine fide uixerunt, nihil earum uirturũ à Deo accipere uel habere potuiſſe credendi ſunt. libro 3. de Vita contemplatiua, capite 18.

Theodotetus ait: Sola fide allata peccatorum remiſsionem accepimus, quoniam ueluti quoddam redemptionis preciũ Dominus Chtiſtus ſuum corpus obtulit. in epiſtolam ad Romanos. Item: Non noſtra ſponte ctedimus, ſed uocati acceſsimus: & cum acceſsiſſemus, non exegit uitæ puritatem & innocentiam, ſed ſola fide ſuſcepta condonauit peccata. in 2. cap. ad Epheſios. Item: Deus per Eſaiam rurſus oſtendens legalium uictimarũ ſpecies eſſe inutiles, pollicetur peccatorũ ueniã, quæ per ſanctũ baptiſma mortalib. data eſt. Inquit enim: Ego ſum qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorũ non recordabor. Neq; enim ullis operibus noſtris, ſed per ſolam fidem myſtica bona conſecuti ſumus. Hinc & Apoſtolus manifeſtè teſtatur: Graria ſalui facti eſtis, & hoc non ex uobis: Dei donum eſt, ne quis glotietur. id ipſum ſignificans, quod ſuperius dixerat Deus per Eſaiam: Propter me. libro 7. de Sacrificijs.

Iſychius inquit: Miſetatus Deus humanum genus, cum illud ad explenda legis opera infirmitatum uidiſſet, iam non ex operibus ſaluare, ſed pet gratiam hominem uoluit. Gratia uerò ex miſericordia atq; compaſsione præbetur, & fide comprehenditur ſola, non ex operibus, ut Paulus dicit ad Epheſios tertio. Nam gratia iam non erit gratia. libro quarto in 14. Leuitici.

Sedulius ait: Conuertentem impium per ſolam fidem iuſtificat Deus, non per bona opera, quæ non habuit prius, alioquin per impietatis opera fuerat puniendus. Hoc dicit, quia ſine operibus legis credenti impiò in Chriſtũ, reputatur fides eius ad iuſticiam. in 4 caput ad Romanos. Item: Quomodo Abraham credens ex gentibus per ſolam fidem iuſtificatus eſt, ita cæteri fidẽ eius imitantes ſaluantur. in 4 cap. ad Romanos. Item: Patriarchæ & prophetæ non ex operibus legis, ſed ex fide iuſtificari ſunt. in 2 cap. ad Romanos. Item: Non dixit, Operatus eſt per legem: ſed, Sola fidè credidit. in ſecũdum caput ad Romanos.

Primaſius inquit: Impium per ſolam fidẽ iuſtificat, non opeta: puniendus eſt, non liberandus: per ipſum ſaluabimur, non per nos: hoc eſt, ſi membrum eius fuetimus. cũ enim omnia atdebunt, ſolum corpus ſaluabitur iudicantis. in 5. caput ad Romanos. Et: Propoſitũ Dei eſt, ut ſine operibus legis, uel quibuſcunq; alijs meritis, per fidẽ ſolam iuſtificaret impios: quę fides non ex natura, ſed Dei donum eſt. fructus ſpiritus eſt inter cæteta & fides. in 8. ad Romanos. Item: Impiũ per ſolam fidem iuſtificat, non opera, quæ non habuit. ſi enim ſecundum opera, puniendus eſt, non liberandus. Simul attendendum, non peccatorem iuſtificari per fidem, ſed impium. in 4. caput ad Romauos. Item: Vt omnes qui ex gentibus credunt, ſecundum fidem filij ſunt Abrahæ, dum & illis ſola fides ad iuſticiam reputatur, etiam & ipſi circumciſi non carne, ſed corde. in 4. caput ad Romanos. Item: Sola fide ſaluati eſtis, per gtatiã Dei. in 1. caput ad Galatas. Item: Non ex operibus, ſed ſola fide per gratiam, uitam habere te noſti. in 2. caput ad Galatas. Et: Si enim gentes fides ſola non ſaluauit, nec nos: quia ex operibus nemo iuſtificabitur. in 2 cap. ad Galatas. Itẽ: Ita & uobis fides ſola ſufficit ad iuſticiã. ibidẽ.

Theodulus inquit: Mitificum quiddam dicit. Adeò, inquit, circumciſio ſine fide iuſtificare non poteſt, neq; progenitorem tuũ ô Iudæe, tibi Abtahamum facit. Nam & ipſa lex, ob quã gloriaris, nihil profuit ad promiſsiones ipſi Abtaham factas, ut quæ nondum ſancita eſſet, ſed ſola fides. Cum enim, incircumciſus dum eſſet, ante legem, pro-

miſsiones illi datæ ſunt credẽti. Si itaq; lex ad promiſsiones nihil fecit, circũciſio ad iuſticiam haudquaquã quicquam ualebit, ſufficiet'ue. in 4. cap. ad Rom. Et: Gratia eſt quicquid per Chriſtũ cõtingit, nec opera ad fidẽ ſunt neceſſaria. Neq; enim qui crediderunt, ob prętetita opera uocatione illa digni uiſi ſunt, uerùm gratia Dei hoc totum eſt. in decimum caput ad Romanos.

Fauſtus ait: Tempus gratię quo redempti ſum', merita hominũ non expectauit, opera penitùs nõ quęſiuit: Sola Deus fidei noſtræ deuotione cõtentus fuit, ſecudũ illud: Credidit Abraham Deo, &c. Iuſtus autẽ ex fide ſua uiuet. Accedentem ad Deum credere oportet. libro primo de Libero arbitrio.

Marius Victorinus libro 3. Cõmentariorum in Geneſin inquit: Credidit Abraham Deo, &c. —— *At ille*
Credidit, & nudæ fidei conſenſio ſola
Plenam ad iuſticiæ & meriti reputata coronã eſt.

¶ Gratis nos iuſtificari, Auguſtin' docet, in Pſalmũ 30. Omnes enim peccauerunt, & egent gloria Dei. Quid eſt Egent? Vt ipſe liberet, nõ tu. Quia tu liberare non potes, indiges liberatore. Quid eſt quod te iactas? quid eſt quod de lege & iuſticia præſumis? Non uides quòd intus confligas in te, de te, aduerſus te? nõ audis pugnantẽ & confitentem, & adiutoriũ in pugna deſiderantẽ? Miſer ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per IESVM Chriſtum Dominum noſtrũ. Quare gratia? Quia gratis datur. Quare gratis datur? Quia merita tua non pręceſſerunt, ſed beneficia Dei te præuenerũt. Itẽ prima quinquagena ex prologo Pſalmi 31: Credidit Abrahã Deo, & reputatũ eſt ei ad iuſticiã. Et: Ei qui operatur, id eſt, de operibus præſumit, & eorũ merito ſibi dicit datã eſſe gratiã fidei, merces nõ imputatur ſecundũ gratiã, ſed ſecundũ debitũ. Quid eſt hoc, niſi quòd merces noſtra gratia uocatur? ſi gratia eſt, gratis datur. Quid eſt gratis datur? Gratis conſtat. Nihil boni feciſti, & datur tibi remiſsio peccatorũ. Attenduntur opera tua, & inueniuntur omnia mala. Si quod debetur iſtis operibus, Deus redderet, utiq; damnaret. Non tibi Deus reddit debitã pœnã, ſed donat indebitã gratiã. Item ad articulos Auguſtino falſò impoſitos, ad ſecundã reſponſionẽ: Vt enim reus damnetur, inculpabilis eſt Dei iuſticia: ut aũt re' iuſtificetur, ineffabilis Dei gratia eſt. Item lib. 3. contra Pelagianos: Nullũ aũt eſſe hominis meritũ in accipienda gratia ad ſalutẽ, Paulus apoſtolus docet, ſcribens ad Epheſios: Deus aũt, ait, qui diues eſt in miſericordia, propter nimiã charitatẽ ſuã, qua dilexit nos, & cum eſſemus mortui peccatis, conuiuificauit nos Chriſto, cuius gratia eſtis ſaluati. Itẽ, De natura & gratia contra Pelagianos, cap. 4: Hęc igitur Chriſti gratia ſine qua nec infantes, nec ętate grãdes ſalui fieri poſſunt, nõ meritis redditur, ſed gratis datur, propter quod gratia nominatur. Iuſtificati, inquit, gratis per ſanguinẽ ipſius. Vnde ij qui non per illã liberantur, ſiue quia audire non potuerũt, ſiue quia obedire noluerunt, ſiue etiã cum per ætatẽ non poſſent audire, lauacrum regenerationis quod accipere poſſent, per quod ſalui fierent, non acceperunt, iuſtè utiq; damnantur: quia ſine peccato nõ ſunt, uel quod originaliter traxerũt, uel quod malis moribus addiderunt. Omnes enim peccauerunt, ſiue in Adã, ſiue in ſemetipſis, & egent gloria Dei. Ibidẽ cap. 5: Qui ergo inde per gratiã liberantur, nõ uaſa meritorum ſuorum, ſed uaſa miſericordię nominantur. Cuius miſericordiæ, niſi illius qui Chriſtum IESVM miſit in hunc mundũ peccatores ſaluos facere, quos præſciuit & prædeſtinauit, & uocauit, & iuſtificauit, & glorificauit? Quis igitur uſqueadeò dementiſsimè inſaniat, ut nõ agat ineffabiles gratias miſericordiæ, quos uoluit liberantis: qui rectè nullo modo poſſent culpare iuſticiam, uniuerſos omnino damnãtis? De Patientia cap. 20. Si enim ullis meritis datur, iam non gratis donatur, ſed debita redditur: ac per hoc non uero nomine gratia nũcupatur, ubi merces (ſicut idem dicit Apoſtolus) non imputatur ſecundũ gratiam, ſed ſecundum debitũ. Si aũt ut uera ſit gratia, id eſt gratuita, nihil inuenit in homine cui meritò debeatur (quod bene intelligitur & in eo quod dictũ eſt, Pro nihilo ſaluos facies illos) profectò ipſa dat merita, non meritis datur. Pręueniunt ergo etiã fidẽ, ex qua omnia bona opera incipiũt. Iuſtus enim (ſicut ſcriptum eſt) ex fide uiuit. Porrò aũt gratia non ſolùm adiuuat iuſtum, uerùm etiam iuſtificat impium. Et ideo etiã cum adiuuat iuſtum, & uidetur eius meritis reddi, nec ſic deſinet eſſe gratia: quoniam id adiuuat, quod ipſa eſt largita.

Cyrillus inquit: Nos uerò miſericordia eius adoptati per gratiam. libro 1. cap. 15. in Ioannem. Itẽ: Si ergo lex condemnãs per Moſen data eſt, gratia uerò iuſtificans per unigenitum facta. libro 1. in Ioãnem capite 21. Item: Ita ne iuſtificari opere putemus, ne gratiam Dei meritis noſtris, ſed fide affuturã nobis ſperemus. lib. 4. in Ioan. cap. 51.

Proſper ait: Gratia Dei quoſcunq; iuſtificat, non ex bonis meliores, ſed ex malis bonos fecit. in epiſtola ad Rufinum de Libero arbitrio. Itẽ: De primi hominis pœna nemo liberatur, niſi per gratiam Domini noſtri IESV Chriſti, præparatam & prædeſtinatam in æterno conſilio Dei, ante conſtitutionem mundi. in capite 1. ad obiectiones Gallorũ.

Item;

Itē: Iuſtificatus homo, id eſt ex impio pius factus, nullo præcedente bono merito, accipit donum, quo medio acquirat & meritū: ut quod in illo inchoatū eſt per gratiā Chriſti, etiam per induſtriam liberi augeatur arbitrij, nunquam remoto adiutorio Dei, ſine quo nec proficere nec permanere in bono quiſquam poteſt. capite 6. ad obiectiones Gallorum. Item libro De ingratis:

Vſque adeò donum eſt quo credimus, & data gratis
Gratia, non merita ditat mercede uocatos,
Nec iuſtorum operum diſcernit facta, ſed omnes
Sola ex immundis mundos facit, &c.

Item: Bonitas Chriſti ſola eſt cauſa uocatis, & fidei & meriti. libro de Ingratis.

Theodoretus inquit: Dominus quoque Chriſtus, cum non iuſti eſſem⁹, nos amauit, ſed peccatores acceptos iuſtificauit. in 15. caput ad Romanos.

Iſychius ait: Cum Deus genus humanū ad implenda legis opera infirmatū uidiſſet, iam nō ex operibus ſaluare, ſed per gratiam hominem uoluit. libro 4. in 14. caput Leuitici. Et: Sicut licet non ſolùm de ouibus, ſed & de capris offerri, et oblatio de pecoribus dicitur: ſic et eum qui ex peccatoribus eſt, poſsibile eſt ſimplicitati operam dare, & quaſi ouem factum, conuerſationem ſuam in holocauſtum offerre Deo. quia enim nihil impedit ad adipiſcendam iuſtificationē, peccatorē quempiam fuiſſe, Ezechielis 18. Quòd ſi genuerit filium, qui uidens omnia peccata patris ſui quæ fecit, &c. hic non morietur in iniquitate patris ſui, ſed uita uiuet. libro primo in 1. caput Leuitici.

Primaſius inquit: Maior eſt redemptio Saluatoris, quàm perditio tranſgreſſoris: quia per Chriſtum omnia peccata dimiſſa ſunt, non ſolùm originalia, uerùm etiam actualia. in 5. caput ad Romanos. Et: Chriſtus pro peccatoribus & pro impijs mortuus eſt, ut ad credendum non meritò, ſed gratia uocaremur. in nonū caput ad Romanos. Et: Chriſtus non contra legem uenit, ſed ſecundum legem: quia non poſſunt ſecūdum legem iuſtificari, ſed Deus gratis ex fide iuſtificat. in 10 ca put ad Romanos. Itē: Sed quia illum fides à Deo donata ſine operum præſumptione iuſticat,! non ſibi, ſed Domino ex gratuita largitate dat gloriā. in 4. cap. ad Romanos. Et: Quia non poſſunt ſecundum legem iuſtificari, ſed Deus gratis ex fide iuſtificat, nō ex operibus legis, in quibus illi gloriabantur. in 10 caput ad Romanos.

Sedulius: Hoc eſt, ſine ullis operibus præcedentibus per baptiſmum gratis peccata donauit. in 3. ad Rom. Et: Quomodo iuſtificatur homo ſine operib. legis? Credit aliquis, percipit fidei ſacramenta, & mortuus eſt, defuit illi operandi tempus: planè dicimus iuſtificatum, credentem in eum qui iuſtificat impium. ergo iſte iuſtificatus, & operatus non eſt. in 3. caput ad Romanos. Item: Gratia Dei filius Dei dicitur, quia per ſuam gratiam gratis peccata dimiſit, nullis præcedentibus hominum meritis. in 2 cap. ad Hebræos. Item: Gratiam, ut credamus & baptiſemur: & quia gratis & iam ipſe iuſtificatus eſt, nullis meritis ſuis. in primum caput ad Romanos.

Theodulus inquit: Etenim cognoſcentes mortales, quòd neq; per legem & circumciſionem, neque per præputium liceat ſeruari æternū, facilè Chriſto acceſſerint, gratia ſua genus mortalium cōſeruanti. in 3. caput ad Romanos. Et: Cum hæc ita ſe habeant, paterq; ſeruet eum qui ex fide in Chriſtum propius factus eſt, Deoq; adiunct⁹, ubi 'nam in poſterum Iudæorū gloriario manet? monſtrat aūt eos temerè gloriari: Nō per opera, inquit, quæ nos peregimus, Iudæorum gloriatio eſt excluſa: ſed enim per fidem. perinde quaſi dicere fuiſſet ei animus, omnis iſta gloriatio, & quę uiſa eſt dignitas, primatusue ueſtet, excluſa ſunt per fidem, citra operū indigenriam acceſſum'ue. Arbitramur, pro eo quod eſt, rationibus certis accedētes putamus, iuſticia fidei omnem hominem, nolentem eſſe participem eiuſdem, ſine operibus legis iuſtificari. in 3. cap. ad Romanos. Et: Maiorem ſecundū gratiam iuſticiam eſſe monſtrat, quam fides præſtat, hanc ad rationem. Ei qui gnauiter operatur, præmium ſecundum debitum debetur, & meritum. At uerò quid quæſo poteſt, qui totus etiam in uirtute uerſatur, ac ſtrenuè ſe gerit? Quid inquam, uel quomodo poteſt Chriſtum debitorem ſuū uel facere, uel habere? Enimuerò qui ex fide iuſtificatur, ſecundū gratiam iuſtificatur. Vbi porrò Deus donat, omnino grandia donat. Ecquid uerò donat? filiorū adoptionem præſtat, fratres efficit Chriſti, hæredes Dei, cohæredes Chriſti: quæ ſanè iam olim nobis præſtitit dona. in 4. caput ad Romanos. Et: Qui enim legē, ceu eam qua ſeruetur, tenet, is ſalutem per fidem obuenientem contumelia afficit. in 4. cap. ad Romanos. Et: Vbi namque gratia Dei, ibi haud ſunt dubię promiſsiones, ſed firmæ ac ſtabiles. Deus enim, inquit, eſt qui per gratiam iuſtificat, & quis eſt qui condemnet? ibidem. Item: Gratia uerò ac donum Dei adeò exuberauit, ut & ipſum Adami peccatum deleret: nec illud ſolummodo, uerùm omnia omnium aliorum mortalia alia delicta, quæ poſt illius peccatum cōmiſerunt. Nec id tantum effecit, uerùm ad iuſtificatiōnem, id eſt ad inſticiam omnes deduxit. in 5. caput ad Romanos. Et: Ne perterreſias quòd peccatū abundauetit. etenim hominū

tranſgreſsione ad bonum & commodum uſus eſt Deus, indigentibus opes tribuens. Hinc enim gratia per Chriſtum maior & deſiderabilior facta eſt, cuius bonitate nobis communicata fides auctior eſt reddita. Non enim ex abundária peccati, pœna etiam maior eſt facta: ſed ſalus iucundior, amabiliorque nobis obtigit. in 5. caput ad Romanos. Item: Non dixit, merces uirtutum ſeu officiorum: ſed donũ, uel gratia: demonſtrans, quòd non ex laboribus ſuis, uerùm ex gratia diſceſſerint, ac liberati ſint à peccatis. in 6. caput ad Romanos.

Marcus heremita inquit: Deus nos peccato mortuos, proprio ſanguine ſuo mercatus eſt: & ijs qui ita credunt, gratiam ſuam gratuitò largitus eſt.

Eucherius inquit: Fides ſolet ſanctis ad iuſticiã reputari. in 1. Regũ. Et: Quid retribuemus uel per hoc tantũ, quòd per fidẽ homini ſalutem dedit? in Epiſtola parænetica.

Ioannes Caſsianus inquit: Nos abſoluta pronũciamus ſententia, etiã exuberare gratiam Dei, & tranſgredi interdum humanæ infidelitatis anguſtias. Collatione 13. capite 16. Item: Omnes patres affirmant, ſummã ſalutis noſtrę non operũ noſtrorum merito, ſed cœleſti gratiæ deputandam eſſe.

Paulinus ait: Aſſumpti nõ noſtro merito, ſed gratia Dei, cuius dona & uocationes ſine pœnitentia ſunt: neq; ex operum prærogariua, ſed ex fide bonæ uoluntatiș. qua pariter in charitatem eius animati, ut uno & tenore propoſiti, & tempore conuerſationis noſtrę apparuit, ſimul oportet gloriemur & exultemus in eo qui iuſtificat impium per fidem, & dat eſcam omni carni. in epiſtola 5. ad Seuerum.

¶ Gratia nos ſaluari, docet Chryſoſtomus: Annunciaui iuſticiam in Eccleſia magna. Quid hoc eſt? Non dixit, Dedi: ſed, Annunciaui. Quid tandem igitur? non ex benefactis, nec laboribus, nec penſatione, ſed ex ſola gratia iuſtificauit genus noſtrum. in oratione 4. aduerſus Iudæos. Item in homilia de loco Eſaiæ, Gaude Sion, inquit: Cuius facti ſumus filij, non pro obſequijs noſtris, aut meritis: nõ ꝑ bona actione, quã nõ fecimus: ſed pro eius miſericodia & libertatem accepimus, & in adoptionem filiorũ annumerari ſumus. Poſtea quędam adijcit de fructibus iuſtificatorum. Item: Non ſudoribus & laboribus illam comparabis, ſed ex diuino gratię dono, quod ex ſupernis eſt, gratis ut accipias oportet, unum hoc ſolum afferens de tuo, nimirum ut credas. in 1. cap. ad Romanos, Sermone ſecũdo. Item: Accuſauerat Paulus & gentes, & Iudæos. conſequenter erat proximum oſtendere, quæ uera eſſet iuſticia, nimirum quæ per fidẽ eſt. Quando enim neque lex naturæ quicquam proderat, neq; lex ſcripta amplius quiddam præſtiterat, ſed ambæ magis grauauerant eos qui non ut oportebat illis eſſent uſi, maioreq; ſupplicio dignos effecerant: relinquebatur, ut neceſſariò ſalus per gratiam eſſet acquirenda. in 3. cap. ad Romanos, Sermone ſeptimo. Item: Ab iſtis namq; ſaluris noſtræ ſumma dependet, nuſquam ab operib. nuſquam à rectè factis, ſed per fidem ueritatis. in 2 caput 2 ad Theſſalonicenſes, homilia quarta. Item: Fide ſaluari eum qui opera non habeat, nihil fortaſſe fuerit inſolentiæ. Eum uerò qui rectè factis conſpicuũ ſe fecerit, non ex ipſis, ſed ex fide iuſtum fieri, hoc ſcilicet admirabile eſt, & quod maximè fidei potentiam manifeſtat. in 4 cap. ad Romanos, Sermone 8. Itẽ: Lex grauis eſt, gratia uerò facilis. Deinde lex, etiamſi innumeris modis contenderint Iudæi, non ſaluat. Gratia uerò & ſuam, & quæ legis eſt iuſticiam præſtat. in decimum caput ad Romanos, Sermone decimoſeptimo.

Theodulus inquit: Gratia Chriſti remittit peccatum, quod ante baptiſmum in nobis potens erat. Paulo pòſt: Chriſti gratia commiſſa flagitia condonat, & in futurum excubias canit, ſi nos modò minimè torpeamus. in ſextum caput ad Romanos.

¶ Omnes eodem modo ſaluari, monet Chryſoſtomus: Deus omnium, inquit, Deus eſt. iam ſi omnium Deus eſt, omnium etiam curam habet: ſi uerò omnium curam habet, omnes æquè per fidem ſaluat. in 3. caput ad Romanos. ſermone 7. Item: In fide pares omnes eſſe oportet, quoniam una eſt fides: in uitæ autem uirtute, non omnes eoſdem eſſe requiritur. Siquidem fides altera nõ eſt altera maior, ſed eadem in omnibus qui uerè credunt. in 3. cap. 1. ad Corint. homilia 9.

Auguſtinus in Pſalmum 104: Abrahã concupiuit uidere diem meum, & uidit, & gauiſus eſt. Non enim quiſquam præter eam fidem quę eſt in Chriſto IESV, ſiue ante eius incarnationem, ſiue poſtea reconciliatus fit Deo: cũ ſit ab Apoſtolo ueraciſsimè diffinitum, Vnus enim De9, & unus mediator Dei & hominum homo Chriſtus IESVS. Item libro 3. contra duas epiſtolas Pelagianorũ, cap. 4. Huius generis fuerũt antiqui omnes iuſti, & ipſe Moſes teſtamenti miniſter ueteris, hęres noui: qui ex fide, qua nos uiuimus: una eademq; uixerunt, incarnationem, paſſionem, reſurrectionemq; Chriſti credentes futuram, quam nos credimus factam, uſque ad ipſum Ioannem Baptiſtam, tanquam præteritæ diſpenſationis limitem quendam.

Sedulius inquit: Iuſticia Dei in Euangelio reuelatur, per id quod ad ſalutẽ nullius excipitur uenire. in 1. caput ad Romanos.

Theodu-

Theodulus inquit: Quod ſi eos tantummodo qui ex lege proficiſcuntur, aut ex lege incedunt, iuſtificaret, nec omnem hominem credentem: unius modò partis ſtudioſus eſſet, ac Deus Iudæorũ tantum. in 3. caput ad Romanos. Et: Hæc non patriarchæ ſolummodo cauſa ſcripta ſunt, uerùm etiam propter nos, uti exemplo Abrahami nobis propoſito, fideles ſimiliter efficiamur, eundemque ad modum fides ad iuſticiam nobis reputetur. in 4. caput ad Romanos. Et: Oſtendit non eſſe in in fide differentiam inter Iudæum & non Iudæum. Omnis enim qui credit, æternùm beatus erit. in decimum caput ad Romanos.

Eucherius inquit: Quia eadem quę nunc prædicatur Eccleſiæ fides, & ante incarnationis Dominicę tempus florebat in his qui patriarcharum prophetarumq; ſunt deuotionem ſecuti. in lib. 2. Regum.

Iunilius ait: Adæ tranſgreſsio, typus fuit iuſticiæ Saluatoris noſtri, ſicut beatus Apoſtolus docet: Quia ſicut per inobedientiã unius hominis peccatores cõſtituti ſunt multi, ſic etiam per obedientiã unius hominis iuſti cõſtituentur multi. lib. 2. cap. 17.

Præcedentibus operibus neminem iuſtificari, Auguſtinus docet de uera innocentia, caput 384. Nullus proculdubio pręcedẽtibus meritis ſaluatur, ne gratia nõ ſit gratia.

Per Sacramenta etiam iuſtificationem applicari, monet Chryſoſtomus: Deus, inquit, per regenerationis lauacrũ ab omnibus peccatis nos abſoluit, & iuſticiã atq; ſanctificationem largitur. Homilia 27. in 3. cap. Ioan.

Imputari remiſsionem peccatorũ Theodulus tradit, inquiens: Contecta ſunt peccata, ad pœnitentiam refertur. Quod adijcit, Cui non imputauerit, eſt interpretatio uerbi Contecta ſunt. Vera namq; & recta pœnitentia tegit peccata, ut apud Deum non imputentur. in 4. caput ad Romanos. Item: Quomodo iuſtificatur homo? Per remiſsionem, inquit, peccatorum quam in Chriſto IESV conſequimur: id eſt, per IESVM Chriſtum. Quem propoſuit: beneuolẽtia enim patris propitiatio facta eſt noſtrorum peccatorum. per Propoſuit aũt uerbũ, denunciat ueterem adeoq; æternã Dei de hac re uoluntatem atq; decretum. Pater quidem propoſuit ac decreuit, filius aũt ſanguinem effudit pro nobis. Cõmunis itaq; gratia ſanctæ Trinitatis: cooperatus eſt namque & Spiritus ſanctus. in 3. caput ad Romanos.

Fidem ante opera iuſtificare, clarè pronũciat Auguſtinus in prima quinquagena, ex prologo Pſalmi 31: Noli ergo præſumere de operibus ante fidẽ: noueris quia te peccatorẽ fides inuenit. & ſi te fides data fecit iuſtũ, impiũ inuenit quem faceret iuſtũ. Credenti, inquit, in eum qui iuſtificat impiũ, deputatur fides eius ad iuſticiam. Si iuſtificatur impius, ex impio fit iuſtus: ſi ex impio iuſt' fit, quæ ſunt opera impiorum? Iactet iam impius opera ſua; & dicat: Do pauperibus, nihil alicui aufero, nõ uxorẽ alienam cõcupiſco, non quẽquam occido, nulli fraudem facio, depoſitum apud me nullo teſte repręſento: hęc omnia dicat. Quęro utrũ pius ſit, an impius? Et quomodo ſum impius iſta faciens? quomodo illi, de quibus dictum eſt: Et ſeruierunt creaturæ potius quàm creatori, qui eſt benedictus in ſecula. Quomodo nõ es impius? Quid ſi de ijs omnibus bonis operibus aut illud ſperas, quod ſperãdum eſt: ſed non ab illo, à quo ſperandũ eſt? aut hoc ſperas, quod ſperandũ nõ eſt, etiam ab illo, à quo æterna uita ſperãda eſt? pro bonis operibus ſperaſti terrenam quandã felicitatem: impius es, non eſt iſta merces fidei. Cara res eſt fides, uili illã addixiſti. Impius ergo es, & nulla ſunt iſta opera tua. Moueas licet in bonis operibus lacertos, & uidearis nauem optimè gubernare: in ſaxa feſtinas. Quòd ſi quod ſperandũ eſt ſperas, id eſt uitã ęternam, ſed non à Domino Deo per IESVM Chriſtũ, per quem ſolum datur uita æterna, ſed putas te ad uitã æternã poſſe peruenire per militiã cœli, per ſolem & lunã, per poteſtates aeris & maris & terræ & ſiderum, impius es. Sed crede in eũ qui iuſtificat impiũ, ut poſsint & bona opera tua eſſe opera bona. Nam nec bona illa appellauerim, quamdiu non radice bona procedunt. Idẽ Proſper docet, inquiens: Fides quæ eſt iuſticiæ fundamentum, quam nulla bona opera præcedunt, ex quo omnia procedunt, ipſa nos à peccatis omnibus purgat, mentes noſtras illuminat, Deo reconciliat, cunctis participibus naturæ noſtræ conſociat, ſpem nobis futuræ remunerationis inſpirat, auget in nobis uirtutes ſanctas, ac nos in earum poſſeſſione confirmat. libro 3. de Vita contemplatiua, capite 21.

¶ De iuſtificationis effectu ſic ſcribit Cyrillus: Familiares facit nos Deo ac patri fides, & per filiũ nos propè cõſtituit. iuſtificat aũt nos ſecundum uerum & ſincerũ ſermonem, non ſeorſim quidem Deus & pate[illegible]rſim autem & propriè filius: ſed quæ eſſe intelligitur iuſtificatio à patre, ea omnino eſt filij: & quam filius largitur, ea eſt patris. Nam quemadmodum res noſtræ ſortitæ ſunt per filium, &c. libro 5. Dialogorum.

Leo inquit: Fides ſine operibus mortua nominatur. ſicut in fide eſt operum ratio, ita in operibus fidei fortitudo. Sermone 5. de collectis. Proſper in libro Epigrãmatũ ait:

Conuerſisq; nouam mentem dat gratia Chriſti,
Quæ fiunt homines iuſtificante boni.

De effectu iuſtificationis ſic inquit Cyrillus: Per filium uocati ſumus ad adoprionem filiorum, qui accepta fide erga illum, configurati ſumus ad illum tanquam ad exemplar imaginis. libro 4. Dialogorum. Itē: Ingreſsi ueræ pietatis ſemitas, Chriſto annuenre iuſtificamur. Per illum enim nobis miſericors eſt pater, iuſtificante legislatore. libro 7. contra Iulianum.

Saluianus ait: Commendat autem ſuam charitatem Deus in nobis. nam ſi cum adhuc peccatores eſſemus, ſecundum tempus Chriſtus pro nobis mortuus eſt: multo magis igitur iuſtificati nunc in ſanguine ipſius, ſalui erimus ab ira per ipſum. in quarto libro de Prouidentia.

Theodulus inquit: Si per Chriſtum à præteritis peccatis liberati ſumus, por ipſum ruſus & per fidem in eum à peccato deinceps abſtinemus. Etenim facilius eſt rueri ſeruareq; quàm acquirere bona, eius ope atq; auxilio. in quintum caput ad Romanos. Et: Nō ſolùm ut uiuamus, data eſt nobis gratia Dei, utq; peccatum tollatur, & pœna ſimul auferatur: uerùm eriam, ut & filij Dei efficiamur, & cohęredes Chriſti, & hæredes patris cōcorporeiq; filij, aliaq; innumera bona cōſequamur. in 5. caput ad Romanos.

DE FIDE.

FIdem Chryſoſt. deſcribit in Sermone de fide, ſpe & charitate, his uerbis: Eſt fidea origo iuſticiæ, ſanctitatis caput, deuotionis principiū, religionis fundamentum. Nullus unquam ſine hac Dominum promeruit, nullus ſine illa faſtigium ſublimitatis aſcendit. Eſt enim fides innocens ac pura credulitas, qua ad Deum accedimus, qua præceptis inſiſtimus, qua expiata mente Dominum ueneramur. Hæc excludit dubia, tenet certa, promiſſa conſignat: hanc qui tenet, felix eſt: qui deſeruerit, miſer. Hæc in Eccleſia ſigna oſtendit, uirtutes exercet, chariſmata complet. Hæc amplexanda nobis eſt ſemper, hęc mentis uirtute tenenda. Per illam enim uenimus ad Chriſtum, per illam pergimus ad Deum, per illam properamus ad cœlum. Hac gubernatrice Noa diluuium nauigauit: per hanc Abraham & benedictionem meruit, & filium in ſenectute ſuſcepit. Per hanc ex Sodomitarum interitu Loth ſanctiſsimus liberatus, Moſes electus, Dauid protectus, tres pueri de incendio erepti, Daniel à leonibus liberatus. Eſt, inquam, fides pactum cum Deo, cum Chriſto placitum, conſignatio promiſſorum. Denique quoties ad iſtam fidem acceditur, & pactum inter hominem & Deum firmatur, tunc homo Deo ſe credere profitetur, & à Deo homini pignus quoddam Spiritus ſancti tribuitur.

Auguſtinus de uera innocentia, cap. 352. Fides Chriſti eſt, credere in eum qui iuſtificat impium: credere in mediatorē, ſine quo nullus reconciliatur Deo: credere in ſaluatorem, qui uenit quærere & ſaluare quod perierat: credere in eū qui dixit, Sine me nihil poteſtis facere. Sed hanc fidem non apprehendit, qui ignorans Dei iuſticiam, qua iuſtificatur impius, ſuam uult conſtituere, qua conuincitur ſuperbus. In Iohannem tractatu 79. Nam ipſa fides in epiſtola quæ ſcribitur ad Hebræos, ita eſt definita: Eſt autem fides ſperantium ſubſtantia, conuictio eorū quæ non uidentur. De uerbis Apoſtoli Sermone 27: Eſt autem fides, credere quod nōdum uides: cuius fidei merces eſt, uidere quod credis. Item, credere in Deum ſic explicat Sermone 181. de tempore: Credo in Deum patrem omnipotentem. In primis dilectiſsimi, qualis ſermo ſit in Symboli capi. diligenter attendite. Ergo in primo habet, CREDO. Vide quòd Dominus noſter non nos iubet diſcutere diuina iudicia, ſed credere: nec rationem requirere, ſed fidem ſimpliciter & immobiliter exhibere. Non dicit, credo Deū, uel credo Deo: quamuis & hæc ſaluti neceſſaria ſint. Aliud enim eſt credere illi, aliud credere illum, aliud credere in illum. Credere illi, eſt credere uera eſſe quæ loquitur: credere illum, credere quia ipſe eſt Deus: credere in illum, diligere illum. Credere uera eſſe quæ loquitur, multi & mali poſſunt: credunt enim eſſe uera, & nolunt ea facere, quia ad hoc pigri ſunt. Credere ipſum eſſe Deum, etiam dæmones poſſunt. Credere uerò in Deum, ſoli nouerunt qui diligunt illum, qui non ſolùm nomine Chriſtiani ſunt, ſed & factis & uita: quia ſine dilectione fides inanis eſt.

Theodoretus ſic definit: Fides eſt uoluntaria quædam animi compoſitio & conuētio, uel latentis ac remotæ rei uiſio quædam & contemplario: uel circa id quod uerè eſt, animi adhæſio & conſtantia, rerumq́ue inuiſibilium appræhenſio quædam, naturæ compar & congruens. Aut ita: Fides eſt inſita credentium animis citra ambiguitatē aliquam diſpoſitio. lib. 1. de fide.

Chryſoſtomus: Fides iuſticia Dei dicirur, nimirum quæ ex fide eſt, propterea quòd omnino ea ex ſupna gratia ſit, in qua nō laboribus, ſed Dei dono iuſtificamur. in 10 caput ad Romanos.

¶ Vnde fides, docet Auguſtinus contra duas epiſtolas Pelagiani libro primo, capite tertio: Datur ergo poteſtas ut filij Dei fiant, qui credunt in eum: cum hoc ipſum datur, ut credant in eum. Quæ poteſtas niſi detur à Deo, nulla eſſe poreſt ex libero arbitrio: quia nec liberum in bono erit, quod liberator non liberauerit: ſed in

male

malo liberum habet arbitrium, cui delectationem malitiæ uel occultus uel manifeſtus deceptor inſeruit, uel ſibi ipſe perſua ſit. Item de uerbis Apoſtoli, Sermone ſecũdo: Dnrus eſt hic ſermo, quis poteſt eum audire? Durus eſt, ſed duris: id eſt, incredibilis, ſed incredulis. Sed ut doceret nos, etiam ipſum credere, doni eſſe, non meriti: Sicut, inquit, dixi uobis. Nemo uenit ad me, niſi cui datum fuerit à patre meo. Vbi autem hoc Dominus dixerit, ſi ſuperiora Euangelij recolamus, inueniemus eum dixiſſe, Nemo uenit ad me niſi pater qui miſit me traxerit eum. Non dixit, Duxerit: ſed, Traxerit eum. Iſta uiolentia cordi fit, nõ carni. Quid ergo miraris? Crede, & uenis: ama, & trahêris. Ne arbitreris iſtam aſperá moleſtamque uiolentiam: dulcis eſt, ſuauis eſt, ipſa ſuauitas te trahit. Non'ne ouis trahitur, cum eſurienti herba monſtratur? Et puto: quia non corpore impellitur, ſed deſiderio colligatur. Sic & tu ueni ad Chriſtum, noli longa itinera meditari. Vbi credis, ibi uenis: ad illum enim qui ubique eſt, amando uenitur, non nauigando. Libro primo de prædeſtinatione ſanctorum, capite ſecundo: Quod ergo pertinet ad religionem atque pietatem, de qua loquebatur Apoſtolus, Si non ſumus idonei cogitare aliquid quaſi ex nobiſmetipſis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt: profectò non ſumus idonei credere aliquid quaſi ex nobis ipſis, quod ſine cogitatione non poſſumus: ſed ſufficientia noſtra, qua credere incipiamus, ex Deo eſt. Quocirca ſicut nemo ſibi ſufficit ad incipiendum uel perficiẽdum quodcunque opus bonum, quod iam iſti fratres, ſicut ſcripta ueſtra indicãt, uerum eſſe conſentiunt, unde in omni opere bono & incipiendo & perficiendo ſufficientia noſtra ex Deo eſt: ita nemo ſibi ſufficit uel ad incipiendam, uel ad perficiendam fidem, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt. Quoniam fides, ſi non cogitetur, nulla eſt: & non ſumus idonei cogitare aliquid ex nobis quaſi ex nobiſmetipſis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt. Item, de prædeſtinatione ſanctorum capite nono: Fides igitur & inchoatá & perfecta, donum Dei eſt: & hoc donum quibuſdam dari, quibuſdam non dari, omnino non dubitet, qui non uult manifeſtiſſimis ſacris literis repugnare. Item de uerbis Apoſtoli Sermone uigeſimoſeptimo ad Sixtum Romanum presbyterum, epiſtola 105: Fides igitur ad Chriſtum nos trahit, quę niſi deſuper gratuito munere nobis daretur, non ipſe diceret: Nemo poteſt uenire ad me, niſi pater qui miſit me, attraxerit eum.

Proſper ait: Fidem hominum donum Dei eſſe fateamur, ſine cuius gratia nemo currit ad gratiam. ad capita Gallorum.

Thalaſsius inquit: IESVS eſt Chriſtus Domin' noſter: & De', quo nos uiuificaret, fidem in ſe nobis concesſit. Hecatontade 4.

Non parua res eſt fides, inquit Chryſoſtomus, ſed ſuperno indiget auxilio. Homilia quadrageſimaquarta in ſextum caput Iohannis. Item: Nihil noſtrum eſſe putemus, quandoquidem & ipſa fides non eſt noſtrum opus. Probat dicto Pauli ad Epheſios 2. Etiam hoc non ex nobis, Dei donum. Hom. 30 in Acta apoſtolorũ, cap. 14.

Auguſtinus in epiſtolam Iohannis, tractatu ſecundo: Vnde credituri ſumus, niſi & unde ipſos palpantes uoluit confirmare? Aperuit enim illis Scripturas, & oſtendit eis quia oportebat pati Chriſtum, & impleri omnia quæ de illo ſcripta ſunt in lege Moyſi, & Prophetis & Pſalmis: id eſt, omnem ueterem Scripturam circumplexus eſt. Quidquid illarum Scripturarum eſt, Chriſtum ſonat, ſed ſi aures inueniat. Et aperuit eis ſenſum, ut intelligerent Scripturas. Vnde & nobis hoc orandum eſt, ut ipſe ſenſum noſtrum aperiat.

Proſper in libro de Ingratis:

Si uerò merito aſcribis, uoluiſſe renaſci,
Nempe utero fidei parta eſt tam recta uoluntas.
Porrò fidem quis dat, niſi gratia? ſic bene uelle
Gratia dat, tribuendo fidem, quæ credita poſcat.

Theodoretus inquit: Deus autem horum bonorum cauſa eſt. Ipſe enim nobis firmam in Chriſtum fidem donauit, ipſe nos unxit, & ſanctiſsimi ſpiritus ſignaculo dignos duxit, ueluti quandam futurorum bonorũ arrã hanc nobis gratiã largiens. in 2. Corinth. 1.

Iſychius inquit: Nemo ſibi cõquirere Domini ſacrificium, niſi per Spiritum ſanctum, poteſt. Si enim nemo poteſt dicere, Dominus IESVS Chriſt', niſi in Spiritu ſancto: multo magis nec ſacrificium eius aſſequi poteſt, ſine operatione ſpiritus. in 5. Leuitici.

Primaſius ſcribit: Fides ipſa, occulta inſpiratione Dei gratiæ dono infunditur, non labore humano, nec opere ueteris Teſtamẽti acquiritur: quia, ut dictum eſt, ipſius donũ eſt ut credamus. in 3. caput ad Rom. Et: Ipſe ergo operatur in cordibus noſtris fidẽ miro & ineffabili modo, ut credamus. in 4. caput ad Romanos. Item: Fidem etiam ut credas, ille dat, à quo eſt datum omne bonũ. Quid enim habes quod non accepiſti? in 9. cap. ad Rom. Item: Vt agnoſcamus, à Deo nobis etiã ipſam fidẽ donari. in 12. caput ad Rom. Item: Ideo illa fides permanet, quæ per Dei uirtutem eſt collata in homine. in ſecũdum caput ad Corinthios. Et: Notandum & hoc, quòd & fides à Deo detur, quia à Deo eſt fides, uel Deo credere, uel hominibus promiſſa cõplere. in 5. cap. ad Galatas.

Sedulius inquit: Sicut plãtatio ſine aqna, ita fides ſine doctrina marceſcit. in 3 caput ad Corinthios.

Marcus heremita ait: Qui non cognoſcit ueritatem, uequaquam uerè poteſt credere. Siquidem cognitio ſecũdum naturam præcedit fidem. Marcus de lege ſpirituali.

¶ Vocatos credere, Auguſtinus aſſerit ad Simplicianum quæſtione 2: Vocando Deus præſtat & fidem, quia & ſine uocatione nõ poteſt quiſquam credere, quamuis nullus credat inuitus. Nemo itaq; credit non uocatus, ſed non omnis credit uocatus. Multi enim ſunt uocati, pauci uerò electi.

¶ Proprietates fidei multas recenſent patres, ut ad ſuperiora ſe referre fidem poſthabita ratione. Chryſoſtomus ait: Hoc potiſsimùm peculiare eſt fidei, ut omni infra nos relicta rationis ſequela, quod ſupra naturá eſt inquiramus, cogitationumq; infirmitate per diuinam uirtutem & potentiam eiecta, promiſſa Dei cuncta cõplectamur. in 10. caput ad Romanos, Sermone 17. Item: Ea demum fides eſt, qua quæ nulla poſſunt ratione inueniri, reperimus. in 2 caput 1. ad Corinthios, Homilia ſexta. Item: Magna nempe ſunt, quæ dare nobis uoluit Deus: ſed non capit anima diſpenſationum ipſius magnitudinem. Fide igitur ad iſtud opus eſt: ea enim animatum medicamentũ maximum ac ſaluberrimum eſt. Mox ſubiungit quæſtionem: Quid fides ipſa efficit in nobis? ut ſcilicet ipſius beneficia gratè ſuſcipiam*, euadamusq; meliores. Non permittit de re ulla contendere aut ambigere, ſed requiem ab his omnibus præſtat. Quæ enim fides peragit atq; ædificat, ea quæſtio prorſus euertit. Cur id quæſo? Quia inquirendi nullum finẽ facit, & fidẽ prorſus eliminat. in caput 1. Timoth. 1. Homilia prima. Item: Hoc fidei eſt, accipere quæ non uidentur. Eſt enim fides ſubſtantia rerum ſperandarum, argumẽtum non apparentium. Hom. 86 in 20 caput Iohannis. Item: Hoc igitur eſt fides, quando illis credimus quæ non uidentur, & mentem ad dignitatem eius qui promiſit intendimus: id quod profectò & iuſtus ille fecit, ſinceram & eximiam promiſsis fidem habens. Idcirco & prædicatur: Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt ei ad iuſticiam. Vidiſti quomodo & ante euentum & impletionem promiſſorum, eo ipſo quod credit, juſtam mercedem accipit? Nam in iuſticiam ei reputatum eſt. Homilia 36 in decimumquintum caput Geneſeos.

Leo inquit: Virtus fidei in ijs quæ uiſui non ſubiacent, conſtituta eſt. Sermone 18 de paſsione Domini. Item: Habet hanc potentiam fides uera, ut ab ijs mente non deſit quibus corporalis præſentia intereſſe non potuit, & ſiue in præteritũ redeat, ſiue in futurum ſe cor credentis extendat, nullas ſentiat moras temporis cognitio ueritatis. Sermone 19 de paſsione Domini. Item: Fides uera iuſtificans impios, & creans iuſtos, ad humanitatis ſuæ tracta participem, in illo acquirit ſalutem, in quo ſolo homo ſe inuenit innocentem, liberum habens per gratiá Dei de potentia eius gloriari, qui contra hoſtem humani generis in carnis noſtræ humilitate congreſſus, his uictoriam ſuam tribuit, in quorum corpore triumphauit. epiſtola 97 ad Auguſtum.

Sedulius ait: Hanc eſſe regulam fidei, credere Dominum noſtrum eſſe IESVM, & nõ erubeſcere, quia Deus illum ex mortuis deduxit in cœlum, confiteri. in decimum caput ad Romanos.

Primaſius inquit: Myſteriũ fidei eſt, quòd paſsio Chriſti remedium eſt ſalutis humanæ. in 3. caput ad Timotheum.

Chryſoſtomus ait: Per fidem eſt cognitio Dei, & ſine fide cognoſci nequit: per ipſam cognoſcẽda eſt natiuitas & reſurrectio Chriſti. in 3. caput ad Philippenſes, Sermone 11.

¶ Quòd ſit in Chriſto fixa, Auguſtinus docet lib. 3. de Trinitate cap. 20: Neceſſaria eſt ergo fides, ut beatitudinẽ couſequamur omnib. humanæ naturæ bonis: id eſt, & animi & corporis. Hanc aũt fidem in Chriſto eſſe definitá, qui in carne reſurrexit à mortuis, non moriturus ulterius, nec niſi per illum quenquá liberari à diaboli dominatu per remiſsionem peccatorum.

Iunilius inquit: Fides noſtra ſuper rationem quidẽ eſt, non tñ temerariè & irrationabiliter adſumitur. Ea enim quæ ratio edocet, fides intelligit. Et: Vbi ratio defecerit, fides præcurrit. Non enim utcũq; audita credim*, ſed ea quæ ratio nõ improbat. Verùm quod cõſequi ad plenũ non poteſt, fideli prudẽtia confitemur. lib. 2. cap. 30.

Sedulius inquit: Fides in animo eſt, nec operibus addiſcitur, ſed corde creditur: & mẽs ipſa intelligit, naturæ eſſe ſuæ quod credit, nec oculis cernitur, nec manib. palpatur. in 7. caput ad Romanos.

¶ Eſſe firmã fiduciã, docet Chryſoſt. Hoc pacto, inquit, fit ſoliditas. Quando multa in unũ coacta denſè cõglutinaueris, ac indiuulſe, ita fit ſoliditas, utpote quomodo ſolidatur murus, iſtuc uerò charitatis op* eſt. Quãdo enim ſeorſim exiſtẽtes ac ſeparatos quis diligẽter cõglutinat ac cõiungit, ſolidos facit ac firmos. Idẽ quoq; fides facit, quãdo rationes excludit. Quẽadmodũ enim illæ diuellũt & cõcutiunt, ita fides cõſolidat & ſtabiles facit. Cum nãq; maiora nobis beneficia contulerit Deus, quàm quæ humana cogitatio cõprehendere poſsit, meritò fidem induxit.

induxit. Ibidē dicit, fide cōprehendēda eſſe multa etiā quæ ſunt contra rationem. in caput 1. ad Coloſſenſes, Homilia quarta. Itē: Ideo fideles uocati ſumus, ut his quę dicuntur, ſine ulla hæſitatione credamus. Et ſubiungit: Humana quidē eſſe diſcutienda, diuina aūt honoranda ſolūmodo atq; credēda eſſe, præſertim cum & gētes hoc faciant. in 4. caput ad Timoth. 1. Homilia prima.

¶ Proprietatē fidei eſſe, credere nō uiſa, inquit Auguſtinus in Euangeliū Iohannis, tractatu 89: Hæc eſt enim laus fidei, ſi quod creditur, nō uidetur. Nam quid magnū eſt, ſi id creditur quod uidetur? ſecūdū illā eiuſdem Domini ſententiā, quando diſcipulū arguit dicens: Quia uidiſti me, credidiſti: beati qui nō uident, & credūt. Et neſcio utrum credere dicendus eſt quiſq;, quod uidet.

¶ De fidei fundamēto inquit Paulinus in epiſtola ad Iouium:

Nomine quo fundata ſalus ſtat noſtra, fidesq;
Nititur, æternæ tendens in ſæcula uitæ.

Item de obitu Celſi pueri:

Quòd ſi tanta animis nox caligantibus obſtat,
Et piger obtuſo corpore ſenſus hebet:
Vt quia corporeis oculis diuina teguntur,
Nullam dicatis ſcripta tenere fidem.
Sed doceat Paulus, quia non æterna uidentur,
Aeterna humanis abdita ſunt oculis.
Inſipiens terrena uide, cœleſtia crede:
Obtutu mundum conſpice, mente Deum.
Hinc pretioſa fides. nam ſicut gratia iam non
Gratia, ſi meritis attribuatur, erit:
Sic & nulla fides, niſi quæ quod non uidet, illud
Credit, & æternam ſpe duce rem ſequitur.

¶ Fidem per opera probari ait Chryſoſt. in 1. caput ad Theſſalonicenſes 1. Hom. 1. Itē: Fides ergo ſine operibus, figura ſolùm abſq; uirtute eſt: rectè ergo pulchro ac uenuſto corpori uirtute deſtituto, picturæq; aſsimilatę, fides recta abſq; operibus cōparatur. in 3. caput ad Timoth. 2. Homilia octaua.

Fides eſt firmamentū ac præſidiū contra omnis generis hoſtes, Chryſoſt. inquit: Contra credentē, legiq; diuinæ diligēter incumbentē, nemo uel hominū uel dæmonū, aut alius quiſpiā ſtare poterit. Nam ſi pecuniam illi abſtuleris, mercedē illi hoc ipſo procuraſti: ſi malè de illo fueris locutus ꝑ diffamiā, illū ſplendidiorē corā Deo feciſti. in 8. caput ad Rom. Sermone 15. Itē: Siue ratiocinationes nos impugnarint, fidē obijciamus: ſiue abſurda deſideria, fide utamur: ſiue labores & ærumnę, in fidē innitamur & conquieſcamus. Omniū armorū certè tutela eſt fides, in 6. caput ad Epheſios, Sermone 23.

Theodoretus inquit: Qui Domino Chriſto credit, & ſanctiſsimi baptiſmatis gratiā ſuſcipit, & refert gratiā adoptionis filiorū, ꝑ eā deducitur ut futuris bonis credat, mortuorū inquā reſurrectioni, & uitæ æternę, & regno cœlorū. in cap. 1. ad Rom. Item: Fides quidē dedit uobis remiſsionē peccatorum, uosq; ab omni reprehēſiōe alienos, iuſtosq; ꝑ lauacri regenerationē effecit. in 5. cap. ad Rom. Itē: Purè ingenueq; credentibus, ille in quē creditur Deus, cognitionē ſcientiāq; concedit, fideiq; adiūcta cognitio perficit ſcientiā ueritatis: quam qui aſſequitur, nimirū feliciſsimus eſt habendus. lib. 1. de fide.

Thalaſsius inquit: Mēs quæ diuina philoſophia exercere ſe incipit, à fide auſpicatur: & trāſiēs ea quę in medio interiacēt, in ſummā definit fidē. Hecatontade quarta.

Marcus heremita inquit: Chriſtus credenti fit omnia. Item: Firma & conſtans fides, turris eſt fortiſsima.

Eucherius ait: Sub Euāgelica prædicatione credētiū in Chriſto fides ꝓficiēdo in tātū roborata eſt, ut ꝓ diuini nominis cōfeſsione cruorē ſuū effundi à perſecutorib. minimè detrectauerint: aut certè ꝓ Chriſti amore ſæua caſtigatione mēbra ſui corporis crucifigūt cū carnalib. deſiderijs. lib. 3. in Geneſ. Itē: Lapideꝰ paries ueſtitur tabulis cedrinis, cum ꝓfeſsio fidei bonis ornatur operibus, ne ſine operib. ocioſa iudicetur, aut mortua. lib. 3. in libros Reg. Et: Nā neq; fides ſine operibus, neq; ſine fide Deo poſſunt bona opera placere: neq; itē iniurias ferre ſufficit, qui ei quē tolerat, etiā ea quæ neceſſe habet, cum poſsit miniſtrare, cōtemnit: neq; ei qui ſubſtantiam mundi habuerit, ſatis eſt de hac egenti proximo dare, ſi non etiam eas quas ſibi fortè irrogauerat iniurias, ſincero ex corde dimittit. libro 3. in libros Regum.

¶ De utilitate fidei ſic ſcribit Auguſtinus in prologo libri de fide ad Petrū: Fides nāq; eſt bonorū omniū fundamentū, fides eſt humanæ ſalutis initium, ſine hac fide nemo ad filiorū Dei numerū poteſt peruenire: quia ſine ipſa nec in hoc ſeculo quiſquā iuſtificationis gratiā conſequitur, nec in futuro uitā poſsidebit æternā. Et ſi quis hic non ambulauerit per fidem, nō perueniet ad ſpeciem. Sine fide omnis labor hominis uacuus eſt. Tale quippe eſt, ut ſine uera fide quiſquam uelit Deo per contemptum ſeculi placere, quale ſi quiſquam tendens ad patriam, in qua ſe ſcit beatè eſſe uicturum, relinquat itineris rectitudinem, & improuidus ſectetur errorem, quò non ad beatam ciuitatem perueniat, ſed in pręcipitium cadat, ubi non gaudium peruenienti datur, ſed cadenti interitus inferatur. Item Sermone quinquageſimotertio de tēpore: Primùm ergo fides catholica Chriſtiano neceſſaria eſt quia in ipſa diſtinguūtur filij Dei à filijs diaboli, filij lucis à filijs tenebrarū: per ipſam renaſcimur in baptiſmate, & ſalutem æternam impetramus,

mus, ſicut ſcriptũ eſt: Qui crediderit, & bapriſatus fuerit, ſaluus erit. Hæc porta eſt uitæ, hæc ianua regni. Per ipſam diſcitur ueritatis ſcientia, & percipitur cognitio diuinitaris: per ipſam; gratiã Dei inuenimus, aliter aũt Deo placere nõ poſſumus: quia ſine fide impoſsibile eſt placere Deo. Verè enim beatus eſt, qui & rectè credẽdo bene uiuit, & bene uiuendo fidem rectam cuſtodit.

Sedulius ait: Credentibus ſolùm datur remiſsio peccatorũ: in 10. caput ad Romanos.

Primaſius inquit: In omnibus prælijs fide tegamur: quia ſcutum ipſotum quoq; armorum defenſio eſt, & ſine hoc infirma ſunt omnia. Primaſius in 6. caput ad Epheſios. Et: Initium ſubſtantiæ dicir fidem Chriſti, pet qoam ſubſiſtimus, & renati ſumus: quia ipſe eſt fundamentum omnium uirtutum. in 3. caput ad Hebræos.

¶ Fidei encomiũ habet Paulinus, inquiens: Maior lege eſt fides, cuius laus nõ ex hominibus, ſed ex Deo eſt: quia legis circũciſio in aperto eſt, fidei in occulro. Lex ramos peccatı præſtringit, fides radices eruit, quæ nos non opetibus, ſed & ſenſibus immaculatos facit: ut uerè ad primordialẽ dignitatẽ, hoc eſt Dei ſimilitudinẽ reſormemur, nõ ſolùm corporei, ſed & corde mũdati. in epiſtola 2. ad Seuerũ. Irem de obitu Celſi:

Nam ueluti rupto patuêre ſacraria uelo,
Sic reſerat nobis legis operta fides.
Inde ſub antiquo legitur uelamine Moſes,
Iudæis nebula cordis opertus adhuc.
Quam de luminibus mentis mihi creditus aufert
Chriſtus, adumbratas diſcutiens ſpecies.
Seq; docet priſca uelatum legis in umbra,
Iamq; reuelatum corporis in facie.

Chryſoſtomus ait: Vbiq; fide nobis opus eſt, fide inquã, bonorũ matre, ſalutis medicina, ſine qua nullã magnarũ retũ doctrinam percipere quiſpiã poteſt: ſed ſimilis illis qui ſine naui pelagus tranſnare aggreſsi, parum profecti, laſſatis manib. pedibusq; fluctibus continuò obruuntur. Hom. 32. in 3. caput Iohannis. Item: Magnũ bonũ fides eſt, magnũ inquam, & bonorum multotum cauſa, ut Dei opera homines ſacere poſsinr in nomine illius. Si enim credideritis, inquit, & dixeriris monti huic, ut transferatur, fiet. Magnũ igitur bonũ fides, cum à uehementi amore, & flagranti animo procedit. ipſa ſapientes nos indicat, ipſa humanam detegit humilitatẽ, & inferius omiſsis rarionib. de cœleſtib. diſputat: & quod humana ſapiẽtia inuenire nõ poreſt, in quo deficit, hoc fides dirigit, hoc docer. Homilia 62. in undecimum caput Iohannis.

¶ Pios ſcire quòd credant, ait Auguſtinus de Trinitate lib. 13. cap. 1. Cum itaq; proptetea credere iubeamur, quia id quod credere iubemur uidere nõ poſſumus, ipſam tamen fidẽ, quando ineſt in nobis, uidemus in nobis, quia & rerũ abſentiũ præſens eſt fides, & rerũ quæ foris ſunt intus eſt fides, & rerũ quæ non uidentur, uidetur fides, & ipſa tamen temporaliter fir in cordibus hominũ.

Fidẽ ab operibus diſcerni, inquit Auguſtinus in Euangeliũ Iohannis tractatu 25: Hoc eſt opus Dei, ut credatis in eũ quem miſit ille. Diſcernitur quidẽ ab operibus fides, ſicut Apoſtolus dicit iuſtificari hominẽ per fidem ſine operib. legis. Et tamen ibidẽ inquit: Finis legis Chriſtus ad iuſticiã omni credenti. Ideo noluit diſcernere ab opere fidẽ, ſed ipſam fidẽ dixit eſſe opus Dei: ipſa eſt enim quæ per dilectionẽ operatur. Nec dixit, Hoc eſt opus ueſtrũ: ſed, Hoc eſt opus Dei, ut credaris in eum quẽ miſit ille: ut qui gloriatur, in Domino glorietur.

DE SPE.

SPem definit Chryſoſtom⁹ in 8. caput ad Romanos, Sermone 14. Quid eſt, inquit, ſpes? De futuris fiduciã habere. Item: Spes eſt futuræ pollicitationis religioſus aſſenſus, promiſſæ gloriæ deuota intẽtio, ſanctorum deſtinata ſublimitas, bonorũ expectatio futurorũ. Spes eſt, inquã, cognitio fidei, credulitatis ꝓpinquitas, deſtinatũ præmiorum tẽpus, futura expectatio meritorũ. Sermone de fide, ſpe, charitate.

Diſcernit ſpẽ humanam à ſpe uerbi Dei Chryſoſt. inquiẽs: Spes humana ſubinde intercidit, & ſperantẽ pudore afficit. Noſtra uerò eiuſmodi non eſt, ſed firma & immobilis perdurat. Cum enim is qui promiſit, perpetuò uiuat, nos aũt qui promiſsis potituri ſumus, etiãſi moriamur, denuò tamẽ reſuſcitãdi ſumus: nihil omnino eſt, quod nos in hac ſpe cõfuſioni poſsit reddere obnoxios, quaſi fruſtra & uanè in ſpẽ debilẽ & emarcidam inducti ſimus. in 5. cap. ad Rom. Sermone 9. Et ibidẽ: Spes noſtra dilectione Dei nititur. Sic ait: Noli itaq;, etiãſi nõ admodũ dignus fueris, animũ deſpõdere, cum habeas tã ingẽs patrociniũ iudicis, uidelicet dilectionẽ. ꝓpterea quippe & ipſe Apoſtolus, cum dicit, Spes nõ cõfundit: nõ rectè ſactis noſtris, ſed dilectioni Dei, rẽ omnẽ acceptam fert.

Diſcernit fidẽ & ſpẽ Chryſoſt Fides, inqt, gloriã inchoat, ſpes ſuſtinẽdo cõſummat. Illa fundamentũ ponit, hęc ipſum hominẽ cõſtruit. illa dat principiũ, hæc Chriſtianõ ducit ad ſummũ. illa initia credulitatis aggreditur, hęc ad cõſummationẽ uirtutis meditatur. Illa quod ꝓmittitur credit, hæc ꝙ ſperat iã cernit. in Serm. de fide, ſpe & charitare.

Addenda & hæc locutio Sedulij uidetur, quod inquit: Op⁹ legis eſt fides, quia quod mandat lex, ultrò facit, ut credat in Chriſtũ. in 2. caput ad Romanos.

DE BONIS OPERIBVS.

Doctrina de bonis operibus à pleriſq; huius ętatis Doctoribus corrupra eſt: interdum tamen quædam habent bona, & ſacris literis conſentanea.

Bona opera eſſe neceſſaria, docet Chryſoſtomus: Nulla, inquit, nobis bonorũ dogmatũ ad ſalutẽ utilitas, ſi uita uitiorũ ſordib⁹ ſcateat & inquinetur. Quamobrem eam ita formemus & erudiamus, ut Deo placeat, omni turpitudine, iniquitate, auaricia longè abiecta, & tãquam hoſpites & aduenas, & à terrenis rebus alienos exhibeamus. Et: Si quis diuitijs plurimis & poſſeſsionibus affluit, haud aliter his quàm colonus utatur, tanquam paulo pòſt ea omnia uelit nolit relicturus. Homilia tertia in 1. cap. Ioan. Itẽ: Vt igitur alacriores nos reddaris, & iã dictorũ certã cuſtodiã demonſtrate, & cum rectæ fidei dogmaribus uiam quoq; ueſtrã diligẽter curate. Fulgeat enim, inquit, lux ueſtra coram hominibus, ut uideant ueſtra opera bona, & glorificẽt patrem ueſtrum in cœlis, ut & uita cõſonet fidei dogmaris, & dogmata prædicent uitã. Fides enim ſine operibus mortua eſt, & opera ſine fide mortua ſunt. Nam tametſi ſanã teneamus doctrinã, uitã aũt negligamus, nihil nobis ꝓderunt doctrinę. Rurſus, ſi uitę curã diligentẽ geſſerimus, in fidei aũt placitis claudicauerim⁹, neq; ſic nobis aliquid lucri fuerit. Ideo cõuenit utrũq; ædificiũ noſtrum ſpirituale cõmuniri. Omnis enim qui audit hos ſermões, dicitq; & facit eos, aſsimilabitur uiro prudenti. Vide quomodo nõ ſolũ audire nos uult, ſed & facere, & operibus monſtrare obedientiam. in 1. cap. Geneſeos, Homilia 2. Itẽ: ut ſcias rem ita ſe habere, licet infinitis tantũ philoſophemur uerbis, & de patiẽtia diſſeramus, & cũ tẽpus fuerit eam operibus non demõſtremus, nõ tantũ proderunt uerba, quantũ nocebũt opera. Sin ante & poſt uerba operũ ſpecimẽ exhibuerim⁹, digni habebimur qui admoneam⁹ alios eorũ quę per opera adimplemus: quia & Chriſtus illos beatos dixit inquiens: Beatus qui fecerit & docuerit. Vide quòd opus ꝓpoſuerit, & poſtea doctrinã. Atq; adeò præcedente opere, etiamſi nõ ſequatur doctrina, ſufficiũt opera ipſa luce clarius, ad docendum eos qui in nos reſpiciũt. Hoc igitur omnibus modis cõſideremus, ut prius operibus doceamus, & poſtea ſermonibus, ut ne & nos audiamus à B. Paulo: Tu qui doces aliũ, teipſum nõ doces. Et cũ uolumus admonere aliũ, ut aliquid ex his quæ neceſſaria, agat honeſtè, prius ſtudeamus & nos hoc ipſum agere, quo nobis & maior ſit loquendi fiducia, & omnis noſtra cura ſit in animarũ ſalute. homilia 8. in 1. cap. Geneſ. Itẽ: Vnde nos incipiemus? uultis à uetere lege, id eſt Decalogo? ſed in noſtrã confuſionem: quòd ea quæ in ueteri dicuntur, quæ excellere oportebat, nondum cuſtodimus. Nos enim conueniebat non de his audire. Iudaicæ enim prauitatis fuerint hæc pręcepta. ſed illa perfecta: Abijce opes, ſta uiriliter, animũ pro prædicarione impẽdito, ride terrena omnia, nihil ſit tibi cũ præſente uita cõmune, benefac ſi quis te iniuſtè afflixerit, ſiue defraudatus fuerit benedic, ſi blaſphemauerit honora, omnib. eſto ſublimior Hęc & talia audire congruebat. Homilia decima in Acta apoſtolorum, capite quarto.

Auguſtinus inquit lib. 3. contra Pelagianos: Nemo ſit ſegnis & remiſſus ad ſeruiendum Deo, nec ſic de gratia cõfidat, tanquam Deus liberi arbitrij eius, quod per mortem filij ſui reparauit, & ſibi præparauir, opera non requirat. Imò declinet à malo, & faciat bonum: uigilet, quærat, pulſet, petar, contendat uincere ſeculum: Deo placere ſic, ut dum per mundi pelagus currit. quemadmodum ſæpe dictum eſt, anchoram grariæ ceruicibus reuectam, fiducia liberi arbitrij non ſoluat, qua ſiue in ꝓſpero curſu ne extollat, ſiue in tẽpeſtate tentationũ ne mergatur, ei⁹ gubernaculo quoaduſque ad portũ paradiſi perueniat, nõ poterit permanere ſecurus. & cũ impleuerit curſum, fidenter dicat cũ apoſtolo Paulo: Bonũ certamẽ certaui, curſum conſummaui, fidem ſeruaui.

Cyrillus inquit: Profectò ærumnoſiſsimũ eſt, uelle iterũ laborare eo morbo, à quo per uirtutẽ Dei ſemel erepti ſunt. Mundana uita lubrica, atq; adeò periculoſum uel reſpicere in illã, & ſolam memoriã delictorũ habere, mente in eorũ dilectione relicta. Auerte, inquit, oculos meos, ne uideant uanitatem. libro Dialogorum de adoratione in Spiritu.

Iſychius idẽ profitetur, inquiẽs: Etſi offerre munus in poreſtatẽ offerẽtis dedit, nimis rectè. liberi quippe arbitrij Deus hominẽ cõſtituit: tñ quale offeratur, nõ iam uoluntatis eſt, ne fortè mala offerantur. neceſſe eſt ergo aut bouẽ offerri, aut ouem: id eſt, aut operarẽ iuſticiã, aut à malis abſtinere. lib. 1. in 1. cap. Leuit. Et: Queadmodũ Chriſtus miſericordiã in nobis habẽs, ꝓ nobis ſemetipſum tradidit paſsiõi: ſic oportet & nos ꝓximis miſereri, paſsionẽ Dominicã ad huius accipiẽtes pietatis exẽplũ. Vnde ait, Effundes ſupra oleũ: ut & nos uiſcera miſericordiæ Domini ęmulemur. ait qppe, Eſtote miſericordes. lib 1. in 2. cap. Leuit. Itẽ: Vbi Deo placere magis homo quàm in mãdatis & operib. bonis poteſt? lib. 6. in 19 cap. Leuit. Seduli⁹. lib. 2. ait:

Qui Dominum cœli patrem memoramus, in ipſo
Iam fratres nos eſſe decet, nec origine carnis
Germanum tractare odium, ſed ſpiritus igne
Flagrantes abolere doli monumenta uetuſti.

Item

Item: Quia ipſe peccata noſtra portauit, & pro nobis doluit, ne decæterò peccaremus. in 6. caput ad Romanos.

Theodulus ait: Mortui ſumus peccato, Chriſto credentes, baptiſmateq́; tincti. Non oportet igitur ſalutarem, inquit, mortificationem expectantes, uiuere minimè optimam peccati uitam. Mortui proinde ſumus peccato. Quomodo? ut ne morem, inquit, geramus ipſi. in caput 6. ad Romanos. Et: Verùm ad uitæ inſtitutionem peruenit, aliā à nobis reſurrectionē poſtulans, quæ eſt per uitæ nouitatem, in qua emoritur quidem peccatum, reſurgit autē uita, uirtute & fide conſpicua. Si fornicator non porrò fornicetur, & raptor ac prædo non amplius prædetur, uitæ iſtuc eſt nouitas. in 6. caput ad Romanos. Item: Quemadmodum Chriſtus mortem obijt, & uiuit: ſic & uos exiſtimate uos ipſos oportere mori, quantū ad non peccandum attinet. Viuere autē in diuinis cœleſtibusq; rebus per IESVM Chriſtū, hoc eſt, Chriſto auxiliante. ibidem. Et: Multo quidem maiorem oportebat Chriſto ſeruitutē exhibere & iuſticię, quàm ea eſt quam exhibuiſtis impuritati & iniquitati: ꝑpter imbecillitatē tamen carnis ueſtræ æqualē poſco. in ſextum caput ad Rom. Item: Fructū feramus, legē nimirum uita moribusq́; noſtris exprimendo. in 7. cap. ad Rom. Itē: Ne exiſtiment, poſtquam abſoluti ſint à lege, ſibi deinceps quiduis etiā patrare licere, citra omnem uel metū uel periculum. aliud longè exactius miniſteriū ac ſeruitium adfert, ſpiritus nimirū. pulchrè uerò, In nouitate, dixit. ibidē. Item: Poſt tantū, inquit, exhibitum nobis beneficiū, debem⁹ certè ſecundū uoluntatem Dei uitā ducere, nec porrò ſecundum carnem. in 8. caput ad Roma. Et: Ne dum uerbis, inquit, benedicite, uerùm etiā operibus, gaudētibus quidē congaudentes, dolentibus cōdolentes. in 12 ad Romanos.

Marcus heremita ait: Quicunq; regenerationis lauacro dignati ſumus, bona opera non propter retributionem facimus, ſed propter cuſtodiā conceſſæ nobis puritatis & mundiciæ. Et: Si Chriſtus pro nobis mortuus eſt ſecundū Scripturas, non uiuamus nobis ipſis: ſed ei qui pro nobis mortuus eſt & reſurrexit, pro officio ſeruire debemus. Quomodo igitur filiorum adoptionem nobis deberi putabimus?

Eucherius ait: Sed non ſufficit præteritorum remiſsio peccatorū, ſi non quiſq; bonis deinceps inſiſtere ſtuduerit operibus. libro 3 Commentariorum in libros Regum.

Paulinus in decimo natali Felicis ait:

Non eadem ſimul atq; eadem, quæ forma futuri
Præſentiſq́; boni eſt. namq; & nunc utile nobis,
Deſerto ueteris uitæ ſqualore, nouari
Mente pia, Chriſtumq́; ſequi, regniſq́; parari.
Tunc quoq;, cum dabitur redeunte reſurgere uita,
Ille reſurgentum potior numerabitur ordo,
Qui ſuper illuſtri carnem perfuſus amictu,
Seruilem Domini mutauit imagine formam,
Conformemq́; Deo conregnaturus honorem
Accipiet, Chriſto ſimilis, ſed munere Chriſti.
Hæc eadem ſpecies, ueterem deponere formam,
Et geſtare nouam monet, & retrò acta abolere,
Inq; futura Dei conuerſam intendere mentem,
Congrua præteritis oblinia ducere curis,
Cœleſtumq́; animo regnorum inducere curam:
Rebus & humanis, & amoribus iſtius æui,
Mente prius quàm morte mori, neq; corporis antè
Nexibus abſolui, quàm criminis. ergo nouemur
Senſibus, & luteos terreſtris imaginis actus
Diſcutere à noſtro properemus corpore longè
Veſtibus excuſsis, puros ut corde receſsi
Corporis atq; animæ nitidi reddamus amictus.

¶ De ſpeciebus operū Leo ait: Tria ſunt quæ maximè ad religioſas pertinent actiones, oratio ſcilicet, ieiuniū, & eleemoſyna.

Proſper in libro Epigrammatum ait:

Maior enim offerri nequit hoſtia mentis in ara,
Nec Chriſti ex templo ſuauior exit odor:
Quàm cum homo caſtorum profert libamina morum,
Et de uirtutum munere ſacra litat.

Theodulus inquit: Species ſeruitij Dei, ſeu diuini cultus multæ ſunt. Etenim qui adorat Deū, illi inſeruit, eūq́; colit, tum qui inedia corpus ſuum extenuat: quin etiā qui ſacris literis adhibet mentē, ac qui peregrinorum curam gerit. Diuus uerò Apoſtolus ſeruire ſe Deo dixit, gentibus afferens Euangeliū de filio Dei, ac ſeruire Deo in ſpiritu: hoc eſt, in tradito ſibi dono. in 1. ca. ad Rom.

Eucherius inquit: Illas uirtutes omnes habere ualemus: charitas, gaudiū, pax, longanimitas, patientia, benignitas, bonitas, modeſtia, continentia, & cæteri fructus Spiritus, quid niſi cœlaturæ parietum templi, quæ ornatus ſunt mentium populi Dei? libro 3 in libros Regum.

¶ Bona opera à Deo in nobis excitari, Chryſoſtomus ſcribit. Nam de dicto Pſalmi 142. Nō intres in iudicium, inquit: Sic dixit Apoſtolus: Qui gloriatur, in Domino glorietur. Ergo de meritis ſuis nihil aſsignare ſibi debet, niſi peccata quæ ſunt propria noſtra. Cæterùm uirtutes & actio purgata, cœlitus datur hominibus, donatur à Deo.

Auguſtinus inquit libro tertio contra Pelagianos: In omni opere ſancto, prior eſt uoluntas Dei, poſterior liberi arbitrij: id eſt, operatur Deus, cooperatur homo. Itē in Epiſtolam Iohannis, tractatu 4: Et omnis qui habet ſpē hāc in ipſo, caſtificat ſemetipſum, ſicut & ipſe caſtus eſt. Videte quemadmodū non abſtulit liberum arbitriū, ut diceret, Caſtificat ſemetipſum. Quis nos caſtificat niſi Deus?

Deus? Sed Deus te nolentem non caſtificat. Ergo qd' adiungis uoluntatem tuam Deo, caſtificas temetipſum, caſtificas te, non de re, ſed illo qui uenit ut habitet in te. Tamen quia agis ibi aliquid uoluntate, ideo & tibi aliquid tributum. Ideo autem tibi tributum eſt, ut dicas ſicut in Pſalmo: Adiutor meus eſto, ne derelinquas me. Si dicis, Adiutor meus eſto: aliquid agis. nam ſi nihil agis, quomodo ille adiuuat? Item in Enchiridio ad Laurentium, capite trigeſimo: Verùm hæc pars generis humani, cui liberationem Deus regnumq; promiſit æternum, nunquid meritis operum ſuorum reparari poteſt? Abſit. Quid enim boni operati poteſt perditus, niſi quantum fuerit à perditione liberatus? Nunquid libero uoluntatis arbitrio? & hoc abſit. Nam libero arbitrio malè utens homo, & ſe perdidit, & ipſum. Gratia ſalui facti eſtis, per fidem. Item de gratia & libero arbitrio ad Valentinum, cap. 6: Quapropter quando cœperit homo habere merita bona, non debet ſibi tribuere illa, ſed Deo, cui dicitur in Pſalmo: Adiutor meus eſto, ne derelinquas me. Dicendo, Ne derelinquas me: oſtendit, quia ſi derelictus fuerit, nihil boni ualet ipſe per ſe. Ibidem capite 7: Si ergo dona dei ſunt bona merita tua, non Deus coronat merita tua tanquam merita tua, ſed tanquam dona ſua. Ibidem capite decimoſexto: Certum eſt nos facere, cum facimus: ſed ille facit ut faciamus, præbendo uires efficaciſsimas uolunrati, qui dixit: Faciam ut in iuſtificationib. meis ambuletis, & iudicia mea obſeruetis & faciatis. De correptione & gratia cap. 2: Quis hoc audiat, & non euigilet, atq; fateatur à Domino Deo nobis eſſe, ut declinemus à malo, & faciamus bonum? De Eccleſiaſticis dogmatibus cap. 51: In omni opere bono nõ nos incipimus, & poſtea per Dei miſericordiã adiuuamur: ſed ipſe nullis præcedentibus bonis meritis & fidem & amorẽ ſui prius inſpirat, ut & baptiſma ſacramenti fideliter requiramus, & poſt baptiſmum cum ipſius adiutorio, ea quæ ſibi ſunt placita implere poſsimus. Vnde manifeſtiſsimè credendum eſt, quòd & illius latronis quẽ Dominus ad paradiſi patriã reuocauit, Cornelij Centurionis, ad quem angelus Domini miſſus eſt, Zachęiq; qui ipſum Dominũ ſuſcipere meruit, illa tam admirabilis fides non fuerit de natura, ſed diuinæ gratiæ largitate donata. Item de ciuitate Dei libro 22. capite 30: Nam & ipſa bona opera noſtra, quando ipſius potius intelligũtur eſſe quàm noſtra. Item Pſalmo 137: Quæcunq; ſunt opera mea bona, abs te mihi ſunt, & ideo tua magis quàm mea ſunt. Audio quippe ab Apoſtolo tuo: Gratia ſalui facti eſtis per fidem: & hoc non ex uobis, ſed Dei donũ eſt, non ex operibus, ne fortè quis extollatur. Ipſius enim ſumus figmentum, creati in Chriſto IESV, in operibus bonis. Item lib. 22. de ciuitate Dei, capite 30 inquit: Nam & ipſa bona opera noſtra, ipſius potius intelliguntur eſſe, quàm noſtra.

Iuniſius inquit: Naturalis eſt in nobis boni maliq; communis diſcretio: Spontaneus autem motus in his, quæ iam diſcreta & ſequenda ſunt. Ipſum lex quidem erudit, gratia autem præparat, adiuuat, corroborat, coronat. libro 2. cap. 12.

Gratiam non præcedere opera, Auguſtinus admonet lib. primo ad Simplicianum, quæſtione ſecunda: Eo ipſo quod gratia eſt Euangelica, operibus non debetur, alioquin gratia iam nõ eſt gratia. Et multis locis hoc ſæpe teſtatur fides, gratiam præponens operibus, non ut opera extinguat, ſed ut oſtendat non eſſe opera præcedentia gratiam, ſed conſequentia: ut ſcilicet non ſe quiſq; arbitretur ideo percepiſſe gratiam, quia bene operatus eſt: ſed bene operari non poſſe, niſi per fidem perceperit gratiam. Item ibidem: Nemo enim credit, qui non uocatur. Miſericors autem Deus uocat nullis hoc uel meritis fidei largiens, quia merita fidei ſequũtur uocationem potius quàm præcedant. Quomodo enim credent ei, quem non audierunt? Et quomodo audient ſine prædicante? Niſi ergo uocando præcedat miſericordia Dei, nec credere quiſquam poteſt, ut ex hoc incipiat iuſtificari, & accipiat facultatẽ bene operandi. Ergo ante omne meritum eſt gratia. etenim Chriſtus pro impijs mortuus eſt. Item in Pſalmum 49: Si gratia uocatur, gratis datur. Si gratis datur, nulla merita tua præceſſerunt ut detur.

Cyrillus inquit: Sanctus nemo erit unquã, nec recta uiuendi diſciplina ſanctificabitur, niſi ope atq; patrocinio Chriſti. lib. 9. cap. 33. Item: Opera uerò fidei congruentia facere, eorum ſolummodo eſt qui Deum diligunt. lib. 9. capite 44.

Leo inquit: Diligendo itaq; nos Deus, ad imaginem ſuam nos reparat: & ut in nobis formã ſuæ bonitatis inueniat, dat unde ipſi quoq; quod operatur, operemur: accendẽs ſcilicet mẽtiũ noſtrarũ lucernas, & igne nos ſuę charitatis inflãmans, ut nõ ſolùm ipſum, ſed etiã quicquid diligit diligamus. Sermone primo de ieiunio decimi mẽſis & collect.

Proſper ait: Agnoſcat ſe humana debilitas, & in primo homine uniuerſarũ generationũ damnata ſucceſsio, & cũ mortui uiuificãtur, cum cæci illuminãtur, cũ impij iuſtificantur, cõfiteantur uitã, & lumen, & iuſticiam ſuam IESVM Chriſtũ. in epiſtola ad Ruffinum de libero arbitrio. Item: Sicut bona opera ſunt referenda ad inſpiratorẽ eorũ Deum, ita ma-

la ad eos ſunt referenda qui peccãt. in reſpõſionibus ad capita Gallorum, cap. 3. Item: Non noſtris meritis præuenimus miſericordiam Domini: ſed Dominus memor fuit noſtri. in expoſitione Pſalmi 113.

Theodoretus ait: Vincentes ſuæ fortitudini uictoriam non adſcribant, ſed ſuppeditanti uires, ac propugnatori Deo. quæſtione 6. in Deuteronomion. Item: Quomodo intelligendum eſt illud: Non dedit Dominꝰ Deus ueſter uobis cor intelligens, nec oculos uidentes? Reſpõdeo. Intelligi debet quẽadmodum & iſtud, Tradidit illos in ſenſum reprobum: &, Tradidit eos in paſsiones ignominiæ: &, Indurauit Dominus cor Pharaonis. Bonorũ enim autor eſt Deus, malorũ aũt minimè. Nam quid ſit agendũ oſtendit, & contraria diſſuadet: non tamen cogit animum humanum, ſed libero ſuo arbitrio dimittit. quæſtione 37 in Deuteronomion.

Iſychius ait: Ita ſe quis debet diſponere, ut omne deſideriũ & propoſitũ cuiuslibet actionis, & cõſummationẽ Deo offerat: ſed & à mala ira, & à tali delectatione mundari debet. in 3. Leuitici.

Marcus heremita inquit: Quoties aliquid uirtutis feceris, fac memor ſis eius qui dixit, Sine me nihil poteſtis facere.

Paulinus inquit: Et ideo nihil nobis de noſtris operib. blandiẽtes, ſemper in manus eius cõmẽdemꝰ ſpiritũ noſtrũ: quoniã apud ipſum eſt fons uitæ. Ab illo intellectum itineris noſtri petamus, quoniam à Domino greſſus hominis diriguntur. Sed & ſi potuerimus mandata eius per ipſius opem facere, neceſſe habemus ſic quoq; inutilitatem noſtrã fateri: quia imputare nõ poſſumus debitam ſeruitutem, ſi tantũ pręcepta faciamus. Inutilis enim & nequã ſeruus eſt, qui nihil ad neceſsitatem debiti muneris, uoluntario addit affectu, nõ habiturus unde præmium ſperet, ſi tantum conditionis officia dependerit. Quamobrem etiam mandata cõplentes, timeamus ſemper dicẽtes Domino: Ne intres in iudicium cum ſeruo tuo, quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis uiuẽs. in epiſtola decima ad Seuerum.

¶ Opera per fidem placere, monet Chryſoſtomus in Sermone de fide & lege naturæ: Cum olim Iudæi dicerent Domino, Quid faciemus ut operemur opera Dei? Reſpondit eis: Hoc eſt opus Dei, ut credatis in eum quem miſit ille. Vides quomodo fidem opus uocauit? Igitur quamprimùm credideris, ſimul & operibus ornatus eris: non quòd deſint opera, ſed per ſeipſam fides plena eſt operibus bonis. opera quidem erga homines & ex hominibus ſunt, fides autẽ ex hominibus erga Deũ. Fides eum qui conuertitur, ciuem cœlorum declarat: fides hominem qui terrenus eſt, Deo familiarem efficit. Nihil enim extra fidem bonum. Et paulo pòſt: Opus quidem habet anima, ut operibus alatur: ante opera tamen fides primùm inducẽda eſt. Eum qui operatur opera iuſticiæ, ſine fide, non poſſunt probare uiuum fuiſſe.

Auguſtinus de Trinitate lib. 12. cap. 7. Opera uerò miſericordiæ nihil proſunt ſiue Paganis ſiue Iudæis, qui Chriſto non credunt, ſiue quibuſcunq; ſchiſmaticis uel hæreticis, ubi fides & dilectio & ſobria ſanctificatio non inuenitur. Item de uera innocentia capite 214: Non ſunt bona opera, niſi quæ per fidẽ & dilectionem fiunt: quia alterũ ſine altero nullius uirtutis fructum parit. Item libro 3. contra duas epiſtolas Pelagianorũ, capite 5: Sine ipſa uerò, etiam quę uidentur bona opera, in peccata uertuntur: omne enim quod non eſt ex fide, peccatum eſt. Item Sermone 38. de tempore: Fides eſt bonorum omnium fundamentũ, fides eſt humanæ ſalutis initium. Sine hac nemo ad filiorũ Dei conſortium poteſt peruenire, quia ſine ipſa nec in hoc ſeculo quiſquam iuſtificationis aſſequitur gratiam, nec in futuro uitam poſſidebit æternam. Et ſi quis hic non ambulauerit per fidem, non perueniet ad ſpeciem beatæ uiſionis Domini noſtri IESV Chriſti. Item Sermone 53 de tempore: Igitur ſicut ocioſa eſt fides ſine operibus, ita nihil proficiunt opera bona ſine fide recta. Ad Sixtum Romanum presbyterum epiſtola 105: Deus unicuique partitur menſuram fidei. opera quippe bona fiunt ab homine: fides autem ſit in homine, ſine qua illa à nullo fiunt homine. omne enim quod non eſt ex fide, peccatum eſt.

Primaſiꝰ inquit: Sine fide infructuoſa ſunt omnia. in ultimum caput ad Epheſios.

Fauſtus ait: Iugiter ergo laborandum, ſed à gratia non recedendum, & dicendũ: Deus in adiutorium meum intende. Adiutorij ſermo duos indicat, operantem & cooperantẽ, petentem & promittentem, pulſantẽ & aperientem, quęrẽtem pariter & retribuentem. lib. 2. de libero arbitrio, cap. 10.

Marcus heremita inqt: Porrò bonũ opus fieri nõ poſſe, ut aut efficax ſit, aut credatur, niſi in Chriſto IESV, & Spiritu ſancto. Omne bonũ à Deo gratuitò nobis datũ eſt. Ad hũc ergo modũ credens, illud neutiquã amiſſurus eſt. Marcus de lege ſpirituali.

Eucherius ait: Secundum puritatem factorum meorum retribuet mihi, qui tribuit mihi ut bene facerem, educendo me in latitudinem fidei. Et paulo pòſt: Vt latitudinem bonorũ operum quæ per fidem ſunt, longanimitas perſeuerantiæ conſequatur. lib. 2. in libros Regum, capite 10.

¶ Opera non præcedere fidem aut iuſtifi-

cationem,

cationem, Auguſtinus docet in Iohannem tractatu octuageſimoſexto: Nõ eſt ut dicas, Antequam crederem iam bona operabar, ideo electus ſum. Quid enim eſt boni operis ante fidẽ, cum dicat Apoſtolus: Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt? Quid ergo dicturi ſumus, audiẽdo, Non uos me elegiſtis: niſi, quia mali eramus: ſed electi ſumus, ut boni per gratiã eligentis eſſemus? Non eſt enim gratia, ſi præceſſerant merita: eſt autem gratia. Hęc igitur non inuenit, ſed efficit merita. Et uidete chariſsimi, quemadmodum non eligat bonos: ſed quos elegit, faciat bonos. Item in præfatione Pſalmi trigeſimiprimi: Nemo ergo cõputet bona opera ſua ante fidem. Vbi fides non erat, bonum opus non erat. Ibidem: Nemo ergo iactet bona opera ſua ante fidẽ, nemo ſit piger in bonis operibus accepta fide. Item 83 Quæſtionũ, quęſtione 76. Quibus ſententijs manifeſtiſsimè docet, non eos præterito bono opere ad fidei iuſtificationem perueniſſe, nec meritis eorũ iſtã datã gratiã, quãdo dicit: Et hæc quidẽ fuiſtis. Sed cum dicit, Qui talia agũt, regnũ Dei nõ poſsidebũt: ſatis oſtendit iã, ex quo crediderũt, bene operari debere. Quod & Iacobus dicit, & multis omnino locis idẽ apoſtolus Paulus ſatis aperteq; prædicat, rectè uiuẽdum omnib. qui in Chriſto crediderũt, ne ad pœnas perueniant. Quod & ipſe Dominus cõmemorat dicẽs: Non omnis qui dicit mihi Domine Domine, intrabit in regnũ cœlorũ: ſed qui facit uoluntatẽ patris mei qui in cœlis eſt, ipſe intrabit in regnũ cœlorum. Et alibi: Vt quid dicitis mihi Domine Domine, & non facitis quæ dico uobis? Et, Omnis qui audit uerba mea hæc, & facit ea, ſimilabo eum uiro prudenti, qui ædificauit domũ ſuã ſupra petrã, &c. Et; Qui audit uerba mea hæc, & non facit ea, ſimilabo eum uiro ſtulto, qui ædificauit domũ ſuã ſuper arenã, &c. Quapropter non ſunt ſibi contrariæ duorũ apoſtolorũ ſententiæ, Pauli & Iacobi, cum dicit unus, Iuſtificari hominẽ per fidẽ ſine operibus: & alius dicit, Inanẽ eſſe fidẽ ſine operibus. quia ille dicit de operib. quæ fidem præcedunt, iſte de ijs quæ fidem ſequuntur: ſicut etiam ipſe Paulus multis locis oſtendit. De gratia noui Teſtamẽti ad Honoratũ cap. 30: Opera bona ex ipſius iuſtificatione operamus. Ipſius enim ſumus figmentum, creati in Chriſto IESV, in operibus bonis, quæ præparauit Deus ut in illis ambulemus. Item libro de fide & operibus, capite 14: Sequuntur iuſtificatum, non præcedunt iuſtificandum. In Pſalmum 67: Ea quippe ſola bona opera dicenda ſunt, quæ fiunt per dilectionem Dei. Hoc autem neceſſe eſt ut antecedat fides; ut inde iſta, non ab iſtis incipiat illa: quoniam nullus operatur per dilectionem Dei, niſi prius credat in Deum. Hæc eſt fides de qua dicitur: In Chriſto enim IESV neque circumciſio aliquid ualet, neq; præputium, ſed fides quæ per dilectionem operatur. Hæc eſt fides, de qua ipſi Eccleſiæ dicitur in Canticis canticorum: Venies, & pertranſies ab initio fidei. Venit etiam tãquam currus Dei in millibus lætantium, proſperum iter habens, & pertranſijt de hoc mundo ad patrem. Volo ut ubi ego ſum, & iſti ſint mecum ab initio fidei. Quia ergo ut bona opera ſequantur, præcedit fides: nec ulla ſunt bona opera, niſi quæ ſequuntur præcedente fide. In prima quinquagena, ex prologo Pſalmi 31. Debemus nulla opera præponere fidei: id eſt, ut ante fidẽ quiſquã dicatur bene operatus. Ea enim ipſa opera quæ dicuntur ante fidem, quamuis uideantur hominibus laudabilia, inania ſunt. Ita mihi uidetur eſſe, ut magnæ uires, & curſus celerrimus, præter uiam. Nemo ergo computet bona opera ſua ante fidem: ubi fides non erat, bonũ opus nõ erat.

¶ Qui poſsint bona opera facere, docet Auguſtinus ad Simplicianum libro primo, quæſtione ſecunda: Quomodo enim poteſt iuſtè uiuere, qui nõ fuerit iuſtificatus? Quomodo ſanctè uiuere, qui non fuerit ſanctificatus? Vel omnino uiuere, qui non fuerit uiuificatus? Iuſtificat autem gratia, ut iuſtificatus poſsit uiuere iuſtè. Prima eſt igitur gratia, ſecunda opera bona. ſicut alio loco dicit: Ei autem qui operatur, merces non imputatur ſecundum gratiam, ſed ſecundum debitũ, ſicut illa immortalitas poſt opera bona, ſi tamen uel ipſa ex debito poſcitur, ſicut idem ait: Bonum certamen certaui.

Primaſius inquit: Quis enim dicat non iuſtificatos eos, qui fuerũt ex fide legi obediẽtes? quando niſi iuſtificarentur, non poſſunt eſſe obedientes. in 2. ad Romanos. Item: Præcedit nãmq; nõ debita, ſed gratuita gratia, ut per illam fiant bona opera: ne ſi præceſſerunt bona opera, tanquam operibus reddatur gratia, ac ſi gratia iam nõ ſit gratia. in 11. caput ad Romanos.

Eucherius inquit: Vnuſquiſque ergo noſtrûm primò cõuertitur à peccato, & ex conuerſione generat opera iuſticiæ. Eucherius in 1. librum Regum.

Chryſoſt. etſi plerunq; fidem ac opera miſceat, & noſtris factis plus tribuat quàm par ſit: tamen interdũ quædã cõmoda recenſet, quale & hoc uidetur: Coronat in nobis Deus non merita noſtra, ſed dona noſtra. in Serm. de locò Eſaiæ 9. Pacis eius nõ erit finis. Itẽ: Hoc eſt fidei inſigne, ut abſq; cõtrouerſia ulla obediant imperanti, nec tamen mercedem repoſcant obſequij. in ſecundum caput Matthæi Homilia octaua.

Eucherius ait: Eleemoſynæ, oratio, & ieiunium, non ad hominum oſtentationem, ſed ad ſolam interni inſpectoris ſunt gloriã facienda: alioquin à fructu æternitatis uacua manerent. libro 3. Commentariorum in libros Regum. Item: Omnia uirtutom dona præſentia ad æternæ gloriam remunerationis, quæ per Euangelium nobis eſt promiſſa ac miniſtrata, reſpiciunt. ibidem.

Syneſius ait: Virtuti cum ſtudetur, rnere turpitudinẽ neceſſe eſt. lib. 1. de prouidẽtia.

Paulinus ait: Damnator in lege, qui pecuniã ſuã dederit ad uſurã, & munera ſuper innocentes acceperit. Ecce Euangelij gratia oſtendit nobis, quomodo eadem crimina ad innocentiam ſanctitatemq́; mutentur: nec pœnæ, ſed præmij retributio conſequatur, ſi tantũ in præcepta diuina ſalutaris cupiditate fidei conuertantur. in 12. epiſtola ad Seuerum. Itẽ: Operando præceptis ipſius, uidebis eum in omni paupere, & tanges eũ in omni egeno, recipies eum in omni hoſpite. Quoniam ſibi fieri ipſe teſtatur, quæ in eius nomine minimis eius fiant. in 12. epiſtola ad Seuerum.

Auguſtinus de uerbis Domini ſuper Lucã, Serm. 36 inquit: Fidem eſſe fontẽ orationis. Itẽ, quòd opera fidẽ ſequãtur, teſtatur in prima quinquagẽa ex prologo Pſalmi 31: Ergo fratres, ex fide iuſtificatꝰ eſt Abrahã: ſed ſi fidem opera nõ pręceſſerũt, tamẽ ſecuta ſunt. Nũquid enim fides tua ſterilis erit? Si ſterilis non es, ſterilis non eſt ipſa.

De fine operũ Auguſtinus inquit, in Pſalmum 65: Si ideo facis bona opera, ut tu glorificeris, hoc prohibuit: ſi aũt ideo ut Deus glorificetur, hoc iuſsit Chriſtus.

Leo ait: Theſaurum ſuum condit in cœlo, qui Chriſtũ paſcit in paupere. Sermone primo de Collectis.

Primaſius inquit: Boni operis merces per patientiam expectatur, quia in præſenti uita non redditur. in 2 caput ad Romanos.

Theodulus inquit: Horum ſcilicet bonorum operum emolumentum eſt, ſanctificatio & uita. Attamen cum hęc ita ſe habeant, ſic Deo ſeruite deinceps, ut iam antè impuritati & iniquitati. Theodulꝰ in ſextum caput ad Romanos. Item, eleemoſynam fructum appellat, innuẽs, eum qui quicquã impertiat pauperibus, lucrum facere. in 15. caput ad Romanos.

Salonius ait: Virtutes faciunt nobis tempora bona, uitia & peccata faciunt tempora mala: idcirco ita ſemper bene uiuere debemus, ut dies præſentes nobis meliores ſint quàm præteriti. Salonius in Eccleſiaſten.

Non eſſe gloriandũ bonis operibus, monet Auguſtinus libro primo Homiliarum, Homilia decimaquarta: Cum ergo coronat Deus merita tua, nihil coronat niſi dona ſua. Hanc fidem & ueram pietatem, ne quis extollatur de libero arbitrio in bonis operibus, quiſquis ſic accipiat, ut non erit dãtem: aut quiſquis datori non ſit ingratus, medico non ſuperbiat, uel inſanus adhuc, uel nõ à ſe ſanus. Hanc inquam fidem ſanam atque pietatem nullæ argumentationes euellant de cordibus ueſtris, ſeruate quod accepiſtis. Et humiliter conſideremus, quòd Apoſtolus dicit: Deus eſt qui operatur in nobis & uelle & perficere.

DE ORATIONE.

CVm oramus, Deo colloquimur. Maximus in Homilia D. Chryſoſtomi.

De ſpeciebus orationum ſic ſcribit Auguſtinus ad Paulinum epiſtola 59: Precationẽ & deprecationem multi noſtri hoc idem putant, & hoc quotidiano uſu iam omnino pręualuit. Qui autem diſtinctius latinè locuti ſunt, precationibus utebantur in optãdis bonis, deprecationibus uerò in deuitandis malis. Precari enim dicebant eſſe, precando & bona optare: imprecari mala, quod uulgò iam dicitur maledicere: deprecari autẽ, mala precando depellere. Sed uſitatum iam loquendi modum potius ſequamur, & ſiue precationes, ſiue deprecationes inuenerimus, quod Græci δεήσεις uocant, non putemus emendandum eſſe. Orationes uerò, quas Græcus habet προσευχὰς, diſtinguere à precibus uel precationibus, omnino difficile eſt. Quòd uerò quidam codices non habent orationes, ſed adorationes, quia nõ dictum in Græco eſt εὐχὰς, ſed προσευχὰς, nõ arbitror ſcienter interpretatũ: προσευχὰς enim orationes dici à Græcis, notiſsimum eſt. Et utiq; aliud eſt orare, aliud eſt adorare. Denique non iſto uerbo, ſed alio legitur in Græco, Dominum Deũ tuum adorabis: &, Adorabo ad templũ ſanctum tuũ. & ſi qua ſimilia. Pro interpellationibus ſũt, quod noſtri habent, ſecundũ codices (credo) ueſtros poſtulationes poſuiſti. Hæc interim duo, id eſt quod alij poſtulationes, alij interpellationes interpretati ſunt, unõ uerbum transferre uoluerũt, quod Græcus habet ἐντεύξεις: & profectò aduertis, ſed noſti aliud eſſe interpellare, aliud poſtulare. Non enim ſolemus dicere, poſtulant interpellaturi, ſed interpellant poſtulaturi. Veruntamen ex uicinitate uerbum uſurpatum, cui propinquitas ipſa impetrat intellectum, non eſt uelut cenſoria notatione culpandum. Nam & de ipſo Domino IESV Chriſto dictũ eſt, quòd interpellat pro nobis. Nunquid interpellat, & non etiam poſtulat? Imò uerò quia poſtulat, pro eo poſitum eſt interpellat. Euidenter quippe alibi de eo dicitur: Et ſi quis peccauerit, aduocatum habemus ad patrem, IESVM

Chriſtum

Chriſtum iuſtum: ipſe eſt exoratio pro peccatis noſtris.

Ioannes Caſsianus inquit: Iſaac abbas facit quatuor ſpecies orationis, obſecrationē uidelicet, orationem, poſtularionem, & gratiarum actionem, ſecundum Paulum: collatione nona, cap. 9. Item: Obſecratio eſt imploratio ſeu petitio pro peccatis, qua uel ꝑ præſentib. uel pro præteritis admiſsis ſuis unuſquiſq; compunctus ueniam deprecatur. collatione nona, cap. 11. Itē: Orationes ſunt, quibus aliud aliquid offerimus ſeu uouemus Deo, quod Græcè dicitur εὐχή, id eſt uotum. ibidem cap. 12. Poſtulationes ſunt, quas pro alijs quoq;, dum ſumus in feruore ſpiritus cōſtituti, ſolemus emittere, uel pro charis ſcilicet noſtris, uel pro totius mundi pace poſcentes, & (ut ipſius Apoſtoli uetbis eloquar) cum pro omnibus hominibus, pro regibus & omuibus qui in ſublimitate ſunt ſupplicamus. ibidem capite decimotertio. Item: Gratiarum actiones ſunt, quas mens, uel cum præterita Dei recolit beneficia, uel cum præſentia contemplatur, ſeu cum in futurum quæ & quanta præparauerit Deus his qui diligunt eum proſpicit, per ineffabiles exceſſus Deo refert. ibidem capite decimoquarto.

Quis preces exuſcitet, Theodulus monet, inquiens: In oratione ſpiritus ope carere non poſſumus. Admodum enim inutilia, nonnunquam citra ſpiritus paracleti gubernationem peteremus. in octauum caput ad Romanos. Item: In ignorantia precum à ſpiritu iuuamur, ut & mala in bona nobis commutet. ibidem.

Quis ſit inuocandus, docet Leo: Illa uirtus, inquit, illa ſapientia, illa eſt colenda maieſtas, quæ uniuerſitatem mundi creauit ex nihilo. Sermone ſecundo in ſolennitate natiuitatis. Et paulo pòſt: Adoretur Deus qui condidit, non creatura quæ ſeruit. Theodoretus ait: Vnum quidē filium Dei & ſcio & adoro, Dominum IESVM Chriſtum, diuinitatis autem & humanitatis didici differētiam. Dialogo ſecundo. Item: Nos nihil eorum quæ oculis cerni poſſunt, Deum eſſe aſſerimus. Illis item hominibus qui uirtute aliqua clariores fuerint, debitos optimis uiris honores præmiaq; deferimus: ſolum uerò adoramus uniuerſorum Deum ac patrē, nec minus & illius uerbum, ac ſanctiſsimū ſpiritum. Eundem uerò & filium unigenitū, & uerbum, & lucem, & ueritatem, uitamque uocamus. Sanctum item ſpiritum Dominū dicimus, & uiuificantem. libro ſecundo De principijs. Item: Adorationem, quæ Deo ſoli debetur, Deo & angelis ex æquo non partimur: ſed hos quidem pluris eſſe hominibus faciendos putamus; at conſeruos tamen opinamur. libro tertio de Dijs & angelis.

Sedulius inquit libro primo:

Omnipotens, æterne Deus, ſpes unica mundi,
Qui cœli fabricator ades, qui conditor orbis,
Qui maris undiſonas fluctu ſurgente procellas
Mergere uicinæ prohibes confinia terræ.
Qui ſolem radijs & lunam cornibus imples,
Inq; diem ac noctem lumen metiris utrumq;,
Qui ſtellas numeras, quarum tu nomina ſolus;
Signa, poteſtates, curſus, loca, tempora noſti:
Qui diuerſa nouam formaſti in corpore terram,
Torpentiq; ſolo uiuentia membra dediſti,
Qui pereuntem hominem uetiti dulcedine pomi
Inſtauras meliore cibo, potuq; ſacrari, &c. Item:
Chriſte faue uotis, qui mundum in morte iacentem
Viuificare uolens, quondam terrena petiſti
Cœlitùs, humanam dignatus ſumere formam. Item:

Adorare alium præter Patrem & Filium & Spiritum ſanctum, impietatis crimen eſt. in primum caput ad Romanos.

¶ Vnde ſit oratio, docet Proſper, inquiēs: Oratio corporis Chriſti non ſeparatur à capite, quod in ſuſcepta membrorum natura manet, & orare totam Eccleſiam facit, dicēte Domino: Clamaui ad te nō alta uoce, ſed forti fide. in expoſitione Pſalmi 140.

Vnicum tantum eſſe Mediatorem, qui in precibus ſit appellandus, docet Auguſtinus contra epiſtolam Parmeniani libro ſecūdo, cap. octauo: Nam ſi eſſet mediator Paulus, eſſent utiq; & cæteri coapoſtoli eius: ac ſic multi mediatores eſſent, nec ipſi Paulo conſtaret ratio quà dixerat: Vnus enim Deus, unus mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus, in quo & nos unum ſumus, ſi ſeruemus unitatem ſpiritus in uinculo pacis.

De rebus inquit Victor: Mulier orthodoxa pergens cum cæteris in exilium, ducens etiam paruulum, petit pro ſe & paruulo orari, dicens: Benedicite benedicite, & orate pro me & pro iſto nepote paruulo meo. in Vandalica hiſtoria. Theodulus ait: Cum ignoraret uulgus quæ ſint commoda, ſæpe inutilia petebat. Acceperunt itaq; chariſmata quidem orationis, ut adeò pro populo ad Dominum preces funderēt, quod & ipſum ſpiritus dicebatur. Dicit igitur, quòd donū & gratia orationis apud Deum pro nobis intercedit uehementiſsimis gemitibus: in octauum caput ad Romanos. Marcus heremita inquit: Qui pro hominibus iniuriam inferentibus precatur, maledicit dæmonibus. De lege ſpirituali. Et: Satius eſt orare pro proximo, quàm eundem in omni opere redarguere. Et: Qui omnium malorum impetum & impreſsionem excludere uoluerit, debet precationibus Deo commendare negocia ſua. Si quando puræ precationis locum tutum inueneris, rerum co-

gnitionem quam tibi inimicus ſuggerit, in tempore caue ſuſcipias, ne id quod maius eſt amittas. Præſtabilius enim eſt, precationum iaculis iaculari ipſum in loco concluſo, quàm conuerſationem cum illo habere exuuiam afferente, & nos à precandi ſedulitate, quæ aduerſus illum ſit, abſtrahere moliente. Marcus heremita.

Quid potiſsimùm orandum, monet Auguſtinus libro ſecundo de ordine, capite uigeſimo: Oremus ergo, non ut nobis diuitiæ uel honores, uel huiuſcemodi res fluxæ atq; nutantes, & quouis reſiſtente tranſeuntes, ſed ut ea proueniant quæ nos bonos faciant, ac beatos.

Quomodo orandum ſit, ita docet Chryſoſtomus Homilia duodecima ſuper Matthæum: Non igitur geſtibus corporis, neque clamoribus uocis, ſed intentione optimæ uoluntatis orationum uota reddamus: non cum ſonitu oris ac ſtrepitu, non ad tam importunam oſtentationem noſtri, atq; iactantiam proximos nobis clamore appellemus: ſed cum omni modeſtia & contritione mētis, lachrymisq́; ſecretis. Item ibidem: De imo prorſus corde uocentur hæc, & proprij pectoris contentus arcano, orationem tuam fac eſſe myſterium. Ibidem: Super hæc uerò uidetur mihi longas orationes uetare: longas uerò dico, non tempore, ſed multitudine & prolixitate uerborum. Perſeuerare quippe oportet, quæ ſunt utilia poſcentes. Item capite 5. Matthæi, Homilia octaua: Dominus enim non ſimulatam ac iactantem, ſed ſimplicem orationem, ac fidelem requirit. Et ideo clauſo oſtio, id eſt, intra cordis & conſcientiæ ipſius ſecretum à Domino iubemur orare, ut ab eo qui ſecretorum & occultorum eſt cognitor, recipiamus orationis occultæ mercedem. Religioſæ enim mentis eſt, Deum non uoce uel ſono uocis, ſed deuotiōe animi ac fide cordis orare. Et paulo pòſt: Et ideo clamore uocis non eſt opus in oratione ad Deū, quē ſcimus ſecreta cordis intueri: ſed clamore fidei, ac religioſę mentis deuotione. Præclarè inquit Chryſoſtomus: Nulla eſt orationis utilitas, quálibet in longū extendatur, quando is qui orat obſtinatè acquieſcit peccatis. in 1. caput Eſaiæ. Cyrillus inquit: Orandum igitur eſt in nomine Saluatoris, ſi exaudiri à patre uolumus. Et hic orādi modus priſcis ignotus fuit, modus autem à Chriſto conſtituitur. lib. 11. cap. 7. in Ioannem.

Fide orandum, Auguſtinus tradit de uerbis Domini ſecundum Lucam Sermone 36: Veruntamen cum uenerit filius hominis, putas inueniet fidem in terris? Si fides deficit, oratio perit. Quis enim orat, qui non credit? Vnde & beatus Apoſtolus, cum ad orādum exhortaretur, ait: Omnis quicunq; inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit. Et ut oſtenderet fidē eſſe fontē orationis, nec poſſe ire riuū, ubi caput aquæ ſiccaretur, adiunxit atq; ait: Quomodo aūt iuuocabunt, in quē nō crediderunt? Ergo ut oremus, credamus: & ut ipſa nō deficiat fides, qua oramus, oremus. Fides fundit orationem, fuſa oratio fidei impetrat firmitatem. Etenim ne in tentationibus deficeret fides, propterea Dominus ait: Vigilate & orate, ne intretis in tentationem. Quid eſt in tentationem intrare, niſi à fide exire? In tātum enim tentatio proficit, in quantum fides deficit: & in tantum tentatio deficit, in quantum fides proficit. Item Proſper ait: Oratio quæ nō fit per Chriſtum, non ſolùm non poteſt delere peccatū, ſed etiam ipſa fit ad peccatum. in expoſitione Pſalmi 108.

Paulinus in 10. natali Felicis ait:

Chriſte apud æternum placabilis aſſere patrem,
Saluator, Deus ac Dominus, mens, gloria, uerbum,
Filius & uero uerum de lumine lumen,
Aeterno cum patre manens, in ſecula regnans,
Conſona quem celebrat modulato carmine plebes,
Et reſponſuris ferit aera uocibus Amen.

Certitudinem in orādo debere eminere, docet Saluianus: Nulla eſt enim nobis ratio precandi, ſi ſpes tollitur impetrandi. in lib. 1. de prouidentia Dei.

Marcus heremita inquit: Qui cordatè orat, ſuffert ea quæ illi obijciuntur: cæterùm qui acceptarum iniuriarum memor eſt, nondum purè precatus eſt. Marcus heremita de lege ſpirituali. Item: Conſtantem in omni re precationem obtine, quaſi nihil citra opem poſsis effectum reddere. Item: Oportet nos quærere, & precando perſeuerantes pulſare, ut aut hic aut in exitu aperiat nobis paterfamiliàs: & non dicat, Neſcio unde uos eſtis. Non autem ſolùm debemus petere & accipere, ſed etiam quod datum eſt ſeruare.

Oratio Auguſtini ad Trinitatem extat in libro Meditationum, cap. trigeſimoprimo: Te, inquit, inuoco beata & benedicta, & glorioſa una Trinitas, Pater & Filius & Spiritus ſanctus, Deus, Dominus, paracletus, charitas, gratia, communicatio, genitor, genitus, regenerans, uerum lumen ex lumine uero, uera illuminatio, fons, flumē, irrigatio, ab uno omnia, per unum omnia, in uno omnia, à quo, per quem, in quo omnia, uiuens uita, uita à uiuente, uiuentium uiuificator, unus à ſe, unus ab uno, unus ab ambobus, omnis à ſe, omnis ab altero, omnis ab utroque, uerax pater, ueritas filius, ueritas ſpiritus ſanctus. Vnà ergo pater logos, paracletus, eſſentia, una uirtus, una bonitas, una beatitudo, à quo, & per quem, & in quo

beata

beata ſunt omnia quæcũq; beata ſunt, Amé.

Thalaſsius hanc formam habet Hecatontade tertia: Domine omnium Chriſte, libera nos ex omnibus pernicioſis affectibus, & ex cogitationibus quæ ex ipſis oriuntur. Propter te facti ſumus, ut in te delectemur, politi in paradiſo à te plantato. Ignominiam autem hanc noſtram nobis cõtraximus, quia prætulimus beatis illis delicijs has pernicioſas. Quare dignam in nobis mercedem accepimus, æterna uita commutata pro morte. Eis ergo Domine ſicut reſpexiſti, ita in finem uſque reſpicias: & ſicut homo factus es, ita ſalua nos omnes. Veniſti enim ut ſaluos nos faceres, quia perditi eramus, ne ſepares nos à parte ſaluandorum. Reſuſcita animas, & ſalua corpora, purificans nos ab omni inquinaméto. Rumpe uincula affectionum nos detinentium, qui rupiſti phalanges immundorum dæmonum. Et libera nos à tyrannide ipſorum, ut tibi æterno lumini ſeruiamus ſoli: ut cum ex mortuis reſurrexerimus, cum angelis beatam & æternam & indiſſolubilem choream tripudiemus.

Sedulius ait: Paulus agit Deo gratias per Chriſtum, uelut pontificem magnum. oportet enim ſcire eum qui uult offerre ſacrificium Deo, quòd per manus pontificis debet offerre. in primum caput ad Rom.

Maximus ait: Ergo cũ diluculo ſurgimus, debemus, priuſquam procedamus è cubiculo, gratias agere Saluatori & ante omnes actus ſeculi, actus habere pietatis: qui nos quieſcentes cuſtodiuit, & dormentes in lectulis. Quis enim, niſi Deus, dormientem cuſtodiuit hominem? qui ita reſolutus in ſomnum, & oblitus ſui uigoris humani, à ſe alienus efficitur, ut neſciat quid ipſe ſit, ubi nam demoretur, adeſſe ſibi certè ipſe nõ poſsit. in Homilia de diuerſis.

Quòd non ſit precandum aliquid contra Deum, Cyrillus monet: Qui mala, inquit, petunt, nihil impetrant. Non eſt tamen par, ut qui manet in Chriſto, & mãdata eius ſeruat, is quicquã petat quod Deo nõ placeat. lib. 10. in 18 caput Iohannis.

Chriſtianos pro ſe inuicem orare, Auguſtinus docet contra epiſtolam Parmeniani libro ſecundo, capite octauo. Homines omnes Chriſtiani inuicem ſe commendant orationibus ſuis. Pro quo autem nullus interpellat, ſed ipſe pro omnibus, hic unus uerusq; Mediator eſt.

Quibus geſtibus orandum, Auguſtinus indicat ad Simplicianum libro ſecundo, quæſtione quarta: Quibus admonamur exemplis, non eſſe ſcriptum quomodo corpus conſtituatur ad orandum, dummodo animus Deo præſens peragat intentionem ſuam. Nam & ſtantes oramus, ſicut & ſcriptum eſt: Publicanus autem de longinquo ſtabat. Et fixis genibus, ſicut in Actibus apoſtolorum legimus. Et ſedentes, ſicut ecce Dauid & Elias. Niſi autem etiam iacentes oraremus, non ſcriptum eſſet in Pſalmis: Lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lachrymis meis ſtratum meum rigabo. Cum enim quiſque orationem quærit, collocat membra ſicut ei occurrerit, accommodata pro tempore poſiti corporis ad mouendum animum. Cum autem non quæritur, ſed infertur appetit' orãdi, cum aliquid repentè uenit in mentem, quo ſupplicandi moueatur affectus gemitibus inenarrabilibus, quocunq; modo inuenerit hominẽ, non eſt utiq; differẽda oratio, ut quæramus quò ſedeamus, aut ubi ſtemus, aut ubi proſternamur. Gignit enim ſibi mentis intentio ſolicitudinem, & ſæpe etiam obliuiſcitur ſe uel ad quam cœli partem, uel in qua poſitione corporis membra illud tẽpus inuenerit.

Maximus inquit: Ipſius inceſſus hominis cum manus leuauerit, crucem pingit, atq; ideo eleuatis manibus orare præcipimur, ut ipſo quoq; membrorũ geſtu paſsionẽ Domini fateamur. in Homilia de cruce & ſepultura Domini.

¶ Preces non ſunt alligatæ loco. Auguſtinus de uera innocentia, capite 313: Quid ſupplicaturus Deo, locum aptum & ſanctum requiris? Interiora tua munda, & omni inde mala cupiditate repulſa, præpara tibi in cordis tui pace ſecretum. Volens in tẽplo orare, in te ora, & ita age ſemper, ut Dei templum ſis. Ibi enim Deus exaudit, ubi habitat. Item, in Euangelium Iohannis tractatu 10: Munda tantũ cubiculum cordis, ubi fueris, ubicunq; oraueris: intus eſt qui exaudit, intus in ſecreto, quem ſinum uocat, cum ait: Et oratio mea in ſinu meo conuertetur. Qui te exaudit, non eſt præter te. Non longè uadas, nec te extollas, ut quaſi attingas ad illum manibus. Magis ſi te extuleris, cades: ſi te humiliaueris, ipſe appropinquabit.

Proſper inquit: Non eſt locus adorandi, niſi in Eccleſia catholica. in expoſitione Pſalmi 131.

¶ De ſermone in orando, inquit Auguſtinus de magiſtro, capite 1: Quare non opus eſt locutione cũ oramus, id eſt ſonantib. uerbis: niſi fortè ſicut ſacerdotes faciũt, ſignificãdæ mẽtis ſuæ cauſa, nõ ut Deus, ſed ut homines audiãt, & cõſenſione quadã per commemorationem ſuſpendantur in Deum. Ibidem: Summus magiſter cum orare doceret diſcipulos, uerba quædam docuit: in quo nihil aliud uidetur feciſſe, quàm docuiſſe quomodo in orando loqui oporteret.

Præcipuè tamen corde orãdũ, docet Auguſtinus lib. 2. de ſermone Domini in monte: Vos aũt cum oratis, inquit, introite in cubicula ueſtra. Quæ ſunt iſta cubicula, niſi ipſa corda, quæ in Pſalmo etiã ſignificãtur, cũ dicitur: Quę dicitis in cordibus ueſtris, & in cubilibus ueſtris compungimini? Et claudẽtes oſtia, orate (ait) patrem ueſtrum in abſconſo. Orantes aũt (ait) nolite multum loqui, ſicut ethnici faciunt. arbitrantur enim, quòd in multiloquio ſuo exaudiantur. In Pſalmũ 32: Inquiſiui Dominum, & exaudiuit me. Vbi exaudiuit Dominus? intus. Vbi dat? intus. ubi oras, ibi exaudiris, ibi beatificaris. Oraſti intus, exauditus es, beatificatus es: & non ſcit qui iuxta te ſtat. Geſtũ eſt à te totum in occulto, ſicut Dominus in Enãgelio dicit: Intra in cubiculũ tuum, & claude oſtium tuum, & ora in occulto: & pater tuus qui uidet in occulto, reddet tibi. Cum ergo intras in cubiculum, intras cor tuum. Si ergo loci uiſibilis te delectat mundicia, quare te nõ offendit immundicia cordis tui? intra, munda omnia, leua oculos tuos ad Deum, & ſtatim te exaudiet. Item in Pſalmum 137. Cõfitebor tibi in toto corde meo, quoniam audiſti uerba oris mei. Cuius oris mei, niſi cordis mei? Ibi enim habemus uocem, quam Deus exaudit, quam prorſus auris humana non nouit.

¶ Sanctos non eſſe inuocandos, præclara ſententia docet Cyrillus libro 6. contra Iulianum: Sanctos martyres neq; deos eſſe dicimus, neq; adorare conſueuimus: laudamꝰ aũt eos potius ſummis honoribus, quòd ꝓ ueritate ſtrenuè certarunt, & fidei ſinceritatem ſeruarunt, ita ut & ſuam animam contẽpſerint, & mortis terroribus ualedicentes præualuerint in ſummis periculis: tantæq; fuerint fortitudinis, quaſi ſtatuas ſibi ſuę uitę excitaturi. Proinde nõ eſt indignũ, imò etiam neceſſariũ, eos qui tam claris operibus glorioſi ſunt, perpetuis honorari laudibus.

Theodulus ait: Sermonem ab oratione auſpicari, ſicque deſinere ac finire oratione cõuenit, ac uoto. Hoc enim fundamentum, hunc item terminum ſemper facere, diuo Paulo & gratũ & conſuetum eſt. in 16. Rom.

Marcus heremita inquit: Precatione fuganda eſt tentatio. Quæcunq; extra precationem aut loquimur aut facimus, poſtea periculoſa aut damnoſa exiſtunt, ac nos ab omni cognitione rerum alienos eſſe arguũt. Item: Qui urgentur affectibus, his orandum eſt. Qui cum ſubiectione & precatione aduerſus uoluntatem luctatur, hic athleta ualde promptus eſt.

¶ De effectu orationis ſic ſcribit Auguſtinus, Sermone 226 de tempore: Oratio iuſti, clauis eſt cœli. Aſcendit precatio, & deſcendet Dei miſeratio. Licet alta ſit terra, altum cœlum: audit tamẽ Deus hominis linguam, ſi mundam habeat conſcientiam, cum ſenſibus loquitur, ſi ſit ſolus noſter gemitus.

Leo inquit: Grata eſt Deo, & terribilis diabolo, ieiunantis oratio: nec latet, quantum acquirit ſuæ ſaluti, cùm tantum præſtat alienæ. Sermone 2. de ieiunio ſeptimi menſis.

Theodoretus ait: Sufficit Deo rationabilis congruaq; oratio, ſuper omnes greges ouium & caprarum, ſupraq; omnia boum armenta: eamque libenter accipiens rependit offerentibus quæ conueniant. opem enim ſuam indigẽtibus porrigit, eosq; opportuna ultione defendit, ab eorum manibus uindicatos, qui eis detrimenta inferre conabantur libro 7. de Sacrificijs.

Iſychius comparat orationem efficaciæ thuris: Sicut thus interiores paſsiones, oculorũq; ægritudinis curat uulnera, & ſi quis incẽdens fumũ eius ſuſcipiat, reſtringit accedentes ex infirmitate lachrimas: ita oratio quoq; plurima operatur. Hęc quippe maximè animæ paſsiones ſanat, hæc etiã intelligibiliũ oculorũ curat uulnera, abſoluens ab ignorãtia, atq; ex ea quæ uerè eſt ægritudo, id eſt ex peccato lachrimas accedentes ſaluat. Infirmatur enim quis in uobis (ait Iacobus capite 5.) conuocet presbyteros, &c. Iſychius in 2. Leuitici.

Sedulius ait: Multũ ualet oratio Eccleſię, quæ etiam Petrum de carcere liberauit. in 1. caput 2. ad Corinthios. Itẽ: Oratio iugis, infirmitas hoſtis. in homilia diui Chryſoſt.

Eucherius inquit: In terris homo loquitur, & imperio eius cœleſtes obediunt poteſtates. lib. 4. Cõmentariorum in lib. Regũ.

Conſolationẽ de exauditione Saluianus tradit inquiens: Sẽper ad audiẽdas Sanctorũ preces paratæ Domini noſtri aures, ſemper attentæ ſunt. lib. 2. de prouidentia Dei.

DE GRATIARVM ACTIONE.

De gratiarum actione in hunc modum Chryſoſt. diſſerit, homilia 26. ſuper Matthęũ: Siquidẽ gratiarum actio illi quidẽ nihil omnino addit, nos aũt magis illi familiares facit. Nos enim hominũ beneficia recordãtes, uehementius eorũ amore ſuccẽdimur: multo magis beneficiorũ in nos Dei memores, ſtudioſiores erimus ad ipſius mãdata ſeruãda. Idcirco Apoſtolꝰ dixit: Et grati eſtote. optima quippe beneficiorũ cuſtos eſt ipſa memoria beneficiorũ, & ꝑpetua gratiarũ cõfeſsio. ꝓpterea & reuerẽda ac ſalutaria illa myſteria, quæ in omni certè Eccleſię cõgregatiõe celebramus, Euchariſtia, id eſt gratiarũ actio nũcupatur. Sunt enim beneficiorũ recordatio plurimorũ, caputq; ipſum diuinæ erga nos charitatis oſtendunt, noſque faciũt debitas Deo gratias ſemper exoluere.

DE POENITENTIA.

EA demum eſt pœnitentia, inquit Chryſoſtomus, ne amplius peccemus. Nam qui ad peccata reuertitur, ſimilia eſt cani ad uomitum redeunti. in quartum caput Ioannis, homilia trigeſimatertia. Auguſtinus ad Seleucianum epiſtola centeſimaoctaua: Eſt enim pœnitētia, bonorum & humilium fidelium pœna quotidiana, in qua pectora tundimus, dicentes: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Neque enim ea nobis dimitti uolumus, quæ dimiſſa non dubitamus in baptiſmo: ſed illa utique, quæ humanæ fragilitati, quamuis parua, tamen crebra ſubrepūt. Item, de Eccleſiaſticis dogmatibus cap. 54: Pœnitentia uera eſt, pœnitenda non admittere, & admiſſa deflere. Item, Quæſtionū ueteris & noui Teſtamenti ducenteſimaſecunda: Quid eſt pœnitere, niſi dolere præterita, & decætero temperare ab his quæ admiſerat?

Mutila definitio eſt. Perfecte definitio pœnitentiæ eſt, ut peccata pro quibus pœnitudinem gerimus, uel quibus noſtra conſcientia remordetur, nequaquam ulterius admittamus. Iudicium uerò ſatisfactionis & indulgentiæ eſt, affectus quoq; eorum de noſtris cordibus expuliſſe. Ioannes Caſſianus Collatione 20. cap. 5.

Quotuplex pœnitentia ſit, Auguſtinus docet, de pœnitentiæ medicina capite ſecūdo: Tres ſunt actiones pœnitentiæ, quas mecum ueſtra eruditio recognoſcit. Sunt enim uſitatæ in Eccleſia, & diligenter attendentibus notæ. Vna eſt, quæ nouum hominē per baptiſmum parturit, donec ſalutaris omniū præteritorum peccatorū fiat ablutio, ut tanquam nato puero dolores tranſeant, quib. uiſcera urgebantur ad partum, & triſticiam lætitia conſequatur. Omnis enim qui iam uoluntatis ſuæ factus eſt arbiter, quū ad Sacramenta accedit fideliū, niſi eum pœniteat ueteris uitæ, nouam non poteſt inchoare. Altera uerò pœnitētia eſt, cuius actio per totam iſtam uitam, qua in carne mortali degimus, perpetua ſupplicationis humilitate ſubeunda eſt Primò, quia uitam æternā, incorruptibilem, immortalemq; nullus deſiderat, niſi eum huius uitæ tēporalis corruptibilis, mortaliſq; pœniteat. Tertia actio pœnitentiæ eſt, quæ pro illis peccatis ſubeūda eſt quæ legis Decalogus continet, de quib. Apoſtolus dixit: Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non poſsidebunt. In hac ergo pœnitentia, maiorem in ſe quiſque ſeueritatem debet exercere: ut à ſeipſo iudicatus, non iudicetur à Domino. ſicut ipſe Apoſtolus ait: Si enim noſmetipſos iudicaremus, non utiq; iudicaremur. Cyrillus: Duplex eſt coinquinatio, corporis & animæ. Conſectaneum igitur opinor, & ualde meritò, ut hi qui ſe polluere ſoliti ſunt, pari ſtudio & certamine abſtergere ſe contendant. libro Dialogorum, de oratione in Spiritu.

Vnde ſit pœnitētia, docet Auguſtinus ad Valentinum epiſtola 46: Omne datum optimum, & omne donū perfectum deſurſum eſt, deſcendens à patre luminum. Nec quiſquam dicat, meritis orationum ſuarum, uel meritis fidei ſuæ traditam Dei gratiam: & putetur uerum eſſe quod illi hæretici dicūt, gratiam Dei ſecundum merita noſtra dari: quod omninò falſiſſimū eſt, non quia nullum eſt meritū, uel bonum piorum, uel malum impiorum: alioqui quomodo iudicabit Deus mundum? Sed gratia & miſericordia Dei cōuertit hominem, de qua Pſalmus dicit: Deus meus, miſericordia eius præueniet me, ut iuſtificetur impius: hoc eſt, ex impio fiat iuſtus, & incipiat habere meritum bonum, quod Deus coronabit, quādo iudicabitur mundus. Item ad decimumquintum articulum ſibi falſò impoſitū: Qui captiuitatē ſuam gemunt, & iudicātes ſemetipſos ad miſericordiā Domini mutato corde confugiunt, non ſine ſpiritu diuinæ uiſitationis hoc faciunt. Hæc eſt enim mutatio dexteræ Excelſi, qui innumeris lapſis pœnitentiam dat, ut reſipiſcāt à laqueis diaboli, à quo captiui detinebantur ad ipſius uoluntatem. Nemini autem Deus correctionis ademit uiam, nec quenquā boni poſsibilitate deſpoliat: quia qui ſe à Deo auertit, ipſe & uelle q̄ bonum eſt, & poſſe ſibi ſuſtulit. Nō eſt ergo conſequens, ſicut putant qui talia obijciunt, ut Deus, quibus pœnitentiam nō dederit, reſipiſcentiam abſtulerit: & quos nō leuauerit, alliſerit. quum aliud ſit inſontem crimen egiſſe, quod alienum eſt à Deo: aliud crimino ſo ueniam non dediſſe, quod de peccatoris eſt merito. Itē, contra Creſconium libro ſecundo, capite nono: Hæc conuerſio uoluntatis repentè mutauit non ſolùm in latronio peccatorem, uerumetiam in cruce latronem. De fide ad Petrum cap. 31. Firmiſsimè tene, & nullatenus dubites, neminē hic poſſe hominum pœnitentiam agere, niſi quem Deus illuminauerit, & gratuita ſua miſeratione conuerterit. Apoſtolus enim dicit: Ne fortè det illis Deus pœnitentiam, ad cognoſcendam ueritatem, ut reſipiſcant à diaboli laqueis. In Enchiridio ad Laurentium capite 82: Vnde non ſolùm quum agitur pœnitentia, uerumetiam ut agatur, Dei miſericordia neceſſaria eſt. Alioqui non diceret Apoſtolus de quibuſdam: Ne fortè det illis Deus pœnitentiam. Et ut Petrus amarè fleret, præmiſit Euangeliſta, & ait; Reſpexit eum Dominus. Itē, Sermone

ſeptimo

ſeptimo de tempore: Pœnitentiam certam non facit, niſi odium peccati & amor Dei. Libro tertio Hypognoſticon cõtra Pelagianos 50. Pœnitentia ergo res eſt optima & perfecta, quæ defectos reuocat ad perfectũ. Sed omne datum optimũ (Iacobus inquit apoſtolus) & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à patre luminũ, apud quem non eſt cõmutatio, nec momenti obumbratio. Oportet ea orare pœnitentem, quæ ad eius emundationem expediunt.

Proſper ait: Sicut enim uult ut homo nõ peccet: ita uult peccanti parcere, ut reuertatur & uiuat, ita etiam uult in peccatis perſeuerantem punire, &c. in expoſitione Pſalmi 110. Item: Conuerſio noſtra ad Deum nõ ex nobis, ſed ex Deo eſt. in epiſtola ad Ruffinum, de libero arbitrio.

Iſychius inquit: Solius Dei eſt ignoſcere, etiam ea quorum impoſsibilis uidetur remiſsio. in quintum caput Leuitici. Item: Chriſtus nobis propitiatio factus, ergo in ipſo omne pœnitentię ſacrificium miniſtratur & agitur: & omne quod ex pœnitentia quis cõſequitur, ad eum refertur. Ipſius eſt enim pœnitentia, & propter hanc, ut nos ſaluaret, aduenit. quod manifeſtum eſt ex eo quòd dixit: Non ueni uocare iuſtos, &c. libro ſecundo Comment. in ſeptimũ caput Leuit.

Eucherius ait: Quia manu fortis Domin⁹ abiecta mundi non deſpicit, & plerunq; eos qui mundum ſequi ualẽt, quaſi in uia remaneát, ad amoris ſui gratiam conuertit, eiſq; uerbi ſui cibum porrigit, & quaſi duces ſibi in uia dirigit, dum ſuos etiam prædicatores facit. in Comment. in libros Regum, libro primo. Et: Redemptor noſter piè nos reſpiciens, cor peccatoris humiliat, & ei quam amiſerat intelligentiam reformat. libro 4. Commentariorum in libros Regum.

¶ De contritione ait Chryſoſtomus: Magnum bonum eſt, ut quis peccata ſua agnoſcat, & memoriam eorum perſeueranter retineat. in duodecimum cap. ad Hebræos.

Iſychius inquit: Non aliter pœnitentiam quis agere poteſt, niſi agnoſcat peccatum ſuum. in quartum caput Leuitici.

Eucherius ait: Spiritus Domini euertit mentes, & conterit petras, quia pauor qui ex aduentu eius ingruit, & altitudinem cordis noſtri deijcit, & duriciam liquefacit. in Comment. in libros Regum, libro 4. Itẽ: Confeſsioni amaritudo miſceatur, ut uera pœnitentia præſignetur. Hæc pœnitentia fœcundatur, Eccleſia in omnibus gentibus conſtituta. libro tertio in Geneſin. Et: Si quando uerò contra eos uel in minimis lingua labitur, neceſſe eſt ut per afflictionẽ pœnitentiæ cor prematur, quatenus ad ſemetipſum redeat: & cum præpoſitæ poteſtati deliquerit, eius contra ſe iudicium à quo ſibi prælatus eſt perhorreſcat: in Comment. in libros Regum, libro primo. Ioánes Caſſianus ait: Dum ergo agimus pœnitentiam, & adhuc uicioſorum actuum recordatione mordemur, neceſſarium eſt ut ignem cõſcientiæ noſtræ, obortus ex confeſsione culpę lachrimarũ imber extinguat. Et ſic certum eſt, ipſum ad ſatisfactionis finem atque indulgentię merita perueniſſe, & ab uniuerſorum criminum labe purgatum. Collatione uigeſima, capite ſexto.

¶ De fide quę debet in pœnitentia lucere, ait Auguſtinus de uera & falſa pœnitentia capite ſecundo: Si fides fundamentum eſt pœnitentiæ, præter quam nihil eſt quod bonum ſit, appetenda eſt pœnitentia, quá conſtat in fide eſſe fundatam. Non enim poteſt arbor bona fructus malos facere. Pœnitentia itaq; quæ ex fide non procedit, utilis nõ eſt. Oportet autem credi, remedium pœnitentiæ à Saluatore concedi.

Chryſoſtomus formam pœnitentiæ deſcribens, non facit mentionem fidei in Chriſtum, ſed opera humilitatis præcipuè urget: quæ res docet, eum non integrè hunc articulum tradidiſſe. Sic enim ſcribit: Quale ergo eſt iſtud medicamentũ pœnitentiæ, & qualiter conficitur? Primò, condẽnando & cõfitendo propria peccata, iuxta dictũ: Iniquitatem meá nõcelaui. itẽ: Pronunciabo aduerſum me iniquitatem meam Domino, & tu abſtuliſti impietatem cordis mei. item: Dic iniquitates tuas prius, ut iuſtificeris. item: Iuſtus ſeipſum accuſat in initio ſermonis. Secundò autem, ex humilitate multa. Habet enim illa inſtar cathenæ aureæ, quę ſi initiũ ſumpſerit, omnia cõſequentur. Si enim confeſſus fueris peccatum tuum, ſicut oportet confiteri, humiliatur anima. Conſcientia quippe eam conuertens, humilem facit. Oportet autem & alia addere humilitati, ſi talis erit, qualem beatus Dauid habebat, dicens: Cor contritum & humiliatum, &c. Quod enim contritum eſt, non erigitur, nõ percutit, ſed ad mala patienda paratum eſt, ipſum uerò nõ erigitur. Talis eſt contritio cordis. ſiue enim iniurietur, ſiue patiatur, ſilet, & non impellit ad uindictam. Poſt humilitatem autem oratione intenta opus eſt, lachrimis multis per diem & noctẽ: poſt orationem autem ſic intentá, opus eſt eleemoſyna multa. Medicamẽtum enim ualidum, quod maximè operetur ad pœnitentiá, hoc eſt. Deinde opus eſt non iraſci, neq; iniuriæ memoriam tenere, omnibus dimittere peccata, &c. Opus eſt etiam conuertere fratres ab errore: & ut circa ſacerdotes germanè ſe quis habeat. Ad hæc, oportet opem ferre iniuſticiá patienti, nõ habere furorem, omnia manſue-

manſuetè portare. in 6. cap. ad Hebræ. Sic protſus impiè loquitur, non facta mentione ſanguinis aut meriti Chriſti, in dictum, Mulier alligata eſt legi: 1. Corinth. 7. Talẽ quære purificationem, quæ illius maculam abluere poterit. Quod autem eſt illius maculæ balneum? Calidi lachrimarum fontes, gemitus è ptofundo cordis aſceudentes, compunctio perpetua, preces continuę, eleemoſynę & eleemoſynę largę, nõ ultra hęc opera attentare, cõdemnareq; factũ. Ita peccati natura abluitut, ita expurgatut animæ macula.

Quæ fiant in nobis in conuerſione, ſic effert Auguſtinus ad Paulinum epiſtola 106: Tria uerò reliqua in nobis fiunt, uocatio, iuſtificatio, & glorificatio. Vocamur, prædicatione pœnitentiæ. ſic enim cœpit Dominus euangelizare: Agite pœnitentiam, appropinquauit enim regnum cœlorum. Iuſtificamut in uocatione miſericordię, & timore iudicij. Hinc eſt qnod dicitur: Deus in nomine tuo ſaluum me fac, & in uirtute tua iudica me. non timet iudicari, qui impetrauerit antè ſal uari. Vocati renunciamus diabolo pet pœnitentiam, ne ſub iugo eius remaneamus. Iuſtificati ſanamur per miſericordiam, ne iudicium timeamus. Glorificati tranſimus in uitam ætemã, ubi Deũ ſine fine laudamus.

¶ Lapſos poſt baptiſmum accipi agentes pœnitentiam, Chryſoſtomus ſæpe docet: Deus, inquit, per regenerationis lauacrũ nos ab omnibus peccatis noſtris abſoluit, iuſticiam & ſanctificationẽ largitur. Qui uerò à cunabilis, diuinis myſterijs initiatus, deinde in multa peccata prolapſus eſt, is profectò maiotis reus eſt ſupplicij. ex ipſis enim peccatis poſt myſteriorum initiationem longè grauius affligimur. Veruntameu etiam huic pœnitentiæ portas aperuit Deus, & multas abluendi peccati uias præbuit. Conſidera quęſo, quanta hęc ſint benignitatis exempla, ut poſt lapſum à gratia peccanti & teo non ſupplicium, ſed emendationis ſpaciũ diuina largiatur clemẽtia. homilia 27 in 3. cap. Ioãnis. Itẽ: Qui poſt baptiſma redierit in peccatũ, ſi pœnituerit, Dei benignitatẽ expetietur. Item: Quemadmodũ hi qui poſt baptiſmum delinquunt, ob id grauius puniuntur, quàm catechumeni: ita qui ſciunt eſſe pœnitentiæ remedium, nec eo nolũt uti, graniora luent ſupplicia. homilia prima in Acta apoſtolorũm. Et homilia 87 ſuper Matthæum inquit: Non enim tantos peccatum, quantos deſperatio perdit. Nam qui deliquit, ſi ſeipſum per pœnitentiam excitabit, citò delicti remiſsionem impetrabit: qui autẽ pœnitentiam ſpernit, idcitco ueniam impetrare non poteſt, quoniam medicinam pœnitẽtiæ non imponit. Et in homilia 68 ſuper Matthæum, prolixè commemorat exemplum cuinſdam celebetrimæ meretricis, quæ pœnitentiam egetit, & ſaluata ſit. Auguſtinus ad Seleucianum epiſtola centeſima octaua: Agunt homines ante Baptiſmum pœnitentiam de ſuis priotibus peccatis, ita tamen ut etiam baptizentur, ſicut ſcriptum eſt in Actibus apoſtolorum: Loquente Petro ad Iudæos, & dicente, Agite pœnitentiam, & baptizetur unuſquiſque ueſtrûm in nomine Domini IESV Chriſti, & dimittentur nobis peccata ueſtra. Agunt etiã homines pœnitentiam, ſi poſt baptiſmum ita peccauerint, ut excommunicati, & poſtea reconciliari mereantur: ſicut agunt in omnibus Eccleſijs illi qui propriè Pœnitentes appellantur. De tali enim pœnitentia loqnutus eſt apoſtolua Paulus, ubi ait: Ne iterum quum uenero, humiliet me Deus apud uos. De uera & falſa pœnitentia capite 5: Scimus autem & primos patres, & in omni tempore Eccleſiam Dei ſempet uſq; in ſeptuagies ſepties, qnod eſt ſemper, peccata dimittere: quam poteſtatem Nouatiani ab Eccleſia Dei conantur auferre. Oportet enim ſic Eccleſiam credere, quæ confitetur ſe ſæpe peccare.

Marius Victor libro primo Commentariorum in Geneſin inquit:

——Sancta parentis
Deſperare uetat pietas, clementia cuius
Iuſticiam excedit.—— Item:
At uerò nulla eſt hominis tam dira nephandi
Culpa, Deus quam non animo clemente remittat,
*Si modò pœniteat facti.——*libro ſecundo Comment. ſuper Geneſin.

¶ Deum recipere agentes pœnitentiam, Auguſtinus docet Sermone 58. Quia longũ eſt ire per ſingulos, iſti quatuor quos nominauimus, ſatis abundeq; ſufficiunt, ut agnoſcamus quòd Dominus noſter, qui & Dauid poſt tam graue peccatũ indulſit, & Achab ſacrilego regi pepercit, & Manaſſen poſt innumerabilia peccata pœnitentiam agentem intet amicos ſuos reputauit, & meretricl quæ lachrymis pedes rigauetat, & capillis ſuis terſerat, totũ indulſit: qui ergo iſtis tantis ac talibus peccatoribus ueniam dedit, paratus eſt & nobis, ſi in ueritate conuertimur, nõ ſolùm peccata dimittere, ſed etiã æternã bearitudinem dare. De Eccleſiaſticis dogmatibus cap. 80. Pœnitentia aboleri peccata indubitantet credimus, etiam ſi in ultimo uitæ ſpititu admiſſorum pœniteat, & publica uel ſupplicij lamentatione peccata prodantur: quia ptopoſitum Dei, quo decreuit ſaluare quod perierat, ſtat immobile. & ideo quia uoluntas eius non mutatur, ſiue emendatione uitæ, ſi tempus conceditur: ſiue ſupplicij confeſsione, ſi continuò uita exceditur: uenia peccatorum fideliter præſumatur ab illo, qui non uult mortem peccatoris,

ſed ut

ſed ut conuertatur à perditione pœnitendo, & ſaluatus Domini miſeratione uiuat. Si quis aliter de iuſtiſsima Dei pietate ſeurit, non Chriſtianus, ſed Nouatianus eſt.

Sic & Theodoretꝰ inquit: Diuina Scriptura non ſolùm iniquitates & peccata prohibet, ſed etiam ijs medetur qui eorũ uulnera acceperunt. Nouati enim feritatem & beluinam crudelitatem abhorret, & accuſat paſtores qui non ſuarum ouium eam curam geſſerũt. Et dicit ipſe Deꝰ: O' paſtores, quod infirmum fuit non confirmaſtis, & quod ægrum non curaſtis, & quod malè habebat nõ refeciſtis, & q, aberrabat nõ reduxiſtis, & quod perierat non requiſiſtis. in Epitome diuinorum decretorum.

Idem Iſychius docet, inquiens: Rectè pœnitentiam omnem Apoſtolicæ prædicationi tribuit. Quia omnis eius intentio hęc eſt, ut omnis homo pœnitens ſe corrigendo ſaluetur, ꝑpter quod & primã uocem illã Dominus prodidit in Euangelio doctoralem: Pœnitentiã agite. Qui etiã ad hoc ſe ueniſſe dixit. ait enim: Non ueni uocare, &c. lib. 1. Comment. in quartum caput Leuitici. Item: Non omnis qui à beſtia capitur, iam omnimodò ab ea & occiditur. forſitan enim & poſtquam capitur, liberatur, ſicut Petrus. Incidit enim in diaboli laqueos tempore negationis, ſed reſipiſcens euaſit. libro primo Comment. in quintum caput Leuitici. Et: Quicunque pœnitentiam ſæpe præuaricans uiolabit, rurſusque uult agere pœnitentiam, in ſpe Chriſti agat, qui inquiſitus à Petro, Si peccauerit, &c. dixit: Non dico tibi, &c. Hic ergo ſermo ſpem pœnitentiæ eis, quibus impoſsibilis uidetur, præbet. in 5. cap. Leuit. Item: Etiam ab uno horum, utpote ſæpe eadem peccante, ſæpeq; de eadem re pœnitente, atque nihilominus iterante peccatum, ea in quibus præuaricatus eſt, pœnitentiam rectè ſacerdos dimittit & deprecatur. in quintum caput Leuitici.

Item Thalaſsius: Chriſtus totius mundi ſaluator eſt, & pœnitentiam ijs qui eam actu ri ſunt, in ſalutem conceſsit. Hecaton. 2. Eucherius ait: Si qui à fide uel bonis operibus ad mendacia ſua, deſideriaque labuntur, non deſpicit illos Deus, ſed adhuc ut redeãt ad pœnitentiã uocat: quia non uult mortem peccatoris, ſed ut cõuertatur & uiuat. Ergo nõ eſt deſperandum quibuslibet peccatoribus, dum & ipſi impij ad ſpem indulgentiæ prouocantur. libro primo in Geneſin, capite uigeſimooctauo. Et: Poſtquam fidelis quis priſtinis initijs per pœnitentiæ ſatisfactionẽ ſua mortificauerit membra, ſublatus à terrenis cupiditatibus & carnalibus deſiderijs, per meditationem legis ac prophetarum, Euangelica prædicatione uiuificari meruit, templumq; fuerit diuinum effectus. Illuc intentionẽ animi contendit dirigere, ubi Chriſtus eſt, ad patris dexteram ſedens: & in carne adhuc habitans, conuerſationem iam nititur habere in cœlis. in Commentario in libros Regum, libro quarto.

De non differenda pœnitentia, Chryſoſtomus inquit: Bona eſt pœnitentia, frater, ſi tarda non fuerit: & ſi fuerit ſera, in opere uideatur eſſe perfecta. Facilius cognoſcimus ueniam creatoris, quàm pœnitentiam peccatoris. Sermone ſecundo de reſurrectione. Item, homilia decimanona in 4. cap. Geneſeos: Pœnitentia priuſquam pœna inferatur, tempus habet, & ineffabilem uim. Auguſtinus de fide ad Petrum, capite tertio: Tales enim qui ab iniquitatibus ſuis recedere negligunt, & ſibi de Deo indulgentiam repromittunt, nõnunquam ita præueniuntur Dei furore, ut nec conuerſionis tempus, nec beneficium remiſsionis inueniant. Ideo ſacra Scriptura nos admonet, dicens: Ne tardaueris cõuerti ad Deum, & ne differas de die in diem: ſubitò enim ueniet ira eius, & in tempore uindictæ diſperdet te.

Pœnitentiam non eſſe differendam, docet Theodulus, inquiens: Longanimis quidem eſt: uerùntamen ſi non conuertamur, enſem ſuum uibrabit. Propterea enim longanimis eſt, non uti longanimitate eius utaris ad occaſionem maioris contemptus, uerùm ut pœnitentiæ interuallũ accipias: perſeuerans itaq; in tranſgreſsione, uindictam Dei experieris. Quando namq; neque boni ratẽ quiſpiam molitur, neq; indignationem formidat, quid hoc quæſo durius? in 2. cap. ad Rom. Paulinus inquit in obitu Celſi:

Feſtinate precor, dum copia panditur iſthic,
Procurare bonis, præq; cauere malis.
Vertite peruerſas conuerſo pectore curas,
Monſtrat flere fides utilibus lachrimis.
Peccato lugere iuuat, contractaq; cultis
Vulnera profuſis fletibus abluere.
Qualibus ille ſuum ſtratum omni nocte rigabat,
Multa gemens Dauid, corde potens humili.

Nõ requiri ſatisfactionem pro peccatis in pœnitentia, Chryſoſtomus ait: Ego teſtificor & fideiubeo, fore ut ſi noſtrûm quiſque, qui peccatis obnoxij ſumus, recedens à priſtinis malis, ex animo uereq; promittat Deo, ſe poſtea nunquam ad illa rediturum, nihil aliud Deus requirat ad ſatisfactionem ulteriorem. de beato Philogonio. Item: Precioſus eſt, fratres chariſsimi, pœnitentiæ fructus: quia quod defendi non poteſt, ablui poteſt. Lauant lachrimæ cõgeriem peccatorũ. Quàm precioſæ lachrimæ, quæ extergunt culpam, & exigunt ueniam? profuit illi (ſcilicet Petro) uerè iſta amaritudo: quoniam quicquid in eo delicti tabidum fuit, ferramento pœnitentiæ

tentiæ reſecuit. Sermone ſecundó de proditore & myſterijs cœnæ Dominicæ. Item: Idcirco nec terreat te malorum conſcientia peccatorum, cùm pœnitentia deleantur. Tunc enim grauius crimen peccatum eſt, cum in peccato durat. homilia de Iona propheta. Item: Pœnitentia eſt permoleſta quidem, & horroris plena peccatoribus. Eſt alioqui medela delictorum & conſumptio, præuaricatorum legis ſolutio, loquendi libertas in conſpectu Dei, aduerſus diabolum armatura ſimul & gladius, caput ipſius præſecans, ſalutis ſpes, euerſio ignorantiæ. Ipſa homini cœlum adaperit, eadē ipſum in paradiſum introducit, euicto diabolo. in Hypomnemate in Eſaiā. Item: Dixerit aliquis, licet ne per pœnitentiam conſequi ſalutem? prorſus, licet. Quum omnem uitam in peccatis detriuerim, ſi me pœnituerit, fiam'ne ſaluus? Prorſus fies. Id unde liquet? Ab ipſa Domini tui erga nos benignitate, nō ex tua pœnitentiā, mihi ſumo fiduciam. Pœnitentia enim tua non præualet tantam abſtergere malorum eluuiem. Pœnitentia ſi ſola fuerit, merito tibi metuendum eſt. in Hypomnemate in Eſaiam. Item: Pœnitentia eſt, impacti uulneris medela: fiduciam loquendi recuperat. Idem in procemio priori Commentariorū in Eſaiam. Item: Pœnitentia tam ualida eſt, & efficax, ut peccatū aduerſus eam nihil poſſit obtinere: neq; eſt ulla legis tranſgreſsio, quæ ipſius uirtutē expugnare queat. in procemio priori Comment. in Eſaiam.

Iſychius ait: Pœnitentiæ finis & generalis effectus peccatorum remiſsio eſt. in quartū caput Leuitici. Et: Omnis impietas per mundā pœnitentiā mūdatur: libro quarto Comment. in 13 caput Leuitici.

Vtrum Deus ad fidem cogat, ſic explicat Auguſtinus, de correctione Donatiſtarum cap. 15. Vbi uerò eſt quod iſti clamare conſueuerunt, Liberum eſt credere uel non credere? Cui uim Chriſtus intulit? quē coegit? Ecce habent Paulum apoſtolum. Agnoſcāt in eo prius cogentem Chriſtum, & poſtea docentem: prius ferientem, & poſtea conſolantem. Mirum eſt autem, quomodo ille qui pœna corporis ad Euangelium coactus intrauit, plus illis omnibus, qui ſolo uerbo reuocati ſunt, in Euāgelio laborauit. Et quē maior timor compulit ad charitatē, eius perfecta charitas foras miſit timorē. Ibidem: Cur ergo nō cogeret Eccleſia perditos filios ut redirent, ſi perditi filij coegerunt alios ut perirent? Quāuis etiā illos quos non coegerunt, ſed tantummodò ſeduxerūt, ſi per terribiles, ſed ſalubres leges in eius gremium reuocētur, blandius pia mater amplectitur: & de illis multo amplius, quàm de ijs quos nunquam perdiderat, gratulatur. Ibidem cap. 16. Sed à Chriſto coactum oſtendimus Paulum. Imitatur itaq; Eccleſia in iſtis cogēdis Dominum ſuum, quę prius ut neminem cogeret expectauit, ut de fide regū atq; gentium prædicatio prophetica cōpleretur. Etiam hinc enim non abſurdè intelligitur Apoſtolica ſententia illa, ubi beatus Paulus dicit: Parati ulciſci omnem inobedientiam, cū completa fuerit prior obedientia ueſtra. Vnde & ipſe Dominus ad magnam cœnam ſuam prius adduci iubet conuiuas, poſtea cogi. Nam cum ei ſerui reſpondiſſent, Domine factum eſt quod iuſsiſti, & adhuc eſt locus: Exite, inquit, in uias & ſepes, & quoſcunq; inueneritis, cogite intrare.

IN GENERE DE SACRA*mentis.*

AVguſtinus tantum duo ſacramentā numerat. nam ad inquiſitiones Ianuarij inquit, capite primo: Primò itaq; tenere uolo, quod eſt huius diſputationis caput: Dominum noſtrum IESVM Chriſtum, ſicut ipſe in Euāgelio loquitur, leui iugo ſuo nos ſubdidiſſe, & ſarcinæ leui. Vnde ſacramentis numero paucißimis, obſeruatione facillimis, ſignificatione præſtantiſsimis, ſocietatē noui populi colligauit: ſicuti eſt baptiſmus Trinitatis nomine conſecratus, communicatio corporis & ſanguinis ipſi', & ſi quid aliud in Scripturis Canonicis cōmendatur: exceptis ijs quæ ſeruitutem populi ueteris, pro congruentia cordis illorum & prophetici temporis onerabant, quæ & in quinque libris Moyſi leguntur. Item libro tertio de doctrina Chriſtiana, cap. 9: Ipſe Dominus & Apoſtolica tradidit diſciplinā, ſicuti eſt baptiſmi ſacramentum, & celebratio corporis & ſanguinis Domini.

Sic & Eucherius: Oſtia domus tēpli ſunt, doctores ſancti, ac ſacerdotes, qui inſtruendo, baptizando, Domini corporis & ſanguinis myſteria communicando, prima nobis Eccleſiæ præſentis limina pandunt. in libros Regum, lib. 3.

DE BAPTISMO.

PAulinus uocat baptiſteria locum refectionis humanæ, his uerbis: Rectè enim in loco refectionis humanæ Martinus pingitur. epiſtola duodecimā ad Seuerum.

Baptiſmum his uerbis deſcribit Chryſoſtomus in 6 cap. ad Hebræos: Baptiſma nihil aliud eſt, quàm interitus eius qui baptiſatur, & reſurrectio illius. Auguſtinus uerò ſic libro ſecundo contra Creſconium Grammaticum, cap. 18: Baptiſmus igitur eſt ſacramentum nouæ uitæ ac ſalutis æternę, quem multi habent non ad uitam æternā, ſed pœnam æternā, non bene utentes tanto bono.

De autore baptiſmi, ac qui per eum eſt efficax, ſcribit Chryſoſtom': Profectò magnū

quiddam baptiſma eſt, ſed eius magnitudinem non qui baptizat, ſed qui inuocatur in baptiſmate efficit. in primum caput ad Corinthios epiſtolę 1. homilia tertia. Itē: Euāgeliſare paucorum eſt, baptiſare aūt cuiuslibet, modò fungatur ſacerdotio: quippe qui hominē catechumenū, & ad ſuſcipiendū baptiſma perſuaſum nacti ſunt, eorū quilibet baptiſandi ſubire munus poterit. Ibidē. Itē: Solus Deus peccato liberare poteſt. Quod in iſto regenerationis lauacro facit, mentem gratia tangit, hinc radicale peccatū euellit. Itaque qui crimine, regis beneficio abſolutus eſt, inquinatum animum ſeruat: quem abluit baptiſma, non itē, ſed ſolis radijs puriorem mentem habet, & qualis erat iam olim dum conderetur, imò hac illuſtriorem dum eum ſpiritum ſentit, qui uniuerſam ſe inflammat, ſanctificationem intendit, & ut tu ferrum, aurum ue recoquendo, purum nouumque facis: ſic Spiritus ille ſanctus in baptiſmate uelut in fornace recoquit ipſam, & peccatum cōſumendo quolibet auro purius ſplendentē reddit. in 1 ad Corinthios 15. Homilia 40. Item: Vt enim Saram non natura, ſed Dei repromiſsio fecit matrem: ſic & noſtra renaſcētia natura quidem nulla eſt: cęterùm uerba Dei quæ norunt fideles, hæc in aquæ lauacro per ſacerdotē pronunciata, tāquam in utero quodam formant ac regenerant eum qui baptiſatur. in quartum caput ad Galatas. Item: Quemadmodum huius aquę natura (ſcilicet aqua piſcinæ, de qua Ioannis quinto) per ſe non ſanabat, ſiquidem ſemper ſanaſſet, ſed duntaxat cum ab angelo mouebatur: ita & in nobis nō ſimplex aqua operatur, ſed cum ſpiritus gratiā accipit, omnia abluit peccata. Homilia 35 in 5. cap. Ioan. Item: In baptiſmo præcipua pars eſt ſpiritus, per quem & aqua fit efficax. Vnctio ſpiritus, & tinctio aquę in Apoſtolis, diuerſis temporibus fiebant. A' Ioanne enim ſunt antea baptiſati, & poſtea à Spiritu ſancto in Pentecoſte uncti. In nobis utrumque fit pariter. Homilia prima in Acta apoſtolorum. Auguſtinus inquit libro ſecūdo contra literas Petiliani, cap. 24: Baptiſmus in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti, Chriſtum habet autorem, non quemlibet hominem: & Chriſtus eſt, non quilibet homo. Libro tertio contra Donatiſtas de Baptiſmo, capite quarto: Chriſti baptiſmus nō ex merito eorum per quos datur, ſed ipſius de quo dictum eſt, Hic eſt qui baptiſat, agnoſcendus & approbandus eſt.

De miniſtris baptiſmi ita ſcribit Auguſtinus lib. 3. contra Creſconium, capite quinto: Siue à fideli, ſiue à perfido diſpenſatore, ſacramentum quiſq; percipiat, non ſanctificat, niſi Deus. Ibidē capite ſexto; Et ideo per miniſtros diſpares Dei mun' ęquale eſt: quia non illorum, ſed eius eſt. Ibidem capite undecimo: Gratias ago Deo meo, quòd neminem ueſtrûm baptiſaui, ne quis dicat quòd in nomine meo baptiſaui. Quid aliud inſinuans, niſi baptiſma Chriſti non eſſe niſi eius, cuius nomine datur: & ideo non fieri melius, quum per meliorem datur: nec deterius, per deteriorē. Libro tertio contra Donatiſtas de baptiſmo, cap. 15: Quamobrē ſi Euāgelicis uerbis, in nomine patris & filij & Spiritus ſancti, Marcion baptiſmum conſecrabat, integrū erat ſacramentum: quamuis eius fides ſub eiſdem uerbis aliud opinātis, quàm catholica ueritas docet, non eſſet integra, ſed fabuloſis falſitatibus inquinata. Item libro quinto contra Donatiſtas, de baptiſmo, cap. 19. Si aūt Deus adeſt ſacramentis & uerbis ſuis, per qualeslibet adminiſtrētur, & ſacramenta Dei ubique recta ſunt, & mali homines quibus nihil proſunt, ubique peruerſi ſunt.

De materia baptiſmi Chryſoſt. ſic ſcribit: Nouum iam naturæ noſtræ intexitur opificium à Spiritu ſancto & aqua. Aqua autem accepta eſt, partus genito factum. Quod enim eſt matrix embryoni, hoc eſt fideli aqua. Siquidē in aqua fingitur & formatur. Homilia 25 in 3. cap. Ioan. Auguſtinus inquit tractatu 80 ſuper Euangelium Ioannis: Iam uos mundi eſtis, propter uerbum quod locutus ſum uobis. Quare non ait, Mundi eſtis propter baptiſmum quo loti eſtis: ſed ait, Propter uerbum quod locutus ſum uobis: niſi quia & in aqua uerbū mundat? Detrahe uerbū, & quid eſt aqua niſi aqua? Accedit uerbū ad elementū, & fit ſacramentū, etiam ipſum tanquā uiſibile uerbū. Itē in libro de Cataclyſmo, cap. 3. Non enim omnis aqua mundat, ſanctificatur hæc per conſecrationem uerbi. Tolle enim uerbum, & quid eſt aqua niſi aqua? Accedit uerbum ad elementū, & fit ſacramentū. uirtus uerbi per aquam mundauit nos, quia ſuper aquas ambulauit. ut aūt à tempeſtate huius ſeculi nos liberaret, uos uidete potentiam uerbi Dei, quēadmodū dominetur cunctę creaturę ſuæ.

De forma in hunc modum ſcribit Chryſoſtomus: Sicut Iſaac promiſsionis efficacia genitus eſt: ita & nos oportet ex uerbo Dei naſci. Sunt enim in illo aquarum lauacro uerba Dei, quæ nos & fingunt & gignūt: in nomen quippe patris & filij ac ſpiritus ſancti baptiſati naſcimur. Eſt aūt iſta natiuitas non naturæ, ſed diuinæ promiſsionis. In 9. cap. ad Rom. Sermone 16. Aſſerit Chryſoſtomus, patrem totū facere poſſe, quæ in baptiſmate fiunt: item filiū, ſimiliter & ſpiritū ſanctū: ſed Trinitas accipitur, ut in communicatione ſocietatis, illorū arcanorū bono-

rum &

rum & dignitatis communionem intelligamus. Homilia 77 in 16. caput Ioannis. Auguſtinus inquit libro ſecundo contra literas Petiliani, capite ſecundo: Nec aqua noſtra inquinamur, nec ueſtra mundamur: ſed aqua baptiſmi, in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti, quum datur alicui, nec noſtra, nec ueſtra eſt, ſed illius de quo Ioanni dictũ eſt: Super quem uideris ſpiritum ſicut columbam deſcendentẽ, & manentem ſuper eum, hic eſt q baptiſat in ſpiritu ſancto. Libro quinto contra Donatiſtas de baptiſmate, cap. uigeſimoquinto: Cæterùm quis neſciat, non eſſe baptiſmum Chriſti, ſi uerba Euangelica, quibus ſymbolum conſtat, illic defuerint?

Iſychius ait: Non in hominis paſsione, ſed Dei & hominis baptiſamur. lib. 4. Comment. in decimumquartum caput Leuitici. Et: In nomine patris, atque ipſius unigeniti filij, & ſpiritus ſancti etiam baptiſma agitur, in quo in morte Chriſti baptiſamur, & totũ ipſum myſterium in eo ſanctificatur. lib. 4. in 14. caput Leuitici.

Sedulius inquit: Vtiq; non habetur legitimum baptiſma, niſi ſub nomine Trinitatis. In ſextum caput ad Romanos.

Theodulus ait: Nam tres obitus & ortus, hoc eſt triplex illa tinctura mortem & reſurrectionem ſignificant. capite ſexto ad Rom. Et: Per nomen patris & filij & ſpiritus ſancti fiat ſubmerſio & intinctio. in caput 9. ad Romanos. Et: Sed & cum uenitur ad baptiſmum, prius accedentis uolũtas inquiritur, ut regenerantis gratia ſubſequatur. Fauſtus libro ſecũdo de libero arbitrio, capite octauo. Item: Quoniam dum baptiſamur, profitemur nos mundo eſſe mortuos, atq; peccato & diabolo nos reluctaturos. capite ſexto ad Romanos. Eucherius ait: Omnes in confeſsione patris, filij & ſpiritus ſancti baptiſamur. in libros Regum, libro tertio.

Quomodo baptiſmus accipiendus, commonefacit Chryſoſtomus homilia decimaquarta in Marcum: Sic & uos, inquit, qui accepturi eſtis baptiſma, quoniam omnes ſub peccatis ſumus, &c. Primùm tenete pedes Saluatoris, lauate lachrimis, crine tergite: & cum hoc feceritis, poſtea uenietis ad caput. Quando deſcẽditis in uitalem fontem cum Saluatore, tunc habetis diſcere, quomodo unguentum ueniat in caput Saluatoris. Si enim caput uiri Chriſtus eſt, ueſtrum autem caput unguentum eſt.

Dignitatem baptiſmi exponit Maximus, quod inquit: Hodie Chriſtus beati Ioannis miniſterio fluenta Iordanis benedictione proprij baptiſmatis conſecrauit. in homilia ſexta, de baptiſmo Chriſti.

Regenerationis rationem non poſſe explicari, monet Chryſoſtomus, inquiẽs: Nullo pacto de intellectuali per baptiſmum generatione, & tam admirabili partu rationem reddemus. Nam & angeli qui affuerũt, tam inenarrabilis operis modum minimè enarrare poſſent. Affuerunt duntaxat, & uiderunt, nihil tamen operati ſunt: ſed pater tantum, & filius, & ſpiritus ſanctus. Homilia uigeſimaquarta in tertium caput Ioannis.

Alicuius peruerſam fidem non mutare ſacramentum, Auguſtinus monet libro tertio contra Donatiſtas de baptiſmate, capite decimoquarto: Nec intereſt cum de Sacramẽti integritate & ſanctitate tractatur, quid credat, aut quali fide imbutus ſit ille qui accipit ſacramentum. Intereſt quidem plurimùm ad ſalutis uiam, ſed ad ſacramẽti quæſtionem nihil intereſt: fieri enim poteſt ut homo integrum habeat ſacramentũ, & peruerſam fidem. De unico baptiſmo contra Petilianum, capite undecimo: Prorſus fieri poteſt, ut aliqui uerum habeant baptiſma, & non habeant ueram fidem: ſicut fieri poteſt ut habeant uerum Euangelium, quod non rectè intelligendo, falſi aliquid credant de Deo. Nunquid propter ipſam fidei falſitatem, etiam Euangeliũ, quod uerum apud eos inuenitur, deteſtandum aut emendandum putabimus?

Vnicum baptiſmum ſatis eſſe, Auguſtinus docet libro ſecundo de baptiſmo contra Donatiſtas, capite 14: Quid ſit autem pernicioſius, utrùm omnino nõ baptiſari an rebaptiſari, iudicare difficile eſt. Video quidem, quid amplius homines deteſtentur, atque horreant: ueruntamen recurrens ad illam æternam Dominicam, ubi non ex humano ſenſu, ſed autoritate diuina rerum merita penſantur: inuenio de utraq; re Domini ſententiam. Nam & Petro dixit: Qui lotus eſt, nõ indiget niſi ut pedes lauet: uel, Non habet neceſsitatem iterum lauandi. Et Nicodemo: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, nõ intrabit in regnum cœlorum. Quid habeat ſecretior dijudicatio Dei, hominibus, quales nos ſumus, difficile eſt fortaſſe cognoſcere: quantum tamen ad ipſa uerba attinet, cuilibet homini manifeſtũ eſt quantũ diſtet inter Nõ habet neceſsitatem iterum lauandi: &, Non intrabit in regnum cœlorum. Ipſa deniq; Eccleſia ſic traditum tenet, ut hominem ſine baptiſmo ad altare prorſus non poſsit admittere: rebaptiſatum autem cùm poſt pœnitentiam liceat admitti, quid aliud oſtẽditur, niſi eum baptiſmo non carere? Leo inquit: Scimus quidẽ inexpiabile eſſe facinus, quoties iuxta hæreticorum dogmata à ſanctis patribus inſtituta, cogitur aliquis lauacrum, quod regenerandis ſemel tributum eſt, bis ſubire,

Apoſtolica teclamante doctrina, quæ nobis unam prædicat in Trinitate Deitatem, unã in fide confeſsionem, unum in baptiſmate ſacramentum. epiſtola trigeſimaſeptima ad Leonem Rauennatem epiſcopum. Theodoretus ait: Semel mortuus eſt Chriſtus, nec ut bis moriatur fieri poteſt. habet enim corpus immortale, & ideo unum etiam baptiſmum percipimus. cap. 6.

Sedulius inquit: Sicut impoſsibile eſt Chriſtum iterum crucifigi, ita criminoſi homines non poſſunt iterum baptiſari. Non autem in hoc pœnitentiam excludit de peccatis: ſed ſicut ſecundum humanam natiuitatem impoſsibile eſt homines iterum carnaliter naſci, ita ſecundum ſpiritualem regenerationem homines non poſſunt rebaptiſari. in ſextum caput ad Hebræos. Et: Sicut ſemel Chriſtus mortuus eſt carne, id eſt in cruce: ita nos ſemel morimur peccato in baptiſmate. in 6 caput ad Hebræos.

Chryſoſtomus de effectu baptiſmi ait: Non ad hoc tantum ualet baptiſmus, quòd priora delicta delet: ſed quòd & ad futura cauenda munit. in ſextum caput ad Romanos, Sermone undecimo. Item: Quemadmodum ille ſine uirili cõgreſſu natus eſt ex Spiritu ſancto, ita & nos illud efficimur in lauacro. in quintum caput ad Epheſios. Item: Chriſtus ueluti antidoton quoddam pharmacum dedit baptiſmi lauactum, & ſic omnem euomuimus malitiam, & effugata ſunt ſimul omnia, & inflammatio ceſsit, & febris extincta eſt, & putredines exiccatæ ſunt. Nam omnia tam quę erant ex auaricia, quàm quæ ab animi tumore, & reliqua mala omnia euacuata ſunt, & eiecta per ſpiritũ. in tertium caput ad Philippenſes. Item: Verè quippe lutei ſumus ante lauactum, poſt lauacrũ uerò aurei. in tertium caput ad Coloſſenſes. Item: Deus propter hoc baptiſma tribuit, ut abluat peccata, non ut addat. in ſeptimum caput ad Hebræos. Item: Quid antem eſt quod facit fraternitatem, niſi lauacrũ generationis, quod facit poſſe uocari Deum patrem? Proinde qui catechumenus eſt, etiamſi monachus ſit, non eſt frater: qui uerò fidelis eſt, etiamſi ſecularis ſit, frater eſt. in undecimum caput ad Hebręos. Item: Tranſitus ille Iudęorum futuri baptiſmi typus erat. Paulo pòſt declarat hoc: Nam ibi aqua, & hic aqua: lauactum hic, & ibi pelagus. Omnes hic in aquam ingrediũtur, & ibi omnes. Poſtea uis cognoſcere colorum ueritatem: ibi quidem liberati ſunt ex Aegypto, hic autem ab idololatria. Et ibi quidem Pharao ſubmerſus eſt, hic autem diabolus: ibi Aegyptij ſubmerſi, hic autem uetus homo peccatis defoditur, &c. Pergit in illa cõparatione: Agè oſtendam tibi & menſas, & ſacramentorum communionem in tranſitu deliniari, &c. in dictum Pauli 1. Corinth. 10. Nolo uos ignorare, &c. Item: Multa & grauia commiſimus, neque à pueris in ultimam uſque ſenectutem abſtinuimus: quin innumeris animam ſceleribus coinquinaremus, nullam à nobis rationem exigit Deus: ſed per regenerationis lauacrũ his nos abſoluit, iuſticiam & ſanctificationẽ largit⁹ eſt. Homilia uigeſimaſeptima in tertium caput Ioannis.

Auguſtinus ita de fine baptiſmi diſſerit, libro primo de moribus Manichæorum, capite trigeſimoquinto: Et illo ſacroſancto lauacro inchoatur renouatio noui hominis, ut perficiendo perficiatur, in alijs citius, in alijs tardius: à multis tamen proceditur in nouam uitam, ſi quiſquam non inimicè, ſed diligenter intendat. Ipſe quippe ſicut ait Apoſtolus: Etſi exterior homo noſter corrumpitur, ſed interior renouatur de die in diem. Apoſtolus interiorem hominem renouari dicit, ut perficiatur: & uos à perfectione uultis incipiat. Contra duas epiſtolas Pelagianorum, libro 3. cap. 3: Baptiſmus igitur abluit quidẽ peccata omnia, prorſus omnia factorum, dictorum, cogitatorum, ſiue originalia ſiue addita, quæ ignoranter ſiue quæ ſcienter admiſſa ſunt: ſed non aufert infirmitatem, cui regeneratus reſiſtit, quãdo bonum agonem luctatur. Conſentit aũt, quando ſicut homo in aliquo delicto præoccupatur. Ibidẽ: Salus ergo hominis in Baptiſmate facta eſt, quia dimiſſum eſt quod peccatũ à parentib. traxit, uel quicquid etiã propriè ante baptiſmũ peccauit. Lib. 1. Retract. cap. 7: Lauacrũ regenerationis purgat à reatu omniũ peccatorum, quæ humana traxit natiuitas, & contraxit iniquitas.

Leo inquit: Terra carnis humanæ, quę in primo fuerat præuaricatore maledicta, in hoc ſolo beatę uirginis partu germen edidit benedictũ, & à uitio ſuæ ſtirpis alienũ: cuius ſpiritalẽ originẽ in regeneratiõe quiſq; cõſequitur. & omni homini renaſcenti aqua baptiſmatis inſtar eſt uteri uirginalis, eodẽ Spiritu ſancto replẽte fontẽ, qui repleuit & uirginẽ: ut peccatũ, quod ibi uacuauit ſacra cõceptio, hic myſtica tollat ablutio. Serm. 4. in ſolennitate natiuitatis Domini. Itẽ ſermone 6: Quicquid hominũ in quacunq; mũdi parte regeneratur in Chriſto, interciſo originalis tramite uetuſtatis tranſit in nouũ hominẽ renaſcendo. Item ſermone 14, de paſſione Domini: Filius Dei incontaminatam eccleſiã ſuã eadem inſpiratione fœcundat, ut per baptiſmatis partum innumerabilis filiorum Dei multitudo gignatur. Item: Ipſe eſt, cui non ſolùm glorioſa Martyrũ fortitudo, ſed etiam omniũ renaſcentium fides in

regene-

regeneratione compatitur. Dum enim renunciatur diabolo,& creditur Deo, dum in nouitatem à uetuſtate tranſitur, dum terreni hominis imago deponitur,& cœleſtis forma ſuſcipitur, quædam ſpecies mortis, & quædam ſimilitudo reſurrectionis interuenit,ut ſuſceptus à Chriſto, Chriſtumque ſuſcipiens,non idem ſit poſt lauacrum, qui ante baptiſmum fuit, ſed corpus regenerati fiat caro crucifixi. Sermone decimoquarto de paſsione Domini. Item: Propriè in morte crucifixi, & in reſurrectione ex mortuis potentia baptiſmatis nouã creaturam condit ex ueteri, ut in renaſcentib.& mors Chriſti operetur, & uita, &c. epiſtola quarta, capite tertio. Item paulo pòſt: In baptiſmatis regula & mors interuenit interfectione peccati, & ſepulturam triduanam imitatur trina dimerſio, & ab aquis eleuatio reſurgentis adinſtar eſt de ſepulchro. Item: Ideo quiſque renaſcitur, ut ſoluatur in eo quicquid peccati eſt,cum quo naſcitur. Nam peccata quæ malè agendo poſtea committuntur, poſſunt & pœnitendo ſanari, ſicut etiam poſt baptiſmum fieri uidemus. epiſtola octuageſimaſexta, ad Nicætam Aquileienſem epiſcopum. Item: Regenerationis ſacramento per Spiritum ſanctum promiſsionis filij renaſcuntur,non in utero carnis, ſed in uirtute baptiſmatis. epiſtola nonageſima tertia,capite tertio. Item: Ipſe eſt, qui de Spiritu ſancto ex matre editus uirgine, incontaminatam Eccleſiam ſuam eadem inſpiratione fœcundat,ut per baptiſmatis partum innumerabilis filiorum Dei multitudo gignatur. Sermone decimoquarto de paſſione Domini.

Proſper ait: Relapſum poſt baptiſmum ad infidelitatem & impios mores, qui negat originali peccato fuiſſe purgatum, tam falſa opinatur, quàm qui eundem aſſerit nõ æterna morte eſſe damnandum. in ſecundũ caput ad obiectiones Gallorum. Item: Omnis homo qui credens in patrem & filium & ſpiritum ſanctum regeneratur, in baptiſmo tam à proprijs peccatis, quæ mala uoluntate & actione contraxit, quàm ab originali, quod à parentibus traxit, abſoluitur. in obiectiones Gallorum, capite ſecundo. Item: Sacramentum baptiſmatis quo omnia prorſus peccata delētur, etiam in eis uerum eſt, qui non ſunt in ueritate manſuri,& ab hac ad uitam ueram non ſunt prędeſtinati. in obiectiones Gallorum. Item: Regenerationis hæc uirtus eſt, quæ homines exuit peccatis, & gratiæ induit donis, ut uetuſtas occidat,& ueritas oriatur. in expoſitione 102 Pſalmi.

Theodoretus inquit: Vetus quoque homo noſter unà crucifixus eſt, mortis figura in baptiſmo ſuſcepta. in ſextum caput ad Hebræos. Item: In lege utebantur aſperſionibus, & corpus frequenter lauabant. Qui autem ex nouo Teſtamento uitam inſtituunt, per ſanctiſsimum baptiſmum animam expurgant,& à prioribus maculis liberam reddunt conſcientiam. in epiſtolam ad Hebræos capite decimo. Item: Pro illis autem aſperſionibus, ſufficit ijs qui credunt, donum ſanctiſsimi baptiſmatis. Non ſolùm enim donat remiſsionem peccatorum ueterum,ſed etiam ſpem inſerit promiſſorũ bonorũ, & mortis Dominicæ reſurrectionisq; efficit participes, & doni ſpiritus largitur participationem,& filios Dei reddit:& non ſolùm filios, ſed etiam hæredes Dei, & cohæredes Chriſti. in Epitome diuinorum decretorum. Item: Et hoc igitur loco, quoniam Deus animal rationale formabat, quod poſtea renouaturus erat poſt multas generationes, ſanctæ Trinitatis inuocationibus ſacroſanctum baptiſma inſtituens, quum fabricaturus eſſet naturam cui hæc myſteria crederentur. quæſtione decimanona in Geneſin. Item: Baptiſma uocatur aqua uiua, non quòd aqua baptiſmatis aliam habeat naturam: ſed quia per illam aqua[illegible] diuina gratia donat uitam æternam. quæſtione uigeſimaſexta in Geneſin. Itẽ: Quemadmodum Hebræi, ubi mare rubrum tranſierunt, cibo peregrino & aqua inopinata fruebantur: ita nos poſt ſalutarem baptiſmum participes ſumus diuinorum myſteriorum. quæſtione uigeſimaſeptima in Exodum. Item: Qui credit Chriſto Saluatori, ſacroſancti baptiſmatis aqua luſtratus, peccatorum maculis abſtergitur. quæſtione decimanona in Leuiticum. Item: Sicut ſacerdotibus geſtantibus arcam, Iordanem primùm ingreſsis, cum Ieſu duce & propheta, populus omnis tranſijt: ità planè ubi Iohannes incipit baptiſare, & IESVS ſaluator ſanctificauit naturam aquarum, populus pius per ſacroſanctum baptiſma regnum cœlorum introijt. quæſtione prima in Ioſua.

Iſychius ait: Aqua baptiſmatis remiſsionem præbente, mens diaboli conteritur. Vnde Dauid Deo dicebat: Tu contribulaſti capita draconum ſubter aquas. libro primo in quintum caput Leuitici. Et: Veterem peccati hominem non aliter quiſpiam, niſi ablutione regenerationis diſponit. in ſextum caput Leuitici. Et ad hoc patulo opus eſt mundario: quia nemo eſt mundus à ſorde. libro ſecundo in ſextum caput Leuitici. Et: Quando nos ungimur & offerimur baptiſmati, ſocij Dominicæ efficimur paſsionis. cuius gerit imaginem baptiſma, quod etiam docent hæc Pauli uerba: Qui-

cunq; enim in Cliriſto baptiſati ſumus, &c. libro ſecundo in octauum caput Leuitici. Item: Prius Chriſtus ſua myſteria inchoauit, & tunc ea nobis qui facti ſumns filij eius, per lauacrum regenerationis tradidit. libro ſecundo in octauum caput Leuitici. Item: Neceſſariam habere regenerationem baptiſmatis humanum genus, ipſe Dominus oſtendit, dicens: Niſi quis renatus, &c. Cuius equidem ſordis in nobis ex Adam inobedientia eſt transfuſa. libro quinto in decimumquintum caput Leuitici. Item: Capitulum noſtræ ſalutis eſt baptiſma. Lauatur omne corpus per aquam baptiſmatis, quia totum noſtrum lauat & renouat hominem. libro quinto in decimumſextum caput Leuitici. Et: Baptiſma perfectam remiſsionem per donum gratiæ poſsidet. libro ſeptimo in uigeſimumſeptimum caput Leuitici.

Primaſius inquit: Sine ullis præcedentibus meritis, per baptiſmum iuſtificati. in tertium caput ad Romanos. Et: In die baptiſmi ſignaculum Spiritus ſancti accepiſtis. in quartum caput ad Epheſios. Et: Ille autem ueſtimētis albis induitur, qui in baptiſmate Chriſto ueſtitur: & ea fide pollet, quæ per dilectionem operatur. Quicunque enim in Chriſto baptiſati eſtis, Chriſtum induiſtis. in Apocalypſin libro primo.

Sedulius ait: Nullus hominum niſi per Adam trahitur ad damnationem, de qua per lauacrum regenerationis homines liberantur. in qnintum caput ad Romanos. Et: Vult tam firmum eſſe baptiſatum, tamq́ue perfectum, quaſi qui peccare non poſsit: ſuperueniente gratia Dei per Chriſtum, & in nobis per fidem lauacro ſpirituali regnante, cœpimus uiuere Deo: mortui autem peccato, qui eſt diabolus. in ſextum caput ad Romanos. Et: Baptiſmus itaque reſurrectionis pignus & imago eſt, & ideo per aquam celebratur: ut ſicut aqua ſordes abluit, ita & nos per baptiſmum ab omni peccato ſpiritualiter purgatos & innouatos credamus. in ſextum caput ad Romanos. Et: Per baptiſmum cum Chriſto te crucifixum intellige, qui membrum de corpore eius factus es: & ille quidem innoxium corpus appendit, ut noxium ſuſpendas à uirijs. in ſextum caput ad Romanos. Item: Vt ſitis noua conſperſio, ut in gratia ſacri baptiſmatis conſpergamini, ſicut conſpergitur farina aqua. in quintum caput ad Corinthios. Et: Si quis credit in Chriſto, noua eſt creatura per ſacramentum baptiſmatis renouata. in quintum caput ad Corinthios poſterioris epiſtolæ.

Eugenins: Etiam tunc myſterio emicante baptiſmatis, uirtutē ſanctificationis, liquotis natura perciperet. de Catholica fide. Salonins: Filij Eccleſiæ aut Chriſti dicuntur propter fidei ac baptiſmi ſacramentum, & adoptationem filiorum, quam in baptiſmate perceperunt. in Prouerbia Salomonis.

Theodulus inquit: Chriſtus non tantum adhortatur ac docet, uerùm etiā tollit præteritum peccatum per baptiſma. Deinde uerò ſeruat & opitulatur. in caput ſeptimū ad Romanos. Et: Corpus noſtrum per baptiſma ſepultum, iuſticiam produxit nobis ipſis. in caput ſextum ad Romanos. Et: Vetus noſter homo, id eſt uita condemnata, ſimul crucifixa eſt Chriſto per baptiſma. Vnde etiam dicit in eo deſtrui corpus peccati, hoc eſt mala opera, ſcelera, flagitia, mortem. in caput ſextum ad Romanos. Item: Per corpus leto datur, pro nobis. Simul enim cum Chriſto in baptiſmate mortui ſumus, nec ſumus porrò noſtri iuris: empti enim ſumus precio. in caput ſeptimum ad Romanos. Item: Per baptiſma Chriſtus præteritum delictum tollit. in caput ſeptimum ad Romanos. Item: Deus iuſtificauit per lauacrum regenerationis. in caput octauum ad Romanos. Et: Nos uerò ſumus filij Abrahæ, qui ſumus eiuſdem cum eo fidei: filij autem Dei, per lauacrum regenerationis. in caput nonum ad Romanos.

Fauſtus inquit: Cui autem ad baptiſmum ſponte uenienti baptiſmum non profuiſſe poteris edocere, cum etiam hęretico in Trinitatis nomine regenerato, tantum per ſe uirtus ipſa myſterij conferat, ut ſi poſtmodū ad Chriſti fidem tranſeat, baptiſmatis iteratione non egeat? ſed ita operante gratia ablutus iudicetur, ut tantū benedictione chriſmatis induatur. libro primo de libero arbitrio, capite decimoqninto. Et: In baptiſmo otiginale peccatum aboletur, & firmum eſſe baptiſma comprobatur, ubi indiuiſa Trinitas inuocatur. ibidem. Salonius ait: In ſacro baptiſmate omnes Chriſtiani filij Dei efficiuntur, & fratres Domini noſtri IESV Chriſti. in Eccleſiaſten.

Eucherius ait: A' primo baptiſato uſque ad ultimum qui in nomine IESV Chriſti in fide ſeculi baptiſandus eſt, & crediturus, omnis fidelium chorus unam eādemq́; uiam ueritatis ingredi, & communem à Domino debet coronam ſperare iuſticiæ. in libros Regum libro tertio. Et: Quia & baptiſante eo cœli aperti ſunt, ut oſtenderetur, quia per baptiſma, quod ipſe nobis conſecrauit, ianuam patriæ cœleſtis deberemus ingredi: & moriēte illo in cruce, idem uelum ſciſſum eſt medium à ſummo uſque deorſum, ut apertè doceret, quia figuræ legales iam tunc ad finem ueniſſent. in libros Regum libro tertio. Item: Sacramentum baptiſmi

& uitæ

& uitæ à nobis mundiciam quærit in hoc ſeculo, & uitæ nobis æternæ gloriam promittit in futuro. in Commentarijs in libros Regum, libro tertio. Item: Accipitur autem & celebratur baptiſmi lauactum in exemplum Dominicæ paſsionis, & reſurrectionis à mortuis. in Commẽtarijs in libros Regum, libro tertio. Item: Vna fides Euangelij, quo inſtituuntur: unum baptiſma, quo abluuntur: unus idemque ſpiritus eſt, quo omnes cõſectantur electi. in libros Regum, libro tertio. Et: Per lauacrum baptiſmi noa ad regnum cœleſte peruenimus. in libros Regum, libro tertio. Item: Aquarum elementum in ablutionem peccatorum conuertit nobis Chriſtus: quia omne fidelium baptiſma, quo Domino conſecrantur, in exemplum celebratur baptiſmatis illius, quo ipſe aquas ſanctificauit. Ibidem: Neque enim aliter uaſa electionis & miſericordiæ fieri poſſumus, niſi ad baptiſma illius, quod in illo flumine ſubijt, reſpicientes, & ipſi uitali flumine ſatagamus ablui. in tertium librum Regum. Item: In deſcenſu enim fontis, originali peccato ac pristinis uitijs per baptiſmum, qui Chriſto crediderit, moritur. in libros Regum, libro quarto. Item: Poſtquam uerbum caro factum eſt, atque per miniſtrum in Iordane fluuio baptiſati dignatus eſt, aquas huius mũdi uertit in lauacri fœcunditatem, ut quicquid ex eis regeneratum fuiſſet, uitalem acciperet ſpiritum. in libros Regum, libro quarto. Item: Niſi humanum genus per Chriſti gratiam donum baptiſmatis humiliter excepiſſet, ab originali & actuali lepra liberari non poſſet. in libros Regum, libro quarto. Item: Omnes qui baptiſantur, ſiue ſenex ſit, ſiue iuuenis, omnes tamen infantes appellantur: quia per Adam & Euam ueteres naſcuntur, per Chriſtum & Eccleſiam noui regenerantur. Prima generatio perducit ad mortem, ſecunda generatio ad uitam perducit: prima generatio filios iræ, ſecunda generatio uaſa miſericordiæ. in libros Regum, libro quarto. Ibidem: Populus gentium cum eſſet peccatis ueteribus ſenex, & multis iniquitatum maculis uelut lepra perfuſus, per gratiam baptiſmi ita renouatur, ut in eo nec originalis nec actualis peccati lepra remaneat: & qui fuerat criminũ curuus ponderibus, lauacro ſalutari renouatur ut paruulus, & prima ſtola induitur, de qua Apoſtol⁹ ait: Quicunq; in Chriſto baptiſati, &c.

Iunilius ait: Baptiſma figura eſt mortis Domini noſtri IESV Chriſti, ſicut dicit Apoſtolus: Quotquot enim baptiſati eſtis, in morte IESV Chriſti baptiſati eſtis. Quid enim aut baptiſmate gratius, ubi à peccato purgamur, & quo filij Dei efficimur: aut morte mœſtius, ad quam ipſe quoque qui eam fuerat ſponte ſumpturus, tamen mœſtus acceſsit? libro ſecundo, capite decimoſeptimo.

Paulinus ait:

Et quia cœleſtes aulam condebat in actus,
Qua renouarentur fonte Deoq; homines. in epiſtola duodecima ad Seuerum. Item:
Hic reparandarum generator fons animarum,
Viuum diuino lumine flumen agit.
Sanctus in hunc cœlo deſcendit ſpiritus amnem,
Cœleſtiq; ſacras fonte maritat aquas.
Concipit unda Deum, ſanctamq; liquoribus almis,
Edit ab æterno ſemine progeniem.
Mira Dei pietas: peccator mergitur undis,
Mox eadem emergit iuſtificatus aqua.
Sic homo & occaſu felici functus & ortu,
Terrenis moritur, perpetuis oritur.
Culpa perit, ſed uita redit, uetus interit Adam,
Et nouus æternis naſcitur imperijs.

in duodecima epiſtola ad Seuerum. Item:

—— Medio pietatis
Fonte ſitet, mireq; ſimul nouat atq; nouatur.
Namq; hodie bis eam geminata nouatio comit.
Dum gemina antiſtes gerit illic munera Chriſti,
In geminos adytum uenerabile dedicat uſus,
Caſtifico ſocians pia ſacramenta lauacro.
Sic pariter templum nouat hoſtia, gratia fontem.
Fonsq; nouus renouans hominem quid ſuſcipit, & dat
Munus: ſiue magis, quod deſinit eſſe per uſum,
Tradere diuino mortalibus incipit uſu.
Nam fons ipſe ſemel renouandum miſſus in unum,
Deſinit eſſe nouus: ſed tali munere ſemper
Viendus, nunquam ueteres renouare faceſſet.
Hoc Domini donũ, hanc ſpeciem, quam munere Chriſti
Idem homo fit nouus, & uetus interit, &c.

in 10. Natalis Felicis.

De ſignificatione baptiſmi ſic ſcribit Chryſoſtomus in ſextum caput ad Romanos, ſermone decimo: Baptiſma crux eſt, ut & nos, quemadmodum ipſe mortuus eſt, moriamur. Quòd igitur crux & ſepulchrum Chriſto fuit, id nobis baptiſmus factus eſt: licet non omnino in rebus ijſdem. Ipſe quidem carne mortuus eſt, & ſepultus, nos uerò peccato utrumque ſumus. Item: Quæ eſt aquæ neceſsitas, ſcilicet ad nouam generationem? primùm, diuina in hoc cõſummantur iudicia, ſepultura, reſurrectio, uita, & hæc ſimul omnia. In qua enim tanquam in ſepulchro caput immergentibus uetus homo ſepelitur, emergentibus nouus reſurgit inde, ut facile nobis eſt immergi, & emerſos reſpirare: ita Deo ueterem ſepelire hominem, & nouum induere. Præterea hinc patris & filij & ſpiritus ſancti uirtutem hæc omnia implere intelligis. Homilia uigeſimaquarta in tertium caput Ioannis.

Peccatis effectum baptiſmi exutui, docet Auguſtinus libro primo de peccatorum me

ritis,capite uigeſimo: Cæterùm quis ignorat,quòd baptiſatus paruulus,ſi ad rationales annos ueniens non crediderit, nec ſe ab illicitis concupiſcentijs abſtinuerit, nihil ei proderit quod paruus accepit?

Infantes eſſe baptiſandos, ſcribit Chryſoſtomus in homilia de Adam & Eua: Ergo ideo prædicat Eccleſia catholica ubique diffuſa, debere paruulos baptiſari, propter originale peccarum: quia filios procreare, ex præcepto Dei uenit: cupiditas uerò quæ facit filios procreare,ex pœna peccati uenit. Videtur hic concupiſcentiæ aſcribere,quod eſt naturæ gignentis ex præcepto Dei. Item: Illud etiam quod circa baptiſandos in uniuerſo mundo ſancta Eccleſia, ſiue ſint paruuli ſiue iuuenes, uniformiter agit, non ocioſo contemplemur intuitu. ibidem.

¶ Sic Auguſtin' lib. quarto contra Donatiſtas de baptiſmate, capite uigeſimo quarto inquit: Etſi quiſquam in hac re autoritatem diuinam quærat,quanquam quod uniuerſa tenet Eccleſia, nec Concilijs inſtitutum,ſed ſemper retentum eſt,non niſi autoritate Apoſtolica traditum rectiſsimè creditur: tamen ueraciter conijcere poſſumus, quid ualeat in paruulis baptiſmi ſacramentum, ex circumciſione carnis. Item libro decimo de Geneſi ad literam, capite uigeſimotertio: Conſuetudo matris Eccleſiæ in baptiſandis paruulis nequaquam ſpernenda eſt, neque ullo modo ſuperflua deputanda, nec omnino credenda niſi Apoſtolica eſſet traditio.Habet enim & illa parua ætas magnum teſtimonij pondus, quæ ptima meruit pro Chriſto ſanguinem fundere. Item libro Solutionum quæſtionū Hilarij, quæſtione ſecunda: Ideo non eſt ſuperfluus baptiſmus puerorum, ut qui per generationem illi condemnationi obligati ſunt,per regenerationem liberentur. Item libro quinto contra Pelagianos Hypognoſticon: Sinite itaque paruulos uenire ad Chriſtum uitam, ut eis perditam per Adam medicina ſua redonet uitam. Venit enim non inaniter,quærere & ſaluare quod perierat. Vos uidebat præſcientia ſua futuros hæreticos, uosque notabat in Apoſtolis ſuis, dicens: Sinite infantes uenire ad me,& nolite eos prohibere, talium eſt enim regnum cœlorum. Talium, ad comparationem uidelicet uenientium ad ſe, dixit, non omnium paruulorum, generaliter etiam, & qui in eo renati non ſunt. Ideo inquit:|Sinite paruulos uenire ad me, id eſt, nolite eos credere me non indigere. non enim poſſunt uenire in regnum patris mei, niſi per me. Denique ait: Ego ſum uia,ueritas & uita. Nemo uenit ad patrem, niſi per me. Eſt enim Deus uerax, omnis autem homo mendax. Quinimò in remiſsionem baptiſantur & paruuli, alioquin non habent in regnum cœlorum uitam. Dimittitur eis regeneratione ſpirituali, quod traxerunt (ut ſæpe dixi) ex Adam generatione carnali. De Eccleſiaſticis dogmatibus capite trigeſimo quarto: Quicunque paruulos recentes ab uteris matrum baptiſandos negat, aut dicit in remiſsionem quidem peccatorum eos baptiſari, ſed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod lauacro regenerationis expietur: unde fit conſequens, ut in eis forma baptiſmatis in remiſsionem peccatorum, non uera, ſed falſa intelligatur: anathema ſit. Quoniam non aliter intelligendum eſt quod ait Apoſtolus: Per unum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors & ita in omnes homines pertranſijt, in quo omnes peccauerunt, niſi quemadmodum catholica Eccleſia ubique diffuſa ſemper intellexit, propter hanc enim fidei regulam etiam paruuli, qui nihil peccatorum in ſeipſis adhuc committere potuerunt, ideo in peccatorum remiſsionem ueraciter baptiſantur, ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione traxerunt. Ad Sixtum epiſtola centeſimaquinta: Circumſtipantur enim & diuinarum autoritate lectionum, & antiquitùs tradito & retento firmo Eccleſiæ ritu in baptiſmate paruulorum: ubi apertiſsimè demonſtrantur infantes, & cum exorcizantur,& cum eis per eos à quibus geſtantur,renunciare reſpondent,à diaboli dominatione liberari. Libro primo de peccatorum meritis,capite uigeſimotertio: Et qui incredulus erit filio, non habebit uitam, ſed ira Dei manet ſuper eum. Ab hoc peccato, ab hac ægritudine, ab hac ira Dei, cuius naturaliter filij ſunt, qui etiamſi per ætatem non habent proprium, trahunt tamen originale peccatum, non liberat niſi agnus Dei, qui tollit peccata mundi: non niſi medicus,qui non uenit propter ſanos, ſed ꝓpter ægrotos:nō niſi Saluator, de quo dictum eſt generi humano, Natus eſt uobis hodie Saluator: non niſi Redemptor, cuius ſanguine deleatur debitum noſtrum. Nam quis audeat dicere,non eſſe Chriſtum infantum Saluatorē,nec redemptorē? Vnde autē ſaluos facit,ſi nulla in eis eſt originalis ægritudo peccati? Vnde redimit,ſi non ſunt per originē primi hominis uenūdati ſub peccato? Nulla igitur ex noſtro arbitrio,prçter baptiſmū Chriſti,ſalus æterna ꝓmittatur infantibus,quam nō ꝓmittit Scriptura diuina,humanis omnib. ingenijs præferenda. Libro 2. de ſententia Iacobi ad Hieronymū,cap.1. Dicimus ergo,in baptiſatis paruulis,quamuis id neſciant, habere Spiritum ſanctum.

Sic

Sic enim eum neſciunt, quamuis ſit in eis, quemadmodum neſciunt & mentem ſuam: cuius in eis ratio, qua uti nondum poſſunt, uelut quædam ſcintilla ſopita eſt, excitanda ætatis acceſſu. Tractatu quarto in epiſtolam Ioannis inquit: Cum infantibus ad baptiſmum curritur, quia cum peccato in damnatione naſcũtur, ut ſoluãtur à damnatione.

Quomodo paruuli fidem habeant, indicat Auguſtinus ad Bonifacium epiſtola oigeſimaquinta: Sacramentum fidei, fides eſt ſecundum quendam modum. Nihil eſt autem aliud credere, quàm fidem habere. Ac per hoc, cum reſpondetur paruulum credere, qui fidei nondum habet affectum: reſpondetur fidem habere, propter fidei ſacramentum: & conuertere ſe ad Deum, propter conuerſionis ſacramentum: quia & ipſa reſponſio ad celebrationem pertinet ſacramenti. Sicut de ipſo baptiſmo Apoſtolus ait: Conſepulti (inquit) ſumus Chriſto per baptiſmum in mortem. Non ait, Sepulturam ſignificauimus: ſed prorſus ait, Conſepulti ſumus. Sacramentum ergo tantæ rei, non niſi eiuſdem rei uocabulo nuncupauit. Itaque paruulum, etſi nondum fides illa quæ in credentium uoluntate conſiſtit, iam tamẽ ipſius fidei ſacramentum fidelem facit. Nam ſicut credere reſpondetur, ita etiam fidelis uocatur, non rem ipſa mente annuendo, ſed ipſius rei ſacramentum percipiendo. Cum autem homo ſapere cœperit, non illud ſacramentum repetit, ſed intelligit, eiuſque ueritati conſona etiam uoluntate coaptabitur. Hoc quamdiu non poteſt, ualebit ſacramentum ad eius tutelam aduerſus contrarias poteſtates: & tantum ualebit, ut ſi ante rationis uſum ex hac uita emigrauerit, per ipſum Sacramentum commendante Eccleſię charitate, ab illa condemnatione quæ per unum hominem intrauit in mundum, Chriſtiano adiutorio liberetur. Hoc qui nõ credit, & fieri non poſſe arbitratur, profectò infidelis eſt, etſi habeat fidei Sacramentum. Longeque melior eſt ille paruulus, qui etiamſi fidem nõdum habeat in cogitatione, non ei tamen obicem contrariæ cogitationis opponit, unde ſacramentum eius ſalubriter percipit.

An liberi baptiſatorum ſancti ſint, docet Auguſtinus de uerbis Apoſtoli, Sermone de baptiſmo paruulorum contra Pelagianos capite decimoquarto: Quando dicunt, & paruulos turbãt, ſi de peccatore peccatores nati ſunt: quare non de baptiſato iam fideli cui remiſſa ſunt omnia peccata, iuſti naſcuntur? citò reſpondete: Ideo de baptiſato non iuſtus naſcitur, quia non eum generat unde regeneratus eſt, ſed unde generatus eſt. Carnalis eſt certè iſta generatio, & carnalis eſt circumciſio, & tamen de circumciſo non naſcitur circumciſus. Sic ergo de baptiſato non poteſt naſci baptiſatus, quia nemo renatus antequam natus. Ad Sixtum epiſtola centeſimaquinta: Quomodo peccatum tranſit in filios fidelium, quod in parentibus non dubitamus dimiſſum eſſe per baptiſmum? Quaſi propterea poſſit non habere generatio carnalis, quod ſola tollit regeneratio ſpiritalis. Aut uerò in baptiſmo concupiſcentię carnis infirmitas continuò ſanetur, ſicut continuò reatus eius aboletur, ſed gratia renaſcendi, nõ conditione naſcendi. Vnde quiſquis per hanc concupiſcentiam etiam de renato naſcitur, ſine dubitatione oberit nato, niſi & ipſe ſimiliter renaſcatur. Libro ſecundo de peccatorum meritis, capite uigeſimoſeptimo: Quiſquis uerò adhuc mouetur, quare baptiſentur qui iam de baptiſatis naſcuntur, hoc breuiter accipiat: ſicut generatio carnis peccati per unum Adã in condemnationẽ trahit omnes qui eo modo generantur, ſic regeneratio Spiritus gratiæ per unum IESVM Chriſtum, ad iuſtificationẽ uitæ æternæ ducit omnes qui eo modo prædeſtinati regenerantur. Sacramentũ autem baptiſmi, profectò Sacramentum regenerationis eſt. Quocirca ſicut homo qui non uixerit, mori nõ poteſt: & qui mortuus non fuerit, reſurgere non poteſt: ita qui natus non fuerit, renaſci non poteſt. Ex quo conficitur, neminem in ſuo parente renaſci potuiſſe non natum.

Non eſſe differendum baptiſmã, hiſce uerbis Chryſoſtomus exponit: At dicit aliquis, Metuo. Si metueres, accepiſſes utique, ſeruaſſesque. Verùm ob hoc ipſum, inquiet, nõ accipio, quòd metuam. At non metuis ſic ex hac uita decedere? Humanus, inquiet, eſt Deus. Igitur accipe baptiſmum. Humanus enim eſt, & opitulatur. Tu uerò, ubi uigilandum erat, non occupas iſtam humanitatem Dei: ubi uerò tibi uiſum fuerit differre, tum uenit in mentem illius humanitas. Atqui tunc erat tempus utendi hac humanitate: quam tum magis aſſequemur, cum eam ſponte amplectemur. Etenim qui poſtquam curam uniuerſam coniecit in Deum, poſt baptiſma redierit in peccatum, nimirum homo, ſi pœnituerit, Dei benignitatem experietur. At qui uelut deludens Dei bonitatem, exceſſerit expers gratiæ, nullo pacto ualebit effugere uindictam. Impoſsibile eſt, impoſsibile eſt inquam, eum qui tali ſpe differt baptiſmum, agere quicquam egregium ac honeſtum. Homilia prima in acta Apoſtolorum.

Auguſtinus ait libro tertio de peccatorũ meritis, capite quinto: Quantum uerò (Inquit beatus Cyprianus) ad cauſam infantiũ

pertinet, quos dixiſti intra ſecundum uel tertium diem, quo nati ſunt, conſtiruros bapriſari non oportere: & conſiderandam eſſe legem circumciſionis antiquæ, ut intra octauum diem, eum qui natus eſt, bapriſandum & ſanctificandum non putares, longè aliud in Concilio noſtro uiſum eſt. In hoc enim quod tu pntabas eſſe faciendnm, nemo conſenſit: ſed uniuerſi poti9 iudicauimus, nulli hominũ nato miſericordiam Dei & gratiá denegandam. Nam cum Dominus in Euangelio dicat, Filius hominis nõ uenit animas hominum perdere, ſed ſaluare: quantum in nobis eſt, ſi fieri potuerit, nulla anima perdẽda eſt. Ibidem: His certis, illa incerta de octauo die quæſtio diſſolura eſt, atq; in Cõcilio iudicatum, homini nato, ne in æternũ perear, omni die licere ſuccurrere: cum etiâ de ipſa carnali circumciſione ratio redderetur, quòd umbra eſſet fururi: non quòd intelligeremus ipſum baptiſma octauo ex quo natus eſt homo die dari oportere, ſed nos in Chriſti reſurrectione ſpiritaliter circúcidi, qui tertio quidem poſt diem paſsionis, in diebus tamen hebdomadarum quibus tempora prouoluuntur, octauo, hoc eſt poſt ſabbatum primo die à morruis reſurrexit.

De non bapriſatis inquit Auguſtinus, libro de natura & graria contra Pelagianos, capite quarto: Hęc igitur Chriſti graria, ſine qua nec infantes, nec ærate grandes ſalui fieri poſſunt, non meriris redditur, ſed gratis datur, propter quod gratia nominatur: Iuſtificati (inquit) gratis per ſanguinem illius. Vnde ij qui non per illá liberanrur, ſiue qnia audire nondum potuerunt, ſiue quia obedire noluerunt, ſiue etiam cum per ætatem audire non poſſent, lauacrum regenerarionis quod accipere poſſent, per quod ſalui fierent, non acceperunt, iuſtè utique damnantur: quia ſine peccato non ſunt, uel quod originaliter traxerunt, uel quod malis moribus addiderunr. Omnes enim peccauerũt, ſiue in Adá, ſiue in ſemetipſis, & egét gloria Dei. Ité libro primo de peccatorũ meritis, capite 16: Poteſt proinde rectè dici, paruulos ſine baptiſmo de corpore exeuntes, in damnarionem omnium mitiſsimam futuros. Mulrum autem fallit & fallitur, qui eos in damnationem prędicat non futuros, & dicente Apoſtolo, iudicium ex uno delicto in condemnarionem. Et paulo pòſt: Per unius delictum in omnes homines ad condemnationem. Libro tertio de peccatorũ meritis, capite ſexageſimo: Cedite itaq; ueritati, & uidete, ſicut fieri potuit (quod & uos fatemini) ut de Chriſtianis non Chriſtianus, de membris Chriſti non membrum Chriſti: atq; ut etiam occurramus omnibus, qui licet falſò, tamen quocunque religionis nomine detinentur, de conſecratis non cõſecratus: ita eriam fieri, ut de mundatis non mundatus naſcarut. Quid reſpondebitis, quare de Chriſtianis non Chriſtianns naſcatur: niſi, quia non facir generatio, ſed regenerario Chriſtianos?

De rebaptiſatione inquir Auguſtinus ad Eleuſium, epiſt. 163: Reuera enim fieri poteſt, ut ſceleratior ſit rebaptiſator rotins hominis, quàm ſolius corporis inreremptor. Ad Maximum epiſtola 203: Rebaptiſare igitur hęreticum hominem, qui hęc ſanctitatis ſigna perceperit, quę Chriſtiana tradidit diſciplina, omnino peccatum eſt. Rebaptiſare aurem carholicum, ſcelus eſt immaoiſsimũ. In expoſitione Epiſtolæ ad Romanos: Non enim poſſunt denuò baptiſari, qui ſemel baptiſari ſunt, quáuis etiã poſt baptiſmũ per ignorantiam ueriratis peccanerint.

Cur Chriſtus baptiſatus ſit, exponir Maximus, inquiens: Baptiſatur IESVS non ſibi, ſed nobis. Baptiſatur non ut purificetur aq̃s, ſed ut aquas ipſe ſanctificet. Baptiſatur nouus homo, ut noui bapriſmatis cõſtituat ſacramentũ. in hom. 7. de baptiſmo Chriſti.

DE CLAVIBVS.

DVplices claues Eccleſiam Chtiſti habere, Auguſtinus monet in Apocalypſin, homilia ſecnnda: Et quia ipſa Eccleſia, ſicut habet claues uitæ, ita & infetorum. Ipſi enim dictum eſt: Cui dimiſeritis peccata, dimittuntur: & cui retinueritis, retenta ſunt. De excommunicarione inquit libro de fide & operibus, capire uigeſimoſexto: Niſi eſſent quædam grauia peccata, ira ut etiam excommunicatione plectenda ſint, nõ diceret Apoſtol9: Cõgregatis uobis & meo ſpiritu, tradere huiuſmodi hominẽ ſatanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſaluus ſit in die Domini IES V. Vnde etiam dicir: Ne lugeam multos ex ijs qui antea peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam, ſuper immundiciam & fornicationem, quam geſſerunt. Irem libto quinto Quæſtion. ſuper Deuteronomion, capite trigeſimonono: Auferte malum ex uobis ipſis. Ex quo apparet, Apoſtolum eum noluiſſe intelligi, qui aliquid tale commiſit, ut excommunicatione ſit dignus. Hoc enim nunc agit in Eccleſia excommunicatio, quod agebat in ueteri Teſtamento interfectio. Quamuis & aliter illud Apoſtolicum poſsit intelligi, ut unuſquiſq; malum, uel malignum ex ſeipſo ſit iuſſus auferre. Qui ſenſus acceptabilior eſſer, ſi hoc malum, uel hoc malignum, nõ autem hunc malignũ, in Græco inueniretur. Nunc uerò credibilius eſt de homine dictum, quàm de uitio. Item in Pſalmnm 54: Diligamus inimicos, corrigamus, caſtigemus & excõmunicemus cum dilectione, etiam à nobis

ſepare-

ſeparemus. Videte enim quid dicat Apoſtolus: Si quis aũt non obaudit uerbo noſtro, per epiſtolã hunc notate, & nolite cõmiſceri cum illo. Sed ne ſubrepat ribi ex hoc iracũdia, & turber oculum tuum: Non (inquir) ut inimicum eum exiſtimetis, ſed corripire ut fratrem, ut erubeſcat. A' quo indixit ſeparationem, non præcidit dilectionem. Quæſtionum ueteris & noui Teſtamẽti, quæſtione 115: Paſtoralis tamen neceſsitas habet, ne per plures ſerpant dira contagia, ſeparare ab ouibus ſanis morbidam, ab illo cui nihil eſt impoſsibile, ipſa forſiran ſepararione ſsnandam. De duodecim abuſionum gradibus, gradu primo: Si enim (inquit in Euangelio Dominus) peccauerit in te frater tuus, corripe illum inter re & ipſum. Si te audierir, lucratus es fratrem tuum: ſi te nõ audierit, adhibe recum adhuc unũ uel duos, ut in ore duorũ uel trium ſtet omne uerbũ. Si ille non audierit, dic Eccleſiæ. Si Eccleſiam nõ audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. Tali ordine expellendus eſt, quicunq; doctori uel epiſcopo adhærere noluerit. Er qui tali ordine expulſus fuerit, ab alio aliquo doctore uel epiſcopo nõ deber recipi. De ſacerdote namque in lege ſcribitur: Viduam aut repudiatam non accipiat uxorem. Qui ergo illam excommunicatam à catholico, illo non permittente, ſibi iungit, iura ſacerdotij ſancti, quòd Chriſtianorum genus electum eſt, excedit. Hac rarione epiſcopum, ad eos quibus in ſpeculatione poſitus eſt, eſſe oportet. Item libro primo de doctrina Chriſtiana, capire decimo octauo: Has igitur claues dedit Eccleſiæ ſuæ, ut quæ ſolueret in rerra, ſoluta eſſent in cœlo, ſcilicet ut quiſquis in Eccleſia eius dimitti ſibi peccara crederet, ſeque ab ijs correctus auerteret, in eiuſdem Eccleſiæ gremio conſtitutus, eadem fide atq; correctione ſanaretur. Quiſquis enim non credir dimitti ſibi poſſe peccata, ſit dererior deſperando, quaſi nihil illi melius quàm malum eſſe remaneat, ubi de fructu ſuæ conuerſionis infidus eſt. Item in Pſalmum 101: Meritò per Eccleſiam dari ſolutio peccatorum poreſt, ſuſcitari autem ipſe mortuus non niſi intus clamante Domino poteſt. Auguſtinus libro Quæſtionum ueteris & noui Teſtamenti 93. de clauibus ita inquir: Illud aurem quòd inſufflaſſe in diſcipulos Dominus legirur, poſt dies paucos reſurrectionis ſuæ, & dixiſſe, Accipite Spiritum ſanctũ, Eccleſiaſtica poteſtas collata intelligitur eſſe. Quia enim omnia in traditione Dominica per Spiritum ſanctum agunrur, idcirco cùm regula eis & forma rraditur huius diſciplinæ, dicitur eis, Accipire Spiritum ſanctum. Et quia uerè ad ius Eccleſiaſticum pertinet, ſtatim ſubiecit dicens: Cuius tenueritis peccatá, tenebuntur: & cuius remiſeritis, remitrentur ei.

Iſychius ait: Non idonei ſumus peccata nobiſmeripſis dimittere, Chriſtus aurẽ nobis propiriationem perficit. Vnde & eius uoce ſacerdotes in Eccleſiam, utpote eius officium ſubeunres, ordinari ſunt, quibus in perſona Apoſtolorum dicebat: Quorum dimiſeritis peccata, &c. & rurſus: Quæcunque ſolueritis ſuper terram. libro primo in quartum caput Leuitici.

De excommunicatione ſic Proſper ſcribit: Ecce aurem crimina quorumlibet, ſi ipſis criminoſis confireri nolentibus undecunque claruerint, quæcunque non fuerint patientiæ leni medicamento ſanata, uelut igni quodam piæ increpationis urẽda ſunt, & curanda. Quod ſi nec ſic quidem æquanimirer ſuſtinentis, ac piè increpantis medela profecerir in eis, qui diu portati, & ſalubrirer obiurgati, corrigi noluerint, ranquam putres corporis partes debent ferro excommunicationis abſcindi: ne ſicut caro morbis emortua, ſi abſciſſa non fuerir, ſalutem reliquæ carnis putredinis ſuæ contagione corrumpir: ita iſti qui emendari deſpiciunt, & in ſuo morbo perſiſtunt, ſi moribus deprauatis in ſanctorum ſocietate permanſerint, eos exemplo ſuæ perditionis inficiant. libro ſecundo de uita conremplatiua, capire ſeptimo. Iſychius inquit: Reſpicit ad finem excommunicationis, cum inquit Paulus: Eum qui in Corintho fornicatus eſt, tradidi ſathanæ, ut afflictus ab eo peccatum ſentiret, & ſenſum peccati perciperet, fieretque emendatior: ſimul etiam ut manifeſtaretur alijs, quarenus eum minimè debeant imitari. libro quarto in decimum quartum caput Leuitici.

Primaſius inquit: In Eccleſia namque factam nouimus uictoria Chriſti ſalurem, per quam cogniram accepit eriam poteſtatem ligandi ſoluta, & ſoluendl ligata, cum in uno Petro generali ſignificatione omnes audiuit: Quæ ligaueris ſuper terram, ligata erunt & in cœlis: & quæ ſolueris, ſoluta. in Apocalypſin libro tertio.

Eucherius ait: Ingreſſus oraculi, & oſtiola, Apoſtolorum atque uirorum Apoſtolicorum figuram tenent, quibus claues regnĩ cœlorum ſunt datæ, qui accepta à Domino poteſtate ligandi atque ſoluendi, & dignos intra regni ianuam admittunt, & contumaces imputos ac ſuperbos excommunicando uel anathematizando ab ingreſſu uitæ perennis eliminant. libro tertio in libros Regum.

Quin'am publicè ſint arguendi, Auguſtinus docet Quæſtionum uereris & noui Teſtamenti quæſtione 101. cap. decimoſextot

Dicit

Dicit enim, Peccantes coram omnibus corripe, ut cæteri timorem habeant: quod de ijs peccatis accipiendū eſt, quæ non latent, ne contra Domini ſententiam puretur locutus. Ille enim dicit: Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipſum. Veruntamen & ipſe ſeueritaté correptionis eò uſque perducit, ut dicat: Si nec Eccleſiā audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.

Quòd ad omnes pertineant claues Chriſti, Auguſtinus tradit ſuper Ioannem, tractatu 124: Quando ei dictum eſt, Tibi dabo claues regni cœlorum, &c. item: Quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis: uniuerſam ſignificabat Eccleſiā, quæ in hoc ſeculo diuerſis tentationibus, uelut imbribus, fluminibus, tempeſtatibusq; quatitur, & nō cadit, quoniam fundata eſt ſuper petram: unde & Petrus nomen accepit. Non enim à Petro petra, ſed Petrus à petra: ſicut non Chriſtus à Chriſtiano, ſed Chriſtianus à Chriſto uocatur. Ideo quippe ait Dominus: Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. quia dixerat Petrus: Tu es Chriſtus filius Dei uiui. ſuper hāc ergo, inquit, petram, quam confeſſus es, ędificabo Eccleſiā meam. Petra enim erat Chriſtus, ſuper quod fundamentum etiam ipſe ædificatus eſt Petrus. Fundamentum quippe aliud nemo poteſt ponere, præter id qꝫ poſitum eſt, quod eſt Chriſtus IESVS. Eccleſia ergo, quæ fundatur in Chriſto, claues ab eo regni cœlorum accepit in Petro: id eſt, poteſtaté ligandi ſoluendiq; peccata. ibidē: Vniuerſa Eccleſia ligat & ſoluit peccata.

Primaſius inquit: Sicut regni cœlorum ſolus Petrus claues accepit, qua tamen poteſtate omnis Eccleſia uti ſublimata promeruit in Apocalypſin.

Eccleſiam omnia peccata dimittere poſſe, ait Auguſtinus de agone Chriſtiano, capite trigeſimoprimo: Nec eos, inquit, audiamus, qui negant Eccleſiam Dei omnia peccata poſſe dimittere.

Locum Matthæi decimoſexto rectè exponit Auguſtinus, libro primo Retractationum, capite uigeſimoprimo: In libro contra epiſtolam Donati, dixi quodam loco de Petro apoſtolo, quòd in eo, tanquam in petra, fundata ſit Eccleſia: qui ſenſus etiam cantatur ore multorū in uerſibus beatiſsimi Ambroſij, ubi de gallo gallinaceo ait, Hoc ipſa petra Eccleſia canente, culpam diluit. Sed ſcio me poſtea ſæpiſsimè ſic expoſuiſſe, qꝫ à Domino dictum eſt, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: ut ſuper hanc intelligeretur, quam cōfeſſus eſt Petrus, dicens: Tu es Chriſtus filius Dei uiui. ac ſi Petrus ab hac petra appellatus, perſonā Eccleſiæ figuraret, quæ ſuper hanc petram ædificatur, & accepit claues regni cœlorum. Non enim dictū eſt illi, Tn es perra: ſed, Tu es Petrus. Petra auté erat Chriſtus, quem cōfeſſus Simon, ſicut eum tota Eccleſia confitetur, dictus eſt Petrus. Harum aūt duarum ſententiarum, quæ ſit probabilior, eligat lector. Ité in Euangeliū Ioānis tractatu 118: Non enim à Petro petra, ſed Petrus à petra: ſicut non Chriſtus à Chriſtiano, ſed Chriſtianus à Chriſto uocatur. Ideo quippe ait Dominus, Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: quia dixerat Petrus, Tu es Chriſtus filius Dei uiui. Super hāc ergo, inquit, petram, quam confeſſus es, ædificabo Eccleſiam meam. Petra enim erat Chriſtus, ſuper quod fundamentum etiam ipſe ædificatus eſt Petrus. Fundamentum quippe aliud nemo poteſt ponere, pręter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus IESVS. Eccleſia ergo quæ fundatur in Chriſto, claues ab eo regni cœlorum accepit in Petro: id eſt, poteſtatem ligandi ſoluendiq; peccata. Quod enim eſt per proprietatem in Chriſto Eccleſia, hoc eſt per ſignificationem Petrus in petra. Qua ſignificatione intelligitur Chriſtus petra, Petrus Eccleſia. Omnib. igitur ſanctis ad Chriſti corpus inſeparabiliter pertinentibus, propter huius uitæ procelloſiſsimæ gubernaculum, ad liganda & ſoluenda peccata, claues regni cœlorū primus Apoſtolorū Petrus accepit: quoniam nec ille ſolus, ſed uniuerſa Eccleſia ligat ſoluitq; peccata.

DE COENA DOMINI.

Dominicam cœnam uocat Theodoretus ſacramentum Dominicum. Illius enim omnes ſunt æquè participes, & qui in paupertate degunt, & quibus diuitiæ ſpiritꝰ faciūt, & domini & ſerui, & principes, & qui eorum parent imperio, in epiſtolā primam ad Corinthios, capite undecimo.

In homilia de Pſalmo centeſimo decimoquinto, Chryſoſtomus appellat cœnam Domini myſticam menſam, cœleſte ſummeque uenerandum ſacrificium, ſpirituale ac myſticum donum, myſticam uictimam, alludens nimirū ad ſacrificia ueteris Teſtamenti: ſed pręſentiā ac cōmunicationé ueri ac ſubſtantialis corporis & ſanguinis Domini tam expreſsè docet, ut transſubſtantiationis dogma uideatur aſſerere.

Chriſtū non modò autoré eſſe ſuæ cœnæ, uerùm etiā ꝑpetuò adeſſe, ſcribit Chryſoſt. homilia 83 in 26. cap. Matth. Non ſunt, inquit, humanæ uirtutis hęc opera, quę tūc in illa cœna cōfecit: ipſe nunc quoq; operatur, ipſe ꝑficit. miniſtrorū nos ordiné tenemus: qui uerò hęc ſanctificat & trāſmutat, ipſe eſt.

De materia cœnæ inquit Chryſoſtomus: Quotquot in corpore Chriſti communicamus;

camus, quotquot ſanguinem illius deguſtamns, cogitemus 'quòd illius corpus & ſanguinem guſtamua, qui in cœleſtibus ſedet, qui ab angelis adoratur, qui ad immortalem eſt porentiã. iu primũ caput ad Epheſios. Item: Non caſu & ſimpliciter hi fonres (uidelicer aquã & ſanguis) ex latere Cbriſtl in cruce pendentis ſcaturierunr, ſed quoniam ex ambobus Eccleſia conſtituta eſt. Sciunt hoc initiari: per aquam enim regenerati, ſanguine & carne nntriti. hiuc myſteria ortum habeut, ut quoties ad admirandum calicẽ accedis, ranquam ab ipſo latere hauriens accedas. Homilia 84. iu decimumnonum capur Ioãnis. Item: Nunc ille præſtò eſt Chriſtus, qui illam ornauit menſam, iſte ipſam quoque conſecrat. Non enim homo eſt, qui propoſita de conſecratione meuſæ Domini corpus Chriſti facit, & ſanguinem: ſed ille, qui crucifixus pro nobis eſt Chriſtus. in Homilia de proditioue Iudæ. Ac uidenrur quidem iſta eſſe tranſubſtantiarionis ſemina.
Item: Cotpus & ſanguis myſticus uon fiunt abſque ſpiritus graria. Sermone de reſurrectioue. Irem: Credamus itaque ubique Deo, nec repugnemus ei, eriamſi ſeuſui & cogitarioni noſtræ abſurdum eſſe uidearur quod dicit. Superet & ſenſum, & rationem noſtram, quæſo, ipſius: quod in omnibus, & præcipuè in myſterijs faciamus, non illa quæ ante nos iacenr ſolummodo aſpicientes, ſed uerba quoque eius renentes. Nam uerbis eius defraudari non poſſumus, ſenſus uerò noſter deceptu facilimus eſt: illa ſalſa eſſe non poſſunr, hic ſæpius arque ſæpius fallirur. Quoniam ergo ille dixit, Hoc eſt corpus meũ, uulla reueamur ambiguitare: ſed credamus, & oculis intellectus id perſpiciamns. Nibil enim ſenſibile tradirum nobis à Cbriſto, ſed rebns ſenſibilibus: omnia uerò quæ tradidir, inſenſibilia ſunr. in Marrh. nigeſimumſextum caput. Homilia 83. Item: O' quor modò dicunt: Vellem formam & ſpeciem eius, uellem ueſtimeura ipſa, uellẽ calciamenta uidere. Ipſum igirur uides, ipſum taugis: ipſum comedis: ueſtiméra eius deſideras uidere, ipſe uerò ſeipſum tibi tradidit, non nr uideas ſolùm, uerùm etiam ut tangas, & in re habeas. Nemo igitur nauſeans accedat. ibidem.

Irem Auguſtinus epiſtola 118: Alij quotidie communicant corpori & ſanguini Dominico, alij certiã diebus accipiunt. Ibidẽ: Liquidò apparet, quando primum acceperunr diſcipuli corpus & ſanguinem Domini, eos non accepiſſe ieiunos. Nnnquid propterea calumniandum eſt uninerſę Eccleſię, quòd à ieiunis ſemper accipirur? Ex hoc enim placuit Spirirui ſancto, ut in honorem tanti ſacramenti, in os Chriſtiani prius Dominicum corpus intraret, quàm cæteri cibi. nam ideo per uniuerſum orbem mos iſte obſeruarur. Libro ſecundo contra Petilianos, capite trigeſimoſeptimo: Aliud eſt Paſcha, quod Iudæi adhuc de oue celebrãt, aliud, quod nos in corpore & ſanguine Domini accipimus. Ibidem: Quis noſtrûm dicir eſſe participarionem iuſticiæ cum iniquirare, eriamſi iuſtus & iniquus, ſicur Iudas & Petrus, pariter ſacramenta communicenr? Ex una quippe re ſancta Iudas ſibi ſumebar iudicium, Petrus ſalurem. Homilia ſecunda in Pſalmum 33. Acceſſerunr Iudæi ad Chriſtum, ur crucifigeretur: nos ad eum accedamus, ur corpus & ſanguinem eius accipiamus. Illi de crucifixo renebrati ſunr: nos manducando crucifixum, & bibendo illuminamur. Et poſt aliqua: Verè magnus Dominus, & magna miſericordia eius: uerè, qni dedit nobis manducare corpus ſuum, in quo tanta perpeſſus eſt, & ſanguinem bibere. In Pſalmum 37: Et ferebatur in manibus ſuis. Hoc, fratres, quomodo poſſet fieri in homine, quis intelligat? Quis enim portarur in manibus ſujs? Manibus aliorum pòreſt portari homo, manibus ſuis nemo portarur. Quomodo intelligatur in ipſo Dauid ſecundum literam, uon inuenimus: in Chriſto autem inuenimus. Ferebatur enim Chriſtus in manibus, quando cõmendans ipſum corpus ſuum, air: Hoc eſt corpus meum. Ferebat enim illud corpus in manibus ſuis, ipſa eſt humiliario Domini noſtri IESV Chriſti, ipſa mulrum commeudara bominibus. Iu Pſalmum 94: De his qui crucifixerunr Chriſtum, facta ſunr poſtea miracula, & donatus eſt illis ſanguis Chriſti. Impias manus & cruentas de ſanguine Chriſti portabant: lauir eos ipſe, cuius ſanguinem fuderunr, ur biberenr precium ſuũ. In Pſalmum 119: In ipſa carne hic ambulauit, & ipſam carnem nobis manducandam ad ſalutem dedit. Sermons 28. de uerbis Domini: Cum de ſacramenris rractarem, dixi uobis, quòd aute uerba Chriſti, quòd offertur, pauis dicarnr: ubi uerba Cbriſti deprompra fuerint, iam non panis dicirur, ſed corpus appellatnr. Sermone de uerbis Domini 40: Qui uxores nondum haberis, & tamen ad mẽſam Dominicam iam acceditis, & carnem Chriſti manducatis, & ſanguinẽ bibitis, ſi ducturi eſtis uxores, ſeruate uos uxoribus ueſtris. De uerbis Apoſtoli Sermone 18: Scelera & crimina omnes uitare debent, qui accipiuut corpus Chriſti, & ſanguinem. Homilia 16. Interrogo uos fratres, dicire mihi, quid uobis plus eſſe uidetur: Verbũ Dei, an corpus Chriſti? Si uerum uulris reſpondere, utique dicere deberis, quòd nõ ſit minus uerbũ Dei, quàm corpus

Chriſti. & ideo, quanta ſolicitudine obſeruamus, quando nobis corpus miniſtratur, ut nihil de ipſo in terram cadat: tanta ſolicitudine obſeruemus uerbum Dei, quod nobis erogatur, dum aliquid aut cogitamus aut loquimur, ne de corde noſtro pereat. quia non minus reus erit, qui uerbum Dei negligenter audierit, quàm ille qui corpus Chriſti in terram cadere negligentia ſua permiſerit. Sermone primo Dominica Aduentus: Ideo rogo & admoneo, ut quantũ poſſumus, cum Dei adiutorio laboremus, ut in illa die cum ſincera & pura conſcientia, & mundo corde, & caſto corpore ad altare Domini poſsimus accedere: corpus & ſanguinem eius non ad iudicium, ſed ad remedium animæ noſtræ mereamur accipere. In Chriſti enim corpore uita noſtra cõſiſtit, ſicut ipſe dixit: Niſi manducaueritis carnem filij hominis, &c. Mutet ergo uitã, qui uult accipere uitam. Nam ſi non mutet uitam, ad iudicium accipiet uitam, & magis ex ipſa corrumpitur quàm ſanatur, & magis occiditur quàm uiuificetur. Sic enim dixit Apoſtolus: Qui manducat indignè, iudicium ſibi manducat. Sermone ſecundo: Si Dominus uiderit charitatis luce ueſtitum, iuſtitię uel miſericordiæ margaritis ornatum, caſtum, humilem, miſericordem, benignum & ſobrium: ſi talem agnouerit, corpus & ſanguinem ſuum ei non ad iudicium, ſed ad remedium per ſacerdotum ſuorum miniſterium diſpenſabit. Ad fratres in Eremo, Serm. 38: Corpus enim Domini quòd bonum eſt, malis malum eſt. In Sermone ad Neophytos: Hoc accipite in pane, quod pependit in cruce: & hoc accipite in calice, quod effuſum eſt de Chriſti latere. Erit enim ei mors, non uita, qui mendacem exiſtimauerit uitam. Ad Iulianum epiſtola III: Vnuſquiſque, antequam corpus & ſanguinem Domini noſtri IESV Chriſti accipiat, ſeipſum probet, & ſecundum Apoſtoli præceptum ſic de pane edat, & de calice bibat. Quia qui indignè manducat corpus & ſanguinem Domini, iudicium ſibi manducat & bibit. Libro ſecundo de uiſitatione infirmorum: Illud etiam uiuificũ Dominici corporis ſacramentum ſuſcipere, fili mi, non renuas: quin potius illud auidiſsimè quæras, fideliter comedas. Cibus etenim incomparabilis, ineffabilis, uiaticum tibi ſaluberrimum, redemptionis tuæ precium, redemptoris monimentũ, & redempti munimentum. Libro de ciuitate Dei uigeſimoprimo, cap. uigeſimoquinto: Oſtendit quid ſit non ſacramento tenus, ſed reuera corpus Chriſti mãducare, & eius ſanguinem bibere. hoc eſt enim in Chriſto manere, ut in illo maneat & Chriſtus.

Cyrillus ait lib. 3. capite trigeſimoſeptimo in Ioannem: Aſſequimur benedictionẽ cõmunicatione corporis & ſanguinis Chriſti. Item lib. quarto, capite decimoquarto in Ioannem: Si ſolo tactu ſuo corrupta redintegrentur, quomodo non uiuemus, qui carnem illam & guſtamus, & manducamus? Item capite decimoſexto: Propterea corpus & membra Chriſti ſumus, quia per hanc benedictionem myſterij ipſum filium Dei ſuſcipimus. Item lib. 10. cap. 13 in Ioannem: An fortaſsis putat ignotam nobis myſticæ benedictionis uirtutem eſſe? quæ cum in nobis fiat, non ne corporaliter quoque facit communicatione carnis Chriſti, Chriſtũ in nobis habitare? Cur enim membra fidelium Chriſti membra ſunt? 1. ad Corinth. 6. Item libro quarto in Ioannem, capite decimotertio: Oportebat igitur fidei primùm radices in animo iacere, deinde illa quærere quæ homini quærenda ſunt: illi uerò antequam crederent, importunè quærebant. Hac igitur de cauſa Dominus, quomodo id fieri poſsit non enodauit, ſed fide id quærendum hortatur. Sic credentibus diſcipulis fragmenta panis dedit, dicens: Accipite & manducate, hoc eſt corpus meum. Calicem etiam ſimiliter circumtulit, dicẽs: Bibite ex hoc omnes, hic eſt calix ſanguinis mei qui pro multis effundetur in remiſsionem peccatorum. Perſpicis, quia ſine fide quærentibus, myſterij modum nequaquam explanauit: credentibus autem, etiam non quærentibus, expoſuit. Item capite decimoquinto: Non erat igitur potus ille uerus, ſed uerus potus ſanguis eſt Chriſti, quo radicitùs mors euertitur atq; deſtruitur. Nõ enim hominis ſimpliciter ſanguis eſt, ſed eius qui naturaliter uitę cõiunctus, uita effectus eſt. Propterea corpus & membra Chriſti ſumus, per hanc benedictionem myſterij ipſum filium Dei ſuſcipimus. Item capite decimoſeptimo: Si quis carnem & ſanguinem Chriſti recipit, cum ipſo ita coniungitur, ut Chriſtus in ipſo, & ipſe in Chriſto inueniatur. Item libro decimo, capite decimotertio: Non tamen negamus, recta nos fide charitateq; ſincera Chriſto ſpiritualiter coniungi: ſed nullam nobis coniunctionis rationem ſecundum carnem cum illo eſſe, id profectò pernegamus, idque à diuinis ſcripturis omnino alienum dicimus. Quis enim dubitauit, Chriſtum etiam ſic uitem eſſe, nos uerò palmites, qui uitam inde nobis acquirimus? Audi Paulum dicentem: Quia omnes unum corpus ſumus in Chriſto. quia etſi multi ſumus, unum tamen in eo ſumus. omnes enim uno pane participamus. An uerò fortaſsis putat, ignotam nobis myſticæ illius benedictionis uir-

tutem

tutem eſſe? quæ cum in nobia fiat, non'ne corporaliter quoq; facit communicatione carnis Chriſti, Chriſtum in nobis babitare? Cur enim fidelium membra, membra Chriſti ſunt? Neſcitis (inquit) quia membra ueſtra, membra ſunt Chriſti? Membra igitur Chriſti, meretricis faciam membra? Abſit. Saluator etiam: Qui manducat carnem meam, ait, & bibit ſanguinem meum, iu me manet, & ego in eo. Vnde conſiderandum eſt, non habitudine ſolùm, quæ per charitatem intelligitur, Chriſtum in nobia eſſe, uerumetiam participatioue naturali. Nam quemadmodum ſi quis igne liquefactam ceram, alij ceræ ſimiliter liquefactæ ita miſcuerit, ut uuum quid ex utriſque factum uideatur: ſic communicatione corporis & ſanguinis Chriſti ipſe iu nobis eſt, & nos in ipſo. Non poterat euim aliter corruptibilia bæc natura corporia ad incorruptibilitatem & uitam traduci, niſi naturalis uitæ corpus ei adiungeretur. Non credis mihi hæc dicenri: Chriſto (te obſecro) fidem præbe. Amen amen (inquit) dico uobis, uiſi manducaueritia filij hominia carnem, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis uitam in uobis. Qui manducat carnem meam, & bibit ſanguinem meum, habet uitam æternam: & ego ſuſcitabo eum in nouiſsimo die. Audis apertè clamantem, non habituros uitam, niſi ſanguinem eius biberimus, & carnem manducauerimus. In uobis autem ipſis, dicit: id eſt, in corpore ueſtro. Vita autem iure, ipſa uitæ caro intelligi poteſt. hæc enim nos in die nouiſsimo ſuſcitat: & quomodo, dicere uon grauabor. Caro uitæ facta unigeniti, caro ad uirtutem uitæ traducta eſt: non poteſt igitur morte ſuperari, propterea in nobis facta interitum à nobis expellit. Non enim abeſt ab ea unigenitus Dei filius. Vnde quia unus eſt cum carue ſua: Ego (inquit) ſuſcitabo eum in nouiſaimo die. Item in caput ſextum Iohannia: Nam cum oporteret eoa qui diuinam uirtutem Saluaıoris ac poteſtatem ſignorum miraculo perceperunt, ſermonem eiua libenter ſuſcipere, & ſi quæ difficilia uidebantur, eorum ſolutionem quærere, contrà omnino faciunt: &, Quomodo poteſt hic carnem ſuam nobis dare? de Deo, non ſine magna impietate conclamant: nec in mentem uenit, nihil eſſe impoſsibile apud Deum. Nam cum animalea eſſent, ut ait Paulua, ſpiritualia intelligere non poterant. Sed fatuitas quædam, tam magnum ſibi uidetur myſterium. Sed nos magnum quæſo à peccatis aliorum profectum faciamus &, firmam fidem myſterijs adhibentes, nunquam in tam ſublimibus rebua, illud Quomodo aut cogitemua, aut proferamus. Iudaicum enim hoc uerbum eſt, & ſupplicij extremi cauſa. Ideo Nicodemus etiam cum diceret, Quomodo hæc fieri poſſunt? meritò audiuit: Tu ea magiſter in Iſrael, & hæc ignoras? Aliorum igitur, ut diximua, culpa perdocti, cum Deus operatur, non quæramua quomodo, ſed operis ſui uiam atque ſeuteutiam illi ſoli concedamus. Nam quemadmodum, quamuis nullus nouit, quid'nam ſecuudum naturam Deus ſit, iuſtificatur tamen per fidem, cum credat præmia illum redditurum quæreutibua eum: ſic, etſi operum eius rationem ignorat, cum tamen fide omuia illum poſſe non dubitet, uon contemnenda probitatis huius præmia conſequetur. Ita profectò nos affici per prophetam Ieſaiam Dominua ipſe hortatur: Non enim ſunt conſilia mea, inquit, ut conſilia ueſtra: nec ſicut uiæ ueſtræ, uiæ meæ ſunt, dicit Dominus: ſed ſicut exaltatur cœlum à terra, ſic exaltatæ ſunt uiæ meæ à uijs ueſtris, & cogitionea meæ à cogitationibua ueſtris. Qui autem ſapientia & uirtute adeò excellit, quomodo non operabitur ita miraculoſe, ut operum ſuorum ratio mentem noſtram effugiat? Non'ne uides quid ſæpenumero mechanici faciunt? Incredibilia uidentur nobis nonnunqusm euarrare: ſed tamen quia ſimilia ipſos feciſſe uidimus, poſſe peragi ab ipſis facilè credimus. Quomodo igitur ſummis cruciatibua digni non erunt, qui rerum omnium opificem Deum ita contemnunt, ut Quomodo in operibus ſuia dicere audeant? quem totiua ſapientiæ lagitorem eſſe non ignorant, quem omnia poſſe Scriptura nos docuit. Si uerò tu, ô Iudæe, Quomodo, etiam nunc clamaa: hanc tuam imperitiam ego quoque ſecutus, libenter, Quomodo ex Ægypto exiuiſti rogabo: quomodo in ſerpentem Moſaica fuit uirga conuerſa? Quomodo lepra manus affecta, uno momento temporis in priſtinum ſtatum reſtituta iterum fuit? quomodo in naturam ſanguinia aquæ tranſierunt? quomodo patres tui per media maria ut per aridam aufugerunt? quomodo per lignum amaritudo aquarum in dulcedinem recidit? quomodo è lapide fontes aquarum fluebant? quomodo ſtetit Iordanis? quomodo ſolo clamore inexpugnabilis Iericho cecidit? Innumerabilia ſunt, in quibus ſi, Quomodo, quæris, uniuerſam euertere tibi Scripturam neceſſe erit, Prophetarum doctrinam & ipſius Moſi ſcripta contemnenti. Quare crediſſe Chriſto potius uos oportuit, & ſi quid arduum uidebatur, ab eo bumiliter petere:

quàm ueluti temulentos exclamare, Quomodo poteſt hic nobis ſuam carnem dare? Non'ne uidetis, quia cũ hæc dicatis, ſtatim cum iſta uoce arrogantia magna ſignificatur? Et deinde: Amen amen dico uobis, niſi manducaueritis carnem filij hominis,& biberitis eius ſanguinem, non habebitis uitam in uobis, &c. Miſericors certè ac mitis Chriſtus eſt, ut à rebus ipſis uidere licet. nõ enim aſperè ad crudelitatem eorum reſpondit,nec ullo modo contendit,ſed uiuificantem huius myſterij cognitionem iterum atque iterum in mentibus eorum imprimere ſtudet: & quomodo quidem carnem ſuam dabit ad manducandum, non docet, quia intelligere illi non potuerunt. Quàm magna uerò bona, ſi cum fide manducabunt, adipiſcentur, id iterum atq; iterum aperit: ut æternæ deſiderio uitæ ad fidem compellantur, per quam etiã doceri facilius potuerunt. Sic enim Eſaias dixit:Si enim, inquit, non credideritis, nec intelligetis. Oportebat igitur fidei primùm radices in animo iácere,deinde illa quærere quæ homini quærenda ſunt.Illi uerò antequam crederẽt,importunè quærebant.Hac igitur de cauſa Dominus,quomodo id fieri poſsit,non enodauit:ſed fide id quærendum hortatur. Sic credentibus diſcipulis, fragmenta panis dedit, dicens: Accipite & manducate, hoc eſt corpus meum. Calicem etiam ſimiliter circum tulit, dicens: Bibite ex hoc omnes,hic eſt calix ſanguinis mei, qui ꝓ multis effundetur in remiſsionem peccatorum.Perſpicis,quia ſine fide quærentibus, myſterij modum nequaquam explanauit: credentibus autem, etiam non quærentibus expoſuit. Audiant hæc,qui ex arrogantia nondum Chriſti fidẽ ſuſcipere uolunt: Niſi manducaueritis, inquit,carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis uitam in uobis. Non enim poſſunt cum ſanctificatione beatæ uitæ fieri participes, qui per myſticam benedictionem IESVM non ſuſceperũt: uita enim ſecundum naturam ille eſt, qui ex uiuo patre genitus eſt. Sed non minus corpus quoque ſuum uiuificat: coniunctum enim ineffabiliter eſt filio Dei, à quo uniuerſa uiuificantur. Idcirco corpus ſuum dicitur,& unus cum eo eſt: nempe poſt incarnationem unus eſt, & unus manet abſque diuiſione ulla: præterquam quod Dei patris uerbum, & templum à uirgine ſumptum, idem natura non ſunt. Non enim eſt eiuſdem ſubſtantiæ uerbo Dei homo aſſumptus: unus tamen cum illo eſt coniunctione ineffabili. Quoniã igitur Saluatoris caro uerbo Dei, quod naturaliter uita eſt, coniuncta, uiuifica effecta eſt: quando eam comedimus, tunc uitam habemus in nobis, illi coniuncti, quæ uita effecta eſt. Hac de cauſa in exuſcitandis mortuis non ſolummodo uerbo atque imperio, ut Deus, utebatur: uerùm etiam carnẽ ſuam quaſi cooperatricem nonnunquam adhibebat, ut reipſa oſtenderet, carnem quoque ſuam, quoniam ſibi coniuncta eſt, uiuificam eſſe: atque fideles doceret, ſuum, non alterius corpus eſſe. Nam quando ſynagogæ principis filiolam ſuſcitabat, manum eius apprehendit,ut ſcribitur, & erexit, dicens: Puella ſurge. ita ut Deus, & uerbo & carnis ſuæ tactu eam excitauit,unam ab uno ſe,Chriſto Deo uidelicet atque homine, operationem producens. Quando etiam in ciuitatem Naim uocatam ingrediebatur, & efferebatur unigenitus matris filius iam mortuus, tetigit corpus eius, dicens:Adoleſcens, dico tibi, ſurge. Non ergo uerbo ſolùm ſemper, ut diximus, uerumetiam tactu mortuos excitabat: ut oſtenderet, corpus quoque ſuum uiuificare poſſe. Quòd ſi ſolo tactu ſuo corrupta redintegrantur, quomodo non uiuemus, qui carnem illam & guſtamus & manducamus? Reformabit enim omnino ád immortalitatem ſuam participes ſui.Nec uelis Iudaicè,Quomodo, quærere: ſed recordari, quamuis naturaliter aqua frigidior ſit, aduentu tamen ignis frigiditatis ſuæ oblita æſtuat: hoc ſanè modo etiam nos, quamuis propter naturam carnis corruptibiles ſimus, participatione tamen uitæ ab imbecillitate noſtra reuocati, ad proprietatem illius ad uitam reformamur. Oportuit enim certè, ut non ſolùm anima per Spiritum ſanctum in beatam uitam deſcenderet:uerumetiam, ut rude atque terreſtre corpus, hoc cognato ſibi guſtu,tactu, & cibo ad immortalitatem reduceretur.

Leo ait: Sic ſacræ menſæ communicare debetis, ut nihil prorſus de ueritate corporis Chriſti & ſanguinis ambigatis. Hoc enim ore ſumitur, quod fide creditur: & fruſtra ab illis Amen reſpondetur, à quibus contra id quod accipitur, diſputatur. Sermone 6. de ieiunio 7 menſis.

Theodoretus inquit: Qui ſacra myſteria percipimus, non'ne ipſi Domino communicamus, cuius & corpus & ſanguinem eſſe dicimus, quandoquidem omnes unius panis ſumus participes? in epiſtolam priorem ad Corinthios, capite 10.

Iſychius inquit: Sancta ſanctorum ſunt propriè Chriſti myſteria, quia ipſius eſt corpus, de quo Gabriel ad uirginem dicebat:Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, &c. Sed & Eſaias:Sanctus Dominus, & in altis habitat: in ſinu uidelicet patris. Ab hoc enim non ſolùm alienigenas & inquilinos, & mercenarios ſacrificij prohibuit, ſed nec

per

per ignorsotiam percipere præcepit. Per ignorantiam autem percipit, qui uirtutem eius & dignitatem ignorat: qui neſcit, qoia corpus hoc & ſanguis eſt ſecundum ueritatem. Sed myſteria quidem percipit, neſcit autem myſteriorum uirtutem. Ad quem Salomo dicit, uel magis Spiritus, Prouerbiorum uigeſimotertio, qui io eo eſt: Quando ſederis ut comedas cum piiocipe, diligeoter attende quæ poſita ſoot ante te. apertè & ipſe compellens & cogens eum qui ignorat, addere quiotam partem. Hæc eoim quinta addita, iotelligere nos intelligibiliter diuina & myſtica facit. libro ſexto in uigeſimumſecundum capot Leuitici. Et: Carnem eius, quæ ad comedendum ioepta erat ante paſsiooem (quis eoim comedere cupiebat carnem Dei?) aptam cibo poſt paſsionem fecit. Si enim non fuiſſet crucifixos, ſacrificiom corporis eius minimè comederemos. Comedimus autem nunc cibum, ſumentes eius memoriam paſsionis. libro primo io ſecuodum caput Leuitici.

Primaſios dicit: Qui manducat corpus meum, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in eo. in undecimum cap. ad Romanos.

Gelaſius ioquit: Certè ſacramenta quæ ſumimus corporis & ſaoguinis Chriſti, diuina res eſt, propter quod & per eadem diuinæ efficimur conſortes naturæ: & tameo eſſe non deſinit ſubſtantia uel natura panis & uini. Et certè imago & ſimilitodo corporis & ſanguinis Chriſti, in actione myſteriorum celebrantur. adoerſus Eutychen & Neſtorium.

Iunilius ita ſcribit: Qua etiam ueſpera ad conſummaoda Paſchæ legalis ſacramenta, Domious noſter poſterùm agni typici myſteria nobis ſui corporis & ſanguinis celebranda denunciauit. in Geneſin.

Eucherius ait: Communionē corporis & ſanguinis Domini uiuificari maoiſeſtū eſt. In libros Regum, libro 4.

Claudius Victor dicit, Melchiſedech regem, cui de prælio redeunti Abraham panem & uinum obtolit, eſſe figuram Chriſti:

Cuius de manibus ſumens Eccleſia corpus
Viuificum panem, cœleſti pota cruore eſt.

libro tertio ſuper Geneſio.

Paulinos inquit:

In cruce fixa caro eſt, quo paſcor: de cruce ſanguis
Ille fluit, uitam quo bibo, corda lauo.

in duodecima epiſtola ad Seoerum. Item:

Carne tua uiuet, tunc illi pocula ſanguis
Præbeat, in uerbo uiuat agatq; tuo.

in epiſtola 12. ad Seuerum.

Quòd impij etiam in uſu cœnæ corpus & ſanguinem Chriſti accipiant, ſed in perditionem, docet Auguſtinus libro quinto contra Donatiſtas, de baptiſmo: Corpus eoim Domini, & ſanguis Domioi nihilominus erat etiam illis, quibus dicebat Apoſtolos: Qui indignè edit de pane illo, iudicium ſibi manducat. In Ioannem tractatu uigeſimoſeptimo: Hoc ergo totum ad hoc nobis ualeat, dilectiſsimi, ut carnem Chriſti & ſanguinem Chriſti non edamus tantum in ſacramento, quod & multi mali: ſed oſque ad ſpiritus participationem manducemus & bibamus, ut io Domini corpore tanquam membra maneamus, ot eius ſpiritu uegetemur: & non ſcandalizemur, etiamſi multi modò nobiſcum mandocant & bibunt temporaliter ſacramenta, qui habebunt in fine æterna tormenta. Eodem modo enim corpus Chriſti mixtum eſt tanquam area: ſed nouit Dominus qui ſunt eius. De Eccleſiaſticis dogmatibus: Hoc ſacramenrum non in merito conſecrantis, ſed in uerbo efficitur creatoris: nec bonorum diſpeoſatorum meritis ampliatur, nec malorum attenuator. De uerbis Domini in Euangelio ſuper Matthæum: Nunquid etiam illos hic poterimus accipere, de quibus dicit Apoſtolus, quòd iudicium ſibi manducent & bibant, quum ipſam carnem manducent, & ipſum ſanguinem bibant? Nunquid & Iudas, magiſtri uenditor & traditor impius, quamuis primùm ipſom manibus eius confectum ſacramentum carnis & ſanguinis eius cum cæteris diſcipulis, ſicut apertius Lucas euangeliſta declarat, manducaret & biberet, manſit in Chriſto, & Chriſtus io eo?

Verba cœnæ Dominicæ integrè recitat Chryſoſtomos in oigeſimumſextum caput Matthæi, Homilia octogeſimatertia.

¶ Ignorarunt doctores commentum de una tantum parte cœnæ laicis danda, ſicot patet ex ſermone Chryſoſtomi de Euchariſtia, ubi & corporis & ſanguinis Domini mentionem fecit. & quidem de ſanguine inquit: Reputate ſalutarem ſanguinem, quaſi è diuino & impolluto latere effloere, & ita approximantes labijs puris accipite. Item in ſecundum caput Matthæi, Homilia ſeptima: Tu relinquis huius ſanguinis fontem, calicemque reuerendum: & ad Diabolicum illum locum feſtinus accurris, ut ſcilicet ſpectes meretricem natantem, & naufragium animæ patiaris. De materiali & formali itidem præclarè inquit in uigeſimumſextum caput Matthæi, Homilia octuageſimaquarta: Quòd ſi ipſe pellere non audes, mihi

dicas, non permittam iſta fieri, animam prius tradam meam, quàm Dominicum alicui corpus indignè: ſanguinemq́ue meum effundi potius patiar, quàm ſacratiſsimum illum ſanguinem præterquam digno concedam. Quòd ſi quis neneritcum ſordibus ignotanter, nulla ueſtra culpa eſt. Nam hæc mihi de notis ac manifeſtis diſputata ſunt: quibus emendatis, citò nobia Deus etiam ignotos notificabit. Sin uerò notos admittemus; qua de cauſa ignotos nobia manifeſtabit? Hæc mihi dicta ſunt, non ut coërceamus ſolùm, ſed ut corrigamus & reducamus, & curam omnium babeamus.

Leo inquit: Non aliud agit participatio corporis & ſanguinis Chriſti, quàm ut in id quod ſumimus tranſeamus, & in quo mortui & ſepulti & conteſuſcitati ſumus, ipſum per omnia & ſpiritu & carne geſtemus. Sermone 14 de paſsione Domini.

Paulinus sitio 9. Natsli Felicis:

Vnus ubiq; calix Domini, & cibus unus, & una
Menſa, domusq́; Dei.—

Quòd fide participandum, Auguſtinus monet, de uerbis Domini in Euangelium Lucæ: Nolite psrare fauces, ſed cor. Inde commendata eſt iſta cœna. Ecce credimns in Chriſtum, cum fide accipimus. Io accipiendo nouimus quid cogitemus: modicum accipimus, & in corde ſaginamut. Nou ergo quod uidetur, ſed quod creditur, paſcit.

¶ Quomodo ntendum cœna, Auguſtinns docet in Ioanné, tractatu uigeſimoſexto: Hic eſt ergo panis, qui de cœlo deſcendit, ut ſi quis manducauerit ex ipſo, non moriatur: ſed qui pertiner ad uirtutem ſacramenti, non qui pertinet ad uiſibile ſacramentum: qui manducat intus, non foris: qui manducat in corde, non qni premit dente. Ibidem: Accedat, credat, incorporetur, ut uiuificetur: non abhorreat à compage membrorum, quod reſecari mereatur: non ſit diſtortum, de quo erubeſcatur. Super Ioannem Homilia octuageſimaoctsua: Accedens debet eſſe plenus ſanctimonia, & immaculatus. De uerbis Apoſtoli Sermone ſecundo: Tunc autem hoc erit, id eſt uita unicuiq; erit corpus & ſanguia Chriſti, ſi quod in Sacramento uiſibiliter ſumitur, in ipſa ueritate ſpiritualiter manducetur, ſpiritualiter bibatnr. Audiuimus enim Dominũ dicenté: Spirit⁹ eſt q niuificat, caro nõ ꝓdeſt qnicquã. Verba quę locut⁹ ſum, ſpirit⁹ & uita ſunt. Ibidé: Rogo uos fratres, diligéter attédite. Si ad méſam cuiuſcunq; potentis bominis, nemo præſumit cnm ueſtibus ſciſsis & inquinatis accedere: quanto magis ad conuiuiũ æterni regis? Ideo ab altari Domini debet ſe unuſquiſq; inuidię uel odij ueneno percuſſus, iracundiæ furore repletus, cum reuerentia & humilitate ſubtrahere, propter illud quod ſcriptum eſt: Vade prius, reconciliare fratri tuo, & tunc ueniens offeres munus tunm. Et iterum: Quomodo huc intraſti, non habens ueſtem nnptialem? Et illo obmuteſcente, dixit miniſtris: Ligate illi manus & pedes, & proijcite enm in tenebras exteriores, ibi erit fletus & ſtridor dentium. Ecce qualem ſentétiam merebitur andire, qui ad conuiuinm nuptiale, id eſt ad altare Domini aut ebrius, aut adulter, aut odium in corde retinés, pręſumit accedere. Auertat hoc Deus à nobia.

Iſycbins ait: Simul ſanctus, ſimul & nutritor ſubſtantię noſtrę intelligibilis prędictus panis eſt: nec pollutos eum percipere præcepit, nec rurſus mundatos prohiberi nult. Vtrumque enim planè & Paulus præcipit 1. ad Corinthios 11. Quicunq; enim comedec panem, & bibet calicem Domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis Domini. Ecce iſte eſt pollutus & immundus. Hunc enim intelligis omnimodo indignè comedentem, à ſanctorum prohibitum participatione. Quid autem his addit? Probet autem ſe homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui autem ſemetipſum probat, ſi peccati ſibi conſcius eſt, & pollutionem animę ſe habere ſentit, pœnitet ſine dubio: & poſt pœnitentiam de pane comedere, & bibere rurſus de calice ſancto & impolluto poteſt. libro ſexto in uigeſimumſecundum caput Leuitici. Et: Illud intelligere tibi maximè mandati huius legis utile eſt atqne iuuans, quòd non ſolos ſacerdotes, ſed & omnea miniſtrantes, non præſumere ſine metu ſanctorũ perceptioné uult, intueriq́; traditam à lege diſtinctionem, quæ pœnitétes quidem præcepit ad ſancta accedere, ante aũt pœnitétism prohibet. lib. 6. in 22. caput Leuitici. Et: Ad corpus Chriſti in quo eſt omnis ſanctificatio. in ipſo enim omnis plenitudo inhabitat diuinitatis, ſine ſubtili dijudicatione noſtri non temerè accedamns, ſed prius noſmetipſos probemus, reminiſcétes eius q dixit, Quicũq; comederit, &c. Probet aũt ſemetipſum, &c. Qualem probationé dicit? Id eſt, ut in corde mũdo, atq; cõſciétia, & pœnitentiá eorũ quæ olim deliquit intendéti, participetur ſanctis, ad ablutioné peccatorum ſuorũ. lib. 7. in 26. caput Leuitici.

Sedulius inquit: Etiá quæ ſunt munda per naturam, eis immunda fiunt, non quò uel mundum aliquid nel immnndum ſit, ſed pro qualitate ueſcentium, & mundum mundis, & immuudũ contaminatis fiat. alioqui infideles quoſq; & pollutos, etiá panis benedictionis & calix Dominicus nõ iuuat: quia qui comederit indignè de pane il-

lo,

lo, & de calice biberit, iudiciũ ſibi manducat & bibit.in primum caput ad Titum.

Qui remouendi ſint ab uſu cœnæ, docet Auguſtinus, ad inquiſitiones Ianuarij, capite 3: Imò (inquit) ſi tanta eſt plaga peccati, atq; impetus morbi, ut medicamenta talia differẽda ſint, autoritate antiſtitis debet qſque ab altario remoueri ad agendã pœnitẽtiam, & eadẽ autoritate reconciliari. Hoc eſt enim indignè accipere, ſi eo tẽpore accipiat quo debet agere pœnitentiá, nõ ut arbitrio ſuo, cũ libet, uel auferat ſe communioni, uel reddat. Cæterùm ſi peccata tanta nõ ſunt, ut excõmunicandus quiſq; homo iudicetur, non ſe debet à quotidiana medicina Dominici corporis ſeparare.

De effectu cœnæ Domini ita docet Chryſoſt. Quemadmodũ corpus illud unitum eſt Chriſto, ita & nos per hunc panẽ unione cõiungimur. in 10. cap. prioris epiſtolæ ad Corinth. Hom. 24. Itẽ: Quemadmodũ frigida acceſsio periculoſa eſt, ita nulla myſticæ illius cœnę participatio peſtis eſt & interitus. Ipſa namq; menſa animę noſtrę uis eſt nerui mẽtis, fiducię uinculũ, fundamentũ, ſpes, ſalus, lux, uita noſtra. Si hinc hoc ſacrificio muniti migrabimus, maxima cum fiducia ſanctũ aſcendemus ueſtibulũ, tãquã aureis quibuſdã ueſtibus undiq; contecti. Et quid futura cõmemoro? Nam dũ in hac uita ſumus, ut terra nobis cœlum ſit, facit hoc myſteriũ. in decimum caput ad Corinth. primæ epiſtolæ, homilia 24. Auguſtinus libro primo de peccatorum meritis, cap. 24: Optimè Punici Chriſtiani baptiſmũ ipſum nihil aliud quàm ſalutem, & ſacramentũ corporis Chriſti nihil aliud quàm uitam uocant. Vnde niſi ex antiqua (ut æſtimo) & Apoſtolica traditione, qua Eccleſię Chriſti inſitũ tenent, pręter baptiſmũ & participationem Dominicæ menſæ, non ſolùm non ad regnum Dei, ſed nec ad ſalutem & uitam æternã poſſe quenquam hominum peruenire?

Leo inquit: In illa myſtica diſtributione ſpiritualis alimoniæ hoc impartitur, hoc ſumitur, ut accipientes uirtutem cœleſtis cibi, in carnẽ ipſius, qui caro noſtra factus eſt, trãſeamus. epiſt. 23 ad Conſtantinopolitanos.

Iunilius inquit: De latere Chriſti dormiẽtis exiuit ſanguis & aqua, de quib. ſacramẽtis naſcitur ac nutritur Eccleſia. Vnde de iiſdem ſacramentis dicit ipſe Dominus: Qui mãducat carnẽ meam, & bibit meũ ſanguinẽ, habet uitam æternam. in Geneſin.

Chryſoſt. in 26. Matthæi, Homilia 86: Vides quãtũ ei ſtudiũ fuerit, ut ſemper memoria teneamus, pro nobis ipſum mortuũ eſſe.

¶ Quòd ſit menſa ſpiritualis, & animã repleat cœna Domini, in homilia de cruce Dominica Chryſoſt. monet: Hodie uolo menſam uobis apponere ſpiritalem, non corpus reficientem, ſed animam lucidantem. Talis etenim eſt menſa ſpiritualis, non ſicut illa quæ uentrẽ onerat, & obtundit animã: ſed ſicut ille, qui cũ mirũ aliquid comederit, odorẽ ſuauitatis eructat. ſermo enim eſt ſpiritalis, & nõ ſolùm ſemetipſum odore replet bono, ſed & proximos ſuos replet ſuauitatis dulcedine, &c.

Chryſoſt. ait, nos unũ cum Chriſto corpus effici, Hom. octuageſimatertia in 26. caput Matthæi: Non enim ſufficit ipſi, hominẽ fieri, flagellis iterum cædi: ſed nos ſecum in unam (ut ita dicam) maſſam reducit. neq; id fide ſolùm, ſed reipſa nos corpus ſuũ efficit. Qua igitur te mundiorẽ eſſe nõ oportet eũ, qui hoc ſacrificio participaturus eſt? quos radios ſolares nõ deberet excedere manus illa, quæ hanc carnẽ pertractat? os, quod igne impletur ſpirituali? lingua, quæ cruentatur hoc admirabili ſanguine? Veniat in mẽtem tibi, quo ſis hooore honoratus, qua menſa fruaris. Ea namque re nos alimur, quam angeli uidentes tremunt: nec abſque pauore, propter fulgorem, qui inde reſilit, aſpicere poſſunt, & nos in unam cum illo maſſam reducimur, Chriſti corpus unum, & una caro. Quis loquetur potentias Domini? quis auditas faciet omnes laudes eius? quis paſtor unquam membris ſuis oues ſuas nutriuit?

Iudam percepiſſe euchariſtiam, Auguſtinus multis in locis refert. ut Pſalmo decimo: Chriſtus traditorem ſuum tanta patientia pertulit, ut ei primam euchariſtiam, confectam manibus ſuis, & ore ſuo commendatam, ſicut cæteris Apoſtolis traderet. In Ioannẽm, ſuper locum, Fur erat, etcætera. De uno pane & Petrus & Iudas accepit, & tamen quæ pars fideli cum infideli? Petrus enim accepit ad uitam, Iudas ad mortem. Qui enim manducat indignè, reus erit, etcætera. Super Ioannem tractatu uigeſimoſexto: Non enim Dominica buccella ueneoum fuit Iudæ, & tamen accepit: & quum accepit, in eum inimicus intrauit. non quia malum accepit, ſed quia bonum malè malus accepit. In Iohannem tractatu quinquageſimonono: Apoſtoli manducabant panem Domini, Iudas uerò panem Domini contra Dominum. illi uitam, ille pœnam. Qui enim manducat indignè (ut Apoſtolus ait) iudicium ſibi manducat. De utilitate agendæ pœnitentiæ, capite ſexto: De ipſo quippe pane, & de ipſa Dominica manu, & Iudas partem, & Petrus accepit: & tamen quæ ſocietas? quæ conſonantia? quæ pars Petro cum Iuda? Quoniam nec cauſa cauſæ præiudicat, nec perſona perſonæ.

DE SACRIFICIO.

SAcrificium noui Teſtameoti ita deſcribit Auguſtinus, de gratia nooi Teſtamẽti ad Honoratum, epiſtola centeſima uigeſima, cap. 16: Et paolo pòſt, ùt oſtẽderet ſacrificium noui Teſtamenti, quãdo illa fuerant ceſſatura, Immola (inquit) Deo ſatrificium laudis, & redde altiſsimo uota tua. Et in fine eiuſdem Pſalmi: Sacrifitium, inquit, laudis glorificabit me, & illic uia eſt qua oſtendam illi ſalutare meum. Hine gratias agimus Domino Deo noſtro, quod eſt magnum ſatramentum in ſacrificio noui Teſtamenti: quod ubi & qoando & quomodo offeratur, quum ſueris baptiſaius, inuenies. Item, in Pſalmum quadrageſimumnonum: Immola Deo ſacrificium laudia. Ad me redeam, ubi inueniam quod immolem. Ad me redeam, in me inueniam laudis immolationem. Ara tus, conſcientia tua, immola Deo ſacrificium laudis. Sic definit ſacrificium libro decimo de ciuitate Dei, capite ſexto: Verum ſacrificium eſt, omne opua quod agitur, ut ſancta ſotietate inhæreamua Deo; relatum ſcilicet ad illum finem boni, quo ueraciter beati eſſe poſſumus. Vnde & ipſa miſericordia, qua homini ſubuenitur; ſi propter Deum non fit, non eſt ſacrificium. Etſi enim ab homine fit uel offertur, tamen ſatrificium res diuina eſt, ita ùt hoc quoque uocabulo id Latini ueteres appellauerunt. Vnde ipſe homo Dei nomini conſecratus, & Deo deuotus, inqoantum mundo moritur, ut Deo uiuat, ſacrificium eſt.

Cyrillus uerò ſie de Chriſtianorum ſatrificio dotet, libro decimo contra Iulianum: Sacrifitamos autem nunc multo melius, quàm illi olim. Deſcendit enim tœlitùs non ſenſibilis ignis, imaginem ineffabilis naturæ complens, ſed ex patre per filium ſpiritus ſanctus, illuſtraos Eccleſiam. Adhibemus autem & ſacrificia, ſpiritualia ſcilicet, & mentalia. Nam illi qui ex ſangoine Iſrael, offerebant Deo boues & oues, tortures & columbas, & ex fructibus, & ſimilam oleo ſparſam, & lagana & thura: nos autem ram craſſo miniſterio relicto, præceptum habemus, ut tenue ac ſpirituale & ſubtile perficismus. Offerimus enim in odorem ſuauitatis Deo, uirtutes omnigenas, fidem, ſpem, charitatem, ioſticiam, continentiam, obedientiam, fatilitatem, perpetuas laudes, & aliaa uirtutes. Iſtud enim ſacrificium minimè carnale, ſimplicem & ſecundum naturam intorporeum decet Deum. Et mentalis fragrantiæ oblationes ſunt uerè honeſtæ uitæ modi. Ita enim alicubi dicit ipſe: Miſericordiam uolo, & non ſacrificium, agnitionem Dei magis quàm holocauſtomata. Et optimus Samoel: Ecte, an non auſcultatio booa magis qoàm ſacrificium, & obedieotia plus qoàm oſſa arietum? Pſallit autem & diuinus Dauid: Sacrifita Deo hoſtiam laudis. Et iterum: Circuiui, & immolaui in tabernaculo eios boſtiam iubilationis. Pręcepit autem & Paulus, dicena: Exhibeta corpora oeſtra hoſtiam uiuam, ſanctam, platentem Deo, rationale obſequium ueſtrum. Quod aotem in umbris ſecundum legem, eos qui ex ſanguine Iſrael, abſque prudentia immorari noo peimiſerit Deus, & ex ipſis ſciemus ſacris Scripturia. Etenim præcepit quidem immolari agnum, ad figuram Chriſti: ueruntamen, Sic comedetis illum, dicit: Sint lumbi ueſtri præcincti, & calceamenta in pedibus ueſtria, & baculi in manibus ueſtris. Vide igitur, quomodo in peregrinorum humilitate tomedere iuſſerit, ut rea ipſæ ſignificent, quòd figuræ non ſemper duraturæ ſint, ſed quodammodo ad ueritatem currant. Igitur quum perueniſſet figura ad ueritatem, noa pro igne ſenſibili ſpiritum accipientes, rationabile implemua mioiſterium. Ita enim dicitur Chriſtus baptiſare nos in Spiritu ſancto & igne. Quòd autem aries monſtratus eſt Abrahæ, quem & ſacrificauit pro Iſaac: dicimus quòd & ille fuerit figura Chriſti, qui per nos, & propter nos, mortem ſetundum carnem ſuſtinuit, ut oos morte & corruptione liberaret. Iam ſi ſacrificaſſet Abraham ignem alieoum, ut ditit, ſatrificijs innitens, & non omnino illum qui eſt ex igne, hoc omnino nihil ad nos. Nam caoentibus ſatrificare Deo quæ lege definita ſunt, & excuſationis prætextum ſacientibus quòd ceſſarint: ipſe, quòd non ſupeinè & ex cœlo deſcendat ignis, attulit io argumentum fortiſsimum, nos diuinas leges contemnere, ſed alieno igne uſom eſſe Abraham. Quoniam autem meliua nos quàm illi ſeruiuimus, ſacrificantes Deo ſpiritualia, & pro igoe ſenſibili ſpiritum recipientes, ne redarguat, dicens: Quare non adducamua ſatrificia altariboa? Obluctatur enim diuinua Paulus, tantum non clamans, & dicena: Vetera tranſierunt, ecce facta ſunt omnia noua. Tranſmutati enim ſumus ad nouitatem uitæ Euangelicæ, & inducti ad perfectas diſciplinas, relicta legalis literæ inſtitutione, & adoleſceotibus quidem adhuc toouenientis, nobis autem non item, qui in uirum perfectum occurrimus, & peruenimus uſq; in finem ætatis plenitudinis Chriſti.

Du-

¶ Duplex ſacrificium commemorat Auguſtinus, ſermone centeſimo quinquageſimo ſecũdo de tẽpore: Deniq; inquit, duplex à nobis ſacrificium quęrit Deus. unum, ut ſimus caſto corpore: aliud, ut mundo corde eſſe debeamus. Ergo in exteriore altari, id eſt in corde noſtro, offerantur opera bona: in corde, odorem ſuauitatis redoleat cogitatio ſancta. In altari cordia noſtri iugiter, quod eſt Deo placitum, operemur.

De Chriſti ſacrificio inquit Auguſtinus libro primo contra aduerſarium legis & prophetarum, capite decimooctauo: Verùm ſicut nobis, non illi, utile eſt offerre ſacrificium Deo: & quoniam ſingulari & ſolo uero ſacrificio pro nobis Chriſti ſanguis effuſus eſt, ideo primis temporibus ad hoc ſacrificium talibus ſignificationibus ſignificandum & prophetandum, immaculatorum animalium ſacrificia Deus ſibi iuſſit offerri, ut quemadmodum illa immaculata erant à corporum uitijs, ita ſperaretur immolandus eſſe pro nobis, qui ſolus immaculatus fuerat à peccatis. Proſper ait: Quæ eſt propitiatio, niſi ſacrificium: & quod ſacrificium, niſi occiſio illius agni, qui tulit peccatum mundi, & uenit ut legem ueteris Teſtamenti noua lege Euangelicæ ueritatis impleret? in expoſitione Pſalmi CXXIX.

Iſychius inquit: Sacrificium unigeniti eſſe quidem eius carnis, per uirtutem rurſus diuinitatis eius, & per beneplacitum patris, ad remiſsionem peccatorum noſtrorum, & ereptionem, ſimulque ad donum ſubminiſtrationis ſpiritus peragi, apertè ex uerbis legiſlatoris manifeſtatur. Libro quinto, in decimumſextum caput Leuitici. Et: Chriſti ſacrificium pro omni genere humano oblatum eſt. libro ſecundo in ſeptimum caput Leuitici. Item: Domini ſacrificium ad ablutionem naturæ noſtræ peccatorum factum eſt. in octauum caput Leuitici.

Eucherius inquit: In hanc partem ſacerdotalem, poſtulat comedere buccellam panis. Quibus uerbis ipſum ſacrificium Chriſtianorum eleganter expreſſum eſt, de quo dicit ſacerdos ipſe: Panis quem ego dabo, caro mea eſt, pro mundi uita. Ipſum quippe eſt ſacrificium nõ ſecundum ordinem Aaron, ſed ſecundũ ordinem Melchiſedech. in libros Regum libro primo.

¶ De piorum ſacrificijs inquit Auguſtinus libro decimo de ciuitate Dei, capite quarto: Cum ad illum ſurſum eſt, eius eſt altare cor noſtrum, eius unigenito cum ſacerdote placamur, ei cruentas uictimas cædimus, quando uſque ad ſanguinem pro eius ueritate certamus: ei ſuauiſsimum adolemus incenſum, cùm in eius conſpectu pio ſanctoque amore flagramus: ei dona eius in nobis, noſque ipſos uouemus & reddimus: ei beneficiorum eius ſolennibus feſtis & diebus ſtatutis dicamus ſacramusque memoriam, ne uolumine temporum ingrata ſubrepat obliuio: ei ſacramus hoſtiam humilitatis & laudis in ara cordis, igne feruidæ charitatis. Item libro decimo de ciuitate Dei, capite 6: Cum igitur uera ſacrificia opera ſint miſericordiæ, ſiue in noſipſos ſiue in proximos, quæ referuntur ad Deum: opera uerò miſericordiæ non ob aliud fiant, niſi ut à miſeria liberemur, ac per hoc ut beati ſimus: quod non fit niſi à bono illo, de quo dictum eſt, Mihi autem adhærere Deo bonum eſt: profectò efficitur, ut tota ipſa redempta ciuitas, hoc eſt congregatio ſocietasque ſanctorum, uniuerſale ſacrificium offeratur Deo, per ſacerdotem magnum, qui etiam ſeipſum obtulit in paſſione pro nobis, ut tanti capitis corpus eſſemus, ſecundum formam ſerui. Hanc enim obtulit, in hac oblatus eſt: quia ſecundum hanc Mediator eſt, in hac ſacerdos, in hac ſacrificium eſt.

Theodulus ait: Quia ſacrificij mentionem facit, ne quis exiſtimet nos mactari iuberi, intulit: Viuens, ſeu uiuentem hoſtiam. Quî uerò erit uictima corpus? Videant oculi quæ recta ſunt, lingua manuſque: altera quidem laudibus Dei, altera uerò præceptis uacet: ſic fiet hoſtia uiua ipſum corpus. Secernens itaque ſacrificium iſtuc à Iudaico, ſanctum (inquit) beneplacens, & rationis capax. Nam Iudaica uictima corporea & externa cum eſſet, non perinde ſancta aut beneplacens erat. Exhibete corpora ueſtra hoſtiam cruore uacantem. in caput duodecimum ad Romanos.

Eucherius inquit: Acceptiſsima Deo ſacrificia ſunt, iuſticia & miſericordia. in Epiſtola parenætica.

De abrogatione ſacrificiorum ueteris Teſtamenti, ait Proſper: Sacrificia ſunt legalia inſtituta uſque ad Chriſtum regnantem: qui ſui corporis oblato ſacrificio, ſaluos fecit puſillos cum magnis. de promiſsionibus & prædictionibus capite quarto.

Primaſius inquit: Neque enim Chriſtus qui eſt hoſtia noſtra, iterum immolandus eſt pro peccatis noſtris. hoc enim ſemel factum eſt, & ſecundò opus non eſt: ſed magis quidem opus eſt poſt acceptam gratiam permanere in fide recta, & mundicia bonorum operum. in decimum caput ad Ebræos.

De

De fine ſacrificiorum ſic inquit Theodoretus: Haud itaque uictimarum indigens Deus, nidoris'ue appetentior, ſacrificia illa inſtituit: ſed ut imbecillitati eorum ſapienter hoc pacto leniterq; conſuleret. Ita & Muſica inſtrumenta paſſus eſt eſſe, non qui illorum concentu ſuas ipſe aures oblectaret, ſed ita paulatim idolorum præſtigia ſurrepturus. Etenim ſi, ot primùm ab Ægypti conuerſatione liberati fuerant, perfectas eis leges obieciſſet, abſq; mora utique reſiliiſſent, frenomq; accipere indignati, ad priſtinam labem cupidè recurriſſent. lihro 7. de Sacrificijs

Omnes pios eſſe ſacerdotes, Auguſtinus tradit libro uigeſimo de ciuitate Dei, capite decimo: Sicut omnes Chriſtianos dicimus propter myſticum chriſma, ſic omnes ſacerdotes, quoniam membra ſunt uoius ſacerdotis, de quib. apoſtolus Petrus: Plebs (inquit) ſancta, regale ſacerdotium, &c.

DE ECCLESIA.

QVaſdam Eccleſiæ appellationes recitat Auguſtinus libro 3. de Symbolo ad Catechumenos, capite 13: Sancta Eccleſia in qua omnis huius ſacramenti terminatur autoritas, mater & uirgo, corpore caſta, prole fœcunda, ſponſa Chriſti ſuperius declarata, piè nutrit filios, quos Deo patri digoos aſsignare contendit.

Iſychius uocat Eccleſiam, aulam diuinã: libro 6. Commentariorum in 22. caput Leuitici. Item, noſtram matrem, eodem cap.

Eucherius ait: Paradiſus Eccleſia eſt. ſic enim de illa legitur in Canticis canticorum: Hortus concluſus ſoror mea. A' principio autem paradiſus plantatur, quia Eccleſia catholica à Chriſto principio omnium condita eſſe cognoſcitur. Fluuius de paradiſo exiens imaginẽ portat Chriſti, de paterno fonte fluentis, qui irrigat Eccleſiam ſuam uerbo prædicationis, ex dono haptiſmi. lib. 1. in Geneſeos caput 14.

¶ Eccleſiam ita definit Chryſoſt. Nihil aliud eſt Eccleſia, quàm ex noſtris animabus cooſtructa domus. Non eſt autem ipſa domus eiuſdem honoris in omnihus: ſed lapidum, ex qoibus eſt perfecta, quidam quidẽ ſplendidi ſunt, & illuſtres, quidã uerò minoris gloriæ & obſcuriores. io 4. cap. ad Epheſ. Serm. 10. Et Hom. 9. in Marcũ inquit: Vides ergo, quoniã domus Dei Eccleſia eſt. Dicitur ergo ei, Vade in domũ tuã: hoc eſt, in domũ fidei: hoc eſt, in Eccleſiã, ne reuertaris in uinculũ Iudęorũ. In qua Eccleſia utinã ſemper maneamus, cõcedente Domino, qui uiuit & regnat in ſecula ſeculorũ, Amen.

Periphraſticè eam ſic deſcrihit Auguſtinus lib. 3. de ſymbolo ad Catechumenos, cap. 10: Eccleſia mater ſpiritualis eſt, Eccleſia ſponſa Chriſti eſt, gratia eius dealbata, precioſo ſanguine dotata. Totum poſsidet, quod à uiro ſuo accepit in dote. Lego tabulas matrimoniales eius, recitabo. Audite hęretici quid ſcriptum ſit: Oportebat Chriſtũ pati, & reſurgere à mortuis, & prædicari in nomine eius pœnitentiam & remiſsionem peccatorum, per omnes gentes. Omnes gẽtes, totus mundus eſt. Eccleſia totum poſsidet, quod à uiro ſuo accepit in dote. Quæcunq; congregatio cuiuslibet hæreſis in angulis ſedet, concubina eſt, non matrona.

Leo inquit: De ſalutis ſuæ ſacramentis gaudeat Eccleſia, quæ corpus eſt Chriſti. Sermone 5. in ſolennitate natiuitatis Domini.

Sedulius ait: Omnis Eccleſia corpus Chriſti eſt, ſinguli autem membra, caput autem Chriſtus eſt. in 6. caput ad Corinthios. Idẽ iiſdem uerbis exprimit Primaſius in 6. cap. ad Corinthios.

¶ De duplici Eccleſia Eucherius inquit: Domus Domini, quam ædificauit rex Salomon in Hieruſalem, in figura facta eſt ſanctę uniuerſalis Eccleſiæ, quæ à primo electo uſque ad ultimum qui in fine mundi naſciturus eſt, quotidie per gratiam regis pacifici, ſui uidelicet redemptoris, ædificatur: quæ partim adhoc peregrinatur ab illo in terris, partim euaſis peregrinandi ærumnis cum illo iam regnat in cœlis, ubi peracto ultimo iudicio toat eſt regnatura cum illo. in Commentarijs in libros Regum, lib. 3.

¶ Notam Eccleſiæ eſſe doctrinam, Iſychius tradit: Atrium tabernaculi teſtimonij, id eſt cœli, Eccleſia eſt, non ſolùm ſicut introitus & ueſtibulum cœlorum, ſed etiam quẽadmodum domus Dei. ibi ergo, id eſt in ea oportet omnimodo de diuinitate loqui, ſiue Theologiam exercere. In Eccleſijs enim, ait, benedicite Domino. libro 2. commentariorum in 6. caput Leuitici.

¶ Vnde ſit Eccleſia, docet Chryſoſtomus, Sermone de Pentecoſte: Propter Eccleſiam prophetæ, propter Eccleſiam Apoſtoli: & quid plura dicam? propter Eccleſiam unigenitus filius Dei homo factus eſt, ſicut dicit Paulus: Qui proprio filio non pepercit, ut Eccleſiæ mederetur, ſanguinem filij effudit propter Eccleſiam. Hic ſanguis irrigat Eccleſiã, & ideo plãtaria eius marceſcere nõ poſſunt, nec amittũt folia arbuſta eius: nõ ſubiacet neceſsitati tẽporis, nec eſt cõditioni obnoxia, ut per æſtatẽ coma foliorum tegatur, hyeme amittatur. Nõ tenetur tẽporũ qualitate, ſed Spiritus eã ſancti gratia gubernat: & ideo nõ ſeneſcit, nec contrahitur, & multis impugnantib. nõ opprimitur. Et cõtra gẽtes demonſtrat, Chriſtum eſſe Deum, præcipuè hoc argumento, quòd Chriſtianorum genus plantauit Chriſtus, omnesq; unde-

quaq;

qoaque Eccleſias orbis fundauit ſine armis, ſine exercitu.

Proſper ait: Niſi Dominus ędificauerit domũ. Quod uriq; de tota Eccleſia intelligẽdũ eſt, quæ eſt Hierusalẽ, in omnium compage ſanctorum ona domus, & unum templum, & una ciuitas: cuius extructio ab initio uſque in finem Domino ędificante conſurgit: ſine cuius gratia nihil eſt ſolidum, nihil firmom. in expoſitione Pſalmi 126.

Sedulius libro 4. ait:

Victima quæ dabitur, cum uictima paſtor habetur.
Diſcedat ſynagoga ſuo fuſcata colore,
Eccleſiam pulchro Chriſtus ſibi iunxit amore.

Salonius inquit: Chriſtus Eccleſiaſtes, id eſt concionator noſter, qui congregat cœtũ, uidelicet ſanctam Eccleſiam de uniuerſo orbe terrarum, in Eccleſiaſten.

Eucherius ait: Noſter autem Dauid, ipſe IESVS, ab ouib. plebis Iudaicę ablatus, in regno gẽtiũ trãslatus eſt. A' Iudæa enim plebe modò Chriſtus ablatus eſt, unde nũc gentiũ greges paſcit. in Comment. in libros Regũ lib. 1. Itẽ: Cum aũt dicitur, de patre eſſe ſororẽ Chriſti Eccleſiã, nõ de matre: nõ terrenæ generationis, quæ euacuabitur, ſed cœleſtis gratiæ quæ in æternũ manebit, cognatio commendatur: ſecundum quam gratiam, genus mortale non erimus accepta poteſtate, ut filij Dei uocemur, & ſimus Neque enim hãc gratiam de ſynagoga, matre Chriſti ſecundum carnem, ſed de Deo pátre accepimus. libro 2. in Geneſin. Item: Eccleſia conſtruitur à Chriſto ex omnibus gentibus in ęternum uicturis. libro 1. in Geneſeos caput 41. Et: Chriſtus eſt mons montium, in quo ciuitas ſiue domus Domini conſtructa eſt: quia ſi non in illo radicem figat ſpes & fides noſtra, nulla eſt. in Commentarijs in libros Regum, libro 3.

Iunilius uocat Chriſtum ſecundum Adamũ, mediatorẽ uidelicet Dei & hominum. dicitq;, ex latere eius naſci Eccleſiam, non ſecus ac ex coſta Adami Eua creatur. Iunilius in Geneſin.. Item: Sicut Deus de latere dormiẽtis Adę fœminã creauit Euã: ſic de latere ſecũdi Adami, id eſt Chriſti dormiẽtis exiuit ſanguis & aqua: de quib. ſacramentis naſcitur & nutritur Eccleſia, quæ eſt mater omniũ per orbẽ, uera uita uiuentium, quod Euæ nomẽ ſonat. Iunilius in Geneſin.

De fidelib. inquit Eucherios: Sancta uniuerſalis Eccleſia conſiſtit ex populis fidelibus. in Comment. in libros Regum, lib. 3.

De malis in Eccleſia Chriſti, ſic inquit Auguſtinus libro primo de morib. Eccleſiæ catholicæ, capite 34: Nũc uos illud admoneo, ut aliquando Eccleſiæ catholicæ maledicere deſinatis, uituperando mores hominum quos & ipſa condẽnat, & quos quotidie tã quã malos filios corrigere ſtudet. Itẽ de fide ad Petrũ, cap. 43: Firmiſsimè tene, & nullatenus dubites, areã eſſe Dei Eccleſiã catholicã, & intra eã uſq; in finem ſeculi frumẽto mixtas paleas cõtineri: hoc eſt, bonis malos ſacramentorũ cõmunione miſceri, & in omni ꝓfeſsione ſiue clericorum, ſiue monachorum, ſiue laicorũ bonos eſſe ſimul & malos, nec pro malis bonos deſerẽdos, ſed ꝓ bonis malos, in quãtũ exigit fidei & charitatis ratio, tolerãdos: id eſt, ſi uel in Eccleſia nullius ꝑfidię ſemina ſpargãt, uel fratres ad aliquod malũ opus mortifera imitatione non ducãt: nec poſſe aliquẽ intra Eccleſiã catholicã rectè credentẽ, beneq; uiuentẽ alieno unquã maculari peccato, ſi cuiquã peccãti nec conſenſionẽ præbeat, nec fauorẽ: utiliterq; malos à bonis intra Eccleſiã tolerari, ſi hoc cum eis bene uiuẽdo & bene monẽdo agatur, ut & uidẽtes & audiẽtes, quæ bona ſunt, mala ſua reſpuãt, iudicãdos ſe à Deo pro ſuis malis operib. cõtremiſcãt, atq; ira præueniente dono gratię, de ſuis iniquitatib. cõfundãtur, & ad bonã uitã per Dei miſericordiã cõuertantur. Bonos uerò à malis, intra Eccleſiam duntaxat catholicam conſtitutis, non debere niſi operum diſsimilitudine ſeparari: ut quibus diuina communicant ſacramenta, non habeãt mala opera, quib. illi ſunt criminoſi, communia. In fine uerò ſeculi, bonos à malis etiam corpore ſeparandos, quãdo ueniet Chriſtus habẽs uentilabrũ in manu ſua, & permundabit aream ſuam, & cõgregabit triticũ in horreũ ſuũ: paleas aũt cõburet igni inextinguibili, quando per iudiciũ iuſtum ſegregabit iuſtos ab iniuſtis, bonos à malis, rectos à peruerſis, bonos conſtituet à dextris, malos à ſiniſtris: & ex eius ore iuſti æternique iudicij ſempiterna atque incommutabili prolata ſententia, iniqui omnes ibunt in combuſtionem æternam, iuſti autem in uitã ęternã: Iniqui ſemper arſuri cum diabolo, iuſti aũt regnaturi ſine fine cũ Chriſto. Itẽ contra Petiliani Donatiſtæ epiſtolã cap. 13: Habemus innumerabilia teſtimonia, & de cõmixtione malorũ cum bonis, in eadem cõmunione ſacramenti, ſicut Iudas ab initiò malus inter bonos undecim cõuerſatus eſt, & de bonorũ paucitate propter malorũ plurimã cõparationẽ, & rurſus de bonorũ multitudine per ſeipſam conſiderata: ex quibus (ne longum faciam) pauca cõmemorabo. Eſt in Canticis canticorũ, quòd de ſancta Eccleſia omnis Chriſtianus dictũ eſſe agnoſcit: Sicut lilium inter ſpinas, ita proxima mea in medio filiarum. Item: Qui gemunt & mœrent peccata & iniquitates populi mei, quæ fiunt in medio eorum. Item in Euangelio Matthæi: Sinite utraque creſcere uſque ad meſſem. Item:

Simile eſt regnum cœlorum ſagenę miſſę in mari, quę congregat omnia genera piſcium. Cum autem eſſet impleta, eduxerũt omnia ad littus, & ſedentes elegerunt optimos in uaſa ſua, malos autem foràs miſerunt. Sic erit in conſummatione ſeculi. Item: Intrate per anguſtam portam. Item libro ſeptimo de baptiſmo contra Donatiſtas, capite ſecundo: Alios autem ita dici cõſtat eſſe in domo, ut non pertineant ad compagem domus, nec ad ſocietatem fructiferæ, pacificæq́; iuſtitiæ, ſed ſicut eſſe palea dicitur in frumentis. Nam & iſtos eſſe in domo, negare non poſſumus, Paulo apoſtolo dicente: In magna aũt domo non ſolùm aurea uaſa ſunt, & argẽtea, ſed & lignea & fictilia: & alia quidem ſunt in honorem, alia uerò in contumeliam. Item Sermone 107: Habet ergo Eccleſia in ſe fortes, habet infirmos, habet iuſtos, habet & iniuſtos. Modò enim corpus Chriſti, quod iuſtis area eſt, poſtea horreum erit. Tamen cum area eſt, non recuſat paleas ſuſtinere. Cum tempus aduenerit, reponet triticum, & à paleis ſegregabit. In Pſalmum 42. In omni congregatione multitudinis neceſſe eſt ut inueniantur mali. Deus enim qui nouit exercendos nos, miſcet nobis & non perſeueraturos: aut certè ita ſimulatos, ut nec inchoauerint in quo perſeuerare debeant. Nouit enim neceſſarium eſſe nobis ut feramus malos, & proficiat quod boni ſumus.

Proſper ait: Nunc uerò Eccleſia aut arca, uelut munda & immunda animalia, bonos malosq́; portare cognoſcitur, uſque in prædictum finem, de quo Dominus & Saluator noſter in Euangelio teſtatus eſt. de promiſſionibus & prædictionibus Dei, cap. 7.

Primaſius inquit: Magnam domum Eccleſiam eſſe dicit, in qua ſunt mixti & boni & mali, certi & ficti, iuſti & iniqui: ſicut & area, in qua triticum & palea ſimul, cum zizania à tritico fuerit ſeparata. Nam modò quòd peius eſt, multi ficti Chriſtiani intrant Eccleſiam, & populo Dei miſcentur, ſicut Manichæi & reliqui. in 2. caput ad Timoth.

Eucherius ait: Plures ſunt in ſancta Eccleſia carnales quàm ſpirituales: plures qui uitiorũ illecebras refrenando cohibent, quàm qui ſuperato ac ſopito uitiorum certamine, adepta uirtutum ſecuritate lætantur. in Cõmentarijs in libros Regum, lib. 3.

De fundamento inquit Eucherius: In ſtatu præſentis Eccleſiæ, electi ſuper fundamẽtum Chriſti omnes ſunt ædificati, ſibiq́; inuicem in ordine per temporum curricula ſuccedunt: ſeſeq́; inuicem portantes, legem Chriſti, quæ eſt charitas, adimplent. in Cõmentarijs in libros Regum, lib. 3.

¶ Vnum eſſe caput Eccleſiæ, docet Proſper: Tota Eccleſia cum ſuo capite, quod eſt Chriſtus, unus homo, cuius proprium officium eſt in omni tempore benedicere Dominum, ſeque in laudem eius quem ex tota uirtute ſua diligit cohortari. Interiora autẽ eius ſunt ratio intelligentiæ, ſpes fidei, humilitas timoris, fortitudo charitatis, &c. in expoſitione Pſalmi 111. Iſychius ait: Chriſtus eſt caput Eccleſiæ. libro 2. Commentariorum in 9. caput Leuitici. Primaſius inquit: Chriſtus caput Eccleſiæ, eſt omnium plenitudo membrorum. in primum caput ad Epheſios.

Eucherius inquit: Aſſumpſit Deus carnẽ, & factus eſt caput Eccleſię, ut operaretur: id eſt, uoluntatem patris, ex omnibus gentibus Eccleſiam impleret. libro primo Geneſeos, capite decimoquarto.

¶ Porrò Eccleſiam orbis columnam appellat Chryſoſtomus, in primum ad Timotheum, capite tertio, Homilia 11. Cohærẽtiam eius Auguſtinus exprimit contra Petiliani Donatiſtæ epiſtolam, capite ſecundo: Membra uerò Chriſti per unitatis charitatẽ copulantur ſibi, & per eandem capiti ſuo cohærent, quod eſt Chriſtus Ieſus. Totum igitur quod annunciatur de Chriſto, caput & corpus eſt.

¶ Chriſtum eſſe fundamentum Eccleſiæ, Auguſtinus docet in Pſalmum 103. Firmauit Eccleſiam ſuper firmamentum Eccleſiæ. Quid eſt firmamentum Eccleſiæ, niſi fundamentum Eccleſiæ? Quid eſt fundamentum Eccleſiæ, niſi de quo dicit Apoſtolus: Fundamentum aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus? Et ideo tali fundamento ſuffulta, non inclinabitur in ſeculum ſeculi.

Item, unicum Deum docere eſſe notam Eccleſiæ Theodoretus, inquiens: Quemadmodum monoceros unicum habet cornu, ſic populus uerè pius unicum Deum adorat. Quæſtione 44. in Numeros.

Eucherius ait: Eo autem tempore, quando linguarum facta eſt uarietas, in ſola domo Heber, quæ antea fuit lingua, remanſit: ita & nunc in ſola Eccleſia, quæ eſt domus Chriſti, unitatem eſſe confeſsionis & fidei pacem, diuiſis omnibus reprobis, reſtat. libro ſecundo in Geneſeos caput 7. Et: In gloria quippe Chriſti rectè niuit Eccleſia, ut pulchritudo eius honor ſit uiro eius. Sicut Abraham propter Saræ pulchritudinem inter alienigenas honorabatur, &c. Et addit: Eſt enim & ſancta Eccleſia Domino ſuo Chriſto in occulto uxor. occultè quippe atq; intus, in abſcondito ſecreto ſpirituali, anima humana inhæret uerbo Dei, ut ſint duo in carne una, quod magnum coniugij ſacramentum in Chriſto & in Eccleſia commendat

dat Apoſtolus. lib. 2 in Geneſeos caput 32. Item: Sancta Eccleſia ſtudet non plus ſapere quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrieta tem. lib. 2. cap. 32. Item: Eccleſia fortiſsima ad omnem cohærentiam paſsionis. Hæc in littore maris inhabitat, ut uideat aliorum naufragia, ipſa immunis periculi expectat alios, fluctuantes in freto iſtius mundi, qui circumferuntur omni uento doctrinæ: ipſa fidei radice immobilis perſeuerat, expectās hæreticorum procellas, & naufragia Iudæorum: quoniam gubernatorem quem habuerunt, abnegarunt. lib. 3. in Geneſeos caput 38. Itē: Oſtium enim portæ, initium fidei, inde incipit Eccleſia, & peruenit uſque ad ſpeciem, ut cum credit ea quæ non uidet, mereatur perfrui, cum ea uidere facie ad faciem cœperit. lib 1. Commentariorum in libros Regum. Item: Sicut faſciculus unus quibuslibet uinculis alligatur: ita omnis cœtus ſanctorum una eademque fide, ſpe & charitate ad inuicem conſtringitur, uno diuinæ protectionis munimine circundatur. lib. 1. Commentariorū in libros Regum. Et: Nam etſi primitiua Eccleſia maximè de Iudæis effloruit, & omnis Iſrael circa finem ſeculi ſaluandus eſſe creditur, plurimi fidelium huius corporis congregantur ad Euangelij ſuſcipienda ſacramenta. quibus etiam hoc diuinitùs donatum eſt, ut reuelatis oculis cordis ſui manifeſtè cognoſcant literam ueteris Teſtamenti, Euangelicæ gratiæ plenam eſſe myſterijs. libro tertio Comment. in libros Regum. Item: Eccleſia omnium credentium mater eſt, quæ natos ad mortem regenerat ad ſalutem: per quam Chriſtus plus reſtituit in gratia, quàm perijt in natura, & de Adæ tranſgreſſoris genere prolem in adoptionem diuinæ paternitatis aſſumpſit, & de paradiſo exhæredatos cœlo reddidit ciues. lib. 3. Commen. in libros Regum.

Remiſsionem peccatorum & claues eſſe notam Eccleſiæ Chriſti, monet Auguſtinus in epiſtola Ioannis, tractatu 10: Vbi remiſsio peccatorum, ibi Eccleſia eſt. Quomodo Eccleſia? illi enim dictum eſt: Tibi dabo claues regni cœlorum, & quæ ſolueris in terra, ſoluta erunt & in cœlis: & quæ ligaueris in terra, ligata erunt & in cœlis. Quà diffunditur iſta remiſsio peccatorum? Per omnes gentes, incipientes ab Hieruſalem.

De antiquitate inquit Vincentius Lirinenſis: Oportet etiam in ipſa Eccleſia uniuerſitatem dogmatum, antiquitatem & conſenſionem ſpectare.

¶ De unitate Eccleſiæ ait Proſper: Milites ueſtem Chriſti diuidere noluerūt, unitatem Eccleſiæ firmantes, à cuius ſorte excluduntur hæretici. quoniā ſorte prouenit, ut cam unus, id eſt unitas poſsideret. de promiſsionibus & prædictionibus Dei cap. 26. Itē: Omnis Eccleſia per mundum connexos, ut grana intrinſecus, cōtinens populos in uinculo pacis & gratię, unum eos tegmen operiat charitatis. de promiſsionibus & prædictionibus Dei, in 2. parte cap. 3.

Sedulius inquit: Eccleſia unum conſenſum debet habere in uno corpore, omnium compago membrorum, quæ ad unam ſpem ſunt uocata ſalutis. in 4. caput ad Epheſios. Primaſius: Ideo enim de Eccleſia primò pax annunciatur, ut oſtendat ſe cum omnibus pacificum eſſe, qui corpori communicaturus eſt Chriſti. in 16. cap. ad Romanos.

Eucherius inquit: Siue ſancti ſpirituales & fortiſsimi in tentationibus, ſiue minus perfecti, utriq; unum corpus Chriſti ſunt, & una Eccleſia. lib. 1. Geneſ. cap. 21. Item: Quia dilatata per orbem Eccleſia in una eademq; fide, & ueritatis catholicæ ſocietate conſiſtit. lib. 3. Comment. in lib. Regum. Et: Cum innumera ſit multitudo fidelium, unum tamen cor, unam habere animam pro communis fidei ac dilectionis ſocietate meritò dicantur. ibidem. Et: Vna eſt Eccleſia, in qua omnes continentur electi, quantis libet meritis diſtent. ibidem.

¶ Eſſe Eccleſiam Dei nullo loco alligatā, paſsim docent Patres. ut Chryſoſtomus in Pſalmū 115. inquit: At Eccleſia, quæ ubique Chriſtū in ſe circumfert, innumerosq; martyres immolauit ob charitatem quam gerit erga uirum, à nullo prohibetur loco: ſed in omni loco ſunt altaria, in omni loco doctrina. Et in homilia de Adam inquit: Eccleſia catholica ubiq; diffuſa. Item: Eccleſia omni cū impunitate, expaſsis finibus quotidie excipit, & reclinatis manibus uniuerſas undecūq; terrarū gentes. in 2. cap. Eſaiæ.

Auguſtinus libro de correctione Donatiſtarum ad Bonifacium cap. 3: Eccleſiam uerò toto terrarum orbe diffuſam, cui non cōmunicat pars Donati, uniuerſarū Scripturarum teſtimonia conſona uoce proclamant. In ſemine tuo benedicentur omnes gentes: lex Dei dicit. Ab ortu Solis uſq; ad occaſum, ſacrificium mundum offertur nomini meo, quoniam glorificatum eſt nomen meum in gentibus: per prophetam Deus dixit. Dominabitur à mari uſq; ad mare, & à flumine uſq; ad terminos orbis terrarū: per Pſalmum Dominus dixit. Fructificans & creſcens in uniuerſo mundo: per Apoſtolum Dominus dixit. Eritis mihi teſtes in Hieruſalem, & in tota Iudæa, & in Samaria, & uſq; ad fines terræ: filius Dei ore ſuo dixit. Item libro 7 Quæſtionum ſuper Iudicum, cap. 49: Ex omnibus quippe ætatibus Eccleſia congregatur, quarum prima eſt ab Adam uſque ad diluui-

diluuium. Secunda, à diluuio, id eſt à Noa uſq; ad Abraham. Tertia, ab Abrahã uſq; ad Dauid. Quarta, à Dauid uſq; ad tranſmigrationem in Babyloniã. Quinta, ab hac tranſmigratione uſq; ad uirginis partum. Sexta, inde uſq; in huius ſeculi finem. Itẽ, in Pſalmum 56: Corpus autem eius eſt Eccleſia, nõ autem iſta aut illa, ſed toto orbe diffuſa. Nec ea quæ nunc eſt in hominibus, qui præſentem uitam agunt: ſed ad eam pertinentibus etiam ijs qui fuerunt ante nos, & ijs qui futuri ſunt poſt nos, uſque in finem ſeculi. Tota enim Eccleſia conſtans ex omnibus fidelibus, quia fideles omnes mẽbra ſunt Chriſti, habet illud caput poſitum in cœleſtibus, quod gubernat corpus ſuum: etſi ſeparatũ eſt à uiſione, ſed annectitur charitate.

Leo inquit: Nullius gentis exceptionem faciens, de omni natione quæ ſub cœlo eſt, unum ſanctarum ouium efficit gregem, & quotidie implet quod promiſerat: Habeo alias oues, &c. Sermone 14. de paſsione Domini. Sic de notis inquit: Totius Eccleſiæ una eſt oratio, & una cõfeſsio. Sermone 3. de ieiunio ſeptimi menſis. Itẽ: Ager Dominicus, rorante deſuper gratis Dei, fide munitur, ieiunijs exercetur, eleemoſynis ſeritur, orationibus fœcundatur. Sermone 3. de ieiunio decimi menſis. Item: Nec ullo credulitatis genere deſtrui poteſt ſacramẽto crucis Chriſti fundata religio. Non minuitur perſecutionibus Eccleſia, ſed augetur, & ſemper Dominicus ager ſegete ditiori ueſtitur, dum grana quę ſingula cadunt, multiplicata naſcuntur. Sermone 1. de natiuitate Petri & Pauli.

¶ Eccleſiam eſſe catholicam, Auguſtinus docet lib. 1. de Symbolo, ad Catechumenos cap. 5. Credimus Eccleſiam catholicam. Ipſa eſt Eccleſia ſancta, Eccleſia uera, Eccleſia catholica, cõtra omnes hęreſes pugnans: pugnare poteſt, expugnari tamen non poteſt.

Proſper ait: Verbi miſsio, Chriſti eſt incarnatio: cuius Euangelio currente per omnem terram, omnium gentium fit uocatio, præueniente gratia Dei, credentium. in expoſitione Pſalmi 147.

Theodoretus ait: Paſsim uideas hæc noſtratis dógmata non ab ijs ſolùm teneri qui ſunt Eccleſiæ magiſtri, populorumq; præceptores: ſed ab ipſis quoq; ſutorib⁹, ſabriſque ferrarijs, lanificibus præterea, cunctisq; artificibus: quin & à fœminis itẽ omnibus, non ijs modò (ſi quæ demum illæ ſunt) quę literas didicerunt, ſed quęſtuarijs ac ſartricibus, ancillisq; adeò & pediſſequis. Neq; ij ſolùm qui urbes incolunt homines, ſed ipſi quoque agricolæ, probè eadem ſciunt. Foſſoresq; adeò ac bubulcos inuenias, plantarumq; cõſitores, de diuina Trinitate, rerũq; omniũ creatione diſſertãtes, humanæ item naturæ magis cõſcios eſſe quàm Plato Stagiritesq; fuerunt. lib. 5. de natura hominis.

Primaſius ita inquit: Nã impleuit Deus Abrahæ ꝓmiſsionẽ, quia ex omni parte mũdi gẽtes credãt in Chriſto: in 4 cap. ad Rom.

Theodulus ait: Etſi enim ipſo nõ omnes circumierit gentes, omnes tamẽ per Apoſtolos Euangeliũ acceperunt. in 1 cap. ad Rom.

Saloni⁹ ait: Generatio de gentibus congregata, ſancta uidelicet Eccleſia. in Eccleſiaſt.

Iunilius inquit: De latere Chriſti dormientis exiuit ſanguis & aqua. De quib. ſacramentis naſcitur ac nutritur Eccleſia, quæ eſt mater omniũ per orbẽ, uera uita uiuentiũ, quę Euæ nomen ſonat. Iunilius in Geneſin.

Eucheri⁹ inquit: Aperuit horrea ſua Chriſtus in omni orbe terrarũ, & erogatione frumenti ſui omnia ſubiugauit. lib. 3. cap. 25. Et: Sancta fraternitas adinuicẽ copulatur ꝑ officia charitatis, atq; in unã Chriſti domũ toto terrarum orbe cõponitur. lib. 3. Comment. in lib. Regũ. Et: Sancta namq; Eccleſia in primitijs ſuis multitudine gentiũ fœcundata, uix in fine mundi Iudęos, quos inuenerit, ſuſcipit: & extrema colligens, eos quaſi reliquias frugũ ponit. lib. 1. Cõment. in lib. Regũ. Itẽ: Omne igitur hominũ genus, per quos ædificanda erat Eccleſia, in ædificatione templi præceſsit. Iudæi namq;, proſelyti & gentiles, cõuerſi ad ueritatẽ Euangelij, unam eãdemq; Chriſti Eccleſiam, ſiue rectè uiuendo, ſiue etiã docendo cõſtruunt. lib. 3. Comment. in lib. Regum.

¶ Quòd Eccleſia ſit durabilis ac ꝑpetua, Chryſoſt. monet: Eccleſia, inquit, uocatur mons, & inexpugnabilis dogmatũ eius traditio. Quemadmodũ enim montibus, licet quis obuallet & obijciat militũ millia decẽ, & hi quidẽ intorqueant arcus, iſti euibrent haſtas & eiaculentur, illi genus omne molitionis admoueant, & bellica machinamenta: illa ut adſint omnia, nihil noxæ aut detrimenti inuehent ſoliditati montiũ. Illinc potius ſecedere cogentur, conſumpta inaniter ſua fortitudine. Sanè idipſum contigit ad unum omnibus qui oppugnarunt Eccleſiam. hæc quidem inconcuſſa perſtitit: illi è diuerſo deperdita propria uirtute, indecoris infamiæ notam incurrerunt: dum eam feriunt, euaneſcũt: dum iaculantur in eam, imbelles redduntur: dum cædũt flagris, ab his uincuntur, qui malè affecti ſunt. in 2. caput Eſaiæ. Item: Eccleſia cõparatur adamanti. Sicut is enim ſolidam illam uim ferri ipſum percutientis diſſoluit: ita Eccleſia eos qui aduerſus eam mala moliuntur. in 2. caput Eſaiæ. Item: Eccleſię fortitudo oppugnata quidẽ eſt, ſcilicet à Iudæis, nec ſic tamen ceſsit unquam ſe oppugnantium manibus: imò

imo ſublimior effecta eſt, & illuſtrior, cū hoſtium inſidijs appereretur. Sanè tunc emicuerunt numeroſæ turbę martyrum, tunc confeſſorum frequēs multitudo inclaruit: animæ tamen ipſa ferri duritie rigidiores ſe eſſe declarabant, eoq; expreſsius aſtris ipſis ſuū diffundebant ſplendorem. Corpora quidē minutim cōcidebantur: at mens inuicta manebat, præualebat & coronabatur. ibidem.

Proſper inquit: Eccleſia catholica in electis ſuis præcognitis à Deo filijs promiſsionis, membris corporis Chriſti nō minuitur, nec ad paucitatem redigitur. in expoſitione Pſalmi 106.

Eucherius ait: Arca autē Domini manet in æternum, ſecretum ſcilicet teſtamentum regni cœlorum, ubi manet Dei uerbum. lib. 1. Commentariorum in libros Regum.

¶ In Eccleſia tantum eſſe ac dari ſalutem, Auguſtinus docet libro de correctione Donatiſtarum cap. 30: Vnus panis, unum corpus multi ſumus. proinde Eccleſia catholica ſola corpus eſt Chriſti, cui' ille caput eſt, Saluator corporis ſui. Extra hoc corpus neminem uiuificat Spiritus ſanctus. quia, ſicut ipſe dicit Apoſtolus: Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, per Spiritum ſanctū, qui datus eſt nobis. Non eſt aūt particeps diuinæ charitatis, qui hoſtis eſt unitatis. Non habet itaq; Spiritum ſanctū, qui ſunt extra Eccleſiam, de quibus ſcriptū eſt: Qui ſeipſos ſegregant, animales ſpiritū non habentes. Item Quæſt. 65 ad Oroſium, quæſtione tertia: Sicut in arca Noæ, nemo niſi qui in ea erat à diluuio liberabatur: ita nullus, niſi Eccleſiæ membrum fuerit, ſaluabitur.

Theodoretus ait: Nobis ſalus per Eccleſiam prouenit: qui uerò ſunt extra illam, nō fruuntur æterna uita. quæſt. 1. in Ioſuam.

Salonius inquit: Mulier fortis, uidelicet ſancta Eccleſia catholica, quæ ideo mulier dicitur, quia Deo ſpirituales generat filios ex aqua & Spiritu ſancto. Fortis aūt ideo dicitur, quia cuncta ſeculi huius aduerſa ſimul & proſpera propter fidē & amorē ſui conditoris ac redemptoris contemnit & deſpicit. in Prouerbia Salomonis.

¶ Extra Eccleſiā nō dari Spiritū S. Auguſt. docet ſuper Ioan. tract. 32: In hac, inquit, Eccleſia, qui nō eſt, nec modò accipit Spritū S. In Eccleſia Chriſtū eſſe efficacē, Iſychi' docet inquiēs: In Eccleſia Chriſt' pœnitentiū ſalutē operatur, quæ ſalus eius etiam cib' appellatur. Meus. n. cib' eſt, inquit, ut faciā uolūtatē patris mei. lib. 2. Cōmēt. in 6. cap. Leuit.

Eccleſiam ſubiectam eſſe cruci, docet Proſper: Corpus, inquit, Chriſti, ꝙ eſt Eccleſia, ita diſtributū eſt, ut alia mēbra eius pericula tribulationū iam euaſerint, alij ijſdē adhuc laborib. atterantur. in expoſitione Pſal. 123.

¶ De Vocatione gentiū, inquit Chryſoſt. Ad gentiū uocationē ſatis fuit nudum ac tenue uerbū, ſolaq; auditio. etenim confeſtim accurrerūt omnes. ꝙ equidē Danid ipſe ſubindicans, dicebat: Populus quem nō cognoui ſeruiuit mihi. itē: In auditu auris obediuit mihi. Hoc ipſum & Iacob obſcuriore multo ſermone ſubindicans, dicebat: Ligans ad uineam pullū ſuū, & clauiculis hæderæ ſeu capreolis uineæ pullū aſinæ ſuæ. in 2. cap. Eſa.

Auguſt. in epiſt. Ioan. tractatu 1: Quando uolunt homines uidere lunā nouā, dicimus, Ecce luna, ecce ubi eſt. Etſi ſunt ibi qui non ualeāt intendere aciem, & dicant, Vbi? intenditur illis digitus, ut uideāt. Aliquādo dum erubeſcūt, ne cæci putētur, dicunt ſe uidiſſe ꝙ non uiderunt. Nūquid ſic oſtendimus Eccleſiā fratres mei? Non'ne aperta eſt? non'ne manifeſtata? nō'ne obtinuit omnes gētes? Vni fideliū ꝓmiſſum eſt, in millibus fideliū mūdus impletus eſt. Nō'ne impletur ꝙ ante annos tot ꝓmiſſum eſt Abrahæ, in ſemine eius benedici omnes gentes? Ecce mons implens faciē uniuerſæ terræ. Ecce ciuitas de qua dictū eſt, Non poteſt ciuitas abſcōdi ſuper montē cōſtituta. Ibidē tractatu 2: Nemo dubitat de Eccleſia, quia per omnes gentes eſt. nemo dubitat, quia ab Hieruſalē cœpit, & omnes gētes impleuit. Agnoſcimus agrū ubi uitis plantata eſt. Cū aūt creuerit, non agnoſcim', quia totū occupauit. Vnde cœpit? Ab Hieruſalē. Quò ꝓuenit? Ad omnes gētes: Paucæ remāſerunt, omnes tenebit. Interea cū omnes tenet, aliqua ſacramēta inutilia uiſa ſunt agricolę pręcidenda, & fecerūt hęreſes & ſchiſmata. Nō uos inducāt pręciſa, ut prædicamini: hortamini magis, quæ præciſa ſunt, ut iterum inſerantur.

Theod. inquit: Aduena qui eſt apud te, aſcēdet ſupra te, tu uerò deſcēdes deorſum. Obſcurè per hęc innuit, uocationē gentium ad cultū diuinū, & ipſorū Iudęorū incredulitatē pręcidit illis. quæſt. 34. in Deuterono.

Eucherius ait: Vocādo ex gentibus in hęreditatē glorioſam Eccleſiā, nō habentē maculā aut rugā. lib. 2. Cōment. in lib. Regū. cap. 1. Itē: Primitiua Eccleſia ob infidelitatē Iudęorū atq; inopiā uerbi Dei, quę illos obtinuit, reuelāte ſibi diuino ſpiritu, ad populū gētiū trāſmigrauit. Hæc enim in fine mūdi, poſtquam plenitudo gentiū introierit, ad priorē populū reuertens, prædicante Helia, electos ex eadē plebe quaſi priſtinā paternorum ſuorum poſſeſsionē in proprio iure recipiet, & tunc omnis Iſrael ſaluus fiet. lib. 4. Commentariorum in libros Regum.

Quomodo creſcat Eccleſia, docet Eucherius inquiens: Eccleſia pręedicatione ac miniſterio ſacerdotum ac doctorū creſcit, uel ordinatur uirtutib. lib. 3. Cōmen. in lib. Reg.

De Eccleſiæ antoritate inquit Auguſtinus cõtra epiſt. Maoichęi cap. 5: Si ergo inuenires aliquem, qui Euangelio nondũ crederet; quid faceres dicẽti tibi, nõ credo? Ego uerò Euangelio nõ crederẽ, niſi me catholicę Eccleſię cõmoueret autoritas. De dicto Matt. 16. lib. 1. Retract. cap. 21 inqoit: In hoc lib. dixi in quodã loco de apoſtolo Petro, q̃ in eo tanquã in petra fundata ſit Eccleſia: q ſenſ⁹ etiã cantatur ore multorũ in uerſibus beatiſſimi ambroſij, ubi de gallo gallinaceo hoc ait: Hoc ipſa petra Eccleſię cãtante culpã diluit. Sed ſcio me ſic poſtea expoſuiſſe, Tu es Petrus, & ſup hanc petrã ædificabo Eccleſiã meã: ut ſup hãc intelligeretur, quã cõfeſſ⁹ eſt Petrus, dicẽs: Tu es Chriſtus filius Dei uiui. Itẽ de unico baptiſmo, contra Petilianũ cap. 14: Duo erãt eminentiſſimarũ Eccleſiarum, Romanæ ſcilicet & Carthaginẽſis, epiſcopi, Stephanus & Cyprian⁹, ambo ab unitate catholica cõſtituti: quorũ Stephan⁹ baptiſmũ Chriſti in nullo iterandũ eſſe cẽſebat, & hoc facientibus grauiter ſuccenſebat: Cyprian⁹ aũt, in hæreſi uel ſchiſmate baptiſatos, tanquã nõ habẽtes baptiſmũ Chriſti, baptiſandos in Eccleſia catholica exiſtimabat. Multi cum illo, quidam cum iſto etiam ſentiebãt, utriq; cum eis in unitate ſiſtentes.

Cyrillus de dicto Chriſti Matth. 16. ſic inquit: Petrã opinor p agnominationẽ, aliud nihil quàm incõcuſſam & firmiſſimã diſcipuli fidẽ uocauit, in qua Eccleſia Chriſti ita fundata & firmata eſſet, ut cũ laberetur, & eſſet inexpugnabilis inferorum portis in perpetuum manens. libro 4. Dialogorum.

Quòd poſſit Eccleſia uera degenerare rurſum, Chryſoſt. docet hom. 20. de uarijs locis in Matth. ſic inquit: Eccleſia, quocunq; modo cõtra uoluntatẽ egerit Chriſti, abijci digna eſt. Non aũt abijcitur, ꝓpter longanimitatẽ Chriſti, niſi ſola cauſa tranſgreſſionis.

Quomodo hęreſes ex Eccleſia Chriſti oriãtur, pulchrè exprimit Auguſt. lib. 1. de ſymbolo ad catechumenos, cap. 5: Hæreſes omnes de illa exierunt, tanquã ſarmenta inutilia, de uite præciſa: ipſa aũt manet in radice ſua, in uite ſua, in charitate ſua, portę inferorum nõ uincent eam. Ita docet etiam ꝓpter ſcandala nõ fugiendã eſſe Eccleſiã, lib. 3. cõtra literas Petiliani, ca. 2: Si enim firmiſſimè tenueritis, q̃ exhortor & ſatago, maledictũ eſſe omnẽ qui ſpẽ ſuã ponit in homine, ut nemo glorietur in homine, areã Dominicã propter paleã, quę nunc uel uento ſuperbiæ percuſſa uolat, uel ultima uentilatio oẽ ſeparabitur, nullo modo deſeretis: nec domũ magnã ꝓpter uaſa facta in cõtumeliã, refugietis: nec propter malos piſces in littore ſeparãdos, p dirupta retia exibitis, nec ꝓpter hœdos, paſtore diuiſuro ad ſiniſtram ponendos, bona unitatis paſcua relinquetis: nec ꝓpter cõmixta zizania, uos à tritici ſocietate, cui caput eſt granũ illud mortificatũ & multiplicatũ, & quę per mundũ ſimul uſq; ad meſſem creſcit, nefaria deciſione ſeparabitis. Ager enim eſt mundus, nõ Aphrica: meſſis finis ſeculi, non tempus Donati.

DE ANTICHRISTO.

Antichriſt⁹ generaliter quid ſignificet, Auguſt. exponit in epiſt Ioan. tract. 3. Omnes certè qui exeunt de Eccleſia, & ab unitate Eccleſiæ pręcidũtur, Antichriſti ſunt. Nemo dubitet, ipſe enim deſignauit: Ex nobis exierũt, ſed non erant ex nobis. Nã ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent utiq; nobiſcũ. Quicunq; ergo non manent nobiſcum, ſed exeunt ex nobis, manifeſtũ eſt q̃ Antichriſti ſunt. Et quomodo ꝓbantur Antichriſti? Ex mẽdacio. Et quis eſt mendax, niſi qui negat quoniã IESVS eſt Chriſt⁹? Itẽ: Si ergo ille eſt Antichriſt⁹, q negat IESVM eſſe Chriſtũ: nec nos poſſunt illi dicere Antichriſtos, nec nos illos: quia & nos confitemur, & illi.

Etymologiã Antichriſti attingit Auguſt. in epiſt. Ioan. tract. 3: Latinè Antichriſtus cõtrarius dicitur Chriſto. non quomodo nonnulli intelligũt Antichriſtum ideo dictum, quòd ante Chriſtum uenturus ſit: id eſt, poſt eum uenturus ſit Chriſtus. Non ſic dicitur, non ſic ſcribitur: ſed Antichriſtus, id eſt contrarius Chriſto. Iam quis ſit contrarius Chriſto, nũc aduertetis ipſo exponẽte, & intelligetis nõ poſſe exire foràs niſi Antichriſtos. Itẽ in tract. de Antichriſto: De Antichriſto ſcire uolẽtes, primò notabitis, quare ſic uocatus ſit. Ideo ſcilicet, quia Chriſto in cũctis cõtrarius erit, & Chriſto cõtraria faciet. Chriſtus uenit humilis, ille uenit ſupbus. Chriſtus uenit humiles erigere, peccatores iuſtificare: ille econtrà humiles deijciet, peccatores magnificabit, impios exaltabit, ſempq; uitia quæ ſunt contraria uirtutibus docebit. Legẽ Euangelicã diſſipabit, dęmonũ culturam in mũdo renouabit, uel reuocabit. Gloriam uanã quęrens, omnipotentẽ Deũ ſe nominabit. Hic itaq; Antichriſtus multos habet ſuę malignitatis miniſtros, ex quib. multi in mũdo præceſſerunt: qualis fuit Antiochus, Nero, Domitianus. Nos quoq; noſtro tẽpore Antichriſtos multos nouimus eſſe. Habebit aũt Antichriſtus magos, maleficos, diuinos, incantatores, q eum diabolo inſpirante nutrient, & docebunt in omni iniquitate, falſitate & nefaria arte: & maligni ſpiritus erunt duces eius, & ſocij ſemper & comites indiuiſi.

De Antichriſto Chryſoſt. ſcribit: At non audiſtis ſæpenumero cũ in pueritia eſſetis, de nomine quoq; Antichriſti mulis quoſdã dicère, & de genuflexione? Teneris enim

adhuc

adhuc mētibus noſtris inſerit iſta diabolus,ut falſum hoc dogma ſimul nobiſcū accreſcat & corroboretur, quo nos ſeducere queat. Non aūt illa de Antichriſto diſputās Apoſtolus præterijſſet,ſi quidem utilia fuiſſent.Ne quæramus igitur ea. Non aūt ita ueniet genua flectens: ſed elatus ſuper omnē qui Deus dicitur,aut numen, adeò ut in templo Dei uelut Deus ſedeat, oſtentans ſeipſum eſſe Deum. in 2.cap.2.ad Theſſalonicenſes,homilia 1. Itē homilia 4: Atqui de Antichriſto multa prædicta ſunt,nempe quòd ſit iniquus, quòd ſit filius perditionis,quòd aduētus illius ſit futurus ſecūdum operationem ſatanæ. De Chriſto uerò contraria,quòd ſit Saluator,quòd innumera bona apportet.

Auguſtinus in Pſalmū 9.Conſtitue legiſlatorem ſuper eos Domine: uidetur mihi Antichriſtum ſignificare,de quo Apoſtolus dicit,Cum reuelabitur homo peccati. Vt ſciant gentes, quoniā gentes ſunt,ut q nolunt liberari à filio Dei, & pertinere ad filium hominis, & eſſe filij hominum, id eſt noui homines: ſeruiant homini id eſt ueteri homini peccatori, quoniam homines ſunt. Et quia ille ad tantum culmen inanis gloriæ uenturus creditur, tanta ei licebit facere, & in omnes homines, & in ſanctos Dei ut tunc uerè nonnulli infirmi arbitrentur, Deum res humanas negligere. Hic Antichriſtus uſq; adeò beatus uidebitur hominibus, ut etiam Deus putetur. Itē quòd reges omnes ſuperaturus ſit & ſolus regnum obtenturus, quando etiam ſecundum Apoſtolum,qui de illo prædicat,in templo Dei ſedebit,extollens ſe ſuper omne quod colitur, & quod dicitur Deus. Et quoniam traditus in concupiſcentiā cordis ſui,& damnationi ultimę deſtinatus, per nefarias artes ad illud uanum & inane culmē, dominationemq́; uenturus eſt, uim habebit in imperio, dolum in miraculis. Item libro 20 de ciuitate Dei,cap.19: Et ideo mittet illis Deus operationē erroris: ut credant mēdacio,& iudicentur omnes qui non crediderunt ueritati,ſed cōſenſerunt iniquitati. Nulli dubium eſt, eum de Antichriſto iſta dixiſſe ,dieq́; iudicij. Hūc enim appellat diem Domini non eſſe uenturum, niſi ille prior uenerit: quem refugam uocat,utique à Domino Deo.

Iunilius inquit:Sextæ diei ueſperam iam nunc appropinquare cernimus, & cum abūdante per omnia iniquitate refrigeſcet charitas multorū: adueniet aūt multo tenebrioſior cæteris,cum apparente homine peccati, filio iniquitatis,qui extollitur atq; eleuatur ſuper omne quod dicitur Deus,aut quod colitur,tanta fuerit tribulatio ut in errorem inducantur (ſi fieri poteſt) etiā electi.& ſubſequente ſtatim hora uniuerſalis iudicij, de qua ſcriptū: Veruntamen filius hominis ueniens, putas inueniet fidem in terra? perſeuerabit inde ſabbatiſmus animarum ſanctarum uſq; ad finem ſeculi. & cum ultima ętas ſeculi poſt ueſperā ſuā,de qua præfati ſumus finem interfecto per Dominū noſtrū IESVM Antichriſto perceperit. Iunilius in Geneſin.

Proſper citat dictum Apocalypſeos, Qui acceperunt ſcriptionem beſtiæ in fronte & in manu ſua.& addit: Inſcriptio in fronte & in manu hæc eſt, non tantum diaboli facta imitari,quantum & gloriari in eius malis operibus,ut ſub figura Chriſti, Antichriſti facta exerceant. Et iterum 1. Ioan.2. Multi Antichriſti facti ſunt,addit: Hæreticos omnes oſtēdit,& maximè Arianos, quos nunc uidemus multos ſeducere. de promiſsionibus & prædictionibus Dei.

¶ Locus ubi ſeſſurus ſit Antichriſtus, ab Auguſt. explicatur lib. 20. de ciuitate Dei, cap.19. In quo templo Dei,ut Deus ſit ſeſſurus, incertū eſt. utrū in illa ruina tēpli,quod à Salomone rege cōſtructū eſt:an uerò in Eccleſia. Non enim templū alicuius idoli aut dęmonis,templū Dei Apoſtolus diceret. Vnde nonnulli non ipſum principē,ſed uniuerſum quodāmodo corpus eius, id eſt, ad eum pertinentē hominū multitudinē,ſimul cum ipſo ſuo principe, hoc loco intelligi Antichriſtū uolūt. Rectiusq́; putant etiā latinè dici ſicut in græco eſt, nō in templo Dei, ſed in templū Dei ſedeat, tanquam ipſe ſit templū Dei, quod eſt Eccleſia. ſicut dicimus, ſedet in amicū: id eſt, uelut amicus, uel ſi quid aliud iſto locutionis genere dici ſolet. Ibidē: Quidā putant hoc de imperio dictum fuiſſe Romano, & propterea Paulū apoſtolū non id apertè ſcribere uoluiſſe,ne calumniā uidelicet incurreret,quaſi Romano imperio malè optauerit,cū ſperaretur æternum. Ibidē: Tantū qui modò tenet teneat, donec de medio fiat:non abſurdè de ipſo Romano imperio creditur dictū.tanquam dictū ſit: Tantū qui modò imperat, imperet, donec de medio fiat:id eſt, de medio tollatur. Et tunc reuelabitur iniquus. quem ſignificari Antichriſtum,nullus ambigit.

Proſper de promiſſ. & prędictionib. Dei cap.7.de muliere & beſtia, quæ portatur, loquens ait:Nec eam uno in loco exiſtimes ciuitatem,quæ tota eſt ſparſa in orbe.

De perſecutione quā exercebit Antichriſtus, ſic Auguſtinus ſcribit lib. 18 de ciuitate Dei,cap. 4: Illam ſanè nouiſsimam perſecutionem,quæ ab Antichriſto futura eſt,prę ſentia ſua ipſe extinguet IESVS.

Eucherius meminit Antichriſti,quòd ſub eo talis ciuitatis Dei afflictio futura ſperatur, qualis antea nunquā fuit.lib. 2.cap.20. Item:Antichriſti officium, ut contra uitam

fidelium cũ morſu peſtiferæ prædicationis armat⁹ etiã ueniat cũ cornu poteſtatis. & in præcedentibus addit nonnullos dicere, q̃ à Dan ueniat Antichriſtus. lib. 3. cap. 24.

¶ Signa Antichriſti attingit Auguſt. lib. 20 de ciuitate Dei, cap. 19: Tunc enim ſoluetur Satanas, & per illũ Antichriſtũ in omni ſua uirtute mirabiliter quidẽ, ſed mendaciter operabitur. Quod ſolet ambigi, utrũ propterea dicta ſint ſigna & prodigia mẽdacij, quoniam mortales ſenſus per phãtaſmata decepturus eſt, ut q̃ non facit, facere uideatur: an quia illa ipſa etiamſi erunt uera prodigia, ad mendaciũ pertrahent credituros, non ea potuiſſe niſi diuinitùs fieri, uirtutẽ diaboli neſcientes: maximè quãdo tantã, quantã nunquam habuit, accipiet poteſtatẽ? Non enim quando de cœlis ignis cecidit, & tantã familiã cũ tantis gregibus pecorũ ſancti Iob uno impetu abſumpſit, & turbo irruens & domũ deijciens, filios eius occidit, phantaſmata fuerunt: quæ tamen fuerunt opera Satanę, cui Deus dederat hanc poteſtatẽ. Propter quid horum ergo dicta ſint prodigia & ſigna mendacij, tunc potius apparebit. Sed propter quodlibet horum dictũ ſit: Seducẽtur eis ſignis & prodigijs, qui ſeduci merebuntur, ꝓ eo quòd dilectionẽ ueritatis (inquit) non receperũt, ut ſalui fierent. Nec dubitauit Apoſtolus addere, & dicere: Ideo mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio. Deus enim mittet, quia Deus diabolũ iſta facere permittet, iuſto ipſius iudicio: quãuis faciat ille iniquo malignoq́; cõſilio.

Proſper de promiſsionibus & prædictionib. Dei cap. 8. applicat dicta Apocalypſeos, & inter alia dicit: Antichriſtũ Neronis luxuriem & ſpurcitiã, ſęuitiamq́; morũ habiturũ.

Maximus inquit: Priuſquam Dominus Chriſtus adueniat, Antichriſtum regnaturũ, qui ita tenebras humano generi ſuæ prauitatis infundet, ut lucẽ ueritatis nemo penè reſpiciat: & caligine propria operiens mentes hominum, cæcitatem quandam ſpiritualibus oculis exhibebit. in hom. 1 hyemali.

Primaſius ait: Amaritudo Antichriſti contraria eſt dulcedini uerbi Dei. in 3. caput ad Romanos. Item: Vnum ex capitibus eius dicit Antichriſtum. quæ ſeptem non numero ſunt, ſed ſignificatione uniuerſitatis regni terreni, agno cõtrarij. in Apocalypſin lib. 4.

¶ Elatio Antichriſti ab Auguſtino deſcribitur, in Euangeliũ Ioannis tractatu 29. cap. 7: Qui à ſemetipſo loquitur, gloriam propriam quærit. Hoc erit qui uocatur Antichriſtus, extollens ſe, ſicut Apoſtolus ait, ſupra omne quod dicitur Deus, & quod colitur. Ipſum quippe annuncians Dominus, gloriam ſuam quæſiturum, nõ gloriam patris, ait ad Iudæos: Ego ueni in nomine patris mei, & non ſuſcepiſtis me: alius ueniet in nomine ſuo, & hunc ſuſcipietis. ſignificauit eos Antichriſtum ſuſcepturos, qui gloriam nominis ſui quæſiturus eſt, inflatus, non ſolidus: & ideo non ſtabilis, ſed utiq; ruinoſus.

¶ Tempus aduẽtus Antichriſti breuibus ſtringit Auguſtinus, in tractatu de Antichriſto: Inde ergo dicit apoſtolus Paulus, Antichriſtũ non antea in mundum eſſe uenturũ, niſi uenerit primũ diſceſsio: hoc eſt, niſi diſceſſerint omnia regna à Romano imperio, quæ prius ſubdita erant. Hoc autem tempus nondum aduenit. quia licet uideamus Romanum imperium ex maxima parte deſtructum, tamen quamdiu reges Francorum durauerint, qui Romanum imperium tenere debent, Romana dignitas ex toto non peribit, quia in regibus ſuis ſtabit.

Primaſius inquit: Regnum Romanum de medio prius auferetur, quàm Antichriſtus reueletur. in 2. caput ad Theſſalonicenſes.

Etiam eos qui Antichriſti opera faciunt, Antichriſtos nominant. ut Chryſoſtomus homilia 11. in Matthęum, ſuper illud, Cauete uobis à pſeudoprophetis, inquit: Et unde tibi fruſtra Chriſtianum nomen imponis, qui Chriſtum in eius ſeruis perſequeris? Affectas uocari, quòd operũ ſimulatione mentiris. Nomen tuum Chriſtianum ſonat, ſed facta Antichriſtum monſtrant. Sub nomine nomen impugnas, ſub lege legem debellas: perſequeris fidem, quam te profiteri ſimulas: nec te iam in aliquo occultas ut lateas, qui proditus es quòd latebas.

Proſper etiam retinet illam opinionem, quòd Antichriſtus ex tribu Dan eſſet exoriturus, capite 9. de promiſsionibus & prędictionibus Dei. Sic & Theodoretus. nam inquit: Illud quidem neceſſe eſt addere ijs quæ dicta ſunt, quòd ante aduentũ Domini uenit, humanã naturã ſubiens, hominibus pernicioſus, Deiq́; aduerſati⁹ dæmon, diuini nominis prædo. & ſicut hoc nomen, nempe Deus, ſuffuratus, ſibi id impoſuit, ſuæq́; improbitatis & nequitiæ adminiſtris & auxiliatoribus, & perſuaſit hominibus per manib. fabricatas ſtatuas, ei diuinũ honorẽ exhibere: ita Chriſti Domini appellatione uſurpata, omnes quidẽ (ut ſemel dicã) decipiet. multis quoq; imponet ex ijs qui ſanctũ & uenerabile nomẽ acceperunt, dicens ſe eſſe Chriſtũ, quem diuini uaticinãtes ꝓphetę apparitutũ prędicebãt. in Epitome diuinorũ decretorũ. Itẽ: Ego arbitror ſpiritũ diuinũ per patriarchã uaticinatũ eſſe, quę ſpectabãt ad Saluatorẽ noſtrũ: & eadẽ prophetia locutũ eſſe, quę cõcernunt Antichriſtũ. Nam illi ualde cõueniũt quę ſcripta ſunt. Dan enim, inquit, iudicabit populũ ſuũ, ſicut & una tribus in Iſrael. Quemadmodũ enim, ait, Saluator &

tor & Dominus noſter exortus è tribu Iuda, ſaluatutus eſt orbem: ita ſerp ẽs pernicioſus egredietur ex tribu Dan. Siquidẽ hoc dicit: Fiat Dan ſerpens in uia reſidẽs, & in ſemita mordens ungulã equi: & cadet equea retror ſum, expectans ſalutem Domini. Theodoretus quæſtione 109 in Geueſin.

Quis deſtructur' ſit Antichriſtũ, docet Maximus: Ad huius igitur tetrã caliginẽ depellendã, uelut fulgur quoddã Chriſt' adueniet. Et ſicut lnceícẽte die nox ſubuertitur, ita coruſcãte Saluatore Antichriſtua effugatur, nec ulterius poterit diſſeminare iniquitatia ſuæ tenebras, cum lumen ueritatis effulſerit. in homilia prima hyemali.

DE REGNO CHRISTI.

DE regno Chriſti ſpirituali inquit Eucherius: In id q, reprobatus poſtea & reiectus eſt Saul, ſuccedẽte in regnũ Dauid, populi, ut prædictum eſt, Iſrael perſonã geſtatuit. Qui populus regnũ adeptum fuerat amiſsurus, Chriſto Domino noſtro per nouum Teſtamentum non carnaliter, ſed ſpiritualiter regnaturo. libro primo Cõmentariorum in libros Regum.

DE MINISTERIO.

QVid ſit uerbi miniſter, monet Chryſoſt. inquiẽs: An ignoras quid ſit ſacerdos? Angelus utiq; Domini eſt. Non ex ſeipſo loqtur: ſi deſpicis, nõ illũ deſpicis, ſed Deũ, qui illũ ordinauit. Sed unde, inquies, cõſtat Deũ fuiſſe illins ordinationis autorẽ? Nempe niſi tu hãc habeas opinionem, ſpss tua inanis facta eſt. Nã ſi nihil per illũ operatur Deus, neq; lauacrũ habes, neq; myſteriorum participes es, neq; benedictionibus frueris. Nõ ergo Chriſtian' es. Quid ergo? Deus omnes ordinat, etiã indignos? Non omnes quidẽ ille ordinat: per omnes tamẽ ille operatur, ſalutẽ populi molieua, non illorũ in ruẽa merita. Chryſoſt. in 1. cap. 2. ad Timoth.

Eſſe plures miniſterij modos, Chryſoſt. indicat: Cum Paulus inquit, Teſtis enim mihi eſt Deus, cui ſeruio in ſpiritu meo, in Euangelio filij ipſius, &c. miniſterij genus oſtendit. multi ſiquidem ſunt, differentesq; miniſtrationum modi, ſicut & cultus.

A' Deo uocari pios miniſtros, Iſychius docet inquiens: Chriſti uoce ſacerdotes in Eccleſiã, utpote eius officium ſubeũtes, ordinati ſunt, quibus in perſona Apoſtolorũ dicebat: Quorum remiſeritis, &c. libro 1. Comment. in 4. caput Leuitici.

Salonius inquit: Deus docuit magiſtros, ideſt, Prophetas & Apoſtoloa, & reſtruxit eorum conſiliũ: quoniã ipſe dedit uerba in corde & ore ipſorum. in Eccleſiaſten.

Miniſtros Eccleſiæ debere doctrina excellere, Chryſoſt. in 5. cap. 1. ad Timoth. hom. 15: Multũ omnino ad Eccleſię ædificationẽ cõfert, ſi pſules doctrinę gratia polleãt: quæ niſi adſit, plurima Eccleſiaſt. diſciplinę perlbũt. Itẽ: Solũ doctoris, anũciare, pdicare, docere, non ſubterfugere, nocte ac die orare. Quãdo aũt, dũ hęc ſũt, nihil pficitur: ſcitoto quid reliquũ. in acta Apoſt. cap. 20. hom. 45.

Proſper inquit: Cũ nõ ſolùm, ſecundũ Apoſtolũ, noa oporteat formã pbere fidelib. ſed etiã eos ipſoa fidelea, q nobis diuinitùs inſtituẽdi cõmiſsi ſunt, inſtruere debeamua, de patre, quomodo ſol' accipiatur ingenit', de filio, quomodo ex ipſo ſit genit'. lib. 1 do Cõtẽplatiua uita, cap. 18. Itẽ paulo antè, cap. 16. diſſerit, q, periculoſo tẽpore nõ ſint miniſtris deſerendę ſuę Eccleſię. Itẽ cap. 20: Ad hoc eſt Eccleſię Dei prępoſitus, ut nõ ſolùm bene uiuẽdo alios exẽplo ſuę cõuerſationis inſtituat, ſed etiã fiducialiter prędicãdo ſingulis ante oculos peccata ſua cõſtituta, quæ pœna maneat duros, quę gloria obedientes oſtẽdat, nullius ſalutẽ deſperãdo cõtemnat, animos nolentium emendari plangat. Et paulo pòſt: Quapropter ſciens, q, ſi quibuſlibet diuitibus ac potẽtibus malè uiuẽtibus pareat aut faueat, eos perdat ſimul, & pereat. Et ſanctè uiuere debet propter exemplũ, & docère propter ſuæ adminiſtrationis officiũ, certus q, ei nihil ſua iuſticia ſuffragetur, de cuins manu anima pereũtis exigitur. Itẽ: Ille cui diſpẽſatio uerbi cõmiſſa eſt, etiamſi ſanctè uiuat, & tamẽ perditè uiuentes arguere aut erubeſcat, aut metuat, cũ omnib. qui eo tacente perierunt, perit. Et iterũ: Sicut ſpeculatoris eſt, de loco editiori proſpicere, & pl' omnib. contẽplari: ita ſacerdos debet eſſe ppoſita ſublimitate celſior cũctis, & maioris ſcientię habere gratiã, qua poſsit ſub ſe uiuẽtes inſtruere. Itẽ: Eccleſię qppe doctoribus, ſicut ſuprà iã diximus, & cẽſura ineſſe debet, ut arguãt: & patientia, ut emẽdari nolentes fortiter ferãt. de uita contemp. cap. 5.

Iſychius ait: Concionari, id eſt populum exhortari, ſiue prophetas interpretari, & cloros ſociare, Eccleſiaſticæ diſpenſationis & ordinis eſt. lib. 2. Cõment. in 9. cap. Leuit. Et: Oportet doctorẽ meditationi ſpirituali operã dare. lib. 5. Cõment. in 15. cap. Leuit. Itẽ: Oportet ſacerdotẽ diligentiã adhibere, & populo nt nõ peccet, ſed pręcipuè domni ſuæ & cognatis. Propter quod Paulus ait 1. Timoth. 5: Hęc pręcipe, ut irreprehenſibiles ſint. lib. 6. Comment. in 21. cap. Leuit. Et: Sacerdos debet quotidie, ſed & omni hora, ea quę ad ſalutem pertinent inſtruere, & uigilare circa ſuos, ut non peccent talia quæ morte digna ſunt. ibidẽ. Itẽ: Oportet ſacerdotem non ignorare, ſi tamen diligenter populo prędediſſet, eſſetq; ſolicitus quomodo hic, quomodo ille ſe haberet, utrum ſtarent, an nutarent, ut nutantes fulciret. ibidem.

Boni paſtoris eſſe, propter ouiculas ſuæ fidei cõmiſſas, labores & pericula ſuſcipere, docet Chryſoſt. in 15. cap. ad Rom. homilia 27. Verùm quoniam pecorum memini, perpendamus & ouiũ paſtores illos, qui in Cappadocum regione ſunt, qualia & quãta pro pecorum ſuorum cuſtodia patiantur. Illi ſæpenumero uniuerſum triduum niue adobruti perdurãt. Dicuntur aũt & qui in Libya ſunt, non minora mala ferre, dum integros menſea difficilem illam ſolitudinem, peſsimarumq; beſtiarum plenã uagando circumeunt. Si tantum erga pecora diligentiæ impendunt paſtores illi, quam quæſo excuſationem habebimus, quibus rationalea animæ concreditæ ſunt, quòd profundũ hunc ſomnum dormimus? Reſpirare quidem omnino neceſſe fuerit: uerùm prorſus quieſcere, & non circumquaq; percurrere, innumeriſq; etiã mortibus ſeipſos pro ouibus iſtis exponere, id demũ non eſt boni paſtoris. An ignoras gregis huius dignitatẽ? An illius gratia Dominus tuus innumera nõ fecit? An nõ poſtremò & ſanguinẽ ſuũ fudit? Tu uerò requiem quæris? Et quid poterit peius eſſe paſtoribus iſtis? An nõ perpendis, quòd oues iſtas circumſtant lupi multo amaricatiores ac ſæuiores? An apud temetipſum nõ reputas: qua mente ſit opus ei, qui talem præfecturã ſit adminiſtraturus? Et homines quidẽ qui populis præſunt, ſi quando de rebus fortuitis conſulturi ſunt, diebus nõ cõtenti, noctes etiã uigilando adhibent: nos uerò, qui pro ipſo cœlo certamẽ habemus, ipſo quoque die dormimus.

Quales debeant eſſe miniſtri Eccleſię, Leo monet: Virum, inquit, Catholicũ, & præcipuè Domini ſacerdotẽ, ſicut nullo errore implicari, ita nulla oportet cupiditate uiolari. epiſt. 53. ad Anatolicũ Cõſtantinopolitanũ.

Miniſtros ita Eucheri⁹ deſcribit: Qui corda hominũ ad ædificiũ ſpirituale, q, ex uirtutibus animæ cõſtruitur, parant, ſuos auditores fidẽ & opera iuſticiæ docere ſufficiũt, dũ ipſi prius ſacris paginis edocti, diligẽter quę ſit fides tenenda, quo uirtutũ calle incedendũ, certa definitione ueritatis didicerũt. Nã fruſtra ſibi officiũ doctoris uſurpat, qui diſſertionem fidei catholicę ignorat. Neq; ſanctuariũ Domino, ſed ruinã ſibi ædificãt, qui docere alios regulã quam ipſi non didicerũt conãtur. lib. 3. Cõmen. in lib. Reg. Item: Virtutũ operibus quę per totũ orbẽ Eccleſia in ſuis ſanctis ac pfectis exercet, illi pręcipuè quibus fideliũ cura cõmiſſa, & claues regni cœlorũ ſunt datę, omni debẽt ſolertia inſiſtere: ut quantũ gradu pręeminẽt cęteris, tantũ & merita præcellant bonæ actionis. ibidẽ.

Non omnia eſſe in allegoriaa transformãda, ſcribit Iunilius, inquiens: Si in libris Prouerbialibus uoluerimus præter prouerbialem ſpeciem, ubiq; allegoriã ſic recipere, ut narrationis ueritas infirmetur, locum damus inimicis, prout uoluerint, diuinos libros interpretandi. lib. 1. cap. 5.

Non uult Chryſoſt. doctorẽ tacere, quando nõ exauditur. Sic enim inquit: Licet me fruſtra loqui non ignorem, nõ tamen ceſſabo: ita enim apud Deum excuſabor; quãuis nemo me audiat. Qui attentè audientibus loquitur, is laboris præmium habet, auditorum perſuaſionem. Cuius aũt uerba non audiuntur, neq; tamẽ ceſſat, plurimi faciendus eſt, cũ Deo placere adnitatur, & nemine attendẽte ſuũ impleat officiũ. Verùm licet maius nobis ex cõtemptu noſtro præmiũ proueniat, id tamen minus deſideramus, modò ad ſalutẽ ueſtrã aliquid pficiamus, maximã mercedẽ probitatẽ ueſtrã ducẽtes. hom. 29. in 3. cap. Ioan. Itẽ: Epiſcopus ſi uehementer cõmoueatur, audit crudelis: ſi parũ uehemẽter, audit frigidus. Sed oportet hæc duo cõtraria concurrere, ſic ut neq; contẽnatur, neq; odio habeatur. Quàm multos cogitur offendere, uolẽs nolẽs? Quàm multos obiurgare, uelit nolit? Non temerè dico, ſed ut affectus ſum, ac ſentio. hom. 3. in Acta apoſt. Itẽ: Cogor uideri iniucundus, oneroſus, & grauis. In hoc poſitus ſum. Sicut pædagogus aſper ad hoc conſtitutus eſt, ut odio illũ proſequantur, quos erudit: ſic ſanè & uos. Multorum ex uobis opus eſt ut miſereamini, humanitatem declaretis, ſuaues ac blandi ſitis ijs quibus beneſacitis. Nos uerò, quibus debemus eſſe utiles, ijs & graues & iniucundi uidemur. non enim utiles ſumus dicendo quæ oblectant, ſed ea quę mordent. homilia 5. in cap. 2. Actorum apoſtolorũ. Item: In hoc poſiti ſumus, inquit Chriyſoſtomus, ut rideamur & ſubſannemur, ut omnia patiamur. purgamenta mundi ſumus, ſecundum beatũ Paulũ. hom. 8. in acta Apoſtolorũ. Item: Bonũ nos Babylas docuit, quòd uidelicet unumquẽq; oportet ſuo officio fungi, etiamſi inde nullũ lucrũ ad alios dimanet. cõtra Gentiles. Itẽ: Extant etiã nunc cũ Babylæ cinerib. cõpedes Eccleſiarũ, præfectos omnes cõmonefacientes, ut uiciri & ſingulari, ut quiduis pati oporteat. Certè omnia prompto atq; alacri animo, ac magna itẽ cũ uoluptate ſuſtinenda, ut cõcreditæ nobis libertatis ne leuiſsimã quidẽ partẽ pdamus aut cõtaminemus. In libro contra Gentiles.

¶ Corripiẽdos eſſe homines uoce miniſterij, docet Auguſt. ad Feſtũ, epiſt. 166: Et phrenetici nolũt ligari, & lethargici nolũt excitari: ſed pſeuerat diligẽtia charitatis, phreneticũ caſtigare, lethargicũ ſtimulare, ambos amare. Ambo offẽdũtur, ſed ãbo diliguntur: ambo moleſtati, q̃diu ægri ſunt indignãtur,

ſed

ſed ambo ſanati gratulantur. Itẽ ab Bonifacinm epiſtola 182: Bene enim agere, & illicita non prohibere, erroris cõſenſus eſt. Libro tertio contra epiſtolã Parmeniani, cap. 2: Turba autem iniquorum, cum facultas eſt in populis promendi ſermonem, generali obiurgarione ferienda eſt: & maximè ſi occaſionem atque opportunitatem præbuerit aliquod Domini flagellũ deſuper, quo eos apparet pro ſuis meritis uapulare. Item Quęſtionũ ueteris & noui Teſtamenti quęſtione 101. cap. 5: Quicunq; Dei præcepta iam tibi nota non facis, & cotripi non uis, etiam propterea corripiendus es, quia corripi non uis. De duobus abuſionum generibus gradu primo: Decet ergo Epiſcopum, qui omnium ſpeculator poſitus eſt, peccata diligenter attendere. Audiens ergo, & poſtquam attenderit ſermonem, ſi potuerit, & actu corrigere: ſi non potuerit, iuxta Euangelij regulã ſcelerum operarios declinare.

Iſychius ioquit: Filij fratris patris Aaron, bene & nimis aptè hi qui Euangelicã conuerſationẽ didicerunt, dicuntur: & hos qui alia docẽt, arguere & repellere, utpote perfectã habentes ſcientiã neceſſariò ſunt diſpoſiti. De quis Ioannes dicebat 2. epiſtola, cap. 1. Omnis qui præcedit, &c. Ergo propriũ eſt eorum qui edocti ſunt Euangelicam doctrinam, eos qui adulterina & aliena prędicãt, à facie ſanctorũ & tabernaculi expellere atq; proijcere. lib. 2. Cõment. in 10. cap. Leuit.

Eucherius inquit: Sancti prædicatores pręcidũt ab erroribus homines, & eos quaſi comminuendo in Chriſti corpore trãſferũt. Eucherius libro 3. in Geneſim.

¶ De dignitate & honore erga miniſtros, inquit Chryſoſt. Principatus Eccleſiaſticus ciuili tanto melior eſt, quanto terra cœlum, imò & multo magis. in 7. caput 2. ad Corinthios, homilia 15. Itẽ: Quando honorauerimus eos qui ipſis miniſtrãt, ſimul gloria pertingit in commune Eccleſiarũ. in 2. Corinth. 8. homilia 18. Itẽ: Miniſter Eccleſiæ honore afficiend⁹, quia (inquit) pro te orat, quia ſpirituali dono quod per baptiſmũ eſt, tibi miniſtrat, inuiſit te, adhortatur & admonet, medijs noctibus ſi uocaueris uenit. in 5. cap. ad Theſſalonicenſes, homilia 10. Affert & illas rationes, quare ſacerdotes magna reuerẽtia colendi ſint. 1. Quia aſſecuti ſunt gratiam Spiritus ſancti. 2. Magna dignitas eſt ſacerdotiũ, quia Chriſtus ad illos inquit: Qnotumcunq; remiſeritis peccata, eis remiſſa ſunt. 3. Quia Paul⁹ dixit, Obedite præpoſitis ueſtris, & ſubiacete eis, ut maximum habeatis honorem. 4. Propter pericula & labores quos ſuſtinent. Sacerdos enim ſi uitam ſuam diſpoſuerit, tuam autem non diligenter curauerit, cum impijs in gehennam detrudetur: & nõnunquam non ꝓprijs actionibus, ſed noſtris damnatur, niſi omnia quę ad ſe ſpectant, efficiat. 5. Iudæis inquit Chriſtus: Super cathedram Moſi ſedebunt ſcribæ & phariſæi, omnia quæcunque dixerint uobis facite. Nunc non eſt dicendum, Super cathedram Moſi, ſed Super cathedram Chriſti ſederunt ſacerdotes: eius enim acceperunt doctrinam. Deinde uult etiam, ne ſubditi ſuos ſacerdotes iudicent, licet malè & uitioſe uiuant. idq; ſic probat: Videmus ſeculi principatus omnes ſubeſſe, & ſæpe genere, uita & prudentia potioribus deteriores præponi. Nihilominus ob principis, qui eos præpoſuit, reuerentiam, nihil quales illi ſint cogitant. Quòd ſi homo aliquem conſtituerit, tantus ſubit metus: ſi Deus quem conſtituit, deſpicimus, maledicimus, innumeris afficimus contumelijs: & cum fratres noſtros prohibeamur iudicare, contra ſacerdotes linguã acuimus? Quã nã hæc digna excuſatione? Hęc dico, nõ quòd indignos ad ſacerdotiũ aſſumi probem: ſed miſereſcens, & lachrymans. Non enim propterea à ſubditis, iudicandi ſunt, etiam ſi malè & uitioſè uiuant. Tu aũt ſi tibi conſules, nihil in his quæ illis cõmiſſa ſunt offendes. Nam ſi aſinũ loqui fecit, & per uatẽ benedictiones ſpirituales largitus eſt, & in muto ore & lingua immunda Balaã propter offendentes Iudæos operatus eſt: multo magis ꝓpter nos fideles, etiãſi praui ſint ſacerdotes, Deus omnia per eos efficiet, & mittet Spiritum S. neq; enim pura mens propterea propriam puritatẽ amittit, ſed gratia omnia operatur. Quicquid enim conatur ſacerdos, ſolius Dei donum eſt: & ubi humanam exercet ſapientiam, minor illius gratia apparet. Neque hoc dico, ut pigrius uiuamus: ſed ne pigrè qui uobis præpoſiti ſunt uiuentibus, uos his commiſſi, aliquando uobis mala comparetis. Pater & filius & ſpiritus ſanct⁹ omnia facit: ſacerdos & linguam & manus præbet. neq; enim iuſtum eſt, propter alius maliciam, ad ſalutem noſtram accedentes offendi. Quibus omnibus conſideratis, & Deum timeamus, & eius ſacerdotes maiorem in modum ueneremur. homilia 85. in 3. caput Ioannis.

De difficultatibus in miniſterio, Chryſoſtomus docet: Quantalibet, inquit, quiſque animi uirtute polleat, cum tamen clauiũ & Eccleſiæ gubernacula ſuſcipit, inſperatis fluctib. quatitur, & uarijs undiq; negocijs act⁹ penè ſubmergitur. in 1. cap. ad Timotheũ 2.

Pulchrè & copioſe explicat Chryſoſt. labores & pericula Epiſcoporum, & inter alia multa hęc ſunt eius uerba: Nõ arbitror inter ſacerdotes multos eſſe q̃ ſalui fiãt, ſed multo plures q̃ pereant. Deinde quod nã illorũ ſit

officiô dicit: Non uides, inquit, quàm multas res oportet adeſſe Epiſcopo, ut ſit appoſitus ad docendum, ut tolerans malorum, ut tenax ſit atq; fidelis in doctrina ſermonis? Quantæ hoc difficultatis? & q, alij peccant, illi imputatur. Item de electione dicit: Peccauit presbyter aut diaconus, horũ omniũ crimina redundant in caput eorũ (ſcilicet Epiſcoporũ) qui hos elegerunt. Poſtremò reprehendit quorundã Epiſcoporũ uitia, uidelicet ſocordiã, ambitionẽ, & q, ſacerdotia nõ aliter quàm ꝓphanos magiſtratus affectant, nimirũ ut glorificẽtur & honorẽtur apud homines, ꝓdantur apud Deũ: Quis noſtrûm, inquit, tantã ꝓſtat ſolicitudinẽ ꝓ ouib. Chriſti, quantam præſtitit Iacob erga greges Laban? Quis poteſt recenſere toleratũ noctis gelu? Ne uerò mihi dixeris peruigilatas noctes, tãtamq; curã exhibitam. Totũ itaq; contrariũ eſt. Primates ac præfecti non tanto potiuntur honore, quanto qui præeſt Eccleſiæ. Si ingrediatur in aulam regiam, quis prior? Si apud matronas, ſi in ædibus uerſetur magnatum, nullus alius illi præfertur honore: perierunt õmnia, corruptaq; ſunt. Item: Quid refert ſi non das pecuniam, ſed pecuniæ loco adularis, ſubornas, multaq; machinaris? Pecunia tua ſit tecum in perditionẽ, ad illum dictum eſt Actorum 8. Et his dicetur: Ambitio tua ſit tecum in perditionem, quoniam putaſti ambitu humano parari donum Dei Homilia 3. in acta Apoſtolorum.

Etiam per indignos Deum eſſe efficacem, Chryſoſtomus docet: Gratia Dei per indignos operatur, non propter ipſos, ſed propter eos quibus opitulandum eſt. in 5. caput ad Theſſalonicenſes, homilia 11.

¶ De uictu dando miniſtris uerbi, ait Chryſoſtomus: Oportet doctoribus neceſſarium uictum affatim miniſtrari, ne deficiant, neq; ſoluantur: neq; minimis occupati, magnis ſeipſos atq; alios priuent, ut ſpiritualia operentur, nullam ſecularium habentes rationem. Huiuſmodi Leuitæ erant, qui nullam ſecularium rerũ habebant curam, quemadmodum Laici. ipſis quippe Leuitarum cura erat permiſſa, & lege illis conſtituti fuerant reditus, decimæ, aurum, primitiæ, uota, & alia plurima. ecrùm illis lege iſta meritò permittebãtur, præſentia tantũ & terrena quę rentibus. Ego Eccleſiæ præſules audeo ter dixerim, nĩl præter uictum & ueſtitum habere oportere, ne ad iſta trahãtur deſiderio. in 5. cap. 1. ad Timotheum, homilia 15.

¶ De fine miniſterij etiam ſæpe docent. Chryſoſtomus adhortatur illos qui prædia & uillas habent, ubi extruant Eccleſiam uel templũ, educeot magiſtrũ, diaconum & ſacerdotalẽ ordinem, & dotẽ illis aſcribant. Id confirmat ab utili: Ad pacem agricolarũ hoc utile. ueuerabilis erit presbyter, & ad ſecuritatem agri conducet. Item: Preces, inquit, illic perpetuæ propter te, laudes & ſynaxes propter te, oblatio per ſingulos dies Dominicos. Itẽ: Cogita quòd uſq; ad Chriſti aduentũ mercedem habiturus ſis, qui altare Dei excitaturus es. Item: Non eſt illic (ſcilicet in Eccleſia) laſciuia, ſed abacta eſt: nõ eſt ebrietas ac uoluptas, ſed eliminata eſt: nõ eſt uana gloria, ſed extincta eſt: plus illic fulget beneuolẽtię, ꝓpter ſimplicitatẽ. Itẽ: Quanta res eſt abire & ingredi in domũ Dei, & uidere q, ipſe illam extruxerit, & quieſcere in uilla ſecurũ, & habere deambulationẽ ſeruientẽ corpori, & matutinis ueſpertinisq; hymnis eſſe præſentẽ, ac ſimul prãdẽtem ſacerdotẽ, ſimul conuerſantem benedictione frui, & alios uidere illuc uenientes? hoc fuerit in murũ ac ſecuritatem agri. Itẽ: Villa quę habet Eccleſiã, paradiſo cõparatur: nõ eſt illic clamor, nõ eſt turbatio, nõ uarij inimici, neq; ſectæ: omnes licet uidere amicos, & participes eorundem dogmatum. Itẽ: Presbyter te facilè curabit, alius eris in agro per illũ, & illis pręſidebit, & erit cuſtos. Itẽ: Illi qui domus in quib. frumentũ reponant, extruunt, & ubi animarũ fructus colligere oporteat minimè curant, cogũtur multis ſtadijs ire, & magnas ꝓfectiones facere, ut in Eccleſiã abeãt. Tibi aũt cõtinget quoſdã ex uicinis habitare, & habere curatores. Itẽ: Presbyterũ fortaſsis uocabis, & menſæ participẽ facies: inde maxima erunt bona. Erit tũc uilla ab omni ſuſpicione libera, nullus homicidij, nullus furti accuſabit, neq; aliquid ſuſpicabitur. Itẽ: Habent & aliã cõſolationem, ſiue morbus, ſiue mors accidat. Itẽ: Nõ ſimpliciter, neq; fortuitò etiã amicitiæ eorũ fiunt, qui illuc eunt, & congregationes erunt multo alijs cœtibus ſuauiores: nõ ſolùm aũt cõgregationes, ſed & illi qui præſunt, per presbyterum ſunt magis reuerẽdi. Itẽ: Quia Eccleſia eſt pręſidiũ cõtra diabolũ. Cũ alacritate igitur opus aggrediatur, & manus prius extendãtur in precibus, & tunc abeãt ad opus, unde corporis robur & multa agricolatio. Sed decet aliquis, Vnde ſumptus? Faciam paruã domũ pro templo: qui ſequetur te faciet porticum: qui poſt illum, aliam adijciet, & ſic tibi imputabitur totum. Igitur initium facito: fundamentum iacito: imò mutuùm adhortamini, ut certetis in hac re. Affirmat etiam ibidem, melius eſſe opes inſumere in ædificia templorũ, quàm in pauperes. hom. 18. in 8. cap. actorũ Apoſt.

Theod. ait: Eos quib. ſunt Eccleſiarũ credita gubernacula, hãc regulã oportet attẽdere. Corporalẽ enim eorũ q peccãt ſubuẽtionẽ non ꝓhibuit diuinus Apoſtolus, eos aũt ſpirituali libertate priuauit: ſed uult utriuſq; ab eis

ab eis curam geri. in 3. cap. 2. ad Theſ. Itẽ: Quemadmodũ ſacerdos leprã diſcernit, ita peccatorum animæ iudicẽ ipſum eſſe oportet. quæſtione 15. in Leuiticum.

Iſycbius ait: Loco Chriſti ſacerdotes & doctotes ſunt in Eccleſijs. lib. 5. Commentariorum in libros Regum.

Eucherius ait: Prophetæ atq; Apoſtoli, omnesq́; doctores, qui dũ uerbũ prædicationis bonis mentibus faciunt, ad unamquamqoe animam onigenito filio cõiungendam, quaſi prouiſoras ſunt: itẽ, in his quæ de Domino loquũtur, in ſemetipſis uirtutum diuitias oſtendunt, ut tanto citius ad ſequendum Deum pertrahant, quanto auditoribus ſuis in ſemetipſis monſtrãt quæ narrant. Et iterũ: Prædicatores ſacri eloquij fluenta cõſiderant, atq; ex ipſis colligunt, quę uel quibus prædicationis ſuæ uerba cõmitant, & ex quibus auditoribus fiduciã certitudinis aſſumant. lib. 2. in Geneſeos caput 40. Itẽ: Et emiſit Euangeliſtas pennis uirturũ recta itinera tranſuolaotes, nõ ſuis, ſed eius à quo miſsi ſunt, ut alijs eſſent odor uitæ in uitam, alijs odor moriis in mortem. libro 2. Commentariorum in libros Regum, cap. 10. Et: Prædicatores qui ſublimem atque honorabilem in Eccleſia Dei locũ tenent, infirmiores quoſque ac fragiles ſuis prædicationibus ab infimorum appetitu ſuſtollunt, atq; ad cœleſtia deſideranda ac ſperanda ſuſpendunt: ſuis etiam interceſsionibus, ut in cœptis perſiſtant, adiuuant. libro 3. Commẽtariorum in libros Regum, cap. 9.

Pœnã comitari negligentiam miniſtrorũ uerbi Dei, Chryſoſtomus monet. Paulus inquit: Mundus ſum ego, ab hoc tempore ad gentes ibo. Igitur & nos rei ſum' ſanguinis eorum qui nobis concrediti ſunt, negligentes illos. homilia 39. in acta Apoſtolorum.

Non eſſe cuiuis pręſtigiatori credendum, docet Theodoret' inquiens: Non attendẽdum eſt ſignis, quando ia qui edit illa, pietati contraria docet. Quæſtiona 12. in Deuter.

De ſcriptis hominũ quid ſentiendum ſit, Auguſtin' exponit, de uidendo Deo, ad Paulinã cap. 16: Neq; enim mihi ſic credis, quẽadmodũ Ambroſio, de cuius libris tanta illa teſtimonia poſui. Aut ſi ambob' nobis ęqua lance putas eſſe credendum, nunquid ullo modo Euangelio comparabis, aut ſcripta noſtra Scripturis Canonicis coæquabis? ꝑfectò ſi rectè dijudicando ſapis, longè nos infrà uides ab illa autoritate diſtare, & me quidem longius. Sed utriq; noſtrûm quantumlibet credas, utrumq; illi excellentiæ nequaquam comparas.

DE MIRACVLIS.

Miraculum defioit Auguſtinus his uerbis, de utilitate credendi ad Honoratum cap. 16: Miraculum uoco, quicquid arduum aut inſolitum ſupra ſpem uel facultatem mirantis apparet.

Quotuplicia ſint miracula, Auguſtinus exponit, de utilitate credendi, ad Honoratũ cap. 16. Sed rurſus hæc in duo diuiduntur. Quædam enim ſunt, quæ ſolam faciunt admirationẽ: quædam uerò magnã etiam gratiam, beneuolentiamq́; conciliant. Nam ſi quis uolantem hominem cernat, cum ea res nihil ſpectatori afferat cõmodi pręter ipſum ſpectaculum, miratur tantummodo. Si quis aũt graui & deſperato morbo affectus, mox ut iuſſum fuerit conualeſcat, admirationem ſanitatis ſuæ, ſanantis etiã charitate ſuperabit. Talia facta ſunt illo tempore, quo Deus in uero homine, quantũ ſat erat, hominibus apparebat. Sanati languidi, mũdati leproſi, inceſſus claudis, cæcis uiſus, ſurdis audit' eſt redditus. Homines illius tẽporis aquã in uinum cõuerſam, ſaturata quinq; millia quinque panibus, trãſita pedib. maria, mortuos reſurgentes uiderũt. Ita quædã corpori manifeſtiori beneficio, quædã uerò menti occultiore ſigno, & omoia hominibus maieſtatis teſtimonio cõſulebant: ſic in ſe tunc animas errãtes mortaliũ, diuina cõmouebat autoritas. Cur (inquis) iſta modò non fiunt? Quia nõ mouerẽt, niſi mira eſſent. At ſi ſolita eſſent, mira nõ eſſeot. Nã diei & noctis uices, & cõſtantiſsimũ ordinem rerũ cœleſtiũ, annorũ quadrifariã conuerſionẽ, decedẽtes redeunteſq́; frondes arboribus, infinitã uim ſeminũ, pulchritudinẽ lucis, colorũ, ſonorũ, odorũ, ſaporumq́; uarietates, da qui primũ uideat atq; ſentiat, cũ quo tamẽ loqui poſsim', hebeſcit, obruitorq́; miraculis. Nos uerò hæc omnia nõ cognoſcendi facilitate (quid enim cauſis iſtis obſcurius?) ſed certè ſentiendi aſsiduitate cõtemnimus. Facta ſunt igitur illa oppottuniſsimè, ut his multitudine credentium congregata atq; ꝓpagata, in ipſos mores utilis conuerteretur autoritas.

De maximis miraculis Auguſtinus ait in Euangeliũ Ioan. tractatu 17: Mirum non eſſe debet, à Deo factũ miraculum. Mirum enim eſſet, ſi homo feciſſet. Magis gaudere quàm mirari debemus, quia Domin' noſter & Saluator IESVS Chriſt' homo factus eſt, quàm quòd diuina inter homines Deus fecit. Plus eſt enim ad ſalutẽ noſtrã quòd factus ꝓpter homines, quàm ꝙ fecit inter homines: & pl' eſt ꝙ uitia ſanauit animarũ noſtrarũ, quàm quod ſanauit lãguores corporũ moriturorũ.

Quare fiant miracula, Chryſoſtomus monet inquiens: Signa quædam fiunt ut alliciantur alij, quædam uerò pro credentium conſolatione. Homilia uigeſimaprima in nonum caput actorom Apoſtolorum.

Auguſtinus lib. 10 de ciuitate Dei, cap. 10:

Multa fiebant in ueteri Teſtamento miracula, quæ omnia commemorare nimis longũ eſt, ad commendandum nnius Dei cultum, & mulrorum falſorumq́ue prohibendum. Fiebant autem ſimplici fide, arque fiducia pietatis, nõ incantarionibus & carminibus nefariæ curioſiratis arte compoſitis, quam uel Magiam, uel de ſtabiliore nomine Goëtiam, uel honotabiliore Theurgian uocant. Ibidem capite 12: Porrò aurem quæcunque miracula ſiue per angelos, ſiue quocũq; modo ita diuinitùs fiunt, ut Dei unius, in quo ſolo beara uita eſt, culrum religionemq́; cõmendent, ea uerè ab eis, uel per eos qui nos ſecundum ueritatem pietatemq́; diligunt, fieri, ipſo Deo in illis operãte, credendũ eſt.

Cur hodie non fiant, aut qualia fiant miracula, Chryſoſtomus io epiſtola 1. ad Corin. cap. 2. homilia 6. ſoluit quæſtionem, cur, cùm tempore diſcipulorum facta ſint ſigna, ſuo tempore non fiant, hac ratione: Quia quanro certiores & magis neceſſariæ res ſinr, tanto fidem eſſe minorem, ſeu (ut mox ſubijcic) quanto certins demonſtretur argumentum, taotum fidei præmio detrahi: idcirco ſigna in præſentia non fieri. Poſtea concedir ramen, ſuo quoque rempore ſigna fieri, licet non talia: uidelicer propherias innumeras, & innnmeris de rebus, orbis rerrarum conuerſionem, barbarorum philoſophiam, ferorum morum mutationẽ, pietatis propagationem.

Auguſtinus de uerbis Domini ſecundum Matthæum, Sermone 18: Poſt paruum enim tempus, poſteaquam ab oculis mortalibus receſsit Chriſtus, ut firmaretur fides in cordibus, quicunq; crediderunt, non uidentes crediderũt, & magnũ meritum habuit fides eorum: cui fidei comparandæ, cor tantum admouerunt pium, non & palpantẽ manũ. Hæc ergo fecit Dominus, ut inuiraret ad fidem. Hæc fides nunc feruet in Eccleſia roto orbe diffuſa. Et nunc maiores ſanitates operatur, propter quas non eſt dedignatus tunc exhibere illas minores. Sicut enim animus melior eſt corpore, ſic & melior ſalus animi quàm ſalus corporis. Modò caro cæca non aperit oculos miraculo Domini, & cor cæcum aperit oculos ſermone Domini. Modò nõ reſurgit morrale tadauer, reſurgir anima quæ mortua iacebar uiuo, nõ cadauere. Modò aures corporis ſurdæ non aperiũtut: ſed quàm mnlri habẽt aures clauſas cordis, quæ ramẽ uerbo Dei penetranre pateſcũt, nt credant, qui non credebãr: & bene uiuant, qui malè uiuebant: & obedianr, qui nõ obediebanr: & dicimus, Ille credidit, ac miramut cũ andimus de ijs quos aliquando dnros noueramns. Cur ergo nũc miraris credenrem, innocentẽ, Deo ſeruientẽ, niſi quia conſpicis uidentem, quem noueras cæcum? conſpicis uiuentẽ, quem noueras morrnum? conſpicis audientem, quem noneras ſurdum? Nam uide re aliter mortuos, de quibus mortuis dicebat Dominus cuidã, ideo rardanti, ne Dominnm ſeqneretur, quia ſepelire patrem uolebat: Sine (inquit) mortnos ſepelire mortuos ſuos. De uera religione cap. 25: Cum enim Eccleſia catholica per torum orbem diffuſa atq; fundata ſit, nec miracula illa in noſtra tẽpora durare permiſſa ſint, ne animus ſemper uiſibilia quæreret, & eornm conſuerudine frigeſcerer genus humanum, quorũ nouitate flagrauit. Nec iam nobis dubium eſſe debet, ijs eſſe credendũ, qui cum ea prędicent quæ pauci aſſequuntur, ſe tamen ſequendos, populis perſuadere potnerũt. Libro 22. cap. 8: Cur (inquiunr) nunc miracula, quę dicunrur facta eſſe, nõ fiunt? Poſſem quidem dicere, neceſſaria fuiſſe, priuſquã crederet mundus, ad hoc nt crederet mundus. Quiſquis adhuc ꝓdigia, ut credat, inquirit, magnũ eſt ipſe prodigium, qui mundo credente non credit.

Diſcrimina uerorum & falſorum miraculorum tecitat Auguſtinus libro 21 Sententiarum, ſententia 4: Sed hoc intereſt, quòd cũ Sancti talia faciant, in nomine Domini Dei omniũ rerum, de ſublimioribus apparatib. iubetnr inferiori cresturæ: cum aurem mali homines magicis artibus operantut ſimilia, in manus ſuas dantur, cum exaudiñtur à dęmonibus. Digni enim ſunt qui tali exanditione decipiãrur, ut pœna illis fiat hoc qnod uidentur impetrare beneficium, cum eis exhibent quaſi priuarim aereę poteſtates quędam miracula, ut eos habeant ſubingatos, permiſſu tsmen diuinæ prouidentiæ, ut pro meritis animarnm ſua cuiq; tribuantur.

De diabolicis miraculis ſcribit Auguſtinus, de ciuitate Dei libro 8. cap. 16: At omnia miracula Magorum, qnos rectè ſentit eſſe damnãdos, doctrinis fiunt & operibus dęmonũ: qnos uiderit cur cẽſeat honorandos eſſe, neceſſarios eos aſſerens perferendis ad Deos noſtris precibus, quorum debemus opera deuitare, ſi ad Deum uetum preces noſtras nolumus peruenire.

Incantatores & diuinos non eſſe conſulendos, Auguſtinus docet ſermone 241: Ego me apud Deum abſoluo, dum iterum stque iterũ admoneo pariter & conteſtor ut nullus ex uobis carragos uel diuinos ſortilegos requirat, nec de qualiber eos aur canſa snt infirmitare interroget. Nullus ſibi pręcantatores adhibeat: quia quicunq; fecerit hoc malum, ſtatim peribir baptiſmi ſacramentũ, & continuò paganus & ſacrilegus efficitur: & niſi grandi eleemoſyna, & dura & prolixa pœnitentia ſubuenerit, ſtatim in æternũ peribit.

ribit. Similiter & augutia obſeruare nolite, nec in itinere poſiti aliquas auiculas cantátes attédite, nec ex illarũ cáru diabolicas diuinationes annúciare præſumite. Nullus ex uobis obſeruet qua die de domo exeat, qua die iterũ reuertatur: quia oẽs dies Deus fecit. ſicut Scriptura dicit: Et factus eſt primus dies, & ſecũdus dies, & tertius ſimiliter, & quartus, & quintus, & ſexrus, & ſabbatum. Er illud: Fecit Deus omnia bona ualde. Illas uerò non ſolùm ſacrilegas, ſed etiam ridiculoſas ſternurationes conſiderate & óbſeruare nolire: ſed quoties uobis in quacunque parte fuerit neceſsiras properandi; ſignate uos in nomine IESV Chriſti, & ſymbolum uel orationem Dominicam fidelitèr dicentes, ſecuri de Dèi adiutorio iter agite. De rectitudine Catholicæ conuerſationis: Ante omnia illud annuncio atq; obteſtor, ut nullus paganorum ſacrilegas conſuetudines obſeruet, non carcarios, non diuinos, nõ ſacrilegos, non pręcanratores, nec pro ulla cauſa aut infirmitate eos conſulere & interrogare pręſumatis. Qui hoc malum facit, perdir baptiſmi ſacramentum. Similiter auguria uel ſternutationes obſeruare nolite: nec in itinere poſiti, aliquas auiculas cantantes attendatis: ſed ſiue iter, ſiue quodcunque opus arripiatis, ſignate uos in nomine Chriſti, & ſymbolũ & orationem Dominicam cum fide & deuotione dicite, & nihil uobis poterit nocere inimicus. Nullus obſeruet qua die domũ exeat, uel qua reuertatur: quia omnes creauir Dominus. Nullus ad inchoandum opus diem uel lunam attendat. Nullus in Calendis Ianuarij nefanda & ridiculoſa, uerulas aut ceruulos, aur iocticos faciat: neq; menſas ſuper noctem componat, nec ſyrenas aut bibitiones exerceat ſuperfluas. Nullus in pyras credat, neque in cantum ſedeat: quia opera diabolica ſunt. Nullus in feſtiuitate beati Iohannis, aut ſanctorum ſolennitatibus ſolſtitiá, aut uallationes, uel ſalutationes, aut canticá diabolica exerceat. Nullus nomina dęmonum, aut Neprunum, aut Dianam, aut Herculem, aut Mineruam, aut Geniſtum, aut cærera huiuſmodi inepta credere aut inuocare præſumat. Nullus diem Iouis abſque ſolennitatibus ſanctis; nec in Maio, nec in ullo tẽpore in ocio obſeruet: nec turmarum, uel murorum, uel aliquam diem omnino, niſi tantum diem Dominicam. Nullus ad ſana, uel ad petras, uel ad fonres, uel ad arbores, aut ad ocellos, uel per trina luminaria uorum faciat, uel totũ reddere pręſumat. Nullus ad colla hominis uel alicuius animalis legumina dependere præſumat. & ſi à clericis fiat & dicatur quòd res ſancta ſit, & in diuina lectione contineatur, non eſſet dignus nomine clericorum, ſed hæreticorum: quia non eſt in eis remedium Chriſti, ſed uenenum diaboli. Nullus pręſumar luſtrariones facere, nec herbas incantare, neque pecora per cauam arborẽ, uel terram tranſilire foratam, quia per hoc diabolo uidetur conſecrare. Nulla mulier præſumat ſuccinos dependere: nec in tela, ſiue in tinctura, ſiue in quolibet opere Mineruam uel cæteras infauſtas perſonas nominare: ſed in omni tempore Chriſti gratiam adeſſe, & in uirtute nominis eius roto corde confidere. Nullus quando luna obſcurarur, uociferare præſumar: quia certis temporibus Deo iubenre obſcurarur. Nec per lunam nouam timeat aliquid operis arripere: quia Deus ad hoc lunam fecir, ut tempora deſignet, & noctium tenebras temperet, non ut alicuius corpus cuſtodiat aut dementem hominem faciat: ſicur ſtulti putant, qui à dęmonibus uexaros, à luna pati putant. Nullus dominos Solem aut Lunam uocet, neq; per eos iuret: quia creatura Dei ſunt, & neceſsitatibus hominum iuſſu Dei inſeruiunt. Nemo ſibi proponat Fortunam aut Geniſtum, quòd naſcentiá dicitur: quia Deus uult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem ueritatis uenire, arq; in ſapiẽtia omnia diſpenſat, ſicut diſpoſuit anre mundi cõſtitutionem. Propterea quoties aliqua infirmitas occurrit alicui, non quærárur pręcátatores, nõ diuini, nõ ſortilegi, nõ carcarij: neq; per ſontes, aut arbores, aut biuia, phylacteria exerceanrur: ſed qui ægrotat, in ſola miſericordia Dei confidat. De diuinatione dæmonum cap. 5: Primùm ſciendum eſt, quoniam de diuinatione dæmonum quæſtio eſt, illos ea plerunq; prænunciare, quæ ipſi facturi ſunt. Accipiunt enim ſępe poteſtarem & morbos immittere, & ipſum aerem uitando morbidum reddere, & peruerſis atq; amaroribus terrenorũ commodorũ malefacta ſuadere: & de quorum moribus certi ſunt, quòd ſint eis talia ſuadentibus conſenſuri: ſuadent autem miris & inuiſibilibus modis, per illam ſubtilitarem ſuorum corporum, corpora hominũ non ſentientium penetrando, ſeſeq; cogitationibus eórum per quędam imaginaria uiſa miſcendo, ſiue uigilantium ſiue dormientium. Aliquãdo aurem non quæ ipſi faciũt, ſed quæ naruralibus ſignis furura prænoſcunt, quę ſigna in hominum ſenſus uenire non poſſunt, antè prædicunt.

DE TRADITIONIBVS *humanis, ſeu ceremonijs.*

VBi dehortatur ſuos auditores Chryſoſtomus, ut fugiant Iudæorũ impiũ ieiunium, cum non fiat ex mandato Dei, ſubiungit: Etenim quod fit, iuxta Dei uolunta-

tẽ, quãuis uideatur improbũ eſſe, tamẽ omnino Deo gratũ eſt, & acceptũ. Cõtrà, quod fit præter Dei uoluntatẽ, ac ſecus quàm ille uult fieri, quãquã exiſtimatur acceptũ Deo, tamẽ eſt omniũ peſsimũ & iniquiſsimum. Hoc probat exẽplis ſacræ Scripturæ Chryſoſtomus, in Oratione prima cõtra Iudęos.

Theodoretus ita ſcribit: A uino & ab eſu carniũ, & ab alijs eiuſmodi abſtinentiam, nõ ſimiliter ac hæretici amplectitur. Illi enim ab ijs tãquã abominãdis abſtinẽdũ eſſe cenſent. Eccleſia aũt nihil horũ decernit: neque enim eorũ prohibet participationẽ. & ideo alij quidẽ permiſsis à lege bonis & uoluptatib. ſecurè fruũtur, alij uerò ab eis abſtinent: nullus aũt qui rectè ſapit & ſentit, cõdemnat eũ qui comedit. Nã abſtinẽtia & eſus participatio, ſunt in mẽtis poteſtate. Porrò aũt uita monaſtica nõ eſt ex neceſsitate, ſed libera animi uolũtate ſuſcepta. Et hoc ex Apoſtolicis legib. didicimus: Qui comedit, inqt, non comedentẽ nõ ſpernat: & qui nõ comedit, comedentẽ nõ iudicet. Theodoretus in Epitome diuinorum decretorum.

Sedulius inquit: Omnia mũda, his uidelicet qui in Chriſto credunt, & ſciunt omnem creaturã bonã eſſe, & nihil abijciendũ quod cum gratiarum actione percipitur. in 2. caput ad Titum.

Itẽ Primaſius: Iudæi diẽ inter diẽ nõ poterant iudicare: quia de ieiunio lex nõ eſt poſita, ſed quomodo poteſt unuſquiſque, aut uult. Qui aũt plus ieiunat, mercedẽ maiorẽ habet. in decimumquartum caput ad Romanos. Item: Ipſis quaſi infirmis iubetur olera manducare, quæ indifferenter comeduntur ab omnibus, qui firmiores erant in fide: hoc eſt, qui ex gentib. crediderant, omnes carnes & omnes dies ęquales eſſe credebant. iſtis dicitur, ut nihil æſtiment commune per ipſum, niſi ei qui commune crediderit. in 14. caput ad Romanos.

Theodulus inquit: Nihil natura commune eſt, uerùm ex uoluntate utentis fit commune. Vnde & illi ſoli eſt commune, non omnibus. in 14. caput ad Romanos. Item: Veriſimile erat, eos qui quotidie ieiunabãt eos condemnare qui non continuò ieiunabant, ac corpus ſuum inedia caſtigarent. Vel quòd rectè facit ieiunans ſemper, uel quòd bene non ieiunans ſemper. Qui ſic affectus eſt, ut in ſingulos dies ieiunet, Domino ſic affectus eſt: & qui affectus eſt ut in ſingulos dies inedia ſeſe non caſtiget, propter Dominum ſic affectus eſt. Quicquid autem propter Dominum fit, bonum eſt. ibidem.

Marcus heremita inquit: Qui pro peccatis noſtris mortuus eſt ſecũdum Scripturas, etiam fideliter & probè ipſis ſeruientibus libertatem largitur gratuitò.

¶ Regulæ quædam de Ceremonijs traduntur ab antiquis Scriptoribus. Auguſtinus ad inquiſitiones Ianuarij libro primo, capite undecimo ſcribit: Quòd neque contra fidem, neque contra bonos mores iniungitur, indifferenter eſt habendum, & pro eorum inter quos uiuitur ſocietate ſeruandum eſt. Credo te aliquando ex me audiſſe, ſed tamen etiam nunc commemoro. Mater mea Mediolanum me conſecuta, inuenit Eccleſiam ſubbato non ieiunantem. Cœperat perturbari, & fluctuare quid ageret. Tunc ego talia non curabam, ſed propter ipſam conſului de hac re beatiſsimæ memoriæ uirum Ambroſium. Reſpondit, ſe nihil docere me poſſe, niſi quod ipſe faceret: quia ſi melius noſſet, id potius obſeruaret. Cumque ego putaſſem nulla reddita ratione, autoritate ſola ſua nos uoluiſſe admonere, ne ſabbato ieiunaremus: ſubſecutus eſt, & ait mihi. Cum Romam uenio, ieiuno ſabbato: cum hic ſum, non ieiuno. Sic & tu, ad quam fortè Eccleſiam ueneris, eius morem ſerua, ſi cuiquam non uis eſſe ſcandalo, nec quenquam tibi. Hoc cum matri annunciaſſem, libenter amplexa eſt. Item ad eundem, epiſtola 109. capite octauo: Quæ non ſunt contra fidem, neq; contra bonos mores, & habent aliquid ad exhortationem uitæ melioris, ubicunque inſtitui uidemus, uel inſtituta cognoſcimus, non ſolùm non improbemus, ſed etiam laudando & imitando ſectemur, ſi aliquorum infirmitas non ita impedit, ut amplius detrimentum ſit. Ad Caſulanum: In ijs rebus de quibus nihil certi ſtatuit diuina Scriptura, mos populi Dei, & inſtituta maiorum, pro lege tenenda ſunt. Et ſicut præuaricatores diuinarum legum, ita contemptores Eccleſiaſticarum conſuetudinum coercendi ſunt. Ad Ianuarium epiſtola centeſima decimanona: Omnia itaque talia, quæ neque ſanctarum Scripturarum autoritatibus continentur, nec in Concilijs epiſcoporum ſtatuta inueniuntur, nec conſuetudine uniuerſæ Eccleſiæ roborata ſunt, ſed diuerſorum locorum diuerſis moribus innumerabiliter uariantur, ita ut uix aut omnino nunquam inueniri poſſint cauſæ, quas in eis inſtituendis homines ſecuti ſunt, ubi facultas tribuitur, ſine ulla dubitatione reſecanda exiſtimo. Quamuis enim neque hoc inueniri poſsit, quomodo contra fidem ſint: ipſam tamen religionem, quàm paucißimis & manifeſtiſsimis celebrationum ſacramentis miſericordia Dei eſſe liberam uoluit, ſeruilibus oneribus premunt, ut tolerabilior ſit conditio Iudæorum: qui etiamſi tempus libertatis non agnouerint, le-

galibus

galibus tamē ſarcinis,nō humanis præſumptionibus ſubijciuntur. Sed Eccleſia Dei inter multam paleam, multaq́; zizania conſtituta,multa tolerat: & tamen quæ ſunt contra fidem uel bonam uitam, non approbat, nec tacet,nec facit.

Dominica die quid agēdum, Auguſtinus indicat,de rectitudine Catholicæ conuerſationis,capite 100: Omni die Dominico ad Eccleſiam uenite,& non cauſas & rixas, uel ocioſas fabulas agatis:ſed lectiones diuinas cū ſilentio auſcultate, & pro Eccleſiæ pace, & pro peccatis neſtris orate.Qui enim in Eccleſijs fabulari nō timet,pro ſe & alijs reddi turus eſt rationē, dum nec ipſe uerbū Dei audit,nec alios audire permittit.

Antiquā,eamq́; malā conſuetudinem nō excuſare,Auguſtinus docet Quæſtionū ueteris & noui Teſtamēti,quęſtione 114: Quia quod anterius eſt,inquiunt, falſum eſſe non poteſt,quaſi antiquitas & uetus conſuetudo præiudicēt ueritati. Poſſent enim homicidæ,aut molles,aut adulteri, uel cæteri criminoſi per hoc illicita ſua defendere, quia antiqua ſunt,& ab ipſo mundi initio cœpta: cum hinc magis intelligere debeant errorem ſuum,quia quod reprehenſibile & turpe eſt,malè cœptum probatur: quod autem honeſtum & ſanctum eſt,dignè colitur, nec poſſe turpe & reprehenſibile ante factum, eſſe honeſtum & irreptehenſibile. Item libro ſecundo de unico baptiſmo: Veritate manifeſtata conſuetudo cedat ueritati. Planè quis dubitet ueritati manifeſtæ conſuetudinem cedere? Ibidem: Nemo conſuetudinem rationi & ueritati præponat, quia conſuetudinem ratio & ueritas ſemper excludit. De baptiſmate paruulorum: Qui contempta ueritate præſumit conſuetudinem ſequi, aut circa fratres inuidus eſt & malignus,quibus ueritas reuelatur: aut circa Deum ingratus eſt, inſpitatione cuius Eccleſia eius inſtruitur. Nam Dominus in Euangelio:Ego ſum,inquit, ueritas. non dixit,Ego ſum conſuetudo.Itaq; ueritate manifeſtata, cedat conſuetudo ueritati.

DE CONIVGIO.

NOn eſſe contra pietatem uiuere in matrimonio, docet Chryſoſtomus: Licet,inquit,& ei qui in matrimonio eſt, celebrem eſſe,& generoſum. Ecce & illi in matrimonio erant, & uehementer illuxerunt, tametſi exercitium ipſorum ſplendidum nō eſſet,&c. in decimumſextum caput ad Romanos. Item teſtatur eſſe rem precioſam & honeſtam. nam inquit:Nuptiæ res precioſa & nobis & externis uidetur. in quartum caput prioris ad Corinthios, homilia duodecima. Item: Nuptiæ res honeſta eſt, & quæ genus noſtrum continet, & multorum bonorum cauſa eſt. Item Hom. 20.in Matthæum: Primus gradus caſtitatis eſt ſincera uirginitas: ſecundus autem,fidele coniugiū. Ergo ſpecies ſecunda uirginitatis eſt, matrimonij caſta dilectio. Auguſtinus lib. 1. de peccatorum meritis & remiſsione, cap. 29: Bonum ergo coniugij non eſt feruor concupiſcentiæ, ſed quidam licitus & honeſtus illo feruore urendi modus,propagandæ proli,non explendæ libidini accōmodatus: uolūtas iſta,nō uoluptas illa nuptialis eſt. Itē, de bono coniugali cap.3: Bonū ergo coniugij,quod etiā Dominus in Euangelio cōfirmauit,non ſolùm quia prohibuit dimittere uxorē,niſi ex cauſa fornicationis, ſed etiam quia uenit(inuitatus)ad nuprias: cur ſit bonū, meritò quæritur. Quod mihi nō uidetur ꝓpter ſolā filiorū procreationē, ſed propter ipſam etiā naturalē in diuerſo ſexu ſocietatē. Alioqui nō iā diceretur cōiugiū in ſenib. præſertim ſi uel amiſiſſent filios,uel minimè genuiſſent. Nūc uerò in bono, licet annoſo cōiugio, etſi emarcuit ardor ætatis inter maſculū & fœminā, uiget tamē ordo charitatis inter maritū & uxorē: quia quāto meliores ſunt, tāto maturius à cōmixtione carnis ſuæ pari cōſenſu ſe cōtinere cœperūt, non ut neceſsitatis eſſet poſtea nō poſſe quod uellēt, ſed ut laudis eſſet primùm noluiſſe q, poſsēt.

Coniugiū eſſe cōceſſum, Iſychius etiā docet: Si nō ualet uirginitatē quiſpiā cōſequi, in caſto aūt cōiugio cōuerſetur, ueniā percipit à Domino, qui dixit, Nō oēs capiūt uerbū: quādo de uirginitate Apoſtolis exponebat. Sed tamē inter eos qui ſaluātur, neceſſariò ordinātur. lib.1. Com.in 3. cap. Leuitici. Eucherius inquit: Illa benedictio nuptiarū primorū hominū,ut creſcerēt & multiplicarētur, & implerēt terrā, quāuis & in delinquētib. māſerit, tn̄ antequā delinquerēt data eſt: ut cognoſceretur procreatio filiorū ad gloriā cōnubij, non ad pœnā pertinere peccati. Lib.1. in Geneſ. cap.18. Iunilius ait: Porrò de homine facto hoc neceſſariò iterare curauit, dicēs: Benedixitq́; illis Deus, & ait: Creſcite & multiplicamini,& replete terrā. Ne quis honorabili cōnubio ineſſe peccatū, thorūq́; fœditati ac fornicationi putaret cōparandū. in Geneſin. Item: Si benedictione Dei creſcit & multiplicatur genus humanū, ecquānta ſint maledictione digni, qui prohibēt nubere, & diſpoſitionē cœleſtis decreti quaſi à diabolo compertam condemnant? Non ergo damnandæ ſunt nuptiæ: quas ad propagationem generis humani, terramq́; replendam, ſupernę gratia benedictionis inſtituit. Sed magis honoranda, maioreq́; eſt digna benedictione uirginitas,&c. In Geneſin.

Vnde ſint nuptiæ & coniugium, docet Auguſtinus in euangelium Ioannis, tracta-

tu 9: Quòd Dominus inuitatus uenerit ad nuptias, etiá excepta myſtica ſignificatione, confirmare uoluit, quòd ipſe fecit nuptias. Futuri enim erat de quib. dixit Apoſtol⁹, ꝓhibẽtes nubere, & dicẽtes quòd malũ eſſent nuptię, & quòd diabol⁹ eas feciſſet. cùm idẽ Dominus dicat in Euágelio, interrogatus utrũ liceat homini dimittere uxorẽ ſuam ex qualibet cauſa: Nõ licere, excepta cauſa fornicationis. In qua reſpõſione, ſi meminiſtis, hoc ait: Quod Deus coiũxit, homo nõ ſeparet. Et qui bene eruditi ſunt in fide catholica, nouerunt quòd Deus fecerit nuptias: & ſicut coniunctio à Deo, ita diuortium à diabolo ſit. Item, de bono coniugali, capite primo: Prima itaq; naturalis humanę ſocietatis copula, uir & uxor eſt. Quos nec ipſos ſingulos condidit Deus, & tanquam alienigenas iunxit, ſed alteram ex altero creauit, ſignans etiam uim coniunctionis in latere, unde illa detracta formata eſt. Lateribus enim ſibi iunguntur, qui pariter ambulant, & pariter quò ambulant intuentur. Conſequens eſt connexio ſocietatis in filijs, qui unus honeſtus fructus eſt, non coniunctionis maris & fœminæ, ſed concubitus. Poterat enim eſſe in utroque ſexu, etiam ſine tali commixtione, alterius regentis, alterius obſequentis amicabilis quædam & germana coniunctio.

Cyrillus: Chriſtus profectus ad nuptias, non conuiuij gratia, ſed potius miraculi. Deinde ut natiuitatis noſtræ principium, quantum ad carnem attinet, ſanctificaret. Item: Quomodo igitur aliter hæc depellenda maledictio erat, ne cõdemnata nuptiarum ſanctimonia uideretur, quàm Saluatoris præſentia? qui quum ſit uerum gaudium, priſcũ nuptiarum mœrorem præſentia ſua depulit. lib. 2. Com. in Ioan. cap. 22.

Theodoretus inquit: Operæ precium autem exiſtimo matrimonij quoq; leges perſequi, & eorum qui illud accuſant audaciã refellere. Sufficit autem uel ſexus differẽtia, ad oſtendendam cauſam opificij. Eius enim gratia formauit mulierem uniuerſorum effector. Quamobrem eam etiam adiutricem uocauit: Faciamus, inquit, Adæ aduitorium ſecundũ ipſum. Non ſolùm formauit, ſed etiã uiro cõiunxit, ut uult lex, quæ nũc in uſu ciuili uerſatur: & ad uirũ deduxit, & ipſe fuit paranymphus & pronubus. ipſe ueluti quoddam donum matrimonio hanc benedictionem obtulit, dicens: Creſcite & multiplicamini, & replete terram: & dominamini ipſi. In Epitome diuinorum decretorum.

Philaſtrius ait: Legitimum ius coniugij à Deo promulgatũ laudatur quotidie, ac benedicitur conſuetè. in Catalogo hæreſ.

Fauſtus ait: Non damno nuptias, Ordinatio nuptialis ex benedictione cœpit, generatio corruptionis ex tranſgreſsione cœpit. Interim nuptiarum munus adhuc in paradiſo à creatore conceſſum, & earum uſus extra paradiſum ſumpſit exordium, &c. lib. 1. de libero arbitrio, cap. 2.

Ab honeſtis nuptijs omnia turpia & obſcœna (qualia ſunt cantiones, tibiæ, choreæ, ebrietates, uerba laſciua) tollenda eſſe, cẽſet Chryſoſtomus in primam Corinth. capite quarto, Homilia duodecima: & in quintum caput ad Epheſios.

De uero mulierum ornatu, docet Chryſoſtomus in decimum caput Ioannis, Homilia ſexageſima: Nempe quòd ornatus earum non ſint margaritæ, aut precioſæ ueſtes, ſed modeſtia, beneuolentia, pudicitia, hilaritas, & ſimilia.

De fine nuptiarum, Chryſoſtomus ſic ſcribit: Nuptiæ myſterium ſunt & typus rei magnæ. Eccleſiæ typus ſunt nuptiæ, & Chriſti: ideo non ſcorta inducenda ſunt. In Græcorum myſterijs ſaltationes ſint: in noſtris uerò ſilentium, decorũ, pudor & modeſtia. Magnũ celebratur myſteriũ. Quomodo myſteriũ eſt? Conueniunt duo, & faciunt unũ. & illud fuſius exponit. Vocat ſequente pagina coniugium, donum Dei, & radicem noſtræ generationis. Poſtea explicat, quomodo ſit myſterium Eccleſiæ. Item, quòd ſint etiam nuptiæ typus aduentus Chriſti. Item: Enimuerò non eſt uulgaris res, coniugium bene ſe habens: ſicut etiam his qui illo non ut oportet utuntur, innumerorum malorum ſit materia. Nam ſicut mulier adiutrix eſt, ita ſæpe & inſidiatrix ſit. Et ſicut portus eſt coniugium, ita & ſæpè naufragium parit, non iuxta ſuam naturam, ſed iuxta ſententiam eorum qui illo malè utuntur. Etenim qui iuxta congruas leges illud obſeruat, domum & uxorem ſuam, ut malorum omnium quæ uel in foro, uel alicobi obueniunt, conſolatricem ac liberatricem reperit. Qui autem temerè & uulgariter hanc rem aggreditur, etiamſi multa in foro & alibi tranquillitate fruatur, ingreſſus in domum, ſcopulos & petras uidebit. In dictum Pauli primæ Corinthiorũ ſeptimo: Mulier alligata eſt legi. Item: Mulieres, quàm uiros, prudentiores eſſe oportet, quæ curæ familiari ut plurimùm incumbunt. Vir in medio foro & iudicijs, tanquam quibuſdam fluctibus, uerſatur: mulier uerò tanquam in quodam philoſophiæ gymnaſio domi ſedens, & mentem in ſe colligens, & orationibus & lectionibus & alijs bonis operibus uacare poteſt: & more eremos habitantium, qui ſe perturbet, habet neminem: domi ſedet, ubi

ſemper

ſemper poteſt in tranquillitate uiuere. Si quando domo exeundum eſt, nullam etiam perturbationis habet materiam. Domi poteſt uirtuti incumbere, & uirum perturbatũ lenire, admonereq́;, ſuperfluas eius & moleſtiores cogitationes abſcindere, & ita dimittere, ut quaſcunq; moleſtias è foro domum tulerit, deponat: & quæ domi bona didicerit, ſecum in forum afferat. Nihil enim potentius muliere bona, ad inſtituendum & informandum uirum quodcunque uoluerit: neque tam leniter amicos, neque magiſtros, neque principes patietur, ut coniugem admonentem atq; conſulentem. habet enim uoluptatem quandam admonitio uxoria, cum plurimùm amet, cui conſulit. Multos poſſum afferre uiros aſperos & immites, per uxorem mites redditos, & manſuetos. ipſa enim menſa, lecto, filiorum cõmunicatione, dicendis, tacendis, ingreſſu, exitu, & alijs pluribus cum marito communicans, & ut corpus capiti coniuncta, ſi prudens erit & diligens, omnes uincet, & coniugis ſuperabit diligentiam. Ex quibus omnibus apparet, Chryſoſtomum magnifeciſſe, & rectè de coniugio ſenſiſſe. Homilia 60. in decimum caput Ioannis. Auguſtinus de Eccleſiaſticis dogmatib. cap. 63: Bonæ ſunt nuptiæ, ſed cauſa filiorum, & compeſcendæ fornicationis obtentu. Item, de bono coniugali cap. 3: Habent etiam id bonum coniugia, quòd carnalis uel iuuenilis incontinentia, etiamſi uitioſa eſt, ad propagandæ prolis redigitur honeſtatem, ut ex malo libidinis aliquid boni faciat copulatio coniugalis. Deinde quia reprimitur & quodammodo uerecundius æſtuat concupiſcentia carnis, quàm temperat parentalis affectus. Intercedit enim quædam grauitas feruidæ uoluptatis, quũ in ea quòd ſibi uir & mulier adhæreſcunt, pater & mater eſſe meditantur. Itẽ, De ſancta uirginitate, cap. 12: Habeant coniugia bonum ſuum, nõ quia filios procreãt: ſed quia honeſtè, quia licitè, quia pudicè, quia ſocialiter procreant: & procreatos pariter, ſalubriter, inſtanter educant: quia thori fidem inuicem ſeruant, quia ſacramentum connubij non uiolant. Item libro decimotertio de ciuitate Dei, cap. 22: Nos nullo modo dubitamus, ſecundum benedictionem Dei creſcere & multiplicari, & implere terram, donum eſſe nuptiarum: quas Deus ante peccatum hominis ab initio conſtituit, creando maſculum & fœminam, qui ſexus euidens utique in carne eſt. Huic quippe operi Dei etiam benedictio ipſa ſubiuncta eſt. Item, libro ſecundo contra Pelagium & Celeſtinum, de peccato originali, capite trigeſimoquarto: Bonum ſunt nuptię in omnibus quę ſunt propriè nuptiarum. Hæc autem ſunt tria: generandi ordinatio, fides pudicitiæ, connubij ſacramentum. Propter ordinationẽ generãdi ſcriptũ eſt: Volo iuniores nubere, filios procreare, matresfamiliàs eſſe. Propter fidem pudicitiæ: Vxor non habet poteſtatem ſui corporis, ſed uir: ſimiliter & uir non habet poteſtatem ſui corporis, ſed mulier. Propter connubij ſacramentum: Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet.

Iſychius inquit: Mulier grandem, antequam tranſgrederetur creatorem ſuum, dignitatem accepit, ut adiutrix uiri nominaretur. In 18. cap. Leuitici. Item: Vult & nuptiarum deſiderium offerri Deo, ut prolis cauſa, non fornicationis proueniat, & honorabile ſit coniugium, & torus immaculatus. lib. 1. Com. in tertium caput Leuitici.

Iunilius inquit: Porrò de homine facto hoc neceſſariò iterare curauit, dicens: Benedixitq́; illis Deus, & ait: Creſcite & multiplicamini, & replete terram. Ne quis honorabili connubio ineſſe peccatum, thorumq́; fœditati ac fornicationi putaret eſſe comparandum. in Geneſin. Et: Si autem benedictione Dei creſcit & multiplicatur genus humanum, ecquanta ſint maledictione digni, qui prohibent nubere, & diſpoſitionem cœleſtis decreti quaſi à diabolo compertã dãnant? Non ergo dãnandæ ſunt nuptiæ, quæ ad propagationem generis humani, terrãq́; replendam ſupernæ gratia benedictionis inſtituit. in Geneſin.

Nuptias damnantes alacriter impugnat Auguſtinus: ut de hæreſibus ad Quod uultdeum cap. 25: Taciani, à Taciano quodam, qui & Encratitæ appellati ſunt, nuptias dãnant, atq; omnino pares eas fornicationib. alijsq́; corruptionib. faciunt, nec recipiunt in ſuorum numerum coniugio utentem, ſiue marem, ſiue fœminam: nõ ueſcuntur carnibus, easq́; omnes abominantur: prolationes quaſdam fabuloſas ſeculorum etiam ipſi faciunt, ſaluti hominis primi contradicunt. Item, de Eccleſiaſticis dogmatibus capite 67: Malas dicere nuptias, uel fornicationi comparandas, aut ſtupro, cibos quoq; credere malos, uel malitias cauſare percipientibus, non eſt Chriſtianorum, ſed propriè Hierarchitarum & Manichæorum.

Sacerdotum coniugia fuiſſe in uſu, Victor teſtatur, qui inquit: Mulier quædam cum periculo in exilium pergens orthodoxa, dicit ſe filiam eſſe quondam Zurinanæ ciuitatis epiſcopi. in Vandalica hiſtoria, lib. 2.

Chryſoſtomus libellum repudij damnat: Ne mihi, inquit, leges ab exteris cõditas legas, præcipientes dari libellũ repudij, & diuelli. Neque enim iuxta illas iudicaturus eſt te Deus, in die illa qua uenturus eſt: ſed

ſecundum ſuas, ut ipſe ſtatuit. Etiam externæ leges non ſimpliciter, nec abſolutè hoc poſuerunt. nam & ipſæ puniunt factum : & hinc liquet, quod peccatum ualde ægrè tulerint. Vnde eam quæ autor fuerit repudij, nudam & ſpoliatam facultatibus eijciunt, ut unde fuerit diſſolutionis occaſio, etiam facultatum ſit iactura. Nunc puniunt, & idcirco hoc facientes, non commendabant. Poſtea ſubijcit obiectionem : Tamen Moſes uigeſimoquarto Deuteronomij permiſit dare libellum repudij, quam ita diluit: Moſes, inquit, non ſimpliciter hanc legem tulit, ſed coactus fuit ſeſe attemperare eorum quibus legem dabat infirmitati. Nam quoniam ad cædes prompti erant, & domus cognato replebant ſanguine, & neque ſuis, neque alienis parcebant, ne intus occiderent uxores quæ ingratæ erant, præcepit foris mittendas, quo grauius malum, nempe homicidiorum facilitas tolleretur, etcætera. Dicit poſtea, legem Chriſti in coniugio ſeruandam, prima ad Corinthios ſeptimo deſcriptam, antiquiorem eſſe, quàm illa ſit de libello repudij: & in tantum, quantum Adam ipſo Moſe. Poſtea commemorat textum Deuteronomij, in quo dicit eſſe, Scribet libellum repudij : quod eſt, annunciantis factum, & non propriam legem introducentis, Non ſcribat, quod imperantis & iubentis eſt. Sic Moſen conſona cum Chriſto locutum. in primæ Corinthiorum ſeptimum. Homilia tamen uigeſima in Matthæum ait: Sicut crudelis eſt, & iniquus, qui caſtam dimittit: ſic fatuus eſt, & iniuſtus, qui retinet meretricem. nam patronus turpitudinis eius eſt, qui crimen celat uxoris. De diuortijs ſic ſcribit Auguſtinus ad Hilarium epiſtola octuageſimanona: Nam & in his quæ dimittenda mandauit, etiam uxor commemorata eſt, quam nullis legibus humanis licet uendere: Chriſti autem legibus nec dimittere, excepta cauſa fornicationis. Item, de ſermone Domini in monte. libro primo : Quiſquis fornicationis cauſa uult abijcere uxorem, prior debet eſſe à fornicatione purgatus. quod ſimiliter etiam de fœmina dixerim. Quod autem dicit, Quiſquis ſolutam à uiro duxerit, mœchatur : quæri poteſt, utrùm quomodo mœchatur ille qui ducit, ſic & illa quam ducit? Iubetur enim & illa manere innupta, aut uiro reconciliari. Sed ſi diſceſſerit, inquit, à uiro, maneat innupta. Multum autem intereſt, utrùm dimittat, an dimittatur. Si enim ipſa uirum dimiſerit, & alteri nupſerit, uidetur cupiditate mutandi coniugij uirum priorem reliquiſſe: quæ ſine dubio adulterina cogitatio eſt. Si autem dimittatur à uiro cum quo eſſe cupiebat, mœchatur quidem qui eam duxerit, ſecundum Domini ſententiam: ſed utrùm & ipſa tali crimine teneatur, incertum eſt. Quamuis multo minus inueniri poſſit, quomodo, cùm uir & mulier pari conſenſu ſibi miſceantur, unus eorum mœchus ſit, & non ſit alter. Hoc accedit, quia ſi mœchatur ille ducendo eam quæ ſoluta eſt à uiro, quanquam non dimiſerit, ſed dimiſſa ſit, ipſa eum facit mœchari, quod nihilominus Dominus uetat. Ex quo colligitur, ſiue dimiſſa fuerit, ſiue dimiſerit, oportere illam manere innuptam, aut uiro reconciliari. Rurſum quæritur, utrum ſi uxoris permiſſu, ſiue ſterilis, ſiue quæ concubitum pari non uult, adhibuerit ſibi alteram uir, non alienam, neq; à uiro ſeiunctam, poſſit eſſe ſine crimine fornicationis?

Secundas nuptias non improbat Chryſoſtomus. Clarè enim inquit: Quid dicent, qui ſecundis nuptijs iunguntur? Non quòd illas condemnem, hoc dico: abſit. nam & Apoſtolus illas conceſſit. in caput quintum ad Epheſios. Sermone uigeſimo.

Reprehendit Chryſoſtomus conſuetudinem uirginum cohabitantium cum uiris, & tamen uirginitatem profitentium: & hortatur eas, ut potius nubant, quàm ita uiris cohabitent. Nam illas nuptias, inquit, neque Deus condemnat, neque homines reprehendunt. Honeſta enim res eſt, neminem offendens, neminem lædens. Virginitas autem illa cum uiris plus quàm ſtuprum ipſum, &c. In ſermone, quòd regulares fœminæ uiris cohabitent.

De uirginitate Iſychius inquit: Non ſuper uirtutem diſcipulis ingeramus, ſed quæ eis ſunt poſſibilia: id eſt, uirginitatem ei cui poſſibilis eſt, illi uidelicet de quo ait Paulus : Qui ſtatuit in corde ſuo firmus, non habens neceſſitatem, etcætera. Coniugium ei, qui non capit uirginitatis uerbum. libro ſeptimo Commentariorum in uigeſimumquintum caput Leuitici. Et: Virtutes Deus ſecundum poſſibilitatem exigit. propter quod de uirginitate ſanciens, Non omnes capiunt, inquit. Sed & de non poſſidendo docens, Si uis (inquit) perfectus eſſe: in mandato dixit. libro ſeptimo Comment. in uigeſimumquintum caput Leuitici.

DE MAGISTRATV.

Magiſtratus eſſe à Deo. Auguſtinus docet ad Valentinū, epiſtola quadrageſimaoctaua. Non eſt tamen poteſtas niſi à Deo, &c. Siue enim poteſtas ueritati fauens ali-

aliquem corrigat, laudem habet ex illa qui fuerit emendatus: ſiue inimica in aliquem ſæuiat, laudem habet ex illa qui uictor fuerit coronatus. Item libro quinto de ciuitate Dei, capite trigeſimotertio: Deus igitur ille felicitatis autor & dator, quia ſolus eſt uerus Deus, ipſe dat regna terrena & bonis & malis. Neque hoc temerè & quaſi fortuitu, quia Deus eſt: non fortuna, ſed pro rerum ordine ac tempore occulto uobis, notiſsimo ſibi, cum tamen ordini temporum non ſubditus ſeruit, ſed eum ipſe tanquam Dominus regit, moderatorque diſponit, felicitatem uerò non dat niſi bonis. Hanc enim poſſunt habere & non habere ſeruiẽtes, poſſunt & nõ habere & habere regnantes. Et cap. 21: Non tribuamus dandi regni atq; imperij poteſtatẽ, niſi Deo uero, qui dat felicitatẽ in regno cœlorum non niſi ſolis pijs. Regnum uero terrenum & pijs & impijs, ſicut ei placet, cui nihil iniuſtè placet. Qui Mario, ipſe Caio Cæſari: qui Auguſto, ipſe & Neroni: qui Veſpaſianis, uel patri uel filio, ſuauiſsimis imperatoribus, ipſe & Domitiano crudeliſsimo: & ne per ſingulos ire neceſſe ſit, qui Conſtantino Chriſtiano, ipſe apoſtatæ Iuliano. Hæc unus Deus, unus & uerus regit & gubernat, ut placet: etſi occultis cauſis, nunquid iniuſtis?

Theodoretus ait: Ipſe communis ordinis curam gerens, effecit ut hi quidem imperarent, illi uerò parẽrent, ueluti quoddam frenũ iis qui ſe iniuſtè gerũt, magiſtratuũ timorem incutiens. Porrò aũt ſciendum eſt, quòd & magiſtratum gerere, eique parẽre, à diuina prouidentia pendẽre, ſtatuit diuinus Apoſtolus, non autem ut hic uel ille ſit magiſtratus. in decimumtertium caput epiſtolæ ad Romanos.

Salonius: Nunquid Chriſtus omnibus tyrannis impijs & principibus dat regnum & imperium? non utique. ueruntamen ipſo permittente, impij reges & principes ſuſcipiunt regnum uel imperia, iuxta illud Iob: Permittit regnare hypocritam propter peccata populi, &c. In explicatione Salomonis.

Virtutes ueras Magiſtratuum ita deſcribit Auguſtinus, libro quinto de ciuitate Dei, capite uigeſimoquarto: Sed felices eos dicimus, ſi iuſtè imperant: ſi inter linguas ſublimiter honorantium, & obſequia nimis humiliter ſalutantium non extolluntur, ſed ſe homines eſſe meminerunt: ſi ſuam poteſtatem ad Dei cultum maximè dilatandum, maieſtati eius famulam faciunt: ſi Deum timent, diligunt & colunt: ſi plus amant illud regnum, ubi non timent habere conſortes: ſi tardius uindicant, facilè ignoſcunt: ſi eandem uindictam pro neceſsitate regendæ tuendæque reipublicæ, non pro ſaturandis inimicitiarum odijs exerunt: ſi eandem ueniam non ad impunitatem iniquitatis, ſed ad ſpem correctionis indulgent: ſi quod aſperè coguntur plerunque decernere, miſericordiæ lenitate & beneficiorum largitate compenſant: ſi luxuria tanto eis eſt caſtigatior, quanto poſsit eſſe liberior: ſi malunt cupiditatibus prauis, quàm quibuslibet gentibus imperare. Etſi hæc omnia faciunt, non propter ardorem inanis gloriæ, ſed propter charitatem felicitatis æternæ: ſi pro ſuis peccatis, humilitatis & miſerationis & orationis ſacrificium Deo ſuo uero immolare non negligunt. tales Chriſtianos imperatores dicimus eſſe felices, interim ſpe, poſtea reipſa futuros, cùm id quod expoſcimus aduenerit.

Leo de Magiſtratus officio ſic inquit: Ad imperialem pertinet poteſtatem, ut perturbatores Eccleſiæ, pacis & Reipublicæ, quæ Chriſtianis principibus meritò gloriatur, inimici ſolicitius comprimantur. epiſtola octuageſimaſecunda ad Iulianum Coenſem epiſcopum. Et addit: Imperialis eſt poteſtatis, tumultus publicos ac ſeditiones ſacrilegas ſeuerius coercere.

Honorificè & Cyrillus de Magiſtratibus ſcribit, tomo tertio, De recta fide: Vos enim eſtis & ſummarum dignitatum fontes, & ſupra omnem eminentiam, humanæque felicitatis principium ac origo. Et ueſtræ quidem maieſtatis clementiſsimis nutibus, quicquid regni ſolij ſubſtratum eſt, ut uitam legitimam & admirabilem agat, gubernatur. at qui iugum non ferunt, facilè à ueſtro robore uicti, cadunt. Atque adeò, ſi uel regis ſcutum radiet, illi repulſa ſua obſcuritate pereunt, & ab inſipientiæ ſuæ ſenſu recedentes, flexis genibus miſericordiam quærunt. Eapropter & militum ueſtrorum multitudo, & militaris diſciplinæ perita, & uincere ſemper ſolita, mundum ſubiecit. Vos eſtis eorum qui uel ad Orientem uel Occidentem habitant, cantus & lyra, & omnis celebritatis argumentum. Vos, qui Auſtrum & ulteriorem Aquilonis regionem inhabitant, gratulatorijs uocibus celebrare non ceſſant. Tam pij & præclari ueſtri imperij ſummum præſidium eſt Dominus noſter IESVS Chriſtus. nam per illum reges regnant, & potentes ſcribunt iuſticiam, ſicut ſcriptum eſt: eſtque illi potentiſsima uoluntas, & ſolus nutus, boni omnis impletio. Diſtribuit autem promptè diligentibus ſe, omnia quæ laudabilia & admirabilia ac eximia. Ad hæc

quæ dixi demonſtranda, ſufficiũt uel ea quę ueſtræ Maieſtati donata ſunt, & adhuc danda, ut credimus.

Theodulus ait: Ne ſeſe deteriores uilioresq; Chriſti ſerui arbitrẽtur, ſi poteſtatibus ſubijciantur, oſtendit quòd neceſſarium ſit obtemperare, & non reluctari, neq; inobedientem eſſe quempiam magiſtratui. Qui enim iſtuc attentauerit, Deo reſiſtit, qui condidit inſtituitq; magiſtratus. Eam autem ob rem dixit, Dei eam eſſe miniſtram ad bonũ: quandoquidem miniſtret ac inſeruiat Dei uoluntati, cùm bonos laudibus euehens, tũ malos puniens. hinc te ad bonum etiam impellit. Non igirur princeps aut magiſtratus metus tibi cauſa eſt, ſed ſcelerara tua uita. in 13. cap. ad Romanos.

Sumptibus eſſe iuuandos magiſtratus, Chryſoſtomus monet. Verùm propterea, inquit, ab antiquis temporibus communi omnium ſententia principes à nobis ſuſtentari debere uiſum eſt, ob id, quòd ſua ipſorum negligentes, communes res curant: uniuerſumq; ſuum ocium ad ea impeudunt, quib. non ſolùm ipſi, ſed & quæ noſtra ſunt, ſaluantur. in 13. cap. ad Romanos, Sermone uigeſimotertio.

Tria, inquit Auguſtinus, ad Magiſtratum pertinere, libro de 12. abuſionum gradibus, gradu ſexto: Tria ergo neceſſaria hos qui dominantur habere oportet, terrorem ſcilicet, ordinationem, & amorem. Niſi enim ametur dominus, & metuatur, ordinatio illius minimè ſtare poterit. Per beneficia ergo & affabilitatem procuret ut diligarur: & per iuſtas uindictas, non propriæ iniuriæ, ſed legis Dei, ſtudeat ut metuarur.

Syneſius uult regem debere eſſe prudentem, non tantum potentem: quia potentia non ſufficit ad fœlicitatem, inquit, neque Deus in robore poſuit beatitudinem, ſed oportet adeſſe, imò prius eſſe ptudentiam. Syneſius de regno. Item: Rex bene bonis imperet, & ipſe ſit uirtutis certator & præſes. ἀρετῆς ἀγωνιστὴν καὶ ἀγωνοθέτην. de regno. Item: Ipſe rex ſit dux ad pietatem omnium rerum, tam minorum quàm maiorum, initium à Deo petens. Sic omnibus rebus iucundius eſt ſpectaculum, rex in publico manus tollens & adorans communẽ & ſui ipſius & populi regem. Syneſius de regno. Itẽ: Ex regno exterminãda eſt ſuperbia & luxus ſeu magnificentia. de regno. Item: Signum regni, beneficentiam eſſe ponimus. Reges ſint largitores bonorum, benigni, cognomina Dei in memoriam reuocantes. Poſtea ſequitur: Quia is qui ſuppeditat bona, nunquam laborabit ſeu indigebit, hoc faciẽs. Sit ſimilis ſoli, radios ſuos plantis & animalibus donãti. Non enim ipſi difficile eſt colluſtrare omnia, cũ habeat in ſua ſubſtantia lumen, & ſit fons luminis. de regno.

De legis rigore mitigando, ſcribit Auguſtinus in libro Quæſtionum ueteris & noui Teſtamenti, cap. 15: Nimia iuſticia incurrit peccatum, temperata uerò iuſticia facit perfectos. Non enim ſine malitia eſt, qui multũ eſt iuſtus: quia peccantibus ad ſingula ſi reſpondeas, non deerit ubi pecces. deniq; Dei temperata iuſticia eſt. Peccantibus enim aliquando ignoſcit, aliquando iraſcitur, aliquando reddit nõ quantum digni ſunt: ſuffert enim eos, ut ſint qui proficiant. Lex enim, quia ſeipſa molliri non poteſt, mitiganda eſt, ut poſsit prodeſſe ſub ſe agentib. Hic ergo iuſtus non eſt nimium, qui Dei imitator eſt.

De neceſsitate & utilitate Magiſtratus, inquit Chryſoſtomus: Innumera bona ciuitatibus per magiſtratus proueniunt: quæ ſi ſuſtuleris, omnia ſimul peſſum ibunt, ita ut neque urbes, neque agri, neque domus, neque forum, aut aliquid aliud, conſiſtere queant, ſed omnia ſimul ſubuertantur, potentioribus imbecilliores impunè deuorantibus. in decimumtertium caput ad Romanos, Sermone uigeſimotertio. Auguſtinus de 12 abuſionũ gradibus, gradu 6: Quoniam in iuſtitia regis exaltatur ſolium, & in ueritate regis ſolidantur gubernacula populorum. Iuſticia uerò regis eſt, neminem iniuſtè per potentiam opprimere, ſine acceptione perſonarum inter uirum & proximum ſuum iudicare, aduenis & pupillis & uiduis defenſorem eſſe, furta cohibere, adulteria punire, iniquos non exaltare, impudicos & hiſtriones non nutrire, impios de terra perdere, parricidas & peierantes uiuere non ſinere, Eccleſias defendere, pauperes eleemoſynis alere, iuſtos ſuper regni negocia conſtituere, ſenes & ſapientes & ſobrios conſiliarios habere: magorum & hariolorum, pythoniſſarumq; ſuperſtitionibus non intendere, iracundiam ſuam differre, patriã fortiter & iuſtè contra aduerſarios defendere, per omnia in Deo cõfidere, proſperitatibus non eleuare animum, cuncta aduerſa patienter tolerare, fidem catholicam in Deum habere, filios ſuos non ſinere impiè agere, certis horis orationibus inſiſtere, ante horas congruas non guſtare cibũ. Væ enim terræ cuius rex puer eſt, & cuius principes mane comedunt. Hæc regni proſperitati in præſenti faciunt, & regem ad cœleſtia regna meliora perducunt. Qui uerò regnum ſecundum hanc legem non diſpenſat, multas nimirum aduerſitates imperij tolerat. Idcirco enim pax populorum ſæpe rumpitur, & offendicula de regno ſuſcitantur, terrarum quoque fructus diminuuntur, & ſeruitia po

pulorum

pulorum impediuntur: multi & uarij dolores proſperitatem regni inficiunt, charorum & liberorum mortes triſticiam conferunt, hoſtium incurſus prouincias undique uaſtant, beſtiæ armenrorum & pecorum greges dilacerant, tempeſtares aeris & hemiſphæria turbata terrarum fœcunditatem & maris miniſteria prohibent, & aliquando fulminum ictua ſegetes & arborum flores & pampinos qnoſque exurit. Super omnia uerò regis iniuſticia, non ſolùm præſentis imperij faciem offuſcat, ſed etiam filioa ſiios & nepotea, ne poſt ſe regni hæreditatem teneant, obſcurat. Propter piaculum enim Salomonia, regnum domus Iſrael Dominua de manibus filiorum ſuorum diſperſit. Et proptet iuſticiam Dauid regis, lucernam de ſemine eius ſemper in Hieruſalem reliquit. Ecce quantum iuſticia regis ſeculo ualet, intuentibua perſpicuè patet. Eſt enim pax populorum, tutamen patriç, immunitas plebis, munimentum gentis, cura languorum, gaudium hominum, remperies aeris, ſerenitaa maris, terræq; fœcunditas, ſolatium pauperum, hæreditas filiorũ, & ſibimetipſi ſpes futuræ beatitudinis. Attamen ſciat rex, quòd ſicut in throno hominũ primus cõſtitutus eſt: ſic & in pœnis, ſi iuſticiá non fecerit, primatũ habiturus eſt. Omnes namq; quoſcunq; peccatores ſub ſe in præſenti habuit, ſupra ſe modo implacabili in illa futura pœna habebit. Ad Macedoniũ epiſt. 54: Nec ideo ſanè fruſtra inſtituta ſunt, poteſtates regis, uis gladij cognitoris, ungulç carnificis, arma militis, diſciplina dominationis, ſeueritas etiã boni patris. Habent iſta omnia modos ſuos, cauſas, rationes, utilitates. Hæc cùm timentur, & coercentur mali, & quietius inter malos uiuunt boni: nõ quia boni pronunciãdi ſunt, qui talia metuendo non peccant.

Syneſius ait: Vt bona ciuitatis & telluris ſeruentur, rex propugnat & deligit qui pugnare debent. de regno.

Magiſtratus debere idola tollere, Auguſtinus monet contra literas Petiliani libro 2. cap. 92: Omnes enim homines ſeruire Deo debent, aliter cõmuni cõditione quà homines ſunt, aliter diuerſis donis: quòd ille aliud agit in reb. humanis, ille aliud. Non enim aufereñda idola de terra: quod tanto antè futurũ prædictũ eſt, poſſet quiſquã iubere priuatus. Habent ergo reges, excepta generis humani ſocietate, eo ipſo quo reges ſunt, unde ſic Domino ſeruiant, quomodo non poſſent qui reges non ſunt.

Magiſtratum debere in ſchiſmaticos animaduertere, Auguſtinus docet lib. 1. contra epiſtolam Parmeniani, cap. 6: Aut ſi nec hoc nolũt Donatiſtæ, cur in ueneficos uigorẽ legum exerceri inſtè fateantur, in hæreticos autem atq; ſchiſmaticos, impiaa diſſenſiones nolũt fateri, cùm iiſdem iniquitatis fructibus autoritate Apoſtolica numerẽtur? An fortè nec talia poteſtates iſtæ humanæ conſtitutionis permittũtur curare? Proprer quid ergo gladium portat, qui dictus eſt miniſter Dei, uindex in irã eis qui malè agũt. Ibidẽ: Vna generalis Imperatorũ lex, aduerſus oẽs qui Chriſtianos ſe dici uolũt, & eccleſię Catholicæ non cõmunicant, ſed in ſuis ſeparatim cõuenticulis cõgregantur, id continet, ut uel ordinator clerici, uel ipſe ordinatus, denis libris auri mulctẽtur: locus uerò ipſe, quo impia ſeparatio congregatur, redigatur in fiſcũ. Sunt & aliæ iuſsionea generales, qbus eis uel faciendi reſtamẽta, uel per donationes alicui conferendi facultas adimitur, uel ex donationibus aut teſtamẽtis aliquid capiendi. Irem, in Euangelium Ioannis tractatu 2: Mirantur autem, quia commouẽrur poteſtates Chriſtianç aduerſus deteſtandos diſsipatores Eccleſiæ. Si non ergo mouerentur, & quomodo redderent rationem de imperio ſuo, Deo? Et ego proponam decretũ omnibus tribubus & linguis in omni terra. Quale decretum? Quicunq; dixerit blaſphemiam in Deũ Sidrac, Miſac & Abdenago, in interitu erunt, & domus eorum in perditionem. Ecce quomodo ſæuit rex alienigena, ne blaſphemetur Deus Iſrael, qui potuit tres pueros de igne liberare: & nolunt ut ſæuiãt reges Chriſtiani, quia Chriſtus exufflatur, à quo nõ tres pueri, ſed orbis terrarũ cũ ipſis regibus à gehennarum igne liberatur.

Differentiam regis & tyranni tradit Syneſius, ita ſcribens: Bene habet antiquus ſermo, quòd multitudo ſubditorũ nõ facit regẽ, multo magis neq; tyrannũ: poſtquã nec multitudo ouiũ paſtorẽ facit, multo minus coquum, qui eas tõdet, & ipſe ſatiatus alijs cœnam uel prandiũ parat. Aequalib. terminis dico regẽ & tyrannum diſtare: quòd ad fortunã uerò, ambo ſimiles. Imperat enim uterq; multis hominibus: ſed qui ſubditis honeſta ordinat, & uult laborare, & ut nihil illis ſit flagitioſum uel noxium periclitari, ut in ſecuritate uel libertate illi uiuãt, qui uigilat & in curis degit ut nocte dieq; ſint ſecuri, ille eſt paſtor inter oues, & rex inter homines. Qui uerò fruitur imperio ad delicias, & poteſtatem in luxu conſumit, putans oportere oẽs ſuas cupiditates expleri, unde lugẽt & plorant ſubditi: qui imperare multis lucrum ponit, &c. & ut ſummatim dicã, qui gregem non pinguefacit, ſed qui uult à grege obœſus reddi: hunc uoco coquum ciborum, hunc quoque commonſtro tyrannum. in libro περὶ βασιλείας, ad Imperatorem Arcadium.

Obedientiam deberi magiſtratibus, Auguſtinus docet lib.3. confeſsionũ, cap.8: Generale quippe pactũ eſt ſocietatis humanæ obedire regib. ſuis. Item in expoſitione quãdã propoſitionũ ex Epiſt. ad Rom. propoſit.72. Quod autem ait Apoſtolus, Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, non eſt enim poteſtas niſi à Deo: rectiſsimè admonet, ne quis ex eo quòd à Domino ſuo in libertatem uocatus eſt, factus Chriſtianus, extollatur in ſuperbia: & non arbitretur in huius uitæ itinere ſeruandum eſſe ordinem ſuum, ut poteſtatibus ſublimioribus, quibus pro tempore rerum temporalium gubernatio tradita eſt, exiſtimet nõ ſe eſſe ſubdendum. Cùm enim conſtemus ex anima & corpore, quamdiu in hac uita temporali ſumus, etiam rebus temporalibus ad ſubſidium huius uitæ degendæ utamur: oportet nos ex ea parte, quæ ad hanc uitam pertinet, ſubditos eſſe poteſtatibus, id eſt, hominibus res humanas cum aliquo honore adminiſtrantibus. Ex illa uerò parte qua credimus Deo, & in regnum eius uocamur, non nos oportet eſſe ſubditos cuiquam homini, idipſum in nobis euertere cupienti, quod Deus ad uitam æternam donare dignatus eſt. Si quis ergo putat, quoniam Chriſtianus eſt, non ſibi eſſe uectigal reddẽdum, aut tributum, aut non eſſe exhibendũ honorem debitum eis qui hæc curant poteſtaribus, in magno errore labitur. Sed modus iſte ſeruãdus eſt, quẽ Deus ipſe præſcribit, ut reddamus Cęſari quę Cæſaris ſunt, & Deo quæ Dei ſunt. Quãquã enim ad illud regnum uocemur, ubi nulla erit poteſtas huiuſmodi: in hoc tamen itinere dum agimus, donec perueniamus ad illud ſeculum, ubi fit euacuatio omnis principatus & poteſtatis, conditionem noſtram pro ipſo rerũ humanarum ordine toleremus, nihil ſimulatè facientes, & in eo ipſo non tam hominibus quàm Deo qui hæc iubet obtemperantes.

Item propoſit.74: Quod autem ait, Ideoq; neceſsitate ſubdiri eſtote: ad hoc ualet, ut intelligamus, quia neceſſe eſt propter hanc uitam ſubditos nos eſſe oportere, non reſiſtentes ſi quid illi auferre uoluerint, in quo ſibi poteſtas data eſt de temporalib. rebus: quæ quoniam tranſeunt, ideo & iſta ſubiectio non in bonis quaſi permanſuris, ſed in neceſſarijs huic tẽpori conſtituenda eſt. Tamen quoniam dixit, Neceſsitate ſubditi eſtote, ne quis non integro animo & pura dilectione ſubditus fieret huiuſmodi poteſtatibus, addidit dicens: Non ſolùm propter iram, ſed etiam propter cõſcientiam: id eſt, non ſolùm ad iram euadendam, quod poteſt etiam ſimulatè fieri, ſed ut in tua conſcientia certus ſis, illius dilectione te facere, cui ſubditus fueris, iuſſu Domini tui, qui omnes uult ſaluos fieri, & in agnitionem ueritatis uenire. Et hoc enim cùm diceret Apoſtolus, de ipſis poteſtatibus aiebat. Hoc eſt quod ſeruis alio loco ſuadet: Non ad oculum ſeruientes, quaſi hominibus placentes. ut idipſum quòd ſubduntur Dominis ſuis, non eos oderint, aut fallacijs promereri deſiderent.

Quando non obtemperandum ſit magiſtratibus, Auguſtinus admonet de correctione Donatiſtarum capite 6: Quicunque ergo legibus Imperatorum quæ contra ueritatẽ Dei feruntur, obtemperare non uult, acquirit grande præmium. Quicunq; autem legibus Imperatorum quæ pro Dei ueritate feruntur, obtẽperare non uult, acquirit grande ſupplicium. Nam & temporibus Prophetarum, omnes reges qui in populo Dei non prohibuerunt, nec euerterunt quæ contra Dei præcepta fuerant inſtituta, culpantur: & qui prohibuerunt, & euerterunt, ſuper aliorum merita laudantur. Et rex Nabuchodonoſor, cum ſeruus eſſet idolorum, conſtituit legem ſacrilegam, ut ſimulachrũ adoraretur. Sed eius impiæ conſtitutioni qui obedire noluerunt, piè fideliterque fecerunt. Idẽ tamen rex diuino correctus miraculo, piam & laudabilem legem pro ueritate conſtituit, ut quicunque diceret blaſphemiam in Deum uerum Sidrac, Miſac & Abdenago, cum domo ſua penitus interiret. Hanc legem ſi qui contempſerunt, & id quod fuerat conſtitutum meritò perpeſsi ſunt, debuerunt dicere quod Donatiſtæ & hæretici dicunt, ſe iuſtos eſſe, quia ex lege regis perſecutionem patiebantur. quod utique dicerent, ſi ita inſanirent, ſicut iſti inſaniunt qui diuidunt membra Chriſti, exufflant ſacramenta Chriſti, & de perſecutione gloriantur, quia prohibentur iſta facere legibus Imperatorum, quas conſtituerunt pro unitate Chriſti, & iactant fallaciter innocentiam ſuam: & quam non poſſunt à Domino accipere, ab hominibus quærunt martyrum gloriam. Item, de uerbis Domini ſecundum Matthæum, Sermone 6: Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit: non eſt enim poteſtas niſi à Deo. Quæ autem ſunt, à Deo ordinatæ ſunt. Qui enim reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. Sed qđ ſi illud iubeat, quod non debeas facere? Hic ſanè cõtemne poteſtatem. Timendo poteſtatẽ, ipſos humanarum rerum gradus aduertite. Si aliquid iuſſerit curator, non'ne faciẽdum eſt? Tamen ſi contrà Proconſul iubeat, non utique contemnis poteſtatem, ſed eligis maiori ſeruire. Nec huic debet minor iraſci, ſi maior prælata eſt. Rurſum ſi aliquid ipſe Procõſul iubeat, & aliud iubeat Imperator,

nunquid

nunquid dubitatur in illo contemptu, illi eſſe ſeruiendum? Ergo ſi aliud Imperator, & aliud Deus, quid iudicatis? Solue tributum, eſto mihi in obſequium. Rectè quidem, ſed non in idolio: in idolio prohibet. Quis prohibet? Maior poteſtas. Da ueniam: tu carcerem, ille gehennam minatur.

Vnde mali magiſtratus, Auguſtinus monet, dè natura boni aduerſus Manichæos capite 32. Item, quia etiã poteſtas non eſt niſi à Deo, ſicut ſcriptũ eſt loquente Sapiẽtia: Per me reges regnant, & tyranni per me tenent terram. Dicit & Apoſtolus: Non eſt poteſtas niſi à Deo. Dignè autem fieri, in lib. Iob ſcriptum eſt: Qui regnare facit, inquit, hypocritam hominem, propter peruerſitatem populi. Et de populo Iſrael dicit Deus: Dedi eis regem in ira mea. Iniuſtum enim non eſt, ut improbis accipientibus nocendi poteſtatem, & bonorum patientia probetur, & malorum iniquitas puniatur. De malis inquit Salonius: Principes manè comedunt, quãdo luxurioſam uitã ducunt: & idcirco uæ terræ cuius principes manè comedũt: quia magis amant huius ſeculi uoluptates, & carnis delectatiões, quàm populi ſalutẽ: ideoq; luxurioſè niuẽdo, peruertũt iudiciũ. In Eccleſ.

Orandum eſſe pro magiſtratibus, Auguſtinus tradit de ciuitate Dei libro decimonono, capite uigeſimoſexto: Propter quód & Apoſtolus admonuit Eccleſiã, ut oraret pro regibus eius, atq; ſublimibus, addẽs & dicens: Vt quietam & tranquillã uitam agamus, cum omni pietate & charitate. Et propheta Hieremias, cùm populo ueteri uenturã prænũciaret captiuitatẽ, & diuinitùs imperaret ut obedienter in Babyloniam irent, Deo ſuo etiã iſta patientia ſeruientes, monuit & ipſe ut oraretur pro illa, dicens: Quia in pace eius eſt pax noſtra. utiq; interim tẽporalis pax, quæ bonis maliſq; communis eſt.

De malitia, inquit Auguſtinus de uerbis Domini ſecundum Matthæum Sermone 19: Non enim militare delictum eſt, ſed propter prædam militare peccatum eſt. Item lib. 6. Quęſt. ſuper Ioſue, quæſt. 10: Iuſta autem bella definiri ſolent, quæ ulciſcuntur iniurias, ſi qua gens uel ciuitas quæ bello petenda eſt, uel uindicare neglexerit, quod à ſuis improbè factũ eſt, uel reddere quod per iniurias ablatũ eſt: ſed etiã hoc genus belli ſine dubitatione iuſtũ eſt, quod Deus imperat, apud quẽ nõ eſt iniquitas, & nouit quid cuiq; fieri debeat. In quo bello ductor exercitus, uel ipſe popul⁹, nõ ipſe tã autor belli, quàm miniſter iudicandus eſt. Itẽ lib. 22 contra Fauſtũ, cap. 74: Aduerſus uiolentiã reſiſtentiũ ſiue Deo, ſiue aliquo legitimo imperio iubente, gerenda ipſa bella ſuſcipiuntur à nobis, quum in eo rerum humanarũ ordine inueniuntur, ubi eos uel iubere tale aliquid, uel in talibus obedire iuſtè ordo ipſe conſtringit. Item, de ciuitate Dei lib. 1. cap. 1: Bona uerò quæ in eos ut uiuerẽt propter Chriſti honorẽ facta ſunt, nõ imputãt Chriſto noſtro, ſed fato ſuo: cùm potius deberẽt, ſi quid rectè ſaperent, illa quæ ab hoſtib. aſpera & dura perpeſſi ſunt, illi diuinæ prouidentiæ tribuerẽ, quæ ſolet corruptos hominũ mores bellis emendare atq; conterere: itẽq; uitam mortalium iuſtam atq; laudabilem, talibus afflictionibus exercere. probatamq; uel in meliora transferre, uel in his adhuc terris propter uſus alios detinere.

DE CRVCE ET AFflictionibus.

THeodul⁹ inquit: θλίψεως adflictionis nomine multa ſignificantur: carceres, uincula, cathenæ, proſcriptiones, idq; genus cætera. in 8 caput ad Romanos.

Quòd Eccleſia Chriſti ſit ſubiecta cruci, tradit Proſper: Corp⁹ Chriſti, q́ eſt Eccleſiã, ita diſtributũ eſt, ut alia mẽbra eius pericula tribulationũ iã euaſerint, alia iiſdẽ adhuc laboribus atterantur. Sed quia & præcedentiũ & ſubſequentiũ ſanctorũ unus eſt liberator, unà eſt omniũ exultatio: & illorum qui iam aduerſa uicerunt, & horũ qui ſperant ſe præſentib. periculis liberandos, & promiſſione Dei firmã dante conſtãtiã uno utũtur cantico, quia uno muniuntur auxilio, dicentes: Niſi quod Deus erat in nobis. In expoſitione Pſalmi 123. Eucherius ait: Eccleſia ſancta in exilio huius peregrinationis patienter aduerſa quæq; tolerat, donec ad patriã quam expectat perueniat. In Comment. in librum Regum, lib. 3.

Gradus aliquot afflictionũ recẽſet Chryſoſt. Serm. de fide & lege naturæ: Vita, fratres, multa difficultate plena eſt, & oportet omnino iuſtũ & iniuſtũ & piũ & impiũ affligi: ſed magna eſt uarietas Aliud enim eſt corripi ut domeſticũ, aliud flagellari ut alienũ.

Vnde ſint calamitates, Chryſoſt. monet: Nõ oẽs, inq̃t, morbi propter peccata, ſed pleriq;. Siquidẽ & ex deſidia, & nimio cibo, ebrietate, ocio nõnulli generãtur. Vnũ aũt ubiq; obſeruandũ eſt, ut æquo animo, & cum gratiarũ actione omnia pferamus. ueniũt & morbi propter peccata, ut magnos uiros podagra laborantes uidemus. ueniunt & probandæ patientiæ cauſa. ut Iob dicitur: Noli putare me aliter tractaſſe, quàm ut iuſtus appareas. Homilia trigeſimaſeptima in 5. caput Ioannis.

Saluianus inq̃t: Ne miremur nũc ſanctós homines quędã aſpera pati, cum uideamus, quòd iã tũc De⁹ per maximũ nephas primũ ſanctorum ſinit occidi. Quæ quidem qua ratione patiatur, neq; humanæ imbecillitatis

eſt

eſt plena indagine cognoſcere, neque nunc temporis diſputare. Item: Probare ſatis eſt, omnia iſtiuſmodi non negligentia aut incuria Dei fieri, ſed cõſilio ac diſpoſitione permitti. In primum librum de prouidentia Dei.

¶ De fine crucis inquit Chryſoſtomus: Vis illic (id eſt, in altera uita) peccatorum tuorum refrigerium inuenire? fer hic tribulationem propter Chriſtum. nihil huic refrigerio par. Homilia 15. in 7 caput Actorum. Item: Tribulationes utilem faciunt animã, & ad omnia accommodam. Homilia 35, in acta Apoſtolorum.

Proſper inquit:

Quòd plerunq; mali in ſanctos ſæuire ſinuntur,
Quodq́; bonis praui ſæpe nocere queunt:
Abſq; Dei nutu non fit, qui corda ſuorum
His etiam bellis glorificanda probat.
Creſcunt uirtutum palmæ, creſcuntq́; coronæ,
Mutantur mundi prælia pace Dei. Item:
Oppreßis quoties iuſtis dominantur iniqui,
Non eſt puniti ſupplicium meriti:
Sed uirtus fidei ſub tali examine creſcit,
Nec ſeruile grauat libera corda iugum. Item:
Inter mundanæ mala conflictantia uitæ,
Sæpe quidem Domini corripitur populus.
Qui tempeſtatum uaria ſub clade laborant,
Noſcant ſe iuſti ferre flagella Dei.
Atq; ipſum toto gemitu planctuq́; precentur,
Vt, qua ſcit, miſeris auxilietur ope.

Theodoretus ait: Medici cauterijs & inciſionibus utuntur circa latentes humores, & morbum acerbiorem reddunt, educẽtes & amouentes malos humores, & latentes affectus manifeſtãt: ſic & Deus uniuerſim cogitationes improbas caſtigationibus reuelat. quæſt. 12. in Exod. Item: Sicut medici multis præſentibus quæ ſunt incurabilia amputant, non tam ut malè affectis ſuccurrant (ſciunt enim illorum morbum eſſe incurabilem) quàm ut doceant diſcipulos rationem medendi: ita Deus Pharaonem crudeliſsimo & ferino animo uſum omnigenis ſupplicijs ſubiecit, planè docẽs omnes homines, quòd ipſe creaturam regat, qui iuſtè tueatur iniuriam paſſos, & nocentes in iudicio puniat. quæſt. 12. in Exod.

Iſychius inquit: Non ſolùm in Chriſti doctrinis, ſed & in reſpectu eius, patientiã in paſsionibus habemus, Paulo dicente ad Hebræos 12: Cogitate autem, qui talem ſuſtinuit, &c. propter quod & Dauid ait Pſal. 38: Et nunc quæ eſt patientia mea? Non'ne Dominus, &c. lib. 2. Comment. in ſeptimum caput Leuitici. Similis rubo eſt tentatio. & quemadmodum eorum qui in agone contendunt, corona in ſudore & labore eſt: ſic & corona bonæ uitæ, in tentationibus & tribulationibus cõſummatur. Vnde & Paulus dicebat: Omnes qui piè, &c. Manifeſtũ eſt autem, quia qui mundam iuſticiam, & quæ placita eſt Deo, adeptus fuerit, hic & tẽtationes patitur, & tribulationes. Neque enim intelligibiles inimici quieſcunt, nec tentationes iuſto deſunt: quia abominatio eſt peccatoribus pietas. Finem autem tentationum & tribulationum, Iacobus nobis capite 1. ſufficienter expoſuit: Beatus uir qui ſuffert tentationẽ. quia quum probatus fuerit, accipiet coronam uitæ, quam promiſit Deus diligentibus ſe. lib. 2. in ſeptimum caput Leuitici. Et: Tribulationes & tentationes mortificant in ſeculo hominem. Humiliant enim eum, & ualde in nihilum redactum oſtendunt. Vas tamen ex eis bonum & utile fit patientia atque probatio, quę omni modo à Domino coronam conſequitur. ait enim Iacobus cap. 1. Beatus uir qui ſuffert, &c. Ait & Paulus Rom. 5: Tribulatio patientiam operatur. lib. 4. Comment. in 13. caput Leuitici. Et: Mala Deus, non ut noceat, ingerit, ſed ut ualde iuuet hominem. Afflictus quippe humiliatur, humiliatus autem currit ad eum qui erigere poteſt, dicitq́; cum Dauid, Bonum mihi, &c. Et feſtinat ad medicum, qui eum liberet à uulnere. libro quarto Comment. in decimumquartum caput Leuitici.

Philaſtrius ait: Etſi excitantur mali contrà malos interdum, dimittente Domino hoc gignitur, ut malis mali conſumantur. Boni enim ſuſtinentes perſecutionem, & iuſticiam habentes apud Dominum, repenſationem magnam futuri expectant præmij. Mali autem ideo à malis, non ſolùm bonis, interdum perimuntur, ut illorum iniquitas etiã in hoc ſeculo ex parte puniatur. In Catalogo hæreſium. Item: In huiuſmodi rebus (id eſt terræmotu) indignatio Dei, & potentia operatur, & ſuam commonet creaturam, conuerſionis cauſa & utilitatis: quippe multorum precantium, & redeuntium ad Dominum ſaluatorem atq; creatorem. In Catal. hæreſ.

Primaſius inquit: Ideo tentantur ſancti, ut ipſi ſe agnoſcant: ideo probati iuſtificantur, ut nos eorum ueſtigia ſubſequamur. in quartum caput ad Romanos. Et: Propterea nos liberamur, ut ipſa re confirmemini, non uos debere pertimeſcere paſsiones: ſiue ut hortemur patienter hæc ferre, quæ præſentem & futuram habent conſolationem. in 1. caput 2. Corinth.

Thalaſsius ait: Anima affectionibus ſordida, adeò obcæcata eſt, ut niſi ſecetur & uratur, credere renuat. Hecatontade ſecunda. Et: Eruditio per tentationes, uirga ſpiritalis eſt. Eum enim qui in ſuperbia extollebatur, humiliter ſentire docet. Hecatontade 2.

Theo du-

Theodulus ita ſcribit: Nō ſolùm, inquit, ob rradita nobis bona, & obuentura nobis adhuc, gloriamur: uerùm ob contraria, & aduerſitates eriam gloriamur. Ecquid ita? Quoniā ad patientiam nos adflictiones inungunt. Quod uerò patienriæ luctum probatos (inquit) efficit, quæ porrò commoditas eius, quod quiſpiam probatus efficitur? Spē nobis præbet futurorū bonorū. Qui iam hęc ſperauerit, nō pudefiet. At qui in hominē ſpē ſuā collocauerit, fortaſſe ſpe ſua excidere poterit. Qui uerò in Deū ſperat, nunquā à ſpe ſua excidet. in cap. 5. ad Rom. Et: Qui in periculis ſunt cōſtituri, erudiūtur, ne quæ ſibi uideātur commoda ſeligant, quòd Deus periculis ipſis utatur ad bonorum inſidias & calamitates ſuſtinentium probationem. cap. 8. ad Rom. Et: Excellenter uincimus. hoc eſt, per eos qui nobis inſidiantur coronamur. Inſidiatores enim & aduerſarij noſtri ſunt nobis coronarum ſuppeditatores, ſi modò patienter iniuriam propter Chriſtū feramus. cap. 8. ad Rom.

Salonius inquit: Sæpe Deus ideo flagellat ſceleratos, ut eos occidat & ſanet: id eſt, ut deſinant eſſe quod non ſunt. Eſt ergo tempus ſanandi, cum Deus omnipotens eos quos occidit, id eſt aduerſitatibus miſericorditer afflixit, per occultā inſpirationē cōpungit, & ad pœnitentiā prouocat. in Eccleſ.

Marcus heremita ait: Per tribulationes & afflictiones bona parantur hominibus, de lege ſpirituali. Et: Omnis afflictio ſecundum Deum opus pietatis eſt. Siquidem uera charitas in aduerſis probatur. de lege ſpirituali. Et: In doloribus non uoluntarijs miſericordia Dei mirabili quadam ratione occulta eſt, tolerantem trahens ad pœnitentiam, & liberans ab æternis ſupplicijs. Itē: Qui ueritatis cognitionem cōſequutus eſt, adflictionibus non repugnat: neque enim ignorat, quòd in timorem Dei perducant hominem.

Eucherius inquit: Ab electis enim ſuis iniquitatum ſtudet maculas temporali afflictione tergere, quas in perpetuum non uult uindicare. in Comment. in lib. Reg. libro 2. cap. 8. Itē: Sic itaq; electorum deſideria, dū premūtur aduerſitate proficiunt, ſicut ignis flatu premitur ut creſcat: ut unde quaſi extingui cernitur, inde roboretur. In eo nāq; oſtendimus, quanta ad Deū cupiditate flagramus, ſi nō ſolùm ad eū per tranquilla & mollia, ſed etiam per aſpera & dura trāſimus. In Com. in lib. Reg. lib. 2. cap. 10. Itē: Malleus & ſecuris & omne ferramentum non auditur: quia hic tundimur aduerſitatibus, & diſciplina ueritatis exercemur, ut illic locis iuxta meritum congruis diſponamur, & caſtigatiōe ceſſante ſolo amoris glutino, quo ad inuicem copulemur, imò impleti ſpiritu perfundamur. Hic enim foris tundimur, ut illic ſine reprehēſione inueniamur. In Com. in lib. Regum, lib. 3. Item: Sancti uiri, qui ſubleuāte ſpiritu ad ſumma rapiūtur, quàm diu in hac uita ſunt, ne aliqua elatione ſuperbiant, quibuſdam tentationibus reprimuntur, ut nequaquā tantum proficere ualeant, quantū uolunt: ſed ne extollantur ſuperbia, ſit in eis quędam menſura uirtutum. In Com. in lib. Regum, lib. 4.

¶ Conſolationes in cruce diligenter ſuggerunt patres. Chryſoſt. inquit: Turbaris, quia in paupertate es. ne turberis: turbatione enim dignum foret, ſi illic tribulādus eſſes. Hæc enim tribulatio refrigerij cauſa eſt. Illa tribulatio pœna, hæc diſciplina & correctio. Certamē eſt in præſenti tēpore, unde & opus eſt pugillatione: bellū eſt, ac prælium. Nullus in bello quæret delicias, nullus pro diuitijs ſolicitus ſit, pro uxore nullus curam gerat: ſed unus unū ſolum uideat, ut inimicos uincat. Non tribulari malū, ſed peccare malū eſt. Hom. 15. in 7 cap. act. Apoſt. Item: In afflictionib. ad Deū cōfugiamus. Nam & gemitum illorum (inquit Exodi 3.) audiui. Item: Magnū bonū eſt afflictio, ſecundū Dauidē, qui inquit: Bonum eſt mihi quia humiliaſti me. Et Eccleſiaſtes: Melius eſt in domum luctus ingredi, quàm in domum riſus. Homilia 16. in 7. cap. Actorū. Item: Magna conſolatio eſt, aliquid propter Chriſtum pati. Homilia 31. in Acta. Item de proditione Iudæ: Malū pati, malum non eſt: malum facere, malum eſt. Et ideo malorum ſuſtentatio, cœlorū regnū nobis pollicetur: malorū aūt cōmiſsio, gehennam nobis minatur, & tormenta promittit.

Theodoret⁹ ait: Veluti quondā rubus ille quem uidit Moſes, ardore ignis non eſt abſumptus: ita nec Chriſtianos impiorū bellis petitos, tela hoſtilia conſumpſerūt. Quin potius ſicut lignatoribus ſyluam cædentibus multo plures pullulant propagines ab radicibus, quàm ſint rami qui inciduntur: ita tūc quoq; pijs compluribus interfectis, multo plures quotidie ad doctrinam Euāgelicam accedebant: cruorque ille cæſorum corporum, irrigatio quædam erat nouis in Eccleſia emergentibus plantis. lib. 9. de legibus.

Theodulus inquit: Nemo deinceps de tētationibus, quibus hic expoſiti ſumus, conqueratur: nec dicant, Reges nobis aduerſantur, & populi, ac duces: omnes enim dolum nectūt fidelibus. nam poteſt Deus hoſtium noſtrorum technas occaſionem facere coronarū. Nemo igitur cōtra nos. cap. 8. ad Rom.

Marcus heremita inquit: Præſentes tribulationes cum futuris bonis commuta, ita fiet ut nūquā agonis difficultas te emolliat.

de lege ſpirituali. Et: Tentationes ex impro uiſo nobis contingentes, peculiariter laboris ſtudioſos nos erudiunt, atq; etiam inuitos ad pœnitentiam pertrahunt. Item: Patientia & precatione fugienda eſt tentatio. At ſi extra has re illi oppoſueris, uehementius te impugnabit.

DE SCANDALO.

De ſcãdalis, recitat exemplũ Chryſoſt. hiſce uerbis: Dicã aliquid, quod uni meorũ familiariũ accidit. Irato aliquando Deo, cũ ille admodũ iuuenis eſſet, & in diaconorũ ordine miniſtraret, abeſſetq; p illud tẽpus epiſcopus, & nullus presbyterorũ curã haberet, ſed ſimpliciter faciebant ſimul multa millia in una nocte baptiſari, & ſimpliciter baptiſabãtur omnes nihil ſcientes. Quod ut ille intellexit, priuatim ſimul cẽtũ ac ducẽtos docebat, nihil aũt quàm quod ad ſacramẽta attinebat, ne ſic migrarẽt nõ initiati. Hoc plerìq; putabãt illũ ex ambitione feciſſe. Verùm ille nõ attẽdebat ſic cẽſentes. Cæterùm nõ ultrà huic rei inuigilabat, ſed ſtatim ceſſabat. Quid igitur? Nũquid ille autor offendiculi? minimè, mea ſententia. Nã ſi qdẽ nulla cauſa fuiſſet, meritò illũ reprehẽdiſſent, etiamſi iterum produxiſſet. Contẽnendum eſt propter aliorum offendiculum, ſi prohibeatur quod Deus approbat. Tunc aũt curandũ, quando non cogimur propter illum offendere Deum. Homilia 47. In acta Apoſtolorum.

De pœnis ſcandalorum, Chryſoſt. inquit: Igitur & tu quoque, ſi reliquis perditionis cauſa fueris grauiora patieris, quàm qui per te ſubuerſi ſunt. Neq; enim peccare tantum in ſe perditionis habet, quantum quòd reliqui ad peccandum inducũtur. in decimumquartum caput ad Romanos, Sermone uigeſimoquinto.

DE MORTE.

Species mortis recenſet Sedulius, inquiens: Quinq; ſunt ſpecies mortis. nã prima mors eſt, ſeparatio animæ à corpore. Secunda, ſeparatio animæ à Deo, quæ per peccatũ euenit. Tertia eſt, ſecundũ illud, quòd autor mortis ipſius diabolus, mors appellatur. Quarta mors, inferni lacus, qua præuaricatrices animæ detinẽtur. Dicitur uerò & illa mors laudabilis, qua peccato quiſq; moritur, & Chriſto conſepelitur. in ſextum caput ad Romanos.

Vnde ſit mors, docet Sedulius: Stimulus uel ſagitta mortis peccatum eſt, per quod animæ iugulantur. in 15. cap. ad Corinth.

Theodulus inquit: Mors principium ex Adã ducens, noſtri omnium peccatorũ cooperationẽ habuit, ut cõtra oẽs eſſet potens. quod tamen minimè potens futurum erat, ſi à cunctis ſordibus manſiſſent puri mortales. in caput quintum ad Romanos.

DE RESVRRECTIONE.

Diſputat prolixè Chryſoſt. contra eos qui reſurrectionẽ negarũt, & probat eã per ſimilitudines. in 4. cap. ad Theſſalonicenſes, Hom. 7. Itẽ, probat eſſe reſurrectionẽ & iudiciũ futurũ, hiſce rationib. Primò, Dæmones confitentur hæc, & tu cõfiteri erubeſcis. Veniſti, inquiũt, huc ut nos cruciares ante tẽpus? ibi futurũ cruciatũ dicunt, & iudiciũ, & examẽ, & ſuppliciũ futurũ intelligunt. Secundò, Chriſtus primogenitus dicitur ex mortuis. Quòd ſi reſurrectio non eſt, quomodo primogenitus eſſet mortuorum, cũ nemo poſt illũ reſurgeret? Tertiò, Quomodo Dei iuſticia ſeruaretur, tot malis in felicitate, tot bonis in miſeria uitã degẽtibus, ubi quiſq; ſecundũ merita remunerabitur? Nemo rectè uiuentiũ reſurrectioni diffidit, ſed quotidie precãtur ſanctã illã uocem referentes, Adueniat regnũ tuũ. Illi igitur reſurrectioni nõ credũt, qui ſceleſti inquinatã & impurã uitã uiuunt. Chryſoſt. Hom. 44. in 6 cap. Iohannis. Itẽ: Etenim ſemina, niſi prius moriantur & putreſcant & corrũpantur, nõ pariunt ariſtã. Sicut igitur, qui uider ibi granum quod corrumpitur & diſſoluitur, non dubitat de reſurrectione, ſed certiſsimã demonſtrationem facit (nam ſi ita maneret, & non corrumperetur uel diſſolueretur, certũ quòd nunquam reſurgeret) ſic cogita de corpore tuo, cum uides corruptionem, tum potiſsimùm de reſurrectione philoſophare. Nã mors nihil aliud eſt, quàm plena corruptionis conſumptio. Neq; enim mors ſimpliciter corpus, ſed corruptionem corporis abſumit. Sermone primo de Reſurrectione.

Auguſtinus libro 20 de ciuitate Dei, capite uigeſimo: Reſurrectionem quippe mortuorum futurã eſſe in carne, quando Chriſtus uẽturus eſt iudicare uiuos & mortuos, oportet, ſi Chriſtiani eſſe uolumus, ut credamus. Sed non ideo de hac re inanis eſt fides noſtra, ſi quemadmodum futura ſit, perfectè comprehendere non ualemus.

Cyrillus inquit: Non modò enim ilicò fideles, ſcilicet animæ à corporib. nõ reuolãt, uerùm etiã reſurrectionis profeſsione ac fide immortaliter ſe uicturas cũ corporib. credunt. lib. 1. Commentariorũ in Iohannis caput decimumquartum. Item: Credimus igitur omnes fideles, tẽpus aliquando fore, in quo ſuſcitantis uocẽ omnes mortui audient. lib. 2. in 14 caput Iohannis. Itẽ: Vniuerſum humanum genus quod in mortem cecidit, ad uitam reuertetur: qui bona fecerũt, in reſurrectionem uitæ: qui mala, in reſurrectionem iudicij. lib. 4. cap. 12.

Theodoretus ait: Deus enim ſermo homo factus, mortis potentiam diſſoluit & perfregit.

perfregit.ea autem fracta & diſſoluta, reſurrectionem nobia pollicitus eſt. reſurrectioni autem adiuncta eſt à corruptione ac interitu remotio ac immortalitas, incorruptioné autem aſſeqnentur etiam ea quæ uidentur. in epiſtolam ad Hebræos. Item: Conſidera naturam docentem te, & prædicantem reſurrectionem. Nam agricola ſecat ſulcos, & tanquam ſepuchra quædam fodit, deinde ſemina in terram inijcit: & tanquam corpora ſepulchro mãdans, terra obtuit, & nihil amplius poteſt facere. Deus uerò aut cœlitùs aquam mittit, aut ex fontib. & fluuijs eam ſuppeditat, rigans hæc & humectans, poſtea feliciter omnia proueniunt. Sermone nono de pronidentia.

Iſychius ait: Quicqnid tertius inuenerit dies, ignis abſumit. per diem tertium, futurum indicans ſeculum: in ipſo quippe generalis eſt mortuorum reſurrectio, quam deſignat tertij diei facta reſurrectio Domini, quæ mane prouenit. Iſychius libro ſecundo Commentariorum in ſeptimum caput Leuitici. Et: Saluatoris reſurrectio memoriale eſt communis mortuorũ reſurrectionis, quę in uoce tubarum magnarum & terribilium efficitur, in iuſſu Dominico, in uoce archangeli, in tuba Dei, ſicut Paulus docuit. libro ſexto Commentariorum in 23 caput Leuitici. Item: Totius erit humani generis reſurrectio. libro ſeptimo Commentariorum in 25 caput Leuitici.

Primaſius ait: Nam qui reſurrectionem non credit, omnia nefanda committit. in 15 caput ad Corinthios.

Theodulus ait: Gratia aũt Dei, citra noſtram cooperationé ad omnes acceſsit. atq; hoc indicat, quòd gratia reſurrectionis non ſolùm in fideles efficax fuerit, ueluti eos qui fidé ad ſaluté cõtribuerint, attulerintq́; : uerùm etiam in Infideles, ut Iudęos & Gręcos. in caput 5. ad Romanos.

Sidonius ad papã Principiũ: Et quis Domine Papa, modò uiuimus iũctis abiũctisq́; regionibus, cõſpectibusq́; mutuis frui, diſſociatæ ſitu habitationis inhibemur: orate, ut optabili religioſoq́; deceſſu uitæ præſentis angorib. atq; onere perfuncti, cũ iudicij dies ſanctus effulſerit, cum reſurrectione agminibus ueſtris ſimulaturi, uel ſub Gabaonitidæ ſeruitutis occaſione iungamur.

Paulinus de obitu Celſi ait:

Ergo oculos mentis Chriſto reſeremus, & aures,
Vt mens peccato clauſa, Deo pateat.
Nam quæ corporeis ſua iam promiſſa reuelat
Viſibus, & claris monſtrat operta Deus:
Cuncta reſurgendi faciem meditantur in omni
Corpore, & in terris germina, & aſtra polo.
Noctes atq; dies ortus obituſq́; uiciſsim
Alternant, morior nocte, reſurgo die.
Dormio corporeæ ſopitus imagine mortis,
Excitor à ſomno, ſicut ab interitu.
Quid ſata, quid frondes nemorum, quid tẽpora? nẽpe
Legibus his obeunt omnia, uel redeunt.
Vere reſurgentum cunctis noua rebus imago,
Poſt hyemis mortem uiuificata redit.
Quod ſemel eſt facturus homo, cui ſubdita mundi
Corpora, ſub cœlo cuncta frequenter agunt.
Sed quærunt, quali reparetur mortuus omnis
Corpore, quo'ue modo fiat homo ex cinere?
Si non ſufficiunt ſacris ſignata prophetis,
Muta fidem clamant, credite conſpicuis.
Cernite nulla ſuis emergere ſemina campis,
Ni prius intereant labe ſoluta putri.
Nuda ſeris, ueſtita legis: iacis arida grana,
Atq; eadem fructu multiplicata metis.
O` peruerſa fides, & diffidentia nobis,
Credere nos terris, & dubitare Deo.
Et certa nil terra fide ſpondere, nec auſa:
Nec potuit, quum & ſæpe fefellit ager,
Vix commiſſa ſibi reddens ſata: nec tamen illi
Credere deceptus ſpem ſegetis dubito.
Nec piget incertis certum ſudare laborem
Frugibus, & nudo credere nuda ſolo.
Quòd ſi terra poteſt corruptum reddere ſemen,
(Quod tamen æterni lege facit Domini)
Difficile omnipotentis opus fore creditur, ut nos
Ex nihilo factos ex aliquo reparet?
Nullus eram, & faciente Deo ſum natus ut eſſem:
Iam nunc de proprio ſemine rurſus ero.
Nam licet in tenuem redigantur & oſſa fauillam,
Corporis integri ſemina puluis habet:
Cumq́; etiam cineres uacuatis terra ſepulchris,
Cognato immiſtos ceſpite ſorbuerit:
Tum quoq; corporeis hominum uaneſcere uiſos
Luminibus, ſolidos continet omnipotens.
Inq́; die magna, quæ nunc abſumpta putamus
Corpora, cernemus ſurgere tota Deo,
Nulla cui natura perit: quia quicquid ubiq; eſt,
Omne creatoris clauditur in gremio.
Quos aqua fluminibus pelagoq́; & piſcibus haurit,
Quos uolucres, & quos diripuère feræ:
Cunctos terra Deo debet. quia quos aqua merſit
Littore, uel fundo, ſtrata recepit humus.
Quæ licet una, tamen non uno ſumpta ſepulchro,
Sparſa locis laceri funeris oſſa tegit.
Et quia conſumptus ſimul, & conſumptor, in uno
Telluris gremio morte ferente cadunt:
Siue per egeriem, qua ſeſe animalia purgant,
Reddunt digeſtis membra uorata cibis:
Humanum corpus transfunditur ex alieno
Corpore, nec perdit uim proprij generis.
Sed licet è membris in humum tranſmiſſa ferinis
Membra hominum uiuo ſemine ſalua manent:
Et moriente fera, cui fortè cadaueris eſca
Humani fuerit, diuiditur ratio.
Namq; animal rationis homo eſt: ideoq́; & in ipſo
Rex alijs præſtat corpore corporibus.
Inde licet poſſit mutis animalibus idem
Preda dari, tamen his ſorte coire negat.

Sola reſurgendi caro perceptura uigorem,
Quæ rationalis uas animæ fuerit:
Vt reducem terris animam compage refecta,
Iam non lapſuro tegmine ſuſcipiat.
Et uelut hic omni mens & caro iungitur actu,
Sic & in æternam ſint ſociata diem.
Vt carpant ſocio geſtorum præmia fructu,
Conſortes meriti luce uel igne loci.
Propterea quamuis nos & ſpirantia cuncta
Vnam ſortiti corpore materiem:
Non tamen in uacuum reuocamur morte ſoluti,
Exortes animæ carnis ab occiduo:
Sed clangente tuba, reddentibus undiq; terris
Noſtra ex arcanis corpora ſeminibus,
Corpore, mente, anima, rurſum in ſua fœdera nexis,
Integri Dominum ſiſtimur ante Deum.
Si dubitas cineres in corpora poſſe recogi,
Et fieri reduces in ſua uaſa animas:
Ezechiel tibi teſtis erit, cui prodita dudum
Tota reſurgendi per Dominum facies:
Illic aſpicies toto uiueſcere campo
Arentes ueterum reliquias hominum:
Oſſaq; porrectum latè diſperſa per agrum,
Vltrò ad compages currere iuſſa ſuas.
Atq; medullatis penetralibus edere neruos,
Moxq; ſupernata ducere carne cutem.
Et dicto citius perfectis ordine membris,
Puluere de ueteri ſtare nouos homines.
Ac ne fortè, quòd eſt ſacri manifeſta prophetæ
Viſio, ſopitis omnia uana putes:
Maiorem ſuper his & plenum ſuſcipe teſtem,
Ipſe Prophetarum nam loquitur Dominus:
Vita ego ſum: qui me credet, nec morte peremptus
Conſorti mecum luce beatus aget.
Deniq; quod uerbo dixit, uirtute probauit,
Ipſe ſuum reuocans ex Erebis hominem.
Tempore quàquam illo non tantũ in corpore Chriſtus
Signa ſuo dederit, cum cruce uictor obit.
Namq; ut concuſsis patefecit tartara terris,
Et uinctum inferno carcere ſoluit Adam:
Fiſſa reſurgentes ruperunt ſaxa ſepulti,
Et nouus in ſancta floruit urbe tholus.
Viderunt multi ueterum renouata piorum
Corpora deſcenſu uiuificata Dei.
Tunc etiam refugo cæcatus lumine mundus,
Aeterna timuit nocte piare nefas.

¶ De efficiente cauſa reſurrectionis ait Sedulius: Chriſtus reſurrexit, & omnes per illum reſurgent. in 15 cap. ad Corinth. Et: Ex reſurrectione IESV Chriſti, ideo non dicit: ſed, ex reſurrectione mortuorũ IESV Chriſti: quia reſurrectio Chriſti generalẽ reſurrectionẽ præbuit. in 1. cap. epiſtolæ ad Rom. Itẽ: Si uerò caput reſurrexit, quomodo mẽbra non reſurgent? in 15. cap. ad Corinth. Itẽ: Vt ſciã uiã reſurrectionis eius. quia ideo reſurrexit, ut & nos ſimiliter reſurgamus: qui aũt uerè cognoſcit, ſatis agit omnino ne peccet. in 3. cap. ad Philippenſes.

Primaſius ait: Si caput reſurrexit neceſſe eſt ut cætera quoq; membra ſequãtur, quia prim⁹ in incorruptibilitate reſurrexit. in decimumquintum caput ad Corinthios prioris epiſtolæ. Et: Sicut per Adam mors intrauit, quia ipſe primus eſt mortuus: ita & per Chriſtum reſurrectio, quia ipſe primus reſurrexit. Sicut ille forma morientum, ita & forma iſte reſurgentium. ibidem. Et: Vt cognoſcam perfectè beneficium & uim reſurrectionis illius, quia ideo reſurrexit, ut nos ſimiliter reſurgamus. in tertium cap. ad Philipphenſ. Itẽ: Qui caput reſuſcitauit, ipſe & cætera membra reſuſcitare promiſit. Tam celer erit eorum reſurrectio, quàm noſtra aſſumptio. in 4. caput ad Theſſalonicenſes.

Maximus ait: Et reuera, quis credẽs Deo poſsit de reſurrectione dubitare, cum manifeſtum ſit hanc ſolam Chriſto cauſam fuiſſe naſcendi? in Homilia de diuerſis.

Theodulus inquit: Omnia nãq; operatus diuina Chriſtus, per patrẽ & ſpiritũ paracletũ: quare & noſtra corpora Chriſtus excitabit. cap. 8. ad Romanos.

Eucherius inquit: Per fidẽ & myſteria noſtri redẽptoris, de præſenti Eccleſię cõuerſatione ad requiẽ animarũ poſt mortẽ aſcendimus, rurſumq; de requie animarũ, adueniente die iudicij, ad immortalitatẽ quoq; corporũ, quaſi in tertium cœnaculũ ſublimiore ꝓfectu penetrabim⁹, ex quo & magna ambo rũ, corporis uidelicet & animæ beatitudine ꝑpetua uiuam⁹. in Com. in libros Reg. lib. 3.

Iunilius ait: Domini ſecundũ carnẽ reſurrectio, & in cœlis habitatio, formæ noſtrę reſurrectionis, & futuræ iuſtis in cœlo habitationis indiciũ. Sicut dicit Apoſtol⁹: Mortui enim eſtis, & uita noſtra aſcondita eſt cum Chriſto in Deo. lib. 2. cap. 17.

Paulinus inquit de obitu Celſi:

Credamus Chriſto, quod in ipſo uidimus, iiſdem
Nos quibus occidimus, ſurgere corporibus.
Inde ſuperfuſa diuini ueſte decoris,
Sumere mutatos angelicam ſpeciem.

Quòd hominũ corpora ſint reſurrectura, docet Chryſoſt. Eadem, inquit, ſubſtãtia hominis in reſurrectione, & nõ eadẽ eſt: eadẽ, quia ſubſtãtia eadẽ: nõ eadẽ, quia melior iã hæc, ſubſtãtia quidẽ eadẽ cõſiſtente, ornatu uerò maiore: & ut uno uerbo dicã, noua eadẽ reſurgẽte. ſiqdẽ hoc niſi ſit, nihil reſurrectione fuit opus, niſi præſtãtius q̃ accidit rediret. in 15 cap. Corinth. Hom. 4. Item, fuſius hunc locũ tractat, & ait, totũ reſurrecturum, animã & corpus. Homo enim, ait, non eſt anima ſola, ſed corpus & anima. Si ergo anima ſola reſurget, dimidium animal reſurget. & ita non integrum. Sed & de anima non propriè dicitur reſurrectio. Reſurrectio enim eius eſt quod cecidit, & quod diſſolutum eſt: anima autem non diſſoluitur, ſed

corpus, Sermone primo de teſurrectione.

Reſutat Auguſtinus eos qui negát carnis reſurrectioné, de agone Chriſtiano, cap. 32: Nec eos audiamus, qui carnis reſurrectioné futurá negant, & cómemorát quod Apoſtolus ait: Caro & ſanguis regnũ Dei nó poſſidebunt. non intelligentes, qnod idem dicit Apoſtolus: Oportet corrupribile hoc induere incorruprioné, & mottale hoc induere immorralitaté. Cũ enim hoc factũ fuetit, iá nõ etit caro & ſanguis, ſsd cœleſte cotpns. Quod & Dominus promittit, cũ dicit: Neq; nubét, neq; uxores ducent, ſed ernnt æquales angelis Dei.

Corpota in reſutrectione qualia ſint futura, docet Auguſt. lib. 13. de ciuitate Dei, cap. 22: Corpota ergo iuſtorũ quæ in reſurrectione fututa ſunt, neq; ullo ligno indigebunt, quo fiat ut nullo morbo uel ſenectute inueteráta motiátut: neq; ullis alijs corpotalibus alimẽtis, quib. eſuriendi atq; ſiriendi qualiſcúq; moleſtia deuitetur: quoniá certo & omnimodo inuiolabili munete immortalitatis induétur, ut nõ niſi uelint, poſsibilitate, nõ neceſsitate ueſcátut. Ibidẽ cap. 23: Abſit tamẽ nt ſpiritus ea credamus futura, ſed corpora carnis habitura ſubſiſtentiá, ſed nullá tarditaté, corruptionéq; carnalẽ ſpiritu uiuificãte paſſura. Tuciá nõ terrenus, ſed cœleſtis homo erit: nõ quia cotpus quod de tetra factũ eſt, nõ ipſum erit: ſed quia dono cœleſti iá tale etit, ut etiá cœlo incolẽdo, non amiſſa natuta, ſed mutata qualitate cõueniat. Itẽ lib. 22. de ciuitate Dei, cap. 16: Reſurgent itaq; oẽs, tá magni corpore, quàm uel erát, uel futuri erát iuuenili ętate: quáuis nihil oberit, etiamſi erit infanrilis uel ſenilis corporis forma, ubi nec mentis nec ipſius corporis ulla remanebit infirmitas. Vnde ſi qs in eo corporis modo, in quo defunctus eſt, reſurrecturũ unumquemq; contendit, nõ eſt cũ illo laborioſa cõtradictione pugnádum. Ibidẽ cap. 20: Si cõtenditur, in ea quéq; ſtatura corporis reſurrecturũ eſſe, in qua defunctns eſt, non pugnacitet teſiſtendũ eſt, tantũ abſit omnis deformitas, omnis infirmitas, omnis tarditas, omniſq; corruptio, & ſi qd alind illud non decet tegnũ, in quo teſurrectionis & promiſsionis filij æquales erũt angelis Dei, ſi nõ corpote, nõ ætate, certè felicitate. Item in Pſal. 62: Talis etgo teſurrectio carnis nobis ptomittitur, ut quáuis ipſa ſit cato, quam modò pottamns, quę teſnrrectura eſt: tamen nõ habeat corruptioné, qusm modò habet. Itẽ, ad Lautentiũ in Enchiridio cap. 91: Reſurgẽt igitur ſanctorũ corpota ſine ullo uitio, ſine ulla defotmitate, ſicut ſine ulla corruptione, onere, difficultate. In quibus tanta facilitas reſutgendi, quanta felicitas erit, propter quod & ſpiritualia dicta ſunt, cum ptoculdubio cotpota ſint futura, nõ ſpiritus, ſed ſicut nũc corpus animale dicitur, quod tamẽ corpns, nõ anima eſt: ita nunc ſpitiruale corpus etit, cotpus tamen, non ſpiritus erit.

Cyrillns ait: Multũ intereſt intet eos qui reſurgent in glotia, & eos qui teſutgẽt in ignominia. in lib. 9. cap. 20.

¶ Quomodo futura ſit teſurrectio, cõmemotat Chryſoſt. Qui, inquit, mottui ſunt, exutgẽt primi, atq; ita ſimul fiet occurſ⁹. Abel qui ante oẽs mortuus eſt, ſimul cum illis qui tũ uiuẽt, occurret. Itaq; quantũ ad hoc attinet, nihil amplius habebũt illi: ſed qui corruptus fuetat, & tot annos in terta ſepultus iacuit, cum ipſis tũ uiuentib. occurret, & ſimul reliqui oẽs. Et paulo pòſt: Fiet teſurrectio in pnncto temporis, in momento oculi. Qnod uerò dicit cõgregádos eſſe, reſurrectutos quidẽ ubiq; ſimplicitet dicit, cõgregádos uerò ab angelis. Eſt itaq; teſurrectio diuinæ quidẽ uirrutis opus, eo quòd Deus impoſitę telluri, us diſcedat, mádabit, & nullns miniſtrorũ hoc faciet: adductio uerò miniſtorũ op⁹ erit. At ſi angeli colligẽt & diſcnt ſabũt, quomodo iſti rapientur? poſt deſcenſum Domini rapientur, poſteaquá cõgregati fuerint. fiet enim hoc ſimul, nemine ſciente. Etenim quádo uiderint terrá motá & turbnlentam, puluerem cõfuſum, undiq; ex æquo excitata corpora, nemine adhnc famuláte, ſed iuſſione Dei terrá antea repletam euacnare uolente, túc ſcient. Quemadmodũ enim diſpẽſationẽ eius quæ ſecundũ carnem eſt, non præuidetant: ita & tunc. Quando igitur illa facts fuerint, tunc & uox audietur archangeli, angelis reliquis imperátis & clamátis: audiẽtur túc & tubæ, imò tubatũ ſonitus. in 4. cap. ad Theſſalonicenſes, homilia 8.

Theodotetus ait: Adeò citò & celeriter, & in momento temporis, oẽs qui mortui ſunt reſurgent, ut eos qui illo tempote adhuc ſuperſtites prę ueniát, & eát obuiá Setuatoti uniuetſorũ. in cap. 4. prioris epiſtolę ad Theſſalonicenſes. Item: Sed nõ ſine anima corpus teſurrectionem, ſed diuina uolũtate renouatum, & cõiugi cõiunctũ, uitam recipit. in 3. Dialogo.

Sedulius lib. 3. ait:

Ergo ubi clamantis Domini ſonuit tuba dicens,
Lazare perge foràs. magno concuſſa pauore
Tartara diſsiliunt, Erebi patuère receſſus,
Et tremuit lethale chaos, mortiſq; profundæ
Lex perit, atq; anima proprias repetente medullas,
Cernitur ante oculos uiuens aſtare cadauer.
Poſtq; ſepulchralem tanquam recreatus honorem,
Ipſa ſibi moriens, & poſthumus extat, & hæres. Et:

Similes ei erimus, id eſt Deo: ſed tantummodo filio, q ſolus in Trinitate corpus accepit, in quo mortuus fuetit: & reſurtexit, atq;

ad ſuprema ptooexit.in 8 cap.ad Romanos.

Primaſius ait:In reſurrectione uěturi ſuut electi, ſicut angeli Dei in cœlo, quo & iuſti fulgebũt ſicot ſol,in regno patris ſui.in 6.ca. ad Hebræos.Et:Nã & ij qui uiui fuierint inuěti in aduětu Domini,hoc ingemiſcũt & laborant,ut non expolientur ab igne cũ peccatoribus, ſed cum iuſtis immortalitate ſuperindui mereantur.in 5.cap.2.Corinth..

Maximus inquit:Et erũt duo in lecto uno. hic iã reſurrectionis meritum demõſtratur, quòd ꝓ qualitate uiuědi ſit gratia reſurgendi.ac tãtã in ſingulis quib'q; reſurrectionis eſſe diſtantiã,ut duobus etiã pariter dormientibus,& una ſede qoieſcětib.æqualis non poſsit eſſe aſſumptio.in Homil. 1.hyemali.

Theodul': Cõmemorat poſtmodũ quàm ſit nobis celebris reſurrectio ioquiẽs:Scientes quòd uetus noſter homo, id eſt uita cõdemnata ſimul crucifixa eſt Chriſto per baptiſma.Vnde etiã dicit, in eo deſtrui corpus peccati,hoc eſt mala opera, ſcelera, flagitia, mortem expectare. Hæc enim dicit corpus peccati.in caput 6.ad Romanos.

Eucherius ait:In hac quippe uita,ſuã terrã quiſq; circũfert, quam moriěte homine recipit terra, cõſurgěti utiq; reddituram.in Cõment.in libros Regũ, lib 1.Itě: Illud corpus quod in reſurrectione credimus futurũ, immortale ſemel effectũ, mori ultrà non poterit.lib.1.in 12.cap.Geneſeos.

Paulinus de obitu Celſi ait:

Namq; reſurgemus,ſed non mutabimur omnes,
Hoc diſcrimen erit gentibus ante Deum.
Incorrupta prophanorum quoq; corpora ſurgent,
Ac tumulis longo pabula ſupplicio,
Vita erit his ſine fine mori,& mors uiuere pœnis,
Et durante ſuas paſcere carne cruces.
Ipſe ſuos proprio peccator corpore gignet
Carnifices,& erit uermibus eſca ſuis.
A' quos cœleſti pietas euexerit actu,
Participata regent ſtemmata rege Deo.
Veſtitiq; ſuum diuino lumine corpus,
Conformes Chriſto ſemper agent Domino.

¶ Quòd Deo facilis ſit reſuſcitatio mortuorũ, Auguſt.in Euangeliũ Iohannis tractatu 23 exponit:Plus eſt,inquit,homioes creare,qoàm reſuſcitare.

Quòd oěs reſurrecturi ſint, Auguſti.docet de Chriſtiana doctrina lib.1.cap.21: Hoc itaque fides habet,atq; ita rě ſe habere credendũ eſt,neq; animũ,neq; corpus humanũ omnino interitũ pati: ſed impios reſurgere ad pœnas inæſtimabiles, pios aũt ad uitã æternã. Itě ad Laurentiũ,Enchiridij cap.84: Reſurrecturã tamě carně omniom quicũq; oati ſunt hominũ,atq; naſcentur, & mortui ſunt atq; morientur,nullo modo dubitare debet Chriſtianus.

Primaſius inquit: In plenitudine fidei, ut credamus reſurrectioně generalě futurã. quaſi diceret,quòd nõ debemus hæſitare, quòd quorũdã ſit reſurrectio, quorũdã uerò oon: ſed uera fide debemus credere, omnes homines reſurrecturos,quoſdã ad gloriã,quoſdã oerò ad pœoã.in 10. cap. ad Hebræos. Et: Omnes reſurgem',qui mortui iuueniemur, Chriſto oeniente.in 15.caput ad Corinth.

Quando reſurrectori, Theodulus docet, inquiens: Præſente nãq; uita,uel paululum prẹter labẽte,uicinius redditur reſurrectionis futuræ tempus.cap.13 ad Romanos.

¶ De fine reſurrectionis inquit Chryſoſt. Reſurrecturus es,& actionũ tuarum ratiooẽ redditurus, extremumq́; ſupplicium ſubiturus.& horũ quidem nullam rationẽ habes: gulam uerò & ebrietatem curas? Paulo pòſt: Iudicium eſt,ſupplicium eſt,reſurrectio eſt, actorum noſtrorum diſcuſsio eſt.in 5.caput ad Theſſaloniceoſes,homilia nona.

Sedulius ait:Sicut cum grano,fœcundior cum granis reſurget ariſta:ita & incorruptibile corpus in gloriæ reſurget augmento. in 15.caput ad Corinthios.

Primaſius inquit: Cũ omuiũ reſurrectio, tunc erit finis mortis. io 15. caput prioris ad Corinthios.

Theodulus inquit: Omnes reſurgũt, ſed alij quidẽ ad uitam,alij uerò ad ſuppliciũ.in cap.8.ad Romanos.

Eucherius inquit: Eccleſia ſuo těpore reſurgẽs à morte,atq; ad cœlos in carne incorruptibili aſcẽdẽs, plenè ac perfectè dono Spirit' ſancti illuſtratur, quãdo iuxta ꝓmiſſum Apoſtoli erit Deus omnia in omnib.in Commentarijs in libros Regum,lib.3.

Chryſoſt.ſcribit in Paulũ 2.Timoth.2.Homilia 5,Hymenęũ & Philetũ dixiſſe reſurrectioně eſſe factam. Cõtra hos aũt ita inquit Chryſoſt.in eiuſdẽ loci explicatione: Si iam reſurrectio facta eſt, nõ modò hoc afficimur detrimẽto, quòd magna illa priuamur gloria: uerùm & iudicij met' excloditur.Quippe ſi reſurrectio facta eſt,meritorũ quoq; retributio tollitur.Graues itaq; iuſti preſſuras doloresq́; tolerarunt. At id ita falſum eſt, ut cõtrà penitùs hac etiã in uita & boni ſpe ſua nutriãtur, & æternæ felicitatis ꝑcipiant guſtũ,ſereno ſemp animo trãquilloq́; ꝑſeuerãtes: & mali cõſciẽtiæ ſuæ flagellis exagitati, ꝗ ſemper paſſuri ſunt,hic iã incipiãt pati.

Opinioně de infantib.exponit Auguſt.lib. 22.de ciuitate Dei,cap.14: Quid ergo de infantib.dicturi ſumus, niſi qa nõ in ea reſurrecturi ſunt corporis exiguitate, qua mortui: ſed quod eis tardius acceſſurũ erat těpore, hoc ſunt illo Dei opere miro atq; celerrimo recepturi.in ſentẽtiis qppe Domini, obi ait, Capillus capitis ueſtri nõ peribit:dictũ eſt, non defuturũ eſſe quod fuit. nõ aũt negatũ

eſt,

eſt, affuturũ eſſe ꝙ defuit. Defuit aũt infanti mortuo perfecta quãtitas ſui corporis. Perfecto quippe infanti deeſt utique perfectio magnitudinis corporalis, quæ cũ acceſſerit, iam ſtatura longior eſſe non poſsit.

De ſtatura hominũ lib. 22. de ciuitate Dei, cap. 15. ſcribit Auguſt. Si utiq; Chriſtus in ea mẽſura corporis in qua mortuus eſt reſurrexit, nefas eſt dicere, cum reſurrectionis omniũ tẽpus aduenerit, acceſſurã corpori eius eam magnitudinẽ quam nõ habuit, quando in ea diſcipulis, in qua illis erat notus, apparuit, ut lõgiſsimis fieri poſsit æqualis. Si aũt dixerimus ad Domini corporis modũ etiam quorũcunq; maiora corpora redigenda, peribit de multorũ corporib. plurimũ, cũ ipſe nec capillũ periturũ eſſe promiſerit. Reſtat ergo, ut ſuã recipiat quiſq; menſurã, quã uel habuit in iuuẽtute, etiãſi ſenex eſt mortuus: uel fuerat habiturus, ſi antè eſt defunctus. Atq; illud ꝙ commemorauit Apoſtolus de mẽſura ætatis plenitudinis Chriſti, aut propter aliud intelligamus dictũ eſſe: id eſt, ut illi capiti in populis Chriſtianis accedente omnium perfectione membrorum, ætatis eius menſura cõpleatur. aut ſi hoc de reſurrectione corporum dictũ eſt, ſic accipiamus dictum, ut nec ultra nec infra iuuenilem formam reſurgant corpora mortuorum, ſed in ea ætate & robore uſq; ad quam Chriſtum hic perueniſſe cognouimus. Circa triginta quippe annos diffinierunt eſſe etiam ſeculi huius doctiſsimi homines, iuuẽtutem. Quæ cum fuerit ſpacio proprio terminata, inde iã hominẽ in detrimẽta uergere grauioris ac ſenilis ætatis. & ideo non eſſe dictũ, in mẽſura corporis, uel in menſurã ſtaturæ: ſed, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti.

De abortibus & monſtroſis hanc opinionem profert Auguſtinus, ad Laurẽtium Enchiridij cap. 85: Vnde primò occurrit de abortiuis fœtib. quæſtio, qui iam quidẽ nati ſunt in uteris matrũ, ſed nondum ita ut iam poſsint renaſci. Si enim reſurrecturos eos dixerimus, de ijs qui iam formati ſunt, tolerari poteſt utcunque quod dicitur. Informes uerò abortus quis non procliuius perire arbitretur, ſicut ſemina quæ concepta non fuerint? Sed quis negare audeat, etſi affirmare non audeat, id acturam reſurrectionem, ut quicquid formæ defuit impleatur? Atque ita non deſit perfectio, quæ acceſſura erat tempore: quemadmodum nõ erunt uitia, quæ acceſſerunt tempore: ut neque in eo quod aptum & congruum dies allaturi fuerant, natura fraudetur: neque in eo quod aduerſum atque contrarium dies attulerant, natura turpetur, ſed integretur quod nondum erat integrum, ſicut inſtaurabitur quod fuerat uitiatum. Ibidem, capite 87: Neque enim & monſtra quæ naſcuntur & uiuunt, quamlibet citò moriantur, aut reſurrectura negabuntur: aut ita uitiata reſurrectura credenda ſunt, ac non potius correcta emendataque natura. Abſit enim ut illum bimembrem, qui nuper natus eſt in Oriente, de quo & fratres fideliſsimi, qui eum uiderunt, retulerunt. & ſanctæ memoriæ Hieronymus presbyter ſcriptum reliquit: abſit inquam, ut unum hominem duplicem, ac non potius duos, quod futurum fuerat ſi gemini naſcerentur, reſurrecturos exiſtimemus.

DE EXTREMO IVDICIO.

Diem extremũ, propter iniuſtos, Chryſoſtomus etiam hyemem appellat, ad Coloſſenſes cap. 1.

Eſſe futurum iudicium, docet Auguſtinus libro uigeſimo de ciuitate Dei, cap. 30: Nullus igitur uel negat, uel dubitat, per IESVM Chriſtum tale, quale iſtis ſacris literis prænunciatur, futurum eſſe nouiſsimum iudicium, niſi qui eiſdem literis neſcio qua incredula animoſitate ſeu cæcitate nõ credit, quæ iam ueritatem ſuam orbi demonſtrauẽre terrarum. In illo utiq; iudicio, uel circa illud iudicium, has res didicimus eſſe uenturas & futuras: Heliã Thesbitem, fidẽ Iudæorum, Antichriſtum perſecuturũ, Chriſtũ iudicaturum, mortuorum reſurrectionem, bonorum malorumq; diremptionem, mundi conflagrationẽ, eiuſdemq; renouationem. Quæ omnia quidem uentura eſſe credendũ eſt: ſed quibus modis & quo ordine ueniãt, magis tũc docebit rerum experientia, quàm nunc ualet conſequi ad perfectum hominũ intelligentia. Exiſtimo tamen eo quo à me cõmemorata ſunt ordine eſſe uentura.

Eucherius ait: Cum ergo occubuiſſet ſol, facta eſt caligo tenebroſa, & apparuit clybanus fumans, & lampas ignis trãſiens inter diuiſiones illas. Significat, iã in fine ſeculi per ignem iudicandos eſſe carnales. Sicut enim afflictio ciuitatis Dei, qualis antea nũquã fuit, quæ ſub Antichriſto futura ſperatur, ſignificatur tenebroſo timore Abrahæ circa ſolis occaſum, id eſt ꝓpinquãte iã fine ſeculi: ſic ad ſolis occaſum, id eſt ad ipſum iã finẽ, ſignificatur iſto igne dies iudicij, dirimẽs carnales per ignem ſaluãdos, & in igne dãnandos. lib. 2. in Geneſeos cap. 20.

Chriſtũ rediturũ eſſe cũ maieſtate ad indicandũ, teſtatur Chryſoſtomus, inquiens: Dominus uẽturus eſt in nubibus, ignis ante faciem eius ardebit, & circa ipſum tẽpeſtas uehemẽs, fluui' igneus ante ipſum uoluetur, uermis non moriẽs, ignis inextinguibilis, tenebræ exteriores, ſtridor dentium. in 5 caput 1. ad Theſſalonicenſes, Homilia nona.

Theodoretus ait: Tũc Deus quidẽ de cœ-

lo aduenit, præcedunt aũt populi angelorũ, & tradentur igni inextinguibili qui fuerinr impietatis tenebris circũdati. in 2. ad Theſſalonicenſes. Item: Nos iudicẽ nobis eum expectamus, qui & nos fecit, optimè cõſciũ naturæ illius quam ipſe effinxit: neque eius facta ſolùm dictaq; callentem, ſed ipſos quoque internæ cogitationis motus. Iudicabit autem uos, huius noſtræ humanitatis ueſtẽ indutus. ſuæ uamq; diuinitatis natura oculis cerni non poteſt. Hinc & ſeipſum hominis filiũ ſæpe appellar: quia uidelicet ij qui iudicabuutur, noſtram hanc naturam in eo uidebunt. libro 11. de iudicio.

Sedulius inquit: Pater neminẽ iudicat, ſed omne iudiciũ dedit filio. in 2. cap. ad Rom.

Primaſius ait: Qui enim iudicandus primus uenlt occultus, iudicatutus ueniet manifeſtus. in Apocalypſin lib. 1.

Thalaſsius ait: Chriſt' uiuẽtiũ & mortuorum eſt iudex, ac iuſtus uniuſcuiuſq; operis retributor. Hecatontade prima.

Theodulus ait: Hic quidem, in mundo nimirum, non eſt iudicium ſecundum ueritatem: multi namq; rei euadunt. & pleriq; inſontes cõdemnantur. Illic aũt, apud Deum, eſt ſecundũ ueritatem. Porrò iſtuc Dei iudicium neq; iniuſtum innocẽtem reddit, neq; iuſtum morti adiudlcat, cõdemnat' ue, quãdo ad iudicium quiſquam conſtitutus fuerit. in caput 2. ad Romanos.

Eucherius inquit: Aſcendit enim in cœlũ Dominus Chriſtus, & inde uenturus eſt ad uiuos & mortuos iudicandos. in Commentarijs in libros Regum, lib. 1.

Iudex erit Chriſtus, ut ſcribit Auguſtinus in Euangelium Iohannis, tractatu 21: Hominibus in iudicio non apparebit niſi filius: pater occultus erit, filius manifeſtus. In quo erit filius manifeſtus? In forma qua aſcendit. Nam in forma Dei cum patre occultus eſt, in forma ſerui hominibus manifeſtus. Non ergo pater iudicat quenquam, ſed in manifeſto omne iudicium dedit filio.

Eucherius ait: Præſens mundus qui per metas tempotum uoluitur, in ſua extremitate à Domino eſt iudicandus. iu Commentarijs in libros Regum, libro 3.

Paulinus ait, Ieſum eſſe filium Dei, & iudicem uiuorum & mortuorum. in epiſtola prima ad Victricium.

De forma iſtius iudicij ſic ſcribit Chryſoſt. Collectis itaq; diligenter his omnibus, cogitationem rurſus ad ea quæ ſuprà ſunt trauſuerte: diẽq; terribilẽ iſtũ, in quo Chriſtus adueniet, cogita. Tũc etenim nõ uidebis mulorũ paria, nihil auro conſpicuũ, nullos dracones, nulla ſcuta: ſed multo horrore ac ſtupore plena erunt omnia, tantũq; terroris incutient, ut & ipſæ incorporeæ uirtutes cõſternãtur. Virtutes enim, inquit, cœlorũ mouebũtur. Tunc ſcilicet apertũ erit uniuerſum cœlũ, teſtudinũq; illarũ portæ patebũt. Deſcẽdet aũt unigenitus ille filius Dei, nõ uigiuti aut cẽtũ comitarus ſatellitib', ſed innumeris myriadibus angelorum, Cherubim, Seraphim, aliarumque uirtutum. in 8. cap. ad Rom. Serm. 14. Itẽ: Timeamus nãq; iudicij ſeueritatẽ, & pœnam gehennæ. Non ergo demus locum diabolo: ſed reſiſtamus ei. Paulo pòſt: Feſtinemus ergo effugere æternã pœnã. Nec enim propter nos pœna facta eſt, ut in ipſam mittamur, ſed ut liberemur ex ipſa. Talem enim habemus Deum, amatorẽ generis humani, miſericordem atque clementẽ, qui nos ad ſe cõuerſos de gehenna liberar. Homilia de cruce Dominica. Irem concione ſecunda de Lazaro: Non enim illic opus erit teſtibus, neque accuſatoribus, ueq; probationibus, neq; ſignis: uerùm ipſæ per ſe res tales, quales eas geſsim', ante oculos noſtros apparebunt.

Leo inquit: Veniet in maieſtatis ſuæ gloria Dominus, ſicut ipſe prædixit: aderitque cum eo radians in ſplendoribus ſuis innumerabilis angelicarum multitudo legionũ. Congregabuntur ante thronũ potẽtiæ eius, omniũ gentiũ populi: & quicquid hominũ uniuerſis ſeculis totoq; orbe terrarũ progenitum eſt, in conſpectu iudicantis aſtabir. Separabuutur ab iniuſtis iuſti, à nocentibus innocentes: & cum præparatum ſibi regnũ, recenſitis miſericordiæ operibus, filij pietatis acceperint, exprobrabitur duricia ſterilitatis iniuſtis. & nihil habẽtes ſiniſtri cõmune cum dextris, in ignẽ ad Diaboli & angelorũ eius tormẽta diſpoſitũ, omnipotẽtis iudicis dãnatione mittẽtur: cũ ille habituri pœnæ cõmunionẽ, cuius elegerũt facere uoluntatẽ. Serm. 4. de collectis & eleemoſynis.

Proſper ait: Age, cũ ad illud ultimũ iudiciũ uenerimus, ab eo iudice iudicandi q nec falli occultatione criminũ poteſt, nec ad impunitatẽ promerendã muneris alicuius oblatione corrũpi, cũ cœperint omnium ſecreta reuelari, & non ſolùm actus ac uerba, ſed etiam ipſæ cogitationes oſtendi: quid faciemus ſub tanti iudicis maieſtate? quid excuſationis obtẽdere eo tenemus? An fortè aliquos fragilitas corporis excuſabit? Sed excuſarioni eorũ reclamabunt omniũ ſanctorum exẽpla. lib. 3. de uita cõtẽplatiua, cap. 12.

Theodoretus ait: Deus omnium præſentem uitam ſtadium hominibus eſſe declarauit, ut qui certant in eo, proprium ſcopum declarent. In futuro uerò ſeculo iuſtè iudicans, illos ut uictores athletas coronabit: hos uerò puniet tanquam autores nequitiæ. Et quia non omnes credunt eſſe aliquam aliam uitam futuram, Deus omniũ

etiam

etiam in hac uita quoſdam palàm punit flagitioſè uiuentes, & uiciſsim alios religionis ſtudioſos non mediocriter collaudat. Quapropter diuinus Apoſtolus quoſdã iræ uaſa, nonnullos uaſa miſericordiæ nominauit, quia per illos declaratur Deus, nẽpe dũ iuſtè punit tanquã Dominus: per hos aũt, dũ uirtutis ſtudioſos omnimoda cura & prouidẽtia proſequitur. quæſt. 12. in Exodum.

Theodulus inquit: Siquidẽ in illo iudicio nõ indigemus exterioribus uel accuſatoribus, uel bonũ nobis teſtimoniũ dicentib. ſuæ enim cuiuſq; cogitationes & conſcientia uel accuſabit, uel defendet. in 2. ca. ad Rom. Itẽ: Sic enim ante thronũ Chriſti iudicianũ oẽs ſiſtemur, & ipſe à nobis, non lex ipſa rationẽ exiget. in cap. 14. ad Romanos.

Salonius ait: Sapiens ad hoc laborat, ut in die iudicij ad dexterã Domini, id eſt in ſorte iuſtorũ ſtare mereatur, & cum ipſis in ęterna beatitudine gloriari. Stulti in die iudicij à ſiniſtris, id eſt in ſorte reproborũ ponẽtur, & cum eis in æternũ punientur. in Eccleſiaſtẽ. Et: Tempus flendi eſt præſens uita, tempus ridendi uita futura. ibidẽ. Itẽ: Per auſtrum requies paradiſo deſignatur. Si homo bene uiuendo locũ ſibi præparauerit ad auſtrum, poſt mortẽ in requie paradiſi & gloria regni cœleſtis permanebit in æternũ. ibidẽ. Item: Sapiens in die iudicij ad regni cœleſtis eleuabitur gloriam, ſtultus uerò demergetur in æternæ damnationis tormenta. ibidem.

Fauſtus inquit: Dabitur immortalitas, ſed iã in æternũ iuſtificato, quando id quod collatũ fuerit perire nõ poſsit. Dabitur hoc, ſed in tẽpore beatitudinis, ubi iam peccatũ nec uincere ſit neceſſe, nec ſcire: ubi ad peccandũ nõ uolũtas, nõ poſsibilitas erit: ubi ſanctè, integrè, piè uiuere nõ erit diligentia, nõ induſtria, ſed natura. libro 2. de libero arbitrio, capite decimo.

Chriſtus cõſpicietur ut homo. Auguſt. in Euãgeliũ Iohannis tractatu 21: Ecce uidebitur forma hominis Chriſti in iudicio à pijs & impijs, à iuſtis & ab iniuſtis, à fidelibus & infidelibus, à gaudentibus & plangentibus, à confiſis & confuſis.

Sedulius ait: Duæ cogitationes in homine ſe accuſabunt inuicem, bona & mala. Bona accuſabit malã, quia cõtradixit ueritati. in 2. cap. ad Rom. Et: Vnumquẽq; enim in iudicio illa lex ſine dubio arguet, ſecundum quam uixit. in 13 caput ad Rom.

Saluianus ait: Nec arbitrandum eſt in die iudicij illos tantũ à Dei filio denegãdos, qui martyrio Chriſtũ negauerunt: ſed per omnia opera, ſermones, cogitationes, Chriſtus uel negatus negat, uel cõfeſſus confitetur. in 1. cap ad Titum.

Maximus inquit: Viui autem iudicandi referuntur, ac mortui, ut omnium hominum eſſe apud Deum cura credatur. Homilia de diuerſis.

Primaſius ait: Conſcientiæ noſtrę cogitationes erunt in die iudicij ante oculos noſtros, tanquã hiſtoriæ agnoſcendæ. in 2. cap. ad Rom. Itẽ: Aduentus Dei & uiuos inueniet, & mortuos ſuſcitabit. in 14. ca. ad Rom.

¶ Quos iudicaturus ſit Chriſtus, Auguſtinus exponit, de fide & ſymbolo capite octauo: Credimus etiam Chriſtum uenturũ cõuenientiſsimo tempore, & iudicaturum uiuos & mortuos.

Iſychius ait: Ab omni corruptione mundum eſt futuri ſeculi iudicium. lib. 2 Commentariorum in 6 caput Leuitici.

¶ Opinionem de Elia redituro ante iudicij diem, recitat Auguſtinus libro 20 de ciuitate Dei, cap 29. Per hũc Heliã magnũ mirabilẽq; prophetã, expoſita ſibi lege, ultimo tẽpore ante iudiciũ Iudęos in Chriſtũ uerum, id eſt in Chriſtũ noſtrũ eſſe credituros, celeberrimũ eſt in ſermonib. cordib'q; fideliũ. Ipſe quippe ante aduentũ iudicis ſaluatoris nõ immeritò ſperatur eſſe uenturus, qui etiã nunc uiuere non immeritò creditur. Curru nãq; igneo raptus eſt de reb. humanis, quod euidentiſsimè ſancta Scriptura teſtatur. Cũ uenerit ergo exponẽdo legem ſpiritualiter, quã nunc Iudæi carnaliter ſapiunt, cõuertet cor patris ad filiũ, id eſt: cor patrum ad filios.

¶ De tẽpore ſic ſcriptũ reliquit Proſper: Finis diluuij 601. anno Noę terminatus, finem mũdi ſignificat, poſt ſex ætates ſeculi, & breue Antichriſti ſpaciũ. de promiſsionibus & prædictionibus Dei, cap. 7.

De fine inquit Proſper: Aduẽtus filij Dei, ſicut bonis lęticiã infert, ita malis exitiũ. de promiſsionibus & prædictionibus, cap. 17.

Theodoretus ita ait: Sed in die aduentus Domini erit acris & uehemẽs examinatio: & eos quidẽ qui rectè uixerunt tanquã aurũ & argẽtũ reddet ignis ſplẽdidiores: eos aũt qui iniquitatẽ fecerũt, inſtar ligni & fœni, & ſtipulę cõburet. Doctor aũt qui quę oportet docuerit, non luet pœnas, ſed ſalute dignus habebitur. in cap. tertium 1. ad Corinth.

Sedulius, in elegia de mirabilib. diuinis:

Aduenìet Dominus dare digna pijs, mala prauis:
Credite iam miſeri, aduenìet Dominus.
Viſio Chriſte tui tormentum & pœna malorum eſt.

Salonius inquit: Dies iudicij & regnũ Dei cõparatur æſtati, quia tũc omnia noſtræ triſticiæ nubila tranſibũt, & uitæ illius dies æterni ſolis claritate fulgebit. in explicatione Prouerbiorum Salomonis.

Theodulus ait: Si quẽadmodũ opus fuerit inſtructi inuenientur, ſalutaris nobis iudicij dies illa illuceſcet: ſin minus, pernicioſa nobis erit. in caput 13. ad Romanos.

DE INFERNO.

CHryſoſtomus in 16. cap. ad Romanos, Sermone 31. exponit ubi ſit infernus, cum ait: Vbi, inquies, & in quo loco, erit ipſa gehenna? Vt quid iſtud curas? Quæſtio ſiquidem eſt, ut oſtendatur quòd ſit, nõ ubi recondita ſit, & in quo loco. Nonnulli quidem fabulantes dicunt, quòd in ualle Ioſaphat: quod de bello quodã præterito dictũ eſt, ad gehennam trahentes. Scriptura uerò hoc non dicit. Sed in quo loco, inquis, erit? Alicubi, quantũ ego puto, extra omnẽ hunc mundum. Item: Quæret aliquis, ubi'nam gentium, aut quibus in terris hanc gehennã ſitam dixeris? Verùm quid illud tibi eſt curæ? Cum enim utrum ſit gehenna quæratur, de loco ſitu'ue nondũ eſt aliquid inquirendum: quãuis pleriq; pro certo nõ diffitẽtur, eſſe hanc in Ioſaphat ualle conſtitutã, quod in certamine quodam & bello apud ueteres illos quondam in gehenna uallis Ioſaphat geſto narratur, quod ſacræ literæ nuſquã affirmant. At ſi de ſitu & loco quęſieris, reſpõdebo, dicãq;, extra terrarum orbem huoc aliquò eſſe poſitum. Non ergo erit, qoo fuerit hæc loco ſita, quin magis quo pacto euitari poſsit, quærẽdũ. in Serm. de præmijs Sanct.

Auguſtinus in Speculo peccatoris capite ſeptimo: Tunc & horribilia patebunt loca pœnarum, chaos & caligo tenebrarum, horror miſeriæ & tribulationis, tremor & timor anguſtiæ & confuſionis, dolor horrendæ ui ſionis, tremor tremendæ manſionis, locus flentium, ubi ſtridor dentium, ubi morſus uermium, ubi clamor dolentium, ubi luctus gementium, ubi eſt uox clamantium peccatorum, & dicentium, Væ uæ nobis filijs Euę.

Theodoretus ait: Ergo in hac uita quidẽ, uita effugit mortem, ut quæ ſit immortalis: in illa aũt, uita dabit pœnas, nõ mortẽ quidẽ ſubiens, ſed in uita punita. in dialogo tertio Impatibili.

Sedulius inquit: Quarta mors nominatur inferni lacus, quo præuaricatrices animę detinentur. in 6. caput ad Rom. Et Primaſius: De reſurrectione & prẽmio & gehenna non ſit dubitatio. in 11. cap. ad Rom.

Theodulus inquit: Moriemini morte immortali, in gehenna. cap. 8. Rom.

¶ Quomodo Scriptura inferos accipiat, Auguſtinus lib. 12. de Geneſi ad literam, cap. 33: Proinde, ut dixi, nondũ inueni, & adhuc quæro, nec mihi occurrit inferos alicubi in bono poſuiſſe Scripturã, dũtaxat Canonicã.

¶ Infern9 quid ſit, Auguſtinus exponit de cognitione ueræ uitæ, cap. 40: Infernus eſt incorporeus, ſubſtãtia ſpiritualis corpori ſimilis: cui9 pœna tãto eſt intolerabilior, quãto ſpiritus corpore eſt ſubtilior. Omne enim corpus uetuſtate deficit, diuturnitate diſſolutũ interibit. Vnde ſi infernalis ignis eſt corporeus, reſtat ut corporalib. inſtrumẽtis nutriatur, & ſequitur, ut illis cõſumptis ipſe intereat. Sed cõſtat ignẽ gehennæ nõ deficere: ergo ſpiritualis eſt. ſi aũt eſt corporeus, ſed indeficiens creatus eſt, neceſſe eſt ut animæ & ſpiritus qualecunque corpus induant, in quo ignem corporeum ſentiant.

Duas tantũ eſſe habitationes, unã in igne æterno, alterã in regno æterno, diſertè ſcribit Auguſtinus de uerbis Apoſtoli, Serm. 18.

Primaſius ait: In inferiores partes terræ: ergo ſub terra eſt infern9. in 4. cap. ad Epheſ.

¶ De pœnis in inferno, inquit Chryſoſt. Nam regno quidẽ Dei oẽs pariter (loquitur de peccantib. ſine pœnitentia) excidemus. in gehenna uerò non eaſdẽ pœnas dabimus oẽs, ſed hic quidẽ maiorẽ, iſte uerò mitiorẽ. Si nãq; per contẽptũ hic multa, tu uerò modica peccaueris, pariter è regno Dei excidetis. Si aũt nõ pariter, ſed hic pl9, tu minus, in gehenna differentiã ſentietis. in 2. cap. ad Epheſios, Sermone 4.

Auguſtinus lib. 4. de baptiſmo contra Donatiſtas, cap. 19: Dubitandũ non eſt, ipſas pœnas quib. cruciabũtur qui regnũ Dei nõ poſſidebunt, pro diuerſitate criminũ eſſe diuerſas, & alias alijs acriores: ut in ipſo igne æterno, pro diſparibus ponderibus peccatorum ſint diſparia tormenta pœnarũ. Neq; enim fruſtra ipſe Dominus dicit: Tolerabilius erit Sodomis, quàm uobis, in die iudicij. Ad Iulianũ epiſt. 211: Verè enim diabolo præparata eſt gehenna, & omnib. operib. hominũ, ſi faciamus opera Diaboli. Væ ijs quib. præparatur dolor uermiũ, ardor flammæ, ſitis ſine extinctu, fletus & ſtridor dentiũ, oculorũ lachrimæ, tenebræ exteriores ſine luce, pœna in exterminabilis, ubi nõ eſt ullus honor ſi ue agnitio proximi, ſed continuus dolor & gemitus: ubi mors optatur, & nõ dabitur: ubi nõ eſt honor ſenioris & regis, nec Dominus ſuper ſeruũ, nec mater diligit filiũ aut filiã, nec filius honorat patrẽ: ubi omne malũ, & omnis indignatio & fœtor & amaritudo abũdat. Item, de triplici habitaculo cap. 1: Lacus inferni plenus eſt tenebrarũ, diſcordię, odij, ſtulticiæ, miſeriæ, turpitudinis, amaritudinis, offẽſionis, doloris, aduſtionis, ſitis, famis, ignis inextinguibilis, triſticiæ, uindictę perennis, & omnis ineffabilis mali, quod nec dici nec cogitari poteſt. Ciues cœli ſunt iuſti homines, & angeli, quorum rex eſt Deus omnipotẽs. At contrà ciues inferni ſunt impij homines & dęmones, quorũ princeps eſt diabolus. Satiat iuſtos uiſio ſanctorũ hominũ & angelorũ, & ſuper omnia ipſius Dei. Cruciat impios & peccatores uiſio hominũ dãnatorũ, & dęmonũ, & ſuper omnia ipſi9 diaboli. Nihil in regno Dei deſideratur

deraiur, quod non inueniatur: at in inferno nihil inuenitur quod deſideratur.

Cyrillua: Supplirijs cruciabuntur increduli, quod omni morte triſtius eſt, in ſolo ſenſu dolorum animá in corpote retenturi. lib.2. Comment. in Iohannem.

Proſper inquir: Fletus & ſtridor dentiũ acerrimos eorũ dolores oſtendunt, qui ſupplicio æternæ mortis addicti, nõ uidẽdi ſenſum babituri ſunr, ſed dolẽdi. Quorũ continuus gemirus, cruciatus æiern⁹, dolor ſummua, pœnalia ſenſus, torquẽt aiimas, nec ex torquẽt: puniũi corpora dãnata, nec finiunt. Qnoa ideo ſibi deputatos ignis exringuibilia nõ extinguit, ut permanente ſentiendi uita, pœna permanear, & ad dolendũ magis quàm ad uiuendum æiernis cõpedibus cõpeditas habeat, quaa in flammis uiuacibus immortaliraa ſecundæ mortis occîdat. libro 3. de uita contemplatiua, cap.12.

Philaſtrius ait: Qui credidit in patrẽ, antequam Chriſtus ueniret in carnẽ, ıráſijt de iudicio impiorũ. in cõparatione aũt peccatorũ atq; impiorũ diuerſiias eſt pœnarũ atque plagarũ: nõ plena amborũ eſt abſolutio, ſed dijudicaiionia iuſticia, & ſecundũ peccatum condigna repenſio, illis etiã qui ſub Noæ sb aqua abſorpti fuerant, ut Scriptura doruit. in Catalogo hæreſium.

Saloniua inquit: Per Aquilonẽ deſignatur inferni ſuppliriũ. Qui malè uiuẽdo ſibi locũ præparauerit ad Boreã, inferni pœnaa luet in ſecula ſeculorum. in Ecrleſiaſten.

Eucherius ait: In pœna inferorũ pecatorea ex his quæ peccauerũi, æterna dãnatione puniunıur. in Com. in libroa Reg. lib.4.

Syneſiua inquit: Anima cum ſii immortalis, inı morıale adat pœnas, quãdo peccauerir peccata penitus imbuta & ineluibilia. epiſtola 44.

¶ De igne inferni ſic ſcribit Auguſtinua, Serm. 81. de tẽpore: Propterea enim ignis ætern⁹ inextinguibilis dicitur, nõ ſolùm quia ipſe nõ extinguitur, ſed quia ner eos quos ſuſceperit, exıinguet aut perimet. Scriprura enim dicir, Quia & peccatorea iodueẽt incorruptionẽ: ſcilicet nõ ad honorẽ uitæ, ſed ad diuturnitatẽ ſupplirij profuturã. Huiua aũt pœnæ & ignis illiua potentiã nulla uox exponere, nullus poterit ſermo explanare.

Ite, quomodo ſpiriiua poſaiı aduri, lib.21. de ciuitate Dei, cap.10: Cur itaq; non dicamus, quãuis miris, tamẽ ueris modis, etiam ſpiritua incorporeos poſſe pœna ignis corporalis affligi, ſi ſpiritus hominũ, etiam ipſi profectò incorporei, & nunc potuerũt includi corpora lib. membria, & ıunc poterũt corporum ſuorũ uinculis inſolubiliter alligari?

Iſychius ait: In gehenna maximè locua & ſors dęmonũ sit. quod manifeſtar Dominus dicẽs: Diſcedite à me maledicti in ignẽ. lib.5 Comment. in 18. caput Leuitiri.

Non eſſe in inferno relaxationẽ ſperãdã, doret Leo: In inferno, inquit, nulla eſt correptio, nec datur remediũ ſatisfactionis. Sermone 5. de epipbania.

DE PVRGATORIO.

ETſi Auguſtinus nõ docet eſſe purgatoriũ, tamẽ mulıa cõtra eã opinionẽ quæ poſtea exorta eſt, aſſerit. ut ad Macedonium epiſt.54: Morũ porrò corrigendorũ nullus alius quàm in hac uita locus. Nã poſt hanc, quiſq; id habebit q, in bac ſibimet cõqſierit. Ideo cõpellimur humani generia charitare, interuenire ꝓ reis, ne iſtã uitã ſic finiãt ꝑ ſupplicium, ur ea finita non poſaint finire ſuppliciũ. Item Serm.66: In hac uita tanıũ pœnitẽtiæ patet libertaa, poſt mortẽ nulla rorrectionis eſt licẽtia. Iıẽ lib.2. quæſt. Euangeliorũ, cap.38. Quod aũt apud Lucã Abraham diuiti dicit, ad ea loca in quib. torquẽtur impij, iuſtos etiãſi uelinr nõ poſſe trãſire: quid aliud ſignificat, niſi poſt hãc uitã iıa receptis in carceie, ut inde non exeãt donec reddanr nouiſsimũ quadrantẽ, per incõmutabilitaıẽ diuinæ ſententię nullũ auxiliũ miſericordię poſſe præberi à iuſtia, etiãſi uelint illud præbere? Quod admonet ſcilicer, ut in hac uita homines ſubueniãt quib. poſaint.

Sic Theodoretus aiı: Qui in hac uita uirtutia remunerationẽ nõ fuerit adeptus, illã in altera uita rettò conſequetur. quæſtione 45. in Geneſin.

Chryſoſt. Hom.75 ſuper Matthęum: Quare obſecro, quouſq; nobis tẽpua cõceditur, rectè uiuamus. Nam quemadmodũ nihil ex illa cognitione tunc illic lucrabuntur, ſic nihil ex illa pœnitenıia noa conſequemur. Nã neq; gubernator, poſtquam nauia ſubmerſa eſt, neq; medicus, poſtquam ægrotus obijt, quicq̃ prodeſſe poteſt: ſed oẽs, antequam res in exitũ ueniat, ſtudere ac uigilars oporıet, ne in mortẽ aur naufragiũ deueniãı. nam poſtea nihil amplius prodeſſe poſſunt. Itẽ homilia de diuite, ſuper 16 cap. Lucæ: In inferno aũt quis cõfitebitur tibi? Fruſtra agis pœnitẽtiã in loco, ubi nõ eſt pœnitentiæ locus. Tormenta ıe cogunt agere pœnitẽtiam, nõ mẽtia affectus. Ibidẽ: Miſerere mei. Sanctua qnidẽ Abrahã eſt, ſanct⁹ & beatus eſt, & oẽs in iſtiua ſinum ire feſtinamus: ueıùm quicunque in inferno eſt, & in regno cœlorum eſt, neſcio an ualeat miſereri. Creaıor creaturæ miſeretur ſuæ. Vnus uenit medicus, qui ſanaret mortuoa. nã alij ſanare nõ potuerũt.

DE VITA AETERNA.

BOna uitæ æternæ hia ueıbis deſcribit Chryſoſtomus: Reuera enim illa eſt requies, ubi fugit dolor, triſticia, gemit⁹: ubi neq; ſolicitudines, neq; agones, neque

timor

timor obſtupeſcere faciens & commouens animam, ſed ſolus Dei timor eſt uoluptate plenus. in 4. caput ad Hebrços, Hom 6.

Quis ſit darurus uitam ærernam, expouit Maximus: Quanta nos accuratione æıerni regis noſtri IESV Chriſti natalem ſuſcipere debemus, qui pro deuotione noſtra non nobis temporalem largietur gloriam, ſed æternam: nec rerreni honoris adminiſtrationem dabit, quæ ſucceſſore finitur, ſed cœleſtis imperij dignitatem, quæ non habet ſucceſſorem. Qualis autem remuneratio noſtra ſit furura, dicit prophera Maximus in Homilia hyemali, in uigilijs naralis Domini.

Alios alio glorioſiores in uira ærerna futuros eſſe, Chryſoſtomus docet: Haud çquè idem beatis omnibus in Dei regno honos habebirur. Siquidem neque Chriſti diſcipulos inter ſe pares omnes fuiſſe conſtar. Sermone de præmijs ſanctorum. Ita in terria concione de Lazaro inquit: Et quemadmodum ſi à duobus peccaroribus unus hic puniarur, alrer non puniarur, beatior eſt ille punitus, eo qui punitus non eſt: ſic ſanè inter duos iuſtos, ſi alrer hic plus, alrer minus pertulerir afflictionũ, beatior erir ille qui plus ſuſtinuerit, quando unicuique iuxra opera reddet ſua. Quid igitur? nõ eſt quiſpiam, inquies, qui & hic & illic requie fruarur? Iſtud impoſsibile eſt, ô homo, atq; ex eorum numero quæ fruſtra ſperes.

De bonis ærernæ uitæ ſic ſcribit Auguſtinus, quæſtionum ſuper Geneſin, 114: Nimirum ergo nomen hoc ad illam rectè intelligirur pertinere promiſsionem, ubi ſic uidebitur Deus, quomodo non eſt anrea parribus uiſus, ubi non erit nomen ueius: quia nihil remanebit uel in ipſo corpore uetuſtaris, & Dei uiſio ſummum erit præmium. Item de ſpiritu & litera ad Marcellinum, capite 33: Hæc eſt, inquir, uira çterna, ur cognoſcát te unum uerum Deum, & quem miſiſti IESVM Chriſtum: illa cognitione, illa uiſione, illa conremplarione ſariabitur in bonis animæ deſiderium. Item de uera innocentia, cap. 37: Aeternæ ciuitaris ærerna ſunr gaudia, & ſtantium dierum perperuitas infinita, nec uariabirur, nec labetur: quia incommutabili pace potientur, quorum erit omnium bonum, etiam quæ fiunt ſingulorum. Item de ſancta uirginitate, cap. 26: Omnes communiter habebunt, ſicuti eſt ipſa uita çterna, ipſum regnum cœlorum: ubi erunr omnes quos Deus prædeſtinauir, uocauit, iuſtificauir, & glorificauir. Oportet enim hoc corruptibile induere incorruprionem, & morrale hoc induere immortalitarem. Hic eſt ille denarius, merces omnium. Stella tamen ab ſtella differr in gloria, ſic & reſurrectio mortuorum. Hæc ſunt merita diuerſa ſanctorum. Sed quia ipſa uita æterna pariter erit omnibus ſanctis, æqualis denarius omnibus attributus eſt. Quia uerò in ipſa uita æterna diſtinctè fulgebunt lumina meritorum, mulrç ſunt manſiones apud patrem. Ac per hoc in denario quidem non impari, non uiuet alius alio prolixius: in mulris autem manſionibus honoratur alius alio clarius. Item libro 22. de ciuitate Dei, cap. 29: Ad eos angelos iam cœpimus pertinere, cũ quibus nobis erit ſancta atque dulciſsima, de qua iam tot libros ſcripſimus, Dei ciuitas ipſa communis. Sic ſunr ergo angeli noſtri, qui ſunt angeli Dei, quemadmodum Chriſtus Dei, Chriſtus eſt noſter. Item libro 22. cap. 29: Præmium itaque fidei nobis uiſio iſta ſeruatur, de qua & Iohannes apoſtolus loquens Cum apparuerit (inquit) ſimiles ei erimus, quoniam uidebimus eum ſicuri eſt. Facies aurem Dei, manifeſtatio eius inrelligenda eſt: non aliquod tale membrorum, quale non habemus in corpore, atque iſto nomine nuncupamus. Quapropter cum ex me quærirur, quid acturi ſint ſancti in illo corpore ſpirituali? non dico quod iá uideo, ſed dico quod credo, ſecundum illud quod in Pſalmo lego: Credidi, ꝓpter quod locutus ſum. Dico itaque, quòd uiſuri ſint Deum in ipſo corpore: ſed utrum per ipſum ſicut per corpus nunc uidemus ſolem, lunam, ſtellas, mare ac terram, & quæ ſunt in ea, non parua quæſtio eſt. Durum eſt enim dicere, quòd ſancti ralia corpora tunc habebunt, ur non poſsint oculos claudere atque aperire cum uelint. Durius autem, quòd ibi Deum, quiſquis oculos clauſerit, non uidebit. Si enim prophera Heliſæus puerum ſuũ Giezi abſens corpore uidit accipiérem munera, quæ dedit ei Naaman Syrus, quẽ propheta memoratus à lepræ deſormitate mũdauerat, quod ſeruus nequam Domino ſuo non uidente latenter ſe feciſſe putauerat: quanto magis in illo corpore ſpirituali uidebunr ſancti omnia, non ſolùm ſi oculos claudant, uerumetiam unde ſunt corpore abſentes?

De uita æterna Proſper ita docet: De cõmutarione ſanctorũ, in quam ſancti omnis ætas & uterq; ſexus cum hac gloria ad tricennalem (in qua Chriſt[us] Dominus paſſus) tranſeunr cum ipſo rege ſuo, quem impij nõ uidebunt. Proſper de promiſsionib. & prædictionibus, de gloria ſanctorum, capite ſecundo. Item capite tertio: In hac ciuitate non erit nox, nec lumen lucernæ opus erit, non luctus neque mors, neque clamor, ſed nec odor ullus: quia propria abierunt, & huius patriæ gloriam impij non uidebunt. Item capite quinto: Quomodo alij pro confeſsione martyrij, alij pro integritate uirginali,

nsli, alij pro continentia uiduali, alij pro pudicitia coniugali diuerſis honoribus ſine inuidia fulgeaut, impij non uidebunt. Item cap. 8: Quemadmodũ ſancti uideant Deum trinitatem, patrem in filio, filium in patre, ſpiritum ſanctum & in patre & in filio, impij non uidebunt. Item loquens de uita ęterna, ait: In qua humsns nstura ita repsranda eſt, & ab omni prorſus infirmitate ſananda, ut nec peccata ei ulla remaneant, nec peccare iam ualeát: cuius hoc erit totũ præmium, ut uitæ contẽplatiuæ ſemel compos effecta, inexplebiliter autorẽ bearitudinis ſuæ conſpiciar, de illo gaudeat, de illo quod ſperauit obtineat, & in eo ad quod ſanctè uiuẽdo peruenerit, ſine fine permaneat. de uita contemplstiua. Item: Futura uita creditur besta ſempiterna, & ſempiternè besta, ubi eſt certa ſecuritss, & ſecura tranquillitas, tranquills iucunditas, felix æternitas, æterna felicitas, ubi eſt amor perfectus, nullus timor, dies æternus, alacer motus, & unus omniũ ſpiritus de cõtemplatione Dei ſui, ac de ſua cum illo permanſione ſecurus: ubi ipſa ciuitas quæ eſt angelorum ſanctorum, & hominum cõgregatio beata, meritis fnlgentibua micat, & æterna ſalus exuberar; ueritas regnat: ubi nec fallit quiſquam, nec fallitur: unde nullus eijcitur, quò null' miſer admittitur. de uita contemplatiua lib. 1. csp. 2. Item csp. 3: Ideo aũt beata incorruptione & immortalitate iuſtorum corpora donabunrur, ut & ipſi in gloria, & in ipſis gloria æterna permaneat. Item: In futura uita peruenientes ad ſpeciem, iam non erit quod uelut proficiendo ulterins ambulemus: ſed ipſam ſpeciem ad qusm per fidem ſpiritualiter ambulando peruenimus, inſatiabili delectatione uidebimus. de uita contemplatiua lib. 6. Item: Si Deus qui in hac uita ſine alicuius elemẽti aſſumptione nec poruit uideri, nec poteſt, in futura uits uidendus eſt: ibi eſt contemplstionis diuinæ ſperanda perfectio, ubi erit omnium bonorum plenitudo. de uita contemplatiua cap. 7. Item cap. 9: Ibi omnium beatorũ beatitudo perfecta erit, ubi humana naturs ſui gloriam conditoris & ſuam perfectè bestificsta uiſurs eſt, atq; ei ſine ullo defectu ſuę beatitudinis adhærebit. Item: Ibi erit omnium fidelium Catholicorum ſalus plena, corruptibilitas nulla, & immortalitss beata: ibi erit prudentiæ sc ſcientiæ perfectio uera, rerum omniũ cognitio tota, quãdo ſcientia ad perfectum fuerir partis euacuatione perducta. libro 3. cap. 30. Itẽ: In illa aũt uita beata, ad quam conſumpta omni corruptibilitate ac mortalitate perueniunr, quicunq; ibi futuri ſunt, ubi nec fletus ullus poteſt eſſe, nec gemitus, habebunt omnes ſancti amorem perfectum, timorem nullum, & gaudiũ ſempiternum: ibi eis erit uoluntas recta, cupiditas nulla: quoniam fruendo cœleſtibus bonis, sd quæ peruenire cupiebsnt, nihil eis deerit, quod ulterius concupiſcant. de uita contemplatiua cap. 32. Item libro Epigrsmmatum:

Semper erunt, quod ſunt, æternæ gaudia uitæ:
Gaudenti quoniam cauſa erit ipſe Deus.
Nec uarios pariet motus diuerſa uoluntas,
Vnum erit in cunctis lumen, & unus amor.
Inq; bonis ſummis poſita experientia fœlix,
Nec uolet augeri, nec metuet minui.

Theodoretus ſic ſcribit: Poſt mortuorum reſurrectionem, quæ futnra eſt. Tunc enim et creatura liberatur sb interitu ac corruptione quæ ei imminet, & hominũ natura immortalitatem induit. in 6 caput ad Galatas. Item: In futura sutem uita, à corruptione & interitu alienũ ac immortsle corpus effectũ, nõ poteſt amplins ſordes peccati ſuſcipere. in epiſtolam ad Coloſſenſes cap. 2.

Corpora noſtra in cœlo futurs eſſe, Auguſtinus de fide & ſymbolo cap. 6. trsdit: Soler autem quoſdam offendere, uel impios gentiles, uel hæreticos, quòd credamus aſſumptum terrenum corpus in cœlum. At gentiles, plurimiq; philoſophorũ, argumentis nobiſcum agere ſolent, ut dicant, terrenum aliquid in cœlo eſſe non poſſe. Noſtras enim ſcripturas non nouerunt, nec ſciunt quomodo dictũ ſit: Seminatur corpus animale, ſurget corpus ſpirituale. Non enim ita dictum eſt, quaſi corpus uertatur in ſpiritum, & ſpiritus fiat: quia & nunc corpus noſtrũ quod animale dicitur, non in animsm uerſum eſt, & anima factum: ſed ſpirituale corpus intelligitur, quia ita cooptandũ eſt, ut cœleſti habitationi cõueniat, omni fragilitate sc lsbe terrena in cœleſtem puritatem & ſtabilitatẽ mutata atq; conuerſa. Hæc eſt immutario, de qus iterum dicit Apoſtolus: Omnes reſurgemus, ſed non omnea immutabimur. Quam immutationem non in deterius, ſed in melius fieri, docet idem, cum dicit: Er nos immutabimur.

De uita æterna hæc prodit Iſychius: Participalis quædsm apud nos eſt Theologia, in cœlis quippe eius eſt plenitudo. libro 2. Comment. in 10 csp. Lenit. Et: In futuro ſeculo carnem præputij circũcidimus, tunc quippe non ſolùm peccsturi, ſed nec comeſſuri, aut bibituri, aut nupturi ſumus. Erimus autem ſine dubio, ſicut ait Dominus, ex corruptibilibus incorruptibiles, ſicut angeli, & mũdi modia omnibus ex immundis efficimur. Seminatur igitur, ait Paulus, in corruptione, &c. libro 3. Comment. in 12. caput Leuitici. Et: Docere Iudæos de intelligibili requie, & fine mundi uolens, quia illo tempore impoſsibile eſt cibũ con-

quirere, uel operari, nec circa corporale aliquid occupare, talia eis dicere Moſen præcepit: Sabbata hodie Domioo, non inuenietis illud in agro. Nõ Sabbatum, ſed ſabbata: quia intelligibilis requies non ab uno quodam, ſed ab omnibus carnalibus oacationẽ alterationemq́; poſsidet. lib. 6. Comment. in 19. caput Leuitici.

Philaſtrius de hæreſibus, pagioa 90. ait: Homines ſecundum fidem ac laborem eorũ atq; diuerſa certamina in regno cœleſti mercedem cõgruã ſunt adepturi, dicente Domino: Multæ manſiones ſunt apud patrẽ meũ. Et paulo pòſt: Vt ergo rarionis eſt, conuenir cognoſcere, quòd alij in regnum, alij in paradiſum, alij in uitam atq; remiſsionem peccatorũ in ſuturo erũt deputandi, quod non negatur currentibus ac uolentibus nunc ut oportet: diſsimulantibus aũt, & non rectè currentib⁹, à Domino hęc nõ erunt cõferenda.

Primaſius inquit: Poſt reſurrectionem aũt nõ carnaliter uiuitur, nec peceatur. in 5. cap. ad Rom. Et: Omnibus credentibus gloria futura promittitur. in 12. cap. ad Rom. Itẽ: In pręſenti tria, in futura ſola cbaritas Dei & angelorũ, & omnium ſanctorũ: tria ſcilicet, fides, ſpes, charitas. in 13. cap. ad Corinthios. Itẽ: Hic quidem animale corpus, quia non ſemper Spiritum ſanctũ habemus, tunc uerò ſemp erit in oobis. in 15. cap. ad Corin.

Theodulus ait: Pulchrè dicit, Pax. iſtic enim nemo per inuideoriam pugnabit cum eo qui hooore eſt affectus, glorificatus'ue. in 2. caput ad Romanos. Et: Si, inquiens, mortui ſumus cum Chriſto, quemadmodũ obimus diem per baptiſma, credimus quòd & ſimul uiuemus cum eo, beatam illam reuera ſenioq́; carentẽ uitam poſt reſurrectionem nobis obuenturam. in 6. cap. ad Rom. Et: Hæredes mundi iuſtos fore adſeuerat, quooiã impijs è medio ſublatis, ſupplicioq́; traditis in die iudicij, uniuerſum deinceps mundom poſsidebunr iuſti innouatum, ipſorumq́; erunt tam cœleſtia quàm terreſtria bona. in cap. 4. ad Romanos. Itẽ: Viuetis uitam illam cœleſtem ac ſempiteroam. in octauum capur ad Romanos. Item: Dixiſti nos Deo eſſe, quam ergo aliam adoprionem expectamus? Subdit, liberationẽ corporis: hoc eſt, incorruptibilitatem. tum enim ſtabilis erit adoptio, effectusq́; eius eueniẽt. Nũc enim neq; gloria eſt cõſpicoa. Expectamus etiam ut liberemur à caſu & ruina in peccatum, ad quod per donatam uitam propellimur. in 8. caput ad Romanos.

Eucherius inquit: In illa Eccleſia qoæ poſt huius ſeculi labores & certamina, ad æterna præmia meruit introduci, nemo aliquid coinquinatũ faciet, uel abominationẽ & mendaciũ. in Cõmentarijs in libros Regum lib. 3. cap. 9. Et: Per præſentes fideliũ labores, poſt acceptam in futuro requiem animarũ, plena totius Eccleſiæ felicitas in reſurrectionis gloria cõplebitur. in Commẽt. in libros Regũ, lib. 3. Et: In uita æterna tanta Dei præſentis graria munimur, ut nec uelimus ultrà peccare, nec poſsimus, neque ullo mortis, ſiue doloris, ſiue tentãtis aduerſarij metu afficiamur. ibidẽ. Item: Quia nimirũ ita uos in illa patria diuinæ præſentia claritatis adimpler, ut nihil aliud uiſus noſter, nihil auditus, oihil olfactus, nihil guſt⁹, nihil tactus dulce habeat, oiſi diligere Dominum Deũ noſtrũ ex toto corde, tota anima, tota uirtute, & proximũ tãquam nos ipſos. Ibidẽ. Item: In ſuperna patria & angelorũ nobis uiſio atq; allocutio, & ipſa Dei pręſentia reuelabitur, iuxta hæc quæ ueritas ipſa diligentibus ſe pollicetur, dicens: Qui autẽ diligit me, &c. Eucherius in Comment. in libros Regũ, lib. 3. Itẽ: In regno cœleſti angeli ſancti, io imagine ſui conditoris, ad quã facti ſunt, ſemper manẽt. Et electi homines, imagioem eius quam peccando amiſerant recipiũt. Scimus enim, inquit, quia cum apparuerit, ſimiles ei erimus. Et paulo antè ioquit: Dooatio fruuntur uitæ æteroæ, habentes in ſe ſui condiroris imaginẽ, ſeruata in perpetuum ſaoctitate & iuſticia & ueritate, quæ prima conditione perceperunt. in Cõmentarijs in libros Regum, libro tertio. Item: Diſparilitas uoluntatum ſiue cogitatiooum, in ſuperna patria nulla eſt, ubi una omnes eademq́; præſentis uiſione & gloria illuſtrantur. ibidem. Item: In futura uita, ubi Dominum & proximos in luce internæ beatitudinis uidebimus, eadem utiq; gemina dilectione, abſq; ullo prorſus labore, imò io magna multitudioe diuinæ dulcedinis perfruemur. ibidem. Item: In ęterna uita, noſtra natura in æternũ diuioæ uiſiooi iungitur. ibidem. Item: Abſit ergo ut dicamus, illos ſanctos io illa uita Deum clauſis oculis noo uiſuros, quem ſpiritu ſemper uidebunt. Sed utrum uidebunt, & per oculos corporis, cum eos apertos habebunt, inde quæſtio eſt. Si eoim tantum poterũt in corpore ſpirituali, eo modo utiq; etiam ipſi oculi ſpirituales, quantum poſſunt illi quales nuoc habemua, proculdubio per eos Deus uideri non poterit. Longè itaq; alterius erũt potentię, ſi per eos uidebitur incorporea illa natura, quæ nõ cootinetur loco, ſed ubiq; tota eſt. in Cõment. in lib. Regum, lib. 4.

Timotheus ait: Vita quoq; hæc ipſa temporaria nõ niſi ſpe alitur ac ſuſtinetur. Timotheus epiſcopus ad Eccleſiam catholicam.

Ioannes Caſsianus ait: Exercitia monaſtica in uita futura ceſſabunt, cum corruptibile hoc induerit incorruptionẽ: corpusq́; illud,

illud, quod nunc animale eſt, ſurrexerit ſpirituale: & cœperit caro non eſſe iam talis, uc aduerſus ſpiritũ concupiſcat. Ioannes Caſſianus collatione 1. patris Moyſi, cap. 10.

Iunilius ait: Adam ita immortalis factus eſt, ut poſſet non mori, ſi non peccaret: ſi autem peccarer, moreretur. Ita uerò immortales erunt filij reſurrectionis, cum erunt æquales angelis Dei, ut nec mori ultrà, nec peccare poſsint. Ideoq; caro noſtra poſt reſurrectionem nulla eget refectione ciborũ, quia nulla ei ſuppetit à fame uel laſsirudine, uel alia qoalibet infitmitate defectio. in Cõmentarijs in Geneſin.

Paulinus inquit: Tunc reuelanda nobis, com ſpecie uidebimus, quæ nunc per fidem prouidemus. Itaque hic ſeminamus, & ibi metemus: hic ſpargimus, & ibi congregamos: hic uiuimus, & ibi cõuerſamor: hic accingimur, & ibi militamus: hic pugnamos, & ibi uincimus: uel ſi iſtic uincim⁹, ibi coronamur. Ita quod iſtic manu ſtruimus, illic fide condimus. in epiſtola 12 ad Seuerum. Item in 8. natali Felicis:

Omnes, quiſq; ſuo, radiabunt lumine ſancti,
Diſsimili fulgore pares, nec iudice Chriſto
Alter in alterius meriti diſpendia creſcent:
Chriſtus erit cunctis regnum, lux, uita, corona.
Cernite diſtinctos actus, ſed honore iugatos,
Teſtamentorum ueteriſq; nouiq; magiſtros,
In quibus una dedit geminas ſapientia leges.
Atq; ita uirtutes uarias par gloria penſat.
Non Petrus irrupit uirga mare, ſed neq; Moſes
Aequoris inceſsit liquido: tamen unus utriſq;
Fulget honos, unus quoniam fuit autor utriq;.

DE STATV POST HANC uitam.

ANimas nõ reuerti in hunc mondum, Chryſoſtomus docet concione 2. de Lazaro: Quid igitur eſt, inquit, quòd dæmones dicunt, Monachi illius ſum anima? Sanè propter hoc ipſum non credo, quia dęmones dicunt: decipiunt enim auditores. Quapropter & Paulus ipſis, tametſi uera dicentibus, impoſuit ſilentiũ, ne ex ueris nacti occaſioné, pòſt admiſcerẽt mendacia, fidẽq; ſibi conciliarent. Ibidẽ & hoc percõmodè dicitur: Sana dogmata, ſalutiferaq;, non à dæmonibus, ſed ex diuina Scriptura licet exactè diſcere.

Auguſtinus lib. 11. de Geneſi ad literam, capite 32: Si autem quæritur, cum anima de corpore exierit, utrum ad aliqua loca corporalia feratur, an ad incorporalia corporalib. ſimilia: an uerò nec ad ipſa, ſed ad illud quòd & corporibus & ſimilirudinibos corporum eſt excellentios: citò quidem reſponderim, ad corporalia loca eam uel nõ ferri niſi com aliquo corpore, uel non localirer ferri. Iam utrum habeat aliquod corpus, cum de hoc corpore exierit, oſtendat qui poteſt. ego aũt non puto: ſpiritualem enim arbitrot eſſe, nõ corporalem. Ad ſpiritualia uerò pro meritis fertur, aut ad loca pœnalia, ſimilia corporibus. Neq; enim uideo cur habeat anima ſimilitudinem corporis ſui, cum iacente ſine ſenſu ipſo corpore, nondum tamen penitus mortuo, uidet talia, qualia multi ex illa ſubductione uiuis redditi narrauerunt: & non habeat, cum perfecta morte penitus de corpore exierit. Aut ergo ad illa fertur pœnalia, aut ad alia itidem ſimilia corporalibus, nec tamen pœnarum, ſed quietis atq; gaudiorũ. Neq; enim recte dici poteſt, uel illas falſas eſſe pœnas, uel illam falſam requiem atque læticiam. Tunc enim hæc falſa ſunt, quando per opinationis errorem alia pro alijs putantur. Eſt ergo prorſus inſerorum ſubſtantia: ſed eam ſpiritoalem arbitror eſſe, non corporalem. Item, diuerſas eſſe cuſtodias animarum, in Euãgelium Ioannis tractatu 49: Sicut ergo diuerſæ cuſtodiæ agentiũ in officio, ſic & diuerſæ cuſtodiæ mortuorũ, & diuerſa merita reſorgentiũ. Receptus eſt pauper, recept⁹ eſt & diues: ſed ille in ſinu Abrahę: ille ubi ſitiret, & guttã non inueniret. Habẽt ergo omnes animæ, ut ex hac occaſione inſtruã charitaté ueſtrã. habẽt omnes animę, cũ de ſeculo exierint, diuerſas receptiones ſuas: habent gaudiũ boni, & mali tormenta.

Cyrillus inquit: Nos autẽ dicimus, nullas corruptionis reliquias, nullum ſignum, nulla conſequentia uel antecedentia poſt reſurrectionem in hominibos futura. ex 1. Corinth. 15. probat, libro 12. cap. 58. in Ioãnem. Item, in reſurrectione mutationem carnis fieri à corruptione ad incorruptionem, dicit libro 5. ad Theſſal. caput 4. Item: Sicut nos per reſurrectionem ſuam reſurreximus, & per aſcẽſum ſuũ in cœlos renouata nobis aſcendendi uia eſt: ſic quando glorificari & ſanctificari dicitur, nos in ipſo omnia hæc accepimus. lib. 10 ad Theſſalonicenſes 2.

¶ Animæ poſt morté quomodo habeant, Auguſtinus ſcribit libro 13. de ciuitate Dei, capite 8: In requie enim ſunt animę piorum à corpore ſeparatę, impiorum aũt pœnas luunt, donec iſtarum ad æternam uitam, illarũ uerò ad æternam mortem, quæ ſecunda dicitur, corpora reuiuiſcant. Item, neſcire mortuos quid hic agatur: de Spiritu & anima cap. 29: Ibi ſiquidem ſunt ſpiritus defunctorum, ubi non uident neque audiunt quæ aguntur aut eueniunt in iſta uita hominibus. ita tamen eſt eis cura de uiuis, quanquam quid agant omnino neſciant: quemadmodum cura eſt nobis de mortuis, quamuis quid agant utique neſciamus. Neſciunt quidem mortui quid hic agatur.

Eucherius ait: Anima quę ſeculo moritur

ut Deo uiuat, gemina uitæ requie ſuſcipitur: id eſt, actiona boni operis, & contemplatione diuinitatis. lib. 2. in Geneſeos caput 39. Item: Ibi ergo ſunt ſpiritus defunctorum, ubi non uident quæcunque aguntur aut eueniunt in iſta uita hominum. in Commentarijs in libros Regum, libro 4.

DE PHILOSOPHIA:

PHiloſophos in maximis rebus diſſentire, Chryſoſtomus ſcribit inquiens: Cum omiſſa uia quam eis præcipit Deus, ut ſcilicet per eorum quæ uidentur pulchritudinem cõditorem ſuum cognoſcerent, mẽtis cogitationisq; habenas laxantes, in impietatis pelagus infirmi ſe immerſerunt: & quamptimũ malorũ ſuperaddiderunt profunditatẽ, cum dicerent nihil ex nihilo fieri, ſed ex materia increata. Vnde innumeræ hęreſes pullularunt, & in rebus quidem abſurdiſsimis delati ſunt. In quibus autem ſanũ aliquid imaginati ſunt, quamuis tanquã in umbra & ſomnijs id intuerentur, inuicẽ diſſenſerunt, ut utrinq; irriderentur. in 2. caput 1. ad Corinthios, homilia ſeptima. Item: Ariſtoteles aduerſus Platonem, & in Platonem inſurrexerunt Stoici, atq; alijs alij hoſtiliter adeò aduerſati ſunt, ut non ſolùm nõ oporteat illos ſapientiæ nomine admirari, ſed magis auerſari & deteſtari, eo quòd per eã ipſam ſtulti facti ſunt. Et paulo pòſt: Philoſophi Aegyptios præceptores babuerunt, &c. in 1. caput ad Romanos, ſermone 4. Item: Quemadmodum ſepulchra extrinſecꝰ ornata, ſi exteriorem illã faciem amoueris, cadauerũ ſanie, & exeſorum oſsium plena reperiuntur: itidem in philoſophorum opinionibus detecta uerborum ſuperficie & ornatu, multa inania abſurdaq; deprehẽderis, maximè ubi de anima philoſophantur, nũc honore, nunc contumelia, nullo modo modeſtia'ue adhibita eam afficientes. Hoc diabolicum certè eſt, nulla ex parte mediocritatem ſeruare, ſed in alterutrum extremorũ allectos animos ad errorem trahere, cum nunc ad diuinam ſubſtantiam, neque modo neq; pietate ſeruata eam efferat: nunc in ſues & in aſinos, & abiectora quoq; animantia turpiter inducat. homilia prima in Euangelium Ioannis. Item: Gentilium ſapientia uerba ſunt duntaxat, & fabulę, neque ullam habent ſapientiam. gloriæ namque cauſa omnia faciunt. homilia 62. in 11. caput Ioannis. Itẽ: Semper per philoſophos hoc egit diabolus, ut oſtenderet noſtrũ genus nihil à brutis differre. Ibi multa dicit de Platone, & eius legibus. homilia 4. in acta Apoſtolorũ.

Salonius ait: Nõnunquam ſecularis prudentia inimica Deo eſt: & carnalis ſapientia, quamuis eloquentiæ floribus exornetur, nullum tamen in ſe ſpiritualem, nullum perpetuæ beatitudinis fructum continet. in Eccleſiaſten.

Eucherius inquit: Philoſophia mundi neque in omnibus legi Dei contraria eſt, neq; in omnibus conſona. libro 2. in Geneſeos caput 51. Et: In præceptis philoſophię uel adumbrata uirtus, uel falſa ſapientia continetur. Vnde licet dicere, philoſophiæ alios nomen uſurpaſſe, nos uitam. Etenim qualia ab his dari poſſunt pręcepta uiuendi? Cauſam neſciunt: ignorantes enim Deum, & ſtatim ab exordio iuſticiæ declinantes, conſequenti in cætera feruntur errore. Sic fit poſtea, ut ſtudiorum talium finis ſit uanitas. in epiſtola parænetica.

Syneſius inquit: Etenim ſi non philoſophiam dicerem ſufficere ad erigendas ciuitates, redargueret me Cyrene: multo itaque accuratius ſita, quàm Ponticæ ciuitates. Verùm dicere poſſem, philoſophiam & Rhetorica & quauis arte ac ſcientia, ut quæ omnibus præſtet, magis reddere ſui ſtudioſum, & priuato & domui ciuitatiq; utiliorẽ. At non per ſe ſufficit, ut bonũ aliquod hominib. faciat. Sic enim res habet, optime Pylęmenes, honeſta ſtudia potẽtiæ quædã ſunt, facultatesq; animi: & ſolùm ipſum quod in uſu eſt, poteſt adferre utilitatem. epiſtola 103.

Paulinus ait: Quia uidelicet in hoc omnis ars pbiloſophorum laborat, ut adſertione fictorum lucem ueritatis obſcuret, & inaniũ contentionũ laqueis ſolicitatas à uero mentes implicet, & ingenij fraude decipiat, & fuco ſermonis inducat. in epiſt. 1. ad Amandũ.

De erroribus pbiloſophorum ſic inquit Chryſoſtomus: In Corintho multi philoſophi erant, qui cum per cætera diſſecti inter ſe undiq; eſſent, in hoc planè uelut uno ore conſpirabant, reſurrectionem non eſſe. in 16 caput 1. ad Corinthios, homilia 39.

DE ASTROLOGIA ET *Geneſibus.*

VEhementer impugnat & taxat aſtrologiã Auguſtinus lib. 5. de ciuitate Dei, cap. 1: Illi uerò poſitionem ſtellarum, quodammodo decernentium qualis quiſq; ſit, & quid ei proueniat boni, quid'ue mali accidat, ex Dei uoluntate ſuſpendunt: ſi eaſdẽ ſtellas putant babere hanc poteſtatem, traditã ſibi à ſumma illius poteſtate, ut uolentes iſta diſcernant, magno cœlo faciunt iniuriam: in cuius uelut clariſsimo ſenatu, ac ſplendidiſsima curia, opinãtur ſcelera facienda decerni, qualia ſi aliqua terrena ciuitas decreuiſſet, genere humano decernẽte fuerat euertẽda. Quale deinde iudiciũ de hominũ factis Deo relinquitur, quib. cœleſtis neceſsitas adhibetur, cũ Dñs ille ſit & ſiderũ & hominũ? Aut ſi nõ dicũt ſtellas, accepta quidẽ poteſtate à ſummo Deo, arbitrio ſuo iſta decer-

decernere, ſed in talib. neceſsitatibus ingerendis, illius omninò iuſſa complere: ita ne de ipſo Deo ſentiendum eſt, quod indigniſſimũ uiſum eſt de ſtellarũ uoluntate ſentire? Quòd ſi dicũtur ſtellæ ſignificare potius iſta quàm facere, ut quaſi locutio quædã ſit illa poſitio, prædicens futura, non agens (non enim mediocriter doctorum hominum fuit iſta ſententia) non quidem ita ſolent loqui Mathematici, ut (uerbi gratia) dicant, Mars ita poſitus homicidam ſignificat, ſed homicidam non facit. Ibidem cap. 7: Iam illud quis ferat, quòd in eligendis diebus noua quædam ſuis actibus fata moliuntur? Non erat uidelicet ille ita natus, ut haberet admirabilem filium, ſed ita potius ut cõtemptibilem gigneret: & ideo uit doctus elegit horã, qua miſceretur uxori. Fecit ergo fatũ quod non habebat, ſed ex ipſius fato cœpit eſſe fatale, quod in eius natiuitate non fuerat. O' ſtulticiam ſingularem. Eligitur dies ut ducatur uxor: credo propterea, quia poteſt iu diẽ non bonum, niſi eligatur, incurri, & infeliciter duci. Vbi eſt ergo, quod naſcenti iam ſidera decreuerunt? An poteſt homo, quod ei iam conſtitutum eſt, diei electione mutare: & quod ipſe in eligendo die conſtituerit, nõ poterit ab alia poteſtate mutari? Deinde ſi ſoli homines, nõ autem omnia quæ ſub cœlo ſunt, cõſtellationibus ſubiacent: cur alios eligunt dies accommodatos ponendis uitibus uel arboribus uel ſegetibus, alios dies pecoribus uel domandis, uel admittendis maribus, quibus equarum uel boum fœtentur armenta, & cætera huiuſmodi? Si autem propterea ualent ad has res dies electi, quia terrenis omnibus corporibus, ſiue animantibus ſiue non animantibus, ſecundũ diuerſitates temporalium momentorum & ſiderum poſitio dominatur: conſiderent quàm innumeralia ſub uno temporis puncto uel naſcantur uel oriantur, uel inchoentur, & tã diuerſos exitus habeant, ut iſtas obſeruationes cuiuis puero ridendas eſſe perſuadeant. Quis eſt enim tam excors, ut audeat dicere, omnes arbores, omnes herbas, omnes beſtias, ſerpentes, aues, piſces, uermiculos, momenta naſcendi ſingillatim habere diuerſa? Solent tamen homines ad tentandam peritiam Mathematicorũ, afferre ad eos cõſtellationes mutorum animalium, quorũ ortus propter hanc explorationem domi ſuæ diligenter obſeruant: eosq; Mathematicos præferunt cæteris, qui conſtellationibus his inſpectis dicunt nõ eſſe hominẽ natũ, ſed pec^o. Audent etiam dicere quale pecus, utrum aptum lanificio, an uectationi, an aratro, an cuſtodiæ domus. Nam & ad canina fata tentantur, & cum magnis admirantium clamoribus iſta reſpondent. Sic deſipiunt homines, ut exiſtimẽt, cum homo naſcitur, & cæteros rerũ ortus ita inhiberi, ut cum illo ſub eadem cœli plaga nec muſca naſcatur. Nam ſi hãc admiſerint, procedit ratiocinatio, quæ gradatim acceſsib. modicis eos à muſcis ad camelos elephantosq; perducat. Nec illud uolunt aduertere, quòd electo ad ſeminandum agrum die, tam multa grana in terra ſimul ueniunt, ſimul germinant, & exorta ſegete ſimul herbeſcunt, pubeſcunt, flaueſcũt: & tamen inde ſpicas cæteris coæuas, atque (ut ita dixerim) congerminales, alias rubigo interimit, alias aues depopulantur, alias homines auellunt. Quomodo iſtis alias cõſtellationes fuiſſe dicturi ſunt, quas tam diuerſos exitus habere conſpiciunt? An eos pœnitebit his rebus dies eligere, easque ad cœleſte negabunt pertinere decretum, & ſolos ſideribus ſubdent homines, quibus ſolis in terra Deus dedit liberas uoluntates? His omnibus conſideratis, non immeritò creditur, cũ Aſtrologi mirabiliter multa uera reſpondeant, & occulto inſtinctu fieri ſpirituũ non bonorum, quorum cura eſt has falſas & noxias opiniones de aſtralibus fatis inſerere humanis mentibus, atq; firmare, non horoſcopi notati & inſpecti aliqua arte, quæ nulla eſt. Item lib. 2. de doctrina Chriſtiana, cap. 21: Neq; illi ab hoc genere pernicioſæ ſuperſtitionis ſegregandi ſunt, qui Genethliaci propter natalium dierum conſiderationes, nunc autem uulgò Mathematici uocantur. Nam & ipſi quamuis ueram ſtellarũ poſitionem, cum quiſq; naſcitur, cõſectentur, & aliquando etiam peruestigent: tamẽ quod inde conantur uel actiones noſtras uel actionum euenta prædicere, nimis errant, & uendunt imperitis hominibus miſerabilem ſeruitutem. Nam quiſq; liber cum ad huiuſmodi Mathematicum ingreſſus fuerit, dat pecuniã ut ſeruus inde exeat, aut Martis aut Veneris, uel potius omnium ſiderum, quibus illi qui primò errauerunt, erroremq; poſteris propinauerunt, uel beſtiarum propter ſimilitudinem, uel hominum, ad ipſos homines honorandos, impoſuerũt uocabula. Sed quomodolibet uocẽtur ab hominibus planetæ, ſunt tamẽ ſidera quę Deus inſtituit & ordinauit ut uoluit: & eſt certus motus illorum, quo tempora diſtinguuntur atque uariantur: quem motum notare, cum quiſq; naſcitur, quomodo ſe habeat, facile eſt per eorum inuentas cõſcriptasq; regulas. quod ſancta Scriptura cõdemnat, dicens: Si enim tantum potuerunt ſcire, ut poſſent æſtimare ſeculum, quomodo eius Dominum non facilius inuenerunt? Ibidem cap. 22: Sed ex ea notatione uelle naſcentiũ mores, actus, euenta prædicere, magnus error & magna dementia eſt. Et apud eos quidem qui talia

dediſcendo didicerunt, ſine ulla dubitatione refellitur hæc ſuperſtitio. Cõſtellationes enim, quas uocant, noratio eſt ſiderum, quo modo ſe habeăt cum ille naſceretur, de quo iſti miſeri à miſerioribus conſuluntur. Quare iſtæ quoq; opiniones quibuſdam rerum ſignis humana præſumptione inſtitutis, ad eadem illa quaſi quædam cum dæmonibua pacta & conuenta referendæ ſont. Ibidem cap. 23: Hinc enim fit, ut occulto quodam iudicio diuino, cupidi malarum rerum homines tradantur illudēdi & decipiendi pro meritis uoluntatom ſuarom, illudentibus eos atq; decipientibus prę̨uaricatotibus angelis, quibus iſta pars mundi infima ſecundum pulcherrimum ordinem rerum, diuinę ꝓuidentiæ lege ſubiecta eſt. Quibus illuſionibus & deceptiooibus euenit, ut iſtis ſuperſtitioſis & pernicioſis diuinationũ generibꝰ, multa præterita & futura dicătur, nec aliter accidant quàm dicuntur, mulraq; obſeruantibus ſecundũ obſeruationes ſuas eueniant, quibus implicati cutioſiores fiant, & ſeſe magis magisq́ue inſetant multiplicibus laqueis ꝑnicioſiſsimi erroris. Hoc genus fornicationis animę, ſalubriter diuina Scriptura non tacuit. neq; ab ea ſic deterruit animá, ut propterea talia negaret eſſe ſectāda, quia falſa dicuntur à profeſſorib. eorũ: ſed, etiāſi dixetint uobis (inquit) & ita euenerit, ne credatis eis. Nõ enim quia imago Samuelis mortui, Sauli regi uera prænunciauit, propterea talia ſacrilegia, quibus imago illa præſentanea eſt, minus execranda ſunt: aut quia in actibus Apoſtolotum ueotriloqua fœmina uerum teſtimonium perhibuit Apoſtolis Domini, ideo Paulus apoſtolus pepercit illi ſpiritui, ac non potius fœminam illius dęmonij correptione atq; excluſione mundauit. Omnes igitur artes huiuſmodi uel ougatoriæ uel noxiæ ſuperſtitionis, ex quadam peſtifera ſotietate hominum & dæmonum, quaſi pacto infidelis & doloſæ amicitiæ, cõſtitura, penitus ſunt repudianda & fugienda Chriſtiano: non quòd idolum ſit aliquid, ut ait Apoſtolus: ſed quia quæ immolant, dæmonijs immolant, & non Deo, nolo aũt uos ſocios fieri dæmoniorum. In omnibus ergo iſtis doctrinis, ſocietas dæmonũ formidāda atq; euitanda eſt, qui nihil cum principe ſuo diabolo, niſi redirum noſtrum claudere atq; obſerare conantur. Sicut aũt de ſtellis, quas condidit & ordinauit Deus, humanæ & deceptoriæ coniectoræ ab hominibus inſtitutæ ſunt: ſic etiam de quibuſdã naſcentibos, uel quomodolibet diuinæ prouidentiæ adminiſtrarione exiſtētibua rebus, multi mulra humanis ſuſpicionibus, qoaſi regularitet cõiectata literis mandauerũt, ſi fortè inſolirè acciderint: ueluti ſi mula pariat, aut fulmine aliquid percutiatur. Itē lib. 2. de Geneſi ad literā, cap. 17: De fatis aũt ſiderũ qualeslibet eorum aoguſtias, & quaſi de matheſi documentorũ experimentũ, quæ illi apoteleſmata uocant, omnino à noſtræ fidei ſanitate reſpuamus. Talib. enim diſpurationibus etiā orandi cauſas nobis auferre conantur, & impia peruerſitate in malis factis quæ rectiſsimè reprehendontur, ingeruot ad cauſandũ potius Deũ autorē ſiderum, quàm homiuũ ſcelera. Sed quòd aoimę noſtrę non ſunt naturà corporibus, nec quidē cœleſtibus ſubdirę, audiăt & philoſophos ſuos. Quia uerò terrenis corporibus illa corpora ſoperiora, non ad ea quæ ipſi tractant poteotiora ſunt, ur hinc aliquando cognoſcăt: quia cũ mulra corpora diuerſorũ generũ, uel animantium, uel herbarũ & arbuſtorũ, uno ſimul puncto temporis ſemineotur, uooq; puncto rẽporis innumerabiliter multa naſcantur, non tamē diuerſis, ſed etiā ijſdē terrarũ locis, tātæ ſunt uarietates in ꝓgreſsibus, in actib. & paſsionibua eorũ, ut uerè iſti, ſicut dicitur, perdant ſidera, ſi iſta conſiderent. Quid aũt inſulſius & hebetius, quàm cũ iſtis reb. cõuincuntur, dicere, ad ſolos homines ſubijciendos fatalē ſtellarũ pertinere rationē: in quibus tamen etiā ipſi de geminis conoincũtur, quorũ diuerſè uiuentiũ, diuerſe feliciũ uel infeliciũ, diuerſeq; morientiũ, eaſdē plerunq; cõſtellationes accipiũt? Quia etſi interfuit aliquid cum de utero fonderetur, in nõnollis tamen tantũ intereſt, quantum ab iſtis cõprehendi computatione nõ poſſet. Manus ſequentis Iacob, dum naſcerentur, inuenta eſt pedem præcedētis fratris teoeris: uſqueadeò ſic nati ſunt, quaſi uous iofans in duplũ prolixior naſci uideretur. Horũ certè conſtellationes, quas appellăt, nollo modo diſpares eſſe poterunt. Quid ergo uanius, quàm ut illas cõſtellationes intuens Mathematicus, ad eundem horoſcopũ, & ad eandē lunā, diceret unum eorũ à matre dilectũ, alterũ nõ dilectũ? ſi enim aliud diceret, falſum profectò diceret. Si aũt hoc diceret, uerũ quidem, ſed non ſecundũ ſuorum librorum ineptas cautiunculas diceret. Quòd ſi huic hiſtoriæ, quia de noſtris profertur, nolunt credere, nunquid & naturā rerum delere poſſunt? Cum ergo ſe minimè falli dicant, ſi horam conceptionis iooenerint: ſaltē ſicut homines, non dedignentur conceptum conſiderare gemioorum. Ideoq; fatendũ eſt, quando ab iſtis uera dicuntur, inſtinctu quodam occultiſsimo dici, quem neſcientes humanæ mentes patiuntur. quod cum ad decipiēdos homines fit, ſpirituum ſeductorũ operatio eſt, quibus quædam uera de temporalibus rebus noſſe permittitur: partim quia ſubtilioris ſenſus acumine, partim quia corporibus ſubtilio-

ribus

tibus uigent, partim experientia callidiore propter magnitudinẽ uitæ, longitudinemque: partim à ſanctis angelis, quod ipſi ab omnipotente Deo diſcunt, etiam iuſſu eius ſibi reuelantibus, qui merita humana occultiſsimæ iuſticiæ ſinceritate diſtribuit. Aliquando autem idem nephandi ſpiritus, etiã quæ ipſi facturi ſunt, uelut diuinando prædicant. Quapropter bono Chriſtiano, ſiue Mathematici, ſiue quilibet impiè diuinantium, maximè dicentes uera, cauendi ſunt, ne conſortio dæmoniorum animam deceptam, pacto quodam ſocietatis irretiãt. Item, quæſtionũ ueteris & noui Teſtamenti, quæſtione 115: Nihil tam cõtra Chriſtianos, quàm ſi arti Matheſeos adhibeant curam. hæc enim inimica dignoſcitur legi Dei. Si enim naſcuntur qui mali ſint, & econtrà qui boni ſint, fruſtra lex data dicitur: & non ſolùm hæc, ſed & iniuſt' habebitur legislator. Qui enim lege data cogit homines contra id quod nati ſunt facere, ſciens nõ poſſe mutare naturam, ad hoc utique legem uidetur dediſſe, ut haberet occaſionem, qua crudelitatẽ ſuam de nece hominis ſatiaret. Vt quid enim prohibet, quod ſcit auerti non poſſe? Aut quemadmodũ damnat hominem, qui non fecit quod facere non potuit? ſi autem iniuſtum uidetur, ut eſt (quia iſtud de Deo ſentire nefarium eſt) recta & ſalutari ratione legem dedit, ſciens poſſe hominem continere ſe ab eo quod prohibet lex. Ergo quia iuſtè legem dedit, non eſt utique iniquus cum uindicat. Itaque legi Dei fides commodanda eſt, quia iuſtè probatur data: ars Matheſeos euitanda & fugienda eſt, hanc enim aſtutia & ſubtilitas inuenit diaboli. Quis enim apertè repugnare non audet autori, tergiuerſatione id agit, ut & Deo iniuriam faciat, & hominem legi inimicum conſtituens, morte mulctet ſecunda. Ibidem: Extinguitur incendium, ſi deſit materia per quam urat. Illis autem eueniunt quæ à Mathematicis dicuntur, qui credunt futurum quod dicunt. Illud enim agitur ſubtilitate dæmoniorum, ut ea efficiant quæ antiſtites illorum dixerunt futura, ne falſi derecti credantur. Circa eos uerò qui reſponſioni illorum non commodant fidem, non præualet effectus eorum: quia nec ipſi tantum intenti ſunt, ut ſatisfaciant eis qui illis non credunt: neque patitur Deus facere illos, per quod ſeducuntur fidentes de Deo, & non credentes diabolo. Omnia enim ſic Deus inſtituit, ut ſecundum uniuſcuiuſque fidem eueniat, ut arbitrium liberum maneat uoluntatis. ac per hoc, qui Deo credit, ad auxilium eius confugiens, nihil ei præualere poterit. certus eſt enim, in poteſtate eius eſſe quæ fecit: & non audet contra eum, quem uidet, Deum communem habere propitium. Ibidem: Qua autem ratione nati dicentur, qui Mathematicos urbe Roma prohibuerunt, quod ius ſeruatum non ignoratur? Et certè pagani fuerunt. Quomodo fato fiunt, quæ contra fatum ſunt? ſed ſi eſt fatum, non facit contra ſe. Ibidem: Mathematicorum enim fatis credentes, fidei ſemen exterminant, quod & creatori & iuſticiæ eius teſtimonium perhibet. Opus enim opificem cognoſcit, & æquo iure amoreque & facto teſtatur. Fugiendum omnibus modis ab hac arte monemus. Curioſi enim eius, inimici Dei ſunt, & ſine ſolicitudine nunquam ſunt. Semper enim ſuſpenſi expectant, quod minimè certum ſciunt. Nos autem Deum, qui de Deo omnia proſpera credimus, & ſi qua aduerſa extiterint, eius nutu comprimi ſuppliciter oramus, ſecuri de eius protectione: nec tamen neſcij, quia etſi quid aduerſum bene nobis agentibus euenerit, toleratum proficiet ad coronam. Item, de rectitudine catholicæ conuerſationis: Prorſus ergo recedendum eſt à cunctis huiuſcemodi obſeruantibus: Mathematici ſpernendi, auguria horrenda, ſomnis contemnenda. quoniam, ſicut Scriptura teſtatur, uana ſunt. Vnde per Moſen præcipitur: Non augurabimini, non obſeruabitis (inquit) ſomnia, nec ad Magos declinabitis. Oportet ergo ut hæc tota mente obſeruetis: & ſi quos cognoſcitis uel occultè aliqua phylacteria exercere, expedit ut nec cibum cum eis ſumatis, nec ullum conſortium cum illis habeatis.

Cyrillus contra Iulianum libro decimo: Quid enim, etiamſi uocatus ad uidendas illas, ut in tempore & opportunè dicatur, & ipſum, Sic erit ſemen tuum? At optimus ille abſque iudicio, uiſionem ad confirmationem ueritatis facere dicit: ſed opinor oſtendiſſe uolens illas ſtellas currere ei, ut uerba euidentiorem fidem haberent, omnia firmante & roborante cœli ſententia. Valde ſcilicet: nihil enim nos latet futurorum, qui currentia aſtra & calculum cœli omnia firmantem didicimus. Vides illos habentes erroris officinas, & mendaciorum fora? ij admirantur ſemper aſtrorum curſus, & pro minimis obolis interdum cœleſtia loquuntur ſacramenta. mulieres autem comprehendentes, & plebeiorum mentem demulgentes, extenuant marſupia, & ſuffurantes paruos quæſtus, ſuæ frigidæ uaniloquentiæ mercedem lucrantur. Quamuis, ſecundũ q; dicit ueritatis impugnator, ſententiam cœli omnia firmantẽ ex aſtrorũ motu didicerint: ſed impoſtores & mendaces, & nihil uerum ſcientes decipiantur. Quis enim nouit mentem Domini? ſicut

ſcriptum eſt Factum autem ab ipſo dicimus aſtrorum chorum, non quòd ſanctorum prophetarum dignitatē habeat, uel aliud quiddam præterquàm ut luceant hominibus, & ſint in temporum ſigna: nam ita teſtatur ſacra Scriptura. Itaq; fruſtra diuinat & muſſitat, Abraham uſum eſſe aſtrorum uaticinio. Non enim curſum aſtrorum, ſed multitudinem ei oſtenſam eſſe didicimus. Sic enim erit, inquit, ſemen tuum.

Theodoretus inquit: Quod dicitur, IN SIGNA, non intelligimus ſecundum opinionem quorundam ſtultorum. Siquidem unam illam de cuiuſque natiuitate diſceptationem, nec Pythagoras, nec Socrates, nec Plato, nec Stoici receperunt. Quòd ſi qui in fabulis educati ſunt, huius fabulæ impietatē execrantur: quis diuinis ſermonibus credens hæc non modò impia, ſed ualde etiam fatua recipiat? quæſtione 15. in Geneſin.

DE MAGIA.

DE Magia ait Iſychius: Quicunq; omina & diuinationes, & purgationes, uel dies & tempora cuſtodiunt, multo magis autem magi & uenefici, abominabiles ſunt apud Dominum. libro 2. Comment. in 7. caput Leuitici. Et: Maxima diabolici erroris & fraudis ſpecies, uentriloquorum (id eſt magorū) eſt exquiſitio. Vnde & Paulus puellam inueniens, ſpiritum habentem Pythonis, quamuis dęmonium magna de ipſo & Sila prædicaret, & diceret: Hi homines ſerui Dei, excelſi ſunt, &c. malum tamen ſpiritum increpans, effugauit. Peſſimum eſt etiam & ueneficis adhærere: quia dęmonum inimicorum nobis, & peſtilentium nomina dicunt. Qui etſi ad breue tempus, ut in errorem mittant, uidētur operari aliquid, quod ad corporalē ſanitatem uile & paruum, quale etiam imperiti medici operari poſſunt: ueruntamen nec hoc ut boni, neq; ut bene uolentes hominibus operantur, ſed in ſeruitutem illos redigere, & à Deo ſeparare cupientes. libro 6. Commentariorum, in 19. cap. Leuitici. Et: Non qualecunq; peccatum eſſe declinare ad magos, ſiue (ut LXX.) uētriloquos, uel ueneficos, prædiximus: in utroq; enim à Deo receditur, ſiue ſenſibiles Pythonicos & ueneficos, ſiue intelligibiles dicas, id eſt eos qui nomine Dei falſa prophetant deceptores, & adulatores: qui ueneficis ſermonibus auditus multorū corrumpunt, ut à ueritate quidem auditus auertāt, ad fabulas & errorem conuertuntur. libro 6. Commentariorum, in 20. cap. Leuit. Item: Pythonicum eſſe, uel diuinū, ſiue (ut LXX.) incantatorem, nimiæ iniquitatis eſt. Qui enim talis eſt, & ipſe corruptus eſt, & alios procul dubio in ſua iniquitate corrumpit. lib. 6. Commentariorum, in 20. caput Leuitici.

INCLINATIO DOCTRINAE, COMPLECTENS PECVLIARES *& incommodas opiniones, ſtipulas & errores Doctorum huius ſeculi.*

DE CHRISTO.

SIC loquitur libro ſeptimo cōfeſsionum, capite 43. Auguſtinus, ut uideatur Chriſto hoc officiū Mediatoris tantum tribuere ſecundū humanam naturam. nam ſic ait: In quantum enim homo, in tantum Mediator: in quantum aūt uerbum, non medius, quia æqualis Deo, & Deus apud Deum, & ſimul cum Spiritu ſancto unus eſt Deus. Sed tamen aliter loquitur de ouibus, capite 12: Diuinitas ſine humanitate non eſt mediatrix, humanitas ſine diuinitate non eſt mediatrix: ſed inter diuinitatem ſolam, & humanitatem ſolam, mediatrix eſt humana diuinitas, & diuina humanitas Chriſti.

Opinio & hæc eſt, quod ſcribit Salonius: Domini IESV gloria fuit celare uerbum, id eſt, ſe eſſe Dei filium: quia Dominus in carne apparuit, magis ſe hominem quàm filiū Dei confiteri uoluit, ut diabolus eum non cognoſceret, & ita paſsione ſua genus humanum redimeret. Quoniam ſi eum diabolus cognouiſſet Dei filium eſſe, nunquā crucifixiſſet. Salonius in Prouerbia.

DE SPIRITV SANCTO.

Opinionē habet Auguſtinus, quaſi Spiritus ſanctus non fuerit ſignum adoptionis, in ijs qui uixerunt ante Chriſtum. Nam in quæſtionibus ueteris & noui Teſtamenti, quæſtione 122. ſic inquit: Cum prophetis ergo & iuſtis uiris ſanctum fuiſſe ſpiritum, nō eſt ambiguum: cum prophetis propter diſpenſationem, cum iuſtis uerò cauſa ſanctitatis. ſicut legitur de ſancto Simone: Quia Spiritus ſanctus, inquit, erat cum eo: non ut ſignum eſſet adoptionis in eo, ſed meritorū eius gratia. Nam filij Dei credētes tunc eſſe cœperūt, quando manifeſtatus eſt filius Dei uicta morte, cunctæ creaturæ. Si autem in Adā uel in cætera ſic dicatur fuiſſe Spiritus ſanctus, ſicut nunc eſt in fidelibus: quę noua dona dedit Deus, quum regnum ſui dedicauit in nobis? Et quomodo felix & beatum tempus præ cæteris dicitur Saluatoris aduentus, ſi ea præſtitit, quæ iam fuerunt præſtita? Et ubi eſt illud quod dicit Saluator ad diſcipulos: Multi, inquit, prophetæ & iuſti cupierunt uidere quę uideris, & audire quæ auditis, & non audierunt? Qua ratione ergo poterit dici, quòd beatitudo temporis huius nihil amplius contulit doni, quàm ueteribus

ueteribus eſt collatum? Quod quidem ad iniuriam proficit Saluatoris, ut nihil habuerit nouum, quod in ortu imperij ſui ſuſcipientibus ſe donaret.

DE CREATIONE.

Opinio eſt Iunilij, quod inquit: Non eſt opinandum pueriliter, quòd ſpiritus Creator, (de quo ſcriptum eſt, Quia Spiritus Dei repleuit orbem terrarum) poſitione loci his quæ erant creanda ſuperferretur: ſed intelligendũ potius, quia diuina uirtute prçcellebat creaturis. Iunilius in Geneſin. Itẽ: Non elementa, ut quidã diſputant, iuformiter inuicem mixta, ſed terra ipſia, quibus & nunc eſt, finibus undiq; uerſum circumſcripta. Iunilius in Geneſin. Itẽ: Non audiendi ſunt, qui reprebendẽtes, Deum dicunt, tenebras antè creaſſe quàm lucẽ. Iunilius in Geneſin.

¶ Eucherius ait: Qui uiuit in æternũ, creauit omnia ſimul. Eucherius in Geneſin cap. 1. Iunilius inquit. Poſt primũ diem oſtenditur, ex nõ exiſtentibus facta ſola hominis anima, in quo & hoc, ad oſtendendũ, quia cũ alia aut ex nihilo, aut ex iã factis facta ſunt, ſolus homo ex utroq; componitur. libro 2. cap. 2. Itẽ: Ante reatũ hominis nihil noxiũ terra protulit, & nullam herbã uenenatam, & nullam arborem ſterilem: cum manifeſtè dictum ſit, quòd omnis herba & uniuerſa ligna data ſint hominibus, & uolatilibus terrç, omnibusque animantibus in eſcam: patet, quia nec ipſæ aues raptu infirmorum alitum uiuebant, & nec lupus inſidias explorabat ouilia circum, & nec ſerpenti puluis panis eius erat, ſed uniuerſa concorditer herbis uirentibus ac fructibus ueſcebantur arborum. Iunilius in Geneſin.

DE ANGELIS BONIS.

Opinio eſt Theodoreti, Deum neminem allocutum eſſe per angelum, uſq; ad tempora integerrimi Abrahæ. quçſt. 2. in Geneſin.

Peculiarem opinionẽ & hiſce uerbis exprimit Iſychius, inquiens: Sanctificatione noſtra ſuperna quoque creatura participata eſt: quæ ſancta quidem fuit & antea, ſed maiorem ſanctificationem adepta eſt per carnẽ Dominicam, quam ſumpſit ex nobis. lib. 2. Commentariorum in 8. caput Leuitici.

Fauſtus inquit: Vel ille credo localis eſt, qui ex eo in cœlo non eſt, ex quo eiectus è cœlo. Si corpus nõ habet, in illa deiectione quid cecidit? Etſi, ut ipſe dicis, ardebit, ubi autem niſi in corpore ſentiet illum ignem, qui paratus eſt diabolo & angelis eius? Hic ergo dudum primogenitus angelorum, nũc princeps factus eſt tenebrarum. in libello de creaturis.

Ioannes Caſsianus inquit: Ante temporale principium mundi, ſecundum Geneſin omnes illas poteſtates, cœleſteſq; uirtutes Deum creaſſe, non dubium eſt. quas Apoſtolus ordine dinumerans, ita deſcribit: Quia in Chriſto creata ſunt omnia, ſiue quæ in cœlis, ſiue quç in terra ſunt, uiſibilia & inuiſibilia, ſiue angeli, ſiue throni, ſiue dominationes, ſiue principatus, ſiue poteſtates. Collatione 8. capite 7. Item: Hoc tamen noſſe debemus, non omnes dæmones uniuerſas inuere paſsiones, ſed unicuique uitio certos ſpiritus incubare: & alios quidem immundicijs ac libidinum ſordibus oblectari, alios blaſphemijs. idem Collatione ſeptima, cap. 17.

Quòd angeli preces offerant Deo, Auguſtinus ad Probam epiſtola 121. ſcribit inquiens: Aut fortè etiam innoteſcant angelis, qui ſunt apud Deum, ut quodammodo eas offerant Deo, & de his conſulant: & quod eo iubente complendũ eſſe cognouerint, ſicut oportere ibi cognouerint, hoc nobis uel euidenter uel latenter apportẽt. Dixit enim angelus homini: Cum oraretis, ego obtuli orationẽ neſtrã in conſpectu claritatis Dei.

Angelos didiciſſe quædam ex Ioannis Baptiſtç concione, ait Chryſoſtomus: Nihil (inquit) nobis humanũ, ſed à Spiritus ſancti profundia & abditis theſauris omnia ꝓloquitur, quæ neque angeli, priuſquam hic diceret, nouerũt. Nam & ipſi nobiſcum per Ioannis uocem, & per nos didicerunt, quæ cognouimus: & quod nobiſcum etiam beatus Paulus his uerbis ſignificauit, ut innoteſcat principatibus & poteſtatibus in cœleſtibus per Eccleſiam multiformis ſapientia Dei. Si igitur principatus & poteſtates, Cherubimq; & Seraphim hæc per Eccleſiam didicerunt: planè conſtat, ipſos angelos ſumma cum attentione eius ſeſe auditores exhibere. Quippe idcirco non parum honoria conſequimur, quòd nobiſcum angeli diſcant quæ neſciunt. In prologo Commentarij ſui in Ioannis Euangelium.

Etiam angelis crucem Chriſti profuiſſe, Sedulius ait, inquiens: Crux Chriſti non ſolùm nobis, ſed & angelis profuit: & aperuit ſacramentum, quod antea neſciebant. in tertio capite ad Epheſios.

Angelos non uidere Deum, hiſce uerbis Chryſoſtomus narrat: Non modò prophetç non uiderunt id quod Deus eſt, ſed neq; angeli, neque archangeli: ſed ſi eos percontaberis, nihil ab his de Dei ſubſtãtia audies, ſed tantũ referẽtes, Gloria in altiſsimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ uoluntatis. Si Cherubin & Seraphin ſanctificationis laudem audies, plenũ eſſe cœlũ & terram gloria eius: ſi ſupernas uirtutes, tibi itẽ reſpondebunt: ſibi unum opus eſſe, ut Deum laudẽt. Quod autem dicitur Matthæi 18. Angeli eorum ſemper uident faciem patris mei qui

in cœ-

in cœlis eſt: de cogitatione & imaginatione eorum perpetua de Deo, intelligendum eſt. Nam propter puram ipſorum, & nullo ſomno obnoxiam naturã, nihil aliud quàm Deũ ſemper mente agitãt. hom.14.in 1.cap.Ioan.

DE MALIS ANGELIS.

De malis angelis eam opinionem profert Maximus: Cum ergo uideret inimicus, Dei filium tanta per miracula procreatũ, uoluebat ſecum, ut arbitror, & admirans dicebat: Quis eſt iſte, qui neſciente me hũc ingreſſus eſt mundum? Noui quidem quia de fœmina natus eſt, ſed neſcio unde cõceptus. Aſtat ecce mater, ſed patrem inueſtigare non poſſum. in homilia prima de ieiunio.

DE HOMINE.

Opinio Auguſtini eſt, animam non eſſe ex traduce, libro Quæſtionum ueteris & noui Teſtamenti, quęſtione 22: Inhoneſtũ puto, ſi dicantur animę cum corporibus generari, ut anima naſcatur ex anima, quod nec animæ ipſi competit: aut ſi certè ſingulæ cœleſtes poteſtates factæ ſunt, & ex ipſis cæteræ natæ ſunr, poteſt ex una Adæ anima credibile uideri cæteros naſci. Sed non conuenit: quia ſoli Deo hoc poſsibile fuit, ut ſimplex generaret. nec cæteris concederetur.

Item: Si Adam non peccaſſet, utrum neceſſe habuiſſet mori? Reſpõdet Auguſtinus: Si non peccaſſet, non erat expoliandus corpore, ſed ſuperueſtiendus immortalitate & incorruptione, ut abſorberetur mortale in uita: id eſt, ab animali in ſpiritale tranſiret. libro primo de peccatorum meritis & remiſſione, capite primo.

Syneſius inquit: Ac mihi pręclarè dictum uidetur, Ludibriũ eſſe Dei hominem: cum ſemper ludat ille in rebus horum, & quaſi aleatoriam faciat. libro ſecundo de Prouidẽtia. Irem: Nullum eſt impedimentum animabus mutuò ſe cupientibus, quin arcanis congreſsibus conueniant, ſeq; mutuò complectantur. Syneſius epiſtola 140. Item: Medicorũ ars, ut non moriatur homo, quãdo hoc naturæ eſt, nunquam prohibet: moram tamen aliquam adfert fato. Syneſius epiſtola 73. Fauſtus diſputat, Animam eſſe corpus, in libello de creaturis.

DE PECCATO ORIGI-*nali.*

De peccato originali, quod ad Mariam attinet, Auguſtinus ſcribit: Excepta ſancta uirgine Maria, de qua propter honorem Domini, nullam prorſus cum de peccatis agitur, habere uolo quæſtionẽ. Vnde enim ſcimus quòd ei plus gratiæ collatum fuerit, ad uincendum omni ex parte peccatum, quæ concipere ac părere meruit, quem conſtat nullũ habuiſſe peccatum? Hac ergo uirgine excepta, ſi omnes ſanctas & ſanctos congregare poſſemus, & interrogare utrũ eſſent ſine peccato, ſine dubio reſponſuri eſſent: Si dixerimus quòd peccatum non habemus, &c. in libro de natura & gratia, contra Pelagianos, capite trigeſimoſexto.

DE LIBERO ARBITRIO.

Sicut prioribus aliquot ſeculis doctrina de libero arbitrio deprauata eſt Philoſophicis quibuſdam cogitationibus: ita hoc etiã, non pauci doctores, ſynergiam uoluntatis humanę nondum renatæ in conuerſione ad Deum aſſeruerunt. Etiamſi autem interdũ bene & ſanè uidentur loqui, ramen tandem liberum arbitrium in rebus etiam ſpiritualibus in ipſa conuerſione ſtatuunt. Chryſoſtomus paſsim liberi arbitrij patronũ agit. In caput 2. ad Philippenſes, ſermone 8. inquit: Tu bono ſis animo: Deus enim eſt qui operatur in uobis. Si ergo ipſe inoperatur, oportet ut nos uoluntatem exhibeamus ſimul applaudentẽ, complectentem, & minimè effuſam: ſi uerò uoluntatem in nobis ipſe operatur, quomodo nos adhortaris? Etenim ſi ut uelimus ipſe facit, fruſtra nobis dicis, Obedite: non enim obedimus. Fruſtra dicis, In timore ac tremore: nam totum Dei eſt. Non ad hoc dixi, Deum eſſe operantem in nobis, & ut uelitis & ut operemini: ſed, ut ſolicitudinem ueſtram reuelarem. Si uolueris, tunc operabitur uoluntatem: & promptitudinem ipſe nobis dat, & operandi efficaciam. Quando enim uoluerimus, uoluntatem noſtram poſtea adauget: utpote, Volo boni quiddam operari, bonum iſtud ipſe operatur, & per ipſum etiam uolũtatem. Aut ex multa pietate hoc dicit, ut & facit, quando rectè facta noſtra dona eſſe Dei dicit. Quemadmodum igitur cum ea dona Dei dicit, non eijcit nos ex libero arbitrio, ſed permittit in nobis liberum arbitrium: ita quando dicit, Operatur in uobis ut uelitis, non aufert à nobis arbitrij libertatem: ſed oſtendit, quòd à rectè faciẽdo multã, ut uelimus, promptitudinem accipiamus. ut enim ex opere naſcitur opus, ita ex ocio trahitur ociũ. Quamuis paulo pòſt commodiorem ſententiam ſubijciat. Vult enim nos, inquit, iuxta uoluntatem ſuam uiuere. Si uerò uult: agit ergo nos ad hoc, imò ipſe iſtud OMNINO operabitur. Et homilia nona in primum caput Ioannis inquit: Deus unumquemq; bonum eſſe uult, neminem tamen cogit. Suadet autem ut rectè faciamus, quicunque ipſi adſentiuntur, & allicit & trahit. Nullum enim ſeruorum Deus uult inuitum, nullum coactum: ſed eos rantum, qui ſponte ſua ipſum optant, ipſum amplectũtur, & gratiam ſe ei ſeruitutis habere intelligunt. Deus aũt cum nullius indigeat, noſtræ duntaxat ſalutis gratia omnia operatur, nosq; ipſos noſtri

arbitrij

arbitrij & iuris eſſe liberè permittit. Idcirco cogit neminem, ad noſtram tantummodo ſpectat utilitatem. Item: Nemo poteſt uenire ad me, niſi pater qui miſit me, traxerit eum. Ioannis ſexto. Hoc, inquit Chryſoſtomus, non tollit noſtrum arbitrium, ſed diuino egêre auxilio oſtendit, & nō inuitum, ſed omni conatu uenire contendentē. Chryſoſtomus homilia 45. in 6. cap. Ioan. Item: In noſtra poteſtate eſt, filios Dei fieri. Quippe niſi primùm ad eam accipiendam promptum animum exhibeamus, neque diuinū ad nos munus accedit, neq; quicquā in nobis operatur. Vbiq; igitur non uiolentum, non coactum, ſed uoluntarium penitus, & liberum nobis oſtēdit arbitrium. quod hoc in loco Ioānes ſignificauit, his uerbis: Quotquot receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri. in 9. homilia. Itē: Non ui & neceſsitate quadam Deus bonos facere cōſueuit, neq; electio eius uiolenta eſt, ſed ſuaſoria. Vt intelligas, inquit, non cogi uocationem, multos uocatos perire continget. Quāobrem conſtat, in noſtro eſſe arbitrio, an ſaluemur, an perdamur. Chryſoſtomus homilia 46. in 6. caput Ioannis. Item, de proditione Iudę: Quoniam bona atq; mala in noſtra Deus poſuit poteſtate, electionis liberū donauit arbitrium: & nos inuitos non tetinet, ſed uolentes amplectitur.

Auguſtinus, etſi uelis remisq; (quod dicitur) omnibus contendit, hominē nihil poſſe in ſpiritualibus cooperari, niſi prius uoluntas & facultas data atq; accēſa ſit: tamen interdum, & quidem rarius, incommodè loquitur. Vt libro primo ad Simplicianū, quęſtione ſecunda ait: Aliter Deus pręſtat ut uelimus, aliter præſtat q. uoluerimus. Vt uelimus enim, & ſuum eſſe uoluit, & noſtrum: ſuum uocando, noſtrum ſequendo. Quod aūt uoluerimus, ſolus præſtat: id eſt, poſſe bene agere, & ſemper beatè uiuere. Item in ſolutionibus Quæſtionum, quæſtione 1: Neq; enim uoluntaris arbitrium ideo tollitur, quia iuuatur: ſed ideo iuuatur, quia non tollitur. Quid enim Deo dicit, Adiutor meꝰ eſto? Confitetur ſe uelle implere quod iuſſit, ſed ab eo qui iuſsit adiutorium poſcere, ut poſsit, &c. Item, de ſpiritu & litera capite 33: His ergo modis quando Deus agit cū anima rationali, ut ei credat (neq; enim credere poteſt quolibet arbitrio, ſi nulla ſit ſuaſio uel uocatio cui credat) profectò & ipſum uelle credere Deꝰ operatur in homine, & in omnibus miſericordia eius præuenit nos. conſentire autem uocationi Dei, uel ab ea diſſentire, ſicut dixi, propriæ uoluntatis eſt. Quæ res non ſolùm non infirmat quod dictum eſt: Quid enim habes quod non accepiſti? uerumetiam confirmat. Accipere quippe & habere anima nō poteſt dona, de quibus hoc audit, niſi conſentiendo. ac per hoc quid habeat, & quid accipiat, Dei eſt: accipere autem, & habere, utiq; accipientis & habentis eſt. Sed aliàs ſeſe declarat cōmodius & rectius.

Cyrillus uerò nimium tribuit libero arbitrio. nam libro quarto, capite trigeſimo in Ioannem inquit: Liberum enim homo animal eſt, & poteſt ſiue dexterum ſiue ſiniſtrū uelit iter (uirtutē dico, aut uitium) eligere. Item: Humana mens poteſtatem ſortita eſt, quæ facienda uel non. & permiſſa eſt uoluntarijs impetibus ad quodlibet ire. Vnde optimo artifici etiam hoc gloriam affert. Voluntaria enim operandi facultate conueniebat rationalem creaturam inſigniri, & electionis liberæ declarari fructum, in bonis operibus dexteritatem. Cyrillus libro tertio contra Iulianum. Item: Genus humanum factum eſt ſui iuris, & liberum, & ſuæ uoluntatis, momento tranſiens ad poteſtatem: quantumq; uellet, faciēdi ſiue bonum ſiue malum. Cyrillus libro octauo contra Iulianum. Quædam uerò dicta huius autoris, ſi de libero arbitrio ante lapſum intelligantur, nihil habent incommodi.

Sic & Theodoretus, qui ait: Homines cū ſint libero arbitrio præditi, hi quidem Dei cultum præferunt, illi uerò contraria uia ingrediuntur, & finem uitæ ſuæ conuenientē aſſequuntur. in epiſtolam ad Romanos, cap. tertio. Item: Hoc dicis, te non uiuere ſub lege, & te eſſe tui iuris, & in tua poteſtate, & habere liberum eligendi arbitrium. Sed non ſemper tibi conducit tua uti poteſtate. Quādo enim turpe aliquid & inhoneſtum perpetraueris, libertate priuaberis, & peccati ſeruus efficieris. Theodoretus in epiſtolam priorem ad Corinthios, 2. cap. Itē: Cum humana natura arbitrij libertatem habeat, Qui crediderint, ſaluabuntur: qui uerò non crediderint, gehennæ ſibi fiunt authores. Theodoretus quæſtione 12 in Exodum.

Eòdem & Iſychius inclinat, dicens: Credere, & proponere bona, noſtrum eſt, ſiue incipere ea: operibus aūt perficere, & ad finem perducere ea quæ cœpta ſunt, hoc diuinæ eſt gratiæ. Propter quod dixit Paulus: Non uolentis, &c. libro 2. Commentariorū in 7. caput Leuitici. Item: Duo ueram nobis procurant uirtutem: intentio noſtra & diuinus nutus ſiue gratia. & ſubtegmē quidem innuit noſtram intentionem, ſtamen autem Dei nutum. & rectè: quia ſtamen eſt in ueſtimento firmius, quomodo & Dei nutus ſiue gratia indiſruptibilis in nobis, atque incommutabilis perſtat, ſuſtinens ſubtegmen noſtræ intentionis, ut perficiatur bonæ actionis ueſtimentū. lib. 4. Cōm. in Leuit. 3.

Thalaſiu

Thalaſius ait: Poteſtas tibi data eſt ad utrumuis declinandi. Sis ergo meliori ſubditus, & deteriorem tibi ſubijcito. Hecatontade 4. Theodolus inquit: Nam ſi conaris bonum operari quantum in te eſt, ſpiritus pariter tui curam geret: ſi uerò negligis, tu ſimul negligêris. cap. 8. ad Romanos. Et: Vnde igitur alij quidem uaſa iræ, alij uerò uaſa miſericordiæ? à propria uidelicet deliberatione ac uoluntate. Theodolus capite nono ad Romanos.

Fauſtus inquit: Si Chriſtum Deum & hominem credas, perinde eſt, ac ſi gratiam cũ labore coniungas, & ab adiutorio Dei conatum hominis non repellas. libro primo de libero arbitrio.

Marcus heremita: In nobis ſitum eſt, pro uirili bonum facere, aut non facere. lib. 2.

Ioannes Caſſianus inquit: Manet in nobis liberum arbitrium, & in nobis ſtat noſtræ correctionis induſtria, ut cogitationum qualitas emẽdetur, & uel ſanctæ ac ſpirituales oriantur in nobis, uel terrenæ carnalesq́; decreſcant. Collatione prima, capite decimoſeptimo. Et: Nos arbitrium hominis nolumus ſubmouere, ſed huic adiutorium & gratiam Dei per ſingulos dies ac momenta neceſſariam comprobare. idẽ Collatione tertia, capite uigeſimoſecundo.

DE LEGE.

Opinio eſt, quòd Sedulus inquit: Paulus oſtendit aliud eſſe non cuſtodire legem, aliud præuaricari legẽ. nam & Paulus ipſe nõ ſemper legem cuſtodit, nunquam tamen præuaricator eſt legis. Cuſtodit ergo legem is, qui ſecundum literam cuſtodit. Et is præuaricatur eam, qui ſpiritualem eius non tenet ſenſum. In epiſtolam ad Romanos, capite ſecundo.

De lege inquit Theodulus: Non eadem in nouo Teſtamento mandata, quæ ueteribus legis tempore iungebãtur: uerùm communia noua præcepta, ſapientiamq́; maiorẽ complexa, Chriſtus nobis dedit, perinde ac dicat, ut inſtituiamus à ſpiritu profectis mãdatis. Nam ueteribus iniunctum erat, non occidere: nobis, ne iraſci quidem. illis porrò, nõ mœchari: nobis autem, ne uiſu curioſos eſſe. capite ſeptimo.

Eucherius ait: Obſeruatione præceptorum ad uitam uenitur. In Cõmentarijs in libros Regum, libro tertio. Item: Illi qui in lege Domini immaculati ambulauerunt, & qui gratiam Euangelij perfectè ſuſceperant, pariter æterna uita perfruuntur. In Cõmentarijs in libros Regum, libro tertio.

Nimium etiam Ioãnes Caſſianus tribuit homini poſt lapſum, inquiens: Deus nos ita naſci præcipit, ut ab ipſis cunabulis gratia nobis legisq́; ſuę noticia infunderetur. Collatione prima, capite decimoquinto.

Paulinus ait: Qui nec ea quæ debemus facere poſſumus, cum & ſupra debitum legis aliquod uoluntarium munus adijcere debeamus de affectu noſtro. in epiſtola prima ad Victricium.

DE IVSTIFICATIONE.

Operibus in iuſtificatione & acceptatione hominis coram Deo, etiam nimium tribuunt huius ſeculi doctores pleriq́;. Interdum quidem ſatis cõmodè loquuntur: interdũm uerò quaſi obliti ſui, in opera toto impetu delabũtur. De pluribus uijs ſeu modis iuſtificationis, Chryſoſtomus inquit homilia ſexta, in caput primum Ioannis: Primùm errata tua in Deum confiteare, ut iuſtificeris. Et iterum: Dixi, pronunciabo aduerſum me iniquitatem meam Domino, & tu remiſiſti impietatem cordis mei. Neque enim parum nobis confert ad magnitudinẽ peccatorum imminuendam, frequens eorũ memoria & accuſatio. Eſt & alia operoſior, ut nemini qui nos offendit ſuccenſeamus, ſed iniurias omnes magno & generoſo animo oblinioni mandemus. Vis & tertiam? audi Danielem: Peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordijs pauperum. Accedit & alia, iugis ſcilicet oratio, et in deprecationibus ad Deum, cum puritate, perſeuerantia, quæ nõ paruã nobis affert conſolationem, & à peccatis nos abluit. Ieiunium ad hæc cum proximi charitate, maiorem in modum diuinam in nos iram extinguit. Ignem namq́; ardentem extinguit aqua, & eleemoſynis purgantur peccata. Item: Amplectamur iuſticiam, cuius legem nullo pacto tranſgrediamur. Quem enim ex præſenti uita fructũ reportabimus, niſi hinc uirtute præditi migrauerimus? Quid illic amicitiæ, quid neceſsitudines, quid clarorũ uirorum gratia nobis proderit? Et quid ego cuiuſpiam gratiam memoro? Si Noe, ſi Iob, ſi Daniel nobis pater eſſet, nihil conferrent, ſi proprijs meritis uacui reperiemur: ſed ſola animæ uirtute opus eſt. ipſa nos ſaluos facere, & ſempiterno igni liberare ſola poterit: ipſa nos ad cœlorum regnum tranſmittet. homilia quadrageſimaoctaua, in ſeptimum caput Ioannis. Item homilia quinta in primũ caput Matthæi inquit: Vnuſquiſq́; noſtrûm nulla in re alia ſpem ſuam, niſi poſt Dei miſericordiam in motum ſanctitate cõſtituat. Sic inquit in primũ caput ad Epheſios, ſermone primo: Gratia neq́; ex laboribus, ſed ex dilectione eſt: imò neque ex dilectione ſolùm, ſed ex noſtra quoque uirtute. Nam ſi eſſet ex ſola dilectione, oporteret omnes ſaluari. Rurſus, ſi ex ſola noſtra uirtute eſſet, ſuperfluus fuiſſet & Chriſti aduentus, & quæcunq; per illum diſpenſata ſunt.

Itaq;

Itaq; neq; ex ſola dilectione, neq; ex ſola noſtra uirtute eſt, ſed ex utriſque. Elegit enim nos, inquit: eligens uerò, nouit quid eligat. (in dilectione, inquit, prædeſtinás nos:) ſed neminem utiq; ſua uirtus ſaluauit, dilectione Dei non exiſtente.

In dicto ad Romanos tertio, Iuſtificati gratis, Auguſtinus nihil aliud uult intelligi in Gratia, niſi quia iuſtificationem opera non præcedunt: de ſpiritu & litera, capite 25.

Cyrillus etiam contendit, non ſolam fidẽ ad ſalutem ſufficere, ſed fidẽ & opera. Nam ſic ſcribit libro decimo, capite decimooctauo in Ioannem: Quòd autem fides ad ſalutẽ non ſufficiat, Chriſti etiam diſcipulus oſtendit ſcribens: Tu credis, quia unus Deus eſt: dæmonia etiam credunt, & cohorreſcunt. Si ergo fides ſola ſufficeret, multitudo dæmonum perire non poſſet. Quare oportet ad fidem opera charitatis accedere.

Leo inquit: Recta fide & bonis operibus peruenitur ad regnum Dei. Sermone tertio, de Epiphania.

Proſper ait: Nec opera ſine fide, nec fides ſola ſine operibus iuſtificat. libro primo de uita contemplatiua, capite 19.

Eandem ſententiam & Iſychius habet. nam inquit: Chriſtus factus eſt nobis propitiatio in ſanguine ſuo, ſicut à beato Paulo Romanis capite tertio ſcriptum eſt: Per quẽ in tantũ peccata remiſſa ſunt, quatenus ipſi quoque remiſsionem mererentur, qui in eo peccauerunt. de ipſis quippe dixerat: Pater ignoſce illis, neſciunt, &c. libro primo Cõmentariorum in caput 4. Leuitici. Item: Per hoc (ſcilicet quòd quis ſe offert ad contemplandũ Deum, & ad perſcrutationẽ legis eius, totamq́; mentem ſuam conſecratur cœleſti conuerſationi, à terrenis rebus pleniſsimè cohibens ſe) ei peccatorum remiſſio & iuſtificatio procuratur. libro 1. Commentariorum in 5. caput Leuitici.

Sedulius inquit: Iuſtificat Chriſtus eos tantummodo, qui nouam uitam exemplo reſurrectionis ipſius ſuſceperunt, & uetuſta iniuſticiæ atq; iniquitatis indumenta uelut cauſam mortis abijciunt. in epiſtolam ad Romanos, capite 4. Item: Omnis iuſticia fide & charitate conſtat, quam loricæ alibi comparauit. in 5. caput ad Philippenſes.

Primaſius inquit: Quæritur, utrum ſola fides ſufficiat Chriſtiano: Fides ſufficit, ut primo credentem & iuſtum efficiat, ſi deinceps in iuſtificatione permanear: cęterũ ſine operibus mortua eſt, ſed fidei operibus, non legis. in 2 caput ad Galataa. Et: Non ergo ſola ad uitam ſufficit fides, ut lacinioſa legis præcepta uno dilectionis capitulo concludantur. in 4. caput ad Galaras. Item: Magna quidẽ res & ſalutaris eſt fides, quoniam ſine hac non eſt ſaluari alicui poſsibile: ſicut ſcriptũ eſt, Sine fide impoſsibile eſt placere Deo. ſed ad ſalutem nõ ſufficit ſola fides. neceſſarium eſt enim operari per dilectionem fidei. in caput 3. ad Hebræos.

Theodulus inquit: Si digna Dei manſuetudine peregeris: non enim fide tibi, inquit, ſola opus eſt. capite 10 ad Romanos. Item: Qualis autẽ eſt iuſticia? dixerit aliquis. aut quomodo à Deo eſt tradita? per fidem, inquit, IESV CHRISTI. Atq; ut ne nouũ quiddam audire uideátur, ſi omnino eos ſeruari, æternumq́; beati liceat, citra ullam ipſorum additionem, contributionem uel operationem: demonſtrat, quòd ipſum credere ſit cõtribuere. Animæ namq; fortitudine ipſum credere indiget. Hinc & ait, Per fidem: innuens, per eam nos etiam adijcere uel contribuere quicquam. capite 3 ad Romanos.

Fidem non rectè definit Saluianus, inquiens: Quid eſt igitur credulitas, aut fides? opinor hominem fideliter Chriſto credere, id eſt fidelẽ Deo eſſe: hoc eſt, fideliter Dei mandata ſeruare. in 3 libro de prouidentia Dei. Hæc ſit hominis Chriſtiani fides, fideliter Chriſti mãdata ſeruare. lib. 4. de Prouidẽtia.

DE BONIS OPERIBVS.

Nimium hæc ætas bonis hominum operibus adſcripſit: idq́ue ex depravato articulo iuſtificationis emanat. Chryſoſtomus immodicus encomiaſtes eſt operum humanorum. Sic enim inquit: Noſtris ipſorum operibus ſalutem cõſequi totis uiribus adnitamur, ne ſpe noſtra fruſtrati, tum demum intelligamus, cum nulla nobis pœnitentiæ erit utilitas. homilia 20. in 2. caput Ioannis. Item: Sola animæ uirtute opus eſt: ipſa nos ſaluos facere, & ſempiterno igni liberare ſola poterit: ipſa nos ad cœlorum regnũ tranſmittet. homilia 48. in 7. caput Ioãnis. Itẽ: Nunquid ſatis eſt ad uitam æternam, in filiũ credere? Minimè. Non enim omnis, inquit, qui dicit mihi Domine domine, intrabit regnum cœlorum. Et peccatum in ſpiritũ uel ſolum eſt ſatis, quod in gehẽnam detrudat. Et quid de patre loquar? Nam ſi in patrem, filium, & ſpiritum ſanctum rectè credideris, non autem rectè uixeris, nulla tibi ad ſalutẽ utilitas. Cum ergo dicit: Ipſa eſt uita ęterna, ut cognoſcant te ſolum uerum Deum: nolimus hoc nobis ad ſalutem ſatis arbitrari. Opus namq; nobis eſt & uitæ & morum puritate pollere. Et licet hoc in loco dicat, Qui credit in filium habet uitam æternam: nec bona tantum, ſed ſuppliciorum quoq; formidinẽ proponit, quòd qui incredulus eſt filio, non uidebit uitam, ſed ira Dei manet ſuper eum: non tamen dicimus, ſatis eſſe ſolam fidem ad ſalutem. quod, quæ de uita ſępe in Euangelijs dicuntur, oſtendunt. Cum

enim nõ dixit, Ipſa eſt uita æterna ſola: neq; Qui credit in filiũ ſolum, habet uitã æternã? ſed in utroq; uitã eſſe ſignificauit. Nam niſi mores ſequatur, ſequetur ſupplicium. Hom. 30. in 3. caput Ioãnis: & Hom. 38. in 5. cap. Iohannis. Item: Alij uigilando, in nuda humo dormiendo, carnem aſsiduis laboribus macerando dolent peccata: tibi faciliori uia, nemini ſuccenſendo, idem cõſequi datur. Homilia 38. in 5. caput Iohãnnis. Item, eleemoſynas & oblationes, peccatoribus defunctis aliquid conferre, aſſerit Chryſoſtomus Homilia 61. in 11. caput Iohannis. Item: Mundat animam primum lauacrũ, inde aliæ multæ & uariæ uiæ, quas benigniſsimus Deus nobis largitus eſt: quarum prima eſt eleemoſyna. Eleemoſynis enim & fide purgantur peccata: eleemoſynis inquam, non ex iniuſtè quæſitis: hæc enim non eleemoſyna, ſed crudelitas eſt, & inhumanitas. Quæ enim utilitas, ſi alium ſpolies, ut alium induas? A' miſericordia incipiendum eſt, non ab immanitate. nam ſi alienum damus, nihil nobis emolumenti eſt. Homilia 72. in 14. caput Ioannis. Item Homilia prima in primum caput Geneſeos ait, opera eſſe nobis fulcimentum multæ fiduciæ. Item: Vnuſquiſq; noſtrûm nulla in re alia ſpem ſuã, niſi poſt Dei miſericordiam in morum ſanctitate conſtituat. in primum caput Matthæi Homilia 5. Item: Si peccator, & qui ſępenumero Deum offendit, moritur, is deflẽdus eſt, uel potius minimè, tum nihil illi afferat utilitatis: ſed ea facienda quæ ei aliquid conferre poſsint, eleemoſynas, oblationes, &c. Homilia 41. in 11. caput Iohannis. Ita & ieiunium ait eſſe remedium animarum, ablutionem & curationem omnium peccatorum: homilia prima in Geneſin.

Auguſtinus etiam nimium interdum operibus tribuit. Nam inquit: Dominus prævidens nos non perfectè in omnibus adhibituros uires, quędam ſalubria remedia cõtra reatum & uincula peccatorum etiã poſt baptiſmum dare ac ualere dignatus eſt, opera ſcilicet miſericordiæ, cum ait: Dimittite, & dimittetur uobis: date, & dabitur uobis. libro ſecundo, de peccatorum meritis, capite tertio. Item capite quarto: Si deſiderijs concupiſcentiæ carnis illicita uoluntaris inclinatione conſenſerimus, ad hoc ſanandum dicimus. Dimitte nobis debita noſtra, adhibentes remedium ex opere miſericordiæ, in eo quod addimus, Sicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Item, de peccatorum meritis libro, capite 15. recitat teſtimonia, quibus probat, mala opera condemnare, & bona uitam æternam mereri. ut 1. Corinth. 6. Nolite errare: neq; fornicatores, &c. Et Galatis 5: Manifeſta ſunt opera, &c. Matth. 19. Si uis uenire ad uitam, ſerua, &c. Matth. 25. Ite in ignem ęternum. non increpat, nec dicit quia in eum non crediderunt, ſed quia bona opera non fecerunt. Item, eos itutos in æternam combuſtionem ueritas dicit, quorum non fidem, ſed bona opera defuiſſe declarauit.

Leo Sermone 2. de collectis inquit: Hoc remedium infirmitati humanę diuinitùs eſſe donatum, ut ſi quid culparum in hac terrena habitatione contrahitur, eleemoſynis deleatur. Item: Eleemoſynæ peccata delent, mortem perimunt, & pœnam perpetui ignis extinguunt. Et paulo pòſt addit: Hæc uirtus omnes facit utiles eſſe uirtutes, quæ ipſam quoque fidem, ex qua iuſtus uiuit, & quæ ſine operibus mortua nominatur, ſui admixtione uiuificat. Quia ſicut in fide eſt operum ratio, ita in operibus fidei fortitudo. Sermone 5. de collectis. Item: Ad regnũ Dei recta fide & bonis operibus peruenitur. Sermone 3. de Epiphania. Item: Charitas robur fidei, fides fortitudo eſt charitatis. Sermone 7. de quadrageſima. Item: Nihil placidius eſt contra diaboli dolos, quàm benignitas miſericordiæ, & largitas charitatis, per quam omne peccatum aut declinatur, aut uincitur. Sermone 2. de Aſcenſione Domini. Item: Oportet unumquemq; Chriſtianum conſcientiæ ſuæ habere iudicium, nec conuerti ad Deum de die in diem differat, nec ſatisfactionis ſibi tempus in fine uitæ ſuæ conſtituat, quem periculoſe ignorantia humana concludit, ut ad paucarũ horarum ſpacium ſe reſeruet incertum, & cũ poſſit pleniori ſatisfactione indulgentiam promereri, illius temporis anguſtias eligat, quo uix inueniat ſpacium uel confeſsio pœnitẽtis, uel reconciliatio ſacerdotis. Leo epiſtola 91. ad Theodotum Foroiulienſem epiſcopũ. Item: Mediator Dei & hominũ, homo Chriſtus IESVS, hanc præpoſitis Eccleſiæ tradidit poteſtatem, ut & confitentibus ſatisfactionem pœnitentiæ darent, & eadem ſalubri ſatisfactione purgatos ad communionem ſacramentorũ per ianuam reconciliationis admitterent. ibidem.

Proſper ſic ſcribit: O' quàm breue compendioſumq́; ſacrificium, quod intrinſecus atq; extrinſecus, totum hominem mundat. Eleemoſyna à morte liberat, & ipſa purgat peccata. eleemoſyna munus bonum, & omnibus facientibus eam coram ſummo Deo. Hæc eſt quæ perpetuos ignes extinguit, hæc eſt quæ reſiſtit peccatis, hæc eſt quæ Chriſtum paſcit eſurientem in paupere, hæc ueſtit nudum, hæc uiſitat infirmum, hæc peregrinum hoſpitio accipit, hæc quæ omnẽ anguſtiam carceris tollit, hæc omnem inopiam finit, hæc diuitibus confert remedia,

hæc

hæc uitam æternam comparat, hæc fœnerat Deum,hæc continet regnum cœlorum,hæc eſt quæ diſcernit agnos ab hœdis, hæc eſt quæ ad dexteram collocat iudicis,hęc angelis ſociat, hæc ex ſeruis filios Dei fieri præſtat.de promiſsionibus & prædictionibus Dei,capite ſeptimo. Item : Sacrificium ex adipibus uitulorum, patriarcharum & prophetarum,caprarum pinguium arierum, Apoſtolorum ducum gregis,pro peccato animæ meæ, ac mundatione totius hominis mei.in hoc libro & cõfeſsionem noui, & in ara contriti cordis immolari holocauſta,nõ ſine incenſo orationum omnium ſanctorũ, quibus me ab omni peccato expiari poſſe confido.in Epilogo libri de promiſsionibus & prædictionibus Dei.

Saluianus de operib.ſic ſcribit:Quia Chriſtiani eſſe dicamur, quòd opitulari nobis inter mala quę agimus nomen bonum poſsit, cum Spiritus ſanctus nec fidem quidem dicat hominibus Chriſtianis ſine operibus bonis prodeſſe : ut utiq; multo plus eſt habere fidem quàm nomen, quia nomen eſt uocabulum hominis, fides autem fructus eſt mẽtis:& tamen hũc ipſum fidei fructum infructuoſum Apoſtolus ſine operibus bonis eſſe teſtatur.lib.4.de prouidentia Dei.

Maximus ita ait:Ita igitur eleemoſyna extinguit peccata,ſicut aqua baptiſmi gehennæ extinguit incendium. Ergo eleemoſyna quodammodo animarum aliud eſt lauacrũ. in Homilia de diuerſis.

Salonius inquit: Verè melior eſt frater idiota & ſimplex,qui operatur bona quę nouit,unde uitam æternam mereatur in cœlis. in explicatione parabolarum Salomonis. Et:Semen boni operis, ex quo naſcitur fructus iuſticiæ , & merces æternæ remunerationis.in Eccleſiaſten. Et: Si homo bene uiuendo locũ ſibi præparauerit ad auſtrũ,cum ceciderit,id eſt mortuus fuerit,in requie paradiſi, & gloria regni cœleſtis permanebit inæternùm.in Eccleſiaſten.

Thalaſsius: Diligẽs animi cura,in malorũ ſuſtinentia & humilitate conſiſtit. Propter eas enim Deus peccata omnia cõdonat. Hecantontade 2. Item: Quoduis peccatum uoluptate cõmittitur,remittitur aũt per malorum ſuſtinentiam & luctum.ibidem.

Theodulus: Patientia aũt eſt maxima uirtus.Nemini non item perſpicuum eſt, quòd ſpes & fidem & patientiam generet. cap. 8. ad Romanos.Et: Non enim fides tantũ ſufficit,ſed operum etiam ſuus eſt uſus & commoditas.cap.2.ad Romanos. Et: Beatitudo ſummitas,adeoq; finis bonorum eſt. Videtur quadantenus alienum eſſe teſtimoniũ: Non enim eſt beatus, cui fides ad iuſticiam ſine operibus imputatur. nam mutuũ inter ſe reſpectum habent opera & fides. Quòd ſi beatus eſt is cui peccata per gratiam dimiſſa ſunt:ter beatus erit, quę per gratiã iuſtificauit Deus.cap.4.ad Romanos.

Marcus heremita inquit : Ex operibus & ſermonibus & cogitatione eſt iuſtificatio: ex fide autem & gratia & pœnitentia, multi ſalutis theſauri proueniunt.

Eucherius ait: Operib. iuſticiæ ad regnũ cœleſte peruenitur. in Commentarijs in libros Regum,libro tertio. Et:Non niſi per fidem & opera iuſticiæ nos ad ſuperna gaudia uitæ peruenire poſſumus. ibidem. Itẽ: Ea fide in fonte uitæ lauamur, ut per opera iuſticiæ ad uitam intrare mereamur. ibidẽ. Item: Quicunq; utriuſq; Teſtamenti plenitudinem cuſtodiunt, æternæ ſalutis pręmiũ conſequuntur, ac per legis conſummationem & Euangelij plenitudinem, ad uitæ æternę tranſeunt beatitudinem. Eucherius in Commentarijs in libros Regum,libro 4. Item: Nemo poteſt uenire ad arborem uitæ, niſi per has duas res,tolerantiã ſcilicet moleſtiarum, & plenitudinem ſcientiæ:id eſt, per charitatẽ Dei & proximi. Eucherius primo libro in Geneſin. Item: In his qui flagrãt ingenti amore perſpicuæ ueritatis, non eſt improbandum ſtudium,ſed ad ordinem reuocandum,ut à fide incipiãt,& bonis moribus nitantur peruenire quò tendunt. Eucherius lib.3.in Geneſin.

Paulinus ſentit, peccata expiari externis quibuſdã exercitijs. quod ex his uerbis patet: Recepi igitur & hunc ad peccata mea cumulum, ut fratri cupidiſsimo talis ſarcinæ qua eius anima grauato corpore leuaretur, præſtarem quam deſiderabat iniuriam. Paulinus in epiſtola 12. ad Seuerum.

DE ORATIONE.

Martyres, ſentit Chryſoſt. in ſuis templis eſſe prȩſentes, perinde ut angelos. Sermone dẽ Aſcenſione Domini: Ideo, inquit, dilectiſſimi fratres hodie conuenimus ad loca beatorum, ad ſanctorũ habitacula feſtinamus, ut conuentus noſter, ipſorum quoq; præſentia clarior redderetur. non enim in hoc theatro martyres tantum præſunt, ſed & angelorum inſtantia locus decoratur. Nam & angeli præſunt, & ſi martyres uidere deſideres, ſi angelos cupis inſpicere, aperi oculos fidei, & illud tibi theatrum facilè demonſtratur.

Interceſsionis ſanctorũ pro nobis aliquoties facit Chryſoſtomus mentionem. nam Homil.prima in Geneſin inquit: Illic eſt gratia,precibus & interceſsione omnium qui Deo placuerunt. Item homilia 44.in Geneſin: Quando enim quod ex nobis eſt ſimul afferimus, & accedit interceſsio ſanctorum, plurimùm nobis confert.

Auguſtinus in libro de cura pro mortuis,

capite 16. ſit, ipſos orare pro mortuis.

Leo inquit: Sicut autem & nos experti ſumus, & noſtri probauêre maiores, credimus atque confidimus inter omnes, labores iſtius uitæ ad obtinendam miſericordiam Dei, ſemper nos ſpecialium patronorum orationibus adiuuandos: ut quantum proprijs peccatis deprimimur, tantum Apoſtolicis meritis erigamur, per Dominum noſtrum IESUM Chriſtum. Sermone primo de natiuitate Petri & Pauli. Item: Quotieſcunque, fratres chariſsimi, ſanctorum martyrum ſolennia celebramus, ita ipſis intercedentibus expectemus à Domino conſequi temporalia beneficia, ut ipſos martyres imitando, accipere mereamur æterna. in Sermone de martyribus. Item de Laurentio inquit: Cuius oratione & patrocinio adiuuari nos ſine ceſſatione confidimus. in Sermone de ſancto Laurentio.

Theodoretus ait: Qui ſumus imperfectiores, integerrimis & omni uirtute præditis utimur interceſſoribus, quorum opera preces noſtras offerimus. quæſtione prima in Leuiticum.

Paulinus ait:

Obſequio celebrare per annua carmina ſanctum
Fas mihi. Dicam igitur merita, & cauſas meritorum,
E quibus, obtinuit cœleſtum præmia laudum,
Aeternosq́; dies, & magni nomen honoris.

In 5 natali Felicis. Et:

Adſere Niceta prece quod precor, & ſimul omnes
Qui ſimul huc ſancta pro relligione coiſtis,
Deuoti Domino & gratantes dicite mecum, &c.
Sed ſanctus ſine fine tuis deuota ferentes
Obſequia, exiguo magnos ueneramur honore:
Sperantes illis exoratoribus, ut tu
In nobis operum ponas perfecta tuorum
Culmina, & extructis habitator mentibus adſis.

Paulinus in 9 natali Felicis. Item:

Sed tamen & nobis poterit tua gratia longum
Viuere, ſi noſtri ſis memor ad Dominum.
Namq; in te parui meritis ingentibus æui
Tempore uita breuis, ſed pietate potens.
Celſe una fratrem ſocia pietate laborans,
Vt ueſtra nobis ſit locus in requie.
Viuite participes, æternum uiuite fratres,
Et lætos dignum par habitate locos.
Innocuisq́; pares meritis peccata parentum
Infantes caſtis uincite ſuffragijs.
Quot tibi Celſe annis, totidem illi uita diebus
Hauſta: ſed ille minor, qua prior eſt ſenior.
Nam minor eſt, in quo uixit minus: attamen idem
Qua prior abſceßit, nunc ibi te ſenior.
Celſe tuo cum fratre, tuis quibus addimur adſta:
Nam tua de patrio ſanguine uena ſumus.
Cum patre pneumatio, ſimul & cum matre fideli,
Duces Paulinum Theraſiamq́; tuos.
Vt precibus commune tuis miſerante habeamus
Præſidium Chriſto nos quoq; Celſe tui.
Sed tamen & nobis ſupereſt operam dare, qua te
Poßimus ſimili ſimplicitate ſequi.
Tum noſtro ſocij poßimus uiuere Celſo,
Dulcis & æternum pignoris eſſe pares.

Paulinus de obitu Celſi.

Petro nimiũ tribuit Leo. nam primo Sermone inquit: Qui nunc plenius & potẽtius ea quæ ſibi commiſſa ſunt peragit. & omnes partes officiorum atq; curarum in ipſo & cũ ipſo per quem eſt glorificatus, exequitur. Si quid itaq; à nobis rectè agitur, recteq́; diſcernitur, ſi quid à miſericordia Dei quotidianis ſupplicationibus obtinetur, illius eſt operum atque meritorum, cuius in ſede ſua uiuit poteſtas, & excellit autoritas. Sermone 2. in anniuerſario die adſumptionis ad Pontificatum. Item: Quamuis in populo Dei multi ſacerdotes ſint, multiq́; paſtores, omnes tamen propriè regat Petrus. Et in eodem ſermone: Ter. dixit ei Dominus, Paſce oues meas. Quod nunc quoque proculdubio facit, & mandatum Domini pius paſtor exequitur, confirmans nos cohortationib. ſuis, & pro nobis orare non ceſſans, ut nulla tentatione ſuperemur. Sermone 3. in anniuerſario die Adſumptionis. Item: Sabbato apud beatiſsimum apoſtolum Petrum uigilias celebremus, qui & orationes, & ieiunia, & eleemoſynas noſtras precibus dignabitur adiuuare. Serm. 1. de ieiunio decimi menſis.

Idem facit Theodoretus. nam inquit: Animæ quidem triumphatorum martyrum, in cœleſti nunc patria uitam agunt, angelorum choros inter ſitæ. Eorum uerò corpora non ſingula quidem ſingulis monumentis conduntur, ſed ciuitates, oppida, paganiq́; conuentus, hæc inter ſe ſortitò partiti ſunt, laborantibusq́; animis ac ægrotis corporibus ſalutares eos confiteri non ceſſant. Nihiloq́; ſecius urbium cuſtodes ac locorum præſides uenerantur: quorum precibus & interuentu apud Deum utentes, per eos demum diuina munera conſequuntur. Sectis itaq; eorum corporibus, integra tamen uis & gratia perſeuerat: tenuesq́; ac tantillæ reliquiæ toti parem habent, nullasq́; in partes martyrij diſſectio uirtutũ. Gratia enim quæ pollens uigensq́; perſiſtit, petentibus dona diſtribuit, fidei ſupplicantium liberalitatem ſuam commenſa, &c. Theodoretus lib. 8. de martyribus. Item: Tanta pietate quos ad mortem periclitatos uiderant, priſci homines uenerati ſunt, hodieque mortales iuncti uenerantur, ut eorum loculos opinentur eſſe bonorum omnium fontes uberrimos libro nono de legibus. Item: Martyres ſunt uerè hominũ duces, principes, propugnatores, cuſtodes, per quos à nobis infortunia auertuntur, proculq́; arcentur quæ

à dæ-

à dæmonibus inferuntur mala. libro octauo de martyribus. Item: Nos pari modo eos qui illuſtri pistate uiguerunt, proque ea iugulati ac cæſi ſunt, & auxiliares & medicos nominam'. at nõ dæmones tamè, abſit à nobis, abſit hic furor: ſed amicos Dei, fidelesque ſeruos fuiſſe dicimus, dicendi libertate maxima uſos, dum certiſsimum bonorum prouentum nobis prænunciarent. libro octauo.

Sedulius inquit: Non ſolùm fidei meritũ, ſed etiam martyrij meritum præmium habeatis, dum uos tentari Deus patitur, ut uincatis. in primum caput ad Philippenſes.

Maximus ait: Claues cœli lingua eſt Petri: quia ſingulorum merita cenſendo, Apoſtolus unicuiq; regnum cœlorum aut claudit, aut aperit. Non eſt ergo clauia iſta mortalis artificis aptata manu, ſed data eſt poteſtas à Chriſto iudicandi.

Et Theodulus inquit: Sancti interceſsionem apud Deum contribuunt. in caput 15 ad Romanos. Et: Licet ipſi ob incredulitatem ſuã dilecti nõ ſint, propter patres tamen adhuc diliguntur. unde & ſalutem ſunt accepturi. in caput decimum ad Romanos.

¶ Sed hæc omnia obſcurant meritũ Chriſti, Deo ſuum proprium honorem, quem iuxta Eſaiam alteri non uult dare, eripiunt, ac creaturis uendicát: & pugnant cum hoc præcepto, quo Chriſtus iubet in ſuo nomine preces fieri. Iohan. 16.

DE TRADITIONIBVS *humanis.*

Monaſticam uitam nimijs uehit laudibus Chryſoſtomus, paſsim in ſuis ſcriptis. Item homilia decimaoctaua in octauum caput actorum Apoſtolicorum ait: melius eſſe opes ſuas inſumere in extruenda templa, quàm in pauperes.

DE VIRGINITATE.

Chryſoſtomus in homilia de 115. Pſalmo, facit duplicem uirginitatem, neceſsitatis & propoſiti: & affirmat tantum uirginitatem propoſiti accipere præmia. Et homilia 18. ſuper Geneſ. immodicè prædicat uirginitaté.

De ieiunio ait Philaſtrius: Per annũ quatuor ieiunia in Eccleſia celebrantur: In natali primum, deinde in Paſcha, tertium in Epiphania, quartum in Pentecoſte. Nam in natali Saluatoris Domini ieiunandum eſt, deinde in Paſchæ quadrageſima, atque in Aſcéſione itidem in cœlum, poſt Paſcha die quadrageſimo, inde uſque ad Pentecoſten diebus decem. Philaſtrius in Catalogo hæreſium.

DE POENITENTIA.

Confeſsioni, ieiunijs, & alijs ritibus nimium uédicat Chryſoſtomus. Inquit enim: Oſtendit Dominus, quibus poſsint officijs delicta purgari, confeſsione & deformitate cultus ueniam poſſe facilimè impetrare. homilia de lapſu primi hominis. Item, non facit mentionem fidei, quando de ratione ac forma pœnitétiæ diſſerit. ut in 2. Corinth. 2. homilia tertia ſic ſcribit: Dauid ea ratione pecccatum abſterſit, uidelicet ſubmiſsione, cordis cõtritione, animi compunctione, deniq; cauendo ne in eadé relaberetur: prçterea, quòd iugi memor eſſet ſui peccati, quòd grato animo ferebat quicquid incurrebat afflictionis. quòd parceret his à quibus moleſtia afficiebatur: quòd non ſolùm non ulciſceretur inſidiantes, uerùm etiam hoc facere uolentes uetuerit. Mox idem dicit: Habebat enim cor contritum & humiliatum, quod maximè abſterſit ipſius peccata. Nam hæc eſt confeſsio, hæc eſt pœnitentia. At ſi ieiunantes elati ſimus, non ſolùm nihil capimus utilitatis, uerùm etiam damno afficimur.

Iſychius inquit: Carnes pœnitentiæ intelligimus, ieiunium, uigilias, cilicinum ueſtimentum, cum lachrymis orationem, eleemoſynam: ex his enim conſiſtit pœnitentia: quæ qui tangit, rectè ſanctificabitur. libro 2. Commentariorum in 6 caput Leuitici. Item: Peractum peccatum, & per multum tẽpus manens, non aliter fas eſt corrigi, & liberare mentem, in qua dominatus eſt is qui malè noſtra conquiſiuit, niſi per perfectam pœnitentiam, in qua & ieiunium & oratio, & cilicium, & eleemoſyna, & lachrymę peraguntur. per hæc ergo remiſsio nobis plena conquiritur. libro 7. Commentariorum in 25. caput Leuitici. Et: Duorum hic annorum remiſsionis uel iubilæi mentionem facit, baptiſma apertè inſinuans, & pœnitentiam. Vterq; enim annus remiſsionis eſt: quia perfectam remiſsionem, unus quidem per donũ gratiæ, alter propter eos qui uacant in oratione & ieiunijs, alijsq; operibus quę perficiunt pœnitentiam, poſsidet. lib. 7. Commentariorum in 27. caput Leuitici.

Maximus ait: Non reprehenditur ille, qui dudum corde deuio & lubricis greſsibus à tramite elapſus ſalutis, redintegrare ſe Deo mœſta pœnitentiæ ſatisfactione conatur: ut 50 legitur Pſalmo, Cor contritum & humiliatum Deus non ſpernit. in die cinerum homilia. Et: Confeſsio pœnitentiam monſtrat, pœnitentia ſatisfactionem ſibi diuina pietate conciliat. in homilia diui Chryſoſt.

Iohannes Caſsianus ait: Poſt illam generalem baptiſmi gratiam, & illud precioſiſsimum martyrij donum, quod ſanguinis ablutione conquiritur, multi ſunt pœnitentiæ fructus, per quos ad expiationé criminum peruenitur. Non enim tantum ſimplici illo pœnitentiæ nomine ſalus æterna repromittitur,

titut, ſed etiam per charitatis affectum peccatorũ moles obruitur. Similiter etiã ut per eleemoſynarum fructum uulneribus noſtris medela præſtatur, ita & per lachrymarum profuſionem conquiritur ablutio peccatorum: interdum etiam interceſsione ſanctorum impetratur uenia delictorum. Nonnunquam miſericordiæ ac fidei merito labes excoquitur uitiorum, per indulgentiam nihilominus & remiſsionem noſtram, ad indulgentiam noſtrorum facinorum peruenitur. collatione uigeſima, cap. 8.

Eucherius inquit: Per panem ſubcinericium, quem ſibi uerus Helias Dominus noſter nationum Eccleſiam præcipit exhibere, quid aliud accipiendum eſt, niſi pœnitentium ſatisfactio? idipſum Pſalmographo ſub perſona pœnitentis canẽte, cum dicit: Quia cinerem ſicut panem manducabam, & potum meum cum fletu temperabam. His enim ſatisfactionibus Dominus ſe paſci hortatur. Eucherius in Commentarijs in libros Regum, libro 4.

DE BAPTISMO.

Periculoſè admodum Chryſoſtomus de efficacia baptiſmi uidetur loqui in 1. Corint. 15. homilia 40, ubi ſic inquit: Solus Deus peccato liberare poteſt, quod in iſto regenerationis lauacro facit: mentem gratia tangit, hinc radicale peccatum euellit. Itaque qui crimine regis beneficio abſolutus eſt, inquinatum animum ſeruat, quem abluit baptiſma, non item, ſed ſolis radijs puriorem mentem habet, & qualis erat iam olim dum conderetur, imò hac illuſtriorem: dum eum ſpiritum ſentit, qui uniuerſam ſe inflãmat, ſanctificationem intendit: & ut tu ferrum, aurumúe recoquendo purum nouumque facis, ſic ſpiritus ille ſanctus in baptiſmate, uelut in fornace recoquit ipſam, & peccatũm conſumẽdo quolibet auro purius ſplendentem reddit.

Eſt & hæc peculiaris opinio, quòd ægrotos non cenſet eſſe baptiſandos: Præclara, inquit, & expetenda myſteria. At nullus animam agens capit lotionem. non enim illud eſt tempus myſteriorum, ſed teſtamentorũ. Myſteriorum tempus eſt ſanitas mentium, & puritas animarum. Etenim dic mihi, ſi quis ad iſtum affectus modum, nolit ſcribere teſtamentum: ſi uerò ſcripſerit, etiam dat in poſterum anſam reſcindendi teſtamenti (ſiquidem propterea ſolent his uerbis præfari: Viuus, ſaneq́; & integræ mentis ordinaui de bonis meis) quî fiet, ut qui iam ſui cõpos eſſe deſijt, poſſet ad plenum initiari myſterijs? Etenim ſi de rebus ad hanc uitam corporalem pertinentibus ſtatuere uolenti, non permitterent leges ciuiles ordinare, quoties teſtari uolens non admodum cõſtat animo, præſertim ſi de ſuis ipſius facultatibus præſcripturus ſit: quomodo, qui de regno cœlorum docetur, deque bonis illis ineffabilibus poterit ad plenum omnia percipere, frequenter & à morbo factus attonitus? Quando uerò futurum eſt, ut illa uerba dicas Chriſto, Conſepultus cum illo, cum iam ſis mox abiturus? Nam factis & uerbis oportet declarare beneuolentiam. Tu uerò perinde facis, ac ſi quis tum poſtulet aſſcribi militiæ, cum iam bellum eſt ſoluendum: aut ſi athleta tum ueſtes exuat, cum iam ſurgere cœperint ſpectatores è theatro diſceſſuri. Siquidem in hoc arma ſumis, non ut protinus aufugias, ſed ut acceptis illis ex aduerſario trophæum referas. homilia prima in acta Apoſtolorum.

Auguſtinus in libro contra duas epiſtolas Pelagianorum, libro tertio, capite tertio, inquit de baptiſatis: Salus hominis tanta eſſe poterit, ut peccare omnino non poſsit.

Proſper martyrium baptiſmo æquale, contra uerbum Dei, & magna iniuria baptiſmi facit. nam ait in libro Epigrammatum:

Et quicquid ſacri fert myſtica forma lauacri,
Id totum impleuit gloria martyrij.

De baptiſmo Iohannis Auguſtinus in Enchiridio ad Laurentium, capite 49. neminem affirmat renatum in baptiſmate Iohannis. Non enim, inquit, renaſcebantur, qui baptiſmate Iohannis baptiſabantur, à quo & ipſe baptiſatus: ſed quodam præcurſorio illius miniſterio, qui dicebat, Parate uiã Domino, huic uni in quo ſolo naſci poterant, parabantur.

Et Cyrillus ita ait: Ego pręparãdo aqua inquinatos peccatis lauo, ad initiũ pœnitẽtię, & hoc pacto his ab minorib. ad ſublimiora uos præparabo. libro primo Commentariorum in euangelium Ioannis, cap. 26.

Infantes aliena fide baptiſari, Auguſtinus ſcribit, de libero arbitrio libro 3. cap. 23: Qua in re ſatis piè recteq́; creditur prodeſſe paruulo eorum fidem, à quibus conſecrandus offertur. Et hoc cõmendat Eccleſiæ ſaluberrima autoritas, ut ex eo quiſq; ſentiat quid ſibi proſit fides ſua, quando in aliorũ quoq; beneficium, quî propriã nondũ habent, poteſt aliena cõmodari. Quid enim in filio uiduæ profuit fides ſua, quam utiq; mortuus non habebat, cui tamen profuit matris ut reſurgeret? Quanto ergo potius fides aliena poteſt conſulere paruulo, cui ſua perfidia non poteſt imputari? Item libro 4. contra Donatiſtas de baptiſmo, capite 23: Paruuli infantes baptiſantur, qui certè nondum poſſunt corde credere ad iuſticiam, & ore confiteri ad ſalutem: quod Latro potuit.

tuit. Quin etiam flendo, & uagiendo cum in eis myſterium celebratur, ipſis myſticis uocibus obſtrepunt? & tamen nullus Chriſtianorum dixerit eos inaniter baptiſari.

Sermone de baptiſmo paruulorum contra Pelagianos, capite decimoquarto: Si baptiſatis infantibus credentibus dicis Chriſtum aliquid prodeſſe, bene dicis, mecum dicis: credunt & infantes. Vnde credunt? Fide parentum. Si fide parentrum purgantur, peccato parentum polluti ſunt. Corpus mortis in primis parentibus generauit eos peccatores, ſpiritus uitæ in poſterioribus parentibus regenerauit eos fideles. Tu das fidem non reſpondenti, & ego peccatum nihil agenti. Verùm hæc opinio Auguſtini pugnat cum uoce Chriſti: Talium eſt regnum cœlorum. Sed hoc tantum eſt credentium: Ergo & infantes credunt, ſeu habent propriam ſidem. Abac. 2.

DE COENA DOmini.

Chryſoſtomus tranſubſtantiationem uidetur confirmare. nam ita ſcribit in ſermone de Euchariſtia: Num uides panem? num uinum? num ſicut reliqui cibi in ſeceſſum uadunt? Abſit. ne ſic cogites. Quemadmodum enim, ſi cera igni adhibita, illi aſsimilatur, nihil ſubſtantiæ remanet, nihil ſuperfluit: ſic & hic puta myſteria conſumi corporis ſubſtantia. Propter quod & accedentes ne puteris, quòd accipiatis diuinum corpus ex homine (intelligit miniſtrum) ſed ex ipſis Seraphim forcipe ignē, quem ſcilicet Eſaias uidit, uos accipere, etcætera.

Idem uidetur ſapere, quod Theodoretus ſcribit: Sicut ergo ſymbola Domini corporis & ſanguinis, alia quidem ſunt ante inuocationem ſacerdotis, ſed poſt ſinuocationem mutantur, & alia fiunt: ita etiam corpus Domini poſt aſſumptionem mutatur in diuinam naturam. in dialogo ſecundo Inconfuſo.

Iſychius ſæpe utitur in hac parte uocabulo Myſticè: ut, Sartaginem Domini crucem, utpote fortem, & nihil ab igne humanorum peccatorum læſam, accipi oportet: quæ etiam ſuperimpoſitam Dominicam carnem, eſibilem hominibus reddidit. Niſi enim ſuperimpoſita fuiſſet cruci, nos corpus Chriſti nequaquā myſticè percepiſſemus. libro ſecundo Commentariorum in ſextum caput Leuitici. Item: Ipſe Dominus primùm in cœna myſtica intelligibilem accepit ſanguinem, ac deinde calicem Apoſtolis dedit. libro ſecundo in octauum caput Leuitici. Item, cœnam Domini uocat cœnam myſticam, ibidem: ſed ibi de typis ueteris Teſtamenti diſſerit, ideo formam loquendi (ſicuti & alij patres) ueteris Teſtamenti retinet, non tamen penitus ſubſtantialia noui Teſtamenti adimens.

Incommodè etiam Eucherius de oblatione, imitatione ueteris Teſtamenti loquitur, inquiens: Chriſtus non ex tribu Leui, ſed ex tribu Iuda ortus eſt, ex qua tribu nihil de ſacerdotali præcepto accepit: utiq; propter myſterium ſacramenti, quod Chriſtianis celebrare præceptum eſt, ut non ſecundum Aaron pecudum uictimas, ſed oblationem panis & uini, id eſt corporis & ſanguinis eius ſacramentum in ſacrificium offeramus. ibi quippe primum apparuit ſacrificium, quod nunc à Chriſtianis offertur Deo toto orbe terrarum. Eucherius libro ſecundo in Geneſin.

DE CONIVGIO.

Chryſoſtomus non quidem improbat ſecundas nuptias, utpote quę etiam per leges permittātur: ſed tamē eò uidetur inclinare, ut neminem poſt ſecundas nuptias ad Eccleſiæ regimen, dignitatemq; paſtoris aſſumi uelit. nam inquit: Qui defunctæ uxori beneuolentiam nullam ſeruaſſe deprehenditur, quo pacto hic Eccleſiæ præceptor eſſe optimus poterit? Noſtis enim profectò omnes, quòd etſi per leges ſecundæ nuptiæ permittātur, multis tamen ea res accuſationibus patet. Nullam ergo occaſionem præbere ſubiectis præſulem uult. Tuetur autem ſe teſtimonio Pauli, quem idem uelle ait capite primo ad Titum: Si quis eſt ſine crimine, unius uxoris uir, &c. Chryſoſtomus in primum caput ad Titum.

Auguſtinus etiam in ſermone Domini in monte, libro primo, de coniugibus hanc opinionem, uerbo Dei non congruentem profert: Beatiora, inquit, ſanè coniugia iudicanda ſunt, quæ ſiue filijs procreandis, ſiue etiam iſta terrena prole contempta, continentiam inter ſe pari conſenſu ſeruare potuerint, quòd neque contra illud præceptum ſit, quo Dominus dimitti cōiugem uetat. Nō enim dimittit, qui cum ea nō carnaliter, ſed ſpiritualiter uiuit, & illud ſeruatur quod per Apoſtolum dicitur: Reliquū eſt, ut qui habent uxores, quaſi non habentes ſint.

Apparet Auguſtinum in ea fuiſſe ſententia, quòd uirgines ſanctimonio dicatæ, plus fidelibus cōiugatis apud Deū habeant meritorum. Nam quia Iouinianus contrariū ſenſit, quòd nihil plus habeant meritorum, id in eo reprehēdit. lib. 3. de peccatorū meritis.

Victor inquit: Maturianus adoleſcentulus ſeruus cuiuſdam Vandali, & Maxima eiuſdē ancilla, matrimonio ab hero iuncti, abſtinēt à coniugali conſuetudine, & ingrediuntur monaſterium. libro primo.

Paulinus quoq; næuum habet de coniugio. Laudat enim Apri coniugem ſactã ſeruam, & conſeruam eius, quod iuxta Apoſtoli præceptum ex conſenſu uiri abſtineat ab opere nuptiali: in 3. epiſtola ad Aprum.

Opinio Auguſtini eſt, quòd innocenti nõ licitum ſit aliam ducere, de bono coniugali cap. 7. his uerbis: Quomodo aũt uiro poſsit eſſe licentia ducendæ alterius, ſi adulteram reliquerit, cum mulieri non ſit nubendi alteri, ſi adulterum reliquerit, non uideo. Quæ ſi ita ſunt, tantum ualet illud ſociale uinculum coniugum, ut cum cauſa procreandi colligetur, nec ipſa cauſa procreandi ſoluatur. Poſſet enim homo dimittere ſterilem uxorem, & ducere de qua filios habeat: & tamen non licet, & noſtris quidem temporibus ac more Romano nec ſuperducere, ut amplius habeat quàm unam uiuam: & utique relicta adultera, uel relicto adultero, poſſent plures naſci homines, ſi uel illa alteri nuberet, uel ille alteram duceret. Quod tamen ſi non licet, ſicut diuina regula præſcribere uidetur: quem nou faciat intentum, quid ſibi uelit tanta firmitas uinculi coniugalis? Idem etiam de uoto obſtrictis ſentit, libro primo de adulterinis coniugijs, capite uigeſimoquarto.

DE CRVCE.

Nimium cruci piorum tribuit Chryſoſtomus: Magnum lucrum eſt, inquit, generoſe ferre afflictiones. Eſt enim ſolutio peccatorũ grauiter affligi: eſt philoſophiæ ſchola, eſt uirtutis doctrina. Hom. quinquageſimaprima. Item, de cura pro mortuis capite decimoſexto, inqnit: Non ideo putandum eſt, niuorum rebus quoslibet intereſſe poſſe defunctos, quoniam aliquibus ſanãdis uel adiuuandis martyres adſunt: ſed ideo potius intelligendum eſt, quòd per diuinam potentiam martyres uiuorum rebus interſunt, quoniam defuncti per naturam propriam uiuorum rebus intereſſe non poſſunt. Item libro decimotertio de ciuitate Dei, capite ſeptimo: Nam quicunque etiam non percepto regenerationis lauacro, pro Chriſti confeſsione moriuntur: tantum eis ualet ad dimittenda peccata, quantum ſi abluerentur ſacro fonte baptiſmatis. Qui enim dixit, Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non intrabit in regnum cœlorum: alia ſententia iſtos facit exceptos, ubi non minus generaliter dixit, Qui me confeſſus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo qui in cœlis eſt. Et alio loco: Qui perdiderit animam ſuam propter me, inueniet eam. Hinc eſt quod ſcriptum eſt: Precioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum eius. Quid enim precioſius quàm mors, per quam fit, ut etiam delicta omnia dimittantur, & merita cumulatius augeantur?

Victor ait: Quibus hæc ſupplicia ſufficere poterant ad æternam mercedem, ſi catholici fuiſſent, & fidei ſuæ merito memorata perferrent. de Arianis perſecutionem patientibus, de Vandalica hiſtoria libro ſecundo.

DE ECCLESIA.

Cyrillus libro ſecundo, capite duodecimo in Iohannem, de Petro interpretatur, quòd in eo tanquam in petra lapideque firmiſsimo ſuam eſſet ædificaturus Eccleſiam.

DE LOCO ANImarum.

Chryſoſtomus inquit: Diuina mors Stephani facta eſt. nam hucuſque permiſſum erat animabus in inferno eſſe. Homilia 18. in octauum caput actorum Apoſtolicorum. Item homilia 4. in Marcum: Ante enim aduentum Saluatoris, & Euangelij claritatem, anteqnã Chriſtns aperiret paradiſi ianuam cum latrone, oẽs ſanctorũ animæ ad inferos deducebãtur. Deniq; dicit & Iacob: Lugens & gemẽs deſcendã ad inferos. Si Abraham ad inferos, quis nõ ad inferos? In lege Abrahã apud inferos, in Euãgelio latro in paradiſo. Non detrahimus Abrahæ, in cuius ſinu omnes cupimus cõquieſcere: ſed Chriſtum præferimus Abrahæ, Euangelium legi præferimus. Legimus quòd poſt reſurrectionẽ Chriſti, multi ſanctorum apparuerunt in ſancta ciuitate. Dominus noſter atq; Saluator & in terra prædicauit, & apud inferos prædicauit. Ideo mortuus, ideo deſcendit ad inferos, ut animæ quæ ſibi iunctæ fuerant, laxarentur. Item, ex Lucæ capite decimoſexto, homilia de diuite: Simulque conſiderandum, quòd Abraham apud inferos erat: necdum enim Chriſtus reſurrexerat, qui in paradiſum duceret, antequam Chriſtus moreretur: nemo in paradiſum conſcenderat niſi latro. Romphæa illa flammea, & uertigo illa claudebat paradiſum. Non poterat aliquis intrare in paradiſum, quam Chriſtus clauſerat: latro primus cũ Chriſto intrauit. Magnitudo enim fidei, meruit magnitudinem præmiorum.

Auguſtinus quæſtionnm ueteris & noui Teſtamenti, quæſtione 123: Ac per hoc in ueteribus ſanctis non ita fuit Spiritus ſanctus, ſicut nunc eſt in fidelibus; quia exeuntes de hoc ſeculo, apud inferos erant. ait enim Deus: In nouiſsimis diebus effundam ſpiritum meum ſuper omnem carnem, &c. Et Apoſtolus inter alia: Cum autem apparuerit, inquit, benignitas & humanitas Saluatoris noſtri Dei.

Defun-

Defunctos precibus aliorum ſubleuari, ait in Enchiridio ad Laurentium, capite decimo. Neque negandum eſt, defunctorum animas pietate ſuorum uiuentium releuari, cum pro illis ſacrificium Mediatoris offertur, uel eleemoſynæ in Eccleſia fiunt. Sed eis hæc proſunt, qui cum uiuerent, ut hæc ſibi poſtea prodeſſe poſſent, meruerunt. Eſt enim quidam uiuendi modus, nec tam bonus ut non requirat iſta poſt mortem, nec tam malus ut ei non proſint iſta poſt mortem. Item libro de cura pro mortuis, capite primo, idem affirmat. Et capite quinto inquit: Cum ergo fidelis mater filij defuncti corpus deſiderauit in baſilicam martyris poni, ſiquidem credidit eius animam meritis martyris adiuuari, hoc quod ita credidit, ſupplicatio quædam fuit: & hęc profuit, ſi quid profuit: & quod idem ſepulchrum recurrit animo, & filium precibus magis magiſque commendat, adiuuat defuncti ſpiritum, non mortui corporis locus, ſed ex loci memoria uiuus matris affectus. Habet & hanc opinionem de mortuis Auguſtinus de Spiritu & anima, capite uigeſimo nono: Neſciunt quidem mortui quid hic agatur: ſed dum hic agitur, poſtea audire poſſunt ab eis qui hinc moriendo ad eos pergunt, non quidem omnino, ſed quantũ ſinitur eis indicare, & eos oportet audire. Scire etiam poſſunt ab angelis, qui hic nobis præſtò ſunt, & animas noſtras ad illos deferunt. Spiritu etiam Dei reuelante cognoſcere poſſunt quæ hic aguntur, quæ neceſſarium eſt eos noſcere. Quidam etiam ex mortuis ad uiuos rapi poſſunt, non per propriam naturam, ſed per diuinam potentiam. Vtrum tamen iſta fiant per eorum præſentiam, aut per angelos ſuſcipientes eorum perſonam, affirmare non audeo. Deus enim omnipotens, qui eſt ubique præſens, per angelica miniſteria uſquequaque diffuſa poteſt præbere iſta hominibus ſolatia, quibus in huius uitæ miſeria indicat eſſe præbenda.

Purgatorium Auguſtinus in Enchiridio ad Laurentium, capite ſexageſimonono, concedere uidetur: poſſe nimirum fieri poſt hanc uitam ignem purgatorium, per quem ſaluantur, qui hic taliter uixerant, et cætera.

DE IVRAMENTO.

Chryſoſtomus contendit, Iurare non eſſe licitum. idq; probare nititur ex uigeſimotertio capit. Syracidis: Iuramento ne adſueſacias os tuum. homilia decima in quartum cap. Actorum Apoſtolorum. Et homilia nona in acta Apoſtolorum ait, ſe illos puniturum eſſe, qui iurant, & nolle eos ad cœnam Domini admittere.

Magicam habet ſuperſtitionem, quod inquit Paulinus ad Cytherium:

Et adhærentes pectori tangit ſuo
Epiſtolas Apoſtoli.
Hunc in pauore codicem, ſed neſciens
Rebus relictis ſumpſerat,
Vel ille codex ſpiritu uiuens ſacro
Non ſentienti adhæſerat.
Metire quæſo, quis niſi Chriſtus ſuo
Dedit hunc miniſtro præſulem?
Teſtatur iſte, nec cogitatum ſibi
Illo pericli tempore,
Vt implicatam ſarcinis membranulam
Meminiſſet illinc tollere.
Quod ſi ſubiſſet in metu mentem ſuam,
Non & uacaſſet quærere.
Sed in ſuarum literarum corpore
Paulus magiſter adfuit,
Amanſq; puro corde lectorem ſui
De mortis abduxit manu:
Iterum eximendos è maris fundo uiros
Largitus eſt Paulo Deus.

DE LIBRIS CAnonicis.

AVguſtinus Sermone 119. de tempore inquit: Si quis aliquas ſcripturas, præter eas quas catholica Eccleſia recipit, in auctoritate habendas eſſe crediderit, uel fuerit ueneratus, anathema ſit. Ad Hieronymum epiſtola 190: Ego enim fateor charitati tuæ, ſolis eis Scripturarum libris qui iam Canonici appellantur, didici hunc timorem honoremque deferre, ut nullum eorum auctorem ſcribendo aliquid erraſſe, firmiſsimè credam. Ac ſi in eis offendero literis quod uideatur contrarium ueritati, nihil aliud quàm uel mendoſum eſſe codicem, uel interpretem non aſſecutum eſſe quod dictum eſt, uel me minimè intellexiſſe, non ambigam. Alios autem ita lego, ut quantalibet ſanctitate doctrinaq; præpolleant, non ideo uerum puté, quia ipſi ita ſenſerunt: ſed quia mihi uel per illos autores Canonicos, uel probabili ratione, quod à uero non abhorreat, perſuadere potuerunt. Nec te, mi frater, ſentire aliquid aliud exiſtimo. Prorſus, inquam, non te arbitror ſic legi tuos libros uelle, tanquam Prophetarum uel Apoſtolorum, de quorum ſcriptis dubitare nefarium eſt. Iunilius præclarè inquit: Scriptores diuinorũ librorum cognoſcimus tribus modis: aut ex titulis & proœmijs, ut Propheticos libros, & Apoſtoli epiſtolas: aut ex titulis tantum, ut Euangeliſtas: aut ex traditione ueterum, ut Moyſen crediтur ſcripſiſſe quinq; primos libros hiſtorię, cum nõ dicat hoc titulis, nec ipſe referat, Dixit Dominus ad me: ſed quaſi de alio, Dixit Dominus

nus ad Moyſen. Similitet & Ieſu Naue liber ab eo quo nuncupatur,traditur ſcriptus. Et primum librum Regum Samuel ſcripſiſſe pethibetur. Sciendum præterea, quòd quorundam librorum penitus ignorâtur authores:ut & Iudicū,& Ruth,& Reg.3.ultimi, & cætera ſimilia. Quod ideoq; credendum eſt diuinitùs diſpenſatū,ut alij quoq; diuini libri nō authorum merito, ſed ſancti Spiritus gratia, tantum culmen authoritatis obtinuiſſe noſcâtur. Iunilius libro primo,cap.8: Diuinæ ſcripturæ quædam metris conſcripta ſunt,ut Pſalmi, & hiſtoria Iob, & Eccleſiaſtes,& in Prophetis quædam: teliqua omnia ſimplici oratione conſtant. capite 9. Item ordo diuinorū uoluminum eſt, quòd quædam noui Teſtamanti ſunt, nt Euangelia quatuor, Apoſtolicæ epiſtolæ & Actus: quædā ueteris,ut teliqua omnia.lib.1.ca.10.

Libros Scriprurae ſacrę recenſet Auguſtinus lib.2.de doctrina Chriſtiana,cap.8: Tot⁹ autem canon ſcripturarum,in quo iſtam cōſidèrationem uerſandam dicimus, ijs libris continetur:Quinq; Moyſeos,id eſt Geneſi, Exodo,Leuitico, Numeri, Deuteronomio, & uno libro Ieſu Naue, uno Iudicnm, uno libello qui appellatut Ruth (qui magis ad Regnorum principia uidetur pertinere) deinde quatuor Regnorum, & duobus Paralipomenωn non conſequentibus, ſed quaſi à latere adiunctis,ſimulq; pergentibus. Hæc eſt hiſtoria, quæ ſibimet annexa tempota cōtinet,atque ordinem rerum. Sunt aliæ tanquam ex diuerſo ordine, quæ ueque huic ordini,neq; inter ſe cōnectuntur: ſicut eſt Iob, & Tobias,& Heſter,& Iudith, & Maccabęorum libri duo,& Eſdræ duo, qui magis ſubſequi uidentur ordinatam illam hiſtoriam, uſq; ad Regnorum uel Paralipomenωn terminatam. Deinde Prophetæ,in quibus Dauid, unus liber Pſalmorum, & Salomonis tres,Prouerbiorum,Cantica canticorum, & Eccleſiaſtes. Nam illi duo libri,unus qui Sapientia, & alius qui Eccleſiaſticus inſcribitur,de quadam ſimilitudine Salomonis eſſe dicuntur: nam Ieſus filius Sirach eos ſcripſiſſe, cōſtantiſsimè perhibetur. Qui tamen quoniam in auctoritatem recipi meruerunt, inter propheticos numerandi ſunt. Reliqui ſnnt eorum libri, qui propriè Prophetæ appellati ſunt: duodecim Prophetarum libri ſinguli,qui connexi ſibimet, quoniam nunquam ſeiuncti ſunt,pro uno habentut. Quorum Prophetarum nomina ſunt hæc: Oſeæ, Ioel,Amos,Abdias,Ionas,Micheas, Naum, Abacuk,Sophonias,Aggæ⁹,Zacharias, Malachias. Deinde quatuor Prophetæ ſunt maiorum uoluminum, Eſaias, Hieremias, Ezechiel,Daniel. His quadragintaquatuor libtis,ueteris Teſtamenti terminatur authoritas. Noui autem, quatuor libris Euangelij ſecundum Matthæum,Marcum,Lucam,Ioannem:quatuotdecim epiſtolis Pauli apoſtoli,& Petri duabus,tribus Ioannis,una Iudæ,& una Iacobi, Actibus apoſtolorū libro uno,& Apocalypſis Ioannis libro uno.

Iunilius libros ſacros ita diſtinguit. Primùm ait hiſtoriam diuinam contineri in ſeptendecim: Geneſeos 1. Exodi 1. Leuitici 1. Numerorum 1. Deuteromij 1. Ieſu Naue 1. Iudicum 1. Ruth 1. Regum, ſecūdum nos 4. ſecundum Hebræos 2. Euangeliorum quatuor,ſecundum Matthæum, ſecundum Marcum,ſecundum Lucam, ſecundum Ioannē. Actuum Apoſtolorum 1. Item adiūgunr plures Paralipomenon 2. Iob 1. Eſdræ 2. Iudith 1. Heſter 1. Maccabæorum 2. Et libros propheticos:ut, Pſalmorum 150 liber. Oſeæ liber 1. Eſaię liber 1:Iohel liber 1. Amos liber 1. Abdię liber 1. Ionæ liber 1. Micheæ liber 1. Naum liber 1. Sophoniæ liber 1. Abacuc lib. 1. Hieremiæ liber 1. Ezechiel liber 1. Daniel liber 1. Aggæi liber 1. Zachariæ liber 1. Malachiæ liber 1. Cæterùm de Ioannis Apocalypſi, apud Orientales admodum dubitatur. Prouerbiales ait duos eſſe, Prouerbia Salomonis,& Ieſu filij Syrach liber:à quibuſdā addi Sapientię librum,& Cantica canticorum.

De epiſtolis Pauli Theodoretus in Romanos cap.1. ita inquit: Quatuotdecim quidē epiſtolas ſcripſit beatus Paulus. Quem autem habent in libris ordinem, eum minimè ab eo factum eſſe exiſtimo. Sed quemadmodum ſacros quidem Pſalmos diuinus Dauid, ſuſcepta ſancti Spiritus operatione conſcripſit, eos autem quidam alij poſtea ut uoluerunt inter ſe continuarunt, & ſpiritalem quidem bonum odorem emittunt, ſed temporis ordinē non habent:ita etiā has epiſtolas Apoſtolicas fuiſſe cōpoſitas inueniri poteſt. Quæ enim à diuiniſsimo Paulo ad Romanos ſcripta eſt epiſtola, primum quidem locum ſortita eſt: ultima autem omnium,quæ ex Aſia,& Macedonia, & Achaia miſſæ ſunt,ſcripta eſt. Primam enim ſcriptam eſſe exiſtimo,priorem ad Theſſalonicenſes. eam enim miſit Athenis diuinus Apoſtolus,ut ad eos ſcribēs docuit. In medio enim epiſtolæ ſic dicit: Propter quod non ſuſtinentes amplius, placuit nobis remanere Athenis ſolis, & miſimus Timotheum fratrem noſtrum,& fidelem miniſtrum Dei & cooperatorē noſtrum in Euangelio Chriſti, ad confirmandos uos, & exhorrandos pro fide ueſtra. Rurſus autem cum non multum temporis præterijſſet, ijſdem ſcripſit ſecundam. Ab Actuum autem hiſtoria docemur, quòd diuinus Paulus relictis Athenis Corinthum uenit, illic autem plurimo tempore uerſatus eſt. Poſt eas

autem

autem ſcriptam eſſe exiſtimo priorem ad Corinthios. Eam autem ſcripſit, cum Epheſi tunc temporis ageret. Et hoc ipſe declarauit. dicit enim circa finem epiſtolæ: Permaneo autem Epheſi uſque ad Pentecoſten. Oſtium enim mihi apertum eſt magnum & efficax, & aduerſarij multi. Venit autem Epheſum, poſtquam prædicaſſet Macedonibus, & Athenienſibus, & Corinthijs: ut docet hiſtoria Actuum apoſtolicorum. Secundam quoq; ad Corinthios, poſt eam ſcriptam eſſe exiſtimo. Cum enim, ut erat pollicitus, ad eos ueniret, & aliquantum tẽporis in Macedonia ageret, illinc miſit. Et hoc rurſus in eadẽ epiſtola declarauit. Cum enim quas in Aſia & in Troade ſubijſſet afflictiones narraſſet, dicit in medio: Etenim cũ nos ueniſſemus in Macedoniã, nullã quietẽ habuit caro noſtra, ſed omnẽ tribulationem paſsi ſumus: Foris pugnę, intus timores. Sed qui cõſolatur humiles, cõſolatus eſt nos in aduẽtu Titi: non ſolùm aũt in pręſentia ipſius, ſed etiã in cõſolatione qua cõſolatus eſt in uobis. Et rurſus: Notã aũt uobis facimus fratres, gratiã Dei datam eccleſijs Macedoniæ. Et rurſus: Ne cum uenerint mecum Macedones. Quintam ſcriptam eſſe exiſtimo, priorem ad Timotheum. poſt procœmium enim dicit: Sicut rogaui te ut remaneres Epheſi, cum irem in Macedoniam. Docet autem nos etiam Actuum hiſtoria, quòd quãdo primùm uenit in Macedoniam, nondum quidem Epheſum uenerat. Prohibiti enim, inquit, fuerant à ſpiritu, loqui uerbum in Aſia. Erat autem etiam unà cum eo Timotheus. nam hoc quoque apertè docet Actuum hiſtoria. Nam cum Iudæi ex Theſſalonica Berrhœam ueniſſent, & multitudinem ad ſeditionem concitaſſent, diuinus quidem Apoſtolus Athenas nauigauit. Manſerunt autem, inquit, Silas & Timotheus illic. Et rurſus cum quæ Corinthi acta ſunt ſcriptor narraret, & doceret quomodo diuinus Apoſtolus in ſynagoga in omni ſabbato docuerit, & quòd Iudæis & Gręcis perſuaſerit, ſubiunxit: Poſtquam autem uenerũt ex Macedonia Silas & Timotheus, inſtabat uerbo Paulus, teſtificans Iudæis Chriſtum Ieſum. Clarum eſt ergo, quòd quando ſecundò ex Epheſo uenit beatus Paulus in Macedoniã, tunc illic optimum Timotheum reliquit. ut eorum curam gereret, qui ſalutarem prædicationem ſuſceperant. Poſt hanc, eam eſſe ſcriptam exiſtimo quæ ad Titum miſſa eſt. Cum enim in ijs adhuc locis Paulus ageret, iuſsit Tito, ut ad ſe ueniret. Sic autem dicit: Cum miſero ad te Artemã, uel Tychicũ, feſtina ad me uenire Nicopolim: ibi enim ſtatui hyemare. Dicunt autem, Nicopolim eſſe urbem Thraciæ, & eſſe Macedonię propinquam. Septimam miſit ad Romanos. poſt eas enim omnes ſe hanc ſcripſiſſe docet. Sic autem dicit: Nunc igitur proficiſcor in Hieruſalem, miniſtrare ſanctis. Probauerunt enim Macedonia & Achaia, collationem aliquam facere in pauperes ſanctos qui ſunt in Hieruſalem. De his autem pecunijs dicit etiam in ſecunda ad Corinthios epiſtola: Ne quando uenero, tunc collectæ fiant. Quando autem uenero, quos per epiſtolas probaueritis, eos mittam ad deferendam gratiam ueſtram in Hieruſalem. Quòd ſi dignum fuerit ut ego quoque proficiſcar, mecum proficiſcentur cum ijs pecunijs in Hieruſalem. Soluens Mileto dicit Epheſiorum ſenioribus: Non amplius uidebitis faciem meam uos omnes, per quos tranſij prædicans regnum Dei. quod ita euenit. Mox enim Hieroſolymis accuſatus, quòd contra leges faceret, & illud maximũ periculum perpeſſus, per tribunum quidem militum à Iudaicis manibus liberatus eſt: & appellatione uſus ſub Feſto, Romam uenit. Quod autem Corinthi ſcripſerit epiſtolam ad Romanos, ipſe nos finis docet. Primùm enim Phœben commendat, dicens eam eſſe miniſtram Eccleſiæ quæ eſt Cenchreis. Cenchreæ autem ſunt regionis Corinthiorum. Præterea autem hæc quoque dicit: Salutat uos Caius hoſpes meus, & totius Eccleſiæ. Hoſpitem autem eum appellat, qui hoſpitio excipit. Quod autem Corinthius erat Caius, ex priore ad Corinthios epiſtola facile licet intelligere. ipſis enim ſic ſcribit: Gratias ago Deo meo, quòd neminem ueſtrûm baptizaui, niſi Criſpum & Caium. Vltima ergo omnium quæ ex Aſia, & Macedonia & Achaia miſſæ ſunt, ſcripta eſt ad Romanos epiſtola, & locum habet ſeptimum, ut ex ſcriptis Apoſtolicis docuimus. alias enim Roma miſit. Et primam quidem ſcriptã eſſe exiſtimo ad Galatas. antequam enim in Macedonia peregrinaretur, peruaſit Phrygiam, & Galatiæ regionem, prædicans Euangelium. Deinde cum aliquantum temporis in Macedonia, & Achaia, & etiam in Aſia eſſet uerſatus, profectus eſt quidem in Iudæam: illinc autem, poſt Epheſum, Romam uenit: & cum intellexiſſet, quòd quidam pietatis decreta confunderent, illis ex Scripturis peritam medicinam adhibuit. Et Philippenſibus poſt eos Roma ſcripſit, & id finis declarat epiſtolæ: Salutant enim, inquit, uos qui ſunt de domo Cæſaris. Iam uerò etiam Epheſijs & Coloſſenſibus eodem ſcripſit tempore, utriuſque epiſtolæ uno uſus tabellario. Dicit enim in fine utriuſque: Vt autem & uos ſciatis quæ circa me ſunt, quid agam, omnia uobis nota faciet Tychicus, chariſsimus frater,

& fidelis miniſter in Domino: quem miſi ad uos in hoc ipſum, ut cognoſcatis quæ circa uos ſunt, & conſolstur corda ueſtra. In epiſtola aoté ad Coloſſenſes, Oneſimi quoque meminit: Cum Oneſimo enim, inquit, fideli & dilecto fratre, qui eſt ex uobis, omnia quæ hic agũtur nota facient uobis. Ante has itaque duas collocetur ea quæ ſcripta eſt ad Philemonem. In illa enim hortarur ut recipiarut Oneſimus, ut qui in carcere ortũ ſpiritalem ceperit. Hic auté eum etiam inter miniſtros collocat. Poſt hos autem ad Hebræos quoque ſcripſit, ut finis docet: Salutant, inquit, uos qui ſunt ex Italia. Omnium auté ultimam ſcripſit ſecundam ad Timotheum. & hoc rurſus ex eius ſcriptis facile ſciri poteſt: Ego enim, inquit, iam delibor, & temp' meæ reſolurionis inſtat. Hinc quoque ſciri poteſt, quòd ad Epheſios & Coloſſenſes epiſtolas Roma miſit: Tychicum enim, inquit, miſi Epheſum. Hic eſt ergo ordo epiſtolarum, quod ad tempus quo ſcriptæ ſunt attinet. Epiſtolam autem ad Romanos præpoſuerunt, ut quæ in ſe omnis generis doctrinam & accuratam copioſamque dogmatum pertractationem contineat. Quidam autem dicunt, ut urbem quæ uniuerſo orbi præerat, & imperij ſceptra tenebat, honoraret, eam quæ ad illos ſcripta eſt, epiſtolam primam collocaſſe. Mihi autem, quod prius dictum eſt, uidetur eſſe uerius. Sed aliarum quidem epiſtolarum argumenta, conueniẽti, ſi Deo uiſum fuerit, tempore ſcribemus, & unicuique præponemus. In præſentia autem epiſtolæ ad Romanos inſtiturum ac ſcopum ſummatim dicemus.

Ad Romanos.

Sedulius aſſerit, epiſtolam ad Romanos ex maxima parte eſſe ſtructã è ueteri Teſtamento: in 3. caput ad Romanos.

Ad Hebræos.

Sedulius aſſerit, epiſtolam ad Hebræos eſſe Pauli. & addit rarionem, cur non addiderit nomen: quoniam apud Hebræorum Eccleſias deſtructor legis, falſa ſuſpicione habebatur, uoluit tacito nomine de figuris legis, & ueritate Chriſti reddere rationem, ne odio nominis fronte prælati, utilitatem excluderet lectionis. in 1. caput epiſtolæ ad Romanos. Sic & Iſychius libro primo Commentariorum in 2. caput Leuitici.

DE APOCRYPHIS.

AVguſtinus libro 15 de ciuitate Dei, capite 23: Omittamus igitur earum ſcripturarum fabulas, quæ Apocryphæ nuncupanrur, eo quòd earum occulta origo non claruit patribus, à quibus uſq; ad nos auctoritas ueracium Scripturarum certiſsima & notiſsima ſucceſsione peruenit. In ijs auté apocryphis etſi inuenitur aliqua ueritas, tamen propter multa falſa, nulla eſt Canonica auctoritas. Scripſiſſe quidem nonnulla diuina Enoch, illum ſeptimum ab Adam, negare non poſſumus, cum hoc in Epiſtola canonica Iudas apoſtolus dicat: ſed non fruſtra nõ ſunt in eo canone Scripturarum, qui ſeruabatur in templo Hebræi populi, ſuccedentiũ diligentia ſacerdorum. Cur autem hoc, niſi quia ob antiquitatem ſuſpectæ fidei iudicata ſunt: nec utrum hæc eſſent quæ ille ſcripſiſſet, poterat inueniri, non talibus proferentibus, quia ea ſeriem ſucceſsionis reperirentur ritè ſeruaſſe.

Philaſtrius inquit: Scripturæ abſconditę, id eſt apocrypha, etſi legi debent morũ cauſa à perfectis, non ab omnibus legi debent: qui non intelligentes, multa addiderunt, & tulerunt quæ uoluerunt hęretici. Philaſtrius in Catalogo hæreticorum. Hi libri, ut ſunt Paralipomenon 2. Iob. 1. Eſdræ 2. Iudith 1. Heſter 1. Maccabæorum 2. non inter canonicas Scripturas currunt: quoniam apud Hebræos quoq; ſuper hac differenria recipiebantur, ſicut Hieronymus, cæterique teſtantur. Iunilius libro 1. capite 3.

De Apocalypſi.

Iunilius de Apocalypſi inquit: De Ioannis Apocalypſi, quòd ſit liber propheticus, apud Orientales admodũ dubitatur. Iunilius libro primo, capite 4. Proſper adſcribit eum librum Ioanni apoſtolo, de promiſsionibus & prædictionibus capite 7. Idem facit Primaſius in præfatione in Apocalypſin.

De Paſtore.

De Paſtore hanc ponit ſententiam Sedulius: Puto autem quod Hermas iſte ſit ſcriptor libelli iſtius qui Paſtor appellatur, quæ ſcriptura ualde mihi utilis uidetur, & ut puto, diuinitùs inſpirata. Quod uerò nihil ei laudis adſcripſit, illud declarat, poſt multa peccata ad pœnitentiam fuiſſe conuerſum. Sedulius in 16 capite ad Romanos.

DE VERSIONIBVS.

PHilaſtri' de uerſionibus Græcis ita ſcribit: Sunt hęretici, qui ſicuti Iudęi ſeptuagintaduorum ſanctorũ, ſapiẽtiſsimorumq; uirorum interpretationẽ reſpuentes, Aquilę cuiuſdam, hominis unius Pontici, qui poſt annos multos interpretatus eſt, editionem ſuſcipiunt. Qui cum quædam prætermiſiſſe neceſsitate urgente tunc temporis cogerentur, diſſonantia putantur dictaſſe. is ueluti plus à quibuſdam, Iudęis maximè, intellexiſſe laudatur, cum de patre & filio, non ſicut illi priores de lege, dictauerit. Septuaginta enim duo dixerunt: Aduerſus Dominum, & aduerſus Chriſtum eius. Aquila autem: Aduerſus Dominum, & aduerſus unctum eius. Et iterũ: Ecce uirgo in utero concipiet, & pariet filiũ (Septuagiutaduo dixeruut)

runt) & nomen eius Deus nobiſcum. Aquila autem dixit: Ecce iuuencula concipiet, & pariet filium, & nomen eius Potens cum hominibus. Quæ quidem ſi pio ſenſu lectionis accepta fuerint, quo fortis & potens nemo niſi Chriſtus Deus Dei ſit filius, rectè intelligit: ſi autem de eo dnbitat, abijciéda & ſpernenda eſt talis edirio. Vnde Iudæi non Septuagintaduorum interptetationes habét, qui de patre & filio & ſancto ſpiriru bene ſentientes, unam ſubſtanriam, diuinitatem, maieſtatéq; enunciarunt: ſed illius Aquilæ, qui non ita rectè ſentit de filio Dei, ſed quaſi de Propheta nunciauerit. Vnde interpretationes eius in medio librorũ nunquam ponunrur, ſed dextræ læuęq; adſignanrur. Et ut contraria, & non plena ueritatis, ita legũtur à plurimis. Sepruaginta uerò duorũ decteta atq; conſulta, ea legens Eccleſia catholica ſemper habet, & detinet incunctanter: illius autem quaſi ſupetflua, ita æſtimat eſſe & iudicat. Hæc etenim, id eſt Sepruagintaduorum interptetatio, ſub Ptolemæo rege Aegyptiorum, poſt Alexandrum Macedoné eſt edita omnibus, populoq; Iudaico in Hieruſalem data eſt, cum habitatent non multi Iudæi, uelut in ſubiectione iam poſiti regis Aegyptij: rogatiq; ab ipſo Ptolemæo, ut interpretes mitterétur Alexandriá. Quò cum ueniſſent Sepruaginta duo, ſapientes ac prudentes uiri interpretes, ſecundum iuſſum regis Hebtæam linguam Græco ſermone interptetati, Gręcis literis ediderũt: ſicuti & factum eſt. Cumq; ſuſcepiſſet eos Ptolemę' rex Aegypti, tentare uolens ſi eſſet eorum diuina Scriptuta, quam legebant Iudæi, ſeparatim quemq; iuſsit includi in cubiculũ, nullumq; uidere alium, niſi ſolo excepto eo qui interpretem exciperet dictantem: omniumq; accipiens poſtea interptetationem, quotidie cum conſentientem in unum inueniſſet editionem omnium, iuſsit conſctibi atque poni in templum, ut uenientibus de Achaia, de Græcia, atq; alijs ptouincijs Philoſophis, Poetis & Hiſtotiographis, cupientibus legendi copia non negaretur.

CAPVT V.

DE HAERESIBVS.

DE MARCIONIS HAEresi.

MARCIONIS hæreſis in uicis aliquot circa Cyrum Perſię urbem hoc ſeculo adhuc graſſata eſt, quam Theodoretus moniru Iohannis Conſtantinopolitani epiſcopi, & autoritate Imperalium edictorum repreſsit: ut ipſe narrat lib. 5. cap. 31. Apud Oſtoenos etiam ea peſtis ſæuijt, ſed à Ioanne Chryſoſtomo depulſa eſt. Nicephorus lib. 13. cap. 3.

DE MONTANISTARVM hæreſi.

AVguſtini teſtimonio, in libro de Hæteſibus ad Quoduultdeũ, etiam Mõtaniſtæ ſeu Cataphryges, hoc tempote in Phrygiæ ptouincię partibus durarũt, ac cœtus ſuos habuetunt. Quin & Romæ depreḣenſos Cataphrygas, atq; ad exilium damnatos ab Innocenrio epiſcopo, liber Ponriſicalis indicat, ex quo narrationes de Romanis epiſcopis ferè deſcriptæ ſunt in tomis Conciliorum.

DE NOVATIANORVM hæreſi.

NOuatianorum hæreſis, ſicut multis ſeculis prodigioſa fœcunditate plurimis in locis creuit, ita hac maximè ętate pertinaciſsimè durauit nacta libertatem quandam atq; impunitatem ex eo, quòd nihil turbulenri mouentes, cœtus ſuos ſedatè coegerunt, & apertè cum Eccleſia trinitatem ὁμοούσιον confeſsi ſunt: quemadmodum Sozomenus tradidit libto octauo, capite primo. Fuerunt auté Niceæ, Honorij & Theodoſij Imperatorum temporibus, Nouatiani: Epheſi item ſub Arcadiò, apud Ancytá in Scythia, & Alexandriæ, ſed frequenti maximè nume ro Conſtantinopoli & Romæ. Nouatianorum epiſcopi apud Niceam celebtantur hoc tempore, Alabius & Aſclepiades, qui per annos quinquaginta Nouatianorum Eccleſijs ibidem præfuit. Apud Scythas Marcus, Alexandriæ Theopompus: Conſtanrinopoli uerò celebres fuerũt Siſinius, Chryſanthus, (qui Nouatianorũ Eccleſias mirum in modum auxit & rutarus eſt) Paul', Marcianus: Romæ Ruſticula fuit Nouarianorum epiſcopus, ſub Theodoſio.

Epheſi contra Nouarianos pugnauit Ioãnes Conſtantinopolitanus epiſcopus, qui multàs ibi eorum eccleſias deſtruxit ſub Arcadio. Apud Ancyram eccleſiá illis eripuit Leontius epiſcopus. Alexandriæ autem adminiſtrationem epiſcopatus ſortitus Cyrillus, cum Nouatianis acriter congteſſus, eccleſias illis occluſit, ſaçris earum omnibus opibus direptis, ipſoque etiam Theopango epiſcopo ſpoliato. Romæ Innocentius Nouatianis ſe oppoſuit, & eccleſias illis abſtulit, profligatis ipſis ex urbe: quemadmodũ Socrates retulit. Extat forma eius, qua ſint ad communionem tecipiendi Nouatiani, in ſecunda Epiſtola dectetali ad Victricium, in tomo ptimo Conciliorum. Poſt eum Celeſtinus Nouatianus eccleſias eripuit, quo tempore & frequentibus cœtibus intra urbẽ ſeſe collegerant, & magnificè florebant, celebrem habentes epiſcopum quem dixim',

Rusticolam:quem domi deliteſcere, & priuatum agere compulit. Hæc de Nouatianis huius ſeculi tradidit Socrates lib. ſexto, cap. undecimo, & uigeſimoſecũdo: & lib. 7. cap. nono, 11. 12. 17. 25. & 46.

DE MANICHAEORVM *hæreſi.*

CViuſmodi initijs & occaſione orta fuerit hæreſis turpiſsima Manichęorum, quouſq; progreſſa ſit poſteaquã cœpit, tum quid & quantũ delirarũ opinionũ ſparſerit, ſuprà in tertia Centuria retulimus., Quibus nunc illa adijcimus, quæ uel temporis progreſſu ipſa ſibi adiecit, uel Doctoribus huius ſeculi reprehenſa & damnata ſunt.

Hæc igitur in genere de uaniſsima hac hęreſi, Auguſtinus lib. 2. de morib. Manichæorum, cap. 16: Nihil apud eos (inquit) certum, nihil conſtans, nihil rationabile, nihil inculpabile: ſed omnia dubia, imò uerò ſine dubitatione falſiſsima, omnia repugnantia, abominabilia, abſurda.

HYPOTHESES. *De Scriptura.*

Manichæi omnes ueteris inſtrumẽti Scripturas in nulla autoritate habent. Auguſtin⁹ lib. 2. de bono perſeuerantiæ, cap. 11.

2.

Actus Apoſtolorum ab his conſcriptos, Manichæi dixerunt, quos uerum ſcripſiſſe dubitari poſsit. Auguſtinus libro de utilitate credendi, cap. 3.

3.

Quicquid in Euangelio, uel epiſtolis Canonicis, pro hæreſi ſua facere uidetur, recipiunt. Quicquid autem contra eos facit, inſertum à falſatoribus, impudenter mentiuntur. libro decimotertio contra Fauſtinũ, capite quinto: & libro uigeſimoſecundo, capite decimoquinto.

DE DEO.

1.

De Deo omnia corporaliter cogitarunt, ſubſtantiam diuinam dicentes eſſe corruptibilem. Idem in Pſalmum centeſimum quadrageſimũſextũ & octauũ. Item, Manichæi Deũ corruptibilẽ, corruptũ, cõmutabilem & commutatum, uiolabilem & uiolatum, indigẽtem, imbecillem, & miſerum eſſe docent: quia animam dicunt eſſe partem Dei, de qua ſuprà dicta omnia confiteri coguntur. libro ſecundo de moribus Manichæorum, capite undecimo.

2.

Putant in tenebris fuiſſe Deum, antequã facerent lucem. Idem libro uigeſimoſecundo contra Fauſtum Manichæum, cap. 8.

3.

De multitudine Deorum.

Fingis Fauſte multos Deos, interq; eos duodecim quoſdam magnos Deos, ternos per quatuor tractus, quibus ille unus circũcingitur, quem maximum uocas regnantiũ regem, ſceptrigerum, perennem, floreis coronis cinctum, & facie rutilantem. Libro decimoquinto contra Fauſtum, capite quinto & ſexto.

4.

Non eſt ingenitus Deus, quia & uos Chriſtiani terminis eum alligatis, dicentes: Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob, quod Dei ipſius circa uos terminat poteſtatẽ. Cuius autẽ finita poteſtas eſt, & ipſe non caret fine. Idem libro uigeſimoquinto contra Fauſtum, capite 1. & 2.

5.

Felix Deum mutationi & paſsioni obnoxium facit, ſic argumentans: Si Deo nihil nocere poterat, quare huc filium ſuum miſit? Idem lib. 2. contra Felicem, cap. 9.

6.

Noſtra profeſsio, Fortunatus ait, ipſa eſt, quòd incorruptibilis ſit Deus, quòd lucid⁹, quòd inadibilis, intenibilis, impaſsibilis, ac æternam lucem & propriã habitet, & quòd nihil ex ſeſe corruptibile proferat, nec tenebras, nec dæmones, nec Sathanam, nec aliquid aduerſum in regno eius reperiri poſſe. Idem in diſputatione contra Fortunatum Manichæum.

HYPOTHESIS *de Trinitate.*

Dicitis patrem in ſecreto quodam lumine habitare: filij autem in ſole uirtutem, in luna ſapientiam: Spiritum uerò ſanctũ in aere. Libro 2. contra Fauſtum. cap. 7.

DE CHRISTO.

1.

Chriſtũ phantaſiã eſſe nolunt Manichæi. Auguſt. libro de quinq; hæreſibus, cap. 7. Et quòd fallaciter paſſus & mortuus ſit. libro 15. contra Fauſtum, cap. 10. & libro decimoſexto, capite undecimo. Quomodo & Fauſtus magiam fuiſſe ſenſit, quòd utero geſtatus, editus, paſſus & mortuus eſſet. Idẽ libro 29 contra Fauſtum, cap. 1. & 2.

2.

Manichæus Dei filium non uult dicendũ eſſe hominis filium, propterea quòd maieſtate diuina indignum uideatur, tranſire per ſordes & ſqualores: libro eodem, cap. 6.

3.

Miſit Deus filium ſuum factum ex muliere, inquit Paulus: Nõ igitur ex uirgine Chriſtus natus eſt. Auguſtinus libro de fide, contra Manichæos, capite uigeſimoſecundo.

4.

Chriſtus Mariam mulierem nominat, nõ matrem: Quid mihi tecum mulier? &c. libro eodem: capite uigeſimoquinto: & tractatu octauo

octauo in ſecundum caput Ioannis.

5.

Chriſti paſsionem Manichæus dæmonibus tribuit, quia Dominum Chriſtum negat habuiſſe carnem mortalem: libro eodẽ, cap. trigeſimoſecundo, & 33.

6.

Dicunt Manichæi Chriſtum quotidie naſci, pati & mori: ſed in cucurbitis, porris, portulacã, alijsq́; eiuſmodi rebus. libro eodem, capite trigeſimoquarto.

7.

Dicunt Deum neceſsitate paſſum eſſe, & euadere aliter non potuiſſe, niſi partis ſuæ detrimentum pateretur. Libro eodem, cap. quadrageſimonono.

8.

Manichæi credunt, quòd ſerpens iſte in paradiſo Chriſtus fuerit: & Deũ neſcio quẽ gentis tenebrarũ, præceptũ illud dediſſe cõfingunt, inuidentẽ hominibus ſcientiã boni & mali. Auguſtinus lib. 2. de Geneſi contra Manichæos, capite 26.

9.

Natum Chriſtũ Fauſtus non accipit, hanc cauſam ſubijciens: quia generatio Chriſti non pertinet ad Euangelium: tum quòd inter duos euangeliſtas Matthæum & Lucã, duos Chriſto diuerſos patres tribuentes, ſit diſſenſio: inter Marcum uerò & Iohannem conſenſus, qui nec Dauid inducant, nec Mariam: nec Ioſeph. Rurſus quòd nec ipſe ore ſuo uſquam fateatur, patrem ſe habere aut genus in terra: ſed econtrà, ſe non eſſe dicat de hoc mundo, ſed à patre proceſſerit, de cœlo deſcenderit: nec ſint ſibi mater & fratres alij, niſi qui fecerint uoluntatem patris ſui in cœlo. Item, quòd illi ipſi qui genealogias Chriſto adſcribant, nec ab ipſo audiuerint eum generationis ordinem, nec oculis natiuitatem eius uiderint. Denique, quia contrarium Apoſtolus ſcribat ad Corinthios. Nos neminem nouimus ſecundũ carnem: & ſi cognouimus ſecundũ carnem, nunc non nouimus. lib. 2. contra Fauſtum, cap. 1. & 2: lib. 3. cap. 1. 2 & 3: lib. 7. cap. 1. 2: & libro undecimo, capite primo.

10.

Primi hominis, quem uos fingitis, qui ad gentem tenebrarum debellandam, de lucis gente deſcendit, filium credi uultis Dominum IESVM Chriſtum. Libro 2. contra Fauſtum, cap. 3. & quarto.

11.

Fauſtus ſibi ipſi eſt contrarius. Primùm dicit, Chriſtum eſſe maledictum à Moſe, & ob hoc odit Moſen: atque ira uult ipſum Chriſtum pependiſſe in ligno. Deinde negant Manichæi & Fauſtus, Chriſti corpus eſſe mortale, & poſſe uulnerari. Ita igitur ſibi contraria dicit. Libro decimoquarto, capite ſecundo.

12.

Ait Fauſtus, ex uiribus Spiritus ſancti & ſpiritali profuſione terram quoque concipientem gignere patibilem Ieſum, qui eſt uita ac ſalus hominum, omni ſuſpenſus ex ligno. Libro uigeſimo contra Fauſtum, capite undecimo.

13.

Fauſtus negat Chriſtum eſſe filium Dei, & filium Dauid. Item arguit non rectè IESVM qui ex Maria genitus eſt, filium appellari Dauidis, cum non ſit ex Ioſeph natus, nec uirginis origo ex hac tribu fuerit. Libro uigeſimotertio contra Fauſtum, capitibus primo, tertio, quarto, quinto.

14.

Ieſus ſi natus non eſt, quomodo mortuus eſt? Vel quomodo mortuus eſt Ieſus, ſi homo non fuit? Libro uigeſimoſexto contra Fauſtum, capite primo.

15.

Si natus non eſt Ieſus, nec paſſus eſt: ſi autem paſſus eſt, ergo & natus eſt. Si natus eſt ex fœmina Ieſus, ergo & ſeminatus ex uiro eſt. Si uerò ſeminatus ex uiro non eſt, ergo nec natus ex fœmina eſt. Potuit autem, ut uos creditis, naſci non ſatus. Quare ergo nõ potuerit & pati, non partus? libro uigeſimoſeptimo contra Fauſtum, capitibus primo & ſecundo.

16.

Si non poterat mori, niſi natus eſſet: & ego reſpondeo, nec naſci poterat, niſi Deus non eſſet. Aut ſi potuit & Deus eſſe & naſci, quare non & naſci potuerit, & mori? libro uigeſimooctauo contra Fauſtum, capite primo & ſecundo.

17.

Chriſtum ante carnem prædeſtinatũ fuiſſe conſilio & uirtute Dei, & ſecundum carnem factum eſſe ei ex ſemine Dauid, Manichæi ſemper negant. Auguſtinus in diſputatione contra Fortunatum Manichæum: & libro aduerſus Secundinum Manichæum, capite nono.

18.

Fauſtus dixit, Chriſtũ natum ex fœmina turpiter, circumciſum Iudaicè, ſacrificaſſe gentiliter, baptizatum humiliter, circumductum à diabolo per deſerta, & tentatum miſerrimè. libro trigeſimoſecundo contra Fauſtum, capite ſeptimo.

19.

Docuerunt Chriſtum eſſe ſolem, qui ortu & occaſu ſuo perficit diem, uiſibilis carneis oculis, non tantum hominibus, ſed & pecoribus. Idem tractatu trigeſimoquarto in Ioannem.

DE SPIRITV SANCTO.

Fauſtus contendit, Paracletum Manicheis demonſtraſſe, quid ex nouo Teſtamento credendum ipſis, quid reſpuendum eſſet: ſimili ratione, quemadmodum ex ueteri Teſtamento quid accipiendum ſit, Chriſtus monſtrarit. Item Paracletum ſe docuiſſe ait, quòd Euangelia ſcripta non ſint Apoſtolorum. libro trigeſimoſecundo contra Fauſtum, capite decimoquinto, decimooctauo, & decimonono. Item: Spiritum ſanctum conſolatorem fidelium autoritate plenaria perſonaliter in ſe eſſe, perſuadere conatus eſt. Quamobrem & ſectatores eius non hominem ſequi ſe, ſed Spiritum ſanctum arbitrabantur. Auguſtinus libro quinto confeſſionum, capite quinto. Felix uerò, paracletum dixit eſſe Manichæum, quia docuerit de fabrica mundi, & de curſu ſolis & lunæ: quod nec Paulum nec cæteros Apoſtolos legatur feciſſe. Auguſtinus libro primo contra Felicem, cap. 10. & undecimo.

De Creatione.

1.

Mundum cum omnibus quę cōdita ſunt, non potuiſſe aliter facere Deum, dicunt, niſi magna & miſerabili neceſsitate: ac niſi in promptu adfuiſſet materia, quæ illum in operatione mundi adiuuerit, ut inde poſſet partem ſuam liberare. Auguſtinus libro de Fide contra Manichæos, capite quadrageſimo & quadrageſimo primo.

2.

Manichæus duas dicit eſſe naturas, bonam unam, malam alteram: bonam, quæ mundum fecerit: malam, de qua mundus factus ſit. Libro eodem, capite quadrageſimonono. Ad eas naturas reſpexiſſe Chriſtū, Felix ait, ſimilitudine de duabus arboribus, bona & mala, & de ſemine in agro, de agnis & hœdis. Auguſtinus libro ſecundo contra Felicem, capite primo & ſecundo.

3.

Terra ſicut Deus eſt ingenita, & Deo coæterna: quia ſicut Deus immutabilis eſt, ita & quicquid genuit ac fecit, immutabile eſt, ſibiq; æquale. Auguſtinus libro ſecundo cōtra Felicem Manichæum, cap. 19.

4.

Mundnm fabricatum dicitis ex uirtute, quam motus rebellione gentis tenebrarum cum malo & gente aduerſaria commiſcuit, eumq; mundum uaſtationi gentis tenebrarum eſſe oppoſitum. Auguſtinus in diſputatione aduerſus Fortunatum Manichæum.

5.

Quia nihil inter ſe ſimilitudinis habent, tenebræ & lux, ueritas & mendaciū, mors & uita, anima & corpus: conſtat ex ratione rerum duas eſſe in mundo ſubſtantias, quæ ſpeciebus & nominibus diuerſis conſtent, quarum una ſit corporis, altera uerò æternæ patris omnipotentis. Auguſtinus in diſputatione contra Fortunatum.

De Angelis.

Fingis deorum agmina, & innumerabiles regnicolas & angelorum cohortes, quæ omnia non condidiſſe dicis Deum, ſed de ſua ſubſtantia genuiſſe. Auguſtinus libro decimoquinto contra Fauſtū, cap. 5.

De Homine.

1.

Carnis humanæ Manichęi principem tenebrarum autorem conſtituunt. Idem libro de fide contra Manichæos, cap. 40.

2.

Adam dicunt ſic à parentibus, abortiuis ſcilicet illis tenebrarum principibus genitū, ut maximam partem lucis haberet in anima, exiguam uerò gentis aduerſæ: qui cum ſanctè uiueret propter exuperantem boni copiam, commotam tamen in eo fuiſſe aduerſam illam partem, ut ad concubitum incitaretur. Ita igitur lapſum eum peccaſſe, ſed uixiſſe poſtea ſanctiorem. Auguſtinus libro de moribus Manichæorum, cap. 19.

3.

Duplicem facit hominem Fauſtus, ueterem & nouum. Veterem ait non formari à Deo, ſecundum imaginem ſuam, ſed à generatoribus turpiter, & per libidinem. Seu, ueterem hominem non à Deo eſſe, nec ſecundum eum formari: nouum uerò hominem honeſtatis & ſanctimoniæ creari à Deo per Spiritum ſanctum. Nam & Apoſtolo, inquit, duo ſunt homines: quorum alterum quidem interdum exteriorem uocat, plerunque uerò terrenum, nonnunquam etiam ueterem: alterum uerò interiorem & cœleſtem dicit, ac nouum. Sicut & natiuitatis noſtræ duo ſunt tempora: unum illud, quo nos irretitos carnalibus uinculis in lucem hanc natura produxit: alterum, cum ueritas nos ex errore conuerſos ad ſe regenerauit, initiatos ad fidem. Quod tempus ſecundæ natiuitatis in Euangelio Ieſus ſignificat: Niſi quis natus fuerit denuò, &c. Sicut modus quoque naſcendi duplex eſt: unus, ille furoris & intemperantiæ proprius, quo ſumus è generatoribus turpiter & per libidinem facti: alter uerò, honeſtatis & ſanctimonię, quo in Chriſto Ieſu per ſanctum Spiritum erudimur ad fidem. Dicit & Paulus ad Epheſios: Vt deponatis ſecundum priorem conuerſationem, ueterem hominem qui corrumpitur. Et ad Coloſſenſes tertio: Expoliate ueterem Adamum cum actibus ſuis.

De Anima.

1.

Tales animas dicunt eſſe porcorum, quales

les ſunt hominnm. Auguſtinus libro de fide contra Manichæum, cap. 37.

2.

Duas animas in quolibet homine fingũt: unam, quæ naturaliter hoc ipſum ſit quod Deus: alteram, de gente tenebrarum, quam Deus nec genuerit, nec fecerit, nec prætulerit, nec abiecerit: ſed quæ ſuam uitam, ſuam terram, ſuos fœtus & animalia, ſuum denique habuerit regnum, ingenitumque principium, ſed aduerſus Deum aliquando rebellarit, &c. Auguſtinus libro de uera religione, capite nono: & libro de duabus animabus contra Manichæos, cap. 12.

3.

Anima noſtra ex Deo eſt, & polluta eſt. Si enim polluta non eſt, cur pro ea Chriſtus crucifixus eſt? Auguſtinus libro ſecundo contra Felicem Manichæum, capite decimoſeptimo. Fortunatus animam naturaliter filiam eſſe Dei, & ſubſtantiam & portionem Dei dixit. Auguſtinus in diſputatione contra Fortunatum.

De Peccato.

1.

Animas hominum uoluntariè peccare non poſſe, ſed coactas à contraria & inimica nobis ſubſtantia, Manichæi aſſerunt. Libro de fide contra Manichæos, capite quinto. uel: Negant malum ex libero arbitrio ortum. Libro primo Retractationum, capite nono. Et in diſputatione contra Fortunatum, & libro contra Secundinum Manichæum, capite duodecimo, decimooctauo, decimonono. Contrà tamen Secundinus dixit, naturam bonam uoluntate peccare. Libro contra Secundinum, capite decimooctauo.

2.

Voa ſubſtantiam quandam malum eſſe dicitis. libro contra Secundinum Manichæum, capite duodecimo. Et in argumento præmiſſo diſputationi contra Fortunatum, ex libro Retractationum, ait Fortunatũ docuiſſe, naturam mali eſſe coæternam.

3.

Electos ſeſe in hac uita eſſe dicũt. Si quis uerò obijciat illis, Quamobrem peccaſtis? reſpondent: Non nos, ſed gens tenebrarum peccauit. Quicquid enim preſsis hic uiſceribus gentis tenebrarum peccare dicimur, illa peccat. Auguſtinus in Pſalmum cēteſimum quadrageſimum.

De Coniugio.

Procreare liberoa grauius peccatum ducunt, quàm concumbere: ideoque coniugalem conſuetudinem, quæ fit generandi cauſa, deteſtantur, ne particulam Dei ſui, ſordibus carnis afficiant. Auguſtinus libro ſecundo de moribus Manichæorum, capite decimooctauo: & libro decimoquinto cōtra Fauſtum, capite ſeptimo: & libro uigeſimonono, capite ſexto.

De Reſurrectione.

Manichæi, nunc eſſe reſurrectionem tantummodo animarum, per prædicationem ueritatis dicunt: corporum autem, quam Apoſtoli prædicarunt, futuram negant. Auguſtinus libro quarto contra Fauſtum, capite ſecundo.

De ſtatu poſt mortem.

Adſerunt Manichæi, animas mortuorum malas, minus'ue purgatas, aut in reuolutiones ire, aut in grauiores aliquas pœnas: bonas uerò, & in naues imponi, & in cœlo nauigantes tranſire hinc in phantaſma terræ luminis, pro qua pugnando perierunt, atque ita nullas animas circa corporum ſuorum ſepulchra detineri. Idem libro uigeſimo contra Fauſtum, cap. 21.

DE SECTATORIBVS *Manetis.*

SEctatores & propagatores hæreſeos Manetis Auguſtinus numerat, Adimantum, quem diſcipulum nominat Manichæi: Fauſtum, Felicem, Fortunatum, Secundinum: aduerſus quos partim coràm diſputando, partim ſcriptis editis dimicauit.

De ritibus & moribus Manichæorum.

Moribus & ritibus Manichæorum, quos in ſuperiori Centuria commemorauimus, hæc etiam adijcimus, quæ illis Auguſtinus tribuit: Ad Solem, inquit, genua flectunt. libro ſecundo de moribus Manichæorum, capite octauo: & libro in Geneſin contra Manichæos, capite tertio: & libro uigeſimo contra Fauſtum, capite primo. Appellantur Agoniſtici, propterea quòd contra diabolū certant: quod de ſeipſis fingunt. Idem in Pſalmum centeſimum trigeſimũſecundum: Vſuras exercent, & publicè profitentur, ſatius eſſe, fœneratorem eſſe quàm agricolā: ideo quòd uſurarius non conuellat membra Dei, quæ ſint in arboribus, herbis, pomis & fructibus, qđ agricola faciat. Interrogati uerò, quamobrē ipſi cibis de frugib. & pomis paratis ueſcantur: reſpondent, ſe eſſe electos, & fide illuminatos, & per caſtitatem, orationem & Pſalmoa uitam inde purgare, & in cœlum remittere. Idem in Pſalmum centeſimum quadrageſimum: & libro ſecundo de moribus Manichæorum, capite decimoquinto. Panem mendicanti Manichæus, niſi mendicus Manichæus ſit, nōn porrigit: metuens, ne uitam quæ in pane ſit, mendicus accipiat, & in carnem aſſociet. Propter miſericordiam tamen, ſeu inuidiā, potius nummos dandos cenſent. libro ſecundo

Occaſio autem iſtius dicti, Nemo pannum nouum, &c. fuit, quòd adhuc diſcipuli Dominum carnaliter diligebant, &c. lib. 8. capitibus primo & ſecundo.

4. *Ratio.*

Criminando Fauſtus Moſen, ait, quòd humanorum nulli unquam, diuinorumque pepercerit.

Confutatio.

Reſpondet Auguſtinus: Nos contrà ſcimus, Moſen omnia uerba diuina piè laudaſſe: & pro ſui temporis congruentia, ſuæque diſpenſationis gratia, iuſtè humana rexiſſe. libro 14. cap. 9.

5. *Ratio.*

Fauſtus Moſen non accipit, tametſi fateatur eum aliquid de Chriſto ſcripſiſſe: quia Chriſtus dicat, fures & latrones fuiſſe, omnes qui ante ſe uenerint. Quæ ſententia primùm omnium feriat ipſum Moſen. lib. 16. capitibus primo & 2.

Confutatio.

Reſpondet Auguſtinus: Fures & latrones ante ſe ueniſſe, Chriſtus ita uult intelligi, quòd miſſi non fuerunt, ſicut Moſes & prophetæ: qui miſſi non ante ipſum, ſed cum ipſo uenerint. libro decimoſexto, capite 12.

6. *Ratio.*

Reſpondet Auguſtinus: Deus ad Moſen loquitur: Suſcitabo illis Prophetam de fratribus ipſorum, ſimilem tibi. Hoc non pertinere ait Fauſtus ad Chriſtum, quia non ſit ſimilis Moyſi, quòd ille homo, hic Deus: ille peccator, hic ſanctus: ille ex coitu natus, hic ſecundum nos ex uirgine, ſecundum uos uerò nec ex uirgine: ille offenſo Deo occiditur in monte, hic patri perplacens, patitur propria uoluntate. libro decimoſexto, capite octauo.

Confutatio.

Reſpondet Auguſtinus: Quaſi uerò cum ſimile aliquid dicitur, ex omni parte, atque ex omni modo ſimile intelligatur, &c. Nam quid tam longè diſtat à filio Dei, per quem facta ſunt omnia, quàm pecus & lapis? Et tamen in Euangelio legitur: Ecce agnus Dei. Et in Apoſtolo: Petra autem erat Chriſtus. Quæ nullo modo quiſquam rectè diceret, ſi eorum aliquam ſimilitudinem nullo modo ille ſuſciperet. Quid ergo mirû, ſi non eſt dedignatus Chriſtus fieri ſimilis ipſi Moyſi, qui ſimilis factus eſt oui? &c. Confutat & confert omnes partes prolixius lib. 16. cap. decimoquinto.

7. *Ratio.*

Soleris hoc de Chriſto teſtimonium ex Moſe adducere: Videbunt uitam ſuam pendentem, & non credent. quod ad Chriſtum minimè pertinet, cum alibi dicat Moſes: Male dictus omnis qui pendet in ligno. quod de Chriſto, ſi ſpiritum Dei Moſes habuit, dicere maledicens non potuit. Si uerò de Chriſto dixit, ſpiritum Dei non habuit. libro decimoſexto, cap. 5.

Confutatio.

Reſpondet Auguſtinus: Hoc dicere nemo audebit, niſi qui negauerit aut Chriſtum eſſe uitam, aut Iudæis uiſum eſſe pendentem, aut eos illi non credidiſſe. Cum uerò ipſe dicat, Ego ſum uita, & eum pependiſſe cõſtet ante oculos Iudæorum, ei non credentium: non uideo cur dubitare debeamus, id etiam de Chriſto ſcripſiſſe Moſen. lib. decimoſexto, cap. uigeſimoſecundo.

8. *Ratio.*

Nec illud quidẽ ueriſimile eſt, quod Chriſtus ait: Si crederetis Moyſi, crederetis & mihi. quia diſsimilis admodum traditio eſt, & longè altera Moſeos & Chriſti: adeò ut ſi eorum alteri Iudæi crederent, alteri neceſſariò repugnarent. Recitat aliquot exempla diſsimilitudinis, lib. 16. cap. 6.

Confutatio.

Reſpondet Auguſtinus: Si non erat ueriſimile, ut Iudæi Moyſi & Chriſto pariter crederent: multo minus ueriſimile eſt, ut orbis terrarum Moyſi & Chriſto pariter credat. Cum uerò uideamus omnes gentes utriq; credere, & illius prophetiam cum Euãgelio huius conuenientem fide robuſtiſsima & celeberrima retinere, non ad aliquid impoſsibile gens una uocabatur, cum ei diceretur, Si crederetis Moyſi, crederetis & mihi: poriusq; eſt miranda & uehementius arguenda duritia Iudæorum, qui hoc non fecerunt, quòd totum mundum feciſſe conſpicimus. lib. 16. cap. 27.

9. *Ratio.*

Reſpõdet Auguſt. Si Chriſtianus es, inquiũt, (Chriſtiani) crede dicẽti Chriſto, quia de ſe ſcripſit Moyſes. Quod ſi nõ credis, Chriſtianus non es. Inepta hęc, Fauſtus inquit, & imbecilla eſt ratio: meliusq; eſſet Chriſto ſimpliciter, quàm ei per Moſen credere.

Confutatio.

Reſpondet Auguſtinus: Moſes quicquid ſcripſit, ad Chriſtũ referri poteſt, ſiue quòd eum figuris rerum uel geſtarum uel dictarũ prænunciet, ſiue quod eius gratiam gloriãque cõmendet. Tu qui cõmentitiũ fallacẽq; Chriſtum de Manichæi literis credidiſti, iſta Moſi non uis credere. lib. 16. cap. 8. 9.

10. *Ratio*

Dæmonibus Dei famulum (Moſen) comparaſti, ut quales illi fuerunt, cum Chriſtum confiterentur, talis & iſte accipiatur.

Confutatio.

Reſpondet Auguſtinus: Si aliquid in eius libris reperiri potuerit, quod prædicet Chriſtũ, ille quidẽ nõ dedignatur opprobriũ Do

mini ſui. Si enim paterfamiliâs Beelzebub appellatus eſt, quanto magis domeſtici eius? Profectò ſceleratiores eſtis, quàm illi qui Domino ita conuiciati ſunt. illi enim non eum Chriſtnm eſſe credebant, & ideo fallacem putabant: uos autem doctrinam non putatis eſſe uerácem, niſi quæ Chriſtum audet prædicare fallacem. libro decimoſexto, capite nono.

11. Ratio

Omnia munda mundis, Paulus inquit: immundis autem & coinquinatis nihil eſt mundum, ſed inquinata ſunt eorum & mẽs & conſcientia. Non dæmonijs igitur tantum exagitari fuerunt Moſes & prophetæ, cum tantas de ciborum differentijs tulerũt leges: ſed etiam immundi ipſi fuerunt, & coinquinati mente, &c.

Confutatio.

Reſpondet Auguſtinus: Cum ait Apoſtolus, Omnia munda mundis, naruras ipſas intelligi uoluit, quas Deus bonas creauit: nõ ſignificationes, ſecundũ quas Deus per Moſẽ ab immundis munda diſcrenit. Eos igitur qui iam tempore reuelationis noui Teſtamenti adhuc illas umbras futurorũ ita cuſtodiendas putarent, ut ſine his gentes ſalutem quæ in Chriſto eſt percipere non poſſe contenderent, immundos dicit Apoſtolus, quòd carnaliter ſaperent: & infideles, quòd tempus gratiæ à legis tempore nõ diſcernerent, &c. Libro trigeſimo primo, capitibus primo, ſecundo, tertio & quarto.

12. Ratio.

Dictum hoc, Non ueni ſoluere legem, ſed implere, Fauſtus dubitat ntrum ſit Chriſti, quia Matthæus à Chriſto non audiuerit: Ioannes autem, qui ex eo in mõte cum Petro, Andrea & Iacobo audierit, non teſtetur, ſed taceat, ut teſtis idoneus, loquente Matthæo teſte non idoneo. libro decimoſeptimo, capite primo.

Confutatio.

Reſpondet Auguſtinus: O' mirabilem inſaniam, de Chriſto aliquid narranti nolle credi Matthæo, & uelle credi Manichæo. Si Matthæus nõ interfuit, cum hoc dixit Chriſtus: nunquid Manichæus interfuit, aut iam uel natus fuit, cum Chriſtus inter homines appareret? Et cur non ex ore Ioannis, condiſcipuli ſui, potuit uera Matthæus audire de Chriſto? Libro decimoſeptimo, cap. 3.

13. Ratio.

Eas ergo ſub legem, ſi eam Chriſtus non ſoluit, ſed adimpleuit: circumcidaris, recipias ſabbatum, ſacrificia, differentias ciborum: quæ tu ſine dubio negabis ſuſcipienda. lib. 18. cap. 2: lib. 19. cap. 6.

Confutatio.

Reſpondet Auguſtinus: Chriſtiani ex lege & prophetis non faciunt, quib. ſignificata ſunt iſta quæ faciũt. Illæ quippe erãt figuræ futurorũ, quas rebus iſtis per Chriſtũ reuelatis & præſentatis auferri oportebat, ut eo quoq; ipſo quod hæc allata ſunt, lex & prophetæ implerentur. Lib. 18. cap. 4. Et libro 19. cap. 7: Quia difficile nobis fuit legẽ implere, ille per carnis ſacrificiũ ſacerdos effectus, impetrat nobis indulgentiã: etiam hinc adimplẽs legem, ut quod per noſtram infirmitatem minus poſſumus, per illius perfectionẽ recnperetur, cuius capitis membra effecti ſumus.

Contra ſecundam hypotheſin Manichæorum.

De Scriptura Auguſtinus ſic inquit: Noſtrorum librorum autoritatem commendat & confirmat plurimorum gentium conſenſus, per ſucceſsiones Apoſtolorum, epiſcoporum & conciliorum. Auguſtinus libro 13. contra Fauſtum, cap. 5.

CONFVTATIONES HYPOTHEſium de Deo.

Opinionem qua duos deos, dnoq; principia bonorum & malorum, unumque ex ijs Deum, alterum Hylen aut dæmonẽ Fauſtus Manichæus infelix finxit, occaſione dicti Pauli, Deus ſeculi huius excæcauit mẽtes infidelium, Auguſtinus ſic infringit: Hãc ſententiam pleriq; noſtrûm ita diſtinguunt, ut Deum uerum dicant excæcaſſe mẽtes infidelium. Poteſt enim talis operatio, qua excæcantur mentes infidelium, ſecundũ quendam modum pertinere ad uerum Deũ, qui id facit non malicia, ſed iuſticia, ſicut alibi Paulus dicit: Nũquid iniquus eſt Deus, qui infert iram? libro uigeſimo primo cõtra Fauſtum, capitibus primo, ſecundo, & 4.

Contra tertiam, de multitudine Deorum, ſic ait:

Hoc fingis Fauſte; non ferens ſcilicet ſanam doctrinam: Vnus Dens, uno Deo natus filius, & utriuſq; Spiritus ſanctus. Libro decimoquinto contra Fauſtum, capite quinto & ſexto.

Contra quartam ſic reſpondet Auguſtinus:

Vos nondum mundi à figmentis carnaliũ corporaliumq; cogitationũ, nihil aliud nouiſtis, quàm & corpus & animam & Deum per locorũ ſpacia uel finita uel infinita diſtẽdere, cum corpus ſolũ talia ſpacia occupet. Et: Ad illas quæſtiones, quomodo ſit Deus finitus, qnem nullus capit locus: quomodo infinitus, quem totum filius nouit, &c. omnis cogitatio carnalis euaneſcit. Item: Quæ propter hoc quod proponitis de Deo finito & infinito, melius tacendo finitis, donec à fine legis, qui eſt Chriſtus, tam longè aberrare deſinatis. Lib. 25. contra Fanſtũ, cap. 1. & 2.

Contra quintam in hunc modum Auguſtinus pugnat:

Deo nocere nihil poteſt: ſed filium ſuum miſit, ut carne indutus peccatores ſaluaret, & ita ipſa carne pro nobis pateretur, quam ex nobis ſumpſit. In ſua autem natura nihil pati poterat, quia in principio erat uerbum. libro ſecundo contra Felicem, cap. 9.

CONFVTATIO HYPOTHEſeos de Trinitate.

Hypotheſin de Trinitate Auguſtinus etiã refutat his uerbis: Lumen illud Trinitas inſeparabilis, unus Deus eſt, cuius uos nullo corpore adiũcto per ſeipſam incorpoream, ſpiritualem, incommutabilemque ſubſtantiam etiam locis diuiditis. Nec tria ſolùm loca trinitati Deus, ſed quatuor: patri unum, ſcilicet lumen inacceſsibile, quod prorſus non intelligitis: filio duo, ſolem atque lunam: ſpiritui ſancto rurſus unum, id eſt aeris hunc omnem ambitum. A' patre autem ueram fidem tenentibus, non ſeparatur filius & ſpiritus ſanctus. libro uigeſimo contra Fauſtum, capite ſeptimo. Et: Veſtræ uanitati quid placuit in ſolé ponere uirtutem filij, & in luna ſapientiam? Cum enim in ipſo patre filius inſeparabilis maneat, quomodo poteſt ſapientia eius ab eius uirtute ſeparari? Vt illa ſit in ſole, hæc in luna, cum per huiuſmodi loca niſi corpora diuidi ſepararique non poſsint? libro eodem, capite octauo.

CONFVTATIONES HYPOTHEſium de Chriſto.

Contra ſecundam.

Pugnat cum dictis Scripturæ, Rorate cœli deſuper, &c. Ecce paruulus natus eſt, Ecce uirgo concipiet, &c. Sicut autem uirginitas Mariæ non eſt corrupta Chriſti natiuitate, ita nec diuina Maieſtas commaculata eſt. Auguſtinus lib. quinto de hæreſibus, capite ſexto. Confutat idem prolixius in libro de fide contra Manichæos, capite 23 & uigeſimoquarto.

Contra tertiam.

Quòd Chriſtum non ex uirgine natum ſed ex muliere aſſerunt, quia Paulus factum eum ex muliere dicat: faciunt ignorantia conſuerudinis Hebraicæ, qua mulier pro uirgine ponitur. Idem libro de fide contra Manichæos, cap. 22.

Contra quartam.

Chriſtus Mariam non matrem, ſed mulierem nominans, exemplo ſuo docet, negádos eſſe parentes terrenos propter Deum. Idem libro eodem, capite uigeſimoquinto. Et tractatu octauo in ſecundum caput Ioannis: Non tantum dicitur in textu, Erat ibi Maria: ſed additur, Mater Ieſu. Euangeliſtæ igitur plus credendum eſt, quàm hæreticis.

Contra quintam.

Si phantaſma fuit Chriſtus, quid tenuerunt Iudæi? Quid erat quod in cruce pendebat? quid confixum erat clauis in ligno? quid eſt percuſſum lancea? unde ſanguis & aqua profluxit? Et: Miſeri, non ueremini ut dicatur uobis in iudicio: Ego eos liberaui, pro quibus paſſus ſum? iſte ille uos liberet, cui meas adſcribitis paſsiones. Idem libro eodem, capite trigeſimoſecundo & trigeſimotertio.

Contra ſextam.

Maximè ridiculi eſtis, & uehementer cæci. Prius paſsionibus dæmonum, hic paſsionibus olerum homines liberari dicitis à peccatis. libro eodem, capite trigeſimoquarto.

Contra ſeptimam.

Quis ergo aliquando poterit de talibus neceſsitatib. liberari? aut quis erit qui protegat Deum non ualentem ſeipſum protegere? Aut quando me de hac neceſsitate captiuitatis poterit liberare, qui me in integris regnis cuſtodire non potuit? Libro eodem, capite quadrageſimonono.

Contra octauam, Serpentem in paradiſo fuiſſe Chriſtum.

Non attendunt Apoſtolum dicentem: Metuo ne ſicut ſerpens Euam ſeduxit aſtucia ſua, ſic & ſenſus ueſtri corrumpantur. Libro ſecundo de Geneſi contra Manichæos, capite uigeſimoſexto.

Contra nonam.

Quid ergo reſpondebis Apoſtolo dicenti: Memor eſto, Chriſtum Ieſum ſurrexiſſe à mortuis ex ſemine Dauid, ſecundum Euangelium meum? Porrò quid magni eſt, quod alium patrem habeat Ioſeph ſecũdum Matthæum, alium ſecundum Lucam: & alium auum ſecundum iſtum, alium ſecundum illum? An non uidetis uſitatiſsimum & facilimum eſſe, patrem cuiuſquam non eum tantum dici, à quo genitus ſit, ſed etiam à quo fuerit adoptatus? Contra illũd uerò, quod nuſquam ore ſuo fateri Chriſtum dicitis, patrem ſe habere aut genus in terra: opponimus, quòd ſæpe hominis filium ſeipſum Chriſtus nominat: & abundè teſtatur doctrina Apoſtolica, quòd ſecundum diuinitatem non habeat genus in terra, ſecundum carnem autem ſit ex ſemine Dauid. In dicto deniq; ſuo ad Corinthios, Paulus ſuo more uitã noſtrã futurã, quæ iam in ipſo homine mediatore Chriſto capite noſtro reſurgente completa eſt ita certa ſpe meditatur, tãquã iam adſit, ac præſens teneatur, quæ utiq; uita non erit ſecundum carnem. Corruptionẽ enim mortalitatemq; carnis uult intelligi, quæ tunc nõ erit in nobis, ſicut iam in Chriſto nõ eſt. Auguſtinus lib. 2. contra Fauſtum, cap. 1. & ſecundo: libro tertio, capitibus primo, ſecundo & tertio: libro ſeptimo, cap. 1. & ſecundo: & libro 11. cap. 7.

Contra decimam.

Dominus & Saluator noſter IESVS Chriſtus, uerus & uerax Dei filius uerus itē & uerax fili⁹ hominis (quod utrūq; de ſe teſtatur ipſe) & de uero Deo diuinitatis æternitatē, & de uero homine carnis originē duxit, nec nouit Apoſtolica doctrina purū hominē ueſtrum, &c. lib. 2. contra Fauſtum, cap. 3 & 4.

Contra undecimam.

Omnis fidelis intelligit, nō eſſe contumeliam Chriſti, ex ore Moſi, cū eum maledictū dixit, nō ex diuinitate maieſtatis ſuæ, ſed ex cōditione pœnæ noſtræ, ex qua in ligno ſuſpenſus eſt. Nec eſſe laudē Chriſti ex ore Manichæorū, cum eum negant carnē habuiſſe mortalem: ſed ex prophetico illo dicto, laus intelligitur humilitatis. Crimen aūt eſt falſitatis, quod hæreticus obijcit: Si negas maledictum, nega mortuū: ſi negas mortuum, non iam contra Moſen, ſed cōtra Apoſtolos dimicas. libro 14. contra Fauſtum, cap. 7.

Contra duodecimam.

O' demens. Terrā putas de ſpiritu S. concipere potuiſſe Ieſum: Mariam aūt uirginē nou potuiſſe? libro 20 contra Fauſtū, cap. 12.

Contra decimamtertiam.

Fides Catholica, eademq; Apoſtolica, confitetur Dominū noſtrum & Saluatorē IESVM Chriſtum & filiū Dei eſſe ſecundū diuiuitatem, & filium Dauid ſecundum carnē. quod adeò probamus ex Euangelicis & Apoſtolicis literis, ut nemo poſsit contradicere. Libro 23 contra Fauſtum, capitibus 1. 3. 4. 5. 8. 9. & 10.

Contra decimamquartam.

Ego abs te requiro, quomodo mortuus non ſit Helias, quum fuerit homo? An huic mortali præter conditionem ſuam licuit ius immortalitatis inuadere: Chriſto non licuit immortali, de morte, ſi neceſſe fuit, aliquid uſurpare? libro 26 contra Fauſtum, cap. 1.

Contra decimamquintam.

Ieſus & naſci potuit non ſatus, & pati nō partus: ſed unum horum coluit, alterum noluit. Naſci enim nō ſatus uoluit, pati autem non partus noluit: quia partus eſt paſſus, quod ego in Euangelio ueritatis lego. libro 27 contra Fauſtum, cap. 1 & 2.

Contra decimamſextam.

Nemo tibi dicit, Nō poterat mori niſi natus eſſet: ſed dicitur tibi, Natus eſt, quia hoc ſecundum Euangeliū: & mortuus eſt, quia & hoc in ſancto Euangelio, non in hæretici alicuius libro legitur. Libro 28 contra Fauſtum, capitibus 1 & 2.

Confutatio eius, quòd magica & phantaſtica paſſione Chriſtum mortuum Fauſtus & Manichæi deliri ſomniant.

Nobis non dicitur Magia eſſe, ut qui natus nō fuerit, moriatur. Hoc enim in Adam factum eſt, qui mortuus eſt, quanquam natus non fuerat. Et poterat quidē in uera eſſe carne, & uera morte nos redimere, non natus ex uirgine: ſed melius illud eſt quod fecit, ut etiā de uirgine naſceretur, & utrumq; ſexum, pro quo liberando mortuus eſt, dignaretur etiam commendare naſcendo, maſculino ſuo corpore ex fœmina procreato. Illud autem magicum magis eſt, quòd paſsionem mortemq; eius ſpecietenus factā, atq; fallaciter dicitis adumbratam. Libro 29. capite primo & ſecundo.

Contra decimamnonam.

Eiuſmodi cōmentum fides Eccleſiæ catholicæ improbat, & diabolicam eſſe doctrinam agnoſcit. Quomodo enim Chriſtus ſol ſit, cū per eum ſol ſit factus: & lux ipſa, quæ hanc lucem fecit? Auguſtinus tractatu 34. in Iohannem.

CONFVTATIO HYPOTHESEŌS *de Spiritu ſancto.*

Exercuit prophetias ſuas ſpiritus S. in utroq; Teſtamēto. Quomodo ergo quædam in eo damnare potuit? Deinde ex Scriptura probamus, ſpiritum S. inducere in omnē ueritatem. Contrà quòd uos id agere uidemini, ut de medio Scripturarum auferatur authoritas, & ſuus cuiuſq; animus author ſit, quid in quaq; ſcriptura probet, quid improbet. Libro 23. cap. 15. 18. & 19.

Confutatio eius quod Felix dixit, Manichæum eſſe paracletum, quia docuerit de motu ſolis & lunæ.

In Euangelio non legitur, Dominum dixiſſe, Mitto uobis paracletū, qui doceat uos de curſu ſolis & lunæ. Chriſtianos enim facere uolebat, nō mathematicos. Lib. 1. cōtra Felicem Manichæum, cap. 10 & 11.

CONFVTATIONES HYPOtheſium de Creatione.

Contra primam.

Scriptura ait: Dixit & facta ſunt, mandauit & creata ſunt. Itē: Qui uocat ea quę non ſunt. Libro de fide contra Manichæos, cap. 40. & ſequenti.

Contra ſecundam.

Non ſunt duæ naturæ, ſed eſt poteſtas liberi arbitrij. Auguſtinus lib. 2. contra Felicē, capite 2 & 3. Et tractatu 42. in Ioannem: Bona eſt omnis natura, ſed uitiata eſt hominis natura per uoluntatem malam. Quod fecit Deus, non poteſt eſſe malum, ſi ipſe homo non ſit ſibi malus.

Contra tertiam.

Nō tibi conſtas, dicens aliàs, finē habere quæcunq; naſcūtur: aliàs, coęterna eſſe Deo quęcunq; generauit. Deinde diſtingui oportet inter gignere & facere. Æquale eſt Deo quidē quod genuit, ſcilicet filius. Quod autem fecit, id eſt de nihilo cōdidit, ut omnes creatu-

creaturas,non eſt ei æquale.Omnipotens enim Deus & de ſe potuit generare, & de nihilo facere,& ex eo quod iam fecerat formare.De ſe filium æqualem ſibi, de nihilo mundum & uniuerſam creaturam, ex aliquo de terra hominẽ,quia omnipotens eſt. Quod ergo de ſeipſo eſt, pollui nunquam poteſt, quomodo nec ipſe. Quod autẽ ab illo factũ eſt, non de illo, & pollui poteſt per liberum arbitrium, & mundari per ipſius miſericordiam. Libro 2.contra Felicem,cap.19.

Contra quartam.

Nefas eſt credere, Deum omnipotentem aliquam aduerſam gentem timuiſſe, aut neceſsitatem eſſe paſſum, ut nos in ærumnas conijceret. In diſputatione aduerſus Fortunatum Manichæum.

Contra quintam.

Contraria iſta nõ ſunt origine ſua ex Deo, qui omnia bona fecit,& bene ordinauit:ſed ſunt ſecuta hominis lapſum. Idem, in eadẽ diſputatione.

CONFVTATIONES HYPOthesium de Homine.

Contra primam.

Scriptum eſt: Neſcitis quia corpora ueſtra mẽbra ſunt Chriſti, & tẽpla Spiritus ſancti? Libro de fide contra Manichæos,cap.40.

Contra tertiam.

Paulus quidem interiorem hominem per ſpiritum mentis,exteriorem uerò in corpore atq; iſta mortali uita uult intelligi: nõ autem utrumq; horũ ſimul duos homines eũ dixiſſe, alicubi in epiſtolis eius legitur, ſed unum quem totum Deus fecerit, ſcilicet & id quod interius eſt,& id quod exterius. Eũ uerò ad imaginem ſuam non fecit,niſi ſecundum id quod interius eſt, non ſolùm incorporeũ,ſed etiam rationale: quod pecoribus non eſt. Non itaq; unum hominem fecit ad imaginem ſuam,& alterum non: ſed hoc utrumq;, interius & exterius,ſimul homo unus eſt.Hunc enim hominem ad imaginem ſuam fecit,ſecundum interius ſcilicet,quod & Fauſtus agnoſcit:Cum renouatur,inquit, in agnitionem Dei ſecundum imaginem eius qui creauit eum.Hanc Apoſtolicam planè agnoſco ſententiam, quam ipſe alteram non agnoſcit: Deus, inquit Paulus, poſuit membra,ſingulum quodq; meum in corpore ſuo prout uoluit. Ecce Deus etiam exterioris hominis effector de Apoſtolo prædicatur.Libro 24.cap.1.&2.

CONFVTATIO HYPOtheſeos de Anima.

Aliud eſt quod de ſe genuit Deus, quod hoc eſt quod ipſe: aliud añt qđ fecit Deus. Quod Deus genuit,æquale eſt patri: ut unigenitus filius,&uerbũ eius. Quod uerò fecit Deus,nõ eſt æquale conditũ conditori. Anima ex his eſt quæ fecit Deus, nõ illud quod de ſe genuit Deus. Verbũ igitur quod de ſe genuit,pollui non potuit,nec poteſt,nec poterit: Anima uerò, contempta Dei lege, per peccatum eſt polluta: cuius miſertus Deus, miſit filium ſuum, ut eam mundaret. Lib. 2. contra Felicem,cap.17.

Confutatio eius quod Fortunatus dixit, animam eſſe ſubſtantiam & portionem Dei.

Si anima ſubſtãtia Dei eſt, ſubſtantia Dei errat, ſubſtantia Dei corrumpitur, ſubſtãtia Dei uidetur,ſubſtantia Dei decipitur: quod dicere nefas eſt. Animã igitur ſic nego ſubſtantiã eſſe Dei, ut negare poſsim illam eſſe Deum: ſed tamen ex Deo autore, quia facta eſt ex Deo.Aliud eſt enim qui fecit,aliud qđ fecit. Qui fecit, corruptibilis eſſe omnino nõ poteſt: quod autem fecit,omnino nõ poteſt eſſe æquale illi qui fecit. Auguſtinus in diſputatione contra Fortunatum.

CONFVTATIONES HYPOtheſium de peccato.

Contra primam.

Paulus ait: Radix omniũ malorum eſt cupiditas,quam quidam appetentes,&c.Non igitur naturalis eſt in homine cupiditas, ſed uoluntaria. Et Chriſtus: Aut facite, inquit, arborem bonã, &c. Ergo in hominis eſt poteſtate. Denique Manichæi ipſi in ſuo Theſauro affirmant,animas eas etiã quę ad ſubſtantiam Dei pertineant, propria uoluntate peccare. Libro de fide contra Manichæum, cap.5: & in diſputatione contra Fortunatũ Manichæum.

Contra ſecundam.

Nos contrà non ſubſtantiam,ſed inclinationẽ,ab eo quod magis eſt, ad id quod minus eſt,malum eſſe dicimus. Auguſt. libro contra Secundinum Manichæum,cap.12.

Confutatio hypotheſeos de Coniugio.

Hęc doctrina nõ Apoſtolorũ, ſed mendaciloquorum eſt.lib.29 contra Fauſtũ,cap.6.

DE ILLIS QVI DE HAEreſi *Manichæorum conuerſi ſint.*

Ab hac deniq; hæreſi ad Eccleſiã rediiſſe & cõuerſum eſſe Auguſtinus ſolùm Felicem narrat: cuius hanc recitat palinodiã, libro 2. contra eundem, cap.ultimo: Ego Felix, qui Manichęo crediderã, nũc anathematizo eũ, & doctrinã ipſius,& ſpiritũ ſeductorẽ qui in illo fuit,qui dixit,Deũ partẽ ſuã genti tenebrarũ miſcuiſſe, & eam tam turpiter liberare,ut uirtutes ſuas transfiguraret in fœminas contra maſculina,& ipſos iterũ in maſculos contra fœminina dæmonia,ita ut poſtea reliquias ipſius ſuæ partis configat in æternũ globo tenebrarũ. Has omnes & cæteras blaſphemias Manichæi anathematizo.

DE SABELLIANO-
rum hæreſi.

VIdentur tum Philaſtrius in Hæreſeon catalogo, tum Auguſtinus in libro de quinque hæreſibus, & in catalogo ſuo ad Quoduultdeũ, in libro item de agone Chriſtiano, capite 14. narrationes ſuas de Sabellianis ita texere, ut ſuo adhuc hæreſin eorũ duraſſe tẽpore non obſcurè indicent: quam etiam refutant.

DE CONFVTATIONE
Hypotheſium Sabellij.

Confutatio eius, quòd Sabelliani negant realem pluralitatem perſonarum.

Quia noſtra loquendi cõſuetudo iam obtinuit, ut hoc intelligatur cũ dicimus eſſentiam, quod intelligitur cũ dicimus ſubſtantiam, non audemus dicere unam eſſentiam, tres ſubſtantias: ſed unam eſſentiã uel ſubſtantiam, tres autem perſonas. Quemadmodum multi Latini iſta tractantes, & digni autoritate dixerunt, cum alium modum aptiorem non inuenirent, quo enunciarent uerbis, quod ſine uerbis intelligebant. Reuera enim cum pater nõ ſit filius, & filius non ſit pater, & ſpiritus ſanctus ille qui etiam donum Dei uocatur, nec pater ſit nec filiꝰ, tres utiq; ſunt. ideo pluraliter dictum eſt: Ego & pater unum ſumus. Non enim dixit, unum eſt, quod Sabelliani dicunt: ſed, Vnum ſumus. Auguſtinus libro 5. de Trinitate, cap. 9. Et libro de quinq; hęreſibus, cap. 7: Non eſt ſcriptũ, Ego & pater unus ſum: ſed, Ego & pater unum ſumus. Et tractatu 36. in Euangelium Ioannis: Erubeſce Sabelliane, audis filium, audis patrẽ. Pater pater eſt, Filius filius eſt. Non dixit: Ego ſum pater, & ego ipſe ſum filius. Item in Pſalm. 5. Pater non niſi pater, filius nõ niſi filius, ſpiritus ſanctus nõ niſi ſpiritus ſanctus. Quia cum dixiſſet Apoſtolus, Ex quo omnia, per quẽ omnia, in quo omnia: Trinitatẽ ipſam inſinuaſſe creditur. non tamen ſubiecit, Ipſis gloria: ſed, Ipſi.

Confutatio nugamenti Sabellianorum, patrem fuiſſe paſſum.

Sabelliani ſic inquiunt: Pater, quia non incarnatus eſt, nec paſſus eſt, ſed filius: & à filio incarnato nõ receſsit pater, filius tamẽ portabat, pater autem cum filio erat.

Sed cum in cœlo pater fuerit, filius uerò in terra, Quomodo, inquiunt, pater cum filio erat?

Reſpõdet Auguſtinus: Nõ ſic in cœlo Deꝰ eſt, ut non etiam ſit in terra: ſed quia nullo loco clauditur, & ubiq; eſt, cur nõ cum filio incarnato eſſe potuit? tractatu 34 in Ioannẽ.

DE HIERACITARVM
hæreſi.

DVraſſe & Hieracitarum hæreſin hoc adhuc ſeculo, uериſimile eſt. Queritur enim in Ancorato Epiphanius, ſe iam recẽs audire, præcipuos quoſdam ex religioſis, (quos intelligere uidetur monachos) in Ægypto, Thebaide, atq; alijs regionibus ſimilis Hieracitis ſentire ac dicere, Reſurrectionem carnis futuram, non huius quidem, ſed alterius pro hac.

DE HAERESI TERTVL-
lianiſtarum.

PAulatim defeciſſe Tertullianiſtas ſuo ſeculo, Auguſtinus ſcribit ad Quoduultdeum. Reliquias tamẽ eorum nõnullas Carthagine poſtremò duraſſe: nec prius ibi prorſus defeciſſe, quàm ipſe eò ueniſſet, quo tempore deſierint omnes, aliquibus eorũ ad catholicos conuerſis, quibus baſilicam ſuam tradiderit.

HYPOTHESES.
De Deo.

Ipſum Deum, quemadmodum Tertullianus, contendunt eſſe corporeum. Auguſtinus de hæreſibus ad Quoduultdeum.

De Anima.

Animã, ſicut Tertullianus, immortalem quidem eſſe dicunt, ſed tamen effigiatũ corpus. Animas item hominum peſsimas, poſt mortem in dæmones uerti. Statum aũt animæ per traducem propagari. Idem ibidem.

De Coniugio.

Secundas nuptias, cõtra doctrinã Apoſtolicam, tanquã ſtupra damnant. Idem ibid.

DE ARIANORVM
hæreſi.

VT omnium nocentiſsima ſemper, ita fœcundiſsima his adhuc ſeculis Ariana fuit hæreſis, cuius ſectatores ubiq; locorum maximo durarunt numero. Theodoretus libro 5. cap. 30. Scythiam fuiſſe infectam Arianiſmo tradidit. & eiuſdem libri cap. 35. de Iudæis eadẽ labe fœdatis Antiochiæ nõnulla indicauit. Africam repletã fuiſſe Arianis, in catholicos uiolenter furentibus, Proſper annotauit ſub año Chriſti 489. quo tempore Orientis imperio Zeno præfuit. In ijſdem locis graues in catholicos mouerunt perſecutiones Vandalorũ reges Ariani, Genſerichus, Honorichus & Traſimundus, annis Chriſti 438, 485, & 494. ſecundum Marianum, & Hermannum Contractum. Diſputauit & Auguſtinus certis libris contra epiſcopos Arianorum Maximinum & Felicianum.

Conſtantinopoli ſub Ioannis epiſcopatu Arianos magna licentia & petulantia conuentus feciſſe, Socrates ſcripſit libro ſexto, capite octauo. Commemorat & epiſcopos Arianorum in eadem urbe, Socrates libro 7. cap. 6. Dorotheum, Barbam, Timotheum, Georgium. Sed & factionem ſuam ibidem habuiſſe Gainam Romani exercitus ducem,

autoſ

autor idem retulit libro 6. capite 5: & Theodoretus libro 5. capite 32.

HYPOTHESES.

De Deo & Trinitate. 1.

Maximinus Arianorum epiſcopus, unum eſſe ſenſit Deum, quem Chriſtus & Spiritus ſanctus adorent, omniaq; creatura ueneretur & colat, non quòd copulatio uel permixtio filij cum patre, aut uel certè ſpiritus ſanctus cum filio faciat unum Denm. Auguſtinus libro primo contra Maximinum.

De patre & filio. 2.

Idem dixit patrem & filium unū eſſe, nō unitate naturæ, ſed uolūtatis. Auguſtinus libro ſecundo contra Maximinum.

Tertia.

Fili⁹ Dei inuiſibilium creator, antequam formam ſerui acciperet, in forma Dei fuit uiſibilis. Idem lib. 2. contra Maximinum.

Quarta, de Chriſto.

Filius Dei non degenerauit iam natus, ſed degener natus eſt. Idem libro 3. contra Maximinum, capite primo.

Quinta.

Maximinus ridiculè dixit Moſen ſcripſiſſe in Geneſi, quod à primo homine Adam, uſq; ad incarnationem ipſam, filius ſemper uiſus ſit. Idem libro tertio contra Maximinum, capite uigeſimo ſexto.

Sexta.

Si in Chriſto, Felicianus inquit, penitus nihil diuinitas pertulit, ſecundū hominem Chriſtus alius fuit. Auguſtinus libro contra Felicianum Arianum, capite decimo.

Septima.

Chriſtus natus ex uirgine, non eſt coæternus Deo patri. Idē libro eodem, cap. 11

Octaua.

Neſcio quo modo natū doceatis ex tempore, quem coæternum patri dicitis iam fuiſſe. Naſci enim motus ueluti quidam eſt rei non extantis, antequam naſcatur, id agens beneficio natiuitatis ut ſit. Quo colligitur, Chriſtnm, ſi erat, naſci non potuiſſe: ſi naſci potuit, non fuiſſe. Idem libro eodē, cap. 12.

Nona, de anima Chriſti.

Ita à maioribus noſtris ſemper eſt traditū, quòd corpus Chriſti ad uicem animæ communis ipſius filij Dei habitus animarit, nec acceſsione uitalis ſpiritus indigus fuerit, cui inhabitans fons uitæ potuit conferre quod uixit. Idem lib. eodem, cap. 13.

Decima, de Spiritu ſancto.

Spiritus ſanctus ideo degener intelligitur, quia in ordine tertius ponitur. Auguſtinus, in quæſtionibus neteris & noui Teſtamenti, quæſtione 97.

Vndecima.

In nemine inhabitat Deus, quem non antea Spiritus ſanctus ſanctificauerit atq; purgauerit, ideoq; ad Mariam dictum eſt, Spiritus ſanctus ſuperueniet in te: utiq; ad ſanctificandum & purgandum. Nec ſumus nos templum Spiritus ſancti, ſed Dei. ideo dictum eſſe: Templū Dei eſtis, & Spiritus ſanctus habitat in uobis. Quia purgat Spiritus ſanctus templum Dei, non ſuū: ut cùm ipſe purgauerit, Deus intret inhabitaturus. Idē lib. primo & ſecundo contra Maximinū.

HYPOTHESES ARIANORVM,

ex Auguſtini libro contra Sermonem Arianorum.

De Deo, Chriſto & Spiritu ſancto.

Prima.

Dominum IESVM Chriſtum fatentur quidem Deum, ſed non uerum, neque cum patre unum Deum: duos nobis inducentes Deos diuerſæ naturæ, alterum uerum, alterum non uerum. Auguſtinus libro contra ſermonem Arianorum, capite primo.

Secunda.

Dicunt Chriſtum uoluntate Dei & patris ſui ante omnia ſecula conſtitutum. ibidem.

Tertia.

Dicnnt Chriſtum uoluntate & præcepto patris cœleſtia & terreſtria, uiſibilia & inuiſibilia corpora, & ſpiritus ex nullis exiſtentibus, ut eſſent, ſua uirtute feciſſe. libro eodem, capite ſecundo.

Quarta.

Antequam faceret uniuerſa, omninm futurorum Deus & Dominus, rex & creator erat conſtitutus, & omnium futurorum habens præſcientiam, & in faciendo in omnibus expectans patris ſui iuſsionem, ipſe uoluntate & præcepto patris deſcendit de cœlo, & uenit in hunc mundum, ſicut ipſe ait: Non à me ipſe ueni, ſed ille me miſit. libro eodem, capite tertio.

Quinta.

Dicnnt etiam: Quia de omnibus ſpiritalibus & rationalibus gradibus, propter infirmitatem & fragilitatem corporis, paulo minus ab angelis inferior minoratus homo uidebatur, ne ſe uilem putaret, & de ſalute ſua deſperaret, Dominus IESVS honorans facturam ſuam, dignatus eſt humanam carnē ſuſcipere, & oſtendere quia non eſt homo uilis, ſed precioſus. ſicut ſcriptum eſt: Magnus homo, & precioſus uir. Et ideo ſolum hominem patri ſuo hæredem, ſibi eum cohæredem facere dignatus eſt, ut quod minus acceperat in natura, plus haberet in honore. libro eodem, capite quinto.

Sexta.

Item dicunt: Cum uenit plenitudo temporis, miſit Deus filiū ſuum, natum ex muliere, ipſe qui uoluntate patris carnem ſuſcepit, ipſe & uoluntate & præcepto ipſius in corpore conuerſatus eſt. ſicut ipſe ait:

Deſcendi de cœlo, non ut faciam uoluntatē meam, ſed uoluntatē eius qui me miſit. Ipſe & uoluntate patris triginta annorum baptizatus eſt, uoce & teſtimonio patris manifeſtatus. Voluntate & præcepto patris Euangelium regni cœlorum prædicauit, ſicut ipſe ait: Et alijs ciuitatibus oportet me Euangelium prædicare, in hoc enim miſſus ſum. Et ipſe mihi mandatum dedit, quid dicam, aut quid loquar. Et ſic uoluntate & præcepto patris ad paſsionem & mortem properauit, ſicut ipſe ait: Pater, tranſeat à me calix iſte: non tamen quod ego uolo, ſed quod tu uis. Et Apoſtolo aſſerente, & dicente: Obediens, inquit, factus patri uſque ad mortem, mortē autem crucis. Libro eodem. capite 6.

Septima.

Item ſequuntur & dicunt: Is & in cruce pendens, uoluntate & præcepto patris carnem humanam, quam de ſancta uirgine Maria ſuſcepit, in manus hominum dereliquit, & diuinitatem ſuam in manus patris commendauit, dicens: Pater in manus tuas commendo ſpiritū meum. quia Maria morituram corpus peperit, Deus autem immortalis immortalem filium genuit: ergo mors Chriſti non diminutio eſt diuinitatis, ſed depoſitio corporis. Sicuti enim generatio eius ex uirgine non fuit corruptio Deitatis ipſius, ſed ſuſceptio corporis: ita & in morte ipſius non fuit paſsio, & defectio Deitatis ipſius, ſed ſeparatio carnis ipſius. Sicuti enim, qui indumentum conſcindit, induto facit iniuriam: ita & qui carnem ipſius crucifixerunt, diuinitati ipſius contumeliam intulerunt. Libro eodem, capite nono.

Octaua.

Item dicunt: Is qui uoluntate & præcepto patris totam diſpenſationem adimpleuit, uoluntate & præcepto patris corpus ſuum à mortuis ſuſcitauit, & cum ipſo corpore, ut paſtor cum oue, & ſacerdos cum oblatione, & rex cum purpura, & Deus cum templo, à patre aſſumptus eſt in gloriam. Libro eodem, capite decimo.

Nona.

Item dicunt: Is qui uoluntate patris deſcendit & aſcendit, uoluntate & præcepto patris ſedet ad dexteram eius, audiens patrem ſic dicentem: Sede ad dexteram meā, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum. Is qui uoluntate & præcepto patris ſedet ad dextram eius, is uoluntate & præcepto patris in conſummationē ſeculi uenturus eſt, Apoſtolo uociferante & dicente: Et ipſe, inquit, Dominus in iuſſu, in uoce archangeli, & in tuba Dei deſcendet de cœlo. Is qui uoluntate & præcepto patris uenit, uoluntate & præcepto patris iudicaturus eſt totum mundum in æquitate, & redditurus ſingulis ſecundū fidem & opera ſua. ſicut ipſe ait: Pater iudicat neminem, ſed omne iudicium filio dedit. Item: Sicuti audio, iudico, & iudicium meum uerum eſt: quia non quæro uoluntatem meam, ſed uoluntatem eius qui me miſit. Vnde & in iudicando patris præſentiam præponit, & ſuam diuinam dignitatem & poteſtatem ſecundam poſtponit dicens, Venite benedicti patris mei. Ergo iuſtus iudex eſt filius: iudicantis uerò honor & autoritas, patris imperiales leges: ſicuti & Spiritus ſancti officioſa aduocatio & conſolatio unigeniti Dei, iuſti iudicis eſt dignitas. cap. 11.

Decima.

Dicunt: Filius à patre eſt genitus, Spiritus ſanctus per filium eſt factus. libro eodem, capite uigeſimoprimo.

Vndecima.

Filius patrem prædicat, Spiritus ſanctus filium annunciat. ibidem.

Duodecima.

Primum & præcipuum opus eſt filij, genitoris gloriam reuelare: primum & præcipuum eſt opus Spiritus ſancti, in animas hominum Chriſti dignitatem reuelare. Ibidem.

Decimatertia.

Filius teſtis eſt patris, ſpiritus teſtis eſt filij. Filius mittitur à patre Spiritus mittitur à filio. Ibidem.

Decimaquarta.

Filius miniſter eſt patris, ſpiritus ſanctus miniſter eſt filij. Libro eodem, capite uigeſimoſecundo.

Decimaquinta.

Filius iubetur à patre, ſpiritus ſanctus iubetur à filio. Ibidem.

Decimaſexta.

Filius ſubditus eſt patri, ſpiritus ſanctus ſubditus eſt filio. Ibidem.

Decimaſeptima.

Filius, quæ iubet pater, hæc operatur: ſpiritus ſanctus, quæ mandat filius, hæc loquitur. ibidem.

Decimaoctaua.

Filius adorat & honorat patrem, ſpiritus adorat & honorat filium. Libro eodem, capite uigeſimotertio.

Decimanona.

Spiritus ſanctus à ſe non loquitur, ſed in omnibus Chriſti expectat præceptum: Quia quæcunq; audierit, inquit Chriſtus, loquitur. ibidem.

Vigeſima.

Filius interpellat patrem, ſpiritus pro nobis poſtulat filium. libro eodem, capite uigeſimoquinto.

Vigeſimaprima.

Totius bonitatis, ſapientię & uirtutis patris,

tris, uiua, uera, propria, & condigna imago eſt filius. Libro eodem, capite 26.

Vigeſimaſecunda.

Totius ſapientiæ & uirtutis filij manifeſtatio eſt ſpiritus ſanctus. ibidem.

Vigeſimatertia.

Non eſt pars nec portio patris filius, ſed proprius & dilectiſsimus, perfectus & plenꝰ unigenititus filius. Libro eodem, capite 27.

Vigeſimaquarta.

Non eſt pars nec portio filij ſpiritus, ſed primnm & præcipuum opus unigeniti Dei, præ cæteris uniuerſis. ibidem.

Vigeſimaquinta.

Pater maior eſt filio ſuo, filius incõparabiliter maior & melior eſt ſpiritu S. Ibidem

Vigeſimaſexta.

Pater Deus & Dominus eſt filio ſuo, filius Deus & Dominus eſt ſpiritui ſancto. libro eodem, capite 28.

Vigeſimaſeptima.

Pater immobiliter, inquiunt, & impaſsibiliter uolens filium genuit: filius ſine labore & fatigatione, ſola uirtute ſua, ſpiritum fecit. ibidem.

Vigeſimaoctaua.

Sicut nemo poteſt ſine filio ad patrem tranſire, ita & nemo poteſt ſine ſpiritu ſancto filium in ueritate adorare. In ſpiritu ſancto igitur adoratur filius. Libro eodem, capite trigeſimo.

Vigeſimanona.

Spiritus ſancti opus & diligentia eſt, inquiunt, ſanctificare, & ſanctos cuſtodire: & non ſolùm rationabilia, ut quidam putant, ſed & irrationabilia plura ſanctificare: & eos qui ceciderunt propter ſuam negligentiam, ad priſtinum ſtatum reuocare, ignorantes docere, obliuiſcentes admonere, peccantes arguere, pigros hortari, de ſalute ſua cogitare, & ſollicitè agere, errantes ad uiam ueritatis deducere, infirmos curare, & fragilitatem corporis per alacritatem animæ cõtinere, & ad amorem pietatis & caſtitatis confirmare, & omnes illuminare, ſuper omnia fidem & charitatem præbere ſingulis, ꝓ ſtudio quoq; & diligentia, ꝓ ſimplicitate & ſinceritate mentis, pro menſura fidei, & merito conuerſationis, gratiam ad utilitatem diuidere, & unumquemq;, in quo opere & propoſito fuerit habilis, in ipſo ordinare. Libro eodem, capite 32.

Trigeſima.

Alius eſt à filio ſpiritus ſanctus, natura, ordine, gradu, effectu, dignitate, poteſtate, uirtute & operatione. libro eodẽ, capite 33.

Trigeſimaprima.

Impoſsibile eſt, ut unus idemque ſit pater & filius, generans & naſcens, &c. libro eodem, capite trigeſimoquarto.

Trigeſimaſecunda.

Deus ſine principio præſcius erat, ſe unigeniti Dei pueri ſui patrem futurum. Libro eodem, capite trigeſimoquinto.

Trigeſimatertia.

Humilitatis, non ueritatis gratia, filius aliquando ſic loquitur, ut ſe patri ſubijciat, eumque maiorem eſſe teſtetur. Libro eodem, capite trigeſimoſexto.

CONFVTATIONES.

¶ Has autem, & ſuperiores erroneas aſſertiones refutauit Auguſtinus, in modum ut ſequitur.

Confutatio Hypotheſeos primæ de Deo.

Qui adhæret Deo, inquit Paulus, unus ſpiritus eſt. Quòd ſi iſta adhæſio diuerſarũ naturarum ſpiritus (quia alius hominis, alius Dei eſt) ſpiritum unum efficit, multo magis adhærens patri filius & ſpiritus ſanctꝰ eſt unus Deus. Auguſtinus libro primo contra Maximiniũ: libro ſecundo, capite 10.

Contra quintam Hypotheſin de Chriſto.

Hoc nuſquam leges Moſen ſcripſiſſe. Nũquid enim liber Geneſeos, ea quę geſta ſunt ab Adam uſque ad Chriſtum, continet? aut nunquid ipſe Moſes, ad tempus uſq; incarnationis Chriſti, uel uixit ipſe, uel quæ geſta ſunt ſcripſit? Idem libro tertio contra Maximinum, capite 26.

Contra ſextam Hypotheſin Feliciani de Chriſto.

Non ſunt confundendæ naturæ in Chriſto. Sunt enim unitæ mirando modo, ſeruata cuiuslibet naturæ proprietate. Auguſtinus libro contra Felicianum Arianum.

Contra ſeptimam.

Duæ ſunt Chriſti natiuitates: una ab ęterno, altera in tempore. Secundum primam natiuitatem patri eſt coæternus, ſecundum alteram non diſsimilis eſt genitor, cum naſceretur ex æterno perpetuus, ſed idẽ Chriſtus Dei & hominis filius fuit. Idẽ libro contra Felicianum, capite 11.

Contra octauam.

Nolite partu uirginis determinare originem Dei uerbi: nolite de uirgine genitum corpus coęternum dicere Deitati. quia mediator Dei & hominum, homo Chriſtus IESVS, prima natiuitate coæternus eſt patri, ſecunda particeps temporis noſtri. Idem lidro eodem, capite duodecimo.

Contra nonam, de Chriſti anima.

Chriſtus totum hominem aſſumpſit, quĩ conſtat ex corpore & anima: ut totum hominem, qui totus peccauerat, ſaluaret. Libro eodem, capite decimotertio.

Contra decimam, de Spiritu ſancto.

Propria quadam ſimplicitate Scriptura interdum hoc quod tertio loco ponendum eſt, primo ponit, & contrà. Sic prima ad

Corinthios duodecimo, Paulus inuerſo ordine à Spiritu ſancto incipit gratiarũ & myſteriorum cõmemorare operationem: ſubiungẽs ſecundo loco Dominũ Ieſum, & tertio Deum. Auguſtinus in quæſtionib. ueteris & noui Teſtamenti, quæſtione 97.

Contra undecimam, de eodem.

Apoſtolus eo dicto oſtendit, ipſum eſſe Deum, cuius nos dixerat templũ. quia non ait, Et ſpiritus Dei ſanctificet & purget uos, ut Deus habitet in uobis. ſed ait: Spiritus Dei habitat in uobis. utiq; in templo ſuo Deus habitat. Nam quid eſt templum Dei, niſi habitaculum Dei? Neque uerò, niſi eſſet Deus, habitaret templum, &c. Idem lib. 3. cõtra Maximinum, capite 21.

CONFVTATIONES ALIquot hypotheſium Arianorum, quæ in Quarta Centuria poſitæ ſunt.

Confutatio eius, quòd inæqualem Ariani dixerunt Deo eſſe filium.

Chriſtus natus eſt æqualis patri, non factus, natus de ſubſtantia patris. Nec ſeipſum æqualem fecit, ſed talis à patre pronunciatus eſt. Auguſtinus tractatu decimoſeptimo in caput quintum Ioannis.

Confutatio eius, quòd uerbum, per quod omnia facta ſunt, etiam factum eſſe, Ariani contendunt.

Quia per uerbum Deus omnia fecit, quomodo fieri potuit uerbum? Si uerò factum eſt ipſum Dei uerbum, neceſſe eſt per aliud uerbum factum fuiſſe. Quod autem erit illud uerbum? Non dixit Euangeliſta, In principio fecit Deus uerbum: ſed, In principio erat uerbum. Idem tractatu primo in caput primum Ioannis.

Confutatio rationis Arianorum ex malè intellecto Chriſti dicto: Qui non poteſt à ſe facere quicquam, niſi quod uiderit patrem facientem, utique minor eſt, non æqualis.

Filius Dei opera ſua à patre non didicit audiẽdo, ut diſcipulus à magiſtro: ſed Deus omnia fecit per uerbum, id eſt filium ſuum. Operatur igitur filius cum patre, non ut diſcipulus, ſed ut uerbũ coæternum, æqualis eſſentiæ & poteſtatis, per quod omnia facta ſunt & fiunt. Nullum opus fit à patre ſine filio, uel à filio ſine patre, quia omnia per ipſum. Idem tractatu decimooctauo in Ioannem. Et tractatu uigeſimoprimo in Ioannem: Non cogitare, inquit, hæc poſſumus, nedum dicere.

Confutatio rationis Arianorum, pater dedit filio uitam, Ergo eſt prior filio.

Non ſic dedit, quaſi antea fuerit filius ſine uita, atq; ut uiueret à patre acceperit: ſed habet uitã in ſemetipſo, ſicut dicitur, Dedit filio habere uitã in ſemetipſo. Idem tractatu decimonono in Ioannẽ: & lib. 3. contra Maximinum, cap. 14.

Confutatio rationis: Quia miſſus dicitur filius, certè minor eſt maiore qui mittit.

Miſsionem uideo, non ſeparationẽ: quẽadmodum ſol radium mittit, ſed non ſeparat. Pater qui miſit filium, nõ receſsit à filio. ſicut inquit Filius: Me ſolũ relinquitis, ſed ſolus non ſum, quia pater mecum eſt. Sic nõ receſsit à miſſo mittens, quia mittens & miſſus unum ſunt. Idem tractatu 21 in Ioãnem.

Confutatio eius quod dicunt Ariani, Pater maior eſt, filius minor.

Noli dicere, Pater aurũ eſt, filius argentũ: una enim eſt ſubſtantia, una diuinitas, una coæternitas, perfecta ęqualitas, diſsimilitudo nulla. Idem tractatu 36.

Confutatio rationis, Exinaniuit ſemetipſum, non igitur ſimilis eſt patri.

Forma ſerui aſſumpta, forma Dei nõ conſumpta eſt. Propter formã ſerui aſſumptam dixit: Pater maior me eſt. Propter formã Dei retentam dixit: Ego & pater unum ſumus. Idem tractatu 78. in Ioannem.

Confutatio hypotheſeos Arianorum, Filius operatione & poteſtate æqualis eſt patri, non æternitate.

Quare ergo dixit Ioannes: In principio erat uerbũ? & Spiritus ſanctus per Salomonẽ: Cum pararet cœlos, aderam illi, &c. Idem libro de quinq; hæreſibus, cap. 6.

Confutatio eius quod dicunt, Verbum poſterius eſt eo cuius eſt uerbum.

Contrà Eſaias clamat: Ante me nõ eſt formatus Deus, & poſt me nõ erit. Et ſicut ſplẽdor ibi eſt, ubi ignis eſt: ſic ubi pater, ibi filius eſt. Idem ibidem.

Confutatio eius quod dicunt, Filius petit ſe à patre clarificari, igitur minor eſt, & claritatem per ſe non habet.

Dictũ integrũ ſic habet: Vt & filius tuus glorificet te. Sunt ergo æquales.

Confutatio eius quod inferiorem patre dixerunt filium Ariani, quia Paulus dixerit, Soli ſapienti Deo.

Filius æquè ſapiens cum patre, quia filius Deus eſt: & non eſt dictum à Paulo, ſoli ſapienti patri. Idem libro primo contra Maximinum: & libro ſecundo contra eundem, cap. 16: & lib. 3. contra eundem, cap. 16.

Confutatio eius quod Felicianus Arianus dixit ex autoritate maiorum ſuorum, Creaturam eſſe filium Dei, ſed perfectam, quæ dominari poſsit omnibus creaturis.

Creaturæ definitio non cadit in Dei filium. Nam filius in eo quod eſt, & indifferentis naturæ ueritate prolatus eſt: quia

ex eo

ex eo qui eſt, id eſt ex gignente, non diſsimilis natus eſt. Et ideo inter filinm & creaturam primùm iſta diſcretio eſt: quia ille ex patre ſubſtantialiter gignitur: creatura uerò non ex ſubſtantia facientis, ſed ex ſola uoluntate ac poteſtate proficiſcitur. Iſta corruptibilis per naturam, niſi fuerit ſeruata per gratiam: ille incorruptibilis, qui naſcendo incorruptibilem ex incorruptibili patre uidetur habere ſubſtantiam. Filius per omnia ſimilis patri, diſsimilis creaturæ, &c. Auguſtinus libro contra Felicianum, capite 7.

Confutatio eius quod Felicianus idem putauit, Gignentem ſcilicet priorem eſſe genito.

Omittamus in Deo corporalis intelligentiæ legem, ne operibus ſuis ſimilem dicamus eſſe factorem. Sicut enim ſine exemplo mater genuit autorem ſuum, ita ineffabiliter pater genuiſſe credendus eſt coæternum. De matre natus eſt, qui antè iam fuit: de patre qui aliquando non defuit. Hoc fides credat, intelligentia non requirat. Idē libro eodem, capite octauo.

Confutatio eius quod quærit Felicianus, Quomodo ad filium tranſeat dignitas patris, & ad patrem non recurrat humilitas prolis.

Non ita eſt: quia non ex filio patrem, ſed ex patre filium certum eſt natum eſſe. Et propterea totū inter eos ſimile dicimus, quod pertinet ad communionem naturæ: illud proprium, quod per accidens uni noſcitur eueniſſe perſonæ. Habet ergo naſcendo totum filius cum patre, quòd pater eſt: ſed nō de filio pater, quicquid ſpecialiter ipſe perpeſſus eſt. Idem libro eodem, capite nono.

Confutatio eius quod Felicianus dixit.

Non auſim credere, quòd Chriſtus fons ille uitæ, à quo habent uniuerſa quod uiuūt, per triduum, quo in ſepulchro iacuit, uſque eò à naturæ ſuæ proprietate deciderit, ut (ſi dici fas eſt) ſepultis ſenſibus omnem ſubſtantię uitalis naturam amitteret, & propter redemptionem humani generis nō patrem tantum, ſed & omnia ſpiritalis gloriæ ornamenta deſereret.

Senſit mortem diuinitas Chriſti participatione humani affectus, quem ſponte ſuſceperat: non perdidit naturæ ſuæ potentiam, per quam cuncta uiuificat. Sic in ſepulchro carnem ſuam commoriendo non deſeruit, ſicut in utero uirginis connaſcendo formauit. Et ſic in utroq; & naſci & mori, nō coactus ab altero, ſed ſponte, Dominus uoluit: ut hoc eum conſtet pertuliſſe, quod fecit. Ibidem libro eodem, capite decimoquarto. & capite decimo ſexto: Mortem ſenſit Chriſti Deitas participatione morbi alieni, non proprietate uulneris ſui.

CONFVTATIONES ARIANOrum ex libro Auguſtini contra ſermonem Arianorum.

Confutatio hypotheſeos primæ.

Pugnat contra illud quod ſcriptum eſt: Audi Iſrael, Dominus Deus tuus unus eſt. Quod de patre intelligi uolunt, pater non erit Dominus Deus noſter. Si de filio, pater non erit Dominus Deus noſter. Si de ambobus, profectò pater & filius, unus eſt Dominus Deus noſter. Libro conta ſermonem Arianorum, capite primo.

Contra ſecundam.

Si igitur ante omnia tempora fuit filius, ſicut fuit (quia omnia per ipſum facta ſunt) procul dubio coæternus eſt patri filius. Ibidem.

Contra tertiam.

Quærimus contrà, utrum et ipſe à patre, ex nullis extantibus factus ſit: hoc eſt, ex nihilo. Quod ſi dicere non audebunt, ergo Deus eſt de Deo, nō ex nihilo factus à Deo. Quæ res indicat unam & eandem patris filijq; naturam. capite 2.

Contra quartam.

Non intelligunt, ipſam iuſsionem patris, ut fierent omnia, non eſſe niſi uerbum patris, per quod facta ſunt omnia. Miſit quidem pater filium, ſed cum quo uenit ipſe: ſicut ait Chriſtus, Pater mecum eſt. capite tertio.

Contra quintam.

Videant, quod in Epiſtola ad Hebræos ſcriptum eſt de Chriſto, Minoraſti eum paulo minus ab angelis, non ad diuerſitatem & inæqualitatem naturæ patris & filij ualere: ſed ad illud potius, quod in forma ſerui propter infirmitatem, in qua pati & mori potuit, minor etiam angelis factus eſt. capite quinto.

Contra ſextam

Conantur eiuſmodi teſtimonijs diuerſas patris & filij adſerere naturas: cum tamen nec ſi homo filius homini patri ſuo ſit obediens, ideo amborum diuerſa ſit natura. capite ſexto.

Contra ſeptimam.

Oſtendunt ſe negare, quod ad unitatem perſonæ Chriſti etiam humana pertineat anima, ſed in Chriſto carnem & diuinitatem tantummodo confitentur, contra manifeſta teſtimonia Scripturę: Triſtis eſt anima mea. Et, Poteſtatem habeo ponendi animam: Non derelinques animam meam in inferno, &c. capite nono.

Contra octauam.

Quærendum eſt ab eis qui iſta dicunt, Qualem ouem paſtor reportauerit patri? Si enim caro ſine anima eſt, quam reportauit: quid eſt ouis iſta, niſi terra ſine ſenſu?

quæ nec agere gratias poteſt, quia ſine anima caro quid poteſt? capite decimo.

Contra nonam.

Reſpondeo quod ſuprà: Obedientiam nimirum nec in hominibus demonſtrare diuerſam, imparemq́ue naturam. Accedit huc, quòd Chriſtus non tantum Deus eſt, qua natura æqualis eſt patri: ſed etiam homo, qua natura maior eſt pater, &c. capite undecimo.

Contra decimam.

Contrà Chriſtus ipſe dicit, ſpiritum ſanctum à patre procedere: Quomodo igitur fit à filio ſpiritus ſanctus? capite uigeſimoprimo.

Contra undecimam, duodecimam & decimamtertiam.

Quaſi uerò non annunciauerit filius ſpiritum ſanctum eſſe uenturum: aut & pater non prædicauerit filium dicendo, Hic eſt filius meus dilectus, &c. Per quod non ſolùm patris gloriam filius, uerùm etiam filij gloriam reuelat pater: nec ſolùm filij ſpiritus ſanctus, ſed etiam filius manifeſtat ſancti ſpiritus dignitatem. Et ideo ſicut filius patri, ita & pater filio: & ſicut ſpiritus ſanctus filio, ita & filius ſpiritui ſancto perhibet teſtimonium. A patre autem & filio miſſus eſt ſpiritus ſanctus, & à patre & ſpiritu miſſus eſt filius. ibidem.

Contra decimamquartam.

Si minor eſt ſpiritus ſanctus, quia ſolius filij miniſter eſt, iuxta ipſorum uaniloquium: maiores utique erunt ſpiritu ſancto Apoſtoli, qui ſunt miniſtri totius Trinitatis. capite uigeſimoſecundo.

Contra decimamquintam & decimamſextam.

Nuſquam hoc in Scripturis ſanctis legitur, etiamſi obedientem legamus filium ſecundum formam ſerui, quia maior eſt pater: non ſecundum formam Dei, in qua unum ſunt ipſe & pater. Non autem alicubi dicit Scriptura, ſpiritum ſanctum ſubditum filio.

Contra decimamſeptimam.

Et quæ iubet pater, operatur filius propter formam ſerui: & quæ pater operatur, operatur & filius propter formam Dei. Non enim ait: Quæcunque iubet pater, hæc filius facit, ſed ait: Quæcunque pater facit, hæc & filius facit ſimiliter. Porrò ſi ſpiritum ſanctum ideo hæc loqui dicunt, quæ mandat filius, quia ſcriptum eſt, De meo accipiet, & annunciabit uobis: cur non & filius ea loquitur, quæ mandat ſpiritus ſanctus? cum dicat Apoſtolus: Quæ Dei ſunt nemo ſcit, niſi ſpiritus Dei. ibidem.

Contra decimamoctauam.

Filius adorat patrem propter formam ſerui, ſed nullibi legitur ſpiritum adorare filiū. capite uigeſimotertio.

Contra decimamnonam.

Nuſquam leguntur hæc uerba, Chriſti expectet præceptum: nec eſt dictum, Quæcunque à me audierit: ſed, Quæcunque audierit loquetur. Eſtq́ue additum: Omnia quæ habet pater, mea ſunt. propterea dixi, De meo accipiet, &c. ibidem.

Contra uigeſimam.

Oſtendant ex ſacris, quòd ſpiritus poſtulet filium. Etiamſi enim dictum ſit, ſpiritum interpellare gemitibus inenarrabilibus: tamen non eſt dictum, Interpellat Chriſtum aut filium. capite uigeſimoquinto.

Contra uigeſimamprimam.

Contrà, Apoſtolus eum ipſum eſſe dicit Dei uirtutem, & Dei ſapientiam. non eſt ergo imago ſapientiæ. Eo ipſo igitur quòd imago patris eſt filius, uirtus eius & ſapientia eſt. Imago autem plena atque perfecta, id eſt non de illo ex nihilo facta, ſed de illo genita, nihil minus habet quàm ille cuius imago eſt. capite uigeſimoſexto.

Contra uigeſimamſecundam.

Hoc de Scripturis ſanctis omnino non intelligunt. Ibidem.

Contra uigeſimamtertiam.

Nullus Catholicus dixit filium eſſe partem patris, aut partem filij eſſe ſpiritum ſanctum, ſed Trinitatem potius eiuſdem eſſe naturæ, &c. capite uigeſimoſeptimo.

Contra uigeſimamquartam.

Emendent Ariani uanas illas atque impias blaſphemias: & fateantur in illa Trinitate nullam perſonam; præterquam quòd filius manens Deus homo factus eſt, eſſe creaturam, aut aliquid à Deo factum eſſe: ſed totum, quicquid illud eſt, ſummum, uerum, immutabilem Deum. Ibidem.

Contra uigeſimamquintam.

Maior eſt pater filio ſuo, non ſecundum id quidem quòd unigenitum uerbum eius eſt, ſed ſecundum quod uerbum caro factum eſt. Abſit deinde, ut quemadmodum blaſphemant, incomparabiliter maior & melior ſit filius ſpiritu ſancto. Et quod inſaniſsimum eſt credere, ut templum minoris ſint membra maioris. ibidem.

Contra uigeſimamſextam.

Quatenus in eo forma eſt ſeruilis, Deus eius eſt: & quia eum ante ſecula genuit, pater eſt. Filium autem Deum & dominū eſſe ſpiritus ſancti: num in ſomnis audierunt Scripturā ſanctam ſic locutam eſſe? cap. 28.

Contra uigeſimamſeptimam.

Quorſum prodeſt hoc dicere, de quo nulla ſit quæſtio? quòd ſcilicet ſine ullo labore & fatigatione uel gignat pater, uel faciat filius. Ibidem.

Contra

Contra uigeſimamoctauam.

Quaſi uerò etiam ad filium ſine patre quiſquam poſsit uenire, com ipſe dicat, Nemo uenit ad me, &c. aut quaſi ad ſpiritum ſanctum ſioe patre & filio peruenire poſſemus, quia eum ſua nobis conferunt gratia. Quid eſt enim aliod, Ad eos uenire, niſi eos habitantes in nobis habere? Quod deinde addunt, in ſpiritu ſancto filium adorari: id non indicat differentiam naturarum. Quia ſi filios in ueritate ſine ſpiritu ſancto adorari non poteſt, ſpiritus etiam eſt ueritas. capite trigeſimo.

Contra uigeſimamnonam.

Abſit, ut ſine filio faciat. Quis enim ſic erret à ueritate ut neget à Chriſto cuſtodiri ſanctos, lapſos reſtitui, peccantes argui? &c. Quomodo negabunt à Chriſto doceri ſanctos, quibus idem dicit, Nolite uocari ab hominibus Rabbi, &c. De illuminatione uerò eius dictum eſt, Qui illuminat omnem hominem, &c. capite trigeſimoſecundo.

Contra trigeſimam.

Tamen nec hominum diuerſa natura eſt, quorum ſeparabilia opera eſſe poſſunt. Ordo autem, gradus, affectus, qui inuenitur in creaturæ diſparilitate & infirmitate, nullus eſt in illa coæterna & æqoali & impaſsibili Trinitate. capite trigeſimotertio.

Contra trigeſimamprimam.

Hæc quidem contra Sabbellianos dicere poſſent. Nos autem patrem gignentem & filium genitum duas dicimus eſſe perſonas, ſed non duas diuerſaſque naturas. Non ergo unus & idem eſt pater & filius, ſed unum ſunt pater & filius. capite trigeſimoquarto.

Contra trigeſimamſecundam.

Nunquam ſanè, ut impietas iſta delirat, pater præſcius erat, ſe unigeniti Dei patrem futurum: quia nunquam non pater erat, habens filium coæternum, & generans ſine tempore, per quem condidit tempora. Et ſicut Deum ſe non præſciuit futurum, qund ſemper erat: ſic nec patrem, quia cum filio ſemper erat: nec magno filio maior, nec bono melior. quia non patri tantum, ſed uniuerſæ Trinitati dictum eſt: Tu es Deus ſolus magnus, &c. capite trigeſimoquinto.

Contra trigeſimamtertiam.

Abſit ut dicamus, humilitatis, non ueritatis gratia filium aliquando ſic loqui, ut ſe patri ſubijciat, eumque maiorem eſſe teſtetur. Nooimus quippe, in filio formam ſerui, non fictam ſimulatamque, ſed ueram, propter quem ſcilicet humanum habitum, & propter quod ipſe de patre, non pater de illo Deus eſt. cap. trigeſimoſexto.

DE MACEDONIANO-
rum hæreſi.

DVrauit aliquot in locis adhuc etiam Macedonianæ hæreſeos factio, ſed ea pfligata paulatim à catholicis & repreſſa eſt.

Sub Arcadij & Honorij imperio in Helleſponto fuerunt Macedoniani, maximè uerò in ciuitate Germa & Cyzico. Fuerunt & in Phrygia poſt Arcadij mortem, & in ciuitate Synada, ubi epiſcopom haboerunt Agapetum nomine, cui perſecutionem importunam, atque ex auaricia magis quàm uero zelo, ſicut & omnibus ibidem Macedonianis, intulit Theodoſius Synadenſis epiſcopus. cuius iniurias non ferens Agapetus, inito cum omni ſuo clero conſilio, homouſianam tandem fidem recepit, ac Theodoſij epiſcopatu potitus eſt.

In Helleſponto Macedonianos afflixit Neſtorius Conſtantinopolitanus epiſcopus, cuius opera etiam eccleſijs ſuis, quas Conſtantioopoli habuernt, eiecti ſunt. Socrates libro ſeptimo, capite tertio & 31.

DE APOLLINARISTA-
rum hæreſi.

SVperfuiſſe ſuo ſeculo Apollinariſtarum reliquias, Auguſtious teſtatur in explanatione Pſalmi uigeſimi noni. Scribit & Liberatus, Breuiarij capite decimo: Monachos quoſdam ex Armenia Apollinaris mnibo corruptos, ueniſſe Conſtantinopolim, ac multos ſeduxiſſe. Eoſdemque deinde circumiſſe totius Orientis ciuitates & monaſteria, ſtudio ea diſsipandi, & confirmandi Apollinaris peruerſa dogmata. Sed & Imperator Martianus in Epiſtola quadam contra hæreticos ad Palladium præfectum conqueritur, mirum in modum ciues Alexandrinos Apollinaris ueneno eſſe infectos. Quæ illi cauſa ſit, & impoſita neceſsitas, nouis edictis ſuperiora contra Apollinariſtas acuendi. Epiſtolæ eius exemplar in tomo primo Cōciliorum extat.

Meminit Apollinariſtarum apud Antiochenſes, Theodoretus libro quinto, capite trigeſimooctauo: quorum factionem induſtria & diligenria Theodoti celebris epiſcopi Antiochenſis repreſſam, & magna ex parte Eccleſiæ adiunctam ſcribit. quemadmodum & Theodorum epiſcopum Mopſueſtiæ contra Apollinaris reliquias fortiter dimicaſſe, tradit idem libro eodem, capite quadrageſimo.

Fundamentum Apollinariſtarum, ex quo adſtruere conati ſunt, Solam carnem humanam Chriſtum ſuſcepiſſe.

Hoc dicto Ioann. 1. Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis, &c. Apollinariſtæ

uerbum ita nolunt carni eſſe copulatū atq; cōcretum, ut nulla ibi non ſolùm mens, ſed nec anima humana interſit. Auguſtinus lib. 83. quæſtionum, quæſtione octogeſima.

Hypotheſis alia Apollinariſtarum.

Senſit Apollinaris, animam naſci ex traduce, ex anima ſcilicet alia, ſicut corpus ex corpore. Hieronymus in Epiſtola ad Marcellinum & Anapſychiam.

Confutatio hypotheſeos Apollinariſtarum, qua mētem humanam in Chriſto non fuiſſe dixerunt, ſed animam tantum beluinam, aut ſine intelligentia humana, uerbum uerò pro mente.

Reſpuit illos Catholica fides, qua confirmatum eſt, hominem illum, quem ſapientia Dei ſuſcepit, nihil minus quàm cæteros homines, peccato ſolo excepto, quantum ad integritatem naturæ pertinet. Auguſtinus in expoſitione Pſalmi 29. Et in libro 83 quæſtionum, quæſtione octogeſima: Appellatione, inquit, carnis totus homo ſignificari ſolet: ut non alia ſit locutio, Verbum caro factum eſt, quàm, Verbum homo factum eſt. Animam præterea Chriſtum habuiſſe indicant affectiones illæ, quæ non poſſunt eſſe niſi in anima, quibus ab Euangeliſtis Chriſtus ſcribitur minari, iraſci, contriſtari, exhilarari, &c. Deniq; coniuncta illa animæ & corporis officia, ut eſurire, dormire, fatigari. Et tractatu 23. in Ioannem: Quia expulſi ſunt, inquit, ab Eccleſia iſti hæretici, qui putabant non habere mentem rationalem corpus Chriſti, ſed animam quaſi beluinam. Accipe tu totum Chriſtum, uerbum, mentem rationalem, & carnem: hoc totum enim Chriſtus eſt.

DE QVARTODECIMANO- *rum hæreſi.*

QVartodecimanorum, paſcha cum Iudæis celebrantium (quorum in Secunda Centuriæ capite De ſchiſmatibus, ſuprà meminimus) crebra in hiſtorijs huius ætatis mentio fit. Durarunt enim in Lydia ſub Arcadio, quemadmodum actiones concilij primi Epheſini oſtendunt. Fuiſſe & Ioanni Cōſtantinopolitano epiſcopo iiſdem temporibus certamina cum Quartodecimanis Epheſi, poſtea uerò Neſtorio, qui Quartodecimanos duriter exercuit & afflixit per Aſiam, Lydiam & Cariam ſub Theodoſio, Socrates tradidit libro 6. capite 11. & libro ſeptimo, capite 29. Sed & Philaſtrius in hæreſeōn catalogo autor eſt, eiuſdem hæreſeos ſectatores ſuo fuiſſe tempore in Galatia, Syria, Phrygia & Hieroſolymis.

MESSALIANITAE SEV *Euchitæ.*

EXtat inter acta ſynodi primæ Epheſinæ conſtitutio contra Meſſalianitas, qui & Euchitæ & Enthuſiaſtæ ſunt in Pamphilia, tomo primo Conciliorum. Originē autem, dogmata & ritus Meſſalianorum, in Quarta Centuria recenſuimus.

ABELOITARVM, SEV *Abeloniorum hæreſis.*

NArrat Auguſtinus in Catalogo ſuo, ruſticanam quandam hæreſin Abeloitarū, quo ſe nomine ab Abelo Adæ filio uocitatint, & in exigua quadam uilla agri Hipponenſis continuerunt, ſuo tempore defeciſſe, atq; ad Eccleſiam rediiſſe. Commemorat autem non dogmata aliqua, ſed conſuetudines ab hominum ſocietate alienas, quas ex ipſius narratione & nos recenſemus.

Non miſcebantur, inquit, uxoribus, cum ſine uxoribus tamen uiuere ſectæ ipſius dogmate non liceret. Mares ergo & fœminas ſub continentiæ profeſsione ſimul habitantes, puerum & puellam ſibi adoptabant, in eiuſdem coniunctionis pacto, ſucceſſores ſuos futuros morte præuentis, quibuſque ſingulis alij ſurrogabantur, dum tamen duo duobus diſparis ſexus in illis domus ſocietate ſuccederent. Vtrolibet quippe parente defuncto uno, remanenti uſque ad eius quoque obitum filij ſeruiebant: poſt cuius mortem, etiam ipſi puerum & puellam ſimiliter adoptabant: nec ūnquam eis defuit, unde adoptarent, generantib. circumquaq; uicinis, & filios ſuos inopes ad ſpem hæreditatis alienæ libenter dantibus. Auguſtinus in Catalogo hæreſeōn ad Quoduultdeum.

ANTHROPOMORPHITAE

DVraſſe hoc adhuc ſeculo Anthropomorphitarum, quos Audæanos in ſuperiori Centuria ab autore diximus, hæreſin, ex Socrate & Sozomeno clarum eſt. Cæterùm de occaſione, autoribus, ſectatoribus & confutatoribus, ſuperius abundè dictum eſt. Extat confutatio eius in Auguſtini manuali, capite 13. his uerbis: Falluntur Anthropomorphitarum hæreſis ſectatores, qui dū legunt, hominem ad imaginem & ſimilitudinem Dei factum, adſerunt ſtulta temeritate ſpeciem humanam te habere, cum illo in loco uel dicaris uel credaris mentem, non carnem ad imaginem creaſſe. Enimuerò nihil dignum de te humanus ſermo loquitur: quin nec ſecundum qualitatem aut quantitatem, ſitum, uel habitum, ſeu motum, aliquid de te dignè dicitur.

NAZARENI.

QVos in ſuperiori Centuria Patricianos & Symmachianos hæreticos diximus, etiam Nazarenos dictos, & hoc adhuc ſeculo duraſſe, Hieronymus & Auguſtinus teſtantur. De quibus Hieronymus in Epiſtola ad Auguſtinum hæc tradit: Vſque hodie, inquit, per totas Orientis ſynagogas

inter

inter Iudæos hæreſis eſt, quæ dicitur Mineo rum, & à Phariſæis nunc uſq; dānatur, quos uulgò Nazarę os nuncupant: qui credunt in Chriſtum filium Dei, natum de uirgine Maria: & eum dicūt eſſe, qui ſub Pontio Pilato paſſus eſt, & reſurrexit, in quem & nos credimus. Sed dum uolūt & Iudæi eſſe, & Chriſtiani, nec Iudæi ſunt, nec Chriſtiani. Auguſtinus libro primo cōtra Creſconium: Sunt quidam (inquit) heretici, qui ſe Nazarenos uocant, à nonnullis autem Symmachiani appellantur, & circumciſionem habent Iudæorum, & baptiſma Chriſtianorum.

PRISCILIANISTAE.

Quo tempore, quibus autoribus Priſcillianiſtarū hæreſis ſpargi cœperit, in ſuperiori Centuria retulimus. Progreſſa autem ad hoc uſq; ſeculum eadem hæreſis, ad ſuperiores impietates multa adiecit portenta, quæ ordine commemoramus.

HYPOTHESES.

Leo Romanus epiſcopus in epiſtola nonageſimatertia, omnes ſordes ait & mōſtra impietatis in hanc hæreſin confluxiſſe: nec ante Priſcilliani ætatē ullū propemodū notum fuiſſe errorē, ex quo non quaſi per contagiū ueneni aliquid hæc hæreſis attraxerit.

De Scriptura.

Dicunt, quòd omne corpus Canonicatum ſcripturarum ſub Patriarcharum nominibus accipiendum ſit: quia illæ duodecim uirtutes, quæ regenerationem hominis interioris operantur, in horum uocabulis indicentur, ſine qua ſcientia nullam animam aiunt poſſe aſſequi, ut in eam ſubſtātiam de qua prodijt reformetur. Leo epiſtola nonageſimatertia, cap. 12.

De Deo.

Fingunt proceſsiones quarundam uirtutū ex Deo, quas habere cœperit, & quas eſſentia ſua ipſe præceſſerit. Leo epiſtola nonageſimatertia, cap. 1. & 2.

De Chriſto.

1.

De corpore Domini ſic tradiderunt: Quia cum uſq; ad nos ueniens filius Dei poſt tot millia annorum, ocioſus eò uſq; non fuerit, ſed prædicans remiſsionem angelis, poteſtatibus atq; uirtutibus ſuperioribus, cum qualitatem formæ rerum quas uiſitaret aſſumeret, uſque ad palpabilitatem carnis aſſumptionis ſpecie, craſsios ſe hac paſsione & reſurrectione determinans, rurſus donec uſque ad patrem ueniens aſcendendo tenuiſſe: ita neq; depoſitū uſq; fuiſſe corpus, nec in corpore illo regnantem circumſcribi Deū. Oroſius in Cōmentario ad Auguſtinū.

2.

Adſerunt ideo unigenitum dici filiū Dei, quia ſolus ſit natus ex uirgine. Leo epiſtola nonageſimatertia, capite tertio.

3.

Sacrilego ſenſu, ſicut Manichæi, ita ſe Chriſtum ſimulant confiteri, ut incarnationis & mortis & reſurrectionis auferant ueritatem. Idem epiſtola eadem, cap. 17.

De Creatione.

Mundum nouiſsimè ideo factum eſſe dicunt, ut in eo animæ purgentur, quæ antè peccarunt. Solem & lunam & ſtellas non elementaris eſſe fulgoris, ſed rationales poteſtates: præbere autem ſeruitiū corruptioni, propter eum qui ſubiecit in ſpe. Oroſius in Commentario ad Auguſtinum.

Stellas dicunt habere rationalem ſpiritū, & mundas nō eſſe à peccato: ſed ideo in cœlis eſſe, quia maiorem uel meliorem locum minor colpa promeruit. Delirium autem huiuſmodi ex libro Hiob extruunt, in quo ſcriptum eſt: Quomodo erit homo iuſtus coram Domino? Vel quomodo ſe mundabit natus ex muliere, ſi lunæ præcipit & non lucet, nec ſtellæ ſunt mundæ ante eum? &c. Auguſtinus libro ad Oroſium de Priſcillianiſtis, capite nono.

De Angelis.

Dixerunt angelorum principatum, poteſtatem animarum ac dæmonum, unum eſſe principium, unamq; ſubſtantiam & uel archangelo, uel animæ, uel dæmoni locum pro meritorum qualitate datum eſſe. Oroſius in Commentario ad Auguſtinum.

De Diabolo.

Voluerunt etiā de diabolo aſſerere, quòd ſubſtantia ſcilicet in eo bona facta perire nō potuit: exuſtaque in totum malitia diaboli, aliquando ſaluandam eſſe ſubſtantiam. Idem ibidem.

Leo tamen in epiſtola nonageſimatertia, capite ſexto, diuerſum Priſcillianiſtas de diabolo ſentire ſcripſit: nimirum quòd nunquam fuerit bonus, nec naturæ eius opificium ſit Dei, ſed ex chao eum & tenebris emerſiſſe: quia ſcilicet nullum ſui habeat autorem, ſed omnis mali ipſe ſit principium atq; ſubſtantia.

De Anima.

Superioribus de Anima delirijs, quòd poſt peccatum commiſſum, per aerias ac ſidereas delapſa poteſtates, à malignis principibus capiatur, & pro eius arbitrio diuerſis includatur corporibus, etiam hoc adiecerunt, natā eam ſcilicet à Deo de quodam prōptuario procedere, profiteriq; ante Deū ſe pugnaturā, & inſtrui ordinationib. angelorū. Oroſ. in Com. ad Auguſtinū. Et illud: Anima nō eſt dicēda ex nihilo creata, quia uoluntate Dei facta eſt, quam non eſſe, non poteſt negari. Auguſtinus libro ad Oroſium contra Priſcillianiſtas.

De

De Homine, & humano corpore.

Plaſmationem humanorum corporum dicunt eſſe figmentum diaboli, & ſemina conceptionum opera dæmonum in mulierum uteris figurari. Leo epiſtola nonageſimatertia, capite octauo.

Filios promiſsionis ex mulieribus quidem natos, ſed ex ſpiritu ſancto dicunt eſſe conceptos, ne illa ſoboles quæ de carnia ſemine naſcitur, ad Dei conditionem pertinere uideatur. Idem epiſtola eadem, cap. 9.

De Prouidentia Dei.

Dicit Priſcillianus, arte, non potentia Dei, omnia bona agi in mundo. Dicit enim eſſe uirginem quandam Lucem, quam Deus uolens dare pluuiam hominibus, principi humidorum oſtendat: qui dum eam apprehendere cupiat, commotus conſudet, & pluuiá faciat: deſtitutus autem ab ea, mugitu ſuo tonitrua concitet. Oroſius commentario ad Auguſtinum.

De Coniugio.

Copulam coniugalem, ſicut Manichæi, Priſcillianiſtæ ideo deteſtantur, quia liberatem tollit turpirudinis, & pudori ac ſpei ſobolis obſiſtit. Leo epiſtola nonageſimatertia, capite ſeptimo.

De Reſurrectione.

Reſurrectionem credi nolunt, quia concreatio corporis non ſit congruens animæ dignitati. Idem epiſtola eadẽ, capite 8. & 12.

De Inferis, ſeu pœniis impiorum.

Ignem in quo peccantes puniuntur, neque uerum eſſe ignem, neque æternum prędicauerunt, dicentes: dictum eſſe ignem propriè, conſcientiæ punitionem: æternum autem, iuxta etymologiam Græcam, non eſſe perpetuum, latino etiam teſtimonio adiecto, quia dictum ſit In æternum, & in ſeculum ſeculi, quod poſtpoſitum ſit æterno. Ac ſic omnes peccatorum animas poſt purgationem conſcientiæ in uanitatem corporis Chriſti eſſe rediruras. Oroſius in Commentario ad Auguſtinum.

De Ritibus & ceremonijs.

Priſcilliani ad ieiunandum diem Dominicum eligunt, utentes teſtimonio ſumpto ex actibus Apoſtolorum: In una ſabbati congregatis nobis ad frangendum panem, Paulus diſputabat, exiturus alia die, &c. Auguſtinus epiſtola 86.

Natalem Chriſti, quam ſecundum ſuſceptionem ueri hominis catholica Eccleſia ueneratur, non uerè iſti honorant: ſed honorare ſeſe ſimulant, ieiunantes eodem die, ſicut & die Dominico. Leo Epiſtola nonageſimatertia, capite quarto.

De Fato, ſeu Aſtrologia & Magia.

Fatalibus ſtellis, & animas hominum & corpora opinantur adſtringi. per magicarum etiam artium profana ſecreta, & mathematicorum uana mendacia, religionis fidẽ, morumque rationem in poteſtate dæmonum & effectu ſiderum collocant. Idem Epiſtola eadem, capite undecimo.

Item:

Sub alijs poteſtatibus partes animæ, ſub alijs corporis membra deſcribunt, & qualitates interiorum præſulum in Patriarcharum nominibus ſtatuunt, quibus è diuerſo ſigna ſiderea, quorum uirtuti corpora ſubijciuntur, opponũt. Idem, in eodem cap. 12.

CONFVTATIONES.

Hia deliris opinionibus, inter alios doctorea huius ſeculi ſtrenuè ſeſe oppoſuerũt Auguſtinus & Leo Romanus, ut ex ſequentibus patet: imò totam illam hæreſim ſynodus Toletana ſub tempus Anaſtaſij epiſcopi Romani damnauit, & exploſit: ut conſtat ex actis eius Synodi, in 1. Conciliorum Tomo.

Confutatio Hypotheſeos de Deo.

Hoc cum Arianis ſentiunt, qui patrem filio priorem dixerunt. Sed ſicut illos Catholica fides deteſtatur: ita & iſtos qui putant, unquam Deo, id quod eiuſdem eſt eſſentię, defuiſſe. Leo epiſtola nonageſimatertia, capite ſecundo.

Confutatio Hypotheſeos de Trinitate, de qua idem quod Sabellius, quemadmodum libro ſuperiori dictum eſt, Priſcillianus ſenſit.

Si ipſe eſt filius qui & pater, crux Chriſti patris eſt paſsio, & quicquid in forma ſerui filius patri obediendo ſuſtinuit, totum in ſe pater ipſe ſuſcepit. Quod catholicæ fidei ſine ambiguitate contrarium eſt, quæ Trinitatem unitatis ſic homouſion confitetur, ut patrem & filium & ſpiritumſanctum ſine confuſione indiuiſos, ſine differentia credat æquales: quam unitatem in Trinitate non eadem perſona, ſed eadem implet eſſentia. Leo eadem Epiſtola, capite primo.

Confutatio Hypotheſeos ſecundæ de Chriſto.

Hoc uirus ex Paulo Samoſateno & Photino hauſerunt. Neceſſe eſt igitur nõ unum eſſe filium, ſed alios quoque ex ſummo patre genitos, quorum hic unus ſit natua ex fœmina: & ob id appellatur unigenitus, quia hanc naſcendi conditionem alius filiorum Dei nemo ſuſceperit. Quaqua uerſum igitur ſe contulerint, in magnæ tendunt impietatis abruptum. Si Chriſtum Dominum uel ex matre uolunt habere principium, uel patris Dei unigenitum diffitentur, cum & de matre natus ſit qui erat Deus Verbum, & de patre nemo ſit genitus præter Verbum. Ibidem capite tertio.

Confutatio

Confutatio eius, Filios promiſsionis ex Spiritu ſancto fuiſſe conceptos, &c.

Repugnat id Catholicæ fidei, quæ omnẽ hominem in corporis animæq; ſubſtantia à cõditore uniuerſitatis formari atq; animari intra materna uiſcera confitetur, manente quidem illo peccati mortalitatiſque contagio, quod in prolem à primo parente tranſcurrit: ſed regenerationis ſacramento ſubueniente, per Spiritum ſanctum promiſsionis filij renaſcuntur, non in utero carnis, ſed in uirtute baptiſmatis. Vnde & Dauid, qui utique erat promiſsiònis filius, dicit ad Deum: Manus tuæ fecerunt me, &c. Et ad Hieremiam Dominus ait: Priuſquam te formarem in utero, noui te, & in uulua matris tuæ ſanctificaui te. Ibidem capite nono.

Confutatio teſtimonij ex libro Hiob, Stellas eſſe rationales ſpiritus.

Non pro autoritate diuina iſtam ſententiam recipiendam eſſe exiſtimo. non enim eam ipſe Iob protulit, ſed unus ex eius amicis, qui dicti ſunt conſolatores. Sicut quæ in Euangelio dicta ſunt, non omnia uera ſunt: quia multa à Iudęis impia & falſa dicta ſunt. Auguſtinus libro ad Oroſium contra Priſcillianiſtas, capite nono.

Confutatio eius, quòd de diaboli angelorumq; eius correctione, & in priſtinum ſtatum reparatione Priſcillianus dixit.

Vltimæ ſententiæ ſummi & ueraciſsimi iudicis ex noſtra præſumptione addere nihil debemus. Ipſe enim ſe ſimilibus eorum dicturum eſſe prędixit: Ite in ignem æternũ, qui paratus eſt diabolo & angelis eius. Quo in loco æternum non pro diuturno accipitur. Multa deinde de ſignificatione *αἰῶνος* addit, capite quinto.

Confutatio alterius hypotheſeos de diabolo.

Contrà fides uera noſtra catholica, omniũ creaturarũ ſiue ſpiritualiũ ſiue corporalium bonã confitetur ſubſtantiam, & mali nullam eſſe naturam: quia Deus qui uniuerſitatis eſt conditor, nihil non bonum fecit. Vnde & diabolus bonus eſſet, ſi in eo quod factus eſt permaneret. Idem capite ſexto.

Confutatio hypotheſeos, Animam eſſe partem Dei, &c.

Magna hæc eſt & deteſtanda blaſphemia. Sequitur enim, ut Dei natura captiuetur, decipiatur, fallatur, conturbetur, turpetur, damnetur atque crucietur. Auguſtinus libro contra mendacium ad Conſtantium, capite quinto. Et Libro contra Priſcillianiſtas & Origeniſtas, capite primo: Anima, tametſi ſecundum quendam modum ſuum ſit immortalis: tamen in deterius deficiendo, & in melius proficiendo mutabilis eſſe conuincitur, & per hoc non eſſe de Dei ſubſtantia dilucidiſsimè oſtenditur.

Et Leo epiſtola nonagesimatertia, capite quinto: Hanc impietatem ex philoſophorum quorundam & Manichæorum opinione manantem, catholica fides damnat, ſciens nullam tam ſublimem, tamq́ue præcipuam eſſe facturam, cui Deus ipſe natura ſit. Quod enim de ſeipſo eſt, hoc eſt quod ipſe. Nec id aliud eſt quàm filius & Spiritus ſanctus. Præter hanc autem ſummæ Trinitatis unam conſubſtantialem & ſempiternam atque incommutabilem Deitatem, nihil omnium creaturarum eſt, quod non in exordio ſui ex nihilo creatum ſit.

Confutatio eius, Animam non eſſe dicendam ex nihilo creatam, &c.

Deus omnia fecit uoluntate, nihil inuitus. Nec tamen ea uoluntas nihil eſt, qua ab illo aliquid ex nihilo factum eſt. Cur ergo de Anima timent dicere, quod de alijs quibuslibet rebus non dubitent dicere? Aut ſi animam tantummodo uoluntate Dei perhibent factam, cætera eum non uoluntate feciſſe contendunt, quid abſurdius, quid inſanius dici poteſt? capite ſecundo. Et tertio capite: Vuſque adeò in eo quod ex nihilo fecit, uoluntas non nihil dicitur, ut ipſa præcipuè commendetur. Confutat ibidem prolixius.

Confutatio eius quod adſerunt, Humanum corpus eſſe plaſma diaboli.

Hæc falſitas ſine dubio opus diaboli eſt, & talia prodigia opinionum figmenta ſunt dæmonum, qui non in fœminarum uentribus formant homines, ſed in hæreticorum cordibus tales fabricantur errores. Quod immaniſsimum uirus de Manichęæ impietatis fonte procedens, olim fides catholica deprehendit atque damnauit. Leo epiſtola nonageſimatertia, capite octauo.

Confutatio hypotheſeos, ſubſtantiam carnis à ſpe reſurrectionis alienam eſſe.

Ita omne Sacramentum incarnationis Chriſti reſoluunt: quia indignum fuit integrum hominem ſuſcipi, ſi indignum erat integrum liberari. Leo epiſtola nonageſimatertia, capite duodecimo.

Confutatio ritus de ieiunio diei Dominici.

Abſit ut hoc ita accipiatur tanquam ſolerent Apoſtoli Dominico die ſolenniter ieiunare. Quia enim ſabbati tunc appellatur dies, qui nunc Dominicus appellatur, quod in Euangelijs apertius inuenitur. Nam dies reſurrectionis Domini, prima ſabbati à Matthæo, à cæteris autem tribus una ſabbati dicitur: quoniam conſtat eum eſſe, qui Dominicus poſtea appellatus eſt.

Aut ergo poſt peractum diem ſabbati, noctis initio fuerant congregati, quę utiq; nox ad diem Dominicum, hoc eſt ad unam ſabbati pertinebat: & ita eadem nocte fracturus panem, ſicut frangitur in ſacramēto corporis Chriſti, produxit ſermonem uſque ad medium noctis, ut poſt ſacramenta celebrata, rurſus uſq; ad diluculum alloquens congregatos, quoniam moltū feſtinabat, luceſcente, pficiſceretur Dominico die. Aut certè, ſi in una ſabbati non per noctem, ſed per diem hora Dominici fuerant congregati, eo ipſo quod dictum eſt, Paulus diſputabat illis, exiturus alia die: expreſſa eſt cauſa producendi ſermonis, quia fuerat exiturus, & eos ſufficienter inſtruere cupiebat. Non ergo ſolenniter die Dominico ieiunabant: ſed neceſſarius ſermo, qui ſtudij feruentiſsimi audiebatur ardore, reficiendi corporis cauſa interrumpendus eſſe non uiſus eſt profecturo Apoſtolo, qui eos propter alios ſuos uſquequaq; diſcurſus, uel aliàs nunquam, uel rariſsimè uiſitabat: præſertim quia tunc ex illis terris, ſicut conſequentia docent, ita diſceſſurus erat, ut iam non eſſet eos in carne uiſurus. Ac per hoc magis oſtenditur, Dominicis diebus ſolita illis non fuiſſe ieiunia: quia ne hoc crederetur, curauit ſcriptor libri cauſam producendi ſermonis exponere, ut ſciremus, ſi aliqua neceſsitas oriatur, urgentiori actioni non eſſe prandium præferendū, quamuis ab iſtis auidiſsimè audientibus, & ipſum fontem cogitationibus pfecturū, atque ideo magna ſiti non aquę ſed uerbi ſine ſatietate quicquid influebat haurientibus, non tantum carnale prādium, uerùm etiam cœna contempta eſt. Sed tunc, quamuis Dominico ſolita illis ieiunia non fuiſſent, non erat tamen Eccleſiæ tam inſignis offenſio, ſi aliqua tali neceſsitate, qualem apoſtolus Paulus habuit, die toto Dominico, uſq; ad medium noctis, uel etiam uſque ad diluculum reficere corpora non curarent. Nunc uerò poſteaquam hæretici, maximè impijſſimi, ieiunia diei Dominici, non aliqua neceſsitate occurrentia peragere, ſed quaſi ſacra ſolennitate ſtatuta dogmatizare cœperunt, & innotuerūt populis Chriſtianis: profectò nec tali neceſsitate, qualem Apoſtolus habuit, exiſtimo faciendum eſſe quod fecit, ne maius malum incurratur in ſcandalo, quàm bonum percipiatur ex uerbo, &c. Auguſtinus epiſtola 86.

Confutatio ritus ieiunandi die natali Domini.

Quod ideo faciunt, quia Chriſtum Dominum in uera hominis natura natum eſſe nō credunt, ſed per quandam illuſionem oſtentatum uolunt, quaſi non fuerit uera: ſequentes dogma Cerdonis atq; Marcionis, & cognatis ſuis Manichęis per omnia concordātes. Qui & ipſi Dominicum diem exigunt in mœrore ieiunij, utriq; ideo, ut à noſtræ fidei unitate ſint diſcordes: unde dignum eſt, ut inimici crucis Chriſti & reſurrectionis, talē accipiant ſententiam, qualem elegēre doctrinam. Leo epiſtola 93, capite 4.

Confutatio hypotheſis de Aſtrologia.

Paganorum error eſt, ſidera colentium. Verùm iſta ſectatibus nullus in Eccleſia catholica locus eſt: quoniā qui ſe talibus perſuaſionibus dedit, à Chriſti corpore totus diſceſſit. Leo epiſtola 93. capite 11.

Item:

Non audiunt Apoſtolum dicentem, Videte ne quis uos decipiat per philoſophiā, &c. Et quid opus eſt in cor admittere, quod lex nō docuit, quod prophetia non cecinit, quod Euangelij ueritas nō prędicauit, quod Apoſtolica doctrina non tradidit? Idem epiſtola eadem, capite 12.

DE LIBRIS PRISCIL*lianiſtarum.*

Vtuntur Priſcillianiſtę multis corruptiſsimis libris, quos tamē Canonicos & ſub nominibus Apoſtolorum inſcribūt, digni qui igne concrementur. Legunt cum ueneratione tractatus Dictinij, quos ſecundū Priſcilliani dogma conſcripſit. Leo epiſtola 93. capite 15. & 16.

PELAGIANA *hæreſis.*

Conſutam ex Manichæorum delirijs, quemadmodum Hieronymus in epiſtola ad Cteſiphontem teſtatur, hæreſin ſparſit Pelagius cognomento Brito, anno Chriſti ſecundum Proſperi chronicon, 415: iuxta Marianum, 414: Honorij & Theodoſij imperij anno quinto. Graſſata autem eſt ea peſtis in Oriente: Proſper de ingratis: & in Palęſtina: Auguſtinus lib. 1. de bono perſeuerantiæ, cap. 2. In Africa: ut patet ex ſcriptis Auguſtini. Conſtantinopoli, in Italia, in Sicilia, in Gallijs, in Britannijs: ut teſtatur Proſper de ingratis, & in epiſtola ad Auguſtinū de reliquijs Pelagianę hæreſeos: & Hilarius Arelatenſis in epiſtola ad eundem.

HYPOTHESES.

De Chriſto.

Chriſtum Dominū Pelagiani dicunt nulla macula peccati fuiſſe reſperſum, quātum ad eius infantiam attinet. Quia eius carnē ab omni peccati cōtagione puriſsimam, nō excellentia propria & gratia ſingulari, ſed communione naturæ, quæ omnibus ineſt infantibus, adſeuerant. Auguſtinus lib. 4. contra duas epiſtolas Pelagianorum, cap. 2.

De Spiritu ſancto.

Sanctum Spiritum, Pelagiani aiunt, mentes bonas in antiquis adiuuiſſe temporibus, dicentes

dicente propheta ad Deum: Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam. Auguſtinus ex epiſtola Pelagianorum, de laude creaturæ.

De creatione.

Rei malæ Deus autor eſſe non poteſt. Auguſtinus libro tertio contra Iuliaoum Pelagianum, capite octauo.

De hominis conditione.

Ipſum Adam dicunt, etiamſi non peccaſſet, fuiſſe corpore moriturum, non merito culpæ, ſed conditione naturæ. Auguſtinos epiſtola centeſima ſexta. Quam hypotheſio Proſper in libro promiſsionū & prædictionum Dei, capite ſexto, hoc modo extulit: Pelagiani contendunt, Deum hominem antè peccatum feciſſe mortalem.

De anima.

De animæ origine mouent quæſtionem, qua animæ Chriſti coæquare moliuntur omnes animas paruulorum, quas uolunt eſſe ſimiliter nulla peccati macula aſperſas. Auguſtinus libro quarto contra duas epiſtolas Pelagianorum.

Alia.

Animam Pelagius negat eſſe ex traduce, quia nulla exteot in Scriptura ea de te perſpicua teſtimonia. Auguſtious lib. 3. de peccatorum meritis, cap. 10.

HYPOTHESES
de peccato.

1.

Pelagius primùm aſſeruit tantam naturæ ſanitatem, ut per ſolum liberum arbitrium poſſet aſſequi regnum Dei. Proſper in epiſtola ad Ruffinum, & in libto de ingratis. Auguſtinus libro tertio de peccatorū meriris, negat Pelagium ſenſiſſe, hominem ſine peccato naſci. & lib. 2 Retractationum, capite 33 dicit Pelagium id quidem ex ſua perſona non poſuiſſe, ſed quaſi ab alijs dictum: quod tameo poſtea hæreticus declaratus, aoimoſè & pertinaciſsimè defenderit.

2.

Dicunt peccatum non propagatione, ſed imitatione in alios homioes tranſijſſe: intelligentes dictū Rom. 5. Per unū hominē, &c. nō de morte corporis, ſed animę, quę in peccato ſit. Auguſtinus de peccatorū meritis, cap. 1. 2. 3. Item: Peccatum nomen eſt carens ſubſtaotia. Quomodo ergo humanam debilitare, uel mutare potuit naturam? Augoſt. lib. eodem, cap. 19.

3.

Iulianus ait: Ideo non eſt peccatū in paruulis, quia id ſine uoluntate, quæ in eis nulla eſt, eſſe non poteſt. Malum enim omne qood peccatum definitur, non in natura, ſed in ſola uoluntate conſiſtit. Auguſtinus libro 3. contra Iulianum, capite quinto.

Item libro primo tontra Iulianum, tapite tettio: Trahi peccatum per naturam non poteſt, quia per opus Dei, opus diaboli tranſire nō ſinitur. Et: Euanuit peccatū originale, quia non poteſt mala tadix in bono Dei locari. De eadem hypotheſi capite primo Concilij ſecundi Arauſiaci ſic: Pelagius per offenſam præuaricationis Adæ, non totum ſecundum corpus & animam, in deterius dicit hominem commutatum: ſed anima libertate illæſa durante, corpus tantummodo corruptioni credit obooxium.

HYPOTHESES DE
libero arbitrio.

1.

Iulianos Pelagianus docuit, omnibus hòmioibus oaturaliter ineſſe liberū arbitrium. neque id per Adæ peccatum perire potuiſſe, quia dicat Dominus per ptophetam: Si uolueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis. Item: Conuertimini, & conuettar ego ad uos. Auguſtinus lib. 1. cōtra duas epiſtolas Pelagianorū, capite 13. & lib. 4. cap. 2. Et in libro de Gratia & libero arbitrio ad Valētinū, cap. 5 & 16. Et Proſper in libro de ingratis.

2.

Pelagius dicit in libro de Libero arbitrio: Habemus poſsibilitarem utriuſque partis à Deo ioſitam, uelut quandam (ut ita dicam) radicem fructiferam atque fœcundam, quæ ex uoluntate hominis diuerſa gignat & pariat. & quæ poſsit ad proprij cultoris arbitrium uel nitere flore uirtutū, uel ſentibus horrere oiriorum. Auguſtinus libro de gratia contra Pelagium & Cœleſtium, capite 18. Et Proſper de ingtatis ait, eos dicere, tā propriū eſſe uoluntati bona quàm mala uelle.

3.

Ita Dei gratiam ponunt Pelagiani, ut non per ſingula opera eius nitamur, & regamur auxilio: ſed referuot ad liberum arbitrium, & ad præcepta legis, ponentes illud Eſaiæ: Legem Deus in adiutorium poſuit, ut in eo Deo referendæ ſint gratiæ, quòd tales nos condiderit, qui noſtro arbitrio poſsimus eligere bona, & uitare mala. Hieronymus in epiſtola ad Cteſiphontem.

4.

Conſentiunt omnem hominem in Adam perijſſe, nec inde quenquam poſſe proprio arbitrio liberari, ſed id conoeniens aſſerunt ueritati, uel congruum prædicationi, ut cū proſtratis, & nunquam ſuis uiribus ſurrecturis, annuncietur obtinendæ ſalutis occaſio: & merito, quo ooluerint & crediderint à ſuo morbo ſe poſſe ſanari, & ipſius fidei augmentum & totius ſanctitatis ſuæ conſequantur effectum. Hilarius Arelatenſis in epiſtola ad Auguſtinum, de reliquijs Pelagianæ hæreſeos.

5.

Aſſerunt inutilem exhortandi conſuetudinem, ſi nihil in homine remanſiſſe dicatur, quod correptio ualeat excitare: quod quidem ineſſe naturæ, ſic ſe dicere confitentur, ut hoc ipſum quod ignoráti ueritas prędicatur, ad beneficium pręſentis gratiæ referendum ſit. Hilarius Arelatenſis in epiſtola ad Auguſtinum. Aiunt cognita doctrina hominem liberi arbitrij uiribus poſſe curſum perficere. Proſper de ingratis.

6.

Dicunt, per gratiam Dei, quam aſſerunt Catholici, nihil relinqui libero arbitrio. Proſper in epiſtola ad Ruffinum. Item, per hãc doctrinam prorſus deleri liberum arbitriũ. Proſper de ingratis.

7.

Aſſerunt, quòd liberum arbitrium poſſit obtemperare Deo uocanti.

8.

Dicunt, Si nihil tribuatur libero arbitrio in rebus ſpiritualibus, tolli ſtudium & curam bene agendi. Proſper de ingratis.

HYPOTHESIS
de Lege.

Dei mandata Pelagiani facilia eſſe dixerunt, & poſſibilia. Hieronymus in epiſtola ad Cteſiphontem. Proſper ſcribit in libro de Ingratis aduerſus Pelagianos, legem & gratiam eos confudiſſe, quemadmodum uetus etiam & nouum Teſtamentum. Verba eius ſunt:

—Connectit & illud
Idē autor (Pelagius) *quòd lex ita ſanctos miſerit olim*
Cœlorum in regnum, ſicut nunc gratia mittit. Et:
—Aliud non eſt nobiſcum gratia, quàm lex,
Quámq; propheta monens, et quàm doctrina miniſtri.

HYPOTHESES
de Gratia.

1.

Pelagiani recentiores aſſerunt triplicem gratiam: nimirum gratiam creationis, qua Deus hominem, nullis præcedentibus meritis liberi arbitrij, utpote nondum extantis, prorſus gratis creat. Et de hac uolunt Paulum Rom. 11. loqui: Si gratis, non ex operibus, poſtquam gratia non eſt gratia: ſi uerò ex operibus, iam non eſt gratis, &c. Proſper in Epiſtola ad Auguſtinum, de reliquijs Pelagianæ hæreſeos. Et gratiam prædicationis, qua nobis diuina eloquia prędicantur. Et hanc Fauſtum aſſerere, eiq; primas partes tribuere, Maxentius in epiſtola contra Hormiſdam indicat: ac Auguſtinum fuiſſe in eadem opinione, quòd de tali gratia Paulus loquatur, ipſe teſtatur libro primo De bono perſeuerantiæ, & refert Maxentius ibidem.

Et gratiam regenerationis, qua renaſcimur in Chriſto, & ad hanc docent nos poſſe per naturalem facultatem peruenire, petendo, quærendo, pulſando: ut ideo quia accipiat, ideo inueniat, ideo introeat, quia bono naturæ bene uſus, ad iſtam ſalutem gratiam initialis gratię ope meruerit peruenire. Proſper in epiſtola ad Auguſtinum, de reliquijs Pelagianæ hæreſis.

2.

Dixerunt gratiam ſecundum merita hominum dari: Auguſtinus de bono perſeuerantiæ, libro primo, capite decimoquarto. Proſper ad Ruffinum de reliquijs Pelagianę hæreſeos, & libro de ingratis. Fauſtus nouæ prauitatis nouus apoſtolus, gratiam Dei ſecundum meritum fidei & laboris dari nititur edocere. Maxentius in epiſtola ad Hormiſdam. Iulianus dixit, gratiam dari ſecundum merita bonæ uoluntatis. Auguſtinus libro primo contra Iulianum, capite decimoquarto. Quidam dixerunt, gratiam dari propter ſtudium humanum præcedens. Proſper de ingratis: & Auguſtinus libro de gratia contra Celeſtium, capite uigeſimotertio, & uigeſimoſexto.

Probant autem has aſſertiones teſtimonijs quibuſdam Scripturæ, & exemplo Cornelij. Proſper in epiſtola ad Ruffinum: & Auguſtinus libro primo, capite ſeptimo, de bono perſeuerantiæ.

3.

Iulianus dixit, gratiam eſſe naturam. Auguſtinus libro quarto, capite decimotertio.

Illam gratiam Dei, ſine qua nihil boni poſſumus facere, non dicunt eſſe niſi in libero arbitrio, quod nullis præcedentib. ſuis meritis, ab illo accepit noſtra natura, ad hoc ipſo tantum adiuuante, per ſuam legem atque doctrinam, ut diſcamus quæ facere, quæ ſperare debeamus. Non autem ad hoc per donum Spiritus ſancti, ut quæ didicerimus eſſe facienda, faciamus. Auguſtinus in libro de Hæreſibus ad Quoduultdeum: & in enarratione Pſalmorum 105 & 107. & libro Rettactationum cap. 9. 15. 23. 42.

Fauſtus iuxta prophana commenta Pelagij naturaliter gratiã eſſe diſcernit. Maxentius contra epiſtolam Hormiſdæ.

4.

Pelagius obiurgatus à fratribus, in conuentu quodam Palæſtino, quòd nihil tribueret gratię, ceſſit ijs ſic, ut nõ præponeret gratiæ liberum arbitrium, ſed per fidem adderet correctionem: dari ſcilicet ad hoc gratiam hominibus, ut quæ facere per liberum iuberentur arbitrium, facilius præſtare poſſent. Auguſtinus in libro de hæreſibus ad Quoduultdeum: & in enarratione Pſalmorum 105. & 107. & libro Rettactationũ capitibus 9. 15. 23. 42.

Dei

5.

Dei gratiæ, qua prædeſtinati ſumus in adoptionem filiorum, per IESVM Chriſtum in ipſum, & qua eruimur de poteſtate tenebrarum, ut in eum credamus, atq; in regnũ ipſiua transferamur, intantum inimici ſunt, ut ſine hac poſſe hominem credant facere omnia diuina mandata. Auguſtinus ibidem.

6.

Recentiores Pelagiani aſſerunt, non negari gratiá, ſi dicatur præcedere talis uoluntas, quæ tantum medicum quærat, non autem quicquam ipſa iam ualeat: & illa teſtimonia, Sicut unicuiq; partitus eſt menſuram fidei, & ſimilia, ad id uolunt ualere, ut adiuuetur qui cœperit uelle, non ut etiam donetur ut uelit. Hilarius Arelatenſis in epiſtola ad Auguſtinum.

Hypotheſes de ſynergia in conuerſione hominis.

1.

Pelagiani recentiores in conuerſione tres cauſas, nempe uerbum, uoluntatem, & auxilium Dei, concurrere aſſeruerunt. Proſper de ingratis:

Gratia qua Chriſti populus ſumus, hoc cohibetur
Limite nobiſcum: & formam hanc adſcribitis illi,
Vt cunctos uocet illa quidem, inuitetq; nec ullum
Præteriens ſtudeat communem adferre ſalutem
Omnibus, & totum peccato abſoluere mundum:
Sed proprio quemq; arbitrio parêre uocanti,
Iudicioq; ſuo, mota ſe extendere mente
Ad lucem oblatum, quæ ſe non ſubtrahat ulli,
Sed cupidos recti iuuet, illuſtretq; uolentes.
Hinc adiutoris Domini bonitate magiſtra
Creſcere uirtutum ſtudia, ut quod quiſq; petendum
Mandatis didicit, iugi ſectetur amore.
Eſſe autem edoctis iſtam communiter æquam
Libertatem animis, ut curſum explere beatum
Perſiſtendo queant finem, effectumq; petentum
Dante Deo, ingenijs qui nunquam deſit honeſtis.

2

Humano labori Fauſtus adiungit gratiæ adiutorium, ut uidelicet gratia & labor humanus, cuius poſsibilitatem nõ per eandem gratiam, ſed naturaliter ineſſe omnibus aſſerit, pariter ſociati reliqua perficiant opera: & hoc pollicetur ſe defendere. Maxentius contra epiſtolam Hormiſdæ.

3.

Pelagiani principium ſalutis in homine collocant, diuinæ uoluntati humanam præferunt, ut ideo quis adiuuetur, quia uoluit: non ideo, quia adiuuatur, uelit. Originaliter malum receptionem boni non à ſummo bono, ſed à ſemetipſo inchoare credũt. Proſper in epiſtola ad Auguſtinum, de reliquijs Pelagianæ hæreſeos.

4.

Negantes ſynergiam carnalis uoluntatis in conuerſione hominis, fatum Stoicum, & Manichæorum aſſerere deliria calumniantur. Proſper in epiſtola ad Ruffinum. Et Auguſtinus libro 2. de bono perſeuerantiæ, capite undecimo.

5.

De Vitali Auguſtinus in epiſtola 107 ſic inquit: Audio te dicere, ut rectè credamus in Deum, & Euangelio conſentiamus, non eſſe donum Dei: ſed hoc nobis eſſe à nobis, id eſt ex propria uoluntate, quam nobis in noſtro corde nõ operatus eſt ipſe. Et ad hoc cum audieris, quid eſt ergo quod ait Apoſtolus: Deus in nobis operatur & uelle? reſpondes, Per legem ſuam, per ſcripturas ſuas Deum operari ut uelimus, quas uel legimus, uel audiuimus: ſed eis conſentire, uel non conſentire, ita noſtrum eſt, ut ſi uelimus fiat. Si autem nolumus, nihil in nobis operationẽ Dei ualere faciamus. Operatur quippe ille (dicis) quantum in ipſo eſt, ut uelimus, cum nobis nota fiunt eius eloquia: ſed ſi eis acquieſcere nolumus, nos ut operatio eius nihil in nobis proſit, efficimus.

Hypotheſes de Prædeſtinatione.

1.

Negant Dei conſtitutionẽ humanas præuenire uoluntates: & aſſerunt, Deum tantum illos prædeſtinaſſe, quos dignos futuros electione, & de hac uita bono fine exceſſuros præuiderit. Proſper in epiſtola ad Auguſtinum, de reliquijs Pelagianæ hæreſeos.

2.

Electorũ numerum augeri & minui poſſe ſentiunt. Proſper ibidem. Negant eligendorũ & reijciendorũ definitũ eſſe numerum. Hilarius in epiſtola ad Auguſtinum.

3.

Infantes, qui ante baptiſmũ moriuntur, aiunt tales perdi, talesq; ſaluari, quales futuros illos in annis maioribus, ſi ad actiuam ſeruarentur ętatẽ, diuina ſcientia pręuiderit.

4.

Aſſerunt, ſingulis nationibus eo demum tempore prædicari uerbum, quo Deus præſciuerit aliquos fore qui crederent. Hilarius Arelatenſis in epiſtola ad Auguſtinum, de reliquijs Pelagianæ hæreſeos.

5.

Quicquid libet donatum ſit prædeſtinatis, id poſſe & amitti & retineri propria uoluntate contendunt. Hilarius Arelatenſis in epiſtola ad Auguſtinum.

6.

Prædeſtinationis definitionem aiunt aduerſam utilitati prædicationis. Auguſtinus libro ſecundo de bono perſeuerantiæ, capite decimoquarto.

Hypotheſes de iuſtificatione.

1.

Iulianus ſenſit, omnes Prophetas, Apoſtolos & ſanctos, tam ueteris quàm noui Teſtamenti, ſtudio & obſeruatione uirtutum iuſtificatos in uitam æternam tranſiſſe. Auguſtinus libro primo contra duas epiſtolas Pelagianorum, capite 21: & libro 4. cap. 2.

Fauſtus etiam aſſeruit in libro 2 de libero arbitrio, per naturalem uigorem abſque gratiæ adiutorio, multos non ſolùm ante aduentum Domini, ſed etiam ante legem literæ ſaluatos, atque ad plenam puritatem perfectamq; iuſticiam perueniſſe, filiosque Dei fieri meruiſſe. teſte Maxentio, contra epiſtolam Hormiſdæ.

2.

Si credideris (Pelagiani loquiuntur) ſaluus eris. unum horum exigitur, alterum offertur. quod exigitur, in hominis: quod offertur, in Dei eſt poteſtate. Auguſtinus libro 1 de bono perſeuerantiæ, cap. 11.

3.

Aſſeruerunt etiam, quemq; libertate ſua mereri, & ad ſalutem uenire poſſe. Proſper in libro de ingratis.

4.

Aſſerũt, Lege olim homines eſſe ſaluatos.

Hypotheſes de fide.

1.

Pelagiani naturam in tantum defendunt, quatenus ratio non habet: & dicunt fidem ex natura eſſe. Primaſius in enarratione capitis quinti epiſtolæ ad Romanos. Teſtatur & Proſper in libro de ingratis, Pelagianos docuiſſe, fidem eſſe opus naturæ:

—Cuiq; ad ueræ capienda exordia uitæ
Naturam affectum fidei conferre docetis.

Eandem ſententiam Maxentius, in reſponſione ad epiſtolam Hormiſdæ, tribuit Fauſto Galliæ epiſcopo, quòd dixerit fidem eſſe generale naturæ, & non ſpeciale opus: & quòd Enoh & Noe, & alijs pijs, fides cũ lege naturæ tradita ſit.

2.

Dixerunt nos ex nobis habere fidem, ſed incrementum eius eſſe ex Deo. Auguſtinus libro primo de bono perſeuerantiæ, capite 2. & Maxentius in reſponſione ad Epiſtolam Hormiſdæ, eandem ſententiam Fauſto adſcribit.

3.

Sicut initium fidei, ita & perſeuerantiam uſque in finem, in noſtra conſtituunt poteſtate, & negant Dei dona eſſe. Auguſtinus libro 2. de bono perſeuerantiæ, capite 2. & 17.

Hypotheſis de bonis operibus.

1.

Pelagiani aſſerunt, charitatẽ Dei & proximi, & reliquas uirtutes, non ex Deo, ſed ex hominibus eſſe: quia ethnici & infideles nonnunquam eas etiam habeant. Auguſtinus libro 4. contra Iulianum, capite 2. & decimooctauo, decimo nono.

Hypotheſes de Perfectione.

1.

Sẽtiũt Pelagiani, ſicut Manichæi, q electos ſuos dicũt omni carere peccato, nec ſi uelint poſſe peccare. Item ex Priſcilliani, quæ pars eſt Manichæi, ſomnijs temerè ſibi perfectionem & ſcientiam ſomniant. Item ex Origenis ramuſculo, qui exponẽs uerſum in Pſalmo, Vſque ad noctem erudierunt me renes mei: adſerit Pelagius, uirum ſanctum, cum ad uirtutum uenerit ſummitatem, ne in nocte quidem ea pati quæ ſunt hominum, nec cogitatione aliqua uitiorum titillari.

Aſſerit Pelagius, poſſe hominem eſſe ſine peccato, ſi uelit. Hieronymus in dialogo aduerſus Pelagianos. Et dixi, inquit Pelagius, hominem abſque peccato eſſe poſſe, ſi uelit: non ut quidam calumniantur, abſque Dei gratia, quod etiam cogitare ſacrilegum eſt: ſed ſimpliciter poſſe, ſi uelit, ut ſubaudiatur cũ Dei gratia. Et ego hoc aſſero: Qui poteſt uno die abſtinere à peccato, poſſe & altero: qui duobus, poſſe & tribus: qui tribus, poſſe & triginta, atque hoc ordine poſſe & trecentis, & tribus milibus, & quandocunque uoluerit abſtinere. De hac hypotheſi, Auguſtinus ſic in epiſtola centeſima ſexta: In id, inquit, progrediuntur Pelagiani, ut dicant, uitam iuſtorum in hoc ſeculo nullum omnino habere peccatum, & ex his Eccleſiam Chriſti in hac mortalitate perfici, ut ſit omnino ſine macula & ruga.

2.

Cœleſtius dixit, hominem poſſe ſine peccato eſſe, quia peccatũm poſſit uitari. Auguſtinus in libro de perfectione, quæſtione prima.

Hypotheſes de Amneſtia.

1.

Pelagiani recentiores ſenſerunt, doctrinam catholicorum de libero arbitrio & prædeſtinatione, etiamſi uera ſit, tamen non eſſe promendam, quia & pernicioſè non recipienda tradantur: & nullo periculo, quæ intelligi nequeant, conticeantur. Proſper in epiſtola ad Auguſtinum, de reliquijs Pelagianæ hæreſeos: & Hilarius in epiſtola ſua ad eundem.

2.

Senſerũt etiã, Pelagianos in reliquis rectè ſentientes, non eſſe excommunicandos. Proſper de ingratis.

Hypotheſes de Baptiſmo.

Nolunt credere Pelagiani, in paruulis per Baptiſmum ſolui originale peccatum, quod in naſcentibus nullum eſſe omnino contendunt. Infantes igitur extra baptiſmũ habere uitam æternam, ac quàm primùm nati ſint illuminari. quia ſcriptũ ſit: Erat lux uera, illuminãs omnẽ hominẽ, &c. Auguſtinus libro primo de peccatorum meritis, capite uigeſimo: & libro de natura & gratia, capite decimonono: & libro primo de nuptijs & cõcupiſcentia. Iulianus de Baptiſmo hac luſit opinione: In ſacraméto Saluatoris baptizantur, ſed non ſaluantur: redimuntur, ſed non liberantur: ſeruantur, ſed non abluuntur: exorcizantur & exſufflantur, ſed à poteſtate diaboli non eruũtur. Auguſtinus libro tertio contra Iulianum, capite tertio. Itẽ, omnibus ætatibus eſſe baptiſmum neceſſarium, ſiquidem perfectè homines innouet. Libro primo contra duas Epiſtolas Pelagianorum, capite uigeſimoſecundo: & libro quarto, capite ſecundo. Libro quarto contra epiſtolas Pelagianorum, capite uigeſimoſecũdo, Pelagianos ſenſiſſe ait, paruulos ideo baptizãdos, ut ſacramento adoptionis honorentur, ſeu ut per regeneratione adoptati admittantur ad regnum Dei, de bono in melius tranſlati: ideoq; omnibus ætatibus Baptiſmum eſſe neceſſarium.

De Cœna Domini.

Paruuli ſine participatione corporis & ſanguinis Chriſti poſſunt in ſe habere uitã: quia hanc ſententiam, Panis quem ego dedero, caro mea eſt, pro mundi uita, &c. Chriſtus dixit ad diſcipulos ſolùm. Auguſtinus libro primo de peccatorum meritis, capite uigeſimo.

De Oratione.

Orationes Eccleſię pro fidelibus & infidelibus Pelagiani deſtruunt. Quia quæ precibus impetrari à Deo putantur, homines per ſeſe præſtare poſsint, quia gratiã Deus ſuam ſecundum merita diſtribuet. Quem errorem Pelagius, in epiſcopali iudicio Palæſtinæ damnationem metuens, reuocare compulſus eſt: ſed in poſterioribus ſuis ſcriptis tamen ſparſit. Auguſtinus in Catalogo hæreſium ad Quoduultdeum: & libro ſecundo de peccatorum meritis, capite quinto. Et: Pelagiani ideo ſanctos orare in oratione Dominica, Dimitte nobis debita noſtra, dixerunt, ut non pro ſeipſis hæc dicant, quia nõ eſt eis neceſſaria petitio: ſed pro alijs, qui ſunt in ſuo populo peccatores. atq; ideo nõ dicere unumquemque ſanctorum, Dimitte mihi debita mea: ſed, Dimitte nobis debita noſtra: ut hoc pro alijs potius, quàm pro ſe, iuſtus poſtulare uideatur. Item: Pelagiani hæc uerba, Dimitte nobis debita noſtra, humiliter, non ueraciter à ſanctis dici uolunt. Ex Epiſtola concilij Mileuitani, & capitulo eiuſdem octauo, tomo primo Conciliorum. Et: Illud, Ne nos inducas in tentationem, non ita intelligendum eſſe ſenſerunt, tanquam diuinum adiutorium poſcere debeamus, ne in peccatũ tentati decidamus: quoniam hoc in noſtra poſitum ſit poteſtate, & ad id implendum ſola ſufficiat hominis uoluntas.

De Coniugio & concupiſcentia.

Ipſa concupiſcentia generationis ex Deo eſt: Ergo originale peccatum non eſt. Fauſtus libro primo, capite ſecundo. Concupiſcentiam carnis Pelagiani laudant tanquam bonum naturale. Filios item ex coniugio ſuſceptos, naturaliter bonos eſſe dicunt. quia ſcriptum ſit in Apoſtolo, Relicto naturali uſu exarſerunt, &c. Auguſtinus libro primo de nuptijs & concupiſcentia: & libro ſecundo, capite decimonono & uigeſimo: & libro tertio contra Iulianum, capite uigeſimoprimo. Cuius etiam hanc de coniugio fuiſſe ſententiam ait libro eodem, capite uigeſimo quarto: Si trahitur de nuptijs originale malum, cauſa mali eſt coniunctio nuptiarum. Item: Parentes qui conuentu ſuo cauſam fecère peccato, iure damnabiles ſunt, quorum labore actum eſt, ut dominium in homines diabolus exerceret. Idẽ libro quarto Hypognoſticon: Si malum dicas libidinem, etiam nuptias damnari neceſſe fuerit.

Hypotheſis de poſſeßione rerum corporalium.

Diuites baptizatos, Pelagius docet, niſi omnibus abrenuncient, regnum Dei ingredi non poſſe. Auguſtinus epiſtola octuageſimanona, & centeſima ſexta.

De ſocijs Pelagianiſmi.

Pelagij ſocios & ſectatores pręcipuos numerat Auguſtinus, Cœleſtium & Iulianum. Cœleſtio rurſum ſectatorem fuiſſe Annianũ quendam, diaconũ Celedenſem, qui uerbis comptioribus Cœleſtij hæreſin diuulgarit, Hieronymus teſtatur in epiſtola ad Alipiũ & Auguſtinum epiſcopos. Cæterùm Iulianum Campanum fuiſſe, & incontinenti deſiderio epiſcopatus Amiſi, Pelagij hæreſin ſectatũ eſſe, Iuo tradidit in Chronico. Proſper mira fallendi arte ſimulaſſe eum emendationem & pœnitentiam, & in communionem irrepere conatum fuiſſe, indicat anno Domini 442, Theodoſij anno decimoſexto: ſed à Sixto papa, & Leone diacono prohibitum. Proſper etiam Seuerianum quendam habet Pelagianum: & Agricolam eius filium, qui Pelagij hæreſin per eccleſias Britannorum diſſeminarit, indicat in Chronico ſuo, ſub anno Domini 432. Fauſtum etiam Regienſem in Gallijs epiſcopum, in

libris ſuis de libero arbitrio, Pelagij errorē aſſeruiſſe, notat Maxentius in reſponſione ad epiſtolā Hormiſdę. Ioannē etiam Caſsianū in 13. collatione, cū Chæremone Pelagij errorem propoſuiſſe, Proſper in libro de gratia Dei contra Caſsianū, & Caſsiodorus ad fratres ſui monaſterij, & in Pſalmū ſexageſimum nonum teſtantur. Sed utriq; ab alijs epiſcopis admoniti, ad mentem ſaniorem redijſſe uidentur. Ac in Gallijs, & maximè apud urbem Maſsilienſem multas ſanctitate & autoritate excellentes ſacerdotes cum Pelagio contra Auguſtinū ſenſiſſe, Proſper & Hilarius Arelatenſis, uterq; in ſua epiſtola ad Auguſtinū queruntur. Maxentius contra epiſtolam Hormiſdæ, quendam Africanum epiſcopum poſſeſſorem defenſoremq; librorum Fauſti, aſſerentis Pelagianorum opiniones, oſtendit eſſe.

CONFVTATIONES.

Refutauit Pelagij deliria, aliquot in locis Hieronymus. Proſper ab Attico etiam Conſtantinopolitano epiſcopo cōfutatam eam hæreſin indicat, in libro de ingratis contra Pelagianos. Idem & Romæ Cōſtantium quendam Pelagianis teſtitiſſe oſtēdit, anno Christi quadringenteſimo uigeſimo. Sixtū etiā, cuius modò meminimus, presbyterū, cōtra Pelagianos ſcripſiſſe, Auguſtinus indicat in epiſtola 104. Paulinū item quendam, cuius librum ſcriptum contra Pelagianos commendat Epiſtola centeſimaſexta. Ex epiſcopis uerò Romanis, Innocentium, Zoſimum & Celeſtinum oppoſuiſſe ſe Pelagianis, idē autor eſt libro primo de gratia Christi, capite ſecundo. Proſper ſub anno Domini 432. Bonfinius Decadis primæ libro quarto, & Beda in libro de temporum ratione, Celeſtinum per præcipua Gallorum lumina, Gnomanum epiſcopum Antiſiodorenſem, Lupum & Seuerum epiſcopum Treuirenſem, Pelagianorum hæreſin per Britannos extirpaſſe tradiderunt. Maxentius in reſponſione ad epiſtolam Hormiſdæ, etiam Pelagij errorem à Fauſto repetitum, refutauit. Idem feciſſe Fulgentium ſeptem libris, Iſidorus de illuſtribus uiris narrat.

Plurimum autem inter omnes in confutanda ea hęreſi ſtudij & laboris ſuſtinuit Auguſtinus, cum Alipio ſocio, quemadmodū Hieronymus in epiſtola ad eoſdem oſtendit. Sunt autem hi ferè libri, quibus ex profeſſo Pelagianam inſaniam confutauit: Libri tres de libero arbitrio: Tres libri alij de peccatorū meritis & remiſsione peccatorum, ac de Baptiſmo paruulorū, ad Marcellinum: Liber de natura & gratia, cōtra Pelagianos: Liber de gratia noui Teſtamenti, ad Honoratum, contra Pelagianos: Libri duo contra Pelagium & Cœleſtium, de gratia Christi & peccato originali: Libri duo de nuptijs & concupiſcentia, ad Valerium: Libri quatuor contra duas Epiſtolas Pelagianorum: Libri ſex contra Iulianum: Liber unus de gratia & libero arbitrio ad Valentinum, cum duabus epiſtolis confutationem Pelagianæ hæreſeos continentibus, ei libro præfixis: Libri ſex hypognoſticōn cōtra Pelagianos: Liber unus de perfectione iuſticię contra Cœleſtium Pelagianum: item Epiſtolæ aliquot, ut 105. 106. Proſper denique in libro de ingratis, contra Pelagianos, trecentos fuiſſe affirmat, qui cōtra eam hęreſin ſcripſerint. Et ipſe Proſper haud ſegnis oppugnator Pelagianarum corruptelarum, ſubinde alia atq; alia ſpecie fucatarum, fuit, ut patet ex eius monumentis.

Auguſtinus à quinq; concilijs Africanis proſcriptam fuiſſe hæreſin Pelagianorum ait, in Epiſtola quadrageſimaſeptima. Mileuitanum uerò concilium nominat Epiſtola nonageſimaſecunda, à quo Pelagium & Cęleſtium damnatos narrat. Eſt & ab epiſcopia ducētis ſeptem & decem ſynodi Carthaginēſis ſextę, Pelagij damnata hæreſis, anno Christi 419: Honorij decimo, ſecundum Marianum Scorum. At iuxta Proſperū, 420.

Confutatio hypotheſeos de Creatione.

Certè quorundam malorum Deus autor eſt, qui & per Eſaiam inquit, creare ſe mala: Eſaiæ quarto. Auguſtinus libro tertio contra Iulianum, capite octauo.

Confutatio hypotheſeos De hominis conditione.

Qui mortē non facit, nec lætatur in perditione uiuorum. Proſper in libro promiſſionum. Et: Hoc ipſum quod dicunt Pelagiani, hominem fuiſſe moriturum corpore, etiamſi non peccaſſet, pugnat cum Scriptura: ut Geneſ. 2. Quocunque die comederitis, morte moriemini. Rom. 6. Corpus quidem mortuum eſt propter peccatum. Si Adā non peccaſſet, in corpus fuerat ſpirituale mutandus, & in illam incorruptionem quæ ſanctis promittitur, ſine mortis periculo tranſiturus. Auguſtinus libro de peccatorum meritis, capitibus primo, ſecūdo & tertio. Fauſtus libro primo de libero arbitrio.

REFVTATIO HYPOTHESIVM

de Peccato.

Contra primam & 2.

Contra primam & ſecūdam pugnat Proſper in libro de ingratis: ac oſtendit, omnes homines peccato originis eſſe corruptos, & neminem poſſe ullo alio modo quàm per Christum ſaluari.

Contra 2.

Si peccatum nō propagatione, ſed imitatione, in alios homines trāſiſſet, Paulus eius principē

principē non Adam, ſed diabolum diceret: Per unum hominem intrauit, inquit, peccatum. Rom. 5. in quo omnes Peccauerunt. Quòd ſine ambiguitate dictum eſt, in Adam omnes peccaſſe, non in diabolo, licet illum omnes impij imitentur. Item, Peccatum etiam in paruulis reperitur: ergo non intrauit per imitationem. Auguſtinus libro de peccatorum meritis, & remiſsione peccarorum, capitibus decimo & undecimo.

Contra illud, peccatum eſſe nomen carens ſubſtantia, Dauid orat: Domine ſana animam meam, quia peccaui tibi. Nihil autem ſentitur, niſi quod eſt uulneratum. Ergo peccatũ eſt ſubſtantia. Item: Etiã non mãducare, nõ eſt ſubſtantis: & corpus tamē abſtinētia debilitatur, ſic & natura. Auguſtinus libro de natura & gratia, cap. 19. & 20.

Contra 3. confutatio ſententiæ, Paruulos naſci ſine contagio peccati.

Contrà Dauid, Ecce in iniquitatibus conceptus ſum. Item, Paruuli moriuntur, ergo habent peccatum. Et Eccleſiaſtici 40: Graue iugum ſuper filios Adam à die exitus. Iob 14: Quis mundus erit à ſorde? Epheſ. 2: Eramus naturà filij iræ. Auguſtinus libro quinto Hypognoſticôn. Primaſius in expoſitione capitis quinti ad Rom. Vix ꝓ iuſto quis moritur. Hoc cõtra Pelagiũ ſentit, qui negat originale peccatũ: quòd ſi hominē nõ obligaſſet, mors Chriſti non fuiſſet neceſſaria.

Confutatio rationis Iuliani: Ideo in paruulis non eſſe peccatum, quia id ſine uoluntate, quæ in infantibus nulla ſit, eſſe non poßit.

Hoc rectè dicitur propter proprium cuiuſque peccatum, nõ propter primi peccati originale contagium: quod ſi nullum eſſet, nulli profectò malo paruuli obſtricti eſſent, nec mali quicquã uel in corpore uel in anima paterentur: ſed quia peccati pœnas patiuntur, habent peccatum ratione originalis contagij. Probat id exemplum apud Lucam, de filio ab infantia ſua dæmonio grauiter uexato. Auguſtinus libro tertio contra Iulianum, capite quinto.

Confutatio rationis Iuliani: Non morietur filius in peccato patris, &c.

Hoc dictum promiſsio eſt noui Teſtamenti, & ſpiritualis hæreditatis, ad alterum ſeculum pertinentis. Quanquam & dictum contrariũ opponi poteſt, ut Exodi 20: Reddens peccata patrum in ſinu filiorũ eorum. Auguſtinus libro 6. cõtra Iulianũ, capite 12.

Confutatio alterius rationis Iuliani: Peccatum trahi per naturam non poteſt, quia per opus Dei, opus diaboli tranſire non ſinitur.

Si in opere Dei opus diaboli manere ſinitur, etiã per opus Dei tranſire ſinitur. Auguſtinus libro 1. contra Iulianũ, cap. tertio.

Confutatio ſententiæ Iuliani: Euanuit originale peccatum, quia non poteſt mala radix in eo quod bonum Dei eſt, locari.

Senſus hominis bonũ Dei eſt: & tamē locauit inimicus ille ſeminator radicē mali in eo, quãdo peccatũ homini ſerpētina fraude perſuaſit. Itē, auaricia omniũ malorũ radix nõ niſi in anima hominis eſt, quę donũ Dei eſt. Et Ambroſius inquit: Omnes homines ſub peccatò naſcimur, quorum ipſe ortus in uitio eſt, Dauide dicēte: Ecce in iniquitatib. conceptus ſum, &c. Auguſtinus ibidem.

Confutatio ſententiæ Iuliani: Malum non in natura, ſed in uoluntate conſiſtere.

Confutat uos Magiſter ueſter Pelagius, qui damnari timens, damnauit ipſe eos qui dicunt, infantes, etiamſi non baptizentur, habere uitam ęternã. Qui ergo negatis eſſe in paruulo peccatũ, quod baptiſmate diluatur: dicite, quo merito paruulus ęterna morte plectatur? Sed quid eſtis dicturi, niſi fortè Pelagio maledicatis? Auguſtinus libro tertio contra Iulianum, capite primo.

Reſponſio ad quæſtionem Iuliani: Vtrum infantes actione peccent, an natura.

Quaſi aliud quicquam actio mala faciat, niſi naturã ream. actiõe quippe qui reus eſt, homo eſt, homo antē natura eſt. Homines igitur ſicut peccati actiõe maiores, ita minores maiorũ contagione rei ſunt. Auguſtinus libro eodem, capite quinto.

Confutatio eius quod Iulianus dixit, Mala ex bonis non oriri: quia dicit Chriſtus, Arbor bona fructus malos non facit.

Arbor nõ ſignificat naturã, ſed uoluntatē, ſeu bonã ſeu malã, fructus autē opera. Iam ſi quærantur ipſarũ arborũ, hoc eſt uoluntatũ origines, occurrēt naturę quas Deus bonas condidit. Relinquitur igitur, mala ex bonis eſſe. Auguſtinus lib. 1. cõtra Iulianũ, cap. 3.

REFVTATIONES HYPOTHESIVM de libero arbitrio.

Contra primam hypotheſin, qua affirmant quemq; regi Libero arbitrio.

Hieronymus in cõmentario in Eſaiæ caput decimũ: Erubeſcãt noui prædicatores, qui aiunt unũquemq; ſuo arbitrio regi: cum hic ꝓpheta dicat, Non eſt hominis uia eius: & Dauid, A' Domino greſſus eius dirigētur.

Auguſtinus ad Quoduultdeũ: Si hoc certũ eſſet, fruſtra Dominus dixiſſe uideretur, Sine me nihil poteſtis facere. Et in libro de natura & gratia, cap. ſecũdo: Si poſſet ſibi ſufficere natura hominis ad implendã legem, perficiendamq; iuſticiã, nõ opus eſſet prædicatione uerbi, ut ex auditu ſit fides.

Et in Pſalmum 106: Si per naturam iuſticia, Ergo Chriſtus fruſtra mortuus eſt. Rurſus in Pſalmum centeſimum ſeptimũ: Quid ergo eſt quod ait Apoſtolus, Deus in nobis operatur & uelle & perficere?

Contra 2.

Proſper de ingratis ſic reſpondet:

I procul inſana impietas, arteſq; malignas
Aufer, & autorem comitare excluſa Britannum:
Nos humiles tenueſq; ſumus, grex paruus, & altis
Inniti metuens, quia ſufficientia noſtra
Ex Chriſto eſt: ſi quid recti ſapimus, uolumuſq;,
Illi debemus, qui uincula noſtra reſoluit:
Proq; malis bona reſtituit: non inueniendo
Quod meritò legeret, ſed donans quo legeretur,
Vt de perceptis prodiret cauſa merendi:
Deq; datis in danda gradus, induſtria creſcens
Scanderet, atq; bonum fieret Deus omnibus unum.

CONFVTATIO EIVS QVOD DIxerunt Pelagiani: *Quòd oculis bene & malè uidemus, hoc noſtrum eſt: & quod bene & malè loquimur, noſtrum eſt.*

Contrà Pſalmus ait: Auerte oculos meos, ne uideant uanitaté. Item: Hoc non docet ille qui bene loquitur: Non enim uos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus patris ueſtri, &c. Auguſtinus libro de gratia contra Pelagiũ, capite decimoquinto.

Confutatio eius quod in libro ſuo Pelagius ſcripſit: Habere homines poteſtatem utriuſq; partis, bene & malè agendi.

Non intuens quid loquatur, unam eandemq; radicem cõſtituit bonorũ & malorũ: cõtra Euangelicá ueritatem, Non poteſt arbor bona fructus malos facere: &, Radix omniũ malorũ eſt cupiditas. Auguſtinus libro eodem, capite decimooctauo.

Contra 3.

Proſper in epiſtola ad Ruffinũ: Et ut magis probaretur, liberũ arbitrium nihil poſſe ſine gratia, cui dictum fuerat, Confirma fratres tuos: &, Rogate ne intretis in tétationé: quiq; reſpõdet, utiq; ex libero arbitrio, Domine tecum paratus ſum & in carcerem & in mortem ire: eidem prædicitur, quòd priuſquam gallus cantet, ter Dominũ negaturus ſit. Quod quid eſt aliud, quàm quòd in ſide defecturus ſit? Certè rogauerat pro eo Dominus, ne deficeret fides ipſius. nec utique fruſtra rogauerat, cuius una erat cum eo qué rogauerat operatio. Sed ne libero arbitrio uideretur STARE, qui de ſe magna promiſerat, permittitur periclitari, ut conturbatũ ac deficienté ille reſpiciat, & reficiat, ſine quo nemo cõſiſtit, nemo perſiſtit.

Contra 4.

Auguſtinus lib. 2 de bono perſeuerantiæ, cap. 13 ſic inquit: Nos ergo uolumus, ſed Deus in nobis operatur & uelle: nos ergo operamur, ſed Deus in nobis operatur & operari, pro bona ſua uolũtate. Hoc nobis expedit & credere, & dicere: hoc eſt piũ, hoc uerũ, ut ſit humilis & ſubmiſſa confeſsio, & detur totũ Deo. Cogitátes credimus, cogitátes loquimur, cogitantes agimus quicquid agimus. Quod aũt attinet ad pietatis uiá, & uerũ Dei cultũ, nõ ſumus idonei cogitare aliquid tanquam ex nobiſmetipſis, ſed ſufficiétia noſtra ex Deo eſt.

Contra 5.

Proſper in epiſtola ad Ruffinũ: Etſi indifferenter omnibus hominibus iubétur prędicare doctores, & ſemé uerbi ubiq; diſſerere: tamé neq; qui plãtat, neq; qui rigat eſt aliquid, ſed qui incrementũ dat Deus. Vnde cũ Apoſtoli gétib. Euangeliũ prædicare cœpiſſent, de parte quadá eorũ qui audierãt, Scriptura cómemorat dicens: Audiétes aũt gauiſi ſunt, & glorificabãt uerbũ Dei, & crediderunt quotquot erant pręordinati ad uitam æternam. Et alibi: Cum multę mulieres audirent Paulũ dicentem, quædam (inquit) mulier nomine Lydia, purpuraria ciuitatis Tyatirorum, colens Deum, audiuit: cuius Dominus aperuit cor, ut intenderet his quæ dicebãtur à Paulo. Et paulo pòſt: Quid ãnc mirũ, ſi inter ipſa Euágelicę prędicationis exordia nõ poterant ire Apoſtoli, niſi quò eos ſpirit⁹ Dei ire uoluiſſet, cũ uideam⁹ pleraſq; gentes modò primùm Chriſtianę gratię fieri cępiſſe participes: alias aũt nullũ adhuc odorem boni iſtius attigiſſe? An dicendũ eſt, uoluntati Dei humanas obſiſtere uolũtates? & tam feros, tamq; intractabiles horũ hominum mores, ut Euangeliũ ideo nõ audiant, quia prędicationi impia corda non pateant? Et quis iſtis corda mutauit, niſi qui finxit ſigillatim corda eorum? Quis huius rigoris duriciem ad obediendi molliuit affectũ, niſi qui potens eſt de lapidibus Abrahæ filios excitare? Et quis dabit prædicantibus intrepidam illæſamq; conſtantiam, niſi ille qui ait Paulo: Noli timere, ſed loquere, & ne taceas, propterea quòd ego ſum tecũ: & nemo opponetur tibi, ut noceat tibi, quoniá populus eſt mihi multus in hac ciuitate? Puto aũt quòd nemo audeat dicere, ullá mundi gentem, ullam terræ prętermittendá eſſe regionem, in qua non ſint Eccleſiæ tabernacula dilatanda, dicente Deo ad filiũ: Poſtula me, & dabo tibi gentes hæreditaté tuam, & poſſeſsionem tuam terminos terræ. Et iterum: Reminiſcétur, & conuertentur ad Dominũ uniuerſi fines terrę. Et adorabũt in cóſpectu eius omnes patrię gentiũ. Dicéte quoq; ipſo Domino: Prędicabitur hoc Euangeliũ in uniuerſo mũdo, in teſtimoniũ omnib. gétib⁹, & tũc ueniet finis. Quæcũq; ergo gétes nondũ audiuerũt, audiét Euangeliũ, & credẽt quotquot ex ijs pręordinati ſunt in uitá æterná.

Contra

Contra 6.

Proſper in epiſtola ad Ruffinū ſic inquit: Quamuis in paruulis baptiſmū tranſeuntibus, manifeſtiſsimè nullū opus, nullusq; appetitus eorū uoluntatis exiſtat, & pleroſq; utentes quidē libero arbitrio, ſed auerſos à uero Deo, uiramq; in flagitija exigentas, liberatrix regoneratio in ipſo exhalandi ſpiritus fino ſanctificet: tamen ſi eam filiorū Dei partem, quę ad pietatis opera reſeruatur, pio conſideramus intuitu, non ne in eis nō peremptū inueniemus liberū arbitriū, ſed renatū? Quod utiq; cum ſolū eſſet, ſibiq; permiſſū, nō niſi in ſuam perniciē mouebatur. Ipſum enim ſe excæcauerat, & ipſum ſe illumniare non poterat. Nunc autem idem arbitriū conuerſum eſt, non euerſum. Et donatum eſt ei aliter uelle, aliter ſapere, aliter agere, & incolumitatem ſuam nō in ſe, ſed in medico collocare. Qoia necdū tam perfecta utitur ſanitate, ut ea quæ ei nocuerant, nequeant iam nocere, aut ab inſalubrib. poſsit iam uitibus ſuis tēperare. Proinde homo qui in libero arbitrio fuit malus, in ipſo lib. arbitrio factus eſt bonus: ſed per ſe malus, per Deū bonus.

Contra 7.

Proſper de ingratis prolixè hāc opinionē refutat, oſtēdens nō ſufficere uocationē, ſed oportere Deum ipſum intus plantare, & incrementum dare.

Confutatio eius: Non iuberet Deus, quod ſciret non poſſe ab homine præſtari.

Ideo iubet aliqua quæ non poſſumus, ut meminerimus, quę ab illo petere debeamus. libro eodem, capite decimoſexto.

Contra 8.

Proſper de ingratia ſic inquit:

Non autem hoc curam minui, ſtudiumq; reſolui
Virtutum, aut opus ingenij torpere putandum eſt,
Quòd bona ſanctorum tua ſunt. Et quicquid in illis
Aut ſanum, aut ualidum eſt, de te uiget: ut uideatur
Nil actura hominis, te cuncta gerente, uoluntas.
Quę ſine te quid agit? niſi quo procul exulet à te:
Præcipites ſemper calles, & deuia motu
Ingreſſura ſuo, niſi feſſam tu bone & ægram
Suſcipias, referas, foueas, tuearis, boneſtes.

Confutatio hypotheſeos de lege, facilia eſſe Dei mandata.

Profer quis ea impleuerit, & cur Dauid in Pſalmo canat: Qui fingis laborem in præcepto. Hieronymus ad Cteſiphontem.

DE GRATIA.

Refutatio Hypotheſeos primæ.

Maxentius contra apiſtolam Hormiſdæ: Qoòd ſi ſola prædicatio (ſicut iſte uult) gratia Dei credenda eſt, quæ per IESVM Chriſtum facta eſt: ergo iā non Saluator, ſed prædicator tantūmodo, idem Deus eſt & Dominus noſter IESVS Chriſtus (quod abſit) credendus eſt. Sed hunc nefariū eius ſenſum ita exprobrat & refutat beatus Auguſtinus. Deniq; mox poſt illā ſententiā, cuius ſuperius fecimus mentionē, ſequitur & dicit: Nō ſic pius atq; humilis ille doctor ſapiebat (Cyprianū beatiſsimū loquor) qui dicit, in nullo gloriādū, quādo noſtrū nihil ſit. Quod ut oſtēderet, adhibuit Apoſtolū dicētē: Quid aūt habes quod non accepiſti? ſi aūt accepiſti, qd gloriaris quaſi nō acceperis? Quo præcipuo teſtimonio etiā ipſe cōuict⁹ ſum, cū ſimiliter errarē, putās fidē, qua in Deū credim⁹, nō eſſe donū Dei, ſed à nobis eſſe, in nobis, & per illam nos impetrare Dei dona, quib. tēperantes & iuſtè & piè uiuam⁹ in hoc ſeculo. Neq; enim putabā Dei gratia prępeniri, ut per illā nobis daretur quod utiliter poſceremus: niſi quia credere non poſſemus, ſi non præcederet præconiū ueritatis. Vt aūt prędicato nobis Euangelio cōſentiremus, noſtrū eſſe propriū, & nobis ex nobis arbitrabar. Quē meū errorē nōnulla mea opuſcula indicant, ante meum epiſcopatum ſcripta.

Refutatio ſecundæ Hypotheſcos de gratia.

Refutat illā opinionē Auguſtinus, libro primo de bono perſeuerantię, capite 14 ex dicto Rom. 9. Quia neq; uolentis neq; currentis, ſed miſerentia Dei ſit. & lib. 2. cap. 8: Sed cur, inquit, gratia Dei, non ſecundū merita hominū datur? Reſpondeo: Quoniam Deus miſericors eſt. Cur ergo, inqt, nō omnibus? Et hic reſpōdeo: Quoniā De⁹ iudex iuſt⁹ eſt. Ac p hoc gratia ab eo datur & gratia: & iuſto eius in alijs iudicio demōſtratur, qd eis qbus datur, cōferat gratia. Nō itaq; ſimus ingrati, quòd ſecundū placitū uolūtatis ſuę in laudē glorię gratię ſuę tā multos liberat miſericors De⁹, de tā debita perditione, ut ſi inde neminē liberaret, nō eſſet iniuſtus. Ex uno quippe omnes in cōdemnationē, non iniuſticia iudicati ſunt filij iræ, ſed iuſticia: qui ergo liberatur, debitū agnoſcat. Si in remittēdo debitū bonitas, in exigēdo ęquitas intelligitur, nuſquā eſſe apud Deum iniquitas inuenitur.

Proſper in epiſtola ad Ruffinū, eandē opinionē refutat: Si gratia Dei ſecundū merita hominū tribuitur, atq; hoc modo gratia nō ſit gratia: qa ſi meritis redditur, & nō ipſa eſt bonorū creatrix, fruſtra gratia nominatur.

Refutat eandē opinionē in libro de ingratia prolixè, & inter cætera inquit:

Siue igitur meritum credens exiſtere poſſe
Ante fidem, donas uirtutibus impietatis:
Siue illam uis eſſe tuam, non munere dantis
Sumptam, ſed genitam de libertate uolendi,
Nullam habet in uobis ſaluatrix gratia ſedem.

Idem in eodem libro, exēplo de infantib. & geminis pbat, nō propter humana ſtudia, ſed ex mera miſericordia gratiam donari.

Maxēti⁹ cōtra Hormiſdā, refutat Fauſti opinionā, q gratia detur ſecūdū merita fidei & laboris, ut cōtrariā Scripturę & Auguſtino.

Contra

Contra Iuliani opinionem, gratiam dari ſecundum merita bonæ uoluutatis: Auguſtinus inquit libro ptimo, capite decimoquarto: Apoſtolus non dixit, Miſericordiam cōſecutus ſum, quia fidelis eram: ſed, ut fidelis eſſem. Item capite ad temperantiā, Sicuti unicuiq; Deus partitus eſt menſurā fidei.

De teſtimouijs quæ Pelagiani pro ſuo errore proferunt, Proſper in epiſtola ad Ruffinum ſic inquit: Aſſerunt quidem hæc quibuſdam ſanctatum Scripturarum teſtimonijs, ſed non rationabiliter adſumptis. Ad defenſionem enim alicuius definitionis ea promenda ſunt, quæ alteri intellectui, à quo uidetur definitio diſſonare, non cedant, & eam regulam cui ſunt aptata, non deſerant.

De exemplo Cornelij, Auguſtinus libro primo de bono perſeuerantiæ, capite ſeptimo inquit: Quicquid igitur, & autequam in Chriſtum crederet, & cum crederet, & cum crediſſet, bene operatus eſt Cornelius, totum Deo dandum eſt, ne fortè quis extollatur. Et Proſper in epiſtola ad Ruffinum: Neq; intelligunt omnem illam pręparationem Cornelij per Dei gratiam fuiſſe collatam. Si quidem cum S. Petrus per uiſionem omnis generis auimalinm de baptiſaudo Cornelio, ac perinde de omnibus gentibus doceretur, atque ille immundum & indiſcretum cibnm Iudaica obſeruantia recuſaret, trina ad eum uox facta ſit, dicens: Quod Deus mundauit, tu ne commune dixeris. Quò ſatis apertè oſtenditur, omuia bona opera quæ in Cornelio ptæceſſerunt Dei gratiam, ad emuudationem ipſius inchoaſſe: ut cui Dominus iam impertietat hoc donum, non dubitaret Apoſtolus couferte ſacramentum, ne nouæ, & necdum reuelatæ uocationis uacillaret exordium, niſi per ipſa indicia præcedentium ſtudiorum, Deum in adſumendis couſtaret operatum. Non enim omniū eſt fides, nec omnes credūt Euāgelio: ſed qui credūt, Dei agūtur ſpiritu: qui non credunt, libero auertūtur arbittio.

Refutatio 1 Hypotheſeos.

Iuliani opinionem Auguſtinus refutat libro quarto, capite decimotettio: Non hæc eſt gratia quam commendat Apoſtolus, per fidem IESV Chriſti. Hanc enim natutam cum impijs & infidelibus certum eſt nobis eſſe communem: gratiam uerò pet fidem IESV Chriſti, eorum tantūmodo eſſe, quorum eſt ipſa fides: Apoſtolo dicente, Non omnium eſt fides.

Fauſti opinionem Maxentius contra epiſtolam Hormiſdæ, ut Scripturæ & Auguſtino contrariam, refutat.

Contra 5 Hypotheſin, quæ negant gratiam.

Quòd gratiam excludunt Pelagiani, blaſphemia eſt, tollit enim orationem, & eſt contra Scripturā: Quid habes quod nō accepiſti? Si aūt accepiſti, qnid eſt quod glotiaris, quaſi non acceperis? Itē: Non eſt uolentis, neq; currētis, ſed miſerentis Dei, ſempet largitor Deus, ſemper donator eſt. Non mihi ſufficit quòd ſemel douauit, niſi ſemper donauerit. Hieronymus in epiſtola ad Creſiphontem.

DE SYNERGIA.

Refutatio hypotheſeos de tribus cauſis conuerſionis.

Proſper de ingratis, inter alia ſic reſpondet

At ſi dimota certandi nube, ſerenis
Quæ ſunt uera oculis mecum intueâre modeſtè,
Et uetera exemplis manifeſtis plena uidebis
Secula: & in noſtro cognoſces tempore multa,
Quæ doceant uirtute Dei conuerſa malorum
Corda, quibus recti nihil unquam inſederat, & quæ
Nullum iuſticiæ ſignum ſenſum'ue gerebant.
Namq; ut nunc ſæuas gentes, & barbara regna,
Ignoti prius, aut ſpreti noua gratia Chriſti
Attrahit, & terra templum ſibi condit in omni:
Sic prius immites populos, urbesq; rebelles,
Vincente obſtantes animos pietate ſubegit.
Non hic conſilio tantum, hortatuq; benigno
Suadens atq; docens, quaſi normam legis haberet
Gratia: ſed mutans intus mentem, atq; reformans,
Vasq; nouum ex fracto fingens, uirtute creandi.
Non iſtud monitus legis, non uerba prophetæ,
Non præſtata ſibi præſtat natura: ſed unus,
Quod fecit, reficit. percurrat Apoſtolus orbem,
Prædicet, hortetur, plantet, riget, increpet, inſtet,
Quaq; uiam uerbo reſeratam inuenerit intret:
Vt tamen his ſtudijs auditor promoueatur,
Non doctor, neq; diſcipulus, ſed gratia ſola
Efficit, inq; graues adolet plantaria fructus.

Refutatio opinionis Fauſti, de gratia, & conatus humani ſynergia.

Maxentiua contra epiſtolam Hormiſdæ, huic aſſertioni, & Auguſtinus in primo libro ad Proſpetum & Hilarium, ita contradicit, ut credas eum iam tunc non niſi contra ſcripta Fauſti reſpondere. Deniq; poſt aliquanta, quæ ibi de initio fidei, quod nobis niſi deſuper dari certiſsimis approbat documentis, exptobraus, hunc ſenſum infert, & dicit: Nolens ergo tam claris teſtimonijs repugnare, & tameu uolens à ſeipſo ſibi eſſe qnod credit, quaſi cōponit homo cum Deo, ut partem ſibi fidei uendicet, atq; illi partem relinquat: & qnod eſt elatius, primam ſibi, ſequentem dat illi: & in eo quod eſſe dicat ambotum, primum ſe fecit, poſteriorem Deum.

Refutatio 1 Hypotheſeos.

Proſper in epiſtola ad Ruffinū: Cōuerſio ergo noſtra ad Deū, nō eſt ex nobis, ſed ex Deo eſt. ſicut Apoſtol' dicit: Gratia ſalui facti eſtis per fidē: & hoc nō ex uobis, ſed Dei donū eſt, & nō ex operib', ne qnis glorietur. Agnoſcat ſe humana debilitas, & in primo homine uniuerſarū generationū damnata ſucceſsio, & cum

cum mortui uiuificantur, cum cæci illuminanrut, cum impij iuſtificantur, confiteantut uitam & lumen & iuſticiam ſuam Ieſum Chriſtum. Et: Qui gloriatur, in Domino glorietur, non in ſe. Qui cum eſſet impius & cęcus, & mortuus, à liberatore ſuo gratis accepit & iuſticiam, & lumen, & uitam.

Contra 4. Hypotheſin.

Proſper in epiſtola ad Ruffinũ ſic inqnit: Prorſus nihil apud nos tale audierunt, nihil tale legerunt: quia non fato quicquam geri, ſed omnia Dei iudicio nouimus ordinari. Nec ex duabus maſsis, duabus'ue naturis, ſed ex una maſſa, quæ eſt caro primi hominis, unam ſcimua omnium hominum creatam, creariq́; naturam.

Contra 5. Hypotheſin.

Auguſtinus in epiſtola ad Vitalem ſic inquit: Hæc ſi dicis, orationibus noſtris contradicis. Negas apertè orãdum eſſe pro his quibus Euangelium prędicatur, ut credant, ſed tantum prædicandum. Damnas preces Eccleſię, reprehendis ritus orandi pro incredulis, ut ad fidem cõuertantur: pro catechumenis, ut deſiderio tegenerarionis impleantur. Condemnas Cypriani librum de oratione Dominica, in quo ea petẽda eſſe à Deo patre oſtendit, quæ tu dicis eſſe homini ab homine, hoc eſt à ſeipſo. Reprehendis & Apoſtolum qui dixit: Oramus ad Deum, ne quid mali faciatis. Pugnas & cum Scriptura, dicente: A' Domino greſſus hominis diriguntur, & uiam eius uolet. Non dixit, Et uiam eius diſcet, aut tenebit, aut ambulabit, aut aliquid huiuſmodi, quod poſſes dicere à Domino quidem dari, ſed homini iam uolenti: ut ſi beneficium Dei, quo greſſus hominis dirigit, ut uiam eius diſcat, teneat, gradiatur, ſua homo uoluntate pręcedat, & hoc Dei donum præcedente uoluntate ſua mereatut. ſed ideo dixit, A' Domino greſſus hominis diriguntur, & uiam eius uolet: ut intelligeremus, ipſam uoluntatem bonam, qua incipimus uelle credere (quoniam Dei uia quid eſt niſi fides recta?) illius eſſe donũ, qui greſſus noſtros propterea dirigit primitùs, ut uelimus. Non enim ait Scriptura, A' Domino greſſus hominis diriguntur, quia uiam eius uoluit: ſed, Diriguntur, inquit, & uolet. Non igitur quia uoluit, diriguntur: ſed quia diriguntur, uolet. Et paulo pòſt: Præparatur uoluntas à Domino, & eius eſt qui operatur in nobis & uelle. Et multa huiuſmodi, quibus commendatur uera Dei gratia: hoc eſt, quæ non ſecundum merita noſtra datur, ſed dat merita ipſa, cum datur. Quia præuenit hominis uoluntatem boná, nec eam cuiuſquam inuenit in corde, ſed facit, etc. Cõfutat etiá illam ipſam opinionẽ in eadem epiſtola, duodecim alijs rationibus,

REFVTATIO HYPOTHESIVM de Prędeſtinatione.

Refutatio 1. Hypotheſeos.

Auguſtinus libro primo de Bono perſeuerantiæ, capite decimoſexto, & decimoſeptimo: Vnde non ob aliud dicit, Non uos me elegiſtis, ſed ego uos elegi: niſi quia non elegerunt eum, ut eligeret eos: ſed ue eligerent eum, elegit eos. Quia miſericordia eius præuenit eos ſecundum gratiam, non ſecundum debitum. Elegit ergo eos de mundo, cum hic ageret in carne: ſed iam electos in ſeipſo, ante mundi conſtitutionem. Quod profectò ſi propterea dictum eſt, quia præſciuit Deus credituros, non quia facturus fuerat ipſe credentes, cõtra iſtam præſcientiam loquitur filius, dicens: Nõ uos me elegiſtis, ſed ego uos elegi. cum hoc potius præſcierit Deus, quòd ipſi eum fuerant electuri, ut ab illo mererentur eligi. Electi ſunt itaque ante mundi conſtitutionem, ea prædeſtinarione, qua Deus ſua futura facta præſciuit: electi ſunt autem de mundo ea uocatione, qua Deus id quod prædeſtinauit, impleuit. Quos enim prædeſtinauit, ipſos & uocauit: illa ſcilicet uocarione ſecundum propoſitum. non ergo alios, ſed quos prędeſtinauit, ipſos & uocauit: nec alios, ſed quos ita uocauit, ipſos & iuſtificauit: nec alios, ſed quos prædeſtinauit. uocauit. iuſtificauit, ipſos & glorificauit, illo utiq; fine qui non habet finem. Elegit ergo Deus fideles, ſed ut ſint, nõ qui iam erãt.

Et capite decimonono: Audiant & ipſi in hoc teſtimonio, ubi dicit: Sortẽ cõſecuti ſumus, prædeſtinati ſecundum propoſitum eius, qui uniuerſa operatur. Ipſe ergo, us credere incipiamus, operatur, qui uniuerſa operatur: uocationem quippe illam de qua dictum eſt, Sine pœnitentia ſunt dona & uocario Dei, de qua dictum eſt, Non ex operibus, ſed ex uocante: cum poſſet dicere, Sed ex credẽte. & electionem quam ſignificauit Dominus, dicens: Non uos me elegiſtis, ſed ego uos elegi. Nec fides ipſa præcedit. non enim quia credimus, ſed ut credamus, elegit nos, ne priores eum elegiſſe dicamur: falſumq́; ſit, quod abſit, Non uos me elegiſtis, ſed ego uos elegi. Nec qnia credimus, ſed ut credamus, uocamur: atque illa uocarione quæ ſine pœnitentia eſt, id prorſus agitur, & peragitur, ut credamus.

Et Proſper in epiſtola ad Ruffinũ, de reliqnijs Pelagianę hęreſeos oſtendit, Deum electos facere dignos donorum. idq́; probat teſtimonijs: Gratias agentes patri, qui dignos nos fecit in partẽ ſortis ſanctorum in lumine, qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum filij dilectionis ſuæ, Et idem ad Timotheũ: Con-

labora,

habota, inquit, Euágelio ſecundum uirtuté Dei, qui nos liberauit, & uocauit uocatione ſancta, nõ ſecundũ opera noſtra, ſed ſecundũ propoſitum ſuum, & gratiam quæ data eſt nobis in Chriſto IESV, ante tempora ſecularia. Et ad Titũ: Eramus, inquit, & nos aliquando inſipientes & increduli, errantes & ſeruientes deſiderijs & uoluptatibos uarijs, in malicia & iouidia agentes, odibiles, odientes inuicem. Cum autem benignitas & humanitas apparuit Saluatoris noſtri, nõ ex operibus iuſticiæ quæ fecimus, ſed ſecondum ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit.

Refutatio hypotheſeos 2.

Proſper in epiſtola ad Ruffinũ dicit: Hoc negare tam impium eſſe, quàm ipſi gratiæ contraire. Et aliquanto pòſt: Non enim alij uenient in cooſortium hæreditatis Chriſti, quàm qui ante conſtitutionem mundi electi ſunt, & prædeſtinati atq; præſciti, ſecundum propoſitum eius qui omnia operatur ſecundum conſilium uoluntatis ſuæ.

Refutatio 3. hypotheſeos.

Auguſtinus libro primo de bono perſeuerantiæ, cap. 12. & 13. reſpondet, infantes non baptizatos damnari propter peccatum originis: & non propterea quòd Deus præuiderit, eos non acturos pœnitentiã ſi uiuerent.

Et capite decimoquinto inquit: Scripſit librũ de mortalitate Cyprianus, multis ac penè omnib. qui Ecclaſiaſticas literas amant, laudabiliter ootum: in quo propterea dicit non ſolùm non eſſe fidelibus ioutilem mortem, oerùm etiam otilem reperiri, quoniam peccandi periculis hominem ſubtrahit, & in non peccandi ſecuritatem conſtituit. Sed quid prodeſt, ſi etiam futura quæ commiſſa non ſunt, peccata puniuntur? Ait tamẽ ille copioſiſsimè atq; optimè, peccandi pericula nec deeſſe in iſta uita, nec ſupereſſe poſt iſtã.

Et paulò pòſt eleganter docet, Deum præſcire ea quæ futura ſint, & non præſcire ea quæ non ſint futora. Refutat eandem opinionem libro ſecundo, capite duodecimo.

Refutatio hypotheſeos 6.

Auguſtinus libro ſecundo de bono perſeuerantię. capite decimoquarto inquit: Sed aiunt prædeſtinationis definitionem utilitati prædicationis aduerſam: quaſi uerò aduerſata ſit Apoſtolo prædicanti. Non'ne ille Doctor gentiũ in fide & ueritate prędeſtinationẽ toties cõmendauit, & uerbũ Dei prędicare nõ deſtitit? Nũquid quia dixit, Deus eſt qui operatur in uobis & uelle & operari pro bona uolũtate ſua, ideo nõ ipſe, & ut uelim' quę Deo placeãt, & ut operemur, hortat' eſt? Aut qui dixit: Qui in uobis bonum opus cœpit, perficiet uſq; in diẽ Chriſti IESV, ideo ut inciperẽt homines, & perſeuerarẽt uſq; in finem, ipſe nõ ſuaſit? Nempe ipſe Dominus hominibus præcepit ut crederent, atque ait: Creditis in Deum, & in me credite. nec tamẽ ideo falſa ſenteotia eſt, uec uana definitio, ubi ait, Nemo uenit ad me (id eſt, oemo credit in me) niſi fuerit ei datum à patre meo. Nec rurſus, quia uera eſt hæc definitio, ideo uana eſt illa pręceptio. Cur ergo prædicationi, præceptioni, exhortationi, correctioniq́; quę omnia frequentat Scriptura diuina, exiſtimamus ioutilem definitiouem Prædeſtinationis, quam commendat eadem Scriptura diuina? Eadem libro eodem, capite 17. prolixius perſequitur.

REFVTATIO PRIMAE HYPO-
theſeos de iuſtificatione.

Maxentius contra epiſtolam Hormiſdæ ſic reſpondet: Si ſecundum huius impium ſeoſum, & Enoh omni fece terrena in tantũ purgari potoit per naturæ uigorem, ut nihil terrenum ſaperet, & Noe ad perfectam iuſticiam perueniret: ergo Chriſtus gratis mortuus eſt. Si enim per naturæ uigorem carnalis ſapientia (quæ Deo inimica eſt) plenius expurgari potuit, & perfecta iuſticia adimpleri: quid neceſſe erat Deo, carne aſſumpta, pro humano genere mori? Sed nunquid Apoſtolus tacuit, unde Enoh & Noe Deo placere potuerunt, dicens: Fide Enoh tranſlatus eſt, ne uideret mortem, & non inueniebatur, quia traoſtulit illũ Deus? Ante tranſlationem enim teſtimonium habebat, placuiſſe Deo: & reliqua. Fide Noe reſpooſo accepto, de his quę adhuc non uidebãtur, metuens aptauit arcam in ſalutem domus ſuæ, per quam damnauit mundom: & iuſticiæ quæ per fidem eſt, hæres eſt inſtitutus.

Et Auguſtinus libro primo contra duas epiſtolas Pelagianorũ: Saluati ſunt ſola fide in mediatorem. eorum enim uox eſt: Credidi, propter quod locutus ſum. Et, Vnus mediator Dei & hominum. Idem: Patres omnes in ueteri teſtamento ſaluati ſunt per beneficiũ mediatoris Chriſti, Paulo atteſtante: Per hominem mors, & per hominem reſurrectio mortuorũ. ſicut enim in Adam omnes moriuntur, ſic in Chriſto omnes uiuificabũtur: &, Abraham cõcupiuit uidere diem meum.

Refutatio 2. hypotheſeos.

Reſpondet Auguſtinus libro primo, capite undecimo, de bono perſeuerãtiæ: Cur nõ utrumq; Dei eſt, & quod iubet, & offertur? Rogatur enim ut det, quod iubet. Rogant credentes, ut ſibi augeatur fides: rogant pro non credentibus, ut eis donetur fides, ut & in ſuis incrementis, & in ſuis initijs Dei donum ſit fides. ſic autem dicitur: Si credideris, ſaluus eris. quemadmodum dicitur Si: ſpiritu facta carnis mortificaueritis, uiuetis. Nã & hic ex duobus unum exigitur, alterum offertur: Si ſpiritu, inquit, facta carnis mortificaueritis,

ficaueritis, uiuetis. Vt ergo ſpiritu facta carnis mortificemus, exigitur: ut autem uiuamus, offertur. Num igitur placet, ut facta carnis mortificare, non donũ Dei eſſe dicam⁹: neq; id donum Dei eſſe fateamur, quoniam exigi audiuimus à nobis, prȩmiò uitȩ ſi hoc fecerimus oblato? Ibidem: Ideo enim hȩc & nobis prȩcipiuntur, & dona Dei eſſe monſtrantur, ut intelligatur, quòd & nos ea facimus, & Deus fecit ut illa facismus. ſicut per prophetam Ezechielem apertiſsimè dicit. Quid enim apertius, quàm ubi dicit, Ego faciam ut faciatis?

Refutatio 3 hypotheſeos: Ad obtinendam ſalutem, naturam hominis ſibi ſolam ſufficere.

Ego arbitror, quòd libertas arbitrij ſibi ſola ſufficere, ſine præſidio gratiæ non potuerit, etiam antequam priuilegiũ illius tranſgreſsio uiolaret: multo minus nunc, cum dictũ ſit, Sine me nihil poteſtis facere. Itẽ: Niſi Dominus ædificauerit domũ, &c. Fauſtus libro primo de Libero arbitrio.

Refutatio 5 hypotheſeos.

Propter hoc maximè deteſtatur uos Eccleſia Chriſtiana, cum ſcriptum ſit: Impoſsibile eſt placere Deo ſine fide. Auguſtinus libro quarto cõtra Iulianum, capite ſecundo.

CONFVTATIO DE FIDE.

Contra opinionem, quòd fides ſit ex nobis, Auguſtinus libro ſecundo de bono perſeuerantiȩ, capite decimoſeptimo: Hic proculdubio contradicitur Apoſtolo dicenti, Quid habes quod non accepiſti? Contradicitur & martyri Cypriano, dicenti, in nullo gloriandum, quando noſtrum nihil ſit.

Eandem opinionem, quòd fides ſit opus naturæ, refutat Proſper in libro de ingratis, demonſtrando per eam aſſeri integritatem naturæ lapſæ, & euacuari crucem Chriſti. Item, fidei autorem & ducem eſſe Chriſtũ, & non naturam. Et Maxentius in reſponſione ad epiſtolam Hormiſdȩ, dicit eam opinionem non modò Auguſtino, ſed etiam Apoſtolò eſſe contrariam, qui dicit, fidem non eſſe omnium.

Contra tertiam hypotheſin, quòd perſeuerantia non donetur à Deo.

Auguſtinus libro ſecundo, capite ſecundo; de bono perſeuerantiæ ſic inquit: Cur perſeuerantia iſta poſcitur à Deo, ſi non datur à Deo? Et capite ſeptimo: Poſt lapſum hominis non niſi ad gratiam ſuam Deus uoluit pertinere, ut homo accedat ad eum: neque niſi ad gratiam ſuam uoluit pertinere, ut homo non recedat ab eo. Idem & Proſper ad Ruffinum.

Refutatio hypotheſeos de Bonis operibus.

Auguſtinus libro quarto contra Iulianũ, cap. 19. reſpondet: Non audiunt Apoſtolum dicentẽ: Scientia inflat, charitas autem ædificat. Quid eſt ineptius, quid amentius, & ab ipſa charitatis ſanctitate alienius, quàm fateri ex Deo eſſe ſcientiam, quæ ſine charitate inflet: & ex nobis eſſe charitatẽ, quæ facit ut ſcientia inflare non poſsit?

Refutatio hypotheſeos de Perfectione.

Contra 1.

Auguſtinus in libro de perfectione, Cœleſtij opiniones & rationes refutat, ut patet ex ſequentibus. Cœleſtius in prima quæſtione contendit, hominem ad perfectum iuſticiæ ſtatum poſſe peruenire, ſi uelit. Auguſtinus reſpondet: Peccatum poſſe uitari, ſi natura uitiata ſanetur gratia Dei, per IESVM Chriſtum.

2. Si peccatum eſt neceſsitas, peccatum non eſt: ſi uoluntatis, uitari poteſt. Reſpondet Auguſtinus idem, quod ad primã quæſtionem.

3. Quæritur quid ſit peccatum, Naturale an accidens. Si naturale, non eſt peccatũ: ſin accidens, uitari poteſt. Ergo ſine eõ homo eſſe poteſt. Reſpondet Auguſtinus, non eſſe naturale, ſed uitiatæ naturæ: & parum eſſe ad non peccandum, uoluntatis arbitrium, denegata gratia.

4. Peccatum eſt actus, & non res: ergò peccatum uitari poteſt. Auguſtinus dat inſtantiam: Claudicatiò etiam eſt actus, & non res: nec tamẽ quis claudicationem uitare poteſt, niſi habeat ſanatum pedem.

5. Homo debet ſine peccato eſſe: ergò poteſt. Reſpondet Auguſtinus, repetita ſuperiori ſimilitudine de claudicãte homine.

6. Præceptum eſt homini, ut ſit ſine peccato: ergo poteſt. Reſpondet Auguſtin⁹: Quia nõ poteſt, ideo iuſſus quȩrit remediũ.

7. Deus uult hominẽ ſine peccato eſſe: ergo. Reſpondet Auguſtinus: Si nollet Deus hominem ſine peccato eſſe, nõ remitteret filium ſuum ſine peccato, qui ſanaret homines à peccatis. hoc fit in credentibus.

8. Deus uult hominem eſſe ſine peccatò, ergo magna impietatis blaſphemia eſt, dicere hominem poſſe eſſe cum peccato, quod Deus non uult: & negare poſſe eſſe ſine peccato, quod Deus uult. quaſi aliquem ad hoc Deus creauerit, ut poſsit eſſe quod nolit, & non poſsit eſſe quod uelit: & ut cõtra ſuam magis, quàm ut ſecundum ſuam exiſteret uoluntatem. Reſpondet Auguſtinus: Iam ſuperius reſpõſum eſt, ſed addendũ uideò, Quòd ſpe ſalui facti ſumus.

9. Quòd Deus homini dedit, bonum eſt: Deus dedit homini libertatẽ arbitrij: ergo magis per libertatem arbitrij pronus eſt ad bonum quod eſt, poſſe eſſe ſine peccato:

quàm ad malũ, quòd eſt eſſe cũ peccato. Reſpõdet Auguſtinꝰ: Per arbitrij libertatẽ factũ ut eſſet homo cũ peccato: ſed iá pœnalis uitioſitas ſubſecuta, ex libertate fecit neceſsitatẽ.

10. Deus hominem bonum fecit, & bona ei præcipit: ergo poteſt ſine peccato eſſe. Reſpõdet Auguſtinus: Quia bonũ fecit, ideo ut ſit bonus reficit, dũ uolentẽ, credentẽ, inuocantẽ liberat à malo, quod ſibi ipſe fecit.

11. Tam illud poteſt uitari quod prohibetur, quàm effici quod imperatur: Peccatum ꝓhibetur, ergo poteſt uitari. Quia fruſtra aliqd prohiberetur, aut iuberetur, ꝙ uel caueri uel impleri nõ poſſet. Reſpõdet Auguſtinꝰ: Non poſſe fieri, ſine gratia adiuuãte diuina.

12. Quod nõ natura, ſed uoluntate fit, poteſt mutari: Peccatũ fit uoluntate: ergo, &c. Quia perfacilè poteſt uolũtas uoluntate mutari. Reſpõdet Auguſtinus: Eſt lucta carnis & ſpiritus. hæc enim ſibi inuicem aduerſantur, ut non quæ uolumus fiant.

13. Homo alterius culpa peccat: ergo nõ propria: eſt igitur ſine peccato. Reſpondet Auguſtinus, explicãdo quomodo intelligẽdum ſit quod dicitur, eſſe culpam hominis, quod non poſsit eſſe ſine peccato.

14. Si peccatũ uitari non poſſet, Deus iuſtus non imputaret: ſed imputat: ergo. Reſpondet Auguſtinus: Non imputat his qui petunt, Dimitte nobis, &c.

Confutatio eius, hominem poſſe eſſe ſine peccato, ſi uelit: & eius, Aliud eſt eſſe, aliud eſſe poſſe.

Si homo per ſe poteſt eſſe ſine peccato, quid neceſſaria eſt Dei gratia? ſin aũt ſine illius gratia nihil poteſt facere, quid neceſſe fuit dicere, poſſe quod non poteſt? Et: Rogo quę iſta eſt argumẽtatio, poſſe eſſe quod nũquá fuerit? poſſe fieri quod nullũ feciſſe teſteris? id cuilibet tribuere, ꝙ an futurus ſit ignores, & dare neſcio cui, quod in Patriarchis & Prophetis & Apoſtolis fuiſſe nequeas ꝓbare. Hieronymꝰ in Epiſtola ad Cteſiphõtẽ.

Refutatio hypotheſeos de Amneſtia.

Auguſtinus in libro 2 de bono perſeuerãtiæ, capite 16. reſpondet: Alia eſt ratio uerum dicendi, alia uerũ tacendi neceſsitas. cauſas uerum tacendi, longum eſt omnes quærere uel inſerere: quarum tamẽ eſt & hæc una, ne peiores faciamus eos qui nõ intelligunt, dũ uolumus eos qui intelligunt facere doctiores: qui nobis aliquid tale tacentibus, doctiores quidem nõ fiunt, ſed nec peiores fiunt. Cum aũt res uera ita ſe habet, ut fiat peior nobis eam dicentibus, ille qui capere nõ poteſt: nobis aũt tacentibus, ille qui poteſt quid putamus eſſe faciendum? Non'ne potius eſt dicendũ uerum, ut qui poteſt capere capiat, quàm tacendũ ut nõ ſolùm id ambo nõ capiat, uerùm etiá qui eſt intelligẽtior, ipſe ſit peior? Qui ſi audiret & caperet, ꝑ illũ etiá plures diſcerẽt? Quo enim eſt capacior ut diſcat, eo magis eſt idoneus ut alios doceat.

Contra 2 hypotheſin.

Proſper de ingratis ſic inquit:

Iungere ſed fœdus cum talibus, & uiolare
Sanctorum decreta patrum, regumq́; piorum,
Scripta lege Dei leges contemnere, multum
Hoſtile eſt, nimiumq́; audax & pernicioſum.

Confutatio hypotheſeos de Baptiſmo.

Nemo Chriſtianorũ æternam ſalutẽ conſequitur, ſi non renaſcatur in Chriſto, quod fit per Baptiſmũ. Et: pro impijs Chriſtus mortuus eſt. Quòd ſi infantes, qui impiè nihil cõmiſerunt, nec originali impietate infecti ſunt, pro ijs Chriſtus non mortuus eſt. Et: Non ueni uocare iuſtos, ſed peccatores: Ergo infantes, ſi non ſunt peccatores, non ſunt uocati. Item, Sine baptiſmo infantes non poſſunt admitti ad cœnam Domini, de qua dixit Chriſtus: Niſi mãducaueritis carnem meam, & biberitis ſanguinẽ meũ, non habebitis uitá in uobis. Auguſtinus lib. 1. de peccatorum meritis, capite uigeſimo.

Confutatio ſententiæ de cœna Domini, quòd abſq; illa paruuli in ſe poſſint habere uitam.

Eſt uniuerſale dictũ, ad omnes pertinens. nam & ſic Chriſtus ait: Panis quem ego dedero, caro mea eſt, pro mũdi uita. Ergo etiá pro paruulis, &c. Auguſtinus libro primo de peccatorum meritis, cap. 24.

Confutatio eius: In Baptiſmo ſi peccata remittuntur, homo poſtea ſine peccato eſt.

Non tollitur in baptiſmo omnis infirmitas, ſed renouatio incipit à remiſsiõe peccatorũ, & in altera demũ uita perfecti erimus. Auguſtinus lib. 2 de peccatorũ meritis, ca. 7.

Confutatio eius, quòd orationes Pelagiani deſtruunt.

Repugnat Scriptura in Pſalmis, exemplis piorum orantiũ, Cõuerte nos DEUS, Doce me iuſtificationes tuas. Et, Phariſæus apud Lucá, cõfitens ſe accepiſſe à Deo bene operádi facultatẽ, tamẽ improbatur. Quid fiet uobis, qui Deũ inuocare prohibetis? Auguſtinus lib. 2 de peccatorum meritis, cap. 5.

Confutatio eius: Sanctos non pro ſe, ſed pro alijs orare, nec ueraciter quidem, Dimitte nobis debita noſtra.

Repugnant Scripturæ. Iacobi 3: In multis offendimus omnes. Pſal. 147: Non intres in iudiciũ. Eccleſiaſt. 7: Non eſt homo qui non peccet. Et, Quis ferat orantem, & non hominibus, ſed ipſi Domino mentientem: qui labijs ſuis ſibi dicit remitti uelle, & corde dicat, quæ ſibi dimittantur debita, ſe non habere? Ex capitulo octauo cõcilij Mileuitani, tomo primo Conciliorum.

Confutatio

Confutatio ſententiæ, Libidinem eſſe naturale bonum.

Libido non eſt naturale bonum in hominibus, ſed per peccatum primorum parentũ accidens malum atq; pudendũ, cuius autor non Deus, ſed diabolus eſt. Creati quidem abſque libidinis malo primi ſunt parentes, ſed poſt lapſum libidinis ſtimulus acceſsit: quamobrem & naturalia membra texerũt. Hinc Paulus: Caſtigo corpus, &c. Serio aliã legem, &c. Iacob.1: Vnuſquiſq; tentatur à cõcupiſcentia ſua. & 1. Ioãnis 2: Concupiſcẽtia carnis nõ ex patre, ſed ex mũdo eſt: Auguſtinus libro quarto hypognoſticon. Fauſtus libro primo, capite ſecundo: De ſuperbia nata eſt incontinentia.

Confutatio ſententiæ, Filios ex coniugio ſuſceptos naturâ bonos eſſe, quòd Apoſtolus dicat, Relicto naturali uſu, &c.

Apoſtolus non dixit, Vſum coniugalem, ſed naturalem.

Confutatio eius: In concupiſcentia modum ſeruans, bono bene utitur.

Cõtrà, Cõcupiſcentię carnalis qui modũ tenet, malo bene utitur: qui modum non tenet, malo malè utitur. Et: Quamobrem concupiſcentiã negas eſſe malũ, cum neceſſarium ei eſſe remediũ confitearis? Si agnoſcis remediũ, agnoſce & malũ. Auguſtinus lib.3 contra Iulianum, cap.21.

Confutatio ratiocinationis, Cauſam mali eſſe nuptias, ſi ex illis trahatur peccatum originale.

Idem & Deo ipſi obijci poterat. Sed ſicut creanti Deo nõ imputatur, quòd rationales creaturæ à bono deficiũt, ſed quòd bonum ſunt: ita parentibus gignentibus, & malo concupiſcentiæ utentibus non imputandũ eſt, quòd cum eo malo filij naſcuntur, ſed quod bonum eſt. Auguſtinus libro eodem, capite uigeſimoquarto.

Confutatio hypotheſeos, Diuitibus non renunciantibus negari regnum
DEI.

Scriptura teſtatur, multos uenturos ab Oriente & Occidente, & cum Abrahã, Iſaac & Iacob recubituros in regno cœlorũ, qui tamen diuitias habuerunt non paruas. Item: Confitemur ex catholicæ Eccleſiæ ſententia, diuites baptizatos, etiãſi diuitijs ſuis nõ careant, & ſint tales quales ad Timotheũ Apoſtolus deſcribit dicens: Præcipe diuitibus huius mundi, non ſuperbè ſapere, neq; ſperare in incerto diuitiarum, &c. non poſſe eos regno Dei priuari. Auguſtinus Epiſtola octuageſimanona, & centeſimaſexta.

DE HAERESI ANA-*ſtaſij.*

OCcaſione, aut cupiditate potius, certandi cõtra Leonem epiſcopum Romanum, quem Dei amantem Euagrius uocat, Anaſtaſius Neſtorij presbyter in eccleſia Conſtantinopolitana publicè eiuſmodi hęreſin eulgare auſus eſt, & defendere, ut diceret: Nemo Mariam deiparam uocet: fuit enim homo Maria. ex homine autẽ Deum naſci, eſt impoſsibile. Quam opinionem, ut impiam & blaſphemã, Leo coarguit. Socrates libro ſeptimo, capite trigeſimoſecundo: Euagrius libro primo, capite ſecundo.

DE HAERESI NE-*ſtorij.*

ANaſtaſij hæreticam opinionem & craſſius extulit, & blaſphemis magis additamentis auxit Neſtorius Conſtantinopolitanus epiſcopus, anno Chriſti (ſecundũ Martianũ) 429. Theodoſij Imperatoris quinto: iuxta Hermannũ Contractum, anno Chriſti 430. aut ſecundum Proſperum, 431.

Hypotheſis de Chriſto.

1.

Ignarus expoſitionum doctorum ueterũ, uenerandum & magnum (quemadmodum Cyrillus inquit in Apologetico) incarnationis Dominicę myſterium funditùs hoc modo euertit. Deitatẽ uerbi, ab aſſumpti hominis ſubſtantia ſeparauit. Leo Romanus epiſcopus ad Pulcheriam Auguſtam. In ſynodo Epheſina impudẽter blaſphemans, ſe bimeſtrem aut trimeſtrem factum Deum nequaquam nominare. Socrates libro ſeptimo, capite trigeſimo quarto: Euagrius libro primo, capite ſecundo.

2.

Contra Eccleſiæ doctrinam, dę unitione duarum in Chriſto naturarum, duos finxit Chriſtos, Deum unum, hominem alterum: duas uidelicet naturas, duas arbitratus eſſe perſonas. Et: Chriſtum purum hominem Neſtorius tradidit, conceptũ atq; formatũ, & poſtea in Deum prouectũ: hoc eſt, hominem deificatum, & non uerbum carnem factum: & habitaſſe in nobis, quod Euangelium prędicat, & Eccleſia catholica cõfitetur: Liberatus in Breuiario, quod extat in Tomo primo Conciliorum. Quod poſterius tamen, Chriſtum nimirum nudum hominem eſſe, Neſtorium ſenſiſſe Socrates negat: ſed Deiparam θεοτόκον dicendam Mariam uirginem, negaſſe: ſed χριστοτόκον nominari uoluiſſe. libro ſeptimo, cap.32. Vincentius Lirinenſis, aduerſus prophanas nouationes.

3.

Honorem diuinitatis Chriſto ſenſit eſſe collatum ex merito. Liberatus. Vel, Di-

uinitatẽ & gratiã, de qua Ioannis primo dicitur, datam eſſe ei poſt natiuitatẽ: & natũ à Deo aſſumptũ eſſe, non fuiſſe ſemper Deũ. Caſsianus. Vel, Chriſtũ in duos filios Neſtoriani diuidunt: audentq́; dicere, Deũ uerbum ſibi ex ſemine Dauidis hominẽ adiunxiſſe, eiq́; gloriã & honorẽ & adoptionis dignitatẽ tribuiſſe: atq; ita eũ præparaſſe, ut crucem ſuſtineret, & moreretur, reuiuiſceret, in cœlũ aſcẽderet, & ſederet ad dextrã patris, ut ab omnib. reb. procreatis adoraretur, ac Dei nomine honores perciperet. Cyrillus in interpretatione Symboli, indicante Euthymio, ſecundę Panopliæ partis titulo decimoquarto: & in Apologetico. Ipſum Dei uerbum in carnẽ uerſum eſt, quam accepit ad oſtentationẽ Deitatis ſuæ, ut habitu inueniretur ut homo, &c. Neſtorius in refutationib. capitũ Cyrilli, tomo 1. Cõciliorum.

De Neſtorij fundamentis.

Nititur dicto Pauli, quo alterũ uult intelligi paſsione Chriſtũ, paulo minus quàm angelos minoratũ uidimus Ieſum. Liberatus.

Si Trinitas eſt unius eſſentiæ, profectò Trinitas impaſsibilis permanet. Quòd ſi Trinitas & Deus uerbũ in Trinitate cõſpicitur, impaſsibilis permanet, & DEVS uerbũ impaſsibilis cõprobatur. Quòd ſi Deus uerbũ impaſsibilis eſt, inuenietur alter Chriſt' crucifix', pręter impaſsibilẽ Deũ uerbũ. Vincẽti' Lirinẽſis aduerſus profanas nouatiões.

Idem & Caſsianus lib. 7. de Incarnatione Domini: Omne quod naſcitur, generanti ſimile cõprobatur. Si igitur homo eſt qui genuit, neceſſariò q ex eo nat' eſt, homo eſt.

De Neſtorij ſocijs.

Similia cũ Neſtorio ſenſit bona pars epiſcoporũ Orientaliũ, qui in epiſtola quadã ad ſuos in Epheſo, pientiſsimũ eũ uocat & ſanctiſsimũ epiſcopum. Fuit ex illorũ numero Phriuclas quiſpiam, Heracleę epiſcopus. Cõſentientes habuit & Anaſtaſiũ ac Photium presbyteros: Iacobũ etiã quendã, & Antonium, & Chariſium presbyterum Philadelphiæ, ut patet ex primo tomo Conciliorũ.

Qui contra hæreſin Neſtorij pugnarint.

Primus Neſtorij blaſphemiæ ſe oppoſuit Euſebius Dorylæus epiſcopus, Rhetor adhuc: quemadmodũ Euagrius indicat libro primo, cap. nono. Reprehendit deinde per epiſtolam Neſtoriũ, & monuit ut ab errore deſiſteret, Ioannes Antiochenus epiſcopus. Acerrimo uerò cum primis ſtudio ei cõtradixit Cyrillus, blandè eum primùm per literas admonens, poſtea anathematiſmis damnans, qui in Tomo Cõciliorũ extãt. Papæ item, Celeſtinus, Leo & Gelaſius, quinq; libris, quorũ unus reliquus in Hæreſeologa extat. Synodi itẽ, Epheſina & Chalcedonenſis. Et Imperator Theodoſius, peculiari edicto, quòd ſic habet: Sancimus, ut qui impiã Neſtorij fidem ſectantur, aut illicitæ illius doctrinæ adhærent, ſi Epiſcopi fuerint, uel clerici, Eccleſijs eijciantur: ſi Laici, anathemate damnẽtur. Euagrius libro primo, capite duodecimo. Zenon deniq; Imperator ſcholam Edeſſenam, quam Perſicam uocabant, ut quæ Neſtorij doctrinam traderet, ſubuertit: Theodoro Lectore autore, lib. 2.

CONFVTATIONES.

Veteres non dubitarunt Mariam dicere Deiperam. ſic enim Euſebius libro tertio de uita Conſtantini: & Origenes in epiſtolam Pauli ad Romanos, quomodo Deipera dicatur, copioſè explicat. Socrates lib. 7. cap. 32. Theodoretus lib. 4. Compendij hæreticarum fabularum.

Eccleſia Catholica, & de Deo & de Saluatore noſtro rectè ſentiens, nec in Trinitatis myſterio, nec in Chriſti incarnatione blaſphemat. Nam & unam diuinitatem in Trinitatis plenitudine, & Trinitatis æqualitatem in una atq; eadem maieſtate ueneratur: & unum Chriſtum IESVM, non duos, eundemq́; Deum pariter atq; hominem confitetur: unam quidem in eo perſonam, ſed duas ſubſtantias: quia mutabile nõ eſt uerbũ Dei, ut ipſum uerteretur in carnẽ unam perſonã, ne duos profitendo filios, quaternitatem uideatur colere, non trinitatem. Vincentius Lirinẽſis lib. aduerſus profanas nouationes.

Scriptura docet Galat. 4: Vbi uenit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuũ. dicit, filiũ ſuũ, non alienũ. Non enim unquã pater ſine filio, nec filius ſine patre. Caſsian' lib. 4.

Euangelica autoritas ita uerbũ prædicat carnem factum, ut non duos Chriſtos, nec duos filios: ſed in uno Domino IESV Chriſto, & Dei & hominis nobis inſinuet ueritatem, & utriuſq; ſubſtantiæ, id eſt ſaluantis atq; ſaluatæ, nec proprietates poſsint cõfundi, nec perſonę geminari. Leo epiſcopus Romanus in epiſtola ad epiſcopos Galliarum, de damnatione hæreticorum.

Non ex hominibus Deus factus eſt Chriſtus: ſed cum Deus eſſet, uerbum factum eſt caro, id eſt homo. Et exinaniſſe dicitur ſeipſum, quod ante exinanitionẽ in natura propria, uti Deus, plenitudinem haberet. Neq; enim ex eo quod inane eſſet, plenum euaſit. Exinaniuit ſemetipſum, ex diuina ſublimitate, & immenſa gloria. non aũt homo humilis & abiect' exiſtens, exaltatus & gloria affectus eſt. ſerui formam ſuſcipit, ut qui liber eſſet: nõ aũt ut ſeruus, ad libertatis gloriam aſcẽdit. Cyrillus in expoſitione ſymboli.

Confutatio ratiocinationis Neſtorij: Si Trinitas eſt unius eſſentiæ, &c.

Tela hæc eſt araneę, & propoſitiones impijſsimę. Quoniã ſecundũ rationẽ Deitatis,

ſancta

ſancta Trinitas & unins eſſe eſſentiæ, & impaſsibilis perſeuerat. Nec enim dicẽtes filiũ paſſum, tatione Deitatis eum paſſum ſentimus: diuina ſiquidem natuta nullam protſus recipit paſsionem. Sed cõfitentes Deum uerbũ unum ex Trinitate incarnatum, tribuimus intelligendi mareriá ijs qui fidelitet ſciſcitantut, cur incarnari dignatus eſt. Proclus Conſtantinopolitanus in epiſtola ad Armenios.

Confutatio rationis, Ex paribus paria naſcuntur.

Vbi ſupra humanũ intellectũ, miraculũ, & ſupra narutá partus eſt, ibi qui naſcitur Deus eſt. Idem ibidem. Et Caſsianus libro ptimo: In natiuitate Dei nihil eſt quod proferas exẽpla naturæ, Deus eſt omnipotens.

Confutatio eius quod dixerunt Neſtoriani, Ieſus tanquam homo à deo uerbo habuit uim operandi, ac gloria unigeniti circundatus fuit, tanquam alter ab ipſo.

Communes ſunt Trinitatis efficaciæ, ac ſubſtantijs ſolis diſtinctionẽ habẽres: quamorbem & unigeniti glotia interdũ patri adaptatur, interdum ſpiritui, interdum Chriſti potentiæ. Cyrillus in Apologetico.

Confutatio eius rationis: St eſt Dei genitrix: ergo tanquam ex cœlo depoſitum, & non ex uirgine confiteri.

Si de cœlo, & non ex ipſa Maria corpus Domini factũ eſſe credamus, quomodo iam intelligitut Dei genitrix eſſe? Quẽ enim omnino peperit, niſi certum eſt, quòd quem peperit, ſecundum carnem Emannel eſt? Eſaiæ ſeptimo: Ecce uirgo concipiet. Matthæi 1: Concipies in utero. Cyrillus in epiſtola ad Ioannem Antiochenum.

Qui poſt Neſtorium hæreſin eandem profeſſi ſint.

Poſt Neſtorium, hæreſin eius in linguis alijs propagare conati ſunt, ſub ſimplicitate tamen, & fucara cõfeſsione duarũ naturarũ in una perſona (quod, ut Neſtorius cõfitererur, adduci nunquam potuerat) Theodorus Mopſueſtiæ epiſcopus, cũ alijs aliquot Neſtorij ſectatoribus: ſed quibus teſtiterunt Acaci⁹ Meletinẽſis & Rabula Edeſſæ ciuitatis epiſcopi, ſcribentes ad epiſcopos Armeniæ, ne libros Theodori, ut hæreticos & blaſphemiam Neſtotiani continentes, reciperent. Libetatus Breuiarij capite decimo.

DE EVTYCHETIS HAERESI, *& Dioſcori.*

SParſit hæreſin Eutyches, Cõſtantinopoliranus monachus, ſenex impudens, ur eũ Leo epiſcopus uocat, circa annũ Chriſti 450. Theodoſij principis anno uigeſimoquarto, ſecundũ Contractũ: aur iuxta Palmeriũ, anno Chriſti 449, Theodoſij 22. A' quo initio progreſſa ea hætesis, ad annum uſq; imperij Marciani, qui ſynodũ magná Chalcedonenſem coegit, tertium, per Palęſtinam omnem (quemadmodũ in epiſtolis ſuis Leo Romanus epiſcopus teſtatur) graſſata eſt.

HYPOTHSSIS.

Partim ſtudio teſtaurandi impiam (quemadmodũ Flauianus in epiſtola ſua, & Theodoretus in hærericis fabulis, indicarunr) Valẽtini atq; Apollinaris ſectam, partim ſacrarum Scripturarũ ignotanria (ut epiſtola decima Leo ait) adſerere in ſumma conatus eſt, non eſſe hominem perfectũ Chriſtũ: quem ex duabus quidem ante iunctionẽ conſtitiſſe naruris, poſt eam uerò ex una tantũ, nugatus eſt, ita ut nec matri Mariæ, nec nobis carnem conſubſtantialem habuetit: ſed carnem factum uerbũ, per uirginẽ Mariam, ſed nulla inde humanæ aut carnis aut naturę parte aſſumptà. Carnem aũt illá cœlitùs deſcendiſſe dixit, in qua diuiniras ipſa Chriſti cruci affixa ſit, ac ſepulchro mandara reſurrexerit. Euagrius libro primo, capite nono: & libro ſecundo, capire quarto & decimoſexto: Flauianus in epiſtola, quæ inter eas quæ Leoni tribuũtur extat: Leo epiſtola decima, & qnquageſima ſecũda: Theodoretus libro quatto Compendij hęreticarum fabularum: narratio de ſynodo Chalcedonẽſi, tomo primo Conciliorum. Paulo perplexius hæreſin ſuam, cũ idem omnino cũ Eutyche profiteretnr, extulir Dioſcorus Alexãdrinus, hoc modo: Ex duabus natutis ſuſcipio, duas non ſuſcipio: cogor & impudenter agete, de anima mihi ſermo eſt. Ex narratione de ſynodo Chalcedonenſi, tomo primo Conciliorum.

De ratione eius hypotheſeos.

In quæſtionibus ſuis Eutychianiſtæ diſputant ad hunc modũ: Si duæ ſunt in Chriſto naturæ, duæ erunt & hypoſtaſes. Neque enim natuta ulla, ſine perſona: atq; ita duo prorſus erunt filij. Euthymius, Panoplię parte ſecunda.

DS ȘSCTATORIBVS *Eutychetis.*

HÆreſin eandem cum Eutyche profeſsi ſunt diuerſis temporibus, celebres aliqnot doctores & epiſcopi, ut Dioſcorus Alexandrinus epiſcopus, Seuerus epiſcopus Antiochenus, ſub Imperatore Anaſtaſio, qui ſynodum Chalcedonẽſem publicè damuauit, & de una natura Chriſti poſt unionem librum ſcripſit, cui titulum fecir Philalerhes. Euagrius lib. tertio, capite trigeſimotertio: & lib. quarto, capite quarto. Theodoſius itẽ quiſpiá, & Timotheus cognomẽto Ælurus, & Chryſaphius ſarelles. Euthymius in Panoplia. Acacius etiá Cõſtantinopoliranus epiſcopus, & Petrus Alexãdrinus, ſecundum Marianũ Scotum, ſub anno Chriſti 482.

Narratio de ſynodo Chalcedonēſi, tomo primo Conciliorū, hos etiam Eutychis ſectatores recitat: ut Barſimam archimandritam, Iuuenalem Hieroſolymitanū epiſcopū, Thalaſsium epiſcopū Cæſareę Cappadocię, Euſebium Armeniæ, Euſtathiū Berytanū, Eulogiū presbyterū Edeſſenū: ſed qui poſt ſynodum ſecundā Epheſinā, in qua Eutychis partes tutati fuerant, reſipuerūt, & ad interceſsionē ſynodi Chalcedonēſis recepti ſunt. ac Euagrius recēſet libro ſecundo, capite decimoſexto, Emanuelē itē presbyterū & archimandritam, qui Dioſcori nomine ſubſcriptiones à monachis, per monaſteria extorſit: monachos etiam Ægyptios trecentos, cum epiſcopis Ægyptijs tredecim, quos omnes ſynodus Chalcedonenſis communione priuauit. Rurſus in ſynodo ſecūda Epheſina, Eutychis partes ſectati ſunt Illyricani epiſcopi: ſed qui errorem poſtea cōfeſsi, à ſynodo Chalcedonēſi recepti ſunt. Vranius deniq;, epiſcopus Himerorū. Cū Dioſcoro uerò ſe ſub Anaſtaſio Imperatore, cū admodū pauci eſſent eius ſectatores, coniunxit Xeneas quidā, referente Euagrio libro tertio, capite trigeſimoprimo. Fit & Petri diaconi, ſocij Dioſcori, mentio poſt Timotheū Aelurū, in narratione de prauitate Dioſcori, tomo primo Conciliorum.

CONFVTATIONES.

Pugnatum contra Eutychis furores eſt à multis ſtrenuè, diſputationibus, ſcriptis, & ſynodis. Sed & leges contra eos tulerunt Imperatores. Diſputādo ſe Eutychi oppoſuit in ſynodo Chalcedonēſi Baſilius epiſcopus Seleuciæ Iſauriæ. In monaſterio ſuo diſputarūt aduerſus eum, Theophilus & Mamas presbyteri, qui ad eum acceſſendū à ſynodo miſsi fuerant. Multis aūt epiſtolis eam inſaniam confutauit Leo Romanus epiſcopus, quas tamē tributas ab aliquibus fuiſſe Proſpero Aquitanico, Gēnadi⁹ in Proſperi uita retulit. Extat eiuſdem Proſperi, in libro de Prouidentia Dei, carmen contra Eutychen. Confutarunt & Cyrillus & Maximus epiſcopi, quorum teſtimonia in Euthymij Panoplia habentur. Theodoritus etiam epiſcopus Cyri: quem, librū de uera incarnatione Dominica contra Eutychen & Dioſcorū ſcripſiſſe, Marianus oſtendit, anno Chriſti 463. Acacium Conſtātinopolitanū epiſcopum & Petrum Alexandrinum, Eutychianos, dānauerūt epiſcopi Romani Simplicius & Felix, annis Chriſti 482, & 486. Scripſit & Gelaſius pontifex libros aduerſus Eutychen & Neſtorium, quorum unus hodie extat, eodē Mariano teſte, anno Chriſti 496.

Scriptis deniq; Eutychen impugnarunt, Petrus Rauennas epiſcopus (cuius epiſtola ad Eutychen in præludijs actionum ſynodi Chalcedonēſis extat, in tomo primo Conciliorum) Iſaac etiam, & Mochimus, Antiochenę eccleſiæ presbyteri, & Samuel Edeſſenus presbyter: quemadmodum Gennadius indicat, qui & ipſe Eutychianam hæreſin ſex libris impugnauit, anno Chriſti 444, ſub Marciano & Leone Imperatoribus.

Ex ſynodis Eutychis dogma impugnarunt, Conſtantinopolitana particularis, in qua à Flauiano Eutyches damnatus eſt: Epheſina, & Chalcedonenſis, quę Dioſcorum etiam damnauit. Extat & lex prolixa contra Eutychen & Dioſcorū, Mariani Imperatoris, in epiſtola ad Palladium præfectum, tomo primo Conciliorum.

Confutatio eius, quòd Deum paßibilem Eutyches finxit, & Chriſtum hominem falſum.

Id nec pietas, nec ratio recipit Sacramenti, ut aut in ſua natura paſsibilis fuerit Deitas, aut in ſuſceptione mētita fuerit ueritas. Leo epiſtola quinquageſimaſecunda.

Eandem opinionem Theodoretus lib. 4 Compendij hæreticarum fabularum, in hūc modum refutat: Vt autem inſignem illius inſaniam relinquamus, illud conſideremus, quòd nulla ad nos ex humanæ naturæ ſuſceptione redit utilitas, noſtręq; reſurrectionis nullū pignus habemus. Neq; enim ſi Deus reſurrexit ex mortuis, omnino quoq; reſurget. Eſt enim maxima naturarum diuerſitas. Cur ergo diuinus Paulus, ex Chriſti reſurrectione noſtram futuram confirmat? & ad Corinthios ſcribens, clamat: Si autem Chriſtus prædicatur quòd à mortuis reſurrexit, quomodo dicunt quidam inter uos, quòd non eſt reſurrectio mortuorum? Si autem non eſt reſurrectio mortuorum, nec Chriſtus reſurrexit. Per id enim, quod credebatur oſtendit: cum eo autem quod non credebatur, etiam id quod credebatur confutat. Si enim (inquit) uerum eſt, Chriſtum reſurrexiſſe: uerum eſt ergo, nos quoq; reſurrecturos. Si autem hoc falſum eſt, & Chriſtum ergo reſurrexiſſe falſum eſt: nam illud etiam corpus. Et cum hæc ita pluribus ſyllogiſmis confirmaſſet, affirmatiuè deinceps ſubiunxit: Nunc autem Chriſtus à mortuis reſurrexit, primitiæ eorum qui dormierunt. Per primitias autem, aperte quoque maſſam oſtendit. Primitię enim eandē habent naturā cum illo cuius ſunt primitiæ. Docet autem etiam cauſam Oeconomiæ. Quoniam enim per hominem mors, & per hominem reſurrectio mortuorum. Deinde à naturis ad perſonas tranſit. Sicut enim in Adā omnes moriuntur, ita etiam in Chriſto omnes uiuificabuntur.

Confutatio Gelaſij in libro contra Neſtorium & Eutychen.

Propterea quod ex te naſcitur ſanctum, uocabitur filius Dei. Ex te naſcitur, ait: ut proprietatem de matre ſumendam noſtræ conditionis exprimeret. His igitur euidenter oſtenſum eſt, illuſtres & magnifici filij, quid ſpetauerit Imperator, quid Romana ſequatur & colat eccleſia. Atq; igitur Chriſtũ Dominum noſtrum unum eſſe, ut ſæpe diximus, ſanctæ Trinitatis ex duabus naturis cognoſcendum, hoc eſt, in deitate & humanitate perfectum, non anteà exiſtente carne, & poſtea unita uerbo, ſed in ipſo Deo uerbo initiũ ut eſſet accipiẽs (ideo enimuerò ex materno corpore caro ſumpſit initiũ, ſalua proprietate uel ueritate utriuſq; naturę, hoc eſt diuinitatis atq; humanitatis) Dei filiũ Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum catholicè confitemur, omni poſt hanc commutationis confuſione ſubmota. Neque enim naturas in eo aliter agnoſcimus, niſi differẽtiam intelligentes & confitentes diuinitatis atq; humanitatis. Sed nec duas perſonas in Chriſto intelligimus, per id quod dicimus duas naturas, ut adnationis diuiſionem facere uideamur, & ſit (quod abſit) quaternitas, nõ Trinitas, ſicut Neſtorius ſentit inſanus. Nec cõfundimꝰ eaſdẽ unitas naturas, cũ unã perſonam Chriſti confitemur, ut Eutyches impius credit. Tomum uerò papæ Leonis, omneſq; epiſtolas, nec non & quatuor ſynodos, Nicenam, Cõſtantinopolitanam, Epheſinam primam, & Chalcedonẽſem, ſicut Romana hactenus ſuſcepit & ueneratur eccleſia, ſequimur, amplectimur, atq; ſeruamus. Hoc eſt enim noſtræ fidei firmamentũ, hæc fidei noſtræ firmiſsima petra.

Confutatio rationis Eutychianorum: Si duæ ſunt in Chriſto naturæ, duæ erunt & hypoſtaſes, &c.

Reſpondemus: Hypoſtaſim aut perſonã (ut in ſancta Trinitate, & angelis, & hominibus) ſignificare aut exiſtentiam, ut in rebus quæ quoquo modo ſunt, ad eas quæ non ſunt, differentiam. Quamobrem hypoſtaſim quæ perſonã ſignificet, unam eſſe dicemus: duas uerò, quæ ſignificent exiſtentiam, etiã concedere, nullum eſſe periculum affirmamus, quo neutram in ipſo naturam eſſe ſine exiſtentia demonſtremus. Exiſtentiæ enim hypoſtaſin omnibus in rebus reperiemus, perſonæ uerò hypoſtaſin non in omnibus. Quamobrem hypoſtaſis Chriſti perſonam ſignificans, utriuſq; naturæ ipſius eſt hypoſtaſis. Nam cum ſimplex eſſet, eſt facta compoſita. Ac diuina quidem eius natura propriam habet hypoſtaſim; humana uerò, neq; ſine hypoſtaſi eſt, neq; propriam habet hypoſtaſim, ſed in hypoſtaſi diuina nimirum ſubſiſtit.

Falsò dualitatem accuſant, tanquam prima diuiſio ſit, quæ ſtatim poſt unitatem occurrat, cum potius duarũ unitatum ſit coniunctio, & ſuam comprehendendi uim ſtatim conſtituat. Numerus enim non eſt unitatum diuiſio, ſed potius cumulus: ut, qui in ea facultate præſtant, definiuerunt. Quòd ſi dualitatis, in ea ex quibus conſtat, reſolutionem diuidere coniunctionem dixerint, ſiue cogitatione, ſiue re ipſa id fiat, uerè fortaſſe loquentur. Dualitas uerò in ſe ipſa manens, non eſt ſectio, neq; unitatum diuiſio, ſed potius ipſarum cõiunctio & copulatio. Quanquam natura numeri per ſe neq; diuidit, neque cõiungit, ſed utrunq; ſuſcipit pro ratione illius qui eo utitur. Neque enim bicubitale lignum ſecat numerus duorum cubitorum: ſed quamuis dimenſum ſit, continuam tamen ſuam retinet quantitatem. Nec decẽ modij tritici diuiſi ſunt, propterea quòd dimenſi ſint. Sed & Dominus, cum duodecim eſſe diceret horas diei, non eius diuiſit continuam quantitatẽ. Et cum Apoſtolus diceret, Multa membra, corpus autẽ unum, non idcirco membra diſſecuit. Nec qui dixit, Omnia oſſa mea: dicens, Domine Domine quis ſimilis tibi? diuiſit mẽbra ſua. Quòd ſi illud Duodecim, & illud Multa, & illud Omnia, ut reliqua prætereamus, cum ſignificent numerum, nullam tamen diuiſionem efficiunt: quis duorum numero ſolĩ ſingulare munus hoc tribuat, ut diuidendĩ uim habeat, cum præſertim eum nos non in diuiſione Chriſti naturarum adhibeamus, ſed ut ſolam ipſarum differẽtiam claram ſignificemus, & oſtendamus eas ſine mutatione & confuſione, poſt ueram & indiuiſibilẽ coniunctionem permanere? Nam & in corpore licet tres dimenſiones dicamus, nõ tamen ipſum corpus in tres ſectiones diuidimus. Quemadmodum igitur perſonarum trinitas non ipſarum diuiſionem eas diſtrahentem in diuinitate patit (diſtinguuntur enim, ſed ſine diſtractione: & coniunguntur ſine confuſione. inter ſe enim commeant ſine commixtione, ſeruatis ſingularum proprietatibus) ſic & in Chriſto naturarum dualitas, non efficit ipſarum diſtractionem.

Duæ naturæ ſunt unus Chriſtus, & unus Chriſtus eſt duæ naturæ. Idem igitur eſt dicere: Chriſtus agit in duab. naturis, ſecundũ alteram naturarum: &, altera natura agit in Chriſto.

Et duab. è naturis Chriſtũ, ut ex diuinitate & humanitate, tanquã ex partibus totũ dicimus. Et in duab. naturis, ut in diuinitate &

humanitate: & duas naturas, ut Deum & hominem. Et hoc eſt illud: Ea ex quibus, & in quibus, & quæ eſt.

Poſt duarum naturarũ in Chriſto coniunctionẽ, nõ oportet dicere diuiſionẽ, ſed differentiã. Differentia enim eſt ratio, qua inter ſe differunt ſubiecta: diuiſio uerò eſt totius ſectio, qua illa uiciſsim ſeparantur.

Cũ anima à ꝓprio corpore ſeparata eſſet, Diuinitas in utriſq; erat indiuiſibilis, quę & corpus à corruptione perpetuò liberũ conſeruabat, & animam inferis terribilẽ & mortis uim euertentem oſtendebat. Neq; enim ab eo quod compoſitum eſt, id quod nõ eſt compoſitum, ſcinditur: ſed contrà potius coniungit compoſitũ, & quæ ſeparata ſunt copulat, & in uitam reuocat.

DE ACEPHALORVM *hæreſi.*

POſt Eutychen & Dioſcorũ, in ſynodo Chalcedonéſi damnatos, cõiunxerunt ſe, qui uindices eſſent exploſę doctrinę Eutychis, & ſynodo Chalcedonẽſi cõtradicerẽt. Acephalos eos dixerũt: quòd qs eius factionis autor primus extitiſſet, ignoraretur, ut Marianus indicat. Inter præcipuos tamẽ ei⁹ ſectę autores Euthymius Seuerum fuiſſe ait, epiſcopum Antiochenum: à quo Euagrius etiã libro tertio, cap. trigeſimotertio, & lib. quarto, capite quarto, palàm & pertinaciter eã condemnatã fuiſſe ſcripſit. Adnumerat Euagrius lib. tertio, capite tertio, & Timotheũ Alexandrinũ, qui ab exilio à Baſiliſco reuocatus, autor ei fuit, ut literis encyclicis, quæ in ſynodo Chalcedonenſi geſta eſſent, ac tomum Leonis anathemate feriret. Earum literarum exemplum apud Euagriũ extat. Idem Timotheus poſtea, cum Petro Gnaphæo ſocio, in factionẽ quingẽtos alios coniunxit, qui Leonis tomum & ſynodum Chalcedonenſem ex profeſſo damnarunt, anno Chriſti (iuxta Marianum) quadringenteſimo ſexageſimo, Leonis altero. De quorũ numero fuere forſan quos Nicephorus recitat lib. decimooctauo, capite quadrageſimo quinto, & Monophyſitas uocat: quẽadmodum & Euthymius, Gainus, Iacobus, Ioannes Grammaticus dictus φιλόπονος.

Negabant Acephali, perinde ut Eutyches & Dioſcorus, proprietatẽ duarũ ſubſtantiarum in Chriſto, unam tantũ in eiuſdem perſona naturã prædicantes. Quos Anaſtaſius monachus Sinaita, apud Euthymiũ, uſos dicit falſa hac ratione: Athanaſiũ ſcilicet ad Iouinianũ Imperatorẽ ſcripſiſſe, uerbũ factũ eſſe carnem, ut & caro fieret uerbũ. Et Gregorium theologum de carne Domini deificata dixiſſe: Facta eſt id quod eam iunxit, & (audacter ut loquar) ſimul Deus. Et Gregoriũ Nyſſenum: Quemadmodũ ſi aceti gutta conijciatur in mare, nõ amplius aceti proprietates retinebit, ſed immutabitur, & in aquarum maris proprietatibus cõmiſcebitur: ſic & ſanctiſsimum illud corpus diuinitati cõmixtum, non eſt amplius in carnis proprietatibus. Euthymius in Panopliæ parte ſecunda, titulo decimoquinto.

Cauſæ, propter quas concilium Chalcedonenſe damnarint Acephali.

Prima. Chalcedonenſe concilium non ſuſcipimus: quoniam qui illud celebrarunt, mutabiles fuerunt, & inconſtantes. Etenim cum Byzantij Eutychen improbaſſent, eum Epheſi ſuſceperunt, cum Dioſcoro Flauianũ reijcientes. Et ijdem rurſum Chalcedone Flauianum ſuſceperunt, Dioſcorum autem improbarunt.

Secunda. Quòd ab Anatolio, qui ſynodo ei interfuit, dictum ſit, Dioſcorum propter fidem non fuiſſe depoſitum. Cur ergo ſit depoſitus?

Tertia. Quòd ab eo concilio hæretici ſint ſuſcepti, nẽpe Theodoretus & Ibas. Euthymius ex Leontio Byzantio.

Qui aduerſus Acephalos pugnarint.

Cõtra Acephalos pugnarũt Eulogius papa Alexãdrinus, & Anaſtaſi⁹ Sinaita, ac decreta Chalcedonenſis ſynodi & tomos Leonis defenderunt: ut Euthymius indicat.

Confutatio rationis: Verbum factum eſſe carnem, ut & caro fieret uerbum.

Reſpondemus. Primùm nõ cõſtat, an hęc uerba ſint Athanaſij: cum multis in locis dicat, nullo prorſus modo fieri, ut caro in uerbi naturam cõuertatur. Deinde ex alijs eius ſcriptis piam ipſius ſententiam agnoſcẽtes, & hęc Athanaſij eſſe uerba cõcedemus. Verbum enim accepit pro Deo, quãdoquidem & Deus eſt uerbum. Non aliter ac ſi dixiſſet, Deum factũ eſſe carnem, ut caro fieret Deus, non natura, ſed coniunctione in perſona, & deificatione, ut ita dicã. Aiunt & Theologum Gregorium de carne Domini deificata dixiſſe: Facta eſt id quod eam iunxit, & (audacter ut loquar) ſimul Deus. Non dixit, facta eſt diuinitas, ſed Deus: idq́; non natura, ſed deificatione. Idem enim rurſum: Et hoc (inquit) deificatione, Deus. Itemq́; in alia oratione: Licet, inquit, utrumque ſit unum, non tamen natura, ſed coniunctione. Nam & ferrum igni coniunctum, ſæpe ignis dicitur: non tamen natura, ſed inflammatione: non enim ferrum eſſe deſtitit. Aiunt & Gregorium Nyſſæ pontificem dixiſſe: Quemadmodũ ſi aceti gutta conijciatur in

mare, non amplius aceti proprietates retinebit, ſed immutabitur, & in aquarũ maris ꝓprietatib. cõmiſcebitur: ſic & ſanctiſsimum illud corpus diuinitati cõmixtum, non eſt amplius in carnis proprietatib. Diſcant à nobis, ſanctũ hunc nõ cõfuſionem & cõmixtionem duarũ naturarũ docuiſſe, ſed illud Domini corpus poſt reſurrectionẽ non amplius corrũpi, nec fluere, nec defatigari, nec indigere, nec mori: ſed ab eo qđ ex materia conſtat, quod patibile & craſſum eſt, atq; mortale, in id quod à materia remotum, quod impatibile & ſubtile eſt, atq; immortale, fuiſſe cõuerſum: non tamen in id quod circũſcriptione figuraq; careat, aut quod ſub tactum aſpectumq; non cadat, aut creatum nõ ſit, & quæcunq; diuinitatis ſunt propria. Alioqui quomodo à diſcipulis poſt reſurrectionem perſpectum fuiſſet? aut quomodo dixiſſet ipſe: Palpate & uidete, quia ſpiritus carnẽ & oſſa nõ habet, ſicut me uidetis habere? Quomodo Thomę clauorũ ueſtigia demonſtraſſet, & alia eiuſmodi feciſſet, quo ſe uerã carnem & humanitatem, non aũt fictam carnis humanitatisq; ſpeciem aſſumpſiſſe ſignificaret? Porrò guttæ aceti & maris exemplum adhibuit D. hic Gregorius, qua abiectã humanæ naturę conditionẽ, & infinitã diuinitatis magnitudinẽ indicaret, diuinamq; eſſe redditam propter perſonæ cõiunctionem, & quantũ capere poterat, id ex perſonę uerbi cõiunctione percepiſſe, ut unicam duarũ naturarũ perſonam intelligeremus. Quantũ aũt capere non poterat, eius expertẽ permãſiſſe, ut duarũ naturarũ differẽtia ſeruaretur. Nã ſi duas Chriſti naturas non cognouiſſet, quomodo aduerſus Eunomiũ ſcribẽs dixiſſet, alterã Chriſti naturã cruciatꝰ & uerbera pertuliſſe, alterã ab æterno fuiſſe glorioſam?

Eiuſdem.

Si Chriſtus ſola diuinitatis eſt, quòd humana natura à diuina fuerit abſorpta, cur in cruce pendens nõ habuit ſpeciẽ, nec decorem? Cur in ſepulchro iacens, non habuit animã? cur ad inferos deſcendẽs, nõ habuit corpus? At ſepulchrũ quidẽ ipſius ſolum corpus ſuſcepit, inferi aũt ſolã animã? cũ nec corpus materiã abiecerit, nec qualitatem quę cerni tãgiq; poſſet: nec anima proprietates animę depoſuerit, licet cum utriſq; diuinitas eſſet?

Eiuſdem.

Si Chriſti natura ſola, ut dicitis, diuinitas eſt, quomodo Chriſtus, qui diuinitatis ſuæ natura ubiq; eſt, dixit ad diſcipulos: Lazarꝰ mortuus eſt, & gaudeo quòd non eram ibi? Quomodo & angelus de corpore ipſius, Surrexit (inquit) non eſt hic?

Eiuſdem.

Propterea duas nõ dicimus, inquiunt, in Chriſto naturas, quoniã quæ confitemur in Chriſto, ea nobis omnia neceſſariũ eſt in tota Trinitate ſancta cõfiteri. Quid? nõ confitemini in Chriſto carnis ſuſceptionẽ & ortum, & quicquid de diuina ipſius humanitatis ſuſceptione dicitur? Reliquũ igitur eſt, ut hæc in tota ſancta Trinitate confiteamini.

Eiuſdem.

Si quæramus ex ipſis, qua natura Chriſtus uerba homini cõgruentia dixerit, ne naturã nominẽt id quod eſt humanũ in Chriſto, eò cõfugiunt ut dicant, humanitate, aſſumptione, eo quod cernebantur corpore, carne, & ſi quid eſt aliud eiuſmodi. Tum ſi rurſum quæramus, Cur ita caueris dicere naturã, de eo quod aſſumptũ eſt? Reſpondent, ne duas in Chriſto naturas cõfitentes, duas perſonas dicere deprehendamur. Nulla enim eſt, inquiunt, natura ſine perſona. At illi qui duas in Chriſto naturas dicunt, Neſtoriani ſunt, cum Chriſtũ unũ in duas perſonas diuidãt.

Confutatio cauſæ, Mutabiles fuiſſe & inconſtantes eos qui ſynodum Chalcedoni frequentarint.

Reſpondemus: multos ſæpe iuſtis de cauſis, ut ipſi putant, mutare ſententiã. Ac licet decem aut uiginti, aut plures etiam ex ſexcentis triginta cõſilium mutauerint, ut uos aſſeritis: non tamen idcirco ſexcentorũ triginta uirorũ cõcilium eſt reijciendũ, & propter paucos tot hominũ ſuffragia repudianda. Quandoquidem & Epheſi unà cum Dioſcoro conſederunt: nec tamen propter illos concilium Epheſi celebratũ, cui Dioſcorus præerat, reijcitis.

Confutatio alterius cauſæ: Anatolium in ſynodo dixiſſe, Dioſcorum propter fidem non eſſe depoſitum.

Reſpondemus: eum propter fidem uerè non fuiſſe depoſitum. idcirco enim in concilio non adfuit, ne contra ipſum quęſtio haberetur. Quòd ſi redijt, & quęſtio habita eſt, & ipſe hæreticus condemnatur: etenim erat. ſed quoniam tertiò uocatus nõ adfuit, & eam condemnationis ipſius cauſam pronunciarunt, ideo non propter fidem fuiſſe condemnatum, dixit Anatolius.

Confutatio tertiæ cauſæ, Hæreticos à ſynodo Chalcedonenſi fuiſſe receptos.

Reſpondemus: hos non prius fuiſſe ſuſceptos, quàm Neſtorium deteſtandum & execrabilem pronunciaſſent. Sed rurſus obijciunt: Cur à Theodorito non poſtularint, ut ſua aduerſus Cyrillũ ſcripta condemnaret? Reſpondemus: Eos non debuiſſe hoc crimini uertere concilio, ſed ſancto Cyrillo, qui cum eſſet reconciliatus cum Orientalibus, & cum ipſo Theodorito, non poſtulauit, ut quæ contra ſe ſcripſerat, condemnaret. Quamobrem quod ſanctus Cyrillus non fecit, id à concilio non eſſe factum, ipſi, cõcilio

crimini

crimini uertendũ non fuit. Quanquã quod ipſe non fecit, à concilio factũ eſt, cum ab eo poſtulauit ut Neſtoriũ deteſtaretur. Quòd ſi eos fuiſſe hæreticos cõceſſerimus, ne propter illos quidem concilium erit repudiandũ. Nam & Nicenũ cõcilium ſeptem hęreticos ſuſcepir, qui & anrea fuerant, & poſtea permanſerunt Ariani. Nec tamen ob id uocatur Conciliũ centũ & undecim, ſed centũ & decem & octo epiſcoporũ appellarur. Siquidẽ & Iuuenalis Hieroſolymorũ epiſcopus, & alij idonei epiſcopi, qui in concilio Epheſino cum Dioſcoro inuenti ſunt, etiã Chalcedonenſi interfuerũt: nec tamen ob id conciliũ illud reijciũt, ſed uehemẽter probant & cõplectuntur. Euthymius ex Leontio Byzantio, Panopliæ parte ſecunda, titulo 17.

DE ARMENIORVM *hæreſi.*

POſt ſynodũ Chalcedonenſem Armenij, Erhanij cuiuſdã, & qui cũ ipſo erãr profanorũ ſacerdotũ ſuſu, ſecedẽtes ab Eccleſia, Eutychis atq; Dioſcori Monophyſitarũ opinionẽ ſecuti, ipſam hæreſin impijs additionibus auxerunr.

Hypotheſis de Chriſto.

Suſceptam à Chriſto carnẽ, in diuinitatẽ dixerunt fuiſſe cõuerſam, rationẽ eiuſmodi affingenres: Sicut mellis aut aceti gutta, ſi in mare demergatur, amplius nõ cernitur, nec ſubſiſtit: ita & corpus Chriſti in diuinitatis pelago demerſum, non naturã amplius ſuã aut proprietatẽ cõſeruat. Vnã igitur eſſe naturam in Chriſto, quæ diuinitatis ſit, quam paſsibilẽ & morralẽ dicere non ſunt ueriti: cum corpus Chriſti incorruptibile, impaſsibile & immortale fecerint. Ad euitandum eriã argumentũ aſſumptę carnis ex uirgine, callidè deleuerũt ex Euãgelicis libris, quod de paſsione Chriſti & ſudorib. ibi dicitur.

Hypotheſis de Euchariſtia.

Ex eadẽ peruerſitate, in cœna Domini panẽ carnis Chriſti negant eſſe corpus Chriſti, ſed diuinitatis corpus eſſe dicunt.

Confutatio.

Contrà, quòd non è cœlo, ſed ex putis caſtiſsimæ uirginis Mariæ Deigenitricis uiſceribus carnẽ Chriſtus aſſumpſerit, apertè docenr Matthæus & Lucas: Inuẽta eſt in utero habens de Spiritu ſancto. Et: Veniẽtes in domum, inuenerũt puerũ cum Maria matre eius. Et Lucas: Factũ eſt aũt cũ eſſent ibi, &c. Itẽ Dominus noſter ubiq; in Euãgelio ſe filium hominis nominat, propter ueram matrem ſuam. Et Apoſtolus inquit: Miſit Deus filium ſuum, factum ex muliere.

DE RITIBVS Ar- *meniorum.*

Feſtum annũciationis Chriſti, quod nos octauo Calendarũ Aprilis celebramus, illi nonis Ianuarij celebrant: quo tẽpore ſimulatè atq; obſcutè tũ annunciationẽ, tum Chriſti ortũ & baptiſmum celebrate ſe fingunt.

Origenẽ partim reijciũt, partim ut magnũ doctorẽ in ſacrificijs ſuis recipiũt. Er cum ab orthodoxis reptehenduntur, & Origenem ipſum & Eutychen & Dioſcorum execrantur: ſed impias tamen eorum opiniones tuentur, doctrinæq; credunt.

Cultu Iudaico boues & agnos & oues ſacrificãt, & uictimarũ ſanguine limina inungũt. Quamobrẽ nec in Paſchatis celebritate corpus & ſanguinẽ Dominicũ ſumũt, ſed agnum, quem immolant mõte Iudaico, & aſſum igni comedunt.

Crucẽ, è quacunq; materia factam, uenerantur & adorant, poſteaquã eam tanquam hominẽ abluerint, & in eius medio clauum fixerint in Chriſti nomine: ut oſtendant unã ſanctæ Trinitatis eſſe crucifixũ, id eſt diuinã eius naturam: & ſacrificij ſanguine ipſam inunxerint, cum tamen in fronte crucẽ manu deſignent, & in baptiſmo, & in ſacrificio, & alijs multis rebus.

Tres item ligneas cõſtituũt cruces, eaſq; inter ſe cõiunctas Trinitatẽ ſanctam appellant, atq; hac itẽ ratione crucifixã fuiſſe Trinitatem confitentur.

Armeniorũ ut adulterina atq; impia fides eſt, ſic etiam Baptiſmus, & omnis initiatio & myſterium.

Geminũ ieiuniũ obſeruant, dicentes eſſe ieiuniũ Adã, aut Armeniæ magnæ, aut Conſtãtini. Hęc de Armeniorũ hęreſi Euthymius, Panopliæ parte ſecunda, titulo uigeſimo.

PRAEDESTINATO- *rum hæreſis.*

HOc tẽpore Prędeſtinatorũ hęreſis cœpit ſerpere: qui ideo Prędeſtinati uocãtur, quia de prędeſtinatione & diuina gratia diſputãtes adſerebãt, quòd nec piè uiuẽtib. proſit bonorũ operũ labor, ſi à Deo ad mortem prædeſtinati fuerint: nec impijs obſit quòd impiè uiuant, ſi à Deo prędeſtinati fuerint ad uitam. Quæ adſertio & bonos ab operib. bonis auocabat, & malos ad mala prouocabat. Hęc aũt hæreſis ex libris Auguſtini malè intellectis, initiũ ſumpſiſſe dicitur. Sigebertus ſub anno Chriſti 415, Honorij Imperatoris 5: & ex eo alij, ut Vincentius lib. 19, cap. 5. Lucenbergenſis, &c.

HAERESIS VINCENTII Victoris de Anima, ex Auguſtino.

HYPOTHESES.

Prima.

ANimã nõ ex nihilo, ſed de ſeipſo Deũ feciſſe, dixiſti. Vel: Animã ſic dicis ex Deo, ut eam non de nulla, nec de alia, ſed de ſua natura creauerit. Auguſtinus lib. 3 de Anima & eius origine, capite ultimo.

Secunda.

Secunda.

Animam,non ſpiritū, ſed corpus eſſe contendit.Libro primo,capite quinto.

Tertia.

Auſus eſt dicere, Deum non nunc ſolùm, atq; in iſto tantummodo ſeculo, ſed per infinitum tempus ſine ceſſatione,atq; omnino ſemper animas naſcentibus dare,ſicut ſemper eſt ipſe qui dat.libro 1.cap.decimoſexto.

Quarta.

Animam dicit meritū aliquod perdidiſſe per carnem,quod habuerit ante carnem.

Quinta.

Animam per carnem reparare habitudinem priſcam,& per eandem carnem renaſci per quam meruerat inquinari.

Sexta.

Quòd anima meruerit eſſe peccatrix,ante omne peccatum.

Septima.

Cur,inquiunt, Deus animam tam iniuſta animaduerſione mulctauit, ut in corpus eā relegare uoluerit:cuius conſortio peccatrix eſſe incipit, quæ peccatrix eſſe non potuit? Idem lib.1.de Anima & eius origine.

Octaua.

Anima ſi peccatrix eſſe meruit, quæ peccatrix eſſe non potuit, tamen neq; in peccato reuera ſit: quia in Chriſto præfigurata, in peccato eſſe non debuit,ſicut eſſe nō potuit.

Nona.

Animas à Deo non ex propagine fieri,ſed nouas ſingulis inſufflari. Cum ſcriptum ſit Eſa.42:Qui dat flatum populo ſuo, & ſpiritum calcantibus terram.

Decima.

Anima nō eſt ex traduce, ſed ex flatu Dei. Et:Nec ex traduce eſt anima, nec ex nihilo.

Vndecima.

Cum legit,homines eſſe ex Deo:non eos ſecundum corpus,ſed tantum ſecundū animam & ſpiritum ex Deo eſſe contendit.

Duodecima.

Infantes,antequā baptizantur,morte præuentos, peruenire poſſe ad originalium indulgentiam peccatorum.

Decimatertia.

Quos Dominus prædeſtinauit ad Baptiſmum,prædeſtinationi eius eripi poſſe:& antè defungi, quàm in eis fuerit, quod omnipotens prædeſtinauit,impletum.

Decimaquarta.

De infantibus,qui priuſquā renaſcātur in Chriſto,excedāt ex hac uita,ſcriptū eſſe:Raptus eſt,ne malicia mutaret intellectū,&c.

Decimaquinta.

Aliquas mãſiones eſſe extra regnum Dei, earum quas Dominus eſſe dixit in domo patris ſui.

Decimaſexta.

Sacrificiū Chriſtianorū(id eſt,ſacrificium corporis & ſanguinis Chriſti)pro eis qui nō baptizati de corpore exierint, offerendum.

Decimaſeptima.

Aliquos eorum qui ſine baptiſmo Chriſti ex hac uita emigrauerint,interim non ire in regnum,ſed in paradiſum:poſtea uerò in reſurrectione mortuorum,etiam ad regni cœlorum beatitudinem peruenire.

CONFVTATIONES.

Contra primam hypotheſin.

Abſit ut negemus, omnipotentem de nihilo flatum facere potuiſſe,quo fieret homo in animam uiuam. Item: Quod de ipſo eſt, neceſſe eſt ut eiuſdem naturæ ſit cuius ipſe eſt,& per hoc etiam immutabile ſit: Anima uerò mutabilis eſt:Ergo non eſt de ipſo.Auguſtin.lib.1 de Anima & origine eius, cap.4.

Contra ſecundam.

Sic nos uult ex duobus uel tribus conſtare corporibus,quia ex ſpiritu,anima & corpore conſtare nos dicit,& omnia hęc tria eſſe corpora aſſerit,quod plenum eſt abſurditatis.Libro primo,capite quinto.

Contra tertiam.

Eſt id contra fidem Chriſtianam. Cum enim mortui reſurrexerint,iam nemo naſcetur, atq; ideo tunc naſcentibus non dabit animas: ſed eas quas dat in illo ſeculo, cum corporibus iudicabit.

Contra quartam.

Noli credere. nondum enim natos Apoſtolus Rom.9.nihil egiſſe dicit boni uel mali.Vnde enim anima potuit ante carnem habere meritum bonū, ubi nihil egerat boni?

Contra quintam.

Cernis hominem,auſum ſuſcipere quod uires eius excedit, in tā immane præcipitiū decidiſſe,ut diceret,inquinari animam meruiſſe p carnē: cū dicere nullo modo poſſit, unde hoc meritū traxerit ante carnē,&c.lib.1.cap.6.Et lib.3.cap.7: Prorſus uel bonū uel malū meritū credere, habuiſſe animam ante carnem,catholicum non eſt.

Contra ſextam.

Malum meritum eſt, meruiſſe fieri peccatricem.Et utiq; tam malū meritū nullo modo habere potuit ante omne peccatum,præſertim priuſquā ueniret in carnē, quomodo meritum nec malum potuit habere,nec bonum.libro tertio,capite octauo.

Contra ſeptimam.

Si eas animas liberat à peccato, quas innocētes & mundas implicuit ipſe peccato, uulnꝰ ſanat quod intulit nobis,nō quod inuenit in nobis. Auertat autem,dicis, & omnino abſit ut dicamus,quando lauacro regenerationis Deus mūdat animas paruulorū, tūc eum mala ſua corrigere,quę illis ipſe fecit; cum eos nullum habentes peccatum, pecca-

peccatrici carni, cuius originali peccato cōtaminarentur admiſcuit. libro primo, cap. 7.

Contra octauam.

Si ab illo quæram, cur non in peccato remanſerit: rectiſsimè reſpondebit, quòd eam Chriſti graria liberauerit. Non ualet oſtendere, quo merito anima ſit facta peccatrix, quam dicere timuit ante omne ſuum peccatum meruiſſe fieri peccatricem. Quis ram immane ſuppliciū meretur ſine peccato, ut in aliena iniquitate cōceptus, antequam exeat de uiſceribus matris, iam non ſit ſine peccato? De hac aūt pœna paruulorū animas quæ regenerantur in Chriſto, nullis eorum præcedentibus meritis, gratuita liberat gratia: alioqui, gratia non eſt gratia. libro primo, capite octauo.

Contra nonam.

Flatus ibi nō ſignificar animā uel Spiritū, quo natura uiuit humana, ſed Spiritum ſanctum, &c. libro primo, cap. 14.

Contra decimam.

Vnū oportet eſſe è duobus: Si ex tradnce non eſt, ex nihilo eſt: ne ita ſit ex Deo ut naturæ ſit Dei, quod omnino ſacrilegū eſt credere. Sed poteſt neſciri ſinè periculo, utrum uel ex traduce ſir anima, uel èx afflatu Dei. libro primo, capite decimoquinto.

Contra undecimam.

Si ex Deo non ſunt corpora, falſum eſt quod ſcriptum eſt: Ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia. Item: Sicut mulier ex uiro, ita & nir per mulierē, omnia aūt ex Deo. Eligat ergo iſte unde ſit dictū: Si de corporibus, profectò & corpora ex Deo ſunt. libro primo, capite decimoſeptimo.

Contra duodecimam.

Hoc ſentiens, in hæreſin Pelagianā damnandus incurrit. Quanto melius teneret de animæ origine cunctationē meā, ne audeat affirmare quod nec humana ratione comprehendit, nec diuina autoritate defendit. libro primo, capite decimotertio.

Contra decimamtertiam.

Quaſi uerò poteſtas contra poteſtatē Dei caſibus detur, quibus irruentibus, quod illè prædeſtinauit, fieri non ſinatur.

Contra decimamquartam.

Quaſi uerò baptiſmate reparētur in peius, & fictione deciperentur, ſi poſt baptiſma raperentur. Deinde hoc dictū non de infantibus non baptizatis inrelligendū eſt, ſed de omniū ſanctorum immaturis ętatibus, cum quibus malè actū ſtulti arbitrantur, ſi de hac uita celeriter rapti fuerint. libro ſecundo, capite nono: & libro tertio, capite decimo.

Contra decimamquintam.

Eſt contra fidem catholicam dicere, in aliquibus māſionibus, qnas Dominus multas eſſe dixit in domo patris ſui, māſuros quoſdam etiam non renatos ex aqua & ſpiritu: cū regnū Dei dicatur, ubi cū illa fidelis familia eius beatè & ſempiternè tota regnabit. Huc pertinet Chriſti dictū: Niſi quis natus fuerir denuò, nō poteſt uidere regnum Dei.

Contra decimamſextam.

Quid reſponſurus eſt de tot milibus infantum, qui naſcuntur ex impijs, nec in manus piorū aliqua uel diuina uel humana miſeratione perueniunt, & de iſta uita in illa tenerrima ętate ſine lauacro regeneratiōis abſcedunt? De his enim nūc loquimur, quorū natiuitas apud impios, & ex impijs, nulla talia potuerit inuenire præſidia. Quę quidē ſi adhiberi poſſent, ꝓculdubio nō baptizatis prodeſſe nō poſſent. Sicut nec illa, quę de libro Machabęorū cōmemorauit, ſacrificia facta pro peccatorib. mortuis, eis aliquid profuiſſent, ſi circumciſi non fuiſſent.

Contra decimamſeptimam.

Fatetur hæc ipſe pugnare cum principali ſentētia, Niſi quis renat' fuerit, &c. Cōſidera igitur, quiſquis cuipiā præbes aſſenſum aduerſus autoritatem ſenrētię principalis, quā ſententiā merebitur principis. Nouellos hęreticos Pelagianos iuſtiſsimè conciliorū catholicorū & ſedis Apoſtolicę dānauit autoritas, eo quòd auſi fuerint nō baptizatis paruulis dare quietis & ſalutis locū, etiā pręter regnū cœlorū. Et: Ne cuiquā, qui nō renatus fuerit Chriſtianę fidei lauacro, promittatur peccati originalis abolitio, clamat Apoſtolus: Per unius delictū in omnes homines, ad condemnationem. Contra quā condemnationem Dominus, unum eſſe oſtendens ſalutis auxiliū: Qui crediderit, inquit, & baptiſatus fuerit, &c.

HAERESIS ADVERSARII *legis & prophetarum:*

ex eodem.

ADuerſarium legis & prophetarū uocat Auguſtinus, autorem libri fortè apud Carthaginem reperti, blaſphemiarū in Deū, legem & prophetas pleniſsimi, ad quas reſpondere à fratribus compulſus ſit. Putat aliquem fuiſſe de Marcioniſtarū hæreſi, aut ad illā certè pertinere colluuiem, in qua fuerūt Simō mag', Baſilides, Carpocrates, Cerdō, Apelles, qui oēs impia ſenſerint cōtra Deū legis & prophetarum. Auguſtinus libro ſecundo contra aduerſarium legis & prophetarum, capite ultimo.

HYPOTHESES.

de Deo.

Deteſtatur Deum mundi fabricatorē, lib. primo, capite primo, cōtra aduerſariū legis & prophetarum. Ex dicto, In principio fecit Deus cœlum & terram: quærit, quo principio? eius in quo idem Deus eſſe cœpit, an ex eo quo illum uacuum eſſe teduit?

Secunda.

Secunda.

Adeò antea neſciuit Deꝰ, lux quid eſſet, ut modò eam primũ uidens, optimã iudicaret.

Reprehendit hominis cõditionem, quia prohibuerit eum ſumere cibum dinoſceutiæ boni & mali.

Serpens inuenitur loco meliore quàm Deus: quia præualuit decipere hominem, quem fecerat Deus.

Primò, Deus non præſciuit quod contigit. Deinde, implere non ualuit, quod magnopere cogitauit. Tertiò, ad maledictum ſe conuertit ſuperatus.

Reprehendit etiã, quòd Deus dicat pœnas impiorũ ſignificatas per uuã fellis, & botrũ amaritudinis, & furorẽ draconũ atq; aſpidũ collectas apud ſe, & ſignatas in theſauris ſuis, reddendas cum lapſus fuerit pes eorum.

Tertia.

Calumniatur hoc, quòd apud Eſaiã dixit Deus: Filios genui & exaltaui, ipſi autẽ me ſpreuerunt. & eoſdem paulo pòſt appellauerit ſemen peſsimum: tanquam ſe oſtendens generatorem malorum, cuius filij ſint ſemen peſsimum. libro primo, cap. 22.

CONFVTATIO HYPOTHESEOS *de Spiritu ſancto.*

Vanitas, nõ ueritas hic loquitur. Dominꝰ enim Spiritu ſancto ſuos impleuit ꝓphetas: Rom. 1. Quod antè promiſerat ꝑ prophetas ſuos, in ſcripturis ſanctis, de filio ſuo, &c. Et: Si ſpiritus Dei ante aduentum Chriſti non fuit ſuper terram, uel ſi à prophetis Iſrael nõ eſt Chriſti prænunciatus aduentus, non habet is unde aſſerat miſſum. lib. 2. cap. 3.

CONFVTATIO HYPOTHESEON de Creatione.

Contra primam.

Quaſi ſeipſo aliquid melius Deus fecerit mundum: aut ideo nõ debuerit hoc bonum fieri, quia non eſt æquale facienti. Imò uerò olim ex initio factum eſt, ex initio utiq; fui, non Dei, cui nullum eſt initium. lib. 1. cap. 3.

Contra ſecundam.

Nimis de Deo malè ſentit. Ita enim erit ille nõ ſummũ, ſed infimũ bonum. Et omnia ſunt bona quæ Deus cõdidit, nec ipſa ſunt inter ſe æqualia: quia alia alijs ſunt meliora. Ergo multo minus ipſi Deo bona ſunt æqualia. lib. 1. cap. 3.

Contra tertiam.

Scriptũ eſt, In principio fecit Deus cœlũ & terrã, &c. Ex illo ergo tenebræ eſſe cœperunt, ex quo cõfuſa moles cœli eſſe cœpit, ac terrę, antequã facta eſſet lux, qua illuminarẽtur. Nõ igitur ſemper fuerũt. ibidem, cap. 8.

Contra quartam.

Ignoratis quẽadmodũ aqua in aereos uapores tenuata rareſcat, & nebuloſa caligine multũ occupet ſpacij: exiguũ uerò, ſi cogregata denſetur: nec iam leuis uolitet, ſed grauis fluitet. Quid ergo mirum, ſi rara terram texerat, ſpiſſata nudauit? lib. 1. cap. 13.

CONFVTATIO HYPOTHESEON de Lege.

Contra primam.

Nõ dixit legẽ aniles fabulas aut genealogias, ſed Iudæorũ ineptas præter Scripturas traditiones: ut illas de duab. primo homini creatis mulieribꝰ, ex qb. genealogias & inutiliſsimas quæſtiones peperũt. lib. 2. cap. 1.

Contra ſecundam.

Nõ intelligens miniſtratorẽ mortis dictã eſſe legẽ, propter illud quod alibi dicitur ab Apoſtolo: Litera occidit. Itẽ, propter eos id eſſe dictũ, qui libero ſuo arbitrio legẽ ſufficere arbitrabantur, & ſpiritu gratiæ non adiuti, rei præuaricationis ſub eiuſdẽ legis litera tenebantur. Vnde alibi dicit: Lex iram operatur. libro ſecundo, cap. 7.

CONFVTATIO HYPOTHESIVM contra Abrahamum.

Contra primam.

Eſt id cõtra diuinã & Apoſtolicã uocem, quę dicit de Abrahã: In promiſsione Dei nõ hæſitauit. Rom. 4. lib. 2. cap. 4.

Contra ſecundam.

Non reperitur Abrahã ſe cõtaminaſſe aliquo adulterio: quoniã nõ lubrico libidinis amauit ancillam, ſed ab uxore accepit, &c.

Contra tertiam.

Factũ id eſt in exemplũ, ne cõtra Apoſtolum hæretici crimen eſſe iudicarent, poſt uxoria primæ mortẽ, ſecundã ducere. Item: De Abrahamo Scriptura noui Teſtamenti ubiq; reuerenter ſentit, & cum honore eum nominat. lib. 2. cap. 9.

CONFVTATIO HYPOTHESEON aduerſus prophetas.

Contra primam.

Si nõ fuerũt prophetę ante Apoſtolos: qui igitur fuerũt, per quos Deus Euãgelium de filio ſuo antè promiſit? Lib. 2. cap. 3.

Contra ſecundam.

Ignorat dictũ id eſſe de quodã Epimenide, q̃ Cretẽſis fuit, in cuiꝰ libris hoc inuenitur. Qui homo inter ꝓpheras Dei nõ inuenitur, nec ad illa eloquia Dei ꝑtinet, quę Iudæis dicit credita, qui non mẽtiuntur, &c. lib. 2. cap. 4.

Contra tertiam.

Veniſſe ſignificat hic, nõ eſſe miſſum. Prophetæ autem quos ille calumniatur, nõ uenerunt ſponte, ſed miſsi. Ibidem.

Contra quartam.

Abſit ut iſta de prophetia ſanctia, in quib. erat Moyſes & cæteri, Dominus dixerit: ſed dictũ eſt de his qui poſt Euangelium prædicatum, in eius nomine ſibi loqui uidentur, neſcientes quid loquantur. ibidem.

CONFVTATIO HYPOTHESIS *de Ioanne.*

Hoc de ſeipſo Chriſtus dixit: quia naſcẽdi tẽpore minor fuit Ioanne, maior aũt diuinitatis æternitate. Siue igitur quilibet angelus cæteris minor Ioãne ſit maior, ſiue hic Dominus intelligatur Ioãne præcurſore ſuo ætate minor, maieſtate maior: nihil per hoc cæteris prophetis derogatur. lib. 2. cap. 5.

Confutatio hypotheſis contra Paulum.

Hoc totũ confinxit, ad effugiendum moles teſtimoniorũ, in Euangelicis & Apoſtolicis literis ueteribus poſitorũ. Et ut ibi atteſtantur Euangelio lex & prophetæ, hoc dicit: Apoſtolum non ſapientibus & perfectis, ſed Iudæis locutum fuiſſe quaſi Iudæum. libro ſecundo, cap. 2.

Confutatio hypotheſis de Iudæis impijs, & perſecutoribus.

Verum eſt hoc, ſi de parentibus & liberis infidelib. intelligatur, imitatione ſcilicet ſceleris, nõ generis propagatione: à quib. Prophetæ ſancti & iuſti, ab ipſo Abel uſq; ad Zachariã, perſecutiones impijſsimas pertulerũt. De patribus autem fidelibus dixit Chriſtus, Deus non eſt Deus mortuorum, ſed uiuorum. lib. 2. cap. 5.

Confutatio hypotheſis de Reſurrectione.

Laborat in re manifeſta, legem nõ intelligens, in qua ſanguis animã tantum ſignificat: non aũt animam ſanguinem eſſe dicit. Pauli uerò dictũ non facit quæſtionẽ de Anima, ſed de corporis reſurrectione. Soluitur aũt duob. modis. aut enim carnis & ſanguinis nomine, corruptionẽ carnis & ſanguinis ſignificauit, quæ in reſurrectione non erit: aut carnem & ſanguinem hominis ad omnes illecebras ſecularium uoluptatum, carni & ſanguini deditas retulit, quibus regnũ Dei non poſsidetur. lib. 2. cap. 6.

Confutatio hypotheſis de Antichriſto.

Vnde potius conuincitur, illud Dei eſſe templũ, ubi hominẽ peccati, filiũ interitus, &c. Apoſtolus ſeſſurũ eſſe prædixit. Deus enim uerus eſt, in cuius tẽplo falſus ille ſeſſurus eſt. lib. 2. cap. ultimo.

HAERESIS PATERNIANORUM, *ſeu Venuſianorum.*

MEminit huius hæreſeos Auguſtinus in libris cõtra Iulianum. Sunt autem, qui à Paterno quodam autore denominatam eſſe exiſtiment.

Hypotheſes de Creatione hominis.

Errarunt in doctrina de hominis conditione. Secundum Manichæorum enim delirium, corpus hominis à lumbis uſq; ad pedes, diabolum feciſſe dixerunt: ſuperiores uerò partes Deum, uelut ſupra baſim quandam collocaſſe. addideruntq́;, nihil ab homine ſtudij aliud requiri, quàm ut animam, quam in ſtomacho & capite habitare putarunt, mundam ſeruet. Pubem uerò, etiamſi omnium flagitiorum ſordibus polluatur, ad ſuam negarunt curam pertinere.

Confutatio.

Ego ſecundum Catholicam fidem, totum hominem, totam ſcilicet animam, totumq́; corp⁹ eius, Deo ſummo & uero tribuo creatori. Diabolum autem dico, humanam, uel aliquam eius non creaſſe, ſed uitiaſſe naturam: contraq́; ipſam diabolitam plagam, quæ Dei opitulatione ſanãda eſt, donec ab ea penitus liberemur, nobis eſſe pugnandũ. Nec animã, qua corp⁹ uiuit, uniuerſum mũdũ, quãtò in hac uita mũdus homo eſt, poſſe ſeruari, ſi concupiſcentiæ carnis, ad flagitia perpetranda & quæq; immũda conſenſerit. Ecce igitur dãno & anathematizo ea, quæ Paternianos ſeu Venuſianos ſentire dixiſti. Auguſtinus lib. 5. contra Iulianũ, cap. 5. & in Catalogo hæreſium, ad Quoduultdeum.

DE HAERESI DOnatiſtarum.

NOn durasse ſolùm, ſed & creuiſſe (ut ſunt errores fœcundi) non mediocriter Donatiſtarũ hæreſin, de qua nonnulla in ſuperiori diximus Centuria, ex Auguſtino apparet. Superioribus igitur, quæ his tẽporibus acceſſerunt, adiungemus.

HYPOTHESES DE *Libero arbitrio.*

Liberũ arbitriũ Donatiſtæ, quemadmodũ Pelagiani, ex hoc affirmarunt fundamento, quia ſcriptũ ſit: Fecit Deus hominẽ, & dimiſit eum in manu arbitrij ſui. Hoc Gaudẽtio epiſcopo Donatiſtæ tribuit Auguſtinus, lib. 2. contra Gaudentium, cap. 11.

De Fide & operibus.

Ticonius Donatiſta diſputans de fide & operibus, opera nobis dixit à Deo dari merito fidei: fidẽ uerò ipſam ſic eſſe à nobis, ut nobis non ſit à Deo. Auguſtinus lib. 3. de doctrina Chriſtiana, cap. 33.

Itẽ: Dat tibi Deus fidẽ, ſed ita, ut eam habeas, per quam baptizaris. Itẽ: Bonis moribus uiuere nihil ꝓdeſt, quia quicquid iuſto licet, poteſt implere & iniuſtus. Auguſt. li. 3. contra Creſconiũ Grammaticũ, cap. 4. & 9.

De Iuſtificatione.

Iuſtificandi uim penes ſe eſſe, Donatiſtæ iactant. iuſtificari enim ab ipſis, eum quem baptizarint. Auguſt. epiſtola 48. & 50.

De Eccleſia.

Hypotheſib. errorũ & blaſphemiarum de Eccleſia etiã hoc Gaudentius Donatiſta adiecit: Eccleſiã Catholicã eſſe figmentũ. Auguſtin. lib. 2. contra Gaudentium, cap. 25.

2.

Scriptũ eſt in Cãticis: Annũcia mihi quã dilexit anima mea, ubi paſcis, ubi cubas in meridie? Ergo in Africa Eccleſia eſt, quę in parte orbis meridiana ſita eſt. Hoc unicũ ait eſſe teſtimo-

teſtimonium, quod pro ſe facere arbitrētur Donatiſtæ. Auguſt. in libro de correctione Donatiſtarum, cap.14. & epiſtola 48.

3.

Dicunt etiam, ſuā Eccleſiam, ex qua ſe eſſe profitentur, ſine macula eſſe, & ruga. Auguſtinus libro de correctione Donatiſtarū, cap.23. & epiſtola 50.

4.

Vos ipſi (Catholici) iuſtos nos eſſe cōfirmatis, quia nos quæritis. Quia ſi iniuſti ſumus, cur nos quęritis? Auguſt. ibidē, & epiſt. 48. & 50. Item in expoſitione Pſalmi 32.

5.

Parmenianus contra Catholicos allegauit quod ſcriptum eſt: Væ qui dicunt quod nequam eſt bonum, & quod bonum eſt nequam, qui ponūt lucē tenebras, &c. Et, De uobis dicit Scriptura: Qui iudicat iuſtū iniuſtum, iniuſtū uerò iuſtū, execrabilis eſt apud Deū. Auguſt. lib.1. cōtra Petilianū, cap.1. & 2.

6.

Non eſt, inquit Petilianus, pars tenebrarum cum luce, nec pars amaritudinis cū melle: non eſt aurū cum ſordibus ſuis. Omnia enim precioſa purgantur: ſic nec mali ſunt cū bonis in Eccleſia. Auguſtinus libro ſecundo contra Petilianum Donatiſtam, cap.39.

7.

Parmenianus ex Eſaia obijcit: Nunquid non uolet manus Domini ſaluos facere, &c. Sed delicta ueſtra diſtingunt inter mediū ueſtrum, & Dei: & propter peccata ueſtra auertit faciem à uobis, ut miſereatur. Manus enim ueſtræ ſanguine plenæ ſunt, &c. Idem libro eodem, cap 3.

8.

Ticonius quidam, cum Donatiſtis primū conſtanter ſenſit: poſtea uerò lectione & meditatione Scripturarum eruditus, cōtra eoſdem quidem acriter & copioſè diſſeruit, Eccleſiam eam eſſe, quæ per totum terrarū orbem diffuſa eſſet: ſed non uidit, quod cōſequenter ſibi uidendū fuit, illos uidelicet in Africa Chriſtianos ad Eccleſiā eam toto orbe diffuſam pertinere. Auguſtinus libro tertio de doctrina Chriſtiana, cap.30.

9.

Quomodo, inquit Creſconius, communione ueſtra plenus ſit orbis, ubi tam multæ ſunt hæreſes, quarum uobis nulla communicet? Auguſtinus libro tertio contra Creſconium Grammaticum, cap.66.

10.

In paucis frequenter eſt ueritas, error uerò multorum eſt: quoniam pauci ſunt qui ſaluantur. Idem ibidem.

Hypotheſes de Clauibus.

In Eccleſia, Creſconius ait, corripiendi & conuincendi tantum ſunt diuerſa ſentiētes, ibiq; unuſquiſq; doctor ſuorum tantum diſputando & prædicando emendare debet errorē: ſicut faciunt noſtri. quia & Ezechiel, alijq; Prophetæ ad ſuos tantū miſſi ſunt. Auguſtinus lib.1. contra Creſconium, cap.10.

Hypotheſes de Baptiſmo.

Quid de baptiſmo in Eccleſia Donati, itē de rebaptizatione Donatiſtæ ſenſerint, ſuperiori Centoria oſtendimus. Creſconius hanc rationem baptiſmatis unius affinxit, quia ſcriptum ſit: Vnus Deus, una fides, unū baptiſma, una incorrupta & uera Eccleſia: in qua qui non ſunt, baptiſma unum habere non poſſunt. Auguſtinus libro primo contra Creſconium, cap.28.

CRESCONII EIVSDEM EX LITERIS *Petiliani hypotheſes, & rationes de Baptiſmo.*

In baptizatione conſcientia ſanctè dantis attēditur. Cōſcientia aūt dantis attēditur nō ſecūdū eius ſinceritatē, quæ in illa uideri nō poteſt: ſed ſecundū famā atq; exiſtimationē.

Ratio alia Creſconij.

Scriptū eſt: Oleum peccatoris nō impinguet caput meum. Nullum igitur peccatorē manifeſtum Deus uult baptizare.

Alia.

Quid hoc præcepto dici iniquius poteſt, quàm ut purificet alium maculoſus, abluat ſordidus, emundet immundus, det infidelis fidem, criminoſus faciat innocentem?

Alia.

Vos inter fidelē & pfidū nihil diſcernitis.

Alia.

Si datum à quocunq; & quomodocunq; baptiſma reſcindi non liceret, non poſt Ioannem Apoſtoli baptizarent.

Alia de rebaptizatione.

In actis Petrus unumquēq; Iudæū iubet baptizari in nomine Chriſti, quorū maiores erant baptizati in mari rubro: priorē igitur baptiſmum reſcindere licet. Auguſtinus libro ſecundo contra Creſconium, cap.17.18. 19.20.23: & lib.3.cap.5.7.10: & lib.4. capite duodecimo, & uigeſimotertio.

HYPOTHESES DE MARTYRIO, *ſeu perſecutione.*

Noſtram fidem, quam Dominus Chriſtus Apoſtolis dereliquit, ſolæ nobis iſtæ perſecutiones gratiſsimā reddūt: Felices, inquit, eritis cū uos perſecuti fuerint homines, &c.

Hypotheſis alia.

Vobis uidetur, inuitos ad ueritatem non eſſe cogendos.

Hypotheſis de martyrio.

Si perſecutio conquieſcat, unde martyrū numerus adimpleretur? Ioanne dicente: Vidi animas occiſorum ſub ara Dei, &c. Et dictum eſt eis, ut requieſcerent ad breue tempus, donec impleretur numerus fratrū eo-

rum, qui inciperent interfici, ſicut & ipſi.

Hypotheſis alia de Perſecutione.

An iſta perſecotio eſt, quæ tot milia innocentũ martyrũ artabit ad mortẽ? Chriſtiani enim ſecuodũ Euãgelium ſpiritu prompti, ſed carne infirmi, in ſacrilego contaminatione animarum reperto compendio, animas ſuas rapuerunt.

Hypothrſis alia de Martyrio.

Per Salomonem Spiritus ſanctus dicit: Tunc ſtabunt iuſti in magna conſtantia, aduerſus eos qoi ſe anguſtiaueront.

Hypotheſis de Magiſtratu.

Dedit, inquit Creſcooius, Deos homini liberum arbitriũ: Magiſtratus igitor non eſt, in improbos animaduertere. Auguſt. lib. 3. contra Creſconium Grammaticũ, cap. 51.

Hypotheſis de neceſſitate Schiſmatis.

Propter malos ſchiſma neceſſariò faciendom eſt, qoia ſcriptum eſt: In legalibus patrum ueſtrotum ne ambulaueritis. Auguſtinus libro 3. contra Creſconium, capite 38.

Hypotheſis de Eloquentia.

Eloquentiam Creſconios uituperauit, occaſione dicti: Ex multa eloqueotia nõ effugies peccatum. Item exempli, quòd hęretici eloquentia ſua plurimùm nocuerint. Auguſtinus libro 1. contra Creſconium, cap. 3.

DE ASSECLIS OONATISTARVM.

Donati hęreſeos ſectatores ex ꝓfeſſo hos nomerat, quemadmodũ & cõfutat Auguſt. Gaudẽtiõ, Parmenianõ, Ticoniũ, Creſconium, Petilianũ, Fulgeotiũ, & Emeritũ. quorũ quid quiſq; ad hęreſin eã affinxerit, in hypotheſib. indicatũ eſt. Quis uerò quiſq; fuerit, infrà in ſpecialibus hęreticorũ oſtendetur.

CONFVTATIONES.

Confutauit hæreſin Donati, & ſingulos eius quos recenſuimus ſectatores, plurimis ſcriptis Auguſt. quæ ordine cõmemoram⁹.

Auguſtini contra Donatiſtas ſcripta.

Contra partem Donati, Pſalmus.

Libri 4. contra epiſtolam Parmeniani.

Libri ſeptem contra Donatiſtas.

Libri 3. contra libros Petiliani Donatiſtę.

Contra Creſconium Grammaticom Donatiſtam, libri quatuor.

De unico baptiſmo, contra Petilianum Donatiſtarum epiſcopum, liber unus.

Breuiculi collationum cum Donatiſtis, libri ſeu collationes tres.

Cõtra Donatiſtas poſt collationẽ, lib. 1.

De correctione Donatiſtarum ad Bonifacium, liber unus.

De geſtis com Emerito Donatiſtarum epiſcopo, liber unos.

Contra Gaudentij Donatiſtarum epiſcopi epiſtolas, libri duo.

Cõtra Petiliani Donatiſtę epiſt. lib. unus.

Contra Fulgentiũ Donatiſtã, liber unus,

Interfuit & Synodis aliquot Africanis, contra Donatiſtas celebratis, Auguſtinus: ſicut illi ipſi libri quos indicauimus, teſtantur. Idemq́; lib. 2. Retractationom, cap. 26. affirmat, Honorium Imperatorem leges certas contra Donatiſtas tuliſſe.

Confutatio hypothrſeos de libero arbitrio: & fundamenti, Fecit Deus hominẽ, & dimiſit eũ, &c.

Cooſirmate cooatis hoc dicto licentiã & impunitatẽ: atq; adeò è medio tollere leges, prohibentes audaciã noceodi, cõtra Scripturas: Omnis anima poteſtatibus ſuperiorib. ſubdita ſit, &c. Nec aliud dicitis, quàm nullã poteſtatẽ libero ueſtro debere obſtrepere arbitrio, quando iniuriam facitis Deo. Nondũ in uiuis eras, quãdo Moſes iniurias ſuas leniſsimè ꝑtulit, Dei uerò ſeueriſsimè uindicauit. Datõ quidẽ homioi eſt liberũ arbitriũ, ſed ut ſi eſſet malẽfaciẽs, fieret patiens. Deniq; illi primi homines cũ peccaſſent, morte dãnati ſunt. Auguſt. lib. 2. cõtra Gaudentiũ.

Confutatio hypotheſeos de Fide & operibus.

Non attẽdit Apoſtolũ dicentẽ: Pax fratribos, & charitas cũ fide à Deo patre, & Domino noſtro IESV Chriſto. Ticoniũ minus attentũ, minusq́; ſolicitũ, ſine hoſte fugit ſcilicet, etiam ipſam fidẽ datũ illius eſſe, qui eius menſurã unicuiq; partitur. qua ſententia dictũ eſt Philip. 1: Vobis donatũ eſt ꝓ Chriſto, nõ ſolũ ut in eum credatis, uerùm etiã ut ꝓ ipſo patiamini. Vode quis dubitat utrumq; eſſe Dei donõ, qoi fideliter atq; intelligẽter audit utrumq; donatum? Auguſtinus lib. 3. de doctrina Chriſtiana, capite 33.

Alia confutatio hypotheſeos, de fide.

Ita igitur ſpem ꝓfectò ponis in homine, qoi utrũ ſit iuſticiæ particeps neſcis. Et ſi nõ eſt, tum famã eius attẽdis: cumq́; famã bonã de malo latente reperetis, ad ſanctificationẽ tibi ſufficere credis. Si maledict⁹ ꝓnũciatur, q fidit in hominẽ: molto magis maledictus erit, q io famę falſitate ſpẽ ponit. lib. 3. cap. 9.

Confutatio hypotheſeos de Iuſtificatione.

Cõtrà Paulus: Credẽti (inquit) in eũ qui iuſtificat impiũ, deputatur fides eius ad iuſticiã. nõ, credẽti in Donatiſtã. Iuſtus enim & iuſtificans nõ eſt niſi Deus. Poteſt & de iſtis dici, q̃ de Iudęis Apoſtolus dixit: Ignorãtes Dei iuſticiã, & ſoã uolentes cõſtituere, iuſticiæ Dei nõ ſunt ſubiecti. Lib. eodem, cap. 23.

Confutatio hypotheſeos de Eccleſia.

Non eſt figmentũ Eccleſia, ſed ꝓmiſſum factumq́; diuioũ eſt dictũ & impletũ. Ad Eccleſiã enim dicit Deus: Ego ſum Domious qui facio te, Dñs aũt oomen ei: Et qui erui te, ipſe Deus Iſrael onioerſę terrę uocabitur. Auguſt. contra Gaudentiũ lib. 2. cap. 25.

Confutatio eius quod dixerint Donatiſtæ, In Eccleſia pollui bonos contagione malorum, &c.

Poteſt probari diuerſum, ut & à catholicis

reſponſum

reſponſum eſt, ab exemplis Prophetarú, ipſius Chriſti & Apoſtolorum: item bonorum epiſcoporú, ut Cypriani, qui manifeſtè præcepit ut pro unitare in Eccleſia mali roleren tur, nec propter ipſos Eccleſia relinquarur. Deniq; à iudicio eriam ipſorum Donariſtatum, qui quoſdam ipſorú Maximiani ſchiſmare poſitos, negauerunt Maximiani contagione polluros. Auguſtinus in Breuiculo collarionum, Collarione tertiæ diei, quid quarto loco actum ſir.

Confutatio eius quod aſſeruerunt, Eccleſiam eſſe in ſola Africa.

Pugnat id cum omnium Scripturarú diuinarum teſtimonijs. ur Geneſis 22: In ſemine tuo benedicenrur omnes gentes. Geneſ. 28: Erir ſemen tuum ſicur arena terræ, mulripli cabirur ſupra mare, & in Africum & Aquilonem, & ad Orientem. Eſaiæ undecimo: Erit in die illa radix Ieſſe, & exurget principium habens in nariones, & in eum genres ſperabnnt. Pſalmo ſecundo: Dabo ribi gentes. Pſal. 21: Conuertenrur ad Dominú uniuerſæ fines terræ. Pſalmo 18: In omnem terram exiuit, &c. Pſal. 49: A' ſolis ortu, &c. Pſal. 71: Dominabitur à mari uſque ad mare, &c. lib. contra epiſtolam Petiliani, capire 6.7.8. Er libro de Correctione Donariſtarum, cap. tertio. Idem in Annotationibus in Pſalmú 81.30.56 85.49.101.147.

Confutatio rationis Donatiſtarum, quòd penes ipſos ſit Eccleſia.

Non reſpondetur Eccleſiæ queręti, quòd in meridie paſcat: ſed pertinenr ea nerba ad ipſam quæſtionem. Irem: Eriamſi tanquã quærenri, ubi paſceret & ubi cnbaret, de rerreno loco reſponderetur in Meridie: non tamen Africã conrinuò accipere deberemus. Africa enim in parte quidẽ meridiana mundi eſt, ſed ad Africum, non ad Auſtrum, ubi certè meridies eſt, &c. Libro eodem, cap. 14: & epiſtola 40. ad Vincentium Donariſtam.

Confutatio eius, quòd Eccleſiam ſuam dixerunt eſſe ſine macula.

Non in hac, ſed in æterna uita, poterir dicere Eccleſia: Vbi eſt mors uictoria rua? &c. Aculeus aũt morris eſt peccatú. In hac enim uita corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam. Non ergo dicent Deo, quod Dominus nos orare iuſsir, Dimitte nobis debita noſtra. Itẽ: Si dixerimus (Ioãnes inquit) quòd peccatú non habemus, nos ipſos decipimus. Ibidem cap. eodem, & epiſtola 50.

Confutatio eius: Si iniuſti ſumus, quare nos quæritis?

Nos quærimus iniuſtos, ne permaneatis ininſti. Quærimus perditos, ut de inuentis gaudere poſsimus, dicentes: Mortuus erat frater, & reuixit: perierat, & inuentus eſt. Ibidem, & epiſtola 48 ad Vincentium Donariſtam, & epiſtola 50. ad Bonifacium comitem, & in annotarione in Pſalmum 32.

Confutatio eius quod dixerunt, Malos eſſe excludendos ab Eccleſia.

Nullis id poreſt ꝓbari exemplis Scripturę. In populo Iudaico cum multa ſcelera admitterent, idolis ſacrificarent, prophetas occiderent: nemo tamen iuſtorum altare ſibi ſeparauir, nemo iuſtorú ab unitare receſsir. Dominus ipſe Iudam tolerauit inrer bonos, miſir eum prædicare, non excluſit eum à cœna. Nobis ergo exemplum dedit, malos fratres tolerandi. Augnſtinus in Pſalmo cõtra partem Donati tomo tertio. Donatiſtæ, Bottus & Celeſtinus. ibidem.

Confutatio fundamenti & allegationis Parmeniani contra Catholicos.

O' ſtultiſsimam cæcirarem. Quid enim tam bonum & ram iucundum, quàm fratres habirare in nnum? Quid illi nequam dicũt, & amatum ponunr, qui ſe ab omnibus fratribus ſepararunr? Quòd ſi ueram paleam odiſſenr, & ipſi palea non eſſenr, non propterea ſe à Dominico tritico per rotum agrum, id eſt mundum ſeminato & creſcente, ſeiungere debuiſſenr, &c. Anguſtinus libro ſecũdo, contra epiſtolam Petiliani, capite 1.

Confutatio allegationis eiuſdem, Qui iudicat iuſtum iniuſtum, &c.

Cur non iſta execratio porius in illos cadit, qui uniuerſum orbem rerrarú Chriſtianum damnare auſi ſunt inanditum, in quo tam ingenri hominũ numero, ſine nlla dubitatione fuerunt, & ſunt ab eorum criminibus innocentes?

HYPOTHESES
de Chriſto.

1.

Summũ Deum ait, incomparabilẽ ſplendorem incomparabilis eſſe lucis: id eſt, Chriſtum non eſſe mundi opificem. lib. 1. cap. 11.

2.

Non placet iſtis, ur Deus bonus excæcet mentes aliquorum. Libro primo, cap. 8.

3.

Fieri non potuit, ut à Iudæorũ prophetis Saluaroris noſtri annunciaretur aduentus.

4.

Dicir alium eſſe pacis & chariratis patrẽ, alium belli & furoris autorem: illum uolens intelligi Chriſtum, hũc autem legis & prophetarum Deum. Item, alium dicir eſſe inceſtus & adulteriorũ conſcium, alium uerò pudicitiæ, caſtitatis & ſanctimoniæ Dominum. Libro ſecundo, capite duodecimo.

5.

Laudans crebris ſentenrijs Chriſtũ, & accuſans legis Deũ, alloquitur eum ad quem ſcribir hoc modo: Quare igitur frarer, recedentes ab iniquitate præteriri erroris, inrendamus

damus Chriſtum uerum ac ſummũ Deum, non huius ſeculi principem & mundi factorem. Intendamus inquam illũ pium ac mitem, qui nos ſuæ cognationis oſtendens, mundi lomen uocauit: nõ illum qui ſecundum ſcripturas Iudaicas terrenum nobis iudicium aſsignans, in terra nobis finem indixit: qui nos fratres appellans, uigilare ac diuina ſapere perſuaſit: non illum, qui nec dignoſcentiæ quidem ſenſum permiſit. Libro ſecondo, capite undecimo.

HYPOTHESES DE

Spiritu ſancto.

Ante Saluatoris aduentum Spiritus ſanctus ac diuinus non erat ſuper terram.

HYPOTHESES

de Creatione.

1.

Si mundus iſte bonum aliquid eſt, cur nõ olim ex initio ab eo factum eſt, quod melius fuit? libro primo, cap. 3.

2.

Propterea bonum eſſe aliquid negat, quia æquale Deo oon eſſe cognoſcit.

3.

Tenebræ ſine ioitio ſempet fueruot, lux uerò initiom ex tenebris ſumpſit.

4.

Reprehendit tanquam non rectè dictũ ſit, Congregeotur aquæ in congregarioné uná, & appareat arida: eo q, aquis omnia tegãtur.

HYPOTHESES

de Lege.

1.

Exiſtimat Apoſtolũ, prophanas & aniles fabulas & genealogias infinitas appellaſſe diuina eloquia legis ac prophetarum.

2.

Ex dicto, Quòd ſi miniſtrario mortis in literis formata, &c. nugatur, Moſen miniſtrauiſſe morti, id eſt mortis autori, maligno ſcilicet ſpiritui, mundi huius conditori, ſicut Ipſe opinatur: ideoq; malam fuiſſe legem, quæ data ſit per Moſen.

HYPOTHESES CONtra *Abrahamum.*

1.

Auſus eſt dicere, Abraham Deo ſuo ꝓmittenti ſibi prolem nõ credidiſſe. Lib. 2. cap. 4.

2.

Patri gentium Abtaham crimen fornicationis obijcinnt.

3.

Abrahæ etiam uſque ad decrepitam ſenectutem fornicationis obijcit crimen: qnia poſt mortem Saræ alteram duxit.

HYPOTHESES ADVERſus *Prophetas.*

1.

Putat ante Apoſtolos nõ fuiſſe prophetas.

2.

Dictum Apoſtoli, Tit. 1. Dixit quidam ex ipſis, &c. Cretenſes ſunt mendaces, &c. putat eſſe dictum de Prophetis Iudæorum.

3.

Dictum Chriſti, Omnes quotquot ante me uenerunt, fures ſunt & latrones: de prophetis intelligendum eſſe putat.

4.

Ad prophetas etiã illud torquet, Domine non'ne in nomine tuo dæmonia eiecimus? non'ne prophetauimus, &c. Tunc dicam illis, Recedite à me, &c.

ALIA DE IOANNE.

Ioannes non pertinet ad regnum cœlorũ, quia Chriſt⁹ inquit: Qui minor eſt in regno cœlorum, maior eſt illo. Molto igitur minus ad regnũ cœlorum cæteri pertinent prophetæ, quia nõ ſurrexit maior Ioanne Baptiſta.

Hypotheſis contra Paulum.

Ait Apoſtolum pro qualitatib. ingeniorũ in quinq; pſonis locutũ, ideo quòd dicat Apoſtolus: Omnib. me ſeruũ ſubieci, ut plures lucriſacerẽ, & factus ſum Iudæis Iudæus, his qui ſub lege tãqnã qui ſub lege, his qui ſine lege erãt, tanquã qui ſine lege, infirmis fact⁹ ſum infirm⁹. Et: Sapiẽtiã loquimor inter pfectos, ut perfectiorũ uideatur quinta perſona.

Alia, de Iudæis impijs & perſecutoribus.

Dicit neminem ante Chriſtum morte preuẽtum ad Dominum pertinuiſſe: quia dicat Dominus, Patres ueſtri manna manducauerunt, & mortui ſunt.

Hypotheſis de Reſurrectione.

Moſes omnẽ ſpem futuræ reſurrectionis in hominibus extinxit, quia mortalem eſſe animam pronunciauit, eo quòd ſanguinem eam dixit. Et Paulus, carnem & ſanguinem dixit regnum Dei non poſsidere.

Hypotheſis de Antichriſto.

Quod de Antichriſti aduentu, & elatione impia dixit Apoſtolus, id ipſum ad Deum prophetatum uult referri.

CONFVTATIONES.

Contra primam hypotheſin de Deo.

Nec Deus eſſe cœpit, nec eum uocationis ſuæ tęduit, qui neq; aliquando non fuit, nec ceſſando torpuit, nec operando laborauit, nec ſine cœlo ſedis indiguit, nec facto cœlo ſedẽ tanquã finitis erroribus peregrinus inuenit. Potens eſt enim beatiſsimè manere in ſeipſo. Principiũ aũt rebus cõditis attribuit, quę cœperunt, & Deo nõ fuerunt coęternę.

Contra ſecundam.

Ignorat theſauros hic appellatos occultas diſpoſitiones Dei, qni diſponit reddere uniuiq; ſecundũ opera eius. Libro 1. cap. 17.

Contra tertiam.

Neſcit ob hoc eos dici ſemen potiſsimũ: quoniã gratię Dei, qua eius filij facti fuerãt,

peccan-

peccando degeneres extiterunt, &c. cap.22.

CONFVTATIO HYPOtheſium de Chriſto.

Contra primam.

Confutat eam dicto, Mundus per ipſum factus eſt. Auguſtinus lib.1. contra aduerſarium legis & prophetarum, capite 11.

Contra ſecundam.

Non attendunt ad dictum Chriſti Ioan.9: In iudicium ego in hunc mundum ueni, ut qui non uident, uideant: & qui uident, cæci fiant. Pſal. Miſericordiam & iudicium cantabo tibi. Illuminat ergo miſericordia, excæcat iudicio, utiq; æquiſſimo, licet occultiſsimo. Libro primo, capite octauo.

Contra tertiam.

Cur fieri non potuit, cum Apoſtolus dicat: Erudita illis fuiſſe eloquia Dei?

Contra quartam.

Illum, diabolũ intelligat: Prophetarũ aũt Deum nouerit non minus caſtitatis & ſanctimoniæ dominũ eſſe, quàm Chriſtũ, quia Deus Apoſtolorũ, idem ipſe & Prophetarũ, priorũ illis tempore, ſed fide ſociorum. Ipſe eſt Deus in utroq; teſtamento, iuſti actus & piarum orationum, &c. lib.2.cap.12.

CONFVTATIO ALIA HYPOtheſeon de Eccleſia.

Chriſt⁹ qui de ſe ipſo ueriſsimè dixit, Ego ſum uia, ueritas & uita. ſeruis de colligendis zizanijs quęrẽtibus, reſpõdet: Sinite utraq; creſcere uſq; ad meſſem. Donatus aũt dicit, zizania quidem creuiſſe, frumenta uerò eſſe diminuta. Eligant iſti, cui credant.

Chriſtus, id eſt ueritas dicit: Ager eſt mundus. Donatus autem dicit, agrum Dei in ſola Africa manſiſſe. Eligant, cui credant.

Chriſtus dicit: In tempore meſsis dicam meſſoribus, Colligite primùm zizania, &c. & exponit dicens: Meſsis eſt finis ſeculi. Donatus aũt dicit, per præciſionem partis ſuæ ante meſſem, à frumentis zizania ſeparari.

Chriſtus dicit: Meſſores ſunt angeli. Donatus aũt dicit, ſe atq; collegas ſuos hoc feciſſe ante meſſem, q̃ ille dixit angelos facturos in meſſe. Chriſto ergo credant dicenti, quòd per totũ mundũ & filij regni creſcant, & filij maligni: nõ Donato dicenti, quòd per mundũ filij maligni tantummodo creuerũt, filij autem boni uſque ad ſolam Africam diminuti ſunt. libro eodem, capite 2.

Confutatio obiectionis Parmeniani, Nunquid non uolet manus Domini? &c.

Iſti qui hæc Catholicis objiciunt, cur non ſeſe reſpiciunt, quorum cateruæ gregũ furioſorũ huc atq; illuc armato ferro ac fuſtibus uolitarũt, &c. Et: Ipſi uerè ſanguinem non ſolùm corporaliter per furias circumcellionum, ſed etiam ſpiritualiter fundauit, qui orbem terrarũ ſi poſſunt rebaptizare conãtur.

Confutatio obiectionis Petiliani, Non eſt pars tenebrarum contra lucem, &c. Sic nec mali cum bonis in Eccleſia.

Attendis zizania per mundum, & triticũ nõ attendis, cum per totum utraq; iuſſa ſint creſcere. Attendis ſemẽ maligni, quòd tẽpore meſsis ſeparabitur: & non attendis ſemẽ Abrahæ, in quo benedicũtur omnes gentes. Quaſi uerò nos iam ſitis maſſa purgata, & mel ſincerũ, & aurum purum, ac non potius ipſa ſpecies dealbati parietis, &c. li.2.cap.39.

Confutatio rationis de rebaptizatione: Si poſt Ioannem baptizatum eſt, ergo & poſt hæreticum.

Eadem hoc dicitur conſequentia, qua illud: Si poſt Ioannem baptizatũ eſt, qui uinum penitus nõ bibebat, quanto poſt ebrioſum iuſtius eſt baptizandũ? Si baptizauit Apoſtolus, non utiq; Ioannis baptiſmum habentibus, iterum Ioannis baptiſmum dedit. Sed Chriſti baptiſmum nõ habentes baptizati iuſsit in Chriſto, ac per hoc neutrum deſtruxit, ſed utrunque diſtinxit. Ibidem.

Et diuerſa eſt ratio in baptiſmo Ioãnis & Apoſtolorũ. Non enim iam ita rebaptizantur poſt baptiſmum cuiuslibet ſancti, ſicut poſt baptiſmum Ioannis: de quo quicquid legitur uel aſſeritur, ab hac cauſa penitus eſt alienum. libro 3. capite 10: & libro quarto, capite uiceſimotertio.

Confutatio rationis, licere baptiſmum priorem reſcindere, quia Petrus in Actis iuſſerit eos baptizari, quorum maiores in mari rubro fuerant baptizati.

Si propterea Moſi baptiſmum habebant, quia ex illis propagati ſunt, quos in Moſe baptizatos dicit Apoſtolus: aude etiã dicere, omnes qui naſcũtur ex fidelibus Chriſtianis, Chriſtianum habere baptiſmum: quod quanta cum uanitate dicatur, uides? Ibidẽ.

Confutatio eius quod Creſconius dixit: Apud Donatiſtas, qui baptiſmum ipſi habeant, eſſe baptizandum.

Nõ negamus eſſe apud Donatiſtas baptiſmũ, ſed ſalutarẽ baptiſmũ apud eos eſſe negamus. Nec ſequitur, quia apud Donatiſtas baptiſmus ſit, ei qui habere uelit, in ſocietate Donatiſtarũ quærendum eſſe. Nec omnia bona & utilia, omnibus habentibus ſunt utilia, ſed tantũ bene utentibus: Auguſt. lib.1. contra Creſconium, cap.21.22. & 23.

Itẽ: Non poteſt probari aliquo Scripturæ teſtimonio, aliquem qui ab hæreticis uenerit, denuò fuiſſe baptizatũ. Hoc enim quod Apoſtoli iuſſerunt quoſdã poſt Ioan. baptiſmũ in Chriſto baptizari, aliã habet rationẽ: Ioan. enim nõ fuit hæretic⁹. lib. eodẽ, cap.33.

Confutatio rationis Creſconij: Vnus Deus, una fides, unum baptiſma, &c.

Inuenimus eundem Deum extra Eccleſiá ab ignorantibus coli, & unam fidem, qua creditur Chriſtum eſſe filium Dei. Sic inuenimus eundem baptiſmum ab eis qui ſunt extra Eccleſiam. Nec ſequitur, quia ſunt extra Eccleſiam, propterea baptiſmű quem habent, ſi rectè obſeruent, nõ eſſe baptiſmű. libro eodem, cap. uiceſimooctauo.

Confutatio hypotheſeon Creſconij, de Baptiſmo: ex literis Petiliani.

Quòd ſi lateat dantis conſcientia, & ſit fortaſſe maculoſa, quomodo potuerit abluere? Si bona mali hominis fama abluit, cur ergo dicitis, Conſcientia attenditur?

Confutatio eius quod dixit Creſconius, Iudam baptizaſſe ſicut Apoſtolum.

Cum Iudas apoſtolus baptizaret, malus exiſtens, nõ eius attendebatur conſcientia: ſed Deus & Chriſtus, in quem credebatur. De⁹ igitur abluit, nõ homo, iuxta illud: Chriſtus dilexit Eccleſiá, & ſeipſum tradidit pro ea, ut eam ſanctificaret. lib. 2. contra Creſconiű, cap. 17. 8. 9. & uiceſimo: & lib. 4. cap. 12.

Confutatio allegationis Creſconij, Nullum manifeſtum peccatorum poſſe baptizare: quia ſcriptum ſit, Deum peccatoris, &c.

Dictű illud loquitur de quibuſuis peccatoribus abſolutè, non de manifeſtis tantum. Eſſe aűt apud uos occultos peccatores, negare non poteſtis. Deinde dictum nõ de baptiſmo, ſed de adulatione loqtur. Sic enim habet tota ſententia: Emendabit me iuſtus in miſericordia, & arguet me: Oleű aűt peccatoris non impinguabit caput meű: id eſt, nõ blandietur mihi fallaciter. lib. 2. cap. 53. Et: Chriſtus mundat Eccleſiá, nõ maculoſus aut ſordidus miniſter. Deinde & contra uos hoc ipſum urgeri poteſt, quia miniſtrű occultè iniquű baptizare permittitis. lib. 3. cap. 5.

Confutatio eius quod Creſconius obiecit, Catholicos inter fidelem & perfidum nihil diſcernere.

Falſum hoc eſt. Nos enim humana diſcernimus merita, nõ ſacramenta diuina, quę & tu cogeris fateri nobis nobiſq; eſſe eadem. lib. 3. contra Creſconium, cap. 7.

Confutatio hypotheſeos Creſconij, de Clauibus.

Chriſtus non Iudæos tantum arguit, ſed & Phariſæos, Saducęos, & Samaritanos, ipſumq; diabolum arguit: idq; exemplum imitandum nobis propoſuit. Auguſtinus libro tertio contra Creſconium, cap. 11.

Confutatio hypotheſeon de Martyrio.

Rectè iſta dicerentur à uobis, quærentib. Martyrum gloriam, ſi haberetis martyrum cauſam. Nõ enim felices, ait Dominus, qui mala iſta patiuntur: ſed qui propter filiű hominis Chriſtű patiuntur: uos aűt nõ propter ipſum patimini, ſed contra ipſum patimini: quippe ideo, quia nõ creditis & toleratis ideo, ne credatis. lib. 2. cõtra Gaudentiű, ca. 12.

Confutatio hypotheſeos de Magiſtratu.

Cur ergo nõ in homicidijs, ſtupris, & quibuſcunq; alijs facinorib. & flagitijs, libero te arbitrio dimittendű eſſe proclamas? Quæ tamē omnia iuſtis legib. cõprimi utiliſsimű ac ſaluberrimű eſt. Dedit quidē Deus homini liberam uoluntatem, ſed nec bonam infructuoſam, nec malam eſſe uoluit impunitam. libro tertio, cap. 51.

Confutatio hypotheſeos de Schiſmate.

Dictű id eſt Iudæis, ne mala facta patrű imitarentur, nõ ut à populo Dei ſcinderētur. Dauidi, Samueli, & alijs inter cõtemptores legis, Dei mádata ſeruare licuit. lib. 3. cap. 38.

Confutatio rationis, Cyprianum eſſe autorem diuiſionis Donatiſtarum.

Eſto in Eccleſijs, quam conſtat tenuiſſe & prædicaſſe Cyprianű: & tűc unde, uelut autorē ſententiæ tuæ, nominare Cyprianum. Deinde ſacrę Scripturæ autoritas præferenda eſt literis Cypriani. Qui tamē, quádiu de hac re aliter ſapuit, quàm ueritas diligētius cõſiderata patefecit, donec ei Deus id quoq; reuelaret ineffabili laude charitatis unitatē pacēq; Catholicá etiá cű collegis ſuis, à quibus aliter ſapit, non reliquit. lib. 2. cap. 31.

Item: Literas Cypriani non ut Canonicas habeo, ſed eas ex Canonicis conſidero: & q. in eis diuinarű Scripturarű autoritati cõgruit, cum laude eius accipio: quod aűt nõ congruit, cum pace eius reſpuo. lib. 3. cap. 32.

Confutatio uituperationis eloquentiæ.

Non eſt ſcriptű, Ex multa eloquentia, ſed ex multiloquio: quod ſuperflua eſt locutio, & uicium loquendi amore contractű. Eloquentia uerò, facultas eſt dicēdi, cõgruenter explicans quæ rectè ſentias. Hæretici uerò, ſi fuerunt eloquentes, non fuerunt rectè ſentientes: nec fuit eloquentia dicendi facultas conuerſa, ad tuendas falſas ſententias. lib. 1. contra Creſconium, cap. 3.

EX DONATISTIS, VTRVM *aliqui ad Eccleſiam redierint.*

Conuerſos eſſe nonnullos ex Donatiſtis ad Catholicos, adactos partim Imperatorű edictis, partim rectius à Catholicis atque ab ipſo Auguſtino admonitos, indicat Auguſt. lib. 3. de Correctione Donatiſtarum, cap. decimo, 17. & 19. Petilianum certè oppreſſum ui ueritatis, & oblitű quaſi eorű quæ prius dixerat, cõceſsiſſe tandē in eá ſentētiá, Chriſtű eſſe originē & radicē regeneratorű, atq; Eccleſiæ caput, nõ quēq; hominē diſpēſatorem adminiſtratorēq; baptiſmatis, affirmat libro tertio contra Petilianum, cap. 52.

CAPVT

CAPVT VI.

DE CEREMONIIS ET *ritibus Eccleſiæ.*

DE PVBLICIS CON*greßibus.*

HABVERVNT Chriſtiani hoc etiam ſeculo ſuos quoſdam honeſtos & publicos cõgreſſus, & loca quædam peculiaris, in quib. conuenerunt, ſicut ex huius temporis ſcriptoribus eſt manifeſtum. Eos autem cõuentus nominat Chryſoſtomus ſanctorum communionem & cõgregationem, in Sermone de Euchariſtia. Homilia uerò prima in primum caput Iob, Eccleſiæ appellationem ei congregationi tribuere uidetur: Nemo, inquit, in Eccleſia ſuper domo & familia cogitet, ſed domi Eccleſiam & diuinas res animo cõplectatur.

Loca uerò ipſa congreſſuum, ſicut iam prioribus ſeculis loquendi uſus obtinuit, ita hoc quoq; tempore promiſcuè appellarunt, nunc baſilicas, nuoc oratoria. Sed & Martyriorum appellatio manſit. Vſitatiſſimum autem fuit, nomen Eccleſiæ etiã pro ipſo templo uſurpare. nam ita loqoitur Eucherius: Eccleſiam inſtructam eſſe eo in loco, ubi olim Abraham angelos hoſpitio ſuſcepit. libro ſecundo in Geneſin, capite decimoſexto. Hunc loquendi uſum imitatur etiam Saluianus, ſed quaſi corrigens dicit: Itaq; eccleſias, uel potius templa, & Dei mimoris reuerentiæ quidem habent, &c. quarto libro de prouidentia Dei.

Sidonius itidem dicit, Eccleſiam ſuo tempore Lugduni extructam, cui ipſe carmẽ foris trochaicum inſcripſerit: epiſtola ad Heſperium. Ita etiã ad Auitũ ſcribẽs ait: Poſuiſti culmina precioſa, Eccleſiã Auerni monici pioli. Heinricus de Erphordia memorat, Patricium Hybernenſiũ epiſcopom fundaſſe Eccleſias trecentas ſexagintaquinq;.

Ab ea loqoendi forma nec Auguſtinus abhorret. nam in libro de cioitate Dei: Quotidie, inquit, Eccleſiam ingredientes, memoriã glorioſiſsimi martyris Stephani frequẽtabant. lib. 22. cap. 8. Eſt & baſilicæ mentio apud eundẽ crebra, ſed ex multis eius teſtimonijs hoc unum in præſentia ſufficiat. epiſtola 50: Epiſcopũ (inquit) Vagienſem baſilicam obtinuiſſe, quam Donatiſtæ inuaſerant. Templorũ quoq; non infrequens eſt apud eum appellatio: uerùm nõ neceſſe eſt huc teſtimonia multa coaceruare. Libro eodem, capite decimo, de ciuitate Dei: Nos martyribus noſtris, inquit, nõ tẽpla ut dijs, ſed memorias ut hominibus mortuis, quorũ apud Deũ uiuunt ſpiritus, fabricamus: ubi etiam memoriæ uocabulum poſitum eſt pro ipſo martyrio. Eodem modo loquitur capite octauo: in uilla Victoriana eſſe martyrum Mediolanenſium Geruaſij & Protaſij memoriam. Rurſum ibidem, ad Martyrũ memorias ægros portatos dicit. Item: Viginti martyrum memoria apud nos eſt celeberrima. Eodem libro, octauo capite, nominat orationum locum, ubi Chriſtiani ad ea quæ Dei ſunt peragenda, conuenerint.

Chryſoſtomus uocat ædem ſimpliciter, & doctrinæ ſedem, Homilia prima in primũ caput Iohannis: Ideo doctrinæ ſedem ingredimur, ut ab omni penitus ſorde abluamur. Et profectò ædes hæc ſpiritualis eſt medicina. Item, ſanctam domum, & orationis domum: homilia nona in 3. cap. Actorum.

Quanquam autem hac ratione ſine diſcrimine loquuntur ſcriptores: uidetur tamen aliqood eorum locorum fuiſſe diſcrimen. Baſilicæ enim capaciora & magnificentiora, illa templa fuerunt. Martyria certè aliquãdo intra ipſa tẽpla peculiarem aliquẽ & diſtinctum fuiſſe locum, ex Auguſtino liquet, libro de ciuitate Dei uiceſimoſecũdo, capite octauo: ubi manifeſtè habetur, Stephanĩ martyrium, in alio templo tantum cancellis à reliqua parte diſtinctum fuiſſe locũ. Euphemiæ martyris templum Chalcedone Bithyniorum ita fuit ſtructum, ut tres diſtinctæ domus ſeu ſtructuræ eſſent: ſicuti ex Euagrio eſt uidere cap. 3. lib. 2: & Nicephoro lib. 15. capite ſecundo.

Tales autem publicorũ conuentuom domos paſsim non tantũ intra, ſed etiam extra urbes habueruot: fortaſsis ea in re imitati gentiles, qui ſana ſuorum Deorum uarijs in locis diſpoſuerunt. Tali igitur ratione cœperunt paulatim ſuperſtitioſæ templorum in locis non neceſſarijs extructiones. Sic ante urbẽ Antiochiæ, templũ Babylæ martyris etiam hac tempeſtate durauit, ut teſtatur Nicephorus decimoquarto libro, capite 43.

Ante muros Carthaginis duo ampla fuiſſe templa Cypriaoi, unũ eo in loco ubi interfectus eſt, alterum ubi corpus eius ſepultum, quę utraq; Genſericus Vandalus Chriſtianis abſtulit: patet ex Victoris narratione de perſecutione Vandalica, libri primi.

Nilãmoni monacho, ante ciuitatẽ Ægypti quæ Geras dicta eſt, atq; adeò in ipſum locũ ubi domiciliũ ſuũ habuit, oratoriũ extruexerũt ciues Gerenſes: Sozomenus lib. 8 cap. 19. Imperatorem Leonem duo templa ante urbem Cõſtantinopolitanam extruxiſſe, ſcribit Nicephorus lib. 15. cap. 24. & 25.

Porrò addit hic autor, ueſtẽ Mariæ ex Palęſtina eò perlatã. Verùm ea inter uanitates eas reponimus, quibus non rarò hic autor delectatur. iſtæ enim ſuperſtitiones ignoræ ſunt ſanis Eccleſiæ doctoribus.

Apud

Apud Auguſtodunum Galliæ, Euphronius baſilicam cōſtruxit exrra murum Symphorisno martyri: ſicut Iuo in Chronico ſcribir, in Leone.

Florentię fuit templum ante muros, prope urbis portas, S. Laurentij. Antoninus titulo 10. sap. 12. Seuerus quoque pater, natione Indus, deſtructo idolorum delubro, ubi error gentilis centum deos religioſè coluerat, eccleſiam martyris Stephani pro foribus Viennę parauit, ut Adon Viennenſis ęta te ſexta teſtatur. ac uidentur etiam reliqua templa extra urbes, ubi non habitauit frequentia hominum, eadem prorſus ratione, ut dictum, originem ſumpſiſſe, ſubiode uergente religione ad deteriora.

Iam uerò & templorum denominationes fuerunt uarię, uel à perſonis in Eccleſia illuſtribus, uel ab hiſtoria & euentu aliquo ſumptæ. Ita ante Hieroſolymã, ubi Stephanus lapidibus eſt oppreſſus, Eudocia templũ extruxit, cui nomen Stephani datum eſt.

Creuit enim paulatim immodica ſanctorum ueneratio, eamq; rē imiſtio Ethniciſmi adiuuit. Fuit etiã alia à Reſurrectione Domini dicta. Euagrius libro 2. capite 5.

Apud Camagenos Armeniæ, templum hoc tēpore habuit Baſiliſcus, qui martyr deceſſerat Nicomedię ſub Maximino perſecutore. Idem libro 13. capite 37. In metropoli Iſaurorum Seleucia, ædificauit templum Imperator Zeno Ibeclę protomartyri, quòd ei Imperij recuperationem uaticinans pollicita fuerat, planè Ethnico more. Euagrius libro 3. capite octauo.

Epheſi fuit templum, nomen referens Ioannis Euangeliſtæ. Nicephorus libro 14. capite 58.

Chalcedonenſes ædem habebant ſacram Euphemiæ martyri. Nicephorus libro 13. capite 5. Item capite 3. libro 15. Alexandriæ Ægypti templum fuit à Cæſare appellatum. Euagrius libro 2. capite 8. Et Ioannis Baptiſtæ templum ibi fuit: libro tertio, capite duodecimo.

Carthagini hoc tempore erat templum, cui nomē Reſtituti, & Fauſti, & Varij: ut teſtatur Victor in Vandalica pſecutione lib. 2.

Ad eundem planè modum & in Europa, magna fuit in appellationibus templorum diuerſitas. Conſtantinopoli in ſuburbio nauali Chalcedonis ædes fuit maxima, cui ἀποστολεῖον, id eſt Apoſtolium nomen fuit. Nicephorus libro 13. capite decimoquinto. Fuit & Thyrſi martyris templum ibidē, extra urbem: à quodam Cæſario conſtructum. Sozomenus libro nono, capite ſecundo. Extruxit quædam templa Conſtantinopoli Pulcheria, poſterioris Theodoſij ſoror, quib. uaria nomina impoſita ſunt: ut Marię uirginis, ſancti Sepulchri, Stephani, Laurentij, Agnetis: & uarias nugas ibi reſeruatas tradit Nicephorus, de quibus patres huius ſeculi non faciunt mentionem.

Fuit & aliud ibidem, Sapientię uerbi Dei. Nicephorus libro tredecimo, capite decimooctauo: & libro decimoquarto, capite ſecundo, & capite uiceſimoquarto. Item templum ſanctę Pacis: libro decimoquarto, capite quadrageſimotertio: & libro decimoquinto, capite uiceſimoprimo. Planè ſicut Ethnici Romæ & alijs in locis ſua ſuperſtitioſa fana nominarũt: ut magis appareat, κακοζηλίᾳ ſtructuras templorum auctas eſſe. Anaſtaſiæ quoque templum ibi fuit, ut ſcribit Nicephorus capite uiceſimoſecundo libri decimiquinti.

Florentiæ fuit templum Saluatoris nomine. Antoninus titulo 10. cap. duodecimo.

Apud Turonum Gallię, ſupra corp[9] Martini, ſucceſſor eius paruam cellulam initiò extruxerat. Pòſt uerò magnã baſilicam Perpetuus ibi ędificauit, ut narrat Iuo in Leone Magno. Idem ſcribit Sidonius libro quarto, epiſtola ad Licontium: Baſilicam Martini nouatam à Perpetuo epiſcopo, capaciorem multo redditam.

Clodoueus rex Francorum extruxit Pariſijs templum apoſtolis Petro & Paulo: ut refert Hincmarinus in uita Remigij. Ibidem fit mentio templorũ aliquot in urbe Remis, baſilicæ Nicaſij, quæ habeat forinſecus gradus ex petris ſtratos, quibus impreſſerit ueſtigia Remigij, Ioannis Baptiſtæ, & Timothei, & Apollinaris, & Chriſtophori. Fuit & Landuni eccleſia Mariæ. Arimini Stephano, & Rauennæ Martino baſilicas, & Spoleti ædes ampliſsimas magno ſumptu ædificatas à Theodorico Oſtrogotorum rege, Blondus narrat libro tertio, decado primæ. Habuit & in urbe Metenſium Oratorium Stephanus protomartyr, idque etiam hoc tempore: quod inde eſt manifeſtum, quòd Gregorius Turonenſis illud ſolum illæſum manſiſſe ait, tota reliqua urbe ab Hunis inceoſa: libro 2. capite 6.

Meminerunt huius temporis ſcriptores etiam dedicationum quarundam: quales tamen illæ fuerint, non ſatis liquet. Auguſtinus Deo omnipotenti parietes conſecratos, habet libro tertio contra Creſconium, capite quinquageſimoſexto. Commemorat Proſper, Aquitaneos propè Carthaginē conueniſſe, magnam ſacerdotum multitudinem feſto Paſchæ, ad conſecrandum templum Deo cœleſti: ubi ſe quoque unà adfuiſſe adfirmat. additque, in templi frontiſpicio conſcriptum fuiſſe grandioribus æneis literis, AVRELIVS PONTIFEX DEDICAVIT in tertia parte de promiſsione & prædeſti-

prædeſtinatione Dei, promiſsione uiceſima octaua. Sidonius ſcribit ad Elaphium, ſe cum plurimis alijs ad dedicationem uenturum: atque ibidem obiret baptiſterij conſecrationis mentionem facit. Sic & Ennodius commemorat, factam dedicationem baſilicæ Apoſtolorum, quæ Nouariæ fuiſſe uideri poteſt inde, quòd Nouatienſi epiſcopo Honotato miſſam ſcribit Dictionem, in ea dedicatione.

¶ In dedicationibus fuit etiam uſitatiſsimũ, addere donaria magnifica: id quod patebit inferius ex hiſtoria Eccleſiæ Romanæ.

¶ Eiuſmodi uerò loca publica habuerunt pij, in quibus ad preces, & audiendum uerbum publicè congreſsi ſunt: neque tamen ita ſuperſtitioſè illis alligari fuerunt, quin caſu aliquo interueniente, interdum relictis illis publicis, in priuato aliquo loco conuenerint. Sic Victor in perſecutione Vandalica recitat, quòd in Africa piorum cœtus, tum Eccleſijs tum miniſtris propter uaſtationes bellicas exutus, ubicunque locorum potuerit, res ſacras tractarit. libro primo. Et libro tertio narrat, propter Arianorum furores, quoſdam ueræ pietati coniunctos in priuatis domibus congreſſos eſſe. Conſtãtinopoli, cum propter Chryſoſtomi damnationem Eccleſia ſciſſa eſſet, pars quæ ipſum ſequebatur, receſsit à publicis cõgreſſuum locis, & peculiares priuatim conuentus habuit: ac primùm quidem in quodam publico lauacro, quod Conſtantinianum dictum eſt, ferias Paſchales egerunt, magna frequentia & miniſtrorum aliorum, idque in urbe. Inde uerò pulſi extra urbem, in quodam loco, ubi olim ludi publici exhiberi ſolebant, conuenère. Verùm etiam inde eiecti, uarijs in locis congreſſus inſtituerunt: ut authores ſunt, Socrates libro ſexto, capite decimooctauo: item Sozomenus libro octauo, capite uiceſimoprimo. Paulo pòſt ſub Arſacio Chryſoſtomi ſucceſſore, quidam in extremis ciuitatis receſsibus & porticibus ad tractandum uerbi miniſterium rurſum coibant, uerùm magna ui prohibiti ſunt: ut teſtatur Sozomenus libro eodem, capite uiceſimotertio.

Templa autem ipſa picturis, uaſis aureis, & alijs rebus etiam immodicè ornare atque locupletare ſtuduerunt, proculdubio aut ſuperſtitione, aut praua imitatione Ethnicorum. Auguſtinus certè, conquerens de hominum ſuperſtitionibus, diſertè dicit, quoſdam ad picturas ſuo tempore adoraſſe: libro de moribus Eccleſiæ primo, capite triceſimoquarto. In eccleſia Conſtantinopolitana uidetur imago fuiſſe argentei præſepis. ita enim inquit Chryſoſtomus: O' ſi mihi liceret uidere illud præſepe, in quo Dominus iacuit. Nam nos Chriſtiani quaſi pro honore tulimus luteum, & poſuimus argenteum. Et paulo pòſt: Non condemno eos qui honoris cauſa fecerunt: neque enim illos condemno, qui in templo fecerunt uaſa aurea. in homilia de natiuitate Domini, tomo ſecundo. Ibidem fuiſſe imaginem Mariæ uirginis, ab apoſtolo Luca depictam, cui templum ſtruxerit Pulcheria, autor eſt Nicephorus libro decimoquarto, capite ſecundo. Sed fabulam reſipit, ut pleraque alia.

Meminit & Antoninus cuiuſdam erectæ ſtatuæ marmoreæ, in cuius ſummitate crux ex eadem materia poſita fuerit: titulo decimo, capite duodecimo. Hieroſolyma Theodoſius poſterior auream crucem miſit, ponendam in loco Caluariæ: ſi Nicephoro libro decimoquarto, capite 9. creditur.

Habuerunt & altaria quædam. nam eſt eorum ualde frequens mentio apud Auguſtinum, libro de ciuitate Dei uiceſimo, capite nono: & uiceſimoſecundo, capite octauo, & aliàs ſæpe. Epiſtola quinquageſima meminit altaris, quod ex ligno fabricatum fuiſſe uidetur. Et Chryſoſtomus in decimum caput primæ ad Corinthios, Homilia uiceſimaſexta ſuper Matthæum, dicit: Sacerdotem altari aſsiſtentem precari pro præſentibus & abſentibus, &c. Altaris mentionem habet etiam Eucherius in quartum librum Regum: & Saluianus libro de prouidentia Dei tertio, item ſexto.

Meminerunt ſcriptores crebrò menſæ cuiuſdam in templo poſitæ, quam Sacram uocant. Sic Eutropius, ſummus cubicularius, ob quoddam facinus in Imperatorem admiſſum ex aula profugus, ad ſacram menſam in templo ſupplex iacet: ut Sozomenus libro octauo, capite ſeptimo ſcribit. Facit ſacræ menſæ mentionem etiam libro nono, capite ſecundo. Eodem modo Baſiliscus ſupplex, coronam Imperij ſacræ menſæ imponit. Nicephorus libro decimoſexto, capite octauo. Porrò ſacram menſam ex auro gemmiſque precioſiſsimis artificioſiſsimè adornatam, ex uoto pro uirginitate ſua, eccleſiæ Conſtantinopolitanæ dedicaſſe ex praua ſuperſtitione, Pulcheriam poſterioris Theodoſij Imperatoris ſororem, recitat Sozomenus libro nono, capite primo.

Habuerunt Eccleſiæ miniſtri ſuos etiam quoſdam in templo locos, præſertim uerò paſtores ſeu epiſcopi, quem quidem locum indifferenter epiſcopalem ſedem uel thronum appellant. Ita Iohannes Chryſoſtomus à priori exilio reuocatus, & in eccleſiam inductus, in Epiſcopalem cathedram uel ſedẽ etiam inuitus collocatus ſcribitur. Acacius Conſtantinopolitanus paſtor, ſub

Baſiliſco

Baſiliſco thronum ſiue ſedem epiſcopalem pullis ueſtibus in ſignum luctus contegit. Theodorus Collector libro primo: Nicephorus libro decimoſexto, capite octauo. Meminit & Proſper cathedræ, quæ in conſecratione templi cuiuſdam ſit poſita, in tertia parte de promiſsione & prædeſtinatione Dei, promiſsione triceſimaoctaua. Auguſtinus de ciuitate Dei libro uiceſimoſecundo, capite octauo, facit mentionem & exedræ, quæ gradus habuerit, uode ipſe de ſupremo populum ſuum ſit allocutus.

Sæpe ſit mentio baptiſterij: ut in Nicephoro libro decimotertio, capite uiceſimo. Idem libro decimoſexto, capite octauo, memorat Baſiliſcum Imperij inuaſorem, ad bapriſterium ſupplicem confugiſſe. Meminit ambonis in templo Socrates libro ſexto, caplte quinto: quem eundem Sozomenus ſuggeſtom lectorum nominat, capite quinto libri octaui, & libri noni capite 2.

Fuit uſus lucernarom, tum propter nocturnos conuentus, tum etiam praua imitatione Iudaiſmi: ut ſunt homines naturà ad cæremonias ualde procliues. Eudociam Imperatoris Theodoſij iunioris coniugem, ex muliebri ſuperſtitione, ad lucernarum tationem Hieroſolymis cootuliſſe olei ſextarios decies mille, literis prodit Nicephorus libro 14. capite 50.

In ipſis quoque templis mulieres ſeparatum à uiris locum habuiſſe, Chryſoſtomus uidetur indicare. Oportet quidem (inquit) interiore parto à mulieribus diſſeparari. Verùm quoniam non uultis neceſſarium eſſe, patres noſtri putauerunt ſaltem his ligueis parietibus uos diſſeparare. Homilia ſuper Matthæum ſeptuageſimaquarta. Sed paulo pòſt dicit, eos parietes ab initio non fuiſſe, quemadmodum à ſenioribus acceperit.

Tempora conuentuum uaria habuêre Conſtsntinopoli, & hauddubiè in uicinis alijs quoque Eccleſijs: certum eſt tamen, unum totius hebdomadis diem fuiſſe conſtitutum, in quo ad audiendas conciones promiſcua multitodo ſemel conueniret. Ita enim inquit Chryſoſtomus: At dum per hebdomadam ſemel uocamus uos, & ignaui eſtis, & alij quidem non aduenitis, alij autem præſentes ſine lucro abitis: quid non faceretis, ſi continuò hoc faceremus? homilia quadrageſimaquinta in Acta Apoſtolorum. Idem animaduerti poteſt ex Homilia quinta ſuper Matthæum, tomo ſecundo. Auguſtious de ciuitate Dei libro uiceſimoſecundo, capite octauo ſcribit, aliquando ipſo Dominico die Paſchatos mane frequentem adfuiſſe populum. Idem, ad ueſpertinos hymnos & orationes, etiam mulieres conueniſſe, narrat ibidem. Iſychius de Hieroſolymorum, cuius ipſe presbyter fuit, eccleſia ſcribit: Nos Apoſtolorum ſequentes traditionem, Dominicam diem diuinis conuentibus ſequeſtramus. libro ſecundo Cōmentariorū in nonum caput Leuitici. Per quædam Syriæ & Ægypti loca homines cōueniſſe in Eccleſiam die Sabbati, & quidem nocte poſt cœnam, narrat Primaſius, in undecimum caput ad Corinthios primæ.

Chryſoſtomus ad æmulationem Arianorum, inſtituit nocturnos Conſtautioopoli congreſſus: ut Sotrates libro ſexto, tapite octauo refert. Et Nicephorus libro decimo, capite octauo ſcribit, ad luceroas Reſurrectionis feſtum celebraſſe Iohannitas. Quę de re ſic ait Sozomenus: Ea ſacra nocte, qua feſtum annuum ad memoriam Dominicæ reſurrectionis celebratur, Eccleſia expelluntur, qui Chryſoſtomo adhęrebant. Sozomenus libro 8. capite 21.

Carthagine ſub feſtum Paſchatos, ut uideri poteſt, nocte conuenit populus in baſilica Fauſti, & canit hymnos nocturnos ob feſti celebritatem: ſicuti narrat Victor in Vandalica perſecutione libro ſecundo.

In illis porrò conuentibus pios ceciniſſe Deo laudes, & feciſſe preces ad Deum, item factas lectiones diuinarum Scripturarum, additas quoq; interpretationes earundem, item cœnam Dominicam celebratam, ex Auguſtini de ciuitate Dei libro uiceſimoſecundo, capite octauo patet. Sic & præclarè inquit Iſychius libro ſeptimo in caput Leuitici uigeſimumquartum: Sancta eſt oratio, ſancta diuinæ Scripturæ lectio, & iuterpretationis auditio: ſancta ſunt, ut breuiter dicam, omnia quæ in Eccleſijs Dei ſecuudum legem eius dicuntur & aguntur.

Populari & uulgo nota lingua iſta omnia facta eſſe, nō obſcurè cooijcitur ex Auguſtino. Nam ſcribit, ſacerdotem ab altari populom ad orandum Deum hortari, & ipſummet clara uoce orare, & populum Amen reſpondere. Epiſtola centeſimaſeptima. Victor in Vandalica perſecutione narrat, Carthagine nocturnos hymnos in Eccleſia Fauſti populum ceciniſſe, idq; proculdubio uernacula & populo non ignota lingua. aliàs enim quomodo populus caneret? Symbolum in quauis Synaxi decantandum, nominstim narrat Theodorus Lector Collectaneorum libro ſecundo, inſtitutum à Peito Gnaphæo Antiochenæ eccleſiæ, per uim potius quàm legitimè uocato gubernatore. Pſalmos modulatos eſſe Chriſtianos, ſi quādo cōuenerunt, de Gallicanis quoq; Eccleſijs hiſtoria Martini teſtatur, quam exhibuit Paulinus Petri libro 2. Porrò patet ex Auguſtino, ut dictum, Eccleſiæ congreſsibus uſitatū fuiſſe, legi aliquam Scripturæ partē,

quæ

quæ mox ab aliquo expoſita eſt. Expoſitiones uerò etiam exceptæ, & litetis traditæ ſunt: ſicuti de ſeipſo ſcribit libro primo Retractationum, capite uiceſimotertio. Idem patet ex Socrare, qui libro ſexto, capite quarto ſcribit, Chryſoſtomi ſermones ab ore dicentis exceptos à notarijs. Irem Sozomenus libro octauo, capite uiceſimoſeprimo, de Conſtantinopolitano epiſcopo Attico narrat, ipſius conciones Eccleſiaſticas fuiſſe eiuſmodi, ut non quidem prorſus omnis eruditionis ſuerint expertes, ſed tamen neutiquam dignos habitos qui exciperentur.

Eadem rarione & quæ in doctorũ diſputationibus & collationibus proferebantur, excipi ſolebant: id quod pater ex Auguſtini libro de Ordine primo, capitibus decimo & undecimo. Fuit eriam uſitatum, ut fratres, uel etiam iuniores à ſenioribus quædã modeſtè quærerent, ſi qua minus caperent uel aſſequerentur: libro primo Retractationum, capite uiceſimoſexro Auguſtinus.

¶ Hiſtotias martyrum interdum populo recitarunt: ut licer uidere ex Auguſtino libro de ciuitate Dei uiceſimoſecundo, capite octauo. Soliti futr etiam miniſtri populo benedicere, ſicut Auguſtinus epiſtola nonageſima ſignificat.

Chryſoſtomus inquit: In eccleſijs pacem, in precationibus, in ſupplicationibus, in pręfationibus, & ſemel atq; iterum ac tertiò & ſæpe eandem, qui Eccleſiæ præeſt, impertit dicens: Pax uobis. Et paulo pòſt: Ac non dicit Eccleſiæ præſul Pax uobis ſimpliciter, ſed PAX OMNIBVS. Item: Mox arque præſul Eccleſiæ ingreditur, dicit, Pax omnibus. Quando concionatur, quando benedicit, quando ſalutem optare iubet, quando ſacrificium abſoluitur; & interea rurſus, Gratia uobis & pax. in 1. cap. ad Coloſſenſes.

Eadem in eccleſijs Europæ, & Orientalibus ferè in uſu fuere. Nam Chryſoſtomus homilia decimaoctaua in 8. cap. Actorum, ubi adhortatur ad extruenda tẽpla, diligenter admonet ſimul de fine: nempe ut in illis fianr preces, laudes, ſynaxes, oblatio per ſingulos Dominicos dies, erudiãtur initiandi, matutini ueſpertinique hymni cantentur. Dicit inſuper, ſacerdotem accedere in templo ad Deum, & pro eccleſia orare quotidie ad Dominum. Ibidem lecta eſſe Prophetica & Apoſtolica ſcripta, idem teſtarut homilia decimanona in nonum caput Actorum, ubi dicit, lectorem incipere prophetiam. Et cum ibidem adijciar, miniſtrum alta uoce ſtanrem clamare, ATTENDAMVS: non eſt profectò uetiſimile, in peregrina lingua eas lectiones fuiſſe inſtitutas.

Pauli Epiſtolas per ſingulas hebdomadas ſæpenumero lectas, præſertim quando martyrum memoriæ ſunt celebratæ, idem diſertè teſtatur in Argumento epiſtolæ ad Rom.

Hiſtoriam paſsionis Dominicæ quotannis recitatam publicè, ex his Chryſoſtomi uerbis apparet: Nam ne gentiles dicãt præclara nos atq; inſignia Chriſti facta prędicare, opptobria uerò & paſsionem celare, ſanctiſsimi ſpiritus gratia ita diſpenſatum eſt, ut in ſolennitare maxima, cum omnes unà uiri atq; mulieres adeſſe poſsint iuxta diem Paſchæ, omnia hæc perlegantur. homilia 88. ſuper Matthæum tomo ſecundo.

In concionibus plauſus quidam excitati ſunt, quod & reprehendit & abolere cupit Chryſoſtomus, dum in hunc modum ſuos auditores alloquitur: Et ſæpius cogitaui ponere legem plauſus prohibentem, & ſuadentem ut cum ſilentio & cõuenienti decentia audiatur. Sed ſuſtinete oro, & credite mihi, & ſi placet hanc nunc legem firmabimus, ne quid auditor plaudat, quamdiu nos loquimur. homilia 30. in acta Apoſtolorum.

Et ex ſuggeſtu quidem, ſeu ambone (nam utriuſque fit mentio) factas tum conciones tum lectiones, patet ex Socrate libro ſexto, capire quinto: & Sozomeno libro octauo, capire quinto.

Publicas conciones ſecutæ ſunt publicæ preces, ut reſtatur Chryſoſtomus de ſua Eccleſia: Sed ne tempus incaſſum teramus, finem faciamus dicendi aduerſus eos, ad orandumq; more noſtro ueniamus. homilia quarta & tertia de incomprehenſibili Dei natura. Eadem homilia tertia reprehendit, quòd ſtatim finitis concionibus templo ſeſe præcipiant.

Concionem ſecuta eſt cœna Dominica. nam ideo eam in illo loco reprehenſionem inſtituit Chryſoſtomus, ut illos cõmoneat, quo deinceps maiori frequentia ei quoque actioni interſint. Nam quod in omni congregatione Eccleſiæ celebrarint Euchariſtię myſteria, expreſsè narrat homilia uiceſimaſexta, in caput octauum Matthæi.

Pſallendi rationem per Antiphonã, id eſt choros ſibi alrernatim ſuccinentes, primus Conſtantinopoli inſtituiſſe Chryſoſtomus legitur, æmulatione quadam Arianorũ, qui ad oratoria ſua extra urbem procedentes, inter eundum ea modulandi ratione utebãtur, ſingulari quadã pietatis ſpecie. Ne itaque ſimpliciores è ſaniore Eccleſia, illa hypocriſi abalienarẽtur, ſimilia ipſe quoq; inſtituit, & quidem maiori cum ſplendore & magnificentia, additis ardentibus facibus, & argenteis quibuſdam crucibus, nimirũ ut facilius res abiret in ſuperſtitionẽ. Melior enim fuiſſet uſus argẽti & lucernarũ, quàm in iſtis pompis. De his reb. ſcribũt Socrates lib. 6. cap. 8: item Sozomenus lib. 8. cap. 8.

Litaniarum & ſupplicationum frequens uſus fuit hoc tempore. Sic Imperator Theodoſius iunior, cum tota Eccleſia ſupplicationem fecit pro ſerenitate. Et ipſe quidem medius hymnis canendis prçiuit, priuati habitu incedens: ut teſtatur Nicephorus libro decimoquarto, capite tertio. Ita etiam, cum horrendo & diuturno terræmotu uniuerſa Conſtantinopolitanorum ciuitas concuteretur, Theodoſius & epiſcopus Proclus cum ciuibus extra urbem periculi uitandi gratia egreſsi, ardentes ad Deum pro liberatione preces fuderunt.

Fabulæ non eſt abſimile, quod eodẽ tempore narrant hymnum, quem Triſagium appellant, diuinitùs eſſe reuelatũ. Cum enim κύριε ἐλέησον anxiè uociferarentur, ecce puer quidam in aere ſublatus eſt: is rurſum delapſus, dixit, quòd Litanijs ſit hoc inſerendũ, SANCTVS DEVS, ſanctus fortis, ſanctus immortalis, miſerere noſtri. ratio, q̃a angeli coram Deo hoc hymno utantur. ac poſtea Theodoſius toti orbi terrarum præcepit, ne has uoces Eccleſiæ præteritent: ſicut referunt, Paulus Diaconus libro decimoquarto in Theodoſium: & Nicephorus libro decimoquarto, capite quadrageſimoſexto. Sed apparet iſta ex Eſaia eſſe deprompta. & uoluit quidẽ etiam ex ſuo cerebro aliquid ad communem precum formam adijcere: ideo talem narrationem finxerunt. Nam in alijs eius ætatis ſcriptoribus iſta tam miraculoſa non extant: ac uix ueriſimile eſt, eos prætermiſſuros fuiſſe, ſi quid tale reuera accidiſſet. Ac ſingularem quidem urbis Conſtantinopoleos conſuetudinem fuiſſe, ut ad certum locum in campum exirent, quando in publicis neceſsitatibus communiter preces faciebant, ex Theodoro Lectore uidere eſt: qui ſcribit, Martianum Imperatorem hortatum eſſe Anatolium epiſcopum, ut ſecundũ conſuetudinem urbis illius epiſcoporum, à Tauro ad campum uſque uectus ſupplicaret. libro primo. Inſtituit & Mamercus Viennenſis paſtor Rogationes ſiue Litanias, in frequenti terrarum motu: ut refert Sabellicus Enneade octaua, libro ſecundo. Sed de his rebus ſuo loco plura. Nondum tamen inuocationes defunctorum, & aliæ ſuperſtitiones Litanijs inſertæ ſunt: neque ad conſecrationes, ſed ad pericula & calamitates auertendas, Litaniæ adhibebantur.

Speculum Vincentij libro decimooctauo, capite triceſimotertio narrat, ex conſuetudine Seuerum Colonienſem, ſummum paſtorem, Dominicis diebus poſt matutinas preces loca ſancta circuiuiſſe: Sed quo id ritu factum ſit, incertum eſt. De alijs Eccleſijs, nihil de eiuſmodi ritu legitur.

De habitu ſeu ornatu miniſtrorum Eccleſiæ, in actionibus Eccleſiæ publicis, pauca, ac propemodum nihil, tanquam de re non ualde neceſſaria, in fide dignis authoribus (quod quidem ad hoc ſeculum attinet) annotatum inuenimus.

Candidæ ueſtis meminit tantum obiter Chryſoſtomus, dum de ſacramẽti corporis ac ſanguinis Dominici adminiſtratione diſſerit: Hæc eſt, inquit, dignitas ueſtra, hæc ſtabilitas, hæc corona, non quia tunicam induti candidiſsimam per Eccleſiam ambulatis, &c. homilia octogeſimatertia, in caput Matthæi uigeſimumſextum. Pontificalibus indutos epiſcopos proceſsiſſe in funus, dum corpus Zenobij Florentiæ ad cathedralem Eccleſiam adfertur, narrat Antoninus titulo decimo, capite duodecimo, paragrapho primo: fortè recentiori ritu uetuſtiora pingens, ut eſt eiuſmodi ſcriptoribus ſolenne.

Baptiſmum ſoliti ſunt doctores Eccleſiæ interdum initiationem appellare. Sic Chryſoſtomus homilia prima in acta Apoſtolorum inquit: Quomodo creditis me diſcruciari animo, quoties aliquis nondum initiatus ex hac uita ſublatus fuerit? Et paulo pòſt: Quos æſtus pectoris ſentio, quoties alios uideo ſub extremum halitum feſtinantes ad initiationem?

Fuit autem adminiſtratio baptiſmi penes Eccleſiæ miniſtros. Patriciũ Hybernorum doctorem, commemorat Heinricus de Erphordia, ſeptem reges, filios Almagith, & duodecies mille hominum baptiſaſſe. Sacerdotem baptiſaſſe ſcribit Chryſoſtomus, homilia de regreſſu ſuo ex Aſia Conſtantinopolim. Remigius Remorum epiſcopus baptiſauit Clodoueum Francorum regem, cum exercitus parte trium milium. Turonenſis libro ſecundo, capite 31.

In templis autem utplurimùm baptiſmus adminiſtratus eſt: & erat quidem ad iſtum ritum certus in ſacris ædibus locus deſtinatus, qui Baptiſterium uocabatur. Socrates uſurpat nomen Colymbethræ, capite quarto libri ſeptimi, dum ſcribit, Iudæum quendam paralyticum unà cum lecto ad baptiſterium deportatum, & è colymbethra baptiſterij leuatum, ſanum factũ. Baptiſterij meminit etiam Auguſtinus libro 22. capite 8.

Quàm autem ſacroſanctus fuerit baptiſterij locus, teſtatur Euagrius libro ſecundo, capite octauo de Proterio Alexandrinorum epiſcopo ſcribens: Ipſum, quo necem effugeret, ad ſacroſanctiſsimum baptiſterium ſe recepiſſe. Quo in loco & barbaris, & cunctis ferocibus hominibus reuerentia quædam incutitur.

Ad baptiſmum uſi ſunt aqua, eamq́; prius quodam ritu (licet ea de re mandatum Dei

nullum

nullum haberent)conſecrarunt. nam Victor in Vandalica perſecutione narrat, quomodo Eugenius Carthaginenſis eccleſiæ paſtor in baſilica Fauſti, baptiſmi undis benedixerit:Pergit, inquiens, comitante officio clericorum ad fonté,ubi flexis genibus cum ingenti gemitu,pulſans ſingultibus cœlum, criſpantem benedixit aquæ fontem. Vt autem ſuperſtitionem cognoſcas, crucium uexillis uidetur ad eam actionem proceſsiſſe, quarum ibi fit mentio: ſicut ſemper externis ritibus homines ferè magis, quàm ſimplici inſtitutione Dei delectantur. Benedictione autem perfecta, mox candidati baptiſati ſunt:ſicut ex eodem loco patet,libro ſecundo. Theodorus Lector in ſuis collectaneis libro ſecundo narrat, quòd quidam Petrus Gnapheus, Antiochenorum patochus, inſtituerit ſuper aquas baptiſmi debere fieri inuocationé in Theophanijs ueſperi: tametſi de eodem ſcribens Nicephorus, nullam inuocationis mentionem faciat, ſed tantum de unda dicat in ſacrum lauacrum eo tempore infundenda: libro decimoquinto, capite uiceſimooctauo. Vt nimirum uideas pie & attente Lector, quomodo traditiones humanæ uarient.

Obſeruata ſunt autem certa tempora in baptizandis, præſertim adultoribus: ut feſtum Paſchatos,& Epiphaniorum,ſeu Theophaniorũ. De Paſchatis feſto meminit Auguſtinus libro de ciuitate uiceſimoſecũdo, capite octauo.Nocte Epiphaniorium baptiſatos eſſe multos Carthagini in baſilica Fauſti, refert Victor libro ſecundo in perſecutione Vandalica. Pulchrè autem Chryſoſtomus ſcribit,non eſſe baptiſmum certo tempori alligandum:Ne quis,inquit, arbitretur intempeſtiuum eſſe, hiſce de rebus ſermoné haberi(de baptiſmo uidelicet) eo quòd nũc non eſt dies quadrageſimus,&c. Et paulo pòſt: Sed tempus opportunum expectas Quadrageſimæ: qua gratia? Nunquid enim amplius habet illud tempus? Ipſi Apoſtoli nõ in Paſcha donati ſunt gratia, ſed alio tempore.præterea cum baptiſarentur tria millia & quinq; millia, non erat Paſchæ tempus. Similiter quum baptiſaretur Cornelius & Eunuchus,alijq; complures. homilia prima in Acta apoſtolorum. Sigiberti Chronicõ memorat,hoc ſeculo in quadam Italiæ Eccleſia (cuius tamen nomen non exprimit) conſuetudiné fuiſſe,annuatim ſabbato ſancto Paſchæ,& quidem certa hora, baptiſma cõferre petentibus. Ex Auguſtino Epiſtola 118.ad Ianuariũ patet, moris etiam fuiſſe, ut baptiſandi prius,& quidem certo die,qui hodie Cœnę Domini appellationem habet, lauacro aliquo mundaretur: cuius aliquam ibi reddit rationem.

Baptiſati ſunt porrò tum adulti, tum infantes. Ac adultorum quidem fuit ea conditio, ut prius in catecheſeos partibus rectè & ſolidè inſtituerẽtur:unde ipſis nomen catechumenorũ fuit, cuius frequentiſsima eſt apud Eccleſiaſticos mentio. Quomodo uerò ſint tractati catechumeni, exponit Auguſtinus libro de fide & bonis operibus: Si aũt ſaluus petit ſpacium diſcendi quæ diſcenda ſunt,quod aliud opportunius tempus reperiri poteſt, quo audiat quemadmodum fidelis fieri ac uiuere debeat,quàm illud, cum attentiore animo atq; ipſa religione ſuſpenſo, ſaluberrimè fidei ſacramentum petitur? An uſq; adeò diſsimulamus à ſenſibus noſtris, ut uel nos ipſos non recordemur,quàm fuerimus attenti atq; ſolliciti quid uobis præciperent,à quibus catechiſabamur,cum fontis illius ſacramenta peteremus,atq; ob hoc competentes etiam uocaremur? uel non intueamur alios,qui per annos ſingulos ad lauacrum regenerationis accurrũt,quales ſint ipſis diebus quibus catechizantur, exorcizãtur,ſcrutãtur, quanta uigilantia conueniãt, quo ſtudio ferueãt, qua cura pendeãt? quid agit aliud totum tempus quo catechumenorum locum & nomen tenent, niſi ut audiãt, quæ fides & qualis uita debeat eſſe Chriſtiani:ut cum ſeipſos probauerint,tunc de menſa Domini manducent, & de calice bibant? Quod aũt fit per omne tempus quod in Eccleſia ſalubriter conſtitutum eſt,ut ad nomé Chriſti accedentes, catechumenorũ gradus accipiant:hoc fit multo diligentius & inſtãtius his diebus, quibus competentes uocantur,cum ad percipiendum baptiſmũ ſua nomina iam dederunt. Et in Ioanné tractatu decimo & undecimo, catechumenos adhortatur,ut ſe præparent ad percipiendum baptiſma. Atq; ibidem etiam dicit,ſignum crucis eos in fronte gerere. Libro de peccatorum meritis ſecundo, capite 26.recitat,quomodo manuum impoſitione per ſignũ Chriſti & orationem ſanctificentur:& quòd accipiant neſcio quid,quod quamuis nõ ſit corpus Chriſti, ſit tamen ſanctum. Imò ex Auguſtini de fide & bonis operibus lib. 6.cap. hoc patet:Baptiſandos,poſteaquam ſua dederunt nomina,abſtinẽtia,ieiunijs, exorciſmisq; certo temporis interuallo purgatos eſſe:ac præterea neminem ante examinationem,non modò in doctrina, ſed etiam uitæ tatione admiſſum. Qui publicis criminibus erant obnoxij,ut fornicatores,adulteri, notorij,& ſimiles uitæ turpitudine polluti,nullo modo,niſi uitæ emendationem ſeriò polliciti eſſent,recipiebantur. Qui pio & legitimo matrimonio iuncti fuerunt, ſolenni iſto exercitiorum tempore à conſuetudine coniugali abſtinuerunt, quadam Iudaiſmi imi-

tarione.eodem libro, cap.11: item 18. & 21. Meretrices uerò, hiſtriones, lenones & gladiatores non admiſerunt. idq́; fieri docuerunt antiquo more Eccleſiæ, ueniente ex liquidiſsima illa ueritate: Quòd qui talia agunt. regnum Dei non poſsidebunt. libro de octo Dulcitij quæſtionibus, capite 1.

De Iudæo paralytico baptiſando in eccleſia Conſtantinopolitana ſcribit Socrates, eũ ante baptiſmum in doctrina fidei inſtitutũ, & de ſpe in Chriſtum edoctum: lib.7.cap.4. Et de altero quodã Iudæo narrat, quòd ipſi aliquot dierum ieiunium impoſitum ſit: capite 17. eodem libro.

Eadem conſuetudo inſtitutionis & ieiuniorum in alijs quoq; Europæ eccleſijs ſeruata eſt Nam Socrates de Burgundionibus ad Chriſtum cõuerſis tradit, eis in quadam Galliæ ciuitate, cum ab epiſcopo baptiſma peterẽt, ſeptem dierum ieiunium impoſitũ: & in fide inſtitutos, octaua demum die baptiſmi undis ablutos. cap.30.lib. 7.

Enumerat Auguſtinus quædam doctrinę fidei capita, ad quæ reſpõderint: quæ ut ſint in promptu, adſcribẽtur. Num ergo placet, ut hoc ſolùm homines reſpondeant: Credo filium Dei eſſe IESVM Chriſtũ, & continuò baptizentur? Nihil de Spiritusſancto, nihil de ſancta Eccleſia, nihil de remiſsione peccatorum, nihil de reſurrectione mortuorum, poſtremò de ipſo IESV Chriſto nihil, niſi quòd filius Dei eſt? non de incarnatione eius ex uirgine, de paſsione, de morte crucis, de ſepultura, de tertij diei reſurrectione, de aſcenſione ac ſede ad dextrã patris aliquid dicendum eſt catechizanti, ac profitendũ credẽti? Et paulo pòſt: Si ſpado, cũ reſpondiſſet Actorum octauo, Credo filium Dei eſſe IESVM Chriſtum, hoc ei ſufficere uiſum eſt, ut continuò baptiſatus abſcederet: cur non id ſequimur, atq; auferimus cætera quæ neceſſe habemus, etiam cum ad baptizandum temporis urget anguſtia, exprimere interrogando, ut baptizandus ad cuncta reſpondeat, etiamſi ea memoriæ mandare non ualuit? Item eodem libro, cap.11. inquit: Cur baptiſandis uel ſymbolũ tradimus, reddendumque repoſcimus? Non diſsimilia etiam ex Chryſoſtomo colligi poſſunt, dũ ipſe quoque in hunc modum ſcribit: Nam poſt arcana iſta uerba, & metuenda, poſt horribiles canones dogmatum de cœlo transmiſſorũ, etiam hoc ad finem, cum baptiſaturi ſumus, adiungimus, dicereq́; iubemus: Credo in mortuorum reſurrectionem. & ſuper hanc fidem baptiſamus. in prioris ad Corinthios 15.cap. Fauſtus quoque Regienſis Galliæ epiſcop⁹ tradit, accedẽtis ad baptiſmũ uolũtatẽ inquiri: lib.2.cap.8. de libero arbitrio.

¶ Nunc de infantibus, Auguſtinus libro primo de origine animæ, cap.5. ad Hieronymum ait: Si ei per ſacramentum, quo etiã paruuli baptiſantur, Chriſti gratia non ſubuenerit, &c. Item, quod refert Maxentius in confeſsione ſuæ fidei: Propterea & recentes ab utero paruulòs, non tantum ut adoptionem mereantur filiorum, aut propter regnum cœlorum, &c. ſed & in remiſsionem peccatorum eos credimus baptiſari, ne pereant in æternum. Eorũ autem fuit talis ratio, ut ab alijs offerrentur, cum ipſi per ætatẽ ultrò accedere non poſſent. Oblati autem ſunt (ut Auguſtini uerba referantur) interdum ab ipſis parentibus ad baptiſmum, ab extraneis quibuslibet, ſeruuli à dominis. interdum mortuis parentibus, oblati ſunt ab alijs. Aliquando expoſitos crudeliter à parentibus, ſacræ uirgines collegerunt, & obtulerũt ad baptiſmum epiſtola 23. Quemadmodum autẽ adulti ibi palàm confeſsionem edidêre, ita illi qui paruulos obtulêre, ipſorum nomine hoc præſtiterunt. id quod ex eadem epiſtola patet: Quid eſt (inquit) aliud, quòd quando ad baptiſmum offeruntur, pro eis parẽtes tanquam fidei doctores reſpondent, & dicunt illos facere, quod illa ætas cogitare non poteſt? Et mox: Interrogamus enim eos à quibus offeruntur, & dicimus: Credit in Deum? reſpondẽt, Credit. & ad cætera ſic reſpondent, ad ſingula quæ geruntur. Ac paulo pòſt ſubiungitur, baptiſatorẽ ſub horam baptiſandi interrogare quædam à parentibus, ad quæ ipſi pro paruulo fidenter reſpondeant.

Ad eundem ferè modum ſcribit & epiſtola 105: Eos uidelicet qui geſtarunt infantulos, pro ipſis ſolitos fuiſſe renũciare ſatanæ. ubi & exorcizationis nominatim meminit. Renunciationis meminit etiã epiſtola 107. In Hypognoſtico contra Pelagianos lib. 5. diſtinctione 50. iſta coniungit: Paruuli, inquit, propterea catechiſantur, exufflantur & baptiſantur, ut princeps huius mundi diabolus ex eis foràs mittatur.

Adhibitos interdum & ſuſceptores ſeu patrinos, ex autoribus hui⁹ temporis liquet. Nam Victor in Vandalica perſecutione, meminit cuiuſdam Epidophori, Carthagini in eccleſia Fauſti baptiſati, quem Mirita uenerabilis diaconus de alueo fontis generatum ſuſceperit. libro tertio.

De forma baptiſmi clariſsimum extat teſtimonium in Theodulo, qui fuit Cœloſyriæ paſtor. is expreſsè ſcribit, fieri ſubmerſionem & intinctionem per nomen patris & filij & ſpiritus ſancti: in 9.cap. epiſtolæ ad Romanos. In eadem enarratione, in 6.cap. uidetur ſignificare trinam merſionẽ, ſic ſcribens: Nam tres obitus & ortus, hoc eſt triplex illa tinctura, mortem & reſurrectionẽ ſignificat.

Augu-

Auguſtinus libro quinto Hypognoſtici contra Pelagianos,diſtinctione prima, uerborũ formam exprimit: Quiſquis,inquit,in Chriſto ringitur.in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti,quod eſt plenitudo diuinitatis,in remiſsionem peccatorum ſalutis gratia baptiſatur. Ita Iſychius quoque dicit,baptiſma agi in nomine patris, atq; ipſius unigeniti filij,& ſancti ſpiritus.libro quarto in 14. caput Leuitici. Eucherius Lugdunenſis dicit,aqua perſuſos baptiſantes : in Commentarijs in libros Regum.

Adultos quoq; depoſitis ueſtibus nudos baptiſatos,indicat hiſtoria quam Nicephorus recitat lib.13.cap.19: Armis,inquit, baptiſterium circumuallatum eſt, & mulieres eo tempore in ædibus ſacris propter baptiſmũ ueſtibus depoſitis nudæ,præ timore grauis eiuſmodi impreſsionis profugere.

De nominum impoſitione unum hoc ex Chryſoſtomo monemus, ꝙ Chryſoſtomus reprehēdit nouum morem, quo repudiatis nominibus ſanctorum, talia imponerent liberis,quę aliquam longę uitę ſignificationē haberent.in 4.caput ad Corinthios.

De ſignatione crucis, & alijs quibuſdam ineptijs,ualde ſuperſtitioſe(ſi tamen ſunt eius autoris)loquitur: Quod ſignum,inquit, niſi adhibeatur,ſiue in frontibus credentiũ, ſiue ipſi aquæ qua regenerantur, ſiue oleo quo chriſmate unguntur, ſiue ſacrificio quo aluntur,nihil eorum rectè perficitur. Tractatu centeſimo decimooctauo,in expoſitione deciminoni capitis Euangelij Ioannis.

Eucherius de manuum impoſitione dicit: Lauatur namq; in lutere hoſtia,cúm quis fidelium aqua baptiſmi perfunditur: offertur uerò in holocauſtum, cum per impoſitionē manus epiſcopi,donum Spiritus ſancti accipit.libro tertio Commentariorum in libros Regum.

De unctione & communicatione autem poſt baptiſmum, meminit libro quarto eorundem Commentariorũ: In deſcenſu fontis, inquit, originali peccato ac priſtinis uitijs per baptiſmum, qui Chriſto crediderit, moritur. Vnde ſublatus ad ſacri altaris cœnaculum, per unctionem chriſmatis, & inuocationem patris & filij & ſpiritus ſancti, communionemq; corporis & ſanguinis Domini uiuificari manifeſtum eſt. Chriſmatis meminit Fauſtus lib. primo de libero arbitrio,capite decimoquinto.ac de hæreticis (in Trinitatis tamen nomine baptiſatis) cōuerſis ſcribit,eos nō egére baptiſmatis iteratione, ſed tantum benedictione chriſmatis eos indui debere. De Clodoueo Francorũ rege conuerſo,& baptiſato à Remigio, commemorat Gregorius Turonenſis libro ſecundo,capite uigeſimoprimo, quòd & ipſe poſtea ſacro chriſmate ſit delibutus. Hincmarus & alij recitant etiam miraculum, cum non eſſet ad manum pontifici Remenſi ſacrum oleum,quo Regem inungeret, cœlitùs nimirum columbam pixidem ſacrati unguēti attuliſſe, quo ſit deinde rex unctus. Sed Turonenſis, qui aliàs diligentiſsimè pompam baptiſati regis deſcribit, eius non meminit.

¶De infantibus extant teſtimonia in Auguſtino, quod ipſis ſtatim poſt baptiſmum etiam ſacramentum corporis & ſanguinis Dominici ſit exhibitum.nam epiſtola centeſima ſeptima ita inquit: Vnde & ipſi,ſi in illa parua ætate moriũtur,ſcilicet infantes,utiq; ſęcundum ea quæ per corpus geſſerũt,id eſt quo in corpore fuerunt.& quando baptiſati uel non baptiſati ſunt,quando carnem Chriſti manducauerunt uel non manducauerũt, quando & ſanguinem biberunt uel non biberunt. Et libro quinto Hypognoſticon contra Pelagianos: Quomodo,inquit, uita regni cœlorum promittitur paruulis,non renatis ex aqua & Spiritu ſancto, non cibatis carne,atq; non potatis ſanguine Chriſti,qui fuſus eſt in remiſsionem peccatorum?

¶ Poſtremò de ueſtitu aliquid attingendum. Hiſtoria Vandalicę perſecutionis teſtatur,linteamine quodam fuiſſe amictos, ſtatim poſtquam è baptiſmi lauacro leuati fuerunt.Ita Mirita quidam, Carthaginenſis eccleſiæ miniſter,dum eſſet cruciandus,exprobrat apoſtaſiā ſuo carnifici, quem olim ipſe de baptiſmate ſuſceperat, oſtentādo crebra ea quibus illum texerat linteamina.

Eundem ritum Ariani obſeruarunt,nimirum quòd linteamine cinxerint, quos baptiſarunt. Chryſoſtomus ſermone octauo de reſurrectione narrat,Neophytos ultima Paſchatis feſtiuitatis die habitum cōmutare.

Baptiſatis.præſertim adultis,etiam munera & pecuniæ donatæ ſunt. nam eiuſmodi quædam de Iudæo quodam commemorat Socrates Is namq; Chriſtianam pietatem ſimulans, ut multum pecuniæ colligeret, ſæpius atq; iterum iam apud hos,iam apud illos baptiſma iterauerat. Ei etiam ſplendidam ueſtem Nouatianorum Conſtantinopoli parochus coemerat, quem baptiſatus indueret.libro ſeptimo,capite 17.

CASVS.

Hæreticos, (maximè in quorũ baptiſmo forma uerborum de tribus diuinitatis perſonis fuerat ſeruata) apoſtatas & ſchiſmaticos non eſſe rebaptizatos, ſcriptores huius temporis manifeſtè produnt. Nam Auguſtinus in dialogo Quæſtionum ad Oroſium, quæſtione 59. ſic ſcribit: Eccleſia hæreticos in nomine Trinitatis baptizatos,extra eccleſiam non rebaptiſat ; ſed ſi reuerſi fuerint,

accipiunt uirtutem Spiritus ſancti: quem hi qui extra Eccleſiam baptizantur, nondum habent. De apoſtatis ſic refert: Apoſtatæ ſi redeant, non quaſi baptiſmum amiſerint, baptizantur: ſed quòd in ſe permanenri iniuriam fecerint humiliantur. libro ſecundo contra literas Petiliani, capite quadrageſimoſeptimo. Idem de hærericis & ſchiſmaticis inquit: Ea quæ ſchiſmarici uel hæretici corruperunt, cum ad nos inde ueniunt, corrigimus: quæ uerò ſicut acceperunt, tenuerunt, agnoſcimus & probamus, ne commoti humanis uitijs, ultra inſcitiã faciamus ullam diuinis rebus iniuriam. libro primo cõtra Creſconium Grammaticum, capite triceſimo. Et libro ſecundo, capite duodecimo contra eundem: Ideo, inquit, uobis non uidentur mundari, cum ad nos à uobis tranſeunt, quia non denuò baptiſantur, quaſi ſolo baptiſmo (QVEM REPETI NON OPORTET, cum idem atque unus eſt) homines ab errore mundentur. Mundãrur & uerbo, mundantur & ſacrificio contriti cordis, &c. Libro de unico baptiſmo cõtra Petilianum, capite tertio. copioſe idem Auguſtinus docet. ac de Iudæis quidem cõmemorat, quomodo in doctrina Eccleſiæ, & præſertim articulo de Chriſto, diligenter ſint inſtituti.

Cæterùm non eodem loco & recepti & habiti ſunt, qui ad Eccleſiam acceſſerũt. Nã fuit alia ratio eorum qui nunquam in Eccleſia antè fuerunt, & alia eorum qui deficientes eam deſeruerunt. Sic enim ſcribit Auguſtinus libro ſecundo contra Creſconium, capite decimoſexto: Seductores fideliũ Chriſtianorum, uenientes ad Chriſtum ſeductis redeuntibus præponuntur, unde iſti & epiſcopi fieri poſſunt. Et pòſt: Hoc diſcernitur apud nos, quòd aliter recipiantur qui catholicam reliquerunt, aliter qui ad illam primitùs ueniunt. illos enim grauat amplius crimen deſertionis: hos autem non à ſe diruptum, ſed cognitum & retentum uinculum releuat unitatis. Et libro de unico baptiſmo contra Petilianum, capite duodecimo inquit: Nec ad clericatum admirtuntur (loquitur de ijs qui Eccleſiam deſeruerunt) ſiue ab hæreticis rebaptizati ſint, ſiue apud illos clerici uel laici fuerint. Et qui hæc noſtrorum negligenter agunt, & eos fortè clericos in catholica faciunt, uel eſſe permittunt, quamuis à diligentioribus fraterno iure culpentur, tamen nec ipſi eis clericatum deferendum putant, niſi quos ab illis malis uel nouerunt emendatos eſſe, uel credunt.

De hæreticis non rebaptiſandis, meminit etiam Fauſtus Galliæ epiſcopus libro de libero arbitrio primo, capite decimoquinto: Cui autem, inquit, baptiſmum non profuiſſe poteris edocere: cum etiam hæretico in Trinitatis nomine regenerato, tantum per ſe uirtus ipſa myſterij conferat, ut ſi poſtmodùm ad Chriſti fidem tranſeat, baptiſmatis iteratione non egear: ſed ita operante gratia ablurus iudicetur, ut tantum benedictione chriſmatis induatur?

De infantibus, quorum de baptiſmo non certò conſtat, neque uel certi teſtes, uel etiam ipſi per ætatem rationem de baptiſmate accepto reddere poſſunt, conſtituit quinta Carthaginenſis ſynodus, ut ſine ullo ſcrupulo ſimpliciter baptiſenrur. ſiquidẽ accidit, ut in iſta graui Aphricæ afflictione redempti à barbaris ſint infantes, quorum de baptiſmate dubitabatur. Extat de conſecratione diſtinctionè quarta: Placuit de infantibus. item ſexto canone eiuſdem Concilii, quod extat ſub decretis Anaſtaſij primi Romani pontificis, in primo Conciliorum tomo. Item in Aphricano concilio, canone 39. ſub Bonifacio primo, ibidem.

¶ Iam & hoc adijciendum eſt, non modò ægrotos, uerùm nonnullos in extremis exiſtentes, ipſamq; iam animam agentes, baptiſmi undis ablutos eſſe. Nam ſic de catechumenis diſſerit Auguſtinus, inquiens: Catechumenis in hui' uitæ ulrimo cõſtitutis, ſi morbo uel caſu aliquo ſic oppreſsi ſint, ut quamuis adhuc uiuant, petere ſibi tamen baptiſmum, uel ad interrogata reſpondere non poſsint, proſit eis quorum in fide Chriſtiana iam nota uoluntas eſt, ut eo modo baptiſentur, quo baptiſanrur infantes, quorũ uoluntas nulla adhuc patuit. Et paulo pòſt: Incredibile eſt, nec in fine uitæ huius catechumenum baptiſari uelle. Verùm etiamſi uolũtas eius incerta eſt, multo ſatius eſt nolenti dare, quàm uolenti negare. lib. primo de adulterinis coniugijs, ad Pollentium capite uiceſimoſexto. Et eodem libro, capite uiceſimooctauo, in eandem ferè ſententiam ſcribit: Ego non ſolùm alios catechumenos, uerùm etiam ipſos qui uiuentium coniugijs copulati retinent adulterina conſortia, cum ſaluos corpore in his permanentes non admittamus ad baptiſmum: tamen ſi deſperati & intra ſe pœnitentes iacuerint, nec pro ſe reſpondere potuerint, bapriſandos puto, ut etiam hoc peccatum cum cæteris lauacro regenerationis abluatur. Cõgruit cum Auguſtino Chryſoſtomus, de eiſdem caſibus & ipſe diſputans, nimirũ quoſdam ad extremum uſq; uitæ tempus, cum propè reddendus eſſet ſpiritus, baptiſma diſtuliſſe: & quoſdam etiam in nouiſsima demum expiratione ſuſcepiſſe: idque ideo feciſſe, ut interea temporis liceret indulgere peccatis. quod grauiſsimè reprehendit in ſeptimum caput epiſtolę ad Hebręos. Item homilia prima in acta Apoſtolorum,

ubi

ubi etiam amplius ſubijcit: uidelicet quòd etiã mortuis iam ſit infuſa aqua. Quod itidẽ reptehendit, dicitque nihil eſſe quàm ſancta in terram ptoijcete.

Carthagini quædam de primarijs illius utbis matrona pietatis ſtudioſiſsima, Innocentia nomine, in mamilla cancrũ habebat: cum à quodam medico ſuæ familiæ familiariſsimo cognouiſſet, malum id eſſe huiuſmodi, quod nullã prorſus curã admitteret, nec poſſet ullis unquam medicamentis curari, conuerterat ſe ad preces. Sub ipſum ergo Paſchatis tempus in ſomnis monita, ut in parte fœminarum obſeruaret ad baptiſteriũ, & quæcunque ex fœminis baptiſatis prima ei occurriſſet, ſignaret ei locum affectum ſigno crucis Chriſti. ſicque fęcit, & ſtatim ſanitas eſt ſecuta. Fides ſit penes authorem. Auguſtinus libro dę ciuitate Dei uiceſimoſecundo, capite octauo.

Iudæus quidam (ut tefert Soctates) à multis iam annis lecto decubuerat paralyticus: & cum nullis non medicamentis attentatis, longo temporis ſpacio nihil melius haberet, abiecerat iam omnem ſpem curationis humanæ. Cæterùm uenit ei in mentem potentiæ baptiſmi Chriſtianorum: quare de Chriſtianiſmo ſuſcipiendo ſecum ſtatuit. Dat ergo nomen apud primatium Conſtantinopoli uetæ Eccleſię miniſtrum, ſeque baptiſati petit, ſpem fouens, ubi ſacrum baptiſma ſuſcepiſſet, ſe & corpore melius habiturum. Nec fuit ſpes ipſius uana: poſt breuis namque temporis inſtitutionem, unà cum lecto ad baptiſterium allatus, ac in ſacrum lauacrum demiſſus, & peracto ritu inde ruſſum leuatus, non modò animo, ſed & corpore iam rectè habere cœpit, & reſtitutis membris integrè ualerudinem recuperauit. libro ſeptimo, capite quarto.

Commemorat idem de quodam alio Iudæo, qui ptoptet muneta baptiſmum à Paulo Nouatianorum paſtore Conſtantinopoli petebat. nam uaſe aqua repleto ad baptiſmi uſum, ſemel atque iterum euanuit. Quo miraculo plures accurrentes, indicant Paulo, iſtum hominem prius quoque in eadem urbe ab Attico baptiſatum. Sic miraculo dolus patefactus eſt. libro ſeptimo, capite decimoſeptimo.

DE CLAVIBVS.

DE excommunicatione loquitur Iſychius figuratè, eam ignem appellans pœnalem: & ab Eccleſia per miniſtros irrogari, in eos qui ſpiritum Dei blaſphemant in Scripturis: id eſt, in falſos doctores, Scripturas adulterantes, & aliena docentes. Ac in ſpecie pòſt addit, qualis illa pœna fuerit: nempe quòd tum à miniſterijs ſint repulſi, tum etiam prorſum ex Eccleſiæ cœtu eiecti. in caput decimum Leuitici, libro ſecundo. Meminit huius nerui etiam Auguſtinus: Non quia illam primi populi commixtionem Moſes patientiſsimè perferebat, ideo non in multos etiam gladio uindicauit. Et Phinees ſacerdos, adulteros ſimul inuentos ferro ultore confixit. Quod utiq;, degradationibus & excommunicationibus ſignificatum eſt eſſe faciendum in hoc tempore, cum in Eccleſiæ diſciplina uiſibilis fuerat gladius ceſſaturus. libro de fide & operibus, capite ſecundo. Et libro tertio contra literas Petiliani, capite triceſimoſeptimo: Eccleſiaſtica diſciplina non negligitur à conſtantibus, diligentibus & prudentibus diſpenſatoribus Chriſti, ubi crimina ita manifeſtãtur, ut nulla poſsint probabili ratione defendi. Extant innumerabilia documenta in eis qui uel epiſcopi, uel alterius huiuſcemodi gradus clerici fuerũt: & tunc degradati, uel pudore in alias terras abierunt.

Proſper libro ſecundo de uita Contemplatiua, capite ſeptimo, de proceſſu, fine & uſu quodammodo excommunicationis commonefaciens, pulcherrima ſimilitudine utitur hoc modo: Ecce autem crimina quorumlibet, ſi ipſis criminoſis confiteri nolentibus undecunque claruerint, quæcunque non fuerint patientiæ leni medicamento ſanata, uelut igni quodam piæ increpationis urenda ſunt, & curanda. Quòd ſi ne ſic quidem, dum æquanimiter ſuſtinentur, ac piè increpantur, medela profecerit in eis qui diu portati & ſalubriter obiurgari corrigi noluerint, tanquam putres corporis partes debent ferro excommunicationis abſcindi: ne ſicut caro morbis emortua, ſi abſciſſa non fuerit, ſalutem reliquæ carnis putredinis ſuæ contagione corrumpit, ita iſti qui emendari deſpiciunt, & in ſuo morbo perſiſtunt, ſi moribus deprauatis in ſanctorum ſocietate permanſerint, eos exemplo ſuæ perditionis inficiant.

Iohannes Chryſoſtomus cum uideret quoſdam è collegio ſui miniſterij parũ piè ſeſe gerere, nec poſt correptionem de emendatione cogitare, interdixit ſis ſacris: ut habet Theodoritus lib. 5. cap. uiceſimooctauo. Sozomenus addit, nonnullos etiam prorſum eum Eccleſia eieciſſe. libro octauo, capite quarto.

Innocentius Romanus epiſcopus excommunicauit tum ipſum Imperatorẽ Arcadium, eiusque coniugem: tum etiam Eccleſiaſticos illos, quorum peruerſis ſtudijs & reproba condemnatione Chryſoſtomus eiectus fuerat. Libet autem ex Nicephori libro tredecimo, capite triceſimoquarto, totum locum adſcribere. Vox ſanguinis fratris mei Iohannis clamat ad Deũ

cōtra te, ô Imperator, ſicuti quondam Abel iuſti contra patricidam Cain: & is modis omnibus uindicabitur. Nec id modò admiſiſti, ſed etiam pacis tempore perſecutionē magnam aduerſus Deum & Eccleſiam eius concitaſti. Eieciſti è throno ſuo, re non iudicata, magnum totius orbis doctorem, & unà cū eo CHRISTVM perſecutus es. Neque de illo ita queror (ſortem enim ſeu hæreditatem cum ſanctis Apoſtolis in Dei & Seruatoris noſtri IESV CHRISTI regno conſecutus eſt) quamuis intolerabilis iactura ea ſit: ſed affligor propterea, quòd primùm de animarum ueſtrarum ſalute, deinde de eis qui ſapientiſsima ſpirituali & diuina doctrina & inſtitutione eius orbati, ſame uerbi Dei conficiuntur, ſum ſolicitus. Non enim eccleſia tantum Conſtantinopolitana mellitæ illius linguæ iacturam fecit: ſed & orbis ſub ſole totus ad orbitatem redactus eſt, uiro tam diuino amiſſo, perſuaſione unius mulieris, fabulam hanc & ſpectaculum exhibentis. Verùm excipiet illa & præſentem hic pœnam, & futurum ſempiternum ſupplicium, non poſt multos hoſce dies ei adueniens. Tametſi enim beatus Iohannes uitam reliquit, fide ſeruata, & fluctuantibus confirmatis: in æterna tamen ſecula ſempiternarum deliciarum & immortalis uitæ hæreditatem eſt conſecutus. Noua autem Dalila Eudoxia, quæ paulatim te erroris ſeu ſeductionis nouacula totondit, execrationem ex multorum ore ſibijpſi induxit, graue & quod geſtari nequeat peccatorum pondus colligans, atq; id prioribus peccatis ſuis ſuperaddens. Itaq; ego minimus, & peccator, cui thronus magni apoſtoli Petri creditus eſt, ſegrego & reijcio te & illam à perceptione immaculatorum myſteriorum Chriſti Dei noſtri: epiſcopum etiam omnem, aut clericum ordinis ſanctæ Dei Eccleſiæ, qui adminiſtrare aut exhibere ea uobis auſus fuerit, ab ea hora qua pręſentes uinculi mei legeritis literas, dignitate ſua excidiſſe decerno. Quòd ſi, ut homines potentes, quenquam ad id ui adegeritis, & canones uobis à Seruatore per ſanctos Apoſtolos traditos tranſgreſsi fueritis: ſcitote, non paruum id uobis peccatum fore, in horrenda illa iudicij die, quum neminem huius uitæ honor & dignitas adiuuare poterint, arcana autem & abdita cordium ſub oculos omnium effundentur atque exhibebuntur. Arſacium, quem pro magno Ioanne in thronum epiſcopalem produxiſtis, etiam poſt obitum exautoramus, unà cum omnibus qui conſultò cum eo communicarunt epiſcopis: cuius etiam nomen ſacro epiſcoporum albo non inſcribatur. Indignus enim eo honore eſt, ut qui epiſcopatum quaſi adulterio polluerit. Omnis ſiquidem plantatio quæ à patre noſtro in cœlis plantata non eſt, eradicabitur. Ad Theophili abrogationem, addimus excommunicationē, anathematiſmum, & abſolutam à Chriſtianiſmo alienationem.

Neſtorius hæreticus ab Epheſina ſynodo dānatus, ab epiſcopali functione amotus, & ex collegio Eccleſiaſticorum prorſum eiectus, inſuper & exilio eſt multatus: ſicut narrant Socrates libro ſeptimo, capite triceſimoquarto: Euagrius libro primo, capite quarto.

Eandem damnationis pœnam expertus eſt & Dioſcorus, amotus & ipſe loco miniſterij, & in exilium demum eiectus, quòd Eutychis patrocinium ſuſcepiſſet, quem & ipſum duæ ſynodi prouinciales Conſtantinopoli damnauerāt. Euagrius libro primo, cap. nono: item lib. 2. cap. 4.

Priuſquam autem ad executionem properaret Eccleſia, frequentes & ſerias adhibebat admonitiones, ut ſi quo modo fieri poſſet in uiam redirent, qui deliquerant. Ita Chryſoſtomus, non niſi prius ſedulò ac crebrò de emendatione commonefactos, eccleſia eiecit: ſicuti paulo ſuprà ex Theodorito & Sozomeno diximus.

Imperator quoque Arcadius ab Innocentio, de iniuſta Chryſoſtomi cōdemnatione diligenter & plenè admonitus, & de cauſa denuò & ab integro in uniuerſali cōcilio decidenda ſollicitatus, cū ueluti torpeſcēs nihil moueretur, & miniſterij authoritatē paruiſaceret, tū demum excommunicatus eſt.

Qui fuerunt ex ordinę miniſtrorum Eccleſiæ, ab officio ſunt remoti, interdū etiam prorſus Eccleſia eiecti, atq; ad exiliorū loca deportati: idq; propterea, quia nouorū dogmatū uel inuentores, uel deſenſores, uel alioqui inſignibus delictis obnoxij fuerunt, in quibus ſine pœnitentia cōtumaciter perſeuerarunt. Homines uerò politici, à publicis Chriſtianorum congreſsibus ſunt excluſi, & à ſacramentorū perceptione prohibiti, donec reſipiſcerēt: ſicuti in formula de Imperatore Arcadio exponitur.

Qui ob tetra facinora in legum pœnas incidiſſent, ac piorum interceſsionibus à magiſtratu & iudiciorum ſeueritate abſoluti fuiſſent, nihilo tamen minus à ſocietate altaris remoti ſunt tantiſper, dum & ipſi pœnitentiam coram Eccleſia egiſſent, ueluti ex Auguſtini epiſtola quinquageſimaquarta, huius rei expreſſum extat teſtimonium.

Extat cōcilij Toletani Canon, q ſancit, ut cū ijs qui per excommunicationem ab Eccleſia ſunt ſeparati, nemo ullam conuerſationem habeat. Quòd ſi quis uel laicorū, uel

ex

ex clero fecerit, ipſe quoq; reijciatur. Can. undecimo, quæſtione tertia: Si quis laicus. Idem concilium ſimilia ſtatuit & de uirgine religioſa corrupta, & pœnitentiam agente, ſi quæ cum ipſa tempore illo familiaritatem habuetint. 27. quæſtione prima, Deuotam peccantem non.

Recepti autem ſunt, non niſi de admiſsis peccatis ritè pœnitentiam agentes: idq; aliquo publico ritu, & certo tẽporis interuallo, prius exploratione facta. Vnde ijs peculiare nomen inditum, ut Pœnitentes dicerẽtur: quorum Auguſtinus & Chryſoſtomus ſæpe meminerunt. Nam hic in primum cap. epiſtolæ ad Epheſios, Sermone tertio diſertè hac de re ſcribit.

Appatet, agentes pœnitentiá corá Eccleſię cœtu proſtratos iacuiſſe. nam ſic refert de Theodoſio priore: Eccleſiaſtica coercitus diſciplina, ſic egit pœnitentiá; ut Imperatoriá Celſitudiuem, pro illis populus orás, magis fleret uidendo proſtratá. Proculdubio enim Auguſtini tẽpore adhuc eadem ratio obſeruata eſt. Eſt & hoc obſeruandũ in eadem hiſtoria, quòd pro pœnitentib. orarit populus. de ciuitate Dei lib. 5. cap. 26.

Porrò manuũ impoſitione pœnitentes abſoluti ſunt: ſicut ex narratione Victoris de pſecutione Vandalica lib. 2. apparet: Qui nobis, inquit, pœnitẽtiæ manus collaturi ſunt, & reconciliationis indulgentia obſtrictos peccatorũ uinculis ſoluturi. Liquet hoc etiam ex Canone concilij Carthaginenſis quinto, q ſtatuit: Presbyteris uel diaconis, ſi quando de aliqua graui culpa non uicti, à miniſterio remoti fuiſſent, manus non imponerentur, ut pœnitentibus, uel alijs ex fidelium numero laicis. diſtinctione quinquageſima: Confirmandũ eſt. Ad eundẽ modũ Fulgentius ſcribit: Illa ægrota, accẽpta manus impoſitione, pœnitentiá, ſecundũ morẽ quem habet Chriſtiana religio, peregiſſe dicitur. epiſtola prima de coniugio debito.

De rigida diſciplina erga receptos, Auguſt. ita ſcribit: Vt enim in Eccleſia cõſtitueretur, ne quiſquá poſt alicuius criminis pœnitentiá clericatũ accipiat, uel ad clericatũ redeát, uel in clericatu maneat, nõ deſperatione indulgentiæ, ſed rigore factũ eſt diſciplinę. lib. de correctiõe Donatiſtarum, ad Bonifaciũ, cap. 26. Et paulo pòſt: Vt poſt actá de crimine dánabili pœnitentiá, nemo ſit cleric⁹, &c.

Extat etiá Canon concilij Toletani, qui uetat, eos qui per pœnitentiá recepti ſunt, deinceps in cleri ordiné admittere, niſi neceſsitate cogente: & tũc lectoris ipſis aut oſtiarij locũ cócedit. Si qui uerò antè diaconi fuiſſent, iam ſubdiaconi mun⁹ adminiſtrẽt. diſtinctione quinquageſima: Placuit. Qui poſt ſemel actam pœnitentiam in priora aut grauiora peccata relapſi eſſent, penitus in perpetuum ab Eccleſia excludebantur, nec eis denuò per pœnitentiam redeundi locus relictus erat: non quòd propterea omnis ſpes ueniæ peccatorum etiam coram Deo omnino fuerit præciſa, ſed ut diſciplinæ rigore delinquẽdi licentia reprimeretur. Qua de re perſpicuè docet Auguſtinus epiſtola quinquageſimaquarta ad Macedonium: In tantum, inquiens, hominum aliquando iniquitas progreditur, ut etiam poſt actam pœnitentiam, poſt altaris reconliationem, uel ſimilia, uel grauiora committant: & tamen Deus facit ſuper tales etiá ſolẽ ſuũ oriri, &c. Et quamuis eis in Eccleſia locus humilimæ pœnitentiæ non concedatur: Deus tamẽ ſuper eos ſuæ pœnitentiæ non obliuiſcitur. Et rurſum: Quamuis ergo cautè ſalubriterq; prouiſum eſt, ut locus ille humilimæ pœnitentiæ ſemel in Eccleſia concedatur, ne medicina uilis, minus utilis eſſet ægrotis: quæ tanto magis ſalubris eſt, quanto minus contemptibilis fuerit. Meminit huius rigoris & Cyrillus Alexandriæ epiſcopus: In grauióribus enim criminibus ſemel tantum pœnitẽtiæ conceditur locus, inquiens. Iſta uerò cõmunia quæ frequenter incurrimus, ſemper pœnitentiam recipiunt, & ſine intermiſſione redimuntur.

Poſtremò eò uſq; huius diſciplinæ ſeueritas proceſsit, ut nec mortuis pepercerit. Ita poſt obitum ſuum exautoratus eſt Arſacius, Chryſoſtomi in Eccleſia apud Conſtantinopolitanos ſucceſſor, cum omnibus qui conſultò cum eo communicaſſent. imò & nomen ipſius ex epiſcoporum albo expunctũ fuit: ut narrat Nicephorus libro tredecimo, cap. triceſimoquarto. Auguſtinus de Cæciliano Carthaginẽſi olim epiſcopo, ad eundem modum dicit, ſe ipſum quamuis mortuum excommunicaturum, ſi ea quæ à Donatiſtis ei fuiſſent obiecta, uera eſſe monſtrari poſſent. epiſtola ad Bonifacium, uitum militarem, quinquageſima.

CASVS.

Monachus quidam Imperatorem Theodoſium poſteriorem, inuerecundius interpellans de neſcio qua petitione, cum ſępius eidem eſſet moleſtus, nec tamen quod cupiebat optatum ferret: magna Imperatori confidentia Eccleſiæ communione interdicit, atque diſcedit. Imperator reuerſus in regiam, cum iam appoſita menſa accumbendi tempus eſſet, ne guſtare quidem de epulis uoluit, niſi prius ab eo quo ligatus uidebatur, excõmunicationis uinculo exemptus eſſet. Mittit igitur ad Eccleſiæ paſtorem, petens ut eúdem ipſum qui ligaſſet, ſe etiam ſoluere iuberet. ille uerò Imperatori renunciat, iam antea ſe eſſe ſolutum: nec

ullo modo pro legitima excommunicatione admirtendam; quam quilibet quacunq; temeritate & propria libidine ſibi uſurpare prçſumpſiſſet. Verùm Imperator eo reſponſo minimè contentus, nequaquam acquieſcere potuit, niſi per eum ipſum, à quo excluſus erat, Eccleſiæ communioni eſſet legitimè reſtitutus: id quod etiam factum eſt.

¶ In fine non prorſum alienum erit, ſi monuerimus, uſurpari apud authores etiam huius Centuriæ, uocabulum Satisfactionis, & plerunq; cum pœnitentiæ nomine coniungi. Quod tamen pro re nulla alia accipere ipſi uidentur, quàm pro ipſa pœnitentia, & externa ſatisfactione coram Eccleſia. Ita eſt apud Cyrillum libro duodecimo in Leuiticum, ubi inquit: Si quis ſibi conſcius eſt, quòd habeat intra ſe mortale peccatum, neque id à ſe per pœnitentiam pleniſsimæ ſatisfactionis abiecit, &c. Ita & Eucherius: Poſtquam enim fidelis quis priſtinis uitijs per pœnitentiæ ſatisfactionem ſua mortificauerit membra, &c. libro quarto in libros Regum, numero quinto. Leo quoque Romanus epiſcopus in epiſtola ad Flauianum, meminit coniunctim, de Eutyche inquiens: Vel ſi ad ſatisfactionis pœnitudinem damnauerit. Ex Iſychio tamen non obſcurè apparet, peculiarem fuiſſe ſatisfactionis ritum. Sic autem ſcribit: Nunc dicit de eo qui multum peccauit. hic ergo ſi offerri Deo uult, ſtabit coram ſacerdote, ut quantum uiderit eum poſſe, æſtimet eum reddere, regulam ei uitæ imponens, quæ eſt ſecundum uirtutem: menſuramque Philoſophiæ indicens, quam eum probauerit poſſe portare. Verbi gratia, ſi locuples eſt, ut diſtribuat pecunias: ſi ſanus eſt, ut ieiunijs & orationibus alijsque laboribus bonis uacet: ſi autem & locuples eſt, & ſanus, quæcunque diuitiæ & ſalus ei ſuggerunt, agere iubetur: ſi autem neutrum, in oratione flere: ut breuiter dicamus, quodcunque eum uiderit per corpus, aut per ſubſtantiam, aut per aliam ualetudinem aut facultatem poſſe peragere. libro ſeptimo in uiceſimumſeptimum caput Leuitici, item in ſequentibus.

RITVS COENAE Dominicæ.

ETſi epiſcopi, utpote præcipuæ in Eccleſia perſonæ, qui & doctrinam ueram tradiderunt, ſacramenta à Chriſto inſtituta utplurimùm ipſi adminiſtrarunt: tamē & alij miniſtri Eccleſiç inferiores, idem prçſtiterunt. ſicut Auguſtinus libro uigeſimoſecundo de ciuitate Dei, capite decimo ſcribit, ſacerdotes ſacrificare. uam ita locuti ſunt patres, imitantes uocabula ueteris Teſtamenti. Sic quæſtione centeſima prima ueteris & noui Teſtamenti dicit: in Alexandria & per totam Aegyptum, ſi deſit epiſcopus, conſecrare presbyterum.

Neq; uerò certo loco cœnam Domini alligarunt, quamuis in publicis conuentibus plerunq; ea uſi ſint. Iſychius certè lib. 2. in octauum caput Leuitici omnino id requirit, ut in Eccleſia, hoc eſt congregationibus publicis ſacramenta tractentur. fortè abuſum taxauit, quòd præter neceſsitatem euidentem, clàm & in angulis parum rectè id fieret. Neceſsitate aūt cogente liberè quouis loco ſeſe iſto ſacramento confirmarunt. Victor de perſecutione Vādalica narrat, pios propter Arianorū ſæuitiā in priuatis domibus & cōuentus habuiſſe, & ſacramentis legitimè fuiſſe uſos: libro tertio.

Vſi aūt ſunt in diſtributione cœnç Dominicæ menſa quadā, quam quidē ipſi Dominicā appellant: aliàs etiā, phraſi ex ueteri Teſtamento petita, altare. Tractatu 26. expoſitionis in Euangeliū Ioannis dicit Auguſt. Sacramentū corporis & ſanguinis Chriſti in Dominica mēſa præparari, & de mēſa Dominica ſumi. Eandē mēſam ibidem etiā altare nominat, idq; aliquoties: Quàm multi, inqt, de altari accipiūt, & moriūtur? Menſam Domini nominat etiā epiſtola 59: In celebratione (inquit) ſacramentorū, priuſquā illud q in Domini mēſa eſt, benedici incipit, &c. Chryſoſt. ſimiliter utrāq; habet appellationem, ut in Comment. in caput 11. prioris ad Corinth. Quo in loco inqt, nos Chriſti corpus nō in præſepi ut magos, ſed in altari uidere. Et paulo pòſt: Ipſa nāq; menſa animç noſtræ uis eſt. Itē in 1. cap. ad Epheſios, & alibi ſæpius. Apparet ex Chryſoſtomo, q eam menſam non fuerit licitū attingere, no modò nō initiatis, ſed nec initiatis quibuſuis, imò nec omnib. ſacerdotibus: Hom. 9. in 3. cap. Actorū. id quod uel næuus eſt, uel certè reprehenſio eorum qui temerè ſine q; uocatione cœnam uoluerunt diſpenſare. Nam ordo quidam in Eccleſia neceſſarius eſt.

Vaſis mundis ad materias cœnæ adminiſtrandas uſi ſunt, ac menſam ſpongia lauerunt, non ſuperſtitione quadam, ſed neceſsitate proculdubio: ſicut ex Chryſoſtomo liquet, in 1. cap. ad Epheſios. Calicis appellatione utitur Chryſoſtomus, hom. 17 in 10 caput ad Hebræos. Habet & uocabulum crateris, in Serm. de Euchariſtia in Encænijs. Proſper ait: A' quodam diacono ſuggeſtum eſt, ut calicem ſalutare gutturi eius pontifex applicaret. cap. 6. de promiſsionibus & prçdictionibus Dei dimidij temporis.

Veli quoq; fit mentio apud Chryſoſtomū (in 1. cap. ad Epheſios, Serm. 3.) quando actione incipiēte ſublatū eſt, ut omnia publicè & in conſpectu omniū agerentur: Quando (inquit) audis, Precemur pariter omnes,

dum uides ſublata uela, tum cogita cœlũ ipſum ſurſum reſerari, angeloſq; deſcendere.

Tempore, quo uſæ ſunt cœna Domini, Eccleſiæ uariarunt. Auguſtinus tractatu uiceſimoſexto expoſitionis in Euangelium Ioannis ſcribit: Sacramentum corporis & ſanguinis Chriſti alicobi quotidie, alicubi certis dierum interuallis, de Dominica menſa ſumi. Ita etiam epiſtola centeſima decimaoctaua ad Ianuarium inquit: Alibi nullum diem intermitti quo non offeratur, alibi ſabbato tantum & Dominico, alibi tantum Dominico. item feria quinta ultimæ hebdomadis Quadrageſimæ, in nonnullis Eccleſijs bis peragi cœnam Dominicam, mane & ueſperi poſt cœnam: in nonnullis tantum ueſperi. Et Proſper ait, Carthagini die Dominico illuceſcente oblatum matutinum ſacrificium. cap. 6. de promiſsionibus & prædictionibus dimidij temporis.

De Orientalibus etiam Auguſtinus pronũciat, plurimos in illis partibus fuiſſe, qui cœnæ Dominicæ non quotidie cõmunicarint. lib. 2. de Sermone Domini in monte, in petitione quarta orationis Dominicæ, Panẽ noſtrũ, &c. Imò ſemel tantũ in anno ad Dominicã menſam acceſsiſſe nonnullos, & quidẽ ſtato tẽpore aut Paſchatos, aut Epiphaniorum, aut Quadrageſimæ, Chryſoſt. teſtatur in 1. cap. ad Epheſios, Serm. 3. Hom. 17. in 10. caput epiſtolæ ad Ebræos, inquit: Non'ne per ſingulos dies offerimus? Offerimus quidem, ſed ad recordationẽ facientes mortis eius. Ac paulo pòſt de communicantibus, quoties illi uſi fuerint: Plurimi ex hoc ſacrificio ſemel accipiunt in toto anno, alij bis, alij ſæpius. Eremitas ſemel tantum in anno, interdũ uix biennio ſumpſiſſe hoc ſacramentũ, ibidẽ expreſſe memorat. Poſtremò inqt: Hæc dicens, nõ ab una in anno perceptione uos ueto, ſed uolo ſemper uos accedere. Sanctis hæc cõceſſa ſunt. Eodẽ modo adhortatione inſtituit in 1. cap. ad Epheſios, Serm. 3: Fruſtra, inquit, habetur quotidiana oblatio, fruſtra ſtamus ad altare: nemo eſt qui ſimul participet. Significat, miniſtros quidẽ promptos eſſe ad diſtributionẽ, uerùm paucos accedere utitur enim uſitata hyperbole, dicẽs Neminẽ accedere: cũ id pauci faciãt, raroq;.

De tẽpore, & alio loco Chryſoſtomus inquit: Noſtis pfectò qui initiati eſtis, id quod dicim⁹: ſiue ſexta feria, ſiue ſabbato, ſiue Dominica die, ſiue in celebritate martyrũ, eadem litatur hoſtia, idem ſacrificium conſummatur. Quotieſcunq; enim mãducabitis panẽ hunc, & calicẽ bibetis, mortẽ Domini annunciabitis. in 10. cap. ad Ebræos, Serm. 17.

Communicaturi prius ieiunijs ſeſe præparare ſolebant, ut teſtatur Chryſoſtomus: Tu aũt, inquit, priuſquam arripias, ieiunas, ut aliquo modo dignus cõmunicatione uidearis. Cum aũt acceperis, & oporteret in continentia perſeuerare, omnia perdis. in 11. caput prioris ad Corinthios, Hom. 27.

Non autem promiſcuè quiuis ad communionem admiſsi ſunt: ut Catechumenos, nõ initiatos, pœnitentes, & ſimiles, excluſerũt ad tempus. De catechumenis quidẽ ait Auguſtinus: Tranſeant per mare rubrum, id eſt baptiſentur: & manducent manna, id eſt corpus & ſanguinẽ Domini. tractatu 11. in expoſitione capitis tertij Euangelij Iohannis. Chryſoſtomi autem ſcripta probant, idem io Oriente obſeruatum eſſe: & in primũ cap. Epiſtolæ ad Epheſios non modò à communione huius cœleſtis menſæ prohibitos, ſed etiam à tota actione excluſos quoſdam, nominatim refert. Ac de catechumenis quidem ſic narrat: Poſt acta myſteria accedere licet, ac uidere: præſentib. uerò myſterijs abito, nihil hic tibi quàm catechumeno plus licet. De pœnitentibus hoc modo: Præconẽ, inquit, audis ſtantem ac dicentẽ: Quotquot eſtis in pœnitentia cõſtituti, abſtinete. Itẽ: Si de pœnitentib. es, oon debes participare. Addit aũt ueluti rationẽ: Quemadmodũ ad menſam accũbente hero, non licet ijs qui illum offenderũt, inter miniſtros adeſſe, ſed è medio abigũtur: ita & hoc loco, dũ offertur oblatio. Ac rurſus: Quẽadmodũ igitur nemini eorũ qui initiati non ſunt, adeſſe licet: ita neq; initiatis, ſi ſordidi fuerint. In 10. caput ad Ebrços, homilia 17. cõmemorat, quomodo diaconus in Eccleſia loco eminentiori, ut omnib. eſſet cõſpicuus, cõſtiterit, & ſublatis in altũ manibus, uoceq; continua clamans, alios quidẽ uocarit, alios uerò prohibuerit accedere. Hom. 83. in caput Matthæi 26. monet grauiter miniſtros, ut quos manifeſta improbitate teneri ſciant, à ſacra cõmunione arceant, nulla habita perſonę ratione, etiamſi ſit dux, conſul, aut etiam diademate ornatus. Et Iſychius ſcribit, ſacerdotẽ polluere menſam Domini, qui iniquitate pollutos nõ præcipit abſtinere, ſed indifferenter permittit terribilia illa & ſancta contingere. lib. 6. in cap. 21. Leuitici. Et in cap. 22: Quando quis pœnitentiæ lachrymis ablutus fuerit, tunc ſancta comedet, &c. Ibidem geoera quædã interſerit eorũ, qui ab iſta cõmunione ſint prohibiti: ut pagani & infideles, qui nõ rectè de ſacramẽto ſenſerũt, ſed prophanè & carnaliter: item qui in miniſterio ueluti mercenarij tantum, ſuum quærunt, ſine omni pœnitentia.

Hæreticos non prius ad ſocietatem communionis admiſſos, quàm legitimè hæreſi abnegata, argumento eſt hiſtoriola quam recitat Sozomenus libro octauo, cap. duodecimo. Nam mulier quædã è Macedonianahæ-

na hæreſi ad catholicam Eccleſiam cõuerſa, incircùmſpectè ad cõmunionem myſteriorum, priore hæreſi nondũ abnegata, admiſſa erat: qua de cauſa Petrus archipresbyter accuſatus eſt. Sed ipſe reſpondet: illam ſe mulieré ſecundũ Eccleſię legem, & ipſius Theophili quoque uoluntatem, ad communionem admiſiſſe. Narrat eandem hiſtoriam & Socrates libro ſexto, capite nono.

Ammonium, & fratres dictos Lõgos, monachos, qui de iniurijs ab Alexãdrino Theophilo ſibi factis Conſtantinopolim queſtũ uenerant, Chryſoſtomus ad cõmunes quidem in Eccleſia preces admiſit: uerùm ad cõmunionem ſacramentorum minimè, quod id ante cauſæ cognitionem fieri neutiquam liceret, ut refert Socrates loco paulo antè citato: & Sozomenus lib. 8. cap. 13.

Arſacio, eiuſdemq́; Eccleſiæ, cuius poſt eiectum Chryſoſtomũ gubernationem adeptus fuerat Cõſtantinopoli, cõmunicare noluerunt plurimi: in quibus & fœminæ erant, quarum uel præcipua fuit Olympias, quæ ne præfecti quidẽ minis uel mulctis cogi potuit. Sozomenus lib. 8. cap 23. & 4.

Calãdion, cui eccleſia Antiochena cõmẽdata erat, communicaturos damnare iubebat Timotheum Alexandrinum paſtorem, & encyclicas Baſiliſci Imperatoris contra Chalcedonenſem ſynodum literas. Euagri⁹ lib. 3. cap. 10. Econtrà uerò Timotheus iſte, ad ſacram ſynaxin acceſſuros Chalcedonenſem ſynodum anathemate damnare iubebat. cap. ſexto eiuſdem libri, idem.

A dæmonijs uexatos abſtinuiſſe perpetuò à cõmunione Dominica in prouincijs Gallicanis, author eſt Iohannes Caſsianus Collatione ſeptima, cap. 29.

Quòd recens baptiſatis, itẽ pueris quoq; ſacra hęc Domini cœna ſit exhibita, ſuprà de baptiſ. ex Auguſtino & Eucherio diximus.

Extat Canon cõcilij Toletani primi, diſtinctione trigeſimaquarta. is ut in Conciliorũ tomo primo, ſub decretis Anaſtaſij papæ recitatur, arcet à cõmunione eos, qui ſimul cũ legitima uxore etiam concubinas alebant. Qui uerò abſq; uxore concubinam tantum foueret, is non prohibebatur. Miniſtrorum Eccleſiæ uxorib. uiduis, ſi ſecundas nuptias feciſſent, toto uitæ tempore ſingulari ſuperſtitione communio denegabatur, morientibus tantum exhibebatur. Canon decimuſoctauus concilij Toletani 1.

Panis mentionẽ facit Iohannes Maxenti⁹ inquiens: Panis ille quem uniuerſa Eccleſia in memoriam Dominicæ paſsionis participat, corpus eius eſt. in ſecundo dialogo contra Neſtorianos, capite tredecimo. Panis fit apud Auguſtinum mentio, epiſtola ad Caſulanum de ieiunio Sabbati octuageſima ſexta: Eadem nocte fractum eum panem, ſicut frangitur in ſacramento corporis Chriſti. Panis iuxtà & uini Chryſoſtomus, in ſermone de Euchariſtia in Encænijs: Num uides panem, num uinum? Vino tamen alicubi aquam admixtam fuiſſe, ex Auguſtino apparet, qui de aqua & ſanguine Chriſti è latere effluente ſic dicit: Aqua illa ſalutare temperat poculum, hæc & lauacrum præſtat, & potum. in expoſitione uiceſimi capitis Euangelij Ioannis, tractatu cẽteſimo ac uiceſimo. In libro de hæreſibus ad Quoduultdeum, numero ſexageſimoquarto ſcribit: Quoſdã fuiſſe appellatos Aquarios, quòd aquam offerrent in poculo ſacramenti, non illud quod omnis Eccleſia. Similia etiam Chryſoſtomus habet homilia octuageſimatertia in uiceſimumſextum cap. Matthæi. qui ipſe etiam quoſdam in ſacris myſterijs aqua uti dicit, eoſque propterea ut hæreticos reprehendit. Chriſtum enim in inſtitutione ſacræ cœnæ non aqua, ſed uino uſum.

¶ Nunc ad ipſam actionem accedemus, de quibus Auguſtinus ſic inquit: Precationes accipiamus dictas, quas facimus in celebratione ſacramentorum, antequam illud quod in Domini menſa eſt, benedici incipiat, orationes: cum benedicitur & ſanctificatur, & ad diſtribuendum comminuitur, quam totam petitionẽ ferè omnis Eccleſia Dominica oratione cõcludit. Ac rurſum: Interpellationes autẽ ſiue poſtulationes fiunt, cum populus benedicitur. Tunc enim Antiſtites uelut aduocati, ſuſceptos ſuos per manus impoſitionem miſericordiſsimè offerũt poteſtati. Quibus peractis, & participato tãto ſacramento, gratiarumactio cuncta cõcludit. epiſtola 59. ad Paulinum.

De hoc ritu etiam Chryſoſt. docet Hom. 26. in 8. caput Matthæi: Idcirco enim altari aſsiſtens ſacerdos, pro uniuerſo orbe terrarum, pro abſentibus, pro his qui ante nos fuerunt, pro his qui poſtea futuri ſunt, ſacrificio illo propoſito, Deo nos gratias iubet offerre. Rurſum homilia ſeptuageſimaſecunda in duodecimum caput Matthæi, de orationib. ad diuerſos applicatis ita ſcribit: Et prima quæ in Euchariſtia dicitur oratio, qua pro dæmoniacis deprecamur, miſericordiæ ſuæ commemoratione plena eſt. Secunda, qua pro his oramus qui pœnitentiá agunt, miſericordiam humiliter quæritant. Tertia etiam, quum nobis ipſis fundimus, uel infantes adducit, Deum ad miſericordiá lachrymis inflectentes. Soliti ſunt etiam ibi pro benefactorib. ſuis preces dicere, ſicut idẽ teſtatur inquiens: Parũ eſt, dic oro, in ſanctis oblationib. nomẽ tuũ ſemper referri, & quotidie pro uilla ad Deũ preces fieri? Hom. 18. in octauum caput Actorum Apoſtolicorũ.

Formas quaſdam precum in uſum publicum traductas eſſe, apparet ex eodem Chryſoſtomo. ſic enim ſcribit: In ijſdem iterum horrendiſsimis myſterijs bene precatur ſacerdos populo, & bene precatur populus ſacerdoti. Nam CVM SPIRITV TVO, nihil aliud eſt quàm hoc, ea quæ ſunt Euchariſtiæ, id eſt gratiarum actionis, communia ſunt omnia. Neque enim ille ſolus gratias agit, ſed etiam omnis populus. Prius enim acceptâ illorũ uoce, deinde cõgregatis illis, ut dignè & iuſtè hoc fiat, incipit Euchariſtiam.

Sic porrò ſcribit de quibuſdam uicibus cantionum, ſiue interrogationum miniſtri & populi: Quid miraris, inquit, ſi cum ſacerdote populus loquitur? ubi ſanè & cum illis Cherubim & ſupernis poteſtatibus, communiter ſanctos hymnos perſonant?

Iam & huius particulæ SVRSVM CORDA, & HABEMVS AD DOMINVM, uerbo ad uerbũ meminit, in Serm. de Euchariſtia in Encænijs: Quid facis homo? inquit. Non promiſiſti ſacerdoti, qui dixit, Surſum mentem & corda: & dixiſti, Habemus ad Dominum? Fuerunt autem nihil aliud, quàm piæ cohortationes ad preces & conſiderationes tantarum rerum.

Vtramq; autem Sacramenti partem pueris datam, etiam ex Chryſoſtomo patet: qui quidem diſertè affirmat, in huius Sacramẽti perceptione non eſſe potiores pártes ſacerdotis quàm populi: ut in ueteri lege, ubi partem ſuam comedebat ſacerdos, partẽ populus, nec licebat populum participem fieri eorum quę erant ſacerdotis. nũc nõ ſic agi: uerùm omnibus ex æquo unum corpus & unum poculum proponi. Et memorabile eſt quod dicit: Omnes ex æquo dignos ut percipiant, nec quicquã omnino in ea re à ſacerdote differre ſubditũ, ut interpres reddidit. Hom. 18. in 8 cap. poſterioris ad Corinth.

Extat etiam Gelaſij Canon, qui decernit, aut prorſum abſtinendum à Sacramenti cõmunione, aut de integro ſeu utraque ſpecie participandum. Proſper ſcribit, puellæ cuiuſdã breuem particulã corporis Dominici tinctam à ſacerdote datam. Canone ſexto, De promiſsionibus & prædictionibus dimidij temporis.

In manus ipſorum, qui communicarunt, datas partes, aliquo modo animaduerti poteſt ex caſu illo, quem ſuo loco recitaturi ſumus: ubi mulier quædam ſimulans ſe ſumere quod datum erat, illud ipſum occultat, & panem communem (ut habet Nicephorus) ab ancilla domo allatum, pro ea ſumit. Idem propemodum colligi poteſt ex Canone decimoquarto concilij Toletani primi: Si quis aũt acceptam à ſacerdote euchariſtiã non ſumpſerit, uelut ſacrilegus propelletur.

Porrò Iſychius ſecundo libro in octauum caput Leuitici ſubindicat, ſi quid omnib. cõmunicatis reliquum fuit, incenſum & crematum eſſe.

¶ Peracta autem iam cœna, ſubſecuta eſt gratiarum actio, ſicut ſuprà attigimus: ac dederunt ſe quieti, qui communicauerunt, & ieiunio ſeu temperantiæ modicæ ſtuduerunt. quam quidem rem diligenter inculcat Chryſoſtomus, nõ tam legem ferens, quàm admonens, ne ebrietate aut luxuria deformetur ſacræ cœnę ſumptio. Hom. 27. in cap. 11. poſterioris ad Corinth.

Tandẽ etiam hoc addendũ uidetur, quòd in huius cœnæ celebratione martyrũ, & aliorum quoque defunctorum commemoratio facta ſit, tanquam in frequentioribus & publicis congreſsibus. Etſi aũt initiò tantùm fuerit recordatio quædam martyrum, ſeu teſtiũ inſigniũ ueritatis, & adhortatio ad ſimiles uirtutes: tamẽ paulatim acceſsit abuſus & falſa inuocatio, id quod etiã patet ex Auguſtino de Ciuitate lib. 20. cap. 9: itẽ lib. 22. capitę 10. tractatu 84. Certè decimoquinto capite expoſitionis in Euangelium Iohannis inquit, Martyrum memorias celebrari, eosq; ad menſam Domini ſic commemorari, non quemadmodum alios qui in pace requieſcunt, ut etiam pro eis orent, ſed magis ut ipſi pro illis orent. Non diſsimilia extãt in Chryſoſtomo, qui addit: eſſe ſanctionẽ Apoſtolicã, ut in celebratione myſteriorũ memoria fiat eorũ qui hinc diſceſſerũt, & hinc illis nõ parũ emolumẽti accedere: fieri enim nõ poſſe, quin Deus placetur, uniuerſo populo eleuatis in cœlũ manibus: itẽ miniſtrorũ cœtu pro ipſis orante, tempore poſiti ſacrificij. Serm. 3. in 1. ad Philippenſes cap. Sic paulatim inuocatio mortuarũ creaturarũ inualuit, ſi tamen illorum prętantiũ uirorũ ſcripta non ſint falſata. Mortuorum quoq; epiſcoporũ mentionem factam, ex Socrate liquet, lib. 7. cap. 25. de Chryſoſtomo.

DE MISSA.

Miſſam celebraſſe in urbe Vaſatenſi, ab obſidione Hunorũ liberata, eius Eccleſiæ paſtorẽ, pro gratiarũactione, refert Sigibert' in Chronico ſuo, ſub annũ quadringinteſimum & 53. uerùm ille conſuetudine ſui ſeculi perperàm recepta locutus eſt. Nã apud Auguſtinũ & Chryſoſt. uel alios huius ætatis ſcriptores, uocabulum Miſſæ non uſurpatur. nominant uerò Cœnã Dominicã, menſam Dominicam, Communionẽ, Synaxin, Sacrificium, Oblationẽ, Myſterium, celebrationem Sacramentorum, Euchariſtiã, Myſticam menſam. Chryſoſt. in Serm. de Euchariſtia. ibidem Myſtagogiam uertit Sozomeni interpres, libro octauo, capite uiceſimo primo: Cœnam myſticam, epiſtola centeſima

teſima decimanona ad Ianuarium Auguſtinus: Horrendam & ſpirituale mẽſam, Chryſoſtomus homilia 1. in Geneſin. Apud Caſſianum tamen legitur libro tertio de Canonico diurnarum orationum & Pſalmorum modo, ſexto capite: Illud quoque noſſe debemus, nihil à ſenioribus noſtris, qui hanc eandem matutinam ſolennitatem addi debere cenſuerunt, de antiqua Pſalmorum cõſuetudine immutatum: ſed eodem ordine Miſſam, quo prius in nocturnis conuentib. perpetuò celebratam. Capite ſequenti uidetur eam uocem uſurpare pro dimiſsione congregati cœtus, cum de eo qui non in tẽpore ad horas orationũ adeſt, ſcribat: illi non licere deinde ingredi in oratoriũ, ſed ſtantẽ pro foribus congregationis miſſam præſtolari debere. Ita cap. 8. bis pro fine ſoluti congreſſus, dũ inquit: Cõtenti ſomno, q nobis poſt uigiliarũ miſſam uſq; ad lucis iodul geret aduentũ. Et rurſum: Niſi poſt uigiliarum miſſam ſomni quantumcũq; guſtauerit. Capite undecimo eiuſdem libri, nõ obſcura coniectura colligi poteſt, neutiquam pro actione cœnæ Dominicæ uſum ipſum eſſe hac uoce. nam & peculiari nomine eum ritũ deſignat, nominando Collectã, uel cõmunionem Dominicam. Et miſſæ uocabulo utens, ipſum quaſi aliud quiddã ac diuerſum diſiungit, ac pro horis ſeu orationibus illis Canonicis uſurpat: inquiẽs, die Dominico unã tãtummodo miſſam ante prandiũ celebrari, in qua Pſalmorũ atq; orationum ſeu lectionum pro ipſius Collectæ uel communionis Dominicæ reuerentia ſolennius aliquid ac propenſius impendentes, in ipſa tertiã ſextãq; pariter conſummatã repetãt.

Quod ad Chryſoſt. attinet, in fine Operũ ipſius addita quidẽ eſt Miſſæ forma, quę ipſi tribuitur: uerùm cõfuſio potius uariarũ rerũ uidetur, quàm apta & cõcinna rituum circa cœnã diſtributio: & à recẽtiore titul[9] inſcriptus eſt. qa Miſſę uocabulũ, ut dictũ, Chryſoſtomus ignorat. Pręterea nimis craſſa tautologia inuocatio Mariæ inſeritur, & applicatur etiam Miſſa pro defunctis: id quod alias non eſt in eo patre cernere.

CASVS.

Mulier quædã Cõſtantinopoli, ex Macedoniana factione, periculo repudij in gratiã mariti, doctrina Chryſoſtomi ab eadẽ hęreſi cõuerſi, ſimulabat ſe eandẽ cũ ipſo opinionẽ amplecti. & ut eius rei fidẽ firmaret, ad eandem quoq; cũ ipſo ſacramentorũ cõmunionẽ accedit. Cum aũt pro more huic ſeculo uſitato, partẽ accepiſſet, & iam priuſquã ſumeret, quaſi oratura in terrã inclinaret, occultè eo quod acceperat retẽto, aliud qddã domo allatũ (panẽ cõmunem fuiſſe, habet Nicephorus lib. 13. cap. 7.) famula, quam ad eam rem inſtruxerat, ſubminiſtrante, cũ ori admouiſſet, ecce inter mandendũ in lapidẽ induruit. Mulier conſternata, ac uerita ne qua grauior diuinitùs uindicta ſequeretur ſimulationis, ad paſtorẽ accedit, rem pãdit, lapidẽq; morſus ueſtigia & peregrinũ colorẽ ſeruantẽ oſtendit, ueniãq; petit, ſeq; deinceps communem doctrinæ cum marito & reliqua Eccleſia conſeoſum ſeruaturã pollicetur. Refert Sozomenus libro octauo, cap. quinto: qui etiam lapidem hunc ſuo tempore teſtimonij loco ibidem inter Eccleſiæ donaria aſſeruari dicit.

DE ORATIONIS RITV.

AD ea quæ ſuprà in narratione de congreſsibus diximus, & hoc ex Chryſoſtomo adijciendum putamus, quòd ſcribit, ſingulis diebus in Eccleſia fundi ad Dominum preces, & fieri obſecrationes pro toto mũdo, pro regibus, & omnibus qui in ſublimitate ſunt poſiti. Homilia ſexta in cap. ſecundum prioris ad Timotheum. Ad matutinas & nocturnas quoq; orationes hortatur, Hom. 14. in octauum caput ad Hebręos, & homilia uiceſimaſecunda in undecimum caput ad Hebræos. Matutinum ſacrificium Dominico die illuceſcente oblatum Carthagini, Proſper refert de promiſsionib. & prædictionibus dimidij temporis, cap. 6.

Orationũ Canonicarũ manifeſtè meminit Sedulius, inquiens: Aut ergo dicendũ eſt eum ſemper orare, & non deficere, qui Canonicis orationibus quotidie iuxta ritum Eccleſiaſticæ traditionis, pſalmodijs precibuſq; conſuetis Dominum laudare & rogare non deſiſtit. in primum caput ad Romanos. Ex Caſsiano uerò uſus iſtarũ horarum magis patebit.

De loco docet Chryſoſtomus, Chriſtianos ad certum aliquẽ locũ, ut olim Iudæos, minimè quidem eſſe alligatos, ſed in omni loco eſſe orandum: interim tamen maximè in Eccleſia conuenire fideles orationis cauſa. homilia octaua in ſecundum caput prioris ad Timotheum. Ita homilia de cruce & latrone dicit quidem, omnem locũ uacare orationi: ſed homilia tertia de incomprehẽſibili Dei natura, diſputat, orationem quæ fit in Eccleſia, multo eſſe efficaciorem priuata ac domeſtica. Confutat etiam eos qui domi quoq; ſe orare dicebant. Inſuper reprehendit eos, qui uix rectè finitis concionib[9], ſtatim è templo ſeſe proripiant: hortaturq; ut cõmunibus precibus omni ſtudio & pietate intereſſe uelint, propter uim & maximã efficaciam precum, quæ in cœtu fiant. Cuius rei etiam exempla ſubijcit de obſeſsis. Sepulchrorum & picturarum adoratores reprehendit Auguſtinus libro primo, capite 34. de moribus Eccleſiæ.

Otaſſe ſtâtes, & uerſa facie ad Orientem, idem author eſt lib.ſecũdo de ſermone Domini in mõte. Flexis genibus in terram procumbentes, idq́; pto more, ſe & alios oraſſe apud quendam decumbentem, idem commemotat libto de ciuitate Dei uiceſimoſecundo, capite octauo. Ex epiſtola eiuſdem centeſima decimanona ad Ianuarium, animaduerti poteſt, in nonnullis Eccleſijs moris fuiſſe, ut pet Quinquageſimę dies, & omnibus Dom inicis ſtantes orarent.

Eleuatis manibus preces fecerunt, ſicut Maximus Taurinenſis epiſcopus iuquit: Eleuatis manibus otare præcipimut, ut ipſo quoque membrorum geſtu paſsionem Domini fateamut. Homilia ſecunda, de cruce & ſepultura Domini. Et Saluianus inquit: Cut ad cœlum manus quotidie tẽdimus? in libro de prouidenria Dei.

De orantium geſtibus etiam Eucherius tradit: Non eſt (inquit) pręſcriptum, quomodo corpus conſtituatur ad otandum, dum animus Deo præſens peragat inteutionem ſusm. Nam & ſtantes oramus, ſicut ſcriptũ eſt: Publicsnus autem delongè ſtabat. Et flexis genibus, ſicut in Actis Apoſtolorum legimus. Et ſedentes: ut, Ecce Dauid & Helias. Niſi autem & iacentes oraremus, non ſcriptum eſſet in Pſalmo: Lauabo per ſingulas uoctes lectum meum, &c. Secundo libro, capite quinquageſimooctauo Commẽtariotum iu libros Regum.

Oratutos eleemoſynas primùm erogaſſe uideri poteſt non ſine quadam ſuperſtitionis ſuſpicione, q̃ hoc fieri præcipiat Chryſoſtomus, monens, ut unuſquiſq; in ſuis ædibus, eoq́; in loco ubi oratuius recedere ſoleat, arculam collocet pauperibus, in eâq́; ſempet, priuſquâ ad orationẽ accedat, eleemoſynâ inferat, & ſic demum preces ſuas faciat. Homilia 43. in ſextum & decimum caput epiſtolæ ad Corinthios prioris. Item homilia ſexta in ſecundum caput ad Timotheum, epiſtola priore, inquit: Iufructuoſam eſſe otationem abſq; eleemoſyna. & prolixè diſputat, non eſſe abſq; eleemoſyna orationibus uacandum. Verùm cum pauperes porius accipiant, quàm largiantur eleemoſynas, itaq; hæc traditio humana Eccleſiam obligare non poteſt.

Ex eadem quoq; homilis eſt manifeſtum, conſuetudinis fuiſſe, ut loti orarẽt. unde inquit: Cumq́; ſordidis manibus orare nõ audeas. Et paulo pòſt: Manus ipſas non ſinis impleri immundicia, ſed eas ptimùm abluens, ita demum offers. Item: Sunt qui, cum per diem innumera admiſerint ſcelera, ueſpere lauaut, nimiumq́; fidentet ac temerè ingrediuntur eccleſiam, manusq́ue ad orationem extendunt, quaſi ſordes animi aqusrum diluerint lauacro.

Priuatarum precum exemplum eſſe poteſt formula Auguſtini, quâ ſiugulis ſermonibus atq; trsctatibus Pſalmorum ſubijcit.

Theodoſiũ iuniotem ctebrò orsſſe priuatim & publicè in Eccleſia, recenſet Sozomenus, capite libti noni primo: idq́; inſtitutione ſororis Pulcheriæ, eamq́; ob cauſam Deum pro ipſo bella confeciſſe, hoſtesq́; ptofligaſſe, antbor eſt Socrates libro ſeprimo, capite quadrageſimotertio. Nicephorus libro decimoquarto, capite ſeptimo, hanc de eo hiſtoriam recitat. Cum in ipſis Circenſibus ludis nnnciata eſſet ei uictoria de ſeditioſo tyranuo Iohanne ſuperato, ipſe poſthabito & intermiſſo ſpectaculo, adſumptoque uniuerſo populo, in ædem precatoriam conceſsit, cum hymuis & carminibus gratias Deo acturus. Meminit & Socrates libro 7. csp. 23. Theodorerus lib. 5. cap. triceſimoſexto: Nicephorus libto decimoquarto, capite quadrageſimotertio: nartant Theodoſium ad reliquias Chryſoſtomi Cõſtantinopolim allatas, ſeſe inflexiſſe, & ueniam patentibus ſuis precatum: id quod ſuperſtitionem ſapit. Quale & hoc eſt, quòd commemotant, Petrum Gnapheum, qui Antiochię tegendæ Eccleſiæ haud ſanè pio titulo præerat, inſtituiſſe, ut omnibus ptecibus Dei genetricis uirginis Mariæ nomen inſereretur, inuocareturq́;: id quod nouum eſt iu hoc ſeculo, ac prioribus ætatibus ne auditum quidem, quia eſt contra ſacroſanctam Scripturam, & exempla primitiuæ purioriſq́; Eccleſiæ. Paulstim itaq; idololatria creuit. Meminit autem Theodotus Lector ſecnndo libro Collectaneotum, item Nicephorus libto decimoquinto, cap. uiceſimooctauo.

RITVS CIRCA ORdinationem.

DE eorum qui ad publica Eccleſiæ miniſteria adhibentur uocarione, quinam & unde ſint eligendi, docet Eucherius. ſcribit enim, nunc non de una ſtirpe Aaron ſolùm, ſed de omni Eccleſia eligendos & quæreudos miniſtros: & tales quidem, qui uel exemplo, uel doctrina domum Domini ædificare ualeant. & huiuſmodi ubicunque reperti fuerint, ſine ulla perſonarum acceptione mox ad docendi officium promouẽdos. capite quarto libri tertij Commentariorum in libtos Regum.

Ac primò quidem, in electione miniſtorum uerbi Dei concutriſſe uoluntates & cõſenſum non tantum collegij miniſtrorum, ſed etiâ populi ac magiſtratus, exempla quę hæc ætas ſuppeditat oſtendent.

Antiochiæ populo ac tota ciuitate effuſi, & occupata in ſpectaculis ad lucũ Daphnes, otdinatur in tetim, ipſis inſcijs & incõſultis,

epiſcopos Potphyrius, ab uno & altero epiſcopo, quos ille ſibi beneficijs deuinxerat: ac mox peracta ordioatione diſcedũt. Hæc cũ populo ounciareotut, adeò exarſit ira, ut omnib. relictis, magno cõcurſu ad ædes epiſcopi properarit, ac flãms adhibita cum domo eũ cõcremare couati ſiut: ſed urbis præfectus ab epiſcopo cortuptus, ui & armata manu id fieri prohibet: ut Nicephorus libro tredecimo, cap. triceſimo tefert.

Ita Alexandriæ Ægypti ius eligendi epiſcopũ etiã penes populũ fuiſſe, hoc eſt argumẽto, qoòd (ut Soctates in ſua Eccleſiaſtica hiſtoria lib. 7. cap. 7. commemorat) mortuo Theophilo, mota ſit in populo ſeditio propter electionẽ ſucceſſoris, alijs poſtulaotib. quendam Timotheum, alijs Cyrillum. Et quanquam militaris otdinis dux plurimùm adiouaret factionem Timothei, tamen altetam pattem, quæ Cyrillom expetebat, præualuiſſe, &c.

Interdum autem populus abuſus eſt ſuo iute. Nam cum Dioſcorus epiſcopus Alexandriæ in Chalcedonenſi concilio legitimè damnatus eſſet, & communi concilij ſententia Proterios quidam ſubtogatus, ingẽtem populus aduerſus ipſum tumultum cõcitat, adeò ut nec magiſtratibus parcerẽt, & quoſdam comptehenſos ctemareot: ut tecitat Eoagrius lib. ſecundo, cap. quinto. Etſi autem iſte tumultus tãdem ſit ſedatus, & Proterius receprus: tamen poſt Imperatoris Martiani obitum ad ingenium redierũt, & ipſum quidem Proterium miſetè ac ſceleratè interemerunt, eiusq́; in locom Timotheum Aelutum epiſcopum conſtituerunt, ſine cleri Alexandrini conſenſu. quãm ob rem epiſcopi per Ægyptum, & uniuerſus Alexãdrinus clerus libellum ſupplicatorium Imperatori Leoni obtuletuot: ut idem Eua grius capite octauo eioſdem libri meminit: item Nicephotus libro decimoquinto, capite decimoſexto.

Poſt obitum Aeluri, ſua authoritate clerus ſibi ipſi epiſcopum elegit Petrum Mongum. Verùm ea te offeoſus Impetatot Zenõ tam uehementer eſt, ut quoſdam etiam ſupplicio affecerit. libro tertio, capite undecimo. Sequenti uetò capite diſertè dicit, cũ Alexaodrini ab Imperatore petijſſent, ut ſibi fieret poteſtas eligendi epiſcopum, quem ipſi oellẽt: conſtituiſſe Imperatorem Zenonem, ut quem clerus & plebs ſimul elegiſſent, is futurus eſſet epiſcopus.

In Eccleſijs Africæ intetdom licitũ fuit, uiuo ac ſuperſtite adhuc paſtore ſeu epiſcopo, alium quem ipſe iudicaret idoneum fore, ſibi ſucceſſorem deſignare: miniſtrorum tamen reliquorum, & populi ſuperiorumq́; conſenſu. Sic cum Valerius Hipponenſis epiſcopus, ingraueſcente ætate optaret ſibi ſucceſſotem dari Augoſtinum presbyterũ ſuom, doctriua, pietate & plurimis donis ptæſtantem, ſignificauit id primùm literis Numidiæ ptimati, ſub cuius iuriſdictions ſeu inſpectatione Hipponenſium eccleſia erat. Is uerò nou modò ptobauit conſilium Valetij, ſed mox ipſe adcurrit Hipponem. Congregato igitut cœtu uniuerſo iſtius Eccleſiæ, Valerius conſilium ſuum conctis expoſuit: Auguſtinum ſe cupere coadiutorem iu miniſterio uerbi diuini, ob ſenectutis incommoda, ſibi adiungi. Cuios oratio quom magno omuium applauſu excepta eſſet, Auguſtinus uon tantum futurus eligitur Valerij ſucceſſot, ſed ſtatim etiam epiſcopus creatur. Quauquam sutem ne hoc fieret, ſupra modum pugnabat ipſe, diceretq́; in eo fieri præter morem Eccleſiæ: attamen cum illi contrà dicerent, nõn eſſe hoc inuſitatom, idque exemplis & Africæ & traoſmatinatum quoque eccleſiarum confirmarent, paſſus eſt ſibi perſuaderi, & epiſcopatus curam ſuſcepit: ut Poſsidonius ſcribit in uita Auguſtini, octauo capite.

Similiter fecit Seuerus Mileuitanæ eccleſiæ epiſcopus, licet ille quem deſignabat, poſt eius obitum primùm epiſcopatum ſuſciperet. Vbi hoc quoque notandum eſt, quòd cum Seuerus eum quem uolebat ſibi ſuccedere, tantum apud clerum ſeu miniſterij ordines deſignaſſet, oon etiam apud populum, minimè hoc opus eſſe ratus: poſtea ipſo defuncto, in ſucceſſotis ordinatione nonnihil turbarum dederit, quas Auguſtinus compoſuit. Ac Auguſtinus ſanè diſertè ac expreſsè dicit, in eo minus quàm oportuit factum eſſe: nimirum quòd non etiam populi in ſucceſſore deſignando requiſita ſit uoluntas. Epiſtola Auguſtini centeſima decima.

Idem fecit etiam Auguſtinus annis iam grauiot, & laboribus plurimis defatigatus, ſucceſſorem ſibi uiuus deligens: ut epiſtola eius 110. docet.

Similia iuta de electionibus uſurpata etiã in aliarum prouinciarum eccleſijs, hiſtoriæ teſtantur. nam eadẽ ratione Iohãnes Chryſoſtomus conſenſu cleri & populi Conſtantinopolitani, cui Impetator quoq; addidit conſenſum, deſignatus eſt epiſcopus: ut ſcribit Socrates lib. 6. cap. 2: & Sozomenus lib. 8. cap. 2. eſtq́; Antiochia, ubi fuerat presbyter, Conſtantinopolim traductus.

In eadẽ utbe mortuo Attico, com de electione uariarent ſententię, euicerunt tandẽ, ac obtinuerunt populi ſententię, ut Siſinni[9] ſubſtitueretur: ut refert Socrates li. 7. cap. 26. Chryſoſtomus expreſsè dicit, eccleſiarũ ſuffragiũ nõ parũ ornare eos qui ad ſpirituales princi-

priocipatns uenturi ſunt. Ac paulo pòſt allegat Apoſtolorum exemplum, quòd ipſi quoque, cum electuri eſſent ſeptem Diaconos, communicarint conſilium ſuum prius cum populo. Similiter & Matthiam elegiſſe præſentibus omnibus, ram uiris quàm mulieribus. Homilia decimaoctaua in octauum caput poſterioris ad Corinthios. Cæterùm propter factiones & periculs, ſumma urgente neceſsitate, interdum qui Imperio fungebantur, aliquos uocabant. Sic mortuo Siſinnio, Neſtorius quidam Antiochia accerſitur. Socrates libro ſeptimo, capite uiceſimonono: & Nicephorus libro decimoquarto, capite rriceſimoprimo. Neſtorio autem propter hæreſin reiecto, iterum propter electionē diſceptatio oborta eſt: quam Imperator ſua autoritate cōpeſcuit, alium, quem nominabat, non impium recipi iubens. Socrates libro ſeprimo, capite triceſimoquinto: Nicephotus libro decimoquarto, capite triceſimoſeptimo. Hoc etiam defuncto, ne turſum propter electionē perturbaretur Eccleſia, Imperator Theodoſius mandat, Proclum quendam, probatæ rum fidei, ordinari. Socrates libro ſeptimo, capite quadrageſimo: & Nicephorus in prædictis locis.

Non autem temerè ac ſine exploratione admiſsi ſunt ulli ad miniſterium Eccleſiæ. nam Iſychius prolixè in caput uigeſimumprimum & uigeſimumſecundum Leuitici oſtendit, qui non ſint ad miniſterium Eccleſiæ admittendi: libro ſexto. Er Epheſij grauiter incuſantur, quòd mortuo Chryſoſtomo, eos quos ab ipſo acceperant doctores, Eccleſia exegeranr, ſubrogstis alijs profsnis & impuris hominibus, nulla exploratione præmiſſa. Nicephorus libro decimoterrio, capite uiceſimenono, &c.

Ordinatio poblicè præſente populo facta eſt, ad quā ex uicinis doctoribus aliqui conuenerunt: maximè uerò, quando epiſcopo functio demandsbatur: ſicut ex hiſtoria Auguſtini patet, quam attigimus: item libro 3. contra Creſconium, capite 52.

Ad ordinationem Ioannis Chryſoſtomi, Arcadius Imperatot Synodum conuocauit, ut eo celebrior eſſet ea muneris impoſitio: ac Theophilus Alexādrinus ritum peregit, præſentibus cæteris. Soctstes lib. 6. cap. 2: Sozomenus libro 8. capite ſecundo.

De Carthaginenſi epiſcopo Auguſtinns dicit, fuiſſe conſuerudinem, ut epiſcopo eccleſiæ Carthaginenſis, non Numidię, ſed ꝓpinquiores epiſcopi, ordinationis ritus & iura cooferrent. in collatione rertij diei, Quid quinro loco actum.

Alexandrini epiſcopi ordinationibus epiſcopi Aegyptiacæ diœceſeos intereſſe ſoliti ſunt: ut teſtatur Euagrius libro ſecundo, capire octauo. Eamq; ob cauſam, quòd nullus horum inrerfuiſſer, Timothei Aeluri ordinatio, nelnti illegitima, nehementer reprehenditur. Meminit & Nicephorus libro 15. capite decimoſeptimo.

In remplis autem publicè ordinationum ritus peractus eſt. Sic Hieroſolymis in Eccleſia Reſurrectionis ordinatum à ſua factione Anaſtaſium quendam; narrat Euagrius libro ſecundo, capite quinro.

De Aeluro Alexandrino idem cōmemorat, quòd in Eccleſia magna, quæ de Cæſare nomen habuir, ordinationis ritum acceperit, eodem libro, capite 8.

Maximianum Bagacenſem epiſcopū ad altare ordinatum, refert Auguſtinus libro 3. contra Creſconium, capite 21. & 22.

Præcipuum in hoc titu fuit, qnòd manus ordinandis ab epiſcopis impoſitæ ſunr: id quod de Maximiniano idem ſcribir.

Apud Sozomenum Theophilus Alexandrinus epiſcopus perſuadet Nilsmoni, ut ſibi ſacerdotij manum imponi patiatur. capire decimonono, libro octauo.

Chryſoſtomus homilia decimaoctaua in octauum caput poſterioris ad Cotinthios ſignificat, ſuper eos qui ad Eccleſiæ miniſteria ordinabātur, factas ab Eccleſia publicas preces, dum ſcribir: Ordinaturum uocare illorum preces.

Porrò otdinati ſunt ad diuerſa in Eccleſia officia.

Caſsianum disconnm renunciatum Conſtantinopoli à Chryſoſtomo, autor eſt Adon Viennenſis ætate ſexta. Creauit & Epiphanius diaconum in templo Conſtantinopolitaño, quamuis eam ob rem iuſtè fuerit reprehenſus. Socrates libro 6. capite 12.

Ex discono fieri presbyterum, ex Auguſt. patet, quæſt. 101. ueteris & noni Teſtaméri.

In Tarſo Ciliciæ presbyter ordinatur Antemius, ex familia Imperatorum Conſtanrinopolitarum: ut ſcribit Euagrius lib. 3. cap. 26. Addita eſt etiam quædam raſura, neſcimus quali de cauſa.

Martinns epiſcopus Turonenſis ordinanit epiſcopum Maurilium Andegsuenſem. Antoninus titulo 10. cap. 13. paragrapho 1.

De patricio Hybernorum epiſcopo refert Henricus de Erphordia, quòd trecentos ſexagintaquinq; epiſcopos ordinarit, presbyteros nerò conſecrarit mille, &c.

Ex decretis Conciliorū, quæ in hāc Centuriam incidunr, hoc etiam ſatis eſt manifeſtum: nō cuins libet ordinis aut generis homines ad Eccleſiæ miniſteria receptos eſſe. nam quoſdam ob infamiæ notss repulſos. Extat enim Canon quintus Carthaginenſis concilij, qni uetat rebaptiſatos unquam ad

miniſterij gradus promouere. diſtinctione 50: Confirmandum eſt. Extat alius Toletani concilij primi, qui pœnitentes arcet à miniſterij dignitate, niſi aliqua neceſsitate cogenre, atq; ibi eis inferiores tantum gradus permittit. diſtinctione 50: Placuit.

Etſi aurem non tantum prioribus ſeculis, ſed etiam hoc, aliquãdiu Eccleſiarum miniſtris licuit eſſe maritis: tamen neſcimus qua pietatis ſuperſtitione, ea conſuetudo paulatim aboleri cœpir. Nam in concilio Tolerano ſaucitur, ut ſub diacono alreram uxorem ducere non liceat: ſi uerò id fecerit, inter oſtiarios uel lectores collocandũ eſſe. Quòd ſi rertiam duxerit, biennio integro pœnitentiam eum agere, & poſtea reconciliatõ inter laicos conſiſtere oportere. Canon quartus iſtius Concilij in primo tomo, ſub decretis Anaſtaſij papæ. Habuiſſe tamen etiam uxores, ex iam dicto etiam eanone intelligi poteſt, & ex eo qui extat in decret. 33. quęſt. 2. Placuir ur ſi quorumcunque. in quo permirritur clericis, ut ob delicta uxores proprias grauiſsimè etiam, præter tamẽ necem, punire poſsint. Item ex decimooctauo canone Toletani concilij primi manifeſtũ eſt, epiſcopos, presbyteros & diaconos fuiſſe etiam hoc tempore maritos. Canon eiuſdem concilij Toletani, ſi quis poſt baptiſmũ, &c. diſtinctione 51. concedit quidem ut milites Chriſtiani in cleri ordinem recipiantur: ſed ad diaconotum officis aſcendere minimè permittit.

CASVS.

In oppido Geris, quinquaginta à Peluſio ſtadijs, poſt obitum paſtoris ſui, legerant ciues quendã Nilãmonem, quòd eſſet uir bonus, uirtutibus pręſtans, & in monaſtica uita percelebris. Degebat autem haud longè ab oppido illo, caſæ paruæ incluſus. is uerò uehemenrer recuſabat. Accidit autem ut Alexandrinus epiſcopus Conſtantinopoli reuertens, eò appelleret. is cum omnino Nilammoni perſuadere conaretur, ut manuũ impoſitione miniſterij adminiſtrationem ſuſciperet: ſimulat tandẽ Nilammon ſe uocationi obremperaturum, ac inquit ad Theophilom: Age parer, quandoquidem ita tibi uidetur, faciam cras quod placuerit: hodie tanrũ meũ me agere, propriasq; res diſponere ſine. poſtridie iraque, ut conuenerat, adeſt Theophlus. tum Nilammon: Quin prius ad Deũ preces faciamus. quod cũ Theophilus approbarer, inter ipſas preces Nilammon ſpirirum efflans moritur. Cum itaque longius iuſto rempus extraheretur, aperto oſtio mortuũ reperiunt. Sozomenus lib. 8. cap 19. Dubius ſanè caſus eſt, fortè à Deo punirus eſt, quòd adeò difficilem ſe ad præſtandam ſuam operam Eccleſiæ, prępoſtero priuati ocij ſtudio præbuit. Fuit etiam monaſtica eius uita, ſuperſtitio potius quàm religio: ſiquidem tale uiræ genus nun ſanxit Chriſtus, ſed potius prohibuit diſertis uerbis Matthæi 24.

EXORCISATIO OBSESſorum.

De exorciſatione inquit Auguſtinus libro de cioitate Dei 10. cap. 22. uera pietate homines Dei aeream poteſtatem inimicã, contrariamq; pietati, exorciſando eijcere, non placando.

In templis autem urplurimùm factas exorciſationes, & exerciraras miniſterio eorũ quibus Eccleſiaſticæ functiones eranr commendaræ, quibus cum & uniuerſus Eccleſię cœrus ſuas preces coniunxir, apparet ex Auguſtino, libro de ciuitate 8. in fine capitis 26. Nam inquit, in multis locis ad martyrũ memorias (intelligit in templis) dęmones ros queri, confireri, & de poſſeſsis hominũ corporibus eijci. Et Chryſoſtomus de incomprehenſibili Dei natura, homilia tertia teſtatur, obſeſſos in templum adductos à diacono rempore publici congreſſus, cum cœna Dominica peragi ſolebat, iuſſosq; caput inclinare, & ſic pro ipſis oraſſe populum. Homines, inquir, dæmone agitati, tanquã uinculis quibuſdã retenti adducerentur, ut populo uniuerſaq; ciuitate præſente, communes pro his fierent ſupplicationes, ut omnes iugi concordia Dominum communem orarent pro his, & quòd miſereretur, magno clamore conrenderent.

Recitat Proſper Aquitanicus, in locũ publici cõgreſſus ad altare, dũ cœnę Dominicę inſtiruta actio celebraretur, adductã puellã, & plebẽ pro ea ad Dominũ oraſſe, ac de cœna parricipem factã quoq;, & ſic liberatam.

In uita Remigij, quæ Hincmaro autore ſcribitur, narrarur, quòd Benedictus quidã, celebris uitæ ſanctimonia, dæmonem à puella eijcere tentarit ieiunijs & orarionibus, ſed non potuerit. exorciſmis tamen ualidis & frequentibus ad reſpondendũ coegerit: ſed eundem ſpiritum tamen poſtea Remigium tantum uerbi imperio expuliſſe.

CASVS.

Refert Auguſtinus, quòd uir quidam tribunitius Heſperius, in Fuſalenſi territorio Africæ fundum habuerit, qui fuit infeſtatus à malignis ſpiritibus, ira ut animalia & ſeruos grauirer afflixerint. Domeſtica igitur hac calamitate coactus, acceſsit domin' fundi ad Eccleſię miniſtros, rogauitq; ut aliquis ibi preces facere dignaretur. Abijt igitur q̃dam eò, orauitq; ardenter & feriò, imò etiã ibi cœnã Domini diſtribuit: & protinus illa cacodæmonum uexatio ceſſauit. libro de ciuitate 22. capite 8.

Alius.

Aliud.

Commemorat Proſper Aquitanicus, de prædictionibus & promiſsionibus libro 6. quòd ſuo tempore Carthagini puella quędã Chriſtiana, cum in balneis quoddã Veneris ſimulachrũ minus pudicè intuita eſſet, ſeq; eidem aſsimulaſſet, mox à diabolo ſit obſeſſa: qui gutturis meatus occuparit, ut circiter dies ſeptuaginta, noctesq; totidẽ fermè, nec cibũ nec potũ traijcere potuerit. Parẽtes, cũ nullã leuationẽ animaduerterent, puellam ad Eccleſiæ miniſtrum adducunt, eiq; rem ut acta erat, bona fide exponunt. Vnum hoc puella confeſſa addidit: Noctis medio uideri ſibi auem quandam adeſſe, & neſcio quid ori ingerere. Tandem in templum deducitur, fiunt preces: & cum ei cœna Domini porrigeretur, quam ægrè accepit, cacodęmone nimirum reluctante, liberata eſt.

RITVS CIRCA *ieiunia.*

EX ſcriptoribus huius ſeculi animaduertere licet, quando de ieiunio in ſpecie loquuntur, eos hoc uelle, quòd interdum prorſus non pranſi ſunt. Id uerò ex Auguſtini ad Caſulanum presbyterum epiſtola octogeſimaſexta clarum eſt. Nunquid ergo, inquit, cæteri Apoſtoli prandere Chriſtianos, contra Petrum, docuerunt in uniuerſo orbe terrarum? Sicut itaque inter ſe uixerunt concorditer Petrus & condiſcipuli eius, ſic inter ſe concorditer uiuant ſabbato ieiunantes, quos plantauit Petrus: & ſabbato prandentes, quos plantauerunt diſcipuli eius. Item: Sic ab omnibus ieiunatur, ut etiam illi ſabbati ieiunium deuotiſsimè celebrent, qui cæteris per totum annum ſabbatis prandent. Item in fine prorſus dicit: Vnam Eccleſiam ſæpe habere alios ſabbato prandentes, alios ieiunantes. Chryſoſtomus inquit: Ecce hodie totam ieiunij diem exegimus, & menſam in ueſpere apponemus. Homilia quarta ad populũ Antiochenum, in fine.

In Eccleſijs Orientis nũquam ſabbato ieiunarunt, uno totius anni excepto, quod eſt pridie feriarũ Paſchatis. Contrariũ obſeruarunt eccleſiæ Occidentis, quæ ſingulis ſeptimanæ ſabbatis ieiuniũ celebrarunt. De hac diuerſitate loquitur Auguſtinus: Vellẽ me, ait, doceret benigna ſinceritas tua, utrũ ſimulatè quiſquam ſanctus Orientalis, cum Romam uenerit, ieiunet ſabbato, excepto illo die Paſchalis uigiliæ? Quod ſi malum eſſe dixerimus, non ſolùm Romanam eccleſiã, ſed etiam multa ei uicina loca, & aliquanto remotiora damnabimus, ubi mos idem tenetur & manet. Si autem nõ ieiunare ſabbato malum putauerimus, tot eccleſias Oriẽtis, & multo maiorem orbis Chriſtiani partem, qua'nam temeritate criminabimur? Epiſtola decimanona ad Hieronymum. Rurſum in ea ipſa ad Caſulanum epiſtola, cuius paulo antè meminimus, quam ex profeſſo de ieiunio ſabbati ſcripſit, prolixè de eadem contraria conſuetudine diſſerit: ac eius diuerſitatis rationem habere narrat, quòd populi Orientis, propter requiẽ Chriſti in ſepulchro ſignificandam laxarint ieiunium: alij, ut Romana, & nonnullæ Occidentis eccleſiæ, propter humilitatem mortis Domini ieiunare uoluerint. Ac ab initio quidem iſtius epiſtolæ apertè oſtendit, Romanæ tantum, & paucis admodum Occidentalibus Eccleſijs fuiſſe hoc peculiare, ut ſabbati ieiunium obſeruarint. De eodem ſabbati ieiunio in Africanis eccleſijs, ſub finem prorſus iſtius epiſtolæ inquit: Vnam eccleſiam, & unius regionis eccleſias habere, qui ſabbato ieiunẽt, & q̇ nõ ieiunẽt.

Per illud quinquaginta dierum interuallum, quod eſt à Paſchatis feſtiuitate ad Pentecoſtes ferias, non fuiſſe uſitatum obſeruare ieiunium, expreſsè dicit: idq́ue quodammodo commune fuiſſe uniuerſis Eccleſijs, uideri poteſt in illa ipſa ad Caſulanum epiſtola. Item per diuerſa loca diebus ſolennibus martyrum, & feſtis quibuſq; prandere, ſed non ieiunari, ibidem affirmat. In monaſterijs quoq; per hoſce dies non ſeruata ieiunia, præſertim per Ægyptum, ubi tamen grauiſsimis ſeſe abſtinentijs macerant, Caſsianus habet libro ſecundo, capite decimooctauo, de Canonibus nocturnarum orationum & pſalmorum modo: item libro tertio, capite nono.

Quarta, item ſexta feria, in Eccleſijs obſeruata ieiunia, ibidem tradit. & ad finem eius Epiſtolæ, iſtius obſeruationis rationem reddit. Cyrillus quoq; Alexandrinus doctor inquit: Habemus quartam & ſextam ſeptimanæ diem, quibus ſolenniter ieiunamus: in fine libri decimi in Leuiticum.

DE QVADRAGESIMA.

INualuerunt tamen paulatim opiniones de traditionibus humanis. Nam ieiuniorum Quadrageſimæ non tantum obiter mẽtionem facit Auguſtinus, ſed etiam autoritatem habere aſſerit tum in ueteribus libris ex ieiunio Moyſi & Helię, tum in Euãgelio ex ieiunio Chriſti: cum tamen maxima ſit differentia inter noſtra & illorum ieiunia. epiſtola decimanona ad Ianuarium. Vbi hoc addit, in nulla parte anni congruẽtius Quadrageſimæ obſeruationem conſtitui poſſe, quàm ea quæ propinqua eſt Dominicæ paſſioni. Quia ſignificari in ea, hanc uitam eſſe laborioſam, cui opus ſit cõtinentia. Meminit quoque quæſtione 169. ſuper Geneſin, libro primo. item libro ſecundo de con-

ſenſu Euangeliſtarum, capite quarto: itē tractatu decimoſeptimo in quintum caput Iohannis. Et capite ſanè tertio libri trigeſimi contra Fauſtum Manichæum expreſsè ait, per orbem terrarum, quotannis omni cum ſtudio celebrari in conuentu catholico quadrageſimam.

Cyrillus quoq; de quadrageſima ſcribit, eos dies ieiunijs conſecratos eſſe. decimo libro in Leuiticum.

Chryſoſtomus obiter tantum ieiunij in quadrageſima pluribus in locis meminit: integram uerò de eo conſcripſit homiliam ante homilias in Geneſin præmiſſas: nominatq; ſubinde ſanctam quadrageſimam, in homilia ſexta in primum caput Geneſeos. Et ex homilia undecima in ſecundum cap. Geneſeos animaduertitur, duos qualibet hebdomada fuiſſe dies, liberos & exemptos ab illa ieiuniorum afflictione, quos ille dies Remiſsionis nominat: & Dominum eam quietem largitum eſſe ideo, ut illa ieiuniorum continuatione quaſi defatigati reſpirare ualeant, & alacriores ad inſtitutum redire. Homilia triceſima in decimum caput Geneſeos, quadrageſimæ fine m onſtituit hebdomaden magnam.

Maximus Taurinenſis epiſcopus, de quadrageſimæ ieiunio plures homilias conſcripſit. In Homilia in die Cinerum inquit, nonnullis conſuetudinem eſſe, ut aduenientes quadrageſimæ dies deuotiore ieiunio præueniant. Homilia tertia dicit: Quid prodeſt obſeruatione quadraginta dierum ieiunandi nos tempora cuſtodire, & legem non tenere ieiunij? Rurſum, homilia quarta: Et ideo fratres, Dominici certaminis uictoriæque exemplum ſequentes, & diabolicas præcauentes inſidias, horum quadraginta dierum acceptabile Deo noſtro ieiunium celebremus.

In ieiunijs, à quibuſdam cibis temperarunt, ut carnibus, uino. Item nonnullis terræ fructibus abſtinuiſſe, ex Auguſtino clarum eſt: ex capitibus tertio & quarto libri triceſimi contra Fauſtum Manichęum. ac quinto capite, paucos quoſdam ſemper hoc facere affirmat. Certis uerò diebus ſeu temporibus, ut per quadrageſimam, omnes eam præſtare temperantiam.

Chryſoſtomus de ſuæ Eccleſiæ hominibus ſcribit, eos inter ſe ciborum abſtinentia inuicem æmulari, & contentiones inſtituere. Et hos quidem duos integros dies tranſigere ieiunos: hos uerò non uini tantum & olei, ſed & omnis ferculi uſum à ſua menſa reijcientes, pane & aqua utentes duntaxat, quadrageſimam omnem expedite. ad finem homiliæ quartæ ad populū Antiochenum. Ac rurſum ex homilia ſexta ad eundem populum, non ita obſcurè animaduerti poteſt, fuiſſe quaſi communem legem, non guſtare uinum ieiunij tempore: item non quibuslibet ueſci licitum fuiſſe. A uino & carne ieiunare Eccleſiam, diſertè dicit Sermone primo de ieiunio. Ita nimirū ſuperſtitio in traditionibus humanis ſine omni uerbo Dei, imò contrà, irrepſit.

Ex Proſpero quoq; animaduerti poteſt, temperaſſe quoſdam ſibi à cibis delicatioribus, in ieiunijs: item uino, carnibus, & ſimilibus. quoſdam uerò ab eſu quadrupedū abſtinuiſſe quidem, interim tamen phaſianis, uel alijs auibus precioſis, aut etiam piſcibus uſos: quorum ieiunia ipſe reprehendit, ut qui nō reſecent corporis ſui delectationes, ſed mutent: nec pro abſtinentia, ſed pro ſtomachi nauſeantis teneritudine communes illas ac uiles carnes abijciant, quo poſsint alijs ſuauioribus, magisque delicatis & precioſis, uoluptates ſuas explere. Ita uino quoque temperare quoſdam, ſic tamē ut alijs uoluptatum poculis illud diſpendium uini pulchrè compenſent. Quod ipſum quoque reprehendit libro ſecundo, capitibus uiceſimoſecundo & tertio, de Vita contemplatiua.

Hactenus de publicis Eccleſiarum ieiunijs. nunc etiam de priuatorum abſtinētijs aliquid adiungemus. Creſcere per totum orbem indies quaſdam obſeruationes peculiaris abſtinentiæ, ac in Oriente maximè & Ægypto inualeſcere, tradit Auguſtinus libro primo, capite triceſimoprimo de moribus Eccleſiæ. ac nominatim dicit, eſſe quoſdam, qui ſolo pane per certa temporum interualla ſibi allato, & aqua contenti, uiuant in deſertiſsimis terris, remotiſsimi ab omnium hominum conſpectu.

Eodem quo diximus libro Auguſtinus, capite triceſimotertio, recitat Mediolani & Romæ quędam ſuo tempore fuiſſe collegia & uirorum & mulierū, quę exercuerint ieiunia penè incredibilia. Nonnullos enim totū triduum & amplius ſæpiſsimè ſine cibo & potu peregiſſe, eosque etiam carnibus & uino abſtinuiſſe.

In epiſtola octogeſimaſexta narrat, in monaſterijs multos quinquies in hebdomade ieiunare in tota uita. Similia commemorat etiam Euagrius libro primo, capite uigeſimoprimo, de monachis Palæſtinæ. Item Caſsianus libro tertio, capite nono, de Canonicorum diurna oratione & pſalmorum modo. Arduum quoddam & ſublime continentiæ genus conſuetum fuiſſe per Ægyptum, narrat libro quarto, capite de inſtitutis renunciantium.

Zenon Imperator in electione epiſcopi Conſtantinopolitani, edicit quadraginta

dierum

dierum ieiunium. Nicephorus lib. 16. cap. 18.

Viennæ Galliæ, tempore terræmotus & incendij, ieiunia indixiſſe Mamercum eius Eccleſiæ epiſcopum, refert Sidonius epiſtola ad eundem, quæ eſt prima libri ſeptimi.

Qui de ſacra Domini menſa communicabant, ante & poſt ſumptionem ſacræ cœnæ ieiunijs & abſtinentijs ſeſe exercebant: ſicut in ſectione de Cœna, ex Chryſoſtomo in 11. prioris ad Corinthios annotauimus.

De fine ieiuniorum, pauca ſubiungemus. Auguſtinus de cœnobitis ſcribit, eos à carnibus, uino & alijs rebus abſtinere tantū, quātum pro domandis libidinib. ſufficiat: cap. 31. lib. de moribus eccleſiæ Catholicæ 1. itē cap. 33. eiuſdē libri de eiſdē collegijs uirorū & mulierū, de quib. paulo antè meminim⁹, cōmemorat: ipſorū abſtinentiam fuiſſe inſtitutas, & menſas, lege & ratione charitatis: neq; quēquā coactū, ut hoc uel illo cibo aut potu nō uteretur: ſed fuiſſe liberū, ut quiſq; ualetudinis rationem haberet: neq; ullum ad ea quæ recuſaret, aut ferre non poſſet, adactum: nec propterea à cæteris condemnatum, ſi quæ illi, ipſe non obſeruaret. Itaque non reijciendis generibus ciborū, quaſi pollutis, ſed concupiſcentiæ perdomandæ, & dilectioni fratrum retinendæ inuigilaſſe omnium induſtriam: atq; ideo multos inter eos eſſe, qui eos ipſos cibos accipiāt ægroti, à quibus ſalui & incolumes temperarint.

Chryſoſtomus etiam de ieiunio ueluti de ſobrietate loquitur, inquiens: Ieiunium nō hoc ſolùm eſt, ſed etiam abſtinere à delicijs ieiunij ſpecies eſt. eatenus ego imperarim ſolùm, Ne ieiunate, ſed abſiſtite à delicijs. Alimenta quæramus, non corruptionē: alimenta quæramus, non morborum fomites. homilia 27. actorum Apoſt. cap. 12.

Cyrillus libro ſeptimo contra Iulianum ſcribit, quanquam nullus apud eoſdem cibus fuerit reiectus, abſtinuiſſe tamen à nonnullis, ut mentis ad deteriora propenſionē remorarētur, & carnis laſciuiā compeſcerēt.

Proſper de fine ieiuniorum ſcribit: Membra ſua quæ ſunt ſuper terram mortificant, quando inſolens corpus ieiuniorum continuatione caſtigant: quando intra neceſſarium modum ſuum temperant appetitum: quando non ſolùm ſe à delicatioribus cibis moderata diſtrictione ſuſpendūt, ſed etiam in ipſis communibus nihil carni ſuæ pro deſiderio, ſeu pro ſuſtentandæ uitæ neceſſitate permittunt. capite 22. libro itidem ſecundo de uita Contemplationum.

DE FESTIS.

HAbuit & hoc tempore Eccleſia Chriſti ſuos dies feſtos. Nam diem Dominicum eſſe obſeruatum, apparet ex Auguſtini epiſtola uigeſimatertia. Chryſoſtomus homilia ſecunda in primum caput Iob. ait: Vos à ciuilibus negocijs non abducimus. Atqui è ſeptem his diebus unum ad communis omnium Domini cultum ſeruitiumque collocandum meritò arbitramur. Coloniæ quoque diem Dominicum feſtum fuiſſe, licet colligere ex ſpeculo Vincentij libro decimooctauo, capite tricesimotertio. Ac Dominicum quidem diem eſſe ſolennē, quia in eo Saluator uelut ſol oriens, diſcuſſis infernorum tenebris, luce reſurrectionis emicuerit: ait Maximus Taurinenſis epiſcopus homilia tertia de feſto Pentecoſtes.

Idem Maximus duarum Dominicarum habet homilias, quę titulum gerunt De aduentu Domini: item tertiam. In uigilijs natalis Dominici.

Natalem Chriſti celebrari ſolitum ab eccleſijs Conſtantinopolitanis & uicinis, teſtis eſt Sozomenus libro 8. capite 20.

Chryſoſtomus, Chriſti iuxta carnem natiuitatem omnium reliquorū feſtorū metropolim eſſe dicit: in oratione de Philogonio.

In Eccleſijs Galliæ natalem Chriſti fuiſſe quoque ſolennem, ex homilijs Maximi Taurinenſis patet: in quibus ad piè meditandum ſuos hortatur, quæ humano generi ex natiuitate iſta Chriſti contigerunt beneficia.

Circumciſionis Domini titulum inſcriptū habet homilia Maximi Taurinēſis: ſed quia ſequitur mox, Siue de calendis Ianuarij, uideri poteſt prior illa à recentioribus addita. Nam circumciſionis mentio nulla per totam homiliam fit: duntaxat autem à ludis bacchantium ethnico more, Chriſtianos ſeriò dehortatur: & morem ut prorſum hominibus, nedum Chriſtianis indignum, grauiter reprehendit & inſectatur.

Epiphaniorum ſeu Theophaniorum diē fuiſſe feſtiuū, ex eadem oratione Chryſoſtomi de Philogonia eſt manifeſtū. dicit enim, illuſtrationem Dei originem ducere à natiuitate Chriſti. Niſi enim ſecundum carnem natus eſſet Chriſtus, nequaquam baptiſatus eſſet. Theophaniorū meminit etiam Theodorus Lector, Collectaneorum lib. 2. Apud Victorē in Vandalica perſecutione, eius quoque mentio fit, lib. 2. Et in hoc feſto baptiſmum conferri ſolitum catechumenis, ſuprà de Baptiſmo dictum eſt. In Ægypto Eccleſiæ Epiphaniorum diem eſſe definierūt, uel Dominici baptiſmi, uel ſecundum carnem natiuitatis. Ideoq; non ut in occiduis prouincijs diuerſis diebus, ſed uno & eodem utramque ſolennitatem peregerunt, ut apparet ex Caſsiani libro Collationum, decima collatione, capite ſecundo.

Maximus Taurinenſis homiliam habet cū inſcriptione, In die cinerū, inter homilias hyemales:

hyemales: ſed qualis ea fuerit obſeruatio, non explicat.

Dominicæ in ramis palmarum titulum nudum habet quædam Maximi Taurinenſis homilia, in qua tantum illud ex Pſalmo 21. Deus Deus meus reſpice in me, tractat: feſti non meminit. Vnde & ea inſcriptio nõ immeritò, ut recẽtior, ſuſpecta haberi poſsit.

Dominicæ paſsionis memoriam quotannis celebratam refert Auguſtinus, epiſtola centeſima octaua ad Ianuarium.

Hebdomadæ magnæ mentio eſt apud Chryſoſtomum, homilia triceſima in decimum Geneſeos caput: quã ieiunijs, uigilijs, pernoctationibus ſacris & eleemoſynis decorandam, monet ſuos. Eam autem hebdomaden intelligendam apparet, quæ Paſchatos feſtum proximè præceſsit: quia ſcribit ad finem quadrageſimæ uentũ, cum in magnam hanc hebdomadam peruenerint. Quã quidem ideo quoque Magnam dicit, quòd magna quædã & ineffabilia bona in ea pijs contigeriut. In illa enim ſolutum eſſe bellũ diutinum, extinctam eſſe mortem, maledictionem interemptam, diaboli tyrannidem diſſolutam, uaſa ipſius direpta, Deum hominibus reconciliatum, cœlum penetrabile factum, &c. Pedum lotionem aliqua externa actione repræſentatam publicè, ex Auguſtini Epiſtola 119. ad Ianuarium, ſatis clarè colligitur, in aliquibus ſaltem Eccleſijs. In aliquibus uerò minimè eam fuiſſe uſitatam obſeruationem, idem expreſsè dicit.

Vigiliæ Paſchalis ſolam mentionem facit Epiſtola 19. Auguſtini. meminit earundem & Gregorius Turonenſis lib. 2. capite 6.

Paſchatos dies in glorioſæ Chriſti Reſurrectionis memoriam, paſsim in Eccleſijs obſeruatus eſt. Auguſtinus enim Epiſtola 118. ad Ianuariũ, anniuerſaria ſolennitate reſurrectionem Domini celebrari ait. Iſychius de Hieroſolymorũ (cuius ipſe miniſter fuit) Eccleſia inquit: Non oportet eos qui Paſcha Euangelicum celebrant, quòd nobis Eccleſia tradidit, legale Paſcha peragere: in caput 22. Leuitici, libro ſexto. Porrò ex Auguſtini libro de ciuitate 22. capite 8. tres ſolennitatis dies animaduerti poſſunt. Nam ſcribit de ſeipſo, quemadmodũ Dominico paſchæ die tertio ad populum in templo è ſuperiori loco exedræ locutus ſit.

De tempore quo ſit celebrandũ Paſcha, ſic tradit idem ſcriptor: Vnde & nos numerũ Lunę cuſtodim⁹, ut à quartadecima, quę nobis ſecundum legem prima eſt, rationem Paſchæ obſeruemus. Omnia enim plena Deus inſtituit, ideoq; à quartadecima uſq; ad 21. his ſeptem diebus paſcha nobis celebrare conceſſum eſt, ut de his ſeptem aliqui dies àparaſceue uſq; ad reſurrectionem Domini concludantur: ut neq; tertiadecima in paſſione ſit, neq; quartadecima in reſurrectione, aut quintadecima. Nam ante uigeſimãprimam ſecundum nos lunam, paſsio Chriſti ſit, & reſurrectio eius. Et paulo pòſt dicit, reſurrectionẽ Domini primo die inchoati mundi, qui dies Dominicus dicitur, factam eſſe: quæſt. octogeſimaquarta, Quæſtionum ueteris & noui Teſtamenti. In eandem planè ſententiam de Paſchate etiam Iunilius diſſerit, definiens Dominicũ diem illum, qui ſit proximus poſt 14. lunam, eſſe congruum celebrãdo paſchati: in Cõment. ſuper Geneſin, de duobus luminaribus magnis primi capitis.

Extat etiã Canon quintus Carthaginenſis concilij, qui præcipit diem Paſchæ formatarum ſubſcriptione omnibus eſſe ſignificandum: de conſec. diſt. 3. Placuit ut dies uenerabilis, &c. Item in primo tomo Conciliorum, ſub Anaſtaſio primo Papa.

Chryſoſtomus in illa ſuperius allegata de Philogonio oratione, ubi à Chriſti natiuitate in carnem, originem ducit omnium reliquorum feſtorũ, inter reliqua etiam Paſchatis meminit, inquiens: Niſi enim ſecundum carnem natus eſſet, nequaquam fuiſſet crucifixus. nam hoc eſt feſtum Paſchæ. eius feſti ſępius paſsim mentionem facit, & extant aliquot eius ſermones de Reſurrectione. Sermone 8. inquit, eo die quo Paſchalis ſolennitas concludi ſolita fuit, neophytos commutaſſe habitũ, quem candidũ eò uſq; geſtari uſitatũ fuiſſe apparet. Cæterùm Chryſoſtomus Paſchatos diem per antonomaſiam ſimpliciter diem Dominicum appellat, homilia trigeſima in Geneſin, & aliàs ſæpe.

Sigiberti fabulam, quomodo miraculoſè cuidã Italiæ oppido ſit monſtratum tempus quo paſcha eſſet celebrandũ, omittimus: licet eaſdẽ nugas Paſcaſin⁹ etiã qſpiã referat.

Apparet & Neophytorum quoddã fuiſſe feſtũ, ab ipſo ſtatim Paſchatos die. ita enim Auguſtin. epiſtola 119. ad Ianuariũ ſcribit, ſic octo dies Neophytorum diſtingui à cęteris, ut octau⁹ primo concinat. Et modò antè diximus ex Chryſoſtomo, neophytos habitũ commutaſſe ultimo die Paſchatos.

Porrò quemadmodũ ante Paſcha Quadrageſimam cum afflictione corporis, ut ſuprà dictum, ſic poſt Paſcha Quinquageſimam cum multa læticia egerunt etiam hoc tempore Chriſtiani, ita quidem, ut prorſum non ieiunarent: imò etiam in congreſsibus, in hymnis & canticis clauſula Alleluia uterẽtur, ut refert Auguſtinus tractatu 17. in 5. cap. Expoſitionũ Euangelij Ioan. itẽ Epiſtola 86. ad Caſulanum, item Epiſtola 119.

Hos etiã 50 dies expreſsè feſtiuitatẽ Sanctorum dierũ nominat, & dies eſſe remiſsionis ac

nis ac

nis ac indulgentiæ ait Chryſoſt. monetque præterea ſuos auditores, ut ita eam feſtiuitatem agant, ne relaxatione corporũ puritas eorrumpatur animorum: abſtineant ab omni luxu, ebrietate, laſciuia: & dent operam ſobriæ remiſsioni, ac ſanctæ ſinceritati: idque deberi non modò utilitati & ſalnti ipſorum, ſed etiam ipſi feſtiuitati ac tempori. in ſermone octauo de Reſurrectione.

Maximus in homilia tertia de Pentecoſte ait, curriculum hoc quinquaginta dierũ rotum inſtar Dominicæ celebrari: & omnes iſtos dies uelut Dominicos deputari.

Supplicationũ dies (quas Eccleſiaſtici ſcriptores unlgò Rogationũ, ſiue etiã Litanias uocãt) primũ hoc ſeculo inſtituti ſunt in Gallijs Viennę, à Mamereo ei⁹ loci epiſcopo, in periculo terręmotuũ, incẽdij, & paſsim errãtium ferarũ, hominesq; infeſtantiũ. q etiam cõmemorar Alcimus Auitus eccleſiæ Viennenſis epiſcopus, in peculiari homilia, quam de huius feſti inſtitutione, uſu & peculiarib. ritibns habuit. Ternis autem diebus ante Aſcenſionẽ celebratas, & inde in omnẽ Galliã eũ ſupplicãdi ritũ eſſe deriuatnm, idẽ diſertè recitat. Sidonius etiã de occaſione, autore & origine huius eeremoniæ, eadẽ planè cũ Auiro cõmemorat in epiſtola 7. ad Mamercum: item libro 5. epiſtola ad Aprum

Pentecoſtes celebrandę tempus Iſychius accuratè deſcribit libro 6. in 23. caput Leuit. Quia huius Pentecoſtes neq; tempus, neq; numerus à populo Iudæorum cuſtoditi ſufficienter in ſuperioribus oſtenſum eſt: à nobis autẽ cum cõtemplatione & litera cuſtoditur. Planius ergo legiſlator intentionem ſuã demonſtrare uolens, ab altero die ſabbati numerari præcepit 50 dies, Dominicũ diem proculdubiò uolens intelligi. Hic enim eſt altera dies ſabbati: in hac enim reſurrectio facta eſt, qua hebdomadę numerantur ſeptem uſq; ad alterũ diem expletionis hebdomadis. Dominica rurſus die, Pentecoſtes celebramus feſtiuitatem, in qua ſancti Spiritus aduentum meruimus.

Præterea Pentecoſtes feſtũ nunquam alio quàm Dominico die obſeruari, narrat Auguſtinus quæſt. 95. ueteris & noui Teſtmenti. In Chryſoſt. extat oratio de feſto Pẽtecoſtes.

Ad Pentecoſtes diem, Epheſum ſynodus celebranda contra Neſtorium indicta fuit, ab Imperatore Theodoſio poſteriore: ut Euagrius libro primo, capite tertio refert.

Maximus aliquot de hoc feſto homilias ediderat, Eucherius Lugdunenſis meminit Pentecoſtes lib. 3. cap. 5. in Geneſin.

De feſto Cypriani in Africis eccleſijs obſeruato, teſtimonium Auguſtini in libro de gratia noui Teſtimenti, capite 5. extat. Sic nimirum multitudo feſtorum accreuit.

Celebratas memorias Stephani, Laurentij, & Agneris 27 die Septembris Conſtantinopoli, ſcribit Theodorus Lector in Collectaneis lib. 2. Cõſtantinopoli publicũ feſtũ indictum eſt, & ſolennis pompa à Pulcheria Imperatrice, in translatione 40. martyrum ſub Licinio Sebaſte Armenię interfectorũ.

Maximus homilias habet de natiuitate Ioannis, de Stephano, de Agneta, &c.

Diem translationis reliquiarũ Ignatij fuiſſe feſtum, autor eſt Euagrius lib. 1. cap. 16.

Vrſulæ ſolennitatem celebrari undecimo Calendarũ Nouembris, refert Bergomẽſis.

Sidonius Auernorũ epiſcopus mentionẽ facit cuiuſdam ſolennitatis Lucanæ, cuius gratia & ipſe, & magna hominũ utriuſq; ſexus multitudo conuenerint ad ſepulchrũ. Iuſtinus epiſtola ad Eriphium, libro 5.

Poſtremò de uſu iſtorũ feſtorũ inquit Auguſtinus: Deo, beneficiorũ ei⁹, ſolẽnitatibus, feſtis & dieb. ſtatutis dicamus, ſacramusque memoriã, ne uolumine tẽporũ ingrata ſubrepat obliuio. lib. de ciuitate Dei 10. capite 4. Chryſoſt. quoq; ſermone de reſurrectiõe octauo, piè monet, Feſtos dies agẽdos: & reprẽdit eos qui per abuſum feſtiuitates conferebant ad luxũ, gulę & uentris uoluptates.

Nec dubiũ eſt, hoc tẽpore nondũ tam horrendas idolomanias & cultus ſtatuarũ, imaginũ, & alia inualuiſſe, ſicut ſequentib ſeculis eſt factitatũ. Sed tamen cœperunt illi ſuperſtitioſi cultus plus ſatis hoc ſeculo.

RITVS CIRCA NVPTIAS.

ETiam hoc ſeculo nuptias ſolenni more celebratas eſſe, ex ſeqnẽtibus patebit. Nam miniſtros Eccleſiæ publico ritu nouos cõiuges coniunxiſſe, ex Nicephoro lib. 14. cap. 55. apparet: ubi Syneſius dicit, Deum & leges, & ſacrã Theophili manũ, uxorẽ ſibi dediſſe. Sponſalia ſeu nuptiales cõtractus ſecundũ politicas leges factas eſſe, ex Chryſoſtomi hom. 74. in Matth. tomo 2 conſtat. nã is aſtutiã ea in re adhibitã reprehẽdit. Stipulationes enim, inquit, nuptiarũ maiore aſtutia cõponunt, quàm eas quæ in uendẽdo & emendo cõfici ſolẽt. Nuptialia etiã cõuiuia celebrata eſſe, & ad ea inuitatos uenerabiles uiros & matronas, & uirgines, mũdiori etiã ueſtitu cõuiuas cõparuiſſe, Chryſoſt. in 4. ca. ad Coloſſ. indicat. Ad eos etiã exhilarãdos cymbala, tibias, cãtica & ſaltationes eſſe exhibita & uſurpata, idẽ Chryſoſt. teſtatur homilia 42. in acta Apoſtolorum.

Nuptialium lampadũ meminit Iſychius libro 4. Commentariorum in Leuiticum.

Subrepſerũt aũt aliqui abuſ⁹: quales ſunt, quòd multiplicarunt menſas, q etiam ſcorta ad nuptias inuitarũt: & q maiorem de dote quàm de probitate ſponſæ curam geſſerunt: & cum infidelibus matrimonium contraxerunt.

xerunt. Sed eos Chryſoſtomus reptehendit.

RITVS CIRCA SE*pulturas.*

Piorum cadauera honorificè ſepelierunt. & diuites quidem, qui nimis magnos fecerũt in ea te ſumptus, reprehẽdit Auguſtinus de ciuitate Dei lib. 1. eap. duodecimo. id quod eriam Chryſoſtomus facit.

In luctu quoſdã peculiares geſtus adhibuerunt: & expreſsè dicit Chryſoſt. cruentaſſe eos brachia, ſcidiſſe capillos, laniaſſe genas, brachia nudaſſe, & nigris ſe ueſtibus obuelaſſe. quòd ipſum etiam ualde reprehendit: ac dicit, ſe quidem non prohibere mortuos lugere, ſed impudẽter lugere, nec lachrimare ſuper defunctum, id improbandũ eſſe: homilia ſexageſimaprima, in undecimum cap. Iohannis: irem in Exhortatione morali, Sermone tertio in primum ad Philippẽſes cap.

Eum quoque morem, quòd aliquæ mulieres lugentes cõduxeriut, quæ ratio hauddubiè ab Ethnicis ſumpta eſt, acerbè reprehendit: & grauiter minatur, ſe eiuſmodi ab Ecleſia probibiturum: in ſecundum ad Hebræos caput, Homilia quarta.

Lampades ardentes in funerum ceremonijs adhibere, moris fuit: item hymnos decantare. nam Chryſoſtomus inquit: Dic mihi, quid uolunt ſibi iſtæ ſplendidæ lampades? quid hymni? & paulo pòſt: Cogita quid pſallas in illo tempore. Reuertere, inquis, anima in requiem tuã, quia Deus benefecit tibi. Irem: Non timebo mala, quia tu mecũ es, &c. in ſecundum ad Hebræos caput, Homilia quarta.

Homilia quoq; ſexageſima prima inquit, honorem mortuo non eſſe fletum, non eiulatum: ſed hymnos & pſalmos, & optimam uitam. Atq; ibidem etiam diſertè inquit: Perditus, ſi in funere uniuerſam habuerit ciuitatem, nihil lucrabitur.

Certa quoque loca babuiſſe, in quibus terræ defunctorum corpora ſint cõdita, idq; utplurimùm extra urbea, conſtat. nam ita ſcribit Chryſoſtomus: omnem ciuitatem, omne caſtellum ante ingreſſum habere ſepulchra. Setmone de fide & lege. Proſper Aquitanicus epiſcopus, extra urbẽ elatus & ſepultus eſt, in templo beari Apollinaris: in uita ipſius. Ita & Armenium, Iuſtini in epiſcopatu Lucanico ſucceſſorem, extra urbem elatum iam mortuũ, refert Gregorius Turonicus libro ſecundo, cap. 1.

Cœmiteriorum meminit Auguſtinus epiſtola ſexageſimaquarta. Eſt & apud Euagriũ uox cœmiterij, lib. 1. cap. 16.

Magnam uerò fuiſſe curam & religionem ſepulchrorum, ex Sidonio paret. qui ſcribit, ſeipſum, cum aliquando interueniſſet, prohibuiſſe quoſdã homines prophanos, ſumpto de ipſis ſupplicio, quia ptoaui tumulum uiolaſſent: Epiſtola ad Secundum, lib. 3.

Magnifica ſepultura extructa, ex homilia Cbryſoſtomi ſeptuageſimanona, in decimũ ſeptimum caput Iohannia animaduertitur.

Et de ſanctorũ martyrum ſepulchris meminit in libro contra gentiles, ubi de Babyla martyre.

Ad ſepulchra adoraſſe plurimos. item ſuper mortuos luxurioſè bibiſſe, imò etiam ipſis cadaueribus exhibitas epulas, eaſq; uoracitates & ebrietates pro religione inſuper babitas, diſertè Auguſtinus, & ualde reprehendit, libro de moribua Eccleſiæ primo, capite triceſimoquarto.

Inualuit hoc etiam tempore illa ſuperſtitio, quod pro defunctis preces fecerunr, & eleemoſynas diſtribuerunt: ſicut patet ex Chryſoſtomo homilia ſexageſima prima in undecimum Iohãnis, & in primum ad Philippenſes, Sermone tertio.

Vſitatum porrò fuit defunctorum & martyrum celebrare memorias: ut ex Auguſtino apparet. libro enim de ciuitate Dei octauo, capite uigeſimoſeptimo inquit: Martyribus non conſtitui templa, ſacerdotia, ſacra & ſacrificia: ſed honorari tãtùm eorũ memorias ut ſanctorum hominũ Dei, qui uſq; ad mortem ſuorum corporum pro ueritate certarunt, ut innoteſceret uera religio, falſis religionibus uictis, atq; conuictis. Ad eundem planè modum loquitur & libro uigeſimoſecundo, capite decimo. Atque ex urroque loco hoc eſt perſpicuum, ad martyrum memorias cœnam quoq; Dominicam adminiſtratam. ac ſuo loco & ordine ipſorum nomina martyrum recitata: non tamen ipſos martyres inuocatos: id quod diſertè negat. Hoc quoque ex priore loco clarum eſt, allatas à Chriſtianis ad martyrum loca epulas: quas ubi appoſuiſſent, orarint, & rurſum abſtulerint, ut uel ipſi ueſcerẽtur, uel etiam indigentibus inde aliquid largirentur. idq; ideo feciſſe, quòd martyrum meritis eos cibos quaſi ſanctificari, uana quadam ſuperſtitione crediderinr. Hunc ramen ritum ſibi non probatum eſſe, uideri poteſt inde, quòd eos qui in Chriſtiana pietate melius inſtituti fuère, hoc ipſum minimè feciſſe ſcribat: ſed nec ubiq; locorum eam conſuetudinem fuiſſe receptam.

De aboléda cõſuetudine epulãdi in cœmiterijs, cõſilia cũ Aurelio epiſcopo Auguſtin' cõfert. Et eiuſmodi cõſuetudinẽ in maxima Italiæ parte aut fuiſſe nunquam; & omnib. penè tranſmarinis Eccleſijs, aut iam piorum doctorum ſtudio & opera abrogatã narrat.

Oblationes pro dormientium ſpiritibus in memorijs factę, tantùm fuerunt diſtributiones eleemoſynarum In pauperea: ut pa-

pater

tet ex Auguſtini epiſtola ſexageſimaquarta. Idem Chryſoſtomus ſignificat in Oratione de Martyribus.

Pauli apoſtoli epiſtolas lectas, quando ad martyrum memorias agendas cõueniſſent, Chryſoſtomus autor eſt, in argumento Epiſtolæ ad Romanos.

Superſtitio, ut ſolet fieri, etiam ita excreuit, ut paſsim in agris & uijs aras ueluti memorias martyrũ extruxerint: quam quidem rem neceſſe fuit ſeriò reprehẽdere, ut liquet ex canone concilij Carthaginenſis quinto, qui extat de conſ. diſtin. 1. Placuit ut altaria. In quo mandatur euerſio eiuſmodi memoriarum: & prohibetur, ne deinceps ullæ memoriæ recipiãtur, niſi planè conſtet, aut corpus, aut certas ibi conditas reliquias, aut etiam alicuius martyrij aut habitationis certa haberi origo poſsit. In Conciliorum Tomis, ſub Anaſtaſio Romano Põtifice. Huic Canoni ſtarim alius ſubiungitur: quòd nimirum Synodo placuerit, petendum ab Imperatore, ut paſsim reliquię non ſolùm in ſimulachris, ſed in quibuſcunq; locis, uel lucis, uel arboribus, omnibus modis deleantur.

DE RELIQVIIS ET *translationibus.*

SIcuti priori ſeculo cœperat conſuetudo transferendi Sanctorũ reliquias: ita hoc quoq; non modò mãſit, ſed ad ſuperſtitionẽ uſq; aucta eſt. acceſsit etiã honos, ipſis habitus: qui tametſi non impius tam craſſe initiò fuiſſe uideri poteſt, tamẽ ſucceſſu temporis paulatim magis magisq; (ut fieri ſolet) in ſuperſtitioſum cultum excreuit.

Cryptam Michaelis archangeli in Gargano monte inuentam ſub Zenone Imperatore, narrat Iuonis Chronicon: cum quo & Sigiberti Chronicon congruit.

Zachariam prophetam à Ioa rege Iudęæ occiſum, reperit caſu quidam agricola circa Eleutheropolim Palęſtinæ: idq; in Theodoſio iuniore recitat Nicephorus, talium nugarum plenus, libro decimoquarto, cap. 8.

Barnabæ apoſtoli reliquiæ inuentæ ſunt in Cypro, ſub arbore ceratea, habentes ſub pectore Euangelium Matthæi, manu ipſius Barnabæ ſcriptum: quod Imperator Zenon in palatio ſub alia corona condit, ut commemorat Theodorus Lector libro ſecundo Collectaneorum. Habent quidam, Euangeliũ illud Hebraicis fuiſſe conſcriptum characteribus, [illegible]q; manu ipſius Matthæi.

Beda de ratione temporum in Theodoſio narrat, à coniuge Theodoſij Eudoxia, Stephani reliquias, Conſtantinopolim Hieroſolymis remeante unà tranſlatas, & in baſilica ſancti Laurentij poſitas eſſe. Cum Beda autem conuenit aliqua ex parte Theodorus Lector, in fine libri ſecundi Collectaneorum. qui cum Stephani ſimul & Laurentij, etiam Agnetis reliquias Cõſtantinopoli depoſitas in martyrio ſancti Laurẽtij, refert: idq; factum ſub Imperio Theodoſij Iunioris, die Septembris uigeſimoſeptimo. idem tradit Vincentij Speculum libro decimonono, capite ſexto.

Addendum & hoc eſt. In Africa pluribus in locis reliquias Stephani fuiſſe, ex Auguſtini de ciuitate Dei libro uigeſimoſecundo, capite octauo patet.

Sub Imperatore Arcadio, & patriarcha Attico, è Iudæa Conſtantinopolim allatas reliquias Samuelis prophetæ, & in prophetico loco, duodecimo Calend. Iulij collectas, Theodorus Lector libro ſecũdo ſcribit. Sub Zenone Alexandriam delatas, refert Sabellicus enumeratione octaua, libro ſecũdo: cui & Platina concinit.

Heliſeum, qui & leproſum ſanauit, & leproſum fecit, in Pauli leproſi monaſterium tranſlatum Alexandriam, Heinrici de Erphordia ſcripta produnt. meminit & Vrſpergenſis.

Saracenis Aegyptum incurſantibus, Marci corpus ab Alexandria Venetias tranſlatũ eſt: ut Antoninus eſt author titulo undecimo, capite ſecundo, § ſecundo. meminit & Sigebertus.

Sub Arcadio & Honorio, Abacij & Micheę prophetarum corpora reuelata eſſe, Beda De ratione temporum aſſerit.

De tranſlatione Iohannis Chryſoſtomi quædam commemorat Nicephorus, quæ tamen ſuperſtitionem redolent. Miſsis enim ab Imperatore legatis, tumulum primum ſeſe prorſus immobilem præſtitiſſe, donec per literas martyri ſupplicatus ſit Imperator, ut ſe inde abduci pateretur: id quod poſtea ſit factum. Ibi uerò præter alia, quæ ſuperſtitioſa ſine dubio ſunt, & hoc refertur eſſe factũ: quòd cadauer in thronum collocatum, aperto ore benedixerit populo. libro decimoquarto, capite quadrageſimotertio. Tranſlationis meminit etiam Socrates, ſed non illius benedictionis, libro ſeptimo, cap. quadrageſimoquinto: idq; uigeſimaſeptima die Ianuarij Item Theodoretus lib. quinto, capite trigeſimoſexto.

Ab eodem Imperatore & Flauiani corpus Epheſo tranſlatum eſt Conſtantinopolim: ut Nicephorus libro decimoquarto, capite quadrageſimonono tradit.

Zenone petente Antiochiam, delatę ſunt à Philippis Macedoniæ, reliquiæ Euſtathij, ubi ipſe in exilio mortuus fuerat: quæ & ipſæ maximo cũ honore ſunt exceptę. Theodorus Lector in Collectaneis, ab initio libri ſecundi.

Cõſtantinopoli extra muros, in quodam

occulto ſubterraneo oratorio, quadraginta martyres ad Sebaſten Armeniæ ſub Licinio paſsi, Thyrſi martyrie apparirione(ſi credere fae eſt) reperiuntur: qui in thecam incloſi, iuxta Thyrſim collocati ſunt, cultu peculiari addito. Huic inuentioni ſe quoq; interfuiſſe ſcribit Sozomenus, libro nono, capite ſecundo. Sic ſcilicet malus ſpiritus impoſuit deditis ſuperſtitioſis cultibus. Quaſi uerò iſti martyres non potuiſſent cubare eodem modo in occulto, quo in iſta theca, cũ abuſu nominis diuini.

Sic & Ignatij reliquiæ iam Antiochiam ſunt illatæ, & in templum quod ipſi ſtructum erat reconditæ, addito feſto in eius honorem, ſub Theodoſio poſteriore: ut Euagrius lib. primo, capite decimoſexto narrat: & Nicephorus cap. quadrageſimoquarto libri decimiquarti.

Florentiæ Zenobius epiſcopus, poſt quinquenniũ à ſuo obitu, ab eccleſia Laurentiana, ſita ante portas, ubi tumulatus fuerat, transfertur ad templũ cathedrale, quod erat in urbe Saluatori ſactum. Caput quoq; à reliquo trunco auulſum(ô parricidae, ô crudeles latrones in mortuum)& argento opertũ, populis ſpectandum propoſitum eſt, circiter annum quadringenteſimum uigeſimumnonũ, die Ianuarij uigeſimaſexta. Antoninus titulo decimo, capite duodecimo, § primo.

Auguſtinus de reliquijs Stephani ſcribit, ſuperſtitioſum & magnum concurſum multitudinis ad eas in Africam uſque factũ, dementatis populis quibuſdam illuſionibus, quæ pro miraculis habitæ ſunt: libro de ciuitate uigsſimoſecundo, capite octauo. Reliquiarum Stephani, mentionem habet etiam Proſper Aquitanicus, de promiſsionibus & prædictionibus Dei capite ſexto.

Auguſtinus etiam lib. de ciuitate Dei primo, capite uigeſimoſexto ſcribit, celeberrima ueneratione frequẽtari martyria quaruodam fœminarum, quę perſecutionis tempore ſeſe ipſas in flumen quoddá præcipitauerant, quò pudicitię ſuę inſectatores effugerent. Verùm eriam ipſe doctor dubitat, numnam hoc rectè factum ſit.

Caput Iohannis baptiſtæ Hieroſolymis à monachis inuentum, ac in urbem Phœnicię Emiſſam non translatum modò, ſed & honore cultũ, Beda de ratione temporũ narrat, ſub Marciano & Valentiniano Imperatore. Facit & Sigiberti Chronicõ eius mentioné.

Sic & caput Vrſulæ Bergomũ non tranſlatum tantùm, ſed & ipſum in ueneratione habitum, idque in Auguſtini collegio, aſsignauit Supplementum Chronicorũ Iacobi Philippi. in Marciano Imperatore.

Reliquias Euphemiæ martyris Chalcedone Bithyniorum, in proprio delubro conditas, edere miracula, teſtantur hiſtoriæ: ut Euagriue libro ſecundo, capite tertio: item Nicephorus libro decimoquinto, capite tertio & quinto.

Ex hiſce apparet, hoc tempore defunctorum culturam inualuiſſe, & illuſiones quaſdam ac faſcinationes diabolicas(ut fit) acceſsiſſe.

MONACHORVM *ritus.*

FVit hoc ſeculũ ſœcundiſsimũ eo genere hominum, quod monaſticen profitebatur: adeò, ut nullus penè terrarum angulus fuerit, in quo non eiuſmodi utriuſque ſexus collegia fuerint: ut ſequentia teſtabũtur. idque partim ex obſcuratione doctrinæ de Iuſtificatione & ueris cultibus Dei, tum etiam ex praua æmulatione Eſſenorum. Verùm iſta omnia contra uerbum Chriſti, Fruſtra me colunt mandatis hominũ: Matthæi decimoquinto. item Matthæi 24. de cellis & deſertis locis religionis ergò uitandis.

Per Palæſtioam, Meſopotamiam, Cappadociam, ac totũ Orienté fuiſſe monaſteria, eſt ex Caſsiano maximè perſpicuum, libro tertio de Canon. diurnarum orationum & pſalm. modo, cap. tertio: & decimonono, libro quarto. Hieroſolymis certè multa ſacra monaſteria, item lauras, id eſt anguſtas monachorum cellas, ſcholasque diuinas (Euagrius phrontiſteria & lauras eam extruxiſſe ſcribit libro primo, capite uigeſimoprimo) excitaſſe Eudociam Imperatoris Theodoſij coniugem, Nicephorus refert libro decimoquarto, capite quinto. Zonaras quoque tomo tertio, eandé multa monaſterijs Hieroſolymitanis impendiſſe memorat. Geraris in Palęſtina monaſtico cõtubernio præfuiſſe quendam Zachariam, Nicephorus meminit libro decimoquarto, capite octauo.

Euthymius monachus excelluiſſe in Palęſtina, atq; ibidem ingens conſtruxiſſe monaſterium, ſcribitur à Nicephoro libro decimoquarto, capite quinquageſimoſecundo.

Apud Scythas, Thraces, Indos, Perſas, pluresq; reliquos barbaros, eſſe monachorum cateruas, & uirginũ choros, Chryſoſtomue conſtanter adfirmat ſermone tredecimo, in explicatione octaui capitis ad Romanos.

Euagrius cuiuſdam monaſterij quod Euprepij dicatur, mentionem facit, idq; haud longius duobus ſtadijs à Theophili (ea eſt Antiochia, ut ex lib 4. cap. 6 eiuſdem liquet) poſitum ſcribit, in quo poſt condemnationem aliquandiu uixerit Neſtorius. libro primo, capite ſeptimo.

De Monaſterijs per Ægyptum & Thebaida, teſtatur Caſsianue, qui plurima de ipſorũ inſtitutis tradit libro primo, à capite quarto per aliquot ſequẽtia: ité libro ſecundo, capite quarto

te quarto

te quarto de canon.noctur. otat. & pſal. nominatim in Thebaide apud Tabenneſiotas fuiſſe refert cœnobiũ, in quo amplius quinque millibus ſtatrum, ſub unius abbatis rigida gubernarione, ſumma cum obedientiæ laude uixerint. libto quarto de inſtitutis renunciantium, capite primo.

Plurima certè fuiſſe monaſteria per Aegyptum, & præcipuè circa Alexandriam in Scethi quodam loco: item in monte Nitria, argumento eſſe poſſunt ea quæ commemorat Socrates libro ſexto, capite ſeptimo. ubi magna monachorú multitudo, aduerſus Theophilum Alexandrinorum epiſcopum conflictura, confluit: quos ille inſidioſè in ſuas partes pertractos, in ipſorum fratres monachos dictos Longos armat, eotumque in ſupradictis locis monaſteria occupat & uaſtat: ut Nicephorus expreſsè ſcribit libro tredecimo, capite decimo. In Peluſio monte quendam Iſidorum præfuiſſe monachis, refert Nicephorus lib. decimoquarto, capite quinquageſimotertio. Chryſoſtomus inquit: Non ita narijs aſtrorum choris cœlum refulgere, ut Aegyptus innumeris monachotum ac uirginum diſtinguatur ac illuſtretur habitaculis. homilia octaua in caput Matthæi 2.

De reliqua Africa teſtis eſt Auguſtinus, qui in Pſalmi centeſimi tertij explicatione, diuites hortatur, ut facultates, agros, uillas, hortos ſeruis Dei erogare, & eccleſias ac monaſteria ædificare uelint. Imò epiſtola undecima, monachis ſeipſum accenſere non pœnitet, cum inquit: Ego in paruo ruguriolo cum monachis meis, id eſt comprecatoribus meis, de magnis aliquid ſtatuere non audeó. In libro de Eccleſiæ moribus primo, capite triceſimoprimo, ex profeſſo dicit, eſſe cœtus numeroſos tum uitotum rum mulierum, qui ſimul congregati communẽ uitam agant, quorum & uitæ ac morum ipſe inſtituta recenſet.

Proſper Aquitanicus meminit monaſterij puellarum, quod Carthagini fuiſſe uidetur: capite ſexto de promiſsionibus & prædictionibus Dei.

Hiſtoria Victoris de perſecutione Vandalica in Africa, diſertè commemorat, quòd ſint multa monaſteria uirginum & puellarum incenſa, & miſerè uaſtata ab illis trucullentis hominibus: libro primo & ſequentibus. ac exprimit etiam nomẽ cuiuſdam monaſterij, quod Tabracenum appellat, eodem primo libro.

Nec Eutopa monaſterijs catuit. Thracia certè, uel Chryſoſtomi teſtimonio clara eſt, cum & in ea regione & monachorum cateruas & uirginum choros eſſe ſcribat: in explicatione octaui ad Romanos capitis, in ſermone tertio & decimo.

Soror Imperatoris Theodoſij poſteriotis Pulcheria, multa monaſtica contubernia extruxiſſe ſcribitur, in primo capite libri noni Sozomeni: item libto decimoquarto, capite ſecundo Nicephori.

Monaſterij Olympiadis Conſtantinopoli crebra eſt mentio apud Nicephotum libro tredecimo, capite uigeſimoquarto: exuſtum & reſtitutum narratur capite uigeſimoquarto eiuſdem libri. In exilium autem abitura, illud Marinæ cognatæ relinquit. Ibidem etiam Sergia quædam, eius monaſterij præſes uocatur. Conſtantinopoli quoq; fuiſſe collegium quoddam monachotum qui Inſomnes dicti ſunt, Nicephorus capite uigeſimoterrio libri decimiquinti tradit.

Maſsiliæ in Gallijs duo monaſteria condidiſſe Caſsianũ, & multos utriuſq; ſexus monachos cõgregaſſe, Gennadius in Catalogo autor eſt. Martinum duobus milibus ab urbe Turono monaſterium inſtituiſſe octoginta fratrũ, narrat Paulinus Petri, in ipſius hiſtoria libro ſecundo.

Meminit monaſterij in Italia Pinęti Ruffinus Aquileienſis, in epiſtola ad Paulinũ Nolanum: quæ pręfixa eſt benedictionibus undecim Patriarcharum.

¶ Non autem unum fuiſſe monachotum genus, facilè animaduertet, qui uel parum hiſtorias Eccleſię deguſtarit. De Palęſtinę monachis ſcribens, quatuor genera enumetat Euagrius. unum eorũ qui gregatim unà uiuant, nihil certi poſsidentes rerum terrenarum, nõ modò auri, ſed nec aliarum rerũ: omuia habentes ita cõmunia, ut qua ueſte hic uſus ſit heri, eadem hodie alius utatur. menſam itidem illis appoſitam communẽ ex oleribus & leguminibus, nec non & preces cõmunes ad Deum feciſſe: ac biduano, triduano quoq;. imò quinq; & amplius dierum ieiunio & laboribus uſq; adeò ſe attriuiſſe, ut ſine ſepulchris mortui ſint habiti in terra. Alterum genus ab his diuerſum eſt, ex ijs nimirũ qui ſe ſolos paruis caſis incluſetunt, quæ & latirudine & longitudine ſuerunt tali, ut neq; erigere ſeſe prorſum, neq; etiam cubare commodè poruerint. Ex his nõnulli eriam ſub dio cum feris uerſati ſunt, nonnulli cauernis & latebris uſi. Tertium genus, prætet formam humanam nihil habet: tantum autem quæ natura tecta eſſe noluit tegunt, cæterà nudi, in ſolitudinibus uagantur, uiri pariter & mulieres, nec ullam corporis curam gerunt, algoris & æſtus iuxtà tolerantes, radiculis & herbis ueſcentes: unde & Armenta dictos, autor prædictus ſcribit. neq; id abs re: nam & humanam naturam eos exuere, & in feras degenerare, uſque adeò, ut & ipſo aſpectu ſint horridi: &

cæteris hominibus quoq; uiſis, ocyus in pedes ſeſe conijciant, quorum pernicitate aut elabantur, ſi quis inſectatur, aut aliqui locis inacceſsis ſeſe abdant. Quarti deniq; ſunt, qui Circulatores ſeſe nuncupant, quòd geſticulationibus quibuſdam inſaniam ſimulẽt, atq; hoc modo inanem ſe gloriam conculcaſſe arbitrantur. Qui poſteaquam tam diu ad uirtutem ſunt aſſuefacti, eius ut habitum conſecuti uideantur, ita quidem ut ab omnibus ſeſe continere poſsint, nec ullis affectionibus moueantur, redeunt ad ſeculum, & in medijs hominum turbis uerſantur, uiri iuxtà ac mulieres, cibum capientes uel in caupona, uel etiã in lupanari, ſi ita res ferat, nullam loci rationem habentes, neq; quenquam hominum reuerentes. Balneis frequenter utuntur uiris mixtæ mulieres, quarum tamen nec aſpectu, nec tactu, nec complexu mouentur, ut naturæ quaſi uim facere uideantur. Hæc & alia plurima, fidem omnem excedẽtia, de hoc quarto genere recenſet Euagrius libro primo, capite uigeſimoprimo. Prolixè quoq;, ut alia, de his narrat Nicephorus, qui & peculiaria nomina eis attribuit. Primos enim Cœnobitas nominat, ſecundum genus Eremitas: tertios βοσκούς, id eſt pabulatores: poſtremos ἀπαθεῖς, id eſt non dolentes. libro decimoquarto, capite quinquageſimo.

Monachorũ Ægypti aliquot etiam genera recitat Pyamon abbas, apud Caſsianum collatione decimaoctaua, capite quarto: utpote Cœnobitarum, qui in cœtu ſimul unà degentes, unius ſenioris iudicio gubernantur, cuius generis maximus numerus monachorum per uniuerſum Ægyptum moratur. Alterum genus ponit Anachoretas, id eſt Seceſſores, qui prius in cœnobijs inſtituti, in ſecreta ſolitudinum loca ſeceſſerint: cuius profeſsionis ſe quoq; participẽ dicit. ac horum autores primos ſcribit fuiſſe uel Paulum quendam abbatem, uel Antonium: capite ſexto, & capite trigeſimoſexto libri quinti, de ſpiritu Gaſtrimar. Tertium genus nominat Sarabaïtas, quos Ægyptiacæ linguæ phraſi ſic appellatos refert, quòd ſemetipſos à cœnobiorum congregationibus ſeparaſſent, & res ſuas ſingillatim ac neceſsitates proprias curarint, bini uel terni in cellulis ſub nullius abbatis aut prępoſiti gubernatione, quò liberum eſſet quiduis pro arbitrio agendi, & euagandi quò animi libido ferret. Et tantum ſtudium his eſſe cumulandi multas diuitias. His ſubiungit quartũ genus, quod ſuo tempore, aut non ita multo longè antè emerſerit: qui cũ nõ ſint ueri anachoritæ, ijs tamen adnumerari uelint, quòd & ipſi ſingulis cellis ſinguli delectentur: quod tamen reprehendit capite octauo.

De ueſtitu eorum.

Monachi ueſtem eiuſmodi eſſe debere docet Caſsianus, ut corpus cõtegat tantum, & nuditatis uerecundiam operiat, & frigoris iniuriam arceat, non quę uanitatis & elationis ſeminaria foueat. libro primo, capite 3.

Monachũ accinctis lumbis iugiter oportere incedere, ut militẽ Chriſti, qui ſemper ad bellum ſit paratus, exemplis Heliæ, Heliſei, Petri, Iohãnis & Pauli, idem ſatis temerè aſſerit libro primo, capite ſecundo.

Ægyptiorum monachos, ſcribit idem, diebus ac noctib. indeſinenter uti cucullis perparuis, quę caput contegentes, àd ceruicem & humeros demiſſæ ſint. libro primo, capite quinto.

Colobijs lineis indutos eoſdem narrat, quæ ad cubitorum ima tantum pertigerint, nec manicas habuerint, ſed nudas manus circumtulerint: capite quinto.

Rebrachitoria quoq; nominat, quæ dicit græcè appellari ἀναλάβους, Latinè Succinctoria ſeu Redimicula: eaq; fuiſſe ueſticulas duplices, laneo plexas ſubtegmine: quæ per ſumma ceruicis deſcendentia, & à lateribus colli diuiſa, utrarumq; alarum ſinus ambierint. quibus hinc inde ſuccincti ueſtimenti amplitudinẽ ad corpus cõſtrinxerint, ut ita ad omne opus magis expediti eſſent. cap. 6.

Vſos & anguſtis pallijs, quibus collum pariter & humeros texerint: idq; Mauorem appellaſſe, idem author eſt capite ſeptimo.

Geſtarunt & peras, quas & pelles caprinas & meloten appellat: ſimiliter & baculũ. quæ ſymbola eſſe uoluerunt affectuum, & carnis petulantiæ mortificandæ. capite octauo & nono.

Calceamentorum uſum ipſis fuiſſe nullum, idem commemorat: in quo Euangelicum interdictum obſeruare uideri nolebant. Si quando tantum uel corporis infirmitas, uel matutinus hyemis rigor, uel meridiani ęſtus feruor cogebant, caligis tantum pedes muniebant capite decimo. In alijs autem prouincijs, pro ſitu & ratione locorum, & recepto uſu, uarias ueſtes in uſu fuiſſe, ex capite undecimo eiuſdem primi libri Caſsiani, de habitu monachorum, apparet.

De ratione œconomiæ & uictus.

Oeconomos in pleriſq; monaſterijs fuiſſe, quibus earum rerum quæ ad uictum pertinent, diſpenſatio & cura commiſſa fuerit, ex capite decimooctauo & uigeſimo patet, libro quarto de Inſtitutione.

Habuerunt & peculiares ex fratribus miniſtros, quorum opera in quotidianis obſequijs ſibi præſtandis uſi ſint, maximè in monaſterijs Meſopotamiæ, Palęſtinæ & Cappadociæ. & quidem ſingulis ſeptimanis per uices ſibi in officia ſucceſſerunt: neq; id etiam

ſine

ſine ceremonia. Nam ubi per totam hebdomadam magno ſtudio & diligentia, ac certatim ſua obierunt munia, ſub Dominici diei cœnam, totius ſeptimanæ miniſterium concludebant lotione pedum, quam exhibebant ordine uniuerſis fratribus, in unum congregatis ad concinendos pſalmos, quos ad quietem iam ſe compoſituri de more dicebant. Ac ſequenti die, quam ſecundam Sabbati autor nominat, poſt maturinos hymnos, uaſa & cuncta utenſilia ſibi in miniſterio ſuccedentibus tradebant, magna cura & ſolicitudine conſignata. capite nono & decimo eiuſdem libri.

Apud Aegyptios uerò non fuit iſtorum hebdomadariorum miniſtrorum uſus: ſed illi diuerſa ratione uni ac certo alicui, fratrum iudicio probato, uel peni uel culinæ curam commiſerunt, ita quidem, ut quàm diu per uires & ætatem poſſet, ea adminiſtraret fide & diligentia qua poſſet maxima. cap. uigeſimo ſecundo eiuſdem libri.

Victus cum fuerit apud diuerſos ratio diuerſiſsima, hoc in genere dici poteſt, maximum ipſis uſum præbuiſſe legumina, olera, & ſiccum panem: ut ex capite quinto libri quinti de ſpiritu gaſtrimargiæ intelligi poteſt. De Aegyptijs ſingillatim meminit, eos non magnâ curâ parãdis cibis & coctionib. impendiſſe, ſed plurimũ uſos xerrophagijs, & homophagijs. Et uoluptati fuiſſe, ſecta ſingulis menſibus porrorum folia, labſania, ſal frictum, oliuas, piſciculos minutos ſalitos, quos etiam peculiari nomine Menominia uocarint. capite uigeſimo ſecundo libri quarti. Ac commemorat ſanè etiam undecimo capite eiuſdem libri, quoddam cibi genus, quod maximarum deliciarum loco alicubi ſit acceptum, ſi quando fratribus in refectione fuit appoſitum, uidelicet herbam quam Lapſanum uocant, ſale conditam, & aqua dilutam.

Maxima & crebra ieiunia exercuiſſe eos qui Monaſticen profeſsi ſunt, ſuprà de Ieiunijs eſt dictum. Apud Aegyptios, maximè Tabennenſiotas, ſi quãdo ad ſumendum cibum unà accubuit magna fratrum multitudo, tantum præſtitêre ſilentium, ut præter decuriæ, ſeu (ut ipſe loquitur) Decani ꝑfectum, nullus ne quidem mutire auderet. Qui tamen etiam ipſe ſonitu potius quàm uoce indicat, ſi quid eſt uel menſæ apponendum, uel inde remouendum. Veſcentibusq; cuculla ſupra oculorum palpebras demiſſa fuit, ne ſcilicet liber patêret proſpect⁹ ad curioſius intuenda alia, quàm quæ ſuis in menſis eſſent appoſita. capite decimoſeptimo libri eiuſdem.

Diebus ſabbati, & Dominicis item ferijs prandium pariter & cœnam fratribus exhibitam, cæteris diebus non item, ex cõtextu duodecimi capitis colligitur. Item cœnam illorum dietum tantum ſimplici oratione, nullo pſalmo dicto, & auſpicatã & finitam. Solenniora uerò prandia & canonicam ieiuniorum refectionem, & præceſsiſſe & ſubſecutos certi generis Pſalmos, quos ille Conſuetudinarios uocat, ex eodem capite planum eſt.

Extra menſam, ſiue antè uel pòſt, non licitum fuit quicquam cibi penitus deguſtare. Et hoc quidem uſqueadeò ſeuerè obſeruatum eſt, ut etiam per medios hortos & pomaria incedentibus, non fuerit permiſſum, non modò ex arboribus eorum quæ ultrò ſe offerrẽt, quicquam decerpere: ſed neq; eorum quæ paſsim ſtrata humi iacêrent, pedibus etiam interdum calcanda tollere, & ori admouere. libro quarto, capite decimooctauo, de inſtitutione renunciantium: item libro quinto, capite uigeſimo, de ſpiritu gaſtrimargiæ.

Habuerunt autem ſolennes ac quotidianos ſuos cõgreſſus, quos Synaxes uocarũt, quibus ad canendos aliquot Pſalmos & faciendas preces conuenerunt: idq; ſtatutis temporum horis. nam tertiam, ſextam, & nonã obſeruarunt. libro ſecũdo, cap. 2. de Canone diurnarum orationum & pſalmorum modo. Et capite nono ac duodecimo, & ſæpe aliàs, orationum Canonicarum, imò & Horarum appellationes eis attribuit.

Noctu autẽ utplurimùm monachos conueniſſe, ex eodem ſecundo ſecundi libri capite planum eſt, uocatiq; ſunt hi Nocturni congreſſus, Quotidianæ uigiliæ. capite decimoſeptimo eiuſdem libri.

Nocturnas uigilias ſecutæ ſunt matutinæ orationes, poſt non ita longum interuallũ. Easq; ſuo primùm tempore inſtitutas, diſertè ſcribit libro tertio, cap. 4. Quibus finitis, non licuit ad ſomnum reuerti: capite quinto, libro eodem. Ac uigilias ea nocte quæ illuceſcit in Sabbati diem, agere, fuiſſe uniuerſale per totum Orientem, capite nono differit.

Hinc demum illæ diurnorum officiorum horæ ſuo ordine ſucceſſerant: tertia, ſexta, nona, quibus ad orationes & cantilenas cõgreſsi ſunt. libro tertio, cap. 3. Veſpertinae quoque preces uſitatas fuiſſe, tum ex præcedenti, tum ex hoc tertio capite apparet. Præterea in ijs locis, ubi hæc horarum diſtinctio fuit uſitata, tamen dieb⁹ Dominicis, neglectis illis horis, ſemel tantum, idq; antè prandium, conuenerunt ad communionem Dominicam: quem congreſſum author, ſicut ſæpe aliàs, Miſſam uocat. capite undecimo, libro tertio.

Pſalmorum autem canendorum, & faci-

eudarum precum, non eadem ubiq; fuit ratio. Alibi namq; plures, alibi pauciores decantati ſunt Pſalmi: ſicuti capite ſecundo ſecundi libri expreſſè tradit Caſsianus de canone nocturnarum orationum & pſalmorũ modo. Per Ægyptum & Thebaidem duodenarium Pſalmorũ numerũ tam in ueſpertinis quàm in nocturnis cõgreſſibus religioſiſsimè obſeruatum eſſe ait. Quibus lectiones binę, ueteris Teſtamenti una, & noui altera, ſubiectæ ſunt. Sabbati uerò & Dominico die, utramq; ex nouo Teſtamẽto, unam ex Apoſtolo, uel Apoſtolorum actibus, alteram ex Euangelijs recitatam: atque id etiam per totam Quinquageſimam ſeruatũ ſcribit, capite quarto, quinto & ſexto eiuſdem libri.

In Palęſtinæ, Meſopotamię, ac totius Orientis monaſterijs, trinis tantum Pſalmis abſoluiſſe horas ſuas quotidie, memorat libro tertio, capite tertio. In fine nocturnarum uigiliarum ſemper fuiſſe decantatum Pſalmum 148, Laudate Dominũ de cœlis: & alios ſequẽtes. In matutinis uerò Pſalmũ quinquageſimum, ſexageſimumſecundum, & octogeſimumnonum.

In uniuerſis Italiæ Eccleſijs, finitis matutinalibus hymnia, quinquageſimũ ſemper Pſalmũ cani ſpeciatim, recenſet capite ſexto, libro tertio.

Illud quoq; moris fuiſſe uidetur, ut unus aliquis ex cœtu in medium progreſſus, ſtans Pſalmũ clarius cecinerit: cæteris ſuis in ſedilibus ſedentibus, & animaduertentib. magno cum ſilentio & animorum attentione. capite duodecimo, libro ſecundo. Ipſæ quoque orationes fuerũt breuiores, ſed crebriores, & ſubinde repetitæ.

Finito aliquo Pſalmo, alicubi ſtatim, alicubi non ita citò in genua ad orandum procidiſſe, capite ſeptimo recitat. Interdũ ſtantes quoq; & manibus expanſis oraſſe. ibidem. Rurſum uno cantante, in Pſalmi clauſula cæteros omnes cũ clamore ſuccinuiſſe, idq; ſtantes: Gloria patri & filio, &c. Verùm in Oriente hoc non obſeruatum: ſed cum ſilentio omniũ, Pſalmo finito ſucceſsiſſe orationem. Eam uerò Trinitatis glorificationẽ antiphona terminari uſitatum fuiſſe. cap. 8.

A` ueſpera Sabbati uſque ad ueſperam ſequentem, item per totos Quinquageſimæ dies, genua per Ægyptum non curuarunt. capite decimooctauo.

Si quis fratrum in diurnis orationum cõgreſsibus primo Pſalmo cœpto ac finito, in nocturnis uerò conuentibus ſecundo cœpto ac abſoluto, non interueniſſet, non fuit deinceps ei integrũ ingredi oratorium: ſed ante fores fuit ei conuentus dimiſsio expectanda. Et cunctis ingredientibus, ſubmiſſa in terram pœnitentia, tarditatis ac negligentiæ culpa deprecanda. Idem Caſsianus autor eſt, capite ſeptimo, libro tertio.

Finitis orationib. Canonicis & congreſſu, ilicò in ſuas cellulas receperũt ſeſe, quas aut ſinguli, aut interdum etiam bini ſimul unà tenuerunt: nec uel pauliſper ſubſiſtere, & cum altero ſermonem conferre licuit, niſi euocato quoq; progrèdi fas fuit. capite duodecimo, & quinto, ac decimo ſecundi libri, de Canone nocturnarum orationum, &c.

In ipſis aũt cellulis interdiu ſuas manuũ operationes & artificia exercuiſſe, colligi poteſt ex capite duodecimo, decimoquarto: item ex quinto libri ſecundi. Et capite ſecundo libri tertij de Canone diurnarum orationum, & Pſalmorum modo.

Per Ægyptum monachi ad labores & manuum ſuarum opera ita adacti ſunt, ut non tantum peregrè aduenientes fratres commodè excipere potuerint, uerùm etiam per loca Libyæ, quæ ſterilitate & annonæ penuria laborant, imò etiam ijs qui per ciuitates in carcerum ſqualoribus contabeſcerent, alendis plurimum alimoniæ mittentes contulerint. capite uigeſimoſecundo: Caſsianus libro decimo de ſpiritu acidiæ.

De inſtitutis ipſorum.

Cœnobiorum collegijs unum aliquem electum præfuiſſe, penes quem ſumma rerũ gubernatio fuerit, ex Caſsiano eſt manifeſtiſsimum. nam Abbatum nomine eos deſignat: ac capite quidem tertio libri ſecundi de Canone nocturnarum orationum & pſalmorum modo, de ipſius electione ſcribit. In Ægypto & Thebaide neminem eligi, fratrum congregationi præficiendum, niſi qui ipſe prius obediẽdo didiciſſet, quid obtemperaturis imperari oporteret: & ſeniorum inſtitutis ipſe aſſecutus eſſet, quæ iuniorib. tradi deberent. Contrà uerò per alias prouincias priua Abbates fieri, quàm diſcipuli fuerint.

In monaſteria recipiendi prius explorabatur animus, & deſiderium religionis ſtudio ardens, in tolerandis item iniurijs perſeuerãtia, hoc modo. Ad dies decem, & eo amplius, præ foribus excubare cogebatur, & omnium prætereuntiũ fratrum opprobrijs & iniurijs erat expoſitus. Quibus perferendis ubi ſatis experimenti de ſe præbuiſſe uiſus eſt, tum inquiſitum eſt, ne quid de priſtinis ſuis facultatibus uel nummulis etiam reliquũ eſſet apud ipſum. neq; enim pecunias quenquam inferre paſsi ſunt, etiam quę monaſterij uſibus profuturæ fuiſſent. capite tertio & quarto libri quarti de inſtitutis renunciantium.

Receptus, proprijs ueſtibus exutus eſt, & Abbatis manib monaſterij habitu indutus: idq; in communi fratrum conuentu. Exu-

uiæ

uiæ autem ipſius, œconomo conſignatæ ſunt cõmiſſę ad tempus, quo rurſum multis interea explorationibus ipſius probaretur conſtantia. Quam ſi animaduerterunt futuram firmam & perſeuerantem, eas alicui indigenti donarũt. Sin uerò quocunq; modo aliquid perſenſerunt, ex quo ipſum minus conſtantem futurum iudicarunt, ſpoliato ordinis ueſtitu, propria ei ueſtimenta reddiderunt, & monaſterio eiecerunt. capite quinto & ſexto eiuſdem libri.

Satis autem iam probati, non tamen ſtatim uniuerſo collegio aſſociebantur: ſed per integri anni ſpacium, ſub cuiuſdam ſenioris diſciplina, non ita longè à ueſtibulo monaſterij, peregrinorum & aduenarum curam gerere eos oportebat Hinc reliquo cœtui aggregãdi, alij ex ſenioribus, cui inſtitutio decem iuniorum commendata erat, committuntur inſtituendi & ipſi. capite ſeptimo.

Primùm autem aſſueſiunt magno ſtudio ad reprimendas proprias animorum uoluntates, & omnis generis concupiſcentias domandas. capite octauo.

Quoſcunq; etiam animi motus & ſubitas cogitationes nõ celare, ſed ſeniori patefacere, neq; de eiſdem ſibijpſis ſumere iudicium cogebãtur: ſed quodcũq; ſenior ille pronũciarit, illud ſolum uel bonum, uel perniciosũ credere. capite nono.

Aſſuefacti autem tantam obedientiã præſtant, ut modo cellam quacunq; de cauſa nõ egrediãtur, ſed ne quidem ad neceſsitatem naturæ ſecedere abſq; præpoſiti uenia uelint. Imperata quoq; tanta animorum promptitudine expedire cùpiunt, ut impoſsibilia ſæpius, & quæ ipſorum uires ſuperent, tamen aggredi non recuſent, quo animum obediendi paratum declarẽt. capite decimo. Et recitat eius rei quædam exempla à capite uigeſimoquarto, per aliquot ſequentia: ex quibus unum eſt de abbate Iohanne, qui in exploratione poſitus, iuſſus à ſuo abbate per integrum annum, aridum uirgultum terræ infoſſum rigauit ſingulis diebus bis, aqua per duo miliaria allata. Alterum eſt: quòd Mucius quidã, & ipſe poſtea Abbas factus, ad mandatum ſui Abbatis, proprium filium in flumen abijcere non detrectauit, uel minima interpoſita mora, ignarus prorſum, filiolum, ne quid detrimenti acciperet, ab aliquibus eſſe excipiendum. capite uigeſimoſeptimo libri memorati. Vide quæſo candide lector, faſcinationẽ & ſuperſtitionem admirandam: etiam ad cędes parati fuerunt iſti religioſi homines. ô aſtorgos latrones.

De monachis per Aegyptũ & Thebaida porrò commemorat, eos habuiſſe omnia communia. De ſuis uerò inquit, fuiſſe apud ipſos ſtudium habendi annullos quoq;, in digitis geſtatos. Armaria item & ciſtas habuiſſe, in quibus peculia recõdiderint. quæ ipſe, ut ſuæ profeſsioni indigniſsima, grauiter reprehendit decimoquinto capite.

Habuerunt & corrigendorum delictorũ diſciplinam, quam publicam pœnitentiam ſubinde nominat Caſsianus. Ea fuit eiuſmodi, ut qui deliquiſſet, in ſynaxi ſeu publico omnium fratrum cõgreſſu in terram proſtratus, tamdiu ueniam demiſsè peteret, quamdiu ſolennitas orationum eſſet finita. quam quidem impetrabat, ubi Abbatis iudicio de terra ſurgere iuſſus fuiſſet. Ea autem emendatione tantũ leuiora delicta expiabantur. qualia ſunt, ſi quid per negligentiam fuiſſet uel fractum uel perditum, ſi non in tempore ad conuentus acceſsiſſet, ſi durius aut contumacius etiam reſpondiſſet, ſi in Pſalmorũ modulationib. titubaſſet: ſi mandata item ſtatuta officia minus diligenter expedijſſet, ſi dimiſſo cõgreſſu nõ rectà ad cellulã redijſſet, ſi cum alio pręter ſuum cõtubernalẽ confabulatus fuiſſet, ſi cum ſuſpenſo ab oratione oraſſet: ſi cum parentibus uel amicis, hominibus politicis, abſq; Senioris permiſſu collocutus fuiſſet: ſi deniq; literas ſine Abbatis autoritate uel dediſſet, uel accepiſſet, &c. Nam grandiora illa & magis atrocia, ut ſunt conuicia, manifeſti contemptus, contradictiones tumidæ, nimis diſſolutus & effrenis inceſſus, cum mulierib. familiaritas, iræ, rixæ, ſimultates & iurgia, auariciæ contagium, rerum minus neceſſariarum affectatio & poſſeſsio, poſtremò & extraordinaria & furtiua cibi refectio plagis uel eiectione ex ſodalito puniebant. capite decimoſexto. Vides'ne hypocriſin, lector pie, ubi externa & leuiora peccata magis, quàm ſuperſtitio, incredulitas, idololatria, puniuntur?

¶ De monachis obiter quædam commemorat etiam Auguſtinus, libro de moribus Catholicæ eccleſię primo, capite trigeſimoprimo: ac ponit eorum duas ſectas, Eremitarum & Cœnobitarum. ac de Cœnobitarum inſtitutis iſta recenſet.

Contemptis atque deſertis huius mundi illecebris, in communem uitam caſtiſsimã, ſanctiſsimamq; ſimul eos ætatem egiſſe.

Vixiſſe in orationibus, lectionibus & diſputationibus modeſtos, uerecundos, pacatos, uitam concordiſsimã & intentiſsimam in Deum, & propterea ei gratiſsimam.

Neminem ipſorum quicquam poſſediſſe propriũ, nec tamẽ cuiquã fuiſſe oneroſum.

Operatos manibus ea, quibus & corpus paſci poſsit, & à Deo mens impediri nõ poſſit. Suũ aũt illud op⁹ tradidiſſe ſuis decanis.

Decanos autem fuiſſe, qui denis fuerint præpoſiti. Idq; ideo, ne cęterorum aliquem ſui corporis cura tangeret, neq; in cibo, neq;

in ueſtimento, neque ſi quid aliud opus eſt uel quoridianæ neceſsitati, uel etiam mutatæ ualetudini, ut aſſolet. Acillos decanos magna cũ ſollicitudine omnia diſpoſuiſſe, & ut prẹſtò eſſent effeciſſe, quẹcũq; uita hẹc propter corporis imbecillitatem poſtularet. Rurſum decanos illos iſta à cæteris ſibi tradita opera, ipſos quoq; reddidiſſe uni, qui uniuerſo cœtui præfuerit, quem uocarint Patrem.

Patres autem eos non ſolùm ſanctiſsimis morib. uiros, ſed etiam diuina doctrina excellentiſsimos, & omnibus rebus excelſos, nulla ſuperbia conſuluiſſe his quos filios uocarint, magna ſua in iubendo autoritate, magna in obtemperando uoluntate. Egiſſe autem ſub uno patre interdum terna ut minimùm hominum milia, & amplius. Audiuiſſe autem eum incredibili ſtudio & ſummo ſilentio, & non abſq; ſignificatione modeſta affecti ex ſermone animi.

Hinc corpus refectione curatum, quancum ſaluti & ſobrietatis ſat fueric.

Abſtinuiſſe non ſolùm à carnib. & uino, pro ſufficientia domandarũ libidinum: ſed ab omnibus quæ uentris & gutturis prouocarent appetitum.

Quicquid neceſſario uictui redundauit, (plurimum autem redundauit) tum ex operibus manuum, tum ex epularum reſtrictione, magna cura egentibus diſtribuiſſe: ita quidem, ut onerarias etiam naues in ea loca miſerinr, quæ inopes incoluerint.

¶ Similia, imò ferè in multis magis ſuperſtitioſa, de monachis commemorat Chryſoſtomus.

Ac primùm quidem, monachorum omnium ſtatuic principem Iohannem Baptiſtam, ſatis quidem temerè, & contra rei ueritatem. homilia prima in Euangelium Marci.

Rurſum homilia ſexageſimanona in uigeſimumprimum caput Matthæi, in nimiam propemodum eorum cõmendationem excurrit. ait enim, in montibus ac conuallibus habitare, ac cẹlibes ipſos uitam angelicam agere, & cum Deo liberè colloqui.

Animã eſſe ſine omni ægritudine & paſſione: corpus uerò, quale Adam anre peccatũ. idq́; contra doctrinã de peccato originis.

Anre ſolis exortum ſurgere, & conſtituto choro hymnos decantare, gratias agere pro beneficijs proprijs & communibus.

Hymnis decantatis, orare flexis genibus talia, quẹ alijs ne in mentẽ quidem ueniant: nihil rerum præſentium, ſed tantum ut ad tribunal, cum ad iudicandum uenerit Chriſtus, conſiſtere ualeant, petere.

Orationibus abſolutis, exorto iam ſole, ad opus ſe uertere, quò multis pauperibus fructus colligant.

Ita & homilia octaua in ſecundum caput Matthæi dicit, ipſos ieiunare, uigilare, non indulgere ocio diurno: noctes quidẽ ſacris hymnis ac uigilijs, dies uerò orationibus, manuumq́; operibus exercere: proprijs corporis opera ad indigentiũ alimoniã uti, &c.

Homilia quoq; ſeptuageſimatertia, in caput Matthæi uigeſimumtertium, quædam eorum inſtituti enumerat. Ac primùm quidem miram eorum eſſe humilitatem: nec ſuperbiæ modò locum, ſed ne occaſionibus quidem ullum relinqui. Non uideri ibi cædentem, neq; etiam læſum: non præcipientem, nec cui præcipiatur. unam eſſe menſam omnibus, & adminiſtrantibus, & his quib. adminiſtratur: eaſdem epulas, eadem indumenta, eaſdem domus, eundem uiuendi ordinem. meum, & tuum, eiectum inde eſſe omnino. magnum eſſe ſtudium in contemnendo primatu: omnes uelle eſſe miniſtros, & hoc magna contentione agi. ideoq́; ab uno quoq; ipſorum ſine diſcrimine aduenarum pedes lauari: neq; eos rationẽ habere, ſiue ſeruus, ſiue liber is ſit qui aduenit. Ac attingit obiter certa quædam opera, quæ uidentur ipſis fuiſſe peculiaria: ut findere ligna, accendere ignem, coquere, aduenis miniſtrare, fodere, rigare, plantare, ſportas & ſaccos texere.

Item ipſos cũ mancis libenter & pauperibus conuerſari, & eiuſmodi conuiuis ipſorũ menſas quotidie eſſe plenas: alium uulnera permulcere leproſi, alium cẹcum ducere, alium portare eum qui crus fregit, &c.

Amictum ipſorum eſſe ſcribit, qualis Heliẹ, Heliſẹi, Iohãnis, Apoſtolorũ. alijs namq; è camelorũ pilis confectas fuiſſe ueſtes, alijs caprarum: multis ſolùm coria, & quidem uetuſtate conſumpta. homilia illa ſuprà poſita, ſexageſima nona. Quo in loco etiam prẹfecti ipſorum meminit, ac eundem Patrem dici, q & dux & caput ſit ſemper orationis.

¶ Recitat quædã ceremonialia etiam, homilia decimaquarta in quintum caput prioris ad Timotheum.

Primùm dicit, monaſteria uerè eſſe dom' luctus, ubi ſit cinis & cilicium, ubi ſolitudo, ubi nullus negociorum ſecularių̃ ſtrepitus, ubi terrenorum duricia lectulorum, &c.

Non fuiſſe fas dormire nudũ: et ſomnum fuiſſe leuiſsimũ, qui facilè excuti potuerit.

Ante lucem autem, ad galli cantum, à ſuo præſule excitatos.

Vbi excuſſo ſopore ſurrexerint, adſtitiſſe ſacro choro inſtituto, protinusq́; expanſis manibus ſanctos concinuiſſe hymnos: et quidem propheticos, magno ſuauiq́; concentu, & canticis numeroſis.

Vbi autem lux diei iam uicina eſſe cœpit, quieuiſſe illos puſillum.

Poſtea-

Poſteaquam uerò illuxit, matutinis hymnis precibusq́; peractis, ad ſanctarum Scripturarum ſtudia ſe cõuertiſſe. Quoſdam etiam ſcribendis libris operam dediſſe.

Habuiſſe unumquenq; proprium domicilium, in quo ſilentio perpetuo ſtuduerit.

Diem in quatuor orationum ſynaxes diſtribuiſſe, tertiam, ſextã, nonam, & ueſpertinam, quibus pſalmodijs atq; laudibus Deũ honorarint.

Die ad ueſperam inclinante cibum ſumpſiſſe, ac menſæ inſtruendæ minimam fuiſſe curã: alios panẽ tantũ & ſal, alios oleũ ſumpſiſſe, pleroſq; infirmiores olera & legumina. Inde ubi paululum ſediſſent, tempusq́ue omne hymnis concluſiſſent, ſingulis thoris requieuiſſe ad quietem tantum, non etiam ad delicias factis.

Mortem non magni feciſſe. Hinc migrantes hymnis proſecutos eſſe: eamq́; rem non funeris elationem, ſed pompam & præmiſſionem uocaſſe. Et ubi quiſquam mortuus nunciatus fuiſſet, magnam omnium obortam exultationem.

Quòd ſi quis morbo correptus fuiſſet, nõ lamenta, non lachrymas, ſed perpetuas fuſas preces: non medicorum ibi operatas manus, ſed fidem ſolam ſæpius ſanaſſe infirmũ. Ac infirmitates utplurimùm illis accidiſſe aut ex perpetuis uigilijs, aut cõtinuatis ieiunijs. Vnde rigore illo aliquantum relaxato, ſtatim eos reſtitutos.

Fuiſſe autem & puellarum ſeu fœmineĩ ſexus collegia, ſiue monialium (ut uocant) monaſteria, ex ſuperioribus huius loci patet. De illarum inſtitutis etiã nonnulla Auguſtinus capite triceſimoprimo, libri de Eccleſiæ catholicæ moribus primi recenſet.

Habitaculis fœminas illas religioſas à uiris quàm longiſsimè eſſe remotas, pia tantũ charitate & uirtutis imitatione illis eſſe iunctas.

Ad eas nullum eſſe acceſſum, non modò iuuenibus, ſed ne ipſis quidem grauiſsimis & probatiſsimis ſenibus, niſi ad ueſtibulum uſque, neceſſaria quibus indigent, prębendi gratia.

Lanificio corpus exercere atque ſuſtentare, ueſtesq́ue ipſas fratribus tradere, atque ab his inuicem quod uictui opus eſt recipere.

Ex Chryſoſtomo perſpicuè liquet, iam tum plurimum corruptionis in uirginitatis ac caſtitatis profeſsionem inuaſiſſe. id quod ipſe mirandum in modum, ut longè maximum gentibus offendiculum, deplorat prolixo ſermone, cui inſcriptionem addidit: Quòd regulares fœminę uiris cohabitẽt, dicens, uno hoc pręcellẽti dono ſemper ethnicis excelluiſſe, & admirationi fuiſſe Chriſtianos, uirginitatis nempe flore, qui apud gentes nunquã floruerit: cum nõ defuerint interim etiã apud ipſos, qui maximas opes contempſerint, iram uicerint: uerùm ingenuè faſſos eſſe, hanc unam uirtutẽ eſſe quiddam ſublimius, quodq́; ſupra naturã ſit proſus. Nunc uerò apud illos quæ uirginitatis ordinem elegiſſent, nomen tantũ & appellationem rei ſuperſſe, negocium autem totum in corpore ſublatum. Neq; enim haberi rationem ueſtitus, ſermonis, ſilentij, compunctionis, & hoc genus rerũ iſta profeſsione dignarũ. Imò econtrà ipſos nugari, ridere intempeſtiuè, uiuere in delicijs magis quàm mulieres in fornice. Imò eadem eas facere, quæ iſtæ obſcœnæ ſolent: pharmaca terere, letales ſuccos miſcere, eundemq́; parare puluerem. Item dicit ipſas ſecũ uiros includere, ſibi facere contubernales. Item, frequentes fieri curſus obſtetricũ ad uirginum domos: O Iuno Lucina, fer opem. nam tuo ductu & auſpicio, contra Chriſti uerba Matthęi 24. & primo Corinth. ſeptimo, & 1. Timot. 4. iſtud genus uitæ inſtituitur.

Apparet etiam, uiros foriſſe apud ſe ſorores adoptiuas, ſub prætextu, quòd dicerent etiam abſq; nuptijs & congreſſu, tamen aliquid uoluptatis habere mulieris cõuictum. Item aluiſſe concubinas. nam & contra iſtos grauiter & contentioſe diſputat, Sermone hoc nomine peculiariter inſcripto. Sic ſcilicet, cõtra inſtitutionem Dei, potuit traditionibus humanis extingui carnis flamma.

DE EREMITIS.

Eremitas fuiſſe, ex ſuperiorib. quæ Caſſiano & Euagrio autorib. narrata ſunt, perſpicuũ eſt. Vocantur autem Anachoretæ, ut ex Caſsiano dictũ eſt, apud quem & Eremorum frequens eſt mentio. Vixerunt aũt in ſolitudinibus, ſinguli ſingulis cellis. Et Orientis quidẽ ac Aegypti deſerta præ multis alijs hoc tempore, maximè hoc hominũ genere referta fuiſſe, compertum eſt. Auguſtinus libro de moribus catholicæ Eccleſiæ primo, capite trigeſimoprimo, expreſsè ait, eiuſmodi hominũ genus maximè per Orientem & Aegyptum diffuſum, qui ſecretiſsimi penitus ab omni hominũ conſpectu, deſertiſsimas terras incolant, & Dei colloquio perfruantur. De Aegypti ſolitudinibus Chryſoſtomus etiam loquitur, inquiens: Si quis nunc ad Aegypti ſolitudines ueniat, paradiſo prorſus omnem illam uidebit eremũ digniorem, & innumerabiles angelorũ cœtus in corporibus fulgere mortalibus. homilia octaua in ſecundum caput Matthæi. idq́; contra dictum Chriſti: Nolite exire, nolite credere, Matthæi uigeſimoquarto.

Caſsianus in præfatione decẽ collationũ ſcribit, ipſos in uaſtiſsima ſolitudine conſtitutos,

tutos atq; ab uniuerſo mortalium cōſortio ſeparatos, contemplationi uacare. ac ſigillatim deſcribit quoſdam eremos, quos peregrinando inuiſerit. Ac capite primo collationis primæ, meminit eremi Scythiæ, in qua probatiſsimos monachorū patres & omnē perſectionem morari dicit. Sunt autem hi, quibus cū contulit in illo Scythiæ eremo, Moyſes, Paphnutius, Daniel, Theodorus, Serenius, Iſaac: quibus etiam Abbatum nomina tribuit.

In Palæſtina, iuxta Thecnæ uicum, prophetæ Amos patriam, ſolitudinem fuiſſe uaſtiſsimā, ad Arabiam uſq; & mare mortuū, ubi Iordanis fluenta deficiant, et Sodomorum cineres uiſantur, in qua ſummæ uitæ ac ſanctitatis uiri monachi diutiſsimè commorati, repentè à palantibus Saracenorum latrunculis ſint interempti, idem autor narrat capite primo, collatione ſexta.

Hinc eremi in Ægypti Thebaide mentionem facit. Et ſunt patrum nomina iſta: Cheremō, Neſteros, et Ioſeph. Vbi et hoc obiter admiſcet, Archebiū quendam, qui ad annos trigintaſeptem in Anachoretarum ordine uixerat, inde in Panephiſum raptum ab Eccleſia ad epiſcopatum.

Poſtremò meminit eremi in ulterioribus Ægypti partibus, ad uicum Diolcos, capite primo, collatione decimaoctaua: item abbatis Pyamonis eremitæ, Pauli cœnobitæ: Iohannis eremitæ olim, tum uerò cœnobitæ: Pynniſij abbatis, Theonæ, Abrahæ.

Conuenerunt tamen ipſi quoq; eremitę interdum, præcipuè uerò ſabbatis & Dominicis dieb⁹: id quod ex Caſsiano patet, libro quinto de Gaſtrimargia, capite 26.

Similiter refert & de Paphnutio, habuiſſe eum cellam ab eccleſia quinq; milibus diſtantem, ad quā diebus Sabbatis & Dominicis ſtudioſe nihilominus acceſſerit: neq; itineris difficultate ſeſe domi continuerit, etiā in extrema ſenecta, & multis iam annis feſſus, utpote nonagenarius. capite primo, collatione tertia.

Porrò fuit inter ipſos aliquis, cui Eccleſiæ gubernatio cōmiſſa fuit, quē etiā presbyterum utplurimùm nominatūt. nam Paphnutius, eius quę in eremo Scythię fuit congregationis presbyter uocatur. Anteceſſorem autem habuit Iſidorum quendam, qui eiuſdem Eremi presbyter appellatur. capite decimoquinto, collatione decimaoctaua.

Paphnutio ſucceſsit abbas Iohānes. nam is capite quadrageſimo libri quinti de Gaſtrimar. in eadem eremo œconomus fuiſſe ſcribitur, & additur expreſſa ratio: eo quòd Eccleſiæ miniſterium, ſeu (ut Caſsianus loquitur) diſpenſationem à Paphnutio ſibi creditam gubernarit. Ac de eodem hoc quoq; ipſum intelligendum uidetur, quod capite primo collationis uigeſimę primę refert, Iohannem ſanctitatis merito Diaconiæ præſediſſe. Vbi illud etiam notatu dignū, ad eiuſmodi miniſterij gradum non quemlibet ſua uoluntate aut ambitione aditū habuiſſe, ſed quem uniuerſus ſeniorum cœtus ætatis prærogatiua, & fidei ac uirtutum teſtimonio excellentiorem cenſuiſſet, eum ab ipſis præfectum. Rurſum hic ſucceſſorem cæpit Heliam quendam, cui Theonas ſubrogatus ſcribitur, capite nono in eadem collatione. Ita capite ſecundo collationis decimæ, narrantur etiam alijs tribus prę eſſe Eccleſijs. unde manifeſtum eſt, in una & eadem eremo plures interdū fuiſſe eccleſias: ut hic in Scythiæ eremo tres diſertè ponuntur.

Feſtos quoſdam dies celebrare ſoliti ſunt, ut diem Sabbati ac Dominicum, Paſchatos & Natalicorum Chriſti: quib. etiam ſacram Domini cœnam acceperūt. Ita etiam abbas Paphnutius die ſabbati & Dominico ad eccleſiam quidem acceſsiſſe aliquando ſcribitur, non tamen ad percipiēdam communionem ſacram, ſed tantum ad proſternendum ſe in limine, pro impetrāda uenia. capite decimoquinto collationis decimæoctauæ. Iohannes quoq; abbas narrat, ſe deprehendere ex repoſitis diurni dimenſi panibus, hebdomadis finem & ſacræ diei feſtiuitatem, & congregationis adeſſe ſolennitatem: capite quarto collationis decimęnonæ. Ita & de quodam Herone refert, quòd is uſq; adeò ſolitudini & cellæ ſuæ fuerit affixus, ut ne quidem Paſchalis ſolēnitas illinc eum auellere potuerit, ut ad reliquorum fratrū conuentum in eccleſiā acceſsiſſet. Caſsianus capite quinto, collatione ſecunda. Collatione decima, capite ſecūdo ſcribit Caſsianus, quemadmodum epiſtola Alexandrini epiſcopi, quæ ꝓ more Quadrageſimę & Paſchatos diem deſignare ſolebat, miſſa ſit non modò ad uniuerſam monachorum gentem, per totam Aegypti prouinciā, ſed etiam ad eos qui in Scythiæ eremo uixerint perlata ſit, idq; ſtatim finito natiuitatis Chriſti die. Vnde conijci poteſt, eremitas quoq; ea ſeruaſſe feſta: ut teſtantur exempla, quorum meminit Caſsianus.

Immodicis ieiunijs & uigilijs uſq; adeò ſe nonnulli afflixerunt, ut propriorū ſæpius facti ſint homicidæ corporum (uide quid faciant traditiones humanæ, & ſuperſtitio, ut etiam homines fiant parricidæ proprij corporis, contra quintū præceptum: item, Non tentabis Deum: item, Non eſt regnum Dei, eſca, potus: item, Habe honorē corpori) Ita abbas Moyſes, eremita ſolitudinis Scythiæ, apud Caſsianum de ſeipſo inquit, frequenter ſe edendi appetitum prorſum amiſiſſe,

ita

ita ut toto biduo aut triduo, ne quidem memoria cibi mentē ipſius interpellarit. Item ſomnum ab ipſius oculis plurib. diebus depulſum, adeò ut neceſſe habuerit precibus Domino ſupplicare, pro immittēdo uel exigui temporis ſomno. cap. decimoſeptimo, collatione ſecunda.

Narrat Caſsianus de quodam ſene eremita, cuius tamen nomen non exprimit, quòd is nunquam ſolus cibum ſumpſerit. ac propterea ad totos quinq; dies ſæpiua reficiēdi corporis moram extraxerit, dum uel die ſabbati, uel Dominico, cum ad Eccleſiam accedendum fuit, occaſio obtulerit aliquem fratrem peregrinum, quem ſecum adductum menſæ ſodalem adhibuerit: atque idipſum quoq; non tam ſuæ neceſsitatis gratia feciſſe illum, quàm hoſpiti pietatis officium exhibendi cauſa. capite uigeſimoſexto, libro quinto Gaſtrimarg.

Adijciemus adhuc duo exempla, ut quantum ſuperſtitio homines miſeros faſcinauerit, clarius uideas. Commemorat capite quadrageſimo libri quinti, de ſpiritu Gaſtrimargiæ, Caſsianus: quomodo abbas Iohannes, fratrum in eremo Scythiæ presbyter, ficus miſerit cuidam fratri decumbenti in cella, quæ ab eccleſia ad octodecim milia paſſuum aberat, per duos pueros. Hi cū à recta uia declinaſſent, in eremi uaſtitatibus hinc inde errantes, decumbentis caſam reperire nequeunt. tantis igitur itineris errorib. defatigati, & exhauſti, animam potius exhalare quàm ficubus uеſci maluerunt. Nam ficubus integris ipſi paulo pòſt mortui reperti ſunt. Item in eremo ultra Thebaidas, quam Antonius olim incoluerat, iter facturi duo fratres, in animum induxerant, ſe nihil cibi prorſus ſumpturos, niſi quod Dominus per ſemetipſum exhibuiſſet. p deſerta ergo errantes, & fame penè deficientes, quidam Mazices, ingenio aliàs crudeli mutato, ultrò panem fratribus offerunt. alter igitur eorū, ueluti à Deo oblatum accipiebat: alter uerò, quod ab hominibus offerretur, repudiabat, & ſic inedia (& id quidem iure) confectus eſt. capite ſexto, collatione ſecunda.

Moyſes dicit expreſsè in ſua collatione, horam nonam reficiendi corporis tempus eſſe perquàm commodum, & conueniens. capite uigeſimoſexto, collatione ſecunda: item cap. uigeſimoquinto.

Duo paruuli ſicci panes, pondere minus paulo unius libræ, appoſiti ſunt, quos panes Caſsianus Paximacia ſubinde nominat: rectius forſan uocaturus Paxemadia, quod Græcis bis coctum panem ſignificat: capite decimonono eiuſdem collationis ſecundæ. Sic & capite uigeſimoſexto, duo paximacia canonica menſura refectionis ſub horam nonam facienda eſſe dicuntur. item capite uigeſimoquarto.

Certis manuum ſuarum operibus uictum ſibi paraſſe, hæc Caſsiani uerba teſtantur: Et quotidiana corporis alimēta noſtris maluimus ſudorib. præparare, quàm ſecura parentum præbitione fulciri. capite duodecimo, collatione uigeſimaquarta.

DE NOVO MONACHATUS *inſtituto.*

SVb Theodoſio poſteriore nouū, & prioribus temporibus non modò non uſitatum, ſed nè auditum quidem Monaſtices genus inuentum eſt: nimirum in columnis uitam ſolitariam agendi. Eius mirabilis inſtituti inuentum, ad primum authorem referunt Simeonē, Euagrius libro primo, capite tredecimo: Nicephorus libro decimoquarto, capit. quinquageſimoprimo. Hic Simeones ex uico Siſan oriundus, autore Theodoro Lectore lib. primo ſuorum Collectaneorum, in monaſtica iam antè inſtitutus prope Antiochiam, ſuper columna ſibi bicubitale circumquaq; ſtruxit domicilium. Quod cum eſſet non tantum quiddā inſolens, ſed & ſine reliquorum conſilio aut approbatione ſuſceptum, mittunt illi communi conſenſu quoſdam, qui ipſius conſilium exquirerent, mandarentq; ipſorum uerbis ut deſcenderet, hac addita exploratione: Quòd ſi ad obſequendum ipſorum monitis futurus eſſet promptus & facilis, relinquerēt ipſum ſuo ſibi arbitrio: hauddubiè enim ipſius conſilium eſſe ex Deo. Sin uerò difficile & pertinacem ſe eſſet exhibiturus, deturbarent illum ui & uiolentis. Legati ergo cum ad ipſum ueniſſent, & uix ſuorum mandata expoſuiſſent, iam ſublato altero pede ad deſcendēdum erat paratiſsimus. Quod illi ubi ſenſerunt, arbitrati ſunt eius obediendi promptiſsimum animum ſatis poſſe eſſe indicio, à Deo eſſe ipſum inuentum. Quare ipſi gratulati, & bene precari, curſum quē cœperat fæliciter ut perſequeretur hortati ſunt. Vixit in columnis minorib. annos ſeptē. Deinde uerò in columna quadraginta cubitorū triginta annos uitam egit, &c.

Quanta huius fuerit admiratio, inde colligi poteſt. Cum Imperator Theodoſius aliquando imperaſſet Antiochenis, ut ſynagogas ademptas Iudæis reſtituerēt: ille miſsis ad Imperatorem literis, acriter ipſum obiurgauit, ut ſua mandata non retractaret ſolùm, & Chriſtianis Antiochiæ quæ ipſis uiderentur hac in re permitteret: ſed etiam ipſum præfectum, cuius impulſu ea res inſtituta fuerat, dignitate priuaret.

Petiuit idem, huius de concilio Chalcedonenſi conſilium etiam: ad quem & ſententiam ſuam perſcripſit.

Poſt

Poſt mortem,corpus perlatum eſt Antiochiã,ſub Leone Imperatore, & Martyrio ei⁹ Eccleſię epiſcopo,magna pompa: exercituũ quoq; duce cum parte copiarum eam deductionem proſequẽte, ne quà ex uicinis urbibus cadauer ipſum, quod certatim cupiebant,auferrent.

Fabulæ uel imposturæ ſunt, quòd eo tempore quo ipſius memoria colitur, miraculoſam ſtellam apparere ad feneſtram iſtius columnæ diſcurrentem, imò & ipſius uiri faciem hinc inde uolitantem cerni dixerunt.

Habuit hic Simeon diſcipulũ Danielem, qui ex ipſius ſchola egreſſus,magiſtrumque imitatus,ipſe quoq; hoc nouũ monaſticea inſtitutũ coluit: ut author eſt Nicephorus lib.decimoquinto, capite uigeſimoſecũdo.

Hæc eo cõſilio recenſenda eſſe duximus, ut pij atque attenti lectores expendant,quo tempore poſt Christum, traditiones iſtę humanæ creuerint: & ut in eos errores, mirabili præſtigiatoris diaboli aſtucia,etiam docti ſint inducti : idq; eò accidit, quia doctrina articuli de Iuſtificatione per Chriſtùm, per illam opinionem de meritis hominum obſcurari cœpit.

DE MORIBVS CHRI- *ſtianorum.*

ETſi degenerare cœperũt paulisper Chriſtianorum mores, à priorum ſeculorũ uirtutibus.poſteaquam Romanis Imperatoribus ad Chriſtianam fidem conuerſis, pax eccleſiæ conciliata eſt, ut dicitur, In pace amaritudo mea amariſsima:tamen non omne prorſum pietatis ſtudium ubiq; extinctũ eſt.Nam apud Auguſtinũ capite de diuinat. dæmon. legitur, quòd multi Chriſtiani, & quidem laici, ad ipſum doctorem conuenerint,& de doctrina cũ ipſo cõtulerint. Similiter & ad audiendum Chryſoſtomum frequentes conueniſſe, ex homilia ſecunda in primum caput Iohannis, eſt manifeſtum. Et magnum fuiſſe ſtudium & diligentiam auditorum ipſius,in audiendis eius concionibus,ipſemet teſtatur homilia prima de incomprehenſibili Dei natura. Et de Conſtantinopoli expreſsè dicit,non reperiri aliã urbem tam auidam ſpiritualium lectionũ: Homilia de proditione. Vbi & hoc adijcit, multos feſtinare ad celebrationem ſacrorũ myſteriorum.

Sacris quoq; libris lectitandis quoſdam priuatim aliquid operis poſuiſſe,idq; ſine diſcrimine ordinis aut ſexus.ex eodẽ animaduertitur.Nam ad hoc præſtandum diligenter omnes hortatur, dicens : Non oportebat omnino à cœtu Eccleſię recedentes,contrarijs huic ſtudio negocijs implicari : ſed domũ continuò reuertẽtea, ſacros replicare libros,& coniugẽ pariter,liberosq; ad eorum quę dicta ſunt collationẽ uocare: hisq; alti⁹ ac penitiùs inſertis, tum demùm ad ea quæ huic uitę neceſſaria curãda procedere. homilia quinta ſuper primum caput Matthæi.

Cõſtitit & miniſtris eccleſiæ ſuus honos. Et enim inter reuerentiæ ſigna, peculiaria quædam enumerat Chryſoſtomus:ut ſacerdotum manus oſculari,tangere genua, ſupplicare ipſis ut pro ſe orent:item, baptiſandos ad ipſorum ianuas deductos,&c.in homilia in locum Pauli, Salutate Priſcam & Aquilam.

Cum Alexandrinus epiſcopus Theophilus ad ſynodum contra eundem coactam ingrederetur Conſtantinopolim,non eſt ipſi à clero uel quoquã proceſſum obuiam, quod aliàs fieri ſolebat : ut narrat Nicephor⁹ libro tredecimo,capite decimoquinto. A' priori exilio reuocatus Chryſoſtom⁹, celebri pompa in urbem eſt reductus : ſicut ſuo loco eſt annotatum.

Theodoſius iunior cum ſorore Pulcheria (ut Sozomenus capite primo libri noni cõmemorat) magno honore proſecuti ſunt Eccleſiam & eius miniſtros. Ac de Eudocia Theodoſij coniuge refert, quòd Hieroſolymis ad Dei cultum multa contulerit: libro decimoquarto,capite quinquageſimo.

Olympias etiam quædam Cõſtantinopolitana matrona, omnes ſuas facultates ad miniſterij inſtaurationem impendit: libro octauo,capite uigeſimoquarto.

Rex Clodoueus Francorum conuerſus, donat miniſterio Remenſis eccleſię tantum agri, quantum ipſo à meridie ſomnum capiente, antiſtes Remigius interea pedes circumeundo conficere potuit.narrat Hincmarus in ipſius uita. Ipſius exemplum imitari etiam & alij Franci conuerſi, plurimùm ad eccleſiæ uſum contulerunt: ſicut ibidem narratur. Idem auream coronam gemmis ornatam Petro apoſtolo Romam miſit, tempore Hormiſdæ:eodem autore.

Non modò uitio uerſum eſt, ſed etiam à pijs doctoribus acriter reprehenſum, ſi qui Chriſtianum nomen profeſsi, adhuc deditι fuerunt Mathematicis obſeruationibus: ut geneſibus,item augurijs, ſortilegijs, uaticinijs,& dierum electionibus,ut paret ex Auguſtino Galat.4. & ex Chryſoſtomo in primam ad Timoth.homilia tertia,& in capitis tertij homilia decima, & in primum caput ad Galatas.

Magna fuit & locorum,in quæ ad res diuinas faciendas congreſsi ſunt, reuerentia. Nam in urbis Romæ direptione, barbaricæ illæ & omnis propemodũ humanitatis expertes gentes Gotthi,& ceteræ, ad cædem aliàs natæ, tamen pepercerunt non tantum Chriſtianis,ſed etiam Ethnicis, & omnibus promi-

promiſcuè qui ad Chriſtianorũ templa confugiſſent: ut autor eſt Auguſtinus libro de ciuitate Dei, capitibus primo, ſecundo, tertio, & pluribus: item lib.2.cap.2.

Ethnicis ſpectaculis intereſſe minimè licuit, atq; ab illis ſeriò dehortatur ſuam Eccleſiam Chryſoſtomus homilia quadrageſimaquinta in Acta Apoſtolotum: item homilia trigeſimaprima in quartum caput Iohannis, ubi ea Sathanæ feſta uocat. Saluianus ſimiliter acerrimè reprehendit, qui ab iſtiuſmodi theatralibus ludis non abſtineant, inquiens: Spernitur Dei templum, ut concurratur ad theatrum: Eccleſia uacuatur, circus impletur. Chriſtum in altario dimittimus, ut adulterantes uiſu impuriſsimo oculos ludicrorum turpium fornicatione paſcamus. in lib. de prouidentia Dei, pag.36. Ac paulo pòſt anumerat uitia, quę in iſtiuſmodi ſpectaculis contra Deum committantur.

Pios fratres ſuos, ob confeſsionem carceribus incluſos uiſitaſſe, etiam cum uitæ ſuæ diſcrimine, neglectis regijs edictis, ex luſtrica cõmemoratione Chryſoſtomi uidere eſt, in ſermone de martyribus Inuentino & Maximo. Acceſſerunt & ad ægrotos, conſolandi & orandi gratia. Ita Auguſtinus recitat, quòd ipſe & alij pij ac honeſti adierint quendam, cui ſectio erat facienda. libro de ciuitate Dei 27.cap.8.

Quantus fuerit zelus confitendæ doctrinæ ueritatis, uel ſola Vandalica perſequutio argumento eſſe poteſt, quæ illuſtria habet exempla omnium ordinum, ſexus quoq; & ætatum, qui poſthabitis maximis huius uitæ commodis, ſuas ediderunt confeſsiões, grauiſsimos corpotũ perferentes cruciatus, ut ſuo loco dictum eſt. Conſtantinopolitana eccleſia cùm ſuo doctore Chryſoſtomo ſpoliata eſſet, publica ſeceſsione à perſequutoribus eius, declarauit ſuam cõfeſsionem: nec maximis perſecutionibus perpelli potuit, ut cum eiecti ſucceſſoribus cõmunicaret. imò cũ uiderent propterea creſcere perſecutionem, ſpontaneũ ſibi ipſis plurimi exilium indixerunt.

Fuit & iuramenti magna religio. Queritur enim Chryſoſtomus de nõnullorum ſui ſeculi leuitate, & iuramenti metum propemodum conculcari dicit, cum etiam caſtigatus puer Deum ac Chriſtũ iurare non uereatur. Homilia 11. in 1. ad Theſſalonicenſes.

Theodoſij poſterioris coniunx Eudocia proficiſcitur Hieroſolymam ex uoto, quo ſe aſtrinxerat. Nicephotus libro decimoquarto, capire uigeſimotertio. Peregrinationis igitur ſuperſtitio etiam hoc tempore exorta eſt.

Signo quoq; crucis ſignare maximè fuit uſitatũ, ſicut ex Chryſoſtomo animaduertitur. homilia octaua in caput Matthæi uigeſimumſeptimum: item Dominica uigeſimaſecunda poſt Pentecoſtẽ, homilia uigeſimaquarta.

Piè ac reuerenter habuerunt coniugia. Ita enim Chryſoſtomus monet, ut parẽtes ſuorum liberotũ curam agant: & iuuenes priuſquam luxurijs implicẽtur, iuxta Dei legem nuptijs copulare ſtudeant. homilia 59. in caput 35. Geneſeos. Idem in ſermone contra Iudæos, gentiles & hæreticos, de Euangelio quod refert de nuptijs in Cana, inſtruit coniugatos, inquiens: Nuptias, filios, militiam, negociationem, artificia, ſeruirutem, diuirias & paupertatam nemini obeſſe poſſe, quo minus pieratem Chriſtianis dignam & propriam colere poſsit: idque exemplis eotum qui in ſingulis his uitæ generibus pij uixerunt, probat.

Ac certiſsimũ eſt, Chriſtianos oportuiſſe honeſtæ uocationis labore uictum ſibi quęrere: nec toleratos ignauos ac deſides mendicando alijs eſſe moleſtos, niſi aduerſæ ualetudinis ratio hoc poſtulaſſet. Nam in hanc ſententiam loquitur Chryſoſtomus contra Gentiles: Qui ob propriam ſegniciem atque ignauiam eſurire coguntur, eos non paſcimus, quin potius ſuadendo hortamur, ut & ſibi & cæreris opera ſua uictum ſufficiant. Qui uerò mutilo ſunt corpore, ijs permittimus modò uictum neceſſarium ab ijs quib. facultares ſuppetunt mendicare. in lib. contra eoſdem gentiles. Ita nec illi inter Chriſtianos locum habuerunt, qui artes ludicras & præſtigioſas exercuerũt: ut circulatores, & ſimiles, qui acutas claues comederunt, & calceos deglutierunt: de quibus ibidem expreſsè ſcribit, eoſdem damnari.

Tenuerunt etiam Chriſtiani proprium. ſic enim inquit Chryſoſtomus: Nõ accuſo eos qui domos, agros, pecunias, mancipia habent: modò his bene utantur ad frugalitarẽ, & ut decet: hoc eſt, tanquam dominus, non tanquam ſeruus: ut ea poſsideat, non poſsideatur ab his: ut utatur, non abutatur. Homilia decimaoctaua in primum caput Iohannis.

Breuior quoq; ueſtis, & in lateribus aperta, hoc tempore ut magnum dedecus, & honeſtati ſeu pietati minimè conueniens, acriter in Chriſtianis reprehenſa eſt. ueluti ex Chryſoſtomo patet, homilia nona de laudibus diui Pauli. Laxior ramen ueſtis, ac diſſoluta, nec cingulo aſtricta, etiã Chriſtianis uſitata fuiſſe uideri poreſt. quod ramen ipſum quoque quaſi reprehendere uidetur idem in Homilia decima in caput rertium Matthęi his uerbis: Cur (inquis) etiam zonæ uſus refertur? (de Iohãne Baptiſta loquitur) Mos iſte apud autiquos uigebat, priuſquam

in mollem iſtum ac fluidum habitum labetentur. Poſtremò uidetur apud magis pios fuiſſe moris, ſi quando ad ſumendū cibū accubuerunt, & poſita & ſublata menſa ſuas dixiſſe preces. Nam hoc ipſum quòd quidā neglexerint, ut piaculū acerbè arguit Chryſoſtomus, eosq; porcis comparat: homilia octogeſimatertia in uigeſimumſextum caput Matthæi.

DE VITIIS.

Etſi autem Chriſtiani mores ac uitam mediocriter rexerunt, manſit tamē etiam inter Chriſtianos aliquid ex contagio eorum gentilium, quibus cum plurimùm uerſabantur. Nam Chryſoſtomus ſuum cœtū, ob deſidiā & negligentiā in audienda pietatis doctrina accuſat: ac fore dicit, ut tandem ſtudij auſcultandi omnē amittant. Maximè uerò reprehendit, quòd uix finitis concionibus à templo ſeſe proripiant: homilia tertia de incomprehenſibili Dei natura, in Sermone de Euchariſtia in Encænijs. Reprehendit & hoc, quòd nonnulli relicta ſanctorū congregatione, ſub horam myſticæ menſæ in uaniloquentiæ conuenticulis occupentur: homilia decimanona in nonū caput Actorū Apoſtolorum. In ipſis quoq; cōgreſsibus parū fuiſſe modeſtos, inde colligitur, quod inquit: Riſu enim repleta eſt Eccleſia. Si ille & ille facetū quid loquitur, riſus cōfeſtim ſe dētes occupat: & qđ adhuc mirabilius eſt, in ipſo tempore orationis nō quieſcūt multi à riſu, ubiq; uagantur. in octauum ad Hebræos caput, homilia decimaquinta. Et cūprimis mulieres fuiſſe garrulas, uehementer queritur & reprehendit: in ſecundo prioris ad Timotheum capite, homilia nona.

Suſpendiſſe iuxta lectos ſcripta Euāgelia, apparet ex Chryſoſtomo, qui iſthuc ipſum reprehendens dicit: Siquidem Euangelium iſthic ſuſpenſum nihil agit, nec tantillę quidē uirtutis eſt. homilia quadrageſimatertia in primū prioris ad Corinth. caput. Collo quoq; ſuſpenſa geſtaſſe mulieres Euangelia, ex homilia ſeptuageſimatertia in uigeſimumſecundum caput Matthæi Chryſoſtomi uidere eſt.

Feſtis diebus utplurimū indulſiſſe gulæ, uentri, luxuriæ, colligi poteſt ex Sermone Chryſoſtomi octauo de Reſurrectione: ubi iſta reprehendit, & è fratribus quoſdam eadem facere queritur.

De Chriſtianorum corruptis moribus loquitur etiam Auguſtinus, inquiens: Malorum Chriſtianorū mores, qui fuerunt antea peſsimi, habuiſſe non uidentur hoc malum, ut alienas uxores ducerent uiri, aut alienis uiris fœminæ nuberent. in libro de fide & operibus, capite decimonono.

Chryſoſtomus ait uitam factā diſſolutiorem, & omnis generis uitiorum inundationem, & quaſi torrentem quēdam uniuerſis obicibus ruptis uehementi impetu, in animos mortalium effuſum eſſe. Et quaſi corrigens addit: Et quid me dicere eſt neceſſe, morum optimorum omnium peruerſionē? libro tertio contra uituperatores uitę monaſticę. Et homilia decima ſuper illud Matthęi 6. Nolite eſſe ſicut hypocritæ, &c. ſcribit, quoſdam tantum nomine eſſe Chriſtianos: cæterùm eſſe ambitioſos, auaros, qui mendacio nimium quærere non erubeſcant, impiè agant, calumnioſe multa rapiant, uiduæ & pupillis non iudicent: qui perſonas peregrinas contemnant, nudos deſpiciant, pauperes non curent, comeſſationibus & potationibus fuiſſe deditos. Item peregrino odore fragrantes, uel potius fœtentes, ueluti theatrales fœminas ſeſe ipſos eneruaſſe taxat homilia decima in 3. caput Matthæi. Itē euerſa calcibus menſa quaſi porcos, ubi comediſſent, temulentos conſurrexiſſe, nec Deo gratias egiſſe: homil. octogeſimatertia in uigeſimumſextum caput Matthæi. Ita & homilia quadrageſimaſexta in ſextum caput Iohannis, item octogeſimaprima in caput Ioannis decimumſeptimum, acriter reprehendendo recenſet quædā ſui ſeculi uitia: Quoſdam nimirū alere canes, onagros, urſos, magnificè ædificare, ſplēdidè ſe ueſtire, aurū & gemmas colligere, uſuris inhiare: in meretrices, paraſitos, mimos & ſaltatores magnos ſumptus facere: interim uerò ꝓximum negligere, nec pietatis ei officia pręſtare. Iudices quidem nomē habere iudicū, re autem latronum & homicidarum. Eadem eſt querela & Saluiani de ſuæ Eccleſiæ corruptis moribus: Quotum quēq;, inquit, inuenies in Eccleſia, non aut ebrioſum, aut adulterum, aut fornicatorem, aut raptorem, aut ganeonem, aut latronē, aut homicidā? Et quod omnibus potius eſt, propè hæc cuncta ſine fine. libro de prouidentia Dei tertio & quarto.

Mulierum quoq; ornatum ſumptuoſum fuiſſe nimis, & Chriſtianæ modeſtiæ parum conuenientem, imò fœdum, præſertim in nuptijs, licet æſtimare ex Chryſoſtomo, homilia ſeptuageſimaquarta in uigeſimūſecundum caput Matthæi: item in ſecundum prioris ad Timotheum caput, homilia octaua: quibus in locis grauiter in eam mulierum immodeſtiam inuehitur. Sic & laſciuiores eas ſaltationes exercuiſſe conſtat in nuptijs, quos itidem arguit inquiēs: Audiatis hæc uirgines, imò uerò etiam nuptæ, quæ in aliorum nuptijs ſaltare ac tripudiare, & communem fœminarum ſexum deturpare non ueremini. In caput Matthæi decimūquartum homilia quadrageſimanona.

RITVS

RITVS ROMANAE *Eccleſiæ.*

INſtitutimus nunc commemorationem rituum Romanorum, ut attendant lectores, quomodo ea Eccleſia pręcęteris omnibus in toto terrarum orbe ceremonias traditionesq; humanas auxerit.

Romanam igitur eccleſiam imagines habuiſſe, ex Platina conſtat. Scribit enim, Valentinianum ſupra confeſsionem Petri auream Saluatoris imaginem gemmis diſtinctam collocaſſe. Ipſam quoque confeſsionem Petri ornaſſe argēto, rogatu Sixti. Sic & Hilarium Pontificem, Iohannis Baptiſtæ confeſsionem ex argento feciſſe auream, item crucem, & plurima alia, narrat Damaſus de Pontificibus. Statuit & Leo papa, præter alia, ut quicunque imagines ſanctorum inhoneſtè tractaret, à communione piorum prohiberetur: ut narrat Nauclerus generatione decimaquinta, ſecundo Chronicorum.

Aras quoque habuerunt. nam conſtitutione Celeſtini, facturus rem ſacram, pſalmum Iudica me Deus, recitare debuit, priuſquam ad aram accederet: authore Sabellico, tomo octauo libri primi. Et inter cætera donaria quæ obtulit Sixtus pontifici, in dedicatione templi ſanctę Marię maioris, numerat Platina etiam altare argenteum puriſsimum.

Candelis quoque uſi ſunt. nam inter donaria quæ in dedicationibus templorum oblata ſunt, recenſentur & candelabra.

Eccleſiam ſemel conſecratam, amplius non cōſecrandam, uoluit Innocentius pontifex: ut narrat Bergomenſis in Arcadio. Ita Felix pontifex ſtatuit, ut Eccleſiæ non niſi à pontificibus conſecrentur. Nauclerus generatione decimaſexta. Innocētius pontifex dedicauit baſilicā Geruaſij & Protaſij martyrū, ex teſtamento cuiuſdā illuſtris fœminæ Veſtiuæ: ut refert Beda in Arcadio, de ratione temporum. Baſilicam Stephani protomartyris dedicauit Simplicius pontifex in Cœlio monte: item baſilicam Andreę apoſtoli, non longè à templo ſanctæ Mariæ maioris. Dedicauit idem & aliam ſancti Stephani baſilicam, apud ſanctum Laurentium. Item baſilicam Vinianæ martyris, ad palatium Lucianum. Platina. Baſilicam ſanctorum Nicandri & Eleutherij, uia Lauicana, dedicauit Gelaſius. Item Eccleſiam Euphemiæ martyris, in ciuitate Tyburtina: & baſilicam ſanctæ Mariæ uia Laurentiana, in fundo Criſpi, uigeſimo ab urbe lapide. Platina. Sabinæ templum in Auentino dedicatū eſt à Petro Illyrico quodam antiſtite: ut meminēre Platina, Sabellicus, item Volaterranus libro uigeſimoſecundo.

In ipſis quoque dedicationibus uſitatum erat, afferre donaria. nam Bonifacius pontifex cum feciſſet oratorium in cœmiterio ſancti martyris Fœlicitatis & Syluani, ingentia donaria ex argēnto addidit, patinam, ſcyphum, calices, coronas, & ſimilia, magno pondere: libro Pontificali, item Platina. Tulit etiam Celeſtinus in templum Iuliæ, quod ipſe conſecrauerat, dona ampliſsima: inter quæ recenſentur præter alia, etiam cantbari, & cetoſtrata ænea 24. magni ponderis, & argentea candelabra: ut à Platina, Sabellico tomo octauo libri primi exponitur. Sixtus obtulit in dedicatione templi Mariæ maioris, præter alia, etiam thymiamaterium, fundos quoque, & ceruum argenteum, fundentem aquam in fontem baptiſterij. Platina.

Varias quoque denominationes templorum fuiſſe, ex ijs quæ iam recitauimus intelligitur.

Baſilicæ Apoſtolorum Romæ meminit Auguſtinus de ciuitate Dei libro primo, capite primo: ac fuiſſe plurimas ibidem baſilicas, ex eodem colligi poteſt, capite ſecundo, tertio & ſeptimo. Vaticani templi mentionem habet capite quarto. Fuit baſilica Creſcentiana nomine, in regione ſecunda, uia Mamertini, quam fecit Anaſtaſius pontifex: ex libro de Pontificibus. Fuit & Conſtantiana dicta, in qua electus eſt Eulalius pontifex: item alia ſanctæ Iuliæ, in qua Bonifacius eſt electus. Damaſus. Aedem uirginis ad Marcellum Libyæ prius, mox ad præſepium, Mauris poſtremò nomen adeptam, Xiſti pontificis opus fuiſſe Romæ, præter Sabellicum, enumerat etiam Adon Viennenſis ætate ſexta, in Theodoſio poſteriore: & Patris olim delubrum fuiſſe. Habuit ibidem & euangeliſta Iohannes inſignem Eccleſiam, principis Valentiniani impenſis ſtructam: qui idem in Arimino ſancti Stephani eccleſiam ſtruxit, ſicuti narrat Agnellus: meminit & Blondus libro ſecundo, decade prima. Eidem fuit templum factum in quodam prædio pientiſsimæ mulieris Demetriæ, tertio ab urbe miliario, ab eadem ſtructum, impulſo te pontifice Leone. Sabellicus enumeratione octaua libri primi: item Platina. Cornelio epiſcopo baſilicam ſtruxit idem pontifex Leo, iiſdem autoribus. Habuit Romæ templum & Agnes, quod conſtituit Innocentius pontifex: ut refert liber Pontificum.

Templa quædam exculta à Valentiniano Imperatore, rogatu Sixti pontificis, & præſertim argenteum faſtigium baſilicæ Conſtantinianæ à barbaris ſublatum, ab eodem reſtituta, cōmemorat Platina. Hilarius

in mollem iſtum ac fluidum habirum laberentur. Poſtremò uidetur apud magis pios fuiſſe moris, ſi quando ad ſumendū cibū accubuerunt, & poſita & ſublata menſa ſuas dixiſſe preces. Nam hoc ipſum quòd quidā neglexerint, ut piaculū acerbè arguit Chryſoſtomus, eosq; porcis comparat: homilia octogeſimatertia in uigeſimumſextum caput Matthæi.

DE VITIIS.

Etſi autem Chriſtiani mores ac uitam mediocriter rexerunt, manſit tamē etiam inter Chriſtianos aliquid ex contagio eorum gentilium, quibus cum plurimùm uerſabantur. Nam Chryſoſtomus ſuum cœtū, ob deſidiā & negligentiā in audienda pietatis doctrina accuſat: ac fore dicit, ut landem ſtudij auſcultandi omnē amittant. Maximè uerò reptehendit, quòd uix finitis concionibus à templo ſeſe proripiant: homilia tettia de incomprehenſibili Dei narura, in Sermone de Euchariſtia in Encænijs. Reptehendit & hoc, quòd nonnulli relicta ſanctorū congregatione, ſub horam myſticæ menſæ in uaniloquentiæ conuenticulis occupentur: homilia decimanona in nonū caput Actorū Apoſtolorum. In ipſis qnoq; cōgreſsibus parū fuiſſe modeſtos, inde colligirur, qnod inquit: Riſu enim repleta eſt Eccleſia. Si ille & ille facetū quid loquitur, riſus cōfeſtim ſedētes occupat: & qđ adhuc mirabilius eſt, in ipſo tempore orationis nō quieſcūt multi à riſu, ubiq; uagantut. in octauum ad Hebręos caput, homilia decimaquinta. Et cūprimis mulieres fuiſſe garrulas, uehementer queritur & reptehendit: in ſecundo prioris ad Timotheum capite, homilia nona.

Suſpendiſſe iuxta lectos ſcripta Euāgelia, apparet ex Chryſoſtomo, qui iſthuc ipſum reprehendens dicit: Siquidem Euangelium iſthic ſuſpenſum nihil agit, nec tantillę quidē uirtutis eſt. homilia quadrageſimatertia in primū prioris ad Corinth. caput. Collo quoq; ſuſpenſa geſtaſſe mulieres Euangelia, ex homilia ſepruageſimatertia in uigeſimumſecundum caput Matthæi Chryſoſtomi uidere eſt.

Feſtis diebus utplurimū indulſiſſe gulæ, uentri, luxuriæ, colligi poteſt ex Sermone Chryſoſtomi octauo de Reſurrectione: ubi iſta reptehendit, & è fratribus quoſdam eadem facere querirur.

De Chriſtianorum corruptis moribus loquitur etiam Auguſtinus, inquiens: Malorum Chriſtianorū mores, qui fuerunt antea peſsimi, habuiſſe non uidentur hoc malum, ut alienas uxores ducerent uiri, aut alienis uiris fœminæ nuberent. in libto de fide & operibus, capite decimonono.

Chryſoſtomus ait uitam factā diſſolutiorem, & omnis generis uitiorum inundationem, & quaſi torrentem qnēdam uniuerſis obicibus ruptis uehementi impetu, in animos mortalium effuſum eſſe. Et qnaſi corrigens addit: Et quid me dicere eſt neceſſe, morum optimorum omnium peruerſionē? libro tertio contra uituperatores uitę monaſticę. Et homilia decima ſuper illud Matthęi 6. Nolite eſſe ſicut hypocritæ, &c. ſcribit, quoſdam tantum nomine eſſe Chriſtisnos: cæterùm eſſe ambitioſos, auaros, qui mendacio nimium quærere non erubeſcant, impiè agant, calnmnioſè multa rapiant, uiduæ & pupillis non iudicent: qui perſonas peregrinas contemnant, nudos deſpiciant, pauperes non curent, comeſſationibus & potationibus fuiſſe deditos. Item peregrino odore fragrantes, uel potius fœtentes, ueluti theatrales fœminas ſeſe ipſos eneruaſſe taxat homilia decima in 3. caput Matthæi. Itē euerſa calcibus menſa quaſi porcos, ubi comediſſent, temulentos conſurrexiſſe, nec Deo gratias egiſſe: homil. octogeſimatertia in uigeſimumſextum capnt Matthæi. Ita & homilia quadrageſimaſexta in ſextum caput Iohannis, item octogeſimaprima in caput Ioannis decimumſeptimum, acriter reprehendendo recenſet quædā ſui ſeculi uitia: Quoſdam nimirū alere canes, onagros, urſos, magnificè ædificare, ſplēdidè ſe ueſtire, aurū & gemmas colligere, uſuris inhiare: in meretrices, paraſitos, mimos & ſaltatores magnos ſumptus facere: interim nerò ꝓximum negligere, nec pietatis ei officia pręſtate. Iudices quidem nomē habere iudicū, re autem latronum & homicidarum. Eadem eſt querela & Saluiani de ſuæ Eccleſiæ corruptis moribus: Quorumquēq;, inquit, inuenies in Eccleſia, non aut ebrioſum, aut adulterum, aut fornicarorem, aut raptorem, aut ganeonem, ant latronē, aut homicidā? Et quod omnibus potins eſt, propè hæc cuncta ſine fine. libro de prouidentia Dei tertio & quarto.

Mulierum quoq; ornarum ſumptuoſum fuiſſe nimis, & Chriſtianæ modeſtiæ parum conuenientem, imò fœdum, præſertim in nuptijs, licet æſtimare ex Chryſoſtomo, homilia ſeptuageſimaquarta in uigeſimūſecundum caput Matthæi: item in ſecundum prioris ad Timotheum caput, homilia octaua: quibus in locis grauiter in eam mulierum immodeſtiam inuehitur. Sic & laſcitiores eas ſaltationes exercuiſſe conſtat in nuptijs, quos itidem arguit inquiēs: Audiatis hæc uirgines, imò uerò etiam nuptæ, quæ in aliorum nuptijs ſaltare ac tripudiare, & communem fœminarum ſexum deturpare non ueremini. In caput Matthæi decimūquartum homilia quadrageſimanona.

RITVS

RITVS ROMANAE *Eccleſiæ.*

INſtitutimus nunc commemorationem rituum Romanotum, ut attendant lectores, quomodo ea Eccleſia pręcęteris omnibus in toto terrarum orbe ceremonias traditionesq́; humanas auxerit.

Romanam igitur eccleſiam imagines habuiſſe, ex Platina conſtat. Scribit enim, Valentinianum ſupra confeſsionem Petri auream Saluatoris imaginem gemmis diſtinctam collocaſſe. Ipſam quoque confeſsionem Petri ornaſſe argēto, rogatu Sixti. Sic & Hilarium Pontificem, Iohannis Baptiſtæ confeſsionem ex argento feciſſe auream, item crucem, & plurima alia, narrat Damaſus de Pontificibus. Statuit & Leo papa, præter alia, ut quicunque imagines ſanctorum inhoneſtè tractaret, à communione piorum prohiberetut: ut narrat Nauclerus genetatione decimaquinta, ſecundo Chronicorum.

Aras quoque habuerunt. nam conſtitutione Celeſtini, facturus rem ſacram, pſalmum Iudica me Deus, recitare debuit, priuſquam ad aram accederet: authote Sabellico, tomo octauo libri primi. Et intet cætera donatia quæ obrulit Sixtus pontifici, in dedicatione templi ſanctę Marię maiotis, numerat Platina etiam altare argenteum puriſsimum.

Candelis quoque uſi ſunt. nam intet donaria quæ in dedicationibus templorum oblata ſunt, tecenſentur & candelabta.

Eccleſiam ſemel conſecratam, amplius non cōſecrandam, uoluit Innocentius pontifex: ut narrat Bergomenſis in Arcadio. Ita Felix pontiſex ſtatuit, ut Eccleſiæ non niſi à pontificibus conſecrentur. Nauclerus generatione decimaſexta. Innocētius pontifex dedicauit baſilicā Geruaſij & Protaſij martyrū, ex teſtamento cuiuſdā illuſtris fœminæ Veſtiuæ: ut tefert Beda in Atcadio, de ratione temporum. Baſilicam Stephani protomartyris dedicauit Simplicius pontifex in Cœlio monte: item baſilicam Andreę apoſtoli, non longè à templo ſanctæ Mariæ maiotis. Dedicauit idem & aliam ſancti Stephani baſilicam, apud ſanctum Laurentium. Item baſilicam Vinianæ martyris, ad palatium Lucianum. Platina. Baſilicam ſanctorum Nicandri & Eleutherij, uia Lauicana, dedicauit Gelaſius. Item Eccleſiam Euphemiæ martytis, in ciuitate Tyburtina: & baſilicam ſanctæ Mariæ uia Laurentiana, in fundo Criſpi, uigeſimo ab utbe lapide. Platina. Sabinæ templum in Auentino dedicatū eſt à Petro Illyrico quodam antiſtite: ut meminēte Platina, Sabellicus, item Volaterranus libto uigeſimoſecundo.

In ipſis quoque dedicationibus uſitatum erat, afferre donaria. nam Bonifacius pontiſex cum ſeciſſet otatorium in cœmiterio ſancti martyris Fœlicitatis & Syluani, ingentia donaria ex argēnto addidit, patinam, ſcyphum, calices, coronas, & ſimilia, magno pondere: libro Pontificali, item Platina. Tulit etiam Celeſtinus in templum Iuliæ, quod ipſe cōnſecrauerat, dona ampliſsima: intet quæ recenſenrur prætet alia, etiam cantbari, & cetoſtrata ænea 24. magni ponderis, & argentea candelabra: ut à Platina, Sabellico tomo octauo libri primi exponitut. Sixtus obtulit in dedicatione templi Mariæ maiotis, præter alia, etiam thymiamaterium, fundos quoque, & ceruum argenteum, fundentem aquam in fontem baptiſterij. Platina.

Varias quoque denominationes templorum fuiſſe, ex ijs quæ iam recitauimus intelligitur.

Baſilicæ Apoſtolorum Romæ meminit Auguſtinus de ciuitate Dei libro primo, capite primo: ac fuiſſe plurimas ibidem baſilicas, ex eodem colligi poteſt, capite ſecundo, tertio & ſeptimo. Vaticani templi mentionem habet capite quarto. Fuit baſilica Creſcentiana nomine, in regione ſecunda, uia Mamertini, quam fecit Anaſtaſius pontiſex: ex libro de Pontificibus. Fuit & Conſtanriana dicta, in qua electus eſt Eulalius pontifex: item alia ſanctæ Iuliæ, in qua Bonifacius eſt electus. Damaſus. Aedem uirginis ad Marcellum Libyæ prius, mox ad præſepium, Mauris poſtremò nomen adeptam, Xiſti pontificis opus fuiſſe Romæ, præter Sabellicum, enumerat etiam Adon Viennenſis ætate ſexta, in Theodoſio poſtetiore: & Patris olim delubrum fuiſſe. Habuit ibidem & euangeliſta Iohannes inſignem Eccleſiam, principis Valentiniani impenſis ſtructam: qui idem in Arimino ſancti Stephani eccleſiam ſtruxit, ſicuti narrat Agnellus: meminit & Blondus libto ſecundo, decade prima. Eidem fuit templum ſacrum in quodam prædio pientiſsimæ mulietis Demetriæ, tertio ab urbe miliario, ab eadem ſtructum, impulſore pontifice Leone. Sabellicus enumeratione octaua libti primi: item Platina. Cornelio epiſcopo baſilicam ſtruxit idem pontifex Leo, ijſdem autoribus. Habuit Romæ templum & Agnes, quod conſtituit Innocentius pontifex: ut refert libet Pontificum.

Templa quædam exculta à Valentiniano Impetatore, rogatu Sixti pontificis, & præſertim atgenteum faſtigium baſilicæ Conſtantinianæ à barbaris ſublatum, ab eodem reſtituta, cōmemorat Platina. Hi-

larius pontifex conſtruxit tria oratoria in baptiſterio Conſtantinopolitanæ baſilicæ, diſtinxitq́; precioſis lapidibus & auro, ſacrauitque unum Dominicæ cruci, intulitque crucis lignum auro incluſum, & gemmis celatum: ex duobus reliquis hoc Iohanni Zachariæ, illud Euangeliſtæ poſitum,& muneribus magnificis exornata. Sabellicus enumeratione octaua lib. ſecundi, item Platina in Hilario. qui hoc præterea adijcit, etiam in Lateranenſi baptiſterio oratorium Stephano conſtructum.

In congreſsibus ſacras recitatas lectiones, inde eſt manifeſtum, quòd Anaſtaſius pontifex ſtatuit, ut ſacerdotes ſtantes cũ reuerentia, & inclinati, Euangelium recitarent. Sed & reliqui ex Chriſtianis auditoribus, ſimiliter etiam ipſi non ſedentes, ſed ſtantes auſcultarent ſacræ Euangelicæ lectioni, ut habetur in epiſtola eius Decretali ad Germaniæ & Burgundiæ epiſcopos, in primo Conciliorum tomo, in ipſius decretis. meminerunt etiam Nauclerus generatione decimaquarta, libro ſecundo: item Bergomenſis in Arcadio. Eiuſdem conſtitutione decantati ſunt etiam Pſalmi, ut ſuo loco explicatur. Hymni, Sanctus Sanctus Sanctus, cantandi, Celeſtinum primum authorem facit Vrſpergenſis.

Hebdomadas inſtituiſſe Simplicium, Platina recitat: uerùm quid illud fuerit, non ſatis explicat. niſi quòd addit, ut presbyteri tum ad Petri, tum ad Pauli, tum etiam ad Laurentij martyris templa uiciſsim manerent, propter pœnitentes, & baptiſmum requirentes.

Ambonis in templo, quem eundem & ſuggeſtum nominari ſcribit, meminit Platina in Sixto:& Porphyreticis lapidibus ornatum fuiſſe ab eodem, ac eum prębuiſſe uſum quod ibi Euangelium & Epiſtolæ ſint decantatata.

RITVS CIRCA BA*ptiſmum.*

Baptiſteria habuerunt certa, qui a ſubinde eorum mentio fit.

Cogente neceſsitate, omni tẽpore baptiſma conferre licuit, inſtitutione Leonis papæ: unde Bergomenſis in Theodoſio iuniore, coniectura duci poteſt, extra caſum neceſsitatis certis temporibus baptiſare conſtituiſſe.

Patrinos quoque adhibitos ſingulos tantum in baptiſmo, idem ibidem narrat.

Baptiſatos inſuper & conſignatos eſſe, item chriſmate unctos, liquet ex canone Innocentij primi de conſ. diſtinctione quarta: Presbyteris.

Item in Conciliorum tomo, in ipſius ad Decentium Eugubinum epiſtola, oſtenditur manifeſtum diſcrimen inter conſignationem & unctionem. Erat enim conſignatio, unctio frontis, quæ ſolis epiſcopis licita erat: cum reliqua unctio cum chriſmate, etiam ſacerdotibus concederetur.

RITVS CIRCA *Claues.*

Excõmunicationem exercuiſſe Romanam eccleſiam, exempla teſtãtur. Platina in Felice pontifice, narrat eum habita de more ſynodo, à communione deieciſſe Meſſenum & Vitalem epiſcopos, ut præuaricatores & Simoniacos. Ac Meſſeno quidẽ, quòd ſuũ errorẽ faſſus fuiſſet, pœnitendiq́; ſpacium petijſſet, tempus agendæ pœnitentiæ deſignatum fuiſſe. Et poſteaquam eius iam cognita fuiſſet pœnitentia, ut qui libello etiam ſatisfecerat, ſeſeque purgauerat, à Gelaſio pontifice ſuæ Eccleſiæ reſtitutum, dicit in Gelaſio.

Ad eundem modum ille ipſe Gelaſius, cum intellexiſſet Petri & Acacij epiſcoporum ſeditionibus multa flagitia & parricidia in eccleſijs Græciæ committi, miſit eò qui hos ſi non ſtatim pœnitentiam agerent, in perpetuum damnarent: præter morem primitiuæ Eccleſiæ, cuius conſuetudo habebat, ut paulo diutius expectaret, ſi fortè ad pietatem tandem aliquando redirent, qui deliquerant: ut refertur ibidem. Idem Platina addit: Eſſe quoſdam qui ſcribant, hunc Gelaſium excommunicaſſe etiam Imperatorem Anaſtaſium, Zenonis ſucceſſorem, eo quòd hęreticis & Acacio fauiſſet. Scribit amplius, hunc Gelaſium excommunicaſſe & Vandalos unà cùm ſuo rege, quòd Ariana hæreſi infecti, rectè in doctrina pietatis inſtitutos cruciatibus & ſupplicijs perſequerentur.

Qui publicè pœnitentiam egiſſent, in miniſtrorũ Eccleſiæ ordinem, ſeu cleri (ut ipſi loquuntur) non recipiebantur, conſtitutione Innocentij Romani põtificis: ut recitat Bergomenſis in Arcadio Imperatore.

Quintam feriam ante Paſcha conſuetum fuiſſe tempus, quo plerumque pœnitentes recepti ſint: nec quenquam receptum, niſi iuxta delictorum pondus à ſacerdote æſtimatum plenè ſatisfeciſſet: patet ex canone Innocentij, de conſ. diſtinctione tertia: De pœnitentibus uerò. Si quis tamen in morbum periculoſum incidiſſet, miniſtratio adhibebatur, ita ut etiam ante paſcha reciperetur.

RITVS CIRCA *Cœnam.*

Evchariſtiæ Sacramentum non debere adminiſtrari à diacono, ſi coràm ſit

episco-

epiſcopus uel presbyter, Sozimum pontificem cenſuiſſe,Bergomēſis autor eſt,in Honorio Imparatore. Infirmia quoque Chriſti corpus dare poſſe diaconū, abſente preſbytero,aliàs uerò minimè, Gelaſius pōtifex conſtituit : ut habet Hermannus Gigas, & Flores temporum.

De feſtis diebus Bergomēſis ſcribit,Innocentium conſtituiſſe,ut ſingulis ſolennibus feſtis ante Sacramenti perceptionem, pax Chriſtianis daretur:in Arcadio.

In ipſa nerò actione primùm ceremonias paucas & ſimplices receptas fuiſſe conſtat. Scribit enim Platina, ante Celeſtinum tantum Epiſtolam & Euangelium lecta,quibus finitis ſacrificio finis fuerit impoſitus. Celeſtinum autem primum inſtituiſſe, ut pſalmi Dauidici,& quidem per antiphonas (ſicut moris eſt loqui) ante ſacrificium canerentur.Huius quoque inuentum eſſe, idem narrat ex Martino Caſsina, ut in principio ſacrificij diceretur Pſalmus, Iudica me De', & diſcerne cauſam meam, &c. Refert Sigiberti Chronicon & pleraque alia ex hoc Celeſtini inſtituto facta, quòd ex Pſalmis ſint excerpta cantica illa quæ uſitata Eccleſiæ conſuetudine uocantur Introitus, Gradualia, Tractus,Offertoria ante ſacrificium, item Communiones inter communicandum: & cœpiſſe hoc fieri ſub annum quadringenteſimū uigeſimumſextū poſt Chriſtum. Acceſſerunt autem paulatim plurima alia.nam Leonem pontificem conſtituiſſe, ut in actione cœnæ Dominicæ hæc uerba pronunciarentur, Hanc igitur oblationem,&c.uſque, Placatus accipias: Bergomenſis narrat, in Theodoſio. meminit & Platina. Sigibertus etiam hanc clauſulam ipſum addidiſſe tradit,idque in canone miſſæ : Sanctum ſacrificium, immaculatam hoſtiam.meminit & Sabellicus Enneade octaua, libro primo. Huius quoque inſtitutum eſſe commemorat Nauclerus, quòd in Miſſa dicitur, Orate pro me fratres & ſorores:item,Deo gratias,in fine.libro ſecundo,generatione decimaquinta. Sacro finito,ab eo qui fecerat, populus fuit benedicendus:& trium puerorum quoque hymnus dicendus,idque ordinatione Gelaſij:ut Hermannus Gigas & Flores temporū commemorant.

Miſſæ hic crebra fit mentio,nimirum quòd plerique ex pontificibus aliquam particulam ueluti pannum aſſuerint. Verùm quantum illis autoribus hic tribuendum ſit,iudicium ſit penes pium lectorem. Certè non immeritò ſuſpecti plerique habentur, qui hac uoce utuntur: quòd in uetuſtioribus,& pręſertim huius ętatis probatioribus ſciptorib.non reperiatur. Recentiores autem hiſtoriographi, ſui ſeculi conſuetudinem in loquendo ſunt imitati, Sigibertus & alij ſimiles. Ita refert idem Sigibertus de Leone pontifice Romano, ſub annum quadringenteſimum quadrageſimumprimum,quomodo ille ſolitus fuerit Miſſas celebrare ſuper corporibus uel memorijs martyrum,ſi quando de ipſorum reliquijs communicare alijs uoluit.

RITVS CIRCA ORDI- *nationem.*

ANaſtaſius hominem tranſmarinum, id eſt ex Africa, uetuit in clerici ordines recipi,niſi Epiſcoporum ſcripta haberet teſtimonia.in libro Pontificum : & epiſtola ad epiſcopos Germaniæ & Dardaniæ in ipſius decretis, in primo tomo Conciliorum.

Ante trigeſimum ætatis annum, neminem ſacris ſacerdotum ordinibus initiandum eſſe,Innocentij pontificis Romani conſtitutio eſt: Bergomenſe autore in Arcadio. Et Leo quidem eiuſdem Eccleſiæ pontifex, neminem qui pſalterij ignarus eſſet, ordinare uoluit : ut indicat Theodorus Lector libro primo Collectaneorum. Gelaſius uerò ordinationes clericorum quater tantum in anno fieri uoluit, & quidem die ſabbati, ſicuti Volaterranus libro uigeſimoſecundo tradit. Hermannus Gigas addit,per aliquot dies pręceſsiſſe examina, quibus de doctrina, ætate & uita exploratio ſit facta.

Qui Romanæ præeſſet eccleſiæ epiſcopum, non ordinaſſe aliquem metropolitanum, ſed de proximo, Hoſtienſem nimirum: diſertè dicit Auguſtinus in Breuiculo collationis cum Donatiſtis, collatione diei tertiæ,Quid quinto loco actum.

Romanos epiſcopos ueluti receptum & ſolennem morem obſeruaſſe, ut in menſe Decembri ſemper ordines (uti uocantur) conferrent : ex Platina,Bergomenſe,& alijs perſpicuum eſt. Hoc quoque non eſt ambiguum, tres tantum gradus hoc ſeculo in ordinationibus in uſu fuiſſe : diaconorum nimirum, presbyterorum, & demum epiſcoporum. non enim plurium meminere ſcriptores, qui pontificum uitas aut ex profeſſo exhibuerunt, aut interdum per occaſionem tantum perſtrinxerunt.

RITVS CIRCA IE- *iunia.*

PRæter feriæ ſextæ diem, etiam Sabbatho Romæ celebrata ieiunia ſunt:excepto eo quod præcedit proximè Paſcha. ut ex Auguſtino liquet epiſtola decimanona, & octogeſimaſexta.

FESTA.

Diem Dominicum ſeriandum, nec quicquam in eo operis ſaciendum, Leonem pontificem ſtaruiſſe, ſcribir Theodorus Lector in Collectaneis libro primo: cui cōſentir Nicephorus libro decimoquinro, capire uigeſimoſecundo.

Solenniratem Dominicæ reſurrectiouis non incelebrem fuiſſe, uel inde uideri poteſt, quòd in Sabbato eius, cereus per parrochias ſacratus eſt, inſtituto Sozimi pontificis: ut refert Sabellicus Enneade ſeptima, libro nono. meminir & Platina.

Feſtum ad uincula Petri hoc ſeculo primùm inſtitutum, recirar Nauclerus generatione decimaquinta, uolumine ſecundo, tali occaſione. Eudoxiam Imperatoris Theodoſij poſterioris coniugem Hieroſolymis Romam reuerſam, & attuliſſe ſecum catenam illam, qua ſub Herode Perrus in carcere uinctus, ſed ramen ab angelo liberatus fuerat: eamque iunctam alreri carenæ, qua idem Apoſtolus ſub Nerone ligarus fuerat, factam unam. ad cuius contactum cum quidam Comes poſtea liberatus cacodæmone fuiſſer, inſtirutam fuiſſe peculiarem celebritatem. Addit ramen, Hieronymum alirer ſcribere in epiſtola ad Euſtochium. Et ſuprà quoque Centuria Quarta annotatum eſt, ſub Syluestro, rogatu Conſtantini id factum. Vnde licet cernere, quàm nullo firmo ſundamenro innitantur eiuſmodi conſtirutiunculæ, & quantum ipſis ſir tribuendum. nam meris ſuperſtitionibus ſcatent.

Septuageſimæ quoque feſtum fuiſſe celebre, inde æſtimari poteſt: Quia in eo Leonem pontificem mandaſſe intermiſsionem clauſulæ Alleluia, item eius Hymni qui dicitur Gloria in excelſis Deo, narrat. diſtinctione ſecunda, capite Hi duo. de conſecrat.

RITVS VISITANdi *ægrotos.*

Oleo conſecrato inunctos infirmos, inde liquet, quòd Innocentius pontifex decreuit, oleo ab epiſcopo conſecrato licere uti non ſolùm presbyteris, ſed omnibus promiſcuè Chriſtianis, in ſuam ſuorumque neceſsitatem. Habetur in canone octauo ipſius epiſtolæ ad Decentium Eugubin. in ipſius decretis, primo tomo Conciliorum.

RITVS CIRCA SE*pulturam.*

Coemiterij ad uſum pileatum, ſeu paleatum (ut Bergomenſis habet) mentionem facit Nauclerus, de Innocentio pontifice, generatione decimaquinta, uolumine ſecundo.

Cœmiterij Priſcillæ extra urbem in uia Salaria, meminit Sabellicus Enneade octaua, libro primo. Ibidem fit mentio eriam Laurentiani conditorij, quòd fuerit in uia Tiburtina: Cryptam uocar Platina, in ſexto.

Præbuerunt tamen & baſilicæ locum ſepeliendis quorundam pontificum corporibus: ut baſilica Petri in Vaticano, baſilica Pauli uia Hoſtenſi. Baſſum quendam ſepultum in Eccleſia Petri manibus Sixti pontificis, refert Nauclerus generatioue decimaquinta, uolumine ſecundo.

Ad ſepulchra Apoſtolorum concurſus factos, ex his Chryſoſtomi uerbis animaduerti poteſt, cum dicit: Nam qui ducebanrur, qui contempti erant, & uncti, &c. ubi defuncti ſunt, Regibus ipſis eranr magis uenerabiles, etiam Romæ, quæ urbium eſt regaliſsima, relictis omnibus ad ſepulchra piſcaroris & pellionis currant, & reges & præſides & milites. In demonſtratione, Quòd Chriſtus ſit Deus, aduerſus gentiles.

Apoſtolorum ſepulchris cuſtodes ex Romano clero poſitos à Leone pontifice, eosq; cubicularios appellaſſe, narrat Sabellicus Enneade octaua, libro ſecundo, non ita longè ab initio.

DE MONACHATV.

Romæ Monachorum fuiſſe collegia ex utroque ſexu, hæc Auguſtini uerba teſtantur: Romæ eriam plura cognoui (ſcilicet ſanctorum diuerſoria) in quibus ſinguli grauitare atq; prudentia & diuina ſcientia prępollenres cæteris ſecum habitantibus, præſunt Chriſtiana charitare, ſanctitate & libertate uiuentibus. Ac paulo pòſt, de ipſorum inſtitutis addit: Ne ipſi quidem cuiquam oneroſi ſunt, ſed Oriētis more, & Pauli apoſtoli autoritate, manibus ſuis ſe tranſigūt. Ieiunia etiam prorſus incredibilia multos exercere didici, non quotidie ſemel ſub noctem reficiendo corpus, quod eſt uſquequaque uſiratiſsimum: ſed continuum triduum, uel amplius, ſæpiſsimè ſine cibo ac potu ducere. Neque hoc in uiris tantum, ſed etiā in fœminis: quibus irem mulris uiduis & uirginibus ſimul habirantibus, & lana ac tela uictum quærirantibus, præſunt ſingulę grauiſsimæ probatiſsimæq;, non tantum in inſtituendis componendisq; moribus, ſed etiam inſtruendis mentibus peritæ ac paratæ. Atque inter hęc nemo urgetur in aſpera, quæ ferre non poteſt: nulli quod recuſar imponitur: nec ideo contemnitur à cæteris, quòd in eis imitandis ſe fatetur inualidam. Memine-

Meminerunt enim, quãto opere Scripturis omnibus commendata ſit Charitas. meminerunt, Omnia munda mundis:&, Nõ quod intrat in os ueſtrũ, uos coinquinat, ſed quod exit. Itaque non reijciendis generibus ciborum, quaſi pollutis, ſed concupiſcentiæ perdomandæ, & dilectioni fratrum retinendæ inuigilat omnis induſtria.

Moniales capitis quoddã uelamen, idq́; ſacrarum geſtaſſe, apparet ex conſtitutione Leonis pontificis, qua ſtatuit, ne qua Monacha illud uelamen acciperet, niſi comprobatum fuiſſet, eam annos quadraginta caſtè & integrè uixiſſe: ut narrat Sabellicus Enneade octaua, libro ſecũdo. Meminit & Platina, in eodem.

Limenſe monaſterium ędificatum ab Hilario, refert Sabellicus Enneade octaua libri ſecundi: Platina in eius uita, in urbe extructum, diſertè adijcit.

CAPVT VII.

DE POLITIA ET GVBERNATIONE *Eccleſiæ.*

IN Eccleſiaſtico regimine paſſim multos præſtantes eruditione & pietate uiros hoc ſeculo fuiſſe, cõſtat ex cap. decimo. Nã ij penes quos erat poteſtas ordinandi, & præficiendi Eccleſijs miniſtros, in id ſummo ſtudio incumbebãt, ut doctos, ſinceros, & cõſtãtes deſignarẽt. Qua etiam de re in cõcilijs huius ſeculi haud pauca ſunt facta decreta, ut ſuo loco indicatur.

Verùm nec hoc ita accuratè fieri potuit, quin interdum etiam minus idonei ab epiſcopis & metropolitanis, ſiue ignauis, ſiue improbis, odio. amicitia, largitionibus, & alijs amicorum morbis ad Eccleſiæ gubernacula ſint collocati. Nam in Aſia quoſdã quęſtu & largitionibus, quoſdam uerò gratia, cum eſſent ineptiſsimi, ad Eccleſiæ gubernationem adhibitos eſſe, conſtat ex Sozomeno 8. cap 6:& Niceph. 13. cap. 29. Vnde ſynodus Chalcedonẽſis neceſſe habuit prohibere illam mũdi nationem Eccleſiaſticorum. Et ſcripſit Gennadius ea de re epiſtolam ad omnes metropolitanos in totum orbem. Teſtatur etiam Auguſtinus, quoſdã epiſcopos rebus ſecularibus occupari, & minus ſtudioſè operã ſacris literis nauare, eoq́; erroribus indulgere. in lib. Quæſtionum ueteris & noui Teſta. quæſt. 46. Idem queritur, multos fauore uulgi ad ſacerdotia uenire, quæſt. 64. ad Oroſium:& illum qui pecunia epiſcopatus honorem acquirat, non uenire à Deo, indicat quæſt. 65. ad eundem. Et in concilij Epheſini primi actis mentio fit presbyteri, & Zenonis chorepiſcopi, literas ignorantium, qui per alios ſubſcriptionẽ curarant. Item in 2 Epheſina mentio fit Heliæ Adrianopolitani epiſcopi, & Caiumę Phœniciæ, ignorantium literas. Et Maximus in prologo ad Elpidium, queritur multos eſſe, qui alios orationibus defatigent: cęterùm qui re ipſa doceant, aut doceantur, admodum paucos reperiri.

Iuxta conſuetudinem ſuperiori ſeculo inductam, & inſignem huius ætatis næuum, plerunque tantum uitam cœlibem agentes, ad presbyteria & epiſcopatus adhibiti ſunt. Eius rei cauſas Auguſtinus 127. quæſtione in uetus & nouum Teſtamentũ refert, cum miniſtri Eccleſiæ quotidie Chriſti uicem agant, oportere eos mundiores eſſe alijs, & à concubitu abſtinere: non quòd malus ſit, ſed quia perſonæ non competat. Et Sidonius in cõcione quam habuit ad plebem Biturgis lib. 7. epiſtola ad Perpetuum ait: Qui ſecundas nuptias tranſierunt, ex canone nõ requiruntur ad epiſcopatus. Et Leo in epiſtola ad epiſcopos per Campaniam, cap. 2. uiduarum maritos, & numeroſa coniugia habentes ab Eccleſiaſticis officijs iubet arceri. Idem epiſtola 84. cap. 4. ſubdiaconis coniugium denegandum docet. Et epiſtola 87. Mauritanos epiſcopos ob non ſeruatũ eum in eligendis miniſtris ritum obiurgat. In Toletani etiam concilij canone 1. cauetur de cœlibatu miniſtrorum Eccleſiæ. Idem decretum reperitur paſsim in epiſtolis Pontificum, ut Innocentij ad Victricium & Exuperium Toloſanum: idem in epiſtola 22. ad epiſcopos Macedonios aſſerit, omnes epiſcopos qui per Orientem & Occidentem Eccleſias regant, ne ad ultimũ quidem Eccleſiaſtici ordinis gradum, coniuges admittere. In Turonenſis ſynodi cap. 2 Sacerdotes & Leuitę à procreatione liberorum non abſtinẽtes, ꝓhibẽtur ad altiora promoueri.

Quidam tamen etiam epiſcopi mariti fuerunt, & procreandis & bene educandis liberis operam dederunt. Nam Sidonius Auernorum epiſcopus coniunx fuit, & filium habuit: lib. 4 epiſtola ad Felicem. Et Syneſius in epiſcopatu ſuo uxorem retinuit, ut infrà in uita eius dicemus. Ac in Mauritania coniuges ad miniſterium admiſſos, apparet ex epiſtola Leonis 87. Galliæ etiam epiſcopos non modò uirgines, ſed etiam uiduas habuiſſe uxores, apparet ex epiſt. 89. ubi Leo eam conſuetudinem damnat. Epiſcopos etiã & presbyteros Macedonicos uxores duxiſſe, apparet ex 22 epiſtola Innocentij. Lectoribus & hoſtiarijs uxores reliquerunt patres ſynodi Toletani, canone 3 & 4. & Vaſenſis.

Conſuetudo etiam obtinuit, ut ex præfectis, & magiſtratum gerentibus, crearent

interdum epiſcopos. Sic Thalaſsius gentium Illyricarum præfectus, Cæſareæ Cappadociæ à Proclo epiſcopus ordinatur. Socrates 7. cap. 48. Cyrus præfectus Conſtantinopoli, in ſacerdotũ ordinem eſt receptus. Niceph. lib. 14. cap. 46. Et in epiſtolis Sidonij plurima eius rei extant exempla. Sed Innocentius in epiſtola ad Victricium, id fieri uetat. Idem in epiſtola 24 ad ſynodum Toletanam facit.

DE GRADIBVS *perſonarum.*

Miniſtri Eccleſiæ cõmuni nomine Clerus appellabantur. Sozo. 8. cap. 26. ac erant pro Eccleſiarũ magnitudine aut anguſtia plures, aut pauciores. In Edeſſena eccleſia clerium plus minus fuiſſe nominum ducentorum, Ibas in Berytenſi concilio ait.

Manſerunt in uſu ordines & gradus perſonarũ, quales in ſuperiori ſeculo recenſuimus. nam epiſcoporum, presbyterorum, diaconorum, lectorum, meminit Theodorus 5. cap. 30. Ariani epiſcopos ſuos Patriarchas appellabant. Victor lib. 2. Coepiſcopi, hoc eſt, eius qui uno epiſcopo adiũgebatur, coadiutor ſeu collega in eadem eccleſia, meminit Auguſtinus: ac ſibi à Valerio coepiſcopatus ſarcinam impoſitã eſſe, dicit epiſtola 34 & 36. Sed Leo in epiſtola 88 ad epiſcopos Germaniæ & Galliæ, abrogat coepiſcopos.

Inter presbyteros & diaconos, ubi plures fuerunt, etiam ordinem quendam fuiſſe apparet ex eo, quòd Petr⁹ protopresbyter, ſeu archipresbyter Alexandriæ fuiſſe narratur apud Socratem 6 cap. 9. Sozo. 8. cap. 12. Et Timotheus archidiaconus, Socrat. 7. cap. 7. Protodiaconi Epheſini mentio eſt in epiſtola Ioãnis Comitis, in actis Epheſinę ſynodi. Et Creſcentius ſubdiaconus, apud Antoninum titulo 10. cap. 12. & Victorem lib. 3. Meminit etiam ſubdiaconi Auguſtinus in epiſtola ad Quoduultdeum: & Paulinus Nolanus epiſtola 13. Et Leo ſubdiaconatum, quartum gradum à capite eſſe, dicit epiſtola 84. cap. 4. Condiaconum appellat Ruffinũ Auguſtinus, epiſtola 59.

Per hos gradus ſolebant fieri promotiones ad functiones Eccleſiaſticas. unde Ioannes Chryſoſtomus Antiochiæ primùm lector, poſtea diaconus, & deinceps presbyter, poſtremò epiſcopus ordinatus eſt: Socr. 6. cap. 2. 3. Et Leo in epiſt. 87. cap. 1. & Zoſimus in epiſtola ad Heſychiũ cap. 1 iubet monachos primùm fieri lectores, poſtea exorciſtas, acoluthos, ſubdiaconos, diaconos, preſbyteros, & poſtremò epiſcopos.

Cãtoris mẽtio fit apud Niceph. 14. cap. 46.

Magiſtri diuinorũ officiorum, in 4. actione Chalcedonenſi.

Acoluthi appellatio eſt apud Auguſtinum epiſtola 62. Exorciſtæ apud Paulinũ, in epiſtola 5. ad Amandum.

Zenobij canonici in eccleſia cathedrali mẽtio eſt apud Antoninũ tit. 10. cap. 12. ſed ea phraſis autoribus huius ſeculi ignota eſt.

Oeconomi eccleſiæ meminit Theodorus lib. 1. Et Antoninus tit. 11. cap. 1. narrat, Leonẽ ſanxiſſe, ut in qualibet eccleſia, quæ ab epiſcopo regatur, ex clero aliquis œconomus deligatur. Et Pergamium œconomiã templi ſancti Ioannis Conſtantinopoli, conſenſu Acacij epiſcopi accepiſſe, teſtatur Euagri⁹ libro 3. cap. 13.

Cuſtodum cubiculariorum, qui ad ſepulchra Apoſtolorum excubarint, in uitis pontificũ nomen extat. Cuſtodũ eccleſiæ mẽtio fit apud Niceph. lib. 14. cap. 35 & 37. Et æditorũ, in epiſtola Gennadij cõtra Simoniã.

Monachos inferiore gradu quàm clericos habitos eſſe, apparet ex epiſtola 76 apud Auguſtinũ. nam meliores & probatiores monachos ad clericatus militiam ſolebant aſſumere. Et Leo in epiſtola 62 uetat, monachos & laicos, etiãſi ſcientiæ nomine glorientur, admitti ad officiũ docendi & concionandi.

Notariorũ, qui in ſynodis ſolebãt excipere dicta, & cõſcribere Acta, mẽtio fit apud Niceph. li. 14. cap. 47. in actis cõciliorũ paſsim.

Diaconiſſarum Conſtantinopoli, mentio fit in hiſtoria Chryſoſtomi apud Palladium. Antoninus titulo 10 cap 9. & Niceph lib 13. cap 14. Pulcheriã creatã eſſe diaconiſſam, iuſſu Eudociæ, Niceph. autor eſt 14. cap. 47. Et Sedulius in cap. 16 ad Romanos dicit, in Orientalibus locis diaconiſſas in baptiſmo ſiue miniſterio uerbi, mulierib. miniſtrare.

Epiſcoporũ officiũ erat docere, & cõtradicẽtes cõuincere, ut in ſequẽtib. indicabitur. Itẽ presbyteros & diaconos eligere: Chryſoſt. hom. 3. in acta Apoſt. Item hom. 34 ſuper Matt. cap. 10. prolixè epiſcoporũ officia commemorat, inquiẽs: Quid eſt ergo qđ poſsit plus erogare rector, quàm accipit, niſi illud quod eſt ꝓprij officij, in quo debet eniti ut credita eroget, accepta diſpẽſet, aperiat obſcura, reuelet occulta, inuoluta pãdat, quæſtiones in lucẽ deducat: inſiſtat fortiter, perſeueret inſtãter. Meminerit ſe ſpeculatorẽ eſſe cũctorũ, ut omnib. paſcuas ſalubres inbuat, agnis puri fõtis undas exhibeat, extermінet ab ouib. lupos, ab agnis nociuas beſtias excludat, uulneratos curet, errãtes reuocet, ignaros inſtruat, erigat lapſos, generaliter omnes, ſpecialiter ſingulos doceat, ſuæ uitę prouocet uniuerſos exẽplo. Sit eius doctrina duplex, ut uerbis facta conueniant, actus doctrinæ reſpõdeant: in nullo ſit minor, qui cũctis eſt potior: in chariſmatib. fulgeat, ſplẽdeſcat officijs: ſit cum autoritate humilis, cũ humilitate ſublimis. Nec ideo ſit melior, qa

maior

maior: ſed ideo maior, q̃a melior. Multiplicet populos, & eos docẽdo meliores faciat quàm accepit. ſic fiet, ut dũ hominib. feruẽter inſiſtit, Dominũ ſibi conſtituat debitorẽ.

Coëpiſcoporũ munus erat, abſente epiſcopo altaria erigere, baſilicas cõſecrare, in eccleſijs Gallicanis & Germanis. Leo epiſt. 88.

Presbyterorum munus erat, docere in eccleſijs. Poſidonius de uita Auguſtini capire quinto. Non tantum in ciuitatibus, ſed etiã in parochijs. Canon ſecũdus Vaſenſis. Et baptizare, ſed ſine mercede. Gelaſius epiſtola ad Brutios, capite ſeptimo. Præeſſe pauperibus: ut poſtea dicetur de bonis Eccleſiæ. Cuſtodire bona Eccleſiaſtica. Nicephorus 14. cap. 47. Diſpenſationem bonorum Eccleſiaſticorum, eſſe presbyterorum, Chryſoſtomus hom. 14. in 6 Actorum indicat. Idem hom. 86 ſuper Matthæum: Oportet inde presbyteros nominari, unde Apoſtoli leges ſanciebant, à nutritione uidelicet inopum, ab eorum qui lædebantur protectione, à diligenti erga peregrinos cura, à patrocinio eorum qui opprimuntur, ab in orbos parentibus cura, à protegendis uiduis, à defendendis uirginibus. Hæc officia loco uillarum & domorum curæ presbyteris diſtribuere decet. Pœnitentes abſoluebant, ſed cum conſilio epiſcopi: ut habet canon 10 Carthaginenſis.

De differentia inter epiſcopos & presbyteros, Chryſoſtomus in tertio capite primę ad Timotheum: Inter epiſcopũ atque preſbyterum intereſt ferè nihil. quippe & preſbyteris Eccleſiæ cura permiſſa eſt: & quæ de epiſcopis dixit, ea etiam presbyteris congruunt: ſola quippe ordinatione ſuperiores illi ſunt, atque hoc tantum plus quàm presbyteri habere uidẽtur. Auguſtin. q̃æſtione 101 ueteris & noui Teſtamenti. In Alexandria & per totam Ægyptum, ſi deſit epiſcopus, conſecrat presbyter. Item: Preſbyter & diaconi & exorciſtæ & lectoris agit officiũ. Idẽ epiſtola 19 inquit: Secundũ honorũ uocabula quę iam Eccleſię uſus obtinuit, epiſcopatus presbyterio maior eſt, in multis tamen rebus Auguſtin⁹ Hieronymo minor. Presbyteris non licebat ſedere ſub aſpectu epiſcopi. Gelaſius in epiſtola.

Diaconorum officium erat, in Eccleſija hortari uoce clara populos ad attentionẽm cum ſacra eſſent prælegenda. Chryſoſtomus hom. 19. in 9. Actorum. Item ad preces pro catechumenis: Chryſoſtomus in primũ caput epiſtolę ſecundę ad Corinthios. Diaconos uicem ſacerdotis gerere non poſſe, ſed oportere alium ſacerdotem eam ſupplere, Auguſtinus indicat lib. quæſtionũ ueteris & noui Teſtamenti, quæſtione 46. Et Romanos diaconos inuerecundiæ inſimulat, quòd uellent presbyteris haberi pares, propter urbis magnificentiam. libro quæſtionum ueteris & noui Teſtamenti, quæſtione 101. Nec licebat eis ſedere in Eccleſia: ibidem. Portabant altare & uaſa, & aquam in manus fundebant ſacerdoti, per omnes Eccleſias, excepta Romana: ibidem. Diaconi, ęgrotãte presbytero, homilias ſanctorum patrũ recitabant: canone 2. Vaſenſi. Nec licebat eis baptizare ſine epiſcopo aut presbytero, niſi extrema neceſsitate exigente: Gelaſ. in epiſtola, cap. 9. Archidiaconorum erat, inter alia epiſcopos & presbyteros monere de ritibus uſitatis. Sic in concilio Toletano præcipitur archidiaconis, ut moneant epiſcopos & presbyteros de ritu utendi chriſmate. Et ut clericos comam nutrientes, inuitos etiam tondeant. canon 20 Agathenſis concilij.

Lectorum officium erat in Eccleſia, ſacra legere uel ex Prophetarum aut Apoſtolorũ ſcriptis. Chryſoſt. hom. 19. cap. 9 in Acta Apoſtolorum.

Claruerunt ex his etiam quidam donis miraculorum. nam Maruthas & Ablaathus epiſcopi Perſarũ, ex filio regis dęmonẽ expulerunt oratione & ieiunijs. Socrat. 7. cap. 8.

DE RATIONE GVBERnationis.

Singulis Eccleſijs præſidebant ſinguli epiſcopi, niſi quòd Alexandriæ duo eſſe cœperunt ab ordinatione Timothei: ut Liberatus in Breuiario cap. 16 indicat. Et in prouincijs Europæ, quoſdã epiſcopos duas ſub ſeſe habuiſſe eccleſias ex antiqua cõſuetudine, apparet ex libello Euprepij, ſynodo Epheſinæ exhibito. Heracleæ enim epiſcopus, ſub ſeſe habebat Heracleam & Panion. Byzes uerò, ſub ſe tenebat Byzen & Claudiopolin: Cœlenſis, Cœlam & Calliopolim: Sabſadenſis, Sabſadiam & Aphrodiſiadem.

Illi uerò cum presbyteris & diaconis, quæ ad Eccleſiæ ædificationem faciebant, adminiſtrabant. Ac primùm ueram doctrinam de ſingulis capitibus, ſiue Scripturam ſacrã enarrantes in concionibus, ſiue in formulis conceptis, tradebant. Idq́; officium commune epiſcopis & presbyteris in alijs eccleſijs fuit, exceptis Africanis: in quib. conciones ad populũ ſoli epiſcopi hactenus habebant. Verùm ea conſuetudo infringi hoc ſeculo cœpit. Valerius enim Auguſtino presbytero id mun⁹ delegauit. Poſidon. de uita Auguſt. cap. 5. Et Chryſoſtomum munus docendi ſedulò obijſſe, reſtatur Socrates 6. cap. 17. Et Atticum extemporè populariter concionatũ eſſe, idẽ lib. 7. cap. 2. & 25 refert. Et Chryſoſtomus hom. 2. in 1. cap. Ioannis, grauiſsimè cohortatur ſuos auditores, ut non modò in templo attentè uerbum Dei audiant

& dis

& diſcant, ſed etiã domi uir cum uxore, pater cum filio conferant de doctrina, ac mandat, pueros ab incunabulis in uerbo Dei enurriri. Et Hom. 10 in idem caput monet, ut audirores prius Euangelicas lectiones domi legant, & repetant, & ſenſum diſquirant, & quid clarũ, quid obſcurum aut pugnans uideatur annotent, & ſic ad conciones artentiores & paratiores accedant. Idem façit homilia 52 in 8 Iohannis. Et in tertio capite ad Coloſs. prçcipit, ut ſibi comparent Biblia, pharmaca animæ, & præcipuè libros noui Teſtamenti.

In docendo autem eos obſetuaſſe id prçceptum, ut initiò communiora traderent, & ſic paulatim ad maiora diſcentes præpararetur, moner Cyrillus libro ſecundo in Ioannem, capire nonageſimoquinro. Eucherius etiam in terriũ librũ Regum, iubet docentes ad diſcentium captum ſeſe accommodare, & non plura prædicare quàm ab audiroribus capi poſsint. Et Theodoretus libro primo de fide inquit: Nos accedentib. ad Chriſtianam religionem, diuinatumq; rerum myſteria diſcere cupientibus, præ cæreris cunctis libris doctrinam fidei proponimus: cum uerò & imbuti fide, iniriatiq; fuerint, aperimus, quarum rerum ſigna ænigmataq; præceſſerint. Et Cyrillus cenſet, eos qui ad uoluptatem potius quàm ad utilitatem loquantur in concionando, adulari auditoribus. libro decimo in Iohãnem, capite uigeſimoſexto. Examinare etiam auditores ſolebant, ut patet ex Chryſoſtomo in ſecundũ caput ad Hebræos: & ex Cyrilli libro ſecundo, capite quadrageſimoſeptimo in Ioannem.

Hæreſes, earumque autores refutabant tum in concionibus, (Chryſoſtomus ſermone 8 de reſurrectione) tum diſputationibus coram Eccleſia. Sic Auguſtinus cum Maximino Ariano, Hippone, præſentibus clericis & laicis diſputauit: libro primo contra Maximũ. Chryſoſtomus homilia quinra & ſexta in Geneſin, aſtrologos refutat. Et ſi qui occultè in cœtu ſerpebant, eos ſibi indicari poſtulabant: ut facit Leo ſermone tertio.

In errore pertinaces excommunicabant, Eccleſijs eijciebant: & ſuos monebant, ut eorum conſortia uitarent. Chryſoſtomus prima oratione contra Iudæos, monet ſuos, ut Iudæorum conſortia fugiant: & Auguſtinus in libro de fide & operibus, capite quinto: & Cyrillus libro nono, capite quadrageſimo in Ioannẽ, hçreticos à conſortio fratrum depelli iubet.

Econtrà pœnitenriã agenres abſoluebãt, & ad ſacra admittebant. Nam Auguſtinus lib. unico de baptiſmo, ca. 1. Iudæos, ſchiſmaticos, & hæreticos, ſi agant pœnitentiam, recipi teſtatur. Contrarium egit Petrus protopresbyter Alexandrinus, qui mulierem Manichæam ad ſacra myſteria admiſit, cum eam ab hæreſi nondum abduxiſſet. Socrat. libro 6. cap. 9.

In taxandis uitijs libertatem uſurpabant & ſeueritatem neceſſariam. Exempla huius rei extant in uitis Doctorum, quas in cap. 10. deſcrlbimus: maximè uerò in Ioannis Chryſoſtomi. ac ſolet is ferè in fine omnium Homeliarum uitia taxare, & ad bona opera hortari auditores. Hom. 3. in acta Apoſtolorũ, perſtringit eos qui ſacerdotium ob honorẽ potius, quàm ob curam gregis affectabant. Et homil. eadem epiſcopos reos peccatorũ facit, quæ presbyteri & diaconi cõmittant. Et homil. 9. in Acta, cap. 3. ſeueriter præcipit, ut iuramenta forenſia corrigantur, & ſecus facienres ad ſe duci iubet.

Luxum in diebus feſtis grauiter reprehendit Chryſoſtomus 8. ſermone de reſurrectione, & homil. 26 in Matthæum. Inuehitur etiam in auariciam ſacerdotum, homil. 13. in Marcum, tomo 2: Mulræ cathedræ uſque hodie ſunt, quæ uendunt columbas. Irem: Nunc in multis locis domus Dei patris, fit domus negociationis. Et paulo pòſt: Ego ipſe qui loquor, & unuſquiſq; de nobis, ſiue presbyter, ſiue diaconus, ſiue epiſcopus, qui heri pauper, hodie diues eſt in domo Dei, non'ne uobis uidetur feciſſe domum patris, domum negociatiouis? Idem homil. 7. in Matth. taxat mulierum magnificentiam, quæ mulis in templum ad conciones uehebantur. Et in 1. concione de Lazaro, grauiter obiurgat eos qui Calendis feſtum Sathanæ celebrarunt, & choreas duxerunt per ciuitatem, & in cauponis & popinis ebrietati uacauerunt. In 4. cap. ad Coloſs. nuptiarum abuſum taxat. Et in 9. ad Hebræos, immodeſtiam & riſum in templo arguit. Et in primo capite ad Titum, obſeruationem ieiunij & ſabbatorum cum gentilibus refutat. Proſper libro primo de uita contemplatiua, prolixè raxat deprauatos & corruptos mores & uitia Eccleſiaſticorum.

Quemque ad opera ſuæ uocationis & pietatis cohortabantur. Chryſoſtomus regi & reginæ optima ſubieciſſe dicitur, apud Theodor. 5. cap. 28. Et populum ad ſtudium uirtutis adhortatus eſt Atticus: Socrat. 7. cap. 25. Et ut in qualibet uilla eccleſiæ cõſtituantur, & alantur ſacerdotes, qui doceant homines de ſalute, monet Chryſoſtom' homil. 18. in 8 cap. Actorũ. Idẽ ad eleemoſynas hortatur, homil. 25. in acta Apoſtolorũ. Et ad orationem, homil. 26. Et ad celebrationẽ paſchatis, homil. 47. in Acta: & in ſermone

mone quinto de reſuttectione. Et martyres non laudandos, ſed imitandos proponebat Chryſoſtomus, in Sermone de Euchariſtia. Idem ad pœnitentiam & confeſsionem hottatur, homilia 5. de incomprehenſibili Dei natura, & 6. ad Hebræos. Et in 4. cap. ad Theſſalon. hortatur parentes, ut iuuenes citò matrimonio ſubijciat.

Curam gerebant de moribus ſuotum clericorum. nam Poſidonius de Auguſtini uita refert, eum clericos ſecum in una domo aluiſſe, & morum inſpectorem fuiſſe: capite 25. Ioannes etiam Chryſoſtomus ſacerdotes ſecundum leges uiuere iuſsit. Theodor. lib. 5. cap. 28.

In omnes cuiuſque loci & ordinis homines facinoroſos, & obſtinatos, cēſuram grauiorem exercebant: Socrat. 7. cap. 25. Chryſoſtomus duos diaconos, alterū propter homicidium, alterum ptopter adulterium, ab Eccleſia ſeparauit. Antoninus titulo 10. cap. 9. ex Palladio. Innocentius Romanus excommunicauit Arcadium Imperatorem, quòd conſenſit in depoſitionem & exilium Ioannis. Antoninus tit. 10. capite 9. ex Palladio. Et Chryſoſtomus homilia octaua in tertium caput Actotum inquit: Si quis noluerit hoc præceptum perficere, quemadmodum tuba quædam per uerbum denuncio, abſtineat à liminibus illis Eccleſiaſticis, ſiue Princeps ſit, ſiue alius diademate cinctus. Et homil. 9. in tertium caput Actorum, minatur excōmunicationem iurantibus. Idem homilia undecima in quartum cap. Actorum facit. Et Auguſtinus libro 3. contra literas Petiliani, cap. 37: Eccleſiaſtica diſciplina non negligitur à conſtantibus, diligentibus, & prudentib. diſpēſatorib' Chriſti, ubi crimina ita manifeſtantur, ut nulla poſsint ꝓbabili ratione defendi. extant innumerabilia documenta in eis qui uel epiſcopi, uel alterius huiuſcemodi gradus clerici fuerunt, & tunc degradati, uel pudore in alias terras abierunt.

Occultis tamen eos peperciſſe, Auguſtinus teſtatur in lib. 3. contra literas Petiliani, capite trigeſimoſexto.

Auditorum ſuorum cœtus alij aliter diſtinxerunt. Cathechumenorum meminit Chryſoſtomus homil. 17. in primum caput Ioannis. Ac homil. 24. in tertium caput Ioannis, catechumenos à fidelib. diſcernit: & homilia prima in acta Apoſtolorū, & in undecimum caput ad Hebræos. Idem recens baptizatos Neophytos appellat. in duodecimum cap. 1. ad Corinth. Et poſtea ibidem inquit: Sunt in Eccleſia mēbra multa, diuerſaq́; ſublimiora quædam, quædam inferiora: ſunt uirginum chori, ſunt uiduarum collegia, ſunt ex caſto connubio fulgentes cœtus. Ipſi etiam mendici uſum Eccleſiæ templorum foribus admoti pulcherrimum, & ornamentū quoddam maximum præſtant, ut ſine his plenitudo Eccleſiæ perfecta eſſe non poſsit. Idem pœnitentium meminit in primum caput ad Epheſios, & Auguſtinus in libro de fide & operibus cap. 29. & Eucherius lib. 3. in Geneſ. Energumenon mentionem facit canon 14. Arauſicenſis.

Preces ſacras ordinabant pro omnibus rebus neceſſarijs. Ioannes Chryſoſtomus preces nocturnas ad Arianos refutandos inſtituit: Socrat. 6. cap. 8. Idem homil. 3. & 4. de incōprehenſibili Dei natura, ad preces publicas, ut quæ ſint priuatis efficaciores, auditores cohortatur. Idem facit in quintum caput 1. ad Timoth. Mamercus Viennēſis litanias, ſeu rogationes publicas in ſuæ urbis incendio inſtituit: Sidon. lib. 7. epiſtola ad Mamercum, & epiſtola ad Aprugium. Ac ipſi ſedulò pro Eccleſijs orabant: Chryſoſtomus homil. 43 in acta Apoſtolorum. Et Auguſtinus dicit, miniſtros Eccleſiæ quotidie neceſſe habere, orare pro populo. 127. quæſt. in uetus & nouum Teſt. Et Sidonius in epiſtola ad Lupum. Et pro conuerſione regum ac tyrannorum: Auguſt. lib. 3. contra Maxim. cap. 1. Nouū eſt & ſuperſtitioſum, quòd pro mortuis cœperunt orare. Auguſtinus lib. de cura pro mortuis, cap. 16.

Sacramēta adminiſtrabant. Auguſt. quęſt. 127 in nouū & uetus Teſt. Sacerdos neceſſe habet quotidie aut offerre, aut tingere.

De uſu ſacramentorum fideliter inſtruebant ſuos, ac ut rectè & crebrò ijs uterentur hortabantur. Chryſoſt. in ſermone de Euchariſtia, & in oratione de Philogonio. Item in 1. ad Timotheum 1. negligentiam ſuorum in ſacra cœna percipienda taxat. Et in admittendis ad communionem, debitam adhibebant prudentiam: ut monet Cyrillus lib. 2 in Ioannem, cap. 26.

Ordinabant miniſtros Eccleſijs. Gelaſius epiſtola ad epiſcopos per Lucaniam, monet epiſcoporum eſſe, creare ſubdiaconos, acoluthos & presbyteros, &c.

Geſta cum hæreticis certo tempore populo perlegebant. Sic apud Carthaginem, Tagaſtem, Conſtantinam, Hipponem, & omnes diligentes Eccleſias, epiſcopi geſta cum Donatiſtis recitabant. Ac mandat Auguſtinus Deuterio Cæſarienſi epiſcopo, ut ſingulis annis per dies ieiuniorum, geſta collationum cum Donatiſtis à capite uſque in finem ex ordine prælegat. libro de geſtis cum Emerito.

Temporū rationem & feſta Eccleſijs ſuis denunciabant. Sic Auguſtinus paſcha & ieiuniū indicat ſuis, quæſtione cēteſima uigeſima, & cēteſima uigeſimaprima in uet' &

nouum

nouũ Teſtamentũ. Et Leo in 1. & 2. ſermone de ieiunio, indicit ieiunium & uigilias celebrandas. Idem facit ſermone de Quadrageſima.

Monaſteria ſeu ſcholas Eccleſiaſticas inſtituebant & regebant. Sic Euſtathius epiſcopus Sebaſtiæ, & abbas monachorum fuit, & ſcholam habuit, ex qua multi clari uiri prodierunt. Sozom. lib. 8. cap. 27. Et Auguſtinus regulas monachis præſcripſiſſe dicitur. Et monachi Adrumetini Auguſtinum conſuluerunt ſuper errore de libero arbitrio, ut patet ex argumento libri ad Valentinum de gratia & lib. arbitrio. Et Sidonius in epiſtola Voluſianum rogat, ut diſcipulos Abrahæ informet ſecundũ ſtatuta Lirinenſium, uel Grimnicenſium patrum.

Viſitabant ægrotos. Auguſt. lib. 22. cap. 8. & Poſidonius in uita Auguſtini. Et epiſtola Innocentij ad Decentium.

Conſolabantur calamitoſos & lugentes. Sic Paulinus Pammachium conſolatur, ob uxoris obitum. Et Syneſius epiſcopum quendam, ob damnatam Arij hæreſin eiectum, conſolatur epiſtola 128.

Bono exemplo Eccleſiæ præibant. Proſper lib. 1. de contemplatiua uita, capite 17. Idem præcipitur canone 1. Turonenſi. Et apud Eucherium in lib. 3 Regum, cap. 4.

Cauſas litigantium rogati cognoſcebant & dirimebant. Id Auguſtinum factitaſſe, refert Poſidoni' in uita Auguſtini, cap. 19. Ac ipſe Auguſtinus epiſtola 9. teſtatur, ſe alienis & ſecularibus negocijs circumſtari. Syneſius in epiſtola 57 inquit: Non condemno epiſcopos qui uerſantur in negocijs, ſed memetipſum ſciens uix ad alterutrum pertingere poſſe, admiror eos qui utraque poſſunt: mihi uites non ſunt ut poſsim duobus dominis ſeruire. Si qui uerò ſunt, qui rerum diuerſarum aggreſsione non læduntur, illi forſan poſſent ſimul & ſacerdotio fungi, & ciuitatibus præeſſe.

Legatione etiam interdum fungebantur. Sic Leo ad regem Hunorum ablegatus, Italiam à periculo liberauit. Liber Pontificalis.

Eccleſijs etiam ædificandis & ditandis operam dederunt, maximè Romani epiſcopi. Sabellicus Ennead. 8. lib. 1. Et Sixtum omnia ſua bona in ędificijs & ornamentis eccleſiarum inſumpſiſſe, teſtatur Platina in uita eius. Et Patientem Lugduni templum ſtruxiſſe, teſtatur Sidonius lib. 6. epiſtola ad eundem.

Conſecrabant eccleſias, ut patet ex Epiſtola 11. & 12. Paulini. Et baptiſteria: Sidonius in epiſtola ad Elaphium.

Vt in pręcedenti ſeculo fundamenta ſunt iacta: ita in hoc epiſcopi cœperunt occupare dominatum. Socrates lib. 7. cap. 7. & 13. Ex eo tempore quo Cyrillus Alexandriæ epiſcopus ordinatus eſt, poſt Theophilum, Alexandrinus epiſcopatus præter ordinem ſacerdotis principium conſecutus eſt exercendi rerum potentatus. Ac Romanum epiſcopatum iam olim ultra ſacerdotij limites, ad externam & nouam dominationem progreſſum eſſe, idem teſtatur lib. 7. cap. 11. Et Syneſius Ptolemaidis epiſcopus etiam pręlium commiſit pro regione, pro ſacris, pro legibus, & poſſeſsionibus: epiſtola 108. 113. 122. 125. & 132.

Nouum eſt quod epiſcopi cœperunt hoc ſeculo reliquias ſanctorum nimis ſuperſtitioſè tractare: epiſtola 11 & 12 Paulini. Simile & illud eſt, quòd cœperunt cõficere chriſma: ut patet ex Toletano concilio, & epiſtola Gelaſij ad epiſcopos per Lucaniam, &c. cap. 8. Item uelare uirgines: ut patet ex canone Mileuitano 26. Item benedicere cæreum paſchalem: quod Zoſimus inuenit, ut patet ex libro Pontificali. Item altaria lapidea infuſo chriſmate ſacrare: ut habet canõ 26 Epaunenſis.

DE SYNODIS *priuatis.*

Synodos priuatas appellamus illos congreſſus, in quibus epiſcopi cum ſuis collegis, ac etiam laicis quibuſdam, ſine conuocatione tamen ſacerdotum aliarum finitimarum Eccleſiarum, conueniebant, tractaturi de rebus ad Eccleſiam pertinentibus. Huiuſmodi ſynodos celebratas eſſe, teſtantur ſequentia.

Solebant autem in huiuſmodi congreſſibus tractare de electione & uocatione miniſtrorum Eccleſiæ, cuius rei poteſtas erat ſimul penes clericos & laicos. Sic Siſinius à populo eligitur. Socrat. 7. cap. 26.

In his etiã examinabant dogmata, ſi quid uel nouum, uel à fide alienum à quoquam fuerat prolatum. Ac errorum aſſertores aut in uiam reducebant, uel damnabant & excommunicabant. Sic Neſtorium propter hæreſin clerici communi ſententia damnarunt. Socrat. 7. cap. 34. Et Felix Meſſenum & Vitalem ob malè adminiſtratum legationis munus à communione deiecit. Platina. Et Cœleſtium Carthagini fratres propter diſputationem contra gratiam examinarunt, & ad epiſcopale iudicium perduxerunt. Auguſtinus 2. quæſtione Solutionum Hilarij. Idem cum Maximo coram clericis & laicis Hippone diſputauit, ut patet ex libris eius contra Maximum. Et Leo in tali ſynodo cum Manichæis contulit: ſermone quinto de ieiunio.

Si quid diſsidij inter epiſcopos & cleri-

coſortnm erat,in eiuſmodl priuatis cōgreſſib. trāctabatur. Slc Theophilus Petrū protopresbyterum accuſauit, de Manichæa ad myſteria ſacra admiſſa. Socrat. 6. cap. 9: Sozom. 8. cap. 12. Et poſtea Iſidorum, ſibi pecuniam pauperum cedere nolentem: Sozomenus octauo, capite duodecimo: & Palladius in uita Chryſoſtomi, apud Antoninum titulo decimo, capite nono.

Iſthic communes etiam dictabant literas. Sic Ioannes Antiochię congregata Synodo, tres epiſtolas dictauit. Liberatus in Breuiario cap. 10.

In ſuſpicionem adducti, nel criminationibus delati, ſeſe purgabāt: ac probata innocētia, delatores damnabātur. Canō cōcilij Agathenſis, & epiſtola Sixti tertij, cap. 1 & 2.

Cauſas ciuiles & lites ibi quoq; componebāt. Sic Siluanus epiſcopus Troianus, cū clericos qnęſtum ex contentionibus eorum qui inter ſe litigabant, ſectari cerneret, neminem unquam è clero iudicijs accommodauit: ſed acceptis ſupplicantium libellis, obſecrabat aliquem ex fidelibus laicis, quem iuſticiæ ſciebat amantē, illiq; audiendi munus commiſit, atq; ita litigantes à contentione abduxit. Socrat. 7. cap. 37. In Tanaconenſis ſynodi canone 4 prohibetur, ne clerici die Dominico cauſas dijudicēt. Sed alijs diebus, exceptis negocijs criminalib', permittitur eis iudicium. Et canone 10 cauetur, ne epiſcopus aut clericus pto iudicijs munera accipiat.

Leges & ſtatuta ad gubernationem neceſſaria condebant. Sic Zoſimus Romę ſtatuit, ne clerici in publico potarēt. Sabellicus Ennead. 7. lib. 9. Et Bonifacius interdixit, ne ſeruns, nexus, obæratusq; in clerum recipiantur: & ne mulieres ſacram pallā & thnra attingerent. Sabellicus Ennead. 8. lib. 1. Et Vincentius ex Sigeberto, llb. 19. cap. 11. Et ne abſens in iudicio accuſetur, aut damnetur. 3. q. 9. cap. Decernimus. Item, ne quis ſacerdos ordinetur ante 30 annos. 78. diſt. cap. Si quis ante ttiginta annos. Anaſtaſius ſtatuit, ne peregrini, & maximè tranſmarini, in clerū recipiantur, niſi quinq; epiſcoporū chirographis. Naucler. 2. Gen. 14. Itē ne debiles uel manci, uel mntilati aliquo membto, clerici fiant. Iacob. Philip. in Chronico. Leo ſtatuit, ut apud Eparchum prętorianum reſponderent clerici. Theodor. 1. Idem uetat, ne clericus ſuo aut alieno nomine fœnns exerceat. epiſtola ad epiſcopos Campaniæ, cap. 5. Sixtus nullum clericum in alterius parochia ordinari debere ſtatuit. Philip. Iacob. in Chronico. Hilarius uetuit, ne clericus à laico inueſtiturā accipiat. Naucler. Gen. 16. Et ne quis inſcius literarum clericus ordinetur, 55. diſt. cap. Pœnitentes. Et ne pontifices ſibi ſucceſſorem deligant. 8. q. 1. Pleriq;. Hęc conſuetudo per totum orbem ſparſa eſt. Iacob. Philip. in Chronico.

DE BONIS ECcleſiæ.

Eccleſiæ habuerunt ſua bons, quæ partim Imperatorum & reginarum largitione acquiſierant. Sozom. lib. 8. cap. 1: et lib. 9. cap. 1. Pulcheria ditauit eccleſiam Cōſtantinopoli: Nicephor. 14. cap. 2. Theodoſius auream crucem, & pecuniam Hieroſolymā miſit. lib. eodem. cap. 9. Endocia Theodoſij conlunx, epiſcopalem domum Cōſtantinopoli exornauit, & mille nūmûm annnatim attribuit. lib. eodem, cap. 5. Et eccleſijs Libyę Imperatores frumentū dediſſe, Iſchyriō reſtatur in epiſtola ad Leonē, quę extat in actis Chalcedonēſibus. Partim epiſcoporū liberalitate. Xyſtus enim ditauit ędem Virginis maiotem prædijs. Sabell. Ennead. 8. lib. 1. Et Simplicius ſcyphum aureum librarum quinq;, & cantharos argēteos ſedecim, ſingulos librarū 12. Liber pontificalis, Partim per collectas, quas faciebant ſingulis diebus Dominicis. Socrat. 7. cap. 12: & Chryſoſtomus in explicatione dicti Pauli, Corinth. 16. Partim ex beneuolentia & donatione piorum. Socrat. lib. 7. cap. 21. Et Creſcentiū omnes facultates ſuas, & prædium Argianū in Sicilia, eccleſię Romanę donaſſe, Sixtus in expurgatione cap. 1 affirmat. Edeſſenæ eccleſiæ calicem gemmatum oblatnm eſſe, patet ex concilio Berythenſi. Partim etiam mtltatione aliorum. nam Baſſo, qui Sixtum falſò accuſauerat, in exilium pulſo, prædia eius Eccleſiæ aſcripta ſunt. Platina in uita Sixti, & in epiſtola Sixti. Partim emptione. Chryſoſtomus homilia octuageſimaſexta in Matthæum.

Erant autem ædes epiſcopales. Socrat. 6. cap. 14. Vaſa aurea & argētea. Socrat. 7. cap. 21. Argentū & aurū. Victor lib. 1. in hiſtoria. Agri, domus, uehicula, equi, muli, uillæ, & multa ſimilia. Chryſoſt. homil. 86 ſuper Matthæum. Serui: ut patet ex Agathēſi canone 7. Cirthenſis eccleſia habuit duos aureoa calices, & ſex argenteos, capitulata argētea, & lucernam argenteā. Auguſtinus lib. 3 cōtra Creſcon. cap. 29. Edeſſena eccleſia habuit calices gemmatos, redditus, cruces aureas & argenteas, prædia, ſyluas: ut patet ex concilio Berythenſi.

Bonis eccleſiaſticis præerant epiſcopi: ut colligitur ex Socrate lib. 7. capite uigeſimoquinto. Sed eā conſuetudinem grauiter reprehendit Chryſoſtomus homilia octuageſimaſexta ſuper Matthæum: ac queritur, epiſcopos in diſpenſatores, caupones,

procuratores, publicanos, & quæſtores redactos eſſe.

Diſpenſatores uerò presbyteri erant: ut patet ex Sozomeni lib. octauo, capite duodecimo. Oeconomi Eccleſiæ meminit Theodotus libro primo. Et Ibas promittit in Chalcedonēſi ſynodo, ſe in poſterum, ſecundum conſuetudinem Antiochenæ eccleſiæ res curaturum per œconomos ex clero ordinatos. Et in uigeſimoſexto canone Chalcedonenſi cauetur, ne epiſcopi facultates eccleſiaſticas tractent, ſed œconomis id onus imponant. Sed Gelaſius econtrà epiſtola ad Siculos, iubet epiſcopum facultatum Eccleſiæ habere poteſtatem, ut pauperib. & peregrinis, & captiuis & clericis poſſit diſtribuere eleemoſynas & ſtipendia.

Non autem licebat uel epiſcopis uel preſbyteris res Eccleſię abalienare, ſiue per uenditionem, aut commutationem, aut legationem. Canone ſeptimo, & quadrageſimooctauo, & quadrageſimonono, & quinquageſimoprimo Agathenſis.

De bonis Eccleſiæ alebantur epiſcopi, & alij miniſtri. Chryſanthus duos panes ſingulis diebus Dominicis ex collectis accepit. Socrates ſeptimo, capite duodecimo. Et Chryſoſt. in tertio capite 2 ad Theſſalon. inquit: Eleemoſyna illis datur, qui manuum ſuarum operatione & labore ſibijpſis uictū ſufficere nequeūt: aut illis qui alios docent, & toti ad doctrinæ ſermonem dediti & occupati ſunt. Et in actione undecima Chalcedon. Stephanus & Baſsianus epiſcopi Epheſini ambo depoſiti, neceſſaria ſalaria ab Eccleſia acceperunt, annuatim ſolidos ducentos. Theodoretus tamen epiſcopus Cyri, ſtipendiū ab Eccleſia non accepit, ſed gratis ei inſeruijt: ut teſtatur ipſe in epiſtola ad Leonē.

Viduæ, orphani, uirgines. Chryſoſtomus homi. 82 ſuper Matthæum.

Item pauperes. nam Atticus non ſolùm prouidit pauperibus in ſua parœcia, ſed etiā Niceam egenis miſit 300 aureos, ac Calliopium diſtribuere iuſsit ijs qui mendicare erubeſcant, & in doctrina uera conſentiant. Socrat. 7. cap. 25. Et Canon 5. Vaſenſis, oblationes defunctorum præcipit matutius dari, ne pauperes alimonia defraudentur. Periſteria xenodochijs & alijs pauperibus Ægypti legauit pecuniam in teſtamento. acta Chalcedonenſ.

Solebant etiam ad redimendos captiuos bona Eccleſiæ conferri. nam Acacius Amidenus aurea & argentea uaſa iubet uendi, & captiuos redimi. Socrat. ſeptimo, capite uigeſimoprimo: & Canon ſeptimus Agathenſis. In Berythano concilio Ibas accuſatur, quòd Eccleſię pecuniam, quę ad redimendos captiuos erat collecta, contulerit in cognatorum ſuorum domos. Simplicius in epiſtola ad Florentium, iubet de redditibus Eccleſiæ, & oblatione fidelium, duas portiones Eccleſiaſticis fabricis & pauperibus erogari, & unam epiſcopo dari, quartam uerò clericis diſtribui. Idem Gelaſius in epiſtola ad epiſcopos per Lucaniam, Brutios, Siciliam, cap. 29. repetit.

Item ad Eccleſiarum ædificationes, aut inſtaurationes. Sozom. octauo, capite duodecimo.

DE BIBLIOthecis.

NOn caruerunt Eccleſiæ ſuis bibliothecis. Alexandrinæ bibliothecæ meminit Auguſt. 114 quæſt. in uetus & nouum Teſtamentum. Bibliothecæ Hipponenſis idem facit mentionem: ac in ea opuſculum Hieronymi de Hæreſibus non haberi, queritur libro de hæret. ad Quoduultdeum, capite octogeſimooctauo. Conſtantinopoli in baſilica Hilarij duplex bibliotheca fuit. Platina, & Sabellicus Ennead. octauę libro ſecundo. Et iſthic in bibliotheca centum uiginti millia librorum repoſita fuiſſe, & inteſtinum draconis longitudine pedum centum uiginti, cui aureis literis poëmata Homeri Ilias & Odyſſea fuerint inſcripta, Zonaras habet tomo decimotertio. Hilarius epiſcopus Romanus duas in baptiſterio Lateranenſi bibliothecas fecit, iuxta libros Pontificales. Gelaſij libros contra Neſtorium & Eutychen in bibliotheca Romana cuſtodiri, teſtatur liber Pontificalis.

DE SCHOLIS.

ETiam hoc ſeculum celebres ſcholas paſſim habuit. nam Alexandriæ Hierax ludimagiſter fuit. Socrates 7. cap. 13. Et Maximus ac Theodorus ſocij in ſchola Libaniana fuerunt. Sozom. octauo, capite ſecundo. In ſchola Magiſtrianorum Theodorus annos uigintiduos fuit: ut patet ex eius libello ad Leonem. In ſynodo Chalcedonenſi coadiutorem habuit Seuerum, ut patet ex libello Athanaſij in actis Chalcedonenſib. Academiā Bononiæ à Theodoſio inſtitutā, quidam Chronici annotāt. Scholæ Auernorum meminit Sidonius.

Duplices autem uidentur fuiſſe Scholæ: Ethnicæ nimirum, cuiuſmodi fuit in qua Libanius docuit Rhetoricam & artes dicendi, & philoſophiam: & Eccleſiaſticæ, ſeu monaſteria, ubi Ioannes Carterium & Diodorum pręceptores habuit. Sozom. octauo, capite ſecundo: Niceph. decimotertio, capite ſecundo: Chryſoſtom libro tertio contra uituperatores uitæ monaſticæ.

In ſcholis triuialibus erant primi magiſtri, qui docebant colligere ſyllabas, & legere: & magiſtri grammatici, qui græca & latina

tina

tina docebant, ac legebant Homerũ, & Virgilium, & alios autores, & exercebant pueros recitandis & mutandis uerſibus, ac negligentes caſtigabant. ut patet ex Auguſtino libro primo Confeſsionum, capite decimotertio, decimoquarto, decimoſexto, decimo ſeptimo, decimooctauo & decimonono. Saluianus libro ſeptimo, De prouidentia Dei, dicit in Carthaginenſi urbe artium liberalium ſcholas, & philoſophorum officinas, & tum linguarum, tum morum eſſe gymnaſia.

In monaſticis ſcholis Theologia tradebatur: ut patet ex Chryſoſtomi tertio libro contra uituperatores monaſtices.

In quibuſdam locis, etiam in triualibus ſcholis ſacra tradebantur. unde Iunilius de partibus diuinæ legis inquit: In Syrorum urbe Niſibi diuina lex per magiſtros publicos, ſicut apud Africos Grãmatica & Rhetorica, ordine ac regulariter traditur. Idẽ dicit, Paulum Perſam regulis quibuſdam diſcipulos ſuos inſtruxiſſe, priuſquã ad diuinarum Scripturarũ enucleationẽ accederet.

DE CONSOCIATIONE *Eccleſiarum in una aliqua prouincia.*

IN uſu manſit etiam hoc ſeculo, ille Eccleſiarum in ſingulis prouincijs ordo, quo aliæ ad metropolim, eiuſque epiſcopum ita erant aſſociatæ, ut in arduis & communibus cauſis neq; metropolitanus ſine aliorũ conſilio, neque alij ſine eius conſenſu quidquam facerent. Diœceſes autem appellari ſolebãt eiuſmodi iuriſdictiones Eccleſiaſticæ, ut patet ex Auguſtini epiſtola ad Quoduultdeum.

Metropoles autẽ, quarum mentio fit paſſim in hiſtoria huius tẽporis, maximè uerò in actis conciliorum Epheſini & Chalcedonenſis, hæ ferè ſunt:

METROPOLES ASIAE.

Hieroſolyma.
Antiochia Syriæ.
Tyrus Phœniciæ.
Hierapolis primæ Syriæ.
Apamea ſecundæ Syriæ.
Cyrus.
Damaſcus.
Seleucia Iſauriæ.
Amida in Meſopotamia.
Boſtra in Arabia.
Tarſus.
Anazarba ſecundæ Ciliciæ.
Perga Pamphiliæ.
Sida Pamphiliæ.
Iconium Lycaoniæ.
Myronim ciuitas in prouincia Lyciæ.
Aphrodiſias Cariæ.
Epheſus.
Sardes Lydorum.
Laodicea Phrygię Pacatianæ, & Synnada, & Dorylæum.
Cyzicum.
Nicea. Nicephorus libro 14. capite 39.
Claudiopolis in Ponto.
Trapezus.
Chalcedon.
Nicomedia.
Ancyra Galatiæ.
Peſsinus in Galatia.
Gangrena ciuitas Galatiæ ſecundæ.
Antiochia Piſidiæ.
Nicopolis Piſidiæ.
Tyana Cappadociæ ſecundæ.
Sebaſtia primæ Armeniæ.
Melitena Armeniæ.

Harum mentio fit in actis Chalcedonenſis & Epheſini concilij.

METROPOLES IN *Inſulis.*

Conſtantia in Cypro. nam Theodoretus libro ſecundo dicit, Cyprorum metropolim liberũ habere epiſcopatum, & non eſſe ſub Antiocheno. Idem in actis Chalcedonenſibus. Rhodus ſuam metropolim habet: in actis Chalcedonenſibus. Gortyna in Creta, Londinum in Anglia: ut Balæus de ſcriptoribus Anglicis.

METROPOLES IN *Africa.*

Alexandria. Carthago.

Ciuitas Hipponenſis: ut apparet ex uitã Auguſtini apud Poſidonium. Cæſarea. Calamẽſis ciuitas in Numidia: Auguſtinus, & Poſidonius in uita eius.

METROPOLES IN *Europa.*

Corinthus appellatur metropolis apud Nicephorũ libro decimoquarto, capite rrige ſimonono: & in actis Chalcedonenſibus & Epheſinis. Nicopolis Epiri: Leo in epiſtola octogeſimaquarta. Lariſſa in Theſſalia. Theſſalonica.

Philippopolis. Heraclea.

Conſtantinopolis: licet Gelaſius in epiſtola ad Dardanios neget eam inter iura metropolitana cenſeri. Nicopolis. Marrianopolis. Roma. Lugdunum: Sidonius libro quarto: epiſtola ad Dumnulum.

Ebredunum: epiſtola Hilarij ad Leontiũ.

Aquitana ciuitas: Victor lib. 1.

Tarraconenſium ciuitas: epiſtola Hilarij, inter acta Tarraconenſia: & ſimiles.

Porrò iſtæ metropoles, aliæ plures, aliæ pauciores ſub ſeſe habuerunt eccleſias.

Theodoretus Cyri epiſcopus, in Commentarijs in epiſtolas Pauli teſtatur, ſe paſtorem eſſe quingentarum eccleſiarum. Et Victor

libro primo indicat, metropolitanum Aquiranæ ciuitatis ſub ſe habere Eccleſias cētum & uiginti. Illę uerò quę ſedes appellari cęperunt, nimirum Hieroſolyma, Antiochia, Alexandria, Epheſus, Cōſtantinopolis, Theſſalonica, Roma, plures Eccleſias non modò in ſua, ſed etiam in alijs prouincijs ſibi ſubiecerunt: ut poſtea dicemus.

Cum autem Imperarores aliter atq; aliter prouincias diuiderent, accidebat interdum, ut duę metropoles in una prouincia fierent, ſed non licebat eodem modo duos conſtituere epiſcopos metropolitanos: ut patet ex epiſtola decimaoctaua Innocentij ad Alexandrum Antiochenum. Sed antiquioris metropolis epiſcopus ius ordinandi retinebat, & alia priuilegia: alterius uerò recentioris epiſcopus ſub eo erat, & honore tantum alijs prouinciæ epiſcopis præponebatur, ut patet ex decimatertia actione Chalcedonenſi.

Interdum etiam honoris gratia priuilegia metropolis largiebantur Imperatores oppidis, quibus uolebant. Sic enim Martianus actione ſexta Chalcedonenſi inquit: Ad honorem martyris Euphemiæ, & ueſtræ pariter ſanctitatis, Chalcedonenſium ciuitatem, in qua ſanctæ fidei concilium geſtum eſt, metropolis priuilegia habere ſancimus, nomine tantum hanc honorantes, ſalua uidelicet Nicomedienſium ciuitati propria dignitate.

Hinc motæ ſunt contentiones inter epiſcopos de diœceſibus, quas etiam ſchiſmata ab hæreticis excitata auxerunt. Nam ſchiſmate durante, Eccleſiæ quædam à metropolitanorum iuriſdictione receſſerunt: quæ poſtquam ab errore ſunt liberatæ, ab alijs atque alijs occupari cœperunt. Vnde in concilijs ea de re decreta multa facta ſunt. Africana ſynodus capite octogeſimoſexto ſtatuit, ut epiſcopus qui ab hæreſi diœceſin aliquam liberaſſet, ac triennio tenuiſſet, eam poſtea ſemper retineat, licet antea ſub alterius fuiſſet poteſtate. Et Epheſina ſynodus ſanxit, ne quis occupet alienam prouinciam, quæ nō antiquitùs ſub poteſtate ipſius, aut anteceſſorum eius fuerit.

Epiſcopos autem illos, qui propter metropolim, aliarum in eadem prouincia Eccleſiarum quaſi inſpectores erant, his appellationibus notant: Metropolitanus: Celeſtinus in epiſtola ad Galliæ epiſcopos, capite quarto. Papa: id enim commune nomen erat, ut ex Sydonij epiſtolis apparet. Protomyſtæ: Sidonius ad Euagreſtum. Pœmenarchæ, id eſt primarij paſtores: apud Nicephorum libro decimoquarto, capite trigeſimonono. Lupum Trecaſsinum Sidonius appellat principem Gallicanorum epiſcoporum: libro ſexto epiſtola prima, & libro nono. In Africano tamen concilio cautum eſt, ne quis Princeps ſacerdotum appelletur.

¶ Officium autem iſtorum erat, curarent uera, pura & ſincera doctrina in Eccleſijs ſibi ſubiectis traderetur: & libros apocryphos, & falſatos codices prohibere. Leo epiſtola nonageſimatertia.

Et quęſtiones difficiliores à fratribus propoſitas enucleare. Auguſtinus libro tertio de peccatorum meritis, capite ſexto. Et à Conſtantino ſermonem Donatiſtarum de baptiſmo acceptum, refutat Auguſtinus libro unico de baptiſmo, capite primo. Proſper etiam reſpondet ad Camilli & Theodori presbyteri dubia, ex Auguſtini libro de Prædeſtinatione collecta.

Cauere hęreſes. nam catholici in Zertenſi concilio Donatiſtas uicerunt: & communibus literis hortati ſunt ſeductos, ut cederent ueritati. epiſtola præmiſſa libro Auguſtini contra Donatiſtas poſt collationem. Et Auguſtinus fratribus ſuis uolumen contra Petiliani epiſtolam tranſmiſit, ut eos ab omni labe hæreſium reuocaret, ac in fide confirmaret: ut patet ex præfatione libri contra Petiliani epiſtolam. Idem monet omnes Catholicos, ut errorem Pelagij & Cœleſtij redarguant, eique uigilanter obſiſtant: libro ſecundo contra Pelagium & Cœleſtium, de originali peccato, capite uigeſimoſecundo. Et Syneſius presbyteros hortatur, ut pro Eccleſia contra Eunomianos hæreticos ſtrenuè pugnent: epiſtola quinta. Et Leo epiſcopis omnibus per Italiam Manichæos uitare præcipit: epiſtola ſecunda. Idem epiſtola octogeſimaquinta monet metropolitanum, ut curet hæreſes damnari: & in epiſtola octogeſimaſexta idem poſtulat à Niceta Aquileienſi. Innocentius Laurentium Senenſem, Bonoſiacos hæreticos ex ſuo territorio iubet expellere, ne inficiant alios. Ad hæreticos compeſcendos etiam magiſtratum extimulabant. Sic Auguſtinus Cecilianum præſidem monet, ut ſuo edicto coherceat Donatiſtas. epiſtola ſexageſima. Idem epiſtola ſexageſimaprima inquit: Pertinet ad religioſos terræ, non ſolùm adulteria, uel homicidia, uel huiuſmodi alia flagitia ſeu facinora, uerùm etiam ſacrilegia ſeueritate congrua cohibere.

Excommunicatos indicare alijs ſuis collegis. Vnde Syneſius per epiſtolam quinquageſimāoctauam, epiſcopis commemorat, cur & quomodo Andronicum excommunicarit.

Excommunicatos, ſi pœnitentiam agebant, abſoluere, idque alijs indicare. nam Syneſius Cyrillo à ſacerdote quodam excommu-

communicato, reditum ad Eccleſiam concedit, epiſtola duodecima. Er canon Arauſicenſis iubet, ut excommunicato in gratiam recepto, epiſcopus literas per parochiam ſuam dirigat, ac ea de re alios reddat certiores: libro decretorum undecimo, capito ſeptimo.

Ordinare epiſcopos. Sic Theophilus in Geris Nilamonem epiſcopum ordinare inſtituit, apud Nicephorum libro decimotertio, capite decimoſeptimo. Patiens Lugdunenſium metropolitauus, cum alijs epiſcopis prouinciæ ſuæ, ordinar in oppido Cabillionum paſtorem. Sidouius lib. quarto, epiſtola ad Dumuulum. Et Megallius Calamenſis epiſcopus, & primas Numidiæ, ordinauit Auguſtinum. Poſidonius in uita Auguſtini: & Auguſtinus in Breuiculis collationum, quid tertio loco & die actum. Idem in epiſtola ad Agræcium indicar, ſe Bituricenſibus ordinaſſe epiſcopum, non rantum præſenribus prouincialibus collegis, ſed etiam alijs quibuſdam merropolitanis. Er Syneſius epiſtola 67. indicar, Plebiſcam & Hydracem dixiſſe, non oportere repudiari eum, quem Alexandrinus epiſcopus in ſedem collocaſſet. Idem epiſtola ſeptuageſimaoctaua, Theophilum orat, ut Autonium ab Olbiacis electum confirmare dignetur epiſcopum. Et Leo in epiſtola 84. capire ſexto præcipit, ut prouinciales epiſcopi, de electo aliquo ad metropolitanum referant. Idem epiſtola 92. capite primo cenſet, non habendos eſſe epiſcopos, quos nec clerus elegerit, nec populus exquiſierit, nec prouinciales epiſcopi conſecrarint. Et Innocenrius ad Victricium, ſine metropolitani conſenſu nullum eligendum epiſcopum mouer. Èpiſcopi uerò non in ciuitate metropolitana ordinati, cogebantur intra duos menſes metropolitano ſe repræſentare. Canon quintus Tarraconenſis.

Nouum eſt, quòd Alexandrum Antiochenum Innocétius epiſtola decimaoctaua docet, ne ipſe ut archiepiſcopus patiatur metropolitanos ordinare ſine ſuo permiſſu: ac tradit ei ſuum, quo uſus eſt, artificium, quo paulatim id iuris præſcribat. inquit enim: Longè poſitos literis datis ordinari cenſeas ab his, qui nunc eos ſuo rantum ordinant arbitratu: uicinos autem ſi æſtimas, ad manus impoſitionem tuæ gratiæ ſtaruas peruenire.

Conuocare ſynodum, ac in ea tractare de ordinatione & depoſitione epiſcoporum. nam apud Socratem libro ſeptimo, capite trigeſimo ſexto ad ſynodum prouinciæ reijcitur controuerſia de epiſcopo ordinato ad Eccleſiam aliquam, ad quá proficiſci impeditus eſt. Et Epheſiorum epiſcopum ſecundum antiquam conſuetudinem à ſynodo ordinari, Euagrius affirmar libro tertio, capite ſexro. Er Leo in epiſtola quarta ad Epiſcopos per Siciliam, capite ſeprimo, ad terriū Calendas Octobris ternos ex illis euocar ad Synodum prouincialem. Innocenrius epiſtola decimaoctaua, Alexandro Antiocheno ſuader, ut in ſynodo conſtituat de non admittendis Arianorum clericis ad ſacerdotij honorem. Et Baſillus Epheſinus epiſcopus prouinciale concilium conuocaſſe, ac in eo Baſsiani depoſiti innocentiam cognouiſſe, eumq́ue reſtiruiſſe, narratur in concilio Epheſino inter acta Chalcedonenſia.

Bina per annum prouincialia epiſcoporum concilia celebrare. Leo epiſtola octogeſimaquarta, capite ſeptimo, & concilij Rhegienſis canon ſeptimus. Et ad ea euocabanc epiſcopos prouinciales per duos legatos epiſcopos: capite decimo. Ac epiſcopos non comparentes excommunicabant: Canon ſextus Tarraconenſis. Er Canon primus concilij Epaunenſis præcipit, ne quis à metropolitano ſuo, ad ſynodum aut ordinationem uocarus, uenire recuſet, aut ſeſo excuſet.

Viſitare Eccleſias ſibi ſubiectas. Auguſtinus libro primo contra literas Petiliani, & Poſidonius in uita Auguſtini. Er Sidonius in epiſtola ad Firmum dicir, ſe peragraſſe diœceſes. Et in actis ſynodi Carthagienſis ſtatuitur, ut ſingulæ prouinciæ tempore concilij uiſitentur. & Canon octauus Tarraconenſis præcipir, ut ſingulis annis epiſcopi diœceſin uiſitent.

Interdum etiam alienas, ſed rogatu aliorum, uiſitabant. nam Sidonius in epiſtola ad Vectionem, ſe rogaru Germanici Cantillenſem inſpexiſſe eccleſiam dicit.

Exigebant rationem adminiſtrationis ab epiſcopis ſuæ diœceſeos, ſi aliquando eſſenc accuſati. nam Claſsicianus apud Auguſtinum accuſauerat Auxilium epiſcopum, quòd totam ſuam familiam excommunicaſſet, & filio ſuo baptiſmū negaſſer. Scribebat igitur ea de re Auguſtinus ad Auxilium, ac poſtulabat ut redderet rationem ex Scriptura, quòd licear ob peccatum patris totam familiam excommunicare, & quidem infantes nondum natos: aut ſi id nequeac ex Scriptura demonſtrare, excommunicationem denunciet irritam. epiſtola ſeptuageſimaquinta. Sic Innocentius Florentium Tiburtinenſem epiſcopum reprehendit, ob parochiam Vrſi occupatam: eumq́ue citat, ut de eo negocio cauſas exponar. epiſtola ad eundem. Sententiæ autem illius acquieſcere nolentes, appellabant ad ſyno-

dum: ut habet canon quintus Vaſenſis.

Abſentium epiſcoporum defendebant Eccleſias: ut apparet ex epiſtola Leonis ad Anatolium, capite tertio. In Rhegienſi ſynodo, iubetur uicinæ Eccleſiæ epiſcopus tempore exequiarum curam gerere eius Eccleſiæ, cuius epiſcopus erat defunctus: & cauetur, ne ſine literis metropolitani quiſquam ad talem Eccleſiam accedat. capite ſexto.

Curabant etiam, ne res Eccleſiæ abalienarentur: ut paret ex canone ſecundo concilij Carthaginenſis quinti, & ex Agathenſi canone ſeptimo. Et canone duodecimo Epaunenſi cauetur, ne epiſcopus ſine metropolitani conſenſu res Eccleſiæ uendat.

In cauſis matrimonialibus etiam alijs epiſcopis, quid facto opus eſſet præſcribebant. Vnde Innocentius Probum epiſcopum monet, ut illum cuius uxor ex captiuitate redierat, iubeat eam recipere, & quam iſta abſente duxerat repudiare: ut patet ex epiſtola ad eundem. In ſynodo Venetica canone ſecundo decreuerunt, ducentes alias uxores, relictis prioribus extra caſum fornicationis & adulterij, excommunicandos eſſe. Gelaſius in epiſtola ad epiſcopos per Lucaniam, Brutios & Siciliam, capite uigeſimoquarto ſcribit, ſecundas nuptias ſecularibus eſſe concedendas, ſed clericis non.

Iura metropolitana ſedulò conſeruare ſtudebant. unde Eunomius Nicomediæ à Valentiniano & Martiano Imperatoribus ſuppliciter petit, ne priuilegia metropolis Nicomediæ, quæ ſecundum canones & conſuetudinem obtineant, labefactari ſinat per epiſcopum Nicenum, qui Baſilinopolim ſibi ſubijcere præſumpſerat. in actione decimatertia Chalcedonenſi.

Metropolitani ad Synodos uniuerſales ire ſolebant: aut ſi impedirentur, aliquem epiſcopum ex ſuis mittere. Sic Vigilantius Lariſſæ ægrotus, miſit Conſtantinum Demetriadis, ut patet ex actis Chalcedonenſibus: & Theodoſius per Sacram Dioſcoro Alexandrino præcipit, ut cum decem metropolitanis Epheſum ad ſynodum ueniat. Liberatus capite duodecimo.

Pro epiſcopis ſub ſe conſtitutis ſubſcribebant. Sic in Chalcedonenſi Diogenes Cyzici pro abſentibus epiſcopis, Alexandro Ocreæ ciuitatis, Gemello Melitopolis, Ariſtorgio Scepſiæ, Eutychiano Barenſi, Acacio Proconnenſi, Timotheo Germæ ſubſcripſit. Et Theodorus Tarſi epiſcopus pro Saluſtio Coryzenſi, Matroniano Pompeiopolis: Ibidem.

Preces ſuorum collegarum pro ſeſe expetebant: ut patet ex epiſtolis undecima & decimatertia Syneſij. Idem facit Sidonius paſsim in ſuis epiſtolis ad epiſcopos uicinos, & in epiſtola ad Lupum & Aulianum.

Tempore famis per prouinciam ad ſubleuandos pauperes curabant frumenta. Exemplum eſt in Patiente Cabillonenſi epiſcopo, qui gratis frumenta diſtribuit per deſolatas Gallias. Sidonius in epiſtola ad Patientem. Gelaſium à fame Romam liberaſſe, liber Pontificalis narrat.

Faciebant decreta ad gubernationem pertinentia. Sic Leo ſtatuit, ne clerici duarum ciuitatum eccleſijs pariter militent: & ut ſingulæ eccleſiæ ex clero œconomum habeant. Nec oratoria aut monaſteria ſine epiſcopi autoritate ædificentur. Antoninus titulo undecimo, capite primo.

Idem ſtatuit, ut non niſi Paſchali & Pentecoſtes die myſteria regenerationis celebrentur. epiſtola octuageſima. Et ne quis epiſcopus maiorem ſedem ambitus cauſa appetat: & ne quis ſine conſenſu epiſcopi alienum clericum ſolicitet, aut teneat. epiſtola octuageſimaquarta, capite octauo & nono.

In canone decimooctauo Mileuitani cõcilij ſtatuitur, ut in ſua prouincia non communicantes, nec alibi communicent. Et ne unus epiſcopus ſibi uendicet cognitionem, ſed plures ſimul cauſas cognoſcant. Concilium Africanum.

Metropolitanorum etiam erat, gubernare monaſteria, eiſq́; abbates conſtituere. Sic Sidonius in epiſtola Voluſianum rogat, ut Auxianum abbatem ſurroget, & tamen ſibi ſuperiorem inſpectionem reſeruet. Et Leo in epiſtola octuageſimaſecunda ad Iulianum Coenſem inquit: Autoritas eſt ſacerdotalis, monachis prædicandi aliquam contra fidem licentiam non præbere, ne ea quæ ad ſacerdotes pertinent, ſibi audeant uendicare. Et Canone uigeſimoſeptimo Agathẽſi cauetur, ne quis inconſulto epiſcopo nouum monaſterium conſtituat. Et ſynodus Arelatenſis, referente Gratiano, ſanxit, ut monachorum diſciplina & monaſteria ad eum pertineant epiſcopum, in cuius territorio ſunt ſita. Et canon decimusnonus Epaunenſis ſanxit, ut abbas ob delictum ab epiſcopo correptus, ſi nolit obtemperare, ad metropolitani iudicium deducatur.

Baſilicas dedicabant: unde Gelaſius in epiſtola ad epiſcopos per Lucaniam, Brutios, & Siciliam, uetat ſine Papæ conſenſu baſilicas nouas dedicare. capite ſexto, & uigeſimoſeptimo.

Imperatorum etiam decreta ad ſe miſſa promulgare ſolebant. Sic Petrus Alexandriæ Zenonis ſententiam de coadunatione, in concione ad populum legit. Euagrius

grius libro tertio, capite decimotertio.

Solebant etiam iuſſu principum ſecularia negocia tractare. Sic Sidonius in epiſtola ad Græcum inquit: Vrbis committuntur negocia etiam principe abſente. & in epiſtola ad Pragmarium rogat, ut cuiuſdam matronæ cauſam agat.

Metropolitani in generali concilio depoſiti, contra epiſcopos Prouinciæ nihil amplius agere poterant, ſed ab ijſdem & uicinis pro excommunicatis habebantur: ut patet ex epiſtola ſynodi Epheſinæ.

Nouum eſt, & ſuperſtitioſum, quòd ſynodus Toletana epiſcopis mandauit, ut chriſma conficiant, & per diœceſin ante Paſchæ diem mittant. Canon uigeſimus. Idem præcipit Canon tertius ſynodi Vaſenſis.

DE CONSOCIATIONE *plurium prouinciarum, ſeu uniuerſali.*

SIcut autem in una prouincia plures Eccleſiæ regebantur à metropolitano, ita in diuerſis prouincijs plures ſæpe metropolitani ab uno aliquo archiepiſcopo ſeu primate gubernabantur. Vnde Ioãnes Chryſoſtomus Conſtantinopoleos epiſcopus, non eam modò Eccleſiam rexit, ſed inſpector fuit aliarum omnium in Thracia per ſex, & in Aſia per undecim, & in Ponto per totidem præfecturas diffuſarum. Theodoretus libro quinto, capite uigeſimooctauo. Et Honorius & Arcadius l. ſexta, Codice de ſacroſanctis Eccleſijs, etiam Illyrici prouincias ei adijciunt. Ac in Chalcedonenſi ſynodo id ius Conſtantinopoleos confirmatum eſt, ut patet ex actis.

Appellabantur autem illi uel Archiepiſcopi. ſic enim Romanus uocatur apud Nicephorum libro decimoquinto, capite ſexto. & Hieroſolymitanus: libro decimoquinto, capite decimoquarto. & Ægyptius, in actione quarta Chalcedonenſi. Vel Patriarchæ: Euagrius libro tertio, capite ſexto. Sic Conſtantinopolitanus epiſcopus, Patriarcha uocatur apud Nicephorum libro decimotertio, capite uiceſimoquarto & uiceſimoquinto: & Antiocheni patriarchatus mentio fit apud Nicephorum libro decimoquarto, capite trigeſimonono. Et Alexãdrinus patriarcha dicitur apud Nicephorum libro decimoquinto, capite decimoſexto. Epheſus etiam patriarchatus iura recepit: Nicephorus lib. decimoſexto, capite quinto: Euagrius libro tertio, capite ſexto. Megallius Calamenſis epiſcopus primatum epiſcoporum Numidiæ habuit: Auguſtinus collatione tertij diei, quid tertio loco ſit actum. Tigiſitanus epiſcopus Primas appellatur apud Auguſtinum epiſtola ſexageſimaoctana, & canone tredecimo concilij Mileuitani. Patiens Cabillionum epiſcopus, & Mamercus, pontifices à Sidonio uocantur, in Epiſtola ad Aprum. Et Leo in epiſtola octuageſimaquarta, capite ſexto, Theſſalonicenſem epiſcopum appellat pontificem. Olympius in ſecunda Epheſina ſynodo, Dioſcorum uniuerſalem archiepiſcopum appellat. Et Iſchyrion, Leonem uniuerſalem archiepiſcopũ & patriarcham magnæ Romæ uocat, in epiſtola ſua in actis Chalcedonenſibus. Athanaſius presbyter eundem appellat uniuerſalem patriarcham, in epiſtola in actis Chalced.

Cæterùm illi archiepiſcopi ita etiam erant coniuncti, ut Eccleſiæ ædificationem communiter promouerent, & conſenſum in ſincera doctrina, & tranquillitatem ac pacem conſeruarent, & hæreſes, ſchiſmata & alias ἀταξίας corrigerent aut tollerent, ut in ſequentibus demonſtrabitur.

¶ Iſtius autem conſociationis ſymbolum quoddam erant mutuæ ſcriptiones de ordinationibus ſuis: unde Paulinus epiſtola ſecunda ad Delphium dicit, Anaſtaſium breui poſt ordinationem ſuam epiſtolas plenas religionis & pietatis & pacis ad epiſcopos Campaniæ dediſſe.

Item inſcriptiones nominum defunctorum in Catalogum. Nam Occidentales non prius cum Orientalibus & Ægyptijs, Boſphori & Thraciæ epiſcopis in gratiam redierunt, quàm nomẽ Chryſoſtomi inter alios piè mortuos epiſcopos retuliſſent. Theodoretus quinto, capite trigeſimoquarto: & epiſtola Innocentij ad Boniſacium.

¶ Se uerò inuicem appellabant Papas. Sic Hieronymus Auguſtinum uocat beatiſſimum papam, in epiſtola præmiſſa libro de Origine animæ: & Auguſtinus Alipium papam appellat, epiſtola decimaſeptima.

Et coepiſcopos: Auguſtinus libro primo contra epiſtolam Parmeniani, capite tertio. Optatum coepiſcopum idem appellat, libro de correctione Donatiſtarũ, capite quarto. Sic & Deuterium Cæſareenſem, libro de geſtis cum Emerito: & Claudium, in epiſtola præfixa libro contra Iulianum: & Paulinũ, libro de cura pro mortuis, capite primo.

Compresbyteros. Sic Auguſtinus Oroſium uocat, & Firmum: libro de cura pro mortuis, capite primo.

Collegas. Auguſtinus libro primo contra epiſtolam Parmeniani, capite tertio: & libro uigeſimoſecundo, capite octauo de ciuitate Dei.

Fratres. Sic Auguſtinus Hieronymũ ſanctum fratrem appellat: libro de origine, capite primo. Et Seuerum Mileuitanum, li-

bro uiceſimoprimo, capite quadrageſimoprimo de ciuitate Dei. Ac ſyoodns Carthaginenſis Innocentium Romanum tantum appellat papam & fratrem. epiſtola nonageſima apud Auguſtioũ. Et ipſe Leo Romanus Theodoretum Cyri epiſcopũ, nocat fratrem dilectiſsimum.

¶ Ordo autem inter ipſos fuiſſe oidetor. nam in decimaquarts actione ſynodi Chalcedonenſis cooſtitutum eſt, ut Conſtantinopolitana ſedes à ueteri Roma ſecnndas, ab alijs autem thronis primas partes ſuſtineret. Enagrius libro ſecũdo, capite decimoſexto: & Nicephorus libro decimoquinto, capite ſeptimo: & in actis eius Synodi. Leo autem in epiſtola quioquageſimatertia, Alexandriam ſecundi hoooris ſedem, & Antiochenam tertiam eſſe dicit. ac io epiſtola 62, priuilegia tertiæ ſedis ei tribuit.

Moleſtè tulerunt Romaoi epiſcopi, Conſtantinopolim ſibi coæquari, ut patet ex actione decimaſexta Chalcedonenſi. Et Gelaſius in tomo anathematum, & epiſtola ad Dardaniæ epiſcopos, negat eam ſecundum canones inter ſedes, aut metropolitanas numerari. Sed iſtas calumnias alij pij & ſinceri epiſcopi nihili fecernot.

In Africa etiam inter epiſcopos ordinem fuiſſe, apparet ex canone decimotertio Mileuitani concilij: ubi cauetur, ne poſteriores anterioribus epiſcopis præferantur, & oe quid incõſultis primatibus fiat. Et lo Carthaginenſis concilij pręambulo, Valeotinus primæ ſedis Numidiæ epiſcopus dicitur: ac epiſcopo Carthaginenſi ius conceditur, omnium epiſcoporum nomine, ſi opus ſit, dictandi & ſubſcribeodi epiſtolas. cap. 48. Africanæ ſynodi.

Sed tamen ſedulò cauerunt, ne illi primatum aliquem affectarent. unde ſtatutum eſt in Carthaginenſi ſynodo, ne primæ ſedis epiſcopus princeps ſacerdotum aut ſummus ſacerdos appellaretur. Sic etiam in alijs prouincijs fortè fuit. nam certè Fanſtinus eccleſiæ Potentinæ primæ ſedis prouinciæ Italię Piceni appellatur, io ſexta Carthaginenſi.

Officia autem archiepiſcoporum erant, uigilare pro ędificatione Eccleſiarum ſibi ſubiectarnm: & communem omnium Eccleſiarum aſſociationem, in conſenſu doctrinæ, & bæreſium extirpatione, & Eccleſiaſticę diſciplinæ conſeruatione promouere. unde bæc paſsim ab archiepiſcopis illis ſiue ſeparatim, ſiue coniunctim io hiſtorijs huius ſeculi factitata eſſe commemorantur.

Primùm tuebantur conſenſum io ſana & ſincera doctrina. Sic Auguſtious libro ſecundo contra literas Petiliani, capite quioquageſimoprimo dicit, ſe Romauæ & Hieroſolymitanæ eccleſiæ in catholica unitate connecti. Et Gallicani epiſcopi in epiſtola quinquageſimaprima ad Leonem teſtantur, ſe cum epiſcopo Romano pro ueritatę paratos eſſe, animas etiam impendere. Ac de conſenſu in doctrina inter ſe & ſynodum Chalcedonenſem, Leo teſtatur epiſtola ſexageſimaptima & ſexageſimaſecunda.

In quæſtionibus difficilioribus, aliorum conſulebant ac corrogabant ſententias. Sic Deogratias ſex quæſtiones à paganis ſibi propoſitas, Auguſtino delegauit explicandas, ut patet ex epiſtola Augnſtini ad eundem. Idem fecit Marcellinus, ut patet ex Auguſtini libro primo de peccatorum meritis, capite primo: & libro tertio, capite primo. Et Honoratus Auguſtino quinque quæſtiones propoſuit: libro de gratia noui Teſtamenti, capite primo. Et Oroſius 65 quæſtiones Auguſtino proponit, ad quas ille reſpoodet dialogo ad Oroſium, de 65 quæſtionibus. Et Hilsrius Sytacnſanus conſuluit Auguſtinũ de erroribus quibuſdam, ut patet ex epiſtola eius. Et Heſychius petijt ſibi locos Scripturæ de extremo iodicio explicari, epiſtolis 78.79 & 80. Et Leo Romanos Rauénacenſem conſulit, epiſtola trigeſimaſeptima. Mauri conſuluerunt Carthaginenſes, quid faciendum ſit de infantibus, quos à barbaris redimant, & nõ certò conſtat otrum baptizati ſiot, ut apparet ex canone ſexto concilij qointi Carthaginenſis. Sie Armeniæ epiſcopi Proclum cõſuluerunt de uolumine Tbeodoti Mopſueſteni, an doctrina in eo tradita eſſet uera & pura: quibus Proclus remittit tomum de Trinitate. Liberatus capite decimo.

Si neceſsitas poſtulabat, communes corruptelarum & errorum confeſsiones & confutationes edebant, & ſubſcribebaot. Sic Enſebius Mediolanenſis cum ſuis epiſcopis aſſertioni fidei, quam Leo ad Orientales mittebat, ſe ſubſcripſiſſe indicat epiſtola quinquageſimaſeconda inter Leonis. Et Tarraconenſes, Carthagineoſes, Luſitani & Bætici epiſcopi, regulas fidei fecerunt iuſſo Leoois, & ad Baleonium Galliciæ epiſcopum tranſmiſeruot. Liber Pontificalis. Et Sabas, Paltos epiſcopus, in concilio Conſtantinopolitano inquit: Rogo ueſtram ſanctitatem, bunc tomnm & in Orieotem dirigere, & liberare nos à blaſpbemijs: & ſi quis non ſubſcripſerit, ſit nobis alienos. Et Proclua ſuum tomum contra Neſtoriaoos ad Ioaonem Antiocbenum miſit, & ſubſcriptionem petijt: qua facta, ad Armenios eum tranſmiſit. Liberatus in Breuiario, capite decimo.

Sententias ſuas contra hæreſes ſibi inuicem cõmunicabant. unde Auguſtinus petit ab Hilatio Syracuſano, ut ſibi indicet, quid

alij

alij ſancti fratres cōtra Pelagianos diſſerant. Solutione quatuor quæſtionum ad eundē. Et Innocentius Africanis, & ſynodus Africana Zoſimo ſentētias de Pelagij errore ſibi inuicem miſerunt. Auguſtinus libro ſecundo contra Pelagium & Cœleſtium, capite octauo: & libro ſecundo contra epiſtolas Pelagij ad Bonifacium, capite quarto. Proclus in epiſtola ad Armenios refutat Neſtorij dogma, & hortatur eos ut in uera doctrina patrum ſynodi Nicenæ, & Baſilij ac Gregorij perſeuerent. Et epiſcopi Galliæ epiſtola quinquageſimaprima inter Leonis ſuam confeſsionem de incarnatione filij Dei edunt, quam Leo ad Orientales miſit: epiſtola quinquageſimaſecunda.

In errores prolapſos ſcriptis ſuis erudiebant, & ut in uiam redirent hortabantur. Sic Leo Palæſtinos epiſcopos inſtruit de uera ſententia, & ut à partibus Neſtorij & Eutychetis recedant monet: epiſtola octogeſimatertia. Et Cyrillus epiſtola Neſtorium ab errore reducere conatus eſt, quæ inter acta Chalcedonenſis ſynodi extat. Et Fauſtus in epiſtola ad Petrum inquit: Audiui à multis coepiſcopis, te à recta opinione deuiare, & hoc ubiq; circumſtrepitur: propter quod neceſſarium putaui, quærere à te, ſi hæc ita ſe habeant. oſtendere enim uiſum eſt, nō ita te ſapere debere, ut Triſagio crucem adiungas, & paſsioni & morti impaſsibile ſubmittas. Idem facit Pamphilus Abidarum epiſcopus, in epiſtola ad eundem: & Aſclepias & Iuſtinianus in epiſtolis ſuis ad eundem.

Exhortabantur ſe inuicem, ut contra hæreticos ſcriberent. nam Quoduultdeus in epiſtola ad Auguſtinum, petijt ſibi omnes hæreſes deſcribi. Et Optatus eum excitauit, ut contra Felicianum Arianum ſcriberet: libro primo contra eundem. Eutropius & Paulus eū hortati ſunt, ut definitiones Cœleſtij refutaret. Auguſtinus in libro de perfectione iuſticiæ. Et Bonifacius papa duas epiſtolas Pelagianorum Auguſtino miſit, ut refutaret.

Solebāt etiam illi, ſi quid in eccleſijs paſſim peccari animaduerterent, communibus literis ad emendationem omnes cohortari. Sic Gennadius patriarcha Hieroſolymitanus, ad omnes metropolitanos in totum orbem, & ad Romanum etiam epiſcopum, epiſtolam ſcripſit, contra Simoniam ſeu nundinationem, uenditionem & promotionem ad Eccleſiæ miniſteria pro pecunia.

Hæreticos reſipiſcere nolentes communiter deponebant, & excommunicabant. Sic Felix Romanus epiſcopus, & Acacius Conſtantinopolitanus, & alij, Petrum Moggum Antiochenum depoſuerunt: ut patet ex epiſtola Felicis.

Si quos excommunicaſſent, alijs indicabant per literas. Nam Gallos de damnatione Splēdonij ad Africanos ſcripſiſſe, teſtatur Auguſtinus libro tertio contra literas Petiliani, capite trigeſimoſeptimo. Et Auguſtinus Deuterio indicat clerici cuiuſdam remotionem, & ut eum caueat monet: epiſtola 74. Et Flauianus in epiſtola ad Leonem narrat, ſe ei indicaſſe de Eutychetis blaſphemia & excommunicatione, ne quiſquam per eum decipiatur. Anaſtaſius etiam Germaniæ & Burgundiæ epiſcopos hortatur, ut uitent Manichæos Roma fugatos, & caueant ne eorum errore inficiantur alij. Et ſynodus Carthaginenſis Innocentio per literas indicat Cœleſtij & Pelagij excōmunicationem. Et ſynodus Epheſina Neſtoriū & triginta epiſcopos excōmunicatos narrat, in epiſtola. In alijs prouincijs excōmunicatos, ipſi quoque pro excommunicatis habebant, donec cauſa eorum cognita, & legitimè dijudicata fuiſſet. Sic Chryſoſtomus Iſidorum & Petrum à Theophilo excommunicatos, hoſpitio quidem excepit, eosq; cum expoſuiſſent cauſam ad precum communionem admiſit, ſed non ad cœnam Dominicam. Socrates libro ſexto, capite 9: Sozomenus libro octauo, capite 13.

De ijs quoque qui ad Eccleſiam redierāt, ſe inuicem certiores reddebant. Vnde Auguſtinus in epiſtola ad Quoduultdeum, petit ſibi indicari, quomodo in fide catholica ſit Theodoſius, per quem nonnulli Manichæi ſint proditi.

Communi decreto damnatos etiam, non niſi communi concilio à damnatione abſoluebāt: ut teſtatur ipſe Simplicius epiſcopus Romanus, apud Liberatū capite 18. ubi contra Acacium hanc conſuetudinem allegat, qui abſoluiſſet Petrum Moggum, non expectata concilij ſententia.

Si quis uerò contrarium feciſſet, eum alij quoq; auerſabātur. Hinc Ephiphanius, nec in una domo eſſe, nec orare cum Chryſoſtomo uoluit, propter Dioſcorum receptum. Socrates libro ſexto, cap. 14.

Schiſmata aut ſanare, aut de ſanatis ad alios referre ſtudebāt. Auguſti. lib. 1. cōtra Creſconiū, cap. 4 dicit plurimos eſſe qui agāt, ut ſchiſma inter catholicos & Donatiſtas finiatur, & finitū eſſe innoteſcat alijs: ne quiſquā in pernicioſo errore perſiſtens, de ſegnitia miniſtrorū Dei in ultimo iudicio queratur. Idem de ſanatione Pelagianorū dicit, ſecunda quæſtione ad Hilarium.

De ſua ordinatione ſynodicas mittebāt literas: quod ubi negligebatur, ſuſpiciones & turbas excitabat. Sic Acaci⁹ moleſtè tulit, cū cognouiſſet Ioannē Alexādriæ epiſcopū deſignatū, ſynodicas literas ad ſe nō direxiſſe: ac

ea de re

ea de re apud Imperatorem Zenonẽ eum accuſauit. Liberatus capite decimoſeptimo.

Ordinationem autem archiepiſcoporum ſolebant approbare alij. Sic Alexandrinus & Romanæ ditionis homines approbant uocationem & ordinationem Chryſoſtomi. Nicephorus libro decimotertio, capite ſecũdo. & Seuerianus, Acacius & Antiochus, Porphyrium Antiochiæ epiſcopum conſecrant: apud eundem libro decimotertio, cap. trigeſimo. Ægyptij ſolebant ordinationi epiſcopi Alexandrini intereſſe. Nicephorus libro decimoquinto, cap. decimoſeptimo.

Ordinabãt metropolitanos. Sidonius ordinauit metropoliten Bituricenſem, libro ſeptimo. Sic Innocentius epiſtola decimaoctana ad Alexandrum, iubet eum ordinare. Non tamẽ ubiq; id ſeruabatur. nam in Africa, non Numidię, ſed propinquiores epiſcopi ordinabant Carthaginenſem: & in Italia non Romanus epiſcop⁹, ſed de proximo Hoſtiẽſis epiſcopus ordinabat. Auguſtinus collatione tertij diei, quid quinto loco actũ.

Nec licebat quenquam metropolitanum ſine conſenſu primatis ordinari. Iacob. Philipp. in ſupplementis Chronicorum. Cum Biturgis in Gallia Aquitana mortuus eſſet epiſcopus, ciues accerſebant Sidonium Auernorum epiſcopum: uerùm is ſine cõſenſu Agræcij metropolitani recuſat ordinare. Tandem autem aliorum oratu iſtic creat epiſcopum. libro ſeptimo, epiſtola ad Agræciũ. Et Leo epiſtola octuageſimaquarta, capite ſexto præcipit, ut metropolitanus epiſcopus de electo, quem eſt ordinaturus epiſcopum, ad Theſſalonicenſem referat pontificem. Sic in Chalcedonenſi actione 16. decernitur, ut metropolitani in Aſia, Ponto & Thracia electi, referãtur ad archiepiſcopũ Cõſtantinopolitanũ, & ab ipſo ordinentur.

Confirmabant etiam alios in ſuo epiſcopatu. Vnde epiſcopatũ Baſsiani Epheſij, Proclus Conſtantinopolitanus per literas ſynodicas firmaſſe dicitur: in undecima actione Chalcedonenſi. Et Innocentius epiſtola 18. ad Alexandrum, iubet epiſcopis ordinatis à metropolitano manus imponere.

Si neceſsitas poſtulabat, mittebant ad Eccleſias in alijs prouincijs, & petebant miniſtros pro ſuis Eccleſijs. Sic Aurelius, cum tanta eſſet penuria clericorum, ut ne unum quidem diaconũ uel lectorem reperire poſſet, cenſuit legatos Romam ad Anaſtaſium, & Mediolanum ad Veneriũ eſſe mittendos, qui eam neceſsitatem exponant, & petant homines ad miniſterium Eccleſiæ idoneos: ut patet ex Carthaginenſis concilij actis.

Nõ licebat in alterius metropolitani diœceſi propria autoritate, ſine conſenſu epiſcopi eius loci, ſacra tractare, aut ordinare. Eo enim nomine Epiphanius Cypri epiſcopus à Chryſoſtomo reprehenditur apud Socratẽ libro ſexto, capite decimoquarto. Remigius in epiſtola ad Falconẽ accuſat eundem, quòd inuaſerit ſibi iuriſdictionem ſuam, & ordinarit contra Canones in loco ſibi ſubiecto.

Alij ſiue epiſcopi ſiue metropolitani ad illos referebant, ſi quæ incidiſſent in Eccleſijs controuerſiæ, ac petebant conſilia. Sic Syneſius Ptolemaidis epiſcopus ad Theophilum refert, de turbis in Eccleſia plebiſcana, atut eis medeatur rogat: epiſtola 67. Eundem conſulit, quid cum Alexãdro Cyrenẽſi apoſtata ſit agendum: epiſtola 66. Sic epiſcopi Armenię ad Proclum Conſtantinopolitanũ queruntur de libellis hæreticis in ſua prouincia ſparſis, quibus ille remiſit epiſtolam de filij Dei naturis contra Neſtorium: ut patet ex eadem. Iulianus epiſcopus Coenſis ad Leonem retulit de perturbato ſtatu Eccleſię Conſtantinopolitanæ: ut patet ex Leonis epiſtola 56. In eadem Leo petit, ut Iulianus de Palæſtinis & Ægyptijs monachis, & de Alexandrinæ eccleſiæ pace, ſi quid ueri & certi habeat, ad ſe ſcribat, & acta Chalcedonenſis ſynodi colligat, & latinè uerti curet.

Cognoſcebant cauſas inter clericos & epiſcopos, ſi ad eos appellaſſent, ut patet ex canone uigeſimoſecundo Mileuitano. Et in concilio Chalcedonenſi Ibę Edeſſeno mandabatur, ut presbyteros ſuos non propria, ſed archiepiſcopi Domni Antiocheni autoritate corripiat.

Archiepiſcopi poteſtatem habebant alijs mandandi, ſiue de excommunicatione, ſiue de abſolutione. Sic Domn⁹ Antiochen⁹ Ibæ Edeſſeno ſcripſit, ut quos excommunicauerat, abſolueret: ut patet ex cõcilio Berythẽſi.

Penes ipſos erat poteſtas conuocandi ſynodos, dirimendi controuerſias, componendi diſsidia: ut patet ex Hormiſdæ epiſtola ad Remigium. Sic ad collationem cum Emerito conuenerunt Cæſaream in metropoli Deuterius, Alipius Tagaſtenſis, Auguſtinus Hipponenſis, Ruſticus Cartennitanus, Palladius Tigabitanus, & alij epiſcopi. Auguſtinus libro de geſtis cum Emerito. Leo epiſtola nonageſimatertia, capite decimoſeptimo inquit: Habeatur inter uos epiſcopale concilium, ad eum locum qui omnibus opportunus ſit: uicinarum prouinciarum conueniant ſacerdotes, ut ſecundum ea quæ ad tua conſulta reſpondimus, pleniſsimo diſquiratur examine: an ſint aliqui inter epiſcopos, qui huius hæreſeos contagio polluantur, à cõmunione ſine dubio ſeparandi, ſi nefandiſsimã ſectam per omniũ ſenſuũ prauitates damnare noluerint. Nulla enim ratione tolerandũ eſt, ut qui prædicãdæ fidei

ſuſcepit

ſuſcepit officium, is contra Euangeliũ Chriſti, contra Apoſtolicam doctrinam, contra uniuerſalis Eccleſiæ ſymbolum audeat diſputare. Et in Canone nono concilij Mileuitani ſtatutũ eſt, ut in publica cauſa totius Africę epiſcopi cõuocentur: in priuatis uerò cauſis tantũ ſpeciale uniuſcuiuſq; prouinciæ.

In illis autem ſynodis aut de ordinatione, aut depoſitione, aut reſtitutione miniſtrorum Eccleſiæ tractabant.

De ordinatione exemplũ eſt apud Theodoretum libro quinto, capite 27: & Socratem libro ſexto, capite ſecundo: ubi Theophilus Alexandrinus, & alij epiſcopi, Ioannem ordinant Conſtantinopoli. Et apud Sozomenum libro ſexto, capite 11. Ioannes Epheſi Heraclidem diaconum cõſtituit epiſcopum, & Serapionem Heraclię Thracum. Ibidem capite decimoquinto & decimoſeprimo. & Atticus Niceæ epiſcopũ ordinat. Sozomenus libro ſeptimo, capite uigeſimoquinto. & Philippopoli: idẽ libro ſeptimo, capite trigeſimoſeptimo. Siſinnius Proclum ordinat epiſcopum Cyzicenum. Socrates libro ſeptimo, capite 28. Et Troes mortuo epiſcopo ſuo, ad Atticum Conſtantinopolim ueniunt, & poſtulant ſibi alium. Socrates libro ſeptimo, capite trigeſimoſeprimo. Proclus ordinat Cęſareæ Cappadociæ Thalaſsium. Socrates libro ſeptimo, capite quadrageſimooctauo. Nec licebat tempore Atrici quenquam ordinari epiſcopum, ſine eius ſententia. Socrates ibidem. Epiſcopi Ægyptiacę diœceſeos ex more ordinationi epiſcopi Alexãdrini intereſſe ſolebant. Euagrius libro ſecundo, capite 8. Ciuitates quæ nunquam proprios epiſcopos habuerant, in concilio prouinciæ cum conſenſu primatis, & eius ad cuius diœceſin Eccleſia pertinebat, cogebantur petere epiſcopum. cap. 65 Africani concilij.

De depoſitione Socrates lib. ſexto, capite 15. narrat, Ioannem in Aſia plures depoſuiſſe epiſcopos. Et ad Ioannem deponendum Eudoxia ſynodum congregauit. Socrates libro ſexto, cap. 15 & 18. Ioannes & ſocij eius cum non poſſent reddere rationẽ, quare Cyrillum & Memnonem depoſuiſſent, excludebantur à ſacra communione, & uniuerſa ſacerdotij autoritate. Euagrius libro primo, capite quinto. Et in Epheſina ſecunda ſynodo plures epiſcopi depoſiti ſunt. idem lib. 1. cap. 10.

De reſtitutione exemplum eſt apud Socratẽ libro ſexto, capite decimooctauo. ubi Chryſoſtomus reprehenditur, quòd cum ab officio eſſet remotus, proprio arbitrio, ſine ſententia ſynodali, epiſcopalẽ ſedẽ inuaſiſſet, licet à populo & clero ſuo & epiſcopis quibuſdam uicinis id facere coactus fuerat. Socrates libro 6. cap. 18: & Sozomenus libro 8, cap. 20.

Archiepiſcopi de ſynodis prouincialibus iudicabant. Leo epiſtola 84. capite ſeptimo. Et ut primati deferãtur negocia quæ metropolitanus explicare in cõcilio nõ poſsit, Bonifacius ordinaſſe dicitur apud Gratianum.

Si neceſsitas poſtulabat, plures archiepiſcopi ab Imperatorib. Oecumenicã ſynodũ cõuocari petebant. Sic Leo & multi alij epiſcopi Theodoſium & Valentinianum de ſynodo ſolicitarũt. Liberat' cap. duodecimo.

Ad ſynodos, qui adeſſe non poterant, ſcribebant. Sic Leo ad ſynodũ Chalcedonẽſem epiſtola 47 ſcripſit, ac hortatur ut ſecundũ ſcripturas cuncta diſponant. Et in quinto Carthaginenſi concilio canon decimus pręcipit, ut ij qui impediantur ad ſynodum uenire, apud ſuum primatem rationem impedimenti exponant.

Aut mittebant legatos, aut alijs ſuam uicem delegabant. Sic ad Africanum conciliũ epiſcopi Byzantinæ prouinciæ, & Mauritaniæ Sitifenſis legatos miſerunt. idẽ Numidiæ & Tripolitanæ, & Mauritaniæ Cæſarenſis fecerunt: ut patet ex Actis. Cyrillus in prima Epheſina ſynodo uicẽ Celeſtini epiſcopi Romani egit, & Flauianus Philippẽſis locum Ruffi Theſſalonicenſis ſuppleuit. In ſecunda Epheſina Quintillus Macedonię epiſcopus, Anaſtaſij Theſſalonicenſis archiepiſcopi locũ ſuſtinuit. Et Meletius Lariſſæus Domni epiſcopi Apameæ. Helias Adrianopolitanus epiſcopus per Romanum Myrorum epiſcopum ſubſcripſit, in ſecundo concilio Epheſino. Euſebius & Conſtantinus presbyteri, Anaſtaſij epiſcopi Niceni partes in Chalcedonenſi tenuerunt: & Iulianus Coenſis, Leonis Romani uices obijt.

Solebat unus ex archiepiſcopis in ſynodis Oecumenicis præſidere. nam Cyrillus Epheſinæ præſedit. Euagrius libro primo, capite quarto.

A ſynodo citabantur, ſiue de hæreſi, ſiue de alia re accuſari. Sic Eutyches in tertia actione ſynodi Cõſtantinopolitanæ ter citatur: & cum ſuo loco miſiſſet Abrahamum presbyterum, eiq; iniunxiſſet, ut pro ſe Nicenæ fidei & Epheſinæ ſubſcriberet, à patribus non eſt admiſſus.

In ſynodis, ne alij diutius detinerentur, ſolebant ternos iudices ex ſingulis prouincijs eligere, qui cauſas tractabant: ut patet ex Mileuitano canone 27.

Tractabant ibi etiam de componendis diſſenſionibus Eccleſiarum. Sic in Africano concilio capite 68. ſtatuitur de cohortando Innocentio Romano, ut cum Alexandrina Eccleſia pacem faciat. Clericis etiam in ſyno-

in ſynodis licebat accuſare epiſcopos. Sic clerici & laici Dioſcurum accu'ant in Chalcedonenſi ſynodo, & ptesbyterī Edeſſeni accuſarunt Ibam epiſcopum in libello ad Photium Tyri metropolitanum, & alios epiſcopos. in actis Chalcedonenſibus.

Tractabatut etiam de iure metropolitanotum, ſed non ſine Imperarotum autoritate: ut patet ex actis Epheſinę ſynodi, & Chalcedonenſis. In ſynodo Epheſina uniuetſali, metropolitano Cypriorum ius ſuum reſtituitut ordinandi epiſcopos, quod Antiochenus eripere tentauerat: nt patet ex actis, in exemplari ſuggeſtionum de Cypri epiſcopis. Inter Maximum Antiochenum & Iuuenalem Hieroſolymorū epiſcopos conuênit, ut hic habeat ſub ſeſe tres Palęſtinas, ille uerò duas Phœnicias & Arabiā: idq́; firmatur ſcripto concilij Chalcedonenſis, actione ſeptima. Lis etiam illa intet Nicenum & Nicomedienſem epiſcopum ſic definitnr, ut Nicomedienſis autoritatem metropolitanam intet eccleſias Bithyniæ habeat: Nicenus uerò tantum honorem, & ſit ſub Nicomedienſi. actione decimatettia Chalcedonenſi.

In Synodo, non licebat alijs epiſcopis ptętet & contra conſilium ſui arcbiepiſcopi ſententiam ſerre. Sic enim Ægyptij epiſcopi in actione quarta Chalcedoneſi dettectant dicere ſententias.

In Synodis malè geſta taxabant, & tetractabāt. Sic Leo epiſtola uigeſimatertia dicit, nec iuſticiam, nec fidem in Epbeſina ſynodo ſeruatam eſſe. & epiſtola 24. ab Imperatore petit, ut alia ſynodus conuocetut, in qua tectius cauſa tractetnr eadē. Idem ad epiſcopos Conſtantinopolitanum & Theſſalonicenſem perſctibit, epiſtola 28 & 30.

Ex Synodis mittebant legatos, ad cōuertendos hæteticos & paganos. Sic Fortunatianus & Reſtitutus & Florentius legationē ſuſceperunt ab Africano concilio, ad hæreticos & paganos.

Acta in ſynodis ad alios ſolebant mittere, & poſtulare ſuffragia. Sic ea quę in Africanis concilijs acta ſunt, perſcripſerūt ad epiſcopū Romanum, & ad uniuerſos totius orbis epiſcopos. Auguſtinus epiſtola qnadrageſimaſeptima. Acta Chalcedonenſis ſynodi ad Leonem miſſa, & ab eodem approbata ſunt. epiſtola ſexageſimaprima.

De actis in ſynodis reſerebant ad alios. Sic Leo epiſtola 94 epiſcopis Galliarū indicat, quid in ſynodo Orientali actum ſit.

Celebratis ſynodis ab Imperatoribus petebant executionem, ut apparet ex epiſtola Felicis ad Zenonem. In quinto Carthaginenſi concilio, canone 15, ab Imperatoribus petitur, ut reliquię non ſolū in ſimulachris, ſed in quibuſcunq; locis, uel lucis, uel arboribus, omnino deleantur. Et canone decimoſexto Mileuitanæ ſynodi decernunt, ut pro cauſis Eccleſiarum executores, uel aduocati, à Principe poſtulentur.

Archiepiſcopi uicini interdum ſolebant apud aliū intercedere pro epiſcopo. Sic Cyrillus Alexandrinns, & Proclus, apud Domnum Antiocbenum interceſſerunt pro Athanaſio Paręnorum epiſcopo, à clericis ſuis malè tractato: & petierunt, ut cauſæ cognitionē, cū procul abeſſet ab eius Eccleſia, delegaret alicui uicino mettopolitano. quod ille fecit, & Panolbio Hierapoleos metropolitano id negocium commiſit: ut patet ex epiſtolis & actis ſynodi Antiochenæ, inſertis Chalcedonenſi actioni decimæquartæ.

Ab alijs falſò traductos deſendebant. Sic Ioannes Antiochenus congregata ſynodo, tres epiſtolas pro Theodoto Mopſueſteno dictauit, & unam Theodoſio Imperatori, alteram Cyrillo Alexandrino, tertiam Proclo Conſtantinopolitano miſit, eumq́ue laudauit. Liberatus capite decimo.

Ceremonias ſibi inuicem commonicabant. Sic Sidonius Atuernornm epiſcopus petijt, ſibi rogationūritus à Mamerco Vienneſi inſtitutos mitti: libro 7. epiſtola ad Mametcum. Et in canone decimoquinto Veneticæ ſynodi decernitnr, ut in ſingulis prouincijs ſimiles ceremoniæ obſeruentur.

Commnnicabant etiam ſibi inuicem de tempore Paſchatis. Leo enim Paſchaſino arcbiepiſcopo Cōſtantinopolitano iniunxit, ut de Paſcbate ſibi ſcriberet, quod & facit: ut conſtat ex epiſtola eius inter Leonis 63. & 64. Idem epiſtola 95. epiſcopis Galliæ & Hiſpaniæ tēpus Paſchatis indicit, & alijs intimari pręcipit, ſcilicet ad diē 8. calend. Maij. Idē facit Innocētius in epiſtola ad Aureliū: Et Cyrillus ad concilium Africannm ſcribit, ſe 17. calendas Maias Paſcba celebtaturū.

Solebant etiam ſeſe innicem literis cōſolari. Sic Innocentius ad Chryſoſtomum in exilium abductum, literas per Cyriacū dedit. Nicepborus libro 14. tapite 32. Et Orientales Sixtum cōſolati ſunt, & cauſas eius afflictionis ſibi exponi petierunt: ut patet ex eius epiſtola.

Communicabant etiam ſibi inuicem exemplaria canonum, & aliorum librorū: ut patet ex ſexta Carthaginenſi, nbi Græca exemplaria canonū Nicenorum, Conſtantinopoli, Alexandria, Antiocbia afferuntur: ut patet ex actis, & literis Cyrilli & Attici. Sic cum Athanaſij epiſtola ad Epictetum corrupta, hætetici multos ſeducerent, Cyrillus Ioanni Antiocbeno uetus exemplar miſit: in epiſtola ad eundem. Euoptius Cyrillo Theodoteti epiſtolam contra eius duode-

cim capitula miſit, & ut declararet petijt. Liberatus capite nono.

Item grarulabantur ſibi .autuò. Sic Leo Iunenali Hieroſolymorum epiſcopo grarulatur reditum ad Epiſcopalem ſedem: epiſtola ſeptuageſima ſecunda.

Munuſcula ſibi inuicem mittebanr. Sic particulam crucis Dominicæ, & eulogias, Iuuenalis Leoni miſit: epiſtola ſeptuageſimaſecunda.

Solebant etiam Imperatores inaugurare. nam Euphemius noluit Anaſtaſium conſecrare Imperatorem, priuſquam iuſiurandũ dediſſet de fidei ſinceritate, & de actorum ſynodi Chalcedonenſis cõfirmarione & defenſione. Euagrius lib. 3. capite 32: Nicephorus libro 16. capite 26.

Archiepiſcopi etiam erant cuſtodes matriculæ, & aliorum inſtrumentorum ad prouinciarũ uel dignitatem, uel priuilegia, uel ſtatuta pertinenriũ. Sic in Africana ſynodo placuit omnibus, ut matricula & archiuus Numidiæ ſit apud primam ſedem, & in metropoli Cõſtanrina. Et Proclus in diptyc'ia ſeu matriculam retuliſſe nomen Baſsiani epiſcopi Epheſini dicitur, in undecima actione Chalcedonenſi.

DE OFFICIIS POLITICI *magiſtratus, in iuuanda & conſeruanda gubernatione & diſciplina Eccleſiaſtica.*

VT in ſuperiori, ita etiam in hoc ſeculo; Imperatores Chriſtiani Eccleſiæ ædificationem pro ſui muneris ratione adiuuerunt.

Curabãt enim, ut idonei & ſalutares Eccleſijs præficerenrur epiſcopi, & maximè ijs quæ iure metropoleos onus inſpectionis aliarum uicinarum, & plurium prouinciarũ ſuſtinebãt. Vnde cum Cõſtantinopoli mortuus eſſet Nectarius, & Theophilus Alexandrinus quendam Iſidorum minus idoneum ſurrogare tentaret, & clerus ac populus Ioannem Chryſoſtomum elegiſſent epiſcopũ, Antiocheni uerò eum dimittere recuſarent, ac pro eo Imperatori ſupplicarent, Arcadius curauit eum acceſſi, & ab epiſcopis in ſynodum conuocatis ordinari. Theodoretus libro qninto, capite 27: Socrates libro ſexto, capite ſecũdo: & Sozomenus libro 8. capite ſecundo. Et Theodoſiũ ſacerdotes & bonos uiros in precio habuiſſe, Sozomenus libro nono, capite primo teſtatur. Et Honorius in reſcripto ad Bonifacium lege ſancit, ne quis Romæ per ambitionem fiat epiſcopus: & ſi contentione partium duo eligãtur epiſcopi, uterq; ab eo munere remoueatur. Et Leo Imperator Cod. de epiſcopis & clericis, l. 30. inquit: Epiſcopus debet eligi effugiens, & non appetens: & proprijs meritis & uirtutibus, non pecunia interuenientibus: aliàs non electus, ſed etiam eligens, à ſacerdotio repelluntur, & infamia notantur.

Idololatrias abrogabãt & deſtruebãt. Regijs enim edictis clerici, monachi, & fabri inſtructi, Chryſoſtomo autore, ſepulchrales lucos in Phœnicia deſtruxerunt. Theodoretus libro quinto, capite 29. Ac Auguſtinus in epiſtola quadrageſimaoctaua indicat, Imperatores aduerſus ſacrificia paganorũ leges tuliſſe, & pœnam capitalem conſtituiſſe.

Ad profeſsionem ueræ doctrinæ, in ſacris literis & ſynodo Nicena traditæ, legibus omnes inuitabant: ut pater ex lege tertia Theodoſij & Valentiniani, Cod. de ſumma Trinitate.

Profanas & ſcrupuloſas diſputationes de myſterijs diuinis prohibuit Marcianus, l. quinta. Cod. de ſumma Trinitate. Libros Mathematicorum, & improbatæ fidei epiſcopos cremare Honorius & Theodoſi⁹ mãdant l. 11. Cod. de epiſcopali audienria.

Hęreticos, pręſertim damnatos à ſynodis, & turbulentos, legibus & ſuo neruo cohercebant. Auguſtinus libro de correctione Donariſtarum ad Bonifaciũ, capite decimoſeptimo. Idem teſtatur epiſtola 48. Theodoſius & Valẽtinianus l. tertia, Cod. de ſumma Trinitate, prohibent, ne quis Porphyrij, aut Neſtorij, aliorum'ue impiorum hominum peruerſas opiniones ſectetur, ne'ue deſcriptas apud ſe habeat. Iidem l. 14. Cod. de epiſcopis & clericis, inquinnt: Quicunque reſidẽtibus ſacerdoribus fuerit epiſcopali loco & nomine detruſus, ſi aliquid contra cuſtodiam, uel contra quietem publicã moliri fuerit deprehenſus, rurſusq; petere ſacerdotium, à quo uidetur expulſus, procul ab ea urbe quam conturbauerit, centum miliaribus uitam agat, nec noſtra adeat ſecreta, nec impetrate reſcripta ſperet: ſed etiam impetratis careat, defenſoribus eriam eorum noſtram indignationem ſubituris.

Apoſtatas ab omnib. accuſari poſſe, quia crimen eorum ſit publicum, iudicant l. quarta Theodoſius & Valẽtinanus, Cod. de apoſtatis. Leo epiſtola trigeſimaoctaua Marciano Imperatori, & epiſtola trigeſimanona Pulcheriæ gratias agit, quòd Neſtorianam & Eutychianam hæreſin defanſione fidei deſtruxerint. Idem epiſtola quadrageſimaquinta ad Pulcheriam inquit: De Eutychete totins ſcãdali & prauitatis autore, hoc clementia ueſtra pręcipiat, ut ab eo loco qui Conſtantinopolitanæ urbi nimis uicinus eſt, longius transferatur, nec frequenriori bus ſolatijs eorum quos ad impietatem ſuam traxit, ntarur. Monaſterio quoque ipſius, cui pernicioſe indigneque præſedit, ca-

 tholicum

tholicum abbatem iubete præponi, qui illam ſeruorum Dei congregationem, & à prauo dogmate liberare, & inſtitutis ueritatis poſsit imbuere: idem epiſtola ſeptuageſima petit. Sic poſtea epiſtola ſexageſimaſexta petit, ut Licinia Eudocia Auguſta hæreſes in Palęſtina inter monachos graſſantes curet exrirpari. Idem epiſtola ſeptuageſimaquinta Leonem Imperatorem hortatur, ut ſedem Alexandrinam reformet: & clericos Conſtantinopolitanos cum hæreticis ſentientes, non ſolùm ab ordine clericatus, ſed etiam ab urbis habiratione pellat. Marcianus leges promulgat contra Apollinariſtas & Eutychianos, in epiſtola ad Palladium, in actis Chalcedonenſibus.

Colloquia & diſputationes publicas cũ hæreticis ſua autoritare promouebant, ut apparet ex Auguſtini libro de geſtis cum Emerito. Imperatores enim in ea collatione interfuiſſe dicuntur.

Defendebãt pios doctores. nam Arcadius & Honorius in Eccleſias irruentes, & miniſtris iniuriam inferentes, capitali ſupplicio affici præceperunt, l. 10. Cod. de epiſcopis & clericis. Ibidem l. 22. iubent, in criminali cauſa epiſcopum ad iudicem, per calumniam trahentem, triginta pondo auri multari.

Iniuſtè ab hæreticis pulſos reſtituebant. nam Zeno Timotheum Alexandrinũ catholicum reſtituit in epiſcopatum, unde eiectus erat. Liberatus capite decimoſexto.

Eccleſias diſsidentes literis ſuis ad concordiam hortabantur. Sic Zeno Henoticon ſcripſit ad Alexandrinos. Liberatus capite decimooctauo.

Cuſtodes eriam Eccleſiaſticæ diſciplinæ erant. nam Eccleſijs pręceperũt, ne clericos ab epiſcopis damnatos defenderent. Item ne hiſtriones Chriſtiani facti, ab alijs à Chriſtianiſmo abducantur: ut paret ex Actis concilij Carthaginenſis. Ne epiſcopi & preſbyteri cogantur dicere teſtimonium in iudicio, l. 8. Cod. de clericis & epiſcopis. Conuenticula priuata hæreticorum prohibent, & ſuſcipientes hæreticos puniunt. l. decima quinta, Cod. de epiſcopis & clericis. Ibidem l. 17 uetant, ne clerici agãt aduocaros in cauſis ſecularibus, niſi in cauſis proprijs, aut pro collegio ſuo. Ibidem l. 19 edicunt, ne cum clericis habitẽt mulieres, eorum caſtitarem infamantes. Item, ne clerici aut monachi intercedãt pro damnatis ad ſuppliciũ. Cod. de epiſcopali audientia.

Synodos conuocabant, & uni alicui ex Epiſcopis demandabãt cognitionẽ cauſæ. Sic Theodoſius & Marcianus in Epheſina, Euſtathio Berytano epiſcopo id munus delegarunt. Euagrius libro ſecundo, capite quarto & ultimo. Et Theodoſium iuniorem Dioſcoro mandaſſe, ut in Epheſina ſecunda præſideret, teſtatur epiſtola eius in prima actione Chalcedonenſi. Epheſinam ſynodũ Theodoſius indixit, ut parer ex epiſtola Leonis duodecima. Et Martianus Auguſtus Chalcedonenſem, ut patet ex epiſtola eiuſdem quadrageſimaterria. In canone decimonono Mileuitano tantũ admittitur, ut ſacerdotes ab Imperatoribus epiſcopale iudicium & non forenſe ſeu ciuile petant. Agathenſis ſynodus in exordio Deum pro Imperatore inuocat, ut pro officio conuocationis ei regnum augeat. Valentinianus & Marcianus in epiſtola ad religioſos epiſcopos hortantur Leonem, ut epiſcopos ſub ſuo ſacerdotio conſtituros, ſacrarum literarum peritos, ſecum ad Nicenam ſynodum adducar. Theodoſius citauit Dioſcorum ad ſynodum Epheſinam ſecundam. Liberatus capite duodecimo.

In ſyñodis habebant ſuos iudices, qui de rebus externis ſacerdotum unà ſententiã ferebant. Sic in decimatertia actione Chalcedonẽſi iudices ſententiã ferũt de priuilegijs metropolitanis Nicenæ & Nicomedienſis ciuitatis. Et decimaquarta, de Athanaſio à Sauiniano accuſato, de iniuſta pulſione ex Eccleſia. Et conſtat ex Actis omnium ſynodorum uniuerſaliũ, loco Imperatorũ uiros politicos & præfectos interfuiſſe.

Pia decrera ſynodorũ exequebantur. nam Zenon Petrũ Gnaphæum à ſynodo dãnatũ eiecit. Euagrius libro tertio, capite octauo. Idem etiam Leo fecit.

Inſtabant etiã apud alios archiepiſcopos, ut decreta uniuerſalium ſynodorũ approbarent. Sic Leoni Imperator iniunxit, ut ad epiſcopos & ſynodũ Chalcedonenſem ſcriberet, ac ſe fidei regulam iſthic definitã probare teſtaretur: epiſtola 60.

Decrera ſynodorum ueterum tuebantur. Vnde Leo Theodoſiũ cõmendat, quòd non ſinat ſacerdotes deuiare à concilio Niceno: epiſtola 33. Et ſeptẽ epiſcopi Oriẽtales in epiſtola ad reges grauiter petunt, ne ſinant ad fidẽ Nicenã aliquid adijci: ut patet ex Actis ſynodi Epheſinę. Et Theodoſius iunior fidei Nicenę ſubſcriptionẽ poſtulat ab epiſcopis in lege ſua, quæ extat in actis Chalcedonẽſibus. Marcianus in epiſtola ad Palladiũ decernit, ut ea fides ſit rata, quã in cõcilio Niceno patres tradiderunt.

Iuuabãt eriam ceremoniarũ Eccleſiaſticarũ conformitatẽ. nam Leo 64. epiſtola perit à Marciano, ut ſe iuuet in cõſtituendo, ut ſemper uno die Paſcha in tota Eccleſia celebretur. Idem epiſtola ſequenti petit ab Eudocia Auguſta.

Scelera etiam epiſcoporũ puniebãt, ut patet ex l. 14. Cod. de epiſcopis & clericis. nam

episcopum

epiſcopum ab epiſcopatu ob delictum in rempublicam commiſſum, uetant reuocari ad epiſcopatum. Et clericos ob falſum teſtimonium puniendos Theodoſius ſanxit, l. 8. Cod. de epiſcopis & clericis.

Si quid contra epiſcopos habebant, in ſynodis eos accuſabant, & conſuram patrum exequebantur. Sic Eudoxia contra Chryſoſtomum conuocabat ſynodum bis: apud Socratem libro ſexto, capite decimoquinto & decimooctauo.

Templorum, monaſteriorum, xenodochiorum ædificationes & exornationes, collatione ſumptuum & tedituum & priuilegiorum promouerũt. Id enim de Pulcheria & Theodoſio refert Sozomenus libro nono, capite primo. Et Eudoxiam Hieroſolymis phrontiſteria extruxiſſe, narrat Euagrius libro primo, cap. 21 & 22. & Zonaras tomo tertio. Nicephorus libro 14. cap. 5 narrat, Eudociam domicilium pauperũ, in quo quadringenti morbo caduco laborantes habitarent, ædificaſſe: & eccleſijs, noſocomijs, ſacris ædib⁹, monaſterijs & cœnobijs libras 20480 aureæ monetæ dedicaſſe, & in lucernarũ rationem 10000 ſextarios olei retuliſſe, & choris reſurrectionis memoriã colentib. annuũ prouentum 400 numiſmatum conſtituiſſe. Zeno Teclæ in Seleucia Iſauriæ tẽplum ædificauit, & regijs donis exornauit. Euagrius libro tertio, capite octauo.

¶ Abuſi tamen interdũ ſunt Imperatores & eorũ cõſiliarij aulici ſua potẽtia, dũ bonos & rectè ſentientes afflixerunt, & hæreticos promouerunt. Sic ſtudio magnatum lex in palatio poſita eſt, ne orthodoxi extra eccleſiã, in qua tamẽ erat hęreticus, cõuenirent. Sozomenus cap. 24. libri octaui.

Et ius eligendi & pręficiendi Eccleſijs primarijs epiſcopos, ſibi ſolis rapuerũt. Sic Zenon uidetur feciſſe apud Euagrium libro tertio, capite undecimo, qui Moggum ſine ſua autoritate Alexandriæ epiſcopum factum, morte multauit: à quo Ioannes petit, ut liceat Alexandrinis, quem uelint, eligere epiſcopum. Euagrius libro eodem, capite duodecimo. Solebat idem in altari collocare chartam, & à Deo petere, ut nomen eius quem uellet epiſcopum inſcriberet. Nicephor⁹ libro decimoſexto, capite decimooctauo. Verùm id poſtea correxit, & ſanxit, penes clerũ ius eligẽdi eſſe debere. Nicephorus libro 16. cap. 11. Conſtantinopoli cum occaſione chartæ ab Imperatore in arã collocatę, per fraudem quiſpiam malus ad epiſcopatũ ueniſſet, eam quoque conſuetudinem mutauit, & ſacerdotibus ius eligendi reſtituit. Nicephorus libro 16. cap. 18.

Impœnitentes & excommunicatos abſolui & recipi iuſſerunt. Sic Zenonis iuſſu Proterius cum ſocijs ſuis à Petro eſt receptus. Euagrius libro tertio, capite decimotertio. & Acacius iuſſu Zenonis ſeſe in cõmunionem recepiſſe Petrum Moggum, indicat apud Liberatum capite decimooctauo.

Nec in eo ſatis bene egerunt, quòd priuilegijs quibuſdam clericos exemerunt legitimo magiſtratus iudicio. Ea enim res impunitatem delictis clericorũ attulit, & uitæ licentiam auxit. Talis eſt Lex uigeſima quinta à Marciano lata, Cod. de epiſcopis & clericis: Quòd clerici Conſtantinopolitani nõ debeat coram ullo alio iudice cõueniri, quàm coram patriarcha uel pręfecto. Et l. trigeſima ibidem, quòd extra ſuam prouinciam non debeant in ius uocari.

Item, quòd epiſcopis dederunt poteſtatem cognoſcendi & dijudicandi cauſas politicas, ut fit leg. octaua, nona & decima, do epiſcopali audientia.

Superſtitioſe etiam egerunt, quòd pro reliquijs ſanctorum leges tulerunt. qualis eſt uigeſima ſexta Leonis, Cod. de epiſcopis & clericis: quòd iudicio epiſcopi debeant in Eccleſijs collocari, & nõ in loca publica uoluptatibus dedita apportari.

DE PRIMATV.

VT in ſuperioribus ſeculis Romani epiſcopi ſubinde plus autoritatis & poteſtatis ſuper alias Eccleſias ſibi arrogarunt, & paulatim pręſcripſerunt: ita hoc quoque, omnib⁹ cogitationibus, curis & fraudib⁹ ad dominatum ſuper Eccleſias omnes comparandum & ſtabiliendum incubuerunt.

Primùm enim, non ceſſarunt aſſerere ipſi, Romanam Eccleſiã eſſe omnium primam: ut patet ex epiſtolis pontificum, & maximè Gelaſij, ad Fauſtũ, & nona quęſtione tertia, cuncta per miſericordiam. Et Leonis ſermone tertio, in anniuerſario die aſſumptionis: & epiſtola octuageſima nona ad epiſcopos per Viennenſem prouinciam. Innocentius in epiſtola uigeſima ſecũda ad epiſcopos Macedoniæ, ſcriptionem eorum ad ſe interpretatur, ac ſi ea probent ſuum primatum, & agnoſcant eam caput Eccleſiæ. Creuit etiam ipſis diaconis Romanis animus, ut uellent ob urbis magnificentiam, ut quæ caput eſſet omnium ciuitatum, etiam honorabiliores, & presbyteris aliarum ciuitatum pares haberi. Auguſtinus quæſtione centeſima prima in uetus & nouum Teſtamentum.

Nec deerant paſsim adulatores, qui ſine permiſſu Romani epiſcopi aſſerebant, non licere cuiquam iudicis perſonam uſurpare. Euagrius libro ſecundo, capite decimoſexto. Et Victor libro ſecundo, Romanam eccleſiam caput omnium aliarum appellat. Acacius & Timotheus primi declararunt ſcriptis, ſedem Romanam omnium debere

primam eſſe: teſte Platina in Simplicio. Sed poſtea Acacius ſeſe Romanis epiſcopis oppoſuit, ac ab ijſdem eſt excommunicatus: ut patebit infrà ex uita eius. Turbium Aſturicenſem Leoni adulatum eſſe, ac eius agnouiſſe ſuperioritatem, apparet ex epiſtola Leonis nonageſima tertia. Et ſynodus Vaſenſis canone quarto, nomẽ papæ Romani in eccleſijs ſuis recitari iuſsit: quę res poſtea quaſi in ἀναβίωσιν quandam degenerauit. Et Galla Placidia in epiſtola ad Pulcheriam, & ad Theodoſiũ, & Valentinianus in epiſtola ad Theodoſium, nimium Romano epiſcopo propter beatum Petrum, & urbis amplitudinem tribuunt: ac ex errore quodam affirmant, antiquitatem ei ſuper omnes principatum ſacerdotij cõtuliſſe. Tarraconenſes epiſcopi in epiſtola ad Hilarium ineptè etiam aſſentantur ei, dum eius principatum non modò eminere, ſed etiam metuendum eſſe nugantur.

Deinde auſi ſunt ſalſatione canonum Nicenorum à concilijs poſtulare ſupremam iuriſdictionem. Nam Zoſimus miſit ad concilium Carthaginenſe Fauſtinum epiſcõpũ, & duos urbis Romæ presbyteros, oſtenſuros nihil uſque publicè agi debere ſine conſenſu Romanæ eccleſiæ. Platina in uita eius. Ac quomodo Innocentius, Zoſimus & Bonifacius ſalſatis canonibus Nicenis ſupremam iuriſdictionem in Africanas eccleſias extorquere patribus in ea ſynodo conati ſint, conſtat ex actis eius concilij, quę ſuo in loco referuntur. In Chalcedonenſi etiam actione decimaſexta, cum Conſtantinopolitana eccleſia certant Romani legati de primatu Romanæ eccleſiæ, idque iuſſu Leonis.

Etſi autem illis malè ceſsit id quod tentarant in ſexto Carthaginenſi concilio, tamen non depoſuerunt ſtudium & curam eius dignitatis: ſed alia uia aggreſsi ſunt, nimirum hac. Cum animaduertiſſent quoſdam in eo concilio ſuæ parti fauere, quoſdam autem aduerſari, cœperunt illi ſigillatim expugnare eos qui ſeſe oppoſuiſſent: & hanc ob cauſam Polychronium exagitarũt, ſubornando presbyteros qui eum accuſarent, & poſtea Acacium Conſtantinopolitanum, ac tandem etiam Africanos: ut conſtat ex uitis pontificum quas infrà recenſebimus, & ex ſynodis contra Polychronium celebratis.

Vſi ſunt etiam multis alijs machinationibus, ad dominatum comparandum, & ſenſim confirmandum: ex quibus quaſdam indicabimus.

Plerunque hęretici aut alij ſacinoroſi excommunicati ab Eccleſijs, & damnati in ſynodis, ad Romanum epiſcopum confugerunt, patrocinium eius implorantes. Sic Pelagium librum ad Innocentium Romanum miſiſſe, teſtatur Auguſtinus libro contra Pelagium & Cœleſtiũ, de gratia Chriſti, capite trigeſimo. Eutychen etiam libellum Leoni miſiſſe, ac queſtum eſſe de iniuſta damnatione, patet ex Leonis epiſtola ſeptima ad Theodoſium. Quamobrem & alij epiſcopi, ac interdum ſynodi neceſſe habuerunt, ad eos ſcribere apologias, & hoc modo paulatim ius appellationis, & cognoſcendi cauſas ad ſeſe traxerunt. Sic ſynodus Carthaginenſis ſcripſit ad Zoſimum: Auguſtinus libro ſecundo, capite ſeptimo. Et Flauianus, cur Eutychen excommunicarit, Leoni reſcribit: epiſtola inter Leonis nona. Et Proterius Alexandrinæ eccleſiæ epiſcopus in ſuſpicionem de hæreſi inductus, ſeſe purgauit apud Leonem: epiſtola ſexageſimaoctaua.

Si qui ſemel ipſorum conſilio & autoritate, aut præſidio uſi fuerant, uel in excommunicatione, uel in alijs rebus Eccleſiaſticis, eos ſemper uolebant ſibi ita addictos eſſe, ut nihil ſine ijs agerent: unde cum Acacius Conſtantinopoleos Petrum Moggum Romani epiſcopi auxilio excommunicaſſet, & poſtea ſine eius autoritate & conſilio recepiſſet, adeò indignè id Romani epiſcopi tulerunt, ut Felix & Gelaſius eum propterea anathemate ferirent: ut patet ex epiſtola Gelaſij ad epiſcopos Dardaniæ ubi inter alia inquit: Cur Acacius, cum hæc geri uiderit, non ſicut ſub Baſiliſco iam fecerat, ad Apoſtolicam ſedem referre curauit: ut ſi ſolus ipſe non poterat, coniunctis conſilijs atque tractatibus apud Imperatorem, quæ religioni competerent, allegaret? Item, cur tantopere cum iſta gererentur, uel gerenda cognoſceret, non ad ſedem Apoſtolicam, à qua ſibi curam illarum regionum nouerat delegatam, referre curauit Acacius? Item, ſicut Acacius antè non prius damnauit Petrum, quàm referret & poſceret ab Apoſtolica poteſtate damnandum: ſic & in recipiendo modum ſeruare debuiſſet, ut priuſquam ſe ei communione miſceret, per ſedem Apoſtolicam poſceret examinari eum, & legitima ratione purgari, &c.

Poſtulabãt etiã ab alijs archiepiſcopis, ut ſi quid incidiſſet quod deliberatione opus haberet, ad ſe referrẽt. Sic enim Leo ad Anatoliũ Cõſtantinopolitanũ ſcribit: Si de aliquib. fuerit deliberãdum, celeriter ad nos relatio dirigatur, ut pertractata qualitate cauſarum, noſtra quid obſeruari debeat ſolicitudo cõſtituat. epiſtola quadrageſimaſexta. Idem epiſtola ſexageſimaſecunda poſtulat, ut Maximus Antiochenus archiepiſcopus priui-

legia

legia tertiæ ſedis agnoſcat, & ad Apoſtolicam ſedem ſæpius de profectu Eccleſiarum, & quid agatur referat. Simplicius etiam Acacium Conſtantinopolitanum reprehendit, quòd nihil ad ſe de Alexandrina eccleſia ſcribat. epiſtola ad eundem.

Id etiam iuris ſibi arrogabant, ut ſi quid ab alijs epiſcopis minus rectè fieri cognouiſſent, eos arguerent, & quid faciendum præſcriberent, & leges de ceremonijs quibuſdã dictarent. Sic Leo Nicetam Aquileienſem reprehẽdit ob Pelagianos, ſine erroris damnatione ad cõmunionem receptos: epiſtola octuageſimaſexta. Et epiſcopos Africanos per Cæſariẽſem Mauritaniam reprehendit, ob perſonas illicitè ad epiſcopatũ admiſſas: epiſtola octuageſimaſeptima. Idem Germaniæ & Galliç epiſcopos arguit, ob coepiſcoporũ ordinẽ: epiſtola octogeſimaoctaua. Anaſtaſius epiſcopos Germaniæ & Burgundiæ iubet ordinare, ut ſtantes Euageliũ audiant, & nõ ſedẽtes: in epiſtola ſua ad eoſdẽ. Innocentius epiſtola 22. Macedones arguit ob epiſcoporũ & eccleſiaſticorum coniugia. Et epiſtola 24. Hiſpanos, ob laicos & præfectos in clerum aſſumptos.

Sumebant etiam ſibi hoc poteſtatis, ut ſi quem archiepiſcopũ deprehẽderent fauere hæreticorũ parti, uicino alicui epiſcopo mãdarent, ut pro ueritate uigilaret: & ſi quid animaduerteret malè agi, tũ ad ſe, tũ ad Imperatores referret. Sic Leo Iulianum Coenſem epiſcopum monet, ut quoniam in epiſcopo Conſtantinopolitano catholicus uigor non ſit, ipſe caueat, ne hæreſis Neſtoriana & Eutychiana in aliqua parte uireſcat. & ſi neceſſe ſit, tum ad ſe, tum ad Imperatorem & Pulcheriam ſcribat: epiſtola 56.

Cũ Anatolius minus rectè de incarnatione filij Dei ſentire uiſus fuiſſet, ſtatim Leo ad Theodoſiũ ſcribit, & decreta dictitat, ut eum obſeruet, & concilium conuocet, & omnia Patrum decreta relegere curet, ac ad Romanum pontificem ſcripta dare, quibus apertè proteſtetur, ſe eum qui de incarnatione uerbi Dei aliud credat, aut aſſerat, quàm Catholicorũ & Romani epiſcopi profeſsio teneat, excommunicaturũ. & hoc modo pedetẽtim ſuperioritatem ſuper epiſcopum Cõſtantinopolitanum prçſcripſit: epiſtola trigeſimatertia. Sic Proterius Alexandrinus literas de fide ſua ad Leonem miſiſſe dicitur: epiſtola ſexageſimaoctaua. Ac Leo epiſtola ſexageſimanona, Imperatori Marciano indicat, Proterium eſſe catholicũ.

Vſurpabant ſibi ius, priuilegia & inſignia alijs archiepiſcopis largiendi, ut eos paulatim ſuos facerẽt. Sic Celeſtinus Cyrillo Alexandrino, cui ſuas partes, uidelicet ut ſynodo Epheſinæ præſideret, delegauit, priuilegium dedit uſurpandi titulum Papæ, & mitram. Nicephorus libro decimoquarto, capite trigeſimoquarto. Vbi etiam hoc addit, famam eſſe, quòd ab eo tẽpore Alexandrinus epiſcopus appellari cœperit Iudex uniuerſi orbis. Sed quid huic famæ, cum teſtimonio antiquiorum careat, tribuendum ſit, iudicent lectores. Leo in epiſtola octogeſimanona petit ab epiſcopis Galliæ, ut ſine conſenſu Leontij in alijs prouincijs non conuocent concilia. Et Innocentius epiſtola decimaoctaua, Alexãdro Antiocheno Cyprios ſubijcere uidetur: qui tamen antea neminem conſulentes, epiſcopos ſibi ordinare conſueuerant.

Item, confirmandi alios in epiſcopatu. nam Leo Maximum Antiochenum confirmauit in epiſcopatu, cum in Epheſina ſynodo, cuius alia acta reſciſſa ſunt omnia, factus eſſet epiſcopus: actione ſeptima Chalcedonenſi. Ac eundem Proterio Alexandrino epiſcopo iura antiqua eius ſedis iuxta canones & priuilegia confirmaſſe, indicatur epiſtola ſexageſimaoctaua Leonis ad Iulianum, & ſexageſimanona ad Imperatorem Marcianum. Et Hormiſda Remigium inſpectorem facit eccleſiarum Galliæ, & dat ei poteſtatem cõuocãdi ſynodos, dirimendique controuerſias, & componendi diſsidia: ſed ita tamen, ut ad ſe acta referat, ut patet ex epiſtola eius ad Remigium. Leo epiſtola trigeſimatertia ad Theodoſium, poſtulat ut epiſcopum Cõſtantinopolitanum curet ad ſe mittere ſcriptum, in quo teſtetur ſe ueram amplecti doctrinam, & damnare omnes diſſentientes.

Vſurpabant ſibi poteſtatem mandandi alijs epiſcopis, ut quem ipſi uellent & proponerẽt, in diſsitis Eccleſijs epiſcopum ordinarent: aut quem ipſi nollent, deponerent. Sic Celeſtinus in epiſtola ad Cyrillũ Alexandrinum, & Ioannem Antiochenum, & Ruffum Theſſalonicenſem, mandat eis ut Proclum Conſtantinopoli deſignent epiſcopum. Socrates libro ſeptimo, capite quadrageſimo. Et Sixtus Hieroſolymam mittit Leonẽ, qui cõgregata ſynodo damnat & deponit Polychronium, quem tamen poſtea denuò reſtituit: ut patet ex epiſtola ad eundem, capite duodecimo.

Quoniam interdum à ſynodis damnati epiſcopi appellabant ad ſedem Romanam, quod Flauianus feciſſe in ſynodo Epheſina, apud Liberatũ capite duodecimo dicitur: paularim ſibi inde ius conſtituerunt & poſtularunt, ut in epiſcoporum cauſis liceat ad ſeſe appellari: ut patet ex actis ſextę Carthaginenſis ſynodi, & epiſtola ad Bonifacium. Et Sixtus epiſtola tertia ad Orientales, capite quinto decernit, ut contra epi-

ſcopum ad ſedem Apoſtolicã appellantem, nihil aliud ſtatuatur, quàm Romanus epiſcopus cenſuerit. Gelaſius in epiſtola ad Fauſtũ Magiſtrum impudenter mentitur, in canonibus ſancitum eſſe, ut appellationes totius Eccleſiæ ad examen Romanæ ſedis deferantur, & ab ipſa nuſquam appelletur.

Hinc ſibi arrogabant poteſtatem citandi alios, ad dicendam coram ſeſe cauſam. Sic Cõſtãtinopolitanus Romam citatur apud Nicephorum libro decimoſexto, capite decimoſexto. Et Maximum citaturũ ſeſe promittit Bonifacius, in epiſtola ad epiſcopos Galliæ, & præceprurum ut in ſynodo ſacerdotum in Gallijs congregata compareat.

Legatos etiã mittendi, qui in remotis prouincijs cognoſcerent hæreticorum errores, & corrigerent. Sic Leo Conſtantinopolim miſit legatos, qui Eutychen ab errore reuocarẽt, ut patet ex eius epiſtola undecima ad Flauianum, cap 6. Sic legatos miſit ad Imperatorem, epiſtola 34. & Epheſum, ut adhibito Conſtantinopolitano antiſtite, eos qui à Dioſcoro ſeducti erant, & pœnitentiam ſe acturos ſignificarant, abſoluerent: epiſtola quadrageſimaquarta & quadrageſimaſexta. Sic epiſtola octuageſimaſeptima, miſſis legatis in Africam, Donatum Nouatianũ iubet recipi, ſi de damnatione erroris libellum Romam mittat.

Sumebant ſibi facultatem excõmunicandi alios archiepiſcopos, & eccleſias. Sic Leo excõmunicauit Orientales, ut patet ex eius uita. Et Felix Acacium, propter Eutychianorum cõmunionem damnat, in epiſtola ad eundem. Gelaſius damnauit Acacium & Petrum, miſsis literis in Orientem.

Et abſoluendi eoſdem. nam Gelaſius in tomo anathematum, Petrum Alexandrinũ ſecundæ ſedis antiſtitẽ negat abſolui à quoquam poſſe, quàm ab epiſcopo primę ſedis, ſcilicet Romano.

Auſi ſunt etiam ab archiepiſcopis poſtulare, ut ſi quid ſuo iudicio non poſſent determinare, ad ſeſe referrent. Sic Leo epiſtola octuageſimaquarta, capite ſeptimo, Theſſalonicenſi hanc legem dictitat: Bina per annum prouincialia concilia celebrentur: & ſi res difficilis emerſerit, nec fuerit Theſſalonicenſis epiſcopi iudicio determinata, ad Romanum referatur antiſtitem. Et capite undecimo, uult etiam contentiones inter epiſcopos ad ſeſe referri, cum actorum narratione. Innocentius in epiſtola ad Victricium Rotomagenſem poſtulat, ut cauſæ clericorum quæ dirimi in prouincijs non poſſent, ad ſe referantur.

Item, ut ſua contra hæreticos decreta amplectantur & obſeruent. Sic Leo Nicetæ Aquileienſi mandat, ut congregata ſynodo prouinciali, omnes epiſcopos & presbyteros & clericos cogat dãnare apertè hæreſes, earumq; autores: & approbare omnia decreta ſynodalia, quæ ad exciſionem hæreſeos, Apoſtolicæ ſedis confirmarit autoritas, idque ſubſcriptionibus ſuis teſtari: epiſtola octuageſimaſexta.

Conati ſunt eam ſibi ſuper archiepiſcopos uendicare autoritatẽ, ut ſi quid illi agerent, ex autoritate Romani epiſcopi egiſſe uiderentur, quaſi ſerui & mancipia eius eſſent. Sic Leo epiſtola octuageſimaquarta indicat, antiſtites Theſſalonicenſes ſemper uicem Apoſtolicæ ſedis impleuiſſe. ac monet Anaſtaſium, ut in longinquis prouincijs quodammodo præſentiam ſuæ uiſitationis impendat, & nihil deceruat niſi quod ſibi probari agnoſcat. Sic Gelaſius in epiſtola ad Dardanos dicit, ſe curam Alexandrinæ eccleſiæ delegaſſe Acacio, ideoque eum debuiſſe ad ipſum referre omnia.

Eccleſias in errorem inductas, dum in gratiam recipiebant, ſibi deuinciebant, ac ſubijciebant Sic Innocentius cum Antiochena pacem facit, ut apparet ex eius epiſtola ad Bonifacium.

¶ Hæreticos pœnitentiã agentes, ad ſeſe libellos mittere iubebant, in quibus errores damnarent. Sic Leo epiſtola octuageſimaſeptima, capite tertio. Donatum Nouatianũ & Maximum, iubet eiuſmodi ad ſe mittere libellos.

Etiam hoc eos reddebat ſuperbiores, quòd ſynodi in alijs locis Romanorum epiſcoporum autoritatem & auxilium implorabant, in damnatione hæreticorum: ut patet ex epiſtola cõcilij Carthaginẽſis, & Mileuitani, quæ inter Auguſtini ſunt nonageſima, nonageſimaprima, & nonageſimaſecũda. Nã Innocentius in epiſtola illa nonageſimaprima ad Aureliũ & Carthaginenſes epiſcopos, id quod illi rogauerãt, ut Apoſtolicã adhiberet autoritatem, ſic accipit, quaſi ſibi tribuant primatum. & apertè mentitur, patres Nicenos non humana, ſed diuina ſententia decreuiſſe, ut quicquid in diſiunctis prouincijs ageretur, non prius ducerent finiendum, niſi ad ſedis Apoſtolicæ, ſcilicet Romanæ notitiam perueniret: ac eius autoritate, quæ fuerit iuſta pronunciatio firmaretur, indeque ſumerent cæteræ Eccleſiæ, uelut de natali ſuo fonte aquæ cunctæ procederẽt, & per diuerſas totius mundi regiones puri capitis incorruptæ manarent, quid præcipere, quos abluere, quos uelut in cœno inemendabili ſordidatos, mundis digna corporibus unda uitaret. Idem facit in epiſtola nonageſimatertia ad epiſcopos Mileuitani concilij: Diligẽter ergo & congruè Apoſtolico conſulitis honori, honori inquã

illius,

illius, quem præter illa quæ ſunt extrinſecus, ſollicitudo manet omnium Eccleſiarum, ſuper anxijs rebus quæ ſit tenenda ſententia: antiquæ ſcilicet regulæ formam ſecuti, quam toto ſemper ab orbe mecum noſtis eſſe ſeruatam. Qui id etiam firmaſtis actione, niſi ſcientes, quod per omnes prouincias de Apoſtolico fonte petentibus reſponſa ſemper emanent? Præſertim quoties fidei ratio uétilatur, arbitror omnes fratres & coepiſcopos noſtros, non niſi ad Petrum, id eſt, ſui nominis & honoris autoré, referre debere: uelut nũc retulit ueſtra dilectio, quod per totum mundum poſsit omnibus Eccleſijs prodeſſe. Sic Flauianus in epiſtola ad Leoné, implorat eius auxilium contra Eutychen. Sic Africana ſynodus contra Donatiſtas, & alios hæreticos petit Anaſtaſij conſilium, & auxilium.

Generalia cócilia indicendi poteſtaté ſibi ſumpſerũt: ut patet ex epiſtola nonageſimatertia, cap decimoſeptimo Leonis: Dedim° literas ad fratres & coepiſcopos Tarraconéſes, Carthaginéſes, Luſitanos atq; Gallicos, eisq; cõciliũ ſynodi generalis indiximus.

¶ Ac ſynodos ſine ſua autoritate cõuocatas ut illegitimas reiecerũt: ut patet ex actis ſynodi Chalcedonenſis, ubi Paſchaſinus uicarius epiſcopi Romani, eo nomine damnat Dioſcorum, quòd ſine autoritate ſedis Apoſtolicæ ſynodum auſus fuerit facere. Et Cecropius Sebaſtopolis epiſcopus ibidé inquit: Secundũ cóciliũ Epheſinũ. Conciliũ dicere non debemus, quia neque Apoſtolica autoritate coactum eſt, neq; ritè peractum.

Ius pręſidẽdi Synodis uniuerſalib. ſibi adſcripſerunt, idq; hac ratione, ut initiò ad eos quos præſides nouerant iuſſu Imperatorum fore, ſcriberent, ac rogarent ut ſuo loco præeſſent. Sic Celeſtinus Cyrillo Alexandrino, in Epheſina ſynodo præſidendi poteſtatem ſuo nomine conceſsiſſe uideri uoluit: Nicephorus libro decimoquarto, capite trigeſimoquarto. Ac Leo poſtea Paſchaſinum Sicilię epiſcopũ ut Chalcedonẽſi pręſideret, miſit: eique & alijs ſuis legatis iniunxit, ut perſonę ſuæ dignitaté omnibus modis cõſeruent: & eos qui ſplendore ciuitatum cõfiſi contrarium agere tentent, ſua conſtantia retundãt: ut patet ex actis Chalcedonẽſibus.

Per legatos ſuos in Synodis haud poſtremũ locum occupabant: ut patet ex epiſtola decima Leonis ad Flauianum, & in epiſtola duodecima ad Theodoſiũ: in quibus indicat, ſe ad ſynodũ Epheſiná Iulianũ, Renatũ & Hilarium miſiſſe.

In ſynodis perperam acta retractare cœperunt, Apoſtolicá iactitantes autoritatem: & quia id aliquoties bene ceſsit, poſtea ex eo ſibi ius de ſynodis iudicandi arrogarunt, & decreta retractandi. Sic Leo ſynodũ Epheſiná ſecũdá reijcit, & aliá inſtitui petit, epiſtolis 24.25.28.30.31 & 32. unde Gelaſius in epiſt. ad epiſcopos Dardanię aſſerit, Romanam ſedem habere poteſtaté ſoluendi, quoa ſynodi iniquè damnarũt: & ſine ſynodo dãnandi, quos oporteat: idq; probat exemplis. Ioannem, inquit, Conſtantinopolitanũ ſynodus etiá catholicorũ præſulũ dãnauerat, quem ſimili modo ſedes Apoſtolica etiam ſola, quia nõ cõſenſit, abſoluit. Ité Flauianũ pontificé Græcorũ cõgregatione damnatũ, pari tenore, quoniá ſola ſedes Apoſtolica nõ cõſenſit, abſoluit potius, q̃ qui iſthic receptus fuerat. Dioſcorũ ſecũdę ſedis pręſulé ſua autoritate dãnauit, & impiá ſynodũ non cõſentiendo ſubmouit ſola: & autoritate, ut ſynodus Chalcedonẽſis fieret, ſola decreuit.

Ius exequẽdi decreta ſynodorũ ſibi arrogabãt. unde Gelaſius inquit in epiſt. ad epiſcopos Dardaniæ: Cõfidimus quòd nullus iá ueraciter Chriſtianus ignoret uniuſcuiuſque ſynodi conſtitutũ, quod uniuerſalis Eccleſię probauit aſſenſus: nullá magis exequi ſedé præ cęteris oportere, quàm primá, quæ & unãquamq; ſynodũ ſua autoritate confirmat, & cõtinuata moderatione cuſtodit pro ſuo principatu.

Inter alia hoc etiá eos in ſublimitaté euexit, quòd Imperatores ipſis iniunxerũt, ut acta Synodorũ cõfirmarent. Sic Leo in epiſt. 60 ad Pulcheriá dicit, ſe libẽter iuxta Imperatoris uoluntaté ad omnes epiſcopos in ſynodo Chalcedonẽſi ſcriptitaſſe, & regulam fidei iſthic definitam firmaſſe.

¶ Et quòd patres ſæpe honoris ergò petebãt, ab ijs decreta cõfirmari. Sic Chalcedonenſis ſynodus ad Leoné ſcribit: Rogamus, & tuis decretis noſtrũ honora iudiciũ: & ſicut nos cupidi in bonis adiecimus cõſonantiá, ſic & ſummitas tua filijs quod decet adimpleat. Tarraconẽſes etiá ab Hilario Romano petunt, ut ordinationem Irenæi confirmare dignetur. in epiſtola ad eundem.

Nicenorum canonum cuſtodiam & defenſionem ſibi arrogabant, cum tamé nemo magis eos uiolaret quàm ipſi. Vnde paſsim, ſi quid contra canones fieri agnoſcebãt, ſeſe opponebant grauiſsimè. Sic in ſexta Carthaginenſi toties repetunt, canones obſeruari debere. Et Hilarius in epiſtola ad Aſcanium, & alios Tarraconẽſes epiſcopos, negat ſine conſenſu metropolitani poſſe cõſecrari antiſtité: quia in Nicena ſynodo id ſit firmatũ.

Auſi ſunt etiam alios priuare ſuo iure, & ſic per tyrannidem ad ſeſe uicinarum Eccleſiarum poteſtatem trahere. Nam Simplicius minatur Ioãni Rauẽnatenſi epiſcopo, quòd ſi denuò epiſcopum, aut presbyterum, aut diaconũ inuitũ ordinet, ſe ei ius ordinandi

erepturum. in epiſtola ad eundem. Idem in epiſtola ad Florentium, Equitium & Seuerum, Gaudentio Aufinienſi propter illicitā ordinationē totū ius ordinationis eripit.

Non tamen potueruot id, quò tendebāt, omnino Romani epiſcopi aſſequi. nam non omoes amplexi ſunt illas glorioſas declamationes de Romanę ſedis excellētia, & iuriſdictione ſeu imperio in alios. Inter quos fuerūt Acaciꝰ, Euphemianꝰ, Auguſtinꝰ, epiſcopi Africani, & multi alij, ut ſuo loco declaratur.

Titulis etiam communibus, in ſcriptis ad eos pleriq; uſi ſunt. Vnde Auguſtinus epiſtola 27. Anaſtaſium uocat Romanæ eccleſiæ epiſcopum: & Innocentium, epiſtola 47. Et patres ſynodi Africanæ, Anaſtaſium tantum conſacerdotem uocant. Et ſynodus Epheſina Celeſtioum archiepiſcopū nominat, in epiſtola ad Philippum presbyterum. Eundem ritulum Leoni tribuunt Imperatores Theodoſius & Marcianus, in epiſtolis.

Ac illi ipſi, qui initiò uiſi fuerant adulatione quadā primas partes Romanis epiſcopis deferre, poſtea cū animaduerterēt quòd dominatū occupare ſtudereot, ſeotentiā mutarunt, & reipſa teſtati ſunt eos nihil præ alijs prærogatiuę ſeu eminētię iure habere. Inter hos fuit Acacius Cooſtantinopoleos epiſcopus, qui primū expetita Romani epiſcopi autoritate, Petrū Moggū excōmunicauit: ſed poſtea eundē pœnitentiā agentē, nō conſulto illo recepit. ac cū propterea ipſe à Felice eſſet excommunicatus, non modò id contempſit, ſed etiā uiciſsim Felicem excōmunicauit, & nomē eiꝰ ex catalogo epiſcoporū eraſit, ut infrà in uita eius referetur, & conſtat ex epiſtola Gelaſij ad epiſcopos Dardaniæ.

Et nō parū diſplicuit alijs epiſcopis curioſitas Romanorū, in alienis Eccleſijs multa reformantiū. Sic cū Cōſtantinopoli Leo multū ex πολυπραγμοσύνης ambitioſè ſibi ſumeret poteſtatis, Anatoliꝰ eius loci epiſcopus adeò id indignè tulit, ut apertè id reprehenderet: ut colligitur ex Leonis 78 epiſtola. Sic etiam apparet ex epiſtola eiuſdē 89. ad epiſcopos Viennenſes, eos moleſtè tuliſſe domioiū Romani epiſcopi. Prolixè enim ſcribit, & cōſuetudioē allegat, quòd cōſultus ſit ab inoumeris ſacerdotib. eius prouinciæ: & pro diuerſa appellatione cauſarū, aut retractata, aut confirmata fuiſſe iudicia: & queritur de Hilario quodam.

Nec defuerūt q epiſcoporū & diaconorū Romanorū ſuperbiā taxarent: inter quos eſt Auguſtinus, qui quęſtione 101. in nouum & uetus Teſtamentum, uehementer improbat diaconorum Romanorum arrogantiā, qua uolebant pares eſſe presbyteris.

Cōſuetudo etiā obtinuit, ut Romanus epiſcopus non ordinaret omnes Italię epiſcopos, ſed Hoſtiēſis. Auguſtinus in collatione tertij diei, quid quinto loco actum.

Appellationes ad Romaoū epiſcopū non omnes admiſerūt. nā in Mileuitani cōcilij canone 22 cauetur, ne quis appellet ad trāſmarinos, pœna excōmunicationis. Et ſynodus Africana in epiſtola ad Bonifaciū, ꝓrſus improbat appellationē ad Romanū epiſcopū.

Quamuis ex alijs prouincijs pleriq; in cōtrouerſijs ad Romanū epiſcopum cōfugiebant, ac ille ꝓ ſua audacia, decreta dictabat pro ijs à quib. adorabatur: tamen non paoci fuerūt, q eiꝰ decreta ꝓrſus cōtempſerūt. inter quos eſt etiā epiſcopus Calagurę in Hiſpania, q Hilarij Romani epiſcopi inſtituta, prorſus deſpexiſſe dicitur, in epiſtola Tarraconenſium ad Hilariom.

Nec omnes excōmunicationes, qoas Romani exercuerūt in alios procul remotos epiſcopos, ratas habuerūt aut approbarūt. nā multi inter epiſcopos Dardaniæ, Gelaſij excōmunicationem, qua io Acaciū intēpeſtiuè uſus erat, improbauerūt, ut illegitimā, propterea quòd noo prius in ſynodo eſſet cauſa illa tractata: ut patet ex epiſtola Gelaſij ad epiſcopos Dardaniæ, in qua prolixè ſuū primatū cōmenticijs canonibus, & malis exemplis aſſerit. Euphemianus etiā propter eaodem cauſam Gelaſio cōtradixit, & Acacium defendit: ut apparet ex Gelaſij epiſtola ad ipſum. Si Dardanorū & Euphemiani epiſtolæ nō eſſent ſuppreſſæ, ſed extarēt hodie, egregia teſtimonia præberent, quid ſenſiſſent de commenticio illo primatu Romanorum epiſcoporum.

Nec omnes Synodi uniuerſales ſoa decreta iudicio Romani epiſcopi ſubiecerūt. nam Chalcedonēſis in relatione ad Leonē dicit, ſe alia quędā ꝓpter Eccleſiaſticorū ſtatutorum firmitatē definijſſe, & maximè ut Conſtātinopolitanus epiſcopꝰ ius haberet ordinandi metropolitanos ꝓuincię Aſianę, Pōticę & Thracię, q illi oō admodū probabatur.

Nec defuerūt alii, quos ob ambitū de primatu arguere coacti ſunt. Cū enim Anatoliꝰ ſibi Alexādrinā & Antiochenā eccleſias ſubdere tētaſſet, Leo io epiſt. 53 ad eū grauiſsimè ſcribit, ac indicat id eſſe cōtra canones Nicenos. Et licet Alexādrina ſedes priuilegiū ſecūdi honoris ꝑdiderit, & Antiochena ꝓprietatē tertię dignitatis amiſerit, & loca illa iuri eiꝰ ſint ſubdita: tū nec iura primatuū ꝓuincialiū debere cōuelli, nec priuilegijs antiqtꝰ inſtitutis metropolitaoos antiſtites eſſe fraudādos, & Alexādrinę ac Antiochenæ eccleſię ſuas dignitates eſſe reliquēdas, idē aſſerit in epiſt. ad Pulcheriā. Paulo pòſt eādē Anatolij ambitionē taxat, ac expreſſè indicat, ſe oēs epiſcoporū cōſenſiones, quę fuerint cōtrarię regulis Nicenę ſynodi, caſſare. Sic

Sixto

Sixto res fuit cum Polychronio Hieroſolymorum epiſcopo, aſſerente Hieroſolymam primam ſedem, ſeque ſummum pontificem eſſe: ut patet ex ſynodo Romana, in qua Polychronium damnat.

Synodus Carthaginenſis ſexta fraudem in corruptione canonum Nicenorum decexit, & ingum pontificium ceruice ſuorum ad tempus remouit: ac Romanũ pontificem monuit, ne fumoſum ſeculi typum (ſic appellant primatum) in Eccleſiam Chriſti inducat, ſed ſecundum Nicenos canones ſinat negocia in ſingulis prouincijs, ubi orta ſunt, tractari: & non ea magis turbet, dum per appellationem ad ſeſe Romam trahere conetur: ut patet ex actis ſextæ Carthaginenſis, quæ infrà cõmemorabimus. Hinc etiam æſtimare licet, quàm uera dicat Gelaſius in epiſt. ad Dardanos: Canones ad ſedem Romanam de qualibet parte mundi appellare uoluerũt, ab illa autem nemo appellare permiſſus eſt. Illos canones cum debuiſſent proferre, falſatos adduxerunt, & confuſi ſunt: & tamen mentiri poſtea non erubuerunt. Et in Chalcedonenſi actione decimaſexta, cum Romani legati Conſtantinopolitano epiſcopo conaretur abrogare archiepiſcopatum, quem habebant ſuper Aſiam, Thraciam, Pontum, & Orientis eccleſias, & ſibi adſcribere, opponunt ſeſe patres, ac decernũt, archiepiſcopũ debere ordinare metropolitas, in Aſiana prouincia & Thraciæ diœceſibus: p figmento ducentes, quòd ipſi, & poſtea Gelaſius aſſerebant, Conſtantinopolim iuxta canones nec inter ſedes numerari, nec inter iura metropolitanorum cenſeri.

Nec licebat ijs ſine Imperatorum cõſenſu ſynodos cõuocare. id quod ex eo manifeſtũ eſt, quòd Leo in epiſtola ad Theodoſium petit, ut ſibi liceat intra Italiam conuocare ſynodũ, ad ſcandala Eccleſiæ ſananda: quod ſanè non feciſſet, ſi poteſtatem integram habuiſſet. Imò epiſtola 23 ad Conſtantinopolitanos rogat, ut etiam ipſi apud Imperatorẽ de ſynodo ſolicitent. Idem 24 ad Theodoſium poſtulat. Et epiſtola 33 ab eodẽ Theodoſio petit, ut Anatolij doctrinam de incarnatione filij Dei agnoſcat & uniuerſale conciliũ in Italia fiat. Liberatus capite duodecimo narrat, Leonẽ, Valentinianũ & Eudoxiam, cũ multis epiſcoporũ, genibus pronolutis deprecatũ eſſe. Cum Marcianus indixiſſet Chalcedonẽſe conciliũ, Leo petijt, ut id in opportunius tẽpus differret, donec epiſcopi, quibus ob hoſtium metũ non admodũ tutũ erat, poſſent conuenire: ſed Imperator noluit ſuã mutare ſententiam, ac Leo habuit neceſſe eam approbare. epiſtola 43. Ex his apparet, mendaciũ impudẽtiſsimũ eſſe, quòd Gelaſius iactitat in epiſtola ad Dardanos, Romanã ſedem ſolam decreuiſſe, ut ſynodus Chalcedonenſis fieret.

Et fundamentũ illud, Tu es Petrus, quo Gelaſius & alij utũtur, Felix Romanus epiſcopus ipſe eneruat in epiſtola ad Zenonẽ Imperatorem: in qua, ſuper confeſsionẽ Petri IESVM Eccleſiam ædificaſſe indicat.

Ac alij etiã doctores cõtra primatũ multa aſſeruerunt. Tale eſt quod Cyrillus lib. tertio in Ioãnis caput 20 dicit: Apoſtolis, & eorũ in Eccleſijs ſucceſſoribus plenã poteſtatẽ cõceſſam, uetera & noua Scripturę mãdata fidelibus apponendi. Plura teſtimonia ſuprà inter dogmatica ſunt relata.

Obliterunt etiã ijs Imperatorũ edicta, & leges. Nam Honorius & Theodoſius l. ſexta C. de ſacro ſanctis Eccleſijs, ſanciunt, ut ſi qd dubietatis emergat in prouincijs Illyrici, cõuentui ſacerdotali urbis Cõſtãtinopolitanæ reſeruetur. Quod nõ feciſſent, ſi Romanę eccleſiæ iuriſdictionẽ ſuper omnes Eccleſias agnouiſſent.

Ac Imperatores adhuc ſuis legibus eos habuerũt aliquo modo ſubiectos. unde Bonifacius Honorio ſupplicat, ut lege ſanciat, ne in urbe Roma per ambitũ ordinetur ãtiſtes: quod etiam fecit, ut patet ex reſcripto Honorij ad Bonifacium.

DE EPISTOLIS DECRETAlibus, quæ Romanis epiſcopis adſcribuntur.

EPiſtolę q̃ epiſcopis Romanis huius ſeculi attribũtur, phraſi etiã ſunt alienę à latinitate. Et quãuis Auguſtin[9], Proſper, Saluianus, Sidonius, Sedulus, & alij Eccleſiaſtici doctores, nõ uſque adeò purè locuti ſunt (non enim uernacula illis fuit lingua latina, ut epiſcopis Romanis) tñ nõ eſt ſtylus eorũ tã horridus, ut in iſtis epiſt. unde nõ leue argumẽtũ ſumitur, pleraſq; ſuppoſiticias eſſe. Quis enim illas elegãtias hoc ſeculo tribuat homini Romano? Quaſi ad caput mittere charitatiũe nõ dubitetis: Anaſtaſius in epiſt. ad epiſcopos Germanię. Mihi de collatione docilitas accedit: Innocẽtius Exuperio Toloſano. Gaudere in Domino ueſtrã germanitatẽ cupimus: Innocẽtius in 10. epiſtola ad Aureliũ. Et, Saluto tuã in Chriſto germanitatẽ: idem epiſtola 15. A Deo iucũdati ſumus: idẽ epiſt 17. Dixit gratũ fore tuę dignationi, dignãter relegere: idẽ epiſtola 18. Has literas ad reddẽda trãſmiſimus tuę unanimati: idẽ epiſt. 19. Ingeſſic mihi literas inopinãter: idẽ epiſt. 26. Indiſciplinatas quæſtiones uocare in mediũ: Celeſtinus epiſt. 1. Solatiari mihi in meis anxietatibus: Sixtus in epiſtola ad Oriẽtales. Eccleſię meæ cura cõſtringit, ne cauſas eius apud aures Chriſtianiſsimi Principis deſim. Bonifacius ad Honorium.

Deinde

Deinde plenæ ſunt ineptiis Scripturæ ſacræ accommodationibus, quales ſunt: Mulierem uiduam clericus non ducat uxorem, quia ſcriptum eſt Leuitici uigeſimoprimo, & Ezechielis quadrageſimoquarto: Sacerdos uxorem uirginem accipiat, non uiduam, non eiectam. Non is qui ſecundam uxorem duxerit, clericus fiat: quia ſcriptum eſt, Vnius uxoris uirum. & iterum: Sacerdotes mei ſemel nubant. & alibi: Sacerdotes mei non nubant amplius. Sacerdotes & Leuitæ cum uxoribus ſuis non miſceantur, Scriptum eſt enim: Sancti eſtote, quoniam & ego ſanctus ſum. Si priſcis temporibus de templo Dei ſacerdotes anno uicis ſuæ non diſcedebant, ſicut de Zacharia legimus, nec domum ſuam omnino tangebant, quibus utique propter ſobolis ſucceſsionem uxoris uſus fuerat relaxatus (quia ex alia tribu, & præterquam ex ſemine Aaron, ad ſacerdotium nullus fuerat præceptus accedere:) quanto magis hi ſacerdotes pudicitiam ex die ordinationis ſuæ ſeruare debeant, quibus uel ſacerdotium uel miniſterium ſine ſucceſsione eſt, nec præterit dies qua uel à ſacrificijs diuinis, uel à baptiſmatis officio uacent? Nam ſi Paulus ad Corinthios ſcripſit, prima Corinthiorū ſeptimo: Abſtinete uos ad tempus, &c. & hoc utique laicis præcepit: multo magis ſacerdotes, quibus & orandi & ſacrificandi iuge officium eſt, ſemper debebant ab huiuſmodi conſortio abſtinere. Si inter homines ſolet bonæ fidei contractus nulla ratione diſſolui: quanto magis iſta pollicitatio, quam cum Deo pepegerunt ſacræ uirgines, ſolui ſine uindicta non poterit? Nam ſi Paulus, quæ à propoſito uiduitaris diſceſſerant, dixit eas habere condemnationem, quia ptimam fidē irritam fecerunt: quanto potius uirgines, quæ prioris promiſsionis fidem minimè ſeruauerunt? Innocentius in epiſtola ad Victricium.

Non ſemel, ſed aliquoties clamat Scriptura diuina: Transferri non oportere terminos à patribus conſtitutos. Ergo grauiter peccaſti, quòd inuaſiſti parochiam Nomentanam, ad Vrſi diœceſin à maioribus pertinentem. Innocentius in epiſtola octaua ad Florentium Tiburtinenſem epiſcopum. Qnod tetigerit immundus, immundum erit. Ergo ab hæreticis ordinatus, manum imponere non poterit, ſeu non poteſt admitti. idem in epiſtola uigeſimaſecunda ad epiſcopos Macedoniæ, capite tertio. Quærendum eſt, ſi uxorem uirginem habuerint: quia ſcriptum eſt in ueteri Teſtamento, Vxorem uirginem accipiat ſacerdos. & alibi: Sacerdotes mei ſemel nubant. Neq; qui duas uxores habuerit, quia Paulus apoſtolus ait, unius uxoris uirum. idem in epiſtola ad ſynodum Toletanam, cap. quinto. Nullus contra Apoſtolum tale aliquid ſentiat, nec admittat, ſed fideliter intelligat, unius uxoris uirū ſiue ante baptiſma eſſe nominatum, ſiue poſt baptiſmum. in eadem epiſtola, capite ſexto.

Legimus, ſuper magiſtrū non eſſe diſcipulum: hoc eſt, non ſibi debere quenquā ad iniuriā doctorū uēdicare doctrinā. Celeſtinus in epiſtola ad epiſcopos Galliç, capite 1.

Falſa eriam multa in ijs aſſeruntur. quale & illud eſt, quòd Innocentius in epiſtola ad Decentiū affirmat, nullū inſtituiſſe Eccleſias per Italiam, Gallias, Hiſpanias, Africā, Siciliam, & Inſulas interiacentes, quàm Petrū, & ab eo miſſos, & ſucceſſores ei⁹. Et inde colligit, Romanam eccleſiam eſſe caput omniū aliarum. O' concluſio firma, ex falſo aſſumpto. Item, illud impudens mendaciū eſt, quòd Innocētius in reſcripto ad concilium Carthaginenſe, & poſtea Gelaſius in epiſtolis ad epiſcopos Dardaniç. & ad Euphemianum, canonibus eſſe conſtitutum aſſerunt, ut omnia ad ſedem Romanam referātur diiudicanda & confirmanda, quçcūq; in alijs prouincijs controuertantur.

¶ Inſignia myſterij iniquitatis, hoc eſt Antichriſti, habent plurima: qualia ſunt, diſtinctio clericorū & laicorum propter ſanctitatem. Gelaſius in epiſtola ad epiſcopos per Lucaniam, capite quarto.

Primatus Romanæ eccleſiæ, de quo Innocētius in epiſtola 1. ad Decentiū, & ad Victriciū, & epiſtola decimaoctaua ad Alexādrum, & in reſcripto ad conciliū Carthaginēſe: & Zoſimus in epiſtola ad Heſychiū, & Gelaſius in epiſtola ad epiſcopos Dardaniç, & Euphemianum.

Idololatria & cultus ſanctorū Bonifacius in epiſtola ad Honoriū, Petrum citat teſtem.

Obligatio cōſcientiarū ad traditiones humanas. Innocentius ad Victricium.

Contaminario ſacramentorum. Innocentius in epiſtola ad Decentium: ex chriſmate facit ſacramentum.

Prohibitio nuptiarum. in epiſtola Innocentij ad Victricium, & in epiſtola ad ſynodum Toletanam. Eadem in alijs paſsim reperitur.

Tempus etiam, quo ſcriptæ notantur, arguit pleraſque eſſe ſuppoſiticias. Nā Anaſtaſij ad Germanos, & ad Nerianum: & Innocentij ad Decentium, & ad Aurelium, & ad ſynodum Mileuitanam, non parum diſcrepant ab exacta temporis ratione. Aliorum pleræque nullum habent tempus aſsignatum, ne fraus deprehendatur.

CAPVT

CAPVT VIII.

DE SCHISMATIBVS ſub Arcadio.

DE DISSENSIONE AVGVSTINI *ab Hieronymo, ſeu potius contentione inter utrunq;.*

INTERCESSIT quędam inter Auguſtinum iuuenem, & Hieronymum ſenectute iam laſſum (quemadmodum ex tertio procemio in epiſtolam ad Galatas apparet) diſſenſio, ea occaſione: quòd in Commentarijs ſuis in epiſtolam ad Galatas Hieronymus ſcripſerat, & Petrum & Paulum pro ratione temporis ſimulatione uſos. Quod ita uerò Auguſtinus acceperat, quaſi ſenſiſſet Hieronymus, admittendā eſſe in literis diuinis interdū mendacij ſuſpicionem. Pugnat igitur uehementius contra eum, cū quod de ſimulatione Hieronymus affirmauerat, ipſe ad mendaciū concedendū in Scripturis ſacris, cum nonnulla uiolentia detorqueat. Auguſtini uerba ſunt:

Patrocinium mendacij ſuſceptū eſſe, uel abs te tali uiro, uel à quopiā, ſi alius ita ſcripſit, fateor, nō mediocriter doleo, donec refellatur. Mihi enim uidetur exitioſiſsimè credi, aliquod in ſanctis libris haberi mēdaciū: id eſt, eos homines, per quos nobis illa Scriptura miniſtrata eſt, atq; conſcripta, aliquid in ſuis libris fuiſſe mētitos. Admiſſo enim ſemel in tantum autoritatis faſtigiū officioſo aliquo mēdacio, nulla illorū librorū particula remanebit, quę nō ut cuiq; uidebitur uel ad mores difficilis, uel ad fidē incredibilis, eadē perniciosiſsima regula ad mentientis autoris conſiliū, officiūq; referatur. Agendū eſt igitur, ut ad cognitionē diuinarū Scripturarū talis homo accedat, qui de ſanctis libris tam ſanctè & ueraciter æſtimet, ut nolit aliqua eorum parte delectari per officioſa mendacia: potiusque id quod non intelligit tranſeat, quàm cor ſuum præferat illi ueritati. Auguſtinus epiſtola prima ad Hieronymum. Idem rurſus epiſtola ſecunda, ad eundem: In expoſitione epiſtolæ Pauli ad Galatas inuenimus aliquid, quod nos multum moueat. Si enim ad Scripturas ſanctas admiſſa fuerint uelut officioſa mendacia, quid in eis remanebit autoritatis? Quæ tandem de Scripturis illis ſententia proferetur, cuius pondere contentioſæ falſitatis ſubruatur improbitas? Statim enim ut protuleris, ſi aliter ſapit qui contrà nititur, dicet illud quod probatum erit, honeſto aliquo officio ſcriptorē fuiſſe mentitū. Quare arripe, obſecro te, ingenuam & uerè Chriſtianā cum charitate ſeueritatē, ad illud opus corrigendum atq; emendandum, & παλινωδίαν (ut dicitur) cane.

HIERONYMI DISSENSIO.

Quæris, cur dixerim in Commentarijs epiſtolę ad Galatas, Paulū id in Petro non potuiſſe reprehēdere, quod ipſe fecerat: nec in alio arguere ſimulationē, cuius ipſe tenebatur reus. Et aſſeris, reprehenſionē Apoſtolicam non fuiſſe diſpenſatoriā, ſed uerā: & me nō debere docere mendacium, ſed uniuerſa quæ ſcripta ſunt, ita ſonare ut ſcripta ſunt. Ad quæ primùm reſpondeo, &c.

Monet primùm, ſe, quicquid eius ſenſerit, ſenſiſſe fretū autoritate Origenis & aliorum uetuſtorū, quorū ſententiā ſecutus ſit: idq; ſe indicaſſe in præfatione eorū Commentariorū, ex qua cauſam eam iudicare debuerit Auguſtinus. Patere me quæſo (inquit) igitur errare cū talibus: & cū me erroris mei multos ſocios habere perſpexeris, tu ueritatis tuę ſaltē unū aſtipulatorē proferre debebis.

Secundò: Oſtendimus, Petrum bene quidem ſenſiſſe de abolitione legis Moſaicæ; ſed ad ſimulationem obſeruandę eius compulſum. Videamus nunc, an Paulus ipſe tale quiddam, quod in Petro reprehendit, commiſerit. Certè Timotheum, filium mulieris Chriſtianæ uiduæ, ſuſceptum ex patre gentili, circumcidit, propter Iudæos. Idem, fratribus & multitudini obſecutus in Cenchris, caput totondit, nudipes inceſsit, obtulit ſacrificia, &c. Simulaſti ergo Paule Iudæum, ut Iudæos lucrifaceres. Et hāc ipſam ſimulationem Iacobus & cæteri te docuēre presbyteri.

Didicimus, quòd propter metum Iudęorum & Petrus & Paulus æqualiter finxerint ſe legis præcepta ſeruare. Qua igitur fronte, qua audacia Paulus in altero reprehendit, quod ipſe commiſit? Ego, imò alij ante me expoſuerunt cauſam quam putauerant, non officioſum mendacium defendentes, ſicut tu ſcribis, ſed oſtendentes honeſtam diſpenſationem, ut & Apoſtolorū prudentiā demonſtrarent, & blaſphemantis Porphyrij impudentiam coercerent, qui Paulum & Petrum puerili dicit inter ſe pugnaſſe certamine: imò exarſiſſe Paulū in inuidiā Petri, & ea ſcripſiſſe iactanter, quæ uel non fecerit: uel ſi fecerit, procaciter fecerit: id in odio reprehēdens, quod ipſe cōmiſerit. Interpretati ſunt illi, ut potuerunt.

Diſſenſio Hieronymi ab Auguſtino.

Totius ſermonis tui hic ſenſus eſt, ut Petrus non errauerit, quòd his qui ex Iudæis crediderant, putauerit legē eſſe ſeruandam: ſed in eo à recta linea deuiarit, quòd gentes coegerit Iudaizare: coegerit autem non docentis imperio, ſed cōuerſationis epiſcopo. Et Paulus non contraria ſit locutus his quæ ipſe geſſerat: ſed quare Petrus eos qui ex gētibus erant, Iudaizare compelleret? Hæc ergo ſumma

go ſumms eſt quæſtionis, immò ſententiæ tuæ, ut poſt Euangelium Chriſti bene faciant Iudæi, credentes, ſi legis mandata cuſtodiant: hoc eſt, ſi ſacrificia offerant quæ obtulit Paulus, ſi filios circumcidant, ſi ſabbatum ſeruenr: ut Paulus in Timotheo, & omnes obſeruauêre Iudęi. Sic hoc certum eſt, in Cerinthi & Hebionis hæreſim delabimur, qui credentes in Chriſto proprer hoc ſolum à patribns anathematizati ſunt, quòd legis ceremonias Chriſti Euangelio miſcuerunt: & ſic noua confeſsi ſunt, ut uetera non amitterẽt. Non eiuſdem igitur criminis eſt, in explanatione Scripturarum, maiorũ ſententias ponere, & hæreſim ſceleratiſsimam rurſum in Eccleſiam introducere. Si autem hæc nobis incumbit neceſsitas, ut Iudæos cum legitimis ſuis ſuſcipiamus, & licebit eis obſeruare in Eccleſijs Chriſti, quòd exercuerũt in ſynagogis ſatanæ, dicam quòd ſenrio: Non illi Chriſtiani fient, ſed nos Iudęos facient, &c.

Ego ecõtrariò loquor, & reclamante mũdo libera uoce pronuncio, ceremonias Iudęorum & pernicioſas eſſe, & mortiferas Chriſtianis: & quicunq; eas obſeruauerit, ſiue ex Iudæis, ſiue ex gentibus, eum in barathrum diaboli deuolutũ. Finis enim legis Chriſtus eſt, &c. Et in Euangelio: Lex & Prophetæ uſq; ad Ioannẽ. Et in alio loco: Propterea ergo magis quærebant eum Iudæi interficere, quia ſoluebat ſabbatum, &c.

Tu dicis bonũ, ego aſſero malũ: & malũ nõ ſolũ his qui ex gentibus, ſed & his qui ex Iudaico populo crediderunt. In hoc (ni fallor) loco, dũ aliud uitas, in aliud deuolueris. Dũ enim metuis Porphyriũ blaſphemantem, in Hebionis incurris laqueos: his qui credunt ex Iudæis, obſeruandã legẽ eſſe decernens.

Hoc multum intereſt inter meã & tuam ſententiã, qua ego dico, & Petrum & Paulũ timore fideliũ Iudæorũ legis exercuiſſe, imò ſimulaſſe mandata. Tu aũt aſſeris, hoc eos feciſſe clementer, non mentientis aſtu, ſed compatientis affectu: dũmodo illud cõſtet, uel amore uel miſericordia eos ſimulaſſe ſe eſſe quod non erant. Illud aũt argumentum quo aduerſum nos uteris, quod & gentilib. debuerit gentilis fieri, ſi Iudæis Iudæꝰ factus eſt, magis pro nobis facit. Sicut enim nõ fuit uerè Iudæꝰ, ſic nec uerè gẽtilis erat. Et ſicut nõ fuit uerè gẽtilis, ſic nec uerè Iudæus erat. In eo aũt imitator gentiũ eſt, quia præputiũ recepit in fide Chriſti, & indifferenter permittit uesci cibis, quos damnant Iudæi, non cultũ (ut tu putas) idolorũ. In Chriſto enim Ieſu nec circumciſio eſt, &c. Quæſo igitur te, ut me putes magiſtrũ eſſe mendacij, qui ſequor Chriſtum dicentem: Ego ſum uia, ueritas & uita. Hieronymus epiſtola prima ad Auguſtinum.

Deciſio iſtius contentionis, Lutheri in Commentarijs in Epiſtolam ad Galatas, capite ſecundo.

Hieronymns & Auguſtinns acriter contendũt de iſto loco. Hoc uerbũ, Coactus eſt, facit ad defenſionẽ Auguſtini. Hieronymus rem nõ intellexit. Non enim hic diſputatur quid Petrus uel Paulus fecerit circũcidendo uel non circumcidendo, ut Hieronymus putat: hincque miratur, quare Paulus in Petro reprehendere auſus ſit, quod ipſe fecerit. Quia, inquit, Paulus circumcidit Timotheum, & cum gentibus gentiliter, cum Iudæis Iudaicè uixit, &c. Non putat rem ſeriam hic geri. Ideo concludit neutrum peccaſſe, ſed fingit utrunque officioſo mendacio ſimulaſſe. Verùm iſtæ diſputationes hic omnes & fuerũt & ſunt ſeriæ, & de maximis rebus: ideo nihil fecerunt per ſimulationem. Et tota uis ſita eſt in uoce Cogit. hoc Hieronymus non uidit.

Et uides peccatum Petri, quod Paulus diligenter deſcribit. Non accuſat in eo maliciã uel ignorantiam, ſed infirmitatem, quòd ſcilicet ueritus Iudæos, &c.

Iſte eſt locus qui hic tractatur, quem Hieronymus non uidit. uidit tantũ factũ, non finem facti. factum in ſe non erat malum: quia edere & bibere, uel non edere & bibere, nihil eſt: ſed finis iſte, Si edis peccas, ſi abſtines iuſtus es, &c.

Hoc Hieronymus non uidens, neq; hunc locum, neq; totam epiſtolam intelligere potuit. Putauit Paulum contendere de rebus leuiculis: atq; hinc eſt quòd extenuat & excuſat peccatum Petri, & dicit eum per ignorantiam peccaſſe, &c.

Poſt hanc Hieronymi reſponſionẽ, nihil amplius rixarum mouiſſe uidetur Auguſtinus, niſi quòd, cum ſeu ſuperiori illa, ſeu alia quadam reſpondiſſet ſe neceſsitate compulſum, ut eam ſecutus eſſet interpretationem: ſignificauit ei, ſe eam difficultatem alia potuiſſe explicare ratione. Epiſtola ea quæ poſtremò data eſt, longa eſt, atq; inter cæteras Auguſtini & Hieronymi epiſtolas extat.

Poſtea uterq; alterum ad amorem mutuũ & cõcordiam exhortatus eſt. Faceſſant, (inquit Hieronymus) iſtiuſmodi querimoniæ. ſit inter nos pura germanitas: & deinceps nõ quæſtionũ, ſed charitatis ad nos ſcripta mittamus. Et: Supereſt ut diligas diligentẽ te, & in Scripturarũ campo iuuenis ſenẽ nõ prouoces. Nos noſtra habuimꝰ tẽpora, & cucurrimus quantũ potuimus: nunc te currẽte, & lõga ſpacia tranſmeante, nobis debetur ociũ, &c. Ita etiã per epiſtolas tum ſuas tum aliorũ, Hieronymum placauit Auguſtinus. Atque hic contentionis huius finis fuit. Quam ſimulationem fuiſſe Auguſtini,

cupientia

cupientis euocare Hieronymum ad dogmatis ſui profeſsionem, Eraſmus mirè cenſet: ad quam reſpondere diu grauatus Hieronymus, acerbius tandem reſpondetit. Verùm ſimulatq; uterq; alteri pœnitus cœperit eſſe cognitus, innctis animis & ſtudijs communi opera fidem catholicam aduerſus hæreſiarcharum inſultus rutati ſint: & minus ſibi placuerit Auguſtinus, ubi Hieronymi magnitudinem pernouerit, ex exploratore factus diſcipulus: atq; ita ex initio qualicũq;, ſumma inter illos conflata ſit neceſsitudo.

De motu quodam orto ex prælectione interpretationis Hieronymi.

Narrat in tertia ad Hieronymum epiſtola Auguſtin⁹, tumultuationem alicubi ortam ex eo, qnòd epiſcopus prælegi in eccleſia Hieronymi translationem inſtituiſſet: Quidam frater, inquit, noſter epiſcopus, cum lectitari inſtituiſſet in Eccleſia cui præeſt, interpretationem tuam, mouit quiddam longè aliter ab ea poſitum apud Ionam prophetam, quàm erat omnium ſenſibus memoriæq; inueţeratum, & tot ętatum ſucceſſoribus decantarum: factus eſt tantus tumultus in plebe, maximè Græcis arguentibus & inclamanatibus calumniam falſitatis, nt cogeretur epiſcopus Iudæorũ teſtimonium flagitare. Vtrùm autem illi imperitia an malitis, hoc eſſe in Hebraicis codicibus reſponderunt, quod & Græci & Latini babebant. Quid plura? Coactus eſt bomo uelut mendoſitatem corrigete, uidens poſt magnum periculum non remanete ſine plebe.

Irridet hanc fabulam de tumultu eo exorto inter plebẽ & epiſcopũ, Hieronymus, & Auguſtinũ exagitat, quòd locum eum in Iona non apertè, quis fuerit, indicarit: epiſtola prima ad Auguſtinum.

DE SCHISMATE INTER PARmenianum & Ticonium Donatiſtas.

DOnatiſtarum Carthagini epiſcopus Parmenianus fuit, Donati ſucceſſot. Fuit & Donatiſta Ticonius quidam, homo eruditus átq; eloquens. Is in lectione Scripturarum ſedulò uerſatus, tandem animaduertit, Eccleſiam Dei per totum terrarum orbem diffuſam eſſe: ac proptetea in unitate, eorundemq; ſacramentorũ cõmunione, bonos à malis minimè contaminari, quemadmodum Donatiſtæ ſentiebant. Nullius enim bominis quanrumuis ſceleratum & immane peccatum, pręſcribere promiſsis Dei, neq; id efficere quorumlibet intra Eccleſiá cõſtitutarũ quãlibet impietatẽ, ut fides Dei de Eccleſia futura, & ad terminos uſq; terræ diffundenda, quæ in promiſsis patrũ retẽta, atq; nunc exhibita eſſet, euacuaretur. Aſſeruit id Ticoni⁹ plurimis grauiſsimis Scripturarũ teſtimonijs: & catholicus omnino fuiſſet, ſi hoc ſolum addidiſſet, Chriſtianos ſcilicet in Africa pertinere ad Eccleſiã illã per totum terrarum orbem diffuſam. Sic igitur ſentientem ac docentem Parmenianus per epiſtolã ad reſipiſcentiã primùm adhortat⁹, cũ de ſentenţia cedere nollet, ab eccleſia Donaſtitarũ excluſit. Auguſtinus libro primo contra epiſtolam Parmeniani, capite primo quam confutat tribus libris.

DE SCHISMATE INTER Ioannem Conſtantinopolitanum, & clerum ipſius.

Euectus ad epiſtopatus eminentiã Ioannes Conſtantinopolitanus, Honorio & Eutychiano Coſſ. anno imperij Arcadij altero, Cbriſti uerò quadringẽteſimo ſecũdo, quòd aſperitate quadam & diſciplina ſeueriori in clericos ſuos uteretut, liberius mores ipſorũ & uitia reprehendens, paulatim omnib. illis fieri cœpit exoſus, adeò ut conſuetudinem eius tanquam iracundi, omnes fugerent. Auxit odium illud cõtra ipſum, etiam Serapionis diaconi à Ioanne ordinati petulantia, qui in cœtu aliquando clericorum ad epiſcopum inſolentius dixerat: Nnnquam ô epiſcope exercere imperium tuum in illos poteris, niſi uno baculo cunctos expellas. Quo dicto animatus Ioannes, paulo pòſt alios alijs de cauſis ex eccleſia deiecit. Id clerici indignè ferentes, odio & ſimultati contra eum etiam conſpirationem addiderunt, coramq; popnlo detulerunt, accuſationes ſtruentes ex priuatis etiam quibuſdam Ioãnis moribus, quòd cibũ cum nemine caperet: ac ſibi uiuens, ad conuiuia ne uocatus quidem accederet. Quibus tamẽ delationibus populus Conſtãtinopolitanus, grata ipſius doctrina delectatus, ob quam & in magno precio Ioannem habuit, nihil motus eſt. Sed hoc modo poſtea & maior in eum exarſit inuidia, & inſidię certiores & ualidiores ei paratæ ſunt, quòd non clerum ſolum offenderet, uerùm etiam in proceres aulæ ignominioſè inueheretur: tum quòd monachos, præſertim Iſascianos, durius increparet, quòd non in monaſterijs ſuis ſeſe continerent, & ſub tranquillitate philoſopharentut, ſed per ciuitates oberrarent. Ex hac enim occaſiõe & Theophili Alexãdrini inſidię, Epipbanij Cyprij inimicitię, & ſuorum defectiones, tandemq; exilium & interitus, ei parata ſunt, ut in ſuo loco dicitur. Socrates libro ſexto, capite quarto & quinto: & deinceps Theodoretus libro quinto, capite uigeſimooctauo: Sozomenus libro octauo, capite tertio & nono.

DISSENSIO EPHESI OB episcopum mortuum.

Attulit diſſenſionem grauem eccleſiæ Epheſinæ mors epiſcopi, in cuius locũ alius

alium,ut ſit,ſurrogare per contentionem ſatsgebat.Quiſque uerò pro eo quem electione dignum iudicabat, plurimùm diſceptabat. Pertinebat aũt ius electionis ad Ioannẽ Conſtantinopolitanum, qui neceſsitate adductus,cum eò ueniſſet, diſſenrientes inter ſe,ac cõtentioſè affectas partes reperit: quarum neutra admonitionibus ſuis ceſsit.Repudiatis igitur, quos utraq; pars electioni obijciebat, Heraclidem quendam Cyprium diaconum ſuum, epiſcopum Epheſijs cõſtituit,ac ſic ad cõcordiam utramq; partem reduxit.Socrates lib.7.cap.11.

DE DISSIDIO INTER IOANnem *Conſtantinopolitanum & Seuerianum.*

Abiturus autem in Aſiam Ioannes Conſtantinopolitanus, ut epiſcopum Epheſijs præficeret, Eccleſiam ſuam commendauerat Seueriano Gabalenſi epiſcopo, qui tum Conſtantinopolim docendi graria ex Syria uenerat, & in amicitiam à Ioanne receptus erat.Interea igitur, dum diutius propter epiſcopi electionem Epheſi cunctatur Ioannes, Seuerianus ille grata populo docens, animos ipſius & ſtudia in ſe conuertit, & à Ioanne quaſi abalienat. Quod Ioanni calumnioſè ſignificans Serapion diaconus, ſcribit turbari Eccleſiam per Seuerianum.Redit igitur ex Aſia Ioannes, atq; Eccleſiæ ſuæ curam ipſe rurſus recipir: Seuerianum uerò urbe pellit, ad calumnioſam Serapionis accuſationem, compoſiram teſtificationibus quorundam qui amici eſſent ſui,quaſi negaſſet Seuerianus Chriſtum hominem factum:cum conditionem eam ſaltem Seuerianus protuliſſet, Serapione ſibi prætereunti non aſſurgente, nec honorem exhibente: Si Serapion Chriſtianus fuerit mortuus,Chriſtus non eſt homo factus. ſed quam conditionis circumſcriptionem Serapion diſsimulans,id ſolum protuliſſe Seuerianum calumniabatur,Chriſtus non eſt homo factus.Pulſus itaq; Seuerianus, Chalcedonem uſque Bithyniæ iam proceſſerat: ex quo loco reuocari eum Eudoxia Auguſta curauit, Ioanne reprehenſo, quòd eum urbe exegiſſet. Redijt ſic tum Conſtantinopolim Seuerianus,ſed inuiſus Ioanni fuit, qui amicitiam eius aut commercium nullius hominis interceſsione admittere uoluit, donec per Auguſtam & Theodoſium iuniorem ægrè tandem Ioanni Seuerianus placatus eſt. Non tamen penitus ex utriuſque animo offenſa ſublara eſt. nam & depoſirionem poſtea Ioannis Seuerianus adiuuit, & in concionibus publicè proſcidit. Socrates libro ſexro, capite undecimo: Sozomenus libro octauo, cap. decimo, & decimoquinto.

DE SCHISMATE INTER THEOphilum *Alexandrinum & monachos Aegyptios.*

Nata periculoſa concertatio inter Theophilum Alexandriæ epiſcopum & monachos Aegyptos, ſub Arcadij imperio eſt, occaſione quæſtionis, Vtrum hominis figuram & corpus Deus haberet, an uerò ab omni figura humana & corpore eſſet alienus. Monachi Aegypti ad uerbum ſimpliciſsimè intelligentes, quæ de oculis, auribus, manibus, pedibus & alijs ad hominis ſubſtantiam pertinentibus Scriptura diceret,corpus & formam humanam Deo attribuebant.Plurimi cõtrà, apertè blaſphemos eſſe in Deum dicere, ut qui ab omni corporea figura quàm maximè alienus eſſet: in quibus & Theophilus fuit, Alexandrinę eccleſiæ epiſcopus,qui & in publicis congreſſibus eos condemnabat, qui corporeum eſſe Deum,& humana forma præditum contendebant: & in epiſtola quam pro conſuetudine de Paſchatis feſto ſcripſerat, Deum incorporeum eſſe docebat. Quod impatientiſsimè ferentes Aegyptij monachi, monaſterijs relictis, ingenti numero Alexandriam uenêre, uno eodemq; in quod omnes cõſenſerát propoſito, nõ tam impietatis Theophilum accuſandi,quàm occidendi etiam, niſi ſententiam ſuam mutaturus eſſet. Animaduertit hoc periculum Theophilus,atq; hoc callidè cogitato conſilio,tamen effugit, monachos accedens aſſentabundus,eosq; ad hunc modum compellat: Perinde uos contemplor quaſi uultum Dei. Infringit dictum illud nonnihil conceptum impetum monachorum, qui ita reſpondet: Si uerè atq; ex animo hoc ipſum ſentis ac loqueris, uultũ nimirum eiuſmodi Deo eſſe, cuiuſmodi hic noſter eſt,feri anathemate libros Origenis,ex quibus rationibus ſeſe armantes nonnulli,ſententiæ noſtræ contradicunt. Quod uerò ſi non feceris, ut impium & inimicũ Deo, ſciro te nobis pœnas mox daturum. Territus his minis Theophilus: Ego,inquit,quæ uobis uidentur,me facturum uobis polliceor. Origenis etiam libros tum ipſe deteſtor, tum alios reprehẽdo qui eos probant.Ita igitur monachorum furorem cohibuit Theophilus, & compoſita controuerſia ea de Dei eſt figura: quæ tamen paulo pòſt, Theophili ſimultate recruduit, ut mox dicemus. Socrates libro ſexto, capite ſeptimo: Sozomenus libro octauo,capite undecimo.

DE SCHISMATE INTER THEOphilum, *Petrum & Iſidorum presbyteros.*

Interea diſsidium & inimicitias Theophilus aduerſus Petrum protopresbyterum Alexan-

Alexandrinum & Iſidorum archipresbyterum, quem coniunctiſsimum tamen prius habuerat, exercuit hoc prętextu. Factus infenſus fuerat Petro, propter cauſam aliquã, quæ qualis fuerit non explicatur: ob quam id agens ut ex Eccleſia eum eijceret, falſam (uti poſtea compertum eſt) accuſationem ei intendit, quaſi ſe epiſcopo inſcio, mulierem quandam religione Manichæam, ſeu (ut Sozomenus habet) Macedonianam, ab hæreſi ſua nondum abductam, ad myſteriorum communionem admiſiſſet. Reſpondit Petrus, & poſt abnegatam hæreſin, & ſecundum ſententiam Theophili, mulierem illam receptam eſſe: ſimulque teſtem eius rei aduocauit Iſidorum, qui tum fortè Romam ad Damaſum à Theophilo miſſus erat, in cauſa reconciliationis Damaſi cum Flauiano Antiocheno epiſcopo. Is igitur inde reuerſus, apertè teſtificari, mulierem hæreticam ex ſententia & iudicio Theophili poſt conuerſionem receptam fuiſſe, & myſteria ab epiſcopo ipſo percepiſſe. Eam igitur ob rem Theophilus utrumque per indignationem officio remouit, & ex Eccleſia expulit. Socrates libro ſexto, capite nono: Sozomenus libro octauo, cap. duodecimo. Qui & has cauſas Theophilo fuiſſe inimicitiarum aduerſus Iſidorum, eaſque à monacho quodam ex alijs, quibus Theophilus aduerſatus eſt (ut poſtea dicemus) ſe audiuiſſe affirmat: ſuccenſuiſſe ſcilicet Theophilum Iſidoro, quòd cum presbytero, quem diximus teſtimonium perhibere, quaſi hæres à ſorore ſua conſtitutus fuiſſet, recuſaſſet: deinde quòd acceptas à nobili & prædiuite uidua pecunias, in pauperum uſus diſtribuendas, Theophilo immodica quadam rabie in extruenda & ornãda templa intento, ad ædificationum ſumptus tradere noluiſſet: ſed ſatius eſſe dixiſſet, pauperum ægrotantiũ corpora, tanquã tẽpla Dei ueriora, propter quorum curationẽ collatæ fuiſſent pecuniæ, cõpetenti cura recreare, quàm parietes ac muros exornare. Recitat hanc cauſam ex Palladio, diſcipulo Theophili, etiã Antoninus titulo decimo, capite nono.

DE SCHISMATE INTER THEO- *philum, & monachos Dioſcorum & Ammonium, cum ſecum ſentientibus.*

Priuatus hoc modo à Theophilo cõmunione Iſidorus ad monachos in Scethim ſocios abijt, Dioſcorũ ſcilicet, Ammoniũ, Euſebium & Euthymium, qui fratres erant germani, ac propter decentẽ corporum proceritatem Longi dicebantur, quoſq; chariſsimos prius Theophilus habuerat, adeò etiã ut ex illis Dioſcorum epiſcopum Hermopolitanum fecerit, reliquos uerò quanquã inuitos in contubernio ſuo aliquandiu habuerit. Qui uerò ſolitaria uita & religione magis delectati, tum uerò mores & parum probatam Theophili uitam (uſurarius enim erat) deteſtati, ab eo in ſolitudinem diſceſſerant. Illi igitur cum Iſidoro Alexandriam profecti, à Theophilo petũt, ut communionẽ Iſidoro reddat. promittit ille blandè primùm, ſe, quod peterent, promptè facturum: ſed poſtea fallit. Redeunt eò monachi poſt aliquod tempus, & impenſius urgent promiſſam communionem: uerùm tantum abeſt ut eam redderet Theophilus, ut ex monachis illis quendam etiam publicæ traderet cuſtodiæ. Quæ res Ammonium cum ſuis adeò mouit, ut cum omnibus monachis ſuis Alexandriam uenerit, atque apud præfectos cuſtodiæ effecerit, ut introductus ipſe quoque cum ſuis ſit: cum ſignificaſſet ad hoc ſe ueniſſe, ut incluſis neceſſaria exhiberent. Hac re cognita, Theophilus uiros eos ad ſe uocat: ſed qui primùm poſtulant, ut ueniens ipſe eos educat: iniquum enim eſſe, reſpondentes, publica affectos ignominia, clanculum è cuſtodia dimittere. Tandem uerò conſentientes, ad eum ueniunt: & inita uerò reconciliatione, ſed quam ſimulabat Theophilus, dimittuntur. ex eo enim, quo pacto affligeret eos, & quietem eorum ſaltem perturbare, cum rebus alijs incommodare illis minimè poſſet, aſtutè cogitauit: hac fraudis methodo uſus, qua & motus ſuperiores, ut diximus, de Dei figura denuò ſuſcitauit, & perturbationis ac ſeditionis plurimùm monachis per Aegyptum conciliauit. Sciebat Ammonium, Dioſcorum (quem præ cæteris odio proſequebatur) & reliquos illis coniunctos, de Deo rectè ſentire, quòd incorporeus eſſet, ac nequaquam antropomorphus. nam & ſic Theophilus ſenſit. Sed quemadmodum antea coram monachis Anthropomorphitis ſic ſe ſentire fraudulenter negauerat, ut periculum ſuum euaderat: ita & hic, ut quibus ſuccenſebat, pericula & interitum pararet, in Antropomorphitarum ſe eſſe ſententia perfidè & flagitioſè ſimulauit. Nactus enim homines ſimplices, & prorſus illiteratos, eos ad religioſos in ſolitudinem miſit: ac ſignificare iuſsit, Dioſcorum & Ammonium cum ſuis impiè ſentire, Deum eſſe incorporeum, & nec oculos, nec aures, nec pedes, nec manus habere: quæ omnia tamen Deo Scriptura tribueret. ne igitur ſic ſentientibus acquieſcerent. Hæc res ſchiſma & ſeparationem inter monachos Aegyptios periculoſiſsimam peperit, & ſeditionem adeò & bellum irreconciliabile excitauit, cum qui Deum anthropomorphum eſſe ſentirent, numero plures eſſent, atque

zelo acri (ut homines ſimplices) accenſi, damnari ſuam ſententiam à contraria parte, quæ cum Dioſcoro faceret, impatientius & uiolentius ferrent: eosque qui à Theophilo diſſentiebant, per contentionem Origeniſtas & impios: hi uerò cum Theophilo facientes, Anthropomorphianos dicerent. Socrates libro ſexto, capite ſeptimo: Sozomenus lib. 8. capite duodecimo.

SCHISMA INTER IOANnem & *Theophilum.*

Ioanni Conſtantinopolitano Theophilus Alexandrinus perpetuus fuiſſe uidetur inimicus & aduerſarius, quanquam cauſæ non omnes explicantur. Cum enim ordinationis collatio primùm penes ipſum eſſet, ſeu ex conſuetudine, ſeu ob loci celebritatem & autoritatem, uel proximorum epiſcoporum conſenſum, uel quocunque denique modo: non niſi minis, ut eam conferret, adigi poterat: quòd Iſidorum presbyterum obſequio quodam ſibi deuinctum, epiſcopum Conſtantinopolitanum cõſtituere maluiſſet. Deinde, cum monachos Dioſcorum & Ammonium cum familia ſua, ob animaduerſas Theophili inſidias Conſtantinopolim profectus, receptos humaniter à Ioãne, atq; ad preces communes admiſſos intellexiſſet: palàm ei inimic⁹ cœpit eſſe Theophilus, atque in occaſionem aliquam incũbere, qua deponere eum epiſcopatu poſſet. Socrates lib. 6. cap. ſecundo & nono: Sozomenus libro octauo, cap. 13.

SCHISMA INTER IOANnem & *Epiphanium.*

Conſilio & conatu Ioãni nocendi, Theophilus Epiphanium etiam Cypri epiſcopũ, cui antea tamen propter religionem aduerſatus fuerat, ſibi adiunxit, & a Ioanne diſtraxit. Cùm enim adhortationibus Theophili ad ſynodũ Conſtantinopolim, propter dãnationem librorum Origenis, ueniſſet Epiphanius, inuitatus humaniter à Ioanne, diuertere ad eum noluit. Quin & in æde uicina Conſtantinopoli ſynaxin celebrauit, Ioãne inſcio, & diaconum ordinauit. Poſtea in ſeparato diuerſorio uocatis ad ſe qui aliunde aduenerãt epiſcopis, damnationem Origenis inſtituit. Tulit hæc omnia moderatè Ioannes: & hortatus porrò eſt, ut in ædibus epiſcopalibus ſecum uiueret. Sed negauit & cõuerſaturum ei, & oraturum cum ipſo in Theophili gratiam, Epiphanius, niſi Dioſcorum urbe prius eieciſſet, & condemnationi librorũ Origenis ſubſcripſiſſet. Negare & hoc ſe facturũ Ioãnes, atq; affirmare, non debere tamen aliquid ante cognitionem catholicæ ſynodi tentari. Suggerunt poſt hæc conſilium aliud Epiphanio Ioannis aduerſarij: ut in Synaxi nimirum quę celebranda aderat, in Eccleſia corã multitudine Origenis libros accuſaret, Dioſcorũ cum ſuis abdicaret, Ioannemq;, tanquam illis fauentem proſcinderet.

Certior iſtorum omnium Ioannes factus, poſtero die, cum ad Eccleſiam accederet, executurus quæ, qui Ioanni infenſi erant, ſenſerant, per Serapionem ei Ioannes iſta ſignificat: Præter canones, ô Epiphani, multa facis. primùm, quòd in Eccleſijs mihi ſubiectis ordinaſti: deinde, quòd ſine meo iuſſu in illis publicum ſacrorum munus, propria uſus autoritate, obiuiſti. Denique ultrò à me inuitatus, recuſaſti: & iam eadem quæ prius tibi ſumis? Caue itaque, ne excitato in populo tumultu, illius & ipſe periculo inuoluaris.

Addit Sozomenus, ueniſſe tum ad Epiphanium eos etiam qui cum Ammonio fuerint, cumque eo multis expoſtulaſſe: quamobrem cauſa indicta, ex auditu ſolo diſcipulos eorum condemnaſſet: cum & libros ſuos ipſi legiſſent, & hæreſeos inſimulatum ut patrem reuerenter defendiſſent?

Quibus intellectis, Epiphanius ab Eccleſia diſceſſit, & in Ioannem multa queſtus, in Cyprum abnauigauit, cum nauim aſcenſurus ad eos qui ſe ad mare comitati fuerant dixiſſet: Relinquo uobis urbem iſtam, & palatium, & hypocriſim: ego uerò properans abeo.

Aiunt & Ioanni Epiphanium prædixiſſe: Sperare ſe, nõ moriturum eum epiſcopum. Ioannem uerò contrà renunciaſſe: Sperare ſe, non ingreſſurum in patriam ſuam Epiphanium. Reſpondit ita certè euentus. Epiphanius enim, priuſquam Cyprum attigiſſet, in naui mortuus eſt: Ioannes uerò paulo etiam pòſt, epiſcopatu ſuo priuatus eſt. Socrates libro ſexto, capite duodecimo, & 14: Sozomenus lib. 8. capite 13. 14. & 15.

SCHISMA INTER EPIPHANIum & *Theotimum epiſcopum, aliosq; damnationi Origenis ſubſcribere nolentes.*

Cum in ſeparato quodam, ut diximus, conuentu, Origenis librorum legiſſet condemnationem Epiphanius, multi non conſenſerunt. Ex quibus Theotimus Scythię epiſcopus, ſatis ſe oppoſuit Ephiphanio acriter: Ego, inquit, ô Ephiphani, nec eum qui iam olim bene obdormiuit, contumelia afficere uolo: nec ita poſſum eſſe blaſphemus, ut reprobem, quæ maiores noſtri non reprobarunt. Socrates libro ſexto, capite duodecimo: Sozomenus lib. 8. cap. 4.

DISSIDIUM INTER EUDOxiam *Auguſtam & Ioannem.*

Poſt Epiphanij diſceſſum, Ioannes in cõcione quadam Eccleſiaſtica, generali ſermonemu-

ne mulieres omnes perſtrinxit. Quod quo ſcceerit conſilio aut occaſione, incertum eſt: populns uerò ita accepit, quaſi contra Imperatoris coniugem, quam ſuſpicatus ſit Ioannes contra ſe Epiphaniũ incitaſſe, eam concionem hahuerit. Quam etiam aduerſarij Ioannis exceptam, Auguſtæ obtulerunt. Illa uerò in ſui contumeliam, quæ à Ioanne dicta fuiſſent, compoſita eſſe, apnd Imperatorem grauiter conqneſta eſt: tantumq́; effecit, ut ſynodus paulo pòſt contra Ioannem congregata ſit, de qua ſno loco. Socrates libro ſexto, cap. decimoquinto: Sozomenus lib. 8, cap. decimoſexto.

SEPARATIO ET DISCESſio ab Eccleſia, eorum qui Ioanni adhærebant.

Poſt Ioannis uocationem, & exilium ab Imperatore ſibi renunciatum, epiſcopi multi, presbyteri, alijq́; ex ordine ſacerdotij, unà cum illis qui Ioanni adhærebant, ipſo ſe die Paſchatis ah Eccleſia ſeparant: & in thermis Conſtantinianis, qui locus fuit ampliſſimus, congregantur, & Paſcha celebrant: exinde nerò in diuerſis locis conuentus ſeparatim faciũt, Ioánitas ſeſe & ipſi dicentes, & ſic uocari ſuſtinentea. Socrates libro ſexto, capite decimooctauo: Sozomenus libro octauo, capite uigeſimoprimo.

SCHISMA INTER EVROPAEOS & Orientales, damnationis & exilij Ioannis autores.

Cum Orientalium epiſcopornm in ſynodo altera, ah Eudoxia contra Ioannem conuocata, calumnijs perſnaſus Imperator, Ioannem in exilium duci iuſsiſſet, rei indignitatem moleſtè ferentes epiſcopi Europæ, & per Illyricum omne, ab autorum condemnationis & exilij Ioannis communione ſe ſepararunt. Eodemq́; Comanis defuncto, non prius coniunctionem Orientalium & Aegyptiorum, itemq́ue Boſphori ac Thraciæ epiſcoporum adminiſtrare Occidẽtales uolebanr, quàm admirabilis uiri illius nomen in Catalogum reliquorum defnnctorum epiſcoporum aſſcripſiſſent: Arſacium quidẽ, qni proximus illi darus ſucceſſor fuerat, ne compellatione quidem dignati. Atticum nerò ſucceſſorem Arſacij, poſt multas legationes & petitiones pacis, tandem recipientes, cum Ioannis nomen ille reliquis adſcripſiſſet. Theodoretus libro quinto, capite trigeſimoquarto.

DE SCHISMATIBVS SVB Honorio & Theodoſio.

MOTVS ALEXANDRIAE ſuper electione epiſcopi poſt obitum Theophili.

DEfuncto Theophilo Alexandrino epiſcopo, ſuper electione ſucceſſoris orta diſceptatio eſt, alijs Timothenm archidiaconum, alijs Cyrillum Theophili ex ſorore nepotem, collocare in ſedem conantibus: quæ in ſeditionem tandem populi deſijt, iuuante Timothei partes Abũdatio militaris ordinis duce. Sedata eſt autem, cum tertio pòſt quàm ex uiuis Theophilus exceſſerat, die, epiſcopatum Cyrillus ohtinuiſſet, conſulatu Honorij nono, & Theodoſij quinto, ſuh annum Chriſti quadringẽteſimum ſextum.

MOTVS IN ECCLESIA CONſtantinopolitana, ſuper electione epiſcopi, poſt Attici obitum.

Non caruit turbis diſceptatio de ſucceſſore in epiſcopatu ſubrogando, Attico mortuo Conſtantinopoli, epiſcopatus ſui anno uigeſimoprimo, decima Octobris, cõſulatu Theodoſij undecimo, & Valentiniani primo: anno ſecundum Marianũ quadringenteſimo ſexto, iuxta alios quadringenteſimo nono: cum epiſcopum creandum contenderent Philippum Sidicem presbyterum: alij Proclum, item presbyterum: populus uerò cõmunibus ſuffragijs Siſinnij expeteret ac tntaretur electionem, quam & obtinuit. Socrates libro ſecundo, cap. 26.

SCHISMA ET PERTVRBATIO, ob Anaſtaſij presbyteri & Neſtorij de Deipera ſententiam.

Dixerat aliquando docens in eccleſia Anaſtaſius, Neſtorij presbyter, anno altero (uc uidetur) epiſcopatua Neſtorij: Non eſſe nominandam Mariam Deiperam, ideo quòd homo Maria fuiſſer, Deum uerò ex homine naſci impoſsibile eſſe. Peperit hæc non ſatis conſiderata ſententia, perturbationem non mediocrem & clero & populo Conſtátinopolirano: quòd confirmatam Scripturæ ſacrę teſtimonijs hanc profiterentur fidem, Deum ſcilicet eſſe Chriſtũ, propter humanæ naturæ ſuſceptioné nequaquã à diuinitate ſeparatum. Ernpit perturbatio ea poſtea in ſchiſma turbulentum, cum ſententiá Anaſtaſij Neſtorius cõtentioſius defendens, uocem hanc Deiperæ prorſus reijceret. Quæ res quas alias turbas dederit, & quanto uix negocio diſputatio illa ſopita ſir, infrà in capite de Synodis exponetur. Socrates lib. 7. cap. trigeſimoſecundo.

SCHISMA INTER NESTORII factionem, & Cyrillum ac Memnonem Epheſinum.

Poſteaquam in ſynodũ uocatus à Cyrillo, ijsq́; qui partes eius ſectabantur, Neſtorius, uenire recnſaſſet: ſynodns uerò relictis eius ſæpinſculè homilijs, quas de controuerſia, utrum Deipera dicenda ſit Maria, hahuerat, cum blaſphemias eius in filium Dei deprehendiſſet,

hendiſſet, eum depoſuit. Ipſe rurſus congregato ſuorum concilio, Cyrillum & Memnonem Epheſi epiſcopum depoſuit. Socrates libro ſeptimo, cap. 34.

SCHISMA INTER CYRILlum & Ioannem Antiochenum.

Venit interea ad ſynodum Ioannes Antiochenus epiſcopus, à Neſtorio diu expectat' ut cuius præſidio ſolius fretus, cōtentioſius in ſynodo omnia egetat. Is Cyrillo indignatus, quòd non expectaſſet reliquorum ad ſynodum pertineotiū epiſcoporum acceſſum, ſed auſus fuiſſet Neſtorium deponere: eum cum Memnone Epheſino excōmunicauit, quemadmodū in Breuiario ſuo Liberatus retulit capite ſexto: aut depoſitionem Cyrilli potius à Neſtorio factā autoritate ſua confirmauit. Rurſus igitur Cyrillus cum Iuuenale Hieroſolymorum epiſcopo, etiam Ioannem depoſuit. Ioannes ediuerſò Antiochiam reuerſus, coactis multis epiſcopis Cyrillum depoſuit, cum & is Alexādriā iā rediiſſet. Sed non multo pòſt in gratiam cum Cyrillo Ioannes rediit, poſteaquā fidei Ioannis formulæ Alexandriā per Paulū Emiſenū epiſcopum allatæ, Cyrillus nihil repugnans conſenſiſſet. Socrates ibidē: Liberatus Breuiarij capite ſeptimo: Tomo ſecundo Conciliorum. Extat de ea tranſactione & cōſenſu inter Cyrillum & Ioannē epiſtola Cyrilli, inſcripta De pace, in tomo primo Conciliorum, pag. 761. cuius initium eſt, Exultent cæli, & lætetur terra, &c. Ibas epiſcopus Edeſſenus in epiſtola ad Mariū Perſam, tomo primo Conciliorum, pag. 907.

COMPOSITIO SCHISmatis Ioannitarum.

Oſtenſum ſuprà eſt, quomodo poſt Ioannis Conſtantinopolitani epiſcopi depoſitionem multitudo quæ adhæſerat, conuentus ſeorſim fecerit, eccleſia deſerta. Conatus eā diuiſionem emendare Atticus, ſecundus à Ioāne poſt Arſacium epiſcopus, memoriam Ioannis in precarionibus, quibus & aliorū laudatorū epiſcoporū fuerat recordatio, colere inſtituit, uiſus ſibi eo facto ad Eccleſiam cōplures ex illis qui ſeparatim conueniebant reduci poſſe. Sed conciliatio eo pacto nulla tum quidē effecta uidetur. Proclus aūt, qui poſt Maximianū Neſtorij ſucceſſorē, epiſcopatum Conſtantinopoli obtinuit, maiori uſus prudentia, corpus Ioannis Comanis ſepultū, multoq; honore delatū in eccleſiā Apoſtolorū condidit: atq; hoc modo ſeparatos ab Eccleſia propter iniurias Ioāni factas ad eius conſenſum reduxit, anno poſt depoſitionem Ioannis trigeſimoquinto, conſulatu Theodoſij decimoſexto, uiceſimaſeptima Ianuarij. Socrates libro ſeptimo, cap. uigeſimoquinto, & quadrageſimoquinto.

DE SCHISMATE IN SYNODO Epheſina, & diuiſione populi poſt depoſitionem Neſtorij.

In ſynodo Epheſi ab Imperatore contra Neſtorium ſub conſulatu Baſſi & Antiochi anno Chriſti (iuxta Marianum) quadringēteſimo trigeſimoſecundo, epiſcopi in duas partes ſeparati ſunt, eorum ſcilicet qui cum Cyrillo Neſtorij hæreſin impugnabant, & qui cū Neſtorio cōſpirabant. Synodi porrò ſententia, cum ob contentionē friuolā depoſitus Neſtori' fuiſſet, grauis per eccleſias Conſtantinopoli perturbatio & diuiſio populi oborta eſt. Quæ mala omnia ſignificata fuiſſe (ut & hoc moneamus) rectè exiſtimatum fuit, facto ſeruorum, qui barbari domini ſæuitiam experti, Conſtantinopoli in templum confugerunt, gladijsq; euaginatis ad ipſum altare proſilierunt: à quo nullo pacto depelli potuere, gladijs exertis à ſe repellentes quicunq; propius acceſſiſſent. poſtquam autem ex clericis quendā interemiſſent, aliumq; uulneraſſent, tandem ſibi ipſis quoq; uiolentas manus intulere. Socrates libro ſeptimo, capite trigeſimotertio & trigeſimoquarto.

DISCEPTATIO CIRCA RELAtionem ſucceſſoris Neſtorij.

Certatū rurſus fuit, cum in Neſtorij depoſiti locum epiſcopus alius eligendus eſſet, multis Philippū presbyterū ſucceſſorē expetentibus, pluribus uerò Proclū: cui ſanè electio cōtigiſſet, niſi poteutiū nōnulli obſtitiſſent, qui canone Eccleſiaſtico prohiberi affirmabant, ne quis epiſcopus ab Eccleſia ſua ad aliam ciuitatē transferretur. Fuerat aūt Proclus Cyzicenorū epiſcopus à Siſinio ordinatus, quanquā à Cyzicenis non receptus. Canoni igitur illi acqeſcere multitudo coacta, ad concordiam rediit. Socrates lib. 7. cap. 35.

SCHISMA INTER EPISCOPOS, qui ſecundæ Epheſinæ ſynodo interfuerunt.

Soluta ſynodo ſecunda Epheſi celebrata, inter epiſcopos diuerſarū regionum diuiſio ingēs exorta eſt, cuius ſimilis antea nunquā cōtigerat. Aegyptij enim, Thraces & Palæſtini epiſcopi, Dioſcorū Alexādriuū epiſcopum ſecuti ſunt: Orientales autem, Pontici ſcilicet & Aſiatici, Flauianum Conſtantinopolitanum: durauitq; ſchiſma illud ad obitum uſq; Theodoſij. Liberatus Breuiarij capite duodecimo.

SCHISMA CIRCA ELECTIOnem Bonifacij Romani epiſcopi.

Zozimo mortuo, anno Chriſti (ſecundū Marianum) quadringenteſimo decimonono, conſulatu Honorij 12, & Theodoſij octauo, circa electionem ſucceſſoris ſchiſma exortum eſt, & duo ſimul epiſcopi ordinati,

Boniſa-

Bonifacios ſcilicet, & Eulalius. Durauit tum in clero Romano diſsidium menſibus ſepté, & diebus uigintiquinque. Autoritate uerò Imperatorum Hooorij ac Theodoſij intercedente, urbe pulſus oterq; eſt. Cum ſuperueniſſet Paſcha, Eulalius ordinatione ſua illuſtriori in baſilica Conſtantiniana fretus, urbē ingreſſus baptizauit, & Paſcha celebrauit. Idem uerò extra urbem Bonifacius egit. Imperatorum igitur mandato rurſus expulſus Eulalius eſt, & à Syoodo ducentorum quioquagintaduorum epiſcoporum ſimul depoſitus. At Booifacius reuocatus, & epiſcopus deſignatus eſt. Poſteaquam tribus in epiſcopatu exactis annis mortem obijſſet, Eulalius de cleri conſilio reuocatus, in urbem redire noluit: & poſt annum in ciuitate Nepeſina, cuius factus fuerat epiſcopus, mortuus eſt. Damaſus in libro Pontificali de Booifacio, tomo primo Conciliorum.

DE SCHISMATIBVS SVB Marciano.

SCHISMA ALEXANDRINVM *ob ordinationem Proterij.*

Dioſcorum Alexandrinū epiſcopū, ſynodus Chalcedonēſis cōgregata ſub conſulatu Valentiniani ſeptimo, & Auieni, anno Chriſti (iuxta Marianum) qoadringentesimo qoioquageſimoprimo, exilio damnauit, & in locū eius Proterium ſubſtituit: quę res in ſeditionem populi, & nocentiſsimos motus ac pericula euaſit, cum Dioſcorum alij repeterent, alij ſeſe Proterio cōiungerent, cui hęc ipſa ordinatio grauiſsima tādem fuit pernicies. In odio enim fuit aduerſariorū ꝑpetuo, & pericula multa paſſus eſt, adeò ut & militari pro cuſtodia opus haberet auxilio. Schiſmatis autem eius occaſione populus etiā cōtra magiſtratū tumultuatus eſt, ſed magno ſui cum periculo. Repreſſus enim, & ſupplicio affectus eſt, tum ab Eparcho Thedæorū, tum ab Imperatore, qui miſſos Alexandriā bis mille milites, in uxores & filias Alexandrinorū atrociter ſæuire paſſus eſt. Tandem per Florum militarium ordinum ducem, hæc mala pauliſper ſedata ſunt. Euagrius libro 2. capite 5: Liberatus Breuiarij capite 15.

DE SCHISMATIBVS. ſub Leone.

SCHISMA INTER PROTErium, *Timotheum Aelurum, & Petrum Moggum.*

PRoterio ordioato, ſeparauerunt ſe ab Eccleſia Timotheus quidā cognomento Aelurus, & Petrus Mogg⁹ diaconus, quorum utrumq; ordinauerat Dioſcorus, Proterio cōmunicare oolentes. Quos cum Proterius ad officium reuocare à diſſenſione noo poſſet, damnauit. Liberatus ibidem.

Motus ob ordinationem Timothei.

Effecit igitur Timothe⁹, ut à collectis hęreticorum turbis, & epiſcopis à ſynodo depoſitis, qui Dioſcorum ſequebantur, epiſcopus ordinaretur: quē Theodorus Lector libro ſecūdo Collectaneorum ſcribit, antequam ordinaretur, nigra indutum ueſte, in cellis Monachorum noctu oberraſſe, & unūquenq; monachum ex nomine uocaſſe: auſcultantibus uerò poſtea dixiſſe, ſe unum ex ſpiritib. eſſe miniſtratorijs, ad hoc miſſum, ut cunctis ediceret, ne cum Proterio cōmuoicarent, ſed Timotheum Aelurum epiſcopum deſignatēt. Ordinationem igitur eam Proterij (quam & Alexandrinos, homioes naturà ſeditioſos, adiuuiſſe Euagrius tradidit) confeſtim turbę in Eccleſia & tumultuationes ſecutæ ſunt. Mortuus interea Marcianus imperator eſt. Quam mutationem, ſuam, qui Timotheū ſequebantur, opportunitatem interpretari, Alexandiā abierunt: ac Proterium cōcluſum in templū, in quod ſe præ metu receperat, crudeliſsimè interfecerunt, laniarunt, tractum per ciuitatem corpus igne exuſſerūt, & cineres eius in oentos diſsiparunt. Ab iſto deinde tempore duo ſimul epiſcopi cœperunt eſſe Alexandriæ. Liberatus ibidem: Euagrius libro 2. capite 8. Accidit illud Leone imperāte, circa annum Chriſti 465.

DE SCHISMATIBVS SVB Zenone.

DISSIDIVM INTER MONAchos *Aegyptios, & Petrum epiſcopum Alexandrinum.*

EX epiſtola Petri Alexandrini epiſcopi ad Acacium Conſtantinopolitanū, animaduerti poteſt, monachos Aegyptios diſſidio à Petro Alexandrino epiſcopo ſeparatos fuiſſe, ob duas cauſas: tum quòd reliqas Timothei archiepiſcopi in alium locum tranſtulerat, tum quòd anathemate ſynodū Chalcedonēſem iugularat, ſed quam culpā à ſe Petrus Acacio ſe excuſans remouet: & confirmaſſe ſe ſynodū Chalcedonenſem, nō damnaſſe teſtatur. Euagrius lib. 3. cap. 17.

SCHISMA INTER ACACIVM *Conſtantinopolitanum & Ioannem Alexandrinum.*

Ioannes quidā, quem Liberatus Talaidā uocat, Alexandrinū affectauerat per ambitionē epiſcopatū. Quo in conatu ab Imperatore Zenone deprehēſus, iuramentū dare coactus eſt, ſe Alexādrinā nunqoā ambiturū ſedē: à qua tamē, cū mortuus eſſet Timothe⁹, ſibi minimè tēperauit, ſed neglecto iuramento adortus, uerùm ab Imperatore urbe pulſ⁹ eſt. Inde uerò inimicitias aduerſ⁹ Acaciū Cōſtantinopolitaoū epiſcopū cepit, quē apud Simplicium epiſcopum Romanum detulit:

ſed cui Acacius reſpondit, probare ſe Petri ordinarionē, Ioannē uerò epiſcopū ignorare. Euagrius lib.3.cap.12: Liberatus cap.18.

SCHISMA INTER PETRVM EVNdem & Felicem epiſcopum Romanum, Vitalium item & Miſnum epiſcopos.

Alienus fuit à Petro Felix Romanus epiſcopus, tanquā ab hæretico. Zenonē etiā literis ſolicitauit, ut eum quaſi hæreticū pelleret. In quo ꝓpoſito Felicē confirmarūt multi ex epiſcopis ac clericis Aegypriacis, maximè uerò Monachi, interq́; eos Symeones. Miſsi aūt à Felice ad Zeoonem Imperatorē epiſcopi Vitalius & Miſnius, cōtra Petrum, perſuaſi (ut uiderur) ab Imperatore, Petrū & Nicenæ & Chalcedonēſi amicū ac ſociū eſſe ſynodis, Petro cōmunicarant: propter quod & ipſi à ſynodo Romæ excōmunicari ſunt. Euagrius lib. 3, cap.18. 20.21.

Ita igitur incremētum & uires rumultus ſumpſerunt Alexandriæ, cum Petr⁹ epiſcopis quibuſdam & archimandriris perſuaſiſſet, ut ſecum cōmunicarenr: ac tomum Leonis, acta ſynodi Chalcedonēſis, atq; eos qui ſyngrammata Dioſcori & Timothei non reciperent, anathemate percuſsiſſet: Monachos uerò ſedibus ſuis, ſi qui non conſenſiſſenr, expuliſſet. Factus earum rerum certior Imperaror Zenon, Coſmano ſarellitem mittit Alexandriam, qui minarum uehementia aduerſus Petrum, tumultus ſedirionibus auxit: ſolū illud pacificatione ſua conſecutus, ut monachi pulſi ſedes ſuas reciperenr. Cæterùm nec miſsi ab Imperarore alij, ut Arſenius Aegypti ac militarium ordinum pręfectus cum Nephalio, naras turbas pacare potuerunt: quæ in diſceptationē tandē multā de ſyoodo Chalcedonenſi apud Zenonem Conſtanrinopoli exierunt. Euagrius libro eodem, capite 22.

SCHISMA INTER SEOSM Romanam & Conſtantinopolitanam.

Petri cōmunionē quia non deſerebar Acacius Cōſtanrinopolitanus epiſcopus, in offenſam Felicis Romani pontificis inuadit: qui ab inſtiruro eum ſæpius hortatus, cum ſeparare ſe à Petto nollet, tandē pro hæretico condemnauit. Ac cum ne ſic quidem Imperaror, & ipſi & Petro parrocinarus, Conſtaorinopolitana eum ſede priuarer, ſeparauit ſe ſedes Romana à Cōſtanrinopolitana. Liberarus capire decimooctauo.

SCHISMA INTER ACACIVM & populum Conſtantinopolitanum, ac Baſiliſcum tyrannum.

Baſiliſcus frarer Berniæ, ſororis Leonis Imperatoris, contra Zenonē conſpirans, Imperium ſibi iniuſta potentia ſumpſir. Imperaror igitur declaratus, orthodoxis ſtatim, idem ſecum ſentiente uxore ſua Zenonide, moleſtus eſſe, ac fidē ſubuertere cœpit: facta libera poreſtare illis qui ſynodo Chalcedonenſi aduerſabantur, ut aduerſus eam quicquid uellenr aut poſſent, mouerent. Ipſe uerò, etiam impellenre Thimotheo, quem ab exilio reuocauir, ut Euagrius ſcribit, publico edicto reprobari illam præcepit. edicti exemplū apud Euagriū extat. Et Acacium urſit, ur idē ſecum ſacerer: ſed quod ab eo non obriouir. Ad Acacium igitur accedens tora ciuitas, incitata ab eo contra Baſiliſcum ut hæreticum, cum eo in remplo cum uiris & mulieribus cōtra Baſiliſcum congregara eſt. Qui uerò populi incendinm minitantis uehemenriā ueritus, urbe exceſsit, relicto mādato Senatui, ne Acacio cōmunicarent populo tumulruante. Daniel monachus cum Olympio ac cæteris monachis, multitudinis eriam parte, ad Imperatorem exiuir, eiq́; magna cum libertare locutus, effecir ut cum Zenonide coniuge eccleſiam ingreſſus, Acacio ſe & clero & monachis purgarir, ſediq́; illius iura reſtiruerit, atq; edicto alio priora abrogarit. Theodorus Lector libro primo: Euagrius libro rertio, capire quarto & 7.

FINIS SEPARATIONIS EVSTAchianorum à Meletianis Antiochiæ.

Calandion Anriocheous epiſcopus, impetratas à Zenone Imperatore Euſtachij reliquias, è Philippis Macedonię, ubi in exilio ille mortuus fuerat, Antiochiā detulir: quæ maximo honore exceptæ ſunt. tota ſiquidē ciuitas, & omnis ætas, ad decem & octo miliaria urbem in occurſum illarū egreſſa eſt. Qui uerò ad id uſq; temporis ſeparati acdiuiſi propter Euſtachium fuerant, Eccleſiæ, poſt centum annos à morte illius, ſe coniunxere. Theodorerus Lector libro 2.

CAPVT IX.

DE SYNODIS.

SYNODI SVB ARcadio.

SYNOOVS EPIPHANII in Cypro.

Meminerunt breuirer, & obſcurè ſatis, Socrates & Sozomenus, aliquot ſynodorum ob damnationem librorum Origenis, paulo poſt initium Imperij Arcadij, anno nimirum ſexro anr ſeptimo, Chriſti uerò quadringenteſimo tertio, aut quadringenteſimo quarto: quarum omnium occaſio fuir, Theophili Alexandrini in Dioſcorum monachum & Ioannem epiſcopū Conſtanrinopolitanum odium. Dioſcoro enim Theophilus uehementis animi lire ſuccenſebat, quòd Iſidoro, cui propter teſtimoniū contra ſe latum, ſicut ſuo loco retulimus, infenſus erar, adhærebat: Ioanni uerò eam ob cauſam aduerſabatur, & per omnem deincepa

inceps uitā eum exagitabat, quòd Iſidorum, qui cū Dioſcorianis Cōſtantinopolim uenerat, accuſandi iniuſticię & inſidiarū cauſa Ioannē apud Imperatorē & epiſcopū, amanter accepiſſet, & à cōmunicatione precū nō excluſiſſet. Cōcepto igitur pertinaci cōtra Iſidorū, Dioſcorū & Ioannē odio, ꝑpoſitoq; perſequēdi, maximè uerò Ioanē, quē ut ab Eccleſia ſua exigeret, ab eo die omnē contra eū lapidē mouēs Theophil' machinabatur: epiſtolas ad epiſcopos per ciuitates miſit, aſtutè quid ageret diſsimulans, & libros Origenis ut explodendos & damnandos accuſans. Idipſum uerò quamobrē materiā luſus ſui petulantis in Ioannē ſibi ſumpſerit, à ſcriptoribus ſatis clarè nuſquam exprimitur. Si propter errores id fecit Origenis, craſſos & multiplices, ac modis omnib. dignos ut explodantur: cauſę ſatis habuiſſe uidetur condemnandi illa, quæ ſuperioribus etiā ætatibus damnata erant. At fieri poteſt, ut omnibus temporibus fuerint aliquot errorū Origenis defenſores. Sed in ſpeciē dontaxat accuſatos à Theophilo Origenis fuiſſe libros, Socrates planè teſtatur: quin & alienū minimè ab eorum librorū lectione Theophilum ipſum fuiſſe, alicubi indicat. Inuidiā igitur Ioanni, quem fortaſsis delectari Origenis lectione nouerat, etiā ipſa accuſatione mouere ſtuduiſſe eum, non eſt dubium.

Ab Epiphanio aūt prius diſſentiens, quòd cū Anthropomorphitis ſentire eum ſuſpicaretur, cum eo in gratiā ſubitò redit: eiq; perſuadet, ut in ſynodo Cypria damnationem eandem diuulget. Epiphanius igitur literis Theophili ſeductus, ſynodū in Cypro non coegit modò, & libros Origenis damnauit: uerum ad Ioannē etiam Conſtantinopolitanum, ut idem faceret, ipſe ſcripſit. Socrates lib. 6. cap. 10: Sozomenus lib. 8. cap. 4.

SYNODVS ALEXANDRINA
contra Origenem.

POſteaquā eam in Origenis libros fabulam Epiphanius, pietatis atq; autoritatis nomine celebris apud omnes, in Theophili gratiam luſiſſet prior, euentū eum cum ſucceſſu gratulatus ſibi Theophilus, cōuentus & ipſe frequentes habuit Alexandriæ, in quib. confidenter Origenis libros accuſauit & damnauit, qui ante annos ducentos ferè mortuus fuerat. Socrates: Sozomenus ibidē.

CONSTANTINOPOLITANA
Synodus contra Ioannem.

HÆc omnia, quæ prætextu damnādorū librorū Origenis Theophilus agebat, quemadmodū in eum directa eſſe ſcopum, quo cauſa aliqua depoſitionis Ioāni intentaretur, facilè illi qui animos à Ioāne iampridem alienos cōceperant (inter quos ex proceribus aulę, quos liberius Ioānes reprehēderat, fuēre nō pauci) ex clero itē nonnulli, qui diſciplinā ſeueriorēq; Ioannis gubernationē ægrè (ut fit) ferebāt, intellexerunt: ita & operas ſuas ad eam rem, ut inſidiæ Ioāni pararentur, ſtudioſè contulerunt, ſynodūq; maximā Conſtantinopolim conuocari cùm literis, tum internūcijs procurarūt. Vt ſit eam occaſionē, ut inſtituto ſuo ualde accōmodatam, Theophilus ipſe quoq;, & epiſcopos Aegyptios cōtinuò adnauigare Cōſtantinopolim, pro autoritate & iure ſuo iuſsit. Scripſit & Epiphanio atq; Oriētalibus reliquis, ut eòdem ſeſe properè reciperent. Ipſe uerò profectus eò pedes eſt.

In Synodū poſtquā cōuentū fuit, Epiphanius in conſeſſu epiſcoporū, in quē Ioannes (tametſi honorificè, obuiā nimirū miſſo toto clero Epiphaniū exceperat) accerſitus nō fuit, decretū condemnationis librorū Origenis recitauit: atq; alijs quidē ut ſubſcriberent perſuaſit, alios uerò in ſententiā ſuā ꝑtrahere minimè ualuit. ex quib', uti dixim', Theotimus Scythiæ fuit epiſcopus: qui Origenis cōdemnationi adeò non cōſenſit, ut Epiphaniū, accuſationē Origenis urgentē, liberius etiā obiurgarit. Ioānes uerò ſubſcribere iuſſus, adduci eò nō potuit: ut qui reſpōderet, Nō eſſe temerè quicquā ante Catholicā cognitionē in quēquā ſuſcipiendū. Inſtructus poſtea à Ioannis aduerſarijs Epiphanius, ut templū ingreſſus, corā omni populo Origenis libros accuſaret, & Ioanē tanquā eorū defenſorē ꝑſcinderet: ab Ioāne nō ꝓhibitus quidē, ſed periculi ex eo, ſi tentaſſet, in ſe redundatori admonitus eſt. Quā ob rem indignatus Epiphanius, poſt querelas multas in Ioannē, in Cyprū redijt. Socrates lib. 6. cap. 12. & 14: Sozomenus lib. 8. cap. 14.

CHALCEDONENSIS SEV CON-
ſtantinopolitana contra eundem.

ANno eodē, ſeu proximo certè pòſt, ſynodus alia cōtra Ioānē indicitur Chalcedoni Bithynię, quemadmodū Socrates & Sozomenus indicant: ubi tamē conueniſſe, & ſubſtitiſſe aliquādiu epiſcopos, poſtea uerò Cōſtantinopolim traieciſſe, ijdē ꝑſpicuè oſtendunt. Sita enim contra Cōſtantinopolim Chalcedō, ab ea, interfluo Boſphori parte, ſeptē ſtadiorū ſpacio diuiſa eſt. Sed & inde rurſ', è Cōſtātinopoli ſcilicet, Theophilū cū ſynodo ſeceſſiſſe in ſuburbiū Chalcedōis, Quercū dictū, Sozomenus retulit. Eius porrò ſynodi quę occaſio fuerit, etiā in Schiſmatibus meminimus: accuſatio nimirū Eudoxiæ Imperatricis, quaſi cōcione acri & uehementi in ſexū muliebrē Ioānes cōtumeliam ſibi feciſſet. ſeſe enim ea reprehenſione propriè impetitā ab eo eſſe, tum alij ad eam retulerant, tum ipſa concionis exemplo lecto ſuſpicabatur. Reuera autem tum hæc, tum alia, quæ

alia, quæ in Ioannē rabioſe egit, ex indignatione illa permanabant, quòd templū ingredi à Ioanne Eudoxia ꝓhibita fuerat, quemadmodū Georgius narrat: & quòd Iezabelis eam referre perſonā dixerat. Obtinet igitur ab Imperatore (ad cuius infamiā, ſuā ſpectare dicebat contumeliā) ut negociū cōmittatur Theophilo, de ſynodo conuocanda. Qui opera ad eam rem uſus Seueriani Gabalenſis, Ioanni poſt reconciliationē (de qua ſuo loco diximus) adhuc etiā infenſi, cū quo & in Ioannis perniciē coniurauit, ſynodū conuocat Chalcedoni, cogens ad eam perſuaſionibus partim & autoritate ꝓpria, partim Imperatorijs edictis, plurimarū ciuitatū epiſcopos, & prǽſtantiſsimos quidem ex Aegypto atq; India: confluentibus ad eam interim etiam illis qui à Ioāne, alij quidē alias ob cauſas, erāt alieni: atq; illis maximè, quos, cū in Aſiam Ioannes aliquando, inſpectionis Eccleſiarum cauſa ueniſſet, certas ibi propter culpas depoſuerat.

Synodus poſteaquā conſedit, ſeu Cōſtantinopoli, in domo quadā Auguſtorū, Plaudiana dicta, ut Socrates: ſeu ad Quercum, in æde magna apoſtolica Petri & Pauli, ut Sozomenus narrat, Imperatore præſente, qui in conciliū uel nolens pertractus erat, diuerſæ in Ioannē illicò prolatæ ac tractatæ accuſationes ſunt (ut quòd Origeniſtis cōmunicaſſet: quòd ſedecim in Aſia epiſcopos præter ius depoſuiſſet, cū ſex tantū ſubmouiſſet, eosq; legitimè: item quòd non eſſet purus à conſortio mulierū: quæ omnia Palladius affirmat eſſe falſa) nulla tum librorū Origenis facta mentione. Fuit autē inter accuſatores uehementior Cyrinus Chalcedonenſis epiſcopus, ſynodi (ut uidetur) cum Theophilo præſes, qui Ioannem impiū, arrogantem & præfractū criminabatur. Accuſantur autem cum eo ſimul etiā Serapion diacon⁹, Tigris eunuchus presbyter, & Paulus lector. quanq̃ nō accuſatos, ſed à ſynodo adeò reqſitos eſſe hos tres, ꝙ Ioānē inſimulaſſent, Georgius tradidit Alexādrinus in uita Chryſoſtomi.

Interea uerò dum in conciliabulo ſuo, ex uolūtate Eudoxiæ (à qua omnes illi qui cū Theophilo erant, promiſsis ampliſsimis inescati, & muneribus corrupti erāt) de Ioānis abdicatione cōſilia ſcelerata conferūt: ſed & Ioānes in triclinio domi⁹ epiſcopalis, habēs ſecum quadraginta alios epiſcopos, quibus ſolicitè cogitantibus, qua nam ratione Ioānes, reus iam à Theophili factione peractus, ac prǽiudicio damnatus, ſiſtere ſeſe ſine periculo poſſet, ad crimina obiecta reſponſurus: dubitantibus etiā ꝓ nihil de ipſius ſalute, Ioānes animo cōfirmato à Spiritu ſancto dixit: Oremus fratres, quòd ſi Chriſtum amatis, ne quis ueſtrûm meæ huius afflictionis cauſa ab Eccleſia ſua deſciſcat. Ego enim iā delibor, & tempus reſolutionis meæ inſtat, iuxta beatum Paulū, uti uideo. tot iam exacerbatis afflictionibus hæc mihi relinquēda eſt uita. Noui planè quam adornarit ſatanas aduerſum me calumnioſam actionē, quòd is infenſiſsimè oderit meos ſermones, quos aduerſum ipſum hactenus detorſi: ſed Dominus mei miſertus eſt, & uos mei memores in orationibus ueſtris eſtote. Ad hāc eius orationē, dū dolentibus ac conterritis, quin & effuſè lachrimantibus conſolationes ꝓlixiori concione Ioannes adhibet, adſunt extemplò qui eum in ſynodū accerſunt epiſcopi, cum Theophili ſeruo, qui ei ſynodi renūciationem legit, cuius hęc fuit forma: Sancta ſynodus ad Quercū congregata, Ioāni: (epiſcopi enim nomen ſtudioſe ſuppreſſerant) Iuſsit, hoſce libellos ut exciperemus aduerſum te, innumera mala continentes. Itaq; illis perges obuius, ad obiecta reſponſurus, tecum adducens Serapionē & Tigrim preſbyteros, & Paulum lectorem. horum enim prǽſentia opus fuerit.

Lectis tabellis, qui cum Ioanne erant epiſcopi, ei ſe conciliabulo opponunt, denunciantes Theophilo per Lupicinum, Demetrium & Elyſium epiſcopos, per Germanū & Seuerum presbyteros, uiros utiq; ſanctos ac pios, dignos prorſus quorū uerbis fides habeatur, in hanc ſententiā: Eccleſiæ adminiſtrationē & ſtatū caue demoliaris, aut euertas: & ne ſcindas Eccleſiā, pro qua carnē aſſumere Deus uoluit. Siquidē intolerabile eſt, ꝙ ad nihilū deducis Nicęnę ſynodi canones, à trecentis & octo ſupra decē ſanctis patribus, ijſdemq; epiſcopis ſancitos. Limites etiam tuæ diœceſeos prætergreſſus, ſententiā pronuncias aduerſum nos. Quin ad nos ipſe tranſi in bene inſtitutam ciuitatem: neq; inſtar Cain Abelem, in campū nos inuites, ut & nos primi te audiamus. Habem⁹ etiam aduerſum te libellos capitum ſeptuaginta, apertas & nefarias actiones tuas continentes: pluresq; per Dei gratiam in unum collecti ſumus tua illa ſynodo, non ad euerſionem ſtatus Eccleſiæ, ſed pacē. Etenim tu ex una modò ꝓuincia trigeſimus ſextus es: nos autē diuerſis regionibus ac præfecturis quadraginta ſumus, inter quos ſunt & metropolitæ ſeptem. Tenor inſuper rationi cōſentaneus, iuxta Canones dictat, minorum numerū à pluribus, ijsq; diuerſarū regionū, debere iudicari. Habemus & epiſtolā tuam, per quam admones Ioannē coepiſcopū noſtrū, non oportere epiſcopos admittere aut excipere cauſas eorū qui externi ſunt, à ſua cuiuſq; diœceſi. Quocirca perſuaſus legum Eccleſiaſticarum decretis obteſtatus eſt, & cōmonefecit tuos accuſatores, ut deſinerēt

aduer-

aduerſum te intendere iudiciariá actionem. Itaq; aduerſus eum ne tu cogito concilium.

Atq; hæc quidé illi qui cum Ioáne erant, reſponderút. Ioánes aút ipſe in hunc modú reſcripſit: Ego quidé, an aliquis dicere cõtra me poſsit aliquid, hactenus neſcio. Quòd ſi quis mihi tamé quippiá objiciet, uultisq; ueniam, manifeſtos inimicos meos, quos mihi negligétia ſua fecit infeſtos, è cõuentu ueſtro extrudite. Neq; iam de loco cõtendam, ubi me ſiſti conueniat, tametſi id maximè in ciuitate fieri oportuit. Sunt alioqui quorum deteſtor iudiciũ, ac defugio: Theophil⁹, qué Alexandriæ & in Lycia dixiſſe certú eſt, En in comitatú ſiue aulá Imperatoris pergo, de gradu deiecturus Ioánné. id aũt uerum eſſe, declarauit eius ad urbé aduẽtus. Neq; enim ex eo tum tépore me ullo dignatus eſt alloquio, nec ulla in te cõmunione noſtra uti uoluit. Cũ igitur ante noſtrá audientiá ea geſſerit quę inimicorú ſunt, quid eum facturũ ſperem lata ſemel ſententia? Nec ſecus coarguo Acaciú, & eadé in cauſa perago reum per ea quæ dixit: Ego ei ollam condio. De Seueriano aút, & Antiocho, in quos ultſicicia Dei ocyus animaduertet, dicere qd attinet? quorũ facinora ſeculi quoq; theatra canunt. Itaq; ſi me reuera uenire uultis, hos quatuor, ſiquidem iudices ſunt, è conſeſſu & concilio ueſtro pellite. Sin ut accuſatores ipſi ſe ſiſtant iudicio ueſtro, agnoſcetis ipſi quanta cum conſtantia aliorũ iudicium laturus ſim. Nec ad ueſtrá ſolùm dilectionem, ſed ad omnem uniuerſalem Synodum uenire paratus ſum. Scitote igitur, quòd ſi decies milles ad me miſeritis, nullum aliud à me reſponſum reportabitis.

Vocatus deinde ſecundò per quoſdá, qui Ioánis fuerant presbyteri, & ad Theophilũ defecerant, Eugeniú & Iſaacium, cum hac renunciatione: Synodus tibi aperte denunciauit, Tranſito ad nos, pro te reſpõſurus ad crimina aduerſum te nobis tradita. per aliá reſpondit epiſtolá, & ad Oecumenicá ſynodũ prouocauit. Tum igitur ut contumax, qui à ſynodo ſæpius accerſitus, uenire noluiſſet, condemnatus ac depoſitus eſt, deſtinata ad Imperatoré cum libellis intentatæ actionis & condemnationis hac relatione: Quandoquidẽ Ioánes criminũ quorundá accuſatus, quia male ſibi cõſcius eſſet, accedere noluit, nec ſe iudicio ſiſtere: leges aũt talẽ gradu deturbant, id q, ſuſtinere cogitur: iubeat igitur ueſtra pietas, ipſum uel inuitum in exilium protrudi, pœnasq; luere pro expurgatione ſui, & iuſtificatione, quandoquidem inquirere de capitis periculo illicitum eſt nobis.

Imperator igitur, ut qui fidé facilius quàm par erat cõmunicaſſet obtrectationibus Ioannis aduerſariorum (neq; enim dum uel auditu preceperat cauſas, quarum gratia ab eis inſimulabatur: neq; ei obtulerat facultatem expurgandi ſe, ac reſpondẽdi pro ſe, ut ea refelleret, & falſi cõuinceret eos à quibus iudicialis actio intentata ei fuerat) iubet è ueſtigiò propelli Ioánem ab Eccleſia, miſſo ad id Comite, unà cú ſubſidio militari. Quæ res poſteaquam plebi Conſtantinopolitanę innotuit, uehemẽtes peperit tumultus. Totam ſiquidem noctem ducentes inſomnem, nequaquá ſiuerút Ioáné ab Eccleſia abſtrahi: palam exclamantes, oportere iudicari eiuſmodi cauſas in ſynodo frequentiori.

Iubet interea Imperator rem omné perfici, & quàm ocyſsimè in exilium ab Eccleſia Ioáné abripi. Qui ubi reſciuiſſet paulo pòſt, clàm multitudine ſeſe ultrò tradidit abducendum. Maior ibi igitur populi impatientia & turba orta eſt: pleriſq; ex illis qui Ioanni adhæſerant, Imperatori ipſi ac ſynodo reclamantibus, & calumnioſas in Ioannem actiones Theophilo ſoli imputãtibus.

Auxit populi doloré & indignationẽ tum quoq; Seuerianus, in concionibus Ioánem proſcindés, ac iuſtè condemnatú eſſe palàm dictitans, uel illam unam (ſi ex nulla alia) ob cauſam, quòd ingenio eſſet arroganti & ſuperbo. Siquidé peccata omnia, inquit, hominibus condonantur: at ſuperbis & arrogantibus Deus reſiſtit, ueluti docẽt diuinę Scripturæ. Atq; hæc dum in Ioánis contumeliá Seuerianus agit, Theophilus de exanctoratione Ioannis ad Innocentiú Romanú epiſcopú mittit literas, quibus conſenſum eius uenabatur. Scribunt eodé tempore ad Innocentium etiam Ioannis amici, atq; inter eos quadraginta illi epiſcopi, mutua cõmunione Ioáni acquieſcentes: quos & Ioanni, cum à Theophili conciliabulo euocaretur, adfuiſſe diximus. Innocentius Theophili iudicium, ut temerarium & inſolens, improbat, & ad cõcordiá utramq; partẽ hortatur, Theophilo ſeorſim in eam ſententiá ſcribens: Frater Theophile, te ſcimus ciuilé eſſe, & familiariter communicanté, perinde ac fratrem Ioannem. quare uoluntatem noſtrá tibi uoluimus perſpectam reddere, & manifeſtum, tenore priorũ literarum. Núc ité nequaquá deflectentes ab illo tum propoſito, eaſdem literas tibi ſcribimus, & quoties miſeris: quia niſi dicens iudicium conſequutum è ueſtigiò fuerit, de eorum emendatione quæ abs te ioco & per ludibrium geſta ſunt, admodum erit difficile, ut citra iuſtam rationé nos auocemus à cõmunione Ioannis. Quare ſi tu quidé tuo unius ſenſui iſtarũ arbitrio inniteris, fac ad nos conferas pedé: & huic quæ ad Chriſti gloriam celebratur ſynodo ſiſtas teipſum, & occurras, ut detectis cauſis ibi loci canones Nicenæ ſynodi ſancias,

& confirmes tuo ipſius elogio. Non enim Romana eccleſia alium aut diuerſum approbat Canoné, eum obſeruás pro tutelari ſecuritate, & cui nemo cõtrouertere debeat.

Sed Theophilus odio in Ioannem perpetuo ardens, alias ſubinde in eum machinationes cõminiſcitur. Rapit in quæſtionem, Heraclidæ Epheſij ordinationem, quem epiſcopũ Epheſijs Ioannes præfecerat: in quẽ abſenté proponebat, eſſe quoſdam ab eo iniuſtè cæſos, ac uinctos catenis per mediam Epheſiorum ciuitatem tractos. Hic dum Ioannis ſectatores contendunt, in abſentem non poſſe ſententiam ferri: Alexandrini cõtrà, recipiendos eſſe Heraclidæ accuſatores, inſtarent: orta ingens eſt ſeditio & concertatio inter utroſq;, in qua multi uulnerati, aliquot etiam occiſi ſunt. Quo territus ſpectaculo Theophilus, cum & alioqui in omnium hominum eſſet odio ac contemptu, relicta Conſtantinopoli, Alexandriam ocyſſimè fugit. Quod & alij, qui ſecum eò uenerant, fecerunt: paucis ibi remanentibus, qui Ioanni ſe coniunxerant.

Admonitus interea Innocentij literis Imperator Honorius, de iniuſta Ioannis damnatione, & Theophili gratificantis Eudoxiæ improbitate, cum & aliàs de doctrina & cõuerſatione laudatiſsima Ioannis certior factus fuiſſet, per epiſtolam fratrem Arcadium reprehendit, quòd ſanctum uirum de gradu ſuo tam indignè deijci paſſus fuiſſet: ſignificans, malè eum auditurũ apud omnes, quòd iudicẽ tanti tamq; irreprehenſibilis uiri cõſtituiſſet talem hominem, qui præter canones multa fuiſſet auſus. Cõſternatus animo Arcadius, tandemq; perſentiſcens Ioannem per calumnias fuiſſe oppreſſum, ac præter omnem condemnatum æquitatem à Theophilo ſuaq; factione, rationem ſecum inire cœpit, quo nam modo reuocare eum ab exilio poſſet. Nam & terræmotu, qui nocte proxima, diẽ eum quo abductus Ioannes fuerat ſecuta, non leuiter tum ipſe tum Imperatrix commoti fuerant: populusq; præter modũ omnem tumultuabatur & obſtrepebat, fore ut, niſi Eccleſiæ ſuæ Ioannes redderetur, ciuitas tota corrueret. Ita igitur per Briſonem eunuchum Ioãnem reuocari iuſsit: qui eum conſecutus Parneti, quod emporium eſt Bithyniæ, contra Nicomediam ſitum, Conſtantinopolim reduxit.

Cum autem reuerſus Ioãnes in ſuburbio ſeſe contineret, necdum ingredi urbem uellet, quòd cauſam ſuam in maiori iudicio diſcutiendam eſſe diceret: iterum indignata multitudo, primoribus maledixit, quaſi opera eorum ingreſſus Ioanni in urbem præcluderetur. Intrare igitur Ioannes coactus eſt: quem magna cum reuerentia plebs in templum deduxit, & in ſedem epiſcopalem collocauit, pacemq; pro more apprecari populo & docere coegit inuitum, ideo quòd ſe condemnatũ, mutata ſententia, priuſquã docendi munus denuò capeſſeret, abſoluendum eſſe putaret. Socrates lib. 6. cap. 12. 14. 5. & 6: Theodoretus lib. 5. cap. 34: Sozomenus lib. 8. cap. 16. & 17: Georgius Alexandrinus in Chryſoſtomi uita: & uel ex eo, uel Palladio, Antoninus titulo decimo, capite nono, paragrapho tertio.

CONSTANTINOPOLITANA *poſt Ioannis reuocationem.*

POſteaquam reuocatus ab Imperatore Ioannes fuiſſet, conuenerunt Conſtantinopoli ſexaginta epiſcopi, qui decreta cõtra eum ad Quercum abrogant, & epiſcopatum ei reſtituunt. Socrates lib. 6. capite 18: Sozomenus libro 8. capite 19.

Conſtantinopolitana alia contra Ioannem.

Occaſionem alteri rurſus ſynodo Cõſtantinopoli, cum uix ante menſes duos Ioannes reuocatus fuiſſet, præbuit libera reprehenſio eorum qui ad ſtatuam Auguſtæ, non proximè quidem, ſed non ita longè templo in quo Ioannes docebat, uiciná, ludos publicos & pueriles faciebant. Eam enim reprehẽſionem, iniuriam & contumeliam ſui Imperatrix interpretata, ſynodũ rurſus contra eum cõuocauit: extimulata eo maximè, quòd cum indignationem eius Ioannes reſciuiſſet, homiliá celebrem illam in templo recenſuit, cuius principium eſt: Rurſus Herodias inſanit, rurſus concitat turbas, rurſus choreas agit & geſticulatur, rurſus caput Ioannis quærit in diſco, &c.

Veniunt igitur Conſtantinopolim ab Imperatore, regina ad aurẽm Ioannis odium obganniente, obſecuro accerſiri, illi maximè qui Ioannis inimici, Theophili uerò famulatores erant: Leontius nimirum Ancyræ Galatiæ epiſcopus, Ammonius Laodiceæ Syriæ, Briſon Philippẽſis Thraciæ, Acacius Berrœæ Syriæ, atq; alij aliquot epiſcopi cũ ſuis metropolitis, in quibus & Cyrinus & Seuerianus fuerunt: quos adueniſſe, Ioanni peſsimè cupiẽtes, & accuſatores quidem eius, etſi gaudebant, animi tamen præſentiá Ioannis, & confidentiam in bona cauſa alacrem, qua paratum ſe ad reſpondendum diceret, reueriti, accuſare non audebant, deſtituti nimirum plauſibili principio & occaſione formandæ aduerſus eum actionis. Ad Theophilum igitur, ut actorem luſus cõtra Ioannem, & autorem præcipuum, qui tum Alexandriæ fuit, in eam ſententiam literas mittunt: Aut ades ipſe, & dux præeſto aduerſus Ioannẽ: aut ſi tibi malè metuis à populo, modũ ſaltem aliquem nobis præſcribito,

bito, daq; conſilium quo conſilij actionem illam auſpicemur.

Non uenit autē in ſynodum Theophilus, malè ſibi conſcius: ſed tres mittit, miſerabiles planè epiſcopos, Paulum & Pœmena, & tertium quendam nuper conſecratum, cum canonibus quibuſdam, quos ediderāt Ariani olim contra Athanaſium, quibus publicā ſynodus actionem Ioanni inrenderet. Illis igitur freti canonibus, in actione obijciunt ei, quòd depoſitus, præter ſynodi alicuius cognirionē, ſedem epiſcopalem occuparit. canonemq; proferūt, cuius hæc erar ſententia: Si quis epiſcopus aut presbyter ſeu iuſtè ſeu iniuſtè depoſitus, priuara autoritate, citra ſynodi decretum Eccleſiā inuaſerit, eum deinceps nolumus locum obtinere ſui purgandi, ſed expellatur, & in exiliū relegetur.

Ad hæc Ioannes: Se, cum à ſynodo nuper accuſatus fuiſſet, inquit, defenſionem ſuam oppoſuiſſe. Tandē uerò abſentē damnatum ſe, Imperatoris iuſſu nō reuocatū ſolùm, uerùm & ab epiſcopis LXV damnarionē cōtra ſe ad Quercū pronunciatā, irritam factam: eorumq; iudicio epiſcopatū ſuum fuiſſe de integrò confirmatū. Ad canonē uerò quòd arrineret, teſpondere ſe: non eſſe eum orthodoxorum, ſed Arianorū, pronunciatū quondam in hærericorū conuentu Anriochię cōtra Arhanaſium. proinde ſe non implicari eōdem poſſe: ſi quidem orthodoxi, non hæretici, perhib eri ipſi uelint.

Narrat Georgius, ingreſſos tum ad Imperatorē, Elpidiū Laodiceæ Syrię epiſcopum, & Tranquillionē: qui, ut æquiores cauſę Ioannis, Imperatorē monuerint, minimè conuenire, ut citra rationē relegari Ioannē pateretur, ideo quòd nuſquā legitima dignitas ei fuiſſet adempta, ſed per Comitem eſſer extruſus: deinde, quòd priuata autoritate thronum epiſcopalē nequaquā inuaſiſſet, ſed Imperatoris iuſſu & reuocatꝰ ſit, & in ſedē aſcēderit: deniq; quòd canones cōtra ipſum oblari Arianorū ſint, ipſius etiam Ioannis conteſtatione. Sed cum rurſus non deſiſterent animis obſtinatis contentioſius contra Ioānem illi agere, conſilium dediſſe Imperatori Elpidiū, ut iuberet ſubſcribere Acaciū & Antiochum, ſe probaruros, canones eos ab orthodoxis fuiſſe editos. Qui quidē cōſternati, pollicici fuerint ſe ſubſcripturos: ſed promiſſo non ſtetiſſe, excuſantes id ſe inconſultò fuiſſe pollicitos.

Rebus ad hunc modū ſe habētibus, ab Ioannis aduerſaria parte uictus Imperatot, Ioanni, cū feſtus dies memoriæ natalis Chriſti aduenıſſet, ſignificat: ſe nec ad Eccleſiā uenire, nec ſecū cōmunicare poſſe, quia duabus iam eſſet ſynodis condemnatus. Ad Paſchatis uerò feſtū, ij qui cum Antiocho erant, ad Imperatorē ingreſsi hortantur, ut cōuictum Ioānē, & criminis compertū, pręciperet expelli. Neceſsitatis igitur quadā cauſa adactꝰ Imperator, ei ſignificat, ur Eccleſia migraret, quia ſynodi iudicijs cōdemnatus eſſer. Cui renunciari iubet Ioānes, ſibi nimirū cōmiſſam & Eccleſiæ eius adminiſtrationē, & populi ſalutē à Deo eſſe, quā temerè deſerere non poſsit. Si tamē id cogat Imperator, ui ſecum agat, ſeq; inde propellat, ut deſerti officij atq; ordinis habere poſsir iuſtā rarionē.

Itaq; Imperatoris mandato diſcedere Ioannes ab Eccleſia, & in epiſcopali domo ſe cōtinere iubetur: ubi ad duos menſes à munere uacar, excubias ad ipſam domum agentibus per uices illis, quib. charus erar. Inrerea tamen totū illud rempus populi motib. plenū fuit, magna cū Imperatoris moleſtia & indignarione: qui accerſita Acacij & Antiochi factione, decernere eos tandē iubet, quid in tanris turbis facto opus ſit. Reſpondēt illi cōfidēter: Imperator, in caput noſtrū reſiliat, quæ à nobis irrogata eſt Ioāni abrogatio, in his quę geſsir aduerſus canōes, inuadens thronū. Adeunt ipſum & Imperatorem & Imperatricē illi, qui cū Ioāne eranr epiſcopi, intercedētes ꝓ Ioāne, & lachrymis ꝓfuſis obſecrātes, ut Eccleſiæ parcāt, eo maximè quòd Paſchæ dies inſtet, & multi ſint baptiſmatis lauacro tegenerandi. ſed ſurdia hęc omnia occinuerūt auribus. Quamobrē ex illis Paulus quidā nomine, ad Imperatricem liberè & intrepidè: O' Eudoxia, inquit, liberorū tuorū miſerta, metuito Deū: uideto, ne impendentē hanc Deo petulanter cōſecrarā celebritatē cōtumelia aſpergas, ſanguinis ꝓfuſione. Recedūt ex aula epiſcopi illi magno cū mœrore & lachrymis, quòd officij tantū ab Imperatore in negocio pio & ſacro obtinere nō potuerint. Procedit res ad ſummam uiolentiā. Nā nocte ꝓximè præcedēte diē Reſurrectionis, in templū milites & inimici Ioānis ingēnti impetu irruentes, cōculcant & cædūt miſerabili & atroci modo eoa qui ad celebrandā memoriā Reſurrectionia cōuenerant: & ad baptiſteriū, qui tingi debebant, ordine ſubſtiterant pueri ſimul & adulti, uirgines ac mulieres: ij pulſantur fuſtibꝰ, & expellūtur, ſimul etiā presbyteri & diaconi. Cū uerò è tēplo ꝓfligatꝰ Chriſtianorū cœtꝰ, in balneis Cōſtantinianis (q locus fuit ampliſsimꝰ, & ad cōuentꝰ habēdos idoneꝰ) fuiſſer cōgregatꝰ, crudelitatē eandē expertꝰ eſt. cui & alia ſucceſsit atrocitas, quòd affixis publicè edictis, ſeriò mandabatur, ut Ioānis cōmunionem omnes fugerent. Atq; hæc intra Paſcha & Pentecoſten ſic acta ſunt.

Die quinta deinde ab expleta Pentecoſte, importunè apud Imperatorē inſtant epiſcopi Acacius, Antiochus, Seuerianus & Cyri-

nus,ut urbe egredi Ioannẽ iubeat:utq́; à motibus aliquando populus cõquieſcat,exiliũ ei denunciat. Hac igitur circũuentus perſuaſione Imperator, ad Ioannẽ mittit Patriciũ, unà cũ epiſcopis,ſimul & notariũ,per quos hęc ei ſignificat: Acacius, Antiochus, Seuerianus & Cyrinus,cũ ſectatoribus ſuis,ſententiam cõtra te latã in ſua ipſorũ capita receperunt. Quæ igitur ad te ſpectãt, accepta refer Deo, & eius permitte ꝓuidentiæ, atq; urbẽ egreditor. Queritur ibi Ioãnes,pręter omnẽ legitimã rationẽ ſe,& eũ uiolentia pelli, denegato ſibi iudicio:quod homicidis tamẽ,adulteris & præſtigatoribus cõcedatur. Ad iter tamẽ ſeſe inſtruit,poſt enarrationẽ ſymboli Niceni, quã ad ſuos poſtremã habuit concionẽ,& adhortationẽ ut ab hęreſib. ſibi circũſpectè cauerẽt: cõſolationẽ etiã ad Olympiadem diaconiſſam,& reliquas pias mulieres.

Georgius ſua ſponte eum diſceſsiſſe narrat,pręmiſſo iumento ad locũ,ex quo iter ingredi ſecũ conſtituerat. Alij,miſſos ad eum ex aula ſcribunt,quib. deditionẽ eius & cuſtodiã Imperator demandauit,à quibus ſcaphæ impoſitus in Bithyniã traductꝰ ſit. Quã iniuriã impatienter populus ferens,templũ in quo Ioãnes docere conſueuerat, incẽdit: ex quo uerò incendio conflagratio domus ſenatoriæ,aliorumq́; ſplẽdidiſsimorũ ædificiorum nata eſt. Socrates lib. 6. capite 18: Theod. lib. 5. cap. 34: Sozom. lib. 8. cap. 19. 20. 21. 22: Georgius Alexandrinus in uita Chryſoſtomi: Antoninus uolum. 2. tit. 10. cap. 9. paragrapho tertio & quarto.

Conſtantinopolitana alia.

Meminit Antoninus capite & titulo ijſdẽ, ex Palladio, ut uidetur, ſynodi cuiuſdã Conſtantinopolitanæ, ad quam ob Eccleſiarum negocia conueniſſe ait Aſiæ epiſcopos: cæterùm actionẽ nullam explicat,præter illam quã Euſebius epiſcopus Valẽtinopolitanus intendit Antonio epiſcopo Epheſino,qui & ipſe ſynodo interfuit. Eumꝰ igitur Euſebius libello accuſationis exhibito, ſeptẽ inſimulauit criminum: quorũ poſtremũ fuit, quòd epiſcoporum ordinationes precio accepto uenderet. Quod unum,cum ab accuſatione Antonij deſiſtere Euſebius, à Ioanne Conſtantinopolitano admonitus,nollet,ſynodꝰ excuſsit. Interrogatꝰ uerò de eo Antonius, pernegat. Interrogati illi etiã quos ut teſtes, à quibus pecuniã ꝓ ordinatione Antonius accepiſſet, Euſebius in ſynodũ adduxerat, negant item. Suſpenſa igitur ita cauſa eſt,& miſsi ſunt in Aſiam tres epiſcopi explorationis & teſtimoniorũ cauſa de Antonij facto. ſed cum ad diem dictũ nõ rediſſet, alijs negocijs impediti, Euſebius, qui nec ipſe ad tempus conſtitutum redijt in ſynodum,ut detractor excommunicatus eſt.

EPHESINA SVB IOANNE

Conſtantinopolitano,poſt Antonij obitum.

Moritur interea Antonius, & Epheſinĩ ſucceſſorem à Ioanne petunt: qui in ſynodũ Epheſi cõgregauit ex Libya, Aſia & Caria,epiſcopos ſeptuaginta, & eccleſiæ Epheſiorũ aliũ epiſcopũ præfecit. Venit eò & Euſebius,ac reconciliationẽ petijt, teſteſq́; adduxit: qui excuſsi, quid ab illis pro ordinatione Antonius accepiſſet confeſsi ſunt. Quibus ad ſynodi decretũ Antonij hęredes aurum datũ reddere coacti, ipſi uerò ſacerdotijs priuati ſunt. Quod ita ſynodus indicauit,ne talis mos ſacerdotia uendendi atq; emendi uſpiam inualeſceret.

ALEXANDRINA,

ex Nicephoro.

Narrat Nicephorus, coactã fuiſſe ſynodũ,ut ipſe uocat, ꝓuincialẽ à Cyrillo Alexandriæ: qui alienus initiò nõnihil à Ioanne Cõſtantinopolitano, poſtea diuinitùs admonitus, cũ iam diẽ ſuũ Ioãnes obijſſet, inimicitias depoſuerit,& in albũ ſacrum Ioannis nomen intulerit. Quod ipſum quidẽ, in eo quo Nicephorũ, diſertum quidẽ,ſed fidei non ſatis (ut interdũ apparet) probatæ ſcriptorẽ,habentęs loco,relinquimus. Nicephorus libro 14. capite 28.

Alexandrina alia,contra Neſtorium.

Cum erroris ſui, literis aliquot à Cyrillo Alexandrino epiſcopo Neſtorius admonitus,non reſipuiſſet,ſed Cyrillo per epiſtolas conuicijs ſimul & blaſphemijs plenas reſpõdiſſet: Cyrillus ſynodũ prouincialẽ, cũ quatuor alijs epiſcopis uicinis indixit, aliquot capita Neſtorij exploſit & damnauit, deque eo iudicio ad Celeſtinũ Romanũ epiſcopũ ſcripſit. Miſit & ad Neſtoriũ ipſum capita cũ anathematiſmis ſcripta 12. in eam ſententiã.

1. Si quis non profitetur uerum Deũ eſſe Emanuelẽ,proindeq́; uirginẽ Mariã Deigenetricẽ (genuit enim illa carnaliter eum qui caro factus eſt, Deũ ſcilicet ex Deo uerbum) anathema ſit.

2. Si quis nõ profitetur carni ſecundũ ſubſiſtentiã unitũ eſſe,id quod ex Deo patre uerbũ, unumq́; eſſe Chriſtũ cũ ꝓpria carne, eundẽ ſcilicet Deũ ſimul & hominẽ, anathema ſit.

3. Si quis in uno Chriſto ſubſiſtentias diuidit poſt unionẽ, ſola eas cõnectẽs cõiunctione, quæ ſecundùm dignitatem ſiue autoritatem aut poteſtatẽ eſt, & non potius unione naturali, anathema ſit.

4. Si quis duabus perſonis ſiue ſubſiſtentijs in Chriſto, uoces in Euangelicis & Apoſtolicis ſcriptis, uel à uiris ſanctis, uel ab ipſo de ſeipſo tributas diuidit, & alias quidem ut homini, extra id quod ex Deo patre eſt uerbũ propriè conuenientes, alias uerò ueluti Deo congruentes, ei ſoli quod ex Deo patre

patre eſt uerbo accõmodat, anathema ſit.

5. Si quis dicit hominẽ Chriſtũ Deiferum & non potius uerum Deum eſſe, utpote unum, & quidem natura filium, pro eo atque uerbum caro factum eſt, & nobiſcum æqualiter de ſanguine & carne (extra peccatum) participauit, anathema ſit.

6. Si quis dicit, Deum aut Dominũ Chriſti eſſe, q̃ ex Deo patre eſt uerbũ, ac nõ potius ipſum Deũ ꝓfitetur & hominẽ, quũ uerbũ caro factũ ſit, ſecũdũ Scripturas, anathema ſit.

7. Si quis dicit ueluti hominẽ Ieſum à Deo uerbo agitatũ, eiq́; præclaram unigeniti gloriam circumdatam eſſe, ut qui alius ab ipſo exiſteret, anathema ſit.

8. Si quis dicere audet, hominẽ aſſumptũ unà cũ Deo uerbo coadorari, & cõglorificari, & collaudari, diciq́; Deũ debere, ſicuti alterũ cũ altero (particula enim Con adiecta, ſemper id cogitare atq; intelligere cogit) ac nõ poti⁹ Emanuelẽ adoratione unà honorãdũ, & unã ei glorificationẽ tribuendã eſſe, ꝓ eo atq; uerbũ caro factum eſt, anathema ſit.

9. Si quis dicit, unũ Dominũ Ieſum Chriſtum glorificatũ eſſe à ſpiritu, perinde atq; aliena uirtute uſus ſit, & ab illo acceperit, ut efficax cõtra impuros ſpirit⁹ eſſet, & diuina miracula inter homines edere poſſet, ac nõ potius propriũ ipſius ſpiritũ profitetur, per quem diuina fecit miracula, anathema ſit.

10. Si quis pontificẽ & apoſtolũ confeſsionis noſtrę factũ eſſe Chriſtũ, ſicuti diuina refert Scriptura (obtulit enim ſeipſum pro nobis in odorẽ ſuauitatis Deo patri) ſi quis igitur Põtificẽ & Apoſtolũ noſtrum, factũ eſſe, nõ ipſum Dei uerbũ, quum caro & ſicut nos ſumus homo factũ eſt, ſed tanquã aliũ ꝓpria & peculiari quadã ratione ab eo qui ex muliere eſt, hominẽ: pręterea ſi quis eum etiam pro ſeipſo, & nõ potius tantũ ꝓ nobis oblationẽ obtuliſſe dicit (neq; enim oblatiõe op⁹ habuit, q̃ peccatũ nõ nouit) anathema ſit.

11. Si quis nõ profitetur carnẽ Chriſti uiuificam, & propriã ipſius, qđ ex Deo patre eſt, uerbi, ſed alterius cuiuſdã ab ipſo eſſe ueluti ei iuxta dignitatem coniuncti, quaſi ſolam diuinã habitationem in ea habuerit, & non potius (quemadmodum diximus) uiuificã, quoniam per uerbum omnia uiuificans & propagans facta eſt, anathema ſit.

12. Si quis non profitetur Dei uerbum carne paſſum eſſe, & carne crucifixum, & carne mortẽ guſtaſſe, atq; primogenitum ex mortuis factum eſſe, pro eo atque uita & uiuificans eſt, utpote Deus, anathema ſit.

CARTHAGINENSIS.

Videtur ex cõmuni conſenſu epiſcoporum coijſſe circiter annum Domini 420, ſynodus Carthaginenſis, de quo ad Innocẽtium Romanũ epiſcopum Auguſtinus, qui ſynodo ei præfuit, ſcripſit. Nomina epiſcoporũ qui eò conuenerunt, Auguſtini cõtinet epiſtola, in qua & dicitur, ſynodũ eam ex diuerſis congregatam cauſis, maximè tamen ad confutandos Pelagij & Cœleſtij errores conueniſſe. qui nimirũ extollendo liberi arbitrij uim, nullũ reliquerãt locũ gratiæ Dei, qua Chriſtiani ſumus: aſſeruerantq́; hominẽ propria uoluntate & poteſtate legẽ Dei quãcunq; poſſe implere. Negarant etiã, infantes baptiſandos, quia nihil in ijs hæreret uitij aut damnationis, nec ſub diaboli eſſent poteſtate. Eas igitur ut hæreticas & pernicioſas opiniones in ſynodo ea ab epiſcopis amplius ſeptuaginta exploſas anathemate & cõdemnatas fuiſſe, Romano Innocẽtio Auguſtinus ſignificat: Innocẽtius uerò eã uiciſsim damnationẽ probat, & per epiſtolã confirmat. Exempla literarum ſubijcimus.

PATRES CONCILII CARTHAginenſis, *Innocentio pontifici Romano, de Actis, aduerſus Pelagium & Cœleſtium.*

¶ Domino beatiſsimo & honorãdiſsimo fratri, ſancto Innocentio papæ, Aurelius, Mundius, Ruſticanus, Fidentius, Euagrius, Antonius Palatinus, Adeodatus, Vincẽtius, Publianus, Theaſius, Tutus, Panthonius, Victor, Reſtitut⁹, Ruſticus, Fortunatian⁹, alius Reſtitutus, Ampelins, Animus, Felix, Donatianus, Adeodatus, Octauius, Serotinus, Maiorinus, Poſthumanus, Triſpul⁹, Victor, aliua Victor, Leucius, Mucianus, Fructuoſus, Fauſtinianus, Quoduultdeus, Candorius, Maximus, Megarius, Ruſticus, Rufianus, Proculianus, Thomas, Ianuarius, Octauianus, Prętextatus, Sixtus, Quoduultdeus, Penthadi⁹, Quoduultdeus, Cyprianus, Seruilius, Pelagius, Marcellus, Venantius, Didymus, Saturninus, Tiazacenus, Germanus, Germanian⁹ Iuuentius, Maiorinus, Iuuentius, Cãdidus, Cyprianus & Emilianus, Romanus, Africanus, & Marcellinus, qui in concilio eccleſiæ Carthaginenſis affuimus. Cum ex more ad Carthaginenſem eccleſiã ſolenniter ueniremus, atq; ex diuerſis cauſis cõgregata ex nobis ſynod⁹ haberetur, compresbyter noſter Oroſius nobis literas ſanctorũ fratrũ & cõſacerdotũ noſtrorũ dedit, Herodis & Lazari, quorũ formam his cõſtituimus eſſe ſubdendã. His ergo lectis, Pelagiũ & Cœleſtiũ autorea nefarij prorſus, & ab omnibus nobis anathematizandi erroria aduertimus. Vnde factum eſt, ut recenſendũ peteremus, quid ante fermè quinquẽnium ſuper Cœleſtij nomine hic apud eccleſiã Carthaginenſem fuerit agitatum. Quo recitato, ſicut ex ſubſequentibus aduertere poterit ſanctitas tua, quamuis iudicatio manifeſta conſtaret, quia illo tẽpore epiſcopali iudicio exciſum hoc uulnus tantum ab Eccleſia uideretur,

nihilominus tamen in cõmuni delibetatone cenſuimus, & huiuſmodi pſuaſionis autores, quãuis ad presbyteriũ idẽ Cœleſtius poſtea perueniſſe dicatur, niſi hæc apertiſsima anathematizauerint, ipſos anathematizari oportere, ut ſi ipſorũ non potuerit, ſaltẽ eorũ qui ab eis decepti ſunt, uel decipi poſſunt, cognita ſcientia, quæ in eos lata eſt, ſanitas procuretur. Hoc itaq; geſtũ, Domine frater ſancte, charitati tuæ intimandũ duximus, ut ſtatutis noſtræ mediocritatis etiam Apoſtolicæ ſedis adhibearur autoritas, pro tuenda ſalute multorũ, & quorundã peruerſitate etiam corrigenda. Id enim agunt iſti dsmnabilibus diſputationibus ſuis, ut non defendendo, ſed potius in ſuperbiam ſacrilegam extolllendo liberum arbitriũ, nullum relinquant locum gratię Dei, qua Chriſtiani ſumus, qua & ipſum noſtrę uoluntatis arbitriũ uerè ſit liberũ, dum à carnaliũ cõcupiſcẽtiarũ dominatione liberatut, dicente Domino: Si uos filius liberauerit, tunc uerè liberi eritis. quod auxiliũ fides impetrat, quę eſt in Chriſto IESV Domino noſtro. Iſti autẽ aſſerunt, ſicut à fratribus qui etiã eotũ libros legerũt cognouimua, in eo Dei gratiã deputandam, ꝙ talẽ hominis inſtituit creauitq́; naturã, quę per ptopriã uoluntatẽ legẽ Dei poſſit implere, ſiue naturaliter in corde conſcriptã, ſiue in literis datã. Eandẽ quoq; legẽ ad gratiã pertinete, ꝙ illã Deus in adiutoriũ hominibus dedit. Illã uerò gratiã, qua (ut dictũ eſt) Chriſtiani uirtus cõſtat (cuius Apoſtolꝰ prędicatot eſt dicens: Cõdelector enim legi Dei ſecundũ interiorẽ hominẽ: uideo aũt aliam legẽ in mẽbris meis, repugnantem legi mẽtis meæ, & captiuantẽ me in lege peccati quę eſt in mẽbris meis. Miſer ego homo, qs me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per IESVM Chriſtũ Dominũ noſtrũ) nolunt omnino cognoſcere, nec apertè quidẽ oppugnare quidã audẽt. Sed quid aliud agũt, cum hominibus animalibus nõ percipientibus quę ſunt ſpiritus Dei, perſuadere nõ ceſſant, ad operandã perficiendãq́; iuſticiam, & Dei mandata cõplenda, ſolã ſibi humanã ſufficere poſſe naturã? nõ attendentes ꝙ ſcriptũ eſt: Spiritus adiuuat infirmitatẽ ueſtrã. Et: Nõ uolẽtis eſt, neq; currẽtis, ſed miſerẽtis Dei. Et: Quòd unũ corpus ſumus, ſinguli aũt alter alterius mẽbra, habentes dona diuerſa ſecundũ gratiam quę data eſt nobis. Et: Gratia Dei ſum, id ꝙ ſum, & gratia eius in me uacua nõ fuit. Sed plus omnibus illis laboraui: nõ ego aũt, ſed gratia Dei mecum. Et: Gratias Deo, qui dedit nobis uictoriã ꝑ Dominũ noſtrũ IESVM Chriſtũ. Et: Quia nõ idonei ſumus cogitare aliquid quaſi ex nobiſmetipſis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt. Et: Habemua theſaurũ iſtũ in uaſis fictilibus, ut eminentia uirtutis ſit Dei, & nõ ex nobis. Et innumerabilia quę de Scripturia omnib. ſi colligere uelimꝰ, tomus nõ ſufficit. Et ueremur ne apud te iſta cõmemorando, quę maiore gratia de ſede Apoſtolica prędicas, inconuenienter facere uideamur. Sed ideo facimus, qa eo quòd infirmiores ſumꝰ, quaqua uerſũ quiſq; noſtrûm uerbo Dei prędicando putatur attentior, crebrius eos patimur & audacius inſurgẽtes. Si ergo Pelagiꝰ epiſcopalibus geſtis, quę in Oriente cõfecta dicũtur, etiã tuę uenerationi iuſtè uiſus fuerit abſolutꝰ, error tamẽ ipſe & impietas quæ tam multos aſſertores habet, per diuerſa diſperſos, etiã autoritate Apoſtolicę ſedis anathematizanda eſt. Cõſideret enim ſanctitas tua, & paſtoralib. nobis cõpatiatur uiſceribus, quàm ſit peſtiferum & exitiale ouibus Chriſti, ꝙ iſtorũ ſacrilegas diſputationea neceſſariò ſequitur, ut nec orare debeamus, ne intremua in tentationẽ, ꝙ Dominus diſcipulos monuit, & poſuit in oratione quã docuit: aut ne deficiat fides noſtra, ꝙ pro apoſtolo Petro ſe rogaſſe ipſe teſtatus eſt. Si enim poſsibilitate naturæ & arbitrio uolũtatis in poteſtate ſunt cõſtituta, quis nõ uideat à Domino inaniter peti, & fallaciter orari, cũ orando poſcuntur quæ naturę iam ita cõditę ſufficientibus uiribus obtinẽtur? Nec debuiſſe dicere Dominũ IESVM, Vigilate & orate: ſed tantũmodo, Vigilate ne intretis in tentationẽ. nec beatiſsimo Petro primo Apoſtolorũ, Rogaui pto te. ſed, Moneo te, uel impero ac pręcipio, ne deficiat fides tua. Cõtradicitur etiã iſtorũ cõtentione benedictionibus noſtris, ut incaſſum ſuper populũ dicere uideamur, quicqd eis à Domino ptecamur, ut rectè ac piè uiuendo illi placeant: uel illa quę pro fidelibus precatur Apoſtolus dicẽs, Flecto genua mea ad patrem Domini noſtri IESV Chriſti, ex quo omnis patemitas in cœlo & in terra nominatur, ut det uobis ſecundũ diuitias gloriæ ſuę uirtutẽ, corroborari ꝑ ſpiritũ eius. Si ergo uoluerimus benedicendo ſuper populũ dicere, Da illis Domine uirtutẽ corrobari pet ſpiritũ tuũ: iſtotum nobia diſputatio cõtradicit, affirmãs negari liberũ arbitriũ, ſi hoc à Deo poſcitur, ꝙ in noſtra eſt poteſtate. Virtute enim corroborari ſi uolumꝰ, inquiũt, poſſumꝰ ea poſsibilitate naturę, quã non nũc accipimus, ſed cũ crearemur accepimus. Paruulos etiã propter ſalutẽ, quæ per Saluatorẽ Chriſtum datur, baptizandos negant: ac ſic eos mortifera iſta doctrina in ætemũ necant, ꝓmittentes etiãſi non baptiſentur, habituros uitã ætemã: nec pertinere ad eos de quibus Dominus ait, Venit enim filius hominis quęrere & ſaluare quod perierat. quia iſti, inquiunt, nõ perierant, nec eſt quod in eis ſaluetur, uel tanto ptecio redimatur?

matur: quia nihil eſt in eis uitiatũ, nihil tenetur ſub diaboli poteſtate captiuum, nec pro eis fuſus eſſe ſanguis in remiſsionẽ legitur peccatorũ. Quanquã per baptiſmũ Chriſti etiã paruulorũ fieri redemptionẽ, libello ſuo Cœleſtius in Carthaginenſi eccleſia iam cõfeſſus eſt. Sed multi, qui eorũ phibentur eſſe uel fuiſſe diſcipuli, hæc mala, quibus fundamẽta Chriſtianę fidei conãtur euertere, quæcunq; poſſunt affirmare non ceſſant. Vnde etiamſi Pelagius Cœleſtiusq́; correcti ſunt, uel ſe iſta nunquã ſenſiſſe dicunt, & quęcunque ſcripta cõtra eos prolata fuerint, ſua eſſe negabunt, nec eſt quemadmodũ de mendacio conuincãtur: generaliter tamen, quicunq; dogmatizat & affirmat, humanã ſibi ad uindicanda peccata & Dei mandata facienda ſufficere poſſe naturam, & eo modo gratiæ Dei, quæ ſanctorum euidentius orationibus declaratur, aduerſarius inuenitur: & quicunq; negat paruulos per baptiſmum Chriſti à perditione liberari, & ſalutem percipere ſempiternam, anathema ſit. Quæcũque aũt alia ab eia obijciuntur, non dubium uenerationem tuam, cum geſta epiſcopalia perſpexerit, quæ in Oriente in eadem cauſa confecta dicuntur, id iudicaturam, unde omnes in Dei miſericordia gaudeamus. Ora pro nobis domine beatiſsime Papa.

INNOCENTIVS ROMANVS

Pontifex ſuperiori reſpondet epiſtolæ. in hac autem epiſtola & dictionem & ingeniũ & eruditionem tali dignam præſule deſiderare cogimur.

¶ Innocentius, Aurelio & omnibus ſanctis epiſcopis, uel cæteris qui in concilio Carthaginẽſis affuerunt eccleſiæ, dilectiſsimis fratribus in Domino ſalutem. In requirendis de his rebus, quas omni cum ſolicitudine decet à ſacerdotibꝰ, maximè à uero iuſtoque & catholico tractari Concilio, antiquæ traditionis exẽpla ſeruantes, & Eccleſiaſticę memores diſciplinæ, ueſtrę religionis uigorem non minus nunc in conſulendo, quam antea cum pronunciaretis, uera ratione firmatis, qui ad noſtrũ referendũ approbaſtis eſſe iudiciũ: ſcientes quid Apoſtolicæ ſedi, cum omnes hoc loco poſiti ipſum ſequi deſideremus Apoſtolũ, debeatur, à quo ipſe epiſcopatus & tota autoritas nominis huius emerſit. Quẽ ſequentes, tam mala iam damnare nouimus, quàm probare laudanda: uel id uerò, quòd patrũ inſtituta ſacerdotali cuſtodientes officio nõ cenſetis eſſe calcanda: uel quòd illi non humana, ſed diuina decreuẽre ſentẽtia, ut quicqd de diſiunctis remotiſq́; prouincijs ageretur, nõ prius ducerent finiendũ, niſi ad huius ſedis noticiã perueniret, ubi tota huius autoritate, iuſta quæ fuerit, pronunciatio firmaretur, indeq́; ſumerẽt cæteræ Eccleſię, uelut de natali ſuo fonte aquæ cunctę procederent, & per diuerſas totius mũdi regiones puri capitis incorruptæ manãrẽt, quid pcipere, quos abluere, quos uelut in cœno inemundabili ſordidatos mũdis digna corporib. unda uitaret. Gratulor igitur fratres chariſsimi, ꝙ per fratrẽ & coepiſcopũ noſtrũ Iuliũ literas ad nos deſtinaſtis, & cum illis curã geritis, quib. pręſidetis Eccleſijs, ſolicitudinẽ ueſtrã pro omni utilitate monſtratis, & per cunctas totius orbis Eccleſias omnib. unà ꝙ proſit decernendũ eſſe depoſcitis: ut ſuis cõſtabilita regulis Eccleſia, ex hoc quod illos caueat pronunciationis iuſtæ firmata decretalibus pauere nõ poſsit, qui peruerſis inſtructi uerborũ argutijs, ſub imagine catholicę fidei diſputãtes, uelut peſtiferũ exhalantes uirus, ut hominũ rectè ſentientiũ in deteriorẽ partẽ corda corrumpant, totam uerò dogmatis quærunt euertere diſciplinam. Hæreſibus pullulantibus eſt celeriter obuiãdũ: ſanandũ ergo celerius, ne longius execrandus animis morbus inſerpat: ut ſi medicus, cum uiderit huiꝰ terreni corporis aliquem eſſe languorẽ, magnum ſuæ artis æſtimat documentũ, ſi citò qs illiꝰ interuentu deſperatus euadat: uel cũ putre uulnus aſpexerit, adhibet fomẽta, uel cætera quibus illud poſsit quod natũ fuerat uulnus obduci: ac ſi id manens ſanari nõ poterit, ne corpus reliquũ ſua tabe corrumpat, ferro amputat quod nocebat: ꝙ reliquũ integrum eſt, ſeruat intactum. Præcidendũ id ergo eſt, quod uelut puro ſanoq́; nimiũ corpori uulnus obrepſit, ne cum tardius abſtergitur, in ipſis penè uiſceribus huius mali nõ exhaurienda pòſt ſentina conſidat. Nam qd nos de his poſt hæc rectum mentibus exiſtimemus, qui ſibi ſe putãt debere, quòd boni ſunt: nec illum conſiderant, cuius quotidie gratiam conſequuntur? Sed item iſti qui tales ſunt, nullam Dei gratiam conſequentur, qui ſine illo tantũ ſe aſſequi poſſe confidũt, quantũ uix illi qui ab illo poſtulant & accipiunt promerentur. Quid enim tam iniquũ poteſt eſſe, tam barbarum, tam totius religionis ignarum, tam Chriſtianis mentibus inimicum, quàm huic te negare debere quicqd in quotidiana gratia conſequeris, cui te ipſe confiteris debere quòd natus es? Ergo eris tibi in prouidendo præſtantior, quàm poteſt in te eſſe, qui te ut eſſes effecit? Et cum putes debere quòd uiuis, quomodo te non putas illi debere, quòd quotidianam eius conſequendo gratiam taliter uiuis? Et qui nos adiutorio negas indigere diuino, quaſi ex noſtra in totũ poſsibilitate perfecti: quomodo uerò adiutorium in nos, cum tales à nobis etiam eſſe poſſumus, prouocamus? Qui enim adiutorium Dei negat, uellem

interrogare quid dicat: nos non mereri, an illum hoc non poſſe pręſtare? an nihil eſſe, ꝓpter qđ unuſquiſq; hoc debeat poſtulare? poſſe hoc Deum, opera ipia teſtantur. Adiutorio quotidiano nos egere, negare nõ poſſumus. Hoc enim, ſeu bene uiuimus, precamur, ut melius ſanctiusq́; uiuamus: ſeu praua ſentientes, à bonis auertimur, ut ad rectã redeamus uiam, eius auxilio plus egemus. Nam quid tam mortiferum, tam præceps uideatur ad caſum, tam expoſitum ad omnia pericula, ſi hoc ſolum nobis putantes poſſe ſufficere, quod liberũ arbitrium cum naſceremur, accepimus, ultrò iam à Domino nihil quęramus? Id eſt, autoris noſtri obliti, eius potentiam, ut nos oſtendamus liberos, abiurem⁹, quaſi iam amplius quod poſſit dare non habeat. qui te in tuo ortu liberũ fecit: neſcientes quòd, niſi magnis precibus gratia in nos implorata deſcendat, nequaquam terrenæ labis & mundani corporis uincere conemur errores: cum pares nos ad reſiſtendum non liberum arbitrium, ſed Dei ſolum facere poſsit auxilium. Nam ſi ille clamat, adiutorio ſibi eſſe opus diuino, qui dignè hoc non quæreret, ſi cui liberum arbitrium plus prodeſſet, quippe cum uir beat⁹ & iam electus à Domino nihil egeret, tamẽ ita Deum deprecatur poſtulans: Adiutor meus eſto, ne derelinquas me, neque deſpicias me Deus ſalutatis meus. Nos nobis liberum arbitrium, ille Deum poſtulat adiutorem. Quòd nati ſumus, poſſe ſufficere nos dicimus: ille Deum, ne derelinquatur exorat. Nos ergo dicimus manifeſtè, quid oremus: cum ille tantopere beatus, ut ſuprà diximus, uir ne deſpiciatur exorat. Illi enim neceſſe eſt ita arguant, qui illa confirmant. Dauid enim orationis ignarus, & ſuæ naturæ neſcius accuſetur, qui cum ſciat tantum in ſua eſſe natura adiutorem ſibi Deũ, & aſsiduum adiutorem, nec illi ſufficit aſſiduum, ſed ne aliquando illum deſpicit orationibus pronus exoptat, & per corpus omne pſalterij hoc & prædicat & clamat. Si ergo hoc illi tam magnum ſit, ut aſsiduè diceret, ita neceſſarium eſt confeſſus ut doceret, quemadmodũ Pelagius Cœleſtiusq́; ſepoſita omni reſponſione pſalmorum, talique abdicata doctrina, ſuaſuros ſe aliquibus eſſe confidunt, nos adiutorium Dei nec debere quærere, nec egere, cum omnes ſancti nihil ſe ſine hoc agere poſſe teſtentur. Liberum enim arbitriũ olim ille perpeſſus, dum ſuis inconſultius utitur bonis, cadens in præuaricationis profunda demerſus, nihil quemadmodum exinde ſurgere poſſet inuenit: ſuaque in æternùm libertate deceptus, huius ruinæ iacuiſſet oppreſſus, niſi eum pòſt Chriſti pro ſua gratia releuaſſet aduentus: qui per nouæ regenerationis purificationem, omne præteritum uitium ſuę baptiſmatis lauacro purgauit: & eius firmãs ſtatum, quo rectius ſtabiliusq́; procederet, tamen ſuam gratiam in poſterum non negauit. Nam quamuis redemiſſet hominem à præteritis ille peccatis, tamen ſciens iterum poſſe peccare, ad reparationem ſibi, quemadmodum poſſet illũ & poſt iſta corrigere, multa ſeruauit, quotidiana præſtat illis remedia: quibus niſi freti confiſiq́ue nitamur, nullatenus uincere humanos poterimus errores. Neceſſe eſt etiam, ut quo auxiliante uincimus, eo iterum non adiuuante uincamur. Sed poſſem plura dicere niſi uos conſtaret cuncta dixiſſe. Quiſquis ergo huic aſſentiens uidetur eſſe ſententiæ, quo dicat adiutorio nobis non opus eſſe diuino, inimicum ſe catholicæ fidei, & Dei beneficijs profitetur ingratum. Nec noſtra cõmunione ſunt digni, quam prædicando taliter polluerunt. Sic enim ſua ſponte, dum ſequuntur illa quæ dicunt, longius à uera religione fuerunt. Cum enim hoc totũ in noſtra profeſsione conſiſtat, quotidianisq́; precibus nihil agamus, niſi quemadmodum Dei miſericordiam cõſequamur, quemadmodum ferre poſsim⁹ iſta iactantes? Quis rogo tãtus illorum pectora error obcæcat, ut ſi nullam gratiam ſentiunt, quia nec digni ſunt, nec merentur, nec de alijs cõſiderent quid quotidie ſingulis gratia diuina largitur? ſunt quidem iſti omnes cæcitate dignisſimi, qui nec hoc ſibi reliquerunt, ut ſe auxilio credant reuocari ab erroribus poſſe diuino. Negantes enim adiutorium, non alijs, ſed ſibi penitus abſtulerunt: qui auellendi ſunt longius, & ab Eccleſiæ procul remouendi uiſceribus, ne diutius multa occupans inſanabilis pòſt error increſcat. Si enim diu fuerint in hac impunitate uerſati, neceſſe eſt multos in hanc ſuæ prauitatem mentis inducant, decipiantq́ue innocentes, uel potius imprudentes, qui fidem catholicam non ſequuntur. Putabunt enim eos rectè ſentire, quos adhuc uiderint in Eccleſia perdurare. Separatur ergo à ſano corpore uulnus inſanum, remotoq́ue morbi ſæuientis afflatu caurius quæ ſunt ſincera perdurent, & grex purior ab hac mali peioris contagione purgetur. Sit totius corporis illibata perfectio: quam uos ſeq & tenere hac in illos ꝓnunciatione cognouimus, & unà uobiſcũ pari aſſenſione ſeruamus. Qui ſi tamẽ aliq, in ſe Dei adiutoriũ, q, hucuſq; negauerunt, ꝓuocauerint, & op⁹ ſibi eius auxiliũ cognouerint, ut de hac labe in qua ſui cordis incuruatiõe corruerãt liberẽtur, quaſi in lucẽ de fœda tracti caligine, remotis abdicatisq́; omnib⁹, qbus totus ne uerum aſpiceret lædebatur & caligabat

aſpectus,

aſpectus, damnẽt hęc quę hucuſq; ſenſerũt: & aliquando animũ rectis diſputationibus cõmodãtes, ab hac aliquantulũ labe correcti, ueris ſe ſanandos concilijs tribuãt atq; ſubmittant. Quod ſi fecerint, erit in poteſtate pontificum, iſtis aliquatenus ſubuenire, & talib. aliquã curã præſtare uulnerib⁹, quã ſolet lapſis cum reſipuerint Eccleſia nõ negare: ut à ſuis reuocati præcipitijs, intra ouile Domini redigantur: ne foris poſiti, & tãto præſidio à fide munitionis excluſi, periculis omnib. exponãtur, deuorandi lupotũ dentibus, atq; uexãdi: quib. obſiſtere hac, qua illos in ſe irritauerãt doctrinę peruerſitate, nõ poſſunt. Sed ſatis ueſtris monitis, & ſic ſatis abũdantib. noſtræ legis exẽplis probatur eſſe reſponſum, nec quicquã ſupereſſe duximus, quod dicamus, cũ nihil prætermiſſum à uobis, nihil cõſtet eſſe ſuppreſſum: quo illi refutati, & penit⁹ cognoſcãtur eſſe conuicti. Ideoq; à nobis teſtimonia nulla ponuntur, quia & his plena relatio eſt: & ſatis conſtat, ut doctiſsimos ſacerdotes, cuncta dixiſſe: nec decet, credere uos aliquid, q; ad cauſam poſsit proficere, prætermiſiſſe. Et alia manu, Bene ualete fratres.

¶ Liber Conciliorũ quintã hanc Carthaginenſem uidetur appellare ſynodũ, ſed dãnati in ea Pelagij dogmatis non meminit. Canones ſancitos oſtendit 15. hoc ordine.

1. Clerici ad teſtimonium non pulſentur.
2. Clerici pro crimine ſuo damnati, à quolibet non defendantur.
3. Sacerdotes & Leuitæ, ab uxoribus abſtineant.
4. Res Eccleſiæ, ſine conſilio metropolitani epiſcopi non alienandæ.
5. Nullus epiſcopus, relicta cathedra, in diœceſi reſideat.
6. Qui nullo teſtimonio ſe baptizatos nouerunt, baptizentur. Similiter de conſecratione eccleſiarum faciendum eſt.
7. Tempus Paſchale formatarum ſubſcriptione indicetur: concilium enim diem nõ impediat.
8. Cathedram morientis epiſcopi nõ diu retineãt, ſed infra annũ ſacerdotẽ ꝓuideãt.
9. Defẽſor Eccleſiarũ à principe poſtulãd⁹.
10. Epiſcopi ad diem concilij occurrant.
11. Lapſis ſacerdotibus manus, ſicut laicis, non imponatur.
12. Clericis excõmunicatis, intra anni ſpacium aſſerere liceat innocentiam ſuam.
13. Clerici uel monachi ab alio epiſcopo ordinari deponantur. epiſcopus qui fecit, tãtum plebis concione ſit contentus.
14. Baſilicæ quæ ſine martyrum reliquijs dedicatæ ſunt, euertantur.
15. Item placuit, ab imperatoribus glorioſiſsimis peti, ut reliquiæ non ſolùm in ſimulachris, ſed in quibuſcunq; locis, uel lucis uel arboribus, omnimodo deleantur.

TOLETANA PRIMA.

Celebrata eſt Toletana prima ſynodus ab epiſcopis uigintinouem, ſub Arcadio & Honorio, Stilicone conſule, anno Chriſti (iuxta Marianum) quadringenteſimo uigeſimo: ſecundum Caſsiodorum aũt, Proſperum & Haloandrum, anno quadringenteſimo ſecundo. Eam aũt diuerſitatẽ incertam, ut ferè in omnibus, liber Conciliorũ indicat. Actio aũt ipſa ſynodi declarat, coactã fuiſſe ob confirmationẽ decretorũ concilij Niceni, & regulas fidei cõſtituẽdas contra hæreticos, maximè uerò Priſcillianiſtas. Præfuit Patronus epiſcopus Toleti, cõſidẽtibus Marcello, Luciano, Aphrodoſio, Iocũdo, ac cæteris quibuſdam.

Cõſtituerũt, poſt cõfirmationẽ decretorũ ſynodi Nicenæ, Canones uiginti, ut ſeqtur.

Capitulum primum.

1. Placuit, ut diacones, ſi uel integri, uel caſti ſint, & continentis uitæ, etiãſi uxores habeant, in miniſterio conſtituantur, ita tamẽ, ut ſi qui, etiã ante interdictũ, quod per priores ante nos epiſcopos cõſtitutũ eſt, incõtinẽter cũ uxorib. uixerint, presbyterij honore nõ cumulentur. Si quis uerò ex presbyteris ante interdictũ filios ſuos ſuſceperit, de presbyterio ad epiſcopatũ non admittatur.

2. Item placuit, ut pœnitentes non admittantur ad clerum, niſi tantum ſi neceſsitas aut uſus exegerit: & tunc inter oſtiarios deputentur, uel inter lectores, ita ut Euangelia aut Apoſtolum non legant. Si qui autem antè ordinati ſunt diacones, inter ſubdiacones habeantur, ita ut manum non imponant, nec ſacra contingant. Ex eo uerò pœnitentem dicimus, qui poſt baptiſmum, aut pro homicidio, aut pro diuerſis criminibus grauiſsimiſque peccatis, publicam pœnitentiam gerens, ſub concilio, diuino fuerit reconciliatus altario.

3. Item conſtituit ſancta Synodus, ut lector fidelis, ſi uiduam alterius uxorem acceperit, amplius nihil fiat: ſed ſemper lector habeatur, aut fortè ſubdiaconus.

4. Subdiaconus autem, defuncta uxore, ſi uxorem aliam duxerit, ab officio, in quo ordinatus fuerat, remoueatur, & habeatur inter oſtiarios uel lectores, ita ut Euangelium & Apoſtolum non legat: propterea, ne qui Eccleſiæ ſeruierit, publicis officijs ſeruire uideatur. Qui uerò tertiam, quod nec dicendũ eſt acceperit, abſtentus biennio, poſtea inter laicos, reconciliatus per pœnitentiam, communicet.

5. Presbyter, uel diaconus, uel ſubdiaconus, uel quilibet Eccleſiæ deputatus clericus, ſi intra ciuitatem fue-

rit, uel in loco in quo Eccleſia eſt, aut caſtella aut uici ſunt, aut uillæ, ſi ad Eccleſiam aut ad ſacrificium quotidianum non uenerit, clericus non habeatur: ſi caſtigatus, per ſatisfactionem ueniam ab epiſcopo noluit promereri.

6. Itemq; puella Dei nec familiaritatem habeat cum confeſſore, aut cum quolibet laico ſanguinis alieni, aut conuiuium ſola adeat, niſi ubi ſit ſeniorum aut honeſtorum aut uiduatum, honeſtarumque frequentia, ubi honeſtè confeſſor quilibet, cum plurimorum teſtimonio teſtium, conuiuio intereſſe poſsit. Cum lectoribus, aut in ipſorũ do mib. nõ admittendas penitus, nec uidẽdas, niſi fortè cõſanguinea ſoror ſit, uel uterina.

7. Placuit, ut ſi quorumcunq; clericorum uxores peccauerint (ne fortè licentiã peccãdi plus habeãt) accipiant mariti eorũ hãc poteſtatem, præter necẽ, cuſtodiẽdi ac ligãdi in domo ſua, ad ieiunia ſalutaria, nõ mortifera eas cogentes, ita ut inuicẽ ſibi clerici paupe res auxiliũ ferant, ſi ſeruitia fortè non habeant. Cum uxoribus aũt ipſis, quæ peccauerint, nec cibos ſumãt: niſi fortè ad timorem Dei acta pœnitentia reuertantur.

8. Si quis poſt Baptiſmũ militauerit & chla mydẽ ſumpſerit, aut cingulũ ad necãdos fideles, etiamſi grauia non admiſerit, ſi ad clerum admiſſus fuerit, diaconij non accipiat dignitatem.

9. Nulla profeſſa uel uidua, abſente epiſcopo uel presbytero, in domo ſua antiphonas cum cõfeſſore uel ſeruo ſuo faciat. Lucernariũ uerò, niſi in eccleſia, nõ legatur: aut ſi legatur in uilla, præſente epiſcopo uel presby tero uel diacono legatur.

10. Clericos, ſiquidem obligati ſint uel ꝓ æquatione, uel de genere alicuius domus, non ordinandos, niſi probatæ uitæ fuerint, & patroni conſenſus acceſſerit.

11. Si quis de potentib. clericũ, aut quemlibet pauperem aut religioſum expoliauerit, & mandauerit eum ad ſe uenire epiſcopus, ut audiatur, & is cõtempſerit: inuicem mox ſcripta percurrant per omnes prouinciæ epiſcopos, & quoſcũq; adire potuerint, ut excommunicatus habeatur ipſe, donec obediat, & reddat aliena.

12. Itẽ, ut liberũ nulli clerico ſit, diſcedere ab epiſcopo ſuo, & alteri epiſcopo cõmunicare: niſi fortè ei quẽ epiſcopus alius libẽret habeat de hæreticorũ ſchiſmate diſcedentẽ, & ad fidẽ catholicã reuertentẽ. Si qui aũt de catholicis diſceſſerint, & in cõmunione eorũ uel palàm, uel occultè, cũ eis qui uel excõ municati ſunt, uel per ſententiã iam notati, fuerint inuenti: habeant illorũ ad quos ire uoluerint, etiam in damnatione conſortiũ.

13. De his qui intrant in Eccleſiam, & deprehenduntur nunquam communicare, admoneantur. Quòd ſi non communicant, ad pœnitentiã accedãt. Si cõmunicãt, nõ ſemꝑ abſtineantur: ſi non fecerint, abſtineantur.

14. Si quis autem acceptã à ſacerdote euchariſtiam non ſumpſerit, uelut ſacrilegus propellatur.

15. Si quis laicus abſtinetur, ad hũc, uel ad domum eius, uel clericorum uel religioſorũ nullus accedat. Similiter & clericus, ſi abſtinetur, à clericis deuitetur. Si quis cũ illo colloqui aut cõuiuari fuerit deprehẽſus, etiam ipſe abſtineatur. Sed hoc pertineat ad eos clericos, qui eius ſunt epiſcopi: & ad omnes qui cõmoniti fuerint de eo qui abſtinetur, ſiue laico quolibet, ſiue clerico.

16. Deuotam peccantẽ non recipiendam in Eccleſiam, niſi peccare deſierit: & ſi deſinens egerit aptam pœnitentiã decem annis, recipiat communionem. Priuſquam aũt in Eccleſiam admittatur ad orationem, ad nullius cõuiuium Chriſtianæ mulieris accedat. Quòd ſi admiſſa fuerit, etiam hæc quæ eam receperit, habeatur abſtenta. Corruptorem etiam par pœna cõſtringat. Quæ autem maritum acceperit, non admittatur ad pœnitẽtiam, niſi adhuc ipſo uiuente marito caſtè uiuere cœperit, aut poſtquã ipſe deceſſerit.

17. Si quis habens uxorem fidelis, concubinam habet, non communicet. Cæterùm is qui non habet uxorem, & pro uxore concubinam habet, à communione non repellatur: tamen, ut unius mulieris, aut uxoris aut concubinæ (ut ei placuerit) ſit coniunctione contentus. Aliàs uiuens abijciatur, donec deſinat, & ad pœnitentiã reuertatur.

18. Si qua uidua epiſcopi, aut presbyteri, aut diaconi maritum acceperit, nullus clericus, nulla religioſa cum ea conuiuium ſumat, nunquam communicet, morienti tantum ei ſacramentum ſubueniat.

19. Epiſcopi, ſiue presbyteri, ſiue diaconi filia, ſi deuota fuerit, & peccauerit, & maritum duxerit, ſi eam pater uel mater in affectum receperint, à communione habeantur alieni: pater uerò cauſas in Concilio nouerit ſe præſtaturum. Mulier autem non admittatur ad communionem, niſi marito defuncto egerit pœnitentiam. Si autem uiuente eo ſeceſſerit, & pœnituerit, nullo modo, niſi uita deficiens, accipiat cõmunionem.

20. Quamuis penè ubique cuſtodiatur, ut abſque epiſcopo chriſma nemo conficiat, tamen quia in aliquibus locis uel prouincijs presbyteri dicuntur chriſma conficere: placuit, ex hac die nullum alium, niſi epiſcopum, chriſma conficere, & per diœceſim deſtinare, ita ut de ſingulis Eccleſijs ad epiſcopum ante diem Paſchæ diaconi deſtinentur, aut ſubdiaconi, qui confectum

confectum chriſma ab epiſcopo deſtinatum ad diem Paſchæ poſsint ad tempus deferre. Epiſcopo ſanè, certũ eſt, quòd omni tẽpore licet chriſma conficere. Sine conſcientia aũt epiſcopi nihil penitus presbyteri agere prę-ſumant. Statutum uerò eſt, diaconum non chriſmare, ſed presbyterum, abſente epiſcopo: præſente uerò non, niſi ab ipſo fuerit preceprum. Huiuſmodi conſtiturioné meminerit ſemper archidiaconus uel pręſentibus uel abſentibus epiſcopis ſuggerendam, ut eam & epiſcopi cuſtodiant, & presbyteri non relinquant.

Patronus epiſcopus ſubſcripſi. Marcellus epiſcopus ſubſcripſi. Afrodiſius epiſcopus ſubſcripſi. Alician⁹ epiſcopus ſubſcripſi. Olympius epiſcopus ſubſcripſi. Aſterius epiſcopus ſubſcripſi. Lãpadius epiſcopus ſubſcripſi. Serenus epiſcopus ſubſcripſi. Iocundus epiſcopus ſubſcripſi. Seuerus epiſcopus ſubſcripſi. Leonas epiſcopus ſubſcripſi. Hilarius epiſcopus ſubſcripſi. Flotus epiſcop⁹ ſubſcripſi. Leporius epiſcopus ſubſcripſi. Exuperantius epiſcopus ſubſcripſi. Aurelianus epiſcopus ſubſcripſi. Euſtochius epiſcopus ſubſcripſi. Lampadius epiſcopus ſubſctipſi. Ortygius epiſcopus ſubſcripſi.

Aſſertio fidei eiuſdem Concilij.

Credimus in unum uerum Deum, patrem omnipotentem, & filiũ, & ſpiritum ſanctũ, uiſibilium & inuiſibiliũ factorem, per quem omnia facta ſunt in cœlo & in terra, unum Deum, & unam eſſe diuinæ ſubſtanriæ Trinitatem. Parrem autem non eſſe filiũ ipſum, ſed habere filium, qui patet non ſit: filiũ non eſſe patrẽ, ſed filium Dei patris eſſe natura. Spiritum quoq; eſſe paracletum, qui nec pater ſit ipſe, nec filius, ſed à patre filioq; procedẽs. Eſt ergo ingenitus pater, genitus filius: non genitus paracletus, ſed à patre filioque procedens. Pater eſt, cuius uox hæc audita eſt de cœlis: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipſum audite. Filius eſt, qui ait: Ego à patre exiui, & à Deo ueni in hunc mundum. Paracletus eſt ſpiritus, de quo filius ait: Niſi ego abiero ad patrem, paracletus non ueniet. Hanc Trinitatem perſonis diſtinctam, ſubſtantia unitam, uirtute & poteſtate & maieſtate indiuiſibilem, indifferentem: præter hanc, nullam credimus diuinam eſſe naturam uel angeli, uel ſpiritus, uel uirturis alicuius, quæ Deus credatur. Hunc ergo filium Dei, Deum natum à patre, ante omne omnino principium, ſanctificaſſe nterum uirginis Mariæ: atq; ex ea uerum hominem, ſine uirili generatum ſemine ſuſcepiſſe: duabus duntaxat naturis, id eſt deitaris & carnis, in unam conuenientibus omnino perſonam, id eſt Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Nec imaginarium corpus aut phantaſmaris alicuius in eo fuiſſe, ſed ſolidum atq; uerum: hunc & eſuriſſe & ſitiſſe, & doluiſſe, & fleuiſſe, & omnes corporis iniurias pertuliſſe: poſtremò à Iudæis crucifixum, & ſepultum, & tertia die reſurrexiſſe. conuerſatum poſtmodùm cum diſcipulis ſuis, & quadrageſima poſt reſurrectionem die ad cœlum aſcendiſſe. Hunc filiũ hominis, etiam filium Dei: & filium Dei, etiam hominis filium appellamus. Reſurrectionem uerò futuram humanæ credimus carnis: animam autem hominis non diuinæ eſſe ſubſtantiæ, aut Dei patris, ſed creaturam dicimus, Dei uoluntate creatam. Si quis autem dixerit aut crediderit, à Deo omnipotenri mundum hunc factum non fuiſſe, atq; omnia eius inſtrumenta, anathema ſit. Si quis dixerit atq; crediderit, Deũ patrẽ eũdem eſſe filium uel paracletũ, anathema ſit. Si quis dixerit uel credidetit, paracletum eſſe uel patrem uel filium, anathema ſit. Si quis crediderit uel dixerit, carnem tantum ſine anima, à filio Dei fuiſſe ſuſceptam, anathema ſit. Si quis dixerit uel crediderit, Chriſtum innaſcibilem eſſe, anathema ſit. Si qnis dixerit uel crediderit, Deitatem naſcibilem eſſe, anathema ſit.
Si quis dixerit uel ctediderit, Deitatem Chriſti conuertibilem fuiſſe, uel paſsibilem, anathema ſit. Si quis dixerit uel ctediderit, alterum Deum eſſe priſcæ legis, alterum Euangeliorum, anathema ſit. Si quis dixerit uel crediderit, ab altero Deo mundum factum fuiſſe, & non ab eo de quo ſcriptum eſt, In principio fecit Deus cœlum & terrã, anathema ſit. Si quis dixerit uel crediderit, corpora humana non reſurgere poſt mortem, anathema ſit. Si quis dixerit uel crediderit, animam humanam Dei portionem uel Dei eſſe ſubſtantiam, anathema ſit. Siquis dixerit uel crediderit, alias Scripturas, præter quas Eccleſia catholica recepit, in authoritate habẽdas, eſſe nenerãdas, anathema ſit. Si quis dixerit uel crediderit, Deitatis & carnis unam in Chriſto eſſe naturã, anathema ſit. Si quis dixerit uel crediderit, eſſe aliquid quod ſe extra diuinam Trinitatem poſsit extendere, anathema ſit. Si quis aſtrologiæ uel matheſi exiſtimat eſſe credendum, anathema ſit Si quis dixerit uel crediderit, coniugia hominum, quæ ſecundum legem diuinam licet habere, execrabilia eſſe, anathema ſit. Si quis dixerit uel crediderit, carnes auium ſeu pecudum, quæ ad eſcam datæ ſunt, non tantum pro caſtigatione hominum abſtinendas, ſed execrandas eſſe, anathema ſit. Si quis in errore Priſcilliani ſectã ſequitur, uel profitetur, uel aliud in ſalubri baptiſmo contra ſedem ſancti Petri faciat, anathema ſit.

MILEVITANA.

Celebratum eſt cõcilium Mileuitanũ, Arcadio & Honorio quintò Conſulibus, Arcadij imperij anno quinto, Chtiſti quadringenteſimo ſecundo, iuxta Matianũ: quo tempore epiſcopatum Romę geſsit Innocentius. Conuocata fuit eadem occaſione, qua Carthaginenſis, ob damnationem nimirum impiorum dogmatum Pelagij & Cœleſtij, & conſtitutionem quorundam ad diſciplinam Eccleſiaſticam pertinentium, ſi uera eſt indicatio in uolumine magno Conciliorum. nam literæ ſynodales ad Innocentium eius rei non meminerũt. Præfuit Auguſtinus, cõ ſidentibus ſecũ epiſcopis, quorum Catalogũ oſtendit epiſtola cõcilij Mileuitani ad Innocentium, quæ & epiſtolis Auguſtini inſerta eſt numero 92. Damnat autem ea epiſtola errores Pelagij & Cœleſtij, quorum primus eſt. Poteſt homo in hac uita, præceptis Dei cognitis, ad tantã pfectionem iuſticiæ, ſine adiutorio gratiæ Saluatoris, per ſolum liberæ uoluntatis arbitrium peruenire, ut etiam non ſit neceſſarium dicere, Dimitte nobis debita noſtra: cum id tamen omne ſuos Chriſtus iuſſerit.

2. Illud, Ne nos inducas in tentationem, nõ ita intelligendũ eſſe, tanquã diuinũ adiutoriũ poſcere debeam⁹, ne in peccatũ tẽtati decidamus: quoniã hoc in noſtra poſitũ ſit poteſtate, atq; ad implendũ illud ſola ſufficiat hominis uolũtas. Quaſi uerò fruſtra dixerit Paulus: Nõ eſt uolentis, neq; currẽtis, ſed miſerẽtis Dei. Et: Fidelis Deus, qui uos nõ permittit tentari ſupra id quod poteſtis.

3. Nõ eſſe orandũ Deũ, ut cõtra peccati malũ, & ad operandã iuſticiã, ſit noſter adiutor.

4. Non opitulari paruulis ad conſequendam uitã æternam, Chriſtianæ gratiæ ſacramentum, ideo quòd totũ illud ſit poteſtatis humanæ. cõtra Pauli dictum: Per unũ hominem peccatũ intrauit in mundũ, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertranſijt, in quo omnes peccauerunt.

¶ Aduerſus eos errores, conſtituit Synodus canones, hoc modo.

Capitulum primum.

Placuit ergo omnib. epiſcopis q fuerunt in hac ſancta Synodo, conſtituere hæc, quæ in præſenti Cõcilio definita ſunt: ut quicũq; dicit, Adã primũ hominẽ mortalẽ factũ, ita ut ſiue peccaret, ſiue nõ peccaret, moreretur in corpore, hoc eſt, de corpore exiret, nõ peccati merito, ſed neceſsitate naturæ, anath. ſit.

2. Itẽ placuit, ut quicunq; paruulos recẽtes ab uteris matrum baptiſandos negat: aut dicit, in remiſsionẽ quidẽ peccatorũ eos baptiſari, ſed nihil ex Adã trahere originalis peccati, quod regenerationis lauacro expietur: unde ſit conſequens, ut in eis forma baptiſmatis, in remiſsionẽ peccatorũ, nõ uera, ſed falſa intelligatur, anathema ſit. Quoniã non aliter intelligẽdum eſt quod ait Apoſtolus: Per unũ hominẽ peccatũ intrauit in m[undũ], & p peccatũ mors, & ita in omnes homines ptrãſijt, in quo omnes peccauerunt: niſi quemadmodũ eccleſia Catholica ubiq; diffuſa ſemper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei, etiam paruuli, q nihil peccatorũ in ſemetipſis adhuc cõmittere potuerũt, ideo in peccatorũ remiſsionẽ ueraciter baptiſantur, ut in eis regeneratione mundetur, quod regeneratione traxerunt.

3. Itẽ placuit, ut quicunq; dixerit gratiam Dei, in qua iuſtificamur per Ieſum Chriſtum Dominũ noſtrũ, ad ſolã remiſsionẽ peccatorũ ualere, quę iã cõmiſſa ſunt: nõ etiã ad adiutoriũ, ut non committantur: anathema ſit.

4. Item, quiſquis dixerit, eandem gratiam Dei, per Ieſum Chriſtum Dominũ noſtrum, propter hoc tantum nos adiuuare ad non peccandum, quia per ipſam nobis reuelatur & aperitur intelligentia mandatorum, ut ſciam⁹ quid appetere, quid uitare debeamus: non autem per illam nobis præſtari, ut quod faciendum cognouerimus, etiam facere diligamus atque ualeamus, anathema ſit. Cum enim dicat Apoſtolus, Scientia inflat, charitas uerò ædificat: ualde impium, ut credamus, ad eam quæ inflat, nos habere gratiã Chriſti: ad eam quæ ædificat, non habere: cum ſit utrumque donum Dei, & ſcire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus, ut ædificãte charitate, ſciẽtia nõ poſsit inflare. Sicut aũt de Deo ſcriptũ eſt, Qui docet hominem ſcientiam: ita etiam ſcriptum eſt, Charitas ex Deo eſt.

5. Item placuit, ut quicunq; dixerit, ideo nobis gratiã iuſtificationis dari, ut quod facere per liberũ iubemur arbitrium, facilius poſsimus implere per gratiã: tanquã etſi gratia non daretur, nõ quidẽ facilè, ſed tñ poſsimus etiã ſine illa, implere diuina mãdata, anathema ſit. De fructib. enim mandatorum Dominus loquebatur, ubi non ait, Sine me difficilius poteſtis facere: ſed ait, Sine me nihil poteſtis facere.

6. Itẽ placuit, q, ait ſanct⁹ Iohãnes apoſtol⁹: Si dixerim⁹ qa peccatũ nõ habem⁹, noſipſos ſeducim⁹, & ueritas in nobis non eſt: qſqs ſic accipiendũ putauerit, ut dicat, propter humanitatẽ nõ oportere dici, nos non habere peccatũ, non quia ueritas eſt: anathema ſit. Sequitur enim Apoſtolus, & adiungit: Si autem confeſsi fuerimus peccata noſtra, fidelis eſt, & iuſtus, qui remittat nobis peccata, & mundet nos ab omni iniquitate. Vbi ſatis apparet, hoc nõ tãtũ humiliter, ſed & ueraciter dici. Poterat enim Apoſt. dicere: Si dixerim⁹, qa nõ habem⁹ peccatũ, noſipſos extolli-

tollimus,& humiſitas in nobis nõ eſt:ſed cũ ait,Nos ipſos decipimus,& ueritas in nobis nõ eſt:ſatis oſtẽdit, eum qui ſe dixerit non habere peccatũ,nõ uerum loqui,ſed falſum.

7. Item placuit,ut quicunq; dixerit,in oratione Dominica ideo dicere ſanctos,Dimitte nobis debita noſtra,ut nõ pro ſeipſis hoc dicant,quia nõ eſt eis iam neceſſaria iſta petitio,ſed ꝓ alijs qui ſunt in ſuo populo peccatores: & ideo nõ dicere unũquenq; ſanctorũ,Dimitte mihi debita mea, ſed Dimitte nobis debita noſtra, ur hoc ꝓ alijs potius quàm pro ſe iuſtus petere intelligatur, anathema ſit.Sanctus enim & iuſtus erat apoſtolus Iacobus,cũ diceba1:In multis enim offẽdimus oẽs.Nã quare additũ eſt Omnes, niſi ut iſta ſenteutia cõueniret & Pſalmo,ubi legirur,Non intres in iudiciũ cum ſeruo tuo, quia nõ iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis uiuẽs.& in oratione ſapientiſsimi Salomonis,Non eſt homo qui nõ peccet:& in libro Iob, In manu omnis hominis ſignat, ur ſciat omnis bomo infirmitatẽ ſuã. Vnde etiã Daniel ſanctus & iuſtus,cũ in oratione pluraliter diceret,Peccauimus, iniquitatẽ fecimus,&c.quæ ibi ueraciter & humiliter cõfitetur,ne putarerur (quemadmodũ quidã ſentiunt)hæc non de ſuis, ſed de populi ſui potius dixiſſe peccatis , poſtea dixit: Cum orarem.& confiterer peccata mea, & peccata populi mei Domino Deo noſtro. noluit dicere , Peccata noſtra:ſed populi ſui dixit, & ſua:quia futuros iſtos,qui tam malè intelligunt,tanquam propheta præuidit.

8. Item placuit,ut quicunq; uerba ipſa Dominicæ orationis,ubi dicimus,Dimitte nobis debita noſtra,ita uolunt à ſanctis dici, ut humiliter, non ueraciter hoc dicatur, anathema ſint. Quis enim ferat orantem,& nõ hominibus,ſed ipſi Domino mentientem? qui labijs ſibi dicit,dimitti uelle:& corde dicit,quæ ſibi dimittantur, debita nõ babere? Hucuſq; de fide contra Pelagianos: nũc regulæ tractenrur Eccleſiaſticæ.

9. Placuit,ut non ſit ultrà fatigandis fratribus anniuerſaria neceſsitas : ſed quoties exegerit cauſa communis , id eſt totius Africæ,undecunque ad hanc ſedem pro Concilio datæ literæ fuerint , congregandam eſſe ſynodum in ea prouincia,ubi opportunitas perſuaſerit. Cauſæ aũt quæ commnnes non ſunt,in ſuis prouincijs iudicentur.

10. Placuit etiam,pati nt omniũ epiſcoporum epiſtolis omnibus , de concilio dãdis, ſanctitas tua ſola ſubſcribat.

11. Placuit & illud,aduerſus hæreticos uel paganos,uel eorũ ſupſtitiones,ut legati miſſi de hoc glorioſo Cõcilio,qcq̃d utile prouiderint à glorioſiſaimis principib.impetrent.

12. Placuit etiam & illud,ut preces uel orationes , ſeu Miſſæ, quæ probatæ fuerint in Concilio, ſiue præfationes,ſiue cõmendationes,ſeu manus impoſitiones, ab omnib. celebrenrut.Nec aliæ omnino dicãtur in Eccleſia,niſi quæ à prudentiorib.tractatæ , uel cõprobatæ in ſynodo fuerint : ne fortè aliquid cõtra fidẽ:uel per ignorantiam,nel per minus ſtudinm ſit compoſitum.

13. Palentinus epiſcopus dixit: Si permittit bonũ patientiæ ueſtræ,proſequar ea quę neceſſaria ſunt Eccleſiaſticæ diſciplinæ. Scimus enim,ſic inuiolatè permãſiſſe Eccleſiaſticã diſciplinã,ira ut nullus fratrũ prioribus ſuis ſe aliquando auderer anteponere . ſed officijs legitimis id ſemper exhibitũ eſt prioribus,quod ab inſequentibus rationabiliter ſemper acciperetur.Hunc ordinẽ iubeat ſanctitas ueſtra,melius ueſtris interlocutionib. roborare. Aurelius epiſcopus dixit:Nõ decueracquidem,ut hæc repeteremus, niſi fortè exiſterent inconſideratæ mentes quorundam,quæ ad hæc ſtatuenda noſtros acuerẽt ſenſus.Sed & communis hæc cauſa eſt , quã inſinuauit frater & coepiſcopus noſter,ut unuſquiſq; noſtrûm , ordinẽ ſibi decretum à Deo cognoſcat,& poſteriores anterioribus deferant, nec eis inconſultis aliquid agere præſumãt Qua de re oportet, eos qui putauerint,ſpretis maiorib.aliquid præſumẽdũ, cõpetẽtet eſſe ab omni Cõcilio cõercẽdos. Vniuerſi epiſcopi dixerũt:Hic ordo & à patrib.& à maioribus eſt ſeruatus : & à nobis Deo propitio ſeruabitur,ſaluo etiã iure primatus Numidiæ & Mauritaniæ.

14. Deinde placuit,ut quicunq; deinceps ab epiſcopis ordinantur , literas accipiant ab ordinatorib.ſuis,manu eorũ ſubſcriptas, continentes conſulem & diẽ, ut nulla altercatio de poſteriorib.uel anteriorib. oriatur.

15. Itẽ placuit,ut quicunq; in Eccleſia uel ſemel legerit , ab Eccleſia alia ad clericatum non teneatur.

16. Placuit præterea,ut exequutorib.in omnib.iuſtis deſiderijs impriarur. Placuit etiã,ut petatur à glorioſiſsimis Imperatorib9, ut iubeãt iudicibus, dare petitos ſibi defenſores ſcholaſticos q in actu ſint,uel in officio defenſionũ cauſarũ Eccleſiaſticarum , morẽ ſacerdotũ prouinciæ:ut ijdẽ ipſi qui defenſionẽ Eccleſiarũ ſuſceperint, habeant facultatem,pro negocijs Eccleſiarũ , quoties neceſsitas flagitauerit,uel ad obſiſtendũ callidè decipiẽtib9,uel obrepẽtib9 , uel ad neceſſaria ſuggerenda ingredi iudicũ ſecreraria.

17. Placuit,ut ſecundũ Euangelicã & Apoſtolicã diſciplinam,neq; dimiſſus ab uxore, neq; dimiſſa à marito,alteri cõiungãtur:ſed ita maneãt,aut ſibimet recõcilientur. Quòd ſi contempſerint,ad pœnitentiã redigantur. in qua legẽ Imperialẽ petendã promulgari.

18. Pla-

MILEVITANA.

CElebratum eſt cõcilium Mileuitanũ, Arcadio & Honorio quintò Conſulibus, Arcadij imperij anno quinto, Chriſti quadringenteſimo ſecundo, iuxta Marianũ: quo tempore epiſcoparum Romę geſsit Innocentius. Conuocata fuit eadem occaſione, qua Carthaginenſis, ob damnationem nimirum impiorum dogmatum Pelagij & Cœleſtij, & conſtitutionem quorundam ad diſciplinam Eccleſiaſticam pertinentium, ſi uera eſt indicatio in uolumine magno Conciliorum. nam literæ ſynodales ad Innocentium eius rei non meminerũt. Præfuit Auguſtinus, cõſidentibus ſecũ epiſcopis, quorum Catalogũ oſtendit epiſtola cõcilij Mileuitani ad Innocentium, quæ & epiſtolis Auguſtini inſerta eſt numero 92. Damnat autem ea epiſtola errores Pelagij & Cœleſtij, quorum primus eſt. Poteſt homo in hac uita, præceptis Dei cognitis, ad tantã pfectionem iuſticiæ, ſine adiutorio gratiæ Saluatoris, per ſolum liberæ uoluntatis arbitrium peruenire, ut etiam non ſit neceſſarium dicere, Dimitte nobis debita noſtra: cum id tamen omne ſuos Chriſtus iuſſerit.

2. Illud, Ne nos inducas in tentationem, nõ ita intelligendũ eſſe, tanquã diuinũ adiutoriũ poſcere debeamꝰ, ne in peccatũ tẽtati decidamus: quoniã hoc in noſtra poſitũ ſit poteſtate, atq; ad implendũ illud ſola ſufficiat hominis uolũtas. Quaſi uerò fruſtra dixerit Paulus: Nõ eſt uolentis, neq; currẽtis, ſed miſerẽtis Dei. Et: Fidelis Deus, qui nos nõ permittit tentari ſupra id quod poteſtis.

3. Nõ eſſe orandũ Deũ, ut cõtra peccati malũ, & ad operandã iuſticiã, ſit noſter adiutor.

4. Non opitulari paruulis ad conſequendam uitã æternam, Chriſtianæ gratiæ ſacramentum, ideo quòd totũ illud ſit poteſtatis humanæ. cõtra Pauli dictum: Per unũ hominem peccatũ intrauit in mundũ, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertranſijt, in quo omnes peccauerunt.

¶ Aduerſus eos errores, conſtituit Synodus canones, hoc modo.

Capitulum primum.

Placuit ergo omnib. epiſcopis q fuerunt in hac ſancta Synodo, conſtituere hæc, quæ in præſenti Cõcilio definita ſunt: ut quicũq; dicit, Adã primũ hominẽ mortalẽ factũ, ita ut ſiue peccaret, ſiue nõ peccaret, moreretur in corpore, hoc eſt, de corpore exiret, nõ peccati merito, ſed neceſsitate naturæ, anath. ſit.

2. Itẽ placuit, ut quicunq; paruulos recẽtes ab uteris matrum baptiſandos negat: aut dicit, in remiſsionẽ quidẽ peccatorũ eos baptiſari, ſed nihil ex Adã trahere originalis peccati, quod regenerationis lauacro expietur: unde ſit conſequens, ut in eis forma baptiſmatis, in remiſsionẽ peccatorũ, nõ uera, ſed falſa intelligatur, anathema ſit. Quoniã non aliter intelligẽdum eſt quod ait Apoſtolus: Per unũ hominẽ peccatũ intrauit in m[illegible]ũ, & p peccatũ mors, & ita in omnes homines pertrãſijt, in quo omnes peccauerunt: niſi quemadmodũ eccleſia Catholica ubiq; diffuſa ſemper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei, etiam paruuli, q nihil peccatorũ in ſemetipſis adhuc cõmittere potuerũt, ideo in peccatorũ remiſsionẽ ueraciter baptiſantur, ut in eis regeneratione mundetur, quod regeneratione traxerunt.

3. Itẽ placuit, ut quicunq; dixerit gratiam Dei, in qua iuſtificamur per Ieſum Chriſtum Dominũ noſtrũ, ad ſolã remiſsionẽ peccatorũ ualere, quę iã cõmiſſa ſunt: nõ etiã ad adiutoriũ, ut non committantur: anathema ſit.

4. Item, quiſquis dixerit, eandem gratiam Dei, per Ieſum Chriſtum Dominũ noſtrum, propter hoc tantum nos adiuuare ad non peccandum, quia per ipſam nobis reuelatur & aperitur intelligentia mandatorum, ut ſciamꝰ quid appetere, quid uitare debeamus: non autem per illam nobis præſtari, ut quod faciendum cognouerimus, etiam facere diligamus atque ualeamus, anathema ſit. Cum enim dicat Apoſtolus, Scientia inflat, charitas uerò ædificat: ualde impium, ut credamus, ad eam quæ inflat, nos habere gratiã Chriſti: ad eam quæ ædificat, non habere: cum ſit utrumque donum Dei, & ſcire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus, ut ædificãte charitate, ſciẽtia nõ poſsit inflare. Sicut aũt de Deo ſcriptũ eſt, Qui docet hominem ſcientiam: ita etiam ſcriptum eſt, Charitas ex Deo eſt.

5. Item placuit, ut quicunq; dixerit, ideo nobis gratiã iuſtificationis dari, ut quod facere per liberũ iubemur arbitrium, facilius poſsimus implere per gratiã: tanquã etſi gratia non daretur, nõ quidẽ facilè, ſed tñ poſsimus etiã ſine illa, implere diuina mãdata, anathema ſit. De fructib. enim mandatorum Dominus loquebatur, ubi non ait, Sine me difficilius poteſtis facere: ſed ait, Sine me nihil poteſtis facere.

6. Itẽ placuit, q ait ſanctꝰ Iohãnes apoſtolꝰ: Si dixerimꝰ q̃a peccatũ nõ habemꝰ, nosipſos seducimꝰ, & ueritas in nobis non eſt: qſqs ſic accipiendũ putauerit, ut dicat, propter humanitatẽ nõ oportere dici, nos non habere peccatũ, non quia ueritas eſt: anathema ſit. Sequitur enim Apoſtolus, & adiungit: Si autem confeſsi fuerimus peccata noſtra, fidelis eſt, & iuſtus, qui remittat nobis peccata, & mundet nos ab omni iniquitate. Vbi ſatis apparet, hoc nõ tãtũ humiliter, ſed & ueraciter dici. Poterat enim Apoſt. dicere: Si dixerimꝰ, q̃a nõ habemꝰ peccatũ, nosipſos extolli-

tollimus,& humilitas in nobis nõ eſt:ſed cũ ait,Nos ipſos decipimus,& ueritas in nobis nõ eſt:ſatis oſtẽdit, eum qui ſe dixerit non habere peccatũ,nõ uerum loqui,ſed falſum.

7. Item placuit,ut quicunq; dixerit,in oratione Dominica ideo dicere ſanctos,Dimitte nobis debita noſtra,ut nõ pro ſeipſis hoc dicant,quia nõ eſt eis iam neceſſaria iſta petitio,ſed ꝓ alijs qui ſunt in ſuo populo peccatores: & ideo nõ dicere unũquenq; ſanctorũ,Dimitte mihi debita mea, ſed Dimitte nobis debita noſtra, ut hoc ꝓ alijs potius quàm pro ſe iuſtus petere intelligatur, anathema ſit.Sanctus enim & iuſtus erat apoſtolus Iacobus,cũ dicebat:In multis enim offẽdimus oẽs.Nã quare additũ eſt Omnes, niſi ut iſta ſententia cõueniret & Pſalmo,ubi legitur,Non intres in iudiciũ cum ſeruo tuo, quia nõ iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis uiuẽs.& in oratione ſapientiſsimi Salomonis,Non eſt homo qui nõ peccet:& in libro Iob, In manu omnis hominis ſignat, ut ſciat omnis homo infirmitatẽ ſuã. Vnde etiã Daniel ſanctus & iuſtus,cũ in oratione pluraliter diceret,Peccauimus, iniquitatẽ fecimus,&c.quæ ibi ueraciter & humiliter cõfitetur.ne putaretur (quemadmodũ quidã ſentiunt)hæc non de ſuis, ſed de populi ſui potius dixiſſe peccatis, poſtea dixit: Cum orarem.& confiterer peccata mea, & peccata populi mei Domino Deo noſtro. noluit dicere, Peccata noſtra:ſed populi ſui dixit, & ſua:quia futuros iſtos,qui tam malè intelligunt,tanquam propheta prævidit.

8. Item placuit,ut quicunq; uerba ipſa Dominicæ orationis,ubi dicimus,Dimitte nobis debita noſtra,ita uolunt à ſanctis dici, ut humiliter, non ueraciter hoc dicatur, anathema ſint. Quis enim ferat orantem,& nõ hominibus,ſed ipſi Domino mentientem? qui labijs ſibi dicit,dimitti uelle:& corde dicit,quæ ſibi dimittantur, debita nõ habere? Hucuſq; de fide contra Pelagianos: nũc regulæ tractentur Eccleſiaſticæ.

9. Placuit,ut non ſit ultrà fatigandis fratribus anniuerſaria neceſsitas: ſed quoties exegerit cauſa communis, id eſt totius Africæ,undecunque ad hanc ſedem pro Concilio datæ literæ fuerint, congregandam eſſe ſynodum in ea prouincia,ubi opportunitas perſuaſerit. Cauſæ aũt quæ communes non ſunt,in ſuis prouincijs iudicentur.

10. Placuit etiam,patiat omniũ epiſcoporum epiſtolis omnibus, de concilio dãdis, ſanctitas tua ſola ſubſcribat.

11. Placuit & illud,aduerſus hæreticos uel paganos,uel eorũ ſuperſtitiones,ut legati miſſi de hoc glorioſo Cõcilio,qcq̃d utile prouiderint à glorioſiſsimis principib.impetrent.

12. Placuit etiam & illud,ut preces uel orationes, ſeu Miſſæ, quæ probatæ fuerint in Concilio, ſiue præfationes,ſiue cõmendationes,ſeu manus impoſitiones, ab omnib. celebrentur.Nec aliæ omnino dicãtur in Eccleſia,niſi quæ à prudentiorib.tractatæ, uel cõprobatæ in ſynodo fuerint: ne fortè aliquid cõtra fidẽ:uel per ignorantiam,uel per minus ſtudium ſit compoſitum.

13. Palentiuus epiſcopus dixit: Si permittit bonũ patientiæ ueſtræ,proſequar ea quę neceſſaria ſunt Eccleſiaſticæ diſciplinæ. Scimus enim,ſic inuiolatè permãſiſſe Eccleſiaſticã diſciplinã,ita ut nullus fratrũ prioribus ſuis ſe aliquando auderet anteponere. ſed officijs legitimis id ſemper exhibitũ eſt prioribus,quod ab inſequentibus rationabiliter ſemper acciperetur.Hunc ordinẽ iubeat ſanctitas ueſtra,melius ueſtris interlocutionib. roborare. Aurelius epiſcopus dixit:Nõ decuerat quidem,ut hæc repeteremus, niſi fortè exiſterent inconſideratæ mentes quorundam, quæ ad hæc ſtatuenda noſtros acuerẽt ſenſus.Sed & communis hæc cauſa eſt, quã inſinuauit frater & coepiſcopus noſter,ut unuſquiſq; noſtrûm, ordinẽ ſibi decretum à Deo cognoſcat.& poſteriores anterioribus deferant, nec eis inconſultis aliquid agere præſumãt Qua de re oportet, eos qui putauerint,ſpretis maiorib.aliquid præſumẽdũ, cõpetẽter eſſe ab omni Cõcilio coercẽdos. Vniuerſi epiſcopi dixerũt:Hic ordo & à patrib.& à maioribus eſt ſeruatus: & à nobis Deo propitio ſeruabitur,ſaluo etiã iure primatus Numidiæ & Mauritaniæ.

14. Deinde placuit,ut quicunq; deinceps ab epiſcopis ordinantur, literas accipiant ab ordinatorib.ſuis,manu eorũ ſubſcriptas, continentes conſulem & diẽ, ut nulla altercatio de poſteriorib.uel anteriorib. oriatur.

15. Itẽ placuit,ut quicunq; in Eccleſia uel ſemel legerit, ab Eccleſia alia ad clericatum non teneatur.

16. Placuit præterea,ut exequutorib.in omnib.iuſtis deſiderijs impertiatur. Placuit etiã,ut petatur à glorioſiſsimis Imperatoribꝰ, ut iubeãt iudicibus, dare petitos ſibi defenſores ſcholaſticos q̃ in actu ſint,uel in officio defenſionũ cauſarũ Eccleſiaſticarum, more ſacerdotũ prouinciæ:ut ijdẽ ipſi qui defenſionẽ Eccleſiarũ ſuſceperint, habeant facultatem,pro negocijs Eccleſiarũ, quoties neceſsitas flagitauerit,uel ad obſiſtendũ callidè decipiẽtibꝰ,uel obrepẽtibꝰ, uel ad neceſſaria ſuggerenda ingredi iudicũ ſecretaria.

17. Placuit,ut ſecundũ Euangelicã & Apoſtolicã diſciplinam,neq; dimiſſus ab uxore, neq; dimiſſa à marito,alteri cõiungãtur:ſed ita maneãt,aut ſibimet recõcilientur. Quòd ſi contempſerint,ad pœnitentiã redigantur. in qua legẽ Imperialẽ petendã promulgari.

18. Placuit, ut quicunq; non communicar in prouincia propria, & in alijs prouincijs uel transmarinis partibus ad communicandum obrepſerit, iacturam cōmunionis uel clericatus excipiat.

19. Placuit, ut quicunque ab Imperatore cognitionem iudiciorum publicorum petierit, honore proprio priuetur. Si autem epiſcopale iudicium ab Imperatore poſtulauerit, nihil ei obſit.

20. Placuit, ut quicunq; clericus, propter neceſsitatē ſuā alicubi ad comitatū ire uoluerit, formatam ab epiſcopo ſuo accipiat. Quòd ſi ſine formata uoluerit pergere, à cōmunione remoueatur. Quòd ſi alicubi ei repentina neceſsitas oborta fuerit ad comitatū pgēdi, alleget apud epiſcopū loci eius, ipſam neceſsitatē, & de hoc ſcripta eiuſdem epiſcopi deferat: formatæ aūt quæ à primatibus, uel à quibuſcunq; epiſcopis, clericis proprijs dantur, habeāt diē Paſchæ. Quòd ſi adhuc eiuſdē anni Paſchę dies incerta eſt, ille præcedēs adiūgatur, quomodo ſolet poſt conſulatum in publicis geſtis aſſcribi.

21. Itē placuit, ut quicunq; epiſcopi, quaſcunque Eccleſias uel plebes, quas ad ſuam cathedram æſtimant pertinere, nō ita repetierint, ut cauſas ſuas epiſcopis iudicantibus agant, ſed alio retinente irruerint, ſiue uolentibus ſiue nolentibus plebibus, cauſæ ſuæ detrimentum patiantur. Et quicunque iam hoc fecerint, ſi nondum eſt inter epiſcopos finita contentio, ſed adhuc inde contendunt, ille diſcedat, quem conſtiterit prætermiſsis iudicijs Eccleſiaſticis irruiſſe. Nec ſibi quiſq; blandiatur, ſi à primate, ut retineat literas, impetrarit: ſed ſiue habeat literas, ſiue non habeat, conueniat eū qui tenet, & eius literas accipiat, ut eū appareat pacificè tenuiſſe Eccleſiam ad ſe pertinentē. Si aūt ille aliquam quęſtionem retulerit, per epiſcopos iudices cauſa finiatur, ſiue quos eis primates dederint, ſiue quos ipſi uicinos ex conſultu primatis delegerint.

22 Item placuit, ut presbyteri, diaconi, uel cæteri inferiores clerici, in cauſis quas habuerint, ſi de iudicijs epiſcoporum ſuorum queſti fuerint, uicini epiſcopi eos audiāt: & inter eos quicquid eſt, finiāt adhibiti ab eis ex conſenſu epiſcopotū ſuorū. Quòd ſi & ab eis prouocandū putauerint, nō prouocent, niſi ad Africana concilia, uel ad primates prouinciarū ſuarū. Ad tranſmarina autem qui putauerit appellandum, à nullo intra Africam in communione ſuſcipiatur.

23. Placuit, ut quicunq; conuerſus ab hæreticis, dixerit ſe apud eos pœnitentiā accipere, unuſquiſq; catholicus epiſcopus requirat, ubi & ob quam cauſam apud eoſdē hæreticos pœnitentiam ſuſceperit, ut cum documētis certis hoc ipſum approbauerit, ſibi pro qualitate peccati, ſicut eidē epiſcopo Catholico uiſum fuerit, tempus pœnitentiæ uel reconciliationis decernat.

24. Item placuit, ut quicunq; negligūt loca ad ſuā cathedram pertinēria in catholicā unitatem lucrari, conueniantur à diligentibus uicinis epiſcopis, ut id agere nō morentur. Quòd ſi intra ſex mēſes à die cōuentionis nō hoc fecerint, qui potuerit ea lucrari, ad ipſum pertineāt: ita ſanè, ut ſi ille ad quē pertinuiſſe uidebātur probare potuerit, magis illius electā negligentiam ab hæreticis, impunè ut ibi ſint & ſuam diligentiā fuiſſe præuēram, ut eo modo eius cura ſolertior uitaretur. cum hoc iudices epiſcopi cognouerint, ſuæ cathedrę loca reſtituant. Sanè ſi epiſcopi inter quos cauſa uerſatur diuerſarum ſunt prouinciarum, ille primas det. iudices, in cuius prouincia eſt locus de quo contenditur. Si autem ex communi placito uicinos iudices elegerint, aut duo eligantur, aut tres. Quòd ſi tres elegerint, aut omnium ſententiam ſequantur, aut duorū. A iudicibus aūt, quos communis conſenſus elegerit, non liceat prouocari. Et quiſquis probatus fuerit pro contumacia nolle obtemperare iudicibus, cùm hoc primæ ſedis epiſcopo fuerit probatū, det literas, ut nullus ei communicet epiſcoporum, donec obtemperet.

25. Si in matricibus cathedris epiſcopus negligens fuerit aduerſus hæreticos, conueniatur à uicinis epiſcopis diligentibus, & ei ſua negligentia demōſtretur, ut ſe excuſare non poſsit. Quòd ſi ex die quo conueniatur, intra ſex menſes, ſi in eius prouincia executio fuerit, & non eos ad unitatem Catholicam conuertendos curauerit, nō ei cōmunicetur donec impleat. Si aūt executor ad loca nō uenerit, non aſſcribatur epiſcopo. Si aūt probatū fuerit, eū de cōmunione illorū fuiſſe mētitum, dicendo eos cōmunicaſſe (eo ſciente) non cōmunicaſſe conſtiterit, etiam epiſcopatum amittat.

26. Itē placuit, ut quicunq; epiſcoporum neceſsitate periclitantis pudicitiæ uirginalis (cū uel cōpetitor potens, uel raptor aliquis formidatur, uel ſi aliquo etiam mortis ſcrupulo periculoſo cōpuncta fuerit, ne nō uelata moriatur aut exigentib. parentibus, aut his ad quorū curā pertinet) uelauerit uirginē, ſeu uelauit intra uigintiquinq; annos ætatis, nō ei obſit conciliū quod de iſto annorum numero conſtitutum eſt.

27. Itē placuit, ne diutius uniuerſi epiſcopi qui ad conciliū cōgregati ſunt, tenerētur ab uniuerſo cōcilio ternos iudices de ſingulis prouincijs eligi: et electi ſunt de prouincia Carthaginēſi Vincētius, Fortunatianus,

&

& Clarus: de prouincia Numidiæ Alypius, Auguſtinus, & Reſtitutus: de prouiucia Byzácena, cum ſancto ſeoe Donstiano primate Creſconius, Iocundus & Aemilianus: de Mauritania Sirifenſi, Seuerianus, Aſiaricus, & Donatus: de ꝓuiucia Tripolitana, Plautios, qoi ex more legatus unus eſt miſſus. qui omnes com ſancto ſene Aurelio uniuerſa cogno ſcant. A' quo petijt uniueiſum Coucilium, ut cunctis ſiue geſtis quæ confecta iam ſunt, ſiue epiſtolis, ipſe ſubſcribat. Et ſubſcripſeruut: Aurelius epiſcopus eccleſiæ Carthaginenſis huic decreto conſenſi, & perlecto ſubſcripſi. Donarianus Telepieoſis primæ ſedis ſubſcripſi. Auguſtinus Hipponæ Regienſis ſubſcripſi. Similiter & omnes epiſcopi ſubſcripſerunt.

¶ Porrò quia Pelagius diu Romæ uixerat, & multos ibi tum ſuæ opiuionis aſſeclas, tum eius defenſores & patronos, quòd non ſic ſenriret, habebat: ideo ut Carthaginenſis, ita & Mileuitana ſynodus ad Innocẽtium ſcripſit, eumq́; hortata eſt, ut pro Eccleſia uigilaret: ut patet ex epiſt. Auguſtini 92.

Auguſtinus, & cæteri Mileuitani concilij epiſcopi, Innocentio, de cohibendis Pelagianis.

Domino beatiſsimo, meritoq́; uenerabili & in Chriſto honorando papæ Iunocentio, Siluanus, Valentinus, Aurelius, Donatus, Reſtitutus, Lucianus, Alypius, Auguſtinus, Placentius, Seuerus, Fortunstus, Poſsidius, Nouatus, Secũdus, Maurẽtius, Leo, Fsuſtinianus, Creſconius, Malcus, Littorius, Fortunatus, Douatus, Ponticanus, Saturninos, Chriſtonius, Honorius, Lucius, Adeodatus, Proceſſus. Creſconius, Secuodus, Felix, Aſiaticus, Rufiuiaous, Fauſtinus, Seruus, Terentius, Creſconius, Sperãtius, Quadratus, Lucill⁹, Sabinus, Fauſtinus, Creſconius, Victor, Giguantius, Poſidonius, Antoninus, Innocentius, Præſidius, Creſcentius, Felix, Antonius, Victor, Honorstus, Donatus, Petrus, Pręſidius, Creſconius, Lampadius, Delphinus, ex concilio Mileuitano in Domino ſalurem. Quia te Dominus gratiæ ſuæ pręcipuo munere in ſede Apoſtolica collocauit, talemq́; noſtris temporibus præſtitir, ut nobis potius ad culpam negligentię ualeat, ſi spud tuam uenerarionem, quæ pro Eccleſia ſuggerenda ſuot tacuerimus, quàm ea tu poſsis uel faſtidioſè uel negligẽter accipere, magnis periculis infirmorũ membrorũ Chriſti paſtoralẽ diligenriã quæſumus adhibere digneris. Noua quippe hæreſis & pernicioſa nimiũ tempeſtas ſurgere inimicorũ gratię Chriſti cœpir, qui nobis eriã Domioicã orationẽ impijs diſputationibus cooantur auferre. Cum enim Dominus docuerit ur dicamus, Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & hos dimittimus debitoribus noſtris: iſti dicunt, poſſe hominẽ in hac uita pręceptis Dei cognitis ad tantã pfectionẽ iuſticiæ, ſine adiurorio gratię Saluatoris, per ſolũ liberũ uoluntatis arbitriũ peruenire, ut ei non ſit iam neceſſariũ dicere, Dimitte nobis debita noſtra. Illud uerò ꝙ ſequitur, Ne oos inferas in rentationem, non ita intelligendũ, tãquã diuinũ adiutoriũ poſcere debeamos, ne in peccatũ tẽtari decidamus: ſed hoc iu noſtra eſſe poſitũ poteſtate, & sd hoc implendũ ſolam ſufficere uoluntatẽ hominis. tãqoã fruſtra Apoſtolus dixerit: Nõ uolẽtis, neq; currẽtis, ſed miſerẽtis eſt Dei. Et: Fidelis Deus, qui nõ permittet uos tentari ſupra id quod poreſtis, ſed faciet cũ tentatione etiã exitũ, ur poſsitis ſuſtinere. Fruſtra etiã Domin⁹ dixerir apoſtolo Petro, Rogsui pro re ne deficiat fides tua: & omnib. ſuis, Vigilate & orate ne intreris in rentsrionẽ: ſi boc totũ eſt poteſtatis humanæ. Pueros quoq; paruulos, ſi nullis innouentur Chriſtianæ gratiæ ſacramentis, habituros uitã æternã, nequam præſumprione contendunt, euacuantes qđ dicit Apoſtolus: Per unũ hominẽ peccatum intrauit in mondũ, & per peccatũ mors, & ita in omnes homines pertranſijt, in quo omues peccauerunt. Et alio loco: Sicur in Adã omnes moriuntur, ſic & in Chriſto omnes uiuificabuntur. Vt ergo alia omittamus, quę contrs ſaoctas Scripturas plurima diſſeruot: hæc interim duo, quib. omnino totũ quod Chriſtiani ſumus nitũtur euertere, quę fidelia corda ſuſtinent, nõ eſſe rogandũ Deũ, ut contra peccati mslũ atq; ad operandã iuſticiã ſit uoſter adiutor, & oon opitulari paruulis ad conſequendã uitã æternã Chriſtianæ gratiæ ſacramentũ: boc inſinuantes Apoſtolico pectori tuo, nõ opus habemus molta dicere, & tantã impietatẽ uerbis exaggerare: cum proculdubiò te ita permoueant, ut ſab eis corrigendis ne latius ſerpaot, moltosq́; cõtaminẽt, uel potius interimant, dũ ſub nomine Chriſti, à gratia Chriſti penit⁹ alienãt, omnioo diſsimulsre non poſsis. Huius aũt pernicioſiſsimi erroris autores eſſe perhibẽtur, Pelagius & Cœleſtius, quos quidẽ in Eccleſia ſanari maluimus, quàm deſperata ſalure ab Eccleſia reſecari, ſi neceſsitas nulla cõpellat. Quorũ unus, id eſt Cœleſtios, etiã ad presbyteriũ in Aſia dicit ꝑueniſſe. De quo ante psucos ãnos qoid geſtũ fuerit, ſanctitas tua de Carthaginẽſi eccleſia melius inſtruitur. Pelagius uerò, ſicut à quibuſdã fratrib. noſtris miſſæ loquuotur epiſtolæ, Hieroſolymis cõſtitutus, nõnullos fallere aſſeritur: uerũtsmẽ multo plures, qui eius ſenſus diligenrius indagare potuerũt, aduerſus eum pro gratia Chriſti & catholicæ fidei ueritate cõfligunt: præcipuè ſanctus filius ruus frater & cõpresbyter noſter Hieronymus: Sed

arbitramur, adiuuáte miſericordia Domini Dei noſtri Ieſu Chriſti, qui te & regere cõſulenté, & otanté exaudire dignatur, autoritati ſanctitatis tuæ, de ſanctarũ ſcripturarũ autoritate depróptæ, facilius eos qui tá puerſa & pniciosa ſentiũt, eſſe ceſſuros, ut de correctione potius eorũ cõgratulemur, quàm cõtriſtemur interitu. Quodlibet aũt ipſi eligát, certè uel alijs quos plurimos poſſunt, ſi ab eis diſsimuletur ſuis laqueis implicare, cernit uenerabilitas tua inſtáter & celeriter puidendũ. Hæc ad ſanctitaté tuá do cõcilio Numidiæ ſcripta direximus, imitátes Carthaginenſis eccleſiæ, Carthaginẽſis prouinciæ coepiſcopos noſtros, quos ad ſedé Apoſtolicá, quá beatus illuſtras, de hac cauſa ſcripſiſſe cõperimus. Et alia manu: Memor noſtri in Deũ gratia augearis Domine beatiſsime, meritoq; uenerabilis & in Chriſto honorande ſancte pater.

Innocentius Romanus pontifex, patribus concilij Mileuitani, comprobans illorum acta aduerſus Pelagianos.

Innocentius Siluano, ſeni, Valentio, & cęteris qui in Mileuitana ſynodo interfuerũt, dilectiſsimis fratrib. in Domino ſaluté. Inter cæteras Romanæ eccleſiæ curas, & Apoſtolicæ ſedis occupationes, quib. diuerſorum conſulta fideli ac modica diſceptatione tractamus, frater & coepiſcopus noſter Iulius, dilectionis ueſtræ literas quas ex Mileuitano cõcilio cura fidei ꝓpẽſiore miſiſtis, mihi inopinãter ingeſsit, Carthaginẽſis etiá ſynodi querelæ parilis ſcripta ſubiungẽs. Nimirũ exultat Eccleſia, tátá ſollicitudiné cõmiſsis gregib. exhibere paſtorea, ut non ſolùm ex his nõ patiátur errare: ſed ſi quas magis ouium obſcœnæ delectationis herba ſeduxit, ſi in errore pmáſerint, aut ſegregari penit⁹ uelint, aut illicenter dudũ petita uitátes, cuſtodię priſtinæ circũſpectione tutari: in utraq; parte uidelicet cõſulẽtes, ne uel ſuſcipiendo tales ſimili cæteræ ducátur exẽplo, uel ſpernẽdo redeũtes luporũ morſib. uideátur ingeſtę. Prudẽs admodũ & catholicæ fidei plena cõſolatio. Quis enim aut tolerare poſsit errantẽ, aut nõ recipere corrigẽtẽ? Ná ut durũ arbitror, cohibentiá præbere peccátibus: ita impiũ iudico, manũ negare cõuerſis. Diligẽter ergo & cógruè Apoſtolico cõſulitis honori, honori inquá illius, quẽ pręter illa quę ſunt extrinſec⁹, ſolicitudo manet omniũ Eccleſiarũ, ſup anxijs reb. quæ ſit tenẽda ſentẽtia: antiquæ ſcilicet regulæ formam ſecuti, quã toto ſemper ab orbe mecum noſtis eſſe ſeruatam. Verùm hęc miſſa facio: neq; enim hoc ueſtrá credo latêre prudentiá. Quid id etiá actione firmaſtis, niſi ſciẽtes quòd p oẽs puincias de Apoſtolico fonte petẽtib. reſpõſa ſemp emanẽt? Præſertim quotiẽs fidei ratio uẽtilatur, arbitror oẽs fratres & coepiſcopos noſtros nõ niſi ad Petrũ, id eſt ſui nominis & honoris autoré referre deberre, uelut nũc retulit ueſtra dilectio, quòd per totũ mũdũ poſsit omnib. Eccleſijs in cõmune ꝓdeſſe. Fiát enim neceſſe eſt cautiores, cũ inuẽtores malorũ ad duplicis relationé ſynodi ſententię ueſtræ ſtatutis uiderint ab Eccleſiaſtica cõmunione ſeiũctos. Gemino igit bono charitas ueſtra fungitur. ná & canonũ potiemini gratia ſeruatorũ, & beneficio ueſtro totus orbis utetur. Quis enim catholicorũ uirorũ cũ aduerſarijs Chriſti uelit ulterius miſcere ſermoné? qs ſalté ipſam lucé uitę cõmunione partiri? Noui hæreſeos nimirũ fugiátur autores. Quid enim acerbius in Deũ fingere potuerũt, quàm cũ adiutoria diuina caſſarẽt, cauſamq; diuinę, id eſt quotidianę precationis auferrẽt? hoc enim eſt dicere, Quid mihi opus Deo? Meritò in hos dicat hymnidicus: Ecce homines q nõ poſuerũt Deũ adiutoré ſibi. Negátea ergo auxiliũ Dei, inqũt hominé ſibi poſſe ſufficere, nec gratia hũc egere diuina: qua priuatus, neceſſe eſt diaboli laqueis irretitus occũbat, dũ ad omnia uitę pficiẽda mádata, ſola tãtũmodo libertate cõtẽdat. O prauiſsima mẽtiũ peruerſa doctrina. Aduerte tádẽ, q primũ hominé ita libertas ipſa decepit, ut dũ indulgẽtius frenis eius utitur, in præuaricationé pręſumptione cõcide rit: nec ex hac potuit erui, niſi ei ꝓuidẽtia regenerationis ſtatũ priſtinę libertatis Chriſti Domini reformaſſet aduẽtus. Audi Dauid dicenté: Adiutoriũ noſtrũ in nomine Domini. &: Adiutor meus eſto, ne derelinquas me, neq; deſpicias me Deus ſalutaris meus. Quę incaſſum dixit, ſi tantum in eius erat poſitum uoluntate, q à Domino flebili ſermone poſcebat. Quæ cũ ita ſint, cũ in omnib. diuinis paginis uolũtati liberæ nõ niſi adiutorium Dei legamus eſſe nectendũ, eamq; nihil poſſe cœleſtib. auxilijs deſtitutá, quonam modo huic ſoli poſsibilitaté hác ptinaciter (ut aſſeritis) defendẽtes, ſibimet, imò (q eſt dignius dolore cõmuni) plurimis Pelagius Cœleſtiusq; pſuadẽt? Multifarijs equidẽ ad inſtruendũ tale magiſteriũ uti poſſemus exemplis, niſi ſciremus ſanctitaté ueſtrá ad plenum Scripturas omnes callere diuinas, præſertim cũ ueſtra relatio tantis ac talib. teſtimonijs ſit referta, ut his ſolis ualeat præſens dogma reſcindi: opusq; nõ eſſe recognitis, cum ex his quæ facilè uobis occurrentia poſuiſtis, nec audeát obuiare, nec poſsint. Ergo Dei gratiá conantur auferre, quam neceſſe eſt etiá reſtituta nobis ſtatus priſtini libertate quæramus: quippe nec alias diaboli machinas, niſi eadẽ poſſumus inuáte uitare. Illud uerò, q eos ueſtra fraternitas aſſerit prædicare, paruulos æternæ uitæ præmijs

etiam

etiam ſine baptiſmatis gratia poſſe donari, perſatuum eſt. Niſi enim manducauerint carnem filij hominis, & biberint ſanguinem eius, nõ habebunt uitam in ſemetipſis. Qui autem banc eis ſine regeneratione defeudunt, uidentur mihi ipſum baptiſmum uellecaſſare, cnm prædicant bos babere, quod in eos creditur nõ niſi baptiſmate conferendum. Si ergo nihil uolunt efficere non renaſci, fateantur neceſſe eſt nec regenerationis ſacra fluenta prodeſſe. Verùm ut ſuperfluorum bominũ praua doctrina celeri ueritatis poſsit tatione diſcindi, proclamat hoc Dominus in Euangelio dicens: Sioite infantes, & nolite eos prohibere à me: talium eſt enim regnum cœlorũm. Quare Pelsgium Cœleſtiumq́;, id eſt inuẽtores uocũ nouarũ, quæ (ſicut dixit Apoſtolus) ædificationis nihilum, ſed magis usnīſsimas conſueuerunt párere quæſtiones, Eccleſiaſtica cõmunione priuari, Apoſtolici uigoris autoritate cenſemus: donec reſipiſcant de diaboli laqueis, à quo capiiui tenẽtut ſecundũ ipſius uoluntatẽ: eosq́; interim Dominico ouili nõ tecipi, quo ad ipſi peruerſæ uiæ ſecuti tramitẽ deſerete uoluerunt. Abſcindendi ſunt enim, qui uos cõturbãt, & uolũt cõuertere Euangeliũ Chriſti. Simul aũt præcipimus, ut quicũq; id pertinacia ſimili defendere nituntur, par eos uindicta conſtringat. Nõ ſolùm enim qui faciũt, ſed etiã qui conſentiũt faciẽtibus: quia nõ multũ intereſſe arbitrot inter cõmittentis animũ, & cõſentiẽtis fauorẽ. Addo amplius, pleıũq; dediſcit errare, cui nemo cõſentit. Hæc ergo fratres charißimi in ſupradicta maneãr fixa ſententia: abſint atrijs Domini, careant cuſtodia paſtorali, ne duarũ ouiũ dira cõtagia ſerpant forſirã per uulgus incautũ, rapaciq́; lupus corde lętetur intra ouile Dominicum tãras ouiũ fuſas caıeruas, dũ à cuſtodib. diſſimulãter habetur uulnus duarũ. Proſpiciẽdũ eſt ergo, ne permittendo lupos, mercenarij magis uideamur eſſe, quàm paſtores. Iubemus ſanè, quoniã Cbriſtus Dominus propria uoce ſignificauit, nolle ſe mortẽ moriẽtis, tantũ ut reuertatut & uiuat, ſi unquã ſani depoſito praui dogmatis errore reſipuerint, dãnarintq́; ea quorũ ſe ipſi præuaricatione dãnarunt, eis medicinã ſolitã, id eſt receptaculũ ſuu ab Eccleſia nõ negari: ne dũ eos redeuntea forſitan prohibemus, uerè extra ouile remanẽtes, expectantis hoſtis tabidis faucib. glutiãtur, quos in ſemetipſis ſpicula malę diſputationis armauit. Bene ualete. Datũ 6. Calend. Februarias, Honorio & Cõſtantio uiris clariſsimis Cõſulibus. Sentẽtiam ſiue huius ſiue Carthaginenſis cõcilij, Imperatores exequuti ſunt, ut patet ex epiſtolis ſequentibus,

Imperialis epiſtola, ad Aurelium Carthaginenſem epiſcopum.

Imperatot Honorius & Theodoſius Auguſti, Aurelio epiſcopo ſalutẽ. Dudũ q́dẽ fuerat couſtitutũ, ut Pelagius atq; Cœleſtius infandi dogmatis tepertores, ab urbe Roma, uelut quædã catbolicæ utilitatis cõtagia pellerentur, ne ignorautiũ meutes ſæua perſuaſione peruerterẽt: in quo ſequuta eſt clemẽtia noſtta iudiciũ ſanctitatis tuæ, quo cõſtat eos ab uuiuerſis iuſta ſentẽtiæ examinatioue dãnatos. Sed quia obſtinati criminis pertinax malũ, ut cõſtitutio geminaretur exegit, recẽti quoq; ſanctiõe decreuim⁹, ut ſi q̃s eos in quscũq; ꝓuinciarũ parte latitai e non neſciẽs, aut propellete aut prodere diſtuliſſet, præſcriptæ pœnæ uelut particeps ſubiaceret. Præcipuè tamẽ ad quorũdã epiſcoporũ pertinaciã corrigendã, q prauas eorum diſputationes uel tacito cõſenſu aſtuunt, uel publica oppugnatione nõ deſtruuut: pater chariſsime atq; amãtiſsime, ſanctitatis tuæ autoritatẽ cauere cõueniet, quaten⁹ in abolitione præpoſterę hæreſis, omnium deuotio Chriſtiana cõſentiat. Religio itaq; tua cõpetentib. ſcriptia uniuerſos faciet admoneri, ſcituros definitione ſanctimonij tui hãc ſibi definitionẽ eſſe præſcriptã, ut quicũq; dãnationi ſuprà memoratorũ, quo patear mens pura, ſubſcribere impia obſtinatione neglexerint, epiſcopat⁹ amiſsione mulctari interdicta in perpetuũ expulſi ciuitatib. communione priuẽtut. Nã cũ ipſi iuxta ſynodũ Nicenã confeſsione ſincera cõditorẽ rerũ omniũ Dominũ, Imperijq́; noſtri uenerẽtut authorẽ, nõ patietur ſanctitas tua, ſectę deteſtabilis homines in iniuriã religionis, noua & inuſitata meditãtes, ſecretis tractationib. occultari, ſacrilegiũ publica ſemel autoritate dãnatũ. Vna eoim eadẽq́; culpa eſt eorũ qui aut diſsimulando conniuentiam, aur non dãnando fauotẽ noxiũ ptæſtiterunt. Et alia manu: Diuinitas te per multos annos ſeruet incolumẽ pster chariſsime atq; amãtiſsime, Datæ V. Iduũ Iunij, Rauennæ. Eodẽ tenore etiam ad ſanctum Auguſtinũ epiſcopũ datę.

Epiſtola ſancti Aurelij epiſcopi, ad omnes epiſcopos per Bizacenam & Arzugitanam prouincias conſtitutos, de damnatione Pelagij atq; Cœleſtij.

Dilectiſsimis ac deſiderabilib. fratrib. & cõſacerdotib⁹, Donatiano primæ ſedis, Ianuarisno, Felici, Palstino, Primino, Graiano, & alij Graiano, Ianuario, Victorino, & cæteris pet tractũ prouinciæ Bizacenæ & Arzugitanæ cõſtitutis, Aurelius epiſcopus. Supet Cœleſtij Pelagijq́; dãnatione, eorũq́ dogmatib⁹, participẽ ſanctã dilectionem ueſtrã in pleuario cõcilio fuiſſe cõmemini, dilectiſsimi & deſiderabiles fratres. Sed quo-

niá pro honore Dei, in cuius manu cor Regis eſt conſtirutú, glorioſiſsimorú principú Chriſtianorú fidé rectá & catholicam cóſtituentium acceſsit autoritas, quam per humilitatem meá uniuerſis coepiſcopis meis uoluit inrimari: idcirco honorabilé fraternitaté ueſtrá miſsis exéplarib. inſtruere feſtinaui, ne in aliqua parte prouinciarú ſupradictarú ſerpétina pſuaſio ab uniuerſali Eccleſia totius orbis excluſa, fortaſſe ſubrepat. Ob hoc ergo tá neceſſaria cóſtitutio Chriſtianorum principú charitaté ueſtrá latêre non debuit, & ad me ab eis datæ literæ, quarum ſimul exéplarib. lectis, quéadmodú ſubſcribere unuſquiſq; ueſtrûm debeat, dilectio ueſtra cognoſcat, ſiue quorú in ſynodalib. geſtis ſubſcriptio iá tenetur, ſiue q non potuiſtis eidé plenario totius Africæ intereſſe concilio: q, cú de ſupradictorú hæreticorú dánatione omniú ueſtrûm fuerit integra ſubſcriptio, nihil omnino ſit imbecillius, ſiue diſsimulationes uel negligétię, uel occultæ forſitá prauitatis aliqua uideatur meritò remáſiſſe ſuſpicio. Et alia manu: Opto fratres bene uiuatis, mei memores. Datę calendis Auguſti, Carthag. Monaxio & Plenta Conſulibus.

Sacra Honorij & Theodoſij Auguſtorum contra Pelagium & Cœleſtium.

Imperatores Honorius & Theodoſius Auguſti, Palladio præfecto prætorij. Ad cóturbandá catholicę ſimplicitatis lucé, puro ſemper ſplédore radianté, doloſæ artis ingenio nouá ſubitò emicuiſſe uerſutiá, peruulgata opinione cognouimus. Quæ fallacis ſciétia obúbrata médacijs, & furioſo tanrú debacchata luctamine, ſtabilé ſpódet quieté cœleſtis attractare fidei, dum noui criminis commédat euétui inſigné noiá, plebeiæ æſtimás uilitatis ſentire cú cúctis, ac prudétiæ ſingularis palmá fore cómuniter approbata deſtruere: cuius impiæ cómédationis autores Pelagiú Cœleſtiúq; percrebuit extitiſſe. Hi paréti cunctarú rerú Deo, præcipueq; ſemp maieſtatis interminę potéti, omni ultra principiú tráſeunti, tá trucé inclemétiá ſęuæ uoliitatis aſsignét, ut cú formádi múdi opificé curá ſumeret, qualitatéq; hominis ſtruendi pfunda ſpiritus cóceptione libraret, fundati muneris fidei anteferret exordiú, & morté præmitteret naſciruro, nó hác inſidijs uetiti fluxiſſe peccati, ſed egiſſe pœnitus legé immutabilis cóſtituti, ut ad declinandú leti exitialis incurſum, nihil pdeſſe abſtinentia delinquédi, cuius ita uis putaretur adſcripta ut nó poſsit abolere deinceps primitiui hominis erroré. In qué captę mentis inopis rationis cæcitas irruiſſet, delapſum ad poſteros nó fuiſſe, tantúq; apud eú, quá male ſuadę gratię infelix rapuiſſet illecebra, tráſgreſſioné interdicti extitiſſe diſcriminis cú euidens catholicæ legis omnifaria teſtetur autoritas, illú interitus omniú fuiſſe ueſtibulú, qué diuinæ præceprionis ſedulú liqueat corrupiſſe mandatú. Aliqua quoq; plurima, quæ ſermo reſpuit, lex refutat: quæ perexoſum recordari, etiá ſub diſpoſitione plectédi. Quæ maturato remedio & celeritate feſtina oportet intercipi, ne corroborato uſu nequitiæ, adoleſcétes uix ualeát coerceri. Si quidé aures máſuetudinis noſtrę recés fama perſtrinxerat, intra ſacratiſsimá urbé noſtrá, aliaq; loca ita peſtiferú uirus quorundá inoluiſſe pectoribus, ut interrupto directæ credulitatis tramite, ſciſsis in partes ſtudijs aſſerendi materia impacatæ diſſenſionis inducta ſit: nouoq; ſcandali fomite concitato bearíſsimæ eccleſiæ actus nutet attentata tráquillitas. Alijs ité aliud ancipiti interpretatione ſectantibus, & abſolura ſanctorú apicú claritas, ac dilucidè qd ſeq uniuerſitas debeat, explanans pro captu uerſipellis ingenij profaná nouorú autorú mouentib. quæſtioné, Palladi parés chariſsimę atq; amáriſſime. Ob quá ré illuſtris autoritas tua, uicturá in omne ęuú lege nos ſtatuiſſe cognoſcat, ut pulſis ex urbe primis capitib. dogmatis execrádi à Cœleſtio atq; Pelagio: ſi q huius decęterò ſacrilegij ſectatores quibuſcúq; locis potuerint reperiri, aut de prauitate dánata aliqué rurſus pferre ſermoné, à quocúq; correpti, ad cópetenté iudicé perrahanrur, quos ſiue clericus ſiue laicus fuerir, deferédi habeat poteſtaté, & ſine præſcriptióe aliqua perurgédi, quos relicta cómunis ſciétię luce nouę diſputationis tenebras introferre depreheńderit contra Apoſtolicam ſcilicet diſciplinam, Euangelicamque claram & ſine errore ſententiam, uafra rudis ſectę calliditate pugnantes, inuoluentesq; ſplendenté fidé ueri ambagib. diſſerendo. Hos ergo repertos ubicunq;, de hoc tá infando ſcelere cóferentes, à quibuſcunq; iubemus corripi, deductosq; ad audiétiá publicá promiſcuè ab omnib. accuſari, ita ut probationé conuicti criminis ſtylus publicus inſequatur, ipſis inexorati auxilij deportatione damnatis. Decet enim originé uitij à cóuentu publico ſequeſtrari: nec in communi eos celebritate cóſiſtere, qui nó ſolùm facto nefario deteſtádi, uerùm etiá exéplo uenenati ſpiritus ſint cauendi. Iuuat aút per omnem penè múdú, quà imperiú noſtrú extenditur, huiuſmodi promulgata diffundi, ne inſcientiæ fortaſſe diſsimulatio paſtú præſtet errori: atq; impunè ſe quiſq; putet audire, quod condénatú uigore publico ſeſe finxerit ignorare. Datę pridie calend. Maij, Rauennæ, Dd.n.n. Honorio XII. & Theod. VIII. Auguſtis cóſulib.

Exemplar edicti propoſiti à Palladio præfecto pratorij.

Iuniua

Iunius Quartus, Palladius Monoxius, & Agricola, iterum præfecti prætorij, dixerũt: In Pelagiũ atq; Cœleſtiũ, catholici dogmatis fidẽ ſæuis tractatib. deſtruentes, ſentẽtia principalis inualuit, ut uenerabili urbe ſubmọti, bonorũ cõcilio mulctarẽtur. Hoc igitur oẽs admoneri oportet edicto, ne quis ſiniſtræ perſuaſionis errorib. credulũ præſtet aſſenſum & ſi ſit ille plebeius ac clericus, qui in caliginis huius obſcœna reciderit, à quocũq; tractus ad iudicẽ, ſine accuſatricis diſcretione perſonæ facultatũ publicatione nudatus, irreuocabile patietur exiliũ. nã ſuperna maieſtas, ut collegit ex ſecreti ignoratione reuerentiam, ita ex inepta diſputatione iniuriam.

SYNODVS IN ORIENTE *ſeu Palæſtina.*

Circa id tẽpus, aut non multo pòſt, quo Carthaginenſis & Mileuitana ſynodus hæreſin Pelagij & Cœleſtij examinauit & damnauit, in Oriẽte, fortè in Palęſtina (nã Hieroſolymis Pelagiũ ſuos errores ſpargere, epiſtola concilij Mileuitani ad Innocentiũ indicat) ſynodus celebrata eſt, in qua prę́ſtò fuit Pelagius. Obiectum autem ei eſt, quòd doceret. Adã mortalẽ factũ eſſe, qui ſiue peccaſſet, ſiue non peccaſſet, moriturus fuiſſet. 2. Quòd peccatũ eius ipſum ſolum læſerit, & nõ etiã genus humanũ. 3. Quòd infantes nuper nati, in illo ſtatu ſint, in quo Adam fuerit ante præuaricationẽ. 4. Quòd neq; per mortem uel præuaricationem Adæ omne genus hominũ moriatur, neq; per reſurrectionem Chriſti omne genus hominũ reſurgat. 5. Quòd infantes, etiãſi non baptizentur, tamen poſsint habere uitam æternam. 6. Quòd diuites baptizati, niſi omnibus abrenuncient, non poſsint ſaluari: & licet uiſi fuerint aliàs bona opera facere, tamẽ ea non placere Deo. 7. Quòd gratia Dei atq; adiutorium non ad ſingulos actus detur, ſed quòd in libero arbitrio uel in lege atq; doctrina omnia ſint poſita. 8. Quòd gratia Dei ſecundùm noſtra merita detur. 9. Quòd filij Dei non poſsimus uocari, niſi omni modo abſque peccato ſimus. 10. Quòd non ſit liberum arbitrium, ſi Dei indigeatur auxilio: quoniam in propria uoluntate habeat unuſquiſque facere, aut non facere. 11. Quòd uictoria noſtra non ſit ex Dei adiutorio, ſed ex libeto arbitrio. 12. Quòd pœnitentibus non detur uenia ſecundum gratiam & miſericordiam Dei, ſed ſecundum laborem & meritum eotũ qui per pœnitentiam digni fiant miſericordia. Pelagius autem, licèt primùm defendere quædam conatus, tamen tandem compulſus eſt profiteri, Adam, niſi peccaſſet, non fuiſſe moriturum: & peccatum eius non ipſum ſolum, ſed etiam genus humanum læſiſſe: ac infantes in eo ſtatu non eſſe, in quo Adam fuerit ante præuaricationẽ: ſed etiam ad ipſos pertinere Apoſtoli dictum, Per unum hominem mors, & per unum hominẽ reſurrectio mortuorũ. Sicut enim in Adam omnes moriuntur, ita in Chriſto omnes uiuificabũtur. Et quòd hanc ob cauſam infantes nõ baptizati, non ſolùm non regnũ cœlorum, uerumetiam ne uitam quidem æternam habere queant. Diuites baptizatos, etiãſi diuitias retineant, modò ſint tales quales ad Timotheũ deſcribit Apoſtolus, non poſſe regno Dei priuari. Gratiam Dei & adiutorium ad ſingulos actus dari, & quidem nõ ſecundũ merita noſtra: ut uera ſit gratia, id eſt gratis data, per eius miſericordiã qui dixit, Miſerebor cuiuſcunq; miſereor. Filios Dei uocari poſſe illos, qui quotidie dicant, Dimitte nobis debita noſtra: quod utiq; nõ ueraciter dicerent, ſi eſſent abſq; peccato omnino. Eſſe liberũ arbitriũ in renatis, etiãſi indigeant diuino adiutorio, licet in lucta cõtra tentationes & concupiſcentias illicitas renati habeant propriam uoluntatem: non tamẽ ex illa, ſed ex Dei adiutorio noſtrã ꝑuenire uictoriã. Siquidem Apoſtolus dicat: Non eſt uolentis, neq; currentis, ſed miſerẽtis Dei. Et ſecundum gratiã & miſericordiã Dei ueniam pœnitentibus dari, nõ ſecundũ meritum eorum. Apoſtolũ enim pœnitentiã donũ Dei dicere in illo ad Timotheum, Ne fortè det illis Deus pœnitentiã. Talia cum Pelagiꝰ ſiue ſeriò ſiue ſimulatè cõfeſſus eſſet, catholicus ſeu rectè ſentiẽs pronũciatus eſt. Ac ſunt ea eccleſiaſtica geſta, ut Auguſtinus appellat epiſtola nonageſimaquinta, ſparſa, uerùm ſine literis & teſtimonio eorũ qui interfuerũt Synodo. Quare Auguſtinus & alij rem ſuſpectã habuerunt, ac exiſtimarunt Pelagium àmbiguitate uocabuli Gratiæ ſynodum deluſiſſe. Deſiderarũt etiã hoc, quòd Pelagius non aliquo ſcripto ſuos libros, quib. alij eſſent infecti, coactus eſſet damnare, ad abolendum ſcandalum, & recuperandos in errorem inductos. Item quòd Romanus epiſcopus, cum Romæ diu uixiſſet Pelagius, rem tantam uideatur negligere. Literas ergo Aurelius, Alypius, Auguſtinus, Euodius & Poſsidius ad Innocentiũ papam ſcribunt, ut quoniam uideatur Pelagius epiſcopis impoſuiſſe, ipſe eum Romam accerſat, & diligenter examinet, quã dicat gratiam, qua fateatur ad non peccandũ iuſteq; uiuendum homines adiuuari: aut cum eo per literas id agat, ac ſi inueniat eum rectè ſentire, & non ludere ambiguitate, qua ſolebat gratiã dicere liberum arbitriũ, aut remiſsionẽ peccatorum, aut præceptũ legis eſſe, & non Spiritũ ſanctum, abſoluat eum: ac ſimul ei iniungat,

N 3 utana.

ut anathematizet librum in quo diſputarit de poſsibilitate naturæ ad uincenda peccata, & implenda mandata, ſiue ſuis, ſiue alterius, cum ſuo nomine circomferantur, & alijs noceant. Ad hoc reſpondet Innocẽtius, geſta quidẽ à laicis eſſe perlata, in quib. dicatur, Pelagium eſſe purgatũ: uerùm ſibi id nõ perſuaderi poſſe, cum nihil ab illis qui id feciſſent ſcribatur. Deinde ſi uerè egiſſet pœnitentiam, dudum ueniſſet, & petiſſet à ſe abſolutionẽ. Quòd ſi eſſet accerſendus, id melius ab illis fieri, q eſſent ei propinquiores, ueruntamẽ ſe uiſurum, ne ei deſit cura, ſi medicinæ præbeat ille materiam. Librum Pelagij tranſmiſſum planè eſſe blaſphemum, ac damnari oportere. patent hæc ex epiſtolis Auguſtini, 95 & 96.

TELENSIS.

Telenſis ſynodus, contra Iouinianũ & ſocios eius (ſi recta eſt libri Conciliorũ indicatio) celebrata eſt Honorio undecimò & Conſtantio ſecundò cõſulibus: anno Salutis iuxta Proſperũ, 419: ſecundũ alios, quadringẽteſimo uigeſimoprimo: epiſcopatum Romæ adminiſtrante Zozymo. Præfuit in ea Donatianus epiſcopus Telenſis, cõſidentibus ſecum Ianuario, Felice, Secundo, Fortunio, & cæteris epiſcopis, quorum Catalogum uolumen Conciliorum continet. Lecta in ea fuit ſynodo epiſtola Syricij ad epiſcopos per Africam, in qua proponuntur conſtitutiones ad Eccleſiaſticam diſciplinã pertinentes nouem. 1. Vt extra conſcientiã ſedis Apoſtolicæ, nemo audeat ordinare. 2. Vt nec unus epiſcopus ordinare epiſcopum præſumat, quod in ſynodo Nicena conſtat eſſe definitum. 3. Vt ſi quis poſt remiſsionẽ peccatorũ cingulõ militiæ ſecularis habuerit, ad clerũ nõ admittatur. 4. Vt uiduã clericus nõ ducat uxorẽ. 5. Vt qui laicus uiduã duxerit, ad clerũ nõ admittatur. 6. Vt de aliena Eccleſia ordinare clericũ nullus uſurpet. 7. Vt abiectũ clericũ alia Eccleſia nõ admittat. 8. Vt uenientes à Nouatianis, uel à Montenſibus, per manus impoſitionẽ ſuſcipiantur, præter eos quos rebaptizant. 9. Præterea, quod dignũ & pudicum & honeſtum eſt, ſuademus, ut ſacerdotes & Leuitæ cum uxoribus ſuis non cœnent, quia in miniſterio diuino quotidianis neceſsitatibus occupantur. Ad Corinthios nanq; ſic Paulus ſcribit, dicens: Abſtinete uos, ut uacetis orationi. Si ergo laicis abſtinentia imperatur, ut poſsint deprecãtes audiri: quãto magis ſacerdos utiq; omni momento paratus eſſe debet, mũdiciæ puritate ſecurus, ne aut ſacrificiũ offerat, aut baptizare cogatur? Qui ſi cõtaminatus eſt carnali cõcupiſcentia, qd faciet? Excuſabit? Quo pudore, qua mente uſurpabit? Qua conſcientia, quo merito hic exaudiri ſe credit, cum dictum ſit: Omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil mundũ? Qua de re hortor, moneo, rogo, tollatur hoc opprobriũ, quod poteſt iure etiam gentilitas accuſare. Fortè creditur, quia ſcriptum eſt, Vnius uxoris uirum: non permanenti in concupiſcentia generandi dixit, ſed propter continentiam futuram. Neq; enim integros non admiſit, qui ait: Vellem autem omnes homines ſic eſſe, ſicuti & ego. Et apertius declarat dicẽs: Qui aũt in carne ſunt, Deo placere non poſſunt. Vos aũt iam nõ eſtis in carne, ſed in ſpiritu.

SVB HONORIO ET Theodoſio.

CARTHAGINENSIS SEXta, *ſeu concilium Africanum.*

Sexta Carthaginenſis ſynodus celebrari cœpit Honorio duodecimò, & Theodoſio octauò Conſulibus, anno Domini (ſecũdum Marianum Scotum) 419, aut 420. iuxta Proſperum: anno imperij Honorij decimo. & durauit ultra ſexennium. Congregati autem fuerunt in ea epiſcopi numero ducenti & ſeptendecim, inter quos fuerunt Auguſtinus, Proſper, Oroſius, & multi alij præſtantes & celebres uiri. Præſedit aũt Aurelius Carthaginenſis epiſcopus, præcipuus totius Africæ metropolitanus. in eo tres epiſcopi Romani, nimirum Zozymus, Bonifacius primus, & Celeſtinus, ordine ſibi ſuccedentes, ſumma contentione conati ſunt ſanctis illis patribus perſuadere, ſibi iuriſdictionem in Africanas & exteras Eccleſias iure deberi: quę res hac occaſione cœpta eſt.

¶ Apiarius presbyter eccleſiæ Siccenſis, homo multis ſceleribus inſignis, nõ modò à ſuo epiſcopo, ſed etiã à frequenti uicinorũ epiſcoporũ ſynodo excõmunicatus, ad Zozymũ papam Romanũ, omniũ facinoroſorũ perpetuũ aſylũ cõfugerat. Ac cũ de iniuria ſibi facta ab epiſcopis prolixè eſſet queſtus, Zozymus oblitus illius celeberrimi dicti, Audi & alterã partem: ſine uera cauſæ cognitione eum innocentẽ pronunciauit, & ad cõmonionem admiſit. Cum autem intelligeret Africanos in Synodum coire, ablegat eò Fauſtinum epiſcopum Potentinum, & duos Romanæ eccleſiæ presbyteros Philippum & Aſellum, eiſq; in mandatis dat, ut Apiarij cauſam agant, eumq; à ſynodo Africana in communionem recipi, & Vrbanum epiſcopum Siccenſem excommunicari curent, aut Romã euocari, niſi ea quæ uidebantur corrigenda, corrigeret: ac ſimul extorqueant, ut liceat epiſcopis & ſacerdotibus à ſententia ſuorum metropolitanorum, aut etiam Synodi ad ſedem Apoſtolicam Romanam appellare: ſibique etiam legatos à latere in Africam mittere, qui cauſas appellantiũ ibi cogno-

cognoſcant. Id autem ut facilius efficerent inter alia argumēta quæ eis inſtillauit, hoc præcipuè eos urgere iuſsit, quòd ſcilicet Nicena ſynodus hoc priuilegiū Romano pontifici conceſsiſſet. Id ut probarent, ſuppoſititium canonem Niceni concilij eis in ſcripto tradidit.

¶ Fauſtinus epiſcopus plebis Potentinę, prouinciæ Italiæ, Piceni, legatus Romanæ eccleſiæ dixit: Iniuncta nobis ſunt à ſede Apoſtolica, aliqua per ſcripturam, aliqua etiā in mandatis cū ueſtra beatitudine tractāda, ſicut ex geſtis ſuperioribus meminim': hoc eſt, de Nicenis canonibus, ut conſeruentur, & cōſtitutio eorū & cōſuetudo, quia aliqua ordine & canone tenētur, aliqua cōſuetudine firmata ſunt. De his ergo primitùs, ſi placet beatitudini ueſtræ, hactenus: & poſtea cætera, quæ acta uel inchoata ſunt, inſerta firmabuntur, ut ad ſedē Apoſtolicam reſcriptis ueſtris intimare poſsitis, atque nos uos admonuiſſe apud uenerabilē Papā euidēter pateat: liceat & capitula actionū iam inſerta ſint geſtis. De ipſis ergo (ut dictū eſt ſuperius) quid ueſtræ beatitudini placeat, agere debemus. Veniat ergo cōmonitoriū in mediū, ut ſcire poſsit ueſtra beatitudo, quid in eo cōtineatur, ut ad ſingula reſpondeatur.

Aurelius epiſcopus dixit: Proferatur cōmonitorium, quod fratres & conſacerdotes noſtri in actis nuper allegauerunt, & cætera quæ acta ſunt, uel quæ agenda ſunt, ſubſequantur. Daniel notarius recitauit.

Commonitorium fratri Fauſtino & filijs Philippo & Aſello presbyteris, Zozymus epiſcopus: Vos cōmiſſa negocia non latent. Vos ita ut noſtra, imò quia noſtra ibi in uobis præſentia eſt, cuncta peragite, maximè cum & hoc noſtrū poſsitis habere mandatū, & uerba canonum quæ in pleniorem firmitatem huic commonitorio inſeruimus.

Canon ſuppoſitus à Papis, qui tamen ne hodie quidem uel in Latinis uel in Græcis Nicenæ ſynodi canonibus habetur: imò planè contrarium habetur.

Ita enim dixerunt dilectiſsimi fratres in concilio Niceno, cum de epiſcoporū appellatione decernerent: Placuit aūt, ut ſi epiſcopus accuſatus fuerit, & iudicauerint congregati epiſcopi regionis ipſi', & de gradu ſuo deiecerint eum, & appellaſſe epiſcopus uideatur, & cōfugerit ad beatiſsimū Romanæ eccleſiæ epiſcopū, & uoluerit audiri, & iuſtū putauerit ut renouetur examen, ſcribere his epiſcopis dignetur, qui in finitima & ꝓpinqua prouincia ſunt, ut ipſi diligenter omnia requirant, & iuxta fidem ueritatis definiant. Quòd ſi is qui rogat cauſam ſuā iterum audiri, de precatione ſua mouerit epiſcopū Romanum, ut è latere ſuo presbyterum mittat, erit in poteſtate epiſcopi Romani, quid uelit, & quid exiſtimet: & ſi decreuerit mittendos eſſe, qui præſentes cum epiſcopis iudicent, habentes authoritatem eius à quo deſtinati ſunt, erit in ſuo arbitrio. Si uerò crediderit ſufficere epiſcopos, ut negocio terminum imponant, faciet quod ſapientiſsimo conſilio ſuo iudicauerit.

Intelligunt patres, quatuor à legatis nomine epiſcopi Romani poſtulari. Primū, de appellatione epiſcoporū ad Romanæ eccleſiæ ſacerdotem: ſecundū, ne ad comitatum epiſcopi importunè nauigent: tertium, de tractandis presbyterorū & diaconorum cauſis apud finitimos epiſcopos, ſi à ſuis excōmunicati perperàm fuerint: quartum, de Vrbano epiſcopo excōmunicando, uel etiam Romam euocando, niſi ea quæ uidebantur corrigenda, corrigeret: ut patet ex Epiſtola ſynodi ad Bonifacium.

Præcipuè autem eos id quod primo loco poſtulabant de appellationibus, & quidem eo nomine quòd id priuilegium in Nicena ſynodo eis conceſſum eſſet, turbabat tum nouitate, tum abſurditate. Tale enim decretum in ea ſynodo factum eſſe neq; antea audierant, neque in canonum codice annotatum reperiebant.

¶ Videbatur etiam eis abſurdiſsimū, unū homuncionē omnibus Chriſti eccleſijs per orbē terrarum ſparſis imperare, eaſq; regere uelle, cum ea res plurimorum epiſcoporum uires & curas propemodū exuperaret. Subolfaciebant etiam, eo modo fumoſum ſeculi typum (ut uocant) in eccleſiam induci, ſeu regnum Chriſti in mundanum & politicum transformari, & donum cognoſcendi & iudicandi controuerſias Africanis eccleſijs pręcipi, & ad Romanā alligari. Intelligebant etiā, eam rem multa incōmoda Eccleſiaſticæ diſciplinæ allaturā. Vrebat etiā eos non leuiter, ꝙ illum tam ſceleſtū Apiariū, temerè non modò ad cōmunionem recepiſſet & abſoluiſſet, ſed etiam mandaret eundem à ſynodo recipi, & Vrbanum damnari. Deliberant ergo, quid faciendum ſit. Iuſtiſsimam eſſe petitionem uidebant, ut Niceni concilij canones ſeruentur. Non meminerant autem, ſe unquam quidquam tale in illius Synodi canonibus legiſſe: nec tamen poterant, aut audebant, tantum ſcelus de ſanctiſsimo Papa ſuſpicari, quòd ſcilicet decreta Nicenę ſynodi auſus fuiſſet adulterare. Quare legatis reſpondent, ſe inter canones Nicenæ ſynodi in ſuis exemplaribus, eum quem ipſi allegarent, non inuenire. Fieri autem poſſe, ut fortè librariorum incuria eſſet prætermiſſus. Quare oportere authentica exemplaria Nicenorum canonum conferri prius, quàm aſſentiantur poſtulatis:

uelle tamen ob pacis ſtudiū ſe interea cōcedere, ut epiſcopi ad Romanā ſedē appellēt: & ut clericorū cauſæ apud ſuarū prouinciarum epiſcopos finiātur, uerùm non diutius quàm uſq; ad inquiſitionē ſtatutorū cōcilij Niceni. In eandē ſententiā etiam literas ad Zozimū ſcribit tota Synodus, ut patet ex epiſtola ad Bonifaciū. Hic fuit primus actus huius ſynodi.

¶ Obſeruent aūt (ut hoc obiter moneamus) pij lectores, hunc Papā non prętexuiſſe ius diuinū, Scripturam, aut Chriſti ordinationem, qui ſedem Romanam omnibus eccleſijs imperare uoluerit: neq; citaſſe conſuetudinē, quòd iam ultra trecentos annos ea eccleſia alijs omnibus per orbem terrarū Chriſtianis eccleſijs imperaſſet: q, ſanè non neglexiſſet, ſi ea ꝑ ſe argumenta qdquā facere intellexiſſet, ac probare ſe poſſe putaſſet: ſed tantum ius humanū, id eſt decreta Nicena, eaq; ipſa per ſcelus ac impietatē falſata.

¶ Cum literæ eſſent Romam allatæ, falſator ille Nicenorum canonū Zozimus, iuſto Dei iudicio, cum uix unum annum eccleſiā rexiſſet, moritur. Succedit Bonifacius primus, homo ambitioſus & impius. Is in ſui anteceſſoris ambitioſa poſtulatione primatus ſeu iuriſdictionis ſuper exteras eccleſias, & nefario ſcelere deprauatorū canonū Nicenę ſynodi, peruicaciter perſiſtit: & per eoſdē legatos, & nouas literas, eodem modo à ſynodo imperiū ſeu tyrannidē ſuper Chriſti eccleſias efflagitat. Res itaq; denuò in ſynodo diu tractatur: maxima altercatione & labore legati urgent, ſynodi Nicenæ decreta eſſe ſeruanda, quibus papæ Romani imperiū in omnes eccleſias ſit confirmatū: ac cōtra ius & æquum fieri, ſi priuilegia Romanæ eccleſiæ uiolentur. Patres uerò negant quidquā tale in ſuis Nicenę ſynodi exemplaribus inueniri: ideo ſe canonem à Zozimo trāſmiſſum, ſuſpectum ut ſuppoſitum habere, donec exemplaribus authenticis collatis demonſtretur diuerſum.

¶ Teſtatur Synodus in epiſtola ad Bonifacium, longis uoluminibus comprehenſas eſſe illas altercationes ſeu diſputationes, quæ utinā extarent: multa hauddubiè ad lucem ueritatis utiliſsima ibi inuenirentur. Nam proculdubio multa utrinq; dicta & allegata ſunt, multa etiā conſtantius cōtra Paparū furioſam ambitionē ab illis ſanctis patribus longo illo certamine declamata.

Fragmentū quoddā extat in tomis Conciliorū, quod adſcribimus. Cum recitaret ſcilicet canonē ſuppoſiticium Alypius epiſcopus Tagaſtēſis, legatus prouinciæ Numidiæ dixit: De hoc iam ſuperioribus etiam literis cōcilij noſtri reſcripſimus, & id nos ſeruaturos ꝓfitemur, quod in Niceno concilio conſtitutū eſt. Adhuc tamen me mouet, quoniam cum inſpiceremus Græca exemplaria huius ſynodi Nicenæ, iſta ibi, neſcio qua ratione, minimè inuenimus. Vnde petimus uenerationē tuam, ſancte papa Aureli, ut quia hoc authenticum conciliū Nicenum in urbe dicitur eſſe Conſtantinopolitana, aliquos cum ſcriptis tuæ ſanctitatis mittere digneris, & non ſolùm ad ipſum ſanctū fratrē noſtrum Conſtantinopolitanū epiſcopum, ſed etiam ad Alexandrinū & Antiochenū uenerabiles ſacerdotes, qui hoc nobis concilium ſub ſtipulatione literarū ſuarū dirigant, ut omnis poſtmodū ambiguitas auferatur: quia nos ita, ut frater Fauſtinus attulit, minimè inuenimus. Iſta nos tamen tantiſper ſeruaturos, ut antea dixi, donec integra exemplaria ueniant, profitemur. Petendus eſt aūt literis noſtris & uenerabilis eccleſię Romanæ epiſcopus Boniſacius, ut ipſe quoq; dignetur ad memoratas eccleſias aliquos mittere, qui eadem exemplaria præſcripta proferāt. Nunc aūt, memorati concilij Niceni qualia exemplaria habeamus, his geſtis ſociemus.

¶ Fauſtinus epiſcopus, legatus eccleſiæ Romanæ dixit: Nec ueſtra ſanctitas præiudicat eccleſiæ Romanæ, ſiue de hoc capitulo, ſiue de alijs: quia dicere dignatus eſt frater noſter & coepiſcopus Alypius, dubios eſſe canones. Sed hæc ipſa ad ſanctū & beatiſsimū Papam noſtrum ſcribere dignemini, ut & ipſe integros canones inquirens, cum ueſtra ſanctitate de omnibus conſtitutis tractare poſsit. Sufficit aūt, ut & ipſe beatiſsimus epiſcopus urbis Romę, ſicuti ueſtra ſanctitas apud ſe tractat, ita & ipſe inquirat, ne contentio inter eccleſias naſci uideatur: ſed magis charitate fraterna deliberare poſsitis, ipſo reſcribēte, qd melius obſeruari debeat.

Aurelius epiſcopus dixit: Præter iſta quæ ꝓmiſimus actis, neceſſe eſt, ut etiam noſtræ paruitatis literis, ſancto fratri & conſacerdoti noſtro Bonifacio, ſingula quæ tractamus, pleniſsimè intimemus. Ergo ſi omnib. placet ꝓſecutio noſtra, ore omniū cōdiſcamus. Vniuerſum concilium dixit, Placet.

Nouatus epiſcopus, legatus Mauritaniæ Sitiſenſis, dixit: Nunc meminimus, in hoc pręſenti commonitorio lecto, etiā de presbyteris ſiue diaconibus contineri, qualiter ab epiſcopis ſuis, uel à finitimis audiri debeant: quod in Niceno concilio minimè legimus. Vnde hoc ipſum iubeat ſanctitas ueſtra nobis recitari.

Aurelius epiſcopus dixit: Recitetur ad locum etiā hoc, quod deposcitur. Daniel notarius recitauit: De appellationibus aūt clericorū, id eſt, minoris loci, reſtat ipſius ſynodi certa reſponſio. De qua re quid acturi ſitis, credimus inſerendum, quod taliter dictum

ctum eſt ex Sardicenſi concilio.

Oſius epiſcopus dixit: Quid me adhuc moueat, reticere non debeo. Si epiſcopus fortè itscundus (quod eſſe non debet) citò aut aſperè cōmoueatur aduerſus presbyterū, ſiue diaconum ſuum, & exterminare eum de Eccleſia uoluerit, prouidendum eſt, ne innocens damnetur, aut perdat communionem. Et ideo habeat poteſtatem eiectus, ut finitimos ioterpellet epiſcopos, ut cauſam ſuam audiant, & diligenter tractent: quia non oportet negari audientiam roganti. Et ille epiſcopos, qui aut iuſtè, aot iniuſtè eum eiecit, patienter accipiat, ut negocium diſcotiator, aut probetor eius aut emendetur ſententia, &c.

¶ Cumq; recitaretur, Auguſtinus eccleſię Hipponis Regienſis, legatos prouincię Numidiæ, dixit: Et hoc nos ſeruaturos profitemur, ſalua diligentiore inquiſitione concilij Niceni. Aurelius epiſcopus dixit: Si hoc etiam omnium ueſtræ charitati placet, reſponſione firmate. Vniuerſum concilium dixit: Omnia quæ in Niceno concilio ſtatuta ſunt, nobis omnibus placent.

Iucundus epiſcopus eccleſiæ Stifetulæ, legatus prouinciæ Byzancenæ, dixit: Quod conſtitutum eſt in Niceno concilio, uiolari à qooquam nullatenus poteſt.

Fauſtinus epiſcopus, legatus eccleſię Romanę, dixit: Adhuc ſecundū profeſsiooē ſanctitatis ueſtrę, tam ſancti Alypij, quàm & fratris noſtri Iucundi, aliqua infirmari credo, aliqua firmari debent, cum iam in dubiū ipſi canones uenerint. Ergo ut placet & nobis, & beatirudini ueſtræ, ad ſanctū & uenerabilē eccleſiæ Romanę Bonifaciū epiſcopū, ueſtra ſcribere dignetur ſaoctitas, ut & ipſe, qđ ſanctus Auguſtin⁹ ſtatuere dignatus eſt, deliberare poſsit, utrum nam & hoc cōcedēdū ſit, an reticendū: hoc eſt, de appellationibus inferioris gradus. Si ergo adhuc in dubiū uenit de hoc capitulo, iuſtum eſt ut beatiſsimę Romanę ſedis epiſcopum informari debeat, ſi tamen in approbatis canonibus hoc inueniri poſsit.

Aurelius epiſcopus dixit: Etiā quæ dudō ueſtræ charitati intimauimus, nūc patimioi exēplaria ſtatutorū Niceni cōcilij, ſed & quę hic ſalubriter à noſtris prędeceſſoribus ſecūdū eiuſdē concilij normā formata ſunt, uel quę nūc ordinata ſunt, à nobis recitari, & geſtis inſeri. Omne conciliō dixit: Exēplaria fidei & ſtatuta Nicenæ ſynodi, quæ ad noſtrū conciliū per beatæ recordationis olim prædeceſſorē tuæ ſanctitatis (qui interfuit) Cæcilianum epiſcopū allata ſunt, ſed & qoę patres ea exemplaria ſequentes hic cōſtituerunr, uel nūc cōmuni tractatu ſtatuimus, his geſtis Eccleſiaſticis ioſerta manebūt: ita (ut ſuperius dictū eſt) oenerabilib. uiria Antiocheoæ & Alexandrinæ, ſed & Conſtantinopolitanæ eccleſiarū epiſcopis, ſcribere ueſtra beatitudo dignetur, ut exemplaria ueriſſima concilij Niceni ſub adſtipulatione literarū ſuarū dirigāt, qoo declarata oeritate, ea capitula (quæ in cōmonitorio præſeos fratet & coepiſcopus noſter Fauſtious, & compresbyteri Philippus & Aſellos ſecū attulerunt) aut ibidē reperta, à nobis firmabuntur: aut ſi non inueniuntur, collecta Syoodo, de hoc in ſequeoti tractabimus.

Cōmuni igitur conſilio Synodus ſtatuit, cum neq; in Latinis neq; Gręcis exēplarib. reperiatur canon ille Niceni cōcilij à Romano epiſcopo allegatus, ioſpicienda eſſe aothentica exemplaria, an in ijs habeatur: eaq; petenda per legatos ab Antiochena, Alexandtina & Cōſtantinopolitana eccleſia. Quia uerò ad eā tem aliquantulū tequiratur temporis, ideo ne quid Romanus conqueri poſſit de uiolatis ſnis priuilegijs, concedendū interea fore appellationē ad ſedē Romanā, donec exemplaria afferantur. In hanc ſententiā eriam Bonifacio reſpondent, eiq; ſuos legatos Fauſtinū & Philippū & Aſellū remittūt, ac petunt, ut ipſe quoq; ad Antiochenæ & Alexandrinæ & Cōſtātinopolitanæ aliarūq; eccleſiarū ſacerdotes ſcribat, ne grauentur canonū Nicenorū authentica exēplaria ſynodo Carthaginēſi dare inſpiciēda. Alia etiam in hac Synodo ſtatuta eſſe, epiſtola ad Bonifaciū indicat: ſed qualia ea fuerint, non explaoat. In tomo Cōciliorū, ſub titulo Africani & Carthaginēſiū Synodorū, Canones trecēti tumultuariè referūtur, de uarijs reb⁹: uerùm an ij tum facti aut cōfirmati ſint, affirmare non poſſumos.

Epiſtola ab omni concilio Aphricano ad Bonifaciū urbis Romæ epiſcopum per Fauſtinum epiſcopum, Philippum & Aſellum presbyteros, legatos eccleſiæ Romanæ, directa.

Domino beatiſsimo, & honorabili fratri Bonifacio Aurelius, Valentinus primę ſedis prouinciæ Numidiæ, & cæteri, qui præſentes adfuimus, numero ducenti & ſeptuaginta, ex omni concilio Africæ. Quoniā Domino placuit, ut de his quę nobiſcū egerūt ſancti fratres ooſtri, coepiſcopus Fauſtinus, & cōpresbyteri Philippus & Aſellus, non beatę memorię epiſcopo Zoſimo, à quo ad nos mandata & literas atulerunt: ſed tuæ uenerationi, qoi in eius locū es diuinitùs conſtitutus, humilitas noſtra ſubſctiberet, ea breuiter inſinuare debemus, quę utrorumq; cōcordia terminata ſunt, non ea quæ prolixis geſtorū uoluminibus cōtinentur, in quibus (ſalua quidē charirate, non tamen ſine paruo altercationis labore) memorati ſumus, ea geſtis delibantes, quæ nunc ad cauſam

pertinent:

perrinent: quanquã & ille, ſi adhuc eſſet in corpore, hoc acciperet gratius, qđ uideret pacatius terminatum, Domine frater. Apiarius presbyter (de cuius & ordinarione & excommunicatione fuerat exortum non ſolùm Siccenſi, uerumetiam toti Aphricanæ eccleſiæ non leue ſcandalum) de omnibus erratis ſuis ueniam petens, communioni eſt reſtitutus. Prior aũt coepiſcopus noſter Siccenſis Vrbanus, quod in eo corrigendum uiſum eſt, ſine ulla dubitarione correxit. Quia uerò paci & quieti Eccleſiæ non tantũ ad præſens, ſed etiã in poſterum proſpiciendum fuit, quoniam talia multa pręceſſerant, ut uel ſimilia, uel etiam grauiora deinceps pręcaueri oporteret: placuit nobis, ut de Siccẽſi eccleſia, retento ſcilicet honore gradus ſui, presbyter remoueretur Apiarius, & accepto epiſtolio, ubicunq; alibi uellet & poſſet, presbyterij munere fungeretur: quod eidẽ ipſi per literas proprias poſtulanti, ſine difficultate cõceſsimus. Sanè, priuſquã hæc cauſa iſto termino clauderetur, inter alia quę diuturnis diſceptationibus uerſabamus, quia rogatio ipſa poſcebat, ut apud acta Eccleſiaſtica à fratrib⁹ noſtris Fauſtino coepiſcopo, & Philippo atq; Aſello cõpresbyteris quæreremus, ut promerent qcquid eis nobiſcũ fuiſſet iniunctum agẽdum, nonnulla quidẽ ſine ullo ſcripto proſequuti ſunt uerbis. Sed cum id potius flagitaremus, quod in literis ferrent, commonitorium protulerunt: qđ recitatum nobis, etiam geſtis quæ ſecum ad uos deferunt, eſt alligatum. In eis quatuor quidẽ nobiſcum agenda, mandata ſunt. Vnum, de apellationibus epiſcoporũ ad Romanæ eccleſiæ ſacerdotem. Alterum, ne ad comitatum epiſcopi importunè nauigent. Terrium, de tractandis presbyterorum & diaconorũ cauſis apud finitimos epiſcopos, ſi à ſuis excommunicari perperam fuerint. Quartum, de Vrbano epiſcopo excommunicando, uel etiam Romam euocando, niſi ea quæ uidebãtur corrigenda, corrigeret. Quorum omniũ, de primo & tertio, id eſt, ut Romam liceat epiſcopis prouocare, & ut clericorum cauſę apud ſuarũ prouinciarũ epiſcopos finiantur, iam priore anno, etiam literis noſtris ad eundẽ uenerabilis memoriæ Zoſimũ epiſcopũ datis, inſinuari curauimus, ut ea ſeruare ſine ulla ei⁹ iniuria pauliſper ſineremus, uſq; ad inquiſitionẽ ſtatutorum concilij Niceni. Et nunc de tua poſcimus ſanctitate, ut quemadmodũ ea apud Niceam à patribus acta uel conſtituta ſunt, ſic ea à nobis facias cuſtodiri: & ibi apud uos, iſta quæ in commonitorio attulerũt, facias exerceri: id eſt, ſi epiſcopus accuſatus fuerit, & iudicauerint congregati epiſcopi regionis ipſius, & de gradu ſuo deiecerint eũ, & appellaſſe uideatur, & confugerit ad beatiſsimũ Romanæ eccleſiæ epiſcopum, & uoluerit audiri, & iuſtũ putauerit ut renouetur examen, ſcribere his epiſcopis dignetur, q in finitima & propinqua prouincia ſunt, ut ipſi diligenter omnia requirant, & iuxta fidẽ ueritatis definiant. Quòd ſi is qui rogat cauſam ſuã iterũ audiri, deprecatione ſua mouerit epiſcopũ Romanũ, ut è latere ſuo presbyterũ mittat, erit in poteſtate epiſcopi quid uelit & quid æſtimet. Et ſi decreuerit mittendos eſſe, qui pręſentes cum epiſcopis iudicent, habentes authoritatem eius à quo deſtinati ſunt, erit in ſuo arbitrio. Si uerò crediderit ſufficere epiſcopos, ut negocio terminum imponant, faciet quod ſapientiſsimo conſilio ſuo iudicauerit. Item de presbyteris & diaconibus: Si epiſcopus quis iracundus (quod eſſe non debet) citò aut aſperè cõmoueatur aduerſus presbyterum ſiue diaconum ſuum, & exterminare eum de eccleſia uoluerit, ꝓuidendum eſt, ne innocens damnetur, aut perdat communionem: habeat poteſtatem eiectus, ut finitimos interpellet epiſcopos, & cauſa eius audiatur, & diligentius tractetur: quia non oportet ei negari audientiam rogãti. & ille epiſcopus, qui aut iuſtè aut iniuſtè eum reiecit, patienter accipiat, ut negocium diſcutiatur, ut aut probetur eius aut emendetur ſententia. Hæc utiq; uſq; ad aduentũ ueriſsimorum exemplariorũ Niceni concilij inſerta geſtis ſunt, quæ ſi ibi (quemadmodũ ipſe, qđ apud nos fratres ex Apoſtolica ſede directi, commonitorio allegauerũt) cõtinerentur, eoq; ordine uel apud uos in Italia cuſtodirẽtur, nullo modo nos talia (qualia cõmemorare iam nolumus) uel tolerare cogeremur, uel intolerabilia pateremur. Sed credimus, adiuuante miſericordia Domini Dei noſtri, quòd tua ſanctitate Romanæ eccleſiæ pręſidente, nõ ſumus iam iſtũ typũ paſſuri: & ſeruabuntur erga nos ea, quæ nobis etiam non diſſerentibus cuſtodiri debeant, cum fraterna charitate, quę ſecũdum ſapientiã atq; iuſticiam quã tibi donauit altiſsimus, etiã ipſe proſpicis eſſe ſeruanda, ſi fortè aliter ſe habent canones concilij Niceni. Quamuis enim plurimos codices legeremus, ſed nunquã in Niceno concilio in Latinis codicibus legimus, quemadmodum in ſupradicto cõmonitorio inde directa ſunt: tamẽ quia hic in nullo codice Græco ea potuimus inuenire, ex Orientalib. eccleſijs, ubi perhibentur eadem decreta poſſe etiam authentica reperiri, magis nobis deſideramus afferri. Pro qua re tuã quoq; uenerationẽ obſecramus, ut ſcribere etiã ipſe digneris ad illarũ partiũ ſacerdotes: hoc eſt, eccleſiæ Antiochenæ, Alexãdrinæ, & Cõſtantinopolitanæ, & alijs, ſi etiam tuæ placuerit ſanctitati,

ſanctitati, ut inde ad nos ijdem canones, apud Niceam ciuitatem à patribus cõſtituti, ueniãt, te potiſsimùm hoc beneficium cunctis Occidentalibus eccleſijs in Domini adiutorio conferente. Quis enim dubitet, exemplaria quæ de tam diuerſis locis, & de nobilibus Græcis eccleſijs adlata & comparata, concordare? Quod donec fiat, hæc quæ in commonitorio ſuprà dicto nobis allegata ſunt, de appellationibus epiſcoporum ad Romanæ eccleſiæ ſacerdotem, & de clericorum cauſis apud ſuarũ prouinciarum epiſcopos terminandis, nos uſque ad probationẽ ſeruaturos eſſe profitemur: & beatitudinẽ tuam ad hoc nos adiuturã, in Dei uoluntate confidimus. Cætera uerò quæ in noſtra ſynodo geſta uel firmata ſunt, quoniã ſupradicti fratres noſtri Faoſtinus coepiſcopus, Philippus & Aſellus cõpresbyteri ſecũ ferunt, ſi dignatus fueris, tuę nota faciẽt ſanctitati. Et alia manu: Dominus noſter te nobis annis plurimis cuſtodiat, beatiſsime frater. Subſcripſerunt quoq; Alypius, Auguſtinus, Poſsidius, Marinus, & cæteri epiſcopi ducenti & ſeptuaginta.

Scribunt etiam ad Cyrillum Alexandrinum, & Atticum Cõſtantinopolitanum, & petũt ſibi authentica exemplaria canonum Nicenorum communicari: quod illi haud grauatim faciũt, ut patet ex epiſtolis eorum ad Synodum, quas ſubijcimus.

Reſcripta ad concilium Aphricanũ Cyrilli Alexandrini epiſcopi, ubi & authentica concilij Niceni, tranſlata de Græco, per innocentium presbyterum tranſmiſit. Quæ, & etiam aliæ epiſtolæ, cum eodem concilio Niceno, per memoratum presbyterum Innocentium, & Marcellum ſubdiaconum eccleſiæ Carthaginenſis, ſancto Bonifacio epiſcopo eccleſiæ Romanæ ſub die 6. Calend. Decembris ſunt directa.

¶ Dominis honorabilibus, ſanctis fratrib. coepiſcopis, Aurelio, Valẽtino, ſed & omni ſanctæ cõgregationi, in Carthaginenſi ſynodo congregatæ, Cyrillus, ſaluians in Deo charitatem ueſtram. Scripta uenerationis ueſtræ, multam habẽtia querimoniam, cum omni lætitia per filium ueſtrum Innocentiũ presbyterum ſuſcepi: quibus à nobis ſperatis, ut de ſcrinio noſtræ Eccleſiæ ueriſsima exemplaria, ex authentica ſynodo apud Niceam ciuitatem metropolim Bithynię, à ſanctis patribus conſtituta atque formata, ſub noſtræ fidei profeſsione ueſtræ dilectioni porrigamus. Vnde, domini uenerabiles fratres, ſalute præeunte, neceſſe habui, per hatum latorem filium noſtrum Innocentium presbyterum, fideliſsima exemplaria ex authentica ſynodo, in Nicea Bithyniæ habita, ueſtræ charitati dirigere, quæ & in Eccleſiaſtica hiſtoria requirentes inuenietis. De Paſcha uerò, ut ſcripſiſtis, nunciamus uobis, decimoſeptimo calendas Martias nos futura indictione celebrare. Et alia manu: Deus & Dominus noſter ſanctam ueſtram congregationem cuſtodiat, quod optamus, chariſsimi fratres.

Epiſtola Attici epiſcopi Conſtantinopolitani ad eoſdem.

Dominis ſanctis, meritò beatiſsimis fratribus coepiſcopis, Aurelio, Valentino. & cæteris chariſsimis, in ſynodo apud Carthaginem habita conſtitutis, Atticus epiſcopus. Per filium noſtrum Marcellum ſubdiaconum ueſtrum, ſcripta ueſtræ dilectionis cum omni gratiarumactione ſuſcepi, Domino gratias agens, quòd merui tantorum fratrum benedictione perfrui, domini beatiſsimi fratres. Scribitis ſanè, ut ueriſsimos canones, apud Niceam ciuitatem, metropolim Bithyniæ, à patribus conſtitutos, ſub fidei adſtipulatione dirigam. Et quis eſt, qui communem fidem uel ſtatuta à patribus firmata, ſuis fratribus deneget? Qua de re, per eundem filium meum Marcellum ſubdiaconum ueſtrum, nimium feſtinantem, ſicut ſtatuti ſunt in Nicea ciuitate à patribus, canones in integro (ut iuſsiſtis) direxi: petens, ut pro me plurimùm ueſtra ſancta congregatio orare iubeat. Et alia manu: Deus noſter ſanctitatem ueſtram cuſtodiat, quod optamus ſancti fratres.

¶ Dum hæc geruntur, exemplar canonum Nicenorum per Trilonem & Theariſtum Conſtantinopolitanum è Græco latinè redditum, & ſynodu Carthaginenſi miſſum, huiuſmodi in tomis Conciliorum annotatur.

Capitulum primum.

Si quis per languorem à medicis ſectus eſt, aut à barbaris abſciſſus eſt, iſte remaneat in clero. Si quis autem ſanus ſe abſcidit, iſtum & in clero poſitum abſtinere oportet, & decæterò nullum talium debere promoueri. Sicut autem hoc manifeſtum eſt, quia de his qui hanc rem excogitant, audentque ſeipſos abſcindere, dictum ſit: ſic eos qui à barbaris aut à dominis caſtrati ſunt (inueniuntur aũt aliàs digni) tales ad clerum applicat cleron.

2. Quia multa aut neceſsitate, aut aliter cogentibus hominibus, facta ſunt contra canonem Eccleſiaſticum: ut homines ex gentili uita nuper accedentes ad fidem, & in paruo tempore catechizati, ſtatim ad ſpirituale lauacrum ducantur, & ſimul cum baptizati fuerint, promoueantur ad epiſcopatũ, aut ad presbyterium: placuit, decæterò nihil tale fieri. Nam & tempore opus eſt ei qui catechizatur,

& poſt

& poſt baptiſma approbatio amplior. Manifeſta eſt enim Apoſtolica Scriptura, quę dicit: Non neophytum, ne fortè in ſuperbiam elatus, in iudicium incidat, & laqueum diaboli. Si autem procedente tempore, aliquod animi peccatum inueniatur circa huiuſmodi perſonam, & conuincatur à duob. uel tribus teſtibus, ipſe ceſſet à clero. Si quis autem præter hæc facit, quaſi aduerſus magnum Concilium ſe efferens, ipſe periclitabitur de clero.

3. Interdixit omnimodo ſanctum Concilium, neq; epiſcopum, neq; presbyterum, neq; diaconum, neq; ex toto eum qui in clero eſt, habere ſecum ſubintroductam mulierem, niſi fortè matrem, aut ſororem, aut eas ſolas perſonas quæ refugiunt omnes ſuſpiciones.

4. Epiſcopum oportet maximè quidem ab omnib. qui ſunt intra prouinciam epiſcopis ordinari. Si autem hoc difficile fuerit, aut propter urgentem neceſsitatem, aut ꝓpter longitudinem itineris, omnimodo tres in unũ conuenientes, cõſentientibus & his qui abſentes ſunt epiſcopis, & ſpondentibus per ſcripta, tunc manus impoſitionem fieri. Confirmatio autem eorum quæ fiunt, danda eſt unicuiq; à ſuæ prouinciæ metropolitano.

5. De eis qui excommunicantur, ſiue de clero ſint, ſiue de laico agmine, ab epiſcopis, per ſingulas prouincias obtineat ſententia iuxta Canones, eos qui ab alijs abijciuntur, ab alijs non recipiendos. Requiratur autem, ne puſillanimitate, aut pertinacia, aut aliqua alia moleſtia epiſcopi ſint excommunicati. Vt ergo hoc decentius requiratur, bene placuit, ſingulis annis per ſingulas prouincias bis in anno concilia fieri, omnibus ſimul epiſcopis in unum cõgregatis, ut tales quæſtiones requirantur. Et ita, qui manifeſtè offenderint epiſcopum, rationabiliter excommunicati apud omnes eſſe putentur: quamdiu aut in commune, aut epiſcopo placeat, humaniorẽ pro his ferre ſententiam. Concilia autem fiant, unum quidem ante quadrageſimam Paſchæ, ut omni puſillanimitate ſublata, munus mundum offeratur Deo: ſecundum autem, circa tempus autumni.

6. Antiquiores obtineant, qui apud Ægyptum ſunt & Libyam & Pentapolim, ita ut Alexandrinus epiſcopus horum omniũ habeat ſolicitudinem, quia & urbis Romæ epiſcopo ſimilis mos eſt. Similiter autem & circa Antiochiam, & in cæteris prouincijs, priuilegia propria reſeruẽtur metropolitanis Eccleſijs. Omnino autem manifeſtum eſt illud, quòd ſi quis præter conſilium metropolitani factus fuerit epiſcopus, hunc Concilium magnum definiuit, non debere eſſe epiſcopum. Si uerò communi omnium decreto, rationabili ſecundum canonem Eccleſiaſticum comprobato, duo aut tres propter proprias inimicitias cõtradixerint, obtineat ſententia plurimorum.

7. Hieroſolymitani conſuetudo antiqua ſeruetur, ut Aeliæ epiſcopus honoretur, & habeat ordinem honoris: ſalua tamen metropolitani dignitate eiuſdem prouinciæ.

8. Si aliquãdo uenerint ad catholicam Eccleſiam Cathari, placuit, ſicut & magnæ Synodo, eos ordinatos ſic manere in clero. Ante omnia autem, hæc profiteri ipſos per Scripturam oportet, quòd conſentiant & ſequantur Catholica & Apoſtolica dogmata. Hoc eſt, & bigamis communicare, & his qui in perſecutione lapſi ſunt, circa quos & tempus conſtitutum eſt, & dies definitus: & ſequantur in omnibus quæ placuerunt catholicæ Eccleſiæ epiſcopo uel presbytero. Vbicunq; autem omnes, ſiue in caſtellis, ſiue in ciuitatibus, ipſi inuenti fuerint ordinati, qui inueniuntur in clero, ſint in eodem habitu. Quotquot autem, ubi catholicæ Eccleſiæ epiſcopus uel presbyter extat, accedũt: manifeſtum eſt, quòd epiſcopus Eccleſiæ habebit dignitatem epiſcopi. Qui autem nominatur apud eos epiſcopus, presbyterij nomen habebit: niſi fortè placuerit epiſcopo, honoris eum nomine frui. Sin uerò non hoc ei placuerit, prouidebit ei locum aut chorepiſcopatus, aut presbyterij, ut in clero omnino eſſe uideatur, quatenus non in ciuitate duo ſint epiſcopi.

9. Si qui ſine examinatione promoti ſunt epiſcopi, uel presbyteri, uel cum diſcutiuntur, confeſsi ſunt quæ peccauerunt, uel ſi ab alijs conuincantur: & confitentibus, contra canonem homines commoti manus eis impoſuerint, tales Canon non ſuſcipit, ſed abijcit. Hoc enim quod irreprehenſibile eſt, defendit catholica Eccleſia.

10. Quicunq; de lapſis ordinati ſunt per ignorantiam, aut diſsimulationem ordinantium, hoc non præiudicat canoni Eccleſiaſtico: cogniti etenim deponuntur.

11. De his qui præuaricati ſunt præter neceſsitatem, aut præter ablationem facultatum, aut præter periculum, uel tale aliquid quod factum eſt ſub tyrannide Licinij, placuit ſancto concilio, licet indigni ſint, humanitate tamen ſubuenire eis. Quotquot igitur ſincerè pœnitent, tres annos inter audientes ſint. Qui lapſi ſunt fideles, ſeptem annos ſuccumbant: duobus uerò annis ſine oblatione, populo communicent in orationibus.

12. Quicunque uocati ſunt per gratiam, & primordia demonſtrantes bona, depoſue-

runt

ruut cingulũ militiæ: poſtea uerò ad propriũ uomitum teuoluti ſunt, ita ut aliqui & pecuniam conferant, & beneficijs militiam repetant: iſti decem annos ſuccumbant, poſt triennium auditionis tempus'. Sed in his omnibus oportet diſcutere uoluntarem & ſpeciem pœnirentiæ. Quotquor enim timore & lachrymis, & perſeuerantia & bonis opetibus conuerſationem, non ſimulatione demonſtrant: iſti adimpleutes conſtitutum tempus auditionis, otationibus merirò communicabunt: & poſtea licebit epiſcopo, humanius de his aliquid cogitate. Qui autem indiſcretè tuletunt, & ingreſſum ſibi ſufficere arbitrati ſunt ad cõuerſionem, definitum omne compleant tempus.

13. De exeuntibus de corpore, uetus & canonica lex cuſtodiatur & nunc, ut qui mori ſperantur, nouiſsimo iuuamine nõ priuentut. Si uerò deſperatus, communione ſumpta, & oblatione petcepta, iterum conualeſcat, ſit inrer eos qui orationibus tantum communicant. Generaliter autem homini morituro, petenti ſibi communionis gratiam, epiſcopus probabilitet oblationem ei contradat.

14. De catechumenis lapſis placuit, ſicut & magnę ſynodo, ut triennio tantum audiant, poſtea orent cum carechumenis.

15. Propter grandem tumultum, & ſeditiones quæ fiunt, placuit, omnimodè auferri conſuetudinem, quæ eſt contra canonem in aliquibus partibus admiſſa, ita ut de ciuirate in ciuitatem nec epiſcopum, nec presbyterum, neque diaconum transferri liceat. Si quis autem poſt ſancti & magni concilij definitionem tale aliquid agere tentauerit, aut ſe dederit huiuſcemodi negocio, caſſabitur huiuſmodi machinatio, & reſtituatut Eccleſiæ, in qua aur epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus fuerit otdinatus.

16. Hi qui facilè ſe periculis ingerentes, neque timotem Dei ante oculos habentes, neque eccleſiaſticum canonem ſcientes, diſcedunt ab eccleſia, presbyteri aut diaconi, aut quicunque ſunt in canone conſtituti, iſti nullo modo ſuſcipi debent ab alia Eccleſia: ſed omnem eis neceſsitatem imponi opottete, ut ad ptoprias parochias reuertantur. pertinaces autem, excommunicatos eſſe oportet. Si autem aliquis auſu temerario ſubripuerit ad altetum pertinentem, & otdiuauerit in ſua eccleſia, non conſeutiente epiſcopo, à quo diſceſſerat clericus, qui in canone conſtituitur, infirma ſit huiuſmodi manus impoſitio.

17. Quoniam plutes in canone conſtituti, cupidirarem & lucra turpia ſectanrur, oblitique ſacræ Scriptutæ, dicentis, Qui pecuniam ſuam non dedit ad uſuram: cum fœnerantur alijs centeſimas exigunt: iuſtè ſtatuit ſanctum & magnum cõcilium, ut ſi quis inuentus fuerit, poſt hauc definitionem, uſutam accipiens, aut aliud aliquid excogitans turpis lucri gratia, abijciatur à clero, & alienus à canone ſit.

18. Peruenit ad ſanctum & magnum concilium, quòd in quibuſdam locis aut ciuitatibus, presbyteris gratiam ſacræ communionis diaconi porrigãt: quod neq; canou, neq; cõſuetudo tradidit, ut qui poteſtatẽ offerendi nõ habeut, his qui offerũt corpus Chriſti, porrigant. Sed etiam hoc quoque innotuit, quòd quidam diaconi ante epiſcopos contingant Euchariſtiam. Omuia igitur hęc ampurentut, & maneant diaconi in proprio otdine, ſciẽtes quòd epiſcoporum quidem miniſtri ſunt, presbyteris autem inferiorea exiſtunt: accipiant autem ex ordine Euchariſtiam poſt presbytetos, eis dante aut epiſcopo, aut presbyteto. Sed nec ſedere eis in medio presbytetotum liceat. Quòd ſi hoc fiat, præter canonem & prærer ordinem probantur exiſtete. Si quis autem obtemperare noluerit poſt hanc definitiouem, ceſſet à diaconio.

19. De Paulianiſtis tefugientibus ad Eccleſiam carholicam, definitio ptolata eſt, tebaptizari eos omnino. Si qui uerò ex eis, prætertio tempore fuerint in clero, ſiquidem ſine querela & reprehenſione fuerint poſt baptiſmũ, ordinentur ab epiſcopo Eccleſiæ catholicæ. Si uerò diſcuſsio eos minus idoneos inuenerir, deponi eos conuenit. Similiter autem & de diaconibus, & omnino de his qui ſub canone connerſantut, eadem forma ſeruabitur. Meminimus autem de diaconiſsis, quæ in eadem ſpecie ſunt, quia manus impoſitionem aliquam non habent, ut omnino inter laicas computeutut.

20. Quoniam ſunt quidam qui die Dominico flectunt genua, & in diebus Peutecoſtes: placuit de hoc ſanctæ & magnæ ſynodo, cunctis in omnibus locis conſonanret & cõſentienter, ſtantes Deum orare debete.

Capitulorum Niceni concilij in ſexto apud Carthaginem concilio relictorum, finis.

¶ Hos cum ſynodus accepiſſet, & uideret cum ſuis exemplaribus congruere, nec inter eos eſſe canonem à Papa tranſmiſſum, agnouit fraudẽ, & decreuit canones uetos eſſe obſetuandos, & non illum ſuppoſiticiũ. Hoc decretum unà cum authenticis exemplaribus canonum, Bonifacio Romam miſit, ut apparer ex epiſtola ad Celeſtinum.

Romanus ille Malefacius, cum triẽnium & menſes octo ſediſſet, ad patres ſuos abijt. Et fuit hic quaſi ſecundus actus huius ſynodi.

¶ Bonifacio ſuccedit Celeſtinus. is etiam in maiorum ſuorum ambitioſa affectatione primatus, & nefaria decretorum Nicenorũ adulteratione pertinaciter perſeuerat, licet Africanam ſynodum ueriora exemplaria Nicenorum canonum Conſtantinopoli & Alexandria accepiſſe, ac ſceleratam fraudem falſatorum Canonum detectam eſſe probè ſciret.

Occaſionem autem iterum præbuit Apiarius, qui in priori actione huius ſynodi ſub Bonifacio in communionem quidem, cum de omnibus ſuis erratis ueniã petijſſet, erat receptus, uerùm de eccleſia Siccenſi remotus: retento tamen honore gradus presbyterij ſui, ut patet ex epiſtola ſynodi ad Bonifacium. Inde ad Trabacenos uenit, ibiq́ue ob ſuas nefandas turpitudines denuò eſt excommunicatus. Quod moleſtè ferens, ad ſuum aſylum Romanum epiſcopũ, qui tum erat Celeſtinus, ſeſe recipit, & de iniuria ſibi facta conqueritur. Celeſtinus eum, quaſi ad ſeſe ex Africa appellaſſet, in communionem recipit: & legatos ſuos Fauſtinum, Philippum, Aſellum, in Africã remittit, eosq́ue iubet ſumma audacia & impudentia à ſynodo ſuorum anteceſſorum poſtulata extorquere. Eæ enim in primis ijs neceſſariæ uirtutes uidebantur, cum noſſent fraudẽ ſuam in ſuppoſitione alieni canonis factam, manifeſtatam eſſe.

Adueniunt legati, Patres in ſynodum reuocantur. Illi nomine epiſcopi Romani accuſant Patres, quòd Apiarum ad ſedem Romanam appellautem excommunicarint: idque eſſe contra priuilegia Romanæ eccleſiæ. Ac poſtulant, ut Apiarum à papa Romano abſolutum, ipſi quoque ad communionem recipiãt. Inſtant etiam, ut Romanæ ſedi ſeſe ſubijciant, iuxta priores Paparũ petitiones, & ſanctæ Nicenæ ſynodi decreta: hoc eſt, ut concedant ſuis appellationem ad Romanã ſedem, eiusq́ue iudicio acquieſcant.

Contrà Patres proferunt authentica exemplaria, ab Alexandrina & Conſtantinopolitana eccleſia per ſuos legatos allata: Paparumq́; Romanorum impiam ambitionẽ & immane ſcelus falſatæ ſynodi redarguũt. Dicunt, ſe iam antea illis ipſis legatis bis, cũ prius à Zozimo, deinde à Bonifacio miſsi eadem de cauſa eſſent, indicaſſe, communia exemplaria longè aliter habere, ac Papa & ipſi eius legati aſſererent: & tamen pacis ſtudio conſenſiſſe in eorũ petitionem, quoad liquidius exploraretur ex authenticis exemplaribus, an id decretum à Nicena ſynodo conſtitutum eſſet. Adhæc, ſe iamdudum illa ipſa authentica exemplaria Bonifacio papæ, huius præceſſori, per eoſdem Innocẽtium presbyterum & Marcellum ſubdiaconum miſiſſe, qui ea Conſtantinopoli & Alexandria attulerãt: indicaſſeq́ue communes, neque authenticos Conſtantinopolitanæ & Alexandrinæ eccleſiæ codices ita habere, ſicut ipſe & eius anteceſſor Zozimus affirmauerunt. Quare ſe maximopere mirari & Papæ & legatorum, præſertim ipſius Fauſtini, audaciam & impudentiam, qui adhuc auſint illam ſuam ambitioſam tyrannidis flagitationem urgere, & Nicenis canonibus tam ſceleratè abuti. Negant igitur, ſe Apiarium in gratiam recepturos, niſi ille aut purget ſe manifeſtè de obiectis ſibi criminibus, aut confeſſus ea ſupplex ueniam petat. Negant etiam, ſe ullam iuriſdictionem aut poteſtatem Papæ in Africanas aut alias exteras eccleſias deinceps conceſſuros eſſe.

Ibi ſceleratus ille Fauſtinus, alijq́ue legati à latere, planè Curtiſanenſi audacia uociferari & proteſtari incipiunt, eos conari ſanctæ ſedis Romanæ priuilegia imminuere, & Nicenæ ſynodi decreta irrita facere. Pugnatur & contenditur integrum triduum acerrimè, hinc ſanctis Patribus Papæ iugum renuentibus: inde Romanenſibus legatis ſuperbiſsimè & audaciſsimè inſtantibus, ut id omnino accipiant.

Tandem ſingulari Dei beneficio, improbus ille Apiarius diffidens ſe per legatos Papæ communionem Africanis eccleſijs extorquere poſſe, & conſcius ſibi, reſpondere ad obiecta crimina non poſſe, procidens in genua, obiecta flagitia confitetur, ſupplexque ueniam à Synodo petit. Et ſancta Synodus decernit, ne cuiquam uel ſacerdoti uel epiſcopo ex Africa, aut alijs prouincijs metropolitanos habentibus, ad Papam appellare liceat: ſed ſit prima cognitio cauſarum Eccleſiaſticarum penes epiſcopos & metropolitanum, ſecũda penes prouinciale conciliũ, ultima penes uniuerſale. Itẽ, ne ullum ius deinceps Romano papæ ſuper Africanas eccleſias concernatur.

Videtur etiam illud decretum ſuprà in tertia Carthaginenſi factum, in hoc repetitum, quod extat diſtinctione nonageſimanona: Primæ ſedis epiſcopus non appelletur princeps ſacerdotum uel ſummus ſacerdos, aut aliquid huiuſmodi: ſed tantum primæ ſedis Epiſcopus. uniuerſalis autem, nec etiam Romanus pontifex appelletur.

Atque hac ratione illi ſancti Patres iugum Papæ ſuis iam ceruicibus imminens, penitꝰ repellunt ac reijciunt. Ipſi quoque Papæ ſatis aſpera epiſtola Patres illi reſpondent: in qua primùm grauiter queruntur de maximis moleſtijs, quas ſibi exhibuerit Fauſtinꝰ, eius legatus, inſtans ut Apiarium ab ipſo Papa abſolutum in communionem recipiant, & urgens ficticia Romanæ eccleſiæ priuilegia cor-

gia corruptis canqnibus ſubnixa: cum tamẽ Apiarius tandem omnes illas ſibi obiectas turpitudines ultrò agnouerit, & in Nicenæ ſynodi decretis nihil tale reperiatut.

Accuſant & ipſum Papam non obſcurè, quòd tam temerè illum nebulonem à ſe iuſtiſsimè excommunicatum & damnarum in communionem receperit, ſicq; Eccleſiaſticam diſciplinam diſſoluerit.

Deinde diſputant de iure, quòd nulla ſynodus ademerit ius Africanis eccleſijs, finaliter & ſine appellatione de ſuis cõtrouerſijs pronunciãdi: quin potius aiunt Nicenã ſynodum omnes ſacerdotes & cauſas ſuis metropolitanis & ſynodis ſubieciſſe, ſine ulla ulteriore appellatione. Afferunt & rationes, quare ſingulæ cauſæ in ſuis prouincijs finiendæ ſint, nec ad Romanum ſit pontificem appellandum: quia ſit magna commoditas teſtium & aliarum circumſtantiarum, ad cognoſcendam cauſam in eo loco ubi exorta eſt. Quæ contrà omnia non tantũ ſint incõmoda, ſed & planè deſint, ſi aliò procul, ut Romã, controuerſię iudicandę reijciãtut.

Adhæc dicunt, & diuinum auxilium tum in iudicando, tum in cõſtanter exequendo; non minus Africanis aliarumq; gentium ſacerdotib. aut epiſcopis, quàm Romanis papis affuturũ. Nec debete ipſum Papam, aut alium quenquam cogitare, ſibi quidem affuturum Deum in iudicando, alijs uerò Chriſtianis non perinde. Negant quoque authentica exemplaria Nicenæ ſynodi ita habere, ut ipſe cum ſuis anteceſſoribus Papis, in ſuis literis ac Nicenis exemplaribus ad ſe iam toties miſsis poſuerant.

Poſtea monent Papam, ne ullos à ſe ad ipſum appellantes admittat, ne ullos à ſe excõmunicatos in cõmunionem accipiat: ne ullos Curtiſanos aut legatos à latere in Africã mittat, q de ulla re ibi iudicare pſumant.

Demum graui admodum epiphonemate concludũt, ac Papam monent, ne fumoſum (recitamus ipſorum uerba) typum ſeculi huius in eccleſiam Dei inducat, quę lucẽ ſimplicitatis & diem humilitatis Deum uidere cupientibus præferat: id eſt, ne perinde uafris ac ſceleraris conſilijs peſsimisq; artibus in eccleſia Dei imperium ambitioſe quærat, ſicut impij homines in politijs per fas & nefas potentiam, regna & tyrannides quærere affectareq; ſolent. Piorum enim hominum in Eccleſia officium eſſe, ut ſimplici ueritati ſtudeant, & humilitate ac modeſtia inter ſeſe decertent, omnibusq; officijs ac honore ſeſe mutuò præueniant. Arq; hic ſit tertius actus, tunc quidem non infelix, nec ſancto Auguſtino, alijsq; tam mulris pręclariſsimis uiris & epiſcopis, qui ei ſynodo interfuerũt, indignus.

Epiſtola concilij Aphricani ad Papam Celeſtinum, urbis Romæ epiſcopum.

Domino dilectiſsimo & honotabili fratri Celeſtino Aurelius, Palatinus, Antonius, Tutus, Seruusdei, Terentius, Fortunatus, Martinus, Ianuarius, Optatus, Celricius, Donatus, Theaſius, Vincentius, Fortunatianus, & cæreri qui in uniuerſali Aphricano concilio Carthaginis aſſuimus. Optaremus, ſi, quemadmodum ſanctiras tua de aduentu Apiarij lætatos uos fuiſſe, miſsis per compresbyterum noſtrum Leonem liteřis intimauit: ita nos quoq; de eius purgatione hęc ſcripta cũ læticia mitteremus: eſſet profectò & noſtra & ueſtra modò alacritas certior: nec feſtinata nec præpropera uideretur, quę adhuc tam de audiendo quàm de audito præceſſerat. Adueniente ſanè ad nos ſancto fratre & coepiſcopo noſtro Fauſtino, concilium congregauimus, & credidimus ideo eum illò miſſum: quoniam ſicut per eius operam presbyterio antè redditus fuerat, ira nũc poſſet de tantis criminibus, à Tabracenis obiectis, eo laborãte purgari, cuius tanta ac tam immania flagitia decurſus noſtri concilij examen inuenit, ut & memorati patrocinium potius quàm iudicium, ac defenſoris magis operam quàm diſceptatoris iuſticiam ſuperarent. Nam primùm, quantum obſtiterit omni congregationi diuerſas iniurias ingerendo, quaſi eccleſiæ Romanæ aſſerens priuilegia, & uolens eum à nobis in communionem ſuſcipi, quem rua ſanctitas (credens appellaſſe, quod probare non potuit) communioni reddiderat, quod minimè tamen licuit: quod etiam geſtorum ex lectione melius cognoſces. Triduano tamẽ laborioſiſsimo agitato iudicio, cum diuerſa eidem obiecta afflictiſsimi quæretemus, uel moras coepiſcopi noſtri Fauſtini, uel tergiuerſationes ipſius Apiarij, quibus nefandas turpitudines occulere conabatur, Deus iudex iuſtus, fortis & lõganimis, magno im pendio reſerauit. Tetriore quippe & putidiore obſtinatione compreſſa, qua tantum liuidum cœnum impudentia negationis uolebat obruere, Deo noſtro eius cõſcientiam coarctante, & occulta, quæ in illius corde tãquam in uolutabro criminum iam damnabat, eriam hominibus publicante, repentè in confeſsionẽ cunctorũ obiectorũ flagitiorum doloſus negator erupit. Et tandẽ de omnibus incredibilib' opprobrijs ultroneus ſe ipſe conuicit: atq; ipſam quoq; noſtram ſpem, qua eũ & credebamus & optabamus de tam pudendis maculis poſſe purgari, conuertit in gemitus: niſi quoniam iſtã noſtram mœſticiã uno tantũ ſolatio mitigauit, quòd & nos labore diuturnioris quæſtionis abſoluit, & ſuis uulneribus qualẽcunq; medelã,

etſi inuita ac ſua conſcientia reluctante, confeſsione prouidit, domine frater. Præfato itaq; debitæ ſalutarionis officio, impendiò deprecamur, ut deinceps ad ueſtras aures hinc uenientes, non facilius admittatis: nec à nobis excommunicatos, in cõmunionem ultrà uelitis excipere: quia hoc etiam Niceno cõcilio definitum, facilè aduertet uenerabilitas tua. Nam etſi de inferioribus clericis uel laicis uidetur ibi præcaueri, quanto magis hoc de epiſcopis uoluit obſeruari, ne in ſua prouincia cõmunione ſuſpenſi, à tua ſanctitate uel feſtinatò, uel pręproperè, uel indubiè uideantur cõmunioni reſtitui? Preſbyterorum quoq; & ſequentium clericorũ improba refugia (ſicuti te dignum eſt) repellat ſanctitas tua: quia & nulla patrum definitione hoc eccleſię derogatum eſt Africanæ, & decreta Nicena ſiue inferioris gradus clericos, ſiue ipſos epiſcopos, ſuis metropolitanis apertiſsimè cõmiſerũt. Prudẽtiſsimè enim, iuſtiſsimeq́; ꝓuiderũt, quęcũq; negocia in ſuis locis, ubi orta ſunt, finiẽda: nec nnicuiq; ꝓuincię gratiã ſancti ſpiritus defuturam, qua æquitas à Chriſti ſacerdotibus & prudẽter uideatur, & cõſtãtiſsimè teneatur: maximè qa unicuiq; cõceſſum eſt, ſi iudicio offenſus fuerit cognitorũ, ad concilia ſuę ꝓuincię, uel etiã uniuerſale ꝓuocare. Niſi fortè quiſquam eſt qui credat, unicuilibet poſſe Deum noſtrũ examinis inſpirare iuſticiã, & innumerabilibus congregatis in conciliũ ſacerdotibus denegare. Aut quomodo ipſum tranſmarinũ iudicium ratum erit, ad quod teſtium neceſſariæ perſonæ, uel propter ſexus, uel propter ſenectutis infirmitatem, uel multis alijs intercurrentibus impedimentis adduci non poterunt? Nam ut aliqui tanquam à tuę ſanctitatis latere mittantur, nulla inuenimus patrum ſynodo conſtitutũ. Quia illud quod pridem per eundem coepiſcopum noſtrum Fauſtinum, tãquam ex parte Niceni cõcilij, exinde tranſmiſiſtis: in concilijs uerioribus quæ accipiuntur Nicena, à ſancto Cyrillo coepiſcopo noſtro Alexandrinæ eccleſiæ, & à uenerabili Attico Conſtantinopolitano antiſtite, ex authentico miſsis, quæ etiam ante hoc per Innocentium presbyterum & Marcellum ſubdiaconum, per quos ad nos ab eis directa ſunt, uenerabilis memorię Bonifacio epiſcopo prędeceſſori ueſtro, à nobis tranſmiſſa ſunt, in quibus tale aliquid non potuimus reperire. Executores etiam clericos ueſtros quibuſque potẽtibus nolite mittere: nolite concedere, ne fumoſum typum ſeculi in eccleſiam Chriſti, quæ lucem ſimplicitatis & humilitatis diem, Deum uidere cupientibus pręfert, uideamur inducere. Nam de fratre noſtro Fauſtino (amoto iam pro ſuis nefandis nequitijs de Chriſti eccleſia dolendo Apiario) ſecuri ſumus, quòd eum (probitate ac moderatione tuæ ſanctitatis ſalua) fraterna charitas ulterius in Africa minimè ſuſtinere patiatur. Et alia manu: Dominus noſter ſanctitatem ueſtram æuo longiore orantẽ pro nobis cuſtodiat, domine frater.

SVB HONORIO ET Theodoſio.

CARTHAGINENSIS.

MEminit aliquot ſynodorum Auguſtinus, quarum occaſiones fuerunt ſchiſmata inter Catholicos & Donatiſtas. Sed actiones earũ integras non explicat, interdũ etiam duas uel plures Synodos miſcet. De Carthaginenſi in libris contra Creſconium Grãmaticum & contra epiſtolã Parmeniani frequenter loquitur, in qua factionis Donati epiſcopi quadragintatres Primianũ damnarunt Carthaginenſem epiſcopum. Actiones breuiter indicat lib. 4. cõtra Crẽſconiũ, cap. 6 & 7. Vbi quadraginta illi (inqt) & tres apud Carthaginẽ modeſtius, cautius, diligẽtiusque ſe geſsiſſe teſtati ſunt, quòd ad eundem Primianũ non ſemel, ſed iterũ ac tertiò legatos miſerunt, ut ſi ad eos ipſe uenire nollet, ipſos ad ſe uenire permitteret. Quo utrunq; recuſante, ſicut ſcribunt, & eos qui miſsi ſunt iniurioſa repulſione tractare, neceſsitatem incubuiſse aſſerunt, ut iam eccleſię prouiderent: & ſic nondũ accidentes ultimum præcipitare iudiciũ, ſed quodam præiudicio conſulentes ei, ut ſi cauſę fideret, ſequenti celebriori concilio reſpondẽdi, ſeq́; purgandi relinqueretur locus: quò cum uenire noluiſſent, iã neceſſariò putauerũt eſſe damnandũ, ſine ulla ſuſpenſione ſententiæ.

CEBARSVSSENSIS.

A Centũ & pluribus epiſcopis Donatiſtis, damnatũ eſſe plenè Primianum, atq; in eius locũ conſtitutũ Maximianũ: idẽ refert lib. 3. cõtra Creſconiũ, cap. 13. & 40.

BAGAIENSIS.

COnſulatu Arcadij tertio, & Honorij tertio (rectius, ut uidetur, ſecundo) ſub annum Chriſti quadringenteſimum, ſynodũ Donatiani congregarunt epiſcoporũ trecentorum decem, in oppido Bagaienſi: in qua damnarunt Maximianũ Bagaienſem epiſcopum orthodoxum, qui ſe à Donatiſtarum factione ſeparauerat, ab eorumq́; ſocietate ad ſe multos pertraxerat. cũ duodecim alijs ab ipſo ordinatis. Auguſtinus libro tertio contra Creſconium, capite 19. & 56. In eodem libro, capite 53. de actione eius ſynodi hæc recitat, ex Donatianorũ monumentis: Cum omnipotentis Dei & Chriſti eius uoluntate in eccleſia Bagaienſi concilium gereremus, Gamalius, Primianus, Portius, Secundianus, Iouinianus, Saturninus, Felix, Pegaſius,

Pegaſius,Rufinus,Fortunius,Criſpinus, Florentius,Optatus,Donatus , Donatianus , & cęteri numero trecēti & decem: placuit Spiritui ſancto,qui in nobis eſt, pacem firmare perpetuam, & ſchiſmata reſecare ſacrilega: Maximianū fidei æmulū, Dathan, Chore & Abiron miniſtrum, de pacis gremio ſententiæ fulmen excuſsit. Nec ſolùm hunc ſceleris ſui mors iuſta condemnat, ſed trahit etiā ad cōſortium criminis plures cathena ſacrilegij.famoſi ergo criminis reos,Victorinum Carcabianenſem, Marcianum Sullectinum, Beianum Baianenſem,Saluinum Quaphenſem,Theodorum Vſulenſem, Donatū Subratenſem, Migginum Belaphantarienſem, Prætextum Aſſuritanum,Saluium Membreſitanum,Valerium Melzitanum,Felicianum Muſticanum , & Marcialē Pertuſenſem : qui funeſto ôpere proditionis uas ſordidum collecta feculentia glutiuarunt.Sed & clericos aliquando eccleſiæ Carthaginis,qui,dū facinori interfuit, illicitè inceſtui lenociniū præbuerunt, Dei præſidentis arbitrio uniuerſalis concilij ore ueridico damnatos eſſe coguoſcitote.

In eadem ſynodo innocentem iudicatum & abſolutum , cum quidē aſſeſſor admiſſus fuiſſet, Primianū , idem indicat libro primo contra epiſtolam Parmeniani,cap.3: & libro 3.contra Creſconium,cap.13.

CERTHENSIS.

CErthenſem ſynodum etiam Numidiæ concilium uidetur appellare Auguſtinus, in argumento libri contra Donatiſtas poſt collationem. Fuerunt in ea Siluanus ſenex, Valentinus,Aurelius,Innocentius, Maximinus, Optatus, Auguſtinus, Donatus, & cęteri epiſcopi.Scripſerunt ij ad Donatiſtas, adhortātes eos ut ueritati acquieſcerēt. Habetur ante eum librū contra Donatiſtas poſt collationem, his uerbis:

Cum in auribus noſtris fama crebreſceret, hoc uobis ueſtros epiſcopos dicere, cognitoré prēmio fuiſſe corruptum, ut contra eos ſententia proferretur: uos aūt iſta facile credere, ac propterea multos ueſtrûm adhuc nolle acquieſcere ueritati: placuit nobis,cogente Domini charitate, ex concilio noſtro hęc ad uos ſcripta dirigere:quibus primitùs admoneremini,illos uobis uictos atq; conuictos hæc mendacia iactare, qui etiā in ſuo mandato, ꝙ pro illa collatione fecerunt, & ſuis nominib.atq; ſubſcriptionibus firmauerunt , nos illic traditores & perſecutores ſuos eſſe dicentes, in falſitate atq; mēdacio manifeſtiſsimo detecti atq; cōuicti ſunt: ita ut uolentes gloriari de multitudine coepiſcoporum ſuorū , inter aliquorū abſentiū nomina etiā mortui nomē inſererent. Et cum quæreretur ubi eſſet,ſubita perturbatione cæcati, ipſi eum cōfiterentur in itinere defeciſſe. Et cum interrogarētur , Quomodo potuerit apud Carthaginē ſubſcribere,qui in itinere iā defecerat?uehemētius perturbati , alio mendacio ſe obligauerūt,reſpōdētes eum à Carthagine redeuntem fuiſſe defunctū . De quo mendacio exire omninò minimè potuerūt. Ecce quib. creditis uel de antiqua traditione,uel de cognitoris corruptione: qui mandatū ſuū,ubi nobis obiecerūt crimē traditionis,nō potuerūt cōſcribere ſine crimine falſitatis . Proinde quę maximè neceſſaria credidim⁹,his literis tanquā breuiario collecta inſeruimus:ne fortè ad magna geſtorū uolumina uel puenire nō facile poſsitis,uel ea legere laborioſum putetis. Carthaginē uenimus & uos,& epiſcopi ueſtri:& ꝙ prius nolebāt,& indignū eſſe dicebāt, in unū cōuenimus. Electi ſunt ex nobis & ex ipſis ſeptem hinc,& ſeptē inde,qui ꝓ cauſa omniū loquerentur.Electi ſunt alij ſeptē hinc, & ſeptē inde:cū quibus,ubi opus erat,conſiliū pertractarēt. Electi ſunt quatuor hinc, & quatuor inde : q geſtis cōſcribendis cuſtodes eſſent, ne infalſatū aliqd ab aliquo diceretur. Dati ſunt etiā à nobis & ab ipſis notarij, quatuor hinc,& quatuor inde : ut bini cū exceptoribus iudicis alternarēt,ne aliqs noſtrûm ſe dixiſſe aliqd cauſaretur ꝙ non fuiſſet exceptū. Huic tātę diligētię etiā illud eſt additū,ut & nos & ipſi,quemadmodū ipſe iudex,uerbis noſtris ſubſcriberem⁹:ne quiſquā diceret in illis geſtis aliqd uel poſtea fuiſſe corruptū. Cū enim adhuc uiuentibus eis qui ſubſcripſerūt, innotuerint eadē geſta,omnib. locis in quib.oportet ut innoteſcāt,ſic etiā ad poſteros cōfirmata ueritas ꝑdurauit.Nolite ergo eſſe ingrati tantę miſericordię Dei, quę ꝑ iſtam diligentiā nobis miniſtrata eſt. Nulla excuſatio iam remanſit: nimiū dura , nimiū diabolica ſunt hominū corda,quę adhuc tātæ manifeſtationi ueritatis obſiſtūt. Ecce epiſcopi partis ueſtræ: quos oēs elegerunt ut pro omnib. loquerentur, conati ſunt quantum potuerūt, ut omnino ipſa cauſa nō ageretur: propter quā tantus numerus epiſcoporū utriuſq; partis de uniuerſa Africa,& de tā longinquis locis Carthaginē uenerat. Et cum omnis anima ſuſpēſa expectaret, in tanta collectione,quid ageretur: illi uehementer inſtabant, ut nihil ageretur . Quare hoc? niſi quia cauſam ſuā malam ſciebant:& facillimè ſe poſſe conuinci, ſi ageretur, dubitare non poterāt?Ipſe ergo animus eorū , quo timebāt ne cauſa ageretur,iam uictos eos eſſe monſtrabat . Si enim extorquerent ꝙ uolebant,ut iam collatio ipſa nō fieret,nec diſputationibus noſtris ueritas appareret: redeuntes à Carthagine quid uobis erāt reſponſuri? quid demonſtraturi ? Credo prolaturi

erant geſta, & dicturi uobis: Nos inſtabamus ut cauſa ageretur, illi ſtabant ut non ageretur. Vos expectatis quid egerimus: Ecce legite ubi eos uicimus, ut nihil ageremus. Fortè & uos reſponderetis, ſi cor haberetis. Nihil ergo acturi, ut quid iſtis? uel potius, q nihil egiſtis, ut quid rediſtis? Deniq; poſtea quàm non potuerunt efficere quod conati ſunt, id eſt ut cauſa non ageretur: ipſa actio demonſtrauit quid timuerint, quando in omnibus uicti ſunt. Confeſsi ſunt enim contra Eccleſiam catholicam, quæ toto terrarũ orbe diffunditur, nihil ſe habere quod dicerent, quia diuinis ſanctarum Scripturarum teſtimonijs oppreſsi ſunt, quibus Eccleſia deſignatur, incipiens ab Hieruſalem, creuiſſe per loca in quibus Apoſtoli prædicauerunt, & nomina eorundem locorum in ſuis epiſtolis & actis conſcripſerunt, & inde diffundi per cęteras gentes. Cõtrà iſtam Eccleſiã ſe nõ habere cauſam, manifeſta uoce profeſsi ſunt: ubi eſt euidentiſsima in nomine Dei noſtri uictoria. Cũ enim confirmant Eccleſiam, cui nos communicare, ipſos autem nõ cõmunicare manifeſtũ eſt: olim ſe uictos eſſe teſtantur. & uobis, ſi ſapiatis, apertiſsimè indicant, quid dimittere & quid tenere debeatis: nõ in ea falſitate, qua nobis nõ ceſſant adhuc uſq; mentiri: ſed in illa ueritate, qua uicti, coacti ſunt confiteri. Quiſquis ergò ab hac catholica Eccleſia fuerit ſeparat⁹, quantumlibet laudabiliter ſe niuere exiſtimet, hoc ſolo ſcelere quòd à Chriſti neritate diſiunctus eſt, non habebit uitam, ſed ira Dei maneat ſuper eum. Quiſquis autem in hac Eccleſia bene uixerit, nihil ei præindicant aliena peccata: quia unuſquiſque in ea proprium onus portabit, ſicut Apoſtolus dicit. Et quicunq; in ea corpus Chriſti manducauerit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit. nã etiã hoc ipſe Apoſtolus ſcripſit. Cũ aũt dicit, Iudiciũ ſibi mãducat, ſatis oſtẽdit, quia nõ alteri iudiciũ mãducat, ſed ſibi. Hoc nos egimus, & oſtendimus, & obtinuimus: quia cõmunio malorũ non maculat aliquẽ participatione ſacramentorũ, ſed cõſenſione factorũ. Nã ſi in factis malis nõ eis quiſq; conſentiat, portat malus cauſam ſuam, perſonam ſuam: nec pręiudicat alteri, quem in conſenſione mali operis ſocium non habet criminis. Hoc etiam ipſi uoce apertiſsima coacti ſunt confiteri, non tunc, quando iſta dicebamus: ſed poſtea, cum aliud ageretur. Nam cum uentum fuiſſet ad cauſam etiam Cæciliani, quam nos ab Eccleſię cauſa diſtinguebamus: ut ſi fortè malus eſſet inuentus, ipſum anathematizaremus: non tamen propter ipſum Eccleſiam Chriſti relinqueremus, cui per malam ſuam cauſam pręiudicare non poſſet. Cum ergo etiam ad ipſam Cæciliani cauſam uentũ fuiſſet, & legiſſent illi concilium Carthaginenſe, ubi recitabant ſeptuaginta plus minus epiſcoporum ſententias cõtra Cæcilianum abſentem prolatas: reſpondimus eis, ſic nõ obeſſe illud epiſcoporum cõciliũ abſenti Cæciliano, quemadmodũ nõ obfuit plurium epiſcoporum partis Donati concilium abſenti Primiano, quando eum in Maximiani cauſa plus minus centũ epiſcopi damnauerant. Tunc illi nominata cauſa Maximiani, unde ſciunt ſe etiam, quos damnauerant, in honore integro ſuſcepiſſe: & baptiſmũ in ſacrilego Maximiani ſchiſmate datũ ſe cõfirmaſſe, & non deſtruxiſſe: & in ſua Vagaitana ſententia, qua eos damnauerunt, quibuſdã qui in ipſo ſchiſmate fuerunt dilationem dediſſe, & dixiſſe quòd eos non polluerint ſacrilegi ſurculi Maximiani plantaria: iſta ergo cauſa poſteaquã eorũ auras percuſsit, expaueſcentes & perturbati, & obliti unde ſuperius contra nos contendebant, continuò dixerunt: Nec cauſa cauſæ, nec perſona perſonæ præiudicat. & cõfirmauerũt uerbis ſuis, quòd nos antea de Eccleſia dicebamus: qa nõ ſolùm catholicæ tranſmarinæ, cõtra quã ſe confeſsi ſunt non habere quod dicerent, uerùm etiã catholicæ Africanæ, quę illi unitatis cõmunione cõiungitur, cauſa & perſona Cæciliani qualiſcunq; fuiſſet iudicare nõ poſſet: ſi Maximianus, qui cũ cæteris ſocijs ſuis Primianũ dãnauit: ſi etiã Felicianus, qui ſimul Primianũ damnauit, et poſtea in cauſa Primiani à Donati parte dãnatus eſt, nõ pręiudicat parti Donati: cui modò epiſcopus, ſicut antea fuerat receptus, adiũgitur: ſic etiã ipſis ſocijs ſuis Maximianus nõ pręiudicat, quib. iſti dilationẽ dederũt, dicentes eos ab illo cum quo fuerũt, nõ fuiſſe pollutos: quia nec cauſa cauſæ pręiudicat, nec perſona perſonæ. Quid ergo quæritis amplius? Multis quidẽ uerbis ſuperfluis geſta onerauerunt: & quia nõ potuerunt efficere ut cauſa nõ ageretur, hoc fecerunt multum loquendo, ut qđ actũ eſt, difficile legeretur Sed debẽt uobis etiã iſta eorum pauca uerba ſufficere, ne ꝓpter neſcio quę neſcio quorũ hominũ crimina, odaritis unitatẽ catholicæ Eccleſiæ: quia ſicut ipſi dixerũt, relegerũt, ſubſcripſerũt, nec cauſa cauſæ præiudicat, nec perſona perſonę Nã & in ipſa cauſa Cæciliani, quam licet ad Eccleſiæ cauſam nõ partinentem, tñ defendendã ſuſcepimus, ut etiã ibi calũniæ manifeſtarẽtur ipſorũ, apertiſsimè uicti ſunt: nihilq; eorũ quę in Cæcilianũ intendebant, probare potuerũt. Inſuper etiã de criminib. traditionis nos epiſcopalia geſta protulimus: unde recitauimus aliquos eorũ epiſcoporũ, qui ſentẽtias in abſentẽ dixerãt Cæcilianũ, manifeſtiſsimos fuiſſe traditores. Cõtrà, ipſa

trà, ipſa geſta illi, qui non habebāt quod dicerent, falſa eſſe dixerunt: ſed nullo modo probare potuerunt. Inſuper etiam confeſsi ſunt, uel potius pro magna gloria profeſsi ſunt, Cęcilianum apud Cōſtantinum Imperatorem à ſuis præceſſorib. accuſatū. Et addiderūt mendaciō, quòd illis accuſantibus fuerit ab Imperatore dānatus. Ecce & hinc uicti ſunt: unde uobis ſolēt nebulas offundere, cōcitātes nobis inuidiā, & in odiū ueſtrū nos adducētes, quia Eccleſiæ cauſam apud Imperatores agimus. Ecce maiores eorū, de quorū nominib. gloriātur, Eccleſiæ tū dixerunt: Iam non uos ioducant uaniſsimis & mendaciſsimis uerbis: redite ad cor ueſtrū: timete Dominum, cogitate ueritatem, relinquite falſitatē. Quicquid enim iam paſſi fueritis Imperialibus legibus, quod non pro iuſticia, ſed pro iniquitate patimini: nō poteritis dicere ideo uos eſſe iuſtos, qa ſic uobiſcum agi non debuit, ut Imperator uos ab iſta iniquitate compeſceret. Epiſcopi enim ueſtri confeſsi ſunt, maiores ſuos ſic egiſſe cum Cæciliano, quomodo uobiſcum agi non uultis: & tamen quòd Cæcilianum apud Imperatorem perſecuti fuerint, etiam ipſis confitentibus & profitētibus ſatis cōſtitit. Quòd aūt Cęcilianus fuerit ab Imperatore damnatus, omnino non cōſtitit: imò etiam cōſtitit, eum accuſaotib. & perſequentib. maiorib. eorū, & bis numero prius ab epiſcopis, & ab ipſo poſtea Imperatore fuiſſe purgatū. Hoc etiā ipſi cōfirmauerunt, talia poſtea quaſi pro cauſa ſua proferēdo: ut magis contra ipſos eſſe inuenirētur, & pro cauſa Cæciliani etiā illa quæ protulerūt recitarentur. Quoſcunq; ergo accuſare uoluerūt, nullis certis documētis probare potuerunt. Quicquid aūt nos & pro Eccleſiæ cauſa, & pro Cæciliani cauſa diximus, & uerbis ſuis & lectionib. à ſe prolatis etiā ipſi cōfirmauerūt. Nā protulerūt primò codicē Optati, unde quaſi probarēt Cæcilianū ab Imperatore dānatū. qui codex cū contra illos legeretur, & magis oſtenderet Cęcilianū fuiſſe purgatū: ab omnib. riſi ſunt. Sed quia ipſe riſus nō potuit ab exceptorib. excipi, uerbis ſuis apud acta riſos ſe eſſe teſtati ſunt. Iterū recitauerunt & protulerūt libellū Imperatori Conſtantino à ſuis maiorib. datū, ubi queſti ſunt, quòd eos memorat⁹ Imperator grauiter perſequeretur: ac ſic eodē libello manifeſtarūt, ſe apud Imperatorē à Cæciliano fuiſſe ſuperatos, falſumq; eſſe q̃ dixerunt, eū ab Imperatore dānatū. Tertiò protulerūt literas eiuſdē Cōſtantini ad uicariū Verinū datas, ubi eos grauiter deteſtatur: & ꝓpterea dicit de exilio relaxandos, & furori ſuo dimitteodos, quia iam Deus in illos cœperat uindicare. Ac ſic etiā iſtis Imperatorijs literis cōfirmauerūt ſe falſum dixiſſe, quòd Cęcilianus ab Imperatore dānatus ſit: cū poti⁹ Imperator ipſos à Cęciliano uictos eſſe mōſtrauerit, quando eos uehementer execrat⁹, ideo iuſsit ut de exilio dimitterētur, ut Deo iudice (ſicut etiā cœperat) punirentur. Poſtea Felicis Abtugioenſis ordinatoris Cæciliani in medium cauſam miſerunt, dicentes eundem Felicē fuiſſe traditorem, à quo Cæcilianus fuerat ordinatus. Et eiuſdem Conſtantini Imperatoris pro Cæciliano cōtra ſe ipſos literas protulerunt, ubi ad procoſulem ſcripſit, ut ad comitatū ſuum mitteret Vigentium. Iſte autem Vigentius, niſi quia Cæciliani adhuc cauſa pendebat, & conabātur immittere ſuſpicionem uaniſsimam, quòd poſteaquā Vigentius ad comitatum directus eſt, nunc Imperator contra Cęcilianum protulerit iudicare: & illud iudicium ſuū, quod nos recitaueramus, ubi inter partes cognouerat, Cæcilianumq; purgauerat, ſentētia poſteriore ſcindere. Sed dicebatur eis, ut hoc potius legerent: & nihil omninò proferebant. Illæ autem literę Imperatoris, quibus ad ſe mitti iuſsit Vigentium, quas contra ſeipſos pro Cæciliano recitauerunt, hoc continent, quòd Helianus cōſul in cauſa Felicis audientiā præbuerit cōpetentē, eundemq; Felicem à crimine traditionis innocētē fuiſſe conſtiterit. Sed Vigentiū ad comitatum ſuū propterea iubere tranſmitti, ut illis qui ibi erant, & diurnis diebus eū interpellare nō deſinebant, apparere & intimari poſſet: & fruſtra eos Cæciliano inuidiam comparare, & aduerſus eum uiolēter inſurgere uoluiſſe. Quis eos crederet iſta cōtra ſe recitaſſe pro nobis, niſi Dei omnipotētis nutu factū eſſet, ut non ſolùm uerba eorū geſtis tenerētur, ſed etiā manus ſuſcribētiū legerētur? Nā & ordine conſulū & dierū, qui geſtis expreſſus eſt, ſi quis nunc diligēter aduertat, inueniet primò, Cęcilianū epiſcopali iudicio fuiſſe purgatum: deinde nō multo pòſt Felicis Abtuginēſis cauſa ab Heliano procōſule examinata eſt, ubi eū cōſtitit eſſe innocētē in qua cauſa ad comitatum mitti iuſſus eſt Vigentius, & longè poſtea ipſe Imperator cauſam inter partes cognouit, atq; finiuit in qua cognitione Cęcilianū innocentem, illos aūt calumnioſiſsimos iudicauit. In quo ordine cōſulū & dierū ſatis oſtenditur, fallaciter eos & calumnioſè dixiſſe: quòd Imperator miſſo ad comitatū Vigētio, iudicium ſuū mutauit: & Cæcilianū, quem prius purgauerat, poſtea cōdēnauit. Non ſolùm autem nihil de hac re legere potuerunt, & contra ſeipſos tanta legerunt: ſed etiam per ordinem conſulum euidentius conuincuntur, poſt cauſam Felicis proconſulari iudicio terminatā, in qua iuſsum

eſt ut ad comitatū Vigentius mitteretur: nec paruo interuallo, ſed longè poſtea memorati Imperatoris iudicio inrer partes habito, Cęcilianū fuiſſe purgatū. Non ergo uobis dicant, quia præmio corrupimus iudicē (quid enim aliud ſolēt uicti homines dicere?) Aut ſi aliquid dedimus iudici, ut contra illos ꝓ nobis pronunciaret: ipſis quid dedimus, ut contra ſe pro nobis tanta nō ſolùm dicerēt, uerùm etiam recitarent? An fortè uolunt, ut eis apud uos gratias agamus: quia cū dicant iudicem præmio à nobis eſſe corruptū, ipſi tamen multa quæ pro nobis contra ſe ipſos dixerunt & recirauerūt, gratis nobis omnia præſtiterunt? Aut certè ſi propterea dicant quòd nos uicerint, quia melius egerūt cauſam Cæciliani quàm nos, hoc planè credatis illis. Nos enim duas lectiones pro illo ſufficere putaueramus: illi aūt quatuor protulerūt. Sed quid uos plurib. literis oneremus? Si uultis nobis credere, credite: & teneamus pariter unitatē, quā iubet & diligit Deus. Si autem nobis non uultis credere, geſta ipſa legite, aut uobis ut legantur admittite: & an uera ſint quę ſcripſimus, ipſi uobis probate. Si autem nihil horum facere uultis, & manifeſtiſsima ueritate conuictam partis Donati falſitatem adhuc ſequi deſideratis: mundi erimus à pœna ueſtra, quando uos ſerò poſtea pœnitebit. Si uerò id quod uobis pręſtitit Deus non cōtempſeritis, & poſt cauſam tam negligenter actam, & tam diligēter manifeſtatam, peruerſam conſuetudinem relinquentes, pace Chriſti & unitati conſenſeritis: de ueſtra correctione gaudebimus, & ſacramenta Chriſti (quæ in ſacrilegio ſchiſmatis ad iudicium habetis) utilia & ſalubria uobis erunt: cum in catholica pace habueritis caput Chriſtum, ubi charitas cooperuit multitudinem peccatorum. Hæc ad uos ſcripſimus octauodecimo Calendas Iulias, pijſsimo Honorio Auguſto imperante: ut quando poſſunt, ad quoſq; ueſtrûm iſtæ literæ peruenirent.

HIPPONENSIS.

SYnodi ſpeciem habere uidetur etiā diſputatio ſeu colloquium Auguſtini cum Maximino Arianorū epiſcopo, quæ Hippone habuerunt, præſentib. plurib. tum clericis tum laicis. Diſputationem eam uerò continuant tres libri Auguſtini contra Maximinum, ad quos lectorem remittimus, ne nimis prolixa fiat narratio.

COLLATIO INTER CAtholicos Donatiſtas Carthagini.

COllationis ſeu diſputationis Catholicorū cum Donatiſtis ſummā, explicat Auguſtinus in Breuiculo, ut ipſe uocat, collationum. Fuit collatio de maximis rebus per triduū integrum. Meminit eius Auguſtinus, cum expoſitione breui actionū libri primi, poſt collationem contra Donatiſtas, cap. 25. ad hunc modum.

Cōgregantur ex uniuerſa Africa epiſcopi, ingrediuntur Carthaginē, cū tanta ſpecioſi agminis pompa, ut tam magnæ ciuitatis oculos in ſe intētioneq; cōuertāt. Qui loquātur pro omnibus, eliguntur ab omnibus. Locus etiā re tanta dignus in urbe media procuratur. Vtriq; cōueniunt, iudex præſtò eſt: tabulę parent. ſuſpēſa omniū corda, exitum tantæ collationis expectant. Tunc à lectiſsimis & diſertiſsimis uiris, quantis uiribus agi debuit aliquid, tantis agitur, ut agatur nihil. Quærūt perſonas forēſi more diſcutere: in qua quæſtione annoſa etiā tēpora litigatores conterere conſuerūt. Iſta quippe actione catholici mādatū ſuū diuinis potius teſtimonijs, quàm forenſib. formulis cōfeſſi ſunt: & ſimiliter ſe de ſcripturis reſponſuros eſſe promiſerūt. Et quoniā mirifica opitulatione Deus uoluit, ut cū quęrūt perſonā petitoris, ne ueniretur ad cauſam, ipſa inquiſitio petitoris in mediū ſubitò mitteret cauſam: clamāt præclari uiri, ad quid agendū uidebātur electi, ac ſe potius ad nō agendū electos eſſe teſtātur. & inuidoſe iudici conquerūtur, ſenſim ſe in cauſæ interna deduci: quaſi aliquid aliud prætermiſsis omnib. agi debuerit, quàm illud quod tanto pòſt uel ſerò agi uolebāt: quod nunquā prorſus agi nolebant, ubi uinci metuebant. Huius timoris apertiſsimā uocē, quis de illorū clauſo pectore excuteret? & nō dico ſi eos donis largiſsimis ditaret, ſed ſi eos pœnis crudeliſsimis torqueret? Cum enim perſona petitoris forenſi tritura cōquireretur: & uolētes oſtēdere nos eſſe petitores, ut perſonas noſtras ꝑmitterētur iure diſcutere, & moras annoſiſsimas inuenire, legerūt libellū noſtrū aliquādo ꝓcōſuli datū, quo eos petim⁹ cōueniri, ut ipſa inter nos tūc collatio fieret quodāmodo ab Imperatore, utq; fieret impetrauimus, & eo libello nos quaſi petitores eſſe mōſtrarent: reſpōſum eſt à nobis, ideo nos ſemꝑ noluiſſe fieri collationē, nō ubi eis crimina obijceremus, ſed ubi ea q̄ ſolēt obijcere purgaremus. Propter hoc hæretici ab Eccleſię unitate ſeparari, q̄a crimina obijciunt, quæ ꝓbare nō poſſunt. Deinde q̄ uidebatur cognitor ſecutus ordinem temporum, ut geſtis quæ protuleramus, ubi & ipſi apud præfectos collationem protulerāt, ideo præferret libellū noſtrū ab ipſis prolatū, q̄a geſta illa ꝑfectiora tēpore ꝓcedebāt: facillimè nos atq; iuſtiſsimè hac occaſione oblata à cognitore impetrauimus, ut ſi ea ꝓferret quę tēpore priora eſſe conſtaret, illud iuberet potius recitari, ubi ipſum apud Imperatorē Cōſtātinū, ꝑ Amillinū ꝓconſulem accuſarūt Cęcilianum:

lianũ:cuius crimina noſtræ cõmunioni obijciũt,quam uolebamus illa collatione purgare. Proinde poſteaquã legi cœpit, quoniã illic apertiſsimè in omnib. uincebantur, clamare cœperũt: Sẽſim inducimur in cauſam. Et iterũ: Prouidet poteſtas tua, ſenſim nos in cauſæ interiora deduci. O' magna, ſed nõ miranda cõfuſio. Quãdo enim dęmon ſic exorciſtã timeret, quomodo timuerũt ne illa legerentur, ubi apparebat Cecilianus, & ab eorũ prędeceſſorib. apud Imperatorẽ accuſatus:& tot iudicijs nõ ſolùm epiſcopalib⁹, ſed etiã Imperialibus, abſolutus? Vel quãto precio emere poſſemus, quòd ipſo timore turbati redire auſi ſunt, etiã ad illius tẽporis proſcriptionẽ, ubi dixerãt, lapſam iã eſſe cauſam, & quatuor menſib. euolutis agi iã omnino nõ poſſe? Quid eſt hoc? Quis tã idonea iudex inueniri poteſt animi eorũ, quem timor iſte ſic expreſſus, ſic apertus, ut cũ timor ſoleat adimere libertatẽ, iſti tã liberè timuerũt, ut iudiciũ ſuũ de mala ſua cauſa nec ſilentio texerint, ſed uerbis apertiſsimis ꝓdiderint? O uehementẽ trepidationẽ, ad extorquendã cõfeſsionẽ. Tam fortis ex ore ꝓſiluit timor, ut eius impetu de fronte fugerit pudor. Sed cum legerentur ea quib. oſtẽdebatur Cecilianus accuſatus atq; purgatus, petitores propter agendã cauſam inquirebantur, perſonæ diſcutiebãtur. Et quãuis morarũ tendiculæ ne ad ipſam cauſam perueniretur, tergiuerſatione necterẽtur: tamẽ propter agendã cauſam etiam iſta poſtulari ueluti iure uidebãtur. Poſtquã cauſa optima Ceciliani recitando prolata eſt, reuocatur exploſa & conuicta proſcriptio, diem cauſæ agendæ iam tranſiſſe clamatur.

Nomina Donatiſtarum in ſubſcriptione numerata ſunt 270, catholicorũ uerò omniũ præſentium nomina 285. Idem in Breuiculo, collatione primi diei.

EPHESINA PRIOR.

CONgregata eſt, autoritate atq; edicto Imperatoris Theodoſij, ſynodus prior Baſſo & Antiocho Cõſulibus, anno nimirũ Chriſti quadringenteſimo trigeſimoſecundo, iuxta Marianũ: iuxta Proſperũ uerò, quadringenteſimo trigeſimoquarto, Imperij Theodoſij anno 8: ab orbe cõdito (ſicut altius Nicephorus ſupputat lib. 14. cap. 34.) anno quater milleſimo nongẽteſimo decimoquinto, ad quem ducentis plures conuenere epiſcopi.

Liberatus archidiaconus Carthaginẽſis, Breuiarij ſui cap. 5. inquit, etiã Auguſtinum per literas ab Imperatore fuiſſe accerſitum, ſed morte præuentũ. Cauſa eius coactionis, hæreſis fuit Neſtorij. nam iuxta Photini & Samoſateni deliria, uiſi ſunt quidam diuinitatem Chriſto detrahere, ut nonnulli quidẽ putarunt: ſed quorũ opinionẽ Socrates, Neſtorij ſententiã propius contemplatus, rectè reprehendit lib. 7. cap. 32: Neſtoriũ nimirum, nec uel Photini uel Samoſateni ſecutũ errorem, Chriſtũ nudũ dixiſſe hominẽ: ſed ſolam Deiperæ uocẽ (ut laruam quandã, imitatione ſtulta Anaſtaſij presbyteri ſui, inſaniæ eius primi autoris) auerſatum, communicationem uidelicet idiomatum, & inſanã ſeu pernegationem, ſeu alienationem à Chriſti perſona omniũ idiomatũ humanæ naturę.

Synodo igitur Epheſi indicta, uenit eò poſt expletam Paſchæ feſtiuitatem Neſtorius inſolens & turbulentus, & epiſcopos multos congregatos reperit. Cyrillus Alexandrinus circa Pentecoſten adeſt, poſt eã uerò Iuuenalis epiſcop⁹ Hieroſolymorũ. Ioannes Antiochenus tardiſsimè uenit, longiſsimo ſcilicet, quod inter Epheſum & Antiochiam intercedit, itinere impeditus. Prius igitur quàm is adeſt, Cyrillus perturbandi Neſtorij cauſa uelitari quaſi in eum, actionumque facere præludia incipit, die poſt terminum ſynodi conſtitutũ decimaquinta. cũ diuinitatẽ quidẽ Chriſti ſynodo feriò aſtruẽti, Neſtorius confidenter reſpondet, ſe eum qui bimeſtris aut trimeſtris factus ſit, Deũ nequaquã nominaturum: ideoq; mundũ ſe eſſe à ſanguine eorum, nec poſthac uenturum.

Hæc poſteaquã reſpõdit, cũ epiſcopis ſuas partes ſectantibus cõſpirauit: atq; ita in duas partes ſynodi facta ſeparatio eſt. Cyrillus cũ ſuis, in ſynodũ Neſtoriũ accerſit: ſed qui, quòd rem omnẽ in Ioannis Antiocheni aduentũ reijceret, uenire recuſat. Synodus Cyrilli excutit aliquoties Neſtorij homilias, in quib. quæſtionem de Maria θεοτόκου mouerat, & manifeſtas in filiũ Dei blaſphemias euomuerat. Legit etiã literas Cyrilli & Celeſtini epiſcopi Romani, cui⁹ in ſynodo locũ Cyrillus obtinebat, ad Neſtorium, Neſtorij ipſius ad Cyrillũ. Profert poſtremò in mediũ ea quæ blaſphemè cõtra Chriſtũ Epheſi Neſtorius dixerat: & cõfirmat multorũ eximiorũ patrũ grauiſsimis ſententijs illa, quæ de fide rectè dicuntur: & Neſtoriũ deponit tandem hac formula, quam Euagrius recitat: Quoniam uenerandiſsimus Neſtorius neq; uocationi noſtræ obedire uoluit, neq; ſanctiſsimos atq; religioſiſsimos epiſcopos à nobis miſſos ſuſcepit, neceſſariò ad id progreſsi ſumus, ut quæ impiè ſunt ab illo præſumpta, reijcerem⁹. Et quoniã illũ cùm ex lectis epiſtolis & libris eius, tũ ex uerbis quæ recẽs in hac ipſa metropoli loquut⁹ eſt, impiè ſentiẽte & prædicãte dephẽdimus, neceſsitate tã Canonũ quàm epiſtolæ ſanctiſsimi patris & cõminiſtri noſtri Celeſtini Romanę eccleſię epiſcopi coacti, frequẽter illachrymãtes, ad durã hãc ſententiã proferẽdã

pro-

proceſsimus. Dominus itaq; noſtet IESVS Chriſtus blaſphemijs ab illo affect᷒, per hãc præſentem ſynodum Neſtorium hunc ab epiſcopali dignitate, uniuerſoque ſacerdotij collegio alienum eſſe decreuit.

Extat in uolumine Conciliorum epiſtola longa ipſius ad Neſtorium Synodi, cum anathematiſmis ſeu capitibus cõdemnationis, quæ depoſitionẽ Neſtorij proximè præceſſiſſe uidetur, quam tamen adijcimus.

Epiſtola concilij Epheſini ad Neſtorium.

Religioſo & Deo amabili conſacerdoti Neſtorio, Cyrillus, uel quicunq; ſunt apud Epheſinã ſynodum. Cũ Saluator noſter apertè pronunciet, Qui diligit patrẽ aur matrẽ ſuper me, nõ eſt me dignus: & qui diligit filium aut filiã ſuper me, non eſt me dignus: quid nos faciemus, qui depoſcimur à tua religione, ut te ſuper Chriſtũ, ſaluatorem omniũ, diligamus? Quid enim nobis in die iudicij proderit, aut quã ſatisfactionẽ reperire poterimus, propter rá diuturnũ ſilentiũ, de prolatis à te cõtra eũ blaſphemijs? Et ſi quidẽ tantũmodo læderes, docẽs iſta, uel ſentiens, ſolicitudo nobis minor exiſteret: cum uerò totã ſcandalizaueris Eccleſiã, & fermẽtũ inſolitæ prauitatis & nouæ hæreſis miſcueris in populis, nec tãtũ ibidẽ poſitis, ſed ubiq; cõſiſtenribus (nam tuarũ expoſitionũ libri per cuncta uulgati ſunt) pro noſtrò ſilẽtio quæ ratio ultrà uel excuſationis ſermo ſufficiat? Aut quomodo nõ neceſſe ſit meminiſſe Chriſti Domini, ſic dicentis: Nõ putetis quòd uenerim pacẽ mittere, ſed gladiũ. ueni enim ſeparare hominẽ aduerſus patrẽ ſuũ, & filiam aduerſus matrem ſuam. Nam cum læditur fides, parenrum reuerentia uelut inutilis & periculoſa deſpicitur, & amor erga filios fratresq; uitatur: ad poſtremũ etiam, ſuper ipſam uitam mors porius à pijs uiris eligitur, ut meliorem reſurrectionem (ſicut ſcriptum eſt) conſequantur. Ecce itaque te, ſimul cum ſancta ſynodo quæ apud amplam urbem Romam congregata eſt, præſidente ſanctiſsimo & reuerendiſsimo patre & conſacerdote noſtro Celeſtino epiſcopo, his ſcriptis ſynodicis te eriam tertiò conuenimus, conſilium dantes, ut à tam prauis abſtineas, diſtortisq; dogmatibus, quæ & ſentire cognoſceris, & docere: recipias uerò fidem rectam, Eccleſijs per beatiſsimos Apoſtolos & Euangeliſtas ab initio traditã, qui & oculis inſpexerunt, & miniſtri uerbi fuiſſe monſtrantur. Quòd ſi hoc religio tua facere diſtulerit, iuxta dilationem literis pręfinitam ſanctiſsimi & reuerendiſsimi cõſacerdotis noſtri Romanæ præſulis eccleſiæ Celeſtini: ſcias, re nullam ſortem habere nobiſcum, nec locũ aut colloquium cum Dei ſacerdotibus & epiſcopis obtinere. Non enim fas eſt contemnere nos, non ſolùm Eccleſias ita turbatas, & ſcandalizatos populos, fidemque rectiſsimam uiolatam, diſſipatamque: quin etiam gregem, quem cuſtodire debueras, ſiquidem iuxta nos amator recti dogmatis extitiſſes, ſanctorum patrum ueſtigia pia conſectans. Omnes itaque, quòs propter fidem tua religio à communione remouit, aut ab ordine ſuo depoſuit laicos & clericos, in noſtram communionem recipimus. Non enim iuſtum eſt, eos tuis decretis opprimi, qui nouerunt recta ſentire: qui etiam, bene facientes, tibi prudentiſsimè reſtiterunt. Hoc idem namque in epiſtola, quam miſiſti ad præſulem amplæ Romę ſanctum & coepiſcopum noſtrum Celeſtinum, ſignificare curaſti. Non autem ſufficit uel tuę religioni, tantummodo fidei ſymbolum confiteri, quod expoſitum eſt per idem tempus, Spiritu ſancto largiente, à uenerãdo & magno Cõcilio apud Niceam congregato. hoc enim non intellexiſti, nec rectè interpretatus es, quinimo peruerſe: licet ſono uocis eadem uerba protuleris. Sed conſequens eſt, etiam iureiurando fateri te, quòd anathematizes quidem tua polluta & prophana dogmata: ſentias autem & doceas, quæ nos uniuerſi per Orientem ſeu per Occidentem epiſcopi & magiſtri, præſulesq; populorum credimus & docemus. Epiſtolis autem ab Alexandrina eccleſia tuæ religioni directis, conſenſum præbuit tam ea quæ apud urbem Romanam conuẽnit ſancta ſynodus, quàm etiam nos omnes, uelut rectè irreptehenſibiliterque conſcriptis. Subdimus autem his noſtris, quæ te ſentire oporteat & docere, & ea à quibus abſtinere conueniat. Hæc eſt enim fides catholicæ Eccleſiæ, cui cuncti conſentiunt orthodoxi per Orientem Occcidentemq; Pontifices.

Credimus in unum Deum, patrem omnipotentem, omnium uiſibilium & inuiſibilium conditorem. Et in unum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, filium Dei, natum de patre unigenitum, hoc eſt, ex ſubſtantia patris, Deũ ex Deo, lumen de lumine, Deũ uerum ex Deo uero: natum, non factum: homouſion patris, hoc eſt unius cum patre ſubſtantiæ, per quem omnia facta ſunt in cœlo & in terra. Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem, deſcendit de cœlis. Et incarnat᷒ eſt: & homo factus, paſſus eſt. Et reſurgẽs tertia die, aſcendit in cœlos, inde uẽturus iudicare uiuos & mortuos. Et in Spiritum ſanctum. Eos autem qui dicũt, Erat tempus quando non erat, & antequam naſceretur non erat, & quia ex nullis exiſtentibus factus eſt, aut ex alia ſubſtantia uel eſſen-

eſſentia eſſe dicunt, aut conuertibilem, uel commutabilem Dei filium, anathematizat Catholica & Apoſtolica eccleſia.

Sequentes autem omnium ſanctorum patrum confeſsiones, quas, loquente in eis ſancto Spiritu, protulerũt, & intentioni quę eſt in eorum intellectu, æquis ueſtigijs inhærentes, atque iter ambulantes regium, profitemur, quòd ipſum unigenitum Dei uerbum, natum ex ipſa patris eſſentia, de Deo uero Deus uerus, lumen de lumine, per quẽ omnia facta ſunt ſiue in cœlis ſiue in terra, ſalutis noſtrę cauſa deſcendit, & ad exinanitionem ſeſe dignatus eſt inclinare: natus autem, & homo factus, id eſt carnem de uirgine ſancta ſuſciplens, eamq́ue propriam faciens, natiuitatem noſtram ex uulua ſuſtinuit, homo de muliere procedẽs, nec quod erat abijciens. Nam licet factus ſit in aſſumpcione carnis & ſanguinis, tamen etiam ſic quod erat Deus, natura ſcilicet & ueritate, perſiſtit. Nec carnem itaque dicimus in naturam Deitatis eſſe conuerſam, nec in ſubſtanniam carnis Dei uerbi eſſentiam commutaram.

Inconuertibilis eſt enim, & incommutabilis, idemq́ue ipſe iuxta Scripturas, iugiter permanens. Viſus eſt autem & paruulus, poſitusq; in cunabulis, & ſinib. genetricis uirginis conſtitutus, uniuerſam creaturam replebat, ut Deus genitori ſuo indiuiſus exiſteret. Quod diuinum eſt enim, ſine quantitate & ſine mole cognoſcitur, nec ullis terminis continetur uerbum Dei. Secundum ſubſiſtentiam confitentes, unum adoramus filium, & Dominum Ieſum Chriſtum, non ſeorſum ponentes & determinantes hominem & Deum, uelut inuicem ſibi dignitatis & authoritatis unitate coniunctos. hoc enim nouitas uocis eſt, & nihil aliud. Nec item Chriſtum ſpecialiter nominantes Dei uerbum, quod ex Deo eſt: nec alterum ſimiliter Chriſtum ſpecialiter, qui de muliere natus eſt: ſed unum ſolũmodo Chriſtum, Dei patris uerbũ, cũ ꝓpria carne cognoſcimus. Tunc enim etiã iuxta nos unctus eſt, quãuis ſpiritũ dignis ipſe cõtulerit, & nõ ad mẽſuram, ſicut B. Ioannes aſſeruit. Sed nec illud dicimus, quòd Dei uerbũ, uelut hominem communẽ, qui de ſancta uirgine natus eſt, habitauerit, ne Deum homo Chriſtus habitatorem poſsidere credatur. Quãuis enim habitauerit in nobis, & dictum ſit in Chriſto habitare omnẽ plenitudinem Deitatis corporaliter: attamen intelligimus, eum, quòd caro factus, non ſicut in ſanctis habitare dicatur, nec talem in ipſo habitationem factã diffinire tenrauimus, ſed unitus iuxta naturam, nec in carnẽ penitus commutatus, talẽ ſibi fecit habitationem, qualẽ & anima hominis habere creditur ad propriũ corpus. Vnus igitur eſt Chriſtus, filius & Dominus, nõ uelut coniunctionẽ quãlibet in unitate dignitatis & autoritatis hominis habentis ad Deũ. nõ enim poteſt unire naturã ſola dignitatis æqualitas. Deniq; Petrus & Ioãnes, æqualis ſunt ad alterutrũ dignitatis, propter quód Apoſtoli & ſancti diſcipuli eſſe mõſtrãtur: ueruntamen uterq; nõ unus eſt. Nec iuxta collationem uel connexionẽ, modũ coniunctionis aduertimus. hoc enim ad unitatem non ſufficit naturalem. Nec ſecundum participationis affectũ, ſicut nos etiã adhærentes Domino, unus cum eo ſpiritus ſumus: imò potius cõiunctionis nomẽ euitamus, tanquã nõ exiſtẽs idoneũ, quod ſignificet unitatis arcanũ. Sed neq; Deũ aut Dominũ Chriſti, uerbũ Dei patris aſſerimus, ne iterũ manifeſtius in duo diuidamus unũ Chriſtũ, filiũ & Dominũ, & in crimẽ ſacrilegij recidamus, Deũ illi ſeipſum faciẽtes, & Dominũ. Vnitus quippe (ſicut ſuperius diximus) Deus uerbũ carni ſecundũ ſubſiſtentiã, Deus quidẽ eſt omniũ, & dominator uniuerſitatis: ueruntamen nec ſeruus eſt ſibi ipſe, nec Dominus: quoniã ineptũ eſt, uel potius impiũ, hoc ſentire uel dicere. Quamuis enim dicat Deũ ſuũ patrẽ, cũ ſit Deus, & de ſubſtãtia eius: tamẽ nullatenus ignoramus, quòd manens Deus, homo quoq; factus ſit, qui ſub Deo iuxta debitã legẽ naturæ humanitatis exiſteret. Ipſe uerò ſibi quomodo uel Deus poterit eſſe, uel Dominus? Ergo ſicut homo, quantũ decenter exinanitionis menſurę cõgruit, ſub Deo ſe nobiſcũ eſſe deſeruit. Hoc etiã, quomodo ſub lege factus eſt, quamuis ipſe promulgauerit legẽ, & legislator ut Deus exiſteret, cauemus de Chriſto dicere. Propter aſſumentẽ, ueneror aſſumptũ: & ꝓpter inuiſibilẽ, adoro uiſibilẽ. Hortendũ uerò ſup hoc eſt etiã illud dicere: Is q ſuſceptus eſt, cũ eo q ſuſcipit, cõnũcupatur Deus. Qui enim hæc dicit, diuidit iterũ in duos Chriſtos, eũ qui unus eſt, hominẽ ſeorſum in parte, & Deum ſimiliter in parte cõſtituẽs. Euidenter enim denegat unitatẽ, ſecundũ quam nõ alter cum altero coadoratur, aut cõnuncupatur Deus, ſed unus intelligitur Chriſtus Ieſus, filius Dei unigenitus, una ſeruitute cum propria carne uenerandus. Confitemur etiã, quòd idẽ ipſe qui ex Deo patre natus eſt, filius unigenitus Deus, licet iuxta naturam ſuã expers paſsionis extiterit, pro nobis tamẽ ſecundũ Scripturas perpeſſus ſit, & erat in crucifixo corpore propriæ carnis impaſſibiliter ad ſe referens paſsiones. Gratia uerò Dei pro omnibus guſtauit mortem, tradens & proprium corpus, quamuis & naturaliter ipſe uita ſit, & reſurrectio mortuorũ. Nam ut mortem ineffabili potẽtia proculcaret,

ret, ac prius in ſua carne primogenitus ex mortuis fieret,& primitiuę dotmientiũ,uiámque faceret humanæ naturæ ad incorruptionis recutſum,gratia Dei (ſicut ſuprà dictum eſt) pro omnib.guſtauit morté : & tettia die teſurgẽs,expoliauit infernũ.Idcirco, quáuis dicatur quòd per hominem facta ſit reſurrectio mortuorũ: tamen intelligimus hominẽ factum uerbum, quod ex Deo eſt : & per ipſum,mortis imperium fuiſſe deſtructum.

Veniet temporibus præfinitis (ſicut eſt unus filius & Dominus) in gloria patris,ut iudicet orbem terrarum in æquitare.ſicut Scriptura teſtatur. Neceſſariò igirur & hoc adijcimus. Annunciantes enim,ſicut ſecundum carnem,mortem unigeniti filij Dei,id eſt Ieſu Chriſti,& reſurrectionem eius,& in cœlis aſcenſionem pariter confitentes, incruentam celebramus in Eccleſijs ſacrificij ſeruitutem:ſic etiam ad myſticas benedictiones accedimus,& ſanctificamur, participes ſancti corporis & precioſi ſanguinis Chriſti omnium noſtrorum redemptoris effecti, nõ ut cõmunem carnem percipiẽtes (quod abſit) nec ut uiri ſanctificari, & uerbo cõiuncti ſecundũ dignitatis unitaté ac ſicut diuinam poſsidentis habitationé,ſed uerè uiuificatricé & ipſiꝰ uerbi ꝓpriá factá.Vita enim naturaliter ut Deus exiſtens, quia propriæ carni unitus eſt,uiuificatricé eam eſſe profeſſus eſt. Et ideo,quáuis dicat ad nos,Amen amen dico uobis,niſi manducaueriris carné filij hominis,& biberitis eius ſanguiné : nõ tamen eam , ut hominis unius ex nobis exiſtimare debemus (quomodo enim iuxta naturam ſuá uiuificatrix eſſe caro poterit hominis ?) ſed ut uerè propriam eius factá qui propter nos filius hominis eſt factus,& uocatus.Eas autem uoces,quas Saluator noſter in Euangelio protulit,non in duabus ſubſiſtẽtijs aut perſonis omnino patimur : nõ enim duplex eſt , unus Chriſtus & Deus ſolus, quamuis ex duabus diuerſisque rebus ad unitatem cognoſcitur indiuiduam conueniſſe : ſicut homo quoq; ex anima conſtans & corpore, non duplex,ſed unus potius eſt ex utroque. Humsnas ergo & diuinas inſuper uoces ab uno Chriſto dictas, animaduertentes , rectè ſentimus. Quum enim Deo dignißimè loqtur de ſeipſo, Qui me uidet,uidet & patré: &,Ego & pater unũ ſumus:diuinam eius intelligimus,ineffabilemq́; naturá, ſecundum quá unus eſt cũ patre ſuo , propter uná eandemq́; ſubſtantiá,imago & character,ſplendorq́; gloriæ eius exiſtens.Quũ uerò humanæ naturæ menſurá nullatenus ignorans,Iudæos alloquitur, Nunc me quæritis hominem occidere,qui ueritatem loquutus ſum uobis:item nõ minus eum qui in ſimilitudine & ęqualitate patris eſt,Deum uerum etiá in menſuris humanitatis eius agnoſcimus. Si autem neceſſariò creditur, quòd natura Deus exiſtens,factus ſit caro, imò potius homo animatus anima rationali:quę cauſa eſt, ut in eius quibuslibet uocibus erubeſcat, ſi eas homine dignas effatus eſt? Quòd ſi ſermones homini congruentes abijcit, iuxta nos hominem fieri quis coegit? Quum uerò ſe propter nos ad exinanitionem ſpontaneá misericorditer inclinauerit, quá ob cauſam dignos exinanitione ſermones fugerit? Vni igitur perſonæ cuncta eius in Euangelio aſſcribimus,uni hypoſtaſi uel ſubſiſtentiæ uerbi ſcilicet incarnati, quia unus eſt Dominus IESVS Chriſtus,ut ſcriptũ eſt. Appellatũ uerò ab Apoſtolo, Apoſtolũ & Pontificem cõfeſsionis noſtræ, tanquam ſacrificanté Deo & patri fidei noſtræ confeſsionem,quę à nobis ipſis,& per ipſum.ipſi Deo patri inceſſanter offertur,iterũ eũ dicimus,qui ex Deo ſecundũ naturá filius unigenitus eſt,nec homini pręter eũ alteri ſacerdotij nomé & officiũ deputamꝰ. Factus eſt enim mediator Dei & hominum,& reconciliator ad pacé ſemetipſum Deo & patri pro nobis offerẽs in odoré ſuauitatis.Ideoq́; dicebat: Sacrificiũ & oblationé noluiſti,holocauſta & pro peccato nõ tibi placuerunt : corpus aũt perfeciſti mihi. tunc dixi : Ecce uenio, in capite libri ſcriptũ eſt de me , ut facerem Deus uolũtatem tuá. Obtulit enim proprium corpus , non pro ſe, ſed pro nobis,in odorem ſuauitatis. Nam qua pro ſe uel oblatione,uel ſacrificio indigeret,omni peccato liber,ut Deus exiſtens? Quòd ſi oẽs peccauerunt,& egẽt gloria Dei, ſecundũ hoc quod ſumus ad mutabilitatis exceſſum proniores effecti: & peccatis ęgrotauit humana natura,ipſe uerò nõ ita, ideoque & nos gloria eius egemus: cur erit ultrà iam dubiũ, quòd agnus uerus pro nobis ſit immolatus? Qui aũt dicit, quia ſeipſum tam pro ſe quàm pro nobis obtulerit,nullatenus impietatis crimé effugiet: quũ nihil prorſus iſte deliquerit , nec ullũ fecerit omnino peccatũ. Qua igitur egeret oblatione,nullo ſuo exiſtente facinore? Pro quo,ſi eſſet, ſatis admodũ cõuenienter offerret. De ſpũ quoq; cũ dicit,Ille me clarificabit: hoc rectiſsimè ſentientes,unũ Chriſtũ Dominũ,& filium, non uelut alterius egentem gloria, confitemur à Spiritu ſancto gloriá cõſecutũ:quia eius ſpiritus nec melior nec ſuperior ipſo eſt.Sed qa humana opera faciẽs ad demõſtrationé ſuæ Deitatis,uirtute proprij ſpiritꝰ utebatur, ab ipſo glorificari dicitur, quòd uirtus ſua uel diſciplina quælibet unumquenq; clarificet. Quamuis enim in ſua ſit ſubſtantia ſpiritus eius , & intelligatur in perſona proprietas, iuxta id quòd ſpiritus eſt , & nõ filius : attamen alienus ab illo non eſt. Nam ſpiritus appella-

appellatus eſt ueritatis, & ueritas Chriſtus eſt: unde & ab iſto ſimiliter, ſicut ex Deo patre procedit. Deniq; hic ipſe ſpiritus, etiam per ſanctorum manus Apoſtolorum, miracula glorioſa perficiens, Dominum glorificauit IESVM Chriſtum, poſtquam aſcendit in cœlum. Nam creditus eſt Chriſtus, naturà Deus exiſtens, per ſuum ſpiritum uirtutes efficiens: ideoque dicebat, De meo accipiet, & annunciabit uobis. Nequaquam uerò participatione alterius, idem Spiritus ſapiẽs aut potẽs dicitur: quia per omnia perfectus eſt, & nullo prorſus indigens bono. Nam paremę uirtutis & ſapientiæ, id eſt filij ſpiritus creditur: & ideo ipſa re & ſubſiſtentia uirtus & ſapiẽtia cõprobatur. Igitur quia Deum carne unitũ iuxta ſubſiſtentiam, ſancta uirgo corporaliter peperit, idcirco eam Deigenitricẽ eſſe profitemur: non quòd uerbi natura, exiſtendi principiũ de carne ſortita ſit: (erat enim in principio Verbum, & Deus erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & ipſe cõditor ſeculorũ patri coæternus, & uniuerſitatis creator) ſed quòd, ut ſuperius diximus, iuxta ſubſiſtentiam ſibimet uniens humanam naturam, natiuitatem ſubſtineret ex ipſa uulua corporea. Non quod eguerit neceſſariò, propter ſuam naturam, natiuitate quæ eſt in extremis ſeculi facta temporibus: ſed ut ipſas benediceret ſubſtantiæ noſtræ primitias, & dum eũ carni unitum mulier edidiſſet, illa quæ aduerſus omne genus humanum maledictio fuerat prolata deſineret, nec iam morti noſtra corpora deſtinaret. Illud quoq; dictum, In triſticia paries filios, ipſe diſſoluens, uerum eſſe monſtraret, quod prophetæ uoce prædixerat, Abſorpta eſt mors in uictoria. Et iterum: Abſtulit Deus omnem lachrymam ab omni facie. Propter hanc enim cauſam dicimus, eum diſpenſatoriè & ipſis tunc benedixiſſe nuptijs, cum in Cana Galilææ cum ſanctis uocatus fuit Apoſtolis. Hæc ſapere edocti ſumus tam à ſanctis Apoſtolis, quàm Euãgeliſtis, & ab omni ſcriptura diuinitùs inſpirata, nec non & à beatis patrum confeſsionibus ueritate ſubnixis. His omnibus etiam religionem tuam concordare, & præter aliquem dolum conſentire conuenit. Quæ uerò religionem tuam anathematizare neceſſe eſt, huic epiſtolæ noſtræ ſubiecta ſunt.

Capitulum primum.

Si quis non confitetur Deum eſſe ueraciter Emmanuel, & propterea Deigenetricem ſanctam uirginem, (peperit enim, ſecundũ carnem, carnẽ factum Dei Verbum, ſecundũ quod ſcriptum eſt, Verbum caro factum eſt) anathema ſit.

2. Si quis non confitetur, carni ſecundum ſubſtantiam unitum Dei patris uerbum; unumq; eſſe Chriſtum cũ propria carne, eundem ſcilicet Deum ſimul & hominem, anathema ſit.

3. Si quis in uno Chriſto diuidit ſubſtantias poſt unitatem, ſola eas connexione coniungens, eamque quæ ſecundum carnis dignitatem ſit, uel etiam authoritatem & poteſtatem, ac non potius conuentu qui per unitatem factus eſt naturalẽ, anathema ſit.

4. Si quis in perſonis duabus uel ſubſiſtentijs, eas uoces quæ in Apoſtolicis ſcriptis continentur, & Euangelicis, diuidit, uel quæ de Chriſto dicuntur à ſanctis, uel ab ipſo: & aliquas quidem ex his uelut homini, qui præter Dei uerbum ſpecialiter intelligatur, aptauerit: illas autem tanquam dignas Deo, ſoli Dei patris uerbo deputauerit, anathema ſit.

5. Si quis audeat dicere, hominẽ Chriſtum theophoron, id eſt Deiferum, ac non potius Deum eſſe ueraciter dixerit, tanquam filium per naturam, ſecundum quod Verbum caro factũ eſt, & communicauit ſimiliter ut nos carni & ſanguini, anathema ſit.

6. Si quis dicit, Deum eſſe uel Dominum Chriſti, Dei patris uerbum, & nõ magis eundem ipſum confitetur Deum ſimul & hominem, propterea quòd Verbum caro factum eſt ſecundum Scripturas, anathema ſit.

7. Si quis uelut hominem, Ieſum operante Deo uerbo dicit adiutũ, & unigeniti gloriam tanquam alteri præter ipſum exiſtenti tribuit, anathema ſit.

8. Si quis audet dicere, aſſumptum hominem coadorandum Deo uerbo, & conglorificandũ, & connuncupandum Deum tanquam alterũ cũ altero, (nam Con ſyllaba ſuperadiecta, hæc cogit intelligi) ac non potius una ſupplicatione ueneratur Emmanuel, unamq; ei glorificationẽ dependit, iuxta quod Verbum Dei caro factum eſt, anathema ſit.

9. Si quis unum Dominum IESVM Chriſtum glorificatum dicit è Spiritu ſancto, tanquã qui aliena uirtute per eum uſus fuerit, & ab eo acceperit efficaciam contra immundos ſpiritus, poſſe & coram hominibus diuina ſigna perficere, ac non potius propriũ fatetur eius ſpiritũ, per quem diuina ſigna expleuit, anathema ſit.

10. Pontificem & apoſtolum confeſsionis noſtrę factum eſſe Chriſtum, diuina Scriptura commemorat. obtulit enim ſemetipſum pro nobis in odorem ſuauitatis Deo & patri. Si quis ergo pontificem & apoſtolũ noſtrum dicit factum non ipſum Dei uerbum, quando caro factum eſt, & homo iuxta nos homines, ſed uelut alterum præter ipſum ſpecialiter hominem ex muliere: aut qui di-

cit quòd pro ſe obtuliſſet ſemetipſum oblationem,& non potius pro nobis ſolis,(nõ enim eguit oblatione,qui peccatum omnino neſciuit) anathema ſit.

11. Si quis non confitetur, carnem Domini uiuificatricem eſſe,& propriam ipſius uerbi Dei patris, ſed uelut alterius præter ipſum, coniuncti eidem per dignitatem, aut quaſi diuinam habentis habitationem, ac non potius uiuificatricem eſſe, quia facta eſt propria uerbi, cuncta uiuificare ualentis, anathema ſit.

12. Si quis non confitetur Dei uerbum paſſum carne, & crucifixum carne, & mortem carne guſtaſſe,factumque primogenitum ex mortuis,ſecundum quod uita eſt,& uiuificator ut Deus, anathema ſit.

13. Ait igitur magna & ſancta ſynodus, ipſum qui eſt ex Deo patre naturaliter natus, filium unigenitum,Deũ de Deo uero, lumẽ de lumine, per quem & cum quo omnia fecerit pater:hunc deſcendiſſe,incarnatum eſſe,& hominem factum,paſſum eſſe,& reſurrexiſſe tertia die,aſcendiſſe rurſus in cœlos. Hęc nos ſequi uerba debemus,his nos conuenit obtemperare dogmatibus,conſiderãtes quid ſit incarnatum eſſe,& hominẽ factũ Dei uerbum. Non enim dicimus,quòd Dei natura conuerſa uel immutata,facta ſit caro: nec quòd in totũ hominẽ, qui eſt ex anima & corpore,transformata ſit:ſed magis quòd carnem,animatã anima rationali,ſibi copulauerit:uerbumq; ſubſtantialiter, ineffabiliter & incomprehenſibiliter factus ſit homo, & nuncupatus ſit etiã filius hominis,nõ nuda tantummodo uoluntate, ſed nec aſſumptione ſola perſonę,ſed quòd diuerſę quidẽ naturæ in unum cõuenerint,unus tamen ex ambabus Chriſtus & filius, nõ euacuata uel ſublata diuerſitate naturarũ per coniunctionem:ſed quia ſimul nobis effecerunt unum Deum,& Chriſtum,& filiũ : id eſt, diuinitas & humanitas, per arcanã illã, ineffabilemq; copulationis adunationem.Itaq; is qui ante ſecula omnia eſt natus ex patre, etiã ex muliere carnaliter eſt procreatus in tẽpore.Non quia diuina ipſius natura de ſacra uirgine ſumpſit exordium,nec propter ſeipſam opus habuit ſecundò naſci poſt illã natiuitatem,quã habebat ex patre:(eſt enim ineptum & ſtultũ,hoc dicere,quòd is qui ante omnia ſecula eſt,& conſempiternus patri, ſecundæ generationis eguerit, ut eſſe inciperet) ſed quia propter noſtram ſalutem,naturam ſibi copulauit humanã,& proceſsit ex muliere,idcirco dicitur eſſe natus carnaliter.Neque enim primùm natus eſt homo communis de ſancta uirgine, & tũc demum inhabitauit in eo uerbũ:ſed in ipſa uulua uteroq; uirginali ſecũ carnẽ cõiunxit,& ſuſtinuit generationem carnalẽ,carnis ſuę natiuitatẽ,ſuã faciens.Sic illum dicimus & paſſum eſſe,& reſurrexiſſe: nõ quia Deus uerbũ in ſua natura paſſus ſit aut plagas,aut clauorũ trãſfixiones,aut alia uulnera ſuſceperit : (Deus nãq; incorporalis, extra paſsionẽ eſt)ſed quia corpus illud,quod ipſius propriũ factum eſt,hoc ſuſtinuit,ideo hæc omnia pro nobis ipſe dicitur paſſus.Inerat enim in eo corpore, quod patiebatur, Deus,qui pati nõ poterat. Simili modo & mortem ipſius intelligimus.Immortale enim & incorruptibile eſt naturaliter & uita & uiuificans Deus uerbum:ſed quia corpus ipſius propriũ, gratia Dei (iuxta Pauli uocẽ) pro omnib. mortem guſtauit, idcirco ipſe dicitur mortẽ paſſus pro nobis.Non quòd ipſe mortẽ eſſet expertus,quantũ ad ipſius naturã pertinet(inſania enim eſt,hoc uel ſentire,uel dicere)ſed quòd(ut diximus) uera caro ipſius mortẽ guſtauit. Ita & reſurgente carne,ipſius rurſus reſurrectionẽ dicimus,nõ quia in corruptionẽ ceciderit,quod abſit:ſed quia eius reſurrexit corpus. Ita Chriſtũ unũ & Dominũ cõfitemur,non tanquã hominẽ cũ uerbo coadorantes,ne diuiſionis quædam ſpecies inducatur,ſed unum iam & eundem adorãtes: quia nõ eſt alienum à uerbo corpus ſuũ, cum quo ipſe etiam aſsidet patri. Nec hoc ita dicimus, quaſi duobus filijs aſsidentibus: ſed uno cum carne per unitatẽ: quia ſi talem copulationem factam per ſubſtantiã, aut quaſi prępaſsibilem, aut quaſi parũ decorã, uoluerimus accipere,in id incidemus, ut duos filios eſſe dicamus. Neceſſe eſt enim diſcernere,& dicere hominẽ ſeparatim fuiſſe,ſola filij appellatione honoratum: & rurſus uerbum,quod eſt ex Deo in homine, in ueritate filium Dei.Sed diſcernere in duos filios non debemus unum Dominum IESVM Chriſtum. neque enim adiuuat rectam fidei rationem,licet nonnulli copulationem(neſcio quam)perhibeant perſonarum. Non enim dicit Scriptura, uerbum Dei perſonam ſibi hominis aſſumpſiſſe:ſed carnem factum eſſe.Id autem oſtendere,Dei uerbum ſimiliter ac nos,principium habuiſſe carnis & ſanguinis,& corpus noſtrum propriè ſuum feciſſe,& hominem ex muliere proceſsiſſe,nõ abiecta uel depoſita deitate, aut generatione illa quam habebat ex patre, ſed manſiſſe etiam in aſſumptione carnis Deum,quod erat.Hoc itaque rectæ fidei ratio proteſtatur: in tali ſenſu ſanctos patres fuiſſe cõperimus. Ideoq; illi non dubitauerunt,ſanctam uirginem dicere Theotocon:non quia uerbi natura,deitasq;, in ſancta uirgine ſumpſit exordium:ſed quòd ex ea natum ſit ſacrum illud corpus,animatũ anima rationabili,cui ſubſtantialiter adunatum Dei uerbum, carnaliter natum eſſe dicitur.Hæc igitur pro chari-

tate

tate in Chriſto ſcribo tibi, quæres tanquam frater,& conteſtans corá Deo & electis eius angelis,ut hæc nobiſcũ ſentias:ſimul & doceas,ut Eccleſiarũ pax ſalua ſeruetur,& concordiæ charitatisq́; uinculum indiſſolubile maneat ſacerdotibus Dei.

¶ Sed Cyrillum & Memnonem Epheſinũ epiſcopũ, in ſynodo ſua Neſtorius uiciſsim deponit: cum interea ex Antiochia uenit Iohannes, epiſcopis & ſacerdotib. comitatus (ut Niceph. habet) trigintiduobus. ex quib. Liberatus numerat Alexandrum Apatanæ, Ioannem Damaſci, Aſianum Seleuciæ, Alexandrum Hierapoleos, Himerium Nicomediæ, Helladium Tarſi, Maximum Anatrabi epiſcopos, ad trigintaquatuor. Is igitur, q́d non ſuus ſuorumq́ue aduentus expectatus, ſed damnatus Neſtorius fuiſſet, Cyrillo ſuccenſet, & Memnoni: ijsq́ue à ſe ſuorumq́ue conſeſſu damnatis, uiciſsim in hanc ſcribit ſententiam: Optamus quidem ſecundũ regulas ſanctorum patrum, & ſecundum literas pijſsimorum & Chriſtianotum Imperatorum noſtrorum, cum pace fieri ſynodum. Quoniam aũt audacia & ſeditione & hæretico ſenſu utentes, ſoliq́; confidentes, nobis propinquantibus, ſecundũ literas pijſsimorum Imperatorum noſtrotum, ſecundam ſynodum impleſtis, ut ne requirerentur capitula quę contrauenerunt Apollinaris & Arij & Eunomiæ perfidiæ & impietati, neq; expectaſtis pręſentiam ſanctorum epiſcoporũ, qui undiq; à pijſsimis Imperatorib. conuocati ſunt, (cum magnificentiſsimus comes Candidianus in ſcriptis & ſine ſcriptis præcepiſſet uobis, ne quid tale uobis ſumereris, ſed expectantes cõmune omnium ſanctorũ epiſcoporũ concilium) ideo ſcitote, depoſitos uos eſſe ab epiſcopatu, Cyrille Alexãdrine epiſcope, & tu Memnon huius ciuitatis, & alienos ab omni Eccleſiaſtico miniſterio, tanquam qui uniuerſæ ſeditionis & iniquitatis autotes fueritis, quiq́; ut regulæ patrũ & Imperiales ſanctiones cõculcarentur, cauſam præbueritis. Cæteri aũt omnes qui conſenſiſtis, agentes contra leges atq; aduerſus ſanctiones Imperiales, excõmunicati item eſtote, quoad ueſtrũ agnoſcẽtes delictũ, pœnitentiã agatis, fidemq́; ſanctotum patrum, qui Niceæ cõgregari fuerunt, ſuſcipiatis, nihil aliud noui introducẽtes: & anathemate feriatis hæretica capitula, quæ à Cyrillo Alexãdrino epiſcopo expoſita ſunt cõtra Euangelicã & Apoſtolicã doctrinã: & ſequamini literas pijſsimorum & Chriſtianiſſ. Imperatorum noſtrorum, quę pręcipiunt, ut de fide exactè & per tranquillitatem inquiſitio fiat.

Extremæ eius in Cyrillũ & Memnonem ſententiæ exemplar, cuius initiũ fuiſſe Liberatus indicat (Pietas ueſtra præfulgẽs ad beneficium orbis terrarum) poſteaquã ad Imperatorem miſſum eſt, ueniunt in ſynodum ex Italia legati Celeſtini papæ, Archadius, Proiectus, & Philippus eccleſiæ Romanæ presbyter: quibus conteſtationem ſuam aduerſus Ioannem Cyrillus & Memnon explicant. & tantum efficiunt, ut in ſynodum per Danielem Colanæ ſecundæ Cappadociæ, Cõmodum Tripolis Lydiæ, & Timotheum Terraconenſem, Helleſpõti epiſcopos, cum notario & renunciante diacono, Iohannes cum ſuis uocetur. Qui reſponſum aliud pręter hoc nullum remittit: Neq; uos mittatis ad nos, neq; nos ad uos, quoniam de uobis reſponſum Principis expectamus. Ita igitur ultionis cupidi Cyrillus & Memnon, Ioannem cum ſuis uiciſsim deponunt. Ipſi uerò cum libellos ſynodo obtuliſſent, & coactus Ioannes, ut rationem depoſitionis illorum redderet, non compareret, à ſententia depoſitionis abſoluuntur.

Interea per Ioannẽ Imperator ſynodo toti ſcribit in hunc modũ: Neſtorij, Cyrilli & Memnonis damnationem ſuſcipimus. Alia uerò quæ apud uos geſta ſunt, & damnata, reprehendimus, Chriſtianam fidem rectitudinemq́; cuſtodientes, quam ex patrib. progenitoribusq́; ſuſcepimus.

His ita cõfuſis, Neſtorius pœnitentiam ſimulans, ad ſynodum refert: Dicatur Maria Deipera, & ceſſet hęc moleſtia. Sed quod ex animo & uera pœnitentia dicere ea minimè uideretur, receptus non eſt. Narrat Euagrius, imperatorem Theodoſiũ depoſitioni Neſtorij initiò non conſenſiſſe, poſtea uerò blaſphemias eius rectius cognouiſſe, ac pias literas ad Cyrillum & Ioannem miſiſſe, quibus effecerit, ut redeuntes in gratiam Cyrillus & Memnon, depoſitionem Neſtorij confirmarint. Quod Cõſtantinopoli factum, Zonaras indicat, quò epiſcopos decertãtes ab Imperatore euocatos fuiſſe ait. Volumen uerò Conciliorum, hæc acta fuiſſe refert per legationes, quas partes in ſynodo diſsidẽtes, Cyrilli ſcilicet, Memnonis & Ioannis factiones, ad Conſtantinopolim miſerint. Proſper & Marianus Scotus, damnatos ſimul cum Neſtorio tum fuiſſe multos Pelagianos, qui Neſtorij dogma ut cognatũ ſibi adiuuerint. Neſtorius aũt ab Eccleſia pulſus, in Orientẽ proficiſci iuſſus, inde uerò Oaſiam, ſterilem Arabiæ regionem, traductus eſt. Hæc de ſynodo Epheſina breuiter & ſimpliciter indicarunt Socrates libro 7. capite tertio: Euagrius libro primo, cap. tertio, quarto & quinto: Liberatus in Breuiario cap. 6: Zonaras in Theodoſio.

Volumen Conciliorũ, alia etiam quędam in hac ſynodo fuiſſe indicat, de quibus breuiter monemus. Primùm ſcilicet, depo-

ſitos eſſe à ſynodo epiſcopos amplius triginta, qui à ſynodo deficientes, in condemnationem Neſtorij adduci non potuerint.

Deinde ſancitos canones aliquot. 1. Vt q cum Cœleſtio aut complicibus ſuis ſentiát, deponantur. 2. Vt qui deficienribus à ſynodo adhæſerunt, ſacerdotio priuentur. 3. Reſtirui eos qui à Neſtorio ſint ſacerdotio prohibiri. 4 Vt qui cum Neſtorio aut Cœleſtio ſentiant, pro depoſitis habeantur. 5. Ne illi quos ſynodus ſancta condemnauit, reſtituantur. 6. De pœnis eorum qui quæ ſynodus conſtituit, perturbare præſumant. 7. Nullam eſſe fidem aliam aut componendam, aut recipiendam, præter eam quæ à patribus Niceæ congregatis propoſita ſit. Et de pœnis fidem aliam conſcribentium aut publicantium. 8. Vt Cyprij non amplius ordinationibus epiſcoporum Antiochenorum utantur, ſed ius ſuum ordinandi iuxta canones ſanctorum patrum ipſi ſibi habeant. Et ne quis epiſcopus in alienam prouinciam inuadat, ſed ius ſuum & conſuerudinem unaquæque prouincia integram obtineat. Qua de re prolixior extat actio ſub titulo exemplaris Suggeſtionum de Cypri epiſcopis, in primo uolumine Cōciliorum, folio 554.

Tertiò: Miſſum eſſe à ſynodo ſcriptum ad concilium Pamphyliæ de Euſtathij cauſa, qui metropolitanus cum fuiſſet Pamphyliæ, iniuſtè expulſus erat: qui declararint, eum legirimè & ſecundum canones electum, præter meritum expulſum eſſe, & epiſcoparum ſuum iure ſibi optimo uendicare.

Quartò: promulgaſſe definitionem aduerſus Meſſalianitas ſeu Enthuſiaſtas, cuius exemplum eſt in uolumine Conciliorum.

DEFINITIO SANCTAE ET *œcumenicæ ſynodi in Epheſo, contra impios Meſſalianitas, hoc eſt Euchetas, ſiue Enthuſiaſtas.*

¶ Veniētes ad nos pientiſsimi & religioſiſſimi epiſcopi Valerianus & Amphilochius, propoſuerunt in communi cōſiderandum, de Meſſalianitis, hoc eſt Euchetis uel Enthuſiaſtis, qui in Pamphylia uerſantur, uel quocunque nomine contaminatiſsima hæreſis uocatur. At nobis conſiderantibus attulit pientiſsimus & religioſiſsimus epiſcopus Valerianus ſchedulam ſynodicam, de illis compoſitam in magna Conſtantinopoli, ſub beatæ memorię Siſinnio. Quæ ubi lecta, ab omnibus probata eſt, quòd bene ſit condita, rectèq; habeat. Et placuit nobis omnibus, & pientiſsimis epiſcopis Valeriano & Amphilochio, & omnibus Pamphyliæ & Lycaoniæ prouinciarum pientiſsimis epiſcopis, ut omnia quæ in Synodica charta contenta, robur habeant, & nullo modo prætereunda, ut ſolita ſint & ea quæ in Alexandria acta ſunt, ita ut omnes qui per uniuerſam prouinciam hæretici Meſſaliani uel Enthuſiaſtæ ſunt, uel de eius hæreſeos morbo ſuſpecti, ſiue clerici ſiue laici ſint, conueniantur, & ſi quidem anathematizauerint iuxta ea quæ in prædicta ſynodo ſcripto pronunciata ſunt, in ſcriptis, ſi clerici fuerint, maneant clerici: ſin laici, ad communionem admittātur. Quod ſi renuerint anathematizare, ſi presbyteri uel diaconi fuerint, uel in alio quopiam gradu, & à communione: laici uerò anathematizentur. Conuicti quoque non permittantur habere monaſteria, ut ne zizaniæ diffundantur & creſcant. Hæc ut ſic agantur, omnes uires intendebant pientiſsimi epiſcopi Valerianus & Amphilochius, cæteriq́ue reuerendiſsimi totius prouinciæ epiſcopi. Vnde ad hæc placuit, librum pollutæ ipſius hæreſeos, qui dicitur Aſceticon, anathematizari, quem attulerat religioſiſsimus & pientiſsimus Valerianus, utpote ab hæreticis compoſitum. Similiter ſi quid illorum impietatem ſapiens apud pleroſque inueniatur, etiam hoc anathema ſit. Præterea dum conueniunt, quæ utilia & neceſſaria ad concordiam & communionem & diſpoſitionem, manifeſtè ſcriptis commendetur. Si autem quæſtio oborta de his quæ in hoc negocio ſunt, & ſi quid difficile & ambiguum fuerit, quod pientiſsimis epiſcopis Valeriano & Amphilochio, cęteriſq́ue per totam prouinciam epiſcopis non probatur, admotis ſcripturis omnia excutere debent. Et ſi relicti fuerint pientiſsimi epiſcopi uel Lyciorum uel Lycaoniorum, non relinquatur tamen metropolitanus prouinciæ, cuiuſcunque fuerit: in commentarios hęc referenda, ut ſi qui opus habent ijs, inueniant, quo etiam alijs ea diligentius exponant.

EXEMPLAR LIBELLI SANCTÆ *ſynodo oblati ab Euprepio epiſcopo Byzes, & Arcadiapolis, & Cyrillo epiſcopo Cœlenſi.*

¶ Sanctæ & uniuerſali ſynodo, gratia Dei & aſſenſus pientiſsimorū regū in Epheſiorū metropoli cōgregatę, ab Eutropio epiſcopo Byzes & Arcadiopolis, & Cyrillo epiſcopo Cœlenſi. Vetus mos uiget in prouincia Europæ, quòd ſinguli epiſcopi duos uel tres ſub ſe habeant epiſcopos. unde Heracleæ epiſcopus ſub ſe habet Heracleam & Panion: epiſcopus aūt Byzes, ſub ſe Byzē & Arcadiopolin. Cœlenſis uerò ſimiliter habet Cœlam & Calliopolin. Porrò epiſcopus Sebaſdię, ſub ſe habet Sebaſdiā & Aphrodiſiadem. Itaq; olim & ab initio eccleſias illas duo Europæ epiſco-

epiſcopi adminiſtrabant, & nunquam prædictæ ciuitates proprios acceperunt epiſcopos. Sed aliæ quidē ſub Heraclea fuerunt ab initio. Arcadiopolis autem fuit epiſcopi Byzenſis, Callipolis ſimiliter ſub epiſcopo Cælenſi. Verùm quoniam nunc Phriuclas Heracleę epiſcopus, à ſancta Synodo epiſcop⁹ factus, Neſtorio & cum illo ſentientib. ſe addixit: ſuſpicamur autem, quòd nunquā uel ipſe ulciſcens tanquam, uel qui cum ipſo Heracleę epiſcopatum adminiſtrāt, ueniant ad ordinādum epiſcopos, iuxta ueterem & roboratam conſuetudinem in memoratis ciuitatibus, quæ nunquam proprios epiſcopos receperunt. Itaque priſcos mores & conſuetudinem, quæ olim & ab initio uiguit, commoueri propter nouitates cogitantes: oramus ueſtram pietatem, definitionem pronunciari de ea re, à ueſtra ſancta magnaq; Synodo, proprioq; ſignaculo eam roborari, ita ut neque nos Eccleſijs noſtris priuemur, in quibus plurimùm laborauimus: neque mos iam longo tempore cōfirmatus, à quopiam præmemoratorū cōmoueatur, fiantq; bella & in ordinationes, maximè inter epiſcopos Europæ. Cuius rei ſi compotes facti fuerimus, gratiam habituri ſumus omnium Deo, qui hic ueſtram ſanctitatem congregauit ad corrigendas eccleſias orbis.

Sancta & uniuerſalis Synodus dixit: Honeſta petitio & pientiſsimorum epiſcoporū Euprepij & Cyrilli, quam oſtendunt oblati libelli. Vnde & ſanctis canonibus & externis legibus, quæ iuxta ueterem conſuetudinem nunc uim legis habent, nihil innouandum in Europæ ciuitatibus: ſed iuxta ueterem conſuetudinem gubernentur ab epiſcopis, à quibus & olim, quum nullus etiamnum metropolitanus, qui alioqui ſuſtuliſſet poteſtatem, neque poſtea futuris temporibus poterit aliquid à ueteri conſuetudine innouari.

5. Quintò: reſpondiſſe ad libellum delatū ei ab Euprepio Byzenſi & Cyrillo Cælenſi epiſcopis, & confirmaſſe gubernationem ciuitatum in Europa, iuxta ueterem conſuetudinem.

De autoritate Epheſinæ ſynodi.

In ſynodo quadam Cōſtantinopolitana, queadmodū in actione prima cōcilij Chalcedonenſis oſtenditur, allegatur autoritas Epheſinæ primę ſynodi, ab epiſcopis magni nominis, inter quos Sabas epiſcopus Paltea ſanctiſsim⁹ dixit: Et Deo amicus totus Cyrillus, ex Spiritu ſancto, quæ ſunt ſanctorum patrum loquutus eſt & docuit. Allegatur eiuſdem autoritas in ſynodo Epheſina ſecunda, in qua Dioſcorus epiſcopus ait: Synodum primam Epheſinam confirmaſſe ea & definiſſe tenenda, quæ in ſynodo Nicena conſtituta ſint. Quod & Thalaſsius & Quintilius Heracleæ epiſcopus pronunciarunt. Theodoſius in interpretatione legis pro Eutyche, uti refertur in tertia actione concilij Chalcedonenſis: Sancta, inquit ſynodus Epheſina confirmauit Catholicam fidem, ab epiſcopis qui Niceæ congregati fuerunt, traditam. Et Marcianus Imperator in edicto ad Conſtantinopolitanos, de confirmatione geſtorum ſynodi Chalcedonenſis, in eadem oratione: Celeſtinus, inquit, Romanæ urbis, & Cyrillus epiſcopi, in Epheſinā ſynodo inuenerunt ueritatem. Synodus ipſa Chalcedonenſis in definitione promulgara in actione quinra Chalcedonenſi, teſtatur ſe obſeruare autoritatem ſynodi Epheſinæ ſub Celeſtino & Cyrillo. Ibas denique Edeſſenus magni nominis epiſcopus, in actione nona Chalcedonenſi, affirmat nihilo ſe habere inferiorem ſynodum Epheſinā Nicena. Celeſtinus in epiſtola ad ſynodum Epheſinam, cuius fragmentum extat in uolumine Conciliorum: Spiritus ſancti teſtatur præſentiam congregatio ſacerdotum. Certum eſt enim quod legimus: Vbi duo uel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi & ego ſum in medio eorum. Quod cum ita ſit, (nam nec huic tam breui numero ſpiritus deeſt) quanto magis etiam nunc inrereſſe credamus, in unum cōuenientium turbæ ſanctorum?

ANTIOCHENA.

INdicat Socrates ſolus, & breuiter nimis, nec ſuperiori narrationi ſatis conuenienter, ex Epheſina ſynodo Ioannem Antiochiā regreſſum, multorum coegiſſe epiſcoporum conuentum, in quo Cyrillum & ipſum iam Alexandriam regreſſum denuò depoſuerit. Sed poſitis inimicitijs, paulo pòſt in gratiā cum eo rediſſe. Socrates libro ſecundo, capite trigeſimoquarto.

Antiochena alia.

Solicitatus uerò cùm ab epiſcopis alijs, tum ab Imperatore ipſo Ioānes idem, ut ad conſenſum mutuum cum Cyrillo adduci ſe pateretur, ſynodum aliam conuocauit Antiochiæ, & fidei formulam ſcripto comprehendit, ea conditione, ut ſi à Cyrillo recepta eſſet ea formula, concordia utrique ſarciretur. Formula eiuſmodi eſt. Confitemur Dominum noſtrum IESVM Chriſtum, filium Dei unigenitum, Deum perfectum, & hominem perfectum, ex anima rationali & corpore: ante ſecula quidem ex patre natum ſecundum diuinitatem, in fine uerò dierum eundem propter nos, & propter noſtram ſalutem, de Maria uirgine ſecundum humanitatem. Duarum enim naturarum unitio facta eſt: propter quod unum Chriſtum, unum filium, unum Dominum con-

fitemur. Secundum hunc inconfuſæ unionis intellectum, confitemur ſanctam uirginem Deigenitricem. Propter quod Deus uerbum incarnatum, eſt homo factus. Et: Et ex ipſa conceprione unijt ſibi templum, quod ex ipſa ſuſcepit. Euangelicas uerò & Apoſtolicas de Domino uoces, ſcimus deiloquos uiros quaſdam quidem coniungentes, tanquam in una perſona: quaſdam diuidentes tanquam ex duabus naturis: & diuiniores quidem atq; altiores, ſecundum diuinitatem Chriſti: humiliores autem, ſecundum humanitatem eius tradentes.

Formulam eam allatam ſibi per Paulum Emiſenum epiſcopum, Cyrillus probauit, & Ioanni reconciliatus eſt. qua de re epiſtolam ad eum remiſit, cuius initium eſt.

¶ Exultent cœli, & lętetur terra. Solutus eſt enim medius paries maceriæ, & quod contriſtabat quieuit, atq; diſſenſionis omnis modus abſciſus eſt, omnium noſtrorum ſaluatore Chriſto pacem ſuis eccleſijs tribuente: conuocantibus autem nos ad hoc & pijſsimis ac Deo amantiſsimis atq; Chriſtianiſsimis Imperatoribus, qui originalis pietaris facti imitatores egregij, tutam quidem & inconcuſſam in proprijs animis rectam fidem cuſtodiunt: maximam uerò curam impendunt pro ſanctis eccleſijs, ut opinabilem habeant in ſecula gloriam, & præclariſsimum proprium oſtendant imperiū. Quibus & ipſe Dominum uirtutum diuite manu bona impertit, & tribuit ſubiugare quidem aduerſarios, donat autem & uictoriam. Neq; enim mentitur, dicēs: Viuo ego, dicit Dominus, quia glorificantes me, glorificabo. Veniente igitur in Alexandria Domino meo religioſiſsimo & conſacerdote fratre Paulo, impleti ſumus omni lætitia, & nimis dignè, tanquam tanto uito mediante, & ſupra uires in laboribus acquieſcente uerſari, ut diaboli ſuperaret inuidiam, & coniungeret ſepatata, & in teriecta ſcandala circumcidens, conſenſu & pace coronet eccleſias, quæ apud nos & apud uos ſunt. Quo enim modo diuiſæ ſunt, ſuperfluum arbitror dicere. Oportere autem reor, ea quæ pacis tempore conuenientia ſunt, & ſapere, & effari. Delectati ergo ſumus colloquijs memorati teuerendiſsimi uiri, qui fortè & certamina ſe non parua habiturum ſuſpicabatur ad perſuadendum nobis: quoniam oportet ad pacem coniungere eccleſias, & hæreticorum riſum abolete, ſed & hebetem facere ſuper his aculeum diabolicæ malignitaris. Paratos autem ita in hoc nos inuénit, ut nullum laborem penitus ſuſtineret. Recordamur enim Saluatoris dicentis: Pacē meam do uobis, pacem meam relinquo uobis. Edocti autem ſumus & in orarionibus noſtris dicere: Domine Deus noſter, pacem da nobis: omnia enim reddidiſti nobis, in tantum, ut ſi quis particeps fuerit pacis quæ à Deo datur, non indigebit omni bono. Quoniam uerò omnino ſuperflua & inopportuna eccleſiarum diuiſio facta eſt, nunc magis nobis eſt ſatisfactum, Domino meo religioſiſsimo Paulo epiſcopo chartam nobis proferente, quæ irreprehenſibilem continet fidei cōfeſsionem: & affirmante, hāc à tua & ab alijs Deo amantiſsimis ibidem conſtitutis epiſcopis eſſe compoſitam. Habet autē ſcriptura ita, & ipſis uerbis inſerta eſt huic epiſtolę meæ: De genitrice autem Dei uirgine, quemadmodum & ſapimus & dicimus, & de modo incarnationis unigeniti filij Dei, neceſſariò, non quaſi in additamenti parte, ſed in ſpecie ſatisfactionis, ſicut ab initio tam ex diuinis Scripturis, quàm ex traditione ſanctorū pattum ſuſcipientes habuimus, breuiter dicimus, nihil penitus addentes ſanctæ fidei quæ à patribus in Nicea eſt expoſita. Sicut enim anticipando diximus, ſufficit ad omnem pietatis cognirionem, & abdicationē totius hæreticæ prauitatis. Dicimus autem, non quaſi audentes aliquid contra ineffabilia, ſed confeſsione propriæ infirmitatis, pro excludendis his qui contra nos tentant aſſurgere, in quibus ea quæ ſunt ſupra hominem cogitamus. Confitemur etenim, Dominum noſtrum IESVM Chriſtū, filium Dei unigenitum, Deum perfectum, & hominem perfectum, ex anima rationali & corpore, ante ſecula quidem ex patre natum ſecundum Deitatem: qui fuit uerò dierū, eundem propter nos & propter noſtram ſalutem de Maria uirgine ſecundum humanitatem, conſubſtantialem patri ſecundum Deitatem, & conſubſtantialem nobis ſecundum humanitatem. Duarum enim naturarum unio facta eſt. Propter quod unū Chriſtum, unum filium, unum Dominum confitemur. Secundum hunc inconfuſæ unitionis intellectum, confitemur ſanctam uirginem Deigenitricem, propter quod Deus uerbum incarnatus eſt, & homo factus eſt, ut ex ipſa conceptione ſibimet unierit templum, quod ex ipſa ſuſcepit. Euangelicas uerò & Apoſtolicas de Domino uoces, ſcimus Deiloquos uiros quaſdam quidem unificantes, tanquam in una perſona: quaſdā uerò diuidentes, tanquam in duabus naturis: & diuinitatem quidem decentes, ſecundum Deitatem Chriſti: humiles autem, ſecundum humanitatem eius tradentes. His uerbis relectis ſacris uocibus, & ita ut nos quoque ſapere inuenientes, (unus enim Deus, una fides, unum baptiſma) glorificauimus omnium ſaluatorem Deum, alterutrum

trũ congaudentes: quoniã Scripturis diuinitùs inſpiratis, et tradirioni ſanctorũ patrũ noſtrorũ cõſonantẽ fidẽ habent & noſtræ & ueſtrę eccleſię. Quoniã uerò cõperi quoſdã uituperare, amanres ueſparũ agreſtiom modo circomſonare, & malignos cõtra me ſermones eructare, tanquam ex cœlo depoſitum, & nõ ex ſancta uirgine ſanctum corpus Chriſti eſſe confitear, conſideraui pauca pro hoc ad eos dicete oportere. O' inſenſati, & tantum calumniari docti, quemadmodum eſtis in hoc ſenſu lapſi, & hac tanra ſtulticia languiſtis? Oportebat enim apertè intelligere, qooniam nobis penè omne certamen de fide prouenit, confirmantibus quoniam ſancta uirgo Deigenetrix eſt. Sed ſi de cœlo, & non ex ipſa, ſanctum corpus omnium noſtrûm ſaluatoris Chriſti factum eſſe dicamus, quomodo iam inrelligatur Dei genitrix eſſe? Quem enim omnino peperit, niſi eſt uerum, quod peperir ſecundum carnem, Emanuel eſt? Rideantur, hæc de me garriẽtes. Nec enim beatus propheta Eſaias mentitus eſt, dicens: Ecce uirgo in utero habebit, & pariet filiũ, & uocabitur nomẽ eius Emanuel: quod eſt interpretatum, Nobiſcũ Deus. Verè autẽ omnino & ſanctus Gabriel ad beatam uirginem dicit: Noli timere Maria, innenisti enim gratiam apud Deum. Et ecce, concipies in utero, & paries filium, & uocabis nomen eius IESVM. Ipſe enim ſaluabit populum ſuum à peccatis eorum. Quando autem dicimus, de cœlo & deſurſum Dominum noſtrum IESVM Chriſtum: non quaſi deſurſum & de cœlo, depoſira eius ſancta carne, ralia dicimus: ſed magis ſequentes diuinum Paulom, apertè clamantem: Primus homo de rerra, terrenus: ſecundus homo de cœlo, cœleſtis. Meminimus aurem & ipſum Saluatorem dicentem: Et nemo aſcendit in cœlum, niſi qui de cœlo deſcendit, filius hominis, qui utiq; & ſecundum carnem (ſicut nuper dixi) ex ſancta uirgine natus eſt. Quoniam uerò deſurſum & de cœlo deſcendens Deus uerbum, exinaniuit ſemetipſum, formam ſerui accipiens: & nuncupatus eſt filius hominis, permanens id quod erat, id eſt Deus: (inconuertibilis enim & immutabilis eſt ſecundum ptopriam naturam, tantũ quia ut unus iam intelligitur cũ propria carne, de cœlo dicitur deſcendiſſe) nuncupatus eſt uerò & homo de cœlo, perfectus in Deirate, & perfectus idem ipſe in humanitate & tanquã in una perſona intelligendus: unus enim Dominus IESVS Chriſtus, quamuis nõ ignorenir differentia naturarum, ex quibus inenarrabilẽ unirionẽ factã eſſe dicim⁹. Eos aũt qui dicũt, quia cõmixtio uel cõfuſio aut fermentatio Dei uerbi facta eſt ad carnẽ, dignetur tua ſãctitas refrenare. Suſpicor enim & hoc de me aliquos diuulgare, quaſi aur tali multiloquio uſus ſim, aut talia dixerim. Ego autem tantũ abſum ab huiuſmodi ſenſu, ut & furere abitrer eos qui uel ſuſpicati ſunt omnino, quia mutationis adumbrario circa naturam Dei uerbi poteſt contingere. Maner enim, quod eſt, ſemper, & nõ eſt mutatus: ſed neq; mutabitur aliqoando, oel cõuerſionis eſt capax. Impaſsibile autẽ ſuper hæc Dei uerbũ omnes confiremur, licet ipſe ſapientiſsimè diſponens myſterium, ſibimet applicãs uideatur accedentes carni propriæ paſsiones. Ideo utiq; & ſapiẽtiſsimè Petrus inquit: Chriſto paſſo pro nobis carne, & nõ natura inenarrabilis Deitatis. Vt enim ipſe ſaluator eſſe omniũ crederetur, propria carne paſsiones ſuſtinuit, quæ acciderũt. Eadẽ & ſapiẽtiſsimus Petrus: Chriſto, inquit, pro nobis paſſo in carne, & non natura inenarrabilis Deitaris. Vt enim ipſe omniũ ſaluator eſſe credarur, ſecundum diſpoſitionem propriam in ſe (ut dixi) propriæ carnis reuocat paſsiones. Quale eſt illud ſecundũ prophetę uocem prædictũ, tanquã ex ipſo inrelligendũ: Dorſum meũ dedi ad flagella, & maxillas meas ad uerbera, faciẽ aũt meã nõ auerti à confuſionib. ſpurorũ. Quoniam aũt ſanctorum patrum doctrinis obtemperãtes ubiq;, maximè autẽ beati & per omnia laudabilis patris noſtri Athanaſij pręcepta, omnino de his aliquid foràs eijcere recuſantes, diſcat q- dẽ tua ſanctitas, & nullus alius ſocietur. Potuiſſem aurẽ etiã illorum plura uerba, quib. meis dictis fidem adhiberẽ, ſi non prolixitatem ſcriptorũ reuererer, ne ex hoc ipſo fieret horribile. Nullo aũt modo patimur à quibuſdã cõcuri definitam fidem, ſiue fidei ſymbolum à ſanctis parrib. noſtris qui apud Niceam cõuenerunt, illis temporibus factum. Nec permittitur aut nobis aut alijs, mutare aliquod uerbũ ex his quę ibidẽ continentur aur unã ſyllabã immutare, memores eius dicentis: Ne trãsferas terminos ęternos, quos poſuerunt patres tui. Non enim erãt ipſi loquẽtes, ſed ſpiritus Dei & patris, qui procedit quidem ex ipſo, nõ eſt aũt alienus à filio ſecundum eſſentiæ rationem: & ad hoc nos eotum ſanctorũ quæ myſteria tradiderũt dicta confirmant. In actibus enim Apoſtolorũ ſcriptũ eſt: Venientes aũt circa Myſiam, tentabant in Bithyniam ire, & non eos permiſit ſpiritus IESV. Scribit etiam & uenerabilis Paulus: Qui aurem in carne ſunt, Deo placere non poſſunt. Vos autem nõ eſtis in carne, ſed in ſpiritu, ſi tantum ſpiritus Dei habitat in uobis. Si quis autẽ ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt eius. Quando autem quidam, qui ſolent quæ recta ſunt peruertere, qui meas uoces deuiare & abſtrahere æſtimant ad id quod eis uident: nõ miretur hoc

ſanctitas tua, ſciens, quoniã qui ſunt ab omni hæreſi, ex diuinis ſcripturis erroris ſui colligunt cauſas: & ea quæ pet Spiritum ſanctũ rectè dicta ſunt, malignitatib. mẽtis ſuę corrumpentes, proprijs capitibus ſuis ignis inextinguibilis exhauriunt flammam. Et quoniam cognouimus, & ad beatum Epictetum epiſtolam per omnia laudabilis patris noſtri Athanaſij rectam fidem habentem, quòd immutantes eam ediderint, & hinc quaſi lædi plurimos: propter hoc neceſſarium & utile intelleximus, & fratribus noſtris de exemplaribus antiquis edere, quæ apud nos ſuut bene explanata, & ſimilia tuæ uenerabilitati dirigere.

SYNODVS IN ARMENIA.

EXploſis in ſynodo Epheſina Neſtorij libris, eius ſectatores Dioſcorus Tarſenſis, & Theodotus Mopſueſtenus epiſcopi, alia quadã forma Neſtorij dogma ſpargere conati, libros à ſe cõpoſitos in Armeniorũ, Syrotum & Perſarum linguam transferri curauerunt. Quod cum Acacius Melitinenſis & Rabula Edeſſenotum epiſcopi cognouiſſent, epiſcopis Armeniæ ſcripſerũt, ne Theodori Mopſueſtenſis libros hæreticos reciperent. Hac de cauſa in ſynodum congreſsi epiſcopi Armeniæ, de communi conſilio presbyteros duos ad Proclum Conſtantinopolitanum epiſcopum miſerunt cum libellis ſuis, adiuncto uolumine uno Theodori Mopſueſteni. ſciſcitantes ex eo, utrum Acacij & Rabulæ ac Theodori doctrina recta probaretut. Proclus diligentet examinatis utriuſq; partis dogmatis, librum ad Armenios, detectas manifeſtè Neſtorianorum uerſutias, & doctrinam rectam de Chriſto explicatè & apertè continentem remiſit. Liberatus Breuiarij capite decimo.

SYNODVS IN PAMPHYLIA.

EXtat in deſcriptione ſynodi primæ Epheſinæ, in uolumine Conciliorũ, epiſtola eiuſdẽ Synodi ad Conciliũ pium Pamphyliæ, de cauſa Euſtathij metropolitani Pamphyliæ, quem officio & dignitate ſua priuauerãt Pamphylij, in qua pro Euſtathio intercedunt. uim enim ab ipſis paſſum ſignificantes, petunt, ut ſi in integrum eum teſtituere nou poſsint, nomen tameu ei epiſcopi, & honorem & communionem reddant. epiſtolam ipſam adſcribimus.

Epiſtola ſancti concilij Epheſini ad pium concilium Pamphyliæ, de Euſtathio.

Cnm nos diuina Scriptura moneat, omnia conſultò ac habita prius deliberatione eſſe agenda, maximè utiq; oportebat eos qui ſacerdotij dignitatem ſortiti ſunt, exactiſsima adhibita diligẽtia, de omnibus rebus agendis deliberare. Qui enim hoc modo uitã tranſigere inſtituunt, eorũ res in bona ſpe fixas ac firmatas eſſe, & quaſi ſecundo aſpirante uento, ipſos optatis potiri ac frui contingit, quæ ſententia maximè rationi conſentanea eſt. Sed acerbus & intolerabilis dolor, ſi animũ & mentẽ inuaſerit, poteſt eam nonnunquã cùm uehementer perturbare, tum abductam ab inquiſitione rerũ utiliũ adducere atq; impellere, ut ea quę natura noxia ſunt, quaſi res utiles ac commodas ſpectet atq; ſectetur. Tale quiddam animaduertimus etiã accidiſſe religioſiſsimo pijſsimoq; uiro Euſtathio. Ritè enim, ac ſecundũ canones quidem, ſicuti teſtimonijs probatum eſt, electus ac deſignatus eſt: turbatus autem, ut ait, & concitatus à qnibuſdã, & inopinatis caſibus & infortunijs conflictatus: deinde ab longinqua uitæ tranquillitate ſtudio'ue quietis deſperãs ſe poſſe teſiſtere, quibus grauaretur ſolicitudinibus & curis, cum propulſare poſſet eas quibus petebatur infamiæ notas, excuſationis & abdicationis, neſcimus quomodo, attulit libellum. Oportebat enim eum, utpute cui ſemel demandata eſſet cura ſacerdotalis, hanc ſuſcipere atq; capeſſere cum robore ſpirituali, ac ueluti contrà accingi obnitiq; laboribus, & ſudorem cui merces propoſita eſſet, ultrò perferre. Quoniam autem ſemel negligentẽ ſeſe oſtendit, quod ei ſtudio quietis ac uitæ tranquillę potius, quàm pigritia ſocordiaq; accidit: neceſſariò ueſtra pietas religioſiſsimum pientiſsimumq; fratrem noſtrũ & collegam epiſcopum Theodorum creauit, qui curam eccleſiæ ſuſciperet. Non enim cõſentaneum etat, eam quaſi uiduam eſſe, & greges Setuatoris abſq; pręfecto permanere. Sed quoniam ad nos acceſsit flens, non de ciuitate quidem, neq; eccleſia controuerſiam mouens dicto pijſsimo epiſcopo Theodoro, honorem & nomen ſaltem epiſcopi expoſcens: condoluimus uniuerſi homitii ſeni, commuuesq; exiſtimãtes eſſe lachrymas eius, quamprimùm ſcite uoluimus, an legitimè depoſitus ſuprà dictus Euſtathius, uel aliqua inſolenter & indecorè egiſſe conuictus eſſet à quibuſdã, qui obtrectationibus inſectati eſſent eius exiſtimationem. Ac tale quidem nihil commiſſum eſſe comperimus: ſed potius crimini datum eſſe ei, quòd ſe excuſaſſet & abdicaſſet. Quare ne ueſtram quidem pietatem incuſauimus, qui in eius locum neceſſariò creaſtis ſupradictum religioſiſsimum epiſcopum Theodorum. Quoniam autem aduerſus hominem quietis & tranquillæ uitæ amatorẽ, nõ admodũ cõtẽdere coueniebat, quin potius miſereri oportebat hominis ſenis, qui tãdiu ciuitate, quæ eũ produxit, ac patrijs ædibus caruiſſet: æquum eſſe, &c.

ROMANA.

MEminit epiſtola ſynodica concilij Epheſini ad Neſtoriũ, Synodi eodem tempore (ut uidetur) congregatæ Romæ, ſub Celeſtino epiſcopo præſidente, in cauſa Neſtorij, de qua idem cum ſynodo Epheſina ſenſit: ac uoluntatem & autoritatē ſuam per epiſtolam Neſtorio declaratam, decretum appoſuit. Tomo primo Conciliorum.

RHEGIENSIS.

RHegium etiamnũ hodie in Italia Ciſpadana, Lepidi nocatur Rhegium. Cõuenit eò Synodus tredecim epiſcopotum, ſub conſulatu Theodoſij decimoſeptimo, & Feſti: quod anno Chriſti, ſecundum Marianũ, eſt quadringenteſimo quadrageſimo, propter ordinationem quãdam cõmiſſam pręter canones à duobus, abſque trium epiſcoporum præſentia, abſq; comprouincialium literis, & abſq; metropolitani autoritate, in eccleſia Ebtudunẽſi. Canones igitur ibi conſtituti ſunt: 1. Peruerſi ordinatores nullis omnino deinceps ordinationibus interſint. 2. Remoueatur is, quem ordinare perperàm illi præſumpſerant. 3. Hæretici & ſchiſmatici epiſcopi, ſi ad catholicam fidē uenerint, damnationi quã peruerſitate ſibi ſua accerſinerunt, ſubiaceant: item, ne quis eis locus honeſtus in cœtu tribuatur: & ne offerendi, aut ordinandi, aut gubernandi poteſtatem aliquam habeant. 4. Epiſcopus benedicat & confirmet neophytũ. 5. Epiſcopus, qui epiſcopum alium ſepelierit, curam ſuſcipiat Eccleſiæ ipſius. 6. Abſq; metropolitani literis & cõ ſenſu, ad Eccleſiam epiſcopo conſtitutã nullus accedat. Interfuetunt & ſubſcripſerunt definitionibus illis epiſcopi, Seuerianus, Audentius, Iulius, Arcadius, Aſclapius, Theodorus, Maximus, & Vincentius presbyter epiſcopi Conſtantini. Tomo primo Conciliorum.

ROMANA.

VAlentiniano & Anatolio Conſulibus, quod eſt anno Domini (iuxta Marianum) quadringenteſimo quadrageſimoprimo, accuſatus Sixtus Romanus epiſcopus, ex inuidia, ob negatum quoddam pingue prędium, à Mariniano & Baſſo, quaſi uitium obtuliſſet Chryſogonitæ conſecratæ uirgini, interceſſoriæ plebis uniuerſæ, à Valentiniano Auguſto, quem Occidentis Imperatorem Theodoſius fecerat, Synodũ congregari petijt. Conuocauit igitur Senatum omnem Valentinianus, Sixtus uerò presbyteros & diaconos Romanos omnes numero quadragintanouem: corã quibus innocentiam ſuam teſtatus Sixtus, Baſſum & Marinianum cõmunione priuauit: ac ne ſupplices quidem factos ſibi, & culpam deprecantes recepit, cauſam ſuam muniens hoc Chriſti dicto, apptimè ſcilicet appoſito huic cauſæ: Qui peccauerit in hoc ſeculo, remittetur ei: qui autem peccauerit in Spiritum ſanctũ, non remittetur ei nec hic, nec in futuro ſeculo. Condemnationem eam Baſsi poſtea ſcripto confirmauit etiam Valentinianus Imperator cum matre Placidia, collatis Eccleſiæ omnib. eius prædijs & facultatibus. Tomo ptimo Conciliorum, in epiſtola Sixti ad Orientales, & in collectionibus eiuſdem.

ROMANA ALIA SVS
Sixto eodem.

Non longo poſt eam Synodum interuallo, Romæ aliam conuocauit Sixtus epiſcopus, hac de cauſa. Polychronius epiſcopus Hieroſolymitanus extulerat ſeſe ſupra Romanum epiſcopum, cõtendens primam Eccleſiæ ſedem eſſe Hieroſolymitanã, quo fretus iure ordinabat presbyteros & diaconos precio accepto, Eccleſiasq; conſecrabat. Cognouit id Sixtus ex relatione Euphemij cuiuſdam epiſcopi, & Synodum conuocauit octoginta unius epiſcoporum, quadraginta octo presbyterotum, & ſex diaconotum. Hi re deliberata Hieroſolymã mittunt tres epiſcopos, Caſtum, Felicem & Abaudiũ: & tres presbyteros Romanos, Archidamũ, Petrum & Demetrium, cum duobus diaconis ciuibus Romanis, Lelliano & Leone, exploratum ex teſtibus quadraginta, utrum de Polychronio uera detuliſſet Euphemius.

HIEROSOLYMITANA.

CVm Hieroſolyma intraſſent illi, cõuenit epiſcoporũ eius regionis ſynodus quaſi ad 76. Qui cũ conſediſſent, exploratione facta, Euphemiũ, quòd probare omnia quę de Polychronio dixerat nõ poſſet, damnauerunt. Deinde & Polychronium hoc nomine extra ciuitatem damnarunt, q̃ diaconũ Aethiopem Victorẽ ordinaſſet, & pro decem librorũ precio Eccleſias cõſecraſſet. Subſcripſit in utriuſq; damnationẽ tota Synodus, ipſe etiã Valẽtinianus Auguſtus, & Sextus epiſcopus, ſicut in Tomo 1. Concil. narratur.

ARAVSIACA PRIMA.

SYnodi Arauſiacę primę prouincialis ſub Leone Romano tẽpus oſtẽdit uolumen Conciliorũ, cõſulatũ Theodoſij iunioris & Cyri: qui cõſules tamẽ cõiuncti, nec in Mariano, nec in Proſpero legũtur. Si Cyri ſolius cõſulatus eſt, fuerit id anno Chriſti, ſecundũ Marianũ, 442. Proſperũ uerò 444. Porrò de occaſiõe ei⁹ ſynodi, ne nõ pleraq; tradat incerto modo, nihil addit. Decreta plura cõſtituta recitat, oppidò ſanè neceſſaria, & magnis digna deliberatiõib⁹. 1. Ne qs miniſter, baptizandi munere accepto, ſine chriſmate quoq; proficiſcat: qa ſic ſynodo placeat. 2. Vt hęreticos in diſcrimine mortis, ſi cupiãt eſſe catholici, epiſcopo abſente à presbyteris cũ chriſma-

chriſmate & benedictione cõſignare liceat: quia ſic placeat. 3. Vt morientibus, ſi pœnitentiá egerint, reddatur communio abſq; reconciliatoria manus impoſitione: quia id morientis cõſolationi ſecundum definitiones patrum ſufficiat. Si uerò ſuperuixerint, in loco pœnitentium aſsiſtant: & oſtenſis neceſſarijs pœnitentię ſignis, legitimá communionẽ cũ manus impoſitione recipiant. 4. Pœnitentiam deſiderantibus, etiam clericis, non negandam. 5. Confugientibus ad Eccleſiam, loci ſancti reuerentia & interceſſione tutis eſſe liceat. 6. Qui mancipia clericorum, ſi ad Eccleſiã confugerint, eripit, per omnes Eccleſias damnetur. 7. In Eccleſia manumiſſos, uel per teſtamentum Eccleſiæ commendatos ſibi uendicans, Eccleſiaſticæ animaduerſioni ſubiaceat. 8 & 9. Clericum alienum ordinare præſumens, ſecum prius trãſigat, ut cohabitet. Ciues uerò alieni ſi ſint, ut aut illis à quibus ordinantur cohabitent, aut alijs, quorum gratiam illis ordinator impetrarit. 10. Epiſcopus in alieno territorio Eccleſiam ædificans, ab eius conſecratione abſtineat, ut quæ ad eum pertineat epiſcopum, in cuius territorio eccleſia exicatur. 11. Reus habeatur epiſcopus excõmunicato communicans. 12. Subitò obmuteſcenti baptiſmus aut pœnitentia conferatur, ſi uoluntatis præteritę teſtimonium uel alij ei ferant, uel nutu ſuo ipſe declaret. 13. Amentibus, quæcunq; ſint pietatis conferantur. 14. Energumeni non baptizati, ſi de purgatione ſua curent, ſeq́; ſolicitudini clericorum tradant, monitisq́; obtemperent, cõmunicẽt, ut uirtute ſacramenti percepti aduerſus dæmonis incurſum muniantur. 15. Energumenis catechumenis pro neceſsitate & opportunitate, de baptiſmate ꝓſpiciatur. 16. Energumeni non ſolùm nõ aſſumantur ad illũ ordinem clericatus, ſed ordinati etiãſi ſint, officio remoueantur. 17. Admixtio Euchariſtiæ ſimul conſecretur. 18. Ne catechumenis Euãgelia legãtur: quia placeat. 19. Ne ad domeſticas orationes catechumeni admittantur. 20. Segregentur, informenturq́; catechumeni. 21. Si quis inuitus à duobus aliquibus epiſcopus factus ſit, alterius eorum à quibus præter uoluntatem epiſcopus ordinatus eſt, occupet: ſi uerò uolens ordinari ſe à duobus illis permiſerit, unà cum ipſis damnetur. 22. Ne ordinentur diaconi coniugati, niſi prius conuerſationis propoſito, confeſsi fuerint caſtitatem. 23. Si quis poſt acceptam benedictionem Leuiticam, incontinenter cum uxore uiuat, ab officio remoueatur. 24. Qui in hoc ipſum crimen, priuſquam ordinati ſint, inciderint, ulterius non promoueantur. 25. Idonei probatiq́; ad clericatum, ſi in duplicata matrimonia inciderint, non ultra ſubdiaconatum Eccleſiaſticas dignitates cupiant. 26. Diaconiſſæ non ordinentur. 27. Fœmina uiduitatem ſeruare epiſcopo pollicita, nõ à quoque rapiatur. Raptor damnetur: atq; ipſa, ſi prior uiduitatem deſeruerit. 28. Deſertores profeſſæ caſtitatis pro pręuaricatoribus habeantur: quibus tamen omnibus per pœnitentiam legitimam conſulatur. 29. Nullus cõuentus ſine alterius conuentus damnatione ſoluatur. Subſcripſerunt Hilarius epiſcopus, Claudius, Conſtantinus, Audentius, Agreſtius, Iulianus, Auſpicius, Maximus, Theodotus, Eucherius, Nectarius, Iuſtus, Auguſtalis, Ingenuus, Cæſarius, Saloninus, Supernemor pro patre ſuo epiſcopo Claudio.

ARAVSIACA SECVNDA.

Conuenerunt ex ſuggeſtione & admonitione Romani epiſcopi Leonis, ad Synodũ in eandem urbem epiſcopi Cæſarius, Iulianus, Conſtantius, Cyprianus, &c. cum præfectis prætorij Galliarum atq; patricijs, Petro, Marcellino, Felice, Liberio, & Coſs. Syagerio, Opilione, Pantagatho, Drodato, Cariattho, Marcello: ea occaſione, quòd de gratia & libero arbitrio quidam minus cautè, nec ſecundum fidei catholicæ regulam docere cœpiſſent. Canones igitur oppoſuerũt, ſeu capitula.

1. *De gratia & libero arbitrio.*

Si quis per offenſam pręuaricationis Adæ non totum, id eſt ſecundum corpus & animam, in deterius dicit hominem commutatum, ſed animę libertate illæſa durante, corpus tantummodo corruptioni credit obnoxium, Pelagij errore deceptus, aduerſatur Scripturæ dicenti: Anima quæ peccauerit, ipſa morietur: &, Neſcitis quoniam cui exhibetis uos ſeruos ad obediendum, ſerui eſtis eius cui obeditis? &: A quo quis ſuperatur, eius & ſeruus addicitur.

2. *Quòd præuaricatio Adæ omnes infecerit.*

Si quis ſoli Adæ præuaricationem ſuam, nõ & eius propagini aſſerit nocuiſſe, aut certè mortem tantũ corporis (quæ pœna peccati eſt) non autẽ & peccatum, quod mors eſt animæ, per unum hominem & in omne genus humanũ trãſijſſe teſtatur, iniuſticiam Deo dabit, contradicens Apoſtolo dicenti: Per unum hominem peccatum intrauit in mundũ, & per peccatũ mors in omnes homines pertrãſijt, in quo omnes peccauerũt.

3. *De gratia Dei.*

Si quis dicit inuocationem humanã gratiæ Dei poſſe conferri, non autem ipſam gratiam facere ut inuocetur à nobis, contradicit Eſaiæ prophetæ, uel Apoſtolo idẽ dicenti: Inuentus ſum nõ quærentibus me, palàm apparui his qui me non interrogabant.

4. *De purgatione peccati.*

Si quis,ut à peccato purgemur, uoluntatem noſtram Deum expectare contendit:nō autem ut etiam purgari uelimus, per ſancti Spiritus infuſionem & operationem in nos fieri confitetur, reſiſtit ipſi Spiritui ſancto, per Salomonem dicenti:Præparatur uoluntas à Domino.& Apoſtolo ſalubriter prædicanti:Deus eſt qui operatur in nobis & uelle & perficere,pro bona uoluntate.

5. *Quod ad fidem, & ad regenerationem baptiſmatis,per gratiæ donum perueniamus.*

Si quis,ſicut argumentum, ita etiam initium fidei ipſum credulitatis affectum, quo in eum credimus qui iuſtificat impium, & ad regenerationē baptiſmatis peruenimus, non per gratiæ donum,id eſt,per inſpirationem Spiritus ſancti,corrigentem uoluntatem noſtram ab infidelitate ad fidem,ab impietate ad pietatem,& naturaliter nobis ineſſe dicit,Apoſtolicis dogmatibus aduerſarius approbatur,beato Paulo dicente: Confidimus,quia qui cœpit in uobis bonū opus, perficiet uſque in diem Domini noſtri IESV Chriſti. Et illud: Vobis datum eſt pro Chriſto,non ſolùm ut in eo credatis,ſed etiam ut pro illo patiamini.&: Gratia ſalui facti eſtis per fidem,non ex uobis: Dei enim donum eſt.Qui enim fidem,qua in Deum credimus, dicunt eſſe naturalem, omnes eos qui ab eccleſia Chriſti alieni ſunt, quodāmodo fideles eſſe definiunt.

6. *Quòd gratia Dei ſumus id quod ſumus.*

Si quis ſine gratia Dei credentibus,uolentibus,deſiderantibus, & pulſantibus nobis miſericordiam dicit conferri:non autem diuinitùs,ut credamus,uelimus, uel hæc omnia ſicut oportet agere ualeamus, per infuſionem & inſpirationem ſancti Spiritus in nobis fieri confitetur,aut humilitati aut obedientiæ humanæ ſubiungit gratiæ adiutorium,nec ut obediens & humilimus ipſi os gratię donum eſſe conſentit,reſiſtit Apoſtolo dicenti:Quid habes quod non accepiſti? Et:Gratia Dei ſum id quod ſum.

7. *Quòd non ſumus idonei cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis.*

Si quis per naturæ uigorē bonū aliquod, quod ad ſalutē pertinet uitæ æternæ,cogitare non expedit,aut eligere,ſiue ſaluari,id eſt euangelizanti prædicationi conſentire poſſe cōfirmat abſq; illuminatione & inſpiratione Spiritus ſancti,qui dat omnibus ſuauitatem in cōſentiendo & credendo ueritati:hęretico fallitur ſpiritu, non intelligens uocē Dei in Euangelio dicentis:Sine me nihil poteſtis facere.Et illud Apoſtoli:Nunquid idonei ſumus cogitare aliquid à nobis,quaſi ex nobis?ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt,

8. *Nemo per ſemetipſum ſalutis æternæ myſterium poteſt conquirere.*

Si quis, alius miſericordia, alius uerò per liberum arbitriū (quod in omnibus qui de præuaricatione primi hominis nati ſunt,cōſtanter ſæuit) hominem ad gratiam baptiſmi uenire cōtendit,à recta fide probatur alienus.Is enim nō omnium liberum arbitrium per peccatum primi hominis aſſerit infirmatum:aut certè ita læſum putat, ut tamen quidam ualeāt ſine reuelatione Dei myſterium ſalutis æternę per ſemetipſos poſſe conquirere.Quod quàm ſit contrarium,ipſe Dominus probat,qui non aliquos, ſed neminē ad ſe poſſe uenire teſtatur,niſi quē pater attraxerit.Sicut & Petro dicit: Beatus es Simō bar Iona, quia caro & ſanguis nō reuelauit tibi, ſed pater meus qui in cœlis eſt. Et Apoſtolus: Nemo poteſt dicere Dominum IESVM Chriſtum,niſi in Spiritu ſancto.

9. *De adiutorio Dei.*

Diuini eſt muneris,cum rectè cogitamus, & pedes noſtros à falſitate & iniuſticia tenemus. Quoties enim bona agimus, Deus in nobis,atq; nobiſcū,ut operemur, operatur.

10. *De eodem.*

Adiutoriū Dei etiā renatis ac ſanctis ſemper eſt implorandum,ut ad finem bonō peruenire, uel in bono poſſit opere perdurare.

11. *De obligatione uotorum.*

Nemo quicquam Domino rectè uouerit, niſi ab ipſo acceperit.ſicut legitur: Quæ de manu tua accepimus,damus tibi.

12. *Quales nos diligit Deus.*

Tales nos amat Deus,quales futuri ſumus ipſius dono,nō quales ſumus noſtro merito.

13. *De reparatione liberi arbitrij.*

Arbitrium uoluntatis in primo homine infirmatum,niſi per gratiā baptiſmi nō poteſt reparari.Quod amiſſum,niſi à quo potuit dari,non poteſt reddi. Vnde ipſa ueritas dicit: Si uos filius liberauerit,tūc uerè liberi eritis.

14. *De miſericordia Dei*

Nullus miſer de quātacunq; miſeria liberatur,niſi qui Dei miſericordia præuenitur, ſicut dicit Pſalmiſta:Citò anticipet nos miſericordia tua Domine.Et illud : Deus meus, miſericordia eius præueniat me.

15. *De mutatione præuaricationis Adæ.*

Ab eo quod formauit Deus,mutatur Adā: ſed in peius, per iniquitatē ſuā. Ab eo quod operata eſt iniquitas,mutatur fidelis: ſed in melius,per gratiā Dei. Illa ergo mutatio fuit pręuaricatoris primi:hęc ſecundum Pſalmiſtam,mutatio dexteræ excelſi.

16. *Quòd nemo glorietur de ſubſtantia ſua.*

Nemo ex eo qđ uidetur habere,glorietur tanq̄ nō acceperit:aut ideo ſe putet accepiſſe,quia litera intrinſecus,uel ut legitur,apparuit:

uel ut

uel ut audiretur, ſonuit. Nam ſicut Apoſtolus dicit: Si per legem iuſticia, ergo Chriſtus gratis mortuus eſt? Aſcendens in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. Inde habet, quicunq; habet. Quiſquis autem inde ſe habere negat, aut uerè non habet: aut id quod habet, auferetur ab eo.

17. *De fortitudine Chriſtiana.*

Fortitudinem Gentilium mundana cupiditas, fortitudinem Chriſtianorum Dei charitas facit, quæ diffuſa eſt in cordib. noſtris, non per uoluntatis arbitrium, ſed per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis, nullis meritis gratiam præuenientibus.

18. *De mercede boni operis.*

Debetur merces bonis operibus, ſi fiant: ſed gratia quę non debetur, præcedit ut fiat, neminem, niſi Deo miſerante, ſaluari.

19. *De natura humana.*

Natura humana etiáſi in illa integritate, in qua eſt condita, permaneret, nullo modo ſeipſam, creatore ſuo nõ adiuuãte, ſeruaret. Vnde cum ſine gratia Dei ſalutem nõ poſsit cuſtodire quam accepit, quomodo ſine Dei gratia poterit reparare quod perdidit?

20. *Nihil boni hominem poſſe ſine Deo.*

Multa in homine bona fiunt, quæ non facit homo. Nulla uerò facit homo bona, quæ non Deus præſtet ut faciat homo.

21. *De natura & gratia.*

Sicut eis qui nolentes in legẽ iuſtificari, & à gratia exciderunt, uerisſimè dicit Apoſtolus: Si ex lege iuſticia eſt, ergo Chriſtus gratis mortuus eſt. iam hic enim erat lex, & non iuſtificabat: iam hic erat & natura, & non iuſtificabat. ideo Chriſtus non gratis mortuus eſt, ut & Lex per illum impleretur, qui dixit: Non ueni legem ſoluere, ſed implere: & natura per Adam perdita, per illũ repararetur, qui dixit, ueniſſe ſe quærere & ſaluare quod perierat.

22. *De his quæ hominum propria ſunt.*

Nemo habet de ſuo, niſi mendaciũ & peccatum. Si quis autem habet homo ueritatẽ atque iuſticiam, ab illo fonte eſt quem debemus ſitire in hac eremo, ut ex eo quaſi guttis quibuſdam inrorati, non deficiamus in uia.

23. *De uoluntate Dei & hominis.*

Suam uoluntatem homines faciunt, non Dei, quando id agunt quod Deo diſplicet. Quando autem ita faciunt quod uolunt, ut diuinæ ſeruiant uoluntati, quamuis uolẽtes agant quod agũt, illorũ tamen uoluntas eſt, à quo præparatur & obitur quod uolunt.

24. *De palmitibus uitis.*

Ita ſunt in uite palmites, ut uiti nihil conferant, ſed inde accipiant unde uiuant. Sic quippe uitis eſt in palmitibus, ut uitale ſubminiſtret eis, non ſumat ab ſis. Ac per hoc & manentem in ſe habere Chriſtum, & manere in Chriſto, diſcipulis prodeſt, & nõ Chriſto. Nam præciſo palmite, poteſt de uiua radice alius pullulare. Qui autem præciſus eſt, non poteſt ſine radice uiuere.

25. *De dilectione, qua diligimus Deum.*

Prorſus donum Dei eſt, diligere Deũ. Diffundit enim charitatem in cordibus noſtris ſpiritus patris & filij, quem cum patre amamus & filio. Etſi ſecundũ ſupraſcriptas ſanctarum Scripturarũ ſententias, uel antiquorum patrũ definitiones, hoc Deo propitiante & prædicare debemus & credere, quòd per peccatum primi hominis ita inclinatum & attenuatum fuerit liberum arbitrium, ut nullus poſtea aut diligere Deum, ſicut oportuit, aut credere in Deũ, aut operari propter Deũ quod bonũ eſt, poſsit, niſi gratia eum & miſericordia diuina præuenerit. Vnde & Abel iuſto, & Noe, & Abraham, & Iſaac, & Iacob, & omni antiquorum multitudini, illam pręclaram fidem, quam in ipſorum laudem prędicat Apoſtolus, non per bonũ naturę, quod prius in Adam datum fuerat, ſed per gratiã Dei credimus fuiſſe collatam. Quia gratiam, etiam poſt aduẽtum Domini, omnibus qui baptizati deſiderant, non in libero arbitrio habere, ſed in Chriſti nouimus ſimul & credimus largitate conferri, ſecundum illud quod iam ſuprà dictum eſt, & prædicat Paulus apoſtolus: Vobis donatum eſt pro Chriſto, non ſolùm ut in eum credatis, ſed etiam ut pro illo patiamini. Et illud: Deus, qui cœpit in uobis bonum opus, perficiet uſque in diem Domini noſtri. Et illud: Gratia ſalui facti eſtis per fidem, & hoc non ex uobis, Dei enim donum eſt. Et quod de ſeipſo ait Apoſtolus: Miſericordiam conſequutus ſum, ut fidelis eſſem. Nõ dixit, Quia eram: ſed, Vt eſſem. Et illud: Quid habes quod non accepiſti? Et illud: Omne datum bonũ, & omne donum perfectũ deſurſum eſt, deſcendens à patre luminum. Innumerabilia ſunt ſanctarum Scripturarum teſtimonia, quæ poſsint ad probandam gratiam proferri: ſed breuitatis ſtudio prætermiſſa ſunt, quia & reuera, cui pauca nõ ſufficiunt, plura non proderũt. Hoc etiam ſecundum fidem catholicam credimus, quòd accepta per baptiſmum gratia, omnes baptizati (Chriſto auxiliante & cooperante) quæ ad ſalutem pertinent, poſsint & debeãt (ſi fideliter laborare uoluerint) adimplere. Aliquos uerò ad malum diuina poteſtate prædeſtinatos eſſe, nõ ſolùm non credimus, ſed etiam ſi ſunt qui tantum malum credere uelint, cum omni deteſtatione in illis anathema dicimus. Hoc etiã ſalubriter profitemur & credimus, quòd in omni opere bono nos nõ incipimus, & poſtea per Dei miſericordiam adiuuamur: ſed ipſe nobis,

nullis

nullis præcedentibus bonis meritis, & fidē & amorem ſui prius inſpiret, ut & baptiſmi ſacramenta fideliter requiramus, & poſt baptiſmum (cum ipſius adiutorio) ea quæ ſibi ſint placita, implere poſsimus. Vnde manifeſtiſsimè credendum eſt, quòd & illius latronis quem Dominus ad paradiſi patriam reuocauit, & Cornelij centurionis, ad quem angelus Domini miſſus eſt, & Zachæi qui ipſum Dominum ſuſcipere meruit, illa tam admirabilis fides non fuit de natura, ſed diuinæ largitatis donum.

Hanc definitionem antiquorum patrum non ſolùm epiſcopi, ſed laici etiam, illuſtres & magnifici uiri, ſubſcripſerunt.

VASENSIS.

Celebrata eſt ſynodus Vaſenſis, conſulatu Dioſcori: quod eſt anno Domini (iuxta Marianum) quadringeteſimo quadrageſimotertio, imperij Theodoſij decimo nono, ab epiſcopis octodecim, ex quibus hi decem nominantur: Cæſarius, Contumelioſus, Cyprianus, Gallicanus, Conſtantinus, Porcianus, Heraclius, Maximus, Proſper Aquitanus. Conſtituerunt hi capitula decē, cum Canonibus quinq;: ex quibus præcipui ſunt. Vt alterius epiſcopi chriſma nullus accipiat, ſed proprij. Vt qui oblationes defunctorum retinent, excōmonicentur: quòd hoc modo fideles mortui, ueterum ſuorum plenitudine, & pauperes cōſolationis alimoniæ defraudētur. Vt ne pro ſepulturis accipiantur precia. Vt presbyteris prædicandi poteſtas ſuis plebib. cōcedatur, quis Synodo pro ędificatione eccleſiarū ſic placeat. Vt Kyrieeleeſon in omnibus Eccleſiis dicatur, ad exemplum ſedis Apoſtolicæ, & omnium Orientaliū & per Italiā eccleſiarum. Vt in omnib. Miſsis ter ſemper dicatur Sanctus, & ut nomen Papæ præſidentis in Miſſa recitetur. Vt propter hęreticorum incredulitatē, poſt Gloria patri, &c. ſemper addatur, Sicut erat in principio, &c. Tomo primo Conciliorum. Sed hæc ſynodus eſt una de obſcuris, & olet in multis hircū, quod dici ſolet.

CARPENTORACTENSIS.

Celebrata & Carpētoractenſis ſynodus ab epiſcopis ſedecim, in uolumine Cōciliorum oſtenditur, ſub Leone, eam ob cauſam: quòd quę aliquib⁹ Eccleſijs cōferrētur, ab epiſcopis nonnullis præriperentur, Eccleſijs perexiguo relicto. Cōſtituit igitur, ut donata Eccleſiæ ita demū clericis diſtribuātur, ſi ijs nō opus habeat Eccleſia. Epiſcopus uerò tum demum poteſtatē habeat in ſuos uſus Eccleſię collata conuertendi, ſi conſtet ipſum maiores quàm pro facultate ſua Eccleſiæ nomine impenſas facere. Qui tamen ita quoq; illis utatur, ne ſua parte miniſtri cæteri defraudentur. Subſcripſerūt decreto in ſynodo epiſcopi præſentes, Cæſarios, Cyprianus, Eucherius, Gallicanus, Iulianus, Oranius, Porcian⁹, Vindemialis, Cōrumelioſus, Conſtātius, Filagrius, Heraclius, Luperian⁹, Proſper & Principius. Tomo 1. Conciliorū.

CONSTANTINOPOLITANA, *contra Eutychen.*

Congregata frequens Conſtantinopoli epiſcoporū ſynodus eſt anno 25. imperij Theodoſij, ſub conſulatu Poſthumiani & Zenonis, anno Chriſti (ſecundum Marianum & Palmeriū) 449, eiuſmodi occaſione: Quòd presbyter & archimandrita monaſterij Conſtantinopolitani Eutyches, duplicem errorē de Chriſto ſpargeret. Primùm ſcilicet, non retinuiſſe eum poſt unionē ſeu incarnationem, quas ante eam quidem habuiſſet duas naturas, ſed ambas in unā inter ſeſe contemperatas eſſe & permiſtas: deinde, nō humanam ueram ſeu conſubſtantialem hominib. carnem aſſumpſiſſe, ſed de cœlo eam, prorſus ſicut ante eum Valētinus ſomniauerat, detuliſſe. Euagrius libro 1. capite nono: Liberatus Breuiarij capite undecimo.

Cum enim dogma illud inſanum profiteri manifeſtè, & diuulgare cœpiſſet, admonitus erroris ab Euſebio Dorylei epiſcopo eſt: cui cū obtēperare noluiſſet, cauſam eam Euſebius ad Flauianū detulit, Conſtantinopolitanum epiſcopū, qui tum fortè alias ob res Eccleſiaſticas ſynodū cōuocauerat. Eam ingreſſus Euſebius, Eutychis deliria per libellum & accuſationem Flauiano ſynodi præſidi exhibet, cuius hæc ſumma fuit:

Epiſtola Euſebij epiſcopi Dorylei, ad Flauianum Conſtantinopolitanum archiepiſcopum.

¶ Sanctiſsimo & beatiſsimo archiepiſcopo Flauiano, et pręſenti magno & ſancto Cōcilio in hac regia urbe religioſiſsimorum epiſcoporum, ab Euſebio epiſcopo. Optaueram quidem, non ſic præfocatum ſenſu & ebrium cogitatione & exceſſu mētis capi Eutychen presbyterum & archimandritam, ut oblitus quidem timoris Dei, ſpernens etiam terribile tribunal Chriſti, ſaluatoris omniū noſtrûm, & iuſtum eius iudicium & retributionem, qui uenturus eſt iudicare orbem terræ in æquitate, & reddere unicuiq; ſecundū opera ſua: nec ut ita auderet aduerſus ſaluatorem omnium noſtrûm Chriſtum blaſphemam linguā mouere, & patres qui inter ſanctos connumerantur hæreticos nominare, & nos qui eorū ſumus fidei ſectatores. Quoniam uerò non ceſſat, inobſeruatum habens os, & infrenem linguam, negans pijſsimam rectę religionis doctrinam, derogans autem & ſanctiſsimis patribus, & me (qui nunquā hæreticus ſuſpicatus ſum, ſed econtrariò magis ſemper hæreticis repugnantē, & ortho-

doxam fidem ſecundum meas uires defendentem, permanentemq; in fide ſanctorum patrum trecentorum decẽ & octo in Nicea congregatorũ) & omnibus quæ in Epheſia metropoli à ſancta & magna ſynodo acta ſunt, & his quæ ſapuir & expoſuit beatiſsimus Cyrillus Alexandriæ magnæ ciuitatis quondam epiſcopus.

Accuſatum igitur accerſi eũ ſynodus decernit. Mittit autem ad eum Ioannem preſbyterom, & diaconum Andream, qni libellum Euſebij ci exhibeanr, & ad dicendã cauſam ſuam in Synodum uenire iubeant. Hæc ſumma eſt primæ actionis Synodi.

¶ In altera actione, quę pridie fuit Iduum Nouembris, repetit Euſebius Eutychis accuſationem: & legi poſtulat epiſtolas Cyrilli, alreram ad Neſtorium hæreticum, alreram ad Ioannem Antiochenum, inſcriptã de pace: quas ut cum traditione antiquorum patrum, maximè uerò ſynodi Nicenæ, imò cũ Pauli doctrina conuenientes, epiſcopi reſtimonijs ſuis omnes, & cõfeſsionibus, de duabus in Chriſto naturis confirmant: ut Euſebius primùm, deinde Flauianus, poſt quem Baſilius Seleuciæ Iſauriæ epiſcopus, Sarurninus Marcianopolis, Valerianus, & cæteri.

De his igitur poſteaquam certiores reddere epiſcopos abſentes notarij iuſsi ſunt, actio clanditur. Quam ſubſecuta tertia eſt, quarto ab inchoara Synodo die. In ea Euſebius primùm interrogari monet Ioannẽ & Andreã ad Eutychen miſſos, quid is reſponderit. Referunt illi: Eutychen reſpondiſſe, ſe nuſquam è contubernio fratrum ſuorum pedem conſtiruiſſe efferre. monuiſſe deinde quędã de inimicitijs Euſebij in ſe, & calumnioſa eius accuſatione: affirmaſſe eriam, aſſentiri ſe fidei Nicenæ, quatenus conueniat cum Scripturis, & patrum interpretationibus. Poſtremò de fide ſua quędã paulo apertius ſubieciſſe in hanc ſententiã: Poſt incarnationem Dei uerbi, hoc eſt, poſt natiuitatẽ Domini noſtri IESV Chriſti, unam naturam adoro, eamq; Dei incarnati & inhumanati, hominis facti. Item: Confiteor perfectum Deum eſſe, & perfectum hominem, qui narus eſt de Maria uirgine, nõ habentem conſubſtautialem nobis carnem.

Iubetur ergo ſecundò accerſi Eutyches: ad eumq; mittuntnr Mamaa & Theophilus epiſcopi, cũ literis uocationis, quę ſic habẽt:

Sancta & magna Synodus, Dei gratia degens in Chriſtianiſsima & regia Conſtantinopoli, noua Roma, reuerendo presbytero & archimandriræ Eutychi. Et nunc ſecunda iſta te uocarione uocamus per Mamã & Theophilũ, reuerendos presbyteros, ut occurras abſq; dilatione, ad ſatisfaciendũ ſancto Concilio, incuſatus à Dei amantiſsimo epiſcopo Euſebio, ſicut qui aliena à fide ſapuiſti & ſapis, & ad aliquos ex eis locntus es. Veni ergo in cõuenrum, nihil differens: ne nt ſubrertugiens in faciem conuinci, ſubiaceas diuinarum regularum ſeueritati. Nec enim rarionabilis eſt ſatisfactio, dicere te decreuiſſe non procedere de monaſterio, qui de talibus accuſatus es.

Interea dum abeunt illi, ſuggerit ſynodo Euſebius, comperiſſe ſe Eutychen miſiſſe librũ quendã de fide per monaſteria, ex ijsq; ſubſctiptiones collegiſſe. Ad quod iudiciũ ablegantur per monaſteria, qui de facto exploret, Petrus, Patricius, Rherorius, Eutropius, Paulus, Ioannes. Poſt hæc interrogantur qni ſecundò ad Eutychen miſsi fuerant, qnid reſponderit? Referũt: primùm ſcilicet ſe non admiſſos fuiſſe ad Eutychen, morbũ prærexentem: poſtea per importunitarem admiſsis ad ſe, contumaciter reſpondiſſe, ſe nullam rem prætorquam mortem à monaſterio paſſurũ auellere. Mirtuntur igitur ex Synodi decrero, qui tertiò accerſant, Memnon, Epiphanius & Germanus, cum ſynodi literis hoc modo habentibus:

Sancta & magna Synodus per gratiã Dei degens in Chriſtianiſsima & regia Conſtantinopoli, Eutycheri reuerendiſsimo presbytero & arcbimandritæ. Arbitramur te nõ ignorare, quæ à ſanctis regulis definita ſunt aduerſus minimè obedientes, & nolentes ad ſatisfaciendum occurrere, eum & tertia ad eos facta uocatio fuerit. Ne ergo reipſum his, quæ piè ab eis ſtatnta ſunr, confugias, uel nunc etiam tertiò à nobis uocatus per reuerendiſsimos presbyteros, id eſt, Mẽnonem cuſtodem ſacrornm uaſorum, & Epiphanium, & reuerendum Germanum diaconum, in ſanctum Concilinm: acquieſce præſens eſſe in ſubſequenti die maturè, hoc eſt quarta feria, ſeptimadecima menſis Nouembris.

In conſeſſu qnarto, qni decimaſexta fuit Nouembris, ueniũt miſsi ab Eutyche in Synodũ monachi, Abrahamus, Eleuſinius, Cõſtantinus & Conſtantius, cauſam pto Eotyche dicturi: ſed nõ admittũrur, Flauiano reſpondẽte, fas nõ eſſe ut ꝓ accuſato alius cauſam dicat. Ad Eutychis igitur ipſius adhuc aduentũ, cauſæ cognitio tum differtut. Quẽ quidem familiarirer & blãdè Flauianus admonet per Abrahamum, ut in ſynodum ueniat, nec periculi quicquam meruat: ſed ab ijs qui & amici ſint, & fratres, ueniam certò ſibi polliceatut.

Poſteaquam deinde Synodus quartò ad decimumſeptimũ Nouembris conſcribitur, adſunt qui Eutychen tertiò accerſiuerant. Quid reſponderit, interrogantur. Referunt dixiſſe eum, ablegaſſe ſe Abrahamõ ac monachos

nachos alios, qui ſua cauſa in Synodum abeant, ſuo nomine ſupplicent, ac conſentire ſe dicant illis quæ à patribus in ſynodis Niceæ & Epheſi, à beato item Cyrillo de fide conſtitota ſint. Tandem uerò cũ ab ipſis, ut pręſentem ſeſe Synodo ſiſteret, atq; ad accuſata reſpõderet, admonitus fuiſſet, petijſſe inducias unius ſeptimanæ, poſt quam ſe in Synodum uenturũ recepiſſet. Inducias igitur eas indulgendas ſibi Synodus decernit, ea lege, ut ſi poſt eas non adſit, presbyterij dignitate, & monaſterij principatu exuatur.

Interea ad Theodoſium Imperatorem Eutyches abir, eiq; indicat, uocatum ſe à Flauîano in Synodũ, cuius calũnias metuat: petere igitur ſe ab Imperatore, ut deduci ſe in eam curet per Patricium Florentium Silentiariũ. Quod quidem ab Imperatore Eutyches obtinet, qui Florentium cum præſidio ſibi adiungit. Venit interea induciarum terminus, & ſextus ſit Synodi conſeſſus, in quo Euſebius inſtat primùm, ut Eutyches accerſatur. Deinde recitari poſtulat diſputationẽ Theophili & Mamæ, qui ſecundò Eutychen uocauerãt, cuius hęc ſumma fuit· Cum negaſſec Eutyches, poſſe duas ſe in Chriſto naturas dicere, ideo quòd in Scriptura eiuſmodi loquendi forma non ſit definita: oppoſoiſſe Mamam & Theophilum, neq; bomouſij uſitatam uocẽ expreſſam eſſe in Scripturis, ſed à ſanctis patribus ita poſitã. eandẽ igitur legem & rationem eſſe formulæ de duabus naturis. Perſtitiſſe autem in ſententia ſoa Eutycben, nec poſſe ſe (dixiſſe) Deitatem adſerere naturam, ſed damnationi ſe porius ac perſecutioni ſubmittere uelle, quàm duas in Cbriſti perſona confiteri naturas.

Cum iam ſeprimò ac poſtremò Synodus, altera Nouembris die conſediſſet, ad Eutychen requirẽdum miſsi ſunt Philadelpbius & Beryllus diaconi: qui eum nõ inueniunt. Mittuntur alij, Criſpinus & Iouinianus, qui eum mox adſore dicunt, ſtipatum numeroſa multiudine militum, monachorũ & apparitorum præfectianorum. Adeſt igitur cũ illis Eotyches, deductus à Florentio Silentiario, qui mandatum Imperatoris de cuſtodienda fide Nicena, Epheſi proximè in concilio repetita, atq; ut cõſeſſui ſuo Patricium Florentium adiungi nõ moleſtè ferant, exponit. Mandati exemplum eioſmodi fuit· Quoniam nos de pace cogitamus, & de ſanctis Dei eccleſijs, & pro catbolica fide, & cuſtodiri uolumus rectam (Deo inſpirante) prædicatam fidem à ſanctis patribus qui in Nicea congregati ſunt, trecentis decem & octo, & ab his qui Epheſi interfuerunt damnationi Neſtorij: boc ergo uolumus, ne ſcandalum in prædicta Catholica fide committatur. Et quoniam ſcimus magnificentiſsimũ Patriciom Florentium eſſe fidelem, & teſtimonijs probatum in recta fide, uolumus ipſum intereſſe audientiæ Synodali, quoniam ſermo de fide eſt.

Aſsidet igitur Synodo Florentius, & conſtituuntur in medium Eutyches accuſatus, & Euſebius. Leguntor uerò acta in Eutychis cauſa ab initio, à notario Accio excepta. Recitantur & Cyrilli epiſtolæ, in quarum altera ad Orientales, poſteaquam uentum eſt ad hæc oerba (Confitemur Dominum noſtrũ IESVM Cbriſtom filium Dei unigenitũ, Deũ perfectum, & hominem perfectum, ex anima rationali & corpore, ante ſecula quidem ex patre natum ſecundum diuinitatem, in ultimis autem diebus eundem propter nos & propter noſtram ſalutem de Maria uirgine ſecundum humanitatem, conſubſtantialem patri ſecundum diuinitatem, & cõſubſtantialem nobis ſecundum humanitatem: duarum etenim naturarum unitio facta eſt, propter quod unum Chriſtum, unũ Dominum confitemur, ſecundum bunc intellectũ inconfuſæ unitionis: confitemur ſanctã uirginem θεοτόκον, propter incarnationẽ Dei uerbi, & hominis aſſumptionẽ, & quia ex eius conceptione unijt ſibi templum quod accepit ex ipſa) ad hæc uerba poſteaquam uentum eſt, exclamat Euſebius, iſta de Chriſto Eutychen minimè credere. Interrogatus Eutyches, apertam & perſpicuam reſponſionẽ diu tergiuerſatur, negans aliàs ſe ad diſputationem ueniſſe, aliàs chartam exhibens continentem eiuſmodi confeſsionem: Sic credo adorans pattem com filio, & filium cum patre, & ſpiritum ſanctũ unà cum patre & filio confiteor: confiteor autem factam ex carne præſentiam, ex carne ſanctæ uirginis, & incorporatum eum perfectè propter noſtram ſalutem: ſic confiteor coram patre & filio & ſpiritu ſancto, & ueſtra ſanctitate. Poſt hanc confeſsionem, non uult Eutyches quæri ex ſe aliquid amplius. Interrogatus tamen utrum ex duabus naturis confiteatur Chriſtum? reſpondet, ſe à diſpotatione de natura Dei bactenus ſibi diligenter cauiſſe. Interrogatus porrò, num cõſubſtantialem nobis dicat Dominum Chriſtum: reſpondet, ſe hactenus ſic nunquam locutum. Poſtea ultrò ſubijcit, profiteri ſe ſanctam uirginem eſſẽ nobis conſubſtantialem. Ex quo uaticinari Baſilius incipit hoc modo: Si mater eſt nobis conſubſtãtialis, igitor & filius, quoniam filius bominis uocatus eſt. Ad quod Eotyches: Se idẽ igitur profiteri, inquit, qñ ita uelint, per neceſsitatem ſcilicet magis quàm uoluntate. Rurſus interrogatus à Florentio Patricio, an conſubſtantialem, & ex duabus naturis poſt incarnationem, Dominum noſtrum ex uirgine natum, ſubſiſtere

dicat, necne? Reſpondet, cõfiteri ſe ex duab. naturis fuiſſe Dominum ante incarnationẽ, poſt eam uerò unam duntaxat in eo ſe confiteri naturam. Quod dogma damnare à Synodo iuſſus: neq; in Scripturis ait inueniri manifeſtè illud de duabus naturis, neq; patres omnes ſic dixiſſe. non igitur ſe poſſe ſanctis patribus anathema impingere. Ab uniuerſa igitur Synodo acclamatur, anathema Eutychi. Promittitur tamen & cum Synodi nomine à Flauiano, ſi damnare poſsit proprium dogma, & Synodo conſentire. Ad quod reſpondet, facere ſe id quidem, quando ita iubeant. Quærit poſtremò Florentius Patricius: DVAS NATVRAS dicis, & CONSVBSTANTIALEM nobis eſſe? Reſpondet: Sequi ſe legem beati Cyrilli & ſancti Athanaſij, qui ex duabus Chriſtũ dixerint naturis ante incarnationem: poſt eam autem nõ iam duas eſſe in eo, ſed unam naturam. Ad quod Florentius: Qui non ex duabus, inquit, confitetur Chriſtum naturis, non credit rectè. Conclamat Synodus: Quæ ex neceſsitate eſt, fides, non eſt. Et iterum: Non conſentit. Tum igitur demum Flauianus: Per omnia, inquit, apparet Eutyches quondam presbyter & archimãdrita, & ex his quæ acta ſunt, & proprijs eius confeſsionibus, Valentini & Apollinaris peruerſitate ægrotare, & eorum blaſphemias incõmutabiliter ſequens, qui nec noſtram reuerens perſuaſionẽ atque doctrinam, rectis noluit conſentire dogmatibus. Vnde lachrymantes & gementes perfectam eius perditionem, decreuimus per Dominum noſtrum IESVM Chriſtum ab eo blaſphematũ, exterminatũ eũ eſſe ab omni officio ſacerdotali, & à noſtra communione, & primatu monaſterij: ſcientibus hoc omnibus qui poſtea colloquentur ei, & eum conuenerint, quoniam rei erũt & ipſi pœnæ excommunicationis. Subſcripſerunt epiſcopi, presbyteri, diaconi, archimandritæ & monachi quinquagintatres.

Summam actionis Synodi, & Eutychetis damnationem, Flauianus, ſcripto comprehenſam, ad Leonem epiſcopum Romanum miſit, quod ſic habet.

Sanctiſsimo & beatiſsimo patri & conſacerdoti Leoni, Flauianus in Domino ſalutem.

Pietate & recta prædicatione uerbi ueritatis nihil honorabilius ſacerdotibus, ſicut noſti Deo amantiſsime. Omnis enim noſtra ſpes atq; ſalus, & retributio promiſſorũ bonorum in his eſt. Propterea omnia facienda à nobis ſunt, & laborandum pro fide, & expoſitionibus dogmatibusq́; ſanctorum patrũ, quatenus per omnia & inter omnes concuſsiones rerum integra hęc & inuiolata ſaluentur & cuſtodiantur. Neceſſarium itaq; fuit nunc, & iam uidentes nos, lædi orthodoxam fidem, & renouari Apollinaris & Valentini hæreſes ab Eutyche monacho, non hoc deſpicere, ſed in aperto hoc pro cautela populi reuelare. Iſte enim Eutyches abſconditum in ſe languorem malę ſectæ retinens, inſiliens noſtrę manſuetudini, inuerecundè & impudenter in multos impietatem propriam pręſumpſit inferre, dicens: Ante inhumanationem quidem ſaluatoris noſtri IESV Chriſti duas naturas eſſe, diuinitatis & humanitatis, poſt unitatem uerò unam naturã factã: neq; ſciens quod dicit, neq; de quibus affirmat. Neq; enim unitas conuenientium in Chriſto duarum naturarum, ſicut una re proprietates ſuas in unitate cõfudit, ſed manent in unitate perfectæ naturarum proprietates. Adiecit & aliam impietatem, dicens: Corpus Domini, quod ex Maria factum eſt, non eſſe noſtræ ſubſtantię, neq; humanæ cõſperſionis, ſed humanum quidem illud uocat, non tamen nobis conſubſtantiale, neq; genetrici eius ſecundum carnem. Et hæc aiebat, cum in geſtis Epheſi habitis & ſancto & uniuerſali Concilio, in epiſtola ſcripta ad impium damnatumq́; Neſtorium apertè ſic habeatur: Quia diuerſæ quidem ad unitatẽ ueram concurrêre naturæ, unus autẽ ex ambobus Chriſtus Dei filius: non tanquam naturarum differentia ſit perempta propter unitatem, ſed potius effecerit nobis unũ Dominũ IESVM Chriſtum diuinitatis & humanitatis per ineffabilem & intelligibilem ad unitatem concurſionem. Et hoc non latet tuam ſanctitatem, dum omnino legerit geſta quæ Epheſi ſunt confecta. Quæ pro nihilo ponens idem Eutyches, arbitratur non ſe debitum pœnam præfinitam à ſancto illo & uniuerſali Concilio, quoniam per hæc multi ſimpliciores ex eius eloquijs in fidei ſermone læduntur. Accuſatum uerò eum à reuerendiſsimo Euſebio, & occurrentẽ in ſanctum Concilium, & uoce ſua ſectam propriã retegentẽ, alienumq́; exiſtẽtem à recta fide, damnauimus: ſicut docebunt ueſtram ſanctitatẽ, omnia quę ſuper eo ſunt geſta, quęq́; direximus cum noſtris his literis. Iuſtum autem eſt & hoc uobis (ſicut arbitror) intimari: quia idem Eutyches paſſus iuſtam canonicam damnationem, cum debuiſſet ſecundis ſaluare priora, & per pœnitentiam perfectam multasq́; lachrymas placare Deum, noſtrumq́; cor uehementer contriſtatum in eius ruina, per ueram ſanare pœnitentiam: non ſolùm non fecit, ſed etiã per omnia conturbare ſanctam quæ apud nos eſt eccleſiam feſtinauit, propoſitiones iniuriarũ publicè ponens, & maledictionibus plenas: ſuper hæc & preces offerens pijſsimo & Chriſti amantiſsimo noſtro Imperatori, & eaſdem arrogantia & petulantia plenas, per omnia diuinas

uinas regulas conculcare conatus eſt. Sed his ita geſtis, literæ nobis datæ ſunt ueſtræ ſanctitatis, per admirabilẽ comitem Panſophium, per quas ſumus edocti, quia idẽ Eutyches libellos direxit uobis plenos omni fallacia atq; calliditate, dicens: Iudicij tẽpore libellos ſe dediſſe appellationis, & nobis, & hic conuenienti ſancto Cõcilio, & appellaſſe ueſtrã ſanctitatem, quod nequaquã ab eodem factum eſt. Sed etiã in hac parte mentitus eſt, tanquam per fallaciã mendacij ſubrepere ſe ſanctis ueſtris auribus putãs. Commotos itaq; ſanctiſsime pater, in his omnibus quæ ab eo præſumpta ſunt, & ob ea quę in nos & ſanctiſsimam Eccleſiam facta ſunt atq; fiunt, pro conſueta fiducia fiducialiter age, ſecundum quod ſacerdotio competit, propriamq́; faciens communem cauſam, & ſanctarum Eccleſiarum diſciplinam, ſimul decernere damnationem aduerſus eum regulariter factam & per propria ſcripta digna re: confortare autem & pijſsimi & Chriſto dediriſsimi noſtri Imperatoris fidem. Cauſa enim eget ſolummodo ueſtro ſolatio atque defenſione, qua debeatis conſenſu proprio ad tranquillitatem & pacem cuncta perdocere. Sic enim hæreſis quæ ſurrexit, & turbæ quæ propter eũ factæ ſunt, facillimè deſtruentur, Deo cooperante per ueſtras ſacratiſsimas literas. Remouebitur autem & Conciliũ, quod fieri diuulgatur, quatenus nequaquam ubi ſanctiſsimæ turbentur Eccleſiæ. Omnium quæ uobiſcum eſt fraternitatem, ego & qui mecũ ſunt ſalutamus. Incolumis in Domino, & orans pro nobis, doneris Eccleſiæ & nobis, religioſiſsime & ſanctiſsime pater.

CONSTANTINOPOLITANA,

repetita propter Eutychen.

SVb cõſulatu Protogenis, quĩ Poſthumianum & Zenonem ſecutus eſt, anno Chriſti (ſecundum Marianum) quadringenteſimo quinquageſimoquinto, Idus Aprilis, authoritate & mandato Imperatorum Theodoſij & Valentiniani, ex ijſdem epiſcopis Synodus denuò congregata eſt Conſtantinopoli, & additi in conſeſſum ab Imperatoribus, præter Patricium Florentium, Marcialis magiſter ſacrorum officiorum, Carterius præfectus ſacri ſcrinij libellorũ. ſacrarumq́; cognitionum. & Macedonio tribuno Synodi eius occaſionem Eutyches impoſuit, qui apud Imperatorem acta ſuperioris Synodi Flauiani conficta & falſata eſſe, additis nonnullis à notarijs quæ nunquã dicta fuiſſent, aliquibus etiam dictis, nec exceptis, cõqueſtus fuerat, & in frequentia Thalaſsij epiſcopi denuò excuti acta petiuerat. Exemplum petitionis eiuſmodi eſt· Pijſsimis & fideliſsimis miniſtris amicis Chriſti, Imperatoribus noſtris, Theodoſio & Valentiniano, patribus patriæ Auguſtis, Eutyches archimandrita: In omnibus mihi poſt Deum & ſalutis & ueritatis manifeſtatio facta eſt, ueſtra pietas, in nulla re prætermittens inquiſitionẽ facere eorum quæ uel de fide, uel aduerſus me calumnioſè mota ſunt. Geſta enim, quæ ſunt compoſita à reuerendiſsimo archiepiſcopo Flauiano aduerſum me, legi heſterno die, & reperi contraria his quæ acta ſunt, cõtineri in chartis. Nec enim, quæ ipſe ad me locutus eſt, iacebant in eis: neq; quæ ego locutus ſum, inſeruerunt eidem monumento. Supplico igitur ueſtræ ſerenitati conſuetè orthodoxæ fidei patrocinanti, & meæ prauitatis opinioni, ut dignetur præcipere beatiſsimos epiſcopos, qui in hac cauſa tunc reſederunt, & notarios reuerendiſsimi epiſcopi Flauiani, & reuerẽdos clericos qui ad me directi fuerant, uocantes ut occurrerem, & reuerendum diaconum Athanaſium, reuerendi epiſcopi Baſilij, conuenire in præſentia ſanctiſsimi epiſcopi Thalaſsij, quatenus interrogati dicant, omni cum ueritate ſcriptis, quid nouerint: ut hoc conſecutus, more ſolito laudans, gratias agam Domino & Deo omniũ Chriſto, et ueſtrę ſemper pietati.

Eutychi igitur obſecutus Imperator, relegi in Synodo Commentarios actionum iuſſit, & cognoſci exactè, quæ à Flauiano ad Eutychen dicta fuiſſent, & quæ uiciſsim Eutyches reſpondiſſet. Admonitionis Imperatoris exemplum hoc eſt· Deponãt apud reuerendiſsimos epiſcopos, non eos ſolũ qui dudum conuenerant: uerùm etiam apud reuerendiſsimum epiſcopum Thalaſsium, ut omnibus his præſentibus, quos ſupplicatio loquitur, negocij ueritas inquiratur. In Synodum tamen Eutyches ipſe non uenit. miſit autẽ eò qui cauſam ſuã egerant, Conſtantinum diaconum ſuum. cũ Eleuſinio & Conſtantio monachis. Primùm igitur notarijs negocium datur acta relegendi, qui admodum repugnant. Tandẽ tamen leguntur actiones omnes: committuntur etiam cum uicarijs Eutychis, qui ad eum à Synodo miſsi antea fuerant: & repetuntur ab initio omnia quæ uel legati ad Eutychen dixerant, uel ipſe reſpõderat. Afferũtur item à uicarijs quædam dicta à notarijs non excepta, quæ partim cõfutãtur, partim excuſantur quòd memoria exciderint, quodq́; per turbas actione feruẽti audiri ab omnibus atq; excipi nequiuerint, quædam deniq; dicta non pręceperit Synodus excipi. Euagrius, condemnatum Flauianum in ea Synodo à nonnullis pręſidibus ſcripſit: ſed de falſitate Cõmentariorũ nihil deprehẽdi potuiſſe, eſſe ꝓnunciatũ. qđ & Liberatꝰ retulit: atq; addit, tantũ fuiſſe actũ, ut apud magiſtros officiorũ notarij

ſalſitatis, ſi quæ fuiſſet animaduerſa, accuſarentur. Poſtremò uerò iniunxiſſe Imperatorem Flauiano, ut fidem ſuã manu propria conſcriptam ad ſe mitteret, quæ ſic habuerit. Flauianus epiſcopus Conſtantinopolitanus, amatori Chriſti Imperatori noſtro Theodoſio ſalutem. Nihil ita conuenit ſacerdoti Dei, & dogmatibus erudito diuinis, quàm paratum eſſe ad ſatisfactioně omni petenti rationem, de ſpe quę in nobis eſt, & gratia. Non enim erubeſco Euangelium Dei. uirtus enim Dei eſt, ad ſalutě omni credenti. Quia ergo & nos miſericordis regis omnium Chriſti Dei, ſacerdotium tale ſortiti ſumus, ſapimus rectè & inculpabiliter ſemper Scripturas diuinas, ſequentes expoſitionem ſanctorum patrum qui in Nicea cõuenerunt, & centum quinquaginta qui hic congregati ſunt, & qui in Epheſo ſub ſanctę memoriæ Cyrillo qui fuit Alexandrinorum epiſcopus: & prædicamus, Dominum noſtrum IESVM Chriſtum, ante ſecula quidem ex Deo patre ſine principio natum ſecundũ diuinitatem, in nouiſsimis aũt diebus eundem propter nos & propter noſtrã ſalutem ex Maria uirgine ſecundum humanitatem. Ex duabus itaq; naturis cõfitentes Chriſtũ, poſt incarnationem ex ſancta uirgine & humanatum, in una ſubſtantia, & in una perſona unũ Chriſtum, unum filium, unum Deũ confitemur. Et unam quidem Dei uerbi naturam incarnatam tantum et inhumanatam dicere non negamus, eo quòd ex ambabus unus atq; idě ſit Domin⁹ noſter IESVS Chriſtus. Eos uerò qui aut duos filios, aut duas ſubſtantias, aut duas perſonas annunciant, & unum eundemq́; Dominum IESVM Chriſtum filium Dei uiui prædicant, anathematizamus, & alienos eſſe ab Eccleſia iudicamus. Et ante omnes Neſtorium impiũ anathematizamus: & ſapientes quæ eius ſunt, & loquentes ea, abſcindantur huiuſmodi à filiorum adoptione, promiſſa rectè credentibus. Et ſubſcriptio: Domine IESV Chriſte, adiuua nos. Et iterũ: Hæc ſcripſi manu mea, ad ſatisfactionem ueſtræ poteſtati, ut cõfundantur calumniam facientes noſtrę ſimplici conuerſationi. Euagrius libro primo, capite nono: Liberatus Breuiatij capite undecimo: Tomo primo Conciliorum, in actione prima Chalcedonenſi.

EPHESINA SECVNDA, PRAEDA-
toria dicta, & prophana.

CVm nec in ea Synodo Eutychi quę uoluiſſet ſucceſsiſſent, ad Dioſcorum cõfugit, Alexandrinũ epiſcopũ, ab eoq́; patrocinium cauſæ ſuæ petijt. Is uſus opera partim Chryſaphij Palatij præſidis, apud Imperatorě plurimũ ualentis, qui & ſectator fuit Eutychis, & depoſitioně eius moleſtè ferebat: partim Eudoxiæ Auguſtę officio, Synodum alterã Epheſi impetrauit, ad diſceptandam cauſam Eutychetis, uti ſimulabatur: reuera aũt, ad opprimendũ Flauianũ, quě propter Eutychis depoſitioně Chryſaphius impenſe oderat. Extat in uolumine Cõciliorum epiſtola Theodoſij & Valentiniani ad Dioſcorũ, cõplectens mandatũ de cõgreganda ea Synodo: & alia itě ad eundě, ut Barſumã archimandritã adſidere ſibi ſinat in Synodo. Alia rurſus ad Barſumam ipſum, ut Epheſum ad Synodũ accurrat: alia ad Elpidiũ comitem, ut Synodo interſit cũ Eulogio tribuno. Deniq; ad Proculum alia, Aſiæ procõſulem, ut Elpidio & Eulogio præſidium Epheſum deducendum curet. Conueniũt ad eam Synodum, Iuuenalis Hieroſolymorum epiſcopus cum ſacerdotibus alijs plurimis, Domnus Antiochenus, Stephanus Epheſinus: Iulius Romanus epiſcopus, ſuſtinens partes Leonis pontificis, cum Hilario diacono, Dioſcorus cum Eutyche ſentiens, adductis alijs ſuæ opinionis epiſcopis Ægyptijs maximo numero, quorum catalogus prolixus continuatur in uolumine Cõciliorum: adducto etiam præſidio militari Elpidij & Eulogij, cum monachis Barſumæ ad trecentos. Perſonę reliquę uicarij fuerunt, & interpretes, quorum nomina ibidě explicantur. Celebratur autem eodě tẽpore Synodus illa, quo Epheſina ſuperior, Zenone nimirũ et Poſthumiano Coſs. anno Chriſti (ſecundũ Marianũ) quadringenteſimo quadrageſimo nono, quarto Iduum Auguſti. Cõſidetur in baſilica Mariana. Præſidem agit Dioſcorus, notarium nullũ admittens prętерquã ſuum, cui nomen Demetriano fuit, & * aliqui ſuæ parti poteſtatem excipiendi quæ agerentur faciens. Iudicij formam Imperatorě in Synodum miſiſſe, Euagrius refert, eiuſmodi. Qui antea iudices religioſiſsimi archimandritæ Eutychis fuere, adſunto quidem, & tacento, iudicum autem ordinem nõ habento. Cæterùm communem omnium ſanctiſſimorum patrum ſententiã expectãto: quandoquidě de rebus ab eis iudicatis nunc iudicium agitur. Eſt & ad totam Synodum eiuſdem epiſtola, in uolumine Cõciliorum: ut ad formam fidei Nicenæ agant, & quantum ſit in ipſis, omnem hæreſim euellere conentur. Sed & duæ ſunt Leonis papæ epiſtolæ ad hanc Synodũ pertinentes: altera ad Fauſtum Marcianum, & reliquos archimandritas Conſtantinopolitanos, qua Eutychis dogma iuſtè reprobatum, & reprobandum etiam deinceps, indicat: altera ad ſynodum Epheſinã ipſam, qua hortatur, ut Eutychis blaſphemias condemnet: ſed quã ſuppreſſit Dioſcorus, ut poſtea dicetur.

Coacto igitur conſeſſu, literæ primùm Impera-

peratoris ad Dioſcorum, de congreganda hæc ſynodo, recitatur. Exhibetur deinde à ui carijs Leonis epiſtola ad ſynodũ ſcripta: aliæ autem epiſtolæ Imperatoris ad Dioſcorũ, de aſſumendo in ſynodum Barſuma archimandrita. Poſt hæc de fide decretũ fit, & conſtituitur, ut præualeat formula illa quæ Niceæ à patrib. tradita ſit. Accerſitur Eutyches, qui cauſam ſuam explicare iuſſus, libellum ſuæ fidei ſynodo exhibet. Is, poſteaquã recitatus eſt, aſſurgẽs Dioſcorus in ſynodo exclamat: Optima Eutychetis fides, cõcordat fidei trecentorum decem & octo patrum: Eutyches rectè credit, ac nos ſcilicet eandem ſententiã profitemur. Poſt expoſitã ſuã fidẽ, accuſationem longã Eutyches inſtituit in Flauianũ, & ſynodum Conſtantinopolitanam, à qua nimirum ſibi factam contumeliam grauiter queritur. Minor deinde ſynodi pars decernit, relegenda eſſe omnia acta Conſtantinopolitanæ ſynodi in cauſa Eutychetis. Repugnant ſoli Leonis uicarij: qui acta legi ita demum uolũt, ſi prius recitata ſit epiſtola Leonis. Sed Eutyches ſuſpectos ſibi eſſe Leonis uicarios reſpondet, quòd cum Flauiano fuerint, ab eoq́; familiariter excepti ſint. ¶Liberatus narrat, Dioſcorum nec conſeſſum legatis illis in ſynodo permiſiſſe: nec cognoſci literas quas à Leone, Flauiano & ſynodo attulerant, uoluiſſe. Quamobrẽ illi peruerſum atque improbum Dioſcori iudicium animaduertentes, è ſynodo diſceſſerint, Romamq́ue redierint, nunciantes Leoni, quanta cum ui & iniuſticia in ſynodo Dioſcorus agat, & quantopere ſtudijs ſuis contradixerit.

Recitantur igitur ſynodi Cõſtantinopolitanæ ſub Flauiano actiones. probatur denuò Eutychis fides, et Euſebius impius pronunciatur. Eutyches porrò, ut qui ſecũdum Nicenam fidem in Epheſina priori ſynodo confirmatam rectè ſentiat, à pleriſq; epiſcopis in integrũ reſtituitur, & dignitatẽ preſbyterij & primatus ereptam ſibi à Flauiano recipit. Legitur poſtea libellus ſynodo oblatus à monachis trecẽtis ſub Eutyche: quibus communionem Flauianus ideo, quòd cum Eutyche ſentirent, eripuerat. Libellus is accuſatio grauis Flauiani eſt, quòd flagitioſè & uiolenter in Eutychen paſtorem eorum egerit: & petitio, ut communio eis reſtituatur. Poſtremò igitur ab uniuerſa ſynodo damnantur Flauianus & Euſebius. Hæc ſumma actionum eius ſynodi, in actione prima Chalcedonenſi, in uolumine Conciliorum traditur. Adduntur alia quædam à Liberato & Euagrio, Flauianum nimirum nõ depoſitum ſolum fuiſſe à Dioſcoro, uerùm etiã cum reclamare impio ac peruerſo eius iudicio inſtituiſſet, calcibus impetitum atrociter, & pulſatũ prius quàm Cõcilio repulſus ſit, qua uerò ex plaga pectoris poſt triduũ mortuus ſit. Epiſcopos deinde perterrefactos, ui militũ armis ſublatis ſe circumſtantium, decretis aduerſus Flauianũ editis ſubſcribere coactos fuiſſe. Qua uiolentia etiam Domnus Antiochenus epiſcopus perculſus ſubſcripſerit: ſed poſtea retractarit, in Dioſcorum uociferatus, iudicium ſuum, totámq́; eam ſynodum impiam eſſe. ob quam cauſam & ipſe depoſitus ſit, ac poſt eum alij cõplures abſentes. ut Ibas Edeſſenus epiſcopus, quòd dixiſſet: Non inuideo Chriſto facto Deo: quoniam ſi uolo, & ego fio. Item, Chriſtus factus eſt Deus: aliaq́; huiuſmodi. Theodoretus epiſcopus Cyri, propterea quòd contra Cyrilli anathematiſmos ſcripſiſſet, & primam Epheſinam ſynodum reprehendiſſet. Daniel Carthenſis, Irenæus Tyri, Aquilinus Bibli, quòd libellum in gratiã Sophronij continuaſſet, & Geminianus Parenſium epiſcopi. Euagrius libro primo, capite decimo: Liberatus Breuiarij capite duodecimo: Nicephorus libro decimoquarto, capite quadrageſimoſeptimo: Zonaras in Theodoſio.

De *authoritate eius Synodi.*

Solus Theodoſius ſeductus à Chryſaphio, legem promulgauit, qua Eutychis fidem approbauit. quo errore iniuſtè etiam commendauit tum ſynodum illam totã, tum Flauiani depoſitionem, in epiſtola quadam ad Valentinianũ Imperatorem. Contrà in Chalcedonenſi concilio, illi qui ſynodo Epheſinæ pręfuerunt, confeſſi ſunt ſe erraſſe, & immeritò damnaſſe Flauianum & Euſebium, qui nihil erroris circa fidem commiſiſſent. Theodorus uerò diaconus Alexandrinus, in libello ad Leonem & ad ſynodum Chalcedonenſem, quæcunque in ſynodo Epheſina à Dioſcoro acta ſint, contrà leges proceſsiſſe affirmat: & prolixo ſcripto in crudelitatem & homicidia eius ſynodi inuehitur Iſchyron diaconus alius Alexandrinus. Sed in eadem Chalcedonenſi ſynodo, Quintus Phocenſis epiſcopus ait: Dioſcorus neque canones protulit, neque lecti ſunt, neque aliquo Eccleſiaſtico ordine uſus eſt: ſed propria utens autoritate, Flauianum damnauit. Et ibidem Iulianus epiſcopus Hippenſis: Quando in Epheſina, inquit, metropoli primatum habebat Dioſcorus, ad iudicandum inter Flauianum & Euſebium epiſcopum, inter quæ Eutyches ex omni parte iniquam proferens ſententiam, ipſo prius proſecutus eſt iniuſtũ iudicium, & eũ omnes neceſsitate ſecuti ſunt. In eadem ſynodo legati ſeu uicarij Leonis Romani reſpondent, nefaria in ſynodo Epheſina ſecunda commiſſa eſſe delicta: & omnia quæ acta ibi fue-

ibi fuerint, pro oanis haberi ab Apoſtolico Romanæ urbis epiſcopo. In eadem rurſus ſynodo Anatolius archiepiſcopus Conſtantinopolitanos dixit: Definimus nihil horũ ualere, quæ in ſeconda ſynodo Epheſina geſta ſont, neque ſynodum illam nominari, neque quicquam quod actum eſt in illa teneri. Synodus denique Romana ad clerum Conſtantinopolitanum: In ſynodo, ſcribit, Epheſina nec iuſticię moderationem, nec fidei fuiſſe ſeruatam religionem. epiſtola Leonis uiceſimatertia. Cuius & ad Marcianũ & Fauſtum presbyteros eſt epiſtola, de damoatione concilij ſecundi Epheſini, 32.

SYNODVS BERYTI.

SYnodo coidem apud Berytum occaſionem præbuit cauſa Ibæ Edeſſeni epiſcopi, quem à Dioſcoro in ſynodo prophana Epheſina damnatom diximus. congregata ea ſynodus eſt poſt cõſulatum Flauij Zenonis & Poſthumiani, calendis Septembris, ab epiſcopis Enſtathio, Vranio, Domno Antiocheno, Damaſcio tribuno & notario, Eulogio diacono Conſtantinopolitano, & alijs: quorum catalogum in uolumine Coociliorũ uide. Accuſarant enim presbyteri & diaconi quidam, Samuel, Cyrus, Eulogius et Mares, Ibam epiſcopũ, apud Domnum Antiochenum, quaſi Neſtorian⁹ eſſet, & in cleri cœto aliquãdo dixiſſet: Nõ inuideo Christo, quia Deus factus eſt: qooniam ſi oolo, & ego fio. Dum igitur Antiochiæ illi abſunt, ab Iba excommunicantur. Poſtea uerò ſuperueniente feſtiuitate quadrageſima, à Domoo, Iba permittente, abſoloũtur, ea conditione, ne qois eorũ Antiochia pedem efferret. At illi Domni archiepiſcopi autoritatem adſpernari, & ad Phorium, Euſtathium & Vranium epiſcopos Conſtantinopolim proferri ſynodũ Beryti cõgregatam poſtularunt. Quamobrem à Domno excommunicari ſunt. Venit tamẽ Ibas Berytum: ubi cum accuſatores (ſeo calumniatores potins) eius probare nihil poſſent, relatio etiam clericorum Edeſſenorũ, Ibam grauiſsimè excuſantium, & diras ſibi imprecantium, ſi qnid eiuſmodi ab Iba dictum meminiſſent, interueniret: ab uniuerſa ſynodo abſoluitur, ac poſt cõmuoionem cõ ſuis dimittitur, & orthodoxus pronunciatur. Liberatus Breuiarij cap. 10. Tomo 1. Coociliorum, in prima actiooe Chalcedonenſi.

ROMANA.

POſt ſynodum ſecundã Epheſi, celebraſſe aliquot conoentus Leonem papã Romæ, teſtantur ipſins epiſtolæ: in quibus conſtituit, ut profana & irrita habeantur, quæcunque in ſynodo altera Epheſina decreta ſint: ut epiſtola 21. 22. 23. & 24. Sed & Nicephorus indicat libro 15. cap. 4, Leonem poſt cognitionem rerũ Eutychetis & Dioſcori, prouincialem ſynodum Romæ coegiſſe, in qua utrunq; cum ſectatorib. ſuis damnarit, eiusq; ſynodi acta concilio Chalcedooenſi & ad Imperatorẽ miſerit: monueritq;, ut eos qui coofuſionem connexionemq; duarum Christi natorarũ inducerent, condemnarẽt.

AGATHENSIS.

AGathæ in Narbonenſi Gallia ſynodũ celebratam ab epiſcopis trigintaquinque, uolumen Conciliorum tradit, ob conſtitutionem qoorundam, quæ ad diſciplinã Eccleſiaſticam neceſſaria eſſent: quo tempore apud Gotthos imperarit rex Alarichus. Nam quod de conſule Meſſala idem uolumeo oſtendit, ad hæc tempora oeutiqnam congruit. Canooes igitur ſeptuagintaunum ſyoodus ea ſanxit. 1. Bigami clerici non miniſtrent. 2. Cootumaces clerici, & ad officium tardi, corrigantur. 3. Epiſcopi qui uel innocentes, uel pro mioimis cauſis aliquos excommuoicẽt, moneantur: & ſi audire ooluerint, commuoio illis uſque ad ſynodũ non denegetur. 4. Qui ſuas uel propinquorum oblationes Eccleſiæ defraudant, ex Eccleſia extrudãtur. 5. Clerico qui furtum Eccleſiæ fecerit, peregrioa cõmunio detur. 6. Si epiſcopo à quibuslibet qoicquam fuerit derelictum, oõ pro proprio, ſed facultatib. Eccleſiæ habeatur. 7. Res Eccleſiæ epiſcopus noo uendat. item, ſeruos eccleſiæ, manumiſſos à pręceſſoribus, libertatem cũ donis debere retinere. 8. Clericus, qui ad ſeculares iudices confugerit, cnm ijſdem excommunicetur. 9. Presbyteri & diaconi, qui ad coniogalem coitum reuertnntur, ſont ſubmouendi. 10. Nullns clericorũ cũ extraneis fœminis habitet. 11. Nullus clericus in cellario, uel in ſecreto fœminã intromittat. 12. Omni quadrageſimę ſabbato ieiunetur. 13. Symbolum ante octo dies Paſchæ competeotibus prædicetur. 14. Altare & benedicatur, & ungatur. 15. Pœnitentes niſi comam depoſueriot, & ueſtimenta mutauerint, abijciaotur. Iuniotibos non facilè imponatur pœnitentia. 16. Qua ætate diacones ordinentur. 17. Epiſcopi diaconos nõ ordinẽt infra 25 annos. 18. Laici, qui tẽporib. Natalis Domini, Paſchę & Pentecoſtes nõ cõmunicaueriot, nõ habeãtur pro catholicis. 19. Sanctimoniales ante 40 annũ ætatis ſuæ nõ uelentur. 20. Clerici qui comã nutriũt, inniti tondeãtur. 21. Solennitates maiores in ciuitatib. celebrẽtur. 22. Nõ liceat preabyterũ aut clericũ rẽ eccleſiæ uendere, aut donare. 23. Clericus minor ſeniori nõ ꝑponatur. 24. De expoſitis inuẽtis ſynodi ſtatuta ſeruãda. 25. Seculares, qui ſuas nxores ſine cauſa derelinquũt, excõmunicẽtur. 26. Si uoluntariè cleric⁹ damnũ eccleſię fecerit, aut ſatisfaciat, aut excommunicetur.

27. Mo-

27. Monaſterium nouum, inconſulto epiſcopo nullus conſtituat de monachis. 28. Monaſteria puellatum procul à monachis conſtituantur. 29. Liberti, in neceſsitate ab Eccleſia defendantur. 30. Poſt antiphonas, orationes dicantur. 31. Qui propter odium ad pacem non reuertuntur, primùm admoneantur: ſi non obtẽperant, excõmunicentur. 32. Clericus, incõſulto epiſcopo, ad iudicem ſecularem non pergat. 33. Epiſcopus, hæredes non habens, eccleſiam cui præfuit, hæredem faciat. 34. Iudæi, qui conuerti cupiunt, octo menſes antequam baptiſentur, inter Catechumenos habeantur. 35. Si epiſcop' à metropolitano admonitus, pro ſynodo uel ordinatione epiſcopali uenire diſtulerit, communione priuetur. 36. Sripendia clericorũ iuxta meritum diſtribuantur. 37. Homicidæ & falſi teſtes ab Eccleſiaſtica cõmunione ſubmouẽdi, niſi agãt pœnitentiam. 38. Sine epiſcopi ſui epiſtola non liceat clericum uel monachum proficiſci. Similiter de monachis, uel abbatibus. 39. Clerici nuptialia uitent conuiuia. 40. Chriſtiani Iudæorum non utantur cõuiuijs. 41. A clericis uitetur ebrietas. 42. Sortilegi uel auguratores ab Eccleſia ſeparentur. 43. De pœnitentibus clericus ordinetur, & presbyter altare non erigat. 44. Presbyter benedictionem populo, nel pœnitenti, in eccleſia dare non præſumat. 45. Epiſcopus exiguum aliquid, ſine clericorum conniuentia (ſi neceſſe fuerit) diſtrahat. 46. Seruos eccleſiæ fugitiuos liceat uendere epiſcopo. 47. Ante miſſam expletam egredi populus non præſumat. 48. Res eccleſiæ propriæ non ſunt alienandæ, ſuas uerò res epiſcopus hæredibus poteſt relinquere. 49. Diaconi & presbyteri de rebus eccleſiæ nihil abalienent. 50. Epiſcopus, presbyter, diaconus ſi capitale crimẽ incurrerit, in monaſterium detrudatur, & laicã cõmunionem accipiat. 51. Teſtamentũ epiſcopi non ſit ratum cõtra iura eccleſię. 52. Clericis, qui ſine epiſtolia ſui pontificis proficiſcuntur, nemo communionẽ præſtet. 53. Presbyteri parochiani ſi res eccleſiæ diſtraxerint, inane habeatur. 54. Item quicquid emerint, in nomine comparent eccleſiæ. 55. Sacerdotes & Leuitæ canibus ad uenandum & accipitribus non utantur. 56. Abbates ſine epiſcopis nihil uendant. 57. Vnus abbas duobꝰ cœnobijs non pręponatur. 58. Monaſterium ſine noticia epiſcopi non conſtituatur. 59. Res eccleſiæ uſui collatæ, ut præſcriptionis tempore defendantur. 60. Lapſi, qui de catholica fide in hæreſim tranſeunt, agentes pœnitentiam per biennium eccleſias ingrediantur. 61. Inceſta coniugia prorſus non probentur. 62. Qui ſeruos ſuos extra iudicem negant, excommunicẽtur. 63. Laici, qui in ſolennitatibus maioribus ad ciuitatem non occurrunt, triennio à cõmunione priuentur eccleſiæ. 64. Clerici, qui ab eccleſię officio diebus ſolennibus deſunt, triennio à cõmunione ſuſpendantur. 65. Leuitæ ut non ſine iuſſu presbyteri ſedeãt. 66. Miniſtri ne ſecretarium ingrediãtur. 67. Catholici ne hæreticorũ connubijs copulentur. 68. Leuitę & clerici, magi uel incantatores nõ ſint. 69. Seditionarij, uſurarij, iniuriarũ ſuarũ ultores, non ordinentur clerici. 70. Scurriles & ioculares clerici ab officio remoueantur. 71. Synodus annis ſingulis congregetur.

Subſcripſerunt epiſcopi, Cęſarius, Cyprianus, Clarus, Tetradius, Heraclian', Sophronius, Sedatus, Quintianus, Sabinus, Gratianus, Nicetus, Suauis, Galactarius, Grarus, Vigilius, Glycerius, Perrus, Cronopius, Probatius, Maternus, Agritius, Marcellus, Pendatius, Abilius, Ingenuus, Paulinus, Polemius, Pompeius, Firmius.

EPHESINA.

Meminit in actione nndecima ſynodi Chalcedonẽſis Baſsianus Epheſinus epiſcopus, in epiſtola ad Valentinianum & Marcianum Imperatores, ſynodi cuiuſdam ꝓuincialis Epheſi ſub Baſilio, qui poſt Mẽnonem epiſcopum defunctum, epiſcopatũ Epheſi geſſerit, in qua ſibi iniuriam mulram percepiſſe, & expulſo communionem & epiſcopi locum reſtitutum fuiſſe, Baſsianus idem affirmat.

VENETICA.

Celebratus eſt Venetijs circa tempora Leonis Romani epiſcopi, aut Hilarij (nam hoc tempus incertũ Synodo huic uolumen Conciliorum tribuit) cõuentus epiſcoporum non adeò frequens, ut uidetur, ordinationis occaſione, & reſtitutionis cauſa quorundam quæ in diſciplina Eccleſiaſtica collapſa fuerant: tum eorũ etiam conſtituendorum cauſa, quę in ſuperiorũ Patrum ſtatutis intermiſſa fuiſſent. Canones ſanxit ſedecim, quorũ primus eſt: Homicidas & falſos teſtes à cõmunione Eccleſiaſtica ſubmouendos eſſe, niſi pœnitentiæ ſatisfactione crimina admiſſa diluerint. 2. Arcendos item à communione eos, qui relictis uxoribus ſuis nulla iuſta cauſa, alias duxerint. 3. Pœnitẽtes quoq;, qui ſuſceptam publicè pœnitentiam intermiſerint, ad priſtinas ſordes uitæ regreſſos, à cõmunione ſacramentorum, & à conuiuijs fideliũ arcendos eſſe. 4. Item uirginitatem profeſſas, ſi in adulterio fuerint deprehenſæ. 5. Ne clerici aut monachi abſque commendaticijs epiſtolis epiſcopi ſui quoquã proficiſcantur. 6. Vt monachi, ſi uerborum increpatione non emendẽtur, fuſtibus coerceãtur. 7. Ne ſolitarias cellas

cellas monachi, fratrum frequentiam exoſi, adeant, niſi fuerint facti emeriti, aut aſperioris indulgentiam regulæ ab abbate impetrarint. 8. Ne abbates plura monaſteria incolant, niſi ob hoſtium incurſus labores quærere coacti ſint. 9. Ne clericus à ſeruis ſuis apud iudices ſeculares accuſatus, iudicia eorum adeat. 10. Ne clerici abſque permiſſu eorum epiſcoporum, à quibus ordinati ſint, maiores gradus affectent. 11. Ne presbyteri, diaconi & ſubdiaconi nuptiarum conuiuia frequentent, ne uoluptatum ſpectaculis contaminentur. 12. Vt omnes clerici Iudæorum conſortia uitent. 13. Vt clerici omnes maximo ſtudio ebrietatem, ut omnium uitiorum fomitem, fugiant. 14. Vt clericus, qui à matutinis abſque ualetudinis impedimento abfuerit, ſeptem diebus à communione alienus habeatur. 15. Vt intra prouinciæ terminos una ſit ſacrorum ratio, & pſallendi modus. 16. Vt clericus augur, ſacrilegus aut diuinator, ab eccleſia extraneus habeatur.

SVB MARCIANO.

CHALCEDONENSIS.

TEmpus ſynodi frequentiſsimæ & celeberrimæ Chalcedonenſis, ab alijs aliter annotatum reperitur. Sigebertus in annum Chriſti reijcit quadringenteſimum quinquageſimumtertium. Marianus Scotus, Palmerius, & alij, in annum Chriſti quadringenteſimum quinquageſimumquartũ: quo tempore conſulatum geſſerunt Romę Opilio & Vincemalus, anno altero aut tertio imperij Marciani. Sunt qui in annum producunt Chriſti quadringenteſimum quinquageſimumquintum, inter quos eſt Nauclerus. Occaſio fuit, quòd poſt exactam impiam illam & ſceleratam ſynodum ſecundam Epheſinam, Imperatorem Marcianum, de eccleſiæ tranquillo ſtatu piè alioqui & ſapienter cogitantem, acceſſerunt (quemadmodum Euagrius retulit) legati Leonis Romani epiſcopi, qui propter uiolentas Dioſcori actiones, è ſynodo Epheſina pedem retulerant: & non lectam fuiſſe in ea ſynodo Leonis epiſtolam, ſinceræ fidei doctrinam continentem, conqueſti fuerant. Quanquam Zonaras Leonem ipſum cum Anatolio Conſtantinopolitano epiſcopo ab Imperatore petijſſe ſcribit, efficeret ne Dioſcori & Eutychis blaſphema dogmata inexcuſſa relinquerentur: tum quòd & illi qui à Dioſcoro contumelijs affecti fuerant, Imperatorem adierunt, & ut cauſæ eorum in ſynodo dijudicarentur petierunt. Venit item Euſebius Dorylæi epiſcopus, iniurias, quibus à Chryſaphio ipſe & Flauianus affecti, ac per contumeliam depoſiti fuiſſent, explicans: inter cætera uerò maximè exaggerans, quàm miſerabili modo Flauianus trucidatus eſſet. Addit his cauſis Leo epiſtola quadrageſimaquarta ad Marcianum Imperatorem, accepiſſe ſe ex Anatolij literis, permultos in ſynodo Epheſina Dioſcori factione compulſos, ad conſentiendum impijs eius ſtatutis, nunc ueniam poſtulare, & communionem expetere: quorum habenda ratio, & ſynodus congreganda ſit.

Imperatores igitur Marcianus & Valentinianus, ipſæ etiam Auguſtæ, re ſæpius per literas cum Leone archiepiſcopo Romano communicata, miſsis ad omnes ubique locorum epiſcopis, Synodum indicunt apud Niceam: quò ipſos ſe uenturos pollicentur, niſi negocijs publicis impediantur. Literarum eius ſententiæ exempla in uolumine Conciliorum extant. Sed cum propter longinquitatem uenire Niceam (ubi quidem collecta nonnulla fuerat Synodus, & Leo etiam ipſe, quantum ex narrationibus in uolumine Conciliorum animaduerti poteſt, eò acceſſerat) non poſſent, admoniti à legatis Romani epiſcopi Imperatores, ſynodum Chalcedonem transferri mandant. Extant eius rei epiſtolæ Imperiales duæ in uolumine Conciliorum.

Conuênit igitur Chalcedoni frequentiſsima ſynodus epiſcoporum, ex omnibus terris. Mittit eò Leo legatos ſuos, ſeu uicarios, Paſcaſianum epiſcopum, Lucentium, Bonifacium, Baſilium presbyteros, & fratrem Iulianum, quemadmodum in epiſtola ad Marcianum indicat. Venit eòdem & Anatolius Conſtantinopolitanus, Dioſcorus Alexandrinus, Iuuenalis Hieroſolymitanus, et reliqui numero ſexcentorũ triginta: quibus è ſenatu primates adduntur, inſpectores, magiſter militum Anatolius, præfectus ſacrorum prætoriorum Palladius, præfectus urbis Tacianus, magiſter ſacrorum officiorum Vincemalus, Martialis comes Sporarius, comes rerum priuatarum Genethlius, præfectus prætorij Florentius, Senator Patricius, conſul ordinarius & patricius Nonius, præfectus & conſul ordinarius Protogenes, præfectus Zoilus, præfectus urbis Theodorus & Apollonius, præfectus ſacri cubiculi Romanus, pręfectus Illyrici Theodorus, præfectus prætoriorũ Conſtantinus, præpoſitus ſacri cubiculi Artaxerxes, præfectus Illyrici Eulogius.

Conſeſſus primus.

Venit in Synodum Imperator Marcianus ipſe, cum regina Pulcheria Auguſta, qui epiſcopos, poſteaquam ante cancellos altaris in Euphemię martyris templo conſediſſent, eiuſmo-

eiuſmodi oratione allocutus eſt· Poſſum de me ego, patres reuerendi, id ingenuè teſtari, mihi cum ad Imperiũ ueniſſem primùm, maiori tum curæ, tum ſolicitudini, tum ſtudio fuiſſe nihil quicquã, quàm ut efficere mea diligẽtia poſſem, quò uera & recta Chriſtianorum fides, in omnibus ubiq; terrarum locis, ſalua & incorrupta conſeruaretur. Quæ cauſa fuit, ut in Synodum hanc uos exciuerim, de qua iuſta & bona omnia mihi polliceor: præſtituros ſcilicet uos, ea qua debetis fide & diligentia, ut fidei Chriſtianæ ueritas, repurgata à nebulis & errore quorundam uaniſsimorum hominum, qui uel auaricia uel ambitione profana dogmata ſparſerunt, integritati ſuæ reſtituatur. Quod ut factu uobis facilius ſit, legem uobis ꝓpono, ne quis aliter de perſona Saluatoris & Domini noſtri IESV Chriſti diſputare auſit, quàm uti in formula fidei trecentorum octodecim Nicææ quondam definitum eſt. Poſtremò, quod ad me attinet, neminem ueſtrûm aliter exiſtimare uelim, quàm in ſynodum ueſtram ueniſſe me, non oſtentandæ alicuius uirtutis aut potentiæ gratia, ſed ut mea præſentia fidei confirmationem promoueat: & ſi quæ ſubiecta fuerint diſsidia, mea autoritate temperentur & ſileſcant, &c.

Eſt & Leonis Romani epiſcopi epiſtola ad ſynodũ Chalcedonenſem, in qua eam hortatur, ut ſecundũ Scripturarum regulam de doctrina iudicent. Eſt in ordine epiſtolarum Leonis quadrageſimaſeptima.

Ad actiones deinde ſynodus procedit, quibus præſunt uicarij Leonis. Hi Dioſcorum conſeſſu excludi uolunt, ut cui non iudicis perſona, quam præter æquum & iuſtum antea uſurpaſſet, agenda, ſed iudicium ſuis factis dignũ ſuſtinendum ſit. Synodi igitur cognitione Dioſcorus in medio conſiſtere iubetur. Prodit tum Euſebius, Dioſcorum his uerbis accuſans: Iniuriam paſſus ſum à Dioſcoro, iniuriam paſſa eſt fides: occiſus eſt Flauianus epiſcopus, atque unà mecum per iniuriam ab illo depoſitus. Poſtea ſupplicationis literas ad Imperatorem legi petit, quæ ad hunc modum habent:

Maieſtatis ueſtræ ſcopus eſt, cunctis quidem ſubditis ueſtris prouidere, & omnibus iniuria affectis porrigere manum: potiſsimùm uerò illis qui ſacerdotio funguntur. Hac enim in re Deus colitur, à quo uobis cõceſſum eſt, ut in orbe regnetis & imperetis. Itaque quoniam fides in Chriſtum multa ac grauia mala præter fas & æquum, & nos quoque à Dioſcoro religioſiſsimo magnæ Alexandriæ epiſcopo, perpeſſa eſt, pietatem ueſtram appellamus, orantes, ut quod æquum eſt obtineamus. Eſt autem hæc cauſa, de qua querimur· In ſynodo quæ te- cens in Epheſiorum eſt celebrata metropoli (quæ utinam congregata non fuiſſet, nec orbis malis hiſce & perturbatione repletus eſſet) damnatus iſte Dioſcorus, nulla habita nec æqui nec timoris Dei ratione, cum Eutyche uana & hæretica ſentiens, cum id multos celaſſet, tandem ſeipſum prodidit: & occaſione ſumpta ex eo, quòd Eutychen homodoxon ipſius accuſaui, & quòd ſententia contra eum à Flauiano ſanctæ memoriæ epiſcopo lata eſt, collecta inquietarum turbarum multitudine, & potentatu ad ſe per pecunias tracto, piam orthodoxorum religionem, quantum in ipſo eſt, uaſtauit: & prauam monachi Eutychis opinionem, olim & initiò ſtatim à ſanctis patribus damnatam confirmauit. Quoniam igitur haud modica ſunt, quæ contra fidem in Chriſtum & nos temerè commiſit, precamur, & ſupplicamus etiam Maieſtati ueſtræ, ut iubeatis religioſiſsimum epiſcopum Dioſcorum reſpondere ad ea, quorum ipſum accuſamus: ad commentarios uidelicet qui contra nos ſunt ab ipſo facti, & in ſancta Synodo lecti, per quos oſtendere poſſumus, eſſe eum alienum ab orthodoxa noſtra fide, & quòd hæreſim plenam impietatis confirmarit, noſque iniuſtè depoſuerit, & grauiter adflixerit. Peto igitur, ut ſacris ueſtris ac reuerendis mandatis ad ſanctam & œcumenicam Deo dilectiſsimorum epiſcoporum ſynodum miſsis, exigantur ea quæ nos & dictum iam Dioſcorum concernunt, referanturque ad ueſtræ pietatis cognitionem cuncta quę geſta ſunt, ac ſiſtatur coram immortali ueſtro uertice. Hoc ſi obtinuerimus, indeſinenter (ô auguſtiſsimi Imperatores) pro ſempiterno ueſtro Imperio orabimus.

Hæc poſteaquam lecta ſunt, repetuntur ad poſtulationem Dioſcori & Euſebij acta ſynodi Epheſinæ ſecundæ, quibus manifeſtum ſit, non fuiſſe in ea ſynodo lectam epiſtolam Leonis. Probatur etiam, Dioſcorum ſubſcriptiones epiſcoporum contra Flauianum extorſiſſe. Accuſatur Dioſcorus, quòd præter blaſphemam & cum Eutyche communem ſibi de Chriſto opinionem, Flauianum crudeliter occiderit. Excuſant ſe uerò, ac erraſſe confitentur, qui in ſynodo Epheſina à Dioſcoro coacti, in Flauiani damnationem ſubſcripſerant. Synodus tamen decernit, depoſitione mulctandos eſſe eos, quorum in ſynodo Epheſina primæ fuerant partes, Dioſcorum ſcilicet Alexandrinum, Iuuenalem Hieroſolymitanum, Thalaſsium Cæſarienſem, Euſebium Armeniæ epiſcopum, Euſtathium Berytanum, & Baſilium Seleuciæ Iſauriæ epiſcopos. Cui decreto acclamant Orientales, iuſtum

iuſtum eſſe iudicium, occiſorem à Chriſto depoſitum, martyres Chriſtum ultum eſſe, Dioſcori ſcilicet depoſitionem approbantes. Nam pro cæteris quinq; epiſcopis Synodum interceſsiſſe, motuum maiorũ uitandorum cauſa, Liberatus narrat. Item geſta etiam Epheſinæ primæ ſynodi, & Conſtantinopolitanæ, uolumen Conciliorum lecta fuiſſe indicat, ac denuò dãnatos Eutychen & Neſtorium. Atq; his omnibus tranſactis, ſynodi ſenatus iubet ſingulos epiſcopos fidem ſuam ſeparatim exponere, ſecundum expoſitionem trecentorum octodecim patrum Niceæ, & quindecim Conſtantinopoli: deniq; ſecundum traditiones ſanctorum patrum Gregorij, Baſilij, Hilarij, Athanaſij, Ambroſij, ac iuxta duas epiſtolas Cyrilli in Epheſina prima ſynodo uulgatas. Tantum in primo conſeſſu actum eſt.

Conſeßus ſecundus.

In ſecundo conſeſſu, qui ad ſextũ fuit Idus Octobris, repetita ſunt in primo conſeſſu acta, hoc ordine. Exhibet pro ſe & Flauiano libellos Euſebius, quibus Dioſcorum accuſat, quòd cum Eutyche ſentiat, atq; ipſos depoſuerit, relatis in commentarios uerbis aliquot, in Synodo tum non dictis: atq; effecerit, ut chartis in quibus nihil ſcriptũ fuiſſet, epiſcopi ſubſcripſerint. Petit item à Synodo, ut geſta ſynodi ſecundę Epheſinæ abrogentur: ipſe reſtituatur, blaſphemũ Dioſcori dogma anathemate feriatur: & aduerſarius Dioſcorus, qui poſt primã actionem in Synodum deinceps nõ uenit, in medium accerſatur, quod & Anatolius cenſuit.

Vocatur igitur Dioſcorus primùm per epiſcopos Conſtantinum Boſtrenſem, Atticum Zelenſem, Acacium Ariarathinum, & Hymerium lectorem & notarium: ſecundò per epiſcopos Pergamum, Cecropiũ et Ruffinum: tertiò per epiſcopos Francionem, Lucianum & Ioannẽ, & Palladiũ notariũ. Sed cuſtodiri primùm ſe, ne quò exeat, reſpõdet: deinde morbum ſimulat: tertiò uerò ab Imperatore obtineri poſtulat, ut principes & ſenatus Synodo adſint.

Veniunt interea Alexandria Chalcedonẽ Theodorus & Iſchyron diaconi, & Athanaſius & Sophronius presbyteri Alexandriæ, ut eos Conciliorum liber nominat, cum aliquibus ex plebe, qui libellus Synodo exhibent, accuſationes in Dioſcorum continentes partim blaſphemiarum, partim ereptionis uiolentę facultatũ. Vocatur igitur poſtremò Dioſcorus per Synodi epiſtolam, ſed uenire recuſat. Ad quam contumaciam deponitur, promulgantib. Synodi cõcordi cõſenſu, Leonis uicarijs ſententiã, ad eũ modum:

¶ Manifeſta facta ſunt, quæ Dioſcorus magnæ Alexandriæ epiſcopus, contra ordinem Canonum, Eccleſiaſticam conſtitutionem, & ea quæ iam in primo conſeſſu indagata, & ad hunc uſq; diem geſta ſunt, temeritate ſua præſumpſit. Hic enim, ut alia multa taceamus, Eutychen, quo cum ſentit, canonicè ab epiſcopo ſuo, beatę memoriæ Flauiano patre noſtro & epiſcopo depoſitum, propria autoritate, contra Canones, ad communionem recepit, antequam ea de re in Epheſina ſynodo cum Deo dilectis epiſcopis conſultaret. Verùm illis Apoſtolica ſedes, ſuper ijs quæ contra animi ſententiam egerũt, ignouit: qui etiam ad huc uſq; diem ſanctiſsimo epiſcopo Leoni, & toti ſanctæ & œcomenicæ Synodo adhærent. Ob quam cauſam etiam eos, tanquam eiuſdem fidei conſortes, ad communionem recepit. Hic autem ad præſentem uſq; diem in illis gloriatur etiã, de quibus ingemiſcere & ad terram uſq; incuruari debebat. Pręterea nõ permiſit etiã, ut epiſtola beati Leonis papæ ad Flauianum legeretur, quamuis ad hoc ſępenumero admonitus eſſet ab illis qui eam attulerant, & lecturũ ſe illã iuramento quoq; promiſerat: cuius lectio negata ac detrectata, offendiculis & detrimento ſanctiſsimas Eccleſias per orbem adimpleuit. Attamen quamuis talia ab illo præſumpta eſſent, hoc ſpectabamus, ut de priore iniqua illius actione clementiam aliquam ſortiretur, ſicut & Deo dilecti epiſcopi hortabantur: etiamſi autoritatem huius rei non ex æquo haberent. Verùm quoniam poſterioribus factis priorẽ iniquitatem excelsit, ita ut & contra ſanctiſſimum & pientiſsimum Leonẽ magnæ Romæ archiepiſcopum excommunicationem pronunciare auſus ſit, ac præterea libelli pleni iniquitatum ſanctæ Synodo aduerſus eũ oblati ſint: deoiq; ſemel, ſecundò ac tertiò à Deo dilectis epiſcopis canonicè uocatus, non obediuit, à propria uidelicet conſcientia compunctus, adhæc à uarijs Synodis legitimè depoſitos contra leges ſuſcepit, ipſe cõtra ſeipſum ſententiã protulit, dum multifarias Eccleſiaſticas leges proculcauit. Vnde ſanctiſsimus ac beatiſsimus Leo magnæ ac ueteris Romæ epiſcopus, per nos ac præſentem ſynodum, unà cum beatiſsimo & glorioſiſsimo apoſtolo Petro, qui petra & baſis eſt catholicæ Eccleſiæ, & fundamentum orthodoxę fidei, epiſcopali eum dignitate priuauit, & ab omni ſacerdotali energia alienũ conſtituit. Itaq; ſancta iſta & magna Synodus, ea contra dictum Dioſcorum pronunciat, quæ à Canonibus ſunt decreta.

De his omnibus à Synodo ad Imperatorem refertur, cuius autoritate Dioſcoro formula depoſitionis mittitur, ad hũc modum ſcribens: Scias te propter diuinorum canonum contemptum, & inobedientiam erga

ſacram

ſacram hanc & œcumenicam Synodũ, qua præter alia delicta, in quibus deprehenſus es, tertiò à ſancta hac & magna Synodo, ſecundum Canones, ut ad accuſata reſponderes, uocatus non occurriſti, menſe Octobris, à præſente, decimatertia die menſis, à ſancta & œcumenica Synodo ab epiſcopatu depoſitũ, & ab omni Eccleſiaſtico iure eſſe abalienatum. Quæ ſententia ad clerum etiam & populum Alexandrinũ ſcribatur, ne quis ſcilicet Dioſcorũ pro epiſcopo habeat, ſed pro abiecto iu perpetuum.

Dioſcorus igitur in exilium damnatus, in Gangrena Paphlagonum ciuitate manere iuberur. Præterea hæc promulgatio de Dioſcori condemuatione ad diuetſos miſſa eſt: ut edictum ad populum Chalcedonenſem & Conſtantinopolitanum, epiſtolæ ad Pulcheriam Auguſtam miſſę, & Imperatorũ etiam edicta, atq; acta ſynodi cõfirmant.

Conſeſſus tertius.

3. Idus Octobris, cum quę in ſuperioribus conſeſsibus acta fuiſſent, repetita eſſent, Synodus ad conſtitutionem proceſsit de fide, hoc ordine· Iuſsi ſunt epiſcopi ſinguli in medium prodire, ac fidem ſuam exponere: ubi Florentius Sardenſis epiſcopi deliberationem petijt. Cecropius uerò Sebaſtopolitanus epiſcopus, in ſynodo publicè profeſſus eſt, fidem Nicenam comprobatam à ſanctis patribus, Athanaſio, Cyrillo, Celeſtino, Hilario, Baſilio, Gregorio, recens uerò à Leone quoque confirmatam, rectam eſſe. Quæ cum lecta fuiſſet, Synodus adclamauit, fidẽ eam orthodoxorum eſſe, ſic ſeſe omnes credere. Lecta deinde fides eſt ſynodi Conſtantinopolitanæ centum & quinquaginta epiſcoporũ, qb quam rurſus epiſcopi exclamarunt: Eſt hæc etiam orthodoxorum fides, ſic credimus omnes. Nicephorus, & uolumen Conciliorum, fidem etiam Epheſinę prioris Synodi lectã fuiſſe, & confirmatã, oſtendũt.

Poſt hæc Aetius archidiaconus duas protulit Cyrilli epiſtolas, alteram ad Neſtoriũ, alteram ad Iohannem Antiochenum, confirmatas epiſcoporum ſubſcriptionibus, in ſynodo Epheſina: quas legi petijt, ac Synodo deinde approbante recitauit. Ex quarum priore quædam de naturis in Chriſto ad uerbum ſic habent· Dixit ſacra & magna Synodus, ipſum filium ex Deo & patre ſecundum naturam genitum, unigenitum, Deum uerũ ex Deo uero, lumen de lumine, per quẽ omnia condidit pater, deſcendiſſe, incarnatum, hominem factum, paſſum, reſurrexiſſe tertia die, & ad cœlos aſcendiſſe. Iſtis ſermonibus ac paradigmatibus & nos adhærere oportet, cogirantes quid declaret Deum Verbum incarnatum eſſe & hominem factũ. Haud enim Verbi naturam carnem eſſe factã, neq; in totum hominem, qni ex anima conſtat & corpote, mutatum eſſe: ſed hoc magis dicimus, quòd uerbum ſibijpſi carnẽ anima rationali uiuificatam, ſecundum hypoſtaſin, indicibili & incomprehẽſibili modo adunarit, homoq; factum, & filius hominis appellatum ſit: idq; non modò ſecundũ uoluntatem ac placitum, neq; tanquam in aſſumptione ſolius perſonę. Et licet differentes inter ſe naturæ in ueram unitatem coierunt, quòd unus tamen ex utriſq; ſit Chriſtus ac filius, nõ ſic ut naturarum ſit proptet hanc unitatem ſublata differentia, ſed ut illę magis conſummatum nobis unum Dominum Chriſtum & filium, arcano & inenarrabili diuinitatis & humanitatis concurſu cõſtituant. Et paulo pòſt: Quoniam uerò propter nos & noſtram ſalutem unita ſibi ſecundum hypoſtaſin humana natura, prodijt ex muliere, eam ob cauſam carnaliter etiam natus eſſe dicitur. Non enim primũ homo uulgari modo natus eſt ex ſancta uirgine, atq; ita demum uerbum illi acceſsit: ſed ex ipſa matre coadunatus, carnis natiuitatem ſuſtinuiſſe ſic dicitur, ut proprię ſibi carnis generationem appropriarit. Sic illum & paſſum dicimus, & reſurrexiſſe, nõ quòd in propria natura uerbum illud Dei uel plagas, uel clauorum fiſſuras, uel reliqua uulnera pertulerit (eſt enim numen expers paſsionum, tanquam incorporeum:) ſed quoniam corpus illud, quod proprium illius eſt factum, iſta perpeſſum eſt, dicitur & ipſum illa pro nobis eſſe paſſum. Erat enim impaſsibile, in corpore paſsionibus obnoxio.

Lectum deinde teſtimonium Iohannis Antiocheni eſt, omnibus ſuffragijs à Cyrillo approbatum, quod ſic habet· Confitemur ſanctam uirginem θεοτόκον, propterea quòd Deus uerbum carnem ex illa accepit, & homo factus eſt, & ex illius conceptione templum ex ea aſſumptum ſibijpſi coadunauit. Ex Euangelicis autem & Apoſtolicis de Domino uocibus ſcimus, uiros diuinos, alias quidem communes tanquam ad unam perſonam pertinentes, alias uerò diuiſas, utpote ad duas naturas pertinentes, conſtituiſſe: & Deo cõuenientes ſecundum diuinitatem Chriſti, humiles uerò iuxta humanitatem illius tradidiſſe. Quibus ſubiecit: Cum in haſce ſacras uoces incidimus, ſic & illos ſentire inuenimus. Eſt autem unus Dominus, una fides, & unum baptiſma. Quibus uerbis Synodus adclamauit: Omnes ſic credimus: anathema diuidenti pariter, & confundenti.

Lecta poſt hæc & Leonis eſt epiſtola ad Flauianũ, expoſitionem continens fidei, aduerſus Neſtoris & Eutychis hæreſim. cui lectioni epiſcopi iterum acclamarunt: Eſt hęc

fides patrum, eſt hæc fides Apoſtolorum, ſic omnes credimus. Cum autem ad quaſdam explicationes Illyrij & Palæſtini hæſitarent, alijs planioribus dictis ex Cyrilli expoſitionibus confirmati, conſenſerunt. Solus Atticus Conſtantinopolitanus epiſcopus dilationem petijt, & dari ſibi iuſsit epiſtolam Cyrilli ad Neſtorium. Anatolius poſtremò ex ijs qui ſubſcripſerant profeſsioni fidei, quoſdam alegit, qui aut dubitantibus, aut non ſatis inſtructis de fide, explicationes conderent. Acclamarunt uerò Orientales, Ægyptij, & Illyrij omnes: Sic credimus, Aegyptio uerò exilium decernimus, Dioſcorum exilio, hæreticum exilio, Dioſcorum Chriſtus depoſuit.

Summam uerò expoſitæ in hoc conſeſſu, & confirmatæ doctrinæ, his uerbis Zonaras retulit. Sancto Symbolo confirmato, anathemate eos notarunt, qui filios binos ſtatuerent, & diuinitatem paſsibilem eſſe aſſererent, quiq; temperamentum & confuſionem duarum naturarum ſentire & profiteri auderent, aut duas naturas in Chriſto ante unionem, aut unam poſt unionem confingerent: quique formam à Domino ex nobis aſſumptam, uel cœleſtem uel alterius naturæ fabularentur. Statuerunt autem, IESVM Chriſtũ Dominum noſtrum perfectum eſſe in diuinitate, & perfectum in humanitate, uerè Deum & uerè hominem, qui anima ratione prædita & corpore conſtet, eiuſdem cum patre naturæ ſecundum diuinitatem, eiuſdem naturæ nobiſcum, & ſimilem per omnia nobis, peccato excepto: qui unus & idem in duabus naturis citra confuſionem, citra mutationem, citra diuiſionem, citra ſeparationem agnoſcatur, ſeruatis utriuſq; naturæ proprietatibus, & in unam perſonam & unam hypoſtaſin conſpirantibus.

Conſeſſus quartus.

In quarto conſeſſu, qui ad XVI fuit Calendas Nouembris, Senatus primùm ab epiſcopis quærit, utrum fidei trecentorum ac decem & octo patrum Nicenorum, centum item & quinquaginta Conſtantinopolitanorum, quam Synodus profitetur, Leonis epiſtola congruat? Vbi ab omnibus reſpondetur, Congruere. Igitur ſubſcriptiones à conſentientibus petuntur. In ſynodum deinde intromittuntur duodecim epiſcopi Ægyptij, eorumque fides exhibita Imperatoribus recitatur, quæ ſic ad uerbum habet. Pijſsimis ac Chriſti amatoribus, noſtris Imperatoribus, Flauio Valentiano, & Flauio Martiano, uictoribus ac triumphatoribus ſemper Auguſtis, ab omnibus epiſcopis Ægyptiacæ ueſtræ regionis. Quæ à principio tradita eſt nobis à ſanctiſsimis & ſpiritualibus patribus orthodoxa fides, à ſancto euangeliſta Marco, & ubique audito epiſcopo & martyre Petro, & ſanctis patribus noſtris Athanaſio, Theophilo, ſanctiſsimæ memoriæ Cyrillo: & nos ſeruamus, & confeſsionis eorum ſumus diſcipuli. Eam colimus, & ſecundum eam ſapimus: ſicut & trecenti decem & octo qui in Nicea, & beatus Athanaſius, & qui ſanctis connumeratur Cyrillus expoſuerunt: anathematizantes omnes hæreſes & Arrij, & Eunomij, & Manichęi, & Neſtorij: & illos qui dicunt, è cœlo carnem Domini noſtri fuiſſe, & non ex ſancta Dei genitrice uirgine Maria, ad ſimilitudinem omniũ noſtrûm ſine peccato: ſuper hæc, & omnes hæreſes quæ extra Eccleſiam catholicam ſapiunt & docent. Synodus poſtea ab ijſdem epiſcopis Ægyptijs poſtulat, ut Leonis epiſtolæ ſubſcribant, & Eutychen damnent. Ibi diu reluctantur. acrius tamen ſynodo urgente, Eutychen tandem condemnant: ſed Leonis epiſtolæ poſſe ſe ſubſcribere negãt, quia epiſcopus Alexandrinus, à quo uniuerſę Ægyptiorum eccleſiæ, ex autoritate & conſtitutionè Nicenorum decretorum pendeant, iam nullus ſit, & quia omnium Ægyptiorum epiſcoporum perſonas ipſi non ſuſtineant. Intercedunt igitur pro ijs Iudices & Senatus, & obtinent ut ſubſcriptionem illis differre uſque ad ordinationem archiepiſcopi Alexandrini licere, ſynodus decernat, traditis interim ab ipſis fideiuſſoribus. Euagrius, dilationem etiam damnationis Eutychis ad Alexandrini uſque epiſcopi ordinationem conceſſam illis fuiſſe, retulit.

Leguntur poſt illa monachorum ſupplicationes ad Imperatorem, de cogenda uniuerſali Synodo, ſubſcriptiones etiam contra Eutychen tergiuerſantium: ex quibus Barſumas archimandrita, ut homicida Flauiani, reijcitur: cum Diogenes Cizycenus epiſcopus palàm exclamaſſet, Barſumam interfectorem eſſe Flauiani. Quæ cum epiſcopi audiſſent, omnes ſimul exclamarunt: Vniuerſam Syriã Barſumas perdidit, & incitauit in nos mille monachos, ut nobis præſcriberet. Pergunt cogere monachi, ut libelli exhibiti ab ipſis in Synodo legãtur: quibus inter cætera illud ineſt, Dioſcorum cum epiſcopis ſuis in ipſo debere adeſſe cõſeſſu. ſed ad quod Synodus: Anathema (exclamat) Dioſcoro, Dioſcorũ Chriſtus depoſuit, proijce iſtos foràs, tolle cõtumeliam à ſynodo. Quibus obſiſtẽtes monachi, reclamant: Tolle contumeliam à monaſterijs.

¶ Leguntur itaq; libelli reliqui, quibus continebatur, depoſitionem Dioſcori præter pium, fas atque æquum factam eſſe: ac iuſtum eſſe, ut fide ſua expoſita conſeſſui ipſe interſit. Quod niſi fiat, inquiunt, excuſſuros ſe ueſti-

ſeueſtimenta ſua à communione congregatorum epiſcoporum. Quibus Aetius archidiaconus canonem Antiocheni concilij oppoſuit, de ſeparantibus ſeipſos à communione, ſic habentem: Si quis presbyter aut diaconus ſuum contemnens epiſcopum, à communione ſemetipſum ſuſpendit Eccleſiæ, & ſeorſum collectam fecerit, & altare conſtituerit, & noluerit euocanti epiſcopo conſentire, & noluerit eidem acquieſcere, neque obedire & prius & ſecundò uocanti: hunc omnino damnari, nec unquam hunc curationem mereri, nec recipere eum poſſe honorem ordinamus. Si autem permanſerit turbas faciens, & ſeditiones Eccleſiæ, per extraneam poteſtatem, tanquam ſeditioſum debere corripi. Cum rurſus monachi interrogatis epiſcoporum repugnarent, & in ſynodo alij Neſtorium & Eutychen damnarent, alij uerò recuſarent, ſe conſentire reſpondentes fidei Nicenæ atq; Epheſinæ: decretum eſt à principibus, ut Fauſti & reliquorum monachorum ſupplicationes legerentur, quibus ab Imperatore petebant, ne poſthac reciperentur illi monachi, qui antea rectis eſſent dogmatibus aduerſati. Ad quæ Dorotheus monachus Eutychen excuſat, orthodoxum eum, paſſumque iniuriam dicens. Quamobrem poſt multiplices dogmatis Eutychis confutationes, iuſſus à ſynodo fidem ſuam edere, randem pronunciat, ſe profiteri fidem Niceæ atque Epheſi traditam.

Conſeſſus quintus.

Celebratur Conſeſſus quintus ad XI Calendas Nouembris. diſputatur in eo de fide, cui plerique conſentiunt, ſed quæ in acta tamen non refertur. Fit mentio depoſitionis Dioſcori, quam Anatolius ait non eſſe factã propter fidē: ſed eam ob cauſam, quòd Leonem excommunicarit, ac tertiò in ſynodum acceſſitus, per contumaciam uenire recuſarit. In ea diſputatione, cum ad Imperatorē res eſſet relata, edixit is, ut ſex Orientales epiſcopi, tres Pontici, tres Aſiatici, tres Thraces, ac tres Illyrici, Anatolio præſente, iiſq; qui à Romano eſſent epiſcopo miſſi, in oratorium Martyris conuenirent, ac de fide recta ſtatuerent. Egreſsi illi ex martyrio, Anatolius ſcilicet, legati Leonis, Maximus Antiochenus, Iuuenalis Hieroſolymitanus, & Thalaſsius Cæſarienſis, determinationem complectentem formulas in ſynodo Nicæna, Cõſtantinopolitana & Epheſina prima traditas, aſſertionem uerè duarum in una Chriſti perſona naturarum, promulgarunt, ſic habentem:

¶ Dominus noſter ac ſeruator IESVS Chriſtus, cum fidei cognitionem diſcipulis confirmaret, dixit: Pacem meam do uobis, pacē meam relinquo uobis. Ne quiſquam igitur à proximo ſuo in dogmatibus pietatis diſſentiat, ſed prædicatio ueritatis ex æquo promulgetur, &c. Et poſt illa lecto ſancto Niceno ſymbolo, unà cum iis quæ à centum quinquaginta ſanctis patribus decreta ſunt, ſubiunxerunt: Sufficeret quidem ad perfectam pietatis cognitionem & confirmationem, ſapiens hoc & ſalutiferum diuinæ gratiæ Symbolum. etenim perfectè de patre, filio & ſpiritu ſancto docet, & incarnationem Domini cum fide illam accipientibus tradit. Verùm quoniam inimici ueritatis, qui prædicationem hanc reprobare conantur, per hæreſes ſuas uocum nouitates pepererunt: & alij myſterium Dominicæ diſpenſationis corrumpere auſi, uoculam Theotocos in uirgine negarunt: alij confuſionem & commixtionem naturarum introducentes, unam carnis ac diuinitatis in Chriſto naturam confingunt, & diuinam unigeniti Dei naturam per confuſionem paſsibilem eſſe portentoſè nugantur: ob eam cauſam præſens hæc ſancta, magna & œcumenica Synodus, omnis generis machinationem aduerſus ueritatem excogitatam excludere uolens, ut prædicationem ueritatis ad immotam certitudinem afferat, præcipuè ſanctorum trecentorum & decem octo patrum fidem inconcuſſam manere debere ſtatuit. Et præterea doctrinam eam confirmat, quæ propter hoſtes Spiritus ſancti poſterioribus temporibus à centum quinquaginta patribus in urbe Imperiali congregatis, de eſſentia ſpiritus tradita eſt, quam illi omnibus manifeſtarunt: non ut aliquid præcedentibus, quod illi neglexerint, adijcerent, ſed ut quędam illorum de Spiritu ſancto circa dominium illius ſacræ Scripturæ teſtimonijs illuſtrata confirmarent. Propter eos autem qui myſteriū diſpēſationis Chriſti auſi ſunt corrumpere, & eum qui ex ſancta uirgine natus eſt, nudum hominem impudenti cōtumelis aſſerunt: beati Cyrilli, qui Alexandrinæ Eccleſiæ paſtor fuit, ſynodales epiſtolas quas ad Neſtorium, deinde & quas ad Orientis epiſcopos ſcripſit, accommodas exiſtentes ſuſcepit, cùm ut Neſtorij œſania redargueretur: tum ut expoſitio daretur illis, qui pro zelo ſalutiferi ſymboli intelligentiam deſiderabant. quibus etiam beatiſsimi ac ſanctiſsimi Leonis, maximæ ac ueteris Romæ archiepiſcopi epiſtolam, ad Flauianum beatæ memoriæ archiepiſcopum, ad extinguendam prauam Eutychis opinionem ſcriptam (magni Petri confeſsioni conuenientem, & communis cuiuſdam columnæ uice aduerſus malè ſentientes exiſtentem) haud immeritò ad confirmandum recta dogmata adiunxit. De-

certat enim contra eos, qui myſterium diſpenſationis Chriſti in duorū filiorum dualitatem (ut ſic dicam) diuidere conantur: & eos qoi diuinitatem unigeniti Dei paſſibilem dicere non uerentur, ſacerdotum concilio retundit, ac illis reſiſtit qui duarum naturarum in Chriſto commixtionē aut cōfuſionem excogitant: deniq; & eos expellit, qui formam ſerui ex nobis à Chriſto acceptam, ex cœleſti aut alia quapiam ſubſtantia deſumptam eſſe pec errorem nugantur: ad hæc, & eos qui ante coadunationem quidē duas in Chriſto Domino fuiſſe naturas fabulantoc, poſt unionem uerò uoam duntaxat comminiſcuntur, anathemate damnat. Sanctos itaq; patres ſequentes, unum & eundē confitemur filium Dominum noſtrū IESVM Chriſtum: & concorditer docemus omnes, eſſe eum perfectū in diuinitate, & eundem perfectum eſſe in humanitate, uerum Deum & uerum hominem eundem ex anima rationali et corpore, coeſſentialem patri ſecūdum diuinitatem, & coeſſentialem nobis ſecundum humanitatem, per omoia nobis ſimilē, dempto peccato, ante ſecula genitū ex patre ſecundum diuinitatem, poſtremis uerò diebus propter nos & propter noſtrā ſalutem ex Maria uirgine & deipara ſecundum humanitatem unum & eundem IESVM Chriſtum filiom Dei, Dominum & unigenitum in duabus naturis inconfulè, inconuertibilitec, indiuulſè & inſeparabiliter manifeſtatum: haudquaquam differentia naturarum proptec unitatē ſublata, ſed magis utriuſq; naturæ in unam perſonam & unam hypoſtaſin concurrentis proprietate ſeruata: non ut in duas perſonas bipartiatur aut diuidatur, ſed ut ſit unus & idē filius unigeoitus, Deus uerbum, & Dominus IESVS Chriſtus, ſicut olim prophetę de illo uaticioati ſunt, & ipſe nos Chriſtus inſtruxit, ac patiō noſtrorum Symbolum tradidit. Quibus lectis, acclamatum ab omnibus eſt: Omnium patrū hęc eſt fides, metropolitæ iam ſubſcribant, Apoſtolorum eſt hęc fides, hāc cuncti ſequamur, omnes ſic ſentimus. Poſt quæ omnia Synodus decernit, ea quæ conſtituta eſſent à patribus, atq; ab omnibus probareotuc, ad Imperatorem oportere referri.

Conſeſſus ſextus.

Conſidetur ſextò io Synodum, VII Calendas Nouembris: cui conſeſſui Imperator ipſe intereſt, cum Auguſta: ac ſynodum duabus orationibus idem monentibus, græca altera, latina altera alloquitur, eadem prorſus ſententia qua in primo conſeſſu ad epiſcopos uſus fuerat: ſe oimirum nec ambitionis alicuius, auc potentiæ oſtentandę cauſa, ſed ad fidei confirmationem in ſynodū ueniſſe. Hortari ſe igitur conſeſſum, ut de fide conſeotientes conſtituant ſententias, quibus cōtrà poſsit iri deprauationibus nuper ab auaris, ambitioſis, & curioſis aliquor peſſimi exēpli hominibus excogitatis, ac multorum cum uulnere diſsipatis. Se igitur opecam daturum, ot quæcunq; à ſynodo piè ac decenter conſtituta ſiot, in perpetuum rata maneant.

Poſteaquam dicendi finem Imperator fecit, Aetius archidiaconus Conſtantinopolitanus ei breuiter exponit, quid in ſyoodo hactenus actum ſit, atq; ad monumenta & commentarios actionum eum remittit: deinde determinationem illā ſeu fidei formulam, cuius initium eſt, DOMINVS & ſeruator noſter, &c. ei prælegit. Ea utrum ſecundum omnium ſit compoſita ſentētiam, & à Synodo tota approbata, Imperator quærit: cui ab omnibus reſpondetur, Sic ſe credere. Poſt hæc edictum Imperatoris proponit, In eam ſententiam. Quoniam expoſita nunc eſt & declarata pia & catholica fides à ſancta & uniuerſali ſynodo ſecundum Apoſtolocum & patrum orthodoxorum traditiouem, iuſtam me rem, utilem ac neceſſariam factucum arbitroc, ſi deinceps quamcunque de fidei religione diſputandi occaſionem amputem & coerceam. Mando igituc atque edico, ne quis ſeu plebeius, ſeu militaris, ſeu clericus, de fide publicè aliquid moueat: pœnas ſimul conſtituens, plebeijs exilium, militaris autē uel ſenatorij ordinis hominibus & clericis amiſsionem gradus ac dignitaris ſuæ, & pœnas alias.

Tria deinde Imperator rurſus ſynodo proponit, de quibus promulgari à ſynodo decreta poſtulat. Primum: Ne quod ædificetur monaſterium, præter uoluotatem epiſcopi ciuitatis: quòd multi ſub uitæ ſolitariæ prætextu & eccleſias & politias pertucbent. Item: ut per ſingulas ciuitates & prouincias monachi ſubiecti ſint epiſcopo, ieiunio atq; orationi uacantes, nihil uerò importuni aut eccleſiaſticis aut publicis cebus mouentes. Secundum: ut quis clerici nonnulli & monachi ſtudio pecuniarum mundaois ſeſe negocijs immiſceant, nemo deinceps clericus aut poſſeſsiones conducat, aut procurationes ſuſcipiat, niſi ſit ei ab epiſcopo iniuoctum: pœna conſtituta, ordinis & dignitatis amiſsiooe. Tertium: Ne clerici relictis eccleſijs io quibus primùm miniſtrare cœperunt, io alias tranſeant: nec quis epiſcop' deſertores eos ſuſcipiat, ſub pœna excommunicationis. Indicat & Euagrius, conſtitutos in hoc conſeſſu Imperatoris fuiſſe hortatu Canones, quos non explicat: illud ſolum monens, conceſſa fuiſſe Eccleſiæ Chalcedonenſi iura metropolitana. Quibus omnibus confectis, hortatur epiſcopos

pos

pos Imperator, triduum adhuc aut quatriduum ibi hæreant: facta poteſtate ſingulis, quæcunque uelint ſenatui Synodi proponendi.

Conſeſſus ſeptimus.

Septimi conſeſſus diem, ut & ſequentiū, uolumen Conciliorum nunc confundit. ad 4. autem Calendas Nouembris frequentatum ſcribit, cum conſeſsibus ſequentibus VII & VI Calend. Nouembris tribuat. In eo quid actum ſit, Euagrius nihil indicat, niſi quòd canones alios conſtitutos tradit, quorū nullum explicat. Volumen conciliorum, compoſitas eſſe diſſenſiones inter Maximū Antiochenum & Iuuenalem Hieroſolymitanum epiſcopos (quod in octauum Euagrius uidetur reieciſſe conſeſſum) & adſignatas Antiochenſium eccleſiæ duas, Phœnicias & Arabiam, Hieroſolymitanæ uerò tres Palęſtinas. Synodum poſtea decreuiſſe Domno, qui epiſcopus fuerit Antiochiæ, ſumptus certos ac beneficia de eccleſia Antiochena, Maximo epiſcopo Antiochiæ permittente.

Conſeſſus octauus.

In octauo conſeſſu, Theodoretus epiſcopus Cyri (quem Dioſcorus expulerat) ſicut Liberatus narrat, iubetur damnare Neſtoriū. Reſpondet is: Veniſſe ſe in ſynodum propterea, quòd calumniam paſſus eſſet, quaſi hæreticè docuiſſet, teſtificaturus de ſua fide, quòd ut ab orthodoxis nutritus & edoctus fuiſſet, ita etiam orthodoxè docuiſſet: ac nō Neſtorium ſolum et Eutychē, ſed & omnes non rectè credentes auerſetur. Iuſſus autem claris uerbis anathema Neſtorio impingere, dixit: Anathema Neſtorio, iiſque qui non dicunt Deigenitricem uirginē Mariam, & qui in duos filios partiūtur unum filium unigenitum. Ego autē & definitioni fidei ſubſcripſi, & epiſtolę ſanctiſsimi archiepiſcopi Leonis: ſicq; ſapio. Synodo igitur decernente, epiſcopatum ſuum recipit. Hoc ipſū uerò (ut & id indicemus) Liberato ſecunda eſt actio conſeſſus ſeptimi, Euagrio uerò conſeſſus nonus.

Conſeſſus nonus.

In nono conſeſſu actum eſt de negocio Ibę Edeſſenorū epiſcopi, quem Eutyches ut hæreticū damnauerat: & Dioſcorus, qui Violentiū ab epiſcopatu ſuo remouerat. Lecta ſunt quæ de eius innocentia in ſynodo quadam Tyri, Photius epiſcopus eiuſdē urbis, & Euſtachius Beryti prouinciauerant: ſentire ſcilicet eum, citra eum errorem, cum ſynodo Nicena, Conſtantinopolitana, & Epheſina prima. Sed dilata eſt in proximum conſeſſum exactior eius cauſæ cognitio. Hæc uerò Liberato tertia eſt actio ſeptimi cōſeſſus, & Euagrio conſeſſus decimus.

Conſeſſus decimus.

Ibæ igitur cauſa in conſeſſu decimo tranſacta eſt. Is enim orthodoxè ſentire cognitus: & quòd Neſtorium atq; Eutychen publicè damnaſſet, Eccleſiam ſuam recepit. Ad explicandā autem Ibæ cauſam, propter quā iniuſtè reiectus fuerat, recitantur acta ſynodi Berytenſis ſub Photio & Euſtachio epiſcopis: in qua accuſatus fuerat quaſi Neſtorianus eſſet, & Cyrilli aduerſarius. Tum quod aliquando dixiſſet: Non inuideo Chriſto facto Deo, in quantum & ipſe factus eſt, & ego factus ſum. Quas ſe uerò uoces emiſiſſe Ibas in eo conſeſſu conſtanter pernegat, approbans teſtimonia presbyterorum Edeſſenorum ad Photium & Euſtachium, qui ſe eiuſmodi uoces nunquam ex Iba audiſſe profeſsi ſunt: & ita abſoluitur. Quod ad octauum conſeſſum Liberatus retulit, Euagrius uerò ad undecimum.

Conſeſſus undecimus.

In undecimo conſeſſu decretum eſt, omnia quę in Synodo Epheſi ſecunda ſub Dioſcoro acta fuiſſent, pro irritis habenda eſſe: ac nec dicendum quidem illud concilium, excepta ordinatione maximi Antiocheni. Qua de re Imperatori ſynodus ſupplicauit, ut lege ediceret, nihil ex illis quę poſt primā apud Epheſum congregatam ſynodum, pręſide Cyrillo Alexandrino epiſcopo geſta eſſent, ratum eſſe, aut authenticum. Atq; hęc actio iſtius eſt conſeſſus Euagrio. Conciliorum uolumē cauſam Stephani, qui recēs Epheſi epiſcopus deſignatus, Baſsianum ab Ebagenſium eccleſia in Epheſinum tranſlatum expulerat, actam in eodem conſeſſu indicat, cui multa contentione utraq; prolixē probare conatus eſt, debere eum ſibi epiſcopatum. Accuſauit & uterque alterum, quaſi malis artibus & per uiolentiam epiſcopatū eum inuaſerit. De quibus ſynodus tandem iudicauit, remouendos eſſe adminiſtratione ſua utrunq;: determinatione tamen, propter diuerſitatem ſententiarū in aliam actionem reiecta. Hoc nono conſeſſui tribuit Liberatus.

Conſeſſus duodecimus.

In ſequente igitur conſeſſu duodecimo Baſsiani & Stephani cauſa retractata eſt: præſidentibus Anatolio Conſtantinopolitano, & uicarijs Leonis epiſcopi Romani, quorum nomine ſententiam in utrunque iudices pronunciarunt hoc modo: Quoniā placuit uniuerſis interlocutio Anatolij regiæ Conſtantinopolis epiſcopi, & reuerendiſsimi Paſchaſini uicarij Leonis, præcipentium neque Stephanum neque Baſſianum pro epiſcopo Epheſiorum Eccleſiæ

habendum eſſe, quia contra regulas epiſcopatum eum uterq; occupauit, uniuerſa etiam ſancta Synodus contra regulas ordinatos eos oſtendit, remouebuntur quidem à ſancta Epheſinorum eccleſia Baſsianus & Srephanus: habeant autem dignitatem epiſcopi, atq; ex radicibus eiuſdem eccleſiæ, pro alimentis & ſuſtentatione annis ſingulis accipiant ſolidos ducentos: aliter uerò ſecundum regulas eiuſdem ſanctiſsimæ Eccleſiæ ordinetur. Approbata ea ſententia & forma eſt ab omnibus. Baſsiano tamen poſtulanti ut empta ſibi reſtituerentur, Synodi decreto reſtituta ſunt. Euagrius diuerſe narrat, poſt excuſſam cauſam Baſsiani pronunciatum à Synodo fuiſſe, deponendum eum eſſe, & Stephanum Epheſinę eccleſiæ epiſcopum præficiendum. Hæc decimiquarti conſeſſus actio eſt Euagrio, Liberato decimi.

Conſeſſus decimuſtertius.

Vetus interceſſerat lis inter Eunomium epiſcopum Nicomedienſem, & Anaſtaſium Nicenum, uter eorum in ſua ciuitate, quo iure metropolitano poteſtatem haberet ordinandi. In decimotertio igitur conſeſſu, poſt longam concertarionem, cum uterque teſtimonia & probationes in medium adſerret metropolitanatus in ſua urbe, ex literis Imperatorum Valentiniani & Valentis, Synodus tandem decernit, Nicomediam ſemper fuiſſe metropolim, ideoque ordinationem in prouincia Bithyniæ ad epiſcopum ſuum ſpectare Nicomedienſem: Nicenum uerò epiſcopum, nomine tantum & honore metropolitani honorati.

Conſeſſus decimuſquartus.

In quartodecimo conſeſſu Sauinianus Parenſium epiſcopus accuſat Athanaſium, hominem præfractum, & in Synodo quadam Antiocbena olim depoſitum, quòd à Dioſcoro in Synodo ſecunda Epheſi alicuius ſedem epiſcopatus ſui petulanter inuaſerit, ſe expulſo indignis modis, magno cum luctu & dolore eccleſiæ Parenſis. Exhibet ea de iniuria literas querelarum, ſcriptaa ad Imperatores Valentinianum & Marcianũ: à quibus petit, ut cauſæ ſuæ cognitionem & iudicium concedant: Supplicationem item ad Synodum, qua iniuriam ſibi à Dioſcoro & Athanaſio illatam exponit. Exempla in uolumine Conciliorum extant. Poſtea repetuntur acta concilij Antiocheni, à quo depoſitus fuerat propter contumaciam Athanaſius. Tandem ſynodus Sauiniano ſedem ſuam reddit, ad hunc modum pronuncians: Quoniam poſt depoſitionem Athanaſij, ordinatus à prouinciali Synodo epiſcopus Sauinianus eſt, in Parenorũ ciuitatis epiſcopatu manere debet, quia ab altera tantum parte damnatus eſt, neque in Synodum nocatus, neque ei contradictum eſt. Athanaſius uerò depoſitus, ut qui euocationibus in Antiochena ſynodo non obtemperarit primùm, deinde uerò prærer leges, ab una ſcilicet Dioſcori parte epiſcopatũ detinuit, quieſcere debet. Hęc undecimo cõſeſſui Liberatus tribuit: quemadmodum & promulgationem priuilegiorum collatorum eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, quæ in decimum hunc quartum cõſeſſum Euagrius refert: & ab eo cõſtitutum eſſe ait, ut ſedes Conſtantinopolitana dignitate poſt Romam proxima ſit.

Conſeſſus decimuſquintus.

Conſeſſus decimuſquintus, cautione pręmiſſa, ut ratæ habeantur ſingularum Synodorum conſtitutiones, canones ſanxit uigintiſex, hoc ordine & numero. 1. Ne propter præmia aut pecunias ſeu epiſcopus ſeu clericus quiſquã ordinetur. 2. Ne epiſcopi, clerici & monachi reb. ſe politicis implicent, aut prædia aliena conducant. 3. Ne abſque epiſcopi uoluntate monaſterium quis aut oratorium conſtruat: & ut monachi, epiſcopi imperio ſe ſubijciant, nec ſeu politicis ſeſe negocijs ſeu Eccleſiaſticis immiſceant. 4. Ne clerici de ciuitatibus ad ciuitates tranſmigrent. 5. Ne preſbyteri aut diaconi abſolutè, ſed in publicis locis ordinentur. 6. Ne qui ſemel ſeſe clero aut monachatui dediderunt, ad alias dignitates promoueantur. 7. Vt clerici & monachi ſub poteſtate ſe contineant epiſcopi. 8. Vt clericus cum alio clerico contendẽs, cauſam ſuam agat apud epiſcopum. 9. Ne in duarum ciuitatum eccleſijs clericus quiſquam miniſtret. 10. Vt omnibus pauperibus, Eccleſiaſticis beneficijs opus habentibus, teſtimonij detur epiſtola, boneſtiorib. autem literę commẽdaticiæ. 11. Ne prouincia una in duos metropolitanos diuidatur. 12. Ne peregrini in alia ciuitate miniſtrent. 13. Ne quis ex hæreticis aut Iudæis matrimonium contrahat. 14. Ne diaconiſſa ante annum quadrageſimum ordinetur: pro anathemate uerò habeatur, ſi nuptias experierit. 15. Vt nec monachus, nec Deo conſecrata uirgo, coniuges fiant. 16. Vt per ſingulas eccleſias parochiæ & poſſeſſiones epiſcopis poſsidentibus maneant immobiles, maximè ijs qui per annos triginta bene præfuerunt eccleſiæ. 17. Vt monachi uel clerici conſpirantes contra epiſcopum, de gradu ſuo præcipitentur. 18. Vt bis per annum Synodus fiat. 19. Vt qui clericum alterum ſuſcipit, à cõmunione ſuſpendatur. 20. Ne clericorũ aut laicorum in epiſcopum accuſatio ſuſcipiatur, niſi famæ probatæ teſtimonium habeat. 21. Ne clericis liceat bona epiſcopi diripere. 22. Vt Cõſtãtinopolim

nopolim confugientes, uel excommunicati, uel ſine iuſſu epiſcopi, elerici, inde ad ſuas Eccleſias repellantur. 23. Ne Deo conſecrata monaſteria, ſecularia fiant habitacula. 24. Vt intra menſes tres epiſcoporum fiant ordinationes. 25. Vt epiſcopi diſpenſatores habeant. 26. Vt abiectas ſapientes uxores clerici, gradum ſuum amittant, laici uerò anathema fiant.

Conſeſſus decimuſſextus.

In poſtremo conſeſſu, legati Romani epiſcopi impugnant conſtitutionem, ſe abſentibus factam de altero primatu poſt Romanā ſedem epiſcopi Conſtantinopolitani: & contendunt, primatum unum ſemper penes eccleſiam fuiſſe Romanam. Damnant ſubſcriptiones in eum canonem, eaſq; coactas eſſe dicunt. Quod uerò ſinguli eorum qui ſubſcripſerant, negant: ac ſe ultrò, non coactos ſubſcripſiſſe affirmant. Decernunt igitur ſynodi iudices, primatum quidem & honorē præcipuum relinquendum eſſe epiſcopo Romano: attamen & Conſtantinopolitanæ eccleſiæ primatui nonnihil deferendū, quia & faſcibus Imperij urbs ea ornata, & noua Roma dicta ſit, ut poteſtatem habeat ordinandi metropolitanos in Aſiana, Pontica & Thracia diœceſibus: ita tamen, ut metropolitanis euiuſcunq; prouinciæ liceat ordinare epiſcopos. Liberati contra prærogatiuam Romani primatus uerba adſcribimus: Cum Anatolius conſentiente concilio primatum obtinuiſſet, legati uerò Romani epiſcopi contradicerent, à iudicibus & epiſcopis omnib. illa contradictio ſuſcepta non eſt. Et licet ſedes Apoſtolica nunc uſq; contradicat: quod à Synodo firmatum eſt, Imperatorio patrocinio permanet.

Legati autem Romani à Synodo petunt, ſuſpendi id auc circumduci ad epiſcopi Romani uſq; iudicium. cui petitioni Synodus non repugnat. Factis igitur & tranſactis omnibus, Imperatorem ſynodus allocuta, decretum pro fidei expoſitæ confirmatione ab eo poſtulauit, recitata prius fidei formula. Sequitur uerò contra hæreticos Imperatoris cantio. Tantum de Chalcedonenſi ſynodo tradunt, uolumen Conciliorum, Euagrius libro ſecundo, capite quarto & decimoſexto, Liberatus Breuiarij capite decimo tertio, Zonaras in Marciano.

DE AVTORITATE SYNODI *Chalcedonenſis, Leo Romanus epiſcopus in epiſtola ad Leonem Auguſtum.*

OPus proſpiciendi, ut Euangelica doctrina quæ ante Dioſcorum Conſtantinopoli uiguit, unita cum totius Eccleſiæ pace reparetur, uirtutibus ueſtris gloriæq; conuenieus, celerem & Deo placitum habebit effectum, ſi apud ſanctam Chalcedonenſem ſynodum de Domini Chriſti incarnatione firmata, nulla permiſeritis tetractatione pulſari. Quia in illo cōcilio per Spiritum ſanctum congregato, tam plenis atque perfectis definitionibus cuncta firmata ſunt, ut nihil ei regulæ, quæ ex diuina inſpiratione prolata eſt, aut addi poſsit, aut minui.

CONSTANTINOPOLITANA.

MEminit actio quarta ſynodi Chalcedonenſis, alterius cuiuſdam ſynodi ſub Anatolio archiepiſcopo Conſtantinopolitano, quæ uidetur Chalcedonenſem aliquo interuallo anteceſsiſſe, in qua & anathematis damnatos refert, ſeparantes à diuinitate carnem Domini & Dei ſaluatoris noſtri IESV Chriſti, quam ſibi adunauit de ſancta Maria genitrice Dei, & non dicentes quæ Deum docent, quæque conueniunt ipſius eſſentiæ, inconfuſè & indiuiſè, & ſine conuerſione. Volumen Conciliorum de ſynodo Chalcedonenſi.

ALEXANDRINA.

REuerſi qui in ſynodum Chalcedonenſem cum Dioſcoro uenerant, Alexandriam epiſcopi & presbyteri, poſteaquam damnationi Eutychis & Dioſcori ſubſcripſiſſent, ſynodum conferunt cum nobilibus ciuitatis, in qua de eligendo Dioſcori ſucceſſore deliberarunt. Poſt multam uerò diſceptationem, cum plerique, quòd in uiuis adhuc Dioſcorus eſſet, ſubſtituendum ei neminem iudicarent, communibus tandem ſuffragijs Proterius electus eſt. Liberatus capite decimoquarto.

ARELATENSIS TERTIA.

CElebrata eſt Arelatenſis tertia ſynodus cōſulatu Opilionis & Vincomali, quod eſt anno Chriſti quadringēteſimo quinquageſimoquarto, Marciani Imperatoris anno tertio, ſecundum Marianum ab epiſcopis trigintaquatuor, occaſione ſolicitudinis ſacerdotum Domini, de ſeruandis canonibus Eccleſiaſticis. Cōſtituerunt igitur primùm, ut diacones ante annos uigintiquinque, & ſacerdotes ante triginta non ordinentur. Secundò, ut digami, uel pœnitentes, uel repuditarum mariti, ad ſacerdotiū non proueantur. Tertiò, ut laicus ante annum conuerſionis non ordinetur. Quartò, Ne laico tamen epiſcopatus dignitas conferatur: ac ne quiſquā pontifex presbyterij uel diaconatus honorem conferre præſumat, niſi anno integra fuerit ab eis præmiſſa conuerſio. Quintò, ut clerici alieni defenſionem ſuſcipiens, communione priuetur. Subſcripſerunt epiſcopi, Cæſarius, Contumelioſus, Philagrius, Prætextatus, Maximus, Iulianus, Florentinus, Cyprianus, Celeſti-

nus,Eucherius: presbyteri ab epiſcopis ſuis miſsi, Cataphronius,Deſiderius,Leontius, Emerius.

SVB LEONE.

TVRONENSIS.

SYnodum prouincialem in Turonum ciuitate celebratam, oſtendit ſub Seuerino conſule, quam Marianus in annum Chriſti reijcit quadringenteſimum ſexageſimumprimum,alij in annum quadringenteſimum ſexageſimumquintum, ab epiſcopis Perpetuo Turonenſe, Victurio Cenomanicenſe, Leone Bituricenſe, de occaſione uitatę regulæ de diſciplina Eccleſiaſtica. Cōſtituit hęc Synodus canones 13.quorum aliqui clericos hortantur ad caſtitatem, additâ ratione: Quòd ſi laico abſtinentia imperetur, ut orationi uacare poſsit, quanto magis ſacerdotibus, quos omni momentó expeditos eſſe oportet ad offerendum ſacrificium pro populo,omni cum mūdicia & puritate.Alij hortantur ad abſtinentiam: cæteri regulas continent de inſtitutione clericorum.Volumen Conciliorum.

ROMANA.

CElebrata eſt Romana quædam ſynodus conſulibus Herminericho & Flauio Baſilico, quod eſt anno Chriſti (ſecundum Marianum) quadringenteſimo ſexageſimoquinto: iuxta Caſsiodorum,quadringenteſimo ſexageſimoſeptimo: iuxta alios, quadringenteſimo ſexageſimonono, præſidente Hilario epiſcopo Romæ, adſidentib.Maximo Taurienſe,Ingenuo Ebredunenſe, Saturnino & cæteris, quorum catalogum uolumen Conciliorum texit,cum Paulo notario.Occaſio fuit, incumbens neceſsitas de conſtituendis ad diſciplinam Eccleſiaſticam pertinentibus, & confirmandis in omnem ætatem concilij Niceni ſtatutis de ordinatione. Decreuit hæc ſynodus primùm, Ne bigami, uel niduis uel corruptis iūcti,aut ignari literarum,uel mutilo corpora,ad ordines Eccleſiaſticos admittantur.Lectæ ſunt deinde in ea Synodo epiſtolæ duæ Tarraconēſium epiſcoporum ad Hilarium: in quarum priori conſulunt,utrum is quem Nundinarius epiſcopus Barchinonēſiū moriturus,ſucceſſorem ſibi legerit,epiſcopus retinendus ſit:in altera accuſant illegitimas ordinationes Syluani epiſcopi Calaguræ.ad quod omnes cōcludunt, Nil eſſe temerè innouandum,aut audendum.Mittitur poſtremò ex Synodo epiſtola ad epiſcopos Tarraconenſes,hæc decreta complectens:

Vt nullus ſcilicet ſine cōſenſu epiſcopi metropolitani epiſcopus ordinetur. Vt nullus epiſcoporum,deſerta propria Eccleſia, ad aliam tranſeat. Vt Irenæus, remotus à Barcinonenſi eccleſia,ad propriam reuertatur. Vt epiſcopi illicitè ordinati remoueátur,nec in una Eccleſia duo epiſcopi habeantur. Vt Irenæus, ſi ad Eccleſiam ſuam non redeat,cōdemnetur.Volumen Conciliorum.

SVB ZENONE.

TARRACONENSIS.

COnuenerunt ad ſynodum in Tarraconenſium urbe decem epiſcopi,Iohannes Tarraconenſis,Paulus Tiraſſanenſis,Hector Carthaginenſis,&c.anno 6.Theodorici regis Gothorum, quem ad occupandā Italiā Zeno ſollicitauit: quod eſt anno Chriſti circiter 480.Petro conſule,qui tamen inter cōſules iſtius temporis non reperitur. Occaſio fuit, neceſsitas confirmandi ſuperiorū patrum ſtatuta, & præſentia de diſciplina decreta,quę eiuſmodi fuerunt. 1,Ne fœminis clerici aut monachi cohabitent,aut conuerſentur, etiamſi earum curam ratione parentelæ gerant. 2. Ne qui in clero eſſe noluerit,emēdi uilius, aut uendendi carius ſtudio utatur. 3.Vt clericus quantum præſtiterit, tantum recipiat. 4.Ne quis clericus aut criminalia aut ciuilia iudicet, ſed ut Deo tantum conſecrata ſolennia peragat. 5. Vt qui in metropolitana ciuitate epiſcopus ordinatus nō fuerit,poſt menſes duos ſe metropolitano præſentem exhibeat. 6. Vt epiſcopus ad ſynodum à metropolitano uocatus, non ueniens excommunicetur. 7. Vt epiſcopi quotannis diœceſin inuiſant, baſilicas obrutas aut collapſas reſtituāt, & nō niſi tertiā partem de parochis accipiant. 8. Ne quis clericus munera pro iudicijs accipiat. 9. Ne monachus forās aliquò è monaſterio miſſus,clericatus miniſterium agere alicubi pręſumat,niſi cū Abbatis mādato: &,ne negociatorem agat. 10. Vt ſi epiſcopus inteſtatus deceſſerit, inuentarium de rebus eius fiat,ex quibus nemo quicquā auferat.Volumen Conciliorum.

ROMANAE DVAE.

EXcerptum ex libro Pōtificiali de Felice tertio, epiſcopo Romano meminit duarum Synodorū Felicis eius tempore: in quarum altera Petrū Alexandrinū Felix condemnarit,ac cum eo unà Acaciū quoq; Conſtantinopolitanū, quòd Petrum damnatū reuocaſſet:in altera uerò condemnarit epiſcopos legatos ſuos Meſſenum & Vitalē, quòd miſsi à ſe ad inquirendum Acaciū & Petrū, denuoq; damnandum,corrumpi ſe pecunia paſsi, mandatum illud non fuiſſent executi. Nos eorum, tum cæterorum omnium quæ ex uolumine Conciliorum breuiter referimus, fidē penes iudiciū lectoris eſſe uolum9.

Romana alia.

Fauio Boethio cōſule, anno nimirū Chriſti (iuxta Marianū) 487.Imperij Zenonis 13.

Felix

Felix epiſcopus certior factus in Africa diaconos quoſdam, presbyreros & epiſcopos cum promiſcua multitudine rebaptizari, ſynodum coegit Romæ, & conſedit cum epiſcopis multis, Candido Tiburtino, Paſchaſio Cētumcellenſi, Conſtantio Aquinati, & cæteris, quorum nomina liber Conciliorum explicat: atque ex ea decretalem miſit epiſtolam, continentem capita ſex De rebaptizatis ſcilicet dolentibus, & pœnitere uolentibus, ut humaniter & debitè tractentur à ſacerdotibus: De presbyteris uel diaconis, qui per lapſum, hæreticorum baptiſmate uſi ſint, ut ad exitus nſque ſui diem pœnitentiam agant: De clericis, monachis, puellis caſtis, & ſecularibus, ut in lapſu rebaptizati tribus annis inter catechumenos ſint, ſeptem inter pœnitentes, & duobus annis non offerant, ſed cum ſecularibus orent: morte uerò interea temporis præuenti, ab epiſcopo aut presbytero abſoluantur: De pueris qui per ignorantiam ætatis rebaptizati ſint, ut ijs aliquandiu ſub impoſitione manus detentis, communio reddatur: De his qui ab hæreticis baptizati aut rebaptizati ſint, ut ad eccleſiaſticam miliriam nō permittanrur accedere, ſed contenti ſint quòd in numerum catholicorum ſint recepti: De pœnitenribus, aut reconciliatos ſe eſſe mentientibus, ut ſine epiſcopi uel presbyteri teſtimonio ac literis, ad cuius pertinent parochīam, ab alijs non ſuſcipiantur. Volumen Conciliorum.

CARTHAGINENSIS HOmouſianorum & Arianorum.

VAndalorum rex Honotichus, imperium in eam gentem adeptus, ſub annum Domini quadringenteſimum ſeptuageſimum ſextum, & Ariana imbutus impietate, Cyrilla Arianorum epiſcopo incitante, Carthaginem conuocat Homouſianos catholicos ex Aphrica tota atque Inſulis maritimis, & ad Eugenium epiſcopum Carthaginenſem celebris & laudatæ uitæ edictum mittit, ſic ad uerbum habens·

¶ Rex Hunericus Vandalorum & Alanorum, uniuerſis epiſcopis Homouſianis. Non ſemel, ſed ſæpius conſtat eſſe prohibitum, ut in ſortibus Vandalorum ſacerdotes ueſtri conuentus minimè celebrarent, ne ſua ſeductione animaa ſubuerterent Chriſtianas. Qnam rem ſpernentes plurimi reperti ſunt contra interdictum miſſas in ſortibus Vandalorum egiſſe, aſſerentes ſe integram regulam Chriſtianæ fidei tenere. Et quia in prouincijs à Deo nobis conceſsis ſcandalum eſſe nolumus, ideo Dei prouidentia cum conſenſu ſanctorum epiſcoporum noſtrorum hoc nos ſtatuiſſe cognoſcite, ut ad diem Calendarum Februariarum proximè ſuturarum, amiſſa omni excuſatione ſormidinis, omnes Carthaginem ueniatis, ut de ratione fidei cum noſtris uenerabilibus epiſcopis poſsitis inire conflictum, & de fide Homouſianorum, quam deſenditis, de diuinis Scripturis propriè approbetis, quo poſsit agnoſci ſi integram fidem teneatis. Huius autem edicti tenorem uniuerſis epiſcopis per uniuerſam Aphricam conſtitutis direxerimus. Data ſub die decimotertio Calendas Ianuarias, anno ſeptimo Hunerici.

Adficiuntur hoc edicto magna perturbatione & dolore Homouſiani: ab Eugenio autem epiſcopo impetrant, ut placandi inimici Regis cauſa eiuſmodi ſcripto reſpondeat· Quoties animæ uel uitæ æternæ ac fidei Chriſtianæ cauſa tractatur intrepidè, ſicut regalis prouidentia compromiſit, neceſſe eſt quod competit ſuggeratur. Nuper poteſtas regia per Vuitaredum notarium paruitatem meam admonere dignata eſt, qui nobis de merito ac religione fidei præceptum eius in Eccleſia præſente clero & plebe recenſuit. Ex cuius tenore cognouimus, ad omnes coepiſcopos meos præceprum regium ſimiliter emanaſſe, ut die conſtituta pro diſputatione fidei ueniatur. Qnod nos uenerabiliter accepiſſe ſuggeſsimus. cui præfato notario humilitas mea ſuggeſsit, debere etiam tranſmarinarum omnium partium, qui nobis ſunt in una religione uel communione conſortes, agnoſcere, quia ubique regno eius obtemperant uniuerſi. maximè quod totius mundi cauſa, non ſpecialis prouinciarum Aphricanarum tantummodo. Et quia ſecundo reſponſo ſuggerēdam me promiſi oblaturum; meritò ſuppliciter peto magnificentiam tuam, ut ad domini & clementiſsimi Regis aures memoratam ſuggeſtionem meam perferre digneris, quo eius clementia dignanter agnoſcat, nos diſputationem legis cum adiutorio Dei nullatenus declinare uel fugere: ſed ſine uniuerſitatis aſſenſu nos non debere aſſerendæ fidei noſtræ cauſas aſſumere. Quod petimus, ut benignitate, quantus eſt, & iuſticia ſapientiæ ſuæ dignetur annuere. Data ab Eugenio epiſcopo eccleſiæ catholicæ Carthaginenſis.

Sed cum nihil minus quàm placationem illam rex Arians labe rabidus admitteret, conueniunt Carthaginem, non uniuerſę ſolùm Aphricæ, uerùm etiam inſularum multarum epiſcopi, mœrore confecti. Fit ſilentium diebus mulris, quouſq; peritos quoſq; & doctiſsimos uiros exinde ſepararet, cali-

nijs appoſitis enecádos. Nam unum ex ipſo choro doctorum nomine Lætum, ſtrenuum atque doctiſsimum uirum, poſt diuturnos carceris ſqualores incendio concremauit: æſtimans tali exemplo ſe rimore incuſſo, reliquos eliſurum. Tandem uenitur ad diſputationis conflictum, ad locum ſcilicet quem delegerant aduerſarij. Enitantes igitur noſtri uociferationis tumultus, ne fortè poſtmodum Arianis dicerent, quòd eos noſtrorum oppreſsiſſet multitudo, eligũt de ſe noſtri, qui pro omnibus reſponderent, decem. Collocat ſibi Cyrilla cum ſuis ſatellitibus in loco excelſo ſuperbiſsimum thronum, aſtãtibus noſtris. dixeruntque noſtri epiſcopi: Illa eſt ſemper grata collatio, ubi ſuperba nõ dominatur elatio, ſed ex conſenſu communi uenitur, ut cognitoribus decernentibus, partibus agentibus, quod uerum eſt agnoſcatur. Nunc qui erit cognitor, qui examinator uelut libra iuſticię aut bene prolata confirmet, aut prauè aſſumpta refellat? Et cum talia, & alia dicerentur, notarius Regis reſpondit: * Patriarcha Cyrilla dixit, legatur nobis. quo concedente, iſtud ſibi nomen Cyrilla aſſumpſit. * Et exinde ſtrepitum excitantes, calumniari aduerſarij cœperunt. Et quia hoc noſtri petierant, ut ſaltem, ſi examinare non liceat, prudenti multitudini uel expectare liceret: iubentur uniuerſi filij Catholicæ eccleſiæ, qui aderant, centenis fuſtibus tundi. Tunc clamare cœpit beatus Eugenius: Videat Deus uim quam patimur: cognoſcat afflictionem perſecutionum, quam à perſecutoribus ſuſtinemus. Conuerſique noſtri, Cyrillæ dixerunt: Propone quod diſponis. Cyrilla dixit: Neſcio latinè. Epiſcopi noſtri dixerunt: Semper te latinè eſſe locutum, manifeſtè nouimus: modò excuſare non debes, præſertim quia tu huius rei incendium ſuſcitaſti. Et uidẽs Catholicos epiſcopos ad conflictum magis fuiſſe paratos, omnino audientiam diuerſis cauillationibus declinauit.

Quod antè præuidentes Catholici, libellum de fide conſcribunt, ſatis decenter ſufficienterque fidei Chriſtianæ ſummam complectentem, quæ apud Victorem extat. Breuem uerò ſummam Antoninus recitat titulo undecimo, capite decimo, diſtinctione ſexta, hoc modò:

Et primùm de unitate ſubſtantiæ patris & filij, quod Græci homouſion dicunt, exponendum nobis eſſe cognouimus. Itaque patrem & filium & ſpiritum ſanctum ita in unitate Deitatis eſſe profitemur, ut & patrem in ſua proprietate perſonæ ſubſiſtere, & filium nihilominus in propria extare perſona, atque ſpiritum ſanctum ſuæ perſonæ proprietatem retinere, fideli confeſsione fateamur. Non enim eum aſſerentes patrem quem filium, neque filium confitentes qui pater ſit, aut ſpiritus ſanctus: neque ſpiritum ſanctum accipiemus, ut aut pater ſit, aut filius: ſed ingenitum patrem, & de patre genitum filium, & de patre & filio procedentem ſpiritum ſanctum, unius credimus eſſe ſubſtantię, uel unius eſſentiæ: quia ingeniti patris, & geniti filij, & procedentis ſpiritus ſancti una eſt Deitas, tres uerò perſonarum proprietates. Et quia contra hanc Catholicam & Apoſtolicam fidem hęreſis exorta, nouitatem quandam induxerat, aſſerens filium non de patris ſubſtantia genitum, ſed ex nullis extantibus, id eſt ex nihilo eum ſubſtitiſſe: ad hanc impietatis profeſsionem, quæ contra fidem emerſerat, refellendam, & penitus abolendam, Homouſion ſermo gręcus poſitus eſt, quod interpretatur unius ſubſtantię uel eſſentiæ: ſignificans filium ex nullis extantibus, nec alia ſubſtantia, ſed de patre natum eſſe. Qui ergo putant homouſion auferendum, ex nihilo uolunt aſſerere filium extitiſſe. Sed ſi ex nihilo non eſt, ex patre ſine dubio eſt. Et rectè homouſion, id eſt unius cum patre ſubſtantiæ filius eſt. Ex patre autem eſſe, id eſt unius cum patre ſubſtantiæ, his teſtimonijs approbatur, dicente Apoſtolo: Qui cum ſit ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ eius. & in Euangelio Chriſtus: Ego in patre, & pater in me eſt. & iterum: Ego & pater unum ſumus. Quod non tantummodo ad unitatem refertur uoluntatis, ſed ad unam refertur eandemque ſubſtantiam. quia non dicit, Ego & pater unum uolumus: ſed, Vnum ſumus. Verùm quia in filio duas fatemur eſſe naturas, id eſt Deum uerum, & hominem: quicquid excellentis potentiæ ſublimitatis de eo referunt Scripturæ, ad memorandam eius diuinitatem tribuendum ſentimus. Et quicquid infra honorem cœleſtis potentiæ de eodem humilius narrant, non uerbo Dei, ſed homini deputamus aſſumpto. Vt illud, Pater maior me eſt: quod ad humanitatem refertur tantum. Et illud, Pater, ſi fieri poteſt tranſeat à me calix, &c. Cęterùm de Spiritu ſancto dicit Apoſtolus: Diuiſiones gratiarum ſunt, idem autem ſpiritus, &c. ſubdens: Omnia hæc operatur unus & idem ſpiritus, diuidens ſingulis prout uult. Vnde non dubiè claret, Spiritum ſanctum & Deum eſſe, & ſuæ uoluntatis autorem. Vna itaque religio, una glorificatio trinitatis, ut audiamus Apoſtolum, ſicut audierunt Corinthij: Gratia Domini noſtri, & charitas Dei, ſcilicet patris, & communicatio ſancti ſpiritus, ſit cum omnibus uobis. In ſingulari dicit,

ad in-

ad innuendum eſſentiæ onitatem. Hæc igitur eſt fides noſtra, Euangelicis & Apoſtolicis traditionibus, & omnium quæ in mundo ſunt catholicatum eccleſiarum ſocietate fundata, in qua per gratiam Dei permanere uſq; in finem confidimus & ſperamus.

Poſt eam fidei profeſsionem, Victor ait, Homouſianos apud Regem accuſatos, quaſi ſcriptum in diſputatione mouentes, ne aodiri poſſeot effeciſſent: atque ibi demnm ſecutum Regis edictum, de perſecutionibua immanibus, proſcriptionibus & direptionibus epiſcoporum Catholicornm. quorum ultra trecentos & triginta in exilium pulſos, Contractus indicat io Chronico, circa annum Domini qnadringenteſimum nonageſimũ. Victor de perſecutione Vandalica libro ſecundo & tertio.

SVB ANASTASIO.

EPAVNENSIS.

QVi in magnum uolumen Concilia cõgeſsit autor, conſtare ſibi negat, qoónam ſub cœlo Epaunenſiom cioitas ſita ſit. Synodum tamen in ea, Gelaſij epiſcopi Romani tempore celebratam indicat, ab epiſcopis ſeptuaginta, occaſione promulgandi quid nel de antiquis conſtitntionibus, uel de ſuis regulis epiſcopi illi contermini ſentiant. Edidit quadraginta Canones, oppidò ſcilicet neceſſarios, qoi omnes ferè ad inſtiturionem clericorum, epiſcoporum & eccleſiarum pertinẽt, quorum ſumma eſt: Vt epiſcopi uenatores non ſint, nec accipitres alant: ut clerici uagi ad communionem non admittantut: ut alterius epiſcopi clericus in alia ciuitate non conſtituatur: ot uoius monaſterij unus ſit abbas: ot abbas peccans corrigatnr à metropolitano: ne clericus publicum iudicium appellet: ne illicitis horis clericus ambulet, &c. Subſcripſerunt epiſcopi , Auitus epiſcopus prouinciæ Viennenſis, Apollinaris epiſcopus Valentinæ ciuitatia, &c. Volumen Conciliorum.

ROMANA.

DAmnanit in Synodo qnadam Romæ congregata Gelaſius iterum, Petrum Alexandrinum, & Acacium Conſtantinopolitanum, certior factus perpetrari ab illis per Græciam mala multa & homicidia. Volumen Conciliorum, ex libro Pontificiali, de Gelaſio papa.

CAPVT X.

DE EPISCOPORVM ET Doctorum uitis.

VITAE DOCTORVM in eccleſijs Aſiaticis.

HIEROSOLYMITANI Doctores.

IOANNES NEPOS.

IN libro ſuperiori, inter Hieroſolymitanos doctores Ioannẽ quendam presbyterum, Athanaſio familiaré numerauimus: an uerò is ſit Ioannes Nepos de quo iam agitur, non ſatis perſpicuum eſt. Fuit autem Ioannes Nepos epiſcopus Hieroſolymorum: ut Theodoretus habet libro quinto, capite trigeſimooctauo: & Nicephorus libro decimoquarto, capite triceſimo. Et ſucceſsit Cyrillo: Sozomenus libro ſeptimo, capite decimoquatto. Auguſtinus dicit, eum ſuo tempore ſedere in cathedra Hieroſolymitana: libro ſecundo, capite quinquageſimoprimo, contra literas Petiliani.

PRAYLLIVS SEV POLYCHRONIVS.

PRayllius, ſeu (ut alij uolunt) Polychronius, ſucceſsit Ioanni in epiſcopatu Hieroſolymitano: Theodoretus libro quinto, cap. trigeſimooctaoo. Valentiniano & Theodoſio iuniore imperantibos: ut Nicephorus libro decimoquarto, cap. nono indicat. ubi refert, quòd Imperator Theodoſius miſerit hortatu ſororis Pulcheriæ Hieroſolymam, huic Prayllio pecuniam, pauperibus ibidem atq; egenis diſtribuendam: unaque ſimul etiam crucem auream magni ponderis, lapillis & margaritis exornatam, quam in Calnariæ locum ipſe reponeret. Qoibns acceptis, epiſcopus, ut aliquam uiciſsim grátiam Imperatori, eiuſdemque ſorori referret, remiſit ipſis reliqoias dextræ manus ſancti Stephani. Euphemius igitur Romam profectus ad Sixtum pontificem, de Simonia Polychronium accuſat, quòd ordines ſacros conferat pecunia & precio: idq; promiſcuè omnibus, ſine ullo diſcrimine populorum. atq; ita factum, ot etiam Aethiopes & Aegyptij ad Hieroſolymitanę eccleſiæ miniſteria ſint recepti: quod tamen Canoo qnidam urbis fieri uetat. nec ſine munerib. & præmijs quicquam ipſum agere, nec ulli ſuas operas præſtare: ex ſuo mioiſterio nemini ad ulteriores ordinum gradus patére aditum, niſi quis fauorem ipſius prius honorario ſatis digno demeruiſſet: in eccleſiarum quoq; dedicationib. ipſius authoritatem redimendam fuiſſe,

fuiſſe, pondo auri decem librarum. Addidit præterea delator, iactare Polychronium, Hieroſolymitanam eccleſiam potius primas tenere debere præ alijs omnibus, & ſibi magis quàm alij ulli ſummi ſacerdotis competere honorem. Miſsi ergo authoritate Romanę ſynodi, quam propterea Pontifex coegerat mediocri frequentia in urbe, octo legati, unà cum accuſatore, Hieroſolymorũ in urbem. Ad quorum aduentum cōuenēre ſtatim Hieroſolymis frequentes uicinorum locorum epiſcopi numero ad ſeptuaginta, & amplius. Hi ſimul cauſa in conſultationē propoſita, cum accuſator probare nō poſſet cuncta quæ ſuo Pontifici intenderat crimina, cō munibus ſuffragijs condemnāt delatorem, & extra ciuitatem eum eſſe ſtatuunt. Polychronius epiſcopus, quia admiſiſſet ad miniſterij ordines quendam Aethiopem, & eccleſiarum conſecrationes tanti (ut dictum) uendidiſſet, remotus etiā ipſe eſt ab officio, & extra ciuitatem quoque habitare iuſſus: ita quidem, ut tamen locus ipſius in urbe integer ei ſeruaretur, ac tantum uicarius quidā ſubſtitueretur, qui nomine ipſius epiſcopi munus adminiſtraret. Quin & certa prædia de Eccleſiæ bonis ipſi Polychronio ad uitæ uſum ſunt conceſſa, in quibus etiam uitam egit. Verùm cum non ita multo pòſt graui fame premeretur urbs Hieroſolyma, ipſe pietate motus, prædia illa quorum ſibi tantum uſus fructus erat conceſſus, publicè uendidit: & ex illa contracta pecunia pauperum, & qui ob rerum penuriā fame peribant, egeſtati ſuccurrit. Quare rurſum apud Romanũ pontificem à quodam diacono accuſatur, quòd ea, quorum nullum habuiſſet dominium, & tantũ ex bonitate permiſſum uſum fruendi, uēdidiſſet. At uerò Sixtus pontifex, cognita ingenti optimi ſenis pietate, quòd quæ ad ipſius unius ſuſtentationem eſſent collata, ipſe proprium defraudans genium ad multorum contuliſſet conſeruationem, denuò eam Polychronij miſericordiam plurimùm commendat: & communicato cum Valentiniano Auguſto conſilio, & rurſum ipſorum eorundem quos antea in huius condemnationem uocauerat epiſcoporum contracto ocyus conuentu, fecit commune decretum omnium conſenſu, accedente ipſius etiam Imperatoris Valentiniani authoritate, ut reſtitueretur in priſtinum locum Polychronius. Eam ob rem miſsi legati ijdem, qui antea eum remouerāt, eundem magnis gratulationibus ſuæ Eccleſiæ reddunt, calendis Aprilis, conſulatu Valentiniani VII. et Abieni. Polychronius autem hoc modo reuocatus, ſeptem deinceps in gubernatione annos, & ſex menſes peregiſſe memoratur, uſq; ad ultimum. Theodoſij iunioris annũ. cuius obitum ſub ijſdem Conſulibus aſsignat Marianus Scotus.

EVPHEMIVS.

Euphemius in urbe Hieroſolyma alicuius eccleſię paſtor inferior, ut uidetur, Polychronio ordine & ſubiectione: re nulla alia celebris, quàm quòd ſui Superintendentis extitit delator ad ſedem pontificiam Romanā: ſiue iam id ſua ſponte fecerit, ſiue (ut Balæus narrat) à Romano epiſcopo ſubſtitutus. q̃d tamen ipſi delatori peſsimè cecidit: ſiquidē & ab eccleſia ſua penitus eſt reiectus, & ad poſteritatē infami nomine notus peruenit. Patent ex ſuperiorum narratione.

PRISCVS.

Priſcus Hieroſolymorum urbis diaconus fuiſſe ſcribitur, in eadem illa de Polychronio actione, in primo tomo Conciliorum. Ipſe Polychronium iam remotum ab officio, rurſum ad eccleſiam Romanam accuſauit, de uenditis prædijs ad uſum tantum uitæ eius conceſsis. Quæ tamen accuſatio Polychronio ſummam laudem cum ingenti commodo coniunctam, accuſatori uerò infamiam peperit.

IVVENALIS.

Iuuenalis Prayllio ſucceſsit: ut indicat Nicephorus libro decimoquarto, capite trigeſimo: & fuit Theodoſij iunioris temporibus. Cum autem exorta eſſet hæreſis Neſtoriana, Cyrillus Alexandrinus & Celeſtinus Romanus epiſcopi, ſcriptis literis huic Iuuenali eā hæreſin exponunt: ut idem Nicephorus recitat cap. trigeſimotertio, eodem lib. Cumq; poſt eam, propter eundem Neſtorium coacta eſſet ſynodus Epheſi, ipſe eidē interfuit, unà cum Palæſtinis epiſcopis plurimis. ſicut capite trigeſimoquarto pòſt narrat Nicephorus, & ante illum Socrates libro 7. cap. 34. in qua & prolata ſententia pronunciat, epiſtolam Cyrilli (contra Neſtorium nimirum) & ea quæ in illa ſynodo edita erant, conſona eſſe fidei Nicenæ, ſeq; pijs illis dogmatibus cōſentire, & in eis acquieſcere. refertur in Actis primi Chalcedonenſis concilij, in primo Conciliorum tomo. Et in eadem ſanè ſynodo Palæſtinæ prouinciæ principatũ ſibi cōſtituere atque firmare conatum per inſolentes auſus & commenticia ſcripta, narrat Leo primus Romanus pontifex, ad Maximũ Antiochenum epiſcopum, in epiſtola ad eundem, quę eſt ſexageſimaſecunda. Sed & ſecundæ Epheſinæ ſynodo Prædatoriæ dictę, interfuiſſe Iuuenalem, tradit tum Nicephorus capite quadrageſimoſeptimo, libro eodem: tum etiam Euagrius libro primo, capite decimo. Et primum fuiſſe, qui prolata ſententia cōſenſerit in reſtitutionē Eutychis, & pòſt etiam in damnationem Flauiani & Euſebij Dorylæi epiſcoporum, Acta eiuſdem ſynodi

nodi teſtantur, quę referũtur in prima actione Chalcedooenſis concilij: & notat ea obiter etiam Leo Romanus pontiſex in epiſtola ad ipſum, de qua paulo pòſt. Chalcedoneoſi quoq; illi magnæ ac ualde celebri ſynodo, ſub initium Imperij Marciani coactæ interſuit: imò dignitate priuatus eſt, ob negocia malè adminiſtrata in ſynodo Epheſina Prædatoria, in qua ipſe cum alijs nonnullis partes aliquas ſuperiores agendi habuerat: uelut ex Euagrio libro ſecuodo, capite quarto & proximè ſeqoentibus: itẽ Nicephoro libro decimoquinto, capite quarto liquet. Qui tamen, ſicut & cæteri ipſius collegę uenia petita mox reſtitutus eſt. Tandem uerò Iuuenalis è ſyoodo illa domum reuerſus, offendit Eccleſiam turbatam propter ſynodum eam Chalcedonenſem. Nam quidam ex monachis reditum ipſiua anteuerteotes, ſidem catholicam proditam eſſe in ea Synodo miris uociſerationibus ſparſerant. Quare cœtus monachorũ Iuuenalem reuerſum adoriuntur, Synodiq; acta ipſum abolere & anathemari ſubijcere cogunt. Verùm tametſi illis ſeſe ſtrenuè opponeret, ipſorumq; ſententiam ſortiter repelleret: tamen quia ſortè illorum furores ſe unõ diutius ſuſtinere poſſe diffidebat, ceſsit ad tempua, ac Conſtantinopolim redijt. Interim illi qui Synodo minus erant propitij, monachum quẽdam epiſcopum ſibi conſtituunt, Theodoſium nomine, iſtarum turbarũ principem, hominem flagitioſom, qui ob ſcelera è monaſterio ſuo eiectus ſuerat, & ab ipſo Dioſcoro Alexandriæ uerberibus cæſus, & camelo impoſitus, ac in urbe circumductua contumelioſe aliqoando ſuerat: ut narrat Euagrius libro ſecundo, capite quinto: & meminit Nicephorus quoq; libro decimoquinto, capite oouo, qui ipſum ad menſes uiginti tytannidem in eccleſia ea exercuiſſe ſcribit, & partium ſuarum habuiſſe Auguſtã Eudociam, Theodoſij iunioris coniugem, ibidem uiuentem. Eius autem tyrannidem cũ reſciſſet Imperator Marcianus, nõ tulit eam diorius: ſed per præfectos prouinciæ illum noo modò excuti, ſed cõprehendi, & uiuum ſibi adduci ioſsit. Sed elapſus Theodoſiua, ſaluti ſuę ſuga conſuluit: & Iuuenalis reſtitutus eſt. Reſtitutionia ipſius meminit etiam Leo ille Romanua antiſtes, priuatis ad ipſum literis, quibus eam ei felicitatem gratulatur: ita tamen, ut nihilominus & pœnitentiam ei concionetur, ipſum ſibi inquiens aduerſi iſtiua caſus fuiſſe materiam, dum in damnarione Flauiani & receptione Eutychia Chriſtum abnegans, & hæreticis ſeſe coniungens, authoritatem & conſtantiam perdiderit reſiſtendi poſtea ipſis: qui liberũ ei deincepa minimè eſſe arbitrati ſint arguere eoa, qoos aotè in ſuo errore ſibi placuiſſe profeſſus ſit. Poſtea ei etiam hoc gratulatur, quòd non pertinacius etiam ipſe in errore perſtiterit, ſed in tempore reſipuerit. atque in eo articulo contra Eutychia prauam & blaſphemam opinionem amplius ex uerbo Dei inſtruit, ipſumq́ue ad ſortiter repugnaudum cõtradicentibus ueritati animat atque confirmat. Eſt autem epiſtola illa ſeptuageſimoſecũdo loco inter reliquas Leonis. Poſt eum reſtitutũ, multa rurſum triſtia Hieroſolymorum eccleſiæ eueniſſe, Euagrius & Nicephorus commemorant, ob diſſidentes opiniones, io phraſi de Chriſti naturia obortas, mutatione nimirum præpoſitionis In & Ex: cum, ut uideri poteſt, (nam non eſt perſpicuum, ſed aliquo modo perplexom) Iuuenalis non idem ualere uoluerit, coofiteri Chriſtum In duabus oaturis, & Ex duabia naturis.

Nicephorus libro decimoquinto, capite decimoquarto narrat, quòd Chalcedone Conſtantinopolim accerſitus, multa recitarit Pulcheriæ & Marciano Imperatori, de obitu diuæ ac immaculatæ uirginis matris Mariæ. Verùm cum ea ſint fabulis ſimiliora quàm ueritati, præterire maluimua quàm chartas bonas eiuſmodi nugis perdere. Ad extremam ſenectutem in illa ſua gubernatione perueniſſe, Nicephorua ſcribit libro decimoquinto, capite uiceſimooctauo. Ac ex epiſtola Leonis conſtat, iuxta Mariani computationem, ipſum ſub annum Domini quadringenteſimũ quinquageſimumqointum, quo ea ſcripta eſt, adhuc in uiuis ſuiſſe.

ANASTASIVS.

Anaſtaſius paſtorale munus eccleſiæ Hieroſolymorom ſortitus eſt poſt Iuuenalem, ut Euagrius libro 3. cap. 5. & in illo iam memorato loco tefert Nicephorus: cumq; nonnullis alijs repudiauit Chalcedonenſem ſynodum, & Leonis Romani epiſcopi tomũ: ac ſubſcripſit circularibus Baſiliſci Imperij raptoris literia, quibus Synodus illa & Leonis libellus damnabatur, ut indicaot Euagrius, & Nicephorus libro decimoſexto, capite quarto. Videri poteſt hic idẽ eſſe, quem Eudocia Imperatrix alicubi in Hieroſolymorum territorio non procul inde degens, eiuſdemq́ue loci epiſcopum miſit ad Simeonem Stiliten, ut com eo de Eutychetis errore conſerret, ſimulq; ſententiam ipſius ſcriptam ad ſe perferret: ut libro decimoquinto, capite decimotertio Nicephorua narrat. Cũque impleuiſſet decimum ſui patriarchatus (ita nominat) annum, uita exceſsiſſe, quo tempore Zeno interempto Baſiliſco imperium recoperauit, ut Metaphraſtes refert in Saba abbate.

MARTYRIVS.

Martyrium Anaſtaſio ſubrogatum, Nicephorus libro decimoquinto, capite uiceſimooctauo annotauit. Meminit etiam capite decimotertio, libro decimoſexto. quo in loco hoc amplius ſubijcit, quòd Martyrius iſte Petro Gnaphæo, qui Antiochenam eccleſiam, unde fuerat eiectus, receperat, ſe coniunxerit, & more recepto Synodales id ipſum miſerit literas. Obijt octauo ſui epiſcopatus anno, ut Metaphraſtes tradit in Saba abbate.

LVCIANVS.

Lucianus (ut Hartmannus Schedel refert) Hieroſolymitanus fuit presbyter. Gennadius in Catalogo, presbyterum eum, ſine ullo adiecto dicit, cui temporibus Honorij & Theodoſij locus ſepulchri & reliquiarū S. Stephani protomartyris ſit diuinitùs reuelatus. quam reuelationem græco ſermone ad omnes Eccleſiarum perſonas conſcripſerit: quam Auitus, & ipſe presbyter, homo Hiſpanus, in latinam tranſtulit linguam.

HESYCHIVS.

Heſychius, quē Trithemius Eſytium uocat, Gregorij Nazianzeni diſcipulus fuit, uitæque monaſticæ propter priuata ſtudia ſeſe dedidit. Cum autem in cognitione ſacrarum literarum multum profeciſſet, presbyter Hieroſolymorum factus eſt. Multa exemplo ſui præceptoris, tā in uetus quàm in nouum Teſtamentum elucubrauit. Ac extant ſub eius nomine ſeptem libri Commentariorum in Leuiticum: in Ezechielem etiam ſeſe commentatum eſſe, ipſe indicat libro quinto, capite decimoſexto in Leuiticum. Scripſit etiam in epiſtolam ad Hebræos, quod Thomas arguit, dum teſtimonijs eius inde deſumptis utitur. Et narrat Geſnerus in ſua Bibliotheca, extare in Bibliothecis Italicis aliquot ſermones Heſychij presbyteri græcos: nempe de Sobrietate & uirtute ſermones breues: ἀρχὴ φωτισμοῦ ψυχῆς, ἀληθεῖς ὑποθῆκαι: Capita ducēta quæ inſcribuntur ἀντιῤῥητικὰ καὶ εὐκτικά. De ſobritate Hecatontas ſecunda.

Ad eruditionem autem eius & doctrinæ explicationem quod attinet, affirmare propemodum non dubitamus, cum ijs qui in re Theologica principes ſunt, rectè & ſuo quodam iure eum cōferri poſſe, tum propter incredibilem rerum iſtius quam tractat profeſſionis cognitionem, & ingenij acumen: tum etiā quòd ueteris inſtrumenti teſtimonia ex Euangelijs ita tractat, ut nemo alius maiori aut dexteritate aut gratia, id quod uel ſolùm qualibet laude dignū eſt: ututipſe ſe indoctū uocet, lib. 4. in decimumtertium caput Leuitici. Genus dictionis inſuetum quoddam eſt, atque affectatius, & à communi dicendi conſuetudine nonnihil abhorrens.

De præcipuis doctrinæ cœleſtis capitibus rectè ſenſit, docuit, & ſcripſit.

Scripta ueteris & noui Teſtamēti paſsim commendat à conſenſu. Concorditer enim, inquit, à Prophetis & Apoſtolis ſcriptū eſt: lib. 1. Comment. in 2. cap. Leuitici. Et ab effectu. nam ſpiritum ſanctum per ſcripturarū meditationes & doctrinas dari, & nutriri, & continuè accendi teſtatur libro 1. Com. in 1. cap. Leuitici, & lib. ſecundo Commentariorum in ſextum caput Leuitici.

Scripta ueteris & noui Teſtamenti ſic diſcernit, ut dicat Apoſtolos planius loquutos, Prophetas uerò in ænigmate: lib. 1. Comment. in 2. caput Leuitici. & quòd in nouo Teſtamento is memoretur ueniſſe, qui in ueteri fuerit prædictus: lib. 1. Commentar. in 1. caput Leuitici. Et quòd per doctrinam Apoſtolorum nobis fiat introitus in cœleſte tabernaculum, in quo habitare Deum Scriptura teſtatur: ibidem.

De Deo rectè ſentit, quòd ſobriè & modeſtè, & non niſi ex ſacris literis ſit ſentiendum. In diſputando de Deo, id eſt in Theologia, ſufficit nobis etiam tantum tangere, quemadmodum igne qui uult calefieri. Nam ſi interius mittat manum, pro eo quod potuit calefieri, comburitur. Sic & qui profundius uel altius de Deo diſputare præſumit, pro eo quo glorioſius quid uult oſtendere, in blaſphemiam cadit, dum comprehendere altitudinem diuinorum dogmatum non poſsit. libro ſecundo Commentariorum in ſextum caput Leuitici, & libro quinto Commentariorum in decimumſextum caput Leuitici.

De tribus perſonis eleganter inquit: In his Theologiā cōſtituamus, in qua nobis incarnat⁹ tradidit Chriſtus, ut patrem in eo, & ipſum in patre cogitemus: & de ſancto ſpiritu ſciamus, quia & ipſius eſt, filij, & à patre procedit. libro ſecundo Commentariorum in 6. caput Leuitici.

De Chriſto quòd ſit uerus Deus & uerus homo in una perſona, paſsim eleganter loquitur: maximè uerò libro quarto Cōmentariorum in decimumquartum caput Leuitici. Et libro quinto in caput decimumſextū Leuitici inquit: Deus & homo erat, qui pro nobis incarnatus eſt IESVS Chriſtus, impaſsibilem diuinitatem cuſtodiens, ſolam paſsionibus humanitatem præbuit. Et libro ſecundo Commentariorum in uigeſimumquartum caput Leuitici: Ergo quæ oporteat cuſtodire ſacerdotes & doctores præcepit, id eſt, ut nec diuinitatem Chriſti, nec humanitatem negent, nec contradicant. quia Deus ex Deo, & uerbum eſt ex patre.

Quòd expiauerit peccata totius generis humani, etiam paſsim docet: Chriſtus pro nobis paſſus eſt, à peccato nos & ſeruitute eius liberauit.lib.6. Com.in 23. caput Leuit. Item: Chriſtus cum incarnaretur, noſtræ animæ conſubſtantialem animam accepit, ut ipſe pro nobis redderet, quam nos debebamus, mortem. lib. quinto Com.in decimũ ſeptimum caput Leuit. Chriſti ſacrificium & mortuorum reſurrectionem, & diaboli condemnationem, maledicti liberationem, paradiſi reſtitutionem præſtitit. libro ſecundo Commentariorum in ſeptimum caput Leuitici.

De creatione etiam bene ſentit, Deum omnia condidiſſe in ſex diebus. libro ſeptimo Comment.in 24.cap. Leuit. Sex millia annorum mundum duraturum, nõ obſcurè ex ſabbato ratiocinatur: lib. 7. Commen.in 25. cap. Leuitici.

Angelos qui manſerunt in prima origine creationis, uocat angelos primitiuos, qui ſcrĩpti ſunt in cœlis. libro ſecundo in Leuitici caput nonum.

Diabolos ſentit *κενοδοξίας* lapſos eſſe, libro quarto Comm. in decimumtertium caput Leuitici. Et noſtros parentes primos ſeduxiſſe, & naturam humanam corrupiſſe: libro 5. Commentar.in decimumquintum caput Leuitici. Et adhuc animarum corruptores eſſe: lib.quinto Commen. in 18. cap. Leuitici. Ac eos qui ſeſe ipſis coniungunt, ut ignis ſolet corrumpere: lib.quinto, in caput 16. Leuitici.

Deum, hominem ſine peccato condidiſſe ad imaginem ſuam, docet lib.5.Commen.in 16.Leuit.& lib.3.Com.in 11.cap.Leuitici.

De peccato ſenſit, Deum nõ eſſe autorem eius: lib 4.Com.in 14.Leuit. Sed diabolum ſuggerentem inobedientiam, & Adam ei patentem: lib.5.Com.in 18.cap.Leuir.

A' primis parentibus immundiciem, & pœnam eius in torum genus humanum fluxiſſe, docet libro tertio comment.in 11. cap. Leuitici, & lib.5.in cap.15.Leuit.

Peccata ignorantiæ ab alijs diſcernit. lib. 3.cap.11.in Leuit.

De libero arbitrio rectè dicit: Quantumcũque homo egerit & uixerit, cucurrerit & comprehenderit, ſiue aſſequutus fuerit, ſine adiutorio Domini ſalutem adipiſci, ſiue aſſequi non poteſt, propter quod Paulus dicebat: Non uolentis, neque currentis, &c. libro ſecundo Commentariorum in ſeptimũ caput Leuit.

De lege, Deum per Moyſen legem dediſſe, docet lib.3.Com.in 12.cap.Leuit.

Legem ceremonialem & forenſem abrogatam eſſe, indicat lib.6.Com. in 12. cap. Leuit.& in cap.22.& lib.7.in cap.26.

Et Chriſti paſsionem nos ab umbra legis liberaſſe.lib.5.Com.in 16.cap.Leuit.

Ac Chriſtum ideo incarnatum eſſe, ut legem impleret: lib.1.in 5.cap.Leuit.

De euangelio inquit: Mollis eſt euangelij prędicatio. Accipite enim, ait, iugum meũ leue, &c.lib.6.Com. in cap.23.Leuir. Et Dominus prius legem perfecit, & Euangelium poſt hoc docuit.lib.6.Com.cap.23.Leuit. Euangelium Iudaicam deſtruit iuſticiã.lib. 7.in 26.cap.Leuitici.

De iuſtificatione ſeu remiſsione peccatorum rectè docet, ſolius Dei eſſe, remiſsioné peccatorum præbere omni ſuo plaſmari: libro ſecundo Comment.in ſextũ cap. Leuit. Remiſsionem autem peccatorum non hominem aliquem purum, ſed Deum incarnatum IESVM Chriſtum, ſuis paſsionibus nobis procuraſſe, indicat ibidem: & quidem eum omne genus peccatorum mundaſſe. libro quarto Com. in decimumquartũ caput Leuir. Item, non unum tantum peccatum ſed multa ex unigeniti ſacrificio donata, dicit lib. ſecundo Comment. in octauũ caput Leuitici. Et: Nihil impedit, inquit, ad adipiſcendam iuſtificationem, peccatoré quempiam fuiſſe. libro primo Comment.in caput primũ Leuitici. Applicationem autem ad nos fieri ſola fide, eleganter inquit: Miſeratus Deus humanum genus, cum illud ad explenda legis opera infirmatum uidiſſet, iam non ex operibus ſaluare, ſed per gratiam hominem uoluit. gratia uerò ex miſericordia & compaſsione probatur, & fide comprehenditur ſola, non ex operibus, ut Paulus dicit Epheſ. libro quarto Comment. in 14.cap.Leuit.

De bonis operibus dicit, non eſſe ea quæ nobis uideantur, ſed quæ Deus præcipit facienda: libro primo Comment.in caput primũ Leuit.& li.ſeptimo in uigeſimũquintũ. In dilectione proximi, Chriſti exemplum erga nos imitandum, docet lib.primo Comment.in ſecundum caput Leuit. Et per totum uitæ rempus nos bene operari debere, monet libro ſexto, capite uigeſimotertio Leuitici. Bona autem opera non niſi per Chriſtum placere, docet libro primo, capite quinto Leuit. Et ſua præmia obedientiam habere, demonſtrat libro ſeptimo, capite uigeſimoſeptimo Leuit.

De pœnitentia rectè docet, eos qui non deſperent, miſericorditer ſaluari: libro primo, capite quarto Leuit. Et lapſis pœnitentiam crebrò iterantibus, non denegat ueniam: libro primo, capite quinto Leuit. Quicunque pœnitentiam ſæpe præuaricans uiolabit, rurſusque uult agere pœnitentiam, in ſpe Chriſti agat, qui inquiſitus à Petro, Si peccauerit, &c. dixit: Non dico tibi ſepties,

ſed ſeptuagies ſepties. Et eos qui non poſſint propter ſenectutem, aut corporis infirmitatem agere pœnitentiam illam ceremonialem & eccleſiaſticam, non repelli à pœnitentia, ſed alio modo ad impetrandam remiſsionem peccatorum uenire poſſe, monet libro primo Comment. in quintũ caput Leuit. Pœnitentię finis & generalis effectus eſt remiſsio peccatorum: lib.1.cap.4. Leuit.

De baptiſmo docet, quòd perfectam remiſsionem per donum gratię poſsideat: lib. 7.cap.27.Leuit. Et quod eo mens diaboli conteratur: lib.1.cap.5. Et quòd ſocij efficiamur Dominicæ paſsionis: lib.2.cap 8.Leuit. Et uirtutem præcedentis baptiſmatis operari etiam in eam, quæ poſtea acta fuerit, pœnitentiam: libro ſecundo, cap. 6. Infantes baptizandos cenſet, quia nemo ſit mundus à ſorde: lib.2.cap 6. Non baptizatos, alienos a regno cœlorũ pronũciat: lib.6.cap.20.

De clauibus rectè ſentit duplicem eſſe, abſolutoriam ſcilicet, & ligatoriam: In lingua ſacerdotum nexus & abſolutio noſtrorum peccatorum conſiſtit. lib. 6. cap.22. & libro ſecundo, cap. 10. excommunicationi effectum tribuit, quòd is qui excommunicetur, coram Domino moriatur. libro ſecundo, capite decimo.

De cœna Domini rectè monet, IESVM eam, poſt celebratum Paſcha ſub ueſperam, quę fuit initium decimiquarti diei, inſtituiſſe: libro ſexto, capite uigeſimoſecundo. In ea uerum corpus & ſanguinem Chriſti accipi, docet libro primo Commentariorum in ſecundum caput. Carnem eius, quę ad comedẽdum inepta erat ante paſsionem (quia enim comedere cupiebat carnem Dei?) aptam cibo poſt paſsionem facit. Si enim non fuiſſet crucifixus, ſacrificium corporis eius minimè comederemus. Et libro eodem, capite octauo: propterea carnes cum panibus comedi præcepit, ut nos intelligeremus illud ab eo myſterium dici, quod ſimul panis & caro eſt. ſicut corpus Chriſti panis uiuus, qui de cœlo deſcendit. Porrò pœnitentes & credentes ad cœnam accedere, & impœnitentes ab ea abſtinere debere, paſsim monet: libro 6.cap.22.

De ſacrificijs docet, in nouo Teſtamento ſacrificia Moſaica eſſe abolita, & Euangelica introducta: libro ſexto, capite uigeſimotertio. Euangelica autem exponit primũ de ſacrificio Chriſti, quo unico expiata dicit peccata totius generis humani: libro ſecundo, capite ſexto: & libro primo, capite quarto. Deinde de mortificatione carnis, libro primo, capite primo: & libro ſexto, capite uigeſimotertio.

De oratione dicit, ſecularia & ſpiritualia à Deo petenda eſſe. lib. 5. cap.16. Et per orationem & ieiunia ſpirituales inimicos dæmones interfici: libro ſeptimo, capite uigeſimoſexto.

De miniſterio uerbi rectè docet, loco Chriſti doctores & ſacerdotes in Eccleſia eſſe: libro quinto, capite decimoquinto. Ac nult eos non alia, quàm quæ Chriſtus mandauit, docere: libro ſecundo, capite decimo. & uetat doctrinam ſinceram corrumpere: libro quinto, capite 15. & 16. Iubet peccantes arguere, & infirmos cõfirmare, & ſingularum animarum curam gerere, orare, bono exemplo præire, indignos & impœnitentes à ſacramentis arcere. libro 6. cap 21: & lib. ſecundo, cap.10.

De Eccleſia dicit, quòd ea conſiſtat ex ordinibus diuina diſcentium & docentium: libro quarto, capite decimoquarto. Caput Eccleſiæ Chriſtum eſſe, monet libro ſecundo, cap.9. Extra Eccleſiam non eſſe remiſsionem peccatorum, & ſalutem, quia ſolus Chriſtus pœnitentium ſalutem in ea operetur: docet libro ſecundo, cap. 6. & 9. Ac Eccleſiam habere duplicem ignem, ſcilicet poteſtatem abſoluendi & retinendi peccata: libro ſecundo, cap.10.

De cruce docet, pios non poſſe eſſe ſine tentationibus & afflictionibus, quia diabolus non quieſcat, & peccatoribus abominatio ſit pietas: libro ſecundo, capite ſeptimo & octauo. Crucem prodeſſe nobis, ut curramus ad medicum, qui nos liberet à uulnere. libro quarto, capite decimoquarto. Et patienter crucem ferendam, propter Chriſtum, monet libro ſecundo, capite ſeptimo: & propter præmia ſequutura. libro quarto, capite 13.

De coniugio rectè ſentit, quod à Deo ſit inſtitutum, & quòd procreandæ ſobolis gratia ſuſcipiendum: libro quinto, capite decimoquinto: & libro ſeptimo, capite 27: & libro primo, cap.3.

De uirginitate inquit: Non ſuper uirtutem diſcipulis ingeramus, ſed quæ eis ſunt poſsibilia: id eſt, uirginitatem ei cui eſt poſsibilis, illi uidelicet de quo Paulus loquitur: Qui ſtatuit in corde ſuo firmus, non habens neceſsitatem. Coniugium ei, qui non capit uirginitatis uerbũ. Et poſtea: Virtutes Deus ſecundum poſsibilitatem exigit. propter quod de uirginitate ſanciens: Non omnes capiunt, inquit. Sed & de non poſsidendo, Si uis perfectus eſſe, in mandato dixit. libro 7.cap.25.

De reſurrectione ſentit, totum genus humanum reſurrecturum. libro ſeptimo, capite uigeſimoquinto. Et Saluatoris reſurrectionem uocat memoriale communis mortuorum reſurrectionis: libro ſexto, capite uigeſimotertio.

De ex-

De extremo iudicio ſentit. iudicem unicuiq; ſecūdum opera ſua redditurum: libro 7.capite 24.

De uita æterna docet, quòd in ea futuri ſint illi, qui præſentem uocationem ſuſceperunt: libro ſexto, capite uigeſimotertio: & quòd ex corruptibilibus incorruptibiles, & mundi ex immundis, & ſicut angeli Dei futuri ſimus: libro tertio, capite duodecimo: & 16.capite 23.

In inferno dæmonibus & impijs locum fore, ex Matthæi uigeſimoquinto docet: libro 5.capite 18.

De næuis.

Habet tamen & ipſe ſuas quaſdam ſingulares opiniones, & incommodas ſententias, de quibuſdam capitibus doctrinæ.

De creaturis inquit: Sanctificatione noſtra ſuperna quoq; creatura participata eſt: quæ ſancta quidem fuit & antea, ſed maiorem ſanctificationem adepta eſt per carnem Dominicam, quam ſumpſit ex nobis. libro 2. capite octauo.

De libero arbitrio nō rectè aſſerit, Credere & proponere bona noſtrū eſſe, ſiue incipere ea. lib.2.cap.7.

De iuſtificatione non ſatis commodè dicit, Remiſsionem peccatorum, & iuſtificationem procurari per hoc, ſi quis nimirum ſeſe offerat ad contemplandum Deum, & ad perſcrutationem legis eius: libro primo, capite quinto. Sic nec illud bene dicit, fidē & actiones oportet eum offerre, qui uult ſaluari. lib.2.cap.7.

De fide etiam ſatis periculoſè dicit, eam dari ad mentis noſtræ menſuram, quæ non capiat amplius, nec minus, quàm unicuiq; à Deo diſpertita ſit cognitio: libro quarto, capite 14.

De bonis operibus non bene affirmat, quòd ea mereantur cum Chriſto remiſsionem peccatorum: lib.1.cap.4.

In doctrina de pœnitentia nihil, aut parum de fide dicit. imò inquit: Carnes pœnitentiæ intelligimus ieiunium, uigilias, cilicinum ueſtimentum, cum lachrymis orationem, eleemoſynam. ex his enim conſiſtit pœnitentia: quæ qui tangit, rectè ſanctificabitur. libro ſecundo, capite ſexto: & libro ſeptimo, capite uigeſimoquinto, & uigeſimoſeptimo.

De cœna incommoda phraſi utitur, dum in ea dicit IESVM ſe immolaſſe. ſic enim Scriptura non loquitur: libro primo, capite quarto. Corpus Chriſti, loquens de cœna, ineptè exponit de eccleſia: libro ſecundo. capite octauo.

Virginitati tribuit fructū centenariū, paupertati ſpontaneæ ſexagenarium, caſto coniugio tricenarium: lib.7.cap.2

Vitam æternam omni opere uult uacuam & immunem, adeò ut dicat, nulla neque legalia neque Euangelica mandata, neque naturalia nos culturos, ſed tantum menſuros præmia operum priorum. libro ſexto, capite decimonono: & libro ſeptimo, capite uigeſimoquinto.

In Scripturarum explicatione confert plurimas uerſiones, Septuaginta interpretum, Theodotionis & Aquilæ, item Symmachi, libro primo & ſecundo: & ſubinde per totum commentarium, Hieronymi: libro ſexto in decimumnonum caput Leuitici. Atq; ea res argumento eſſe poteſt, non ſine magno iudicio illum in Scripturis ſacris uerſatum eſſe. De libris Leuitico & Numerorum, rationē oſtendit, quare illi in duo ſint diuiſi, cum tamen ambo res non diuerſas, ſed eaſdem, ſcilicet de legibus tractent: idque nullam aliam ob cauſam factum ait, quàm ne amplitudo unius libri legentibus faſtidium páreret, &c. Epiſtolam ad Hebræos expreſſè Paulo tribuit, quoties illius teſtimonijs utitur: ut libro primo, capite ſecundo, tertio, quarto & ſæpius.

Si uni & eidem Heſychio rectè tribuuntur ſermones iſti græci, de quibus antè tum ipſum illius linguæ fuiſſe gnarum, res ipſa per ſe loquitur. ac tum illi in Leuiticum Cōmentarij è græco uerſi quoque uideri poſſent: atque inde interpretis fortè culpa euenire, ut dictio minus uſitata habeatur, ut diximus. Sin diuerſi Heſychij fuerint, attamen nec horum Commentariorum authorem, eius linguæ, græcæ nimirū, fuiſſe ignarum, inde patet: quòd diligenter græcas rerum appellationes in iiſdem explicat. ut κάρπωμα, libro primo, capite primo: itē αἰπόλος, capite tertio: item χίμαρος, χιμαίρα, χειμερινοί, &c. in capite quarto eiuſdem libri. Item initio ſecundi libri, in capite octauo, recurrit ad græcum Bibliorum textum.

Phyſices quoque doctrinæ non penitus eum qui iſtos Commentarios edidit, fuiſſe ignorantem, inde colligitur: quòd de mentis ſede agens, dicit eam in corde & cerebro habitare. libro primo in primū caput. Item de libidinis appetitu ait, eum ſuperiacêre renibus & inguinibus, fœminum organis, &c. in tertium caput eiuſdem libri.

¶ Refellit obiter etiam quaſdam prauas & hæreticas opiniones, quales ſunt Neſtorij, libro primo in quartum caput: Quòd præcepit ut non Chriſtū diuidas, ſicut quidam diuidunt dicentes: Is qui de Maria eſt, paſſus eſt: qui autem de Deo patre eſt, paſſus non eſt. Nobis enim unus Dominus IESVS Chriſtus, per quem omnia. quia ſecundum quod Paulus dixit, quum ut homo pateretur, miracula tamen in paſsionibus operabatur,

rabatur, ut Deus nuſquam diuiſus, &c.

Apollinaris, hoc dicto ibidem: Ut quia mentis intelligibilis uenter figuram gerit, &c. ex eo mentem habuiſſe noſtram, eum qui pro nobis paſſus eſt, minimè ignoremus, quod quidam hæreticorum negant.

Manichæi, eodem quidem libro, ſed in caput quintum: Quia autem non debemus ex toto corpus auerſari, nec creaturam illud diaboli æſtimare, ſicut quidam putant, ſed ſubdere illud menti: propterea non præcepit caput à collo ſeparari, unius quippe eiuſdemq́ue ſunt utræque creaturæ. Hos etiam expreſſo nomine taxat libro ſexto, in decimumnonum caput, ob cultum quem creaturis præſtent pro creatore.

Chiliaſtarum, libro ſecundo in caput ſeptimum: Nec hæc fruſtra præſenti ſanctioni addidit, ſed quia quidā poſt finem huius uitæ & mortuorum reſurrectionem, aliam ra lem uitam qualis nunc eſt deſcribere præſumpſerunt, mille annorum quoddam ſeculum introducentes, &c.

Eorum etiam qui negant Deum eſſe authorem mali pœnæ, refutat opinionem libro quarto in caput decimumquartum de dicto in Moſe: Dabo maculam lepræ in domibus ueſtris.

Reprehendit prauam interpretationem quorundam, qui alterum ex hircis, emiſſarium ſcilicet, decimoſexto capite Leuitici, diabolum dicebant, qua occaſionem præbuerint ad cultum diabolo præſtandum: eosq́ue nominat aure obturatos, & mente cæcos. Nec ſubeſſe ullam ait rationem qua credi poſsit, Deum diabolo ſacrificium offerendum præcepiſſe: qui & fratrem, filium, filias, nec non & integras ciuitates, quæ ad idola conuerſæ fuiſſent, perdendas per Moſen ſtatuiſſet. Libro quinto in idem caput.

Cum Eutychiano diacono familiariorem ei interceſsiſſe coniunctionem, inde liquet, quòd hos eidem Commentarios nuncupat. Quis uerò is fuerit, ignotum.

Archadio & Honorio Imperatoribus clarum ipſum fuiſſe circiter annum Domini quadringenteſimum, Trithemius refert.

Nos moti loco illo, quo ipſe reuera Neſtorij hæreſin notat, licet authori parcat, cum dicit, Is qui de Maria eſt paſſus eſt: qui autem de Deo patre eſt, paſſus nō eſt (quod omnino Neſtorius & ſenſit, & docuit) diceremus: propemodum illum poſt Theodoſium iſtum iuniorem, ſub quo primùm ea hæreſis exorta eſt, uixiſſe, & iſtos Commentarios ſcripſiſſe.

THEODVLVS.

Theodulus Bethlehemitanæ eccleſiæ epiſcopus, unus ex illa ſynodo qui Hieroſolymis ad depoſitionem Polychronij conuenit, non tantum fuit, ſed communi iſtorum patrum electione datus eſt Polychronio uicarius, ipſo ab rerum adminiſtrarione ſuſpēſo: ut pater ex actis eius ſynodi, primo tomo Conciliorum.

PHILIPPVS PRESBYTER *Palæſtinus.*

Philippus presbyter fuit, & auditor Hieronymi, alicubi in Palæſtina, & monachus: ac floruit ſub Theodoſio & Valentiniano, circiter annum Domini quadringenteſimum trigeſimum, ut Trithemius annotat. Edidit libros ſimplici ſermone, & Commentarios in Iob: & epiſtolas ad paupertatis & dolorum toleranriam exhortatorias, quas Gennadius ſe legiſſe ſcribit, ſed ualde mendoſas. Mortuus eſt Marciano & Auito regnantibus.

PETRVS MAIVMAE.

Petrus ex Iberia oriundus, Maiumæ Gazæorum epiſcopus creatus eſt à Theodoſio, ſedis Hieroſolymitanæ occupatore, abſente Iuuenale. Euagrius libro ſecundo, capite quinto & octauo: Nicephorus libro decimoquinto, capite decimoſexto. Cum autem Proterius Alexandrinus eum ab officio remouiſſet, coniunxit ſe cum Timotheo Aeluro, eumq́; in Proterio exturbando ſtrenuè adiuuit.

PAVLVS.

Paulus, ſiue Paulinus, ſiue etiam Paulianus (nam omnes iſtæ nomenclaturæ reperiuntur) Malumæ epiſcopus hoc ſeculo, ex duabus ſynodis Epheſi celebratis, quibus interfuit, notus eſt.

NATIRAS.

Natiras Gazenæ ciuitatis epiſcopus, nomen habet in Catalogo ſynodorum Epheſinæ primæ, Conſtantinopolitanę & Chalcedonenſis.

THEODOTVS IOP*penſis.*

Theodotum à Theodoſio Prædone dicto, Hieroſolymitano epiſcopo, in Ioppe ordinarum, Euagrius libro tertio, capite ſexto, & Nicephorus libro decimoſexto, capite quinto ſcribunt. Idem Nicephorus narrat, ipſum cum alijs quibuſdam Timotheo Alexādrino à Baſiliſco reuocato reſtitiſſe, & inter primos fuiſſe qui ab ipſius factione deſciuerint: quòd Chalcedonenſis ſynodi acta damnarer. A' quo tamen diuerſum recitat Euagrius: quòd uidelicet non modò non deſciuerit hic Theodotus à Timotheo, uerùm quòd ipſe unus fuerit

eorum

eorum quos Timotheus ab exilio ſuo reſtitutus, ipſe quoque, quòd ſuarum eſſent partium, reſtituerit. Ac mirum ſanè eſt, cum uterque, & Nicephorus & Euagrius, unum eundemque de hac re authorem citent Zachariam, ſibi in narratione eſſe contrarios. Atq; ex hac etiam narratione colligi poteſt, quo tempore uixerit iſte Theodotus: à Marciani nempe Imperio, ſub quo paſtorem renunciatum conſtat, uſque ad tempora Zenonis, ſub quo quæ poſteriori loco narrauimus facta ſunt.

FIDVS.

Fidus Ioppę epiſcopus, Epheſino illi uniuerſali concilio contra Neſtorium coacto interfuit, ſub Theodoſio. teſtis eiuſdem Catalogus.

LEONTIVS.

Leontius Aſcalonæ ciuitatis Palæſtinæ epiſcopus, Epheſinæ ſynodo Prædatoriæ nominatæ interfuit, & pro Eutyche recipiendo cum multis alijs ſupplicauit: teſtis eius Synodi catalogus, in actis Chalcedonenſis concilij. Interfuit & Chalcedonenſi, ſub Imperatore Marciano.

ZOSIMVS Minoidis, item PHOTINVS ſeu PHOTIVS Lyddæ, item HERACLIVS Azoti ciuitatum Palæſtinæ, ex illis ipſis Synodis, & ea ipſa ratione quòd eiſdem interfuêre, hoc ſeculo cogniti ſunt.

OLYMPIVS VAZAtenſis.

Olympius epiſcopus Vazatenſis ſub Hieroſolymitana diœceſi, in Prædatoria illa Epheſina ſynodo fuit, & expreſſa ſententia receptionem Eutychetis comprobauit. ex actione prima Chalcedonenſis ſynodi.

BARVCHVS.

Baruchus Oruzæ ciuitatis Palæſtinæ epiſcopus, Epheſinæ illi ignobili, & propter ini què acta infami interfuit Synodo, & in Eutyche recipiendo ipſe quoque cum alijs ſua uota coniunxit. teſtimonium perhibent eiuſdem acta.

PAVLVS ANTHEdonis.

Paulus Anthedonis ciuitatis epiſcopus, Epheſinæ primæ ſynodo contra Neſtorium interfuit. teſtis Catalogus eiuſdem. Videtur & Conſtantinopolitanæ interfuiſſe, ut in eiuſdem Actis mentio fit. Chalcedone quoq; adfuit.

THEODORVS.

Theodorus Gadaræ ſecundæ Palæſtinæ epiſcopus, Epheſinę ſynodo interfuit: teſtatur Catalogus, & ſubſcripſit cũ Cyrillo, ſub Theodoſio Imperatore.

IOANNES.

Eiuſdem eccleſiæ epiſcopus, Chalcedonenſi ſub Marciano imperatore interfuit. teſtantur Acta, in primo tomo Conciliorum.

LETOIVS LIBIADIS.

Letoius, ſiue Letogius epiſcopus Libiadis ciuitatis, Epheſinæ primæ ſynodo interfuit: teſtatur Catalogus in actione Chalcedonenſis concilij, in primo Conciliorum tomo.

PANCRATIVS.

Pancratius eiuſdem Eccleſiæ epiſcopus, alteri Epheſinæ ſynodo, in qua Eutyches iuſtificatus eſt, interfuit, atque iſtius iniqui iudicij cum alijs particeps fuit. Adfuit etiam in Chalcedonenſi concilio: ut teſtantur eius Concilij acta.

POLYCHRONIVS.

Antipatridæ ciuitatis epiſcopus, ex duabus Synodis hoc ſeculo cognitus, Epheſina altera, reproba illa & infami ob Eutychis hęretici iuſtificatã cauſam; cuius & ipſe ſua ſententia conſors factus eſt: & Chalcedonenſi illa maximè laudabili: ſicut acta utriuſque teſtantur, quæ Chalcedonenſi concilio coniuncta ſunt, in primo Conciliorum tomo.

ZEBEMIVS, Pellæ:

ANIANVS, Capitoliadis:

IOANNES, Tyberiadis:

ANTIOCHVS, Archelaidis, ciuitatum Palæſtinæ epiſcopi hoc ſeculo, ut molti, ex duabus Synodis in memoria ſunt, quibus interfuerunt, & earundem acta ſuis ſuffragijs & uocibus iuuerunt: priori illa illaudabili Epheſina, poſteriori Chalcedonenſi plurimùm cõmendata: ut acta utriuſque cõtinent in primo Tomo, ſub geſtis Chalcedonenſibus.

BERILLVS, Alalæ ſiue Ailę ciuitatis epiſcopus:

ARETA, Eluſæ ciuitatis ſecũdæ Palęſtinæ epiſcopus:

MARTIANVS, Gerrhę ciuitatis epiſcopus:

STEPHANVS, Iamnię ciuitatis epiſcopus. hos quatuor Chalcedonenſe cõcilium illud ſub Marciano coactum poſteritati commendat, quòd eidem interfuiſſe memorentur in geſtis eiuſdem.

MVSONIVS.

Muſonius Zoaræ, ſiue Sigor, Segot ſeu Sigartæ (nam deprauatè hæc nomina leguntur) ciuitatis ſecundæ Palæſtinæ epiſcopus fuit.

GLYCONIVS.

Glyconius Cæſareę Palæſtinę epiſcopus, licet Chalcedonenſi concilio ipſe præſens non interfuerit, ex eodem tamen eſt notus: quòd illo tempore eam eccleſiam texerit. fit

enim eius in iſtius Concilij catalogo mentio, & alius ipſius locum ſuppleuiſſe memoratur.

TIMOTHEVS.

Saracenorum ciuitatis prouinciæ Palæſtinæ epiſcopus, interfuit congregationi Conſtantinopoli ſub Flauiano, temporibus Theodoſij poſterioris, in negocio & examinatione dogmatis Eutychiani. Patet ex actis eiuſdem, quæ referuntur in actis Chalcedonenſis concilij, in primo tomo.

DE ALIIS PALAESTINAE *epiſcopis.*

In illa Hieroſolymitana aduerſum Polychronium ſynodo, annotata ſunt nomina tantum quorundam qui interfuerunt, & uidentur omnes eſſe Palæſtini: ſiquidem ex uicinia conueniſſe omnes, in ipſa actionis narratione ibidem memorantur. Sunt autem iſti:

Epiphanius, Quiriacus, Bonoſus, Ioannes, Victor, Montanus, Specioſus, Paulus, Robocus, Caſtinus, Barbentius, Iacobus, Iuſtus, Feſtus, Palumbulus, Euphemius, Cicero, Familiaris, Felix, Auguſtinus, Hippolytus, Symmachus, Leo, Pelagius, Paulus, Reſtitutus, Reuocatus, Polychronius, Sabinus, Pardus, Speſindeo, Triton, Auetius, Tranquillinus, Sarſeus, Sebaſtianus, Vrbicus, Petrus, Zoſimus, Habetdeum, Zoilus, Valentinus, Quirinus, Anaſtaſius, Caritoſus, Geminus, Deuterius, Theodalus, Paulus, Caſtus, Gorgonius, Fortunatus, Proditus, Scelbianus, Fabius, Clemens, Secūdus, Iunius, Honoratus, Olybrius, Ioannes, Petronius, Holocauſtus, Andreas.

PHOENICES.

ANTIOCHVS PTOLEMAIDIS.

Antiochus Ptolemadis Phœniciæ epiſcopus, fuit tempore Arcadij: ut Socrates libro ſexto, capite undecimo narrat. Fuit autem (ut Sozomenus ſcribit libro octauo, capite decimo) uir mirè facundus, & ad docendum in Eccleſia inſtructiſſimus: ac propter expeditam in dicendo facilitatem, & rotundam ac ſuauem pronunciationem à plurimis Chryſoſtomus etiam appellatus eſt. Conſtantinopolim ſe contulit, & ibi eccleſias aliquandiu docuit. Cum autem non modò magnam laudem, ſed etiam pecuniam multam conſequutus eſſet, domum reuerſus eſt. Aduerſus auariciam eum longū uolumen ſcripſiſſe, narrat Gennadius in Catalogo. Similiter & homiliam compoſuiſſe de curatione cæci, qui à Chriſto illuminatus eſt. Vtriuſque horum teſtimonijs utitur Theodoretus in dialogo Polymorphi. Diem ſuum malè obijſſe, ut & plurimos alios Ioannis Chryſoſtomi perſecutores, recitat Nicephorus libro decimotertio, capite trigeſimoſexto. Arcadij tempore mortuum: tradit Gennadius.

EVSTATHIVS BERY*tanus.*

Euſtathius Berytanus fuit epiſcopus, temporib. poſterioris Theodoſij & Marciani Imperatorum. Et uidetur inter ſuæ ætatis doctores Syriacos nō poſtremi fuiſſe nominis. Primū enim ipſe unus fuit ex ijs, quibus ab Imperatore Theodoſio & Flauiano Conſtātinopolitano archiepiſcopo, miſsis legatis commiſſa fuit cognitio cauſæ inter Ibam Edeſſenum, & quoſdā ex ſuo clero: ueluti oſtendunt nona & decima actiones Chalcedonenſis concilij: item Liberatus Breuiarij capite decimo. Pōſt, coacta Synodo Epheſi ob Eutychis damnationem, ipſi præſidendi ac iudicandi partes ab Imperatore ſunt demandatæ. author Euagrius libro ſecundo, capite quarto, & ultimo: ubi ipſe quoque diſerta ſententia pronunciat in damnationem Flauiani & Euſebij Dorilæi, ut qui contra Nicenam fidem quædam innouarint. Eutychen uerò reſtituendum decernit, ut cuius doctrina ſit conſona expoſitioni in Nicea factæ. Teſtantur hoc geſta eius deprauati conciliabuli, quæ in prima Chalcedonenſi actione recitantur.

Interfuit & Chalcedone in illo frequētiſsimo cōuentu: & in ea ſanè primùm exauthoratus eſt, ut & cæteri eius collegæ, quibus iudicandi fuerat poteſtas, quod perperam & deprauatè iudicaſſent. Sed poſtea agnita culpa, & petita uenia, reſtitutus eſt, ut & cæteri. Euagrius in iſdem locis, & Nicephorus in tractatu peculari de eius Synodi actis, qui ad finem libri decimiquinti adiectus eſt. De dogmate, cuius explicandi gratia potiſsimùm cōuentus ille inſtitutus uidetur, nimirum de incomprehenſibili diuerſarum Chriſti naturarum copula, ipſe proponit perplexam quæſtionem in ea Synodo: Quomodo oporteret intelligi epiſtolas Cyrilli, ſcriptas ad epiſcopos Acacium Meletinēſem, Valerianum Iconij, & Succeſſum Diocæſareæ, in quibus hæc extet ſententia: Non oportet intelligere duas naturas, ſed unam naturam Dei uerbi incarnatam. Et pōſt ipſe quoque ſuam ſententiam profert, inquiens: Qui dicunt unam naturam ad negationem carnis Chriſti, quæ & Cōſubſtantialis eſt nobis, anathema ſit. Et qui dicit duas naturas ad diuiſionem filij Dei, anathema ſit. Eſt ipſius & hæc ſententia: Chriſtus hominem non aſſumpſit, ſed homo factus eſt: carnem autem aſſumpſit. In prima actione eius Concilij, primo tomo.

PAVLVS.

PAVLVS.

Emeſenus epiſcopus, in Epheſina ſynodo contra Neſtorium oborto ſchiſmate, ſecutus eſt partes Antiocheni antiſtitis Ioannis, atque unà cum ipſo & alijs legatus à parte factionis Ioannis miſſus abijt Conſtantinopolim, contra Cyrillum & ſuos complices, cauſam apud Imperatorem acturus. Patet ex mandato, quod in fine iſtius Synodi, in primo Conciliorum tomo adiectum eſt. Rurſum exacto aliquo tempore miſſus ab eodem Ioanne Antiocheno epiſcopo ad Cyrillum Alexandriam, attulit ſecum unà chartam, quæ articulorum fidei ſinceram ac incorruptam cōfeſsionem continebat: ſimultatumque, quæ in Epheſina ſynodo ob Neſtorij cundemnationem inter ipſos inciderant, cauſis abolitis, eos in gratiam reducit. Narrat Euagrius libro primo, capite ſexto: Nicephorus libro decimoquarto, capite trigeſimoquiuto. ac mirè à Cyrillo ob hanc pietatem ibidem commendatur, quòd uir (ut apparet) magnus, & ultra uires ſeſe mediatorem interponere, & reconciliandi laborem in ſe recipere non fuiſſet grauatus. Meminit ipſius, ut pacificatoris, etiam Ibas Edeſſenus in concilio Berytenſi: item epiſtola ad Marin Perſam, in decima actione Chalcedonenſis concilij. Meminit & Liberatus in ſuo Breuiario, eodem nomine, capite octauo: & addit, habuiſſe ipſum ſermonem ex primo capite Ioannis, de dicto, Et uerbū caro factum eſt, & habitauit in nobis, &c. Et ex eo docuiſſe, duas in uno & eodē Chriſto unitas naturas: & cū gratulatione ac acclamatione eam exceptam & approbatam concionem, & ſic factam pacem. Cyrillus in epiſtola quę apud Athanaſium extat, eum uenerabilem uirum appellat: ac narrat eum ſe conſuluiſſe de epiſtola Athanaſij ad Epictetum: eiusque emendatius exemplar ex antiquo codice deſcriptum, Antiochiam teportaſſe.

POMPEIANVS.

Pompeianus Emiſę Phœnices ciuitatis Libani epiſcopus, interfuit prouinciali cōuentui Antiochię, tēpore Domni, eiuſdē eccleſię rectoris, in cauſa Athanaſij Parenorū epiſcopi: ut decimaquarta actio Chalcedonēſis concilij oſtendit.

VRANIVS.

Eandem eccleſiam gubernauit ea tempeſtate, qua concilium Chalcedone celebratū eſt: in quo licet præſens non adfuit, per ſuū tamen archidiaconum Porphyrionem ſubſcripſit. Teſtantur eiuſdem concilij Catalogi, & Acta.

DAMIANVS.

Damianus Sidoniorum epiſcopus, Chalcedonenſi concilio interfuit, & cum alijs Alexandrinum antiſtitem Dioſcorum dicta ſententia damnauit, teſtis Catalogus eiuſdem Concilij.

¶ Sunt & alij Phœniciæ epiſcopi, quorum ſola nomina extant in Chalcedonenſis concilij Catalogo: ut Olympius Atrapolis Phœniciæ prouinciæ epiſcopus.

Theodorus, Tripolis Phœniciæ primæ epiſcopus.

Ioſeph, Heliopolis ciuitatis Phœnices Libani epiſcopus.

Valerius, Laodiceæ Phœnices item ciuitatis epiſcopus.

Thomas, Euromæ Phœnices ſimiliter ciuitatis epiſcopus.

Theonas, Enriæ ſiue Enariæ Phœniciæ epiſcopus.

Hi Phœnices epiſcopi in catalogis Chalcedonenſis concilij commemorantur, quòd eidem interfuerint.

BENETIVS.

Quidam Bibli epiſcopus Benetius, Antiocheno cuidam cōuentui, ob Parenorum epiſcopum Athanaſium accuſatum interfuit, tempore inter duas ſynodos Epheſinas, primam illam maximè celebrem, & alteram inſigniter infamem, &c. ut decimaquarta Chalcedonenſis illius magni concilij actio oſtendit.

AQVILINVS.

Aquilinum Bibli ciuitatis Phœnices maritimæ epiſcopum nominat Nicephorus, libro decimoquarto, capite quadrageſimoſeptimo. & depoſitum etiam ipſum in illa Prędatoria ſynodo Epheſina, præter Nicephorum, etiam Euagrius meminit libro primo, capite decimo.

RVFINVS.

Interfuit & Chalcedonenſi ſynodo Biblī epiſcopus, Rufinus nomine. ex Catalogo eius ſynodi, in primo tomo Conciliorum.

CYRVS TYRIORVM.

Cyrus Tyriorum epiſcopus, ex diſſidio Epheſinæ ſynodi contra Neſtorium coactæ cognitus: Ioannis Antiocheni epiſcopi, à Cyrillo Alexandrino diſſentientis ob Neſtorij depoſitionem, partes ſecutus eſt. In primo tomo Conciliorum.

IRENAEVS.

Irenæus Tyri epiſcopus fuit, & in Epheſina ſynodo ab hæreticis Eutychianorum cohorte, à ſui miniſterij regimine reiectus. Euagrius libro primo, capite decimo: & Nicephorus libro decimoquarto, & quadrageſimoſeptimo.

PHOTIVS.

Photi⁹ Tyri epiſcop⁹, ab Imp. Theodoſio iuniore & Flauiano epiſcopo Cōſtātinopolis, unà cum

unà cum alijs iuſſus eſt, diſsidium inter Ibam & ſuos collegas componere, quod tum in Tyro, tum in urbe Beryto fecit. Poſtea interfuit ſynodo Epheſinæ, & pro Eutiche ſententiam tulit. Fuit etiã in Chalcedonenſi, ut patet ex actis.

ARABES.

CONSTANTINVS.

Conſtantinus Boſtræ metropolis Arabiæ epiſcopus fuit, non exiguæ, (ut uidetur) autoritatis. Nam pleriſque Synodis eius tempore habitis interfuit: nimirum Antiochenæ ſub Domno eius Eccleſiæ gubernatore Eccleſiaſtico, ob diſsidium inter Edeſſenum epiſcopum, eiuſdemq; miniſtros, temporibus Imperatoris Theodoſij poſterioris: ut teſtatur decima actio Chalcedonenſis concilij. Deinde Epheſinæ poſteriori, in qua etiã Eurychis reſtitutionem ratam habuit, ſub eodem Imperatore: uelut eiuſdẽ quoq; acta teſtantur. Poſtremò & Chalcedonẽſi, in qua unus eſt ex ijs qui mittuntur uocatum Dioſcorum, ad dicendam cauſam: interq; illos miſſos primas ipſe partes habet, & oratoris officium, qui mandato Synodi ipſum Dioſcorum euocat: ſicut tertia eiuſdẽ Concilij actio oſtendit.

PLACVS.

Geraſſæ epiſcopus, eidem Antiocheno concilio ſub Domnò, unà cum Conſtantino interfuit, & cum cęteris cõtra Ibæ aduerſarios decreuit: ut eadem decima Chalcedonenſis actio habet. In Chalcedonenſi concilio abſens per Conſtantinum ſubſcripſit, ut Catalogus ſubſcriptionum recitat.

DE ALIIS EPISCOPIS ARABIAE *ſub diœceſi Boſtrenſis.*

In concilio Chalcedonenſi mentio fit plurium epiſcoporum Arabiæ in diœceſi Boſtrena, quorum nomine Conſtantinus ſubſcripſit: ut ſunt, Zoſius Ebodorũ, Malchus Auaræ, Ganton Elanorum, Nonnus Saracẽſis, Chilon Neapolis, Etretobius Neclę, Caineus Medinæ, Seuerus Maximiænopolis, Anaſtaſius Anithæ, Solemus Conſtantiæ, Maras Dioniſiadis.

De alijs metropolitanis Arabiæ.

Fit etiam mentio in eodem Concilio aliorum metropolitanorum Arabiæ, qui interfuerunt & ſubſcripſerunt actis: ut ſunt, Eulogius Philadelphiæ metropolis Arabiæ, Hormiſda Philippopolis Arabiæ, itidem Iohannes Chryſopolis ſeu Cyropolis Arabiæ

SYRI.

ANTIOCHENI EPISCOPI.

PORPHYRIVS.

Porphyrium in Antiochenę eccleſiæ adminiſtratione ſucceſsiſſe Flauiano, tradunt Socrates libro ſeptimo, capite nono: Sozomenus libro octauo, capite uiceſimoquarto. Verùm non honeſto electionis titulo, nec iuſtæ uocationis iure, ſed fraude & tyrannide id factum, Nicephorus libro decimotertio, capite trigeſimo indicat. Nã ab hominibus ſuæ factionis Seueriano, Acacio & Antiocho, epiſcopis (ut uidentur) cũ urbs tota aliquando extra mœnia in luco Daphnes effuſ è eſſent occupata ludo ac ſpectaculis, tacitè quidẽ & adeò properanter, ut multos conſuetos ritus in iſta initiatione prętermitterent, epiſcopus ordinatus, & nõ uſitata conſuetudine, ſed prędonis in morem cathedram conſcendit & occupauit. Quod factum ubi ciuitas ſenſit, tanta aduerſum ipſum exarſit ſeditio, ut niſi per urbis præſidẽ, quem ipſe pecunia corruperat, ui & armata manu repreſſa fuiſſet, eum unà cum ipſis ędibus, igni perdituri fuerant.

De ipſius uitæ ſanctimonia hoc idem habet author, quòd fuerit uir grandæuus, nec minus improbitate ueterator (quippe quæ cum ipſo diligenti cura nutrita coaluerat) quàm ætate uetulus. Sed ipſum tamen à ſapientia & benignitate commendare uidetur Theodoretus libro quinto, capite trigeſimo quinto. Verùm Sozomenus libro octauo, capite uiceſimoquarto, dicit eum conſenſiſſe in ea quæ contra Ioannem Chryſoſtomum fuiſſent decreta, ac eo modo turbaſſe ſuam Eccleſiam: & orthodoxis perſecunonem intentaſſe lege quadam, ne orthodoxis liceret extat Eccleſiam conuenire, ſtudio & gratia magnatũ impetrata & promulgata.

ALEXANDER.

Alexander monaſticis ſtudijs antea exercitatus, epiſcopi locum Porphyrio mortuo accepit. Nicephorus libro decimoquarto, capite uiceſimoquinto. Vir erat pietatis & cœleſtis doctrinæ meditatione, item diuitiarum contemptu, eloquentia, & multis alijs donis ac ornamentis clarus. Nam in dicendo fuiſſe promptum ac copioſum, Cyrillus quoque Alexandrinus epiſcopus narrat in epiſtola ad Atticum reſpõſoria, quæ habetur capite uiceſimoſeptimo eiuſdem libri apud Nicephorum: & concordiæ conciliandæ, fouendæ & conſeruandæ ſtudioſiſsimus. Nam ſuam Antiochenam eccleſiam, ob Euſtathium multo tempore in ſeſe diuiſam, ita quidem ut plurimi à reliquo corpore ſecedentes, proprios ſeorſum conuentus agerent, coniunxit cohortando & perſuadendo. Deinde alias quoque

quoq; Eeclesias intet ſeſe diſsidentes, cõcordiá inire fecit. Cum enim uideret ob Chryſoſtomi condemnationem Ecrleſiás paſsim eſſe ſciſſas, & iá etiá poſt ipſius obitũ in ijſdẽ ſubinde nouos & crebros tumultus exoriri: ipſe primus oomen Chryſoſtomi in Eccleſiaſticum retulit album, ut Tneodoretus loco ſuperiori annotat. Imò & ad Imperatorem (Theodoſium iuniorem) & ad omnes ubique epiſcopos ſcripſit, ut idem & ipſi facientes pacem certam & conſtantem Eccleſiæ conciliarent. Scribit præterea Atticus Conſtantinopolitanus epiſcopus ad Cyrillum Alexandrinum, etiam Conſtantinopolim Alexandrum ueniſſe, ac multa palàm magna cõfidentia uerba feciſſe: populumq́; exritare uoluiſſe, ut uel inuito Attico eius loci epiſcopo Chryſoſtomi nomen ſacris rabulis inſcriberent. recitat Nicephorus capite uiceſimoſexto, antè citato libro. Extant in primo Conciliorum tomo duæ epiſtolæ Innocẽtij Romani pontifiris, in quibus pacis ſtudium in eo commendat. Cumq́; ob diſſenſiones in ea Eccleſia Romani ſe ab eiuſdem communione ſegregaſſent (ut uidetur) huius Alexandri benefirio Romana eccleſia Antiochenæ communionem recepit, facta inter ipſos etiá reconciliatione mutua. Hoc ipſum eriam eiuſdem Pontificis epiſtola ad Bonifarium quendam teſtatur.

THEODOTVS.

Theodotus Alexandro Antiochię ſucceſſit: Theodotetus libro quinto, capite quadrageſimo. Caſtitate, manſuetudine, & alijs uirtutibus ornatus: capite trigeſimo, libro decimoquarto Nicephorus. Erat & ipſe pacis & concotdiæ amans. nam aſſeclas Apollinaris, ab Eccleſia eius loci diuulſos, teliquo Orthodoxorum gregi cõiunxit. Niecphorus libro decimoquarto, capire quadrageſimo. Atticus Conſtantioopolitanus epi-opus ad Cyrillum ſcribens, meminit, quemadmodum hic Theodotus ab Antiochenſium populo coactus, Chryſoſtomi nomen epiſcoporum Catalogo inſcripſerit: ut narrat Nicephorus eodem libro, capite uireſimoſexto.

IOANNES.

Ioannes Grammaticus fuit Antiochię tãta facundia præditus, ut extemporè poſſet declamare: ut Gennadius in Catalogo indicar. Theodoſio autẽ poſteriore adhuc imperáte, Antiochenę eccleſiæ poſt Theodotũ factus eſt epiſcop⁹: ut Nicephorus ſcribit libro 14. cap. trigeſimotertio. Ac fuiſſe eũ metropolitanũ, ſeu inſpectorẽ uicinarum Eccleſiarum, patet ex Euagrij libro primo, capite tertio. Nõ autẽ ſolũ uiua uore Eccleſiá docuit, ſed etiá ſcriptis. nam Gennadius reſtatut, eũ ſcripſiſſe aduerſum illos, qui una tantum ſubſtantia Chriſtum adorandum aſſerueranr. Extat eius homilia in fine ſynodi Epheſinæ primæ. Extat etiam formula fidei de Chriſto Deo & homine, & eiuſdem utriuſque natutæ copulatione, in prima actione Cbalcedonenſi: & in Liberato, capite octauo. Inter alia autem doctrinæ capita, rectè illuſtrauit doctrinam de IESV Chriſto, quòd in eo duæ naturæ in una perſona eſſent: ut Gennadius teſtatut. Præbuit etiam ſeſe acerrimum ueritatis propugnatorem contra eius adulteratores. Nam cum exorta fuiſſet Neſtorij hæreſis, & ipſe à Celeſtino Romano & Cyrillo Alexandrino epiſcopis de ea admonitus eſſet per literas, cauſam communem neutiquam oegligendam ratus, ad Neſtorium ſcribit: addens & illas literas, quas de eodem negocio ad ſeſe perſcripſerant Celeſtinus & Cyrillus epiſcopi: ac fraternè ac amicè admonet hominem, ne à ueræ fidei profeſsione deſciſcat, ſed rectè filium Dei è ſacratiſſima Deigenitrice uirgine Maria genitum profiteatur: neque eum iuxta progreſſum tantum, ſeu profectũm, deificatum eſſe aſſerat. Ad quod confirmandum ſubijcit Apoſtoli dictum: Miſit Deus filium ſuum factum ex muliete, &c. Ac monet præterea eum, ne ſententiam ipſe ſuam, ut rectam, pertinacius retinere ac propugnare pergat, ſed communem potius Eccleſiæ conſenſum magno ſuo & aliorum multorum commodo amplectatur. Nicephorus ibidem. Meminit eius ad Neſtorium epiſtolæ etiam Liberatus capite quarto ſui Breuiarij. Poſtea cum ipſe quoq; ad dijudicationẽ Neſtoriani dogmatis Epheſum uocatus ab alijs, eonueniſſet cum ſuis epiſcopis & presbyteris, numero ad XXXIIII (ut Liberatus in Breuiario nartat, capite ſexto) ſed tardius, propter itineris difficultatem: cognouiſſetque, non expectato ſuo aduentu cauſam iudicatam, Neſtoriumq́ue damnatum eſſe: adeò indignè rem eam tulit, ut facta diſceſsione à reliquo cœtu cum ſuis, adiuncto etiam Neſtorio (ut Nicephorus refett) Cyrillum Alexandrinum & Memnonem Epheſinũ epiſcopos, ipſe etiam dignitatibus abrogatis deponeret. Cauſam ei prębuerant duodecim capita ſeu ſẽtẽtiæ, à Cyrillo Neſtoriano dogmati minus cautè oppoſita. Videbatur enim Cyrill⁹ ita Neſtoriũ refutaſſe, ut Apollinaris errorem aſſeruiſſet. Quare Andreę & Theodoreto epiſcopis ſuis mandat Ioannes, ut ea duodecim capita Cyrilli impugnent, ueluti Apollinaris dogmata inſtaurantia: ut refert Liberatus cap. 4. in Breuiario ſuo. Verùm cũ paulo pòſt ipſe uiciſsim à Synodo euocatus eſſet ad reddendá rationẽ ſẽtẽtiæ ſuæ, qua illos damnauerat, nec ta-

nec tamen compareret, illis à ſynodo abſolutis: ipſe, & quotquot cum ipſo ſenſerant, à ſacra communione & uniuerſa ſacerdotij authoritate ſunt excluſi: ut recitat Euagrius libro primo, capite quarto & quinto: Nicephorus libro decimoquarto, capite 34. & 35. Recitat & Socrates libro ſeptimo, capite trigeſimoquarto. quem tamen uterque Nicephorus & Euagrius reprehendũt, quòd paulo aliter rem narret. Meminit & Liberatus capite quinto & ſexto. Extant item acta eius Synodi in primo Conciliorũ tomo. Cumque ita diſceſſum eſſet infenſis & exulceratis animis, Ioannes domum reuerſus, alterã conuocat multorum epiſcoporum ſynodũ, ac denuò Cyrillum damnat: quemadmodũ ex illis Socratis & Liberati locis animaduertitur. Cumque ad quartum iam à condemnatione Neſtorij annum offenſæ iſtæ duraſſent, tandem hic Ioannes Dei iudicium metuens, & quòd multos Neſtorij opinione perire uideret: pœnitentia ductus, ſcribit ad Imperatorem, monetque, Neſtorium ex Oriente eijciendum eſſe. Simul etiam ex Imperatoris conſilio & uoluntate ad Cyrillum Alexandrinum mittit Paulum Emeſenũ epiſcopum, unà cum libello, qui & fidei ſinceræ profeſsionem & offenſæ mutuę abolitionem, tum etiã amicitiæ priuatæ reconciliandæ concordiæ & pacis, item publicę Eccleſiarum inſtaurandæ cauſas habebat. Nicephorus ibidem, & Euagrius. Liberatus octauo capite, reconciliationis etiam ipſe meminit, ſed ita, ut dicat, Imperatorem miſſo tribuno, & propoſita exilij pœna utrique, ad reconciliationem & pacem ipſos adduxiſſe. Ibas in epiſtola ad Marin Perſam, (cuius fragmentum refertur in decima actione Chalcedonenſis concilij) Ioannem hunc coactum ab Imperatore redijſſe in gratiam cum Cyrillo, ipſe etiam narrat. Huic Ioanni ſcriptum miſerat contra Neſtorianum dogma Proclus Conſtantinopolitanus, iudicium ipſius petens: quod perlectum cum ſuę diœceſeos epiſcopis approbauit ſubſcriptione. refert Liberatus decimo capite. Ibidem hoc quoque commemoratur, quòd cõſenſu Synodi, ſuorum epiſcoporum literis ſcriptis ad Imperatorem Theodoſium, Proclum Conſtantinopolitanum, item Cyrillũ Alexandrinum, archiſymmyſtas defenderit: Theodorum Mopſueſtenum epiſcopum, eiusque doctrinam & ſapientiam plurimùm commendarit, contra quoſdam monachos Armenios, Apollinaris ſectatores, qui excerpta quædam capitula ex ſcriptis Theodori circumferebant, & ut hæretica calumniabantur, Eccleſiasque paſsim in Oriente uagantes, & monaſteria pariter turbabant. Ex quo manifeſtum eſt, curæ ipſi fuiſſe Eccleſiæ tranquillitatem tueri, & homines innocentes & reproborũ calumnijs deformatos defendere, &c.

DOMNVS.

Poſt Ioannem, Domnum præfuiſſe in epiſcopatu Antiochiæ, Euagrius dicit libro primo, capite decimo: item Nicephorus libro decimoquarto, capite quadrageſimoſeptimo: item Liberatus decimo Breuiarij capite. Vixit etiam iſte Theodoſij temporibus, ac functus eſt officio metropolitani: unde ab Iba archiepiſcopus uocatur, in decima actione Chalcedonenſis ſynodi. Stephanum Hierapolitanum epiſcopum ordinauit. Synodos aliquot in ſua diœceſi celebrauit. In una, de Athanaſio Parenorum epiſcopo, à ſuis collegis accuſato tractauit: & cum in eius depoſitionem omnium ſententiæ congruerent, inuitus & ipſe cõſenſit. Ob quam rem poſtea in Chalcedonenſi ſynodo eſt accuſatus ab Athanaſio. In eadem ſynodo etiam Ibæ accuſatores, cum ſeſe ſubduxiſſent, excommunicauit. Synodi Conſtantinopolitanæ decretum de damnatione Eutychetis, abſens cum legiſſet, ſuo calculo approbauit. Sed in Epheſino illo inſidioſo conuentu, in exitium Flauiani inſtituto, nõ modò præſtò ipſe fuit: ſed ut plerique omnes, aut cauſam non ſatis intelligens, aut præſidentibus adulatus, aut denique etiam præſentium periculorum diſcrimina reformidans, iniuſticię patrocinatus eſt: ac quam haud ita multo antea ſuo conſenſu approbuerat ſententiam de Eutychis damnatione, & ſubſcriptione firmauerat, eam in hoc conuenticulo publicè reuocauit, & Eutychis reſtitutionem comprobauit, hac diſerta ſententia: Quoniam dudum ex tranſmiſſa mihi epiſtola à ſancta Synodo in Conſtantinopoli congregata, in damnationem uiri religioſi Eutychis archimandritæ ſubſcripſi: ex nuper autem oblatis ab ipſo libellis ſanctæ Synodo in hac Epheſina metropoli congregatæ, confeſſus eſt ſe acquieſcere & fidei ſanctorum trecentorum decem & octo patrum, qui in Nicea conuenerunt: ſed & priori Concilio, quod in hac eadem urbe Epheſina ſimiliter conuênit: comprobaui & ego ipſe cum ueſtra ſanctitate, recipere eum & presbyterij dignitatem, & primatum ſub eo degentium reuerendiſsimorum fratrum. Ex eiuſdem Conciliabuli actis, quæ in prima Chalcedonenſi actione referuntur. Quin paulo pòſt etiam in Flauiani & Euſebij Dorilæi damnationem cõſenſit, ueluti ex eadem actione eius hæc uerba teſtantur: Conſors ſum, inquit, & ego ſanctæ ueſtræ Synodo, damnanti Flauianum & Euſebium, tanquam nõ permanentes in ſancto Niceno concilio, & quod pridem

dem hic congregatum eſt: & conſenſio in eos à uobis prolatæ iuſtæ ſententiæ. Cæterùm quodcunque demum fuerit conſilium, quo motus ſuum iniuſticiæ præſtiterit patrocinium, certè ſibi ipſi patum fuit fauſtum. nam paulo pòſt ipſe quoque damnatus eſt à ſuis iſtius conuenticuli gregalibus, & ab officio remotus: quemadmodum oſtendit Imperatoris Theodoſij Iunioris conſtitutio promulgata, ad roboranda decreta iſtius conuentus: in qua, præter alios, etiam hic Domnus Antiochenus præſul à ſuo epiſcopatu excluſus narratur. Et additur ratio: quæ ſi uera eſt, hæreſeos ipſum notat labe, Neſtorianæ ſcilicet, cui ipſum participare dicit. Sub tertia actione Chalcedonenſis concilij. Idem Euagrius & Nicephorus referunt: niſi quòd Nicephorus illam addit cauſam, quòd eo ſit dãnatus, quia primùm conſenſerit, ſed poſtea mutata ſententia proclamauerit Synodum impiam, & contra Eccleſiaſticas regulas decreta uiolenter extorta eſſe. Liberatus in ſui Breuiarij decimo capite narrat, Dioſcorum principem iſtius conuentus, inſidioſè egiſſe cum Domno. Nam eius conſenſu & opera prius abuſum, ad depoſitionem omnium, qui ipſi uidebantur aduerſi: tum demum protuliſſe in medium literas ipſius Domni ad ſe, contra duodecim Cyrilli capitula ſcriptas, quòd eſſent obſcura: & ſic ipſum tandem etiam damnaſſe, & quidem eo die, quo præſens ob infirmitates corporis non fuiſſet.

Quacunque autem ratione ſit damnatus, hoc in confeſſo eſt, ipſius quamuis deprauatæ Synodi autoritate remotum à gubernatione, nec eam poſtea ipſi redditam: quandoquidem & Chalcedonenſis ſynodus eius depoſitionem ratam habuit. id quod planè mirum, nec ſine aliqua gratiæ cauſa factum uideri poteſt: quum tamen aliàs in uniuerſum abrogaſſet iſtius maligni conuentus acta Chalcedonenſe concilium, & reliquis omnibus cum Domno ſimul abdicatis ſuæ reſtitutæ eſſent eccleſię, ut ſuo loco dictum eſt. Hoc tamen beneficij tulit ab hoc concilio Domnus, idque procurante Maximo eius ſucceſſore, quòd ſumptus ei de eccleſia conſtituti ſunt, unde uitam ſuſtentaret. Familiaritatem ei fuiſſe cum Cyrillo Alexandrino, & Proclo Conſtantinopolitano epiſcopo, literæ eorum ad ipſum reſtantur, quæ extant in decimaquarta actione Chalcedonenſis concilij.

Literas ad Flauianum Conſtantinopolitanũ dediſſe, dum uterque rebus incolumib. ſuam regeret eccleſiam in cauſa Ibæ, commemorat Samuel presbyter Edeſſenus, unus ex accuſatoribus Ibæ, in decima actione Chalcedonenſis.

MAXIMVS.

Domno remoto, Maximus hic ſubſtitutus legitur, in actione decima Chalcedonenſis concilij: item in Liberati Breuiarij capite duodecimo. Idem refert & Nicephorus libro decimoquinto, capite ſeptimo: idque factum memorat quartæ Synodi ſuffragijs, capite uiceſimooctauo eiuſdem libri. Epheſini illius infamis ac reprobi conciliabuli decretis factum eſſe, ſatis conſtat ex Actis. Poteſt idem animaduerti ex ultimi capitis fine Euagrij, libri ſecundi: ubi dicit, præter ſolam huius Maximi ordinationem, cætera omnia, quæcunque in eo Epheſino conuentu acta fuiſſent, irrita facta atque abolita à Chalcedonenſi concilio: ſicuti hoc ipſum & publica eiuſdem Concilij acta teſtantur. Id uerò qua ratione factum, aut quæ cauſa tanta mouerit ſacratiſſimum conſeſſum, ut cæteris omnibus abrogatis, ſola Maximi ſubrogatio non modò rata haberetur, ſed amplius etiam communi conſenſu firmaretur, non explicatur: niſi fortè cui hæc ſufficiens uideatur ratio, quæ ipſi prærogatiuam attulerit in iſto Concilio, quòd ante hoc Concilium Romanus pontifex eum in communione ſuæ Eccleſiæ recepiſſet, eiuſque epiſcopatum confirmaſſet: ueluti ſatis arroganter iactare uidentur legati Pontificij, in ſeptima eius Concilij actione, dum inquiunt: Sanctus & beatiſsimus papa, qui epiſcoparum ſancti ac uenerabilis epiſcopi Maximi Antiochenæ eccleſiæ confirmauit, iuſto ſatis iudicio eius meritum approbaſſe uidetur. Et in decima actione ijdem legati, ubi primi de abolitione eorum quæ Epheſi rum acta erant referunt, excipiunt diſertè hunc Maximum: addentes rationem, quòd eundem Romanus epiſcopus recepiſſet ad cõmunionem: quæ res profectò nõ leue præiudicium fuit. nam reliqui omnes eius ſacroſancti ſenatus patres, & eorum primus Conſtantinopolitanus, quem cæteri ſunt ſecuti, ueluti piaculum arbitrantes quę Romanus epiſcopus decreuiſſet reſcindere, pedibus iuerunt in ſententiam legatorum: nullam planè ſui facti rationem aliam reddentes, quàm quòd Romanus pontifex ita ante a iudicaſſet. Antiochiæ autem Maximum in ipſa urbe publicis ceremonijs renunciatum epiſcopum, opinari licet ex his Stephani Epheſini uerbis: Et ego iudico, ut quæ contra Canones in Epheſina metropoli facta ſunt, infringantur, abſq; his quę geſta ſunt aduerſus Domnum Antiochenæ ciuitatis epiſcopum, ob hoc quia ordinatio Deo amãtiſsimi epiſcopi Maximi facta pro eo canonicè in Antiochena metropoli à ſanctiſsimo archiepiſcopo Leone, & præſente ſancto & uniuerſali conci-

concilio eſt ſuſcepta. Quæ ſentẽtia amplius etiam hoc ipſum teſtatur, quod modò antè de præiudicio meminimus.

In Chalcedonenſi laudatiſsimo concilio ipſe quoq; iam tum & locum & uocem habuit Antiocheni epiſcopi: ut teſtantur hoc publica acta, quæ in primo Conciliorum tomo prolixè deſcribuntur. Meminerunt Euagrius libro ſecundo, capite quarto & ultimo: & Nicephorus. Controuerſia ipſi interceſsit cum Hieroſolymitano, de prouinciarum finibus: quæ ita deciſa eſt, ut Hieroſolymitano adiudicatæ ſint tres Palæſtinæ, Maximo Antiocheno duæ Phœnices & Arabię. Extat autem ipſa actio, & eſt in ordine geſtorum eius concilij ſeptima. Nec fuit turbulenta, ſed placida. Ipſi etenim epiſcopi, Hieroſolymitanus & Antiochenus iſte, inter ſeſe adhibitis quibuſdã amicis epiſcopis tranſegerunt ad eum (ut iam dictum) modum, & poſtea ad Synodum ſuam conuentionem retulerunt, quæ in ea confirmata eſt.

Cæterùm non eſt ſilentio prætereunda inſignis ipſius in remotũ Domnum pietas. nam in Synodo ille deprecãs intercedit pro ipſo apud patres, ut ei certos ſumptus ſtatuere dignentur de Eccleſia, quam illo amoto ipſe gubernandam ſuſceperat. Quæ res ad ipſius ſuum Maximi arbitrium tamen reiecta eſt, ut pro ſua pietate ipſe Domno, prout uideretur, benignè faceret. ſub ſeptima actione eius concilij, primo tomo.

Extat etiam peculiaris epiſtola Leonis iſtius ad ipſum Maximum, quæ ſanè oſtendit ſamiliaritatem inter ipſos interceſsiſſe non paruam. Commonefacit enim ipſum Leo ſui officij, ne poſteaquam Chalcedone dãmnatæ ſint Neſtorij & Eutychis hæreſes, earundem ipſe diſſeminatores & defenſores, in ijs Eccleſijs quæ ſuæ curæ ſint commiſſæ, patiatur. Hortatur præterea, ut Nicenorum canonum authoritatem magni faciat. Eſt autem ea epiſtola ſexageſimaſecunda.

MARTYRIVS.

Maximi ſucceſſorem expreſsè dicit Nicephorus libro decimoquinto, cap. uiceſimooctauo. Hoc abſente Conſtantinopoli, rebus Eccleſię ſuę id ita efflagitantibus, uenit Antiochiam cum Zenone Imperatoris legato, Petrus Gnaphæus presbyter Chalcedonenſis. Is nouo dogmate Eccleſiã nõ turbauit tantum, ſed & a legitimo ſuo paſtore alieniorem reddidit artibus ſuis ac technis. Quare Martyrius domum reuerſus, reperit Eccleſiam ſuam turbatam, populum aduerſus ſe & ueram de Deo ſententiam ſeditioſe commotum, Zenonem quoq; Gnaphęo ſauere. Itaq; tentauit quidẽ per frequentes cohortationes, ad officiũ eos reuocare: uerùm ubi intelligit fruſtra id fieri, conuocata concione, hac uerborum forma ſeſe miniſterio abdicauit: Clero rebelli, & populo inobedienti, & Eccleſiæ contaminatæ nuncium remitto, Sacerdotalem mihi reſeruans dignitatem. Nicephorus loco ſuprà memorato: Theodoretus Lector libro primo. Fit eius mentio etiam in narratione de prauitate Dioſcori, quod ſcriptum annexum habetur in fine geſtorum Chalcedonenſis concilij, in primo Tomo.

PETRVS GNAPHAEVS.

Petrus Gnaphæus fuit presbyter templi S. Baſſæ martyris apud Chalcedonem Bithyniæ, ut habet Theodoretus Lector in ſuis Collectaneis libro primo: & Nicephorus libro primo, capite uiceſimooctauo. Et ad epiſcopatum Antiochenum ſanè peruenit tempore Leonis primi Imperatoris, fraude & malis artibus, hoc modo. Cum Zenon, Leonis Imperatoris gener, quorundam negociorum expediendorum gratia miſſus fuiſſet Antiochiam, ſecutus eſt illum in comitatu hic Petrus cognomento Gnaphæus. & cum illò unà aduenisſet, perplacere ei cœpit Antiochenus epiſcopatus. Quare apud Zenonem ſollicitè agit, ut in illo epiſcopatu conſequendo ſibi adeſſe uelit: ac ipſe ſimul per occaſionem abſentiæ Paſtoris multa tumultuoſe agere incipit, & docendi & gubernãdi partes ſibi accipit. Docebat autem noua quadam & inuſitata uerborum forma, omnes credere oportere, Deum eſſe crucifixum & paſſum: & ſecus facientes, anathematis fulmine feriebat. Quanquam autem propter idiomatum communicationem duarum in Chriſto naturarum, poterat ea phraſis excuſari: tamen quia erat noua, & in Eccleſia eò uſque non audita, offendebat rudiores, & occaſionem turbis præbebat. Quibuſdam etiam hominibus, qui Apollinaris adhuc erant partium, ſibi aſcitis, multa in epiſcopum Martyrium molitus eſt: & in uaria ſtudia partes ac diſsidia populum diſtraxit, & à uero paſtore adeò Eccleſiam abalienauit, ut reuerſus epiſcopus Martyrius ultrò functionem ſuam reſignaret, ut dictum eſt. Quo facto, Petrus populi & hæreticorum pręſidio eius locum occupauit. In ea autẽ functione, id quod lupum decebat, præſtitit. nam ſuam illam doctrinam, quòd Deus eſſet crucifixus & paſſus, propagauit: & hymno Triſſagio, Sanctus ſanctus ſanctus Domin' Deus, &c. adiecit clauſulam, Qui crucifixus es pro nobis: quaſi Trinitas ſeu diuinitas eſſet crucifixa. quæ uerba etiam ſuo tempore adhuc apud Theopaſchitas in uſu fuiſſe, Nicephorus ſcribit. Deinde etiam nouis traditionibus Eccleſiam onerauit. Conſtituit enim, ut

ſacrum unguentū (myſterium habet Theodorus Lector, libro ſecundo Collectaneorum) in totius populi præſentia conſecretur. 2. Vt ad ueſperam ſanctorum Theophaniorum unda in ſacrum lauacrum infundatur. Theodorus habet, inuocationem ſuper aquas tum fieri debere. 3. Vt ſacrum Symbolum in omni Synaxi, & quouis Eccleſiæ conuentu deinceps câtetur: quod hactenus ſemel tantum, magno uidelicet paraſceues die, dici motis fuerat. 4. Vt in omni precatione nomen Deigenitricis inuocetur. Quod idololatricum eſt: pugnat enim cum diuinis ſcripturis, quæ docent, Deum tantū uerum, eumq; unum & trinum, & præter hūc alium neminem eſſe inuocandum. Cum autem res eſſet ad Leonem Imperatorem delata, continuò illum ad exilium damnauit. Quod cum ipſe cognouiſſet, fuga ſibi conſuluit, ac Conſtantinopoli in domicilium monachorum qui Inſomnes dicuntur, ſeſe abdidit, data fide, ſe quieturum. Sed cum Baſiliſcus affinis Zenonis impetium inuaderet, ex latebris prodijt, accitus à Baſiliſco, & ipſo concedente ſedem Antiochiæ recepit, pulſo Calandione. Sede ſua recuperata, ſtatim unà cum Alexandro Æluro, qui & ipſe ſuum epiſcopatum haud ita meliori titulo tenebat, ſuas copias coniunxit, & ſynodum Chalcedonenſem debellauit & anathematizauit. Baſiliſco etiam hortator & impulſor fuit, ut miſsis circularibus literis ad omnes epiſcopos, pręciperet iſtud concilium (ut Nicephorus libro decimoſexto, capite ſecundo narrat) & Leonis libellū, ab omnibus damnati. Doctrinæ eius de Deo crucifixo & paſſo tum oppoſuerunt ſeſe alij Eccleſiarum doctores, Antheon Arſinoes, Fauſtus Apollonidæ, Pamphilus Abydarum, Aſclepas Tralliarum, et quidam Siciliæ epiſcopi, Acacius Conſtantinopolis, Felix Romanus: ac literis ad ipſum datis, quarum exempla extant in ſecundo tomo Conciliorum, ſub quinta Conſtantinopolitana ſynodo, errorem refutarunt, & fraternè eum monuerunt. Verùm cum ille admoniriones fratrum ſuperbè contemneret, in Synodo eſt condemnatus & excommunicatus. ac petijt Synodus à Zenone Imperatore, ut ab Antiochena eccleſia remoueretur: ut apparet ex epiſtola Felicis ad eundem Petrum, ad Zenonem. Qui eccleſiæ curam gerens, eum Antiochia eiecit: ut Euagrius meminit libro tertio, capite octauo: & Nicephorus enarrat libro eodem, capite decimo. In ſcripto de Dioſcoti prauitate dicitur, quòd quendam Ioannem ordinatit Apamenis epiſcopum, qui quod ab illa Eccleſia receptus non eſſet, redierit Antiochiam, & ſui epiſcopatus autorem (hunc nimirum Petrum) expulerit, eiuſque Eccleſiam inuaſerit ipſe: ac propterea utrunque damnatum, & ab Acacio Conſtantinopolitano archiepiſcopo utrunque etiam eiectum. Quia uerò Calandion ille, qui & ipſi denuò ſubſtitutus fuerat ab Imperatore Zenone, ob cauſas quæ ſuo loco recitabuntur, in exilium pôſt eiectus eſt, nondum defatigatus Petrus, recurrit ad ſolitas ſuas artes, fraudes nimirum & uerſutias: quibus effecit, ut in ſuam Eccleſiam reſtitueretur, cum Henotico Zenonis ſcripto ſubſcripſiſſet: ut ijſdem libris Euagrius capite decimoſexto, Nicephorus uerò capite decimotertio commemorant. In qua demum omnes uitæ ſuæ certè inquietiſsimæ labores ac moleſtias finiens, in pace obijt: ut Nicephorus capite uigeſimo eiuſdem libri habet.

IVLIANVS.

Iulianum quendam, poſt Petrum fuga elapſum, epiſcopatu illo potitum, idque communibus ſuffragijs, narrat Theodorus Lector in Collectaneis, libro primo.

STEPHANVS.

Stephanus, Petro Gnaphæo primum è ſua ſede excuſſo, mandato Imperatoris Leonis, ſubrogatus eſt. Eum autem pueri Antiocheni, quòd Petro eſſent penitùs addicti, acutis calamis ueluti cuſpidibus iugularunt, & in amnem qui urbem præterlabitur abiecerunt. Euagrius libro tertio, capite decimo: Nicephorus libro decimoquinto, capite uiceſimooctauo. Vterque ex Ioanne Rhetore recitant.

BASILIVS.

Euagrius libro ſecundo, capite decimo: Nicephorus libro decimoquinto, capite decimonono: uterque mentionem faciunt cuiuſdam Baſilij, quem Antiochenum faciunt archiepiſcopum, temporibus Leonis primi Imperatoris, ad quem Symeonem Stiliten epiſtolam ſcripſiſſe de Chalcedonenſi ſynodo commemorant: & epiſtolæ iſtius partem etiam expreſsè ſuis ſcriptis interſerunt. neuter tamen illorum explicat, cui ſucceſſerit: cum aliorum, quos ordine recenſuimus, ſucceſsiones apud eoſdem indicentur.

CALANDION.

In Stephani locum ſuffectus eſt, cum ipſe domo abeſſet Conſtantinopoli, ob negocia quędam: Euagrius & Nicephorus ijſdem in locis.

Pulſus eſt ab Eccleſia à Baſiliſco, ſed paulo pôſt à Zenone reſtitutus: à quo tamen iterum non eiectus modò eſt, ſed ad Oaſim etiam in exilium relegatus, eo quòd

in ſuſpicionem apud Imperatorem Zenonem uenerat, quaſi hoſtium ipſius Illi & Leontij, qui ab ipſo defecerant, & tyrannidem affectabant, partes ipſe foueret. Nicephorus libro decimoſexto, capite decimotertio. Liberatus in ſuo Breuiario, capite decimooctauo, crimen hoc ipſi obiectum tantùm fuiſſe prætextum: ueram autem cauſam iſtius deportationis fuiſſe, quòd non receſſerit à communione Felicis Romani pontificis & Iohannis Alexandrini expulſi, quem Felix fouebat. Gelaſius certè Romanus pontifex in epiſtolis ad Fauſtum Magiſtrum, item ad epiſcopos Dardaniæ, eiecti Calandionis authorem facit Acacium Conſtantinopolitanum archimyſten, ac præter omnem culpam nullis canonibus, nullis regulis expulſum confidenter aſſerit. Habentur illæ epiſtolæ* ſub ipſius decretis, primo Conciliorum tomo. Conceſſerat ad Calandionem Ioannes Dalaida, & ipſe eiectus Alexandria, cui dedit commendaticias literas ad Simplicium Romanum epiſcopum, pro ipſo intercedens: ut Liberatus loco ſuperiori meminit. Quæ res fortè etiam Imperatorem offendit, &c. Euagrius libro tertio, capite decimoſexto. De hoc tradunt, quòd quartam Synodum Chalcedonenſem egregiè defenderit: nec quenquam ad ſactam communionem admiſerit, qui non Petrum Gnaphæum & circulares Baſiliſci literas anathemate confixiſſet. Actionibus etiam Gnaphæi reſtitit, & clauſulæ iſti quam Petrus hymno illi adiecerat, præfixit hanc particulam, Chriſte Rex, &c. Item Euſtathij reliquias ipſe Antiochiam transferri curauit: unde factum, ut illi qui multo tempore centum amplius annis ab Eccleſia reliqua ſegregati fuerant, eidem prorſus ſint uniti. Nicephorus libro decimoquinto, capite uiceſimooctauo: item libro decimoſexto, capite decimo.

PALLADIVS.

Gnaphęo, qui eiecto Calandioni ultimò reſtitutus fuerat, mortuo, Palladius in Antiochenę eccleſiæ paſtorem eſt creatus: Anaſtaſio, Dicoro, qui poſt Zenonem Romanũ adminiſtrauit Imperium, uſus ſuffragatore. De quo hoc refert Euagrius, quòd Synodales literas de Chalcedonenſi ſynodo ſcriptas acceperit ab Athanaſio Alexandrino: lib. tertio, capite uiceſimotertio. Meminit etiam Nicephorus libro decimoſexto, capite uiceſimo.

ISAAC.

Iſaac presbyter Antiochenæ eccleſiæ fuit, de quo Gennadius ſic ſcribit: Iſaac presbyter Antiochenę eccleſię, ſcripſit Syro ſermone longo tempore, & multa: præcipua tamen cura aduerſum Neſtorianos & Eutychianos. Ruinam etiam Antiochiæ elegiaco carmine planxit, coauditores imbuens ſono, quo Ephrem diaconus Nicomediæ lapſum. Moritur Leone & Maiorano regnantibus.

MOCHIMVS.

Mochimum Meſopotameum apud Antiochiam presbyterum, contra Eutychen egregium librum ſcripſiſſe, & alia quædam opuſcula, Gennadius autor in Catalogo eſt.

HIERAPOLITANI.

ALEXANDER.

Alexander epiſcopus Hierapolis metropolis, in Epheſina ſynodo Antiocheno epiſcopo coniunctus, iuuit depoſitionem Cyrilli & Memnonis: & mandato legatis dato, in hunc modum ſeorſim ſubſcribit: Si quid iuxta depoſitam fidem à ſanctis partibus feceritis, neque adieceritis aliquid fidei ſanctorum patrum, & reprobantum illa hæretica capitula Cyrilli Alexandrini, illi conſentio. Huic enim expoſitioni fidei, etiam cũ ſancta Synodo ſubſcripſi, &c. Ac uidetur ſanè hic Alexander inter reliquos præcipuè alicuius fuiſſe authoritatis. Siquidem Theodoritus Cyri epiſcopus, qui etiam ipſe unus fuit ex iſtis legatis, ad hunc literas è Chalcedone mittit, nuncians ipſi quantum euſque in cauſa effecerint.

PANOLBIVS.

Hieropoleos Syriæ urbis metropoliten facit prouinciale concilium Antiochenum Panolbium quendam, qui illo tamen tempore iam inter uiuos eſſe deſierat. Huic commiſſam cauſam Athanaſij Parenſis epiſcopi, & quorundam ex ſuis collegis, qui ipſum reum in quibuſdam agebant, narrat Domnus Antiochenæ eccleſię archiepiſcopus, in illo concilio. Fuiſſe item iſtum amicum Athanaſij, & qui bene uoluerit ei: nihilominus tamen Athanaſium ita diffiſum ſuæ cauſæ, ut etiam amici cognitionem aduerſatus ſit, nec quamuis ſemel, iterum atq; tertiò uocatus, cõparuerit, ex decimaquarta actione Chalcedonenſis concilij patet.

IOANNES.

Ioannes Panolbio in Hierapolitana eccleſia ſucceſsit, & prouinciali Antiocheno concilio interfuit, quo Athanaſius communibus epiſcoporum ſuffragijs depoſitus eſt. Eiq; ut quanto maturius fieri poſsit, alium Parenſi eccleſiæ paſtorem pro Athanaſio ſubſtituat, mandatur.

STEPHANVS.

Stephanus in Hierapolitana eccleſia ſucceſſit Ioãni. in Epheſina ſynodo p̄datoria ipſe fuit, &

fuit,& conſenſit in Flauiani & aliorum depoſitionem. Fuit & in Chalcedonēſi, ut patet ex actis.

De alijs epiſcopis ſub Hierapolitano.

VRANIVS, Surorum epiſcopus.

MARAS, Vrimorum: DAVID, Eutopi: COSMAS, Marini: ſub epiſcopo Hierapolitano fuerunt. nam horum nomine Stephanus ſubſcripſit Chalcedonenſi concilio, ut patet ex Catalogo.

APAMEENSES.

AGAPETVS.

Apameenſium fuit epiſcopus Agapetus, ſucceſſor Marcelli, tēpore Arcadij Imperatoris, tum quidem cum ex Antiochia euocaretur Chryſoſtomus ad gubernationem eccleſiæ Conſtantinopolitanæ. Theodoretus libro quinto, capite uiceſimoſeptimo. Eremitam prius fuiſſe in regione circa Apameam, eodem authore animaduertitur, capite uiceſimooctauo quarti libri.

POLYCHRONIVS.

Polychronius, frater Theodori Mopſueſtienſis epiſcopi, paſtor & ipſe Apamenorum eccleſiæ fuit. Theodoritus libro quinto, capite quadrageſimo. Meminit & Nicephorus, qui de ipſius tum doctrina tum uita inquit: Hic & optimè uixit, & optimè docuit, uitæ ſcilicet ex æquo doctrina reſpondente. libro decimoquarto, capite triceſimo.

ALEXANDER.

Ex Epheſinæ primæ ſynodi diſsidio, hic Alexander Apameæ epiſcopus notus ad poſteritatem uenit. nam & ipſe, ut alij multi, Antiochenum primatē ſecutus eò uenerat: cuius quoque cum cauſam probaret, ſequereturq́;, coniunxit etiam ipſe ſuam ſententiam cum ceteris de Cyrilli depoſitione, & Memnonis, ut ſexto capite Liberatus teſtatur. Et in legatione illa, quam ſua pars ad Imperatorem Conſtantinopolim mittebat, ipſe ſingillatim uni ex iſtis legatis, ſuas commendat partes, ut ex illo memorato mandato eſt uidere, ibidem, in primo Conciliorum tomo.

DOMNVS.

Apameæ metropolis ſecundæ Syriæ epiſcopus, temporibus Synodorum Epheſinæ ſecundæ illius reprobæ, & Chalcedonenſis uniuerſalis, ſuæ eccleſiæ præfuit. quod inde patet, quia in utraque eius uicē ſuppleuit, ſimul & ſuam, Lariſſenus Meletius, &c. Teſtantur eius Concilij acta.

BERRHOEENSES.

ACACIVS.

Acacium à pueto uitæ monaſticæ fuiſſe deditum, libro ſeptimo, capite 27. Sozomenus memorat: idq́ue aut in ipſa urbe Antiochia, aut in uicinia, inde conijcimus: quòd Antiochenæ eccleſiæ miniſtri, poſt eiectionem ſui paſtoris Meletij, eius miniſterio utuntur in legatione ad quendam monachum Iulianum, ſub Imperatore Valente: quo tempore iam in ea profeſſione multum progreſſum fuiſſe, indicat appellatio quæ ei tribuitur: uſitata enim illis ſeculis phraſi Athleta uirtutis uocatur. Theodoretus libro quarto, capite uiceſimo ſeptimo.

Gratiani Imperij initio, Berrhœenſi præfectum Eccleſiæ ab Euſebio Samoſatenſi, ut opinantur, ab exilio reuocato, eodem authore conſtat: libro quinto, capite quarto. Ac celebre ipſius fuiſſe nomen, ibidem indicatur.

Sapientiſsimè ſuam ipſum rexiſſe eccleſiam, idem autor loco priori memorat. Et libro quinto capite uiceſimoſeptimo, dicit eum ſapienria & moribus in adminiſtratione rerum ſplenduiſſe. Commendatur ipſius pietas multum etiam à parte Epheſini concilij primi, contra Neſtorium coacti, ſchiſmatica, quæ Ioannem Antiochenum ſequebatur: quòd omnem ætatem in Apoſtolicos ſudores inſumpſerit, & plurimis Concilijs interfuerit: in relatione Orientalium ſchiſmaticorum ad reges, quæ in primo Conciliorum tomo ſub Epheſina ſynodo ponitur. Videtur Commentaria edidiſſe. nam hunc ipſum eſſe arbitramur, in cuius Commentarijs ſe reprehendiſſe memorant Orientalium epiſcoporum pars illa, quę Epheſi à Cyrillo Alexandrino diſceſſerat, quòd ſcripſiſſet paſsibilem eſſe deitatem: in epiſtola eorundem ad Imperatores, quæ habetur in primo Conciliorum tomo, ſub Epheſino Concilio.

Apollinarij aſſeclas hunc ſemper habuiſſe uicinos, illa modò memorata Orientalium ad reges relatio narrat. Veriſimile igitur, crebros eum cum ipſis inijſſe conflictus & certamina. Certè hinc colligere uolunt relatores illi, facile ipſi fuiſſe deprehendere errorem Apollinaris in ſcriptis Alexandrini Cyrilli, utpotè erudito ex iſtis certaminibus de dogmate iſto. quodq́ue Synodum monuerit per ſcripta hic idem Acacius, duodecim illa Cyrilli capitula quæ Neſtorio oppoſuerat, alicubi ad Apollinarij hæreſin accedere, expreſsè etiam commemotant ibidem.

Pacificandarum eccleſiarum gratia itinera fecit Romam, in Aegyptum, Syriam: legatione ſibi demandata à Iohanne Chryſoſtomo, & Theophilo Alexandrino. Sozomen⁹ libro octauo, capite tertio.

Quòd plurimis Synodis interfuerit, iam

antea per occaſionem in genere dictum eſt. Extant autem de quibuſdam ſigillatim certa teſtimonia. Conſtantinopoli interfuiſſe illi Synodo, quæ ob Macedonianam hæreſin altero imperij Theodoſij maioris anno (ut ex Socratis quinto libro, capitibus ſexto, ſeptimo & octauo colligi poteſt) conuenerat, Theodoretus & Sozomenus oſtendunt, qui nomen ipſius expreſsè numerant: hic quidem libro ſeptimo, capite ſeptimo: ille libro quinto, capite octauo. Alijs, Conſtantinopolitano conuentui quoque interfuit, temporibus Arcadij, contra Chryſoſtomum: in cuius depoſitionem ipſe quoque conſenſit Socrates libro ſexto, capite decimooctauo: Sozomenus libro octauo, capite uiceſimo. Adfuit etiam in Epheſina ſynodo, contra Neſtorium coacta. Et in ſchiſmate ibidem orto, ſtetit à partibus Ioannis Antiocheni, & reliquorum Orientalium. Teſtantur acta iſtius Concilij.

Fuit huius curriculum diuturnum utrobiq;, tam in miniſterij gubernatione, quàm reliquæ uitæ totius ſtadio. Ad annos enim quinquaginta & amplius gubernationis ſuſtinuiſſe onus, ex ſuperioribus facilè deprehenditur. Siquidem ſub initiũ Gratiani, qui poſt Valẽtis interitum ſolus rerum potitus eſt, Eccleſiæ iſti præfectum fuiſſe, ex Theodoreto dictum eſt. id quod iuxta Proſperi ſupputationem, factũ foret circiter annum Chriſti trecenteſimũ octogeſimumſecundũ. Epheſina autem illa contra Neſtorium Synodus celebrata eſt, iuxta eundem, circiter annum quadringenteſimum, triceſimumquartum. Interſunt ergo anni quinquagintaduo: illis ſi quid ultra acceſsit, incertum eſt. Totius uerò uitæ eius curſum annorum fuiſſe amplius centum & decem, diſertè cõmemorant Orientales epiſcopi, in ſua illa ad reges relatione, de ijs quæ comes Ioannes egerat.

THEOCTISTVS.

Theoctiſtus Berrhœæ Syriæ ciuitatis epiſcopus, cuidam prouinciali conuentui Antiochiæ in cauſa Ibæ Edeſſeni epiſcopi interfuit, & ſubſcripſit: ut decima actio Chalcedonenſis concilij docet. Adfuit & in illo uniuerſali Chalcedonenſi concilio: teſtantur eiuſdem acta.

SELEVCIAE.

ASIANVS.

SEleuciæ Syriæ epiſcopus, Epheſinæ primæ ſynodo interfuit, comitatus Antiochenum Ioannem, à cuius partibus etiã ſtetit in diſsidio ibidem oborto: ac cum eodẽ Cyrillum Alexandrinũ & Memnona Epheſinum peculiari conuentu damnauit. Liberatus in ſuo Breuiario, capiţe ſexto: in ſecundo Conciliorum tomo.

GERONTIVS.

Seleuciæ, Syriæ itidem ciuitatis, epiſcopus: in Epheſino illo infami conciliabulo, cum cæteris Eutychen hæreticum, à Flauiano Conſtantinopolitano in prouinciali conuentu damnatum, reſtituendum cenſet. Teſtãtur eius cõciliabuli acta, in geſtis Chalcedonẽſibus. Hic etiã Chalcedone in illa celeberrima Synodo adfuit. teſtantur eiuſdem acta in primo tomo.

CABALANORVM.

SEVERIANVS.

CAbalanorum in Syria epiſcopus Seuerianus, coætaneus Antiocho fuit, pollens & ipſe facultate docendi populi, non minus q̃ Antiochus: inferior quidem illo in pronunciatione græcæ linguæ. quòd homo Syrus nonnihil gentilitiæ craſsiciei retineret: ſuperior autem ſententiarum grauitate, & pondere teſtimoniorum ſacræ Scripturę, quibus ſermones ſuos ornare ſolebat. Hic intelligens Antiochum magnum ſuæ facundiæ quæſtum feciſſe, recipit ſe quoque Conſtantinopolim ac in Ioannis amicitiam aſtutè ſeſe inſinuat: à quo etiam reuerenter acceptus & habitus eſt. Aſsiduitate autem docendi populi, paulatim non modò celebris, ſed etiam proceribus, & ipſi etiam Imperatori familiaris factus erat. Cum autem Ioanni proficiſcendum eſſet ob Eccleſiaſtica negocia in Aſiam, huic ſuæ eccleſiæ gubernationem committebat: pro quo beneficio malam ei retulit gratiam. Nam populum à Ioanne abalienare, & in ſuas partes pertrahere, inſidioſè & aſtutè moliebatur. Quod ubi Ioannes per Serapionem ſuum diaconum reſciuiſſet, maturius domum redijt, ac conatus eius repreſsit. Accidit autem paulo pòſt, ut Seuerianus urbe Conſtantinopoli à Chryſoſtomo eijceretur, hac occaſione. Prætereunti Seueriano honoris gratia non aſſurrexerat Serapion, ille Chryſoſtomi archidiaconus. hoc ut inſignem ſui contemptum, indignisſimè tulit Seuerianus, ac in hanc uocem erupit: Si Serapion Chriſtianus diem ſuum obierit, Chriſtus homo factus nõ eſt. Hoc nomine à Serapione ad Chryſoſtomum delatus, ut qui blaſphemaſſet, celata tamen priore ſermonis ipſius parte, hypothetica uidelicet conditione, poſteriorem tantum categoricam protulit: & quanquam etiam teſtes adhiberentur, cum ipſorum tamen narrationes non congruerent, alijs quidem Serapionem, alijs uerò Seuerianum dicentibus, res eum ſortita eſt euentũ, ut inde pelleretur, eo quòd contumelioſius in Deum fuiſſet. Sed mox per Auguſtam Eudoxiam quamuis reuocatus eſſet, tamen Iohannes Chryſoſtomus eius & colloquia & conuerſationem eſt auerſatus, uſque

queadeò & tantiſper dum ipſa Auguſta non modò precibus plurimis, ſed filio quoq; ſuo Theodoſio ad genua ipſius poſito, eundem placaret, & Seueriano reconciliaret. Huius offenſę memor Seuerianus, paulo pòſt ſuam operam confert Auguſtæ, ut Chryſoſtomus quoque pellatur: ut Socrates libro ſexto, capite decimoquinto: Sozomenus libro octauo, capite decimoſexto: Nicephorus libro decimotertio, capite decimoquarto tradũt. Quo eiecto Seuerian⁹ grauiter à plebe Conſtantinopolitana conuicijs proſcinditur, ut qui exauthorationis Chryſoſtomi, & inſidiarum eidem ſtructurarum author fuiſſet, unà cum Theophilo. Quanquã autem tum temporis concione ad populum, Chryſoſtomi depoſitionem ut legitimã Seuerianus ſtrenuè defendebat, aſſerens, ſi nihil aliud commeruiſſet Ioannes, unum hoc ſatis ſuperque criminis eſſe, inſignem nimirum ipſius inſolentiam, & non ferendam ſuperbiam, quam etiam Deus odiſſet, eiq; reſiſteret: attamen paulo pòſt, cum hac oratione magis etiam eſſent exacerbati, non conſultum fore ratus populi furentis expectare impetus, maximè Ioanne iam reſtituto, Conſtãtinopolim profugus relinquit: ut capitibus decimooctauo & decimonono Sozomenus recitat. Huius ſe legiſſe expoſitionem in epiſtolam ad Galatas, & de baptiſmo ac Theophaniæ ſolennitate libellum gratiſsimum, Gẽnadius dicit in Catalogo. Quorum meminit & Trithemius, cum nonnullis alijs, quæ ipſe adiecit: homilia in aduentu Domini & Saluatoris, item homilia de morte innocentum. dicitq; præterea, etiam alias eius extare homilias, breues quidem illas, ſed ualde utiles. Poſtremò addit Sozomen⁹ de hoc Seueriano, ſicut & de Antiocho pręcedẽte, & alijs Chryſoſtomi hoſtibus, ipſum diem ſuum malè obijſſe: capite trigeſimoſexto, libro decimotertio. Sub Theodoſij iunioris Imperio, ut Gennadius indicat.

PETRVS.

Petrus eiuſdem Eccleſiæ epiſcopus fuit tempore Chalcedonenſis concilij, cui etiam interfuit: ut patet ex Catalogo ſubſcriptorũ.

PARENORVM.

ATHANASIVS.

Athanaſius Parenorum epiſcopus, in ſynodo Epheſina prima fuit, & partes Cyrilli fouit, & cum eodem ſubſcripſit: ut patet ex actis. Sed paulo pòſt ſua eccleſia eiectus, ante ſecundam Epheſinam ſynodum, iure ne an iniuria, haud facilè dixeris: ipſe ſanè [illegible] & profugus apud duos archiepiſcopos, Alexandrinum Cyrillum, & Conſtantinopolitanum Proclum, ita ſuã cauſam egit, ut præter omne meritum, nec ulla ſua culpa ſibi id accidiſſe uideri uelit, & quidem à proprijs clericis ac magna uiolentia. Quorum etiam epiſcoporum aures ita oppleuit querelis, animosq; adeò occupauit, ut indigniſſimè factum id ferrent, & propterea ſcriptis literis ad Domnum Antiochenum ſeriò pro Athanaſio intercederent: monerẽtq; officij charitatis non modò Domnum, ſed & hortarẽtur magno ſtudio, ut reſtituto Athanaſio, aduerſarij ipſius talionis pœna afficerentur: ſiquidem in ipſis culpa hæreret omnis, ut Athanaſius dictitabat. Teſtãtur hoc ipſorũ epiſtolæ, quarum extant exempla in decimaquarta actione Chalcedonenſis concilij.

At contrarium indicant Antiocheni concilij acta. In illis ſiquidem pleraque epiſcoporum reſponſa referunt, non à clero ipſum expulſum: ſed ſua ſpontè ſcriptis literis ad ſuũ metropolitanũ Panolbiũ, cõſultò & deliberatò reſignaſſe Eccleſiæ ſuæ adminiſtrationem, & petijſſe alium ſibi ſubſtitui. Cauſa autem eius abdicationis hæc commemoratur, quòd à comminiſtris quibuſdam de grauiſsimis criminibus accuſatus, defugerit cognitionem & iudicium cauſæ, etiam apud eum quo amiciſsimè utebatur, Panolbium metropolitanum, à quo ſemel, iterum ac tertiò uocatus nunquam comparuerit. In Antiochena ſynodo cum uocatus non comparuiſſet, ab officio eſt remotus, & alius ſubſtitutus. Verùm paulo pòſt reſtitutus eſt à Dioſcoro præſide primario concilij Epheſini ſecundi: & uſque ad Chalcedonenſe concilium priſtinum ſtatum obtinuit, in quo etiam præſens interfuit. Ordinem & dignitatem Parenſis epiſcopi habuit, & cum cęteris quoque in indicando ac decernendo ſuam ipſe quoque ſententiam coniunxit. Poſteaquam uerò potiſsima quæque ſynodi negocia expedita eſſent, intendit ei actionem Sauinianus, qui Antiochenæ illius ſynodi authoritate ad Parenſis eccleſiæ regimen fuerat uocatus, Athanaſio depoſito: rurſum uerò remotus, hoc reſtituto. Queriturq; apud ſynodũ, Athanaſiũ præter ius omne atq; fas tenere Eccleſiã, quam olim ipſe repudiarit: à cuius etiã functione penitùs exciderit ſua culpa, quòd grauiſsimorũ criminum reus, uocatus ſæpius, iudicia ſynodorum ſemper declinarit, nec ad reddendam rationem de obiectis, aut oſtendẽdam innocentiam præſtò unquam fuerit. & eò uſque certè negocium deduxit, ut Athanaſio rurſum fuerit loco cedendum: ea tamen lege, ut quandoquidem obiecta crimina non fuerant examinata, quia præſens nunquam fuerat, eorum examinatio inſtitueretur inter octo menſes apud Maximum Antiochenum:

& ſi legitima cognitione de ijs criminibus quorum reus agebatur, conuinceretur, non ſolùm ab epiſcopatu abdicaretur, ſed etiam publicarũ legum pœnis ſubderetur. Quòd ſi in præfinito iſtius temporis interuallo nihil aduerſus ipſum agatur, aut etiam innocẽs cognoſcatur, reciperet ſuam eccleſiam. Et hoc quidem ita tum ſtatutum de ipſo fuit. Quem uerò euentum habuerit decretum illud, nunquid innocens repertus reſtitutus ſit, an uerò nocens penitùs non tantum amotus, ſed etiam alijs inſuper pœnis affectus, relinquitur in medio, neque explicatur in illa decimaquarta Chalcedonenſis concilij actione.

SAVINIANVS.

A' pueris in monaſterio Sauinianus uixit, & tandem in eo œconomi ſeu diſpenſatoris officium ſuſtinuit: ut apparet ex eius epiſtola ad Imperatores Valentinianum & Marcianũ, in decimaquarta actione Chalcedonenſi. Cum autem Athanaſius Parenorum epiſcopus ab Antiochena ſynodo eſſet remotus, Stephanus metropolitanus eius diœceſeos cum reliquis epiſcopis prouincialibus, eum Parenorum creauit epiſcopum, prętet ſuam uoluntatem: ut conſtat ex eadem actione, & eius epiſtola ad Imperatores. Sed poſtea ipſum, ut multos alios bonos uiros, Dioſcorus in Epheſina ſecunda depraudatorum congregatione, deturbauit ſuo ſtatu, & reſtituit Athanaſium: ut teſtatur Liberatus duodecimo capite Breuiarij, & Chalcedonenſis actio. Ea de re Sauinianus literis ad Imperatores Valentinianum & Marcianum exaratis, & ad ſynodũ Chalcedonenſem, queſtus eſt de iniurijs & tyrannide Dioſcori & Athanaſij: ac impetrauit, ut in ſynodo res cognoſceretur. Quare in decimaquarta ſeſsione Chalcedonenſi, ipſius cauſa iudicata eſt: & factum Senatuſconſultum, ut ipſi redderetur Eccleſia ſua, cui legitimè datus fuerat epiſcopus. Eſt tamen conditionalis adiecta appendix: Si Athanaſius ab obiectis criminibus expurgaſſet ſeſe, ſuamque innocentiam probaſſet, retineret quidem Eccleſiã, hic uerò Sauinianus loco cederet: ita tamen, ut nihilominus miniſterij gradus integer ipſi remaneret, & ab Eccleſia tamdiu paſceretur: ſed Athanaſio tamen inferior eſſet, dum ipſi per Antiochenum archiepiſcopum, cui ea cura demãdata erat, amplius prouideretur.

De alijs eccleſiæ Parenſis miniſtris.

ISAACIVS, primicerius lector.
IOANNES ſubdiaconus.
PHILIPPVS ſubdiaconus.
FRONTO, presbyter eccleſiæ Parenorũ in Antiochena.

DE ALIIS SYRIS.

MACARIVS.

MAcarius Laodiceæ ciuitatis Syriæ epiſcopus, tempore Chalcedonenſis concilij, ad quod ſuo loco & nomine miſit presbyterum ſuum Euſebium. teſtis catalogus eiuſdem Concilij, in primo tomo.

MELETIVS.

Meletius Lariſſenæ Syriæ ciuitatis epiſcopus, in Epheſina illa profana ſynodo præſens, tametſi tum ſuo tum aliorum nomine Nicenam fidem amplecti, & Epheſini primi concilij decreta probari uelit: tamen ut cæteri, in Eutychis Conſtantinopoli ob hæreſin damnati receptionem, etiam ipſe diſerta uoce conſenſit: ut acta eiuſdem, quæ concilio Chalcedonenſi inſerta ſunt, teſtatur. Interfuit idem etiam Chalcedonenſi illi generali concilio, ut acta probant.

THEODORETVS CYRI *epiſcopus*.

Theodoretus Syrus fuit natione: Nicephorus libro decimoquarto, capite quinquageſimoquarto. Circa Antiochiam, ſi nõ in urbe ipſa, ipſius parentes habitaſſe, animaduerti quodammodo poteſt ex narratione, qua Macedoniani, cuiuſdã in illis partib. heremitæ, uitam deſcribit. Matri, quòd in rebus diuinis fuerit erudita, ipſe ibidem teſtimonium perhibet: ſed quæ fuerit ſterilis, nec patri prolem pepererit, cum tamen ad annos tredecim cum eo uixiſſet. Eam rem matrem equidem ſuis pietate minus, patrem uerò admodum moleſtè tuliſſe. Ideoque hinc inde eum circumcurſitaſſe ad eos, qui ob ſingulare uitę inſtitutum ceu ſerui Dei habebantur: eosque obnixè orando ſollicitaſſe, ut ſuis pro ſe precibus à Deo ſobolem ſibi impetrarent. Ac inter eos fuiſſe quendam Macedonianum, præ cæteris illo genere uitæ conſpicuum, qui & benignè ſuam ipſius parenti operam pollicitus fuerit, & præterea bene ſperare iuſſerit, precum ſuarum aſsiduitate, unũ ſe ei à Deo filium impetraturum eſſe: uerùm integro triennio euentum non reſpondiſſe: atque ea cauſa rurſum moleſtum fuiſſe ſuum parentem eidem heremitæ. Qui deinde acceſſita matre, ab ea ſtipulatus fuerit, ſi eum quem à Deo acceptura ſit filium, eidem ad ſacri miniſterij uſum reddituram ac dedicaturam eſſet, fore ut intra annum pulcherrimi filij mater fieret. Et inde eam poſtea concepiſſe. Menſe autem à conceptione quinto, matrem

matrem periclitatam de abortiẽdo fœtu: & accerſiuiſſe illum ſuũ Eliſęum, qui bono animo eam eſſe iuſſerit. Deũ nõ ablarurũ quod dediſſet, ipſa modò non reuocarer quę promiſiſſet in filio Deo conſecrando. Imò, materreſpondet, Sic ego & opto & uolo. Hinc aquam, cui benedixerat, ei bibẽdam offert, addens: mox eam diuinum ſenſutam auxilium. Et hoc modo abortiẽdi periculum amotum eſſe.

Hunc poſtea Macedoniũ crebrò habuit ad pietarem monitotem in prima ſua puericia Theodorerus. Ita enim ampli' ibidẽ recitat: Ego ei' benedictionẽ & doctrinã ſæpe pcepi. Me enim adhortans, ſępe dicebat: Narus es, ô fili, cum mulris laborib. Multas noctes hoc Deũ ſolũ rogaui, ut tui parẽtes hoc fierent, q te nato ſunt nominati. Vide ergo, ut uitam agas dignã laborib. ut qui, antequã naſcereris, promiſsis fueris dedicarus, &c.

Ingenium habuit excellentiſsimum, & ad percipiendas diſciplinas omnis generis capacíſsimũ: in quib. philoſophicis parirer & Chriſtianis fuit præclarè inſtitutus. Quo antem præceptore peculiarirer uſus ſit in illis adoleſcentię ſtudijs & attib. imbibẽdis, prę rer illum Macedonium, qui ad pietatem ueram rãrùm ipſi hortator ſedulus fuiſſe uideri poteſt, non ſatis cõſtat. Nicephorus lib. 14. cap. 53. ſcribir, ipſum cum nonnullis alijs magnũ illum Chryſoſtomum habuiſſe præceptotem in utraq; philoſophia. Et cap. ſequenri, ſectatorem ipſum fuiſſe ait Chryſoſtomi, quem quaſi primarium exemplar cõformãdo ſtylo ptopoſitum habuerit. Excelluit etiam in poetica: ut Nicephorus lib. 14. cap. 53. indicat.

De epiſcopatu.

Syriæ ciuitatis, quæ (ut Gennadius ait) à Cyro Perſarũ rege cõdita, & ab eo ꝓpterea nomẽ trahens, ſuo etiamnũ rempore illud tenuerit, non iſtiua tanrũ quam in ea habuit Chriſtus eccleſię fuiſſe epiſcopum, ſed multarũ præterea tori' iſtius regiõis, ipſe Theodoritus meminit in epiſtola ad Leonẽ epiſcopũ Romanũ, eius nominis primũ, inquiens: Et ut in octingentis eccleſijs paſtor eſſem, mihi ſortitò obtigit. tot enim parœcias habuit Cyrus, &c. Iſidoro cuidã ſucceſsiſſe eũ, memorat Nicephorus lib. duodecimo, capite quinto. Quãdo ea ſit facta ſucceſsio, expreſſum non eſt. Ex ipſo authore Theodoreto coniectura colligimus, ad eius eccleſiæ gubernationẽ ipſum perueniſſe circa tẽpus illud, quo Imperator Theodoſius Arcadij filius Imperij res ſolus adminiſtrare cœpit, aut certè non mulro antè. Quo enim tẽpore ipſe in ſynodo Epheſina alrera damnatus eſt, annos in epiſcopatu ſuo habuit iã tũ uiginti ſex. ita ipſe eos numerat in epiſtola ad Leonem. Eos annos ſi à quadringenteſimo & quinquageſimo, circa quem ea ſynodus celebrata eſt, anno retrò numeres, peruenies ad annum Domini quadringenteſimum & uiceſimum quartũ, aut circiter. Ab Euagrio libro primo, capite decimorertio, commendatur à facundia. Nicephorus ei & ſapientiæ laudẽ tribuit, lib. 14. cap. 30. & 47. In Theologia & rebus ſacris inrer primos locũ obtinet. In eruẽdo ſenſu pſpicax & ingenioſus, niſi quòd allegorijs plurimùm indulſiſſe uidetur. In rerum explicatione & tradenda doctrina breuis & clarus, in dicẽdo iucundus, in argumentando ſubtilis, in monendo acris. Rationibus ſi quando pugnandum, nemo illo uel ualidius in hoſtes tela iacit, uel ab eis iacta fortius repellit, nec non crebrò etiam ſuo ipſos gladio iugulat. Anthoritatibus ſi ſit decertandum, eſt illo, uel omni exemplorum genere, uel ſumma non cœleſtis tantùm doctrinæ, ſed totius antiquitatis cognitione, nemo inſtructior.

Hinc mentiones crebræ antiquiſsimorum ſcriptorum, Ignatij Antiocheni, Irenęi Lugdunẽſis, Hippolyti epiſcopi & martyris, Euſtachij Antiocheni quoque, Baſilij Cęſarienſis, Athanaſij Alexãdrini, Gregorij Nazianzeni, Gregorij Nyſſeni, Ambroſij Mediolanẽſis, Flauiani Antiocheni, Amphilocbij Iconienſis, Theophili Alexãdrini, Chryſoſtomi Cõſtãtinopolitani, Cyrilli Hieroſolymitani, Flauiani Antiocheni, Hilarij Antiochię Ptolemaidis epiſcopi, Seueriani Gabalorũ, Attici Conſtantinopolitani, Cyrilli Alexandrini, Apollinaris, Damaſi Romani epiſcopi, Gelaſij Cæſarienſis Palęſtinæ, Euſebij Emiſeni. Ex quorũ omniũ ſcriptis teſtimonia ꝓfert, & ſua munit: præſertim in Dialogis, de Chriſti diuinitatis & humanitatis incõfuſa unione. In præfatione Cõpendij hęreticarũ fabularum mentionem facit, prę ter nõnullos qui iam in ſuperioribus numerati ſunt, etiam horũ: Iuſtini philoſophi & martyris, Clemẽtis cognomine Stromatei, Origenis, Euſebij tam Palæſtini quàm Phœnicis, Adamantij, Rhodonis, Titi, Diodori & Gregorij, &c. ex quibus illam ſe Epiromen collegiſſe narrat. Legit Melitonem, ut apparet uiceſima quæſtione in Geneſin. Aquilæ, Symmachi interpretationem: quæſtione trigeſimaprima, & trigeſimaoctaua in Geneſin. Philonem, Ioſephum: quæſtione uiceſimaquarta in Exodum. Hoc nominatim etiam adijcere placuit, inſignem ipſum fuiſſe phyſicum: ueluti apparet ex ijs quos de Prouidentia ſcripſit libris: ſicuti & de rota eius & excellenri doctrina copioſiſsimè lectores inſtrui poſſunt, ex ijs monumentis quę ad noſtram poſteriratem, reliqua ſunt. Geographiæ etiam eum gnarum fuiſſe, apparet ex quæſtione duodecima in Geneſin, item doctrinæ Sphæricæ

cogni-

cognitionem eum habuiſſe, conſtat ex quæſtione 15 in Geneſin: & lib. 1. de fide, ubi de punctis, de diſtantia cœli à terra, de magnitudine ſolis multum diſſerit.

De gubernatione.

In gubernatione præſtitiſſe uigilantiam & ſollicitudinem, hinc eſt clarū. Quòd ſcribit in illa ad Leonem Romanum epiſcopum epiſtola, Dei beneficio & ſua opera ad mille animas à Marcionis morbo liberatas, plurimos etiam ab Arij & Eunomij ſectis conuerſos ad Chriſtū reduxiſſe. Cumq́; octoginta Eccleſiatū eſſet paſtor, effeciſſe tamē mediantibus etiá Leonis precibus, ut ne uel unū zizanium reliquū eſſet, ſed ab omni penitùs errorum hæreſi ſuus liberatus ſit grex.

Illud quoq; paternū ipſius uerè erga Eccleſiam animū arguit: quòd ſua ſede excuſſus, non tam pro ſui nominis ignominia & rerū ſuarum iactura eſt ſollicitus, q̃ pro Eccleſiæ, & eorum quos plurimos à plurimis errorib. doctrina ſua eripuerat, ſalute: quos, ipſius calamitate offenſos, periculū erat de doctrina ipſius dubitaturos eſſe, & reuerſuros ad priſtinos errores. Eius ſunt hęc uerba ad Leonē Romanum epiſcopum: Mihi autem, ut Domin' Deus teſtis eſt, nec honor curæ eſt, nec gloria: ſed tātum ſcandalū, quod factum eſt: q, multi ex ſimplicioribus, & maximè qui ex diuerſis hæreſibus à nobis capti ſunt, ſedem eorum qui nos cōdemnarunt attendentes, exiſtimabunt nos fortaſſe hæreticos, ut qui quod ſit rectum perfectumq́; dogma uidere nequeant, &c. Commendat & hoc eius gubernationem, quòd in eadem ad Leonem epiſtola meminit, ſe ad annos 26. ita ſuas gubernaſſe Eccleſias, ut nulli unquā, quamuis leuiſsimæ reprehenſioni fuerit obnoxius toto illo tempore, &c.

Scripta.

Multa ſe ſcripſiſſe, ipſemet narrat in epiſtola illa ad Leonem, his uerbis: A`me enim ſcripta ſunt alia quidem ante uiginti annos, alia uerò ante decē & octo, alia ante quindecim, alia antę duodecim, partim quidē aduerſus Arianos & Eunomianos, partim uerò aduerſus Iudæos & Gentes, partim uerò aduerſus Magos qui ſunt in Perſide: alia rurſus de uniuerſa ac generali prouidentia, alia rurſus per diuinam gratiā à me ſunt explicata de Theologia & diuina humanę naturę ſuſceptione, & ſcripta Apoſtolica, & Propheticæ prædictiones, &c.

Lucubrationum autem eius has ſequētes enumerat Nicephorus lib. 14. cap. 54.

Enarrationes in uetus Teſtamentum.

Expoſitiones obſcuriorum locorum in idem, liber peculiaris.

Opus aliud in ſedecim Prophetas.

Aliud itidem in Pſalterium.

De prouidentia alius liber.

Alius in Apoſtolum.

Aduerſus hęreſes omnes uolumen, quod mendacij & ueritatis diſcrimen inſcripſit.

Liber quem contra duodecim capita Cyrilli conſcripſit.

Eccleſiaſtica hiſtoria.

φιλόθεος, hoc eſt Dei amantium hiſtoria, in qua inſtitutum eorum qui ſuam uitam ſanctè tranſegerunt, perſequitur.

Libri tres de diuinis dogmatib. in Dialogo conſcripti. Addit præterea, legiſſe ſe ſupra quingētas eius Epiſtolas gręco ſermone optimè compoſitas. Hactenus Nicephorus.

¶ Gennadius tantum duorum ipſius operum meminit:

De incarnatione Domini aduerſus Eutychen presbyterum, & Dioſcorum Alexandriæ epiſcopum.

Item Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, cuius decē libros Theodoretū memorat conſcripſiſſe, & incepiſſe à fine librorū Euſebij, & deduxiſſe uſq; ad ſuū tēpus: id eſt à Vicennalib. Cōſtantini, uſq; ad Imperium Leonis ſenioris.

¶ Ex libris Theodoreti hodie extare ait græcè ſcriptos in bibliothecis Italię, Geſnerus in Bibliotheca ſua:

In Pentateuchum: Dubia & ſolutiones in Biblia, uſque ad Paralipomena, incluſiuè. aliàs, in Octoteuchum dubia & ſolutiones.

In Cantica. In Pſalterium. In Hieremiā prophetam, & Threnos.

In omnes diui Pauli epiſtolas.

De conſtitutione humani corporis, uel de Opificio Dei, ſermones duo.

Et hęc quidē omnia tum alibi, tū Venetijs apud Diegum Hurtadum Cæſaris oratorē.

Commentarium in Pſalmos, haberi ait in bibliotheca Auguſtæ Vindelicorum.

Commentarium in uiſiones Danielis, Bononiæ ad S. Saluatorem.

In Ezechielem, ibidem, opus magnum.

In duodecim prophetas minores. Item, De prouidentia ſermones decem. Item, Eraniſta, aut Polymorphus, ſiue contra hæreſes.

Item, Hęreticę malignitatis Epitome. Itē. Curatio græcanicarum affectuum. Item, Orationes monaſticę, &c. Romæ omnia.

Epiſtolas ei' ibidē etiā in Vaticano extare, animaduertitur ex præfatione ad lectorem, Herueri, in cōmentarium epiſtolarū Pauli.

¶ Ex ijs iam omnibus uulgata in hominū manibus uerſantur:

Liber de Selectis ſacrę Scripturę quęſtionib. ambiguis, ex ſeptē primis libris Pentateuchi, Ioſue & Iudicū, græcè: & nuper etiā trāſlatus per Ioannē Picū, præſidem Claſsiū inquiſitoriarū Senatus Pariſienſis. Extāt & in lib. Regū eius generis quęſtiones latinè.

Hiſtoria Eccleſiaſtica tum gręcè tū latinè, Euſebianæ & aliorum adiecta. Sed libri tantum

tum quinq;,non decē,ut Gennadius habet: neq; ad Leonem ſeniorem deducta, ſed tātum ad Theodoſij iunioris primos Imperij annos,cū ſolus per ſe mortuo Honorio patruele res adminiſtrare cœpiſſet.

De prouidentia Sermones decem gręcè, non adeò pridem è Romana bibliotheca,& quidem Romæ editi.

In XIIII Pauli apoſtoli epiſtolas commentarius,nuper uerſus latinè à Gentiano Heruero:cui & epiſtola ad Leonem 1.iuncta eſt.

Eraniſtes ſeu Polymorphus,Dialogi tres. Itē,Hæreticarū fabularū Cōpendiū.Itē, Diuinorū decretorū Epitome.Et hiſtoria θεοφιλής:Latinè omnia,& eodē interprete uerſa.

Cōmentarij in duodecim Prophetas minores,latinè redditi à Petro Gillio Albienſi.

Reprehenſio duodecim capitum Cyrilli, aduerſus Neſtorium, ad Ioannē Antiochenum,extat in uolumine Hæreſeologiæ.

De Euangelicę ueritatis ex Gręcorum atque gentium philoſophica cognitione,ſiue de Græcarum affectionū curatione, libri 12. Zenobio Acciaiolo Florentino interprete.

Extat eius nomine etiā epiſtola ad Alexādrum Hierapolitanum,in geſtis concilij Epheſini primi:Conciliorum tomo primo.

Extat ibidē et pars homilię,eiuſdē noīe.

¶ De hu9 ſcriptis ità indicat Nicephorus lib.14.cap.54: Stylum eſſe fluidū admodū, & copioſum,facilē in elocutione, & Atticā gratiā redolentem.Atq; eſt ſanè ſine cōtrouerſia inſignis huius doctoris eloquētia & doctrina,ac(ut breuiter dicamus) præſtitit feliciter,id qđ paucis datū eſt,ut ſummā rerū cognitionē cū elegāti & ornata dictione cōiungeret,&c. Ex huius certè ſcriptis multi alij proprios texuerunt Cōmentarios:ueluti & ille eſt qui Theodulo tribuitur.

Vtut aūt eruditiſsima ſint eius ſcripta,nō caruēre tamē cēſorib. Nā in Epheſina ſynodo ſecunda,dānata ſunt:& acceſsit etiā Imperatoris Theodoſij autoritas, cōfirmās eā publicato edicto,ſicut paulo pòſt prolixius dicetur.Tametſi aūt ea dānatio eius ſcriptorū,ſit mox à ſequenti Imperatore Marciano irrita facta cōtrario publicato edicto: tamē pòſt ſub Imperatore Iuſtiniano in quinta uniuerſali ſynodo Cōſtantinopoli,rurſum anathemati ſunt ſubiecta quædā eius ſcriptorum,ut hæc anathematis ſententia oſtēdit: Condēnamus aūt & anathematizam9, &c. & quę à Theodorito impiè cōtra rectā fidē, ac duodecim beatę memorię Cyrilli capita,& ſanctā Epheſinā primā ſynodū, & quęcunque ad patrocinandū Theodoro & Neſtorio ſunt ſcripta Euagrius li. 4.cap.38. eadē Nicephorus lib.17.cap.27. Factum eſt autē circiter annum 552.iuxta Palmerium.

¶ De doctrina eius cōſtat ex cap.4.ubi teſtimonia eius de pleriſq; cap.aſsignauimus.

De ſacris literis ubiq; piè & honorificè loquitur,ac plures paſsim regulas intelligēdi & explicandi eas proponit:ut 1.11.19.20.21. 39.81.89.quæſtione in Geneſ.& 46.in Exod.

De Deo rectè docet,quòd ſit increatus & infinitus,principio & fine carēs, omnia cōprehēdēs,à nullo deſcriptus: in Sermone 2. Verax & ꝑmiſsionū tenax:lib.11.de iudicio. & bonus, qui non ex ſola pręſciētia puniat, ſed expectet operū conſummationē: quæſt. 8.in Exod. Et quòd unus Deus,in epiſt. ad Rom.cap.3.& tres diſtinctæ perſonæ,pater, filius & ſpiritus ſanctus:ſicut in 20.quæſt.in Geneſin,ſimilitudine ab anima humana, in qua ſit mens,ſermo,ſpiritus,demonſtrat. & lib.2.de principijs.

De Chriſto docet,quòd in unā perſona ſit uerus Deus & homo,in 1.cap.ad Col.& 1.ad Tim.3.& in dialogo Immutabili, & in 2.dialogo Incōfuſo.& quòd nō tātū corpus, ſed etiā animā ſuſceperit:in Epitome diuinorū.

De officio eius dicit, ꝙ ſit mediator inter Deū & homines, ideoq; oportuerit eſſe & Deus & homo:in dialogo Inconfuſo 2.Et eleganter de eo dicit: Dominus Chriſtus & Deus eſt,& propitiatorium, & pontifex, & agnus.& in ſuo ſanguine noſtram ſalutem procurauit,ſolam à nobis fidem exigens. in epiſtolam ad Romanos.

De Spiritu ſancto dicit, ꝙ ex Deo patre ſubſtantiā habeat, & increatus ſit,& ingenitus: in Epitome decretorū diuinorū.Itē,eum nō eſſe patrē rerū creatarum:in 2.cap.ad Epheſ.

De angelis docet, ꝙ in creatiōe cœli & terrę,& nō antè cōditi ſint, & habeāt ſubſtātiā loco circūſcriptā,eſſe immortales & incorporeos:in 2.quæſt.in Geneſ. & 36.quæſt. in eandē: & 29. in Exod. & cuilibet homini & ſingulis nationibus ſuos deſtinatos eſſe angelos.in 3.quæſt.in Geneſin.

De diabolis ſentit,eos bonos creatos initiò eſſe,ſed ſua ſpōte ob ſuperbiā,& inuidiā erga genus humanū lapſos eſſe.li.3. de dijs, & lib.4 de materia & mūdo. eosq; autores ſuperſtitionū & idololatriarū eſſe:li. 7 de ſacrificijs oſtēdit,& in 2. Corinth.11.& Dial.3.

De creatione dicit eleganter.Deū patrem, filiū & ſpiritū ſanctū omnia feciſſe,& omnia q̄ facta ſunt perpetuò regere:ad Rom. 10. & lib.2.de principijs,creaturā per eius ſapientiā & potentiā ſtare. Coloſſ.1. Non aūt ideo Deū creaſſe,quòd ullius indiguerit, ſed ſola bonitate deductū:quæſt.3.in Geneſ.Et ex arborū germinatione colligit, Deum in uere mundum creaſſe:quæſt.72.in Exodum.

De homine aſſerit,à Deo eum conditum eſſe ad imaginem Dei,eamq; non ad corp9, ſed ad animā referendā:quæſt.20.in Geneſ. & 1.Cor.11. Hominem lapſum diuinæ imaginis characteres perdidiſſe,& imaginē Dei deletam in eo eſſe:in 2.dial.Inconfuſo.

De pec-

De peccato ſentit, quòd autor eius ſit diabolus,& homo:quæſt. 13. in Leuitic. & non Deus.lib.5. de natura hominis. Ac omnes homines eſſe peccatores, docet quæſt. 9. in Numeros,& Coloſ.2. Ac definit peccatū eſſe tranſgreſsionē legis: quæſt. 1. in Leuit. Et uaria peccatorū genera recenſet quæſt.30.in Numeros. & effectum peccati eſſe cruciatus cōſcientiæ,monet lib.7.de ſacrificijs: ac peccatū matrē mortis uocat,dial.3.Impatibili.

De lege dicit,Deū eā per angelos dediſſe: quęſt.3.in Gen.ac reqnirere eam omniū præceptorū obſeruationē, & damnate esm non præſtantes:in epiſtola ad Gal. cap.3. & ſcopum eius eſſe, ut nos ad Chriſtum adducat: 1.Tim.1.& ad Rom.10.

De euangelio dicit,quòd annūciet Dei reconciliationē,diaboli diſſolutionē, peccatorum remiſsionē,mortis ceſſationem, à mortuis reſurrectionē,uitam æternā, & regnum cœlorū:Rom.1.ac ſcopū & inſtitutū (inquit) eſt euangelij,ſalus hominum:1.Cor.9.

De diſcrimine legis & euangelij docet, legem peccantes damnare, gratiam uerò eos ſuſcipere,& per fidem iuſtificare, & baptiſare,& peccata remittere:2.Cor.3. & legem ab impietate liberare credentes,euangelicā autem gratiam eos introducere in regnū cœlorum:quæſt.43.in Deut.

De iuſtificatione docet, IESVM Chriſtum ſua morte & paſsione nos redemiſſe,& iuſticiā nobis cōparaſſe,ad Ro.4.& 1.Cor.2. Applicationē aūt fieri ſola fide:in epiſtolam ad Rom. Sola fide allata peccatorū remiſsionē accepimus.& Epheſ.2: Non noſtra ſpōte credidimus,ſed uocati acceſsimus:& cū acceſſiſſem⁹,nō exegit uitę puritatē & innocētiā, ſed ſola fide ſuſcepta cōdonauit peccata. Et lib.7.de ſacrificijs:Neq; ullis operib. noſtris ſed per ſolam fidem myſtica bona conſequuti ſumus.

De bonis operib.docet, q̄ ſecundū Dei legem fieri debeant:lib.12.de actiua uirtute: Vitam monaſticam non eſſe ex neceſsitate, ſed libera animi uoluntate ſuſceptam.

De baptiſmo docet, quòd per eius aquā diuina gratia donet uitam æternā.quæſt.26. in Geneſin.ac conferte eum per fidem remiſſionem peccatorū:quæſt.19.in Leuit.& in Epitome diuinorum decretorum.

De cœna Domini dicit, non eſſe ſymbola & figuras,ſed ipſum corpus:1.Cor.11.

De eccleſia dicit, quòd ſicut monocetos unū cornu habet, ita illa unum Deū adoret. quæſt.44.ac pfectos & imperfectos, bonos & malos in cœtu eccleſię eſſe:quæſt.11.in Leuit. Ac etiam gentes ad Eccleſiā pertinete: quæſt.34.in Deut. Et infimos quoſq; in Eccleſia maiorem de Deo, Trinitate, & rerum creatione, & de humana natura cognitionē habere,quàm Plato & alij philoſophi : libro quinto,de natura hominis.

De cruce dicit, quòd ſicut ignis rubū non abſumpſit,ita nec crucē Eccleſiam perdere. & ſicut lignis cæſis,radices plures ꝓpagines proferant:ita cruorē cæſorū corporū irrigationem quandā eſſe,nouis in Eccleſia emergentibus plantis:lib.9.de legibus.

De coniugio bene dicit,nuptias non dare liberos,ſed Deum,qui nuptijs legèm dedit: quęſt.84.in Geneſ. Item procreandæ ſobolis cauſa matrimonium eſſe inſtirutū:quæſt. 20.in Leuit.

De inuocatione inquit,adorationem quæ ſoli Deo debetur, Deo & angelis ex æquo non partimur.lib.3.de dijs.

De Aſtrologia,negat ideo aſtra in ſigna cōdita,ut iudicia natiuitarū inde peti debeant. ac dicit,eas uanas opiniones neq; Pythagoram,neq; Socratem, neq; Platonem, neque Stoicos recepiſſe:quæſt.15.in Geneſin.

De reſurrectione ſentit,corpora cum animabus piorum & impiorum reſurrectura.in Epitome diuinorum decret.

De extremo iudicio ſtatuit, IESVM Chriſtū in humana ſpecie apparìturum,& iudicaturū oēs homines:lib.11. de iudicio.1.Theſ.4.

De uita æterna docet,quòd curæ & triſticiæ & laborum & ſolicitudinum expers ſit futura.epiſtola ad Hebr.4.

De *neuis*.

Multas tamen etiam ipſe opiniones & ſtipulas interſperſit,quæ alijs præbuerunt occaſionem errorum.

Chriſtū in ſpecu tophaceo à Maria editū, contra Euangelicā hiſtoriā affirmat:lib.8.de martyrib. Ac eundē,ſecundū ſolam humanitatem ſacerdotē appellatū eſſe:in dialog.1.& corpus Domini poſt aſſumptionē, in diuinā naturā mutatum eſſe:in dialog.2.Inconfuſo.

De creatiōe opinatur,nō omnia animalia propter hominem eſſe condita:quæſt.20.& 31.in Geneſin.

De angelis opinatur,Deum ante Abrahā, cum nemine patrum per angelos loquutum eſſe:quæſt.2.in Geneſin.

De peccato aſſerit, Paulum ideo à uipera nō eſſe læſum,quia fuerit ſine peccato:quęſt. 18.in Geneſin.

De libero arbitrio planè aſſerit,humanā naturā liberū arbitriū etiā in credēdo habere, & Deū tantū ſuadendo & diſſuadendo cum homine agere:quæſt.12.in Exodum,& 37. in Deut. Nihil planè nouit de tractione patris, & effectione ut uelimus & perficiamus : lib. 5.de natura hominis.

De iuſtificatione cōtra ſeipſum dicit:Non ſufficit ſola fides ad ſalutem,ſed operib. indiget ad perfectionē:quæſt.63.in Exodum.

Fidem uolūtariam animi compoſitionē & conuentionem eſſe dicit,lib.1. de fide.

De cœna periculoſè dicit, ſymbola corporis

poris & ſanguinis Domini poſt inuocationem ſacerdotis mutari, & alia fieri. dialogo 2 Inconfuſo.

De oratione, approbat uenerationem ſanctorum martyrum, eorumq; precibus & interceſsione diuina munera homines conſequi, &c. docet lib. 8 de martyribus, & lib. 9 de legibus.

De martyrib. mortuis fabulatur, quòd ſint duces & principes hominum, & infortunia auertant, & dæmones abigant: ac rectè eos medicos & auxiliares appellari: & quòd reliquiæ ipſorum, licet tenues & diſſectæ, tamen parem uirtutem cum toto habeát: lib. 8 de martyribus.

De Antichriſto ſomniat, quòd ex tribu Dan ſit oriturus: quæſt. 109 in Geneſin.

Certamina.

Multa & uaria certamina ſe ſuſcepiſſe in multis Orientis ciuitatibus, aduerſus Gentes, Iudæos, & aduerſus omnem hæreticũ furorem, ipſe commemorat ad Leonem. Et teſtatur ſuperior ſcriptorum eius enumeratio, aduerſum quos ſigillatim ſua tela uibrarit: Arianos, Eunomianos, & inter gentes præcipuè contra Magos in Perſide. In ſcripto cui titulus, Dijudicatio ueri & falſi, deſcribit & refutat omnium hæreticorum à Simone Mago uſq; ad Eutychen deliria & corruptelas. In ſcripto cuius inſcriptio, Polymorphus, rurſum ex inſtituto, peculiari erga Eccleſiam zelo, aduerſum ſuæ ætatis hæreſes, ut quiſquam alius in hoc genere, acerrimè depugnat, Neſtorianam ſcilicet & Eutychianam, & ſimiles. Sacrarum ſcripturarum & omnis antiquitatis rationibus & argumentis ita exagitat hæreticum, in omnes formas ceu Protheus quiſpiam ſeſe ſubinde mutantem, ut cum nullus ſit effugij locus, demum uel inuitus manum dedere cogatur: atq; ea diſputatione euincit tandem, diuinam in Chriſto naturam eſſe immutabilem, impatibilem, & ab omnibus perturbationibus paſſionibusq; longè remotam: unionem autem utriuſq; in eodem tam diuinæ quàm humanæ naturæ eſſe inconfuſam.

Synodum tertiam eum impugnaſſe, Nicephorus autor eſt libro primo, capite primo. Ea eſt Epheſina prima, contra Neſtorium coacta: cui certè interfuit, & unus fuit ex Schiſmaticis illis, qui cum Ioanne Antiocheno ſeſe ſeparatunt à reliqua Patrum congregatione, ob odium in Cyrillũ Alexandrinũ, quem etiam damnarunt unà cum Memnone Epheſino. Teſtantur acta Synodica in primo Conciliorum tomo: item Nicephorus libro decimoquarto, capite trigeſimoquinto. Certè Theodoretum acriter in Cyrillum nominatim inuectum eſſe, amore Ioannis Antiocheni, cuius uicem doluerit, ibidem meminit Nicephorus. Fuit & unus ex legatis illis, quos ſua factio ad Imperatorem Cõſtantinopolim ablegauit contra Cyrillum & ſuos, &c. ut eadem acta oſtendunt. Contra eam quoq; Synodum literas ipſum ſparſiſſe ad clericos, monachos & laicos, durãte diſsidio, indicat Liberatus duodecimo capite Breuiarij. Ioanne illo Antiocheno authore, impugnauit etiam Theodoritus cõtrario ſcripto 12. Cyrilli illius Alexandrini capita, quæ ille contra Neſtorium ediderat, eius erroris ambages damnans: quòd dum nimius eſſet in Neſtorij errore refutando Cyrillus, uideretur multis in Apollinaris hæreſin declinaſſe. Liberatus in Breuiario ſuo, capite quarto & nono. Nicephorus loco memorato narrat, Theodoretum perperam ea Cyrilli capita expoſuiſſe, ac proptera Cyrillũ cõtrà docta interpretatione ſua tutatum. Sed reconciliati ſunt tandem inter ſe, ut ſuo loco dicitur. Theodotus Lector libro ſecundo ſuorum Collectaneorum, eam confutationem capitulorum Cyrilli factam ſcribit, poſt reconcilationem illam. Atque idem ferè animaduerti poteſt etiam ex Liberato, qui ita recitat, ut tum demum firmam fuiſſe eam reconciliationem, & reſtitutam Eccleſijs pacem appareat, poſteaquam Cyrillus addita lucidiore ſuorum Capitum expoſitione ea declaraſſet. Acriter etiã pugnauit contra Aſtrologiam iudiciariam, de geneſibus hominum: quam non modò à ſacris literis, ſed etiam à Pythagora, Socrate, Platone & Stoicis damnari, indicat quæſtione decimaquinta in Geneſin.

Cum Antiochenæ eccleſiæ gubernatoribus uidetur peculiariter amicitiam coluiſſe. ex epiſtola ad Leonem: in qua nominatim Theodoti, qui Ioãnem ſchiſmatis iſtius Epheſini autorem præceſsit proximè, mentionem facit: quem etiã in ultimo hiſtoriæ ſuæ Eccleſiaſticæ capite laudatiſsimum nominat. Ioanni Antiocheno arctiſsimè fuiſſe coniunctũ, ex memoratis colligi poteſt. Et poſtea in Chalcedonenſis ſynodi actione octaua, Maximus honeſtiſsimũ huic Theodoreto de doctrina teſtimonium præbet, inquiens: Dudum quidem & à principio epiſcopum Theodoretum noui Catholicum, audiens doctrinas eius in ſanctiſsima Eccleſia. Porrò factionis iſtius qui Ioannem illum Antiochenum Epheſi ſecuti ſunt, ſocijs non poteſt non eſſe notiſsimus, præſertim illis qui legationis ad Imperatorem fuerunt comites, ut Paulo Emiſeno, Himerio Nicomedienſis metropolitano, Macario Laodicenſi epiſcopo, Apringio Chalcidenſi, Helladio Ptolemaidis, Cyro Tyriorum, Alexandro Apameenſi epiſcopis: item Alexandro Hierapoleos metropolitano, cui etiam præ

V cæteris

cæteris uidetur fuiſſe familiarior. ad eum ſiquidem è Chalcedone reſcribit, de progreſſu ſuæ legationis: Neſtorio, quem licet poſtea & uiua uoce & publicè editis ſcripris damnarit, tamen eo prius amico eſſe uſum, ea ipſa Synodica acta palàm faciunt. Nam & cum reliquo ſuæ patris cœtu eius patrocinium agit in illa ſynodo, & in legatione ad Imperatorem: ueluti ipſa ad Alexandrum Hieropolitanum epiſtola declarat, in qua Neſtorium & amicum & patrem appellat. In Leonis Romani epiſcopi familiariorem noticiam traxit ipſum calamitas rerum ſibi aduerſarum, ut eius & conſilio & auxilio utendum ſibi fuerit: ſicut epiſtola ad eundem Leonem à Theodoreto ſcripta oſtendit, quę eſt adiuncta in fronte Commentariorum epiſtolarum Pauli. In ea epiſtola memorantur etiã Hypatius & Abrahamius chorepiſcopi, & Alypius monachorum præſes, ut ipſius amici, quorum miniſterio utitur in legatione ad Leonem.

De uitæ ipſius ſanctimonia.

De uitæ ſuæ ſanctimonia, ad Leonem epiſtola ſcribit: Quòd autem, cum tot annis fuerim epiſcopus, non domum poſſederim, non agrum, non obolum, non ſepulchrum: ſed ſpontè electam amplexus ſim paupertatem: & quę nobis à parentibus obuenerant, poſt illorum mortem ſtatim diſtribuerim, norunt omnes qui in Oriente habitant.

De afflictionibus.

Certaminũ comes eſt offenſio, quam etiã ſequitur afflictio: id quod Theodoret⁹ quoque eſt expertus. Narrat ipſe Leoni pontifici in illa epiſtola, lapides à nefandis hæreticis, quibus ſe oppoſuerat, in ſe iactos. In Epheſina illa Synodo, cũ ſua factio prior damnaſſet Cyrillum & Memnona, illum Alexandrinum, hunc Epheſinũ epiſcopos, mox ab uniuerſa Synodo illis abſolutis, ipſe cũ ſuis manipularibus in eadẽ uincula decidit, ita quidem, ut à diuina communione excluderetur ſimul, & ſacerdotalis ei (ut & reliquis) adimeretur dignitas: ut Nicephor⁹ indicat. Ac multa mala factionem eam, cui ipſe adhęrebat, pertuliſſe Epheſi, Liberatus ſexto capite ſui Breuiarij indicat: quórum & Theodoret⁹ dubio procul nõ fuit expers. Verùm & ex hoc Liberati capite, & præterea ex literis illis quas è Chalcedone ad ſuæ partis patres Epheſum miſerũt ipſe & reliqui legationis collegæ, & ex ipſis ſynodi actis cõſtat, eã ipſius excommunicationem & exauthorationem nihil ipſi obfuiſſe: ſed ut & reliquos ad ſua quenque loca, ita & ipſum reuerſum Imperatoris mandato, ac demum iſtud diſſidium compoſitum.

Excepit illum alia grauior afflictio cum ob Eutychis nouum dogma examinandum altera Epheſi inſtituta eſſet ſynod⁹. Primùm enim ipſe ei intereſſe Imperatoris mandato prohibitus eſt: Liberatus duodecimo capite ſui Breuiarij. oſtendunt hoc & Imperatoris ad Dioſcorum, eius ſynodi præſidem, literę. Poſtea etiam in eadem ſynodo damnatum, & ademptam ei rerum Eccleſiæ adminiſtrationem: pòſt Liberatus eodem loco, & Nicephorus quadrageſimoſeptimo libri illius capite recitãt. & ipſe etiã cõqueritur in epiſtola ad Leonẽ, inquiens: Quin etiã me quoq; abſentẽ calamo ſimiliter iugulauit (ſcilicet Dioſcor⁹ ſynodi pręſes) cũ me nec in ius uocaſſet, nec pręſentẽ indicaſſet, nec quid de ſuſcepta à Deo & Seruatore noſtro humanitate ſentirẽ interrogaſſet. Addit, quòd trigintaquinq; dierum ſpacio remotus, ſit condẽnatus. Item quòd iam antè ſuperiore ab hac ſynodo anno ab eodem Dioſcoro in Eccleſia anathemate fuerit notatus, ob quorundam, qui in Apollinaris incideãt morbum calumnias, quas aduerſum ſe cõtexuerant, tametſi ipſi ſuam de ea cauſa ſententiam eidẽ Dioſcoro expoſuiſſet. Cauſam eius damnationis in illa Epheſina ſynodo fuiſſe, ait Liberatus ibidem, quòd contra duodecim Cyrilli anathematũ capita ſcripſerit: Item, quòd epiſtolam miſerit clericis & monachis, & laicis etiam, contra primam Epheſinam ſynodũ, priuſquã inter partes diſsidio cõpoſito pax Eccleſię fuiſſet reddita. Prioris cauſę faciunt mentionem etiã ſacrę literę Imperatoris ad Dioſcorum, quibus ei præſidentiam ſynodi committit, quarum eſt exordium: Ante hoc quidẽ Theodoretum epiſcopum Cyri ciuitatis præceptum in ſanctam ſynodum minimè cõuenire, donec de eo quæ placuerint, ſynodus ſancta conſtituat, auerſati eum, quia aſſumpſit proferre contraria his quæ conſcripſit de fide ſanctæ memoriæ Cyrillus, &c. Extant autem utræque Imperatoris ad Dioſcorum, & hæc & ea cuius priori loco facta eſt mentio, epiſtolę, in prima actione Chalcedonenſis concilij. Habuit autem hanc ipſius Theodoreti factam à ſynodo illo condemnationem ratam, & confirmauit eam etiam ipſe Imperator iſtius temporis Theodoſius iunior, propoſito publico edicto, quod tertię Chalcedonenſis ſynodi inſertũ eſt actioni: in quo nominatim, primùm ipſe Theodoret⁹, q cũ Neſtorio in doctrina participet, iuſtè damnatus, & ſede Eccleſię indignus denũciatur: deinde ſcripta eius igni exuri præcipiuntur. Iure'ne autem, an iniuria hæc ei acciderint, nõ omnino eſt facile indicare. Ipſe profectò iniuſtam depoſitionem ſuam nominat, ad Leonem. Et ut ſummam ſuam oſtendat innocentiam, ait, ita ſe ſuas rexiſſe totis uiginti ſex annis Eccleſias, ut nunquam ullam

quantum

qoantumuis leuem, ſubierit reptehenſionē ab Antiochenis præſulibus: & de doctrina ipſius iudicium fieri poſſe ex ſcriptis, quæ plurima ediderit, utrum ſeruauerit rectam atque inflexam fidei regulam, an uerò rectitudinem eius tranſilierit. Aſſeriq; præterea, miſerā ſuam caniciē cōtumelijs affici, & indignā pro tot laborib. & in Eccleſiā meritis gratiam reddi. ac maximè urget, quòd non auditus, nedum conuictus, damnatus ſit: id quod nec homicidis, nec aliorum facinorū reis accidat. Appellat itaque ad iudicium Leonis, eique ſupplicat, ut conſilio & re ſe iooare uelit, huic ne iniuſtæ depoſitioni acquieſcere ſe oporteat, & rem Dei iudicio cōmittere, an uerò ſecus doceat: ipſius ſe monitis ſtare paratum. Leo itaque ei teſtimonium innocentiæ præbuit, & ſuæ Eccleſiæ reſtituit: cuius fortè motus præiudicio Imperator Marcianus, eundem poſtea Theodoretum Chalcedonēſi ſynodo intereſſe mandauit, ueluti ipſi eius concilij Iudices glorioſiſsimi, & ampliſsimus Senarus utrique indicant, dicentes: Ingrediatur & reuerendus epiſcopus Theodorerus, ut ſit particeps Synodi: quia & reſtituit ei epiſcopatum ſanctiſsimus archiepiſcopus Leo, & Imperator ſanxit eum adeſſe ſanctæ Synodo. mox ab initio primæ actionis illius concilij: & quidem ſingulorū ſententijs Orthodoxis pronunciatum, & penitus abſolutum, declarat actio octaua, ubi hæ Patrum referuntur acclamationes: Theodorerus dignus eſt ſede Eccleſię, orthodoxum doctorem Eccleſia recipiat. Acceſsit huc & Imperatoris Marciani edictum, quo abrogata ſunt ſecundæ Epheſinæ ſynodi acta. Et ſcriptum præterea peculiare eiuſdem Imperatoris ad Palladium præfectum prætoriorum Orientis, ubi diſertè huius Theodoreti fit mentio: & expreſsè ſancitur, ne ei obſint quæ perperam Epheſi antea fuerant ſtatuta. Et hęc quidem ſatis nimirum eius innocentiæ patrocinantur. Veruntamen non prorſus omni caruiſſe culpa, ſuſpicari licet. Nam primùm ex ſuperioribus ſatis notum eſt, Neſtorio aliquando non tantum fauiſſe, ſed & cum alijs multis patronū eius egiſſe, & capita Cyrilli ipſum calumnioſa interpretatione deprauaſſe, ſubindicare uidetur Nicephorus, ut ſuprà monuimus. Quod ſi fecit, iure certè reprehenſus eſt. Huc & illud addatur: Quòd tametſi Imperatoris mandato locus in Chalcedonēſi cōcilio ipſi etiā dandus eſſet, plurimi epiſcoporū, Ægyptij præſertim, Illyriciani & Palæſtini, ipſum in cōſeſſum recipere detrectarunt: idq; cōtentionibus multis & uociferationibus, Miſeremini, clamantes, fides perit, iſtum canones eijciunt, hunc foràs mitte, magiſtrum Neſtorij, &c. ab initio ſtatim primi congreſſus. Poſtea cum iudicum ſentētijs admiſſus eſſet ad conſeſſum, & quidem etiam Oriētales epiſcopi ſuis uocibus dignum eſſe cui ſuus locus daretur pronunciaſſent, illi modò memorati & alij rurſum ſuas clamoribus interpoſuerunt proteſtationes: Nolite eum dicere epiſcopum, nō eſt epiſcopus, Impugnatorem Dei foràs mitte, Iudæum foràs mitte, Cyrillum iſte anathematizauit, &c. Illis etiam ſpecialiter ſe coniungit Traianopolis Rhodopæ epiſcopus, diſerta uoce cōteſtans ab ipſis iā antè Theodoretō damnatū. Ibidem in prima actione, in primo tomo Conciliorū. Cū his facit, quòd in illo Chalcedonenſi conuentu non prius tamen orthodoxus eſt pronunciatus, & à dānatione prorſus exēpt⁹ & abſolutus, quàm palàm manifeſtè ac diſertè in cōſpectu uniuerſi ſanctiſsimorū patrū & aliorū ſacroſancti ſenat⁹, Neſtoriū & Eutychen damnaſſet. Id quod facere diu tergiuerſat⁹ eſt, uolēs ex ſcripto ſuā fidē & innocentiā demōſtrare, & obliquè tātū, nec directè eoſdē dānare, ut hęc ipſi⁹ ſentētia oſtēdit: Ego p Dei gratiā ab Orthodoxis ſum nutritus, & orthodoxè docui, & orthodoxè ſum doctus, & orthodoxè prędicaui: & non ſolū Neſtoriū, & Eutychē, ſed & omnē hominē q rectè nō ſapit, auerſor, & alienū exiſtimo. Et eiuſmodi generalē dānationē cū ſubinde repeteret, nec aliter eos dānare uellet, niſi pri⁹ ſe orthodoxū eſſe ex ſcripto docuiſſet: uerùm patres neq; ullū ſcriptū recipere, neq; etiā iſta generali condēnatione cōtenti eſſe uellēt, ac identidē urgerēt has uoces, quibus diſertè dānaret Neſtoriū & Eutychen, Dic clarè, dic apertè anathema Neſtorio: & quidē eius etiā tergiuerſationē iā odioſè carperēt, uociferātes, Hic hæretic⁹ eſt, Neſtorianus eſt, hæreticū foràs mitte: tū coactus quaſi in hęc uerba prorupit, Anathema Neſtorio, & eis q nō dicūt Deigenitricē uirginē Mariā, & qui in duos filios partiūtur unum filium unigenitum. Addit inſuper, quòd & definitioni fidei, Chalcedonēſi ſcilicet, item & epiſtolę Leonis Romani archiepiſcopi ſubſcripſerit. Et hinc iam plauſus ſecutus eſt, & illa quam antè modò narrauimus abſolutio & reſtitutio in integrum: actione octaua eius Concilij. Sub Leone ſeniore mortuum, Gennadius ſcribit. In epiſcopatu autem fuiſſe annis amplius triginta, facilè deprehendet, qui cum illis uigintiſex annis ſuprà aſsignatis coniunget eam temporis intercapedinem, quæ intermedia eſt inter Chalcedonenſem hanc ſynodum, & illam Epheſinam alteram, annorum circiter quatuor: cum altera circiter Domini annum quinquageſimum, altera quinquageſimum quartum poſt quingenteſimum, ſit celebrata.

IORDANVS.

Abilæ Syriæ idem epiſcopus, concilio Chalcedonenſi interfuit. hæc acta eiuſdem probant.

SABBAS.

Paltas primæ Syriæ ciuitatis epiſcopus, primùm Antiochiæ cuidam congregationi ſub Domno interfuit, contra Athanaſiũ Parenorũ epiſcopũ inſtitutæ, ut decimaquarta actio Chalcedonẽſis cõcilij oſtendit. poſtea etiam Cõſtantinopoli fuit in cõuentu cõtra Eutychen ſub Flauiano, quo ſuam edens confeſsionem, Nicenam ſe ſynodum ſequi, ſimiliter & Epheſinam illam primam, & Cyrilli Alexandrini expoſitiones, cõmemorat. Eutychis etiam damnationi ſubſcripſit. Cuius rei teſtimonium præbent acta iſtius conuentus, Chalcedonenſibus inſerta. In Chalcedonẽſi ſynodo ſubſcripſit per ſuũ diaconũ Thalaſsiũ. eadẽ acta in 1. tomo Conciliorũ.

MARCVS.

Marc⁹ Arethuſię ſecundę Syrię epiſcopus, ex Chalcedonẽſi cõcilio notus eſt: quòd eidem interfuit & ſubſcripſit. teſtantur acta.

TIMOTHEVS.

Balaneorũ ſecũdę itidem Syriæ epiſcop⁹, Epheſinę infami ſynodo interfuit. teſtis Catalogus eiuſdẽ. Interfuit & Chalcedonẽſi, in qua pro ipſo ſubſcripſit Marcus Arethuſanus iſte epiſcopus: ut acta habent.

STEPHANVS.

Epiphaniæ ſecundę Syrię epiſcopus, cuidã prouinciali cõuentui interfuit Antiochiæ, ſub iſtius Eccleſiæ archipræſule Domno, in cauſa Athanaſij Parenorum epiſcopi. teſtatur decimaquarta actio Chalcedonẽſis concilij, in primo tomo.

EVTYCHIANVS.

Eidẽ eccleſiæ pręfuit tẽpore Chalcedonẽſis cõcilij, cui etiã interfuiſſe uidetur. Ipſius ſiquidẽ nomine ſubſcribit Meletius Lariſſæus: ut acta eiuſdem Concilij teſtantur.

PAVLVS.

Mariamnę, ſeu Mariamnię ſecũdę Syrię epiſcopus, Chalcedonenſi ſynodo interfuit. Teſtis eſt catalogus eiuſdẽ cõcilij, in 1. tomo.

LAMPADIVS.

Raphaneorum ſecũdæ ſimiliter Syrię epiſcopus, concilio Chalcedonenſi ſimiliter interfuit. teſtantur Catalogi.

PHOSPHORVS.

Seu Phoſbotus, Orthoſiadis Syrię ciuitatis epiſcop⁹, ex ſynodo Chalcedonẽſi (ut pleriq;) cognitus, quòd eidem interfuit, eiuſdemq́; actis ſubſcripſit: teſtantur eiuſdem Catalogi, præſertim ille ſubſcriptionum, in fine ſextæ actionis, primo tomo.

RVFFINVS.

Samoſathæ epiſcopus, Epheſinę ſynodo poſteriori deprauatæ interfuit, & cum cęteris pro Eutyche decernit: ut ex prima actione Chalcedonenſis concilij eſt uidere. Interfuit & Chalcedone, & cum nonnullis alijs mittitur accerſitum denuò Dioſcorum in patrum conſeſſum. Patet ex tertia actione eiuſdem Concilij, primo tomo.

IOANNES.

Germaniciæ Orientalis ciuitatis epiſcopus, Chalcedonenſi concilio interfuit, & unà cum alijs miſſus eſt accerſitum ad ſynodum tertiò Dioſcorum. Oſtendit tertia eiuſdem ſynodi actio, in primo tomo.

EVOLTIVS.

Zeugmatis ciuitatis epiſcopus, Antiochiæ ſub Domno eiuſdem archipręſule, cuidam conuentui interfuit, in cauſa Ibæ Edeſſeni epiſcopi. Poſtea etiam Chalcedone adfuit, in iſta celeberrima ſynodo. teſtatur decimaquarta actio huius ſynodi.

PAVLVS.

Antaradi epiſcopus, eadẽ ratione hoc ſeculo cognitus, quòd & ipſe Antiochiæ in eo ipſo conuentu fuerit pręſens. Et hauddubiè in Chalcedonenſi quoque: tametſi Aradi, ſed corruptè procul dubio, legitur. Ex iiſdem actis.

EPIPHANIVS.

Arcæ, ſiue Archæ epiſcopus, eidem Antiocheno conuentui interfuit: ut eadem decimaquarta actio teſtatur.

IOANNES.

Ioannes quidam nomine eidem Eccleſię Arcæ præfuit, tempore Chalcedonenſis cõcilij, in quo legatũ habuit presbyterum Otreium. Acta teſtantur.

VRANIVS HIMERORVM.

Himerorũ prouinciæ Oſroenę epiſcopus fuit, nullius linguæ præter Syriacam peritus: quòd ex eo apparet, quòd in ſynodis ſemper interpretete uſus legitur. In ſynodo Epheſina ſecunda cenſuit, eum qui ea quæ Niceæ & Epheſi prius Patres de fide ſtatuerint, præuaricari auſus fuerit, non tantum Eccleſiaſtico excommunicationis gladio feriendum, ſed etiam ſecuri. Sed poſtea cum cæteris pro Eutyche, ut priſtinam ſuam dignitatem recuperaret, decreuit. Et fuit ſanè Vranius iſte unus ex illis, qui primùm Tyri, deinde etiam Beryti conuenerunt mandato Imperatoris, & diſſidium inter Ibam & quoſdam ex Eccleſiaſtico ordine, Eccleſiæ, cui præfuit, partibus auditis, compoſuerunt: ueluti actio nona & decima Chalcedonenſis oſtendunt. Recitatur eius nomen etiam in catalogo Chalcedonenſis concilij, ſed ita ut appareat, ipſum non fuiſſe præſentem. ſcribitur enim ipſius locum tenuiſſe quidam presbyter Paulus.

IOANNES.

Ioannes Damaſci epiſcopus fuit, tempore Epheſini concilij primi contra Neſtorium coacti, in quo & ipſe adfuit, ſecutus Antiochenum primatem Ioannem, cuius etiam fuit partium in diſsidio ibidem exorto, & cum eodem etiam Cyrillum & Memnona damnauit. Teſtantur eius Concilij acta.

THEODORVS.

Damaſci metropoleos ciuitatis Syriæ epiſcopus, eo tempore quo Epheſi reproba illa pro Eutyche hæretico celebrata eſt ſynodus, in qua & ipſe adfuit: ac licet Nicenam fidem approbet & commendet, tamen pro Eutyche pronunciat. teſtatur catalogus in primo Conciliorum tomo, in actis Chalcedonenſis concilij. Fuit & in Chalcedonenſi concilio, ueluti eiuſdem quoque Catalogus teſtatur.

Alij, ſub Damaſceno.

Ioannes Palmiræ epiſcopus, Cochenas Dadachotum, Euſebius Iabrudotum, Theodorus Danamus, Abraamius Abalorum, Petrus Coarorum. Horum abſentium nomine, uoce & ſubſcriptione, acta Synodi confirmat ipſorum metropolites Theodorus Damaſci epiſcopus. Ibidem.

THEODVLVS COELE-
ſyriæ epiſcopus.

Theodulnm natione Italum fuiſſe, ait Trithemius, uirum in diuinis ſcripruris eruditum, & in ſecularibus literis nobiliter doctum, qui ex Italia in Cœleſyriam ueniens, ibidem presbyter primùm & tandem etiã epiſcopus ordinatus memoretur, quique multis ſcriptis ſuum ad poſteros nomen tranſmiſerit, circiter annum quadringenteſimum octogeſimum. Ex eius autem opuſculis ſe reperiſſe Opus metricum de miraculis ueteris Teſtamenti, & fabulis Poetarum, cui ſit impoſitus titulus, Aeglogarum liber unus, cuius ſit exordiũ, Aethiopum terras: item librũ unũ de cõſonantia Scripturarum. Ponit eundem in ſuo Catalogo etiam Gẽnadius, & presbyterum tantum Cœleſyriæ nominat. Et idem ei teſtimoniũ perhibet, quòd multa ſcripſerit: uerùm tantum ſibi uiſum librũ de Conſonantia diuinę Scripturę, id eſt ueteris ac noui Teſtamenti, aduerſus antiquos hæreticos, qui propter differenriam præceptorum uel ceremoniarum, alium ueteris Teſtamenti Deum dixerint, alium noui: & oſtendiſſe unum eundemq́; Deum authorem eſſe utriuſque ſcripturæ, & uno eodemq́; ſpiritu utramq; dictatam: nec tamẽ ſine ratione factum, quod alia per Moſen, alia rurſum per Chriſtũ ſint tradita, &c. Tandem dicit, eum Zenone regnante mortuum. Huius Theoduli nomine habetur hodie enarratio quędam ſuccincta Epiſtolæ ad Romanos, congeſta ex Theologis græcis, Theodoreto, Gennadio, Iſidoro, Chryſoſtomo, Cyrillo, Oecumenio, Seueriano, Gregorio Nazianzeno, Photino, Baſilio, Tito aduerſum Manichæos, Methodio in ſermone de Reſurrectione, Dionyſio Alexandrino. Eam autem enarrationem è græco in latinum tranſtulit Ioannes Lonicerus Marpurgenſis profeſſor, uſus exemplari, in quo authoris nomen expreſſum non erat, niſi quòd in primo quaternione lacerato, hæc uerba addita erãt: κύριε μνήσθητι θεοδύλου, ut Geſnerus in ſua Bibliotheca monet: ut hinc de authore huius ſcripti nõ immeritò dubitetur.

MESOPOTAMII.

MARVTHAS.

Maruthas Meſopotamię epiſcopus fuit, tempore Imperatorũ Honorij & Arcadij. Id ex Sozomeni libro octauo, cap. decimoſexto eſt manifeſtũ. Autoritate grauem eum fuiſſe uirum, & celebrem, conſtat ex publicis actionibus, quib. eſt adhibitus. nam ad ſynodũ Cõſtantinopolitanã contra Chryſoſtomum, uel ab Imperatore, uel à Theophilo Alexãdrino euocatus eſt. In itinere, cũ Chalcedone ſubſiſteret, Cyrino epiſcopo ex imprudẽtia pedẽ calcat: unde graui morbo ille affectus, tandẽ perijt. Deinde legatus à Romanis ad regẽ Perſarũ Iſdigerdẽ, poſt Arcadij obitũ, ipſum grauiſsimo & maximè diuturno capitis dolore laborantẽ, precib' ſuis ad Deũ ſanauit: quod nullis, quamuis pręſentiſsimis & efficaciſsimis remedijs pręſtare potuerãt Magi. Quę res cùm ipſi maximã pietatis apud regem exiſtimationem conciliauit, tum etiam occaſionem præbuit ampliſsimã dilatandi Chriſtianiſmi, ut in ſuperioribus dictum. Fraudem etiam Magorum ſubterraneis locis uocem per hominem edentium, qua nunciabatur regi ut à Chriſtiani epiſcopi conſortio abſtineret, detexit. Socrates libro ſeptimo, cap. octauo. Idem eodem libro & capite, & Paulus diaconus libro decimoquarto in Theodoſio iuniore ſcribunt, ſub annum decimũſextum eius Imperij, Marutham, filium Iſdigerdis Perſarum regis à dæmonio uexatum curauiſſe.

ACACIVS AMIDENVS.

Acacium Amidenũ inſigne pietatis opus celebrem reddidit. Etenim in bello quod Imperator Theodoſius iunior ob patrocinium Chriſtianorum cõtra Perſas ſuſceperat, capti erant ab exercitu Romano, regione Azazena uaſtata, Perſarum amplius ſeptem milia. Quos miſeros homines cum regi Perſarum reddere nollent, ac ipſi paulatim fame afflicti interire incipetent, promouit iſta

captiuorum calamitas animum huius Acacij, ut de ipſis quoquo modo redimendis conſilium ſecum agitaret. Conuocato autem uniuerſo Eccleſiaſtici collegij ordine, eos tali ſermone eſt allocutus: Deus noſter, ô chariſsimi, neque diſcis indiget, neque pocula curat, ut qui egeſtati minimè ſit obnoxius: non edit, neque bibit. Quandoquidem igitur piorum hominum benignitate & liberalitate Eccleſiæ noſtræ plurima ſunt donaria, eaq́; precioſiſsima ex auro pariter & argento, omnino ea cõferenda cenſeo ad redemptioné miſerorũ iſtorũ hominũ, qui captiui, fame pereunt. Talia, & ijs ſimilia locutus, ſtatim omnem illum donariorũ theſaurum conflari curat, indeq́ue militibus redemptionis æſtimationem pro Perſis numerati. Quos receptos, ciboq́ue refectos, inſuper & uiatico donatos, ad regem ſuum dimiſit. Qui cum ſtupore admiratus hominis Acacij pietatem, ipſum ut rarum pietatis exemplum coràm uidere, eiusq́; colloquio frui mirè deſiderat. Cuius uoti cõpotem factum, Theodoſio Imperatore ſic ꝓcurante, Socrates, qui hanc hiſtoriá recenſet, ſcribit libro ſeptimo, capite uigeſimoprimo. Meminit Nicephorus quoq; libro decimoquarto, capite uiceſimoſecũdo. Dubitari autem poteſt, num ſit ille idem, de quo apud Nicephorũ uiceſimoſexto eiuſdem libri capite, Atticus Conſtantinopolitanus ad Cyrillum Alexandrinum ſcribit, quòd ſcriptis ad ſe literis ꝓ Theodoto Antiocheno epiſcopo intercesſerit: idq́ue ideo, quòd populi Antiocheni importunitate coactus, Chryſoſtomi nomen in faſtos retulerit. Quem eundem etiam Cyrillus uiceſimoſeptimo pòſt capite apud eundem, ad extremam feliciter perueniſſe ætatem commemorat, &c.

SIMEON, *ſiue* SIMEONIVS.

Amidæ epiſcopus, ciuitatis metropolis Meſopotamię, primùm interfuit illaudabili iſti Epheſinę ſynodo, & pro Eutyche (ut alij) ſentẽtiam dixit. Deinde etiam in Chalcedonenſi concilio abſens, eius actis conſentiẽs ſubſcribit per Petrum presbyterũ, tum pro ſe, tum pro reliquis ſuę diœceſeos abſentib. epiſcopis, quorum hęc commemorantur in Catalogo nomina: Euſebius, Maronius, Caiumas, Gnalatas, Tyricius. ibidem.

RABVLA.

Edeſſenæ fuit eccleſiæ paſtor Rabula, temporibus Epheſini concilij primi contra Neſtoriũ, & paulo pòſt: ut ex Liberati decimo capite animaduertitur. ubi ſcribitur, poſt Epheſinam illam ſynodum eum ſcriptis ſubmonuiſſe unà cum Acacio Meletinenſi Armenios epiſcopos, cauerent ſibi à Dioſcori Tarſenſis & Theodori Mopſueſteni libris in ipſorum linguam transfuſis, neque eos reciperent, eo quòd hęretici eſſent, & Neſtoriani dogmatis authores. Verùm hoc ipſum non feciſſe ex ſincero erga doctrinam animo, ſed ex ęmulatione & inuidia, ut & conſortem ſuum Acacium, iam tum eis à Ciliciæ epiſcopis obiectum eſt. Viderur quoque hic Rabula Theodorum illum publicè in ſua Eccleſia anathemati ſubieciſſe. ex narratione Ibæ, Rabulæ ſucceſſoris, in epiſtola ad Marim Perſam, quæ extat in decima actione Chalcedonẽſis concilij, primo tomo Conciliorum. Epheſinæ iſti primæ ſynodo num interfuerit, explicatè nuſquam reperimus: eſt tamen ueriſimile.

IBAS EDESSENVS.

Ibas, ſi non Edeſſenus origine, in quam opinioné inclinamus, Meſopotamius certè fuit: fortè alicubi in uicinia Edeſſæ, ſi non in ipſa urbe, cognatos habuit. Id inde conijcimus, quòd accuſatus dicitur Eccleſiæ bona ſuis cognatis conferre, eosq́ue inde ditare. Edeſſenum autem epiſcopum fuiſſe, Euagrius libro primo, capite decimo: item Nicephorus libro decimoquarto, capite quadrageſimoſeptimo teſtãtur, ubi de Epheſina ſynodo ſecunda meminerunt. Rabulę ſucceſsit, ut annotauit Liberatus in ſuo Breuiario, capite decimo. Temporibus autem poſterioris Theodoſij, & illo mortuo, Martiani etiam, Imperatorum uixiſſe, manifeſtum eſt ex actis Conciliorum primi laudati, ſecundi item Epheſini illaudati, & Chalcedonenſis omnium laudatiſsimi. Vnde notorium mendum eſt, quacunq; demum id ratione euenerit, in aſsignato tẽpore actionis quę in Tyro ſuſcepta narratur inter Ibam & ſuos aduerſarios, ſub annũ quingenteſimũ ſeptuageſimumquartum, non ita longè ab initio nonę actionis Chalcedonenſis cõcilij in primo tomo. Eo enim tempore iamdudum in cineres redactus fuit, cum omnibus qui uel contra, uel cum illo fuerunt.

Extat huius fragmentum epiſtolæ ad Marin Perſam, in decima actione iſtius Concilij, in primo tomo: in qua nunciat de diſſidio illo, quod in prima Epheſina ſynodo inter epiſcopos, ob Neſtorij damnationem emerſerat, & quantum illud turbarum dederit in Eccleſia: atque in eadem manifeſtè & expreſſo nomine accuſat Cyrillum Alexandrinum hæreſeos: ac dicit eum in refutandis Neſtorij erroribus ita laboraſſe, ut in Apollinarij deerrauerit dogma, & naturas diuinam & humanam in Chriſto confuderit. Sunt autem hæc eius uerba: Cyrillus autem libros Neſtorij uolens deſtruere, lapſus eſt, & inuentus eſt in Appollinarij dogma incidens. Conſcripſit enim & iſte illi ſimiliter, quia ipſe Deus uerbum homo factus eſt: ut non eſſet differentia in-

ter

ter templum, & habitantem in eo. Conſcripſit enim duodecim capitula, quæ puto & tuam cognouiſſe religioſitatem, quia una natura eſt diuinitatis & humanitatis Domini noſtri IESV Chriſti: & quia (ſicut dicit) non oportet diuidere uoces dictas, quas uel ipſe Dominus de ſemetipſo dixit, uel Euangeliſtæ de eo. Deinde narrat etiam, quemadmodum reconciliatis Antiocheno Iohanne, & Alexandrino Cyrillo, principibus iſtius diſsidij, & de doctrina, ac præſertim controuerſis dogmatibus inter ſeſe conuenientibus ſublatum ſit diſsidium, & Eccleſiæ pax reddita. Ac poteſt interim, dum plenioribus caremus, iſtud ipſum fragmentum teſtimonij loco haberi doctrinæ ipſius, ac ſententiæ huius articuli de Chriſti naturis, de quibus tum acerrimæ erant inter Eccleſiæ doctores conflictationes. non enim obſcurè aſſerit duas diſtinctas, & non confuſas in una Chriſti perſona naturas, dum præter illa in quibus Cyrillum reprehendit, ita diſertè pronunciat: Eccleſia ſic dicit, & à principio eſt edocta atque firmata diuina doctrina ex libris beatiſsimorum Patrum, duæ naturæ, una uirtus, una perſona, quod eſt unus filius Dominus noſter IESVS Chriſtus, &c. Et ex hac epiſtola lecta in Chalcedonenſi concilio, orthodoxus ibidem à Patribus iudicatus eſt: ſicut hoc teſtatur ſententia legatorum Romani pontificis, ibidem pronunciata ad finem decimæ actionis. Accedit & Liberati teſtimonium, qui, Theodoro Cappadoce referente, narrat eam epiſtolam iudicio Chalcedonenſis ſynodi pronunciatam orthodoxam. Eſt tamen eadem ſequentibus temporibus à Iuſtiniano Imperatore. publicè propoſito edicto damnata: idq; authore illo Theodoro Cæſarienſium Cappadociæ epiſcopo, ut in eodem loco Liberati ſubiungitur. Damnatam à Synodo ab eo Imperatore conuocato, refert etiam Euagrius libro quarto, capite triceſimooctauo.

Certamen atrox & diuturnum, ipſum exercuit cum ſua eccleſia. Accuſatus eſt à quibuſdam ex ſuo miniſterio aliquoties, primùm ad archiepiſcopum Antiochenum, deinde ad Conſtantinopolitanũ: à quo ſimul & Imperatoris authoritate accedente, cauſa reiecta eſt ad cognitioné prouincialium epiſcoporum, Photij uidelicet Tyri epiſcopi, & Euſtathij Berytiorum: quibus adiunctus eſt ab Imperatore Vranius Himerorum epiſcopus, ut hi delecti iudices cognoſcerét inter partes. Capita accuſationis fuerunt: primùm de doctrina, quòd Neſtorianum illum neſcio quid reſipere diceret, idq; ex proprij oris confeſsione. Cum enim aliquando ad miniſterium ſuæ Eccleſiæ pro more ſermonem habuiſſet, inter alia etiam hãc uerborũ formam ipſum protuliſſe referebant: Non Inuideo Chriſto, quia Deus factus eſt: quoniam ſi uolo, & ego fio: ſiue, quatenus ipſe factus eſt, & ego. Deinde reprehenderunt ipſius gubernationem, quòd homines turpes & flagitioſos & Sodomitas, & aliàs etiá parum idoneos ad miniſteria Eccleſiæ promoueat: contrà uerò pios, quorum uſus in Eccleſia eſſe poterat, ex leui offenſa remoueat. Deniq; quòd ijs quæ ad miniſterij conſeruationem & ſacramentorum uſum conferantur, ad ditandos & euehendos ſuæ cognationis homines fraudulenter abutatur, atq; Eccleſiæ bonis ſuorum luxum alat atq; confirmet: atq; eius rei exempla adducunt. Cęterùm cum à delectis iſtis cõmiſſarijs cauſę cognitio inſtituta eſſet ſemel in Tyro, iterũ Beryti, ipſe ſcripto ſatisfecit eis de ſua fide, confeſſus diſertè, ſę uerè aſſentiri ijs quæ in Epheſina ſynodo prima ſtatuta ſunt: maximè autem ſcriptis cõciliationis epiſcòporum Antiocheni Ioannis & Alexandrini Cyrilli, ut quæ ſint conſona Niceni concilij decretis. Aſſentiri ſe & ijs quę non adeò pridẽ in Conſtantinopolitana ſint geſta ſynodo: hoc inſuper pollicitus, ſe in Eccleſia ſua palàm ac publicè damnaturum Neſtorium, & quotquot cum ipſo ſentirent, aut eius etiá ſcriptis uterentur. Hac fide data reconciliatus eſt cum aduerſarijs, & ἀμνηστία omnium iniuriarum inſtituta: ſicut ex nona actione Chalcedonenſi patet.

Epheſinæ ſynodo primæ contra Neſtorium interfuit, comitatus ſuum archiepiſcopum Antiochenum, à cuius etiam partibus ſtetit in illo ſchiſmate, ibidem inter epiſcopos orto: ſed uidetur tum nondum epiſcopus fuiſſe. Secundæ uerò infami illi non interfuit: idque opera Eutychis factum, ipſe queritur coram Chalcedonenſis concilij conſeſſu decimo: quòd iſte falſa quædam aduerſum eum confinxerat in doctrina, ac propterea iam tum cum ad Synodum accedendum eſſet, ipſe Ibas non tantũ remotus ab officio, ſed etiam ad diuerſa exilia relegatus per Chryſaphium fuerat, ueluti refert Liberatus duodecimo capite ſui Breuiarij. Tandem in iſto reprobo etiam damnatur conciliabulo, ut ex ſuprà memoratis Euagrij & Nicephori locis patet. Abſentem ſe damnatum, ipſe etiam aliquoties in ea actione memorat. Præbent hoc ei teſtimonium etiã patres aliqui è conſeſſu Chalcedonenſi, & Liberatus. Chalcedonenſi cõcilio interfuit quidem, non autem ut cæteri epiſcoporum, qui ſedendi ac decernendi poteſtatem habuerát: ſed ut exul, qui à Dioſcori Alexandrini factione iniuſtè ſua eccleſia ex-

cuſſus fuerat: & multa præter æquum & honeſtum indigna paſſus, Synodi auxilium imploraret, ut legitimo iudicio cauſa excuteretur. Cuius rei gratia Imperatori etiam ſupplex factus, & Patres rurſum conuenire iuſsi fuerant. Hoc autem cumprimis agit, ut ſuam Synodo innocẽtiam ac in fide ſanitatem probet atque oſtendat. Aderant namque & ipſius aduerſarij, rurſum accuſationi inſtantes, & contrarium demonſtrare conantes, quòd nimirum iuſtè fuiſſet damnatus: ut qui Neſtorianus eſſet, & Cyrillum Alexandrinum hæreticum haberet, & palàm etiam nominare non uereretur. Ille uerò eos reijcit ad teſtimonium quod ei præbuerat ſua Eccleſia, præter iſtos actores cauſæ, ſcriptis literis ad epiſcopos qui Beryti ob hanc cauſam conuenerant. illis ſiquidem literis pernegabãt, imò ſe deuouebant, ſi quid tale ab epiſcopo ſuo Iba audiuiſſent unquam, quale pars aduerſa ipſi obijciebat: & ſubſcripſerant iſti teſtimonio ad quadraginta, & ipſum ad gregem ſuum ocyus remitti petebant. Sed & ad acta illa Berytenſia appellat, in quibus ſcripto ampli⁹ quàm iudices illi ſeu mediatores poſtulauerãt, ſatisfecerat: quę etiam pars cõtraria rata habuerat, & amicè ſeſe mutuò rurſum coniuncti utriq; complexi fuerant. Ac rurſum ſemel atque iterum publicè in patrum cõſeſſu negat ac pernegat, illa ſe uerborum forma uſum, Chriſtus Deus fact⁹ eſt: eamq; & ſimiles ultrò abijcit, damnat atq; execratur, inquiens: Anathema ei qui dixit, & qui calumniatur: ego enim non dixi, abſit. Itẽ: Ego me decies millies ſecari patiar, quàm dicere hoc uerbũ. Abſit à me hoc uerbum uel cogitare. Scio enim, quòd unuſquiſque ex confeſsione ſaluatur. Ad Cyrillum uerò quod attinet, non negat quidem penitus, habuiſſe eum ut hæreticum: hoc tamen ſibi certò non conſtare, quòd palàm ipſum hoc nomine traduxerit: ſi tamen fecerit, ſecutum ſe ſententiam ſui primatis Antiocheni archiepiſcopi, & totius Orientalis concilij, quod Cyrillum tanquam hæreticũ anathematizauerat: atque id etiam factum, priuſquam ſublato illo partium diſsidio pax rurſum & cõcordia eſſet inſtaurata. Cumque hoc quoque obijceretur illi, quòd dixiſſet, Niſi Cyrillus anathematizaſſet ſua ipſe capitula, non receptus fuiſſet: reſpondens ipſe, reijcit anathematizandi uerbum, ac ſe dixiſſe fatetur: Niſi ſua capitula retractans ſeipſum fuiſſet interpretatus Cyrillus, eumque Orientalis ſynodus recepiſſet, & primarius epiſcoporum, ſe quoque eum ceu hæreticum abnegaturũ fuiſſe: poſteaquam uerò ſeipſum ſit interpretatus, tantum abeſſe ut eum anathemati ſubiecerit, ut contrà potius ultrò citroq; miſsis literis familiaritatem inter ſe aluerint mutuam, alterq; alterũ communicatorem habuerit. Atque effecit tandem Ibas hoc modo, ut poſt multam contentionem uniuerſa Synodus ſingulis ſinguli ſentẽtijs iniuſtè eum damnatum, & ſua ſede pulſum pronunciarent: maximè quòd abſens fuiſſet, nec abſentem condemnare liceret: & reſtituendum eum decernerent, ipſe modò coràm in ipſorum conſeſſu manifeſtè adhuc Neſtorium damnaret. Id quod fecit, hoc genere ſermonis: Et iam (inquiens) in ſcripto anathematizaui Neſtorium, eiuſq; dogma, & nunc anathematizo eum decies millies. Quod enim ſemel cum ſatisfactione fit, ſi fiat decies millies, non contriſtat. Anathema & Neſtorio & Eutychi, & unam dicenti naturam: & omnem eum qui non ſapit ſicut hæc ſancta Synodus, anathematizo. ex decima actione Chalcedonenſis concilij. Meminit reſtitutionis etiam Liberatus decimotertio capite in Breuiario. Reſtitutum Ibam etiam tradunt Euagrius & Nicephorus: ille libro ſecundo, capite quarto & decimoſexto: hic capite ſeptimo, libro decimoquinto.

Ex ijs autem quæ hactenus recitata ſunt, de ipſi⁹ afflictionib. cõſtare poteſt, ſiue iam eas ſua culpa, ut aduerſarij uolebant: ſeu præter omne meritum ſuſtinuerit, ut ipſe querebatur. Quibus illud adijciendum, quòd dum ſui eſt gregis ab ouili eiectus, nõ in uno loco exilij ſubſiſtere ipſi permiſſum fuit, ſed ad diuerſos hinc inde carceres ſubinde pertractus, ita ut amplius uicies eoſdem mutare coactus fuerit: uelut ipſe diſertè initio decimæ actionis commemorat: quæ res non parum ipſius ærumnas auxit. Quamdiu autem ea ipſum calamitas exercuerit, certò definire etſi non poſſumus, uidetur tamen intra triennium ſuum habuiſſe finem, rebus ipſius in tranquilliorem ſtatum conuerſis: poſteaquam tantorum & numero & præſtantia patrum conſentientibus ſententijs, ſuam paſtor Eccleſiam gubernandam recepit. Siquidem tanta temporis intercapedine, haud longiori, ſeiuncti inter ſe fuere duo iſti conuentus, Epheſinus iſte reprobus & damnatus, ſub cuius initium eiectus fuit, & Calcedonenſis, quo reſtitutus eſt. Confirmat hoc, reſponſum ipſius aduerſariorum, qui interrogati à patribus de tempore, quãdo Ibam blaſphemam iſtam uocem, cuius ipſum reum agebant, proferre audiſſent: reddebant, Eſſe annos plus minus tres, &c.

NONNVS.

Iba amoto ab officio, & penitus ex eccleſia Edeſſena expulſo, ſubſtitut⁹ eſt Nonnus: idq;

idq; in ſynodo illa Epheſina ſecunda. teſtantur hoc decima Chalcedonenſis concilij actio, item Liberati Breuiarium duodecimo capite. Facit & Nicephorus Edeſſenæ eccleſiæ antiſtitem quendam Nonnum, temporibus poſterioris Theodoſij: libro decimoquarto, capite triceſimo. De quo miraculi quodammodo loco refert, quòd inſigne ac ualde nobile ſcortum Antiochenæ urbis, quod omni genere luxus uitam uixerat perditiſsimam, præter opinionem omnium conuerterit, & pro Margarita poſtea Pelagiam cognominarit. Petrus de Natalibus, qui & ipſe huius conuerſionem narrat, per Nonnum quidem factam ſcribit: uerùm eum Heliopoleos, quam eandē etiā Damiatam appellaram dicit, epiſcopum conſtituit: & Pelagiam mortuam circiter annum ducenteſimum octogeſimum. Quod cum ipſa hiſtoria, & Nicephori narratione minimè congrueret. Sed quantum huic authori ſit tribuendum, iudicet Lector.

In Chalcedonenſi ſynodo ipſe & interfuit, & locum obtinuit Edeſſeni epiſcopi, tantiſper dum Ibæ eiecti cauſa definiretur. teſtis catalogus eius Concilij, in prima actione. Poſteaquam uerò ipſius concilij ſententijs Ibam reſtiruendum decretum eſt, fuit ipſi cedendum loco. Et Synodus ſanè uniuerſa ad arbitrium Antiocheni archiepiſcopi, cauſam Nonni reiecit, ut is rationes iniret, quid porrò cum Nonno agendum foret. Qui eriam Antiochenus diſertè dicit, ſe cum reliquis ſuæ diœceſeos epiſcopis deliberarurum de ipſius Nonni ordinatione. Ac uidetur ita quidem depoſitus Nonnus, ut de miniſterij gradu nihil ipſi ſit diminutum: ex decima actione eiuſdem Concilij.

PETRVS.

Edeſſenæ eccleſiæ presbyter quidam Petrus, temporibus Leonis, ut Bergomenſis ponit, ſiue (ut Trithemius) Marciani clarus fuit: uir ingenio ad declamandum ſeu concionandum exercitatiſsimo, adeò ut ſimilem ſibi non haberet ſua ætate. Variarum cauſarum tractatus, item Pſalmos multos metro compoſuiſſe, in morem Ephrem, Gennadius ſcribit. Trithemius explicatè magis dicit, Syro ſermone hunc Petrū multa præclara uolumina edidiſſe: de quibus recenſet iſta, quæ ſibi titulis nota fuerunt. In Pſalmos Commentariorum librum primum. Pſalmorū, quos metricè luſit, librum primum. Homilię ad populum dictatę, quas infinitas penè dicit, & ſuo tempore raras inuentu fuiſſe: item plurimos tractatus, quorum non ſit numerus certus.

SAMVEL.

Samuel etiam presbyter eccleſiæ Edeſſenæ fuit celebris ob ſingularē prædicandi donum, & inſignem doctrinæ cognitionem, in primis uerò ob ſingulare ſtudium conſeruandi puritatem doctrinæ cœleſtis, eamq; contra hęreticos propugnandi. Nam & Gręco & Syro ſermone plurima edidit, ex quibus Trithemius hæc recenſet. Librum primum contra Neſtorianos. Librum unum contra Eutychianos. Librum unum contra Timotheanos. Gennadius teſtarur eum Neſtorianis demonſtraſſe, Deum in homine, & non purum hominem ex uirgine eſſe natum. Eutychianis autem, ueram humani generis carnem fuiſſe à Deo aſſumptā, & non de cœlo exhibitam, nec craſsi aeris ſubſtantiam formatam. Timotheanis, uerbum carnem ita factum, ut manente uerbo in ſua ſubſtantia, & homo in ſua natura, ſocietate, non immixtione, unam filij Dei reddiderit perſonam. Dixerat aliquando Samuel, uitam eſſe mortuam. Ibas epiſcopus eius, eam phraſin ut incommodam exiſtimans, quærit de eius ſentenria, num de humana Chriſti narura, an de diuinitate intelligat? ac proteſtatur ſe cum eo non ſenſurum, ſi de diuina natura ſic dicat. Hanc admonitionem Samuel adeò moleſtè rulit, ut integrum decennium cum eo ſimultatem aleret. Quare occaſione qualicunque arrepta, inter accuſatores ſui epiſcopi præcipuus extitit: ut patet ex Chalcedonenſis concilij actis. Gennadius indicat eum ſuo tempore, initio uidelicet collati Imperij Occidentis Anthemio, fuiſſe adhuc ſuperſtitem: quod, iuxta Palmerij Chronicon, in quintum Leonis incidit. Trithemius uerò ſub Zenone ipſum fuiſſe clarum, annum Domini circiter quadringenteſimum octogeſimum, refert.

De alijs presbyteris & diaconis Edeſſenis.

Cyrus, Eulogius, Maras, Ablabius, Iohannes, Anatolius, Caiumas & Abibas, Theophilus diaconus, Euphraſius, Abraamius & Antiochus. Fuerunr hi ex miniſterio Edeſſenæ eccleſiæ, ſub epiſcopo Iba: qui paſtorem ſuum Ibam impugnarunt. Ac Eulogius ſanè & Maras uidentur præter Syriacam linguam, quæ genuina ipſis fortaſſe fuit, & græcæ linguæ fuiſſe gnari. Ipſis ſiquidem utirur interpretibus Vranius Himerorum epiſcopus, Eulogio Epheſi in ſecunda Synodo, Mara Beryti: ut ex geſtis iſtorum conuentuum patet. Iurè autē'ne, an uerò iniuria paſtori ſuo ſint aduerſati, non eſt ſatis clarum. Si uera ſunt quę ſuo epiſcopo obijciunt, uidetur ipſorum plurimùm laudandus zelus: ſin uerò falſa, meritò reprehenduntur. Cum epiſcopum ſuum Ibam in doctrina & uita putaſſent

repre-

reprehẽſibilem, eumq́; priuatim admonuiſſent de ſuis næuis, ab eodem excommunicati ſunt: ut conſtat ex geſtis Berytenſis ſynodi, quæ decimæ actioni Chalcedonenſi inſerta ſunt: & ex Liberati Breuiario, capite decimo.

Quamobrem abeunt Antiochiam ad primatem epiſcoporum iſtius diœceſeos, ubi tum conuentus erat multorum epiſcoporũ, & libellos offerunt accuſatorios. Ab Antiocheno autem ſunt abſolutri ab excommunicatione, ea lege, ne Antiochia recederẽt, priuſquam epiſcopus Ibas adueniſſet, & legitima cognitione cauſa dijudicata eſſet: quod ni facerent, grauiori pœnæ forent ſubijciendi. Verùm duo ex iſtis, Samuel & Cyrus, negligentes hanc ptopoſitam conditionem, & adiunctas minas, ſubduxerunt ſe iſthinc, & Cõſtantinopolim mox ſunt profecti. Quos ptopterea Anriochenus grauiter incuſat in iſto conuentu, ut deſertores & excommunicationis & Apoſtolici iſtius throni contemptores. Conſtantinopoli autem eandem iſti cauſam exponunt apud Flauianum, & efficiunt, ut miſſo notatio Imperatorio, & quodam Flauiani diacono ad Orientem tribus epiſcopis lis illa dirimenda committatur. Vnde actiones aliquot natæ in Tyro & Beryto Syriæ urbibus: & in Tyro quidem iſti ſuo paſtori reconciliati ſcribuntur.

Cbalcedone cũ laboraret Ibas ut reſtitueretur (nam erat in Epheſina ſecunda ſynodo depoſitus) aliqui ex ijſdem adſunt, quibus ſe alij coniunxerant: illi uidelicet, quorum in poſtremis tituli tecitata ſunt nomina: renouãt ibi actionem aduerſum Ibam, de integro eum accuſantes de Neſtorianiſmo, de gubernatione improba, & uitę ſuę uocatione indigna. atque hoc maximè agunt, ut oſtendant ex antè actis, ſuo merito ipſum remotum à gubernatione ſuæ Eccleſiæ: & ſi poſsint, impediant etiam ipſius reſtiturionem, quod tamen fuit fruſtra. nam Ibas reſtitutus eſt: de ipſis autem quid actum ſit, non eſt annotatum.

Fecidas, Vrſitinus, Eulogius, Libanius, Rhodon, Leontius, Miochalus, Euſebius, Baſilius, Abraamius, Patroinius, Arſenius, Baſſus, Strategius, Leontius: presbyteri omnes. Sabbatius, Niceas, Martyrius, Eulogius, Sabas, Iacobus, Cyrus Leontij, Apbtenius, Patricius, Acacius, Sanctius, Cyrius, Abraamius, Lucianus, Anyſius, Abibus, Andreas, Arbius, Hypatius, Dadeos, Abraamius, Abbibus, Valentinus, Euſebius, Eulogius, Abraamius, Romanus, Maras, Cæſarius, Apeneus, Maroni9, Fecidas, Iohãnes, Gerõtius, Agapius, Adelphius, Theophilus: diaconi.

Baſſus, Reſtitutus, Cyrus, Reſtitutus, Abibus, Thomas, Baſſus, Euphraſius, Romulus, Euſebius, Pœnitenius: ſubdiaconi.

Abibus, Adelphius, Theophilus: lectores in Edeſſena eccleſia tempore Ibæ fuerunt, hoc nomine poſteritaris mem oriam meriti, quòd in diſsidio inter ſuum epiſcopũ Ibam & quoſdam ſuorum collegarum obortum, ipſi à patribus epiſcopi ſteterunt: cui etiam ad epiſcopos Photium & Euſtachium, quibus in Beryto cauſę dijudicatio delegata fuerat, egregium innocentiæ teſtimonium prębent: diris ſeipſos deuouentes, quòd nihil tale audierint unquam à ſuo epiſcopo, quale ipſi crimini dabatur. Extat hoc teſtimonij ſcriptum, in quo hi ſubſcripſerũt, in decima actione Chalcedonenſis concilij.

DAVID.

Dauid diaconus ex cuſtode ſacrorum uaſorum, Maras diaconus, Sabas diaconus uir inter Syros ſapienriſsimus: hi contra Ibam teſtes producũtur: quos teijcit ipſe. & pręſertim Maram unũ fuiſſe ex accuſatorib. ſuis Beryti & Cõſtãrinopoli, & à ꝓprio archidiacono etiam excõmunicatum, ob iniuriam cuidam presbytero illatam, narrat ibidem.

DANIEL CARRHENSIS.

Carrhorum epiſcopus Daniel, fratet, ſeu fratris filius fuit Ibæ Edeſſeni. Et iſtius Eccleſię epiſcopus creatus eſt à fratre Iba, ut in libello accuſatoris presbytetorum Edeſſenę eccleſię memoratur in decima actione Cbalcedonenſi. Reptehenditur autem grauiter ipſius otdinatio ab ijſdem, eo quòd iuuenis inquiet9 & luxui deditus, eſſet datus epiſcopus ei ciuitati, in qua quòd plurimũ regnaret adhuc paganiſmus, pręſtabat præfectum fuiſſe uirũ aliquem annis & authoritate grauem, ac præſtantẽ doctrina & pietatè, qui reliquam paganorũ multitudinẽ prouocare & adducere ad ueritatis agnitionẽ potuiſſet.

Cum fratre Iba ſimul etiam accuſatus fuit & ipſe Daniel. Crimina autem hæc ei obijciebantur: quòd cum pecuniam quæ collata erat pro redimendis capriuis, ipſe ad ſe recepiſſet ad ſexies mille ſolidorũ, & argenteorum uaſorũ ad ducentas libras uendidiſſet, non ea qua oportuit fide Eccleſiæ negocium egerit, ſed ſuũ priuatũ, maximá nimirũ ſibi partem reſeruans. Item, quòd frequens in urbe Edeſſa uerſetur, ſua Eccleſia neglecta: & luxui deditus, mulierculá maritatá in delicijs ſecum circũducat. Videntur etiam impietatis eũ arguere, ꝙ cũ paganis colludat, & cõniueat ad ipſorũ ſacrificia, ſportulá accipiat, & peccantib. impunitatẽ cõcedat. & quòd hæreditates captarit obducto prætextu, quaſi in pauperes uellet diſtribuere: cum tamen in mulierculá, cuiuſdam Abrahamij diaconi uxorem, quam Challoam uocant, omnia profundat. Item, quòd ex Neſtorianis quoſdam ad miniſteria Eccleſiæ elegerit,

elegerit, &c. Et hæc quidem accuſatio, ut & Ibæ, Beryti facta uideri poteſt. Cæterũ quòd cum ipſo etiam actum, in illa cognitione Berytenſi non memoratur: ab illo tamen tempore cauſam prorogatam, uſq; ad Epheſinã ſynodum ſecundam, & in eadem denuò agitatam apparet. Nam in illo conuenticulo ipſe etiam, ut & frater, ab adminiſtratione eccleſiaſticæ gubernationis eſt depoſitus: authoribus Euagrio libro primo, capite decimo: Nicephoro libro decimoquarto, capite quadrageſimoſeptimo. Nunquid autem etiam ipſe, ut frater & alij, ſit reſtitutus in priſtinum ſtatum, ignoratur: authoribus idipſum non tradentibus. Porrò de gubernatione ipſius, & uitæ innocentia, ex iam dictis quiſque æſtimare poteſt. Qualis qualis autem fuerit, habuit tamen etiam locum in Antiochena ſynodo, in cauſa Sauiniani & Athanaſij Parenotum epiſcoporum, in qua cum cæteris ipſe quoque indicat & definit: ut iſtius Concilij acta teſtantur, quæ ſub decimaquarta actione Chalcedonenſis concilij continentur. Imò cum in eo ipſo conuentu primùm omnium etiam fratris Ibæ cauſa agitaretur, ipſe & pro fratre cum alijs pronunciat: uelut teſtantur acta Berytenſis ſynodi, in decima actione Chalcedonenſis interſperſa.

IOANNES.

Eiuſdem eccleſiæ Carrhenſis epiſcopus quidam Iohannes nomine, Chalcedonenſi intereſt concilio. teſtantur acta in primo Tomo.

EPISCOPI CILICIAE.

THEODORVS.

Theodorus condiſcipulus in adoleſcentia ſua diui Ioannis Chryſoſtomi, ſub ſophiſta Libanio ethnico, quo præceptore uſus operam nauauit Philoſophiæ ſtudijs & Oratoriæ, ipſe quoque gentilis: à Chryſoſtomo iam ad Chriſtianæ pietatis ſtudia cõuerſo perſuaſus, cœpit & ipſe relictis philoſophiæ & Græcarum artium diſciplinis, ſacrarum literarum & cœleſtis doctrinæ ſtudijs ſeſe dedere, & monaſticæ tradere, una cum commilitone Maximo. in quo uitæ genere inſtitutores habuit Diodorum & Carterium, qui monaſterio alicubi præerant: ut mẽmorat Socrates libro ſexto, capite tertio. Theodoretus ad cætera adiungit, ipſum unà cum Chryſoſtomo, primum Chriſtianiſmi ſymbolum ſacrum baptiſma à Diodoro ſuſcepiſſe. Verùm temporis interuallo intercedente, mutauit id uitæ genus, & ad ciuile redijt, & de honeſto matrimonio ineundo conſilia cepit. Sed Chryſoſtomi grauibus dehortationibus reuocatus ad monaſticen, omnibus facultatibus relictis, & nuptijs repudiatis reuerſus eſt: ut refert Sozomenus libro octauo, capite ſecundo. Inde ad eccleſiæ Mopſueſtienſis epiſcopatum uocatus, non iſtius tantum, ſed etiam uicinarum Eccleſiarum doctor ac inſpector fuiſſe perhibetur. Cõtra hæreticos, maximè Arianos & Eunomianos, acriter ueluti in acie dimicauit. Sed & contra Apollinaris factionem & inſidias, in excubijs aſsiduus fuit, & Chriſti hæreditarium cœtum optimis doctrinis & præceptis inſtituit: ut inquit Nicephorus libro decimoquarto, capite tricesimo, ubi quædam ipſius hiſtorica recitat. Meminit etiam libro decimotertio, capite ſecundo. Et Liberatus in ſuo Breuiario, capite tertio in fine, ipſum etiam unum fuiſſe memorat, qui ex ſacris diuinæ Scripturæ teſtimonijs oſtenderint, duarum proprietates naturarum in una Chriſti perſona, contra eos qui unam tantum naturam carnis Deitatisq; in Chriſto aſſeuerint. Quapropter mirum ſanè eſt, quod Euagrius libro primo, capite ſecundo: & hunc imitatus fortè Nicephorus, lib. decimoquarto, cap. trigeſimoſecundo, ex epiſtola Theoduli ſcribunt: Neſtorium, nobilitatum illum hæreticum, cum ad ſuſcipiendum Conſtantinopolitanę eccleſiæ epiſcopatum pergeret, & in itinere ad hunc Theodorum diuertiſſet, ipſius doctrina audita tranſuerſum actum. Ioannes certè Maxentius in ſcripto, cui addita eſt inſcriptio De Chriſto Catholica profeſsio, diſertè & explicatè huic Theodoro hæreſeos crimen impingit. ita enim ſcribit, quòd Theodori Mopſueſteni (ſeu Mopſueſtienſis) & Neſtorij ſectatores dicant, in Chriſto Trinitatem inhabitare, quaſi Chriſtus ſit extra Trinitatem, &c. Ac pòſt apertè nominat hunc Theodorum magiſtrum Neſtorij. Item tribuit ipſi, quòd ſectatores ipſius doceant, Non Deum factum eſſe Chriſtũ, ſed Chriſtũ Deum factum, idq; per profectum. Quòd ſi ita docuit, certè non tantũ inſigni næuo, ſed horrendo & blaſphemo errori implicatus fuit Theodorus: ac propterea inter hæreticos potius numerandus, quàm inter pios & catholicos Eccleſiæ doctores recenſendus. Huius diſcipulis etiã hunc errorem aſcribit, quòd & ipſi, ut Pelagiani & Cœleſtij, unum & idẽ peccatũ profiteantur, naturale & originale. Poſtremò, omnia huius Theodori ſcripta ab iſto Maxẽtio ſunt damnata: ſicut ipſe Maxentius hoc ibidem expreſsè pronunciat. Certè in ſcripto informationis ſynodi Epheſinæ, quo ſententiam ſynodi diffinitiuam, ſeu ſancti illius ſenatuſconſultum alijs Eccleſijs ſignificatur, fit mentio ſymboli quod Theodorus confinxerit, & uocatur diſertè impium. Et ſubijciuntur damnationi, quicunque ea

quæ

quæ in iſto Symbolo comprehenſa uel doceant, uel etiam ſentiant. Habetur in primo Conciliorum tomo, ſub decretis Celeſtini, de Epheſino concilio. In fragmento epiſtolæ Ibæ Edeſſeni ad Maram Perſam, quod in decima Chalcedonenſis concilij actione inſertum legitur, ſit mentio cuiuſdam Theodori, quē ex decimi capitis Breuiarij Liberati initio ſatis connenit, hnnc ipſum Mopſueſtenum eſſe. Eum quanquam ibidem Ibas egregiè quoq; commendat à ſtudio tuendæ ueritatis: tamen obiter etiā meminit, quemadmodū à quodam fuerit anathematizat⁹, cuius nomē ipſe quidem reticet: uidetur tamen fuiſſe Rabula, Edeſſenus itidem paſtor, qui Ibam præceſsit in gubernatiōe iſtius Eccleſiæ. Sed ipſius Ibæ uerba adſcribemus. Theodorus ueritatis prædicator, & doctor Eccleſiæ, qui non ſolùm in uita ſua colaphis cæcîdit hæreticos pro ueritate ſuæ fidei, ſed & poſt mortem ſpiritualia arma in opuſculis ſuis Eccleſiæ filijs dereliquit, ſicut & tua ſanctitas, ad eum conueniens, agnouit: & ex his quæ ipſe conſcripſit, credidit. Hunc auſus eſt, qui omnia in Eccleſijs præſumit, clarè anathematizare. Qui propter zelū Dei, nō ſolùm propriam ciuitatem ab errore cōuertit, ſed & longè exiſtentes Eccleſias ſua doctrina perdocuit. & de libris quidē eius multa ubique perſcrutatio facta eſt, non quia à uera fide exiſterent alieni. uidi enim eum, (adhuc illo uiuo) frequenter eum laudantem, & in libris eius legebat: ſed & propter aduerſitatem latētem, quam aduerſus eum habuit, quoniam manifeſtè eum conuicit in Synodo.

Ex cuius teſtimonio hoc quoq; fit manifeſtum, multa ipſum Theodorum ſalutaria pro uindicanda ueritate ſcripſiſſe, quæ neutiquam fuerint contraria doctrinæ fidei, ut nonulli calumniabantur peruerſè. ſicut hoc ipſum ex eo ipſo ſemel atq; iterū memorato loco Liberati in Breuiario clarè deprehenditur: quòd Acacius Meletinenſis, & itē Rabula Edeſſenus, Armeniæ epiſcopis ſcripſerint, ne ſuſciperent Theodori Mopſueſteni libros, quòd eſſent hęretici, ac Neſtoriani dogmatis autores. Verùm ex æmulatione hanc ipſorū ſubmonitionem, & inuidia erga Theodorū potius, quàm pio charitatis erga Armenios affectu profectā, iam tum Ciliciæ epiſcopi dictitarant. Moti tamen Armenij per legatos, miſſo uno Theodori uolumine, Conſtantinopolitani primarij doctoris Procli iudicium explorant de Theodori doctrina. Qui ita per ſcripta reſpondit, ut Theodori nomen ne quidem minima reprehenſiōe læſerit. Rurſus Cyrillum, Alexandrinum illum celebrem antiſtitem, impulit quidā diaconus Conſtantinopolitanus, ut opinamur, Baſilius, ut & ipſe ſcriberet aduerſus hunc Theodorum tres libros: uerùm paulo pòſt per Ioannem Antiochenum epiſcopum de Theodori doctrina & ſapientia ſincerius inſtructus, prætulit ipſum Theodorum ſuis ſcriptis contra ipſum editis Cyrillus. Et de eius quoque accuſatoribua hanc tulit ſententiam, uti ipſos dogmate ueritati contrario. Sed & de ſymbolo illo (cuius antè mentionem fecimus) quod eidem in Epheſina ſynodo prima oblatum fuerat, ſubiunxit, nimirum teſſeradecadas factas à Chariſio presbytero. Edidit & ille ipſe Baſilius diaconus quoddam ſcriptum aduerſus Theodorū, in quo tradidit, uitandos libros Theodori, æquè ac Arij & Eunomij: ſed & iſtud ſcriptum reprehenſum eſt à uiris grauibus & doctis, propterea quòd Theodorus iſte conſtanter aſſerat duas in Chriſto naturas, cum iſti unam tantum, & quidem degenerem à patris ſubſtantia inculcent. Poſtremò & monachi quidam Armenij ex factione Apollinaris, quædam capitula ex ſcriptis eius excerpta circumtulerunt, ut hæretica, & per totum Orientem ciuitates & monaſteria commouerunt: & Conſtantinopolim quoq; ingreſsi, hoc unum ſollicitè egerunt, ut ſcripta unà cum authore damnarentur. Sed neque illi multum promouerunt. etenim Antiochenus iſte antiſtes Ioannes tres epiſtolas ſcripſit pro Theodoro Mopſueſteno, unam Imperatori Theodoſio, alteram Proclo Conſtantinopolitano, tertiam uerò Cyrillo Alexandrino: in quibus plurimùm eius commendauit ſapientiam & doctrinā. Et tantum quidem effecit Antiochenus ſuis epiſtolis, ut ipſe Imperator uiciſsim ſacris miſsis literis ad eundem, iudicium ſuum interponeret, dicendo, Detractores illos contra propriam ſalutem pergere. Apud Cyrillum quid profecerit, iam antè commemorauimus. Et illaa duas epiſtolas ad Imperatorem & Proclum de laudibns Theodori, in Chalcedonenſi quoque ſynodo receptas & confirmatas, ibidem quoque (ut reliqua iſta omnia) commemoratur, in decimo capite Breuiarij Liberati, in ſecundo tomo Conciliorum Colonienſi. Ac comparent ſanè eius rei ueſtigia quædam in decimaſexta actione Chalcedonenſis concilij, ſub finem. Ex his ſatis animaduerti poteſt, Theodorū uirum fuiſſe ſua ætate doctrina, ſapientia & alijs uirtutib. excellentē, & apud doctos quoque & præſtantes in magna exiſtimatione, licet multos habuerit obtrectatores: ut non caret excellens uirtus liuore. Fieri tamē poteſt, ut initiò quędā minus explicatè dixerit aut ſcripſerit, quæ tamen pòſt emendatius tradiderit: ſicuti eiuſmodi quid ſubindicare uidetur Liberatus quarto ſui Breuiarij capite, ubi

te,ubi commemorat,quemadmodum Ioannes Antiochenus Neſtorium ad retractationem ſollicitans ſuæ ſẽtẽtiæ, propoſuerit ei exemplum huius Theodori. Sed hæc ſunt ipſius Liberati uerba: In qua epiſtola (Antiocheni ſcilicet præſulis ad Neſtorium) meminit Theodori Mopſueſteni, oſtendens ei retractationis exemplum, quomodo ille dũ tractat rumultu facto, ſurgẽs fortiſsimus uir ſine cõfuſione ſuam ſententiam retractauit: & quæ parum prodeſſe ignoranribus uidebantur, uelociter ad utilitatem correxit Eccleſiæ. In fine tractatus Liberati extant epiſtolæ Ioannis Chryſoſtomi & Gregorij Nazianzeni, ad ipſum ſcriptæ. Cæterùm ſub Theodoſio iuniore celebrem & clarum ipſum fuiſſe Theodorum, ex hiſtoria animaduertitur. Curriculum ipſius ponit Theodorirus libro quinto, capite quadrageſimo, ubi ſcribit ipſum ad annos ſex & triginta in Eccleſiæ adminiſtratione præfuiſſe. Liberarus uiceſimoquarto pòſt capite eiuſdem Breuiarij recitat, quòd multa Theodorus opuſcula contra Origenem ediderit: ac propterea poſterioribus temporibus, illis qui Origenis doctrinam admirabanrur, mirè fuerit exoſus: idque eo magis etiam, quòd ipſe Theodorus habuiſſet Chalcedonenſem ſynodum approbatorem ſuarum laudum, cum epiſtolas eas quarum antea meminimus recepiſſet. Ac inter illos commemorat quendam ueluti ducem, acerrimum iſto tempore uindicem Origenis, Theodorum etiam ipſum nomine,& Cæſareæ Cappadocum epiſcopum, qui ſubdolè ac fraudulenter impulerit Imperatorem Iuſtinianum, ut Theodorum unà cum dictis ipſius, & præſertim epiſtola laudes eius continente, & à Chalcedonenſi celeberrimo conuentu comprobata, publico ſcripto cõdemnarit. Damnarum Theodorum unà cum ſyngrammatis ſuis impijs, ſub iſto quidem Imperatore Iuſtiniano, ſed à ſynodo ab ipſo coacta: narrat etiam Euagrius libro quarto, capite triceſimooctauo. Apparet tamen etiam ex ipſius narratione, damnationis iſtius fabricatorem extitiſſe Theodorum iſtum Cappadocem.

THOMAS.

Eccleſiæ Mopſueſtenæ epiſcopus Thomas nomine, prouinciali cuidam Concilio Antiochiæ in cauſa Ibæ interfuit,& pronunciauit. ex decima actione Chalcedonenſis concilij.

BASSIANVS.

Baſsianus epiſcopus Mopſueſtenus,ad ſynodũ Chalcedonenſem legatũ miſit Sophronium: ut patet ex Catalogo eius ſynodi.

MAXIMVS.

Anazarbi epiſcopus Maximus,ad Epheſinam primam ſynodum uenit, comitarus ſuum prouincialem primatem Ioannem, cuius etiam partib.adhęſit:& cum eodẽ Cyrillum Alexandrinum & Memnona Epheſinũ damnauit. Liberatus in ſuo Breuiario,ſexto capite: in ſecundo Conciliorum tomo.

VALERIVS.

Valeriũ quendam Anazarbi fuiſſe epiſcopum, tempore illo quod fuit intermedium inter duas Epheſinas ſynodos, primam illá celeberrimam Neſtorij gratia conuocatam, & ſecundam infamem ob patrocinium Eutychis inſtitutam, oſtendit conuenrus quidam Antiochenus in cauſa Sauiniani Parenſis epiſcopi celebratus, cuius geſta decimæquartę actioni Chalcedonenſis cõcilij ſunt inſerta,in primo tomo Conciliorum.

STEPHANVS.

In actis ſynodi Epheſinę alterius Prędatoriæ dictæ,quæ geſtis Chalcedonenſis concilij interſperſa ſunt,ſcribitur quidam Stephanus Anazarbi epiſcopus interfuiſſe, & tum alijs approbaſſe Eutychis reſtitutionem.

CYRVS.

Cyrus Anazarbi metropolites Ciliciæ ſecundæ, interfuit Chalcedonenſi actioni, & nomine epiſcoporũ ſuę diœceſeos,Paregorij Caſtabalæ,Iuliani Alexandrię, Euſtathij Riſorum, Alexandri Ægæorum ſubſcripſit: ut patet ex actis.

THEODORVS.

Tharſi metropolis Ciliciæ epiſcopus fuit Theodorus,quádo Epheſi altera infamis illa ſynodus celebrata eſt,cui ipſe quoq; interfuit: ac licet de Nicena ſynodo ſuam ſententiam pronunciet, non uidelicet ſe eum iudicare catholicum,qui aliter quàm fides Nicena habet, ſapiat: tamen interim de Eutyche reſtituendo cum cæteris conſentit: ut tradit Catalogus primæ actionis Chalcedonenſis concilij in primo tomo. Vixit etiamnũ,quãdo conciliũ Chalcedonenſe ſub Imperatore Marciano habitum eſt,atque eidem interfuit. teſtantur eiuſdem acta.

SALVSTIVS, ET MAtronianus.

Saluſtius Corici epiſcopus fuit: Matrinianus,ſeu Matronianus Pompeiopoleos, tẽpore quo Chalcedone concilium habirum eſt. nam in eiuſdem Concilij actis ipſorum nomine ſubſcribit metropolites eorũ Theodorus, ut acta habent.

ALEXANDER.

Sebaſtæ ciuitatis ſanctæ Eccleſiæ Tharſi Ciliciæ epiſcopus, (ita enim eius fit mẽtio) primũ etiam ipſe infami iſti Epheſinorũ ſynodo interfuit, & ſuam cum reliquis in Eutychis reſtitutionẽ ſententiã cõiunxit: ut patet ex Catalogo eiuſdẽ. Adfuit pręterea & in Chalcedonẽſi cõcilio, ut eiuſdẽ acta probãt.

INDIMVS.

Irinopolis ſecundæ Ciliciæ epiſcopus, Epheſinæ poſteriori ſynodo infami primũ interfuit, poſtea & Chalcedone ſanctiſsimo illo cõuentui adfuit: teſtantur utriuſq; acta.

IOANNES Flaniadis, item POLYCHRONIVS Epiphaniç, eiuſdẽ ſecundç Ciliciæ ciuitatum uterq; epiſcopus, è concilio Chalcedonenſi hoc ſeculo cogniti, quòd eidem interfuerunt ambo: ut acta oſtendunt in primo tomo.

LEOMANDITVS.

Antiochiç Cilicum uel Iſauriç epiſcopus fuit tempore Chalcedonenſis concilij, cui interfuit, ut habet Catalogus.

MAMPERTVS.

Titiopolis Ciliciæ ſecundæ, uel Iſauriæ ciuitatis epiſcopus, eadem ratione hac ætate cognitus, quòd & ipſe eidem Concilio interfuit, ut prodit Catalogus.

MARINIANVS.

Iotapæ epiſcopus, cuidam prouinciali connentui Antiochiæ ſub Domno, eius Eccleſiæ in ſpiritualib. gubernatore interfuit, Theodoſio poſteriore rerum Imperij potiente. Teſtatur decimaquarta actio Chalcedonenſis concilij, in primo tomo.

AMMONIVS.

Eiuſdem Eccleſiæ epiſcopus, numeratur inter eos qui Chalcedone in illo uenerãdo cõuentu adfuerunt: ut Catalogi oſtendunt.

EPISCOPI PAMPHILIAE.

EVSTATHIVS, & *Theodorus.*

EVſtathius Pamphiliæ, unde etiam ortũ habuit, epiſcopus, quietis amantior, & pertæſus moleſtiarũ, quibus ob negociorũ ac laborum magnitudinem & multitudinẽ premebatur in functione: tum etiam ut cõmodius declinaret quorundã obtrectationes, ultrò ſe ſuo miniſterio abdicauerat, & communi Eccleſiæ conſenſu ſucceſſorem acceperat Theodorum. Verùm paulo pòſt ipſum facti pœnituit. Supplex igitur factus Epheſino concilio primo, cum lachrimis impetrauit, ut facto decreto ad eccleſiam Pamphiliæ intercederent pro ipſo: ſtatuerentq; ei, licet abdicato, tamen ob ſenij reuerentiam, epiſcopi nomen & honorem & communionem, ac etiam aliquantulum facultatis à Theodoro concedi debere, iure fraternæ dilectionis: ut patet ex actis ſynodi Epheſinæ primæ.

AMPHILOCHIVS.

Epiſcopus Sideni, quod eſt oppidũ Pamphiliç, ad literas Leonis Imperatoris, inquirentes quid ſentiat de Timothei ordinatione & decretis Chalcedonẽſis ſynodi: reſpõdit, ſe neque Timothei ordinationem probare, neque ſynodum Chalcedonenſem recipere. Euagrius libro ſecundo, capite decimo. Pugnauit contra Meſſalianitas: ac in Epheſina ſynodo patribus hortator fuit, contra eos decernendi, ut patet ex actis.

BERMIANVS.

Pergenſis metropolis Pamphiliæ epiſcopus, ex Epheſina prima ſynodo contra Neſtorium coacta cognitus eſt, cui interſuit. Catalogus eiuſdem.

EPIPHANIVS.

Eiuſdem eccleſiæ epiſcopus, ex duabus quibus interfuit Synodis, ſui in hoc ſeculo memoriam relinquit: Epheſina illa ignobili & reproba, ac Chalcedonenſi: ut teſtantur Catalogi earundem, in primo tomo.

TRIBVNIANVS.

Aſpendẽſis eccleſiç Pamphiliæ epiſcop⁹, primæ Epheſinæ ſynodo interfuit, ut Catalogus recitat: inde eius memoria.

TIMOTHEVS.

Vranopolis Pãphiliç ciuitatis epiſcopus, primùm Conſtantinopoli ſub Flauiano, primario iſtius Eccleſiæ doctore, ꝓnunciali interfuit cõuentui, & cõtra Eutychẽ diſertè etiã ipſe ꝓnunciauit damnationis ſententiã: ſed & contra omnes alios, qui contrariũ ſentirẽt Nicenç fidei & Cyrilli doctrinç. Poſtea uerò ipſe quoq; cum reliquis, in Epheſina Prædatoria dicta ſynodo, eundẽ Eutychen præſens inſtificauit: ut oſtendit prima actio Chalcedonẽſis cõcilij, in primo tomo.

EPISCOPI ISAVRIAE.

BASILIVS SELEVCIAE *Iſaurorum.*

BAſilius Seleuciç Iſaurorũ epiſcop⁹ fuit illo turbulentiſsimo tẽpore, quo Neſtorij & Eutychis dogmata & eccleſias & earundẽ doctores diſtraxerũt & cõturbarũt: & ex tribus ſynodis, ſui poſteris memoriam reliquit, quibus interfuit. In Cõſtantinopolitana quidem, ob Eutychis recens exortũ errorem coacta, egregiam edens fidei ſuę de controuerſis articulis confeſsionẽ, cõmendat Cyrilli contra Neſtorium ſtudiũ, eiuſq; omnia ſcripta approbat: ſicut in ſecunda actione Conſtantinopolitana, quæ primæ Chalcedonenſi interſperſa eſt, narratur. Ac poſtea etiam ſuis ſuffragijs, unà cum cęteris contra Eutychen, eiuſq; erroneam ſententiam decernit, ſimulque autorem unà cum ſua blaſphemia damnat, ut ſeptima actio Cõſtantinopolitana teſtatur. Sed in Epheſina ſynodo, quæ in priori laudabiliter & piè geſſerat, periculorũ metu turpiter deformat confeſsionis abnegatione, reuocans quæ de duarum naturarũ in Chriſto unione ꝓfeſſus fuerat. Sunt hęc eius reuocationis uerba: Accuſans & reprehẽdens propriam uocem

am uocem, quam de duabus naturis profeſſus ſum, in geſtis habitis apud regiam ciuitatem, & adoro unam naturam Deitatis unigeniti inhumanati & incarnati. ex actis illius conuentus, quę leguntur in prima Chalcedonenſi, primo tomo. Inſuper & in Flauiani damnationē, Eutychis uerò reſtitutionem cōſentit, ut eadē acta docent. In Chalcedonenſi uerò ſuum delictum agnouit, & ueniam precatus eſt, omnem culpam in Dioſcori uiolentiam, præiudicium centum & uiginti epiſcoporū transferens. Repetijt etiam ſuam priorem confeſsionem ad hunc modū: Quis poterit beatiſsimi patris noſtri Cyrilli reprehendere uoces, qui impietatem Neſtorij futuram mundū inundare, compeſcuit per propriam ſapientiam? Et illo quidem diuidente in duas perſonas & duos filios unum Dominū noſtrum, & Deum ſaluatorem Chriſtum, ipſe oſtendit in una perſona & filij & Domini & dominatoris creaturæ Deitatem agnoſcendam perfectam, & humanitatem perfectā. Approbamus igitur omnia ab eo ſcripta & directa, ſicut uera & pia continentia: & adoramus unum Dominum IESVM Chriſtum, in duabus naturis agnoſcendū. Vnam enim habebat in ſemetipſo ante omnia ſecula, ſicut ſplendor glorię patris: alteram autem, ſicut ex matre natus, propter nos accipiens ex ea, ſibi uniuit ſecūdum ſubſiſtentiam. Et uocatus eſt perfectus Deus, & filius Dei: & perfectus homo, & filius hominis: omnes nos uolens ſaluare in eo, quòd factus eſt per omnia nobis ſimilis, abſque peccatò.

ATHANASIVS.

Baſilij in eiuſdem Eccleſię miniſterio diaconus fuit Athanaſius: & ſecutus ſuum epiſcopum ad Conſtantinopolitanam ſynodū in cauſa Eutychis. reddit in eadem teſtimonium de quodam ſermone ab Eutyche audito. ueluti habet tertia àctiò Chalcedonenſis concilij, in primo tomo.

De alijs quibuſdam Iſauriæ epiſcopis.

Sub Baſilij diœceſi fuerūt Antoninus Nephelidis, Iacobus Anemurij, Numechi⁹ Charadrorum, Diapherétius Olbaſſæ, Antonius Domitiopolis, Stephan⁹ Daliſandi, Paul⁹ Seręolis. Minodorus Irenopolis, Cynō Iſidis. horū enim nomine in Synodo ſubſcripſit.

THEODORVS.

Theodorus Claudiopolis Iſauriæ ciuitatis epiſcopus fuit. Ipſum, ut multos alios, duæ huius ſeculi ſynodi poſteritati commēdant, Prædatoria Epheſina, & Chalcedonēſis, quibus interfuit.

IVLIANVS.

Clendiritis epiſcopus: item,

TYRANNVS

Germanicopolis, eiuſdem prouincię epiſcopus: Chalcedonenſi ſynodo ſubſcripſerunt, ut patet ex actis.

PISIDIAE EPISCOPI.

CANDIDIANVS.

ANtiochię Piſidię epiſcop⁹ in regia ciuitate, nimirum Conſtantinopoli, archidiaconum aliquādo ſe fuiſſe, ipſe memorat in Epheſina illa malignantiū ſynodo: ubi etiam multa de ſuæ conuerſationis integritatè addit. duabus ſynodis interfuit, Conſtātinopolitànæ contra Eutychen, & Epheſinæ illi reprobę pro eodem: atq; hinc eius ad poſteros memoria. In prima actione Chalcedonenſis ſynodi, primo tomo.

DIONYSIVS.

Eiuſdem Eccleſiæ epiſcopus uidetur fuiſſe. hoc enim nomine Antiochiæ Cariæ Piſidiæ, Chalcedonenſi ſynodo quidam interfuiſſe memoratur, in eiuſdem Catalogo, in primo tomo.

PERGAMIVS.

Antiochiæ metropolis Pyſidiæ Phrygiæ Salutarię prouincię epiſcopus fuit: tempore quo Conſtantinopoli ſub Imperatore Theodoſio à Flauiano, eius Eccleſiæ primario antiſtite habita eſt ſynodus, in Eutychis nouæ hæreſeos authoris negocio, cui ipſe Pergamius interfuit, ut teſtantur acta Chalcedonenſis concilij. Interfuit & Chalcedonēſi ſynodo celeberrimę illi ſub Imperatore Marciano, in qua ipſe unus eſt qui à ſynodo mittuntur accerſitum ſecundò Dioſcorum Alexandrinum archiepiſcopum, ad dicendàm cauſam: ut habet actio tertia eiuſdē ſynodi, in primo tomo.

SEVERVS.

Sozopolis Piſidiæ epiſcopus, ex Epheſinà celebri illa in cauſà Neſtorij ſynodo, hoc ſeculo notus eſt, in qua cū Cyrillo Alexandrino ſubſcripſit cōtra Neſtoriū: teſtātur acta.

OLYMPIVS.

Hemi montis ciuitatis Piſidiæ epiſcopus, Chalcedonenſi concilio interfuit. Catalogus teſtis.

DIONYSIVS.

Eiuſdem eccleſiæ epiſcopus uidetur fuiſſe: hoc enim nomine Antiochiæ Cariæ Piſidiæ, Chalcedonenſi ſynodò quidam interfuiſſe memoratur in eiuſdem Catàlogo, in primo tomo Conciliorum.

PAVLINVS Apameę Piſidiæ epiſcopus.

EORTIVS Nicopolis metropolis Piſidiæ epiſcopus.

ALEXANDER Seleucię Piſidię epiſcopus. Hi utplurimū ex Chalcedonēſi cōcilio in hominū ſunt memoria, cui interfuerunt: ueluti eorum Catalogus meminit.

LONGINVS.

Talbondanæ, ſiue (ut alibi) Menedu-

nenſis Piſidię prouincię ciuitatis epiſcopus, ex Conſtantinopolitano conuentu illo contra Eutychem notus eſt: ubi & ipſe in excutiendo Eutychis dogmate cenſor adfuiſſe uidetur. Ex actis eiuſdem.

LYCIAE.

EVDOXIVS.

EVdoxius Chomatis Lyciæ epiſcopus, ex Epheſina prima ſynodo celebris eſt.

ROMANVS.

Myrenſis, ſiue Myrorum Lycię prouinciæ metropolis epiſcopus, ex duabus ſynodis ad poſteritatem ſui memoriam tranſmiſit: Epheſina illa ſeptoba, in qua præſens Eutychis reſtitutionem cum alijs comprobauit: & Chalcedonenſi, cui quoque interfuit. Teſtes Catalogi.

POLYCARPVS.

Cabalæ, eiuſdem prouinciæ epiſcopus, ex ijſdem duabus ſynodis hoc ſeculo celebris, quòd eis interfuit. Catalogi earūdem.

ALCHIMEDES.

Silandi, ſeu Calindę, & Stephanus Limyræ, ciuitatum Lyciæ epiſcopi fuerunt, quo tempore Chalcedonēſis ſynodus celebrata eſt: atque eidem (ut Catalogi oſtendunt) Calindenſis interfuit ipſe, Limyrenſis alteri ſuas partes delegauerat.

SAVINIANVS.

Telmeſsi & Eniandos Lyciæ ciuitatum epiſcopus fuit tum, quum Conſtantinopoli Eutyches primùm hæreſeos damnatus eſt in ſynodo, cui & ipſe interfuit iudex & damnator. Indicant hoc eius ſynodi acta Chalcedonenſibus inſerta.

ZENODOTVS.

Earundem eccleſiarum paſtor & epiſcopus tempore Chalcedonenſis concilij fuit, cui etiam interfuit: teſtantur acta.

FRONTO Phaſelidis,

LEONTIVS Ataxi, &

ANTIPATER Canni, ſiue Canninæ, Dionyſius Attaliæ, ciuitatum Lyciæ epiſcopi fuerunt, & ex Chalcedonenſi cōcilio, (in quo & ipſi, ſi nihil aliud, ſaltem numerum ſua præſentia auxerunt) eorum reliqua eſt memoria. Teſtes catalogi, in primo tomo Conciliorum.

MEONIVS, ſeu ueri* MVSONIVS, Nyſæ Lyciæ ciuitatis epiſcopatum hoc ſeculo adminiſtrauit, Imperatoribus primùm Theodoſio poſteriore, dein Marciano eius ſucceſſore. Duabus ſynodis interfuit, Epheſinæ infami pro Eutyche, & Chalcedonenſi, in qua etiam ab Epheſino presbytero Caſsiano accuſatur, quòd fuerit unus ex illis qui ſe cum ſuo paſtore Baſsiano afflixerint. undecima actio Chalcedonenſis concilij.

CARIAE EPISCOPI.

CYRVS.

CYrus à puero in monaſterio educatus, Aphrodiſiadis Cariæ metropolis epiſcopatum geſsit, tempore duarum Synodorum quæ Epheſi celebratæ ſunt, prior cōtra Neſtorium, poſterior pro Eutyche, utroque Conſtantinopolitano hæretico: quibus etiam præſens interfuit, ut acta utriuſque indicant.

CRITONIANVS.

Eundem epiſcopatum adminiſtrauit eodem quidem ſeculo, ſed poſteriore tempore, quando Chalcedone ſub Marciano Imperatore celebratum eſt Concilium, in quo etiam fuit: ueluti acta habent.

IOANNES.

Parthenopolis eiuſdem prouinciæ Cariæ epiſcopus, ex actis Conſtantinopolitani cōuentus contra Eutychen notus eſt.

DANIEL.

Cadi epiſcopus fuit, & notus eſt ex Conſtantinopolitana illa contra Eutychen ſynodo, & Chalcedonenſi: ut teſtantur acta in primo tomo.

De alijs Cariæ epiſcopis.

Ioannes Aliudenæ, Menander Heracleæ Latmos, Eupythius Stratonicæ, Iohannes Amyzonis, Tinchanius Apolloniadis, Theodoretus Alabandorum, Ioannes Cindi, Alphius Myndi, Diogenes Orthoſiæ, Calandion Halicarnaſsi, Cariæ prouinciæ epiſcopi in Chalcedonenſi ſynodo fuerunt: exceptis Calandione qui presbyterum Iulianum, & Diogene, qui Theoctiſtum legatos eò miſerunt, ut ex actis patet.

IONIAE EPISCOPI.

ERADION.

ERadion epiſcopus Trallenſium, tantum eo nomine clarus, quòd primæ ſynodo Epheſinæ interfuit, ut patet ex actis.

MAXIMVS.

Maximus epiſcopus Trallenſium, interfuit Epheſinæ Prædatoriæ ſynodi actionibus: & Dioſcoro Alexandrino eius conuentus præſidi adulatus, ſuffragijs & ſubſcriptionibus in damnationem Flauiani Conſtantinopolitani cōſenſit. patet ex actis Chalcedonenſis ſynodi.

ASCLEPIADES.

Aſclepiades Trallianum fuit epiſcopus. Extat epiſtola ſub eius nomine in tomis Conciliorum, ad Petrum Gnaphęum, in qua errores eius refutat: ipſumque ſeriò cohortatur, ut ab errore reuertatur ad ueram Eccleſiæ ſententiam. ac obiter, quid ipſe de ſacratiſsima diuinitatis Triade ſentiat, aperit: Si quis confundat Trinitatem, dicens, eundem eſſe patrem & filium & ſpiritum ſanctum,

ſanctum, anathema ſit. Si quis diſtinguit unam ſubſtantiam Trinitatis, anathema ſit. Si quis unum filium diuidit in dualitatem filiorum, anathema ſit. Si quis Deum uerbum & carnem, unam dicit naturam, ignorans naturarum differentiam, anathema ſit. Etenim credimus, quod uita uita ſit, & non coincidit in mortem.

THEOPHILVS & HE-
racleon.

Epiſcopi Trallēſis ciuitatis, interfuēre & ſubſcripſēre cum Cyrillo in Epheſina prima ſynodo. patet ex catalogo in prima actione Chalcedonenſis ſynodi.

EPHESINI EPISCOPI.
HERACLIDES.

Heraclides fuit patria Cyprius, profeſſione monachus, Euagrij monachi in Sceti olim diſcipulus, gradu Eccleſiaſtico archidiaconus, mortuo Epheſinorum epiſcopo (quem Antonium Nicephorus nominat libro decimotertio, capite nono) creatus eſt à Ioanne Chryſoſtomo, ſeptuaginta epiſcopis alijs ſua ſuffragia adijcentibus. meminerunt Socrates & Sozomenus: hic libro octauo, capite ſexto: ille libro ſexto, capite undecimo: & Nicephorus libro decimotertio, capite uiceſimonono.

Huius ordinationem in quæſtionem uocatam à Theophilo Alexandrino, in particulari aduerſum Chryſoſtomum ſynodo Conſtantinopoli, commemorat Socrates libro ſexto, capite decimoſeptimo, tantum ex odio, quod erga Chryſoſtomum gerebat: & ut Socrates dicit, ut hoc modo occaſionem uenaretur aduerſus Chryſoſtomum, ut hunc, ſi quo modo poſſet, ſuo ſtatu deturbaret. Amplius quoque in illa Synodo accuſatum, licet abſentem, ſcribunt uterque, & Socrates ibidem, & Sozomenus libro eodem, cap. decimonono. Cauſæ accuſationis fuēre, quòd actores dicerent, quoſdam ab ipſo per uim pulſatos, & cathenis uinctos, per mediam Epheſiorum urbem, ueluti in triumpho ductos. Cumque Theophilus accuſatoribus daturus eſſet iudicium, etiam reo abſente, orta eſt grauiſsima contentio inter plebem Conſtantinopolitanam & Alexandrinos: illis negantibus, licere reum agere eum qui præſens non eſſet: his contrà affirmantibus, licere aduerſus eum actionem inſtituere, qui epiſcopali functione dignus minimè eſſet, etiamſi abſens ſit. Aceruaſit demum ea rixa in cruentum conflictum, ita ut multi uulnerarentur, non pauci etiam occiderentur.

Poſt Chryſoſtomum, Cucuſum in exilium abductum, Epheſij Heraclidem in carcerē coniecerunt, & ad quadriennium in eo crudeliter detinuerunt. Tandem uerò & dignitate ipſi abrogata, alium ſubrogarunt, hominem execrandum, omnis deteſtationis plenum, Victoris tribuni eunuchum. Nicephorus libro decimotertio, capite uiceſimonono.

MEMNON.

Memnona Epheſinæ eccleſiæ fuiſſe antiſtitem illo tempore, quo ibi ſynodus illa prima ac multum memorabilis contra Neſtorium celebrata eſt, circiter annum Chriſti 434 aut 35, ſatis conſtat ex actis eiuſdem: quorum meminerunt Socrates libro ſeptimo, capite triceſimoquarto: Euagrius libro primo, capite quarto & quinto: & extant integra in Conciliorum tomo primo. Cui ipſe ſucceſſerit, non ſatis clarum eſt. Conſtantinopoli auté ordinatus uideri poteſt ex narratione Philippi presbyteri Conſtantinopolitani, in undecima actione Chalcedonenſis concilij. In illa autem ſynodo unà cum Cyrillo Alexandrino primas tenuit partes, ac eandem ſententiam profeſſus eſt contra Neſtorium. Ac cum propter Neſtorij damnationem graue ortum eſſet diſsidium inter patres, ipſe quoque afflictionum Cyrilli particeps factus eſt. nam ab aduerſa parte, quæ à Cyrillo ſe ſegregauerat, ipſe etiam eſt ab epiſcopatu non modò remotus, ſed & à Comite gubernatore iſtius Synodi, in cuſtodiam unà cum collega Cyrillo traditus: ſicut hoc eſt manifeſtum ex epiſtola Ioannis Comitis Sacrenſis, qua Imperatores de ſtatu Synodi certiores facit, quæ extat inter ipſa acta in primo Tomo. Nullam autem ob cauſam aliam hæc paſſum, quàm quòd non expectato aduentu Ioannis Antiocheni, Neſtorij damnandi autor fuerat, authores cōmemorant. Extat ſcriptum aduerſæ, ut uidetur, partis, ad regem Callimorem, in illis ipſis actis. In eo grauiter ſanè accuſatur, Quòd in omnibus cooperarium ſe præbuerit & commilitonem Cyrillo, ac innumeras turbas excitauerit contra epiſcopos, qui aſſentiri noluerint ipſorum opinioni, quam diſertè nominant prauam & hæreticam: Quòd eccleſias occluſerit, & omnia templa, ueluti adeſſent Pagani & Dei hoſtes: Quòd Epheſiorum uulgus introduxerit, & ideo ipſos in ſummis periculis uerſatos quotidie, ac propterea iuſtè eum cum Cyrillo depoſitum eſſe. Et hæc quidem illi. Sed ita ſeſe rem non habere, ex Euagrio colligi poteſt, qui narrat, ſtatim uniuerſam Synodum eam damnationem poſito decreto irritam feciſſe, & rectè aduerſarios tum à communione, tum ab uniuerſa miniſterij authoritate excluſiſſe: ſicut hoc ipſum etiam teſtatur epiſtola Synodi, ſanioris uide-

licet partis, ad Imperatores Theodoſium & Valentinianum, in qua illud ipſum exponunt, quòd ſcilicet abſolutis Memnone cum ſuo ſocio, aduerſarios qui temerè ab ipſis diſceſsiſſent, prorſus reiecerint. Et egregio teſtimonio ornant hunc Memnonem, præſidem ſuum & Orthodoxæ fidei æmulatorem nominantes, & ſanctiſsimum & pienriſsimum coepiſcopum Cyrilli. Sed & ipſius innocentiam, ſicut & Cyrilli, egregiè defendunt, narrantes ipſos neque citatos, neque accuſatos, præter omnem rationem Canonum damnatos: ac propterea eam damnationem contumeliam appellant, & uiolentiam, & ſeriò apud Imperatores pro ipſis intercedunt: ac miſſa præſtantium epiſcoporum legatione, ſupplicant reuerenter, ut aduerſæ partis ſententiam irritam eſſe uelint: contrà uerò quæ ipſi decreuerint, rata & firma habere, & epiſcopos illos Cyrillum & Memnona ſynodi capita clementer ſibi reſtituere. Cæterùm Memnonem inuidum & iracundum hominem fuiſſe, ex eo apparet, quòd Baſſianum eccleſiæ Epheſinæ peracceptum, cónatus eſt remouere, ſed tamen ſub honeſtatis & pietatis ſpecie. Ordinauit enim eum epiſcopum Vangenſium, ut Liberatus narrat. Verùm cum ille recuſaret ad eam eccleſiam abire, adeò ira inflammatus eſt, ut ad horas tres ante ipſas aras grauiter plagis eum afflixerit, ad ſanguinem uſque, ut cruore etiam altare & ſacri Euangelij codex conſpergeretur, ac inſuper excommunícaret: ut patet ex undecima actione Chalcedonenſis concilij.

BASILIVS.

Defuncti Memnonis ſucceſſorem fuiſſe in eius Eccleſiæ gubernatione Baſilium quendam, ſemel atque iterum & perſpicuè commemoratur in undecima actione Chalcedonenſis concilij: ac uidetur uiceſimusſeptimus numerari à Timotheo, quem primum eius urbis faciunt epiſcopum. Quis autem, aut unde fuerit, aut quamdiu Eccleſiæ iſtius regimen tenuerit, non eſt memoriæ proditum. Conſtantinopoli à Proclo eius urbis epiſcopo per uiolentiam ordinatum eum eſſe, atque eam rem multorum cædium fuiſſe occaſionem, narrat Magneſiæ epiſcopus Leontius, in undecima actione Chalcedonenſi. Concilium coegit prouinciale ob Baſſianum, quem (ut dictum) malè tractauerat Memnon. Cumque ex Patrum ſententijs cognouiſſet, uiolenter cum Baſſiano actum, reddidit ipſi cõmunionem: nec ad illam Eccleſiam, ad quam per uim fuerat ordinatus, abire eum compulit, ſed inter ſuos locum ipſi permiſit, conuenientemque gradui honorem ei tribuit: ut quidem ipſe refert Baſſianus in eadem actione.

BASSIANVS.

Baſſianus Epheſinus eſſe uidetur. nam in undecima actione Chalcedonenſi commemorat, ſe à iuuentute cum pauperibus uixiſſe, & ptochodochium Epheſi erexiſſe, & ſeptuaginta lectos in illud collocaſſe, in uſum eorum qui languidius haberent, & ſcabie ac ulceribus laborarent. Eum autem Memnon ordinauerat legitimis ceremonijs epiſcopum eccleſiæ Euazenſi ſeu Vangenſi, uerùm præter ſuam uoluntatem: nec tam quòd ipſi bene cuperet, quàm ut hac honeſta occaſione, ab Epheſina eccleſia remoueret eum, quem acceptum eidem eſſe ęgrè ferebat: ſicut Baſſianus ipſe in ea narratione gloriatur.

Mortuo Baſilio, populus & clerus Epheſinus, ut qui ei antea ſemper fauiſſet, etiam inuitum & armata manu elegerunt epiſcopum, & ſolenni ritu ordinarunt. Ac cum res eſſet ad Imperatorem Theodoſium relata, & ipſe conſenſit, & per Silentiarium ſiue ſecretarium ſacras ipſi miſit literas. Demum & ipſe perrexit Conſtantinopolim ad Imperatorem, qui ipſum benignè excepit, & Proclum nonnihil ei offenſum, quòd armata manu à populo paſſus fuiſſet ſeipſum deſignari, ipſi quoque reconciliauit. Proclus etiam ciuitatis Epheſinæ epiſcopis & clero miſit ſynodicam, literas nimirum, quibus teſtatus eſt Baſſum in epiſcoporum ordinem receptum & confirmatum eſſe. Nomen etiam eius in tabulam quam diptychon uocabant, relatum, & pro more recitatum eſt. Cum annos quatuor in epiſcopatu egiſſet, & decem epiſcopos alios & clericos multos ordinaſſet, Leo Romanus & Flauianus Conſtãtinopolitanus, & Alexandrinus & Antiochenus epiſcopi, fortè delatione Stephani aut alterius cuiuſdam reſciſcunt, eum non ſatis legitimo modo ad epiſcopatũ ueniſſe. Quare Leo quamprimùm ad Alexandrinum ſcribit, & ad Imperatorem, ac monet Baſsianum non eſſe ferendum in epiſcopatu, cum eius uocatio non ſit legitima, ſiquidem armata manu ad eum ſit promotus. Hic continuò ab alijs epiſcopis damnatur, deponitur, & demum ex ipſo templo à ſacris abripitur, & uirgis cæſus carceri includitur, & ad menſes tres detinetur. Bona eius omnia diripiũtur, multi ex eius familiaribus occiduntur, ac ipſe tandem urbe expellitur, ſuorum collegarũ ac maximè Stephani machinatione & uoluptate. Poſt annos autem quatuor cum Chalcedone ſynodus habetetur, ipſe Valentiniano & Marciano ſupplex factus impetrauit, ut ſua cauſa in Synodo tractaretur.

Accuſauit

Accuſauit itaque Stephanum, quem in eius locum ſurrogauerant Epheſij, quòd bona & epiſcopatum ſuum obtineret, & autor ſuarum calamitatum fuiſſet. Partibus utriſque auditis, ac teſtibus examinatis, cum plurimi epiſcopi, & totus Conſtantinopolitanus clerus ei teſtimonium innocentiæ præberent, conſentiebant plerique de eo reſtituendo, & hanc expreſsè pronunciabant ſententiam: Baſsianum iuſticiã uocat, ualeant leges. Verùm quo minus hæc ſententia rata fuerit, iudices Concilij obſtitêre, qui ipſum neutiquam reſtituendum cenſuêre, quod uiolenter Eccleſiæ regimen occupaſſet: quorum iudicio tandem & reliquus Patrum cœtus acquieuit. Communi ergo decreto non eſt ipſe quidem ad gubernationem rurſus admiſſus: ſed tamen miniſterij gradus, ſiue epiſcopi dignitas non eſt ipſi abrogata, ſed habuit etiam deinceps inter epiſcopos locum & communionem, inſuper etiam ad annuos ſumptus uſque ad uitæ finem ſolidos ducentenos. Si quæ præterea ipſi fuerant ablata in iſta uiolenta depoſitione, Synodus ei reſtituenda ſanxit. Conſtant hæc ex ſynodi Chalcedonenſis actione undecima.

STEPHANVS.

Stephanus, Epheſinus patria fuiſſe uidetur. nam in eius Eccleſiæ clero ad annos quinquaginta uixiſſe ſe, affirmat in undecima actione Chalcedonenſi. Sub Baſsiano presbyter fuit ad annos quatuor: & ſuis inſidijs tandem perfecit, ut Baſsianus eijceretur. Ac ſubſtitutus eſt in eius locum. In concilij Chalcedonenſis actione undecima accuſatur à Baſsiano, quòd ipſe princeps & author fuerit excutiendi ſui. At uerò Stephanus eam culpam non agnoſcit, ſed in alios transfert. Et quamuis Stephanus ibidem gloriatur ſe legitimè ad epiſcopatum ueniſſe, tamen Synodus teſtatur eum per coniurationes & ſimiles artes dignitatem epiſcopalem conſequutum eſſe. Quando autem ad epiſcopatum peruenerit, explicatè ſatis non traditur. Temporibus Flauiani Conſtantinopolitani archiepiſcopi excuſſum Baſsianum, & ſubrogatum Stephanum, ex illa ipſa undecima Chalcedonenſis concilij ſeſſione intelligi poteſt, non ita multo ante Epheſinam illam infamem Synodum, qua Flauianus extinctus eſt. Siquidem in ea ipſa parũ laudabili Synodo hic Stephanus inter eos qui præſentes fuere, in catalogo Epheſini epiſcopi titulo recenſetur. Imò, ut etiam alij, uocem habet deciſiuam: ac diſertè approbat Nicenam ſynodum, & confirmationem eiuſdem factam in prima Epheſina ſynodo, ueramque fidem & Catholicam eſſe, adfirmat: & anathema pronunciat, Si quis præter ea quæ in illis ſtatuta, alia tradat. Quæ approbatio, teſtimonij loco haberi poteſt doctrinæ ipſius. In eadem Synodo, in Flauiani Conſtantinopolitani & Euſebij Dorilæi depoſitionem conſentit, & ſubſcribit cum cæteris: ueluti teſtantur acta iſtius deprauatæ Synodi, quæ primæ actioni Chalcedonenſi ſunt inſerta, in primo tomo Conciliorum.

In Chalcedonenſi ſynodo, priuſquam actio aduerſus eum cum Baſsiano inſtitueretur, habuit etiam locum & ordinem Epheſini epiſcopi: atque ibidem factum ſuum excuſare conatur, Deum teſtem inuocans, quòd non uolens conſenſerit in damnationem Flauiani, ſed coactus ob uiolentiam & uitæ periculum. Etenim nihilominus ſe hoſpitio ſuſcepiſſe, quicunque ex Eccleſiaſticis uiris Flauiani ad ipſum acceſsiſſent, cum eis etiam & Domini menſam feciſſe communem, & aliàs quoque omnem beneuolentiam ipſis exhibuiſſe, & propterea de uita aliquando grauiter periclitatum fuiſſe. Cum enim aliquando quendam presbyterum Elpidium, & diaconos, ſed & ipſum epiſcopum Euſebium (Dorylæum nimirum) ſecum ad Domini menſam adhibuiſſet, & in ædes quoque epiſcopales admiſiſſet, ſuperueniſſe monachos & milites Eutychis ad trecentos, & mortem ſibi intentaſſe, eo quòd Imperatoris aduerſarios ſuſcepiſſe eum dicerent, & ob id etiam Imperatoris ipſum exiſtere aduerſarium arguerent. Ad annos quatuor, non multo amplius ipſum etiam tenuiſſe Eccleſiam, colligi poteſt ex actione illa Chalcedonenſi: ac congruit propemodum hiſtoriæ ueritas. nam interuallum inter duas ſynodos, Epheſinam ſecundam prophanam illam, & Chalcedonenſem maximè celebrem, haud multo amplius ſpacium intercedit: in quarum priore paulo antè ad epiſcopatum peruenerat, poſteriore uerò ab eodem rurſum depoſitus fuerat: ita tamen, ut ipſi etiam, ſicuti & Baſsiano, tantum poteſtas gubernationis adempta eſſet, dignitas uerò & communio epiſcopi relicta, inſuper & pro conſolatione doloris additi ex Eccleſiæ reditibus ducenteni per annum ſolidi ad ſumptus uitæ. Ac mirum ſanè, cum iſta expreſsè contineat actio undecimæ & duodecimę ſeſsionis, Chalcedonenſis concilij, & Liberatus in ſuo Breuiario de Neſtoriana & Eutychetis cauſa capite decimotertio idem affirmet, quòd nimirum etiam Stephanus remotus ſit decretis Patrũ: quomodo Euagrius libro ſecũdo, cap. decimo ſexto, & ipſum ſecutus

Nicephorus capite ulrimo libri decimiquinti, narrent, gemina ſeſsione firmatum decretũ à Synodo, ut Stephanus ſedẽ ſuam recipiat, Baſsianus uerò cedat: cũ Baſsianus nõdum fuiſſet reſtitutus, nec Stephanus planè remotus: & ex illis ipſis authorũ Euagrij & Nicephori locis manifeſtè oſtẽdi poſsit, Stephanũ in utraq; Synodo, & ſecũda Epheſina cõtra Flauianũ, & hac Chalcedonenſi, Epheſini epiſcopi & nomen ac locum obtinuiſſe.

PAVLVS.

Paulum Epheſinorũ epiſcopũ ſua Eccleſia pulſum, reſtitutum per Timotheũ Aelurum Alexandrinũ epiſcopum, à Baſiliſco reuocatum, ſed paulo pòſt rurſum inde eiectũ mandato Zenonis Imperatoris, cõmemorat Euagrius libro tertio, capite ſexto & octauo. Sed quis iſte ſit Paulus, aut cui'nam ſucceſſerit, non liquet.

CASSIANVS.

Caſsian' Epheſinę eccleſię fuit presbyter, ſub paſtore Baſsiano: quo eiecto, ipſe quoq; unà exilij & aliarum afflictionum ad annos quatuor fuit particeps: ac demum Chalcedone in concilio ſuam, cum ſuo paſtore, actionem coniungit, ſuosque perſecutores ambo accuſant. Ex undecima actione eiuſdem Concilij.

Circa Epheſum fuerunt epiſcopi quidam ſolo nomine clari: Eutropius Pergami, Flauianus Adriaceotum, Maximus Aſci, Aroétianus Antandri, Chryſogonus Cimæ, Alexander Magneſię apud Sipylum, Euſtathius Timbriæ, Dracocius Hydræ, Gennadius Therorum, Iulianus Lebedi: qui in Epheſina Prædatoria ſynodo Stephani Epheſini fuerat notarius, ut ex prima actione, poſt initium paulo, Chalcedonenſis ſynodi liquet. Ziticus, Zeticus ſeu Zoticus, Neæ epiſcopus: Iſidorus Prienæ ciuitatis epiſcopus, Sebatius Maſtaurotum, Euſtorgius ſani Iouis, Gerontius Archadiopolis, Thomas Aulij, Rufus Ilij, S. Timi: Ioannes Bargaſorum Varectorum, Baſilius Teotum, Alexander Naulochi, epiſcopi omnes Eccleſiarum quæ ipſis aſcribuntur. Quorum nomine, quòd etiam ipſi abeſſent, Epheſinus epiſcopus Stephanus per Heſperium Pitanæ ciuitatis epiſcopum ſubſcripſiſſe memoratur in catalogo Chalcedonenſis concilij.

LYDIAE EPISCOPI.

THEOPHANIVS.

Epiſcopus Lydiæ prouinciæ eſſe uidetur, & quidem Philadelphiæ ciuitatis, quòd qui ex Quartodecimana hæreſi conuertuntur, omnes ipſum accedere ſcribuntur: ex actione prima Chalcedonẽſis cõcilij.

CHARISIVS *presbyter.*

Chariſius fuit Philadelphenæ ciuitatis presbyter, & œconomus eius eccleſiæ, ut teſtatur pars actionis ſynodi Epheſinæ, Chalcedonenſi inſerta. In ea autem Synodo ſymbolum fidei patribus obtulit, à Theodoro Mopſueſtienſi confictum, diuerſum à Niceno: & propterea etiam ibidem damnatum. Certamen ei fuit cum Neſtorianis. Accuſat enim duos ex miniſterio Conſtantinopolitano presbyteros gregis Neſtorij, Anaſtaſium & Photium: quòd ipſi ſubmiſerint inſidioſè in prouinciam Lydiæ alios duos ſuæ farinæ homines, presbyteros itidem, Antonium & Iacobum, hoc nomine: quoniam erant in illa prouincia qui à Quartodecimanorum (ut apparet) errore ad rectioris doctrinæ cognitionem peruenire cupiebant, eos ut ipſi in ueriori doctrina inſtituerent. uerùm eoſdem ſub prætextu Niceni ſymboli, aliud doctrinæ genus, corruptum à Theodoro Mopſueſtienſi, miſeris illis hominibus inſtillaſſe: & hoc modo ex leuioribus erroribus in multo perniciosiores deduxiſſe. Inſuper & quòd illum ipſum Iacobum ſui ſimilem per cõmendaticias literas ad Lydiæ epiſcopos, in urbem Philadelphiam etiam ſubintruſerint callidè: isq; pietatis ſpecie inſinuans ſeſe apud imperitiores, corruptam doctrinam ueritatis titulo tradiderit: decipiendoque ſimplicem multitudinem clericorum effecerit, ut ipſe iam non modò ut hęreticus habeatur, ſed etiam Iacobo recepto, ipſe tam à miniſterio quàm communione penitus ſit excluſus. Offert itaque ſuæ fidei cognitionem ſcriptam, breuem quidem illam, ſed tamen puram, quæ extat ibidem. Meminit etiam Liberatus in ſui Breuiarij decimo capite, Symbolum Chariſij Synodo placuiſſe, etiamſi in uerbis nonnihil de Chriſto uariarit. Meminit etiam Ruſticus diaconus, in ſua contra Acephalos diſputatione.

FLORENTIVS.

Florentius Sardeorum Lydiæ ubis epiſcopus metropolites, ſub Theodoſio iuniore fuit: cuius duntaxat gratia ſynodum Conſtantinopolitanã coactam, Liberatus in Breuiarij ſui undecimo capite expreſsè narrat: & initium actionis primæ eius Synodi repetitæ in prima actione Chalcedonenſis concilij oſtendit, in qua ipſe coràm quidem non adfuit, ſed habuit ibi quoſdam legatos qui cauſam eius agebant aduerſum duos, Ioannem & Coſsiniũ, Eccleſiarum ſub ſe conſtitutatũ epiſcopos. Poſtea cũ ob Eutychen in eadẽ dãnatum, Epheſi ex mandato Imperatoris Theodoſij alius cõgregatus eſſet cõuẽtus, ipſe interfuit, atq; interpretẽ egit legatorũ Romani pont. Quæ res declarat, ipſum

peritum

peritum fuiſſe linguarum, fuitque particeps omnium quæ perperam & ſcelerate in eodem conuenticulo facta ſunt: ſicut & reliqui omnes. Nam ſub prætextu ſeu errore conſeruandæ in ſuo uigore atque integritate ſynodi Nicenæ, & maxime conſtitutionis pro eadem factæ in Epheſina priori, conſenſit ipſe etiam in damnationem Flauiani Conſtantinopolitani & Euſebij Dorylæi, innocentiſsimorum uirorum. Contrà uerò, Eutychis hæretici reſtitutionem in integrum probauit. Interfuit denique & Chalcedonenſi concilio, ſub Marciano: in quo eadem quæ cæteri fecit, agnoſcens, ueniam petens, atque corrigens ea quæ praue admiſſa erant Epheſi contra Flauianum.

EVTHERIVS.

Stratonicæ Lydiæ epiſcopus, primæ Epheſinæ ſynodo in cauſa Neſtorij interfuit, eiuſque actis ſubſcripſit. Teſtis Catalogus in primo tomo.

PAVLVS.

Tripolis Lydię ciuitatis epiſcopus, Epheſinæ Prædatoriæ & Chalcedonenſi ſynodis interfuit: teſtantur poſterioris acta.

MENECRATES.

Caryſſorum, ſiue Cyraſſenorum eiuſdem prouinciæ epiſcopus, Chalcedonenſi concilio interfuit. Et inter alia hæc ei tribuitur uox contra Dioſcorum: Vnus homo uniuerſum orbem deſolauit, & tres menſes aſſidemus ei? in tertia actione eiuſdẽ Cõcilij.

COSSINIVS.

Hierocæſareæ epiſcopus, & ex Conſtantinopolitana ſynodo & poſtea Chalcedonenſi celebris eſt, quòd utrumque ſua præſentia & iudicio ornauit: ut acta poſterioris teſtantur.

EVLALIVS.

Colophonenſis epiſcopus, primæ Epheſinæ ſynodo contra Neſtorium interfuit, hinc cognitus: teſtatur Catalogus eiuſdem.

ALEXANDER.

Eiuſdem eccleſiæ Colophonis præfuit tempore Chalcedonenſis ſynodi, in qua eius nomine ſubſcripſit metropolitanus ipſius Stephanus Epheſinus, ut habet ſubſcriptionum Catalogus.

ANDREAS.

Srectorum, & Amachius Septoriorum, eiuſdem prouinciæ epiſcopi, tempore Chalcedonenſis concilij, ex quo ipſorum ſupereſt memoria: alterius ſanè, quòd ipſe coràm adfuerit, Amachius nimirum: alter uerò abſens, Coſsinio ſuas ſimul partes agendas cõmiſerat: Acta.

MYRNENSES EPISCOPI.

CYRVS.

Cyrus præfectus urbanus Conſtantinopoli fuit, is cum inſtauraſſet muros ex ingenti terræmotu collapſos, eoſque in ſublimè altitudinem reduxiſſet, ita ut quaſi nouam formã recepiſſe urbs uideretur: Byzantij, quòd ſtructura illa mirum in modum delectarentur, emiſerunt aliquando Imperatore præſente in hypodromio, ubi equeſtre certamẽ exhibebatur, hanc uocem, magnificam quidem illam, ſed Imperatori inuiſam, & Cyro maximè pernicioſam: Conſtantinus cõdidit, Cyrus reſtaurauit. Quo genere ſermonis offenſus Theodoſius princeps, præfectum ſuſpectum habere cœpit. Quare mox, ſub alio tamen, & quidem ſpecioſo prætextu, quaſi Græcæ adhuc ſuperſtitionis cultor exiſteret, dignitatẽ ei ademit, deinde etiã facultates ipſius omnes publicauit. Ille animum deſpondens, ad Eccleſiam confugit: à quã non exceptus modò, ſed etiã in ſacrũ ſacerdotũ ordinem receptus, & poſtea etiam Smyrnçorũ eccleſiæ datus eſt paſtor. At uerò Smyrnenſes, quòd & ad ipſos fama percrebuiſſet, quaſi Græcorum ſequeretur ſacra, auerſati ſunt aliquandiu eius communionem: ſed non ita multo pòſt ei ſunt coniuncti, ipſumq; gratum acceptũq; habuerũt, cum ſuum in doctrina conſenſum declaraſſet, & ſincerè & rectè ſe de IESV Chriſto ſentire demõſtraſſet. Huius opus quoq; eſſe ſcribit idem, templum quod Deigenitrici dedicatum, ab ipſo nomen ſumpſit, ut Cyri templũ dicatur. additq;, extruendi occaſionem præbuiſſe imaginem Mariæ uirginis, in eo loco ſub cupreſſo inuentam. Verùm ubi'nam terrarũ, Cõſtantinopoli'ne, an uerò in Smyrnenſium agro illud templum ſit extructum, ex illa narratione ſciri non poteſt. Meminit etiam Euagrius libro primo, capite decimonono, cuiuſdam Cyri, quem temporibus Theodoſij iunioris clarum poetam fuiſſe dicit: & ad eam dignitatem apud Imperatorem euectum, quę Præfectura aulę appellationem habuerit, & maxima fuerit: & quòd Heſperijs copijs etiam præfuerit. atq; is'ne ſit præfectus de quo nos priora recitauimus, qui poſtmodùm tali (ut dictum) neceſsitate adactus, Smyrnçorum factus ſit paſtor, affirmare certò non audemus. Fit & apud Suidam mentio Cyri cuiuſdam poetę, quem Panopoliten dicit. Et apud Theodoſium præfectum fuiſſe prætorio, item præfectum urbi, cõſulem & patricium, & in magna admiratione habitum apud Eudociam Auguſtam: qua Hieroſolymis abſente circũuentus ſit ab aduerſarijs, & Cotyæi in Phrygia epiſcopus factus, qui etiã uſq; ad Leonis Imperatoris tempora ſuperſtes fuerit. Huius mentio habetur etiam in l. ſi quis. C. ut nemo ad ſuum patroc. libro 11. Et ad hunc ſcripta eſt l. qui ſub prætextu. C. de ſacra Eccleſia.

PROTE-

PROTERIVS.

Cyro fortaſſe ſucceſsit ille Smyrnęorum epiſcopus cui Proterio nomen, qui Chalcedonenſi ſynodo interfuit: ut haberur capite decimoſexto lib. 2. apud Euagrium.

AETHERICVS.

Aethericus Smyrnæ Aſiæ ciuitatis epiſcopus fuit. eum hoc ſeculo inter Eccleſiæ gubernatores fuiſſe, tres Synodi, quibus interfuit, teſtantur: Conſtantinopolitana, Epheſina, & Chalcedonenſis.

LYCAONIAE EPISCOPI.

VALERIANVS.

VAlerianus in Lycaonia Iconij fuit èpiſcopus, cum Amphilochio. Contra Meſſalianitas, uagantes in ijs prouincijs, pugnauit. Hortatus etiam eſt patres Epheſinæ ſynodi, ut eos damnarent: propoſito decreto, olim à Siſinio contra eos in ſynodo Conſtantinopoli facto. Intereſt etiam poſtea ſynodo Conſtantinopolitanæ, & in damnationem Eutychetis conſentit, & ſuam ſententiam de duabus in Chriſto naturis ingenuè aperit: ut conſtat ex actis Synodicis. Fuit ei familiaritas cum Cyrillo: ut patet ex Liberati Breuiarij capite octauo & nono.

ONESIPHORVS.

Oneſiphorus Iconij Lycaoniæ metropolites, tempore duarum Synodorum præfuit eccleſijs ſuis: Epheſinæ alterius illius infamis, in qua præſens pro Eutyche ſuffragium tulit, ut einſdem Catalogus oſtendit: item Chalcedonenſis, cui quoque interfuit, eiuſdemque actis ſubſcripſit tum pro ſe, tum pro reliquis ſuæ diœceſeos epiſcopis abſentibus, quorum hæc in iſtius Synodi actis referuntur nomina: Eugenius Aranæ, Diomedes Ablatenſis epiſcopus: Etius Iſauriopolis, Euſtathius Ebsgenorum epiſcopi: Hegemonius Gadarenorum, ſiue Gandarenorum epiſcopus: Conon Pertæ epiſcopus, Armatius Myſtij epiſcopus, Oneſimus Cyziſtrorum, Olympius Sadagenorũ.

MEONIAE.

DAPHNVS.

DAphnus epiſcopus Magneſiæ ad Meandrum, ſimiliter ætate concilij iſtius Epheſini primi uixit, eidemque & ipſe interfuit, & cum Cyrillo Alexandrino ſubſcripſit.

LEONTIVS.

Leontius eiuſdem ciuitatis epiſcopus, Daphni hand dubiè ſucceſſor, duabus huius ſeculi Synodis interfuit, Prædatoriæ Epheſinæ & Chalcedonenſi: ſicut utriuſq; acta coniuncta teſtanrur, in primo tomo.

EVSEBIVS.

Euſebius Magneſiæ ad Sipulum epiſcopus hoc ſeculo quoque uixit, & interfuit Epheſino concilio primò contra Neſtorium. teſtis Catalogus in primo tomo.

STEPHANVS.

Theopolitanus Aſiæ prouinciæ epiſcopus, ex Epheſino primo concilio notus, cui interfuit. Teſtis catalogus eiuſdē concilij.

EVSEBIVS, & PROTERIVS.

Euſebius Clazomenæ ciuitaris Aſiæ, & Proterius Myrrhenæ eiuſdem prouinciæ epiſcopus, Chalcedonenſi ſynodo interfuerunt: atque inde ipſorum etiam in hominū memoria noticia. Catalogi teſtes.

THEOCTENVS.

Theoctenus Theræ Aſiæ epiſcopus, concilio Chalcedonenſi interfuit. Teſtatur Catalogus in primo tomo.

CYRIACVS.

Cyriacus Aegaræ epiſcopus, Prædatoriæ ſynodo Epheſi interfuit, & pro Eutyche cū alijs pronunciauit. Chalcedonenſi quoque interfuit, cuius acta utrunq; teſtantur.

EVPORVS.

Hypepenſis epiſcopus, primæ ſynodo Epheſinæ contra Neſtorium interfuit: teſtis Catalogus eiuſdem geſtorum, in primo tomo.

IVLIANVS.

Iulianus eiuſdem Eccleſiæ epiſcopus, quo tempore in eadem urbe poſterior celebrata eſt Synodus pro Eutyche, cui interfuit. Sed & Chalcedone poſtmodùm adfuit: ſicut utrumq; eiuſdem ſynodi, Chalcedonenſis ſcilicet, teſtantur acta.

PHRYGIAE EPISCOPI.

PHILIPPVS.

PHilippns Pergamenſis Aſiæ epiſcopus, ex Epheſino primo contra Neſtorium concilio cognirus eſt: nam eidem interfuit. Acta eiuſdem.

EVTROPIVS.

Eiuſdem eccleſiæ, ſcilicet quæ fuit in urbe Pergamo, epiſcopus fuit, quo tempore alterum in ea urbe Epheſo habitum fuit concilium, in quo & ipſe fuit: uelut acta eiuſdē, Chalcedonenſibus inſerta, tradunt.

THEODOSIVS & AGAPETVS.

Synnadenſium Pacatianæ Phrygiæ epiſcopi. Theodoſius quidem cum eſſet Synnadenſium paſtor partis ſanioris, eorū quippe qui Orthodoxi & Catholici dicebantur, oppugnabat alteram eius Eccleſiæ partem, qui proprio ſibi conſtituto paſtore Agapeto Macedonij errorem ſectabantur. Inſtabat autem apud magiſtratum, ut eos non modò urbe eijceret, ſed etiam ex agris pelleret. Sed erant illi ſegniores in eo ad actum perducendo, pre-

do, propterea quòd indicabant eum non tam zelo pietatis quàm auaricia, qua res exulum captabat, urgere. Quare negligentia eorum offenſus Conſtantiuopolim properat, ut Imperialia ibi edicta ad prouinciales magiſtratus exigat: ubi dũ morã trahit, Agapetus cõuocat factionis ſuæ cœtũ, eisq́; perſuadet, ut relicta hęreſi, ad eos qui ὁμοουσίαν fidem profiterẽtur tranſirẽt. Pia igitur eorũ uoluntate perſpecta, cũ uniuerſo ſuo cœtu Eccleſiã homouſianorũ ingreſſus, reliquę ſe parti rectè & piè ſentientium ac docentium coniungit. Ac more etiam conſueto communibus precibus peractis, uniuerſo populo pacem precatur: ipſorum quoque unanimi conſenſu Theodoſij thronum occupat. Et Theodoſius pòſt reuerſus, ab uniuerſa Eccleſia repellitur. Agapetus uerò communis & primarius totius gregis paſtor, deinceps uera & pia doctrina eam Eccleſiam paſcit ac gubernat. Cuius epiſcopatum quamuis fraude partum, tamen Atticus Cõſtantinopolitanus cõfirmat: quòd uideret, in Eccleſiæ iſtius loci utilitatem & incrementum iſtud ceſsiſſe. ipſum quoque Theodoſium ſcriptis literis delinit, ac monet, ut quietus deinceps eſſe, eamq́; iniuriã Eccleſiæ dónare uelit. refert Socrates libro ſeptimo, capite tertio: Nicephorus libro decimoquarto, capite undecimo.

MARINIANVS.

Marinianus fuit epiſcopus eccleſiæ Synnadenſis. interfuit ſynodo Epheſinæ primę contra Neſtorium, & ſecundę Prędatorię dictæ, in qua in Eutychis reſtitutionem conſenſit. Chalcedonenſi etiam interfuit, ut patet ex actis Conciliorum. Metropolitanus fuit, & ſub ſe aliquot epiſcopos habuit, quorum nomine in Chalcedonẽſi ſynodo ſubſcribit. fuerunt autem hi: Helladius Thyatyrę epiſcop', Paul' Gamanſę, Anxianõ Prepeniſſę, Otrei' Cynnabarij, Auxianon Byſenorũ, Iacob Primeſſæ inſulæ, Baſilius Orei.

NVNECHIVS.

Laodiceę metropolis Phrygię Pacatianę Trimitariæ epiſcopus, celebris eſt ex Synodis duabus: Epheſina Prædatoria dicta, cui interfuit, & Eutychen receptum probauit, ueluti acta oſtendũt in primo tomo Conciliorum: itẽ Chalcedonẽſi, in qua etiam præſens fuit, & actis eiuſdem ſubſcripſit, ſuo & aliorũ ſuæ diœceſeos epiſcoporũ abſentiũ nomine, quorum iſta referuntur nomina, ut Catalog' ſubſcriptionũ iſtius Synodi habet in primo tomo: Symmachus Antiquorum Bendos epiſcopus, Philetus Hierocepiẽſis, Epiphani' Chologeus, Euagoras Zeliſſorũ, Zoſimus Themiſonij, Antiochus Neæ ciuitatis, Philadelphius Anthenuſię, Arabius ciuitatis Simæ, Heraclius Cydiſſorum, Gaius Egarorum, Mathias Trimenothuritorum, Philippus Peltorum ciuitatis, Tacianus Philippopolis.

GENNADIVS.

Acmoniorum Phrygię Pacatianę ciuitatis epiſcopus.

THOMAS.

Theodoſiopolis Pacatianę Phrygiæ ciuitatis epiſcopus, ex duab. Synodis ſuã hoc ſeculo memoriã relinquit, quib. interfuit: Cõſtantinopolitana, quę ſub Theodoſio Imperatore contra Eutychen congregata fuit: & Chalcedonenſi, ut huius acta oſtendunt.

OLYMPIVS.

Olympius Theodoſiopoleos epiſcop' fuit. mentio eius fit in cõcilij Chalcedonenſis actiõe undecima, in qua teſtatur de ordinatione Baſsiani Epheſiorũ epiſcopi, quòd minus legitimè facta ſit: cũ ſe ſolũ pſentẽ & repugnantẽ, armata multitudo in templũ abripuerit, & unà cũ Baſsiano in ſedẽ epiſcopalẽ collocauerit, ad ordinatiõis perfectionẽ. Sed mẽdacij à Baſsiano redarguitur ibidẽ.

LVCIANVS.

Ipſenſis, ſiue Iſpenſis Phrygiæ itidem ciuitatis epiſcopus.

ALBERTVS.

Hierapoleos eiuſdem prouinciæ epiſcopus, ſimiliter & Strategius Polydorum, item Paulus Derbæ, Chalcedone interfuerunt in magno illo Concilio, ſub Marciano. teſtantur acta.

EVSEBIVS DORYLAEI.

Euſebius Dorylęus Cõſtãtinopoli rhetorẽ qdẽ egit, ſed nihilominus ſacrarũ literarum inſignẽ cognitionẽ habuit, ac fuit ſinceræ doctrinæ ſtudioſiſsimus, & corruptelis hæreticorũ infenſiſsimus. Neſtorij enim errorem primus deprehendit, & refutauit: ut Euagrius lib. 1. cap. 9. indicat: & Nicephorus lib. 14. cap. 47. Cũ Eutychete familiaritas ei aliquandiu fuit, cum iam Dorylęi Phrygiæ Salutariæ epiſcopus factus eſſet. Sed quamprimùm animaduertit eum parũ rectè ſentire, monuit eum amicè & fraternè, ut ab errore diſcederet. Verùm ubi ſenſit ſe nihil proficere, gloriam Dei & Eccleſiæ utilitatem amicitiæ ſuæ prætulit: & Flauiano Conſtantinopolitano epiſcopo obtulit libellum, in quo Eutychetis errorem indicauit. Nicephorus libro & capite eodem.

Extant autem integra acta in primo Conciliorum tomo, in prima actione Chalcedonenſis concilij. Eutyches, ut tertia Cõſtantinopolitana actio declarat, Euſebium quidem criminatur, tantũ ex odio & deformandi ſui ſtudio ſe accuſaſſe: qui cum lõgi temporis inimicitias geſſerit, ac ſibi maguã fieri iniuriã, ut qui expoſitioni fidei, quam olim Niceæ fecerint patres, & Epheſi pòſt confirmata

mata ſit, aſſentiatur. Verùm & euentus diuerſum probauit. & Euſebius coràm in prima actione Conſtantinopolitana narrat, ſe quidem antea fuiſſe amicum Eutychi: uerùm quia animaduertiſſet, haud ita rectè eum in pieratis doctrina ſapere, monuiſſe ipſum non ſemel atque iterum, ſed ſæpius, necſe quicquam profeciſſe: idque ſe poſſe oſtendere multis teſtibus, qui & præſentes fuerint, & ſimul audierint. Præbet Euſebio ueritatis teſtimonium etiam Liberatus in ſuo Breuiario, undecimo capite ſcribens, quòd fuerit orthodoxus Euſebius, & amicus prius Eutychi: ubi uerò docentem & prædicantem audiuiſſet de Chriſto, quòd neutiquam nobis ſecundum carnem eſſet conſubſtantialis, ſed corpus ſuum è cœlo haberet: item ante adunationem duas in Chriſto fuiſſe naturas, poſt uerò adunationem unam factam eſſe, prohibuerit ipſum talia & per ſe ſapere, & publicè docendo tradere. Sed Eutychen pertinaciter amici admonitiones repudiaſſe. Ibi eum in Synodo, quæ tum fortè alia ob negocia conuenerat Conſtantinopoli, retuliſſe ad Patres, & maximè ad præſidem ſynodi Flauianum Conſtantinopolitanum totam cauſam ſcripto: adiuraſſeque Patres, ut ipſum Eutychen citarent, eum ſe coràm ac publicè hæreſeos conuicturum. In præambulis actionum Conſtantinopolitanorum diſertè narratur, quòd Euſebius iſte unus fuerit ex ijs qui ei Synodo interfuerint, & ex ipſo conſeſſu exurrexerit Eutychen accuſaturus. Iſtud autem accuſatorum ſcriptum, extat in prima actione Conſtanrinopolitanæ iſtius ſynodi. Patres ſynodi Conſtantinopolitanæ Eutychen uocatum, & ſemel, iterum ac tertiò uenire detrectantem, quartò demum ſiſtunt. Cum eo autem Euſebius congreſſus, palàm ex ipſius ore & confeſsione probat, quòd impiè de Chriſto ſentiat. ob quod à Synodo Eutyches damnatur, ut paret ex ſeptima actione Conſtantinopolitanæ ſynodi. Ferebat eam rem indignè Dioſcorus Alexandriæ epiſcopus, Eutychetis ſummus patronus. Quare Chryſaphium Theodoſij cubicularium contra Euſebium inflammat, eiusque præſidio ſynodum Epheſinam Prædatoriam poſtea dictam congrégat. In ea autem crimine ficto, quaſi Euſebius cum Flauiano fidem Nicenam corruperit, addendo & demendo quæ uoluiſſet, & confimarit Neſtorianos, & occaſionem præbuerit paganis & Iudæis irridendæ religionis Chriſtianæ, non modò damnant eum, ſed etiam ab officio remouent: ut patet ex Euagrio libro primo, capite decimo: & Nicephori libro decimoquarto, capite quadrageſimoſeptimo: & indicant ſingulorum patrum eius Conciliabuli ſententiæ, quas in decernendo pronunciarunt. Recitantur autem ad finem primæ actionis Chalcedonenſis concilij. atque hoc nomine etiam optimo Imperatori Theodoſio impoſitum eſt, ut & ipſe etiam ptopoſito edicto damnationem ratificaret: cuius edicti exemplum eſt tertiæ actioni Chalcedonenſis concilij inſertum. Liberatus duodecimo ſui Breuiarij capite meminit ideo damnatum, quòd dixerit eſſe duarum naturarum perfectarum Chriſtum.

Iam uerò hoc modo innocentia penitus conculcata uidebatur, & quidem ſub honeſta pietatis ſpecie. Verùm à Deo omnis iniuſticiæ uindice paulo pòſt iterum in ſublime emerſit, & priſtinam dignitatem recuperauit, ac commenticio pietatis fuco detracto, uiolentia & iniuſticia apparuit. Nam mortuo Theodoſio Euſebius Marcianum Imperatorem excitat ad indicendam Oecumenicam ſynodum Chalcedonenſem, in qua & ſua & aliorum multorum cauſa denuò in iudicium reuocata dijudicetur: ut patet ex ſecundo ſecundi libri capite apud Euagrium. Nec erat irritus ipſius conatus. colligitur enim Synodus, & actoris partes unus & ſolus ipſe ſuſtinet, & omnes uires atque neruos in Dioſcorum Alexandrinum præſulem intendit, eumque accuſat, quòd per ipſum fides Chriſtiana multis modis ſit labefactata & deprauata. Flauianus pientiſsimus Cōſtantinopolitanę eccleſię epiſcopus non tantum præter æquum & ius à ſua gubernatione remotus, ſed indigniſsimè tractatus, ac miſerrimè tandem etiam peremptus: denique quòd & ipſe ſit iniuſtè eiectus è ſua Eccleſia, ſicùti duo eius ſcripta teſtantur, unum ad Imperatores Valentinianum & Marcianum, cuius exemplum extat tum in Euagrij libro eodem, capite quarto: tum ab initio primæ actionis Chalcedonenſis concilij, in primo tomo Conciliorum Coloniæ editorum: alterum ad Patres, qui ex Imperatorum iuſſu Chalcedonem conuenerant, cuius exemplum eſt initio tertiæ ſeſsionis illius Concilij in eodem tomo. Quibus ſcriptis utriuſque ſupplicat tam Imperatoribus quàm Synodo, ut & ſidei contra Dioſcori corruptelas, & ſui contra uiolentas iniurias eiuſdem patrocinium ſuſcipere uelint, &c. Et tantum quidem effecit, ut quæcunque Epheſi geſta eſſent abrogarentur, & ne nomine quidem Synodi digna cenſerentur: & ipſe quidem Euſebius cum alijs ſibi coniunctis abſolueretur à damna-

tione,

tione, ab uniuerſo & omnium maximè laudatiſsimo illo Concilio: contrà uerò Dioſcorus, & quotquot cum ipſo ſentiebant, eandem pœnam inciderent, quam alijs irrogauerant: Euſebius cum ſuis reſtitueretur in priſtinum ſtatum, Dioſcorus uerò cum ſuis manipularibus ab eodem deijcerentur ac condemnarentur: ut acta Synodi prolixius explicant, præſertim quartæ ſeſsionis in primo tomo. Euagrius ibidem, & ultimo præterea eiuſdem libri capite: Nicephorus item libro decimoquinto, capite ſecundo, & peculari tractatu ad finem eiuſdem libri. Inſuper quemadmodum Theodoſius Imperator Euſebij huius, & reliquorum qui cum ipſo Epheſi fuerant damnati, damnationem edito ſcripto publicauerat: ita uiciſsim Marcianus cum ſuo collega Valentiniano Imperatore alio publico edicto priori contrario eiuſdem reſtitutionem denunciant, innocentiæque eius teſtimonium perhibent. Habetur illud edictum ſub finem tertiæ actionis eius Concilij. Quin & ipſa ſynodus prolixo ſcripto ad pontificem Romanum Leonem, inter alia eius quoque innocentiæ patrocinatur. habetur & illud ſub eadem actione. Ipſe quoque Leo ſatis eius innocentiæ patrocinatur, dum eum fidei cauſa multa diſcrimina & labores toleraſſe dicit: imò & receptum ei præbuiſſe uidetur, interea temporis dum ſua Eccleſia eiectus fuit, & ipſo abſente defendendo eius Eccleſiæ curam ſeriò iniungit Anatolio Conſtantinopolitano, epiſtola ad ipſum, quæ eſt numero quadrageſima. Simile quid animaduerti poteſt etiam ex epiſtola præcedente, ad Pulcheriam.

SYLVANVS.

Syluanus Cheratapenſis, ſeu uerius Hierocepienſis Phrygiæ epiſcopus, primæ Epheſinæ ſynodo interfuit, inde eius reliqua memoria. Acta in primo tomo Conciliorum.

HELIAS.

Helias Blæandri magnæ Phrygiæ epiſcopus, Chalcedone in cōcilio interfuit. Teſtis Catalogus.

SYLVANVS TROADIS *Phrygiæ.*

Syluanus primùm præceptore Troilo ſophiſta artem oratoriam didicit, & poſtea omne ſtudium tranſtulit ad Chriſtianiſmum. Monaſticam autem conſectans uitam, pallium eius ordinis inſigne non tulit. Cum autem Conſtantinopoli niueret coniunctiſsimus Atticò, eius loci epiſcopo, creatus eſt ab eodem epiſcopus Eccleſiæ quæ erat Philippopoli. In eius gubernatione cum exegiſſet annos tres, nec hybernos iſtius loci rigores bene ferre poſſet, propter corpuſculi, quod gracile admodum ipſi erat, imbecillitates, rogauit Atticum, ut diſceſsione ſibi conceſſa, alium in locum ſuum ſubſtitueret. Alio autem ſurrogato, redijt ipſe Conſtantinopolim, ubi aliquandiu in ſumma rerum inopia uixit: ita ſanè, ut in frequentiſsima urbe ſparteis ſandalijs obambulare non erubeſceret. Mortuo Troadis epiſcopo, cum eius Eccleſiæ ciues apud Atticum adeſſent, alium ſibi paſtorem petentes, caſu uiſendi eius gratia aduenit Syluanus. quo conſpecto, ſtatim ad illum conuerſus inquit: Omnis deinceps tibi ô Syluane defugiendæ eccleſiaſticæ functionis præciſa eſt occaſio. multus enim Troade calor eſt, opportunuſque ualde & commodus locus, imò ab ipſo Deo tibi pararus. Proinde faceſſat omnis excuſatio: nec morare diutius, ſed protinus ad iter accingere, & eius Eccleſiæ gubernationem capeſſe. Atque hoc pacto demandata ſibi illa Eccleſia, paſtor eſt declaratus: ut Socrates libro ſeptimo, capite trigeſimoſeptimo commemorat: & Nicephorus libro decimoquarto, capite trigeſimonono. qui de eo hoc addit, quòd conſtituerit, ne quis ex clericis qui ſub ipſo erāt, ullam in poſterum cauſam iudicandam ſibi ſumeret. Viderat enim illos quaſi nundinationem quandam exercere, ex nugis & cauſis eorum qui in iudicio contendebant. Cauſarum autem iudiciū reiecit ad aliquem ex ordine Laicorum, quem iuſti & æqui amantem arbitrabatur, qui ſupplicantium libellos acciperet, & inter partes cognoſceret. Adſcribit huic idem author, ut eſt ipſe quoque eiuſmodi nugarum mirè curioſus, etiam miraculum: quemadmodum aliquando nauem onerariam ingentem, quæ immobilis ſteterit dæmonis cuiuſdam præſtigijs, precibus ſuis tantum promouerit, &c. Meminit & Nicephorus libro decimoquarto, capite trigeſimonono.

DALMATIVS.

Dalmatius uir pietate uerendus, & monachorum inſtitutis exercitatus, ab Eccleſia Cyzicæna legitur epiſcopus: cum Conſtantinopolitanus antiſtes (ſub cuius diœceſin ea eccleſia pertinebat) alium ei deſignaſſet Proclum nomine, Theodoſio iuniore imperij habenas adhuc moderante: Socrates libro ſeptimo, capite uiceſimooctauo: Nicephorus libro decimoquarto, capite uiceſimonono. Videtur hic Epheſinę ſynodo magnæ contra Neſtorium coactę non modò interfuiſſe, ſed etiam in ſchiſmate ibi oborto à partibus Cyrilli ſtetiſſe: & unus præterea legatorum fuiſſe, quos factio Cyrilli ad Imperatores Conſtantinopolim ab-

legauit contra aduerſam partem queſtus: ut in primo Conciliorum tomo in fine ſynodi Epheſinę ſcriptũ quoddã adiunctũ prodit.

DIOGENES.

Diogenes Cyzicenę eccleſię epiſcopus: Euagrius cap. ultimo, libri ſecundi. interfuit Prædatorię ſynodo Epheſinę, & disertè pronunciauit Eutychen reſtituendum. In Chalcedonenſi tum ſuo, tum aliorum epiſcoporum ſuæ diœceſeos nomine ſubſcripſit: ut patet ex actis.

De alijs epiſcopis in eccleſia Cyzicena.

Alexander Oceæ ciuitatis epiſcopus, Gemellus Melitopolis, Euſtorgius Scepſiæ, Eutychianus Batenſis, Acacius Proconeſi⁹, Timotheus Germæ: ſex hi epiſcopi in Chalcedonenſi ſynodo ipſi pręſentes non fuerũt, ſed per ſuum metropolitanum Diogenem Cyzicenum ſubſcripſerunt: ut patet ex ſexta actione eiuſdem Concilij.

BASILISCVS.

Baſiliſcus filius Harmatij, ut Nicephorus, ſiue Armati, ut Euagri⁹ nominat, cõſobrini Baſiliſci eius qui Zenoni imperium eripuerat. Quem Armatium cum Baſiliſcus ille tyrannus ducem cum copijs miſiſſet aduerſus Zenonem Imperatorem, Imperium recuperare conantem, Zenõ ipſum à Baſiliſco abalienauit, & in ſuas partes pertraxit, donis & pollicitationibus: quòd hunc, de quo nobis inſtituta eſt narratio, Baſiliſcũ filium eius Cęſarem uellet creare: quod etiam recuperato Imperio fecit. Sed paulo pòſt ſublato duce Armato (quòd nõ magis ſibi quàm Baſiliſco conſanguineo fidem ſeruaturũ arbitraretur) hunc Cæſarea dignitate exutum, ſacerdotij munus ſuſcipere coegit: atq; ita ad Eccleſiæ Cyzicenæ gubernationem ille peruenit.

EVSTATHIVS,

ſeu Euſtochius.

Euſtathius, ſeu Euſtochi⁹, Docimei Phrygię epiſcopus, in ſynodo Cõſtãtinopolitana ueram doctrinã de Chriſto contra Eutychẽ & Neſtorium aſſeruit. Idem poſtea in Chalcedonenſi fecit, ut patet ex actis.

BITHYNIAE EPISCOPI.

CYRINVS.

Cyrin⁹ ſub Arcadio Chalcedonẽſis eccleſiæ epiſcopus fuit, & quidẽ primis eius imperij ãnis, natione Ægyptius, patria Alexãdrinus, ut ex Socratis lib. ſexto, cap. 15. & Sozomeni libro8, cap. 16 patet. Inimiciſſimus Ioãni Chryſoſtomo. Quapropter cũ aduerſum Chryſoſtomũ ad ſynodũ profecturi, Chalcedone apud ipſum prius de rebus cõſulturi cõueniſſent pleriq; epiſcopi, qui hoſtili erga ipſum erãt animo, in quib. uel primas tenuit Theophilus Alexandrinus, prodijt in mediũ hic Cyrinus, & multa acerbè in Ioannẽ abſentẽ eſt locutus, ſuperbũ, arrogantẽ & intractabilẽ appellans. hocq; faciebat partim priuato odio, partim ut Theophilo gratificaretur ob cõmunem patriã. Verùm nõ impunè hoc habuit. Vn⁹ enim ex illo cœtu Maruthas nomine, Meſopotamię epiſcopus, non uolens quidẽ, ſed tamẽ caſu, ipſius calcando læſit pedẽ alterũ, leuiter ſanè in ſpeciẽ: uerùm in tantã malũ illud paulatim ſerpendo excreuit corruptionẽ, ut nõ illũ pedẽ tantũ, ſed & alterũ ſecandũ præbere coactus fuerit: nec tamẽ etiã reſectis ambobus pedibus, mitius habere potuit, niſi lues illa totũ corpus depaſcẽdo, lento quaſi igne eũ tandẽ cõſumeret. Sozomenus lib. 8. cap. 22: Nicephorus lib. 13. cap. 14. Qui de ipſo hoc ſubiũgit, quòd contumelijs ſuis in Chryſoſtomũ acceptam tulerit hanc pœnam.

EVLALIVS.

Chalcedonẽſis fuit epiſcopus, tẽpore illo quo Cõſtantinopoli cõgregatę ſynodi ſententia dãnat⁹ eſt Eutyches. teſtãtur hoc eius ſynodi acta, in quibus ipſe quoq; Eulalius numeratur inter eos qui in Eutychis damnationẽ ſententiã dixerũt: In 1 tomo Cõciliorũ, in prima actione Chalcedonenſis concilij.

ELEVTHERIVS.

Eleutherius Chalcedonẽſis eccleſiæ fuit antiſtes illo tẽpore, quo in eadẽ urbe frequẽtiſsima celebrata eſt Synodus, authoritate Romani Imperatoris Marciani, ob Eutychetis hæreſin. patet id ex actis eiuſdẽ Concilij.

PANSOPHIVS.

Panſophium Nicomedienſium eccleſiæ uel inuitę paſtorem obtruſit Ioannes Chryſoſtomus prouincialis ſuperintendens, eiecto Gerontio: quem ob doctrinã & alias uirtutes, præſertim in pauperes munificentiã, magno fauore proſequebantur, & ualde difficulter à ſe dimittebant. Fuerat aũt Panſophius coniugis Imperatoris pædagogus, uir doctrina & pietate præſtans, ac moribus placidiſsimis, nec tamen Nicomedienſibus gratus: unũ authoritatem Chryſoſtomi uererentur, accipiunt illum quidem, ſed præter ſui animi ſententiam: & tolerant, ſed cum metu & odio, ut inquit Sozomenus libro octauo, capite ſexto. Eadẽ recitat Nicephorus libro tredecimo, capite nono.

HIMERIVS.

Nicomedienſis metropolis eccleſiæ epiſcopus fuit etiam Himerius, tẽpore ſynodi Epheſinæ primę: cui etiam interfuit comitatus primatem metropolitanũ Antiochenũ Ioannem. Liberatus ſexto capite ſui Breuiarij. à cuius etiam partibus ſtetit in diſsidio ibidem exorto. Cumq; eo & ſua factione Cyrillum & Memnona, hunc Epheſioum, illũ Alexandrinum epiſcopos damnauit. Et poſtea etiã inter legatos fuit, qui à ſuis Cõſtãtinopolim miſsi fuerũt ad Imperatorẽ Theodoſium

doſium oſtēdit hoc mandatum, quod cæteri ipſorum complices legatis dederunt: cuius exēplum refertur in primo tomo Conciliorum, poſt iſtius ſynodi acta.

EVNOMIVS.

Eunomius Nicomedienſis epiſcopus litigauit cū Anaſtaſio Niceno epiſcopo, de iure metropolitani. nā Anaſtaſius ad Imperatores Valentinianum & Marcianum ſcripto eum accuſauerat, quòd ſibi parochias eripuerit, & quòd multa prӕterea alia fecerit, quę minimè fas ſit aut conſuetudo facere Nicomedienſem epiſcopū. & petierat contra Eunomium, iura ſua ſecundum antiquas regulas examinari. eius accuſationis exemplum extat in decimatertia actione Chalcedonēſi. Cum autem lis illa ad concilium Chalcedonenſe eſſet relata, patres Eunomio iura metropolitana ſuper uniuerſam prouinciā Bithyniam tradiderunt. Epheſinæ ſynodo, illi parum laudatæ, non quidē interfuit præſens, ſed nihilominus tamē ut omnes reliq iniuſticiæ ſuffragiū tulit in reſtitutione Eutychis, & dānatione Flauiani Conſtantinopoli, & Euſebij Dorylęi epiſcoporū, ꝑ preſbyterū ſuū Ariſtionē, qui ipſius ibi locum tenuit: ſicut ex actis concilij Chalcedonēſis liquet. Interfuit etiā ſynodo Cōſtantinopolitanæ, ut conſtat ex epiſtola eius ſynodi.

ANASTASIVS NICENVS.

Anaſtaſius Nicenus epiſcopus, ex Chalcedonēſi cōcilio celebris eſt. Fuerat enim accuſatus ab Eunomio Nicomediēſi, quòd iura ac priuilegia Nicomediēſis eccleſię ipſe ſubuerteret, inuadendo ac uſurpādo ea quę ſui eſſent iuris, nominarimq; quod excōmunicaſſet clericos eccleſiæ Baſilinopoleos, quā Nicomedienſis ſuę diœceſeos eſſe uolebat. Verùm Anaſtaſius iſte utrūq; negat, tū quòd eccleſię Eunomij miniſtros excōmunicarit, tūquòd ius aliquod ipſi cedat Baſilinopolis: & utriuſq; rei probationē ei imponit. Etenim uterq; ſibi metropolitanum ius totius prouincię Bithynię uendicabat. Quo pacto autem ea inter ipſos dijudicata ſit cōtrouerſia, ſuo loco recitatur ex decimatertia actione Chalcedonenſis concilij.

PETRVS.

Petrus Niceę metropolitanus fuit, & ipſe unus ex numero eorū q Cōſtātinopolitanæ ſynodo ſub Gēnadio, eius Eccleſiæ ſummo epiſcopo celebratę ſubſcripſerūt: ueluti hoc ex epiſtola eius ſynodi eſt manifeſtum.

STRATEGNIS.

Strategnis & Euſebi⁹ Heracleę Honoriadis ꝓuincię epiſcopi, Epheſino i cōtra Neſtoriū cōcilio interfuere. Oſtendunt Catalogi eius ſynodi in primo tomo.

THEODORVS.

Heracleæ Ponti epiſcopus, Chalcedonēſi interfuit cōcilio: teſtātur acta in 1 Tomo.

THEMISTIVS.

Amaſtridis eiuſdē prouincię epiſcopus, in eodē Chalcedonēſi cōcilio ſuū locū cōmendauit ſuo presbytero Philotimo, ipſe abſens. Eadem acta.

PAVLVS *Apolloniadis*.

Prouinciæ Bithyniæ epiſcopus nominatur: & inter iudices eos recēſetur etiam ipſe, qui Cōſtātinopoli in ſynodo cōtra Eutychē habita, eundē Eutychē hæreſeos reum iudicarunt & dānarunt. in actis eius Synodi, ex Chalcedonēſi concilio primo tomo.

FAVSTVS.

Fauſtus Apolloniadę epiſcopus, eo tēpore Eccleſiæ gubernator fuit, quo Antiochenus antiſtes Petrus Gnaphęus nouarū opinionū zizania in agrū Domini diſſeminabat: quæ etiā ipſe, ut alij multi, pro ſua uirili in ipſa ad huc herba, & priuſquā altius radices ageret, euellere ſtudebat: ut teſtatur epiſt. ipſi⁹ in ſecūdo Conciliorū tomo, ſub quinta Cōſtantinopolitana ſynodo, ſcripta ad ipſum Petrū Gnaphęū: in qua etiā ipſe ut cæteri hoc ſolū agit, ut ei ob oculos ponat, quib. cū hęreticis participet, ſi hymno dicto Triſagio adijciat clauſulā, Qui crucifixus es pro nobis. monetq;, ut ab incepto deſiſtat: ac obiter ſuam quoq; ſententiā explicat de trib. diuinitatis perſonis, & Chriſti incarnatione. ueluti hæc ſatis lōga periodus indicat: Et ꝓpter hoc enim plurimis deliramētis iaculata eſt ab infidelib. fides orthodoxa ſexcentorū triginta Patrū in Chalcedone, quoniā dixerūt duas naturas eſſe in Chriſto: unā paſsibilē, mortalē, uiſibilē & tractabilē, quæ eſt caro noſtra: & unā impaſsibilē, immortalē, inuiſibilē, intractabilē, quę eſt Dei inuiolabilis natura. utrūq; ergo in Chriſto oportet nos confiteri, quorū unioni nō des diſtantiā: neq; ſcindas Deū à carne, & nō uocitaberis Neſtorianus: neq; diſcretionē Chriſti naturarū negabis, & nō ſuſpicaberis eſſe Eutychianiſta: & nō cōfundas Deū paſsionib. carnis, & non dicēris Apollinariſta: neq; impaſsibili & immortali ſuperbè addas Chriſtū crucifixū, & non aſſeueres quadrifactū Deum, & nō eris habitus Manichæ⁹. Neq; in Triſagio poſt Deū patrē, & fortem ipſius filiū, & immortalē ſpiritum Chriſtū crucifixū, & nō habebis Samoſateni hæreſin. Et nō redarguaris quaternitatē ſapiens, non Trinitatem: neq; Trinitatem in Chriſtū induplices, ipſum patrem & filiū & ſpiritū S. dicēs, & non ſubibis Sabellij pœnā.

HELLESPONTI.

PAMPHILVS.

Pamphilus Abydarū epiſcopus fuit, & uixit tempore Zenonis & Acacij Cōſtātinopolitani. Extat eius epiſt. in ſecundo tomo Cōciliorū ad Petrū Gnaphęum. Actiter

ſeſe oppoſuit nouo errori à Gnaphęo ſparſo, ut patet ex ea epiſt. Nam aliquoties eum monuit per literas de ſuo errore: & tãdem ei ominatur, quòd niſi rectè cõfiteatur patrem, filiũ & ſpiritũ ſanctũ, nec deinceps ipſis uel addat uel adimat quicquam, fore ut ipſum communione priuet, licet ſit ipſe miniſterij gradu inferior illo.

PALLADIVS.

Palladius Amaſij, ſeu Amaſiæ Helleſpõti metropolis epiſcopus, Epheſinę ſynodo primæ cõtra Neſtoriũ interfuit. oſtendunt eius acta in primo tomo Conciliorum.

SELEVCTIS.

Eiuſdẽ eccleſiæ epiſcopus, Palladij fortè ſucceſſor, à trib. ſynodis quib interfuit commendatus: Cõſtãtinopolitana, in qua iudicans & ſubſcribẽs Eutychẽ cũ cęteris dãnat: Epheſina ſecũda & infami, in qua cõtra priorẽ ſuã cenſurã eundẽ Eutychẽ, ut & multi alij, iuſtificat: tertia Chalcedonenſi. Patent iſta ex eiuſdem Concilij actis, præſertim primæ ſeſsiouis primo tomo.

PALLADIVS.

Andraponẽſis Helleſpõti epiſcopus fuit, cũ Epheſi primũ illud uniuerſale celebratũ eſt cõciliũ cõtra Neſtoriũ, cui etiã interfuit.

PARALIVS.

Andrapæ eiuſdẽ eccleſiæ epiſcopus fuit, quãdo Chalcedone conciliũ illud inſtitutũ fuit: eidemq́; nõ quidem ipſemet interfuit, ſed ſuo loco eò ablegauit Eucharium diaconum. teſtantur Acta.

ETIVS.

Peonienſis epiſcopus, Epheſi in prima ſynodo præſens fuit, & ſubſcripſit. Acta.

EVLALIVS.

Eiuſdem ciuitatis, Pioniæ ſcilicet, epiſcopus: Chalcedonẽſis cõcilij tẽpore fuit, & eidẽ interfuit. Indicãt acta eiuſdẽ in 1. Tomo.

TIMOTHEVS.

Thermẽſis Helleſpõti epiſcopus, Epheſinæ primæ ſynodo interfuit, & à partib. Cyrilli ſtetit, cũ eoq́; in Neſtorij dãnationẽ ſubſcripſit. Fuit etiã unus ex illis qui in ea ſynodo ablegati ſunt ad uocandũ Ioannẽ Antiochenũ, & ſuos gregales, ad reddẽdã rationẽ depoſitionis Cyrilli & Memnonis: ut refert Liberatus ſexto capite ſui Breuiarij, in ſecundo Conciliorum tomo.

PIONIVS.

Troadæ Helleſponri ciuitatis epiſcopus, Cõſtantinopoli primùm in Eutychis dãnationẽ ad fuit, & cõtra eundẽ cũ cęteris ſentẽtiam tulit. poſtea etiã in illo Chalcedonenſi cõcilio pręſens adfuit. Vtrũq; ex actis Chalcedonenſis concilij, ut in primo tomo Conciliorum referuntur, conſtat.

PETRVS Dardani, Thalaſsius Parij, Dauid Andrianę ſiue Adrianæ, ſeu etiã Anderę: Stephanus Primneſiæ, Theoſebius Ilij, Hermias Abydi, Daniel Lampſaci, Patricius Adramytiorũ, eiuſdem prouinc æ Helleſponti epiſcopi, omnes in Chalcedonẽſis concilij catalogo numerantur, quòd eidem interfuerint, in primo Tomo.

GALATIAE EPISCOPI.

LEONTIVS.

ANcyræ Galatiæ epiſcopus fuit Leontius quidam, tẽporibus Imperatorũ Arcadij & Honorij. Theodoretus lib. quinto, capite uiceſimoſeptimo. Nouatianis Eccleſiã abſtuliſſe, cõmemorat Socrates libro ſexto, capite uiceſimoſecũdo. Et propterea adiiſſe ad ipſum Cõſtantinopoli agentem, Siſinium ibidem Nouatianæ ſectæ epiſcopum, & oraſſe ut eccleſiã reddere ſuæ ſectæ hominib. dignaretur. ibi tum acrius ab iſto Leontio acceptum Siſinniũ, quòd uidelicet inſignes eſſent Nouatiani cõuentibus eccleſiaſticis, ut qui pœnitentiã & clementiã Dei è medio tollerent. Reſpondiſſe uerò Siſinnium, neminem omnium eſſe quem magis pœniteat, quàm ſeſe. Quęrente Leõrio, Quo pacto? mox intul ſſe Siſinnium: Ita nimirũ, quòd te aſpicio. Sozomenus libro primo, capite uiceſimo, dicit eum ad ſynodum Conſtantinopolitanam, in qua denuò eiectus eſt Chryſoſtomus, unà cum alijs nonnullis epiſcopis aduenisse.

THEODOTVS.

Theodotus epiſcopus Ancyranus, ex Epheſina prima ſynodo contra Neſtoriũ coacta celebris eſt, quòd eidẽ interfuit. Euagri libro primo, capite quarto. Fuit hauddubiè Leontij ſucceſſor. Eum Gennadius in Catalogo ſuo, ſi modò literatura nõ eſt deprauata, Theodorum uocat: aitq́; ipſum adhuc Epheſi poſitũ, conſcripſiſſe librũ Refutationis aduerſus Neſtorium, dialectica quidem arte diſpoſitũ, ſanctarũ aũt Scripturarum autoritate contextũ: atq; uſum multis argumentationib. priuſquam Scripturarũ teſtimonijs uteretur. Eſt & inter legatos illos, qui in Synodi iſtius diſsidio à parte Cyrilli Alexandrini miſsi ſunt ad Imperatorem Conſtantinopolim: ut apparet ex mandato legatis dato in fine iſtius Cõcilij, in primo tomo Conciliorum.

EVSEBIVS ANCYRANVS.

Euſebius Ancyræ Galatiæ primæ epiſcopus, interfuit prophanæ Epheſinæ ſynodo Prædatoriæ dictæ, & cum reliquis Eutychẽ reſtituendum ſtatuit, ſicuti ex actis Calcedonenſibus patet. Videtur & Conſtantinopoli contra Eutychen coactæ ſynodo interfuiſſe, ex eiuſdẽ actis. Ac eũ in Chalcedonẽſi concilio fuiſſe, conſtat nõ tam ex Catalogo quàm ex eiuſdem Concilij decimaſexta ſeſſione:

ſione:in qua ipſe diſertè meminit,ſe Cōſtantinopoli à Proclo eius Eccleſię antiſtite ordinatū.Cumq; inter epiſcopos propter ordinationes metropolitarum & epiſcoporum cōtētiones eſſent,cōmemorat ipſe, nō ambire ſe eum honorem ordinādi alios epiſcopos. idq; ſe reipſa iam antè cōprobaſſe,cū ius hoc ſibi delatū ultrò à Gāgrena ciuitate repudiaſſet. Ac orat præterea reliquos epiſcopos, ne ob ius ordinationis ciuitates inter ſe ſolui uelint. Quod planè ſit futurum,ſi uocari ad gubernationem Eccleſiarū,nō in illis ipſis locis ſolenni ritu ornētur,quib. pręficiendi ſint,& à quib.ſint electi.probatq; hoc ſuo exemplo,quòd parū fauſtū ſibi fuerit, quòd Conſtantinopoli ſit ordinatus.

ANASTASIVS.

Anaſtaſios Ancyræ epiſcopus, uixit ſub Leone ptimo Imperatore,& Cōſtātinopolitanæ ſynodo à Genadio celebratæ interfuit: ut patet ex ſubſcriptiooe epiſtolæ miſſæ ad Romanum epiſcopum, & alios metropolitanos totius orbis.

MELIPHTHONGVS.

Huius Meliphthōgi Iuliopoleos epiſcopi,ex trib.Synodis uiget apud poſteros memoria.Primō enim adfuit Cōſtātinopoli, ac ſimul cū alijs,quos Flauianus eius loci primas inter Eccleſiaſticos cōuocauerat, Eutychen monaſterij cuiuſdā in ea urbe præſidē hæreſeos dānauit.Vocatur ibidē etiā in teſtē ab Euſebio Dorylęo Eutychetis accuſatore, aduerſum Eutychē.ac extat eius in iſtius ſynodi geſtis hæc ſententia de dogmate, ob quod iſtius temporis Eccleſiæ horribiliter tumultuabātur,de Chriſti perſona, & naturarū in eadem diuerſarū unione, ſecundum diuinum Apoſtolō:Si angelus de cœlo, &c. Ioannes Dei amātiſsimus epiſcopus ciuitatis Hyrcaniorū dixit: Nuper lectis, & pridē expoſitis à ſanctis patrib. in Nicea cōgregatis,& orthodoxè prędicatis à ſanctis epiſcopis, cōſentio & acquieſco. Alitet autē ſapientē,ſicut inſipientem auerſor,& alienum iudico à uia recta, per gratiā Chriſti, cū omnib.patrib.ſtabilitus. Euſebius epiſcopus Dorylęi dixit: Quoniā quidā ueneradiſsimorū epiſcopotū in hac regia urbe degētiū, quòd aut propter infirmitatē, aut ignorātes ad cōoocationē ſanctę ſynodi nō conuenerūt, peto abſentes p reuerēdiſsimū presbyterū & notariū Aſteriū,& per religioſiſsimos diaconos & notarios cōmoneri, quatenus & ipſi agnoſcētes quæ acta ſunt, ſuā manifeſtā faciāt uoluntatē. Sanctiſsimus Flauianus archiepiſcopus dixit: Reuerēdiſsimi notarij, abſentes Deo amātiſsimos epiſcopos commonefaciant,pręlegentes eis quæ acta ſunt, quatenus unuſquilque propriam uoluntatem exponat. Rurſum adſuit etiam in conciliabulo Epheſino,ubi ut pleriq; omnes, in Eutychis reſtitutionē & Flauiani damnationē conſentire cogitur. Interfuit & Chalcedonēſi illi laudatiſsimo concilio, ſub Imperatore Marciano,in quo ſi quid aotea Epheſi non edendo libetam confeſsionis uocem deliquit, correxit, & ſuam cū reliquorum numeroſiſsimi cœtus conſenſu ſententiam in omnibus coniunxit: ut patet ex actione prima Chalcedonenſis concilij,cui reliquarum ſynodorum geſta ſunt inſerta.

EVSEBIVS.

Euſebios Aſponenſis Galatiæ epiſcopatō geſſit,tempore Epheſini primi Concilij, cōtra Neſtorium,cui etiam interfuit, ut habēt eiuſdem acta.

PETRVS.

Gangrę metropolis ſecundę Galatiæ epiſcopus,tempote Procli Cōſtantinopolitani archipræſulis ad Eccleſiæ gubernatiooem uocatus eſt, & ab eodem etiam ordinatus: ut patet ex decimaſexta actione Chalcedonenſis concilij.Epheſioæ infami & Chalcedonenſi percelebri ſynodis interfuit: teſtantur acta.

CALOGERVS.

Claudiopolis,metropolis Ponticę Honoriadis,ex duabus ſynodis equidem hoc ſeculo notus eſt,ita tamē ut neutri interfuerit, ſed in uttoq; habuerit qui partes ipſius egerint.in Epheſina proprium presbyterum Olympium:Chalcedoneoſi uerò,Tij ciuitatis epiſcopum.Acta.

APRAGMONIVS Tij epiſcopus,Chalcedone in concilio & pro ſe & pro Calogero illo adfuit.oſtendunt acta.

THEOCTISTVS.

Peſsinuntis metropolis Ponti Galatię tēpore duarum ſynodorum hoc ſeculo celebratarum uixit:Epheſinæ infamis, cui licet ob infirmitatem non interfuerit, attamen actis eiuſdem ſubſcripſit per Cyriacum Tragmadenſem,& Chalcedonenſis,cui pręſeos ipſe interfuit,ut Acta docent.

CAPPADOCIAE EPISCOPI.

FIRMVS.

CÆſareæ Cappadocum epiſcopus fuit tempore Epheſinæ ſynodi primę contra Neſtorium collectæ,rerum Imperij potiente Imperatore Theodoſio poſteriore.nā ei nō modò interfuit, ſed & cōſentiens ſubſcripſit expoſitiooi Niceni ſymboli, à Cyrillo Alexandrino factæ. narratur io prima actione Chalcedonenſis concilij, in ptimo Conciliorum tomo.

THALASSIVS.

Firmo ſeu Philino epiſcopo mortuo,cum Cæſareenſes Cōſtantinopolim ueniſſent alium ſuæ Eccleſiæ paſtorem petentes: ac

quem'nam potiſsimùm ei populo præficeret,ſecum conſilia agitaret Proclus Conſtātinopoleos ſuperattendens: accidit commodùm,ut pleriq; omnes ſenatores uiſendi gratia ad ipſum cōuenirent: quorum in numero erat & hic Thalaſsius,utbiū quæ in Illyrico,præfecturam gerens.qui mox etiā in Orientem profecturus fuerat, cōmiſſum ſibi ab Imperatore munus adminiſtraturus. In hūc ſubitò manus inijcit,eumq; præter non modò cæterorū omniū opinionē, ſed & contra ſuam ipſius Thalaſsij animi ſententiā,& nihil minus unquam expectantem, Cæſarienſium epiſcopum decernit. Quod quidē tam ſubitum & inopinatū Procli factum,tametſi etiam præter Imperatoris uoluntatem contigiſſet,ac ipſe id ſatis ægrè ferret, comprobauit tamen poſtmodum ſua ſanctione.Thalaſsius autem cōmiſſum munus ſuſcepit, & cū pietate & fructu ſuorū adminiſtrauit: ut refert Socrates lib.7, cap.48: & Nicephorus lib.14, cap.42.Nec ipſi poſtmodū defuiſſe curam cōſeruandæ & propagandæ rectæ doctrinæ, Imperatoris Theodoſij teſtimonio quodāmodo liquet,qui ipſum nominat feruentem amatorem & æmulatorē orthodoxæ fidei,in epiſtola ad Dioſcorum: quæ extat in prima actione Chalcedonenſis concilij, in primo tomo Conciliorū Colonienſi. Hic in ſynodo Conſtantinopolitana contra Eutychen inſtituta interfuit,ut apparet ex actionibus eiuſdem ſynodi, quę in actis Chalcedonenſis concilij repetuntur.& in Epheſina altera Prædatoria dicta, cum Dioſcoro & alijs præſediſſe, & Eutychen reſtituendum in integrum, cum cæteris definijſſe, narratur in actis ſynodi Chalcedonenſis.Et quòd in ea ſynodo iniquè iudicaſſet, multosque præter omnem culpam ab officijs & miniſterijs Eccleſiarum reieciſſet: propterea illi talionis pœna in Chalcedonenſi ſynodo, ſicut & alijs eſt illata:ut ex Euagrio libro ſecūdo,capite quarto cōnſtat: & ex actis Chalcedonenſis ſynodi,quæ peculiari tractatu extant apud Nicephorum: & Conciliorum 1. tomo. Sed cum delictū agnouiſſet, & ueniam petijſſet,reſtitutus eſt in integrum.

THEODOSIVS.

Nazianzi epiſcopus.huius quoq; in eodē Catalogo recitatur nomen,ut qui & ipſe interfuerit Chalcedone.

DANIEL.

Colonenſis Cappadociæ ſecundę epiſcopus fuit tum,quum Epheſi primum uninerſale celebratum eſt Concilium contra Neſtorium,ubi etiam præſens adfuit, ut habet Catalogus.Liberatus in ſuo Breuiario ſexto capite meminit, hunc à parte Cyrilli Alexandrini archiepiſcopi ſteriſſe, in diſsidio inter patres ibidem cum alijs oborto; miſſumq; fuiſſe à ſua factiōe ad uocandū Antiochenū archiprǽſulē Ioannē,iſtius diſsidij authorem:ad reddendam rationem, quare Cyrillum & Memnona depoſuiſſet.

ARISTOMACHVS.

Eiuſdem eccleſiæ,Golonæ ſcilicet,epiſcopus fuit, quando Chalcedone magnum illud celebratum eſt Concilium:cui etiam interfuit.Catalogus teſtis.

PATRICIVS.

Tyanorum ſecundæ Cappadociæ epiſcopus,ex aliquot huius ſeculi ſynodis celebris eſt.Conſtantinopolitanæ ſub Flauiano contra Eutychen interfuit: Epheſinæ alteri & reiectæ non quidem ipſe interfuit, ſed ſuo loco legatum ibidem habuit ſuum presbyterū Anthimū: Chalcedone aūt ipſe præſens adfuit.teſtantur eiuſdem Concilij acta.

DOROTHEVS.

Neocæſareæ epiſcopus fuit hoc ſeculo,& ex aliquot ſynodis ipſe quoq; eſt cognitus. Conſtantinopoli, cum alijs in Eutychē ipſe etiam ſententiam dixiſſe memoratur. Prædatoriæ ſynodo Epheſi,item Chalcedonēſi, non interfuit quidem ipſe per ſeſe,habuit tamen in utraque ſuum locum tenentem:in illa presbyterum Longinum,in hac uerò diaconum Photinum.teſtantur Chalcedonēſis concilij acta.

PATRICIVS.

Neocæſareæ ciuitatis Auguſtæ Euphrateſiæ prouinciæ epiſcopus, Chalcedonenſi ſynodo interfuiſſe ſcribitur, in Catalogo eiuſdem.

ASCLEPIADES.

Trapezopolitanus,Epheſinę ſynodo primæ aduerſum Neſtorium coactæ interfuit. Oſtendit ſubſcriptionum Catalogus,in primo Tomo.

ATARBIVS.

Trapezuntis epiſcopus, Chalcedonenſi concilio interfuiſſe narratur in Catalogo.

GREGORIVS.

Gregorius Ponti Polemoniaci epiſcopus, interfuit in concilio Epheſi ſub Theodoſio iuniore, contra Neſtorium. teſtantur acta eiuſdem.

IOANNES Polemonij ciuitatis epiſcopus,item GRATIDIANVS Ceraſuntis epiſcopus,Chalcedonenſi cōcilio interfuere. Oſtendunt acta.

ARMENIAE EPISCOPI.

IOANNES THEODOSIO-politanus.

IOannes Theodoſiopolitanus epiſcopus, accuſatis Iba & Daniele,ſimul & ipſe reus eſt actus à collegis ſuis: ut eſt uidere in ſcripto monitorio in cauſa Ibæ, legato Imperatoris dato,ad Orientē proficiſcenti: in decima actio-

ma actione Chalcedonēſis cōcilij. Cęterùm quamobrem ipſe ad dicendã cauſam fuerit uocatus, diſertè nuſquam memoratur, neq; quid cum ipſo actum ſit. In Antiochena ſynodo locum & ipſe habuit, ac cum cæteris conſilia iunxit. & decreta fecit in cauſa Sauiniani epiſcopi Parenſis, contra æmulũ ſuum Athanaſium, quemadmodũ 14. actio Chalcedonenſis concilij teſtatur in 1 tomo.

EVNOMIVS.

In urbe Theodoſiopoli, temporib. poſterioris Theodoſij Imperatoris epiſcopus fuit Eunomius, celebris hoc nomine, quòd pietate ſua & precib. repreſſerit impetum Perſarum, urbem eam duce Gororane obſidentium & oppugnantium. Maximè uerò eius hoc ſingulare celebratur factum, quòd cum unus ex barbaricis iſtis regulis Rabſacis ac Sennacherib in morem furore concitatus, minacia quædam & impietatis plena remerè effudiſſet uerba, Ne templis quidem ſacris ſe parſurum: mox epiſcopus tormentũ in Dei nomine, aduerſus quem blaſphemus fuiſſet, contra illum dirigi iuſſerit: & conſeſtim ſaxum emiſſum rectà in illum illatum ſit, eiuſq; blaſphemaroris os & totum caput comminuerit: & hinc incuſſum terrorē hoſtibus, ut obſidionem ſoluerint. narrat Theodoretus libro quinto, capite trigeſimo ſeptimo.

PETRVS.

Theodoſiopoleos Armeniæ ciuitatis epiſcopus Petrus nomine, interfuit Synodo Conſtantinopoli, temporibus eiuſdem Imperatoris Theodoſij iunioris, & Flauiani eius eccleſiæ antiſtitis, in cauſa Eutychis hęretici: ut oſtendunt eius Synodi acta, quæ Chalcedonenſi inſerta ſunt concilio.

ACACIVS MELITINENSIS.

Acacius Melitinenſis Armeniæ epiſcopus, ſucceſsit Otreio: ut ex Nicephoro libro decimoquarto, capite trigeſimo colligi poteſt. Et primæ Synodo, & diſsidio ibidem inter Patres ſuper Neſtorij damnatione oborto, interfuit: & à partibus Cyrilli Alexandrini ſtetit, ut ex actis eius Synodi patet. Euthymius monachus apud Nicephorum, eum unà cum Cyrillo columen & faſtigium ueræ fidei appellat. Acerrimè dimicauit contra Neſtorium & alios hæreticos. De ipſo ſcribit Liberatus in Breuiario ſuo, capite decimo, quòd monuerit ſcripto Armenios, ne Theodori Mopſueſteni libros in ipſorum linguam tranſlatos reciperent, eo quòd eſſent hæretici, ac præſertim Neſtorij dogmatis authores. Verùm quòd hoc non ex ſincero charitatis affectu, ſed æmulationis atque contentionis ſtudio fecerit, iam tum inſimulatum eum à Ciliciæ epiſcopis fuiſſe. De eodem etiam hoc commemorat, quòd patum rectè feciſſe Cyrillum Alexandrinum etiam ipſe exiſtimarit, quòd Orientalium confeſsionem de duabus naturis ſuſcepiſſet. Et propterea Cyrillum eidem ſcripto reſpondiſſe, cuius partē recitat, & rationē facti ſui reddidiſſe: & Orientalib. teſtimoniũ perhibuiſſe, quod rectè ſentiant.

CONSTANTINVS.

Melitenæ ciuitatis epiſcopus, Acacij ſucceſſor fuiſſe uidetur. Nam in catalogo Synodi, quæ ad excutiendum Eutychis dogma primùm Conſtantinopoli fuerat congregata, tempore Theodoſij iunioris Imperatoris, & Flauiani eiuſdem urbis epiſcopi, inter eos qui adfuerunt, hic quoque numeratur. Poſtea etiam Epheſi in illo conuenticulo, quod ob eiuſdem Eutychis errorem confirmatum malè audit, adfuit. Demũ & in Chalcedonenſis illius magni concilij geſtis nomen eius recitatur, inter illos qui præſentes fuere.

IOANNES.

Nicopolis primæ Armeniæ ciuitatis epiſcopus, duabus ſynodis, Epheſinæ Prędatoriæ & Chalcedonenſi, interfuit.

IOANNES SEBASTAE.

Ioannes Sebaſtę ciuitatis metropolis primæ Armeniæ epiſcopus, primùm ex Epheſina illa infami ſynodo notus eſt, quòd eidem interfuit, ut acta eius oſtendunt. Poſtea etiam Chalcedone ſub Marciano, ſanctiſsimum illum cōuentũ ſua præſentia ornauit. Acta eiuſdem.

ACACIVS.

Acacius Ariarathiæ ſecundæ Armeniæ ciuitatis epiſcopus, Conſtantinopolitanæ ſynodo, quæ ad Eutychis blaſphemias reprimendas erat inſtituta, interfuit: & in catalogo ſynodi Epheſinæ Prædatoriæ, qui refertur in prima actione concilij Chalcedonenſis, memoratur, eidem profanæ congregationi, in Flauiani Conſtantinopolitani epiſcopi exitium inſtitutę, non tantum ſuo, ſed etiam Conſtantini Melitenæ eccleſiæ epiſcopi nomine interfuiſſe, & dicta ſententia decreuiſſe cum cæteris Eutychen reſtituendum. Et Euagrius libro ſecundo, capite decimoſexto narrat, hunc Acacium induxiſſe alios, ut in ea Synodo chartæ nondum literis exaratæ ſubſcriberent: idq; cum uiolentia factũ, militib. ipſos circumdatib. cum armis & mortiferis telis. Interfuit etiam celeberrimæ illi cōgregationi quæ fuit Chalcedone, & etiam unus ex illis qui mittunt uocatum Dioſcorum ad Synodum.

SARMATIAE EPISCOPI.

PETRVS.

PEtrus Sarmatarũ fuit epiſcopus, quem ad Conciliũ euntem Euthymius mona-

chus hortatus eſt, ut Cytilli Alexandrini & Acacij Melitinẽſis ſententiã ſequeretur. Nicephorus lib. 14, cap. 34.

AVXILIAVS.

Auxiliaus ſiue Auxolaus Hippodion gentis Saracenorũ fœderatorũ epiſcopus, Epheſinæ ſecundæ interfuit: & in reliquorum ſentenriam de Entyche reſtituẽdo acceſsit. teſtantur eiuſdem acta.

EVSTATHIVS.

Euſtathius gentis Saracenorum epiſcopus, Chalcedonenſi concilio interfuit. Patet ex actis eiuſdem.

IOANNES.

Similiter gentis Saracenorum epiſcopus, eidem Concilio interfuit. liquet ex actis.

HIRCANIAE EPISCOPI.

IOANNES HIRCANORVM.

IOannes Hircanorum epiſcopus, poſteritati commendatur ob Conſtantinopolitanam ſynodum contra Eutychis erroneum dogma inſtitutam: cui non modò interfuit ueluri κῶφον πρόσωπον, ſed diſerta uoce etiam ipſe Nicenam & Epheſinam fidei expoſitionem, ſimul & Cyrilli approbauit, & quæ ijs aduerſarentur reiecit, & Eutychen damnauit: ut conſtat ex actia.

AFRICANI
doctores.

CYRILLVS ALEXANDRINVS.

CYrillus Alexandriæ natus eſt, ut patet ex libellia Theodori & Athanaſij contra Dioſcotum, in tertia actione Chalcedonenſis concilij. Theophili, cui ipſe ſucceſsit, ex ſotore nepotem nominat Socrates libro ſeptimo, capite ſeptimo. Fratris Theophili filium fuiſſe, & patruo in præſulatu Alexandrino ſucceſsiſſe, Theodoretus memorat libto quinto, capite uiceſimoquinto. Qui cum & Nicephorus concordat, nominana Theophili deceſſoris ex fratre, non (ut Socrates) ex ſorore, nepotem: libro decimoquarto, capite decimoquarto.

Vir fuit ingenio excellẽtiſsimo, & in omni doctrinarum genere, ptophanarum ſimul & diuinarum inſtitutus: uelnti doctiſsima ipſius opera, quæ poſteritatis memoriam meruere, probant. Mortuo Theophilo, cũ de ſucceſſore deliberationes inſtituerentur, populus in diuerſa ſtudia abijt: alijs Timotheũ quendã petentibus, Eccleſiæ iſtius archidiaconũ, cuius partes etiam militariũ copiarũ dux Abundantius multũ iuuabat: alijs uerò Cyrillum hunc poſtulantibus, qui & ipſe ex miniſterio eius Eccleſię fuit, ut apparet, licet locus & gradus non exprimatur. Cumq; rea penè ſeditoſe ageretut, præualuit tandẽ para ea quæ Cytillũ, ob ſingularẽ doctrinã & uirtutem, quibus omnibus alijs præſtabat, flagitabat. Tertia igitur poſt patrui obitũ die electus eſt epiſcopus. fuit ea decimaoctaua menſis Octobris, Conſulatu Honorij IX. & Theodoſij iunioris quinto: ut Socratea annotauit lib. 7. cap. 7. Quorũ cõſulatus eſt annus Chriſti quadringẽteſimua & tredecim⁹, iuxta Marianũ Scotũ: aut decimuſquart⁹, iuxta Proſperũ. Nicephor⁹ loco iã antè memorato, ſimpliciter id quinto Imperij Theodoſij anno factum narrat. at uerò pòſt decimoſexto eiuſdẽ libri capite, ueluti ſui oblitus, ait quartum epiſcopatus Cyrilli annum eſſe ſextum imperij Theodoſij.

Electum Cyrillum, ad inaugurationem progreſſum maiore pompa, & magnificẽtia, prophanorũ magiſtratuũ in morẽ, quàm aut Theophilũ aut reliquos deceſſores, ijdẽ authores cõmemorant: quàm uerè, uiderint ipſi. certè hinc initiũ factũ uterq; recitãt, ut deinde Alexãdrini: epiſcopi, præter res miniſterij, & Eccleſiaſticę gubernarionia etiã potẽtiã exercuerint, & politica quoq; tractarint.

Donis haud uulgarib. ornatus fuit, qualia in doctore Eccleſiæ ſolent requiri. Puram enim & ſinceram doctrinã non modò ipſe tenuit, ſed etiã dexteritate in docendo & enarrandia ſacris literis multũ ualuit. Ac in conuincendis & refutandis cõtradicentibus, ethnicia & hæreticis, neq; facultas, neq; ſtudium, neq; zelus ei defuit. Allegorijs interdum tractãdis plus uacat, quàm par erat. uniuerſæ mundi hiſtoriæ, & omnium temporũ, ac totius antiquitaris eum habuiſſe cognitionẽ, cõſtat ex libria cõtra Iulianũ. Plurimarũ enim antiquiſsimarũ hiſtoriarũ, autorũ & ſcriptorũ mentionẽ facit: ut Porphyrij, quẽ dicit amaros aduerſus Chriſtianorũ religionem effudiſſe libros, & eam tantũ non pedibus calcare. lib. 1.

Hermetis Triſmegiſti: de quo recitat, quis fuerit, quæ inuenerit & ſcripſerit, lib. 1. cõtra eundem. quoſdam etiam libros illius nominatim indicat.

Dynarchi poetę de actis Liberi, ibidem: & Pythagoræ, & Polycratis tyranni. libro decimo contra Iulianum.

Alexandri Polyhiſtoris, & Abidenĩ: quos dicit hiſtoricos conſcripſiſſe libros, contra Iulianum lib. 1.

Polemonia, Ptolemæi Mendeſij, Hellanici, Philochori & Diodori, hiſtoricorũ mentionem facit lib. 1. contra Iuliannm.

Orphei Oeagri filij, quẽ ait odas et hymnos falſò nominaris dijs cõpoſuiſſe, eodẽ libro.

Menedei Pyrrhæi, quem & ipſum quędã ſcripſiſſe apparet, meminit lib. 6.

Theopompi, eodem libro.

Dionyſij Halicarnaſſęi, Romani hiſtorici, ibidem.

Timæi

Timæi,& eius librorum,ibidem.

Clementis Stromatum, ibidem, & libro ſeptimo.

Eupolemij hiſtorici,qui librum de regib. Iudæ ſcripſerit,libro ſeptimo.

Empedoclis,quem turpiſsima ſcripſiſſe narrat in eodem libro.

Platonis,cuius uerba de uerbo Dei citat ex Epinomide: item epiſtolæ ad Hermian, Eraſtum & Coriſcum,libro octauo.

Numenij,cuius quoq; ſententiam de Trinitate allegat eodem libro.

Plotini, cuius & ipſius dictum de Trinitate citat.

Amelij Platonici,cuius de initio Euangelij Ioannis teſtimonium profert ibidem.

Pyramis,Xenophontis, & aliorum plurimorum.

¶ Setium fuiſſe in gubernatione, & ſcripta ipſius luculenter oſtendunt, & ex poſterioribus noſtræ narrationis eriam ſatis apparebit.libet tamen eius rei hic præbere guſtum. Capite triceſimoſexto ſecundi libri Commentariorum in Ioannem,monet eos qui Eccleſiæ miniſterijs præſunt,ne nimium citò ad diuinam menſam admittãt neophytos: nec antequam firmiores catechumeni ſint,Chriſtum ei, prius quàm oporteat, baptiſmi myſterio commendent.Ita etiam capite nonageſimonono monet eos qui docẽdi muneri præficiuntur,ex uerbis Chriſti,Ego ſum qui loquor tecum, à minorib. ptius eſſe incipiendum:quæ ubi Neophyti ruminauerint, tunc à paruis ad maiora ducendos. Illud etiam addens, eos in die iudicij rationem reddituros eſſe,qui rudioribus,& uix dum rectè catechumenis, ſacerdotum miniſteria commendent. Item capite uigeſimoſeptimo libri tertij ſubmonet,qui Eccleſijs præſident, ne uerborum ſuauitate & adulationibus,quibus plerunque ij utantur qui minus rectè de fide ſentiunt,ſibi imponi patiantur,quo minus de errore eos arguãt: iuxta Paulum, Peccantes in conſpectu omnium argue, &c.

¶ Inſeruijt etiam Eccleſiæ ſcriptis ſuis, quorum alia edidit Exegetica, qualia ſunt: Liber in quo oſtenditur, quòd per omnes Moſis libros,Chriſti myſterium ænigmaticè ſignificetur. eum græcè extare in Italia, titulo Cyrilli Alexandriæ archiepiſcopi, Geſnerus refert in ſua Bibliotheca.

In Leuiticum Commentariorum libri decem & ſex, uerſi incerto autore, Cyrilli nomini inſcripti paſsim extant: ſed Origeni rectius quàm Cyrillo tribuuntur. Nam decimotertio ſiue libro, ſiue homilia, meminit ſe in explicatione uerſiculi, Lucerna pedibus meis Lex tua Domine, Pſalmi centeſimi decimioctaui, diuerſitatem lucernæ & lucis pro uiribus oſtendiſſe: quod Cyrillum præſtitiſſe minimè conſtat, ſed Origenem id feciſſe uolunt quidam. Quin & ipſe ſermonis & interpretationis character, uidetur non obſcurè prodere autorem Origenem.in qua ſententia eſt & Iohannes Brentius, in epiſtola nuncupatoria ſuorum Commentariorum in eundem Leuiticum.

Commentarij in prophetas,Eſaiam,Oſeã, Danielem: item explicatio Orationis prophetæ Abacuc: quæ græcè extare in Italia, Geſnerus refert in ſua Bibliotheca.

In Iohannis euangelium Commentariorum libri duodecim extant latinè, Trapezuntio interprete: & ex ijs quatuor ſunt Clithouæi.

Opus τὰ γλαφυρὰ, ſcita ſeu elegantia: eius Nicephorus meminit libro decimoquarto,capite decimoquarto.& addit,in illo,ea quæ in ueteribus ſcripturis figuratè dicta ſint,ad Chriſtũ & Eccleſiam referri.extat & id græcè in Italia,Geſnero autore.

De adoratione & cultu in ſpiritu & ueritate,ad Palladium Dialogus. huius quoque meminit Nicephorus ibidem. Et extat etiam is tum græcè in Italia,ſecundum Geſnerum:tum latinè,Iohanne Oecolampadio interprete.

De exitu animæ,& ſecunda eius præſentia opuſculum, cum Horis & Liturgia Mariæ, græcè aliquando Pariſijs editum eſt: Geſnerus.

Sermo de eo,Quòd uerbum Dei ſit factũ homo,editus aliquando Baſileæ,extat.

Scholia de incarnatione unigeniti, latina extant in Epheſini concilij actis,primo Conciliorum tomo.

Homilias ipſum ſcripſiſſe, quas Græci epiſcopi ad declamandi uſum memoriæ mandarint,refert Gennadius. Et in ſacrum Symbolum ex Cyrilli interpretatione extare homilias quaſdam græcas Geſnerus ait.

Niceni ſymboli interpretatio Cyrilli latina, inſerta eſt geſtis Epheſini concilij primi,in primo tomo Conciliorum.

Orationes ſeptem græcè extare in Italia, meminit Geſnerus.

De ortu & laude Mariæ lib. i. Trithemius numerat.

De cyclo Paſchali annorum nonagintaquinq; lib.i.idem recenſet.

De defectu Synagogæ libros ipſum ſcripſiſſe,commemorat Gennadius.

¶ Alia dimicatoria,ut ſunt: Opus inſigne quod Theſaurus inſcribitur,de conſubſtantialitate filij, & ſpiritus S. cum Deo patre,aduerſus hæreticos. Græcum in Bibliothecis Italiæ:Latinum paſsim,Trapezuntio interprete.

Solutio-

Solutiones dogmaticarũ quæſtionũ quas quidã ex libris Theſaurorũ obiecerãt, græcè in Italia ſupereſſe Geſnerus ait.

De Trinitate libri ſeptem, cum appendice argumentorum, Quòd Spiritus ſanctus ſit Deus, extant uulgò, Ioanne Oecolampadio interprete, extant & græcè.

Contra Iulianum apoſtatam, pro Chriſtiana religione, ad Theodoſium libri decem, Oecolampadij interpretatione extant. Meminit & Nicephorus ibidem.

De recta fide in Chriſtũ libri tres ad Theodoſium, & reginas: eodem interprete.

De fide aduerſum hæreticos, & peculiariter Neſtorianos, edidiſſe ipſum librũ cui titulus ἔλεγχον, in quo omnia Neſtorij occulta pandãtur, & prodita cõfutentur, Gẽnadius narrat. Græcè extare in Italia librum contra Neſtorium, Geſnerus memorat.

Ad Neſtorium tres ſcripſit epiſtolas, in initio certaminis: Liberatus quarto capite Breuiarij: & Nicephor⁹ decimoquarto, cap. trigeſimotertio. Secundæ & tertiæ exempla, unà tum duodecim capitulis, extant in prima actione Chalcedonenſis concilij, in primo tomo Conciliorum. Fragmenta quędam de ijs recitat Euagrius libro ſecundo, capite ultimo.

Apologia, ſiue libet Apologeticus pro iſtis duodecim capitulis, ad epiſcopos Orientales. Extat & iſte in primo Conciliorum tomo, in actionibus Epheſinis.

Interpretatio iſtorum capitũ, ſeu confutatio eorum quæ in illis capitulis Theodoretus reprehenderat, extat in Antidoto, cum epiſtola eiuſdem ad Euoptium.

Extant duæ epiſtolę Cyrilli ad Succeſſum Diocæſareæ Iſauriæ epiſcopum, de negocio Neſtorij, in Antidoto, latino idiomate, uerſæ à Dionyſio Exiguo Romano. Harum meminit Euſtachius in actis Epheſinę ſecundę, in prima actione Chalcedonenſi.

Ad Antiochenum epiſcopum Iohannem extat Cyrilli epiſtola gratulatoria, de reſarta concordia poſt diſsidium illud ex Neſtoriano dogmate, in prima actione Chalcedonenſis concilij, primo Conciliorum tomo. Partem eius epiſtolæ uterque recitant, & Euagrius libro primo, capite ſexto: & Nicephorus libro decimoquarto, capite tricesimoquinto.

Epiſtolas ipſum ſcripſiſſe, in quibus ſuæ cum Orientalibus rationem reddat reconciliationis, eorumq́ue de fide ſententiam ut Catholicam defendat, ad Eulogium Alexandrinæ eccleſiæ presbyterum & apocriſiariũ: item ad Acacium Melitinenſem & Valerianum Iconij epiſcopos, Liberatus meminit in ſuo Breuiario, capite nono, qui earundẽ etiam fragmenta recitat.

Apud Nicephorum uiceſimoſeptimo decimiquarti libri capite, extat prolixa Cyrilli epiſtola ad Atticum Conſtantinopolitanũ, refutatoria epiſtolę Attici de inſcribendo in epiſcoporũ catalogo nomine Chryſoſtomĩ.

Extat ipſius & ad Domnum, Antiochiæ Iohannis in epiſcopatu ſucceſſorem, epiſtola interceſſoria, pro Parenorum epiſcopo Athanaſio, in decimaquarta actione Chalcedonenſis concilij.

¶ Alia mixti generis, qualia ſunt: Conſiliũ de concordia inter Græcos & Latinos. Græcè extare ait Geſnerus.

Practica ante tertiam Synodum à Cyrillo collecta: apud Hurtadum Venetijs extare græcè, idem affirmat ibidem.

Extat breue epiſtolium eius ad ſynodum Africanam, quo nunciat ſe mittere authentica exemplaria ſynodi Nicenæ, in primo tomo Conciliorum ſub Boniſacio.

Synodicæ conſtitutiones authorib. Cyrillo, Theodoreto, olim Baſileæ excuſæ ſunt.

Capita quædã à ſratrib. Cyrillo appoſita, haberi Romæ, Geſnerus narrat.

Opuſculũ de dictionibus quæ accentu uariant ſignificatum, cum lexico Græcolatino impreſſum extat.

Vocabularium gręcum à Cyrillo conſcriptum, in Italia haberi, Geſnerus meminit.

Epheſini concilij acta græca Cyrillo authore, unà cum eiuſdem epiſtolis proprio tomo ſe inuulgaturum, Typographus promiſit Anno 1528.

Sermo Synopticus Cyrilli, & aliorum de Trinitate, & alijs argumentis, græcè in Italia extat. Geſnerus.

Cyrillo præterea quatuor libros uiuenti adhuc adſcriptos narrat Liberatus in Breuiario ſuo, capite decimo: tres quidem contra Dioſcorum (Diodorum fortè) & Theodorum, quaſi Neſtoriani dogmatis authores: & alium de incarnatione: in quibus continuantur antiquorum patrum incorrupta teſtimonia, Felicis nimirum papæ Romani, Dionyſij Areopagitæ, & Gregorij: uerùm à Catholicis iam tum reprobatos, ut qui neutiquam Cyrillum authorem agnoſcerent. & rationem eos ſecutos hanc: Quòd Cyrillus neque publicè in Synodo, neque priuatim in epiſtolis contra uiuentem Neſtorium uſus fuiſſet eiuſmodi teſtimonijs, qualia in illis libris ab eo in mediũ adferri referantur.

Tribuitur à quibuſdam huic Cyrillo Alexandrino, epiſtola ad Auguſtinum de miraculis Hieronymi, poſt eius mortem: eamq; inter Auguſtinianas haberi numero CCVII. quæ tamen in noſtris exemplaribus non reperitur. In Hieronymi quidem operib. extat, ſed titulo Cyrilli Hieroſolymitani:

Quanta

Quanta autem authoritas & pondus fuerit ſcriptorum eius, tum illo, tum etiam poſterioribus temporibus, iam dicemus. Sola ex omnibus ſcriptis duodecim illa capitula ſunt impugnata, primùm ab ipſo Neſtorio, qui contraria XII capita & anathematiſmos oppoſuit, qui tum in Antidoto, tū etiā in prima actione Chalcedonenſis concilij primo tomo, deinde à Iohanne improbata ſunt: quòd perperā ab ipſo iotellecta, Apollinaris hæreſin reſipere ſibi uiderentur. ac propterea confutandi eorundem negocium commiſit duobus quibuſdam ſui concilij epiſcopis, Andreæ & Theodoreto: Liberatus capite quarto Breuiarij ſui. Poſtea idem Ioannes Antiochenus in Epheſina ſynodo contra Neſtorium, cenſet unà cum ſibi conſentienribus, eadem capitula (ut quę ſint aduerſa Euangelicæ & Apoſtolicæ doctrinæ) anathemate explodenda. Liberatus ſexto capite Breuiarij. & extat ſingulorum capitum reprehenſio ſynodi Orientalis in Antidoto, & ſummaria damnatio ſub finem expoſitionis fidei datæ legatis ipſorum Cōſtantinopolim abeuntibus, quę habetur in actis eius Synodi, primo Conciliorum tomo. Extat & epiſtola de ea ipſa cauſa Antiocheni, & ſuorum ad Imperatores ſupplicatoria, in qua eorundem Maieſtates orant, ut ſua authoritate apud uniuerſi Imperij ſui Eccleſias, earuodemq; gubernatores, confirmare uelint illorum capitulorum damnationem: in primo Conciliorū tomo, in geſtis Epheſini primi concilij. Poſtremò accedit Theodoretus ille Cyri epiſcopus, uir etiam Cyrilli teſtimonio præſtantiſsimus. is motus ſui primatis Antiocheni authoritate, conſcribit cōfutationem iſtorum capitulorum. Liberatus capite nono: Nicephurus lib. decimoquarto, capite triceſimoquinto. Verùm & cōtra Orientales, & contra hunc ipſum Theodoretū, ipſe optimè ſua defendit doctiſsimis & ſanctiſsimis interpretationibus, quæ (ut ex ſuperioribus liquet) Dei beneficio ſuperſunt. Etiam antè quoque potior ac ſanior iſtius Epheſinæ ſynodi pars, eodem capite, ot rectæ fidei normæ & ſacris ſcripturis conſonātia receperat, ac cōſenſu firmauerat: ueluti perſpicuè intelligitur ex narratione Ibæ Edeſſeni epiſcopi ad Marin Perſam, cuius epiſtolæ fragmentum habetur in decima actione Chalcedonenſis concilij, in primo tomo: item ex fidei expoſitione quam Orientales Epheſi ſuis legatis Cōſtantinopolim abeuntibus dederant: & ex aliquot eorum ſupplicibus ad Imperatores literis: quæ omoia in primo Conciliorum tomo, Epheſini iſtius concilij geſtis inſunt. Ac omnino non ipſorum per ſe ſcriptorū eueniſſe uitio ac errore, quod eis cōtradictum eſt. ſed tantum ſiniſtro quoruodam intellectu, Euſtathius Beryti epiſcopus Epheſi in illa altera Synodo maligna rectè & piè cōtendit: & Cyrilli in explicatione ſuorum ſcriptorum magnopere cōmendat ſtudium, ut ut in cæteris ſeſe geſſerit. Sed ipſius uerba audiamus.

¶ Poſtquam lectę ſunt epiſtolę, oeceſſariū eſt manifeſtum facere ueſtræ ſanctitati, quia præſtitit Deus beatæ & ſanctę memoriæ patri noſtro & archiepiſcopo Alexandriæ Cyrillo, ut in oita ipſius dubitari de aliquibus quæ ab eo ſcripta ſunt, ab his qui bene dicta non rectè intelligunt, quatenus ipſe per ſapientiſsimam & doctiſsimam ſuam linguam manifeſtum faceret, uolentibus peruertere ſcripta bene compoſita, & ſequi ſuum pium dogma omnibus perſuaſit: ſed alijs quibuſdam præparantibus de epiſtolis in præſenti perlectis beatiſsimi & ſanctiſsimi uiri dubiam facere ſententiam, rurſus neceſsitatem habuit, magis autem audaciam. Omne autem ſuum tempus hoc pio labore coonſumpſit, ut ſeipſum interpretaretur, ſuamque intentionem oſtenderet, & palàm omnibus faceret per ea quæ ſcripſit ad beatæ & ſanctæ memoriæ quondam epiſcopos, Acacium Melitinæ, & Valerianum Iconij, & Succeſſum Diocæſareæ Iſauriæ prouinciæ, quomodo oportet intelligi & nuper lectas epiſtolas, & cultum aduentus Saluatoris noſtri. ex actione prima Chalcedonenſis concilij, primo tomo Conciliorum.

Certè ipſe quoque Antiochenus cum reliquis Orientalibus, poſteaquam expoſuiſſet ſua capitula Cyrillus, eorundem ipſorum amplexus uidetur ſenſum, profectò apertè non reiecit. Et cum Cyrillo etiam in gratiam redierunt, & ipſe, & plerique alij: atque ideo etiam à ſuę partis quibuſdam reprehenſum Antiochenum, memorat Liberatus octauo ſui Breuiarij capite. Ea ipſa inſuper capita etiam in Conſtantinopolitana ſynodo approbata apparet. ita ſiquidem Baſilius Seleuciæ Iſauriæ epiſcopus ſenrentiā pronunciat in ſecunda eius actione contra Eutychen: Approbamus igitur omnia ab eo ſcripta (ſcilicet Cyrillo) & directa, ſicut uera & pia continentia. cuius ſententiam & cęteri epiſcoporū eius Synodi ſeqouuntur, ut habetur in ea actione quæ primæ Chalcedonenſi, in I Cōciliorum tomo inſerta eſt. Ipſa quoq; magna & omoiū celeberrima Chalcedonēſis ſynod⁹, omnes eas quas ad Neſtoriū & Oriētales ſcripſit epiſtolas, quib. capitula illa etiā cohærēt, oon tantū ut doctrinę fidei rectè congruentes approbauit, ſed & io acta publica retulit: & inſuper uniuerſali eius Synodi decreto ac ſolenoi definitiooi expreſsè inſeruit ſuæ de ijſdē approbationis ſeotentiā, ut libro

ut libro ſecundo, capite quarto Euagrius recitat, & acta eius Concilij oſtendunt. Quæ & apud Euagrium per totum quidem illum librum, ſed maximè ultimo capite eiuſdem libri: item Nicephorum ab initio decimiquinti libri, & poſt eum librum peculiari tractatu, in primo Conciliorum tomo prolixè deſcribuntur. Pòſt ſequenti tempore Gelaſius Romanæ eccleſiæ antiſtes, ſine diſcrimine Cyrilli opuſcula in Eccleſiaſticum canonē retulit, diſtinct. decimaquinta, Sācta Romana, &c. Quinimò poſteriori ſeculo ab uniuerſali Synodo ſub Imperatore Iuſtiniano Conſtantinopoli conuocata, damnata ſunt, quæcunq; Theodoretus & alij contra iam ſæpius memorata Cyrilli capita ſcripſerant: ut triceſimooctauo capite libri quarti Euagrius enarrat. Ac ſunt profectò eiuſmodi ipſius ſcripta, ut ipſorum authoritate ac teſtimonijs alij plurimi & huius & poſteriorum ſeculorum doctores, etiam ipſi præſtantes, niti non erubuerint. In his eſt Vigilius martyr, & epiſcopus Tridentinus: is in quinto libro contra Eutychen, prolixam periodum Cyrilli de incarnatione Chriſti, transfert in ſuum ſcriptū, ex epiſtola ipſius ſecunda ad Neſtorium miſſa. item Ruſticus Romanæ eccleſię diaconus, qui in libro contra Acephalos non unum, ſed plures Cyrilli locos, ex ipſius tam ad Neſtorium, quàm etiam ad Iohannem Antiochenum epiſtolis, pro ſui inſtituti confirmatione citat, & Cyrilli authoritatem, ac ſcriptorum contra concertatorem egregiè defendit ſinceritatem. Quin ipſum Cyrilli antagoniſtam, Theodoretum illum, non puduit huius ſui aduerſarij uſurpare uerba ex ijſdem ſcriptis, & alijs quoque teſtimonijs: ſicuti teſtatur ſecundus ipſius dialogus Inconfuſus dictus. Idem faciunt & alij, quorum teſtimonia recitare nimis foret prolixum.

Oratio ipſius eſt grauis, & tum ipſis rebus, tum eius dignitati ex æquo reſpondēs. Diſſerendi autem tanta ſubtilitas, & acrimonia, tantum rationum acumen & robur, tam exuberans doctrinæ copia, deniq; tanta conuincendi aduerſarios fidei energia & efficacia, ut ipſe exemplum optimo iure proponi mereatur omnibus qui de rebus ſacris diuiniſq; myſterijs diſſerere incumbunt, & quibus cum doctrinæ deprauatoribus res eſt.

Cyrilli dogmatica.

Doctrina Cyrilli ex ſuperioribus quarto Capite adductis poteſt deprehendi: ideo aliquot tantum capita hic attingemus.

De Trinitate rectè ſenſit, & eruditè ſcripſit, ut libro 4 in Iohannem, cap. 2: Nec dubita Patris & Filij & Spiritus ſancti unam eandemq; in omnibus rebus uirtutem eſſe, ac poteſtatem. Item: Vna Deitatis natura in tribus ſubſiſtentijs intelligitur, in Patre & Filio & Spiritu ſancto. Cyrillus lib. 8 contra Iulianum. Item: Sicut eſt unus Deus Pater, ex quo omnia: ita & unus Dominus IESVS Chriſtus, per quem omnia: unus itaque & Spiritus ſanctus. Cyrillus in libro ſecundo de recta fide ad reginas.

De lege inquit libro 8. in Iohannem: Omnes ſub lege condemnantur, propter peccatum. filius autem uenit non ut iudicaret, aut damnaret mundum, ſed ut ſaluaret mundū: neq; ut rationem peccatorum exigeret, ſed ut peccatorum remiſsionem omnibus largiretur. Melior autē eſt qui iuſtificat, quàm qui condemnat: melior qui largitur, quàm qui exigit: melior qui peccatū in carne damnauit, quàm lex quæ id facere non potuit.

De iuſtificatione inquit: Niſi quis peccati ſordes per gratiam meam lauerit, atq; abſterſerit, regni cœlorū non erit particeps. libro 9. capite 5 in Iohannem. Item libro 4. capite 24. in Iohannem: Vides quomodo à peccatis, & à peruia iniquitatis uia nos remouet, ut delictorum remiſsionem per fidem Chriſti conſequi poſsimus. Iuſtificamur enim non ex operibus legis, ſed gratia Chriſti, quæ deſurſum nobis per miſericordiam Dei conceſſa eſt.

Quomodo ſint bona opera facienda, ſic docet libro 7. capite 1. in Iohannem: Nec ſapientia, nec obſeruatio legis, nec bona uita quicquam ualet, niſi per eum, per quem ſolum datur aditus & acceſſus ad ſalutem.

De baptiſmo ait libro 6. in Iohannem, capite 14: Aquis diluuij totius mundi expiata ſunt peccata: & qui in arca reconditi erant, per aquam ſalui facti ſunt. id baptiſmi typū geſsit, per quem ſordes omnes peccatorum deponūtur, & uitę uetuſtas tollitur. Item: Catechumenus uerò inūgitur, ut doceatur. nam Catechumenus græcè, latinè inſtructus dicitur. Baptizatur uerò, ut uerum lumen agnoſcat, et remiſsionem omnium peccatorum recipiat. Non itaq; exigua putetur lauacri baptiſmatis uirtus, quod dimotis animæ tenebris, lumen cœli infundit.

De cœna inquit: Saluator dicit, Qui manducat carnem meā, et bibit ſanguinem meū, in me manet, & ego in eo. unde conſiderandum eſt, non habitudine ſolùm, quæ per charitatem intelligitur, Chriſtum in nobis eſſe, uerùm etiā & participatione naturali. Nam quemadmodū ſi quis igne liquefactā cerā alij ceræ ſimiliter liquefactę ita miſcuerit, ut unum quid ex utriſque factum uideatur: ſic cōmunicatione corporis & ſanguinis Chriſti ipſe in nobis eſt, & nos in ipſo. Non poterat enim aliter corruptibilis hæc natura corporis ad incorruptibilitatē & uitā traduci, niſi naturalis uitæ corpus ei cōiungeretur.

Sic

Sic etiá de reſurrectione & uita ęterna rectè ſenſit, ac profeſſus eſt.

Naeui.

Habet autem etiam ſuos quoſdam næuos. In articulo de libeto arbitrio, nimium tribuit uiribus humanis. ſic enim inquit: Voluntsrijs nutibus rationalis regitur creatura, ad hoc quod rectè ſe habeat, uel malè, liberis ad opus prorumpens impetibus. Cyrillus libro 3. contra Iulianum.

In doctriua de fide, affirmat fidē & opeta ſaluare, neq; ſolam fidem ſufficere: libro 10. capite 18. in Iohannem.

Certamina.

Ad certamina natus uideri poteſt. ſuſcepit enim & multa, & difficilia, & quidem mox initio initi epiſcopatus. Primùm Nouatianotum eccleſias occluſit, & uniuerſas eorum ſacras opes ad ſe tecepit. Ipſorum etiam epiſcopum Theopompum, omni ſua quam habebat ſubſtantia ſpoliauit. Socrates libro ſeptimo, capite ſeptimo. Atq; nullá omnino prſus hæreſin publicè coli paſſum Cyrillū, Nicephorus refert libro decimoquarto, capite decimoquarto.

Exegit mox & Iudæos ex urbe Alexandrina, non ſine graui tumultu. Occaſio & cauſę recitatæ ſunt ſuprà, in loco De perſecutione: ex Socratis lib. ſeptimo, capite tredecimo. Eorundem quoq; cæcitatem & impietatē, ſubinde in ſcriptis ſuis oblata occaſione taxat atq; accuſat.

Iudæorum eiectio, origo extitit noui & grauis certaminis inter ipſum, & eius urbis nomine Imperatoris præfectum. Cum enim authore epiſcopo Cytillo, per nim multis trucidstis, eiecti eſſent Alexandria Iudæi, eontra Oreti præfecti conſenſum & uoluntatem, tantum ea re offenſus eſt, ut implacabile deinceps aduerſus Cyrillum gereret odium, nec ullas redintegrandę gratiæ rationes admitteret. Quas cum plurimas tentaſſet, demum & Euangeliorum codicem eidem præfecto offert epiſcopus, ratus iſtius ſe reuetentia placabiliore uſurum præfecto. Verùm quòd is ne ſic quidem iram remitteret, illud euenit, ut monachi finitimos mōtes incolentes circiter quingenti. monaſterijs relictis, Alexandriam cōuenirent, in defenſionem epiſcopi: pręfectumq; aliquando in publicum uehiculo progreſſum, conuicijs & eontumelijs aggrediuntur: demum & lapidibus impetunt, ac uulnerant, ut ipſius facies ſanguine manaret, apparitorib. ipſius paſsim & miniſtris fugatis: ita quidem, ut etiam populum confluere neceſſe eſſet, ad eripiendum præfectum, monachorum manibus. populo autem præfecto opem ferente, monachi quoque fuga ſibi conſulere coacti ſunt. Comprehēſus eſt tamen unus ex eis cui Ammonio nomen: qui quòd uulneris præfecto facti author haberetur, ad ſuppliciū tract⁹, & multū cruciatus, necatus eſt. Eum in quodam templo ſepeliri curauit epiſcopus: ac mutato nomine, pro Ammonio Thaumaſiū appellauit, & pro cōcionib. ueluti Martyrē mirè laudauit, ut qui in pietatis certamine occubuerit. Quod ipſum tamen cum plurimos pios reprehendere animaduerteret, qui monachum illum tanto honore minimè dignum cenſerent, ac potius temeritatis ipſum pœnas dediſſe cōtradicerēt: ipſe etiam obliuione paulatim cauſam ſopiuit. Socrates lib. ſeptimo, capite decimoquinto. At ne ſic quidem diſsidium illud inter præfectum & epiſcopum ſublatum eſt: ſed atrocioris etiam facti, & Chriſtianis minimè digni cauſa extitit, quod quidē paulo pòſt ſuo loco recitabimus.

Cum Conſtantinopolitano epiſcopo Attico acriter contendit. Scripſerat Atticus ipſi, eum ob Chryſoſtomū paſsim Eccleſias diſtractas, earūdemq; doctores diſtractos, & ſe propterea etiam in odio eſſe multorū cernerent, ut & priuatę & publicę trāquillitati Eccleſiarum, & concordiæ inſtaurandæ cōſuleret: ac quod ipſe fecerat neceſsitati obſeeutus, idem etiá Cyrillus faceret: referretq; in epiſcoporum catalogum defuncti Chryſoſtomi nomen, eiusq; etiam in publicis precibus pro more mentionem faceret. uerùm prolixa epiſt. reſpondens Cyrillus, & Attici factū improbat, & eius etiam conſiliū refutat, nō quidem ratione ulla alia, quàm quòd eontra Canones in ea re peccari aſſerit. neq; enim debere eum inter epiſcopos cēſeri, qui ob ea quæ deſignarit, iuſtè irrogatam pœná tulerit. Sed neq; propter quorundam aduerſus eū ſermones, penitus Eccleſiaſticas ſanctiones conuellendas, ut ſcilicet laicus inter ſacerdotalis dignitatis uiros accēſeatur. Paeis quidem & nomen & rem tum rectè loeū habere, ſi Sanctorum ſententijs non aduerſentur, neq; ipſorum decretis repugnent. Extat autem ea epiſtola apud Nicephorum libro decimoquarto, capite uiceſimoſeptimo: ac manifeſtiſsimè ex ea epiſtola apparet, iniquiorem fuiſſe Cyrillū Chryſoſtomo: ſicuti etiam Nicephorus rectè monet, eiuſdem libri præcedenti capite uiceſimoquinto, Cyrillum hoſtiliter odiſſe Iohannem, non aliá ob cauſam, quàm quòd à patruo ſuo Theophilo diſſenſiſſet. Verùm narrat idē pòſt cap. 18, rediſſe demū Cyrillū ad mentē meliorē, reprehēſum tū quidē à multis alijs, tū præcipuè ab Iſidoro Peluſiota: ac monitū inſuper uiſione, qua ſe à Chryſoſtomo, diuino ſatellitio ſtipato, diua quoq; uirgine Maria pro eodē interpellāte, ſacris ædib. eiectū, uidere uiſus fuerat: atq; ideo cauſa ſecū melius cōſiderata,

ſiderata, pœnitentia ductum Cyrillũ, quòd imprudentius in Chryſoſtomũ, uirũ ſaoctũ, exacerbatus fuiſſet, redijſſe cũ eo in gratiá: coactoq; ſuæ prouinciæ conuentu, poſuiſſe etiam eum, ipſius Chryſoſtomi nomen in ſacrum epiſcoporum album. Ac utut cætera quæ narrat Nicephorus habeant, hoc certè, quòd ab alijs ipſum hoc nomine reprehenſum meminit, non omnino de nihilo fuerit. Sub finem namq; Breuiarij Liberati, breue additũ eſt epiſtoliũ Theodori Peluſiotæ, ad Cyrillũ iſtum, in quo obliquè ipſum Cyrillum perſtringere uidetur, ob contentiones quas cum demortuo exerceat: Depone (inquit inter cætera) contentiones ob iniuriæ propriæ ultionem, quam tibi à mortuo deberi putas, ne uiuentem Eccleſiam diſsipes, & æternam diſſenſionem ei ſub pietatis prætextu concinnes. Additum eſt ibidem & aliud ſiue integrum epiſtoliũ, ſeu fragmentum Iſidori, ad eundem Cyrillũ: quod & Nicephorus recitat lib. 14. cap. 53. in quo tametſi de Epheſina præcipuè ſynodo cũ eo agat, obiter tamen & partim factũ exprobrat, atq; eius eum ueſtigijs inſiſtere arguit.

Neſtorius Cõſtantinopolitanæ eccleſiæ Antiſtes, nouũ dogma inter ſuos tradebat, Mariam *θεοτόκον* nõ dicendam. Huius blaſphemijs primus occurrit Cyrillus, miſsis ad ipſum unis atq; alteris literis, quib. eũ & erroris amicè admonuit. Liberatus cap. 4 Breuiarij: item Nicephorus lib. 14, cap. 33. Et patrum inſuper qui Niceæ olim cõgregati fuere expoſitioné fidei, quo'nam pacto intelligi oporteat, declarauit: ut narrat Euſebius Dorylæus, in prima Chalcedonẽſis ſynodi actione, 1. tomo Conciliorũ. Cui reſpõdens Neſtorius, ſimul & conuicijs & blaſphemijs rem egit: tantũ abeſt ut erroré emendarit. ibidem & Liberatus & Nicephorus. Cõgregauit igitur prouincialé Alexãdriæ ſynodũ Cyrillus, cui literas illas ultrò citroq; à ſe & Neſtorio miſſas exhibuit: factisq; decretis, tum eorundé, tũ & literarũ illatum exempla miſit ad Romanũ pontificé Celeſtinũ: & ſimul cũ illo, etiã Antiocheno præſuli & nouã hæreſin, & eius authoré pãdit. Nec minus interea etiã ad Neſtoriũ tertiã mittit epiſtolã, cui ſui Concilij decreta adiungit, duodecim illa capitula de quib. paulo antè ſatis multa. Neſtorius aduerſus Cyrillũ incitauit etiam Imperatoré, cuius maieſtate ipſum repreſſum iri cogitabat. Verùm enimuerò ſic ipſe magis excitatus eſt: ac de recta fide & peruerſa Neſtorij opinione, libellos doctos ad ipſum Imperatoré & reginas, uxoré & ſororem eius, edidit: in quib. recitat & refutat uarias de Chriſti incarnatione opiniones: & cõſtanter aſſerens euincit, uerbũ ab æterno patre natũ, humanã naturã aſſumpſiſſe, & cũ ea mirabiliter & ineffabiliter uniuiſſe. tantũq; effecit, ut Synodus apud Epheſum cõuocaretur. Nicephorus eodem loco. Item Liberatus ibidem.

Synodo illi ipſe nõ tantũ interfuit, ſed & præfuit, eamq; gubernauit loco & nomine Celeſtini Romani epiſcopi. Euagrius lib. 1, cap. 4: Liberatus 5. cap. Nicephor' lib. eodé, cap. 34. Cũ Neſtorio contulit, non ut eum turbaret, ſed ut ueritatem eliceret, ac eum in rectã uiam reduceret. Socrates lib. 7, cap. 34. Cum aũt uideret Neſtoriũ in ſua hæreſi perſiſtere, autor fuit alijs, ut damnaretur: Liberatus in Breuiarij capite ſexto: Nicephorus lib. decimoquarto, capite tricesimoquinto. Ob Neſtorij aũt exauthorationé, cum graue in eadem ſynodo ortũ eſſet diſsidium inter Ioanné Antiochenũ & Cyrillũ, Cyrillus ab aduerſa factione etiam ipſe exautboratus, & ſuo ſtatu deiectus eſt: eiusque exauthoratio publicè in ſcripto propoſita eſt: pòſt etiã ad Imperatoré relata, qui eam ratam habuit: ueluti præ cæteris Liberatus in eo capite refert, qui & Imperatoris hæc uerba recitat: Neſtorij, Cyrilli, & Memnonis damnationem recipim'. Ac inſuper cuſtodiæ Epheſi traditus eſt à Synodi præfecto, Comite Sacrenſi: ſic uocatur in epiſt. eiuſdé ad Reges, quæ actionib. eius ſynodi in primo Tomo inſerta eſt.

Synodo uerò dimiſſa, cũ ut ſinguli, & ipſe etiam Cyrillus Alexandriã reuerſus fuiſſet, denuò depoſitus eſt à Iohãne Antiocheno, & eius cõcilio, quod ipſe quoq; domũ reuerſus ocyus in prouincia coëgerat: ut ijdé authores ijſdé locis memorant. Exauthorationis aũt ipſius cauſas has ſibi fingebat pars aduerſa: Quòd eſſet diſsidij iſtius in ſynodo, & omnis turbationis author, dum nõ expectato reliquorum aduentu, nimis præcipitanter Neſtorium damnari procuraſſet. Item, quòd ipſius duodecim contra eondé Neſtoriũ edita capitula, nonnihil cõfine haberent cũ hæreſib. Arij & Eunomij, omniũ autem maximè Apollinaris. Cõſtant hæc ex Nicephoro, & habet eadé crimina ipſa etiã exauthoraitonis ꝓmulgatio, publicè Epheſi propoſita, quam Liberatus recenſet ſexto capite. Hoc nomine paſsim etiã ad alios diffamatus eſt. & in epiſtola Orientaliũ ad Callinorem regem, aduerſarij eum & natum & educatum dicunt ad Eccleſiarũ pernicié: & ſuis illis anathematiſmis ſe ipſum manifeſtè redarguiſſe hæreſeos Apullinaris. Additur & illud, Quòd, quo multitudine ſua ſtabiliretur, receperit eos qui multo antè ſint depoſiti, & qui à ſuis metropolitanis ſint excommunicati: & quòd ad honores euexerit, qui uarijs criminibus fuerant obnoxij. Similia continent pleræq; etiam Orientalium petitiones, ad Reges: quæ huius Concilij geſtis

iolunt

inſunt, in primo Conciliorum tomo. Non diuerſa reperit & Ibæ ad Marin Perſam epiſtola, quæ decimæ Chalcedonenſi concilij actioni coniuncta eſt, in primo tomo.

Verùm hæc crimina maxima ex parte ipſi falſò ſunt obiecta. Nã licet fortè uideatur occaſionem præbuiſſe diſsidio, tamen culpa uacare exiſtimandus eſt, dum feſtinatione hæreſin illam opprimere ſtuduit. De hęreſi uerò, manifeſta eſt eius innocẽtia. nam & in ea ipſa ſynodo, ſtatim à potiore parte (quæ uniuerſalẽ ſe nominabat, & inter illos erant Romanus pontifex, uniuerſus Occidens, Africa tota & Illyrij) abſolutus eſt, unà cũ Mẽnone Epheſino, à condemnatione aduerſæ partis: & ipſi contrà aduerſarij ijſdem ex cõmunicationis uinculis ſunt conſtricti. Euagrius lib. 1, cap. 4. Poſtea illa ipſa ſynodi pars, ſcriptis literis pro ipſius & collegæ ex cuſtodia liberatione, magno ſtudio intercedẽs, ad Imperatores luculentũ eis innocẽtiæ teſtimonium præbet: ac reprehendit depoſitionem eius ut illegitimam, & contra Canonum rationem factam: damnatis nimirũ, neq; accuſatis, neq; citatis, nedum de criminibus conuictis: cum ipſi contrà & uocati & poſtulati fuiſſent ad dicendam cauſam, & reddendã rationẽ: de damnatione eorundẽ, Cyrilli & Mẽnonis ſcilicet, ſed facere detrectaſſent: ut diſertè habet Euagrius, & poſt eum reperit Liberatus. Poſtea in ijſdẽ literis, de ipſorũ in fidei doctrina ſinceritate hęc ſubijciunt: Nam calũnia quę cõtra illos facta à Ioãne Antiocheno & ſocijs eius, ad omnes nos pertinet, eandẽ fidem habentes cũ prædictis, & cum eis ſacerdotali miniſterio fungẽtes: eo quòd & omnis Occidentalis ſynodꝰ teſtimoniũ dat eis, rectã & inculpabilẽ eſſe eorũ fidẽ: & nos quoq; de hoc certiores facti, cõmẽtariorũ ſcriptis ꝓmulgauimꝰ, quòd ſint orthodoxi, ſanctorũq; patrum noſtrorũ ſententiã in dogmatibus Catholicæ & Apoſtolicę eccleſię habeãt. Oramus igitur ueſtrã maieſtatẽ, ſoluite & nos & illos à uinculis. uinctis enim fratrib. & ꝑſidib. ſanctæ noſtræ ſynodi, etiã nos quodãmodo uincti ſimus.

Patrocinatur ipſi etiam euentus, & huius contentionis quaſi cataſtrophe. nam & ipſe tandem Antiochenus primas Iohãnes, & reliqui Orientales, miſſo legato, cum eo demũ in gratiam redierunt: & ut habet Socrates, alteri ſuas ſedes reſtituerunt. Eius cõciliatæ amicitię teſtimonium extat epiſtola illa Cyrilli gratulatoria ad Iohannem, de qua in ſuperioribus: Liberatus octauo capite, & Ibas in epiſtola ſua ad Marin Perſam. Cũq; intellexiſſet Cyrillus, à pleriſq; ſe ideo maximè in ſuſpicionẽ uocari, quaſi doceret Chriſtũ corpꝰ ſuũ è cœlo attuliſſe, nec ex maſſa diuę genitricis ſumpſiſſe: de ea parte doctrinę, in ea epiſtola, pręter alia ipſe ſeſe dilucidè declarat, ne qua uſpiam in poſterũ prauę ſuſpicionis hæreret macula, quę nouis diſſenſionibus poſtmodũ occaſionem præberet.

Euagrius lib. 1. cap. 7. ſcribit, ipſum etiam in fatis iam exiſtentẽ, decantari & pręlicari clariſsimum pręconem, & fortem rectorum dogmatum propugnatorem.

Vincentius Lirinẽſis affirmat, ipſum Cyrillum iurè meritoq; ſacroſanctę antiquitati conſentaneũ, ab Epheſina illa ſynodo iudicatum: ad libri ſui aduerſus profanas nouationes, finẽ. Proſper Aquitanicus, breui quidẽ, ſed illuſtri admodũ elogio ornat, nominans eũ glorioſiſsimũ Catholicæ fidei defenſorẽ: in fine libri de gratia Dei, contra Collatorẽ.

Poſteaquam aũt cũ iſtiuſmodi ſuis aduerſarijs in gratiam redijt, ecce nonnulli ex ijs qui hactenus ipſius partiũ, & in eius caſtris fuerant, in ipſum incurrunt, reprehẽdentes, quòd confeſsionẽ Orientaliũ de duabus in Chriſto naturis recepiſſet. in his fuerũt quidam ex aula, utentes in eo negocio reprehenſionis miniſtro quodã Alexandrino presbytero Eulogio. Fuerunt & quidam epiſcopi, Acacius Meletinẽſis, Valerianus Iconij, & alij. Verùm quoniam hi non hoſtili aut maligno id fecerãt animo, ſed amico, facilior fuit eorundẽ placandi ratio. nam ſcriptis ad ſingulos literis, facti ſui rationem reddidit: & Orientaliũ confeſsionẽ doctrinæ ſanæ congruere oſtendit. Liberatus cap. 8 & 9.

Non ſolum autem Neſtorium, & eius hęreſin, uoce & ſcriptis fortiter profligauit: ſed etiam alios hæreticos, ſchiſmaticos, & quoſcunq; rectorũ dogmatũ & Scripturarum deprauatores, in omnibus ſuis ſcriptis paſsim acriter taxat, & obiter ipſorum prauas opiniones producens in medium confutat, quãdocũq; uel exigua admodũ ſeſe occaſiũcula obtulit. Nominatim uerò & ex ꝓfeſſo Arianos & Eunomianos: eorumq; uarias & blaſphemas corruptelas acerrimè oppugnat, proferens ipſorum obiectiones, & cõtrarijs argumentis eas diluens, libris peculiariter in hoc ſcriptis, quibus titulum indidit Theſaurus: item de Trinitate dialogi, item de adoratione in ſpiritu & ueritate: in quibus hiſce lucubrationibus omnibus aliud agit nihil, quàm ut ex ueris ſacrę Scripturę & diuini uerbi fundamentis euidentiſsimè demonſtret, Dei patris, filij, & ſpiritus S. unam eandemq; & conſubſtantialem, æternam ac omnipotẽtem eſſe naturam & eſſentiam: & diluat ac refellat, quicquid à quoquam quomodocũq; opponi poſsit. Et de libris Theſaurorum ait ipſe Cyrillus, in fine præfationis: Vt igitur apertè falſitatẽ dogmatũ eorũ (ſcilicet Arianorum & Eunomianorũ) omnes perſpicere poſsint, ordine & breuiter ad

ſingulas eorum calumnias teſpondebimus.

Contra Iulianum Imperatorem apoſtatã, & toti' Chriſtianiſmi impugnatorẽ iniuſto ſpiritus robore, dimicar libris decẽ: & quidem uetbo ad uerbũ Iuliani obiecta ponit, & copioſiſsimè refutat.

Atq; hoc maximè notatu dignum, quòd in refutandis hæreticis, & alijs quibus cũ ipſi res eſt, ualde eſt ſerius & uehemẽs, & utplurimùm diuinarum Scripturarum fundamẽtis innititur, idq; magna orationis copia, præterquam in Iuliano refutando: qui cũ etiam rationibus philoſophorum, & omnis gentiliciæ antiquitatis doctrina agit, atq; ex ipſa, qua tamen ſola nixus Iulianus Chriſtianæ doctrinę inſultabat, petitis argumentis eius obiectiones euertit, & proprio quaſi gladio iugulat: ueluti in illis libris eſt uidere.

¶ Quorũ amicitia familiarius uſus ſit, ex ſuperioribus animaduerti poteſt: maximè uero omniũ & in primis Romani pontificis Cyrilli, qui ei in Epheſina illa ſynodo, ſuũ locũ cõmendauerat. Et hinc Nicephorus memorat, acceſsiſſe Cyrillo, & iſtius ſedi Alexãdrinæ ſucceſſoribus, noua dignitatum inſignia & titulos, nimirũ ut mitrã geſtaret, & Papa atq; uniuerſi orbis iudex appellaretur. lib. decimoquarto, capite triceſimoquarto.

Memnonis Epheſini antiſtitis afflictionũ, quas ob Neſtoriũ damnatũ pertulit, ſocij.

Iohãnis Antiocheni, ante & poſt diſsidiũ. nam ante diſsidiũ, nunciat ei Neſtorij noua dogmata & pòſt cũ eodẽ reconciliatus eſt.

Domni, Iohannis iſtius ſucceſſoris: teſtatur epiſtola ad ipſum ſcripta.

Acacij, Melitinenſis epiſcopi.

Succeſsi, Diocæſareę epiſcopi Iſauriæ.

Euoptii, Ptolemadis epiſcopi.

Ibas Edeſſenus in epiſtola illa ad Marim ait, ſe à Cyrillo accepiſſe, & rurſum dediſſe ad eundem literas.

Proclo Cõſtantinopolitano fuiſſe cognitum, epiſt. ipſius Procli ad Domnũ, pro Paſenorum epiſcopo interceſſoria, oſtendit. ea eſt in 14. actione Chalcedonenſis concilij.

Plurimis præterea alijs Eccleſiæ doctoribus, ac in primis omnibus ijs qui ſynodo illi Epheſinæ interfuere, notiſsimũ fuiſſe oportet, & ob præſentiã, & inſigne illud diſsidiũ quod uniuerſi orbis Eccleſias toto quadriennio exercuit.

Iſidori & Theodoti, Peluſiotarũ monachorũ, qui ipſum arguerũt, &c. Iſidorũ certè ad Cyrillum ſcripſiſſe, etiam Euagrius meminit libro primo capite, decimoquarto.

Nemeſsino cuidam nuncupat ſuos Theſaurorum libros.

Hermian quendam introducit in dialogis loquentem, quem doctiſsimũ & æquiſſimum uirum appellat.

¶ Etſi plurimis & maximis eum uirtutibus ornatum apparet fuiſſe, ita ut de eo Nicephorus recitet, iam tũ priuſquã ad epiſcopatum uocaretur, in omni uirtutum genere laudem & gloriam conſecutũ: attamen, utpote etiam ipſe caro & ſanguis, aliquibus peculiarib. animi morbis laboraſſe uideri poteſt. uidentur enim ſcriptores ipſum notare ambitionis & polypragmoſynes, ad quas aliquid philoniciæ acceſſerit. Primùm enim maiore faſtu & ambitione, quàm omnes alij qui in eius Eccleſiæ adminiſtratione præceſſerant, ſuã feciſſe inaugurationẽ, & quòd ciuilis etiã poteſtatis ea res fuerit initiũ, antè diximus. Et addit Socrates tredecimo capite iſtius ſeptimi libri, urbis prȩfectũ propterea exoſam habuiſſe ipſorum epiſcoporum potentiam, eo quòd plerũq; ſeſe erexerit cõtra poteſtatem eorum, quibus ab Imperatorib. ciuilium rerum erat mandata gubernatio. Atq; ibidem eius quod cum Oreſte habuit, pernicioſi certaminis occaſionem referens, ex Cyrilli quadam curioſitate originem traxiſſe oſtendit: uidelicet quòd olim prȩfectus populo, publica quædam ſtatuta in theatro recitari curaſſet, habuerit & Cyrill' qui ſuo nomine intereſſent auſcultatores, per quos cognoſceret quid ageretur: atq; hoc ægrè admodum tuliſſe præfectum, quòd ea quæ ex officio ipſe ageret, & ad epiſcopũ nihil prorſus attinerent, ita exactè obſeruaret. Chryſoſtomum hoſtili odio proſecutum ob nullas ueras cauſas, & uix demũ à multis reprehenſum rediſſe cum eo in gratiam, ſimiliter ſuprà annotauimus. Neſtorio fuiſſe inimicum, expreſsè Socrates habet: & Ibas quoq; ſcribit, ex odio ipſum cauſam inueniſſe aduerſus Neſtorium, in ſuprà memorata epiſt.

Iſidorus in literis ſuis ita Cyrillum compellat: Multi nanq; qui Epheſi tecum cõgregati fuerunt, publicè te traducunt, quòd inimicitias tuas perſecutus ſis: & nõ ritè atq; ordine, iuxta rectȩ fidei ſentẽtiam ea quȩ IESV Chriſti ſunt quæſiueris, &c. Verùm & Iſidorus nõ tam quȩ certò explorata habebat, quàm quæ ex rumuſculis acceperat, aduerſariorum fortè Cyrilli, arguit.

Ordini Eccleſiaſtico uniuerſi ſui epiſcopatus, ac in primis Alexandrinæ eccleſiæ miniſterij collegio fuiſſe ualde acceptum, & tãtæ apud ipſos authoritatis, ut pro ipſo pericula & certamina ſubire nõ modò non detrectarint, ſed etiam infanda quoq; pro ipſius defenſione peruerſo quodam zelo perpetrare non erubuerint: tum monachorum ille cõtra præfectum tumultus, ut in ſuperioribus narrauimus, manifeſtè oſtendit: tum etiam aliud non minus atrox factũ, nec ullis Chriſtianis, nedum miniſtris Eccleſiarũ dignũ, quòd mulierem Hypatiam in philoſophicis

ſtudijs

ſtudijs excellentiſsimam, atrociſsimo necis genere interemerunt quidam ex clero Alexandrino, nullá aliá ob cauſam, quàm quòd in ſuſpicioné uocabatur, quaſi per eam ſtaret, quo minus urbis prefectus Oreſtes flecti poſſet ad reconciliationé cũ epiſcopo Cyrillo. Socrates lib.7. cap.15.

In epiſcoparu fuiſſe annos triglntaduos. commemorant uterq; in ſuis accuſatorijs libellis, quos Chalcedone in ſynodo contra Dioſcorum, huius Cyrilli ſucceſſorem, offesũt. Theodorus & Athanaſius, eiuſdé Eccleſiæ diaconi: & Liberatus in ſui Breuisrij csp. 10: Nicepborus lib.14, cap.47.

Moriturus teſtamentũ condidit, & plurima ex ſuis ſacultatib. legauit in epiſcopatu ſibi ſucceſſuro: & ſimul pet ſacra etiá myſteria adiurauit eundem, quicunq; ille eſſet futurus, ut gen' ac cognationé ſuá ſoueret, nec ullo eis modo moleſtiam ctearet. Quo anno diem ſuũ obierit, expreſſum non eſt. Tertio anno poſt celebratá iſtam Epbeſiná ſynodũ, in uiuis adhuc fuiſſe, Vincẽtij Lirinenſis teſtimonio pater ex fine libri ſni aduerſus omnium hæreſeon nouationes. Et Nicephorus illud diſsidiũ inter ipſum &, Oiiẽtales, quarto demũ anno compoſitum, narrat libto decimoquatto, capite trigeſimoquinto.

PROTERIVS.

Dioſcoro relegato, cõmuni ſynodi, Chalcedonenſis ſcilicet, ſententia Proterius Alexandrinñ epiſcopatũ ſortitns eſt. Euagrius quarto cap. lib. ſecundo. Eius otdinationé breuiter deſcribit Liberatus decimoquarto capite Breuiarij. Reuerſos quoſdam ex epiſcopis, & alios eccleſiaſticos uiros qui cum Dioſcoro ad ſynodum exierant, Alexandriá, ut cum ciuium conſenſu eligeretur epiſcopus, cum iam de eodé negocio præceſsiſſent ſacræ Imperatoris literæ. Conueniente ergo nobilitate ciuitatis, multam obortam dubitationem, ciuibus neminé prorſus Dioſcoro uiuente creandum adſerentibus, ne adulterium committerent: nouiſsimè tamen uniuerſornm ſententias conſenſiſſe in Ptoteriũ. idq; ideo magis, quòd eidem etiam Dioſcorus iam antè quoq; Eccleſiam commendauerat, (ad ſynodum ſortè proficiſcens.) otdinatum itaq; ac inthroniſatum Ptoterium, præſentibus illis epiſcopis qui ſuo quoque loco nominantur.

Ptoterio parrem Alexandrini populi sdtierſatam, & Dioſcorum repetiuiſſe: partem rurſus firmiter eidem adhęſiſſe, & inde pernicioſum tumultum exortum, 5 cap. lib. 2 Euagrius refert. Ex illis autem aduerſarijs, duos ex miniſterio eius Eccleſiæ nominatim proferr ſcriptum, cni titulus De prauitate Dioſcori, ſub finem Cbalcedonenſis concilij: ité Liberatus in Breuiario, capite 15: nimirum Timotheum Aelutum presbytetũ, & Petrũ Moggum diaconum. quos, quia penitus ab Eccleſiæ reliquo cœtu receſſerát, nec Proterio communicare uolebant, cũ nulla ratione reuocare poſſet, damnatit: ac fuiſſe quoſdá, qui ipſi Proterio communicare detrectarint, inde etiam colligi poteſt, quòd pœnas in eos ſtatuir Imperator Marcianus, ſicur oſtẽdunt literæ eius ad Palladium ptæſectũ prætorio. Et fit earum pœnarum etiam mentio in l. quicunq;. C. de hæreticis & Manichæis. In multis periculis Proterium nerſatum, quàm diu in gubsrnatione uixerit, ita ut opus ei fuerit protectionis gratia, militari cuſtodia, uſq; ad mortem Marciani, nec tamé potuiſſe inimicorũ euadere manus: Liberatus narrat. Item ad pontificem Romanum Leoné ſuæ fidei rationem reddidiſſe ſcriptis literis, quam etiam Leo acceperit & approbauerit. Ipſum quoq; Protetium ut orthodoxum & catbolicum doctorem ab eodem receptnm, & gratitudinis ergò antiqua iſtius ſedis iura iuxta Canones & priuilegia uiciſsim ei confirmata, oſtendunt epiſtolę duę Leonis. quarum prior ad Iulianũ epiſcopum, quę eſt numero ſexageſimaoctaua, ſic habet: Fratrẽ Proterium Alexandrinæ nrbis epiſcopũ, gratulor ſatisfactionis plenas de fide ſua ad nos literss ditexiſſe, & maniſeſtè quid'ná teneat indicaſſe, cui me dignam gratiam pro fidei ipſius ſinceritate neceſſe eſt præſtare, ut honoré in nullo ſuæ prodat Eccleſiæ, ſed ſedis ſuæ priuilegis, paternæ antiquitaris exemplo, iuxta canonũ illibata inra poſsideat. Altera ad Imperatoré Marcianũ 69. ex qua inſuper & hoc apparet, Imperatoré quoq; teſtimonium præbuiſſe de doctrina Proterij, ad Leonem. Mortuo Imperatore Marciano, ſchiſmaticis iſtis duobus authoribus (ut Liberatus hsbet) rurſum pars iſta ſeditioſotũ & Dioſcoro adbęrentium, captata occaſione intertegni, in optimum paſtorem incurrit, eumque occidir.

TIMOTHEVS SALOPHACIOLVS.

Aeluro per Imperatorem Leoné excuſſo, ſubſtitutus fuit ab Alexádrinis alius Timotheus, quem qnidam Salophaciolum, quidá etiam Baſilicnm uocabant: Euagrius undecimo capite tertij libri. Liberatus ait, à quibuſdam etiam Asbum uocatũ, & Catbolicũ fuiſſe: capite decimoſexto. Eiuſdem fidei & ſententiæ, cnius fuit Proterius, & bunc fuiſſe Nicepbotus reſert, decimoſexto capite libri decimiquinti. Commendat eundem à doctrinæ rectitudine, & animi manſuetudine, etiam Acacius Conſtantinopolitanus in literis ad Simplicium Romanũ epiſcopum. Tanta auté fuit huius manſuetudo, ut etiá uitio ipſi data ſit. Narrat enim ibidem Liberatus, eum proptetea etiam à ſuis, & qui e-

iuſdem cum ipſo eſſent communionis, accuſatú apud Imperatoré, quòd nimis remiſſè & placidè ſeſe adoerſus hæreticos gereret. Et ideo monitum ab Imperatore per literas, ne cum hæreticis congreſſum aut baptiſma celebraret. Verùm nihilominus ipſum ſuos mores retinuiſſe, & ita quidem, ut quàm diu fuerit in gubernatione, nõ minus ipſum aduerſarij quàm ſuæ partis homines amore ꝓſecuti ſint, & publicè in uijs ac Eccleſijs ei acclamarint: Tametſi tibi non communicamus, tamen te amamus.

Porrò ubi Baſiliſcus imperiũ occupauit, & Timotheũ reuocauit, abdidit ſe, ut ſaluti ſuæ conſuleret, in quoddam monaſteriũ in Canopo caſtello, ut idẽ Liberatus meminit: & Euagrius libro tertio cap. undecimo. Poſteaquã aũt Zeno rurſum potitus eſt regoo, recepit ipſius mãdato etiam Salophaciolus ſuam Eccleſiã, & per legatos Imperatori gratias egit, ac perijt ab eo, ut Petrum Moggum diaconum remotũ peoitus à Chriſtiana ſocietate, ſed tamen Alexandriæ latitantem, & Eccleſiæ inſidiantẽ, longius aliquò in exiliũ deportari curaret. Idem etiã ad Simplicium papam ſcripſit. reſtituit Gennadium Hermopoleos epiſcopum conſanguineum, pulſum ab Aeluro. Deniq; cum Eccleſiæ præfuiſſet annos uigintitres, & menſes ſex, mortem cũ uita commutauit.

IOHANNES TABENNESIOTA.

Ioãnes presbyter fuit in Alexãdrina eccleſia, & habuit ſimul demandatam curam œconomiæ templi cuiuſdam, quod Iohanni Baptiſtæ ſacrum fuit. Euagrius lib. 3, cap. 12. Ex œconomo presbyterum ſactum Tabenneſiotis & Talaidæ cognomen habuiſſe, Liberat' refert duodecimo capite: ac traxit illud fortè cognomen à patrio loco, unde ortũ habuit. nam idem Liberatus decimoſeptimo capite, nominat illum Iohannem de Talaida. Nicephorus appellat eum presbyterum Tabenneſiotam: & Tabenneſium, undecimo capite, & decimoſexto, libri decimiſexti.

Venit io Imperialem urbem Conſtantinopolim in legatione, petiturus ut Alexandrinis poſt obitum ſui epiſcopi liceret, quẽ ipſi uellent, in demortui locum ſufficere: ac ſimul una eademq; opera ipſe ſibi acquirere tẽtauit epiſcopatũ, ut Euagrius ex Zacharia cõmemorat. Verùm cum eius uerſutię animaduerſæ ab Imperatore fuiſſent, eum iuſiurandum dare coegit, nunquam ſe Alexandrinãm ſedem ambiturum eſſe. Nicephorus undecimo capite libri 16. At uerò cum paulo pòſt diem ſuum obijſſet Alexandrious epiſcopus, Timotheus ille Salophaciolus, Iohãnes iuramẽtũ Imperatori prę̄ſtitũ contẽpſit: & datis pecunijs effecit, ut epiſcopus eligeretur. Quo cognito, Imperator illũ expelli iuſsit. Euagrius ibidem.

Liberatus decimoſeptimo capite, nullam interuenientis pecuniæ mentionẽ faciens, ſcribit, ipſum ob fidem & gubernandi rationem, quam in eo cognitam habuerint, fuiſſe ordinatum ab epiſcopis, clericis & monachis. & de ipſius eiectione uerba faciens, nõ ſtatuit pręcipuam ipſius expulſi cauſam, iuramentum non ſeruatum: ſed quòd epiſcopus creatus, neglexerit de ſua ordinatione literis commendatorijs certiorem reddere Cõſtantinopolitanum pręſulem Acacium, fretus amicitia cuiuſdam aulici officiarij, ut apparet (Magiſtrũ Liberatus appellat) quẽ primùm ſibi, dum illa legatione fungeretur, de qua antè conciliauerat: poſtea etiam domũ ad œconomiam reuerſus, amplis donis eiuſdẽ officia emercatus fuerat. Hunc, poſthabito Acacio, de nouo ſuo epiſcopatu per legatum certiorem fecerat, eumq; ſuam cauſam apud Imperatorem agere cupiebat, additis ſimul & ad Imperatorẽ literis proprijs. Quia uerò eius legatus Magiſtrũ illũ Cõſtãtinopoli nõ reperit, ipſe quoq; ilicò inde diſceſsit, quæſiturus eum: nec literas ullas uel Imperatori, uel alijs reddidit. Interea uerò reſciuit Acacius de ordinatione Iohannis, & peracerbè tulit ſui contemptũ, quòd literas Synodicas mittere ſibi intermiſiſſet. unà ergo cum Gennadio, Timothei conſanguineo, & apud Cõſtantinopolim apocriſiario ſeu cauſidico, Iohannem apud Imperatorem accuſauit: & acceſſere etiã patroni Petri Moggi. Horũ impulſu Imperator Iohannẽ, recens creatũ epiſcopũ, expelli mandauit. Sed quęcunq; etiã fuerint occaſiones, ſuo certè edicto fugatũ, & quidẽ ꝓpter uiolatum iuſiurandum, ipſe Imperator ſatetur in literis ad Simplicium & Felicem Rom. epiſcopos, ut refert Euagrius eo ipſo libro, capite decimoquinto & uiceſimo.

Iohannes pulſus primùm Antiochiam abijt, ad illum ſuum Magiſtrum: cuius amicitia cõfiſus, cuncta ſe obtinere apud Imperatorem ſperauerat. nam is tum negociorum Imperialium gratia ibidem agebat. Eius etiam tum conſilio uſus, literas cõmendaticias & ſynodicas accepit ab Antiocheno antiſtite Calaodione, ad Simplicium Romanum epiſcopum, & Romam ad eundem perrexit: & ipſo compellato impetrauit, ut pro ſe Acacio ſcriberet Romanus epiſcopus: narrat Liberatus. Romam profugum adijſſe, decimoquinto capite Euagrius quoque meminit: & turbas conciuiſſe, ac dictitaſſe, ob Leonis ſcriptum & Chalcedonenſem ſynodũm ſe eiectum eſſe. Simplicium igitur motum ipſius narratione, literas ad Imperatorem Zenonem dediſſe. Cui Zeno in iſtam ſententiam, quam paulo antè recitauimus,

tauimus

tauimus, reſponderit: Non ulla uidelicet alia ipſum, quàm periurij cauſa excuſſum. Felici quoque poſt Simplicium Romanæ eccleſiæ gubernatori, eaſdē exhibuiſſe moleſtias Iohannem, & contra Acacium concitaſſe, in Acacio narratur, ex Euagrij capite decimooctauo. Ac apparet ex epiſtola Felicis ad Acacium, qua eum excommunicat, Iohannem iſtum ex ſcripto accuſaſſe Acacium, de grauibus criminibus. Verùm & Felici ipſe Imperator Zenon in eandem ſententiam reſpondet, Iohannem ſuo merito eiectum, ob commiſſum ſacrilegium in iuramenti uiolatione: capite uiceſimo, tertij libri.

Certè ſiue periurio ſiue quocunque artificio ad epiſcopatum peruenerit, tamen catholicè ordinatum, & pro catholico habitū epiſcopo ab epiſcopis, & alijs Eccleſiaſticis per Ægyptum, & præſertim monachis, imò & à monachis urbis Imperialis Conſtantinopoleos, manifeſtū eſt ex narratione Euagrij capite uiceſimo, & uiceſimoprimo. Romani autem epiſcopi non modò ut catholicum & legitimum epiſcopum receperunt, uerùm etiam eius defendēdi, & ipſi porrò prouidendi curam ſuſceperunt. Ita Felix crimina ab ipſo obiecta Acacio, cum ad ea non reſpondiſſet, pro confeſsis accipit, & inter cauſas etiā, ob quas Acacium damnat, meminit: teſtis epiſtola illa damnatoria in primo Conciliorum tomo, ſub ipſius decretis.

Eius in fide ſanitatē, Gelaſius Felicis ſucceſſor in epiſtola ad epiſcopos Dardaniæ in hunc modū defendit: Dicat Acacius, inquit, qua ipſe ſynodo, ſecundæ ſedis antiſtitem (hunc ſcilicet Ioannem) qualemcunq;, certè catholicū, & à catholicis ordinatum, nec de catholica fide & communione aliquatenus impetitum, duxerit excludendum, & hæreticum Petrum illi permiſerit ſubrogandum, &c. Et ab ipſo quoq; Felicis demum Nolanæ eccleſiæ, quæ eſt in Campanijs Italiæ, præfectum, quam etiam per annos rexerit plurimos, atque in eadem tandem defunctus ſit, Liberatus in decimooctauo capite ſui Breuiarij refert. Nicephorus eodem libro decimoſexto, cap. 26 cōmemorat, hunc Iohanem Tabenneſiotam „ubi cognouiſſet poſt Zenonis obitum, Imperatorem factum Anaſtaſiū, quo Alexandriæ olim amico non uulgari fuerat uſus, reuerſum eſſe in Orientem, ad ſedem ſuam priſtinam recipiendam, fretum Imperatoris amicitia, quam peculiari aliquando beneficio demeruerat, cuius etiam ratione ipſe Anaſtaſius iure tam naturali quàm diuino, ad mutuā gratitudinem uiciſsim præſtandam tenebatur. Nam domo eum ex naufragio olim receperat, eiq; omnē curam & benignitatem impenderat. Verùm Anaſtaſiū ex ingrati animi uitio immemorem accepti beneficij, pro liberalitate exilij gratiam ei retuliſſe, ac proinde denuò profugum Romam fuiſſe reuerſum. Platina, & alij qui Pontificum uitas exhibent, ſcribunt in Gelaſio, hunc Tabenneſiotā ſub Gelaſio Romam profugum ueniſſe: à quo etiam perbenignè & comiter ſit acceptus. Atque ea eſt fortaſſe fuga, quam denuò ei ſub Anaſtaſio præter expectationem accidiſſe Nicephorus refert. Alioqui non uidemus, quomodo iſta cum ſuperioribus congruant: imò ne ſic quidem cogitare poſſumus, quomodo conueniat utrunque, & quòd ex Nicephoro de altera ipſius fuga, & quòd ſub Gelaſio quoque Romam profugiſſe ſcribitur, ad illud quod antè de epiſcopatu Nolano ei per Felicem tradito narratum eſt.

AMBROSIVS.

Ambroſius Alexandrinus fuit, auditor Didymi, & magnū uolumen aduerſum Apollinarium ſcripſit. In Iob etiam edidiſſe Commentarios, ex aliorum relatione, & ſuo tempore adhuc fuiſſe ſuperſtitem, narrat Hieronymus in Catalogo. Platina in Zoſimo, eum ſub Imperium Arcadij & Honorij reijcit. Petrus de Natalibus, tempore Theodoſij iunioris, in eadem urbe, in Domino ipſum quieuiſſe refert, capite ſeptuageſimoſexto, libri noni: & quidem ex Hieronymo de Illuſtribus uiris, quæ tamen appendix ibi non extat.

PRESBYTERI ALEXANDRINI.

ISIDORVS PRESBYTER.

Iſidorus in iuuentute monachum in Scethi egit: Sozomenus libro octauo, capite ſecundo. Presbyter poſtea eccleſiæ Alexandrinæ ab Athanaſio creatus eſt, & pauperum ac peregrinorum curam geſsit. Palladius ob egregias uirtutes plurimùm ipſum commendat: quòd fuerit mitis, benignus, & pacem cum omnib. coluerit. quin etiam gentiles in ſui admirationem conuerterit, ut etiam umbram ipſius reueriti fuerint, ob inſignem naturæ bonitatem. Tribuit etiam ei maximā cœleſtis doctrinę & ſacrarum Scripturarum cognitionem: cuius tamen (quod maximè culpandum) ne breuem quidem, & uel mutilam aliquam ſententiam profert, cum interim mirè occupetur in priuatis exercitijs ipſius: utpote quòd præter uittam nihil aliud ex lino contextum toto uitę tempore geſtarit unquam, quòd non balneo uſus, carnes non tetigerit, à menſa nunquam ad ſatietatem repletus receſſerit, & tamen nihilominus bona corporis habitudine fuerit: quòd cum abūdaſſet opibus, teſtamentū tamen moriens non inſtituerit, nec ſororib.

pecuni am reliquerit, uerbo & fiducia diuinę bonitat is eas cõfirmás. fore enim, ut qui eas condid iſſet Deus, ipſis etiam uictum, ut ſibi, prouid eret.

The ophilus Alexandrinus, cum Theodo ſius bel lum cõtra Maximũ tyrannũ gereret, eum R omam cum munerib. & gemina epiſtola ab legauit, ut Victori alteram epiſtolam gratula toriá & munera offerret. Ibi proditus à ſuo co mite, uix fuga periculũ declinauit. Hoc ſcelus ut re citat, Theophilus eum in precio & honore aliqua ndiu habuit: ac ſtuduit e um eccleſiæ Conſtantinopoleos, poſt Nectarium, repudiato Chryſoſtomo, pręfice re epiſcopũ. Sed paulo pòſt magna atrocitate eum proſequutus eſt. Eius aũt offenſionis cauſas uarias autores recitant. Vnam Soctates cõmemorat lib. 6. cap. 9, quòd ueritatis te ſtimonium præbuerit cuidã Petro, eiuſdem Alexandrinę eccleſię inter presbyteros præcipuo, aduerſum Theophilũ: qui Petro infenſus, ab eccleſia ipſum remouere tẽtabat: & propterea obijciebat, quòd mulierẽ quan dam Manichęã ad cõmunionem admiſiſſet, priuſquam hæreſin ritè abiuraſſet. Ille uerò Petrus, admiſiſſe ſe eam nou quidẽ uegabat, ſed ſua ipſius Theophili uoluntate & ſententia id factũ: cuius rei teſtem appellabat Iſidorum, qui & pro ipſo teſtimoniũ dicebat. Meminit huius cauſę etiã Sozomen' lib. 8. cap. 12. Atq; idẽ ſubiungit etiã alias duas. prior cõmunia ipſi cum eodẽ presbytero, quòd ui delicet ambo detrectarint in Theophili gratiã teſtificari, ipſum à ſorore ſua hæredem fu iſſe ſcriptũ. poſterior priuata, quòd pecuniã publicã, quæ in uſus pauperũ piorũ liberalitate cõtribuebatur, & cuius ipſi diſtribuẽdi delegata erat cura, cũ eſſet xenodochij procurator, epiſcopo cedere noluerit, eã in pom poſas tẽplorũ ſtructuras impendere uolenti, aut ſub iſto potius prætextu in priuatũ uſum cõuertere cupienti. Et laudabile eſt ipſius, quo epiſcopi redarguit cupiditatẽ, epiphonema, cum dixit: Rectius & magis pium eſſe, ut ea pecunia malè habentiũ, & cum ua rijs ægritudinib. cõflictantiũ, reficiantur ac curẽtur corpora, quæ ueriora ſint Dei ipſius templa, quorũ etiam gratia ea ſit poriſsimũ collata, quàm ut in ſumptuoſè extruendis parietib us illa inſumatur.

Antoninus titulo x. capite 9. § 2. uidetur hãc eandẽ cauſam, ſed aliter & plenius commemorare ex Palladio, qui Chryſoſtomi uitam cõſcripſit. ita aũt narrat. Quædã iſtius ciuitatis ex primarijs fœminis uidua, Iſidoro numerauerat prompta pecunia mille aureos, ſumpto ab ipſo iuramento, ut eã in nul los alios uſus, præterquam pro ueſtiendis egenis & pauperibus bona fide erogaret. Idq; clã epiſcopo fecerat, & occultũ eſſe cupiebat; ne quo modo ipſe reſciſcens, eam pecuniam arriperet, & emendis lapidibus impenderet. Theophilus id per ſuos exploratores reſciſcit: & ab Iſidoro poſtulat, ut ſibi eam pecuniã tradat. Quod cum ille retuliſſet, malè id uirũ habebat, & cogitabat de uindicta. Poſt duos itaq; menſes cõuocat totũ collegium clericorũ: & prolata charta, narrat eã ſibi ab annis octodecim à quodam aduerſum Iſidorum oblatã: uerùm quòd tum temporis negociorũ multitudinẽ ita fuerit obrutus, ut actori iudiciũ dare non potuerit, repoſuiſſe, & cauſam totã interea obliuioni tradidiſſe. Nunc uerò caſu ſe incidiſſe in accuſatorium illum libellum, qui quòd flagirioſum ipſi cri men, & in Eccleſiaſtica perſona neutiquam ferendũ impingat, non poſſe ſe pro ratione ſui officij, diutius ſilentio id premere. petere itaq;, ut ad inrentatum ſibi crimen reſpondeat. Charta aũt illa à Theophilo ipſo erat cõficta, & de peccato Sodomitico cum quodam puero perpetrato, Iſidorum accuſabat. Iſidorus iubet coràm adeſſe accuſatorem. Quanquam autem Theophilus quindecim aureorum precio emercatus fuerat puerum quendã, qui hanc fabulam ageret, coramq; in iudicio Iſidori accuſator adeſſet: tamen is & propriæ conſcientiæ metu perculſus, & periculo etiam pœnarum deterritus, ſi fortè res minus ſuccederet fraude detecta, non cõ pareret in iudicio. Theophilus, tametſi deeſſet actor ac teſtis obiecti criminis, tamen aduerſus Iſidorum ſententiam pronunciat, & Eccleſia eum eijcit. Iſidorus epiſcopi furori cedendum ratus, relicta Alexandrina eccleſia, ſeſe in montem Nitrię recipit, ad Longos fratres in Scetbi habitantes. Illi eius querela audita, adiunctis alijs quibuſdam, pro Iſidoro apud Theophilum intercedunt. Sed nibil magis efficiunt, quàm ut paulo pòſt etiam ipſi ab eo è ſuis locis deturbentur. Et hoc modo Palladius, authore(ut dictum) Antonino, cauſam diſruptæ amicitiæ enarrat. Siue aũt hæc, ſiue priores, ſiue quæcunq; aliæ fuerint concepti odij cauſæ aduerſus Iſidorum: omnium tamen conſenſu certum eſt, remotum ipſum, ac loco pulſum à Theophilo, & inde ceceſsiſſe ad Longos fratres in Scetbim. Qui etiã nonnullis alijs adhibitis, coràm ad epiſcopũ pro Iſidoro interceſſerunt. Horum autem exilij comitem præbuit ſe Iſidorus: & primùm quidem Hieroſolyma, deinde Scythopolim, poſtremò Conſtantinopolim ſimul cum ijs conceſsit, ut de uiolentia epiſcopi, & maximis iniurijs cum ſocijs apud Imperatorem & epiſcopum Chryſoſtomum quererentur.

Porrò quid demum Cõſtantinopoli egerit, nunquid epiſcopo reconciliatus, an nõ, ſcriptores (quod ſciamus) non explicãt, ſed in medio

in medio relinquunt. unus Palladius in eius uita ſcribit, eũ uixiſſe octogintaquinq; annos, & in pace obijſſe.

PETRVS *Alexandrinus.*

Petrus Alexãdrinę urbis presbyter, notariorum in Ephesina ſynodo prima cõtra Neſtorium quaſi princeps fuit, quod acta teſtãtur, & Catalogi, qui ſæpius repetũtur in prima actione Chalcedonenſis concilij.

ATHANASIVS *presbyter.*

Athanaſius presbiter Alexandrinus fuit, & iode etiam genus duxit. matrẽ habuit Iſidoram, germanam Cyrilli. Auunculo aũt Cyrillo mortuo, grauiſsimis obnoxius fuit perſecutionibus, ac unà cũ fratre eiectus eſt. Inde cum Conſtantinopolim conceſsiſſent, opem & auxiliũ à ſuperiore magiſtratu petituri, ſceleratis Dioſcori artibus cuſtodijs concluſi, & duriſsimis afflictionib. ſubiecti ſunt, tantiſper dum omnibus quæ in rebus mobilibus habebant, cederent. Neq; ſatis hoc fuit, niſi pro redẽptione inſuper ingentem pecuniarũ numerarent ſummã, quæ locupletiſsimorum hominũ cenſus exhauriret: quã pecuniam grauiſsimis uſuris à fœneratoribus corrogare quum oportuerit, factum eſt ut ad extremam mendicitatẽ ſit redactus. Offert itaq; etiã iſte Athanaſius ſcriptam accuſationem ſynodo Chalcedonenſi contra Dioſcorum, in qua, præterquã quòd ſibi de illatis maximis iniurijs ſatisfieri poſtulat, graphicè etiã ueluti in tabula ob oculos ponit Dioſcori ſcelera, flagitia, & immanem feritatem. Extat hoc eius ſcriptũ in tertia actione Chalcedonẽſis ſynodi, in primo Conciliorũ tomo. Meminerunt huius & Euagrius, & Nicephorus: & uterq; eum Cyrilli nepotem dicit.

CHARMOSINVS.

Presbyter & œconomus, Euthalius item diaconus Alexãdrinæ eccleſię, & in collegio Eccleſiaſticorũ iſtius urbis proculdubio primi. Nam Chalcedonẽſis ſynodus Dioſcoro damnato, & remoto à rerum gubernatione, eis pręcipuã gubernationis curam cõmittit, donec alius in amoti locum ſufficiatur. Extat de hac re breue ſcriptum, ad finem ferè tertiæ actionis eiuſdem Concilij, in primo tomo Conciliorum.

DIACONI ALEXANDRI-*næ eccleſiæ.*

ISCHIRION.

Iſchirion diaconus Alexandrinæ eccleſię, in Chalcedonẽſi ſynodo offert libellũ, in quo grauiter accuſat ſuũ paſtorẽ Dioſcorũ, impietatis & blaſphemiarũ in ſanctam Triadem diuinitatis: auariciæ itẽ, quòd quę Imperatorum liberalitate ad iſtius Eccleſiæ uſum & egenorum ſolatium eſſent collata, ipſe interceperit, & augẽdo rerũ precia, ſuos quaſi quæſtus fecerit: & tyrannidis, qua tũ alios plurimos, tum ſe præ cæteris perſecutus ſit, quòd ſtatim à morte Cyrilli à miniſterio amouerit, & ex poſſeſsionib. ſuis excuſſerit, easq; inſuper incẽdijs & uaſtationibus perdiderit, & ad extremam inopiam redegerit, &c. Ex eadẽ aũt relatione apparet apud Cyrillum Alexandrinũ, hunc Iſchirionẽ in magno fuiſſe precio, & Cyrillũ hui⁹ opera plurimũ uſum in legationib. Expreſsè enim dicit, frequentibus peregrinationibus uires ſuas fractas, & corpus languidũ ac debile redditũ. Et hanc unam cauſam etiã adducit odij Dioſcori aduerſum ſe, quòd uidelicet apud Cyrillum plurimũ ualuerit, &c. Formula accuſationis ſeu libellus, uerbo ad uerbum recitatur in tertia actione Chalcedonenſis concilij.

Euagrius ultimo ſecundi libri capite, mulierem facit hunc Iſchirionem, & Iſchiriam diaconiſſam nominat. Nicephorus tamẽ in tractatu de iſto Concilio, addito ad finem libri decimiquinti, Iſchirionis diaconi habet nomen: ut & Conciliorum tomi.

THEODORVS.

Theodorus itidem Alexandrinæ eccleſiæ diaconus, ſub Cyrillo, quo defuncto & ipſe ab eius ſucceſſore Dioſcoro, & ab officio remotus, propterea oblato libello Dioſcorum in Chalcedonenſi ſynodo obijciens grauiter accuſat, eadẽ ipſi obijciens crimina blaſphemiarum, turpitudinũ, cędiũ ac perſecutionũ omnis generis, etiã in inanimata, omniũ aũt maximè in Cyrilli amicos & fautores, ſed & proprios hæredes. Extant & huius accuſatoriæ tabellæ ibidem. Meminerunt etiã eius tum Euagrius, tum Nicephorus, ijſdẽ locis.

POSSIDONIVS.

Poſsidoniũ eccleſię Alexãdrinę ſub Cyrillo fuiſſe diaconũ, caput quartũ Breuiarij Liberati indicat, quo narratur Cyrillũ eũ ad Celeſtinũ papã ablegaſſe, & certiorẽ p epiſt. de Neſtorij recentib. blaſphemijs, & Cõſtãtinopolitanę eccleſię turbulẽtiſsimo ſtatu feciſſe.

PERGAMIVS.

Fuerat hic Pergamius Hyparchus Aegypti. Iohanne autem Tabenneſiota Alexandrinę eccleſię œconomo per malas artes ad epiſcopatum anhelãte, & propterea pulſo, ipſi œconomia illa quam Iohannes adminiſtrauerat, commiſſa eſt, ex ſententia Acacij Conſtantinopolitani epiſcopi. Atque is Pergamius factus iam œconomus, & Alexandrinam ingreſſus, Petro Moggo ſuaſor fuit, ut unitiuum ſeu conciliatorum ſcriptum Zenonis, & inſuper diſsidentes quoque receperit. Author Euagrius libro tertio, capite decimotertio.

ÆGYPTII

AEGYPTII EPISCOPI.

EVSEBIVS PELVSIVS

EVſeblo Peluſij epiſcoporum monaſterij Eccleſiaſtici authoritatem ademerat Proterius Alexandrinus epiſcopus : ſed ob quod delictum, noo explicatur. Quare ut ſe uiciſsim ulciſceretur, coniungit ſe Aeluro, qui Proterio, excuſſo legitimo paſtore primario, Alexandrinæ eccleſiæ adminiſtrationem per fas & nefas affectabat: eiq; in ordinaodo ſuum officium præſtitit, unà cum Petro Maiumenſi. Euagrius libro ſecundo, capite octauo. Et temporibus ſanè Marciani ipſum Euſebium ſuam gubernaſſe eccleſiam, ex eo patet, quòd ea quæ Proterio optimo uiro inſidiatore Aeluro acciderunt, ſtatim à Marciani morte in ipſo interregno perpetrata ſunt : ſicut ex Proterij hiſtoria uidere eſt.

ATHANASIVS.

Buſiridis, ciuiratis Tripolis Aegypti epiſcopus, ex Epheſina Prædatoria ſynodo notus eſt, in qua ſententię cõmuni de Eutyche recipiendo conſenſit, ut eſt in actis eiuſdem. Fuit etiam in Chalcedonenſi concilio, ut patet ex Catalogo, in primo Coociliorũ tomo.

GENNADIVS HERMO *polis.*

Gennadius, Hermopoleos io Aegypto, ſiue inferioris ſiue maioris (in quo quidem ſcriptio uariat) fuit epiſcopus, temporibus Zenonis: & cõſanguineus Alexandrini epiſcopi, Timothei Salophacioli, & Catholici dicti. eum Timotheus Aelurus ſua eccleſia deiecerat. uerùm reſtituit eundem pòſt ſuus ille conſanguineus, cui deinde etiam operam in obeunda legatione præſtitit ad Imperatorem Zenonem Conſtantinopolim: ubi etiam moratus eſt, ipſius archiepiſcopi Timothei cauſidicum ac procuratorem agens, quem Apocriſarium dicebant. Poſtea mortuo Timotheo, & in ipſius locum Iohanne Tabenneſio ſubrogato, eius unà cum Acacio Conſtantinopolirano accuſaror ad Imperatorem extitit : effecitq; ſimul cum collega Acacio, ut Iohannes ille per Imperatorem pelleretur. Liberatus in Breuiario capite decimoſexto & ſeptimo.

ANTHEON ARSINOES.

Antheonem Arſinoes Aegypti, ut arbitramur, epiſcopũ, tẽporib. Imperaroris Zenonis & Acacij Conſtãtinopolitani uixiſſe cõſtat: quo Antiochię Petrus Gnaphęus nouas turbas in Eccleſia ciebat, ſemina errorũ ſpargebat, addendo ad hymnũ Triſagium, QVI CRVCIFIXVS EST. nam hic ſe Perro ſtrenuè oppoſuit. Extat eius ad eundem epiſtolá in ſecundo Conciliorũ tomo Colonienſi, qua grauiter reprehendit, ut & alij, hominis intempeſtiuum ſtudium : oſtenditq;, quàm tetra errorum offendicula ſint inde ſecutura ex iſtius clauſulæ adiectione : imò quàm ſit ipſe impius & blaſphemus in Chriſtum, ſi uerè ita ſentiat, & factum hoc ſuũ defendere pergat. Ac obiter ipſe ſuam de filio Dei incarnato ac crucifixo ſententiam, ſcripturis & uerbo Dei congruentem oſtendir : ſicut hæc dicta teſtantur. Neque enim diuinom dicimus paſsibilem, ſicut tu dicis, neq; mundum uerbum dicimus crucifixum, ſed Chriſtum IESVM. Et pòſt tum de Chriſto tum de tota diuinitatis Triade egregiam habet ſententiam, ex qua iudicium ſumi poteſt, ipſum in hoc articulo non habuiſſe erroneam aliquam opioionem. Ita autẽ inquit: Dicis enim, Sanctus Deus : & quis neſcir, qooniã primus pater ſit ſecundum ordinem opinationis omnibus conſuetæ, licet non ſecundum emioentiam diuinæ dignitatis? Poſtea dicis, Sanctus fortis : & quis neſcit, ſecundum prophetam Eſaiam, natum nobis Chriſtum IESVM puerum, cuius principiũ fuit ſimul cum ipſo, & uocatur & eſt magni conſilij angelus, Deus fortis? Si enim crucifixus eſt, ex infirmitate, infirmum noſtrum aſſumens corpus, hoc paſſus eſt. Fortis autẽ Deus exiſtens, ooluntariè ad crucem propriõ exhibuit corpus, ſicut dicit Prophera: Ipſe infirmitates noſtras aſſumpſir. Deus aũt & homo, ab omnibus ſimul confitetur Chriſtus. To ſolam fortitudinem Chriſti Deitatis dicis : & percurrens hoc, ueniſti ad Spiritum ſanctum, & confeſſus fuiſti (ſicut eſt uerè) immortalem.

ARCHEBIVS PANEPHISI *Epiſcopus.*

Archebius Caſsiani ſcriptis debet, quòd eius aliqua apud poſteros hæret memoria. Fuit aũt (eo authore, Inſtitutionũ lib. 5. de gaſtrimargia, capitib. triceſimoſexto, ſeptimo & octaoo) non ignobili familia prognatus, in uico, ad urbem Aegypti Diolcos, ad Nili fluminis oſtia ſitam. In ipſa aurem pueritia pareotum ſe poteſtati ſubducens aufugit, & in monaſterium abijt, quod ab oppido iſto abfuit quatuor milibus ſcilicet paſſuum, io quo ad annum quinguageſimum uſque ætatem ſuam exegit, ita quidem, ur non modò patriæ locum nũquam inuiſerir, ſed nec matrem uiderit. Cum autem interea parentum alter diem obijſſet, relicto matri alieni æris debito ad centom ſolidos, creditoresque propterea marri interpellationibus ſuis moleſti eſſenr, nec tamen ipſa ſoluendo eſſet: eam quam propter Chriſtum reliquerar (ita enim uideri uolebat genus hoc hominum) propter pietatem rurſum ſibi amplectendam cogitauit. Ergo monaſticorum operum ſtatutum penſum triplicatum,

tum, diebus pariter ac noctibus deſudans, quotidie abſoluit: & quicquid inde ultra id quod pro conſuetudine in publicum collegij ærarium erat reponendum, corraſit, id omne pro matre impendit, atque ita eam ab omni creditorum moleſtia liberauit. Pietas omnino celebranda. Relicto autem hoc uitę inſtituto, ſeceſsit in eremum: undecima collatione, capite ſecundo. Inde uerò præter ſuam uoluntatem pertractus eſt ad gubernationem eccleſiæ oppidi Panephiſi. De cuius uel gubernatione, uel doctrina, amplius nihil quod referamus habem᷑, quàm quòd peregrè abierit in oppidū aliud, cui Thenneſo nomen, quod ipſum quoq; ad mare ſitum fuit, creandi paſtoris iſtius eccleſiæ gratia. Hoc deniq; addere uiſum fuit, quòd idem de uitæ ac morum ratione, ad quam ſe aſſuefecerat, eremita nihil remiſerit, ut ibidē traditur. Poſtremò hoc quoq; monere libet, quòd Arcadio & Honorio imperātibus, epiſcopi munere functum, colligi poteſt ex peregrinatione Caſsiani, quæ in horum tempora incidit.

IOANNES MAGILEOS.

Imperante Zenone perſecutor fuit unà cum Amone abbate, & alijs inferioris Aegypti monachorum præſidibus, Petri Moggi Alexandrini epiſcopi, quem Acacius Conſtantinopoleos ſeu ſua ſponte, ſeu Imperatoris mandato reſtituerat. Liberatus in Breuiario, cap. 18.

SYNESIVS.

Syneſium, quem Euagrius libro primo, capite decimoquinto Cyreneum uocat, ex illuſtri familia natum, ex eo apparet, quòd dicit ſuum parentem genus referre ex ijs qui ab Euryſthene Dorienſium duce, publicis tabulis ſint honorati: epiſtola quinquageſimaſeptima. Fratrem habuit Euoptium, epiſtola tertia: Diogenē conſobrinum, epiſtola centeſima trigeſimaquarta.

Vt homo ethnicus, ab ineunte ętate ocio, uenationi, & philoſophiæ operam dedit: ac ſanè multum in ea profecit. haud enim uulgarem cognitionem poëtices, phyſices, medicinæ, geometriæ, aſtronomiæ, & hiſtoriarum ſibi cōparauit: ut patet ex monumentis autorum, quos paſsim in ſuis ſcriptis citat. Fuiſſe eum de ſecta Platonica, Nicephorus libro decimoquarto, capite quinquageſimoquinto indicat. Sed tamen ipſe philoſophum publicum, aut ludi literarij rectorem ſe fuiſſe negat, epiſtola quinquageſimaſeptima. Opera & conſilio tamen eius ſæpe priuati, & magnæ ciuitates uſi ſunt, & omne tempus uſq; ad ſacerdotiū, honore ſatiatus eſt, nec ignominiā guſtauit: ut ipſe teſtatur epiſtola 57.

Ad Chriſtianiſmum à Theophilo Alexandrino cōuerſus, & baptizatus eſt, autore Nicephoro. Floruit ſub Theodoſio iuniore, cū Ptolemæenſes, quos Dalmaras appellat epiſtola octuageſimaſeptima, eum uocarent ad epiſcopatum.

Inter alias cauſas, cur non poſſet eo officio fungi, hanc præcipuè prætendit, quòd ſtudio & ludo ſit aſſuefactus, & non poſsit tolerare labores, & ſimul Eccleſiam & politica adminiſtrare: id enim ſacerdotum fuiſſe indicat. & quòd non uelit in ſacerdotio uxore ſua carere, quam ſibi Deus, lex, & ſacra manus Theophili dederit: nec cum ea clàm habitare, ut mœchus: & quòd animam poſteriorem corpore eſſe, & mundum interiturū, & reſurrectionem mortuorum fore, non credat: ut patet ex epiſtola eius centeſima quinta. Sed cum populus inſtaret, Theophilus Alexādrinus eum ipſis ordinauit epiſcopū, ſperans eum de reſurrectione melius inſtitutum, rectius iudicaturū. quod & factum eſſe, Euagrius libro primo, capite decimoquinto indicat.

Inſpectorem plurium eccleſiarum eum fuiſſe, & ius habuiſſe congregandi Synodos, ex epiſtola decimatertia apparet. Sed tamen eius diœceſis ad Theophilum Alexandrinum pertinuiſſe uidetur, ſiquidem eius ſępe expetit concilium: ut epiſtola ſexageſimaſexta, & ſexageſimaſeptima.

In gubernatione Eccleſiæ dogmata non occultauit, ut in epiſtola centeſima quinta promiſit. Contra hæreticos non ipſe modò docuit, ſed etiam hortatus eſt ſuos preſbyteros, ut eccleſias fideliter defenderent cōtra hæreticos: ut patet ex quinta epiſtola.

In blaſphemis & ſceleratis excommunicandis zelum oſtendit: ut conſtat ex epiſtola quinquageſimaoctaua, in qua Andronici excōmunicationem alijs epiſcopis indicat.

Pœnitentiā agentes etiam recepit, & abſoluit: ut patet ex epiſtola duodecima.

Conſolatur quendā, pulſum ob id quòd in Arij hæreſin noluiſſet conſentire: in epiſtola centeſima uigeſimaoctaua.

¶ Scripta ab eo edita, hæc referuntur.

Epiſtolarum uolumen centum duo ſexaginta. De his hodie extant centum quinquagintaſex.

De imperio adminiſtrando liber, ad Theodoſium iuniorem.

Opuſculum de inſomnijs.

Ad Pæonium, de dono liber: cuius meminit epiſtola 154.

De prouidentia, libri duo.

De laude caluitij.

De regno, ad Arcadium Imperatorem.

Dion, ſiue de uitæ ſuę ratione.

Concio panegyrica.

Oratio-

Orationes panegyricas eum de regib. ſcripſiſſe, Suidas dicit. Ipſe etiam aliorum quorundam meminit: ut Epigrammatum, epiſtola ſeptuageſimaquinta. Librorum uenatoriorum, epiſtola decima, & centeſima quinquageſimaquarta: Poëmatum, epiſtola centeſima trigeſima: Opuſculi iambicis metris de Anima, epiſtola centeſima quadrageſimaprima: Librorum de imaginatiua natura, epiſtola centeſima quinquageſimaquarta: & ſcripti de Globo ſphærico, in epiſtola ad Orum.

¶ Doctrinam cœleſtem, poſtquam ad miniſterium acceſsit, ſubinde melius didicit, ac percepit.

Deo dicit etiam impoſsibilia eſſe poſsibilia, epiſtola undecima: eumque ſemper & ubique propitium adeſſe bonis, in libro de Regno ad Arcadium. Item, ut igni competat calefacere, & luci illuminare: ita Dei naturam non ſolùm benefacere, ſed etiam utiliter iis quæ uitioſa uidentur, uti. epiſtola quinquageſimaſeptima.

De Chriſto dicit, quòd ſit pro omnium peccato crucifixus: epiſtola quinquageſimaſeptima.

Spiritum ſanctum ſentit eſſe ſpiritum hilarem, & hilares reddere ipſius participes: epiſtola quinquageſimaſeptima. Ac eiici eum ira furoreque inconſulto, & contentioſa affectione: epiſtola ſexageſimaſeptima.

Diabolis epulas eſſe, mortalium calamitates. libro primo de Prouidentia. ac eos accedentes ad animos, commouere affectiones, per eas partes quæ ipſis ſunt congruentes: libro eodem.

De homine dicit, quòd mens eius ſit ſemen Dei: epiſtola centeſima prima. Et quòd homo ſit animal hydra monſtroſius, dum non eodem modo intelligat, appetat, triſtetur, iraſcatur, uoluptate afficiatur: ad Arcadium, de regno.

De libero arbitrio obiter dicit, quòd Deus ſtudium, cupiditatemq́; hominibus immittat, ut omni contentione ſalutem ſuam uindicent: libro ſecundo de prouidentia.

De peccato parum admodum tradit, niſi quòd pœnas æternas mereri indicat: epiſtola quadrageſimaquartâ.

Doctrinã de iuſtificatione ferè nuſquam rectè attingit, niſi quòd propter hominem, Chriſtum crucifixum dicit: epiſtola quinquageſimaſeptima. Et melius eſſe ponere fiduciam in Dominũ, quàm in hominem: epiſtola quinta.

De oratione inquit: Vt corpus & anima benè ualeat, partim laborandum eſt, partim orandus eſt Deus: epiſtola quinquageſimaſeptima. Ac ſe non amplius ſentire conſuetam in precationibus animi dulcedinem, queritur ibidem.

De miniſterio rectè ſentit, quòd oporteat epiſcopos ad omnẽ ludũ haud aliter, quàm Deũ, inflexibiles eſſe, & legitimè proloqui, & doctrina congruentem agere uitam: epiſtola centeſima quinta. Ac taxateos qui uolebant, ſacerdotium etiam in profanis rebus præſidere, omniumq́; ſeſe immiſcere negocijs: epiſtola ſexageſimaſeptima. Ac laudat quidem eos, qui poſſunt utrumq; curare, ſe uerò id poſſe negat: epiſtola quinquageſimaſeptima, & centeſima uiceſimaprima.

Eccleſiæ nõ defuturos doctores, epiſtola quinta affirmat.

Crucem & calamitates pijs ob peccata ſua inferri teſtatur: ſed Deum poſtea eos, quorũ uſus eſt miniſterio in affligenda eccleſia, abijcere & perdere. quinquageſimaſeptima epiſtola.

De coniugio honorificè ſentit, dum ſibi Deum, & legem, & ſacram manum Theophili, uxorem ſuam dediſſe affirmat: ac proteſtatur, ſe nunquam eam relicturum, neque cum ea clàm ut mœchũ rem habiturũ, licet ad ſacerdotium adhibeatur: ac Deum precaturũ, ut ſibi multi & probi gignantur filij: epiſtola centeſima quinta.

Doctrinam de magiſtratu in libro de Regno ad Arcadiũ, mediocriter illuſtrat. Diſcernit enim regem & tyrannũ, ſeu pium magiſtratũ ab impio. quòd tyrannus ſua quærat: rex uerò id agat ut honeſta ordinet, & gregẽ ſeu ſubditos pingues faciat. Cõmemorat etiã uirtutes, quib. ornati debeãt eſſe pij magiſtratus: nimirũ pietatẽ, orationẽ, prudentiã, modeſtiã, beneficentiã. ac uitia cauenda monet, impietatẽ, contemptũ precum, impudentiam, luxum, ſuperbiam, auariciam, tyrannidem.

De philoſophia dicit, quòd multa contraria præcipiat diuulgatis dogmatibus, ſcilicet Theologiæ: epiſtola centeſima quinta.

De Næuis eius.

Reperiuntur in eius ſcriptis quędã ethnicæ opiniones, quales ſunt:

Opinio de Venere, quòd ex eius indignatione mulieres Libycæ grandes habeant mãmillas, pectoraq́; inconuenienter cõpoſita, ita ut infantes non per alas, ſed per humeros lac ſugant, mamma in humeros reiecta: epiſtola quarta.

Opinio de fortuna & fama, quòd deę ſint: epiſtola quadrageſimatertia & quadrageſimaquarta.

De Mercurio, quem ſtudiorum pręſidem facit: epiſtola centeſima prima.

De ſtellis, quòd eum libenter intueantur, quem uideant ſpectatorem ſui eſſe cum ſcientia: epiſtola centeſima prima.

De angelis dicit, quòd conuerſantes cum hominib.

hominibus mali affectionem attraxerint ex ſylua negociorum, & proptetea oportuiſſe deſcendere filium Dei: epiſtola 57.

Peccata ſentit purgari pœna, epiſtola eadẽ.

Animam eſſe corpore poſteriorẽ, & mundum interiturum, & reſurrectionẽ mortuorum, antequam ad ſacerdotium accederet, non credidit: epiſtola 105.

¶ Etſi amantiſsimus pacis & tranquillitatis fuit, tamen à certaminibus nõ potuit eſſe immunis. Pugnauit autem contra hæreticos Eunomianos, ut cõſtat ex epiſtola quinta: & contra Arianos, à quibus eiectum conſolatur epiſcopum, epiſtola 128. Multum ei moleſtiarum & iniuriarum intulit Andronic⁹ pręfectus Pentapolis, quem etiam excõmunicat ſolenniter: ut patet ex epiſtola 57. & 58. Diſsidium etiam quoddam inter eum & Auxentium ortum eſſe, oſtendit epiſtola 60: qua eum hortatur, ut ſecum in gratiam redeat. Fuit etiam illi certamen cum quibuſdam ſacerdotibus, quos candida & nigra pallia geſtare dicit: propterea quòd reprehẽdiſſent in eo, quòd libros uenatorios & poëmata ſcriberet, & de Homero, deque figuris Rhetoricis multũ diceret: ac iudicaſſent eum magis ad ludũ idoneũ eſſe, quàm ad ſacerdotium. epiſtola 154.

Quòd ad eius uirtutes attinet, apertus & candidus fuit: ut apparet ex epiſtola centeſima quinta. Maritus etiam in ſacerdotio manſit: nec paſſus eſt ſibi uxorem adimi: ut patet ex epiſtola 105. In rebus aduerſis fuit ſatis muliebris, ita quidẽ ut parum abfuerit, quin ob amiſſum filiũ ſibi malum intuliſſet: epiſtola 57. ac pœnituit eum poſtea, quòd ſibi paſſus fuit ſacerdotij munus imponi: epiſtola 67.

Theophilo Alexandrino familiaris fuit, & multis alijs: ut patet ex uolumine Epiſt.

DE ALIIS AEGYPTIACIS.

Hieracus, Aſinæ ciuitatis, uel Aſsintorum epiſcopus.

Sabinus, Doctitorum, ſiue Tuccitorum epiſcopus.

Ianuarius, Leonton epiſcopus.

Apollonius Taneæ, ſeu Laneotum.

Ioannes, Pſelthis epiſcopus.

Iſaac, Taneotum.

Paſmeius, Paraliorum.

Eulogius, Athribitorum.

Iron, Teniſſæ.

Stephanus, Geriſorum.

Theophilus, Erithiæ.

Theophilus, Cleopatridis.

Iſidorus Sethraitorum. Horum ex Chalcedonenſi ſynodo uiget apud poſteritatem memoria: quòd in eadem fidei ſuæ rationẽ reddentes, ſcriptum patribus exhibuerunt, in quo profitentur ſe amplecti doctrinam Niceæ expoſitam: ſimiliter & ab Anaſtaſio & Cyrillo, nobilibus olim ipſorum metropolitanis, amplius explicatam: atq; auerſari & execrari omnem doctrinam pugnantem cum conſenſu catholicæ Eccleſiæ: nominatim uerò ſe damnare blaſphemias Arij, item Eunomij, Manichæi & Neſtorij. Cum autem grauiter à patribus exciperentur, quòd non adiunxiſſent Eutychis mentionẽ, ſubiunxerunt: Si quis pręter iſta quæ à nobis in petitionibus porrecta ſunt, ſapit, ſiue Eutyches, ſiue aliquis alius, anathema ſit. Verùm cum patribus neutiquã hoc generali reſponſione ſatisfactum eſſet, & ad explicatam ſingularemq; Eutychis damnationem adigerentur, tandem hac uerborum forma patrũ animos pacauêre: Anathema Eutychi, & credentibus ei. Porrò cum amplius urgerentur, ut etiam epiſtolæ Leonis Romani epiſcopi, in qua Eutychis errores refutauit, ſubſcriberent ſub pœna excommunicationis, ſicut & cæteri omnes qui præſentes erant, fecerant: planè id recuſarunt, prætendentes Nicenum canonem, quo peculiaris regula Aegyptiacis præſcribatur, nimirum ut tota Aegyptus ſequatur cõſenſum archiepiſcopi, neq; ab aliquo inferiore eiq; ſubiecto quicquã ſuſcipiatur aut inſtituatur ſine ipſius uolũtate. Et hanc conſuetudinem uſq; adeò religioſè in ſua regione obſeruatam, ut ſibi latius ſit uel ad quaſuis pœnas patribus ſe ſubijcere, quàm cũ iam deſtituãtur archiepiſcopo, ſubſcriptionem eam in ſe recipere. Nam certò ſe ſcire, ſi ea in re ipſis conſentiant, uniuerſas Aegypti nationes ſeſe aggreſſuras, & necem illaturas. magis itaque ſibi optatam futuram mortẽ, ſi ab ipſis patribus, uel mũdi dominis, quam à ſuis ſibi inferatur. Vt primùm autem archiepiſcopus detur, ſine ulla ſe dilatione aut tergiuerſatione eius ſententiam ſequi paratos eſſe. ferant igitur patres tantiſper patiẽti animo moram eam, donec eis archiepiſcopus ſubrogetur. Atq; effecerunt demum hac ſua cõſtantia, ut ipſorum ſubſcribendi dilatio toleraretur, dum archiepiſcopum reciperent: ipſiq; fide data interea in urbe manere iuſsi ſunt. Ex quarta actione eiuſdem concilij, Conciliorum primo tomo. Meminit & Euagrius libro ſecundo, capite ultimo.

¶ Hi quoq; Aegyptij uidentur cogniti ex Epheſina, poſteriori ac infami illa ſynodo, cui interfuerunt, & Eutychis cauſam iuuerunt ſuis patrocinijs:

Caloſtrius, Arſinoitenſis. Heraclides, Heracleæ. Iohannes, Epheſtiæ.

Iſaac, Elearchienſis, ſiue Libij. Et hic etiã in prima Epheſina cõtra Neſtorium adfuit. Catalogus Archienſis.

Cyrus, Babyloniæ.

Photinus, Tentyrenæ, ſiue Teucrenſis, ſeu etiam Teuchitenſis epiſcopus.

Soſias, Soluſæ epiſcopus.

Theodorus, Batcis.

Rufinus, ſiue Rufus, Cyrenenſis epiſcop⁹.

Zenon, Rhinocorutenſis.

Lucius, Zygrenſis.

Iulianus, Moſtenæ epiſcopus: qui tamen antea etiam Conſtantinopoli adfuerat contra Eutychen, ut habet prima actio Chalcedonenſis concilij, in primo tomo.

EVOPTIVS PTOLEMAIDIS.

Euoptius Ptolemaidis Pentapoleos fuit epiſcopus, ſub Theodoſio. interfuit ſynodo Epheſinæ: & in diſsidio ibidem oborto ſtetit ipſe à partibus Cyrilli: & fuit è ſynodo unus ex legatis qui mittebãtur ad Imperatorem Cõſtantinopolim, queſtũ de diſceſsione aduerſæ partis, & iniurijs eiuſdem, quòd Cyrillum & Memnona Epheſinum ſine ulla ratione excõmunicaſſet. Meminit Euoptij Ptolemaidis Pẽtapoleos epiſcopi, etiam in ſuo Breuiario Liberatus, nono capite, quòd Cyrillo tranſmiſerit quoddam ſcriptũ Theodoreti, contra ſua duodecim capitula, quæ ad explodendum Neſtorij dogma, & defendendã rectã & Scripturis cõuenientẽ ſentẽtiam ediderat: Cyrillumq́; mouerit, ut ad illud Theodoreti ſcriptũ reſpõderet, & ſentẽtiam ſuorũ capitulorum planius exponeret.

PLAVTIVS.

Plautius Tripolitanę prouincię epiſcop⁹, legatus unus ſuæ ꝓuincię in Mileuitano cõcilio, cui tñ ipſi inter iudices locus eſt datus.

DVLCITIVS.

Tripolitanæ prouinciæ epiſcopus, & legat⁹ in cõcilio Carthaginenſi ſub Bonifacio.

CRECONIVS.

Creconius Nicenſis, ſeu Creſconius Eenſis epiſcopus, itidem Tripolitanæ prouinciæ, in perſecutione Vãdalica exilio multat⁹ eſt. Victor libro primo de perſecutione.

CARTHAGINENSES Epiſcopi.

AVRELIVS CARTHAGINENSIS.

AVrelium ex diacono Carthaginenſis eccleſiæ factum epiſcopũ, Auguſtin⁹ de ciuitate Dei lib. 22. cap. 8. oſtendit: & lib. 2. contra Pelagiũ & Cœleſtium, de peccato originali, cap. 11. & alibi paſsim. Concilijs aliquot, nimirũ Zertenſi ſub Honorio contra Donatiſtas, (Auguſtinus libro ſecundo, capite 40. Retractationum: & epiſtola 152) & Carthaginenſi, & Mileuitano, celebratis ſub Innocentio (ut patet ex Epiſtolis apud Auguſtinum 90. & 92.) & 6. & 7. Carthaginenſi ſub Zoſimo & Bonifacio (ut patet ex actis) interfuit. Inter primos habitus eſt, & pro ueritate contra Pelagium & Cœleſtium, & Romanorũ primatũ acertimè pugnauit. Familiariter notus fuit Auguſtino, ut patet ex epiſtolis eius 76. & 77. & 64. ac dedicauit ei Auguſtinus opuſculum ſuum de opere monachorũ: lib. 2. Retractationũ, cap. 21. & librũ de geſtis Palæſtinis cum Pelagio: ut liquet ex lib. 2. cap. 14. de peccato originali. Meminit eius & Paulinus Nolanus reuerenter, in epiſtola 35. apud Auguſtinũ, nominãs ipſum ſociũ coronæ Alipij, & patrẽ ſuũ, &c. Ipſe quoq; Romanus epiſcopus Innocenti⁹ in utraq; epiſtola, quibus reſpondet patrib. Carthaginenſis & Mileuitani conciliorum, eius honorificam mentionem facit. Venerio Mediolanenſi epiſcopo notus etiam fuit, ad quem legationẽ ex Africano concilio miſit. Cæterùm quamdiu Eccleſiæ ſuæ præfuerit, nulla habemus indicia: ad ſenectutem tamẽ in gubernatione eum perueniſſe iuſtã, ſubindicare uidetur Auguſtinus 14. cap. 2. libri de originali peccato, ubi ipſum nominat uenerabilẽ ſenẽ. Sub Celeſtino adhuc ſuperſtes fuit, ut cõſtat ex epiſtola Africani concilij ad Celeſtinũ. Vnde conijci poteſt, eius curriculũ in miniſterio pluriũ quàm 30 annorũ fuiſſe, ſi à Syricio (ſub quo incipit eius memoria in hiſtorijs) uſq; ad Celeſtinũ cõputes.

CAMPOLVS.

Campolus Carthaginenſis epiſcopus fuit tum temporis, cum Epheſi prima uniuerſalis Synodus aduerſus Neſtorij blaſphemias inſtitueretur. Cumq́; eo etiam diuus Auguſtinus uocatus eſſet ab Imperatore, ſed iam tum fortè ex ęrumnis & tragicis calamitatibus, quæ Africã premebant, ſublatus eſſet: ipſe Campolus Imperatorẽ de obitu Auguſtini certiorem per literas facit. & quia ipſe quoque ob perſecutiones Vandalicas à ſua eccleſia abeſſe non poterat, mittit tum ad ſynodum quendam ex ſuis diaconis Veſſulã nomine, ex quo etiã ipſe hominib. innotuit.

QVODVVLTDEVS.

Quoduultdeus diaconus primùm in eccleſia Carthaginenſi fuit, ut patet ex Auguſtini libro de hæreſibus, cap. 46. Extant eius epiſtolæ duæ ad Auguſtinũ, ex quibus apparet eum ipſi fuiſſe hortatorẽ ſcribendi de hæreſibus. Tentationibus ipſum exagitatum eſſe, contra quas ſeſe tutatus eſt exuberanti Dei gratia, apparet ex altera eius epiſtola, ubi ait: Verùm quàm cõſcius priorũ ſemp fuerim peccatorũ, nec tamen euidenter agnoui aſpiciendo, aliquod exoraui moneri, meam toti eccleſiæ impedimentũ eſſe perſonã. Sed omnino confido, quoniam qui per unici ſui gratiã, humani generis dignatus eſt delere facinora, nec me in pernicie cunctorũ præualere permittet: potiusq́; ubi abũdauit peccatũ, gratiã faciet redundare. Deinde Carthaginenſi eccleſię pręfuit illo infeliciſsimo

tempore,

tempore, quo urbē eam nobiliſsimā, æmulam Romani Imperij, tandē etiam obtinuit ac cepit Genſericus Vandalicus tyrannus: cuius calamitatis optimus iſte paſtor etiam non fuit expers. Magna enim cum turba Eccleſiaſtici ordinis ſpolistus omnibus, in fractas naues nudus impoſitus eſt, & maris fluctibus ad interitū cōmiſſus. Quē tamē, diuina clementia in præſentiſsima morte, felici nauigatione, unà cum ſuis comitibus, perduxit incolumē ad urbē Campaniæ Neapolim. Victor lib. 1. de pe⸌ſecutione Vādalica.

DEOGRATIAS.

Deogratias presbyter, Auguſtino familiaris fuit: ut patet ex epiſtola Auguſtini 49. Poſtea Carthagini epiſcopū egit illo tēpore, quo Genſericus Romā cepit, 15. ſui regiminis anno: ut narrat Victor nō longè ab initio libri primi Vandalicæ perſecutionis. Quoduultdei, ut apparet, ſucceſſor fuit, ſed ab ipſiꝰ morte poſt longū temporis interuallū ei eccleſiæ ſubſtitutus: idq́; ad interpellationem Rom. Imperatoris Valētiniani. Ob hoc maximè & meritò ad omnē poſteritatē celebrādus, quòd uniuerſa miniſterij uaſa ex auro pariter & argento impendit pro redemptione captiuorū, quorum maxima & innumera multitudo in Barbarorū manus uenerat, & iam uſq; ad littus Africanū abducta erat. Cū uerò propter hanc tantā pietatē multa à Barbaris perpeti cogeretur, qui uitę eius inſidiabātur, eripuit ipſum Deus è manibus impiorū, & in ęternā quietē traduxit poſtq̄ triēniū eccleſię iſti luctuoſiſsimo tēpore præfuiſſet.

THOMAS.

Etſi non ſatis clarū eſt, uidetur tamen etiā hic Thomas Carthaginenſis fuiſſe epiſcopꝰ, & quidē Deogratiæ ſucceſſor, ex eiuſdē Victoris primo libro. Nec fuit re aliqua inſigni clarus, niſi ꝙ & ipſe ab Ariana hæreſi afflictꝰ eſt: & fuit fortaſſe ille ipſe, poſt cuius obitū interdictū fuit à Genſericho Vandalorum rege, ne deinceps ulli epiſcopi crearētur Zeugitanæ & proconſulari prouinciæ.

EVGENIVS *Carthaginenſis*.

Cum Carthaginenſis eccleſia deſtituta fuiſſet gubernatore, ob immanē truculentiſsimorum hominū Vandalorū ſæuitiā, ad annos 24. & uix demū ſub rege Hunericho ad interceſsionē & preces Romani Imperatoris Zenonis data eſſet facultas, ſub dura licet cōditione, creandi iterū paſtoris, qui diſperſas oues congregaret: magna omniū gratulatione & conſenſu lectus eſt Eugenius (ut autor eſt Victor de Vandalica perſecutione lib. 2.) uir, Chriſtianis uirtutib. ornatus plurimis, pietate in Deū & homines ſinceriſsima: beneficentia in egenos tanta, ut uix ſibi tantū ſeruaret, ꝙ ad tenuē ꝓprij corporis ualetudinē conſeruandā ſatis eſſet: tolerantia in afflictionibus maxima: charitate & dilectione ea, ut paratus eſſet pro ſuæ eccleſiæ ſalute uel uitā fundere: conſtantia in cōfeſſione inuictiſsima: fide deniq; & zelo prò domo dei, & pura ac incorrupta doctrina conſeruanda, tali, ut maxima uitę diſcrimina, duriſsimos cruciatus, & innumeras afflictiones in ſe ꝓpterea recipere nunquā ſubterfugeret, ſicut narrationis ordo oſtendet. Videtur & cōcionandi dono ualuiſſe, ita ut ob inſignes animi dotes non tantū ſuæ religionis hominibus, ſed etiam barbaris admirationi fuerit, qui ipſius conciones frequentarunt. Eam ob cauſam inuidia exarſerunt barbari, qui Arianū dogma magna inuidia defendebant: & hortatores fuerunt regi, ut aut Eugenio interdiceret ad populū loqui, aut ſeriò mandaret ne quem barbarico habitu utentē in templū admitteret. Sed ille reſpondit: Domū Dei patēre omnibus: nec fieri poſſe ut quis arceatur ab ingreſſu, q barbarū habitū geſtet, eo quòd multi uerę Chriſtianę religionis tali ueſtitu utātur, cū ſint ex familia aulę regię. Idē Victor lib. 2. ab initio.

Sanationū etiam donum habuit. narrat enim Victor, fuiſſe quēdā cæcum notiſsimū hominē Carthagine, Felicē nomine, qui ſemel, iterum ac tertiò monitus in ſomnis per uocē, acceſſerit ad Eugeniū, epiſcopū, obnixiusq́; eum rogarit, ut cuiꝰ ſibi ſpes facta eſſet cœlitùs, eius ſe uoti compotē faceret, ac uiſum ſibi reſtitueret. Quē ſępius quidē repulerit epiſcopus, dixeritq́; ſe eſſe peccatorē maximū: neq; hoc ſuarū eſſe uiriū, ut ipſi pręſtare poſsit. Verùm qđ importunè ipſi moleſtus eſſet cæcus, nec ſe miſſum ipſum facturum epiſcopū ſanctè iuraret, niſi quā à Domino iuſſus de ipſius auxilio fiduciā concepiſſet, re ipſa ſibi exiberet: motū epiſcopū Eugeniū, etiam accerſiuiſſe cæcum ad locū fontis baptiſmi, atq; ingenti gemitu ardentiſsimas feciſſe preces. Quibus peractis, his uerbis cōpellaſſe cęcum: Iam tibi dixi frater felix, peccator homo ego ſum. Sed qui te dignatus eſt uiſitare, prę́ſtet tibi ſecundū fidē tuam, & aperiat occulos tuos. ac ſimul eius oculos crucis uexillo conſignaſſe, & ſtatim cæco uiſum reddirū. Thuronenſis libro 2. cap. 3. dicit, Cyrolā epiſcopū Arianū Dei ultione excæcarū, cum pœnitentiā egiſſet, & facinus ſuū confeſſus eſſet, ab eodē curatum eſſe, hac forma precationis: In nomine patris & filij & ſpiritus ſancti, ueri Dei, quem trinū in una æqualitate atq; omnipotentia confitemur, aperiantur oculi tui.

Extat eius nomine confeſsio fidei ad finē hiſtoriæ Victoris de Vandelica perſecutione: in qua articulū de tribus perſonis diuinitatis egregiè explicat, ex ſcripturis ſacris docens, unā & eandē diuinitatis eſſentiā, ęter-

nam, in tribus tamen perſonis diſtinctis, coeſſentialib. patefactā, & ſingularũ quoq; ꝑſonarũ proprietates & diſcrimina inter ſe perſpicuè demonſtrat. Omniũ aũt maximè cōtra Arianorũ blaſphemias filij Dei *ὁμοούσιον*, cōſubſtantialitatē (hoc eſt, quòd unius eiuſdemq́; nō diuerſæ ſit cum patre ſubſtantiæ, quē pater ab ęterno ex ſeſe ipſo ineffabiliter, & nō aliunde genuerit) acerrimè ꝓpugnat, firmis ſacrarũ literarũ teſtimonijs. Sicut de ſacræ Triadis articulo hæ ſententię teſtati poſſunt: Patrē ergo & filium & ſpiritũ ſanctũ ita in unitate Deitatis ꝓfitemur, ut & patrē in ſua proprietate perſonę ſubſiſtere, & filiũ nihilominus in propria extare perſona, atq; ſpiritũ ſanctũ perſonæ ſuæ proptietatē retinere, fidei cōfeſsione fateamur. Nō eundē aſſerentes patrem, quē filiũ: neq; filiũ confitentes, qui pater ſit, aut ſpiritus ſanctus: neque ſpiritũ ſanctũ accipimus, ut aut pater ſit, aut filius: ſed ingenitũ patrē, & de patre genitum filiũ, & de patre & filio procedentem ſpiritũ ſanctũ, unius credimus eſſe ſubſtātiæ & eſſentiæ: quia ingeniti patris, & geniti filij, & procedētis ſpiritus ſancti, una eſt Deitas, tres uerò perſonarũ proptietates. Itē: Licet enim hæc uenerāda Trinitas perſonis ac nominibus diſtincta ſit, nō tamē ob hoc à ſe atq; à ſua æternitate diſcrepare credenda eſt: ſed manēs ante ſecula diuinitas, in patre & filio & ſpiritu ſancto, uerè ac propriè creditur, nec diuidi noſtris interpretationibus poteſt, nec turſus uerſa in unā perſonā Trinitas ipſa confundi.

De filij coeſſentialitate, eius hæc aſſertio teſtatur: Profitemur itaq; patrē de ſeipſo, hoc eſt de eo qđ ipſe eſt, ſempiternè atq; ineffabiliter filiũ genuiſſe. Filium nō extrinſecus, non ex nihilo, nō ex alia ſubiacēre materia, ſed ex Deo natũ eſſe. Et qui de Deo natꝰ eſt, non aliud eſt quàm id ꝙ pater eſt. Et idcirco unius ſubſtantię eſt: quia uetitas natiuitatis diuerſitatē non admittit generis. Nā ſi à patre alterius ſubſtantiæ eſſet, non eſſet uerus filius: ſicut Ioānes ait, Vt ſimus in uero filio eius. Non eſt etiā degener, quia uetus Deus de Deo natus eſt uero. Et pòſt: Vnde ęqualis eſt patri filius, non natus ex tempore, ſed gignenti coæternus: ſicut ſplendor ab igne genitus, gignenti manifeſtatur coæuus.

De filij quoq; incarnatione & duabus diſtinctis in una eademq́; perſona naruris, ita diſſerit: Verùm quia duas in filio ꝓfitemur naturas, id eſt Deũ uetum & hominē uerum, corpus & animā habentē, &c. Et pòſt: Filiꝰ enim Dei nullis conditionũ neceſsitatibus aſtrictus, ſed libera diuiniratis potentia, ita quæ noſtra ſūt, mirabili pietate aſſumpſit, ut à ſuis quæ diuina ſunt, omnino non deſtiterit, quia diuinitas nec augmentũ admittit, nec patitur detrimentũ. Vnde gratias agimꝰ Dño noſtro IESV Chriſto, qui ꝓpter noſtrā ſalutē deſcendit, ſua paſsione nos redemit, ſua morte uiuificauit. Qui ſedēs ad dexterā patris, uēturꝰ eſt iudicare uiuos & mortuos, iuſtis ęternę uitę p̄miũ largiturꝰ, impijs atq; incredulis merita ſupplicia redditurus.

Extat & epiſtola Eugenij nomine, lib. 2. cap. 3. apud Turonenſem Gregoriũ, ſcripta ad eccleſiā ſuā, cohortatoria ad conſtantiam præſtandā in recta fide, aduerſum Atianorũ furores, & perſecutionem. Verùm huius'ne Carthaginenſis epiſcopi ſit genuina & propria, dubitandi propemodũ occaſionē præbet illius epiſtolę exordiũ, qua meminit uocatũ ſe ad Carthaginenſem ſynodũ: & præfatiuncula quā præmittit Turonēſis, inqens ipſum in ſuæ ciuitatis ſuburbio repertũ, ui abductũ, nec prius ſuā alloquēdi Eccleſiam facultatē ſibi fuiſſe cōceſſam. Quò igitur abductus eſt, aut quomodo alloquendi poteſtatē nō habuit, ſi fuit Carthaginēſis epiſcopus? Petrus de Natalibus 69. cap. 6. lib. narrat, Eugeniũ iam in exiliũ eiectũ, inde ad eā ſynodũ accerſitũ cum uniuerſo quod ſecum exilij ærumnarũ erat particeps miniſterio: & huius ſuę narrationis autorē facit Victorē, quem & nos in pleriſq; (ut legenti apparet) ſequimur: tamē eadem ipſum hoc modo referentem ſcimus. Scriptum quidem legis, ut uideatur alicunde accerſitus: ſed unde, certò non exprimitur.

Gennadius uidetur hanc etiā epiſtolam cōprehendere, dum inquit: Iam uerò aſportandus pro fidelis linguæ remuneratione in exilium, epiſtolas, uelut cōmonitotias fidei & unius ſacri & cōſeruandi baptiſmatis, ouibus ſuis, quaſi paſtor ſollicitus dereliquit. Atq; ille Gennadius ſcripſiſſe præterea memorat Eugeniũ altercatiōes, (ita nominat) quas cum Arianorũ pręſulibus per internũcios habuerit, & regi etiam legendas obtuliſſe. Similiter & preces ꝓ quiete Chriſtianorũ tanquā Apologias, atq; eaſdē obtuliſſe.

Pro doctrinæ putitate, aduerſum blaſphemias Arij inter medios hoſtes ferociſsimæ gentis, maximis cum afflictionibus, ad extremũ uſq; halitũ certauit, geſtibus, uoce & ſcriptis. Teſtatur hoc paulo antè memorata cōfeſsio & ſynodus, Carthagine ab Hunericho rege immaniſsimo inter ſuæ religionis homines impios, & ueræ ac Catholicæ doctrinæ defenſores, inſtituta, non ad inquirendā, ſed opprimendā potius ueritatem. In qua & præſens fuit: & cōfeſsio illa tum ſuo tum reliquorũ nomine ſibi cōiunctorum, & Africæ, Mauritaniæ, Sardiniæ & Corſicæ (ut Gennadius ait) epiſcoporũ oblata eſt. Et in eo ipſo iam antè memorato loco nominati Turonenſis, ſcribit eum deuiciſſe Cyrolam

Arianorũ epiſco pũ in doctrina de ſacratiſsimæ Triadis myſterio. Victor inter cætera meminit ſub finẽ ferè ſecundi libri, quòd petierit à Rege immitiſsimo, ut non ſolùm Africę, ſed etiã tranſmarinarum eccleſiarum doctores, ſynodo ei intereſſe curaret.

Quantã curã ac ſolicitudinẽ geſſerit pro ſua eccleſia, ne à ſemel agnita & recepta rectioris doctrinę ueritate recederet, fracta afflictionibus uel ſui ipſius, uel proprijs, argumẽto eſſe poteſt epiſtola ea cuius mentionẽ paulo antè fecimus. Neq; nudis tantũ & inanibus uerbis ad conſtantiã ſuos adhortatus eſt, ſed uiuũ ſe ipſis exemplũ exhibuit ueræ cõſtantię: re ipſa in ſe cõprobans, q̧ illos docuerat: immotus perſiſtẽs, Dei auxilio, inter duriſsimos affligentiũ dolores, exilia & uarij generis tentationes, quibus ad adijciendam ueritatem ſollicitabatur.

Victor lib. 3. cõmemorat, eũ in eremũ Tripolitanę ꝓuincię, exulatũ miſſũ eſſe ab Hunericho, ad Antoniũ Arianæ blaſphemiæ paſtorẽ, hominẽ truculentiſsimũ, qui eũ uarijs ſupplicijs exercuerit. Cũ ad prębendã ſpiculatori ceruicẽ ſtatutus fuiſſet, ac prius interrogatꝰ eſſet, nunquid ꝓ fide Catholica mori ſibi certũ eſſet: ipſe uerò reſpondiſſet, Maximè. nã hanc uitã eſſe ęternã, mori ꝓ iuſticia: cæſus de cõſilio Regis nõ eſt, ne eũ ut martyrẽ colerẽt orthodoxi: ſed in exiliũ relegatꝰ ad urbẽ Galliatũ Albigenſem, atq; ibidẽ demum uitã finijt. Turonẽſis loco memorato.

VRBANVS.

Vrbanus presbyter, ex epiſtola Auguſtini ad Marcellinũ (quæ eſt numero ſeptima) nomine tantũ notus, eccleſiæ Carthaginenſis, aut Hipponenſis, miniſter proculdubiò. q̧ inde conijcimus: quia Hipponem, ubi erat Auguſtinus, literas ad eundem attulit è Carthagine, ubi erat Marcellinus.

DE ALIIS PROVINCIAE *Carthaginenſis Epiſcopis.*

AVGVSTINVS.

AVguſtinꝰ natus eſt matre Monica, & patre Patricio, honeſtis hominibꝰ, ſed fortunæ tenuioris, & recẽs ad fidẽ cõuerſis. Frater eius fuit Nauigius (libro de beata uita) Caſtidianus & Ruſticus cõſobrini eius (libro eodẽ) in ciuitate Thagaſtenſi: Auguſtinus libro Cõfeſsionũ nono, capite nono: & libro ſecundo Cõfeſsionũ, capite 3: & Poſsidonius in uita eius, capite primo.

In pueritia à matre inſtitutus eſt de doctrina Chriſti: ſed baptiſmus eius tum ab ipſo, tum à matre eſt dilatus. quod factum improbat libro Confeſsionum primo, capite 11.

¶ Scholã frequentare ab ipſis fermè incunabulis coactus eſt: lib. eodẽ, cap. 12. Vterq; enim parens eũ literas noſſe nimis exoptabat. Pręceptor eius fuit Mãlius Theodorus: lib. 1. de ordine, cap. 11. Græcas literas odit, ſed Latinã linguã amauit: lib. eodẽ, cap. 13. & eas nõ à docẽtibꝰ, ſed loquẽtib. ſine pœnali onere inter blãdimẽta nutricũ didicit: ca. 14.

In adoleſcentia, cũ natus eſſet ãnos 16. libidinũ æſtu flagrauit: lib. 2. Confeſsion. cap. 2. Furtũ cõmiſit, adductus prauo cõſortio: lib. 2. Confeſsionum, cap. 4. & 8.

Madaurũ conceſsit, percipiendæ oratorię gratia: & paulo pòſt Carthaginẽ parens eum miſit, ac ultra uires rei familiaris ſumptꝰ ſuppeditauit: lib. eodẽ, cap. 3. Promouebat etiã ſtudia eius Romanianus: lib. 2 cõtra Academicos, cap. 2. Carthagini ſpectaculis tragicis intererat: lib. 3. Cõfeſsionũ, cap. 2. & in foro inter cauſidicos uerſabatur: cap. 3.

Circiter annũ ætatis undeuigeſimũ, cum iã defunctus eius parens eſſet ante bienniũ, incidit in librũ Ciceronis Hortẽſiũ, eoq́; excitatus eſt ad ſtudiũ philoſophię. cap 4. Cũ aũt inquireret ſapiẽtiã, ad ſacrás literas quidẽ animũ cœpit applicare: ſed ꝓpter ſtili ſimplicitatẽ, eas faſtidiebat. cap. 5.

Annos natus uiginti, Ariſtotelis categorias ſolus legit, & intellexit. lib. Confeſsionũ 4. cap. 16. Ac oẽs artiũ liberaliũ libros euoluit, & artẽ diſſerendi, Mathemata, Muſicã, Arithmeticam, ſine difficultate, nullo præceptore intellexit. libro 4. capite 16.

Paulo pòſt incidebat in Manichęos, multum de ueritate gloriantes, eorũq́; erroneas opiniones amplectebatur. lib. 3 Confeſsionũ, capitib. 6. 7. 8. Ac nouẽ annos, ab undeuiceſimo ætatis uſq; ad duodetriceſimũ in ea hæreſi perſeuerauit, & multos ſeduxit. libro eodẽ, cap. 11. & lib. 4. cap. 1.

In patriã reuerſus, docebat Grammaticã: & paulo pòſt Carthagini Rhetoricã. Poſsidonius in uita eius. Et illegitimo thoro unꝰ cõcubinę utebatur. lib. 4. cap. 2. Cũ aruſpex ei ꝓ mercede polliceretur in certamine theatrici carminis uictoriã: reſpondebat, ſe nec muſcã ꝓ uictoria ſua uelle necari, nedũ alia animantia. lib. & cap. eodẽ. Alipiũ à ludis Circenſibus abduxit ad ſtudiũ Rhetorices, & Manichęorũ hæreſin. lib. 6. cap. 7. Operã impenſè nauabat Aſtrologiæ: & licet qdã homo ſenex, ꝓfeſsione medicus, & Nebridius, eum dehortarẽtur & irriderẽt: tamẽ nõ poterãt ei perſuadere, ut id genus ſtudij abijceret. libro eodem, capite 3.

Anno ætatis 29. audiebat Carthagini Fauſtũ Manichęũ, eũq́; initiò præ multis laudabat: ſed cũ ex collatione & diſputatione agnouiſſet, eũ diſciplinarũ liberaliũ eſſe expertẽ, & nõ niſi grãmaticã tenere, deſperauit ſe p Manichęos poſſe de ueritate diuina, quã quęrebat, edocẽri. li. 5. Cõfeſsionũ, ca. 3. 6. 7.

Carthagine diſputationi Helpidij cum Manichęo interfuit: & nõnihil motus eſt eo,

quòd uideret eum talia ex Scriprura afferre, quibus reſiſti non poſſet: & audiret Manichços dicere, Scripturas noui Teſtamenti à Iudæis falſatas eſſe, nec ramen exempla incorrupra proferri cerneret.

Tranſiens Liguriá, tandẽ Romá inuita ac miſerè plorante matre ſeſe conferebar: ibiq́; profitebatur Rhetoricen, ſperans iſthic diſcipulos præceptoribus & obſequentiores & gratiores eſſe, quàm Carthagini. lib. eodem, cap. 8. Iſthic corripirur febri, & periculoſè laborat: & ualetudini priſtinę reſtirutus, Manichçorũ quidẽ conſuetudine utitur: uerùm aliquanto remiſsius doctrinã eorũ urgebat & tractabat, eo quòd iudicabat (iuxta Academicorũ opinionem) de omnibus eſſe dubitandum. libro eodem, capite 10.

A` diſcipulis ingratis deſertus, cœpit cogitare de abitione. Cõmodùm aũt Mediolanenſes à præfecto urbis Romæ perebãt magiſtrum Rherorices. Manichçorũ uerò uſus patrocinio, à Symmacho Mediolanũ mittirur. lib. eodẽ, cap. 12. & 13. Factũ id eſſe ſub Valentiniano minore, Poſsidonius capire 1. indicat. Iſthic calendis Ianuarijs orarionem in laudem conſulis Bantonis habuit. libro 3. contra Petilianum, capite 25.

Ab Ambroſio paternè ſuſcipitur, quem & ipſe redamar, nõ ut ueri doctorẽ, ſed ꝓpter beneficentiã. Audiebat eum ſtudioſè, nõ ob cognitionẽ ueritatis: ſed ut probaret, an ea eſſet facundia, qua uulgò prædicabatur. lib. 5. cap. 13. Quamuis aũt res negligebat, tamen cum uerbis, quorum captaror erat, illæ ſimul in mentẽ incurrebant, ita ut paulatim inciperet Manichçorũ opiniones habere ſuſpectas. li. eodẽ, cap. 14. Ac tandẽ id efficiebatur, ut neq; Manichçus, neq; catholic' eſſet: ac planã inueniri uiam uitæ poſſe dubiraret. Ac uenit ad eum Mediolanũ mater, ſperans ꝑ Ambroſiũ, filiũ ſuũ cõuerſum iri. lib. 6. ca. 1.

Annos narus 30. de uxore ducẽda cogitat: & deſpõdetur ei, quæ biennio minor quàm nubilis erat, cuius nuptias expectare tãdiu cogitur. lib. 6. cap. 13. Deliberatioues cum Romaniano, & alijs circiter decẽ, de uita cõmuni agitat: ſed cognita muliercularũ uoluntare, id abiecerũt conſiliũ. lib. eodẽ, cap. 14. Concubina eius, cũ intelligeret eum ad uxorẽ ducẽdã adieciſſe animũ, ab eo in Africã diſcedir, relicto ipſi filio ſuo. aliã igitur aſſumit. lib. eodẽ, cap. 15. Circa id tẽpus abiectis corporeis imaginibus, agnoſcere Deum incorporeũ incipir. lib. 7. cap. 1. Et opinionẽ Manichçorũ, de gente aduerſa, uanã eſſe deprehẽdit. lib. eodẽ, cap. 2. Vanas etiã Mathematicorũ diuinationes eſſe à Firmino ꝑſuaderur, eo quòd nõ ſecundũ artẽ, ſed ſorte euenirẽt, quæ ꝓnunciarẽtur. lib. eodẽ, cap. 6. Cauſam etiã mali inquirete cœpit, lib. eodẽ, cap. 7. Et in libris Platonicis notat, quę cum Chriſtianorũ doctrina congruant. lib. eodẽ. cap. 9. Ac cœperũt ei diuina aliquanro magis innoteſcere: ac didicit Deum à crearuris ſeparare: ac oẽs res creatas eſſe bonas, licet quibuſdã nõ ſint aptæ: & iniquitatẽ ſeu peccatũ nõ habere ſubſtantiã, ſed peruerſitatẽ à ſumma ſubſtãria detortę in infima uolunratis, proijcientis intima ſua, & tumeſcentis foràs. In ſacris literis etiã ea inuenire cœpit, quæ in Plaronicis non poterat. lib. 7. capitibus 10. 11. 12. 13. 16. 21.

Venit tandẽ ad Simplicianũ, eiq́; exponit circuitus erroris ſui: & petit ab eo cõſilium, qua ratione ad ueritatis plenìorẽ cognitionem poſſet peruenire. Ille enm cohortatur, ut ſacras lireras legat, & imitetur exemplũ Victorini rheroris, qui diligenti lectione earum tandẽ factus Chriſtianus, & profeſſus publicè fidẽ ſuam, baptizatus ſit. lib. 8. cap. 1. 2. Cupit quidẽ Auguſtinus id exemplum imitari, ſed animus in diuerſa trahitur. libro eodẽ, cap. 5. Fortè tum Potirianus quidam Antonij hiſtoriã ei recenſet: & de duobus, qui apud Treuiros lecto codice de uita Antonij, in caſa Monaſtica rebus omnibus, & quidẽ ſponſis ſuis etiam neglectis, cõtinuò id uitæ genus amplexi ſint: ea narrarione adeò affectus eſt, ut ſibi ipſi diſplicerer, & in hortũ cum Alipio ſecedens, lachrymas funderet, ob perdirè exactã ætatem, & peteret à Deo menrẽ & uitã meliorẽ. Audit aũt uocẽ de uicina domo, cũ cantu puerorũ ſeu puellarũ ſibi dicentẽ: Tolle lege, tolle lege. Ac cum nemĩnẽ uideret, diuinã admonitionẽ exiſtimabat eſſe. Et arrepro codice, incidit in locũ Pauli: Nõ in comeſſationib. & ebrietatibus, nõ in cubilibus & impudicitijs, non in conrentione & æmulatione: ſed induite Dominũ IESVM CHRISTVM, & carnis prouidentiã ne feceritis in concupiſcentijs. His lectis, omnes dubitationis tenebræ ei ſunt excuſſæ. ac re cum Alipio cõmunicata, uterque ſtatuit, ad Chriſtianam tranſire religionem: non ſine matris eius exultatione: quæ toto illo tempore quo Manichçus fuit, ſedulò pro eius conuerſione Deum inuocabat. libro eodem, capite 6. 7. 12.

Inrerea dentiũ dolore corripitur, ſed ſuis & frarrũ precibus miraculoſè ſanatur. lib. 9. cap. 4. Poſt dies circiter uiginti, peractis uindemialibus, reſignat ꝓfeſsionẽ Rhetorices, propter difficultarẽ ſpirãdi, & dolorẽ pectoris, & qđ ad ſtudiũ ſacrarum literarum adieciſſet animũ. Scribit ad Ambroſium, eique & ſuos errores, & quòd eos agnoſcat & damnet indicat, ac quid propoſiti habeat exponit: & petit conſilium, quos ſacros libros præcipuè legere debeat. Ambroſius ei Eſaiæ lectionẽ ſuadet: ſed cum ipſi uideretur ob-

tur obſcurior, differebat eam in aliud tēmpus. lib.9. Confeſsionum, cap. 5.

Recipiebat aũt ſeſe cum omnib. ſuis in uillam Verecundi cuiuſdã ciuis Mediolanēſis, ibiq; uacabat lectioni ſacrarum literarũ, ſeq; præparabat ad baptiſmum. libro 9. cap. 3. & 4. Ac inde Mediolanum reuerſus circa Paſcha, baptizabatur cum Alipio & naturali ſuo filio Adeodato, annos quindecim nato. libro 9. Confeſsionũ, cap. 6. & Poſsidonius capite 1. natus annos trigintatres, poſt Maximi tyranni mortem. libro 3. capite 25. contra literas Petiliani.

Cum reditũ in Africã adornaret cũ Alipio, & Euodio, & Adeodato, Monica mater eius apud Oſtia Tyberina moritur. lib. 9. cap. 8. Seceſsit aũt in domũ & agros ꝓprios, ibiq; fermè trieniũ exegit ſacrarũ literarũ ſtudio: ad q̃ orationẽ, ieiuniũ, exercitia collationũ & ſcriptionũ adiũgebat. Poſsidonius cap. 3.

In eccleſia Hipponenſi Valerius eum preſbyterum ordinauit: ac ei cõtra communem Africanarum eccleſiarum cõſuetudinẽ, qua ſoli epiſcopi, & non presbyteri ſolebant cõcionari, poteſtatem dedit publicè docendi. Poſsidonius, cap. 4 & 5. In hac functione cum ſeſe & doctũ & fidelem, & ſalutarẽ Eccleſiæ miniſtrum probaſſet, propagando doctrinã purã, & inſtituendo ſcholam Theologicã, & hæreſes Africanas expurgando: Valerio ob imbecillitatem id poſtulante, à Megalio Calamenſi epiſcopo, primate Numidiæ, præſentibus alijs epiſcopis & presbyteris, deſignabatur cõſacerdos Valerij, inuitus quidẽ ſed tamẽ perſuaſus, quòd ea res exẽplis in trãſmarinis & Africanis eccleſijs non careret. Verùm poſteaquam cognouit, in Cõcilio uniuerſali prohibitum eſſe, ne quis uiuo epiſcopo ordinaretur coepiſcopus, & uoce & ſcriptis teſtatus eſt, cõtra Canonem ſe conſacerdotem ordinatũ eſſe: & ne ſuum exemplũ Canoni fraudem faceret, cõſuluit, ut omnia ſacerdotum decreta ordinatorib. & ordinãdis, ac etiam ordinatis communicarentur. Poſsidonius capitibus 5.6.7.8. & ipſe in 3. collatione cum Donatiſtis.

Vt aũt id munus bene & utiliter adminiſtraret, Deus eũ donis haud uulgarib. exornauit. Valuit enim ingenij acumine, memoriæ tenacitate, dicẽdi & diſputandi prõptitudine & dexteritate, & ſtyli mediocri elegantia, ut ex ſequẽtib. patebit. Linguas oẽs tres calluit: Latinã, Grẹcã, & Hebraicã. nã latinè ſcripſit: in pronunciatione tamẽ ab Italis ſeſe reprehenſum interdum eſſe, indicat lib. 2. De ordine, capite 17. In proœmio libri 3. de Trinitate, & libro ſecundo contra literas Petiliani, cap. 38. ait quidem ſe græcæ linguæ perparum aſſequutũ eſſe, & propè nihil, ſed tamen paſsim textum græcum allegat: ut libro 1. De peccatorum meritis, cap. 25. & libro 2. contra Maximinum, cap. 2. Et enarrans dictum ad Galatas 4, Factũ de muliere: quid Hebraicè propriè ea uox ſignificet, indicat in libro de Gratia noui Teſtamenti, capite 3. Artium dicendi, Mathematum, Arithmetices, Muſices, Phyſices, Aſtrologię ignarus nõ fuit. libros Philoſophorum, Poetarum & Hiſtoricorum ſedulò euoluit ante conuerſionem. Citat Tulliũ, Saluſtium, Platonem, Ariſtotelem, Soranum medicinę autorem, Virgilium, Horatiũ, Lucanum: lib. 4. capite 3. & 12.14.15. & libro 5. cap. 9. contra Iulianum: & in Enchiridio ad Laurentiũ, cap. 7. & alibi paſsim. Sibyllæ etiã uerſus recitat in libro contra Iudæos, cap. 16.

Poſtquam cœpit ueram amplecti doctrinã, ſacris Biblijs omnem impendit operã. nec tamen prorſus Patrum neglexit ſcripta, id quod ex eorum allegatione conſtat. Nam Cypriani & Hilarij libro 4. cap. 4. & 8 cõtra duas epiſtolas Pelagij & Irenæi, Reticij, Olympi, Ambroſij, Innocẽtij, Gregorij, Baſilij Magni, Ioannis Conſtantinopolitani, Hieronymi, libro primo contra Iulianum Pelagiũ meminit. Nec hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ignarum fuiſſe, apparet ex libro de gerenda cura pro mortuis, capite ſexto: ubi ab Euſebio eam grecè ſcriptam, & à Ruffino uerſam affirmat. Etſi autem ad miniſterium Eccleſiæ ſatis egregijs donis inſtructus acceſsit: tñ & ipſe ſibi multa deeſſe nõ modò cõqueſt⁹ eſt ſæpe, ſed expertus multo crebrius: ut patet ex ꝓlogo in librũ 1. Retractationũ. Ac in quęſtionib. difficiliorib. exponẽdis ſępe teſtatur ſe malle aliorũ audire, quàm ſuã afferre ſententiã: ut capitib. 1 & 3 de quæſt. Dulcitij: & lib. 1. de origine animæ ad Hieronymũ, cap. 12. Donũ etiã miraculorum Poſsidonius ei aſcribit. nam oratione obſeſſos eum curaſſe, & ęgroto cuidã manus impoſitione ſanitatatem reſtituiſſe, narrat cap. 29.

Ad gubernationẽ aũt Eccleſiaſticã q̃ attinet, rectè affirmari poteſt eum ueri epiſcopi officio perfunctũ eſſe. nã purã doctrinã non modò in ſua eccleſia, ſed ubicũq; rogabatur prędicauit. Poſsidonius 9 cap. Ac ea docuit, quæ ex Apoſtolorũ ſcriptis didicit. lib. 3. cõtra Iulianũ Pelagiũ, cap. 21. In reb. obſcuris ſuas opiniones non pro Canonica ueritate aſſeruit. cap. 1. & 3. de quæſtionibus Dulcitij. Phraſes etiã ethnicas abhorruit, & correxit in ſcriptis ſuis: ut libro 1. Retractationum, cap. 1. Errores refutauit, & contradicentes conuicit: ut ex ijs quæ de certaminibus poſtea dicemus, apparebit.

Vicia & mala opera grauiter reprehẽdit, & q̃ ad pietatẽ pertinẽt diligẽter inculcauit. Notoriè peccãtes, aut hæreſin defendẽtes claue ligãte cõſtrinxit: & pœnitẽtiã agẽtes ad

Eccleſiam reduxit, eosq́; gratia Dei conſolatus eſt. Poſsidonius 19. Et patet ex actis ſextę Carthaginenſis, ac ex eius doctrina, de clauibus & miniſterio, ſuo loco annotata: & libro 1 contra Creſconium, capite 1.

Nec ſuæ tantũ eccleſię Hipponenſi, & uicinis in eadẽ regione, ſed etiã multis alijs in Africa pręfuit, ſiue per ſe, ſiue per alios. Plurimos Manichæos, Donatiſtas, Pelagianos & Paganos conuertit. Poſsidonius cap. 18. Multi eius conſilium de arduis negocijs & quęſtionibus petierunt, quibus non defuit ſua opera. lib. 3. de peccatorũ meritis, cap. 6. & in libro Solutionũ quęſtionũ Hilarij. Nec piguit ipſum, aliorũ expetere de grauiorib. quęſtionibus iudiciũ & ſententiã. lib. 1. de origine animæ, cap. 5 & 6. & libro de quæſtionib Dulcitij, cap. 3. Tẽpus Paſchatis, & ieiunij, ſolitus eſt etiã more aliorũ ſuis indicere. lib. Quęſtionũ 120. & 121. In monaſterio ſeu Eccleſiaſtica ſchola Hippone de reb. ſacris inſtituit multos, quos poſtea pręfecit eccleſijs. Poſsidonius cap. 11. numerat decem, q inde ad epiſcopatus uocari ſint. Ordinauit ꝑ more alijs Eccleſijs presbyteros & epiſcopos. idẽ cap. 21. Interſuit multis cõcilijs Africanis, ac in ijs ſedulò egit, ut puritas doctrinę cõſeruaretur, & diſciplina Eccleſiaſtica. idẽ cap. 21. In cõcilio Hipponẽſi, presbyter adhuc, de fide & ſymbolo diſputauit, iuſſu patrũ. idẽ cap. 7. In ſexta Carthag. fraudẽ Romani pontificis, adulterantis canonẽ Nicenũ, ad obtinendũ primatũ, detexit. In ęgrotorum uiſitatione diligens fuit, ac inſignes moriẽtium ſententias ſolebat alijs cõmemorare. Poſsidonius 27. Cœnobia uirginũ non admodũ ſæpe uiſitauit, ad declinandã ſuſpicionẽ. Eccleſiaſtica bona rectè adminiſtrari curauit, in uſum pauperum: ac uetuit, morientes in fraudem hæredum nimium Eccleſiæ legare & donare: cap. 24.

Diſciplinæ domeſticæ inter clericos, cuſtos diligens erat. Poſsidon. cap. 25. Cauſas etiam litigantium de rebus huius uitæ, rogatus lubens cognouit, & ſuam ſententiam dixit. Interdũ etiã apud politicũ magiſtratũ interceſsit per literas pro calamitoſis & oppreſsis, cap. 19 & 20. Peregrinationes interdũ ſuſcepit propter Eccleſiarum ædificationem. lib. 1. de geſtis cum Emerito.

Profuit etiã Eccleſię ſcriptis ſuis. nã Poſsidoniꝰ inqt, tãta ab Auguſtino dictata & edita eſſe, tãtaq́; in Eccleſia diſputata, excepta atq; emẽdata, uel aduerſus diuerſos hęreticos cõſcripta, uel ex Canonicis libris expoſita ad ędificationẽ ſanctorũ Eccleſię filiorũ, ut ea uix quiſquã ſtudioſorum noſſe & perlegere ſtudeat. Ac promittit ille quidẽ indicem operũ eius, ſed nõ extat: cap. 18. Et Auguſt. ipſe lib. 2. Retractationũ, cap. ultimo, & epiſtola 2. ad Quoduultdeum; teſtatur ſe opera nonagintaquatuor, in libris ducentis trigintaduob. dictitaſſe: exceptis epiſtolis & tractatibus popularib. ſeu homelijs. Referuntur autem ab ipſo, hoc ordine.

Scripta ab Auguſtino, cum adhuc eſſet catechumenus.

Libri tres contra Academicos, in quibus improbat uoces quaſdam ethnicas, quibus uſus fuerat: ut ſunt, fortuna, omen, & fabulã de Philocalia & philoſophia: & quòd dixit ſummũ bonũ in mente eſſe, cũ in Deo dicere debuiſſet, itẽ quòd liceat deierare ꝑ omne diuinum, & quòd Academici nouerint uerum: item quòd nimiũ homines impios Platonicos & Academicos philoſophos extulerit: libro 1. Retractationum, cap. 1.

Liber unus de beata uita, quem ſcripſit in die natali ſuo, & tridui diſputatione cõpleuit. In hoc improbat nimiã Mãlij Theodori cõmendationẽ, & uocis Fortunę uſurpationẽ: & quòd ſenſerit in ſolo animo ſapientis beatã habitare uitã, cũ etiã corpus ad beatitudinẽ ꝑtineat. lib. 1. Retractationũ, cap. 2.

Libri duo de ordine. In his etiã corrigitur uſum uocis fortunę, & nimiã cõmendationẽ diſciplinarũ liberaliũ: & quòd Muſas deas appellarit: & philoſophos non uera pietate præditos, dixerit fulſiſſe uirtutis luce. & qđ duos mũdos, alterũ ſenſibilẽ, alterũ intelligibilẽ aſſeruerit, ex dicto illo: Regnũ meum nõ eſt de hoc mũdo. Et q, dixerit: Sũma opera dãda eſt optimis morib. Deꝰ enim noſter aliter nos exaudire nõ poterit. Bene aũt uiuẽtes facilimè exaudiet. Id enim dictũ eſſe, tanquã Deus nõ exaudiat peccatores. Et q, nimiũ laudarit Pythagorã, qui tamẽ plenus ſit errorum. lib. 1. Retractationum, cap. 3.

Libri duo Soliloquiorũ, in quib. retractat quòd ſcripſit, Deũ mundos tantũ uerum ſcire uoluiſſe: cum tamẽ certũ ſit, multos non mundos, etiam multa ſcire uera, & ſenſum ignorare Deum: cum addendum fuiſſet, mortalẽ ſenſum. &, eum qui gignit, & quẽ gignit, unũ eſſe: cum debuiſſet dicere, Vnũ ſunt. &, animam intellecto Deo beatã eſſe: quod non ſit uerum, niſi de ſpe intelligatur. Et, nõ una uis ad ſapientiæ cognitionẽ perueniri: cum tamen extra Chriſtum nulla alia ſit. Et, eruditos in diſciplinis liberalibus, illas in ſe obliuione obrutas eruere, & quodammodo refodere: cum tamen Platonis ſententia de innatis notitijs non ſit uera, ac ipſe eam refutarit libro 12. de Trinitate. ibidem, cap. 4.

De immortalitate animæ, liber unus, in quo retractat ſententiam, animum non poſſe ab ęterna ratione ſeparari: cum tamẽ ſcriptum ſit, Peccata ueſtra inter me & uos fecerunt diuiſionem, & planè teſtatur eum librum

librum obſcutũ & perplexum adeò eſſe, ut uix à ſeipſo intelligatur. libro eodem, cap. 5.

Libri diſciplinarũ: hoc eſt, liber de Grammatica, quem Mediolani abſoluit: de Dialectica, de Rhetorica, de Arithmetica, de Philoſophia. libro eodem, cap. 6.

De moribus Eccleſiæ, liber unus.

De moribus Manichęorũ, liber unus. hos duos poſt baptiſmum Romę ſcripſit ad Manichęorũ refutationem. Retractat aũt in ijs, quòd codice mendoſo deceptus, malè allegaris dictũ Pſalmi 43. Propter te afficimur tota die, &c. cũ Mortificamur dicendũ fuiſſet. Itẽ Sapientiæ 6, Sobrietatẽ ſapiẽtia docet, & iuſticiá & uirtutẽ: itẽ, Vanitas uanitarũ: cum uanitantiũ græcus textus habeat. Deinde ſententias quaſdã improbat: ut quòd dixerit Deum plena charitate diligendũ eſſe, pro ſincera charitate. Item quòd uiſus ſit aſſerere Pelagianorũ modo, in hac uita perfectionem eſſe. Item quòd uiſus ſic aſſerere cum Origene, deficiẽtia omnia tandẽ ad Deũ recurrere. item quòd dixerit ſcarabeos naſci ex fimo in pilam rotundato, cum id nõ certò conſtet. libro eodem, capite 7.

De animę quantitate, liber unus in formã dialogi. Retractat in hoc, quòd aſſeruit animam omnes artes ſecum afferre, & diſcere nihil aliud eſſe quàm reminiſci & recordari. Nam non eſſe omnino ueram ſententiã: ac uideri ea confirmari delirium illud, animas in alia corpora tranſire, aut in alia uita didiciſſe quæ hic recordẽtur. libro eodẽ, cap. 8.

De libero arbitrio, lib. tres. Ex his retractat & explicat quaſdam ſententias, quas Pelagiani pro ſe facere interpretabantur: ac ſcopum itidicat eſſe, rſfutationem eorũ qui negabant mali originem eſſe ex libero uoluntatis arbitrio, & Deum autorem mali aſſerebant. nihil autem de gratia Dei præparante uoluntates iſthic dici. libro eodem, capite 9.

De Geneſi contra Manichęos, libri 2. ſcripti in Africa. In ijs dictum quoddam, Homines poſſe, ſi uelint, ſeſe ad Dei præcepta implenda conuertere: declarat accipiendũ eſſe de diuinitùs donata & præparata uoluntate, ne Pelagiani eo uti poſsint. Sic illud etiam quod ſcripſit, nulli nocere peccata niſi ſua, retractat, ne Pelagiani inde aſſerere ſuum errorem poſſent, infantes eſſe ſine peccato. Dictũ etiã ſuum, Nullũ eſſe malum naturale, cõmodè interpretatur lib. eodẽ, cap. 10.

Libri ſex de Muſica, ex quibus quædam incommodè dicta declarat: ac inter alia corrigit, quòd affirmauerat, mũdũ animal eſſe, cum tamẽ id nõ poſſet probare: & quòd angelos ſanctos animas appellauerit, cum in Scriptura ea appellatione nunquã notẽtur. libro eodem, capite 11.

Liber unus de magiſtro, in quo oſtendit, ſolum Deũ uerã ſcientiã docere: in hoc nihil deſiderat. libro eodem, cap. 12. meminit eius etiam libro 9. Confeſsionnm, cap. 6.

De uera religione, liber unus. In eo corrigit, quòd animam pro uniuerſa creatura poſuerat: & quòd auſus ſit, Chriſtianã religionem ita ſuis temporibus eſſe gloriari, quaſi in ſeculis prioribus ea non fuiſſet. & illud dictum (Intende diligenter, tales enim adiuuat Deus) nõ excluſiuè dictũ eſſe, ut ꝓ Pelagianis faciat, declarat. Et quod dixerat, Vſqueadeò peccatũ eſt uoluntarium malum, ut nullo modo ſit peccatũ, ſi non ſit uòluntarium: eleganter declarat, nõ tantum de actualibus peccatis, ſiue ſpontaneis, ſine per coactionem commiſsis, ſed etiam de originali in infantibus uerum eſſe. Emendat etiam id quod dixerat, Chriſtũ nihil ui egiſſe. nam uendentes ex templo, & diabolos in uitos ab obſeſsis repulit. Sententiã illã quã aſſeruerat, miracula Chriſti ad ſua tempora non duraſſe, commodè accipiendã monet: ſe enim non negare, quin adhuc hodie quędam miracula fiant. Planè abijcit illam ſententiam, qua uiſus fuerat aſſerere, primos homines, niſi lapſi eſſent, nõ fuiſſe generaturos filios. libro eodem, cap. 13.

Libri quos Auguſtinus presbyter ſcripſit.

De utilitate credendi, liber unus. In hoc aliter interpretatus eſt dictum Pauli, Litera occidit, ſpiritus uiuificat: quàm in libro de ſpiritu & litera. Dictum illud, Omnes homines ſapientes aut ſtultos eſſe, declarat, non de infantibus, ſed adultis intelligẽdũ. libro eodem, cap. 14.

De duabus animabus contra Manichęos, liber unus. In hoc, quod dixerat, Nullã eſſe qualemcunq; uitã, quæ non eo ipſo quo uita eſt, & in quantũ omnino uita eſt, ad ſummum uitæ fontem principiumq; pertineat: monet rectè accipiendum, & non eò torquendum, quaſi uita creaturarum ſit pars Dei. Et nnſquam niſi in uoluntate eſſe peccatũ ita declarat, ne Pelagianis, qui in infantibus peccatum eſſe negabãt, patrocinetur. Declarat & alia ſua dicta, quæ poterant ſcrupulum alicui inijcere. libro eodem, capite decimoquinto.

Liber diſputationis contra Fortunatum Manichęum, de quæſtione Vnde ſit malum, an ex natura, aut uoluntate. In hoc indicat, ſe catachreſticôs uocabulo animæ pro uniuerſa creatura uſum eſſe. Et dictũ, Peccatũ non eſt peccatũ, niſi propria uoluntate peccetur: interpretatur de primo lapſu parentum. libro eodem, cap. 16.

De fide & ſymbolo, liber unus. Monet autem, ea quę dixit de Pauli ſententia, Caro & ſanguis non poteſt poſsidere regnũ Dei: nõ

ita ac-

ita accipienda eſſe, quaſi neget carnis reſurrectionem. libro eodem, cap. 17.

De geneſi ad literam liber imperfectus. de eius autem retractatione ſuperſedendum ſibi cenſet, cum poſtea libros 12 in eandem ſcripſerit: ex quo corrigi queant, ſi qua deſiderentur. libro eodem, cap. 18.

De ſermone Domini in monte, libri duo. Monet autem, quomodo in his quędam minus cōmodè dicta, rectè accipienda ſint. ut quod de pacificis dixerat, eos eſſe in quib. nullus motus aduerſus rationē rebellis exiſtat, nō uult intelligi de plena in hac uita perfectione, ſed de qualicunq;, quæ in renatis eſt. Ac corrigit quod putauerat, dictū illud, Huic Spiritus ſanctus nō datur ad menſurā: de hominibus, & non potius de Chriſto intelligendum eſſe. Emendat etiam opinionē, quòd lex integrè à nobis impleri poſsit. Item indicat ſe non rectè appellaſſe Ieſum hominē Dominicū: nec rectè dixiſſe, quòd nullius hominis conſcientia ferè Deū poteſt odiſſe. libro eodem, cap. 19.

Pſalmus contra Donatiſtas, oratione proſa. libro eodem, cap. 20.

Contra epiſtolam Donati, liber unus. in hoc corrigit, quòd dixerat ſupra Petrū fundatā eſſe Eccleſiā: cum debuiſſet dicere, ſup petram, hoc eſt ſuper Chriſtū, quē Petrus cōfitebatur. & quędā hiſtorica fatetur ſe de Donato Carthaginenſi cōmemoraſſe, quæ ad aliū Donatū pertineāt. libro eodem, cap. 21.

Liber contra Adimantū Manichęū unus, cōtinens reſponſiones ad uarias quæſtiones. In hoc improbat quod dixerat, in nouo Teſtamēto nō alia, neq; plura requiri & ꝑmitti, quàm in ueteri, cū tñ in multis magna ſit diuerſitas. Et quòd aſſeruerit, uocabulū filius tantū tres ſignificationes habere, cū plures eſſe probari poſsit. Et quòd dictū, Cū induerit incorruptionē & immortalitatē, iam nō caro & ſanguis erit: interpretatur de carne corruptibili. Et ſententiā illā, In poteſtate noſtra eſt mutare uolūtatē in melius: exponit de poteſtate diuinitùs donata, & non de carnali. libro eodem, cap. 22.

Quarūdā propoſitionū in epiſtolā ad Romanos expoſitarū, liber unus. in eo corrigit errorē, quo ſomniauit illud dictū Roman. 7. Lex ſpiritualis eſt, ego aūt carnalis: non de Paulo, ſed de homine ſub lege poſito, intelligendū eſſe. Itē negat ſe rectè dixiſſe, quòd credere, ſeu fides, ſit opus noſtrū: cū Scriptura teſtetur, fidē donū Dei eſſe. Ac fatetur ſe minus rectè ac plenè de uocatione, quæ ſecundum gratiam ſit nullis præcedentibus meritis, tractaſſe. libro eodem, cap. 23.

In epiſtolā ad Galatas, liber unus. In hoc inter alia reprobat, quòd dictum Caro cōcupiſcit aduerſus ſpiritum, tantū de non renatis expoſuerit, cum etiam de renatis uerum ſit. libro eodem, cap. 24.

Epiſtolę ad Romanos inchoatę, liber unus. in hoc, quòd dixerat gratiā eſſe in remiſsione peccatorū, pacem uerò in recōciliatione Dei, monet nō accipiendū eſſe quaſi pax & reconciliatio non pertineant ad gratiam generalem. libro eodem, cap. 25.

De quæſtionibus octuaginta tribus, liber unus: quę epiſcopus factus cōſcribi curauit, cum diu antè, poſtquā in Africā ueniſſet, pleraſq; quæſt. pertractaſſet. libro eodē, cap. 26.

Vigintiunius quæſtionum ſeu ſententiarum, liber unus.

De mendacio, liber unus: quem propter obſcuritatem & perplexitatem planè aboleri iuſſerat, ſed tamen poſtea incolumem eſſe uoluit. libro eodem, cap. 27.

De libris quos epiſcopus ſcripſit.

De diuerſis quæſtionib. libri duo ad Simplicianū. libro Retractationū ſecūdo, cap. 1.

Contra epiſtolam Manichęi, dictā fundamentum, liber unus. libro eodem, cap. 2.

De agone Chriſtiano, liber unus, continēs regulam fidei, & præcepta uiuendi. In hoc dixerat, non fore carnem & ſanguinem, ſed corpus cœleſte poſt reſurrectionem. uerùm id retractat: & exponit, non de carnis ſubſtātia, ſed de corruptione, quæ tum futura non ſit, intelligendum eſſe. libro eodem, cap. 3.

De doctrina Chriſtiana, libri quatuor. monet ſe non rectè In ſecundo libro dixiſſe, Ieſum Syrach Sapientiam Salomonis & Eccleſiaſticū ſcripſiſſe. libro eodem, cap. 4.

Contra partem Donati, libri duo. In priore dixerat, ſibi non placere, ſchiſmaticos ad cōmunionem uiolenter arctari legibus magiſtratuū: ſed id retractat lib. ſecundo, cap. 5.

Confeſsionum libri tredecim. Fatetur autem in decimotertio, non ſatis conſideratè ſe dixiſſe, quòd firmamentū factum ſit inter ſpiritales aquas ſuperiores, & corporales inferiores. libro eodem, cap. 6.

Contra Fauſtum Manichęum, libri triginta tres. libro eodem, cap. 7.

Contra Felicem Manichęum, libri duo. libro eodem, cap. 8.

De natura boni aduerſus Manichęos, liber unus. libro eodem, cap. 9.

Contra Secundinum Manichęum, liber unus. libro eodem, capite 10.

Contra Hilarium Tribunitium, liber unus. libro eodem, cap. 11.

Quæſtiones Euangeliorum, libri duo. libro eodem, capite 12.

Annotationum in Iob, liber unus: quem obſcurum & mendoſum eſſe monet. libro eodem, capite 13.

De catechizandis rudibus, liber unus. libro eodem, capite 14.

De

De Trinitate, libri quindecim. libro eodẽ, capite decimoquinto.

De conſenſu euangeliſtarũ, libri quatuor. corrigit autem quod dixerat, Hebræos ab Abrahã, quaſi Hebraeos dici: cum ab Heber nomen trahant. libro eodem, cap. 46.

Contra epiſtolam Parmeniani, libri tres. Emendat autem quòd libro tertio dixerat: Auferte malum ex uobis ipſis: & non tantũ de uitijs expurgandis, ſed etiã de excõmunicandis notorijs peccatoribus intelligendũ, monet libro eodem, cap. 17.

De Baptiſmo, libri ſeptem, contra Donatiſtas. Quòd dixit Eccleſiã carere ruga, exponit de futura gloria. Exemplũ de latrone baptizato, in quarto libro adductũ, monet eſſe incertum: libro eodem, cap. 18.

Contra Centurij Donatiſtæ teſtimonia, liber unus. libro eodem, cap. 19.

Ad inquiſitiones Ianuarij, libri duo. Quòd in primo aſſeruit, Manna ſapuiſſe unicuique in ore ſuo ſecundum propriã uolũtatem, nõ poſſe probari, niſi ex libro Sapentiæ quem Iudęi nõ recipiãt, indicet libro eodẽ, cap. 20.

De opere Monachorum, liber unus. libro eodem, cap. 21.

De bono coniugali, contra Iouinianũ, lib. 1. libro eodem, cap. 22.

De ſancta uirginitate, liber unus. libro eodem, cap. 23.

De Geneſi ad literam: hoc eſt, nõ ſecundũ allegoricas ſignificationes: ſed ſecundũ rerũ geſtarum proprietatem, libri duodecim. Teſtatur ipſe in eo opere plura quęſita, quàm inuenta eſſe. In ſexto libro quòd dixerat, Adã imaginem Dei perdidiſſe peccato, oſtẽdit non intelligendũ, quaſi nullæ reliquię eius ſuperſint. libro eodem, cap. 24.

Contra literas Petiliani, libri tres. libro eodem, cap. 25.

Cõtra Creſconium Grammaticũ Donatiſtã, libri quatuor. libro eodem, cap. 26.

Probationum & teſtimoniorum contra Donatiſtas, liber unus. libro eodem, cap. 27.

Contra quendam Donatiſtã, liber alius. libro eodem, cap. 28.

Admonitio Donatiſtarũ de Maximianiſtis, liber unus. libro eodem, cap. 29.

De diuinatione dæmonum, liber unus. libro eodem, cap. 30.

De ſex quæſtionibus contra Paganos expoſitis, ad Deogratias, liber unus. libro eodem, cap. 31.

Expoſitio epiſtolæ ſancti Iacobi, liber unus. libro eodem, cap. 32.

De peccatorum meritis & remiſsione, et de baptiſmo paruulorum, libri tres. libro eodem, cap. 33.

De unico baptiſmo liber unus. In hoc quędã hiſtorica corrigit. libro eodem, cap. 34.

De Maximianiſtis, cõtra Donatiſtas. liber unus. libro eodem, cap. 35.

De gratia noui Teſtamenti, ad Honoratũ, liber unus. libro eodem, cap. 36

De ſpiritu & litera, ad Marcellinum, liber unus. libro eodem, cap. 37.

De fide & operibus, liber unus. libro eodem, cap. 38.

Breuiculus collationum cum Donatiſtis, ſeu tres collationes. libro eodem, cap. 39.

Contra Donatiſtas poſt collationẽ, liber unus. libro eodem, cap. 40.

De uidendo Deum, liber unus ad Paulinam. libro eodem, cap. 41

De natura & gratia contra Pelagianos, liber unus. In hoc monet, ſe ſub nomine Xyſti intellexiſſe Romanũ epiſcopũ, cum poſtea reſciuerit Xyſtum philoſophum eſſe. libro eodem, cap. 42.

De ciuitate Dei, libri uigintiduo, contra Paganos, ſcripti eo tempore quo à Gothis Roma ſub Alarico rege euerſa eſt. Improbat autem, quòd in decimo libro pro miraculo aſſeruit, flammam inter diuiſas uictimas in ſacrificio Abrahæ diſcurriſſe: cum in uiſione id tantum ei monſtratũ ſit. Itẽ quòd in libro 17. de Samuele dixerit, eum nõ fuiſſe de filijs Aaron, cum dicendum erat, eum non fuiſſe filium ſacerdotis, nẽ inter filios Aaron Samuelem reperiri. libro eodem, cap. 43.

Ad Oroſium, contra Priſcillianiſtas & Origeniſtas, liber unus. libro eodem, cap. 44.

De origine animę, liber unus: & de ſentẽtia Iacobi apoſtoli, ad Hieronymũ, liber unus. libro eodem, cap. 45.

Ad Emeritũ Donatiſtarum epiſcopũ, liber unus. libro eodem, cap. 46.

De geſtis Pelagij, liber unus. libro eodem, capite quadrageſimoſeptimo.

De correctione Donatiſtarum, liber unus. libro eodem, cap. 48.

De præſentia Dei, ad Dardanum, liber unus. cap. 49.

De gratia Chriſti, liber unus: & de peccato originali liber unus, contra Pelagium & Cœleſtium. libro eodem, cap. 50.

De geſtis cum Emerito Donatiſtarũ epiſcopo, liber unus. libro eodem, cap. 51.

Contra ſermonem Arrianorũ, liber unus. libro eodem, cap. 52.

De nuptijs & concupiſcentia ad Valeriũ Comitem. libri duo, cap. 53.

De locutionibus in quinq; libros Moyſi, & Ioſuam & Iudicum, libri ſeptem. libro eodem, cap. 54.

Quæſtionum libri ſeptem. ex his quęſtiones aliquot retractat libro eodem, capite quinquageſimoquinto.

De anima & eius origine, libri quatuor. libro eodem, capite 56.

De adul-

Ad articulos Auguſtino falſò impoſitos, Reſponſio.

Contra Pelagianos Hipognoſt. libri ſex.

De perfectione iuſticiæ cõtra Cœleſtium Pelagianum, liber unus.

Speculum Auguſtini, liber unus.

De inquiſirione Trinitatis, & alijs q̃buſdam ſenrenrijs, liber unus.

De uera innocentia, libet unus.

De ſeculo, liber unus, qui aliàs intitulatur Manuale.

Pſalterium Auguſtini, quod matri ſuæ compoſuit.

Sup Magnificat, canticũ Marię, expoſitio.

Regulæ Auguſtini tres.

¶ Eraſmus opera Auguſtini in decem tomos digeſsir, & quibuſdam cenſuras adiecit, quæ poſſunt apud ipſum cõmodius legi, quàm huc aſsignari.

De libris autem ſuis Auguſtinus ſic iudicat epiſtola 7: Ego fareor me ex eorum numero eſſe conari, qui profitendo ſcribunt, & ſcribendo proficiunt. unde ſi aliquid uel incautius, uel indoctius à me poſirũ eſt, quod non ſolùm ab alijs qui uidere poſſunt, meritò reprehendarur, uerùm etiam à me ipſo: quia & ego ſalrem poſtea uidere debeo ſi proficio, nec mirandum eſt, nec dolendum, ſed potius ignoſcẽdum arq; gratulandũ, nõ quia erratum eſt, ſed quia improbatum. Eãdem ſentenriam in procœmio libri rertij de Trinirare, & primi libri Retract. repetit.

Tantum aũt fuit deſiderium ſcripta eius legendi, non modò bonis, ſed etiã hęreticis, ut inrerdum etiam quædã nondũ abſoluta ei ſinr ſurrepta. Poſsidonius cap. 7. & in argumenro librorũ quindecim de Trinitare.

Cum autem de doctorib. in Eccleſia Dei, præcipuè iudiciñ fieri ſoleat ex doctrina, capira quædam doctrinæ eius nunc erãt recitanda. Verùm cum ſuprà in Cap. 4. ex libris eius plurima teſtimonia de quolibet articulo ſinr collecta, hic breuiores erimus.

¶ De Deo, quòd ſir unus in eſſenria, & trinus in perſonis, non modò luculenrer tradidit, uerùm etiam conſtanter & prolixè contra hæreticos uarios aſſetuit, atq; defendit.

De fide ad Petrũ ſic inquit: Quamuis aũr Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus ſint una natura, firmiſsimè tamẽ tene tres eſſe perſonas: patrẽq; ſolum eſſe q dixit, Hic eſt filius meus dilectus: & filiũ ſolum eſſe, ſuper quẽ illa uox parris inſonuit: & Spiritũ ſanctũ ſolum eſſe, qui in ſpecie colũbæ ſuper Chriſtũ baprizarũ deſcendit. Irẽ lib. 7. de Trinitare: Loquendi cauſa de ineffabilibus, ůt fari aliquo modo poſſemus, dictũ eſt à Græcis, una eſſenria, tres ſubſtãtię: id eſt, una uſia, tres hypoſtaſes. Aliter enim Græci accipiũt ſubſtantiã, quàm Latini. A' Latinis aũt dictũ eſt, una eſſentia uel ſubſtãtia, tres perſonæ: quia nõ aliter in ſermone noſtro, id eſt Latino eſſentia quàm ſubſtantia ſolet intelligi.

Idola damnat. nam ſic inquit in Pſalmum 113: Quid enim oſtẽditis, niſi aurũ & argentũ? habẽt quidẽ ærea & lignea & fictilia ſimulacra, & huiuſcemodi alrerius alteriusq́; materiæ: ſed precioſum eorũ maluit cõmemorare Spiritus ſanctus: qa quñ in eo quiſq; q̧ illi charius eſt etubuerit, multo faciſius auertitur à ueneratione uiliorũ. Nã dictũ eſt alio loco de ſimulacrorũ cultorib⁹: Dicẽtes ligno, Pater meus es ru: & lapidi, Tu me genuiſti.

De creatione inquir lib. 1. cap. 1. de mirabili ſcriptura: Æternus & omnipotens creator rerũ, trinus & indiuiduus ſemp manens, ſine ullo potentiæ ſuæ detrimẽto, ſolus ſine tẽpore, cunctas præcellit creaturas. Ac deinde ut immẽſam bonirarẽ, ac potentiã & beneuolentiã, quas in ſe ſolo prius habuit, etiã per creaturas oſtendetet, ex informi materia, quã ipſe prius ex nihilo cõdidit, oẽs creaturę habẽt materiã cunctarũ uiſibiliũ rerum, hoc eſt, ſenſibilium & inſenſibilium, intellectualium & inrellectu carentium, ſpecies multiformes diuiſit.

De diabolis inquit, de ſalutarib. documẽtis, cap. 9: Diabolus enim eſt angelus, per ſuperbiã ſeparatus à Deo, qui in ueritate non ſtetit, & doctor mẽdacij, & pater mendacij: quia ab ipſo primũ inuentũ eſt mendaciũ, & ipſe eſt mẽdaciũ, ſicut ueriſsima ueriras Dominus noſter Ieſus Chriſtus in Euãgelio Ioannis loqtur: quia ipſe eſt caput & huis mẽdacij: & à ſemetipſo deceptus, nos decipere feſtinar. Iſte eſt aduerſarius effectus generis humani, inuentor mortis, radix maliciæ, ſcelerum caput, princeps omniñ uitiorum, perſuaſor etiam rurpium uoluptatum.

De libero arbitrio, in libro de Gratia & libero arbitio, cap. 16. inquit: Certũ eſt nos facete, cum facimus: ſed ille facit ut faciamus, præbendo uires efficaciſsimas uolũtati, qui dixit: Faciã ut in iuſtificarionib. meis ambuletis, & iudicia mea obſeruetis, & faciatis. cũ dicit, Faciã ut faciatis, qd aliud dicit, niſi, Auferã cor lapideũ, unde non faciebatis: & dabo carneũ, unde faciaris? Er hoc quid eſt, niſi, Auferã cor durũ, unde nõ faciebaris: & dabo cot obediẽs, unde faciatis? Et de correprione & gratia cap. 1: Liberũ itaq; arbitrij, & ad malũ & ad bonũ faciendũ cõfitendum eſt nos habere: ſed in malo faciendo liber eſt quiſq; iuſticię, ſeruusq́; peccari: in bono aũt liber nullus eſſe poteſt, niſi fuerit liberatus ab eo qui dixit, Si uos fili⁹ liberauerir, tunc uerè liberi eritis. Nec ita, ut cũ quiſque fuerit à peccati dãnarione liberatus, iam nõ indigeat ſui liberatoris auxilio: ſed ita po-

tius, ut ab illo audiens, Sine me nihil poteſtis facere, dicat ei & ipſe, Adiutor meus eſto, ne derelinquas me.

De peccato docet, nō eſſe à Deo: ut ad articulos falsò ſibi impoſitos, ad 5. Deū iuſtū, bonū, ſic humanæ ſubſtantiæ & interiorum exteriorūq; ſenſuū nouimus creatorem, ut prorſus ab illo ſit, quicquid pertinet ad naturā: & prorſus ab illo nō ſit, quicquid eſt contra naturā. Peccatū aūt contra naturā eſt, de quo mors: & omnia quæ mortis ſunt, oriūtur. Ibidē: Nō ergo cuiuſquā peccati autor Deus eſt, ſed naturæ creator: quę cū poteſtatē habuerit nō delinquēdi, ſpōte deliquit, & deceptori ſuo propria uolūtate ſe ſubdidit. Nec naturali, ſed captiuo motu, uerſatur in uitio, donec moriatur peccato, & uiuat Deo. Quod ſine gratia Dei facere non poteſt.

De legis fine, 83 Quęſtionū, quęſtione 66 inquit: Quapropter legē, quāuis à peccādo prohibeat, nō tamē ſic dicit datā ut liberaret à peccato, ſed ut demōſtraret peccatū: cui ſeruiens anima, debet ſe ad gratiā liberatoris cōuertere, ut à peccato liberetur. Per legē enim cognitio peccati. Et alio loco dicit: Sed peccatū ut appareat peccatū, per bonū operatū eſt mihi mortē. Vbi ergo nō eſt gratia liberatoris, auget peccādi deſideriū prohibitio peccatorū. Quod quidē ad hoc utile eſt, ut ſentiat anima ſeipſam nō ſibi ſufficere ad extrahendum ſe à uirtute peccati: atq; hoc modo detumeſcente atq; extincta omni ſuperbia, ſubdatur liberatori ſuo, ſinceriterq; homo dicat, Adhæſit anima mea poſt te: qđ eſt, iam non eſſe ſub lege peccati, ſed in lege iuſticiæ. Præclarè inquit de ſpiritu & litera, cap. 19: Lex data eſt, ut gratia quæreretur: gratia data eſt, ut lex quæreretur.

De iuſtificatione docet Auguſtinus, nos gratis iuſtificari. ut in Pſalmū 67: Sine bonorum operum meritis, per fidem iuſtificatur impius, ſicut dicit Apoſtolus: Credenti in eū qui iuſtificat impiū, deputatur fides eius ad iuſticiā. ut deinde ipſa fides per dilectionē incipiat operari. Item de ſpiritu & litera cap. 13: Colligim⁹ ex multis teſtimonijs, nō iuſtificari hominē præceptis bonæ uitę, niſi per fidē Ieſu Chriſti: hoc eſt, non lege operū, ſed lege fidei: non litera, ſed ſpiritu: non factorum meritis, ſed gratuita gratia.

De bonis operibus, ait ad Circenſes epiſtola 130: Nos ſi quid boni ſumus, non hominū, ſed opus illius ſumus. Item lib. 4. de Geneſi ad literam, cap. 17: Deſideremus poſt bona opera noſtra, quæ in nobis agnoſcimus, illius potius eſſe, quàm noſtra: ut etiam ſic poſt bona opera ſua, ipſe requieſcat in nobis: cum poſt bona opera noſtra, quæ ab illo iuſtificati fecerimus, in ſe nobis requiē præſtet. Et expreſsè ait, bona opera ſequi gratiam: de pœnitentia, cap. 21. Bona quippe opera eorum non præuenerunt miſericordiam Dei, ſed ſecuta ſunt.

De pœnitentia rectè contra Nouatianos contendit, ſemper eſſe pœnitentiæ locū. ut de fide ad Petrū, cap 3: Proinde omni homini in hac uita poteſt eſſe utilis pœnitentia, quā quocunq; tēpore homo egerit, quamlibet iniquus, quālibet annoſus, ſi toto corde renunciauerit peccatis præteritis, & pro eis in cōſpectu Dei, nō ſolùm corporis, ſed etiā cordis lachrymas fuderit, & malorū operū maculas bonis operibus diluere curauerit, omniū peccatorū indulgentiā mox habebit. Hoc enim nobis Dominus prophetico promittit eloquio, dicens: Si cōuerſus fueris, & ingemueris, ſaluus eris. Et alio loco dicitur: Fili peccaſti, ne adijcias iterū: ſed & de præteritis deprecare, ut tibi dimittātur. Nunquā peccāti eſſet indicta pro peccatis deprecatio, ſi deprecanti non eſſet remiſsio concedēda.

De oratione docet, q̀ potius corde quàm multis uerbis orādū ſit. Itē, quòd omni in loco orare liberū ſit. Ita ait Serm. 130 de tēpore: Nobis uerò iā, quādo Chriſtus adueniēs uniuerſam terram expiauit, omnis locus oratorium factus eſt.

De baptiſmo, lib. 1. de peccatorū meritis, cap. 15. inqt: Generāte carne illud tantūmodo trahitur, quod eſt originale peccatū: regenerāte aūt ſpiritu, non ſolùm originalis, ſed etiam uoluntariorū fit remiſsio peccatorū.

De coniugio docet q̀ ſit à Deo, & habeat ſuos bonos fines: ut lib. 1. de nuptijs & cōcupiſcētia, cap. 10: Quoniā ſanè nō tantū fœcūditas, cuius fructus in prole eſt: nec tantū pudicitia, cuius uinculū eſt fides: uerumetiam quoddā ſacramentum nuptiarum cōmendatur fidelibus coniugatis.

Contra purgatoriū eſſe uidetur, quod dicit: Hic, ſicut Dominus dicit, aut ligātur, aut ſoluūtur peccata. In futuro aūt nihil aliud erit, niſi remuneratio, aut cōdēnatio. Omnis aūt qui hic iure reprobatur, nō poterit eligi, aut dignus in futurū iudicari. in libro Quæſtionū ueteris ac noui Teſtamēti, quęſt. 102. Cōtra purgatoriū & hæc eſſe uidētur, ubi ſic inquit: Primùm locū fides catholicorū diuina authoritate regnū credit eſſe cœlorū, unde nō baptizatus excipitur. Secundū gehēnā, ubi omnis apoſtata, uel à Chriſti fide alienus, æterna ſupplicia experietur. Tertiū penit⁹ ignoram⁹, imò nec eſſe in Scripturis ſanctis inueniemus. lib. 5. Hyp. contra Pelag.

Quòd oēs homines ſint reſurrecturi, paſſim aſſerit. ut de Eccleſiaſticis dogmatibus cap. 7: Omniū enim hominū erit reſurrectio. Si omniū erit, ergo oēs moriuntur: ut mors ab Adā ducta, omnib. filijs eius dominetur. Quomodo uerò reſurgāt, exponit Serm. 34.

Hanc

Hanc enim etiã ipſam animã rũc habebim', quã modò habemus: & in hoc ipſo quo nũc induimur, ſumus corpore teſuſcitandi. Nemo ergo, frarres mei chariſsimi, de teſurrectione deſperet, in qua Chriſtianotum ſpes tora conſiſtit. Plus enim eſt facere quod nũquam fuit, quàm repatare qđ fuit. Tota etiam huius mundi adminiſtratio, teſtimonium eſt reſurrectionis futuræ. Et qui Dominũ Ieſum reſurrexiſſe à mortuis confitetur, nec de ſua poterit dubitare.

NAEVI.

¶ Næuos ex prioris ſeculi doctoribus nõ paucos retinuit Auguſtinus, licer in quibuſdam rectius ſentiret. Cum aũr ſuprà in loco de Inclinatione doctrinæ, quoſdam eius nęuos recenſuerimus, ideo nõ hic repetemus eoſdem prolixius.

In loco de Iuſtificatione hominis, etſi ſæpe percõmodè loquitur, tamẽ nõ rarò ita ſe inuoluit, ut qui uideatur ita ſentire, quaſi tãtum præcedentium operũ merita, & non etiam ſequentium, à iuſtificatione hominis coram Deo excludar. Sicut in 25 capite de ſpiritu & litera, & alibi uidere eſt.

Bonis operibus nimiũ in quibuſdã locis adſcribir, quòd nimirũ etiam aliquid ad ſalurem proſinr. nam lib. 3. contra duas epiſtolas Pelagianorum, cap. 5. inquit: Quare, niſi propter fidem? Quæ licet ſine operibus neminem ſaluar (ipſa enim eſt non reproba fides, quæ per dilectionem operatur) tamen per ipſam etiam peccata ſoluuntur: Quia iuſtus ex fide uiuit.

Baptiſmo Ioannis omoẽ regenerandi effectũ rollit, in Enchiridio ad Laurentiũ, cap. 49. Et aſſerit, infanres aliena fide baprizari.

Quòd innocenti, facto diuortio, nõ liceat rurſus matrimoniũ cum altera perſona contrahere, ur ſuprà annotatum eſt.

Martyrium baptiſmo compatat, ſine uerbo Dei: lib. 13. de ciuirare Dei, cap. 7.

Defunctos etiam precib. piorũ ſubleuari, autumat in Enchiridio ad Laurẽtiũ, cap. 10.

Sed ne lectorẽ piũ moleſtemus, remirrim' eum in Quarti Capiris poſteriorẽ partẽ, ubi de inclinatione religioois, & opinionibus eſt dictum.

¶ Multa grauiſsima & acerrima ſuſtiouit pro cuſtodia ſacti depoſiti certamina, p totũ illud curriculũ quod in miniſterio Eccleſiæ cõſumpſir. Nam presbyter Hippone, cũ Fortunato Manichęo iſtic ciues & petegrinos ſeducẽte, diſpurauir, eũq; in anguſtias ita tedegit, ut oẽs agnoſcerent eũ neq; Catholicorũ ſententiã infringete, neq; ſuam opinionẽ tueri poſſe. Nam ille cũ nõ poſſet reſpõdere, ſolum illud effugium inuenit, ſe collaturum ea de re cum ſuis maioribus: qui niſi ſatiſfacerent ſibi, animæ ſuæ ſaluti melius proſpecturũ. Ac aliquanto pòſt Hippone diſceſsit, nec unquã reuerſus eſt. Poſsidonius cap. 6.

Epiſcopus factus, ſæpe Manichęorũ hęreſin refutauir, non ſine auditorũ ftuctu. Hoc modo negociatorẽ quendã, oomine Firmũ, conuertit: quemadmodũ ipſe ad pedes eius aduolutus, cõfeſſus eſt. Poſsidonius cap. 16.

Cum Felice, qui è numero electorũ Manichęorũ Hipponẽ uenerar propagandi errotis cauſa, in arenam deſcendit, eũq; poſt tertiam collationem lucratus eſt. Poſsidonius cap. eodẽ. Carthagini etiam unà cum alijs epiſcopis, de eiuſdem hæreſeos aſſeclis ad uetitaris agnitionẽ adducendis laborauit, ac ad coofeſsionẽ blaſphemiarũ multos adègit, cum ex libris eorũ indicaſſet errores, & rurpitudines demonſtraſſet, quas illi inter ſeſe ſoletent exercere: cap. eodem.

Donatiſtatũ etiã ſecta ipſi multũ exhibuit negocij, nec ſegniter eam impugnauit. Nam publicè docendo, adhuc presbyter eorũ errores refutauit. Poſsidonius cap. 7. Idẽ, epiſcopus maiori aurhoritate & acrius egit. ca. 9. Oppugnauit etiã eos diſputationibus, epiſtolis & libris. cap. eodem. Quod eos tã malè habuit, ut omnis generis calũnias de ipſo ſpargerent, ac ſeductorẽ & deceptorem animarũ appellarent, & ut lupum cum omnium peccatorũ uenia rectè occidi poſſe publicè & priuatim cõclamarent. cap. eodem. Circumcelliones etiam, non modò alijs ſacerdotibus, ſed ipſi quoq; Auguſtino inſidias eam ob cauſam ſtruxetunt. cap. 10. & 12. Auror etiam fuit, ut ſynodus Carthag. impetãte Honorio fieret, ac in ea cũ Donatiſtarũ epiſcopis diſputaretur: ac hæreſis illa condemnaretur, non modò ſynodi autoritate, ſed eriam legum Imperialium, cap. 13. ac poſtea ad Cæſarienſem Mautitaniæ ciuitarem profectus, cum Emerito diſputauit: ac luculenter demonſtrauit, longè à uero eius opinionem abeſſe. idem capite 14.

Colluctatus etiam eſt cũ Arianæ hęreſeos aſſertoribus. Nam cũ Paſcentio Carthagini contulit publicè, & ſuã fidẽ defendit, & Paſcentij aſſertiones refutauit. Cũ aũt ea diſputatio Paſcentij rogaru non eſſer excepta, ac ipſe poſtea glotiaretur ſe uiciſſe, duos libros ad eum ſcripſit, ac eius uanitatem demonſtrauit: Ille uerò ſemel reſcripſit, & magis iniuriam facere, quàm ſuæ ſectæ rationem declarare uoluit. Cum Maximo Gotthorum epiſcopo Ariano Hippone diſpurauit. cum autem eriam ille Carthaginem profectus, iactaret uictoriam, & multa ſplendidè mentiretur: Auguſtinus de obiectis & reſponſis utriuſq; librum edidit, ut conſtarer, quàm nihil ille ad obiecta reſpondere potuerit, licet ſua garrulitate totum diei ſpacium in fraudem aduerſarij occupaſſet. cap. 17.

Oppugnauit ac damnauit etiā Priſcillianiſtas & Origeniſtas: ut patet ex libro eius ad Oroſium, lib. 2 Retractationū, cap. 44. Item Marcioniſtas: ut cōſtat ex libris duob. cōtra aduerſariū legis & prophetarū. Apollinariſtas: in libro de gratia, cap. 4. Photinum, & Sabellium: libro Quæſtionum ueteris & noui Teſtamenti, quæſtione 72 & 91. Nouatianos, quæſtione 102.

Aduerſus Pelagianiſtas, nouos huius ſeculi hæreticos, & diſputatores callidos, arte magis ſubtili noxia ſcribētes, & priuatim & publicè uenenū ſuū diffundētes, ferè annos decē laborauit, cōcione, diſputatione & ſtilo eos expugnās. Effecit etiā, ut in ſynodis Africanis, & ab epiſcopis Romanis, & legibus Honorij Imperatoris damnarētur, cum magno Eccleſiæ Dei incremento. Poſsidonius capite 18.

Oppoſuit etiā ſeſe alijs erroneis opinionibus: quales ſunt, opinio de animabus, quòd ob peccata in cœleſti habitatione commiſſa corporib. incluſæ affligātur, aliæ magis, aliæ minus. lib. 1. de peccatorū meritis, cap. 22. Itē opinio Gennadij, in infantib. nō eſſe peccatū originis: nec per baptiſmū, eos accipere remiſsionē peccatorū, ſed tantū ſanctificationē quādā. lib. 3 de peccatorū meritis, cap. 6. Opinio Euſebij, Spiritū ſanctum ignoraſſe myſteriū natiuitatis Ieſu. lib. Quæſtionū, 125. quæſtione. Item opinio de matrimonio, q̄ ſit opꝰ ſordidū & contaminatū: quæſt. 127.

Contra Iudæos etiā ſtilū ſtrinxit, ut patet ex libris eius aduerſus Iudæos.

Paganiſmum ſeu Ethniciſmum refutauit uoce, & libris uiginti duob. de ciuitate Dei. Poſsidonius cap. 18. & libro Retractationū 2. capite 43. & libro de ſex quæſtionibus Paganorum: lib. 2. Retractationum, cap. 31. & libris tribus contra Academicos: lib 1. Retractationum, quæſtione 114. Mathematicos refutat lib. Quæſtionum, quæſt. 115.

Maximè autem ſibi in refutandis aduerſarijs cauit à nimia acerbitate, ut ipſe teſtatur his uerbis: Ego quādo cuiquā uel dicēdo uel ſcribendo reſpōdeo, etiā contumelioſis criminationibus laceſsitus, quantū mihi Dominus donat, frenatis atq; coercitis uanę indignationis aculeis, auditori lectori'ue conſulens, non ago ut efficiar homini conuiciādo ſuperior, ſed errorē cōuincēdo ſalubrior. lib. 3. cap. 1. contra literas Petiliani. Nec tamē defuerunt, qui reprehenderent eius pro ueritate feruorē: quos minus rectè in eo facere demonſtrat lib. 1. contra Creſconiū, cap. 7.

¶ Poſt conuerſionē uitam ſuā ſatis piè inſtituit, & tranſegit: ut ex antecedentib. colligere licet. Ac ut de priuata eius uita ſeu domeſtica aliquid dicamus, beneficus fuit in pauperes, Poſsidonius capite 23. Non habitauit cum mulieribus, ne cognatis quidē, propter ſuſpicionē: cap. 26. Veſtitu uſus eſt non nimium nitido, neq; planè ſordido, ſed decenti. cap. 22. Menſa eius erat frugalis & parca, ac inter olera & legumina etiā carnea continebat, propter hoſpites & infirmos. Vino utebatur ſemper. Cochlearia argētea erant: cætera uaſa omnia uel teſtacea, aut lignea, aut marmorea. In mēſa lectionē & diſputationē curabat magis, quàm epulationē & potationē curabat. cap. 22. Ab auaricię uitio alienus erat. Non tantū interdiu laborabat, ſed etiam noctu lucubrationes exercebat. cap. 24. Hoſpitalis erat: cap. 22. Obtrectationis uitium impenſè odetat: id quod teſtabatur diſtichon menſæ inſcriptum:

Quiſquis amat dictis abſentum rodere uitam,
Hanc menſam uetitam nouerit eſſe ſibi.

Et non ratò etiam coepiſcopos ſuos alijs obtrectātes grauiter obiurgauit, ſeq; aut deleturū uerſus illos, aut abiturū minatus eſt: ut teſtatur Poſsidonius cap. 22. Nec gloriæ inanis cupidus fuit: ut patet ex libro primo contra Felicianum Arianum, cap. 2. Nec puduit eum errores ſuos fateri & corrigere: ut conſtat ex libris Cōfeſsionū & Retractationum. & lib. 1. Soliloquiorū, cap. 9. fatetur ſe ſæpe metu rerum corporaliū, in amore ueri Dei interturbati. & in Prologo libri 1. Retractationū, rogat omnes, ne quis ſe errantem imitetur, ſed in melius proficientem.

Multis notus & familiaris fuit, nō modò in Africa, ſed etiam in Europa & Aſia: inter quos ſunt, Valerius, Megallꝰ, Aureliꝰ, Quod uultdeus, Deogratias, Poſsidonius, Comes, Valetius, Zenobius, Honoratꝰ, Ambroſius, Simplicianus, Innocentius, Zoſimus, Hilarius Arelatenſis, Proſper Aquitanicus, Oroſius Hiſpanus, Hieronymus, & plurimi alij: ut patet ex ſcriptis eius.

Vrbe Hipponenſi à Vandalis, Alanis & Gotthis ad tertium menſem obſeſſa, cum triſtiſsimus eccleſiarū & rerū omniū eſſet ſtatus, ipſe uerò crebrò Deū precatus fuiſſet, ut aut obſidionem diſſolueret, aut ſeruos ſuos ad perferendam uoluntatem corroboraret, aut ſibi felicem largiretur exitū, in febriculam incidit, & lecto decubuit. Ingraueſcēte autem morbo, pſalmos Dauidis de pœnitētia & legebat ipſe, & ab alijs legi curabat, & diligenter meditabatur, ac uacabat orationi ferè per dies decem: & tandem Poſsidonio & alijs pręſentibus, pia inuocatione filij Dei obdormijt, cùm uixiſſet annos ſeptuagintaſex. Curriculū autem eius in functionibus Eccleſiaſticis fuit annorum fermè quadraginta. Poſsidonius capitibus 28. 29. 31.

EVODIVS.

Euodius in eodē municipio, in quo Auguſtinus, natus eſt ex ethnico milite: prior Auguſti-

Auguſtino cōuerſus & baptiſatus, cōiunxit ſe eidem: ac cum aliquādiu in Italiæ partib⁹, ut apparet, hęſiſſet, cum eodē & Alipio in Africam tādem remeauit: Auguſtino teſte, in nono Confeſsionum lib. 8. cap.

Ad Eccleſiæ regimen, quando aut quib. occaſionibus uocatus acceſſerit, incertum quidem eſt. Vzali, quæ colonia Vticæ uicina eſt, eum fuiſſe epiſcopum, colligi poſſe uidetur ex uiceſimoſecundo libro, capite octauo, de ciuitate Dei. Quædam ipſum ſcriptis poſteritati cōmendaſſe, his uerbis narrat Trithemius: Fertur quędam ſcripſiſſe deuota opuſcula, de quibus extat uolumen de factis in Africa miraculis per reliquias ab Oroſio presbytero allatas S. Stephani martyris, lib. 1. Et plures epiſtolæ ad diuerſos lib. 1. & quædam alia.

Cæterùm hominem fuiſſe diſputatorem, acrem & uehementem, apparet ex epiſtola Auguſtini ad Proculianum epiſcopum, quæ eſt 147 numero. qui cum congreſſus Euodius, quòd pro defenſione ſuæ ſententiæ magno animi feruore, ſtudio & contentione quædam dixiſſet, Proculianus iſte partis (ut uideri poteſt) Donatianæ, offenſus, in ſui cōtumeliam accepit: cuius commotum ſpiritū Auguſtinus ea epiſtola ſimul & placare cupit, & Euodium quoque defendere: quòd quæ uehementius dixerit, non ingenij petulantia, ſed amore propugnandæ ueritatis fecerit. Et plurimæ ſanè in Auguſtino epiſtolę argumento eſſe poſſunt, hominem fuiſſe mirè ſolertem in quæſtionibus argutis excogitandis. Nam in ſua ad Auguſtinum epiſtola, quæ eſt iuxta numeri ſeriem 98. has ei proponit quæſtiones:

1. De ratione & Deo.
2. De corpore Saluatoris, quòd ſubſtantiam Dei uideat.
3. De anima Chriſti rationali.
4. De ſpiritibus quibus Chriſtus ad inferos deſcendēs, in carcere prędicarit. ex 1. Petri 3.

Altera ſequens, nonageſima ſcilicet nona ipſius Auguſtini ad Euodium, in qua reſpondet ad duas ex illis quatuor quæſtionibus, de loco nimirum Petri, obſcuro iſto, & de anima Chriſti. Epiſtola item centeſima eiuſdem Auguſtini, ad eundem Euodium, ex qua apparet, duabus item alijs epiſtolis propoſuiſſe Auguſtino quæſtiones, de anima ſoluta corpore, & prodigioſis uiſis: id eſt, utrum anima migrans è corpore, egrediatur cum aliquo corpore, quo ad corporalia loca ferri & contineri poſsit. nam ad eam ibi reſpondet Auguſtinus. Rurſum epiſtola centeſima prima, itidem Auguſtinus ad eandem reſpondet quæſtionem ſibi propoſitā, Quomodo anima cernat ſine corpore. Poſtremò epiſtola centeſima ſecunda, in cuius exordio quaſi expoſtulans oſtendit Euodio, nolle ſibi negocium exhiberi quæſtionibus minus neceſſarijs, & à rerū magis utiliū & neceſſariarum tractatione, qua occupetur, auocari. Poſtea dictū Pauli eidē declarat: Qui ignorat, ignorabitur. quod in ſcripto ſuo adduxiſſe uidetur Euodius. Et demum de ſacroſancta Triade diuinitatis breuiter diſputās docet, quid credere ſufficiat. Extat inter Auguſtini opera Dialogus de libero arbitrio, in quo etiam introducitur perſona Euodij loquens. Diuo quoque Hieronymo non incognitus fuit, qui per S. Auguſtinum eum ſalutat, epiſtola 26.

Concilijs aliquot Africanis, Carthaginenſi & Numidiæ prouinciarum interfuiſſe, ijs præſertim in quibus de Pelagij & Cœleſtij recens ortis hæreſibus, in primo quaſi flore conterendis agitatum eſt, coniecturam prębent epiſtolæ duæ: una ad Innocentium Romanū epiſcopū, priuatim de eodē negocio ſcripta à q̄nq; epiſcopis, in quib. & Euodij nomē recēſetur. Altera ipſius Innocentij reſponſoria ad priorē, in qua etiā ipſe diſertè iſtorū quinq; meminit. Et extat utraq; cū in Auguſtini epiſtolarum opere, numeris 95. & ſexto. E concilio Africano ſub Bonifacio celebrato, mittuntur legati ad Hipponēſiū eccleſiā, ad cōſtituendū paſtorē: in illis Euodij quoq; nomē memoratur: qui iā antè quoq; ex quodā Carthag. ſynodi decreto legationē cū quodā Theodoſio obierat ad Imperatorē cōtra Donatiſtas. Et tandē etiā cęſus memoratur, unà cum iſto ſuo legationis collega, à paganis & hæreticis.

PAMPINIAS VTICENSIS.

Pāpinias Vticenſis epiſcopus, ſub Genſericho laminis candētis ferri uſtus eſt. Victor lib. 1. de perſecutione Vandalica.

VICTOR VTICENSIS.

Victor præceptorem habuit Diaconum epiſcopum, uirum doctiſsimum. Vixit à temporibus Theodoſij iunioris, quo primùm Vandali duce Genſericho Africam ingreſsi ſunt, uſq; ad Zenonem, & ulterius. Appellatur Vticenſis epiſcopus. Perſequutionibus illis & ipſe exagitatus eſt, & conſtantiam mediocrem præſtitit. Sub finem eius perſequutionis, circiter annum Chriſti 490, ut uidetur, hiſtoriam illam tribus libris complexus. Aſcribunt ei Confeſsionis formulā, quam ipſe tamen ſub Eugenij nomine recitat: de qua in Eugenio. cuius ſiue ipſe ſit uerus author, ſiue minus, conſenſu tamē amplectitur. Hæc ex eius libris conſtant.

VINCENTIUS CVLVCITAnus *epiſcopus*, & FORTVNATIANVS *Neapolitanus*.

Vnà cum clero de prouincia Carthaginēſi,

ex eorũ ſunt numero, quotum terni ex ſingulis prouincijs lecti ſunt iudices:& priores duo, etiam in Carthaginenſi ſub Innocẽtio celebrati Concilij catalogo recenſentur. Et pòſt ſub Zoſimo miſsi ſunt ex ſua prouincia (quæ proconſularis ibi dicitur,& eadem eſſe uidetur cum Carthaginenſi) ad cõcilium Telenſe Bizacenæ prouinciæ: ut patet ex iſto Concilio, in fine Syricij papæ. Interfuerunt etiam ſexto & ſeptimo Carthaginenſi concilio uterque, ubi inter primos commemorantur.

EVANGELVS *Abſuritanus.*

Euangelus Abſuritanus, ex quodam Carthaginenſi concilio notus & ipſe: ex quo etiam cum alijs legatus miſſus eſt ad eccleſiã Hipponenſem, ob cauſas Eccleſiaſticas ſub Bonifacio.

AVRELIVS ADRVMEtinus.

Interfuit Chalcedonenſi ſynodo. Videtur is etiã Conſtantinopolitanæ ſynodo in Eutychis controuerſia interfuiſſe. nam ad eum modũ cum alijs etiam huius nomẽ refertur in Catalogo eius ſynodi, ſub actis Chalcedonenſis concilij primo tomo.

FLAVIANVS.

Adrumetinus epiſcopus, in illa parũ laudabili Epheſi celebrata ſynodo fuit: & cum alijs etiam ipſe multitudinis numerum ſequens, decernit Eutychen loco ſuo priſtino reſtituẽdum. Patet ex eius ſynodi actis, quæ referuntur in prima actione Chalcedonẽſis concilij, in primo Conciliorum tomo.

HELLADIVS.

Helladius Adrumetinus epiſcopus, interfuit primæ Epheſinæ ſynodo, & ſubſcripſit Cyrillo, &c. ex Catalogo eius ſynodi, qui recenſetur paulo ante finem primæ actionis Chalcedonenſis concilij.

FELIX.

Felix Adrumetinæ ciuitatis epiſcopus, ad exiliũ relegatus eſt à Genſerico. Victor lib. 1.

MAXIMIANVS VAGAIENSIS.

Maximianus Vagaienſis, literis Concilij Africani ab epiſcopatu remouetur, & Eccleſiæ eius facultas datur creandi alium: quinquageſimoquinto paragrapho, ſub decretis Bonifacij. Auguſtinus in tertio contra Creſconiũ libro, cap. quadrageſimotertio dicit, Maximianum Bagaienſem, ſeu Vagienſem epiſcopum, à Donatiſtis malè tractatum, & de excelſa turri deiectũ, Dei beneficio præter omnem expectationẽ reſtitutum eſſe ſanitati, & ad loca tranſmarina ſeſe contuliſſe. epiſtola 50. ad Bonifaciũ uirum militarẽ.

ASCLEPIVS.

De Aſclepio ita ſcribit Gennadius in Catalogo ſuo. Aſclepius Afer, in Baienſi territorio, uici non grãdis epiſcopus, ſcripſit aduerſum Arianos: & modò aduerſum Donatiſtas ſcribere dicitur. In docẽdo aũt extempore grandi opinione celebratur. Hæc Gennadius. Ex quibus uerbis apparet, ipſum Aſclepium tempore Gennadij in uiuis adhuc exiſtentem, in uinea Domini laboraſſe. Trithemius dicit ipſum fuiſſe uirum eruditum, & inſignem concionatorem, hæreticorum quoque acerrimum oppugnatorem. Et ex ijs quæ ſcriptis ediderit, meminit duorum librorũ contra Donatiſtas. Itẽ cõtra Arianos libri unius: Homiliarum quoq; libri unius. Et multa præterea alia ſcripſiſſe eum narrat, quæ fuerint ſibi incognita. Additq;, circiter annũ Domini quadringẽteſimũ quadrageſimũ ipſum fuiſſe clarũ, ſub Theodoſ. iuniore.

VINCENTIVS, & PAVLVS *Sitmaritanus.*

Vincentius Vigitanus, uel (ut alibi) Gigitanus: & Paulus Sitmaritanus, uel (ut aliàs) Sinnaritanus epiſcopus ꝓuinciæ proconſularis, & Eugitanę, ſeu Zeugitanæ uerius. Illo tẽpore, cum Victor ſuam de Vandalica perſecutione contexeret hiſtoriã, tantũ reliqui fuere ex numero epiſcoporũ iſtorũ iſtius ꝓuinciæ centum ſexagintaquatuor, poſteaquam mitigata perſecutione, aliqua uel mediocris reddita fuiſſet tranquillitas eccleſijs Africanis. Meritò igitur ad omnem poſteritatem ipſorum conuerſatur memoria, cum Deo ipſos protegente, & gubernante in tantis afflictionum procellis, quæ ipſos dubio procul duriſsimè concuſſerunt, non defecerint. Victor lib. 1.

VALERIANVS ABENSIS.

Valerianus epiſcopus Habenſæ ciuitatis, ſeu (ut alibi) Habenſiæ, ſeu (ut alibi) Abenſę, tradere renuit ſacros libros, & alia quædam quæ ad miniſterium pertinebant, perſecutionis miniſtris, quibus id negocij à Genſerico commiſſum fuerat. Itaq; extra ciuitatem pulſus eſt: & additum ſæuum edictum, ne quis ipſi locum manendi alicubi concederet, uel in domo uel agro. Annos igitur natus amplius octoginta, ſub dio nudus lõgo tempore publicè iacuit (Victor lib. 1.) & reliquum uitæ exegit: quod addit Sigebertus in Chronico.

FELIX ABBIRITANVS.

Felix Abbiritanus epiſcopus cum Eccleſiã ſuã ad annos quadragintaquatuor rexiſſet, & propterea annis iam grauior, & multis laboribus miniſterij tanto tẽpore debilitatus: publicis uerò calamitatibus, quæ ad annos quadraginta iam durauerant, penitus fract° eſſet: accedente etiam paralyſi morbo, qui ipſum prorſum inhabilẽ, & ad omnia inutilẽ reddiderat, ab Hunericho in exiliũ cum alijs multis deduci iuſſus eſt, ut ſuprà cõmemorauimus prolixius.

HABETDEVM.

Tamallunenſis fuit epiſcopus Habetdeũ, ut ex tertio libro Victoris de perſecutione Vandalica patet. Commendat aũt & ipſum præ multis alijs inuictum robur conſtantiæ, quam Chriſto uires ſuggerente præſtitit, in ueræ fidei confeſsione, in grauiſsimis cruciatibus diuerſarum afflictionum, quibus illum infeſtabat in exilio Arianus epiſcopus quidã Antonius, qui manib. pedibusq́; laborabat, ut hoc modo fractũ in ſuæ religionis ſententiã pertraheret cõſtantiſsimũ cõfeſſorem. Quod ni efficeret, nõ cupiebat eſſe qui erat. Quoniam uerò nihil promouebat illo modo, arripit tandem ipſum uinctũ manib. pedibusq́;, & obturato ore conſpergit eum ſui impij anabaptiſmi undis: atq; eidẽ deinde ſoluto perſuadere conatur, iſta uiolenta aſperſione ſui cœtus membrũ eũ factũ: quod tamen fortiſsimus athleta conſtanter negat atq; pernegat, inquiẽs, nihil ſibi contagij ex iſta uiolentia poſſe accidere, nec aliquid inde ſuũ ad mortẽ delictũ eſſe, cum animi ſui & uoluntatis nõ acceſſerit cõſenſus. Etenim & dum ſibi confitendi facultas adempta fuiſſet, nihilominus tamẽ cordis ſui gemitib. ſuã ad Deum tranſmiſiſſe confeſsionẽ: cuius rei ipſi uel angeli ſint teſtimoniũ exhibituri. Sed etiamnũ fidei ſuæ ſe eſſe tenaciſsimum, ac confiteri quæ credat & crediddiſſet.

Quin nec coram ipſo impio rege ſuã edere confeſsionem uetitus eſt. nam ex ipſo deſerto egreſſus Carthaginẽ, obtulit tyranno ſcriptum, in quo diſertè ipſius impietatẽ & tyrannidem accuſat, hoc genere ſermonis: Quid quæſo iam cum illis qui profecti ſunt, negocij habetis? quid cum eis, quos exilio relegaſtis? Quotidie diuitiarũ ſubſtantiam abſtuliſtis: eccleſijs, patria, domibusq́; priuaſtis: ſola autem remanſit anima, quam captiuare contenditis. O tempora, ô mores: uniuerſus hæc mundus intelligit, & ipſe qui perſequitur uidet. Si fides dicitur, quam tenes, quid ueræ fidei mẽbra tantis perſecutionibus agitatis? quid uobis cũ exilio noſtro? quid uobis cum egenis in ſeculo, quorũ eſt uita ſemper in Chriſto? Liceat ſaltem gaudere conſortio beſtiarum, eis quos abieciſtis à facie omnium populorum. Cumq́; ſuo officio ſatis ſibi perfunctus uideretur pœnitentiam concionando, nec tamen quicquã proficeret, ſpontè in exilij locum regreſſus eſt: ut ibidem Victor narrat.

CANDIDVS *Villaregienſis, &* DONATVS *Macomadienſis.*

Candidum Villaregiẽſem & Donatũ Macomadienſem, à Donatiſtarum defeciſſe hæreſi, & ad catholicam Eccleſiã tranſijſſe. atq; in ea quoq; ſui ordinis gradum retinuiſſe, & munere epiſcopali functos, narrat Auguſtinus lib. contra Creſconium ſecundo, cap. 10.

VRBANVS SICCENSIS, *& Apiarius.*

Vrbani & Apiarij reliqua eſt memoria ex quodam Aphricano concilio, temporib. Bonifacij primi, Romani pontificis primũ inſtituti. Vnius aũt & eiuſdem Eccleſiæ fuiſſe miniſtros apparet, ſed diuerſo gradu: Vrbanum epiſcopum, Apiarium presbyterum, ex epiſtola Concilij ad Bonifacium. Vrbanus Apiarium ob ſua ſcelera, & ob ordinationem, qua fortè ſe ab hæreticis aut ſeditioſis ordinari epiſcopum paſſus eſt, ad Africanum concilium accuſauerat. Patres cognita cauſa, ipſum excommunicant: & Vrbanũ abſoluunt. Abit ille ad epiſcopum Romanũ Zoſimum, & queritur de iniuria. Is eum ſtatim abſoluit, & mandat cõcilio Africano ut eum reſtituat, & Vrbanũ corrigat. Synodus in gratiam Romani epiſcopi, Apiario remoto reddit honorẽ presbyterij, ac concedit ut alibi presbyterij munere fungatur, & Vrbanum corrigit. Hac ſententia non contentus Apiarius, iterum ad Romanũ epiſcopũ appellat: qui denuò miſsis legatis, tum pro Apiario, tum pro ſuo primatu inſtat apud patres in ſynodo. Adſunt Tabraceni, ac Apiariũ de multis grauiſsimis ſcelerib. accuſant. Poſt longã concertationẽ ſynodi, & legatorũ Romani epiſcopi, tandẽ ſuæ cauſæ diffidẽs Apiari9, ſeſe ad pedes patrũ abijcit, & cõfitetur ſponte multo grauiora ſcelera quàm unquã putaſſent eum perpetraſſe. quæ publica pœnitentia iuſſus eſt ſanare: ac admonitus eſt Romanus epiſcopus, ne ius appellationis ab Africanis eccleſijs ad ſeſe trahat, & cuiquam ſceleratiſsimo patronum ſe præbeat: ut patet ex epiſtola Concilij ad Celeſtinum, ac ex actis ſextæ ſynodi Carthaginenſis.

PROFVTVRVS *Zertenſis.*

Profuturũ Auguſtinus cum literis ad diuũ Hieronymũ ablegare uoluit: ut ex eius epiſtola octaua apparet. Verùm dum is ſe profectioni parat, uocatur ad epiſcopatũ eccleſiæ Zertenſis: in quo breui, uita defungitur, ut patet ex Auguſtini epiſtola 10. 14 & libro de unico baptiſmo cõtra Petilianũ, cap 16. Extat & epiſtola Auguſtini 149. ad quẽdam Profuturum, quem apparet intimum ſibi habuiſſe: nominat enim eum, alterum ſe. Vtrũ autem ille idem ſit, an alius eo nomine, ambigimus.

ANTONINVS *Conſtantinienſis epiſcopus.*

Antoninum Cõſtantinienſem epiſcopum facit inſcriptio cuiuſdam epiſtolę, quę extat in uolumine cui titulus Antidotum, & ipſi tribuitur: in qua Arcadium quendam in exilium à Genzericho actum conſulatur,

& ad conſtantiam præſtandam hortatur, ex artificio quidem ſuaſorij generis, argumentis tamē petitis ex fontibus cœleſtis doctrinæ: in qua etiam ad extremum breuiter, ſed tamen ſatis perſpicuè, articulū de ſacratiſsima diuinitatis Triade, & ſingulis perſonis exponit. Gennadius hanc ipſam epiſtolam Honorato aſcribit, iſtius quidē urbis Conſtantinæ ſcilicet epiſcopo: quam tamen expreſsè, non quidē ut in Palęſtina, ſed Africa collocat. Et ne quis dubitare queat de hac epiſtola, eſſe unā & eandē, cōueniūt optimè quę Gēnadiꝰ narrat, nomē ipſum ad quē ſcribitur, Arcadij nimirū, & argumētū epiſtolę.

EPISCOPI PROVINciæ Bizanzenæ.

DONATIANVS.

Donatianꝰ epiſcopus primę ſedis ciuitatis Telenſis, ſiue Teleptēſis, prouinciæ Bizacenæ, ſiue Bizancenæ, concilio iſtius loci pręfuit. intereſt etiā Carthag. cōcilio, & qdē primo loco numeratur. interfuit & Mileuitano, in quo primatis ipſi appellatio tribuitur: & eſt unꝰ ex delectis iudicibus.

CRESCONIVS, Iocundus Sufetulenſis eccleſiæ epiſcopus, Aemilianus, epiſcopi prouinciæ Bizacenæ, nō modò Mileuitano concilio interfuerunt, ſed & in numerum iudicum ipſi etiā adhibiti. & Creſconij nomē etiam in Carthaginenſi memoratur cōcilio (ut & Aemiliani) item poſtea in Telenſi ſub Zoſimo, in quo etiam Iocundus recitatur. Interfuit & ſexto Carthaginenſi concilio, in quo de ſeruandis Nicenis decretis ipſe ſingillatim pronūciat. In alio quodam Carthaginenſi cōcilio ſub Bonifacio, ſcribitur Creſconius uillæ Rhegienſis epiſcopus, inuaſiſſe eccleſiam Tubunienſem, ſua relicta: nec commonitus delictum corrigere uoluiſſe. Verùm an ille unus & idem ſit, dicere nos non poſſumus. Et uidetur Numidiæ fuiſſe prouinciæ, ſiquidem primati Numidiæ mādat Concilium, ut Creſconium citet ad fututum concilium.

MAXIMIANVS.

Maximianus Aquæ Regienſis epiſcopus, prouinciæ Bizacenæ legatus.

HILARINVS.

Hilarinus Otreocelenſis epiſcopus, eiuſdem prouinciæ legatus.

PHILOLOGVS, VENVſtianus, Felicianus.

Epiſcopi prouinciæ Bizantinæ, legati ſuarum Eccleſiarum, in Carthag. concilio.

SEVERVS, MILEVITANVS epiſcopus.

Mileuitanę eccleſię antiſtitem Seuerum, & Auguſtini olim condiſcipulum, tum uerò in miniſterij gubernatione coætaneum fuiſſe, uel ipſius Auguſtini teſtimonio conſtat, qui eius nomine Paulinum & Theraſiam ſalutat. epiſtola ad eoſdem, quæ eſt ordine triceſimaquarta. Recitatur & inter eos qui Mileuitano concilio interfuerūt, Seueri cuiuſdam nomen: ſicut epiſtola eius concilij ad Innocentium, in quo recitatur Catalogus eorum, teſtatur, in primo Conciliorū tomo, ſub finem ferè Innocentij.

AFRICANI DOCTOres, de quorum Eccleſijs non certò conſtat.

IVNILIVS.

Africanum fuiſſe epiſcopum, ſed cuiuſnam eccleſiæ, id uerò ſe reperire potuiſſe minimè, refert Trithemius in ſuo Catalogo. huius nomine hæc extant ſcripta.

De partibus diuinæ legis, liber unus, ad Primaſium epiſcopum, in modum Dialogi diſcipuli cum magiſtro.

Commentarius *εἰς τὰ πρῶτα τῆς γενέσεως*, ad eundem, qui etiam in Orthodoxographis habetur.

In fine præfationis in Geneſin, promittit ſe reliqua etiam pertexturum, inſuper & ex Eſdræ hiſtoria quædam in uſum ſtudioſorū excerpturum. Nunquid uerò id præſtiterit, atq; in hominum manus ea quoq; ipſa peruenerint, affirmare non poſſumus. Ipſe certè Trithemius meminit, dici de ipſo, quòd multa opuſcula ſcripſerit, quæ tamen nec ipſe uiderit, præter illud de Partibus legis diuinæ inſigne. Atq; ea ſanè, quātulacūq; demū ſint monumēta, ſatis de authoris ſui ingenio atq; eruditione & doctrina teſtantur.

Artium & philoſophię habuiſſe cognitionem, argumento eſt, quòd locum in Geneſi de creatione cœleſtium luminum, ſolis, lunæ & planetarum exponens: de ipſorum quantitate, lumine & periodis, item de æqnoctijs & ſolſtitijs, obiter quædam etiam interſerit. Nec poeſeos ac reliquæ humanitatis literaturæ prorſus ignarus fuiſſe uidetur. etenim Ouidij uerſiculum non ita penitus ineptè accomodat ſuæ diſſertationi, de homine ad imaginem Dei creato:

Pronaq; cum ſpectent animantia cætera terram,
Os homini ſublime dedit, &c.

Eodem modo & Vergilij uerſum de innocentia primæ conditionis allegat:

Nec lupus inſidias explorat ouilia circum.

In ſacris literis Paulo Perſa Niſibi uſus eſt præceptore, ut ipſe teſtatur in præfatione ad Primaſium: ſe ex eius ore expoſitionem epiſtolæ ad Romanos excepiſſe. His addidit ipſe ardens ſtudium legendi ſacram Scripturam, & interpretes etiā alios atq; doctores. Id non eſſe uanum, ipſæ eius breues

quidem

quidem illæ, ſed doctæ explicationes perſpicuè oſtendunt, quibus Scripturá Scriptura interpretatur: & teſtimonijs doctorum dextrè utitur, ut Hieronymi, Auguſtini, Ambroſij, Baſilij Cæſarienſis, ex quorum lucubrationibus ſuos ſe in Geneſin contexuiſſe Commentarios ipſe narrat, in epiſtola nuncupatoria ad Primaſium. In ipſo Commentariolo ſuo meminit etiam cuiuſdam antiquæ Bibliorum translationis, qua uſus ſit. In ijſdem meminit & Clementis, ex quo narratiunculam quandam Petri apoſtoli recitat. Nec eſt obſcurum, mediocri diligentiá eius ſcripta legenti, dono interpretádi Scripturas non infeliciter eum ualuiſſe.

Stilus eius planus & facilis eſt, ac cõcinna breuitate res maximas complectitur.

Iunilij dogmatica.

Diligenter diſcernit libros ſacros, ac alios facit perfectæ autoritatis, alios medię, alios nullius. libro primo De partib. diuinę legis, cap. 7. Ac ex ordine rerum, & ueritate probat, eos diuina inſpiratione ſcriptos eſſe: libro 2. capite 29.

De ſumma eorum dicit, quòd aut de Deo, aut de præſenti ſeculo, aut de futuro loquátur: libro primo, capite undecimo. Et dilectionem Dei & proximi requirant: libro ſecundo, capite 28.

Vetat allegoricè in ſacris literis omnia exponere, ne narrationis ueritas infirmetur, & inimicis licentia detur diuinos libros interpretandi prout uelint: libro primo, capite quinto.

De Deo docet, quòd ex creatione agnoſci poſsit eſſe Deum: libro ſecundo de partibus, capite uiceſimoſeprimo. Quid autem ſit Deus, comprehendi poſſe negat: libro primo, capire decimotertio. Tribuit autem ei omnipotentiam: commentario in Geneſin. & immutabilitatem: libro ſecundo de partibus, capite undecimo. Ac ſanè diligenter phraſes Scripturæ de Deo paſsim diſcernit. nam octo appellationes Dei in Scriptura extare ait: nimirum, Deus, Dominus, Dominus Deus, Adonai, Sebaoth, Heli, Heloi, Eſt. Ex quibus tamen duæ, ſcilicet Deus & Dominus, nõnunquam abuſiuè de alijs dicantur: reliquas uerò ſex, ſoli Deo tribui. libro primo de partibus, capite decimotertio. Monet etiam, Scripturam quatuor modis de Deo loqui: primùm de eſſentia, ſecundò de perſonis, tertiò de operatione, quartò de collatione eius ad creaturas: libro primo, cap. 11.

De Trinitate etiam rectè ſenſit, ac in dicto: Faciamus hominé ad imaginé & ſimilitudinem noſtrá, pluralem numerú, Trinitatem: & ſimilitudinem noſtram, unam & æqualem ſubſtantiá Trinitatis ſignificare indicat. libro ſecundo, capite decimonono: & commentario in Geneſin. Patrem primam perſonam in Trinitate eſſe, docet libro primo de partibus, capite decimoquinto. Vbi tamen monet, Deum etiam patrem dici, reſpectu creaturarum. Et Chriſtum, patrem futuri ſeculi, propter reſurrectionem appellari.

De filio Dei, Scripturam quinque modis docet loqui. Aut enim ſolam Deitatem ſignari: ut, Vnigenitus filius, qui eſt in ſinu patris. aut ſolam humanitatem: ut, Nouiſsimè loquutus eſt nobis in filio. aut ſimul utrunque: ut, Cum eſſet in forma Dei, non rapinam arbitratus eſt ſe eſſe ęqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens. aut humanitati eius attribui, quæ ſint propriè Deitatis: ut, Filius hominis qui in cœlis eſt. aut Deitati adſcribi, quæ ſpecialiter ad carnem referenda ſint: ut, Si cognouiſſent, Dominum gloriæ haudquaquá crucifixiſſent. lib. 1. cap. 16.

Duas in Chriſto naturas inconfuſas in una perſona eſſe, docet ibidem, ac eum mediatorem eſſe inter Deum & hominem. in commentario in Geneſin.

Ac Chriſtum incorruptibiliter & incõtaminabiliter ad imaginem Dei conditum eſſe, immunem ab omni delicto, & plenum omni gratia & ueritate. Commentario in Geneſin.

Spiritum ſanctum tertiam perſonam, cõſubſtantialem & cooperatricem patri & filio eſſe, docet lib. 1. cap. 17.

De creatione ſentit, temerariè magis quàm cautè quæri, quomodo Deus crearit ex nihilo mundum, cum nemo præter eum id ſcire poſsit, qui ſit potentia & ſcientia par Deo. libro ſecundo, cap. 2.

Quædam autem ex nihilo, ut cœlum & terram, & cætera quæ primo die condita ſunt, eſſe facta. Quædam uerò ex iam factis primo die, libro ſecundo, capite ſecundo monet. Ac propter hominem omnia eſſe facta, dicit commentario in Geneſin. Ac uoluiſſe Deum ideó creare præſens ſeculum, ut rationales creaturæ prius diſcerent, & exercitarentur in dubijs, quàm æternis fruerentur: & plus glorificarent donatorem, & gratiora fierent reminiſcentibus tranſacta certamina. lib. 2. cap. 26.

De angelis ſentit, quòd in initio cum cœlo, terra & aere ſint conditi, quia in laudibus & benedictionibus creaturis cæteris præponantur: & ueriſimile ſit cœleſtes creaturas terrenas præceſsiſſe: libro ſecundo, capite ſecundo.

Angelos diaboli ruinam perterruiſſe, & firmaſſe: indicat libro ſecundo, capite ſeptimo.

De homine aſſerit, quòd cum alia aut ex nihilo, aut ex iam factis facta dicantur, ipſe ſolus ex utroq; componatur: lib. 2. cap. 2.

Ac hominē bonū, iuſtū, ſanctū, uerū, ſecundū Deū, ad imaginē eius cōditū eſſe docet cōmentario in Geneſin. Itē dicit, Adā ita immortalem factū eſſe, ut poſſet nō mori, ſi non peccaret: ſi autem peccaret, moreretur.

Homines & diabolos libero arbitrio inordinatè utentes, maliciæ & pœnæ ſibimet cauſam exiſtere, monet lib. 2. cap. 28. Homines arbitriū ſeu uires legem erudire, ſed gratiā præparare, adiuuare, corroborare, & coronare, indicat lib. 2. cap. 12.

Legem diuidit in naturalem & poſitiuā: lib. 2. cap. 6. Ac alias leges immutabilia præcipere: ut dilectionem Dei & proximi. alias temporalia: ut circumciſionē, & ſimiles ritus. item alia præcepta aliquid præcipere, alia uetare: alia per ſe utilia, ut dilectio Dei: alia propter alia neceſſaria, ut Non occides. lib. 2. cap. 8.

Vetus ac nouum Teſtamentum ita diſcernit, ut ueteri figuras tribuat, quarum res in nouo ſint exhibitæ. lib. 1. capite 10. & libro ſecundo, capite 16. & 17.

De iuſtificatione pauca admodum tradit, niſi quòd Chriſtum ſanguinem ſuum pro ſalute mundi effudiſſe affirmat, in Commentario in Geneſin.

De fide monet, quòd ea quæ ratio edoceat, fides intelligat: ubi uerò ratio deficiat, ibi fides præcurrat, ut fideli prudentia confiteamur, quòd ad plenum ratione nō poſſimus conſequi: lib 2. cap. 30.

Baptiſmo nos à peccato purgari, & filios Dei effici, docet lib. 2. cap. 17.

De Eccleſia eleganter dicit, quòd ſicut Deus de latere Adæ dormientis fœminam crearit, ita de latere Chriſti dormientis exiuerit ſanguis & aqua: de quibus ſacramentis naſcatur & nutriatur Eccleſia, quæ ſit mater omnium per orbem. in Geneſin.

De cruce monet, bonis ideo æquè ut malis accidere mala, ut ſciant reſtare aliud iudicium. libro ſecundo, capite decimo tertio.

Coniugium diuinitùs inſtitutū, & à ſcortatione & fœditate diſcernendum, monet in commentario in Geneſin: ac damnat eos, qui nuptias prohibent. Commentario eodē.

Concupiſcentiā carnalē intra licētiā coniugij refrenandam, monet lib. 1. cap. 5.

Animas piorū à corpore auulſas, etiā ante reſurrectionem gaudiū uitæ perennis intrare, monet commentario in Geneſin.

Noſtræ reſurrectionis, & futuræ in cœlo habitationis indicium & argumentum eſſe, Chriſti ſecūdū carnē reſurrectionē, & in cœlis habitationem: libro ſecundo, cap. 17.

In uita ęterna iuſtos angelis fore ęquales, nec mori ultrà, nec peccare poſſe, nec refectione ciborū opus habere, docet commentario in Geneſin. Ac fore eam quietis ætatem, in qua Deus cum ſanctis ſuis requieturus ſit in æternum. eodem.

Neui.

Erroneas opiniones non multas in eo reperias. Singulari tamē opinione uidetur dixiſſe, creaturā omnē ſimul ꝑ ſubſtantiā extitiſſe, ſed nō ſimul per ſpeciē proceſsiſſe: lib. 1. contrariorū in Geneſ. interrogatione prima.

Et ante reatū hominis nihil noxiū terram protuliſſe, & nullam herbam uenenatam, & nullā arborē ſterilē fuiſſe, nec aues raptu aliarū infirmarū alitū uixiſſe, nec lupos ouibus inſidiatos eſſe: ſed uniuerſa animalia concorditer herbis uirentibus ac fructibus arborum uictitaſſe. commentario in Geneſin.

Certaminū nihil ex ijs ſcriptis quæ extāt, animaduerti poteſt. in Cōmentariolo in Geneſin obiter tamen refutat illorū interpretationes, qui putant Deum tenebras antè creaſſe, quàm lucem.

Cū Primaſio ſingularē fuiſſe cōiunctionis familiaritatem ei, adeò ut impulſor ſibi fuerit ſcribendi, præfatio utraq;, maximè in libellū de partib. diuinæ legis, docet. Ex qua & hoc perſpici poteſt, quòd ad mores & uitæ ipſius innocentiā attinet, quòd fuerit uir modeſti & demiſsi animi: cui cū diuinæ doctrinæ ſtudiū & nō mediocris cognitio cōtigiſſet, doctorē tamen ſe dicere reueritus ſit.

PRIMASIVS.

Primaſiū Africanum epiſcopū Iſidorus in Catalogo appellat. Trithemius ſub Theodoſiū poſteriorē eū collocat, anno Chriſti 440. Titulus Cōmentarij in Pauli epiſtolas Coloniæ editi, adiectū ꝑ habet Vticēſis: uerùm ambiguum, naſcendi ne ei ortum præbuerit Vtica, an uerò eum epiſcopum habuerit. Alter commentarius, in Apocalypſin nimirū, Baſileæ editus, præter nomen Vticēſis, inſuper & Iuſtinopoli ciuitatē in titulo addit: ut indè colligas, ipſum Vticenſem fuiſſe patria, Iuſtinopoli uerò Africę ciuitate epiſcopū. Vndè hæc habeant qui addiderunt, ipſi uiderint. Diui Auguſtini diſcipulū fuiſſe, quidam uolunt, quem ad annos aliquot diligentia ſumma tam prælegentē quàm concionantem audierit: à quo etiam, quicquid ſanę doctrinæ habeat, hauſerit.

De ipſius ſcriptis narrat Iſidorus, quòd ſcholaſtico ſermone cōpoſuerit tres libros de hæreticis ad Fortunatum epiſcopum: in quibus ea explicarit, quæ olim B. Auguſtinus morte interueniente in hæreſeōn libro imperfecta reliquerit. Huius ſcripti etiā Trithemius meminit.

Cōmentarij eius in oēs Pauli epiſtolas, noſtro demū ſeculo in Gallijs ſub Franciſco rege pri-

ge primùm, è tenebris in lucē ꝓducti quodā Ioanne Gagneio Pariſino Theologo, extāt.

Cōmentariorū itē in Apocalypsin libros quinq; ad quendā Caſtorem, quem author uitum nominat & illuſtrem & religioſum. Ponit & hos in ſuo catalogo Trithemi9: atq; extāt etiam ipſi nuper ab interitu uindicati.

Præſtaut hæc ſcripta authori ſuo eximiæ & multijugæ eruditionis euidens teſtimonium. Politioribus literis inſtructum acceſſiſſe ad docendam Eccleſiam, præterquam quòd etiam Trithemius meminit, hoc indicio eſt, quòd Tullij teſtimonio utitur, epiſtola ad Galatas capite ſexto. Græcæ linguæ aliquam habuiſſe cognitionem, oſtendit locus Cōment. epiſt. ad Hebræos, in fine 1. cap. in quo, ex Didymo græco ſcriptore dictū citat, ex libro quem is de Spiritu ſancto inſcripſerat. Hieronymi, ac in primis Auguſtini ſcripta diligentiſsimè legit. horū ſiquidē frequētibus teſtimonijs uſus, ſuis interpretationibus fidē conciliat. Non oſcitanter aūt & aliud quaſi agentē, ſed magno iudicio & mente præſentiſsima ipſum tum ſacras literas tum aliorū ſcripta euoluiſſe, id inde liquet, qđ in utraq; prę́fatione, & generali in oēs epiſtolas Pauli, & ſpeciali in epiſtolā ad Hebræos, de eadē ad Hebræos epiſtola eruditè iudicat, ex phraſi & tota compoſitionis ratione, cōgruente cum materiæ ſublimitate, eſſe Pauli apoſtoli. Similiter & de Tychonij Donatiſtæ ſcriptis cenſuram fert manifeſtā, dicens multa in ipſius opere eſſe ſuperuacua & inepta, ſanę etiam doctrinæ contraria. Sed tamen etiā ipſius ſe interpretationibus uti, in expoſitione Apocalypſeos: nec reſpuere, ſi quæ etiā ipſe habeat, quæ ſano ſenſui congruant. In præfatione ſuper Apocalypſim.

Qnantum in pietatis doctrina prę́ſtiterit, cōmentaria io Pauli epiſtolas docent: in quibus ita locos difficillimos tractat, ut nec ꝓlixitate nimiū Lectori ſit faſtidioſus, nec tamen nimia breuitate obſcurus: utrobiq; tamē mirè facūdus & gratus. Certè in hoc ipſum ſedulò dediſſe operā uidetur, ut dextrè explicando textū, quàm fieri poſſet maximè genuinam Apoſtoli ſententiam exprimeret. Quòd ſi non omnia aſſecutus eſt, ſtudium tamen & opera ipſius laudanda eſt, quo Eccleſiæ prodeſſe uoluit. Oratio ipſa eſt latina, ſuauis ac temperata, media quodammodo inter paraphraſin & homelias.

In Apocalypſin allegorias utplurimū tractat. Non pauca uerò quę in Primaſio extāt, in Sedulio Scoto de uerbo ad uerbū etiā referūtur. Sed iā de ſingulis doctrinę partibus, quid tradiderit rectè uel ſecus, uideamus: quantū id ex ſcriptis illius fieri poteſt.

De Deo dicit, quòd naturaliter poſsit ſciri quòd ſit, & quòd iuſtus ſit, & quòd tota creatura oſtendat Deum eſſe: in 1. caput ad Romanos. Ac eſſe eum omnipotentem, Rom. 11. Et ubiq; eſſe: ſed tamen in ijs tantum habitare, qui eius beneficia ſentiant, & credant ipſius dona eſſe: in 2. Corinth 6. Ac eſſe eum ignem conſumentem, non ut materiam quam fecit abſumat, ſed peccatum quod malitia hominū intulit. in 12. ad Heb.

Vnum eſſe Deum, & tres perſonas, patrē, filiū, & ſpiritū ſanctum: in 2. ad Timoth. & 1. ad Hebræos docet.

De Chriſto ſentit, quòd ſicut Adam ſine coniugali Dei manibus eſt factus: ita ipſe ex uirgine Deo operante ꝓceſſerit. in 5. caput ad Rom. Ac ſicut anima & corpus ex diuerſa ſubſtantia unus eſt homo, ita Deum & hominem ex diuerſa ſubſtātia unum eſſe Chriſtum, docet in 8. cap. ad Romanos.

Chriſtū nihil propter ſe feciſſe, aut paſſum eſſe, ſed ꝓpter omniū ſalutem. in 2. ad Rom. Ac eum cū anima deſcendiſſe in infernū, & cum anima ac corpore aſcendiſſe ad cœlos, monet in 4. cap. ad Epheſ. & iſthic eum aſsiduè orare ꝓ ſalute fideliū: in 6. cap. ad Heb.

De diabolo ſentit, quòd per ſuperbiā id quod habuit, perdiderit. in 1. cap. ad Rom. Ac eum per mortem Chriſti uictū eſſe: in 2. cap. ad Hebræos.

De creatione affirmat, Deum patrem, filiū & ſpiritum ſanctum ex nihilo omnem creaturam feciſſe: in 8. & 11. ad Rom. Ac uerbū ſeu filiū Dei ubiq; eſſe, & omnes creaturas implere. 1. cap. ad Hebręos. Ac uirtute uerbi Dei cœlū & terram ſubſiſtere, quia uirtute eius miſsionis omnia ſint facta. 1. ad Heb. Item, Deum corpora hominum & aliorū animaliū ex elementis creare: animam uerò ex nihilo creatam in initio, & adhuc ita condi: in 12. ad Hebræos.

De peccato: Peccatū originale uocat peccatum libidinis, lib. 3. cap. 12. in Apocalyp. Ac omnes reos eſſe per unum: Rom. 9. Ac habitare in ſe conſuetudinem peccandi. per tranſgreſsionē primi parentis ex uitiata natura tranſfuſam: in 7. cap. ad Rom. docet. Neminem periculoſius peccare, quàm qui peccata defendat, in 2. ad Rom. monet.

De libero arbitrio, dicit id eſſe prōptiſsimum ad malum: in 1. ad Rom. Ac Deum in omnib. bonis nos præuenire, & prę́cedere, & fouere: ibidem. Ipſum etiam Deum, ſi qua bona ſit in nobis uoluntas, eam operari: in 7. ad Rom. ac Deum, eum cui miſericors ſit, uocare, & inſpirare ut credat: in 9. ad Romanos.

De lege, dicit legem eſſe à Deo: in 1. cap. ad Romanos. Legis iuſticiam eſſe, iubere quod Deo placeat, & uetare quæ diſpliceant. in 10. ad Romanos. Ac legem peccata

non

non donare, ſed indicare: in 4. ad Romanos. non oblationẽ, ſed cognitionẽ peccati ex lege eſſe: nec eam datã eſſe ut tolleret, ſed ut demonſtraret peccarum. in 7. ad Rom.

De Euangelio: Definit eſſe bonum nuncium, de nato & paſſo & reſuſcitato Chriſto pro nobis. in 1. ad Romanos.

De diſcrimine legis & Euangelij, inquit: Lex auditores facit, gratia factores. in 2. cap. ad Rom. Et: Legem occidere, Euangelium uerò promittere præmium. ibidem.

De prędeſtinatione ſentit, filium Dei prędeſtinatũ eſſe ut prior omnibua reſurgeret, & filijs Dei uitam reſurrectionis aperiret. in 1. cap. ad Romanos. Item inquit: Prædeſtinatio eſt gratiæ præparatio, gratia uerò ipſa iam donatio. in 11. ad Romanos.

De iuſtificatione dicit, ſine ullis præcedentibus meritis per baptiſmum nos iuſtificari. in 3. cap. ad Romanos. Item: Impinm per ſolam fidem iuſtificat. in 4. cap. ad Rom. Iuſticiam Dei dicit appellari, nõ qua ipſe ſit iuſtus, ſed qua dat hominibus De⁹, ut iuſtus ſit homo per Deum. in 2. cap. ad Galat.

De fide piè & uerè dicit, quòd fides à Deo donetur, & occulta Dei inſpiratione infundatur dono gratiæ Dei, & non labore humano, nec opere ueteris Teſtamẽti acquiratur: nec ſit ex natura, ſed fructus ſpiritus. in 3. & 4. & 8. & 12. ad Roma. Omne peccatum ex infidelitate deſcendere, in undecimum caput ad Romanos docet

De bonis operibus ſentit, quòd ex fide proficiſcantur. in 3. cap. ad Hebræos.

De oratione dicit, quòd multum ualeat. in 15. ad Rom. & quòd ſit infirma, ſi non adiuuetur à Spiritu ſancto. in 8. ad Romanos. Orandum maximè pro ſpiritualibus. in epiſtola ad Epheſios..

De clauibus dicit, quòd pertineant ad totam Eccleſiam. in Apoc. lib. 3.

De Eccleſia docet, quòd ſit corpus Chriſti. in 6. ad Corinth. Et quòd in ea ſola ſtet ueritas firmata. in 3. ad Timoth. Et qđ boni & mali ſint immixti. in 2. ad Timoth.

De cruce affirmat, ideo ſanctos tentari, ut ipſi ſe agnoſcant. in 4. ad Rom.

De antichriſto dicit, regnum Romanum prius è medio remouendum, antequam reueletur Antichriſtus. in 2 ad Theſſal. Et perſequutionem poſtremam ſub eo fore, ac duraturam annos tres & ſex menſes. lib. 5. in Apocalypſin.

De reſurrectione docet, quòd generalis ſit futura. in 10. ad Rom. Ac cauſam eius eſſe, reſurrectionem Chriſti. in 1. ad Rom.

De inferno uetat dubitare, in 11. cap. ad Rom. Et ſub terra infernum eſſe, docet in 4. cap. ad Epheſ.

De uita æterna affirmat, in ea nos non carnaliter uicturos, in 5. ad Rom. Et in gloria futuros, in 12. ad Rom.

De neuis.

De iuſtificatione, cũ exponit dictũ Rom. 3. Non ex operibus legis, intelligit tantum excludi circumciſionem & ſabbatum. in 3. cap. ad Romanos.

Negat ſolam fidẽ ad uitam ſufficere, in 4. cap. ad Rom. & in 2. ad Galat. & ad Heb. 3.

Plus ieiunantẽ dicit maiorem mercedem habiturum: cum tamen fateatur, de ieiunio legẽ nullam eſſe poſitã. in 14 cap. ad Rom.

Heliam gladio Antichriſti necandum, affirmat lib. 4. in Apocalypſin.

¶ Cum hæreticis ex profeſsò etiã eum dimicaſſe ſcriptis, Iſidorus affirmat: qui (ut dictum) tres eum contta eos ad Fortunatum libros edidiſſe memorat. Atq; id amplius cõfirmãt Cõmentaria illa in Pauli epiſtolas, in quib. omnis gẽeris hęreticos nominatim in arenã ꝓducit, Manichęos, Pelagianos, Arianos, Photinũ, Neſtoriũ, Iouinianũ, quorũ prauas opiniones oſtendit doctrinæ Pauli aduerſari. Sed & hoc nõ ſine iudicij dexteritate agit, ut inter enarrandũ perſpicuè declaret, ubi & quibus Paulinæ doctrinæ locis ſingulæ ipſorũ prauitates cõfutẽtur. Pugnat & cõtra alios, qui tametſi nõ eſſent publicè renunciati hæretici, alias tamen ineptas & minus per omnia ſanas opiniones alebãt ac ſpargebant. Ita in enarratione tertij cap. ad Romanos, magno conflictu eos aggreditur, qui per legẽ, & non per gratiam ſe iuſtificari uolebãt. Itẽ in 1. Corinth. 2. illos impugnat, qui cum Catholici uideri uellent, ſuis meritis aliquid tribuebant: ſicuti in 2. ad Epheſ. q ſuis ſe meritis ſaluari credebãt: in 4. capite ad Epheſios, contra eos hæreticos qui rebaptiſabãt. In 2 Timoth. 2. aduerſus eos diſputat, qui carnis reſurrectionẽ negantes, conſequenter etiam Chriſti negabant, imò nec Chriſtum in carnem ueniſſe.

De uitæ eius curriculo & morte, nihil eſt in literas relatum, quod nos ſciamus.

CASVLANVS.

Ad presbyterũ Caſulanũ ꝓlixa admodũ ſcripta extat epiſtola Auguſtini, de ἀδιαφόρῳ ieiuniorũ: quẽ apparet adoleſcentẽ fuiſſe pietatis & doctrinę ſtudijs deditũ, nec uulgariter eruditũ: quæ in ipſo etiã Auguſt. cõmendat: eũq; pręterea de quęſt. ieiuniorũ, quam ei motus alterius cuiuſdã importuni diſputatione ꝓpoſuerat, ita inſtruit, ut eum uelit in ea re ſuo paſtori cõſentire, & quod ipſum facere uideat ſequi, nec ab eo diſſentire.

DEVTERIVS.

Deuteri⁹ metropolitan⁹, Cęſariẽſis, Ruſtic⁹ Cartẽitan⁹, & Palladi⁹ Tigabitan⁹, epiſcopi, ex cõuẽtu quodã urbis Africę Cęſariẽſis, cogniti ſunt poſteritati, in quo cũ Emerito epiſcopo

ſcopo quodam Donatiano actum eſt. Quod factum Coſſ. Imperatoribus Honorio XII, & Theodoſio VIII, memorat Auguſtinus ab initio lib. geſtorum cum Emerito: qui Imperatorum conſulatus cadit in annũ Chriſti quadringenteſimum decimumnonum.

VICTORIANVS.

Victoriani Muſticani epiſcopi catholici, ut plurimorum, ex Auguſtini ſcriptis ſupereſt apud noſtræ ætatis homines memoria: qui eum nnum ex illis qui Carthagini præſentes fuerunt, quando cum Donatiſtis collatio fuerat inſtituta, nominatim commemorat in collocatione primi diei, quæ duodecimo loco acta ſunt.

AVXILIVS.

Auxilius, ab Auguſtino epiſtola 75 catechumenus & coepiſcopus appellatur. Excommunicauit quendam Caſsicianum: qui publica poteſtate, ubi ipſe epiſcopum agebat, fungebatur, unà cum tota domo ſua: quod grauiter quidem, ſed tamen modeſtè reprehendens diuus Auguſtinus, monet hominem, ut quę fortè concitatiore animi motu perturbatus admiſiſſet, emendaret ocyus, rediretque cum eo, qui cum aliquando amicè uixiſſet, in gratiam. Epiſtola ſeptuageſimaquinta.

EQVITIVS.

Equitium improbitate quadam ius ſacerdotij ſibi uendicare uoluiſſe, queruntur epiſcopi Africani, in concilio Carthagine celebrato: ac per legationem quam ad Imperatores mittunt, eum inde pelli petunt, § ſexageſimo actorum eius concilij. Fuiſſe damnatum ab aliquo epiſcoporum conuentu, idque ſuo merito, narratur paragrapho ſeu capite triceſimoſecundo eiuſdem Concilij. nec tamen ipſum quieuiſſe, ſed circumuagantem tranquillum Eccleſię ſtatum perturbaſſe. Inde conijcitur, quòd in eo ipſo conuentu huius rei gratia Romanum pontificem, per legationem etiam compellandum ſtatuunt, ut ſi in ijs partibus reperiatur, inde quoq; eijciatur.

BONIFACIVS.

Fratrem & coepiſcopnm uocat quendam Bonifacium aliquoties in ſuis epiſtolis Auguſtinus: nec ſolum crebram ipſius mentionem facit, ut epiſtola ad Marcellinum, quæ eſt ſeptima ordine: epiſtola ad Paulinum, quæ eſt quinquageſimanona, & alibi: ſed extat etiam inter eaſdem peculiariter ad ipſum ab Auguſtino ſcripta epiſtola, numero uiceſimatertia: atque ea oſtendit, hunc Bonifacium Auguſtino propoſuiſſe quæſtionem de baptiſmo infantum, Qui fiat quòd parentum fide ipſis baptiſandis proſit, cum eorum impietas baptiſatis non obſit? Et de ſponſione ſeu fideiuſsione ſuſceptorum, quo pacto ipſi fidem ſuam interponere auſint, & paruulos credere reſpondere, cum id ſit incertum? Et hæc quidem dignæ ſunt homine qui docendis alijs præfectus eſt non ſuæ fidere ſapientiæ & eruditioni, ſed aliorum etiam de rebus minus explicatis audire ſententias. Cæterùm ubi locorum eccleſiæ gubernationem adminiſtrarit, diuinare non poſſumus. Duæ illæ epiſtolæ faciunt quidem, ut propemodum credamus Carthagine ipſum fuiſſe: ſed tamen, ut ſimpliciter ſine dubio pronunciemus, non audemus.

OCTAVIVS.

Octauius quidam, Africanus epiſcopus, intereſt Romano concilio ſub Hilario. patet ex catalogo, qui receſetur ſub decretis eius, primo tomo Conciliorum.

VICTOR, DONATVS, RVSTICVS, & PARDALIVS, Africani epiſcopi, tempore Felicis Romani, noti ex ſynodo Romæ coacta, ob res Africæ eccleſiaſticas, quæ longis perſecutionibus erant perturbatiſsimæ. ex decretis Felicis. j. tomo Conciliorũ.

QVINTIANVS.

Quintianus alicubi in proconſulari prouincia epiſcopus, ſub Genſerico, tempore tribulationis ſuam eccleſiam deſeruit: & ad Edeſſam Macedonię urbem ſe contulit, ubi Victoris tempore adhuc in uiuis fuit. Victor libro primo de perſecutione.

EPIGONIVS.

Epigonius hic cum quodam Vincentio legatus mittitur ex concilio eodem Carthaginenſi, ad Imperatores: & uidetur aliqua fuiſſe huius authoritas, ſiquidem ipſe in cõcilio de rebus ſtatuendis proponit canones ſub Bonifacio.

HONORIVS.

Hoc nomine recitatur quidam, qui Mileuitano adfuit concilio, & ex legatis illis qui ad Hipponenſem eccleſiam à Carthaginenſi concilio, quod Africanum ſimpliciter dicitur, fuerant ablegati pro conſtituendo paſtore primario. Refertur etiam quidam eo ipſo nomine, ſiue iam is ipſe ſit, ſiue alius.

IANVARIVS.

Ianuarius, unus ex legatis Carthaginenſis concilij, ad Hipponenſem eccleſiam, pro conſtituendo paſtore, & ad diſsidia componenda ſub Bonifacio.

MATERNVS, VALERIVS, AMBIVIVS, AMPELLVS, VICTORIANVS, ROGATIANVS, PLACIANVS. Hi ſimul omnes inter eos cõmemorantur, qui legati miſsi à Carthaginenſi concilio, ad eccleſiam Hipponenſem, ut rebus compoſitis epiſcopum ordinent.

INNOCENTIVS.

Innocentius presbyter,& Marcellus ſubdiaconus, celebres ſunt legatione Africani concilij qua functi ſunt: ille quidem ad Cyrillum Alexandrinum, hic uerò ad Atticum Conſtantinopolitanum, ut uterque ab utroque exemplaria authentica Niceni concilij referrent. Quibus allatis, ſimul unà ad Bonifacium Romanum epiſcopum ambo cum iiſdem ablegati ſcribuntur, in Bonifacio, in fine Africani concilij.

EPISCOPI NVMIDIAE.

XANTHIPPVS.

XAnthippus epiſcopus primæ ſedis Numidiæ, poſteritati cognitus ex Mileuitano concilio: item ex quodam Carthaginenſi.

VALENTINVS.

Valentinus primæ ſedis Numidiæ epiſcopus, unus hauddubiè ex præcipuis. nam & in Mileuitano, & Carthaginenſi ſexto, inter primas collocatur.

RESTITVTVS.

Epiſcopus ex Numidia, in Mileuitana ſynodo ipſe quoque inter iudices lectus. annotatum eſt ſimile nomen in Telenſi ſynodo. Intereſt quidam epiſcopus Africanus hoc nomine etiam Romano concilio, ſub Hilario papa, ut teſtatur eius Concilij catalogus, ſub decretis Hilarij, primo tomo. Mittitur etiam quidam hoc nomine epiſcopus, legatus ad paganos & hæreticos, ex concilio quodam Carthaginenſi, ſub Bonifacio.

MARIANVS.

Marianus Vlzibiritanus, Pentodius Carpitanus: epiſcopi interfuerunt ſeptimæ Carthaginenſi ſynodo.

MEGALLIVS.

Huius Megallij inde hoc ſeculo celebre eſt nomen, quòd Calamenſis eccleſię epiſcopus, & totius Numidiæ primas fuerit, & diuo Auguſtino, ritu iſti tempori uſitato, epiſcopatus Hipponenſis inaugurationem contulerit: ſicuti ſcribit Poſsidonius in uita Auguſtini, capite octauo. Et ipſe etiam fatetur Auguſtinus in Breuiculo collationum cũ Donatiſtis, in collatione tertij diei, quid tertio loco actum.

POSSIDIVS, SEV POS- *ſidonius*.

Poſsidius, partis Catholicæ ſeu ueræ Eccleſiæ doctor & gubernator fuit in urbe Chalama, ut patet hoc ex Auguſtini de ciuitate Dei libro uiceſimoſecundo, capite octauo: item initio capitis quadrageſimiſexti, libro contra Creſconium tertio. Quibus in locis, priori quidem diſertè eius urbis epiſcopus nominatur, poſteriori collegæ nomine eum dignatur Auguſtinus. Ab Auguſtino in pietatis doctrina & ſacrarum Scripturarum inſtitutus uideri poteſt, in epiſtola ad Memorium, quæ eſt ordine centeſima triceſimaprima, & plerunque libris de Muſica præfigitur, utpote nuncupatoria. Multa indigna & grauia paſſus eſt à Donatiſtis, & præſertim à quodam Criſpino presbytero Donatiſta eccleſiæ Calamenſis: cuius, cum aliquando iter faciens Poſsidius, poſitas inſidias euitaſſet, deflectens in locum, quò ob alienam (ut uidetur) iuriſdictionem, inſidiatores accedere, & aliquam exercere uiolentiam non audere putabat. ſed illi perſecutores ocyus ſequuntur, nec rationem habent ullam alieni iuris: irruunt in ipſum locum, expugnant ædes, & prehenſum Poſsidium malè tractant. Cumque pòſt presbyter iſte Criſpinus, de hoc uiolento facto & iniuria ad ſuũ epiſcopum eiuſdem & nominis, loci & ſectæ accuſatus eſſet, & conuictus, nec ipſe tamen in eundem animaduerteret eccleſiaſtico more, & proptérea iam etiam epiſcopus ipſe in politicias Imperatorum leges contra hæreticos latas incidiſſet, multamque decem librarum auri pendere deberet: interceſsit pro ipſo malè acceptus, & indigniſsimè tractatus Poſsidius, ne multam numerare cogeretur: declarauitque facto, non ſe cupere hoſtium ſuorum uindictam, ſed (ſi fieri poſſet) conuerſionem. Commemorat Auguſtinus eodem libro contra Creſconium tertio, capite quadrageſimoſexto, & ſequente.

In ſeptimo Carthaginenſi concilio legatus prouinciæ Numidiæ fuit. Nomen eius etiam in Mileuitano, & in Carthaginenſi, aduerſum Donatiſtas ſub Honorio & Arcadio, extat. Iſidorus de illuſtribus uiris, eum dicit ſcripſiſſe librum de uita Auguſtini, licet titulus Poſsidonium referat. Edidiſſe etiam indicem omnium librorum & tractatuum & epiſtolarum, conſtat ex libro de uita Auguſtini, capite decimooctauo.

PLACENTIVS.

Placentius epiſcopus, legatus prouinciæ Numidarum in Carthaginenſi concilio, qui etiam Mileuitano interfuit.

IANVARIVS.

Ianuarius Zatterenſis, item VILLATICVS à Caſis Medianis, Numidiæ epiſcopi: Bonifacius Foratianenſis, Bonifacius Gazanenſis ſiue Gatianenſis, epiſcopi Byzaceni, ex ſynodo Carthaginenſi, quem Hunerichus Tyrannius inſtituerat inter Arianos & homouſianos, cogniti ſunt poſteritati: quòd in ea non ſolùm præſentes fuerunt, ſed per illos ueluti legatos homouſianorum confeſsionis formula, quæ extat in Victore * Tyrãnio, ut in dato ei⁹ cõfeſsionis annotatur.

Vnde

Vnde proculdubio ipſi etiã, ſicut & reliqui Eccleſiaſtici ordinis, qui doctrinę puritatem defendendam ſuſceperant, grauiſsimis afflictionibus fuêre obnoxij.

SERVVS.

Thuburſuccurbure epiſcopus fuit Seruus, tempore Auguſtini, ex cuius tertij contra Creſconium libri quadrageſimo capite poſteritati notus eſt. Apparet autem, eum ob confeſsionem ueræ doctrinæ & conſenſum catholicæ eccleſiæ, multa à Donatiſtis perpeſſum, & uix demum fuga cruentas ipſorum manus euaſiſſe, & ad tranſmarina ſe loca contuliſſe, unde reuertendi ad propria facultas ei nulla fuit.

In Catalogo ſcriptorum recitat etiam cuiuſdam epiſcopi nomen Gennadius Seruidei, nec tamen addit Eccleſiæ locum. Vnde certè affirmare non poſſumus, nunquid hic idem & unus ſit, an uerò diuerſi. Meminit Seruidei epiſcopi & Trithemius: ſed & ipſe diſertè commemorat, non potuiſſe ſe urbis in qua eccleſiæ gubernationem ſuſtinuerit, reperire nomen. Cæterùm ait uirum fuiſſe ingi Scripturarum tractatione doctum, lectione ueterum exercitatum, ingenio acutum, & eloquentia præditum. Gennadius ait, ipſum ſcriptum edidiſſe contra eos qui dixerint, Chriſtum in hac uita agentem non uidiſſe carneis oculis patrem: ſed poſt reſurrectionem ex mortuis, & aſcenſionem in cœlos, quum tranſlatus eſt in gloriam Dei patris, &c. Oſtenderitque in eo ſcripto ſana diſputatione & Scripturarum ſacrarum teſtimonijs, quòd Dominus IESVS ab ipſa ſua in utero uirginis conceptione, & ex eadem in lucem hanc emerſione, Deum patrem & ſanctum Spiritum corporalibus ſuis oculis uiderit, per ſingularem Dei & hominis unionis ſocietatem, utpote quòd DEVS uerus in homine uero, ipſe quoque homo DEVS factus, natus ſit. Trithemius huius ſcripti etiam initium ponit tale, Quòd filius uiderit patrem, &c. Et extare narrat, additque, quòd & alia quædam ſcripſerit: & quòd ſub Leone Imperatore, annum circiter quadringenteſimum octogeſimum poſt natum Chriſtum claruerit.

ALIPIVS TAGASTENSIS *Epiſcopus.*

De Alipij ortu & natalibus, indole item & præceptoribus, ita meminit Auguſtinus libro Confeſsionum ſexto, capite ſeptimo: Quorum Alipius, ex eodem quo ego ortus eram municipio ; parentibus primatibus municipalibus, me minor natu. Nam & ſtuduerat apud me, cũ in noſtro docere cœpi oppido, & poſtea Carthagini: & diligebat me multũ, quòd ei bonus & doctus uiderer: & ego illum, propter magnæ uirtutis indolem, quæ non in magna ætate ſatis eminebat. Manifeſtum igitur, Tagaſte oppidum, quod eum poſtea epiſcopum habuit, ortum ipſi Alipio dediſſe: & Auguſtino magiſtro uſum, in primis iuuentutis artibus diſcendis.

Cumq; primis iſtis ſtulticiæ annis mirificè captus fuiſſet Circenſium ludorum ſpectaculis, ab ea inſania Auguſtini prælectionibus reuocatus eſt ad mentem meliorem, ut patet ex eo ipſo loco. Vbi mirabilis ſanè caſus (ut hoc obiter quoque commemoremus) ei accidit. Ad tribunal in foro Carthaginenſi cum ſolus ambularet cum tabulis & ſtylo, repetens quę mox in ſchola redderet, interim alius ex ſcholaſticis ſecuri armatus, de cancellis plumbum præcidere tentauit: uerùm cum ſtrepitu excitatos ſenſiſſet, & mox adfuturos ut ipſum prehenderent, argentarios, qui ſubter iſtis locis habitabãt, relicta ſecuri ipſe inde ſe proripit. quẽ cum aufugientem uideret, miratus quid deſignaſſet, accedit ad cancellos propius ipſe Alipius, & inuentam ſecurim dum intuetur, adſunt miniſtri, qui ipſum furem arbitrati apprehendunt, & ad cuſtodiã ſeu ſupplicium ducunt. Dum autem ducitur, commodùm & ad ipſius ſalutem occurrit architectus ille ciuitatis, cui publicarum fabricarum cura demandata erat: qui agnito Alipio, ſemotis turbis, ab ipſo ſeorſim geſtorum ordinem ſciſcitatur, atque eius indicio innocentem ipſum comperit, & uerum patratorem facti deprehendit. & hoc modo illius patrocinio liberatus tũ eſt Alipius: narrat Auguſtinus Confeſsionum libro ſexto, capite nono. Poſteaquam uerò artes illas quæ iuuentuti tradi ſolent, Auguſtino magiſtro percepiſſet, Romam ſe contulit, ut parentib. morem gerens, Legum ſtudio & Iuri operam daret. teſtatur hoc octauum eiuſdem libri caput. Quò cum nõ ita multo pòſt ipſe quoque ſe Auguſtinus contuliſſet, coniunxit ſe ei, & indiſſolubili neceſsitudinis uinculo adhæſit: & cum eodem poſtea Mediolanum conceſsit, & cauſas ibidem egit: ut caput decimum eiuſdem libri, & ſextum caput octaui libri Confeſsionũ oſtendunt. Cæterùm gentilem fuiſſe, ſi nihil aliud, hoc plus quàm ſatis arguit, quòd narrat Auguſtinus libro Confeſsionũ nono, capite quarto: Chriſti nomen eum non dignum duxiſſe, ut in familiaribus literis inter ſe & Auguſtinum inſereret. Sed Dei tamen miſericordia ipſum conuerſum, & catechumenum factum, ex eodem loco planum eſt.

Verùm prębet eius rei iudicium etiam illud quod narrat Auguſtinus, ipſum primis adoleſcentiæ annis Alipium, ſe uago con-

cubitu polluiſſe, nimirum Ethnico more. Sed addit & hoc, eum poſtea uehementer de iſtis pollutionibus doluiſſe, & exectaſſe eaſdem, ac contineotiſsimè uixiſſe, adeò quidem, ut etiam Auguſtinum prohibuerit à legitima uxore ducenda, ad aures ipſius identidem occinens: Fieri nullo modo poſſe, ut ſecuro animo ſimul in ocio & ſapientiæ ſtudijs uiueret, ſi ſe uxoriæ ſeruituti manciparent. capite duodecimo, libro Cõfeſsionum ſexto.

Manichæorum ſuperſtitione infectus uideri poteſt, præceptoris ſui contagio, Auguſtini: ex capite octauo, libri ſexti. Apollinaris quoq; errore fuiſſe inuolutum, Auguſtini narratio indicat libro ſeptimo, capite decimonono Confeſsionum. Alipius autem, inquit, DEVM carne indutum ita putabat credi à Catholicis, ut præter DEVM & carnem non eſſet in DEO anima, mentemq; hominis non exiſtimabat in eo prædicari. Sed poſtea hæreticorum Apollinariſtarum hunc errorem eſſe cognoſcens, Catholicæ fidei collætatus & contemperatus eſt. Poſtremò unà cum Auguſtino, ſacro regenerationis lauacro Mediolani eccleſiæ Chriſti penitus inſertus eſt. teſtatur ſextum noni libri caput Confeſsionum. Idem etiam Paulinus Nolanus indicare uidetur epiſtolâ ad ipſum ſcripta, quæ inter Auguſtini poſita, triceſimumquintum ordinis locum obtinet: ubi expreſsè dicit, Mediolani ipſum Alipium initiatum.

Qua ratione uerò, & quo tandem tempore ad eccleſiæ ſuæ patriæ gubernationem peruenerit, non traditur. Tagaſtæ tamen inter paſtores primum tenuiſſe locum, ſatis conſtat. Declarant hoc pleraque Auguſtini ſcripta, in quibus Alipij ut Tagaſtenſis epiſcopi fit mentio: & nonnullæ Synodorum actiones, quibus interfuit, ut actio cum Emerito Donatiſtarum epiſcopo Auguſtini, in qua Alipius Tagaſtenſis epiſcopus diſertè numeratur inter eos, qui tum Cæſareæ præſentes adfuêre. Alipij præterea Tagaſtenſis Numidię prouincię epiſcopi nomen quoque recitatur in Mileuitano concilio, cui non modò præſens interfuit, ſed fuit unus ex ternis illis ſingularum prouinciarum delectis iudicibus, quibus cauſarum diiudicationes commiſſæ fuerunt, cæteris (ut apparet) domum dimiſsis. Eſt eius nomen celebre etiam ex aliquot Carthagine habitis concilijs, & maximè quod ſextum numeratur, in quo pro eccleſiarum Africanarum libertate egregiè ſe gerit. Opponit enim ſe audacter Pontificio legato, qui ſuper Africanas eccleſias ſuperioritatem ſuo Domino ſtabilire conabatur, ſub prætextu Nicenorum canonum, quos (ut manifeſtè apparet) falſatos obtulerat. Quapropter palàm arguere eos nõ ueretur Alipius, inquiens: ſe quidem paratos ſeruare Nicenorum canonum ſtatuta: uerùm ea quæ ipſe legatus obtulerat, neutiquam in græcis exemplaribus Niceni concilij reperiri. Proinde author eſt reliquis iſtius ſextæ Synodi patribus Alipius, ut miſsis proprijs legatis ad Conſtantinopolitanum, Alexandrinum & Antiochenum epiſcopos, curent authentica Niceni concilij acta adferri.

De eius certaminibus, hoc in genere dicere poſſumus, ipſum cum alijs Africanis pręcipuis epiſcopis pugnaſſe pro eccleſiæ ueritate, contra Pelagij & Cœleſtij ſeductiones. Eius rei argumentum eſſe poſſunt epiſtolæ illæ: prior, quam ipſe cum alijs primatibus eccleſiarum Africæ ad Innocentium Romanum pontificem miſit: altera, qua ipſis pontifex reſpondet. teſtatur Mileuitanum concilium, in primo Conciliorum tomo, ſub decretis Innocentij. Qua in cauſa credibile eſt, ingenij uires ipſum intendiſſe, diſputando contra hoſtes gratiæ: quo diſputationis dono ipſum ualuiſſe, adoleſcentię illud ſuæ exercitium demonſtrat, cũ pro Academicis contra Auguſtinum diſceptat: ceu hoc declarant libri Auguſtini contra Academicos ſcripti. Ac ſatis manifeſtum eſt, non fuiſſe leuem huius uiri, apud alios Eccleſiæ celebres doctores authoritatem, quorum etiam familiaritate multum uſus eſt. Auguſtinus in epiſtola ad Paulinum Nolanum, quę eſt in ordine triceſimaſecunda, eũ hac breui, ſed tamen ualde pia commendatione ornat, inquiens: Et uerè beati epiſcopi Alipij, quem toto pectore amplecteris, & meritò: nam quiſquis de illo uiro benignè cogitat, de magna Dei miſericordia & de mirabilibus Dei muneribus cogitat. In epiſtola octaua ad Hieronymum inquit, de ſe & Alipio: Non enim animo me atque illum, ſed corpore duos, qui nouerit, dixerit, concordia duntaxat & familiaritate fidiſsima, non meritis quibus ille antecellit. Habuit & diui Hieronymi Bethleemitani presbyteri, doctoris excellentiſsimi noticiam, quam quidem priuſquam ad gubernationem Eccleſiæ accederet, contraxiſſe præſens cum præſente, profectus ad illa loca, uideri poteſt ex ea ipſa Auguſtini ad Hieronymum epiſtola. Quam deinde etiam epiſcopus factus mutuis literarum ſalutationibus, non tam ipſe, quàm etiam Hieronymus, conſeruare ſtuduit. teſtatur hoc epiſtola Hieronymi ad Auguſtinum, & hunc Alipium, ſimul & coniunctim ſcripta, ordinis ſerie uiceſimaquarta in Auguſtini operibus. Teſtantur aliæ itidem epiſtolæ, in quibus per

alios

alios eum officioſè ſalutare iubet: ut decimaſeptima ad Auguſtinum, in qua Papam eum appellat: uiceſima item ſexta eiuſdem ad eundem. Multum ſibi de huius uiri amicitia gratulatus eſt etiam Paulinus Nolanus, adeò ut eius uitam poſteritati commendandam, ſcriptis ſuis dignam iudicarit: ueluti hoc ex epiſtola ad ipſum, quæ inter Auguſtinianas & ipſa numeratur triceſimoquinto loco, animaduerti poteſt: & teſtantur aliæ epiſtolæ plurimæ. Iunxit & cum Bonifacio Romano epiſcopo præſens amicitiam, ſicut initium primi capitis, libri primi, ſcripti contra duas epiſtolas Petiliani, oſtendit.

Quàm diu in gubernatione fuerit, non liquet. Tempore illo, quo Honorius Imperator duodecimum cum fratruele Theodoſio iuniore, qui rum octauum, geſſit conſulatum, ſuæ eccleſiæ in rerum adminiſtratione adhuc præfuiſſe, initium libri primi geſtorum cum Emerito patefacit. Fuit autem illud, iuxta Mariani Scoti annotationem, ſub annum Chriſti quadringenteſimum decimumnonum.

DELPHINVS.

Delphini cuiuſdam ex prouincia Numidiæ epiſcopi meminit Auguſtinus, quòd ob Eccleſiarum iſtius regionis quaſdam neceſſitates legatus cum alijs plurimis miſſus fuerit ad quendam Marcellinum præfectum, ut apparet, alicubi in Africa Impp. nomine rebus politicis, quem ipſe pòſt Auguſtinus Tribunum appellat: cui etiam cauſam earum Eccleſiarum commendat epiſtola centeſima quinquageſima. Hoc nomine recenſetur etiam quidam inter illos qui Mileuitano concilio interfuerunt, temporibus Innocentij primi Romani epiſcopi: ut teſtatur epiſtola ipſius Concilij ad Innocentium.

MAVRITANIAE EPISCOPI.

CEREALIS CASTEL*lenſis.*

EXtat liber uiginti capitum, qui titulum gerit Cerealis epiſcopi contra Maximinum. Eius libri exordium oſtendit, Caſtellenſem Aphricæ prouinciæ fuiſſe epiſcopum: & authorem iſtius libri ipſum eſſe, etiam Gennadij confirmat teſtimonium, qui & ipſe in ſuo Catalogo eius, & ſcripti etiam diſertè meminit. Explicat autem in eo libro breuiter & dilucidè, ex doctrina Prophetarum & Apoſtolorum ueteris & noui Teſtamenti, has ſequentes quæſtiones, à quodã Ariano epiſcopo Maximino ſibi per ludibrium propoſitas:

Quòd patri æqualis filius.
De Dei unitate, quòd pater, filius, & ſpiritus ſanctus unus Deus.
Quomodo pater miſerit filium.
Quomodo pater clarificet filium.
Quòd filius omnipotens.
Quare dixerit filius, Pater maior me eſt.
Quare dictum ſit, Pater tradidit filium.
De libera filij poteſtate.
De eo quòd dicitur, Maior eſt qui generat, minor eſt qui generatur.
De eo quod dicitur, Author eſt qui generat.
De eo quod dicitur, patrem imperaſſe filio ut faceret creaturam.
De ſpiritu ſancto, quòd DEVS.
Quòd ſpiritus ſanctus creator.
Quòd uiuificator ſpiritus ſanctus.
Quòd & ipſe propriæ uoluntatis & poteſtatis, & quòd omnipotens.
De Trinitate & unitate.
Quòd filius inuiſibilis.
Quare dicitur, Ex patre per filium & ſpiritu ſancto facta omnia.
Quare prius pater, deinde filius nominetur.
De eo quod dicitur, Quòd pater ſubiecerit ei omnia.

Atq; harum ſanè explicatio quæſtionum oſtendit manifeſtè, doctorem fuiſſe eccleſiæ præclarum, qui magnam habuerit ſacrarum Scripturarum & cœleſtis doctrinæ cognitionem, nec minorem etiam in eius explicatione dexteritatem. Ex ultimo præterea eius ſcripti capite, uiceſimo ſcilicet, apparet, ab iſto Cereali uiciſsim & alias propoſitiones iſti Ariano obiectas: ſed neq; ad ſuarum quæſtionum explicationem, neq; etiam ad illas obiectiones habuiſſe Maximinũ quod reſponderet. Hunc Cerealem & alia quædam ſcripſiſſe memorat Trithemius, & claruiſſe temporibus Leonis Imperatoris, circiter annum Domini quadringenteſimum & ſexageſimum. Ex ordine, quem in ſuo catalogo obſeruat Gennadius, conijcere poſſumus, temporibus Zenonis, & ſub initium Anaſtaſij Imperatoris, eum egiſſe in humanis.

VOCONIVS.

Voconius Caſtellani Mauritaniæ oppidi epiſcopus, ſcripſit aduerſus eccleſiæ inimicos Iudæos & Arianos, & alios hæreticos. Compoſuit & Sacramentorum egregium uolumen: author Gennadius. Hunc ipſum Trithemius nominat Victorianum Buconium, & urbem cui in epiſcopatu præfuerit Caſtellianam, illius ipſius prouinciæ: eumq́ue multum commendat à ſtudio & doctrina tum prophanarum tum ſacrarum literarum: & peculiari titulo eum inſignem reddit, Hæreticorum eum fortiſsimum malleum appellans, & fidelium populorum egre-

egregium doctorem. Et ſcripta ipſius hoc ordine digerit:

Aduerſum Iudæos librum unum.

Aduerſum Arianos, lib. 1.

Aduerſum omnes hæreticos, lib. 1.

De ſacramentis, librum unum.

Additq; , ſub Imperatore Marciano fuiſſe clarum, circiter annum Domini quadringenteſimum & quinquageſimum.

VICTOR CARTENnenſis.

Apud Cartennas Mauritaniæ ciuitatem, epiſcopum fuiſſe quendam Victorem, temporibus Genſerici Vandalorum regis, Gennadius in Catalogo ſuo oſtendit, ac tribuit ei hæc ſcripta:

Aduerſum Arianos librum 1. prolixum, quem Genſerico regi legendum obtulerit.

De pœnitentia publicani, lib. 1. in quo regulam uiuendi pœnitentibus iuxta Scripturas ſtatuat.

Ad Baſilium quēdam, conſolatorium ſuper filij morte.

Homilias multas, quas in libros à fratribus digeſtas ait. Trithemius nominatim duos earundem numerat.

Præter hæc addit Trithemius, quòd etiam cōtra Donatiſtas lib. 1. ſcripſerit. Theodoſio autem iuniore, & ſub eius quoq; ſucceſſore in Imperio Marciano, clarum fuiſſe, ex Genſerici hiſtoria colligi poteſt, circiter annum 540. habet Trithemius.

DONATVS.

Donatus Salacinenſis epiſcopus, à Nouatianorum hæreſi, cum uniuerſo ſuæ eccleſiæ quem paſcebat grege conuerſus, ad eccleſiam tranſierat. Quapropter Leo Romanus ei conceſsit, ut eodem miniſterij gradu deinceps etiam illi ſuo cœtui præeſſet, modò miſſa ad ſe ſcripta confeſsione plenè fidem faceret, damnare ſe Nouatianorū errorem, & amplecti Catholicæ doctrinę ueritatem: ut patet ex epiſtola Leonis 87.

LVPICINVS.

Lupicinus Mauritaniç Cęſarienſis epiſcopus, non modò à communione, ſed etiam ab eccleſia ſua excluſus, Leonis implorauit præſidium. Is autem ei ſtatim communionē reddidit: eiusq; cauſam cognoſci in prouincia iubet: ac improbat inſuper ordinationem illius qui Lupicino ſubſtitutus fuerat, ut præter ius & æquum factam, lite nimirum pendente, nec dum certò cognito reus ne an uerò innocens eſſet. Ex epiſtola Leonis ad epiſcopos per Mauritaniam Cæſarienſem, quę eſt octogeſimaſeptima.

LVCIANVS.

Lucianus, itē Siluanus, Sitifenſis Mauritaniæ epiſcopi, legati in Carthaginēſi cōcilio: qui etiā ex Mileuitano cōcilio celebres ſunt.

HONORATVS, ET VRbanus.

Epiſcopi Mauritaniæ Sitifenſis, legatorum perſonam ſuſtinent iſtius prouincię, in concilio Carthaginenſi, ſub Bonifacio. Et uidentur etiam cum alijs quibuſdam miſsi legati, ab eodem cōcilio, ad eccleſiam Hipponenſem, ut ei conſtitueretur primarius paſtor, quæ ob turbas quaſdam (ut apparet) gubernatore fuerat deſtituta. Honorati cuiuſdam mentio fit etiam in Catalogo eorum qui in Mileuitano fuere concilio.

NIVELLVS.

Niuellus, ſiue Nicellus, Ruſcurienſis, ſiue Ruſuccurenſis epiſcopus, legatus prouinciæ Mauritaniæ Cæſarienſis.

LAVRENTIVS.

Laurentius Icoſitanus epiſcopus, eiuſdem prouinciæ legatus.

NVMERIANVS.

Numerianus Ruſgunienſis epiſcopus, ſiue Rungonienſis, de illa ipſa prouincia, cæterorum in legatione ad ſeptimam Synodum collega.

LEO OSPINENSIS.

Leo Oſpinenſis epiſcopus, legatus prouinciæ Mauritaniæ Tingitanç, ſiue Sitifenſis: qui & Mileuitano interfuiſſe concilio uidetur, quòd & ibi Leonis cuiuſdam annotetur nomen.

NOVATVS.

Nouatus Sitifenſis Mauritaniæ epiſcopus, Mileuitano concilio interfuit, & ſexto Carthaginēſi: ob id meritò poſteritati commendandus, quòd & ipſe Romano ſe legato opponere fuit auſus: & palàm profiteri, neutiquam in Niceno concilio legi ea quæ pro ſtatutis Nicenis legatus proponebat, &c. Interfuit & ſeptimo Carthaginenſi concilio, & eius decretis cum cæteris ſubſcripſit.

SEVERIANVS.

Seuerianus, Aſiaticus, Donatus, epiſcopi Sitifenſis Mauritaniæ, eodē nomine ut iam memorati etiam ipſi celebres: quòd in iudicium delecti ſubſellijs ipſi quoq; ſederint, in eodem Mileuitano concilio. Donati nomen refertur etiam in Telenſi concilio.

NICETIVS.

Nicetius epiſcopus primæ ſedis Mauritaniæ Sitifenſis, eodem cōcilio notus: item ex quodam Carthaginenſi.

IN LIBYA

QVODVVLTDEVS.

Quoduultdeus Centurienſis epiſcopus, nominatur quinquageſimo-quarto § concilij Africani, ex quo poſteritati notus eſt. Quū cauſa cū quodam aduerſario, à quo accuſatus uideri poteſt, in iudicio ſuſpen-

ſuſpenſa pẽderet, definitum eſt à ſynodo, epiſcopatum ei nullo quidẽ iure adimi poſſe lite pendente: neminem tamen interea epiſcoporum cum eo communicare debere, donec finem cauſa ſuum conſequeretur.

INSVLARES IN MARI MEDITERRANEO.

OLYMPIVS CONSTANTIÆ IN CYPRO.

OLympius Conſtantienſis Cypri ciuitatis epiſcop⁹, ſcribitur interfuiſſe in Epheſina illa infami ſynodo, contra Flauianum coacta: in Catalogo eiuſdẽ ſynodi, qui refertur in prima actione concilij Chalcedonenſis, primo tomo: & ſua quoque ſentẽtia dicta approbaſſe Eutychis reſtitutionem.

SAPRITIVS.

Sapritius Paphenſis inſulæ Cypri, interfuit etiam iſti primæ & laudabili Epheſinæ ſynodo. teſtis Catalogus.

IOANNES RHODI.

Iohannes epiſcopus Rhodi inſulæ metropolis, interfuit Epheſinæ ſynodo Prædatoriæ. patet ex Catalogo eiuſdem, qui recitatur in prima actione Chalcedonenſis concilij, & cum cæteris conſenſit in damnationẽ Flauiani.

HELLANICVS.

Hellanicus Rhodi epiſcopus, interfuit primo Epheſino concilio.

HESYCHIVS.

Parij epiſcopus, interfuit primo Epheſino.

TRYPHON.

Chij inſulæ epiſcopus, interfuit Conſtantinopolitanæ ſynodo contra Eutychen, ſub Flauiano: & diſertè ſententiam ſuam ipſe etiam dixit, Niceam ſe ſequi ſynodum, & approbare Cyrilli interpretationes: in prima actione Chalcedonenſis concilij. & Eutychen etiam ipſe, ut cæteri, manifeſtè damnauit. interfuit etiam ſynodo Chalcedonẽſi, tam ſuo nomine quàm aliorum.

PARALIVS.

Chij epiſcopus, interfuit & ſubſcripſit cũ Cyrillo, in prima Epheſina ſynodo. Catalogus teſtis.

IOHANNES LESBI.

Iohannes Lesbi, & Tenedi, emporij Helleſponti & Lyciorum, interfuit primæ Epheſinæ ſynodo, & cum Cyrillo ſubſcripſit.

FLORENTIVS.

Florentius, epiſcopus ciuitatis inſulæ Tenedi, emporij Helleſponti & Lydorum, uel Lycorum.

TIMOTHEVS DOLICHES.

Timotheus Doliches inſulæ ciuitatis epiſcopus, ob ſynodum Chalcedonenſem etiã ipſe, ut plurimi, tãtum nomine nobis cognitus: quòd eius nomen inter ipſos numeratur, qui eidem interfuerunt.

SABINVS.

Deli inſulæ epiſcopus, ex Chalcedonenſis concilij actis cognitus.

MARTYRIVS.

Cortynæ Cretæ inſulæ ciuitatis epiſcop⁹, interfuit ſynodo Epheſinæ infami.

ICONIVS.

Cortynę Cretę ciuitatis epiſcopus, primo Epheſino contra Neſtorium concilio interfuit & ſubſcripſit: ut patet ex Catalogo eiuſdem concilij, qui ponitur in prima actione Chalcedonenſis concilij.

Euſebius Apollonienſis, Cyrillus Subriti, Gẽnadius Gnoſi, Demetrius Lappę, Euphrates Eleutheriæ, ciuitatum Cretæ inſulæ epiſcopi, noti ſunt ex Chalcedonenſi ſynodo.

IVSTINIANVS SICILIÆ.

Iuſtinianus Siciliæ epiſcopus, Petrũ Antiochenum ob errorẽ ſuum reprehendit: oſtenditq; ei quàm impia ſequantur, ſi in hymno Triſagio adderetur clauſula, Qui crucifixus es pro nobis. Et maximè illuſtrauit doctrinã de Trinitate, de duarũ in Chriſto naturarum unione: ac refutauit errores Manetis, Valentini, Pauli Samoſatenſis, Arij, Neſtorij, Eunomij, Macedonij, Eutychis. Vixit ſub Zenone, & Felice tertio, ut apparet ex epiſtola eius ad Petrum Antiochenum.

HILARIVS SYRACVSANVS.

In opere epiſtolarũ Auguſtini extat breue epiſtolium cuiuſdã Hilarij, qui Syracuſanus uidetur fuiſſe doctor. nã inde ad Auguſtinũ ſcribit. Quo gradu aũt miniſterij eccleſiæ ſeruierit, non exprimitur. Proponit Auguſtino quæſtiones. 1. Hominem poſſe, ſi uelit, eſſe ſine peccato & mandata Dei cuſtodire. 2. Infantem nõ baptizatũ, morte præuentũ, nõ poſſe perire meritò, quoniã ſine peccato naſcatur. 3. De relinquẽdis facultatibus. 4. De non iurando. 5. De eccleſia, quænam & ubi ſit illa de qua dicatur, q. rugam & maculam non habeat. Harumq; quæſtionum explicationem ab Auguſtino petit. Eſt autẽ illud epiſtolium numero octogeſimumoctauum: ſicut Auguſtini, in qua eas quæſtiones explicat, octogeſimumnonum. Et ad hunc Hilarium uidetur & altera eſſe eiuſdem Auguſtini epiſtola numero nonageſimaquarta, in qua nunciat Pelagium duobus concilijs eſſe damnatum: niſi fortè quis magis ad Hilarium Arelatenſem ſcriptam credat.

PASCHASINVS SICULUS.

Paſchaſinum ualde celebrẽ reddidit Chalcedonenſis ſynodus, in qua princeps fuit eo

rum qui nomine & loco Leonis pręſederũt, ut ipſa acta oſtendũt. Libytaniæ autem in Sicilia eccleſiæ epiſcopum fuiſſe, Actorum iſtorum tertiæ cognitionis initium oſtendit. E' Sicilia ipſum euocatum à ſe, ut ſuo nomine concilio, unà cum nonnullis alijs ei coniunctis intereſſet, ipſe quoq; Romanus Leo meminit quidem pluribus epiſtolis ad Marcianum Impetatorem, ad Pulcheriam Auguſtã, ad Anarolium Conſtantinopolitanum, & ipſum etiam concilium Chalcedonenſe: in primis uerò ea ad Imperatorem Marcianum epiſtola, quæ eſt quinquageſima numero.

Meminit ipſius & Euagrius, ſed nominat eũ Paſchaſianum, libro ſecundo, capite quarto & decimoſexto. Poſt finem actorum concilij iſtius, extat exemplar epiſtolæ Paſchaſini & collegarũ eius, de damnatione Dioſcori.

Leonis epiſtolarũ operi inſerta eſt poſt ſexageſimãſecundã una, quæ titulũ gerit Paſchaſini: cuius exẽplar etiam ponitur in Marino Scoto, ſub annũ Chriſti 445. eadẽ inſcriptione, Paſchaſini nimirum, & tractat de ratione celebrandi Paſchatis: atque ea uidetur huic Lilybitano Paſchaſino rectè tribui, uel Bedę teſtimonio: qui de ratione temporũ in Theodoſio iuniore diſertè ait, Paſchaſinum Lilybitanum epiſcopom de ratione Paſchali ſcripſiſſe epiſtolam ad Leonem, in qua mentionem faciat captæ à Vandalis Carthaginis & Siciliæ. Etſi autem in ea quæ extat epiſtola nominatim atque expreſsè non fit mentio Carthaginis & Siciliæ, attamen cuiuſdã certè captiuitatis, cuius & ipſe fuerit particeps, meminit.

SYLVANVS PANORmitanus.

Syluanua Panormitanæ eccleſiæ diaconos fuit, cognitus ex eadem illa Paſchaſini epiſtola de ratione Paſchali, quòd eius ibidem fit mentio.

LEVCADIVS.

Leucadius, Thunienſis inſulæ ciuitatis epiſcopus. neque hic aliter notus, quàm quòd ad eandem ipſe quoque ſynodũ Chalcedonenſem acceſsit, ut ex Catalogo eſt manifeſtum.

DOCTORES EVropæi.

DE HELLADIS EPIſcopis.

NIceas Megaræ, Domnus Platæę, Oneſimus Argorum, Ophelimus Tegææ, Irenæus Naupacti, Anyſius Thebanus, noti ſunt ex Chalcedonenſi & Epheſina ſynodia.

ACHAIAE EPISCOPI.

PEREGRINVS COrinthi.

PEregrinus Corinthi Helladis epiſcop⁹, primæ ſynodo Epheſinæ interfuit, contra Neſtorium.

ERASISTRATVS.

Corinthi Helladis epiſcopos Eraſiſtratus, Epheſinę ſynodo Prędatorię interfuit, & Eutychia reſtitutionem probauit: ut patet ex actis.

PETRVS.

Petrus Corinthi epiſcopus, in Chalcedonenſi concilio Flauiani ſcriptum de doabus in Chriſto oaturis approbauit, ſeque excuſauit, quòd non particeps fuerit damnstionia Flauiani: ac indicat, ſe cum ijs qui cõtra Dioſcorum dimicabant, coniunxiſſe: in prima actione Chalcedonenſis concilij.

De alijs Achaiæ epiſcopis.

Athsnaſius Opontanæ ciuitatis Achaiæ, Ioannes Meſſenæ, nomina ſua habent in actia Chalcedonenſis & Epheſinæ Prædatoriæ.

EPIRVS.

DE EPISCOPIS EPIRI.

IN actis ſynodorum mentio fit Lucę & Euchenij, Dyrrachij nouę Epiri, & Dynati Nicopoleos ueteris Epiri, epiſcoporum.

ATTICVS NICOPOLItanus.

Atticus Nicopolis in Epiro epiſcopos, interfuit Epheſinæ Prædatoriæ ſynodo, & dãnationem Flauiani & reſtitutionem Eutychis approbauit: & Chalcedonenſi, in qua (ut plutimi alij) reuocauit, quæ perperam & nefariè Epheſi geſta fuerant. Teſtanrur eius ſynodi geſta, quæ in primo Conciliorũ tomo prolixè ualde recitantur: item breuius in Euagrio libro ſecundo, capite qoarto & decimoſexto: item in Nicephoro, peculiari tractaru ad finem decimiquinti libri adiecto. ex quibus utroq;, Euagrio quidem obſcurius, Nicephoro uerò clarius quodammodo animaduertitur, quòd ipſe ſynodi iſtius ſtatuta in ſcriptum retulerit. Facit huius mentionem Leo in epiſtola octogeſimaquarta ad Anaſtaſium, Theſſalonicenſem, in qua obiurgat Anaſtaſium, quòd nimis dura in Atticum cenſura uſus ſit, nullam aliam ob cauſam, quàm quòd euocatus, ob corporis infirmitatem non ſtatim aduenerit.

THESSALIAE EPISCOPI. RVFVS.

THeſſalonicẽſis archiepiſcopus fuit Rofus, ea tempeſtate, quum primùm Eccleſiæ Chriſti motus pararet exitioſoa ſuo impio dogmate Neſtorius. Nam de eo ipſo negocio

negocio ad hunc ſuas dediſſe literas Romanum epiſcopum Celeſtinum, quibus, ut alios pleroſque, ipſum quoque animauit, ut & ipſe cum cæteris ſuas coniungeret uires, & quãtum poſſet Neſtorij conatus reprimere ſtuderet. Liberatus in Breuiario cap. quinto narrat. Concilio illi Epheſino propterea coacto non quidem interfuit ipſe præſens, ſed tamen ſuas partes commiſit Flauiano Philippenſi archiepiſcopo: ut recitat Catalogus eius ſynodi, qui ſemel atque iterum recenſetur in actione prima Chalcedonenſis ſynodi.

ANASTASIVS.

Anaſtaſius Theſſalonicæ epiſcopus, temporibus illis uixit, quo ob Eutychis recens exortam hæreſin duæ illæ ſynodi celebratæ ſunt: prior infamis illa Epheſi, in qua iuſtificatus fuit Eutyches: poſterior Chalcedonenſis, in qua idem cum uniuerſis ſuis aſſeclis, & quidem in perpetuum eſt damnatus. Quibus ſynodis tametſi præſens non interfuit, tamẽ utriuſque geſtis ſubſcripſit per Heracleenſem epiſcopum Quintillum: ſicuti utriuſque ſynodi acta teſtantur, quæ in prima cognitione Chalcedonenſi recitantur. Extant Leonis Romani pontificis primi, ad hunc Anaſtaſium duæ epiſtolæ: altera, quæ eſt uiceſimanona, ipſi gratulatur, quòd Epheſinæ illi reprobæ ſynodo non interfuerit, cum in ea ueritati uis facta ſit: ac monet inſuper ſeriò ac grauiter, ne ſuo conſenſu confirmet ipſius geſta, uel recipiendo blaſphemo Eutychis dogmate, uel approbando Flauiani iniuſtiſsimam damnationem, &c. altera octogeſimaquarta, admodum acriter ab eodem Leone obiurgatur, ob nimis duram in Atticum Nicopolitanum epiſcopum cenſuram: ac deinde multis ipſum conſilijs præſcriptis inſtruit, qualem ſe in poſterum in gubernatione gerere debeat, ita ut ipſe ſuæ dignitatis locum retineat, & alijs quoque ſuum relinquat.

De alijs Theſſaliæ epiſcopis.

DION Thebenſis Theſſaliæ epiſcopus, interfuit primæ ſynodo Epheſinæ, & damnauit Neſtorium. CONSTANTINVS Demetriadis, & Vigilantius Lariſſæ, ciuitatum Theſſaliæ epiſcopi, ambo interfuerunt Epheſinæ Prædatoriæ ſynodo. In Chalcedonenſi uerò ſolus Vigilantius uicem tum ſuá, tum etiam Conſtantini ſuſtinuit.

MACEDONIAE EPISCOPI.

RVfus, Gerontius, Sophronius, Flauianus, Macedonius, Proſdoti⁹, Oriſteus, ſeu Ariſteus: eccleſiarum per Macedoniam hi paſtores fuiſſe cognoſcuntur ex literis Innocentij Romani pontificis, qui hoc eos nomine compellat primo Conciliorum tomo, in ipſius decretis.

His commemorantur & hi ſequentes: Euſebius, Euſtathius, Claudius, Maximianus, Eugenius, Iohannes, Polychronius, Hilarius, Callicrates, Zoſimus, Profuturus, Hermogenes, Vincentius, Aſiologus ſiue Axiologus, Terentianus, Herodianus, Marcianus, Nicetas: in epiſtola ad eoſdem uiceſimaſecunda.

VITALIS.

Archidiaconus, ſuperiorum nomine epiſcoporum attulit literas Innocentio Romano pontifici: in eadem epiſtola uiceſimaſecunda.

PHOTINVS.

Falsò ad ſedem Romanam delatus, & propterea damnatus eſt. Sed cum alij epiſcopi Macedoniæ eum excuſaſſent, abſolutus eſt ab Innocentio, & in priſtinam dignitatem reſtitutus.

QVINTILLVS.

Heracleæ Macedoniæ epiſcopus, interfuit Prædatoriæ illi ſynodo Epheſi. patet ex actis concilij Chalcedonenſis, in primo tomo Conciliorum. In eadem uices etiam geſsit Anaſtaſij Theſſalonicenſis, & diſertè calculo ſuo approbauit Eutychis reſtitutionem. poſtea etiam Chalcedonenſi interfuit, ut patet ex actis.

Fit etiam aliorum Macedoniæ epiſcoporum mentio in actis ſynodi Chalcedonenſis & Epheſinę: ut, Euſebij Topiris primæ Macedoniæ ciuitatis, Maximini Serres, Nicolaî Stoborum ſecundæ Macedoniæ, Iohannis Parthenopolis primæ Macedoniæ, Hermogenis Caſſandriæ, Lucæ Berhœæ.

DE DOCTORIBVS in Thracia.

CONSTANTINOPOLITANI EPISCOPI.

IOANNES CHRYSOSTOMVS.

IOannes Antiochię ad Orontem in Cœleſyria natus eſt, patre Secundo, matre Anthuſa, ex familia nobili. Socrates libro ſexto, capite tertio: Sozomenus libro octauo, capite ſecundo: Nicephorus libro decimotertio, capite ſecundo. Vſus eſt præceptoribus, Libanio in artibus dicendi, & Andragathio philoſopho in ſtudijs ſapientiæ. Socrates & Sozomenus ibidem. Circiter annum ætatis decimumoctauum in academiã Athenienſem ſeſe contulit, ac tantum profecit ut omnibus eſſet admirationi, & à ſenatu præ Anthemio & alijs philoſophis ob hu-

ob humilitatem honoraretur. Georgius patriarcha de uita Ioannis. Hactenus uidetur gentilis fuiſſe. nam Sozomenus libro octauo, capite ſecundo dicit: Libanium morientem queſtum eſſe, Ioannem à Chriſtianis, ut prędam, à ſe abactum eſſe: alioquin utiliter ſcholæ præfici potuiſſe.

Conuerſus autem & baptizatus eſt à Meletio, unà cum parentibus ſuis. Georgius in uita eius. Iuris ſcientia mediocriter excellebat, ac potuiſſet utilis eſſe in iudicijs: uerùm ille metuens moleſtias iſtius profeſsionis, ſacrum & eccleſiaſticum uitæ genus ſibi elegit: ac mutato habitu, ad lectionem ſacrarum literarum animum intendit, præceptoribus utens Diodoro & Carterio, & condiſcipulis Theodoro & Maximo, qui etiam ſub Libanio eius commilitones fuerant. Baſilio etiam Cæſareæ Cappadociæ epiſcopo non modò familiariter, ſed etiam pręceptore uſus uidetur. Suidas, etiam Euſebium Emiſenum eius præceptorem facit.

Zenon Gazæ epiſcopus Hieroſolymis reuerſus, Antiochenæ eccleſiæ eum lectorem conſtituit. Poſtea à Meletio diaconus ordinatus eſt, eo officio propemodum tribus annis functum eſſe, dicit Gregorius in uita eius. Mortuo deinde Meletio, ab Euagrio presbyter eſt ordinatus. Socrates libro ſexto, capite tertio. Nicephorus ex Simone quodam, qui uitam Ioannis ſcripſerit, refert, à Flaniano eum & diaconum & presbyterum deſignatum eſſe: & miraculum de columba aduolāte, & capiti eius inſidēte affingit, libro decimotertio, capite ſecundo. Et Georgius in uita eius, præter columbæ apparitionem, nugatur etiam, angelum Flauianum iuſſiſſe, Ioannem è monaſterio educere, & presbyterum creare. Quin etiam Heſychium in ſomnis uidiſſe, Ioannem apoſtolum Chryſoſtomo librum, & Petrum claues afferre ac tradere fabulatur.

Mortuo Nectario, communibus ſuffragijs populi & cleri, & iuſſu Arcadij, Cōſtātinopoli epiſcopus electus, & inuitis Antiochenis abductus ab Imperatore, & ſynodo conuocata ſolenni ritu ordinatus eſt. Theodoretus libro quinto, capite uigeſimooctauo: Sozomenus libro octauo, capite ſecundo. Georgius in uita eius refert exemplum literarum Arcadij & Honorij ad Flauianum, de uocatione Ioannis ſcriptarum.

Non autem tantùm iſtius eccleſiæ paſtorem egit, ſed & archiepiſcopum ſeu inſpectorem aliarum per Thraciam, quæ in ſex præfecturas erat diuiſa: & per Aſiam, quæ ab undecim prætoribus regebatur: & per regionem Ponti, itidem in undecim præfecturas diſtributam: ut indicat Theodoretus libro quinto, capite uigeſimoſeptimo.

Donis haud uulgaribus claruit. nam præter artium, philoſophiæ & linguarum cognitionem, etiam rerum ſacrarum ſcientia excellebat, & ad docendum inſtructus erat: & facundia adeò ualebat, ut Chryſoſtomi cognomen inde acciperet: ac inerat uerbis eius quædam perſuadendi facultas.

Phraſi ſermonis perſpicua & eleganti utebatur. Socrates libro ſexto, capite ſecundo: Sozomenus libro octauo, capite ſecundo. Animo præſenti & conſtanti erat præditus, ut ex ſequentibus patebit.

Georgius donum ſanandi morbos omnis generis ei tribuit: & multa exempla commemorat, quorum pleraq; nō carent ſuperſtitione, & laborant de fide.

In adminiſtratione autem epiſcopatus præbuit ſeſe diligentem, fidelem, conſtantem & uigilantem miniſtrum IESV Chriſti. Conciones habuit crebrò, & in docendo ſeſe accommodauit ad captum auditorum: quorum cum tanta eſſet frequentia, ut multi ſæpe propter loca in templo occupanda periclitarentur, progreſſus in ſuggeſtu lectorum docendi gratia conſedit. Sozomenus libro octauo, capite quinto. Peccata corripiebat perinde ac ſi ipſe per iniuriam læſus eſſet: ac non rarò lachrymas excutiebat ijs qui ſibi malè conſcij erant. Nec plebis tantum, ſed omnium ordinum taxabat peccata, magna linguæ libertate. Imperatricis enim uitia perſtrinxit: Sozomenus libro octauo, capite decimoſexto. & ad ſtatuam eius applauſus ſolennes, qui à populo fiebant, reprehendit: Sozomenus libro octauo, capite uigeſimo. Et ad uineam Callitropæ ademptam, reſtituendam hortatus eſt. Nicephorus libro decimotertio, capite decimotertio. Eutropium etiam, & Gainam, & alios aulicos grauiter increpauit. Socrates libro ſexto, capite quinto.

Ad pœnitentiam omnes cohortabatur, ut qui cuperet omnes ſaluari. Homilia decima tertia in caput Ioannis, & homilia tertia in Acta apoſtolorum. Anxias & conſternatas conſcientias conſolabatur adeò, ut etiam millies lapſis ueniam dari affirmaret. Socrates libro ſexto, capite uigeſimoprimo. Ad uitam inculpatè degendam omnes hortabatur. Georgius in uita eius. Et regem ac reginam, & alios magnates ſæpe admonebat tū officij, tum erratorum. Sacerdotes iubebat ſecundum leges uiuere, & ſecus agentes à ſacris arcebat. Theodoretus libro quinto, capite uigeſimo. Monachos, etiam Iſaacianos, malè uiuentes increpaſſe dicitur. Sozomenus lib. 8 cap. 9.

Nocturnas preces contra Arianorum inſidias inſtituit. Socrates libro ſexto, capite ſeptimo & octauo.

Pro

Pro eccleſijs uicinis, quæ ſub eius diœceſi erant, ſedulò curam geſsit: ac ubi neceſsitas poſtulauit, mortuis epiſcopis alios ſubſtituit. Sic Epheſi Heraclidem ordinauit: Socrates lib.6.cap.11. & Heracliæ in Thracia Serapionem: lib. eodem, cap.17. Aut ſi quos indignos ſacerdotio, uel propter inſignem inſcitiam, uel propter uitæ turpitudinem in examine deprehendit, eos depoſuit, & alios magis idoneos ſurrogauit. Narrat enim Sozomenus lib.8.cap.6. eum, cum intellexiſſet in eccleſijs Aſiaticis & uicinis, quoſdã per gratiam, quoſdam largitionibus epiſcopatus eſſe adeptos, Epheſum excurriſſe, & tredecim depoſuiſſe ab officio: aliosq́; in Lycia, Phrygia & Aſia ſubſtituiſſe, nec Gerontio Nicomedienſi epiſcopo pepercisſe.

Habuit etiam ſtudium componendi diſsidia, in eccleſijs orta. nam Theophilum multum orauit, ut ſuam ſibi adiungeret operam in reconciliandis ſacerdotibus Aegyptijs, & Occidentalibus propter Paulinum diſsidentibus. Sozomenus lib.8.capite 3. Ac poſtea cum Ammonius, Iſidorus, Dioſcurus rogaſſent, ut ſibi opẽ ferret in diſsidio inter ſe & Theophilum tollendo, facilem ſeſe præbuit, ac ea de re ad Theophilum ſcripſit. Sozomenus lib.8.cap.13. ac pro pace politica, legatione ad Gainam functus eſt: Theodoretus lib. 5.capite 32.& 33.

Eccleſiæ non modò uiua uoce, ſed etiam ſcriptis profuit.

Cum adhuc lectorem ageret, ſcripſit librum contra Iudæos: Socrates libro ſexto, capite tertio. Georgius ait, eum præter alios libros, etiam tum edidiſſe homilias de monaſtica uita.

Diaconus factus, edidit libros ſeu dialogos de ſacerdotio, & tres ad Stagirium Dæmoniacum, & de incomprehenſibili Dei natura, & de catechizandis & initiandis: ibidem, & Suidas. De Anomeis ſubintroductis, libros ſex: Georgius.

Presbyter factus Antiochiæ multas commentationes edidit: Georgius. Euangeliorum expoſitiones, Adriantas, id eſt ſtatuas, conſolationem, commẽtaria in Pſalmos, de uirginitate, de miſericordia: Nicephorus libro 13.cap.2.

Cum ad epiſcopatum acceſsiſſet, edidit ſermones tum à ſe ſcriptos, tũ à notarijs exceptos: Socrates libro eodem, cap.4. Et homilias in acta Apoſtolorum: Nicephorus libro 13.cap.2.

Epiſtolæ alterius ad Theodorum prolapſum, meminit Sozomenus libro octauo, capite ſecundo. Sermonum in Pſalmos Dauidis, & enarrationum in Euangelia Ioannis, Matthæi, Marci & Lucæ, meminit Suidas.

Literarum eius ad Innocentium, mentionem facit Nicephorus libro decimotertio, capite decimooctauo, & trigeſimoprimo: & ad Conſtantium presbyterũ, de ijs quæ ſibi in itinere accidiſſent, libro eodem, capite uigeſimo: (earum exemplum Metaphraſtes in uita Ioannis annotat) & Epiſtolarum quindecim ad Olympiadem, & ad Cyriacum: & libri de patientia in rebus duris, libro eodẽ, capite triceſimoſeptimo: & orationis in laudem Imperatoris, Nicephorus lib. decimoquarto, capite 53.

¶ Hodie extant opera eius latinè in quinque Tomos digeſta ab Eraſmo Roterodamo. In primo continentur, ea quæ in ueteris Teſtamentum commentatus eſt.

In ſecundo, ea quæ in Matthæum, Marcum, & Lucam.

In tertio, ea quæ in Ioannem, & acta Apoſtolorum, & conciones præterea feſtæ, & apologetica quædam.

In quarto, ea quæ in Pauli epiſtolas.

In quinto, homiliæ octoginta ad populũ Antiochenum, & quædam uaria didactica, & parænetica, & epiſtolæ octo.

¶ Quod ad eius dogmata attinet, recenſuimus ea ſatis quidem prolixè in quarto capite. nunc uerò tantum quædam perſtringemus.

Quòd ſit Deus, quòd unus & trinus, rectè & ſincerè docuit. De Trinitate inquit in cõcluſione ſermonis de fide & lege naturæ: Agnoſcito diuinæ Trinitatis theologiam, Patris & Filij & Spiritus ſancti. Iſta eſt increata natura, uera dignitas, indiuiſum imperium, impartibilis honor, indiſcreta ſpes, incomprehenſibilis gloria Patris & Filij & Spiritus ſancti, quam decet omnis gloria, honor & adoratio. Eundem articulum plurimis teſtimonijs Scripturæ aduerſus hæreticos probat.

Quòd filius Dei ſit coeſſentialis patri, docet paſsim. ut homilia ſexageſima in caput decimum Iohannis inquit: Ego & pater unum ſumus, ſcilicet ſecundum potentiam. nam de hac loquitur: Quòd ſi eadem eſt, cõſtat etiam eandem eſſe ſubſtantiam. Item homilis ſeptuageſimatertia in decimumquartum caput Ioannis: Cum hoc ſit quod eſt pater, manens filius, meritò in ſe patrem oſtendit, dicens ad Philippum de patre quærentem: Tanto tempore uobiſcum ſum, & non cognouiſti me? Deinde perſonas diuidens, inquit: Philippe, qui me uidet, uidet & patrem meum: ne quis diceret, quòd pater ſit ipſe filius. nam ſi ipſe eſſet pater, non ſanè dixiſſet: Qui uidet me, uidet & patrem: hoc eſt, qui ſubſtantiam meam nouit, nouit & patris ſubſtantiam. Homilia de fide inquit: Inconuertibilis

& ſem-

& ſempiternus filius in ęterno atque incommutabili patre ſemper eſt, & ſecundum naturam inſeparabilis ſubſtantia eſt. In ſermone contra Anomæos ita unigeniti gloriam æqualem probat ex Geneſi: Faciamus hominem ad ſimilitudinem noſtrã. non dixit, Fac: ſed, Faciamus: ut oſtenderet filij æqualem gloriam. Sic apud Eſaiam conſiliarius dicitur, non quòd pater eius conſilio opus haberet, ſed ut indicaretur ipſius gloria. Ibidem explicat prius dictũ latius. dicit, Fac eſt Domini ad ſeruum loquentis. quod probat centurione apud Matthæum capite 8. at Faciamus, uerbum eſt eius cui ęqualis honor, &c.

De duab. in Chriſto naturis inquit: Quòd Chriſtus in medio inſidiantium nõ eſt comprehenſus, inuincibilem ſe atq; inexpugnabilem ſignificauit, & diuinitatis potentiam nobis indicauit: quod uerò delituit & fugit, incarnationem certò cõfirmauit. Chryſoſtomus homilia 47. in 7. caput Ioannis. Item: Chriſtum cum audieris chariſsime, non ſolum modò Deum putes, ſed Deum & hominem crede. ſcio namq; eſurijſſe Chriſtum: & ſcio Chriſtum de quinq; panibus & duobus piſcib. ſatiaſſe quinq; millia hominum, exceptis paruulis & mulieribus. Scio Chriſtũ ſitiſſe, ſcio Chriſtum ſuper aquas pedib. ambulaſſe: ſcio Chriſtum mortuũ, & ſcio Chriſtum mortuos ſuſcitaſſe: ſcio Chriſtum Pilato adſtitiſſe, & ſcio Chriſtum ad dexteram patris conſediſſe: ſcio Chriſtum lapidatum, & ſcio Chriſtum ab angelis adorari. Et quædam quidem refero Deitati, quędam autem aſsigno humanitati: quia noui Chriſtum de Maria natum, & ſcio Chriſtũ ante omnia ſecula genitum, & apud Deum ſemper Deum eſſe Verbum, &c. Chryſoſtomus homilia de cruce Dominica. item in enarratione 7. capitis Eſaiæ: Puerulus iſte recens natus, quandoquidem neque ſimplex aut nudus homo erat, neque idem Deus ſolùm, ſed Deus in homine deliteſceus.

Rectè etiã de creatione & angelis docuit.

De libero arbitrio rarò bene loquitur. Sermone primo de aduentu inquit: Ante peccatum liberum arbitrium habebamus bene operandi, non autem poſtea. quia non noſtra uirtute poſt peccatum euadere poſſumus de manu diaboli: ſed ſicut nauis fracto gubernaculo, illuc ducimur, ubi tempeſtas uoluerit: ſic à diabolo de peccato in peccatum ducimur, nec hactenus quicquã facere licebit, niſi quòd ipſe diabol⁹ uoluerit. Et niſi Deus ualida manu miſericordiæ ſuæ nos ſoluerit, uſque ad mortem in uinculis peccatorũ noſtrorum permanebimus.

De peccato inquit: Peccatũ dęmone peius eijciamus. Dæmon ſiquidem non omnino ſpoliat, aut inficit homines, ſed ſubinde ſit ut & proſit modeſto ac uigilanti: peccatum uerò omnino proſternit. Voluntarius quippe dæmon eſt peccatum, ſpontaneaq; inſania. Sermone 28. in caput 15. epiſt. ad Rom. Originem peccati, & deriuationẽ in omnes, ſic deſcribit: Quiſq;, inquit, ſequentium hinc in impietatem delapſus eſt, quòd Dei affectaret æqualitatem. Quoniam igitur hæc malorum arx erat, & radix, omnisque fons nequitiæ. homilia 6. in loca Matthæi.

De lege inquit 2. Corinth. 3: Non lex facit mortem, ſed eſt adminiſtratio mortis. Miniſtrat enim in mortẽ, non item ipſam mortẽ. Nam quod gignit mortem, peccatum erat, hæc autem pœnam indixit: & peccatũ oſtendit, non genuit. Retexit enim euidentius malũ, ac puniuit. nõ aũt impulit ad malũ. fuitq; miniſtra non ut fieret peccatũ, aut mors: ſed ut qui peccatum admiſerat, daret pœnas.

De iuſtificatione ſæpius malè quàm bene loquitur. In 3. caput ad Rom. ſermone 7. inquit: Lex fidei per gratiam eſt. Præclarè inquit in 1. cap. ad Galatas: Ipſe eſt qui nos recõliauit, qui donũ dedit. Neq; enim ex operibus iuſticiæ ſalui facti ſunt, quin potius & hæc illius ſunt, & illa huius. Item: Iuſticia ex fide Dei eſt, & iſta à Deo datur. Dei eſt iſta iuſticia. Omnino donũ Dei eſt: dona uerò Dei magna menſura tenuitatem eorum rectè factorum, quæ noſtro ſtudio fiunt, excellunt. Quid uerò eſt, per fidem eum cognoſcere? Ergo per fidẽ eſt cognitio, & ſine fide cognoſci nequit, &c. in cap. 3. ad Philippenſ. ſermone 11. Item: Vnum hoc tantummodo donum Deo obtulimus, quòd futura nobis promittenti credimus, atq; hac ſolùm uia ſaluati ſumus. Quòd ſi illã perdiderimus, uniuerſum ſimul, quod illi pendere debemus, tributum perdidimus. in caput 8. ad Rom. ſermone 14. Item: Nos, qui trahimur humi, infinitis peccatorũ ſarcinis oppreſsi ſumus, noſtra in ſe fide liberos facit. in 13. caput Geneſeos, homilia 34.

De bonis operibus etſi multa paſsim diſſerit, tamen plerunq; tribuit eis meritum ſalutis, contra uerbum Dei.

De pœnitentia inquit: Non tantos peccatum, quantos deſperatio perdit. homilia 87. ſuper Matthæum. licet de fide in Chriſtũ parum doceat in hoc articulo, & magis quędam exercitia externa & monaſticen commendet.

De baptiſmo præclarè ſcribit. In homilia de Pſalmo 22. & 116. inquit: Hęc aqua primatũ tenet in elementis: ſed cum iſtud elementum acceperit Spiritũ ſanctũ, fit ſacramentũ. & iam non erit aqua potationis, ſed ſanctificationis: nõ erit aqua cõmunis, ſed refectionis. Per iſtam aquam educit, purgatos facie perfectos, ratione charitatis & gratiæ illuminans &

nans &

nans & replens eos, nt ubi abundauerat peccatum, faceret diuites in gratia. Irem: Venturus es ad baptiſmum. ô te felicem, qui renaſcitutus es in Chriſto, qui indumentum Chriſti accepturus es: qui ſepeliendus es cum Chriſto, ut reſurgas cum Chriſto. Diebus ergo reliqnis ſecundum ordinem, ea quæ ad myſteria pertinent, auditurus es. Nunc iurerim dixi uobis, ut ſciatis, uobis à die craſtina maximè laborandum. Deus autem omnipotens corroboret corda ueſtra, ipſe uos dignos faciat lauacro ſuo, ipſe in uos deſcendat in baptiſmate: ipſe aquas ſanctificet, nt ſanctificemini. Nemo dubio corde accedat. nemo dicat: Putas quòd mihi dimittuntur peccatà? Qui ſic accedit, non dimittuntur ei peccata. Melins eſt non accedere, qnàm ſic accedere. Maximè uos, qui ſic accepiſtis baptiſmum, ut Deo ſeruiatis, ut ſitis in monaſterio. homilia decimatertia in Marcum.

De cœna ſic inquit, in ptimæ ad Corinthios undecimo: Sacerdotis ore uerba proferuntur, & Dei uirtute conſecrantur, & gratia, hoc uerbo quod dicit (Hoc eſt corpus meum) propoſita conſecrantur. Er ſicut illa uox quæ dicit; Creſcite & multiplicamini, & replete terram, ſemel quidē dicta eſt, ſed omni tempore ſentit effectum, ad generationem operante natura: ita & uox iſta ſemel quidem eſt, ſed per omnes menſas Eccleſię, uſque in hodiernum, & uſque ad eius aduentum præſtat ſactificio firmitatem.

De coniugio bene ſentit. nam in ſermone contra hæreticos inquit: Nuptias nō prohibere pietatem. Habuiſſe uxorem Moyſen, Petrum, Centurionem, & alios.

Ita etiam de reſurrectione docet, animam & corpus in nouiſsimo die, hoc eſt totum hominem eſſe reſurrecturum. In libro contra gētiles, etiā à uirtutibus Babilę, quę mortē eius ſecutæ ſunt, reſurrectionē adſtruit.

NÆVI.

¶ Nunc de næuis ac incommodis opinionibus huius doctoris aliquid etiam adijciēdum eſſet: ſed hanc etiam partem ſuprà in Quarto Capite attigimus. Immodico librorum ſacrorum amore atque reuerentia, non ueretut affirmare, in quacunque domo Euangelium (intelligit uolumē hiſtoriam Euangelicam continens) aut libri ſpiritales ſint, ibi diabolum ingredi non audere. idq; duobus locis aſſeuerat: nempe homilia trigeſimaptima in quartum capnt, & tertia & quarta de Lazaro concione.

Nimium uidetur allegoricis interpretationibus tribuiſſe. Homilia decima ex uarijs in Matthæum locis, inquit: Non hiſtoriam negamus, ſed ſpiritalem intelligētiam præferimus.

Opinio eſt, quòd ſentit Deum, quo ad Deitatem, non uincere. Ita enim inquit: Chriſtus ductus eſt à ſpiritu, ut tentaretur, & uicit diabolum, non Deitas. Contumelia fuerit Deitati, dicere, Vici. Deus enim nunquā uincitur. neque uincit, ſed ſemper præualet & dominatur. Nam ſi omnino uinceret, poſsibile eſſet & ipſum uinci. At qui ſemper dominatur, & præualet in omnibus omnipotens, & neque obtumultuantur ei ſubditi, neqne ei negocium faciunt. homilia de Spiritu ſancto.

Angelos non plenè Deum cognoſcerè, ſcribit homilia decimaquarta in primum caput Iohannis. Item, didiciſſe angelos plurima ex concione Baptiſtæ, & aliorum uerbi Dei miniſtrorum, affirmat in prologo commentarij ſui in Iohannem.

Synergiam uoluntatis humanæ manifeſtè defendit: ſicut patet ex teſtimonijs, quæ ſuprà in loco de Inclinatione doctrinæ ſunt expoſità.

Doctrinam de iuſtificatione impurè tradit. Subinde enim bona opera inuoluit, ſicut in loco de Inclinatione doctrinæ expoſitum eſt. Expreſsè enim dicit, ſolam fidem non ſatis eſſe ad ſalutem: ſed in utroque uitam æternam eſſe affirmat, nempe in credere in Filium, & in bonis opetibus: homilia triceſima in tertium caput Ioannis.

Ita etiam operibus nimium, uidelicet mèritum ſalutis attribuit: Nihil proderit, inquit, nobis pijſsimorum hominum gratia, ſi proprijs meritis uacui reperiemur: ſed ſola animæ uirture opus eſt; ipſa nos ſaluos facere, & ſempiterno igni liberare SOLA poterit, ipſa nos ad cœlorum regnum tranſmittet. homilia quadrageſimaoctaua in ſeptimum caput Ioannis. Item: Ideo oro ut ad agenda opera feſtinemus. neque enim aliter ſaluari nos poſsibile eſt. in uigeſimumſecundum caput Gen. homilia quadrageſimaſeptima.

De baptiſmo eā habet opinionem, quòd ægroti nō ſint baptiſandi: homilia prima in acta Apoſtolorum.

Etſi non damnat ſecundas nuptias, tamē uidetur uelle, ne quis poſt ſecundas nuptias ad regimē Eccleſię euehatur. in caput ptimū ad Titum.

Patres fuiſſe in inferno aſſerit, priuſquam Chriſtus ex mortuis reſurgeret: homilia quarta in Marcum, & Lucam capite decimoſexto de diuite.

¶ Etſi tranquillitatis & pacis amans & ſtudioſus naturà fuit, tamen cum in epiſcopatu Chriſto ſeſe fidelem uoluit exhibere miniſtrum, diaboli per falſos fratres, uiros politicos & aulicos, & hæreticos & Ethnicos, expertus eſt inſidias, & uexationes ſatis moleſtas & graues.

Ac ut de falſis fratrib. primùm dicamus: cum ratione officij ſuorum clericorum mores & uitam emendare ſtuderet, eoq́ue acrius uitia eorum reprehẽderet, tulerunt id quidam ex ijs moleſtè, eumq́ue nimiæ uehementiæ & auſteritatis clàm inſimulabãt, & undecunque poterant occaſionem ei detrectandi arripiebant. Alij id calumniabantur, quod Serapion diaconus dixiſſet, eum non poſſe ijs dominari, niſi uno baculo cunctos expuliſſet. unde eum & ſuperbum eſſe, & dominatum affectare clamitabant. Alij id carpebant, quòd ſolus, & non cum alijs cibum caperet: idq́ue faſtidio & contemptu aliorum. Verùm his conuicijs parum effecerunt aduerſarij. nam omnes propter inſigne donum docendi eum amplectebantur: ac innoteſcebat, eum propter aduerſam ualetudinem, dolorem capitis & ſtomachi, & abſtinentiam, cõuiuia uitare. Palladius in uita eius, referente Antonino, titulo decimo, capite nono, paragrapho quinto: Socrates libro ſexto, capite quarto: & Sozomenus libro octauo, capite nono, monachis Iſaacianis eas calumnias tribuit: & Nicephorus libro decimotertio, capite nono, monachis circumforaneis, & in plateis circùmcurſitantibus.

Cum Seueriano in abſentia ſua Eccleſiam turbante, etiam lis ei fuit: quam Serapion, falſò eum deferens (quaſi dixiſſet Chriſtum non eſſe hominem factum, cum tamen ille ſic fuerat loquutus: Si Serapion Chriſtianus fuerit mortuus, Chriſtus homo non eſt factus) adeò auxit, ut illum urbe expelleret, & ab Eudoxia Imperatrice reuocatum, neq; uiſum, neq; auditum uellet: ac uix tandem Theodoſio iuniore, iuſſu matris ei ſupplicãte, cum eo in gratiam rediret. Socrates lib. 6. capite undecimo.

¶ Deinde cum Theophilo Alexandrino magna contentio ei fuit, quæ hac occaſione orta eſt. Cum Dioſcorus, & monachi Longi fratres dicti, ueniſſent Conſtantinopolim ad Imperatorem & Ioannem, ac queſti eſſent de iniuria ſibi à Theophilo facta: ille eos honorificè excepit, & ad preces communes admiſit: à myſteriorũ uerò cõmunione tantiſper prohibuit, donec cauſa ipſorũ cognita iudicataq́; eſſet. Hinc fama ad Theophilum perlatum eſt, Ioannem eos ad myſteria quoq; admiſiſſe, & patrocinium eorum ſuſcepiſſe. Eam ſuſpicionem confirmabant literę Ioannis ad Theophilum, quibus petebat, ut ipſis ut Orthodoxis redderet cõmunionem: aut Conſtãtinopolim aliquem mitteret, qui in iudicio cauſam ageret. Nicephorus libro decimotertio, cap. undecimo.

Excogitauit ergo Theophilus aſtutè modum ulciſcendi, & ab officio deponendi Ioannem. Cum Epiphanio offenſo redit in gratiam, ac eum ad damnandum libros Origenis incitat. qui dolum non animaduertens, ei paret: & ad Ioannem ſcribit, ut & ipſe abſtineat à lectione librorum Origenis, & coacto Cõcilio idẽ decernat. Paulo pòſt Theophilus etiam Synodum conuocat, & Origenis libros damnat. Ioannes uerò Epiphanij literas contemnit, & quæ ſui erant officij agit. Cum autem ij qui ex clero & aulicis intellexiſſent, quid Theophilus moliretur, adiunxerunt & ipſi ſuas operas, & Synodum Conſtantinopolim conuocari curabant. Socrates libro ſexto, capite decimo.

Paulo pòſt Epiphanius Conſtantinopolim uenit, & in martyrio Ioannis extra urbẽ ſynaxin celebrat, & diaconum ordinat: & epiſcopis quibuſdam ad ſe uocatis, damnationem librorum Origenis recitat. Socrates libro ſexto, capite duodecimo.

Ioannes eum in ædes epiſcopales inuitabat. uerùm ille reſpõdebat, ſe nec prius cum ipſo oraturum, quàm Dioſcorum urbe eijceret, & condemnationi librorum Origenis ſubſcriberet. Ioannes econtrà ait, non eſſe quidquam temerè ante Catholicam cognitionem faciendum. Cum autem Epiphanius prodituruſ eſſet in publicum, & coram omni populo Origenis libros damnaturus, & Dioſcorum abdicaturus, & Ioannem quoque traducturus, per Serapionem ei indicat: Præter canones, Epiphani, multa facis. primùm quòd in eccleſijs mihi ſubiectis ordinaſti: deinde quòd ſine meo iuſſu in illis publicum ſacrorum munus, propria autoritate obiniſti: denique ultrò à me inuitatus recuſaſti, & iam eadem tibi permittis. Caue itaque tibi, ne excitato in populo tumultu, illius & ipſe periculo inuoluaris. His auditis, Epiphanius ab eccleſia diſcedit. & cum abiturus eſſet, dixit: Spero te non moriturum epiſcopum. cui Ioannes reſpondiſſe fertur: Spero te non ingreſſurum patriam tuam. Metaphraſtes refert, Epiphanium dixiſſe: Non peruenies ad uidendum locum exilij. & huic adſtipulari uidetur Nicephorus libro decimotertio, capite trigeſimoſeptimo. Ac utriuſque uerba comprobauit euentus: Socrates libro ſexto, capite decimoquarto.

Multum ei negocij & moleſtiarum, & afflictionum, etiam uiri politici & aulici exhibuerunt. Hi autem nullam aliam ob cauſam ei erant iniqui, quàm quòd uitia eorum ratione ſui miniſterij liberius reprehendebat. Studebant autem eum falſis criminationibus deformare: ac ſanè apud multos ad conuicia & mendacia inueniebant apertas aures. Eutropium eunuchũ ad altare iacentem grauius perſtrinxerat, quòd cum ipſe

legem

legem ferri curaſſet, ne parceretur ſceleratis ad altaria confugientibus: tamen nunc ipſe cuperet eo priuilegio uti, & uitam ſuam tutari. Hanc concionem proceres, in aula miris modis exagitabant, eumq́ue ut immiſericordem & ἐπιχαιρέκακον traducebant: libro eodem, capite quinto. Gainam ducem exercitus etiam habuit infenſum, eo quòd corá Imperatore & epiſcopis quibuſdam, cum ille petijſſet eccleſiam unam Arianis Conſtantinopoli áſsignati, palàm oſtendiſſet impium id eſſe: nec ab Imperatore, ſine proditione domus Dei, & abrogatione legum à maioribus latarum, de Arianorum conuenticulis in urbe non ferendis, præſtari poſſe. & ſimul Gainæ exprobraſſet patriá, & fugam: & obieciſſet perfidiam, & iuriſiurandi uiolationem. Socrates libro ſexto, capite quinto: Sozomenus libro octauo, capite quarto.

Eudoxia Imperatrix ſeſe etiam illi oppoſuit, ac eum propter eiectionē Seueriani reprehendit: Socrates libro ſexto, capite undecimo. & poſtea cōtra ipſum armauit Epiphanium: libro eodem, capite decimoquinto. Quod cum cognouiſſet Ioannes, data occaſione contra mulierum uitia, in concione quadam uehementius dixit.

Aduerſarij id arripientes ad aulam, ut inſpectricem & uexatricem concionatorum, deferunt. Rem indignam eſſe exclamát omnes adulatores, ac Ioannem criminis læſæ maieſtatis reum faciunt. Auguſta ad Imperatorem queritur, ſe contumelia eſſe affectam, ac perit ſuæ dignitatis haberi rationem. Imperatore annuente, ſynodus conuocatur. Theophilus Alexandrinus, & multi alij qui Ioanni erant infenſi, ac quos depoſuerat paſsim propter iuſtas cauſas, confluunt Chalcedonem. Iſthic Cyrinus epiſcopus multa conuicia de Ioāne ſpargebat: eſſe eum arrogantem, & inflexibilem. quæ excipiebantur cum magno applauſu ab epiſcopis. Cum autem in ea ſynodo, quia comparére recuſaret, & ad uniuerſalem appellaret, eſſet damnatus: ſtatim in exilium mittitur, in oppidum maritimum, ſitum in faucibus Ponti, Hieron nomine. Sed multitudine tumultuante, reuocatur ab Imperatore, & reſtituitur ſuæ eccleſiæ. Socrates libro eodem, capite decimoſexto: & Theodoretus libro quinto, capite trigeſimoquarto.

Georgius in uita eius narrat, Honorium ab Innocentio Romano admonitum de Ioannis iniuſta damnatione, ſcripſiſſe fratri Arcadio: & ſuaſiſſe, ut eum reduceret, ne ubique malè audiret, ut perſequutor piorum doctorum.

Haud ita multo pòſt, cum ad ſtatuam Imperatricis argenteam, penes eccleſiam Sophię collocatam, publici ludi exercerentur, & Ioannes id pro concione reprehendiſſet: Eudoxia in eius uindictam conuocabat denuò Synodum. Ille uerò homiliam illam, cuius eſt initium, RVRSVS Herodias inſanit, rurſus turbatur, rurſus ſaltat, rurſus in diſco caput Ioannis accipere quærit, &c. in eccleſia perorat. Ac cum conueniſſent epiſcopi, petit, ut fiat inquiſitio de criminibus ſibi ab aduerſarijs obiectis. Illi alijs neglectis, id quod plauſibilius erat, arripiunt: quòd nimirum poſt depoſitionem, ſine ſynodali ſententia, proprio arbitrio epiſcopatum inuaſiſſet. Et licet Ioannes opponeret, ſe à ſexagintaquinque epiſcopis reſtitutum eſſe, & canonem quem allegarent Arianorum eſſe contra Athanaſium demonſtraret: tamen damnabatur. Imperator, quòd bis eſſet in Synodo damnatus, ab eccleſia abſtinet.

Ioanne à miniſterio remoto, multi ex epiſcopis & presbyteris & plebe ſeparatim cōuentus celebrant. Aliquanto pòſt, cum Imperator ab Acacio & Antiocho eſſet perſuaſus, eum iuſtè depoſitum eſſe, ut referūt Metaphraſtes & Georgius, in exilium eius edicto abducitur. Socrates libro ſexto, capite decimooctauo: Sozomenus libro octauo, capite uigeſimo, uigeſimoprimo, uigeſimoſecundo, ad oppidulum in diſerto Armeniæ Cucuſum. Cum autem iſthic Armenijs & uicinis multis prodeſſet, & ex Antiochia & Syria ad eum excurrerent non pauci, remotus eſt longius in Arabiſſum. Nicephorus libro decimotertio, capite trigeſimoſeptimo.

Seueriano autem & Porphyrio, & alijs epiſcopis Syriæ apud Imperatorem inſtantibus, Pityunta ad fines Romani Imperij & Ponti, in uiciniam Barbarorum traduci iubetur. Sozomenus libro octauo, capite uigeſimooctauo: Theodoretus lib. quinto, capite trigeſimoquarto.

¶ Nec mutum canem egit contra hæreticos, ſed ſeſe ſtrenuè ijs oppoſuit. nam Marcionis peſtem Antiochia, & ex alijs uicis Orientalibus paſtorum cohortatione & edictis regijs pepulit. Theodoretus libro quinto, capite trigeſimoprimo: & Georgius in uita eius. Marcionis, & Valentini deliri dogmatis meminit enarratione in caput ſeptimum Eſaiæ: ac confutat eorum errores, in ſecundum caput ad Philippenſes.

Nouatianis etiam, & Quartodecimanis infenſus fuit: Socrates libro ſexto, capite undecimo.

Arianis Conſtantinopolitanis ſeſe oppoſuit grauiter: Socrates libro ſexto, capite octauo, Et ad Scythas Arij hæreſi infectos

in uiam reducendos, ſubornauit presbyteros & diaconos, & lectores, qui lingua Scythica in eccleſijs ueram doctrinam tractarent, & propagarent, Theodoretus libro quinto, capite trigeſimo.

Arium, Paulum Samoſatenum, Marcellum, Sabellium, Manetem, Apollinarium, Photinum, Sophronium, refutat in ſecundum caput ad Philippenſes.

In gentilium ſuperſtitione extirpanda etiam aſsiduus & acer fuit. Nam cum in Phœnicia cognouiſſet adhuc uigere cultum idolorum, corrogauit à mulieribus pijs & opulentis ſumptus, & excitauit quoſdam monachos, & regia edicta de templis idolorum euertendis & lucis excindendis impetrauit: ac eo modo idola & delubra & lucos deſtruxit. Theodoretus libro quinto, capite uigeſimotertio. In Scythiam ad Iſtrum miſit ſacerdotes, qui de Chriſti religione Barbaros erudirent. idem libro eodem, capite trigeſimoprimo. Refutat etiam Epicureos & Stoicos, Homilia trigeſimaoctaua in acta Apoſtolorum: & ſcripſit librum contra gentiles.

¶ De uitæ eius ſanctimonia, Sozomenus libro octauo, capite ſecundo refert, quòd caſtè uixerit, & accuratè conuerſatus ſit. à cõuiuijs prorſus abſtinuit: idem libro octauo, capite nono. Ne ſeditionis autor eſſe uideretur, plebe tumultuante, ſedulò cauit: Socrates libro ſexto, capite decimoquinto.

In egenos & pauperes liberalis fuit: ac in ipſo exilio, cum Olympias & alij ei ſumptus mitterent, ab Iſauris multos captiuos redemit. Sozomenus libro octauo, capite uigeſimoſeptimo.

Noſocomium eum Conſtantinopoli ſuis ſumptibus ædificaſſe, refert Georgius in uita eius. Magis iræ quàm reuerentiæ eum indulſiſſe, & immoderata libertate in taxandis peccatis uſum eſſe, Socrates libro ſexto, capite tertio refert.

In magna exiſtimatione apud doctos pleroſque fuit. Theodoretus appellat eum Magnum Ioannem: libro quinto, capite uigeſimooctauo. & Doctorem orbis terrarum: capite trigeſimoſecundo. Eodem titulo etiam eum Innocentius Romanus, in epiſtola ad Arcadium, dignatur: ubi Imperatorem in Ioanne Chriſtum ipſum perſequutum eſſe demonſtrat, apud Nicephorum libro decimotertio, capite trigeſimoquarto. Idem in literis ſuis ad ipſum, nominat eum fratrem, & collegam. Nicephorus libro eodem, capite trigeſimoſecundo. Ac eum cauſa indicta per iniuriam eiectum eſſe aſſerit palàm, in epiſtola ad clerum Conſtantinopolitanum. Nicephorus ibidem. Iſidorus Peluſiota publicis ſcriptis eum defendit, ac Theophilum & Cyrillum acriter perſtrinxit. Commendauit etiam ſtylum eius, quòd Atticiſmum ſaperet, Nicephorus libro decimoquarto, capite quinquageſimotertio. Ac Honorium bis pro reducendo Ioanne ab exilio ſcripſiſſe, ſed ab Eudoxia literas interceptas eſſe, narrat Georgius in uita eius. Socrates in eo reprehendit, quòd in arguendis potentiorum uitijs nimis apertus & præceps fuerit: libro ſexto, capite quinto, & decimoquinto, & decimooctauo. & quòd etiam millies lapſis non denegandam pœnitentiam aſſeruerit: libro eodem, capite ſecundo.

Verùm quis non uideat, Socratem ea reprehenſione ſuam hæreſin prodidiſſe, & inſcitiam? Niſi enim Nouatianus fuiſſet, ac ignoraſſet illa dicta Pauli, Inſta tempeſtiuè & intempeſtiuè, increpa eos ſeuerè: ſi inſanimus, Deo: ſi modeſtè agimus, uobis: haud ſic cenſuiſſet.

Poſtremò, cum in itinere eſſet uerſus Pityunta, & Comana ueniſſet ad pontum Euxinum, dolore capitis & febri correptus, diem obijt, decimoquarto Nouembris. Socrates libro ſexto, capite uigeſimoprimo: Sozomenus libro octauo, capite uigeſimooctauo: Anno Domini quadringenteſimo octauo. Nauclerus generatione decimaquarta. Quod tamen cum Chryſoſtomi ſcriptis non congruit. nam in oratione tertia contra Iudæos dicit, nunc agi annum quingenteſimum.

Quòd Petrus & Ioannes apoſtoli nocte præcedenti apparuerint, & uictoriam contra dæmones prædixerint (ut Nicephorus libro decimotertio, capite triceſimoſeptimo refert, & Georgius) & quòd Baſiliſcus martyr ei prædixerit, quòd in ſuo templo ſit ſepeliendus (ut Theodoretus & alij narrant) fabuloſum magis, quàm uerum eſſe uidetur. Anno ætatis quinquageſimoſecundo, epiſcopatus uerò quinto & dimidio mortuum, refert Zonaras tomo tertio.

Mortem eius ſecutum eſt diſsidium inter epiſcopos, quorum alij eum damnabant, alij cauſam & innocentiam eius tuebantur. Alexander Antiochenus primus nomen eius in Commentarios Eccleſiæ retulit, & alijs idem ſuaſit: Nicephorus libro decimoquarto, capite uiceſimoquinto. quẽ ſecutus eſt Atticus: libro eodem, capite uiceſimoſexto. Cyrillus Alexandrinus

diu re-

diu recuſauit nomen eius in Caralogum referre: ſed ab Iſidoro Peluſiota, & uiſione quadam admonitus, mutauit ſentētiam. Niceph. decimoquarto, cap. uigeſimooctauo. Reliquię eius, Proclo interpellante Imperatorem, (ne poſt obitū uideretur adhuc exulare) Conſtantinopolim ſunt translatæ. Zonaras tom. 3. Theodoſio cum lachrymis orāte, ut ignoſceret patri ſuo Arcadio, & matri Eudoxiæ, quòd eum in exiliū expuliſſent. Sigebertus in Chronico.

ARSATIVS.

Arſarius, frater Nectarij, Chryſoſtomo in exilium eiecto, cùm mediocri laude presbyterij dignitatem diu geſsiſſet, tandem anno æratis ſuæ octuageſimo eccleſiæ Conſtantinopoliranæ præfectus eſt: ut narrant Socrates libro ſexto, capite decimonono: Sozomenus libro octauo, capite uiceſimotertio: Nicephorus libro decimotertio, capite uiceſimooctauo. Minus autem ad eam functionem, propter ſenectam, idoneū eſſe iudicarunt plerique. Nicephorus narrat, Simeonē quendam dixiſſe: Prò pudor, quis cui? Quaſi quidam (ut ita dicam) uetus truncus, multa principum facilitate ſubſtitutus eſt? Vir octogeſimum ſupergreſſus annum, tumulo magis appoſitus quàm throno, delirus quidem & deſipiens, ad dicendum quidem ineprisſimus, ad cogitandum aūt de rebus dicendis ſtupidiſsimus, ad faciendum uerò ignauiſsimus, parum admodum ab inanimatis diſsidens, lecto & angulo dignus. Antoninus quoque ipſius mentionem faciens, hoc illum elogio ornat, quòd fuerit homo quem piſces facundia, ranæ agilitate ſuperarent: titulo decimo, cap. nono, Vnde haud dubiè factum, quod (ut ibidem recitatur) fratri Nectario iuramento promittere coactus fuit, nolle ſe ullam admittere electionē, qua ad Eccleſię gubernationem ipſe uocaretur. animaduertit enim hominis ad res gerendas ineptirudinem. Socrates uidetur ea quæ ignauiæ fuerunt, mollius interpretari, & manſuetudinis titulo commendare. nam dicit, propter ſummam manſuetudinem pacarè ipſum gubernaſſe eccleſiam. Sed ex Sozomeno & Nicephoro liqnet, epiſcopum fuiſſe illandatum, parumque eccleſiæ gratum: rum hoc nomine, quòd ad res nullas eſſet utilis. quòd ipſius ignauia abutētes reliqui miniſtri, cum multa perperam & pro ſuo arbitrio facerent, paſtori ea tribuebant. Huc illud quoque malum acceſsit, quòd populum, qui paſtoris eiecti Chryſoſtomi dęſiderio ſeceſsionem fecerat, ui ad communionem adigere tentabat, propoſitis edictis Imperarorijs, turbatisque ipſorum conuenriculis per aulicos ſatellites. Quòd ipſum prorſus exoſum apud omnes reddidit, ita ut etiam Occidentales epiſcopi, ne quidem ſola compellatione ipſum dignari fuerint: ut trigeſimoquarto capite, libro quinto Theodoretus: & uiceſimoſecundo capite Nicephorus ait. Non fuit autem diuturnum ipſius curriculum. nam poſt alterum ab exacto anno menſem, quo epiſcopus creatus fuerat (ut Nicephorus & Antoninus annoratum reliquerunt) diem obijt, ac poſt mortem eum Innocētius Romanus cum omnibus ſuis ſectatoribus excōmunicauit, & nomen eius epiſcoporum Caralogo inſcribi uetuit. Nicephorus libro decimo tertio, capite trigeſimoquarto.

ATTICVS.

Atticum Sebaſtiæ Armeniorum ortum, communi conſenſu meminerūt Socrates & Sozomenus: ille qnidem libro ſexto, capite uiceſimo: hic uerò libro octauo, capite uiceſimoſeptimo. Ac primis adoleſcentiæ annis ibidem in philoſophia monaſtica inſtitutus eſt, pręceproribus monachis, è ſchola Euſtathij Macedonianæ hæreſeos. Sed cum ad maruriorem ętatem ueniſſet, ſeſe ijs qui uniuerſalis eccleſiæ nomine cenſebantur adiunxit. Arſatio autem ſuo munere defuncto, quum ambitionibus in Conſtantinopolitana eccleſia certaretur, huic Attico, uni ex presbyteris cleri iſtius, demum eius gubernatio commiſſa eſt poſt contentiones plurimas: idque factum narrar Socrates, Arcadio VI. cum Probo Conſulibus: qui, iuxta Proſperum, conſulatum geſſere anno quadringenteſimo octauo: ſiue ſexto, iuxta Marianum: triennio ante Imperatoris Arcadij obirum, ſicut expreſsè oſtendit idem Socrates libri ſequentis, ſeptimi ſcilicet, capite ſecundo: Cum, inquiens, Imperator Theodoſius minor, octo eſſet annos natus, triennium iam Atticus in epiſcopatu Conſtanrinopolitano celebris agebat.

Ingenio eleganti fuiſſe uolunt, & mirè felici in rerum uocabulis inueniendis, apteque ac dextrè accommodandis. Eius rei exemplum unum arque alterum profertur. Fuit nauale ſiue ſtatio quædam ad anguſtias Euxini Ponti, antiqua appellatione φαρμακεία dicta. Eam mutato nomine θεραπείαν appellauit, ne quid infamis illa & mali ominis denominatio obeſſet conuentibus, quos eo loci agere conſueuerat. Rurſum uni ex ſuburbijs Conſtantinopolitanis nomen indidit Argyropolis, ob non mediocrem loci eius amœnitatem: & quòd eregionè ſirum eſſet Chryſopoli peruetuſtæ nauium ſtarioni, ualde celebri, quòd ibi de mercibus præteruehendis reddendum erat teloninm: ut uiceſimoquinto capite ſeptimi libri Socrates commemorat.

Eloquentia ipſum ualuiſſe, Cyrilli teſtimonio

monio clarum eſt, qui in epiſtola ad Atticum ita dicit: Sed noui pietatem tuam præclaram in eloquentia eſſe, &c. ea extat libro decimoquarto, capite uiceſimoſeptimo apud Nicephorum. Cæterùm commendant eum autores à prudentia in cauendis & ſtruendis inſidijs.

Docendi donum & habuiſſe & exercuiſſe, etiam priuſquam ad gubernacula eccleſiæ capeſſenda electus fuiſſet, Socrates eſt author: qui elaboratis ipſum ſermonibus docuiſſe ait, dũ adhuc fuiſſet presbyter. poſtea uerò ex induſtria parrheſian eum eiuſmodi nactum, ut etiam extemporè populariter docere potuerit. Sermones autem ſiue conciones ipſius medij fuiſſe generis, qui quidem non prorſum eruditione & elegantia caruerint: non tamen tales qui digni habiti fuerint, ut ab auditoribus excepti eſſent: poſt Socratem & Sozomenum etiam Nicephorus refert, libro tredecimo, capite uiceſimonono. Multum etiam ſtudij ac diligentiæ poſuit lectitandis ueterum libris, præſertim Græcorum oratorum: quibus, cum ſolidiore quidem eruditione per ſeſe non excelleret, tamen alieno ſupellectile ita ſe inſtruxit, ut neque per ſophiſtas, neque per philoſophos (ut Socrates habet) circumueniri potuerit: cum ipſe econtrà uiris eruditis plurimis, ſi quando cum ipſo congreſsi eſſent, impoſuerit, pro doctiſſimo ſeſe uendirando: ut poſt Sozomenum etiam Nicephorus commemorat ibidem. Vnde Socrates eundem mediocriter, libro ſexto, capite uigeſimo: & admodum doctum, libro ſeptimo, capite ſecundo ſcribit fuiſſe.

Gubernationem ſuam ita inſtituit, authoribus Socrate & Nicephoro, ut res eccleſiæ inde multũ incremẽti ceperint. Fuit enim aſsiduus in docendo populo, & ad pietatis ſtudium cohortando: neque ſuæ tantum eccleſię curam diligẽter geſsit, ſed & aliarum: utq́ue illæ quoque pijs doctoribus non deſtituerentur fecit, qua in re non defugit moleſtias faciendorum itinerum. Sic Niceam ad ordinationem profectus eſt. Ac dignum ſanè narratione eſt, quod ibi cum quodam habuit Nouatianorum epiſcopo colloquiũ, Aſclepiade nomine: quem conſpicatus annis grauem, cum interrogaſſet, Quot in epiſcopatu annos exegiſſet? illeq́ue reſpondiſſet, quinquaginta: tum ipſe, Multum felix es, ô homo, qui tanto tempore opus bonum adminiſtraris. Sed inter cætera eius ſermonis, denique & hoc ſubiunxit: Ego Nouatum laudo quidem: Nouatianos uerò qui ipſum ſequi uideri uolunt, minimè probo. Dictum hoc ut nouum, & ceu paradoxum quoddam, cum parum quid ſibi uellet caperet, inquit Aſclepiades: Quomodo hoc dicis epiſcope? Ibi Atticus: Propterea illum laudó, quòd eos qui idolis ſacrificauerant, ad communionem non admiſit: id etenim & ego feciſſem. Nouatianos uerò auerſor, quòd exiguarum quarundam rerum gratia, & ob lapſus admodum leues, laicos à communione excludunt.

Superſtitionum occaſiones, quantum fieri potuit, præcidere ſtuduit. Nam cum ad Sabbatij ſepulchrum Conſtantinopoli, eius factiones homines preces facerẽt, ac quoſdam cultus demortuo, ueluti qui uir ſanctus fuiſſet, præſtarent, noctu miſsis certis hominibus, cadauer inde erutum, in alium locum transferri curauit. Vnde factum, ut ſectatores ipſius deinceps eam ſuperſtitionẽ ceremoniasq́ue ad ſepulchrum, cum uiolatum illud cernerent, poſthaberent. Recitat Nicephorus libro decimoquarto, capite uiceſimoquarto: & ante illum Socrates libro ſeptimo, capite uiceſimoquinto. Illud etiam ex eodem authore Socrate, capite uiceſimooctauo addendum eſt: Tantam ipſius fuiſſe autoritatem, ut peculiari ſanctione ſit ſtatutum, ne ſine Conſtantinopolitani primatis ſententia ullius paſtoris fieret electio. eamq́ue legem de ſola perſona Attici latam, perſpicuè memorat. Ex epiſtola ad Cyrillum hoc manifeſtè apparet, tum in ſuæ eccleſiæ gubernatione, eum ſedulò cauiſſe, ne commoda rerum adminiſtratio in eccleſia & religione à multitudinis iudicio penderet, illiusq́ue ad arbitrium moderanda eſſet.

Diligentem etiam diſpenſatorem fuiſſe myſteriorum Dei, nec margaritas porcis & canibus proieciſſe, inde exiſtimari poteſt, quòd Iudæum quendam paralyticum baptizari cupientem, non prius admiſit, quàm doctrinam ſincerã Domini noſtri IESV Chriſti didiciſſet, & confeſſus eſſet. Socrates libro ſeptimo, capite quarto.

¶ Gennadius narrat, ipſum ualde egregium librum ſcripſiſſe ad reginas, Arcadij Imperatoris filias, de fide & uirginitate, in quo peruerſum Neſtorianum dogma impugnet: quod ſanè mirum, cum Neſtorius poſterior ipſo, nondum in arenam prodijſſet, neque illud peſtilentiſsimũ cõtentionis & innumerabilium turbarum pomum in mediũ proieciſſet, ſuũ ſcilicet blaſphemũ dogma, niſi fortè iã antè, priuſquã palàm prodiret, paulatim & occultè quædã erroris ſui ſemina diſſeminauit, quod tñ authores non meminerũt: imò contrarium quodãmodo. nimirũ in itinere, cũ uocatus Conſtantinopolim ad ſuſcipienda iſtius eccleſiæ gubernacula pergeret, tũ primũ iſtius blaſphemi ſui dogmatis habuiſſe uenenũ à Theodoro

Mopſueſtienſi

Mopſueſtienſi paſtore. Poteſt tamen fieri, ut in ſpiritu multo antè prȩuiderit (ſicut talia multa profectò pijs doctotibus reuelat Deus) quid'uam paulo pòſt in Eccleſia illa ſua euenturum eſſet malorum: & ita quaſi de re præuiſa ſuos præmonere uoluetit. ſicut Bergomenſis innuere uidetur, dum eadem repetens inquit: ipſum præueniendo Neſtorianum dogma impugnaſſe. Ttithemius, qui & ipſe huius ſcripti meminit, partirur illud in duos libros, & extare dicit: addirque, quod etiam quaſdam epiſtolas ſctipſerit, & quædam alia. Recitant etiam uterque, Socrares & Nicephorus, epiſtolam ſub nomine Attici ad Callopium presbyrerum Nicenum, de pecunia in egenos diſtribuéda, quam ipſi miſerat. Nicephorus in capite uiceſimo ſexto decimiquarti libri, ponit aliam quoque epiſtolam ſatis prolixam Attici huius, ad antiſtitem Alexandrinum Cyrillum, de Chryſoſtomi defuncti nomine, in epiſcoporum matticulam (ut dicunt) ſeu catalogum iuſerendo. Exrat ibidem etiam alia, ſed breuiuſcula, ad Petrum & Aedeſium Cyrilli in Eccleſiaſtico munere diaconos, de eodem negocio. Extat in primo Conciliorum tomo, in fine Africani concilij, breue epiſtolium eiuſdem Attici, ad Cōcilium illud: in quo uunciat, mittere ſe integrè canones Nicenos, ſicut patres ab ipſo per legarum petieraut. In fine Chalcedonenſis ſynodi, in ſermone quem habent patres ad Imperarorem Marcianum, fit mētiō cuiuſdam Attici epiſtolæ ad Eupſychiū, ex qua ſententiam allegant.

In doctrina qualis fuetit, quid'ue de ſingulis articulis ſenſetit, cum ſcriptis ipſius careamus, dicere nihil poſſumus. In Apologetico ſuo allegat Cyrillus Alexandrinus huius Attici teſtimonium, pro dogmate quod defendendum ſumpſerat, de Chtiſti uidelicet incarnatione, & miranda diuerſarum narurarum in una perſona copulatione. eſt autem huiuſmodi: Hodie Dominus Chriſtus humanitatis natiuiratem ſuſcepit. iuxta enim diuinam dignitatem prius extitit. Deinde illis iterum annectit: Humanitatis uerbum exinanitur, natura non exinanibile exiſtens: ſeipſum enim exinaniuit, forma ſerui aſſumpta, qui abſque carne propter te incarnatur. Verbum enim caro factum eſt: qui tactui non ſubiacet. propter incorpoream naturam palpatur: qui principio caret, ſub ptincipio corporali fit: qui perfectus eſt, creſcit: qui inconuertibilis, proficit: qui diues, in diuerſorio fit: qui operit cœlum nubibus, pannis iuuoluitur: qui rex, in præſepio ponitur. At quod poſt unitionem ſubſiſtentias diuidere, delicto non careat, & ſit planè ſubuertere uenerandum incarnationis ſacramentum, nihilominus cognoſcemus legenres ſententias Iulij & Felicis, qui olim Romanæ eccleſiæ doctores fuere. Vſurpant idem teſtimonium patres Epheſinæ ſynodi primæ, qui cum Cyrillo contra Neſtorium coniuncti, eius dogma uentilabant: ut in actis eius ſynodi ſub fincm ferè primæ actionis Chalcedonenſis concilij refertur. Arque illi ipſi patres mox etiam aliud eiuſdem Attici ſubiungunt, quod eſt huiuſmodi: Si quem diſcernit incarnario unigeniti, & partus uirginis, & paſsionum communio, & crux, & paſsio arque mors: diſcens cognoſcat, prouiſotia hæc uniuerſalis ſalutis, ſed non indigna diuinæ clementiæ. Si enim turpe eſt Deo, habitare in uirgine: turpius eſt omnino, creare. Si autem creans non ſuſtinuit contumeliam, neque habitare in creatura, dignum uerecundia iudicauit. Er ſi pati malum eſt: quale eſt à paſsionibus liberare? Ideo & mortuus eſt, ut immortali morte mortem mortificaret: & reſurrexit, noſtram diſponens reſurrectionem. Et omnia hæc ſuſcepit, non natura diuinitatis, ſed ſuſceptione carnis: illa quidem, in inuiolabilitate propriæ impaſsibilitatis permanens: has uerò omnes paſsiones ſuſtinens, quatenus optimæ conuerſationis fieret legislator & ptinceps. Aliud item, ſed breue, in allocutione Imperatotis Marciani, in fine concilij Chalcedonenſis: Quid igitur oportebat operari ſapientiſsimum, mediationem aſſumptæ carnis, & unionem Dei uerbi ad hominem, qui ex Maria eſt? Nam utraque ſunt facta ita, ut ex utroque unitum, Chriſtum quidem fateamur in propria impaſsibilis naturæ dignitate perſiſtere, mortem guſtare ſimul, ut & ſocia ſibi naturæ carnis oſtenderet per mortem, mortis ipſius contemptum: pariterque etiam, ut noui Teſtamenti per obitum iura firmentur.

Ex epiſtola illa ad Cyrillum, unum hoc animaduerti poteſt, de traditionibus & canonibus Patrum mediocriter ipſum ſenſiſſe: quòd non ita exactè ipſorum obſeruationi ſit inſiſtendum, ſed interdū probabili aliqua ratione licere uti aliqua mitigatione. Sic autem ſctibit: Et cogitationibus noſtris ad populi concordiam inclinati, canonibus quidem Patrum detrimentum nullū afferimus: exactæ autem uerborum obſeruationi, uniuerſi orbis pacem præferimus. Non ignoro equidem & Paulum, cum Eccleſiaſticas ederet conſtitutiones, ſapienter occaſionibus prouida diſpenſatione uſum eſſe.

Certaminibus multis implicatus fuit: & ipſe etiam non paucorum author, fons & origo extitiſſe uideri poteſt. Primùm enim

Antoninus titulo decimo, capite nono, ex Palladio, non ueretur ipſum totius contra Chryſoſtomum machinationis architectum diſertè nominare. Sozomenus & ipſe, eundem unum ex inimicis Ioannis fuiſſe meminit, iam tum cum presbyter ad paſtoris munus uocaretur. Eo autem quòd in locum Ioannis ſeſe ſubſtitui, cum is in exilium eiectus eſſet, paſſus fuerit, multum turbarum excitauit. nam non modò ſuæ eccleſiæ homines offendit, ſed etiam totius Europæ epiſcopos abalienauit: qui eum non prius in communionem receperunt, quàm Chryſoſtomi nomen in Catalogum reliquorum defunctorum epiſcoporum adſcripſiſſet, & in publicis precibus mentionem eiuſdem facere cœpiſſet: ut Theodoretus triceſimoquarto capite libri quinti commemorat. Capite triceſimoquarto, libri tredecimi apud Nicephorum recitatur, quòd etiam ab Innocentio Romano epiſcopo ſit accuſatus, ſed demum rem compoſitam. Ac comparent eius tranſactioni s quædam obſcuriora ueſtigia in epiſtolis Innocentij ad Maximianum epiſcopum, & ad Alexandrum Antiochenum, in quibus Attici expreſsè quidē fit mentio, ſed ita, ut qui uideatur à communione fuiſſe ſuſpenſus per Innocentiū: quā ipſi reſtituere tamen etiam, ad interceſsionem ſiue Maximiani, ſiue aliorum, uidetur renuere, niſi cauſis ob quas acciderat expiatis, & pacis conditionibus propoſitis impletis. Extant eæ epiſtolæ in primo Conciliorum tomo, in decretis Innocentij ordine decimaſexta & decimaſeptima. Quare tandē fortè læſus contentionibus ac priuatis calūnijs Atticus, conſiderans etiam damna ſuæ & aliarum eccleſiarum maxima ex tam diuturno diſsidio: quod demum facere haud dubiè coactus fuiſſet, id ultrò fecit, Iohannisque memoriam publicis precibus admiſcuit, ne ſi ui ad id præſtandum aliquando adigeretur, malo exemplo id fieret. Hoc pacto omnem illam inuidiam, in quā ob Chryſoſtomum incurrerat, aboleuit, ſuam eccleſiam in mediocrem tranquillitatem reſtituit: ut uiceſimoquinto cap. decimiquarti libri narrat Nicephorus. meminit & Socrates in ſuprà citatis locis. Non autem contentus ſuam pacaſſe eccleſiam, tentauit conciliationem & aliarum (nam illud ob Chryſoſtomi eiectionem diſsidium paſsim eccleſias diſtraxerat) & in primis Alexandrinæ. Quare prolixè ſcripta ad eius Eccleſiæ primarium Cyrillum epiſtola, factum ſuum ipſi oſtendit, eiuſq; rationes explicat: eumq; ſeriò hortatur, ut ipſe etiam communis pacis tranquillitatiſque rationem habens, idem faciat, & Chryſoſtomum inter epiſcopos annumerare non grauetur, eiuſque in precibus mentionem publicè faciat: ut ex eodem Nicephori loco planum eſt. Quòd tumultus in Sinnadenſium Phrygiæ Pacatianæ, qui ob diſsidentes paſtores exorituri uidebantur, cum alter alterius eccleſiam occupaſſet altero abſente, repreſsit, altero cui iniuria facta uidebatur per literas delinito, eoque adducto ut deinceps uitam priuatā amplexus, priuatis iniurijs publicam utilitatē eccleſiæ anteponeret, in ipſorum uitis eſt expoſitum, ex Socrate libro ſeptimo, capite tertio: Nicephoro libro decimoquarto, capite undecimo. Cum hæreticis etiam ipſi negocium fuiſſe apparet. nam Proſper in tractatu de argumentis contra Pelagium, non longè ab initio, nominatim narrat de hoc Attico, quòd Pelagianos confutarit, hiſce uerſibus:

Quid loquar & curam, magna quam geſsit in urbe
Conſtantinopoli, docto bonus ore ſacerdos
Atticus, antiqua legatos hæreticorum
Confutando fide? de qua tunc impia corda,
Quamuis ſe obducto tegerent uelamine forma
Iudicij, & tacitæ tulerint tormenta repulſæ.

Et ſi quæ fides Gennadio, impugnauit etiam ſcripto Neſtorianum dogma: de quo quid ſentiamus, ſuprà expoſuimus. Et conueniūt in hoc ſcriptores, Socrates, Sozomenus & Nicephorus, quòd erga ſuæ fidei conſortes, qui unius eiuſdemque cum ipſo ſententiæ ſectatores eſſent, fuerit placidiſsimus, eoſdemq; ſibi conciliare ſtuduerit. Erga eos uerò qui diuerſum ab ipſo ſentirent, ſeu (ut explicatè habet Socrates) erga hęreticos, exhibuerit ſe auſterum & formidabilem, ita ut illis terrori eſſet: idq; ea prudentia, ut rurſum & manſuetum ſe ac comem ipſis præberet, ſi res poſtularet. Nam ſatis ſibi habuit, formidine ac incuſſo terrore ipſos reprimere, nec præterea ulla alia moleſtia eos afficere ſtuduit. Inter hæreticos autem præ cæteris fauere uiſus eſt Nouatianis: cuius rei non unum indicium narrat Socrates libro ſeptimo, capite uiceſimoquinto. Cum nonnulli ſuæ Eccleſiæ homines ipſum hortarentur, ne pateretur intra mœnia ciuitatū ſuos agere conuentus Nouatianos, reſpondit: Ignorare mihi uidemini, quæ unà uobiſcum hi perpeſsi fuerint, cum ſub Conſtantio & Valente perſecutionem pateremur. Adde quòd etiam ab eccleſia ſeceſſerint, tamen in fide nihil innouarint: imò ſunt ueraces noſtræ fidei teſtes.

Morum illecebris ac blandimentis talem fuiſſe, Socrates ex Sozomeno prædicat, qui ſe omnibus potuerit facilimè ac comiter accomodare. Ac plurimùm, & meritò quidem, commendatur inſignis ipſius pietas & munificentia erga afflictos & egenos. nam nō tantum Chriſtianos, qui ob grauiſsimas pen-

perſecutiones è Perſia ſupplices ad ipſum ueniebant, percupidè ac benignè accepit & cõſolatus eſt, ac fouit rebus neceſſarijs: ſed etiam Imperatori Theodoſio iuniori hortator aſsiduus fuit, ut uniuerſas eccleſias Perſiæ in tutelam ſuam receptas defenderet: regisq́; tyrannidem ſi minus interceſsione flectere poſſet, ſaltem ui & armata manu reprimeret: ut Socrates libro ſeptimo, capite decimooctauo: & Nicephorus libro decimoquarto, capite uiceſimoprimo referunt. Celebratur & hæc ipſius benignitas, quòd Calliopio Niceno presbytero trecentos aureos miſerit, quos egenis diſtribueret: ueluti eius rei extat epiſtola, ut ſuprà indicauimus. Vbi hoc notatu digniſsimum, quòd rationem quodammodo oſtendit dandarum eleemoſynarum, cum iubet illis tanrum largiri quos publicè ſtipem petere pudeat: & uetat illis erogare, qui ex mendicatione quęſtum quaſi faciãt, neq; uelint (cum poſsint) honeſto aliquo manuũ labore uictum quærere, iuxta Dei inſtirutum. Vitæ ſuæ finem ipſum præuidiſſe memorant. Niceę enim diſceſſurus, ad Calliopium presbyterũ dixit: Si ſe uiuum rurſum uidere cuperet, ante autumnũ ſe Cõſtantinopolim conferret. nam ſi tardius accederet, futurũ ut ipſum ſuperſtitem amplius non offenderet. Et mortuũ tradit Socrates, poſteaquam uigintiunũ annos eccleſiam rexiſſet, die undecimo Octobris, conſulatu Theodoſij x i. & Valentiniani i. qui incidit in Chriſti annũ quadringenteſimum uiceſimumoctauum.

SISINNIVS.

Attico ſucceſsit Siſinnius. Electus eſt à populo poſt longam cõtentionem, ob inſignẽ in pauperes liberalitatem: cum prius presbyter in ſuburbio e regione Cõſtantinopoli, Oleæ, ſeu Eleæ nomine, fuiſſet (ut narrat Socrates libro ſeptimo, capite uiceſimoſexto) uiceſimooctauo Februarij, conſulatu Theodoſij x ii. & Valẽtiniani iunioris Auguſti ii. Ab iſta autem ſua pietate & ſingulari amore quo miſeros complectebarur, nihil remiſit, etiã iam eccleſiæ gubernatione impeditus: quare etiã tum ſuis unicè fuit charus. Cõmendatur etiam uitæ ipſius temperantia, & integritas, ac morum cãdor, quòd fuerit homo ſine fuco, omnibus apertus & expoſit⁹: & qui à negociorum multitudine abhorruerit. Quo nomine nõ defuerunt qui ipſum ignauiæ arguerent: homines nimirum, quib. uolupe eſt quadam curioſitate omnib. ſeſe ſine fronte negocijs immiſcere. Quorũ cum ipſe polypragmoſynẽ moleſtius ferret, acerbius illos interdũ accipere ſolebat: ut idẽ author narrat capite uiceſimooctauo eiuſdem libri. Additurq́; ibidem, quòd priuſquam integrum in rerum Eccleſiæ adminiſtratione biennium exegiſſet, uita exceſſerit, Conſulatu Hierij & Ardaburij, uiceſimoquarto Decembris: quorum magiſtratum Proſper refert, ad annum Chriſti quadringenteſimum triceſimũ, Imperij Theodoſij poſterioris annum quartum, incidiſſe. Meminit & Nicephorus Siſinnij, eiusq́; gubernationis, libro 14. capitibus 29. & 30.

MAXIMIANVS.

Cum Neſtorius ob hæreſin ab epiſcopatu Conſtantinopolitano eſſet remotus, poſt quartum demum menſem ei Maximianus ſucceſsit: ut Socrates indicat lib. 7. cap. 35 & 37. Octobris die 25. Baſſo & Antiocho Coſs. qui faſces geſſerunt anno Domini 40. & 54. ut Proſper annotauit: à quo annis duobus inferior eſt Marianus. qui tamẽ utrique, his ipſis Coſs. Neſtorium depoſitum memorãt. Monachus olim fuerat, ſed in presbyterorũ numerum adſcriptus eſt: eam ob rem ſolam pietatis laudem adeptus, quòd proprijs ſumptibus monumenta extruxerat, in quibus piè defunctorum conderenrur corpora. Homo aliàs idiota, & doctrinę haud ita magnæ. ac proinde ſuę infantiæ gnarus, iam olim uitam quietiorem, & à rebus agendis alienorem elegerat. Quamobrẽ eccleſia ab externis rerum motibus tranquilla, multa pace & quiete ſub ipſo fruebatur: ut poſt cæteros etiam Euagrius affirmat libro primo, capite octauo. Liberatus in ſuo Breuiario, in ſecundo Conciliorum tomo, ſeptimo capite, ad cætera ipſius pietatis hoc etiam ſubijcit, quòd fuerit fide conſtans. Ex octauo capite eiuſdem Breuiarij apparet, hunc Maximianum ab Antiocheno metropolitano Iohanne, & nonnullis alijs ipſi coniunctis, non habitum epiſcopi aut legitimi paſtoris loco, quamdiu diſsidium illud quod in Epheſina ſynodo ob Neſtorianam depoſitionem inter Antiochenum illum & Alexandrinum pręſules obortũ fuerat, durauit. Diſertè enim in memorato loco ſcribitur, tũ demũ Maximianum hunc ſuſceptum ab Antiocheno & ſuis, cum iſti ſibi ſunt reconciliati. Poſt biennij autem & menſium quinque curriculum, uitam cum morte cõmutauit, die quinta hebdomadis ante Paſcha: hoc eſt, Aprilis duodecima, Areobundo & Aſpare conſulatum gerentibus: anno, iuxta Proſperi Chronicon, quadringenteſimo triceſimoſeptimo: ut Socrates eodem libro, capite uerò quadrageſimo recitat. Recitat & Nicephorus eadem de hoc Maximiano, libro decimoquarto, cap. 37.

PROCLVS.

Proclum ab ineunte ætate pręceptoribus uſum Rhetoricæ, & dicendi artibus operam dediſſe, narrat Socrates li. 7. capite quadrageſimoprimo. Poſt exactã aũt adoleſcentiã

in lecto-

in lectotum ordinem cooptatum Chryſoſtomi lectstorem, miniſtrum, in ſcribēdis libris adiutorem, & corporis curatorem fuiſſe, Nicephorua eſt autor libro decimoquarto, capite triceſimooctano. Qui & hoc ſubiungit, (ut ſolet huiuſmodi fabulis ſuam condire hiſtoriam) quòd aliquando per timam proſpectās, uiderit Paulum Chryſoſtomo in aurem dictantem, & ſuarum epiſtolarum ſenſum reuelantem. Chryſoſtomi diſcipulum eum nominat etiam Zonaras in Theodoſio iuniore, tomo tertio. Aetate autem progreſſus, Attico iunctus eſt, cuius orationum ſcriba, & librorum amanuenſis fuit: à quo etiam temporis ſucceſſu diaconi miniſterium ac gradum eſt ſortitus, non ita multó pòſt etiam presbyterij. Quorum in ordine cum eſſet, deſignatus eſt à Siſinnio eccleſiæ Cyzicenæ paſtor. Sed Cyziceni eum non receperūt: ut eodem libro Socrates uiceſimooctauo capite refert. Quare in loco commorari coactus Proclus, nulli quidem eccleſiæ pręfuit, niſi quòd docendo Conſtantinopoli clarus factus eſt, ut loco eodem narratur. Neſtorio autem eiecto, Conſtantinópolitánus iam tum factus fuiſſet antiſtes, niſi ob priorem deſignationem qua Cyzicenus lectus fuerat epiſcopus, canon quidam Eccleſiaſticus perperam intellectus obſtitiſſet: ſicut ex triceſimoquinto & ſexto capite eiuſdem clarum eſt, & Nicephori triceſimóſeptimo libri decimiquarti. Maximiano autem iam mortuo, necdum ſepulto, ſine ullà deliberatione ulteriori ac mora coactis aliquot epiſcopis inauguratus, & in eccleſiæ Conſtantinopolitanę uacuam poſſeſsionem inductus eſt iuſſu Imperatoris Theodoſij, ne rurſum ob electionem cōtentionibus & turbis res eccleſiæ miſcerentur. Acceſſerat interca etiam Canonis iſtius, qui priori ipſius electioni contrarius fuerat, mitigata interpretatio, per Celeſtinum Romanum pontificem, ſcriptis literis miſſa ad uicinoa epiſcopos Antiochenum, Alexandrinum & Theſſalonicenſem. Solenni autem inaugurationis ritu abſoluto, tum demum ipſe Maximiani funus & exequias curauit, ut Nicephorus tradit. Fuit autem uir natura & moribus placidiſsimis, adeò ut quæcunque in Attico & Chryſoſtomo eſſent eximia, ipſe maximè exprimeret: tum quòd Atticum & clementia ac malorum tolerātia superauit. Socrates & Nicephorus referunt, eum ſe omnibus ex æquo placidum & lenem præbuiſſe: & nō admodum curaſſe, ſi quis non perinde ut ipſe de Deo ſenſiſſet. Sed hac ignauiæ nota eum immeritò aſpergi, poſtea dicemus.

In uolumine cui titulus Hæreſeologia, extat epiſtola nomine Procli, quæ ſcripta eſt Coſſ. Theodoſio Auguſto v. & Valentiniano IIII. ad omniū ordinum Eccleſiaſticoa per Armeniam, epiſcopos, presbyteros, archimandritas, &c. de uerbi Dei incarnatione, & de duabus ijſdemq́ue diuerſis in Chriſti una eademq́; perſona mirabiliter & pręterquam humanæ mentis acies aſſequi poteſt, ſine tamen confuſione alterutrius, unitis naturis. cuius epiſtolę etiam non modò mentio, ſed & occaſio ſcribendæ commemoratur in decimo capite Breuiarij Liberati Carthaginenſis archidiaconi, quod in ſecundo Conciliorum tomo poſt tertium Aurelianenſe concilium inſertum eſt: quòd nimirum Armenij epiſcopi habito conuentu, ſuos ablegarunt ad Proclum legatos, qui ipſiua indicium exquirerent, utrorum'nam doctrina eſſet ſana magis ac catholica, Acacij'ne Melitinenſis & Rabulæ Edeſſeni epiſcopórum, an uerò Theodori Mopſueſteni. Hac igitur epiſtola, quæ in Tomis ibi nominatur, Armenijs reſpondiſſe dicitur: eamq́ue ſiue epiſtolam, ſiue tomum, approbatum ſubſcriptionibus ab Antiocheno antiſtite Iohanne, ac toto ipſius miniſterio, imò poſtmodùm ab uniuerſa Chalcedonenſi ſynodo. In expoſitione Niceni ſymboli, quæ Cyrillo Alexandrino tribuitur, & actis concilij Epheſini in primo Conciliorum tomo adiecta eſt, Proclus ſcripſiſſe memoratur Oriētalibus epiſcopis. uerùm his uerbis, iſta'ne epiſtola ad Armenios miſſa deſignetur, an uerò aliud ſcriptum, dubium eſt: quòd dictum ibidem recitatum, non ita uerbo ad uerbum in illia ad Armenios literis reperiatur, licet ſententia non diſcrepet. Ac fieri poteſt, ut Cyrillus totius ſcripti breuem ſummam reddere uoluerit potius, quàm ſingula uerba enumerare. Eſt autem iſta periodus. Et incarnatus quidem eſt, abſque conuerſione, qui ſpeciei expers: naſcitur autem ſecundum carnem, qui principio caret: proficit uerò ſecundum corpus ætate, qui natura perfectiſsimus eſt: & paſſiones ſuſtinet, qui paſsionibus ſuperior, nō quo erat ſuſtinuit contumelias, ſed quo factus eſt, ſuſceptis corporis paſsionibus.

Extat etiam epiſtola Procli nomine ad Domnum Antiochenum, apud quem intercedit pro Parsnorum epiſcopo Athanaſio, à ſuo clero eiecto: rogatq́ue Domnum ac hortatur, ut operam det, ut Athanaſius reſtituatur, punitis authoribus iſtius uiolētiæ: in decimaquarta actione Chalcedonenſis concilij, in primo tomo Conciliorum.

Fit ibidem mentio etiam peculiaris epiſtolæ, quam ad eundem Iohannem Antiochenum dederit. Cuius etiam una periodus excerpta, atq; ibidem enarrata, argumento eſſe poteſt, quid ipſe ſenſerit de dogmate, ob quod tum uniuerſæ eccleſiæ, in toto propemodum orbe grauiter concutiebantur,

de Chri-

de Chriſti uidelicet in una eademq́ue perſona gemina natura. Sunt autem hæc nerba: Dicentes autem iterũ paſsibilem Deũ, id eſt Chriſtum, confitemur eum, quia eſt ſecundũ quod factum eſt, id eſt propria carne crucifixũ: & ita prędicantes, nullo modo fallimur, quoniã quidem & unum ex Trinitate ſecundum carnem crucifixũ fatemur, & diuinitatẽ paſsibilem minimè blaſphemantes.

Quin in illa ad Armenios epiſtola ſeu tomo egregiè illuſtrat, ut quiſquam alius eius temporis, locũ de uerbi incarnatione, & humanæ rationi incomprehenſibili unione diuerſarum in una perſona naturarum: Deus, inquit, uerbum factus, eſt homo perfectus, non imminuta natura Deitatis. Item: Non igitur alterum Chriſtum, & alter Deus uerbũ quod abſit: duos enim filios natura diuina non nouit, unus unigenitum genuit. Et ut Neſtorianorum ſubuerteret uerſutias, ſępi° repetit, unum ex Trinitate fuiſſe incarnatũ. Sed & conſilium iſtius mirandæ copulationis, & cauſas egregiè oſtendit in hoc dicto: Sed confitentes Deũ uerbum unum ex Trinitate incarnatum, tribuimus intelligendi materiam ijs qui fideliter ſciſcitãtur, cur incarnati dignatus eſt. Quia enim decreuerat Deus uerbum deſtruere paſsiones, quarum mors terminus habebatur, ſuſcipere uerò paſsionem inuiolabilis natura non poterat: quia omnis paſsio rebus compoſitis probatur inferre luctamen: in ſpirituali autem & ſingulari ſubſtãtia compoſitio nulla eſt: nec illuc paſsio pertingebat, ubi compoſitio nõ erat: uolens, ut prędixi, deſtruere paſsiones, quæ rationale corpus oppreſſerant: quantum interitus erat ſuprema munitio, ut nouit ipsvs uerbum, incarnatur ex uirgine, & habitu inuenitur ut homo: quoniam ſic exinanire ſe uoluit, formam quodammodo ſerui ſuſcipiens, nullã tamẽ circũſcriptionẽ ſuę Deitatis admittens: per quã etiã ſalutẽ omni humano generi cõtulit, carne ſua paſsiones exterminãs, Deitatẽ ꝓpriã impaſsibibilẽ ſeruans. Ex his conſtat, eũ hęreticorũ opinionib. contradixiſſe, & nõ mutũ canem fuiſſe. Hoc tamẽ non negauerimus, magna ipſum mãſuetudine in cõfutãdis aduerſarijs uſum, ſine ulla animi acerbitate: & ſingulari ſtudio hoc quęſiuiſſe, ut res ipſas ac cõtrouerſa dogmata potius quàm perſonas exagitaret.

Populum eum etiam docuiſſe uerbi prædicatione, hoc eſt iudicio, quod Socrates cap. 43. refert, quemadmodum conuocato eccleſię cœtu ad agẽdas gratias pro uictoria Theodoſij aduerſum Ioãnẽ, & quos ſibi habebat adiñctos barbaros, locũ Ezechielis de Gog & Meſech & Thubal interpretatus ſit, ingenioſa accommodatione ad pręſentem iſtius temporis ſtatũ: Et tu fili hominis uaticinare contra Gog, & principem Ros, Meſech & Thobel. Meminit & Nicephorus: eccleſiam ſuam, quę ob Chryſoſtomũ horribiliter fuerat ſciſſa, & ab Attico (quòd nomen ipſius in epiſcoporũ catalogum retulerat) mediocriter coaluerat, his prorſus pacauit, reconciliauitq́ue, ſublato penitus diſsidio, eo quòd autor extitit transferendi corporis pientiſsimi doctoris Chryſoſtomi Cõſtãtinopolim, ut 45. cap. refertur apud eundem: & quidem poſt 35 ab eo annum, quo exauthoratus mortuusq́; fuerat. Nicephorus, qui 43. cap. eius etiam meminit, narrat factum id 5 anno epiſcopatus Procli. Id quod cum Socrate cõuenire uidetur, qui 6. & 10. cõſulatu Imperatoris Theodoſij hoc geſtũ recitat. Fuit etiã author eccleſię ſuę, pſallendi hymni Triſagij, sanctvs Deus, ſanctus fortis, ſanctus immortalis, miſerere nobis: idq́; fecit ex ſuggeſtiõe pueri miraculoſe rapti in aera, ſed inde rurſum demiſsi, periculo grauiſsimo terræmotus, q tamẽ ſtatim ad modulationẽ iſtius cantici conquieuit. narrat Paulus Diaconus lib. 14. in Theodoſio iuniore, cuius imperij 30 anno accidiſſe ſcribit. meminit & Nicephor. cap. 46. iam antè ſæpius nominato lib. Zonaras narrat, puerũ illũ è ſublimi rurſum demiſſum, monuiſſe ex pręcepto, ne in hymno illo ter ſancto adderetur clauſula, Qui crucifixus eſt pro nobis. Hũc & illud adijcere libet, quod 48. cap. Socrates, ut quiddã pręter conſuetudinẽ Eccleſiaſticã & priſcorũ epiſcoporũ morẽ factum cõmemorat: q, Thalaſsiũ quendã, principẽ p̃fecturæ Illyrij, deſignarit epiſcopũ Cęſarienſib. Cappadocię, iniecta inopinãti, nec quicq̃ tale ſuſpicãti, manu, cũ aliquãdo cum alijs Senatorib. uiſendi gratia ad ipſum acceſsiſſet: & q̃dẽ tũ, cũ iamiam profectionem in prouinciã ab Imperatore ſibi commiſſam adornaret. Id quod factum meminit, xvii conſulatu Theodoſij. recitat & Nicephorus cap. 42. lib. 14.

Baſsianum Epheſiorũ epiſcopum in communionem recepiſſe, eiusq́; ordinationem confirmaſſe, memoratur in undecima actione Chalcedonenſis ſynodi.

Ordinaſſe aliquos epiſcopos, dicitur in actis eiuſdem Concilij: Baſilium Epheſinum, ibidem: Petrum Gangrenſem, item Euſebiũ Ancyranum, in 16. actione.

Cum Cyrillo Alexandrino & Domno Antiocheno, & alijs familiaritatem habuiſſe, epiſtola teſtatur ad Domnum. Cyrillus in expoſitione Niceni ſymboli, eius ſententiam allegat. Et Chalcedonenſis ſynodus in oratione ad Imperatorem Marcianũ, eius teſtimonio utitur: unde exiſtimari poteſt, non leuem eius fuiſſe autoritatem.

Conſtantinopolitanę autem eccleſię eum p̃fuiſſe, ſcribit Zonaras, duodecim annos: in Theo-

Theodoſio, tertio tomo. Nicephorus, undecim habet annos. Mortuus autem eſt fermè eodẽ tempore, quo Cyrillus Alexandrinus.

Procli dogmatica.

Deum ſine initio, incircumſcriptum, & omnipotentem, incommutabilẽ, & impaſsibilem eſſe, docet in epiſtola ad Armenios.

Doctrinã de incarnatione filij Dei, & cauſis eiuſdem, præcipuè illuſtrat epiſtola eadẽ.

Deum uerbo ſuo mundum condidiſſe, & creaturam quę non erat, produxiſſe ex nihilo, affirmat ibidem.

Angelos non habere poteſtatem componendi noua dogmata, indicat ibidem.

Hominem à Deo rationalem conditum, & ſpontanea uoluntate in deteriora prolapſum, per inobedientiam ex paradiſo eiectũ eſſe, docet ibidem.

Propter fidem nos ſaluari, dicit ibidem.

FLAVIANVS.

Flauianus, ut author eſt Nicephorus 47. capite decimiquarti libri, presbyter fuit, & Eccleſiæ magnę Conſtantinopoli ſacrorum denariorum cuſtos. Datus eſt autem Proclo in eccleſię gubernatione ſucceſſor. Euagrius libro 1. cap. 8: Et Liberatus in Breuiario, cap. decimo. Vir (ut Hilarius diaconus Rom. in quadam ad Pulcheriam epiſtola eum nominat) ſanctiſsimus, & catholicæ fidei cuſtos uigilantiſsimus. Quo teſtimonio ipſum cõmẽdat Quintus Phocẽſis epiſcopus, in Chalcedonenſi ſynodo, actione tertia. Sed & martyr glorioſiſsimus. nam hoc ipſum elogio ornant Orientales epiſcopi in Chalcedonenſi ſynodo, actione prima. Trithemius, græco ipſum ſermone ſcripſiſſe quædam non contemnenda opuſcula, narrat: è quibus iſta recenſet. Actorũ cum Eutyche librum. Contra eiuſdem errores librum 1. Ad Leonem papam, de eodem epiſtolam 1. Epiſtolarum ad diuerſos librum 1. & nonnulla quæ neſciat. Cæterùm extant quædam epiſtolæ, inſertæ tum ipſius Leonis primi Rom. pontificis operibus ſeorſim impreſsis, tum etiam eiuſdẽ decretis: & in præambulis Chalcedonenſis concilij, primo Conciliorum tomo. Duæ ad eundem Leonem de Eutychetis blaſphemis errorib. & eiuſdẽ condemnatione: tertia ad Theodoſium iuniorem, in qua peculiari cõfeſsionis formula fidei ſuæ rationem reddit.

Illuſtrauit autem inter alia doctrinę capita maximè illud, quod eſt de uerbi Dei incarnatione, & de duarum naturarum diuinæ & humanæ unione perſonali, & ueram ſententiã contra Neſtoriũ & Eutychen eſt tutatus.

Certamina haud leuia ſuſtinuit in ſua functione. nam Eutycheti Conſtantinopoli de Chriſti humanitate contra ſcripturam errorem ſpargenti ſeſe oppoſuit: & cum priuatis admonitionibus nihil profeciſſet, tandem adhibitis prouincialibus epiſcopis, ad quadraginta numero, presbyterij gradu eũ deiecit, & à monaſterij adminiſtratione & Eccleſiaſtica communione remouit. Exercuit eum etiam non parum cacodæmon ille aulicus. nam Imperatorẽ cũ uxore infenſum habuit, eo quòd Pulcheriæ, ſorori Imperatoris, per literas ſignificauerat, ſibi ab Imperatore mandatum eſſe, ut eam in conſpectum ſibi prodeuntem, Eccleſiæ deſignet miniſtram: & hortatus fuerat, ne ſibi obuiam ueniret.

Chryſaphium etiam Palatij præſidem ſibi inimiciſsimum ſenſit. Is enim contra ipſum patrocinium Eutychetis ſuſcepit: & apud Imperatorem effecit, ut Epheſi ſynodus celebraretur, & in ea Dioſcoro præſidente, Eutyches in integrum reſtitueretur, & Flauian⁹ deponeretur: Euagrius libro primo, cap. decimo. ac inſuper interficeretur: ueluti ex narratione Dorylæi epiſcopi apud Euagrium ſecundo lib. cap. ſecundo clarum eſt, cum uix biennio ſuam rexiſſet eccleſiã: ut Zonaras in Theodoſio refert. Idque factum apparet ex epiſtolis Leonis, eius temporis Romæ epiſcopi, Coſs. Aſterio & Protogene: quorũ faſcibus Marianus tribuit annum Chriſti quadringenteſimum quinquageſimum.

Finxerunt autem eius aduerſarij crimina, ut fucũ facerent imperitis, eum iuſtè & damnatum & interfectum eſſe, ut quòd Eutychẽ malè damnarit: Euagrius lib. primo, capite decimo: & Liberatus duodecimo. Et quòd Imperatori, poſtulanti ut quieſceret contra Eutychen certare, non obtemperarit: ut patet ex Theodoſij literis ad cõuentum Epheſinum, in prima actione Chalcedonenſi. Et quòd Neſtorij hæreſin ſua doctrina confirmarit, docendo duas in Chriſto poſt adunationẽ eſſe naturas, ut patet ex eadem actione, & conſtitutione contra Neſtorium & Flauianum, in tertia actione Chalcedonenſi. Et quòd pernicioſæ nouitatis fuerit autor: ut patet ex literis Theodoſij ad Valentinianum. Sed optimi uiri innocentia & iniuſta damnatio multis modis probari poteſt. Primùm enim, formula Confeſsionis eius, & literæ ad Leonem, ſatis euidenter oſtendunt, utrum cum Neſtorio colluſerit, an uerò minus. Deinde literæ Leonis plurimæ ad eum ipſum, & ad alios, fidei & innocentiæ ipſius liquidum teſtimonium perhibent. Et in epiſtola ad Pulcheriam, expreſsè innocentis & catholici ſacerdotis, qui eccleſiæ bene præfuerit, laude commendatur. Teſtantur idem & aliorum epiſtolæ Imperatorum Occidentis, Valentiniani, item Augg. Gallæ, Placidiæ & Eudoxiæ: quæ omnes ipſius cauſæ patrocinantes, ad Imperatorem Theodoſium pro ipſo intercedunt, & quidem ſeriò:

& acta

& acta Epheſinæ ſynodi reprehendentes, ad aliam inſtituendam eum impellete conátur, in qua, quæ perperá & nefariè Epheſi eſſent acta corrigerentur, & Flauianus reſtitueretur. Omnium autem maximè tum de fidei ipſius ſinceritate, tum etiam de uitę ſanctimonia teſtatur Chalcedonenſis ſynodus, in qua ipſe iam poſt ſua fata non tantum à lsbe & crimine hæreſeos sc iuſtæ damnationis eſt abſolutus, abrogatis ab Imperatoribus Marciano & Valentiniano omnibus quæ uel per Coociliabulum illud malignum, uel etiam per Imperatorem Theodoſium fuerant ſtatuta aduerſus eum: ſed & ipſe autor ac princeps factionis Dioſcoros unà cum omnibus qui ſuis ſuffragijs calculum ipſius probauerant, in eaſdem pœnas inciderunt: prętertim ij quibus aliquæ ſuperiores partes, unà cum Dioſcoro demandatæ fuerant, in illo Epheſino conuentu: quemadmodum quatto capite libri ſecundi breuiter commemotat Euagrius. prolixius autem referuotur in actis concilij Chalcedonenſis, in primo Conciliorum tomo. Quin redijt demum ad ſeſe etiam Imperator Theodoſius, & à Chryſaphio ſibi impoſitum agnouit: pœnitentiaq; ductus, ſceleratum illum ad pœnas rapuit. Pulcheria quoq; Imperatoris ſoror, quę etiá ipſa iam reuocara à fratre priſtinum ſtatum recuperauerar, ſtatim miſsis legatis, ſacrum Flauiani corpus ex Epheſo Conſtantinopolim tranſtulit: ac religioſa ac celebri pompa, intra adyta templi Apoſtolorum ibidem condidit: ut poſt Nicephorum, qui huius meminit quadrageſimonono capite, etiam ex literis Pulcheriæ ad Romanum epiſcopum Leonem (quæ in præambulis Chalcedonenſis ſynodi exrant) eſt uidere. Atque hoc modo pietas, quæ ad tempus profligata erat, tandem ſua digna ſortita eſt prę-mia, etiam poſt mortem.

ANATOLIVS.

Flauiaoo ob deſenſionem Catholicæ ueritatis perempto, Anatolium ipſius loco ordinatum, Libetatus in Breuiario ſuo refert, duodecimo capite: quem nominat diaconum, quiq́ue Conſtantinopoli Dioſcori fuerit apocriſiarius. Cum autem ab Eurychianæ factionis homioibus eſſet ordinatus, tantiſper eum ſuſpectum habuit Leo Romanus de hęreſi, & ab eius communione abſtinuit, quoad euidentiſsimo teſtimonio probaret, ſe ab Eutychiana & Neſtoriana hæreſi eſſe alieniſsimum. Quod ille in hunc modum præſtitit: nimirum Cõſtantinopoli coram legatis Leonis, & omni clero ac populo ſubſcripſit epiſtolis Cyrilli contra Neſtorium, & Leonis ad Flauianum contra Eutychen: & ſcripto ſeſe obſtrinxit, quòd non cũ illis ſeotiat: & quòd perſequutores Flauiani, & hæreſi Neſtorij & Eutychis addictos, uelit à cõmunione ſegregare, eorumq́; conſortia priuatim uitare. Conſtant hæc ex epiſtolis Leonis 53. 54. 57. 33. 34. 35. 40. 41. & ex epiſtola Pulcheriæ ad Leonem, quæ extat in præambulis Chalcedonenſis ſyoodi, primo tomo Conciliorum.

Hoc modo ab hęreticorũ conſottio auulſus, aliquandiu ſincerum & fidelem ſe præbuit, ut patet ex epiſtola Leonis 54 ad Martianum Imperarorẽ, & ex Pulcherię ad Leonẽ, ubi ioquit: Sanctiſsimus igitur glorioſæ Conſtantinopolis epiſcopus Anatolius, in eadem fide permanſit, atq; religione: & tuarum literarum Apoſtolicam cooſeſsionem complectitur, illo errore ſublato qui ab aliquibus nunc ortus eſt, ſicut ex eius quoq; literis clarius tua ſanctitas cognoſcere poterit, &c. Deinde etiam ipſe Romanus antiſtes, Leo iſte, in literis ad Pulcheriam, (quę eſt epiſtola in ipſius operibus quadrageſima quinta) his uerbis: Sicut de ſtatu Conſtantinopolitanę eccleſiæ gratulamur, cuius & ſacerdos & populus Carholicæ puritatis fidẽ iam tenere cognoſcitur. Attamen parũ ſibi conſtans fuit, ſed inſtar arundinis à uento agitatæ nunc huc nunc illuc uacillauit. Nam Leo epiſtola 56 Iulianũ Coenſem epiſcopũ horratur, curet ne Neſtoriana arq; Eutychiana hæreſes reuireſcant, eo quòd in Conſtantinopolitano epiſcopo (hoc ſcilicet Anatolio) non ſit Catholicus uigor: nec ſit ſollicitũ aut pro ſacramento humanæ ſalutis, aut pro ſua æſtimatione ſollicitus. Quin & eo ipſo loco mox ſubiungit, conquerens quòd Anatolius ſoi erroris authores potius ſequatur quàm Flauiaoũ. Accedit eius rei etiam hoc teſtimonium, quòd nõ eam quá oportuit ſeueritatem adhibuit in extirpandis hęreſeon reliquijs, & coercendis earundẽ authoribus: quemadmodum ob hoc ipſum à Leone ad Imperatorem Leoné accuſatur epiſtola 75, quòd etiam inter clericos ferat ſuos, qui conſona hæreticotum ſenſibus proferant ac doceant, quiq́; intra Catholicorum uiſcera adſertionibus ſuis earundem partes adiuuenr, & ꝓpterea epiſtola 76 ipſum Anatoliũ ſeriò hortarur, ut ſeueritate maiori utatur in ijs reprimẽdis, & hac in re Imperatoris auxilia imploret. Ac epiſtola 77 ad ipſum Aoatoliũ producit nominatim quendam Atticum preſbyterum, ex iſtorum numero, quem à communionis gratia alieoum eſſe uoluerat, niſi perfecta ſatis ſatione ſe de Eutychiana hæreſi purgaſſet: & non uoce ſolùm, ſed etiam propriæ manus ſubſcriptione hæreticos damnaſſet. Idem Leo epiſtola 56 ad Iulianum epiſcopum queritur, quòd in Conſtantinopolitana eceleſia ij qui Flauiani fuerint accuſatores, ad honores euehaotur: contrà

uerò eius diſcipuli, & qui confeſsionis cum ipſo fuerint participes, reijciantur. Atque exemplo res confitmatur, quòd epiſcopus Anatolius Etium, qui in iſtis hæreticorum motibus & conſtantiam in fide præſtitetat, & etiamnũ Neſtorianæ ac Eutychianæ blaſphemiarum hoſtis erat acerrimus, ab officio archidiaconatus remouiſſet, ſub ſpecie tamen (ut apparet) amplioris prouectus: atque in eius locum ſubſtituiſſet quẽdam Andream, quem (hoc ipſo authore Leone, & in hac & ſequentibus duabus epiſtolis ad Imp. Marcianum & Pulcheriam) cõſtat fuiſſe Eutychianum, & ob hæreticorum conuerſationem teiectum, & quidem ab ipſo Anatolio. Quod quidem ita reprehendit Leo, ut rectè pronunciet, eo ipſo facto ipſum conuinci fauoris & inclinationis in peruerſitatem hæreticorum. Quare magno ſtudio agit, & cum ipſo Coenſe Iuliano, & cum Imperatore Marciano ac Pulcheria, ut paſtorem in uiam reducant: quorum etiam authoritate hauddubiè motus, redijt, ac correxit iſta, Etium reſtituendo, Andream uerò rurſum ſubmouẽdo: ut ex epiſtola Leonis ad ipſum Anatolium patet, 71.

Appareret etiam, hîc Anatolium initio ſui miniſterij fortem: & priuſquam ira uariare inciperet, Interceſsiſſe ad Romanum pontificem, pro quibuſdam ex ecclesiaſtico ordine, qui neſariæ illius Epheſinæ aduerſum Flauianum ſynodi ſuo conſenſu acta firmauerant: errore autem iam cognito ueniam admiſſorum petebãt, & in communionem Romanæ eccleſiæ, à qua exciderant, recipi flagitabant: epiſtola quadrageſima ad Anatolium, item 41 ad Iulianum, item 44 ad Imperatorem Marcianum. Cui etiam rationes quaſdam pręſcribit Ro. pontifex, quas obſeruari uult in ijs quibus ſuo nomine ſocietatem Romanę eccleſiæ redderet Anatolius: epiſtola 46 ad ipſum Anatolium.

Interfuit Anatolius etiã celeberrimæ illi Chalcedone congregatæ ſynodo, ſicuti ex actis patet: & maximè primæ & ſecundæ, ut uocant, ſeſsioni, ubi egregium perhibet Flauiano teſtimoniũ, quòd bene & orthodoxè patrum fidem expoſuerit. Cumq; in eo cõcilio decretum factum eſſet, ut in poſterum Conſtãtinopolitana eccleſia ſecundas poſt Romanam partes teneret, ſicut in fine capitis quarti, & 16 ſecũdi libri apud Euagrium memoratur: ipſe author, fons & origo iſtius conſtitutionis uideri poteſt: ſi qua fides iſti Leoni habẽda eſt, qui iſtud oppugnans, Anatolium ambitionis palàm accuſat: illud etiã obijciens, quòd non ceſſarit fatigare Imperatorẽ Marcianũ, donec perpulerit ut Maieſtatis ſuę authoritate etiã ipſe quaſi abuteretur: ſicut uidere eſt ex epiſtolis quinquageſima tertia, quarta & quinta, ad ipſum Anatolium, Imperatorem & Pulcheriam. Vbi hoc quoq; in Anatolio reprehenditur, quòd contra Canonum ſtatuta, & ius conſecrandi Antiocheni antiſtitis uſurparit. Extant literæ Imperatoris Leonis apud Euagrium libro ſecundo, capite nono, ad hunc Anatolium, dictę Encyclicę ſiue circulares: in quibus petit, ut Anatolius conuocatis omnium Conſtantinopolitanæ urbis eccleſiarum paſtoribus orthodoxis, ſententias conferant, ac iudicium ſuum ſibi ſcripto ſignificent, quid ipſis uideatur de Aeluri Alexandrinæ urbis epiſcopi electione, qui uero ac legitimo paſtore Proterio ſceleratè ſublato, ut lupus in ouile irrepſerat: item de Chalcedonenſi ſynodo, quę paſsim turbas ingentes dabat in eccleſijs, cum nonnullæ eam reciperent defenderẽtq; cõſtantiſsimè, rurſum aliæ prorſus eam reijcerent, impugnarentq; atrociſſimè. Meminit & Nicephorus libro decimoquinto, capite decimooctauo. Ipſe quoque Anatolius miſſo ſuo diacono Aſclepiade, cũ Magiſtrianis (ut uocatur) Leonis Imperatoris ad uniuerſos Orientis epiſcopos, qui Chalcedonẽſi ſynodo interfuerant, eandem illis conſultationem proponit, ſingulorumq; ſententias ſcriptas requirit. Refertur in narratione de prauitate Dioſcori, quæ eſt annexa in fine prorſus actionibus Chalcedonẽſis concilij, Tomo 1. itẽ capite 15, in Breuiario Liberati de cauſa Neſtorij.

Cum autem circiter annos octo Eccleſiæ præfuiſſet, mortuus eſt, ſecundo Leonis Imperatoris anno: ut patet ex Zonara: & colligitur ex aſsignatione temporis, quo epiſtolæ Leonis ſcriptæ & datæ ſunt.

GENNADIVS.

Gennadio poſt Anatolij obitum eccleſiæ Conſtantinopolitanę claues commiſſas, tradit Theodorus Lector libro 1 Collectaneorum: idq; ſuffragationibus Acacij orphanorum nutritoris factum, meminit Euagrius libro ſecundo, capite undecimo. Fuit uir ingenio acri, & lingua polita & facunda, & inſigni doctrina præditus, & in autorũ lectione uerſatus: ut indicat Gennadius in Catalogo de illuſtribus uiris.

Extat inter ſcripta Orthodoxographa, epiſtola Gennadij Conſtantinopolitani epiſcopi, & ſynodi ibidem celebratæ, ad Romanæ eccleſiæ epiſcopum, & alios metropolitanos, in qua acta ſynodi ipſis nunciantur. Sed huius ne Gennadij ſit, pronunciare certò non poſſumus: cum nõ ſit expreſſum, ad quem ex Romanis epiſcopis ſit ſcripta: nec etiã ullæ aliæ circumſtantiæ uel dati, uel rerum aliarũ, aliquod nobis eius iudiciũ præbeant: neq; etiã eius ſynodi mẽtio alibi fiat.

Scripſit commentarios in Danielẽ, & plu

timas

rimas homilias, teſte Gennadio in Catalogo de Illuſtribus uiris.

Huic Gennadio tribuir Nicephorus, qoæ Theodotus Lector Leoni pontifici: quòd uidelicet neminem ad miniſterij ordines admiſerit, qui non egtegiè pſalterium frequenti lectione familiare ſibi feciſſer.

Martianum quendam, qui relicta Catharorum hæteſi ad eccleſiam ttanſierat, œconomũ eccleſiæ fecit, ut Theodorus tecitat. Idem tefert, quòd precibus manum reſtitueriṙ cuidam pictori, quæ ipſi exaruetat, propterea quòd Seruatorẽ habitu & forms Iouis pingete auſus fuetat. Ad Eleutherium martyrem ſcribens, quendam ex ipſius miniſterio, ob diſſolutiorem uitam accuſauit, tali uetborum forma: Miles ruus inconditè ſe gerit: aut corrige eum, aut abijce. Ad hæc uerba accuſatus ille concidit, & mortuus eſt. Noctu aliquando ſpectrum oidit, cum altari orandi gratia aſtitiſſet, quod increparum reſpõdit: ſe illo quidẽ uiuente ceceſſurum, ac quletorũ: ſed poſt eius obitũ, modis omnibus Eccleſiam uaſtaturum eſſe. Theòdotus Lector.

Poſt annum decimumrertium diſceſsiſſe eũ ex bac mortali uita, Zonaras rradit, ſub Leone maiore Imperatore. Et Catslogus Gennadij habet, haud ita multo pòſt ſpectrum ad altare conſpectum, de quo ſuptà, ut Theodorus Lector annotat.

ACACIVS.

Acacius otphanotrophus, ſeu popillorũ præfectus Conſtantinopoli erat: ſed defuncto Gennadio, ẹpiſcopus eſt creatus. Euagrius libro ſecundo, capite undecimo.

Huius extant duæ epiſtolæ in Conciliorum tomis: una in primo, ſub decreris Simplicij, ad Simpliciũ Romanum epiſcopum, reſpõſoria ad ipſius literas, in qua de Petro Alexãdtino commemorat, quòd iam olim fuerit damnatus, & nunc rurſum in æternã fugam ſit conuetſus: quem intet cætera etiã Noctis filium appellat, qui ab operibus lucis abhorreat, & tautom renebras ad perperranda lattocinia congtuas quærat. Altetã eſt in tomo ſecundo, inter actiones quintæ ſynodi Conſtantinopolitanę, ad Petrũ Gnaphæum Antiochenum: quòd in hymno illo Triſagij petpetam adiecerit clauſulam illã, Qui crucifixus eſt pro nobis. Et hæc ipſa epiſtola teſtimonium eſſe poteſt, ipſum de utriuſq; naturæ in Chriſti perſnna unione rectè & piè ſenſiſſe. Sic autem de utraq; coniuncta dicir: Chtiſtum unigenitum filium Dei paſsionem ſoſtinuiſſe carne, id eſt ſecũdum carnem. Quam ſeotentiam confirmat dicto Petri, prioris epiſtolę capite tettio: Chriſtus ſemel mortuus eſt pro peccatis, iuſtus pro iniuſtis, mortuus quidem carne, uiuificatus autẽ ſpiritu. Er de ſuo annectit: Abſcondens enim hamum ſuæ Deitaris, intus animã ſanctiſsimi corporis, ſic inferno occultatus eſt, & ipſius omnium uoracem uentrem abſcidir, & sb æterno mortuos uiuificauit. Item pòſt: Negaſti ſalutẽ, uerbi humanitatẽ, quã pro nobis ipſe Deus & uerbũ tedemprionẽ dedit morti, quam reſuſcitãs à mortuis adduxir ad cœlos. Rurſum: Chtiſtum enim dicens filium omnipotenris Dei crucem ſuſtinuiſſe, utrunq; dicis in uno: & ipſius deitatem, ſecũdum quam Deus eſt impaſsibilis, & conſubſtãtialis Deo patri: & humanitstẽ, ſecondum quam homo eſt mortalis, & conſubſtãtialis uirgini marri. Atq; hinc apparet, crediſſe ipſum & docuiſſe, Chriſtum eſſe uerum Deum ab æterno ex ſubſtãtia ætetni patris, & uerum etiam hominẽ ex ſubſtãtia terrenæ matris anima præditum, in una ramen eadẽq; perſona. Quam doctrinã cum Gnapbęus corrumpers, aur ſaltẽ confundere uideretur, acriter ſe ipſi oppoſuir, eiusq; oplniones cõfurauit. Cum eriã Bsſiliſcus, qui Zenonem regno eiecerar, Imperiumq; occupauetat, Chalcedonẽſem ſynodũ perſequeretur, & miſsis per orbẽ ad oniuerſos epiſcopos literis abrogarer iſtius Synodi acta, oppoſuit ſe ipſi quoq; quàm acertimè: collectisq; monacborum turbis (in quibus & Danielem Styliten fuiſſe, Nicephorus meminit lib. 16. cap. 9) & populo Conſtaotioopolitano, ad Baſiliſcũ accedit, eumq; adigir, ur alijs literis, priotibus contrarijs, inducat atq; aboleat ea quę in prioribus cõtra Chslcedonenſem ſynodum ſtatuerat. cõmemorat Euagrius lib. 3. cap. 7. Epiſcopi etiã, qui prioribus Baſiliſci literis ſubſcripſerãt, miſſis pœnitentiæ libellis, delicti ueniam sb Acacio petebãt, qoòd inuiri & coacti ſubſcripſiſſent: ſeque Chslcedooeoſem ſynodũ approbare affirmabant. Eodem libro, cap. 9.

Hic Acacius à Romanis pootificibus mirè exagitstus eſt, adeò ur excommunicationis fulmine aliquoties repetito, non miniſterij tãtom ipſi ac gubernationis officium, quantum in ipſis fuit, ademerinr, ſed etiam ex eccleſia ipſum penitus, & fidelium congregatione eiectum uoluerint. Nam Marianus Scorus, primùm ipſum ut Eutychianum à Simplicio Romano epiſcopo damnarum ſcribit, Coſ. Seuerinò uiro clariſsimo, ſub annum Domini 482, Zenonis Imperatoris 8. Eam repetentes ipſius ſucceſſotes Felix & Gelaſius, mulrum exaſpetarunr, ita ut nec mortoo eccleſiæ communiooẽ reddete uoluerinr, imò in perpetuum damnarint, Imperatoribus Zenone & Aoaſtaſio, item Oriẽtalium eccleſiarum epiſcopis fruſtra intercedentibus, imò grauiter ſeſe opponẽtibus, & ipſius damnationem ut parũ

legitimã minus ratã habentibus:ſicut in primo Conciliorum tomo,ſub iſtorum decretis eſt uidere. Crimina quæ Romani pontificea ipſi impingunt,ſunt:nõ quòd ipſe noui ac peculiaris erronei dogmatis author extiterit, ſed quòd prauorum dogmatũ ſectatoribua ſe coniunxerir, & multa conrra Eccleſię canones agere uiſus ipſis fuerit:uel uti hoc oſteodit decretũ,quod Felici aſcribitur, 24.q.1.Acacius non fuit noui uel proprij inuentor erroris,ur in eum noua ſcita ꝓdirẽt, ſed alieno facinori ſuam communionẽ miſcuit.Itaq; neceſſe eſt,ut in illã recideret iuſta lance ſententiam,quam cũ ſuis ſucceſſoribua per cõniuentiam ſynodalem ſuſceperat author erroris. Et diploma excommunicationis eiuſdem Felicis,quod ab ipſa * enumeratione exorditur, inquiẽs: Multarum tranſgreſsionum reperiris obnoxiua, & in uenerabili concilij Niceni contumelia ſæpe uerſatua, alienarum tibi prouinciarum iura temerariè uindicaſti: Hæreticos & peruaſores,atq; ab hæreticis ordinatos, & quos ipſe damnaueras,atq; ab Apoſtolica ſede petiſti damnari,non modò communioni tuæ recipiendos putaſti, uerùm etiam alijs eccleſijs (quod nec de Catbolicis fieri poterat) præſidere feciſti: atq; etiã honoribus, quos non merebantur,auxiſti.

Eorum autem,quorum ob coniunctionẽ in ea pontificum Rom.uincula incidit, præcipoi feruntur duo Petri epiſcopi, unua eccleſiæ Antiochenæ Gnaphęus, alter Alexandrinæ Moggus: qui utriq; ſanè parũ pio & honeſto titulo ſuas ſedes tenebant, ſicut initia eorum uidere licet. Gnaphęus ſiquidem tũ noui dogmatis author extiterat, in quo refutando ipſe quoq; Acacius operam ſuam poſuerat,ſicut eius iam antè memorata epiſtola reſtari poteſt:tum etiam à miniſterio reiectus, & in exilium coodemnatus fuerat. Imò de hoc ipſo Petro, quẽ Acacius denuò ſua eccleſia expulerat, ad eccleſiæ Rom.gubernatorea ſcripſerat, eosq́; monuerat,ſi fortè illum cũ ſuo complice, Iohanne quodam Antiocheno ad ipſos accedere cõtingerer, ne dignos ipſos haberent quos in conſpectum ſuum admitterent.Quòd ſi iam impetrata uenia aliquid indultum eſſet, ut idipſum irritum haberẽt, nec ullam eorum pœnitentiam recipere uellent:ſicut in narratione de prauitate Dioſcori refertur, quæ in fine actiooom Chalcedonenſis concilij eſt addita:itẽ in epiſtolis Gelaſij Rom. pontificis,1.Conciliorũ tomo. De Alexãdrino uerò Petro Moggo dicto, cõmemoraor Pontificales libri,è quibus & Platina in uita Simplicij,ꝙ bic Acacius eum ſemel atq; iterum hæreſeos, & quòd necis Proterij particeps etiã ipſe fuerit,accuſarit apud Simpliciũ:&, hoc Acacio petẽte,dãnatus fuerit à Simplicio. Ac Gelaſij epiſtolę amplius addũt, quòd Acacius ſententiæ ac damnationis Romanæ fuerit executor.Etiam Liberatus in ſuo Breuiario 17.cap.expreſsè narrat, quòd ſynodicam epiſtolã miſerit Acacius Romano pontifici Simplicio,ne adulterũ ac hæreticũ iſtũ Petrũ Moggũ io epiſcoporũ numero patiatur eſſe.Epiſtolę ad Simpliciũ,in qua hęreticũ uocarit hũc Petrũ,meminit etiã Euagrius lib. 3 cap. 21. Hos ergo antes à ſe damnatos, & ſæpius qoidẽ (ur pontificũ ſcripta oolũt) ſibi reconciliari paſſus eſt, & eorũ deinceps miniſteria approbauit.Et ſi noſtrũ eſſet pronũciare,diceremus oõ malo eũ ſtudio id feciſſe:oec quòd praua aliqua & hæretica opinione ipſe etiã fuerit imbutus,aut quòd aliquid inde ſibi quæſierit aliud, q̃ ut eccleſiæ intra ſeſe diſturbatæ faciliua coaleſcerent, ſublatis doctorum diſsidijs & inteſtinis tumultibus, quę ex iſtis frequentibus paſtorũ eiectionibus & reſtitutionibus exoriebantur,cioitatesq́; grauiter concutiebant: quẽadmodũ eius rei indiciũ facit illud idem caput Euagrij 21.lib.3. ubi mentio,fir cuiuſdã epiſtolæ Acacij, tũ tẽporis ſcriptæ ad Ægyptios epiſcopos, clericos,monachos,& uniuerſam plebem, & ipſum Petrũ Alexandrinum,quę turbas diſsidiorum tollere, & cõcilistionem inter ipſos inſtituere tentarit. Meminit eius & Nicepborus lib.16.cap.17.

Præbet illud eriam magnũ indiciũ, quòd ſtudium habuerit non modò rectè faciendi per ſeſe, ſed & ea defendendi quæ doctrinæ & pietati eſſent conſona, imò & inquireodi in eos qui ſecus facerent.Cum enim iſte Petrua delatus eſſet ad ipſum, etiã poſt reconciliationem,quaſi qui Chalcedonenſem ſynodum publicè damnaſſet,& corpus Timothei,qui ipſum in gubernatione prçceſſerat, offendiſſet:miſit certos homines eò, q rem exactè explorarent: effecitq́;, ut Petrus iſte literis ſeſe de obiectis criminibua purgaret, nihil ſe eorũ admiſiſſe.Commemorat id ipſum Euagrius lib.eodẽ,cap.16: & epiſtolę exemplũ,qos ſe Petr⁹ purgat,recitatur ca.17.

Quomodo uerò & qua ratione cũ Petro Moggo Alexandrino epiſcopo in gratiam redierit, non eodem modo commemorant ſcriptores. Liberarus in ſuo Breuiario cap. 17 narrat,quòd Iohãnes Tabenneſiota communibus ſuffragijs poſt Salophacioli mortẽ Alexãdrinæ eccleſiæ gubernator cõſtitutus, neglexerit de ſua ordinatione Acaciũ literis conſueto more certiorẽ reddere: fretus cuiuſdã Magiſtri aulici amicitia, quẽ muneribus ſibi deuinxerat, per quẽ apud Imperatorem negociũ ſuum agere confidebat. Eam rem ægrè tuliſſe Acacium, & Imperatori inſtigatorem fuiſſe pellendi Iohannis, ſub

prætextu uiolati iuſiurandi:& eius loco ſubſtituendi Perrum, ſiquidem is reciperet literas quas uocant Henoticas Imperatoris, id eſt unitiuas ſeu conciliationis, quibus Zenō in eccleſijs per Ægyptum, Alexandriam, Libyam & Pentapolim pacem reſtituere, & conciliatis inter ſe eccleſiaſticis perſonis tumultuum occaſiones & diuturna diſsidia tollere conabatur. Quòd ſi facturus eſſet, ut eius rei teſtimonium exhiberet ſcriptis literis ſynodicis ad Acacium, Simpliciū Rom. epiſcopū,& cæteros archiepiſcopos. Quod feciſſe Petrum, apparet ex decimooctauo capite Liberati. Et ut egregiè ſuſpectum reddat Acacium, addit Liberatus: quoſdam, qui partium fuerant Moggi, ipſius nomine cum Acacio egiſſe de eo reſtituendo: & Acacium ſtatim nomen Moggi in publicas tabulas relatum, recitari permiſiſſe, uelut legitimi Alexandrinæ ſedis & Catholici præſulis, priuſquā ille rectè in ea q̄ propoſita fuerant conſenſiſſet, necdum per omnia plenè ea de re cauiſſet, ſatisfeciſſetque. Sed Euagrius tertio libro, capite duodecimo & tredecimo: & Nicephorus libro decimoſexto, capite undecimo, ſimpliciter narrat, & uterque ex Zacharia uetuſto ſcriptore, Iohannem illum quibuſdam pecunia corruptis, Alexandrinæ eccleſiæ iſtius obtinuiſſe gubernationem, & quidem contra præſtitum Imperatori Zenoni iuſiurandum: atque ea re offenſum Imperatorem, ipſum eieciſſe. Vtut ſit, hoc certum eſt, Iohannem hunc Romanos epiſcopos in Acacium concitaſſe primùm. Nam eiectus, Romam eſt profectus: & apud Simplicium, ſe propter Chalcedonenſem ſynodum & Leonis ſcriptum eiectum, & alium eius aduerſariū ſubrogatum conqueſtus eſt, ut Euagrius libro ſæpius iam memorato tertio, capite decimoquinto refert: Nicephorus quoque meminit eodem capite, libro uerò decimoſexto. Et Felici, Simplicij ſucceſſori, pòſt ſupplici libello oblato, Acacium accuſauit diſertè, quòd cum Petro Moggo, quem antea ut hæreticum reiecerat, communicaret, eumque iam complecteretur, & quidem præterea res pleraſque alias non ex ꝓræſcripto Eccleſiaſticarum ſanctionum ageret. Deinde acceſſerunt etiam monachi quidam Conſtantinopolitani, & præſertim archimandritæ ſiue præfecti monachorum, & Ægyptiacæ prouinciæ tum epiſcopi tum monachi, tum etiam alij ex clero, qui ipſi quoque Petrum Moggum ut hæreticum infamarunt, eiuſq; reſtitutionem culparunt: contrà uerò Iohannis ordinationem approbarunt, & de nomine orthodoxi, cuius doctrina eſſet pura & ſincera, commendarunt. Illud quoq; adijcientes, ex quo Iohannes Alexandria ſit pulſus, Petrum quouis ſupplicio digna aduerſus orthodoxos commiſiſſe: nec ea latêre Acaciū, ſed adminiſtrū ſeſe ei in omnibus præbere. His motus Felix, ſcripſit & ad Zenonē, & ad Acacium: miſsiſq; legatis, qui plenius de re tota cognoſcerent, perijt Chalcedonenſem ſynodum confirmari, et Petrum ſua eccleſia pelli: & (ſicut Nicephorus ſubijcit) Acaciū aliquos Romà mittere, qui ſuo nomine cum Ioanne in iudicio cōtendant, rationēq; reddant eorum quę geſſerit. Imperator Zenon, ſicut antè Simplicio (ut 15 cap. li. 3. Euagrius refert) ita iam etiam Felici reſpondet, nullā aliā ob cauſam Ioannē pulſum, quàm ob ſacrilegiū periurio commiſſum, quòd contra præſtitū iuramentum epiſcopatum arripuerit: ac propterea fruſtra ei moleſtiam exhibere: Petrū uerò Moggum nō ſine diligenti inquiſitione ad ſedem ſuam rediſſe, ac inter alia ꝓprio autographo etiā ſubſcripſiſſe Nicenæ fidei CCCXVIII Patrū, cuius ueſtigijs etiam Chalcedonēſis innitatur. Ad Felicem etiam Acacius miſit, q eū moneret, ut eorum quæ Iohānes cōmiſerat diligentē rationem exigeret. Verùm nihil profectum eſt, ſed præualuêre Iohānis & monachorū delationes, adeò ut ipſi etiā legati Rom. qui æquitate forſan cauſæ moti in Acacij partes ſeceſſerāt Conſtantinopoli, ꝓpterea etiā ſuis miniſterijs ſpoliati, & ab eccleſiæ Romanæ cœtu ſegregati, pœnas dare coacti fuerint: ſicuti omnia iſta Euagrius enarrat illo 3. lib. capitibus 18. 19. 20 & 21. Excommunicatus ergo eſt Acacius à Felice, ut Nicephorus refert cap. 17. libri 16. Qui hoc etiam ſubiungit: Quum condemnationis ſententia à monachis ipſi eſſet reddita, quoſdam ex ipſius fautoribus & amicis illos adortos eſſe, ac abreptos cuſtodijs incluſiſſe: nonnullos uerò etiā uulnerаſſe, imò & occidiſſe quoſdā: & ipſum Acacium uſq; adeò non motum iſta condemnatione, ut non modò eam reiecerit, ſed uiciſſim Romani pontificis nomen ex ſacro eccleſię catalogo exemerit. Liberatus tradit, damnationis literas ipſum non accepiſſe ab ijs qui attulerāt, Imperatoris patrocinio fultum: ſed quendam monachum Achimetenſem ignotum, chartā eā ſuſpendiſſe in pallio Acacij, cum ad rem diuinam faciendam ingreſſus fuiſſet: & mox diſceſsiſſe ipſum: Acacium autem non propterea à miniſterio ſuo ſubmotum, ſed ad uitæ uſq; exitum eidem præfuiſſe, Imperatore ipſum defendente. capite decimooctauo in Breuiario: in ſecundo Conciliorum tomo.

Acacij à Felice damnati meminit etiam Marianus Scotus, ſub annum Chriſti quadringenteſimum octogeſimumſextum, Zenonis Imperatoris duodecimo. Eius autem excommunicationis diploma extat in

primo Conciliorum tomo, ſub decretis Felicis: in quo præter ea quæ iam recitata ſunt crimina, memorantur etiam iſta, quòd Iohannem Antiocbia pulſum, & ab Apamęenſibus catholicis non receptum, Tyrijs demum præfecerit, quem tamen olim damnarit. Similiter quòd & Himerium ab officio diaconi remotum, & pòſt etiam Cbriſtiani nominis appellatione prorſum priuatum, ad presbyterij gradum prouexerit: itẽ quòd legatos Romanæ eccleſiæ iniurijs affici paſſus ſit, & in cuſtodias conijci: inde uerò emiſſos, in ſuas partes & Moggi pertraxerit, corruptos pecunia meminerunt Pontificales libri in uita Felicis, priuſquam Conſtantinopolim ueniſſent. Atque ijdem bis ab eodem Felice damnatum Acacium ſcribũt: primùm quidem, ad quorundam relationem, qni è Græcia Pontifici de reſtitutione Petri nunciarant, ac fuiſſe eam excommunicationem loco admonitionis, qua emendationem Acacij quæſierint: ac poſt triennium tum demum miſſos legatos, & poſteriorem adhibitam. Certè Gelaſius quoque in ſuis epiſtolis triennij meminit, quod uelluri ſecum deliberandi ſpacium, Acacio fuerit conceſſum: ac interea crebrò ipſum admonitum, in uiam redire ut uellet. Liberatus decimooctauo capite quinquennij meminit, intra quod crebrò ſit ſollicitatus à Rom. eccleſia, ſed ipſum nunquam quicquam reſpondiſſe. Et Gelaſius in literis ad Fauſtum Magiſtrum diſertè fatetur, ſe quoque per quendam illuſtrem uirum Andromachum egiſſe cum Acacio, ut depoſita contumacia reſipiſceret, & ad Romanæ eccleſiæ conſortium remearet. Quare etiam hic Pontifex eum atroci excommunicarionia fulmine percuſsir, idque perpetuo: ſicut hoc in uita ipſius memorant Libri pontificales, ſi quid ipſis tribuendum eſt. Nam Ioannem illum Alexandrinum ob periurium inde amotum, ſub hoc primùm Romam ueniſſe, in eius uita commemoratur: quod ſuprà ex Euagrio & Nicephoro ſub Simplicio factum narrauimus, ſicut idem etiam ex Liberati capite paulo antè citati liquet. Pontificibus autem ita aduerſus ipſum frementibus, ipſe hos tumultus relinquens, ad quietiorem uitam, ut ſæpius excommunicatus, haud dubiè tamen ſeceſsit, & quidem Zenone Imperium adhuc tenente: ut patet ex Nicepbori libro decimoſexto, capite decimoſeptimo & decimooctauo: item Liberato. cum Eccleſiam gubernaſſet (ut author eſt Zonaras in Anaſtaſio) annos circiter ſeptendecim. Si quis autem rem recta reputet uia, & diligenter ſingula expendat ac conferat, planè intelliget nullam aliam iuſtiorem ob cauſam ipſum condemnatum, quàm quòd cum primis ſui epiſcopatus annis reuerenter uideretur habuiſſe, ac multam autboritatem detuliſſe Romanæ ſedi, temporis progreſſu immutatus, eam non ita magnifecerit, imò propemodum extremè contempſerit. Nam præſidium ipſum Romanæ eccleſiæ in damnandis illis duobus Petris, & alijs quæſiniſſe: imò ipſum quaſi miniſtrum extitiſſe epiſcopi Romani in executione irrogandæ cenſuræ eccleſiaſticæ, ex ſuperioribus patet. Et Pontificij certè paraſiti (inter quos & Platina) ex hoc Acacij facto aſtruunt Romanæ eccleſiæ principatum, ut quàm fortiſsimè. Poſtea uerò Petros illos ambos, & alios quos epiſcopi Romani nomine & authoritate excommunicauerat ipſe, illorum non modò authoritate non interueniente, ſed ne quidem conſultis ipſis recepit ultrò, hoc quàm moleſtiſsimè tulerunt Romani: ſicuti ex Liberato euidenter cernere licet, de Simplicio, qui tamen inter eos uidetur fuiſſe mitiſsimus: quem commemorat contriſtatum ſcripſiſſe Acacio, & reprebendiſſe eius factum, quòd perperam fecerit, contra ſententiam Apoſtolicæ ſedis, hominem (ſcilicet Petrum Moggum) ſuſcipendo. Apertius enim ſe communi decreto damnatum, tanquam adulterum, communi concilio à damnatione liberari. Eadem euidentiſsimè apparebunt etiam ex epiſtolis Gelaſij, qui omni conatu digladiatur pro authoritate Apoſtolicæ ſedis: ac ſatis confidenti ore aſſerit, non licuiſſe Acacio recipere Petrum abſque ſedis ſuæ approbatione. Et mitis modis debacchatur non in Acacium iam mortuum, cuius totam gubernationem ut oſtenderet impiam & ſceleratam, & omnia eius geſta plus quàm improbè facta, totius ingenij uiribus laborat, & præſertim in epiſtola ad epiſcopos Dardaniæ, ſuperiorum criminationes ſuprà quàm dici poteſt exaggerans: ſed in omnes Orientis epiſcopos, in ipſos etiam Imperatores, quotquot Acacij cauſam defendendam ſuſceperant: ac plus quàm ſatis pro imperio addit, non Imperatores, non ullos epiſcopos eam habuiſſe poteſtatem ſoluendi uel Petrum, uel Acacium, à nexu uinculorum ſedis Apoſtolicæ.

PHRAVITAS, *ſeu* FLA-*uitas.*

Rerũ eccleſię Conſtantinopolitanæ ſtatu ita fluctuante, Phrauitas eius gubernationem ſuſcipit: ut Euagrius autbor eſt libro tertio, capite uiceſimotertio. Eundem Nicephorus lib. decimoſexto, cap. decimooctauo, Flauitã nominat: & quãuis presbyterũ

fuiſſe

fuiſſe dicat, tribnit ei tamen ſummam audaciam cum improbitate coniunctam, idq́ue profectò non temerè: ſiquidem uera ſunt, quæ de ipſo commemorat, quornm nec Euagrius tamen, nec alij meminerunt: qua uidelicet fraude ac impoſtuta uſus, ad Eccleſiæ iſtius regimen euectus, ſub inſignia maximè pietatis ſpecie, qua uelut diuinitùs & mitaculoſo iudicio ad banc functionem deſignatus uidebatur. Etenim Imperatot Zenon, ut tolleret occaſiones turbarum quæ in electionibus pletunque exoriri ſolebant, chartsm putam obſignatam in altari repoſuerat, & in alia ſcripta Deum orabat, ut ipſe in mundam illam notis deſignare uellet, quem Conſtantinopolitanæ eccleſiæ præfectum cupiat. Hic ergo Flanitas ædituo pecunia corrupto, fecit ut ſuum nomen papyro inſcribetetut. Sed hac fraude parta felicitate nō din ipſi frui licuit. Sui enim nominis illuſionem non ferens diuina Maieſtas, breui ipſum è medio ſuſtulit, cum nondum quatuor integtos menſes gubernationem tenuiſſet: ſicut idem Nicephorus recitat. Euagriua eodem capite & libro, hunc Phrauitam ſynodicaa literas ad Petrum Alexandrinum dediſſe narrat: & uiciſsim Petrus ad Phrauitam dedit, quæ tamen ſucceſſori ſunt redditę, cum mors ipſum præripuiſſet interea. Zenonis atque Acacij ſententiæ hunc fuiſſe, memotat & Zonaras, sb initio Anaſtaſij: ac trea menſes cum ſemiſſe tantum præfniſſe. Libetatua in ſuo Breuiario, decimooctauo capite narrat, poſt Acacium mortuum, otdinatum Flauianum presbyterum à S. Tecla, qui noluerit ſine Romano epiſcopo inaugutari, ſed conciliationis ſiue conſenſus literas (Synodicas uocat) Felici papæ miſerit. Hęc ſententia quomodo cum Euagrio & Zonara conueniat, non uidemus. Sicut nec illud cum ueritate tectè congruere arbitramur, quòd ad Felicē eas literas dediſſe narratur: cū ſub Gelaſio Acacius adhuc nixiſſe uideri poſsit, ſi quidem ea quoq; quæ in uita Gelaſij de Acacio recitantur, in libris pontificalibus non cum hiſtoria pugnant. Ad Felicem ipſum ſcripſiſſe, & Nicephorus refert, decimonono eiuſdem libri capite: & ſignificaſſe eiuſdem ſe cum ipſo eſſe communionia, & Petri coniunctionem auerſari. Rurſum & Petro diuerſi genetis literas miſiſſe, ipſius ſe commnnionem tecipere, Romani autem epiſcopi reijcete. Quod ubi Felix pet quoſdam cognouerit, Flauitæ legatos Roma cum ignominia expuliſſe.

EVPHEMIVS.

Phrauita ſic breui, diuina hauddubiè uindicta è uiuis ſublato, mox Euphemius genere Alexandrinus (ut Liberatus in ſuo Breuiatio decimooctauo capite, in ſecundo tomo Conciliotum ait) eccleſiæ iſti ſuffectus eſt. Enagrius libro tertio, capite uiceſimotertio. Presbyterum iam antè in iſtius ciuitatis miniſterio fuiſſe, narrat Nicephorus lib. decimoſexto, capite decimooctauo. Orthodoxæ fidei ac rectę doctrinę ſtudioſiſsimum uirum, ab eruditione & nominis claritate etiam Euagriua ibidem commendst.

Huic tedditæ ſunt literæ illæ ſynodicæ Petri Moggi ad Phrauitam ſcriptæ: in qnibus cum animaduerteret Chalcedonenſis ſynodi acta ab ipſo damnari, contutbatus eſt, ac ſe sb eiua communione ſubduxit, ac nomen Petri è ſacris tabnlis expunxit, & Felicis Romani epiſcopi repo ſuit. Sed & more tecepto ad enndem Felicem ſynodales epiſtolas miſit, ubi primùm epiſcopatum inijt. quæ à Romano epiſcopo receptæ quidem ſunt: ipſe tamen Euphemius ad epiſcopalem communionem minimè eſt admiſſus, propterea quòd non eadē opera ſimul etiam Acacij & Flauitę priorum epiſcoporū Cōſtantinopolitanæ utbis nomina deleuiſſet, cum aliàs ipſum Felix ut orthodoxū fauote ꝑſequeretut. Ex boc aūt nouo Euphemij cū Petto diſſidio, nouę ac maiotes turbæ in Eccleſia etiā exoriturę fuetant. Siquidem altet alterū ad perſequendū conuocatis ſynodis ſeſe armabsnt, ni iuſtus arbiter Deua ſingulati cōſilio calamitatem eam auertiſſet, Petto opportuna morte abrepto, & Euphemio quoq; panlo pòſt in exilīū eiecto. Cauſa aūt eiectionis Euphemij hęc apud eoſdem cōmemoratur: & in Enagrio ſanè trigeſimo cap. Imperator Anaſtaſius, quo Eccleſię tranquillitas magis conſeruari poſſet, non ferebat, ſi qui inconſulta temeritate, uel minus impudēter Chalcedonenſem ſynodum pro concione damnarēt, uel nimium etiam deptæditando defenderent, idq́ue prætet motem loci cuiuſquam: & ſus quadam importunitate nouis motibus occaſionem præberent. Quate eos eccleſijs eijciebat. atq; ita etiam Euphemiū hunc expulſum, ſicut expreſsè habet Euagrins, Anaſtaſiū cogere uoluiſſe ad cōciliationem, ob eruditionis & nominis famam, Euphemium. Vetùm, ut ijdem meminerunt, fuit bic ptætextus magis, quo ſuæ occultæ in Euphemiū iræ ſatisfacere cupiebat, quàm iuſta cauſa. Erant enim alis, quæ à parte Eupbemij, Imperatoris animum exulcerauerant: inſignia nimirum pietas eius, & conſtantia, qua paulo antè Anaſtaſium Eccleſia excluſerat: eo quòd opinionem de ſe præbuiſſet, quaſi Dioſcori contagio infectus eſſet: item quòd turbam concitare uolens, Eupbemio comminatus fuerat, ſe illi accepta à Zenone poteſtate caput tonſurum, cathedramq́ue eius euerterat: ut uiceſimoſexto capite eiuſdem libri Nice-

phorus, præter omnea ſolus enarrat. Item, (quemadmodum idem ibidem, & conſentiens etiam Euagrius capite triceſimoſecundo libri tertij, tradunt) quòd electioni Imperatoris ipſe ſeſe oppoſuerat, nec ſtatis illis ceremonijs eam confirmare uoluerat: priuſquã ipſe Anaſtaſius graui iuramento & proprio autographo dato, ſeſe obſtrinxiſſet, confirmaſſetq; fidem ſe inuiolatam ſeruaturum, neq; quicquã rei nouæ in Eccleſiam ſui Imperij tempore introducturum, ſed Chalcedonẽſis ſynodi (ut Nicephorus & Zonaras annotant) decreta defenſurũ. At uerò Anaſtaſium iam imperio potitum, haud ita longè pòſt illud ſcriptum repetijſſe: quod cum reddere noluerit Euphemius, ſolum uertere coactus ſit: imò & uitæ ipſius inſidiatũ eſſe, Nicephorus addijcit: & quendam ex familiaribus Euphemij Paulũ, in ſe excepiſſe ferrum, quod in eum ſtrictum fuerat. Conſilij autem ſui, quòd ita Imperij candidatũ Anaſtaſium aſtrinxerit Euphemius, habuit rationes, tum eas quæ modò antè recitatæ ſunt: rum etiam, quòd pleriſque uidebatur Anaſtaſius Manichæorum hæreſin fouere: præſertim cum eius progenitores, mater, auunculus, & frater, & iſtius ſectæ prauitate & Arianiſmi blaſphemijs polluti fuiſſent. Euagrius etiam de magia ipſum ſuſpectum fuiſſe dicit. Extat inter Gelaſij decretales, epiſtola ſcripta ad Euphemianum, quem fratrem nominat: ſed non planè conſtat, alius'ne, an hic fuerit.

SOCRATES.

Tametſi liquidò non conſtet, in Eccleſiaſticáne functione etiam aliquando fuerit Socrates ille ſcriptor, nec ne: tamẽ cum res Eccleſiæ hiſtorica narratione poſteritati legendas dederit, locum meritò inter reliquos doctores ſortitur.

Fuit autem Græcus natione, natus Conſtantinopoli: ut libro quinto, capite uiceſimoquarto ipſe indicat. Iuuenis admodum bonis literis ibidem operã dedit, apud duos Grammaticos, Helladium & Ammonium, gentiles: libro eodem, capite decimoſexto. idque factum, Conſtantino Magno Romanum imperium moderante, narrario ibidem & ſequentibus capitibus ſatis oſtendit.

Gentilis'ne fuerit, & ad Chriſtianiſmum cõuerſus, an uerò ex Chriſtianis parentibus natus, minimè certũ: ut multo minus illud, num aliquam in miniſterio Eccleſię functionem obierit. Hoc certum, & gentilibus pręceptoribus uſum, & in uirum iam grandæuũ progreſſum in Chriſtiana doctrina optimè & rectiſsimè edoctum fuiſſe, rerum quoque eccleſiæ fuiſſe longè ſtudoſiſsimum.

Eloquentia etiam eum pollniſſe non uulgari, hiſtoria ei' Eccleſiaſtica abũdè teſtatur.

De ſcriptis.

Quanquam autem nonnulla, ut habet Trithemius, ſcripſiſſe dicatur, tamen præter Eccleſiaſticam hiſtoriam hodie nihil extat. Gręcè author eam ſcripſit, in qua reliquũ rerum in Eccleſia geſtarum, à tempore Cõſtantini Magni, ubi deſijt Euſebius, pertexit, uſq; ad ſuum tempus: ut in primo primi libri capite, quod proœmij locum habet, ipſe narrat. Incipiens autem à primo anno ducenteſimæ primę Olympiadis, in qua Conſtantinus Imperator eſt inauguratus, & deſinens in alterum annum trecenteſimę quintę Olympiadis, qui cum decimoſeptimo Theodoſij iunioris conſulatu coincidit, cõplectitur temporis periodum centum & quadraginta annos: ita quidem numerantur ultimo ultimi libri capite. Verùm quo pacto hæc inter ſe conueniant, ne quidem ipſe Oedipus diuinet. Eſt itaq; manifeſtiſsimum mendum in aſsignatione Olympiadum, etiam in Græco textu. Quin nec ipſi ſingulorum librorũ ſyllogiſtici numeri eam periodum, centum ſcilicet & quadraginta annorum exactè complent, ut ſupputanti patebit. Ad XVII Theodoſij poſterioris conſulatum eam hiſtoriam deductam, illud ipſum ultimum ſeu quadrageſimumoctauũ libri ſeptimi caput perſpicuè oſtendit.

De hoc ſcripti genere ipſe author propriã fert cenſuram. ac primùm de orationis filo, lib. 1. cap. 1. ait, ſe elegantiæ dictionis non ſtudere. Et primo capite tertij libri idem monet, ac expreſsè addit: cum Chriſtianam contexat hiſtoriam, ſe etiam humili & depreſſo, ſed tamen perſpicuo ſermone uti. Idem facit etiam in proœmio ſexti libri, inquiẽs: Scias autem, nullam nos diligentiam impendiſſe dictioni, metuentes, ne ſi dictioni ornandæ intenti eſſemus, à ſcopo dilaberemur, &c. Et poſtea ſubijcit: Eiuſmodi phraſi operam dedimus, quæ & perſpicua eſſet, & ſubmiſſior. Ad res autem ipſas quod attinet (inquit idem de ſeipſo) omnem diligentiã impendi, ut à ſingulis qui rerum gnari eſſent, quæ geſta eſſent cognoſcerem, & exactè inueſtigarem, ne quid alienum à ueritate ſcriberẽ. libro quinto, capite decimonono. Et de ſuæ ætatis geſtis conſtanter etiam affirmat, ſe ea ſcribere, quę uel ipſe uiderit, uel ab ijs qui uiderunt cognoſcere potuerit: in Præfatione ſexti libri. Atque eam ipſam hiſtoriam ad cuiuſdam Theodori cohortationẽ ab ipſo ſcriptam, eadem Præfatione conſtat.

Socratem Nicephorus ut Nouatianum, ſemel atque iterum traducit, primùm libro 6. capite 56. ita inquiens: Quamuis Socrates, qui & ipſe ex Nouatianis res Eccleſiaſticas ſcripſit. item capite tredecimo libri noni, his uerbis: An uerò ille certè in pietatis ſinceritate

ritate ſit, ſicut iſte (Socrates ſcilicet) qui quidem Nouatianus eſt, dicit, &c. Rectène autem ac uerè ei hoc erroris impingat Nicephorus, non ſatis compertum habemus. libro certè quarto, capite uiceſimooctauo, ubi iſtius ſectæ originem deſcribit Socrates, nonnihil tale animaduerti poteſt.

Certamina

Certaminis ſpeciem referr, quòd integro & prolixo capite tertij libri in Libanium ſophiſtam inuehitur, quòd Iulianum Imperatorem apoſtatam miris encomijs extulerat, & hanc cumprimis laudem tribuerat, quaſi firmis argumenris & prolixa dimicatione oſtendiſſet, Chriſtianorum religionem eſſe ridiculam, & meras nugas: quæ ille contrà grauirer reprehendit & refellit libro ſecundo, capire uigeſimo, ſeu uigeſimoprimo. nã ſunt in unũ confuſa, etiã in græco. Certaminis locum & iſta occupent, quòd capite primo libri ſecundi reprehendir ſcriptorem Ruffinum, quòd is in ſua Eccleſiaſtica hiſtoria tempora rerum geſtarum confuderit ex ignorantia, præſertim in hiſtoria Athanaſij. Item Euſebium Pamphili, Cęſareæ Palæſtinę olim epiſcopum, grauiter defendit, quòd non fuerit Arianus, quemadmodum à pleriſq; audiebar: libro eodem. Sed in eo rurſum & ipſe Socrates reprehenditur à Nicephoro libro ſexro, capite triceſimoſexto: item libro nono, capite tredecimo.

Huc & illud referemus, quòd licet ipſe Socrates ſuam in conrexenda hiſtoria diligentiam prædicet, & non niſi comperta ſe tradere narret, ramen etiam ipſius oſcitantia taxatur ab Euagrio: qui illum quædam de diſsidio in Epheſina prima ſynodo poſteſteriore loco recitare ſcribit, idque per ignoranriam, quæ priori facta fuerint. libro primo, capire quinro.

Porrò quàm diu uixerit, aut ubi demum, ac quando, & quo euentu ætatem ſuam clauſerit, nihil explorati habetur. Hoc ex hiſtoria illa colligi poreſt, poſt Theodoſij Magni obitum, ſub Imperatoribus Arcadio & Honorio, ipſius filijs, & Theodoſio iuniore nepote, eum fuiſſe celebrem, &c.

DE PRESBYTERIS CONSTANTINOPOLITANIS.

PHILIPPVS SIDENVS.

Philippus parriam Sidam, ciuitatem Pamphiliæ, ac Troilum, ſophiſtam hoc tempore famoſiſsimum, cognatum habuir: ut refert Socrates libro ſeptimo, capite uiceſimoſeprimo. à Chryſoſtomo autẽ gradu diaconi inſignirum, narrat Liberatus archidiaconus Carrhaginẽſis in Breuiario cauſæ Neſtorij, capite ſeptimo, in ſecũdo tomo Conciliorum. Multùm certè cum Ioanne Chryſoſtomo fuiſſe, etiam Socrates annotauit. Eo autem tempore quo Atricus ex hoc ſeculo migrauit, iam inter presbyteros accenſum conſtat, & unà cum Siſinnio ex competitoribus fuiſſe unum: cui ramen Siſinnius eſt prælatus, quod ipſe ægerrimè rulit: ſicut ex eius ſcriptis oſtẽdit Socrates memorato libro, capite uiceſimoſexto. Cæterùm uarios ipſum collegiſſe libros, & proprijs lucubrationibus multa ſcripſiſſe, idem narrar: ac nominatim meminit operis cuiuſdam, quod Chriſtiani hiſtoriam inſcripſerit, & in rrigintaſex libros diuiſerit, quorum ſingulos in plures ſectiones diſtribuerit, & ſingulis ſuam hypotheſin ſeu argumentum præfixerir: & quidem eo conſilio ediderit, ut refutaret libros Iuliani Imperatoris. Fert etiam Socrates de eo opere ſuum iudicium, & reprehendit quòd multa & uaria complectatur, & ſubinde intertexat geometrica, aſtronomica, muſica, arithmetica: ſitus quoq; ac deſcripriones inſularum, montium, arborum, & huiuſmodi quamplurima, quæ ad inſtituti operis argumentum planè nihil faciant, rantumq; ad oſtentationem ingenij ſint addita, ur oſtenderet artium & philoſophiæ ſe non eſſe imperitum. deinde etiam, genus orationis eſſe Aſiaticum, tumidum & inflatum. ac propterea id opus parum uſui eſſe doctis pariter & indoctis affirmat: quòd eruditiores oſtentationem oderinr, & minus eruditi turgidum illud dicendi genus non perſpiciant. Sed & tempora hiſtoriæ ipſum confundere quoq; ſcribit. additq; exemplum, quòd in Theodoſio repetat, quæ prioribus remporibus cum Athanaſio geſta ſint. Meminit etiam Nicephorus libro decimoquarto, capite uiceſimonono. Sed is non unum ſcriptum facit, ſed duo diſtincta: unũ, quòd ut opus magnificum prædicat, in quo ea quæ Iulianus contra ſacra Biblia ediderit, refuret: alterum, illud hiſtoricũ, de quo ad eundem modum ut Socrates diſſerit.

POLYCHRONIVS.

Polychronius presbyter fuit Cõſtantinopolitanæ eccleſię, ſub Proclo. Eius opera inuenræ ſcribuntur reliquię Quadraginta militum, qui apud Sebaſtam Armeniæ ſub Licinio martyrium perpeſsi fuerant: author Sozomenus libro nono, capite ſecundo. Meminit etiam Nicephorus libro decimoquarto, capite decimo.

THEOPHILVS.

Theophilus Conſtantinopolitanus preſbyter, ex Chalcedonenſi concilio notus, in quo præſens, nomine & uerbis cleri illius urbis teſtimonium perhibet Balſiano Antio-

Antiocheno epiſcopo, quòd Proclus ipſum receperit in communionem, literiſque ſynodicis eundem honorās dimiſerit ad ſuos, & nomen eius in Catalogo epiſcoporum recitari publicè iuſſerit: ex undecima actione eiuſdem concilij.

ABRAHAM.

Abrahamus presbyter in Septimo Conſtantinopoleos ſuburbio, & archimandrita, in Synodo in eadem urbe celebrata contra Eutychen, primùm cauſam eius egit. Sed poſtea iuſſus exponit patribus, quemadmodū Eutyches librum compoſuerit de fide, & miſerit hinc inde ad archimandritas, & petierit ſubſcriptionem. In ſuffragia ac in condemnationem Eutychis conſenſit, ut patet ex prima actione Chalcedonenſi: & poſtea unà cū alijs contra monachos Dioſcori & Eutychis ſectatores ſcriptum ſynodo obtulit, actione quarta Chalcedonenſi.

MAMAS ET THEOPHILus.

Mamas & Theophilus presbyteri, ex ſynodo Conſtantinopolitana à patribus ablegantur ad Eutychen ſecundò uocandum, ut ſe ſynodo ſiſtat: ex eiuſdem quarta actione, quæ in Chalcedonenſi ſynodo repetitur prima actione, in primo tomo, & undecimo capite Liberati Breuiarij, ſecundo tomo Conciliorum. Extat in ſexta Conſtantinopolitana actione bella cum Eutyche diſputatio, de utraque Chriſti natura: quòd tametſi in ſcripturis non reperiatur phraſis iſta o v a n a-t v r a s, ſicuti nec uocabulum HOMOVSION, ſed olim ad rei explicationem à ſanctis doctoribus ſit tantum confictum: ita nihil iam obſtet, quo minus Chriſtus ex duabus naturis unus filius dicatur, præſertim cum ipſe etiam confiteatur ſe perfectum Deum uerbū, & perfectum incarnatum hominem, & duo perfecta unum perficiant filium.

ASTERIVS.

Aſterius presbyter, monachus, & notarius in Conſtantinopolitana ſynodo.

MARTINVS.

Martinus presbyter, & monaſterij Dionyſij, ut uidetur, præfectus ſiue archimandrita Conſtantinopoli. Hic fidei formulam ab Eutyche compoſitam, ſibíque ab eodē miſſam, ut ſubſcriptione eam ſua cōfirmaret, non recepit, neque eidem ſubſcripſit: rationem adijciens, ſuum nō eſſe ſubſcribere, ſed epiſcoporum. Ibidem. Sed in ipſius Eutychis damnatione, ſynodi ſententiæ ſubſcripſit per fratrem Philippum.

DE DIACONIS CONSTANTINOPOLITANIS.

VIGILIVS.

Ponit inter reliquos ſui catalogi Gennadius, etiam quendam Vigilium diaconum, quem memorat ex patrum traditione compoſuiſſe monachorum regulam, breui quidem, ſed tamen aperto ſermone, totius monaſticæ profeſsionis diſciplinam continentem: quæ etiam in fratrum congreſſu in cœnobio ad eorundem profectum legatur. nec tamen addit, ubi aut quando uel uixerit, uel ſcripſerit. Trithemius eum ſub principibus Honorio & Theodoſio claruiſſe narrat, ſub annum Chriſti quadringenteſimum & uiceſimum. Petrus de Natalibus, ipſum ſub Leonem, primum Orientis Imperatorē refert, & apud urbem regiam Conſtantinopolitanam in pietate diem extremum clauſiſſe: lib. 6 cap 13.

SERAPION.

Serapion Aegyptius natione, à Iohanne Chryſoſtomo Conſtantinopoli archidiaconus conſtitutus, homo iracundus, & ad contumelias procliuis. Sozomenus libro octauo, capite nono. Intempeſtiuo quodam ſermone, ſuo paſtori iam antè Eccleſiaſtico, ordini inuiſo, maius conciliauit odium, quòd in uniuerſorum aliquando cœtu inſolētius hæc uerba effutire non fuiſſet ueritus: Nunquam iſtis dominari poteris ô epiſcope, niſi uno baculo cunctos expellas. Socrates libro 6. cap. 4. Suo paſtori arctiſsimè adhæſiſſe, & pro ipſo etiam zelo laboraſſe contra æmulos, & fidem præſtitiſſe etiam abſenti, tum ex alijs quæ de uita Chryſoſtomi commemorantur cōſtat, tum etiam ex hoc facto. Cum Chryſoſtomus uiſitaturus eccleſias in Aſiam fuiſſet profectus, & interea curam ſui gregis cōmendaſſet Seueriano Gabalenſi epiſcopo: is uerò ſuū negociū ageret, ac in hoc ſedulò incūberet, quomodo ſuā eam eccleſiā faceret: illicò hoc Chryſoſtomo legitimo paſtori abſenti nunciauit, eumq; mox ad eccleſiā retraxit: ut idē Socrates eodē lib. ca. 11. Sozomenus lib. 9. cap. 9. refert. Vnde etiā factum, q, (ut ibidem Socrates meminit) multam ſit ipſe uiciſsim libertatem ac fidem Serapion apud Chryſoſtomum conſecutus: ſed ea res ipſum inſolentiorē fecit. Nam cum aliquando ipſo ſedente præteriret Seuerianus Gabalenſis, ipſe honoris gratia ei minimè aſſurrexit. Eum autem cōtemptum indignè ferens Seuerianus, ut uiciſsim Serapioni ægrè faceret, in has uoces animi dolore erupit: Si Serapion Chriſtianus fuerit mortuus, Chriſtus non eſt homo factus. Hanc arripiens occaſionem Serapion, ad epiſcopum ſuum Chryſoſtomū de blaſphemia ipſum defert, quòd dixiſſet Seuerianus, Chriſtum nō eſſe hominem factum: fraudulenter priorem ac conditionalem dicti partem occultans, Si Serapiō Chriſtianus obierit. Et ut rei fidem faceret, producit quidem teſtes, ſed ſuæ farinæ homines, qui in ipſius gratiā eadem cum ipſo,

ſed

ſed perfidè teſtificabantur: effecitq; hac ſua perfidia, ut Seuerianus pelleretur: ſicut ſuo loco quoq; eſt dictum. Hic etiam Serapion nomine & iuſſu ſui paſtoris coràm monet Epiphaniũ, multa præter ſui officij ratione agentem Conſtantinopoli in Synodo: uideret ne, ſi quæ in populo ob turbulentas ipſius actiones, turbæ aut ſeditiones exorientur, ipſe tanquam author in diſcrimen ueniat. & hac ratione etiam ipſius conatus tum repreſsit. recitat Sozomenus cap. 14. eodem libro 8. In Synodo contra Chryſoſtomum Conſtãtinopoli coacta, ipſe quoq; unà cum ſuo paſtore uocatur, ad dicendum cauſam. capite decimoſeptimo. Idem. Demum ab eodem ſuo antiſtite Chryſoſtomo, ab exilio priori reuocato conſtitutum epiſcopum eccleſię, quæ fuit Heracleæ in Thracia, referũt Socrates decimoſeptimo capite, Sozomenus decimonono, libris iiſdem.

GERMANVS ET *Caſsianus.*

Ex literis Innocentij ad clerum Conſtantinopolitanum, apud Sozomenum libro octauo, capite 26 apparet, Germanum & Caſſianum ex clero Conſtãtinopolitano fuiſſe, & legatione ad Innocentium functos eſſe: ac ad eum de Chryſoſtomi eiectione, & afflictione cum eo ſentientium retuliſſe.

DEMETRIVS, CYRIACVS, *& Eulyſius.*

In fine earundem literarum mentio fit etiam horum, Demetrij, Cyriaci, Eulyſij, titulo epiſcoporum, qui partium Chryſoſtomi Romam Conſtantinopoli nõ unà ſimul, ſed diuerſo temporum interuallo conceſſerant: quorũ narratione iam antè omnia ſe cognouiſſe ſcribit Rom. epiſcopus, quæ Iohanni acciderant, prius quàm clerus per legatos illos ea de calamitate certiorẽ ſe reddidiſſet. Nicephorus eadem commemorans, omiſſo Cyriaco trium tãtum reliquorum meminit, capite 32. libri tredecimi. Sequenti tamen capite, ipſum etiã reliquis adnumerat, qui pontificiam legationem in Gręciã ad Imperatorem ſequentes, unà cum ipſis legatis in inſidiatores ab Imperatrice ſubornatos inciderũt, ac in cuſtodias coniecti, perſecutionum ſui paſtoris participes ſunt facti: ſicut in ſuperioribus eſt annotatum. Cæterùm quando emiſsi, aut quid demũ cum ipſis actum, non conſtat, authoribus hoc ipſum ſilentio prætereuntibus. Fieri etiam poteſt, ut & hic Demetrius ſit Peſsinuntius ille epiſcopus, qui fidem & ſtudium erga Chryſoſtomum iam antea declarauerat. nam cæteris omnibus ex ſuis miniſtris deficientibus, quos ſuo nomine ſynodo in Quercu reponſum referre miſerat Chryſoſtomus: hic ſol' nullis uel minis aduerſariorum Chryſoſtomi, uel blanditijs motus, ad ipſum eſt reuerſus. recitat Sozomenus libro octauo, capite decimoſeptimo. Meminit & Nicephorus capite decimoquinto, libro decimotertio.

AETIVS.

Aetius archidiaconus in cõcilio Conſtantinopolitano, ſub Flauiano contra Eutychen celebrato, notarium egit. In concilio uerò Chalcedonenſi, primicerius notariorum uocatur: ut patet ex Euagrio libro ſecundo, capite decimoſexto, & Nicephoro libro decimoquinto, capite ultimo. Anatolius eum ab officio ſuo remouerat, ſub ſpecie tamen amplioris conditionis: & creatum presbyterum cuidam cœmiterio præfecerat. in rerum autem Eccleſiæ adminiſtrationem ipſius loco ſubſtituerat quendam Andream, qui ob Eutychianiſmum malè audiebat. Hoc ubi reſciuiſſet Leo Romanus, indignißimè tulit: & cauſam Aetij agens, grauißimè id factum reprehendit, ſcriptis literis ad epiſcopum Iulianum Coenſem, Apoſtolicæ ſedis Conſtantinopoli legatum, & ad Imperatorem Marcianum, & Pulcheriam Auguſtam: eoſque grauißimè adhortatur, uelint dare operam ut quæ perperam à ſuo paſtore Anatolio facta eſſent, ocyus corrigantur. In illis autem ſcriptis egregium teſtimonium præbet Aetio, quòd Flauiani non ſolùm fuerit diſcipulus, ſed eiuſdem confeſsionis coniunctißimus: qui tumultuantibus hęreticis, conſtantiam in fide præſtiterit eam quidem, ut nunquam uel huc uel illuc inclinarit, imò etiamnum blaſphemiarum Neſtorij & Eutychis hoſtis extitat infenſißimus. Effectum igitur tandem eſt, ut remoto Andrea Aetius in priſtinum officij ſui ſtatũ reſtitueretur, ut patet ex epiſtolis Leonis 56.57.58. & epiſtola 71. ad Anatolium.

ASCLEPIADES.

Aſclepiades diaconus Conſtantinopoli fuit. legationem obtinuit nomine ſui epiſcopi Anatolij ad epiſcopos Orientis, unà cum legatis Leonis Imperatoris, ad colligendas ſingulorum ſententias, quid de Chalcedonenſi ſynodo, & Aeluri Alexandrini epiſcopi electione ſentirent. Refertur in narratione de prauitate Dioſcori, in fine Chalcedonenſis concilij, in Breuiario Liberati, capite decimoquinto.

BASILIVS.

Baſilius diaconus eiuſdem eccleſiæ ſub Proclo fuiſſe uidetur, ex decimoſeptimo capite Liberati Breuiarij. Is ſcriptum quoddã, quod Proclus Armenijs miſerat, ad quæſtionẽ ipſorũ de doctrina & libris doctorũ Diodori Tarſenſis & Theodori Mopſueſteni, obtulit Cyrillo Alexandriã profectus: eiq; hoc

modo

modo occaſionem præbuiſſe uidetur, ut aduerſus eoſdem doctores Diodorum & Theodorum ſcripſerit, tanquam Neſtoriani dogmatis authores. Cõſtãtinopolim rediens idem Baſilius, ſcripſit quędam etiam ipſe, & obtulit Proclo, cum nonnullis quæ iam antè etiam Cyrillo obtulerat. Sed quia iam Armenijs ſuam reſpõſionem miſerat Proclus, intellexetatq; Baſilius in eàdem nullam uel minimam reprehenſionem Theodori factã: mox ipſe arrepto calamo, peculiare edit ſcriptum, in quo indicat, Theodori libros uitandos, non minus quàm Arij & Eunomij blaſphemias. Cæterùm illud ſcriptum non caruiſſe reprehenſione, præſertim ſapientum, ex eodem Liberati loco manifeſtum eſt: idque ideo, quòd parum appoſitè Theodorũ cum Ario & Eunomio contulerit, ut qui nihil cum ipſis in dogmate commune habeat: cum hi unam tãtum in Chriſto naturam, & quidem degenerem à patris ſubſtantia tradiderint: ille uerò duas econtrà in Chriſto doceat naturas. Poſtea cum ſub Flauiano excitata eſſet hæreſis Eutychis, ad Romanum epiſcopum legatione functus eſt, ut patet ex epiſtolis Leonis ad Flauianum, numero 21. & 22.

THEODOTVS.

Theodotus diaconus à Proclo Antiochiã miſſus, obtulit Iohanni archiepiſcopo librũ, quem ad quæſtionem quorundam ex Armenia epiſcoporum contra Neſtorianũ dogma ſcripſerat: ut Liberatus meminit in ſuo Breuiario, capite decimo.

MARCIANVS OECONOMVS, *eccleſiæ Conſtantinopolitanæ.*

Quo tempore Gennadius Conſtantinopolitanæ præfuit eccleſię docendo & gubernando, memoratur ibidem fuiſſe uir quidã perquàm celebris humanitatis & miſericordiæ operibus Marcianus: eique, cum relicta Catharorum hæreſi ad Eccleſiã tranſijſſet, à Gennadio commiſſam curam œconomię eccleſiaſticæ. Theodorus Lector libro primo. Prehenſis Euangelijs, lachrymis & precibus domũ ab incendio ſeruaſſe, idem addit. Mortuos ipſum excitaſſe, & multa templa proprijs ſumptib. cõſtruxiſſe, Nicephorus narrat libro 15. cap. 22. Cõſtituiſſe prętereà eum, uterq; meminit, ut quæ in unaquaq; eccleſia offerrẽtur munera, ea cuiuſq; loci clerici acciperẽt. Meminit ipſius etiam Metaphraſtes, in Auxentio.

SINELITIVS.

Videtur eſſe diaconus ex miniſterio Conſtantinopolitanę eccleſię, per quem Euphemius literas miſit ad Gelaſium. Patet ex epiſtola Gelaſij, quæ eſt in ipſius decretis, in primo tomo Conciliorum.

EVLOGIVS.

Eulogius diaconus eccleſię Conſtantinopolitanę, à Flauiano epiſcopo miſſus eſt unà cum Imperatoris legato, ad urbem Berytũ, ut ſui epiſcopi nomine cõmitteret cauſam Ibæ Edeſſeni epiſcopi, cum ſuis miniſtris ſibi aduerſarijs, cognoſcẽdam certis quibuſdam in Oriente epiſcopis, & ſimul etiam actioni intereſſet: ueluti ex geſtis iſtius tranſactionis liquet, quæ recitantur in decima actione Chalcedonenſi.

DE MONACHIS CONSTANTINOPOLItanis.

NILVS.

Nilus uir generis nobilitate, & uirtutũ ornamento præclarus monachus, urbis Conſtantinopolitanæ indigena, & præfectus, poſtremis iunioris Theodoſij temporibus. Cumque potentia & opibus afflueret, atque etiam iſto modo Eccleſiæ & Reipublicæ rectè & multum ſeruire prodeſſeque potuiſſet: tamen ex ſiniſtro Scripturarũ intellectu, & peruerſa iſtorum temporum ſuperſtitione, relicta legitima ſua eaq; præclara uocatione, monaſticen eſt amplexus: authore Nicephoro libro decimoquarto, capite quinquageſimoquarto. Chryſoſtomi diſcipulum fuiſſe, meminit idem capite triceſimo, item capite quinquageſimo tertio. Tribuit ei idem author uim eloquentiæ, qui diuinæ gratiæ neruis ualidis fuerit, & ſcriptis præterea uarijs ſuam poſteritati memoriam commendarit. Scriptorum autem inter cætera hæc commemorat:

De monaſticæ uitæ exercitijs.

De diuinorum patrum in monte Sina obitu & martyrio.

Libros ad græcæ ſuperſtitionis homines ſcriptos, hosq; inter omnia reliqua eius ſcripta primas tenere.

Libros ad Eulogium.

Videtur & locos communes ſcripſiſſe, dũ ait Nicephorus capita ipſum quædam collegiſſe, in quibus nonnulla fuſius, pleraq; uerò compendioſius tractarit. De his ſcriptis author addit, eam fuiſſe tum in uerbis tum in ſententijs compoſitionem, ut incredibili gratia lectoris recrearint animum.

Nili monaſticas orationes extare græcas Romæ in Vaticana, item opuſcula quindecim Theologica, & capita φυσικῶν: item librũ ad Chariclen epiſcopum, nimis aſperum in peccatores, & dicentem, quòd non ſola pœnitentia ſufficiat ad confeſsionem, refert Geſnerus in ſua Bibliotheca. Nunquid autem huius Nili, de quo nobis ſermo, iſtæ ſint lucubrationes, indubitanter affirmare non poſſumus. Præbet tamen propemodum coniecturam, quòd hic ſcriptum quoddam,

capita

capita φυσικὰς nominatur, & Nicephor⁹ quoque capita eum collegiſſe memoret.

Maritum fuiſſe ante monaſtices profeſsionem, & perſecutiones quoque paſſum, inde colligitur, quòd narrat Nicephorus, Nilum in ſcripto de Martyrio patrum in Sina, commemorare ſuas quoq; & filiorum res, captiuitatemq́;, quum Barbari Blemmyæ excurſione quadam ingentem cædem feciſſent. Vita defunctum, tranſtulit Iuſtinus poſterior, & repoſuit in fundamento ſacrarioris menſæ, in templo ab ipſo ad Orphanotrophium cõſtructo, Petro & Paulo apoſtolis.

CYRILLVS.

Conſtantinopoli in monaſterio Acæmetotum, præfuit Cyrillus, tempore Zenonis Imperatoris. Hic pontificem Romanum Felicem incitauit aduerſum Acacium Conſtãtinopolitanũ epiſcopum, propterea quòd Petrum Moggum Alexandrinum recepiſſet, ab ipſo antea damnatum. Euagrius libro tertio, capitibus decimonono, uiceſimo, & uiceſimoprimo.

THRACIAE EPISCOPI.

EVTROPIVS, BYZES, *& Arcadiopolis.*

CYRILLVS *Cælenſis.*

Eutropius epiſcopus Byzes & Arcadiopolis, & Cyrillus epiſcopus Cælenſis, prouinciæ Thraciæ, ut apparet, uterq; ex Epheſina ſynodo prima cogniti, in qua oblatis ſupplicatorijs libellis petũt uetuſta quædam ſuarum Eccleſiarum in alias iura, facta conſtitutione confirmari. Exemplum ipſorum ſupplicationis inter acta concilij Epheſini primi refertur, primo tomo Conciliorum.

LVCIANVS.

Epiſcopus Byzes Thraciæ, Chalcedonenſi concilio interfuit. Mittitur cum alijs à ſynodo ad Dioſcorũ, tertiò euocandum ad ſynodum, in tertia actione, in cauſa Epheſini epiſcopi Baſsiani cõtra Stephanũ ipſius aduerſariũ. Gnauiter defendit partes Baſsiani: & disertè pronunciat, non poſſe ipſum rectè amoueri, cum eius epiſcopatus ſit confirmatus ab Imperatore, & illo archiepiſcopo qui ius in Epheſinã eccleſiã habuerit, nempe Cõſtantinopolitano: effecitq́; hac ſua libera uoce unà cum Iuliopolitano epiſcopo, ut & patres reliqui oẽs in illorũ inclinarẽt ſententiã, & de reſtituẽdo Baſsiano pronũciarẽt: ex II. actione Chalcedonenſis concilij.

Phrinclas Heraclea.

In illo ipſo ſupplicatorio ſcripto mentio fit cuiuſdam Phrinclæ, ſeu Phriniclæ epiſcopi Heracleæ, qui à ſynodo ad Neſtorium deficiens, apoſtata factus ſit.

CYRIACVS *Heracleæ.*

Cyriacus Heracleæ Thraciæ epiſcop⁹, tẽpore eiuſdem concilij: cui tametſi nõ interfuit, eius tamẽ in Catalogo fit mentio, quòd locum ipſius etiam ſimul cõpleuerit Lucianus prædictus. Ibidem.

FRANCION.

Francion Philippopolis Thraciæ metropolis epiſcopus, Chalcedonenſi concilio interfuit: ex legatis, ut apparet, primus, qui tertiò ad accuſandũ Dioſcorũ à ſynodo mittuntur. ex tertia actione eiuſdem Concilij.

ROMANVS.

Eudoxiopolis, id eſt Selimbriæ ciuitatis prouinciæ Thraciæ epiſcopus. Interfuit ſynodo Conſtantinopolitanæ, cõtra Eutychẽ, eiuſq; dãnationi ſubſcripſit. Idem in Chalcedonenſi etiam fuit, ut conſtat ex actis.

DOCIMASIVS.

Maroneæ ciuitatis Rhodopæ Thraciæ epiſcopus fuit, in prima Epheſina contra Neſtorium, & ſenſit cum Cyrillo.

De alijs Thraciæ epiſcopis.

Fit mentio & aliorum quorundã, in actis ſynodorum: ut Baſilij Traianopolis, Eutychij Adrianopoleos, Claudij Anthiaxi, Eudoxij Boſphori, Dynari Nicopolitani, Luciani Topireſis, Aerij Nicopolis, Iouini Deueltenſis, & ſimilium. Ad Sarmationem & Corathonẽ & Deſiderium Thraciæ epiſcopos extat epiſtola Leonis.

Dorotheus.

Dorotheus Marcianopolis ſecundæ Myſiæ epiſcopus, primæ Epheſinæ ſynodo contra Neſtorium interfuit, ſeq; cum Ioanne Antiocheno coniunxit: & ſubſcripſit mandato, legatis ad Imperatorẽ ab Orientalibus commiſſo, ut patet ex actis.

Diogenes.

Diogenes Remiſsianenſis Daliæ epiſcopus, interfuit ſynodo Epheſinæ, & approbauit Eutychis damnationem: ut patet ex actia Chalcedonenſis ſynodi.

DE EPISCOPIS ROMANIS.

ANASTASIVS.

Siricio papæ ſucceſsit Anaſtaſi⁹, triceſimnonus Romanus epiſcopus, iuxta Auguſtinum in epiſtola 165 ſed iuxta Proſperũ triceſimus ſeptimus. Patrem habuit Maximũ nomine, Romanũ, ut habet Põtificalis liber. Ad epiſcopatum uenit circa annum Domini 401, Honorio & Eutychiano conſulibus, iuxta Proſperũ: ſeu 402, iuxta Marianũ Scotũ, Arcadij uerò & Honorij Imperatorũ anno 4. Extant in lib. Conciliorũ duæ eius epiſtolę, quarũ prior inſcripta eſt Germanię & Burgundiæ epiſcopis, in qua ad queſtiões quaſdam reſpondet. Poſterior uerò ad Nerianũ nobilem uirum, & continet conſolationem de obitu parentum ipſius; ubi de ſpe reſurre-

ctionis diligenter monet. Non autem præter rem dubitatur, an hæ epiſtolæ ſint Anaſtaſij. nam epiſtolarum data minimè conueniunt tempori. Prior enim ſcribitur eſſe data Arcadio & Bautone conſulibus, qui ſecundum Caſsiodorum, Proſperum & alios, circa annum 388. ſub Theodoſio ſeniore conſulatu functi ſunt. & hi anni in Syricij epiſcopi initium incidunt, qui circiter annos ſedecim eccleſiæ Romanæ præfuit, ut Proſper dicit. poſterior autem Theodoſio Auguſto ſeptimò, & Palladio, conſulibus ſcripta legitur. Verùm hi fuerunt conſules anno Domini 418, ut eſt in Proſpero. Marianus annotat 417, qui quidem anni ſub Innocentij finem cadunt. Patet igitur, tempus epiſtolarum omnino plurimis annis ab Anaſtaſij epiſcopi regimine diſcrepare, easque omnino ſuſpectas facere. Fit mentio & epiſtolæ Anaſtaſij de Donatiſtis, in cōcilio Africano recitatæ: cui quid tribuendum ſit, pius lector iudicet.

De doctrina eius proferre nihil poſſumꝰ, quia neque ſcripta eius certa extant, neque ex epiſtolis ſuſpectis quicquam de articulis doctrinæ eius petere licet.

Conſilia eius ex prædictis epiſtolis breuiter recitabimus, ut auido lectori ſatiſfaciamus. quid enim de ijs ſentiendum ſit, iam eſt dictum. Primùm cēſuit: ſacerdotes debere ſtantes Euangelij lectionem recitare, & auditores ſimiliter ſtantes cum quadam inclinatione ſeu ueneratione audire. epiſtola prima, & liber Pontificalis. Secundò: Ne peregrini, & maximè tranſmarini in clerum recipiantur, niſi ſuorum, aut (ut quidam ſcribunt) quinque epiſcoporum chirographa ſeu teſtimonia haberent: idque factum eſt propter Manichæorum hæreſin in Africa tum graſſantem. prima epiſtola, liber Pontificalis, Bergomenſis in Arcadio. Tertiò: Ne debiles, ſeu mutilati aliquo membro, in clerum recipiantur: ut Gratianus & Platina annotant.

Obſeruandum & hoc eſt, quòd Anaſtaſius audet Germanis & Burgūdis ſuum morem, quòd ſedendo & legerint & audierint Euangelij recitationem (quem quidem ex maiorum traditione acceperant) temerè & inſigni quodam faſtu abrogare. Nam ait, ſe Apoſtolica autoritate eis mandare, ne in poſterum eum morem ſeruent.

Apparet ex eius epiſtola prima, ſicut ea quidem habetur, Manichęos etiam hoc tempore Romæ fuiſſe, & doctrinam corrupiſſe: contra quos non tantum dimicaſſe ipſe, ſed etiā alios monuerit, ut ſibi ab eo contagio diligenter cauerent.

Anaſtaſij meminit Hieronymus in epiſtola ad Marcellinū, numero uigeſimaſeptima, & dicit, Ruffinum libellum ad eum ſcripſiſſe. Meminit eius etiam Auguſtinus libro ſecundo, capite quinquageſimoprimo, contra literas Petiliani.

Baſilicam Creſcentianam Romæ in uia Mamertini eius tempore extructam eſſe, liber Pontificalis narrat. Ordinationes dicitur in Decembri feciſſe complures, nempe octo presbyteros, ſex diaconos, decem epiſcopos. liber Pontificalis: Bergomenſis in Arcadio. Mortuus, ſepultus eſt in cœmiterio ad urſum pileatum, 5. Calendas Maij. Vixit in epiſcopatu annos tres. Socrates lib. ſeptimo, capite nono. Sozomenus libro 8. capite uigeſimoquarto. Quibus addit Proſper dies 21. Marianus Scotus tribuit ei annos quinq; dies uigintiſeptem.

INNOCENTIVS.

Succeſſor Anaſtaſij Innocentius fuit, ut Sozomenus libro octauo, capite uiceſimoquarto & alij ſcribunt. Italum autem fuiſſe, & quidem Albanum, genitū patre Innocentio, Platina & Pontificalis liber memorant. Cuius initium refert Proſper in Chronico, ſub annum ſeptimum Imperatorum Arcadij & Honorij, qui eſt annus Chriſti quadringenteſimus quartus.

De gubernatione huius, ut & aliorum plurimorum, præter conſtitutiones ſiue cōſilia, pauca reperias. Extant autem ſub huius nomine uigintiocto circiter epiſtolæ, in primo Conciliorum tomo. Gennadius in Catalogo meminit decreti ad eccleſias Occidentales & Orientales, aduerſum Pelagianos.

¶ De doctrina eius pauca quædam ex ipſius ſcriptis annotare uiſum eſt.

De Deo & ſacra perſonarum Triade rectè ſenſit, ut pleriqueomnes. De hominis lapſu ſic inquit inter alia: Liberum ille (homo) arbitrium olim perpeſſus, dum ſuis inconſultius utitur bonis, cadens in præuaricatiōis profunda demerſus eſt, & nihil quēadmodum exinde ſurgere poſſet inuenit, ſuaque in æternùm libertate deceptus, huic ruinæ iacuiſſet oppreſſus, niſi eum poſtea Chriſti per ſuam gratiam releuaſſet aduentus, quæ per nouæ regenerationis purificationem præteritum omne uitium ſui baptiſmatis lauacro purgauit. Epiſtola uigeſimaquinta.

De Libero arbitrio docet, omnes homines in rebus ſpiritualibus, ſine Dei auxilio nihil poſſe: idque & ſuis argumentis, & proprio omnium ſanctorum teſtimonio ac exemplo probat. ſic enim ſcribit: Cum putes te ei debere quòd uiuis, quomodo te non putas illi debere quòd (quotidianam eius cōſequendo gratiā) taliter uiuis? Ac paulo pòſt dicit, Ad reſiſtendum humanis erroribus, nequaquā nos pares facere liberū arbitrium,

trium, ſed magnis precibus imploratam gratiam, Deiq; auxilium, &c. Et turſum: Neceſſe eſt, ut quo auxiliante uincimus, eo nõ iuuante uincamur. Ibidem.

De lapſorum per pœnitentiam recuperatione dicit: Eccleſiam non negare curam lapſis, ſi reſipuerint, ut à ſuis reuocati præcipitijs, intra ouile Domini redigantur. ad finem reſcripti ad Carthaginenſe concilium. Item in reſcripto ad Mileuitanum concilium: Vt durum arbitror conniuentiam prębere peccantibus, ita impiũ iudico manum negare conuerſis.

De baptiſmo dicit: Per baptiſmum totum quod uetus homo geſſerat, putatur auferri. Epiſtola 22. ad epiſcopos Macedonianos.

De cęteris articulis doctrinę, nihil in eius epiſtolis ex profeſſo tractatur.

Neui.

Cæterùm eius in epiſtolis nõ pauci, nec leues næui occurrunt. Nam ſanctis uidetur tribuere honorem diuinum, quòd aliquam in eos fiduciam collocat, & ab eis auxilium optat. nam in epiſtola ſecunda ad Victriciũ Rothomagenſium epiſcopum inquit: Incipiamus adiuuante Deo, & ſancto Dei apoſtolo Petro.

In eadem epiſtola malè quoq; aſſerit, miniſtrorum Eccleſię non eandem eſſe poteſtatem. Dicit enim, ſolis epiſcopis licere infantes baptizatos conſignare: presbyteris uerò, tametſi & ipſi ſint ſacerdotes, tamen cum pontificatus apicem non habeant, minimè concedi ut uel conſignent, uel ſpiritum paracletum tradant. idq; conſuetudine Eccleſiæ confirmat, & exemplo de Petro & Iohanne ex actis Apoſtolicis ſumpto, ab Apoſtolis ad Samaritanos miſsis. Quod exemplum quàm dextrè ſit accommodatũ, iudicet lector. Certè apparet, ipſum maiorem uim & efficaciam tribuiſſe conſignationi, quàm ipſi baptiſmo. Quia contendit, presbyteris licere quidem baptiſare, uerùm non cõſignare: id quod uerbo Dei non eſt conſentaneum. Pręterea baptiſmi uirtutem & Spiritus ſancti exhibitionem pendêre à perſona baptiſantis, affirmare uidetur in epiſtola decimaoctaua ad Alexandrum Antiochenum epiſcopũ, ubi inquit: Baptiſma Arianorum quia ſit factũ in nomine patris, filij & ſpiritus S. ratum quidem habere Eccleſiam: nec tamen ex eo baptiſmate tales ſpiritum S. habere poſſe, eo quòd ipſorum authores à fide catholica deſciſentes, perfectionem ſpiritus quam acceperant, amiſerint: ac propterea eius plenitudinem nec ipſi dare poſsint, quæ maximè in ordinationibus operetur, quam ipſi ſua perfidia perdiderint.

Vnctionẽ chryſmatis appellat ſacramẽtũ, epiſtola prima ad Decentium Eugubinum.

De coniugio uidetur interdum rectè ſentire, interdum uerò minus cõmodè. Piè ſcribit, nuptiarum copulam quæ Dei mandato perficiatur, non poſſe dici peccatum. In epiſtola 22. ad epiſcopos Macedoniæ. At epiſtola 2. ad Victricium Rothomagenſem, itẽ 3. ad Exuperium Toloſanum, minus piè ſentit: quòd tametſi primum coniugium, præſertim cum uirgine, concedere miniſtris eccleſiarum uideatur, tamen à conſuetudine cõiugali illos, & præſertim ſacerdotes, prorſus arcet. Item, quòd eum qui aut ſecundam uxorem, aut uiduam duxiſſet, nunquam in miniſterij ordinem recipiendum ſtatuit. quá ad rem abutitur Scripturis.

Pro primatu Romanę eccleſiæ ſtrenuè laborauit: id quòd patet ex omnibus eius epiſtolis. Vt epiſtola prima ad Decentium, ſatis pro imperio & minaciter mandat, ut ſibi indicentur, qui ſint qui alterius Eccleſiæ poti⁹ quàm Romanæ conſuetudinem ſeruandam exiſtiment. Epiſtola ſecunda ad Victricium ſcribit: Nulli liceat ſine præiudicio Romanę eccleſiæ, cui in omnibus cauſis debetur reuerentia, ad alias conuolare prouincias: item, ut cauſæ quæ à prouinciæ epiſcopis determinari non poſsint, referantur ad ſedẽ Apoſtolicam. Item epiſtola 18. non obſcurè cum Alexandro pro primatu Romanæ eccleſiæ prę Antiochena retinendo depugnat. Et hac ratione paulatim iam myſterium iniquitatis maiora incremẽta accepit. 2. Theſſ. 2. In traditionibus autem humanis coaceruãdis, nimis curioſus, imò potius ſuperſtitioſus fuit, ut decreta ac ceremonialia ab ipſo inſtituta demonſtrant. Nam pacem, ſiue pacis oſculũ dandum ante ſacramenti perceptionem ſingulis ſolennibus feſtis, ordinauit in eccleſijs. epiſtola prima ad Decentium Eugubinum, de conſecratione, diſtinct. 2. c. pacem igitur.

Catalogum nominum qui eleemoſynas obtulerunt, poſt preces, quibus illę oblationes cõmendantur, recitari inſtituit ſub ipſis ſacris myſterijs: epiſtola prima ad Decentiũ, de conſ. diſtinct. 1. de nominibus recitandis.

Non presbyteris modò, ſed omnibus Chriſtianis licere uti oleo ab epiſcopo conſecrato, ad ungendum pro ſua ſuorumq; neceſsitate: eadem epiſtola de conſ. diſtinct. 4. preſbyteris. Clericum uiduam ducere nõ debere. quia ſit ſcriptũ: Sacerdos uirginẽ uxorem accipiat, non uiduam, non eiectam (Leuit. 21. Ezechielis 44.) Epiſtola ſecunda ad Victricium. Qui uerò duxerint, remoueantur ab officijs. Epiſtola ad epiſcopos Macedonianos, ubi potiſsimùm hac de re diſputat: item epiſtola ad ſynodum Toletanam.

Laicum ſiue ante ſiue poſt baptiſmum uiduam accipientem, non admittendum ad

clericatum:quia in baptiſmo crimina admittantur, non acceptæ uxoris conſortium relaxetur. eadem epiſtola, Item diſtinct. trigeſimaquarta: Siquis uiduam. Eodem modo ſi quis ſecundam ducat uxorem, in cleri ordinem neutiquam recipiendum: quia ſcriptum, Vnius uxoris uirum. Item epiſtola quarta ad Felicem Nucerianum, item epiſtola ad epiſcopos Macedonianos, de catechumenis: item diſtinct. uigeſimaſexta: Deinde opponitur. Item epiſtola uigeſimaquarta ad ſynodum Toletanam. Sacerdotes & Leuitas cum uxoribus non debere, ut ipſe loquitur, miſceri: quia ſcriptum, Sancti eſtote, quia ego ſanctus ſum. & prolixè argumentatur ab honeſto, ab exemplo Zachariæ parentis Baptiſtæ, & lege Numeri decimooctauo. Item à Scripturæ, præſertim Pauli teſtimonijs, malè detortis. 1. Corinth. 7: Abſtinete ad tempus, ut uacetis orationi. Tit. 1 item 1. Timoth. 3. Rom. 8. Qui in carne ſunt. Epiſtola ſecunda ad Victricium. item diſtinctione trigeſimaprima, Tenere debemus. Eadem prolixè & ijſdem Scripturæ teſtimonijs tractat epiſtola 3. ad Exuperium Tholoſanum, de incontinentia ſacerdotum & leuitarum. item epiſtola 5. ad Maximum & Seuerum epiſcopos.

Sacras uirgines uelatas, ſi nupſerint, aut publicè uel occultè corruptæ fuerint, non admittendas ad pœnitentiá, illo cui iunctę fuerant uiuente: epiſtola 2. ad Victricium. Item c. 27. q. 1. Quæ Chriſto ſpiritualiter, &c. Ac argumentatur à conſuetudine recepta Eccleſiæ, de adulteris politicis.

Sacras uirgines, quãmuis non uelatas, ſi nupſerint, tamen aliquo tempore pœnitentiam agere debere. Eadem epiſtola. Item can. 97. q. 1. Hę uerò quę nondum. Argumentatur à ſimilitudine contractus bonæ fidei. Item à dictis Pauli 1. Timoth. 5. Quæ priorem fidem irritam fecit: Phil. 2.

In diuortio partem alteram, aliud contrahenté matrimonium, definit adulteram eſſe, iuxta illud: Qui dimiſerit uxorem ſuam, & duxerit aliam, mœchatur: ſimiliter & qui dimiſſam duxerit, mœchatur. Et ideo eiuſmodi à communione piorum prohibendos: epiſtola 3. ad Exuperium.

Laicos maritos & baptiſatos, qui non cõcubinas aut pellices aluerunt, & pię uitæ teſtimonium habent, ad clericatum admittendos cenſet: ita tamen, ſi iuſta in ſingulis gradibus tempora legibus conſtituta obſeruauerunt. epiſtola 4. ad Felicem Nucerianum: item diſtinct. 23. Laici qui habentes.

Vt nullus contra ordinationem Canonũ ad epiſcopatum admittatur, ex abrupto quaſi, & qui non per gradus ordine progrediendo aſcendat. epiſtola duodecima, ad Aurelium Africanum epiſcopum.

Antiochenam eccleſiam primatum tenere tantum ſuper ſuam diœceſin, non ſuper aliquá aliam prouinciam affirmat: ad Alexandrum eius eccleſiæ epiſcopum, epiſtola 18.

Non debere eſſe duos metropolitanos epiſcopos, tametſi Imperiali cõſtitutione ſint duæ metropoles: eadem epiſtola.

Clericos ab Arianis & ſimilibus hæreticis ordinatos, ad Eccleſiam redeuntes, recipiendos quidem, ſed ita ut ipſorum ordinationes ſint irritæ, nec ipſi ad ſolita ſuorum graduũ miniſteria admittantur. epiſtola eadem: ité epiſtola ad epiſcopos Macedonianos 22. ubi de eadem cauſa diſputat: item c. 1. q 1. Arianos præterea cæteros.

Statuit monachum ad clericatum peruenientem, priſtinum ſtatum debere retinere, nec licere ei uxorem ducere. epiſtola ſecunda, & Can. 19. q. 1. de monachis.

Ex curia homines & cauſidicos, & qui magiſtratus geſſerunt, & qui poſt baptiſmũ militiæ cingulum cœperunt, in clericorum numerum minimè recipiendos, conſuluit epiſtola ſecunda ad Victricium: item epiſtola quarta, ad Felicem Nucerianum: item uigeſimaquarta ad ſynodum Toletanam: item diſtinct. 51. Deſignata ſunt.

Eum qui uolens partem ſui corporis mutilauerit, ſtatuit non poſſe eſſe clericum: cui autem pręter uolũtatem id acciderit, poſſe. Epiſtola 4. ad Felicem Nucerianum, diſtinc. 55. Qui partem: item Nicen. ca. 1.

Clerici, ſine epiſcopi conſenſu ordinati, cẽſuit irritam eſſe ordinationem: epiſtola 2. ad Victricium: ité diſtinct. 71. Si quis auſus.

Publicè pœnitentes in clericorum ſortem adſciſcẽdos negauit, epiſtola 6. ad Agapitũ, Macedonium & Maurianum epiſcopos Apulos. item diſtinct. quinquageſima, Canones: item Nicen. ca. 10.

Extra cõſenſum metropolitani, nõ ordinandos epiſcopos: epiſtola 2. ad Victricium: item diſtinct. 64. Extra cõſcien. item Nicen. canone 4.

Epiſcopos qui præbendas, uel prioratum, uel decanatũ, aut honoré uel dignitates, ſeu aliquod ſacramentũ, utputa oleum ſanctũ, chriſma, conſecrationes altariũ uenderent, pro Simoniacis puniendos, ſtatuit 1. q. 3. Si quis prębendas referente Bergomenſe.

Eccleſiam ſemel conſecratam, deinceps non eſſe cõſecrãdam, uoluit 68. diſtinct. Eccleſijs ſemel. Bergomenſis.

Voluit quoque, ut prima ſedes alterius iudicio non ſubderetur. 9. q. ſecũda: Nemo. Bergomenſis.

Ex Chriſtiana natum, nihilominus tamen per baptiſmum renaſci oportere. Pontificalis liber.

Sabbato celebrandum eſſe ieiunium, epiſtola prima, ad Decentium Eugubinum: item Pontificalis liber.

Tulit & quaſdam leges de Iudæis, Paganis, deq; monachis, ut habetur 26. q. 2. nunquid. item Pontificalis liber.

Qui poſt baptiſmum toto uitæ reliquæ tempore uoluptatibus dediti incontinêtes uixêre, ſi tamen ad extremum uitæ pœniten tiam agant, communionem eis non negandam uoluit: & propter Domini miſericordiam. & ne Nouatianorum uideretur proba re dogma. epiſtola tertia ad Tholoſanum Exuperium.

Pœnitentibus quinta feria ante Paſcha eſſe remittendum, ubi iuxta pondus delictorum ad iudicium ſacerdotum congruè ſatiſfecerint: niſi interea in morbũ aliquem inciderint, tum uel ante Paſcha eis relaxandũ. Epiſtola prima: item diſtinct. 3. De pœnitentibus uerò.

Cauſas clericorum, quæ à prouinciæ epiſcopis finiri non poſſunt, ad ſedem Apoſtolicam eſſe referendas. epiſtola ſecunda. item 11. q. 1. ſi quæ cauſæ uel inter laicos, uel inter clericos.

Et hæ quidem traditiones ex ijs epiſtolis potiſsimùm excerptæ, num uerè tribuantur Innocentio, dubitare non immeritò poſsis: quòd nulli prĕterea hoc ſeculo doctores celebres, in quibus uel inter primos Auguſtinus, talium meminerunt: cum tamen idem Auguſtinus, in cauſa Pelagiana Innocentij non ſemel mentionem faciat. Accedit hoc quoque, quòd interdum integri paragraphi & in ſuperiorum & ſequentium epiſcoporũ epiſtolis, nõ ſimiles modò, ſed planè ijdem reperiuntur.

Cum hæreticis etiam tum neruo Eccleſiaſticæ poteſtatis, tum ſcriptis depugnauit. Etenim Cataphrygas urbe expuliſſe ipſum, memorat poſt Platinam etiã Sabellicus, Enneadis ſeptimæ libro nono. Eijcere cœpiſſe etiã Nouatianos ex urbe, & multas eis eccleſias ademiſſe, author eſt Socrates libro ſeptimo, capite nono. Et quia eius temporibus, aut nõ ita multo antè, Pelagius & Cœleſtius noui dogmatis authores prodierant, damnauit eos hĕreſeos: quòd diuinam gratiam minoris quàm liberum arbitrium facerent, uoluntatemq; ad diuina iuſſa exequenda ſatis eſſe docerent: ſicuti hoc, prĕter Proſperum in Chronico, Platinã, & Sabellicũ, etiam propria ipſius ſcripta teſtantur, quæ extant de hac controuerſia in primo Conciliorum tomo, ſub titulo decretorum Innocentij. 1. Reſcriptum ad ſynodum Carthaginenſem, quod eſt in epiſtola numero uiceſimaquinta. Rurſum aliud ordine uiceſimumſextum, Reſcriptũ ad ſynodũ Mileuitanam. Item 1 1 1. ad quinq; epiſcopos, Aurelium, Alipium, Auguſtinũ, & alios, de numero uiceſimumſeptimum. Et Auguſtinus non modò aliquoties Innocentij, & ipſius in cauſa Pelagiana actionum meminit, in libris quos ex profeſſo cõtra Pelagium & Cœleſtium ſcripſit: ſed etiam libri ſecũdi nono capite, eius reſcripti in quo ad quinq; epiſcoporum illorum literas reſpondet Innocêtius, bonam partem uerbo ad uerbum repetit. Imò ſcribit amplius capite ſeptimo & decimo eiuſdem libri, Pelagium miſiſſe Romam literas ad Innocentium, in quo ſe de obiectis criminibus, quaſi paruulis baptiſmum neget, purgarit: quę literę, quòd interea Innocêtius deceſsiſſet, Zoſimo ſint redditæ. Meminit & epiſtola quadrageſimaſeptima ad quendam Valentinum. Excepit illũ & aliud certamen, quod ſubijt pro Ioanne Chryſoſtomo, qui eiectus ex ſua Eccleſia erat. Mittit igitur ad Imperatores Honoriũ & Arcadium quinque epiſcopos, & duos presbyteros Romanæ eccleſię, poſtulans ſynodum indici, in qua iſta cauſa legitimè cognoſci & dijudicari poſſet. Sozomenus lib. octauo, capite uiceſimoſexto & uiceſimooctauo. Quia autem literæ interceptæ erant, legati iniuria affecti, & Arcadius uideretur hãc cauſam negligentius agere, Innocêtius Imperatorem cum coniuge, Atticũ Conſtantinopolitanum, & Theophilum epiſcopum Alexandrinum, excommunicauit. Nicephorus libro decimotertio, capite trigeſimotertio.

Quia porrò ob hanc Cryſoſtomi eiectionem nõ ſolùm Cõſtantinopolitana, uerùm etiam aliæ paſsim ſciſſæ & diſtractę erant eccleſiæ, in hoc quoque maximè incubuit, ut eæ reconciliatæ coaleſcerent. Antiochena quoque eccleſia multo tempore diuiſa, ipſius opera ad concordiam redacta uideri põteſt: ſicut hoc ex epiſtolis quibuſdam colligi poſſe arbitramur, ut eſt decimaquarta, decimaquinta, decimaſexta, decimaſeptima.

Epiſtola uigeſimaſecunda ad epiſcopos Macedonianos, refutauit quorundam opinionem de ordinatione, quòd in ordinationibus omnia uitia auferri per benedictionẽ non rectè crederetur.

Ad ſeruandum leges in Nicena ſynodo inſtitutas, hortatorem eum fuiſſe ſedulum ac diligentem, inde apparet, quòd ualde eius labefactationem reprehendit in alijs epiſcopis: & omnes intra limites ſtatutos ũ Niceæ à Patribus ſanctorum retinere conatur. Ita ſcribit ſeuerè ad uniuerſos Macedoniæ epiſcopos, item ad epiſcopos in Toletana ſynodo coactos: quos acriter certè accuſat ob corruptam in ordinandis clericis diſciplinam. Obiurgat & Florentium Tiburti-

burtinenſem epiſcopũ, quòd alterius parrochiam inuaſerit: epiſtola octaua. Laurentiũ epiſcopum Senienſem reprehendit, quòd ſe rat hæreticos Photini uenena ſectâtes, quos Bonoſiacos titulus appellat, in ſuo territorio conuenticula agere: epiſtola uigeſima ad eundem.

¶ Plurimorum & celeberrimorum ſuæ ætatis doctorum habuit noticiã & amicitiã: ut Decentij epiſcopi Eugubini, epiſtola 1. Victricij Rothomagẽſis epiſcopi, epiſtola 2. Exuperij Tholoſani epiſcopi, epiſtola 3. Felicis Nuceriani, epiſtola 4. Maximi & Seueri epiſcoporũ per Brutias, epiſtola 5. Agapiti, Macedonij et Mauriani epiſcoporum Apulorum, epiſtola 6. Rufi, Gerontij, Sophronij, Flauiani, Macedonij, Proſdotij & Otiſtei epiſcoporum Macedoniæ, epiſtola 7. Florẽtij, epiſcopi Tiburtini, epiſtola 8. Ennodij, Poſsidonij, qui in uita Auguſtini eius honorificam facit mentionem, cap. 18. Aurelij Carthaginẽſis epiſcopi, ad quem priuatas ſcripſit literas de ratione Paſchali. Et cũ primis Auguſtini, qui ſancti eum papę et beati nomine dignatur, libro ſecundo De peccato originali contra Pelagium, capite 7. & 8. & 9. epiſtola Innocentij ad hos quinque epiſcopos peculiariter ſcripta: item 10. 11. 12. itẽ epiſtola concilij Carthaginenſis 25. item epiſtola concilij Mileuitani. Habuit & cum Alexandro Antiocheno epiſcopo familiaritatem, ut teſtatur epiſtola decimaquinta, decimaſexta, decimaſeptima, & decimaoctaua. Maximiani Conſtantinopolitani epiſcopi, ut conijcimus ex epiſtola decimaſexta. Attici Berrhœæ epiſcopi, epiſtola 19. Laurentij Senienſis epiſcopi, 20. epiſtola. Marciani Neceſitani epiſcopi, epiſtola 21. Macedonianorum epiſcoporum, quorũ plurima recenſentur nomina, qui ipſum conſuluerunt, epiſtola uiceſimaſecunda. Et Theſſalonicenſis epiſcopi Aniſij: quod teſtatur ipſius Innocentij ad eundem epiſtola, cuius meminit Nicephorus lib. 13. cap. 33.

Ioannem Chryſoſtomum ei familiarem & charum fuiſſe cõſtat. nam conſolatorias literas ad eum ſcripſit, & de eo reſtituẽdo plurimùm laborauit: ut teſtatur Sozomenus libro octauo, capite 26. Et ipſe Chryſoſtomus in epiſtola quæ extat tomo quinto, teſtatur ſe conſolationibus Innocentij in ſuis calamitatibus eſſe confirmatum.

Poſtremò omnium (ut cæterorum more etiam hoc non negligamus) cum in urbe Roma per Decembrem quater habitis ordinationibus creaſſet epiſcopos 54, presbyteros 30, diaconos 15. obijt quinto Calẽdas Auguſti, ac ſepelitur in cœmiterio Priſcillæ, ad urſum pileatum, ad annum Chriſti quadringenteſimum decimumoctauũ, ut Proſper & alij numerant, cum gubernaſſet eccleſiã annis 15. menſ. 2. diebus undecim: à quibus uno tantum anno diſsidet Marianus.

ZOSIMVS.

Vtut Theodoritus & Nicephorus contra omnes alios diuerſum tradant, tamen uel unius Auguſtini teſtimonium inſtar cęterorum omnium eſſe poteſt, qui libro ſecundo de peccato originali contra Pelagium & Cœleſtiũ, capite ſeptimo et nono, expreſsè Zoſimum Innocentij ſucceſſorem dicit: atque idipſum etiam confirmant duæ epiſtolæ Africani concilij, primo Conciliorum tomo, ſub decretorum Bonifacij primi finem. Et quidem triceſimumnonum in ordine facit Proſper, Marianus uerò quadrageſimumprimum. Græcæ nationis homo, patre Abrahamo natus, ut Platina & Pontificalis liber annotant: ad epiſcopatum aſcendit ſub annum Chriſti quadringenteſimum decimumoctauum, Imperatorum Theodoſij poſterioris cum fratruele Honorio octauo anno, authoribus Proſpero & Mariano.

De gubernatione eius, propter breue quod habuit curriculum, nihil ſanè adferre poſſumus. Vnum hoc clarè animaduerti poteſt ex actis Carthaginenſis ſynodi ſextæ, quæ ſub ipſius epiſcopatu inſtitui cœpta erat, ſedulò eum (ueluti decebat myſterij iniquitatis miniſtrum) in hoc incubuiſſe, ut Romanæ eccleſiæ primatus firmaretur. Quare ut declararet, nihil quod in rebus ſacris tractaretur ratum fore, niſi Romani epiſcopi authoritas accederet: miſit eò legatos cum ſcripto & mandato, qui pro Domino ſuo ſumma fide laborant, ut ius aliquod Romanæ eccleſiæ ſuper Africanas extorquendo conſequatur. Nam ipſius nomine & disertè poſtulant appellationem ad ſedem Apoſtolicam, tum probandam, tum firmandam: idque autoritate canonum Nicenæ ſynodi, quos tum falſatos eò miſiſſe, rerum euidentia & euentus poſtea probauit. Et Apiarium quendam ab Africanis epiſcopis propter flagitia reiectũ, ipſe omnino reſtitutum uoluit.

Scriptorum eius extat epiſtola ad Heſychium Salonitanum epiſcopum, de ordinationibus, per gradus ad ſingulos aſcendendum, & de ſingulorum gradunm temporibus. Extat & alia ad clerum & presbyteros Rauennatium, in qua excommunicat quoſdã rebelles. ſub ipſius decretis, primo Conciliorum tomo.

Gennadius in Innocentio ait, ipſum ſui anteceſſoris Innocentij decretum contra Pelagium, latius promulgaſſe.

Fit mentio & alterius epiſtolæ, quam ille ad totius

ad totius orbis epiſcopos ſcripſiſſe dicitur de controuerſia, ut uideri poteſt, liberi arbitrij, ſub decretis Celeſtini, in epiſtola eiuſdem ad Galliæ epiſcopos: quæ tamen non extat. In actis ſextę Carthaginenſis ſynodi, & in epiſtola cõcilij Aphricani ad Bonifacium, fit mentio ſcripti Celeſtini, quod Commonitoriũ nominatur, ad ſuos in concilio legatos, Fauſtinum epiſcopum, Philippum & Aſellos presbyteros. Verùm nec hoc ſcriptum integrè extat: ſuppreſſum fortaſſe ſtudiò, ob falſatos Nicenos canones: fragmenta tamen & partes eius quædam repetuntur in modò numeratis locis. Et pręſertim in epiſtola illa ad Bonifacium 4, poſtulatorum capita diſertè exprimuntur.

1 De appellationibus epiſcoporum ad ſedem Apoſtolicam.

2 Ne ad comitatum epiſcopi importunè nauigent.

3 De tractandis cauſis diaconorum & presbyterorum apud finitimos epiſcopos, ſi à ſuis temerè excommunicati fuerint.

4 De Vrbano Siccenſi epiſcopo excommunicãdo, ſeu Romam euocando, niſi quæ corrigenda erant emendaret.

Doctrinæ ipſius de uno tantum articulo, Libero uidelicet arbitrio, quæ hoc tempore maximè agitabatur cõtrouerſia, una tamen eaq; breuis ſententia repetita recitatur in epiſtola Celeſtini ad Galliæ epiſcopos, 69. Quod tẽpus interuenit, quo Dei non egeamus auxilio? In omnibus ergo actibus, cauſis, cogitationibus, motibus, adiutor & protector orandus eſt. Superbum eſt enim, ut quicquam ſibi humana natura præſumat, clamante Apoſtolo: Non eſt nobis colluctatio cum carne, &c.

Næuum huius ut maximi momenti, ita omnibus deinceps ſequentibus ueluti hæreditarium, & Antichriſti certiſsimum *τυραννίδα*, reticere nequaquam debemus: quòd eccleſiæ Romanæ primatum, tentauit ſummo ſcelere, falſatione nimirum canonum Nicenorum, & diabolico mendacio confirmare. Sed eius & ſucceſſorum dolus & deprauatio à patribus eſt animaduerſa, detecta & refutata: ut patet ex actis ſynodi ſextæ Carthaginenſis.

Deinde etiam ipſe ſuperſtitioſis ceremonijs & decretis onerauit Eccleſiam. Nam ſtatuit, ut diaconi inter celebrandum, lęuas tèctas haberent linoſtimis: Platina, & liber Pont. Conceſsit, ut ſabbatho Paſchatis cerei in parochijs benedicerentur: Platina, Liber pontificalis.

Clericis, ne in publico biberent, uetuit: in cellis piorum, maximè clericorum, non prohibuit. Platina, liber Pontificalis, diſtinctione quadrageſimaquarta; c. non oportet.

Ne ſerui in clerum recipiantur, ſtatuit. Huiuſmodi enim uiros, liberos & integros eſſe oportere: Platina, liber Pontificalis, quinquageſimaquarta diſtinctione, ca. Epiſcoporum.

In primo Conciliorum tomo, inter ipſius decreta ſeorſim ex Gratiano etiam hoc annotatur, eum cenſuiſſe: Contra ſtatuta Patrum condere aliquid, uel mutare, ne quidem Apoſtolicæ ſedis authoritatem poſſe. Verùm huius ſentẽtiæ minimè memor fuit; cum canones Nicenos deprauauit, & contra Patrum uoluntatem & decreta Romanę eccleſiæ primatum arrogauit.

Fuit & certaminum non prorſus expers. Nam contra Pelagium, ipſiusque hæreſin iam paſsim graſſantem, ipſum etiã pugnaſſe, conſtat ex eo, quòd epiſtolam ad totius orbis epiſcopos ſcripſit: & his uerbis meminit Auguſtinus, Quæ literis ſuis (inquiens) quas cõſcripſit per orbem Catholicum perferendas papa Zoſimus, &c. cap. uigeſimoprimo, libro ſecundo cõtra Pelagium & Cœleſtium, de Originali peccato. & epiſtola 47 ad Valentinum eadem adfert: item cap. 2. eiuſdem libri ſcribit Auguſtinus, Cœleſtium Pelagianum Zoſimo papæ ſuum quendam Romæ dediſſe libellum. item capite 7. 8. 9 & 17 eiuſdem libri meminit, Pelagium ipſum Romam miſiſſe literas ad Innocẽtium, quæ ſint Zoſimo redditæ. Et accedit his omnibus Marianus Scotus, qui refert, anno Imperatorum Honorij & Theodoſij decimo, ſub Chriſti uerò 419, Carthaginenſis concilij acta ad Zoſimum perlata, & ab eodem approbata eſſe. & inde per totum mundum Pelagianam hæreſin damnatam: quod Platina quoq; annotauit.

Cum Auguſtino familiaritatẽ habuit: id quod ex epiſtola Auguſtini 157 ad Optatum liquet, ubi narrat, quemadmodum Cæſareã tractus ſit quidẽ, Eccleſiaſtica neceſsitate ſibi iniuncta à uenerabili papa Zoſimo, Apoſtolicę ſedis epiſcopo. Habuit & Heſychiũ Salonitanum epiſcopum amicum, ſicut epiſtola ad ipſum ſcripta teſtatur.

Cum autem hoc tempore Gotthi Italiam & urbem uaſtarent, fieri non potuit quin ipſum quoq; hæ calamitates exercuerint. Per Decembrem itaq; ordinatione creatis preſbyteris 10, diaconis 3, epiſcopis 8, diẽ obijt: conditusq; eſt uia Tiburtina, iuxta corpus Laurentij martyris, 7 Calend. Ianuarij (Platina, & liber Pontificalis) poſteaquã rexiſſet eccleſiam annum 1, menſes 8. dies 25. ut habent liber Pontificalis & Marianus Scotus. Proſper nouem menſes, & dies 8 numerat. Beda, referente Henrico de Erfordia, duos integros annos eius regimini tribuit.

BONIFACIVS PRIMVS.

Qua ratione Theodotitus libro quinto, capite 38.& Nicephorus libro decimoquarto,capite trigeſimo,ordinem inuertetint,& hunc Zoſimo præpoſuerint,ipſi uiderint. Nos Auguſtini autoritate moti, eam eoume rationis ſeriem ſeruamus, quam alij plerique,ut Bonifacium hunc Zoſimi ſucceſſoré conſtituamus,in ordine XL, iuxta Proſpetũ. Marianus quadrageſimumſecundum oume rat,à Petro.Sabellicus quadrageſimumquat tum,Enneadis octauæ lib.1.

Fuit autem Romanus, ex patre presbytero Iocundo : ſicut hoc poſt Platinam, & lib. Pontificalẽ,etiam diſtinctione 56.cap. Oſius papa, ex epiſtola Damaſi ad Hieronymum annotatum legitur.

Ad annum autem decimum Imperij Honorii, cum fratruele Theodoſio iuniore, ad gubernationem eccleſiæ Romanæ aſcitum, Proſper & Scotus ſunt autores.is fuit annus Chriſti quadringenteſimus uiceſimus,iuxta eundem Proſperum.

In huius electione ſchiſma Romæ in clero ortum eſt. nam cum hic in baſilica Iulij crearetur,interim & alius quidam Eulalius nomine,in Conſtantiniana electus ei obijci tur:archidiaconus is fuerat Romanæ eccleſiæ. Placidia autem cum filio Valentiniano,apud Honorium Mediolani agenté ſollicitante, ipſius imperio ambo electi urbe ſunt expulſi.Septimo tum pòſt menſe reuocatus Bonifacius, ſolus confirmatus eſt Romanę eccleſię præſul,altero facta ſynodo depoſito.Platina,& Pontificalis liber.

Gubernationis huius quædam indicia præſtare potuiſſent, ſi extaret, ſcripta ipſius, de quib.inquit Platina:Scriptis ipſum multum iuuiſſe Eccleſiam, eaq; in precio & honore fuiſſe,ita ut nullius magis lecta ſint,pręſertim ab eruditis. Extant quidem eius tres epiſtolæ in primo Conciliorũ tomo: uerùm ut de illis Platina locutus uideatur , apud nos dubiom eſt. Prima eſt ad Honorium Auguſtũ monitoria,ut conſtitutione caueat, ne deinceps per ambitionem antiſtites in ur be creentur. 2.Ad epiſcopos Galliæ ſepté prouinciatum,de quodã Maximo Valentinę ciuitatis epiſcopo Manichęo,ut apparet: quem ob uaria crimina accuſatum,& ſępius ad iudicia uocatum, quòd nunquã comparuerit,merito ſuo damnare debuiſſet. Ne quis tamen præpropera ipſius feſtinatione circumuentum cauſati poſsit, breué interponit moram: ac certum tempus deſignat, quo citatus ſeſe iudicio in prouincia ſiſtat. 3.Eſt ad Hilariũ Narbonenſem ut nullus cõtempto metropolitano ordinetur epiſcopꝰ. Et harum Epiſtolarum data, ad hiſtorię tem pora congruere uidentur.

De doctrina fortè quoq; nobis teſtimonia præbuiſſent ſcripta : nunc uerò, præter conſilia quędam, & nonnullas conſtitutiun culas,maximi (ſi dijs placet) momenti, nihil habemus. Quia uerò & iſtæ pars quędam ſunt gubernationis, eas quoque ſubijciemus.

Ante triceſimum annum nemo presbyter aut ſacerdos ordinetur:eo quòd & Chriſtus triceſimo primùm anno baptiſatus docere cœperit. diſtinct. ſeptuageſima octaua: Si quis triginta.

Controuerſias inter eiuſdem Concilij epiſcopos,metropolitanus cum alijs quibuſdam eiuſdem concilij dijudicet. Indicatis,ſi partes non acqoieſcant:primas illius regionis cognita cauſa iuxta Canones definiat,& leges,cuius calculo pars nulla contradicere audeat.ſexta quæſtione quarta, ſi inter epiſcopos eiuſdem.

Qui ea quæ Domino fuerint conſecrata, & ad ius pertinent ſacerdotum, ſiue homines,ſiue iumenta,ſiue agri, ſiue res aliæ fuerint,uiolare auſus fuerit,inuadendo, uaſtando, uel eripiendo, ſacrilegij crimine teneatur:& niſi emendauerit,eccleſiæq; ſatisfecerit,excommunicetur.duodecima q.ſecunda,nulli liceat.

Sacerdotum ſimultates & inimicitias inter ſe alentium,oblationes non recipiantur: nec ipſi, niſi reconciliati in gratiam redierint , & illo quo inter ſe inimici fuere tempore geminato ſatisfecerint , ad communionem admittantur. Sed tamen recipiantur: & ſtatim , ubi primùm animum reconciliandi cupidum induerint, ſiue ambo ſimul, ſiue alter eorum tantum. Ex libro quarto librorum quinque, capite ui geſi moprimo.

Si epiſcopus expulſus ciuitate,eandem ingredi,uel etiã de loco quo degere iuſſus, egredi auſus fuerit,in monaſterium alterius prouincię mittatur: ut qui in ſacerdotio pec cauit, degens in monaſterio corrigatur. Ex eodem libro,capite 37.

Et hæ quidem conſtitutiones ſumptæ ex decretis Gratiani, & ex uetuſtis codicibus alijs, primo Conciliotum tomo referuotur.

Recitantur ab alijs & aliæ quædã,quas ta men tantum confirmationes decretorũ Soteri eſſe dicit Bergomenſis,& Stella:nimirũ, Ne qua mulier etiã ſactis initiata,quaa monachas uocant,ſacratam pallam contrectet, thura'ue adoleat.Platina.

Ne ſeruus,uel obæratus,in cleri ordioem legatur.Platina.

Addunt nonnulli: Abſentem iudicio non eſſe neq; accuſandum, neque damnandum, allegátq; cap.Decemimus.3.q.9.Quod tantum Felici papæ tribuitur.

Certa-

Certamen quod Zoſimus, canonum Nicenorum falſator, de iuriſdictione Romanæ eccleſiæ in Africanas ſuſceperat, cum ſexta Carthaginenſi ſynodo, hic continuauit, & multo acrius ac impudentius miſsis legatis pro primatu bellauit. Sed cum patres Synodi fraudem olfacerent, ac ſeſe eo tuerentur, quòd canon iſte à legatis allatus, eo modo in græco autentico exemplari non extaret, & differrent aſſenſum uſque ad exemplarium autenticorum inſpectionem: & paulo pòſt per Innocentium presbyterum & Marcellum ſubdiaconum autentica exemplaria Conſtantinopoli & Alexandria petita ei miſiſſent, & demonſtraſſent in ijs aliter canonem eſſe quàm ipſe allegaſſet: non potuit id quod uolebat obtinere, ut patet ex actis ſextæ ſynodi Carthaginenſis.

Quorundam epiſcoporum Galliæ familiarem habuiſſe noticiam, epiſtola ad eos ipſos teſtatur: in qua mentionem facit Patrocli, Remigij, Maximi, Hilarij, Seueri, Valerij, Iuliani, Caſtorij, Leontij, Cōſtantini, Iohannis, Montani, Morini, Mauricij. Auguſtinus ei dedicauit libros ſuos, quibus duas Pelagianorum epiſtolas confutat.

Oratorium feciſſe in cœmiterio Felicitatis martyris, eiuſque ſepulchrū ornaſſe marmoribus & argento: item munera addidiſſe argenteas patenas, ſcyphos, coronas, calices, & alia, omnia argentea non leui pondere, Platina & Pontificalis liber memorant. Beda addit, etiam Syluani ſepulchrum eum ornaſſe. Adon Viennenſis, etiam ſancto Iohanni apoſtolo oratoriū ſatis honeſto opere erexiſſe affirmat: ętate ſexta, in Honotio. Quæ quidem non obſcura ſuperſtitionum ſigna eſſe animaduertuntur.

Quoniam autem & hic crimen falſi commiſit, ideo Deus eum ut falſum teſtem extinxit: cum annos tres & nouem menſes, iuxta Proſperum: ſeu annos quatuor, iuxta Marianum, myſterij iniquitatis architectus fuiſſet.

CELESTINVS I.

Hunc Italum fuiſſe, genitum patre Priſco, communi cōſenſu tradunt, qui Pontificum uitas ſcribendas ſumpſere. Cæterùm Campanum nominatim faciunt Platina & Pontificalis liber manuſcriptus: quos recentior ſequitur Balæus, Centur. 1. ſecundæ Claſsis Rom. pontificum. Rurſum uerò alius manuſcriptus liber Pontificalis, Romanum fuiſſe memorat: qui cum congruunt ea quæ in primo Conciliorū tomo de eius uita narratur. quibus cum accedunt recentiores plerique, & præſertim omnium recentiſsimus Panuinius. Fuerat autē Eulalius ille, qui cum Bonifacio per diſſenſionem unà creatus erat, & Imperatoris autoritate remotus, ſtatim à morte ipſius, in urbem ab omni clero & populo reuocatus ad pontificatum, Neapoli, ubi epiſcopum agebat. Verùm cum acceptæ forſan ignominiæ memor, in urbem redire nollet, ſubſtitutus eſt hic Celeſtinus, ſucceſſionis ordine quadrageſimusprimus Rom. eccleſię epiſcopus: ut habet Proſper in Chronicis, quadrageſimusterti': ut Marianus, anno Chriſti quadringenteſimo ſexto & uiceſimo: Impp Honorio cum Theodoſio ultimo, qui eſt Proſpero decimusſextus. Marianus ipſe quoque ſub ultimum horum Imperij annum, Celeſtini initium ſtatuit, quem tamen decimumquintum Imperatorum iſtorum computat, poſt uerò Chriſtum natum quadringenteſimum uigeſimumquartum.

Extant tres eius epiſtolæ, duæ ad quoſdam epiſcopos, una ad epiſcopos Apuliæ, in Conciliorum tomo primo. Eſt ibidem & fragmentum epiſtolæ ad ſynodum Epheſinam: quæ utrum rectè ei attribuantur, indicent alij. Certè undecunque capita, quæ poſt tertium paragraphum in prima epiſtola ad Galliæ epiſcopos ſequūtur, ab alio inſerta potius quàm à Celeſtino compoſita uidentur.

Cæterùm licet pleraq; inſignia myſterij iniquitatis gerat, tamen de quibuſdam capitibus doctrinę mediocriter ſcripſit. Apud Nicephorum lib. 14. cap. 39 fit mentio Secretorum Celeſtini, quę & ipſa ſcriptum quoddā fuiſſe uidentur.

De lapſu hominis dicit, in præuaricatione Adæ omnes homines naturalem poſsibilitatem & innocentiam perdidiſſe: & neminem poſſe de profundo illius ruinæ per liberum arbitrium conſurgere, niſi eum gratia Dei miſerentis erexerit. In epiſtola ad epiſcopos Galliæ.

Neminē etiā baptiſmatis gratia renouatū, idoneum eſſe ad ſuperādas diaboli inſidias, & ad euincendas carnis concupiſcentias, niſi per quotidianum adiutorium Dei perſeuerantiam bonæ conuerſationis acceperit.

De libero arbitrio ſic docet, Quòd nemo niſi per gratiā Chriſti libero bene utatur arbitrio. 7 §. Item: Quòd ita Deus in cordibus hominum, atq; in ipſo libero operetur arbitrio, ut ſancta cogitatio, pium cōſilium, omniſq; motus bonæ uolūtatis ex Deo ſit, quòd per illum aliquid boni poſsimus, ſine quo nihil poſſumus. § 9.

De iuſtificatione dicit, ſe amplecti quod in Mileuitana ſynodo conſtitutum eſt: uidelicet Gratiā Dei, qua iuſtificamur per IESVM Chriſtum Dominum noſtrum, ualere non ad ſolam remiſsionem peccatorum quę cōmiſſa ſunt, ſed etiam eſſe adiutorium ut nō committantur. § 10.

De bonis operibus rectè dici uidetur, Neminem eſſe per ſemetipſum bonum, niſi participatione ſui ille donet qui ſolus eſt bonus. § 5. Item, Deo neminem placere, niſi ex eo quod ipſe donauerit. § 8. Item, Omniũ bonorum affectuum atq; operum, & omniũ ſtudiorum, omniumq́; uirtutum quibus ab initio fidei ad Deum tenditur, Deum fateatur authorem: & non dubitet, ab ipſius gratia omnia hominis merita pendêre, per quẽ fit ut aliquid boni & uelle incipiamus, & perficere. § 12. prima epiſtola ad Galliæ epiſcopos.

De pœnitentia: Horremus tantę impietatis aliquem reperiri, ut de Dei pietate deſperet, quaſi non poſsit ad ſe quouis tempore concurrenti ſuccurrere, & periclitantem ſub onere peccatorum hominem redimere, quo ſe ille expedire deſiderat, & liberari. Quid hoc rogo aliud eſt, quàm morienti mortem addere, eiusq́; animam ſua crudelitate, ne abſolui poſsit, occidere? cum Deus ad ſubueniendum ſit paratiſsimus, & inuitans ad pœnitentiam ſic promittat peccatori, inquiens: Quacunque die conuerſus fuerit, peccata non imputabuntur ei. Et iterum: Nolo mortem, &c. Salutem ergo homini adimit, quiſquis mortis tempore pœnitentiam ei denegauerit. § 2. per totum: epiſtola ſecunda ad epiſcopos Galliæ.

¶ Iam ad decreta ipſius, quorum in primo Conciliorum tomo peculiaria quædam ex Gratiani corpore annotantur.

1. In alterius parochia, niſi eo uocato, nulli aliquid agere licere, non primati, non metropolitano, non alicui reliquorum epiſcoporum. 9. q. 2. nullus primas.

2. Sacerdos cum ſua ſpirituali filia fornicatus, ab omni officio depoſitus, peregrinando 12 annos pœniteat: quibus euolutis, monaſterium ingreſſus, reliquum uitæ Deo ſeruiat. Mulier uerò, ſi laica, omnibus ſuis facultatibus pauperibus erogatis: & conuerſa, ipſa quoque, quod uitæ reliquum eſt, in monaſterio tranſigat, Deo ſeruiendo. 30. q. 1. ſi quis ſacerdos.

3. Ad eundem modum ſi quis epiſcopus aut presbyter, cum ſibi confeſſa fuerit fornicatus, pœniteât, epiſcopus quindecim, preſbyter duodecim annos, & deponantur. Ibidem, cap. non debet.

4. Vxorem, quę contra interdictum & ordinem Eccleſię ducitur, non eſſe uxorem uoluit. Quare ſi quis priore uiuente duxiſſet aliam, eam relinquendam, ut inordinatè ductam. Item, in matrimonijs ſiue contrahendis ſiue dirimendis rectè adhiberi parentes & cognatos utriuſq; ſexus, ut teſtes. 35. diſtinct. 6. uidetur nobis.

Præter hos, eidem à nonnullis etiam aliæ aſcribuntur rituum ac traditionum ordinationes, ut myſterij iniquitatis in hac quoq; re patronus agnoſci poſſet.

Ante ſacrum primus hic pſalmos Dauidicos alternis choris, antiphonatim (ut ſcriptores dicunt) canendos inſtituit. Platina, liber Pontificalis, Bergomenſis, & alij.

Ordinauit item, ut rem facturus diuinam, prius quàm ad aram aſcendat, Dauidicum carmen pronunciet: Iudica me Deus, & diſcerne cauſam meam. Platina, ex Martino Caſsina.

Hymnum, Sanctus ſanctus ſanctus, ad hũc ipſum quoq; refert Vrſpergenſis.

Præcepit item, ut ſacerdotes eccleſiaſticos canones exactè cognitos haberent. epiſtola tertia ad epiſcopos Apulię & Calabrię. 38 diſtinct. c. nulli ſacerdotum.

Nulli ultimam pœnitentiam eſſe denegãdam. 26. q. 6. agnouimus epiſtola ſecunda ad epiſcopos Galliæ. § 2.

Per gradus eccleſiaſticos ordine eſſe aſcẽdendum ad epiſcopatus faſtigium. § 3. epiſtola eadem, item diſtinct. 59. ordinatos.

Vnamquanq; prouinciam ſuo metropolitano debere eſſe contentam. § 4. ibidem.

Inuitis nullum obtrudendum epiſcopũ: ſed cleri, plebis & ordinis conſenſum debere inquiri. Item: Ex alia in aliam Eccleſiam non eligendum epiſcopum, niſi de ipſius ciuitatis cui creandus eſt epiſcopus clero, nemo reperiatur idoneus. 5. §. item diſtinct. 61. nullus inuitis. Item diſtinctione 63. cleri plebisq́ue.

Clericis eccleſiarum contemptis, laicos ordinare epiſcopos non liceat. 2. §. epiſtola 3. ad epiſcopos Apuliæ & Calabriæ. itẽ 61 diſtinct. quid proderit.

Laicum nullum, digamum nullum, nullũ etiam qui ſit aut fuerit uiduæ maritus, ad ordines admittendum. epiſtola 2 ad epiſcopos Galliæ. § 6. Ac ſimiles conſtitutiones etiam à ſuperioribus factas, iam antea quoq; recenſuimus.

Populum item eſſe docendũ, non ſequendum, monuit epiſtola 3. ad epiſcopos Apulię & Calabriæ, § 3. item diſtinctione 62. docendus eſt populus.

¶ Certamina contra hæreticos ſuſcepit. Gratiam Chriſti contra Pelagium & alios liberi arbitrij aſſertores defendit: ueluti hoc epiſtolę ipſius, prima maximè ad epiſcopos Galliæ, teſtantur. Eam ob cauſam miſit Germanũ Antiſiodorenſem epiſcopũ in Britanniam, Palladium uerò in Scotiam, quæ loca Pelagius iam cum ſuis polluerat, ut inde Pelagianam hæreſin profligarent, eccleſiasque illas repurgarẽt: ut referunt Proſper in Chronico, item Marianus Scotus, & alij.

Et quoniam eius temporib. Conſtantino polita-

politanus epiſcopus Neſtorius , & ipſe nouum quoddam, & in Chriſtum blaſphemum dogma in Eccleſia diſſeminare cœperat: dedit ipſe quoque Celeſtinus ſedulò operam unà cum alijs , ut in prima ſtatim herba, & priuſquam altius radices agerent , iſta blaſphemorum zizania euellerentur: ipſeque diſſeminator ſi non reduceretur, at ſaltem reprimeretur: ut eſt apud Euagrium libro primo , capite tertio, Marianum Scotum, Liberatum in ſuo Breuiario, & alios. Quare cum primùm ea de hæreſi certior eſt factus ab Alexandrino epiſcopo Cyrillo, illicò ſcriptis ad Neſtorium literis dehortatus eſt illum ſeuerè, ut ab impietate iſta deſiſteret: quod ni faceret intra dies decem, fore ut non modò à communione piorum reijceretur ipſe, ſed etiam ex ſacerdotum catalogo eximeretur penitus: illique adeò ad communionem reciperentur, qui propterea quòd in fide recta perſtitiſſent, ab eo excommunicati eſſent. Hoc ſuum ſtudium in reprimenda hæreſi, communicauit etiam cum alijs. Nam unà cum Cyrillo ſuas dedit literas etiam ad epiſcopum Antiochenum Iohannem, & ad Hieroſolymorum Iuuenalem. Liberatus in Breuiario addit etiam Ruffinum Theſſalonicenſem & Flauianum Philippenſem , canone quinto. Quibus & ipſis hoc recens eccleſiæ bellum, quod Neſtorius inferebat, expoſuit, eoſque hauddubiè ad commune certamen pro retinenda doctrinæ puritate exciuit: ut Nicephorus libro decimoquarto , capite trigeſimotertio meminit. Rurſum cum huius hæreſeos gratia Conciliorum coactum eſſet Epheſi, tametſi propter nauigationis pericula corpore præſens ipſe non intereſſet , ſcriptis tamen literis interfuit , quibus & partes ſuas & locum Cyrillo Alexandrino commendauit. ſicut Nicephorus author eſt, libro decimoquarto, capite trigeſimoquarto. Narrat præterea Socrates libro ſeptimo, capite undecimo, hunc Celeſtinum Romæ Nouatianorum eccleſias abſtuliſſe, & Rufticolam illorum epiſcopum domi ſuę ſe continere coegiſſe. Iuuit & alios conſilijs & cenſuris, aliarum eccleſiarum miniſtros ac doctores. Ita ad Galliæ epiſcopos , duas epiſtolas ſcribens de rebus uarijs in Eccleſiarum inſpectione neceſſarijs eos inſtruit. Similiter & Apuliæ & Calabriæ epiſcopos. Contra eius temporis monachorum ſuperſtitionem non ſegniter eum pugnaſſe, quòd per literam Deo potius, quàm per Spiritum ſanctum ſeruirent, author eſt Iohannes Balæus in Appendice quadrageſimitertij epiſcopi, referens ipſius Celeſtini uerba, ex ſecunda epiſtola ad epiſcopos Galliæ : Diſcernendi, inquit Celeſtinus, ſumus à uulgo doctrina, non ueſte : conuerſatione, non habitu : mentis puritate, non cultu. Nam ſi ſtudere incipimus nouitati, traditum nobis à patribus ordinem calcabimus, ut locum uacuum ſuperſtitionibus relinquamus. Poſtremò, cum poſt eiectum Conſtantinopoli Neſtorium de ſucceſſore ſubſtituendo, qui erat Proclus, contentio eſſet , quaſi is propter canones legitimè ſubrogari non poſſet, quia iam antea alicuius Eccleſiæ paſtor primarius deſignatus erat, ſcribens Cyrillo Alexandrino, Iohanni Antiocheno, & Ruffo Theſſalonicenſi epiſcopis , ſuffragatur Proclo : docetque nihil obſtare prorſus, quo minus , qui alterius urbis aut iam ſit epiſcopus , aut ſaltem delectus , in aliam transferatur : ſicut refert Nicephorus libro decimoquarto , capite trigeſimoſeptimo.

Pro primatu Romanæ eccleſiæ impudentius quàm anteceſſores pugnauit, cum ſexta Carthaginenſi ſynodo. Nam licet ſciret à ſynodo eſſe miſſa authentica canonum Nicænorum exemplaria, & fraudem manifeſtatam: tamen mittit legatos, & petit Apiarium ab ipſis excommunicatum in communionem recipi: & flagitat, ut Romanæ ſedi ſeſe ſubijciant iuxta priorum Paparum poſtulata, & ſanctæ ſynodi Nicenæ decreta. Sed Africani ſeſe acerrimè opponunt legatis, & planè negant ſe Apiarium in gratiam recepturos, niſi agat pœnitentiam. negant etiam , ſe ullam iuriſdictionem aut poteſtatem Papæ in Africanas eccleſias conceſſuros: & grauiſsimè per literas eum monent, ne fumoſum typum ſeculi in Eccleſiam Chriſti inducat: ut patet ex epiſtola Africani concilij ad Celeſtinum, & actis ſextæ ſynodi Carthaginenſis. Porrò cum Hieroſolymorum epiſcopus Polychronius intellexiſſet, Romanum epiſcopum ad uniuerſalis Eccleſiæ primatum aſpirare: conſtanter ipſe aſſerere cœpit, ſi eò redeundum eſſet, Hieroſolymorum potius urbem primam Eccleſiæ ſedem eſſe , quòd ea ciuitas ſit illa ſancta, quam Deus olim elegerit, in qua Chriſtus docuerit , paſſus ſit, reſurrexerit, Spiritum ſanctum diſcipulis miſerit, &c. unde etiam Eccleſia Chriſti primum ortum habeat: ubi docuerint eccleſiæ columnæ , Iacobus, Petrus & Iohannes: de qua etiam à patribus ſit prophetarum, quòd de Sion ac Hieroſolymis Dei mandatum & doctrina in uniuerſum orbem propaganda eſſet. Malè hoc habuit Romanos , & repreſſerunt ſeſe nonnihil,

nihil, aliam occaſionem captantes: nec eſt dubium quin Sixtus, tertius ſucceſſor Celeſtini, uindictæ cupidus, ſubornarit Euphemium illum ſacerdotem, qui prætexru uiolatorum per ſymoniam canonum, bonum illum Polychronium reum egit, ut ſuo dicetur loco, &c. Meminit Balęus Cent. 1. capite quadrageſimotertio, in Appendice.

Familiaritas ei interceſsit cum Cyrillo Alexandrino, Iohanne Antiocheno, Iuuenali Hieroſolymorum epiſcopo: ſicut ex hiſtoria de Neſtorio hoc optimè colligi poteſt: item ex Nicephoro libro decimoquarto, capite trigeſimotertio, & ſequentibus. Eccum Theſſalonicenſi epiſcopo Rufo: ut eodem authoris libro, capite trigeſimoſeptimo & trigeſimonono habetur. Meminit ipſe in prima epiſtola aliquot epiſcoporũ Galliæ, Venerij, Marini, Leontij, Auxonij, Arcadij, Sillucij, &c.

Baſilicam dedicaſſe ſcribitur, Iuliam nomine, cui præter ſolita illa & conſueta, ut in nonnullis nominatim recenſuimus, munera argentea ac magnifica, etiam poſtem Sethicũ obtuliſſe, narratur à Platina, & in Pontificum uiris. Obtulit etiam Petro & Paulo apoſtolis ſua dona: ijſdem authoribus.

Fecit ordinationes in urbe tres per Decembrẽ, creauitq́; presbyteros 32, diaconos duodecim, epiſcopos per diuerſa loca quadragintaſex. Mortuusq́; eſt ac ſepultus in cœmiterio Priſcillæ, uia ſalaria, octauo Idus Aprilis, ut Platina & Pontificalis liber tradunt: cum ſediſſet annos octo, menſes decẽ, dies ſeptendecim, eorundem calculo. Proſpar & Marianus annos ponunt nouem.

XYSTVS, *ſiue* SIXTVS *tertius.*

Sixtus, Eccleſiatum ditator dictus, XLII. iuxta Proſperum Romanus epiſcopus: homo fuit Romanus, patre cognomine Sixto prognatus. Cum adhuc eſſet presbyter, Auguſtino familiaris erat. ſibi enim inuicẽ ſcripſerunt, & contulerunt de Pelagiano tumer rore: ut patet ex epiſtola Auguſtini 46. 47. 104. & 105. Ad eccleſię Romanę regimen acceſsit poſt Celeſtinum, Anno Chriſti 435. iuxta calculũ Proſperi. Marianus, qui ſucceſsionis locum huic tribuit 44 poſt Petrũ, ſub annum poſt natum Chriſtum 433 collocat. Vterque tamen, & Proſper & Marianus, ipſius primã inaugurationẽ referunt ad annũ Imperij iunioris Theodoſij nonum.

Decretum quoddam ſynodi aduerſus Neſtorium, uolumina ipſum deſcripſiſſe, in quibus confirmarit duab. manentibus in Chriſto naturis, unam filij os1 perſonam credendam, idq́; ſcriptum ad Occidentis pariter & Oriẽtis eccleſias miſiſſe, Gennadius author eſt in Catalogo.

Extat hodie ſub nomine eius epiſtola ad epiſcopos Oriẽtales, in qua exponit, quemadmodum accuſatus ipſe à quodam Baſſo, à ſynodo propterea coacta ſit abſolutus. Extat etiam eius ſynodi examinatio & proceſſus, in primo Conciliorum tomo, inter decreta Sixti.

Videtur Funccio mirum, quòd nullam hic ediderit conſtitutionem. Rurſum alijs mirũ uideri poſsit, quare ipſum nullam feciſſe aut ſcribat, aut putet: cum in illa ipſa ad Orientales epiſtola quatuor articulatim ponãtur. Verùm aut epiſtolam ipſam, aut ipſa decreta pro non ueris ipſius Sixti habet, idq́; fortè non temerè: cum eadem aliquoties iam etiam alijs ſint ſuprà adſcripta.

Sunt autem decreta iſta:

1. Qui non ſunt bonę conuerſationis, quorumq́; uita ipſa eſt culpabilis: uel quorũ uita, fides & libertas eſt obſcura: ij nõ poſsint Domini ſacerdotes accuſare. Item: Viles perſonæ ad eorum accuſationem non admittendi. item: Qui ipſi aliquibus criminibus ſunt obnoxij, uel qui ſunt ſuſpicaces, uocem aduerſus maiores natu non habeant accuſandi.

2. Peregrina iudicia, ſalua in omnibus Apoſtolica authoritate, generali ſanctione prohibemus. Quia indignum eſt ut ab externis iudicentur, qui prouinciales & à ſe electos debent habere iudices: niſi fuerit appellatum. Vnde oportet, ſi aliquis epiſcoporum ſuper certis accuſetur criminibus, ut ab omnibus qui ſunt in prouincia epiſcopis audiatur. Quia nõ oportet accuſatũ, alibi quàm in foro ſuo, audiri. Quòd ſi quis iudicem ſibi aduerſum ſenſerit, liceat ipſi appellare, & uitiatam cauſam appellationis remedio ſubleuare. Liceat etiam in cauſis criminalibus appellare. Nec appellationis uox denegetur ei, quem ſupplicio ſententia deſtinarit. Item: Pulſatus, ante ſuum iudicem cauſam dicat: & ante non ſuum iudicem, ſi uoluerit, taceat. Item: Pulſatis, quoties appellauerint, induciæ dentur. Item: Si quis iratus crimen aliquod cuilibet temerè obiecerit, conuicium non eſt habendum pro accuſatione, niſi permiſſo tractandi ſpacio, id quod iratus dixit, per ſcripturam ſe probaturum eſſe fateatur.

3. Quicunque alicui crimen obiecerit, ipſi probãdi neceſsitas incumbat. Quod ni probauerit, ipſe, quam intulerat, pœnam patiatur. Item: Cauſæ ibi, ubi crimen admiſſum eſt, agantur.

4. Placuit etiam, ut ſi epiſcopus accuſatus, appellauerit Apoſtolicam ſedem, id ſtatuatur, quod eiuſmodi ſedis pontifex cẽſuerit. Item: Neminem ſacerdotum in cauſis ſententia conſtringat, à nõ ſuo iudice dicta.

Poſtre-

Poſtremò, hoc quoq; monuit, unumquenque piorum miſeros ac calamitatibus oppreſſos concilijs iuuare debere.

¶ Iam ad certamina ipſius, quę aliqua etiā ſubijt non tam pro reprimendis hęreticis, & puritate doctrinæ cõſeruanda, quàm pro infamiæ nota à propria perſona repellenda, & dignitatis authoritate retinẽda, maximè uerò pro Eccleſiæ ſuæ primatu proferendo. Quanquā enim & Proſper & Marianus ſcribant, Iulianum Athelenēſem iactantiſsimū Pelagiani erroris aſſertorem, in omni ſuo conamine à Xyſto repreſſum: tamē hoc quoq; rei ueritas ipſos addere coegit, factū id eſſe hortatu, arte & cõſilio Leonis diaconi: ut appareat, ipſum in publica Eccleſiæ cauſa, ubi de ſalute multorū actum fuit, ſatis fuiſſe negligentem: qui in priuata nō fuit prorſus oſcitans & deſes, ut famæ integritatem uindicaret. Namq; à Baſſo & quodam alio accuſatum de adulterio: uerùm quòd ſeſe cotā ſynodo ſufficienter purgaſſet, abſolutum fuiſſe, ipſis accuſatoribus damnatis: Platina & liber Pontificalis meminerunt. Panuinius unus ex tecentiſsimis, accuſatores quidem damnatos & ipſe ſcribit: cæterùm ipſum adulterij reum pœnam luiſſe. In Conciliorū tomo primo, inter Xyſti decreta, quædam huius iudicij proceſſus ſunt annotata: uidelicet, cum congregati iam in ſynodo conſediſſent ad inchoandum iudicium, Imperator Valentinianus & alij, tum quendam exconſulem, aut ſuperſtitioſe in pontificem pium, aut corruptione fortaſſe adulatorem, ſtatim exclamaſſe: Non licere aduerſus pontificem ferre ſententiam. quod pontifex opportunè arripiens, ſeriò confirmat dicendo: Eſſe quidem in ſuo poſitū arbitrio, patiatúrne ſe iudicari, an non. Veruntamen (fortè ne iudicium defugere uideretur) nolle ut ſuo iudicio ueritas abſcondatur. Qua ſanè pietatis ſpecie ipſe quoque Imperator deceptus, in exconſulis illius ſententiam accedit, omneque iudicium in arbitrium unius pontificis committit, ipſeq; diſcedit cum ſuis è conuentu. Quo facto, pontifex iam & pars & iudex ſimul conſtitutus, aduerſarios ſuos ambos accuſatores damnauit, ita quidem ut à cõmunione eos perpetuò reijceret, nec quāuis pœnitentiam agere cupientes recipere ullo modo uellet: id quod ex hiſtoria colligi poteſt. Baſſum enim ſua prædia Eccleſiæ obtuliſſe narratur, ut ad communionem reciperetur. Alterum uerò etiam ex uerbo Dei cum pontifice egiſſe, & allegaſſe dictum: Dimitrite & dimittetur uobis. Verùm Xyſtum, ipſorum delictum interpretatum, eſſe peccatum in Spiritum ſanctum, quod nec in hoc nec in futuro ſeculo dimittatur. Quare ipſum preces eorum aſpernatum, ſic eos reliquiſſe: qui etiam ſic à communione excluſi, ex hoc ſeculo migrarint.

In authoritate autem Apoſtolicę ſedis rõboranda fuiſſe mirè ſollicitum, præter eam quæ iam primùm recitata eſt actionem, etiā geſta cum Polychronio Hieroſolymorum epiſcopo teſtantur. Quamuis enim ſcribatur, propter Simoniacas actiones ad Pontificem ipſum delatū fuiſſe: tamen uerisimile eſt, & actorē ſtudioſè, ut antè diximus, ſubornatum fuiſſe, & cauſas alias quoq; occultas, magiſque irritatrices fuiſſe, quę Xyſtum extimularint: quòd ſcilicet bonus ille Polychronius dixerat, Hieroſolymorum urbem potius primas tenere debere, ſibique potius ſuperioris quaſi pontificis ſummique ſacerdotis nomen tribuendū: item quòd epiſcoporum, presbyterorum & diaconorum ordines etiam ipſe, uocatis ad miniſteria perſonis contulerat. Hoc nimirum illud eſt, quod maximè pontificis exulcerauit animum. Quare de æmulo opprimendo conſilia capere neceſſe putauit. nam illud de Simonia quale quale fuerit, tamen non ex omni parte fuiſſe uerum, res ipſa loquitur. Quia & accuſator non omnia quæ Polychronio intenderat crimina probare potuit: & propterea etiam communi Eccleſiaſtici ſenatus conſilio Hieroſolymis eſt damnatus. Quanquam autem huius damnatio innocentiæ Polychronij patrocinari debuerat: tamen & ipſe primùm quidem Romæ per ſynodum eſt damnatꝰ. Poſtea eius ſynodi legatis Hieroſolymam miſsis, ac ibi etiam ſynodo coacta, etiam ab officio ad tempus eſt remotus. Cuius tum paulo pòſt pietas ſuæ ipſum Eccleſiæ reſtituit. Tota rei geſtæ narratio habetur in primo Conciliorum tomo, inter decreta Sixti.

Contra Neſtorium noui dogmatis hæreſiarcham & proprijs ſcriptis, ut ex Gennadio liquet, & publicis actionibus non impigrè dimicauit: ueluti Epheſini concilij primi cõtra hunc ipſum Neſtorium geſta abundè teſtantur. in quo Concilio legatos ſuos habuit, & ſuo loco præſidentiam commiſit Cyrillo Alexandrino epiſcopo.

Narrant eum, ſuum illum accuſatorem Baſſum, non ita multo pòſt diuina uindicta mortuum, ſuis proprijs manibus ſepulturæ condidiſſe, immemorem iniuriarum ſibi illatarum. Flores temporum, & Hermannus Gigas. Amplius & hoc adijcere non piget, eum fletu & oratione reſuſcitaſſe ſuum criminatorem Baſſum, & ad ueram pœnitentiam adduxiſſe. Verùm non uideas quomodo hęc conueniant cum hiſtoria modò enarrata, quæ meminit quòd etiam uiuū, & pœnitentiam agere maximè cupientem, tamen admittere noluerit.

Hic etiam, iuxta Danielis prædictionem, cœpit myſterij iniquitatis deos auro & argento & magnificis ædificijs honorare. Nam extruxit baſilicam ſanctæ Mariæ matris Domini, quæ ab antiquis Liberi cognominabatur, iuxta macellum Libyæ:& poſtmodum Maria Maior dicta eſt. cui adiecta magnifica & numeroſa dona, Pontificalis liber recenſet. Struxit etiam Laurentio baſilicam, addiditq́; etiam huic pro conſuetudine munera. Fecit & Platoniam in cœmiterio Calixti, uia Appia, ubi epiſcoporum & martyrum nomina in ipſorum memoriam adſcribi curauit. Liber Pontificalis. Omnium autem maximè memorabile eſt, quòd aliquam etiam ſuggeſti curam habuit. nam & hunc ornaſſe, & quidem porphyreticis lapidibus, Platina refert.

Poſteaquam autem pleraque omnia impendiſſet aut in Eccleſiarum exædificationes, reparationes, exornationes, aut pauperum eleemoſynas, creauiſſetq́; ſolito more presbyteros 28. diaconos 12. epiſcopos per diuerſa loca quinquagintaduos, uiuendi finem & ipſe fecit, quinto Calendas Aprilis. Eſt autem humatus in crypta, uia Tyburtina, iuxta corpus Laurentij: cum præfuiſſet Romanæ eccleſiæ octo annos, dies octodecim. Platina, Pontificalis liber, Marianus.

DE LEONE.

Leo primus ex patre Quintiano natus eſt. Atauus eius Fronto à Sidonio in epiſtola ad Leonem celebratur, ob ſingularem eloquẽtiam. Ingenio felici & ipſe præditus fuit, quod in adoleſcentia bonarum literarũ ſtudio excoluit. Copiã latini ſermonis ſibi maximè comparauit, & declamationibus multum ualuit. Theodorico regi Gothorũ eum à conſilijs ſecretioribus fuiſſe, quidam uolunt: & coniecturam aliquam eius rei præbet epiſtola Sidonij ad Leonem libro quarto, ubi inquit: Quotidie namque præpotentiſſimi conſilia Regis, totius ſolicitus orbis, pariter eius negocia & iura, & fœdera & bella, loca, ſpacia, merita cognoſcis. Item alia libro octauo: Sepone pauxillum inclamatiſſimas declamationes, quas oris Regij uice conficis.

Sacra ſtudia potiſsimùm amauit, in quibus diſcendis nec labori, nec diligentiæ pepercit: ac profecit in ijs plurimùm, ſicut ſcripta eius teſtantur.

Cum idoneus eſſet ad publicas Eccleſiæ functiones, non repentè aſcendit in ſummum faſtigium, ſed ad diaconi partes adhibitus eſt primùm: id munus etiam cum autoritate obiuit. Celebratur enim hoc nomine quidam diaconus ſub Sixto, cuius linguæ patrocinio ipſe pontifex fuerat uſus in defenſione ſui, in actione contra quendam Baſſum. Idem quoque diaconus communi Romani concilij conſenſu mittitur cum quibuſdam alijs in Palęſtinam. Primùm quidem ad remouendum Hieroſolymorum epiſcopum Polychronium, pòſt uerò ad reſtituendum eundem, in quibus actionibus rurſum ipſe aliquas loquendi partes habet.

Miſſus etiam eſt in Gallias pro ſarcienda pace inter illuſtres Romani Imperij uiros, Aetium & Albinum. Ex ea legatione cum nondum eſſet reuerſus, abſens electus eſt epiſcopus Romanus, anno Chriſti quadringenteſimo quadrageſimotertio, Theodoſij uerò Iunioris decimoſeptimo. Factus epiſcopus, ipſemet doctrina eccleſiam ſuam erudijt, ſicut eius ſermones argumento ſunt.

Ac de tota eius gubernatione teſtari poſſunt epiſtolæ ipſius ad diuerſos ſcriptæ, ad Imperatores, ad concilia, ad Eccleſias diuerſarum prouinciarum, & Eccleſiaſticas publicas & priuatas perſonas, in quibus illos aut inſtruit, ac docet de fide & pietate & diſciplina eccleſiaſtica: aut confirmat eos, & ad conſtantiam pręſtandam hortatur. Item aduerſum hæreticos & pſeudodoctores eos armat atque extimulat, officij unumquenque ſuo ordine & loco commonefaciens: aut reprehendit etiam, ſi quæ perperam admiſſa erant aduerſus Dei & Eccleſię ſtatuta: & ad pœnitẽtiam & emendationem incitat, conuocat & celebrat etiam ſynodos.

Scriptorum autem ipſius quę iam extant, hæc recenſentur capita.

¶ *Catalogus omnium ſermonum, homiliarum & epiſtolarum D. Leonis.*

SERMONES.

In anniuerſario die aſſumptionis ſuæ ad pontificatum, Sermones tres.

De collectis, Sermones quinque.

De ieiunio decimi menſis & collectis, Sermones 8.

In ſolennitate natiuitatis Domini noſtri Ieſu Chriſti, Sermones 10.

In ſolennitate epiphaniæ Domini noſtri Ieſu Chriſti, Sermones 8.

De quadrageſima, Sermones 12.

De paſsione Domini, Sermones decem & nouem.

De reſurrectione Domini, Sermones 2.

De aſcenſione Domini, Sermones 2.

De Pentecoſte, Sermones 4.

De ieiunio Pentecoſtes, Sermones quatuor.

In natiuitate apoſtolorum Petri & Pauli, Sermones 2.

In octaua apoſtolorum Petri & Pauli, Sermo unicus.

In nati-

In natiuitate ſanctorum Septem fratrum Machabæorum, Sermo.

In natiuitate ſancti Laurentij martyris, Sermo.

De ieiunio ſeptimi menſis, Sermones 9.

Contra hæreſin Eutychetis, Sermo ſine tractatus.

HOMILIAE.

De transfiguratione Domini, Homilia.

In feſto omnium Sanctorum, Homilia.

EPISTOLAE.

Ad epiſcopos per Campaniam, Picenum & Thuſciam conſtitutos, epiſtola 1.

Ad epiſcopos per Italiam conſtitutos, epiſtola 2.

Ad Iulianum Aquilienſem epiſtopum, epiſtola 3.

Ad epiſcopos per Siciliam conſtitutos, epiſtola 4.

Ad Dorum Beneuentanum epiſcopum, epiſtola 5.

Ad Eutychen Conſtantinopolitanum abbatem, epiſtola 6.

Ad Theodoſium Auguſtum, epiſtola 7.

Ad Flauianum epiſcopum Conſtantinopolitanum, epiſtola 8.

Leonis ad Theodoſium Auguſtum, epiſtola 9.

Ad Flauianum Conſtantinopolitanum epiſcopum, epiſtola 10.

Ad Iulianum epiſcopum, epiſtola 11.

Ad Theodoſium Auguſtum, epiſtola 12.

Ad Pulcheriam Auguſtam, epiſtola 13.

Ad Fauſtum, Marcianum & reliquos, epiſtola 14.

Ad Epheſinam ſynodum ſecundam, epiſtola 15.

Ad Flauianum Conſtantinopolitanum epiſcopum, epiſtola 16.

Ad Theodoſium Auguſtum, epiſtola 17.

Ad Pulcheriam Auguſtam, epiſtola 18.

Ad Iulianum epiſcopum, epiſtola 19.

Ad Flauianum epiſcopum, epiſtola 20.

Ad Flauianum epiſcopum, epiſtola 21.

Ad Conſtantinopolitanos epiſcopos, epiſtola 22.

Ad clerum & plebem Conſtantinopolitanæ urbis, epiſtola 23.

Ad Theodoſium Auguſtum, epiſtola 24.

Ad Theodoſium Auguſtum, epiſtola 25.

Ad Pulcheriam Auguſtam, epiſtola 26.

Ad Flauianum epiſcopum, epiſtola 27.

Ad Fauſtum & cæteros, epiſtola 28.

Ad Anaſtaſium epiſcopum Theſſalonicenſem, epiſtola 29.

Ad Iulianum epiſcopum, epiſtola 30.

Ad Pulcheriam Auguſtam, epiſtola 31.

Ad Marcianum Fauſtinique presbyteros, epiſtola 32.

Ad Theodoſium Auguſtum, epiſtola 33.

Ad Fauſtum, Marcianum, & reliquos, epiſtola 34.

Ad Pulcheriam Auguſtam, epiſtola 35.

Ad Martinum presbyterum, epiſtola 36.

Ad Leonem epiſcopum Rauennatẽſem, epiſtola 37.

Ad Marcianum Auguſtum, epiſtola 38.

Ad Pulcheriam Auguſtam, epiſtola 39.

Ad Anatolium epiſcopum Conſtantinopolitanum, epiſtola 40.

Ad Iulianum epiſcopum, epiſtola 41.

Ad Marcianum Auguſtum, epiſtola 42.

Ad eundem, epiſtola 43.

Ad eundem, epiſtola 44.

Ad Pulcheriam Auguſtam, epiſtola 45.

Ad Anatolium epiſcopum, epiſtola 46.

Ad ſynodum Chalcedonenſem, epiſtola quadrageſimaſeptima.

Ad Anatolium epiſcopum, epiſtola quadrageſimaoctaua.

Ad Marcianum Auguſtum, epiſtola 49.

Ad eundem, epiſtola 50.

Ad Pulcheriam Auguſtam, epiſtola 51.

Ad epiſcopos Galliarum, epiſtola 52.

Ad Anatolium epiſcopum, epiſtola quinquageſimatertia.

Ad Marcianum Auguſtum, epiſtola 54.

Ad Pulcheriam Auguſtam, epiſtola 55.

Ad Iulianum epiſcopum Coenſem, epiſtola 56.

Ad Marcianum Auguſtum, epiſtola 57.

Ad Pulcheriam Auguſtam, epiſtola 58.

Ad Marcianum Auguſtum, epiſtola quinquageſimanona.

Ad Pulcheriam Auguſtam, epiſtola ſexageſima.

Ad ſynodum Chalcedonenſem, epiſtola ſexageſimaprima.

Ad Maximum Antiochenum epiſcopum, epiſtola 62.

Ad Theodoricum epiſcopum, epiſtola ſexageſimatertia.

Ad Marcianum Auguſtum, epiſtola ſexageſimaquarta.

Ad Eudociam Auguſtam, epiſtola ſexageſimaquinta.

Ad eandem, epiſtola 66.

Ad Iulianum Coenſem epiſcopum, epiſtola 67.

Ad eundem, epiſtola 68.

Ad Marcianum Auguſtum, epiſtola ſexageſimanona.

Ad eundem, epiſtola 70.

Ad Anatolium epiſcopũ, epiſtola ſeptuageſimaprima.

Ad Iuuenalem epiſcopum, epiſtola 72.

Ad Leonem Auguſtum, epiſtola 73.

Ad eundem, epiſtola 74.

Ad eundem, epiſtola 75.

Ad Anatolium epiſcopum, epiſtola 76.

Ad eundem, epiſtola ſeptuageſimaſeptima.

Ad Leonem Auguſtum, epiſtola ſeptuageſimaoctaua.

Ad Nicætam epiſcopum Aquileienſem, epiſtola 79.

Ad uniuerſos epiſcopos per Campaniam, Samnium & Picenum, epiſtola octuageſima.

Ad Dioſcotum epiſcopum Alexandrinū, epiſtola 81.

Ad Iulianum Coenſem epiſcopum, epiſtola 82.

Ad epiſcopos per Palæſtinam cōſtitutos, epiſtola 83.

Ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem, epiſtola 84.

Ad Septimium epiſcopum, epiſtola octuageſimaquinta.

Ad Nicætam Aquileienſem epiſcopum, epiſtola 86.

Ad epiſcopos Aphricanos, epiſtola octuageſimaſeptima.

Ad epiſcopos Germaniæ & Galliæ, epiſtola 88.

Ad epiſcopos per Viennenſem prouinciam, epiſtola 89.

Ad Rauennium epiſcopum, epiſtola nonageſima.

Ad Theodotum epiſcopum, epiſtola nonageſimaprima.

Ad Ruſticum Narbonenſem epiſcopum, epiſtola 92.

Ad Turbium epiſcopum, epiſtola nonageſimatertia.

Ad Ruſticum epiſcopum, epiſtola nonageſimaquarta.

Ad epiſcopos Galliarum & Hiſpaniarū, epiſtola 95.

Ad epiſcopos & presbyteros intra Thraciam, epiſtola 96.

Ad Leonem Auguſtum, epiſtola nonageſimaſeptima.

Ad Fauſtum presbyterum, epiſtola nonageſimaoctaua.

De Martyribus, Sermo.

¶ Commendatur autem omnium maximè epiſtola eius ad Flauianum Cōſtantinopolitanum epiſcopum miſſa, quæ eſt decima: qua ex inſtituto Eutychis hæreticum atque blaſphemum in o s i filium dogma impugnat, & ſinceram doctrinam de miranda filij Dei incarnatione rectè tradit. Eam fabulatur Nauclerus ab ipſo apoſtolo Petro emendatam, cum ad ſepulchrum eius poſitā Leo ieiunijs & orationibus petijſſet corrigi: ac quadraginta dies Petrus per uiſionem ipſum monuiſſet, eſſe emendatam. Sed hæc nugis quàm ueritati ſimiliora ſunt. A' Leone miſſa ad ſynodum, approbata quidem eſt à plerisque, ſed tamen non paucos etiam habuit reprehenſores: ut apparet ex actione quarta Chalcedonenſis ſynodi, & ex Liberati capite decimotertio. Quin etiam hæretici quidam eam uerſuta nequitia deprauarunt, ut haberent occaſionem eum hęreſeos Neſtorij inſimulare: ut Leo ipſe epiſtola ſexageſimanona ad Marcianum Imperatorem commemorat. Euagrius libro tertio, capite quarto & quinto, eam epiſtolam Tomum uocat. Gennadius de uiris illuſtribus, eius autorem Proſperum creditum eſſe indicat. Baſiliſcus, inuaſor Imperij, iuſſu Timothei Alexandrini eam damnari curauit. Ruſticus diaconus Romanus in ſuo Dialogo, eam contra Acephalos defendit. Idem Vigilius Tridentinus peculiari libro facit. Gelaſius uerò eam inter canonicas ſcripturas retulit, diſtinctione decimaquinta: ſancta Romana eccleſia.

¶ Decreta ei plurima adſcribuntur, quorum alia quidem bona ſunt, alia uerò notas myſterij iniquitatis apertè præ ſe ferunt.

Eos qui dubitarent an baptiſati eſſent, cum facta inquiſitione nihil certi cognoſceretur, baptiſari iuſsit. Epiſtola ad Rauennatem epiſcopum, capite primo. Item de conſec. diſtinctione quarta: Cum itaque baptiſmi. Et epiſtola nonageſimaſecunda ad Ruſticum Narbonenſem epiſcopum, capite decimoquinto. Et eadem diſtinctione, de conſec. his de quibus.

Baptiſatos ab hæreticis, non rebaptiſandos, ſed manus per epiſcopum imponendas cenſuit, capite ſecundo eiuſdem epiſtolæ. Item epiſtola ad Nicætam Aquileienſem epiſcopum, capite ſeptimo: item 1. q. 1. hi qui baptiſma.

Eccleſijs per Siciliam abrogare conatur conſuetudinem conferendi baptiſmi Epiphaniorum ſolennitate: & ad duo tantum tempora reſtringere, Paſchę & Pentecoſtes, per totam epiſtolam ad eoſdem, quæ eſt quarta in ordine. item de conſec. diſtinctione quarta: duo tempora. Et propriè in morte. Item eccleſijs per Campaniam, Samnium & Picenum: epiſtola octuageſima, ad eos epiſcopos. Idem conatur etiam in prouincia Viennenſi Galliarum: teſtatur pars epiſtolæ ad epiſcopos iſtius prouinciæ.

Sed tamen neceſſitatis, & quolibet tempore periclitantibus, non negandum baptiſmum petentibus, citra reſpectum legitimorum temporum iubet: capite ſexto eiuſdem epiſtolæ: itē de conſ. diſtinctione quarta, Si qui neceſſitatem.

Lauacrum (ſcilicet regenerationis) ſemel initum, nulla unquam iteratione uiolā-

dum:capite ſeptimo eius epiſtolæ : item 1. q.hanc regulam.

Abolet ritũ publicę pœnitétię,qoa crimina publicè reorum recitabantur ex libellis: ſufficere affirmans confeſsionem ſecretam, quæ primùm Deo, deinde & miniſtro peccata patefaciebat.Epiſtola ad epiſcopos per Campaniam, Samnium,&Picenũ: item de pœnitentia,diſt.1.quamuis plenitudo. item, ſufficit pœnitenti.

Pœnitentię ſeu reconciliationis gratiam, ac communionis,nemini denegandam tempore neceſsitatis, etiamſi linguę officio deſtituatur,modò aliquod indicium uel nutu præbeat. epiſtola nonageſimaprima, ad Theodorum Foroiulienſem epiſcopum: & uigeſimaſexta q. ſexta. his qui tempore neceſsitatis.

Ex miniſterio quocunque gradu ad hæreticos aut ſchiſmaticos lapſi, eorumque communione polluti, modò non rebaptiſati,reſipiſcere cupiẽtes,& ad Catholicę eccleſiæ commonionem & ad priora ſua miniſteria admittendos, ſi & palàm ac maniſeſtè tum ipſos ſuos errores, tum eorundem autores damnarint, & legitimè ſatisfeceriot, ad ampliores uerò ordines neutiquam proueheodos : epiſtola tertia ad Iulianum ſeu Ianuarium Aquileienſem: item epiſtola ad Septimium Altimum epiſcopum: item prima q.ſeptima,ſaluberrimum.item 1.q.1.omnis cuiuslibet.

Rebaptiſatis ſiue metu ſiue errote, & delictum agnoſcentibus, redireque cupientibus, noo negandam pœnitentiam : ſed eos per impoſitionem manus epiſcopi recipiendos in Eccleſiæ communionem, impoſito tempore pœnitentiæ pro ratione ætatis & pietatis perſonæ: capite ſexto epiſtolæ ad Nicetam: item uigeſimaſexta q. 7.tempora pœnitudinis.

Qui captiuitatis tempore aut metu aot fame compulſi,immolaticios cibos ſumpſiſſent,concedendam eis eſſe pœnitentiam:epiſtola ad Nicetam.

Presbyteros aut diaconos,quorum notoria ſunt crimina, non poſſe per manus tantum impoſitionem pœnitentiam conſequi: capite ſecundo eiuſdem epiſtolæ, diſtinctione quinquageſima : alienum eſt à conſuetudine.

Eccleſiarum inferioris gradus miniſtris non conferendos ordines, niſi in die reſurrectionis Chriſti,& niſi prius ieiunijs ſeſe exercuerint: cap. primo epiſtolæ ad Dioſcorum Alexandrinum.

Epiſcopos eligendos non laicos, non neophytos, non ſecondæ coniugis aut uiduarum maritos : capite tertio, ibidem. & diſtinctione trigeſimaſecunda : omnium ſacerdotum.

In electionibus gubernatorum Eccleſiarum, & plebis & cleri conſenſum concurrere oportet. In partium diſtractionibus metropolitani iudicio eligendum eum, qoẽ iuuant maiora ſtudia & merita. Sed inuitis, & oon petentibus, oeminem obtrudendũ: capite quinto, ibidem. Item diſtinctione 63.ſi fortè.

Plebis & cleri conſeoſum in electione primarij paſtoris metropolitanus ad primatem Eccleſiarum referat, qui & ipſe ſua autoritate confirmet electionem.capite ſexto, ibidem. item diſtinctione ſexageſimaquinta:de perſona autem.

Laicos ad miniſteria Eccleſiæ primi, ſecundi & tertij gradus nullo modo admittẽdos,niſi per legitima incrementa ordine aſcendant.Epiſtola ad epiſcopos per Mauritaniam Cæſarieoſem:item diſtinct. 61. miramur tantum.

Minoribus, & minus celebribns locis nõ ordinandos epiſcopos,ſed tantum preſbyteros: capite ſecundo, ibidem. item diſtinctione octuageſima:illud ſanè.

In ordinandis epiſcopis,ſi qui Canonum ſtatuta exceſſerint, ordinandi ius illos ordinatores amittere oportere: capite ſecundo,ibidem. Item prima quæſtione prima. & uigeſimaqninta q. ſecuoda: ſi qui epiſcopi talem. Item Canone ſexto Sardicenſis concilij.

Inter epiſcopos legitimos minimè cenſendos, quos nec miniſterium elegit, nec populus expetiuit,oec prouinciales epiſcopi cum metropolitani conſenſu inaugurarunt. Horum tamen ordinationes ratas eſſe, ſi præſidentium acceſſerit ſententia: capite primo epiſtolæ ad Ruſticum Narbonenſem, diſtinctione ſexageſimaſecunda : nulla ratiò. item 1.q.prima : ſi qui à pſeudo epiſcopis.

Miniſtris eccleſiæ ſuperiorum gradunm, licet quidem uxores habere, conſuetudine tamen coniugali minimè uti.capite tertio ibidem. & diſtinctione trigeſimaprima : lex continentiæ.

Aliud eſſe concubinam, aliud legitimam uxorem:capite quarto,ibidem.Et trigeſima ſecunda q.2.non omnis mulier. Item 27.q. 2.com ſocietas.

Cauſas miniſtrorum Eccleſiæ ſiue cum ſui ordinis hominibus, ſiue cum laicis coram Eccleſiaſticis iudicibus dijudicandas: aut ſi neceſſe ſit ad politicum magiſtratum referre,ut id fiat cũm epiſcopi cooſenſu.epiſtola ad epiſcopos per Thraciam,quæ eſt antepenultima omnium.

Paſtor ad amplioris ſeſe Eccleſiæ adminiſtrationem transferre uolens, utraque priuetur, & illa quam ſpreuit, & altera quam ambiuit. Canone ſexto, ibidem. & 7. q. 1. ſi quis epiſcopus.

Alienæ eccleſiæ miniſtrum, ipſius paſtore inuito, nemo uel ſoliciter, uel etiam recipiat. capite nono, ibidem. Item decimanona quæſtione ſecunda: alienum clericum.

Seruos, & qui alieni ſunt iuris, niſi eorum quorum in poteſtate ſunt, conſenſus interueniat, ad ſacros ordines non admittendos. capite primo epiſtolæ ad epiſcopos per Campaniam, Picenum & Tuſciam. & diſtinctione quinquageſimaquarta: admittuntur.

Qui uiduas duxiſſent, aut polygami eſſent, eos & nomine & officijs miniſtrorum priuandos. capite ſecundo eiuſdem epiſtolæ. item capite primo epiſtolæ ad epiſcopos per Mauritaniam Cæſarienſem.

Miniſtris eccleſiarum nec ſuo, nec alieno nomine fœnus exercere licere. capite tertio, & quarto illius ipſius epiſtolæ. item decimaquarta quæſtione quarta: nec hoc prætereundum. & diſtinctione quadrageſimaſexta: ſicut non ſuo.

Præter ſacerdotes, neminem ſibi docendi munus atque concionandi uſurpare debere, ſiue monachus, ſiue ille ſit laicus, quantacunque etiam doctrina præſtet. epiſtola ad Theodoricum Cypri epiſcopum. Item decimaſexta quæſtione prima: adjicimus illud.

Innocentij, & omnium qui ipſum in Romanæ eccleſiæ gubernatione præceſſerunt, decreta confirmat, & tam ſua quàm reliquorum ſub pœna excommunicationis obſeruari mandat: capite quinto iſtius epiſtolę. Et diſtinctione decimanona: ſi Romani pontifices.

Ternos quotannis ad ſynodum Romam preſtò adeſſe ex Sicilię epiſcopis, mandat in fine eiuſdem epiſtolæ.

Metropolitanis antiqua iura conſeruanda: capite ſecundo epiſtolæ ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem. item uigeſimaquinta q. 2. igitur.

Ad electionem metropolitarum conuenire oportere prouinciales paſtores, ad eam cui præficiendus eſt eccleſiam, & ex conſenſu cleri & plebis de miniſterio illius ipſius eccleſiæ eligendum: cuius electio itidem primati innitetur. ibidem. & diſtinctione ſexageſimatertia: metropolitano. Item diſtinctione ſeptuageſimaſeptima, in princ. diſt.

Conſtitutionem Patrum (Nicenorum) repetit, de habendis ſingulis annis binis conuentibus, in quibus cauſæ & controuerſiæ inter ſtatus Eccleſiaſticos leuiores componerentur, grauiores ad primatem referrentur: quæ ſi tranſigi non poſſent, reijciendas ad Romanam ſedem. capite ſeptimo ibidem: item diſtinctione decimaoctaua, de Concilijs.

Mulier marito è captiuitate reuerſo, ſi eam cupiat, id quod ipſius uoluntati permittitur, reddatur, repudiato illo cui interea fortè nupſerat, nunquam rediturum arbitrata priorem. Epiſtola ad Nicetam Aquileienſem. item trigeſimaquarta quæſtione prima & ſecunda: cum per bellicam.

Quæ uerò mulierum ad priores maritos reuerti nolunt, Eccleſiæ communione priuandas eſſe. ibidem.

¶ In canone miſſæ addidit particulam, Hoc ſanctum ſacrificium, immaculatam hoſtiam, &c. Platina.

Sepulchris Apoſtolorum addidit cuſtodes ex clero Romano, quos cubicularios appellauit. Platina.

Item, ne ulla monacha uelamen capitis benedictum acciperet, niſi approbatum fuiſſet, eam annis quadraginta caſtè & integrè uixiſſe. Idem. & Marianus Scotus. Nauclerus addit generatione decimaquinta, uolumine ſecundo: & Balæus prima Centuria, in appendice de Patricio, quadrageſimoquarto. ſtatuiſſe eum etiam, ut quicunque imagines ſanctorum parum reuerenter tractaret, excommunicaretur. Et ut in Miſſa diceretur, Orate pro me fratres & ſorores: & in fine, Deo gratias.

Certamina.

Certamina non pauca, nec exigua ſuſtinuit. Nam cum adhuc eſſet diaconus ſub Sixtò, Iuliani Atelenenſis machinationes, qui Pelagij errorem ſpargebat, maturo conſilio & ſolerti opera repreſsit, ut indicat Proſper in Theodoſij anno decimoſexto: Marianus uerò Scotus decimoſeptimo. In epiſcopatu conſtitutus Manichæos, qui eò uſque in urbe delituerant, in apertum adduxit, eoſque ſuæ hæreſeos turpitudines prodere & damnare coegit, ac libros eorum exuſsit, anno uigeſimo Theodoſij: ut Proſper annotat.

Hæreſin etiam Eutychianam acerrimè oppugnauit. Cum enim Eutyches à Flauiano refutatus, Leonem conaretur inſidioſè trahere ad ſuas partes, obducens Neſtorianam hæreſin (ut patet ex epiſtola Leonis ad Eutychen, & Theodoſium)

ſium) ipſe uerò Leo Eutychetis errorem & fraudem ex Flauiani narratione intellexiſſet, contra Eutychen ſua arma uertit, ac ſcripris eius hæreſin infregit, quæ extant: in quibus plerunque tum ex teſtimonijs Scripturæ ſacræ, tum ex uniuerſali conſenſu piorum doctorũ, qui ſuperioribus ſeculis uixerunt (quales ſunt Iohannes Chryſoſtomus, Athanaſius, Hilarius, Ambroſius, Auguſtinus, Theophilus, Cyrillus, Nazianzenus, Baſilius & ſimiles) erroneas opiniones refutat.

Incitabat etiam alios, & maximè Imperatorem Theodoſium, ueluti epiſtolæ ad ipſum ſcriptæ teſtantur. Cumque propter eam hæreſin inſtituta fuiſſet ſynodus Epheſina ſecunda, habuit in ea etiam ſuos legatos, cum ſcripto Eutychis errorem explicante. quod tamen abiectum, & non propoſitum eſt: ut libro decimoquarto, capite quadrageſimoſeptimo Nicephorus narrat: & in actionibus Chalcedonenſis concilij uidere eſt: quorum præcipua narrantur apud Euagrium libro ſecundo, capite quarto & decimoſexto: plenius autem recitantur in Conciliorum primo tomo.

Rurſum cum in ea ſynodo ueritati doctrinæ rectioris uim factam intellexiſſet, excitauit Valentinianum Imperatorem Occidenris, & Placidiam ſororem, & Eudoxiam Theodoſij filiam, ut ipſi ad Theodoſium intercederent, eique autores eſſent cogendæ alterius ſynodi, in qua deintegrò rebus iudicatis, patrocinium ueritati fieri poſſet: ut teſtantur huius Valentiniani ad Theodoſium epiſtolæ, quæ partim in Conciliorum tomo ſub Leone poſitæ referuntur, partim eriam Leonis ſcriptis inſertæ ſunt: & Nicephorus libro paulo antè memorato, capite uerò quadrageſimo nono: & Liberatus in ſuo Breuiario, capite duodecimo. Interea uerò cum Theodoſius ceſſaret, ipſe prouincialem celebrauit conuentum, in quo Eutychen unà cum Dioſcoro & cæteris aſſeclis damnauit: Nicephorus libro quinto, capite quarto. ob quod uiciſsim à Dioſcoro excommunicatus eſt. & ad ſynodum Chalcedonenſem accuſatus, ut patet ex Euagrij libri ſecundi capite quarto: & tertia ac quarta actione concilij Chalcedonenſis. Theodoſio autem rebus humanis exempto, inſtabat apud Marcianum, eumque ad cogendum Chalcedonenſe concilium extimulabat, ut capite ſecundo libri decimiquinri Nicephori, & capite ſecundo libri ſecundi Euagrij commemoratur. In eo qualem ſe geſſerit per ſuos legatos & ſcripta, & quantum zelum habuerit pro domo Dei, ut doctrinæ puritas conſeruaretur, geſta eius ſynodi, quæ ſuo loco referuntur, oſtendunt: ipſaque eius ſcripta luculentiſsimè declarant, in quibus elucet ſumma uis ingenij ipſius, & mira in repellendis hæreticorum ictibus dexteritas, & refutandis aduerſariorum argumenris perſpicuitas: ita ut ipſa ſynodus disertè pronunciare non dubitet, Deum ipſis prouidiſſe impenetrabilem contra omnes errores propugnatorem: in peroratione ad Imperatorem Marcianum, poſt concilium finitum, in primo Tomo.

De primaru Romanæ eccleſiæ etiam ipſe certare exemplo ſuorum maiorum non intermiſit: licet non eſſet neſcius, quomodo ſui anteceſſores ab Aphricanis eſſent refutari in ſexto Carthaginenſi concilio. Sed aſtutius rem egit, ſicut & anteceſſor eius Sixtus. miſſos enim fecit Africanos: & tentauit alijs interea perſuadere, Romanam eccleſiam eſſe omnium ſummam, atque eo modo paulatim alias ſibi ſubijcere: ut teſtantur pleræque epiſtolæ ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem, & ad epiſcopos Germaniæ & Galliarum: item ad epiſcopos per prouinciam Galliæ Viennenſis: item ad Anatolium Conſtantinopolitanum plures, & aliæ. ubi ualde anxiè hoc euincere conatur, Petro præ cæteris Apoſtolis ſingularem conceſſam præeminentiam: atqne inde etiam ortam diſtinctionem epiſcoporum, & præſertim primatum Romanæ eccleſiæ, ideoque ſe obligari ad curam uniuerſarum eccleſiarum: quod tamen falſum, & ſacris literis minimè congruens eſt.

Platina meminit, eum etiam Acephalorum hæreſin, qui Chalcedonenſem ſynodum damnabant, confutaſſe. Nam cum Leo Imperator eius ſententiam tum de illa ſynodo, tum de Timothei Aeluri ordinatione requiſiuiſſet, ipſe Imperatori per literas indicauit, Timothei ordinationem eſſe illegitimam: & ſynodum Chalcedonenſem defendit, ac hortatus eſt eum ne autoritatem illius ſynodi à quoquam permittat labefactari. Euagrius libro ſecundo, capite decimo: Nicephorus libro decimoquinto, capite decimonono.

Gotthorum regi Attilæ, Italiæ & aliarum prouinciarum uaſtatori, iam etiam ad urbem Romam euertendam accedenti, occurrit cum altero conſulum, & parte ſenatus non modica: eique perſuaſit, præter omnem opinionem, ac contra uoluntatem ſuarum copiarum, urbi ut parcerat: uelut multi quidem alij, ſed in primis Platina in Leone, & Sabellicus recitat libro primo Enneadis octauæ, ubi

ei ad Attilam hanc tribuit orationem: Senatus populusq; Romanus quondam orbis uictor, nunc uerò uictus, ſuppliciter abs te ueniam & ſalutem precatur, Rex regum Attila: nihil tibi in tanta rerum geſtarum gloria contingere potuit, aut ad præſens decus pulchrius, aut ad poſteros memorabilius, quàm ut is populus ſupplex ad tuos pedes iaceret, ante quem olim omnes gentes & reges ſupplices iacuerunt. Subegiſti quidem Attila omnem terrarum orbem, cui Romanos omnium uictores gentium ſubigere tributum eſt. Nunc tantum precamur, ut te ipſum uincas, qui uincis cætera. Nec eſt quando iam omne humanitatis faſtigium tranſcendiſti, in quo Deo immortali ſimilior eſſe poſsis, quàm ut quo plures uiceris, eo plures per te ſaluos eſſe uelis. Senſerunt mali flagellum tuum, ſentiant nunc ſupplices clementiam: uel quia ſe uictos fatentur, uel quia ſunt ultrò imperata facturi.

Idem etiam poſtea Vandalorum tyrannum Genſericum, hominem ferociſsimum in Orthodoxos & Catholicos, ad urbem uocatum ab Eudoxia in ultionem ſui perempti coniugis Valentiniani, ita demulſit, ut ſpolijs & direptionibus contentus, à cædibus & incendijs abſtineret: ut Platina autor eſt.

Plurium doctorum habuit noticiam, ut patet ex epiſtolis eius, tum Aſianorum, ut Iuuenalis Hieroſolymorum, & aliorum Palæſtinæ epiſcoporum: epiſtola ſexageſimaſecunda, ſeptuageſimaſecunda, & octuageſimatertia: tum Africanorum, epiſtola octuageſimaprima & octuageſimaſeptima, nonageſimatertia: tum Europæorum, inter quos ſunt Theſſalonicenſes, epiſtola uigeſimanona, & octuageſimaquarta: Thraces, nonageſimaſexta: Conſtantinopolitani, epiſtola ſexta: Itali, epiſtola prima & ſecunda & octuageſima: Siculi, epiſtola quarta: Germani, octuageſimaoctaua: Galli, nonageſimaprima, nonageſimaſecunda: Hiſpani, epiſtola 95.

De eius uitæ ſanctimonia nihil Pontificij commemorant præter meras nugas. quale illud eſt, quòd Nauclerus recitat generatione decimaquinta ſecundi uoluminis: quòd cum mulier quædam manum ipſi, dum ſacrum faceret, oſculata aliquando eſſet, atq; inde ipſe carnis titillationem ſenſiſſet, mox ſibi ipſi manum amputarit, quam poſtea ei reſtituerit beata uirgo. Cuius generis & illud eſt, quod idem ibidem recitat: oraſſe ipſum aliquando ad Petri tumulum, pro impetranda ſibi à DEO peccatorum uenia: & reſponſum tuliſſe ab apoſtolo Petro, dimiſſa ſibi peccata alia omnia, tantum memoria repeteret, ſicubi alicui temerè manum impoſuiſſet.

Ex proprijs ſcriptis hoc animaduerti poteſt, abſtinentiſsimè, & (ſi uera ſunt quæ ex Nauclero modò narrauimus) etiam continentiſsimè eum uixiſſe. nam & de ieiunijs multa in homilijs monet: & ipſa conſilia eius oſtendunt, non ita fuiſſe æquum coniugio.

Narrat Platina, eum renouari curaſſe quæ in clade Vandalica labefactata fuerint: ac tandem cum ſediſſet annos uigintiunum, & menſem unum, & dies tredecim, mortuū & ſepultum eſſe.

HILARIVS PRIMVS.

Hilarius, huius nominis primus, Sardis oriundus, patre Criſpino: ut Platina & liber Pontificalis referunt. Panuinius Calaritanum fuiſſe ſcribit, Romanorum epiſcoporum in ordine XLV: Leoni ad meliorem uitam tranſlato ſubrogatus, ut Palmerius narrat, anno poſt Chriſtum quadringenteſimo ſexageſimoquarto, Leonis uerò Imperatoris quinto. Marianus hunc quadrageſimumſextum recenſet, ſub anno Imperij Leonis quarto, Chriſti uerò quadringenteſimo ſexageſimoprimo.

De huius gubernatione obiter tantum & breuiter quædam delibat Platina, cum inquit, præſtitiſſe ipſum quæ ad optimum Pontificem pertinuerint in extruendis & ornandis templis, tum etiam docendo, admonendo, caſtigando, eleemoſynaſque ubi erat opus præbendo. Quæ ſi uerè de ipſo ſcripta ſunt, merentur laudem. Sunt enim partes officij boni paſtoris, & quidem non poſtremæ: quas etiamſi mediocriter præſtitit, habuit illud cum paucis certè peculiare. Nam illud de templis, quod in pleriſque ut minus ſuperſtitioſum meritò reprehenditur, in hoc Hilario laudi dandum uidetur. Cum enim Romæ in iſtis barbararum gentium, Vandalorum, Hunnorum, Gothorum direptionibus, etiam congreſſuum loca miſerè eſſent lacerata & uaſtata, pietatis certè officium præſtitit, ſi ipſe aut quiuis alius, ea reſtituere ac reparare uoluit.

Platina & Pontificalis liber referunt, feciſſe hunc decretalem, & per uniuerſum orbem miſiſſe. Sabellicus narrat, ipſum Pontificij iuris decreta in unum contuliſſe, publicaſſeque omnibus terris: Enneadis octauæ libro ſecundo. Huc referendum uidetur illud quoque, quod Marianus recitat ſub annum Chriſti quadringenteſimum ſexageſimumtertium: hoc Hilario iubente, Victorinum Paſchalem circulum compoſuiſſe.

Epiſtolas tres ipſum ſcripſiſſe de fide Catholica, author eſt Platina: quibus confirmauit ſynodum Nicenam, Epheſinam & Chalcedonenſem: item ſui anteceſſoris Leonis tomum, ut habet liber Pontificalis. Sabellicus in memorato paulo antè loco dicit & ipſe, hunc Hilarium multi ponderis epiſtolas ſcripſiſſe. num autem hoc elogium tribui rectè poſsit ijs epiſtolis quæ hodie in primo Conciliorum tomo inter ipſius decreta extant, & num ea ſint eadem, ambigi poteſt. quæ enim ibidem extant, ſunt tãtum inrimationes, quibus publicat ea quæ publica Romæ ſynodo habita ſtaruerat, pro confirmandis decretis ſuperiorum Romanorum epiſcoporum.

Quod ad doctrinam eius, mirum herclè uideri poteſt, ſiquidem uera ſunt quæ paulo antè ex Platina de gubernatione retulimus, quòd docuerit, tamen nihil de ipſius doctrina ad poſteritatem perueniſſe: & tam perverſa hominum fuiſſe ſtudia ac iudicia, ut qui in excipiendis conſtitutiunculis tam ſeduli, in annotanda uerò pietatis doctrina tam craſsè fuerint negligentes.

¶ Tribuunrur ei aliquot decreta, quæ etiam ſuperioribus ſunt adſcripta: de quibus eſto iudicium penes lectorem, an utriſque eadem rectè, an huic aut illis falſò attribuanrur. Hoc ſanè negari non poteſt, ea myſterij iniquitatis uicario non eſſe indigna.

Conſtitutiões, uel Apoſtolicę ſedis decreta nulli fas ſit ſiue ſtatus ſui periculo temerare. 25. quæſtione 1. c. nulli fas ſit. Næuus hauddubiè.

Pœnitentes, literarum ignaros, & aliquo corporis membro carentes, ſacris non ſunt ordinibus initiandi. diſtinctione 55. ca. pœnitentes uel inſcij.

A' defuncto epiſcopo ordinata illicitè, à ſucceſſore ſunt emendanda.

Nulli epiſcoporum fas ſit, ſibi ipſi ſucceſſorem eligere.

Nullus epiſcopus ſine ſui metropolitani epiſcopi conſenſu ordinetur.

Vna eccleſia relicta, ad aliam ſe conferre, iſtiuſque gubernationem ſumere, non liceat.

In una eademq; eccleſia, duos epiſcopos non conſtituendos.

Qui uxorem non uirginem duxerit, aut bigamus fuerit, ad ſacros ordines non adſpiret.

¶ Contra hæreticos pugnauit. nam Platina teſtatur, eum Eutychen, Neſtorium & Dioſcorum hæreſeos damnaſſe. & Sabellicus authorem ipſum fuiſſe ſcribit, ut triplici conuentu, Epheſino, Chalcedonenſi & Niceno, Eutychiani & Neſtorij impietates damnarentur: Enneadis octauæ, libro 2.

Hiſpanos & Tarraconenſes epiſcopos inter ſeſe diſsidentes, propter quaſdam (ut conijcitur) ordinationes, reconciliare ſtuduit, cum eius ea in cauſa operam nonnulli imploraſſe uiſi ſint. Verùm ita eam ille rem agit, ut magno ſtudio primatum ſuæ eccleſiæ uindicet, & imperium in Hiſpanos confidenter uſurpet. Nam cum Barchinonenſium ciuitatis epiſcopus Nundinarius, migraturus ex hac ærumnoſa uita, ſucceſſorem ſibi dari non ſine iudicio optaſſet, quendam Irenæum, eiuſque iudicium uniuerſus clerus, populusq; omnis ciuitatis, & plurimi ac optimi quique præſertim ex nobilitate uiri ex prouincia etiam ſuo conſenſu & uoluntate approbaſſent, atque ipſi quoque (ut uideri poteſt) prouinciæ epiſcopi eundem Barchinonenſium eccleſiæ præfeciſſent, peterentque hanc ſuam ordinationem à Romano epiſcopo confirmari: tantum abeſt ut ille hoc fecerit, ut etiam prorſus factum ipſorum reſcindi, Irenæumque remoueri ſeriò & cum reprehenſione epiſcoporum mandarit. Quemadmodum ex epiſtola ad Aſcanium, & reliquos Tarraconẽſium epiſcopos eſt uidere. Vnde iam etiam Pontificales libri qui nobis Põtificum uitas exhibent, diſertè ac manifeſtè huic tribuere non erubeſcunt, quòd dominationem & principatum Romanę eccleſiæ Hilarius iſte confirmarit. Apparet tamen etiam in Hiſpanijs fuiſſe uirum quendam cordatum, Syluanum nomine, in ultima parte iſtius prouinciæ Calaguræ epiſcopum, qui haud ita magni Romani epiſcopi imperium & authoritatem fecerit. Nam & ſuas peculiares ordinationes habuit, & ab illis qui epiſcopis Romanis addictiores erant, ad húc Hilarium delatus eſt, ueluti hoc ex eadem illa epiſtola animaduerti poteſt, quę ſub decretis Hilarij in primo Conciliorum tomo inſerta eſt.

Baſilicas nouo quodam ædificiorum genere exornare cœpit, additis nimirum ſacellis, ſeu oratorijs, ut alij uocant. Ita Conſtãtinianę baſilicæ tria ſacella addidit, diuerſis dicata ſanctis: unum Iohanni Baptiſtæ, alterum Iohanni Euãgeliſtæ, tertium ſanctæ Cruci: diſtinxitque auro & gemmis, authore Platina. Lateranenſi baptiſterio adiecit ſacellum ſancti Stephani. Struxit ibidem duas Bibliothecas. Struxit quoque monaſteria: unum in urbe ad Lunam. Quibus omnibus dona pro magnificentia & conſuetudine adiecit, alia alijs: quæ in Platina & alijs leganrur, ſi cui placent.

Quibus peractis, cum & ipſe decurſo ſpacio ad metam perueniſſet, moritur: cum tamen & pro more unam prius feciſſet ordinationem,

tionem, creaſſetq́; & presbyteros & diaconos & epiſcopos. Cum gubernationem tenuiſſet (iuxta Platinam, & Palmerij Chronicon) annos ſeptem, menſes tres, dies decem. Pontificalis liber manuſcriptus annos ſeptem tantum habet: Marianus ſex ipſi annos tribuit, ac menſes itidem ſex.

SIMPLICIVS PRIMVS.

Simplicius patre Caſtino Tiburi natus, XLVI Romanus epiſcopus, ſecundum Palmerium: iuxta Marianum, à Petro XLVII. Hilario ſucceſsit anno Chriſti 470. Leonis imperij duodecimo.

Sub eius nomine quatuor epiſtolę extãt. una ad Zenonem Spalenſem. 2. Ad Ioannem Rauennatenſem epiſcopum, obiurgatoria acris, quòd disciplinę Eccleſiaſticæ minus ſit obſeruans in ordinationibus. 3. Ad Florentium, Equitium & Seuerum epiſcopos, quibus mandat, ut omnem ordinandi poteſtatem auferant cuidam Gaudentio, qui contra ſtatuta Canonum ordinationes fecerat. 4. Ad Acacium Conſtantinopoleos epiſcopum: quem hortatur, ut apud Imperatorem opportunè inſtet, ut eccleſiæ Alexandrinæ pax reddatur.

Euagrius libro tertio, capite quintodecimo: Nicephorus libro decimoſexto, capite decimoquinto, narrat ipſum etiam ad Imperatorem Zenonem dediſſe literas pro Alexandrino epiſcopo, & reprehendiſſe illegitimam eius ab epiſcopatu deiectionem: cui Imperator reſponderit, merito ſuo ipſum reiectum, eo quòd periurio & fraude ad epiſcopatum peruenerit.

Sanxiſſe eum, Platina & Volaterranus uolunt, ne clericus ſacerdotij poſſeſsionem à laico accipiat. Item, Ne quis inuitus ad epiſcopatum pertrahatur.

Tribuunt etiam ei Platina & Sabellicus Ennead. 8 libro ſecundo, quòd urbem Romanam in quinq; parochias, ſiue (ut authores habent) regiones presbyteris ſit partitus: Petreiam nimirum, id eſt Petri: Paulinã, id eſt Pauli: Laurentij, Iohannis Lateranenſis, & ſanctæ Marię maiori. & diſtribuerit uiciſsitudinarias operas presbyteris ad tria templa, Petri, Pauli & Laurentij, ordinans ut ſemper per hebdomadas ad iſta templa præſtò eſſent, propter pœnitẽtes, & eos qui baptiſmum poſcerent.

Petrum Alexandrinum epiſcopum hæreſeos Eutycheris ſectatorem damnauit, idq́; ad criminationem & poſtulata Acacij Conſtãtinopolitani, & Timothei. Marianus ſub annum 482, ſcribit ab eodẽ Simplicio poſtmodum etiam hunc ipſum Acacium damnatum eſſe hæreſeos.

Epiſtolæ ſuperius relatæ non illorum habent inſcriptiones, qui ipſi familiariter noti fuiſſe uidentur: ut Zenon Spalenſis epiſcopus, Ioannes Rauenantenſis epiſcopus, Florẽtius, Equitius & Seuerus epiſcopi. Acacij primùm ſingulariter uſus amicitia fuit: at temporis progreſſu hoſtis ipſum loco habuiſſe, hiſtoria oſtendit.

Baſilicas ſtruxit ſancti Stephani in Cælio monte, Andreæ apoſtoli non longè à templo Mariæ maioris. Item Vinianæ martyris, ad palatium Lucianum: Platina. Et cum eccleſiam Romanam (ut Platina inquit) non inſtitutis modò, ſed etiam donis auxiſſet, creaſſetque per menſes Decembrem & Februarium presbyteros 58, diaconos 11, epiſcopos 36, ſiue 86. ut alij: curſumq́; ſuũ peregiſſet, obijt, conditusq́; eſt in baſilica Petri 6 Nonas Martij, ut Pontificalis liber, & Platina: cum in adminiſtratione fuiſſet annos quindecim, menſem unũ, dies ſeptem. quos annos etiam Marianus habet, qui ad annum quoq; Chriſti 484, ipſum mortuum refert.

FELIX TERTIVS.

Felix tertius Romanus fuit, & qui dẽ presbyteri filius Felicis, Romanæ eccleſiæ cardinalis, tituli Faſciolæ, de nobiliſsima domo Anicia, quæ poſtea Fregepanum appellata eſt: Gregorij Magni atauus, ut Panuinius eum deſcribit. Eſt autem is numero quadrageſimus ſeptimus, uel octauus: ſicut iam antea monuimus diſcrepare inter ſe authores. Electus eſt autem ad epiſcopatum, anno quo Simplicius obijt, quadringenteſimo octogeſimoquarto, Imperij Zenonis decimo, ut Marianus recitat. quem Palmerius in annis Chriſti uno tantum ſuperat, de cętero congruens. Incidit autem huius gubernatio in tempora regum Italiæ Odoactis & Theodorici, quemadmodum Platina annotauit.

Quandoquidem autem rebus alijs deſtituimur, quæ de ipſorum adminiſtratione dicendæ erant, hoc unum referemus. Quia in Africa multo tempore iam graſſabatur immanis perſecutio, qua pij & de ſacra diuinitatis Triade uerè & catholicè ſentientes à Vandalis Arianis horribiliter affligebantur omnis generis infandis ac inauditis cruciatibus: factum eſt, ut interdum uicti aliqui (quæ carnis eſt infirmitas) ſuccubuerint, defecerintq́;: alij inuiti etiam ad baptiſma per uiolentiam tracti ſint: rurſum nonnulli (quibus tantum uenter deus, nec de altera uita multum ſunt ſoliciti) ſponte ſe ac ultrò ipſis coniunxerint: & uerò multi hoc modo diſperſi, ad uicinas transmarinas eccleſias migrarent, ſi quando effugij locus concedebatur: uiſum eſt Romano epiſcopo, de eiuſmodi

modi examinandis & recipiendis deliberationes inſtituere. Quare coacta Romæ in baſilica Conſtantiniana ſynodo cum centum & amplius epiſcopis & presbyteris, ſtatuit quædam obſeruanda in recipiendis ijs qui in perſecutione illa defecerant: quæ mox ordine recitabuntur, ubi prius de ſcriptis eius monuerimus.

¶ Scriptorum ipſius extant tres epiſtolæ: Vna, decretalis eius ſynodi de qua iam mentionem fecimus. Alia, ad Acaciũ Conſtantinopolitanum epiſcopum, qua illum poſt enumerata crimina perpetuò excommunicat. Tertia, ad Zenonem epiſcopum (Spalenſem fortaſſe epiſcopũ, de quo prius in Simplicio) commendatoria cuiuſdam Tetentiani, &c.

¶ Sed iam ad Statuta ſynodi recitãda reuertamur.

1. Eſt habenda ratio in recipiendis lapſis in perſecutione. Grauiore quippe caſtigatione recipiendi, qui ſponte, quàm qui coactè defecêre: Item, qui in miniſterijs, quàm alij.

2. Epiſcopi, presbyteri, diaconi, pœnitentiam agant uſque ad finem uitæ: nec orationibus non modò fidelium, ſed ne catechumenorum quidem intereſſe ijs liceat. Et morti uicinis laica reddenda communio. de conſ. diſtinctione quarta: eos quos epiſcopus.

3. Clerici, monachi, moniales etiam, item homines politici, qui nullo periculo aut neceſsitate coacti, rebaptiſari ſe paſsi ſunt, tribus annis ſint inter audientes, ſeptem inter pœnitentes: duobus annis oblationes offerre non ſinantur, ſed in oratione cum ſecularibus tantum ſocientur. de conſ. diſtinctione quarta: eos quos. Item, Nic. con. c. quadtageſimoptimo.

4. Pueris uerò, puellisq́; ijs, ſiue laicis ſiue clericis, quos ætas aliquo modo excuſare uidetur, detentis aliquandiu ſub manus impoſitione, reddenda eſt communio, non expectata ipſorum pœnitentia.

5. In mortis periculo receptus, ſi poſtea conualeſcat, numeto eorum habeatur, qui ſola oratione communicant, quod ſpacium ad pœnitendum ſibi præfinitum complet iuxta Nicenos canones. can. 13.

6. Catechumeni ſimili caſu baptizati, annis tribus ſint inter audientes, poſtea cum catechumenis ad communem orationem admittantur, per manus impoſitionem Catholicæ communionis gratiam percepturi, iuxta Nicenos canones: canone 14.

7. Eorum qui quacunq; ætatis alibi quàm in eccleſia Catholica baptiſati aut rebaptiſati ſunt, ad eccleſiaſticæ militiæ munia nunquã admittãtur. 1. q. 7. qui in qualibet ætate.

8. Pœnitentem, aut ſub manu ſacerdotis poſitum, aut qui ſe reconciliatum dicit, nemo in aliena ciuitate aut diœceſi recipiat, ſine epiſcopi aut presbyteri, ad cuius parochiam pertinet, teſtimonio ac literis.

¶ Tribuuntur ei etiam alia quædam ab alijs. Eccleſias tantum ab epiſcopis conſecrandas: Platina & Volaterranus. Addit Balæua, feſtum Dedicationis eccleſiarũ ipſum approbaſſe.

Accuſato apud iudicem dãdas inducias, refert Nauclerus generatione decimaſexta. uolumine ſecundo. & cap. Oroſius. diſtinctione quinquageſimaſexta, Bergomenſis recitat ex canone ſecundæ q. ca. de inducijs.

Iudices & accuſatores à ſuſpicionibus alienos eſſe debere uoluit Petrus de Natalib.

¶ In Gratiani decreto etiam hæc duo decreta ei attribuuntur:

In cauſis Dei, iuxta ipſius cõſtitutionem, regiam uoluntatem Chriſti, ſacerdotibus poſtponendam, non præferendam. diſtinctione 10. certum eſt hoc.

Qui hæreſin amplectitur, incidit in eandem pœnam, qua author eius erroris cum ſucceſſoribus iam antè damnatus eſt. 24. q. 1. Acacius non fuit.

Quid de ſingulis doctrinæ cœleſtis capitibus rectè aut ſecus ſenſerit, non poſſumus affirmare, cum eius non multa extent ſcripta.

¶ Certamen pro Romanæ eccleſiæ primatu more ſuorum anteceſſorum acre ſuſcepit, contra Acacium Conſtantinopolitanum epiſcopum: eumq́; ideo excommunicauit, quòd ſine Romani epiſcopi autoritate Ioannem Alexandrinum ab officio remouerat Imperatoris iuſſu: & Petrum Moggũ ob hæreſin excommunicatum, agẽtem pœnitentiam recepiſſet & abſoluiſſet, non expectans ſententiam Felicis. Sed Acacius nihil curabat eius iram, ac uiciſsim nomen Felicis ex ſacro albo expungebat.

Deinde Felix Roma cum ignominia expulit legatos Flauitæ, qui Acacio ſucceſſerat, quòd compererat ipſum diuerſæ ſententiæ literas ſcripſiſſe, ad ſe quidem, quibus fingebat ſuam ſe amplecti communionem, Petrum uerò Alexandrinum reijcere: rurſum ad Petrum, ſe Romani pontificis reſpuere, ſuam uerò recipere communionem, profeſſus fuerat. Nicephorus libro decimoſexto, capite decimonono. Cum etiam Flauitæ ſucceſſor Euphemius ſuas ad ipſum dediſſet literas, accepit eas quidẽ, & ipſum quoq; ut Orthodoxũ amplexꝰ, quod Petri nomen ex ſacris tabulis expunxiſſet, & Felicis repoſuiſſet. Verùm quòd non ſimul & Acacij & Flauitæ nomina induxiſſet, in

ſet, in epiſcopalem ipſum communionem non admiſit. Nicephorus ibidem.

Poſtremò, ut ipſe quoq; ad cultum Maozim aliquid conferret, baſilicam ædificauit Agapeto, non ita procul à baſilica Laurentij martyris, ut Platina refert.

Tandem cum ordines Romæ ſacros celebraſſet menſe Decembri, creaſſetq; presbyteros & diaconos, mortuus eſt. Sepultus autem eſt in baſilica Pauli, cum ſediſſet annos nouem, ſecundum Palmerium: mortuus quidem anno 493, ut Marianus ſcribit. Balæus recentior unum addit.

GELASIVS PRIMVS.

Gelaſius natione Afer, patre natus Valerio epiſcopo: ut Volaterranus, & ex recentioribus Balæus & Panuinius annotarunt. eſt autem is 48, iuxta Palmerium: quadrageſimus uerò nonus, iuxta Marianum. Panuinio, qui Pontifices in ſeriem collocat, qui interdum per ſchiſmata bini aut trini ſimul unà creati ſunt, eſt quinquageſimus tertius. Felici ſucceſsit, Palmerio referēte, poſt Chriſtum natum 495, qui eſt eidem annus Imperatoris Anaſtaſij tertius. Ac fuit ſanè hic Pontifex illis ipſis temporibus, quo Theodoricus rex Italiæ bellum intulit Clodoueo ſocero regi Francorum, ut Platina meminit: quo continuis aliquot annorum bellis miſerè Italia afflicta eſt.

De gubernatione huius, hoc tātum ex relictis monumētis colligere poſſumus, quòd habuerit magnum ſtudium inſtaurandæ diſciplinæ Eccleſiaſticæ, quæ diſſoluta & collapſa utplurimùm fuerat, propter crebros, imò continuos multorum temporum bellicos tumultus, quibus boni mores & diſciplinę ſeueritas apud omnium ordinum homines tum labefactari, tum quædam barbaries & liberior peccandi licentia prouenire ſolet: quod ut corrigeret uel mediocriter in Eccleſia, ſummam dedit operam, ut ſequentia teſtabuntur.

Libros quinque ipſum ediditſſe contra Eutychen & Neſtorium, duos item contra Arium: Orationes præterea ipſum habuiſſe elegantes & graues: epiſtolas quoque miſiſſe ad amicos & domeſticos fidei, non minus graues quàm doctas: & ea opera omnia in bibliothecis proſtetiſſe ſuo adhuc tempore, recitat Platina. Qui & hoc ſubijcit, compoſuiſſe ipſum etiam hymnos ad imitationem Ambroſij.

Ex iſtis autem quinque contra Eutychen & Neſtorium libris, fortaſſe eſt fragmentum illud, quod extat in uolumine cui Antidoto titulus eſt: quòd habet inſcriptionem, Gelaſij epiſcopi Romani de duabus naturis in Chriſto aduerſus Eutychen & Neſtorium.

In Conciliorū tomo primo, ſub eius decretis ponuntur quædam epiſtolæ, quarum ipſe ſit autor. Prima, ad epiſcopos per Lucaniam & Brutios & Siciliam decretalis, cuius decreta infrà recitabuntur.

Alia ad epiſcopos Siculos, & ipſa decretalis, unum tantum atque alterum decretum habens.

Tomus de anathematis uinculo, cuius eſt ſumma: Acacium Conſtantinopolitanum epiſcopum, quòd non reſipuerit, uerè & legitimè damnatum deceſsiſſe: nec Petrum Alexādrinum fuiſſe abſolutum, quòd ij qui eos abſoluiſſent, ipſi rei fuerint: nec Imperatorem hoc præſtare potuiſſe, quod non ſit ipſius officij.

Epiſtola ad Fauſtum magiſtrum, fungentem legationis officio Conſtantinopoli, criminatoria aduerſus epiſcopos Orientales, quòd in cauſa Acacij obſtinatè perſiſtant (uidelicet quòd ſe iugo Romanorum pontificum ſubijcere nolint.) Nam quanto labore in hac epiſtola primatum defendat, mox dicetur.

Epiſtola ad Anaſtaſium Auguſtum, de pace farcienda inter ſe & Orientales epiſcopos: quam conſiſtere firmam non poſſe aſſeuerat, niſi Acacij nomine è medio ſublato.

Epiſtola ad epiſcopos Dardaniæ prolixa, de Acacij condemnatione, quam ab Apoſtolica ſede factam dicit eſſe rectam & legitimam.

Alia de eadem cauſa, Acacij uidelicet condemnatione ad epiſcopos Orientales, quæ tamen mutilata uidetur.

Epiſtola ad Euphemianum, alterum ab Acacio Conſtantinopolitanum epiſcopum, reſponſoria de concordia inter eccleſias Orientales & Romanam, propter Acacij cauſam diſsidentes.

Eſt & in Liberati Breuiario epiſtola, quæ inſcriptionem habet ad Dardanios, ſub finem, de Eutychis errore, quem mira breuitate refutat.

Poſtremò extat in illo ipſo Conciliorum tomo etiam iudicium & cenſura Gelaſij de libris ueteris & noui Teſtamenti Canonicis & Apocryphis: & de nonnullorum Patrum ſcriptis, quæ cum Canonicis, & quæ minus conueniant.

Pontificales libri tradunt ipſum etiam quædam gradualia, præfationes (quas uocant) nonnullas, etiam collectas ſiue orationes compoſuiſſe.

¶ In doctrina, de uno atq; altero loco nobis nonnihil materiam ſuppeditāt hiſtoriæ.

De Chriſto, contra Eutychis errorem breuiter quidem, ſed tamen piè & rectè docet, utrumque & uerum eſſe Deum, & uerum hominem, ex Maria genitum mundi redempto-

demptorem, paſſum, reſuſcitatū ex mortuis, aſcēdiſſe in cœlum, rediturū eſſe ad iudiciū. in epiſtola ad Dardianos, quæ in fine Breuiarij Liberati eſt, cum alijs annexa.

De pœnitentia ita ſentit: Nullum eſſe peccatum, quod reſipiſcenti non dimittatur. Ita peccatum in Spiritū ſanctum interpretatur eſſe irremiſsibile, uidelicet in eo perſeuerātibus: reſipiſcētibus uerò fieri remiſsibile. idq́; exemplis probat hæreticorum, qui hæreſib. ſuis blaſphemi in Spiritum ſanctum fuerint: quorum tamen nonnulli reuerſi, remiſsionē ſint conſecuti. Item ex 1. Iohan. 5. Eſt peccatum ad mortē, ſcilicet in eodem peccato manentibus: Et eſt peccatum non ad mortem, ſcilicet ab eodē peccato recedentibus. Nullum eſt quippe peccatū, inquit, pro quo aut non oret Eccleſia remittendo: aut quod data ſibi diuinitùs poteſtate, deſiſtentibus ab eodem non poſsit abſoluere, uel pœnitentibus relaxare, iuxta illud: Quæcunque dimiſeritia ſuper terram, &c. in tomo de anathematis uinculo.

De ſacramento Eochariſtię quid ſenſerit, teſtatur decretum ipſius, quod extat de cōſ. diſtinctione 2. Cōperimus, quod ſeriò mandat, aut integram cœnam Dominicam ſumēdam, aut ab eo prorſum abſtinendū, nec unā partem tantum accipiendam. Reprehenditque grauiter, ut ſuperſtitioſum, quòd à calice ſacrati cruoris (ita loquitur) quidā abſtineant. Ac diſertè adijcit, ſine grandi ſacrilegio eiuſmodi diuiſionem fieri nō poſſe. Sed ponamus ipſum Canonem: Comperimus autem, quòd quidam ſumpta tantummodò corporis ſacri portione, à calice ſacrati cruoris abſtineant: qui proculdubio, quantū neſcio qua ſuperſtitione docentur adſtringi, aut integra ſacramenta percipiāt, aut ab integris arceantur: quia diuiſio unius eiuſdēq́; myſterij, ſine grandi ſacrilegio non poteſt peruenire. Ac ut eius etiam lectorem commonefaciamus: Quamuis magna ſit huius Canonis perſpicuitas, & diſertè de ſumptione uerba fiant: tamen neſcio qua temeritate quidam (falſi meritò accuſandi) Chronographi, inter quos etiam Bergomenſis, Canonē corrumpentes, ſcribere non uerentur: ſtatuiſſe Gelaſium, ne unquam corpus ſine ſanguine conficeretur.

De poteſtate Eccleſiaſtica & politica dicit, utraq́; illa mundum regi: ſed Eccleſiaſticam hic principatum tenere, eo quòd qui ſunt in miniſterio, etiam pro ipſis regibus ſint rationem reddituri in diuino iudicio. ac piè monet Imperatorem, ut in negocio pietatis ac ſalutis, ac ſacramentorum perceptione, ijsq́; rebus diſponendis ſeſe potius ſubmittat iudicio eorum, penes quos eſt miniſterij authoritas, quàm eos ad ipſius uoluntatem religionē attemperare uelit. Quantū uerò ad externam ac ciuilem diſciplinā attineat, ſeſe pontificē, & omnes religionis miniſtros, Imperatorū quoq́; legibus parêre. epiſtola ad Anaſtaſiū. Dicit in eadem, de obedientia erga miniſterium: Cunctis generaliter ſacerdotibus & rectè diuina tractantibus fidelium corda conuenit ſubmitti. Rurſum in tomo de Anathematis uinculo, ita utrunque coniungit, miniſterium & politiam, ut oſtendat neutrū altero carere poſſe, ſed alterum alterius indigere ope. Nam ipſos quoque Imperatores opus habere miniſterio, pro conſequenda æterna uita: miniſtros uerò, ſeu (ut ſuo more loquimur) ipſos pontifices, ciuilium ordinationum ac Imperialium legum adminiculis pro huius corporalis uitæ curſu. ac prudenter iterum monet de cauenda polypragmoſyne, ut uidelicet qui utrobiq́; cōſtituti, utriq́; ſuę uocationis propria agant, nec qui in miniſterio Deo militant, ciuilibus ſeſe negocijs implicent: contrà uerò, qui ciuili rerum gubernatione implicati ſunt, miniſterio leges nō præſcribāt.

Cæterùm in huius loci tractatione ſubeſt quoq́; uulgaris iſte næuus, qui manifeſtiſsimè myſterij iniquitatis ueſtigia oſtendit: nimirum quòd, cum rectè dixiſſet pios Eccleſiæ miniſtris ſeſe debere ſubmittere, accommodet hoc per argumentū à minori ad maius, ut quàm maximè ad Romanā eccleſiam, eamq́; iure diuino contendit eſſe omnium primam, ſicut ex epiſtola ad epiſcopos per Brutios & Lucaniam inter cætera ita ſcribit: Dominum totius Eccleſiæ principatum ibi, ſcilicet Romæ, poſuiſſe. Dicit prętere, à Romana eccleſia omnium cæterarum pendere debere iudicia, ab ea nuſquam deinde appellandum: ſed huius ſententias eſſe habēdas firmas, ratas ac indiſſolubiles, ipſamque omni iudicio eſſe ſuperiorem: ac pro iſto ſuperbo ac planè diabolico dominatu acerrimè depugnat per omnes iſtas epiſtolas. Sicuti præter alia dicta innumera, hoc ex epiſtola ad Fauſtum Magiſtrum clarè ſob oculos ponit, ubi ita ſcriptū eſt: Ipſi ſunt Canones, qui appellationes totius Eccleſiæ ad huius ſedis examen uoluêre deferri. Ab ipſa uerò nuſquam prorſus appellari debere ſanxerunt: ac per hoc illam de tota Eccleſia iudicare, ipſam ad nullius commeare iudiciū, nec de eius unquam iudicio iudicari præceperunt: ſententiamq́; illius conſtituerunt non oportere diſſolui, cuius potius decreta ſequenda mādarunt. Ponitur hoc dictū uerbo ad uerbū etiam in decretis, 9. q. 3. Ipſi ſunt Canones. Diabolica ſanè audacia & impudentia canones iactat: ſed cum ſciret in ſexta Carthaginenſi deprauationem Nicenorum canonum eſſe animaduerſam, & mani-

feſtatam, nõ addit qui canones id ius Romanæ eccleſiæ concedant.

¶ Iam ad ipſius decreta:

Sanxit, propter Eccleſiarum in bellis uaſtatarum inſtaurationem, poſſe in diſciplinę ſeueritate quædam ad tempus remitti & laxari.1.q.7.notoria.

Próinde ptopter rerum & temporum (ſaluis aliàs maiorum inſtitutis) neceſsitatem, licere uti aliqua diſpenſatione in ordinandis ijs qui ad clericatus officia accerſuntur. diſtinctione 55.Priſcis.

Ex monachis ad clericatũ admitti põt, cuius uita ꝓbata: q bigam⁹ nõ fuit, nec q deſertá ab altero duxit: q nõ egit publicá pœnitẽtiam: qui corpore non uitiatus: qui non ſeruus: qui nexibus curiæ abſolutus: qui literarum non ignarus. His rebus inſtructus, ſtatim lector aut norarius creetur. Poſt menſes tres, modò per ætatẽ liceat, acoluthus: ſexto menſe ſubdiaconus, nono diaconus: cõpleto uerò anno, presbyter. diſtinct. 77. ſi quis de religioſo, cum eam ſequenti.

Ex laicis ad clericatũ admittantur, ſi metæ iam de monachis enumeratæ obſeruentur: & addatut inſuper ad ordinationis annum, tempus ſemeſtre. diſtinct.77.c.ſi.ſ. ſi uerò locus.

Bigami, deſertarum ductores, pœnitẽtes, illiterati, mutilati, ſerui, publicis muneribus occupati, ſiuſta tempotum expectatione nõ probati, nõ admittantur. diſtinct 50.non cõfidat. item diſtinct.36.illiterati.

Si qui uerò eiuſmodi iam in miniſterijs, illi ad ulteriores ordines non promoueantur. 1.q.7.ſi qui uel propria.

Baſilicæ nouæ non petitis ex more præceptionibus, à nemine dedicentur, nec epiſcopi uendicent alienæ poteſtatis clericos. de conſ.diſtinct. baſilicas nouas.

A' baptizandis & conſignandis nulla precia exigenda.1.q.1.baptiſ.

Presbyteri nihil faciant eorum officiorũ, quæ ſunt epiſcoporum propria: ut chriſma conficere, conſignare, orationem uel ſacram actionem ſupplere: epiſcopo præſente, niſi iuſsi, acoluthum aut ſubdiaconum, ſine ſummo põtifice creare. diſtinct.95. presbyteros.

Diaconi nihil eorum quæ ptimis ordinibus decreuit antiquitas, ſuo miniſterio expediant, nec abſq; presbytero uel epiſcopo baptiſent, niſi extrema cogat neceſsitas: quando & laicis Chriſtianis id conceditur. diſtinctione 63.dicat.Nic.Co.c.18.

Extra tempora Paſchatis & Pentecoſtes baptiſare non liceat ulli, niſi extremo mortis periculo. de Conſec. diſtinctione 4.baptizandi.

Ordinationes presbyterorum & diaconorum cxerceantur quarti menſis ieiunio, Septimi item, & decimi, & quadrigeſimæ initio, ac medio ſabbati ieiunio ſub ueſperam. Presbyterum item ſeu diaconum minimè præferendum his qui ante ipſos ſunt ordinati.diſtinct.75.ca.ſi.

Virginibus initiandis ſactũ uelamen non niſi Epiphaniorum die, aut in albis Paſchalibus, aut in Apoſtolorum natalitijs imponendum, niſi morbo correptis de uita periculum eſſet.20. q.1.deuotus.

Viduas, pontificum nemb prorſus uelareatteoter.

Serui & originarij fugitiui, niſi ſcripto teſtimonio aut legitima tranſactione manifeſtum ſit, à ſuis dominis eos manumiſſos eſſe: non retineantur, neq; recipiantur uel in monaſteria, uel ad cætera Eccleſiaſtica officia. diſtinctione 54. generalis.

Negociationes inhoneſtas & turpia lucra clerici nõ exerceant. diſtinct.88. cõſequens can.Ap.c.44.Et Nicen.concil.c.17. Et Laodic.c.15.

Qui ſe ipſos caſtrarũt, à clericatu reijciantur.Nic. con.c. primi in Cano.Ap.c.23.

Facinoroſi ſiue ante, ſiue poſt aſſumptos ordines, ſubmouendi. Nic. con. canonibus nono & decimo.

Dæmoniaci, & ſimilibus paſsionibus obnoxij, remouendi & ipſi. diſtinctione trigeſimaquinta, uſqueadeò.

Sacrarum uirginum uitiatores penitus à ſacra communione reijciantur: nec niſi per publicam, eamq; ptobatam pœnitẽtiam recipiantur. Ex hac tamen uita migraturis uiaticum non denegetur, ſi quidem pœnituerint.

Viduæ ſua ſponte continentiam ſeruaturas profeſſæ, cuſtodiant pudicitiæ fidẽ Deo promiſſam. Quòd ſi nupſerint denuò, uidentur in pœnas quidem incidere: ſed talibus tamen laqueum ullum inijci non placer, tãtum ſpe præmij ſempiterni, pœniſq; propoſitis diuini iudicij, cohortentur.27. q.1. de uiduis.

Secundæ nuptiæ hominib. ciuilibus cõceduntur quidem, uerùm ad clericatũ poſt eas nullus iſtorum admittatur.

Qui recipit eum qui ſine cauſa ſuã deſerit Eccleſiam, uel etiam promouet eum, uterq; eorum, tum deſertor tum recipiens, uel promouens, in Canonum pœnaa incidit. Nic. conc.cap.15.16. Can.Ap.c.15. Chalced.conc. c.20. Antioch.can.3.

Ex monachia qui precio mercati fuerint dignitates, conuicti remoueãtur.1.q.1.quos conſtiterit.

Fœminæ ſacria altaribus miniſtrare, aut ea quæ uirorum miniſterio congruunr, agere minimè permittatur.

De Eccleſiæ reditibus, piorumq; oblationibus,

tionibus, quatuor fiant portiones: quarum ptima ſit epiſcopi, altera clericorum, tertia pauperum, quarta fabricis Eccleſiaſticorũ ędificiorũ impẽdatur.12.q.2. quatuor autem.

Qui clericorum uiderit ac norit harum conſtitutionum tranſgreſſorem epiſcopum, presbyterum,diaconum, nec detulerit, non habeatur impunè. 2. q. 2. qui propter. Can. Ap.c.40. & 41.Antioch.ca.25.

In epiſtola ad epiſcopos Siciliæ,duo reperiuntut decreta. 1.Facultatum Eccleſiæ adminiſtrationem penes epiſcopos eſſe debere, ur diſtribuant inde uiduis, pupillis,pauperibus, item clericis ſua ſtipendia.

2 Facultates & diœceſes iure ſibi uendicare epiſcopos, propter ius tricennalis præſcriptionis.16.q.3. ptæſulum authoritas. itẽ § Gelaſius.& 13.q.2.facult.

In decretorum uolumine etiam alia quædam ſub Gelaſij nomine recitantur,in quib. hoc eſt uel præcipuũ,quòd ſtatuit de integri ſacramẽti uſu: utramq; nimirũ partem, corporis pariter ac ſanguinis eſſe ſumendam.de conſ. diſtin.2. comperimus. ſicuti antea, de ipſius doctrina,plura de hoc diximus.

In hæreſi decedens, niſi illius nomine refutato,cæterisq; eius erroris conſortibus, cum nullo prorſus eorum participãda mẽſæ Dominicæ puritas.24.q.2. nec quiſquam.

Epiſcopi à ſuo metropolitano tantum, & ipſe nicisſim ab eis ordinetur. diſtinct. 64. qui per ambitiones.

Conſtituit gradus ordinationum,ut uidelicet initiandus primùm fieret hoſtiarius, pòſt lector, inde exorciſta, scoluthus, ſubdiaconus, diaconus, demum presbyter,poſtremò epiſcopus.diſtinct.77.illud nos.

Inſtituit & alia quædã ceremonialia: pręfationem Miſſæ:clauſulam, Verè dignum & iuſtum eſt. Petrus de Natalibus.

¶ Sed iam ad certamina ipſius.Niſi nimia dominandi libido, qua remota omni uerecundia pro primatu omnib.uiribus decertauit,ſuſpectum hunc redderet, poterat uideri magno pietatis zelo laboraſſe,& conrra hæreticos pugnaſſe.Nam contra Eutychen,Neſtorium,item Arium libros ſcripſiſſe,ex Platina paulo antè retulimus. Manichæos in urbe deprehẽſos exilio damnaſſe, eorumq; libros ad baſilicæ diuæ Mariæ fores eius mandato crematos publicè, idem Platina author eſt. cui concinunt Ponrificales libri. Meſſenum ab ipſius anteceſſore Felice à cõmunione excluſum, poſt illud temp' quod ipſi ad pœnitendum fuerat pręſcriptum,Eccleſiæ ſuæ reſtituit, cum in ſynodo oblato libello ſeſe purgaſſet, ſatisfeciſſetq;: ſicut iidem authores cõmemorant. Cum intellexiſſet Gelaſius, in eccleſijs Græciæ multa flagitia & parricidia commiti,Petri Alexandrini & Acacij Cõſtantinopolitani ſeditionibus: miſit eò legatos ſuos, ut eos qui non ſtatim pœniterent, perpetuò damnarent. ac certè damnatos ab hoc quoq; Gelaſio apparet ex epiſtolis, quæ ei in primo Conciliorũ tomo tribuuntur. Prætextus ſpecioſus eſt, quòd Acacius Petrum illum Moggum Alexandrinum,Dioſcori Eutychianæ hæreſeos damnati ſectatorem, reſtitui paſſus ſit per Imperatorem,& cum eo ipſe quoq; communicarit, quẽ tamen ipſe etiam antea ad pontificem Simplicium accnſauerat hæreſeos. Verùm in animo dominãdi cupidiſsimo uidetur cauſam exacerbaſſe,quòd fortaſſe Acacius pœnitentia ductus,quòd primatum Romanæ eccleſiæ detuliſſet,reuocato conſilio, cum uideret peſsimè cecidiſſe, ac ad tyrannidem euadere Rom. epiſcoporum poteſtatem,noluit deinceps eos ut primarios agnoſcere. Siquidẽ & Petrum illum ſine authoritate Romanæ eccleſiæ, nec communicato cum Romano epiſcopo conſilio recepit: & Felicis quoque damnationem ſibi redditam contempſit, ac uiciſsim eius nomen ex Catalogo epiſcoporum eraſit, ut in Felice quoque indicauimus. Nam qualis quàlis fuerit Acacius, quantum tamen ex illis ſuprà memoràtis epiſtolis colligi poteſt,uidentur Orientales epiſcopi ut plurimùm ab ipſius ſteriſſe partibus, ac pro mortuo etiam magno ſtudio interceſsiſſe ad hũc Gelaſiũ. Et multis præterea ut non legitimè excõmunicatũ uiſum fuiſſe, eadem illa ſcripta teſtantur: in quibus pleriſq; ipſe Gelaſius hoc unum cũ primis agit, ut legitimè condemnatũ ipſum demonſtret. Teſtantur amplius,ipſos Orientales magnis animis pro libertate ſuarũ Eccleſiarum contra primatus ſeruirutem depugnaſſe. nam diſertè fatetur ipſe Gelaſius, ſe ab ijſdem uocatũ difficilẽ, durũ, aſperũ, ſupetbũ: & cõqueritur ſibi ipſos nolle parẽre. Eſtq; hoc maximè perſpicuũ, hunc Gelaſiũ non ut cæteros, occultè ac inſidioſè, ſed aperto marte principatum ac imperium in uninerſas eccleſias adſerere uoluiſſe: ita ſanè, ut deinceps ad Romani epiſcopi uel nutum cuncta, nec ſine eius authoritate quicquam prorſus ageretur. Sicut hoc teſtatur canon, Cnncta per.9.q.3. Quod ni eſſet,& ſub ſpecioſo pallio aliud quæreret,rectè, piè & laudabiliter agere uideri poterar, quòd Orientalibus de concordia per amniſtiam ſarciendacum ipſo agentibus, ſeſe difficilem præbet:nec ullam concordiã firmã ſtatui poſſe dicit, niſi ueris diſcordiarũ cauſis & ſeminibus prorſus ſublatis & euulſis, Acacij ſcilicet nomine penit' ſublato, oẽs ipſius fautores & ſectatores pœnitentiam agãt. Narrat Platina, ſcribi à quibuſdam, ab hoc Gelaſio etiã Imperatorẽ Anaſtaſiũ, Zenonis ſucceſſorem,

ſorem, excommunicatum, quòd hæreticis & Acacio faueret. Vſum præterea hunc Romanum epiſcopum ſuo iſto neruo etiã aduerſum Vandalos, eorumq; regem: quòd Ariana hæreſi infecti, Catholicos cruciatibus & ſupplicijs afficiebant, idem author eſt, item & Sabellicus.

Quòd Eccleſiarum miniſtros paterno amore ſit proſequutus, ſtudiumq; habuerit augendi numerum ipſorum, & quòd mira beneuolentia & charitate cõplexus ſit pauperes, ac maxima calamitate famis urbem Romam eripuerit, narrant Platina & Pontificales libri.

Dedicauit etiam ipſe baſilicas, Euphemię martyris in ciuitate Tiburtina, item Nicandri & Eleutherij uia Lauicana, item S. Mariæ uia Laurentiana in fundo Criſpi, 20 ab urbe lapide.

Poſteaquam autem presbyteros creaſſet, diaconos ac epiſcopos, mortuus eſt anno 497, ut Marianus annotat: conditus in baſilica B. Petri apoſtoli, XI. Calend. Decembris.

SEDVLIVS.

CLarus fuit in Italia temporibus Theodoſij poſterioris Sedulius presbyter, circiter annum decimumquartum eius Imperij, ut habet Henricus de Erphordia, Domini uerò quadringenteſimum quadrageſimumquintũ. Fuit is natione Scotus (Scotigenam enim ipſe ſe nominat initio cuiuſdam epiſtolæ ad ſuos auditores) ab ineunte ætate Hildeberti Scotorũ archiepiſcopi doctiſsimi diſcipulus. Quo defuncto natale ſolum reliquit, & diſcendi ſtudio amoreq; ampliora cognoſcendi, peragrauit Hiſpaniam, Galliam, Italiam, Græciam, & Aſiam. Ex Achaia inde, ubi primùm quædam ſuorũ monumentorum ipſum edidiſſe memorat Henricus, Valentiniano & Theodoſio Impp. rediijt in Italiam, & in urbe Roma eam quam ſibi multis itinerum ſudoribus ac difficultatibus comparauerat doctrinę excellentiam, ad uſum traduxit, aliosq; cum laude docere cœpit. Fuit autem uir ingenio præditus pręclaro, ſacris pariter ac prophanis literis & doctrinis eruditiſsimus, carmine excellens iuxtà & proſa: ſicuti ei teſtimonium prębet, quæ hodie adhuc ſuperſunt ex eius monumentis reliquiæ. Ipſemet de ſe ſcribit ad Macedonium, impatiens ſibi contigiſſe diuinitùs ingeniũ. Henric⁹ iſte in Italia ipſum philoſophiæ ſtudijs operam dediſſe, laicum adhuc, refert. Ex quadam eius epiſtola patet, ſcholã etiam ipſum alicubi aperuiſſe, & habuiſſe auditorũ cœtus, quibus græca ſimul & latina tradiderit: & dubio procul Philoſophica & Ethica. Nam prophanis ſtudijs multum ipſum fuiſſe occupatũ prius, ipſemet queritur initio epiſtolę ad Macedoniũ, quam Paſchali carmini præfixit. Arguunt etiam collectanea illa in Paulum, philoſophorum & aliorũ Ethnicorũ ſcripta ipſum diligenter lectitaſſe: ita Ariſtotelem uocat Dialecticorum principem, in 3. cap. ad Titũ. Platonis quoq;, ut poſtea dicetur, quoddã dogma impugnat. Ex Saluſtio etiam elegãtem γνώμην citat, Cor de lætante uultus floret: 2 Corinth. 12. Dialectices & Rhetorices eum fuiſſe peritum, argumẽto eſt, quòd ſub finem explicationis ſecundi ad Romanos capitis, & initio tertij expreſsè affirmat, Paulum ex arte Dialectica & Rhetorica proponere, aſſumere, confirmare & cõcludere: & licet ipſa artium uocabula, Syllogiſmorum ſcilicet, & partiũ earundẽ & ſchematũ non exprimantur in Paulo, res tamẽ ipſas reuera in eius doctrina contineri. Exemplũ etiã ex initio tertij ad Rom. cap. producit:

Omnis ueracis fidem nullius incredulitas euacuabit.
Deus autem uerax eſt.
Dei igitur fidem nullius incredulitas euacuabit.

Linguæ quoq; Græcæ & Hebraicæ non prorſus ignarum fuiſſe, oſtendere uidentur interpretationes quarundã dictionũ, quas iuxta ſuarum linguarũ origines examinat: ut Apoſtoli, Euangelij & aliarũ. itẽ, quòd annotat diuerſitatẽ lectionis Hebręorũ & Græcorũ, & dicit uariare Hebraica à Græcis: ut in 3. cap. ad Rom. & in 10 eiuſdẽ epiſtolæ, & paſsim alibi. Tandẽ aũt profeſsione Theologiæ relicta, totum ſe cognitioni cœleſtis & ſacrarũ literarũ doctrinæ dedidit, ut ipſe de ſe narrat in illa ad Macedoniũ epiſtola. Atq; in eo ſtudiorũ genere nonnihil ſe adiutũ etiã ab illo Macedonio, teſtatur ibidem. Nec eſt in ſacrarũ literarũ ſtudio infeliciter uerſatus, ut patet ex eius elucubrationibus: nec eſt inepta cenſura eius, qua iudicat epiſtolã ad Romanos maxima ex parte ſtructã eſſe è ueteri Teſtamento: in 3. ad Rom. cap. Item, ibi quoq; monet, octo uerſus, quos in eo loco citat ex ſcripturis Apoſtoli, non haberi neq; apud Hebręos, neq; in Septuaginta, neque apud quẽquã interpretũ. Et pòſt in 11. eiuſdẽ epiſtolę cap. ſimiliter annotat, illũ uerſum, Fiat mẽſa eorũ in laqueũ, & in captionẽ: non eſſe ſcriptũ in Pſal. neq; in Hebræorum, neq; in ipſorũ Septuaginta interpretũ exemplaribus. additq;, Apoſtolicã authoritatẽ nunquã fidẽ facere Hebræorũ exẽplaribus, nec uerbis ſemper interpretũ ſeruire, ſed Scripturarum ſenſum uerbis accõmodis explicare. Itẽ, epiſtolã ad Hebręos rectè Paulo aſcribi, rationibus probat. Diligẽter etiã explicat Scripturę phraſes: ut Seruire in ſpiritu, Cor durum, Theſaurizare, Anima, Mũdus, & huiuſmodi plurima.

Patres diligentiſsimè etiã legit, Origenẽ, Auguſtinũ, Hieronymũ, Ambroſiũ, Euſebiũ & Gen-

& Gennadiũ. Nam ex horũ interpretationibus ſuarũ ipſe in Paulũ explicationum collectanea congeſsit, & ex alijs proculdubio. Sunt enim integræ interdum periodi in illis collectaneis, quæ eædem etiam in Primaſio reperiuntur, ut alter ab altero quædam mutuatus uideri poſsit: uter tamen id fecerit, non certò poſſumus pronunciare, cum non ſatis conſtet uter ſcribendo præceſſerit.

De functione eius Eccleſiaſtica parũ certi habetur. Presbyterũ eũ pleriq; nominãt. Trithemi' ex Sigeberto refert, eũ epiſcopatũ geſſiſſe alicubi: ſed nomẽ loci nõ eſt annotatũ.

¶ Multa ipſum ſcripſiſſe & ſoluta & ligata oratione cõſtat, autorib. Henrico Erphurdenſi, Trithemio, & Balæo, ex quodã Boſtone Burienſe, ex quib. hæc hodie ſuperſunt:

In omnes Pauli epiſtolas, breues annotationes, quibus titulus eſt Collectaneorum.

Libri quatuor carmine hexametro ſcripti, quibus author titulũ fecit Paſchale carmen: & tot ipſe diſertè numerat, ueluti intelligitur ex epiſtola præfixa, qua carmẽ illud dedicat cuidã Macedonio, quẽ in epigraphe beatiſsimũ patrem uocat: Trithemius abbatem nominat. Qui libri etiam inſcriptionem habent, Mirabilium diuinorum, &c.

His ſubnectitur elegia exhortatoria.

Additur his & Hymn' iuxta toti' Alphabeti literarũ ſeriẽ, A ſolis ortus cardine, &c.

¶ Præter iſta commemorat Trithemius etiam alia eius ſcripta, ut ſunt:

Carmen ad Theodoſiũ Imperatorem, cuius tale ſit initiũ: Romulidũ ductor cla. lib. 1.

De miraculis Chriſti proſaicè, lib. 2.

In maius uolumen Priſciani, lib. 1.

In ſecundam editionẽ Donati, lib. 1.

Epiſtolas plures ad diuerſos, cuius initiũ ſit, Sedulius Scotigena.

¶ His, ex quodã Boſtone Burienſe, hęc ſequentia addit Balæus, ſuæ patriæ Scriptorũ celebrator diligẽtiſsimus pariter, & doctiſs.

De ſignis & uirtutibus, lib. 1. cuius initiũ: Domino meo chariſsimo.

Geſta & miracula Chriſti, lib. 4. quorum initiũ facit: Expulerat quondam. quale exordium eſt lib. 2 carminis Paſchalis. Et ſunt fortaſſe illi ipſi lib. Paſchalis carminis, quos tamen diuerſos facit & numerat, & quidem quinq;, Balæus, contra expreſſum ipſius authoris teſtimonium: niſi fortè elegiã illam pro libro etiam computet.

Super utroq; Teſtamento, lib. 2.

In pſalmos Dauidicos, lib. 1.

Carmina diuerſi generis, lib. 1.

Gręcolatinas quaſdã ſententias in quoddam Cõpendium congeſsit, ut patet ex epiſtola ad Macedonium.

Ex his ſcriptis carmen Paſchale Eccleſiaſtico canone dignũ iudicatum eſt à Gelaſio: ut habetur 15. diſtinctione, Sancta Rom. Et Balæus narrat Paterium, Gregorij magni diſcipulum, & Remigium Antiſiodorenſem, qui etiam cõmentaria in Sedulium ediderit, opera eius pręconija ornaſſe & cõmendaſſe. Et eſt ſanè elegans author, felicior tamen in carmine quàm proſa, cuius aſperior eſt oratio, & affectata nonnihil, ac duriorib. trãslationib. & poeticis phraſibus propemodum (ut Sidonij) crebrò interſperſa: quales ſunt, Paruo tyro lintre cucurrerim: itẽ, Deuotũ in pectoris tui portũ blanda tranquillitate recipias: itẽ, Meam lenificis mediocritatem pulſauit ſuadelis: & eiuſmodi alia. Cõmẽtariorum certè in Paulum mirè eſt uerſicolor dictio: ſed ipſa eius operis inſcriptio authorẽ excuſat, quòd Collectaneorũ nomen palàm præ ſe ferat, non omnia eſſe authoris gneſia & ꝓpria, ſed undelibet corrogata, quæcũq; alicubi ad uſum eius ſcriptionis facere uiſa ſint. explicat enim potiſsimùm textũ Pauli.

De ſingulis aũt Chriſtianæ doctrinæ articulis, ex ipſius ſcriptis teſtimonia ſuprà ſunt commemorata.

Doctrinã de ſacra Scriptura, & uerbo Dei obiter tantum perſtringit: ac in ea, uitia damnari, & ſacramentum uoius Dei contineri, pro ſalute humana, in 1. ca. ad Rom. indicat.

De Deo ſentit, quòd natura eius ſit immunis à paſsionibus: in 1. cap. ad Romanos. Et quòd omnia ſolus ſciat, & nullius indigeat: nec menſurari, nec comprehendi poſsit. in undecimum caput ad Rom. Et quòd ubiq; cum ſit, tamen ab impijs longè abeſſe dicatur. in 2. cap. ad Epheſ. Et non tantum ipſe bonus ſit, ſed etiam efficiat ut alij mali eſſe deſinant. libro ſeptimo de prouidentia. Et quòd natura ſit Deus omnium, uoluntate uerò paucorum. in 6. cap. 2. ad Corinth.

De Chriſto rectè dicit, quòd ſit factus ſecundum humanitatẽ, ſed genitus ſecundũ diuinitatẽ. in 1. cap. ad Rom. Et quòd Deus triplici modo in ipſo fuerit: primùm generali modo, quo eſt in omnibus creaturis: ſecũdò, iuxta ſanctificationem, & peculiarem inhabitationem, ſicut eſt in ſanctis: tertiò, ſecundum plenitudinem diuinitatis. in 2. Corinth. 5. Ac non pro uno, ſed pro utroq; ſexu eum paſſum eſſe. in 1. ad Corinth. 11.

De Spiritu ſancto dicit, eum credentibus dari. in 4. cap. ad Epheſ. eiusq; ſubſtantiam contriſtari non poſſe: ſed quia in ſanctis habitet, eos contriſtari aliorum peccatis, quos ex dilectione cuperent rectè agere. ibidem.

De diabolo ſentit, eum per ſuperbiam id malũ, quod antea non fuerat, ſibi inueniſſe: & quod habuit bonum, perdidiſſe. in 1. ad Romanos. Et quòd aſtutè incautos decipiat, & pœnitentiam in deſperationem conuertat. 2. Corinth. 3.

De creatione dicit, unũ Deũ oẽs creaſſe, & unũ mediatorẽ oẽs recreare. in 2. ad Timoth.

De peccato: Peccatũ originis per Adam in nos transfuſum eſſe dicit, ac habitare in nobis quaſi hoſpitem: & quaſi aliud in alio, nõ quaſi accidentia non naturalia. in 7. cap. ad Romanos. Ac infantes à peccato originali immunes eſſe non poſſe. in 5. cap. ad Romanos. Deum non adiuuare, ſed relinquere peccantes. in 1. cap. ad Romanos.

De libero arbitrio, affirmat hominem malè utentem libero arbitrio, ſe perdidiſſe: & nunc non ſufficere uoluntatem ſolam, ſi nõ ſit miſericordia Dei. in 9. ad Rom. Et Deum operari in cordibus hominũ, ad inclinandũ eorũ uoluntates quocunq; uoluerit. in primum ad Romanos.

De lege: legem triplicem facit. unã, de ſacramentis diuinitatis: alteram, quæ cõgruit legi naturali: tertiã legem factorũ, ut ſabbata, neomeniæ. in 3 cap. ad Romanos. Legẽ iram operari, quia dãnet, & non donet peccata: docet in 4. ad Rom. Legem non poſſe impleri à quoquam, in cap. 7. & 10 ad Rom. Opus legis fidem eſſe, quia quòd illa mãdet, hæc ultrò faciat, ut credat in Chriſtum. in 2. ad Romanos.

De euangelio: Euangeliũ definit eſſe bonũ nuncium, quo peccatores ad indulgentiam conuocentur. in 1. cap. ad Romanos.

De prædeſtinatione, dicit eam eſſe alicuius rei multo antè in mente eius qui deſtinat, quod futurum ſit, præfigurationem: ad Rom. 8. Item ante mundi omnia tempora apud ſe propoſuit, per filium ſaluare credentes. in 1. cap. ad Titum.

De iuſtificatione docet, Ieſum nobis ſua redẽptione cõparaſſe ſalutẽ. in 1. & 2. cap. ad Rom. Ipſam uerò iuſticiã dicit eſſe ſanctificationẽ per fidẽ, & remiſsionem peccatorũ. in 3. ad Romanos. Ac ideo Dei iuſticiã appellari, quia de promiſsione habeat originẽ. promiſsionem enim, cum reddatur, Dei iuſticiam dici. ibidem.

Applicationem aũt ſola fide fieri, & non operibus. in cap. 4. ubi & Abrahamum per ſolam fidẽ iuſtificatũ docet: ut in 10. cap. ad Rom. inquit: Credentibus ſola datur remiſſio peccatorum.

De oratione ſentit: quenquam præter patrem, & filium & ſpiritum ſanctum adorare, crimen eſſe impietatis. in 1. ad Romanos.

De baptiſmo, quod à damnatione per Adam acquiſita liberet nos. in 5. cap. ad Rom. Baptiſmũ non ſub nomine Trinitatis factũ, dãnat. in 6. cap. ad Rom. Non eſſe iterandũ baptiſmum, docet in 6. cap. ad Hebræos.

De cœna ſentit, quòd panis benedictus & calix Dominicus nihil iuuet infideles, in primum ad Titum.

De Eccleſia ſentit, quòd caput eius ſit Ieſus. in 6. cap. ad Corinth.

De iudicio extremo dicit, Ieſum uiuos & mortuos iudicaturũ. in 14. cap. ad Rom.

De neuis.

De angelis fabulatur, quòd crux Chriſti etiam illis profuerit. in 3. ad Epheſios.

Negat Deum bona & mala æquè præſcire. in 8. cap. ad Romanos.

De iuſticia ita loquitur, ut non obſcurè oſtendat, ſe etiam opera immiſcere. in 3. & 4. ad Romanos. Et omnẽ iuſticiam fide & charitate conſtare, docet in 5. ad Philipp.

Solam fidem ad ſalutem ſufficere, negat 5. ad Epheſ.

¶ Non modò autem uera tradidit, ſed etiam falſa & hæretica refutauit. nam Ethnicorum uanitatem & idololatriam ſtatim in exordio carminis Paſchalis taxat.

In 2. Timoth. 2. disertè perſtringit præſtigias de metempſychoſi, id eſt tranſitu animarum in alia corpora, & errorem uocat Platonicum.

In primum ad Romanos caput taxat nominatim Babylonios, qui figmentum demortui hominis Beli, qui aliquando inter ipſos tenuerit principatum, numinis loco coluerint. Similiter & draconem, quem Daniel interfecerit. Taxat & Aegyptios, qui Apim in uaccæ ſimilitudine coluerint.

Marcionis hæreſin, quæ Chriſto uerum corpus denegabat, impugnari dicit ipſo Pauli ad Romanos exordio, cum ſe Chriſti Ieſu (unius & eiuſdem) ſeruum nominet. Ita contra Valentinianos eſſe dicit, qui duo baptiſmata aſſerebant, quod Apoſtolus ait ad Epheſ. 4. Vnum baptiſma: licet nomine trium perſonarum detur.

Arij & Sabellij hæreſin non tantum perſtringit, ſed breuibus aliquot Scripturæ dictis refutat: lib. 1. Paſchalis carm.

Hæc eſt uera fides, hanc ſpreuit habere ſalutem
Arius, &c.

Ex dicto Pauli Rom. 8. Qui interpellat pro nobis, &c. argumentum Arianorum ibi quoque refutat. Confutat eundem ipſorum errorem etiam in 3. ad Theſſ.

Roman. 1. illo Pauli dicto, Euanuerunt in cogitationibus ſuis, dicit perſtringi Anthropomorphitas, qui in ſemetipſis imaginem Dei perdiderint, dum formas & imagines corporeas requirant in Deo.

Noticiam inter alios habuit Macedonij, Vrſini antiſtitis, Laurentij presbyteri, Gallicani presbyteri, Vrſini presbyteri, Felicis: ut patet ex epiſtola eius ad Macedonium. Iſidorus Hiſpalenſis & Iunior dictua, meminit ipſius in Catalogo.

PETRVS ILLYRICVS.

Petrus natione Illyricus, presbyter Romanus,

manus, in monte Auentino templũ ædificauit diuæ Sabinæ, non longè à monaſterio S. Benedicti. idq́; cum alij ſub Sixto factũ aſſerant, Platina ad Celeſtini epiſcopatũ refert, motus his uerſibus:

Culmen Apoſtolicum cum Celeſtinus haberet,
Primus & in toto fulgeret epiſcopus urbe,
Hæc quæ miraris fundauit presbyter urbis,
Illyrica de gente Petrus, uir nomine tanto
Dignus, ab exortu Chriſti nutritus in aula:
Pauperibus locuples, ſibi pauper qui bona uitæ
Præſentis fugiens, meruit ſperare futura.

Meminit huius etiã Antoninus tit. 11. ca. 1.

CONSTANTIVS.

Conſtantius Romæ pro gratia Dei Pelagianis ſeſe oppoſuit, ac ab eorum factione tandem interfectus eſt, anno Chriſti 420. Proſper in Chronico.

FLORENTIVS *Tiburtinus.*

Hunc poſteritati notũ reddidit epiſtola Innocentij, qua Romam auocatur ad dicendam cauſam aduerſus alium epiſcopũ, Vrſum nomine: cuius diœceſeos partẽ inuaſiſſe, in eadẽ memoratur, q. uidelicet incõſulto ipſo, in eius eccleſia rem diuinam fecerat.

PAVLINVS NOLANVS.

Paulinus Nolanus Gallus natione fuit, ut patet ex epiſtola Eucherij ad Valerianum: Burdegaliæ, quæ Aquitanæ Galliæ urbs fuit, baptizatus eſt, à Delphino: ut ipſe teſtatur in epiſtola ad Alipium, quæ inter Auguſtini epiſtolas numero triceſimaquinta eſt. Ambroſium Mediolanenſem in pietate habuit præceptorem. Ingenio excellenti, & copioſe ac purè dicẽdi facilitate præditus fuit, teſte Hieronymo in epiſtola ad eundẽ. Philoſophiæ ſtudijs magnã partẽ ſuæ ætatis cõſecit, ut ipſe teſtatur in epiſtola ad Auguſtinum 31. Sapientiã mũdi (inquit) miſer huc uſq; miratus ſum, & p inutiles literas te pba tamq; prudentiã Deo ſtultus & mutus fui.

Poeticis etiam fuiſſe deditum ſtudijs, ipſe de ſe ſcribit ad Licentiũ, in epiſtola ad Romanianum, quæ inter Auguſtini eſt 36: imò & res ipſa declarat, cũ cõſtet carmine ipſum quædam (ut pòſt dicetur) edidiſſe. Græcæ quoq; linguę aliquã habuiſſe cognitionem, apparet ex eo, quòd Clementẽ à ſe translatõ uidetur ſubindicata in epiſtola quadam ad Ruffinum. Sed & Senatorio munere functũ, ex illa ipſa Hieronymi paulo antè memorata epiſtola putari poſsit, cum dicit ipſum cõpellans: Nobilẽ te habeat (ô Pauline) Eccleſia, ut prius habuit Senatus. Diuitiarũ eũ excelluiſſe opulentia, disertè Auguſtinus meminit libro de ciuitate Dei primo, cap. 10. Tribuit ei & Eucherius ille ingentes diuitiarũ cenſus, in epiſtola ad Valerianum. Similiter & Proſper, ingentia ipſum poſſediſſe prędia ſcribit, capite nono, lib. 2. dę uita contemplatiua. Ad ſacratũ literarũ ſtudiũ per Hieronymum & Auguſtinũ ac alios incitatus, ſua prædia uendidit, & pauperibus erogauit. Proſper lib. 2. de uita contemplatiua, cap. 9. Et monachus factus eſt: ac pręſcripſit ei Hieronymus eius uitæ regulas, ac cohortatus eſt ut in ea perſeueraret. Ambroſius eum in cleri numerum adſciuit, ut quocunq; locorũ uiueret, eius presbyter diceretur. Cum autem eſſet in Hiſpania Lampius quidam, eũ ad Barcinonam per uim inflammatæ plebis ſubitò ſacrauit, ut narrat ipſe epiſtola ad Alipium, & epiſtola 31 ad Auguſtinum.

Sed Nolas Campanię urbem qua ratione ad regendam Eccleſiã acceſſerit, dicere non poſſumus. Iſthic autem eum epiſcopũ egiſſe, Auguſtinus teſtis eſt epiſtola ſuprà citata, & 41, ubi ait: Vade in Campaniã, diſce Paulinum egregium & ſanctum Dei ſeruũ, &c. & Gennadius, & Gregorius lib. 3. Dialogorũ, & alij. & quidem Marciano imperante, cum occiſo Valentiniano Genſericus ab Eudoxia attractus Romam, & uicina loca, Campaniam & alia uaſtaret: ut patet ex Pauli Diaconi libro decimoquĩnto.

Scripta etiam utroque genere orationis uerſu & proſa edidit. Epitaphiũ ad Celſum epiſcopum, & Bergomenſis in Honorio refert, in quo conſolatus eſt eum de morte baptizati infantis.

❡ Epiſtolas multas ad Seuerum Sulpitiũ.

Panegyricum ad Theodoſium de uictoria tyrannorum: Librum de Sacramentis, &c.

Librum Hymnorum, diuerſo carmine.

Epiſtolas multas ad ſororem, de contemptu mundi.

Tractatus uarios, & diſputationes, de uarijs & diuerſis rebus ac cauſis.

Librum de pœnitentia & laudibus omniũ martyrũ. Gennadi⁹. Addit Trithemius, Epiſtolarum libros ad diuerſos. Et Petrus de Natalib. nomina quorundam recitat, ad quos literas dederit: Delphinũ, Amandũ, Victriciũ, Aprũ, Florentiũ, Euſebiũ, & Vincentiũ, idq́; ex Gẽnadio de uiris illuſtribus: quę tamẽ in Catalogo Gennadij nõ reperiuntur.

Petrus de Natalibus, et Trithemius, & Vincẽtius, addũt, q. etiã uitas Ambroſij (& qdẽ ad Auguſtinũ) itẽ Felicis Nolani presbyteri cõſcripſerit. Quod ad uitã Ambroſij attinet, extat qdẽ etiãnũ hodie tractat⁹ de uita ipſi⁹, titulo Paulini epiſcopi, q operib. Ambroſij pmittitur: uerùm ſi qd Eraſmi iudicio eſt tribuendũ, nõ eſt Paulini. Felicis Nolani preſbyteri uita carmine Elegiaco qnq; libris cõſcripta, addito 6. lib. de Niceta, carmine Saphico, circũfertur qdẽ, ſed ita deprauatè exarata, ut inde ſẽſum nõ paſsim elicere queas.

Quis uerò iſtius carminis ſit author, num Paulinus iſte Nolanus, qui hoc genere ſtu-

diorum etiam præſtitit, an alius quis, penes alios eſto iudicium. Trithemius aſcribit ipſi etiam librum de Benedictionibus patriarcharum. Sed is rectius Ruffino tribuitur. Ex epiſtola Paulini ad Ruffinum patet, eum epiſtolas Clemētis trāſtuliſſe: licet ea uerſio aliàs ſoleat Ruffino adſcribi. In operibus Auguſtini inter ipſius epiſtolas inſertæ ſunt nonnullæ etiam Paulini epiſtolæ: triceſimaprima ad ipſum Auguſtinum, in qua gratias agit pro quinq; libris contra Manichæos, dono ſibi miſsis: item triceſimatertia, ad eūdem, in qua eadem penè agit ut in priori, cū non recepiſſet reſponſum ab Auguſtino: itē triceſimaquinta ad Alipium, de ijſdem Auguſtini contra Manichæos libris, cupitq; edoceri de ſtatu Alipij: & uiciſsim de rebus quoq; ſuis, & animi cōſilio, quod uidelicet ipſius Alipij uitam in literas referre cogitet, ſignificat. item ad Romanianum ſimul & Licentium coniunctim, gratulans eccleſiæ Hipponenſi, quę Auguſtinum epiſcopi collegam meruerat: & Licentiū cohortans, idq; tam proſa quàm carmine, ut contempto aulæ faſtu, ſe dedicet Chriſto. & eſt ea triceſimaſexta in ordine.

Scripta eius hominibus doctis & pijs uehementer probata ſunt. Nam de eius Panegyrico Hieronymus in epiſtola ad eundē ſic iudicat: Librū tuū quē pro Theodoſio principe prudenter ornareq; cōpoſitum tranſmiſiſti, libēter legi: & præcipuè mihi in eo ſubdiuiſio placuit. Cumq; in primis patrib. uincas alios, in penultimis teipſum ſupas. Sed & ipſum genus eloquij preſſum eſt, & nitidū: & cùm Tulliana luceat puritate, crebrū eſt in ſententijs. Iacet enim (ut ait quidam) oratio, in qua tantum uerba laudantur. Præterea magna eſt rerum conſequentia, & alterum pendet ex altero. Quicquid aſſumpſeris, uel finis ſuperiorū, uel initiū ſequentiū eſt. Felix Theodoſius, qui à tali Chriſti oratore defenditur. Illuſtraſti purpuras ei⁹, & utilitatē legū futuris ſeculis cōſecraſti. Macte uirtute, qui talis habes rudimenta, qualis exercitatus miles eris? Ipſe quoq; Auguſtinus epiſtola triceſimaſecūda ad Paulinum, dicit literas eius fluere lacte & melle, &c.

Dogmatica Paulini.

¶ Etſi autem Paulinus ex inſtituto nō directè tractet multa dogmatica, tamē attingit interdum quædam capita doctrinæ.

De uerbo Dei rectè ſentit, quòd in eo unicum hoc ſubiectū, nempe Chriſtus ſit quærendus, ſicut præclarè inquit de ueteri ac nouo Teſtamento:

Sed uetus atq; nouum coniungit gratia Chriſti.

in 12. epiſtola ad Seuerum:

De Trinitate cum patribus huius ſeculi rectè docuit, ſicut hoc uerſu expreſsit:

Atq; ubi Chriſtus, ibi Spiritus & Pater eſt.

in 12. epiſtola ad Seuerum.

De Chriſto docet, q̄ ſit uer⁹ De⁹ & homo, q nos redemerit, & ſit inuocādus, ſicut inquit:

Chriſte apud æternum placabilis aſſere patrem,
Saluator Deus ac Dominus, mens, gloria, uerbum,
Filius, & uero uerum de lumine lumen.
Aeterno cum patre manens, in ſecula regnans.

in precatione matutina.

Hominē lapſum eſſe tradit, & quidē ſine Chriſto perditum, ad Auſoniū ita ſcribens:

—— Breue quicquid homo eſt, ut corporis ægri.
Temporis occidui, & ſine Chriſto puluis & umbra.

Peccata contra Decalogū inculcat, ſicut inquit: Non ergo auaricia, nō concupiſcētia oculorū, & noxius temporaliū rerum amor in nobis ardeat igne peſtifero, q ignis alien⁹ eſt Deo. Paulinus in 2. epiſt. ad Delphinum.

De pœnitentia inquit:

Vertite peruerſas conuerſo pectore curas,
Monſtrat flere fides utilibus lachrymis.

in obitu Celſi.

De fide etſi ualde parū dicat, tamē monſtrat, eam in Chriſto fixam eſſe: ad Iouium.

De effectu baptiſmi rectè ſentit, eſſe lauacrum regenerationis. Ita etiā de materia cœnæ Dominicæ inquit, eſſe carnē & ſanguinē Chriſti. in 12 epiſt. ad Seuerū. Et cōmentū de una ſpecie laicis eripienda, penitus ignorat.

De reſurrectione & uita æterna etiā rectè ſentit. Ac plures quidē articulos doctrinæ in ſuis ſcriptis nō attingit, niſi ualde obſcurè, & obiter duntaxat.

Næui.

¶ Habet tamē Paulinus ſuos craſſos quoſdā næuos. Nā de lege inquit, ſupra eā aliquid fieri ab homine poſſe. epiſtola 1. ad Victriciū.

De iuſticia p Chriſtū parū habet: cauſa eſt, qa opinio de opū meritis nimiū inualuerat.

Sanctos defunctos inuocat, & ipſorū meritis ſubleuari cupit: cōtra mandatū Dei, Dominum Deum tuum adorabis. Verùm iſta idololatria ita cœpit graſſari, ut in 6 natali Felicis ſcribat in hunc modum:

Humanam deſperat opem, & pietate repletus
Adſpirante Deo depreſſam in pectore fracto
Erigit in cœlum mentem: & mox corde refecto,
Præſumente fide ſpem uoti compotis haurit,
Sanctaq; Felicis rapido petit atria curſu.
Ingreſſusq; ſacram magnis cum fletibus aulam,
Sternitur ante fores, & poſtibus oſcula figit,
Et lachrymis rigat omne ſolum, pro limine ſancto
Fuſus humi, & raptos nocturna fraude iuuencos
A Felice, pio uelut à cuſtode repoſcit
Increpitans, miſcetq; precantia uerba querelis:
Sancte Deo Felix, inopum ſubſtantia ſemper:
Pro miſeris Fœlix, & ſemper diues egenis,
Te requiem feſſis Deus, adflictisq; leuamen,
Te poſuit mœſtis ad ſaucia corda medelam.
Propterea tanquam gremio confiſa paterno,

In te

In te pauperies caput inclinata recumbit,
Felix ſanćte meos ſemper miſerati labores, &c.

Sentit quoq;, exercitijs quibuſdam poſſe expiari peccata, in epiſt. ad Seuerũ: id q, contra meritũ Chriſti eſt, & extenuat cõtra Dei iudiciũ, hominũ peccata, quæ ſunt multo atrociora quàm homo poſsit intelligere.

Spontaneam caſtitatem nimium extollit: ac prædicat coniugem, quæ religionis ergò à marito diſceſſerat: epiſtola 3. ad Apriũ, contra mandatum Dei, ne uinculum illud diſſoluatur niſi morte, & ob adulterium.

Superſtitio magica eſt, quod inquit, librũ epiſtolarum Apoſtolicarũ admotum mederi morbis: ad Cytherium.

Et ut breuiter dicamus, hic author etſi indoctus non fuit, tamen articulos præcipuos de iuſticia coram Deo per fidẽ in Chriſtum non intellexit: ſed nimium tribuendo operibus humanis, potius obſcurauit.

Certamina.

¶ Vt alij doctores, ita & ipſe contra eius ſeculi graſſantes hæreſes pugnauit. Bergomenſis narrat, eum in captiuitate ſua apud Vandalos, multos ab Arij hæreſi ad uerá ſententiam reduxiſſe. Celeberrimis etiã ſuæ ætatis doctoribus eccleſiæ notus & familiaris fuit, ut Hieronymo, Auguſtino, Alipio, Ruffino, Auſonio. Viduæ cuiuſdã filium ex captiuitate, ſui ipſius pro eo traditione liberauit. Quod exemplis inſignis pietatis celebratur paſsim à ſcriptoribus, maximè uerò à Gregorio primo, qui Dialogorũ li. 3. cap. 1. ſic ſcribit: Cum ſæuientium Vandalorum tempore fuiſſet Italia in Campaniç partibus depopulata, multiq́; eſſent de hac terra in Africanam regionem traducti, uir Domini Paulinus cuncta quæ ad epiſcopi uſum habere potuit, captiuis indigentibusq́; largitus eſt. Cumq́; iam nihil omnino ſupereſſet quod petentibus dare potuiſſet, quodã die quædam uidua aduenit, quæ à regis Vandalorum genero ſuum filium in captiuitatem fuiſſe ductum perhibuit, atq; à uiro Dei eius precium poſtulauit, ſi fortè illius dominus hoc dignaretur accipere, & hunc cõcederet ad propria remeare. Sed uir Dei magnopere petenti fœminæ quid dare poſſet inquirens, nihil apud ſe aliud niſi ſe ipſum inuenit, petentiq́; fœminæ reſpõdit: Mulier, quod poſſim dare non habeo, ſed memetipſum tolle, ſeruum me iuris tui eſſe profitere: atque ut filium tuum recipias, me uice illius in ſeruitium trade. Quod illa ex ore tanti uiri audiens, irriſionem potius credidit, quàm compaſsionem. At ille ut erat uir eloquentiſsimus, atq; apprimè exterioribus quoque ſtudijs eruditus, dubitanti fœminæ citius perſuaſit, ut audita crederet, & pro receptione filij ſui in ſeruitium epiſcopum tradere non dubitaret. Perrexẽre igitur utriq; ad Africã. Procedente autem regis genero, qui eius filium habebat, uidua rogatura ſe obtulit: ac prius petijt, ut ei filiũ donare uellet. Quod cum uir barbarus typho ſuperbiæ turgidus, gaudio tranſitoriæ proſperitatis inflatus nõ ſolùm facere, ſed etiam audire deſpiceret, uidua ſubiunxit dicens: Ecce hunc hominem pro eo uicariũ præbeo, ſolũmodo pietatem in me exhibe, mihiq́; unicum filium redde. Cumq́; ille uenuſti uultus hominem conſpexiſſet, quam artem noſſet inquiſiuit. Cui uir Dei Paulinus reſpondit, dicens: Artem quidem aliquam neſcio, ſed hortum bene excolere ſcio. Quod uir gentilis ualde libenter accepit, cum in nutriendis holeribus peritum eſſe audiuit. Suſcepit ita ſeruum; & roganti uiduæ reddidit filium. Quo accepto, uidua ab Africana regione diſceſsit. Paulinus uerò excolendi horti ſuſcepit curam. Cumq́; idem regis gener crebrò ingrederetur hortum, ſuumq́; hortulanum quædam requireret, & ſapientem ualde hominẽ uideret, amicos cœpit familiares deſerere; & ſæpius cum ſuo hortulano colloqui, atq; eius ſermonib. delectari. Cui Paulinus quotidie ad menſam holera, uirentesq́; herbas deferre conſueuerat: & accepto pane, ad curam horti remeare. Cumq́; hoc diutius ageret, quadam die ſuo domino ſecum ſecretius loquenti ait: Vide quid agas, & Vandalorum regnum qualiter diſponi debeat prouide, quia rex citius & ſub omni celeritate eſt moriturus. Quod ille audiẽs, quia ab eodem rege præ cæteris diligebatur, ei minimè tacuit: ſed quòd à ſuo hortulano, ſapiente ſcilicet uiro, agnouiſſet, indicauit. Quod dum rex audiſſet, ilicò reſpõdit: Ego uellem hũc, de quo loqueris, hominem uidere. Cui gener eius, uenerabilis Paulini tẽporalis dominus, reſpondit dicens: Virẽtes herbas mihi ad prandium deferre conſueuit. Has itaq; ad menſam eum deportare facio, ut quis ſit qui mihi hęc eſt locutus agnoſcas. Factumq́; eſt. Et dum rex ad prandendum diſcubuit, Paulinus ex ſuo opere holera quæque & uirentia delaturus aduenit. Cumque hunc rex ſubitò conſpexiſſet, intremuit: atque accerſito eius domino, ſibi per filiam propinquo, ei ſecretum quod prius abſcõderat indicauit, dicens: Verũ eſt quod audiſti. nam nocte hac in ſomnio, ſedentes in tribunalibus contra me iudices uidi, inter quos iſte etiam ſimul ſedebat: & flagellum quod aliquando acceperam, eorum mihi iudicio tollebatur. Sed percunctare quis'nam ſit. nam ego hunc tanti meriti uirum, popularem, ut cõſpicitur, eſſe nõ ſuſpicor. Tũc regis gener ſecretò Paulinũ uocat, & quis'nã eſſet inquiſiuit. Cui uir Domini reſpondit: Seruus tuus

ſum,

ſum, quem pro filio uiduę uicarium ſuſcepiſti. Cumq́; inſtanter ille requireret, ut non quis eſſet, ſed quis in terra ſua fuiſſet, indicaret: atq; hoc ab eo iteratione frequentis inquiſitionis exigeret, uir Domini cōſtrictus magnis coniurationibus, iam non ualēs negare quid eſſet, epiſcopū ſe fuiſſe teſtat⁹ eſt. Quod poſſeſſor eius audiēs, ualde ꝑtimuit, atq; humiliter obtulit dicēs: Pete quod uis, quatenus ad terram tuam à me cum magno munere reuertaris. Cui uir Domini Paulinus ait: Vnum eſt quod mihi impendere beneficium potes, ut omnes ciuitatis meæ captiuos relaxes. Qui cuncti ꝓtinus in Africana regione requiſiti, cum onuſtis frumento nauibus pro uenerandi uiri Paulini ſatisfactione in eius comitatu laxati ſunt. Poſt nō multos uerò dies Vādalorum rex occubuit, & flagellum quod ad ſuā perniciem diſpenſante Deo pro fideliū diſciplina teneret, amiſit. Sicq́; factū eſt, ut omnipotentis Dei famulus Paulinus uera prędiceret: & qui ſe in ſeruitiū ſolum tradiderat, cū multis à ſeruitio ad libertatē rediret: illū uidelicet imitatus qui formam ſerui aſſumſit, ne nos eſſemus ſerui peccati. Cuius ſequens ueſtigia Paulinus, ad tempus uoluntariè ſeruus fact⁹ eſt ſolus, ut eſſet poſtmodū liber cū multis.

Pleureſi mortuus tandem uideri poteſt, eodem authore, qui in tertio primi capitis § dicit, lateris dolore eū tactū, ad extrema perductū, decimo Calendarū Iulij. Addit Petrus de Natalibus & hoc, in ſua ipſum eccleſia ſepultum quieſcere. Gregorius in eodē loco, meminit in eius obitu etiam miraculi, quòd nimirum ipſius anima è ſui corporis domicilio emigrante cubiculum, in quo decuberet, ingenti motu concuſſum tremuerit, reliqua tota domo in ſoliditate ſua firmiter perſiſtente. Ex quo factū, ut maximus ſtupor inuaſerit oēs qui præſentes adfuerint. Cæterùm quàm diu in gubernatione Eccleſiæ fuerit, quo'ne anno, quibus'ne Impatorib. Rēpublicā adminiſtrantib. uita exceſſerit, certò definire nō poſſumus. Sub Honorio & Valētiniano Imperatorib. celebrē eum fuiſſe, Gēnadius narrat. Tritbemius adijcit annū 420. Bergomenſis meminit eius ſub annū 413. in Imp. Honorio: & ea ſanè quæ ipſi accidiſſe retulimus Genſericho ex Africa euocato, & Italiā uaſtante, ille refert ad uaſtationē Gothicā: quā duce Alaricho temporib. Honorij factam, ad annum Chriſti 412. explicatè tradit Blondus, libro primo decadis primæ, de inclinatione Rom. Imperij. Et hæc haud dubiè cum ueritate rectiſsimè cōgruunt, & confirmari etiam poſſunt ex Auguſtino, ſi quis conferat ea quæ lib. 2. cap. 43. Retractationū narrat, cum Bergomenſe: quòd uidelicet ea Gotthorū per Alaricum deuaſtatio occaſionem Auguſtino præbuerit ſcribendorum librorum de ciuitate Dei: in quib. diſertè de Paulino iſto meminit, factū ipſum ex opulentiſsimo ꝑauperrimum, & omnino Paulinum.

Cum Auguſtino & Hieronymo coętaneū uixiſſe, uel ipſorū teſtimonijs ſuprà poſitis perſpicuū eſt. Eam uerò quæ per Genſerichū recitatur illata eſſe Romæ urbi & uicinis locis clades, quæ ipſum etiā Paulinū inuoluerit, multo pòſt factā conſtat, cum nimirū diuus Auguſtinus annis uigintitribus, & eo amplius, in uiuis eſſe deſijſſet. Huc facit, q recētius exēplar Diaconi nullā prorſus Paulini Nolani epiſcopi facit mentionē, ubi illius Romanæ urbis direptionis à Genſericho factæ meminit. Ac ꝑfectò, ipſa quoq; diui Gregorij frigida ſatis hiſtorię iſtius antè memoratæ recitatio, nō caret ſuſpicione, ſi quis ad ueram rerū geſtarū hiſtoriā reſpiciat. neq; enim gener Genſerichi, ut illa Gregorij narratio innuere uidetur, ſed proprius filius, ut hiſtorici tradunt, in regno ipſi ſucceſsit.

AEMYLIVS, CATHEGIVS, *Gaudentius, Valentinus & Bonifacius.*

Aemylium Beneuenti epiſcopum, Cathegiū & Gaudentiū cum Valentio & Bonifacio presbyteris, Romanos legatos, miſſos ab Innocētio Byzantiō, in cauſa perſecutionis Chryſoſtomi, & ab inſidiatoribus exceptos, narrat Nicephorus lib. 13. cap. 33. Ac primùm etiam literis & rebus alijs quas ſecum tulerant ablatis, carceribus incluſos, & tormentis afflictos, deinde etiam oblata pecunia aureorum nummorum millibus tribus tentatos, ut cum Attico Conſtantinopolitano communicarent. Verùm quòd conſtantiſsimè perſiſterent, nec uel cruciatibus flecti, uel munerib. corrūpi poſſent, quo minus hoc ſolum, cuius gratia miſsi fuerant, agere cuperent, dimiſsi tandem ſunt: ſed ita, ut uita ipſorū in ſummo uerſaretur diſcrimine. Nam rimoſo & uetuſtate ſqualido nauigio impoſiti, & mari commiſsi, Romam reuerti iuſsi ſunt. ac ipſi ſanè maximo cum periculo nauigantes, Deo tamen nauiculam gubernāte, Lampſacum demū ſalui peruenēre: & inde mutata naui, Romā tandē ſunt reuerſi, & quæ ipſis euenerant Innocentio ſingillatim renunciauerunt.

DORVS.

Dorus Beneuenti epiſcopus, à Leone reprehenditur ob depoſitionē Pauli presbyteri: ac per legatū monetur, ut eum reſtituat.

HESYCHIVS.

Heſychius Salonitanus epiſcopus fuit, & uixit tempore Auguſtini, qui eius meminit libro quinto de ciuitate Dei. & in epiſtolis 78. & 80. Scripſit epiſtolam ad Auguſtinum, quæ eſt 79. inter Auguſtini. Vaticinium

Danielis

Danielis de 70 hebdomadibus uoluit accõmodare ad ultimum Chriſti aduentum, ac ſcrupuloſè de tempore extremi iudicij quędam indagare conatus eſt. Sed Auguſtinus eum monet, non eſſe illa nimis anxiè indaganda. Extat epiſtola Zoſimi ad ipſum. Paulo ante id tempus quo Auguſtinus ſcripſit libros de ciuitate Dei, inter uiuos eſſe deſijt, circiter annum Domini 420.

MAXIMVS & SEVERUS, *epiſcopi per Brutios.*

Maximus & Seuerus Brutiorum epiſcopi, Innocentio quędã (ut apparet) excutiẽda ꝓpoſuerant, de quib. miſsis literis reſpondet.

CRISPINVS.

Criſpinus, Ticinẽſis fuit epiſcopus. Imperante Martiano, ſubſcripſit epiſtolæ Leonis contra hæreſin Eutychis, ad Chalcedonenſe concilium miſſæ, hac formula: Ego Criſpinus eccleſię Ticinenſis epiſcopus, in omnia ſuprà ſcripta conſenſi, & ſubſcripſi, anathema dicens his qui de incarnationis Dominicæ Sacramento impia ſenſerunt. Circiter tertium annum Seueri, Occidentem moderantis mortuus eſt, ut ex narratione Euodij de Epiphanio colligitur.

EPIPHANIVS.

Epiphanius Ticini ex parentib. ingenuis prognatus eſt, patre Mauro, matre Focaria, quæ Myrodetis confeſſoris & epiſcopi proſapiã attingebat. Cũ infans in cunis adhuc eſſet, oſtentum accidit. uiſa enim ſunt cunabula fulgere lumine ſuperno. Hominẽ fuiſſe forma admodũ liberali & peruenuſta, & ſtatura decenti, perhibent. Indole aũt fuiſſe ualde bona & felici, ita quidẽ, ut in ipſa pueritia honeſtas literas perceperit. Illud non leue eſt indiciũ, quòd ſub ętatis annũ octauũ non modò in Eccleſiaſticorum ordinem eſt aſſumptus, ſed iam tum etiam lector creatus à Criſpino epiſcopo. mox etiam, quòd in ſcribendo expeditus, compendijs notarum & uerborum uarijs figuris uti calleret; in exceptorum numerũ eſt adhibitus. Et hoc genere officiorum ſeruiuit Eccleſiæ iſti ad annos decem. nam decimooctauo ætatis anno ſecũdum à Leuitis locum obtinuit: poſt uerò biennium, anno ſcilicet uiceſimo, fact⁹ eſt diaconus: & ſimul unà etiam pauperum ei œconomia cõmiſſa eſt, in quo gradu & miniſterij genere integrum octennium exegit. Et pręſertim erga ſuum epiſcopum ita ſe geſsit, ut ipſe liquidò confiteatur, ſe huius Epiphanij laborib. ac meritis debere, quòd eò uſq; ætatis proceſſerit grandæuus & debilis. Nam ipſius ſolidas tum corporis tum animi uires ſuam portaſſe imbecillitatem, & id quidem ſine faſtidio, eius ſe pedib. ambulaſſe, manibus cõtrectaſſe, oculis uidiſſe, eius deniq; oratione cuncta ordinaſſe. Cũq; iam optimus ille Criſpinus ſuę reſolutionis tẽpus inſtare animaduerteret, profectus ſcribitur in ipſo mortis limine Mediolanum, & nobilitati ibi commendaſſe hunc Epiphanium, illo modò dicto & ampliori etiam teſtimonio, & ſucceſſorem ſibi petijſſe.

Eo igitur mortuo, Epiphanius omniũ ordinũ nõ Ticinenſis tantũ, ſed Mediolanẽſis quoq; & aliarũ finitimarũ ciuitatũ cõſenſu, ad regimẽ eccleſiæ Ticini flagitatur: & repugnans reluctanſq; manibus pedibuſq; Mediolanũ ducitur, atq; ibidẽ inauguratur, prę ter animi ſui uoluntatẽ: idq; circa annũ ætatis uiceſimumoctauum, quo tempore in Oriente Leo iam aliquot annos, in Occidente uerò Seuerus imperium tenebant.

Epiſcopus factus, non tam alijs quàm omniũ primùm ſibi ipſi uitæ leges præſcripſit, eaſq; exactiſsimè obſeruauit. Nec tam uerbi miniſterio Eccleſiã ſacras Scripturas docuiſſe traditur, quàm re ipſa præſtãdo oſtendiſſe, quæcunq; uerbũ ſeruanda præciperet. Loquendi fuit parciſsimus, & in uictu temperatiſsimus. Dæmones fugaſſe ex obſeſsis, quæ egredientes pietatis ei teſtimoniũ perhibuerint, memoratur. Incidit aũt ipſius gubernatio in Reipub. ſtatũ turbulentiſsimũ, quando multo ſanguine & uniuerſæ Italiæ exitio Romani inter ſe principes de Occidẽtis Imperio cõflixère. Ideoq; fuit difficilior, & magis impedita, & periculis ac rerum & uitæ diſcriminibus uarijs & innumeris obnoxia: quæ cum etiam fortiſsimum quenq; frangerent, ipſe tamen Dei ſpiritu roboratus, fortiter perſtitit, ac tum ſuis ciuibus, tũ aliarum urbium plurimis præſidio ac ſaluti fuit rebus deſperatiſsimis. Eſt enim ipſo epiſcopo urbs Ticinum bis capta & direpta, & incendijs miſerabiliter deformata: ſemel ab Odoacro Herulorum principe, iterum à Theodorico Gotthorum rege. In illis calamitatibus, cum ſoror quoque ipſius capta fuiſſet, eam ſua pietate & authoritate, qua apud hoſtes etiam ualuit, liberauit, cum multis alijs.

Cum præſidium à Theodorico impoſitum fuiſſet urbi, feroces barbarorum animos ita oratione deliniuit, ut ſeſe eius authoritati ſubmitterent, qui regibus parêre graue ducebant: imò & in ſui amorem pellexit, ut cum ipſis egrediendum eſſet, non ſine querelis & lachrymis ipſi ualedicerent. À Ricemero Romano principe legatus abit ad Anthemium Imperatorem, interq; eos, cum uterq; iam arma aduerſus alterum capturi eſſent, litem cõponit, eoſq; conciliat. Nepos, qui & ipſe ad dies aliquot Romanum Imperium rapuerat, ſibi Gotthorum regem conciliat Euricũ: eumq; in pace continet per Epiphanium, Toloſam

miſſum

miſſum legatum. Ad Odoacrum non ſemel, ſed ſæpius, ſnotum ciuium nomine, & aliquando etiam in rebus minus apud principes fauorabilibus legationem obijt. Similiter & ad Theodoricũ Gotthorũ regẽ. Quin & ipſe Theodoricus eo quoque legato uſus eſt ad Gundobaudũ regẽ Galliæ, Lugdunũ, pro redimendis captiuis Liguribus: neque unquam ab iſtis magnis & potentibus uiris dimiſſus eſt, rebus non ex uoto & ſententia expeditis. Ita ab Odoacro capta urbe, à uictore ciuibus ſuis fiſcalium tributorum immunitatem impetrauit ad annos quinq;. A' Theodorico duriſsimæ legis, in oẽs quotquot conſultò & ſponte ipſius ſe hoſtib. cõiunxerant latę, relaxationem extorſit. Apud Gundobaudum, pręter eos quos argento & auro redemit, ad ſexies mille Ligurum, ſine precio, tantũ precib. & pietate ex captiuitate ſibi donatos liberauit, & patriæ reſtituit.

Denique cum oppidum Ticinum binis iſtis captiuitatibus miſerè eſſet afflictum, habitatoribus orbatum, & incẽdiorum ruinis horribiliter uaſtatũ: ipſe nullis uigilijs, nullis laboribus, nullis ſumptibus parcens, ubi paululum primi tumultus & impreſsiones, quæ ſolent eſſe turbulentiores, conquieuiſſent, hoc unum maximè operam dedit, quo pacto ciuitas ea & ædificijs & ciuibus inſtaurata priſtinam faciem recuperaret. Ac inſtaurationis ſanè ſuæ ex iſtis ruinis, ei potiſsimã partem acceptum ferre debet Ticinum. Siquidem in hoc moleſtiſsimo reſtituendarũ Eccleſiarum & totius Reipub. negocio, ætatem & ſe ipſum quoque confecit.

Habuit uirtutum ac laborum ſuorum approbatores et adiutores quoſdam ex epiſcopis, & Eccleſiarum aliarũ gubernatoribus, Laurentiũ Mediolanenſem, Victorem Taurinatem, Ruſticum Lugdunenſem, Auitum Viennenſem, epiſcopos.

Poſtremò ex legatione ad Theodoricum altera domum rediens, in itinere graui & letali catharro correptus, mortẽ obijt, poſteaquam eam eccleſiam rexiſſet epiſcopus annos triginta. Ac incidit eius obitus ſub initium ferè Anaſtaſij, Orientis Imperatoris. Narrat Euodius in uita Epiphanij.

BONOSVS *presbyter,*

SYLVESTER *Archidiaconus.*

Presbyter Bonoſus, & archidiaconus Syluester, fuerunt eo tempore, quo Criſpino in epiſcopatu ſuffectus eſt Epiphanius Ticini. celebres iſtius eccleſiæ miniſtri: & Bonoſus ſanè tam morum ſanctitate, quàm ſanguinis claritate nobilis Gallus: Sylueſter uerò in ueteris diſciplinæ inſtructione probatiſsimus. Narrat Euodius in uita Epiphanij.

FAVSTINVS.

Fauſtinus epiſcopus plebis Potentinæ, prouinciæ Italiæ Piceni: item Philippus & Aſellus presbyteri, hoc nomine celebres, quòd in ſexto & ſeptimo Carthaginenſi cõcilijs legati ſedis Romanæ adfuerũt, & magna fide ſui domini Rom. epiſcopi mandata expedierunt, ſeduloq; operam dederunt ut authoritatem Romanę eccleſię gnauiter defenderent, ne quid ullo modo non prius cõſultò Rom. epiſcopo à Synodo agendum ſuſciperetur. Philippus etiam in Ephesina magna ſynodo contra Neſtorium coacta, Celeſtini nomine fuit. Eſtq; unus etiam ex eorũ numero, qui legati è ſynodo emandãtur ad Imperatores, à parte eorum qui cum Cyrillo ſtabant, & Neſtorium depoſuerant, contra Iohannem Antiochenum epiſcopos, & reliquos qui cum ipſo ſentiebant. Teſtantur hoc acta eius Synodi, actis Chalcedonenſibus inſerta, in primo tomo: item ſexto capite Liberati in Breuiario, ſecundo Tomo.

FELIX NVCERIANVS.

Felici Nuceriano epiſcopo ſcribit Innocentius conſilia quædam ad Eccleſiaſticam diſciplinam pertinentia, de quibus ipſe iudicium eius petiuerat, in primo Conciliorum tomo, ſub Innocentio. Præbet autem ei egregium pietatis teſtimonium hĩs uerbis: Scripſiſti ergo, quòd feruore fidei quo polles, & amore ſanctæ plebis, uel reparaueris Eccleſias Dei, uel nouas quaſque conſtruxeris: ſed in his clericos, quos conſtituas, non habere.

LAVRENTIVS.

Laurentius Senienſis epiſcopus, reprehẽditur ab Innocẽtio Romano põtifice, quòd ferat Photini hæreſeos ſectatores, quos titulus Bonoſiacos nominat: epiſtola uiceſima Innocentij, in 1. tomo Conciliorum.

ZENOBIVS FLO-
rentinus.

Zenobius Luciano patre, matre Sophia, ethnicis, Florentiæ natus, pueritiæ annos in ſtudijs philoſophiæ cõſumpſit: progreſſu autem temporis Chriſtianiſmum amplexus, ab epiſcopo iſtius ciuitatis Theodoro baptiſatus eſt. Ab epiſcopo in ſacris literis inſtitutus tantum profecit, ut non tantum in cleri numerum adſcitus, ſed etiam Canonicus primarij templi creatus dicatur ab Antonino, titulo decimo, capite duodecimo. Qua in re handdubiè de ſui temporis conſuetudine locutus eſt Antoninus, cum hoc ſeculo neque res neque nomen Canonicorum cognitum fuerit. Poſt archidiaconatus ordinẽ tandem populi conſenſu factus eſt epiſcopus Florentinus. In ea functione non tantũ ſuæ Eccleſiæ doctrina & pietatis exemplis profuit: ſed etiam uicinarum in Tuſcia curã geſsit. Dono miraculorum claruit. tres enim

mortuos excitauit, ac dæmones fugauit. Petrus de Natalibus narrat, quòd Eccleſiaſticorum bonorum raptorem impœnitenté grauiſua increpatione, ut Petrus Ananiam & Saphiram, enecauerit. Paralyticum etiam reſtituit priſtinæ ſanitati, ut Antoninus refert. Cum hæreticis ipſi rem fuiſſe, inde liquet, quòd Antoninus hoc eum elogio ornet, quòd eos refutarit. Qui præterea hoc quoque addit, quòd demum ſermonis ſuauitate etiam ſuos cognatos conuerterit, ita ut per ſacroſanctum baptiſmatis ſymbolum etiam ipſi Eccleſiæ ſint inſerti. Familiarem eum fuiſſe diuo Ambroſio Mediolanenſium antiſtiti, expreſsè etiam narrat ſępius iam memoratus author Antoninus. Ex quo & hoc manifeſtum eſt, quòd & Damaſus papa hoc Zenobio familiariter uſus ſit. ſiquidem narrat, eundem Damaſum Romanorũ pontificem adhibuiſſe ſibi comitem hunc Zenobium.

Pugnauit contra hæreticos. ſuos cognatos ab Ethnica ſuperſtitione ad Chriſtum conuertit. Ambroſio & Damaſo familiaris fuit, ut paret ex uita Ambroſij, quę Paulino non rectè adſcribitur.

De peculiarib. eius exercitijs Antoninus narrat, quòd epiſcopus factus, cõmoratus ſit ante ciuitatem in Eccleſia S. Laurentij propè portas, unà cum archidiacono ſuo Eugenio, & Creſcentio ſubdiacono, quaſi heremiticam uitam ducens. Mortuus autem eſt anno ætatis ſuę nonageſimo, Chriſti uerò quadringenteſimo uiceſimoquarto, temporib. Innocentij, die Maij uiceſimoquinto. Cæterùm quæ de ulmo in media hyeme ad tactum feretri, cum quinto anno eius reliquiæ transferrentur, effloreſcente narrãtur ab Antonino, & Petro de Natalibus libro quinto, capite quadrageſimoprimo, aut fabuloſa ſunt, aut ad ſigna mendacis (ſecunda Theſ. ſecundo) pertinent.

GREGORIVS MVTINAE.

Gregorium à Iohanne Rauennatenſi inuitum & præter animi uoluntaté alicui Eccleſię, & Mutinenſi fortaſſe, deſignatum epiſcopum, cuius adminiſtrationem ſuſcipere noluerit, apparet ex epiſtola Simplicij papæ ad Iohnanem illum, quæ factũ id uehementer reprehédit: & comminatus Iohanni pœnaa, ſtatuit, ut Gregorius iſte Mutinenſem quidem eccleſiá gubernet, ſed ita ut liberorum reddituũ triginta ei ſolidi in dië cedant, ex poſſeſsione quadá uel Rauennatenſi, uel Bononienſi (eſt enim, propter obſcuritatem textus, non ſatis certum) & ius itidem ei redeundi ad eccleſiam Rauennatenſem, altero mortuo, ſaluum & integrum maneat. Vnde ſuſpicari poſsis, Gregorium iſtum Rauennę antè alicui præfuiſſe eccleſiæ, à qua inuitus auulſus ſit: ſed remotum tamen ab iſto Iohãne ſub ſpecie amplioris prouectus. Quod quidé ex his Simplicij uerbis ſatis clarè colligi poteſt, quem (inquiens) non prouectum conſtat eſſe, ſed pulſum. Cum aliàs totum illud ſcriptum ualde ſit obſcurum, &c. ex primo Cõciliorũ tomo, ſub decretis Simplicij.

PETRONIVS BONONIAE.

Petronius, Græcus natione, ex ſtirpe Imperatoris Cõſtantij & Conſtantini, patre Petronio natus, ut Petrus de Natalibus lib. nono, capite uiceſimo indicat. Monaſticæ exercitijs deditus in adoleſcentia fuit, & Baſilij habitũ ac regulam amplexus eſt. Gẽnadius, & Antoninus titulo undecimo, capite undecimo, § quinto. Literis græcis & latinis eruditus, etiam ſacris nauauit operam. In cleri numerum adſcitus, in Theodoſij palatio cunctis præfectus eſt.

Conſtantinopoli in Italiam miſſus ad extirpandas hæreſes, uenit Bononiam, ibiquę epiſcopus à Celeſtino in ſomnis monito cõſtitutus eſt. Miraculorum ipſum habuiſſe donum, Petrus de Natalibus ſcribit. Quędam autem hunc Petronium etiam ſcriptis poſteritati mãdaſſe, tradit Gennadius. ac primùm quidem narrat, uitas patrũ monachorum Ægypti ab eo eſſe cõſcriptas, creditum fuiſſe ſuo tempore. Idq; ſcriptum apud monachos omnes in maximo fuiſſe precio, ueluti quoddam ſuæ profeſsionis ſpeculum & normam. Dicit etiam, ſe legiſſe ſcriptum ſub eius nomine de epiſcopi ordinatione librũ eruditum, quem eum ob ſtyli elegantiam minimè ipſius ingenij fœturam eſſe, ſed potius parentis eius, ueriſimile ſit, & pleriq; etiam in earũ fuerint opinione. Horum meminit & Trithemius: & ita quidem, ut appareat ipſi fuiſſe cognita. Nam adijcit, quòd & alia quędam ſcripſerit, ſibi tamen incognita. Petrus addit, & quidem ſub Gennadij nomine, quòd etiam multas Euangeliorum homilias ſcripſerit. Vincentij Speculũ (in cuius lib. uiceſimi capite 25. huius Bononiẽſis Petronij quoq; fit mentio) commemorat ex Actore, quòd is in librum quendam Petronij inciderit, qui partim carmine, partim ſoluta oratione ſcriptus fuerit: ex quo quædá carmina & ſententiæ aliæ morales excerptæ ibidem recitantur. dubitari tamen poteſt, num ea rectè huic Bononienſi tribuantur: cum non certò cõſtet, neq; Gennadij, neque alterius celebris ſcriptoris teſtimonio, hoc ſcriptionum genere hunc uſum: & alter quidem huic cognominis, Petronius Arbiter, hoc ſcribendi genere ſit celebris.

De huius gubernatione, doctrina & certaminibus, unum hoc colligitur, quòd ipſi cũ hæreticis Arianis plurimum negocij fuiſſe apparet. Siquidem hac occaſione primùm

& in Italiam ablegatus, & poſtea etiam Bononienſi eccleſiæ pręſes factus eſt. Et Petrus de Natalibus liquidò narrat, multas eccleſias ab Arianis dirutas, eum reparaſſe: ſed & nouam baſilicam Stephani conſtruxiſſe, & Eccleſiarum inſtaurationi ſedulò ipſum dediſſe operam: quod nõ tam de templorũ ſtructuris, quàm 'gregia commiſsi inſtitutione intelligi rectè arbitramur. Et Theodoſij poſterioris ſanè temporib. eum fuiſſe clarũ, idem Petrus tradit. Gẽnadius, Theodoſio Arcadij filio & Valentiniano imperantibus mortuum ſcribit. Vnde in Trithemij exemplaribus librariorũ incuria cõmiſſum mendum uideri poterat, in annorũ numero, una litera C, id eſt uno centenario prætermiſſo, cum eoſdẽ ipſe Imperatores ponat, ſed annum tantum trecenteſimum octogeſimum quintũ: niſi etiã Proſper in Chronicis eius obitũ ad annũ Chriſti referret 386, Imperij Gratiani cum fratre Valẽtiniano quinto anno. Platina in Zoſimo ex aliorum relatione ſcribit, eum cũ Chryſoſtomo & Theophilo Alexãdrino celebrem fuiſſe temporibus Arcadij & Honorij Imperatorũ. Fuiſſe ſibi coętaneum meminit Eucherius Lugdunenſis epiſcopus, in epiſtola Parænetica ad cognatũ Valerianũ, his uerbis: Et in Italia nũc antiſtes Petronius, &c.

FELIX BONONIAE.

Felix diſcipulus Ambroſij, ex clero Mediolanenſi epiſcopus tãdem ibidem factus eſt, eo tempore quo Zenobius Florentinam rexit Eccleſiam, ut patet ex uita Ambroſij.

PETRVS.

Petrus Rauennæ epiſcopus, eruditus, & uitæ ſanctimonia & miraculis clarus fuit, tempore Marciani, circa annũ 450. Virtute uerbi plurimos cõuertit. Scripſit librum unũ ſermonũ & homiliarũ, epiſtolas plures. Item epiſtolã ad Eutychen presbyterũ, quæ extat in initio Chalcedonenſis concilij, 1. tomo Conciliorũ: Trithemius. Germano Altiſiodorenſi familiaris fuit. Vincentius libro uiceſimo, capite decimoquarto.

IOANNES.

Ioannes Rauennæ epiſcopus, charus Imperatori Valentiniano fuit, qui eum donauit uſu peculiaris pallij: quod ex candida lana textum, Imperatoris duntaxat hactenus proprium fuerat: ut refert Blondus primæ decadis libro ſecundo.

Certamẽ ei fuit cum Simplicio Romano, de iure ordinationis in eccleſia Mutinenſi: ut patet ex epiſtola Simplicij, in qua eũ reprehendit: & niſi pareat, minatur ſe ei ius ordinationis, etiam in Rauennatẽſi & Aemiliana eccleſia adempturũ. Mẽtionem etiam eius facit Gelaſius in epiſtola ad epiſcopos per Lucaniam, Brutios & Siciliam, 1 capite.

VENERIVS MEDIOlanenſis.

Venerius olim Ambroſij diaconus: Simpliciano in epiſcopatu Mediolanẽſi ſucceſsit: ut patet ex Euodio. Antoninus titulo decimo, capite nono, § ſeptimo, narrat eum ſuas coniunxiſſe literas unà cum Imperatoris Honorij & Innocentij, & Aquileienſis antiſtitis, ad Imperatorem Arcadium, in cauſa Iohannis Chryſoſtomi iam per reprobum conciliabulum condemnati, & in exilium denuò eiecti: & cum reliquis pro Chryſoſtomo interceſsiſſe, ut legitimo, pio ac utili Cõcilio coacto, cauſa Iohannis deintegrò cognoſcatur. Ex quo mirum, qua ratione conſtare uelit, quòd de Simpliciano retulit Trithemius, ſub Theodoſio & Honorio ipſum fuiſſe clarum.

LAVRENTIVS & EVSEBIVS, *Mediolanenſes.*

Mediolanenſem facit epiſcopum Laurentium, coætaneũ Epiphanio Ticinenſi, Euodius in narratione de uita Epiphanij: eidẽq; Epiphanio adfuiſſe comitẽ in legatione ad Theodoricum regem Gotthorum, memorat. Eſt inter Euodij ſcripta etiam oratio habita, ut apparet, poſt ipſius mortẽ, in huius Laurentij natali, encomiaſtica. Extant & in illis eiuſdem authoris Euodij ſcriptis & Epigrammata quædam, quibus uidetur Mediolanenſis eccleſiæ ſucceſſores ordine, ab Ambroſio incipiens, numerare: quod tamẽ certum affirmare non audemus. In illis Epigrammatis Laurentium præterit, nec ullam eius facit mẽtionem: niſi fortè ille idem ſit, quem ibidem Lazari nomine celebrat. Certè quem Lazaro immediatè ſubiungit, Euſebium, Graiumq; uocat, & Ligurum doctorem, inquiens:

Euſebius Ligurum ſucceſsit finibus hoſpes.

Fuiſſe Mediolanenſis eccleſiæ rectorem tempore Chalcedonẽſis cõcilij, Leonis ſcripta produnt, in quibus extat epiſtola miſſa è conuentu quodam (ut apparet) Mediolanenſi ad Leonem, in qua ſubſcriptionibus ſinguli comprobant ſcriptũ Leonis contra Eutychen, in quibus ſubſcriptionibus Euſebius Mediolanenſis epiſcopus diſertè, & quidem primo loco, ut præſes ponitur.

AVÍTVS PLACENTIAE.

Auitus Aruernenſis ciuis & ſenator fuit, ut refert Gregorius Turonenſis libro ſecundo, capite undecimo. Fuit amic9 Aetij, adeò ut ſine eo Aetius nihil, ſine Aetio ipſe plurima geſſerit. A' Maximino Valentiniani parricida lectus eſt magiſter militiæ, equitum, peditũq;, & pręfectus Gallię pręrorio, Veſſagetis amicisſimus: quos etiam in fide cõtinuit, icto fœdere cũ ipſorũ regib. Theodorico

tico iuniore & Eurico fratre, apud urbē Toloſſam. Ipſis aūt partes eius adiuuātibus, in Gallijs apud Treuiros induit purpurā, Maximo occiſo: & à Gallis, ſenatu, populoque Romano Auguſtus appellatus eſt. inde cū patrib. cōſcriptis & Gallis deducentib. Romā profectus, cū Marciano Oriētis Imperatore fœdꝰ inijt: fretusq; auxilio Theodorici Veſigothorum regis, Pannonias amiſſas poſt multa ſecula reſtituit Romano imperio. Cū aūt poſt Marciani obitū Leo Magnus Orientis Imperator ſalutatus eſſet, & Maioranus Occidētis declaratus eſt Cæſar, is eductis in aciem copijs cum Auito manus conſeruit, et uictū imperij dignitate depoſita Placentiæ priuatū uiuere coegit. Aueotinus libro ſecūdo annaliū Boiorū, ex Sidonij Panegyrico, & epiſtola prima ad Auitū libro tertio. Factū aūt ibidē eſſe ex Imperatore epiſcopū, Gregorius Turonenſis libro ſecundo, capite undecimo: Paulus Diaconꝰ libro decimoquinto, in fine Marciani: & Iuo in Chronico referunt. Cum aūt ſenatus uoluiſſet in eius uitā inquirere, Aruernū ad baſilicam Iuliani martyris cum muneribus iter adornauit: ſed in eo mortuus eſt. Gregorius Turonēſis ibidē. Nicephorus libro decimoquinto, capite undecimo, ſcribit ipſum poſt octauum ſui imperij menſem perijſſe fame, de Epiſcopatu eius mentionem nullam faciens.

PHILASTRIVS BRIXIenſis epiſcopus.

Philaſtrius diſcipulus Ambroſij fuit, & apud eum aliquandiu Mediolani egit, cum & Auguſtinus illhic eſſet. Epiſcopus Brixienſis poſtea factus eſt, ut patet ex epiſt. Auguſtini ad Quoduultdeum, catalogo de hæreſibus præmiſſa. Quædam præclara opuſcula eum ſcripſiſſe Trithemius narrat. Hodie extat opuſculum eius, titulo Hæreſeon catalogus: ex quod quid ſenſerit de quibuſdam doctrinæ articulis, breuiter recitabimus.

De ſacra Scriptura rectè dicit, Legem & ꝓphetas, uetus ſcilicet & nouū Teſtamentū, Canonicas ſcripturas dici: ac Apocrypha, nō ab omnib. ſine diſcrimine legi debere, propterea quòd ab hæreticis multa ſint inſerta.

De Chriſto inquit: Duplex Chriſti eſt generatio, una diuinitatis indefinita ac ſempiterna, altera incorporationis per uirginem temporalis. Item dicit corpus Chriſti diuino ſpiritu, diuinaq; potentia, in utero uirginis creatum atq; conſummatum eſſe.

De diabolis ſentit, quòd non ſint humanæ naturæ ſimiles, & quòd in animas hominum intrent, & hominibus, ut contra legem Dei faciant, perſuadeant.

De creatione docet, rerum naturam ſoli Deo adſcribendam eſſe.

De homine dicit, animas à Deo, poſt angelorum creationem, ad imaginem Dei factas eſſe ex nihilo.

De iuſtificatione dicit: Non aliunde ſalutis remedium, niſi ex fide hac, in patrem, filium, ſpiritum ſanctum, humano generi cognoſcimus aſſuturum.

De miraculis & prodigijs rectè monet, Deum per iſta ad pœnitentiam peccatores inuitare, & cohortari.

De coniugio rectè dicit: Legitimum ius coniugij, à Deo promulgatū, laudatur quotidie, ac benedicitur conſuetè.

¶ Habet autem etiam incommodas quaſdā opiniones. Nā de mundo malè cōputat, eū uſq; ad ſua tempora duraſſe annos 5771.

De homine dicit, ſi legis mandata ſeruaſſet, angelis ſimilem fuiſſe.

De ieiunio, uidetur ad quatuor ieiunia, nimirum in Natali, Paſchate, Epiphania, & Pentecoſte, Eccleſiam alligare.

De libero arbitrio non ſatis cōmodè dicit, niſi de renatis accipiatur: Et currere & uelle nos docet Apoſtolus, inq; noſtra uolūtate eſſe, ut in ipſo curſu bonorum operū, in humilitate perſeueremꝰ, ac tūc demū ſperemus ſalutē poſſe ab ipſo Domino adipiſci.

Tametſi Auguſtinus hūc authorē poſtponit Epiphanio: attamē hominē fuiſſe doctū, & qui iudiciū de rebus habuerit, itē antiquitatis & ueterū hiſtoriarū, etiam gentiliū, omnium uerò maximè ſacrarū Scripturarū magnā cognitionem, manifeſtū eſt ex illo ipſo ſcripto, in quo omnis generis hæreſes mira breuitate & dexteritate dum refutat, multa obiter cognitione digna admiſcet.

Librū Geneſeos uocat librū creaturę mūdi, in hæreſi qua Paganiſmum à Deo inſtitutum aſſerit.

Libri Canticorū explicat ratione appellationis, quare ſit nominatus Cantica canticorum. In hæreſi quæ de iſto libro ambigit.

De Bibliorū uerſionib. Septuaginta duorū, itē Aquilę, cēſurā agit, & illorū huius pręfert & cōmēdat. Quòd de ſacra Triade rectè ſentiētes, unā ſubſtantiā, diuinitatē & maieſtatē ſingulis perſonis tribuāt: ſecus uerò Aquila, qui de filio tantum, ut de propheta loquatur. In hæreſi quæ Septuaginta duorum interpretationem reijcit.

Græcæ linguæ fuit peritus. nam Græcos authores citat, Solonem, Platonē in Timęo: in hæreſi eorum qui de terræ diuiſione non rectè ſentiunt. Heſiodum: in hæreſi quæ dicit Paganos naſci naturaliter. Hermen Triſmegiſtum: in hæreſi quæ pecudum paganorum uanitate ſiderum diuerſa nomina profitetur: item in hęreſi quę dicit, nomina dierum Solis, Lunæ, Martis, &c. à Deo poſita à mundi origine. Democritum: in hæreſi quæ multos dicit eſſe mundos.

Certamina.

In illo ſuo Hęteſeon catalogo magno ſtudio certat contra omnis generis uanitates, ſuperſtjriones & errores Gentilium, Iudæorum & Chriſtianorum. Nam cenrum quinquagintaſex hæreſes enumerans, tam eas quę ante Chriſti aduentum, quàm quę poſt, & in popnlo Dei & inter gentes extitêre, pleraſque earundem refutat: præſertim eas quæ poſt Chriſtum glorificatum in populo Chriſtiano exortę ſunt, breuiter quidem, ſed tamen dilucidè, & perſpicuè ſatis. Et huius ſcripti uerè eſſe authorem Philaſtrium, Auguſtini teſtimonio confirmatur illo ipſo loco, ubi ita inquit: Philaſtrius quidam Brixienſis epiſcopus, quem cùm ſancto Ambroſio Mediolani etiam ipſe uidi, ſcripſit hunc librum, nec illas hæreſes prętermittens, quę in populo Iudæo fuerunt ante aduentum Domini, easque uiginti & octo commemorauit, & poſt Domini aduentum centum uiginti & octo, &c.

¶ Vr autem in conſpectu ſint, quos ille hęreticos aut hæreſes in lucem producit, recitabimus breuem eorum nomenclaturam, & primùm eorum qui ante aduentum Domini extiterunt.

Ophitæ, Serpentini, qui colubrum uenerati ſunt, qui Euam decepit.

Caiani, qui Cain fratricidam laudarunt.

Sethiani, qui Seth coluerunt.

Doſitheus Iudæus, qui in lege ſecundum carnem uiuendum docuit, reſurrectionem & futurum iudicium non credidit.

Sadducæi, à Saddoc Iudæo homine, ſecũdum carnem uiuere, circumcidere & baptiſare corpus docuerunt.

Phariſæi, reſurrectionem confeſsi ſunt, legem & prophetas receperunt, Chriſtum ut iuſtum hominem expectantes.

Samaritani, à Samario ſeu rege, ſeu Chanaan filio, quatuor libros Moyſi amplexi ſunt: reſurrectionẽ, præter eam quæ fiat quotidie per prolis procreationem, non crediderunt, neq; iudicium, neq; Chriſtum, &c.

Nazaræi comam nutrierunt, in eo & alijs obſeruationibus iuſticiam conſiſtere arbitrati: & Samſonem malè imitantes, legem & prophetas acceperunt.

Eſſeni in receſsibus habitantes, monaſticen exercuerunt: delicias auerſati ſunt, nihil poſſederunt, bonis operibus inſtiterunt: Chriſtum ut prophetam, non ut Dominum expectarunt.

Heliognoſti, qui & Denictiati, Solem adorarunt: à quo omnia, ac etiam homines illuminari uolebant.

Ranarum cultores, à plaga Ægypti, quam iſto cultu ſe auertere putarunt.

Muſoritæ, ſorices coluerunt, à plaga Philiſtinorum, ob captam ab ijs arcam, ſanata, cum aureos mures feciſſent: Legem & Prophetas receperunt.

Muſca Accaronitæ, Muſcam ciuitatis Accaron coluerunt, à Iudęorum rege Ozia, qui ſui corporis inde ſalutem petierat, non à Deo ſuo.

Troglodite, in ſpeluncis idola coluerunt.

Cultores reginæ, ſeu Fortunæ cœli.

Bahalitæ, nomen & idolum regis Tyriorũ Bahal memoria & ſacrificijs celebrarũt.

Aſtharitæ, Aſthar & Aſtharoth, & Camos, Cananæorum & Sidoniorũ idola coluerũt.

Cultores Moloch & Remphan idolorũ.

Immolatores propriorum liberorum, in ualle filij Ennon.

Puteoritæ, puteorũ cultores, quos altius fodientes, ſalutis inde aquam ſe hauſturos arbitrati, errore non intellecti dicti Prophetici: Me dereliquerunt fontem aquæ uiuæ.

Cultores ſerpentis ænei in deſerto erecti.

Cultores ſculptilium diuerſarum formarum, quibus ſub terra in ſpelunca ſacrificarunt, cuius Ezechiel meminit.

Cultores Thamur, quod fuit ſimulachrũ regis Aegypti, qui Moſis tempore imperauit, cui Iudaicæ mulieres cum planctu ſacrificabant.

Belitæ, in ſpeluncis abſconditis uarijs idolis hominum ſacrificant, à Belo Orientis rege, &c.

Bahalitæ, ſeu Balaamitæ, idolum coluerunt Prophetæ illius, à Balac Moabitarum rege ad malcedicendum populo Iſraelitico accerſiti.

Pithoniſſarum hæreſis: operiebant cultores mulierem ueſtimentis, & inde ab ea reſponſa exigebant: à Pithoniſſa, quæ Samuelem excitaſſe ſcribitur.

Herodiani, ab Herode rege ab angelo percuſſo, quẽ ut Chriſtũ expectãt. Legẽ & prophetas recipiũt, & reſurrectionẽ credũt. Et hæc de hæreſib. ante Chriſtũ. nũc de ijs quæ pòſt exortæ, quæ quoniã ſunt notiores, nuda tantũ nomina recitabimus.

Simon Magus, Menãder, Saturninus, Baſilides, Nicolaus Antiochenus, Iudę traditoris hæreſis, Carpocras, Cerinth⁹, Hebion, Valentinus, Ptolemęus, Secundus, Heracleon, Marcus, Baſſus, Cerdon, Marcion, Lucanus, Apelles, Tacianus, Cataphryges, Theodot⁹, Metanniſtę, Melchiſedechiani, Noetiani, Sabellius, Seleucus & Hermias, Prodianitæ, Floriani ſiue Carpocratiani, Quartodecimani, Chilionetitę, Non recipientes Euangeliũ Iohannis & Apocalypſin, Manichæi, Patriciani, Symmachiani, Paulus Samoſatenus, Photinus, Ariani, Semiariani, Eunomiani, Animam in Chriſto negantes, Tropitæ, Negantes cum carne aſcendiſſe in cœlum Chriſtum,

ſtū, Aerij, Borboriani, Artotyritæ, Aſcodrogitæ, Paſſalorinchitæ, Aquarij, Coluthiani: aſſerentes mundum non mutatum iri, ſed in ſuo ſtatu ſemper permanſurum: Nouatiani, Montaniſtæ, Abſtinentes, Circuitores, Apocryphi, Melitiani, Rhetorij.

Præter hos autem, multas inſuper hæreticas ſectas, quibus peculiaria nomina non tribuit, enumerat: & eorundem erroneas, prauas, ſiniſtras & impias recitat: & nominatim mathematicos uehementer exagitat, uaniſsimos eos, rotiusq; erroris & ſceleris adſertores nominans, in hæreſi eorundem. Hermen quoq; Triſmegiſtum acriter taxat, uanum ipſum quàm magnum potius iudicandum dicens: in hæreſi quæ ſideribus pecudum nomina imponit. In hæreſi quæ dicit nomina dierum Solis, Lunæ, Martis, &c. à Deo poſita à mundi origine, nominat eundem Hermen fallaciſsimum. Dūmque ipſe ad uiuum omnia reſecat, & ad amuſsim omnium doctrinas exigit, ipſe profectò non rarò etiam impingit, ita ut inter quoſdā, quibus ipſe hæretici nomen tribuit, aliquem locum habere poſſet.

Theodoſio, Magno ſcilicet, res Imperij gubernante, eum clarum fuiſſe, circiter annum treceuteſimum & octuageſimum, Trithemius refert. Ex ipſo autore, ſi non deprauati ſunt numeri, conſtat ipſum adhuc anno triceſimo poſt quadringenteſimum in uiuis fuiſſe, quo anno catalogum iſtum compoſuit. Etenim in hæreſi quæ ambigit de anno acceptabili, cuius Eſaias meminit, expreſsè ait, iam tum amplius quadringentis annis elapſum à tempore aduentus Chriſti. Et in hæreſi quæ incertum numerū ſtatuit annorum mūdi, diſertè triginta annos ultra illos quadringenros numerat præteriſſe, inquiens: Et inde à Domino uſque nunc anni quadringenti triginta plus.

MAXIMVS TAVrinenſis.

Taurinenſis epiſcopus Maximus, ſcriptor & ipſe non inelegans, clatuit Leone Romanam eccleſiam gubernāte, quo tempore Eutyches ſuo blaſphemo dogmate nouas turbas Cōſtantinopoli dederat. id patet ex Catalogo eorum, qui ſubſcripſeruut epiſtolæ Leonis contra Eutychen, inter quos recitatur expreſsè & Taurinatis epiſcopi Maximi nomen. Et Gallicæ prouinciæ diſertè meminit catalogus Romani conuentus, de quo infrà. Multa eum ſcripſiſſe Gennadius cōmemorat, ex quibus hodie extant aliquot homiliæ hoc ordine impreſſę:

De aduentu Domini, 2.
In Vigilijs natalis Domini, 1.
In natali Domini, 6.
In circumciſione Domini, ſiue de Calendis Ianuarij increpatio, 1.
In Theophania Domini, 1.
In die Cinerum, 1.
De ieiunio quadrageſimæ, 4.
In ramis palmarum, 1.
De accuſatione Domini apud Pilatum, 2.
De Iuda traditore, 1.
De paſsiōe, cruce & ſepultura Domini, 4.
De ſancto latrone, Petro apoſtolo & ancilla oſtiaria, 4.
In ſolennitate Paſchali, 5.
In letanijs ac Niniuitarum ieiunijs, 1.
In ſolennitate Pentecoſtes, 3.
In natali D. Stephani, 1.
In natali D. Agnetis, 1.
In natiuitate D. Ioannis Baptiſtæ, 3.
In natali ſanctorum Petri & Pauli apoſtolorum, 5.
In natali D. Laurentij martyris, 3.
In natali D. Euſebij Vercellēſis epiſcopi, 2.
In natali D. Cypriani epiſc. & martyris, 2.
In ferijs diuj Michaelis, 1.
In natali ſanctorū Taurīcorū martyrū, 1.
In communi Martyrum, 1.
De expoſitione Symboli, 1.
De non metuendis carnalibus hoſtibus, & gratijs poſt cibum agendis, 2.
De auaricia uitanda, 2.
De eleemoſynis largiendis, 2.
De hoſpitalitate, 1.
De defectu lunæ, 1.
Super illud Eſaiæ, Caupones tui miſcent aquam uino, 1.

Hæc autem ſcripta palàm declarant, multis donis eum fuiſſe præditū, & maximè ſcientia Sacrarum literarum. ac ſanè Gennadius dicit, extemporè eum populum docere potuiſſe. Eſt ſermo ipſius purus, nec inſuauis, & qui lectorem ſuo quodam genio retinet, ſententijs acutus, in argumētando ualidus, obiurgando ſeuerus, exhortando grauis, in allegationibus ſacræ Scripturæ copioſus. Alios etiam authores Eccleſiaſticos pariter & Ethnicos legit. nam fabulam Vlyſsis religati ad nauigij malum, quo Syrenum cantus ſine diſcrimine uitæ audiret, cōfert cum Chriſto ad crucis palum ligato: Homilia de paſsione & cruce Domini, prima.

In gubernatione non prorſus fuiſſe oſcitantem, ſed obſeruaſſe cœtum ſibi diuinitùs commiſſum diligenter: & dediſſe ſedulò operam, ut mores ſuæ Eccleſiæ conuenirent profeſsioni, hoc unū non eſt leue argumentum, quod uehementer admodum & grauiter reprehendit morem gentiliū, quem quidam ex Chriſtianis nondum penitus relinquentes, perſonati in Bacchanalibus currebant, ut apparet: à quo ipſos ſummo opere & ſtudio dehortatur, multis argumentis. Vocat luſum dęmonum, mendacium, turpitudinem,

tudinem, & tenebras, & miniſtros dęmonũ, quorum furor omnẽ excedat inſaniam, qui talia agãt, &c. In homilia de circumciſione, ſeu uerius de calendis Ianuarijs.

¶ Quod ad doctrinam eius attinet, mediocriter de præcipuis capitibus ſcripſit.

Deum miſericordẽ & ſanctũ eſſe, dicit in Letanijs, & de ieiunijs Niniuitarũ Homilia.

De Chriſto dicit, quòd duplicem habeat generationem: unã, qua ex patre genitus ſit: alteram, qua uirgo Deo cooperante eum cõcepit & peperit. Homil. 1. in natalem Domini. Et dictum illud, Generationẽ eius quis enarrabit? accommodat etiam ad natiuitatẽ ex uirgine, Homil. 3. de Chriſto. Ac id myſterium credendũ & admirandũ, & non diſcutiendum, monet Hom. 4. de Chriſto.

Ac eum paſsione ſua redemiſſe genus humanum: Hom. 1. de paſsione. Ac eum dicit ſedere ad dexteram patris, non quo præferatur patri, ſed ne inferior eſſe credatur. Hom. 1. Pentecoſtes. idq́; priuilegium eſſe diuinitatis, & indiſcretę cõſortium charitatis: in Hom. de diuerſis.

De diabolo dicit, quòd ſit * fons omnium peccatorum. Hom. hyemali.

De creatione rectè monet, Deo ſingulis dieb. cum è lecto ſurgimus, gratias agendas eſſe, quòd nos cuſtodierit. neminẽ enim prę ter Deum, homines dormientes cuſtodire: in Homilia de diuerſis.

De homine aſſerit, eum initiò à Deo conditum eſſe: Homil. de Iuda traditore.

De fide dicit, quòd ex latronibus faciat innocentes: in Hom. de latrone.

De oratione ſentit, quòd ſit colloquiũ cũ Deo, & quòd oratione prematur hoſtis noſter diabolus: Homil. 2. de cruce & ſepultura Domini.

De baptiſmo dicit, Ieſum baptizatum ut aquas ſanctificaret: Hom. 7. de baptiſ. Baptiſmum uiuificare animas: in Homilia de diuerſis.

De clauibus rectè dicit, quòd ſit poteſtas iudicandi à Chriſto data.

De antichriſto dicit, quòd ante aduentum Chriſti ſit regnaturus, & tenebras oculis ſpiritualib. exhibiturus: Hom. 1. hyemali. eumq́; Chriſtũ extremo aduentu deleturũ. ibidem.

De reſurrectione docet, reſurrectionẽ noſtram ſolam fuiſſe cauſam Chriſto naſcendi: Homil. de diuerſis.

De extremo iudicio, uiuos & mortuos iudicandos monet: in Hom. de diuerſis.

De uita ęterna, q. ꝑpter Chriſtũ donetur: Hom. hyemali, in uigilijs natalis Domini.

De næuis.

Periculoſè & ineptè de pœnitentia loquitur, & confeſsionem & ſatisfactionẽ immiſcet, in Homil. Chryſoſtomi.

¶ Certaminũ uidetur aut fuiſſe expers, aut nõ multũ de ijs ſolicitus. Nã in genere uix ſemel atq; iterũ hęreticorũ meminit, ut in homil. Dominicę palmarũ, ſuper Pſalmũ 22 ubi ueſtimentorũ Chriſti diuiſores dicit eſſe hæreticos. Et homil. ſecunda de Chriſto ad Pilatũ accuſato, dicit eandẽ futurã hæreticorũ pœnã, quæ fuerit & Iudæ. Arij tamen hæreſin diligenter ex ſacris Scripturis refutat: homilia de Euſebio Vercellenſi. Inuehitur & in Iudæorum perfidiam & pertinaciam ſemel atq; iterum: ut homilia 1 & 2 de Epiphanijs.

Aliquot Gallicis cõuentib. interfuiſſe uidetur, nimirũ Rhegienſi ſub Celeſtino, & Arauſicenſi, Vaſenſi ſeu Vaſatenſi bis, & Arelatenſi ſub Leone. Nam recitatur cuiuſdã Maximi nomẽ in catalogis eorundẽ cõuentuũ, in primo Cõciliorũ tomo, ſub Leonis geſtis. Romę etiam cuidã ſynodo interfuit. diſertè etenim, & quidẽ ordine, primus inter multos refertur: ut uel inde cõijci etiã poſsit, nõ fuiſſe exiguã hominis exiſtimationem. Fuit aũt illud Hilario Romanæ eccleſiæ ſimul & Synodi præſide, conſulib. Baſilico & Herminetico, quib. annũ tribuit Marianus Scotus 465. poſt Chriſtũ natũ, Leonis Romani Imperatoris ſeptimũ. Vnde ſanè mirum, quòd Gennadius Honorio & Theodoſio iuniore regnantibus ipſum mortuum ſcribat.

VICTOR TAVRINENSIS.

Victor epiſcop' Taurini, ſub Zenone legationẽ cum Epiphanio Ticinienſi epiſcopo, rogatu Theodorici, ad Gundobaudum Galliæ regem, pro redimendis captiuis Liguribus, obijt: teſte Euodio, in uita Epiphanij.

IVLIANVS, *ſeu* IA*nuarius.*

Iulianus, ſeu Ianuarius Aquileienſis epiſcopus fuit. ſcripſit ad eum epiſtolam Leo, quæ eſt tertia, qua ipſius egregiè commendatur uigilantia & cura, quam pro Chriſti ouili fidus paſtor gerat, ne ſub pelle ouina lupi rapaces irrepentes, gregem Chriſti falſa & erronea doctrina lacerent.

NICETAS.

Nicetas Aquileienſis epiſcopus fuit: ſucceſsit fortè Iuliano. ad eum Leo ſcripſit epiſtolam, quæ numero eſt 79. Vixit circiter annum Domini 459, iuxta Marianum Scotum.

SEPTIMIVS ALTINVS.

Septimius, Eccleſiæ Chriſti quæ fuit Altini urbis prouinciæ Veneticæ epiſcopus, ut colligitur ex epiſtolis Leonis octogeſimaquinta ad ipſum Septimium, & ſequente ad Nicetam. Ob hoc meritò poſteritatis memoria dignus, quòd uidetur ſtudiũ habuiſſe, ut doctrinæ puritas illibata & ſine fermento conſeruaretur. idq́; uel hoc ipſo declarauit, quòd diligenter attendit, ne qui ex

Pela-

Pelagiana & Celeſtina hæreſi, ſimulata conuerſione Eccleſiæ imponant, & ſub nomine piorum ac rectè ſentientium doctorum ſuos errores occultè in uulgus ſpargant, & ſimpliciores ſeducant. & propterea hortator Leoni Romano extitit, ut apparet, ut cum Niceta quædam in hunc uſum conſtitueret, quibus palàm deprehēdi poſſet, uerénè ac seriò, an uerò ſimulatè ac fraudulenter ad Eccleſiam reuerſi eſſent, qui hoc errore aliquando deuiaſſent.

VIGILIVS TRIDENTINVS.

Vigilius patria fuit Romanus, Maxentia matre nobili natus, ab ipſa pueritia Chriſtianus. Athenis honeſtis & liberalib. diſciplinis, ac ſimul in doctrina pietatis inſtitutus eſt: ut Petrus de Natalibus libro ſexto, capite decimo: & autor uitæ Vigilij indicant. Tridentum uenit unà cum matre, & duobus fratribus, ibique paulo pòſt defuncto iſtius Eccleſię epiſcopo Aſterio ſuffectus eſt à populo, anno ſuæ ætatis uiceſimo. In ea functione magno ſtudio, fide & conſtantia Euangelium Chriſti prædicauit, & conuertit tum ſuæ ciuitatis populum uniuerſum; quæ maiori parte adhuc idolis ſeruiebat, tum etiā in alijs paſsim locis plurimos, ubi paganiſmus adhuc graſſabatur, ad quæ ꝓfectus eſt, cū Siſinnio, Martyrio & Alexādro. Ac dono miracula edendi præditus fuit.

Extāt hodie ſub nomine eius hęc ſcripta.

Diſputatio inter Sabellium, Fotinum, Arium & Athanaſium, de Chriſto & fide ſanctæ Trinitatis, liber unus.

Libri 5. cōtra Neſtorij & Eutychis hæreſin, de duab. in Chriſti unica ꝑſona naturis.

Tribuit etiam Petrus ei, quòd epiſcopum Gennadius Vigilium quendā ſcripſiſſe meminit, ad quendam Simplicianum, in laudē martyris. Item epiſtolam continentem geſta martyrum ſui temporis apud Barbaros. Meminit Petrus & alterius epiſtolæ, quam ſcripſerit ad Chryſoſtomū, de paſsionibus Siſinnij, Martyrij & Alexandri.

Et ad ſcriptum diſputationis Athanaſij cum Sabellio & cæteris hæreticis, quod attinet, ſciendum eſt, illud hactenus Athanaſio adſcriptū, & inter eius lucubrationes in ipſius operibus relatū, fuiſſe mutilum, imperfectum & deprauatum. Verùm non eſſe Athanaſij Alexādrini, & doctiſsimi quique propemodum non dubitarunt: & eſt illud etiam nō difficile adeò iudicatu, ſi quis modò & ſtyli fluxum, & temporis rationem diligentius conſideret, quorum neutrum ullo modo Athanaſio congruit. Huc accedit ipſius authoris teſtimoniū non obſcurum, quòd eius diſputationis expreſsè mentionem facit ſub initium quinti libri contra Eutychen, his uerbis: Et quanquam de Conciliorum diuerſis ſanctionibus & nominum religioſè additis nouitatibus pleniſsimè in ijs libris quos aduerſus Sabellium, Fotinū & Arium, ſub nomine Athanaſij, tanquam ſi præſentes cum præſentibus agerent, ubi etiam cognitoris perſona uidetur inducta, conſcripſimus.

His iam tertio loco addi poteſt ſtyli conuenientia, inter hanc diſputationē, & libros contra Eutychen, quæ tanta eſt, ut non ouū ouo ſit magis ſimile. Nec refert quòd ipſe author eam diſputationem non librum, ſed libros nominat. poteſt enim fieri, ut quæ continuato iam ſermone, librariorum fortè incuria leguntur, olim in partes unam atq; alteram fuerint diuiſa, atq; alterius diei diſputatio, quæ in Athanaſij exemplaribus etiamnū hodie diuiſim collocata eſt, alterius libri initium extiterit.

Videtur etiam Vigilius ſub perſona Athanaſij ſeſe conſtituere authorē, & alterius cuiuſdā libri aduerſus quēdā Arianę hęreſeos diaconum Maribaudū. hęc enim ipſius ſunt uerba paulo ante finē diſceptationis illius: Sicut in libro quē aduerſus Maribaudū nefandæ hæreſeos ueſtræ diaconū edidimus, pleniſsimè conſtat expreſſum, &c.

Rurſum in fine eiuſdē diſputationis etiā adhuc alius cuiuſdā libri author eſſe uidetur, cōtra quendam Palladium, qui Ambroſij iam defuncti quędam dicta calumniabatur, cui ſe uno libro reſpondiſſe ſub Athanaſij perſona affirmat.

Et hæc de ſcriptis ipſius: ex quibus ea quorum nobis eſt copia, ſatis arguunt, doctorem fuiſſe non omnino indoctum, nec prorſus mutum, ſed eloquentem ſatis, eo quidem orationis genere: quod tunc fuit in uſu. Eſt quidem dictio ipſius aſperior paulo, & impolitior, quòd uerbis interdum ſordidioribus ac putidioribus utitur: cōpoſitionis tamen elegantia & numerorum uetuſtas nō penitus inepta. Rerum certè ſacrarū & Eccleſiaſticorū dogmatū cognitio neutiquam ipſi defuit: ueluti teſtimoniorū quæ tam ex Prophęticis & Apoſtolicis, quàm etiam Patrū & Cōciliorū ſcriptis coaceruat, multitudo oſtendit. Ex quibus ſunt, Gregorius Naziāzenus, Baſilius, Athanaſius, Theophilus, Cyrillus, Hilarius, Euſebius, Ambroſius, Auguſtinus, & Hieronymus: Nicena, Sardinenſis, Syrmienſis, Epheſina prima, & Chalcedonenſis, ſynodi.

Dogmatica Vigilij.

In uerbo Dei prædictum eſſe monet, de multitudine & uarietate hæreſium: libro quinto contra Eutychen.

Doctrinam de Deo, & de Chriſto, præcipuè illuſtrauit. unū enim Deum, & tres perſonas Diuinitatis eſſe, docet libro primo

contra Eutychen. Et perſonas proprietatibus ſuis (quales ſunt, gignere, gigni, naſci, & procedere) diſcernit libro eodem.

Chriſtum docet habere diuinam naturam de patre, & humanam de matre: libro tertio contra Eutychen. Et tamen non duas perſonas, ſed unam eſſe: ſicut homo duabus naturis, carnis & animæ conſtans, una tantum ſit perſona, libro quinto. Et paſsionem eius ad carnem & naturam, & ad uerbum ſecundum perſonam refert, quia & uerbi & carnis ſit una eademq́; perſona: libro ſecundo. Ac oſtendit, ideo eum Deum & hominẽ eſſe oportuiſſe, ut officio mediatoris fungi poſſet: libro quinto contra Eutychen.

Libero arbitrio ante conuerſionem eum nihil tribuiſſe, inde apparet, quòd indicat falſos doctores, etiamſi ueritate & teſtimonijs certiſsimis Scripturę adeò conuincantur, ut errorem palpare poſsint: tamen contra manifeſtam ueritatem à diabolo faſcinati, ſuas opiniones defendant. Libro quarto contra Eutychen.

Eccleſiam magis Chriſti uerbis, quàm cõcilijs credere, indicat libro quarto.

Falſam eccleſiam errores defendere, refert libro quinto. Quamuis etiam interdum cõſona uerbo Dei uideatur dicere, lib. quarto. Aliud enim eam ore, aliud corde geſtare, & mutilatas in patrocinium ſui erroris ſententias ex Scriptura detorquere: ibidem. Et plerunq; eam maximam eruditionis & pietatis formam præ ſe ferre: libro quinto.

Certamina.

Contra hęreticos, Sabellium, Photinum, & Arium, peculiari ſcripto pugnauit acerrimè. Ad eundem modum & cõtra Neſtorij, & maximè Eutychis impia dogmata, eorũdemq́; propugnatores, uehementiſsimè dimicat libris quinq;, ex profeſsò in hoc ipſum ſcriptis: in quorum quarto libro, etiam Leonis I. epiſtolam contra Eutychen ſcriptam: & quinto, Chalcedonenſis cõcilij de fide decretum acerrimè defendit, ita ſanè, ut argumentorum ſoliditate, rationum firmitate, ſententiarum grauitate & orationis uehementia nulli profectò in hoc genere ſcriptorum inferior extiterit: niſi quòd hoc cũ plurimis commune habet Eccleſiaſticis, quòd in hæreticis refutandis non tam laborat, ut aptiſsima quæq; teſtimonia deligat, quàm ut multa in unum congerat: atq; ita non acumine ſolùm, & firmitate aduerſarium cõfigat, ſed etiã pondere ac multitudine quaſi obruat.

Maritum fuiſſe Balæus refert, in Appendice de Siricio papa, Cẽturia prima, ſub 41. Anglicano ſcriptore.

Vitam martyrio finiſſe, Petrus tradit, hac occaſione. Quia ardenti pro domo Dei zelo flagrans, penitùs extinctum cupiebat Gentiliſmum, accidit ut aliquando hoc nomine expaciaretur cum fratribus germanis Claudiano & Maiorino, & quodam presbytero Miliano, ad quendã ſui epiſcopatus locum in alpib. ſitum, cui Radenna nomen, in quo ſolo ex ipſius iuriſdictione Ethniciſmus erat reliquus. Cumq́; ibi Chriſtum prædicaſſet, & ſimul etiam Saturni idolũ euertiſſet, à ruſticis lapidibus obrut⁹ eſt, ſolis socijs ſuis incolumibus elapſis: ad VI calend. Iulij, uiceſimo ſui epiſcopat⁹ anno. Cuius poſtea corpus ad eccleſiam ſuam delatum, & in templo illo quod ipſe extruxerat, piè conditum eſt: nomine quoque templi uerſo, ut Vigilij diceretur, quod Geruaſij & Prothaſij hactenus nominatũ fuerat. Sepulturã ipſius ſecuta miracula, idem memorat. Quo anno à Chriſto paſſo, ipſe quoque ſit paſſus, non ſatis explicatum eſt. Ex ſuperiorum cõmemoratione conſtat, totius eius uitæ curriculum fuiſſe quadraginta annorũ, non amplius. Si igitur uel ultimo Gratiani anno ſaltem natus fuit, tum eius paſsio in quadringenteſimum & uiceſimum circiter, poſt natũ Chriſtũ, annũ incidit: à quo Leo Rom. epiſcopus primus eius nominis, & Chalcedonenſe cõcilium porrò abſunt triginta amplius annis. At uerò ſi rectè ei tribuuntur libri illi contra Eutychen, neceſſe eſt poſt Leonem & Chalcedonenſem ſynodum eum uixiſſe. Autor uitę Vigilij circiter annum quingenteſimũ, quo tempore Anaſtaſius Romanum Imperium, Gelaſius Romanam eccleſiam gubernauit, eum claruiſſe indicat.

INGENVVS.

Ingenuus, Ebredunenſis prouinciæ alpiũ maritimarũ metropolites fuit, tempore Hilarij Romani. id teſtatur epiſt. eiuſdem Hilarij ad Leontium Veranum, & Victurium, Gallię (ut opinamur) epiſcopos. Alicui⁹ autem exiſtimationis fuiſſe ipſum, uideri poteſt, quòd ualde honorificam eius mentionẽ faciat Pontifex. Apparet autẽ ob iura quarundam eccleſiarũ, Gemelienſis & Niceenſis uidelicet, ipſum cõtendiſſe cum alio quodã epiſcopo: quod tum quale fuerit, aut quis aduerſarius, num fortè Anxamius iſte, cuius ibidem fit mentio, & quæ actiones inſtitutę, non eſt clarum. In urbe Roma ſynodo cuidã eodem Hilario præſidente interfuit, ſicuti Catalogus eiuſdem teſtatur. in decretis Hilarij, in primo loco numeratur.

EPISCOPI ITALI, *incertæ eccleſiæ.*

VITALIVS & MISINVS.

Vitalius & Miſinus (ut Euagrius lib. tertio, capite decimoquarto) ſeu Siminus (ut Nicephorus lib. decimoſexto, & capite decimoſexto)

decimoſexto) ſeu Meſſenus (ut Platina in Felice habet) epiſcopi fuerũt alicubi in Italia. Felix tertius eos in Græciam, ad Imperatorem Zenoné ablegauit, in cauſa Acacij Conſtantinopolitani, ut operam darent apud Imperatorem quò Chalcedonẽſis ſynodus confirmaretur, & Petrus Alexandrinus epiſcopus ſua adminiſtratione deponeretur: ue luti Euagrius & Nicephorus meminerunt. Sed illi, ſiue aperta ui, ſiue munerib. corrupti, ad partes Acacij acceſſerũt: & id quod in mandatis habebant, non ſunt rectè exequuti. Quare à monachis accuſati in ſynodo, excommunicati & depoſiti ſunt. Euagrius libro tertio, cap. uigeſimo, & uigeſimoprimo: & Platina, & Liberatus capite decimooctauo. Meſſenũ autem culpam & agnouiſſe, & deprecatum eſſe, & ad pœnã ſe obtuliſſe, cui etiam pœnitẽdi tempus aſcriptum ſit, & à Gelaſio (poſtquam ſatisfeciſſet) abſolutum, ac Eccleſiæ ſuæ reſtitutum fuiſſe, Platina author eſt in Felice & Gelaſio, & Põtificales libri. A'Felice damnati Meſſeui, & à Gelaſio reſtituti, Marianus etiã Scotus meminit, ſub annũ Anaſtaſij Imperatoris quartũ, Incarnationis uerò Dominicæ quadringenteſimum nonageſimumquintum.

ARCHIDAMVS.

Archidamus ab Innocentio in Africam miſſus eſt, ut patet ex epiſtola Innocentij ad Aurelium. Meminit etiam eius Zoſimus in epiſtola ad clerum Rauennatium. A'Sixto ex concilio Romano Hieroſolymam, ob Polychroniũ etiã ablegatur, ut patet ex actis.

BONIFACIVS.

Ad hunc Bonifaciũ ſcribit Innocentius, certiorem reddens eum de Antiochena eccleſia, ad coniunctionem Romanæ reuerſa. Vnde apparet, ipſum etiam alicubi in Italia Eccleſiæ curam geſsiſſe: quod tamen incertum eſt. In eadẽ epiſtola, quę eſt ordine decimaquarta, fit mentio Pauli Diaconi, per quem Bonifacio literæ fuerant miſſæ.

FALCIDIVS.

Falcidius Romanę eccleſię miniſter fortè fuit, ex Auguſtini ſcriptis cognitus inde, quòd moto certamine Leuitas ſacerdorib⁹, diaconos presbyteris ęquiparãdos uoluerit. Cuius opinio, quęſtione cẽteſima prima ueteris & noui Teſtamenti in Auguſtini Quæſtionum libro confutatur.

GERMANI DOCTORES.

SEVERVS.

SEuerum diſcipulum Lupi, Trecenſis epiſcopi, narrat Treuiris ordinatũ, Germanię populis prędicaſſe, Vincẽtius in Speculo libro uiceſimo, capite decimoſexto.

SOLENNIS FRANCORVM.

Sub annũ Imperatoris Zenonis decimũ ſeptimum, narrat Sigiberti Chronicon, claruiſſe quendã Solennem Carnotenſium epiſcopum, qui Francis Chriſtum prædicarit magno ſtudio & aſsiduitate.

FRIDELINVS.

Fridelinum uiatorem nominat Balęus In decimaquarta Centuria, ubi ipſum quoque inter Scoticos locat ſcriptores, ordine decimum. Regis Scotorum & Hiberniæ olim fuiſſe filiũ memorant. Peregrinationes ſuſcepit magnas & difficiles, & Chriſtum prædicauit paſsim. inſtituit etiã cœtus & collegia docentium, per quos porrò Chriſtiana religio propagaretur ad poſteritatem.

Ac nominantur quædam loca, ubi & docuerit: & monaſteria, quę tum erant officinę ſcholaſticæ, inſtituerit: & in primis quidem Galliæ, in quibus circumquaq; concionatorem egit. tandem uerò Pictauiam ad Hilarium uenit, ubi poſtea in eiuſdẽ cœnobio pater monachorum extitit, & Hilariũ tranſtulit, ac magnificum ibi cœnobium Clodouei ſubſidijs erexit. inde pòſt diſcedẽs, idem fecit in Belgis, & aliud monaſteriũ inchoauit in honorem Hilarij, non procul ab amne Moſella. Hoc quoq; loco relicto, paulo pòſt in altis Voſagi cacuminib. eidem Hilario templum erexit. Idem fecit & Argentinæ, Curiæ Rhetiorum, & alibi per Burgundiæ prouincias. Poſtremò appulit ad Inſulam Rheni, ubi hodie oppidum Saccingũ eſt, uulgò *Seckingen*, in finibus Septentrionalibus Heluetiorũ, ſedecim millibus paſſuum ſupra Baſileam, ut ibi quoq; ędiculam cõderet. uerùm ab habitatoribus prehẽſus, uirgis cęſus, & ex inſula eiectus eſt. Adijt ergo regem Clodoueum, eiq́; aliquoties concionatus, ab eo mox totius iſtius inſulæ donationem accepit liberrimã. Inſtituit ergo ibi collegium fœminei ſexus, quod hodie adhuc durat: & collectis aliquot diſcipulis, ſacras eis literas explicauit, uſq; ad uitę finẽ. Teſtatur autem eius hiſtoria, ipſum etiã miraculorum dono fuiſſe clarum. Nã rege Clodoueo è uiuis ſublato, accolę eiuſdem inſulæ iterum aduerſus illum tumultuari cœperunt. Vt igitur contra tumultuantium uim, & toties illatas iniurias ſeſe muniret, Rhenum ex dextro ac ueteri alueo, precibus ad Deũ fuſis, in ſiniſtrum conieciſſe legitur, ac ita tutũ ſibi receptaculũ feciſſe. Quo miraculo omnium incolarum animos in ſui admirationem ac amorem pellexit. Mortuum quoq; reſuſcitaſſe ſcribitur, hac occaſione. Fuerunt illa tempeſtate duo germani fratres, nobilitate & diuitijs pollentes, in Clarona, uulgò Glaris, Heluetiorum urbe habitantes, Vrſo ac Landulphus: ex quib. Vrſo, Fridolini piam uitam & honeſtam cum diſcipulis ſuis conuerſationem uidens, ſuarũ

poſſeſsionum

poſſeſsionum integram partem, à fratris patrimonio ſeiunctam, Fridolino, eiusq; cœnobio dicauit: ſcriptisq; diplomaribus, perpetuò poſsidendam tradidit & cõfirmauit. Mortuo Vrſone, cum Landolphus auariciæ ſtudio bona Vrſonis monaſterio legata ad ſe rapere conaretur, S. Fridolinus cũ eo coram Baldeberto Landtgrauio de recuperãda poſſeſsione certauit. ubi cum audiret, nihil ſe effecturum, niſi coram iudicibus ſisteret Vrſonem donatorem: abijſſe uir Dei Claronam, & magna uirtute omnipotẽtis uerbi Vrſonẽ ex mortuis reſuſcitaſſe, ſecumq; eũ ex Clarona ad pagum Rhenicum Rancquill uſq; per ſex miliaria adduxiſſe, ut corã Landgrauio cum fratre Landulpho expoſtularet iniuriam, legitur. Landulphus talib. miraculis exterritus, non ſolùm hoc cœnobio reddidit, quod Vrſonis prius fuerat, ſed ſuũ etiam adiecit.

Extant eius hiſtorię in illo monaſterio hodie hi uerſiculi:

Prædia pro Domino dant fratres: hic Fridolino.
Tempora poſt multa negat alter, fratre ſepulto:
Suſcitat hunc teſtem Dominus, ducitq; benignus:
Turba timore tremit, ſanctus ſua iura redemit.

Extant & Henrici Glareani uerſus, qui ad hanc hiſtoriam alludere uidẽtur, in ſua Heluetia, de Glareana:

Sunt tibi in æthereo duo numina maxima cœlo:
Inclytus effugiens noctem Fridolinus opacam,
Hillarion Gallus, Pictonæ gloria gentis, &c.

Exhortationum ad ſacras uirgines librũ unum ſcripſiſſe fertur. Quando claruerit, ex ſuperiorum narratione deprehenditur: nimirum Hilarij Pictauorũ epiſcopi, & Clodouei ſeu Lodouici primi Francorum regis temporibus. Ac ſit in eius uita, cuius deſcriptionis author fuit Noggerus abbas S. Galli in Heluetijs, mẽtio, anni quadringenteſimi nonageſimiquinti, quo Seccingẽſe illud monaſterium cõdidit. Cęterùm regi Clodoueo ſuperuixiſſe eundem Fridolinum, ex hiſtoriola de translato per miraculum Rheni alueo, manifeſtum quoq; eſt. at is circiter annum poſt Chriſtum natum deceſsiſſe ſcribitur, quingenteſimum & decimumquartũ, à Sigeberto: cum, iuxta Hieronymũ, Hilarius iſte Pictauiẽſis obierit anno trecenteſimo ſeptuageſimoſecũdo. Amplius ergo annis cẽtum & triginta Chriſtum peregrinando populis annunciaſſe colligitur. Confectus autem ſenio, & longa ætate, demum Saccingi ſepultus eſt, ad ſiniſtram chori partem, e regione Vrſonis illius, qui ad dextram cubat. Poſtea uerò, ex eo loco Fridolinus in ſummũ eius aræ collocatus eſt. Fridolini ſepulti Saccingi Glareanus meminit in ſua Heluetia:

Vltima Rauriacam portendit brachia ad urbem
Sacconium attingens, Fridolini nobile buſto.

Hiſtoriam uitæ Fridolini à Noggero conſcriptam, in Heluetijs extare, animaduerti poteſt ex Ægidij Tshudl Alpina Rhetia, capitibus duodecimo & decimoquinto.

SEVERINVS EPISCOPVS
in Bauaria & Auſtria.

Seuerinum ex Africa oriundum fuiſſe, & hominem profeſsionis monaſticę, ex Eugypio conſtat, homine Norico, Seuerini diſcipulo & comite: iuxta Auentinum libro ſecundo Annalium Boiorum, in Imperatore Anthemio, ſub finem. qui Eugypius ſui pręceptoris Seuerini uitam cõſcripſit, ut habet Iſidorus Hiſpalenſis. Rauennatenſium epiſcopum nominat Otho Phryſingenſis: & tamen iuxta Comogenis radices in cella à ſe cõſtructa habitaſſe, & uerbũ Dei prædicaſſe, oſtendit libro quarto, capite trigeſimo. Ad ulteriorem Danubij ripam in Noricorum finibus cœnobium habuiſſe eũ, Paulus quoq; Diaconus meminit, duodecimo capite primi libri de Longobardorum geſtis. Poſt mortem Attilę eum ad Vindelicos & Noricos, Romanorũ adhuc tum prouincias, cõceſsiſſe, unà cum fratre Victorino, Vandalorum fortè crudelitatem deuitare cupiẽtem, ex Eugypio (Auentino ibidem referente) liquet. Primùm autem aliquandiu moratus eſt Bathauiæ, quæ nunc urbs eſt epiſcopalis præclara inferioris Bauariæ, ad confluentes Danubij & Oeni: ubi etiamnũ hodie fanum extat eius nomini dicatum, in ripa partis ciuitatis quę Oenana (*die Inſtadt*) dicitur, ad cõgreſſum Oeni & Boiotrę. Egit aliquantiſper & in Quintianis, ſeu Quintianorũ colonia, quæ nunc uillæ ſunt *Kyntzen* dictæ, ſupra Bathauiã, inter Viliſſouiam (*Vilſchouen*) & Auſtrauiam (*Oſterhouen*) poſtea uixit apud Fabianã, quæ nũc eſt Vienna Auſtriæ, ſub monte Cęcio, qui mons Caln' (*der Kalenberg*) hodie dicitur: ubi hoc quoq; tẽpore loca ſunt, huius uiri nomen referentia.

Quæcunq; autem cauſæ fuerint, quæ in iſta loca illo tempore eum cõiecerint, & undecunq; etiam aduenerit, ſatis ex ipſius geſtis manifeſtum eſt, diuinitùs illum iſtis terris miſſum fuiſſe. Sua enim fide, pietate, uirtute, iuſticia & precibus, non iaculo, aut arcu, nec armis ullis alijs, crebrò ea loca ab imminentibus maximis calamitatibus ſeruauit, & tutatus eſt.

Propheticũ ſpiritũ habuiſſe, euẽtus multi declarauerunt. Cum enim diuinitùs præſentiſceret, impẽdere iſtorum locorum incolis grauiſsimas calamitates, tametſi nullã peculiarem publicæ gubernationis (ut apparet) functionem teneret, nec quẽquã ex ſua excuteret: tamen ex charitatis officio hinc inde paſsim itinera fecit, & de imminentib. periculis pręmonuit, pœnitentiamq; cõcionatus eſt

natus eſt ſeriò omnibus omnium ſtatuum & ordinũ hominibus, Eccleſiaſticis & politicis, gubernatoribus & ſubditis, epiſcopis, clero, regibus, principibus, diuitibus & pauperibus, quorum omnium erat ſtatus corruptiſsimus. Eccleſiarum gubernatores & miniſtros omnis generis luxus coarguit, officij admonens, non ad quæſtum aut fabulas: ſed Chriſtum mundi redemptorem ad hominum ſalutem prędicare, eundem quoque uitæ innocentia ſequi, pauperibos eleemoſynas diſtribuere, & reliquis bono exemplo præire iuſsit. Politicos monuit, hoſtes Reipub. & religionis non armis, nec telis ſolùm, ſed pietate & liberalitate uincẽdos. Diuites, qui in iſtis bellorum tumultibus frumenta coemebant, & futuræ fami (quæ in eiuſmodi rerum alea crebrò accidebat) reſeruabant, ad benignè liberaliterq; elargiendũ pauperibus hortabatur. Deniq; unumquenque in ſua uocatione officij commonefaciebat, & omnes in communi ad meliorem frugem Chriſtianæ pietatis, & uerę pœnitentię reducere conabatur: eam ſolam & onã eſſe uiam ad placandam iram Dei dictitans. Omniom uerò maximè dehortatus eſt ſingulos à curis & ſordibus rerum terrenarum & caducarum, ne illis implicarentur, quæ haud ita magnopere tam turbulento rerum ſtatu uſui eſſe poſſent: imò quę magis oneri, & nõ rarò multis exitio eſſe ſolerent: ea potius omni ſtudio meditanda, quæ cœlo homines aſſererent. Futurũ enim prędixit, ut haud ita longo tempore poſt ſuam mortem, illæ Romanorum prouinciæ, Noricũ & Vindelica perirent, & Romanum nomen penitus in illis extingueretur, oppida excinderẽtur, & cuncta in uaſtiſsimam ſolitudinem redigerentur: nec fore immunia ipſa templa, nec ſacerdotes, imò nec ipſa cadauerũ ſepulchra, &c. Talia pręmonuit. & qootquot pij ipſius monitis paruêre, quoad ipſe uixit, incolumes & ſalui euaſere, nec quicquam incommodi accepêre: cõtrà qui ſalutaria ipſius prę cepta contempſere, illis ſua temeritas exitio fuit. Quorum autem ſolùm ciuitates cõmemorantur, qoæ eum ut uatem inſanum irriſerũt, ideoq; deletę ſunt, tres qoidem ab hoſtibus, una uerò à ciuibus aliò commigrantib. exuſta: Aſturi, in confinio Norici ripenſis & Pannonię, etiam horam exitij indicaſſe fertur in templo, & ut reſipiſcerent obnixè obſecraſſe. Verùm cum irriſus eſſet ab ijs, inde abijt: & com uix egreſſus fuiſſet, irruerũt hoſtes Germani, ac capta urbe omnes trucidatunt. Idem ciuibus Iuuauij, (quæ nonc eſt Saliſburgũ) accidit, quos diu fruſtra monuerat Seuerinus, ut abiecta fiducia ſuarum uirium, urbe excederent. E' Comagenis uocatus, Boiodurum, quæ Bathauia nunc eſt, migrauerat: eamq; urbem iam ſemel atq; iterum ſua pietate & conſilijs à uiolentia & inſidijs Alemannorũ ſeruauerat. Verùm cũ & his ob impœnitentiam extremum imminere fatum intelligeret, ſuadet omnibus, ſecum Laureacum demigrare, qui ſaluti ſuæ conſulere cupianr. Atenim cum omnibus perſuadere non poſſet, reliquit ipſe ciuitatẽ: & cum nonnullis, qui eum audiebant, Laureacum receſsit, & haud ita multo pòſt oppidum illud per Alemannorum regem Hunimundum funditùs deletum eſt. Quintanorum orbis incolæ moti priorum oppidorum excidijs, & tantis calamitatibus, communi ſuffragio urbe ſua exceſſerunt, & cum uxoribus, liberis, & omni ſuppellectile Bathauiam commigrarunt: & proprijs tectis ſui oppidi egredientes, ignem iniecerunt, & ſolo ęquarunt: idq; ante Bathauię excidium factum, in quo poſtmodùm tamen pereundum ipſis fuit, quotquot ſancti illius Prophetę ſalubria monitaſpreuêre. Tiborina, Norici tum caput, diſertè celebratur, quòd authoritate ſoi paſtoris, paruerit Seuerini monitis, pœnitentiamq; egerit: eamq; triduano ieiunio oſtenderit, & hoſtium manus incolumis euaſerit: ſimiliter & alia caſtella plurima, quæcunq; ipſius Tiburinæ pœnitentiá amplexæ fuiſſent, cũ interim in agris omnia paſsim uaſtarentur.

Cum rex Rugorũ Lauteacum cum exercitu peteret, occurrit ei, & flexit Regis animum, ut inito cum oppidanis æquis conditionib. fœdere, urbem ſaluam relinqueret. Et hæc circiter annum Domini quadringenteſimũ ſeptuageſimumſextum, ſeptimum & octauum, ab eo geſta memorantur.

Tanta autem fuit eius authoritas, ut Noricorum & Vindelicorum oppida certatim eum accerſerent: & quocunq; adoentaret, eius aduẽtus ſaluti eſſe ꝓ certo habebatur. Epiſcopi iſtatum prouinciarum eum ut patrẽ uereri, ad ipſum accedere, nũcios mittere, & ſine eius cõſilio nihil agere. Et quádiu ipſius conſilia ſequebantur, omnia feliciter eis cedere: ubi uerò ea repudiabant, infauſta & exitioſa omnia euenire. Romanos illorum adhuc locorum dominos, in tantis tumultibus ſæpius ſuis reb. diffiſos, ceu parens conſolando erexit. Nec rarò ipſis eius pietas præſidio fuit, cum à ſuis Imperatoribus, qui de Occidẽtis imperio ipſi inter ſeſe cum maxima Reipublicę pernicie conflictabantur, deſtituerẽtur. Ipſi Germanorum reges & principes, Romanotum hoſtes infenſiſsimi, tamen eum obſeruarunt & coluerũt plurimùm. ad illos non ſemel profectus legatus eſt, & ſua aothoritate ab incurſationibus repreſsit, & ſocietate & fœderibus coniunxit. Hibuldus Alemannorum rex cum

exerci-

exercitu Bathsuiam properabat, ſimulans ſe Seuerinum uiſurum, reuera autem ut urbem occuparet. quod animaduertẽs, obuiã ei procedit, ne urbs tanti regis aduẽtu quid detrimenti caperet: eumq́; tanta conſtantia alloquitur, ut rex eius authoritate permotus, inceptum relinqueret: ac abiens, Seuerino ultrò optionẽ poſtulandi quicquid uellet, offerret. ille nihil aliud ab opulẽtiſsimo rege petijt, quàm ut gentem ſuam à Romanorum infeſtatione cohiberet, pacem cum iiſdem ſeruaret, captiuos ipſi condonaret.

Odoacer, ſiue Odagrius Rugorũ regulus, qui poſtea Italię regno & Roma potitus eſt, cum eius iam tum in animo conſilia uolueret, ad eum uenerabũdus uenit, & eius uaticinio non parum confirmatus eſt. cuncta enim quæ ipſi poſtea euenẽre, ueraci ſpiritu prædixit: ut & Phriſingenſis tricesimo capite libri quarti, hauddubiè ex Eugypij quoque narratione annotauit.

Sanationum & miraculorum donis etiã celebris fuit. Habebat Filitheus Rugiorũ rex, Flacithei filius, coniugem Giſam, mulierem auaram, crudelem & imperioſam, quæ Romanos non ſolùm captiuos abduci iubebat, ſed grauiſsima ſeruitute quoque, uelut uiliſsima mancipia premebat, & ad ergaſtula condemnabat. Hoc nomine cum eam Seuerinus obiurgaſſet, arrogantius illa reſpondit: Quid tu homuncio aliena, quæ nihil ad te attinent, curas? quin in conclaui preculas immurmuras? Cum ſeruis noſtris quid nam iure noſtro agamus, ne cogitare quidem tibi fas eſt. Ita quidem illa: ac mox filius eius morbo correptus eſt. Tum ipſa à Seuerino ueniã petens, omnes Romanos carcere ſoluit, & liberos poſtliminio redire dimittit. Seuerinus, ut ei uiciſsim gratum faceret, precibus filium ſanitati reſtituit. Eidem præterea & marito regi futurum prædixit, ut diuinitùs punirentur, ni ab impietate deſiſterent: id quod exitus etiam comprobauit, per regẽ Theodoricũ, qui eos extinxit: ſicut & Paulus Diaconus aſsignauit libro primo de geſtis Longobardorum, capite duodecimo.

Fertur & leproſum Mediolano ad ſe adductum mundaſſe: item mulierem ſeminecem incolumitati reddidiſſe. Ad oppidum ſuperioris Norici Cucullũ, locuſtas ab agris uniuerſis fugaſſe ſcribitur: uno tantum excepto, poſſeſſoris cuiuſdã, qui ad ipſius monita cum reliquis ad templum & preces ire contempſerat.

Deniq; oſtendit ipſius hiſtoria uniuerſa, hoc unum cum primis ſpectaſſe, quo pacto ſaluti in tam luctuoſiſsimo rerum ſtatu omnibus foret: & tantis pœnis diuinitùs graſſantibus, homines ad agnitionem peccatorum deduceret, & à rerum temporalium & momentanearum amore & fiducia auulſos, ad amorem cœleſtium & futuræ uitę, & maximè ad Chriſti propitiatoris uerã cognitionem reuocaret, eumq́ue ut unicum in tantis neceſsitatibus, ac uerum & infallibilem opitulatorem monſtraret, qui maiores ipſorum ſępius etiam in maximis periculis ſeruaſſet: eundem ipſis quoq; non defuturum, modò in uera pœnitentia ad eum ipſi quoque accederent.

Si eius exceptæ cõciones in ſcripta eſſent relatæ, de multis doctrinæ articulis illuſtria teſtimonia in medium proferri potuiſſent.

A' Laureaco Fanium diſceſſerat, ut ibi cõfectus iam ſenio, Deo & religioni uacaret. Poſt paucos annos, cum ſibi uitę finem adeſſe intelligeret, ad ſe uocauit Filitheũ, Giſam, Fridericum, Rugorum principes: eisq; Romanos, iſtorum adhuc locorum incolas, cõmẽdauit: utq; fœdus cum eis obſeruent, obteſtatus eſt. Vicinos deinde Romanos, qui ipſius turbati erant morte, conſolatus ſcribitur, ac bono eſſe animo iuſsiſſe: & prædixiſſe, ea loca ab hominibus tum quidem ſatis frequentata, tamen paulo pòſt in ſolitudinẽ uaſtiſsimam redigenda. Ipſis tamẽ bene ſperandum. Fore enim breui, ut in Italiam omnes incolumes traducantur. & tamen orare ſe, ut ſua quoq; oſſa ſecum auferãt. Deceſsit autem ſexto Idus Ianuarij, anno à reſtituta ſalute quadringẽteſimo octogeſimoprimo, ut Auentinus annotauit libro & loco ſuprà ſignato. Bruſchius libro primo de Laureaco, in ſexto eius Eccleſiæ epiſcopo, annum ipſius Seuerini obitus aſsignauit nonageſimumquartum poſt quadringenteſimum, quando Romanæ eccleſiæ præfuerit Gelaſius.

Paulo pòſt autem, cum iuxta ipſius prædictionem ex illis locis Romani in Italiam ſecederent, ipſius ſimul oſſa tranſlata ſunt, et in regno Neapolitano recondita: ut ex Eugypio iſtarum rerum ſcriptore conſtat. Corpus eius Neapoli retineri, etiam Paulus Diaconus loco iam ſuprà quoque citato meminit: tametſi uitam omnem in Noricorum finibus exegerit.

Petrus de Natalibus, qui & ipſe quædam de eius uita recitat, locum quò eius corpus ſit tranſlatum, nominat Caſtellum Lucullanum, iuxta Neapolim: & factã eam tranſlationem per manũ Victoris (epiſcopi Neapolitani fortè) iuſſu Gelaſij papæ. atque ibidem nomine Seuerini monaſterium conſtructum: libro ſecundo, capite quinquageſimoſexto. Atque inde fortaſsis eſt, in annis obitus ipſius diſcrepantia: ut Auentini numeri reuera ad ipſius obitum ſpectent, Bruſchij ad tranſlationem.

LVCIL-

LVCILLVS, VALENTINVS, *Syluinus, myſtæ Vindelicorum: Conſtantius, Paulinus, & Maximus, Noricorum epiſcopi.*

Horum fit in hiſtoria Seuerini mentio, & apparet eos fuiſſe ipſius diſcipulos, atq; ex collegio ad Fabianam prodiiſſe, ad docendas illarũ prouinciarum eccleſias, & refutãdas Arianorum blaſphemias, quę ſimul cum alijs corporalibus malis ibi graſſabantur, & turbas dabant.

Et Lucillus quidem uir pius, & doctus in Chriſti & pietatis doctrina, aliquãdiu in urbe Patauienſi cõcionatus eſt. deinde circa annum Domini quadringenteſimum & ſexageſimum deſignatus eſt epiſcopus Fabianẽſis, poſt quendam Marcianum: Bruſchius in Conſtantio ſeptimo Laureacenſi epiſcopo, libro primo. Videtur ex Auentini narratione hic idem eſſe, qui poſt obitum Seuerini, iuxta eiuſdem uaticiniũ, cum Romanis populis ex iſtis ſedibus in Italiam migraſſe dicitur, tametſi Lucilius ibi nominetur.

SYLVINVS, Quintianorũ hauddubiè fuit myſtes, & in miniſterio uerbi doctor. Extat enim & hodie in illis locis templũ eius nomini conſecratum.

CONSTANTIVS ex cella Seuerini euocatus, & à papa Celeſtino Laureacẽſi epiſcopatui præfectus legitur: ad cuius gubernaculum ſedit anno Chriſti quadringenteſimo uiceſimoſeptimo, Theodoſio iuniore imperãte: Bruſchi⁹ autor. Sub hui⁹ gubernatione, cum iam Seuerinus quoq; eò è Bathauia conceſsiſſet, oppidum ab hoſtibus expugnatũ quidem: ſed precib. & cõſilio Seuerini fruſtra id tentatũ eſt, & periculũ oppidani euaſerũt: idq; factum circiter annum Domini 477, ut in Seuerino dixim⁹. Deniq; ad annũ quadringenteſimũ & octogeſimũſeptimũ, ipſum deceſsiſſe, Bruſchius habet.

PAVLINVS, Tiburinæ (quę caput erat Norici) epiſcopus fuit, illo quoq; ipſo tẽpore, quo Germaniæ populi illas terras, Romanorũ exoſi imperium, miſerè lacerabãt. Hũc, ut & alios, monuerat Seuerinus, de impendentibus malis. Eam monitionem neutiquam ſibi contemnendam ratus pius paſtor, triduanum indicit ieiunium per diœceſim ſuam: Deumq; pœnitentia, cuius ea ieiunia erant ſymbolũ, placare conatur. Nec eũ pius ipſius conatus fruſtratus eſt. Dei enim ꝓtectione, ipſius, cuius paſtorẽ agebat, ouile defenſum eſt: & alia caſtella plurima, quæ eius monitis paruerãt, & pœnitentiã imitata fuerant, cum cęteraloca paſsim uaſtarentur.

MAXIMVS, comes fuit Lucilli, & ab ipſo Seuerino emiſſus, & Iuuauenſium demum doctor conſtitutus, uerbum Dei prædicauit: & ab Arianorum impietate & furoribus, in ueritatis uiam incorruptam reducere ibi homines, ſedulò operam dedit. Seuerinus hunc mõnuerat, miſsis priuatis à Bathauia nuncijs duobus, uno mox alterũ inſequẽte, ut urbe excederet cum omnibus, quotquot ſalui eſſe cuperẽt: impẽdere nãq; extremũ urbi fatum, & inexorabile exitiũ: ac ſubſequenti nocte interituros, quicũque non eueſtigiò aufugerent. Verùm ille fortè à reliqua multitudine ſeductus, uiribus ſui populi & urbis munitionibus cõfiſus, aut ſuis quibuſdam rationib. falſus, loco nõ receſsit. Altera erga nocte adſunt exinopinatò hoſtes Heruli & Oſtrogoti, duce Vidomaro: urbemq; captam diripiunt, incendũt: & populo captiuo abducto, Maximũ in crucem agunt: & alios eius ſymmiſtas amplius quinquagintaquinq; è rupe montis, quò ſeſe abdiderant, pręcipitant. Factũ anno quingenteſimo & ſeptuageſimoſexto. In æde Amandi Saliſburgi, quę tamen nunc eſt Margaretę ſacra, humati referuntur: atq; ibidẽ hæc in tabula ſcripta publicè leguntur: ipſæ quoq; cauernæ adhuc ibidem in monte ad monaſterium Petri uiſuntur.

PAVLVS PANNONIVS.

Paulum Gẽnadius celebrat, uocatq; preſbyterum, & natione Pannoniũ fuiſſe refert, & quædam etiam ſcriptis edidiſſe: De uirginitate ſeruanda, & contemptu mundi, ac uitæ inſtitutione, uel morum correptione, orationis quidem genere mediocri, ſed diuino tamen, libros duos ſale conditos, ad quãdam nobilem & Chriſto deditam uirginem Conſtantiam.

GLYCERIVS, SALONAE *epiſcopus in Dalmatia.*

Fuit Glycerius Dalmata, iuxta Euagrium, & unus ex Romanis principib. qui aliquãdiu de Occidentis imperio cũ ſumma Reipublicę pernicie inter ſeſe acerrimè dimicabãt. & Rauennę imperio potitus fuerat, Olybrio remoto: quẽ poſt quinquenniũ (ut habet Euagrius libro ſecundo, capite decimoſexto) Nepos rurſum ea ſublimitate exuit, & apud Salonas Dalmatię urbem epiſcopũ fecit: ut recitat Nicephorus libro decimoquinto, capite undecimo. Idẽ refert & Palmerius Florentinus, in ſuo Chronico. Eadem eſt etiam hauddubiè ſentẽtia Euagrij quoq; loco antè memorato, tametſi ſcriptio uideatur deprauata. Paulus Diaconus Portuẽſem eum epiſcopum ordinatum, poſtquam regno etiam ipſe priuatus eſſet, ſcribit: libro quarto de geſtis Romanorum.

DOCTORES GALLICANI.

GRAECVS.

Gręcus Maſsilienſium epiſcopus, à fratrib⁹ ſuis multa perpeſſua eſt: ut patet

ex Sidonij epiſtola quarta libri noni. Reprehendit eum Sidonius epiſtola ſeptima libri ſeptimi, ob initã pacem cũ Gothis: & quòd in Coocilio cum ſuis collegis noo tam curam gerat publicis medendi periculis, quàm priuatis ſtudendi ſortunis. Extant plures epiſtolę Sidooij ad ipſum: ut quarta à fine libri ſexti, & ſecunda ac ſeptima ab initio libri ſeptimi. In epigraphe literarum Lucidi, etiã nomen eius extat.

HONORATVS.

Honoratum Maſsilienſem fuiſſe epiſcopum tempore Gẽnadij, quod tempus in Gelaſij Romani epiſcopi gubernationem incidit, ex ipſo Gennadio manifeſtum eſt, qui eũ inter reliquos Eccleſiaſticos ſcriptores etiã celebrat: & ab eloquentia ita commendat, ut ſcribat, eum extemporè concionari potuiſſe, ſine ullo linguæ impedimento: & quòd mira ipſius fuerit in prædicando libertas & conſtãtia. Narrat ipſum etiam compoſuiſſe quædam in modum homiliarum, ad excolẽdam fidei rationem, & confutandam hæreticorum peruerſitatem: & uitas patrum collegiſſe, ac pręſertim nutritoris ſui S. Hilarij Arelatenſis epiſcopi: & letanias cum ſua Eccleſia egiſſe, & Gelaſium Romanum epiſcopum fidei ipſius integritatem ſcripto approbaſſe.

MVSAEVS.

Muſæus Maſsilienſis eccleſiæ presbyter, uir in diuinis Scripturis doctus, & in earũ ſenſibus ſubtiliſsima exercitatione limatus, lingua ſcholaſticus: hortatu Venerij epiſcopi excerpſit ex ſanctis Scripturis lectiones toti⁹ anni, feſtiuis aptas diebus: reſpõſoria, Pſalmorum etiam capitula tempori & lectionibus congruentia: ac probauit Eccleſia eius ea in re operam. Scripſit uolumen egregium Sacramentorum ad Euſtaſium epiſcopũ, ſucceſſorem (ut apparet) Veoerij. Edidit etiã homilias quaſdam, quę magno io precio fuerũt apud multos. Leone & Maioriano regnantibus obijt, ut Gennadius in Catalogo refert.

GENNADIVS.

Gennadius presbyter Maſsilieoſis, latinè & gręcè eruditos fuit, & ſacrarum literarum haud uulgarem habuit cognitionem: ſcripta etiã plurimorum autorum, præſertim ſua ætate illuſtrium, diligẽter euoluit, & memoriæ prodidit. Trithemius narrat, eum in fine ſui catalogi hoc ordine recenſere ſuas elucubrationes:

De fide ſua ad Gelaſium papam, lib. 1.
Aduerſus Neſtoriom, lib. 6.
Aduerſus Pelagium, lib. 3.
Aduerſus Eutychen, lib. 9.
Aduerſus omnes hæreſes, lib. 8.
De illuſtribus uiris.
De hæreſi mille annorum.

Ita quidem Trithemius. Verùm in opuſculo illo De illuſtribus uiris, ſic ſaoè ut hodie extat, *nullam* ipſe de ſeſe & ſuis lucubrationibus expreſſam mentionem facit, nedum quòd illas ita disertè ac ordine recenſeret: prærerquam quòd obiter interdum meminit, ſe quædam ex Græcis in Latinum trãſtuliſſe, ut in Euagrio monacho & alibi. Et in Vigilãtio mentionem facit Catalogi hæreticorum, quem aut iam tum ſe ſcripſiſſe, aut porrò ſcripturũ quodammodo innuit.

Sub Anaſtaſio Imperatore clarum fuiſſe, anno Domini quadringenteſimo & nonageſimo, Trithemius in fine aſſerit. Sanè Leone & Zenone Imperatoribus iam tum fuiſſe celebrem, ex ipſius Catalogo apertè deprehendi poteſt, pluribus quidem io locis, ſed in primis de Timotheo Alexãdrino, & Theodulo Cœloſyrenſi, &c.

SALVIANVS MASſilienſis.

Saluianum Gallum natione fuiſſe, patet ex eius libro ſexto de Prouidentia, ubi Galliam ſolum patrium appellat. Maſsilienſis autem prius miniſterij presbyterum, pòſt eius Eccleſiæ etiam fuiſſe epiſcopum tempore ſuo, Gennadius narrat in ſuo catalogo: cui etiam tribuit cognitionem diuinæ & humanæ literaturæ. Ac ſanè ſi quis mediocri diligentia eius, quæ nunc extant, euoluerit ſcripta, dicet ei ad abſolutam eruditionem deſuiſſe prorſum nihil. Primùm eoim totius philoſophiæ, & omoium illarum artium quas ſub ea comprehendi uolunt, habuiſſe eximiam peritiam, inde patet, quòd aſſerturus Dei prouidentiam, oon ſolùm ſacrarum literarum monumentis, ſed etiam philoſophiæ & illarum meliorum artium præſidijs utitur: & ita quidem utitur, ut dubites propemodũ, fortior'ne ſit in demoliendis impiorum argumentis, an expeditus magis in ſuis adſtruendis. Sacras certè literas ita acommodatè & eleganter tractat, ubi uſus aliquis eſt, ut multum inde non ſuis modò diſputationibus, ſed uniuerſæ Chriſtianæ pietati authoritatis & fidei accedat. Hiſtoriarum fuit obſeruatiſsimus, non tam priorum quàm ſuorum temporum, ita ut de ipſo ſcribat Iouianus Pontanus: Saluianus Gallicæ gentis epiſcoporum magiſter, de Chriſto ita ſcripſit, rebuſque Chriſtianis, ut oihilominos hiſtorias plurimas, reſque temporum illorum geſtas, ijſdem & coniunxerit, & inter diſſerendũ explicauerit. Dum enim Dei optimi maximi res, myſteriaq; admirabilia comprobare nititur, & ſuorum & præteritorũ temporum res in exemplum adducit.

In guberna-

In gubernatione qualis fuerit, inde coniectari poteſt, quòd tantopere inſectatur ſui temporis omnis generis uitia, ac probabilibus argumentis oſtendit, calamitates, excidia & pericula non Deo imputanda, ſed nobis ipſis, qui ueluti Cæcias nubes, ita nos noſtris peccatis, ſtulticia & ſceleribus attrahamus nobis omnis generis mala: & propterea ad emendationem magna ſeueritate adhortatur omnes omnium ſtatuum ac ordinum homines. Et ut eſt ſanè mirus in caſtigando artifex, ita eſt in docendo ac formando magiſter acerrimus.

¶ Hæc ipſum ſcripſiſſe memorat Gennadius.

De uirginitatis bono ad Marcellum preſbyterum, lib.3.

Aduerſum auariciam, lib.4.

De præſenti iudicio, libros quinque. Et pro eorum merito ſatisfactionis, ad Salonium epiſcopum, lib.1.

Expoſitiones extremę partis Eccleſiaſtis, ad Claudianum epiſcopum Viennenſem, librum unum.

Epiſtolarum, librum unum.

Et in morem Gręcorum, de principio Geneſis, uſque ad conditionem hominis, uerſu quaſi Hexameron, lib.1.

Homilias multas, poſtquam epiſcopus factus eſſet.

Sacramentorũ uerò tantas, quantas non recordetur.

Hodie extant à blattis & tineis non ita pridem erepta, opera Iohannis Alexandri Braſsicani, octo libri de uero iudicio & prouidentia Dei, ad Salonium epiſcopum Viennenſem, cum ſcholijs eiuſdem: in quibus hanc ſummariã tractat propoſitionẽ, Deum non depoſuiſſe curam humani generis, neque negligere cœtum piorum: & quicquid accidat malorũ ac miſeriarum, id totum noſtra euenire culpa.

Extat ſub huius nomine & præfatio ſimiliter ad Salonium, quæ præmittitur quatuor illis libris, qui titulum gerunt Timothei epiſcopi ad Eccleſiam catholicam toto orbe diffuſam: in qua oſtendit, nomen illud Timothei eſſe fictitium, nec certi autoris. Et rationem reddit, quare occultato proprio nomine, author iſtorum librorũ Timothei inſcriptionem appoſuerit. Sunt autem iſti quatuor libri in eo uolumine impreſsi, quod inſcribitur Antidotum. Et ſi in re dubia diuinare liceret, pronũciaremus propemodum, iſtorum librorum uerum autorem eſſe ipſum Saluianum, moti argumento iſtius præfationis. Eſt autem in illis ipſis libris (ut & hoc obiter moneamus) aliud propemodum nihil, quàm perpetua quædam exhortatoria concio, ad liberaliter & benignè, imò cum ſuperſtitione propè præſtandas eleemoſynas, non tam pauperibus, quàm ipſi Eccleſiæ, & præſertim Eccleſiaſticis perſonis, ac in primis qui peculiaribus inſtitutis religionem profitentur, ex utroque ſexu generis humani. Et uidetur profectò eò ipſos ferè uergere oratio, ut morituris perſuadere uelit, non hæredibus, ſed Eccleſiæ relinquendas eſſe poſſeſsiones & facultates ſuas, idque iure quodammodo diuino: & ſic ſub ſpecie pietatis defraudandos ſuo iure hęredes. Certè expreſsè & diſertè eleemoſynis adſcribit meritum remiſsionis peccatorum.

Tribuit autem ei Gennadius ſermonem ſcholaſticum & apertum: quòd ſanè etiam ex eius ſcriptis liquet. Satis latinè ſcribit, præter paucas admodum dictiones, quibus non tam ingenij quàm ſeculi uitio uſus uideri poteſt. Quòd ſi ad artificium compoſitionis reſpicias, eſt ordo elegans, tranſitus exquiſiti, argumenta minimè implicata, epiphonemata felicia, paranomaſiæ feſtiuæ, contentiones arduæ, nec minus iucundæ, graues ſententiæ, exclamationes uehementes: & quis omnes ſuaſorij generis partes, colores & ſchemata, quibus ipſius oratio ſcatet, enumeret?

Quod attinet ad doctrinam eius, inter alia maximè illuſtrauit caput de creatione & prouidentia. Nam eam multis exemplis probat libro primo de prouidentia: & cuncta quotidie nutu diuinitatis regi, & inceſſabiliter à Deo omnia gubernari dicit libro ſecundo. Et furioſum eſſe, affirmare Deum creatorem omnium rerum, & negare tamen eum gubernatorem: ſe uerò probare, etiam antequam Deus crearet, habuiſſe curam creaturarum, lib.4 affirmat.

De lege dicit, bonam eſſe quidem, ſed eam nobis nihil prodeſſe, ſi uita noſtra & conuerſatio ſit mala: lib.4. de prouidentia.

De iuſtificatione obiter dicit, nos in ſanguine Chriſti ſaluos eſſe: libro quarto de prouidentia.

De fide dicit, eum non habere fidem, qui infidelis eſt: nec Chriſtum credere, qui eius mandata conculcet.

De oratione dicit, ſemper aures Domini paratas eſſe ad audiendas preces ſanctorum: lib.2 de prouidentia.

De cruce ſentit, pios non affligi negligentia aut incuria Dei, ſed conſilio ac diſpoſitione eius permitti: libro primo de prouidentia. Item, nos eſſe noſtrarum calamitatum autores, nihil Deo imputari poſſe: libro ſeptimo de prouidentia.

De extremo iudicio aſſerit, Ieſum iudicaturum genus humanum: libro primo de prouidentia.

¶ Cum Galliarum ſtatus multo iam tempore fuiſſet triſtiſsimus, ob courinuas uaſtariones Barbararum gentium, Gottborum, Vãdalorum & ſimilinm, multos fuiſſe apparet, qui ex euentu iudicantes, temerè contenderint, Deum nihil minus quàm actus hominum curate, proprerea quòd boni non defendantur, nec mali reprimantur. Contra hos acre certamen inſtituit octo integris illis libris, quibus de uero iudicio & prouidentia Dei, inſcriptionem indidit. Quibus eas querelas, ut nanas, fortiſsimè refellit: & quicquid inſuper ab aduerſa parte obijci poreſt, magnis ingenij uiribus & iudicij dexteritate, non ram retundit, quàm ſua firmiſsimis rationibus contrà aſſerit & defendir: Deum neuriquam abieciſſe curam humani generis: ſed quòd tanris ac præſenribus afflictionibua inuoluantur, id iuſtiſsimo iudicio Dei accidere, qui ſua natura clementiſsimus, & ad benefaciendum promptus, inuitus & nolens quodammodo ad iufligendas pœnas, noſtra improbitate exciretur. Nam omnes omnium ordinum homines uias ſuas immuraſſe: & magnam ſcelerum ac flagitiorum eſſe licentiam paſsim, etiam inter eos qui Chriſtianorum nomine cenſeanrur, ac præ alijs in fidei & pietaris doctrina rectius inſtiruri uideri uelinr: nihilo ramen eſſe eos meliores barbaris illis & inculris populis, imò multis nominibus deteriores. Atque ibi ceu in rabula, graphicè admodum corruptiſsimum ſui ſeculi ſtatum, Galliarum præſertim, Iraliæ & Africæ exprimit, libtis ſexro & ſeptimo.

Confurauit & Socratis Platonici ſenrenriam de communibus uxoribus, honeſtiſsimis & inuictis argumenris, libro 8.

Arctiſsimam ipſi intercesſiſſe neceſsitudinem cum Salonio, inde conſtat, quòd ſuos ei de prouidentia libros dedicar: & quòd in illa in Timorhei libros præfatione ipſum miris blanditijs compellat, ſuam chariratem, decus & ſubſidiũ eũ nominans. Irem Claudiano Viennẽſi epiſcopo, cui & ipſi, iuxta Gennadium, aliquid ſuarum lucubrationum nuncupauit.

Curriculum ſaris longum habuit. nam uſque ad Anaſtaſij tempora uixit, ad annum nonageſimum ultra quadringenteſimum. ſub Zenone potiſsimùm clarum fuiſſe, Trithemius annotauit.

IOANNES CAS-
ſianus.

Ioannes Caſsianus natione Scytha fuit, ut Gennadius teſtarur: & ciuis Conſtantinopolitanus, ut ipſe in fine ſeptimi libri de incarnatione indicat. Ab ipſa propemodũ infantia inter monachos eum adoleuiſſe, & in utroque genere tam heremitarum quàm cœnobitarum ad extremam uſque uitæ ſuæ metam perdnraſſe, manifeſtum eſt ex eius ſcriptis. Nam in prima præfatione librorum de inſtitutis cœnobiorum inquit: Quia ea quæ à pueritia noſtra inter eoſdem (patres & cœnobitas) conſtituti, atque ipſorum incitari quotidianis adhortarionibus & exemplis, uel agere tentauimus, uel didicimus, uel uiſu percepimus. Et capite trigeſimoprimo, libro quarro de inſtirutis renunciantium, diſertè de ſui monaſterij, in quo primùm inſtitutus eſt, mentionem facit, inquiens illud in Palæſtina fuiſſe, non longè à ſpelæo illo, in quo Dominus noſter IESVS Chriſtus ex nirgine naſci dignatus eſt, &c. Et primo capite primæ collationis ait: Cum in eremo Scythiæ abbatem Moſen inſtitutione eius fundari cupiens expetiſſem, unà cum ſancto Germano, cum quo mihi ab ipſo ryrocinio ac rudimentis militiæ ſpiritalis, ita indiuiduum deinceps contubernium tam in cœnobio quàm in eremo fuit, &c. Imò ſtudio monaſtices ſuſcepit uarias, difficiles & longinquas peregrinationes, ſicut in primo capite decimæſexta collationis ipſe obiter refert. Peragrauit Palęſtinam, Meſopotamiam, Cappadociam: id quod ex illa ipſa præfatione colligirur. & præterea ex rertio tertij libri capire, de canonico nocturnarum orationum & pſalmorum modo: item ex decimonono capite quarti libri de inſtitutis renuncianrium, & capite primo collationis ſextæ. Inuiſit Ægyprum, ac Thebaidos deſerta: reſtes illi ipſi, de inſtitutis monaſticis, libri quidẽ uniuerſi: pręcipuè tamen primus à quarro per aliquot capita: item ſecũdus, ca pirib. terrio & quarto: item quartus capitis primi. Peruenit & ad Nili uſq; oſtia: cap. 1. collarione decimaoctaua. Scythiæ quoq; deſerta perluſtrauit: capite primo collationis primæ. Et hæc quidem non uoluptatis gratia tanrum, aut inani quadam curioſitare feciſſe ipſum, ſed cognoſcendi ſtudio, & diſcendi auidirate, tum peregrinationis difficultas arque diſcrimen arguit, tum etiam res ipſa declarat, Nam in illis locis, cum uiris doctrina & ſanctimonia celeberrimis de rebus ad fidem & pietatem pertinentibus ram diligenter contulit, atque ea poſtmodùm in ſcripta rerulit.

A' Iohanne Chryſoſtomo ad eccleſiæ Conſtantinopolitanæ miniſterum gradu diaconi adhibitus eſt, ut refert Gennadius: & adſtipularur Sozomenus libro octauo, capite uigeſimoſexto: & narrar ipſe libro ſeptimo de incarnatione Domini, ſub finem. Verùm inde poſtea Maſsiliam Galliæ urbem conceſ-

conceſsiſſe,relicta Conſtantinopoli, hinc liquet, quòd Gennadius & Proſper, ambo, alter Maſsilienſem eum presbyterum, alter apud Maſsiliam inſignem ſcriptorem nominant. Iſtius autem diſceſsionis cauſa non traditur. Plerique,in quibus Sigebertus primus eſt, ſub annum Theodoſij ſecundum commemorant, ipſum à Chryſoſtomo eiectum,Maſsilienſibus ordinatum presbyterum eſſe: quod cum Sozomeni modò memorato loco haud bene congruit,ubi Chryſoſtomꝰ eius miniſterio uſus dicitur in ſuis calamitatibus, in legatione ad Romanum epiſcopum.

Donis baud uulgaribus otnatus fuit.nam Proſper in Chronicis,commendat eum à facundia.& initio ſui libelli aduerſus eundem dicit, eum ſanctarum Scripturarum ſtudio præſtare, & diſputandi uſu excellere. Sic & aliorum Doctorum prioris ſeculi lucubrationes diligentiſsimè etiam ipſum euoluiſſe, inde conſtat, quòd ut nihil eorum quæ aſſerit,non priori loco diuinæ Scripturæ teſtimonijs fulcit: ita poſteriore deinde loco etiam Patrum & Eccleſiæ conſenſum addit, ad oſtendendam ueritatis euidentiam. Sic ex Baſilio dictum citat: Mulierem ignoro, & uirgo non ſum.libro ſexro,capite decimo nono de ſpiritu fornicarionis. Libro ſeptimo de iocarnatione Domini, in cauſa contra Neſtorium,utitor etiam Hilarij,Ambroſij,Hieronymi, Ruffini, Auguſtini,Gregorij,Athanaſij,denique & Chryſoſtomi ſui præceptoris teſtimonijs,&c.

¶ Hæc autem eios extant ſcripta:

De inſtitutis cœnobiorū, & de octo principslium uirorum origine, qualitatē & remedijs,ad Caſtorem epiſcopum, libri duodecim.

Liber nigintiqoatuor collationum, quas cum eremitis in ſua peregrinatione habuit.

Libri ſeptem de incarnatione Domini,ad Leonem.

Quæ autem fuerit horom ſcriptorum aotoriras olim,iam dicendum. Caſsiodorus de libris inſtirurionum, ita ad ſui monaſterij fratres ſcribit: Caſsianum presbyterum, qui conſcripſit de ioſtitutione fideliū monachorum, ſedulò legite,frequenter audite, qui inter ipſa ſancti ꝓpoſiti iniria octo principalia uitia dicit eſſe fugenda. Hic noxios motus animarum ita competenter inſinuat, ut exceſſus ſuos hominem penè uidere faciat, & uitare compellat, quos antea confuſione caliginis ignorabat, &c. Idem tamen paulo pôſt hæc ſubiungit:Qui tamen (ſcilicet Caſsianꝰ) de libero arbitrio à B.Proſpero iure culpatus eſt. Vnde monemus, ut in rebus talibus excedentem ſub cautela legere debeatis. Cuius dicta Victor Mahatitanus epiſcopus Afer its,Domino iuuante, purgauit, & quæ minus erant addidit, ot ei rerum iſtarum palma meritò conferatur, &c. Rurſum in expoſitione primi uerſus Pſalmi ſexageſiminoni, idem Caſsiodorus eundem non in omnibus ſequendum monet. Atque extat ſanè etiamnum inter Proſperi opuſcula libellus, titulum gerens de gratia Dei contra Caſsianum collatorem, in quo impugnat acerrimè tredecimam Caſsiani collationem cum abbate Cheremone,quæ habet inſcriptionem, De protectione Dei: quòd in ea ex ſacris Scripturis ſibi ipſi contraria colligat, & de libero arbitrio ſecus doceat quàm catholicorum doctorum conſenſus ferat: & præſertim Auguſtini ſententiæ congruat, approbatæ Synodorum aliquot geſtis, & in primis Romanorū pontificum ſpeciali commendatione. Quanquam autem Caſsiodorus emendatam ſcribat iſtam diſpotationem à Victore illo: tamē ſatis apparet, neque ſibijpſi friſſe copiam tunc temporis eius correctionis, cum poſt cetera hæc in eo ipſo ſcripto ſubijciat: Quem librum emendatum ſcilicet, inter alios de Africæ partibus, citò nobis credimus eſſe dirigendum. Sed uos chariſsimi fratres, Deo iuuante,eas partes legite, qoas ſalubriter cognoſcitur ille laudaſſe, &c. Berno quoque Angienſis abbas, qui uixit Henrici primi temporibus, circiter annom Chriſti milleſimum & uiceſimū, qui & ipſe de Caſſiani erroribus ex Proſpero capita recitat, in libello ad Fridericum capellanum, negat ibidem etiam, iſto ſuo tempore partem illam Caſsiani de libero arbitrio correctam fuiſſe. Extat inſuper & in decretis Canon Gelaſij diſt.decimaquinta, Sancta Romana eccleſia: qui Caſsiani opuſcula inter apocrypha reijcit. Quod tamen planè mirum, id ſine ollo fieri diſcrimine,nec haberi rationem eorum quos de incarnatione Domini ad Leonem edidit librorum,qui ſunt eruditiſsimi, & de Chriſti Domini ſacratiſsima & ineffabili incarnatione ſanctiſsimè & rectiſsimè docent. Quin nec reliqua ſcripta,præter illam ſolam de libero arbitrio diſputationem, à quoquā (quod ſciamus) reprehenſa ſuot, & continent ſanè multas de uirtutibus non penitus inutiles diſputationes: licet pro iſtius ſecoli de monachatu ſuperſtitione,næuos quoque ſuos habeat, ut dicetur. Eucherius certè, ſcriptor & ipſe non ignobilis, digna ea iudicauit, ot in compendiom contraheret, quæ ab ipſo in illis uberius & prolixius erant diſputata, ut Gennadius refert.

Genus orationis eſt mediocre, rebus conueniens,& latinum ſatis: nec monſtroſum adeò,& obſoletis penitus aut peregrinis Gal-

lici idiomatis uerbis & phraſibus (ut Sidonij, & nonnullorum aliorum iſtius prouinciæ doctorum) horridum. In libris tamen de monachorum inſtitutis, ad res quas deſcribit exprimēdas, peregrinis, aut etiam ex rerum uſu confictis quibuſdam appellationib' utitur: ut colobium, rebrachiatorium, mauors, melotes, paximacium, pſiathium, embrimium, & ſimilia. In diſputationibus etiam cum monachis interdum peculiaria quædam habet, à Latina proprietate abhorrentia: ut renuncians pro monacho, item deſtinatio, diſcretio, perfectio, & huiuſmodi plurima ſpeciali quadam ſignificatione, recepta iſto tempore in Eccleſiaſtici ſermonis cōſuetudine. At uerò in libris de Domini incarnatione, ſtilus eſt terſus & purus, & rerum dignitati reſpondens.

Dogmatica Caſsiani.

¶ Deum eſſe, ex operibus creationis probat: collatione prima, capite decimoquinto.

Tres eſſe perſonas in diuinitate, patrem, filium, & ſpiritum ſanctum, ęquales bonore & potentia: libro ſeptimo de incarnatione Domini.

Chriſtum docet eſſe filium Dei, per quem omnia ſunt condita: collatione octaua, capite ſeptimo. Et uerum hominem, ſed tamen abſque peccato: collatione uiceſimaſecunda, capite undecimo. Ac doctrinam de mirabili uuione duarum naturarum, prolixè tractat in ſeptem libris de incarnatione Domini.

Et in aſſumptione humanæ naturæ, filium Dei hominem ſuum ſibi creaſſe: libro ſeptimo aſſerit.

Deum omnes creaturas condidiſſe per filium ſuum, indicat collatione octaua, capite ſeptimo. Ac eaſdem gubernare, & conſeruare: collatione decimatertia, capite octauo.

Angelos cœleſteſq; uirtutes à Deo creatos eſſe, dicit collatione octaua, cap. 7.

Angelos quoſdam ſuam præſtantiſsimam ſtationē reliquiſſe, & ſuperbiēdo lapſos eſſe, narrat collatione octaua, capite decimo.

Diabolos ſenſibilibus iudicijs forinſecus, ſcilicet ex diſpoſitionibus, aut uerbis, aut ſtudijs & inclinationibus, hominum cogitationes percipere poſſe adfirmat: ſed non illas quę necdum de internis animę prodierūt. collatione ſeptima, capite decimoquinto.

Item, dæmones alios alijs uicijs incubare: collatione eadem, capite decimoſeptimo. Et alios ferociores, fortiores, & nequiores alijs eſſe.

Homini ante lapſum in creatione Deum legis ſcientiam inſeuiſſe, indicat collatione octaua, capite uiceſimotertio.

Deum alios quidem uolentes currenteſq; ſuſcipere, alios uerò nolentes renitenteſque pertrahere, & ad bonam uoluntatem cogere: collatione decimatertia, capite decimooctauo.

Sentit peccatum aliud eſſe originale, aliud actuale: aliud mortale, aliud ueniale: aliud ignorantiæ, aliud obliuionis: collatione uiceſimaſecunda, capite decimotertio. Ac ibidē, nullos iuſtos & ſanctos uiros à culpa immunes eſſe dicit.

De iuſtificatione rectè dicit: omnes patres affirmare, ſummam ſalutis noſtræ non operum noſtrorū merito, ſed cœleſti gratię deputandam eſſe: collatione decimatertia, cap. decimooctauo.

Inuocationis quatuor ſpecies facit: obſecrationem, orationē, poſtulationem, & gratiarum actionem: eaſq; ordine definit collatione nona, capite nono, undecimo, duodecimo, decimotertio, decimoquarto.

Animas piorū non in nihilum reſolui, ſed manere, ac intellectū & ſenſus retinere: nec affectibus, ſcilicet ſpe, triſticia, gaudio, metu carere, adfirmat collatione eadem, capite decimoquarto.

In uita ęterna exercitia monaſtica ceſſatura, & carnem nō amplius aduerſus ſpiritum pugnaturam, docet collatione prima, capite decimo.

Næui.

¶ Inſeruit etiā ſuis ſcriptis opiniones quaſdam ſingulares. nam aſſerit, quòd cum incipientibus atq; infirmis Chriſtianis, infirmiores ſpiritus cōmittantur: quibus ſuperatis, gradatim robuſtior pugna ſuccedat: collatione ſeptima, capite uiceſimo.

Doctrinam de libero arbitrio corrupit, & Pelagij ſententiam amplexus eſt, ac propagauit: in diſputatione de protectione Dei, cum Cheremone, ut conſtat ex Proſperi libro cōtra Collatorē. dicit enim eum hęc affirmare: Quòd Adam peccante, anima eius læſa non fuerit, ſanumq; in eo māſerit unde peccauit. Siquidem ſcientiam boni, quam acceperat, non amiſerit: nec potuerint poſteri eius id perdere, cuius damnum nec ille pertulerit. Ineſſe autem omni animæ naturaliter uirtutum ſemina, beneficio creatoris inſerta, ut poſsit, qui uoluerit, iudicio naturali Dei gratiā pręuenire, & adiutoriū eius quo facilius ad perfectionem perueniat, promereri: quia nullius ſit laudis ac meriti, qui donatis bonis, non proprijs adornatur. Cauendum quoq; eſſe, ne ita ad Deum omnia ſanctorū merita referantur, quaſi per ſe nihil boni poſſit agere ipſa humana natura: cū tāta ſit uiriū eius integritas, ut cōtra ipſum diabolū, ſequitiamq; eius uſq; ad extrema ſupplicia, ſine auxilio Dei, ualeat dimicare. hâc autem poſſibilitatem in omnibus eſſe hominibus naturalē, ſed non omnes ingeneratis ſibi uti uelle uirtutibus.

uirtutibus. Tantã aũt circa uniuerſos homines bonitatẽ eſſe creatoris, ut alij ab eo, quia ſpontè ueniant, ſuſcipiãtur laudari: alij, quia reſiſtunt, attrahantur inuiti. atque ideo uolentium ſuſceptor, nolentium uerò ſaluator ſit. Et cũ pars Eccleſiæ ex gratia, pars aũt ex libero iuſtificetur arbitrio: glorioſiores ſint quos natura prouexerit, quàm quos gratia liberarit: quia ad omne opus bonum tam libera ſit uoluntas in Adæ poſteris, quàm in Adam fuit ante peccatum.

Doctrinam de pœnitentia deprauatè tradit, nam de contritione, confeſsione & ſatiſfactione multa nugatur, de fide uerò prorſus eſt mutus: ut apparet ex collatione uiceſima, capite quinto, ſexto & octauo.

Operib. charitatis, eleemoſynis, lachrymis, ſanctorũ interceſsiõi remiſsionẽ peccatorũ & ſalutẽ adſcribit: collatione uiceſima, ca. 8.

Traditionibus humanis & uitæ monaſticæ tribuit puritatem cordis, & uitam æternã: collatione prima, capitib. ſecundo, tertio quarto, quinto, ſeptimo & decimoquarto.

Certamina.

¶ Contra Neſtorium certamen acre & uehemens ſuſcepit, ſeptem libris eius blaſphemias mira iudicij dexteritate, & perſpicua breuitate refellens, ex fontibus Propheticorum & Apoſtolicorum ſcriptorum, nec non & celebrium Eccleſię ac probatorum doctorum omnium temporũ unanimi conſenſu: imò etiam ex ſymbolo Antiocheno, in quo baptiſatus & inſtitutus fuerat Neſtorius, eũ erroris redarguit & cõuincit. Porrò, tametſi cum Neſtorio ſolo id certaminis ſuſceperit, eam tamen cauſam ita agit, ut nec ueteres hæreſiarchas ſilentio prætereat, quin & ipſorum quoque fanaticas & exitioſas opiniones perſtringat: Ebionis uidelicet, Sabellij, Arij, Eunomij, Macedonij, Fotini, Apollinaris, Pelagij in primis: cuius errorem non obiter tãtum, ſed mediocri diligentia, in primo libro etiam refutat, addens illud: Neſtoriũ non nouæ hæreſeos, ſed ueteris, id eſt Pelagianæ nouum autorem exiſtere: ut inde propemodum ſuſpicari poſsit, priorem ſuum errorem ipſum correxiſſe.

Præter illos, quos ſibi in peregrinationibus iſtis conciliauit monachos & eremitas, etiam aliorum plurium habuit noticiam. Nam præfatio in libros Inſtitutionum, mentionem facit cuiuſdã epiſcopi Caſtoris Galli (ut apparet) in cuius gratiã eos libros cõſcripſit. In præfatione in decem collationes patrum in eremo Scythiæ, Leontij item & Helladij anachoretæ epiſcoporum meminit, quibus eas decem collationes dedicat. Honorati epiſcopi quoq; Gallicani, & Eucherij, quibus nuncupat ſeptem collationes in Thebaide Aegypti habitas, teſtatur præfatio in eaſdem. Iouiniani, Mineruij, Leontij & Theodori, Gallorũ monachorum in cœnobijs præſidum, aut anachoretarum. nam eis adſcribit ſeptem alias collationes patrũ ulteriorum Ægypti: ut teſtatur pręfatio in eaſdem. Quos inter omnes uel primum amicitiæ locum tenuit Leo eccleſię Romanę tum in miniſterio diaconus, pòſt etiã pontifex: qui author ei fuit conſcribendorũ librorum de Dominica incarnatione, ut pręfatio oſtẽdit in eoſdem. Vt interim taceamus Germanum illum, quem habuit omnium itinerum & profectionum coniunctiſsimum comitem: quem ipſe etiam ait, ab ipſo ſuæ monaſticæ conuerſationis exordio, eum indiuiduum ſibi fuiſſe contubernalem: quodque de ipſis homines communi ſermone iactarint, unam eſſe in duobus corporibus mentem & animam: capite primo collationis primæ.

De uitæ ipſius ſanctimonia, & peculiaribus exercitijs hoc reſtat, quod Gennadius memorat, ipſum Maſsiliæ duo monaſteria extruxiſſe, unum mulierum, alterum uirorum. quæ uerisimile eſt eum inſtituiſſe ad ea doctrinæ, pietatis ac uirtutum exercitia, quæ ipſe peregrinationis uſu addidicerat. quorum collegiorum ipſe ueluti communis doctor atque pręceptor fuit, tradens cœleſtem doctrinam ex monumentis ſacrarum Scripturarum, ſuis conuictoribus: & temporis quoque aliquid ſcriptionibus impendens. ſicut idem Gennadius ait, ipſum ſimul & ſcribendi & uiuendi finem feciſſe apud Maſsiliam, Theodoſio & Valentiniano regnantibus.

EVCHERIVS LVGDVnenſis *epiſcopus.*

Eucherius Gallus fuit: id quod ex ipſomet conſtat. De Paulino enim Nolano dicit: Peculiare & beatum Galliæ noſtræ exemplum, &c. in epiſtola parænetica. Lugdunum autem eius fuiſſe patriam, Petrus de Natalibus autumat: qui eum de genere Senatorio ortum, & in agro ſuo ad flumen Durentiam (ſeu uerius Druentium) in ſpelunca incluſum, Deo ſeruiuiſſe nugatur.

Temporibus Valentiniani ſecundi claruit, ut ex Gennadio liquet. Ad epiſcopatũ uerò quando peruenerit, non eſt certum. De occaſione quidem, Petrus de Natalibus narrat, quòd clerus Lugdunenſis & populus omnis, defuncto ſuo epiſcopo, triduanis ieiunijs & orationibus pro more diuinam uoluntatem requiſierint, de ſubrogando alio paſtore primario: ac tum per puerum quendam indicium factum, eligendum eſſe Eucherium ſenatorem: qua reuelatione, ut diuina, accepta, mittuntur ilicò ex clericis qui

dam,& archidiaconus, qui ipſum adducăt. At uerò Eucherius cognita aduentus ipſorũ cauſa,cũ nihil minus facturus eſſet quàm ipſorum obſequi petitionibus, imò ſpontè ſe inde egreſſurum nullo modo,ſanctè deieraſſet,effringũt ipſi ſpeluncæ ianuam,eumq́; inuitum ac renitentem ſecum abducũt, epiſcopumq́; ſuæ Eccleſiæ creant.

Præſtantis autẽ,& non uulgaris eloquentiç hominẽ fuiſſe, ſcripta ipſius loquuntur. In explicatione ſacrarum literarum ſatis ſincerus,dexter & expeditus fuit. Hebrçæ quoque linguæ non fuit ignarus: ut apparet ex libro ſecundo in Geneſin, capite decimoſeptimo. De nomine enim Salem diſputans, quòd non ſit Hieruſalem, ait: Nec refert utrum Salem uel Salim nominetur, cum uocalibus in medio literis perrarò utantur Hebræi,& pro uoluntate lectorum ac uoluntate regionum eadem uerba diuerſis ſonis atque accentib. proferant. Et talia quidẽ ſe ab eruditiſsimis gentis illius didiciſſe affirmat.

Scripta.

Scripta ipſius quæ extant, Baſileæ in uno uolumine impreſſa in officina Frobeniana, hæc ſunt:

In Geneſin, Commentariorum lib. tres.

In Libros Regum, Commentariorum lib. 4. ad fratres epiſcopos Salonium & Veranium. Et hos numerat etiam Iſidorus.

Formularum Spiritualium, liber 1. meminit Trithemius.

Quæſtiones in uetus & nouum Teſtamentum.

Nominum Hebraicorum, ac aliorũ etiam quæ in ſacris literis habentur, interpretatio. numerat Trithemius quoq́;.

Epiſtola parænetica ad Valerium cognatum ſuum, de contemptu mundi, cum ſcholijs Eraſmi Roterodami. hanc & Gennadius recenſet. Prçter hæc uerò commemorant authores etiam alia. De laude eremi luculentiſsimũ ipſum compoſuiſſe opuſculum ad Hilarium Arelatenſem epiſcopum, Iſidorus refert: atque idem addit, in multos libros ſacros Eucherium commentaria edidiſſe, non minus neceſſaria quàm utilia.

Caſsiani quædã opuſcula fuſius tractata, Eucherium in unius uoluminis breue compendium contraxiſſe, recitat Gennadius. Id uocat Trithemius Caſsiani Epitomen.

Epiſtolarum ad diuerſos, librũ unum: addit Trithemius.

Vt autem de ipſius ſcriptis pro mediocritate noſtra aliquid dicamus: apparebit Cõmentaria ipſius diligenter legenti, idem feciſſe Eucherium, quod mulieres uterum geſtantes, qui ut feliciorem de ſe ſobolem gignant, intuentur ſubinde oculis fixis & uehementius in imagines exquiſitè uenuſtas: id quod Lacedçmonijs ualde uſitatum fuiſſe tradũt. Ad eundem planè modum Encherius quoque, ut aliquid laude dignum effingeret, uidetur ſibi duorum maximè præcellentium uirorum non informes propoſuiſſe imagines, nimirũ Auguſtini & Hieronymi: quorum imitatione, ſiue aſsiduo aſpectu, penitioriq́; contemplatione, ſuos ſic informauit Commentarios, ut illis nihil ſit uel doctius, uel abſolutius. De eius ſcriptis Eraſmus ad Amſtelredamũ, in præfatione quã Epiſtolæ paræneticæ præfixit, ſic cenſet: Nihil uideo, inquit, profectum à noſtræ religionis hominibus, qui eloquentiç quoque gloria floruerint, quod cum huius phraſi ſit conferendum. Vt nuſquam non præſtat egregiũ artificem, ſiue ſpectes ordinẽ, ſiue tranſitus ſubinde nouos, ſiue non uulgarẽ ingreſſum, ueluti limen argumentationis. Nullam ſuaſorij generis partem non tractat. nuſquam deſidet in locis communibus. magis urget & inſtat argumentis, mirè pungit epiphonematis: delectat iuxtà ac mouet ſententijs. Quodq́; magis etiam mirandum eſt, ſic Iſocratis ſchematibus moderata, ſtructa, picturataq́; eſt oratio, ut nuſquam frigeat, aut ineptiat: ſic arguta, ut interim neruoſa: ſic elaborata, ut tamen dilucida: ſic noua, ſed ut tædio careat affectationis: ſic feſtiua, ut nihilo ſecius grauis ac ſeria: ſic Rhetorica, ut proinde tamen Chriſtiana. denique ſic acris ac uehemens, ut ſui tamen ubiq; ſimilis, pari intentione ad extremũ uſque calcẽ properãs, ſani uidelicet uegetiq́; ingenij argumentum.

tam ad doctrinam ipſius.

De Scriptura rectè docet, eſſe diuinitùs inſpiratam, ſibimet cõſentientem, & eius ſcopum quaſi eſſe Chriſtum Deum & hominẽ. ita enim inquit: Per uiros miſericordiç, quorum pietati non defuerunt uires, unctione Spiritus ſancti illuſtratos, diuini conſcripti ſunt libri. Item: Omnis ſcriptura Prophetica ſibimet eſt conſentanea, utpote uno Dei ſpiritu condita: in tertio libro Regum, capite uigeſimoſecundo. Item: Niſi unigenitus Dei filius incarnatus eſſet, Scripturæ ſacræ profunditas non patêret. lib. 2. in Geneſin, capite quadrageſimo.

De Deo: Deũ loco nõ moueri dicit, quòd ubiq; ſit totus ſemper. Dici tamen interdum deſcẽdere, quum aliquid facit in terra, quod præter uſitatum naturæ curſum mirabiliter factum, præſentiã quodammodo eius oſtendit. lib. Geneſ. 2. capite 6.

De ſacra Triade ſcribit: Trinitas unus eſt Deus, in cuius uiſione cũcta ſpei noſtrç deſideria ſuſpenduntur. lib. 3. Regum, cap. 8.

Patrem & filium tam natura quàm perſonis eſſe inſeparabiles, tradit in Commentario in uiceſimumprimum caput Geneſ.

his

hia uerbis: Totua ubi cſt filius, ibi eſt & pater. Er nõ poteſt eſſe pater ſine filio, nec filius ſine patre. Quia ſcilicer ſicut inſeparabiles ſunr in natura, ita & inſeparabiles in pſona.

De Spiritu ſancto in hanc docer ſententiam: Spiritus ſanctus eſt incommutabilis cum patre & filio. in librum nonum Regũ, capite decimoſexto. item in primum caput libri primi in Geneſin dicit: Spiritum ſanctũ Deum, qui non loco contineatur aur diſtendarur, nec temporũ mu.ationib. ſubiaceat, ſed qui ſit ubiq; præſens ac rotus.

De Chriſti naturis utriſque & officijs rectè & piè ſanè ſcripſir: Melchiſedech, Dei filio Domino noſtro aſsimilatur. ipſe eſt enim ſolus de patre ſine matre genitus, per diuinitatem. Ipſe de matre ſine patre, per humanitatem. Ipſe quoque ſacerdos æternus: ipſe iuſticia & pax, rex & ſacerdos. Rex ex Deo patre, ſacerdos ex uirgine matre: in Geneſin libro ſecundo, capite decimuoctauo. Irem de redemptione bumani generis: Chriſtus poſuit carnem ſuam moriendo in patibulo crucis pro Eccleſia. in caput uiceſimumprimum in Geneſin, libro 1. Item: Duminus noſter IESVS Chriſtus ſoluit ioimicitias inter Deum & hominem in carne ſua. lib. 3. Regum, capite trigeſimoſecundo.

De prædeſtinatione diſſerit, nibil homini accidere fortuitum: Nulla, inquit, quæ in hoc mundo hominibus eueniunt, abſque omnipotentis Dei occulto cõſilio fiunt. Nam cuncta Deus futura præſciens, ante ſecula decreuit, qualiter per ſecula diſponantur. Statutum quippe iam homini eſt, uel quantum hunc mundi pſperitas ſequatur, uel quantum nnumquemque aduerſitas feriat, ne electos eius aut immoderata proſperitas eleuet, aur nimia aduerſitas grauet. Statutum quoque eſt in æterna ueritate, quantum in iſta uita mortali unuſquiſque temporaliter uiuat. In quartum librum Regúm, capite decimooctauo.

De creatione inquit, rerum originem ſimul creatam eſſe, ſed ſimul ſpecie formatam non eſſe. Et quod ſimul extiterit per ſubſtantiam materiæ, non ſimul apparuiſſe per ſpeciem formæ. in caput undecimum libri primi Geneſeos.

De bominis conditione docer, hominem ad imaginem & ſimilitndinem Dei eſſe conditum: ſed interiore homine eſſe imaginem conditoris ſui: & imaginem quidem eſſe in immortalitate, ſimilitudinem in moribus. in libro primo, capite octauo in Geneſin. Item: Cum homo per ſuperbiam Deus eſſe appetijt, uſque ad beluarum mortalitatem deiectus eſt. in libro primo Geneſis, capite trigeſimo.

De libero arbitrio hæc ipſius eſt ſententia: Deum in ipſis bominum uolnntatibus facere quod uelit, & cum uelit. libro quarto Regum, ante initium primi capitis.

De peccato hanc tradit ſententiam: Nulli in bac uita commoranti, tribui ut ſit abſque peccato. id ſiquidem donum futuræ uitæ beatitudini reſeruaſſe Deum. in librum tertium Regum, capite uiceſimoſeptimo. Item: Ex pœna peccati eueniſſe bomini, ut ſua ipſius ei rebellis eſſet caro: quia ipſe rebellis extiterit creatori ſuo, in actibus ſuis: in caput uiceſimumtertium libri ſecundi in Geneſin.

De lege docet, ſine gratia eam impleri non poſſe. in primo libro Regum.

De diſcrimine ueteris & noui Teſtamenti dicit: In Teſtamento ueteri adumbrari nouum. in caput uiceſimumſextum Geneſis, libri ſecundi.

De iuſtificatione mediocriter certè & ſatis commodè dicit: Deus dat homini iuſticiam, qui ſolus eſt iuſtus ac iuſtificans. in primum librum Regum, capite ſecundo. Item: Hoc autem peruerſum uidetur peruerſis, quòd confitentes peccata ſua ſaluos facit. libro ſecundo Regum, capite decimo. Item: Rectam fidem ſanctis ad iuſticiam deputari, ſcribit capite decimooctauo in librũ primum Regum.

De bonis operibus ſic tradit: Vnuſquiſq; ergo noſtrûm primo conuertitur à peccato, & ex conuerſione generantur opera iuſticię. capite primo, in primum librum Regum. Item: Sed non ſufficit præteritorũ remiſſio peccatorum, ſi non quiſque bonis deinceps inſiſtere ſtuduerit operibus. libro tertio Regum, capite uiceſimoprimo.

De pœnitentia rectè, piè & perſpicuè confitetur, ſi qui à fide uel bonis operibus ad mendacia ſua deſideriaq; labentur, non deſpicere tamen Deum illos, ſed etiam adhuc ut redeant, ad pœnirentiam uocare. Quia nolit Deus mortem peccatoris: ac propterea non eſſe deſperandum quibuſuis peccatoribus. in Geneſin libro primo, capite uiceſimooctauo.

Baptiſmum nominat ſalutare lauacrum, quo membra ſummi ſacerdotis efficiamur, quodq; nos in fide ſacroſanctæ paſsionis eius à peccatorum omnium labe purificet, ac purificatos ad uiſionem gloriæ ipſius perennis intromittat. libro tertio Regum, capite uiceſimoprimo. Aſſerit etiam Spiritum ſanctum non ſolùm Apoſtolos, ſed cunctos credentes per lauacrum regenerationis in Dei ſacrificium abſumere, & ſanctificare. in libro quarto Regum, capite ſexto.

De clauium quoque poteſtate piè docet, Apoſtolis & Apoſtolicis uiris datas eſſe claues regni cœlorum, qui accepta à Domino poteſtate

poteſtate ligandi atque ſoluendi, dignos intra regni ianuam admittat: contumaces uerò, impuros ac ſuperbos excommunicando, uel anathematiſando, ab iogreſſu uitæ perennis eliminent. in librum tertium Regum, capite decimoſeptimo.

De ſacrificijs in genere egregiè meminit, acceptiſsima Deo eſſe ſacrificia, iuſticiã & miſericordiam. in epiſtola Parænetica.

Eccleſiam conſtrui à Chriſto ex omnibus gentibus in ęteroum uicturis, eamq́; ſaluam fieri per lignum in quo pependerit mediator Dei & hominum: refert in libro primo Geneſis, capite quadrsgeſimoprimo. Item libro tertio Regum, cspite ſeptimo ait: Eccleſiam per otbem dilatatam una eademq́; fide & ueritatis catholicæ ſocietste conſiſtere.

Chriſti regnum ſpirituale eſſe, ſentit libro primo Regum, capite duodecimo & decimoquinto: Populus Iſrael regnum adeptũ fuerat amiſſurus, Chriſto per nouum Teſtamentum non carnaliter, ſed ſpiritualiter regnaturo.

De cruce narrat, his à quibus recipiatut Chriſtus, diabolum indueere tribulationes & mottem. in librum primum Regum, capite 23. Item: Eccleſiam ſanctam dicit in exilio huius peregrinationis patienrer aduerſa quæq; tolerare, donec ad patriã quam expectat perueniat. io librũ 3 Regum, cap. 8.

De coniugio egregiam hanc & ſaoctam profert ſententiam: Illa, inquit, benedictio nuptiarum, primorum hominum, ut creſcerent & multiplicarentur, quamuis & delinquentibus manſerit, tamen antequam delinquerenr, data eſt: ut cognoſceretur procreatio filiorum ad gloriam cõnubij, non ad pœnam pertinere peccari. in Geneſin libro primo, capite decimooctauo.

De loco animarum ait, ibi eſſe ſpiritus defunctorum, ubi non uideant quæcunque aguotur aut eueniunt in iſta uita hominum. in libro 4 Regum, cap. 31.

De reſurrectione inquit: Per fidem & myſteria noſtri redemptoris, de præſenti Eccleſię cõuerſatione ad requiem animarum poſt mortẽ aſcendimus. Rurſumq́; de requie animarum: Adueniente die iudicij ad immortalitatem quoq; corporũ, qoaſi in tertium cœnaculũ ſublimiore profectu penetrabimus, ex quo magna amborum corporis & animæ beatitudine perpetua uiuemus, &c. in libro tertio Regum, capite decimo.

De extremo iudicio ita rradit, ut præſentẽ mundum, qui per metas temporũ uoluitur, in ſua extremitare à Domino iudicandum aſſerat. in tertium librum Regum, capite 33.

Vitæ æternæ quaſi ſtatum adumbrat his uerbis: Quia nimirũ ita nos io illa patria diuinæ præſentia claritatis adimplet, ut nihil aliud uiſus ooſter, nihil auditus, nihil olfactus, nihil guſtus, nihil ractus du lee habeat, niſi diligere Dominũ Deũ ooſtrũ ex toto corde, tota anima, tota uirtute, & proximũ tanquam nos ipſos. In libro terrio Regum.

De æternis pœois sd hũc modũ loquitur: In oouo Teſtamento pœna inferorũ gehenna cognominatur, quia nimirũ ſicut in conualle Ennon, qui idolis ſeruierunt, in ea perierunt: ita peccatores ex his quæ peccauerunt, ęterna damnatiooe puniuntur. libro 4 Regum, capite 31.

De Antichriſti tyrannide egregiè ac diſertè præmonet, ipſum aduerſum piorum uitã gemina uſurum armatura, morſu uidelicet peſtiferæ doctrlnæ, & cornu poteſtatis. lib. 3 in Geneſin, cap. 49.

Poſtremò de mũdi philoſophia ita tradit, ut eam legi Dei neq; cõtrariam in omnibus, neq; conſonam prorſus dicat. libro 2 in Geneſin, capite 51.

Nęui & opiniones uel minus commodæ, uel ex quibus doctrinæ certitudo haberi non poteſt.

¶ In creatione loquens de diuiſione lucis à tenebris, lucem interpretatur booos angelos, tenebras malos ab alteris ſeparatos. additq́;: Quia Deus pręſcierit quoſdam per ſuperbiam caſuros, ideo per incommutsbilitatem præſcientiæ ſuæ diuiſiſſe inrer bonos & malos. Amplius addit, à Deo factos sngelos ante omoem creaturum, quia prior omniũ ſit creata ſapiẽtia. Eosq́; properes dici ſapientiam, quia æternæ ſapientiæ inhęreant. in Geneſin capite 2 libri 1.

De Angelis item dicit, illos leuitste ſpiritalis naturę eſſe prędiros, ita quidem ut ubicũque uoluerint, ſtatim quaſi uolaodo perueoiant: & cum alis olim figuratos, & prophetis oſtenſos. in librum Regum tertium, capire decimoquinto.

In articulum iuſtificationis uidstur hæc eius ſeotentia impingere: Ea fide in fonte uitæ lauamur, ut per opera iuſticiæ ad uitam mereamur intrare æternam. in librũ Regum tertium, capite uieeſimoſecnndo. Item: Quicunque utriuſque Teſtamenti plenitudinem cuſtodiunt, æternæ ſaluris pręmium conſequuntur, ac per legis conſummarionẽ & Eusngelij plenitudinem ad uitæ æternæ beatitudinem tranſeunt. in librum Regum quartum, capite uiceſimooctauo.

De operibus non incommodè modò, ſed etiam perplexè eſt hoc dictum: Prophetia ſine charitate, non perducit ad regnum Dei: charitas uerò ſine prophetia, utique perducit. io librum Regum nonum, capite 21.

In pœnitentia uidetur aliquid tribuere ſatisfactioni, in hoc dicto: Per panem ſubcineticium (uiduæ Sareptanæ) quem ſibi uerus

Helias,

Heliſa, Dominus noſter, nationum Eccleſiam præcipit exhibere, quid aliud accipiendum eſt, niſi pœnitentium ſatisfactio? idipſum Pſalmographo ſub perſona pœnitẽtis canente, cum dicit: Quia cinerem ſicut panem manducabã, & potum meũ cum fletu temperabam. His enim ſatisfactionibus Dominus te paſci hortatur. in librũ Regũ quartum, capite quinto. Item paulo poſt: Poſtquam enim quis fidelis priſtinis uitijs per pœnitentię ſatisfactionẽ ſua mortificauerit.

De ſacramenti Euchariſtiæ uero uſu, ſi rectè ſenſit, minus tamen commodè & huius ſeculi more locutus eſt: Sed, inquiens, oblationem panis & uini, id eſt, corporis & ſanguinis eius ſacramentum, in ſacrificium offeramus. Ibi quippe primùm apparuit ſacrificium, quod nunc à Chriſtianis offertur Deo, toto terrarum orbe. In Geneſin libro ſecundo, capite decimooctauo.

De oratione expreſsè ſcribit, pro mortuis Deo ſupplicari: capite trigeſimoprimo, in librum Regum quartum.

De animarum ſtatu poſt hanc uitam, eſt hæc eius opinio, quàm recitat de hiſtoria Lazari in librum Regum quartum, capite trigeſimoprimo ſic inquiens: Proinde fatendum eſt, neſcire quidem mortuos quid hic agatur: poſtea uerò audire ab eis qui hinc ad eos moriendo pergunt, non quidem omnia, ſed quæ ſinuntur indicare: & illa tantum meminiſſe, quæ illos quibus hæc indicant, oportet audire. Poſſunt & ab angelis, qui rebus quæ aguntur hic præſtò ſunt, audire aliquid mortui, quidquid unumquenque illorum audire debere iudicat, cui cuncta ſubiecta ſunt. Item: Poſſunt etiam ſpiritus mortuorum aliqua quæ hic agantur, quæ neceſſarium eſt eos noſſe, non ſolùm præſentia uel præterita, uerùm etiam futura, ſpiritu Dei reuelante cognoſcere. Sicut non omnes homines, ſed Prophetæ, dum hic uiuerent, cognoſcebant. nec ipſi omnia, ſed quæ illis eſſe reuelanda, Dei prouidentia iudicabat. Item dicit, mitti quoque ad uiuos, aliquos ex mortuis, ſicut econtrariò Paulus ex uiuis in paradiſum raptus ſit: idque ex Scriptura confirmari uult, uidelicet exemplo de reſuſcitato Samuele. de quo tum addit, eſſe nonnullos qui exiſtiment, non fuiſſe Samuelem, ſed malignum aliquem ſpiritum, ipſius ſimilitudinem figuraſſe. libro quarto Regũ, capite trigeſimoprimo.

¶ Cæterùm non tantum ſacras literas diligenter legit, ſed etiam aliorum Eccleſiaſticorum, tum ſui temporis, tum priorum ſcripta. nam ſubinde eorum ſuis in ſcriptis mentionem interſerit. Ac de Hieronymo quidem, ac Auguſtino, iam antè diximus, quòd præ ceteris omnibus hos ſibi imitandos propoſuerit, ut qui alijs antecellant. Nunc de alijs dicemus. Theodotionis, Aquilæ & Symmachi interpretũ meminit libro primo in Geneſin, capite trigeſimoſecundo, & alibi. Origenem citat eodem libro, numero quadrageſimo. Euſebium libro ſecundo in Geneſin, capite decimotertio. Gregorij papæ Moralium mentionem facit in fine libri primi in libros Regum. Caſsiodorum citat libro tertio, capite decimooctauo in libros Regum. Iohannis Cõſtãtinopolitani epiſcopi meminit libro quarto, capite trigeſimoprimo in libros Regum. Ibidem & carminis Sedulij de aſcenſu Heliæ mentionem facit. Auguſtinum & Paulinum, monachos, nimirum in Britanniam miſſos à Gregorio Romano epiſcopo, ad gentem eam conuertendam: libro tertio, capite uiceſimoſecundo in libros Regum. Meminit & Cypriani martyris: item Dionyſij Areopagitæ. & hunc quidem dicit melius potuiſſe confutare falſa Ethnicorũ dogmata, quàm ipſum Paulum, eo quòd ex gentiliſmo conuerſus, non erit eum eorum ſecreta, ſuperſtitiones, argumenta & ſyllogiſmos. libro tertio, capite quarto in libros Regum. Clementem Apoſtolorum principis (Petri nimirum) ſucceſſorem dicit, ex uetuſta ſenatorum proſapia & ſtirpe Cæſarum ortum, omni ſcientia refertum, omniumq; liberaliũ artium peritiſsimum fuiſſe. in epiſtola parænetica ad Valerianum.

Meminit item Gregorij è Ponto (Neocęſarienſis, putat Eraſmus) item alterius Gregorij, einſdemq; familiaris Baſilij (ambiguũ eſt, utrum de Gregorio Nazianzeno, an uerò de Niſſeno Baſilij fratre loquatur) item Paulini Nolani, Hilarij (Euagrij legendũ putat Eraſmus) & in Italia Petronij ſuo tempore. Item Firmiani, (Lactantij ſcilicet) Minutij cuiuſdam, cui Felici cognomẽ tribuit Eraſmus: Hilarij, Iohannis (Antiocheni presbyteri, Eraſmus) Ambroſij: in eadem illa parænetica epiſtola.

Non ſolùm autem Eccleſiaſticos uetſauit ſcriptores, ſed etiam Iudaicos & Gentiles. Ioſephi enim crebrò meminit in libros Regũ libro ſecundo, capite duodecimo, & aliàs ſæpe. Herodori & Beroſi, Chaldaicarum rerum ſcriptorum: libro quarto, capite uigeſimoſeptimo in libros Regũ. Quintiliani, item Hippocratis mẽtionem habet libro tertio, capite quinto in Geneſin.

Gennadius mortuum ſcribit Marciani & Valentiniani temporibus. Quàm uerò id ſit ueritati conſonum, non immeritò dubitari poteſt. Ipſe ſiquidem Eucherius libro tertio, cap. uigeſimoſecũdo, diſertè indicat, uixiſſe ſe paulo poſt Gregorium Romanum pontificem,

ficem, qui Auguſtinum & Paulinum ad Britannos, illius inſulæ populos in fide inſtituendos miſit: qui eius nominis fuit primus, & Magnus dictus communi ſcriptorum cõſenſu: quē ſub Mauricio Imperatore ad Eccleſiæ gubernationem uocatum, & ſub Phoca Mauricij patricida Romanam adhuc gubernaſſe eccleſiam, non tantum ſcriptorum conſenſus probat, ſed ipſius propria etiam ſcripta teſtantur. Quomodo igitur hæc conuenient, ut Eucherius unus & idem clarus fuerit ſub Valentiniano, qui circiter annum quadringẽteſimum quinquageſimumquintum interfectus, in uiuis eſſe deſijt, iuxta Marianum & Palmerium? Et rurſum ſuperuixerit Gregorio, Phocæ temporibus, qui demum ſub annum Chriſti ſexcenteſimum ac tertium, aut quartum, ad Imperium peruenit: cum ſit interuallum centum annorum & quinquaginta ferè? Eiua Lectorem hic commonefacere uoluimus. Petronio Italiæ, Bononienſium nimirum epiſcopo, ſe fuiſſe coætaneum, ipſius uerba teſtantur, cum dicit: Et in Italia nũc antiſtes Petronius, &c. in epiſtola parænetica ad Valerianum cognatum. Saluiano fuiſſe ſynchronum, & ex ſtudiorum ſimilium ſacris arctiſsima amicitia coniunctum, Braſsicanus in præfatione refert. Meminit Eucherij cuiuſdam Gallię doctoris excellentis, & ſibi coętanei, libro ſecundo, capite decimo, etiam Claudianus Mamertus de ſtatu animæ: nunquid autem hic iſte ſit, affirmare non poſſumus.

PATIENS.

Patiens Lugdunenſium epiſcopus, ut Sidonius libro ſecũdo, epiſtola ad Heſperium refert: inſpectionem & curam Eccleſiarum uicinarum geſsit, & in Cabillionum oppido cum alijs prouincialibus epiſcopis paſtorẽ ordinauit. Sidonius epiſtola ad Dumnulũ, libro quarto. Idem commendat eum à ſedulitate & diligẽtia in miniſterio, quòd Barbarorum mẽtes manſuetiores reddiderit, & ex profundis tenebris ad ſummam ueritatis lucem adduxerit aſsiduitate cõcionũ: & quòd non modò Lugduni templũ extruxerit, ſed etiam aliàs autor fuerit, ut potius noua ſtruerẽtur ędificia, quàm uetera repararẽtur. Deinde à beneficentia erga pauperes. nam cum Gothicæ uaſtationes rerum omnium, ac pręſertim annonæ, extremam penuriam ac famem maximã creaſſent per Galliarum prouinciam, Arelatenſis, Regienſis, Auenniacæ, Arauſionenſis, Albenſis, Valentinę & Tricaſtinæ urbium, ſed & Aruernenſis, miſericordiæ affectu tactus horrea ſua aperuit, & fame cõtabeſcentib. populis ſuccurrit, miſsis paſſim per loca illa frumẽtis. Ob inſignem eam & meritò celebrandam pietatem indignum ratus Sidonius, cum ijs eũ componere, quos in hoc genere Ethnici commendant, cum Ioſepho patriarcha ipſum confert: & ſuæ ciuitatis nomine, Aruernenſis uidelicet, ei pro ſua iſta ſumma beneficentia immortales gratias agit. Inſignia huius pietatis Patientis meminit etiam Turonenſis, capite uigeſimoquarto libri ſecundi. Tertiò celebrat eius ſanctitatem & continentiã. Epiſtola ad ipſum libro ſexto. Ad doctrinam eius quod attinet, hoc ſaltem affirmare poſſumus, eum cum Fauſto ſenſiſſe de libero arbitrio: ut patet ex ſubſcriptione Epiſtolæ illius ad Lucidum, quæ inter Orthodoxographa extat.

RVSTICVS LVGDV-
nenſis.

Ruſticus cum adhuc laicus eſſet, & priuatus, uita egit ſacerdotem: ad officia uerò politica adhibitus, Eccleſiæ gubernationem ſedulò promouit: & tandem epiſcopus Lugduni factus eſt, cum iſthic aulam haberet Gundobaudus Galliæ rex. Epiphanium Ticinenſem pro captiuis Liguribus legatum, officijs quibus potuit adiuuit, ut teſtatur Euodius in uita Epiphanij Ticinenſis.

EVPHRONIVS.

Euphronius alicubi in Gallijs epiſcopus, collega fuit metropolitani Lugdunenſis, nomine Patientis, ac cum eo in oppido Cabillionum Ioannem epiſcopum ordinauit: ut patet ex epiſtola Sidonij ad Dumnulum libro quarto. Et cum Sidonius Bituricas euocatus eſſet, ad creandum alium paſtorem, ſine eius conſenſu hoc muneris ſibi ſumere, minimè decere arbitratur: ſed prius ipſi negocium ſignificans, eius conſilium flagitat, & quid ipſe decernat faciendum, in eo ſe obtemperaturũ. epiſtola ad ipſum, libro ſeptimo. Et tota ſanè Epiſtola illa oſtendit, quòd reuerenter Sidonius Euphronium obſeruarit. Extat ad eundem etiam alia Sidonij epiſtola libro nono, ex qua apparet, quòd Sidonio Euphronius iniũxerit genus quoddam ſcriptionis, quod ipſe tamen pro ſua modeſtia recuſarit. Epiſtolæ Fauſti ad Lucidum ſubſcripſit: quod argumẽto eſt, ipſum quoq; eius erroris de libero arbitrio fuiſſe participem.

CLAVDIANVS MA-
mertus.

Claudianus Mamertus ex nobili familia natus eſt. Adon Viennenſis ętate ſexta, ſub Iuſtino iuniore, In adoleſcentia, Græca & Latina didicit, & in ſacris literis multum profecit: ut ex Sidonij epiſtola ad Apium, & epitaphio, libro quinto colligi poteſt. In utroque genere orationis, ſoluto ſcilicet & ligato, excelluit: ut teſtatur Sidonius in epiſtola ad Nimphidium, quæ eſt ſecunda in libro quin-

bro quinto. Epiſcopus Viennenſium creatus eſt à Paſcbaſio quintus, ut ex Adonis ætate ſexta conſtat. Sidonius libro quarto, epiſtola ad Petreium iodicat, fratrē eius natu maiorem fuiſſe Viennę uerū epiſcopū, ſed Mamertum collegam & coepiſcopū eius ſuſtinuiſſe onus gubernationis.

De ipſius excellenti doctrina & ſumma eruditione in omni diſciplinarum genere, multus eſt Sidonius. Poſteaquam eoim eū contuliſſet, in ſua cuiuſque profeſsione, cum excellentibus diſciplinarum artificibus Græcis, nimirum cum Orpheo, Aeſculapio, Archimede, Euphrate, Perdice, Vitruuio, Thalete, Athlante, Zeto, Chryſippo, Euclide: deinde & cum Philoſophis & Oratoribus Gręcis pariter & Latinis comparaſſet, Pythagora, Socrate, Platone, Ariſtotele, Aeſchine, Demoſthene, Hortenſio, Cethego, Curione, Fsbio, Craſſo, Cæſare, Catone, Appio, Tullio. tandem etiam ad Eccleſiaſticos ſcriptores deſcendit, quibus ut eum ſingulis in ſuo quoque genere æquiparet, attexit: Inſtruit ut Hierooymus, deſtruit ut Lactantius, aſtruit ut Auguſtinua, attollitur ut Hilarius, ſummittitur ut Iohannes, ut Baſilius corripit, ut Gregorius conſolatur, ut Otoſius affluit, ut Ruffin⁹ ſtringitur, ut Euſebius narrat, ut Eucherius ſollicitat, nt Paulious prouocat, ut Ambroſius perſeuerat. Et res certè ipſa loquitur, ſummæ eruditionis & ingenij fuiſſe uirum, & immenſæ lectionis: qui & gentilitatis & Philoſophorum, ac præterea Eccleſiaſticorum autorum iooumerabiliū iodefatigabili ſtudio lectitarit ſcripta, magno cum iudicio. Siquidem in ſecuodo libro plurimorum mentionem faciens, de ſingulis breuem, uno interdum addito epitheto, cenſuram fert. utq; de Ethoicis ſileamus, citat Gregorium Nazianzenum, Ambroſium, Auguſtinum, Hieronymum, Hilarium, & alios.

Vir equidem fuit prouidus, prudens, doctus, eloquens, acer, & hominum, æui, loci, populi ſui ingenioſiſsimus, quique indeſinenter ſalua religione philoſopharetur: & licet crinem barbamque non paſceret, pallium & pallam nunc irrideret, nunc etiam execraretur: à collegio tamen Platonicorum ſolo habitu & fide ſocisbatur, &c. Sidonius in epiſtola ad Petreium, libro quarto. Frequentes ad eum homines ſtudioſi conueneruot, quos diſputationibus exercuit. Aceum omnes actiones ſuas ad poblicam utlitatem retuliſſe, idem teſtatur in epiſtola ad eundem libro quarto, inquiens: Proinde nihil uidelicet, profectò nihil eſt, tam infœcundū actionum tuarum omnium, quod uni ſoli tantum, & oon alijs quoq; multis tecum uberem fructum ferat.

Extant eius de animæ ſtatu tres libri ad Apollinatem Sidonium ſcripti, cum duabus epiſtolis: una in libri fronte nuncupatoria, altera in fine, qua llbros ipſi Sidonio emendaodos offert. Et hos ſanè libros rectè ei adſcribi, uel Sidonij teſtimonio manifeſtum eſt, qui epiſtola libro quarto ad ipſum (quæ etiam libris illis in Orthodoxogrsphis adiuncta eſt) agnoſcit ipſum eorundem anthorem, & ſibi quoque addito procemio nuncupatos inquiens: Adſtipulsatur iudicio meo uolumen illud, quod tute ſuper ſtatu animæ, rerum uetborumque ſcientia dinitiſsimus propalauiſti: in quo dum ad meum nomen procemiaris, &c. Ex eadem epiſtola appsret, ipſum etiam hymnum quendam edidiſſe. nam de illo ſuum, quid ſentiat, iudicium ptofert: id quod Mamertus uidetut flagitaſſe. Trithemius Epiſtolarum quoque librum ipſum, & quędam etiam alia ſcripſiſſe meminit. Quid autem de utroque iſtorum ſcriptorum ſentiendum ſit, eiuſdem Sidonij in eadem epiſtola lutulenta extat cenſura. Epiſtola quoque ad Nimphidium, quæ eſt ſecunda libri quioti Sidonij, parcè quidem, ſed tamē egregiè, ijdem libri commendātur. Librum de ſtatu animæ tribus uoluminibus illuſtrem, Mamertus Claudianus peritiſsimus Chriſtianorum philoſopbus, & quorumlibet primus eruditorum, totis ſectatis philoſophiæ membris, artibus, partibusque cōmere & excolere curauit, oousm quas uocauit Muſas, diſciplinas aperiens eſſe, oon fœminas.

Dogmatica Claudiani.

❡ Chriſtum nerum hominem, & uerum Deum, ex duplici ſubſtantis, in una perſooa eſſe, & noſtrum pontificem, apud diuinitatem ſummę Trinitatis agere, docet libro primo De ſtatu animæ, capite tertio. Item, animam eius ad inferos adeundo & redeundo reſeraſſe infernum: libro tertio de ſtatu animæ, capite decimotertio.

Deum omnes creatoras, corporess & incorporeas, ex ſols bonitate creaſſe, indicat libro primo, capite quarto & quinto, de ſtatu animæ.

Hominem ad imaginem Dei, ſecundum animsm quæ incorporea eſt, conditum eſſe, docet libro primo, capite quinto.

Neminē ad patrem uenire, niſi per Chriſtum, & niſi eum quem pater attrahat, effundendo Spiritum ſanctum in corda credētium: libro primo de ſtatu animæ, capite uiceſimoſexto.

Animam non eſſe corpus, cootra Fauſti opinionem docet libro tertio, capite decimoſexto: Quia Deus, cuius imago eſt homo, ſit

incorporeus, & quia omne illocale ſit incorporeum. Animam autem illocalem eſſe, inde probat, quia in omnibus membris corporis uiuentis agat, & tam magna ſit in toto, quàm in aliquo: & quòd ratiocinatio, quę illocalis, ei inſit ſubſtantialiter: & quòd uolũtas ſit ſubſtantia animæ, quæ non poſsit eſſe corp⁹: & quòd memoria, quæ pars ſit animę, non ſit corporalis, &c.

Infernum corporeum non eſſe quærendum dicit, cum ipſum ſepulchrum Domini ſit locus inferni. libro tertio de ſtatu animæ, capite decimotertio.

Certamina.

¶ Non eſt dubium quin ſeſe oppoſuerit etiam hæreticis, & corruptelis ueræ doctrinæ. Nam in illis tribus libris de ſtatu animę, dimicat contra quendam, qui ſuppreſſo ſuo nomine ſcriptũ quoddam ediderat, in quo aſtruere cupiebat, Animam eſſe corp⁹. Quod ipſe confutat, & dogma illud penitus explodendum, grauiter monet. nam eius ſentẽtiæ aſſertores moliri, ut diuinitas paſsibilis credatur: libro primo, capite tertio. Iſtius autem ſcripti autorem, cui ſe opponit, Fauſtum eſſe uolunt, & ipſum Gallicanum epiſcopum. Et quidem iſtud ſcriptum quod confutãdum ſuſcepit Mamertus, eſſe illud ipſum uidetur, quod in Orthodoxographorum uolumine eam confutationem antecedit, titulo de Creaturis, quòd illis nihil incorporei inſit, & Fauſti etiam inſcriptionem gerit. De quo tamen dubitari poteſt, ſi conferantur inter ſe initium iſtius ſcripti, quod Fauſto tribuitur, & ea quæ in tertio capite primi libri Mamerti proferuntur. Libro ſecundo, capite decimo dicit, quoſdam eò uſque prolapſos, ut extraneos malint cum falſitate præeligere, & Eucherium cum ueritate damnare: ſe uerò malle cum Eucherio reijci, quàm cum iſtis à ueritate damnari.

Celebratur paſsim à ſcriptoribus, quòd in maximis periculis urbis ſuæ, ueluti *σωτήρ* quidam & conſeruator extiterit: idque præſidio nullo alio quàm oratione, fletu, ieiunijs, & litaniarum ſeu proceſsionum ritu inſtituto. Cuius rei perſpicuum maximè teſtimonium præbet, illa aliquoties iam memorata Sidonij ad ipſum Mamertum prima libri ſeptimi epiſtola. Ad amplius teſtimonium facit, quòd de occaſione & inſtitutione litaniarum, ac iſta inſigni liberatione prolixè enarrat etiam Alcimus Auitus, in peculiari homilia de feſti Rogationum prima inſtitutione: Et quidem terrorum temporis illius cauſas multos noſtrûm adhuc recolere ſcio. ſiquidem incendia crebra, terræmotus aſsidui, nocturni ſonitus, cuidam totius urbis funeri prodigioſum quiddam minitabantur. Nam populoſis hominum conuentibus domeſtica ſylueſtrium ferarum ſpecies obuerſabatur: Deus uiderit, an ludificans oculis, an adducta portẽtis. Quicquid tamẽ ex ijs duobus foret, perinde monſtroſum intelligebatur, ſeu ſic ueraciter immanis beſtiarum corda manſueſieri, ſeu tam horribiliter conſpectibus territorum falſæ uiſionis phantaſmata poſſe confingi. Inter hæc, diuerſa uulgi ſententia, diſpariumque ordinum uariæ opiniones: alij quòd ſentiebant diſsimulando, quæ fletui nolebant dare, caſui dabant: alij ſpiritu ſalubriore, abominabilia noua quæque congruis malorum proprietatis ſignificationibus interpretabãtur. Quis enim in crebris ignibus, ignes Sodomiticos non timeret? Quis trementibus elementis, aut decidua culminum, aut diſrupta terrarum imminere non crederet? Quis uidens, certè uidere ſe putans, pauidos naturaliter ceruos, per anguſta portarum uſq; ad fori lata penetrantes, non imminentem ſolitudinis ſententiam formidaret? Quid multis? Tracta ſunt hæc inter timores publicos, & rumores priuatos, uſque ad imminentem uigiliarum ſolẽnium noctem, qua celebrari feſtum Dominicę reſurrectionis annua conſuetudo poſcebat: ſiquidem hanc omnes laborum opem, malorum finem, metuentium ſecuritatem, communibus animis operiebãtur. Affuit igitur nox illa uenerabilis, quę ad ſpem publicæ abſolutionis uotiuum ſolenne patefecerat. Sed mox illic multo uehemẽtior ſtrepitus ictu flagelli grauius ferientis intonuit, utpote quem iam emẽſis gradibus ſuperlatiuũ nihil ſequi aliud quàm gladius intelligeretur. Ædes namq; publica, qua prę celſo ciuitatis Viennenſium uertici ſublimitas in immenſum faſtigiata prætulerat, flammis terribilibus conflagrare crepoſculo cœpit. Interpellatur itaque nuncio diſcriminis iucunditas ſolennitatis, pleno timoribus populo Eccleſia uacuatur. Omnes namque ſimilem facultatibus uel domibus proprijs caſum de quadam pręminentis incẽdij arce metuebant. Perſtitit tamen coram feſtiuis altaribus inuictus antiſtes ſanctus Mamertus, & calorem fidei ſuæ accendens flumine lachrymarum, permiſſam ignibus poteſtatem incendio abſcedente compeſcuit. Igitur deſperatione depoſita reditur ad Eccleſiam, & reſtincta flammarum luce clareſcit luminum pulchritudo. Ex huius liberationis occaſione, ceu gratiarũ loco inſtituit annuam deinde celebrandarum ſupplicationum feſtiuitatem triduo, quod inter Dominicæ Aſcenſionis & diem Dominicum interiectum eſt, ſicut in ſequentibus Alcimus exponit.

Familiaritatem habuit cum Sidonio, ut paret ex literis eius in quarto libro: in quibus expoſtular cum Mamerto, quòd rarius ſcribat. Cum Eucherio amicitiam priuatis diſputationibus ſibi conciliauit: ut meminit libro ſecundo, capite uigeſimo. Saluianus Maſsilienſis ei dedicauit librum, teſte Gennadio. Et hæc quidem de Mamerto. Qui quamdiu in gubernatione fuerit, aut quando ex hac miſeriarum ualle emigrauerit ad cœleſtia, incertum. Sub Theodoſio iuniore clarum ipſum fuiſſe, & ea quæ de iſta per eius preces liberatione recitauimus accidiſſe, meminit Iuo in ſuo Chronico. Adon Viennenſis ſuo duos eum Imperatores reijcit, Marcianum & Leonem, ætate ſexta: neque id, quantum conijci poteſt, temerè prorſum. Nã & Martini Chronicon, ſub Leone, ab ipſo Letanias inſtitutas narrat. Verùm Adon quaſi oblitus priorum, poſtea rurſum in Imperatore Iuſtino minore clarum ipſum fuiſſe dicit. Quòd ſi rectè dicit, fuit eius curriculum longiſsimum: quomodo tamen hoc fieri potuerit, non uidemus, eum ab initio Anaſtaſij primi Imperatoris Auitum Viennenſem clarum fuiſſe ſcribat: qui tamen Auitus, uel ſuo proprio teſtimonio, tertius à Mamerto eius Eccleſiæ gubernator extitit, patre nimirum Auiti inter ſe & Mamertum ſucceſſore intermedio, ut Auitus ipſe commemorat in epiſtola de prima Litaniarum inſtitutione, quę ſuis opuſculis in fine eſt adiecta. Fortè & Salonius intermedius fuit, ut pòſt dicetur. Ante Sidonium deceſsiſſe, dubium non eſt. Extat enim Sidonij funebris epiſtola, qua eius obitum plangit, lib. quarto ad Petreium. cui adhæret Epitaphium, quod eidem poſuit, eiuſmodi:

Germani decus & dolor Mamerti,
Mirantum unica gemma epiſcoporum,
Hoc dat ceſpite membra Claudianus.
Triplex bibliotheca quo magiſtro,
Romana, Attica, Chriſtiana fulſit.
Quam totam monachus uirente in æuo
Secreta bibit inſtitutione:
Orator, Dialecticus, Poeta,
Tractator, Geometra, Muſicusq́;,
Doctus ſoluere uincla quæſtionum,
Et uerbi gladio ſecare ſectas,
Vi quæ catholicam fidem laceſſunt.
Pſalmorum hic modulator & phonaſcus,
Ante altaria fratre gratulante,
Inſtructas docuit ſonare claſſes.
Hic ſolennibus annuis parauit,
Quæ quo tempore lecta conuenirent,
Antiſtes fuit ordine in ſecundo;
Fratrem faſce leuans epiſcopali.
Nam de pontificis tenore ſummi,
Ille inſignia ſumpſit, hic laborem.
At tu quiſq; doles amice Lector,
De tanto quaſi nil uiro ſuperſit:
Vdis parce genis rigare marmor,
Mens & gloria non queunt humari.

Quinto idus Maij obdormiuiſſe, Petrus de Natalibus refert, libro quarto, capite centeſimo quinquageſimoſecundo.

ISITIVS VIENnenſis.

Iſitius Senatorij ordinis homo, ad epiſcopatum eccleſię Viénenſis uocatus eſt, & ſucceſsit Mamerto, ac fuit ſextus à Paſchaſio. Epiſcopus coniunx fuit, & pater Auiti, ac uſque ad Zenonis tempora floruit: teſte Adone Viennenſi, ætate ſexta, in Marciano.

SALONIVS VIENnenſis.

Salonium Viennę ciuem, aut Eccleſię miniſtrum fuiſſe, ex epiſtola Sidonij ad eundem, quæ libro ſeptimo extat, apparet. Saluianus in præfatione in libros de prouidentia Dei, epiſcopum eum nominat: inſcriptiones elucubrationum eius illum Viennenſem epiſcopum uocant. Verùm apud alios ſcriptores qui Catalogos illuſtrium uirorum conſcripſerunt, is titulus non reperitur. uidetur Iſitio ſucceſsiſſe. Extant inter orthodoxographa duo eius ſcripta: Explicatio parabolarum Salomonis, & explicatio Eccleſiaſtis, utrumque in modum dialogi, ipſo Salonio & Veranio fratre interlocutoribus.

Amicitiam cum Eucherio coluit: ut patet ex Eucherij epiſtola ad ipſum, & fratré eius. Saluiano Maſsiliéſi charus etiam fuit: quod teſtatur dedicatio libri de ꝓuidentia Dei. Arauſicenſi conuentui interfuit, circa annum Domini quadringenteſimum quadrageſimumquartum, iuxta Proſperum.

Dogmatica Salonij.

¶ De ſacra Scriptura ſentit, neminem debere aliter interpretari q, uàm iuxta autoris intentionem. In Prouerbia Salomonis.

Diuinitatis arcana, & myſteriorum cœleſtium ſecreta, nimis ſcrupuloſè inquirere uetat, cũ penetrari & intelligi ab homine in hac uita nõ poſsint. In Prouerbia Salomonis.

De Chriſto filio Dei docet, explicans uerba Salomonis, Sapientia ſibi domum ędificauit, quòd in utero uirginis ipſe hominé creauerit, qué in unitate ſuę perſonę aſſumpſerit. Ac eũ perfectũ Deũ & hominé appellat, Dialogo primo in Prouerbia Salomonis.

De libero arbitrio & electione rectè eum ſenſiſſe, ex hoc dicto colligi poteſt: Sãcti & electi uiri opera ſunt Domini. quia nemo ſua uirtute, nemo ſuo merito electus eſt à Domino ut cœleſti ędificatione eſſet aptus, ſed ſola gratia & miſericordia ipſius. Dialogo primo in Prouerbia Salomonis.

De peccato ſentit, quòd alia ſint leuia, alia atrocia delicta, & quòd nullus Sanctorum ſine peccatis fuerit: Dialogo primo in Prouerbia Salomonis.

In baptiſmo nos filios Dei fieri pet fidem, & adoptionem percipere. Dialogo primo in Prouerbia Salomonis.

Eccleſiam catholicam ideo mulierem fortem dici affirmat, quia generet multos ſpirituales filios, ex aqua & Spiritu ſancto: & cuncta ſeculi huius aduerſa ſimul & proſpera, propter fidem & amorem ſui conditoris ac redemptoris contemnat. Dialogo primo in Prouerbia Salomonis.

Impios magiſtratus propter peccata populi Deum regnare permittete, indicat Dialogo primo in Prouerbia Sslomonis.

Diem iudicij & regnum Dei æſtati comparari oſtendit, quia tunc omnia triſticiæ nubila ſint tranſitura, & dies uitæ claritate æterni ſolis effulſurus. Dialogo primo in parabolas Salomonis.

Næui & opiniones eius.

Singulari opinione aſſerit, Chriſtum occultaſſe uerbū, ſeu diuinā naturā, ne à diabolo agnoſceretur eſſe filius Dei. Diabolum enim eum non crucifixurum fuiſſe, ſi agnouiſſet quòd eſſet filius Dei. Dialogo primo in Prouerbia Salomonis.

Bonis operibus fratres idiotas aſſerit mereri uitam æternam in cœlis. in Parabolas Salomonis dialogo primo.

SEVERVS VIENNENſIS.

Seuerus natione Indus, gradu presbyter fuit: qui cum eſſet ipſe in fide Chriſti feruentiſsimus, eandem ubique propagari quoque cupiebat, hac gratia peregrinando itinera faciens, ut apparet. demum & Viennam Galliæ peruenit, tempore illo quo Iſitius epiſcopus eius loci Eccleſiam gubernabat: ut Adon Viennenſis ætate ſexta, in fine Marciani meminit. & uerbi prædicatione plurimos, ac miraculis etiam, ad fidem Chriſti ex paganorum multitudine conuertit: ut Petrus de Natalibus refert, qui eum etiam poſtmodum Viennenſis eccleſiæ epiſcopum factum addit. Atque ex Adone uerìſimilia propemodum coniectura eius argumenti haberi poteſt, quòd & ipſe narrat, eundem miraculis clariſsimum, ante urbem Viennam deſtruxiſſe idolorum quoddam templum, in quo inſigni ac maximè celebri cultu, centum Dij gentiles adorati ſunt: ac in locum demoliti phani ſtruxiſſe eccleſiam, nomine B. Stephani protomartyris, &c.

PATROCLVS.

Patroclus à Luctenenſis eccleſiæ clero ad pontificem Romanū accuſatus eſt, quòd in aliena prouincia contra patrum ſtatuta ſubſtituerat quendam paſtorem in defuncti locum, neglecto metropolitano iſtius eccleſiæ: & propterea Hilario illo Narbonenſe commiſſario, ut loquuntur, cōſtituto, actio aduerſus ipſum in prouincia inſtituitur. Et uidetur uir fuiſſe Patroclus autoritatis non leuis. ſiquidem in literis Bonifacij ad epiſcopos ſeptem prouinciarum Galliæ ſcriptis, ipſe primum inter reliquos locum obtinet, in decretis Bonifacij, primo tomo Cōciliorum. Fit huius mentio etiam apud Leonem primùm Rom. pontificem, in epiſtola ad epiſcopos per prouinciam Viennenſem. Et ſi conſideres narrationis circumſtanrias, dicas ipſum propemodum Viennenſis fuiſſe Eccleſiæ metropolitanum.

CELIDONIVS.

Celidonius in Gallijs alicubi epiſcopus, ab Hilario, quòd haberetur uiduæ maritus, remotus eſt ab officio. Prouocauit autem ad epiſcopi Romani iudicium. Ille cognita cauſa, cum Hilarius non probare poſſet crimen obiectum, eum ut innocentem abſoluit, ut Leo ipſe narrat in epiſtola octuageſimanona ad epiſcopos pet Viennenſem prouinciā.

HEROS.

Heros, Arelatenſis epiſcopus, diſcipulus olim Msrtini, celeberrimi Turonēſiū epiſcopi, fuit: uitæ ſanctimonia etiam ipſe pręclarus, & ob doctrinam egregiam in precio habitus, temporibus quo primùm ad Imperij regimen acceſsit cum Honorio patruele Theodoſius iunior, ut in Chronicis Proſper annorauit. Pulſus eſt autem inſons planè, & criminibus nullis obnoxius, à ciuibus ſuis, tantum in gratiam militiæ magiſtri Cōſtantis: ad cuius fauorem & beneuolentiam amplius demerendam, ipſius amicum, quo familiariter uti ſolebat, Patroclum in locum ſubrogant eiecti. Quæ res, ut idem Proſper ait, magnarum inter epiſcopos diſcordiarū cauſa fuit. meminit etiam Bergomenſis in Bonifacio primo Romano pontifice, qui illum etiam poſtea nonnulla cōpoſuiſſe narrat: & Platina in eodem.

HILARIVS ARELAtenſis.

Hilarius quidā monachus relictis parentibus ſuis, & bonis ſuis psuperibus diſtributis, epiſcopus Arelati factus eſt (ut patet ex Proſperi libro ſecundo de uita contemplatiua) in prouincia Narbonenſi: unde etiam cognomen accepit. Gennadius ſcribit, eum in ſacris literis bene fuiſſe inſtitutum, & paupertatis amantem, adeò ut contra uires ſuas ruſticationis opera exercuerit, quo ſuppeteret quod reficiendis pauperibus præſtaret. Interim tamē nec ſui miniſterij proprios labores neglexit, uerbi ſcilicet prædicationē:

qua in re eã dexteritatẽ adhibuit, ut ſi quando opus eſſet in annũcianda lege, nulla uteretur proſopolepſia erga quenquam. Edidit uitam ſancti Hoorati, ſui anteceſſoris. Extat eius epiſtola ad Auguſtinum, io qua itidem ut Proſper, ei nunciat, primùm quoſdam ipſius ſcriptis abuti ad ſtabilieodas prauas de prædeſtioatione ſeotentias: deinde hortatur, ut coofilium capiat, quomodo rebus ſit conſulendum. Et hac ſanè epiſtola occaſionem unà cum Proſpero præbuit Auguſtino, ſcribeodorum librorum de prædeſtinatione: id quod exordium primi libri teſtatur. Præfigitur autem ea epiſtola illis Auguſtini libris. Hilarium Narbonenſem epiſcopum nominat ſalutatio literarum Bonifacij primi Romani poorificis, ad eundem: quibus ipſi authoritate Apoſtolica committit cognitiooem actiooum cleri Luctenenſis eccleſiæ, contra epiſcopum Patroclum. Videtur hic Hilarius idem eſſe ille, quem pòſt Booifacij ſucceſſor Celeſtinus multum cõmendat in epiſtola ad Galliæ epiſcopos, à ſolicitudine quam gerat pro conſeruatione puritatis doctrinæ. Hoc eoim nomine ad ipſum Celeſtinũ quoſdam Galliarum preſbyteros detulerat, quòd cum ueritate pugnãtia docereot. atque inde apparet, quàm fuerit ipſe Romanorum epiſcoporum tum obſeruans. io primo Coociliorum tomo, ſub horum Pontificum decretis. Iotereſt quidam hoc nomine etiam uni atque alteri Gallicano cooventui: ut Rhegienſi, ſub Celeſtino Romano pontifice: item Arauſiceoſi, ſub Leone primo. Numeratur inſuper Hilarius etiam in Catalogo eorum Galliæ epiſcoporum, qui gratulatoria epiſtola comprobaot ſcriptum Leonis, miſſum ad Chalcedoneoſem ſynodum, ſub Marciano. Epiſtola autem ea præcedit in operibus Leonis quinquageſimamſecundam. Ipſe quoque Leo, iſte Romanus, in epiſtola ad epiſcopos per Veinoenſem prouinciam, meminit cũiuſdam epiſcopi Hilarij, de quo quędam ualde odioſè commemorat: nidelicet quòd affectarit principatum ſuper omnes Gallię eccleſias: quodq́; earum epiſcopos ſuæ uoluerit ſubijcere iuriſdictioni, eorundemq́; iura ordinationum ſibi ceu uniuerſali totius Galliæ ſuperintendenti uendicare, & reliquorum metropolitarum priuilegia & iura in ſe ſe unum transferre: utq́; magis inuidioſum reddat, comprobat narrationem uno atque altero exemplo eorum quæ perperam & indignè io quoſdam collegas cõmiſerit: quòd quoodam Celidonium coepiſcopum iniuſtè ſua ſede eiecerit, oec potuerit fidem facere io iudicio Romæ, ijs quorum gratia illum reum egerat Hilarius: rurſum quodam Proiecto, coepiſcopo & ipſo, ob corporis infirmitates decumbente, ipſius parœciam in alium tranſtulerit, moxq́; illum nouum paſtorem ſubintroduxerit contra tum paſtoris Proiecti, tum etiam eius eccleſię conſenſum & uoluntatem: ac propterea ad ſedem Romanam grauiter accuſatum ab utriſque: quòd ſtipatus militari manu prouincias circumcurſitet, & ſi quę eccleſiæ paſtoribus & gubernatoribus careant, per uim ac uiolentiã quoſcunque intrudat, ignotos etiam, cõtemptis uſitatis ritibus electionum, uocationum & ordinatiõnum: quod indicat Synodales conuentus, turbet iudicia eccleſiaſtica, ſeſe paſſim ioſerendo. item quòd, cum Dei iudicio Romam fuiſſet pertractus, & iam ad dicendam cauſam ſe ſiſtere debuiſſet, turpi ſe fuga ſubtraxerit. item, quòd pro leuiſsimis quibuſque commiſsis quoſdam excommunicarit, &c. Et talia quidem Hilario illi non modò impiogit crimina Romanus iſte pontifex, ſed etiam propterea eundem damnat, ac omni ſuæ gubernationis adminiſtratiooe exueodum ſeriò cenſet: ac in primis Vienneoſis prouincię, cuius præter fas & ęquum ſibi iuriſdictionem uſurparit: ſolius autem ſuæ ciuitatis miniſterij functionem ei permittens, idque ex mera tantum Apoſtolicæ ſedis gratia & pietate. Vtque hanc ſuam in Hilarium cenſuram ratam eſſe uelint, & quamprimùm executioni dare reliqui Galliæ epiſcopi, id uerò eſt cuius gratia manibus pedibuſque laborat: alium quendam epiſcopum Leontium eis proponens, ſenem uenerandum, quem alterius loco habere uoliot, nec ſine ipſius autoritate conuentus inſtituere. Vtrum autem uerè reus fuerit eiuſmodi crimioum Hilarius, an ſecus, non eſt clarum. Imò ſi fuit iſte Hilarius Narbonenſis ille, mirum etiam eſt qua ratione tam repentè immutatus, ex amiciſsimo ſedis Romanæ, factus ſit inimiciſsimus, & cootemptor infenſiſsimus. Euidentiſsimè namque ex ipſa Leonis criminatione apparet, Hilarium hunc ne nauci quidem feciſſe Romanæ eccleſiæ autoritatem, imò extremè contempſiſſe: & quidem etiam in præſentia, cum eſſet coràm, inſolentius in eam uerbis illuſiſſe. Ita enim inter cætera de Hilario oarrat Leo: Vbi poſtquam Hilarius rationabile quid in ſanctorum concilio ſacerdotum poſſet reſpondere, non habuit, ad ea ſe occulta cordis ipſius tranſtulerat, quę nullus laicorum dicere, nullus ſacerdotum poſſet audire. Doluimus (fateor) fratres, & hũc eius mentis tumorem medelis patientię noſtræ curare tentauimus. Nolebamus etenim ea illi exacerbare uulnera, quæ ſuæ animæ inſoleotibus ſubinde ſermonibus infligebat, &c. Vidit fortaſſe bonus iſte Hilarius, Romanos epiſcopos ſub ſpecioſo, ſed

falſo prætextu authoritatis apoſtoli Petri, dominationem moliri etiam in Eccleſias Galliarum: ideo ſe ab ipſis auulſit, eorumque ſe conatui oppoſuit. id quod Leonis uerba præ ſe ferre uidentur, quibus ſe ab hoc crimine expurgare conatur, inquiens: Non enim uobis ordinationes ueſtrarum prouinciarũ defendimus, quòd poteſt forſitan ad deprauandos ueſtræ Sanctitatis animos, Hilarius pro ſuo more mentiri: ſed propter ueſtram ſollicitudinẽ uindicamus, ne quid ulterius liceat nouitati, nec præſumptori locus ultrà iam pareat priuilegia noſtra caſſandi. Ecce ipſorum gratia hæc ſe facere affirmat: interim uerò ſua priuilegia iactat, eaque caſſari minimè uult. Quæ nam quæſo priuilegia? nimirum dominatum ſuper ipſos. Nam & mox ab initio epiſtolæ, expreſsè etiam hoc Hilario crimini dat, quòd nolit apoſtolo Petro ſe ſubijcere. Quapropter non immeritò ſuſpecta pleraque uideri poſſunt, quę ei uitio uertit. Certè ipſa actio cum Celidonio, ita ut eam breuiter perſtringit Leo, quodammodo oſtendit, non coactum, ſed ſua quodammodo ſponte ipſum Romam cõceſsiſſe: nec defugiſſe iudicium, imò ſtrenuè & intrepidè contra Romanum epiſcopum dimicaſſe, etiam coràm: nec formidaſſe excommunicationis eius fulmen, imò etiã expetijſſe, (per ludibrium fortaſſe) id quod Leo quaſi de ipſo queritur, ut cum ipſe frequentius temerarijs & inſolentib. uerbis ſententiam damnationis expeteret, &c. Atq; hoc iam nomine Gallus iſte celebris eſt, quòd Romanum iugum à ceruicibus eccleſiarum Galliæ reijcere uoluerit. Vnde Baleus in Appendite quadrageſimaquarta, de Patricio, Cẽturia prima ſcribit: Anno Domini quadringẽteſimo quinquageſimo Hilarius Viennenſis claruit. ſolitus erat diſputare, Petrum nõ fuiſſe Apoſtolorum principem, neq; Romanum pontificẽ ullũ ius habere in eccleſias Gallicas, aut alias exterarum terrarum prouincias. Contra quẽ Leo ſcripſit ad Galliæ epiſcopos epiſtola ſeptuageſimaſeptima, affectati dominij eum inſimulans. Videtur autem Leo Patrocli ipſum facere ſucceſſorem, quem Viennenſem metropolitanum (ut diximus) eſſe conijcimus: ac fieri poteſt, ut relicta Narbonẽſi, poſt Patrocli obitum, Viennenſem occuparit eccleſiam Hilarius: aut certè, ſi in ſua ſede manſit, eius tum eccleſiæ iura ad ſuam transferre uoluerit, ſicut hac una re etiam eum ſubinde criminatur Romanus: nec etiam temerè prorſum, præ Gallicanis eccleſijs alijs, Viennenſis prouinciæ præcipuè epiſcopos aduerſus eum armat atq; concitat.

RAVENNIVS.

Rauennius Arelatenſis fuit epiſcopus. ſcripſit ad eum epiſtolã nonageſimam Leo Romanus, in qua ei gratulatur ob epiſcopatum, monetq; inſuper ne ſuperbia ſeſe efferat: ſed meminerit, proximum eſſe ſuperbiæ caſum. Mentio eius fit in epiſtola quinquageſimaſecunda, & præcedenti, & in nonageſimaquinta: ubi Leo ei & Ruſtico ac Venerio commemorat de actis Chalcedonenſis ſynodi.

RVSTICVS.

Ruſticum Narbonenſis eccleſiæ epiſcopũ facit inſcriptio literarum Leonis iſtius Romani ad ipſum, quę eſt nonageſimaſecunda: atq; oſtendit, hunc Ruſticum uictum tædio gubernationis, & moleſtia turbarũ atq; offendiculorum, quæ ſubinde in Eccleſia naſcuntur, cupiuiſſe ſe functione ſua abdicare. Cuius ægrum animum leui reprehenſiuncula emollit, atq; paulatim confirmat: & ab iſtiuſmodi cogitationib. reuocare conatur, ex uerbo Dei ipſum inſtruens, eam eſſe legẽ ac communem omnium quidem piorũ fortunam, maximè tamen gubernatorum Eccleſiæ, ut uarijs perſecutionibus impetantur: nec propterea tamen mox cedendum: imò contrà audentius eundũ, & fortiter (Chriſto iuuante, qui unà ſe futurum promiſit) perſiſtendum: ac tum maximè doctorum, & eorũ qui cæteris loco & dignitatibus præſtant, elucere oportere fidem, ut eam Chriſto & Eccleſiæ probent, ſi quando ingruunt tentationes & pericula. Ac de gubernatione rectè inſtituenda pulcherrima & pia ſententia ipſum monet, inquiẽs: Peccata odio habenda eſſe, non homines. Apparet etiam quaſdã Leoni propoſuiſſe cõſultationes Ruſticũ, de Eccleſiaſticis traditionib. quarũ explicationẽ per capita reſpondens, eidem exhibet, &c.

VINCENTIVS LIRINENSIS.

Vincentius natione Gallus, primos uitæ ſuæ annos in ſeculari militia & negocijs politicis exegit. Sed poſtea in monaſterium ſeſe contulit, ſiue in inſula Liria, quæ in mari Icario eſt, iuxta Strabonem lib. 4: ſiue in Lerone, quæ ſub Varo flumine adiacet Galliæ Narbonenſi, iuxta Ptolemæum. Comparauit autem ſolerti ſtudio ſibi inſignem ſacrarum literarum & dogmatum Eccleſiæ cognitionem, & gradum presbyterij adeptus eſt, ut patet ex Gennadij Catalogo. Nec ſolùm docẽdo, ſed etiam ſcriptis Eccleſię profuit. nam librum aduerſus hæreticos edidit, ſub nomine Peregrini, qui hodie extat hoc titulo: Liber Vincentij Lirinenſis Galli, pro catholicæ fidei antiquitate & uniuerſitate, aduerſus profanas omnium hæreſeon nouationes. Hoc autem conſilio eum librum ſcripſit, ut doceret aduerſus prauas & hæreticas opiniones armari oportere pios, autoritate canonicæ Scripturæ, & uniuerſali omnium temporum ueræ Eccleſiæ de ſingulis doctrinæ capitibus cõſenſu. Ac in primis hoc agit, ut do

ut demonſtret, quo quicquam recens eſt magis, & ab antiquitatis cõſenſu plus recedẽs, hoc minus eſſe ueritati congruum. Atq; ea eſt propemodũ ſummaria totius ſcripti propoſitio: quam deinde exemplis euentuum declarat, enumerans omnium temporũ hæreſes, & authores earundem. De toto ſcripti genere ipſe author egregia animi, & pietati conueniente modeſtia cenſuram fert huiuſmodi. Sed iam in nomine Domini, quod inſtat, aggrediar, ut ſcilicet à maioribus tradita, & apud nos depoſita deſcribam, relatoris fide potius, quàm authoris præſumptione: hac tamẽ ſcribẽdi lege ſeruata, ut nequaquã omnia, ſed tantum neceſſaria quęq; perſtringam: neq; id ornato & exacto, ſed facili communiq; ſermone, ut pleraq; ſignificata poti⁹ quàm explicata uideantur. Scribant ij lautè & accuratè, qui ad hoc munus uel ingenij fiducia, uel officij ratione ducuntur: me uerò ſubleuandæ recordationis, uel potius obliuionis meæ gratia commonitoriũ mihimet paraſſe ſuffecerit: quod tamen paulatim recolendo quæ didici emendare, & implere quotidie, Domino præſtante, conabor.

Et hæc quidẽ ille de ꝓprijs laborib. Quod ſi quis diligẽtius penſitabit, dicet ſcriptũ eſſe eruditũ & acutũ, quodq; hęreticorũ fraudes clarè in apertũ ꝓducat, detegat, atq; egregiè impugnet, quin & preſens ualde remediũ & antidotũ quaſi cõtra eorundẽ uenena miniſtret: in quo ipſius ſcriptoris uis ingenij elucet, & doctrinę ipſi⁹ magnitudo. Antiqtatis enim ipſum fuiſſe ſtudioſiſſimũ, manifeſtè depħẽditur, & tã in Gręcorũ quàm Latinorũ lectiõe uerſatũ: in Scripturarũ tractatione argutũ, facilẽ & perſpicuũ. Genus orationis eſt mediocre, ęquabile: & licet ipſe ꝓ ſuo cãdore min⁹ ornatũ & exactũ eſſe uelit, eſt tamẽ latinũ & purũ, dictione quidẽ, ut ipſe etiã fatetur, facili, nec tamẽ inuenuſta: & cõpoſitione præterea non aſpera, q̃ pauci ex Gallicis Scriptorib. cũ ipſo commune habent.

Hoc quoq; meminiſſe liber, huius ſcripti primũ duas fuiſſe partes, ſeu libros partiales, quib. ipſe author titulũ indiderit, Cõmonitoria: ſed alterã horũ partẽ ipſo adhuc uiuo intercidiſſe, pręter Epilogũ. uelut ipſe narrat paulo ante finẽ, his uerbis: Quod quo cõmodius fiat, hic ſit iã hui⁹ Cõmonitorij finis, ut cætera quę ſequũtur, ab alio ſumamus exordio. Secundũ cõmonitoriũ interlapſum eſt: neq; ex eo ampli⁹ quicquã, quàm poſtrema particula remanſit: ideſt, ſola recapitulatio.

Dogmatica eiuſdem.

¶ Vnũ eſſe Deũ, & tres pſonas, paſſim docet in lib. cõtra ꝓfanas nouatiões hęreticorũ.

Doctrinam de duabus naturis in Chriſto, aſſeratam in Eccleſia, tum ſacrarum literarũ, tum doctorum probat teſtimonijs: ibidem.

In Eccleſia uniuerſitatem dogmatum, antiquitatem & cõſenſionem ſpectari debere, docet libro eodem.

Item dicit Eccleſiam ſedulam & cautã depoſitorum apud ſe dogmatum eſſe cuſtodẽ: nihilq; eam in ijs permutare, nihil minuere, nihil addere, &c. ibidem.

De cõciliorũ fine elegãter inquit: Quid unquam aliud cõciliorũ decretis eniſa eſt Eccleſia, niſi ut quod antea lentius prædicabatur, hoc idẽ poſtea ſollicitius excoleretur? Hoc inquã ſemper, neq; quicquã præterea, hęreticorũ nouitatib. excitata, cõciliorũ ſuorũ decretis catholica pfecit Eccleſia, niſi ut quod pri⁹ à maiorib. ſola traditione ſuſceperat, hoc deinde poſteris etiã p Scripturę chirographũ cõſignaret: magnã rerũ ſummã paucis literis cõprehendendo, & plerũq; ꝓpter intelligentiæ lucem, non nouũ fidei ſenſum nouæ appellationis proprietate ſignando. libro eodẽ.

Certamina.

De certaminib. ipſi⁹ priuatis & ſingularib. nihil quidẽ extat, præter hoc ipſum ſcriptũ. quod tamẽ ſatis cõiecturæ præbet, ipſum nõ unũ aliquod, ſed omnis generis hęreticos in ſeſe cõcitaſſe: cũ omniũ temporũ hæreticos uſq; ad ſuę ętatis Neſtoriũ, nominatim ac palàm impugnet, nimirũ Donatiſtas, Arianos, Photinũ, Apollinarẽ, Manichæos, Pelagiũ, Cœleſtiũ, Sabelliũ, Nouatianũ, Priſcillianũ, Paulũ Samoſatenũ, Eunomiũ, Iouinianũ, Iulianũ, Pelagianũ, Neſtoriũ: imò nec Origeni ac Tertulliano parcat, ſed & ipſorũ nõ tã proprios quàm ſub ipſorũ nomine & authoritate promulgatos errores oſtẽdat, & uiã mõſtret qua deprehẽdi poſſint. quę res & ipſius zelum pro domo Dei indicat.

Celebris aũt fuit ſub Theodoſio iuniore, triennio poſt celebratã ſynodũ Epheſinã cõtra Neſtoriũ, quo tẽpore Alexandrinã gubernauit eccleſiã Cyrillus, Romanã uerò Xiſt⁹, ut diſertè ipſe in epilogo narrat ſub annũ Chriſti 435, ac circiter.

PROSPER AQVITANICVS.

Proſper natus eſt in urbe Limonũ: ut Petr⁹ de Natalib. lib. 6, cap. 7 indicat: in Gallia Aqtana, ut refert Gennadi⁹. uel ſub Arcadij, uel paulo ante Imperiũ: ut patet ex eius libro de ꝓmiſſionib. & prædictionibus, tertia parte, cap. 34, & 38. Ingenij facũdiſſimi fuiſſe uirũ, ipſa eius quę poſteritati reliquit monumẽta teſtatũ faciunt. ex quib. & hoc deprehendere nõ eſt difficile, quę ipſi⁹ iuuẽtutis fuerint ſtudia, nimirũ honeſtę literę, & ingenuæ artes, & non in poſtremis poetices exercitatio: in qb. Dei beneficio ac naturæ bonitate eò uſq; ꝓgreſſus eſt, ut inter excellentes Latinę linguę ſcriptores meritò locũ habeat: nec ſolùm in ſoluta oratione, ſed etiã in ſcribendo carmine. quam ad rem plurimũ cõtulit ipſi dili

gens bonorum authorum lectio, atque imitatio: ut Ciceronis, cuius locum uſurpat ex Tuſculanarum quæſtionum libro tertio de uita contemplatiua, capite trigeſimoprimo. Hermæ Triſmegiſti, cuius recitat prædictionem de idolorum deſtructione: ubi paulo pòſt & Varronis meminit, de gentilium Deorum multitudine. Platonis & Academicorum philoſophorum, quorum recitat unam atque alteram ſententiam capite quadrageſimo tertiæ partis, de promiſsionibus: quo loco & ex Salluſtio ſentẽtiam profert. Nec non Vergilij, cuius multis in locis uerſus citat, & mythologicos etiã quoſdam interpretatur: ſicut & Sibyllina & uaticinia in libris de promiſsionibus & prædictionibus ſubinde ſuis diſputationibus intermiſcet. Quibus autem præceptoribus, & ubi locorum uſus, ad eam eruditionis excellenciam peruenerit, non eſt manifeſtum. Carthagini adoleſcentem ipſum aliquandiu egiſſe, ipſe narrat capite trigeſimooctauo tertiæ partis de promiſsionibus. Nec dubium quin ibi Auguſtini, cuius fama orbem impleuerat, auditor fuerit: cuius rei non exiguum argumentum eſt, quòd eius authoritatem poſtea etiam contra patrios doctores defendendam, & magno certamine poſt ipſius obitum uindicandam, pium ſibi, & officioſum, atque Eccleſiæ ſalutare eſſe duxit, ut poſtea dicetur. In patria quoque aliquanto tempore unum ex miniſterio Eccleſię fuiſſe alicubi, Narbonenſis fortè prouinciæ, colligi poteſt ex epiſtola Celeſtini ad epiſcopos Galliæ: quæ meminit, ueniſſe ad Celeſtinum Romam quendam Proſperum, unà cum Hilario, queſtum, qòòd quidam ex presbyteris Gallicarum eccleſiarum ueritati contraria traderent, & ut apparet, Pelagiani dogmatis ſemina ſpargerent. Quo loco ſemper fuerit habitus, etiã in Romana eccleſia, conſtat ex ijs quæ contra Collatorem ſcribit Proſper.

Quando uerò, quibus ue occaſionibus, aut denique ubi locorum Eccleſiæ ei gubernatio ſit commiſſa, non ſatis certum atque exploratum traditur, præſertim à uetuſtioribus ſcriptoribus. Adon, in fine Leonis Imperatoris, nominat ipſum notarium Leonis Romani epiſcopi. Ipſe certè de ſeſe narrat, quòd apud Campaniam fuerit, quo ipſe Leo Manichæos & Pelagianos ſubuerteret: in fine capitis ſexti de ꝓmiſsionib. & prędictionibus dimidij temporis. Reginum fuiſſe epiſcopum, recentiores commemorant: in quibus eſt Bergomenſis in ſuo Chronico. Petrus de Natalibus, & Trithemius: qui Fauentij eum ſucceſſorem facit.

Doctrinę cœleſtis donum inſigne ipſi cõtigit, quod poſt ſacram Scripturam etiam Patrum lectione magis magisq́; cõfirmauit, in primis Auguſtini: quem ceu ducem ſibi propoſuiſſe uideri poteſt, quem ſequi uoluit. Teſtatur hoc liber Sententiarum, quem congeſsit ex omnibus Auguſtini operibus: item quòd ſubinde eum citat. & in libris de uita cõtemplatiua expreſsè narrat, ſe ipſum imitari: libro tertio, capite trigeſimoprimo. Legit etiam Origenem: nam eius commendat loci cuiuſdam explicationem diligentem, in ſecunda parte de prædictionibus & promiſsionibus, capite ſexto. Et Hieronymum: ſiquidem capite trigeſimoquinto eiuſdem partis, eius probat ingenium, & laborem in ſupputatione hebdomadarum Danielis. Oroſium quoque, quem uocat eruditiſsimum hiſtoriographum: & eius teſtimonio utitur in explicatione ſtatuæ Danielis, de quatuor monarchijs.

Quo ſtudio, qua fide, quanta ſollicitudine gubernationis negocia adminiſtrarit, documento eſſe poſſunt, quos de uita contemplatiua inſcripſit, libri: in quibus maiori ex parte in hoc totus occupatur, ut Eccleſiæ miniſtrum inſtruat in omni genere officiorum, & ſingulis propemodum gubernationis partibus: eſſe ſcilicet miniſtri officium, docere, & pietatis doctrinam tradere, proprio exemplo quæ ſint agenda monſtrare: capite decimooctauo, decimonono & uigeſimoprimo libri 1. Peccata arguere, capite uigeſimo. Docere autem oportere quàm ſimplicisſimè, ut intelligi poſsit ab omnibus: capite uiceſimo tertio. In arguendo habendam rationem delinquẽtiũ, infirmorum & præfractorum: libro ſecundo, capite primo, & ſequentibus. Enumerat etiam uirtutes, quibus ſacerdos ornatus eſſe debeat, libro ſecundo: & monet quæ pericula maneant ipſum, qui Eccleſiam ob adminiſtrationis difficultatem ac moleſtias deſerat, aut aliàs nõ ea qua oportuit ſollicitudine & ſtudio officium ſuum faciat: capite decimoſexto libri 1. Non autẽ dubium eſt, eum illa quæ magna ab alijs ſeueritate exigit, etiam ipſum præſtitiſſe.

¶ Scriptis etiam ſuis ędificationem Eccleſiæ iuuit. Edidit de prædictionib. & promiſsionib. Dei librũ, in tres partes ſectum.

De uita cõtemplatiua, & actiua, libros tres, ad Iulianum pontificem.

Epiſtolam de gratia Dei & libero arbitrio, ad Ruffinum.

Ad capitula obiectionum Gallorum reſponſiones.

Reſponſiones ad capitula obiectionum Vincentianarum.

Ad excerpta quæ de Genuẽſi ciuitate ſunt miſſa, reſponſiones.

De gratia Dei, contra Caſsianum collatorem, librum unum.

Seoten-

Sententiarum ex operibus diui Auguſtiin excetptarum, librum unum: & hæc quidem ſoluta oratione.

Epigrammaton librum unum.

De prouidentia Dei, librum nnum: & alium περὶ ἀχαρίστων, hoc eſt de ingratis, carmine heroico.

Pſalmorum ulrimorum quinquaginta: id eſt, à centeſimo, ad centeſimum & quinquageſimum uſque, ſuccinctam expoſitionem ſoluta oratione.

Atq; hæc ſanè hoc ordine coniuncta, iam extant, in uno uolumine impreſſa.

Extat eius nomine eriam ſupplementũ Chronicorum Hieronymi, quo pertexitur quod reliqunm eſt à morte Valentis Imperatoris, ubi Hieronymus deſijt, uſque ad finem ferè Theodoſij poſterioris, ad conſulatum ſcilicet Valentiniani VI & IX. Gennadius commemorat in ſuo Catalogo, integrum Chronicon ſuo tempore extitiſſe titulo Proſperi, complectens res geſtas à primi hominis conditione iuxta diuinarum Scriptnratum fidem, uſque ad obitum Valentiniani Auguſti, & captiuitatem urbia Romæ, à Genſericho Vandalorum tege factam. Trithemius Chronicorum libros ita diſtinguit: Chronicon hiſtoriatum, lib. 1. De Illuſtribus uiris, lib. 1. De captiuitate Romæ lib. 1. Et ſubiungit, Epiſtolarum ad diuerſos lib. 1.

Gennadius meminit etiam libri eius contra Caſsianum, quem tamen ſuppreſſo Caſſiani nomine editum narrat, titulo contra Collatorem.

Epiſtolas eriam illas quę nomine Leonis aduerſus Eutychen, de uera Chriſti incatnatione ad diuerſos datæ fuerint, à Proſpero dictatas eſſe, idem indicat.

Extat & inter Auguſtini opera epiſtola Proſperi ad Auguſtinum, præfixa libris de prædeſtinatione, in qua primùm Auguſtino nonciat Proſper, eius de prædiſtinatione ſententiæ, nuper adeò in libro de correptione & gratia expreſſæ, à multis contradici. Deinde, orat ut eandem amplius alio ſcripto explicare non grauetur.

Quanta tum fuerit dignitas ſcriptorum eius, inde facile poterit æſtimari, quod à Gelaſio Romano pontifice inter Canonica ſint relata: ut habetur diſtinct. decimaquinta, Sancta Romana.

Fulgentius, & ipſe ſcriptor nobilis, duos integros locos ex Diſputationib. Proſperi, contra quoſdam Gallos, pro Auguſtini defenſione, ſuis ſcriptis inſernit, quibus ſuæ quoq; diſputationi aliquid autoritatis accedere iudicauit: ad finem protſus libri primi ad Moninum.

Phraſis ipſa non perplexa, non dura, nec ſpinoſa: ſed plana, ſimplex, & (ut Gennadius ait) ſcholaſtica, id eſt, diſſertationibus conueniens, Latina tamen. Quid autem de ſingulis doctrinæ articolis aut ſenſerit ipſe, aut docuerit Eccleſiam, quantum eius ex illis ſcriptis deprehendi poterit, ordine referemus:

Dogmatica eiuſdem.

¶ Quod ad doctrinam Proſperi atrinet, multos atticulos doctrinæ Chriſtianæ rectè explicauit.

Locum de Deo, ſicut & cęteri huius ætatis, fideliter tradidit. Nam de uita cõtemplatiua libro primo, capite decimooctauo inquit: Inſtruere debemus eos qui nobis ſunt commiſsi de patre, quomodo ſolus accipiatur ingenitus: de filio, quomodo ex ipſo ſit genitus: & de ſpiritu ſancto, quomodo ex patre & filio procedens, nec ingenitus poſſit dici, nec genitus. Idem quoq; uenuſtis expreſsit uerſiculis, ut ſuprà capite 4 de doctrina eſt expoſitum, libro Epigrammatum:

Omnipotens genitor, natusq́;, & ſpiritus almus,
Vna in perſonis, par tribus eſt Deitas.

De creatione docuit, Deum ex nihilo omnia condidiſſe, & perpetuò tegere ac conſeruare. libris de promiſsionibus & prædictionibus.

De angelis tradit, eſſe omnes pariter à Deo: uerùm bonos nunc confirmatos, malos uerò propria temeritate lapſos. in libro de uita contemplatiua, capite 3.

Peccatum profitetur non à Deo, ſed à diabolo & hominibus eſſe: & Deum peccato horribiliter iraſci. libro ſecundo de uita contemplatiua, capitibus decimooactauo & decimonono. Bene etiam de originali paſſim diſſerit.

Præcipuè uerò illuſtrat doctrinã de libero arbitrio, quòd homo poſt lapſum in cauſis ſpiritualib. ac diuinis ante regenerationem non poſsit eſſe ſynergus. In epiſtola ad Ruffinum ait: Homo qui in libero arbitrio fuit malus, libero arbitrio factus eſt bonus: ſed per ſe malus, per Deum bonus.

Eſt & hoc præclarè dictũ de regeneratione & reſtauratione liberi arbitrij in nobis:

Vasq́; nouum ex fracto fingens uirtute creandi.

Sed plura teſtimonia ſuprà adſcripſimus. Legem, inquit, monſtrato nobis peccato, cogere nos, ut aliunde quàm ex nobis ſalutem quæramus.

Articulum de Iuſtificatione non ita feliciter & dilucidè explicat: id quod habet ex cõtagio iſtius ſeculi, quod in alijs potius cõſeruandis doctores pleriq; laborarunt. Dicit tamen nos gratia Dei iuſtificari, ita quidem; ut Deus nõ ex bonis meliores, ſed ex malis nos bonos faciat. in epiſtola ad Rufinum.

Vndè

Vnde ſint bona opera, ſatis quidem rectè explicat, ſed in cauſa finali nimium eis contra uerbum Dei adſcribit.

Conuetſionem ait non ex nobis, uerùm ex Deo eſſe: in epiſtols ad Ruffinum.

De baptiſmo rectè ſentit, ac diſertè ait per baptiſmũ homines regenetari, & peccatis exui: in expoſitione Pſalmi centeſimi ſecundi.

Sacrificium, quod uerè ſit ptopitiatoriũ, docet eſſe Chriſtum, ſignificatum in typis ueteris Teſtamenti.

De orationis notma formaq; inquit: Otatio quæ non ſit per Chriſtum, non ſolùm non poteſt delere peccatum: ſed etiam ipſa ſit peccatum: in Pſalmum 108.

Eccleſiam colligi à Deo: & eſſe cœtum mixtum, caput eius eſſe Chriſtum, expoſitum eſſe periculis: diligenter monet in Pſalmum 102, & alibi.

Congruit etiam in articulis de teſurrectione & uita æterna, cum ſacra Scriptuta.

Næui.

Retinuit autem Proſpet non paucos ſuæ ætatis næuos: qualis eſt, Opera ſine fide, nec fidem ſine operibus iuſtificare. de uita contemplatiua libto primo, capite 19.

Inde igitur eſt, quòd paſsim (ſicut annotauimus ſuprà capite 4) bonis operibus nimis multa attribuit.

Ex hoc fonte quoq; ſcatutit, quòd compstat martyrium iuxta effectus, ipſi baptiſmo: id quod pugnat cum merito Chriſti, ac dignitate baptiſmi. in Epigrammatis.

Certamina.

¶ Subinde hæreticos in ſuis ſcriptis exagitat: ut Manichæos, Priſcillianos, eorumque complices, item Arianos, Photinianos, Donariſtas, Maximianiſtas, Luciferianos: ſed fortè quia erant non ita recentes, & paululum conticuetant, obiter tantum & breuiter eotum errotes perſtringit. At Pelagij & Neſtorij furores, quia erant recentiores, & paſsim turbas dabant, omni uirium tobore oppngnat, & ad profligandũ Pelagij dogma ſingulare init certamen: idq; cum patrijs doctoribus Gallis, qui Auguſtini (ut apparet) ſententiã de prædeſtinatione & libero arbitrio calumniabãtur. Quam ille acerrimè defendit, Auguſtini quoq; autoritatem ſummo ſtudio & contentione uindicans. Quo autem ueritatis magis cõſpicua eſſet euidentia, ponit ob ocnlos Gallorum hypotheſes ſeu obiectiones, & mox contrà ſuas confutationes ſubijcit. Idq; primùm in cõtrouerſia de prædeſtinatione: quod ipſum ut rectè factum, etiam Fulgentius commendat loco ſuprà memorato. Poſtea cum contrariæ ſententiæ Auguſtini de libeto arbitrio, quæ ad Pelagianiſmum accedere uidebatut Proſpero, aſſertor pręcipuus inter Gallos eſſet Caſſianus, ita ut edito ſcripto eam iam publicè in Eccleſia ſpargeret, nomine tamen cuiuſdam patris eremitæ de ea cauſa diſputantis, ſub titulo de protectione Dei: Proſper eodem modo ut antè fecerat, totã eã diſputationem uerbo ad nerbum oculis ſubijciens, eamq; probè examinans, confutauit: ac habet ea confutatio titulum, Contta Collatorem: ut priot, Reſpõſiones ad capitula Gallorum. Cuius generis extat & alia confutatio eius, inſcripta, Ad capitula obiectionũ Vincenrianarum: in qna ſimiliter abſutda, horrenda quædam, & planè impia, qnæ ex ipſius de prædeſtinatione & libero arbitrio diſputatione ſequi, quidam obiecerant, refutat. Rutſum quidam ex Genuenſi, ut spparet, miniſterio, Canillus & Tbeodorus, quoſdam locos ex Auguſtini de prædeſtinatione libris excerptos, dnbios & minus petſpicuos, ſibi explicandos ei ptopoſuerant. Illis etiam morem gerens, dilucidè eos declarat eadem ratione. titnlus eſt, Reſponſiones ad excerpta Genuenſium. Ex profeſſò etiam ſcriptus eſt liber contra Pelagianos de libero arbitrio, iuxta Auguſtini aſſettionem, cui titulus, De ingratis, eleganti hexametro carmine. Eſt inter eius poemata etiam epitapbium non inuenuſtum elegiacis uetſibus, Neſtorianæ ſimul & Pelagianæ hęreſeôn. Contra Eutychen quoque pugnaſſe eum, inde quidam colligunt, quòd epiſtolę illæ contra Eutychen Leonis nomine editæ, ipſi tribuantur. Verùm eius non habentur ex ipſius ſcriptis teſtimonia, cum Eutychis expreſsè non fiat mentio.

Aliquot Gallicanis conſilijs interfuit. nam in Vaſenſis concilij catalogo Proſperi Aquirani, & quidem epiſcopi, nomen expreſsè ponitut. Id fuit Coſ. Dioſcoro, cui Ptoſper aſsignst annũ Domini quadringenteſimum quadrageſimum quintũ. Eſt Proſperi ptæterea nomen, ſine adiecto ullo, etiã in catalogo Carpentoracenſis conuentus, ſub Leone 1. Rom. pontifice. Imolenſis ille Flamminins, qui huic authori Prolegomenon propoſuit, narrat, ipſnm à Leone Chalcedonem cum alijs Romanæ eccleſiæ præſulibus miſſum, ad euertendas Neſtorianam & Eutychianam hæreſes. Cuins tamen neq; in Chalcedonenſis concilij actis, neque in ſcriptis Leonis, neq; etiam ipſius Ptoſperi, ulla apparent ueſtigia.

Cum Iuliano quodam epiſcopo ſummam ipſi fuiſſe familiaritatem, indicant libri de uita contemplatina: qu o'ʇnduɹoɔıı eos ſcripſit, & eidem eoſdem etism nuncupst. Iſtum antem Iulianum Trithemius Hiſpaniarum in eccleſia Toletana facit epiſcopnm, & ipſum ſctibendo celebrem.

Auguſtini

Auguſtioi etiam amicitia uſum Proſperum, iodicio eſt epiſtola eius ad eundem ſcripta: qua occaſionem Auguſtino præbuit, unà cum Hilario Arelatenſi, ſcribendorum librorum de prædeſtioatione ſaoctorum, ſicuti exordium primi libri oſtendit.

Extat & Sidonij ad quoedam Proſperum epiſtola, qui ab eo petierat, ut Attilæ bellum, & Aurelianenſis orbis expugnatiooem, & eiuſdem ciuitatis epiſcopum Anianum ſcriptis celebraret. Verùm hicidem'ne ſit Proſper, affirmare non audemus, quòd Sidooius ipſum Aniani uideatur facere ſucceſſorem, com inquit: Cui etiam illud non abſqoe iuſticiæ gloria datur, quòd te ſucceſſore deceſsit Anianus. libro octauo.

Quàm diu in Eccleſiæ gubernatione uixerit, non ſatis conſtat. Sub Leone Magno clarum fuiſſe, annom circiter quadringenteſimum ſexageſimum, Trithemius recitat. Sed ex ſcriptis Proſperi colligi poreſt, eum multo antè ſoia lucubrationibus celebrem fuiſſe. nam tempotibus Valentini, Conſtantij & Auguſtæ Placidiæ filij, Occidentis Imperatoris, ſcripſit luculentum illud opuſculum de Prædictionibus & promiſsionibus diuinis. quod liquet ex capite trigeſimooctauo tertiæ partis, ubi expreſsè ipſum tū regnare memorat. Sub Xyſto Romano epiſcopo ſcripſiſſe ipſum contra Caſſianum, ex fine eius libri qui inſcriptus eſt contra Collatorem animaduertitur, ubi dicit: Ad beatiſsimom quoque Apoſtolicæ ſedis tonc presbyterum Xyſtum, nonc uerò Pontificem. Qui cum cunuenit illud etiam, quod in præfatione libri contra Collatorem ſcribit, uiginti amplios annis contra ioimicos gratiæ Dei, catholica acies huius uiri ductu pugnat & uiocit. Tot enim, aut non multo plures anni ſunt ab Innocenrio, ſub quo cæpit Pelagiana hæreſis, ad hunc Xyſtum. Mortuos eſt anno quadringenteſimo ſexageſimoquinto, Hilario Romæ epiſcopum agente: iuxta Petrum de Natalibus. Rexit Eccleſiam annos uigintiduos, ab anno Domini quadringenteſimo quadrageſimoquarto, uſq; ad quadringenteſimū ſexageſimūſextū, ſecundū præfatorē in opera Proſperi. Sepultus eſt in baſilica Apollinaris. Cætera quæ de trāſlatione reliquiarū eius, ac de miraculis ab ijs editis narrat Petr⁹, ſuperſtitioſa ſunt, & inter ſigna mēdacia (ſecuoda ad Theſſaloo enſes ſecundo) locum ſoom habent.

FAVSTVS REGI-
enſis.

Fauſtum ex abbate Lirinenſis monaſterij (quod ad Vari fluuij fauces in Narbonēſi Gallia fuiſſe creditur) apud Regium Galliæ urbem factum epiſcopom, ſcribit in catalogo ſuo Geonadius. In huius laudem extat carmen Eochariſticum, hexametris uerſibus ſub finem Opuſculi epiſtolarum Sidonij Apollioaris: unde eadem ferè colligi poſſunt. ubi & de peregrinationibus ipſius longinquis ac diuerſis, monaſticis item & priuatis exercitijs, & quemadmodō publicè etiā populū docuerit, parcè quędā interſperguntur. Et uirum ſanè fuiſſe doctum, eius ſcripta oſtendunt, ex quibus hodie adhuc in hominum maoibus uerſantur:

De gratia Dei & arbitrio libero, libri duo, ad Leontinum papam: in Orthodoxographis. Item ſcriptum de creaturis, quòd eis incorporei nihil inſit: ibidem. De rarione fidei, & aliquot locorum inter ſe collatio, in uolumioe cui titulus eſt Hæreſeologia: item in alio, coi inſcriptio eſt Antidotum.

¶ Præter iſta, commemorat Gennadius etiam alia: De Spiritu ſancto paruum libellum, in qoo doceat iuxta Patrum fidem, eundem conſubſtantialem & coæternum patri & filio.

Alium qooq; paruom libellum aduerſus Arianos & Macedonianos, in quo coeſſeotialem prædicet Trinitatem.

Epiſtolam ſeu libellum ad quendam diaconum Gratum, quem in Neſtorianam hæreſin prolapſum reuocare conetur. Mariam uirginem non purum hominem genuiſſe, qoi poſtea diuinitatem ſuſceperit: ſed Deum uerum & hominem uerum credi oportere docens.

Ad Felicem etiam præfectum prætorio, & patriciæ dignitatis uirum, filium Magni conſulis, tamen religioſum, epiſtolam hortatoriam ad timorem Dei, conuenientem perſonis ueram pœoitentiam agere cupientibus.

Sed & alia etiam Fauſtum ſcripſiſſe narrat Gennadius, qoæ quoniam non legerit, nominatim recitare nolit.

His addit Trithemius, librum uoum cōtra Anthropomorphitas: & præterea multas homilias ad populum.

¶ Ad ſcripta autem iſta quod attinet, ſciendum, eum illud quod de Gratia Dei & libero arbitrio inſcribitur, nō ſuo proprio cōſilio, ſed de ſententia cuiuſdam concilij Gallicani, & (ut oidetur) Arelatenſis contexuiſſe, contra Pelagij errorem: id quod epiſtola quæ ceu prolegomenon præfixa, eius ſcripti quaſi argumentū breuiter delineat, non obſcurè oſtendit, ot in eo non tam ſuam opinioocm, quàm concilij conſenſum expreſſiſſe exiſtimandus ſit. Et commendat illud ipſum ſcriptum etiam Gennadius. Verùm

Adon

Adon in Anaſtaſio Imperatore reprehendit ob eam cauſam Gennadium diſertè & expreſſo nomine, & quotquot Fauſti, quam in illis libris tradit de libeto arbitrio, ſententiã ut catholicam ſequantur. Contra hunc etiam ſcripſiſſe, præterea errorem eius arguiſſe memorat, Auitum Viennenſem epiſcopum, & Ioannem Antiochenum presbyterum, uirom eruditum. Extat certè in Orthodoxographia ſcriptum cuiuſdam Iohannis Maxentij nomine, cuius inſcriprio, Reſpõſio Ioannis Maxentij ad epiſtolã Hormiſdę: qui & ipſe hoc ſcriptum impugnat, excerpens cerra quædã capita & ſententias, easq; confutans. imò non ueretur diſertè Fauſti libros hæreticos ſine diſcrimine pronũciare. Ex quo loco tamen & hoc animaduerti poteſt, non defuiſſe nihilominus qui eoa ut Catholicos defenderint. Nunquid autem ſit Ioannes ille Antiochenus, de quo Adon, incertum. Volunt & illud ſcriptum impugnatum, quod titulum gerit De creaturis, quòd eis incorporei nihil inſit, idque à Claudiano Mamerto Viennenſi epiſcopo, in illis quos de animę ſtatu inſcripſit libris: de quo tamẽ dubitari poteſt, licet ſententiã eandẽ, uidelicet animam habere corpus, impugnet, & cõtrarium aſſerat Claudianua, &c. Romani quoque epiſcopi, opuſcula ipſiua minimè inter Canonica ſcripta haberi uoluerũt, ſed inter apocrypha reiecerũt: ſicut teſtatur decretum Gelaſij, diſtinctione decimaquinta, Sancta Romana eccleſia. Extat etiam in ipſius geſtis, in primo Conciliorum tomo.

Ad doctrinam autem quod attinet, de Deo, & ſacræ diuinitatis triade & ſingulia perſonis, rectè & piè tum ſenſiſſe, tum etiam docuiſſe, & cum Eccleſia quoque locutum fuiſſe, teſtimonium eſſe poteſt ſcriptum illud breue, cui titulus de ratione fidei: quod ex profeſsò peculiariter in hunc uſom compoſuiſſe uideri poteſt, ut de ijs ſummis articulis eſſet quaſi confeſsio: maximè autem de Chtiſto, altera Diuinitatis perſona, & illa in primis mirabili & humanum intellectum ſuperante duarum natutarum copulatione. Similiter & de tertia petſona, ſpiritu ſancto, quem & ipſum ex ſacris Scripturis declarat uerum eſſe cum æterno patre & filio coæternum Deum.

¶ Non uſqueadeò purus in doctrina manſit. nam cum in conuento quodam Gallico eſſet ei iniunctum, ut Pelagianos refutaret, ſcripſit libros duos de libero arbitrio, in quibus hos errores aſſeruit, ut notat Maxentius in reſponſione ad epiſtolam Hormiſdæ: Chriſtianum arbitrium ita liberum eſſe, ut illuminatio, uirtus & ſalos non à Chriſto, ſed à natura ſit. Item, gratiam Dei ſecundum meritum fidei & laboris dari: & fidem non Dei donum, ſed à nobis in nobis eſſe: & fidem eſſe donum generale & naturale, & non ſpeciale, cum etiam dæmonibus inſit. Item, miſericotdiam Dei fide & operibus promerendã eſſe: & per naturalem uigorem, abſque gratię adiutorio, multos non ſolùm ante aduentum Domini, uerùm etiam & ante legem literæ ſaluatos, atqoe ad plenam cordis puritatem, perfectamq; iuſticiam perueniſſe, filiosq; Dei fieri meruiſſe: prædeſtinationem etiam à labore & conatu hominis pendêre, in Epiſtola ad Lucidum indicat.

Trithemius narrat, Fauſtum, uirum licet doctum & eloquentem, tamen Pelagiano errore fuiſſe pollutum: ſed rurſus à Fulgentio Ruſpenſi epiſcopo emendatum, & in uiam reductum.

Iſidorua Hiſpalenſis narrat quidem ipſe, Fulgentium ſeptem libris deſtruxiſſe Fauſti profundam calliditatem, ſed de conuerſione per Fulgentiũ ne uerbum quidem: de Illuſtribus uiris.

Contra hæteticos Arianos, Macedonianos & Neſtorianos eum dimicaſſe, ſuprà memorata ſcripta docere poſſunt. Quàm diu autem in iſta ſua ſtarione pro doctrina Chriſti militem egerit, non ſatis certum eſt. Adon ſub Anaſtaſium eum collocat. Cum Sidonio eum uixiſſe, carmen ipſius Sidonij eochariſticum indicio eſſe poteſt, cuius familiaritatem habuit, ut apparet, nõ exiguam. Idem carmen coniecturam præbet, quòd eriam Capraſij cuiuſdam ſenis, item Lupi iuuenis, Trecaſſeni fortè pòſt epiſcopi, Eucherij itidem & Hilarij epiſcoporum noriciam habuerit. Epiſtola ipſius ad Lucidum habet quorundam ſubſcriptiones, qui ut approbatores eius de libero arbitrio ſententiæ in ſuo ſcripto comprehenſæ nominantur, quos tum habuetit ὁμοψήφους in eiua doctrinæ parte, non dubium quin etiam amicos habuerit: ut Auxaninum, Paulum, Eutropium, Pragmatium, Patientem, Euphronium, Megetium, Claudium, Mamertum fortaſſe, Leucadium, Iulianum, omnes epiſcopos: quorum etiam Sidonius nonnullorum meminit. Tandem ad XVII calendas Februarij mortuum, tradit Petrus de Natalibus, ſub Anaſtaſio.

LVPVS TRECASSINVS.

Lupũm Leucorum familiæ primum fuiſſe, & Hilarij Arelatẽſis olim epiſcopi germanam Pimimolam uxorem habuiſſe, ſcribit Vincẽtius cap. decimoſexto libri uiceſimi. Verùm cuius urbis ciuis, aut unde oriundus fuerit, & ubi in matrimonio egerit, non indicat. Hoc tantum adijcit, ſeptimo initi matrimonij anno uxorem ſuam, ipſiua tamen conſenſu, deſeruiſſe, & Lirinenſe monaſterium

naſterium ingreſſum, ſub Honorato, iſtius tum collegij abbate, in monaſtice inſtitutũ, facultatibus ſuis egenis atque inopia laborantibus diſtributis: & ex eo poſtmodũ collegio ad eccleſiæ Trecaſinæ gubernationẽ accerſitum. Certè ex Sidonio Apollinare libri ſexti prima epiſtola ad hunc Lupum ſcripta, manifeſtum eſt, in Lirinenſi ipſum monaſterio aliquando uixiſſe, priuſquam eccleſiæ ipſi miniſterium demandaretur. Eſt & hoc ex eodem Sidonio non prorſus obſcurum, quod Trecaſinę urbis fuerit epiſcop⁹. Epiſtola namque ad ipſum Lupum, quæ eſt in ordine quarta lib. ſexto, nominatim ſcribit, Trecaſsibus quandam actionem inſtitutam, cui autoritas perſonæ Lupi, & opportunitas præſentiæ inter coràm poſitos, multum adiumenti poſsit adferre. Item libro ſeptimo, epiſtola ad Sulpitium ſcribit, in Hymerio (cui Lupi profeſsionem & dignitatem, idq; autore ac magiſtro Lupo tribuit) ipſum reſtitutum eſſe Lupum.

Virum autem fuiſſe magnum, & inſigniter præſtantem uirtutibus, uel unius Sidonij præclariſsimis, iiſque multifarijs elogijs eſt teſtatiſsimum. Etenim epiſtola illa ad ipſum Lupum, nominat eum patrem patrum, epiſcopum epiſcoporum, & alterum ſui ſeculi Iacobum: item ſpiritualium caſtrorum conclamatiſsimum primipilarem: item morum normam, uirtutum columnam. Item in alia eiuſdem ſexti libri epiſtola ad ipſum ſcribit, eum crebra oratione uitijs omnibus immanè dominari. Item, in illa quoque ad Sulpitium epiſtola, nominat eum principem Gallicanorum epiſcoporum. Ac uideri poteſt rum ex illius primæ ſexti libri ad ipſum epiſtolæ initio, tum uerò maximè ex epiſtola ad ipſum libri noni, generalis quidam fuiſſe inſpector plurimarum eccleſiarum, & ſuperioritatem aliquam habuiſſe ſuper aliquot uicinorum locorum epiſcopos. Nam ita ſcribit in ea epiſtola Sidonius: ſicut antiſtitum cæterorum cathedris Lupi prior, ita etiam eius titulũ in quodam libro primum obtinere locum. Ac apparet omnino ex illa ipſa epiſtola, fuiſſe in gubernatione ſerium, qui magnam grauitatem in rebus agendis adhibuerit. Nam ipſe Sidonius, uir tantus, expreſsè ſcribit, ſe ipſius Lupi rigorem cenſuræ non tam in moribus, quàm etiam in ſcriptis, contremiſcere. Miraculis etiam hunc Lupum fulſiſſe, Speculum Vincentij ibidem commemorat. Vnum autem hoc, omiſsis uulgaribus iſtis, recitare uiſum eſt, quod refert Paulus Diaconus, & Nauclerus ſecundo uolumine, generatione decimaſexta, ſub Imperatore Marciano: uidelicet cum famoſiſsimus iſte tyrannus Attila totam Galliam immaniter uaſtaret, iamque etiam ad urbem Trecenſem acceſsiſſet, proceſsiſſe ipſi obuiam Lupum ornatu pontificis, unà cum reliquo Eccleſiaſticorum collegio, & admiſſum ab Attila quæſiuiſſe, quis nam eſſet qui ita terram diſsiparet & conculcaret? Reſpondiſſe Attilam. Dei ſe eſſe flagellum. Eam ad uocem iuſsiſſe epiſcopum Lupum aperire ciuitatis portas, ſolennique ſalutatione excepiſſe Attilam, ac dixiſſe: Fauſtè ingrediatur flagellum Dei. Ingreſſum autem tyrannum unà cum ſuis copijs, ſtatim cæcitate percuſſum, & tranſiſſe tantum, ciuitate incolumi, & ſine cuiuſquam iniuria, &c.

In Britanniam proficiſcenti Antiſiodorenſi epiſcopo hunc Lupum additum fuiſſe comitem, paulo antè in Germano diximus, nimirum ut & ipſe ſuam nauaret, conferretque operam in extirpando Pelagiano dogmate. quod ipſum etiam magno ſtudio præſtitiſſe, non dubium eſt.

De uitæ eius pietate, & peculiaribus exercitijs, uulgaria iſta recitãtur in Speculo; Quòd ieiunijs, uigilijs & orationibus continuis ſe affixerit. & quòd pluribus annis nullo uſus lecto, tantum nudæ tabulæ incubuerit: quodque una ſemper tunica fuerit contentus. Inter diſcipulos eius recenſentur Polychronius Medumenſis epiſcopus, & Seuerus Treuirenſium prædicator. Cæterùm poſteaquam annos quinquaginta & duos Eccleſiæ præfuiſſet, placidè obdormijt, ut Vincentius & Petrus de Natalibus annotat libro ſexto, capite centeſimo ſexageſimoquinto. Et ex Sidonio propemodum tantundem colligi poteſt. epiſtola ſiquidem prima libri ſexti, ad ipſum Lupum, expreſsè meminit nouem decurſorum quinquenniorum, ex quibus in Apoſtolica ſede fuerit Lupus. In epiſtola libri noni ad eundem, adijcit unum adhuc quinquennium: & dicit illum Lupum per decem quinquennia non tantum æquæuis ſacerdotibus, uerùm & antiquis, quoties collatus ſit cum ijs, prælatum fuiſſe. Quo uerò anno obierit, id non traditur. coniecturam autem ſequentes, propemodum dicere audemus, ad Imperium uſque Zenonis ipſum perueniſſe cum Sidonio Apollinare: qui & ipſe Zenonis tempus, ut ſuprà dictum, attigit. Rectè quidem, aliquandiu Lupum ex antè dictis clarum: Sidonium tamen Lupo ſuperuixiſſe, ex epiſtola ad Sulpitium libro ſeptimo conſtat. Rurſum nec de eo ambigitur, quòd Germano profectionis in Britanniam comes fuerit: idque biennio, poſteaquam ad Eccleſiæ gubernationem uocatus eſſet, factum, Vincentij Speculum commemorat. Eam autem profectionem anno quadringenteſimo triceſimoſecundo ſuſceptam, iuxta

xta Proſperum, antè narrauimus. Quibus ſi quadragintaocto aut plenos quinquaginta addideris, emergent anni quadringenti octuaginta, aut quadringenti octuagintaduo: Zenonis quinto aut ſeptimo, quo hinc deceſsiſſe eum neceſſe foret.

HYMERIVS TRECASSINVS.

Lupo in Trecaſsinæ eccleſiæ regimine ſucceſsiſſe uideri poteſt Hymerius, Sulpitij cuiuſdã, eius fortè loci ciuis filius: ex Sidonij ad eundem Sulpitium epiſtola libri ſeptimi, à fine ſexta. Quæ quoniam non uſqueadeò prolixa, & tota in iſtius Hymerij laudatione occupatur, uiſum eſt apponere.

Sidonius Sulpitio ſuo ſalutem.

Hymerius antiſtes, filius tuus, notus mihi hactenus, parum uultu, ſatis opinione, quæ quidem in bonam partem porrigebatur, Lugdunum nuper à Trecaſsibus uenit: quò loci mihi raptim ac breuiter inſpectus, ſanctum epiſcopum, Lupum, facilè principem pontificum Gallicanorũ, ſuæ tam profeſsionis magiſtrum, quàm dignitatis autorem, motũ uobis imitatione reſtituit. Deus bone quæ uiro cenſura cum uenuſtate, ſi quid uel deliberet fortè, uel ſuadeat? abundat animi ſale cũ cõſulitur, melle cũ cõſulit. Summa homini cura de literis, ſed maximè religioſis: in quibus eum magis occupat medulla ſenſuum, quàm ſpuma uerborum. Tota illi actionum ſuarum intentio, celeritas, mora, Chriſtus eſt. Quodque mirêre, uel laudes, nihil ocioſum facit, cum nihil facit non quietum. Ieiunijs delectatur, edulijs adquieſcit: illis adhæret propter conſuetudinem crucis, iſtis flectitur propter gratiam charitatis. Summo utrunque moderamine: quia comprimit, quoties prandere ſtatuit, gulam: quoties abſtinet, iactantiam. officia multiplicat propria, uitat aliena. Cumque ipſi uiciſsim deceat occurri, gratius habet ſi ſibi mutuus honor debeatur, mage quàm rependatur. In conuiuio, itinere, conſeſſu, inferioribus cedit: quo fit, ut ſe illi uoluptuoſius turba poſtponat ſuperior. Sermonem maximo temperamento cum colloquente diſpenſat, in quo non patitur aut ullam uerecundiam externus, aut familiaris iniuriam, aut credulus inuidiam, aut curioſus repulſam, aut ſuſpicioſus nequitiã, aut peritus calumniam, aut imperitus infamiã. Simplicitatem columbę in eccleſia ſeruat, in forõ ſerpẽtis aſtuciã: bonis prudens, malis cautus, neutris callidus iudicatur. Quid plura? Totum te nobis ille iam reddidit: totam tuam temperantiam, religionem, libertatem, uerecundiam, & illam delicatæ mentis pudiciſsimam teneritudinem, iucunda ſimilitudine expreſsit. Quapropter quantum uolueris deinceps frui ſecreto, indulgere ſeceſſui, licebit indulgeas: quandoquidem nos in fratre meo Hymerio, auum nomine, patrem facie, utrunque prudentia iam tenemus.

DELPHINVS.

Burdegalenſis eccleſiæ miniſter fuit Delphinus. nam ab ipſo ſe baptiſatum in eo loco, narrat Paulinus Nolanus in epiſtola ad Alipium epiſcopum, quæ inter Auguſtinianas locata eſt triceſimoquinto loco. Meminit & cuiuſdam Delphini, ad quem ſuas Paulinus dederit literas, Petrus de Natalibus libro quinto, cap. cẽteſimo triceſimooctauo.

SIMPLICIVS.

Simplicius ex illuſtri familia natus, ingenio bono præditus, pro oppido Bituricenſium legatione ad reges aliquoties functus eſt. In pietatis doctrina à patre & ſocero eſt inſtitutus, qui & ipſi miniſtri Eccleſiæ fuerunt. Vxorem & liberos habuit, Eccleſiã extruxit, liberalis in pauperes fuit. Epiſcopus, & quidem metropolitanus, Bituricenſium à Sidonio eſt creatus: ut patet ex Sidonij oratione de eius inauguratiõe, & epiſtola ad Perpetuum li. 7. A[n] barbaris captus, ex ergaſtularibus tenebris, reſeratis diuinitùs clauſtris, liberatus eſt. In exilium tandem etiam pulſus eſt: ut patet ex epiſtola Sidonij ad Baſilium, libro 7. Extant Sidonij ad ipſum epiſtolæ, libro 4 & 5.

FONTELLVS.

Fontellus Vaſionenſis eccleſię fuit epiſcopus, uir magni nominis, & munificus & humanus: ut patet ex Sidonij libro 7.

SIDONIVS AVERNOrum epiſcopus.

Sidonium fuiſſe Gallum, ex epiſtola eius ad Vincentium, quæ eſt libro primo, colligi poteſt. Verùm de oppido in quo natus ſit, à pleriſq; dubitatur. Petrus Crinitus dicit, eũ eſſe Auerna ortum, quòd ſe in ſuis ſcriptis Auernum nominet: id quod tamen clarè ac diſertè nuſquam facit. Idem ſcribit, eſſe qui eundem Burdegalenſem faciant. Sunt qui Lugdunẽſem uideri poſſe uelint, propterea quòd libro 1. ad Candidianũ ſcribat: Nebulas mihi meorum Lugdunenſiũ exprobras. Et in Panegyrico ad Maiorianum Imp.

Veniſti, noſtris petimus ſuccurre ruinis,
Lugdunumq; tuam dum præteris, aſpice uictor, &c.

Et in epigrammate ad eundem:

Vt reddas patriam, ſimulq; uitam:
Lugdunum exonerans ſuis ruinis, &c.

Cęterùm illuſtri familia procreatũ, & honeſtiſsimis parentibus, ex ipſo liquidò conſtat. Etenim maiores ſuos prefecturas geſſiſſe, ipſe narrat epiſtola ad Filimaciũ lib. 1. Auus eius fuit Apollinaris, Galliarum pręfectus: ut lib. 3. epiſt. ad Secundũ. Cognatione et Secũdus Aquilinus & Ruſticus iuncti fuerunt;

runt;

runt: ut conſtat ex libro quinto, epiſtola ad Aquilinum. De ſuo parente ſcribit, eum Præfectum prætorio Gallicanis tribunalibus præſediſſe, tum uidelicet, cum Aſterius conſul fuit: epiſtola ad Nammatium, libro octauo.

Latinis literis prima ſtatim ætate inſtitutus eſt. Vſus uidetur præceptore Flauio Nicetio: cuius meminit in epiſtola ad Nammarium, libro octauo.

Vſus etiam eſt quodam magiſtro Euſebio in philoſophiæ ſtudijs, una cum patruo ſuo Probo: ut indicat epiſtola prima libri quarti. Scholiaſtes Sidonij Baptiſta Pius Bononienſis, in præfatione ſcribit, Romæ eum operam literis dediſſe, & ſynchronon fuiſſe Caſsiodoro.

Summi autem ingenij hominem, & in percipiendis diſciplinis induſtrium fuiſſe, ſcripta eius produnt. Iuuentutis ſuæ tempus potiſsimùm impendiſſe honeſtarum artium, Philoſophiæ, & Muſarum ac Poetices ſtudijs, eius quæ extant monumenta loquuntur. Habuit autem ſtudiorum cõmilitiones adoleſcentes tum ingenio, tum familiarum nobilitate non inferiores, eoſq; haud dubiè plurimos, quorum ipſe unius atque alterius meminit. Ac ut memoratum paulo ante patruum Probum iam prætereamus, de Auito cognato ſcribit, quòd iiſdem temporibus nati, magiſtris uſi, artibus inſtituti, lucibus ociati, principibus euecti, ſtipendijs perfuncti ſint: epiſtola prima, libro tertio ad ipſum Auitum.

Ad eundem modum ſcribit etiam de cognato Aquilino, ſic inquiens: Aetas utriuſque non minus iuncta, quàm patria. Vnus nos exercuit ludus, magiſter inſtituit: una nos læticia diſſoluit, ſeueritas coercuit, diſciplina formauit. Turonenſis, ut uideretur ualde cõmendare naturæ huius Sidonij præſtantiam & ingenium, adfert monaſticũ potius figmentum, quàm illuſtre teſtimonium: quemadmodum uidelicet aliquando feſti alicuius ſolennis actum memoriter totum peregerit.

Vbi ad ętatẽ maturiorẽ uenit, in Rom. principũ aulis uerſatus eſt, & in militia ſtipẽdijs meruit, & politicos magiſtrat9 geſsit: uelut ex ipſius ſcriptis conſtat. Nã in lib. I. epiſtola ad Heronium indicat, ſtyli occaſione ſe ad pręfecturam perueniſſe. Epiſcopus Viennenſis Claudianus Mamertus, libros ſuos quos de animę ſtatu inſcribit, Sidonio nuncupãs, appellationẽ ei tribuit Præfectorij patricij.

Auiti Imperatoris filiam duxit uxorem: ut Gregorius Turonenſis libro ſecundo; cap. uiceſimoprimo refert: & ex Sidonij panegyrico, quẽ Auito ſocero ſuo Romæ dixit, apparet. procreauit etiã liberos. nã Eliodori filij meminit libro quarto, epiſtola ad Felicem, & epiſtola tertia ad Apollinarem.

Belli tempore, quòd Auitus cum Maioriano pro imperio geſsit, Auiti partes ſecutus prælio interfuit, quo Auitus ſuccubuit: ut ex præfatiuncula in panegyricum Maioriani apparet:

Sic mihi diuerſo nuper ſub Marte cadenti,
Iuſsiſti placido uictor ut eſſem animo.

Auernorum autem demũ epiſcopus conſtitutus eſt: ut in epiſtola ad Auitum cognatũ diſertè fatetur. Quando uerò, ac quomodo, quibus'ue occaſionibus ad Eccleſiæ gubernationem peruenerit, non eſt ſatis clarũ. Turonenſis commemorat, eum ex præfecto creatum epiſcopum, & quidem decimum in ordine, ſucceſſorem Eparchij. Non adeò ſponte eum ſuſcepiſſe id munus, argumento eſſe poteſt, quòd cùm ad Auitum, tum & aliàs ſæpe conqueritur, immeritò hoc oneris ſibi impoſitũ. Ac libro ſanè quinto, epiſtola ad Apollinarem, dicit ſe indigniſsimum eſſe, cui tantæ profeſsionis pondus ſit impoſitum: & quòd miſer antè ſit compulſus docere quàm diſcere, & antè prædicare quàm facere: ideoq; ſe tanquam ſterilem arborem, cum non habeat opera pro pomis, ſpargere uerba pro folijs. Aetate ſatis grandi eum epiſcopum factum eſſe colligi poteſt ex epiſtola ad Aquilinum, in libro quinto: ubi ſe dicit in annis ſenectutis initia poſſaotibus conſiſtere, cum nondum eſſet in functione Eccleſiaſtica.

In miniſterio, eà quæ par eſt pium Eccleſiæ doctorem, egit. nam concionando ipſe Eccleſiam ædificauit, & non per uicarios id agi curauit. Ac cum eſſet uir doctiſsimus, & optimis quibuſque artibus, quæ ad docendi munus ſunt maximè neceſſariæ; inſtructiſsimus: ſubinde tamen queritur, ſe ueluti minus ad tantam rem inſtructum, coactum fuiſſe docere ac prædicare, priuſquam diſcipulus & auditor fuiſſet. Etiam aliæ eccleſiæ & doctores ipſius conſilio & iudicio uſi ſunt: quæ quidem ipſis non grauatim non modò communicauit, ſed uiciſsim ipſorum quoque conſilia explorauit. Nam in epiſtola ad Agræcium epiſcopum ſcribit; libro ſeptimo, ſe Bituricas à ciuibus uocatum, ueniſſe ad creandum epiſcopum: ubi etiam uel primas obtinet partes. nam cæteros ipſe conuocat, utque in electione ac renunciatione alterius primarij paſtoris eccleſię ſubſtituendi adeſſe uelint, ſuasque cum ipſo operas coniungere, orat. Epiſtola item ad Euphronium nunciat, quemadmodum populus Biturixi, petat Simplicium quendam ſibi ordinari epiſcopum. petit igitur, ut ſuũ ea in re conſilium ſibi impertiat, quid'nam

faciendum uideatur ipſi. libro eodem. Rurſum epiſtola ad epiſcopum Perpetuum eo libro ſcribit, Simplicium, & quidem maritum, creatum epiſcopum, ſe ſolenni oratione (quæ ibidem ſubiecta eſt) publicè renũciaſſe, Summum quidem ſacerdotem Biturigis, metropolitanum uerò toti prouinciæ. In epiſtola ad Vectionem, libro quarto, ait ſe rogatu Germanici, ſpectabilis uiri, Cãrillenſem inſpexiſſe eccleſiam. Sic epiſtola ad Firminũ, libro nono, dicit diœceſes peragraſſe, hauddubiè ex officio, ut uiſitator. Item epiſtola ad Elaphium, qui Rutenorum paſtor fuiſſe ibidem quoque uideri poteſt, promittit ſe ad dedicationem baptiſterij ſeu templi cum alijs uenturum, miniſterij cauſa, libro quarto.

¶ Sed nunc ad ſcripra illius. Eorum quæ extant Baſileæ impreſſa, hæc numerantur:

Epiſtolarum ad diuerſos, libri nouem.
Panegyricus Anthemio Auguſto.
Panegyricus Iulio Valerio
Panegyricus ſocero ſuo.
Ad Felicem.
Epithalamium Euritio & Hiberiæ.
Epithalamion Polemio.
Euchariſticon ad Fauſtum.
Epigrammata quædam.
Ad Ponrium Leontium Burgi.
Laus Narbonenſis urbis.
Propempticon ad libellum.
Cæſarum duodecim uitæ.

Trithemius, qui horum ſcriprorum ordine meminit, addit, eum præterea etiam alia quædam ſcripſiſſe ſyntagmata, quorum titulos ſtudio compendij prætereat. Petrus Crinitus permulta hunc ſcripſiſſe cùm ſoluta oratione, tum uario genere carminum, narrat. Petrus de Natalibus addit, eum ſcripſiſſe etiam librum cauſatum. quod ipſe etiam uidetur innuere libro nono, epiſtola ad papam Lupum, his uerbis: Scripſeram librum, ſicur pronunciatis, plenum onuſtumque uario cauſſarum, temporum, perſonarumque congeſtu, &c. qui ramen non extat. Addit & alium, librum uidelicet excuſatorium, ad uirum clarum Felicem: ſed neque is extat. non enim arbitramur carmen illud eſſe, quod ſub nomine Felicis, ſine ullo cognomento, inter reliqua habetur. Et libro octauo, epiſtola ad Proſperum papam, narrat ſe res geſtas Attilæ, & Aurelionenſis urbis oppugnationem ſcribere cœpiſſe: ſed operis magnitudine perſpecta, eius ſe pœnituiſſe. Leo etiam, Theodori Gothorum regis à conſilijs, eum ad ſcribendã hiſtoriam cohortatus fuerat: quod iple tum modeſtè recuſauit, epiſtola ad Leonem libro quarto. In epiſtola ad eundem libro octauo, propemodum uideri poteſt etiã Apollonij Pythagorici uitam tranſtuliſſe. Turonenſis ſcribit, Sidonium nonnullas compoſuiſſe miſſas, quibus ipſe librum cum Præfatione adiecerit, & quædam explicarit: libro ſecundo, capite uiceſimoſecundo. Sed quantum huic authori ſit tribuendum, committimus uniuſque iudicio.

Ac ut de ſcriptis ipſius quædam moneamus, uideri poteſt Epiſtolarum librum quodammodo ad imitationem Plinij Secundi compoſuiſſe: cuius opinionis indicium quoddam præbet epiſtola prima libri noni, ad Firminum. In quo ſcripti genere magis probatur ingenium ipſius quàm iudicium, ut qui peregrinum quoddam genus dicendi, & quod plurimùm ex Gallico idiomate traxit, uſurparit, Latinæ linguę puritate non ita ubique obſeruata. quales à Grammaticis præterea accuſantur Caſsiodorus, Euodius, Fulgentius & Claudianus Mamercus, & alij huius ſeculi authores. De Sidonio certè uerè dicere poſſumus, ipſius orationem eſſe ſæpius ineptè affectaram, ac plurimis inuſitatis, peregrinis, obſoletis, item recens nonnullis, ſed parum feliciter innouatis dictionibus & poeticis ac minus receptis phraſibus refertam: quales ſunt alibi, conſilioſior, conſilioſiſsimus, prima epiſtola libro primo ad Conſtantium: uicinari, epiſtola ad Ruſticium libro ſecundo: dies ninguidus, nox illunis, in oratione ſolura, epiſtola ad Felicem libro tertio: opus proſarium, modò litera non ſit mendoſa, epiſtola fin. libro tertio ad Placidium, & aliàs ſæpius: ſermocinari Latialiter. item, uiantum uolas papyro onerare: item, Ceſuratum, libro quarto, epiſtola ad Claudianum. Iuxta Origenem, Aganippici fontis per roſcidas ripas & pumicea muſcidos ſtylum trahere: item, taciturire: epiſtola ad Conſtantinum libro octauo. Crepuſculaſcens, opica translatio perorandi flumen, ſucciduæ ætates, inclamatiſsimæ declamationes, bibatius, uomatius, liber muſceus: epiſtola ad Leonem libro octauo. Fringultire angulatim: libro ſeprimo, epiſtola ad Perpetuum epiſcopum. Ducalius, pro duci magis conueniente: libro octauo, epiſtola ad Nammatium. quod tamen authoritate Ciceronis defendere conatur, epiſtola ad Polinium, quæ inter Epigrammata poſita eſt. Medioxumum, pro mediocriter: epiſtola ad Fauſtinum papam libro nono. Intermina interceſsio, pro perpetua: epiſtola ad Fontellum papam lib. ſeptimo. Epiſcopos omnes ad quos ſcribit, ſingulari phraſi Papas appellat. Et huiuſmodi ſexcenta alia,

talia, quæ omnia ſingillatim enumerare nimis eſſet longum. hoc tamen minimè diſſimulandum, in carmine ſatis fuiſſe felicem, nec mediocrem laudem inde ſibi comparaſſe, præſertim in Hendecaſyllabis. Et commendantur cumprimis Panegyrici, quos Anthemio & Maioriano Augg. cecinit.

¶ Doctrinam tanti uiri, uel ex parte ſaltem cognoſcere cuperemus. Sed hæc ſcripta quorum nobis eſt copia, non tantum ſuppeditant, ut de ullo articulo uel tenuiter quid in medium adferamus. Eſt tamen omnino hoc ipſius pietati, & priori in ſtudijs philoſophicis humanioribusque ardori ualde conſentaneum: poſteaquam ad Eccleſiæ miniſterium uocatus eſt, omnes illas ingenij uires deinceps eum in ſacrarum literarum, Propheticorum ſcilicet & Apoſtolicorum ſcriptorum lectionem contuliſſe, ſeſeque totum ſtudijs pietatis & cœleſtis doctrinæ tradidiſſe: ſicut ad Oroſium epiſtola libro nono expreſſè ſcribit, ſe ex eo tempore quo ad miniſterium peruenit, poetices ſtudijs renunciaſſe.

Lectionis profectò Scripturarum fuiſſe ſtudioſum, iſta qualiacunque monumenta ipſius teſtantur, in quibus ſubinde ex Moſe & prophetis exempla adducit. Imò ex epiſtola ad Eruagaſtum libro quarto apparet, Eruagaſtum illum petijſſe à Sidonio, ut aliquid de ſacris Scripturis interpretaretur: quod hauddubiè non fuerat petiturus, niſi compertum habuiſſet, Sidonium ita Scripturarum cœleſtis doctrinæ cognitione inſtructum, ut tale quid præſtare poſſet.

Patres quoque & priorum ætatum doctores Eccleſiaſticos ipſum non diligenti tantum lectione, ſed magno & acri cum iudicio euoluiſſe oſtendit, quòd ceu obiter & aliud agens, breuiter tamen, & uix uno atque altero uerbo cenſuram quaſi de ipſorum ſcriptis faciens indicat, in quo quiſque ueluti peculiariter excelluerit, cum dicit: Iam ſi ad ſacroſanctos patres pro comparatione ueniatur, inſtruit ut Hieronymus, deſtruit ut Lactantius, aſtruit ut Auguſtinus, attollitur ut Hilarius, ſummittitur ut Iohannes, ut Baſilius corripit, ut Gregorius conſolatur, ut Oroſius affluit, ut Ruffinus ſtringitur, ut Euſebius narrat, ut Eucherius ſollicitat, ut Paulinus prouocat, ut Ambroſius perſeuerat. libro quarto, epiſtola ad Claudianum. Item libro nono, epiſtola ad Euphronium epiſcopum, nominat Hieronymum interpretem, dialecticum Auguſtinum, allegoricum Origenem. Item libro ſecundo, epiſtola ad Domicium commemorat, quemadmodum aliquando in familiari doctorum congreſſu oborta ſit quæſtio, quare Adamantius Origenes, cum à Turranio Ruffino ita ſit ad uerbum ſententiamque translatus, ut nec ab Apuleio Phædon, nec à Cicerone Cteſiphon melius: tamen à pleriſque protomyſtis ſeu primarijs ſacerdotibus, ut tractator ſæuus cauendusq; improbetur.

Luctuoſiſsimum fuiſſe Eccleſiarum Galliæ ſtatum hoc ſeculo, hiſtoriæ produnt, propter gentes Gothicas & Vandalicas, quæ cum utplurimùm eſſent Arianæ, multum ab illis fuit periculi ac detrimenti doctrinæ Catholicæ fidei. Oſtendit igitur Sidonius in hoc diſcrimine uigilantiam ſuam & zelū, pro defendenda ac conſeruanda uera doctrina: ac tum ipſe ſtrenuè laborauit ac pugnauit aduerſum ueritatis hoſtes, tum etiam alijs ut idem facerent hortator fuit. ut ex libro ſeptimo ad papam Baſilium apparet, ubi in hæc uerba paſtores inſidiarum commonefacit, inquiens: Namq; hoſtis antiquus quo facilius inſultet balatibus ouium deſtitutarum, prius dormitantum incipit ceruicibus imminere paſtorum. Ac ſubiungit: Tametſi ſuorum ſibi peccatorum bene ſit conſcius, & fortaſſe plurimi zelum ſuum ſiniſtrè ſint interpretaturi, tamen ſe non poſſe propterea ueritatem prodere. Ac de Gotthorum rege nominatim inquit: uereri ſe, quòd non tam Romanis quàm Chriſtianis ſit inſidiaturus legibus. Nam eum arbitrari, tantos ſibi ſucceſſus contingere, quòd ueram habeat religionem. Atque inde per apoſtrophen in Eccleſiaſticos doctores inſurgens: Propter quod, inquit, diſcite citò catholici ſtatus ualetudinem, ut apertam feſtinetis adhibere medicinam. Ac ut illos ueluti profundo ſopore correptos excitet, ponit ob oculos Eccleſiarum certorum locorum calamitates: quòd nimirum orbatæ ſuis primarijs paſtoribus, & pijs doctoribus, nec alijs ſubſtitutis, expoſitæ ſint inſidijs, non modò præſentium, ſed & priorum temporum hæreticorum: quæres maximam ſit habitura fidei ruinam. Studium præterea ipſi non defuit componendorum diſsidiorum: item iuuandi alios conſilijs, interceſsionibus, & alijs rationibus. Sic epiſtola ad epiſcopum Pragmatium, libro ſexto, inter Eutropiam quandam matronam & Agrippinum presbyterum, quem ſuum fratrem uocat, diſsidium quoddam componere laborabat: uerùm cum ipſe parum proficeret, &

ad Pragmatinm cauſa deferretur, interpellar apud ipſum, orarque ut eos in gratiam redigere curer ipſe. Ad ſynodum quandam inuitat quendam nomine Paſtorem, epiſtola ad eundem libro quinto. Intercedit irem pro quodam Leuitici ordinis homine, qui Gotthicas incurſiones fugiens, cum familia in rerritorium Cenſonj epiſcopi ſeſe receperat. epiſtola ad eundem, libro ſexro.

Duo presbyreri ſeſe ipſi oppoſuerunt, & poreſtate retum Eccleſiæ ei erepra, uix arctum ac tenuem uictum reliquerunt, & ſumma eum contumelia affecerunt. Sed eos tum mox diuina eſt ſubſecura uindicta. Cum cnim alter ſub ueſperam optimo ſeni acerbè minatus eſſet, ſe eum Eccleſia eiecturum, ac altero die, cum Eccleſiam ingreſſurus eſſet, prius aluum exoneraret, egeſsit ſimul cum ſordibus ipſam quoque animam. Quo facto, Sidonius ſuæ reſtitutus eſt Eccleſiæ, & priſtinæ poteſtati. Turonenſis libro ſecundo, capite uiceſimotertio.

Cum uiris autem illuſtribus, non tantum Eccleſiaſticis doctrina & pierate præſtantibus, ſed etiam politicis, generis nobilitate, potentia ac functionum ſplendore clariſsimis, familiarem Sidonio fuiſſe conſuetudinem, manifeſtum eſt ex eius ſcriptis. quales ſunt, Theodoricus rex Gotthorum: cuius perſonam, uitam, mores, ſtudia, actiones, item uictum & aulæ negocia prolixè deſcribit ad Agricolam epiſtola, libro primo. Romani Occidentalis Imperij Principes, Auitus, Maiorianus, Anthemius, Recimerus: cuius nuptijs Romæ tum exiſtens interfuiſſe uideri poteſt, ex epiſtola ad Heronium libro primo, & aliorum ad quos ſcripſit. Agricola, Filimatius, Gaudentius, Heronius, Eutropius, Vincenrianus, Candidianus, Campanius, Montius, Sequanus, Catullinus, Auernus uir illuſtris: quo cumprimis familiariter uſum apparer, epiſtola libri primi ad Montium. Hecdicius Auernorum (ut conijcimus) præfectus: in cuius epiſtola nominat quendam Seronatum, ſui ſeculi Catilinam. Domitius, Felix: cui gratulatur, quòd conſecuto ampliſsimæ dignitatis gradu in familiam Filsgiranam Patricius honos per ipſum redierit: libro ſecundo, epiſtola ad ipſum. Siagrius, Petronius, Pagatius, Explicius, Deſideratus, Heſperius, Ruſticus, Serranus, Manſuſius, Hiſpacius, Eucherius, Riochanius, Tetradius, Simplicius, Secundus cognatus, Apollinaris, Probus cognatus & affinis, Claudianus epiſcopus Viennenſium Galliæ, Mamertus: qui cum peculiaris ipſi inrerceſsit neceſsitudo. Mamertus ſiquidem ei quoſdam de anima libros dedicauir, in cuius præfatione eum diſertorum eruditiſsimum, & ueteris repararorem eloquentiæ, item fratrem amantiſſimum uocat. Sidonius uiciſsim ipſum in Epitaphio celebrat, & nominat eius obitum, damnum ſeculi ſui: epiſtola ad Petreium libro quarto, & aliàs quoque in pluribus epiſtolis. Euodius, Induſtrius, Petreius: cuius fuit auunculus Claudianus iſte Mamertus. Vection, Polemius, Elaphius, Ruricius, Eruagaſtus, Lucontius, Florenrius, Donirius: in cuius cpiſtola deſcribir regium iuuenem Sigiſmerum ſponſum. Aper, Leo, Romanus poſtmodùm (ut exiſtimamus) pontifex, cuius auum dicit Frontonem: libro octauo, epiſtola ad eundem. Proculus, Turnus, Dumnulus, Nymphidius, Amnaſtius, Secundinus, Aquilinus, Sapandus: ubi & Pragmatij illuſtris uiri meminit. Porentinus, Calminius, Pannicius, Papianilla, Eriphius, Attalus præfectus Heduæ, Prudens, Paſtor, ſacerdos Iuſtinus, Lupus papa, Trecaſſenſis eccleſiæ epiſcopus: ſicut coniectura ex epiſtola ad Sulpitium libro ſeptimo, nos ut ita opinemur mouet. Pragmatius papa, Leuncius papa, Theoplaſtus papa, Eutropius papa, Græcus papa, Maſsilienſis epiſcopus, Cenſorius papa, Eleutherius papa, Pariens papa: qui ex epiſtola sd Heſperium libro ſecundo, Lugdunenſis fuiſſe uideri poteſt epiſcopus. Migecius papa, Fontellus papa, Agræcius papa, Senonenſis fortaſſe epiſcopus. Baſilius papa, Euphronius papa, Perpetuus papa, Auſpicius papa, Ferreolus, olim magnificus Valentiniani Imperatoris præfectus, nunc uerò epiſcopus. Sulpitius: ubi meminit Hymerij antiſtitis, ut uideri poteſt, Trecaſſenſium: & niſi fallit iudicium, Lupi ſucceſſoris. libro ſeptimo. Filagrius, quem mirificè laudat. Salonius, Chariabaldus abbas, Voluſianus, Conſentius, Iohannes, uir quidem in arte dicendi peritiſsimus. Fortunalis, quem apparet hominem fuiſſe Hiſpanum, nec uulgarem Sidonij amicum: epiſtola ad ipſum libro octauo. Nammatius, Audax, Lampridius, uir poeta & orator: ueluti hoc ex epiſtola ad Lupum libro octauo patet: quem à ſeruis interemptũ, ibidem & narrat & dolet. Trigeretius, Nouetius papa, Principius papa, Proſper papa, Aniani ſucceſſor, in qua tamen eccleſia, non additur: libro octauo,

octauo, epiſtola ad ipſum. Fauſtinus papa, Aulianus papa, Ambroſius papa, Remigius papa, Anniculus papa, Oroſius Hiſpanus (ut uidetur) Tarraconenſis. Oroſius, fortaſſe ille celebris Tonantius: Burgundion, doctus adoleſcens, cui recitat quædam exempla uerſuum Sotadicorum, id eſt qui utroque modo, ſiue à priori ſiue à poſteriori incipias, conſtant: quos ille recurrentes uocat, libro nono, epiſtola ad eundem. His Gelaſium quoque commemorare libet, qui & ipſe ex amicis eius fuit, ut ex epiſtola ad ipſum libro nono patet. Conſtantio octo epiſtolarum libros nuncupauit, cuius iuſſu eos etiam congeſsit: ut prima libri primi, & ultima libri octaui, epiſtolæ oſtendunt. Burdegalis docuiſſe, patet ex Hendecaſyllabo epiſtolæ ad Tonantium.

¶ Quod ad uitæ ſanctimoniam attinet, ita in miniſterio uixit, ut nemini eſſet offendiculo. Quam ad rem ſedulò implorauit Spiritus ſancti auxilium, tum ipſe per ſeſe, tum etiam aliorum precibus. Nam plurimum efficaciæ tribuiſſe alienis orationibus, pluribus ex locis ſcriptorum ipſius monſtrari poteſt, ubi ualde anxiè piorum epiſcoporum ad Deum pro ſe miſero peccatore preces efflagitat, quibus ſe multum iuuari confidit: ſicut ex epiſtola prima libri ſexti ad papam Lupum, & alijs ſequentibus ad epiſcopos ſcriptis patet.

Maritus fuit, etiam cum eſſet epiſcopus: & liberos procreauit, eosq; educauit, & rectè inſtituit: ut ex epiſtola ad Aquilinũ, & ex Turonenſe apparet.

Cum præſenſiſceret adeſſe tempus mortis ſuæ, iuſsit ſe in templum transferri. Ac cum Eccleſia eſſet ſolicita de ſucceſſore, bono animo eam eſſe iubebat: uiuere enim Aprunculum fratrem, qui diuina uoluntate ſibi ſuccedens, eorum futurus eſſet epiſcopus. Quod quidem populus, quid ſibi uellet, tum minimè intelligebat: ſed ueluti in exceſſu mentis ipſum locutum arbitrabatur. Turonenſis. Mortuus autem eſt primi Iuſtini temporibus, & quidem nono Calendas Septembris: ut tradit Petrus de Natalibus.

Quàm diu autem in gubernatione eccleſiæ præfuerit, certò ſciri non poteſt. In epiſtola ad Oroſium, libro nono, tres Olympiadas in ſilentio ſe decurriſſe, ſcribit, quo nullum nouum poema confecerit. & paulo antè dixerat, ex quo ad miniſterium acceſsiſſet, prorſum ſe poetices ſtudio renunciaſſe. Anni ergo circiter duodecim hinc colligi poſſunt, quibus in eccleſiæ functione fuiſſet: quot autẽ ultra hos progreſſus ſit, id non liquet. Floruiſſe ipſum ſub Zenone circiter annum quadringenteſimum octuageſimumquartum, Trithemius tradit. Verùm uidetur eum longius iuſto remouere. Nam eius ſcripta teſtantur, eum celebrem fuiſſe Theodorici Gotthorum regis tempore: ſicut, præter alias, epiſtola quæ eſt libro primo ſecunda, perſpicuè hoc oſtendit, ad Agricolam: & quidem illis ipſis temporibus, quando Imperium Occidentale poſt Valentiniani mortem crebris mutationibus per mutuas plurium Imperatorum cædes, ſibi breui tempore ſuccedentium, deque Imperio certantium, miſerrimè eſt laceratum, & cladibus uix multo tempore ſuperatis afflictum, Maximi ſcilicet Auiti, Maioriani, Seueri, Anthemij, cum Orienris Imperium moderaretur Marcianus, & poſt eum Leo. Fieri tamen poteſt ut tempora Zenonis attigerit, præſertim in miniſterio iam conſtitutus. Nam & ipſe iam epiſcopus meminit alterius cuiuſdam Gotthorum regis, quem Chriſtianis legibus inſidiaturum neretur, qui rex ab eo Varix appellatur. libro ſeptimo epiſtola ad papam Baſilium.

Sidonio autem mortuo, mox alter ille ex aduerſarijs ipſius presbyter, de quibus antè paulo mentionem fecimus, epiſcopatum occupat: & defuncto etiam quaſi inſultans, Deum Sidonij morte indicaſſe dicebat, ſe eſſe digniorem adminiſtratione rerum eccleſiæ, quàm Sidonium: ideoque ſibi hanc poteſtatem tradidiſſe. Ac Dominica ſequente, cum pro inauguratione ciues magnifico epulo exciperet in eccleſiæ domo, ipſeq; inter primos lætus accumberet, ecce accidit, ut dum pincerna poculum bibituro offerret, ſimul etiam ueniam precatus peteret, liceret ſibi quod per ſomnium ea nocte iniunctum ſibi eſſet mandatum exequi. Viſum etenim ſibi in magnis ædibus thronum poſitum, in quo auguſta ſpecie iudex quidam ſediſſet tremendus, iuxtaque ſteti ſſent plurimi tum alij, tum etiam ex ſacerdotum genere, candidioribus ueſtibus amicti, quos inter fuiſſent etiam Sidonius & presbyter ille, ei in uiuis inimicus, in iudicio ſimul concertantes. ac Sidonius ſanè iudicis ſententia cauſam uicit, & aduerſarius in ſqualidiſsimũ carcerẽ eſt coniectus. Quo facto, (inquit ad epiſcopum pocillator) cœpit te quoq; idẽ Sidonius accuſare, ut qui communem cum altero ſuo aduerſario cauſam,

in te ceceperis, iſtiusque te iniuriarum participem feceris. his auditis, iudex ſollicitè inquirit, quem ad te mitterer. hoc ego intelligens, cœpi me inter illos qui coràm adſtabant occulere, ne mihi id expediendum mandaretur. Verùm cæteris omnibus abeuntribns, cum ego ſolus contremiſcens relictus eſſem, uocauit me Rex ille, ſerioque ac ſeuerè ut te accerſerem, præcepit. id ni facetem, extremum mihi ſupplicium, intermiſsi mandati fore præmium. Quare te moneo & horror, ocyus & ſine ulla mora iudicis ante tribunal re ſiſtas. Qua narratione ita exanimatus eſt epiſcopatus inuaſor ille, ut poculo quod tenebat è manibus lapſo, ipſe humi caderet, ſpiritumque redderet. Eo autem ſic diuina ultione ſublato, paulo pòſt Lingonicæ ciuitatis epiſcopus Aprunculus ſua eccleſia pulſus, eò aduenit: & ne uanus ac fanaticus uates fuiſſe habererur Sidonius, ſubrogatus eſt iſte Aprunculus in eius locum. recitat Turonenſis libro & capite ſuprà memoratis.

MARTINVS TVRO-nenſis.

Martini monachi, & Turonenſium poſtea epiſcopi uita & res geſtæ, prolixè à Seueto Sulpitio deſcriptæ extant: è cuius narratione, ſuperflua reſecantes, potiora quæque excerpemus, & ad noſtri inſtituti ordinem recitabimus.

Oriundus fuit Sabariæ Pannoniorum oppido, Claudij Cæſaris colonia, ut ex Plinio conijcitur. Sed intra Italiam Ticini enutritus à parentibus, quos habuit gentiles quidem, ſed tamen non obſcuros, nec omnino infimo loco habitos, ptopter militiam cui pater fuit deditus, in qua è milite gregario tribunus factus eſt. Ipſe puer Martinus iam inde à primis pueritiæ ſuæ annis, occulto ac diuino quodam impetu ad Chriſtianiſmum ferebatur. Cum igitur decimum ætatis annum egreſſus eſſet, inuitis parentibus ad Eccleſiam ſe confert: precibusque hoc obtinens, fit catechumenus, atque exinde totum Chriſtianæ doctrinæ & pietatis ſeſe ſtudijs, exercitijsque dedit. Narrant, eum anno duodecimo ætatis in eremum ſeſe recipere uoluiſſe: ſed obſtitiſſe ei imbecillitatem ætatis. Verùm quis id credat eſſe uerisimile, in adoleſcente?

Anno decimoquintò ætatis ad militiam, ſub Conſtantino & Iuliano (quod tamen non congruit cum hiſtoriæ ueritate) dicitur hac occaſione adactus. Edictum fuerat à regibus, ut ueteranorum filij ad militiam ſcriberentur. Parens itaque Martini, homo militaris & gentilis, qui filium ob religionem Chriſtianam oderat, ipſum producit, inuitum ac repugnantem: & uinctum tradit, ut ſacramentis militaribus adſtringatur. hinc militiam toto triennio ſecutus eſt, priuſquam baptiſaretur: tanta quidem fide & integritate, ut non tam Imperatorum quàm Chriſti militem ageret.

Poſt illud triennium, cum iam eſſet annorum duodeuiginti, ſacroſanctum illud ac ſalutare pietatis ac militiæ Chriſti accipit ſacramentum baptiſma, ac militiæ renunciare ſtatuit. Quo minus uerò ſtatim id faciat, in cauſa eſt ipſi Tribunus illius, cuius precibus euictus, quòd polliceretur ſe quoque, tribunatus ſui tempore exacto, è caſtris diſceſſurum, per biennium ferè in ipſius gratiam poſt baptiſma in militia perdurauit.

Cum autem irruentibus in Galliam barbaris, Iulianus apud Vangionum ciuitatem pugna decertaturus eſſet cum hoſte, ac munera diſtribueret ex more militi, quo animos adderet, Martinus ad eum ait: Hactenus tibi Cæſar militaui, nunc quæſo concede ut & DEO militem: munus tuum pugnaturus accipiat: mihi, qui Chriſto meo nomen dedi, pugnare deinceps non fuerit integrum. Ad hanc uocem infremuit tyrannus: eumque metu pugnæ, quæ poſtridie futura erat, dixit, non religionis gratia, militiam detrectare. Martinus reſpondet: Si hoc ignauiæ meæ tribuitur, non fidei: En ego cras uel inermis in acie ſtare non recuſabo, mediosque hoſtium cuneos penetrare, non clypeo aut galea protectus, tantum ſigno crucis, idque in nomine domini IESV. Hoc dicto, mox arreptus, & in cuſtodiam eſt concluſus, poſterò die obijciend' hoſtibus inermis, ut dictorum eius fides probaretur. Die autem iam qui prælio deſignatus erat, exorto, hoſtes legatos ad Cæſarem mittunt, & pacem conſtituunt. atq; hoc modo citra ſanguinem dirempta eſt pugna, & Martinus liberatus. Quam quidem incruentam uictoriam, pietati ac precibus diui Martini acceptam ferunt ſcriptores.

E' militia dimiſſus, confert ſe ad Hilarium Pictauienſis eccleſiæ paſtorem, qui temporis illius doctor erat ualde celebris. Hilarius, quòd uideret ipſius pietatē multū prodeſſe poſſe Eccleſiæ, diaconi munus ei referēt: uerū qua erat modeſtia, arbitrabatur ſe imparem tāto officio, ſed tamē ne uidere-

uideretur penitùs Eccleſiæ ſuam operam denegare, infimi gradus ordinem recipit, fitque exorciſta, ſiue (ut alij habent) lector. Inde uerò non ita multo tempore interueniente, ſomnio (ut ferunt) monitus parentes, quos gentilitatis errore implicatos reliquerat, reuiſit, matremq́; & alios plurimos uerbi prędicatione ad ueritatis agnitionem perduxit, patre tamẽ fortiter in errore perſiſtente. Dum abeſt in patria, Hilarius hæreticorum factionibus loco pellitur. Id cum cõperiſſet in itinere, Italiam repetit, & Mediolani monaſterium ſibi extruit. Verùm pulſus inde ab Auxentio Arianorum principe, in inſulam Gallinariam ſecedit, comitatus presbytero quodam, uiro & ipſo magno. Interea reuerſus ad Eccleſiam fuerat etiam Hilarius. quare omnibus poſthabitis, Martinus quoqoe ad eundem redit: cuius reditus ipſi etiam fuit exoptatiſsimus. Cumque apud eundem, ut uidetur, deinceps cõmorari decreuiſſet, monaſterium ibi non ita procul ab oppido ſtatuit.

Hinc poſtea uocatur ad gubernationem eccleſiæ Turonenſis. Verùm quòd ab illo ſuo qualicunque tuguriolo facilè auelli nõ poſſet, nec ſponte inde ad ſuſcipienda gubernationis onera digredi uellet, arte in ipſo illinc diſtrahendo uſi ſcribuntur Turonenſes. Erat quidam ipſorum ciuis Rincitius: is ſimulata uxoris infirmitate ipſum adit, & petit ut ſecum eat, ipſamque curet, (nam ob miracula edita iam tum ſanctitatis ſibi nomen conciliauerat.) Egreſſum, per loca diſtributi ciues alij excipiunt, & ſic ad ciuitatem ſub cuſtodia deducunt. Commemorant ingentem uicinarum paſſim urbium confluxiſſe multitudinem, ad ferenda ſuffragia in ipſius electionem: & conſentientem omnium fuiſſe uoluntatem, congruentia uota, & ſimiles ſententias. nec tamen prorſus defuiſſe, præſertim ex epiſcopis, ad ipſius conſecrationem euocatis, qui ipſius ordinationi aduerſati ſint: quòd perſona eſſet contempta, nec epiſcopatu digna, ueſteque ſordida uteretur. Ac unum quidem nominatim producit Sulpitius, cui nomen Defenſoris facit. Verùm eum confuſum eſſe cum ſuis, populi clamore: ac ſub Valentiniano maiore id factum eſſe, idem indicat in ſecundo Dialogo de uita Martini Turonenſis: & libro decimo, capite trigeſimo aſſerit eum anno nono Valentis epiſcopum fuiſſe.

Præſcientia quoque futurorum euentuum præditus fuiſſe uidetur. nam in patriam profecturus, comitibus ſuis pericula itineris prædixit, quæ poſtea acciderunt. Etenim primo ſtatim itinere, inter alpes, in latrones incidit, qui ipſum interfecturi erant: ſed eum Deus ſeruatum eripuit, onoquoque ex illis prædicatione ipſius conuerſo.

Maximo tyranno, qui occiſo Gratiano Imperatore à militibus fuerat creatus, prædixit: Si Italiam petiturus eſſet, Valentiniano (iuniori nimirum) bellum illaturus, fore quidem ut eo profligato, tum uictor euaderet: ſed non ita multo tempore pòſt, ab eodem ſe interfectum iri. quod & accidit. Præſciuit etiam ſuæ mortis tempus: id enim diſcipulis ſuis indicauit, ut infrà dicetur.

Habuit & donum ſanationis. non enim modò generis omnis infirmitates etiam abſens curauit, ſed & mortuos ſuſcitauit: ut exempla quæ ex numeroſa multitudine pauca recitabimus, oſtendent.

Poſt reditum eius ad Hilarium, priuſquam ad epiſcopatum uocatus eſſet, cum caſulam qualemcunq; ſibi, ut antè dictum, ſtruxiſſet, iunxerat ſe ei quidam catechumenus. qui ipſius pietate & ſanctiſsimis inſtitutis imbui cupiebat. is cum in febrim grauiſsimam incidiſſet, paulo pòſt ſubitò extinguitur, Martino per triduum abſente. Reuerſus igitur inuenit exanime corpus, & lugentium fratrum frequentiam qui extremum pietatis officium defuncto exhibere parabant. Itaque perturbatus tam inopinato ac ſubito caſu chariſsimi diſcipuli, maximè quòd ſine baptiſmate deceſſiſſet, accedit flens & ipſe: omnibusque cæteris foràs miſsis, ſolus cellulam ingreditur, ſeque ſuper demortui diſcipuli membra poſternit, ac oratione ardenti eum in uitam reuocat. Vitæ autem redditus, ſtatim baptiſatus eſt, & plures poſtmodùm uixit annos.

Eodem modo in agro Lupicini, cum fortè prætériſſet, & lugentium eiulatus audiſſet, accedens, uidet quendam iſtius familiæ ſeruulum laqueo ſibi uitam finiſſe: & reſuſcitat eum quoque, ardenti inuocatione.

Treuiri puellam, quæ duodecim annos paralytica decubuerat, ſanitati reſtituit. Ibidem cuiuſdam Tetradij ſeruum, obſeſſum à maligno ſpiritu, manuum impoſitione liberat, dæmone eiecto: ex quo ipſe Tetradius quoque conuerſus eſt ad fidem Chriſtianam, qui hactenus gentilis fuerat.

Leproſus Pariſiorum urbe à Martino oſculatus in porta, mundatus eſt. In Carnotena ciuitate oblata eſt ei puella quæ ex utero matris ad duodecimum uſq; annum muta fuerat. eam infuſo ſacrati olei liquore, & oratione, facit rectè loqui. narrat ab initio tertij Dialogi Sulpitius.

Illa quæ de fimbrijs eius ueſtimenti, ac de epiſtola puellæ febricitanti impoſita fabulantur, & ficticia & ſuperſtitioſa eſſe uidentur.

Multa miraculoſè ab eo facta eſſe in euerſione fanorum idololatricorum narrant: ut quòd ignis flammam, corripientem uicinam domum, obuius exceperit, & repreſſerit: & in alio fano euertendo protectus ſit à duobus angelis, ne à paganis arceretur. ſed quis exiſtimet eum non potius gentilium ſuperſtitionem oppugnaſſe docendo, quàm ædificia ſubruendo?

Narrant Valentinianum Imperatorem eum noluiſſe ad ſeſe admittere, cum putaret eum aliquid petiturum. Verùm Martinum, cum ſeptem dies cilicio indutus, & cinere conſperſus, orationibus uacaſſet, ab angelo iuſſum eſſe Imperatorem adire. Id cum feciſſet, fores per ſe patuiſſe, & Imperatorem ei aſſurgere nolentem territum eſſe, igne ſellam ipſius adurente: ac poſtea in precio habuiſſe.

Quod de mergis piſcibus inſidiantibus, dixerit, eos dæmonum referre imaginem, qui inſidientur incautis, & capiant neſcientes, & nequeant exaturari deuoratis, credibile eſt. Sed quòd ad uocem eius, mandantis ut peterent loca arida & deſerta, auolauerint, & nunquam eò reuerſi ſint, fabuloſè affingitur. His ſimilia ſunt, quę Sulpitius ad finem ſecundi Dialogi memorat, quòd frequentet angeli, item apoſtoli, Petrus & Paulus, cum ipſo conuerſati ſint. Item, ſe, Sulpitium unà cum Gallo, & ipſo Martini diſcipulo, aliquando præ foribus cellæ Martini ſtetiſſe, mutuumque colloquium inter ſeſe audiniſſe: ac poſt egreſſum Martinum, interogatumque reſpondiſſe, Teclam ſecum, Agnete & Mariam fuiſſe: ipſisq; eorum tum uultum, tum etiam habitum retuliſſe. & ut fidem huic hiſtoriæ faciat Sulpitius, Chriſtum teſtem inuocat, ſe à Martino ſic referente excepiſſe. Eiuſdem generis ferè eſt quòd ibidem paulo pòſt addit: uidelicet per angelum, ipſi dum nauigaret, nunciatum, quid in ſynodo apud Nemanſum decretum ſit.

In miniſterio ſuo diligens & aſsiduus fuit, non tantum in docenda Eccleſia, ſed etiam quaſi ſacram ſcholam domi habuit. Nam diſcipulos plurimos fouit, quos ita inſtituit, ut cum fructu Eccleſijs præficerentur. Ac narrat Sulpitius, Eccleſiaa paſſim ex eius collegio petijſſe doctores & miniſtros.

Cæterùm ſeueritatem in adminiſtratione eum uſurpaſſe, uel illud exemplo eſſe poteſt: quòd Maximo, qui Gratiano & Valentiniano Imperatoribus, illo interempto, hoc fugato, rerum potitus fuerat, in faciem pœnitentiam præiudicauit: ipſiusque menſæ, ad quam ſæpius inuitabatur, intereſſe prorſum renuit: palàm dicens, ſe eius menſæ participem eſſe minimè poſſe, qui duos Imperatores, unum regno, alterum uita ſpoliaſſet. Cum interim plurimos epiſcopos, etiam qui è longinquo acceſſerant, non puderet ipſi adulari.

Etiam aliarum Eccleſiarum curam geſſit: & ut rectè omnia ubique agerentur, & conſenſus in doctrina & uita conſtaret, uiſitauit eas crebrò. quam ad rem aſello, Chriſti ſui archipœmenis exemplo, uſus eſt: ſicuti ex initio ſecundi Dialogi uidere licet. Et initio quoque tractatus de ipſius tranſitu, nominatim Candacenſis diœceſia mentionem Sulpitius facit.

Hoc maximè & in primis ſedulò curat, ut extirpatis omnis generis idolomanijs, ueritatis doctrina ubique propagetur. Propterea profectiones inſtituit: & cum ſuorum diſcipulorum, aliorumq; qui ipſi ſe con iungebant, comitatu in pagos abit, ubi ut plurimùm adhuc Ethnici erroris uanitas uigebat: atque ibidem in euertendis gentilium templis mirè, & non ſine miraculis tumultuatur, & in conuertenda miſera plebecula plurimum ſibi laboris & operæ ſumit: ut in tertio dialogo Sulpitius refert.

Cauit etiam, ne alij ſuperſtitioſi cultus Eccleſias irrepetent, qui ſimpliciores à rectiore uia in errores abducerent. Quamobtem cum non procul ab ipſius monaſterio locus eſſet, qui hominum opinione ueluti quibuſdam martyribus conſecratus, in ueneratione haberetur, adeò ut priores epiſcopi etiam altare ibi erexiſſent, nec tamen extaret uel nomen illius martyris, uel aliud quoddam monumentum quod de certitudine indicium facere poſſet, quisnam, unde aut quomodo ad martyrium perueniſſet: ne ergo temerè ſua authoritate ſuperſtitionem aliquam confirmaret, aut etiam receptæ religioni ſine ratione detogaret, cohibet ſe aliquandiu ab iſto loco. Quodam autem die acceptis ſecum aliquot fratribus, ad locum iſtum pergit, & ſuper ſepulchro ardenti inuocatione Deum precatur, ut dignaretur ſibi rei ueritatem patefacere. Reſpiciens autem ad læuam, uidet aſsiſtere umbrã ſordidam, cui imperat, ut edat nomen & cauſam martyrij. Edit nomen, & de crimine confitetur, ſe, quòd latro fuiſſet, ob ſcelera percuſſum, uulgi errore celebratum pro martyre, quibus cum ipſi nihil ſit commune. Ocyus igitur Martinus altare illud ſubmoueri iubet, atque hoc modo populũ iſto ſuperſtitionis errore liberat.

¶ Petrus de Natalibus narrat, ipſum ſcripſiſſe librum unum de Trinitate, catholicam fidem complectentem.

Auentinus in ſuis annalibus libro ſecundo, ſub Imperatore Valentiniano tertio narrat, Martinum Pannonia oriundum, & Galliciæ epiſcopum, ſcripſiſſe libellum de quatuor uirtutibus cardinalibus, ad Mironem regem Sueuorum, qui libellus Senecę attribuatur, ſed falſò.

In ipſius doctrina excipienda, utinam eam fidem, idem ſtudium, diligentiamque eandem præſtitiſſet Sulpitius, quam adhibuit in aſsignandis & coaceruandis miraculis, & rebus interdum minus neceſſarijs, nec ſuſpicione carentibus. Etenim fieri non poteſt, quin magna ipſius fuerit doctrina, cum magnam in legendis ſcripturis præſtiterit aſsiduitatem: ſicut Sulpitius teſtatur, non præterijſſe momentum, nedum horam, qua non uel orationi uel lectioni incubuiſſet. Eſt & hoc magnum ipſius doctrinæ teſtimonium, quòd idem dicit, in exoluendis Scripturarum quæſtionibus fuiſſe ipſum facilem, & ualde promptum. Quanquam autem de alijs articulis nullis quicquam proferre poſſumus, de uno tamen, & quidem non minimo, ſed præcipuo maximè, quid ſenſerit, uidelicet de remiſſione peccatorum pœnitentiam agentium, teſtimonij loco eſſe poſſe arbitramur, diſputationem illam quam habuit cum diabolo. Qui primùm illi diabolus obijcit, imò ut perperam factum reprehendit, quòd in monaſterium recepiſſet fratres, qui poſt baptiſmum errorib. implicati, illum perdidiſſent, licet conuerſi eſſent. Ad quod Martinus: Antiqua, inquit, delicta melioris uitæ emendatione purgari, & per miſericordiam Domini abſolui à peccatis, qui peccare deſinerent. Contrà diabolus, criminoſos minimè ad ueniam pertinere, & ſemel lapſis nullum poſſe à Domino clementiam præſtari. Cui rurſum Martinus: Imò ſi tu ipſe, ô miſerrime omnium, ab hominum perſecutione deſiſteres, & te factorum tuorum uel hoc tempore, cum dies iudicij in proximo eſt, uerè pœniteret, auſim ego tibi, Domino fiſus, Chriſti miſericordiam polliceri.

Huc reijciemus unum atque alterum ipſius apophthegma, quæ ſi minus de doctrina, de ingenio ipſius ſaltem qualiacunque indicia erunt. Cum ouem aliquando conſpexiſſet tonſam: Mandatum, dixit, iſta compleuit Euangelicum. nam cum duas haberet tunicas, unam earum largita eſt non habenti: ita ergo & uos facere debetis. Item, cum ſubulcum algentem ac penè nudum uidiſſet in ueſte pellicea: En, inquit, Adam eiectus de paradiſo, in ueſte pellicea ſues paſcit: ſed nos illo uetere depoſito, qui adhuc in iſto manet, nouũ Adam potius induamus.

Pratum quoddam aliqua ex parte à bobus depaſtum erat, nonnulla etiam pars à porcis ſuffoſſa, quædam autem illæſa floſculis picta uernabat. Hoc intuitus Martinus, ait: Speciem gerit coniugij pars illa quæ depaſta, etſi non penitùs gratiam amiſit herbarum, nullam tamen florum retinet dignitatem. Illa uerò quam porci, pecora immunda, foderunt, fornicationis imaginem fœdam prætendit. Cæterùm illa quæ nullam ſenſit iniuriam, gloriam uirginitatis oſtendit: herbis fœcunda luxuriat, fœni in ea fructus exuberat, & ultra omnem ſpeciem diſtincta floribus, quaſi gemmis micantibus ornata, radiat. Beata ſpecies, & Deo digna: nihil enim uirginitati eſt comparandum. Ex quo dicto, hoc manifeſtum eſt, uirginitatem ipſum coniugio longè præferre. Et ut planius fiat, quid de coniugio ſentiat, addemus & appendicem quæ dicto iſti adhæret. Ita (inquit porrò) & illi qui coniugia fornicationi comparant, uehementer errant: & illi qui coniugia uirginitati æquanda æſtimant, miſeri penitùs & ſtulti ſunt. Verùm hæc à ſapientibus tenenda diſtinctio eſt, ut cõiugium pertineat ad ueniam, uirginitas ſpectet ad gloriam: fornicatio deputetur ad pœnam, niſi ſatisfactione purgetur.

Certamina.

Certamina etiam non leuia ſubijt, in quibus crebrò de uita periclitatus eſt. ut cum gentes, abolitis ipſorum idololatricis cultibus, dirutis templis, refutata impia doctrina, ad Chriſtum omnium redemptorem, eiusque doctrinæ ſalutiferam cognitionem adducere conatur, ut ex ſuperioribus intelligi poteſt. Quo quidem in certamine dignum eſt meminiſſe, quibus ſit armis uſus: uerbi nimirum prædicatione ut plurimùm. ſicut disertè Sulpitius ait, quòd opponentium ſibi ruſticorum, ne ipſorum templa deſtrueret, animos tantum uerbi prædicatione flexerit, & conuerterit, ut poſtmodùm agnita ueritatis luce, ipſimet ſuis manus iniecerint templis, eaque deſtruxerint ſponte.

Fuit ipſi etiam multum negocij cum Arianis, quorum dogma, ueluti ſerpẽs quoddã contagium, totum penè inuaſerat orbem, maximè autem in Illyrico. contra eos Martinum ſtrenuè pugnaſſe, idem meminit: adeò ut iſtius hęreſeos ſacerdotũ perfidia publicè uirgis fuerit cæſus, & multis præterea alijs ſupplicijs affectus, donec demum etiã ciuitate eſt eiectus. Idem accidit ipſi etiam Me-

diolani,

diolani, ubi cum ſe quoque Arianis opponeret, autore ac principe ipſorum Auxentio plurimis affectus quoq; iniurijs, ad extremùm ciuitate etiam eſt expulſus.

Si quando inter Eccleſiaſticos diſsidia oborta fuiſſent, ut ea quamprimùm compoſita conticeſcerent, nec grauiores turbas darent, uehementer laborauit. Ita in ipſo propè mortis limine, cum præſciret ſibi uitæ finem inſtare: tamen non intermiſit ad Candacenſem abire eccleſiam, ut quod ſubitò exarſerat inter miniſtros incendium diſcordiarum, in primo ortu, priuſquam altiores flammas iaceret, ſopiretur.

Interfuit etiam cuidam apud urbem Treuerim epiſcoporum conuentui, in quo ipſorum ſententiæ, etiam Imperatoris Maximi acceſſerat cruentum decretum aduerſum hæreticos Priſcillianos: ſcilicet ut miſſis cum poteſtate ad Hiſpanias tribunis, inquiſitio de hæreticis fieret: & deprehenſis, tam uita quàm bona adimerentur. Quibus omnibus ſe oppoſuit. Ithacium quidem, unum ex epiſcopis Priſcillianorũ accuſatorem, uſqueadeò increpabat, ut ab accuſationibus tãdem deſiſteret, ac ipſi obiectaret palàm hæreſeos infamiam. Imperatorem Maximum orabat, ut à ſanguine miſerorum hominum temperaret. Satis ſuperque ſufficere inquiens, ut epiſcopali ſententia hæretici indicati eccleſijs pellerentur: hoc eſſe nouum & inaudirum nefas, ut cauſam Eccleſiæ iudex ſeculi etiam iudicaret. ac certè eò flexit Imperatorem, ut ipſi reciperet, fore ut nihil cruenti in ipſos ſtatueretur: ſicut in fine ſecundi libri ſacræ hiſtoriæ narrat Sulpitius. Epiſcoporum autem actibus uſque eò reſtitit, ut ipſorum communionem reijceret penitus. Hoc ipſi ægerrimè ferentes, Imperatori ſupplicarunt, uergere hoc in ipſorum maximam contumeliam, & totius miniſterij, nec non actorum concilij maximum contemptum, ſed & ipſorum hæreticorum confirmationem. His accuſationibus accenſus Imperator, retractat promiſsionem, miſsis ocyus in Hiſpanias, qui de hæreticis ſupplicia ſumant. Hoc poſtquam cognouit Martinus, ueritus; quod fieri ſolet in eiuſmodi afflictionibus, ne cum nocentibus etiam innocentes rapiantur, communicat demum cum epiſcopis: atque hac ſua æquanimitate flectit rurſum Imperatoris commotum animum, ut & ipſe à ſanguinarijs conſilijs denuò ſententiam reuocaret ad mitiora. Epiſcopi autem non contenti ſecum Martinum pio conſilio, ut plurimos homines ab imminenti letho eriperet, communicaſſe, extorquere ipſi etiam cupiebant, ut eam communionem ſubſcriptione firmaret: id uerò facere nullo modo uoluit, ſed inde ſe ſtatim proripiens abijt: ſicuti tertio Dialogo narrat Sulpitius.

Afflictiones ſuſtinuit non leues, nec paucas, ſed plurimas, grauiſsimasque, ex quibus omnibus mirabiliter ipſum ſemper liberauit Dominus. Quemadmodum in latronum medio ſit non modò conſeruatus, ſed prædicatione pœnitentiæ unum ex ipſis conuerterit, ſuprà eſt annotatum. Eſt & hoc iam antè memoratum, quòd ab hæreticis Arianis plurimis ſit affectus iniurijs, dum ipſis eſt aduerſatus. Narrat in fine libri de uita ipſius Sulpitius, quòd nonnullos habuerit perſecutores, eosque non alios quàm Eccleſiaſticos, ac maximè epiſcopos: ac nominatim producitur quidam Briccius, quem ipſe in monaſterio enutrierat, qui etiam poſt Martini obitum in functione ſucceſsit. Eum Briccium multum moleſtiarum exhibuiſſe Martino, nõ Sulpitius tantum, ſed & Turonenſis libro ſecundo, capite primo refert. Nam & grauiſsimis ſanctum uirum laceraſſe conuicijs, & ueluti delirum iam in ſenectute extremè contempſiſſe, quòd inanibus ſuperſtitionibus, & uiſionum fantaſmatis nimium tribueret: item quòd etiam in adoleſcentia ſua militiæ impietatibus pollutus fuiſſet: contrà uerò ſe à primis annis in monaſterio inter ſacras Eccleſiæ diſciplinas ab ipſo inſtitutum, ad eccleſiæ miniſterium petueniſſe. imò addunt, quòd etiam uix à manibus ſibi temperarit. Cauſam quoq; huius commotionis adijciunt, quòd Martinus ipſum ut diſcipulum durius obiurgauerit, quòd poſteaquam ad miniſterium uocatus eſſet, diuitijs inhiaret, qui ante clericatum nihil habuiſſet. Verùm rediſſe ad ſe tãdem Briccium, & agnita culpa deprecatum eſſe: qui facilè etiam ei ueniam dederit, ut qui minimè ipſi hoc imputarit Briccio, ſed ipſis dæmonibus, qui eò furoris eundem impulerint, quos in rupe ad monaſterium Briccio acclamantes & uiderit & audierit, ut in fine tertij Dialogi recitat Sulpitius.

Media aliquando hyeme, cum in uiſitatione noctu in cuiuſdã templi ſacrario ſubiectis paleis ad quietem ſeſe compoſuiſſet, procul accenſo foco: accidit, ut ipſo dormiente ignis diabolo inſidiarore paleas corriperet, & inde magnum oriretur incendium. Excitatus autem Martinus, cum egredi occluſus nequiret, & iam ipſius indumenta etiam conſumerentur, ad orationis ac fidei munimenta confugit: ijsq; ſe aduerſus ulm ignis tutatur tantiſper, dum effractis foribus fratres ipſum eriperent. narratur à Sulpitio, in epiſtola, quæ præfixa eſt uitæ Martini.

In pago

In pago quodam Heduorum, cum euerſurus eſſet templum idololatricum, irruit in ipſum magno furore multitudo ruſticorum. Cumque unus ex illis commotior, ſtricto eum gladio impeteret, reiecto pallio, nudam percuſſori ceruicem præbuit: nec ille quoque cunctatus, ad feriendum uibrat gladium. ecce autem, iamiam percuſſurus, ſubitò proſternitur, ac totus diuino hauddubiè pauore conſternatus, ueniam petit. Non eſt huic diſsimile, quòd cum idola deſtruentem, quidam ipſum cultro ferire uellet, in ipſo ictu ferrum ipſi è manibus eſt excuſſum, nec comparuit amplius. Rurſum cum aliquando de cœnaculo grauiore caſu lapſus, plurimis affectus eſſet uulneribus, ita ut in cella exanimis iacêret, uiſus eſt noctu angelos ipſi uulnera abſtergere, & contuſi corporis membra ſalubri unguento inungere: ac ita poſtero die ſanitati integrè reſtitutum eſſe, omni dolore ſublato.

Diabolus uarijs plurimiſque phantaſticis ſpeciebus ſe ipſi obtulit, ac moleſtiſsimus ei fuit. Interdum in Iouis perſona, pleruſque Mercurij, perſæpè etiam Veneris ac Mineruæ: aduerſus quem ſigno crucis & oratione ſeſe protegere ſolitus eſt.

In fine ſecundi Dialogi meminit Sulpitius, Martinum potuiſſe dæmones agnoſcere, & ſuis nominibus increpare: ac in primis Mercurium ipſi fuiſſe præ cæteris infeſtum, Iouem autem hebetem ac brutum à Martino uocatum. Hæc ſanè ſi uera ſunt, haud obſcurè indicant, Martinum nigromanticum fuiſſe.

Cum iter facerer reuiſurus parentes, humana ſpecie ipſi ſe obuiam fert diabolus, quærens quo'oam tenderet? Ei reſpondens Martinus, quò Dominus uocat, inquit. Huic iterum diabolus: Quocunque ieris, diabolus tibi aduerſabitur. Reddit Martinus: Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo. & ſtatim euanuit ſpecies iſta.

Eſt & hæc ualde inſignis ludificatio. Die qnadam, ſingulari cum maieſtate ſeſe Martino exhibuit; præmiſſa poteſtate, ipſe purpurea luce circumdatus, regia etiam ueſte indutus, immò & diademate redimitus ex auro gemmiſque, ac ſe Chriſtum eſſe profeſſus eſt. cuius obtutu primùm ſtupefactus, hæſit aliquandiu Martinus. Cui diabolus: Agnoſce, inquit, Martine, quem cernis: Chriſtus ego ſum. Verùm cum ſilentium teneret Martinus, repetit diabolus: Martine, quid dubitas credere, cum uideas? Chriſtus ego ſum. Tum ipſe demum ſic regeric, ſpiritu ſibi reuelante: Non ſe IESVS Dominus purpuratum & diademate renitentem uenturum eſſe prædixit: neque ego Chriſtum alio in habitu, formaque, quàm qua eſt paſſus, & crucis ſtigmata proferentem, ueniſſe credam. Ad quam uocem ſpiritus iſte malignus ſtatim euanuit, ſuæque præſentiæ non dubia ſigna fœtorem grauem reliquit.

Cum adhuc militem ageret, occurrebat ei in porta Ambienſi pauper nudus, ſtipem petens. Verùm cum præter arma, ueſtemque militarem, eamque ſimplicem, ei ſuppeteret nihil: arrepto gladio quam geſtabat, chlamydem mediam diuidit, partemque pauperi tribuit. Addit Sulpitius: Ea deinde nocte Martino in ſomnis Chriſtum uiſum, & illa ſuæ chlamydis parte indutum. Sed & uocem inſuper auditam: Martinus catechumenus hac me ueſte contexit.

Iniuriarum fuit tolerantiſsimus: pecuniarum uerò ac diuitiarum egregius contemptor. Nam cum aliquando oratione ac precibus ſuis, uiri cuiuſdam Leontij funeſtas peſte ædes, liberas à contagio reddidiſſet: iſque uiciſsim pro beneficio, ut gratus eſſet, obtuliſſet centum argenti libras: ipſe autem Martinus repudiaret munus, acceſſerunt diſcipuli, eique ſunt monitores, ut aliquid ſaltem ad monaſterij neceſſarios uſus acciperet. nam omnibus ibi arctum eſſe uictum, multis quoque deeſſe indumenta. reſpondit: Nos, inquit, Eccleſia & paſcat & ueſtiat, dummodo nil noſtris uſibus quæſiſſe uideamur.

De animi eius modeſtia dicit Sulpitius in prologo de uita eius, uſque adeò ipſum fugiſſe propriam laudem, ut quantum in ipſo fuerit, omnes ſuas uirtutes latêre uoluerit.

Poſtremò & hoc adijcere libet. Cum Treuiri in ſynodo, ſicut antè dictum, communicaſſet epiſcopis, ut hoc modo commotum Imperatoris Maximi animum aduerſus Priſcillianos placaret, ne quid cruentum in eos experiretur: tanta poſt ſuum digreſſum ductus eſt pœnitentia, ut angelum ipſum conſolatum ſcribat Sulpitius in tertio Dialogo. Imò palàm Martinum confeſſum, ob eam communionem manifeſtè priorum in ſe uirtutum decrementa ſentire.

Nunc de ipſius obitu: eum peculiari tractatu deſcripſit Sulpitius. Cum in Candacenſi eccleſia diſsidia ſuſtuliſſet, ad migrandum in æternam patriam ſeſe compoſuit: uocatiſque fratribus, ſuæ reſolutionis tempus iam adeſſe, ipſis nunciauit. Qui cum plaogentes ipſum circumſiſterent, motus & ipſe, hæc uerba pronunciaſſe fertur: Domine, ſi adhuc populo

tuo ſum neceſſatius, non recuſo labotem: fiat uoluntas tua. Malignum ſpititum propè aſtate cum uidiſſet: Quid tu hic, inquit, adſtas cruenta beſtia? nihil in me funeſti reperies: Abtahæ me ſinus recipiet. atque hoc dicto ſimul ſpiritum reddidit, cum per dies aliquot cũ febre otationib. atdentibus ac uigilijs luctat⁹ eſſet, cinete & cilicio ptoſtrato uſus, nec mollius etiá amicorum & fratrũ ptecibus aliud admittere uolés: anno ætatis octogeſimoprimo, epiſcopatus uetò triceſimoſexto, tertio Idus Nouembtis: anno aurem Domini, iuxta Bergomenſem, quadringenteſimo decimo, aut quadringenteſimo quarto, ut colligitur ex Dialogo ſecundo & tertio Sulpitij. ubi dicitut, ſedecim annos uixiſſe poſt ſynodum Treuirenſem, quæ (iuxta Proſperum) fuit anno trecenteſimo octuageſimooctauo. Quod autem Pettus de Natalibus numetat annos quadringentos octogintaſex, mendoſum eſt: ut patet ex libro ſexto, capite 52.

De huius uirtutibus magna apud Turonenſes uolumina conſcripta ſuo tempore extitiſſe, natrat Gregorius Turonenſis capite primo libri ſecundi. Scripſerunt eius hiſtoriam uitæ etiam Fortunatus, & Paul⁹ Petri, catmine utetque: qui tamen à narratione Sulpitij non diſcedunt.

BRICCIVS.

Briccij pattiam & familiam ignotamus, propter ſcriptotum negligentiam. De ipſius pueritia & uitæ progreſſu, ex fine libri quem de uita Mattini conſctipſit Sulpitius, uel ipſo Briccio nartante ſatis conſtat, ipſum à primis ſtarim annis traditum fuiſſe in ſcholam Martini, atque ab eodem diligẽti inſtiturione enutritum, & pet gradus ad eccleſiæ miniſteria paulatim adhibitum eſſe.

Qui tamen etga ſuum, ſibique optimè cupientem præceptorem parum reuerenter ſe geſsit. Nam & Sulpitius & Gregorius Turonenſis libro ſecundo, capite primo commemotant, quòd ipſum, præſertim iam ſenio confectum, ueluti delirum contempſerit, ſeque ipſi prætulerit, eius actiones calumniatus ſit: à conuicijs quoque non modò non temperarit, ſed etiam manus uix cohibuerit: tantum ideo quòd cum uideret optimus ſenex quędam Briccium petulantius interdum agere, & leuibus ac uanis rebus nimium indulgere, durius eum increparet, obiurgaretque, & ad ſeria pietatique magis conuenientia reuocaret. Martino defuncto, communi eccleſiæ conſenſu epiſcopus deſignatus eſt, ut refert Turonenſis.

In gubernatione eccleſiæ qualem ſe geſſerit, uel in rerum adminiſtratione, uel etiam in pietatis doctrina tradenda & propaganda, nihil dicere poſſumus, quòd autorum narratione deſtituamur. De afflictionibus eius iſta tecitat Turonenſis. Prędixerat ei Martinus multas afflictiones, ubi ad epiſcopatum perueniſſet. Anno ergo triceſimotertio, poſteaquam ad eccleſiæ gubernationem acceſsiſſet, exortus eſt aduerſus ipſum tumultus grauis, qui eum ab eccleſia ſua excuſsit, huiuſmodi de cauſa. Mulier quædam, quę mutata ueſte religionem profitebatur, ſolebat ei ueſtes ſuas lauare. ea grauida eſt facta, peperitq́; filium. Populus ſuſpicionem de Briccio capit, eũque lapidib. obruete parat. Ille uerò conſtanter negans eius ſe ctiminis reum eſſe, iuſsit ad ſe infantem adferri, triceſimo ab eius ortu die: eumq́; infantẽ nomine filij DEI adiurans, iuſsit palàm edicere, ſi ipſe ſuus eſſet patet. Infans prærer expectationem omnium, naturamque, cum ea ætas naturaliter fari nequeat, diſertè ac uerbis ſignificantiſsimis elocutus, non agnoſcere ſe Briccium patentem, neque ex ipſo ſe eſſe genitum refert. Populo autem ampli⁹ urgente, ut Briccius portò ab infante quæreret, quis ergo ipſi patens eſſet? reſpondit Briccius: Non eſt hoc meũ. Ego quod ad innocentiæ meæ probationem attinere arbitratus ſum, feci: uos ſi quid præterea deſideratis, ipſi quęrite. At populus furore percitus parui facit, quòd innocens ætas, etiá præter naturæ uſitatum ordinem innocentiæ teſtimonium pethibuiſſet Briccio, ſed magicis id artibus effectum calumniantur. & conſpitatione facta in ipſum irruunt, trahentesq́; ipſum inquiunt: Non poſſe ſe deinceps ferre, ut ſub falſi paſtoris nomine ipſis ſuperbè imperet, dominetúrq́;. & cum amplius ſatisfacere ipſis cuperet, ad defendendum ſuæ innocentię famam, accipit ardẽtes prunas, eaſq́; in lacinia ſui ueſtimẽti geſtauit, uſq; ad ſepulchrum Martini, ibiq́; proiectis in cõſpectu turbæ inquit: En cernite, quàm eſt mihi ueſtis hæc illæſa à prunarũ uſtione, tam eſt mihi corpus meũ impollutum à tactu huius mulieris. Verùm ne ſic quidẽ ipſorũ furori ſatisfieri potuit, ſed poſt multas iniurias eũ tandẽ eiecerũt. Briccius eiectus, recordatus eſt nõ tantum Martini fideliſsimi præceptoris uaticinij: ſed agnouit etiam culpam, merito ſuo ſibi iſta contingere, quòd in adoleſcentia ſua, imò & iam maturior, reuerendum præſulem, ſuum & præceptorem & paſtorem, parum reuerẽter, imò & cõtumelioſè habuerit: nec cognouerit ipſum ſingulare ac glorioſum DEI fuiſſe organum, per quod multa Deus ſalutaria Eccleſiæ operatus ſit.

Profe-

Profectus autem Romam, integro ſeptennio pœnitentiam egit, quæcunque in ſanctum uitum commiſerat deflendo & deprecando. Seprimo exilij anno elapſo, parat reditum, autoritate epiſcopi Romani, ad Eccleſiam ſuam. Cum itaque ad ſextum ab urbe Turono lapidem perueniſſet, ad uicum quendam, cui Landiaco nomen, commodùm interea ex febre moritur Turonenſium epiſcopus Armentius, quem alterum à Briccio ipſo abſente ſubſtituerant. Huius obitus ea ipſa nocte ſtatim Briccio per uiſionem reuelatur. mox igitur ille ad ſuos: Agite ocyus ſurgamus, & ad tumulandum fratrem noſtrum Turonicum epiſcopum maturè properemus. Feſtinantes igitur cum ad portam perueniſſent, urbemque ingreſſuri eſſent, ecce per alteram effertur epiſcopus ipſorum demortuus. Quo ſepulto, Briccius ſuam recepit Eccleſiam, eamque deinde ſeptem annis in pace gubernauit: quibus exactis, mortuus & ipſe eſt, cum Eccleſiæ præfuiſſet annis quadragintaſeptem, exilij annis ſimul numeratis. Mortuus autem uidetur ſub finem Theodoſij iunioris, paucis annis antequam ad Imperium uocaretur Marcianus, circiter annum Domini quadringenteſimum quinquageſimum primum.

De ipſius uitæ ſanctimonia conſtanter affirmat Turonenſis, & Petrus de Natalibus, caſtiſsimè ſuam ipſum exegiſſe uitam: licet in ſuſpicionem peſsimam apud pleroſque incidiſſet, ut ex antè memoratis claret. Aliàs non diſsimulant, eum etiam in miniſterio iam epiſcopatus multo tempore aliquid retinuiſſe uanitatis ex adoleſcentiæ annis, ſuperbiæ quoque nō parum. id quod nonnihil confirmare uidetur uox illa populi, ipſum eijcientis: Non patiemur te nobis diutius dominari ſub falſo paſtoris nomine.

IVSTINIANVS.

Turonenſes, Martino eiecto ſubſtituerant Iuſtinianum: eumque Romam miſerant, ut cauſam aduerſum Martinum ſeriò ageret. quod ni magno ſtudio factutus eſſet, fore ut ipſum quoque nō minus quàm Martinum grauiter affligerent. Profectus itaque, cum Vercellas perueniſſet, Italię ciuitatem, occulto Dei iudicio ibi morbo correptus, obijt peregrinus. Recitant Turonenſis libro ſecundo, capite primo: Petrus de Natalib' libro decimo, capite quinquageſimoquinto, de Sanctis in menſe Nouembri.

ARMENTIVS.

Iuſtiniano mortuo in profectione, ſufficiunt Turonenſes in eius locum quendam Armentium: de quo nec ipſo aliud comperti quicquam habetur, quàm quòd eo ipſo anno, immò illa ipſa nocte, qua ab exilio reuerſus Briccius, ad urbem acceſſiſſet, ipſe hinc migrans, lucem hanc reliquerit: & Briccio altera porta ingrediente ciuitatem, Armentius altera elatus, ac Briccius in ſuum priſtinum ſtatum ſit reſtitutus. Commemorant utrique in illis ipſis locis.

Fieri autem poteſt, quòd Deus iſtis ſeptem exilij annis Briccium iuuentutis delictorum ac petulantiæ aduerſum optimum ſenem Martinum commonefacere uoluerit, ipſumque hac calamitate ad pœnitentiam uocare: uerùm interim tamen mortibus iſtorum duorum haud dubiè iudicium ſuum declarare manifeſtè uoluit, quòd minimè probarit, quòd eiecto legitimo paſtore (etiamſi in ſpeciem aliquam cauſam Eccleſia habere uiſa ſit) ipſi ſua opera populum abuti paſsi ſint, ac fortaſſe etiam Eccleſiam de peccato in paſtorem commiſſo non arguerunt, imò alter etiam ad amplius perſequendum uerum paſtorem ſeſe ueluti miniſtrum præbuit.

EVSTOCHIVS.

Briccio Eccleſiæ ſuæ reſtituto, poſt exactum ſeptennium mortuo, Euſtochiu ſucceſsit: ut narrat Turonenſis ibidem.

PERPETVVS TVRO-*nenſis*.

Perpetuus, quintus (iuxta Iuonem in Chronico) aut ſextus, iuxta Sidonium in epiſtola ad Lucontium libro quarto, à Martino Turonenſium epiſcopus, ad Martini cellulam templum inſigne condidit: quod Salomonis cōparat Sidonius, & epigrammate ornat, ac eò non ſine ſuperſtitione reliquias Martini tranſtulit, anno quadringenteſimo ſeptuageſimoſecundo, iuxta Sigebertum, Imperatoris Leonis decimoquinto. Familiaris fuit Sidonio, ut ex eius epiſtola libro ſeptimo ad Perpetuum apparet. Duabus interfuit ſynodis: ſemel in urbe Venetiarum, in qua quidam conuenerant epiſcopi, ut epiſcopatum ibi conſtituerent: rurſum cum ad ipſius eccleſiam ſeſe contuliſſent uicini epiſcopi, ad celebrationem feſti receptionis Martini, celebrat cum ipſis ibidem ſynodum, & quædam de Eccleſiaſtica diſciplina condunt, in quibus ipſe primum tenet locum, Seuetino conſule: quod fuit (iuxta Marianum Scotum) circa annum Domini quadringenteſimum ſexageſimumprimum, Leonis Imperatoris quartum.

AGRAECIVS.

Agræcius Senoniæ epiſcopus, à Sidonio Bituricas ad ordinationem paſtoris uocatur: in epiſtola ad eundem. ac uidetur metropolitea fuiſſe. interfuit ſynodo Agathenſi, & ſubſcripſit. In ſynodo Carpentoracenſi ipſe abſens, ſynodi decreto ſuſpenditur à miniſterio faciendæ rei diuinæ integro anno: propterea quòd uocatus in ſynodum ad reddendam rationem de ordinatione quadam ab ipſo facta, nec comparuerit ipſe, nec ſuo nomine alium miſerit, qui cauſam pro ipſo dixiſſet. Teſtatur hoc epiſtola ſynodi, ipſi miſſa, in qua ei hoc Patrum decretum denunciatur, in primo Conciliorum tomo, initio decretorum Leonis primi Romani pontificis.

REMIGIVS.

Remigio Francorum apoſtolo & patrono (ut eum Hincmarus nominat, qui peculiarem de eo librum conſcripſit) ortum dedit pagus ſiue caſtrum Landunum. Petrus uerò de Natalibus libro nono, capite nono ſcribit, eandem ipſi urbem naſcendi præbuiſſe locum, quæ temporis progreſſu ipſum poſtea epiſcopum ſortita fuit: Remoa ſcilicet Galliarum. Verùm is locum magis celebrem pro minus rum temporis nobili poſuiſſe uideri poteſt, ob uicinitatem.

Parentes habuit ex nobili familia procreatos, & ſuo etiam tempore inter ſuos nominis maximi: Aemilium patrem, matrem Celinam, fœminam pietate claram. Fratres quoque habuit illuſtres in Eccleſia uiros, ut Principium, ſeu Patricium, ut Sigibertus habet, Eccleſiæ Sueſſonum paſtorem: & alium, cuius nomen non exprimit Hincmarus. Cæterùm Remigij conceptionem fuiſſe miraculoſam, prolixè narrat Hincmarus. Primùm enim matrem fuiſſe anum iam effœtam, & per ætatem ſterilem. deinde, natiuitatem eius ante conceptionem à Deo reuelatam, & cuidam monacho, qui Montanus dicebatur, etiam nomen indicatum: idque hac occaſione. Grauiſsimè quatiebatur & affligebatur uniuerſa Gallia tyrannide & uaſtationibus Gotthorum & Vandalorum, quorum aliqui Paganiſmo, aliqui uerò Arianiſmo infecti erant. ibi ad Montanum anxiè orantem pro ſalute Eccleſiæ Chriſti, uoce ex cœlo ſonante, patefactum eſſe ait, naſciturum quendam Remigium, qui ab iſtis calamitatibus liberaturus eſſet gentem Gallicam. Immò idem Hincmarus, pro iſtius temporis ſuperſtitioſa credulitate addere non erubeſcit: In peccatis quidem Remigium conceptum, natum uerò minimè, eo quòd in utero materno, ueluti olim Iohannes Baptiſta, ſit ſanctificatus: uerùm ſine euidenti probatione. Natalem autem ipſius ad annum Chriſti quadringenteſimum quadrageſimumnonum refert Sigibertus, Theodoſij uerò iunioris Imperatoris uiceſimumſecundum.

Remedium autem eum uocatum eſſe in quibuſdam recentioribus ſcriptis, narrat idem Hincmarus. Etſi autem cum doctrina eius, ſeu gubernatione, uel etiam uita ſancta hoc nomen conuenit: tamen Remigio ei nomen fuiſſe, Hincmarus etiam iſtis uerſiculis teſtatur, quos quidem calici inſculptos fuiſſe etiam ſuo adhuc tempore ait:

Hauriat hinc populus uitam de ſanguine ſacro,
Iniecto æternus quem fudit uulnere Chriſtus.
Remigius reddit Domino ſua uota ſacerdos.

Et hunc quidem calicem (ut hoc obiter notemus) ſuo tempore pòſt pro redemptione Chriſtianorum Nortmannis datum, idem memorat. Eo autem quòd in caſtro Landuno ſtudijs uacauit in quodam Muſæo, finxerunt monaſtici ſcriptores, eum ſolitariam uitam amplexum eſſe.

Mortuo Remenſium epiſcopo Bennadio, frequenti totius populi concurſu ad miniſterium regendæ ac docendæ Eccleſiæ uocatur, eo quòd ipſius pietas & doctrina in illa iam ætate famam ipſi peperiſſet. Etſi autem plurimùm reluctabatur, & inter alia etiam infirmæ ætatis annos prætenderet, publica uoce conteſtatus, non eſſe ex uſu Eccleſiæ, ſed & præter receptum morem adhiberi infantes ad rerum gubernacula. Verùm quòd uideret populi conſenſum & uota, quæ conſtanti acclamatione teſtabantur, permiſit ſe demum ipſorum uoluntati: maximè cum etiam diuinitùs moneri uideretur, ne diuinæ uocationi repugnarat. Neque enim affirmare ueretur Hincmarus, dum inter ſe certarent, Remigius reluctando, populus uerò urgendo, ſubitò noui & inuſitati luminis radium ſuper ipſius capitis uertice ab omnibus conſpectum, immò & ſua ſponte unguinis ſacri liquore totum caput delibutum apparuiſſe.

Conſecratur ergo epiſcopus ſolenni ritu, anno ætatis ſuæ uiceſimoſecundo, qui fuit (iuxta Sigebertum) quadringenteſimus ſeptuageſimusprimus à Chriſto nato, Leone Romani imperij ſceptra tenente.

Eruditus & eloquens fuit, ut teſtatur Turonenſis: & in poeſi exercitatus, ut pate-

te,

tet ex uerſiculis ſuprà poſitis, quos ei Hincmarus tribuit. Sidonius libro nono, in epiſtola ad Remigium, commendat eum ab excellenti eruditione & eloquentia, adeò ut dicat non extitiſſe tum temporis ui ui hominis orationem, quam Remigij peritia uel ſine labore ſuperare ac uincere non ualuerit.

In dandis eleemoſynis fuit benignus, in uigilijs aſsiduus, in orationibus ardens, plenus dilectionis & humanitatis. In doctrina uerò eiuſmodi, ut inter præcipuos locum cum dignitate obtineret. Prophetiæ donum quoque habuiſſe uidetur. nam regi Francorum Ludouico, quem alij Clodoueum appellitant, poſteaquam Chriſtianiſmum amplexus baptiſatus eſſet, omnia prædixit, quæ uenturis ſeculis ipſi & ſuæ familiæ ac poſteritati erant euentura. Miraculorum quoque, & multarum uirtutum munere clarum fuiſſe, Hincmari de uita ipſius narratio teſtatur: quæ aliud propemodum nihil eſt, quàm coacervatio quædam eorum quæ uirtute uerbi ac prædicationis, & orationis efficacia interdum, præter communem naturæ curſum, ad Dei gloriam, uel Euangelij propagationem, & Eccleſiæ incrementum effecit: ſicuti epiſtola ea quæ ſub nomine Hormiſdæ papæ, tum in iſta Hincmari narratione, tum etiam in decimoſexto capite epiſtolæ eiuſdem ad Hincmarum Landunenſem ponitur, expreſsè habet, quòd prædicationem Remigij miraculorum ſigna ſint comitata. Quorum omnium meritò principem locum ſibi uendicat, quòd Francorum gentem uniuerſam primus doctrina Euangelij ad fidem Chriſti adduxit, & potentiſsimum regem Clodoueum ſiue Ludouicum (ut Hincmari ſcriptum nominat) primùm, deinde etiam duas ſorores, poſtmodùm etiam de exercitu ipſius reliquo tria millia hominum unà baptiſauit: & effecit apud regem aſsiduitate doctrinæ, ut eccleſiæ Galliarum deinceps haberent defenſorem ſtrenuum contra barbaros iſtos homines, Arij blaſphemijs plurimum damni dantes in pijs Eccleſijs. accepitque ex illo tempore plurimum incrementi doctrina pietatis & Euangelij in Gallijs. Et hæc eſt hauddubiè liberatio, de qua uates ille monachus conſolationem acceperat diuinitùs.

Cætera quæ commemorantur ipſius miracula, inferiori loco ſunt habenda: ut quòd ſanationum donum habuerit, dæmones eiecerit: quòd mortuam puellam, cuius etiam Turonenſis meminit libro ſecundo, capite trigeſimoprimo, in uitam reuocarit: quòd eidem regi Ludouico uinum oratione conſecratum præbens, ſpem fecerit, tamdiu eum hoſtibus ſuis ſuperiorem futurum, quàm diu uinum illud duraret: & reſpondiſſe euentum, imò uinum illud toto belli tempore non defeciſſe, ceu Sareptanæ olim matronæ oleum & farinam. quòd eiuſdem mortis regis momentum, abſens ſpiritu cognouerit: quòd incendia oratione ſua extinxerit, imò uiſibiliter flammarum globos per portam quandam ciuitatis exegerit, & portæ exinde obſtructæ in perpetuum rei monumentum addiderit imprecationem, ſi quis impoſterùm aperire auſus eſſet: & ſecutam hinc quoque poſterioribus temporibus triſtem cladem tum hominum, tum pecorum, eius qui contrà facere tentauerat. Item, quòd celocitate curſus ad reſtringuendum incendium, ueſtigia pedum impreſſerit duriſsimis ſaxis: quòd inania uaſa liquoribus uini & olei, etiam inter baptiſandum oratione redundare fecerit: quòd ad uerbum ipſius, molendinum quoddam terræ hiatu ſit abſorptum: quòd pagi cuiuſdam hominibus, qui petulantia quadam & temulenti irritum fecerant opus ipſius, quo futuræ hominum egeſtati conſulere cupierat, ex ipſius imprecatione graue & deforme corporis damnum, & uniuerſæ ipſorum poſteritati inhæſerit, nimirum quòd cuncti uiri rapti ſint, mulieres uerò ſtrumoſæ factæ. Item quòd alterius pagi hominibus perpetuas laboris & egeſtatis miſerias imprecatus eſt, quòd ipſum reieciſſent. Quòd ſyluis maledixerit: immò quòd etiam lac maternum fuerit ſalutare ſuo uati monacho Montano, qui ut primùm natus fuiſſet Remigius, lacte matris Remigij inunxerit oculos, & uiſum receperit. Vt interim ridicula illa, & fabulis magis conſentanea quàm uero, omittamus: ut quòd Petrus & Paulus noctu cum ipſo conuenerint ad matutinas, & ab ipſo benedictionem, lectionem recitatori, petierint: & ſi quæ ſunt ſimilia, quæ ipſius laudes magis deformant quàm ornant.

Eccleſias ipſum uiſitaſſe crebrò, & diligenter inquiſiuiſſe, ſi qua fortè eorum quæ agenda eſſent, parum accuratè & minus ſtudioſe ac ſeriò expedirentur, ex Hincmaro liquet.

In partem ipſius gubernationis hoc etiam accenſeri poteſt, quòd Landunenſis caſtelli eccleſiam à Remenſi, ueluti filiam à matre, unde antiquitùs curari ſolebat, auulſit primus, propriumque eſſe fecit: & partem quoque eorum bonorum ac præ-

diorum, quæ Clodouei liberalitate regia acceperat, ad gubernationem ſuæ Remenſis eccleſiæ eidem Landunenſi contulit. ſed & ꝓprium quoque ac peculiarem paſtorem qui eam deinceps gubernaret, eis conſtituit: isque fuit omnium primus Genebaudus. idque factum ſub annum quingenteſimum, recitat Sigeberti Chronicon. In ſenecta certè ſua hoc inſtituiſſe Remigium, disertè etiam Hincmarus narrat. Epiſtola Hormiſdæ dicit, ipſum ſummi pontificia eſſe exemplum, dum prædicanda ipſe faciat, & cæteris facienda inſinuet.

Eius interpellatione multa beneficia Eccleſijs contulit rex Ludouicus, & Francorum proceres alij: & quidem in Remenſi territorio tantam agrorum ac terræ aream à rege obtinuit, quantam illo tempore, quo rex interdiu ſomnum ducere ſolebat, circumire potuit: ac ne ſibi eiuſmodi bona quærere uideretur, & propterea fides Chriſti ac religio uileſceret apud eos qui recens ad Chriſtianiſmum acceſſerant, nihil ſibi ab eiuſmodi collationibus reſeruauit, ſed ad miniſterij conſeruationem paſsim diſtribuit etiam alijs Eccleſijs. Prædia quoque ex Eccleſiæ ærario numerata pecunia comparauit. Sed & ſyluam in qua manſiunculas fecit, & certos homines in eaſdem collocauit, qui ad uſum eccleſiæ Remorum per annos picem certo pondere penderent: & illud ipſum penſum ſuo etiamnum tempore ab iſtia hominibus exolui conſuetum fuiſſe, Hincmarus refert. Terminos quoque omnibus ijs quæ ad eccleſiarum & miniſterij conſeruationem comparauerat, certos deſignauit: quos etiam ipſoa ſua adhuc ætate & manſiſſe, & nomen quoque Remigij ſeruaſſe, idem Hincmarus meminit.

Autor fuit Ludouico Francorum regi conuocandæ ſynodi in urbe Aurelia, cuius acta extant in primo Conciliorum tomo. Ac mirum ſanè eſt, quòd in illis nulla Remigij fiat mentio, cum plurimorum ſubſcriptiones referantur: maximè cum is inter omnes alios luminare quoddam magnum fuerit, quod Deus Gallicis eccleſijs accenderat in illis miſerijs, quibus Arianiſmi tenebræ omnem penè purioris doctrinæ lucem obſcurauerant. Nec perperam ſanè uideri poteſt ſynodus iſta uel præcipuè ob graſſantem Arianiſmum, & omnia ſubuertentem collecta fuiſſe, uel iſta. Vel alia certè, de qua idem Hincmarus meminit: quòd epiſcopi collecti petierint unà intereſſe Remigium, eo quòd in conuentu illo ſimul adeſſet Arianus quidam, dialecticis argumentationibus inſtructiſsimus, & diſputando acerrimus, cui ipſum ſe opponere cupiebant. Cum igitur demum Remigius ingreſſus eſſet in congregatorum epiſcoporum Concilium, Arianus obmutuit: & agnito errore, pronus ad Remigij pedes procidit, ueniamque nutibus petijt, quem etiam Remigius hac uerborum forma recepit, eique loquendi facultatem reddidit: In nomine Domini noſtri IESV Chriſti, ueri filij Dei uiui, loquere, ſiquidem ita rectè de eo ſentis: & de illo ſicut catholica Eccleſia credit, crede & confitere. Hac uoce ille uſum linguæ ſuę recuperauit: & damnato errore Arij, ueram ſententiam ſe amplecti teſtatus eſt.

Ad hunc Remigium extat epiſtola Hormiſdæ papæ: ſiquidem rectè ipſi tribuitur. in ea delegat Romanus pontifex uices ſuas Remigio per uniuerſum Ludouici ſeu Clodouei regnum, ipſumque ueluti uniuerſalem quendam pontificem & inſpectorem eccleſiarum Galliæ conſtituit, & poteſtatem facit conuocandorum Conciliorum, dirimendarum controuerſiarum, componendorum diſsidiorum ac certaminum: ita tamen, ut non minimam partem gubernationis ac poteſtatis ſibi reſeruet, dum uult omnium geſtorum acta ad ſe referri, & quaſi rationem ſibi reddi.

Scriptis profuit etiam Eccleſiæ. nam Bergomenſis commentarios ipſum ſcripſiſſe refert, in uetus & nouum Teſtamentum perutiles. Petrus de Naralibus plurima ipſum condidiſſe opuſcula narrat: ac nominatim recenſet commentarios ſuper Pſalmos, & expoſitiones in quatuor Euangelia.

Extant duæ epiſtolę manuſcriptæ, nomine Remigij. Vna ad Heraclium, Leonem & Theodoſium epiſcopos, ut conijcimus: ſimilium ſiquidem nomina recenſentur in Catalogo epiſcoporum, qui conſtitutionibus Aureliani concilij ſubſcripſerunt, quod Remigij conſilio fuerat coactum. in ea epiſtola defendit ſacræ Scripturæ teſtimonijs factum, quòd lapſum quendam grauiter presbyterum ad pœnitentiam receperat, quod iſti (ut apparet) reprehenderant. Altera epiſtola, quæ extat ipſius titulo, ad quendam Falconem epiſcopum ſcripta eſt, qui cum expoſtulat, quòd nouus adhuc epiſcopus iuriſdictionem ſuam inuaſerit, conferendo ordines contra canones, in ijs locis quæ ſibi metropolitano eſſent ſubiecta.

iecta. Arguit ipſius etiam auariciam, quòd non Eccleſiam, ſed res Eccleſiæ quærat.

Sidonius in epiſtola ad Remigium libro nono dicit, quendam Auernenſem plurima eius uolumina attuliſſe.

¶ De doctrina eius annotanda Hincmarus ſolicitus non fuit: & cum eius ſcripta non extent, non poſſumus affirmare quàm in doctrina purus & ſincerus fuerit. Certè de coniugio & ſatisfactione eum parum rectè ſenſiſſe, teſtatur Genebaudi hiſtoria, quem epiſcopum factum, ob conſuetudinem coniugalem ſeptennij pœnitentia afflixit: niſi quòd poſtea eum deſperabundum conſolatus eſt, neminem de Dei miſericordia deſperare debere, citato dicto: In die illa erit fons patens domus Dauid, in ablutionem peccatorum & menſtruatæ. & interpretans hoc dictum, inquit: Domus namque Dauid nobis peccatoribus fons patens in ablutionem eſt. quia iniquitatum noſtrarum ſordibus, per Dauid filium, ſaluatorem noſtrum, aperta iam miſericordia, pœnitentes & confitentes lauamur in ſanguine ſuo.

In epiſtola illa ad tres epiſcopos, rectè etiam defendit, ac Scripturæ ſanctæ teſtimonijs propugnat articulum de recipiendis lapſis: quod iſti reprehendiſſe acriter uidentur in Claudio quodam, quem ipſe presbyterum & ſacrilegij perpetratorem uocat. Ac fieri poteſt, ut hic Claudius ſit Genebaudus iſte, de quo ſuprà. facile enim eſt, ut eliſis, mutatis, & tranſpoſitis paucis literis, ex Genebaudo Claudius fiat. Sed ipſius ſubſcribemus uerba (expedit enim cognitas habere rationes, quibus ſententiam ſuam tuetur:) Rogaui, inquit, ut Claudius ſacrilegij perpetrator pœnitentiæ ſeruaretur. Legimus namque, legimus, quòd excidium cœleſti denunciatione prædictum, euaſerint per pœnitentiam Niniuitæ: quam Iohannes præcurſor Domini in Euangelio prædicauit, ut regno appropinquante cœlorum eam agerent, ne perirent. In Apocalypſi angelis Ecccleſiarum ſcribitur ex præcepto Domini Saluatoris, ut quæ dignè minus egerant, pœnitentiæ ſatisfactione corrigerent. De iracunda dictione ſanctitatis ueſtræ intelligo, quòd lapſum non miſeramini poſt ruinam. Sed magis uelle uos uideo, ne conuertatur & uiuat, cum Dominus dixerit: Nolo mortem peccatoris, ſed ut conuertatur & uiuat. Hoc nos expedit ſequi, hanc Domini uoluntatem non prætermittere, ſed tenere: quia nos poſuit non ad iracundiam, ſed ad hominum curam, & ſeruire potius pietati quàm furori.

Autoritas eius tanta fuit, ut potentiſsimi principes iſtius temporis reuererentur eum, tametſi diuerſæ eſſent religionis: ut Alarichus Gotthus Arianus, qui prò puella cuiuſdam ſui aulici, quæ à dæmone uexabatur, ad ipſum intercedit Remigium. Ludouicus item Francorum rex, Paganus adhuc, cum toto exercitu ipſum ueneratus eſt: qui cum Remos aliquando præterijſſet, ac contra ipſius imperium quidam prædandi libidine urbem ingreſsi, inter alia eccleſiæ uaſa, unus urnam abſtuliſſet magnitudinis ſtupendæ, & pulchritudinis, ad preces Remigij ſtatim Rex reddi iubet: & paulo pòſt de eo, qui ne id fieret perulantius, ſeſe oppoſuerat, ſupplicium propria manu ſumpſit.

Cumq; annos ſeptuagintaquatuor, & eo amplius, Remenſem rexiſſet eccleſiam, mortuus eſt, anno ætatis nonageſimoſexto, idibus Ianuarij, ut Hincmarus indicat. Quo autem anno Domini hinc diſceſſerit, id non eſt ſatis certum. Circa annum quingenteſimum, habet Lombardica hiſtoria. Circa annos Domini quadringenteſimum ac nonageſimum, ipſum clarum fuiſſe, refert Petrus de Natalibus. Bergomenſis annum addit quadringenteſimum ſexageſimumoctauum, in fine Zenonis. Sigebertus uerò dicit, eum mortuum eſſe circiter annum quingenteſimum quadrageſimumquintum. Cætera quæ Hincmarus nugatur, miraculoſè circa eius ſepulturam & translationem accidiſſe, ſuperſtitioſa & idololatrica ſunt, & inter ſigna mendacia ſecundæ ad Theſſalonicenſes ſecundo locum habent.

AMATOR.

Ex Vincentij Speculo, Amator Antiſiodorenſis eccleſiæ epiſcopus cognitus eſt. cuias autem fuerit, non explicatur. Videtur tamen non modò eccleſiæ iſtius, ſed & ciuitatis fuiſſe ciuis etiam ipſe, & indigena. In adoleſcentia optimæ inſtitutum in literis, idem narrat, ſed breuiter: ac ſtatim omiſsis potioribus, ad nugas ſui ſeculi ſe conuertit, ac dicit, quòd ipſi à parentibus fuerit deſponſata uirgo: uerùm ubi nuptiarum dies adueniſſet, conueniſſe inter ſe utrunq;, ſponſum & ſponſam, & uirginitatis uotum feciſſe. Quo facto, mox adfuiſſe angelum, qui duas ipſis coronas adferens, propoſi-

tum ipſorum laudarit, & ad perſeuerandum hortatus ſit. exinde etiam uirginem ſe ſtatim uirginum cœtui iunxiſſe, Amatorem uerò collegio miniſtrorum Eccleſiæ ſe ſociaſſe. Quo in ordine ita uirtutum claruerit præſtantia, ut iſtius loci epiſcopo Eladio defuncto, ipſe in locum ſit ſubſtitutus.

Miracula enim edidiſſe, & multos ad fidem Chriſti adduxiſſe, narrat Vincentius libro uiceſimo, capite ſexto. Et Petrus de Natalibus quædam alia fabuloſa addit, quę nugatoribus relinquenda cenſuimus.

GERMANVS ANTISIO- *dorenſis.*

Germanum non modò epiſcopum, ſed & ciuem natum urbis Antiſiodori, (quam Ptolemæo Antricum eſſe quidam arbitrantur, in Gallia Lugdunenſi, ad flumen Sequanam) facit Speculum Vincentij libro uiceſimo, capite quarto: idque ex ipſius geſtis. Parentibus illuſtribus procreatum, & à primis ſtatim annis, honeſtis ac liberalibus ſtudijs inſtitutum in Gallijs. Poſt ſcholas Gallicanas miſſum Romam, ubi iuris ac legum magnam ſibi compararit cognitionem, idem commemorat. Inde ſe actionibus forenſibus dediſſe: ex quo non laudem tantum maximam, ac nomen illuſtrius, ſed & uxorem, genere etiam ipſam, & moribus diuitijsque opulentiſsimam, ſit conſecutus. Poſtea à Republica gubernationis honoribus cumulatum, commiſſamque ipſi eſſe præfecturam territorij Antiſiodorenſis.

Ex præfecto creatus eſt Eccleſiæ iſtius epiſcopus, & quidem inuitus ac præter omnem animi ſui uoluntatem, expectationemque, cum templum aliquando ingreſſum, epiſcopus Amator cum uniuerſo miniſtrorum collegio obſepſiſſet, & ad Eccleſiæ gubernationem ipſum eligens, manus necopinanti inieciſſet ei: à quo tamen paulo antè ad necem quæſitus fuerat ipſe, ob clàm ſibi ſuccíſam arborem, ex qua captarum in uenatione (cuius ſtudioſiſsimus antè fuiſſe apparet) ferarum capita ſuſpendere ſolebat, quique necdum ſibi rectè placatus uideri poterat.

Mortuo autem paulo pòſt Amatore, non tutum ſibi fore ratus diuinam ſpernere uocationem, ſuſcepit eccleſiæ iſtius gubernacula. Ibi addit Speculum, ſicuti & eadem commemorat Petrus de Natalibus, ipſum Germanum cum genere uitæ etiam animum, mores ac habitum mutaſſe, induiſſe cucullam, diſtribuiſſe ſubſtantiam ſuam ac facultates omnes pauperibus: ipſum deinceps non uſum pane ex frumento, non uino, non oleo, non denique ſale, ſed & legitimam uxorem repudiaſſe, & pro ſorore tantum habuiſſe. Ac ſanè ex Ansbelmi in tertium caput primæ ad Timotheum apparet, eum maritum fuiſſe. Quæ ſi ſunt uera, nec ſui temporis conſuetudine iſta adiecit Vincentius, deploranda eſt tantorum iſtius iam tum ætatis doctorum cæcitas, qua reiectis Dei creaturis, quas ſapientiſsimus Creator & benigniſsimus Pater ad hominum neceſsitates condidit, ethelothreſcijs & propria uoluntate electis operibus Creatori ſuo ſeruire cogitarunt.

Tametſi autem de ipſius gubernatione & doctrina, ut plerunque in rebus iſtiuſmodi ſummè neceſſarijs, nihil extat: tamen res ipſa loquitur, fuiſſe uirum præſtantem in doctrina Chriſtiana, qui corruptos doctores & ueritati contradicentes conuincere potuerit. Nam Proſper in Chronico ſcribit, ipſum à Celeſtino in Britanniam miſſum, ſub annum quadringenteſimum trigeſimum ſecundum, ut repreſsis Pelagianis, in Catholica fide eos confirmaret. Iuonis Chronicon commemorat, ipſum non ſemel, ſed iterum, & quidem à Gallicanis epiſcopis, non à Romano, miſſum in Britanniam, propter Pelagianam hæreſin, ut eam euelleret radicitùs, ne ſubinde ſuppullulaſcens uires ſumeret, & ueram doctrinam obrueret. & prius quidem tum itineria, tum etiam laborum ſocium habuiſſe Lupum Trecaſsinum epiſcopum, poſtea uerò Treuirenſem epiſcopum Seuerum: effeciſſeque Chriſto auxiliante, ut eiectis penitus plantatoribus errorum, uerioris doctrinę ampliatio deinceps multum incrementi ceperit.

Tribuunt ei etiam miraculorum donum, quòd in incendijs furentibus ſe flammis oppoſuerit: & illæ in ipſum, ſed & loca ubi conſtiterit, graſſandi uim inefficacem habuerint. quòd mortuos excitarit: quòd aliquando defunctum diſcipulum aperto monumento compellarit, quomodo haberet? & nunquid amplius ſecum militare cuperet? reſponderit mortuus: Omnia ſibi eſſe ſuauia, nolle ſe iſthinc reuocari. Similiter & Caſſianum Auguſtoduni, qui & ipſe de tumulo ei reſponderit. Item quòd alicubi boſpitio ſuſceptus, uiderit ſub noctem turbam dæmonum, idem hoſpitium ingreſſam ho-

ſam hominum ſpeciebus, menſæ accubuiſſe, epulatosque eſſe. quibus adiuratis ne euaneſcerent, introduxerit familiam, quæſieritque, nunquid hos homines noſſent? cumque ipſi dixiſſent: maximè, nam eſſe ipſorum uicinos, uicinosque homines probos: tum iuſſerit Germanus in iſtorum ædibus explorare, num iſti quos hic epulati arbitrabantur, domibus ſuis abeſſent: & reperti omnes iſti ſuis in lectis domi dormire, atque hoc modo dęmonum ibi præſtigię ſint hominibus patefactæ.

Hæc quoque recitant, quòd rex Britannicus hoſpitium ipſi negauerit: ſubulcus autem eius ipſum exceperit, non tecto tantum, ſed & conuiuio, mactato uitulo quem habuerat unicum, quodque collectis ab uxore ſubulci ad Germani iuſſum uniuerſis oſsibus in pellem, reſtituerit integrum uitulum. Imò rege quoque ipſo uerbi tantum potentia eiecto, ſubulco regnum tradiderit, ex quo deinceps cæteri Britannorum reges deſcenderint. Sed hæc fabulis magis quàm ueritati conſonant. Saxones etiam Britanniam incurſantes profligaſſe tradunt, nullis materialibus armis, tantum altioris uocis clamore Alleluia.

De obitu ipſius referunt, quòd in reditu è Britannijs diuerterit Rauennam, ad Placidiam, & ibidem ex ægritudine diem obierit, anno Domini quadringenteſimo & quinquageſimo, ſui uerò epiſcopatus triceſimo: ſicuti libro uiceſimo, capite decimoquinto Vincentius annotat. Corpus autem Rauenna Antiſiodorum perlatum, cum magna miraculorum gloria, addit Sigiberti Chronicon, ſub quadringenteſimum quinquageſimum annum. Adon Viennenſis ætate ſexta in Marciano ſcribit, Seuerum patrem Indum natione, inſtituiſſe conſecrationem templi pro foribus Viennæ, ad quam hic ſe Germanus acceſſurum, quoque pollicitus fuerat. & cum ipſius aduentum expectarent, accidiſſe ut ſub ipſam horam inaugurandi templi, corpus Germani eò interquieſcendi gratia perferretur: atque hoc modo impletum quidem ipſius uotum, ſed alia tamē ratione.

ARANARIVS, *ſiue* SERuatius.

Aranarius, ut Gregorius Turonenſis eū uocat: aut Seruatius, ut Petrus de Natalibus & Sigibertus, Tungrorum epiſcopus fuit, ac uixit paulo antè quàm Gotthi uaſtarunt Gallias. De quo prodigioſe mentiuntur, quòd Chriſti conſanguineus fuerit, & uixerit ultra trecentos annos.

Cum autem uideret impendēre Tungris magnam calamitatem ab Hunis, Deum ſedulò inuocauit, ut id malum auerteret, aut mitigaret: qua in re pij paſtoris officio functus eſt. Sed quòd, cum ſenſiſſet in ſpiritu, preces ſuas irritas eſſe, Romam ſeſe receperit, & Petrum orarit, ut apud Deum intercederet: ac iſte reſponderit, iuſto iudicio Dei ſic eſſe conſtitutum, ut Galliæ affligantur: ipſum uerò in pace emigraturum, ne uideat eam cladem: fabuloſum & idololatricum eſt. Domum reuerſus, impendentes pœnas ſuis ciuibus annunciauit: ſed potentiores eum expulerunt, ut Petrus de Natalibus refert, ac multi pij eum cum lachrymis proſequuti ſunt, petentes ut reuerteretur. Quod ille recuſans, Traiectum abijt. Turonenſis libro ſecundo, capite quinto: Sigibertus in Chronico, ſub annum ſecundum Arcadij & Honorij.

GENEBAVDVS.

Genebaudus uir nobilis & maritus, à Remigio epiſcopus Landunenſis creatus, pro iſtius ſeculi ſuperſtitione uxorem repudiauerat, ita quidem ut non prorſus omni eam aditu prohiberet, ſed ipſius interdum miniſterio uteretur. Ea occaſione cum ipſa congreſſus, impregnauit eam ſemel atque iterum: quod Sigibertus fornicationem cum uxore dicere non ueretur. Remigius eum ſeptennio integro, ut pœnitentiam pro admiſſo ageret, incluſit: ſed diuinitùs admonitus, eum Eccleſiæ ſuæ reſtituit. Hincmarus in uita Remigij.

BASSIANVS.

Baſsianus gentilis, ex patre gentili Sergio natus Syracuſis, circiter annum ætatis duodecimum ablegatus Romam ſtudiorum gratia, ibi in pietatis Chriſtianæ doctrina à quodam presbytero Hordiano inſtitutus, amplexus eſt Chriſtianiſmū, & baptiſatus eſt. Quod ubi parens ipſius comperiſſet, ſtatuit eum inde reuocare. ſed adoleſcens uiſione monitus, Rauennam aufugit, & ibi aliquandiu latitauit, orationi ac pietati uacans, extra urbem, in eccleſia Apollinaris, ut Petrus de Natalibus refert libro ſecundo, capite centeſimo primo. Tandem autem in eccleſia Landenſi epiſcopus creatus eſt. Virum autem uirtute & doctrina inſignem fuiſſe, Bergomenſis in ſuo Chronico, in Honorio affirmat. Petrus etiam miraculorum dono ipſum fuiſſe celebrem nugatur. Curaſſe enim eum paralyticum, mutum, item leproſos plurimos. Quin & puerum à ſerpentis ictu occiſum reſtituiſſe in uitam:

uitam: ab obſeſſa puella eieciſſe dæmonem. Sed & ceruam à uenatoribus uulneratam, cum duobus hinnulis, ab ipſo & quæſiuiſſe ſalutem, & conſecutam. Res ſanè iocularis & ridicula: adeò illis monaſticis nugatoribus nihil commemoratione dignum uiſum eſt, niſi miraculis, etiam apertè uanis, eſſet refertiſsimum. Ab Ambroſio Mediolanenſium epiſcopo ex morbo decumbente uocarum, eiuſque exequijs interfuiſſe hunc, idem Petrus commemorat. Adfuiſſe eum Auguſtino morienti, animaduerti poteſt ex illa quæ ſub Paulini epiſcopi nomine extat narratio de Ambroſij uita. Ita enim eius ibidem fit mentio: Mortuus eſt ſub annum Chriſti quadringenteſimum decimumquartum, imperante Honorio, cum fratruele Theodoſio iuniore, ætatis ſuæ nonageſimoquarto, Calendarum Februarij.

ANIANVS.

Tempore Imperatorum Marciani & Valentiniani, cum terror orbis Attila cunctas propemodum Europæ nationes horribiliter uaſtaret, iamque ad Aureliam ſimiliter euertendam acceſsiſſet, refert Gregorius Turonenſis libro ſecundo, capite ſeptimo, eius urbis rum fuiſſe epiſcopnm Anianum, ſingulari tum prudentia uirum, tum etiam ſanctitate celebrem, qui & proprijs precibus, & coninnctis Eccleſiæ quoque ſuæ notis, ab imminente clade urbem eripuerit: nimirum quòd Deus, ipſorum exauditis ſerijs orationibus, auxiliatorem miſerit Aetium, qui cum iamiam muri urbis continua arierum concuſsione corrui uiderentur, adfuerit cum ingenri exerciru, & cum Attila memorabili ualde conflictu congreſſus, ipſum uicerit: & hoc modo ſit liberata iſta eccleſia à præſenti ruina.

De ipſo ſcribit Sidonius libro octauo, epiſtola penultima, ad Proſperum, quòd Proſpero ſucceſſore deceſſerit: & quòd Proſper cupierit eundem ſummis laudibus celebrari, fideliumque pectoribus infigi talis tantique uiri mores, ſtudia, merita & nirtutes, ut qui ſanctus, maximus, conſummatiſsimusque fuerit Pontifex, Lupo par, Germano non impar. Videtur etiam quædam ſimilia Turonenſis attingere iſtarum ardentiſsimarum precum, quas in iſta tragica calamitate pro ſuæ Eccleſiæ liberatione ad Deum fudit, cum dicit: Et illa uulgata exauditi cœlitùs ſacerdotis uaticinatio, &c.

Vincenrius libro decimonono, capite duodecimo ſcribit, hunc Anianum ſucceſſiſſe Enurcio, uel Euercio: additq; ſuo more, cum pro inauguratione eius cum ſolennitate primùm urbis mœnia ingreſſurus eſſet, petijſſe ab iſtius urbis præfecto Agrippino, ut ſibi hoc beneficij dare non denegaret, & quotquot in uinculis captiuos haberet, dimitteret in ſui ingreſſus gratiã: uerùm quòd ipſe Agrippinus tantum ipſi gratiæ minimè eſſet præſtirurus, ex ruina lapidis magni ponderis ex alto lapſi, lethaliter uulneratum: ſed ab Aniano curatum, conceſsiſſe tum demum, quod antè recuſauerat, atque hoc modo liberos factos, qui in uinculis tum temporis detinebantur.

GALLICANI DOCTORES INCERTARVM *Eccleſiarum.*

SEVERVS SVLPItius.

Seuerus Sulpitius Poſthumianns rhetor (nam ita habet inſcriprio epiſtolæ ad Deſiderium, cui libellum de uita Martini dedicat) Martino familiaris fuit, ac fortè etiam eius adiutor. Gennadius in Catalogo, nominat ipſum presbyterum Aquitanicæ prouinciæ: & præter alia uitæ ornamenta, etiam generis nobilitate fuiſſe clarum dicit.

¶ Inter eius ſcripta hæc hodie Dei beneficio extant:

Vita Martini Sabarienſis, Turonenſi eccleſiæ Galliæ epiſcopi, ab ipſo prolixè deſcripta. cui duæ præfixæ ſunt epiſtolæ: una ad quendam Deſiderium, cui opuſculum illud dedicat: altera confutatoria calnmniatorum Martini, qua obiter recitat hiſtoriã incendij, quo de uita periclitatus fuerat Martinus. Adiectus eſt & prologus in opuſculum illud, & hæc coniuncta referunt ordinem primi libri.

Sequitur liber quaſi ſecundus, de obitu & tranſlatione Martini. Conrinet is primùm epiſtolam ad Aurelium diaconum, qua exponit ipſi obirum Martini, ſibi per uiſionem in ſomnis reuelarum, & duorum monschorum qui fortè aduenerant narratione confirmatam. Secundò alteram epiſtolam, de eadem re, ad Baſulam, quam parentis nomine in tirulo dignatur. Deinde de tranſitu Martini. Tertius liber habet tres Dialogos. In primo quidam Poſthumanus, qui & ipſe Martini fuerat diſcipulus, & per triennium deſerta Orientis perluſtrauerat, narrat Sulpitio & Gallo, quædam de inſtitutis & uirtutibus monachorum Orientalium. Huic dialogo annexum

nexum eſt Appendicis loto ſcriptum aliud breue, iudicium quaſi referens de ſcripto Sulpitij, quo Martini uitam eſt complexus. Item quandam collationem Martini cum monachis Orientalibus. In ſecundo recitat Gallus quædam de uirtutibus & miraculoſè à Martino geſtis, quæ Sulpitius in libro de uita ipſius data opera omiſerat, ut qui potiora tantum & magis nota tradere uoluerit: ſicut in Prologo ipſe diſertè fatetur, ſe tantum excellentiora dicturum, immò & comperta plurima omiſſurum. In Dialogo poſtremò continuat Gallus ſermonem, ob noctis quietem interruptum, & proſequitur quod reliquum fuerat recitationis geſtorũ Martini.

Gennadius ennmerat etiam alia quædam, quæ ſcripſerit: Epiſtolas ad amorem Dei & contemptum mundi, exhortatorias plurimas ad ſororem, quæ ſuo tempore paſsim extiterint. Duas item ad Paulinum Nolanum, item ad alios alias: quæ tamen, quòd arctioris neceſsitudinis res quaſdam ſecretiores continuerint, non ita paſsim tum temporis uulgatæ fuerint.

Ac ut de ſcriptis ipſius obiter hoc adiiciamus, teſtantur uel ipſa Chronica, fuiſſe ipſum ſummi ingenij uirum, & qui Attico dicendi genere non ſine gratia uſus ſit: mira etenim breuitate res plurimas & maximas complecti potuit. Hoc quoque indicandum uidetur, quòd liber de uita Martini, quamuis in maximo fuerit precio paſsim apud pleroſque in omnibus orbis partibus, ut Poſthumianus apud Sulpitium commemorat: non tamen caruit reprehenſione, etiam tum temporis, uel ipſius Sulpitij teſtimonio, qui in appendice primi Dialogi meminit, ſub perſona eiuſdem Poſthumiani, dixiſſe quendam, quòd multa in eo libro ſit mentitus. Nec dubium eſt, quin, ut hodie extat, auctus ſit pluribus monaſticis fabulis & nugis.

Ad doctrinam quod attinet, præter inſignem maximè næuum proferre aliud ex ijs quæ extant ſcriptis nihil poſſumus, qui eſt iſtiuſmodi: quòd de mortuorum ſanctorum meritis ac interceſsionibus plura uideatur tribuere, & maiora, quàm quæ cum doctrina pietatis & ſacrarum Scripturarum teſtimonijs congruere poſsint. Ita de Martino ſcribit in epiſtola ad Aurelium diaconum: Non deerit nobis ille (ſcilicet Martinus iam defunctus) mihi crede, non deerit, intererit de ſe ſermocinantibus, adſtabit orantibus, quod iam hodie præſtare dignatus eſt: uidendum ſe in gloria ſua ſæpe præbebit, & aſsidua benedictione nos proteget. Et paulo pòſt dicit: Propter peccati ſarcinam, qua mole negato ſibi ad aſtra aſcenſu, ad tartara uſque deprimatur: ſpem tamen eam ſibi ſolam, illamque poſtremam ſupereſſe, ut quod per ſeſe obtinere non poſsit, illud Martino pro ſe orante merearur. Ad eundem modum etiam in ſcripto de Martini tranſitu, in fine, de ipſius protectione mulrum ſibi pollicetur, ſic inquiens: Illinc nos (ſcilicet ex ſinu Abrahæ) ut ſpero cuſtodiens, me hęc ſcribentem reſpicit, te legentem.

Hieronymus ipſum etiam Chiliaſtarum errore deceptum ait: Nuper, inquit, noſter Seuerus, in Dialogo cui Gallo nomen impoſuit, pollicetur ſibi & expectat auream Hieruſalem poſt mille annos. Hieronymus in lib. undecimo Commentariorum in Ezechielis caput triceſimumſextũ. In Chronico aſſerit, angelos ob amorem mulierum lapſos eſſe.

De ipſo Gennadius narrat, quòd in ſenecture ſua à Pelagianis fuerit deceptus: ueruntamen agnouiſſe loquacitatis culpam, & propterea ad uitæ uſq; finem ſilentium tenuiſſe, ut peccatum quod loquẽdo contraxerat, tacendo rurſum emendaret.

Scriptorum tum ſui ſeculi, tum præcedentium libros non neglexit, ſed cum magno iudicio legit. Ita de Origene ſuũ iudicium oſtendit, dum inquit: Ego miror hominem unũ eundemq; tam diuerſum à ſe eſſe potuiſſe, ut in ea parte qua probatur, neminem poſt Apoſtolos habeat æqualẽ: in ea uerò qua iure reprehenditur, nemo deformius doceatur erraſſe. Item de Hieronymo, recitatore Poſthumiano ſcribit, ipſum eſſe uirũ Latinis, Græcis & Hebræis literis ita inſtitutum, ut ei ſe nemo comparare audeat. Item quòd idem Hieronymus primùm Origenem ſecutus ſit, cuius tamẽ ſcripta poſt uel omnia, uel ſaltem præcipua damnarit: in cuius ampliorem commendationem etiam plura adijcit in Dialogo primo de uirtutibus Orientalium monachorum.

Maritum fuiſſe, & in Britannia ex matre Britanna genuiſſe Leporium, Balæus in Appẽdice de Leporio, quadrageſimoquinto Britannico ſcriptore, Centuria prima refert. Monachũ fuiſſe, ex eius ſcriptis apparet. In epiſtola ad Aurelianum dicit, ſe ſolum in cella ſediſſe. Ac ſummæ modeſtię fuiſſe hominẽ, qui laudum ac gloriæ minimè fuerit appetens, inde liquet, quòd à Deſiderio, cui libellum de uita Martini nuncupat, contendit, ſi uelit illum in publicũ edere, ut ſuppreſſo ſuo nomine hoc faciat.

Vbi

Vbi autem locorum certam habuerit manſionem, & miniſterium in Eccleſia obierit, certò haberi non poteſt. In Britannia Pelagianorum ſacerdotem nominat, & ibidem dogma illud ſparſiſſe, Balæus, in Leporio illo, & Appendice ſequente.

Tempore obitus Martini, apud urbem Toloſam ipſum fuiſſe, certum eſt ex epiſtola ad Baſulam parentem. Paulino Nolano fuiſſe charum, Gennadius recitat. Quàm autem fuerit diuturnum ipſius curriculum, id quoque non ſatis eſt exploratum. Cum Hieronymo eum uixiſſe planum eſt ex primo Dialogo, ubi paulo poſt initium Poſthumianus cõmemorat, quemadmodum Hieronymus Bethlehemitanam regat eccleſiam. Imperatoris Gratiani, & quindecim amplius annorum, quibus poſt occiſum Priſcillianum diſsidia ſui temporis inter Eccleſiaſticos durarint, mentionem facit in fine ſecundi libri Chronicorum. In primo Dialogo, ſiue in ſcripto collationis Poſthumiani & Galli, ubi Poſthumianus itinerarium ſuum enarrat, commemorat primùm omnium atrox illud & cruentum diſsidium, quod ob Origenis libros in Aegypto circa Alexandriam inter monachos & epiſcopos excitatum fuerat. Conſtat autem ex hiſtoricis, diſsidium iſtud ortum fuiſſe primis annis Imperatorum Arcadij & Honorij. Et cum iſta recitaret Poſthumianus, iam totum etiam triennium exactum erat. Et fieri poteſt, ut Sulpitius (ſi fortè iſta ſtatim in chartam aliquam excepit) tamen uix poſt aliquot annorum interuallum in publicum emiſerit.

FAVSTINVS.

Fauſtinus ſiue origine Britannus, ut ex epiſtola libri noni apud Sidonium colligi poſſe uidetur: ſiue Gallus, ut ex epiſtola ad Simplicium & Apollinarem libri quarti: in adoleſcentia plurimum operæ impendit philoſophiæ, præſertim Platonicæ: ac adeò profecit, ut in eo genere artifices uinceret. Deinde in clericorum numerum adſcitus eſt. In libro nono epiſtolarum Sidonij indicatur, Fauſtinum ex abbate Lyrinenſi epiſcopum factum eſſe, & in dedicatione eccleſiæ Lugdunenſis habuiſſe concionem pientiſsimam. ſed hæc ad Fauſtum fortè referenda ſunt. Volumina quædam ſcripſit, quorum meminit Sidonius in epiſtola ad eundem, libro nono.

Contra hæreticos & gentiles ſuis ſcriptis pugnauit, ut Sidonius indicat his uerbis: Huic copulatum te matrimonio (ſcilicet Philoſophiæ) qui laceſsiuerit, ſentiet Eccleſiæ Chriſti Platonis Academiam militare, teque nobilius philoſophari, primùm ineffabilem Dei patris aſſerere cum Spiritus ſancti æternitate ſapiétiam. Quantus autem fuerit in illa palæſtra, hoc Sidonij teſtimonium declarare poteſt: Quin potius experietur, quiſquis conflixerit, Stoicos, Cynicos, Peripateticos, hæreſiarchas proprijs armis, proprijs quoque concuti machinamentis. Nam ſectatores eorum, Chriſtiano dogmati ac ſenſui ſi repugnauerint, mox te magiſtro ligati, uernaculis implicaturis in retia ſua præcipites implicabuntur, ſyllogiſmis tuæ propoſitionis uncatis uolubilem tergiuerſantium linguam inhamantibus: dum ſpiris categoricis lubricas quæſtiones tu potius innodas, acrium more medicorum, qui remedium contra uenena, cum ratio compellit, & de ſerpente conficiunt.

PRAGMATIVS.

Pragmatius, profeſſor Rhetorices, Priſci Valeriani affinis, cauſidicus, epiſcopum alicubi in Gallia egit: ut patet ex epiſtola Sidonij ad ipſum libro ſexto, & in epiſtola ad Sapandum libro quinto. ſubſcripſit epiſtolæ Fauſti ad Lucidum.

CENSORIVS.

Cenſorius, ex ſola epiſtola, & nomine duntaxat, quòd uidelicet Gallicus fuerit epiſcopus, cognitus eſt. extat enim & ad ipſum Sidonij epiſtola, libro ſexto antepenultima: in qua papam illum nominat, & quendam ei commendat ex miniſterio.

ELEVTHERIVS.

Eadem planè ratio eſt etiam Eleutherij, ad quem ſequens eiuſdem libri, id eſt penultima Sidonij ſcripta eſt epiſtola: in qua eadem phraſi compellatur, & Iudæi cuiuſdam negocia ei commendantur.

MIGECIVS.

Migecius, epiſcopus alicubi in Gallijs, commendatur à Sidonio epiſtola tertia libri ſeptimi, à ſanctitate, facundia, & doctrina: eiuſq́; examini ſuum quoddam ſubijcit ſcriptum. Nomen etiam eius eſt inter eos qui epiſtolæ Fauſti ad Lucidum ſubſcripſerunt.

BASILIVS.

Baſilius illo tempore Eccleſiam gubernauit, quo Euarox Gotthorum rex perſecutionem in Gallijs aduerſum Eccleſias exercuit, de qua Turonenſis meminit uiceſimoquinto capite libri ſecundi. Cuius rei teſtimonium manifeſtum eſt Sidonij ad ipſum ſcripta epiſtola, quæ eſt ſexta libri ſeptimi, qua & iſtius regis, & infeſti eius animi mentionem facit: & Eccleſiarum præ-

rum pręterea calamitoſum ſtatum deplorans, ipſum Baſilium nominatim exbortatur, nt cum alijs feſtinam opem rebus afflictis ferre nō differat: quem etiam medium eſſe ſcribit, urbe, ordine & cbaritate, inter Leontinm, Fauſtum, & Græcum, ſummos eius prouinciæ epiſcopos. Hunc porrò contra quendam Gotthum Arianum, doctrinæ certamen habuiſſe, ibidem indicat, ita referens: Igitur quia mihi es quàm patrocinio, quàm dilectione, bis dominus pariter, & quòd memini probè quo polleas igne, &c. Qui uiderim Modabarium ciuem Gotthum Arianæ bęreſeos iacula uibrantem, quo tu ſpiritualinm teſtimoniorum mucrone confoderis, ſeruata cæterorum tam reuerentia quàm pace pontificũ. Eſt Baſilij nomen etiam in ſubſcriptione literarum Lucidi.

AVSPICIVS.

Ad Anſpicium extat Sidonij epiſtola nona libri ſeptimi, à fine, titulo Papæ Auſpicio. Atque hac ratione patet, ipſum etiã fuiſſe ex miniſterio gubernatorum Eccleſiaſticorum Gallię. Ei commendat cauſam cuiuſdam Petri Tribunitij.

NOVETIVS.

Nouetinm, in exordio literarum ad ipſum ſcriptatum tali commendatione celebrat: Multa in te genera nirtutum, papa beatiſsime, munere ſuperno congeſta gandemus. ſiqnidem agere narraris ſine ſuperbia nobilem, ſine inuidia potentem, ſine ſuperſtitione religioſum, ſine iactantia literatum, ſine ineptia grauem, ſine ſtudio facetum, ſine aſperitate conſtantem, ſine popularitate communem. Pręterea ijs hoc præſtantiſsimis bonis fama ſuperaggerat, qnòd te aſſerit boſce tot gradus faſtigiatiſſimæ cbaritatis arce tranſcendera. Fama inquam, quæ de laudibus tuis cum canat multa, plus reticet. nam longius conſtitutus, actionum tuarum propoſitum poteſt aſsignare, non numerum. Conſtat ergo & nomine & loco fuiſſe præſtantem & celebrem uirum, tempore (ut conijcimus) quo ipſe quoque Sidonius ſnæ præfuit Eccleſiæ: ſed longiori itinerum ſpacio ſeiunctum à Sidonij eccleſia. Commendat autẽ eidem Sidonius Iudæum baptiſatum.

PRINCIPIVS, & ANtiolus.

Principij & Antioli, ſui temporis quoque epiſcoporum, multum celebrat uirtutes Sidonius, epiſtola ad ipſum Principiũ, quæ eſt qnarta à fine libri octaui. Videntnr autem ambo ex collegio Lirinenſis cœnobij, ad docendam & gubernandam in miniſterio uerbi Eccleſiam prodijſſe. Ec Antiolum ſanè ab hac parte commendat, qnòd fuerit olim in iſto collegio contubernalis, ſeu (ut ipſius phraſi utamur) concellita Lupi, Trecaſtinæ proculdubio poſtea urbis epiſcopi, item Maximi cuiuſdam. Item, quòd inuiſerit etiam Aegypti & Palæſtinæ monachos. Amborum autem ſimul ſtudia & communes operas in gubernandis eccleſijs, nominatim & per partes quaſi numerat, ſed figurata oratione: quòd uidelicet nerbnm Dei prædicarint, quòd miniſterio prædicationis homines reuocarint ad pœnitentiam & uitæ emendationem, quòd ad continentiam & mediocritatem adhortati ſint, luxuriæ & intemperantiæ frena iniecerint indictis ieiunijs. Et quod eſt non poſtremum, quòd hæreticis ſeſe oppoſuerint, hypocritis item & ſchiſmaticis, eorumque confutatis figmentis multos conuerterint, & ad ueritatis agnitionem adduxerint, & Eccleſiæ unitati reſtituerint. Ac ſatis ex ipſius narratione conſtat, hos quoque inter ſuæ ætatis & gentis Eccleſiaſticos gubernatores præcipuos locum habuiſſe. Neque enim communi tantum & ſibi familiari phtaſi ſimpliciter illos Papas nominat, ſed maximo pontificatu ipſos fungi, & quidem non ſine morum prærogatiua, narrat: ut credibile ſit, eos quoque fuiſſe metropolitas. De Principio in ſpecie hoc addit epipbonema: Quapropter nemo dubitauerit, qui bonus es cum indicaris, & melior cum legeris, eſſe te optimum cum uideris. Homines autem fuiſſe doctos & etuditos ambos, id indicio eſt, quòd Sidonius literas ipſorum literatas nominat; atqne eas crebras & frequentes ſibi mitti petit, Principij ptæſertim. Verùm & horum Eccleſias longioti interuallo fuiſſe remotas, tum ex eadem epiſtola, tum ex octaua libri noni patet.

VICTORIVS, *ſiue Victorinus*.

Qnem Rhegino in Imperatore Leone, & Platina in Hilsrio epiſcopo Romano Victorinum nominant, eundem Gennadius Victorium, & hominem Aquitanicæ nationis fuiſſe ſcribit. Qui quòd eſſet Scripturarum calculator ſcrupuloſus, ſeu uerius in arte Arithmetica & Aſtronomica inſigniter excellens, inuitatus ſit à pontifice Hilario, ut rationem celebrandi Paſchatis iuxta lunæ curſum inſtitueret. Cui ipſe non grauatim morem gerens, compoſuerit Cyclum Paſcbalem exactiſſima calculationę ad lunæ motum, ex-

tenderitq́ue ad annum quingenteſimum triceſimumſecundum,ita ut à quingenteſimo triceſimotertio anno redeundum fuerit ad initiū eiuſdem menſis,diei & lunæ,quibus primitùs anno paſsionis & reſurrectionis Dominicæ,primò ſolennitas Paſchalis celebrata eſt. Qua in re narrat Sabellicus libro ſecundo Enneadis octauæ, eum ſuperaſſe illos qui hoc idem ante ipſum aggreſsi ſint : quorum ipſe duos nominat,Euſebium & Theophilum : quibus & alios duos adijcit Gennadius, Hippolytum & Proſperum. Cæterùm quis iſte Victorius fuerit ratione peculiaris uocationis,neque Gennadius, neque cæterorum ullus perſpicuè exprimit. Videtur tamen etiam ipſe alicuius Eccleſiæ fuiſſe paſtor ſeu epiſcopus,præſertim ex Platina & Sabellico.

POMERIVS.

Pomerium Gallicum, hunc in modum celebrat Gennadius in ſuo Catalogo·Pomerius natione Maurus, in Gallias presbyter ordinatus, interrogantibus & rogantibus Iuliano epiſcopo, & Vero presbytero, Dialogorum more reſpondens : arte dialectica & ſermone ingenio apto, compoſuit de natura animæ & qualitate eius, & de reſurrectionis eius ſpecialitate, in hac uita fidelium, & generali omnium hominum, libros octo. Quorum primus continet quid ſit anima, uel qualiter ad imaginem Dei credatur facta.Secundus,utrum anima incorporea, an corporea debeat credi. Tertius,unde ſit anima primo homini facta. Quartus, utrum anima quæ naſcituro corpori infundenda eſt, noua fiat ſine peccato:an ex ſubſtantia animæ primi hominis,uelut propago è radice producta, etiam peccatum primæ animæ ſecum originaliter retrahat. Quintus, recapitulationem libri quarti, diſputationes & definitiones : & quæ ſit facultas animæ, id eſt poſsibilitas, & quòd eam ex ſingulari uoluntate obtineat. Sextus, unde ſit (iuxta Apoſtoli dictum) aduerſitas carnis & ſpiritus. Septimus,de differentia uitarum, mortium, reſurrectionum carnis & animæ. Octauus, de his quæ in fine mundi futura prædicta ſunt, & abſolutiones quæſtionum quæ de reſurrectione proponi ſolent. Memini legiſſe me olim eius dictatum, ad quendam nomine Principium,de contemptu mundi ac rerum tranſiturarum hortatorium: & alium de uitijs & uirtutibus prætitulatum. Scripſiſſe & alia dicitur,& adhuc ſcribere, quæ ad meam noticiam uon uenerūt,Viuit uſque hodie,conuerſatione Deo digna, apta profeſsioni & gradui.

Pomerij (aliàs Ponſerij ſermones) impreſſos Coloniæ apud Quētel, narrat Geſnerus in Bibliotheca ſua.

Pomerij etiam Iſidorus Hiſpalenſis mentionem facit, in ſuo Catalogo.nominat autem eum Iulianum,aitq́ue Pomerio ipſi fuiſſe cognomen. Ac præter illos de anima libros, ait illum etiam edidiſſe libellum unum De uirginibus inſtituendis, item alios tres De futuræ uitæ contemplatione. Hunc ipſum Iulianum Trithemius Toletanum Hiſpaniarum facit epiſcopum : atque eſſe illum ipſum, cui Proſper ſuos De contemplatiua uita huncuparit libros,affirmat. & ſcripta eius hoc ordine digerit:

De ſancta uirginitate,librum unum.
De natura animæ,libros octo.
De reſurrectione, quæſtionum librum unum.
De contemptu mundi, librum unum.
Prognoſticon futuri ſeculi, libros tres.
De uitijs & uirtutibus,librum unum.
Epiſtolarum ad diuerſos, librum unum.

SABBATIVS.

Gallicanæ prouinciæ fuiſſe epiſcopum Sabbatium quendam,Gennadius in Catalogo refert. Sed ubi locorum, aut quo tempore floruerit, non exprimit. Hoc addit, ipſum à quadam uirgine nomine Secunda rogatum, ſcripſiſſe librum de fide aduerſum Marcionem & Valentinianum: & aduerſum Eunomium, & eius magiſtrum Aetium. Trithemius duos diuerſos libros facit, in quo & rationibus & Scripturarum teſtimonijs oſtenderit, unum eſſe Deitatis principium, ipſumq́ue eſſe & ſuæ Deitatis & æternitatis autorem, & mundi ex nihilo conditorem. Chriſtum uerò non phantaſma apparuiſſe, ſed ueram habuiſſe carnem, per quam manducando, bibendo, laſſando, plorando, patiendo, moriendo, reſurgendo, uerus probatus fuerit homo. Item quòd pater & filius non duarum ſint naturarum in diuinitate parilium, ſed unius eſſentiæ : & alterum ex altero, id eſt ex patre filium, alterum alteri. coæternum. Theodoſio iuniore celebrem fuiſſe, circa annum Domini quadringenteſimum & quadrageſimum, Trithemius aſsignault.

VINCENTIVS.

Vincentium presbyterū natione Gallū, cōmētarios ſcripſiſſe in Pſalmos, & ſe præſente

ſente legiſſe quædam ex eo opere, teſtatur Gennadius: ac commendat eum, quòd in Scripturis diuinis fuerit exercitatus, habueritque linguam uſu loqnendi & maiorum lectione expolitam. Ipſum ſub Marciano clarum fuiſſe, annum circiter quadringenteſimum quinquageſimum, Trithemius refert.

DE EPISCOPIS HISPANIS.

ASCANIVS.

Aſcanius Tarraconenſis epiſcopus metropolitanus, cognitus ex epiſtola una, quam ipſe & ſuo & reliquorum eiuſdem prouinciæ epiſcoporum nomine ſcripſit ad Romanum epiſcopum Hilarium: & altera, qua ille reſpondet in cauſa ordinationis epiſcopi Barcinonenſis, circa annum Domini quadringenteſimum ſexageſimum quintum, ſicut ex dato epiſtolæ colligitur. Extat alia epiſtola ſingillatim.

NVNDINARIVS, & *Irenæus.*

Barcinonenſium epiſcopi fuerunt, temporibus Hilarij, cogniti ex illis ipſis epiſtolis. Et Nundinarius quidem moriturus conſilium dederat, eligendi in ſuum locum Irenæi, qui iam tum in municipio aliquo quod ad Barcinonenſem diœceſin pertinebat, paſtor erat. id præiudicium ſummo conſenſu ſecutus fuerat totus clerus, & populus omnis, & totius prouinciæ omnium ordinum optimi ac præſtantiſsimi quique. & ſic à prouincialibus epiſcopis Barcinonenſi eccleſiæ legitimis ceremonijs datus fuerat paſtor primarius iſte Irenæus. Verùm eam ordinationem, ut uitioſam, & contra Canones factã, improbat ac reſcindit Romanus epiſcopus, habito concilio Romæ: mandatque authoritate Apoſtolica, Irenæum ad ſuam remittendum Eccleſiam, alium ex clero Barcinonenſi eligendum. Nunquid autem Irenæus iſte ſit remotus, non conſtat. decretum certè fecit ſæuum & tyrannicum: niſi Irenæus redeat ad ſuam eccleſiam, fore ut ipſum ex epiſcoporum conſortio eijciat. & urget ipſius remotionem etiam in epiſtola ad Aſcanium, peculiariter ſcripta. Virum certè ipſum fuiſſe magni ob pietatem & doctrinam nominis oportet, quem tantus conſenſus elegerit, utut Romanus obgannierit. Qui tamen nullas alias rationes prætendere poteſt, quàm quòd electio non ſit hæreditaria, & quòd alterius loci iam antè habeat commiſſum gregem, &c.

SYLVANVS.

Syluanus Calaguræ, in ultima parte Tarraconenſis prouinciæ epiſcopus, hinc cognitus, quòd ab Aſcanio metropolita, & reliquis epiſcopis iſtius loci accuſatus apud Romanum epiſcopum Hilarium, quòd illicitis quibuſdam diuinationibus uteretur: item quòd contra Patrum regulas, canonum uetuſtatem, & ſynodorum decreta, ordinationes faciat.

OROSIVS.

Extremo tempore Imperatoris Honorij clarum fuiſſe Oroſium Hiſpanum, Gennadius author eſt in ſuo Catalogo. Tarraconenſem patria, Bergomenſis in ſuo Chronico in Theodoſio iuniore facit. Ingenio prompto, & flagranti cupiditate diſcendi & facundia præditus, & in ætate florida Auguſtini iam grandæui diſcipulus & auditor fuit, nt Auguſtinus teſtatur in epiſtola uigeſimaoctaua ad Hieronymum, Tomo ſecundo. Audiuit etiam Hieronymum tum de quæſtione de origine animæ, tum de alijs capitibus doctrinæ diſſerentem. Ad eum enim ab Auguſtino ablegatus eſt, ut patet ex epiſtola modò allegata, & ex Hieronymi ad Auguſtinum, quę eſt trigeſima: & ex Auguſtino ad Euodiũ, quæ eſt centeſimaſecunda. ac teſtatur ipſe Oroſius in libro ſeptimo, capite quadrageſimotertio, ſe fuiſſe apud Hieronymum aliquandiu in Bethlehem. Rerum & hiſtoriarum cognitione eum præſtantem fuiſſe, patet ex eius ſcriptis. Ac Proſper eum uocat eruditiſsimum hiſtoriographum, in parte ſecunda de promiſsionibus & prædictionibus Dei, capite trigeſimotertio, & parte tertia, capite trigeſimoquarto.

Scripta eius hæc referuntur: Septem libri contra Paganos, in quibus miro compendio ſuccinctè commemorat potiſsimas quaſque regnorum mutationes, maximas clades bellorum, famis, peſtilentiarum, & aliarum omnis generis calamitatum iam inde à prima rerum condirione ad ſua uſque tempora: ut liber iſte ueluti epitome & breuis catalogus eſſe poſsit earum miſeriarum & afflictionum, quibus uariè & in diuerſis locis ab ipſo primordio mundus ſemper fuit oppreſſus propter peccata. Cui propterea etiam titulum fecit ſe authorem, De hormeſta, id eſt miſeria mundi, Bergomenſis narrat. Et eius quidē hiſtoriæ contexendæ impulſorem habuit Auguſtinum, cui etiam dedicat: ueluti ipſã Præfatio, & totius libri finalis peroratio teſtatur.

Apologiam quoque ſcripſiſſe pro ſe cõtra Pelagianos, refert Vincentius in Speculo, capi-

lo, capite ſexto libri decimioctaui, ex Acto re: ex qua etiam unam atque alteram periodum recitat. Apologetici meminit & Trithemius. atque is etiam alia quædam ei tribuit: uidelicet librum unum de ratione animæ, cuius initium ponit, Cum apud nos cœleſtis, &c. In Cantica canticorum librum unum. Item, Epiſtolarum ad diuerſos librum, itidem unum. Ad Auguſtinum etiam plurium epiſtolarum, librum I.

Libro Auguſtini contra Priſcillianiſtas & Origeniſtas præfigitur epiſtola, quæ titulum habet Conſultatio ſiue Commonitorium Oroſij ad Auguſtinum, de errore Priſcillianiſtarum & Origeniſtarum. Quo ſcripto proponit ei errorem Priſcilliani, de anima uidelicet, & petit eius explicationem. Vnde occaſionem Auguſtinus ſcribendi cõtra Priſcillianiſtas & Origeniſtas arripuit: quod etiam patet ex Auguſtini ad Euodium epiſtola. Tribuitur Oroſio etiam non præfatio tantum illa breuis, quæ Dialogo ſexagintaquinque quæſtionum præmittitur in Auguſtino: ſed etiam ipſæ quæſtiones perſonæ interrogantis. Quàm uerè autem, oſtendit cenſura Eraſmi, quæ eidem Dialogo addita eſt, in operibus Auguſtini.

De doctrina eius, & de ſingulis, aut pręcipuis ſaltem articulis quid dicamus, non habemus: cũ ijs ſcriptis, in quibus ex profeſsò dogmatica tractauit, deſtituamur. Vero tamen ſimile eſt, rectè ipſum & piè ſenſiſſe, cum fuerit non ſegnis aut oſcitans, ſed ſedulus ac diligens auditor Auguſtini & Hieronymi, cum quibus etiam magno ſtudio de rebus obſcurioribus & minus explicatis & controuerſis contulerit.

Accedunt & certamina, quæ etiam ipſa eum magis magisque in doctrina erudierunt, & neceſsitatem impoſuerunt magno iudicio ſcrutandi Scripturas, & inquirẽdi etiam aliorum doctorũ interpretationes. Nam contra gentes ipſum pugnaſſe, hiſtoriæ ſuę libri teſtantur. Quorum ſcribendorum hoc fuit conſilium, ut enumeratione calamitatum omnium, à mundi exordio temporum, confutaret Ethnicorum calumnias, qui temporis ſub gentiliſmo exacti felicitatem ſupra modum extollentes, præſentis autem ſeculi graſſantia mala, & præſertim Romani Imperij uaſtationem, per barbaricas gentes inclinationẽ & ruinam miris modis exaggerantes, Chriſtianiſmo imputabant, odioſè identidem obgannientes, Omne malorum genus in orbem terrarum redundaſſe, poſteaquam ſpretis patrum numinibus, Chriſtus coli cœpiſſet. Contra quos pro Chriſtianis cauſam agens Oroſius, exemplorum euidentia oſtendit, non eſſe hoc nouum aut inſolens, quòd plurima mala paſsim, & præſertim in orbe Romano graſſentur: nec iam primùm exorto Chriſtianiſmo cœpiſſe, ſed inde à prima ſui conditione mundum ſemper fuiſſe obnoxium infinitis miſerijs atque calamitatibus iuſto Dei iudicio, ob idololatriam, & alia graſſantia peccata. ac expreſsè indicat, religioni Chriſtianæ acceptum ferendum eſſe, quòd non admodum penitùs euerſa in cineribus iaceat res Romana. Hoc nomine Gelaſius etiam, in decreto de libris Apocryphis, commẽdat Oroſium, quòd ualde neceſſariam, & aduerſus Paganorum calumnias dignam ordinarit hiſtoriam.

Contra Pelagianos etiam & Priſcilliani factionem, qui ſuis erroribus miſerè Hiſpaniam turbabant, ipſum pugnaſſe, ex ſuperioribus conſtat.

Cui Eccleſiæ præfuerit, non meminerunt authores. Gennadius magis neceſſarijs omiſsis, friuolum illud ſcribit: Oroſium reuertentem ab Hieronymo, ſecum, & quidem primùm, attuliſſe in Occidentem reliquias Stephani, recens tum inuentas. Quàm diu uixerit, incertum. Ex hiſtoriæ eius capitibus tertio & ultimo, indubitatò elici poteſt, eum anno poſt Chriſtum natum quadringenteſimo decimoſexto aut ſeptimo in uiuis adhuc fuiſſe. nam eòuſque hiſtoriæ illius narrationem perduxit. Bergomenſis narrat, ipſum Auguſtino mortuo Romam conceſsiſſe, atque ibi eam hiſtoriam edidiſſe.

AVDENTIVS.

Audentius Hiſpanus epiſcopus, ſcripſit librum de fide aduerſum omnes hæreſes, ſecundum Gennadiũ in Catalogo: & quędam alia, ſecundum Trithemium. Illuſtrauit articulũ de Chriſto Dei filio, eiusq; naturis. Sigillatim pugnauit contra Photinianos, qui tum Bonoſiaci dicebantur: in genere uerò ſimul contra Manichæos, Sabellianos & Arianos, filij coeſſentialitatem & coæternitatem cum patre acriter defendens, & diſertè adſerens Chriſtum nõ tum primùm Deitatis ſuæ initium à patre accepiſſe, quum à Maria matre uirgine homo, Deo fabricante, conceptus & natus eſt. Gennadius in Catalogo. Et Bergomenſis meminit eius ſub annum 451.

TVRBIVS ASTVRICENSIS.

Aſturicenſis epiſcopus Turbius, Leonis primi Romani pontificis temporibus iſti eccleſię in Hiſpanijs prępuit: & cum ijs qui in locis illis Priſcillianiſtarum ſubinde pullulantem hæreſin promouere, & incremẽta ſubijcere conabãtur negocium habuit,

ut appa-

ut apparet ex epiſtola Leonis ad ipſum reſponſoria, ad quæſtiones quas Leoni Turbius propoſuerat, de uarijs Priſcillianorũ errorib. quas ſibi explicari petierat. Quod quidem non obſcurum indicium eſt, hunc inter Hiſpaniæ doctores non fuiſſe nullius numeri: ſed ex illis, quib. Eccleſię ſalus maximè fuerit curæ: dederitq́; operam ut ager Dominicus, quãtum fieri poſſet, à zizanijs falſæ & erroneę doctrinę repurgaretur. Ab hac certè parte ipſum commendat Leo, inquiẽs: Quàm laudabiliter pro catholicę fidei ueritate monearis, & quàm ſollicitè Dominico gregi deuotionẽ officij paſtoralis impẽdas, tradita nobis per diaconũ tuũ fraternitatis tuæ ſcripta demõſtrant. Conſilium quoq; ſuũ ei impertit Leo, ut generale Concilium in prouincia inſtituat, ad quod inuitentur uicinarum prouinciarum doctores: quibus cõuenientibus, habeatur diligens inquiſitio, ſi qui ſint ex miniſterio eccleſiarum in Hiſpanijs quocunq; gradu, qui illo errore polluti ſint, ut aut relinquãt eum, aut ab Eccleſiæ corpore ut morbida membra reſecent. Eſt autem ea Leonis epiſtola in ſuis operibus nonageſimatertia.

OLYMPVS.

Olympus epiſcopus Hiſpanus, ſcripſit librum fidei, aduerſum eos qui naturam, & non arbitriũ, in culpam uocant: oſtendens, non creatione, ſed inobedientia inſertum eſſe naturæ malum. Gennadius in Catalogo. Numeratur inter eos qui Toletano interfuere concilio, idq́; ſubſcriptionibus cõfirmarunt: & aliàs quoq; contra Priſcilliani hęreſin, eiusq́; ſectatores ſcriptis pugnarũt: ut patet ex Actis eius Concilij.

AVITVS.

Auitus presbyter, homo Hiſpanus, hoc ſeculo aliquo nomine ſe poſteritati commendauit: quòd in Latinam linguam tranſtulit ſcriptum Luciani cuiuſdam Hieroſolymitani presbyteri, de inuẽtione reliquiarum corporis Stephani protomartyris, & per Oroſium Eccleſijs Occidentalibus legendum dederit: author Gennadius in ſuo Catalogo.

LAMPIVS.

Lampius Barcilonæ in Hiſpanijs fuit in Eccleſię miniſterio, & Paulinum Nolanum ordinauit: ut patet ex epiſtola Paulini ad Alipiũ, quæ inter Auguſtinianas relata triceſimiquinti loci ordinem tenet.

VIGILANTIVS.

Huius eiuſdem Eccleſiæ Barcilonenſis parrochiam tenuiſſe quendam Vigilantiũ presbyterum, Gallum natione, Gennadius in Catalogo memorat: additq́;, hominem fuiſſe lingua quidem politũ, ſed Scriptura rum intellectu minimè exercitatum, & humana laude ſeductum, & ſupra ipſius uires quædam religionis quaſi zelo ſcribẽda ſuſcepiſſe, & prauo ingenio expoſuiſſe ſecũdam uiſionem Danielis. Sed & alia quædã friuola locutum, quę Gennadius ſe in hęreticorum Catalogo expoſiturũ promittit.

DICTICINIVS.

Priſcilliani ſectator fuit, eiusque dogma ſcriptis propagauit. Sed tandem errore cognito, ſe cum rectè ſentientibus coniunxit, & ſuum illud ſcriptũ damnauit. Verùm nihilominus eo poſtea imprudentes quidã, cum exiſtimarẽt ab orthodoxo editũ eſſe, decepti, & in errorẽ inducti ſunt. Adeò uenenata hæreticorũ ſcripta, licet etiã ab autoribus damnata fuerint, tamẽ Eccleſiæ & poſteritati nocere ſolent: quid fiet cũ illis, quæ ab autoribus defendũtur? Conſtant hæc ex epiſtola Leonis ad Turbium.

DOCTORES IN BRITANNIA.

FASTIDIVS.

Faſtidius, cognomine Priſcus, natus in Britãnia, & in doctrina pietatis probè inſtitutus, Londinenſis eccleſię metropolites factus, per uniuerſam Britanniã Euãgeliũ prædicauit. Ingenij benignitate, memorię excellentia, morum ac uitę incorrupta integritate, cæteros omnes ſuæ gentis uerbi præcones longè ſuperauit: ut Balęus in ſuo Catalogo ſcriptorum Anglię refert. Scripſit librũ unũ de uita Chriſtiana, ad Fatalẽ. itẽ aliũ de ſeruanda uiduitate, ut Gẽnadius in Catalogo indicat. Itẽ librũ unũ de doctrina ſpiritus, & librũ unum piarũ admonitionũ: ut Balęus narrat. Et circiter annum à Chriſto nato quadringenteſimũ & uiceſimum, ſub Honorio & Theodoſio claruiſſe, Trithemius commemorat.

VOADINVS.

Voadinum Londinenſem archiepiſcopũ anno Domini quadringẽteſimo triceſimoſexto occiſum, ex Hectore Boetio refert Balæus.

PALLADIVS.

Palladius natione Græcus, ut notat Trithemius, diſcipulus fuit Ioãnis Hieroſolymitani in eremo Syrię ad Carmelum, ut ex Nicolao Harlemio refert Balęus. Antoninus titulo decimo, capite nono, eũ Chryſoſtomi diſcipulum facit. Sanè in hiſtoria Chryſoſtomi, tum in Sozomeno, tum Nicephoro, mẽtio fit cuiuſdam Palladij, qui unà cũ alijs fuerit afflictionum Chryſoſtomi particeps: & Romam quoque ſe cum cęteris cõtulerit, expoſitur Romano epiſcopo Innocẽtio calamitates Chryſoſtomi, ut in loco de perſecutione diximus. attribuitur ei iã tum epiſcopi titulus ab utroque: Sozome-

no libro octauo,cap. uiceſimoſexto: & Nicephoro lib.13,cap. 32. Diaconum eccleſiæ Romanæ ſuiſſe, ac ſuo hortatu effeciſſe, ut Celeſtinus Germanū Altiſiodorenſem ad extirpandam hæreſin Pelagianam in Británias mitteret,ac paulo pòſt ipſum etiam ad Scotos miſſum à Celeſtino,notant Proſpet in Chronico ſub annum 434. & Marianus Scotus: tum propter hæreſin Pelagianam, tū propter ritus Aſiaticos abolendos,& Romanos inſtituendos, ut Balæus affirmat. Scripſit uitā Chryſoſtomi, teſte Antonino, titulo decimo,capite nono: & Trithemio.

Contra Pelagianos,librum 1.
Homeliarum plurium,lib.1.
Epiſtolarum ad Celeſtinum,lib.1.
Et alia,quæ iam antea græcè edidit,teſte Balæo.

Pontificem fuiſſe bonum,gratum,plenū officij,Polydorus tefert. Pelagianorum errorē acriter impugnauit. nec ſegnis fuit in gētilium taxādis ſuperſtitionibus,& abrogandis:unde nomē ſibi comparauit,ut Scotorum Apoſtolus appellaretur.

Si hic eſt Palladius,ad quem Alexandrinus Cyrillus ſuū de Adoratione in ſpiritu ſcripſit Dialogū,ut uult Balæus, tum inter eos aliquid familiarioris neceſsitudinis interceſſerit neceſſum eſt. Verùm non eſt hoc ſatis explicatum,tametſi tempota utriuſq; rectiſsimè conueniant.

Eius in iſtarum Eccleſiarū gubernatione ualde breuem fuiſſe periodum, apparet ex narratione Mariani, qui uno & eodē anno ei ſucceſſorē miſſum Patriciū refert. Quem Sigibertus fortè ſequitur,qui & ipſe ad eūdem modum horū ſucceſsionem, & eodē anno cōmemorat. Funccius quinquennio ipſos ſeiungit,& ſexto demum anno Patriciū huic ſucceſsiſſe ſcribit,anno triceſimoſexto poſt quadringēteſimum.Poſt multos aūt ſudores,& pietatis exercitia,mortuum tradit Balęus,in Fordnno Morniæ uico, ac felicem uitæ exitum ſortitum eſſe decimooctauo Calend. Ianuarij.

PATRICIVS.

Patricius Brito fuit genere, iuxta Sigebertum. Patrem ei fuiſſe nobiliſsimi generis,iſtius prouinciæ uirum,Calphurnium preſbyterum,Balęus refert in Centuria prima. Matrem habuit Conchen,ex Pannonia,ſororem Martini Turonēſis epiſcopi: & In baptiſmi quidem collatione nomen ei inditū fuerat Suchar (Succetum nominat Balęus) uerùm id mutans Germanus Altiſiodorenſis, Magonium eum nominabat. Quod ruſſum cōmutans Celeſtinus, Patricium eum cognominauit,iuxta eundem Sigebertum. Pijs eum præceptoribus uſum, primùm auunculo Martino,deinde etiam Germano Altiſiodorenſi, & ſacras affatim edoctum fuiſſe literas,atque demum ſe in Italiam,& tandem Romā contuliſſe,ubi ob ingenuos mores,quos ſummę eruditioni coniunxerit:& quoniam ex nobiliſsimorum Senatorū progenie ortū duxerit, id ei nominis ut Patricius diceretur,obtigiſſe,Balęus refert.

Poſt Palladium,Scotis in Hyberniam archiepiſcopum miſſum à Celeſtino, ſub annum quadringenteſimum & triceſimumſecundum, Sigebertus memorat, Theodoſio adhuc imperante. Itineris comitem babuiſſe quendam Segetium presbyterū, Balæus ait. Germanum,& Axilium, & Seruinum, Vincentius comites annotat: capite uiceſimotertio,libro uiceſimo.

Vir fuit doctrina & miraculis excellens, & iſtis duobus potiſsimùm inſtrumētis, & orationis ac ptecum potētia totam, ut Sigibertus habet,inſulam ad ſinceriorem Chriſti teligionem conuertit. Vincentius nugatur, quòd in cuiuſdam montis cacumine quadraginta dieb.& noctib. ut alter Helias, ieiunarit: Euangelij textum & baculum in quadā uiſione à Chriſto acceperit, prophana deorum templa deſtruxerit,ſigna pietatis erexerit,Eccleſias innumeras fundauerit,uerbi miniſtros ordinauerit,paupereaſo uerit,captiuos redemerit,infirmos ſanauerit,obſeſſos liberauerit,ſexaginta mortuos ſuſcitauerit,hominum duodecim millia baptiſauerit:inter quos fuerint ſeptem reges, filij Almogith. Huius etiam precibus aſcribit Petrus de Natalibus,quòd nullum uenenatum animal eam inſulam infeſtet,imò & ligna & coria iſtius regionis contraria ſint ueneno. fides omnium illorum ſit penes authores. Huic tribuunt iſti, Vincentius & Petrus,& ſimilia farinę ſcriptores, etiā ementiti Purgatorij inuentionē, quod Chriſtum ei monſtraſſe ſcribunt. Verùm hoc,ut cum ueritate diſcrepans, refellit Balæus loco antè memorato,& ad quendā alium Patriciū multo iuniorem transfert.

¶ Scripta eius enumerat Balæus iſta:
De antiquitate Aualonica,lib.1.
Itinerarium confeſsionis,lib.1.
Hodœporicum Hibernię,lib.1.
Hiſtoriam Hiberniæ ex Ruano,lib.1.
De tribus habitaculis,lib.1. Tria ſunt habitacula cœli.
Abiectoria quædam 366.lib.1.
Sermones quoq;,lib.1.
Ad Cereticum tyrannum,epiſt.1.
Ad Aualonios incolas,epiſt.1.
Ad Hiberniēſes eccleſias,epiſtolas plures.
Ad ſuos Britannos,epiſtolas plures.

¶ Cōtra gentiliū Magos eum diſputaſſe, & ſignis etiam egiſſe haud aliter atq; olim cum Pharaone Moſen, ex alijs refert idē Balæus,

læus. Cũ Pelagianis multũ ei negocij fuiſſe toto gubernationis ſuæ tempore, priusq́ ab iſto cótagio, quo Anglicanę eccleſię infectę erát, eaſdé liberaret, ueriſimile eſt. Nã huius potiſsimũ gratia in eã inſulã à Rom. epiſcopo ablegatus fuerat, ueluti Balæus quoque meminit. qui & illud addit, multa eũ pertuliſſe: id quod ei' geſtis cóſentaneũ maximè eſt. Solent enim eximiam pietatẽ, & miniſteriũ uerbi ſtrenuum, comitari perſecutio, & omnis generis (iuxta Paulum) afflictiones.

Confecto curſu mortuũ, ſcribit Sigebert', anno Domini 491, ætatis ſuæ 122: & fuiſſe ſecundum Hiberniæ epiſcopum. præfuit ergo Hibernenſibus annos circiter ſexaginta. Vincentius octoginta annos numerat: nec inueniri eius ſepulchrum, addit. Balęus prope Buneſem Vitonienſis prouinciæ urbem mortuum, & in ſpelunca ſepultum tradit.

NINIANVS VENEDOTA.

Ninianus Venedota, ex regio Brytannorũ ſanguine procreatus: Italiã adhuc adoleſcens pertranſitis Alpibus, literarum deſiderio petijt. Romæ apud diuini uerbi miniſtros myſteria ueritatis ad plenũ edoctus, celer in patriã remigrabat: ubi magiſter & pædonomus nõ uulgaris, concreditũ à Deo talentũ, per Brytãnorũ, Scotorũ, auſtraliumq́; Pictorũ terras ad ſenium uſq; latiſsimè profudit. Vir erat in ſacrarũ Scripturarũ lectione aſsiduus: in orphanos, uiduas & pauperes pius, miraculis ac ſanctitate clariſsimus, ut in lib. 7 locuples teſtis eſt poſt Bedam & Capgrauum, Hector Boetius. Et ne uideretur omnino poſterorũ immemor, n̄ affectato, ſed urili exarabat ſtilo:

Pſalterij meditationes, lib. 1.

Ex ſententijs ſanctorum, lib. 1.

Cætera non comparent. Eius pia induſtria, Picti primùm relicto idololatriæ cultu, ueram Chriſti fidẽ perceperunt. Apud quos tandem Galuidiæ in Candida caſa Pontifex primus obijt, anno Salutis noſtræ 432, ſub Theodoſio iuniore.

BACCIARIVS.

Scribit in ſuo Catalogo Gẽnadius de quodam Bacciario in hunc modum: Bacciarius uir philoſophiæ Chriſtianæ, nudus & expeditus uacare Deo diſponens, etiam peregrinationem pro conſeruanda propoſita integritate elegit. Edidiſſe dicitur grata opuſcula: ſed & ego ex illis unũ tantũ de fide librũ legi, in quo ſatiſfacit Pontifici urbis aduerſum querulos & infamatores peregrinationis ſuæ: indicans ſe nõ timore hominũ, ſed Dei cauſa peregrinationẽ ſuſcepiſſe: ut exiens de terra ſua & cognatione ſua, cohæres fieret Abrahæ patriarchæ. Balæus Bacchiarium Macceũ nominat, & ab alijs etiã Maccæum uatem appellatum ſcribit, & fuiſſe natione Brytannum, diſcipulum Patricij: ac iuuenili ætate in Legionenſi gymnaſio, poſt uaria bonarum artium ſtudia, totum ſe Mathematicis diſciplinis dediſſe: annis autem prouectiorem, eam cuius Gennadius meminit ſuſcepiſſe peregrinationẽ, idq́; religionis ergò: patriam ipſius interim Britanniam (ut Gildas, Galfridus, & Bedas docent) Hunnis, Pictis, & Scotis inaudita tyrannide affligentibus: quæ res multis occaſionem præbuerit carpendi eius abitionem ex patria, quaſi profugi, atque inde eam ab ipſo ſcriptam ad Leonem epiſcopũ Romanum ſuæ profectionis Apologiam.

Præter illud de fide ad Romanum pontificem ſcriptum, de quo Gennadius, tribuit ei Baiæus etiam iſta:

Ad Ianuarium, de reparatione lapſi, aliàs de fructu Pœnitentiæ, lib. 1. Niſi uerarer beatiſsime frater.

Prognoſtica natiuitatum lib. 1. Et hũc quidem edidiſſe eum memorat, dum iuuenis Matheſi incubuerit.

Claruiſſe ſenem, idem refert, anno quadringẽteſimo ſexageſimo, Votigerio in Britannia regnante.

SERVANVS.

Seruanus ex Scotis parẽtibus, in ipſa Scotia natus, ſtudijs animum in adulta ętate applicauit. Palladio in Scotiam miſſo ſeſe coniunxit, eiusq́ue ueſtigijs firmiter adhæſit, ac cauſam Euangelij & propagandæ doctrinæ cum eodem promouit. A quo, cum eius ipſi doctrina & ſanctimonia innotuiſſet, tandem ad Orchades miſſus eſt Apoſtolus, ut inſulanos illos Chriſtianæ religionis cultum doceret: id quod ſtudioſè fecit. Et nomen ſibi inde etiam comparauit, ut Orchadũ primus dicatur Apoſtolus. Balæus Centuria decimaquarta.

Ad Orchades illos plures eũ ſcripſiſſe epiſtolas, idẽ ex Hectore Boetio in Scotorum Chronicis refert: & addit, anno à nato Chriſto quadringenteſimo claruiſſe eum. Sed ubi aut quo tempore obierit, non reperiri.

KENTIGERNVS.

Kentigernum natione Brytannũ, & inter multos alios diſcipulum obſequentiſsimũ Seruani, apud Orchadianos, & illis finitimas gentes, fideliter quoq; in miniſterio uerbi laboraſſe, in Seruano Balæus narrat.

TERVANVS.

Teruanum ex Boetio Scotorum facit epiſcopum Balæus, & præcedentis Seruani ſocium, Palladijq; diſcipulum: quibus cum etiam pro uirili doctrinæ negocium prouexerit, & demum à Palladio ad Pictos miſſum apoſtolum, ut pias Niniani Domini uineæ plantationes rigaret: unde Niniani iuſtius fuiſſe ſucceſſor uideri poteſt.

Exhortationum librum exaraſſe unum, idem ſcribit:& uerisimile eſt, certaminibus quoq; fuiſſe implicatum. Siquidem ea fide & ſedulitate (ut par fuit, & Balæus eum ab hac parte commendat,) officium ſuum peregit: & ipſi Picti partim adhuc rudes, partim uerò Pelagiana labe infecti fuere, ut idem etiam recitat. Claruit eodem anno quo Seruanus, quadringenteſimo quadrageſimo: relicto ſucceſſore. Ibidem, nimirum apud Pictos, eum fato conceſsiſſe quidem, ſed ubi ſepultus ſit, non inueniri, poſtremò Balæus adijcit.

GODELBERTVS.

Inter reliquos Eccleſiaſticos ſcriptores ponit Trithemius etiam quendam Godelbertum presbyterum: eum ipſum ex quorundam ſcriptorum coniecturis genere Anglo ſaxonem fuiſſe, autumat Balæus, qui & ipſe eum inter Anglicos ſcriptores numerat quadrageſimumnonum primæ Centuriæ. Eundem Lilius Gyraldus in poetarum hiſtorijs, Britanicum uocat poetam. Virum fuiſſe in diuinis Scripturis doctum, iugi exercitatione, & ueterum lectione diuite, in ſecularibus quoque literis eruditiſsimum, Theologum ſincerum, Rhetorem & poetá inſignem, ingenio prompto, & eloquio facundum: qui heroico carmine ediderit opus clarisſimum, allegorijs & hiſtorijs elegantisſimè ornatũ, ab initio mundi ad partum uſq; Virginis, indideritq; Operi titulũ, Allegoriæ ſcripturarum libri quatuor, Trithemius refert. His ſubiungit Balæus librũ unum Homeliarum & Epiſtolarum. Eum claruiſſe memorat Trithemius temporibus Anaſtaſij Imperatoris, ſub annum quingenteſimum. His Balæus duos annos detrahit, quando apud Britannos regnarit Aurelius Ambroſius, apud Angloſaxones Oſca, poſt Eugiſtum.

DE MONACHIS & Eremitis Aſiaticis.

EVTHYMIVS.

CElebrem fuiſſe monachum Euthymium, temporibus Theodoſij iunioris, in Palæſtina, author eſt Nicephorus libro decimoquarto, capite quinquageſimoſecundo. Natum autem refert ſub Valente, & quidem ex promisſione: ab Orreio uerò & Acacio Melitinéſis eccleſiæ epiſcopis inſtitutum, & in presbyterorum ordinem lectum, ſacratum rerum curam geſsiſſe: poſtea in Palæſtina cum quodam Theoctiſto uirtutis inſtituiſſe officinam, nimirum monaſterium ingens multarum cellarum. Scribit idem author libro eodem, capite triceſimoquarto, ipſum hunc Euthymium ſubmonuiſſe Petrum Saracenorum epiſcopum, abeuntem ad Synodum, ut Cyrilli Alexandrini & Acacij Melitinenſis ſententiam ſequi uellet. Præbet huic de pietate & doctrina teſtimonium etiam Stilites Simeon. cum enim ſcriptis literis Eudocia, poſterioris Theodoſij coniunx, Hieroſolymis peregrinans, ipſius Simeonis requiſiuiſſet de Eutychis dogmate ſententiam, ipſe eá ad hunc Euthymiũ deducit, præcipiens ei, ut eum uirũ audire uelit, eiusq; ſalutari doctrinæ parẽre, tum eam fore ſaluá. Atq; ipſe demũ Euthymius Imperatricem Eudociam in uiá reduxiſſe memoratur, lib.15.cap.13. Ab eodem lib.14.cap.30, dicitur ſolitudinem in formá urbis redegiſſe.

THEODORVS.

Hic Theodorus abbas cuiuſdá cœnobij fuiſſe uidetur, quòd monaſtica illa phraſi eius profeſsio deſignetur à Caſsiano, cũ actualis uitæ & conuerſationis uirũ eum eximium fuiſſe memoret, cap.33 quinti lib. Inſtitutionis cœnobitarum de gaſtrimarg. & 1.cap. ſextæ collationis, de nece ſanctorum. Moratus autem eſt in loco terræ Palæſtinæ, ut apparet, quem Cellas dictum, & inter Nitriam ac Scythiam fuiſſe ſitam, à Nitriæ quidé monaſterijs quinq; miliũ diſtantia, à Scythiæ uerò deſerti ſolitudine octoginta milium, refert Caſsianus iſto ſextę collationis loco. Hunc ſumma uitę ſanctimonia, nec mi noti Scripturarũ noticia fuiſſe præditũ narrant. Attribuũt ei quòd docuerit: Monachũ in Scripturarũ cognitioné peruenire anhelanté, noñ opus habere ut multũ laboris impendat legédis commentariorũ libris: ſed hoc potiſsimũ ipſum omni induſtria conari oportere, ut animum à uicijs habeat q̃ purgatiſsimũ. Hinc mox futurum, ut mentis oculi iam per ſeſe ceu naturaliter Scripturarũ ſacramenta percipiant, ſublato affectionum uelamento. Vnde apparet, Enthuſiaſtarum errore hũc imbutum fuiſſe. Hic præterea in collatione quæ ipſi in Caſsiano aſcribitur, titulo de nece Sanctorum, tractat locum de cruce & calamitatibus Eccleſiæ: & præſertim quęſtioné explicat, quare Deus ſanctos affligi patiatur. obiter & illud argumentum declarans: cũ pijs etiá afflictiones in bonum cedát, iuxta Paulum: quare ergo perſecutores, cum piorum bonum promoueát, ipſos affligendo puniantur?

BARSVMAS.

Barſumas presbyter, & monaſterij cuiuſdam in Syria præfectus fuit. Syriacè enim in ſynodis loquutus eſt, ita ut interprete indigeret. Ac fuiſſe eum inter omnes totius Orientis monachorum præſides commendatiſsimum, Theodoſius in literis ad Dioſcorum, & Iuuenalis epiſcopus Hieroſoly-

morum

lymorum in Epheſina ſynodo teſtantur. A` Theodoſio eo nomine ad ſynodum Epheſinam uocatur, ut locum teneat omnium totins Orienris archimandritarum, & cum cęteris ſanctis patribus ſtatuat quæ Domino ſint placitura.

Verùm ille in ea ſtrenuè Eutychis cauſam defendit, & expreſsè dixit: Eum qui dicit duas naturas, in duo incidite: ut prima Chalcedonenſi actione Baſilius Seleuciæ Iſauriæ epiſcopus teſtatur. Ac autor fuit, ut Flauianus duarum naturarum in Chriſto aſſertor, malè tractatus tandem interficeretur, ut Diogenes Cyzicenus in quarta actione concilij Chalcedonenſis teſtatur. Inde domum reuerſus, in Syria ſtipatus caterua monachorum, epiſcopos paſſim afflixit: ita ut poſtea in ſynodo Chalcedonenſi querantur, eum totam Syriam penè euertiſſe. In Chalcedonenſi ſynodo præſtò fuit, & Dioſcori Alexandrini partes adhuc conſtanter fouit: ſicut ea ipſa quarta actio argumẽto eſſe poteſt. Cumque ſe reliquis monachis cõiunxiſſet, qui itidem à parte Dioſcori ſtabant, & concilij acta impugnabant oblato libello, & in cõſeſſum Patrum ingreſſus fuiſſet, ſtarim ab omnibus exibilabarur. Omnes enim alta uoce unà uociferabantur: Barſumam homicidam mitte foras, Homicidam in arena: Anathema Barſumæ: Barſumam in exilium. Quid antem demum & amplius acciderit, non commemoratur.

AVXENTIVS.

Auxenrius Exſcholaris monachus nomĩnatur, & uitam nudam egiſſe in monte Bithyniæ qui ex aduerſo Conſtantinopoli ſitus fuit, temporibus quo Baſiliſcus Imperij Zenonis inuaſor Eccleſiam quoque cotruptelis deprauare conabatur: & cum Acacio Conſtantinopolitano epiſcopo Baſiliſco fortiter reſtiriſſe ſcribitur, & plurimum momenri attuliſſe recto dogmati: apud Nicephorum libro decimoquinto, capite uiceſimoſecundo.

SABAS ABBAS.

Celebris admodum fuit monachus Sabas, temporibus Imperatornm Leonis primi, Zenonis, Anaſtaſij, & Iuſtini etiam, nõ uno quidem in loco, ob crebras peregrinationes, qnibus ſubinde ſedes ſuas mutauit, ſed poriſsimùm tamen in Syria. Patria huic fuit Cappadocia, ubi natus eſt in uico Mutulaſca, ſub Cæſarienſium metropoli, conſulatu Theodoſij iunioris decimoſeptimo. Anno ætatis octauo ingreſſus eſt monaſterium, in uicinia patriæ, cui Flauianę erat nomen. Ibi in ſacrarum Scripturarum doctrina, pietatis ac monaſticæ uitæ exercitijs inſtitutus eſt ad annũ uſque decimum. Inde cum annum ageret decimumoctauum, peregrè abijt Hieroſolyma, & in illa terræ ſanctæ loca, in quibus potiſsimam æui ſui partem tranſegit, multo quidem tempore cum illuſtris famæ Euthymio, in ipſius monaſterio uiuens: poſt ipſius uerò obitum hinc inde in ſolitudinibus Syriæ Palæſtinæ oberrans, monaſtica inſtituit collegia, ſanationum & miraculorum dono clarus. Natus autem annos ſeptuaginta, miſſus eſt legatus à pontifice Hieroſolymitano Elia, cum alijs quibuſdam, ad Imperatorem Anaſtaſium, cui ſe etiam ſtrenuè oppoſuit, cauſamque Hieroſolymitanam defendit contra Imperatorem. Tandẽ etiam eum eidem reconciliauit: & à ſeueritate ſentenriæ, quam in epiſcopum Eliam ſtatuerat, reduxit. Cumque illa tempeſtate paſsim turbæ eſſent in eccleſijs ob Chalcedonẽſem ſynodum, ipſe ab eorum parte fuit qui eam Synodum defenderũt: ac ipſe quoque multum ſtudij & laboris in eius defenſione poſuit etiam contra illum ipſum Imperatorem Anaſtaſiũ, atque in hac ſtatione decertauit cum multis uirtute & pietate inſignib. ad uitæ uſque terminum, quem ſortitus eſt anno nonageſimoquarto ætatis, qui fuit quart' Imperatoris Iuſtiniani. Huius geſta prolixè conſcripta ſunt à Simeone Metaphraſte in quinto tomo, qui ipſe è Cyrillo huius Sabæ diſcipulo ſua mutuatus uideri poteſt: ſiquidem ipſe Metaphraſtes Cyrillum Sabæ uitam conſcripſiſſe memorat.

DE MONACHIS AFRICANIS.

DE MONACHIS AEGYPTIIS.

ANaſtaſius, Alexander, Martinianus, Ioannes, Paregorius, presbyteri, & Maximinus diaconus, monachi ſunt: ad ipſos inſcripſit Cyrillus Alexandrinus fidei Nicenę expoſirionẽ. nec præterea ullo nomine cogniri, neq; cuius prouinciæ fuerint planum: uidentur tamen Aegypti alicubi fuiſſe monaſteriorum.

DE DIOSCORO HERMOpoleos *epiſcopo, eiusq; fratribus Longis.*

A`temporibus Imperatorũ Arcadij & Honorij fuerunt in partib. Aegypti, in Scethi, qnatuor monachi fratres, qui ob corporis proceritatẽ dicti ſunt Longi, Ammonius, Dioſcorus, Euſebius, & Euthymius: non tantũ celebres uita & doctrina, ut Sozomenus recitat lib. ſexto, cap. triceſimo, ſed eriam cęteris monaſterijs præfuerunt: ita ut Nicephorus narrat libro decimotertio, capite decimo. Et de Ammonio præ cæteris commemorat Sozomenus, quòd

is ad

is ad ſummum faſtigium monaſticæ Philoſophiæ peruenerit, quódque maximus fuerit ſtudiorum amator, & in primis diligens Eccleſiaſticorum ſcriptorum lector, Origenis præcipuè, & Didymi. Additque ueluti magnum quiddam: cum ad Eccleſiaſticam uocatus eſſet gubernationem, neque uerbis uel precibus ullis à ſe remouere poſſet, qui eum accerſitum uenerant, quòd ſibi auriculam amputarit, ut hoc modo facilius dimitteretur, cũ Canones mutilatis membris neminem ad miniſteria admittant. Verùm cum legati ne ſic quidem ipſum miſſum facturi eſſent, ſed ſponte uocationem ſequi nolentem, uel ui abrepturos dicerent (Canones enim iſtos rectius Iudæis obſeruandos: Eccleſiæ uerò non multum intereſſe, quo corpore ſit miniſter, modò doctrina & morum pietate ſit integer) ipſe uel linguam etiam ſibi exciſurum minatur, ni faceſſerent. Et hinc Ammonio nomen inditum, ut Parotes uocatus ſit. Qua in re non tam ſtolidè quàm impiè feciſſe uideri poteſt. Primùm quòd Deo uocanti non obtemperat: deinde quòd Eccleſiæ operam ſuam denegat, præſertim ſi, ut uериſimile eſt, doctrinæ & alijs donis Eccleſiæ gubernatori neceſſarijs ualuit: tertiò, quòd etiam in ſe ipſo factus eſt homicida, cum dicatur, Non occides. Dioſcorus autem, unus ex illis fratribus inuitus, & præter animi ſui ſententiam etiam ipſe (ut Nicephorus commemorat) Hermopoleos conſtitutus eſt epiſcopus à Theophilo Alexandrino: qui eorum fama motus, maximo illos in precio habebat, adeò ut reliquos Dioſcori fratres ad ſe uocatos, contubernales ſibi & domeſticos eſſe uoluerit. Iiſque etiam in cleri ordinem aſcriptis, eccleſiæ Alexandrinæ œconomiam demum commendauit. quo tamen munere breui tempore pòſt reſignato, in ſolita deſerti loca receſſerunt, quòd monaſticen uitę urbanæ præferrent, quodque Theophili conuerſatio parum ipſis probaretur. Quædam autem ſcripta etiam eos edidiſſe, apparet ex colloquio cũ Epiphanio, quod paulo pòſt recitabitur.

De horum doctrina unum hoc manifeſtum eſt. Cum uniuerſa propemodum monachorum caterua per totam Aegyptum, & ex illis præſertim imperitiores quique, homines idiotæ & minus literati, temeraria quadam perſuaſione crederet, Deum humanam & corpoream formam geſtare: idque ex ſiniſtro ſacræ Scripturæ intellectu, quæ ad humanæ mentis imbecillitatem ſeſe accommodans, tribuit Deo hominis membra: hi Longi fratres rectè hac in parte, pieque & iuxta ſincerum Scripturæ intellectum ſenſerunt: Deum nimirum eſſe ſpiritum, qui carnem & oſſa (ut ipſe Christus ait) non habeat, nec ad ideam humani corporis ſit metiendus: ſicut ex Sozomeni libro octauo, capite duodecimo: Nicephori libro & capite iam antè citato patet. Vbi de Theophilo diſertè narratur, quòd ex conuerſatione & familiaribus colloquijs ipſorum compertum habuerit, ipſos reprehendere, quotquot Deo humanam effigiem tribuerent.

Certaminis loco eſſe poteſt, quod ijdem commemorant authores, quemadmodum ſe ſtrenuè oppoſuerint Epiphanio Salaminis in Cypro epiſcopo, damnationem ſcriptorum Origenis urgenti in ſynodo Conſtantinopolitana. Et memoratu dignum eſt ipſorum cum eo colloquium cordatum, & infracti ac integri animi iudicium. Ad ipſum enim accedentes, cum interrogati reſpondiſſent ſe Longos eſſe: ſubiecerunt, cupere ſe ex ipſo cognoſcere, nunquid aliquando in ipſorum aut ſcripta aut ſectatores atque diſcipulos incidiſſet, & cum ijs de ſcriptis lectis contuliſſet? Epiphanio hoc negante, ſubmiſerunt ipſi: Quid ita igitur eos hæreſeos accuſas, quorum de ſcriptis ne ſententiam quidem ullam cognoueris, nedum redargueris? Tum ille, Quòd ita id audiuiſſet, reſpondit. Rurſum illi: At nos contrà fecimus: & ſcripta tua legimus, & cum diſcipulis tuis contulimus. cumque eſſent qui linguas ſuas acuerent: ut eum librum qui ἀγκυρωτὸ inſcriptionem habet, calumniarentur ut hæreticum, nos pietate moti, te ut patrem defendimus, ac tuas in reſpondendo partes egimus, ſcriptumque propugnauimus. Proinde indignè adeò facis, qui ea quæ ipſe non cognouiſti, indicta cauſa, tantum ex aliorum relationibus damnas: ac parum dignam gratiam refers ijs qui tuam cauſam egerunt aduerſum obtrectatores, & nunc quoque in rebus bonis & honeſtis tibi ſunt coniuncti. Sozomenus eodem libro, capite decimoquinto: & Nicephorus capite decimotertio. Et effecerunt ſanè, ut agnoſcens errorem Epiphanius, & modeſtius poſthac eos acciperet, & dimitteret.

Afflictiones autem ipſos exceperunt grauiſsimæ: idque illo ipſo authore Theophilo, qui paulo antè ſummus ipſorum uiſus fuerat eſſe patronus. Cauſa autem offenſionis hæc erat. Erat Theophilus homo auarus, qui tantum auro & argento inhiabat: & propterea uitam quæſtuoſam inſtituerat, ut quacunq; ratione poſſet, ſplendidæ

didas facultates corraderet. Hoc præſtantes illi uiri fratres indignũ ducebãt homine Eccleſiaſtico, & præſertim eo qui ut doctrina, ita & uitæ exemplo alijs præire debebat: ac eum ſui peccati admonebant fraternè, & dimiſsionem petebant. Theophilus autem animaduertens, ipſorum iudicio ſe condemnatum, excãduit animo: & uiciſsim ipſis omnis generis mala minatus, non quieuit donec animo ſuo indulgens, ſeſe probè eſſet ultus. Secum igitur conſilia agitans, quo nam modo ipſos aggrederetur, cum ſciret eos apud reliquos ſui ordinis homines uniuerſos reuerenter haberi, & ſumma pietate & obedientiæ fide obſeruari, & ipſos etiam per ſeſe præter paupertatem nihil poſsidere, præterq; pietatis ac ſapiẽtiæ ſtudia, cętera omnia haud magnifacere: excogitauit conſilium, quo pacto diſsidiũ inter illos excitaret, & pleraq; monachorũ collegia ab his fratribus abalienaret. fuitq; id huiuſmodi. Sciebat maximã monachorũ turbam, & præcipuè ſimpliciores, eosq; qui parum in literis eſſent instituti, eã in animis circumferre opinionem, ut crederent, Deũ habere corpus & humana membra: Longos uerò fratres diuerſum ſentire. Scriptis itaq; literis, ait: Monaſteria ſolitudinis Aegypti, accuſant Dioſcorum & fratres, hæreſeos: quòd Origenem ſequentes, nouum & blaſphemum dogma adferãt, aſſerentes Deum neq; os, oculos, manus, pedes aut cætera homini ſimilia membra habere, cum tamen diuerſum Scriptura affirmet. Ideoq́ue ijs fratribus, ut hæreticis, deinceps non eſſe parendũ, multo minus honore eſſe eos afficiendos. Et profectò non infeliciter ceſsit ipſi hoc ſuum conſiliũ. Primũ enim inter ipſos monachos natæ ſunt grauiſsimæ contentiones, ex contentionibus ortæ ſunt pugnæ & conflictus. Ipſe etiam Theophilus magna multitudine aſſumpta, ſed & militibus adhibitis, montem Nitriæ, ubi plurima erant monaſteria, occupat, monachorumq́ue turbas armis inſtruit aduerſus Dioſcorum & fratres eius, ipſorumque monaſterium igne iniecto incendit & uaſtat. Ipſi uerò in puteis deliteſcentes, quò ſe ut necem effugerent abdiderant, capitis periculum euaſere. Cumq́ue ab inſidijs uitæ ſuæ ſtruendis Theophilum, & aduerſam partem minimè ceſſaturos intelligerent, diſceſſerunt ex illis locis: & Hieroſolyma primùm, deinde Scythopolim ſe contulerunt, ob palmarum frequentiam, quibus monachi ad opera ſua uti ſolent: eosq; ſecuti ſunt uiri circiter octoginta. Theophilus autem ueritus, ne fortè Conſtantinopolim abirent, de iniurijs queſturi, mittit ſuo nomine qui illos tum apud Imperatorem, tum apud Chryſoſtomum accuſando præuenirent, & ipſorum actionibus impedimento eſſent. Quod ubi Ammonius cum fratribus comperit, mox ipſi quoque eò ſeſe recipiunt: quibus ſe ſocium addiderat Iſidorus, etiam ipſe de iniurijs ſibi ab eodem Theophilo illatis actionem inſtituturus aduerſus ipſum. & Conſtantinopolim ſanè ingreſsi, reuerenter accepti ſunt à Chryſoſtomo. qui etiam ſcriptis ad Theophilum literis, pro ipſis intercedit: ipſisq́ue ut rectè & piè de Deo ſentiẽtibus fidei teſtimoniũ perhibens petit, ut ſibi reconciliatos eſſe uelint, eisq; communionẽ reddere. Sin uero cauſam coram in iudicio examinandam arbitretur, mittat qui cognitioni ſuo nomine interſit. Sed & ipſa Imperatrix ſuam ipſis operã pollicita, benignè promiſit ſe curaturã, ut coacta ſynodo, quàm primũ de tota cauſa cognoſcatur, cum fortè ipſam uehiculo prętereuntem ex uia ſalutaſſent, & de iniurijs ſibi factis quędã expoſuiſſent. Et coacta quidem paulo pòſt eſt ſynodus. uerùm priuſquã ij qui uocati erãt conueniſſent omnes, & cauſa in dijudicationẽ eſſet propoſita, ſublati ſunt è uiuis Dioſcorus & Ammonius fratres. Et Dioſcorus quidẽ ante ſynodũ mortuus eſt Conſtantinopoli, & in tẽplo Mocij martyris ſepultus: Ammonius uerò in Quercu ſuburbio Chalcedonis, quò ipſe iam tum ualetudine nimis firma acceſſerat ad ſynodum, quæ ibi celebranda inſtituta erat: ut commemorãt illi ipſi authores, iiſdem libris, ſed cap. decimoſeptimo Sozomenus, Nicephorus autem capite decimoquinto. De peculiaribus uitæ exercitijs hoc de Ammonio habet Sozomenus libro ſexto, cap. 30. quòd à iuuentute ad extremum uſque uitę, prętер panem nihil, quod igne fuiſſet coctum, guſtarit.

ISIDORVS PELVSIOTA.

Iſidorum quendam monachum in Peluſio monte præfuiſſe, ſub Imperio poſterioris Theodoſij, refert Nicephorus libro decimoquarto, capite quinquageſimotertio: aitq́ue Chryſoſtomi olim fuiſſe diſcipulum. Cyrillo autem Alexandrinã eccleſiam poſt patruum Theophilũ gubernante, potiſsimùm fuiſſe celebrem, & maximè Epheſinæ primæ ſynodi tempore, ex epiſtolis eius ad Cyrillum ſcriptis colligitur: id quod Euagrius quoq; annotat libro primo, capite decimoquinto. Huius etiam Iſidori mentionem faciens, ab adoleſcentia in monaſticæ uitæ exercitijs & laboribus eum deſudaſſe, Nicephorus recitat. Certè eò uſque progreſſum,

ut eius

ut eius apud omnes paſsim maxima fuerit tam in dictis quàm factis authoritas & gloria: atque ita corpus laboribus maceratum habuiſſe, animam uerò pijs & ſalutaribus doctrinis imbutam, ut angelicam quaſi uitam degere uiſus fuerit, & reuera monaſtici inſtituti & contemplationi deditæ uitæ uiuum atque animatum fuerit exemplar & imago, ante Nicephorum etiam Euagrius commemorat, loco memorato.

Idem Euagrius multa eum & uaria ac utilia in omni genere ſcripſiſſe meminit, & præſertim ad Cyrillum etiam quędam.

Decem propè Epiſtolarum chiliades eum ſcripſiſſe omnis generis, expreſsè Nicephorus habet: in quibus Scripturã omnem clarè interpretetur, & omnes omniũ hominum mores inſtituat. Et genere dicẽdi ad docendum accommodato uſum, idem addit: præterea ipſa ſcripta oſtendere flagrantem ipſius ardorem erga pietatem & eccleſiam. Plurimùm enim eum inuehi in eos qui non ritè ſuis miniſterijs fungerentur, quocũque illud eſſet gradu, ſiue ſuperiori ſiue inferiori aliquo. Defendere etiam apertè Chryſoſtomum: & propterea ipſum Imperatorẽ Arcadiũ, Theophilum Alexandrinum epiſcopum, eiusq; & nepotem & ſucceſſorem Cyrillum, uehemeter in ſuis lucubrationibus perſtringere, eorumq; peruerſas aduerſus ſanctũ illum uirũ molitiones grauiter taxare. Et profectò eius rei exẽpla ſunt illa ipſa quæ ibi ponit epiſtolarum fragmenta ad Cyrillum, in quibus ut hominem turbulentum eum arguit, etiam ob ea quæ Epheſi egerat Cyrillus. Item aliud ad neſcio quem, de cauſa Chryſoſtomi, ubi nominatim ac diſertè, & quidem ualde acriter Theophilus reprehenditur. Sed & aliud etiam epiſtolæ fragmentum eiuſdem Iſidori ad Ophelium grammaticum, de ſtylo & phraſi Chryſoſtomi: quam etiam Libanij ſophiſtæ authoritate miris laudibus uehit. Atq; hoc ipſum ad Ophelium fragmentum teſtatur, etiam Plutarchi & Platonis ſcripta ab iſto Iſidoro lecta. Iſidori Peluſiotæ centum & triginta epiſtolas gręcas extare Romę in Vaticano, item Schedas & hiſtorias diuerſas, Geſneri Bibliotheca narrat.

CYRVS.

Fuit hic Cyrus genere Alexandrinus, artis profeſsiõe medicus, & ex philoſopho factus eſt monachus, uir dicendi peritus, tempore Gennadij, ut ipſe narrat. Aduerſus Neſtorium prius eleganter & fortiter ſcripſerat: poſtea autẽ Timotheanum dogma fouere cœpit, dum in Neſtorio refutando ſyllogiſmis magis quàm Scripturis uteretur. Demum & animi dubium, ſuſpendiſſe ſuum aſſenſum à decretis Chalcedonenſis concilij, nec acquieuiſſe, ut filius Dei poſt incarnationem duabus conſtare naturis dicatur, in ſuo catalogo Gennadius refert. Trithemius tribuit ei hæc ſcripta: Aduerſus Neſtorem librum unũ. Aduerſum hæreticos librũ unum. Et claruiſſe circiter annum Domini quadringẽteſimum quadrageſimum. Leonis certè & Zenonis temporibus uixiſſe eum, inde conſtat.

LEPORIVS.

Proſper in Chronicis, ſub annnm qnadringenteſimum triceſimnm ſecundũ, nominat quendam Agricolam Pelagianum, Seueriani Pelagiani filiũ, qui eccleſias Baſternię apud Britannos corruperit ſuo dogmate: & propterea à papa Celeſtino eò miſſum Germanum Antiſiodorenſem epiſcopum, qui profligatis hæreticis, Britannos in uiam reduceret. Hunc ipſum Agricolam Balæus etiam Leporium uocat, & in Britannia genitum ex Seuero Sulpirio Aquitano & matre Britanna, ac fuiſſe presbyterum & monachum Apoſtolici ordinis in magno illo Bannochorenſi collegio, quique prauo dogmate totius regionis Eccleſias ſubuerterit, narrat in prima Centuria, in Leporio: idque, ut apparet, ex Ranulpho, & Matthęo Vueſtmonaſterienſi. Certè Leporium monaſticæ profeſsionis hominem, & in eccleſiæ miniſterio presbyterum, infectum errore Pelagiani dogmatis, non quidem in Britannijs, ſed in Gallijs, tanquam unum ex primarijs diſcipulis Pelagij, illud ipſum dogma adſeruiſſe, & docendo propagaſſe, ex Caſsiani libro primo de incarnatione Domini certiſsimum eſt. Nec minus ex eodem loco & hoc certiſsimum eſt, admonitum ab eo errore conuerſum, & publico ſcripto reuocaſſe, ac ſinceram fidei ſuæ confeſsionem edidiſſe: idque in Africa tum exiſtentem; ubi ipſum egiſſe memorat etiam illo tempore Caſſianus, cum ipſe ſcriberet eam de incarnatione Domini contra Neſtorij blaſphemias confutationem. unde & nos ipſi locum eſſe uoluimus inter Africanos doctores: quandoquidem & Adon in Imperatore Theodoſio, ipſum à diuo Auguſtino emendatum narrat.

¶ Balæus tribuit ei hæc ſcripta.

Erroris ſui palinodiam liber unus: ſcriptũ nimirum illud, cuius etiam Caſsianus meminit.

De incarnatione Domini, lib. 1.

De naturis in Chriſto, lib. 1.

Quo-

Quoniam uerò Caſsianus & bonam partem renouationis ipſius, & pręterea eius cõfeſsionem integram recitat, libet eam adſcribere. Leporius enim tunc monachus, modò presbyter, qui ex Pelagij (ut ſuprà diximus) inſtitutione, uel potius prauitate deſcendens, apud Gallias adſertor prædictæ hęreſeos, aut inter primos, aut inter maximos, fuit à nobis admonitus, à Deo emẽdatus: ita malè conceptã perſuaſionẽ magnificè condemnauit, ut non minus penè admiranda ſit correctio illius, quàm illæſa multorum fides. Quia primum eſt, errorẽ penitùs non incurrere: ſecundum, bene repudiare. Is ergo in ſe reuerſus, non ſolùm in Africa, ubi tunc erat, atq; nunc eſt, tam errorem ſuũ cum dolore, quàm ſine pudore cõfeſſus eſt: ſed etiam ad omnes adeò Galliæ ciuitates, flebiles confeſsionis ac planctus ſui literas dedit: ſcilicet ut ubi deuiatio eius prius cognita erat, illic etiam emendatio noſceretur: & qui teſtes erroris antea fuerũt, ijdem poſtea correctionis eſſent. Ex cuius confeſſione, uel potius deploratione, nonnulla inſerenda exiſtimauimus, duplici ex cauſa: ut correctio eorum & nobis teſtimonio, & his qui nutant exemplo eſſet: quotumq; errorẽ ſequi non erubuiſſent, eorũ emendationem ſequi non erubeſcerent: ac ſicut ſimili ægritudine infirmarentur, ita ſimili remedio ſanarentur. Is ergo agnita opinionis ſuæ peruerſitate, & inſpecta fidei luce, ſcribẽs ad epiſcopos Gallicanos, ita exorſus eſt: Quid in me primũ, ô Domini mei uenerandi, & beatiſsimi ſacerdotes, accuſem, neſcio: & quid in me primùm excuſem, non inuenio. Sic imperitia & ſuperbia, ſic ſtulta ſimplicitas cum perſuaſione noxia, ſic feruor cũ intemperantia, ſic (ut uerius dicã) cum ſui diminutione debilis fides, ſimul in me omnia recepta uiguerunt, & ut tot & tantis ſimul ſit & obediſſe confuſio, & hæc eadem ab animo potuiſſe cedere mihi ſtupenda gratulatio. Et poſt pauca ſubiũgit: Sic ergo minimè percipientes hanc potentiam Dei, ſenſu noſtro & propria ratione ſapientes, quaſi in inferiora ſe Deus agere uideatur, ita hominem cum Domino natum eſſe dicamus: & ſeorſum quæ Dei ſunt, ſoli Deo demus: & ſeorſum quæ ſunt hominis, ſoli homini reputemus: quartam manifeſtiſsimè introducimus in Trinitate perſonam, & de uno filio Dei non unum, ſed facere incipiamus duos Chriſtos, quòd à nobis iam ipſe Dominus & Deus Chriſtus auertat. Ergo confitemur Dominũ ac Deum noſtrum Ieſum Chriſtũ, unicum filium Dei, qui ſibi ante ſecula natus ex patre eſt, nobis à tempore de Spiritu ſancto, & Maria ſemper uirgine, factum hominem, Deum natum. Et confitentes utràq; ſubſtantiam carnis ac uerbi, unum eundẽq; Deum & hominem inſeparabilem, ſemper pia fidei credulitate ſuſcepimus: & ex tempore ſuſceptę carnis, ſic omnia dicimus quę erant Dei, tranſiſſe in hominem, ut omnia quæ erant hominis, in Deum uenirent. Et hac intelligentia uerbum factum ſit caro, nõ ut conuerſione aut mutabilitate aliqua cœperit eſſe quod non erat: ſed ut potentia diuinæ diſpenſationis uerbũ patris nunquam à patre diſcedens, homo propriè fieri dignaretur: incarnatusq; ſit unigenitus ſecreto illo myſterio, quo ipſe nouit. Noſtrũ namq; eſt credere, illius noſſe. Ac ſic ipſe Deus uerbum, totum ſuſcipiẽs quod eſt hominis, homo ſit: & adſumptus homo totum accipiendo quod Deus eſt, aliud quàm Deus eſſe nõ poſsit. Non tamen quia incarnatus dicitur, & immixtus, diminutio eius eſt accipienda ſubſtantiæ: nouit enim Deus ſine ſui corruptione miſceri, & tamen in ueritate miſceri: nouit in ſe ita ſuſcipere, ut nihil ei creſcat augmenti: ſicut ſeipſum totum nouit infundere, ut nihil accidat detrimenti. Non ergo ad intelligentiam imbecillitatis noſtræ ſecundum experimentorum uiſibilia documenta facientes coniecturam, de æqualibus ſe in inuicem ingredientibus creaturis, putemus Deum hominemq; commixtum, & tali confuſione carnis & uerbi quaſi aliquod corpus effectũ. Abſit ita credere, ut conflatili quodã modò genere duas naturas in unam redactã arbitremur eſſe ſubſtantiã: huiuſmodi enim cõmixtio, partis utriuſq; corruptio eſt. Deus enim, qui captabilis, nõ capax eſt: penetrãs, non penetrabilis: implens, non implebilis: qui ubiq; ſimul totus eſt, & ubiq; diffuſus eſt, per infuſionem potentiæ ſuæ miſericorditer naturę eſt mixtus humanę. Et poſt pauca: Naſcitur ergo nobis propriè de Spiritu ſancto, & Maria ſemper uirgine, Deus homo, Ieſus Chriſtus filius Dei. Ac ſic in alterutrũ unum ſit uerbum & caro, ut manente in ſua perfectione naturaliter utraq; ſubſtantia, ſine ſui præiudicio, & humanitati humana participent: nec alter Deus, alter homo: ſed idem ipſe Deus qui & homo, & uiciſſim homo qui & Deus, IESVS Chriſtus unus Dei filius nuncupetur, & uerè ſit: & ideo id agendum nobis ſemper eſt, & credendum, ut Dominum noſtrum Ieſum Chriſtũ filium Dei, Deum uerum, quem cum patre ſemper, & æqualem patri ante ſecula confitemur, eundem à tempore ſuſceptæ carnis factum Deum hominem non negemus: nec quaſi per gradus & tempora proficientem in Deum, alterius ſtatus fuiſſe ante reſurrectionem credamus, alterius poſt reſurrectionem, ſed eiuſdem plenitudinis atq; uirtutis. Et item paulo pòſt: Sed quia uerbum Deus

in hominem, dignanter hominē ſuſcipiēdo, deſcendit,& per ſuſceptionem Dei homo aſcendit in uerbum, totus Deus uerbum factus eſt totus homo. Non enim Deus pater homo factus eſt, nec Spiritus ſanctus, ſed unigenitus patris: ideoq; una perſona accipienda eſt carnis & uerbi, ut fideliter ſine aliqua dubitatione credamus unum eundem Dei filium, inſeparabilem, ſemper geminæ ſubſtantiæ, etiam Gigantem nominatum in diebus carnis ſuæ, & uerè ſemper omnia geſſiſſe quę ſunt hominis, & uerè ſemper poſſediſſe quæ Dei ſunt. Quoniam & ſic crucifixus eſt infirmitate, ſed uiuit ex uirtute Dei. Hanc ergo eius confeſsionem, id eſt Catholicorum omnium fidem, & omnes Africani epiſcopi, unde ſcribebat, & omnes Gallicani, ad quos ſcribebat, comprobauerunt.

THALASSIVS.

Thalaſsij Libyis & Africani monachi nomine, ut Geſnerus in Bibliotheca ſua eum nominat, extant Hecatontades quatuor, de amore, cōtinentia & gubernatione animi, ad Paulum presbyterum græcè & latinè. Non eſt autem hic Thalaſsius, uir ille ſenatorius Conſtantinopolitanus, qui poſtea Cæſarenſibus Cappadocum datus eſt epiſcopus: ut perperam in Orthodoxographis, de uitis authorum iſtius operis, in huius uita annotatum eſt: id quod facile deprehendet, qui leget ea quæ de illo ex Eccleſiaſticis ſcriptoribus ſuo loco retulimus.

Sunt autem Hecatontades illæ aliud nihil, quàm ſelectiores quædam, utiles & diuinæ ſententiæ de Deo, diuinitatis perſonis, Chriſto, & alijs piæ doctrinæ articulis, maximè uerò de moribus: quarum tamen aliæ alijs ſunt commodiores, ut ex ſequentiū breui narratione patebit.

Thalaſsij dogmatica.

¶ In ſacra Scriptura dicit cōtineri mādata, placita, minas & promiſsiones: libro de Charitate, Hecatōtade ſecunda. Ac eam ab affectionibus, legentes & obſeruantes liberare: libro eodem, Hecatontade quarta.

Deum ſentit eſſe ſempiternum, immenſum & indefinitū: & ſempiterna bona, immenſa & ineffabilia ijs qui ſe audierint promiſiſſe: libro de Charitate, Hecatōtade 4. Ac ſecundum eſſentiam nobis eſſe incognitum, & ſecundum maieſtatem immenſum: libro eodem, Hecatontade prima.

De trinitate multa docet, libro de Charitate Hecatontade 2 & 4. & rectè ſentit, unam Deitatis eſſentiā, & tamen tres hypoſtaſes eſſe, quæ proprietatibus (ut ſunt, paternitas, filiatio, & proceſsio) diſtinguantur.

De filio Dei & Domino noſtro Ieſu Chriſto, rectè dicit, quòd uerbū ꝓpter miſericordiā caro factū ſit, abſq; ſui cōuerſione, neq; quod erat tranſmutauerit, neq; quod factū alterauerit: libro de charitate, Hecatonde 2. Item quòd ex duab. naturis unus ſit Chriſt⁹: ibidē. Et quòd anima & corpore & Deitate nobis apparuerit, ut animā & corp⁹ ex morte redimeret: Hecatōtade 4. Et homines angelis aſſociarentur, Hecatontade 1.

De creatione dicit, Deū non tantū omnibus creaturis ſuum eſſe dediſſe, ſed etiam omnia ſua prudentia ſimul colligaſſe: lib. 1. de charitate, Hecatontade 1.

De homine ante cōuerſionē ſentit, Chriſtū omnib. prębere lumen, ſed inobedientes à ſe ipſis excęcari: de charitate, Hecatontade quarta.

De peccato ſentit, quòd primi parentes, eius propter negligentiam ſint autores: libro de charitate, Hecatontade 4.

Chriſtum ſua obedientia & morte nobis ſalutem comparaſſe, docet libro eodem, Hecatontade quarta.

De fide dicit, Chriſtū per eam nos uiuificare: libro eodem, Hecatontade quarta. Item, fidem eſſe fontem charitatis, ac ultra omnem philoſophiam. ibidem.

Nouam obedientiam ſentit eſſe Dei opus, operantis in renatis: libro eodem, Hecatontade 2. Ac mentem continentis, tēplum Spiritus ſancti: guloſi uerò, coruorū eſſe domicilium: libro eodem, Hecatontade tertia.

Orationem non ad creaturas, ſed Chriſtū ipſum dirigendam eſſe, docet ſuo exemplo, Hecatontade 3. inquiens: Domine omnium Chriſte, libera nos ex omnibus pernicioſis affectibus, & cogitationibus, quę ex ipſis oriuntur. Item, Sic homo factus es, ita ſalua nos oēs: reſuſcita animas, & ſalua corpora.

Pœnitentiam hic agendam eſſe, ſi nō uelimus in æternam pœnam incidere, docet libro eodem, Hecatontade 2.

Impios & excæcatos, dum uapulant, & cruce affliguntur, non ſentire, nec Dei uolūtatem agnoſcere, docet libro eodem, Hecatontade ſecunda. Ac crucem uirgā ſpiritualem appellat, Hecatontade 4.

Impios in reſurrectione à breui morte in longam tranſituros, indicat libro eodem, Hecatontade 4.

De neuis & opinionibus eius.

¶ Libero arbitrio uidetur interdum nimium tribuere, cum dicit de non renatis, poteſtatem ad utrumlibet declinandi datam eſſe: ac mentis proprium eſſe, in Deo ſemper uerſari, & cogitare de ipſo, deq; prouidentia ac terribilibus ipſius iudicijs: libro de charitate, Hecatontade 4.

Videtur ſalutem operibus etiam aſcribere, cum inquit: Vis ſalutem aſſequi, renūcia uoluptatibus, amplectere charitatem ac cōtinentiam, unà cum precū aſsiduitate. libro eodem,

eodem, Hecatontade prima. Tale & illud eſt quod dicit, Accepimus poteſtatem filios Dei fieri: ſed non erimus, niſi affectiones exuerimus. libro eodem, Hecatontade 2.

Electicijs operibus nimium tribuit. labores enim monaſticos, quales ſunt ieiunium, uigiliæ, patientia & longanimitas, puram conſcientiam facere, nugatur libro eodem, Hecatontade tertia. & per ſuſtinentiam malorum & luctuum peccata remitti, delirat Hecatontade 2.

CHEREMON, NESTEROS, IOSEPH.

Hi tres anachoretę fuerũt ſolitudinis Ægypti ad mare, homines eruditi: ueluti doctiſsimæ ipſorum de rebus grauibus in pietatis doctrina diſputationes oſtendũt, quas ſub ipſorum nominibus recitat Caſsianus ſeptem collationibus: Cheremoni tribuens collationem undecimã de perfectione, qua tractatur de dilectione & eius gradib⁹: duodecimam de caſtitate: tredecimam de protectione Dei, quo titulo locus de libero arbitrio exponitur: quam tamen expoſitionẽ ut erroneam & Pelagianum quiddam reſipientem impugnat Proſper, ut ſuo loco dictum. Neſteroti diſputationem de ſpiritali ſcientia, & de diuinis chariſmatibus, collatione decimaquarta & decimaquinta. At uerò Ioſepho, collationem 16. de amicitia, & decimamſeptimam de definiendo uel nõ definiẽdo aſcribit. Sub quorum titulotum definiẽdi & nõ definiendi inuolucris, uidetur doctrina tradi prudentiæ, quando deceat certò de rebus pronũciare, quando minus: item de uotorum obligatione Facit autem hunc Ioſephum præ omnibus alijs Caſſianus uirum eruditum, non modò Aegyptiacæ, ſed & Grçcæ linguę, ita ut non opus ei fuerit per interpretem eis loqui, ut reliquis, ſed potuerit per ſeſe elegantiſsimè de rebus diſſerere. Addit & hoc, quòd ex clara familia fuerit natus, & fuerit ciuis primari⁹ urbis Aegyptiacæ Thymius: capite primo decimæſextæ collationis.

PYAMON.

Anachoretarum iuxta Diolcos, unum ex ſeptem Nili oſtijs, abbas & paſtor fuit: ut narrat Caſsianus capite primo, collatione decimaoctaua, qua ipſe diſſerit de monachorum generibus.

EREMITAE ET MOnachi Europæi.

MARCVS EREMITA.

Marci, quem Eremitam pleriq; dicũt, mentio eſt apud Nicephorum aliquoties. Libro decimoquarto, capite quinquageſimotertio, eum inter illos numerat, qui Theodoſij temporibus præclari in aſcetica extitêre, & quorũ doctrina factis quoq; conſona fuit, quiq; in utraq; philoſophia uſi fuerint præceptore Chryſoſtomo: quorũ etiam in poeſi non parua fuerit gloria. Capite ſequenti, in monaſtica eum prius uerſatum ait: quo indicare uelle uidetur, relicto ſtatu monaſtico receſſus Eremi ingreſſum: quod fuit tum uſitatum ualde. Vbi autem locorum uixerit, non indicatur quidem: ſed uidetur tamẽ circa Cõſtantinopolim alicubi etiam ipſe egiſſe, ut & Nilus eius condiſcipulus.

Multa poſt ſe eum reliquiſſe ſcripta, idem meminit: & ſuis tempotibus extitiſſe libros octo, uniuerſalium affectionum numerum æquantes: item alios trigintaduos, in quibus uias totius aſceticæ uitæ omnes proſequatur, ad quæ loca ſecedendum, & quomodo ad uoluntatem Dei greſſus dirigendi ſint, &c.

Marci Eremitę nomine hodie extãt Gnomæ græcæ & latinæ, de lege ſpirituali, item de ijs qui ſe putant iuſtificari ex operibus: in quibus ſententijs multa ualde piè, omnia certè eleganter & doctè dicuntur. Sed hoc tamen nõ diſsimulandum, quòd interdum minus aptè Scripturas citat. Titulus huius ſcripti eſt, τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν ἀσκητοῦ καὶ ἀναχωρητοῦ μάρκου κεφάλαια, περὶ νόμου πνευματικοῦ: id eſt, Sancti patris noſtri Marci eremitæ capitula, de lege ſpirituali. Omnia autem Aphoriſmis diſtincta ſunt.

Marci Eremitæ dogmatica.

¶ In lectione ſacræ Scripturæ, myſteriorũ rationem habendam eſſe monet, cum omnia ad noſtram doctrinam ſint pręſcripta: libro primo de lege ſpirituali.

Deum nullam cogitationem latêre: ibidem. Eumq; Dominum noſtrum dici, tum ſecundum eſſentiam, tum ſecundum gubernationem: lib. 2. de lege ſpirituali.

Spiritum ſanctum ſolis inſtar ſuper baptizatos perfectè effuſum eſſe, & in ſingulis quemadmodum ſibi uideatur operari, docet lib. 2. de lege ſpirituali.

Deum nos homines, cum non eſſemus, feciſſe, & condidiſſe: libro ſecundo de lege ſpirituali.

Diabolum uiolento incurſu tentare, & peccandi principium commonſtrare, docet libro ſecundo de lege ſpirituali. Ac eundem delicta extenuare, ut ad maiora homines adducat: libro primo de lege ſpirituali.

Peccatũ ignẽ ardentem appellat: ac alium apertè, alium occultè peccare dicit. Fonteſ etiã peccatorum oſtẽdit eſſe cor, cogitationes, cupiditatem glorię, uoluptatem, auariciã, diabolum: libro 1. de lege ſpirituali.

Viribus liberi arbitrij nihil uidetur attribuere, dum omnis uirtutis initium & autorem Deum facit, ac ab eo omne bonum peculiariter procedere dicit: lib. 1.

Legem internam & externam perfectiſsimamq́; requirere obedientiam, docet libro utroq; de lege ſpirituali. Item, neminem legem implere, præter Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum: lib. 1.

Summam legis eſſe charitatem erga Deū & proximum: lib. 2. Et aliam eſſe particularem, aliam generalem: ibidem.

Chriſtum ſua cruce & ſanguine, nos peccato mortuos, mercatum eſſe: lib. 2.

Iuſticiam noſtram eſſe perfectionem legis, in cruce Chriſti abſconditam: item eſſe gratiam, & non meritum operum: libro primo.

Applicationem aūt iuſticiæ fieri per uerbum & fidem, indicat lib. 2.

Et damnat eos qui ex operibus iuſtificationem coram Deo, & regnum cœlorum ut mercedem operum ſuorum ſe cōſecuturos ſomniabant: libro ſecūdo de lege ſpirituali.

Fidem cognitionem ueritatis eſſe, definit libro 1. & aliam alia firmiorem inueniri, aſſerit libro ſecundo.

Bonorum operum autorem Deum facit, iuxta illud, Sine me nihil poteſtis facere: libro primo. Ac ea tantum Deo placere, quæ in Chriſto Ieſu ac Spiritu ſancto fiant: ibidē. Et à renatis bona opera fieri debere, nō propter retributionem, ſed propter cuſtodiam conceſſæ puritatis & mundiciei: lib. 2.

Doctrinam de oratione, in utroque libro mediocriter tractat. Solum enim Deum inuocādum eſſe, & ſpiritualia bona ſeu regnū cœlorum præcipuè expetenda: & non tantū pro ſe, ſed etiam pro alijs orandum docet. Ac eleganter dicit: eum qui pro hominibus iniuriam inferentibus precatur, maledicere dæmonibus. Attribuit etiam orationi ſuos effectus, quòd impetret neceſſaria, uincat tentationes, excludat omnium malorum impetum, conſeruet à Deo antea data. Eiq́; uoluptatē & prauas cogitationes maximè repugnare aſſerit.

In baptiſmo, baptiſatis arcana quadam & myſtica ratione gratiam dari: lib. 2.

De pœnitentia dicit, Deum non largiri ueniam reſipiſcere nolenti: libro ſecundo de lege ſpirituali. & talibus iudicium inclemens & immiſericors prædicit: lib. 1.

A' pœnitentiam agente alienum eſſe, animo elato ſuperbire: & ſine corde contrito impoſsibile eſſe liberari à malicijs & uicijs. libro ſecundo.

Chriſtum ſibi ſeruientibus, libertatē gratuitò largiri, indicat lib. 2.

Crucem interdum indiuiduum comitem eſſe, & pœnam peccatorum: interdum uerò probam piorum, lib. 1. In ea precationē & patientiam adhibendam, & conſolationes de Dei uoluntate, præſentia & liberatione, monēt paſsim lib. 2.

Næui.

Incommoda eſt ſententia, ſi de non renatis intelligatur, qua aſſerit, ſitū in nobis eſſe, pro uitili bonum facere, aut non facere: libro 1. de lege ſpirituali.

Præceptum quòd bonis renunciandum ſit, generale eſſe, & ad oēs uult ptinere: lib. 2.

Interdum de iuſtificatione minus cantè, & quidē contra ſeipſum loquitur, dum non ſoli fidei, ſed etiam operibus & ſermonibus iuſtificationem aſcribit: lib. 2.

Contritionē cordis aſcribit temperantiæ ſomni, cibi, & corporalis licentiæ: lib. 2.

STVDIVS & GRATISSIMVS.

Sub Gennadio Conſtantinopolitanæ eccleſiæ paſtore, aliquo nomine in ea ipſa eccleſia celebres fuere Srudius quidā, & Gratiſsimus, authore Theodoro Lectore libro 1. Collectaneorum: quòd ille templum Iohanni præcurſori erexit, & monachos in illud induxit, ex domicilio eorum qui ἀκοίμητοι dicuntur. huius etiam Nicephorus meminit lib. decimoquinto, cap. uiceſimotertio. Hic uerò Gratiſsim' nactus templū S. Cyriani, inſtituerit collegium monaſticū, in quo ipſe & habitum monachi induerit, & ſimul etiam præpoſiti munus obiuerit.

MOYSES.

In deſerto Scythiæ Moyſen fuiſſe abbatē, ex prima collatione Caſsiani cum eodem; patet capite primo, & reliquis. Tradidit aūt Caſsiano & ſuo Comiti, anxiè id petentib', perfectionis doctrinam, quam conſtituit in profeſsione monaſtices, cuius facit duplicē finem: ultimum, quem finem appellat & regnum Dei, ac uitam æternam eſſe dicit: medium, quem modò ſcopum, modò deſtinationem nominat, hoc eſt uiam ſeu rationē, quam ſequendo perueniatur ad illum ultimum finem. eum autem eſſe dicit cordis puritatem, ſine qua impoſsibile ſit quenquam ad illū finē ultimū peruenire, planè philoſophico more, beneficiorum Chriſti & fidei iuſtificantis prorſus ignarus.

PAPHNVTIVS.

Paphnutius fuit eiuſdem deſerti pater, & quidem reliquorum eremitarum paſtor, ut ex primo capite tertiæ collationis Caſsiani liquet. Hic primùm in ſchola cœnobij ab adoleſcentia ſua fuerat inſtitutus. Pro iſtius autem iam tum ſeculi ſuperſtitione ad perfectionem adſpirans, relicto iſto uitæ genere uiuendi, in ſolitudinem ſeceſſerat, in qua ad extremam uſq; ætatem perdurauit: atq; hinc inditum cognomen Bubali, propterea

quòd

quòd perrarò cęteris in ſolitudine fratribus ſui uidendi copiá fecerit, præterquàm cum pro more ad res diuinas cõgredi fuit neceſſe. Ex quo ramé congreſſu nunquá rantũ ſibi téperauit, etiá nonagenarius, ur uacuus ad cellá ſuá reuerteretur, quin umulá aquę cuius per totá hebdomadam uſum haberet, ſuis humeris ſecum portaret. Ab hoc doctriná accipit Caſsianus de rtibus uocationũ & abrenũciationũ generib⁹, ur docet tertia illa collario hac diſtinctione· Ptimá dicit eſſe ex Deo: quories inſpirario quædá immiſſa in cor noſtrũ, nonnunquá etiam dormientes nos ad deſideriũ uitæ æternæ ac ſalutis exuſcitat, Deũq; ſequi, eiusq; inhærere præceptis compunctione ſaluberrima cohortatur. Secundam ex hominibus, quando uel exemplis quorundá ſanctorũ, uel moniris inſtigati, ad deſiderium ſalutis accendimur. Tertiá ex neceſsitate: cum nos diuitijs mũdi huius, uel uoluptatibus obligati, ingruẽtibus repenrè rentationibus, quæ uel mortis pericula cõminantur, uel amiſsione bonorum ac proſcriptione percutinnt. capire 4. eius Collarionis.

Ira & triplicem abrenunciationis diſtinctionem facit ex dicto: Exi de terra & de cognarione tua, & de patris tui domo. 1. Qua corporaliter uniuerſas diuitias mundi facultatesq; contemnimus. 2. Qua mores ac uitia affectusq; priſtinos animi carnisq; reſpuimus. 3. Qua mentem noſtram de pręſentibus uniuerſis ac uiſibilib. euocátes, futura tantúmodo contemplamur, & ea quæ ſunr inuiſibilia cõcupiſcimus. cap. 6. ibidé.

DANIEL.

Ex eodé ſodalitio Daniel fuit, & ob ſingularem uirturé à Paphnutio in miniſterij eccleſiæ eremitarũ ſocietaré aſcitus, diaconus primùm, mox & presbyrer ab ipſo creatus, & ut ſibi in miniſterij ſuccederet gubernatione poſt obitũ electus eſt: uerùm præmatura morte intercept⁹ ante Paphnutij obitũ, electionis iſtius dignitaté alreri ceſsit. teſtatur 1. cap. 4. Collationis. Hic doctriná de pugna carnis & ſpiritus Caſsiano & ſuo collegæ copioſe explicat, in eadem Collatione.

SERAPION.

Serapion, unus ex antiquiſsimis eius deſerti eremitis, de origine & cauſis uiriotũ diſputat, quinta apud Caſsianum collatione. Errore Anthropomorphirarũ ita deſipiebat quadá non malicia, ſed ſimplicirare, ut neq; à Paphnutio illo ſuo paſtore in rectam uiam reduci poſſet: & quia antiquirare profeſsionis iſtius ſolitariæ cæteros anteibat, & præterea etiá pietate præſtabat, multia eius obfuit authoritas, ut eundé erroré etiá ipſi pertinacius retinerét. Cùm aũt aliquando quẽdam Photinũ diaconũ ex Cappadociæ partibus illò inuiſendi iſtius loci heremitas ſtudio profectũ, diſputantem audiuiſſet, ualde grauiter & doctè ex ſacris Scripturis & totius Orientalis eccleſiæ conſenſu, de imagine illa Dei & ſimilitudine, ad quam Geneſ. 1. homo conditus ſcribitur: motus eius aſſertionibus, reliquit ſuam de corporali Dei forma opinionem phantaſticam, & acquieuit in ſententia Photini, qua ille docebar incõprehenſibilem diuinæ Maieſtatis & immẽſam ſublimitaté, nulla humanæ formæ atq; corporeæ compoſitione & ſimilitudine circũſcribi poſſe, ut quæ ſit natura incorporea, incõpoſita & ſimplex. Verùm cũ paulo pòſt in gratiarum actioné exurrexiſſet, ſenſit inrer precandũ ex corde ſuo elabi atq; euaneſcere eá quam oratutus Anrhropomorphin imaginé ſibi proponere cõſueuerat. Conſternatus igitur méte, prorupit in amariſsimos fletus: inſuper & humi procidens, hanc maximo eiulatu lamentabilem edidit uocem: Heu me miſetum, tuletũt à me Deum meũ, & quem nunc teneam non habeo, uel quem adoré aut interpellé iam neſcio, &c. Recitatur 3. cap. decimæ Collationis in Caſsiano. De hoc ipſo Serapione narrat etiá Iſaac, & ipſe unus ex iſta eremirarũ cõgregatione, qd fuerir uir ſimpliciſsimus, qui de ſubſtanria & natura diuinitatis nunquá penitus fuerit etudirus, ſed & tuſticitatis uitio & antiqui erroris conſuetudine deceptus ſit: capite quinto eiuſdem Collationis.

SERENVS.

Serenum à continentiæ & caſtitatis dono, ultrà quàm credi propemodum fas eſt, commendat Caſsianus: quem & ipſum inter abbates numerat. atq; ut commendationi ſuæ fidem faciat, annectit fabulam uerius quàm hiſtotiam, commemorás quo'ná pacto donum caſtitatis ipſi contigetit: uidelicer ob aſsiduitatem precum, quibus interpellare apud Deum pro iſta uirtute obtinéda nunquá ceſſarit, nocturna aliquando uiſione angelum quendam aperta ſibi aluo, ignitam carnis portiunculam uiſceribus euulſam, quam ſtrumam ipſe appellat, exemiſſe: atq; inde factum, ut deinceps ne minimas quidé titillationes carnis ſenſerit. Hic Caſsiano occaſionem præbente, de animæ motibus diſputar: item de malignis ſpiriribus, eorumq; lapſu, malicia, poteſtare & differentijs. Collatione ſeptima & octaua.

ISAAC.

Iſaac Scythici deſerti fuiſſe incolam, ex pręfatione undecimę Collationis colligi poteſt. Locum hic de oratione prolixè tractás explicat. Eius nonnullas ſpecies enumerás, & de efficacia quędam eius moneus, orationem etiam Dominicam exponit: collationibus duabus, nona & decima.

CATALOGVS MONACHOrum & archimandritarum, qui damnationi Eutychis factæ Conſtantinopoli per Synodum ſubſcripſerunt.

Andreas presbyter & archimandrita, per ſuum presbyterum Timotheū ſubſcripſit.

Petrus presbyter & archimandrira, monaſterij B. Thalaſsij, ſubſcripſit per Theodorū monachum.

Iob presbyter & archimandrita, ſubſcripſit per ſuum diaconum Andream.

Antiochenus presbyter & præfectus ſeu atchimandrita monaſterij B. Theotecni, ſubſcripſit ipſe.

Theodorus monachus & archimandrita ſubſcripſit.

Theodorus presbyter & archimandrita monaſterij Aegyptiorum, ſubſcripſit in Eutychia depoſitionem.

Pientius presbyter & archimandrita baſilicæ Paruulorum, ſubſcripſit & ipſe.

Flauianus archimandrita monaſterij S. Hermilij, ſubſcripſit depoſitioni Eutychis.

Euſebius presbyter & archimandrita monaſterij Heliæ ſubſcripſit.

Euſebius presbyter & archimandrita monaſterij S. Eulogij, ſubſcripſit per Theodulum diaconum ſuum.

Tryphon archimandrita ſubſcripſit.

Iacobus diaconus & archimandrita ſacrorum, ſubſcripſit per Zotum monachum ſuum.

Elpidiua presbyter & archimandrita ſubſcripſit.

Paulus presbyter & archimandrita Etyhij, ſubſcripſit.

Carolus presbyter & atchimandrita ſubſcripſit

Aſterius presbyter & archimandrita monaſterij B. Laurentij ſubſcripſit. Viderur huic notarij cōmiſſum fuiſſe officium in iſta ſynodo. nam quidam hoc nomine celebratur.

Callinicus monachus & archimandrita monaſterij Theodoti ſubſcripſit.

Germanus presbyter & archimādrita per Glycerium diaconum ſubſcripſit.

Marcellua presbyter & archimandrita propria manu ſubſcripſit.

TELEMACHVS.

Telemachus, ſeu (ut Otto Phryſingenſis libro 4. cap. 19.) Dirimachus, in partib. Orientis alicubi monachū egit. Dum aūt Romam ueniſſet, & monomachias gladiatorū cruentas magno multitudinis applauſu ſpectari uidiſſet, indignum arbitratus, homines Chriſtianæ pietati deditos eiuſmodi cruentia ſpectaculis delectari, deſcendit in arenā nomine pacificatoris, uolens doctrina & ſalutaribus monitis intercipere pugnam, decertantiū. Sed ob hoc pietatis officium eam reportauit mercedem, ut à turba furioſorum hominū lapidibus obrueretur. Honorius eum inter martyres referri iuſsit. Theodor. lib. 5. cap. 15: Nicephorus libro decimotertio, cap. 1.

MONACHI INSVLAres in mari mediterraneo.

EVDOXIVS Abbas.

EVSTATHIVS & Andreas, fratres.

AD abbatē Caprarię inſulæ Eudoxiū, & reliquos iſtius collegij fratres ſcribit Auguſtinus, exhortans illos, ut ocio ſuo ad pietatē potius, quàm ad ignauiā utātur: & ſicubi ipſorū Eccleſia operam requirat, ne detrectent. Atq; ibi ſimul mentionem facit Euſtathij & Andreæ fratrū iſtius congregationis, qui inde ad Auguſtinū uiſendū aduenerāt: quorū etiam alter, Euſtathius, mox abierat. Epiſtola 81.

EREMITAE ET MENOICI.

ALEXIVS ROMANVS.

ALexi9 Euſemiani ſiue Epiphanij & Aglaię fili9, prima nuptiarū nocte, uirginitatis amore, & (ut uideri nolebat) ꝑ Chriſto, ſpōſam ſuā deſeruit: & ſpōte exiliū eligēs, per ānos 17. pegrinat9 eſt, hominūq; eleemoſynis uixit. In Edeſſa Syriæ ab imagine diuę uirginis Mariæ proditus, ad parentes redijt: in quorum ędibus ſimiliter annos 17. ſpecie mendici, ut ignotus, aliorū mendicorum more eleemoſynas ac ſtipem accepit, quorum magnam turbam parentes in proprija ædibus ob filij abſentiam alebant. Moriturus, uitæ ſuæ totius narrationem in charta complexus eſt: ex qua, ipſo iam defuncto innotuit parentibus, tanto temporis curriculo ſe propriū filiū aluiſſe. Refert Sigebertus ſub annum Chriſti quadringenteſimum & quintum, imperantibus Arcadio & Honorio. Dies obitus aſsignata in Lombardica hiſtoria, eſt 16. Calend. Auguſti, anno Domini 398. Ea uerò hiſtoria multa fabuloſa congerit, ut gentilitas olim de Vlyſſe: & uideri poſsit ad ſimilitudinem ipſius eſſe efficta, &c. Bergomenſis anno 410, ad Dominum migraſſe, diſertè dicit, 6 calend. Auguſti, & eius exequijs utrūq; interfuiſſe Impp. Arcadiū & Honoriū, quòd plenæ fuerint miraculorū. Hāc ſiue hiſtoriā ſiue fabulā, plenā mōſtroſitatis & impietatis, apertè contra 1. 4. 6. & 7. Decalogi præceptū impingentē, poſterior ætas ꝓpter opinionē electiciorū operū ꝓbauit: ut patet ex 27. q. 2. Scripſit nobis.

EVSEBIVS Cremonenſis.

Tēporib. Honorij floruiſſe, ſcribit Bergomēſis, quēdā Euſebiū natione Cremonēſem, unà

unà cum Hieronymo, cuius diſcipulorum unus ex præcipuis etiá fuerit: qui ipſi magiſtro eloquentia fuerit perſimilis, quiq; præceptoris ſui, uitæ totius curſum, item obitum, prætet alia eleganti ſtylo contexuerit. narrat ſub annum Chriſti quadringenteſimum uiceſimumnonum.

CAPVT XI.

DE HAERETICIS.

PELAGIVS.

PELAGIVS Brito, ad differentiá alterius Pelagij Tarenti, dictus eſt: Auguſtinus epiſtola centeſima ſexta. Homo ardétiſsimo zelo accenſus fuit: Auguſtinus in libro de natura & gratia. In initio pius & bonus fuit, & à Catholicis ad dignitates euectus, & monachus factus eſt in Syria: Lutzelburgenſis. Vixit diu Romæ: Auguſtinus epiſtola nonageſimaquiuta. ac etiam Hieroſolymis: epiſtola nonageſima ſecunda. Roma in Angliam profectus, inſulam illam totam infecit errore: Lutzelburgéſis. Antequam in hæreſin incidiſſet, ſcripſit tres libros de fide Trinitatis, & pro actuali conuerſatione librum unum: Gennadius. Et in epiſtolas Pauli expoſitiones: Auguſtinus de peccatorum meritis, capite primo. Poſtquam hæreticus publicatus eſt, etiam pro ſuo errore ſtabiliendo multos edidit libros. Auguſtinus ait eum ſcripſiſſe librũ contra gratiam: libro ſecundo Retractationum, capite 42. & pro libero arbitrio opus plurium librorum: in libro ſecundo de gratia, capite decimotertio, & decimoquarto. Meminit etiam in libro de gratia Chriſti contra Pelagium, libri cuiuſdam ad ſacram Virginem ſcripti.

IVLIANVS.

Iulianus Athelenſis, ſecundum Proſperũ & Cõtractum: Athelanenſis, ſecundum Marianum: epiſcopus Capuanus, uir acui ingenio, in diuinis Scripturis doctus, gręca & latina lingua ſcholaſticus, priuſquam impietatem Pelagij in ſe aperiret, clarus inter doctores Eccleſiæ erat. Epiſcopatu deiectus, cum Pelagio ſeſe coniunxit, auno Domini quadringéteſimo quadrageſimo. Oppoſuit aũt ſeſe ei Sixtus epiſcopus Romanus, hortatu Leonis diaconi: Marianus Scotus libro ſecũdo, ætate ſexta. Scripſit aduerſus Auguſtinũ libros quatuor, quorũ meminit etiá Auguſtin⁹ in epiſtola ad Claudiũ, pręfixa libris cáticorum Iuliani; & irerũ libros octo. eſt & liber altercationis amborũ, partes ſuas defendentiũ. Tempore famis Iulianus indigétibus omnib. ſuis ꝓrogatis, multos miſerationis ſpecie, nobiliũ præcipuè religioſorũ illiciens, hæreſi ſuæ ſociauit. Moritur Valentiniano Conſtantij filio Imperatore.

CELESTIVS.

Celeſtius, homo uerſutus & mẽdax fuit. Auguſtinus lib. ſecundo de Gratia, cõtra Pelagium, cap. 12. Carthagini ad presbyterij honoré ſubrepere cœpit: ſed propter diſputationes eius cõtra gratiá Chriſti, ad iudiciũ epiſcopale adductus eſt: & coactus eſt cõfiteri, paruulos ꝓpterea baptiſandos, quia & ipſis redemptio neceſſaria ſit. Verùm cõuictus quidé eſt, ſed erroré non abiecit, ideoq; tandem damnatus ab Eccleſia diſceſsit: Auguſtinus epiſtola 89. ac uenit in Aſiam: epiſtola nonageſimaſecũda. & planè ad partes Pelagij tranſijt. Antequá in erroré incidiſſet, ſcripſit ad parentes ſuos epiſtolas in libellorũ modũ, tres de monaſterio, continétes incitamenta ad uirtutes, & nihil habentes hæreticæ prauitatis. Poſtea uerò pro ſua hæreſi edidit librum definitionũ, in quo ꝓbare conatus eſt, hominé poſſe eſſe ſine peccato, ſi modò uelit: Auguſtinus in libro de perfectione iuſticiæ, contra Celeſtium: ubi & alterius cuiuſdá operis Celeſtij meminit, à ſe uiſi. Item librum cui nomen fuit Catholicus: Auguſtinus libro ſecundo, capite tertio, contra duas epiſtolas Pelagianorũ. Inter Pelagium & Celeſtium diſcipulum eius, adeoq; hæreſin ipſorum hoc fuit diſcriminis, quòd Pelagius fuit apertior, pertinacior, & liberior: Celeſtius occultior, mendacior, aſtutior. Auguſtinus libro ſecundo de gratia & peccato originali, contra Pelagium & Celeſtium, cap. 12.

ANNIANVS.

Hieronymus in epiſtola uigeſimaquarta, inter epiſtolas Auguſtini ad Alipiũ & Auguſtinũ, Annianũ pſeudodiaconũ uocat Celedenſem: qui libros ediderit, in quib. ſimilia dicat hæreſi Celeſtinæ, exceptis uerbis friuolis & emendicatis. Eius libros confutaturum ſe promittit ibidem Hieronymus.

NESTORIVS.

Neſtorius ex Germaniciæ oppidulo ortus, in magnam Antiochiæ ciuitatem irrupit. Eruditus ibi mediocriter in diſciplinis liberalibus, uoce & facundia naturali ualebat. Temporis progreſſu in numerum presbyterorum lectus eſt, ubi ſtatim ad populi delectationem & plauſus orationem ſuam accommodauit, & uulgus inconſideratum in ſui deſiderium incitauit, fuſca ueſte indutus, triſtis incedens, ſtrepitus forenſes declinans, corporis pallorem (ut continens uideretur) aucupans, libris domi ut plurimùm uacans, & in ocio & quiete ſecũ habitans. Per aulicos tandé Imperatoris epiſcop⁹ Cõſtátinopolitanæ eccleſię cõſtitut⁹ eſt: ibi demũ blaſphemiá iam olim contra

dem, cap. ſexto & ſeptimo. Edidit quoddam uolumen aduerſus rectam Chriſtianā fidem & catholicam charitatem, quod trigintatribus libris Auguſtinus confutat.

FORTVNATVS.

Fortunatus fuit presbyter Manichæorum. Vixit aliquandiu Hippone, cum preſbyter ibi eſſet Auguſtinus: & multos ſeduxit. In diſputatione autem publica cum Auguſtino, confuſus, non conuerſus, Hippone diſceſsit. Diſputatio habita eſt quinto Calendas Septembris, Arcadio Auguſto bis, & Ruffino, uiris clariſs. conſulibus: id eſt anno (iuxta Marianum) trecenteſimo octuageſimoſecundo, imperij Theodoſij octauo: iuxta Proſperum, anno Domini trecenteſimo nonageſimoquarto.

FELIX.

Felix ex doctoribus fuit Manichæorum, non eruditus quidem literis, ſed uerſutus. diſputauit aliquot diebus Carthagini cū Auguſtino, publicè coram Eccleſia: & ab Auguſtino tandem conuerſus eſt. Diſputatio cœpta eſt anno Chriſti 407, duodecimo Arcadij, ſecundū Marianū: Honorio ſcilicet Auguſto ſepties Conſule. Auguſtinus in argumento librorum contra Felicem: & libro primo, capite primo.

SECVNDINVS.

Secundinus quidam, non ex eis quos Manichæi electos, ſed ex eis quos auditores uocant, quem nec facie quidem noueram, ſcripſit ad me uelut amicus, honorificè obiurgans, quòd oppugnarem literis illam hæreſin, & admonens ne facerem, atq; ad eam potius ſectandam exhortans, cum eius defenſione, & fidei Catholicæ reprehenſione. Huic reſpondi. Auguſtinus in argumento libri aduerſus Secundinum Manichæum.

SPLENDONIVS

Splendonius in Gallijs alicubi diaconus fuit Eccleſiæ catholicæ primùm, pòſt uerò ob amiſſa quædam damnatus, tranſijt ad Donatiſtas: & à Petiliano receptus ac rebaptizatus presbyter factus eſt. ſed & paulo pòſt ab eodem Petiliano reiectus, cum & ipſe eius inſidias expertus eſſet: ut patet ex narratione Auguſtini contra literas Petiliani, lib. 3. cap. 18.

DIOSCORVS.

Dioſcorus archidiaconus Alexandrinus, ſucceſsit Cyrillo, imperante Theodoſio iuniore. Euagrius lib. 1. capite decimo. Liberatus in Breuiarij capite decimo. Homo fuit ſceleratus & impurus. Cyrilli familiæ, quam ob teſtamentum eius iuuare debebat, plurimùm incommodauit, ac facultatibus & uitæ ipſorum inſidiatus eſt: ut patet ex accuſatorijs libellis Athanaſij & Theodori.

A miniſterio remouit homines pios & innocētes, & ſuorum ſcelerum adminiſtros ſubſtituit: ut ei Iſchyrion obijcit in Chalcedonenſi ſynodo.

¶ Pluribus alijs delictis cōtra primam & ſecundā tabulā ſe polluit. Blaſphemus fuit in ſanctā Trinitatē: hęreſin Eutycheris amplexus cōfirmauit, propagauit, & uerā fidē oppugnauit: ut obijciūt ei quatuor accuſatores, in Chalcedonēſis cōcilij actione 3: & Euſebius Dorylæus apud Euagrium libro ſecundo, capite quarto.

Crimē læſæ Maieſtatis atq; affectati imperij Aegyptiaci, ipſi intēdere uidetur Sophronius, cum inquit: Moleſtè enim ferebat, eo quòd talis orbis terræ Dominus prædicaretur. Sæpius enim magis Aegyptiacæ diœceſeos imperare uolebat, ſicut & geſta apud diuerſos iudices cōfecta demōſtrant. Homicidia ab ipſo per occaſionē ꝑpetrata, inter cętera crimina ei obijciūt Iſchyrion & Theodorus diaconi. Flauiani etiā Conſtantinopolitani epiſcopi in Epheſina altera ſynodo interfecti autorē fuiſſe, ex geſtis Chalcedonēſis ſynodi, & maximè Euſebij illius Dorilęi accuſationibus cōſtat. Euagrius lib. 2. cap. 2. narrat, ab ipſo etiam Flauianum proculcatum & pulſum.

Turpem ipſum ſemper egiſſe uitam, Theodorus commemorat. Similia ei exprobrat Iſchyrion, inquiens: Et uita Dioſcori, & luxuria, omni illi prouinciæ nō ignorata eſt, impudicis mulierib. frequenter in epiſcopio, & in balneo eius apertè deliciantibus: præcipuè formoſiſsima Panſophia, de qua & Alexandriæ populus frequentiſsimas uoces emiſit, tam ipſius quàm amatoris eius faciens mentionem. Sophronius apertè ei tribuit adulterij crimen.

A furti quoq; crimine nō fuit alienus. Eccleſijs enim Libyæ, propterea quòd ob locorum ariditates ibi non proueniret frumentum, præberi ex Aegypto Imperatorum liberalitate ſolebat: intercipiens, & largiſsimis precijs ad ſeſe trāferēs, auariciæ inde quæſtum fecit: mox ubi annona creuiſſet, idem rurſus æſtimatione longè cariſsima reuendens. recitat Iſchyrion. Idem & hoc recitat, quòd cum pia quædam matrona Periſteria multa legaſſet monaſterijs, xenodochijs, parochijs, & alijs Aegyptiacę ꝓuincię pauperibus, neq; earū eleemoſynarū uſum ipſi permiſiſſet, ęgrè hoc ipſum tuliſſe: & propterea effeciſſe, ut ſcortis & alijs theatricis perſonis ea legata ſint diſtributa.

His & illud annumeretur, cui⁹ gratia uno & eodē ueluti ore pariter iſti quatuor accuſatores grauiter ipſum impetunt, Iſchyrion, Theodorus, diaconi, Athanaſi⁹ presbyter, & Sophronius laicus: quòd tū ꝑ ipſum ſeſe, tū

per

per alios ipſius ſceleris adminiſtros, ſuis autem artibus, nomine, iuſſu & impulſu, omnibus ſuis facultatibus ſunt exuti, & ad extremam paupertatem redacti.

Falſi à Doryl ę o Euſebio quoq; accuſatus eſt, quòd nimirum in commenrarijs Epheſinæ ſecundæ ſynodi quædá inſetuiſſet, quę à patribus nunquá fuiſſent dicta. Euagrius lib. ſecundo, cap. ultimo, & alibi. Item quòd in chartá mundá, in qua nihil fuiſſet ſcriprú, ſubſcriptionú ſuffragia collegiſſet.

Periurij notatur in cauſis damnationis ſuæ, quòd iuraméto receperat exhibiturum ſe epiſtolam lectioni publicæ, quam Leo epiſcopus Romanus ad ſynodum illam miſerat. Verùm neglecta iuramenti religione, eius lectionem detrectarit. Idem Euagrius eodem libro, cap. 4. & alibi.

Hoc ingenium, hæc pieras, & hæ fuerunt uirtutes huius tátæ Eccleſiæ monſtri uerius quàm epiſcopi, tyráni ac lupi potius quàm ueri paſtoris. Siquidem ipſius naturá ac mores imitatus, ipſe graſſat9 eſt paſsim in quoſuis, ut expreſsè referunt accuſatores iſti aliquoties memorati: Neminem fuiſſe expertem ipſius crudelitatis & inhumanitatis, imò nec inanimata ab ipſius furoribus fuiſſe immunia. Excidiſſe ipſum arbores, excitaſſe incendia, deſtruxiſſe domos. Et Athanaſius ſanè ille, uniuerſam ſuá accuſationé hoc epiphonemate claudens, talia ipſum deſignaſſe inquit, quæ non ſolùm legibus ſint interdicta, ſed quæ uincant omnem crudelitatem immaniſsimorum ac ferociſsimorum barbarorum.

¶ Epheſinæ ſynodi ſecundæ inſtituendæ, Imperatori Theodoſio iuniori hortatorem fuiſſe, Liberatus indicat capite duodecimo ſui Breuiarij. Idem meminit & Nicephorus libro decimoquarto, capite quadrageſimoſeptimo. In ea ſynodo ipſe præſedit, & ſummam rerum omnium & iudicij poteſtatem habuit: ut teſtatur Baſilius Seleuciæ Iſaurorum epiſcopus, in prima actione Chalcedonenſis concilij. Extat ea de re epiſtola Imperaroris, in qua ipſi id negocium demandatur, initio primæ actionis Chalcedonenſis concilij, in primo tomo. Id autem ita inſtituiſſe odio Flauiani Conſtantinopolitani epiſcopi Chryſaphium palatij præfectum, Euagrius refert lib. primo, cap 10. idem & Nicephorus habet. atq; is inſuper addit, quòd Chryſaphius iſte ſcriptis literis ac largis ꝓmiſsis eum pellexerit, ut Eutychis patrocinium ſuſciperet, eúq; & cauſam eius defenderet: contrà uerò Flauianú illú, & præterea Euſebiú, Dorylæenſem oppugnaret, ſe ipſi quoq; uiciſsim gratificaturú in reb. quibuſcunq;. Synodo itaq; illa coacta, cum cauſa examináda eſſet Eutychis, qué hęreſeos cóuictum geminis iudicibus Flauianus Conſtantinopoli dánauerat, ipſe ſolus pro imperio & libidine omnia agit, magna uiolentia & tyrannide: ſicut iſtius Synodi acta, quæ Chalcedonenſis cõcilij geſtis inſerta ſunt, oſtendunt: item aliquot Leonis epiſtolæ ad Theodoſiú Imperatoré, Pulcheriá eius ſororem Auguſtá, ad Anaſtaſiú Theſſalonicéſem, clerú & plebé Cóſtantinopolitanú, & alios. Eutychen igitur etiá pri9 quàm cauſa examinata eſſet, in cõmunioné recipit: pòſt eius cauſam palàm quoq; apꝓbat, & iuſtificat, diſertè addens, ſe quoq; cú cæteris eiuſdé eſſe ſententiæ: eúq; abſolutú integritati reſtituit: cótra uerò Flauianú, Dorylæú Euſebium, & alios, innocentes quoq;, qui ipſius tyránidi ſuffragari nolebant, ſuis dignitatib. & miniſterijs priuauit. Pleroſq; aút ad ſuffragandú & ſubſcribédú, idq; in charta pura, ut quali ſententię aut decreto ſubſcriberét, ſcire non poſſent, coegit magna ui & uiolentia militú & monachorú, quorú in hoc ipſum Chryſaphij ſubornatione cateruas habebat ſibi additas: ut hæc omnia prolixè continet prima Chalcedonéſis cõcilij actio. Quin nõ córentus Flauianú iniuſtè depoſuiſſe, niſi eúdem mox etiá è medio tolleret. Ipſo náq; authore, in ea ſcelerata ſynodo interéptú, ex Doryl ę i iſti9 Euſebij aduerſus húc homicidá, quá Chalcedone ei intédit, actione cóſtat: id qđ & Euagrius, ut antea annotauimus, meminit. Et quod idé habet, pedibus conculcatú & pulſum, optimú & fortiſsimú martyrem, à Dioſcoro: id in defunctum ſceleris eú admiſiſſe, Nicephorus refert. At uerò Zonaras diuerſum narrat. Dioſcorú inſtar indomiti aſini exilijſſe in Flauianú ſibi aduerſantem, & calcibus pectus eius impetijſſe, nec non & pugnis cęcidiſſe: neq; pri9 deſtitiſſe quàm ipſum è cócilio expuliſſet, atq; ex illa pectoris plaga eum poſt triduum interijſſe. Tomo tertio, in Theodoſio poſteriore.

Chalcedonenſi quoq; ſynodo interfuit, uerùm non tam iudicaturus quàm iudicandus: nec tam cum cæteris de negocijs fidei & doctrinæ tractaturus, quàm rationem redditurus eorum quæ ſceleratè in Epheſina illa altera ſynodo egerat. Ac in primo quidem iſtius Chalcedonenſis concilij congreſſu, initiò impugnatur ipſius cóſeſſus à legatis Romani epiſcopi, proponentib. habere ſe in mandatis ſui epiſcopi, non cócedendú, ut Dioſcoro locus ac ſeſsio inter cæteros permittatur: ſed cæterorú iudiciú ei ſuſtinendú, ut qui reus agatur. Ac ut ex Euagrij 4. cap. & ultimo 2. lib. apparet, nõ eſt datus ei pro conſuetudine locus.

Legatis mox ſucceſsit Euſebius Doryl ę us ille, qui grauiſsimè eú accuſauit de ijs quæ ſceleratè ab ipſo in Epheſino illo maligno

conuentu

conuentu deſignata fuerant, aduerſum fidei & doctrinæ puritaté atq; integritatem, aduerſum pietatem Flauiani, aduerſum ſe & alios quos indignè à ſuis miniſterijs remouerat, quæ ſingula in ſuperioribus ſunt notata. Cumq; lectione geſtorum reprobæ iſtius Epheſinę ſynodi, accuſatio Euſebij cõprobata, & cuncta quæ Dioſcoro crimini dabat, uera deprehenſa fuiſſent, atque ipſe Dioſcorus animaduerteret talionis pœnam ſibi parari, ſuperſedit deinceps, poſteaquam ſemel receſſum fuiſſet, ad ſynodũ ingredi, ut ex geſtis colligitur: & expreſsè Nicephorus quarto cap. 15. libri recitat, &c. Interea accedunt & reliqui, quorum ſuprà nomina indicauimus, contra illum quoq; oblatis accuſatorijs ſcriptis acturi, de illis ipſis criminibus quorum iam antè breuẽ recenſuimus catalogum: & ſibi maximis factis iniurijs, ut tertia actio oſtendit. Quia uerò ſui amplius copiam patribus nõ faciebat, pro more ſemel, iterum, ac tertiò ad dicendam cauſam uocatus eſt. Verùm non comparuit, ſuæ interim abſentiæ quaſdam cauſationes prętendens: Se cuſtodiri: nec licere ſibi per eos qui ipſum obſeruent, cuſtodia egredi: eſſe minus firma ualetudine: deniq; eam quam ſibi ſoli intendat actionem Euſebius, non ad ſe unum pertinere, ſed communem eſſe cum plurimis, qui unà ſecum ſuperiores in Epheſina illa ſynodo iudicandi partes habuerint. Quum aũt tertiò per legatos uocatus non accederet, cõmunibus Patrũ ſuffragijs damnatus eſt, ut ab epiſcopali dignitate remotus, & omni prætereà Eccleſiaſtica miniſterij functione alienus prorſus eſſet. Euagrius libro 2. capite 4: & actione tertia geſtorum eius Concilij.

¶ Dãnationis ipſius hæ numerãtur cauſę:

Quòd cum Eutyche ſentiens, eũ in cõmunione recepiſſet, priuſquã in ſynodo Epheſina cum collegis cõueniſſet & conſultaſſet.

Quòd Flauianũ, Euſebiũ & alios, errorib. nullis obnoxios, iniuſtè damnaſſet.

Quòd commentarijs Epheſinæ ſynodi quædam adiecíſſet, quæ à patribus non fuiſſent dicta.

Quòd in charta pura ſubſcribere eos coegiſſet.

Quòd lectioné epiſtolæ Romani epiſcopi non admiſiſſet, ſæpius monitus.

Quòd contra eundem excommunicationem promulgaſſet.

Quod à Synodis uarijs legitimè depoſitos, recipiſſet contra leges.

Quòd denique, cum cæteri ipſius collegarum delictũ profeſsi ueniam petijſſent, ipſe in impietate ſua perſiſtat, neq; quamuis ter uocatus ad ſynodum acceſſerit.

¶ Verùm licet Eutychis errore, ut ex dictis ſatis cõſtat, hauddubiè teneretur, id qđ & Imperator Marcianus cõfirmat l. quicunq;. C. de hæreticis & Manichæis, deſumpta ex literis ad Palladiũ prætorio præfectũ, inqẽs: Apollinaris enim facinoroſiſsimam ſectam, Eutyches & Dioſcorus mente ſacrilega ſunt ſecuti, &c. quarum literarum exemplũ ponitur ſub finẽ penitus Chalcedonenſis cõcilij: tamẽ nõ tã ob hęreſin pręcipuè, quàm uiolatos canones Eccleſiaſticos, omniũ uerò maximè ob cenſurã in Romanũ epiſcopũ, ei⁹q; contemptũ, exauthoratũ apparet, ſicut diſertè ait Anatolius in 5. actione, Cõſtantinopolitanus epiſcopus: Propter fidẽ nõ eſt dãnatus Dioſcorus, ſed quia excõmunicauit archiepiſcopũ Leonẽ, & tertiò uocatus nõ cõparuit. Meminit & Euagrius ultimo ſecundi lib. cap. Teſtantur idẽ & diuerſæ intimationes, quib. eius dãnationẽ ſignificãt Imperatori & alijs, quę ſub tertia actione in 1. tomo Conciliorũ referũtur, in quib. hęreſeos nuſquã ulla fit mẽtio: cũ cętere cauſę, quas antè breui catalogo perſtrinxim⁹, ſubinde ingeminẽtur. ac uidetur omnino ueniã cõſequi potuiſſe, ſi uocatus cõparère, delictũ cõfiteri, & ſynodo (ut cæteri) ſupplex fieri non detrectaſſet: id qđ contumaciã atrocẽ interpretati ſunt. ſunt enim hæc Synodicæ iſtius ad Impatores intimationis uerba: Et fortè ſup tantis ac talib. iniquitatib. ueniã adipiſci potuiſſet, ſi per dignam pœnitentiã adſciſceret medicinam ab hoc uniuerſali Concilio.

Porrò ſynodi authoritatẽ ratã habuit Imperator, Dioſcorumq; etiã exilio mulctauit, miſſo ipſo in urbẽ Paphlagonũ Gangrã. Euagri⁹ lib. 2. ca. 4. Septimo ſuę ordinationis anno id factũ narrat Liberat⁹, 13. cap. Breuiarij.

ARPOCRATION, ISIDOrus, *diaconi: Menas presbyter.*

Hi fuerũt Dioſcori illius tempore, ex miniſterio Alexandrinæ eccleſiæ, & adminiſtri furorum ac ſcelerum epiſcopi Dioſcori: quorũ miniſterijs & operis uſus eſt in perſequendis & affligendis pijs illis miniſtris, qui ſuas accuſationes ſynodo Chalcedonẽſi obtulerunt, in quib. hos hoc nomine quoque perſtringunt.

DEMETRIANVS.

Notarius fuit Alexandrini epiſcopi Dioſcori, in ſynodo illa infami Epheſi, ad perniciẽ Flauiani Cõſtãtinopolitani epiſcopi inſtituta. teſtãtur acta Chalcedonẽſ. in 1. tomo.

TIMOTHEVS AELVRVS.

Monaſticã egiſſe uitã Timotheũ Aelurũ olim, & poſtea Alexandriæ presbyterum factum, Euagrius lib. 2. cap. 8. refert: & Liberatus cap. 15. Hic poſt Proteriõ nefariè peremptũ, Alexandrinœ eccleſiæ gubernationẽ tenuit aliquãdiu, ſed titulo parũ honeſto. Seceſſerat ipſe, ut in Proterio modò dictũ, poſt

Chalce-

Chalcedonenſem ſynodum ab Alexãdrina eccleſia, Dioſcoro adhęrens, nec Proterium pro epiſcopo agnoſcere uolebat: ac proptérea ab eodem & uniuerſa Aegyptiaca ſynodo, inſuper & Imperiali mandato cum nonnullis alijs exilio fuerat multatus. Euagrius ex fragmento epiſtolæ epiſcoporum & uniuerſi cleri Alexandrini, ad Imperatorẽ Leonem, cap. octauo libri ſecundi. Imperatore mortuo, reuerſus eſt Alexandriam, unà cũ Petro: & collecta hęreticorum turba, eorum nimirum qui Dioſcorum ſectabantur, triduo ante Paſchæ feſtum. Liberatus. Ibi aũt in Imperatoris mortem, ſine omni fronte ac pudore acerbè inuectus, & impiè debacchatus eſt, ac Chalcedonenſem illam Oecumenicam ſynodum publicè anathemate dãnauit: qua in re populi ſibi ſtudia & fauorem plurimùm conciliauit. Deinde coacetuata multitudine hominum uenaliũ, & ad quiduis paratorum, nec non etiam ſuæ farinæ Eccleſiaſticorum, duobus epiſcopis legitimè depoſitis, & alijs exilio perinde ut ipſe aliquando multatis, & monachis, in templum irruit, ſeq; epiſcopum creari facit: legitimo paſtore Proterio non ſolùm adhuc uiuo, ſed iam tum etiam ſuum miniſterium obeunte: quem mox etiam à ſua factione perimi curat, mirabili morte. Euagrius ibidẽ. Theodotus Lector libro primo narrat, ipſum etiã impoſtura uſum in occupando epiſcopatu. Circuiſſe enim nigra ueſte (fuligine & nigro oblitum colore, Nicephorus habet lib. decimoquinto, cap. decimoſexto) noctu monachorum cellas, & unumquemque ex nomine uocaſſe (per ſcirpeum excauatum calamum: Nicephorus) cumq; ipſi auſcultatẽt, finxiſſe ſe unum eſſe ex adminiſtratorijs ſpiritibus, miſſum ob hoc ipſum, ut omnib. denunciaret, ut à communione Proterij diſcederent, & Timotheum Aelurum epiſcopũ deſignarent. Dum in gubernatione fuit, nõnullos ex Alexandrinæ eccleſiæ Paſtoribus & alijs miniſtris expulit: ut apparet ex narratione Liberati. Atq; eos ipſos, & alios Aegyptiacę diœceſeos, Chalcedonenſis ſynodi defenſores, queſtum abijſſe ad Imperatorem Leonem, Marciani ſucceſſorem, de publicis pariter & priuatis iniurijs à Timotheo Eccleſiæ & ſibi ipſis illatis: atq; totius iſtius tragœdiæ Alexandrinæ, authore Aeluro actæ, narrationem expoſuiſſe eidem, præter Liberatum, oſtendit Encyclicarũ literarum Imperatoris formula, ad Anatoliũ Conſtantinopolitanum, & uniuerſi orbis epiſcopos, aliosq; celebres doctrina & pietate uiros, quam recitat Euagrius libro ſecundo, capite nono. Nec defuerunt etiam ipſi Aeluro ſui patroni. nam eadem formula expreſsè habet, optimates, ciues, naucleros ad Imperatorem abijſſe, eiq; ſupplicaſſe, pro Timotheo. Sed Imperator Leo de ipſius miniſterio & ordinatione conſilia requiſiuit omnium per uniuerſum Imperium epiſcoporum, & aliorum excellentiſsimorum doctorum, quorum erat in orbe uel ob ſingularem doctrinam, uel ob peculiaria uirtutũ & pietatis ornamenta nomen celebre, miſsis literis, quæ propterea Encyclicæ dictæ fuerunt. Quorum omnium congruentibus reſponſis, & ex æquo conſentientibus ſuffragijs, non ordinatio duntaxat ipſius (ut decimo capite refert Euagrius, libro ſuperiori) dãnata eſt: ſed Chriſtiani penitus nominis appellatione etiam eum priuari debere ſtatutum eſt, iuxta Liberatum. Atq; inter eos quorum cenſuris damnatus fuit, primũ fuiſſe Romanum antiſtitem Leonem: cuius epiſtolam cum ei miſiſſet Imperator, contrario ſcripto eandem pariter & Chalcedonenſem ſynodum reprehendiſſe Aelurum, ibidẽ Euagrius narrat. Libellũ eum ſcripſiſſe ualde ſuaſorium ad Imperatorem Leonem, Patrum teſtimonijs roboratum, in quo oſtendere conatus fuerit, Leonem Romanum epiſcopum, & Chalcedonenſem ſynodum, & omnes Orientalium epiſcopos Neſtorianum dogma ſequi: & eum libellum à ſe in latinam linguam translatum, Gennadius in Catalogo refert. Quod ſibi tamen parũ profuit. Motus enim Imperator tanto, tamque multorum & præſtantiſsimorũ, & quidem abſentium conſenſu (quos circiter mille fuiſſe, quorum ſentẽtijs exauthoratus pariter & prorſus excommunicatus fuerat, Nicephorus numerat loco ſuprà memorato) in Gangram quoq;, ut & magiſtrum ipſius, deportari curauit, per Stilam Alexandriæ ducem. Euagrius capite undecimo eiuſdem libri, Gerſonam miſſum ait in exilium, arcta cuſtodia: & ſimul unà etiam Petrum hæreticum, proculdubio Moggum illum, ipſius manipularem, Liberatus memorat, capite decimoſexto.

In exilio fuit ad annos octodecim, uſque ad Baſiliſcum, inuaſorem Imperij affinis ſui Zenonis. is ad legationem Alexandrinorũ, eum ab exilio reuocauit. Euagrius tertio libro, quarto capite. Reuocatus primùm uenit Conſtantinopolim. ibi Baſiliſco fuit hortator, ut ad morẽ Leonis Imperatoris, ipſe contrarijs literis Encyclicis abrogaret Chalcedonenſem Synodum, & Leonis epiſcopi Romani tomum: ſcriptum fortè illud, quo ad Encyclicas Imperatoris Leonis reſpondens, Chalcedonenſem ſynodum defendebat, & Aeluri ordinationem reprehẽdebat. Euagrius ibidem.

Narrat Theodorus Lector libro primo, & eundem explicans locum Nicephorus libro

decimo-

decimoſexto, capite ſecundo: reuerſum ab
exilio Timotheum, in urbe Imperiali, & co-
hortem diſſolutorũ hominum (Alexandri-
norum, habet Lector) trahentem ſecum, pe-
tijſſe templum ſupplicationis gratia, aſino
inſidentem, ubi ueniſſet ad locũ quẽ Theo-
dorus Octangelum dictum refert, iumento
caſu prolapſo pedẽ fregiſſe, & ſic cum igno-
minia inde profectum.

Dum in urbe Imperiali moraretur, conflu
xiſſe ad ipſum, qui ibi erant Eutychianos &
monachos, arbitratos ſe ipſo tanquam parto
no uſuros: & ex Encyclicis iſtis Baſiliſci, ſuę
ſententiæ opinionem uenaturos. uerùm ab
ipſo conuictos, quòd uerbum Dei nobis ſe-
cundum carnem, patris uerò ſecundum diui
nitatem conſubſtantiale ſit: idem Euagrius
refert quinto capite libri tertij. Quod ſi ue-
rum eſt, mirũ uideri queat, cuius nam hęre-
ſeos reus agi poſsit, & quomodo ipſum tan-
topere Chalcedonẽſi ſynodo aduerſatũ eſſe
ſcribant: & quo pacto conſtet, quòd Nice-
phorus loco iam aliquoties memorato ait,
ipſum Cyrilli multa opera nondum uulga-
ta deprauaſſe, ſuis adulterinis dogmatibus
ioreſperſis?

Ex aula Epheſum progreſſum, atque ibi
Paulum ſua eccleſia pulſum reſtituiſſe, & ei-
dem Eccleſię etiam ius patriarchatus reddi-
diſſe, atque inde demum Alexandriam per-
rexiſſe, ſexto capite Euagrius recitat, eodem
libro. Reuerſus Alexandriam, neminem ad
ſacrã Synaxin admiſit, niſi qui Chalcedonẽ-
ſem ſynodũ damnaſſet: ibidẽ, ex quodã Za-
charia ſcriptore. ubi & hoc adijcitur, quòd
& multi alij ab ipſo ſint in eccleſijs reſtituti:
nimirum illi (quantũ animaduertitur) qui
propterea quòd Chalcedonenſem ſynodum
opugnabant, eiecti fuerant.

Reſtitutum autem hoc modo per Baſili-
ſcum Alexandrinæ eccleſiæ, eandem deniq;
uſque ad extremum ſuæ uitæ gubernaſſe,
ex undecimo capite tertij libri Euagrij colli-
gitur. Cõmemorat enim Zenonem recupe-
rato Imperio, cum reliquos illos qui per Ba-
ſiliſcum reuocati fuerant, rurſum eijci præ-
cepiſſet, in animo quidem habuiſſe etiã hũc
Timotheum expellere: uerùm quòd à qui-
buſdam certior factus Zenon, eundem iam
ſenio cõfectum eſſe, atq; alioqui propediem
moriturum, cohibuiſſe animũ. Liberatus
decimoſexto capite, de obitu Timothei hu-
ius Aeluri hæc recitat: Ipſum timuiſſe Zeno
nis, ad imperium reuerſi, zelum pro Chalce-
donenſi ſynodo: ideoq; hauſto ueneno, ſibi
mortẽ cõſciuiſſe. Atq; hac appẽdice refutat
etiã ſectatorũ Timothei, quos ſparſerint, ſer
mones: ipſum ſcilicet pręſciſſe diẽ ſui obit⁹.
nimirũ re uera ipſum pręuidiſſe, utpote qui
ſeſe ipſum ueneno ut moreretur pararit.

PETRVS MOGGVS.

Petrus Moggus à Dioſcoro diaconus ſeu
archidiaconus ordinatus eſt, Bleſus propter
linguæ impedimentum uocatus. Dioſcori
partes ſectatus eſt. Ipſo enim deportato, ſe-
ceſsit unà cũ Timotheo Æluro, ab Eccleſia:
nec Proterium pro epiſcopo habere uoluit,
ut Ælurus. ob quam rem etiam cum eodem
damnatus eſt à Proterio, cum nec ipſe ullis
eiuſdem epiſcopi rationibus ad ſanitatẽ re-
duci poſſet. Poſt Marciani obitũ Alexandri-
am reuerſus eſt: ac Ælurum in turbanda ec-
cleſia, occupando epiſcopatu, & tollendo le
gitimo paſtore Proterio adiuuit. Liberat⁹ ca
pite decimoſexto. Pontificales libri in uita
Simplicij Romani epiſcopi memorãt, Timo
theum, Catholicum Alexandrinum, id eſt
Salaphaciolum illum, & ſimul etiam Acaci-
um Conſtantinopolitanum, epiſcopos, Ro-
mano põtifici Simplicio ſcripſiſſe de hoc Pe-
tro, quòd & ipſe particeps fuerit necis Prote
rij. Æluro autem per Imperatorem Leonẽ
relegato, ipſe quoq; exilio mulctatus eſt: ut
indicat Liberatus ibidem. Scriptũ de pra-
uitate Dioſcori, ait ipſum fugiſſe, cum Ælu-
rum relegari uidiſſet. Æluro aũt ad epiſco-
patum per Baſiliſcum reuerſo, iterũ ſe eidẽ
cõiũxit. Quo mortuo, ſibi epiſcopatũ rapuit,
à duobus, qui cõſimili ut ipſe praua opinio-
ne imbuti erant, ordinatus. Euagrius unde-
cimo capite, libro tertio. Liberatus ab hę-
reticis ordinatum refert, ab uno atq; altero
quib. dignitas ſua legitimè fuerat adempta,
conſecratum. meminit Nicephorus undeci-
mo capite, libri decimiſexti. Verùm quia
Timotheus ille Catholicus, & legitimè poſt
Ælurum à Leone relegatũ ſubrogatus, ad-
huc in uiuis eſſet, Imperator Zenon eius or-
dinationem adulterinam, & cõtra leges ec-
cleſiæ factam, ut Liberatus ait, habuit. & pro
pterea eum pelli, & Timotheum illum Ca-
tholicum reſtitui, & Petri inthronizati au-
thores puniri mãdauit: & quidẽ morte mul-
tatos, Nicephorus habet. Ac in illo Euagrij
memorato undecimo capite, etiã in Græco,
ſcribitur, Petrus morte multatus. Verùm id
mendoſum eſt. nam non Petrus, ſed eius or-
dinationis autores puniti ſunt. Cæterùm
Salaphaciolo mortuo, epiſcopatus guberna
tionem obtinuit, & quidem etiam ex Impe-
ratoris Zenonis adhuc imperantis cõſenſu.
Siquidem Proterij amicos ac fautores in ſuã
communionem recipere, & inſuper literarũ
Imperatoris formulę, qua diſsidẽtes per Æ-
gyptũ, Libyam & Pentapolim Eccleſias con
ciliare tentabat, ſubſcribere, & quartã ſyno-
dum Chalcedonenſem approbare (Nicepho
rus loco ſuprà citato) non recuſaret. Rece-
pit cõditionem Petrus, & unà quoq; epiſco-
patũ. Euagrius duodecimo, & tredecimo,

& decimoſexto capitlbus tertij libri. Per amicos quoſdam interceſſores à parte Petri apud Conſtantinopolitanum epiſcopum Acacium negocium agebatur, qui eum Acacio commendabant, quòd populo eſſet gratua, & facilè ad nnitatem communionia eum reducere poſſet. Perſuaſus autem Acacius, ad Imperatotem porrò pro eo intercedebat, ut Petrus cum illis conditionibus reciperetur: Liberatus decimoſeptimo capite. hoc ſimul addito, ut ſynodicas epiſtolas ſibi, Acacio & Romano Simplicio, & cęteris archiepiſcopis mitteret. Reddit⁹ eſt ergo ei epiſcopatus, idq́; approbáte Petro Antiocheno, Hieroſolymitano Martyrio, & in primis Acacio Conſtantinopolitano: teſtantur hoc Synodales, ut dicuntor, literæ ultrò citroq́; miſſę & acceptę, quæ approbationis & coniunctionis fuere ſymbola. Nicephorus decimotertio libto, cap. decimoſexto. Simplicio etiá iuxta pręſcriptas cõditiones ſuas ſynodicas literas miſit, quibus oſtendit, eius quoq; communionem ſe amplecti, & ſynodum Chalcedonenſem approbare. Libetatus cap. decimooctauo. Cæterùm initiò pręſtitit ea, quæ ſub certis illis conditionibus recepit: ſed rebus ſuis confirmatis, pacti oblitus, cõtraria agete cœpit. Chalcedonenſem enim ſynodum palàm anathemate damnaſſe, decimoſexto & uiceſimotertio capitib. tertij libri Euagri⁹ ſcribit. Idipſum repetit etiá capite uiceſimoſecundo eiuſdem libri. & ſubiungit inſuper, quòd Leonis quoq; tomnm, & eos qui ſyngrammata Dioſcori & Timothei (Aeluri hauddubiè) non reciperent, damnarit: & quòd quibuſdá epiſcopis & archimandritis perſuaſerit, ut ſecũ cõmunicarét: qui uerò id facere detrectarent, monaſterijs expulerit. Imò ex ciuitarib. catholicos Eccleſiatũ miniſtros eñ eieciſſe, Libetatus etiam memorat decimoquarto capite. Item inductis nominibus epiſcoporũ Proterij & Timothei catholici, repoſuit in catalogũ Dioſcori & Timothei Aeluri: imò Catholici illius Timothei corpus, quod inter catholicos epiſcopos cõditum fuerat, effodit, & foràs proiecit, ut Liberatus ibidem refert. Cæterùm ad damnationem Chalcedonenſis ſynodi quod attinet, uidetur Liberatus ibidem quodammodo cauſam notare, qua impulſua eò neceſsitatis proceſſerit: uidelicet quòd Iohannea epiſcopns Magileos, & abbas Ammon, & alij inferioris Ægypti monachorum abbates, bellum ei propterea mouerint, & ſeditionem excitarint in templo, atq; ita neceſsitate quodammodo adactus id fecerit. Extat exemplum epiſtolæ ipſius ad Acacium, in qua de utroq; crimine ſeſe purgat, & quòd Chalcedonẽſem ſynodũ damnarit minimè: ſed eandem amplectatur, ut in qua aduerſum Nicenæ ſynodi actis geſtum ſit nihil. & quòd Timothei quoq;, Salaphacioli ſcilicet, reliquias loco non mouerit, cum id & Deo diſplicere, & legibus non connenire bene norit. apud Eoagriũ decimo ſeprimo capite tertij libri. Præmitrit tamẽ idem Euagrius iſti epiſtolę præfatiunculam, qua nõ parum ei detrahit, inquiens: Petrum fuiſſe hominem aſtutum & uerſipellem, qui ſeſe tempori accõmodare ſolitus, nec ſemper unius & eioſdem ſententiæ fuerit. nunc quidem Chalcedonenſem ſynodum damnarit: mox palinodiam canens, eandem omnibus uotis teceperit. Notaoir hanc ipſius inconſtantiæ uanitatem Liberatus quoque, capite decimooctauo commemorans, quòd apud Alexãdrinos quidem finxerit ſe neoriquam Chalcedonenſia ſynodi eſſe commonicatorem: ad Acacium uerò ſcriptis præ ſe tulerit, quòd eandẽ amplecteretur. & propterea hac ipſius claudicatione animaduerſa, plurimos omnium ordinum Eccleſiaſticorum, laicorũ & monachorum receſsiſſe ab ipſius cõmunione ſeu Eccleſia, & peculiares cõuentus egiſſe, & priuatum eriam paſtorẽ ſibi inſtituiſſe. Euagriua profectò etiam ipſe decimoſexto tertij illius libri capite meminit, quòd quidam ab ipſius ſe cœtu exemerint. ac tum demum palàm Chalcedonenſem ſynodũ condemnaſſe: & hac re perturbatum Acacium Conſtantinopolitanũ, miſiſſe quoſdam Alexandriam exploratũ, qui de re tota cognoſcerent: quibus ut ſatiſfaceret, & palàm oſtẽderet ſe extra cnlpam eſſe, ediderit Cõmentarios, in quibus tale nihil (ſcilicet quòd de Chalcedonenſia concilij damnatione ei impingebatur) tepertum ſit. atq; inde uidetur ſecuta illa Petri purgatoria ad iſtnm Acaciũ epiſtola, de qua paulo antè. neque enim arbitramur Commentarios iſtos, quoa ſui purgãdi gratia edidit, eam ipſam eſſe epiſtolam. Romani certè epiſcopi ipſum in numerum Catholicorum epiſcoporum neutiquam receperunt, imò ut hæreticum damnarunt: ac non modò ipſum, ſed & quotquot ei coniuncti etant. Teſtantnr hoc ea quæ ex Pontificalibus libris de uitis ipſorum referuntur, & propria eorum ſcripta, quæ recitantur in primo Conciliorum tomo: Felicis quidẽ epiſtola condemnatoria Acacij, Gelaſij autem tomus de anathematis uinculo, & epiſtola ad epiſcopos Dardaniæ.

Cauſas eius cenſuræ has ferè commemorant: Quòd Chalcedonẽſem ſynodum, & Leonis primi epiſtolam de eadem, damnaſſet: Timothei catholici cadauer effoſſum abieciſſet: & Catholicos uariè afflixiſſet, de quib. in ſuperioribns. His Gelaſius eriam hanc adnumerat, quòd cum Petro Gnaphæo, qui manifeſtus à pleriſq; hærericus habebatur, commnnicaſſet. In fragmento epiſtolæ ad epiſcopos

piſcopos Dardaniæ adhæret. Omnium autem præcipua & uerè principalis cauſa fuit, quòd reſtitutionem eius per Acacium Conſtantinopolitanum, ut illegitimam reprobabant, eo quòd ſine Romanæ eccleſiæ antiſtitis cōſenſu fuiſſet facta: cuius inter uniuerſas eccleſias principatū ita uehemēter pugnabant, ut ſine eius cōſenſu & approbatione in reliqs nihil fieri legitimè & ſanctè, cōſtanter adhererent. Et fuerat iam antè Petrus à Simplicio, & quidem ad preces Acacij damnatus. Et quanquam Petrus patronum habebat ipſum Imperatorem Zenonē, qui aduerſum Romanos epiſcopos Simplicium (ut ex cap. decimoquinto) & Felicem eius ſucceſſorem (ut ex uiceſimo capite Euagrij libro tertio manifeſtum eſt) eū defendebat, utpote cuius Imperiali edicto fuerat reſtitutus, ceu ex ſuperioribus eſt clarum: nihilominus tamē ipſi Romani in ſententia proceſſere, nec moti ſunt Maieſtate Imperiali. imò cōtrà oppoſuerunt Imperatori, non licuiſſe eum abſoluere, &c. ut prolixè Gelaſius diſputat in illa ad Dardanios epiſtola.

Nominat inter eos qui Petri coninnctionem auerſati ſint, Euagrius etiam Euphemium, alterū ab Acacio in Conſtantinopolitana eccleſia ſucceſſorē, cap. uiceſimotertio: idq; eam ipſam ob cauſam, quòd Chalcedonenſem eum ſynodū damnare intellexerat, ex literis eius ſynodicis ad Phrauitam.

Mortuus autem tandem eſt ſub initium Imperij Anaſtaſij, ac nomē eius Euphemius ex ſacris tabulis expunxit. Nicephorus libro decimoſexto, capite decimonono.

ATHANASIVS.

Athanaſius ſucceſſit Petro Moggo mortuo: Euagrius uiceſimotertio capite libri tertij. Ei cognomentū fuiſſe Celeti, ſeu Herniofo, Nicephorus meminit capite uiceſimo libri decimiſexti. Atq; in ijſdē locis uterq; de ipſo ſubiūgit, quòd conatus fuerit diſſidētes in Eccleſia partes inter ſe cōciliare. Verùm cum multa expertus eſſet, nihil tamē egiſſe: propterea quòd in multas, eaſq; uarias opinionum ſententias diſceſſerant. Item quòd ſynodalia ſcripta ad Palladiū Antiochenū epiſcopum miſerit: & in cauſa Chalcedonenſis ſynodi eadem planè egerit, ſcripſeritq́;, quæ Petrus Moggus. Liberatus eum quoque expreſsè hæreticum nominat, 18 cap.

IOANNES.

Hoc nomine, Ioānis ſcilicet, quidam poſt Athanaſium Alexandrinæ eccleſiæ gregis curam geſſit: & eiuſdem inſiſtens ueſtigijs, eadem planè quæ & ipſe in ijs quæ ad Chalcedonenſem ſynodum attinent, fecit. ijdem authores.

ESAIAS.

Eſaias, diaconus fuit alicubi in Palæſtina, atq; ibidem etiam epiſcopus ordinatus, ac miſſus Alexandriam, ei parti quæ à Petri Moggi eccleſia diſceſſerat, & ſuos peculiares cōuentus agebat, ut ei præeſſet. Verùm cum neque ab ijſdem omnibus receptus fuiſſet, nouæ ſectæ ortū præbuit, ut Eſaiani ab ipſo per Aegyptū dicerentur. Liberatus decimooctauo capite Breuiarij.

CAPVT XII.

DE MARTYRIBVS.

DE MARTYRIBVS ſub Arcadio.

DE TYGRIO.

DVm in exilium abduceretur Iohannes Chryſoſtomus, in ipſo egreſſu urbis Conſtantinopolitanæ ſubitò maximum obortū eſt incendium, quo cōflagrauit templū, & curiæ opera precioſiſſima, & nonnulla quoq; alia ædificia. Vocati igitur in ſuſpicionem Chryſoſtomi fautores, rapiuntur ad quæſtiones, ueluti ipſi eſſent authores iſtius incendij: ac ſub hoc prætextu plurimi miſerandis modis torquentur à præfecto, homine ethnico, & qui in Eccleſiæ ac piorum hominum calamitatibus ueluti delicians mirè delectabatur. Inter eos erat & quidam Tygrius nomine, barbarus quidem genere, ſed moribus ac pietate neutiqnam barbarus: ennuchus quoq;, non tamen ab ipſa natiuitate. hic aliquando ſeruus, ob fidem, ſtudium & pietatem eximiam, & libertate ab hero donatus fuerat, & inſuper ab Eccleſia in miniſterij functionē aſcitus, presbyter creatus: in qua uocatione ſeſe geſſit erga egenos beneficū, erga hoſpites benignū, deniq; erga quoſuis humaniſſimum. Abreptus autem à pręfecto, denudato corpore flagris cæſus eſt: & cum uinculis arctius conſtrictus nimium diſtenderetur, manibusq́; ac pedibus ſuprà quàm dici poteſt uehemēter traheretur, ipſius articuli & membra ſunt ſoluta, & uſqueadeò luxata, ut uſum præbere deinde ei nō poſſent. Sozomenus libro octauo, capite uiceſimoquarto: Nicephorus libro decimotertio, cap. niceſimotertio.

DE EVTROPIO.

Eandem ob cauſam ad tormenta rapitur & Eutropius Lector, cum is quoq; ut incendiarius apud præfectum delatus eſſet. Adhibentur itaq; torturæ grauiſſimæ, corpus diſtentum cæditur loris ac fuſtibus, cōminnūtur oſſa clauis, lacerantur ac cōciduntur mēbra, latera ac genæ ungulis, denique & ignē inferiores corporis partes adurūtur, & quaſi frixantur. Verùm cnm in tantis tamq; grauibus cruciatibus nihil confiteretur, cuſtodiæ includitur, in qua etiam paulo pòſt moritur,

cum eſſet iuuenill & tenero maximè corpuſculo. Sozomenus eodem libro & capite: ſimiliter & Nicepbotus eodem libro & capite. Ad maiorem pietatis huius Lectoris cō mendationem, additur ab utroque ſomniū Siſinnij epiſcopi Nouatiani. ſed quia nihil aliud eſſe uidetut quàm ſomnium, ut ſomnium merum relinquimus.

DE SISINNIO, MARtyrio & Alexandro, *martyribus.*

Siſinnins, Martyrius & Alexander, cū eſsēt genere Græci, ciues Cappadoces, & pietatis ac doctrinæ ſtudio flagrarent, exciti fama nobiliſsimi doctoris Diui Ambroſij, Mediolanum ſeſe recepēre. Ab Ambroſio aurem epiſcopo honorificè excepti, & perhumaniter habiri, aliquandiu apud eundem cōmorati ſunt. Inde nerò poſtea recedentes, Tridentum perrexēre: ubi à Vigilio eius loci epiſcopo ſacris initiati, atque ita ab eodē dimiſsi, ad prædicandum Euangelium gentilibus, abeunt. Chriſti igitnr auſpicio uallē Annoniam ingteſsi, Euangelium annunciant: & cum in uico Medo extructo templo, grauiter in propaganda doctrina laborarenr, iamque multis conuerſis aliquam Eccleſiolam colligerenr, non fert hoc diutius ſerpens liuidus: ſed ſtatim creſcentem hanc Eccleſiolam turbans, ipſos pios miniſtros adoritur. Cumq́ue aliquando ruſtici quidam ex reliquijs gentilium Satutno ſacrificia facerent pro ubertate annonæ, ipſi quoque fideles Chriſti miniſtri ad eadem inuitantur. Qnod uerò cum ſeſe factntos modis omnibꝰ tecuſarent, primùm grauius cædnntur: deinde Siſinnij caput æreæ tubę alliſum, ſecnti tandem confoditur. Martyrius uerò ſecuti uulneratus, ſudibnsq́ue fixus, cum ad idolum ttaheretur, occumbit. Horum corpora, Alexander quū ſuis ceruicibus impoſita, inde ad ſepulturam ferret, à Paganis ei eripiebantur, & ante ipſum ſimulachrum in ignem proijciebantur: ac ipſe uſque adeò flagellis eſt cæſus, nt mox & ipſe animam exhalaret. Petrus de Natalibus capite ſexageſimo tertio, lib. quinto, ex Adone: meminit & Sigebertus.

DE FLORENTIO & *Hilario.*

Martyribns Florentio & Hilario, ptopter egregiam confeſsionem de Chriſto, primùm exectæ fuerunt à Paganis linguæ: deinde cū nihilominus recto atque integro ſermone ad fidei præconia & Eccleſiæ exædificationem uterenrur, accenſi Pagani, gladio ipſos feriri iubent in caſtro Sednno, ad quintum calendas Octobris. Petrus de Natalibus, ex Adonis martyrologio: Sigebertus quoque meminit.

DE IACOBO PERSA.

Hic Iacobus, cum antea fuiſſet Chriſtianus, in gratiam regis Iſdigerdis ab Eccleſia deficiens, ad gentiliſmum tranſierar. Verùm hortatricibus matre & uxore redierat ad Eccleſiam, gentilicię uanitati uſque adeò renūcians, ut propter ueritatis profeſsionem etiam acerbiſsimum ac maximè nouum martyrij genus perferre non recuſaret. Nam Regis iuſſu reſecantur ipſi omnium membrorum ſinguli articuli, ita ut corporis tantùm truncus cum capite remaneret: uerùm cū ne ſic quidem ad abnegandum Chriſtum adduci poſſet, tandem & caput ferro ei amputatur. Nicepbotus libto decimoquarto, capite uiceſimo.

DE COMITE SEBASTIano, *Geneſerichi regis Africæ Aulico.*

Fuit in comitatu aulico Genſerichi qnidam Comes Sebaſtianus, gener Comitis Bonifacij illins qui Vandalos attraxerat, uir conſilio & uiribus domi militiæq́ue ualens. Huius ut conſilia neceſſaria habebat, ira pręſentiam ipſius formidabat. ſicut dici ſolet: Quem multi timent, multos ipſe quoque timeat neceſſe eſt, præſertim uirtutibus excellentiores. Quare ut illum tollerer, honeſta tamē ſpecie, occaſionem arripuit de religione. Et in præſentia ſuorum Eccleſiaſticorum domeſticorumq́ue ipſum in hanc ſententiam alloquitur: Si de ea, qua nobis obligatus es fide, dubitarem Sebaſtiane, indignè adeò facerem: quia uigiliæ, labores, ſtudia, quibus pro noſtra & regni ſalute ſedulò excubas, ſunt in confeſſo. Vnde etiam in amicitia tibi noſtra non infimum locum conceſſimus. Verùm ne qua calamitas eam interrumpar, ſed ut magis firmetur, & in poſterum ſtabiliatur uinculo aliquo adamātino, ualde laboto qua ratione id fieti poſsit. Non uidetur autem ullum aliud magis firmum gluten eſſe ad amicitiam ſolidandam, quàm doctrinæ conſenſus. Viſum igitur eſt noſtris prædicatoribus, ut eandē quam nos doctrinam amplectaris. Ad ea Sebaſtianus per parabolam reſpondet. Veluti panis ſimilagineus, ut regiæ tabulæ eſſet dignus, excuſſa furfurum craſsicie, & admixta ſimilagineæ maſſæ conſperſione, per ignem trāſiuit & aquam: ita ego quoque mola diuini uerbi in Eccleſia comminutus, & pœnitentiæ excerniculo purgatꝰ ſum, & ſacri baptiſmatis undis cōſperſus, & igne ſancti Spiritus coctus, Chriſtianus ut fierē. Si igitur panis iſte iterū in minutiſsimas partes comminutus, undaque conſperſus denuò pinſetur, meliorq́; efficiatur, faciam quod tibi tuisq́ue uiſum fuerit. Rex nihil quidem quod contradiceret habuit:

ret habuit: ſed paulo pòſt alio commento eum ſuſtulit. Victor libro primo hiſtoriæ Vandalicæ.

SVB MARCIANO, VRSVLA.

PEtrus de Natalibꝰ, Sigebertus in Chronicis, & Bonfinius rerum Vngaricarum Decadis primæ libro quinto, & alij Chronographi, non modò fabuloſam, ſed apertè falſam de Vrſula, & undecies mille uirginum exercitu, prope Coloniam ab Hunnis cæſo ob religionem Chriſtianam, narrationem texunt. Nam Cyriacus pontifex Romanus, qui cum ijs Roma abijſſe dicitur, ante ducentos annos obijt, ut teſtatur Crantzius in Metropoli, & patet ex ſuperioribus Centurijs, nec aliæ circũſtantiæ cum harmonia hiſtoriæ huius ſeculi congruunt. Præterea nullus ex ijs qui hoc ſeculo uixit, & ſcripſit, aut paulo pòſt, eius in ſum modum meminit. Balæus Centuria prima Scriptorum Angliæ, numero trigeſimonono, ueram ex ſcriptoribus Brytannicis de Vrſula recẽſet hiſtoriam, quòd genere Brytanna fuerit, Dionotí Cornubienſium Ducis filia, ingenio & eruditione clara. Cum autem poſt ſubactas à Maximo Brytannorum rege, Romanoque Cæſare, Armoricas terras (Minorem Brytanniam nunc uocant) Gallicarum mulierum aſpernati connubia Brytanni, uxores ex ſua peterent natione, factum eſt, ut frequens mulierum numerus illuc ex inſula nauigare ſtatuerit, & inter illas Vrſula Conani ducis eorum chariſsima deſignata coniunx. Sed ea cum undecies utriuſque ſexus millibus ui tempeſtatum perijt, cæteris ad littus à contrariarum factionum tyrannis interemptis.

SVB IMPERATORE LEONE.

VICTORIANVS.

VIctorianus, Adrumetinæ ciuitatis ciuis, tempore Hunerici Vandalorum regis, proconſul in urbe Carthagine, quo in Africæ partibus nullus fuit ditior, cuius maxima apud impium regem erat fides in expediẽdis negocijs, & rebus ſuæ curæ commiſsis. Rex igitur magnopere cupiens ipſum ad ſuam pellicere religionem, per internuncios cum ipſo perquàm familiariter agit: Quòd ipſum præ omnibus alijs ſummo loco ſit habiturus, ſi ſuæ uoluntati facilem aſſenſum præbere uellet. Victorianus ad ſe miſsis tale reſponſum dedit: Statuat Rex de me quicquid uelit: Ego in Chriſto Deo & Domino meo bene ſum ſecurus, ei fortunam meam cõmendo. Subijciat me rex flammis, obijciat beſtijs, & ſi quid eſt uſpiam tormentorum generis, eo me (ſi lubet) excruciet: Chriſto me ſeruante, ab ea quam ſemel ſum amplexus doctrinam non ſum diſceſſurus, niſi fruſtra in ipſius mortem in Eccleſia ſua ſim baptizatus. Nam quia non hæc præſens ſola eſt uita, ſed meliorem, quæ & uera & æterna eſt, ſperamus: ſtultè certè, imò impiè facerem, ſi breui temporis, & non adeò magni momenti gloriam & ſuauitatem retinerem, & interim illa potiora & æterna amitterem: ſed & Chriſto conditori & redemptori meo, qui ſuam mihi firmiſsimè ſeruat fidem, ſi meam ipſi non ſeruarem, eſſem nimirum omnium quos ſol uidit uir quàm ingratiſsimus. Ad quod reſponſum tyrannus uſqueadeò incanduit, ut eum triſtiſsimis afflictionibus excruciari iuſſerit, in quibus tandem ſuum Chriſto ſpiritum reddidit. Victor lib. tertio, &c.

DE SEPTEM FRATRIBVS *monachis, martyribus ſub Hunericho Vandalorum rege.*

Liberatus abbas, Bonifacius diaconus, Ruſticus ſubdiaconus, Seruus ſubdiaconus, Rogatus, Septimus & Maximꝰ, monachi, ex monaſterio Carthaginem pertracti, primùm blanditijs tentati ſunt: promiſsi ingentes honores, diuitiæ immenſæ, uoluptates quoque, regis amicitia, & ſimilia alia plurima, quibus hominum animi ineſcari & capi maximè ſolent. Verùm hi ea omnia ceu contagium quoddam nocentiſsimum reſpuerunt, unoque ore & animo clariore uoce ſuam coram omnibus confeſsi ſunt fidem, dicentes: Vnus Deus, una fides, unum baptiſma: nec poterit, Deo iuuante, in nobis iterari, quod in doctrina Euangelij ſemel dari præceptũ eſt. Quia qui ſemel lotus eſt, non habet neceſſe ut denuò lauetur, ſed mũdus eſt totus. Facite quod placuerit, inferte pœnas noſtris corporibus. Satius eſt breuis temporis hæc & momentanea perferre ſupplicia, quàm æterna & nunquam finienda ſubire tormenta. Seruate uobis quæ ſplendidè promittitis, paulo pòſt cum ipſis diuitijs quamuis ingentibus perituri: nobis nemo auferet, quod in ſacro baptiſmate conferre dignata eſt ſancta Trinitas. Tali conſtantia dum diuinitùs muniti perſiſterent, in carceris cuſtodiam ſunt abducti, locum tenebroſum, ubi ferreorum uinculorum ponderibus grauiter afflicti ſunt. Et quia datis muneribꝰ carceris cuſtodes permittebant pijs ingredi ad ipſos, plurimi ipſorum martyrum concionibus inſtituti in pietatis doctrina & confirmati ſunt, ita ut ipſi quoque eadem pro Chriſti nomine recipere in ſe magno deſiderio tenerentur. Hoc ubi rex

reſciuit, furore totus eſt accenſus. Iuber itaq; multo grauioribus ninculis eos conſtringi, & ſupplicijs nouis & inauditis cruciari. Tàndem imperat nauem aridorom lignorum manipulis impleri, confeſſoresque illos ligatos ſuperimponi, igneqne ſubiecto, & naui in pelagi medium promota concremari. E custodia ergo educti, catenarumque pondera geſtantes, ad ſupplicium alacres incedunt magna cum fiducia Domino decantanres: Gloria in excelſis Deo. Votiua certè hæc nobis dies, & omni ſolennitate feſtiuior. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis, quando pro fide Domini Dei noſtri ſupplicia perſeremus, ne acquiſitæ fidei indumentum amittamus. Populi quoqne publica acclamario eos ad conſtantiam hortabatur: Ne timeatis populi Dei, neque formidetis minas atque terrores præſentium tribulationnm: ſed potius moriamur pro Chriſto, quoniam & ipſe mortuus eſt, redimens nos precioſo ſanguine ſalutari. Vnus uerò iſtorum frattum uidebatut cæteris iuuenior, Maximus nomine: hunc magno ſtudio conabantur à reliquorum conſortio ſeparare impietatis patratores. Quid, inquiunt, ita ad mortem feſtinas? dimitte fratres ſuæ, qua perituri ſunt, inſaniæ: tu noſtrum ſequere conſilium, ut poſſis uitę inuenire remedium, & tanti regis adire palatium. Tum ille, ætate quidem puerili, ſenili tamen matoritate reſpondebat: Nemo me ſeparet à ſancto patre meo abbate Liberato, & fratribus meis, qui in monaſterio me nutrierunt. fuit mihi cum ipſis ſuauis conuerſatio hactenus: cupio etiam nunc eaſdem cum ipſis ſubire paſsiones, quibus cum eandem gloriam futuram poſſeſſurum me credo. Ne putetis, quòd meam seducturi ſitis puetitiam. Nam qui in unitate conſenſus & doctrinæ ſimul colligare ſeptem nos uoluir Dominus, idem dignabitur uno eodemque mortis genere ſimul cotonare. Et quemadmodom oemo perijt de ſeptenario illo Macchabæorum fratrum numero: ita etiam ſeptenus noſtræ congregationis oumerus nullum ſpero detrimentum accipiet. Nam ſi ego negauero eum, & ipſe negabit me. Quia ab ipſo dictum eſt: Qui negauerit me, &c. Item: Qui me confeſſus, &c. Iam autem ad naualeſupplicium adducti, & ueluti ſacrificia aris impoſiti, ignis cum accenderetur, iterum iterumque ac ſæpius extinctus eſt, non ſine peculiari Dei diſpoſitiooe. Inde autem magis rubore ſimul & ſurore perculſus Rex, mandat eos remorum uectibus necari. atque ita ſioguli cerebris comminutis extincti, ſpiritum Deo reddidêre. Victot lib. quarto Vandalicæ perſecutionis.

DE IVVENTINO
& Maximo.

Narrat Chryſoſtomus in ſermone quem peculiariter de his martyribus inſtituit: Fuiſſe regem queodam, cuius tamen nomen non exprimit, ſub quo hi duo ob fidei confeſsionem quidem uerè, ſed alio tamen prætextu, inſidioſè ad ſupplicium rapti ſint, tali occaſione. Cum rex omnino bellum parturiret aduerſum Eccleſiam Chriſti, aperta tamen ui nihil tentare auderet, quòd nihil aut parum omnino promoueret: & homines ad confeſsionis diſcrimina ueluti apes ad aluearia confluerenr, & moram trahendo alias occaſiones inſidioſè diſpiceret: accidit ut milites quoddam inter ſe conuiuium agerent, in quo & hi de quibus loquimur, Iuuentinus & Maximus accuboerunr. Et ut fieri ſolet, cum uarij ſermones de rebus uarijs inciderent, hi pietatis amsotes uiri inter cætera ſoi ſeculi inſelicitatem deplorabant & ſecum, & erga reliquos conuiuas. Quem'nam quæſo (aiebant) iuuaret uiuere, uel ſpirare eriam, ſalntari doctrina ita profligata, & pietatis legibus ita conculcatis, omnis creaturæ Domino & noſtro redemptore Chriſto ita contempto? Videtis quàm omnia ex immundo ſacrificiorum nidore fument. Hos ipſorum gemitus quidam ex accumbentibus excipientes, ut regis fauorem aucuparentnr, ad regem deferuot. Protinus igitur omnibus ipſorum facultatibus confiſcatis, comprehendi iubentur, non quidem quaſi ob doctrinæ confeſsionem, ſed ueluti homines ſeditioſi, qui ſuis iſtis ſermonibus rurbas & motus excitare cuperent. In carcerem autem coniectis, frequens ad eos ciuitas confluxit: tametſi ſeuerè admodum interdictum eſſet, ne quis ad eos accederer, ſermonemque ullum cum ipſis conſerret. Multi igitur, quòd contra regium interdictum cum ipſis conſuetudinem habebant, eadem quæ ipſi paſsi ſunt. Plurimi etenim contempta præſenti uita, ſubinde eos frequentabant, per integras noctes ſacris cantionibns & pſalmis uigilias cnm ipſis agentes. Qnod ubi rex cognouir, indignisſimè tulit: ſed aſtutè tamen ſe reprimens, homines quoſdã ſubornat, per quos conſtantes eos Chriſti confeſſores ſupplantare cogitat. Hi ad eos ingreſsi, non quaſi ex regis iuſſu, ſed ſua quadam erga illos commiſeratione, omnibus adhibitis rationibos, à religione iſta Chriſtianorum ſuperſtitioſa ut diſcedant, perſuadere ipſis conantur: propoſitis in medium periculis, ſi perſiſtant: & maximis econtrà beneficijs regis, ſi in ipſius gratiam deſciſcant. Quibus illi confirmato animo reſpoodent: Quid? Etiamſi nunc non morimur, moriendum ramen eſt

omnino

omnino non multò pòſt. ac ſatius fuerit pro angelorum rege mori, quàm pro rege tam impio. Hic etſi moriatur quis pro rege, nihil accipiet à rege ſua fortitudine dignum. Et quid poſſet defuncto præſtare, ſi uel maximè uellet? Imò eis ſæpenumerò ne ſepultura quidem contingit, & non rarò à canibus deuorantur. Quòd ſi pro rege angelorum mortui fuerimus, certi ſumus, nos acceptoros corpus multo glorioſius, maiorię; gloria conſpicui erimus, longè maiora nobis erunt laborum præmia. Renunciatis his regi, non deſtitit tamen ſubinde interpellatos pertentare ualde inſidioſè. Nam mandauerat, ſi uicti cederent, ut ſub conſpectum omnium producerentur. Sin uerò fortes perſeuerarent, uti perduellionis rei educti occiderentur. Cum autem multo tempore exacto fortiſsimorum militum animi nollis arietibus expugnati poſſent, ſed maius robur & uires potius accreſcerent illis, multosq́ue ſua conſtantia æmulatores facerent: tandem in barathrū profundis tenebris media nocte abducti, decollati ſunt. Chryſoſtomus in ſupradicto loco, tomo tertio.

DE DESIDERIO EPIſcopo Lingonienſi.

Cum Vandali doce Croſco Gallias uaſtarent, inter cæteras & Lingonienſium ciuitatem, aliquandiu obſeſſam, tandem expugnarunt. Motus igitur calamitate eccleſię ſuæ epiſcopus Deſiderius, editiorem muti locum cepit: ſupplicemq́ue pro ſuo grege agens, lamentabili oratione clemẽtiam ducis implorauit: atque inde mox ſeſe in templum contulit, pro peccatisq́ue populi & ad Deum intercedens, ardentiſsimis gemitibus orauit. Vandali autem urbi ſeſe infundentes, trucidantesq́ue obuiam multitudinem Chriſtum confitentium, demum & epiſcopum orationi inſtantem offendunt: quem magna truculentia è templo abreptum, ad ducem ſuum adducunt. Cumque ſe animo paratiſsimo ad necem uel ultrò offerret, modò reliquo cœtui parceretur, eductus ex urbe, capite plectitur, Calendarum Iunij die decimo. Petrus de Natalibus libro quinto, capite trigeſimoprimo. Pœnæ miraculoſæ huius martyrium ſecutæ, ſuo recitantur loco.

ANTIDIVS EPISCOPVS & martyr.

Paſſus eſt & Antidius ſub perſecutione iſtorum truculentiſsimorum hominum Vandalorum, apud urbem Turonē, ob nominis Chriſti inſignem confeſsionem. primùm quidem in faciem cæſus, uarijsq́ue ictibus cruciatus: poſtea, poſt multa uulnera, quibus uniuerſa corporis membra erant conciſa, capite quoque truncatus eſt, Turonique ſepultus. Petrus de Natalibus libro octauo, capite triceſimoſecundo. Additur ibidem, quemadmodum conſcenſo dæmone aliquando Romam uectus ſit. Quę ſi non ſunt fabuloſa, aliquid magiæ reſipere uidentur.

CAPVT XIII.

DE MIRACVLIS SVB ARCADIO ET Honorio.

Referunt Socrates & Sozomenus hiſtoriam miraculoſę liberationis urbis & eccleſię Conſtantinopolitanę, quæ ſub Gaina illo, qui ab Imperatoribus Romanis dignitate & honoribus non mediocriter auctus, inſidias poſtea Reipublicæ Romanæ fecit uniuerſæ, accidit hoc modo. Receptus Gainas cum exercitu ſuo in urbem Imperialem Conſtantinopolim, ab Imperatore Arcadio, quo cum de non inferendis inſidijs Romanorum regno, paulo ántè iuramento pactus erat: iuramenti & fœderis perfidioſè negligens, palatium urbis occupare primùm, deinde & totam urbem conſtituit. Sed per miraculum Deus eam à direptione barbarorum, quorum de genere Gainas fuit, liberauit. Cum enim exercitus barbarici agmen noctu ad incendendum palatium Gainas miſiſſet, conſpecti ſunt denſiſsimi exercitus angelorum, armaturam militarem & corpora inuſitatæ magnitudinis præ ſe ferentium. inde perterrefacti & ſtupefacti graſſatores, ab inſidijs & incendio diſceſſerunt. Nũcista res eſt Gainæ, quæ & mira & incredibilis ei uiſa eſt, ut qui militis numerum urbe excubantium noſſet: nec ueniſſe præſidia Romanorum, exploratum haberet. Sæpius igitur deinceps exploratoribus miſsis, cum idem omnes quod priores conteſtarentur, ipſe nocte quadam in inſidiis numeroſa cum multitudine progreſſus, rem omnem ſic ſe planè habere experimento didicit, nec in urbem uiolenti poſtea quicquam moliri potuit. Socrates libro ſexto, capite quinto: Sozomenus libro octauo, capite quarto.

Simili planè miraculo, cum ad Orientis partes Gainas iter inſtituiſſet cum exercitu, Romani per mare, perq́ue terras barbaros inſecuti, nauibus eos uento ferente deſtitutos, conſecuti ſunt, & oppreſſerũt. Ibidem uterque.

Recitat Paulus Diaconus libro decimoquinto hoc miraculum. Conſtantinopoli Arcadius precaturus, templum ingreſſus erat.

rat. Succeſſerat autem ad proximam domũ promiſcui generis immenſa hominum turba, ut propius Imperatorem contuerentur. uixdum Imperatore digreſſo, domus ea maxima templo cohærens, in qua fuerat hominum multitudo, ſubitò corruit, cum ingenti admiratione & ſtupore populi. Sequebatur autem exclamatio, ob orationem pij principis, ruinā imminentē ſuſpenſam, tantamq́; multitudinem fuiſſe liberatam.

Cùm docendi dexteritate & ſuauitate Ioannes Conſtantinopolitanus epiſcopus ex hæreticis multos ſubinde cõuerteret, etiam tale quiddam accidit. Ex Macedoniana hæreſi uir quiſpiam, mulierem in religione conſentientem ſibi habuit. Is cum ex Ioannis concionibus proficiens, rectè de Deo eādem ſentire didiciſſet, uxorem etiā, ut opinione hæretica abiecta, ſecum ſentiret hortabatur. Sed illa nobilium matronarũ ſermonibus, ne hac in parte uiro obtemperaret, retracta, in hæreſi permanſit, muliebri ingenio, quomodo maritum falleret, quippiam commini ſcens. Vrget is aliquandiu, atq; ab ea flagitat in religione conſenſum: interminatus factu rum ſe, ut nec uitę ſocia ſibi mulier ſit, niſi de religione eadem ſecum ſentiret. Pollicetur conſenſum mulier, remq́; eam famulæ cuidam, quam inter cæteras fidelem exiſtimabat, communicat, illiusq́ue opera ad fallendum uirum utitur hoc modo. Iubet ut myſteriorum tempore, ad percipiendam Synaxin in cœtum cum marito adferret quippiam, ubi, de more, ex myſterijs cæteris percipientibus, & ipſa veſcatur. Interea uerò quod à ſacerdote accipit, manu quaſi oratura procumbens, continet. Adeſt mox famula, clanculum, quod ſecum attulerat, illi exhibens. cui cum primùm dentes illa admoueret, in lapidem indureſcere ſentit. Prodigio eo conterrita mulier, ad epiſcopum ſupplicij diuini metu properat, remq́; omnem aperit: lapidem ſimul, morſus ueſtigia habentem, oſtendens: ac pœnitentiam lachrymis teſtata, cum marito ſe conſenſuram deinceps promiſit, ueniamq́ue ab eo impetrat. Lapis is inter eccleſiæ Conſtantinopolitanę clinodia aſſeruatus poſtea longo tempore eſt. Sozomenus libro octauo, capite quinto.

PRODIGIA.

Conſtantinopoli cum in urbem Gainas irrupiſſet, & uaſtationem toti Romanorum regno inferre conſtituiſſet, conſpectus eſt imminens ſupra urbem cometa prodigioſæ magnitudinis, horribili aſpectu comam ad terram propè uſque demittere uiſus, ex quo periculũ ingens ciuitati portendi exiſtimatũ eſt. Socrates libro ſexto, capite ſexto: Sozomenus libro octauo, capite quarto: Nicephorus, qui enſis figuram retuliſſe cometam tradit, libro decimotertio, capite ſexto.

Prodigij ſpeciem habuit repentinum incendium ædis Conſtantinopolitanæ, poſteaquā in exiliũ Ioannes abductus erat: quod tantum fuit, ut domum etiam Senatus uicinam, aliasq́; ædes complures corripuerit, totasq́; abſumpſerit, conflagratione durante à ueſpera ad matutinum uſque tempus, ut ſuprà etiam attigimus. Sozomenus libro octauo, capite uigeſimoſecundo: Socrates libro ſexto, capite decimooctauo: qui incendium illud accidiſſe ſcribit Conſulatu Honorij & Ariſtæneti: anno Chriſti, ſecundum Marianum, quadringenteſimo quarto: ſecundum Proſperum, quadringēteſimoſexto: Imperij Arcadij anno nono. Nicephorus ignem illũ à nullo hominum immiſſum fuiſſe, ſed diuinitùs in medio throno, in quo ſedens Ioannes docuerat, exarſiſſe ſcripſit libro decimotertio, capite uigeſimoprimo.

Sed & terræmotum ingentem Conſtantinopoli ortum fuiſſe, adeò ut in periculo & metu uniuerſa eſſet regio, Theodoretus tradit, nocte proxima, cum ſine cauſæ cognitione expelli urbe Ioannem Arcadius præcepiſſet. Accidiſſe autem ob iniuſtam & uiolentam Ioannis expulſionem, motum eum terræ, ab omnibus iudicatum eſt. ipſius etiam Imperatoris mentē cognitio ea ſubijt: quāobrem manè legatis miſsis, Ioannem ex itinere in urbem reuocauit. Theodoretus libro quinto, capite trigeſimoquarto.

Inter prodigia Sozomenus numerat maximam etiam grandinem, Conſtantinopoli & in ſuburbijs eius delapſam, cum in exilium ſecundò Ioannes pulſus fuiſſet, quam quarto poſt eam die Imperatricis Eudoxiæ Ioanni inimiciſsimæ mors ſecuta eſt. Sozomenus libro octauo, capite uigeſimoſeptimo: Sigebertus, ſub anno Domini quadringenteſimo nono, Arcadij duodecimo.

Paulus Diaconus libro decimotertio de geſtis Romanorum, Conſtantinopoli, poſteaquam in regnũ Arcadius ſucceſsiſſet, terræmotum ingentem accidiſſe ſcribit, terra horribili modo ſubtus tremente, deſuperq́ue fuſa flamma cœlitùs pēdente, ut cœlũ omne ardere uideretur. Ac duraſſe quidem pluribus diebus, donec Arcadij Imperatoris & populi precibus placatus Deus, ſuppliciũ imminens auerterit. Proſper factum illud ſcribit Arcadio quartò & Honorio Cæſaribus, anno ſcilicet regni Arcadij primo, Chriſti anno (iuxta Marianum) trecenteſimo nonageſimoſexto: Proſper, trecenteſimo nonageſimooctauo.

Sigebertus apud Vticam, terram per ſeptē dies edidiſſe mugitus refert, ſub anno Imperij Arca-

rij Arcadij ultimo, Chriſti quadringenteſimo decimo.

VISIONES.

Narrat Paulus Diaconus, Gildonem Africę Comitem, poſt Theodoſij ſuperioris mortem, Africam proprio iure uſurpare cœpiſſe: ac duos poſtea fratris Macezilis filios adoleſcentes, à patre in Africana militia, cum in Italiam ipſe ſeceſsiſſet, ab eo interfectos fuiſſe. Contra eum igitur, ut hoſtem bello inſequẽdum, miſſum à Romano Imperatore Honorio Macezilem fratrem, qui ſub Theodoſio militauerat: ab eoq; didicerat, quantum in rebus etiam deſperatiſsimis ualeret oratio hominis, per fidem Chriſti clementiam Dei inuocantis. Miſſum igitur cum exercitu, in Caprariam prius inſulam ſeceſsiſſe, indeq; Chriſtianos Deum colẽtes aliquot abduxiſſe: cum quibus, diebus aliquot & noctibus, dum ad hoſtem iter facit, orationibus ac ieiunijs uacarit. Et ad Ardealitum flumen caſtra metatus, parua cum manu, quinque ſcilicet militum milib. aduerſus hoſtium quos Gildo frater duxerit, milia ſeptuaginta, per ſomnum ſibi uidere uiſus ſit Ambroſium epiſcopum Mediolanẽſem paulo antè defunctum, qui manu ſibi ſignificarit, atque impacto ad humum terbaculo dixerit: Hic hic hic. Macezilem igitur prudenti intellexiſſe cõiectura, uerbo locum, numero uerò diem ſignificari, cõgreſſum cum hoſte, ibiq; ſubſtitiſſe: ac tertio demum die poſt noctem orationibus hymniſq; peruigilans, ab ipſis cœleſtium ſacramentorũm myſterijs in hoſtem circum fuſum proceſsiſſe, & in fugam una de pace cõcione ad barbaros, & oppreſsione ſigniferi unius inſolenter obſiſtentis, conuertiſſe, non diu ante Arcadij Imperatoris obitum. Paulus Diaconus libro decimotertio, de Arcadio & Honorio.

Narrat libro decimotertio, capite uigeſimotertio Nicephorus, Siſinnio Nouatianorum epiſcopo per quietem uiſum, aſsiſtere ſibi ad aram in templo dicato Stephano protomartyri, uirum quendam forma & ſtatuta illuſtrem, habitu etiam honeſto & graui, ſed animo & uultu conſternato: quòd perluſtrata tota Conſtantinopoli, bonum hominem nullum inueniſſet, præter Eutropium. Fuit is Eutropius Lector eccleſiæ Conſtantinopoli, grauiſsimis paulo antè ſubiectus tormẽtis, quòd cum alijs aliquot Ioannis amicis incendij, quod poſt expulſionem Ioannis acciderat, autor fuiſſe creditum eſſet: ſed tormentis fortiter uictis, cuſtodię incluſus fuerat: in qua eum Siſinnius acceſsit, ſomniumq; commemorauit.

Alia.

Roma Conſtantinopolim profecti Aemilius Beneuenti epiſcopus, Cathagius & Gaudentius, cum alijs aliquot Ioannis epiſcopi amicis, ut Innocentij nomine ſynodum, in qua Ioannis cauſa iudicaretur, peterent: ſolicitati ſunt à Ioannis aduerſarijs, ut eius amicitia neglecta, Attico communicarent: proque ea re præmium acciperẽt oblatum, tria aureorum millia. eia uerò caſtus quidam & moderatus uir in ſomnis aſsiſtere uiſus eſt, ſic dicens: Videte quomodo circumſpectè ambuletis, dies enim mali ſunt. Nicephorus libro eodem, capite trigeſimotertio.

Alia.

Fabuloſum omnino uidetur, & Antichriſti ſuperſtitionẽ ſapere, quòd Iohanni, paulò ante diem migrationis ſuæ, fingit idem Nicephorus, noctu oranti Petrum & Ioannem aſsiſtentes, amicè cum eo collocutos eſſe, eique cùm aduerſus dæmones uictoriam, tum poſtremò migrationem ad Dominum & futurorum bonorum perceptionem annũciaſſe: libro eodem, cap. trigeſimoſeptimo.

Alia.

Idem, & pridie quàm euocaretur Ioannes ex hac uita, apparuiſſe ei in ſomnis nugatur, in templo ſibi dicato apud Cauianeos, Baſiliſcum martyrem Nicomedienſem ſub Maximino, hac uoce eum confirmantem: Bono animo eſto Ioannes frater, utrunque craſtina dies coniunget. poſtea etiam cuſtodi templi præcepiſſe, ut Ioanni locum pararet. Ibidem idem: & Sozomenus libro octauo, capite ultimo. Hæc propterea commemoramus, ut lectores attenti conſiderent, quando cœperint apparitiones mortuorum cõfingi. Sacra autem Scriptura tãtum Dei & angelorum apparitiones in ſomnis docet, non Patriarcharum, non Apoſtolorum, aut aliorum hominum. Nicephorus præ cæteris in apparitionibus recitandis multus eſt.

SVB THEODOSIO ET HONORIO.

CVm urbem Romam graui & diuturna obſidione cinxiſſet Alarich' Gothorũ dux (quam fames dira ac peſtis, cum neceſſaria in urbẽ inferri foris prohibuiſſent, ſecuta eſt) ferunt ex Italicis quendam religioſum monachum Romam properaſſe, atque Alarichum adhortatum fuiſſe, ut urbi parcẽret, nec ſe rumorũ malorum authorem perhiberi ſineret. Alarichum autem reſpondiſſe: Moliri ſe iſta non ex animi ſententia, ſed urgeri à quodam continuè, qui ſibi præcipiat, ut Romam uaſtet. Socrates libro ſeptimo, capite decimo: Sozomenus libro nono, capite 6. Capta eſt urbs ab Alaricho, Fl. Varrone & Tertullo Conſulibus, anno Chriſti (iuxta Marianum) quadringẽteſimo undecimo, Imperij Honorij anno altero: ſecundum

dum Sigebertum, anno Domini quadringenteſimo decimotertio, imperij Honorij quinto: iuxta Proſperum, anno Chriſti quadringenteſimo decimotertio.

Iudæus quidam ex multis annis paralyticus lecto decubuerat, quem cum nec medicorum ars, nec Iudæorum preces ſubleuare ualuiſſent, tandem ad Chriſtianorum baptiſma confugit, quo tempore epiſcopatum Conſtantinopoli adminiſtrabat Atticus Ioannis ſucceſſor. Qui in fide prius Iudæum inſtitutum, & de ſpe in Chriſti auxilium edoctum, deportari cum lecto ad baptiſterium iuſsit: ubi baptiſmum ſincera fide conſecutus, è colymbethra baptiſterij ſuſceptus, à morbo ſubitò liberatus, inter ſanos egit. Socrates libro ſeptimo, capite quarto.

Exercuerat Iudæus quidã impoſtor eiuſmodi fraudem, ut cum rebus neceſſarijs indigeret, Chriſtianiſmum ſubitò ſimularet, & baptiſterium peteret: qua impoſtura pecunias multas à Chriſtianis extorquebat. Cũq; hac arte plurib. impoſuiſſet hæreſibus, tandẽ etiam ad Paulum uenit, Nouatianorum epiſcopum Conſtantinopoli, obſecrans ut baptiſmatis ei lauacrũ impertiret. Paulus poſt traditam Iudæo doctrinam de fide, & completos ieiuniorum dies, in quibus omnibus præter animi ſui ſententiã epiſcopo Iudæus obſequebatur, paratis quæ ad baptiſmum neceſſaria erant, coempta etiam ſplendida ueſte, ad baptiſterium eum ducit, tanquam baptizaturus. ſed miraculoſo planè modo aqua infuſa in colymbethrã, ſubitò euanuit. Cũq; ad canalẽ inferiorem, per quem & aliàs aqua emitti ſolebat, deſcendiſſe ab epiſcopo & adſtantibus omnibus putaretur, iterum canali & meatibus diligenter obſtructis, infuſa aqua euanuit. Tum Paulus: Aut impoſturam, inquit, committis homo, aut baptiſmũ iam antea conſecutus es. Facto itaq; miraculi gratia concurſu, Iudæum quiſpiam cognouit, & uidiſſe ſe eum baptizari ab Attico epiſcopo confirmauit. Socrates libro ſeptimo, capite decimoſeptimo. Meminit miraculi eius Sigebertus ſub anno Chriſti quadringenteſimo decimoſexto.

Cũ bellũ graue rex Perſic⁹ Bararanes, Iſdigerdi filius, per Narſæũ ducẽ Romanis inferre moliretur, & in Niſibim exercitũ ingentẽ contra Romanos deduxiſſet, Conſtantinopolitani uerò anxij eſſent, ac hęſitabũdi belli euentum expectarent, angeli Dei circa Bithyniam, ijs qui Conſtantinopolim negociationis ſuæ gratia proficiſcebantur apparentes, nunciare iuſſerũt, bono eſſent animo, & precarentur, Deoq; fiderent: uicturos etiam eſſe Romanos. ac ſimul addiderunt: eſſe ſe belli eius diſpenſatores à Deo miſſos. Nec defuit euentus. Romani enim Perſas Niſibi concluſos obſederũt, ex ijsque multos occiderunt, ducibus aliquot captis: tandẽ etiam Saracenos, quos in belli ſocietatem Bararanes rex, ſuos apud Niſibin liberaturus aſſumpſerat, deuicerunt, cum inanem illis metum & perculſionem Deus incuſsiſſet, ut Romanorum exercitus ceruicibus ſuis imminere imaginati, ſeipſos in fluuium Euphraten præcipitarent. Socrates libro ſeptimo, capite decimooctauo. Succeſsit in regnum Perſarum Bararanes anno Chriſti quadringenteſimo uigeſimoſeptimo: & bellum illud contra Romanos, cũ & perſecutor alioqui Chriſtianorum eſſet acerrimus, in ipſis regni ſui auſpicijs ſuſcepit. Socrates ibidem.

Theodoretus (qui hunc Bararanem, ſeu Vararonem, Gararonem uocat) etiam Conſtantinopolim ab eo oppugnatam, innumerabilib. admotis machinis, tradit: ſed ſolius pontificis Eunomij precibus ſeruatã. Cumque ex barbaricis regibus unus blaſphemia & Rabſacis, ac Sennacherib furore concitatus, diuinum ſe incenſurum templum minitaretur, nõ tuliſſe rabiem illam Eunomium: ſed fundam in mœnia conſtitui, applicariq; ingenti ſaxo, in nomine eius qui blaſphemaretur immitti iuſsiſſe: quod directè illatũ in impium regem, abominandum illius os & totum caput comminuerit, & cerebrum humi diſperſerit. Theodoretus libro quinto, capite trigeſimoſexto.

Mortuo Honorio, Ioannes amanuenſium Imperialium præfectus, dignitatis inſolentia miſsis ad Theodoſium legatis, ut in Imperij conſortium reciperetur petijt. Theodoſius uerò coniectis in cuſtodiam legatis, in Occidentẽ miſit Ardeburium ducẽ, ut Reipublicæ opem ferret, & Ioannis ambitionem atque inſolentiam reprimeret. Sed in nauigationem infelicem delatus ille, in manus tyranni uenit. Quæ res dolorem Theodoſio attulit. qui reb. in magno poſitis diſcrimine, ad orationem confugit, & miraculoſam Dei liberationem eiuſmodi impetrat, ut deductus ab angelo in paſtoris ſpecie, Aſpar Ardeburij captiui filius, cum exercitus parte per ſtagnum Rauennæ adiacens, in qua ciuitate Ioannes agens ducem captum tenebat, inuium planè, & à nemine unquam tranſitu ſuperatum, tyrannum uicerit, & patrem liberarit. Socrates libro tertio, capite uigeſimotertio: Paulus Diaconus libro decimoquarto.

Burgundionum gens incurſionibus Hunnorum crebris afflicta & uaſtata, cum religionem Chriſtianorum & baptiſmum complexa eſſet, egreſsi aduerſus Hunnos in pugnam pauci numero, ter ſcilicet mille, uictores de uicenis barbarorum millibus euaſerũt. Socrates libro ſeptimo, capite trigeſimo.

In maximo

In maximo incendio urbis Conſtantinopolitanæ, cum ad templũ Oſij, Nouatianorum plurimis magnificentiſsimis ædificijs abſumptis, ignis pertigiſſet, Paulus epiſcopus Inſiliens ad altare, ſola oratione, irrumpentibus per feneſtras & ianuas omnes flammis magna ui, templum ſeruauit illæſum: adeò ut ædificijs omnibus circumquaq; templo uicinis exuſtis, in tabulatis ac parietibus eius deprehendi poſſet. Socrates libro ſeptimo, capite trigeſimonono.

Poſt interemptum tyrannum Ioannem, Barbari quos auxilij gratia ille ſibi adiunxerat, nihilominus Rempublicam adoriri conabantur. Quod cum Theodoſius cognouiſſet, imperium & curam eius omnem pro more ſuo Deo cõmendauit, & precibus ſolis pugnauit, quibus glorioſam à Deo liberationem obtinuit. Etenim Ruges Barbarorum illorum dux fulmine ictus, mortuus eſt: & ſubſecuta epidimia, maximam exercitus partem perdidit: & reliquam partem ignis cœlo delapſus abſumpſit, ut ſuo cum damno triſti ad poſtremùm Barbari ipſi cognoſcerent, mirabiliter à Deo adiutam fuiſſe gentem Romanam. Socrates libro ſeptimo, capite quadrageſimotertio: Theodoretus libro quinto, capite trigeſimoſeptimo, qui Rugam hunc, Rhoilum uocat.

Gundericus rex Vandalorum, capta Hiſpali, cum impiè elatus, manus in Eccleſiam ipſius ciuitatis extendiſſet, mox Dei iudicio à dæmone correptus interijt, anno ultimo regni ſui, ſcilicet decimoſexto: anno Chriſti quadringenteſimo uigeſimonono. Sigebertus.

PRODIGIA.

Sub imperio Theodoſij maximus & uehementiſsimus, ac priores omnes excellens terræmotus, per uniuerſum propemodum orbem factus eſt, ita ut multę turres per regiam collaberentur: & prolixus ille murus, quem Cherroneſum uocãt, corrueret: tellus dehiſceret, ac multi pagi ſubmergerentur, multęque & innumeræ calamitates terra marique acciderent: fontes aliquot exiccarentur, & alijs locis ubi nulli fontes fuerant aquarum abundantia ſcaturiret: denique immenſę arbores cum ipſis radicibus extirparentur, ac plurimæ ualles in montes ſubitò mutarentur, mare mortuos piſces eijceret, ac multas inſulas undis ſuis inuolueret, marinæ naues in ſicco cernerentur, undis uidelicet retrolabentibus, Bithyniaq; & Helleſpontus & utraq; Phrygia plurimùm affligerẽtur. Et hæc calamitas admodum diu terram occupauit: non ſic tamen uehemens permanens, ſicuti cœperat. ſed paulatim deſinens, donec in uniuerſum conquieſceret. Euagrius libro primo, capite decimoſeptimo: Nicephorus libro decimotertio, cap. trigeſimoſexto. Qui his calamitatibus adijcit famé, peſtes, ferarum agreſtiũ in homines graſſationes, chaſmata, exuſtiones, grandines maximas, niuiũ & frigoris uim, ſolis eclipſim tantam, ut ſtellæ medio etiam die conſpectę ſint. quam decimo Honorij imperij anno accidiſſe, in Floribus ſuis ſcripſit Gigas: fulgorem in cœlo coni formam referentem, mirabili plane & uario maximè per diuerſas cœli partes motu: ignea cũ terræmotibus è cœlo quaſi rupto delapſos, trabium in ędibus & tectorum mirabiles & prodigioſas rupturas, & cõmiſſiones inter ſe aptas rurſus.

Triceſimo imperij Theodoſij anno terrę motus magni facti ſunt Cõſtantinopoli, per quatuor menſes: ita ut metu nimio perculſi Byzantij, extra ciuitatem in campũ unà cũ epiſcopo, qui tum Proclus fuit, ſecederent, precibus Deo pro liberatione ab imminenti interitu ſupplicantes. Quadam ergo die fluctuante terra, atq; omni plebe attentius clamante κύριε ἐλέησον, circa horam tertiam, omnibus uidentibus, à diuina contigit uirtute ſuſtolli quendam adoleſcentulum in aera, et tridui diuinã uocẽ admonentẽ, ut epiſcopo ac populo nũciaret, ut Litanias ſic facerent, & dicerẽt: Sanctꝰ Deus, Sanctꝰ fortis, Sanctꝰ immortalis, miſerere nobis, nihil aliud apponentes. Proclus igitur epiſcopus cum ſic facere populo præcepiſſet, terræmotus ceſſarunt. Paulus Diaconus libro decimoquarto. Recitatur hiſtoria à plurimis epiſcopis, in literis ad Petrum Antiochenum epiſcopum, qui inconſultè clauſulam illam Triſagio adiecerat, Qui crucifixus propter nos: ueluti in capite de Schiſmatibus meminimus. Epiſtolæ in ſecundo tomo Conciliorum extant.

Narrant quidam, Cometam ad menſem uſque Septembrem conſpectum, quo tempore Iudæi omnes factione Cyrilli Alexandria expulſi ſunt, ſub Honorio, anno Chriſti quadringenteſimo decimooctauo.

VISIONES.

Texit longam narrationem Sozomenus, de inuẽtis à Pulcheria Theodoſij ſorore martyribus quadraginta, ſub Licinio quondam apud Sebaſtem Armeniæ paſsis: quorum ut defoſſas inquireret reliquias, Thyrſum ait martyrẽ ei ter apparentẽ ſuggeſsiſſe, atq; ut ad ſe transferret monuiſſe. Ipſos deinde quoque martyres quadraginta militari habitu ſplendidè ueſtitos, ei ſeſe manifeſtaſſe. Sozomenus libro nono, capite ſecundo. Sed iſta Antichriſti pręſtigias ſpirant.

Quin & Nicephorus, Pulcherię Stephanũ protomartyrem apparuiſſe fingit, uerba ad

eam

eam facientem: cuius reliquias cum Conſtátinopolitani excipere uellent, & ſecum retinere, mulas (ait) currum, cui reliquię impoſitæ erant, trahentes, humana uoce locutas: libro eodem, capite nono.

Apparuit agricolæ cuidam Calemero nomine, præſidi uici Chopharis, circa Eleutheropolim Palæſtinę, Zacharias propheta: eiq́; in hortulum quendam ducto, loculos ſuos defoſſos demonſtrauit. idem ibidem, capite octauo. Sed cũ iſta ad ſuperſtitioſam ſanctorum defunctorum culturã uergant, pugnant cum Scriptura ſacra, & ſunt uel figmenta hominum, uel præſtigiæ diaboli, qui tali ratione homines à cultu uiui Dei ad uenerationẽ creaturarum uoluit deducere.

Similes præſtigiæ & hæ ſunt. Videre ſibi aliquando uiſus eſt Cyrillus, ſeipſum ſacris ædibusq́; expulſum eſſe à Ioanne, comitatu, et diuino qui circa illũ erat ſatellitio maximè freto: & matrem Domini pro ipſo deprecantem: atque cùm multa etiam alia, tum illud præcipuè, quòd pro ipſius gloria plurimùm ille decertaſſet, referẽtem, ut in ſacra templa reciperetur orare. Hanc uiſionem cũ Cyrillus cogitabundus in animo ſecum uolueret, ſeipſum, quòd in ſanctum uirum inuectus eſſet, damnauit: ac Synodo prouinciali coacta, Ioannis nomẽ ſimul & ipſe & reliqui epiſcopi in ſacro albo propoſuerunt. Nicephorus libro decimoquarto, capite uigeſimooctauo. Pro eo Socrates narrat, Atticum Ioannis ſucceſſorem, memoriam Ioannis in precationibus fieri inſtituiſſe: propterea quòd Ioannis ſectatores, qui ſe Ioãnitas dicebant, extra Eccleſiam cõuentus facerẽt. quòd eam ob rem ad Eccleſiam redituros ſperarit. lib. ſeptimo, capite uigeſimoquinto. Capite uerò quadrageſimoquinto eiuſdem libri ait, Ioãnem triceſimoquinto anno poſt ipſius mortem, à Proclo in communionem fuiſſe receptum: atq; hac occaſione ad Eccleſiam, qui ſe ab ea propter Ioannem ſeparauerant, redijſſe.

In commemoratione miraculorũ Nicephorus, tanquam nugarum parens, circa funus Ioannis, cum poſt annum trigeſimumquintum Conſtantinopolim ueniſſet, nugatur, nauem, qua uectum Ioannis corpus fuerit, petram diſcidiſſe: ipſum uerò corpus in templum delatum, ad populum dixiſſe, Pax uobis. libro eodem, capite quadrageſimotertio. Sunt aũt meræ ſonoræ nugæ, ad cultum mortuarum creaturarum confictæ.

Quod de expergefactis tamẽ ſeptem Dormientib. narrat libro eodem, capite quadrageſimoquinto, ab alijs etiam commemoratur: Epheſios ſcilicet eos qui ſub Decio in ſpecũ cõcluſi fuerant, poſt annos centũ quadraginta duos, aut (ſecundũ Sigebertũ) centũ nonagintaduos, ſpecu diuinitùs patefacto à ſomno ſurrexiſſe: & poſteaquã corã Theodoſio de reſurrectione multa locuti fuiſſent, rurſus dormiuiſſe. Palmerius in Chronico, ſub anno Chriſti quadringẽteſimo quinquageſimoprimo: Sigebertus ſub anno quadringenteſimo quadrageſimotertio. Fidẽ iſtis tribuat, qui nimis facilè credere didicit.

SVB MARTIANO.

MArtianus Imperator ad ſanctum aliquãdo Simeonem, habitum indutus idiotæ, religionis ergò uenerat: ubi ob factũ quoddam obſtupuit, quod accidit duobus epiſcopis inter ſe contendentibus, orthodoxo uno, Ariano altero. Arianus quidem dialecticus erat, orthodoxus uerò pius & fidelis. Propoſuit is eam cõditionem, ut relictis uerborum concertationibus, rogum ignis ingrederentur: & ſic oſtẽderent, utra ſententia magis pia eſſet. Cum autem Arianus cõditionem eam accipere detrectaret, ipſe orthodoxus ignẽ ingreſſus, è rogo diſſeruit, & illęſus ſeruatus eſt. Theodorus Lector libro ſecũdo.

Narrat Nicephorus, in grauiſsima peſte hoc tempore, agros per annum integrũ coli nequiuiſſe: ideoq́; nec fruges proueniſſe. diuinam igitur prouidentiam illis, qui perpauci ex ea ſuperuixiſſent, alimẽto quodam aęrio proſpexiſſe: proximo autem anno, ut ſua ſponte citra culturam fruges prouenirent, miraculoſè effeciſſe. libro decimoquinto, capite decimo.

Prodigia.

Terræmotus aſsidui, Cometę & ſigna uaria apparent in cœlo. Palmerius ſub anno Imperij Martiani primo, Chriſti quadringenteſimo quinquageſimotertio. Sigebertus addit: Veſpere ab Aquilone cœlũ efficitur rubens ut ignis, intermixtis per igneum ruborem clarioribus lineis, in ſtellarum figuras formatis: Luna diſfuſcatur, cometes apparet, ſub ijſdem annis. Adducit in Chronicis Iuo, & Adon Viennenſis epiſcopus ætate ſexta, de Martiano, obuerſationes apud Viennam ſyluestrium ferarum in frequentibus cœtibus hominum, ut urſorum & ceruorum: luporum quoq; in homines graſſationes. Quę tamen omnia Sigebertus ſub Leonis tempora reijcit, in annum Chriſti quadringenteſimũ ſexageſimumoctauum. Et addit de terræmotu in urbe Vienna, quo templa & domus ſubuerſa ſunt.

Super inſulam Britanniæ ſtella miræ magnitudinis apparuit: cuius radio gladius igneus draconi ſimilis adhęrebat. Ex cuius ore duo radij procedebãt, quorum unus ultra Galliam ſe extendebat: alter uerò uerſus Hyberniam tendens, in ſeptem minores radios terminabatur. Sigebertus ſub anno Domini quadringenteſimo quinquageſimoſeptimo, Imperij Marciani ſexto.

VISIONES.

VISIONES.

Sub Marciano Imperatore, Attilam Hunnorum regem uaſtantem in Italia, & diripientem regiones & urbes, cum Romã quoq; inuadere conſtituiſſet, à Leone papa, quem ad eum reconciliandum Valentinianus Auguſtns ablegauerat, placatum: Paulus Diaconus, Marianus & alij pleriq; tradiderunt. Addiderũt aũt Nauclerus & alij, Attilã poſtea interrogatũ à ſuis, quãobrẽ admonitionibus & petitionibus ſacerdotis acquieſcens paruiſſet, nec Romam uti inſtituerat diripuiſſet, reſpõdiſſe: Nihil ſe quidem commotum ſacerdotis perſona, quem ne honore quidem aliquo dignaturus fuiſſet: ſed uidiſſe ſe propter illum aſtantem uirum alium ſenem quendam, canicie, habitu ſacerdotali, forma auguſta uenerabilem, gladio euaginato mortem ei minitantem, niſi ad omnia quæ Pontifex peteret, fuiſſet obſecutus. Sic igitur placabilem ſe præbere fuiſſe coactum. Nauclerus generatione decimaſexta: Sigebertus ſub anno Chriſti quadringenteſimo quinquageſimoquarto.

Aliquanto pòſt apparens Dominus Marciano in ſomnis, Attilæ arcum fractũ oſtendit. Quam rem euentus ſubſecutus eſt, intereunte paulo pòſt ipſo Attila, ex crapula in nuptijs contracta. Sigebertus ſub anno Domini 455.

Pullulante intra Gallias Ariana hæreſi, perſpicuo Deus miraculo oſtẽdit, Deum in tribus perſonis unius & æqualis eſſe ſubſtãtiæ. In Vaſatenſi enim urbe ab Hunnorũ obſidione beneficio Dei liberata, cum epiſcopus gratiarum actionem celebraret, reſpiciens ſurſum, uidit in aram ex teſtudine quaſi templi decidere æqualiter iunctas tres guttas, æqualis magnitudinis, cryſtallo clariores: quæ ſimul decidentes, & in unum coniunctæ, unam quaſi gemmam pulcherrimã effecerunt. Quam cum in medio crucis aureæ & gemmatæ poſuiſſent, gemmæ duæ exciderunt. Hoc commemoramus ex Sigeberto, ſub anno Domini quadringenteſimo quinquageſimotertio.

Narrat Euagrius, Euphemiam martyrem Chalcedoni ſepultam, frequenter ac certo tempore epiſcopis eius ciuitatis, aut alijs pietate & religione præſtantibus apparere conſueuiſſe: atq; ut ad templum celebre ipſius, Chalcedoni conditum, feſtiuitates inſtituerent, monuiſſe. Euagrius libro ſecundo, capite tertio. ſed hæ præſtigiæ fuerunt maligni ſpiritus, qui uenerationem mortuarum creaturarum in templa uoluit introducere.

In ſynodo Chalcedonenſi, cum Eutychis & Dioſcori ſectatores ſynodi decreta eluderent, Anatolius patriarcha Conſtantinopolitanus conuocatis & ſuffragatoribus ſuis orthodoxis, & aduerſarijs hęreticis, ſcribi iuſsit duos de utriuſq; partis fide libellos, eosq́; in loculos martyris Euphemiæ reponi, ut ipſa indicaret, utri rectè aut perperam ſentirent. Hæc cum hæreticis etiam placuiſſent, libelli ſcripti, remoto lapide qui loculum claudebat, pectori martyris imponũtur: & lapis in locum ſuum repoſitus ab utraq; parte ſignatur. Dehinc ſupplicationes fiunt, & preces ad Deum peruigiles, ut per martyrem ſuam demonſtret, utra ſententia ei cordi ſit, quæúe reijcienda uideatur. Poſt triduum cõueniunt, Imperatore etiam pręſente: aperto loculo, libellus hæreticorum ad pedes martyris inuenitur, alter in manu eius dextera: quam extendiſſe fertur ad Imperatorẽ & epiſcopum, ac libellum eis porrexiſſe. Zonoras tomo tertio, in Marciano: Tomus primus Cõciliorum. Pro hoc autẽ Euagrius libro ſecundo, capite ultimo, delectos ex tota Synodo epiſcopos in martyrio Euphemiæ cõueniſſe ſcribit, & de fide rectè ſtatuiſſe, quæ egreſsi matyrio poſtea promulgarint: nugamenti iſtius non meminit. Et eſt proculdubio impoſtura, ad colendas defunctas creaturas conficta.

SVB LEONE.

In perſecutione Chriſtianorum ſub Hunericho Vandalorum rege, cũ epiſcopi celebres orthodoxi, Eugenius, Vindemialis & Longinus, uirtutibus & donis ſanationum clarerent, inuidens eorum famæ & autoritati, quam uenerabãtur omnes, Cyrola Arianorum epiſcopus, ne non & ſe celebrem facto aliquo mirando redderet, hominẽ conduxit quinquaginta aureis, qui innatam ſe prætereunte cæcitatẽ ſimulans, opem eius in hanc ſententiã imploraret: Quæſo te beatiſsime Cyrola, religionis noſtræ antiſtes, ut reſpiciens edas exemplum gloriæ ac uirtutis tuæ, meosq́; adaperias oculos. Accedit ad eum Cyrola hæreticus, fucum ſibi ſucceſſurum confidens: & admotis manibus ad oculos cæcum ſeſe mentientis, Secundum fidem, inquit, noſtram, qua rectè in Deũ credim⁹, aperiantur ocoli tui. Ad quę uerba dolor tantus oculos illius inuaſit, ut digitis ui comprimere eos, ne creparent, cogeretur. Prodita itaq; ad omnes Cyrolæ compoſita fraude, hæreſiq́; damnata, precibus orthodoxorum Vindemialis, Longini & Eugenij dolore liberatur. Gregorius Turonenſis libro ſecundo, capite tertio.

Sub Gennadio epiſcopo Conſtantinopolitano pictoris cuiuſdam manus exaruit, cũ Iouem Seruatoris forma pingere inſtituiſſet: quem Gẽnadius, cum peccatum confeſſus fuiſſet, precibus ſuis curauit. Theodorus Lector libro primo.

Epiſcopum Carthaginenſem Quoduult-

Rr deum,

deum, Hunerichus Vandalus perſecutor cũ maxima turba clericorũ nauibus fractis imponi, iuſsit nodosq́; & expoliatos undis exponi omnes. Qui Dei miſeratione, proſpera nauigatione Neapolim Campaniæ ciuitatẽ perducti ſunt. Victor de perſecutione Vandalica libro primo.

In Typaſerpi Mauritaniæ maioris ciuitare, Chriſtiani aliquoc Cyrilam epiſcopũ Arianum, quòd minus eos ad fidem compellere conaretur, irriſerunt, & myſteria diuina publicè celebrarũt. Quos ille ad regẽ Carthaginem detulit: qui in medio foro linguas eis & manus dextras abſcindi iuſsit. At illi Spiritu ſancto præſente, nihilominus ut antea locuti ſunt. Repertus ex illis unus adhuc ſub Zenone Imperatore fuit Cõſtantinopoli, Reſarat° nomine, ſubdiaconus, ſermones politos ſine ulla offenſione loquens. Victor de perſecutione Vandalica libro tertio, ut & ſuprà attigimus.

Relegari in ſolitudines Chriſtiani, uenenatorũ animaliũ atq; ſcorpionũ refertiſsimas, adeò ut ſi quis longiori ab illis ſpacio oberret, ſolo tamẽ flatu ueneni uim ſentiat, illæſi ſeruati ſunt. Victor libro ſecundo.

Expulſi alij in agrum Vticenſem ad labores duriſsimos, confeſſori cuidam manum habẽti aridã, Chriſtiani precibus cõiunctis reſtitutionem impetrãt. Idem libro eodem.

PRODIGIA.

Anno altero Leonis imperij, Antiochiæ exortus maximus terræmotus, ornamenta præcipua ciuitatis omnia penè deiecit, ac ſubuertit: ut publicã domum Imperatorum magnificẽtia exornatam, domus palatiorũ cum porticibus ante palatia, tetrapylon, turres, balnea Traiani, Seueri & Hadriani Imperatorum. Euagrius lib. 2. cap. 12.

Conſtantinopoli incendium maximum ortum, ex igniculo lucernæ, quam dæmon quidã, aut mulier certè à dæmone percita: in forũ antelucanis horis attulerat, uniuerſam urbis tũ publicã tũ priuatã magnificẽtiam, miſerabili & horribiliſsimo ſpectaculo in cineres redegit, flãmis durãtibus in quartũ uſq; diẽ, quę nec ulla aliqua ratione extingui poſſent. Euagrius libro eodem, capite 13.

Leone regnante, fertur etiã Antiochia uehementiſsimo terrę motu ferè tota cecidiſſe: & in agro Byzantico pluuiã cineris palmi altitudine decidiſſe. Zonaras tomo 3, de imperio Leonis. Theodorus Lector li. 1. addit, ante uim illã pulueris decidẽtis, nubes cõſpectas ignitas. Sub iſta tẽpora, cũ Scythicũ bellũ aduerſus Romanos moueretur, mota eſt terra in Thracia & Helleſpõto & Ionia, & in inſulis quas Cycladas uocãt, ita ut multa in Cnido & Coo inſulis ſubuerterẽtur. Quin & uehemẽtes pluuias Priſcus rhetor Cõſtãtinopoli & in Bithynia, factas eſſe ſcribit, ita ut tribus aut quatuor diebus unda cœlitùs inſtar fluuiorum delaberetur, & montes in campos diffluerent, & uici undis inuoluti periclitarẽtur: atq; ubi antea paludes herbidæ extiterãt, haud procul inde diſsita Nicomedia, ex multis faſciculis q in illã cõportabãtur, inſulę fierẽt. Euagrius lib. 2. capite 14.

Apud Toloſam, urbẽ Gallię, eius medio tota die ſanguis largiſsimo fluxit riuo. Sigebertus ſub anno Chriſti 461, Imperij Leonis quarto.

In perſecutione Chriſtianorũ ſub Hunericho Vandalorũ rege triſtis & tetra apparuit ſolis imago, ita ut ei' uix tertia pars eluceret, ſine dubio ob effuſionẽ ſanguinis innocẽtis Chriſtianorũ. Gregorius Turonenſis libro ſecundo, capite tertio.

VISIONES.

Præſagia & uiſiones, quæ perſecutionem quã in Chriſtianos mouit Hunerichus proximè pręceſſerũt, hoc ordine recitat Victor de perſecutione Vandalica, libro ſecundo. 1. Vidẽs quidã eccleſiã Fauſti ſolito in ornatu fulgẽtẽ, dũ ornatu & fulgore lętatur, ſubitò animaduertit fulgorẽ omnẽ extingui: tenebriſq́; ſuccedẽtibus, ingratũ naribus naſci fœtorem, & expelli ab Aethiopibus foràs beatorũ turbã. 2. Vidit eãdẽ eccleſiã presbyter qdã refertã multitudine innumerabiliũ populorũ: & poſt paululũ hominib. uacuã, impleri porcorũ multitudine, atq; caprarũ. 3. Vidit alius areã triticeã uentilationi præparatam, granis nondum à paleis ſeparatis. dumq́; acerui miratur magnitudinẽ, ſubitò coortus turbo, maximo impetu paleas diſpergit, granis remanentibus. Superuenit paulo pòſt procera ſtatura quidam, ſplendido cõſpicuus uultu, habituq́; nitido, grana examinans, & pleriſq; leuibus & ſimilaginis ineptis abiectis, ex maſſa maxima reliquum faciens aceruum exiguũ. 4. Stabat quidam ſublimius in monte qui Zipenſis dicitur, & dextera læuaq́; ſublatis clamabat, Migrate, migrate. 5. Vidit alius cœlo fulminante, ex nubibus ſulphuris ingentes lapides deijci, qui delapſi ardentes in domos paſsim irruerent, atq; homines repertos exurerẽt. 6. Vidit & Paulus epiſcopus arborẽ uſq; ad cœlos ramis florentibus extẽſam, quib. Aphricã totã uidebatur operire. Et cũ oẽs arboris magnitudinẽ & formã admirarẽtur, prodijt alicũde aſinus uiolentus, qui ſupinus ad radices eius ceruicem defricans, impulſu ſuo deiecit in terram. 7. Sed & Quintianus uenerabilis epiſcopus, uiſus ſibi eſt inſiſtere altiſsimo cuidam monti, ex quo gregẽ ouiũ frequentiſsimum proſpexit. collocatas aũt in medio gregis, ollas duas uehementer bullientes. Interea dũ gregem aliqui pererrant,

occi-

occidẽtes, oueſq; mactatas ollis illis injiciẽtes, donec grex totus abſumeretur.

In perſecutione eâdem, fœmina quædam Victoria nomine, in tormentis diu diſtents, quaſi exanimis tandem ab equuleo depoſita eſt. Quæ poſtea retulit, quandam ſibi adſtitiſſe uirginẽ, & ſingula tetigiſſe eius membra: quo contactu illicò ſanata fuiſſet. Victor libro tertio.

Ridiculè Nicephorus narrat, archiſynagogum inter Iudæos quendam Conſtantinopoli cum pueris duobus in tumultu cõcitato, perinde atq; is autor eius eſſet, comprehenſum, & crudeliter à uiro conſulari excruciatum eſſe. Eum autem inter tormenta uaria illud tantũ uociferatũ: O' Deus ſancti Sergij adiuua me: ſancte Sergi, tu noſti. Iudices igitur fingere hæc Iudæum ſuſpicatos, ad ignem eũ cõdẽnaſſe: ſed in media flamma equites duos candidis indutos ſtolis apparentes, horis multis illum ab igne intactum conſeruaſſe: multitudinem uerò poſtremò in flammam inſilientem, hominem inde rapuiſſe. Nicephorus libro decimoquinto, capite uigeſimotertio. Cæterùm ſermocinationem Leonis cum Maria, uoce tantum & prolixa oratione, cum mandatis de exornãdo templo cui poſtea fonti nomẽ fuit, ei ſeſe offerẽti, ut alia pleraq; eius autoris, qui Prophetarum & Apoſtolorũ ſcripta magnificiunt *. Nicephorus libro eodem, cap. 25.

SPECTRA.

Cum noctu Gẽnadius ad altare aſtaret, & preces ad Deum pro mundo funderet, ſpectrum quoddam dæmoniacum uiſum eſt: quod crucis ſigno ab eo repulſum, humana uoce ita illi reſpõdit: Illo quidẽ uiuo ſe ceſſurum atq; quieturũ, poſtea uerò modis omnibus Eccleſiam perturbaturum Nicephorus libro eodem, capite uigeſimotertio.

SVB ZENONE.

PRODIGIA.

Zenone imperãte maximũ incẽdium Cõſtãtinopoli extitit, qđ in foro æreo exortũ, uicina loca omnia in cineres redegit, & publicorũ uicorũ porticus & ædes illis impoſitas abſumpſit, ipſamq; baſilicam unà cum Bibliotheca, in qua cẽtum uiginti millia librorũ expoſita fuerunt. In ea fuiſſe perhibetur draconis inteſtinum lõgitudine pedum centum uiginti, cui aureis literis Homeri poemata, tã Ilias quàm Odyſſea inſcripta eſſent, &c. Zonaras tomo 3. ſub Zenone. Iiſdem temporibus mulier quædã ſeptem liberos uno enixa eſt partu, quos in piſcina crudelis abiecit. Sigebertus, matrem eam fuiſſe indicat Agelmundi regis Longobardorũ. Paulus Diaconus uerò libro de geſtis Longobardorum, lib. 1. cap. 10. meretricem.

In Minoo Hiſpaniæ fluuio piſces capti ſunt, continentes in ſquamnis inſcripta æra præſentis anni, nimirum quadringenteſimi nonageſimiprimi. Sigebertus.

CAPVT XIIII.

DE REBVS IVDAICIS EXTERNIS, SIVE *Politicis.*

Etsi potentia & rabies Iudęorum paſsim à Chriſtianis fracta, & quaſi in arctum coacta fuit: tamen habuerunt paſsim adhuc etiam in celeberrimis urbibus ſua hoſpitia & conuenticula. ſicut Auguſtinus narrat, Iudæos per oẽs terras quãcunq; eſſe diſperſos: libro contra epiſtolam Petiliani, capite 7. & in Quæſtionibus ueteris ac noui Teſtamenti, quæſtione 115. at Chryſoſtomus in demonſtratione contra gentiles, q, Chriſtus ſit Deus, teſtatur, ipſos in omnib' ciuitatibus ſynagogas ædificare, licẽt rempublicã ſuã recuperare nõ ualeant.

Antiochiæ, & prope eã, habitarũt hac ætate multi Iudæi: id quod Socrates indicat libro ſeptimo, capite 16.

Alexandriæ quoq; magna frequẽtia fuit, & Cõſtantinopoli, ut idem narrat capite 13.

Cretæ etiã. nã cap. 38 Eucherius ait: etiãſi expulſi ſunt Iſraelitæ de Hieroſolymis, manẽt tamẽ in alijs ciuitatibus terrę Canaan, & uſq; in finem manebunt. libro 2. in Geneſin, capite decimoſexto.

Fuerunt aũt ſubiecti Imperatorib. Romanis, & magiſtratui politico cuiuſq; loci: uerùm ita, ut ad nullos honores ac dignitates admitterẽtur, ſicut in Dialogo de altercatiõe Eccleſię & Synagogę Auguſtin' explicat: Tributũ, inquit, ſoluis, ad Imperiũ non accedis: habere nõ potes pfecturã, Iudęũ eſſe Comitẽ nõ licet, ſenatũ tibi introire prohibetur, prę̃fecturam neſcis, ad militiã nõ admitteris, menſas diuitũ non attingis.

Subindicat tamẽ Chryſoſtomus in ſermone de natiuitate Iohãnis, eos in Septẽbri ſolitos ſibi magiſtratus deſignare, quos appellarunt Archontas.

Malicia aũt incorrigibili ęſtuarũt, & præſertim erga Chriſtianos immani & irrecõciliabili odio flagarũt ſemper. unde Chryſoſtomus homilia 44. in 12. Matthęi ſic ſcribit: Quare ſi aliquo modo modeſtius nũc degere uidẽtur, formidine principiũ id ſimulãt. quę ſi nulla eſſet, crudeliora quàm antea unquã facere auderẽt, cũ omni prauitate atq; malicia priſcos nimiũ antecedãt, maleficas artes atq; magicas, petulãtiã, audaciam, cæteraq; uicia ſupra modũ colẽtes. & quãuis tãto freno cohereceãtur, ſæpenumero tamen in Principes cõſpirarũt, & in extremas inde calamitates inciderunt.

Alexandriæ ſubinde tumultus excitarũt, & Cainico prorſus odio & cędibus Chriſtianos perſecuti ſunt: qua de re etiam ſuprà de perſecutione diximus, quæ ramen hoc in loco breuiter repetenda ſunt. Diebus ſabbati, quo ocium aliàs agere conſueuerant Iudæi, non iam amplius religioni, ſed theatrjs & ſaltationibus uacabanr. ibi leui occaſione exorta eſt cõtentio cũ Chriſtianis: quam prędectus Oreſtes, ut potuit, pacauir. Paulo pòſt, Oteſte quædam politica decreta promulgante, Iudæi Hieracem docẽtem bonas literas, qui audiẽdi gratia, qualia edicta promulgarentur, acceſſerat, exclamant eſſe proditorem, à Cyrillo ſubſtitutum. & cum præfecti impij, utpote Ethnici, animũ haberent pręcognitũ, Hieracẽ apprehẽſum Oreſti ſiſtũt: qui arreptum, mox tormẽtis crudeliſsimè, ſpectantibus omnibus ſubijcir. Cyrillus re cognita, Iudęorũ primores admonet, ne tanta crudelitate in perniciẽ Chriſtianorũ omnia molirẽtur: additis minis, ni abſtinerẽt. Iudæi aũt magis irritati hac admonitione epiſcopi, cõſilia agitare incipiũt quomodo Chriſtianis quàm plurimũ damni inferre poſsint. ac tãdẽ ſtratagemate inuento, nocte intẽpeſta per plateas curſitãdo uocifetãtur, tẽplũ qđ Alexandri nomẽ habebat, ardere. Chriſtiani hoc clamote exciti, ꝓperè ad extingendũ incendiũ accurrũt. ibi latrones iſti in inermes faciũt impetus, maximãq; Chriſtianorum ſtragẽ edunt. Orto die, coniuẽte Oreſte, qui iniquus erat Cyrillo, uti fieri ſolet, ut à quo propter conatus iniuſtos aliaq; peccata ſępe reprehẽdebatur: Cyrillꝰ patitur multitudinẽ, frementẽ propter propinquorum amicorũ interemptionẽ, in ſynagogas Iudaicas irruere, omniaq; diripere. quo qdẽ tumultu quidam ex Iudæis rutſus etiam occiduntur: ſed qui remanſerunt, ad unũ omnes ciuitate ſunt eiecti, tali pacto, ne deinceps in eã reuerterentur. Præfectus eam rem celeri nuncio Imperatori perſcribit, nihil aliud dolens, quàm tot hominibus eam urbẽ priuari. uerùm Cyrillus quoq; atrociſsima Iudęorũ ſcelera, quibus eam expulſionẽ cõmeriti fuerant, exponit. ac deinde Oreſtem, ut hoſtilẽ ergs ſe & Chriſtianos animũ mitiget, ſollicitat: uerùm fruſtra. Quæ quidẽ pertinacia plus periculi Oreſti peperit, ut ſuo loco exponitur. Hac igitur ratione Iudæi urbe chariſsima, quam inde uſq; à temporibus Alexandti Macedonis incoluerãt, pulſi ſunt. Adamantius tamẽ quiſpiã ex Iudęis, Chriſtianã amplexus fidẽ, eò reuerſus eſt, medicam artem exercens: ut refert Soctates libro 7, capite 13.

Narrat idẽ, quomodo diabolico quodam facinore Iudęi maliciã ſuã extremã prodiderint in quodã loco, quẽ Inmeſtar uocant, inter Chalcedonẽ & Antiochiã Syriæ. Nã cũ ibi ludicra agerent, & poculis indulgerẽt Iudęi, nõ tãtũ Chriſtianos & ipſum Chriſtum horrẽdis ludibrijs & cõuicijs exagitant: ſed etiam erecta cruce, miſellum puerum Chriſtianũ ui apprehenſum, in eã crucẽ ſuſpẽdũt, ludificãtur, & tamdiu uerberãt, donec expiraret. Hinc inter Chriſtianos & ipſos cõflictꝰ exoriuntur. tãdem Imperatores re cognita, de autorib. ſceleris graues ſumi pœnas mãdant. Hoc pacto etiam eo in loco nonnihil caſtigati & debilitati ſunt Iudæi.

Subinde tamẽ Imperatorũ animos quibuſcunq; potuerunt artibus, ſtuduerunr ſibi conciliare Iudæi: cuius rei & hoc eſt argumẽtum. Neſcimus qua arte Iudæorum circumuentus Theodoſius, Antiochenis mandat, ut Iudæis ademptas ſynagogas reſtituant. Sed heremita celebris eo tempore Symeones, ad Imperatorem magna parrheſia literas mittir, quibus eum dehortatur, ne tantopere crucifixoribus Chriſti indulgeret, ne'ue Chriſtianos ad tam impia permittenda cogeret. Huic ſcriptioni Theodoſius locum relinquens, edictum ilicò retractauit, eaq; ratione Iudæorum conatus fuit impeditus: ut Euagrius narrat libro primo, capite decimotertio.

Dederunt quoq; ſuæ impietatis graues pœnas Iudæi in Creta. nam pſeudo Moyſes quiſpiam, integro anno circuiuit, Iudæos excitans atque adhortans, ut de reſtauranda ſua republica animos ſuos excitarent: ſeſe enim ipſos per mare, non alirer quàm Moſes olim factitarat, traducturum. Iudæi, ut erant dementati, in magnam ſpem eriguntur: conuocant ſuos omnes, quoſcunque poterant. Die præfinita miſeros homines, comitante mulierum & liberorum ſuorum multitudine, ille pſeudopropheta in præruptum locum educit: ibiq; eis prominentem in mari rupem cõmonſtrat, ac ſuadet ut in mare inſilientes, tantum ad eam natent, poſtea ipſos tutum iter habituros. Inſiliunt plurimi, faſcinati eius largis promiſsionibus: ſed alij merguntur & pereunt in aquis, alij à piſcatoribus caſu interuenientibus ex undis extrahuntur. ac plures ſecuturi fuiſſent, niſi, qui uix liberati fuerant, reuertentes ad reliquam multitudinem, periculum & interitum aliorum expoſuiſſent. Interea uerò dum iſta geruntur, propheta euanuerat, nec potuit explorari quò peruenerit. Quam ob cauſam non abs re iudicatum eſt, fuiſſe cacodæmonem Alaſtora, qui permiſſu Dei miſeram illam turbam ludificatus ſit, & multos morti tradiderit. Socrates libro ſeptimo, cap. 38.

CAPVT XV.

DE ALIIS RELIGIOnibus extra Eccleſiam.

DE IVDAISMO

IVDAEI paſsim diſperſi ſuos etiam errores circumferebant, & ceremonias Moſaicas obſeruabant: licet ſubinde aliqui ad Chriſtum conuerterentur. Auguſtinus libro decimoſeptimo de ciuitate Dei, capite ſeptimo.

Capita autem doctrinæ, quæ in ſuperiorib⁹ ætatib. ꝓfeſsi ſunt, etiá nũc retinuerũt.

DE SCRIPTVRA.

¶ Iudęi, præter Scripturas legitimas & ꝓpheticas, quaſdam habent traditiones ſuas, non ſcriptas: ſed memoriter tenent, & alter in alterum loquendo transfundit, quam Deuteroſin uocant. Auguſtinus libro ſecũdo contra aduerſarium legis, capite primo.

Librum Sapientiæ, Eccleſiaſtici & Thobiæ, non recipiebát. Auguſtinus in Speculo.

Lectionem legis & prophetarum negabát ad Chriſtianos pertinere, ꝓpterea quòd noua ſacramenta ſeruarent, & circũciſioné negligerét. Auguſtin. lib. cõtra Iudęos, ca. 2.

Libros noui Teſtamenti non legebent in ſuis ſynagogis. Auguſtinus libro contra epiſtolam Perilanij, capite ſexto. Talmud ita amplectebátur, ut eos morte multarent, qui aliquid negarét de ijs quę in eo cõtinentur. Naucletus generatione decimaquarta.

De Deo

Deum creatorem cœli & terræ colendũ iudicabant: ac deteſtabantur idola & ſacrilegia gentium. Auguſtinus libro de unico Baptiſmo, capite tertio.

De filio Dei.

Filium Dei negát: ideoq; Chriſtianis obijciunt, quòd plures Deos colant. Auguſtious libro quinto de hæreſibus, capite primo.

De Meßia.

Negant Meſsiam moriturum. Sedulius, in primum caput ad Romanos.

IESVM Chriſtũ negát eſſe Meſsiam à Deo promiſſum: idem ibidem.

Negabant Meſsiam ueniſſe, & natũ, paſſum, mortuum, & reſuſcitatum eſſe. Auguſtinus libro de unico Baptiſmo, contra Petilianum, capite tertio: & libro contra Iudæos & paganos, capite duodecimo.

De IESV Chriſto.

Chriſtum ſe neſcire, interrogati de Scripturarũ uoce, reſpondebant. Eucherius libro primo in Geneſin, cap. 32.

Vnus eſt nobis Deus pater: ipſum, nõ aliũ nouimus. Illũ uerò qué dicitis Chriſtũ, patres noſtri nõ Deũ, ſed hominé occiderunt. Auguſtinus libro quinto de hæreſi, capite quarto: & Sedulius in 1. cap. ad Romanos.

Chriſtũ magicis artibus miracula edidiſſe aſſerebant. Auguſtinus libro contra Iudęos & paganos, capite 17.

Chriſti Deitatem negabant: Innocentius in epiſtola uigeſima ad Laurentium.

De creatione.

Deum feciſſe cœlum & terram credebát. Auguſtinus libro de unico baptiſmo, cap. 3.

Deum primo homini, aiunt in Deuteroſi, duas creaſſe mulieres. indeq; texunt genealogias infinitas, & infructuoſiſsimas parientes quæſtiones. Auguſtinus lib. 2. cõtra aduerſarium legis, cap. 1.

De lege.

Iudæi in eo ſe iactitant, & putant legis habere noticiam, ſi nomina teneant ſingulorũ: quæ quia barbara ſunt, & etymologias eorũ nõ nouimus, plerũq; corruptè à nobis proferuntur. Sedulius in 3. cap. ad Titum

De Gentibus.

Promiſsiones ad Iudæos, & non ad Gentes pertinere, aſſerebant. Auguſtinus libro contra Iudæos, cap. 7.

De Chriſtianis.

Perſuaſum habebant, ſe pietatis opus facere, ſi autores eſſent, ut quàm plurimi uiri Græci, ſcilicet Chriſtiani, occũberent. Syneſius epiſtola quarta.

De traditionibus.

Peccatũ ducebant, ſi diebus feſtis laborarent. nam Syneſius narrat epiſtola quarta, nautam Iudæum in die paraſceues dimiſiſſe clauũ è manibus: nec potuiſſe ſtricto gladio à quodam adduci, ut nauem gubernaret: ſed tandem ſub mediam noctem dixiſſe, Nunc lex permittit, quoniá nunc manifeſtè curſum pro anima dictum currimus.

De extremo die.

Futurum in extremo die expectabant iudiciũ. Auguſtinus de unico baptiſmo, cap. 3.

De reſurrectione.

Carnis reſurrectionem concedebant. Auguſtinus libro de unico baptiſmo, cap. 3.

De uita æterna.

Vitam ſperabant æternam. Auguſtinus libro de unico baptiſmo, cap. 3.

DE RITIBVS ET CEREmonijs Iudaicis.

DE FESTIS.

ERat dies quam Iudæi celebrát. Paraſceuen dictam. noctem autem cũ ſequenti die cõputant, in qua nulli fas eſt manus labore occupari: ſed honorantes eam excellenter ocium agũt. Syneſius epiſtola quarta.

Pentecoſten à Iudæis non rectè obſeruari, Heſychius indicat, libro ſexto in uigeſimũtertium caput Leuitici.

In ſolénitate ſcenopegiæ ſuos magiſtratus, quos uocabant Archontas, deſignabát, & lucet-

& lucernas multas accendebant, propterea quòd Abraham eo die conceptus dicatur. Chryſoſtomus in ſermone de natiuitate Ioannis baptiſtæ.

De circumciſione.

Gens Iudæorũ, ſiue ſub Paganis ſiue ſub Chriſtianis regibus conſtituta, tamen ſignũ legis & circumciſionis obſeruauit. Eucheri⁹ lib. 1. in Geneſin, capite 32. & Primaſius in 2. cap. ad Romanos.

De moribus Iudæorum.

Omnem religionem in dogmatum ratione ponebant, ſanctam uerò conuerſationẽ negligebant. Chryſoſtomus homilia uigeſimaquinta ſuper Matthæum, tomo ſecundo. Magicas & maleficas artes colebant. Petulantes & audaces erant, & priſcos ſuos prauitate & malicia uincebant, & dæmonũ domicilium erant. Idem homilia 44. ſuper Matthæi caput 12. Apud Chriſtianos cibis cõmunibus nõ utebantur, metuentes inquinationem. Canone 40. concilij Agathenſis, & Canone 12. concilij Venetici.

DE REGIMINE ECCLESiaſtico Iudæorum.

HAbuerũt ſuas adhuc ſynagogas, quas eis Imperatores à Chriſtianis adimi nõ ſinebant: ut patet ex Theodoſij hiſtoria, qui Iudæis Antiochenis ſynagogam ademptam reſtitui ſanxit. Nicephorus libro decimoquarto, capite 51. & C. lege 6. de Paganis & ſacrificijs.

Doctores ſuos Rabinos appellabant. Ac narrat Nauclerus generatione 14. duos rabinos, nimirum Rabinam & Rabaſſam, cum uidiſſent legem ſuam indies deficere, & fidẽ Chriſti proficere, conſenſu omnium Iudæorum Talmud librum maiorem decem Biblijs, plenum inextricabilibus mendacijs, contra omnem legem diuinam, naturæ, & Scripturam ſactam, conſcripſiſſe: ac ſub pœna capitis edictum, ne quis neget quicquã eorum quæ in eo dicantur. Factum ſub Honorio, anno Domini 403. Licet Picus ad Commodi imperium, & annum Domini circiter 182. aut paulo amplius referat, in Annotationibus ſuis.

PER QVOS ET QVOmodo Iudaiſmus expugnatus.

IVdæos refutarunt pleriq; doctores huius ſeculi. nam Auguſtinus ſcripſit tres libros contra eos. Idem libro quinto de Hæreſibus, pleraque capita opinionum Iudaicarum refutat. Idem præſtat in libro contra Iudæos & Paganos & Arianos. Cyrillus paſsim eos refutat in libro Dialogorum, de adoratione in ſpiritu. Chryſoſtomus etiam paſsim eos inſectatur in Homilijs, & libris ſuis.

Contra aſſertionem, quòd Iudæi habeant etiam Scripturam ſacram, ac eam legant, Heſychius inquit: Labor Iudæorum, quem in diuinis Scripturis oſtendunt, incumbentes traditioni literæ, incaſſum conſumitur, qui plenè non poſſunt lege ſecundum literam uti, ablato loco in quo litera omnem diuinum cultum legis concluſit. libro ſeptimo in uigeſimumſextum caput Leuitici. Et paulo pòſt: Nullus eſt in Iudæis intellectus, nihil Dei ſeruitio dignum cogitare cõſueuerunt: ſed ſicut iumenta in modum freni, ſtultis propoſitionum traditionibus ducuntur.

Contra aſſertionem, legem & prophetas non pertinere ad Chriſtianos, quia non obſeruent ceremonias, Auguſtinus libro contra Iudæos capite ſecundo inquit: Hæc fuerunt umbræ futurorum, teſte Apoſtolo: & ſignificabant ſuo tempore reuelanda, quæ nos reuelata ſuſcepimus: ut remota umbra Iudæorum, luce frueremur. Et capite tertio monet, Chriſti impletione ſigna illa eſſe mutata: idque indicatum eſſe titulis pſalmorum, pro his qui immutabuntur, Pſalm. 44. & 68.

Contra aſſertionem, Meſsiam non eſſe filium Dei, Auguſtinus diſputat libro quinto de Hæreſibus, capite quarto: & multis teſtimonijs probat, Meſsiam fore filium Dei. Idem facit libro contra Iudæos & Paganos, capitibus undecimo & duodecimo, & ſequentibus.

Contra aſſertionem, Ieſum arte magica miracula feciſſe, pugnat Auguſtinus libro contra Iudæos & paganos, capite decimoſeptimo.

Opinionem, promiſsiones ad Iudæos tantum pertinere, refutat Auguſtinus libro contra Iudæos, capite ſeptimo. Et probat, non Iudæos ſecundum carnem eſſe ueros filios Iſrael, ſed fideles Chriſtianos: dicto Eſaiæ 2. Et octauo capite allegat dictum Eſaiæ, Dimiſit plebem ſuam. Et capite 9. citat Malachiæ 1: Non eſt mihi uoluntas in uobis. Idem facit Heſychius libro ſexto in 21. caput Leuitici, allegans dictum Oſeæ 2: Filijs eius non miſerebor, quia filij fornicationis ſunt: quia fornicata eſt mater ipſorum.

Imperatores, etſi Iudæos eſſe paſsi ſunt, tamen legibus cauerunt, ne quenquam, pœna proſcriptionis omnium bonorum, & perpetui exilij, hominem Chriſtianæ fidei circumciderent. lege 15. C. de Iudæis. Item, ne celebrantes ſua ſolennia, quidquam in contemptum Chriſtianę religionis agerent. lege 10. Cod. eodem. Morem etiam eorum in matrimonijs abrogauit, & in Chriſtianũ commutauit Theodoſius, Arcadius & Honorius, lege ſexta, Cod. eodem.

DE GENTILIVM RELIGIONE.

ETſi paulatim Gentiliũ ſuperſtitiones, Dei beneficio, per ſinceroa doctores & magiſtratus Chriſtianos abolebãtur: tamen multorum locorũ mentio fit in hiſtoria huius ſeculi, ubi adhuc iila peſtis graſſata eſt, quæ ordine enumeramus.

ETHNICISMVS *per Aſiam.*

In Terebintho. Nam Eucherius libro ſecundo in Geneſin, capite decimoſexto, eum locum ſoperſtitioſè coli refert à uicinis gentibua, propter Abrahamum, qui quondam iſtbic angelos hoſpitio exceperit.

In Phœnicia. eò enim Chryſoſtomns miſit, qui lucos & ſimulachra ſubuerterent. Theodoretus libro quinto, capite uigeſimonono.

Tyrij Herculem uenerati ſunt. Theodoretus libro octauo, de martyribus.

Antiochię. ibi enim in luco Daphnes ſpectacula exhibebantur à gentilibus. Nicephorus libro decimotertio, capite trigeſimo: & libro decimoqoarto, capite uigeſimoquinto & uigeſimoſexto.

In Lycia. nam Theodoretus libro tertio de Dijs inquit: Solymos audio, Lycijs propinquos, Saturnum uenerari.

In Græcia. ubi manu factas imagines adorari, Theodoretus indicat lib. 3. de Dijs.

Athenis & Spartæ Hercolem coluerunt. Theodoretus lib. 8. de Martyribus.

Carrhis Paganos foiſſe, & ſacrificaſſe, patet ex hiſtoria Danielis & Ibæ, in actis ſynodi Berytenſis.

In Perſia. Iſdigerdes enlm Perſarum rex, ignẽ in domo quádã perpetuò ardentem adoraſſe dicitur: apud Socratẽ lib. 7. cap. 8.

GENTILISMVS PER *Africam.*

Alexandriæ. nam iſthic Oreſtes pręfectus, & idolorum ſacerdos fuit. Nicephorus lib. 14. cap. 14. & 15.

Carthagini. iſthic enim adhuc ædes Memorię, & theatra fuiſſe, teſtatur Victor libro primo, & tertio.

Madaurenſium cinitatem idololatrã eſſe, indicat epiſtola 43. apud Auguſtinum.

In pleriſq; locis maritimis Africæ, atq; in poſſeſsionibus diuerſis idolomaniam exerceri, teſtãtur patres in Africani cõcilij ca. 25.

PER EVROPAM.

Idololatriã Herculis etiam in Europã ſparſam eſſe, Theod. lib. 8. de Martyrib. indicat.

In Græcia. nã addictorũ Græcæ ſuperſtitioni crebrò meminit Nicephorus, libro 13. cap. 7. 19. & 36. & li. 14. cap. 26: & lib. 15. ca. 22.

Conſtantinopoli etiam ueſtigia quædam remanſiſſe, ex eo apparet, quòd Optatus eius urbis præfectus Gentilium ſuperſtitiones profeſſus dicitur apud Nicephorum, libro 13. capite 23. Et poſtea ab Attico multi à Græca ſuperſtitiooe conuerſi dicuntur. libro 14. cap. 12.

Romæ etiam reliquias Gentiliſmi fuiſſe, apparet ex ſpectaculis publicis, & monomachia, quæ Honorius abrogauit. Nicephorus libro decimotertio, capite primo. Et quòd Rhadagiſo Scytha Italiam uaſtante, Pagani paſsim in Italia, ac etiam Romæ uociferati ſunt, propter deorum ſuorum neglectum cultum, eiuſmodi calamitates accidere. Sigeberrus in Chronico, & Nauclerus generatione 14. Auentinus libro ſecundo: Roma ab Alarico capta, multi gentiles Chriſtianiſmum ſimulantes, & in templa eorum confugientes, manos hoſtium euaſerunt.

Tridenti. nam Vigilius in ualle unde flumen Sarcha profluit, æreum Saturni ſimulachrum fregit, & in fluuium coniecit. autor uitæ eius.

In Saxonia. Voittigerum enim Saxones Paganos in ſubſidium uocaſſe, teſtatur Henricus de Erphordia in Chronico.

CAPITA OPINIONVM *Gentilium.*

DE LIBRIS EORVM.

¶ Sanchoniathon Berytius, Phœnicum Theologiam conſcripſit: Philon uerò, non Hebræus homo, ſed Biblius, eã in Græcũ idioma tranſtulit. Sanchoniathona aũt Porphyrius ualde admiratur, ac laudat. Manethus prætera, & Iſidis, & Oſiridis, & Apidis, & Serapidis, aliorũq; deûm Aegyptiorum fabuloſa geſta conſcripſit. Mundi geniturã Siculus Diodorus. Quid enim narrem Aſcræi poetæ Theogoniam, cum ne adoleſcentulis quidem ea ignota ſit? Orpheus, homo Thracius, ab Odryſia, Græcis tradidit Aegyptiorum myſteria. Cadmus autem Phœnicum, Cornutus philoſophus infidelium Græcorum theologiam compoſuit. Theodoretus lib. 2. de principijs.

Librorum paganorum in quibus Hyle, id eſt materies rerum frequẽtetur, Auguſtinus lib. 20. cap. 14. contra Fauſtum meminit.

De ſacra Scriptura.

Sacram Scripturam, ut barbaram traducebant, & aſpernabantur. Theodoretus lib. primo, de fide.

De Deo.

Alij, ut Diagoras, Theodorus, Euemerus (teſte Plutarcho) nullum omnino Deum eſſe opinati ſunt. Theodoretus libro ſecundo de Principijs.

Protagoras ait: De dijs quidẽ neſcio ſanè utrũ ſint, aut quo pacto nõ ſint: neq; quali idea ſint, pręſus ſcio. Theod. li. 2. de principijs.

Simulachra pro dijs uenerabantur. Theodorerus libro primo de fide.

Anaxagoras primus mentem mundo inſediſſe, unamq; hanc elementa de confuſione in ordinē diſpoſuiſſe dixit: cum ſuperiores Philoſophi nihil ultra materiam, præterquam ea quę oculis uidentur, excogitaſſent. Pythagoras autem principium rerum Monada, hoc eſt unitatem eſſe dixit: Theodoretus lib.2. de principijs.

Plato, deos in tempore genitos ait fuiſſe, atq; gignēdos eſſe. Theod. li.2. de principijs.

Stoici affirmarunt, Deum eſſe corpore præditum. Theod. libro ſecundo de principijs, & tertio de Dijs.

Aegyprij, Phœnices, Gręciq;, ſolem, lunā, tellurem, ſtellas præterea, ipſaq; elementa inter primos ſuos deos repoſuerunt. hoc enim & Plato, & Siculus Diodorus, & Cheronæus Plutarchus tradiderunt. Subſecutis uerò temporibus, eos quoq; qui humanum genus beneficio aliquo affeciſſent, aut qui fortiter in bello pugnaſſent, qui ue terrę colēdæ rationem aliquā inueniſſent, infirmisue corporibus ſalubrem attuliſſent curationem, hos delubris extructis in deorū numerum retulerunt. Theodorerus libro tertio de dijs & augurijs: ubi eiuſmodi deorum aliquot recenſentur, ut Saturnus, Rhea, Iupiter, Iuno, Hercules, Aeſculapius, Apis, & alij quàm plurimi. Hos autem ritus cum Romani à Græcis perdidiciſſent, ſuos Imperatores uita perfunctos diuinitate dignos habuerunt. Neq; ſolùm eos Imperatores, qui legitimè regnantes iuſticiam coluerunt: ſed qui per tyrannidem, iniuſticiam, præterque fas imperium gubernarūt. Neronem enim, qui ad omnem ſpeciem laſciuiæ iniquitatisque abundè progreſſus eſt: Domitianum præterea, & Commodum, ſæuiſsimosq; alios & ſceleſtiſsimos homines, deorum ſuorum catalogo adiunxerunt, ſecundamque hanc ſpeciem deificationis homines excogitarunt. Tertiam uerò illi commenti ſunt, qui fidem Poetarū fabulis habuerunt: quibus tamen & Plato in Timæo credi adhortatur, qui Athenienſis populi metu adductus, populari errore implicitus permanſit. Eſt uerò & quarta amplius ſpecies, extremę cuiuſdam inſaniæ furorisque pleniſsima. Quam enim patientem animæ uim appellant, expertemq; rationis, quamq; rationis imperio ſubijci adhortantur, hanc ſtulti gētiles Græci deificant: uimq; concupiſcendi Venerem, Cupidinemq; appellant: Martem uerò, ipſam iraſcentię uim: tū ebrietatē Dionyſium uocant, id eſt Liberum patrem.

Fortunam quidam opinati ſunt eſſe deă, eiq; diuinos honores tribuerunt. Theodoretus libro quinto de natura hominis.

Herculem, & Aeſculapium, Machaonem & Pæonem, & Bacchum, etiamnum Gręcos colere, Theodoretus libro octauo de Martyribus indicat.

Pecuniam pro dea cultam, Auguſtinus libro quarto de ciuitate Dei, capite primo & 21. indicat.

De Trinitate.

Negabant uerbum Dei & Spiritum ſanctum ex Deo prodire, & cū Deo eſſe. Theodoretus libro ſecundo de principijs. Et doctrinam de Trinitate blaſohemabant: & Deum patrem partim negabant, partim de eo falſa fingebant. Auguſtinus libro expoſitionis epiſtolæ ad Romanos.

De filio Dei.

Deum negant habere filium, quia nō indiguerit coniugio. Auguſtinus lib. 5. de hæreſibus, capite 3.

De Ieſu Chriſto.

Ieſum Chriſtum per contumeliam Fabri filium uocabant: ut eſt apud Theodoretum lib.5. capite 39.

De dæmonibus.

Aegyptij, dæmones deos fecerunt: magicasq; impoſturas ab eiſdem perdocti ſacrificijs, alijsq; ritibus coluerunt. Theodoretus lib.3. de dijs & augurijs.

Heroes.

Heroes ſemideos, & in numerum deorū relatos, colēdos iudicabant expiationibus, & libaminib'. Theodoret. li. 8. de Martyrib.

De anima.

Alij immortalem, alij mortalem animam dixerunt: alij mixtum quiddam, nimirum ex parte mortalem, & ex parte immortalē. Theodoretus libro primo de fide.

Alij animam è corpore ſolutam credebāt interire, alij eam durare aliquandiu: & bonorum uirorum animas ſuperfore uſque ad conflagrationem mundi: ſtultorum uerò hominum nō tam diu ſupereſſe. Theodoretus lib.5. de natura hominis.

De creatione.

Mundum alij animarum, alij inanimatū: alij ingenitum, alij genitum: alij ex terra, alij ex materia, alij ex atomis confectū eſſe ſenſerunt. Theodoretus libro primo de fide. Alij quaſdam mundi particulas, ut malas uituperabant. Idem lib.6. de Prouidentia:

Cœlum & ſolem impaſsibilia uocabant, & ſtellas immortales eſſe iudicābant. Theodoretus in homilia quæ extat in tomo Conciliorum pag. 597.

De homine.

Hominem alij è terra erupiſſe, alij è ſerpētinis dentibus prodijſſe putabant. Theodoretus lib.5. de narura hominis.

De libero arbitrio.

Alij iuxta Platonis ſententiam ſenſerunt,

homi-

hominem habere liberum arbitrium : alij iuxta Stoicos dixerunt, hominē neceſsitatis & fati eſſe ſeruum, agique Parcarum filis protractum : ac pendêre omnia quæ agat, de ſupremo cœli rotatu, ſiderumque congreſſu. Theodoretus libro quinto de natura hominis.

De peccato.

Alij iuxta Platonem aſſerebant, Deum non eſſe autorem & cauſam malorum : alij uerò, etiā mala Deo imputabāt. Theodoretus libro primo de natura hominis.

De Euangelio.

Nihil de Euangelio nouerunt: ſed ſicut Chriſtū, ita & beneficiū eius aſpernati ſunt.

De iuſtificatione.

Exiſtimabant quidam, ſe ab alijs ſaluos fieri, etiamſi propriæ ſalutis curā abijcerent. Theodoretus lib. 6. de prouidentia.

Dei ſapientiam de diuinæ diſpenſationis myſterijs, & ſaluando genere humano per fidem in Chriſtum, damnabant, & reijciebant. Theodoretus ibidem.

Deos ſuos poſſe dare uitā æternā ſomniabāt: Auguſtinus lib. 6. cap. 1. de ciuitate Dei.

De bonis operibus.

Bonis operibus animas purgari exiſtimabant. Theodoretus libro decimo, de oraculis. ac eum qui frugi, temperatusq́; ſit, Deo charum & ſimilem eſſe. idem libro duodecimo de uita actiua.

De ſacrificijs.

Sacrificijs non modò animalium, ſed etiam hominum, putabant deos ſuos honorari. Theodoretus lib. 7. de ſacrificijs.

De oraculis.

Oracula magni faciebant, utpote deorum reſponſa. Theodoretus libro decimo de oraculis. Ac Attalus multum diuinationib. ſuis confiſus eſt, de Africa occupanda: ut patet ex Sozomeni libro nono, cap. 8.

De ceremonijs.

Aris, delubris, ſimulacbris, uictimis, atq; incenſo Deum colendum putabant. Auguſtinus cōtra Fauſtum, lib. 20. capite tertio.

De coniugio.

Quidam, iuxta Platonis ſententiam, maſculam Venerem pręferebant conſuetudini uxoriæ: & ἀρσενοκοίτας beatiſsimos, tum in hac, tum in altera uita iudicabant. Theodoretus lib. 9. de legibus.

Alij, iuxta eundem, ſentiebant uxores cōmunes eſſe debere. Theod. ibidem.

Alij, iuxta Epicurum & Democritum, nuptias & liberorum procreationem damnabant. Theodoretus libro duodecimo, de uita actiua.

Alij, iuxta Stoicos, coniugia & liberorum ſuſceptionē pro adiaphoris habebāt. Theodoretus lib. 12. de uita actiua.

De calamitatibus.

Iuxta Platonem quidam eos feliciſsimos iudicarunt, qui patiantur iniuriam: miſerrimos uerò, qui damnis alios afficiant. Theodoretus lib. 8. de Martyribus.

De aſtrologia.

Dæmonibus aſtrologiam, magis quàm diuinam præſenſionem tribuebant. Theodoretus libro decimo, de oraculis.

In rebus agendis dies & menſes, & annos & tēpora, ab aſtrologis & Chaldæis notata obſeruabāt. Auguſtin⁹ in 4. cap. ad Galatas.

De morte.

Mortem eſſe bonā, ſecundū Platonē, aliq̄ iudicarūt. Theodoretus lib. 11. de iudicio.

Sanctorum animas, cum extra corpus hoc ſint, curare hominū negocia, quidam ſecundū Platonē ſomniabant. Theodoretus lib. 8. de Martyribus.

De martyrum reliquijs.

Reliquias martyrum nihili fecerunt, exiſtimantes ſe inquinari, ſi ad eorū ſepulchra accedant: in quo ſolo rectius ſenſerūt, quàm quidā ſuperſtitioſi Chriſtiani. Theodoretus libro octauo de Martyribus.

De mortuorum apparitionibus.

Animā quādā ab inferis reuerſam, narraſſe omnia quæ iſtbic uidiſſet, Plato aſſerit, teſte Plutarcho. Theodoretus li. 21. de iudicijs.

De inferno.

Alij iuxta Deiphilum & Platonem ſenſerunt, impios in tartarū deijciendos, unde nūquā ſint emerſuri: ita tamē, ut ſint pœnarū gradus, & atrocia delicta grauioribus ſupplicijs afficiantur: ac iudicē inferorū eſſe Rhadamantū. Theodoretus lib. quinto de natura hominis, & libro decimo de oraculis, & libro undecimo de iudicio.

De uita beata.

Plato bonis poſt mortē Inſulas fortunatas deſtinat. Theod. lib. 11. de iudicio.

DE REGIMINE SACRO, *& ritibus Gentilium.*

DE SACERDOTIBUS.

Sacerdotū officiū erat, ceremonias atq; orgia ritu legitimo exequi. Theodoretus lib. primo de fide. Item baptizare. Auguſtinus libro ſecundo contra Creſconium.

Magiſtri ſacrorū tenebant rationē rerum quæ in myſterijs fiebant, ac ijs ſolis ediſſerebant quos idoneos approbarēt. Theodoretus ibidem.

Pontifex Romanus ludos ſcenicos inſtituit. Auguſtinus de ciuitate Dei lib. 2. cap. 8. Flaminis idem meminit lib. eodem, cap. 15.

Quales uerò fuerint miniſtri ſacrorum, Auguſtinus in hunc modum refert, in libro Quæſtionum ueteris & noui Teſtamenti, Quæſtione 114: & Pagani myſteria ſua in tenebris celebrāt. In tantum enim caſtitatem execran-

execrantur, ut etiam cynædia delectentur, magiſterio eorum ſubiecti: qui niſi tales fuerint, idonei non erunt ipſi (ſi dicendum eſt) religioni. Proprerea enim abſcindútur, & habitum immutant, ut de uiris quaſi fœminæ fiant, & circa naturam ſubiecti muliebria patiaotur, & tunc demum apti & digni ſint miniſtri ſuperſtitionis illorum. Nam myſteria legis eorum ſine cynædis celebrari non poſſunt. Idem paulo pòſt dicit, alios alas percutere, uocem coracis imitantes: alios leonum more fremere: alios ligatis manibus inteſtinis pullinis, proijci ſuper foueas aqua plenas, accedente quodã cum gladio, & irrumpente inteſtina ſupradicta, qui ſe Liberatorem appellet.

De Scholis.

A' Pelidæ Achillis indignatione ſtudioſi adoleſcentes in ſcholis auſpicabantur literarum initia, ac ſolebant ijs prælegi poetæ, oratores & philoſophi. Theodoretus libro primo de fide.

De templis.

Alexandriæ in tẽplo Serapidis quadriga ferreat, nulla baſi ſuffulta, nullis uncis infixa parietibus, colligata in aere pendebat. Sed eam machinam magnes cameræ affixus ſuſtentabat, quo ſubtracto rota corruit. Proſper in tertia parte promiſsionum & prædictionum Dei, promiſs. 38.

Fana in lucis à ſando nomen ſortita ſunt, quia dæmones ibi conſulti reſponſa dabãt uoce, & nõ ſignis. Eocherius in 4. lib. Reg.

Ingredienres in templa cauebant, ne ſibi mortuum corpus occurreret: inquinari enim eo ſeſe arbitrabãtur. Cyrillus libto Dialogorum, de adoratione in ſpiritu.

Cuſtodes templorum æditui erant. Auguſtinus de Ciuitate lib. 6. cap. 7. Meminit etiam æditui Atticorum dæmooũ, Syneſiua epiſt. 32.

DA RITIBVS QVORVNdam ſimulachrorum.

Solymi propinqui Lyciorũ Arſalũ, eiusq; ſocios, à Saturno ſublatos, duros ac difficiles deos appellãt: ac in eorũ honorẽ imprecationes, diraſq; tũ publico tum priuato ritu inſtituerunt. Theodoretus libro tertio de dijs & augurijs.

In Cereris feſto moliebrẽ pectinẽ, hoc eſt pudẽda mulieris, diuino honore dignũ mulieres initiatæ habebant. Theodoretus lib. 3. de dijs. ae cãtabant ei Iulũ. Theodoretus lib. 4. de mundo & materia.

Rheæ cantare ſolebãt Lytierſan, Baccho Dithyrambum, Pythio Apollini Pæana, Dianæ Hypoepum. Theodoretus libro quarto de materia & mundo.

Herculi aras extruxerunt, & templa, & ſacrificia obtulerunt, & dies feſtos dedicarũt, & ludos & certamina quarto quoq; anno. Theodoretus lib. 8. de martyribus.

OE IMAOINIBVS QVOrundam deorum.

Veneris figurã nudo corpore, ſine palla & zona, ut præſidem & magiſtram ſcortorum, ſtatuarij & ſculptores faciebãt. Theodoretus lib. 3. de dijs.

Europen tauro inſidentem pictores pingebant, fabri conflabant, marmorarij cælabant. Theodorerus lib. 3. de dijs.

Priapum exigua ſtatura, ſed exporrecto uirili membro in longum, ſaciebant. Theodoretus lib. 3. de dijs.

Liberi patris phallom, hoc eſt diſtentum ueretrum erat. Theodoretus lib. 3. de dijs. ac pingebatur ubiq; cum Priapo. Auguſtinus libro Quæſtionũ uereris & noui Teſtamenti, quæſtione 114.

Imagines deorum aliæ reptiles, aliæ quadrupedes animantes referebanr, & ſimulachra ueſpertilionum & murium adorabantur. Theodoretus lib. decimo de oraculis.

De initiationibus.

Gentiles in initiationibus & ſacramentia idolorum ſibi cauteria & uſtionea infligere. Sedulius reſert in primum caput ad Romanos, & Saluianus in idem caput ad Rom.

Aiperſionum Paganorum meminir Heſychius libro ſecundo in ſextum caput Leuitici. Baptiſationum meminit Auguſtinus lib. 2. contra Creſconium.

Paganos cincinnos nutrire, & caput puerorum dæmonibus offerre, Heſychius indicat in 19. caput Leuitici, lib. 6. & Theodoretus quæſtione 28. in Leuiticom.

De feſtis.

In feſtis conuiuia dijs celebrabantur: ut Ioui Pandia & Diaſis, Iunoni Heræa, Mineruæ Panathenæa, Baccho patri Dionyſia, Cereri Eleuſynia & Theſmophoria, Apollini Delia & Pythia, Mercorio Hermæa, Neptuno Poſidonia, Herculi Heraclea, Aeſculapio Aſclepia & Panacia. Theodoretus lib. 7. de ſacrificijs. Hyacintho Hyacinthia: idem lib. 8. de martyribus.

Fugaliorum meminit Auguſtinos de Ciuitate lib. 2. cap. 6. & dicit, uerè fugalia caſtitatis & pudoris fuiſſe.

An autem hæ ſuperſtitioſæ ceremoniæ non ſint in Eccleſiam à doctoribus huius ſeculi inuectæ, audiant pij Theodoretum, ſic loquentem libro octauo de martyribus: Suos mortoos Dominus Deus noſter in tẽpla pro dijs ueſtris induxit. Ac illos quidem caſſos gloria, uanosque reddidit: ſuis autem martyribus honorem illorũ dedit. Pro Pandijs enim, Diaſijsque ac Dionyſijs, hoe eſt Iouis Liberique patris ſolennitatibus, Petro, Paulo, Thomæ, Sergio, Marcello, Leontio,

Leontio, Antonio, Mauricio, aliiſq; ſanctis martyribus ſolenitates populari epulo peraguntur: proque illa ueteri pompa, pro turpi obſcœnitate ac impudentia, fiunt modeſtæ, caſtæ ac temperantiæ plenæ feſtiuitates: non illæ quidem mero delibutæ, non cõmeſſationibus leues, non cachinnis ſolutæ, ſed diuinis canticis perſonantes, ſacriſque ſermonibus audiendis intentæ, in quibus ad Deum preces non ſine ſanctis lachrymis ac ſuſpirijs ſummittuntur. Et patres in Africani concilij capite uigeſimoſeptimo teſtantur, conuiuia & ſaltationes in natalibus martyrum, in morem gentilium celebrari.

Ludi.

Ludorum Floræ deæ meminit Auguſtinus de ciuitate libro ſecundo, capite uigeſimoſexto. Et de alijs ludis libro tertio, capite decimooctauo. Idem libro ſecundo, capite quarto teſtatur, ſe adoleſcentem ludos ſpectaſſe, qui ſolebant exhiberi cœleſti Virgini: & Berecynthiæ, matri omnium deorũ. libro eodem, capite octauo. Ludorum ſcenicorum, autoritate Romani pontificis inſtitutorum, meminit Auguſtinus lib. de ciuitate Dei 2. cap. 8.

Ritus circa defunctos.

In excubijs funerum carmina cantabant, & iocos, & choreas agebant: ut patet ex tertij Arelatenſis concilii actis. Lugentes barbam radebant, & inciſuras in corpore ſeu genis faciebant, & nigro ueſtiebantur: Heſychius in 6. libro Commentariorum in caput decimumnonum Leuitici: Theodoretus quæſtione uigeſimaoctaua in Leuiticum. Ac certo dierum numero gẽtes ob mortuos ſuos luxiſſe, Eucherius indicat libro tertio in Geneſeos caput 39.

Mores Gentilium.

Perſæ uerſuta quadã lege, ſpurciſsimaq; adducti, nullo habito delectu, beluarũ modo ſeſe gerunt, neq; quicquam ſe delinquere arbitrantur. Theodoretus libro 3. de dijs. Idẽ Libro nono de Legibus, indicat, Perſas matrum, filiarum, ſororum connubijs uti: & cadauera hominum canibus diſcerpenda, & uolucribus proijcere. Et Auguſtinus libro Quæſtionum ueteris & noui Teſtamẽti, quæſtione 115. dicit, Perſas inaures more mulierũ habere: & apud Mauros, fœminas inaures in naribus geſtare.

A' QVIBVS ET QVOMOdo *propugnatus Gentiliſmus.*

Defenſus autem & utcunque promotus eſt Ethniciſmus, primùm à ſacerdotibus. nã ſuos docuerunt, idola & dæmonia colere. Auguſtinus contra Fauſtum libro decimotertio, capite decimoquinto. Deinde à philoſophis: Nicephorus libro decimoquarto, capite quadrageſimooctauo. Tertiò, à grãmaticis. Maximus enim Madaurenſis grammaticus contra Auguſtinum defendit Paganiſmũ, epiſt. quadrageſimatertia: cui Auguſtinus reſpondet epiſtola ſequenti. Idem fecit Creſconius, ut apparet ex Auguſtino contra eundem. Quartò, à præfectis. Optatus enim Conſtantinopoleos præfectus, gentiliſmum profeſſus eſt, & promouit. Nicephorus libro decimotertio, capite uigeſimotertio. Et Oreſtes Alexandrinus præfectus idololatriam defendit: Nicephorus libro decimoquarto, cap. 15. Quintò, ab hominibus plebeijs. nam uulgus Græcę ſuperſtitioni addictũ, excitauit tumultũ: apud Nicephorũ lib. 14. capite uigeſimoſexto. Et Paganos congredi cum Chriſtianis, eorumq; fidem impugnare, & ſuam commendare, Auguſtinus indicat libro Quæſtionũ ueteris & noui Teſtamenti, quæſtione 114.

Imperatores etiam, licet uellent Chriſtiani perhiberi, ethnica ſpectacula edentes, nõ parum confirmarunt alios in ſuperſtitione ſua. Theodoſius enim iunior, & poſtea Zeno, Circenſes ludos exhibuerũt: teſte Nicephoro libro decimoquarto, capite 3. & lib. decimoſexto, capite 8.

Ad patrocinium autem ſuperſtitionis utebantur his argumentis: quòd non eſſet fas, ut Græci externam & alienam religionem ſuciperent. Theodoretus libro primo de fide. Quòd ſua religio à philoſophis, hominibus doctiſsimis, tradita eſſet: Theodoretus ibidem. Quòd cum antiquiſsima eſſet, etiam iure ueriſsima credatur. Auguſtinus libro Quæſtionum ueteris & noui Teſtamenti, quæſtione 114.

Criminationes ad deformandam religionem Chriſtianam has ſpargebant. Primùm, quòd religio Chriſtianorum ſit fons & origo omnium calamitatum, quæ per Scythas & Vandalos & Hunos Romano imperio inferebantur. Sic enim Italos & Romanos ethnicos, Rhadagiſo Italiam inuadente, uociferatos eſſe, Sigibertus in Chronico annotat. Deinde, quòd religio Chriſtiana ſit mera ſtulticia: Auguſtinus libro quæſtionũ ueteris & noui Teſtamenti, quæſtiona 114. Quòd Chriſtiani tantum ſuis aſſertionibus fidem adhiberi uelint, & nullam demonſtrationem afferant: Theodoretus libro primo de fide. Item, quòd in ſacrificijs Chriſtianorum impura & abominanda fiant: Saluianus libro quarto de Prouidentia Dei. Quòd impoſsibile ſit, uirginem parere poſſe. Quòd Deum ex homine naſci, mori, atq; reſurgere, ſtultum ſit credere. Primaſius in ſecundum caput ad Coloſſenſes. Quòd Chriſtiani etiam plures deos colant, dum

dum patrem, filium & ſpiritum ſanctum aſſerant. idem lib.5. de Hæreſibus, cap.1.

A' QVIBVS ET QVOMODO *laboratum ſit in Gentilium ſuperſtitione refutanda, & abolenda.*

¶ Porrò in ea euertēda, primùm haud parum ſudarunt pij doctores, qui non modò uoce, ſed etiam ſcriptis, gentilium uanitates refutarunt. Chryſoſtomus in exilio conſtitutus multos conuertit: Nicephorus libro decimotertio, capite uigeſimotertio. Auguſtinus librum de ciuitate Dei, & Oroſius ſuam hiſtoriam, contra Gentilium ſuperſtitiones ediderunt. Ac libro Quæſtionum ueteris & noui Teſtamenti, quæſtione 114 Auguſtinus inſtruit Chriſtianos, quomodo Paganorum obiectionibus reſpondere debeant. Ac multos alios contra Gentes edidiſſe libros, patet ex uitis Doctorum. In uilla Calomnę fanũ antiquiſsimũ, ad orationem Mauricij epiſcopi collapſum eſſe, Antonin. autor eſt, titulo 10. capite 13.

Quidam etiam permiſſu Imperatorum, ſuis ſuorumq́ue manibus templa idolorum deſtruxerunt. Sic Chryſoſtomus excitauit monachos, eosq́ue in Phœniciam conſenſu Imperatorum, unà cum fabris miſit, & ſumptibus corrogatis à pijs mulierculis aluit, ut idolorum templa & lucos ſimulachrales deſtruerent. Theodoretus libro quinto, capite uigeſimonono.

In ſynodis etiam ſæpe tractatum eſt de gentilium ſuperſtitione extirpanda. nam in Africani concilij capite uigeſimoquinto & uigeſimoſeptimo ea de re deliberatur: ac mittuntur legati ad Imperatores, poſtulantes edicta contra paganos. In tertia Arelatenſi prohibetur, ne quis in excubijs funerũ carmina cātet, aut iocos & ſaltationes exerceat, ut pagani ſoleant.

Imperatores etiam publicis edictis eas ſuperſtitiones coercuerunt. nam Honorius lege abrogauit ſpectacula publica & monomachiam Romæ. Nicephorus libro decimotertio, capite primo & tertiò. Et l.5. C. de Paganis, Honorius & Theodoſius, omnia loca ſacris ethnicis deſtinata ſibi uēdicant. Theodoſius iunior fana ſimulachrorum, ſi qua reliqua manſerant, funditùs dirui imperauit, ne quod poſteritati ueſtigium priſtini erroris comparêret. Theodoretus libro quinto, capite trigeſimoſeptimo. Marcianus in epiſtola ad Palladium præfectum prætorij mandat, ut eos quos conſtet prophanos ritus, & ſimulachrorum impios cultus, & interdicta ſacrilegia celebraſſe, iuxta leges coherceat. Idem cum Valentiniano, lege ſeptima, C. de Paganis, inquit: Nemo uenerandi adorandique animo delubra, quæ olim iam clauſa ſunt, reſeret. Abſit à ſeculo noſtro, infandis execrandisque ſimulachris honorem priſtinum reddi, redimiri ſertis templorum impios poſtes, profanos aris accendi ignes, adoleri in ijſdem thura, uictimas cædi, pateris uina libari, & religionis loco exiſtimari ſacrilegiũ. Addunt etiam uiolatoribus grauiſsimas pœnas. Leo etiam in l. ultima, C. de Paganis, permittit cuilibet accuſare exercentes paganam ſuperſtitionem: & pœnas ſtatuit ijs, qui ſua loca ethnicis ſacrificijs concedũt contaminari.

In conflictu autem primùm refutabant argumenta Gentilium. Sic Theodoretus libro primo de fide, prolixè refutat id quod aſſerebant, Græcos à barbaris non ſolere religionem mutuari: ac probat multis exemplis, omnes ferè ſolennitates & myſteria, & idolomanias, Græcos à barbaris, Aegyptijs, Phrygibus, & alijs accepiſſe.

Idem diſſoluit etiam rationem ab autoritate philoſophorum deſumptam: ac oſtēdit eos multis erroribus fuiſſe implicitos, & ſibi inuicem contraria aſſeruiſſe: quod etiam olim Socrates & Theodorus in Platonis dialogo Theæteto, & Timon Phliaſius animaduerterit & reprehenderit. Theodoretus lib.2. de principijs.

Argumentum ab antiquitate, Theodoretus lib.1. de fide refutat, aſſerendo, Græcorũ diſciplinas nouas eſſe, Hebræorum uerò doctrinam & religionē antiquiſsimam. Et lib. 2. de principijs, teſtimonium Porphyrij allegat, quo aſſeruit, hiſtoricum Sanchoniathonem pluribus quàm mille annis ante Troiana tempora uixiſſe, proximeq́; accedere ad Moyſis ætatem. ideoq́ue Moyſen omnibus Græcis hiſtoricis, poetis & philoſophis eſſe antiquiorem. Et Numenium Pythagoricũ dicit de Platone affirmare, quòd nihil aliud fuerit quàm Atticus quidam Moyſes. Idem lib.5. de natura hominis indicat, in Eccleſia continuam ſeriem doctorum eſſe, ſectas uerò philoſophorum eſſe extinctas.

Auguſtinus etiam ad argumentum Ab antiquitate, reſpondet libro Quæſtionum ueteris & noui Teſtamēti, quęſtione 114 & 115. Antiquitatē non præiudicare ueritati. Poſſe enim homicidas, molles & adulteros hoc modo ſua etiam ſcelera defendere, quia antiqua ſint, et ab ipſo mũdi initio cœpta. Deinde religionem illam Ethnicam ab hominibus inuentam eſſe: Chriſtianam uerò à Deo traditam. ideoq́; nullum unquam Iudæum factum eſſe paganũ: ſed econtrà multos è paganis, Iudęis acceſsiſſe. & Matrem magnam Deorum appellat magnam meretricem.

Criminationes etiam illorum infringebant. nam illam criminationem, quòd religio Chriſtiana eſſet omnium malorum

rum

rum cauſa, ethnica uerò ſuperſtitio aurea afferat ſecula, Auguſtinus in libro de ciuitate Dei, & Oroſius in ſua hiſtoria prolixè refutarunt: ut patet ex ijs monumentis, & teſtatur Sigebertus in Chronico.

Deinde illam, quòd religio Chriſtiana ſit ſtulta, infringit Auguſtinus libro Quæſtionum ueteris & noui Teſtamenti, quæſtione 114. oſtendens, Paganiſmũ à Chriſtianiſmo debilitari & aboleri: ac Chriſtianos creatorem, gentiles uerò creaturam colere: & maſculos ac fœminas pro dijs & deabus habere. item miniſtros Eccleſiæ eſſe uiros bonos & honeſtos: ſed gentilis ſuperſtitionis miniſtros exuiris in fœminas transfigurari, & muliebria pati: & diſcuſsis in aqua inhoneſtè crinibus, mollem quaſſatamque & turpem emittere uocem.

Sic & illam calumniam, Chriſtianos nullas afferre ſuorum dictorum demonſtrationes, Theodoretus refutat libro primo de fide: & affirmat, Chriſtianos uerißimis rebus, ut certißimis teſtibus, ſuas ſententias confirmare. & id iaculũ in gẽtes retorquet, ac demonſtrat ſcripta eorũ pleraq; ſola fide ceu αὐτὸς ἔφα niti: idq; ꝓbat teſtimonijs Platonis, Theognidis, Heracliti Epheſij, Empedoclis, Parmenidis, Solonis, Antiſthenis, Bacchilidis, & ſimiliũ: in quibus illi afferuerunt doctrinam de Deo & alijs rebus quibuſdam credi oportere, ſed demonſtrari nõ poſſe.

Illam obiectionem, quòd etiam Chriſtiani plures deos, aut ſaltem dæmones concedant, dũ de angelis loquũtur, refutat Theodoretus lib. 3. de dijs: ac oſtendit, eos angelos nõ aſſerere deos eſſe, neq; ſed pro conſeruis habere, neque in mares fœminasque diſtinguere.

Obiectionem de ſacrificijs ueteris Teſtamẽti, quaſi ea ſuis ſuperſtitioſis patrocinentur cultibus, refutat Theodoretus libro ſeptimo de ſacrificijs in hunc modum: Iſti cõſilium mentemq; latoris Dei prorſus ignorant. Iſraelem enim longinquum tempus in Aegypto uerſatũ, prauiſq; morib. illi⁹ regionis imbutum, ab Aegyptijſq; perdoctũ, idolis ac dæmonibus hoſtias immolare, ludis præterea choreiſq; aſſuetũ, ac muſicis organis oblectari: iamq; in harum rerum habitu conſtitutum, liberare Deus conſiderans, ſacrificare quidẽ permiſit, non tamen omnia, neq; falſis Aegyptiorum dijs, ſed ſibi ſoli ac uero Deo, Aegyptiorum deos ſacrificiũ uictimamq; offerre. Olim ſiquidem Aegyptij deos ſibi bouem, pecudem, capram, columbam, turturem faciebant: cumq; hia & alia quædam animalia, quæ eſculenta non ſunt, ſed uocantur impura. Ne uerò illi indignarentur, ſi uiderent antiquo illo rei diuinæ ritu ſibi penitus interdictum, prohibuit eos rem diuinam illis facere, qui dij uerè non eſſent.

Deinde refutare etiam ſolebant eorum uanas opiniones. Opinionem enim illam de ſacta Scriptura, quòd propter ſimplicitatem ſermonis nihil ſapientiæ haberet, refutat Theodoretus libro primo de fide, ex Platonis autoritate, qui non ſecundum literarum, ſed ueritatis cognitionem æſtimet ſapientes: & neget eos, qui uel omnes teneant artes, ſi ueritatis & iuſticiæ ignari ſint, ſapientes eſſe: & illa communi ſententia, quòd ueritas pluris facienda ſit quàm uerba: & quòd ei nihil decedat, etiamſi lenocinio uerborum careat. Idem libro octauo de Martyribus, eandem opinionem expugnat, primùm dicto Pythagoræ, qui Muſas Syrenibus cenſuit præferendas. Deinde uulgari ſententia, quòd ſimplex ueritatis decor melior ſit lepido uerborum concentu. Tertiò, oſtenſis cauſis, cur Deus eloquia ſua ſimplicia eſſe uoluerit. Quartò, conſtantia martyrum pro ueritate ſupplicijs uarijs affectorum.

Opinionem de dijs Gentilium, Auguſtinus refutare docet libro Quæſtionum ueteris & noui Teſt. quæſtione 114. eo quòd nulla habeat documenta. nam illos ipſos quos deos fingant, nunquam auſos fuiſſe ſe deos appellare: nec quidem mandaſſe ſibi ſacrificia offerri, nec poſſe probari per eos regi uitam humanam, ac dæmones formidine & metu crucis Chriſti reſponſa dare non poſſe. Item, ſacra eorum turpia & inhoneſta eſſe.

Opinionem de pluralitate deorũ, Theodoretus libro ſecundo de principijs, Platonis & Socratis teſtimonio infringit. Eos enim indicat teſtari, quòd multorum deorũ mentionem coacti fecerint, propter populi Athenienſis gratiam: & tamen ne ſic quidem cicutæ poculum effugere Socratem potuiſſe. Idem Homeri uerſu εἷς κοίρανος ἔστω, pluritatem deorum euertit.

Contra opinionem Platonis, Deum eſſe genitum, Theodoretus libro ſecundo ſic inquit: Quo pacto poterit eſſe Deus, qui nondum ſit? Quo inquam pacto auguſtißimo nomine uocitetur, qui eſſe ipſum nondum ſit conſecutus?

Venerem non eſſe deam, Theodoretus ex Antiſthene probat. Eum enim dixiſſe refert: Si Venerem capere mihi liceat, iaculis nil moratus tranſfigam, quando hæc nobis honeſtas probasq; mulieres una corrupit. ac Cupidinem naturæ uicium appellaſſe: & inſanire potius, quàm uoluptate affici, optaſſe. libro tertio de dijs & augurijs.

Contra opinionem de Trinitate, ſic inquit Theodoretus libro ſecundo de principijs: Si materiam quæ alterius naturæ eſt quàm Deus, generisque alterius, ac (ut ita dixerim) alienigena & extraria, & ex Deo, & cum Deo eſſe uult Plato: multo magis rationi conſentaneus, multoque uerior ſermo noſter putandus eſt. Neque enim filium alterius naturæ, neque ſanctum ſpiritum eſſe dicimus, ſed unam Trinitatis ſubſtantiam prædicamus. Et poſtea prolixè probat ex Platone, & Plotino & Numenio, interpretibus eius, quòd etiam illi ex ſacris libris & Euangeliſtis aliquid de Trinitate compilarint, & obſcurè tradiderint.

Opinionem, Deum non habere filium, quia non indigeat coniugio: Auguſtinus libro quinto de hæreſibus, capite tertio refutat, autoritate Hermetis & Sibyllæ.

Opinionem Aegyptiorum de dæmonibus, quòd ſint dij, refutat Theodoretus ex Porphyrij libro de electorum Philoſophia, & epiſtola eiuſdem ad Anebonem Aegyptium, & Xenophanis Colophonij teſtimonio: & autoritate Zenonis Citiei, qui in ſuo libro quem de republica edidit, prohibuit & templa & deorum ſimulachra fieri: Theodoretus libro tertio de dijs & augurijs. Itē Porphyrij teſtimonijs: ut qui dixerit, dæmones nec deos eſſe, nec bonos, ſed mendacij magiſtros, omniumque flagitiorum patres.

Contra opiniones de Anima & homine, Theodoretus libro quinto de natura hominis affirmat, Hiſtoricos, Philoſophos & Poetas inter ſe de anima, de corpore, de hominis genitura & conſtitutione lites exercere, & diſſentire: Moyſen uerò & alios ſactos doctores omnes, eadē de ſingulis pronunciare.

Contra opinionem de mundo, Theodoretus libro quarto de materia & mundo ſic inquit: Sunt autem huiuſmodi ſententię inter ſe ualde diſcordes. Si enim mundus hic æternus eſt, ut idem paulo antè affirmatat, utique & principio caret. Si hoc autem ita ſe habet, fit continuò ut à nulla ſit cauſa. Quòd ſi nulli eſt cauſæ obnoxius, terram ergo matrē non habet. At ſi mundi cauſa eſt terra, ut paulo antè Xenophanes cecinit, ergo cauſa non caret. Si cauſa non caret, utique nec principio. Si principium habet, ergo non eſt æternus.

Opinionem de fati neceſsitate, Theodoretus libro ſexto de Dei prouidentia ex Platone refutat: Plato contraria prorſus docet. ait enim uirtutem nulli domino eſſe ſubiectam: quam ut quiſque uel coluerit, uel contempſerit, ita plus uirtutis, minusúe habiturus eſt.

Contra opinionem de ſacrificijs, Theodoretus libro ſeptimo de ſacrificijs, producit Porphyrij teſtimonium, qui ex Theophraſto probarit, Deos nullo pacto habendos eſſe qui ſibi rem diuinam fieri cæſis animantibus gaudeant. Eſſe enim iniuſtum facinus, ac ſceleſtiſsimum, mactare dijs animalia. Hominum uerò mactationes in ſacrificium deorum, improbat ex Sophoclis, poetarum, hiſtoricorum, & philoſophorum ſententijs: ibidem.

Opinionem de oraculis, Theodoretus refutat Porphyrij teſtimonio, ut qui dixerit, dæmones diuinationum oraculorumque locis præſidentes, mendaciſsimos eſſe: eosque fingere ſe cogi, ut homines in ſtulta credulitate confirmēt, libro decimo de oraculis. Eam ſententiam etiam confirmat autoritate Oenomai, Plutarchi, Diogeniani. Ac contrà opponit Prophetarum uaticinia de idolorum euerſione, mutatione regnorum, aduentu Chriſti, & gentium uocatione, impleta eſſe: libro eodem.

Opinionem de obſeruandis aſtris in rebus agendis, Auguſtinus in quartum caput ad Galatas refutat: & libro Quęſtionum ueteris & noui Teſtamenti, quæſtione octuageſimaquarta, & quæſtione centeſima decimaquinta.

Contra opinionem de martyrum, eorumque reliquiarum contemptu, opponit primùm Ethnicam conſuetudinem honorandi mortuos heroes. Deinde rectè dicit, Chriſtianos nec hoſtias, nec libamina ijs deferre. Tertiò, ex Pindaro, Empedocle & Heracleto probat, eos non carere ſenſu. Ac tandem ex illis ſanctis hæreticorum Patriarchis concludit, martyres & medicos & auxiliares colendos eſſe. & ſic uehementer conatur Græcos ab Ethnicis feſtis ad martyrum feſtiuitates celebrandas adducere: quo modo non abolita, ſed fucata & aucta eſt ſuperſtitio. Theodoretus libro octauo de Martyribus.

CAPVT XVI.

DE MOTIBVS ET MVTATIONIBVS POLITICIS.

SVB ARCADIO ET *Honorio.*

MAXIMAE in hoc ſeculo mntationes rerum politicarũ acciderunt, eo quòd Gotthi, Vandali, Sueui, Alani, Hunni, aliæque genres, paſsim regiones populatæ ac peruagatæ, & alioqui ſeditiones plurimæ exortæ ſunt, adeò ut Romanum Imperium uehemẽter debilitatum ac languefactum ſit.

Simul aũt Imperio præfuerunt aliquandiu Arcadius & Honorius, hic in Occidẽte, ille in Orienre: poſtea Honotius ſolus ſceptra tenuit. Manſuetudine uerò utriuſque Imperatoris non pauci duces moti, in ſpem uenerunt, ſeſe per fas nefasq́; ad faſtigiũ Imperij, derurbatis illis pacificis & (ut putabantur à rurbulẽtis ingenijs) ignauis Imperatoribus, non modò aſpirare, ſed etiá peruenire poſſe.

Nam Ruffinus in Oriente præfectus, potentia & autoritate excellens, Alaricum Gothorum regem quibus poteſt artibus excitat, ut cõtra Arcadium arma capiat: quò, Imperatore hoc modo deiecto, ipſe liberius Imperium occupare, nemine reſiſtente, poſſet. Sed proditione in ipſo conatu comperta, ab Italicis militibus interfectus eſt. & ut aſſeclis ipſius, alijsque ſimilia machinantibus ultio proditoris terrori eſſet, caput eius amputatum, unà cum dextera manu, ante portam urbis Conſtantinopolis ſuſpenſa ſunt: uxore eius etiam profligata in exilium. bona inſuper omnia erepta, alijsq́; donata ſunt.

Similia in Africa Gildo Comes molitus eſt, parum ſibi ab Imperatoribus tranquillitati deditis metuens. nam imperio Africæ exiſtimauit ſe citra magnum laborem potiri poſſe. Contracto igitur exercitu, rem aggredirur. Sed fratet eius Maſcezel, uel (ut Paulus Diaconus habet) Macezil, de euẽtu paulo accuratius cogitans, in Italiam mox traijcit, relaturus de ijs conatibus ad Honoriũ. Interea Gildo ueluti proditionem fratris ulturus, filios eius crudeliter necat. Imperator autẽ traditis Maſcezeli copijs, iubet fratri reſiſtere. Adductis igitur in Africã quinq́; millibus armatorum, Gildo octoginta, uel (ut Paulus ait) Septuaginta millibus occurrit: quibus diſsipatis ac cęſis, Gildo fuga ſalutem quæſiuit, nauigio abiturus in loca tutiora. Verùm mirãda Dei ultione, tumultuatorui tempeſtatis ad littus reiectus eſt: cuius gula, fratris iuſſu, uelo fracta eſt. Vide autem animorum humanorum inconſtantiam. Hac uictoria elatum Maſcezelem, inuaſit & ipſum cupiditas Africam occupandi, & tenendi: ſed à militib. ſuis occiſus eſt, iuſtaa ſeditionis pœnas luens. Hæc geſta ſunt anno Domini 402.

Circa hæc tempota Hunni Iſtum tranſgreſsi, Thraciam uaſtabant, & Iſauriæ latrones magno numero ciuitates ad Carras uſque & Phœnicas grauiter affligebant: ut teſtatur Sozomenus libro octauo, capite uigeſimoquinto.

¶ Eam uerò occaſionem rerum nouandarum etiam Stilico, uel (ut haber Sozomenus) Stelichon ſibi arripiendam putauit. Erat is Vandalus natione, præfectus ſeu magiſter armotum (ut eum Paulus Diaconus uocat) Honorij Imperatoris: in ranta autoritate ac potentia conſtitutus, ut Imperatot eius filias matrimonio ſibi iungeret. Sorte igitur ſua non contentus Stilico, Imperium in filium ſuum Eucherium transferre nitebatur: id quod eiuſmodi perfidia molitus eſt.

Effecit apud Imperatorem, ut Gotthis ſtipendia denegarentur: quos, cum iam prius extimulati à Ruffino eſſent, non dubitabat cõtra Imperatorem arma ſumpturos eſſe. Deinde ut magis turbaret & cõquaſſaret omnia, Sueuos, Burgundios, Alanos, Vandalos etiam excitat largis promiſsionibus, qui Rheni ripas & Gallias grauiter affligunt. ſperabat enim, ſeſe rebus Honorij omnibus in anguſtias ſummas coactis, Imperio facilè potiturum eſſe.

Adeſt igitur Rhadagaiſus Scytha, ducenta millia Gotthorum ſecum ducens: neque tãtum iſta hominum multitudine, ſed etiã infandis populationibus terrorem uniuerſæ Italiæ grauiſsimum incutiebat. Thraciam enim, Illyricum, Noricum, & loca ad oram Italiæ ſita, ferro, igni ac præda crudeliter uaſtabat: iamq́ue Apenninum tranſgreſſus, Feſulis conſederat. Eo terrore exciti Romani, Vldinum & Sarum, Hunnorum & Gotthorum duces, in auxilium uocant: qui egreſsi, Rhadagaiſi exercitum in Feſulanis iugis includunt, & obſident. Commeatu itaque deſtituta tanta hominum multitudo, cum fame extrema diutius conflictari non potuit. Tandem rebus deſperatis & perditis, ferox ille dux clàm fugam adornat: uerùm deprehenſus & ſtrangulatus, iuſtas pœnas dedit. Reliquũa hominum multirudo in poteſtatem hoſtium uenêre. tantaque repentè mancipiorum extitit uilitas,

ut integri hominum greges ſingulis aureis, ut Oroſius ſcribit, uenderentur. Qui fuga elapſi ſunt, ad Alaricum ſe receperunt.

¶ Eadem tempeſtate Alaricus Veſtgotthorum rex, qui Romanis Imperatoribus prius fuerat ſubiectus, relicta Conſtantinopolitana urbe, Theſſaliam & Illyricum populatur: tandemque per Aquileiam & Pataium, Rauenam accedit. Metatus autem caſtra loco opportuno haud procul à Polentia, Honorio Imperatori legatos mittit, indicans: Si agri ad habitandum ſibi ſuisq; concederentur, ſe à populationibus ceſſaturum. Honorius uero, quia Gallias & Hiſpanias à Sueuis, Vandalis & alijs peregrinis gentibus perditas, recuperare ſe non poſſe animaduerteret, facit Alarico poteſtatem immigrandi in Gallias, eamque ſententiam pacto quodam ſancto confirmat.

Alarico autem iter Galliã uerſus iam dirigente, Stilico, præter fœdus, exercitum eius inſequitur, atque à tergo Gotthos infeſtat: ac tandem in ipſo die Paſchatos, quem quietè celebrabant Gotthi, Stilico, duce quodam Pagano, ſeu (ut alij uolunt) Iudæo, Saulo nomine, in Alarici exercitum, nihil tale uerentem, impetum facit, ac magnam ſtragem edit. Sed Gotthi arreptis armis, hoſtes à ſeſe cum magna ipſorum pernicie profligant. Iſta igitur iniuria & uiolatione pacti exacerbatus Alaricus, exercitũ ſuum uertit, rectaque Italiam repetiuit. Ea uerò occaſione Imperatori Honorio inſidię & molitiones Stiliconis patefiũt, quem unà cum filio trucidari ab exercitu mandat.

Progreditur itaque Alaricus, Liguriam, Aemiliam, Picenum & Tuſciam rapinis, ferro & igne uaſtans: Romamque ipſam petit. Et quidem (ut Paulus Diaconus refert) uocem quandam audiuit: Perge, & Romam deſtrue. Obſidet autem aliquandiu infeſtis armis urbem Romam: quidam biennium annotant. tandem uerò inedia fractos ciues uiſuperat, occupat ciuitatem: hic omnia cædibus, prædis, incendijs referta. parcitur tamen ex mandato Alarici, omnibus qui in templa confugerant. Hæc geſta ſunt, ut Proſper annotauit, anno Domini quadringenteſimo dũodecimo, anno urbis milleſimo centeſimo ſexageſimoquarto, nono calendas Septembris: ut Oroſius & Paulus Diaconus ſcribunt.

Tertia die poſt occupationem, ut Oroſius teſtatur: ſeu ſexta, ut alij narrant: Gotthi, ubi ſatis animos ſuos direptionibus & uaſtationibus expleuerant, rurſus militem ex urbe ducunt: ac per Campaniã, Lucaniam, Brutiam proficiſcentes, longè lateque omnia populantur: Siciliam, aut (ut alij referunt) Africam petituri: niſi aduerſa tempeſtate reiecti fuiſſent. Dum igitur Conſentiæ Alaricus hyemat, ſubita morte extinguitur. Gotthi regem, ut Paulus Diaconus teſtatur, in amnem Baſentium cum magnis opibus ſepeliunt.

In locum huius, propinquus regis Athaulphus (ut habet Diaconus) uel Autalphus (ut Oroſius) ſuccedit, qui in præda urbis Romæ Placidiam Honorij Imperatoris ſororem ceperat, & in matrimonium duxerat. Is Romam regreſſus, quicquid reliquum ex priori direptione factum erat, more locuſtarum cum ſuo exercitu depaſcitur: uxoris tamen Placidiæ precib. mitigatus rex, à cæde & incendijs abſtinuit. Poſtea fœdere cum Honorio inito, in Gallias & Hiſpanias, quas Vandali tenebant, copias ſuas transfert: ac tandem apud Barcinonem, ut memoriæ reliquit Paulus Diaconus, ſuorum fraude interemptus eſt. Hæc ab Oroſio, Paulo Diacono, & alijs hiſtoricis deſcripta ſunt.

Hac tempeſtate Burgundij partem Galliæ, Rheno propinquam, occupauerunt: ut Proſper annotat anno Domini quadringenteſimo decimoquinto.

¶ Dum Gallia & Hiſpania à regno Romano auelluntur, Britannia idem quoque tentat. nam Gratianus quiſpiam ibi creatur rex: quo occiſo, Conſtantinus ex infimo milite deligitur, qui in Gallias trãſiens, quæ omnium prædationibus expoſita erat, à præfecto Honorij Conſtantio, uiro forti & induſtrio, prope Arelatum occiditur. Conſtans Britannici filius, ex monacho Cæſar factus, prope Viennam interficitur. & poſtea aliquot in Gallia principatum affectantes, mutuis inter ſeſe cædibus graſſantur: ut refert Oroſius.

Poſt hæc Attalus cornua ſumit, Gotthorum inſtigatione imperium in Gallijs ſuſcipiens. uerùm captus, truncata manu Honorio mittitur: ut idem habet. & Proſper indicat annum Domini quadringenteſimum decimumſeptimum.

Molitus eſt quoque Heraclianus Africæ comes, cum ſuo genero Sabino, perniciem Romano Imperio, traductis ad littus Italiæ ter mille ſeptingentis nauibus. Verùm Marini comitis occurſu, in ipſo littore ita retuſus eſt, ut protinus aufugiens nauicula Carthaginem redierit, ubi à militibus interfectus eſt. Sabinus etiã pœnas exilio dedit: ſicut Oroſius refert.

Athaulpho Sigericus, huic Vallia Veſtgotthorum rex ſuccedit. Is Placidiam honeſtè habitam, Honorio fratri reſtituit: quam Conſtantio Comiti, uiro ſtrenuo, & rebus egregiè geſtis claro, dat uxorem:

ſimulque

ſimulq; ut ſcribit Paulus Diaconus, Imperij conſortem facit. Deinde Vallia pacem cum Honorio datis obſidibus ſancit, promittens ſeſe cum Alanis, Vandalis ac Sueuis Hiſpanias tenentibus dimicaturum, eoſque pulſurum. Quas ob cauſas Imperator ei Aquitaniam habitandam tradit, anno Domini (iuxta Proſperum) quadringenteſimo uigeſimoprimo.

Scoti & Picti Britanniam inuadentes, ita premunt, ut Romano Imperatori ſeſe dedere, atque ab eo auxilium petere cogerentur: ut Paulus Diaconus recenſet, circa annum Domini quadringenteſimum uigeſimumquartum.

Hiſpanijs etiam laborantibus propter peregrinas gentes, ut diximus, tandem Caſtinum quendam, paulo ante obitum Honorius mittit eò. Verùm ipſe, uiro fortè à ſe repudiato, cui Bonifacio nomen erat (ut Diaconus meminit) nihil præclari geſsit. Bonifacius ob iniuriam acceptam in Africam profectus eſt.

Poſtremò dignum eſt memoria, quòd hoc tempore Franci de rege more cæterarum gentium deliberant: ac primùm Varamundum conſtituunt, ut Sigebertus tradit.

SVB THEODOSIO IVNIOre, *& Valentiniano.*

HOnorio defuncto, Iohannes quidam, ſcribæ officio apud Imperatorem functus, ad faſtigium Imperij aſpirat, Caſtini opera atque uiribus confiſus: qui propter eam cauſam dignitate ſua deiectus, & exilio multatus eſt. Scribens autem Iohannes ad Theodoſium, in Oriente gubernacula Imperij tenentem, petit ſe conſortem Imperij tolerari. Verùm Theodoſius legatis in carcerem detruſis, miſſo eum exercitu duce Aſpare, tyrannum de medio tollit: & Valentinianum, amitæ ſuæ Placidiæ filium, creat Occidentis Imperatorem: quem uniuerſa Italia promptè accipit, ut Paulus & alij referunt.

Bonifacius interea, cuius antea mentionem fecimus, in Africa, potentia & autoritate creſcit. Is uerò Aetij, qui Imperatoris erat præfectus, inſidijs circumuentus, detrectat uenire ad Imperatorem: falſò (ut Aetius perſuaſerat) credens ſibi fraudem ſtrui. Miſsis igitur contra ipſum quibuſdam Romanis ducibus, eos cædit: ac poſtea periculum metuens, ex Libya in Hiſpaniã ad Vandalos traijcit, petens ut ſibi in auxilium uenirent, & communi iure Africam tenerẽt. Vandali & Alani à Gotthis nullam habentes quietem, facilè patiuntur ſe adduci: & coniunctis uiribus uniuerſam Africam deuaſtant. Hoc tempore in Hipponis obſidione Auguſtinus epiſcopus, antequam ciuitas caperetur, ex hac calamitoſa uita euocatus eſt. Facta eſt hæc Vandalorum in Africam migratio, anno Domini quadringenteſimo triceſimo, ut habet Proſper.

Veſtgotthi autem Vandalorũ loca occupant, ut Iornandes ſcribit.

Poſt hæc Bonifacius Imperatori reconciliatur. & cum Vandali radices altè egiſſent paſsim, potentiaq; ſumma ſeſe armaſſent, ut pelli nulla ui poſſent: Romani cum Vandalis, ut Paulus Diaconus ſcribit, neceſſariam magis quàm utilem pacem inierunt, imperitante Vandalis Giezericho, ſeu Genſerico, ut à pleriſque appellatur: anno Domini 438. Proſper.

Interea Gotthi in Gallijs quoque motus excitant, plures ciuitates occupare molientes. Verùm Litorius Comes eos repreſsit: ut idem teſtatur, anno Domini 439.

Clodius Orientalis Franciæ rex, Varamundi filius, Thuringos, Saxones & Teuthones ſubigit: & in caſtello Diſpergo aliquandiu habitat, ut Sigibertus annotat, anno Domini quadringenteſimo trigeſimoprimo. Poſtea, ut idem ſcribit, latius progrediens, Batauos, Tungros, Menapios, Terouanos, Morinos, Ambiones, Cameracenſes, Tornacenſes, Atrebatenſes, Beluacenſes, & quicquid iſtis interiacet, ultraque Sequanam & Ligrim, occupat ac tenet. Hæc autem annis ferè 14 confecta ſunt, ut ex Sigeberto pãtet. Piratæ quoque infeſtarunt mare, & Siciliam depopulati ſunt, uſi occaſione perturbationũ, ut Paulus Diaconus ſcribit.

Britanniæ quoq; ingẽs facta eſt mutatio. Picti enim, Scoti & Albienſes, Britanniam aliquoties inuaſerunt: donec Romani diffiderent, ſeſe eos abigere poſſe: & Britanni omnium ope deſtituti, Angloſaxones in auxilium uocant. Hi, ubi duce Hengiſto propulſatis hoſtibus, uident terram habitationi idoneam eſſe, ſedes occupant.

Vandali Genſerico rege Carthaginem ui capiunt, & immanem crudelitatem in ea exercent, & multa horrenda auditu in Eccleſiam Chriſti rectè ſentientem perpetrant, anno Domini 442, ut Proſper annotauit.

Tali rerum ſucceſſu elatus, ingenti nauium apparatu Siciliam affligit. Verùm audiens, Sebaſtianum ex Hiſpania in Africam tranſire, reduxit claſſem, ne ſuæ regiones in periculo eſſent. Hæc poſt occupatam Carthaginem anno ſecũdo geſta ſunt. Theodoſius tanto rerũ diſcrimine excitus, claſſem inſtruit tribus ducibus: ſed hi nimis longam moram in Sicilia trahentes, oneri magis ſuis quàm hoſtibus formidini fuere: nec traiecerunt in Africã, ut Proſper & Diaconus memoriæ tradidẽre.

Dum hęc geruntur, Hunni rurſum turbas dant. Thraciam enim & Illyricum uaſtāt, ac Thermopylas uſq; procedunt, qua de cauſa exercitus in Sicilia deſidens, ad defenſionem Orientis euocatur: & tandem metu potentiæ Attilę regis Hunnorum, pax redimitur ſex millibus libris, annuo inſuper tributo promiſſo, ut Diaconus recenſet.

SVB MARCIANO, VAlentiniano, & alijs.

VAlentinianus Imperator Vandalos in Africa, ob potentiam, & rerum omniū perturbationem ſummam extimeſcens, pacem cum Genſerico confirmat, certo ei ſpacio in Africa conceſſo.

Interea uerò Attila, fratre ſuo Bleda interfecto, regniq; habenis omnibus (quod intra Pannoniam & Daciam habebant) arreptis, Macedoniam, Mœſias, Achaiā, Thraciam, & reliquam Græciam immani ſæuitia uaſtat. Proſperè autem rebus ei ſuccedentibus, animum ad Occidentale imperium inuadendum adijcit. Exiſtimabat enim ſibi, inclinato iam Imperio Romano, occaſionē peroptimam offerri ad regna ſua amplificanda. Deinde potentia eum faciebat inſolentiorem. nam ut Diaconus exponit, ſuo Imperio ſubiectos habebat reges Gepidarū & Gotthorum: item fortiſsimas alias gentes, ut Marcomannos, Sueuos, Quados, Herulos, Turcilingos ſeu Rugos, & alias Septentrionales. unde Terrarum metus uulgò appellabatur.

Cum autē aſtutia plurimū ualeret, Theodoricum Veſtgotthorum regem in ſuas partes trahere nitebatur: & ſimular etiam in Valentinianum Imperatorem amicitias. Verùm Aetius fraudem olfaciens, iuſſu Imperatoris mox Theodorico molitiones Attilæ patefacit, Romanisque Theodoricum adiungit. Attila inflammatus ira, obuia quęque oppugnat, diripit, uaſtat Germaniā, depopulatur, Gallias petit: tandē Aetius, iunctis Theodorici copijs, in cāpis Catalaunicis cum Attila congreditur. Durat pugna integrum diem: ac cæſa ſunt centum octoginta millia de utriſq; exercitibus, ut habet Diaconus. Theodoricus quidē in eo bello perijt: uerùm Attila fuga dilapſus eſt. & potuiſſet ibi penitùs deleri, niſi Aetius Thuriſmūdo Theodorici filio diſſuaſiſſet, ne Attilam, ſicuti cupiebat, patris mortem uindicaturus, inſequeretur. Factum id eſt anno Domini 453. Sigibertus.

Aetius quidem pro ſua fortitudine eam tulit mercedem, quòd Valentinianus quorūdam criminationibus adductus, eum interemit. Quo duce ſublato, Attila uiribus recuperatis, ira ardens, Italiam rectà petit: Aquileiam captam ſolo æquat: Ticinum, Mediolanum, & alias præclaras urbes crudeliſsimè diruit: Romam, uaſtatis paſsim omnibus, rectà contendit: extremā perniciem urbi & hominibus minitans. Verùm epiſcopus Leo hoſti obuiam procedens, leui deprecatione ita eius animum fregit, ut exercitum inde abduceret. Sigebertus annotat, Attilam conſpexiſſe prope Leonem, uirum quendam, qui gladio nudo ictum ei minitatus fuerit, ni Italia excederet. paulo pòſt in nuptijs ſuis mortuus eſt Attila, qui ſeſe ipſum flagellum Dei nominauit. Diaconus, anno Domini 454.

Tempore Attilę, ut ſcribunt hiſtorici, Venetiæ ſunt extructæ, quò confugerāt ex Italia plurimi.

Franci potiuntur Treueri, per proditionem: ſicut annotauit Trittenhemius.

Gotthi etiam Aruernos & Narbonā ſuis finibus adijciunt, præſenti rerum ſtatu opportunitatē nacti. Item, Valamir cum Oſtgotthis Pannoniam occupat.

Valētinianus ſuorum amicorum fraude interficitur, quia Aetium de medio ſuſtulerat: ac rapit Imperium Maximus. Is Eudoxiam Auguſtā ui cogit ſibi nubere: quæ tanquam ultura maritum Valentinianū, Genſericum aduocat: quæ res ingentis mutationis occaſionem prębuit. Maximus à ſuis miniſtris occiſus, in Tiberim proiectus eſt. Auitus uerò ſponte Imperium, quod ſumpſerat, mox depoſuit.

Adeſt autem uocatus Genſericus cum exercitu Vandalorum ingenti, Romamq; omnibus opibus exuit, incendijs Leonis interceſsione abſtinet: ac tandem poſt dies quatuordecim immenſa præda opum & hominum, Eudoxia Auguſta quoq; cum duabus filiabus abducta, in Africam reuertitur, ſeniore filia data in uxorē Ononcho filio ſuo. Euagrius libro ſecundo, capite ſecūdo: Paulus Diaconus, Zonaras anno Domini 457. uel, ut alij, 459.

SVB LEONE ET Maioriano.

VAriè Imperium Romanum in Occidente, ueluti ſæuis tempeſtatibus iactatum, crebra Imperatorum mutatione, tandem in Auguſtulo naufragium fecit ac ceſſauit, ueluti fatali nomine, cum quidem Auguſto Imperatore primùm accreuerit. Nam Maiorianus cum Imperium tenuiſſet annos quinq;, factione Richameri, uel (ut habet Diaconus) Seueriani occiſus eſt. Fit Imperator Seuerus Lucanus Rauennæ, qui quadriennium Imperium tenet. Hoc etiam dolo Richameri ſublato, Anthemius à Leone datur. Interea Seruandus in Gallijs exiſtens, Imperij dignitatem ſibi arrogat: quē Anthemius in exilium profligari curat. Affectat

fectat

ſectat Imperium & Patricius Romanus, qui capite plectitur. Richimeri fraudibus Anthemius quoque petimitur, Olybrio ſubſtituto. Quo menſe ſeptimo extincto, Glicerius faſces ſuſcipit. Hoc iterum deiecto, Nepos fit Imperator: contra quem Auguſtulus, Nepote in Dalmatiam fugiente, creatur. Is in Lucullano purpuram exuit, imperioque ſe abdicat: & Odoacer peregrinus, ut dicendum erit, Italiæ regnum occupat: ut Caſsiodorus, Blondus, alijque exponunt.

Beorgor Alanorum rex Italiam inuaſit: ſed à Richimero ſuperatur. Caſsiodorus, circa annum Domini 468.

Leo contra Vandalos, qui paſsim inſulas maris mediterranei arripiebant, bellum inſtituit. Marcellianus Illyricus Sardiniam, & alias regiones eis eripit. Ruſticus, uir ſtrenuus, cum claſſe ita magna in Africã cõtra Genſericum mittitur, ut Theodorus libro ſecundo ſcribat, ſeptem millia tantum fuiſſe nautarum, qui exercitum tranſportarunt. At Ruſtico extincto, Baſilicus Berinæ Leonis coniugis frater dux exercitui præficitur. qui, ut narrat Zonaras, ſiue rei bellicæ imperitia, ſiue pecunia corruptus, rebus infeliciter geſtis, pedem retulit.

Arturus rex Britonum, Hybemiam & Islandiam ſubijcit. Gotlandiæ & Ordacum reges ultrò ſe ei ſubijciunt, ut Sigebertus refert. Martinus etiam Noruegiæ mentionem facit.

Euricus, Veſtgotthorum rex, Auernos Arelatum & Maſsiliam in ſuam poteſtatem redigit. Sigibertus anno Domini 471.

SVB ZENONE.

Circa huius Imperatoris auſpicia, Odoacer ab extremis Pannoniæ finibus, Rugorum, Turcilingorum & Herulorum rex, Italiam inuadit, adductus illa Romani Imperij extrema inclinatione. Omnia autẽ ſunt ei prona. Oreſtem prope Papiam uincit: & Auguſtulo Imperij habenas deponente, ipſe Roma occupata, regnum arripit in Italia: quod quidem annos 14 tenet. In Dalmatia Odiuam ſuperat. Vincit & Rugorum regem Phœbam.

Contrà Odoacrũ autem Zeno Theodoricum Oſtgotthorũ regem excitauit: qui ſpe adipiſcendæ potentiæ in Italiam proficiſcitur, contractis copijs quantis poterat. Primùm autem exercitum Odoacri fudit ad Sontium, deinde Veronæ, tertiò Rauennæ, circa annum Domini 485. Hac ratione Theodoricus regno Italiæ præfuit: & adiecit ſibi, ut Platina refert, Siciliam, Dalmatiam, Liburniam, Illyricum, Narbonenſem Galliam, Burgundiam: Tridentum muro cinxit.

Baſilicus ignauiam Zenonis cõſpicatus, Marcum filiũ ſuum creat Imperatorem, ut Euagrius lib. 3. capite tertio teſtatur. Verùm uterq; in exilium acti, fama interẽpti ſunt. Proſper.

In Britannia etiam maximi ſunt motus; ſed Angli obtinuerunt locum.

In Gallijs, Hildericus omnem poteſtatẽ Romanis ademit, ut Tritenhemius refert. Clodoueo etiam hoc tribuit Sigebertus, & quod Thuringiam ſibi ſubiecerit.

FINIS QVINTAE CENTVRIAE.

LOCORVM SCRIPTVRAE S. QVI IN QVINTA ECCLESIASTICAE HISTOriae Centuria explicantur, INDEX.

Primus numerus Paginam, ſecundus Verſum ſignificat.

GEneſ.1. In principio fecit Deus 219.7
Ferebatur ſpiritus Dei ſuper aquas 210.3
Et factus eſt primus dies 433.7
Sol & Luna diei noctiq; præeſſent 202.12
Vidit Deus quod eſſet bonum 201.39. & 213.20
Germinet terra herbam 211.60
Faciamus hominem ad imaginem 116.6. & 118.9. & 120.20. & 139.15. & 249.31
Et fecit Deus hominẽ de limo terræ 246.7. & 249. 35.5
2 Formauit Deus hominem 245.45
3 Terra es, & in terram 245.60. & 256.50
6 Non permanebit ſpiritus meus in homine 250.56
Deſcendam & uidebo 194.38
11 Venite deſcendamus & cõfundamus linguas 120 37
Deſcenderunt angeli eius 194.45
12 In ſemine tuo benedicẽtur omnes gẽtes 303.45
14 Abraham panem & uinum obtulit 393.48
15 Sic erit ſemen tuum 494.39
18 Apparuerunt ei tres uiri 116.48
19 Pluit Dominus à Domino ignẽ & ſulphur 139. 21
22 Arietem ſacrificauit pro Iſaac 400.31
32 Iacob cum angelo luctatus 222.40
Vide caſtra angelorum 223.59
48 Angelus qui liberauit me à iuuentute mea 223.56
49 Ligans ad uineam pullum ſuum 414.8
¶ Exod.3. Veluti quondam rubus ille quem uidit 458
Ego ſum qui ſum 97.57. & 137.40
Qui eſt, miſit me ad uos 107.13
14 Tranſijt Moſes mare rubrum 138.1
¶ Deut.6. Dominum Deum tuum adorabis 195.58
Dominus Deus tuus, Dominus unus eſt 118.35
18 Suſcitabo illis prophetam 541.30
Non augurabimini 494.29
19 Ne transferas terminos 184.23
27 Maledictus omnis qui pendet in ligno 541.60
¶ Iud.1. Qui ſeipſos ſegregant animales 193.9
1 Reg. 15. An non auſcultatio bona magis quàm 400.4
¶ Iob 14. Quis poteſt facere mundum de immundo? 156.19.
34 Permittit regnare hypocritã propter 445.47
38 Vbi eras quando ponebam fundamenta 218.58
¶ Pſal.6. Laudabo per ſingulas noctes 677.29
15 Non relinques animam 180.35
17 Populus quem non cognoui 414.5
22 Deus meus quare me reliquiſti 175.40
Reminiſcentur & conuertentur 592.53
28 Afferte Domino gloriam & honorem 128.59
33 Ipſe dixit, & facta ſunt 213.23
Verbo Domini cœli firmati ſunt 207.5
37 A Domino greſſus hominis 597.42
38 Subſtantia mea à te eſt 244.7
40 Domine ſana animam meam 589.12
44 Vnxit te Deus, Deus tuus 159.43. & 160.6
50 Sacrificium laudis glorificabit me 399.9
Cor contritum & humiliatum non 356.44
58 Fortitudinem meam ad te cuſtodiam 259.47
71 Deſcendit ſicut pluuia in 132.34
81 Dij eſtis, & filij excelſi omnes 105.4
102 Benedicite omnia opera Domini Dominum 219.14
104 Dirupit petram, & fluxerunt aquæ 95.39
106 Turbati ſunt, & moti ſicut ebrius 104.50
113 Omnia quæcunq; uoluit Dominus fecit 111.45
114 Oculos habent, & non uident 195.52
115 Credidi, propter quod locutus ſum 600.39
118 Auerte oculos meos ne uideant uanit. 591.23
141 Oleum peccatoris non impinguabit 639.37
143 Non intres in iudicium cum 284.30
148 Laudate eum omnes angeli eius 219.16 (17
¶ Prouerb.21 Sicut impetus aquæ, ſic cor regis 266.
23 Quando ſederis, ut comedas cum principe 393.9
¶ Cãt.1. Annũcia mihi quã dilexit anima mea 628.56
¶ Eccleſ.10. Væ terræ cuius rex puer eſt 448.52
¶ Eſa.1. Filios genui, & exaltaui 625.21
Si uolueritis, comedetis bona terræ 578.19
5 Væ qui dicunt quòd nequam eſt bonum 629.17
6 Si non credideritis, nec intelligetis 391.22
7 Et nomen eius Emanuel 99.25
9 Pater futuri ſeculi 126.55
Magni conſilij angelus 129.23
11 Percutiet terram uirga oris ſui 187.11
14 Ponam ſedem meam in Aquilonem 232.47
Quomodo cecidiſti de cœlo Lucifer 234.25
42 Gloriam meam alteri non do 139.49
43 Ante me non eſt factus alius Deus 136 44
Ego ſum qui deleo iniquitates tuas propter me 313.53
45 Ego ſum faciens pacem 216.41
53 Domine quis credidit auditui 203.49
Qui peccatum non fecit 168.32
Generationem eius quis enumerabit 141.23. & 142. 44. & 143.29
61 Spiritus Domini ſuper me 159.44
¶ Daniel.4. Peccata tua eleemoſynis redime 504.27
¶ Oſeæ 6. Miſericordiã uolo, & nõ ſacrificiũ 400.1
¶ Zach.1. Conuertimini, & cõuertar ego ad uos 578. 22
¶ Malach.3. Ecce ego mitto angelum meum 228.60
¶ Matt.1. Ipſe ſaluum faciet populum ſuum 150.50
2 Ecce angelus Domini apparuit illi 222.35
3 Facite dignum pœnitentiæ fructum 199.53
Columbæ ſpecies 121.22
Tu es filius meus dilectus 115.3
4 Accedentes angeli miniſtrabant ei 226.37
5 Non ueni legem ſoluere 165.3

Beatus qui fecerit & docuerit 333.46
6 Adueniat regnum tuum 460.21
Fiat uoluntas tua 199.15
7 Nonne in nomine tuo dæmonia eiecimus 185.37
9 Puella ſurge 392.12
10 Non uos eſtis qui loquimini 591.27
Non enim uos loquimini 187.43
11 Quia nemo nouit patrem niſi filius 220.47
12 Omne peccatum & blaſphemia 289.8
13 Vobis datum eſt noſſe myſterium 268.57
Sinite utraq; creſcere 406.59
Malos foras miſerunt 407.5
Ager eſt mundus 97.29
14 Chriſtus ambulat ſuper mare 137.60
15 Fruſtra me colunt mandatis hominum 700.20
16 Quæ ligaueris ſuper terram 382.46
Tibi dabo claues regni cœlorum 383.12
18 Angeli eorum ſemper uident faciem 498.60
20 Multi enim ſunt uocati 197.56
23 Quoties uolui colligere filios tuos 272.12
Decimatis omne olus 269.8
24 Prædicabitur hoc euangelium 592.56
25 Diſcedite à me maledicti 243.5
Ite in ignem æternum 231.15 & 242.51
26 Triſtis eſt anima mea uſq; ad mortem 562.52
28 Ite docete omnes gentes 97.58
Ite baptizate in nomine patris & filij &c. 119.37 & 182.23
Baptizantes eos in nomine &c. 139.20
¶ Mar. 1. Veniſti huc ut nos cruciares ante tempus 460.10
10 Sinite infantes uenire ad me 375.48
14 Vigilate & orate, ne intretis in tentationem 348.12
¶ Lucæ 1. Spiritus ſanctus ſuperueniet in te 182.27
Quod ex te naſcetur, ſanctum uocabitur 613.3
Partum ſine ſemine 226.34
Erant iuſti ambo in conſpectu Dei 303.39
2 Gloria in excelſis Deo 226.32
Natus eſt uobis hodie Saluator 376.47
9 Filius hominis non uenit perdere 379.12
10 Expoſuit duos denarios 92.56
Multi prophetæ & iuſti cupierunt uidere 496.57
11 Fiunt nouißima hominis illius deteriora 281.28
12 Sint lumbi ueſtri præcincti 400.22
14 Exite in uias & ſepes 362.14
16 Si Moſen non audiunt 303.21
18 Putas inuenire fidem in terra 418.2
Publicanus delongè ſtabat 677.25
23 Latro credidit, & iuſtificatus eſt 312.43 & 337.38
24 Aperuit illis ſcripturas 326.16
¶ Iohan. 1. Et uerbum erat apud Deum 131.44
Omnia per ipſum facta ſunt 149.4
Vnigenitus filius, qui eſt in ſinu patris 130.16
Lex per Moyſen data eſt 93.3 & 292.23
Gratia & ueritas per Chriſtum facta eſt 135.23
Agnus Dei qui tollit peccata mundi 93.7 & 146.19 & 168.37
Ipſe uos baptizabit in Spiritu ſancto 182.53 & 400.19
Verbum caro factum eſt 113.6 & 161.2 & 143.19 & 567.25
2 Soluite templum hoc 180.31
3 Tu es magiſter in Iſrael 390.5
Niſi quis renatus fuerit 536.46
Sic Deus dilexit mundum 133.47
Filius hominis qui eſt in cœlo 129.8 & 130.27
4 Spiritus ubi uult ſpirat 185.39 & 190.39
Qui biberit ex aqua quam ego dabo 182.58
5 Non poteſt filius à ſeipſo quicquã facere 137.50
Pater meus operatur, & ego operor 137.43
Sicut pater ſuſcitat mortuos 131.57
Omne quod dat mihi pater, ad me uenit 204.57
6 Hoc eſt opus Dei, ut credatis in eum 339.52
Niſi manducaueritis carnẽ filij 387.19 & 389.25 & 391.39
Panis quem ego dabo 401.50
Panis quem ego dedero, caro mea eſt 585.35
6 Nemo uenit ad me niſi pater 268.54
Quò ibimus? uerba uitæ habes 104.24
7 Flumina de uentre eius fluent 182.55
Spiritus nondum erat datus 193.33
8 Si uos filius liberauerit 261.15
Non ſum de hoc mundo 533.36
Priuſquam Abraham fuerit, ego ſum 136.54
10 Poteſtatem habeo ponendi 562.54
Hæc eſt uoluntas eius qui miſit me patris 202.44
Ego & pater unum ſumus 115.24 & 119.32 & 129.18 & 139.14 & 157.11
11 Lazarus mortuus eſt, & gaudeo 617.55
12 Et clarificaui, & iterum clarificabo 115.6
Cum exaltatus fuero, omnia traham ad me 89.32
Turbata eſt anima mea 101.8
14 Qui uidet me, uidet & patrem 101.15 & 132.51
Ego in patre, & pater in me 131.54 & 139.60
Pater maior eſt illo 153.12
Ego ſum uia, ueritas & uita 375.58 & 437.44
Expedit uobis ut abeam 185.20
Si diligitis me, præcepta mea ſeruate 193.36
Cum uenerit Paracletus, quem ego mittam 187.32 & .5
15 Non uos me elegiſtis 598.5
Iam uos eſtis mundi propter uerbum 364.35
16 Cum uenerit paracletus ſpiritus 185.22
Quæcunq; audierit, loquetur 556.54
De meo accipiet 191.7
Exiuit à patre 139.19
Mittam uobis paracletum 548.36
17 Manifeſtaui nomen tuum hominibus 129.26
20 Clauſſa erant oſtia, & ingreſſus eſt Ieſus 143.37
Accipite ſpiritum ſanctum 182.28 & 187.17 & 193.43 & 289.29
21 Paſce oues meas 512.20
¶ Act. 1. Tu ſolus noſti corda filiorum hominum 235.41
2 Sedit ſuper Apoſtolos 193.45

Quid

Quid ſtatis aſpicientes in cœlum 226.43
Quem Deus ſuſcitauit ex mortuis 180.6
Et apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tanquam ignis 121.23
5 *Auſus es mentiri ſpiritui ſancto* 183.51
6 *Non eſt æquū relinquere nos uerbum Dei* 89.56
7 *Dura ceruice, & non circumciſi corde* 225.10 & 269.27
10 *Cornelio indicauit angelus, quæ ſibi mandata erant* 226.47
Non eſt aliud nomen ſub cœlo 260.37
10 *Miſſus eſt angelus ad Cornelium* 337.49
13 *Audientes gauiſi ſunt, & glorificabant* 592.19
Paulus manu ſilentium indicens 485.45
14 *Tanquam dijs immolare noluerunt* 227.25
16 *Quædam mulier nomine Lydia* 592.25
17 *In eo uiuimus & mouemur* 244.8
18 *Mundus ſum ego ab hoc tempore* 429.36
18 *Noli timere, ſed loquere* 592.43
27 *Angelus Dei apparuit mihi* 226.50
¶ Rom.1. *Quod ante promiſerat per prophetas* 131.14 & 629.30
Seruierunt potius creaturæ quàm creatori 196.1
Propterea tradidit illos Deus in deſideria 266.19
Tradidit Deus illos in reprobam mentem 206.52
Veluti per inuiſibilia & uiſibilia 215.31
2 *Tu qui doces alium, seipſum non doces* 333.54
Si autem præuaricator legis 287.8
Quandiu hic uiuit, cum patientia Dei ad pœnitētiam 289.42
3 *Omnes peccauerunt, & egent gloria* 315.25
5 *Quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris* 192.23 & 193.4
6 *Conſepulti ſumus Chriſto* 377.22
7 *Non habitat in me bonum* 274.14
Video aliam legem in membris meis 293.26
Oblector lege Dei 291.5
8 *Qui proprio filio non pepercit* 404.47 & 199.27
Si ſpiritu facta carnis mortificaueritis 600.57
Quos uocauit, illos & iuſtificauit 198.4
Quos ſciuit & prædeſtinauit 199.22
Scimus, quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum 198.37
Si quis ſpiritum Chriſti non habet 187.45
Nam quos præſciuit, & prædeſtinauit 198.54
Si Deus pro nobis, quis contra nos 19[illegible]
9 *Homo tu quis es* 271.14
Quare me ſic feciſti 268.50
Cuius uult, miſeretur 269.47
Quem uult indurat 269.22
Volens Deus oſtendere iram & demonſtrare 270.14
Igitur non uolentis, neq; currentis 260.23
10 *A gratia Dei penitus alieni ſunt* 272.54
Finis legis Chriſtus ad iuſticiam omni credenti 168.49 & 299.26 & 332.11
11 *O altitudo diuitiarum* 198.30
Quis nouit mentem Domini 494.60
Iudicia eius imperſcrutabilia 191.4
15 *Ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt* 94.40
¶ 1.Cor.1. *Factus eſt nobis iuſticia* 129.30
2 *Si enim cognouiſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent* 148.29 & 130.30
3 *Neſcitis quia corpora ueſtra templum eſt ſancti ſpiritus* 183.36
Neſcitis quia templum Dei eſtis 248.17
Vos Chriſti, Chriſtus autem Dei 132.22
4 *Quis enim te deſeruit* 259.28
Qui gloriatur, in Domino glorietur 264.20
5 *Qui in Corintho fornicatus eſt, tradidi* 382.54
Qui talia agūt, regnum Dei non poßidebunt 353.54
6 *Empti eſtis precio magno* 183.41
Neſcitis quia membra ueſtra 389.5
7 *Qui ſtatuit in corde ſuo* 444.46
Non eſtis ueſtri, ſed empti eſtis precio 244.11
8 *Quia dij multi, & domini multi* 105.3
10 *In Moſe baptizati* 638.36
Patres noſtri eandē eſcā ſpiritualē 95.42. & 600.41
Quia omnes unum corpus ſumus 388.56
Omnia hæc in figura contingebant illis 540.51
Petra erat Chriſtus 541.47
Ego omnibus per omnia placere ſtudeo 269.12
Vnus panis, unum corpus 192.57
11 *Debent mulieres uelamen habere* 223.56
Qui manducauerit indignè 387.26 & 394.7 & 398.53
12 *Nemo poteſt dicere, Dominus Ieſus Chriſtus* 326.39
13 *Vt cognoſcam, ſicut cognitus ſum* 200.17
15 *Per hominem mors, & per hominem reſurrectio* 600.15
Si Chriſtus prædicatur quòd à mortuis reſurrexit 612.36
Caro & ſanguis regnum Dei non poßident 636.28
16 *Permanebo Epheſi uſq; ad Pentecoſten* 525.3
¶ 2.Cor.3. *Gratias agentes patri, idoneos facienti nos* 258.44
5 *Nos neminem nouimus ſecūdum carnem* 533.43
7 *Foris pugnæ, intus timores* 525.20
11 *Ipſe ſatanas transfigurat ſe in angelum* 240.13
13 *Oramus ad Deum ne quid mali* 597.30
¶ Gal.4. *Vbi uenit plenitudo temporis* 608.32
Quoniam non ſumus ſub lege, ſed ſub gratia 292.26
¶ Epheſ.1. *Qui elegit nos ante mundi cōſtitut.* 206.8
& ſecundum operationem uirtutis 98.1
2 *Eramus natura filij iræ* 275.49
Diabolus princeps huius ſeculi 235.45
Gratia ſalui facti eſtis per fidem 264.13
4 *Vnus Dominus, una fides, unū baptiſma* 184.25
Vt deponatis ueterē hominē qui corrumpitur 536.54
6 *Renouamini ſpiritu mentis ueſtræ* 248.48
5 *Chriſtus dilexit Eccleſiam* 639.24
¶ Philip.2. *Qui in nobis bonum cœpit* 599.57
Deus eſt qui operatur in nobis 260.7
Qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam 130.21 & 139.10 & 146.44

3 Nos ſumus circumciſio ſpiritu Deo ſerui 196.8
¶ Col.1. Per filium uniuerſa uiſibilia & inuiſibilia 139.25
Omnis plenitudo diuinitatis 139.56
Quia in ipſo condita ſunt 210.42
¶ 1.Theſ.1.At hunc quidem neſcientes Deum, ſeruiebatis autem ijs, qui non ſunt dij 184.43
¶ 2.Theſ 2. Quem interficiet Dominus Ieſus ſpiritu oris ſui 187.14
¶ 1.Tim.1.Regi autem ſeculorum incorrupto 98.5
Miſericordiam conſecutus ſum 595.6
2 Vnus Deus, & unus Dominus Ieſus 151.57
Vnus Deus & unus mediator 320.47
Vnus mediator Dei & hominum 600.40
¶ 2.Tim.2.Solus Dominus ſcit qui ſunt eius 199.11
Cognouit Dominus qui ſunt eius 203.5
Memor eſto Chriſtum Ieſum ſurrexiſſe 546.33
In magna domo non ſolum aurea 407.15
¶ Titum 3.Eramus & nos aliquando increduli 599.42
¶ Heb.1.Nouiſſimè locutus eſt nobis in filio 130.19
Qui cum ſit ſplendor gloriæ 132.7 & 138.39 & 139.18 & 160.34
Per quem fecit ſecula 131.38
Cui angelorum dixit Deus aliquando: Sede à dextris meis 219.34
Minoraſti eum paulo minus ab angelis 562.35
4 Viuus eſt Dei ſermo 89.54
¶ Heb.9. Sic eſt Chriſtus ſemel oblatus 168.58
11 Fide Enoch translatus 600.28
¶ 1.Pet.5. Aduerſarius ueſter 230.33
¶ 2.Pet.2. Canis reuerſus ad propriũ uomitum 189.30
Si Deus angelis peccantibus non pepercit 228.231.51 & 242.56
¶ 1.Iohan.2.Multi antichriſti facti ſunt 4.18
3 Voluntate exierunt, uoluntate ceciderunt 203.15
4 Deus charitas eſt, qui dilectio patris 193.57
¶ Apoc.1.Gladius utraq; parte acutus 187.20
19 Conſeruus tuus ſum 227.32

LOCORVM SCRIPTVRAE FINIS.

ABacij prophetæ trāſlatio 698.30
Abaudius legatus 906.26
Abbates monachorum 708.31
Abbiritana eccleſia 930
Abdiritanus epiſcopus 9.1
Abeloitarum ſeu Abeloniorum hæreſis 568.6
Abibas Edeſſenus 1026.44. 54
Abibus Edeſſenus diaconus 1027. 54
Abibus Edeſſenus lector 1028.2
Abibus Edeſſenus ſubdiaconus 1027.60 (26
Ablaathus miraculis clarus 738.
Ablabius Edeſſenus 1026.43
abominatio deſolationis quid 100.56
abortiuum reſurrectio 469.39
Abrahā trinitatem cognouit 116
de Abrahamo hypotheſes Aduerſarij refutatæ 626.21 Donatiſtarum 635.45
Abrasmius Abalorum epiſcopus 1017.24
Abrahami Conſtantinopolitani presbyteri uita 1219.7
Abraham eremita 715.33
Abraamius Edeſſenus diaconus 1026.45 & 1027.52
Abraamius Edeſſenus presbyter 1027.48
abſtinentia Manichæorum 539.3
Abundantius dux 802.5
Acacius 755.56
Acacij Amideni epiſcopi uita 1018 52
Acacij Ariarathiæ Armeniæ epiſcopi uita 1070.34
Acacius Berrœæ epiſcop. 819.45
Acacij Berrhœenſis epiſcopi uita 993.58 prudentia 994.20 certamina cum hæreticis. ibid. 41 itinera. ibid. 55 fortitudo aduerſus Baſiliſcum 60.23
Acacij ſchiſma cum Conſtantinopolitanis 807.53
Acacius Conſtantinopolitanus Eutychianiſta 610.58 damnatus 611.52
Acacij Conſtātinopolitani epiſcopi uita 1205.32 certamina 1206. 42 & inde. ſchiſma cū Ioanne Alexandrino 806.49
Acacius Edeſſenus diaconus 1027. 52
Acacij Melitinenſis Armeniæ epiſcopi uita 1069.40
Acacius Proconeſius epiſcopus 1059.15
Acephali cur damnarint Chalcedonenſe concilium 616.10 à quibus refutati. ibid. 28
Acephalorum hæreſis, eiusq; hiſtoria 615.20 & inde
Achaia ab Hunnis uaſtata 1523.19
Achaiæ epiſcopi 11.23 & 1168.1
Achamoth paſsio 208.5
Acoluthi 735.60
actiones Dei 112.52
actuale peccatum 288.43
Adæ præuaricatio 908.43
Adæ mutatio præuaricantis 910. 50
Adami & Heuæ lapſus 251.38
Adami generatio qualis ſecundum Manichæos 536.17
Adelphius Edeſſenus diaconus 1027.58 (2
Adelphius Edeſſenus lector 1028.
Adelphiæ epiſcopi 5.23
Adeodatus 822.26 & 841.35
Adimantus Manichæus 538.24
adiutorium hominis ad malum aut ad bonum 270.46
Adonai, Dei appellatio 104.58
adoptionis ſignum an fuerit Spiritus ſanctus ante Chriſtū 496.36
adorationē angeli recusāt 227.19
Adrianopolitana eccleſia 12.9
Adrumentinus epiſcopus 8.56
Adrumetini monachi 473.11
aduentus Chriſti 132.32. duplex 181.16
Aduerſarij legis & prophetarum, hæreſis & hypotheſes 624.40
adultorum baptiſmus 654.2 & 657.13
ædem quid uocet Chryſoſtomus 642.10
æditui 736.18
æditui gentilium 1507.38
Aegidij Tſhudi Rhetia 1316.3
ægroti baptiſati 660.22
ægrotorum uiſitatio 743.18
ægrotorum uiſitatio in Rom. eccleſia 731.44
Aegypti monaſteria 700.57
Aegyptij quidam epiſcopi & monachi Eutychiani 611.16
Aegyptij monachi 1434.38
Aegyptij præceptores philoſophorum 487.31
Aegyptiorum dij 1503.16
Aegyptiorum epiſcoporum literæ ad Leonē Imp. 578. uitæ 1099.1
Aemylianus Byzancenus epiſcopus 1143.27
Aemylius Beneuenti epiſcopus 34. 50
Aemylij Beneuenti epiſcopi uiſio 1481.60 uita 1292.24
aëreum elementum quale 228.43
Aeſculapius 1503.30 & 1504.1
Aeſculapij feſta 1508.43
æternum eſſe propriū Dei 106.48
Aethericus Smyrnæ epiſcopus 1051.7
Aetius archidiaconus 937.43
Aetij Conſtantinopolitani archidiaconi uita 1222.6
Aetij hiſtoria 1523.38
Aetius Nicopolis Thraciæ epiſcopus 1226.28
Aetij præfecti hiſtoria 1521.46
affectus naturales in Chriſto 148. (7
afflictionū gradus 454.38
de Afflictionibus doctrina patrum 454.16
Africa Arianis repleta 552.42
Africæ calamitas ſub Genſerico 41.41. gentiliſmus 1501.41. metropoles 750.32
Africæ perſecutionis præſagia 1492.20
Africanus epiſcopus 822.42
Africani doctores 1144 11
monachi 701.28 & 1434 36
Africanorū doctorū uitæ 1071.30
Africanorum epiſcoporum ordo 759.28
Africana perſecutio ſub Hunerichō 61.27
Africanæ eccleſiæ 7.42
Africanarum eccleſiarum reſtitutio & reformatio 24.10
Africani concilij epiſtola ad Celeſtinum Romanum 870.1
Afrodiſius 833.15
Agapeti Apameenſis epiſcopi uita 993.15
Agapetus Macedonianorū epiſcopus cōuerſus 23.10. hiſtoria 566. 12
Agapeti Synnadenſium Pacatianæ Phrygiæ epiſcopi uita 1052.50

Agapius Edeſſenus diaconus 1027. (58
Agathæ eccleſia 14.51
Agathenſis ſynodus 928.8
æger dæmonibus liberatus 684.52
æger pro mundo 97.29
Agnetis feſtum 694.2
Agnetis templum Conſtantinopoli 644.2
agnus Chriſti appellatio 129.56
Agoniſtici cur Manichæi 538.40
Agræcius metropolitanus 763.30
Agrecij Senoniæ epiſcopi uita 1399.1
Agricola Pelagianus 586.56
Agricolæ monachi uita 1440.17
αἰὼν quid 97.37
Alabius Nouatianorum epiſcopus 530.32
Alanorũ attritio 76.48. in Africam expeditio 1521.56
Alarichus Gothorum rex 928.14 & 1482.44
Alaricus Gothorum rex 1517.31
Alarici Veſtgothorum regis res geſtæ 1519.4
Albanus pontifex Moguntinenſis 37.23
Albani martyrium apud Moguntiam 17.43
Albenſis eccleſia 15.23
Albinganenſis epiſcopus 13.51
Albertus Hierapoleos Phrygiæ epiſcopus 1054.27
Alchimedes Silaudi Lyciæ epiſcopus 1039.24
Alcimus Auitus eccleſiæ Viennenſis paſtor 693.20
Alemanni à Francis fuſi 20.14
Alexander epiſcopus 755.52
Alexandri eccleſia Alexandriæ 47.30
Alexandri Antiocheni epiſcopi uita & laus 980.41 (12
Alexãder Apatenæ epiſcopus 893.
Alexandri Apamenſis epiſcopi uita 993.35
Alexander Colophonenſis epiſcopus 1049.45 (893.14
Alexãder Hierapoleos epiſcopus
Alexandri Hierapolis epiſcopi uita 992.15
Alexander Magneſiæ epiſcopus 1047.33
Alexander martyr 20.25
Alexandri martyris ſub Arcadio uita 1471.10
Alexander Magnus 77.60
Alexander monachus 1434.40
Alexander Naulochi epiſcopus 1047.46
Alexander Oceæ epiſcop. 1059.13
Alexandri Parenſis epiſcopi uita & cauſa 997.51
Alexandri Sebaſtæ epiſcopi uita 1034.54
Alexander Seleuciæ Piſidiæ epiſcopus 1038.56
Alexandria 750.33
Alexandriæ eccleſia 7.43. gentiliſmus 1501.42. Iudæi 1494.26. tumultuoſi 1495
Alexandriæ motus ſub Honorio 801.56. perſecutio ſub Theodoſio 55.24. ſub Leone 56.38
Alexandria cecti Iudæi 77.50
Alexãdrinus populus ad ſeditiones propenſus 46.57
Alexandrini epiſcopi 1071.30
Alexandrini Apollinaris ueneno infecti 566.39 Nouatiani 530.29
Alexandrinorum diaconorum uitæ 1097.51 (1094.35
Alexandrinorũ preſbyterorũ uitæ
Alexandrina bibliotheca 748.13
Alexandrina ſynodus contra Origenem 809.42. alia 950.25. alia 820.18.50
Alexandrinum ſchiſma ob Proterium 805.24
Alexij Romani mendici uita 14.2. (26
Alicianus 832.16
Alipij labores contra Pelagianos 587.50
Alipij Tagaſtenſis epiſcopi uita
allegoria 95.52 (1157.50
allegorijs quando locus 100.20
in Allegorias non omnia transformanda 423.59
Alleluia uocis uſus 692.55
alligationis prædeſtinatio 202.5
Almogith Hibernenſium regis filij ſeptem baptiſati 21.55
Alphius Myndi epiſcopus 1040.30
altaria erecta hoc ſeculo 646.20
altaria ſacrari ſolita 744.24
Al ini eccleſia 13.36
Alypius 841.30
Alypius Tagaſtenſis 851.56
Amachius Sepτoriorum epiſcopus 1049.50
amando ad Deum ueniri 325.25
Amarbuntis eccleſia 10.36
Amatoris Antiſiodorẽſis epiſcopi uita 1406.44
Ambiuius Africanus epiſcopus 1154.54 (27
Ambiones à Francis ſubacti 1522.
ambonis mentio 647.18. uſus in Romana eccleſia 727.37
Ambroſius Aurelius reformat eccleſias 23.55
Ambroſij Alexandrini uita 1094.
Amida metropolis 749.52 (20
Amidæ eccleſia 5.10
Ammonij communio 671.10 (28
Ammonius Iotapæ epiſcopus 1035.
Ammonius Laodicenſis 816.43
Ammonij monachi uita 1434.53
Ammonij monachi ſchiſma cum Theophilo Alexandrino 797.50
de Amneſtia, Pelagianorum hypotheſes 584.47. refutatæ 603.44
Ampelius 822.29
Ampellus Africanus epiſcopus 1154.54
Amphilochius Iconij epiſcopus 1051.17
Amphilochij Sideni epiſcopi uita 1035.54
ampliatio eccleſiæ 22.18
anachoretæ 714.37
Anachoretæ monachi 703.38
ἀναπαύσει monachorum 704.22
analogia 95.52
Anaſtaſiæ templum 644.16
Anaſtaſij Ancyrani uita 1065.17
Anaſtaſius Anithæ Arabiæ epiſcopus 979.47
Anaſtaſij hæretici uita 1455.26
Anaſtaſij Hieroſolymitani epiſcopi uita 962.37
Anaſtaſius Imp. excommunicatus 728.25
ſub Anaſtaſio quæ ſynodi 957.20
Anaſtaſius monachus 1434.40
Anaſtaſius Neſtorianus 607.43
Anaſtaſij Niceni epiſcopi uita 1061.30. depoſitio 947.38
Anaſtaſij Rom. epiſcopi uita 1226.45. conſilia. 1227.27. ordinationes. 1228.7 mors. ibidem
Anaſtaſius Palæſtinus 975.2
Anaſtaſij preſbyteri hæreſis 606.1
Anaſtaſius Sinaita monachus 615.54
Anaſtaſij Theſſalonicenſis epiſcopi uita 1169.14 (30
Anaſtaſij & Neſtorij ſchiſma 802.
Anatolius Conſtantinopoli 777.39. & 783.42
Anatolij Conſtantinopolitani epiſcopi uita 1201.42
Anatolius Edeſſenus 1026.44
Anaxagoras de Deo 1503.3
Anazarba 749.55
ancillæ tortura 77.32
ancyra 750.11

Ancyræ Galatiæ eccleſia 6.56
Ancyrani Nouatiani 530.28
Andegauenſis eccleſia 16 13
Andragathius Chryſoſtomi præceptor 1170.55 (1027.53
Andreas Edeſſenus diaconus
Andreæ monachi uita 1452.11
Andreas Paleſtinus 975.37
Andreas preſbyter & archimandrita 1451.6 (50
Andreas Stectorũ epiſcop. 1049.
Andronicus præfectus Pentapoleos 1105.17
angelus magni conſilij Chriſtus 129.23.34
angelus uehiculum uerbi 152.28
angeli uox quid ſcilicet 217.20
angelum unicuiq; genti proprium præeſſe 227.15
angeli quid 217.30
angeli boni confirmati 221.5.quomodo appareãt hominib. 222.20
angeli an mulieribus poßint permiſceri 228.27
angeli libero arbitrio conditi 218.30.quando ibidem. 46. quomodo ſancti 219.26. quales 219.59. omnes ſimul creati 220.7. quando 220.32. quod & quomodo Deum norunt ibidem.48
angeli quomodo corporei 227.57. ſerui hominũ 224.20.ad quid maxime parati 226.26
angeli mali unde 231.5.quomodo profligandi 241.59 (17
angeli multi à diabolo ſeducti 234.
angelorum apparitiones 1482.53.
lapſus 221.51 (228.58
angelorum nomen hominibus datũ
angelorum panis 227.43.ſubſtantia 217.52.218.18. ordines 218.7. diſtinctio 219.27.uerbũ 101.36
angelis profuiſſe crucem Chriſti 498.43
angelos eſſe creaturas 219.1. nolle adorari.227.19. non poſſe uidere Deum ſicuti eſt 220.58.miniſtrare etiam hominibus 223.27
per Angelos deſcendere Deum 194.46
angelis maiores homines 247.17
de angelis Manichæorum hypotheſis 536.5.Priſcillianiſtarũ 570.26
de angelis bonis opiniones patrum 497.29
de Angelis malis patrum doctrina 229.28.2
Anglosaxonum hiſtoria 1522.40
auguria 720.48
Anianus Aurelianenſis epiſcopus 15.52
Aniani Aurelienſis epiſcopi uita 1411.22
Anianus Capitoliadis epiſcopus 974.28
anima quid 224.47. eius qualitates.ibidem deinde
anima hominis imago Dei 248.31
animæ fornicatio ultima quæ 195.34
animam agentes baptiſati 660.24
animã quomodo impleat diabolus 240.54
animam non eſſe ex traduce,opinio Auguſtini 499.17
de anima Apollinariſtorum hypotheſis 567.6.gentilium 1504.33. Manichæorum 536.59.confutatæ 549.54.Pelagianorum 577.18. Tertullianiſtarum 552.22.
de Anima & homine paganorum doctrina refutata 1515.33.Priſcillianiſtarũ hypotheſis 570.47. confutata 573.49.Vincẽtij Victorij hæreſis & hypotheſes 620.56. & inde cõfutatæ 622.10(41
ex Anima ſcaturire peccata 277.
animæ quomodo poſt mortem habeant 486.44
de Animarum loco,patrum opiniones 520.17
animas à Deo creari 244.41.non reuerti in hunc mundum 485.37
animalium munitißimorũ creatio 213.59
Auitnus epiſcopus 822.29
Annianus Pelagianus 586.42
Anniani hæretici uita 1454.36
Annonia Vallis 20.26
annunciationis Chriſti feſtum quãdo & quomodo celebretur ab Armenijs hæreticis 619.59
Antemij preſbyteri ordinatio 682.42
Anthedonis Arſinoes Aegypti epiſcopi uita 1099.50
Anthemius Imperator 1294.54 1524.56
Anthropomorphitæ 798.43
Anthropomorphitarum hæreſis 568.34
Antichriſtus ubi ſeſſurus 418.19 quam perſecutionẽ moturus ibid. 52
Antichriſti receptio hoc ſeculo 2.17.ſigna 419.5.elatio.ibid.52.tẽpus aduentus 420.6
Antichriſtum quis deſtructurus 421.8
de Antichriſto Aduerſarij hypotheſis refutata 627.40. Donatiſtarũ 636.40
de Antichriſto patrum doctrina 416.9
Antichriſti qui ſint 420.22
Antidius Veſontienſis epiſcopus martyr 37.11
Antidij epiſcopi & martyris uita 1477.54
Antidotum,liber 1325.52
Antiochia 749.46
Apollinaris dogmate infecta 566.45.terræmotu cõcuſſa 1491.49
Antiochiæ gentiliſmus 1501.23. Iudæi 1494.23
Antiochenſis epiſcopus 3.53
Antiochenus preſbyter & archimandrita 1451.13
Antiocheni epiſcopi 980.3
Antiochenæ eccleſiæ celebritas 4.5
Antiochenæ eccleſiæ turbæ 33.53
Antiochena perſecutio 58.36.ſynodus 898.32.42
Antiochia Piſidiæ 750.14
Antiochiæ Piſidiæ eccleſia 5.39
Antiochi Archelaidis epiſcopi uita 974.30
Antiochus Edeſſenus diaconus 1026.46
Antiochus & Baſſus Coſ. 804.6
Antiochus Neæ Phrygiæ epiſcopus 1053.58
Antiochus Ptolemaidis epiſcopus, hoſtis Chryſoſtomi 74.26
Antiochi Ptolemaidis epiſcopi uita 975.40
Antioli Galliarum epiſcopi uita 1417.52
Antipater Canni Lyciæ epiſcopus 1039.43
Antipatridis eccleſia 3.35
Antiphona à quibus inſtituta 650.45
antiquitas paganiſmi refutata 1512.
Antiſiodorenſis eccleſia 16.25 (29
Antoninus 82.14. 841.40
Antonij Ariani horrenda crudelitas in Chriſtianos 71.59
Antonij Conſtantinienſis epiſcopi uita 1142.55
Antonius Domitiopolis epiſcopus 1037.47 (de
Antonius Epheſinus 819.42.& in
Antonius eremita 717.37
Antonius Nephelidis epiſcopus 1037.45

Antonius Neſtorianus 607.43
Antonius Palatinus 822.26
anus cuiuſdam cum puero in exiliū properantis alacritas 63.56
Anxianon Prepeniſſæ epiſcopus 1053.41
Anyſius Edeſſenus diaconus 1027.53
Anyſius Thebanus epiſcopus 1167.58
Anyſius Theſſalonicēſis epiſcopus 11.42
Apamea 749.49
Apameæ eccleſia 4.38
Apamcenſes epiſcopi 993.12
ἀπαδᾶς monachi 703.28
Apeneus Edeſſenus diaconus 1027.57
Aphrenius Edeſſenus diaconus 1027.51
Aphricana perſecutio ſub Leone Imp. 58.58
Aphrodiſias Curiæ 749.60
Aphrodiſiadis eccleſia 12.14
Aphrodiſiadis Magneſiæ eccleſia 5.52
Aphroditanus epiſcopus 8.17
Apiarij preſbyteri malitia 852.36
Apiarij Siccenſis epiſcopi uita 1142.2
Apis deus 1503.30
Apocalypſis an Ioannis 528.26
Apocriſarius 1099.41
de Apocryphis patrum doctrina 527.53
Apollinarij cacodoxia 57.25
Apollinaris hæreſis 125.2.610.10
Apollinariſtæ 152.49. 153.29.49
Apollinariſtarum hæreſis 566.25
Apollinis feſta 1508.42
Apollonius Taneæ epiſcopus 1105.47
apoſtatæ qualiter tractati 770.45
non repaptiſati 658.54
ἀποστολεῖον templum Cōſtantinopoli 643.52
Apoſtoli an habuerint ſpiritū ſanctum ante paßionē Chriſti 193.28
Apoſtoli prædicatores Euangelij 89.20
Apoſtolorum & Chriſti doctrinæ unitas 89.52
Apoſtolorū baſilica 726.22
Apoſtolorum ſcripta 84.50
Apoſtolorum ſepulchra 732.16. *miſiones* 241.21
Apoſtolica fides 103.24
Apoſtolica ſcripta publicè prælecta 649.52
apoteleſmata 492.4
Apragmonius epiſcop. 1066.34
Apuliæ epiſcopi 14.15
aqua ſpiritus ſancti gratia dicta 182.49
aqua qua uſi ad baptiſmū 652.59
Aquæ Regienſis eccleſia 9.32
aquarij qui dicti 672.14
Aquilæ uerſio 528.47
Aquileia ſolo æquata 1523.60
Aquileienſis eccleſia 13.31
Aquilinus Bibli epiſcopus 926.20
Aquilini Bibli epiſcopi uita 978.32
Aquis Regienſis ciuitatis martyres 770.24
Aquitana ciuitas 750.53
Aquitania 15.10
Aquitania Veſtgothorum regi data 1521.7
Aquitanica terra expulſi Gothi 24.1
Arabaßi epiſcopus 7.21
Arabes epiſcopi 979.9
Arabicæ eccleſiæ 3.43
ad Arabiſſum multi conuerſi 21.13
Arabius Simæ ciuitatis epiſcopus 1053.59
Aranarius Tungrorum epiſcopus 16.35
Aranarij Tungrorum epiſcopi uita 1409.51
Arauſiæ eccleſia 14.55
Arauſiaca ſynodus 906.45. *ſecunda* 908.18
arbitrij liberi in conuerſione ratio 255.48
Arbius Edeſſenus diaconus 1027.54
de arbore uiſio Pauli epiſcopi 1492.49
Arcadiæ eccleſiæ 8.23
Arcadius Imp. 769.47 & 905.39. *Imp. excōmunicatus* 662.52. & 664.29
Arcadius quandiu orientis Imperator 24.59
Arcadij deſcriptio 25.26. & *inde miraculoſa oratio* 1478.60 *obitus* 75.31
Arcadij zelus in promouenda religione 22.12
ſub Arcadio q martyres 1470.12. *miracula* 1478.12. *prodigia* 1.479.51. *mutationes politicæ* 1517.10 *ſchiſmata* 789.1. 808.42
Arcadius martyr 46.16
Archadius Rom. legatus 894.3
Archebius Panephyſi epiſcopus 7.60
Archebij Panephiſi Aegypti epiſcopi uita 1100.37
Archelaidis eccleſia 3.32
archangeli 219.42
Archidamus legatus 906.27
Archidami Itali uita 1313.28
archidiaconus 735.36
Archiepiſcopi qui 757.39
archiepiſcoporum officia 759.47 *ordinatio* 763.3. *poteſtas* 764.35
Archipreſbyter 735.33
Arhontes magiſtratus Iudæorum 1498.60
de Arcu Attilæ fracto uiſum 1489.26
Ardaburij ducis pœna 80.10
Ardaburij patricij potentia 56.1
Ardealitum flumen 1481.21
Ardeburij ducis hiſtoria 1484.37
aræ in Rom. eccleſia 725.23
areæ triticeæ uiſio 1462.33
Arelatū ab Eurico ſubactū 1525.35
Arelatenſis eccleſia 15.15. *obſidio* 76.58. *tertia ſynodus* 950.38. & *quid in ea actum.* ibidem
Areta Eluſa epiſcopus 974.41
Argentina 1314.28
Argentinæ eccleſia 17.48
arguendi qui ſint 382.58
Arius refutatus 85.9
Arij blaſphemia 133.40
Ariani cuiuſdam & orthodoxi epiſcopi miraculum 1488.13
Ariani cuiuſdā paſtoris fraus 70.41
Arianorum error 122.40 *hæreſis* 552.32. *in Homonſianos malicia* 65.28
Arianorum & Homouſianorum ſynodus Carthagini 953.35
Arianorum immenſa crudelitas 71.54
Ariminenſe concilium 66.53
Ariminenſis eccleſia 13.24
Ariſtotelis ars 104.35. *cum Platone diſſenſio* 487.25
Ariſteus Macedoniæ epiſcopus 1169.59
Ariſtomachus Colonæ Cappadociæ epiſcopus 1068.5
Aroëtianus Antandri epiſcopus 1047.32
Arpocrationis hæretici uita 1462.39
Armatius Myſij epiſcopus 1051.45
Armeniorum hæreſis 619.20. *eius hypotheſes.* ibid. 26. *ritus.* ibid.

Armenis eccleſiæ 7.9.epi-
ſcopi 1068.53. ſynodus 903.16
Armenta monachi dicti 702.56
Armentij Turonenſis uita 1397.
59
Armogaſtis aulici martyrium hor-
rendum 44.41
armorũ diaboli duo genera 241.25
Arſacius excõmunicatus 663.54.
666.33
Arſacij in locũ Chryſoſtomi expul
ſi conſtitutio 33.15 cõmunio 671.
19
Arſacij interitus 74.23
Arſalus & ſocij 1502.45
Arſacij Conſtantinopolitani epi-
ſcopi uita 1185.13
Arſenius Edeſſenus preſbyter
1027.48
ἀρχιερεῖς gentilium 1505.49
Arſenius præfectus 807.34
Arſinoitẽſis ciuitatis epiſcopus 8.8
artium ſcholæ 749.10
Arturus Britannorũ rex inſtaurat
eccleſias 24.6
Arturi Britonum regis hiſtoria
1525.29
Aruerni à Gothis ſubacti 1524.19
Aſcades Aſſyriorum rex 291.47
Aſcalonæ eccleſia 3.32
Aſcani Tarraconenſis epiſcopi ui-
ta 1421.12
aſcenſionis Chriſti fructus 180.57
Aſceticon liber hæreticus 896.22
Aſclapius 905.39
Aſclepia Aeſculapi feſta 1508.44
Aſclepiadis Conſtantinopolitani
diaconi uita 1222.42
Aſclepiades Nouatianorum epiſco
pus 530.32
Aſclepiadis Trullenſium epiſcopi
uita 1040.51
Aſclepiades Trapeſopolitanus epi
ſcopus 1068.35
Aſclepij Baiẽſis epiſcopi uita 1139.
57
Aſellus preſbyter 852.51
Aſiæ ethniciſmus 1501.10.metro-
polis 749.43
Aſianæ eccleſiæ 3.8
Aſianus Seleuciæ epiſcopus 893.13
eius uita 995.52
Aſiaticus 841.37
Aſiaticus Sitifẽſis Mauritaniæ
epiſcopus 1164.43
Aſiologus Macedoniæ epiſcopus
1170.8
Aſparis hiſtoria 1521.40
Aſparis ducis hiſtoria 1484.45.
pœna 80.10
Aſparis patricij potentia 56.1
Aſpendenſis epiſcopus 5.38
aſperſiones Paganorum 1508.29
Aſtenſis epiſcopus 833.17
Aſterius.ibid.
Aſterius Conſtantinopolitanus
preſbyter 1219.47
Aſterius preſbyter & archiman-
drita 1451.40
aſtrologia à patribus reprehenſa
488.42
de aſtrologia gentiliũ hypotheſis
1506.5 Priſcillianiſtarum 571.
60.refutatæ 576.8
aſtrorum obſeruatio refutata 1516.
Aſturi eccleſia 18.7 (31
Atarbius Trapezuntis epiſcopus
1068.40
Athanaſij preſbyteri Alexandrini
accuſatio in Dioſcorum 50.41
eiuſdem uita 1097.11
Athanaſij Buſiridis epiſcopi uita
1099.20
Athanaſij Celetis hæretici uita
1469.36
Athanaſij Hieroſolymitani liber-
tas in Theodoſiũ ſeditioſum 54.53
Athanaſius Opuntanæ ciuitatis
epiſcopus 1168.22
Athanaſius Seleuciæ Iſaurorũ dia-
conus 1037.36
Athenæ 97.6
Athenarum gentiliſmus 1501.33
Athenis quãdo Paulus fuerit 524.
Athenienſis eccleſia 11.18 (46
Athaulphi Veſtgothorum regis res
geſtæ 1520.8
ἀθάνατοι Perſarum eſſi 79.15
Atrebatẽſes à Francis ſubacti 1522.
28
Attali Gothi res geſtæ et captiui-
tas 1520.41
atteridamus, uox ubi uſurpata
649.56 (40
Atticorũ dæmonũ æditu 1507.
Atticus Cõſtantinopolitanus 587.
22
Attici Cõſtãtinopolitani epiſcopi
acta pro eccleſijs Perſicis 48.38.
cõciones quales 649.10. cõten-
tio cũ Cyrillo 1082. 20. literæ
ad concilium Africanum 862.8
Attici Conſtantinopolitani turbæ
34.11
Attici Conſtantinopolitani epiſco
pi uita 1186.16
dona 1187.8. ſcripta 1188.44.do-
ctrina 1189.36.certamina 1190.58
Attici Nicopolis in Epiro epiſcopi
uita 1168.31
Attilæ Hunnorum regis res geſtæ
1523.16.miſio 1489.3
Attila turbator eccleſiarum 52.10
Attila tyranni interitus 79.50
Attrebatenſis eccleſia 16.45
Auctor Metenſis epiſcopus captus
ab Hunnis 52.35
Audæanorum hæreſis 568.36
Audentius 905.38
Audentij Hiſpaniæ epiſcopi uita
1424.37
auditorum diſtinctio 741.48
Auennioca eccleſia 15.22
Auentius Palæſtinus 975.29 (35
Auerni à Veſtgothis ſubacti 1525.
Auernorum eccleſia 15.1.ſchola
748.48
Auguſtalis regionis eccleſia 8.22
Auguſtanẽſis epiſcopus 13.48 (26
Auguſtinus 82.10.841.30.852.
Auguſtinus de baptiſmo infantum
375.19.de eccleſiæ propagatione
2.32.18 25.de proprietatibus Dei
109.10. de ſcripturæ autoritate
83.29.diſtributione 88.15.lectiõe
90.60.de nouo Teſtamento 89.
12.de duobus Teſtamentis 85.60
Auguſtinus refutauit Iudæos
1499.51
Auguſtini electio 680.2.labores
contra Paganiſmum 1511.12
contra Pelagianos 587.50
Auguſtini libri contra Manichæos
539.50
Auguſtini locus 94.51.95.4 locus
de Trinitate præclarus 114.40.
narratio de Donatiſtarum imma-
nitate 38.12
Auguſtini opera contra Donatiſtas
631.41
Auguſtini oratio ad Trinitatem
348.44.uita et parẽtes 1113.43.
pueritia.ibid.53 adoleſcẽtia 1114.
5.ſtudia. ibidem. 1118.17.ſcripta
1120.6 & 1122.29 & 1124.19 et
1129.21.doctrina 1129.40.næui
1133.12 certamina 1133.50 uitæ
pia inſtitutio 1135.56. familiares
1136.32.mors 1136.53 et 1521.60
Auguſtini opinio de angelis 498.
14.de loco animarũ 520.52.de ba
ptiſmo 516.19. de Chriſto 496.
10.de Spiritu ſancto.ibidem. 35.
de coniugio 518.36 de

hominе

homine 499.17 de iuſtificatione 505.7
de libero arbitrio 501.31
de operibus 507.40
de peccato originali 499.50
de ſanctorum interceßione 510.60
Auguſtini ſymbolum 84.50. teſtimonium de monachis 701.28
Auguſtini & Hieronymi ſchiſma 789.3
Auguſtinus Numidiæ legatus 857.17
Auguſtinus Palæſtinus 975.26
Auguſtoduni eccleſia 16.32
Auguſtulus imp. 1524.49
Auiti Hiſpani presbyteri uita 1425.39
Auitus imperiũ deponit 1524.30
Auiti Placentiæ epiſcopi uita 1300.50
Aulici quidam taxantur 25.49
Aurelianenſis eccleſia 15.52
Aurelianus 833.24
Aurelij Adrumetini epiſcopi uita 1139.20
Aurelius Andegauenſis epiſcopus 56.13
Aurelius 822.24. & 841.29
Aurelij Carthaginenſis epiſcopi uita 1107.46. amici 1108.2. epiſtola ad prouinciales 846.50
Auſenſis epiſcopus 15.42
Auſonenſis epiſcopus 17.18
Auſpicij Galliarum epiſcopi uita 1417.20
Auxentij Exſcholaris monachi uita 1433.34
Auxianon Byſcenorum epiſcopus 1053.42
Auxianus abbas 756.35
Auxilianus Hippodion gẽtis Saracenorum epiſcopus 1071.4
Auxilius epiſcopus accuſatus 754.46
Auxilij Africani epiſcopi uita 1153.17
Azanarius epiſcopus 16.38
Azazena regio uaſtata 1018.57
Azoti eccleſia 3.33
Azuritanæ ciuitatis epiſcopus 9.5
azymorum ſignificatio 93.28

B

Babylæ martyris templum ante Antiochiam 642.40
Babyloniæ eccleſia 8.8
Bacchus à Græcis cultus 1504.2
Bacchi feſta 1508.40
Bacciari Britanni uita 1429.45 ſcripta ibidem
Bæticæ Hiſpaniæ eccleſia 17.19
Bagaienſis ſynodus 872.43
Baldebertus Lãdtgrauius Heluetiæ 1315.8
baptiſma non differendum 378.34
baptiſmus Armeniorum hæreticorum 620.30
baptiſmus certo tempori non alligatus 653.36. quomodo accipiendus 365.34. nõ repetendus 639.20
Baptiſmi adminiſtratio qualis hoc ſeculo 652.21.59. deſcriptio 362.50. autor. ibidem. 59. miniſtri 363.56. materia 364.23. forma. ibidem 48. dignitas 365.55. effectus 367.22. finis 368.12. ſignificatio 374.38. forma 656.52
baptiſmi ritus in Rom. eccleſia 727.44
baptiſmum unicum ſatis eſſe 366.30
circa Baptiſmũ caſus aliquot 658.52
de Baptiſmo patrum doctrina 362.46. opiniones 917.24
de Baptiſmo hypotheſis Donatiſtarum 630.6. confutatæ 638.32
Pelagianorum hypotheſis 585.1. confutata 694.10
baptiſandi de quibus articulis examinati. 655.23
in Baptizãdis certa tempora obſeruata 653.28
baptiſatorum liberi an ſancti 377.50
baptiſatorum ueſtitus 658.27
baptiſatis munera data 658.41
de non Baptiſatis locus Auguſtini 379.28
baptiſterium 652.44
baptiſterij mentio 647.13
baptiſteria 727.46
baptizationes paganorum 1508.31
Bararanes Perſarum rex 1483.48
Barbari cuiuſdam literæ ad Honorium 76.50
barbam radunt gentiles lugentes 1509.32
Barbas Arianus epiſcopus 552.58
Barbentius Palæſtinus 975.24
Barchinonenſis epiſcopus 17.12
Bareis epiſcopus 8.20
Barnabas adorationem ſui recuſat 227.23
Barnabæ apoſtoli reliquiæ 697.45
Barſumas archimandrita præcipuus 50.16. & 940.40
Barſumas archimandrita Eutychianiſta 611.3
Barſumæ presbyteri & monachi uita 1432.53
Baruchi Oruzæ epiſcopi uita 973.38
Baſilea 1314.34
Baſilienſis eccleſia 17.45
Baſilicus ubi coronam Imperij depoſuerit 646.42
Baſilici ducis res geſtæ 1525.24
Baſilij Conſtantinopolitani diaconi uita 1222.53
Baſiliei Imperium affectantis interitus 1526.26
baſilicæ 641.24. & 642.20
baſilicæ Romanæ 726.21
baſilicarum dedicatio 756.52
Baſilidis hæreſis 208.8
Baſiliſci Cyziceni epiſcopi uita 1059.21
Baſiliſcus imperium inuadit 59.58
quomodo adminiſtrarit. ibidem
cui ſectæ addictus ibidem
Baſiliſci cædes 61.20
Baſiliſcus martyr Nicomedenſis 1482.24
Baſiliſci martyris templum apud Comagenos 643.28
Baſiliſci tyranni ſchiſma 807.54
Baſilius Antiochiæ epiſcopus 990.38
Baſilius Edeſſenus presbyter 1027.48
Baſilij Epheſini epiſcopi uita 1043.37
Baſilij Galliarum epiſcopi uita 1416.51
Baſilius Orei epiſcopus 1053.43
Baſilij Seleuciæ Iſauriæ epiſcopi querelæ de Dioſcori iniurijs 50.34. uita 1036.34. apoſtaſia. ibidem. reuocatio 1037.10. certamina cum Eutychianis 511.36
Baſilius Teorum epiſcopus 1047.46
Baſilius Traianopolis epiſcopus 1226.25
Baßiani Epheſini epiſcopi uita & afflictiones 1044.3 & inde

Baßiani

Baſsiani Laudunenſis epiſcopi uita 1410.38
Baſsiani Mopſueſtini epiſcopi uita 1033.56
Baſsiani & Stephani cauſa 946.51
Baſſus Edeſſenus presbyter 1027.49
Baſſus Edeſſenus ſubdiaconus 1027.59
Baſſus multatus 746.36
Baſſus & Antiochus Coſſ. 804.6
Baiaui à Francis ſubacti 1522.26
Bataniæ epiſcopus 18.5
Batbaua Bauariæ urbs 1316.29
Betanus Baianenſis 873.13
bella quæ iuſta 453.45
Beluacẽſes à Francis ſubacti 1522.29
benedicere populo, uſitatum 649.26
beneficentia Dei 113.34
beneficium Chriſti uniuerſale 179.51. & 164.18
beneficia Chriſti innumera 172.6. & inde
Beniamim diaconus Perſa, matyr 48.25
Benetij Bibli epiſcopi uita 978.22
Beneuentanus epiſcopus 13.12
Beorgoris Alanorum regis in Italiam incurſio 1525.13
Berbacum eccleſiæ 7.35
Berecynthiæ matris deûm ludi 1509.23
Bergomatis epiſcopus 13.51
Berniani Pergenſis epiſcopi uita 1036.6
Berrhœenſes epiſcopi 993.57
Berrœæ eccleſia 4.31
Beryllus Alalæ epiſcopus 974.39
Berytanus epiſcopus 4.32
Beryti ſynodus 927.16
Beſſi[illegible] familia 55.59
beſtia intelligibilis diaboli appellatio 230.30
beſtiæ non colendæ 195.9
Bethlehem eccleſiæ hoſpitium 3.21
Bibli eccleſia 4.39
bibliothecæ eccleſiarum 748.12
bibliotheca Theodoſij iunioris Imp. 40.56
bibliotheca Cõſtantinopoli igni cõſumpta 1493.48
Bigerrenſis epiſcopus 17.18
Bithyniæ eccleſiæ 6.50
Bithyniæ epiſcopi 1059.46
Bizagena prouincia 45.6
Bizancenæ prouinciæ eccleſia 9.31
Bizanzenæ prouinciæ epiſcopi 1143.18
Bizyæ eccleſia 12.14
Boiodurum Bauariæ 1317.60
boni omnis autor Deus 112.39
bona eccleſiaſtica 746.7
Bonifacius Africæ prouinciæ præfectus 41.46
Bonifacij Africani doctoris uita 1153.46
Bonifacij cuiuſdam hiſtoria 1521.20.46
Bonifacij diaconi monachi uita 1474.25
Bonifacius Foratianẽſis epiſcopus 1156.52
Bonifacius Gazanenſis epiſcopus 1156.52
Bonifacij Itali uita 1313.35
Bonifacius martyr 71.35
Bonifacius preſbyter 34.51
Bonifacij preſbyteri & Rom. legati uita 1292.26
Bonifacij Romani malitia 855.25
Bonifacij Rom. epiſcopi uita 1239.1. conſtitutiones 1240.3. certamina 1241.1. ob eius electionem ſchiſma ortum 804.54
Bonifacius Sibidinenſis martyr 70.12
Bonifacius uir militaris 2.38
bonitas Dei 106.23
bonitatis Dei argumenta 197.21
Bononiæ eccleſia 14.11
Bononienſis academia 748.46
Bonoſus Palæſtinus 975.22
Bonoſi Ticinenſis preſbyteri uita 1295.50
Bonoſi monachi 703.57
Boſphori eccleſia 12.20
Boſtra Arabiæ metropolis 979.11. & 749.53
Boſtrenenſis epiſcopus 3.51
Briccij Turonenſis epiſcopi uita 1395.31
Bricius epiſcopus Turonenſis 16.49
Briſon eunuchus 815.48
Briſon Philippenſis 816.44
Britannia à Scotis & Pictis preſſa 1521.10
Britanniæ doctores 1426.20 motus 1520.30. & 1526.30 mutatio 1522.36
Britannicæ eccleſiæ 18.15
Brixianus epiſcopus 13.50
Brixillenſis epiſcopus 13.47
Brutiorum epiſcopi 14.17
Bullaregenſis epiſcopus 9.23
Burdegalenſis eccleſia 15.40
Burgundiæ eccleſiæ 17.33
Burgundiorum gens quando & quomodo ad Chriſtũ conuerſa 19.15
Burgundionum de Hunnis uictoria 1484.54 res geſtæ 1520.24
Buſiridis eccleſia 8.11
Buturicis eccleſiã Chriſti fuiſſe 15.

C

Cabaſſæ eccleſia 8.8
Cabillianorum eccleſia 15.8
Cadmus 1502.42
Cecilianus 857.57
Cecius mons 1316.40
Ceſarauguſtæ epiſcopus 17.13
Ceſarea 750.35
Ceſareæ Cappadociæ eccleſia 7.2
Ceſariæ Paleſtinæ eccleſia 3.14
Ceſarius 908.21
Ceſarius Edeſſenus diaconus 1027.56
Caienus Medinæ epiſcopus 979.46.
Caiumas Eoleſſanus 1026.44
Caiumas epiſcopus rudis 734.3
Calagurenſis epiſcopus 17.13
Calamenſis ciuitas 750.36 eccleſia 9.31. epiſcopus 10.2
calamitates unde 454.44
de Calamitatibus gentilium doctrina 1506.8
Calanediõ Antiochenus epiſcopus 808.28
Calandionis Antiochiæ epiſcopi uita 990.52
Calandion Halicarnaſsi epiſcopus 1040.32
Calandionis communio 671.26
calceamẽtis nõ uſi monachi 704.38
Calemori agricolæ uiſio 1487.6
calcis uſus 668.48
Callicrates Macedoniæ epiſcopus 1170.7
Callinicus monachus & archimandrita 1451.44
Callogerus Claudiopolis Ponticæ Honoriadis epiſcopus 1066.26
Calomna uilla 1511.21
Calonienſis eccleſia 16.14
Caloſtrius Arſinoitenſis epiſcopus 1106.55
Cameracenſes à Francis ſubacti 1522.27
Campania eccleſia 13.8
Campoli Carthaginenſis epiſcopi uita 1108.28

in

in Campo quãdo ſupplicationes factæ 651.37
canſelis uſa Rom. eccleſia 725.32
Candidianus comes 893.36
candidiani Antiochiæ Piſidiæ epiſcopi uita 1038.4
Candidus 822 40
candidi Villaregienſis epiſcopi uita 1141.55
Candorius 822.33
canones Arauſiaci 906.56. & 908.32
canones concilij Carthaginenſis 829.31. *Toletani primi* 830.21. *Mileuitani*. 835.48. *Chalcedonenſis* 948.18. *Epheſini* 895.4
canonici 736.3
canonici libri qui 522.26
canonicæ orationes 676.30
canonicæ monachorum orationes 706.31
canonicæ ſcriptura 83.33
canticorũ uſus in nuptijs 694.51
Cantillenſis eccleſia 15.6
cantionum ſacrarum uſus 648.27
cantores 735.57
Cappadociæ eccleſiæ 6.50. *epiſcopi* 1066.46. *monaſteria* 700.23
Caprapictæ eremi conuerſio 19.6
capraria inſulæ eccleſia 11.12
Capſenſis eccleſia 9.9
captiuis bonis Eccleſiaſticis redempti 747.53
captiui uiſitati à pijs 721.22
Capuana eccleſia 13 16
carbonum & dæmonũ ſimile 239.43
Cariæ epiſcopi 1040.1
Cariatthus Coſ. 908.26
Caritoſus Palæſtinus 975.32
caro Domini 1:8.57
carnis reſurrectio 465 3
carnẽ contemnunt Manichæi 539.10
carnibus abſtinuiſſe ieiunãtes 687.43
Carolus presbyter & archimandrita 1451.38
Carpentoratenſis eccleſia 14.57. *ſynodus* 913.46
Carpitana eccleſia 9.29
Carrhis Paganos fuiſſe 1501.34
Cartennarum hæretici 9.42
Carterius præceptor 748.53
Carterius præfectus 921.49
Carthenitanus epiſcopus 9.51
Carthago 22.22. & 750.33. *à Vandalis capta* 1522.44
carthaginis calamitates ſub Genſerico 42.31
carthaginis eccleſia 8. 32. *gentiliſmus* 1501.45. *monaſteria* 701.44
carthagine cõuentus celebratus cõtra Hom uſios 65.27
carthaginenſis eccleſia clauſa 46.33
carthaginenſis eccleſiæ miſeria ſub Hunericho 61.49
carthaginenſis ſynodus 821.56. *eius epiſtola ad Innocẽtium Ro.* 822.20. *canones* 829. 30. *alia ſynodus* 872.10. *ſexta ſynodus* 852.18 *eius epiſtola ad Bonifacium Romanum* 858
carthaginenſis Homouſianorũ & Arianorum ſynodus 953.35
carthaginenſis epiſcopus 1107.45
carthaginenſium martyrum afflictiones 70.58
carthaginenſis eccleſia 10.6
Caſcantenſes epiſcopi 17.29
Caſſandriæ Hepheſtiæ eccleſia 11.49
Caßianus 82.12
caßiani Conſtantinopolitani diaconi uita 1221 23
caßianus diaconus 682.32
caßianus Epheſinus presbyter 1039.57
caßiani Epheſinæ eccleſiæ presbyteri uita 1047.20
caßiani uita 1327.54 *uide plura in Ioanne Caßiano*
caſtellum Lucullanum 1320 50
Caſtinus Palæſtinus 975.24
Caſtus legatus 906.25
caſtus Palæſtinus 975.34
Caſulani presbyteri Africani uita 1152.45
Catalaunicæ ciuitatis epiſcopus 16.23
Cataphryges hæretici 530.7
catechumeni 341.49
catechumeni quãdo ad communionem admißi 670.6 *quando baptiſati* 660.27
Cathagij Rom legati uiſio 1481.60
cathedræ epiſcopales 646.59. & *inde*
Cathegius legatus 34 51
cathegij presbyteri uita 1292.25
catholicorum cum Donatiſtis collatio Carthagini 879.55
cauſæ à clericis actæ 745.18
cauteria ſibi infligere Paganos 1508 26
Cebarſuſſenſis ſynodus 872.38
Cecropius Sebaſtopolitanus 937.28
Cecrops rex Athenienſis 291.46
Celedenſis eccleſia 9.12
Celeſtij Pelagiani hæretici uita 1454.3
Celeſtinus Romanus 587.34
celeſtini cum Nouatianis pugna 530.57 *uide Cœleſtinus*
Celidonij Galliarum epiſcopi uita 1,52.18
cellula monachorum 708.4
Cenchreæ 526.28
κενοδοξία angelorum præuaricatio 233.55
Cenomanicæ ciuitatis epiſcopus 16.20
Cenſorij Gallicani uita 1416.30
Cerealis 82.13
Cerealis Caſtellenſis epiſcopi uita 1161.45 *ſcripta ibidem*
ceremoniæ eccleſiaſticæ 641.1
ceremoniarum cõmunicatio 768.26 *conformitas* 772.53 *regula* 436 1
de ceremonijs patrum doctrina 434.56
de ceremonijs gentilium hypotheſis 1505.42
Cereris feſtũ 1507.50. *et* 1508.41
cereus paſchalis benedici ſolitus 744 23
Cerinthi hæreſis 208.8
Certhenſis ſynodus 873.32 *eius epiſtola ad Donatiſtas. ibid.* 42
Chalcedon 750.9
chalcedonenſes canones 948.18
chalcedonenſis eccleſia 6.26
chalcedonenſis ſynodus 3.31 *à quo collecta* 53.49. & 154.9
chalcedonenſis ſynodi autoritas 949.54 *tempus & acta* 831.:8
chalcedonenſis contra Ioannem ſynodus 810.40
chalcedonenſe concilium ab Acephalis damnatum 615.35
Chariſius Neſtorianus 607.44
chariſij Philadelphiæ Lydiæ presbyteri uita 1048 1
charitas an ad ſolã Spiritus ſancti perſonam pertineat 193.56
charitatem Dei abſq; proximi charitate non eſſe 192.27
charitate nullum Dei donum maius 194.5

Char/

Chermoſini Alexandrin ipreſbyteri uita 1097.40
in Charris eccleſia Chriſti 5.3
Cheremon monachus 715.23
cheremōis anachoretæ uita 1445.13
Cherroneſus murus 1485.43
Cherſoneſi eccleſia 12.44
Chilon Neapolis Arabiæ epiſcopus 979.46
Chij eccleſia 20.51
Chopharis uicus 1487.7
chriſma quid 128.33
chriſmatis confectio 744.19 uſus 657.51 727.56
Chriſtonius 841.35
Chriſtus quale nomē 128.21 unde. ibid. autor Eccleſiæ 405.42
Chriſtus caput Eccleſiæ 408.1 fundamentum ibid.29
Chriſtus Deus 129.60
unctus Deus 128.52
doctor 166.29
dominus 307.16
iudex 471.36. 473.42
iuſtificationis autor 307.6
mediator noſter 166.10
cur primogenitus ex mortuis 460.12 omnium rerum principium 149.3
propitiatorij arca 146.40
cur puer dicatur 128.9
redemptor 166.38 & inde ſacerdos 175.4
Chriſtus Deus & homo una perſona 152.36
Chriſtus cur acceperit ſpiritum ſanctum. 193.23. omnib. natus 313.23 quomodo homo factus 608.45
Chriſtus ſemper nobiſcum 181.5
Chriſtus cur baptiſatus 380.20
ad nuptias profectus 439.31
Chriſtus cur in ſe peccata noſtra tranſtulerit 170.32
Chriſtus proditus 165.6. quomodo mortuus 163.12
Chriſtus qualis in ſepulchro 561.48 per ueteris teſtamenti Scripturas ſignificatus 87.10 ſigna clauorum quomodo retinuerit poſt reſurrectionem 181.51
Chriſtus cur ad dexterā patris ſedeat 138.14. cū maieſtate rediturus 470.52
Chriſti Ieſu appellationes 127.28 aduentus duplex 181.16. aſcenſionis fructus 180.57. deſcriptio 130.44. dilectio quanta 164.48
Chriſti beneficiū uniuerſale 179.51 generatio duplex 160.41 humanitas aſſeritur 141.48
Chriſti officia & beneficia 164.18. perturbatio 101.8. reſurrectio 182.6. ſacrificium 401.11
Chriſti ſanguine nos iuſtificari 309.37
Chriſti ſedentis ad dexteram patris gloria 181.40
Chriſti & Apoſtolorum doctrinæ unitas 89.52
de Chriſti beneficijs præclara carmina Syneſij 172.6. & inde
de Chriſti duabus naturis 122.10 & inde
de Chriſti paßione teſtimonia patrum 175.24
de Chriſti regno patrum doctrina 421.16
Chriſtum à ſeipſo nihil facere 181.32. humilitate uiciſſe 266.6. mittere ſpiritum ſanctum 181.32
Chriſtum quomodo adoret Clodoueus Francorum rex 20.6
Chriſtum uerè ad infernum deſcendiſſe 179.55
per Chriſtum abrogatum uetus Teſtamentum 88.58
à Chriſto dari & promeritum eſſe ſpiritum ſanctum 189.1.10
à Chriſto uocati cur non omnes iuſtificentur 201.7
in Chriſto duæ generationes 142.28. duæ naturæ unitæ 151.10
in Chriſto fides fixa 328.26 quibus modis ſit in eo Deus 124.6
de Chriſto patrum opinio 496.10. Apollmiſtarum hypotheſes 566.56. Arianorum 553.20.554.14. confutatæ 554.22. Armeniorum hæreſis 619.26. Donatiſtarum hypotheſes 634.36. confutatæ 637.2. Eutychetis 610.12. refutatæ 612.20 & inde. Manichæorum 532.38. confutatæ 545.32. Neſtorij 606.24. confutatæ 608.10. Pelagianorum 576.50. Priſcillianiſtarum 569.43. confutatæ 572.45
Chriſtiani lingua exciſa locuti 1491.10
Chriſtiani qualiter à Iudæis Alexandriæ afflicti 46.53
Chriſtianorum in Africa confeſſio, in exilium miſſorum 64.29
Chriſtianorum epiſcoporum conſtantia 68.43
Chriſtianorū demonſtrationes aduerſus gentiles 1513.20
Chriſtianorum mores 719.28. uitia 723.10 ſacrificium 399.37. 401.54 ſtrages à Iudæis 1495.32
Chriſtianos colere plures deos, refutatur 1513.33
de Chriſtianis Iudæorum hypotheſis 1498.26
Chriſtianæ libertatis deſcriptio 300.32
Chriſtiana religio quibus criminationibus à Paganis proſciſſa 1510.40
Chriſtianarum literarum profunditas 83.44
Chriſtianorum nomen quàm odioſum Gothis 76.20
Chriſtianiſmum eſſe ſtultum, criminatio gentilium refutatur 1513.6
Chromatus Mediolanenſis epiſcopus 13.43
Chrotydis regina Francorum pia 19.57
Chryſanthus Nouatianorum epiſcopus 530.36
Chryſanthi panes 747.23
Chryſaphius Eutychtianiſta 610.57
Chryſaphius palatij præſes Eutychis patronus 923.58
Chryſaphij Eunuchi poema 79.21. turbæ 49.24
Chryſogonita uirgo 905.44
Chryſogonus Cimæ epiſcopus 109.33
Chryſoſtomus de eccleſiæ propagatione 2.43. de Scripturæ autoritate 82.40 lectione 90.53 de figuris ueteris Teſtamenti 87.12 de ueteri Teſtamēto 85.44 de duobus teſtamentis 86.12 de teſtamēti noui ſumma 90.26
Chryſoſtomus quorum odia & perſecutiones expertus 27.26. & inde. in exilium abductus 30.5. 31.20. quot eccleſiarum inſpector 757.27
Chryſoſtomus immodicus operum encomiaſtes 506.30
Chryſoſtomus liberi arbitrij patronus 500.26

Chryſoſtomus refutauit Iudæos 1499.57
ecclesias Phœniciæ reformat 4.52
Chryſoſtomi acta cum Seueriano 996.25 & inde
animoſa oratio 811.58
conſilia aduerſus Gainæ Arriani conatus 16.44
Chryſoſtomi electio 680.49
ordinatio 681.47 exiliũ 3.44
labores cõtra paganiſmũ 1511.10
Chryſoſtomi locus 94.31 41.59 92.46 98.24 36.54 101.30 103.6. & inde 404.10
Chryſoſt. de Angelis opinio 498.24 de animarum loco 520.18. de baptiſmo 515.26. inde. de Cœna Domini 517.22 de coniugio 518.19 de cruce 519.31 de iuſtificatione 504.14 de monaſtica & uirginitate 513.34.42
de oratione 510.40
Chryſoſtomi opiniones de pœnitentia 513.58
Chryſoſtomi perſecutorũ pœnæ 73.50
Chryſoſtomi reliquiarũ translatio 698.34
Chryſoſtomi ſectatorũ perſecutiones 31.34
Chryſoſtomi ſuperſtitiones de monachis 711.36
uehementia cõtra imperatricem 30.40 uiſio 1482.14
obitus 35.40
ob Chryſoſtomum quatuor obiectu corporum ſuorũ interfecti 50.55
Vide plura in Ioanne Chryſoſtomo
Chryſoſtomus presbyter Antiochiæ 4.6
ciborum abſtinentia in ieiunio 687.57
Cicero Paleſtinus 975.15
Ciliciæ eccleſiæ 5.12
epiſcopi 1029.36
Cicinnos nutriri à paganis 1508.33
cinerum dies 690.60
cineris pluuia 1491.51
Circulatores monachi 703.5
circumcellionum conuerſio 24.55
immanitas 39.52
circumciſio Iudæorum 1499.5
Circumciſionis feſtum 690.30
Circumſtantiæ in ſcriptura conſiderandæ 98.34
Cirthæ epiſcopus 9.25.
Cirthẽſis eccleſiæ diuitiæ 746.48
Ciuitatenſis eccleſia 17.31
Clarona Heluetiorum 1314.57
Claßicianus 754.44
Claudiani Mameri uita 1144.50. doctrina 1146.37
certamina 1347.14
amici 1349.1
Claudiopolis 750.7
Claudiopolis eccleſia 6.42
Claudius 82.15
Claudius Anthiaxi epiſcopus 1226.26
Claudius Macedoniæ epiſcopus 1170.5
claues Chriſti ad omnes pertinere 383.10
claues Eccleſiæ nota 409.41
clauium ritus 661.51
clauium ritus in Romana eccleſia 728.8
de Clauibus doctrina patrũ. 380.16 Donatiſtarum hypotheſis 619.59
clauorum ſigna in Chriſto poſt reſurrectionem 181.51
Clemens Paleſtinus 975.35
Cleopatridis eccleſia 8.12
cleri appellatio 735.14
cleri Conſtantinopolitani cum Ioanne epiſcopo diſſenſio 794.10
clericorum priuilegia 774.6
clibanus 146.24
Clodij orientalis Franciæ regis res geſtæ 1522.20
Clodoueus Francorum rex quomodo ad Chriſtianiſmum conuerſus 1950 664.28 1526.34
Clodouei filij baptiſati 22.6
Clodouei gratitudo in eccleſiam 720.33
Clodouei regis acta cum Fridolino Viatore 1314.37
pietas 23.59
Cnidi inſulæ terræmotus 1491.59
coæternus patri filius 136.17
Cochenas Dadachorum epiſcopus 1017.22
Cœleſtinus Rom. pont. 777.58
Cœleſtini I. Rom. pontificis uita 1241.46 doctrina 1242.30
decreta 1243.31 certamina 1244.49 neui 1246.14
amici 1247.9 ambitio 863.1
quid ei ſcriptum à concilio Africano 870.1
Cœleſtius Pelagianus 586.41
Cœleſtij examinatio 744.52
hæreſis damnata 822.9
cœlibes cur eccleſiis præfecti 734.24
Cœlum impaßibile ſecundum Ethnicos 1504.51
Cœli forma eadem ſemper 197.6
in Cœlo futura corpora noſtra 482 inde
cœlorum appellatio in Scriptura 97.2
cœmiteria extra urbes. 695.46 & inde
cœmiteria Romana 731.58
Cœna Domini quomodo adminiſtrari ſolita 650.38 669.3 ad Martyrum memorias celebrata 696.36
Cœnæ Domini autor 384.52 materia. ibid.59 affectus 397.17 ritus 667.48
Cœnæ ritus in Romana eccleſia 728.58
Cœnæ unam tantum ſpeciem ignorarunt patres 394.43
à Cœnæ uſu qui remouendi 397.3
Cœnam Domini animam replere 397.58
circa Cœnam Domini caſus 675.43
de Cœna Domini doctrina patrum 384.35 opiniones 517.22
de Cœna Domini Pelagianorũ hypotheſis 585.11
confutata 604.26
Cœna Domini quomodo utendum 395.33
Cœna Domini quomodo utantur impij 394.1
cœnobitæ 705.26
cœnobitarum inſtitutum 710.45
Coepiſcopi 735.24 758.43
Coepiſcoporum munus 737.5
cogitationes bonæ aut malæ cui adſcribendæ 190.8
cogitationes hominum an diaboli notæ 225.34
Coi eccleſia 10.42
Coi inſulæ terræmotus 1491.59
Collectæ 746.26
Collegæ 758.55
colobijs lineis uſi monachi 704.17
Colonia Agrippina quo martyrio clara 52.13

Colo-

Coloniæ Agrippinæ epiſcopus 17.40
Coloſſenſibus quando ſcripſerit Paulus 526.53
in Columbam non mutatus ſpiritus ſanctus 188.14
in Columnis agẽdi uitam mos 718.15
Colymbethra . 652.45
Comagenæ eccleſia 18.7
in Comatus Armeniæ mortuus Chryſoſtomus 33.40
Comenſis epiſcopus 13.49
cometa ſub Arcadio 1479.56. ſub Theodoſio 1486.41 ſub Marciano 1488.33 (18
comitum quorum blanditiæ 64.
Commodus Tripolis epiſcopus 894.9
Commodus dijs aßignatus 1503.40
communicatio poſt baptiſmũ 657.42
communicantium ieiunia 689.6
cõmunicaturi quibus ritibus præparati 669.58
communicaturos manibus accepiſſe partes cœnæ 673.50
ad Communionẽ non temere quiuis admißi 670.5
compreſbyteri 758.52
concilium Africanum 852.18. eius epiſtola ad Celeſtinum Romanum 870.1
concilia prouincialia 754.18
concionari quale opus 422.42
concubinæ 714.29
de Concupiſcentia Pelagianorum hypotheſis 586.12. confutata . 6052.4
condiaconus 735.45
conditionis prædeſtinatio 20.25
confeßionis doctrinæ zelus 721.32
confeßioni nimis tributum 523.59
confeßione collatus Deus cum creaturis 98.10
confeſſorum quorundam conſtanſtantia 68.43
congreſſus nocturni 648.12. priuati 645.20
congreſſuum publicorum celebratio 641.5
coniugium conceſſum 438.30. unde. ibidem 59
coniugij reuerentia 722.5. ritus 694.35
de Coniugio , patrum doctrina 437.48 . opiniones 518.18
de Coniugio gentilium hypotheſis 1505.46. Manichæorum 537.54. confutata 530.40. Pelagianorum 386,12. confutatã 605.1.& inde. Priſcillianiſtarum 571,22. Tertullianiſtarum 552.28
Conon Pertæ epiſcopus 1052.44
conſolationes in cruce neceſſariæ 458.12
Conſtantia Cypri metropolis 750.24
Conſtantiana baſilica 726.31
Conſtantianum lauacrum 32.57. 645.33
Conſtantinenſis eccleſia 10.20
Conſtantis ex monacho Cæſaris cædes 1520.37
Conſtantinopolis 730.47
Conſtãtinopolis bibliotheca 748.21. miraculoſa liberatio 147.28. miniſteria 702.6
Conſtantinopolis Nouatiani 530.30
Conſtantinopoli reliquiæ gentiliſmi 1502.1
Conſtantinopolitanus motus ob epiſcopi electionem 802.13
Conſtantinopolitanus primatus 949.24
Conſtantinopolitani diaconi 1219.56. epiſcopi 1170.44. monachi 1224.12 preſbyteri 1217.50
Conſtantinopolitana eccleſia 12.5. eiuſdem turbæ ſub Arcadio 27.26. aliæ 49.20
Conſtantinopolitana ſynodus contra Euticben 914.8. repetita 921.38. contra Ioannem 380.53. 810.40. pro Ioãne 816.12. contra eum alia. ibid.20
Conſtãtinopolitana ſynodus 950.10
Conſtantinopolitanæ et Romanæ ſedium ſchiſma 807.42
Conſtantini Boſtræ Arabiæ epiſcopi uita 979.10
Conſtantini Melitenæ Armeniæ epiſcopi uita 1070.8
Conſtantinus Demetriadis Theſſaliæ epiſcopus 1:69.48
Conſtantini ſeditioſi Britanni cædes 1520.31
Conſtantius 908.22
Conſtantius quidam 587.25
Conſtantij Honorij præfecti res geſtæ 1520.35
Cõſtãtius Laureaci epiſcopus 18.4
Conſtantij Laureacenſis epiſcopi uita 1121.28
Conſtantius preſbyter 3.45
Conſtantij Romani preſbyteri uita 1283.15
conſtellationũ conſideratio reprehenſa 491.2
conſuetudinem antiquã & malam non excuſare 437.18
conſuetudinarij pſalmi 706.7
contritio pœnitentiæ pars 355.41
Conuenæ epiſcopus 15.42
conuentuum eccleſiaſticorum tempora 647.41
de Conuerſione hominis Pelagianorum hypotheſis 581.20 refutatæ 596.8
in Conuerſione quæ fiant in nobis 357.1. quale liberum arbitrium 358.48
Conuerſiones 20.34
conuiuia gentilium in feſtis deorum ſuorum 1508.38
conuiuia nuptialia 694.46
coomnipotentia Chriſti cum patrẽ 137.43
Corathon Thraciæ epiſcopus 1226.30
Corcyræ eccleſia 30 56
cordium ſcrutator Deus 110.19
Corinthus 750.40
Corinthi Eccleſia 11.20
Corinthi uerſatus Paulus 524.59
Cornelij exemplum 595.17
cornu monocerotis quid 100.60
Cornuthus philoſophus 1502.43
corpus angelorum quale 228.10
corpus Chriſti an ſumant impij 394.1
Corpus Chriſti ſuccepiſſe omne peccatum 176.18
corpus Dominicum unde factum 246.32
corpus hominis quando immortale 247.3
corpus humanum 251.3
de Corpore humano Priſcillianiſtarum dogma 571.2
confutatum 574.30
corpora noſtra in cœlo futura 482,22 qualia

in reſurrectione 465.
25 (ctio 464.45
corporum humanorum reſurre-
Corſica 69.21
Coſmanus ſatelles 807 29
Coſmas Marini epiſcopus 993.8
Coßinius Hierocæſareæ epiſcopus 1049.34
crateris uſus 668.50
creationis finis 214.47
de Creatione patrum ſententiæ 206.58 opiniones 497.5
de Creatione aduerſarij hypotheſes refutatæ 625.17 Donatiſtarum 635.17 Gentiliũ 1504.44 Iudæorum 1498.7 Manichæorum 535.23 cõfutatæ 548.40 Pelagij 577.5 refutatæ 588.29 Priſcillianiſtarum 570.8
creaturæ definitionem non cadere in filium Dei 560.58
creaturæ 208.50
creaturarum gubernatio 197.10
creaturarum curam quam habeat Deus 212.40
creaturis collatus Deus 98.8
Creſconius Nicenſis epiſcopus 1107.38
Creſconius Nicẽſis epiſcopus martyr 43.24
credere qui non poßint 327.5
credi ſine ſpiritu non poſſe 190.21
credentibus ſingulis angeli attributi 223.42
Cremonenſis Eccleſia 13.40
Creſcens metropolitanus Aquitanæ ciuitatis martyr 43.21
Creſcentiana baſilica 726.18
Creſcentius 841.41
Creſcentij liberalitas 746.30
Creſconius 841.33
Creſconius Byzanzenus epiſcopus 1143.26
Creſconius Donatiſta 631.32
Creſconius Eenſis epiſ. 1107.39
Creſconius grammaticus defenſor Paganiſmi 1510.7
Creſconius Miritanus ubi inuentus 73.23
Cretæ Eccleſiæ 10.44
Cretæ Iudæi 1494.28
criminationes aduerſus Chriſtianos ibidem 39
Criſpinus Donatiſta 973.2
Criſpini Ticinenſis epiſcopi uita 1293.15
(pus 1040.12
Critonianus Aphrodiſiadis epiſco-
Croſcus Vandalorũ dux 1477.30
Croſci Vandalorum regis interitus 76.56
crux Chriſti cauſa materialis iuſtificationis. 308.50
crux aurea Hieroſolymæ erecta 646.17
crucis finis 455.7
crucis ſignatio 657.26
crucis ſigno ſignare uſitatum 721.59
cruci ſubiecta Eccleſia 454.21
crucem Chriſti angelis profuiſſe 498.43
in Cruce cõſolationib. opus 458.12
de Cruce doctrina patrum 454.16 opiniones 159.30
de Cruce ſuperſtitio Armeniorum hæreticorum 620.16
crypta Michaelis 697.37
Cucullum Norici oppidũ 1319.47
Cucuſum Armeniæ oppidum exilio Chryſoſtomi clarũ 30.21. et 7.11
Culuſitana Eccleſia 9.28
Culuſitanæ ciuitatis martyres 70.24
cupiditatum cõſumptio opus ſpiritus ſancti 189.58
curia incendio conſumpta 74.56
Curia Rhetorum 1314.29
Curienſis eccleſia 10 35
Curienſis Rhætiæ epiſcopus 17.51
Curienſis audacia 868.19
Curubitanus quidam baptiſatus 10.20
cuſtodes cubicularij 736.14
Cycladum inſularum terræmotus 1491.58
cymbalorũ uſus in nuptijs 694.51
κύρι ἐλέησον 651.17
Cynon Iſidis epiſcopus 1037.94
Cypri Eccleſiæ 10.32
Cyprianus 822.37 & 908.22
Cyprianus an autor diuiſionis Donatiſtarum 640.20
Cypriani feſtum 693.57
Cypriani templa ante Carthaginem 642.43
Cypriani Vinzibirenſis epiſcopi exilium 64.52
Cyrenaicæ Eccleſiæ 8.18
Cyreſtanus epiſcopus 4.34
Cyriacus quidam 34.53
Cyriacus Aegaræ epiſcopus 1052.12
Cyriaci Cõſtantinopolitani diaconi uita 1221.31
Cyriacus Heracliæ Thraciæ epiſcopus 1226.1
Cyrillas epiſ. Hunerichi 62.53
Cyrillæ Arriani malitia 955.13
Cyrillus 82.10 611.46
Cyrillus Alexãdrinus epiſ. 47.4
Cyrillus de ſcripturæ autore 86.26 de figuris ueteris Teſt. 87.34 de nouo Teſtamento 89.23 de Trinitate 116.31
Cyrillus refutauit Iudæos 1499.56
Cyrilli acta contra Nouatianos 530.46 aduerſus Neſtorium 607.54 Cyrilli acta contra eundẽ in ſynodo Epheſina 882.12
Cyrilli capita aduerſus Neſtorium 810.40
Cyrilli Alexandrini impetus in Iudæos 77.53 literæ ad concilium Africanum 861.34
Cyrilli de baptiſmo opinio 516.38 de eccleſia 520.10 de iuſtificatione 505.12 de libero arbitrio 502.7
Cyrilli regulæ de ſcripturæ interpretatione 96.22 parentes & familiares quomodo à Diodoro tractati 50.54 recõciliatio et literæ ad Ioannẽ Antiochenum 899.18
Cyrilli ſchiſma cum Neſtorio 802.52 cum Ioanne Antiocheno 803 unio 1487.17
Cyrilli Alexandrini epiſ. uita 1071.30. laus. ibid. 46 dona 1072.24 eruditio. ibid. ſcripta 1073.46 eorundem autoritas 1077.2 doctrina 1079.52. næui 1081.3 certamina 1081.13 amici 1087.19 uitia 1088.1 teſtamentum 1089.15
Cyrillus Arrianus 62.15
Cyrillus Cœlenſis epiſc. 896.46
Cyrilli Cœlenſis Thraciæ epiſcopi uita 1225.30
Cyrilli Conſtantinopolitani monachi uita 1225.15
Cyrillus Sabriti Cretæ epiſ. 1166.16
Cyrini Chalcedonẽſis epiſcopi pœna crudeliſsima 75.56 odium in Chryſoſtomum 811.37
Cyrini Chalcedonenſis epiſcopi uita 1059.48
Cyrius Edeſſenus diaconus 1027.52
Cyrolæ Arianorum epiſcopi hiſtoria 1490.34
Cyrus è præfecto ſacerdos 715.4
Cyrus Anazarbi epiſ. 1034.24
Cyrus Aphrodiſiadis Cariæ epiſcopus 1040.2
Cyrus Babyloniæ epiſ. 1106.60
Cyrus Edeßenus 1026.43
Cyrus Edeſſenus ſubdiac. 1027.59

Cyrus

Cyrus metropolis 749.50
Cyri monachi uita 1419.52
Cyrus Leontij Edeſſenus diaconus 1027.51
Cyrus Panopolites poeta 1050.49
Cyri Smyrnenſis epiſc. uita 1049. 58 (44
Cyri Tyriorum epiſcopi uita 978.
Cyzicum 31.40. 750.5
Cyzici Macedoniani 566.7
Cyzici Eccleſia 6.38

D

Dadeos Edeſſenus diacon. 1027.54
dæmones unde appellati diaboli 230.24. ſuggerunt peccata 278.7
dæmonum an aliqui boni 232.12
dæmonum oracula falſa 1516.21. ſcientia 234.44
dæmonibus tributa Chriſti paſsio à Manichæis 533.1. confutatio eius 547.60
de Dæmonibus gentilium hypotheſis 1504.24
dæmonia eſſe deos, Aegyptiorum opinio refellitur 1515.11
dæmones nunquam communicaſſe 671.35
Dagillæ cuiuſdam tortura 71.8
Dalmatarum Eccleſia 12.33
Dalmatij Cyziceni epiſcopi uita 1058.46
Damaſcenus epiſcopus 4.49
Damaſcus 749.50
Damiani Sidoniorum epiſcopi uita 977.59
ex Dan tribu an exoriturus Antichriſtus 420.37
Danielis uiſiones 189.54
Daniel Cadi epiſcopus 1040.21
Daniel Cappadociæ epiſc. 894.4
Danielis Carrhenſis epiſcopi uita 1028.26
Daniel Carthenſis 926.19
Danielis Colonienſis Cappadociæ epiſcopi uita 1067.52
Daniel eremita in columnis degens 719.13
Daniel Lampſaci epiſcop. 1064.2
Daniel monachus 715.9. 808.17
Danielis monachi uita 1449.36
Daniel Stylites 60.27
Daphnus Magneſiæ epiſcopus 1051.48
Dardaniæ epiſcopus 12.42
Datina martyr 70.8
Dauid Andrianæ epiſcopus 1062. 60
Dauid Edeſſenus diaconus 1028. 17
Dauid Europi epiſcopus 993.7
Dauidis peccatũ cur narretur 92.1
dialogi tria mandata 291.57
decani cœnobitarum 710.58
decaniæ monachorum 705.49
december ordinationibus deſtinatus 710.42
decreta Metropolitanorũ 756.12
decretales epiſtolæ Romanorum epiſcoporum 786.30
dedicationes templorum 644.48. & 725.43. 726.1
defunctorum inſcriptiones 758.30
defunctorum memoriæ celebratæ 696.22. ritus apud gentiles 1509. 29
defunctorum ſpiritus ubi 223.2
defunctis prodeſſe eleemoſynas opinio Chryſoſtomi 507.11
defunctos precibus ſubleuari, opinio Auguſtini 521.1
pro Defunctis preces habitæ 696. 17
Deiparæ appellatio 802.32
Deiparæ uocem auerſatur Neſtorius 882.6
Δεῖσαι 344.29
Deitas una 85.30
Deitas trinitatis una 116.44
Deitas quomodo ad inferos deſcenderit 180.16
Deli epiſcopus 10.49
Delia Apollinis feſta 1508.42
Delphi 97.8
Delphinus 841.43
Delphini Burdegalenſis eccleſiæ miniſtri uita 1372.5
Delphini Numidiæ epiſcopi uita 1161.26
Demetriadis Theſſaliæ epiſcopus 11.36
Demetriæ prædium 726.47
Demetriani hæretici uita 1462. 48
Demetrius quidam 34.53
Demetrij Conſtantinopolitani diaconi uita 1221.31
Demetrius epiſcopus 812.28
Demetrius Lappæ epiſcopus 1166. 17
Demetrius legatus 906.27
denariorum duorum ſignificatio 92.57
Deogratias Carthaginenſis epiſcopus 45.37 1109.13. eius pietas. ibidem
depoſitiones 765.42
Derrẽſis Macedoniæ epiſcopus 11. 45
Dertonenſis epiſcopus 13.47
Dertoſanus epiſcopus 17.17
deſcendere Dei quid 113.48. 194. 34
deſerti exilium ſub Hunericho 63. 28
Deſiderius Lingonenſis epiſcopus martyr 57.10
Deſiderij Lingonenſis epiſcopi martyris uita 1477.50.
Deſiderius Thraciæ epiſcopus 1226.50
deſolationis abominatio 100.56
Deuelti eccleſia 21.14
Deuterij Cæſarienſis Metropolitani uita 1152.56
Deuterius Palæſtinus 975.33
Deus quid 105.50. boni autor 112.39
Deus non autor malorum 216. 37. naturæ, non uicij autor 244.21
Deus caput Chriſti 132.46. quibus modis in Chriſto 114.6. dator fidei 314.51. cordium ſcrutator 110.19
Deus rerum omnium autor 208. 18
Deus non προσωπολήπτης 110.33
Deus ad creaturas collatus 98.8 quales diligat 910.35. ubi habitet 103.45
Deus paſsibilis, falſa Eutychis opinio refellitur 612.23
Deus quomodo colendus ſecundum Socratem 305.10
Deus quomodo in nobis habitet 112.60. operetur 113. 14
Deus an corporis & figuræ humanæ expers 796.8
Deus non corporeus aut localis 65.18
Deus quomodo ſe conſpiciendum præbeat hominibus 394.22
Deus quomodo adſit creaturis 212. 33
Deus cur reijciat quoſdam 271. 10
Deus quos uult indurat 369. 19
Deus unicus nota Eccleſiæ 408. 39
Dei actiones 112.52
Deus adiutorium 910.22
Dei appellationes 104.57

Dei cognitio per creaturas 115.25
Dei diuitiæ 106.34 imago in homine 247.47 potentia ſemper eadem 107.32 præſcientia 204.24
Dei propria in Chriſto 180.19. proprietates 206.12
Dei prouidentia 196.12. 309.10 unitas aſſeritur 111.8
Dei & hominis uoluntas 911.49
Deum eſſe genitũ, Platonis opinio refutatur 1514.47
Deum eſſe ubiq; 109.4 non amari ſine ſpiritu ſancto 192.23 non eſſe ociosum 111.58 non habere filium refutatur 1515.17
Deum non moueri loco 294.33
Deum nõ uideri ab angelis, opinio Chryſoſtomi 498.48
Deum omnia conſeruare 112.11. omnia noſſe 110.6
Deum paucis uerbis plurima complecti 100.3
Deum ſe captui hominum accõmodare 113.56
contra Deum nihil precandum 349.42
Deo non eſſe peccatum 227.18 279.17
à Deo nos duplici ratiõe eſſe 244.
à Deo ſceleratos puniri 113.39
in Deo non eſſe accidens 194.9
de Deo, Aduerſarij legis et prophetarum hypotheſis 624.54
de Deo hypotheſes Arianæ 553.4 554.14. confutatæ 558.14. Donatiſtarum confutatæ 636.45 Gẽtiliũ 1502.54. Iudæorũ 1497.34. Manichæorũ 531.41. cõfutatæ 544.21 Priſcillianiſtarũ 572.96 38 confutatæ 572.22 Tertullianiſtarum 552.18
de Deo loqui Scripturã quadrupliciter 97.53
dij quomodo ſimus 129.14.
deorum gentiliũ imagines 1508.3
Deorum multitudinẽ fingũt Manichæi 531.60 confutati 544.40
deorũ pluralitas refutata 1514.38
de Dijs gentilium opinio refellitur 214.27
diabolus qualis cõditus 230.49. quomodo bonus eſſe poſſet 230.50
diabolus quantus hoſtis generis humani 235.43 cur princeps huius ſeculi. ibid.45 cur dicatur ſenex 259.6. ſtultus rex. ibid. ſpiritus Domini 229.45
diabolus quomodo decipiat 235.16. quomodo uincendus 241.54
diaboli abiectio æterna 14.237
acies diſſoluta 168.8. arma duplicia 245.24 malicia unde 231.31 miracula 432.40 potentia 235.21 malicia. ibid.35
diabolum ſuperbia lapſum 232.32
diabolũ nihil niſi quod Deus cõceſſit, poſſe in homines 241.56 (17
à Diabolo multi angeli ſeducti 234.
de Diabolo Priſcillianiſtarũ hypotheſis 570.33 confutata 573.30
diaboli quid 229.60
diaboli peccatorum autores 275.5. 276.45 quos homines poſſideãt 237.25. & inde. quomodo impugnant hominibus 240.7
diabolorum lapſus 235.54
diabolorũ miniſterio ad qd utatur Deus 229.48. 239.14
diabolorum nulli boni 232.57 ſcientia 234.45
diabolis an notæ cogitationes hominum 235.34
diabolos ſponte ad malitiam conuerſos 232.29
à Diabolis rapi honorẽ Dei 235.58
de diabolis opiniones 499.6
Diaconus Vtiſenſis epiſcopus 1138.42
diaconi 735.21
diaconorum officium 737.50 ordinatio 682.35
diaconiſſæ 736.29
Diagoras de Deo 1502.54
Diana 433.47 paganorum dea 242.3
Diapherentius Olbaſſæ epiſcopus 1037.47
Diaſia Iouis feſta 1508.39
Dicticinij Hiſpani uita 1426.3
Didymus 822.38
dies extremus 470.15
de Die extremo, Iudæorum hypotheſis 1498.39
dierum electio 489.22 720.48
dierum ſanctorũ feſtiuitas 692.59
dilectio Dei 123.8
dilectio noſtra erga Deum 912.6
dilectio donum ſpiritus 191.39
Diodorus ludimagiſter 748.53
Diodorus Siculus 1502.38
diœceſes 749.36
Diogenis Cyziceni epiſcopi uita 1059.5
Diogenes epiſcopus 755.51
Diogenes Orthoſiæ epiſcopus 2040.35
Diogenes Remiſsianenſis Daliæ epiſcopus 1126.40
Diolci uicus 915.29
Diomedes Ablatenſis epiſcopus 2051.41
Dion Thebenſis Theſſaliæ epiſcopus 1:69.45
Dionyſia Bacchi feſta 1508.40
Dionyſiæ matronæ cõſtantia inter horrendos cruciatus 69.35
Dionyſius Antiochiæ Piſidiæ epiſcopus 2038.16
Dionyſius Attaliæ Lyciæ epiſcopus 1059.44
Dionyſius deus 1503.57
Dionyſius Hemi montis epiſcopus 1038.47
Dioſcorus 4 58 79 44 grauiſsimè accuſatus in Chalcedonenſi concilio 50.34 in exilium deportatus 55.37
Dioſcori Alexandrini epiſcopi acta pro Eutychete 49.59 excommunicatio 664.15. hereſis 609 55
Dioſcori inimicitia contra Euſebiũ Dorilæum 1055.46 geſta in ſynodo Prædatoria 925 55 cum Dioſcoro Alexandrino quid actum in Chalcedonenſi ſynodo 933.41 & inde
Dioſcori hæretici uita 1457.50 eius delicta & crimina 1458 5. damnationis ſuæ cauſæ 1461.40
Dioſcorus Hermopolis epiſcopus 8.28
Dioſcori Hermopoleos epiſcopi uita 1434.49 eius fratres. ibidem
Dioſcori monachi ſchiſma cum Theophilo Alex. 797.50
Dioſcorus Tarſenſis Neſtorianus 903.18
Dirimachi monachi uita 2451.52
diſciplinæ Eccleſiaſticæ rigor 665 44
diſpenſatores 747.3
Diſpergum caſtellum 1522.22
diſputationes quæ ab Imperatoribus prohibitæ 770.18 promotæ 771.37
Dithyrambus qualis cantus 1507.56
diuinationes reprehenſæ 495.23
diuini non conſulendi 451.49
diuinæ & humanæ naturæ in Chriſto unio 151.10
diuinitas an uideri poſsit 188.36

diuinitatem in dolente, non in dolore fuiſſe 175.50
in Diuinitate nihil ſiniſtrum 160. 52
diuitiæ Dei in miſericordia 106.54
Docimaſius Maroneæ Thraciæ epiſcopus 1226.20
docendi officium penès quos 718. 47
docentis ſermò quatenus ocioſus 190.36
doctori non tacendum, licet non exaudiatur 424.6
doctorum uitæ 938.2
doctrina Eccleſiæ huius ſeculi 81. 40
doctrina nota Eccleſiæ 404.33
doctrinæ huius Quinti ſeculi inclinatio 496.3
doctrinæ purè conſeruatæ commoda 24.44
dogmata noua nõ fingenda 84.33
dominatus angelorum appellatio 229.45
dominatus epiſcoporum 744.1
dominica die quid agẽdum 437.7
dominicæ diei ieiuniũ Priſcillianiſtarum refutatur 574.30
dominici diei obſeruatio 639.58
Dominus quale Chriſti nomen 123.22
Dominus Deus, appellatio Dei 104.38
Domitianus dijs aſsignatus 1503. 39
Domnus Antiochenus depoſitus 916.7
Domni Antiochiæ epiſcopi uita 934.4
Domni Apameenſis epiſcopi uita 993.30
Domnus Plateæ epiſcop. 1167.55
donaria dedicationum templorum 726.1
Donatianus 822.29
Donatianus Donatiſta 873.2
Donatianus Suſetulenſis epiſcopus in exilium eiectus 65.49
Donatiani Telenſis epiſcopi uita 1142.20
Donatus 842.29
Donati ſectatores 611 30
Donatus Africanus epiſcopus 1154.19
Donati Macomadienſis epiſcopi uita 1142.36
Donati Salienenſis epiſcopi uita 1163.33
Donatus Sitifenſis Mauritaniæ epiſcopus 1164.43
Donatus Subracenſis 873.14
Donatiſtarũ hæreſis 628.20. confutata 632.37. immanitas. 38.14. ſchiſma 793.42
Donatiſtarũ cum Catholicis collatio Carthagini 879.55
ex Donatiſtis qui cõuerſi 640.48
à Donatiſtis liberata Africa 24.10
Donec quomodo accipiatur 99. 30
donum Dei quod maximũ 194.6
pro Dormientium ſpiritibus oblationes factæ 696.58
de Dormientibus ſeptem miraculũ 1487.54
Dori Beneuẽti epiſco. uita 1292.51
Dorotheus Arianus epiſc. 552.38
Dorothei Marcianopolis Myſiæ epiſcopi uita 1226.32
Dorothei Neocæſareæ epiſcopi uita 1068.20
Dorotheus Paleſtinæ præfectus 55.25
Dorylæum 750.4
Dorylæi epiſcopus 6.19
Dracotius Hidræ epiſcop. 1047. 33
draconis inteſtini longitudo Conſtantinopoli 1493.51
Drodatus Conſul 908.25
Dulcitius Tripolitanæ prouinciæ epiſcopus 1107.35
duricia quid 169.23
Duſij dæmones 228.38
Dynatus Nicopoleos Epiri epiſcopus 1168.29
Dynatus Nicopolitanus epiſcopus 1226.27
Dyrachenus nouæ Epiri epiſcopus 11.32

E.

Eboraci eccleſia 18.19
Ebredunum 750.52
ebrij & peccati ſimile 279.54
Eccleſia nulli loco alligata 410.29 catholica. 411.37. ũde nutriatur 412.14. quomodo creſcat 414.57
Eccleſia orbis columna 408.19
Eccleſia duplex 404.21. unde. ibidem 42
Eccleſia ſubiecta cruci 454.22. 413.36
Eccleſiæ ampliatio. 22.11. antiquitas 409.53. unitas. ibid. 57. autoritas. 415.1. definitio 403. 44. & inde. nota 404.33. doctrina 81.40.
Eccleſiæ de Chriſto doctrina 125.8
Eccleſiæ Catholicæ fides 158.38. fundamentũ 407.53. caput. ibid. 60. gubernatio hoc ſeculo qualis 733.24. eius ratio, inſtaurationes 23.18. Eccleſiæ nomen pro templo 641.26
Eccleſiæ perſecutio & tranquillitas 24.25. propagatio 2.28. 13. 32. tranquillitas ſub Arcadio & Honorio 39.41. ſub Marciano 53.20
Eccleſiæ Rom. primatus 774.28
Eccleſiam eſſe perpetuam 412.36. omnia peccata dimittere 383.41. poſſe rurſum degenerare 415.36.
extra Eccleſiam non dari Spiritum ſanctum 413.48
ex Eccleſia quomodo hæreſes oriantur 415.42
in Eccleſia etiã malos eſſe 405.35
in Eccleſia tantum eſſe & dari ſalutem 413.19
in Eccleſiá tãtum efficax Spiritus ſanctus 192.50
de Eccleſia, Cyrilli opinio 520.10. patrum doctrina 403.22
de Eccleſia Dõatiſtarũ hypotheſes 628.51. cõfutatæ 632.51. 637.28
Eccleſiæ totius orbis à Chriſto fundatæ 132.28
Eccleſiarũ cõſecrationes in Rom. Eccleſia 725.36
Eccleſiarũ cõſociationes 749.26 diſſenſiones ubi cõpoſitæ. 766. 56. ſtatus hoc quinto ſeculo 1.20
Eccleſiarum uiſitatio penes quos 754.29
Eccleſiaſticus cœtus nudus Carthagine pulſus 68.5
Eccleſiaſtici in exilium pulſi 71.13
Eccleſiaſticæ diſciplinæ cuſtodes 771 57
Eccleſiaſtica bona. 746.7
Eccleſiaſticum regimen Iudæorum 1499.24
Edeſſa Macedoniæ 43.58
Edeſſæ eccleſia 5.42
Edeſſeni cleri actio cõtra Iohannẽ paſtorem ſuum 1026.48
Edeſſenæ ſcholæ ſubuerſio 608.7
electi qui 197.57
electorum numerum augeri & minui, ſecundum Pelagianos 382.15
eleemoſyne pro defunctis diſtributæ 696.18
eleemoſynarũ diſtributio 677.38
eleemoſynas aliqd defunctis cõferre, opinio Chryſoſtomi 507.12
elementa pro dijs habita 1303.17
Eleuſynia Cereris feſta 1508.42
Eleutherius Chalcedonẽſis antiſtes 1060.27

Eleutherij Gallicani uita 1416.37
de Eliæ reditu Patrum opinio 474.17
Eliberitanus epiſcopus 37.17
de Eloquentia Donatiſtarũ hypotheſis 631.23. refutata 640.37
Elpidius Laodicenſis 817.35
Elpidius presbyter & archimandrita 1451.34
Elpidophorus apoſtaſiæ grauiſsimè accuſatus 71.37
Eluzæ eccleſia 3.33
Elyſius epiſcopus 813.28
Emanuel 99.24
Emanuel presbyter Eutychianus 611.12
Emeritus Donatiſta 631.53
Emeriti hæretici uita 1456.35
Emilianus 9822.41
Emiſenæ urbis eccleſia 4.54
Encyclicæ Leonis Imp. literæ 56.23
Εγκύκλιον 344.47
Enthuſiaſtarum damnatio 895.40 hæreſis 568.1
Eortius Nicopolis Piſidiæ epiſcopus 1038.53
Eparchus Thebæorũ dux 805.42
Epaunenſis ſynodus 957.20
Epheſus 750.2
Epheſij diſſenſio ob epiſcopum mortuum orta 794.58
Epheſi uerſatus Paulus 525.3
Epheſini epiſcopi 1042.16. Nouatiani 530.27
Epheſijs quomodo ſcripſerit Paulus 526.55
Epheſina eccleſia 5.55
Epheſina ſynodus pro Eutychete 49.37
Epheſina ſynodus 3.37. alia 51.50. alia 820.1
Epheſina ſecunda ſynodus Prædatoria cur dicta 923.52. eius autoritas 926.28
Epheſina prior ſynodus 881.42. eius literæ ad Neſtorium 883.12 autoritas 897.48. canones contra Neſtorium 889.53
Epheſinæ ſynodi ſchiſma 804.3. aliud. ibidem, 43
Epheſina ſynodus tertia 830.24
Epheſini concilij epiſtola ad Pamphyliæ concilium 903.54
Epigonius Africanus epiſcopus 1154.22
Epiphaniæ ſecundæ Ciliciæ epiſcopus 5.19
Epiphaniæ Syriæ epiſcopus 4.10
Epiphaniorum feſtum 690.40
Epiphaniorũ tempore baptiſmus datus 653.10
Epiphanij Arcæ epiſcopi uita 1016.28
Epiphanius Chologeus epiſcopus 1053.56
Epiphanij diſſenſio cum Ioanne Conſtantinopolitano 799.34. cum Theotimo 800.43. in Cypro ſynodus 808.42
Epiphanio Cyprorum epiſcopo ſe opponit Theotimus 12.53
Epiphanius Palæſtinus 975.22
Epiphanij Pergenſis epiſcopi uita 1036.11
Epiphanius Ticinẽſis epiſcopus 13.42
Epiphanij Ticinenſis epiſcopi laudabilis uita 1293.27 & inde
Epiri Eccleſiæ 11.30. epiſcopi 1168.27
Epiſcopus qualis 424.20
ob Epiſcopum mortuum diſſenſio orta Epheſi 794.58
epiſcopi 735.22. mariti 734.42. bonis eccleſiaſticis præfecti 746.55
epiſcoporum electio penes quos 679.11. officium 736.37. reprehenſio 733.51
epiſcoporum ſcelera punita 772.59. uitæ 953.2.
epiſcoporũ Epheſinæ ſynodo ſecundæ ſchiſma 804.43
epiſcopos ordinare penes quos 751.8
epiſcopales ſedes in templis 646.55
Epiſtolæ decretales Rom. epiſcoporum 786.30
Epiſtolæ Pauli 524.29
epulandi in cœmiterijs mos 696.52
Equitij Africani ſacerdotis uita 1153.30
Eradion Trallenſis epiſcopus 1040.40
Eraſiſtratus Corinthi epiſcopus 1168.8
Eraſmus 793.2
eremi 714.38
Eremitæ 703.27
eremitarum Aſiaticorum uitæ 1451.45
eremitarum uita, mores & inſtituta 714.35
Eriſtorgius epiſcopus 755.55
Erretobius Nechæ epiſcopus 979.46
erroris princeps Satanas 233.3
errores legentium 96.9
Eſaiæ hæretici uita. 1469.60
Eſaiani hæretici 1470.6
eſſentiæ uocabulum explicatum 110.52
Eſt, appellatio Dei 104.60
ethnicæ ſcholæ 748.50
Etius Iſauriopolis epiſc. 1051.42
Etius Pœnicẽſis epiſc. 1063.34
etymologia. 95 58
Euagoras Zeliſſorum epiſcopus 1051.57
Euagrius 822.25
Euangelium quid 301.20
Euangelium à gentilibus contemptum 1505.14
Euangelium quomodo audiendum 102.44
Euangelium ſtando audiendum 777.22. quibus pœnam annunciet 101 5
Euangelium & Lex 86.52
Euangelij deprauatores Manichæi 531.34
Euangelij excellentia 89 16
Euangelij prædicator Filius 227.10. ſumma 501.45. finis. ibidem 51.
Euãgelij & legis diſcrimina 302.10
Euangelia ſcripta iuxta lectos ſuſpenſa 713.38
Euangelica fides 103.24
Euangeli Abſuritani epiſcopi uita 1539.13
Euchariſtiæ adminiſtratio in Ro. eccleſia 728.59
Euchariſtiam percepiſſe Iudam 398.32
de Euchariſtia Armeniorum hæreſis 619.41
Euchenius Epiri epiſcop. 1168.29
Eucherius 82.13
Eucherius Lugdunenſis epiſcopus de propagatione eccleſiæ 2.52
Eucharius de figuris ueteris Teſtamenti 88.5. fine. eodem fol. 26. de ſcripturæ autore 86.31. effectu 91.45. & inde. de ueteri Teſtamento 85.50. de nouo Teſtamento 90.11
Eucherij de cœna Domini opinio 518.4. de creatione 497.19. de lege 503.50. de operibus 510.9. de pœnitentia 515.13
Eucherij loc⁹ 102.14. 94 2. et inde.
Eucherij Lugdunẽſis epiſcopi uita 1334.38. ſcripta 1335.22. doctrina 1336.55. næui 1340.22
Eucherius Stiliconis F. 39.49. eiuſdem pœna 75.57

Eucheterum damnatio 895. 40
Euchetarum hæreſis 567. 58
Eudocia ſeditioni monachorum fauet 94. 25
Eudociæ liberalitas 746. 14
Eudoxiæ Arcadij uxoris odium & machinationes aduerſus Chryſoſtomum 29. 6
Eudoxia Auguſta capta 1524. 58 excommunicata 661. 51
Eudoxiæ Auguſtæ diſsidium cum Ioanne 800. 59 malitia 811. 5
Eudoxij abbatis uita 1452. 10
Eudoxius Boſphori epiſcopus 1226. 27
Eudoxius Chomatis Lyciæ epiſcopus 1059. 8
Euemerus gentilis 1502. 55
euentus rerum poni loco nominũ in Scriptura 99. 21
Eugenius Aranæ epiſcop. 1051. 40
Eugenius 82. 15 Carthaginenſis epiſcopus 65. 37
Eugenius Carthag. de Trinitate 85. 15
Eugenij Carthaginẽſis epiſc. uita 1109. 45 dona. 1110. 25. doctrina 1110. 56. certamina 1112. 45
Eugenij epiſcopi hiſtoria 1490. 50
Eugenius Macedoniæ epiſcopus 1170. 6
Eugenij cuiuſdam pietas 62. 13
Eugenius Carthaginẽſis epiſcopus duriter tractatus ab Antonio Ariano 72. 5
Eugitanæ prouinciæ eccleſia 8. 60
Eugypius Noricus 1316. 8
Eulalij Chalcedonenſis epiſcopi uita 1060. 18
Eulalius Colophonẽſis epiſcopus 1049. 40
Eulalius Pioniæ epiſcop. 1063. 57
Eulalius Roma eiectus 805. 1
Eulogius Athribitorum epiſcopus 1105. 51
Eulogij Conſtantinopolitani diaconi uita 1224. 1
Eulogius Edeſſenus 1026. 45
Eulogius Edeſſenus Eutychianus 611. 7
Eulogius Edeſſenus diaconus 1027. 50
Eulogius Edeſſenus preſbyter 1027. 46
Eulogius Philadelphiæ Arabiæ metropolitanus 979. 55
Eulogius philoſophus 56. 31
Eulyſius quidam 34. 54
Eulyſij Conſtantinopolitani diaconi uita 1221. 32
Eumelius medicus martyr 70. 10
Eunomius hæreticus 155. 50
Eunomij blaſphemia 135. 40
Eunomij Nicomedienſis epiſcopi uita 106 15
Eunomij Theodoſiopolitani epiſcopi uita & pietas 1069. 10
Euodij Vzali epiſcopi uita 1136. 58
Euoltij Zeugmatis epiſcopi uita 1016. 14
Euoptij Ptolemaidis Pentapoleos epiſcopi uita 1107. 12
Euphemiæ martyris apparitiones 1489. 47
Euphemiæ reliquiarum translatio 699. 59
Euphemiæ templum apud Chalcedonenſes 643. 40
Euphemius damnatus 906. 56
Euphemij Conſtantinopolitani epiſcopi uita 1213. 56 & inde
Euphemij Hieroſolymitani paſtoris ignominioſa uita 860. 3
Euphemius Palæſtinus 975. 25
Euphraſius Edeſſenus diaconus 1026. 45
Euphraſius Edeſſenus ſubdiaconus 1027. 60
Euphrates Eleutheriæ epiſcopus 1166. 17
Euphronij Galliarũ epiſcopi uita 1544. 17
Euporus Hypepẽſis epiſc. 1052. 26
Euprepius Bizes epiſcop. 896. 45
Euprepium monaſterium 700. 50
Eupythius Stratonicæ epiſcopus 1040. 28
Eurici Veſtgottorum regis res geſtæ 1525. 15
Europæ eccleſiæ 12. 16 gentiliſmus 1501. 54
Europæ metropoles 750. 59 monaſteria 701. 54
Europæi doctores 1167. 50. monachi & eremitæ 1445. 51
Europæorũ & Orientaliũ ſchiſma 801. 30
Europes figura qualis apud gentiles 1508. 9
Euſebij Ancyrani epiſcopi uita 1064. 51
Euſebius Apollonienſis Cretæ epiſcopus 1166. 16
Euſebius Armeniæ epiſcopus Eutychianiſta 611. 6
Euſebius Aſponenſis Galatiæ epiſcopus 1066. 12
Euſebius Clazomenæ ciuitatis epiſcopus 1052. 16
Euſebius Cremonẽſis epiſc. 11. 40
Euſebij Cremonenſis mendici uita 1452. 58
Euſebius Doryleus epiſcopus 30. 7. 607. 43
Euſebij Dorylæi epiſtola ad Flauianum Conſtãtinopolitanũ 914. 36. uita, & acta contra Eutychetem 1054. 34. & inde
Euſebius Edeſſenus diaconus 1027. 55. item preſbyter 1027. 47
Euſebius Edeſſenus ſubdiaconus 1028. 1.
Euſebius Iabrudorũ epiſco. 1017. 22
Euſebius Heracleæ Honoriadis epiſcopus 1061. 55
Euſebius Macedoniæ epiſcopus 1170. 4
Euſebius Magneſiæ ad Sipulum epiſcopus 1052. 1
Euſebius Mediolanenſis 1752
Euſebij Mediolanenſi epiſcopi uita 1500. 20
Euſebius monachus 797. 54
Euſebij monachi uita 1434. 54
Euſebius Nicomedienſis 53. 58
Euſebij Peluſij epiſc. uita 1099. 2
Euſebius preſbyter & archimandrita S. Heliæ 1451. 24
Euſebius preſbyter et archimãdrita monaſterij S. Eulogij 1451. 27
Euſebius Topiris Macedoniæ epiſcopus 1170. 34
Euſebius Valẽtinopolitan' 819. 42
Euſtathianorum à Meletianis ſeparatio finita 808. 26
Euſtathius Berytanus Eutychianus 611 6
Euſtathij Berytani epiſcopi uita 976. 8
Euſtathius Docimei Phrygiæ epiſcopus 1059. 40
Euſtathius Ebagenorũ epiſcopus 1051. 42
Euſtathij reliquiarum translatio 698. 55
Euſtathius Macedoniæ epiſcopus 1170. 5
Euſtathij monachi uita 1452.
Euſtathij Pãphiliæ metropolitani cauſa 903. 47. uita 1055. 13
Euſtathius Saracenorum epiſcopus 1071. 10
Euſtathius Timbriæ epiſcopus 1047. 34
Euſtochius 833. 23
Euſtochij Turonenſis uita 1598. 20

Euſtorgius

Euſtorgius ſani Iouis epiſcopus 1047.42
Euſtorgius Sceptiæ epiſcopus 1059.14
Euſtratius Suffectanus epiſcopus, martyr 43.22
Euthalius Alexandrinus diaconus 1097.41
Eutherius Stratonicæ Lydiæ epiſcopus 1049.17
Euthymius monachus 700.41. 797.55. 1070.60
Euthymij monachi uita 1431.47
Euthymij monachi Longi uita 1434.54 (17
Eutropia Nicaſij ſoror martyr 52.
Eutropij Byzes & Arcadiopolis epiſcopi uita 1225.28
Eutropius lector 31.11
Eutropij lectoris martyris ſub Arcadio uita 1470.50
Eutropius Pergami epiſcopus 1047.31
Eutropius Pergamenſis Aſiæ epiſcopus 1052.45
Eutropij ad menſam ſacram fuga 646.36
Eutyches 1.51
Eutychetis hæreſis 153.41. 609.54. *hypotheſes* 610.6. *confutatæ* 611.50
Eutychetis de Christo doctrin. 1055.14. *ad ſynodum citatio* 766.46
Eutychetis heretici uita 1455.32
cõtra Eutychen quid actum in concilio Cõſtantinopolitano 914.8 *& inde.* 921.40
pro Eutychete quæ acta in ſynodo Epheſina 49.28
Eutychianus Barenſis epiſcopus 755.56. 1059.15
Eutychiani Epiphaniæ epiſcopi uita 1015.58
Eutychiani heretici conuerſi 25.35 (1226.26
Eutychius Adrianopolis epiſcopus
Eutychius martyr 46.16
exauditionis conſolatio 352.38
excommunicationis ritus in Rom. eccleſia 728.10
excommunicationis ritus 661.52.
circa Excõmunicati. caſus 666.46
de Excõmunicatione doctrina patrum 380.34. 382.12
excommunicati 752.53. 773.59
exemplaria canonum 768.51
exilium deſerti ſub Hunericho 63.28
in Exilio mortuis nõ licitum alios ſufficere epiſcopos 43.26
exorciſationis ritus 684.8
exorciſtæ 736.1
expoſitiones Scripturæ in publicis congreßibus exceptæ 649.1
Exuperantius 813.24
Exuperius Tholoſanus epiſcopus 15.58
αὐχμί 344.35
Ezechielis uiſiones 189.54. 241.20

F.

Fabius Palæſtinus 975.35
Falcidij cuiuſdam uita 1313.45.
fames 75.20. *alia ſub Hunericho* 80.56
famis tempora 756.5
Familiaris Palæſtinus 975.26
Fanium Norici 1320.14
fanum ad Mauritij orationẽ collapſum 1511.21
fana gentilium 1507.31
Faſtidij Londinenſis Britanniæ epiſcopi uita 1426.24
fatum refutatur 216.54
fati neceßitas refutata 1516.1
de Fato, Priſcillianiſtarum dogma 571.60
Faunorum libido 228.34
Fauſtinianus 822.32. 841.32
Fauſtinus 841.37
Fauſtini Galliarum epiſcopi uita 1415.40
Fauſtinus Potentinus 852.48
Fauſtini Potentinæ plebis epiſcopi uita 1295.60
Fauſtus 82.16
Fauſti templũ Carthagini 642.47
Fauſti Apolloniadæ epiſcopi uita 1062.14
Fauſtus de proprietatibus Dei 109.41
Fauſti locus 103.1
Fauſti de angelis opinio 497.49 *de libero arbitrio* 5034.12
Fauſtus Manichæus 538.26. 539.36
Fauſti Manichæi heretici uita 1456.50
Fauſtus Regienſis epiſcopus 15.60 *Pelagianus* 586.59
Fauſti Regiẽſis epiſcopi uita 1565.56. *ſcripta* 1566.14. *naui* 1367.51
Fecidas Edeſſenus diaconus 1027.57
Fecidas presbyter Edeſſenus 1027.46
Felicianus Arianus epiſcopus 552.52
Felicianus Bizantinus epiſcopus 1143.53
Felicianus Muſicanus 873.17
felicitatis ſumma in quo poſita 24.48
Felix 822.29. 841.36
Felicis Abbiritani epiſcopi paralytici exilium miſerabile 63.52 *uita* 1140.50
Felix Adrumetinus epiſcopus martyr 43.25
Felicis Adrumetini epiſcopi uita 1139.41
Felicis Bononiæ epiſcopi uita 1299.30
Felix Donatiſta 872.60
Felix legatus 906.26
Felix Manichæus 538.27. *conuerſus ſolus* 550.49
Felicis Manichæi uita 1457.18
Felicis Nuceriani epiſcopi uita 1296.22
Felix Palæſtinus 975.26
Felix præfectus 908.24
Felix Romanus epiſcopus 611.54
Felicis Romani ſchiſma 807.4
Felicis III. Rom. epiſcopi uita 1268.24. *ſcripta* 1269.9. *decreta ibidem* 20. *certamina* 1270.33
feſti dies eremitarum 716.18
feſta Romanæ eccleſiæ 731.1
feſta pro cõcione indicata 742.57
feſta gentilium 1508.58 *Iudæorum* 1498.50
Feſtorum ritus 689.57. *uſus* 694.20
Feſtus Palæſtinus 975.25
Feſulanus mons 76.33
in Feſulis quæ hiſtoria geſta cum Gotthis 1518.52
de Ficub. et eremitis mirũ 717.27
Fidentius 822.15
fides donum Dei 303.41
fides quid 324.3. *unde. ibid.* 53. *nõ parua res* 326.5. *firmamentum contra hoſtes* 329.43
fidei encomium 331.20
fundamentũ 329.19. *utilitas* 330.37. *lex* 290.33. *proprietates* 327.15. 329.10
fidei catholicæ regula 165.21
fidem in Chriſto fixam eſſe 328.26
firmam fiduciam. ibidem 48
fidem ante opera iuſtificare 321.55
fidem à ſpe diſcerni 332.49. *ab operibus* 332.7
fidem in pœnitentia requiri 556.33

per opera probari 329. 36
ad Fidem an Deus cogat 361. 39
ad Fidē quomodo ueniatur 909. 12
fide accipienda cœna Domini 395. 24
fide nos applicare ſalutem 310. 18
fide orandum 347. 55
fide opera non priora 340. 60
fide ſola nos iuſtificari quomodo intelligendum 312, 26
fide ſola percipi uerbum Dei 102. 31
fide tantum percipi proprietates Dei, non ratione 110. 38
de Fide patrum doctrina 323. 30 hypotheſes Donatiſtarum 628. 36 confutatæ 632. 22 Pelagianorum 383. 32 refutatæ 601. 29
fideles eccleſiæ 405. 52
fidelium reſurrectio 460. 52
Fidi Ioppenſis epiſcopi uita 973. 13
figuræ Scripturæ 95. 31
figurarum ueteris teſtamenti ſignificatio 87. 10
figuratæ locutiones 100. 39
Filitheus Rugiorum rex 1319. 23
Filius charitas 194. 2
filius ὁμοούσιος patri 134. 20
filius Deo non inæqualis, contra Arianos 559. 22
filius patri coæternus 136. 17 coomnipotens 137. 43 quomodo minor patre 182. 11 diſtincta perſona à patre 138. 30 quomodo miſſus 223. 33
filius hominis quomodo Chriſtus 129. 7
filij generatio diuina 140. 7 incarnatio, cuius rei teſtimonium 197. 18 miſsio qualis 560. 8
filij nomen propriè Chriſto dari 129. 2
filij perſona quot modis ſignificetur 130. 32 propriū 122. 27. 126. 15. & inde
filij Dei ſubſtantia diuina ante incarnationem 130. 56
Filio & patri quædam communia 127. 11
filio quomodo uita data 339. 58
filium eſſe cur credamus 84. 33
de Filio Dei gentilium hypotheſis 1504. 17 Iudæorum 1497. 39
de Filio quot modis prædicet ſcriptura 130. 12
filij quomodo ſimus 129. 14
filij Dei, angeli Dei dicti 229. 22
finis hominis 252. 24
Firmi Cæſareæ Cappadocum epiſcopi uita 1066. 47
Flacianus Africanus epiſcopus 1154. 55
Flamines gentilium 1506. 55
Flauianus Adriaceorum epiſcopus 1047. 31
Flauiani Adrumetini epiſcopi uita 1139. 27
Flauiani Antiocheni epiſcopi amicitia cum Chryſoſtomo 33. 53
Flauianus archimandrita S. Hermilij 1451. 23
Flauiani Conſtātinopolitani epiſcopi acta in ſynodo ibid. 914. 28 literæ ad Leonē 919. 48 uita 1199. 20 doctrina. ibidē 51 certamina. ibidem 56. obitus. 49. 60
Flauiani reliquiarum translatio 698. 30
Flauiano infenſus Chryſaphius eunuchus 49. 24
Flauianus Macedoniæ epiſcopus 1169. 57
Flauitæ Conſtantinopolitani epiſcopi uita 1212. 53
Floræ deæ ludi 1309. 16
Florentiniani epiſcopi libertas 68. 53
Florentius Donatiſta 873. 1
Florentij martyris ſub Arcadio uita 1471. 50
Florētij Sardeorum Lydiæ epiſcopi uita 1048. 45
Florentinus Sedunenſis epiſcopus martyr 37. 9
Florētius Tenedi epiſcop. 1165. 54
Florentij Tiburtini uita 1285. 19
Florus 833. 22
Florus dux 805. 46
Fœdus 85. 51
fœmina inſolitæ ſtaturæ 229. 14
fœminarum collegia qualiter inſtituta 713. 33
Fortelli Vaſionenſis epiſcopi uita 1372. 31
formæ duplicis in Chriſto una perſona 157. 4
formidinis expulſio opus ſpiritus ſancti 189. 58
Foroiulienſis epiſcopus 13. 18
fortitudo Chriſtiana 911. 8
Fortuna dea 1563. 58
Fortunalis Hibernicarum regionum decus 18. 29
Fortunatianus 822. 28
Fortunatiani Neapolitani epiſcopi uita 1138. 58
Fortunatianus Siccæ epiſcop. 8. 45
Fortunatus 841. 13
Fortunius Donatiſta 873. 1
Fortunatus Manichæus 513. 27
Fortunati Manichæi uita 1457. 5
Fortunatus Paleſtinus 973 34
Prancion Philippopolis Thraciæ epiſcopus 1226. 7
Franci Galliam uaſtant 37. 14
Franci quomodo ad fidem cōuerſi 19. 48
Francorum primus rex 1521. 27
fratres 758. 58
fratres Chriſti quomodo ſimus 192. 9
fratrum duorum in martyrio conſtantia 70. 28
Fratrū Longorum uita 1434. 50 doctrina 1435. 50
fratrum ſeptē monachorum martyrum uitæ 1474. 23
Fridolinus Argentinæ epiſcopus 17. 49
Fridolini Viatoris pietas & uita 1314. 5
Fronto preſbyter Parenſis 1000. 1
Frōto Phaſelidis epiſcop. 1039. 41
Fructuoſus 822. 32
Frumentij martyres 71. 34
Fugalia gentilium feſta 1508. 47
Fulgentius 587. 45
Fulgentius Donatiſta 631. 33
Fuſcalenſe territorium 684. 50
Fuſcalenſis eccleſia 10. 18
Fuſculus epiſcopus fuſtibus cæſus 65. 51 (203. 50
futura quomodo prædicat Deus
futura prædicere, opus ſpiritus ſancti 190. 5
Gabalæ eccleſia 4. 29
Gabalanorum epiſcopi 996. 12
Gabalitanus epiſcopus 15. 42
Gabriel angelus 150. 48
Gadaræ eccleſia 5. 38
Gainæ perfidia & ſeditio 1478. 23 factio Conſtātinopoli 552. 60
Gainæ Scythæ Ariani machinationes aduerſ. eccleſiā 26. 10 & inde
Gaius Egarorum epiſcopus 1054. 1
Galatiæ eccleſiæ 6. 50 epiſcopi 1064. 8
ad Galatas quomodo Paulus ſcripſerit 526. 42
Galliæ calamitates 1519. 15
Gallileæ eccleſiæ 17. 26
Galliæ luctuoſus ſtatus 1378. 12
Gallicarum eccleſiarum perſecutiones 37. 8
Gallicanus epiſcopus Burgundiorum 19. 24

Gallicani

Gallicani doctores 1322.58 1412.16
Gallicanæ eccleſiæ 14.25
Gamalius Donatiſta 872.39
Gangrena urbs 730.13
Gantõ Elanorũ epiſcop. 979.43
Gargonus mons 697.36
Gaudẽtij Beneuẽti preſbyteri uita 1292.26
Gaudentij Comitis factum 22.22
Gaudentius Donatiſta 631.32
Gaudentij hæretici uita 1435.55
Gaudentius legatus 34.32
Gaudentij Rom. legati uiſio 1481.60
gaudium opus ſpiritus ſancti 189.36
Gelaſius Cæſariẽſis epiſcopus 3.15
Gelaſius 82.16
Gelaſij I. Rom. epiſcopi uita 1271.15. ſcripta ibid. doctrina. 1272.33. næui 1274. 25. decreta 1275. 3 certamina. 1277. 42. libri aduerſus Eutychen 611.36
Gelaſij pontificis temeritas in excommunicando 728.23
Gemellus epiſcopus 735.53
Gemellus Melitopolis epiſc. 1039.14
Geminus Palæſtinus 973.33
gemmarum miraculum 1489.41
Genebaudi Laudunenſis epiſcopi uita 140.22
generatio diuina filij 140.7
ſub Generibus ſpecies comprehendi in Scriptura 99.6
geneſes à patrib. reprehenſæ 488.42
geneſes reprehenſæ 720.48
Geniſtus 433.48
Gennadius Acmaniorũ Phrygiæ epiſcopus 1054.6
Gennadij Conſtantinopolitani epiſcopi uita 1204.38 ſcripta ibidem 30
Gennadius Gnoſi epiſc. 1266.17
Gennadij Hermopolis in Aegypto epiſcopi uita 1099.30
Gennadij Maßilienſis preſbyteri uita 1323.46. libri. ibidem
Gennadius Therorum epiſcopus 1047.35
genti unicuiq; proprium angelum præeſſe 227.15
gentium uocatio 414.1
de gentibus Iudæorum hypotheſis 1498.21
Genſerichus Vandalus 1522.14
Arianus 552.46
Genſerici immanitas 58.60 et inde. interitus. 77.16 perſecutio 41.31. uictoriæ & religio 80.22
Genſerici Vandali expeditio in Italiam 1524.33
gentiliſmus Aſiæ 1501.10 Africæ. ibidẽ 42. Europæ. ibidem 34. à quibus promulgatus 1509.54
gentiũ argumenta pro ſua religione 1510.24. refutata 1512.14 criminationes à Chriſtianis refutatæ 1512.58 mores 1509.41 opiniones refutatæ 1514.3
gentilium opinionum capita 1502.28 religio 1501.1 ritus & regimẽ ſacrum 1506.43
gentiliũ ſapientia qualis 487.49 ſuperſtitio à quibus refutata & abolita 1511.3
Genuenſis epiſcopus 13.49
Georgius Arianus epiſc. 552.59. conuerſus 23.24
Geras Aegypti urbs 642.50
in Geris eccleſia 8.2
Gerniæ Macedoniani 366.7
Germaniæ eccleſiæ 17.33
Germani doctores 1313.53
Germanianus 822.39
Germani Conſtantinopolitani diaconi uita 1222.22
Germanus 822.39
Germanus epiſcopus fuſtibus cæſus 63.31
Germanus preſbyter 812.28
Germanus preſbyter et archimandrita 1451.46
Germani Antiſiodorenſis epiſcopi uita 1407.15
Gerõtius Arcadiapolis epiſcopus 1047.43
Gerontius Edeſſenus diaconus 1027.37
Gerontius Macedoniæ epiſcopus 1169.57
Gerõtij Seleuciæ epiſc. uita 996.1
Gerundenſis epiſcopus 17.16
Geſnerus 1018.13 1124.36
Geuinianus Parenſis 926.21
Gigantum ortus 229.8
Gigitanus epiſcopus 8.58
Gignantius 841.40
Gildon Africæ præfectus 75.36
Gildonis comitis in Africa motus 1517.43 hiſtoria 1481.4
Giſæ Rugorum reginæ tyrannis 1319.23
Glaris Heluetiorum 1314.57
glorioſiores alijs alij futuri in uita æterna 479.15
Glycerius epiſcopus Saloninus in Dalmatia 22.36
Glycerij Salonæ in Dalmatia epiſcopi uita 1322.37
Glyconij Cæſareæ Paleſtinæ epiſcopi uita 974.36
Gnomanus Antiſiodornenſis epiſcopus 387.40
Godalberti preſbyteri Angli uita 1431.14
Gorgonius Palæſtinus 973.14
Gororanes dux 1069.25
Gortynenſis eccleſia 10.44
Gortyna 750.28
Gothi Ariani ex Aquitania pulſi 24.2
Gotti Galliam uaſtant 37.14
Gothorum captiuorũ uilitas 76.42
Gottorum crudelitas in Chriſtianos 36.4 epiſc. 18.9 motus in Gallijs 1522.16 pœna 36.57
Gottlandiæ ſubiectio 1515.20
Gradualia 729.28
Græciæ gentiliſmus 1501.31
Græcorum dij 1503.16
Græcos à barbaris accipere ſuperſtitiones 1512.16
Græci Maßilienſis epiſcopi uita 1312.39
grammatici defenſores gentiliſmi 1520.2
grando maxima Conſtantinopoli 73.2 ſub Arcadio 1480.35
Gratia quid 303.60
gratia & natura 911.31
gratia & liberum arbitrium 908.31.54. inde
gratiæ & prædeſtinationis differentia 204.8
gratiã non præcedere Opera 318.13
gratia quando indigeamus 168.5
gratia nos ſaluari 319.39
de Gratia hypotheſes Pelagianorum 379.40 refutatæ 391.53
de Gratiarum actione Chryſoſtomi locus 352.41
Gratiani cuiuſdam ſeditio in Brittannia 1520.30
Gratidianus Ceraſuntis epiſcopus 1068.48
gratis nos iuſtificari 315.22
Gratißimi monachi uita 1448.19
Gregorius Ponti Polemoniaci epiſcopus 1068.45
Gregorij Mutinenſis epiſcopi uita 1297.41

Grunnicenſes patres 16.5
Groſius Vandalorum dux 37.5
gubernatio mundi duplex 213.13
gubernatiõis eccleſiæ ratio 738.29
Gundamundi erga religionem ſtu/dium 23.40
Gundobaudus Galliæ rex 1344.21
Gundaricus uiolenter inuadit eccleſias 37.40
Gunderici Vandalorum regis interitus 77.7.1485.30. guttarum trium miraculum 1489.37

H

Habenſæ ciuitatis epiſcopus 44.3
Habetdei cuiuſdam mirabilis cõſtantia 72.8
Habetdeus Paleſtinæ epiſcopus 915.31
Habetdei Tamallunenſis epiſco/pi uita 114.11
Habetdeus Tendelenſis epiſcopus martyr 43.22
habitationes poſt hanc uitam quot 476.9
hæreſes nouæ 1.43
hæreſes refutatæ publicè 739.38
hæreſes quomodo ex eccleſia oriantur 415.42
hæreſcon origo 82.42
de Hæreſibus 529.48
hæretici non rebaptiſati 658.52. quatenus ad communionem admiſſi 670.56
hæreticorum appellatio ad ſedem Romanam 780.27
hæreticorum à Chriſto nato nomina 1303.27. & 1304.46
hæreticorum uitæ 1453.11
in Hæreticos animaduerſum ab Imperatoribus 770.24
cum Hæreticis geſta, populo propoſita 742.47
hagij cur dicti angeli 220.16
Harpocratiõ Dioſcori aſſecla 51.18
hebdomadæ magnæ feſtum 691.12
hebdomadarum autor 717.31
hebdomadarij monachorum miniſtri 705.15
ad Hebræos quomodo ſcripſerit Paulus 527.12.43
Hegemonius Gadarenorum epiſcopus 1051.43
Helias Adrianopolitanus epiſcopus rudis 734.3
Helias Bleandri Phrygiæ epiſcopus 1057.45
Helias eremita 716.11 (60
Heli et Heloi appellatiões Dei 104.
Heliſei reliquiarum trãslatio 698.20
Helladis epiſcopi 11.23. 1167.53
Helladij Adrumetini epiſcopi uita 1139.36
Helladius Tarſenſis 893.15
Helladius Thyatyræ epiſcopus 1053.40
Hellanicus Rhodi epiſcopus 1165.30
Helleſponti Eccleſia 6.38. epiſcopi 1062.56
Helleſpõti Macedoniani 566.6
Hellſponti terræmotus 1491.57
Heluſanus epiſcopus 15.42
Hengeſtus Angloſaxonum dux 1522.41
ἑνωτικὸν Zenonis ſcriptum 60.60
Henrici Glareani uerſus 1315.27
Heraclea 750.46
Heraclea Herculis feſta 1508.45
Heracleæ Macedoniæ eccleſia 11.59
Heraelcæ Thraciæ eccleſia 12.11
Heracleon Trallẽſis epiſc. 1041.10
Herachiani Africæ comitis ambitio & fraudes 1520.47
Heraclides Cyprius 795.10
Heraclidis Epheſini epiſcopi uita 1041.18. ordinatio. ibid. 30
Heraclides Heracleæ Aegypti epiſcopus 1106.56
Heraclius Azoti epiſcopus 973.27
Heraclius Cydiſſorum epiſcopus 1053.60
Heræa Iunonis feſta 1508.39
ob Herbarum radiculas cum beſtijs certatum 80.59
Hercules 433.47. 1503.30. 1504.1
Hercules Spartæ cultus 1301.33. etiam Hercules à Tyrijs cultus 1501.20
Herculis feſta 1508.43: ſacra 1507.59
Hermæa Mercurij feſta 1508.42
Hermias Abydi epiſcopus 1064.1
Hermogenes Caſſandriæ epiſcopus 1170.37
Hermogenes Macedoniæ epiſcopus 2170.8
Hermopolis Eccleſia 8.27
Herodianus Macedoniæ epiſcopus 1170.9
Herodias 241.4
Herois Arelatenſis epiſcopi uita 1352.28
heroes ſemidei ſecundum gentiles 1504.30
Heron eremita 716.33
Heruli 1523.30
Heſperius Pitanæ ciuitatis epiſcopus 7047.49
Heſperij hiſtoria 684.50
Heſychij Hieroſolymitani preſbyteri uita 963.24. eius doctrina 964.4. næui 969.15. certamina contra hæreſes 970.51. familiares 971
Heſychius Parij epiſcopus 1165.33
Heſychij Salonitani epiſcopi uita 1292.56
Hibernia tota quando ad fidem Chriſti conuerſa 19.2
Hibernenſis epiſcopus 18.26
Hibuldus Alemannorum rex 1318.60
Hieracitarum hæreſis 551.58
Hieracus Aſintorũ epiſcopus 1105.42
Hierapoiis 749.48
Hierapolis Eccleſia 4.42
Hierapolitani epiſcopi 992.14
Hierax ludimagiſter Alexãdrinus 7.46. 748.37. qualiter à Iudæis Alexandriæ tractatus 47.3
Hieronymus 3.22. 587.22
Hieronymi querela de Galliæ clade 37.20. & 35.52
Hieronymi & Auguſtini ſchiſma 789.3
ex Hieronymi interpretatione motus ortus 793.14
Hieroſolyma 749.45
Hieroſolymæ Eccleſia 3.9
Hieroſolymorum monaſteria 709.28
Hieroſolymitani doctores 958.6
Hieroſolymitanæ Eccleſiæ motus ob ſynodum Chalcedonenſem 54.11
Hieroſolymitana ſynodus 906.32
Hilarinus Otreocelenſis epiſcopus 1143.49
hilaritas opus ſpiritus ſancti 189.36
Hilarius 833.22
Hilarij Arelatenſis epiſcopi uita 1352.48
Hilarius Macedoniæ epiſcopus 1170.6
Hilarij martyris ſub Arcadio uita 1471.50
Hilarij I. Romani epiſcopi uita 1264.15 decreta 1265.26. certamina. ibidem 55

Hilarius Sedunenſis epiſcopus
martyr 37.9
Hilarij Syracuſani epiſcopi uita
1166.34 (33
Hilderici in Gallijs potentia 1526.
Himerius Nicomedienſis 893.15
Himerij Nicomediēſis epiſcopi uita
1060.49
Hincmarus 20.20
Hippolytus Paleſtinus 975.26
Hipponenſis bibilotheca 743.17
Hipponis eccleſia 8.30
Hipponæ eccleſia 9.31
Hipponenſis ciuitas 750.34
ſynodus 879.45
Hircaniæ epiſcopi 1071.18
Hiſpalis capta 87.40.
à Vandalis occupata 77.9
Hiſpaniæ deuaſtationes. 1519.15
Eccleſiæ 16.56. epiſcopi
1421.10
Hiſpanicarum Eccleſiarum calami
tates 37.35
hiſtoricus Scripturæ ſenſus 95.51
Holocauſtus Paleſtinus 975.37
Holoſernus mentio in concionib.
43.15 (pta 1493.52
Homeri poemata aureis literis ſcri
homo animal precioſum 171.29
cur conditus 215.57 unde con-
ſtet 248.47
homo nouus quis 252.49 uetus
quis. ibid. 56
homo Deus factus 351.16
homo duplex ſecundum Manichæ-
os 536.28
homo præſtantior angelis 247.17
quomodo imago Dei. ibid. 47
quatenus opus Dei, & quatenus
ſub diabolo 270.54
homo quomodo operetur aut coo-
peretur 267.54
hominis à peccato diſcretio 24.52
definitio 2743.8. dignitas 246.
34247.10. lapſus 252.9. finis 252.
34. natura quomodo ultima facta
195.31 ſubſtantiæ 244.33
materialis cauſa 246.22
hominis ueteris et noui finis 253.52
hominis et Dei uoluntas 911.49
de Hominis cōditione, Paterniano
rum hypotheſis 627.52. refutata
628.3. Pelagianorum hypotheſis
577.9 refutata 538.35
de Hominis cōuerſione Pelagiano
rū hypotheſis 581.20. 596.8
hominem fuiſſe naturæ mutabilis
250.41 (26
hominem ſine Deo nihil poſſe 911.
ob Hominē omnia creata 214.53
de Homine opiniones doctorum
499.16 gentilium hypotheſes
504.55. Manichæorum 536.11.
confutatæ 549.24 Priſcillia-
niſtarum hypotheſis 571.2
confutata 573.8
ex Homine, nō per hominem natus
Chriſtus 153.37
homines angeli dicti 228.58
peccatorum autores 275.5
homines quomodo ab initio condi-
ti ſint 250.50
hominum corda Deo nota 110.28
propria 911. 43
hominum quatuor gradus 254.18
ſtatura in reſurrectione 469.6
de Hominum ſcriptis quid ſentien-
dum 429.45
hominibus quomodo angeli appa-
reant 223.20
quomodo loquatur Deus 112. 14
homines à Deo eſſe 244.3
homines omnes ſaluari quomodo
intelligendum 268.14
homines quantopere inuadat dia-
bolus 235.44 obſideat 237.25
in Hominibus quomodo et quid o-
peretur Deus 111.14
homophagijs uſi monachi 705.30
Homouſiani cum Arianis congreſ-
ſi 65.28
Homouſianorum & Arianorum
ſynodus Carthagine 953.35
ὁμοούσιος patri filius 134.20 (58
honorem Dei à diabolis rapi 239.
Honorati Maſſiliēſis epiſcopi
uita 1323.12
Honorati Mauritaniæ Sitiſenſis e-
piſcopi uita 1164.1
Honoratus Nouarienſis epiſcopus
13.41 645.9
Honoratus Paleſtinus 975.36
(14.2
Honoratus Vercellenſis ſacerdos
Honorichus Vandalus Arianus
552.46 (38
Honorichus Vandalorum rex 953.
Honorij Africani epiſcopi uita
1154.39
Honorius 2.12. 842.35
Honorij imperatoris edicta aduer
ſus paganiſmum 1511.43
epiſtola ad Aurelium Carthagi-
nenſem 846.1
Honorij imperatoris regnum &
laudes 25.8 zelus in promo-
uenda religione 22.12 (14
ſub Honorio quæ miracula 1478.
uiſiones 1482.43 mutationes po
litiæ 1517.10 ſchiſmata 802.
54. ſynodi 852.14
Horæ monachorum 706.32
hordeo paſti Chriſtiani 65.22
Hormiſdæ Perſæ martyris laus
48.13
Hormiſda Philippopolis Arabiæ
metropolitanus 979.56
Hortulani cuiuſdam epiſcopi li-
bertas 68.58
hoſtiarij mariti 734.56
humanæ & diuinæ naturæ in Chri
ſto unio 151.10
humanitas Chriſti aſſerta 192.48
humilitate Chriſtū uiciſſe 166.6
Hunerichus Nundrius perſequitur
Eccleſiam grauiſſimè 61.30
Hunerichi regis Vandalorum lex
in Homouſianos 66.18
Hunerichus ſacrilegus 45.31
Hunerici interitus 77.22
80.48
Hunerici Vandalorum regis ty-
rannis 1474.24
Hunimundus Alemanorum rex
5318.11
Huni Galliam uaſtant 37.14
item Thraciam 1518.12
Hunorum extinctio 76.48. turbæ
1522.1. turbæ in Eccleſijs 52.13
Hyacinthi feſta 1508.45
Hyberniæ occupatio 1525 19
Hylæ paganorum 1502.46
Hymerij Trecaſſini epiſcopi uita
1371.7
hymni in ſepulturis cantati 695.27
Hypoepus qualis cantus 1507.57
Hypatius Edeſſenus diaconus
1027.54
hypoſtaſis quid 110.56
hypotheſes Apollinariſtarum 566.
56. Arianorum 553.3. 554.14. con
futatæ 558.10 Manichæorum
532.24. confutatæ 540.10
Priſcillianiſtarum 569.22
Hircanorum Eccleſia 7.35

I

Iacob Anemurij Iſauriæ epiſcopus
1037.46
Iacobus diaconus et archimādrita
1451.31
Iacobus Edeſſenus diaconus 1027.
51
Iacobi natiuitas qualis 491.34
Iacobus Neſtorianus 607.43
Iacobus Palæſtinus 975.24
Iacobus Perſa martyr 48.14
Iacobi Perſæ martyris uita 1472.8

Iacobi

Iacob Primeſſæ inſulæ epiſcopus 1053.43
Iamniæ eccleſia 3.33
Ianuarius 812.36
Ianuarij Africani epiſcopi uita 1154.47
Ianuarij Aquileienſis epiſcopi uita 1308.37
Ianuarius Leonton epiſ. 1205.46
Ianuarij Zatterenſis epiſcopi uita 1156.50
Ibas Edeſſenus 926.13. 927.28
Ibæ Edeſſeni epiſcopi cauſa 945.48. epiſtola 51.56
Ibæ Edeſſeni epiſcopi uita 1020.15. ſcripta ibid. 43. certamina 1021.46 afflictiones 1024.27
Ibeclæ martyris templum Seleuciæ 643.31
Iconium Lycaoniæ 749.58
Iconij Cortynæ Cretæ epiſcopi uita 1166.10
idola quid uocentur 100.53
idola à magiſtratu tollenda 449.45. non colenda 145.4
idolorum templa deſtructa 1511.24
Idololatræ qui 195.54
idololatriæ ab imperatoribus abrogatæ 770.5
ieiunandi ritus Priſcillianiſtarum refutati 574.50 575.53
ieiunium Armeniorum hæreticorũ 620.32
ieiunij ritus in eccleſia Romana 730.54
de ieiunio opiniones 513.47
ieiunia eremitarum 716.50 monachorum 705.43
ieiuniorum finis 689.11 inſtitutio 655.15. ritus 684.
Ieſus Chriſtus carnis proprium nomen 128.15
Ieſus Deus 129.60
Ieſu Chriſti appellationes 127.28
de Ieſu Chriſto gentilium hypotheſis 1504.20 Iudæorum 1497.53. refutata 1500.33
Ignatij feſtum 694.10
Ignatij reliqarũ tranſlatio 699.13
ignis inferni 477.42
in Ignem non mutatus Spiritus ſanctus 188.14
igne Spiritus ſancti gratia appellata 182.48 (78.21
de Igne, Perſarum numine hiſtoria
Illyriæ Eccleſia 12.30
Illyricam Huni uaſtant 1523.1
Illyriani epiſcopi, Eutychiani 611.19
imago Dei in homine 247.47
imaginis Dei in homine recuperatio 252.38
imagines quorundam deorum gentilium 1508.3
imaginum uſus in Romana eccleſia 725.8
Immanuel Chriſti appellatio 129.46
immenſum eſſe propriũ Dei 110.3
Immortales Perſarum cæſi 49.6. 79.15
immortalitas Dei proprium 106.58 107.9
Imperator Auitus epiſcopus Placentinus 24.8
Imperatores quinti ſeculi 1.12
Imperatores pro dijs habiti 1503.32
Imperatores ethniciſmi confirmatores 1510.22. ſua poteſtate abuſi in eccleſiaſticos 773.32
Imperatorũ curæ pro Eccleſiaſtica gubernatione 769.35. edicta aduerſus Iudæos 1500.50 aduerſus Paganiſmum 1511.42
Imperatorũ inauguratio. 769.11
Imperatricis obitus 75.4
impij an corpus & ſanguinem Domini accipiant 394.1
de Impiorũ pœnis Priſcillianiſtarũ hypotheſis 571.33
impœnitentes 773.59
imputari remiſsionem peccatorum 321.35 (49.
incantatores non conſulendi 432
incendium Conſtantinopoli ortũ 31.30. poſt exilium Chryſoſtomi 74.41. incendium ædis Conſtantinopolitanæ ſub Arcadio 1480.4. ſub Leone 1491.40. ſub Zenone 1493.43
incorporeus probatur Deus 106.44
incorruptibilitas Dei 106.19
increatum eſſe propriũ Dei 107.5
Indiæ eccleſiæ 7.23
Indi monachi 700.45
Indinus Trinopolis Ciliciæ epiſcopus 1035.1
indurare quid dicatur Deus 269.21
infantes baptizandi 375.6
infantum baptiſmus 654.1. 655.60. 658.10 reſurrectio 468.52
de Infantum baptiſmo Auguſtini opinio 516.43
de Infantibus ante baptiſmum morientibus hypotheſis Pelagianorum 582.40
de Infantibus quorum baptiſmus incertus, caſus 660.7
inferi quomodo in Scriptura accipiantur 475.50
inferorum potẽtia fracta 176.49
de Inferis Priſcillianiſtarum hypotheſis 571.12
infernus quid 475.56
inferni pœnæ 476.15 ignis 477.42
in Infernum cur deſcenderit Chriſtus 180.42
de Inferno patrum doctrina 475.2 gentilium doctrina 1506.30
in Inferno non ſperanda relaxatio 478.3
infinitum eſſe proprium Dei 107.3
infirmis datum Chriſti corpus 729.3
Ingenui Ebredunenſis epiſopi uita 1312.36
iniquitatis myſterij inſignia in Romana eccleſia 788.30
initiationes gentilium 1508.24
Inmeſtar locus quo Iudæorum facinore notatus 1495.60
Innocentiæ Carthaginenſis matronæ hiſtoria 66.4
Innocentius 841.42 (1155.2
Innocentius Africanus presbyteer
Innocentius presbyter 861.36
Innocentius Romanus 587.33
Innocentij epiſtola ad Carthaginenſem ſynodum 825.30
Innocentij Rom. pontificis literæ ad Mileuitanum concilium 843.22. ad Numidiæ epiſcopos 9.16 ad Theophilum Alexandrinum 814.40. pugna cum Nouatianis 530.50
Innocentij Romani epiſcopi uita 1228.18. doctrina. ibid. 36. næui 1229.20. certamina 1233.39 amici 1235.8
Innocentij Romani ſeueritas in Arcadium Imperatorem 662.52 ſtudium pro Chryſoſtomo reſtituendo 34.42
in quo & per quem, phraſes quomodo exponantur 99.50
Inſomnium monachorum monaſterium 702.15
die Inſtadt Bauariæ oppidum 1316.33
inſtituta monachorum 708.27
inſularum metropoles 250.22

Inſulares Eccleſiæ 10.30
inſulares in mari mediterraneo epiſcopi 1165.6. monachi 1452.8
intercesſiones 768.6
introitus 727.27
Inuentius 822.40
inundationes 75.22
inuocandus quis ſit 545.37
Iohānis abbatis obediētia 906.42
Iohannis Alexandrini & Acacij ſchiſma 806.49
Iohannes Aliudenæ Caſiæ epiſcopus 1040.27
Ioānis amanuenſiū imperialiū ſub Honorio præfecti ambitio 1484.32. 152. 10
Iohannes Amazonis epiſc 1040 18
Ioan. Antiochen. epiſc. 607.25. acta in ſynodo Epheſina 893.10. ſchiſma cum Cyrillo 803.6. 1084.30. teſtimonium à ſynodo Chalcedonenſi approbatum 938 37
Ioannis Antiochiæ epiſcopi uita et res geſtæ 981 48
Ioannes Arcæ epiſcopus 1016.32
Ioannes Baptiſta monachorum princeps 712.37. angelus dictus 228.60
Ioannis baptiſtæ reliquiæ translatæ 699.48
de Ioannis baptiſmo Auguſtini opinio 526.30
Ioannis natiuitatis feſtum 694 9
Ioannis baptiſtæ templum Alexandriæ 643.42
Ioannem Baptiſtam non ſolum uidiſſe Spiritum ſanctum 189. 45
de Ioāne Baptiſta, aduerſarij hypotheſis refutata 627.1. Donatiſtarum 616.14
Ioannes Bargaſorum Varectorum epiſcopus 1047.46
Ioannes Brentius 1074 8
Ioānes Carthēſis epiſcop. 1029.10
Ioānes Caſſianus Pelagianus 587.1
Ioānis Caſſiani uita 1327 54 ſcripta 1329.35. eorundem autoritas. ibid. doctrina 1332.20. neui 1332.30. certamina 1333 25
Ioannis Caſſiani de angelis opinio 497.58. de lege 503.57. de libero arbitrio 503.19. de pœnitētia 504 54
Ioannes Cnidi epiſcopus 1040.30
Ioannes comes Sexenſis 1042.34
Iohannes Chryſopolis Arabiæ metropolitanus 979.57
Ioannes Chryſoſtomus 82.9
Ioannis Chryſoſtomi corpus translatum 803.13
Ioannis Chryſoſtomi Conſtantinopolitani cum Clero ſuo diſſenſio 794. 10. cum Seueriano 795 16. pugna cum Nouatianis 530.42
Ioannis Chryſoſtomi uita 1170.48 dona 1172.1. ſcripta 1171 32.1 74. 13. doctrina. ibidem 10. neui 1177. 43. pericula 1178.54. certamina contra hæreticos 1182.45. uitæ ſanctimonia 1183.27
contra Ioannem Chryſoſt quæ ſynodi coactæ 809.54. 810. 40. & inde
inter Ioannem Conſtantinopo' & Thephilū ſchiſma 799.10. etiā inter Epiphaniū ibi. 54. inter Eudoxiā Auguſtā 800.58. uide Chryſoſtomus ſuprà
Ioannes Damaſci epiſcopus 898. 13
Ioannis Damaſci epiſcopi uita 1017.1
Ioannes Edeſſenus 1016. 44
Ioannes Edeſſenus diaconus 1017. 57
Ioannes Epheſiæ Aegypti epiſcopus 1106.56
Ioannes eremita 715 32
Ioannis Euāgeliſtæ templum Epheſi 643.36. uiſiones 241. 20
Ioannes Flauiadis epiſcopus 1035.6
Ioannis Gadaræ epiſcopi uita 973. 58
Ioannis Germaniciæ epiſcopi uita 1016.8
Ioannis hæretici uita 1469 52
Ioannis Hieropolitani epiſcopi uita 992.50
Ioannis Hircanorum epiſcopi uita 1071.'9
Ioannes Leſbi inſulæ epiſcopus 1165.50
Ioannes Lonicerus Marpurgenſis profeſſor 1018.8
Ioānes Macedoniæ epiſcop. 1170.6
Ioannes Magileos epiſcop. 1101.25
Ioannes Maxentius 1030.32
Ioannes Meſſenæ epiſcopus 1168.23
Ioannes monachus 1434.41
Ioannis Nepotis Hieroſolymitani epiſcopi uita 958.12
Ioannes Nicopolis Armeniæ epiſcopus 1070.22
Ioannes Paleſtinus 975.22
Ioannes Palmiræ epiſcopus 1017. 23
Ioānes ſubdiacōus Pārēſis 999.
Ioannes Parthenopolis Cariæ epiſcopus 1040.18
Iohannes Parthenopolis Macedoniæ epiſcopus 1170.16
Ioannes Polemonij epiſ. 1068.47
Ioannes Pſelthis epiſcopus 1105.48
Ioannis Rauennæ epiſcopi uita 1299.46. certamina. ibidem.53
Ioannes Rhodi inſulæ epiſcopi uita 1265 24.
Ioannes Saracenorum epiſcopus 1071. 16
Ioannes Sebaſtæ Armeniæ epiſcopus 1070.16
Ioannis Tabenneſiotæ Alexādrinē epiſcopi uita 1042.32. doctrina 1093.33
Ioannis Theodoſiopolitani Armeniæ epiſcopi uita 1068. 55
Ioannes Tyberiadis epiſc. 974.29
Ioannitæ qui dicti 33.2
Ioannitarum ſeceſſio 801.16
Ioannitarum ſchiſma compoſitum 803.38
Iob preſbyter & archimandrita 1451.11
Iocundus 833.15
Iocundus preſbyter Arianus 45.2
Iocundus Suſetulenſis epiſcopus 1141.26
Ionæ figura 141 8
Ioniæ epiſcopi 1040.18
Ioniæ terræmotus 1491.57
Ioppe Eccleſia 3. 25
Iordanus Abilæ epiſcopus 1015.1
Ioſephi Anachoretæ uita 1445.19
Ioſeph Heliopolis epiſcopus 928. 11
Ioſeph monachus 715.23
Iouij Comitis factum 22.22
Iouianus Donatiſta 872.60
Iouinus Deueltēſis epiſcop. 1226. 28
Iporienſis epiſcopus 13.40
Irenæi Barchinonenſium epiſcopi uita 1422. 24.
Irenæus Naupacti epiſcopus 1167. 57
Irenæus Tyri epiſcopus 4.44. 926.19
Irenæi Tyri epiſcopi uita 978. 52
Irenopoleos epiſcopus 5.16
Iron Teniſſæ epiſcopus 1105. 52
Iſaac Elearchiēſis epiſcop. 1106.57
Iſaac monachus 715.10
Iſaaci monachi Scythæ uita 1450. 53
Iſaac preſbyter 612.3

Iſaac Taneorum epiſc. 1105.49
Iſaacis Antiocheni preſbyteri uita 991.57
Iſaacius primicerius lector Parēſis eccleſiæ 999.56
Iſauri à Chryſoſtomo conuerſi 21.5
Iſauriæ epiſcopi 1036.32
Iſauriæ latronum ſeuitia 1518.13
Iſchyrionis Alexandrini diaconi uita 1097.54
Iſchyrion diaconus Alexandrinus 50.41
Iſdigerdes Perſarum rex 48.2
Iſdigerdes Perſa 78.10. tutor Theodoſij iunioris 22.54
Iſidoſij Alexandrini preſbyteri uita 1094.36. pericula. ibidem
Iſidorus diaconus Dioſcori aſſecla 51.18
Iſidori hæretici uita 1462.19
Iſidorus monachus 701.22
Iſidori Peluſiotæ monachi uita 1438.45. epiſtolæ 1439.15
Iſydori preſbyteri ſchiſma cum Theophilo Alexandrino 796.58
Iſidorus Prienæ epiſcopus 1047.41
Iſidorus Sethraitorum epiſcopus 1105.56
Iſitij Viennenſis epiſcopi uita 1350.8
Iſlandiæ direptio 1525.20
Iſychius 82.10
Iſychius de figuris ueteris Teſtamenti 87.47. de Scripturæ autore 86.38.51. effectu 91.23. de Teſtamento nouo 89.45. de Trinitate 118.51
Iſychij locus 93.21.102.34.103.43
Iſychij de angelis opinio 497.43. de cœna Domini 517.45. de iuſtificatione 505.28. de libero arbitrio 502.45. de pœnitentia 519.22
Italia ab Attila uaſtata 1523.59
Italiæ epiſcopi incertæ Eccleſiæ 1312.55
Italiæ motus 56.20
Italica ſynodus pro Chryſoſtomo 14.49
Iucundus Byzancenæ prouinciæ legatus 857.37
Iudæi cuiuſdam dolus circa baptiſmum 661.41
Iudæi paralytici ſanatio 652.47. 655.8. 661.21
de Iudæo quodam miraculum 1483.5
de Iudæo quodam fabula Nicephori 1493.10
Iudæi Alexandria eiecti 1081.26. qua occaſione 1495.51
Iudæi Ariani 552.40
Iudæi in Creta conuerſi 30.46 & 21.22
Iudæorum abiectionis cauſa 103.46
Iudæorum feſta 1498.50. incredulitas 83.5. malitia 1494.47. interitus in Creta 1496.30. mores 1499.13
Iudæorum perſecutio in Chriſtianos Alexandriæ 46.53
Iudæorum pœnæ ob perſecutiones Chriſtianorum 77.50
de Iudæis impijs, aduerſarij hypotheſis refutata 627.18 Donatiſtarum 636.29
Iudaici ritus & ceremoniæ 1498.49
Iudaica doctrina 1497.13
Iudaicæ eccleſiæ regimen 1499.24
Iudaicarum rerum ſtatus 1494.6
Iudaiſmus per quos expugnatus 1499.49
Iudas an baptiſarit ſicut Apoſtolus 639.20 an corpus Domini acceperit 394.32. 398.32
Iudas præſcitus non factus qualis in Chriſtum fuerit 204.26
iudicandi qui ſint 474.10
iudicium eſſe futurum 470.18
iudicij extremi forma 471.53
de Iudicio extremo patrum doctrina 470.15
iudices ſynodorum 772.21
Iulianus 908.22
Iulianus Antiochiæ epiſcopus 990.10
Iulianus Aquileienſis epiſcopus 13.33
Iuliani Aquileienſis epiſcopi uita 1308.37
Iuliani Athelenſis Pelagiani uita 1453.40
Iulianus Clendiritis epiſcopus 1037.56
Iulianus Coenſis 777.32
Iulianus Hypepenſis epiſcopus 1052.30
Iulianus Lebedi epiſcopus 1047.36
Iulianus Moſtenæ epiſ. 1107.8
Iulanus Pelagianus 586.41 ambitioſus. ibidem
Iulius 905.18
Iulum ubi cātarint gētiles 1507.53
Iunilius 82.13. 304.56
Iunilius de fine ueteris Teſtamenti 88.31
Iunilij locus 94.24. 97.51
Iunilij de creatione opinio 497.6.21
Iunilij Africani epiſcopi uita & ſcripta 1144.16. & inde. doctrina 1145.18. nęui 1148.6. certamina. ibid. 19. familiares 1148.24
Iunius Palæſtinus 975.36
Iuno 1503.30
Iunonis feſta apud gentiles 1508.39
Iupiter 1503.29
Iouis feſta apud gentiles 1508.19
de Iuramēto magica Paulini ſuperſtitio 522.2
iuramenta Dei 113.52
iurare non licitum, Chryſoſtomi opinio 521.53
iuſticia Dei 106.41
iuſticia fidei quæ 303.46
iuſticia noſtra Chriſtus 329.30
iuſticiæ diuiſio 303.34
iuſticiæ prædeſtinatio 202.5
iuſticia aliena nos iuſtificari 310.6
à Iuſticia quomodo liberi ſimus 300.35
iuſtificari nos ſanguine Chriſti 309.37. gratis 315.22. omnes eodem modo 312.30
iuſtificari ſola fide quomodo intelligendum 312.26
iuſtificari neminē ex lege 296.49
iuſtificationis autor 304.20. & qua re ipſa conſtet. ibid. cauſa 305.50. materialis 308.49. effectus 322.45. 323.1
iuſtificatione opera non priora 340.60
de Iuſtificatione patrum doctrina 303.30. opiniones 304.8
de Iuſtificatione Donatiſtarum hypotheſis 628.47. confutata 632.43. Pelagianorum 583.1. refutatæ 600.13. gentilium 3505.37
iuſtos facit Deus 112.55
Iuſtiniani Siciliæ epiſcopi uita 1166.20
Iuſtiniani Turonenſis epiſcopi uita 1397.44
Iuſtus Palæſtinus 973.43

Iuuaulum 1317.56
Iuuauiæ epiſcopus 18.4
Iuuenalis Hieroſolymitanus Eutychianiſta 611.4. in Epheſina ſynodo 882.18. 619.11
Iuuenalis Hieroſolymorum epiſcopi acta cum monachis 54.28. uita 960.26
Iuuentini martyris uita 1476.2

K

Der Kalenberg 1316.40
Kentigerni Britanni uita 1430.46
Kyntzen uille 1316.36

L

Labores honeſti Chriſtianorum 722.22
labores monachorum 708.17
Lætus quidam exuſtus 65.57
Læti orthodoxi martyrium 955.2
lagane oleo unctæ ſignificatio 93.29
lampades funebres 695.26
nuptiales 694.54
Lampadius 833.18 841.43
Lampadius Raphaneorum epiſcopus 1015.48
Lampij Barcilonæ in Hiſpanijs epiſcopi uita 1425.48
Lampſacus 35.15
Landulphi & Vrſonis Heluetiorum acta cũ S. Fridolino 1314.58
Laodiceæ eccleſia 4.20
Laodicea Phrygiæ 750.3
lapidis miraculum 1479.40
lapide cur circumciſi Iudæi 94.5
lapidum grandinis magnitudo 75.24
lapſanæ herbæ uſus apud monachos 705.42
lapſus hominis 251.9
lapſi pœnitentes recipiẽdi 357.29
Larenſis urbs 64.16
Lariſſa Theſſaliæ 750.44
Lariſſenus epiſcopus 4.45.
Lateranenſis bibliotheca 748.31
λαρσόνας 195.60
latro primus paradiſum cum Chriſto ingreſſus 520.46
Laudenſis epiſcopus 13.43
Lauræ monachorum 700.30
Laureacum Bauariæ 1318.5
Laureaci epiſcopus 18.4
Laurentius Ieoſitanus epiſcopus 1164.17
Laurentij Mediolanenſis epiſcopi uita 1300.20
Laurentij Senienſis epiſcopi uita 1296.34
Laurentij feſtum 694.1
Laurentij templum Conſtantinopoli 644.1 Florentiæ 643.5
lectione crebra Scripturæ ſententia indaganda 99.37
lectiones ſacræ in Rom. eccleſia 727.13
lectoris cuiuſdam interitus 44.18. lectores 735.22. mariti 734.56
lectorum officium 738.20
legati Rom. epiſcoporum 779.16
legationibus epiſcopi functi 742.46
legentium tres errores 96.8
Legionenſis eccleſia 17.30
legislatio duplex 291.14
legumina monachorum cibus 705.26
Lellianus legatus 906.28
Lemouices epiſcopus 15.41
Leo 82.15. 841.32.
Leo Imperator 1.12
Leonis Imp. acta cum Aſpare & Ardaburio 80.10. bellum in Vandalos 1525.16. edicta contra paganiſmum 1512.9
Leonis Imperatoris laudes 55.54.
Lex 769.59.
ſub Leone martyres 1473.40. miracula 1490.26. prodigia 1491.31. uiſiões 1492.20. ſpectra 1493.32. multationes politicæ 1524.45. chiſmata 805.52. ſynodi 951.4
Leo legatus 906.29
Leo Oſpinenſis epiſcopus 1164.25
Leo Paleſtinus 975.27
Leo Romanus epiſcopus de nouo Teſtamento 89.27 de Trinitate 116.56
Leonis locus 93.3. 103.24
Leõis de iuſtificatione opinio 505.21. de operibus 508.8. de oratione 511.2. 512.6.
Leonis Rom. epiſcopi cum Attila hiſtoria 1524.4.
Leonis Rom. epiſtola à ſynodo Chalcedonenſi approbata 938.57. epiſtolæ contra Eutychianos 611.41. laus 606.4
Leonis legati quomodo à Dioſcoro excepti 49.50
Leonis tomus damnatus 615.40
Leonis I. Romani epiſc. uita 1251.32 legationes 1252.9. gubernatio. ibid. ſcripta 1252.34. decreta 1256.21. conſtitutiones 1260.18. certamina. ibid. 40. nexi 1262.13. amici 1263.31. ſanctimoniæ uitæ. ibidem 47
Leomanditus Antiochiæ Cyliciæ epiſcopus 1035.21
Leonas 833.21
Leontia martyr 70.9
Leontius Ancyranus 816.42
Leontius Ancyræ Galatiæ epiſcopus 1064.10
Leontius Araxi epiſcop. 1039.42
Leontij Aſcalonenſis epiſcopi uita 973.18
Leõtius Edeſſenus preſbyter 1027.47.49
Leontij epiſcopi pugna cum Nouatianis 530.44
Leontius Magneſiæ epiſcopus 1031.55
Lepidi Regium 905.12
Leporij Agricolæ monachi uita 1440.13. ſcripta. ibidem 56
Leporius 835.23
Leproſus à S. Seuerino ſanatus 1319.47
Leſbi eccleſia 10.53
Leõtij Libyadis epiſ. uita 974.3
Leucadius Thunienſis inſulæ epiſcopus 1167.43
Leucius 822.31
lex aduerſum Arianos iniuſta 66.12
Lex quando data 291.43. contraria proponat 292.37. ad quid data 293.21
Lex & Euangelium 86.52
Legis adminiſtratores angeli 227.9. diuiſio 290.41. doctrina 166.57. Legis figuras Chriſtũ ſignificaſſe 87.13
Legis moralis deſcriptio 290.40
Legis naturalis deſcriptio 289.50
partes 290.24.
Legis pfectio 292.9. rigor mitigãdus 448.3. uſus & effectus 292.58
Legis et Euãgelij diſcrimen 302.10
de Legis abrogatione patrum doctrina 299.1
legem interiora requirere 292.5
legem quis dederit 291.30
legem quis impleuerit 297.17
lege maior fides 331.21
ex Lege neminẽ iuſtificari 296.49
de lege, Aduerſarij hypotheſes refutatæ 616.4. Donatiſtarũ 635.34. Iudæorum 1498.15. refutata 1500.14. Pelagianorum 579.27
de Lege, opiniones patrum 503.32

ſub Lege nos non eſſe 292. 20
leges Cæremoniales 209. 60
leges ab epiſcopis ſtatutæ 745.34
legum formulæ quatuor 291. 3
Libanius 748. 50
Libanius Chryſoſtomi præceptor 1170. 54
Libanius Edeſſenus preſbyter 1027. 46
Liber pater 1503.57
Liberi patris figura apud gentiles 1508. 5
Liberati abbatis monachi martyris uita 1474.25
Liberatus martyr 71. 34
Liberati medici uxor Chriſtiana 73.8
liberi ſanctorum an ſancti 377.50
Liberius præfectus 908. 24
libertas in externis 274. 25
de Libertate Chriſtiana, doctrina patrum 500.32
liberum arbitrium 908. 32. 910. 37
liberum arbitrium poſt lapſum 273. 7. quid ualeat 258. 1. quis id faciat. ibidem 41
liberi arbitrij aſſertores damnatur 272. 44
libero arbitrio accepto nos indigere gratia 268.5
de Libero arbitrio patrum doctrina 255. 8. opiniones 500. 6
de libero arbitrio hypotheſis Donatiſtarum 628. 28. confutata 632. 8. gentilium 1504 59. Pelagianorum 578.16 refutatæ 590. 46
Libiadis eccleſia 3.35
libri gentiles 1502. 30
libri ſacri à Chriſtianis lecti 719. 52
librorum ſacrorum diſtinctio 524. 7
de Libris Canonicis patrum ſententiæ 522. 26
Liburnana ſchola 748. 39
Libyæ epiſcopi 1164.54
Licinius 1218. 50
Liguſticum mare 12. 12
Lilybæi eccleſia 12.5.
λιμοῦ ἡμέρα λοιμὸν prouerbium 81. 11
Lingonienſis eccleſia 17. 55
lingua exciſa locuti Chriſtiani 1 9. 10
lingua uulgari ſacra celebrata 648.40
linguæ precioſæ Chriſtianis 70. 50
Linnenſes patres 36.4
Litaniæ 693. 35. 742. 17
Litaniarum uſus 651.1
literæ communes ubi dictatæ 745. 10
literarum magiſtri quanti à Leone Imperatore habiti 56 35
lites à clericis compoſitæ 745.18
litigantium cauſæ ab epiſcopis diremptæ 743.30
Litorius comes 1522.18
Littorius 841.33
locorum ſacrorum reuerētia 720. 54
locutiones figuratæ 100.39
Londinum 750.29
longanimitas Dei 109 46
Longi fratres monachi 28. 53
Longi monachi 701.17 & 797. 55
Longorum fratrum communio 67.. 10. uita 1434. 49. doctrina 1435. 50. certamina & afflictiones 1436. 14. 53
Longini epiſcopi hiſtoria 1490. 31
Longinus preſbyter Neocæſarienſis 1008. 27
Longinus Talbondanæ Piſidiæ epiſcopus 1018. 60
loti orare ſoliti 677.58
Lucana ſolennitas 694.15
Lucas Berrhœæ Macedoniæ epiſcopus 1170. 38
Lucas Epiri epiſcopus 1168. 29
lucernarum in templis uſus 647. 22
luci ſimulachrales deſtructi 1511. 30
Lucianus 842.30
Luciani Byzes Thraciæ epiſcopi uita 1225. 40
Lucianus Edeſſenus diaconus 1027. 53
Luciani Hieroſolymitani preſbyteri uita 963.13
Lucianus Ipſenſis epiſcopus 1054. 25
Lucianus Sitifenſis Mauritaniæ epiſcopus 1163.57
Lucianus Topirenſis epiſcopus 1226. 27
Luciferi lapſus 234.11
Lucillus 842. 39
Lucilli Fabianenſis epiſcopi uita 1321. 12
Lucillus Vindelicorum epiſcopus 17. 59
Lucius 842. 38
Lucius Lygrenſis epiſcopus 1107. 7
Luctenenſis eccleſiæ clerici 14. 49
luctus peculiares geſtus 695. 9
ludi gentilium 1509.17
Ludouicus Francorum rex 1403. 44
Lugdunum 750.50
Lugdunenſis eccleſia 16.7
lugentum gentilium ritus 1509. 32
Luna dea 1503.16
Lunduni eccleſia 18.19
Lupicinus epiſcopus 8 2.27
Lupicini Mauritaniæ Cæſarienſis epiſcopi uita 1163. 44
Lupus Galliæ epiſcopus 587. 41
Lupus Trecaſsinus 751.59
Lupi Trecaſsini epiſcopi uita 1368. 51
Luſitaniæ eccleſiæ 17.22
Lutherus quomodo decidat diſſenſionem Hieronymi & Auguſtini 792.1
Lycaoniæ epiſcopi 1051. 14
Lyciæ eccleſiæ 5. 43. epiſcopi 1039. 6. paganiſmus 1501. 28
Lyddæ eccleſia 3.33
Lydiæ eccleſiæ 6. 8. epiſcopi 1047.53
Lytierſa cantus 1507.55

M

Macarij Alexandrini Curialis flagitium 51.27
Macarij Laodiceæ epiſcopi uita 1000. 6
Macedonia ab Hunis uaſtata 1523. 9
Macedoniæ eccleſiæ 13. 41. epiſcopi 1169. 55
Macedonius Macedoniæ epiſcopus 1169 58
Macedoniani cuiuſdam conuerſio 21. 9
Macedoniani cuiuſdam hiſtoria 1479.14
Macedoniani conuerſi 23. 10
Macedonianorum hæreſis 366.1
Macedonianus Eremita 1000.33
Macedonius tribunus 921.56
Macezil comes ingratus ſanctis uiris 75. 35
Macezilis hiſtoria 143 .8

Macezilis & Gildonis fratrum congreſſus 1517.50
Machaon à Græcis cultus 1504.1
Macomadienſis epiſcopus 8.41
Macrianenſis eccleſia 9.49
Madaurenſis ciuitas idololatra 1501.49
Madaurenſes Chriſtiani 8.47
Mænas Antiochena conuerſa 21.59
magiæ reprehenſio 495.21
de Magia Priſcillianiſtarum hypotheſis 571.60
Magorũ fraus à Marutha detecta 1018.41. *impoſtura* 23.1. & 78.9. *familiæ decimatæ.ibid.* 42
magiſter diuinorum officiorum 735.58
magiſtri literarum quanti à Leone Imperatore habiti 56.35
magiſtri ſacrorum apud gentiles 1506.49
magiſtri ſcholarum 748.58
Magiſtrianorum ſchola 748.41
magiſtratus politici cura pro eccleſia Dei 769.30
magiſtratus officium 446.21. *utilitas & neceßitas* 448.18
magiſtratui in ſchiſmaticos animaduertendum 449.57
ad Magiſtratũ quæ tria pertineãt 447.28
de Magiſtratu, Donatiſtarum hypotheſis 631.13. *refutata* 640.15
de Magiſtratu, patrum doctrina 444.58
pro Magiſtratu orandum 451.28
magiſtratus ſumptibus iuuandi 447.18
magiſtratus mali unde 451.8
magiſtratuum uirtutes 445.49
magiſtratibus obedientia præſtanda 451.2. *quando non* 452.10
Magneſiæ ad Sulpium eccleſia 6.10
ſub Maiorano quæ mutationes 1524.45
Maiorici adoleſcentis martyrium 69.54
Maiorinus 822.30
Maiuma Gazæorum 972.25
Maiumæ Gazæorum eccleſia 3.19
Malachias propheta angelus dictus 229.2
Malchus Auaræ epiſcop. 979.45
Malcus 842.33
mali in eccleſia 405.55
mali præſciti tantum, non prædeſtinati 206.34
mala unde ſint 216.37
malorum cauſa non Deus 276.16. & *inde*
malorum origo 82.42
Mamas preſbyter 611.38
Mamæ Cõſtantinopolitani preſbyteri uita 1219.21
Mamercus Viennenſiũ epiſcopus 15.26. 651.44
Mãpreti Titiopolis epiſcopi uita 1035.16
Manethus gentilis ſcriptor 1502.34
Manetis ſectatores 538.22
Manichæus non paracletus 548 32
Manichæi ab Hunericho afflicti 61.43
Manichæi qui conuerſi 548.46
Manichæorum deliria confutata 539.46 & *inde*
Manichæorum hæreſis qualis 531.6. *ritus & mores* 538.30
Manna angelorum panis 227.45
Manſuetus epiſcopus fuſtibus cæſus 65.51
Manſuetus Iuricitanus ubi incenſus 42.29
manus ordinandis imponi ſolitæ 682.20
manus dextræ amputatæ Chriſtianis 70.50
manuum impoſitiõe abſoluti pœnitentes 665.27
manuum impoſitio 657.15
Maras Dionyſiadis Arabiæ epiſcopus 979.49
Maras Edeſſenus 1026.43
Maras Vrimorum epiſcopus 993.6
Marathus Sicyoniorum rex 191.48
Marcelliani Illyrici res geſtæ 1525.18
Marcellinus 822.43
Marcellinus præfectus 908.24
Marcellus 822.48
Marcellus Africanus ſubdiaconus 1155.2
Marcellus Coſ. 908.26
Marcellus epiſcopus 833.15
Marcellus preſbyter et archimandrita 1451.48
Marcellus ſubdiaconus 861.36
Marcialis 921.48
Marcialis Pertuſenſis 873.18
Marcianus Macedoniæ epiſcopus 1170.9
Marcianus Conſtantinopolitanæ eccleſiæ œconomus conuerſus à Catharorum hæreſi 22.2. *eiuſdem uita* 1223.36
Marcianus Nouatianorũ epiſcopus 530.38
Marcianus Sullectinus 873.12
Marci Imperium affectantis interitus 1516.26
Marcomanni 1523.30
Marci reliquiarum trãslatio 698.25
Marcion hæreticus 153.42
Marcionis hæreſis 108.10. 529.53
Marcioniſtæ 22.43
Marci Arethuſiæ epiſcopi uita 1015.22
Marcus heremita 82.17
Marci heremitæ locus 104.3. *opinio de libero arbitrio* 503.17. *de operibus* 510.5
Marci eremitæ uita 1445.56. *doctrina* 1446.34. *nexi* 1448.6
Marcus Nouatianorum epiſcopus 530.34
Maria an Deipara appellãda 802.35
Maria Deipara 608.12. *herbæ* 124.36
Maria an peccato originali obnoxia, Auguſtini opinio 499.51
Maria quomodo conceperit 852.28
Mariæ imago Conſtantinopoli 646.9
Mariæ ueſtis 642.56
Mariæ uirginis templum 643.60
Mariam uirginem negant Manichæi 532.50
Marianus Vlzibiritanus epiſcopus 1155.36
Marinæ monaſterium 702.18
Marinadus diaconus Arianus 45.33
Marini Comitis res geſtæ 1520.51
Marinianus Iotapæ epiſcopus 1035.22
Mariniani Synnadenſis epiſcopi uita 1053.38
Marius Victor de Trinitate 125.38
Maronea prouinciæ eccleſia 12.18

Maronius Edeſſenus diaconus 1027. 57
Mars deus 1503.55
Martianopolis ſecundæ Myſiæ eccleſia 12. 37
Martianus 1.12
Martianus Gerrhæ epiſc. 974.43
Martianus hæreticus 151.45
Martianus Imperator 1056. 23
Martiani Imperatoris edicta contra Apollinariſtas 566.37. contra Paganiſmum 1511. 54
Martiani Imperatoris uiſum 79. 60. 80.1
ſub Martiano martyres 1471. 5 miracula 1488.9. prodigia. ibidem. uiſiones 1489.1 mutationes politicæ 1523.10. ſchiſma 805. 22. ſynodi 931. 28. tranquillitas eccleſiæ 52.39
Martinianus monachus 1434. 40
Martyrii Conſtantinopolitani preſbyteri uita 1219. 45
Martinus quod monaſterium inſtituerit 702. 20
Martini Turonenſis epiſcopi uita 1383. 25 dona 1385. 54. ſeueritas in functione 1387.57. ſcripta 1389.1. doctrina. ibid. 11. certamina 1390. 34. afflictiones 1392. 4. obitus 1394. 52
Martini baſilica Turoni 644.20
martyres in ſuis templis præſentes opinio Chryſoſtomi 510. 40
martyrum contemptus refutatur 1516.37
martyrum hiſtoriæ recitatæ in conuentibus 649.23
martyrum nimia præconia 512.58 memoriæ celebratæ 696.23. recordatio in cœnæ celebratione 674.14
martyrum reliquias cõtempſerunt gentiles 1506. 20. ſepulchra 696.6
Martyrum uitæ 1470.10
martyrum 40 feſtum 694. 7. ubi reliquiæ inuentæ 699. 2
martyriũ baptiſmo æquale, Proſper. falſa opinio 516.24
de Martyrio, Donatiſtarum hypotheſes 630. 46. refutatæ 639.57
martyriorum appellatio 641. 25. 642. 11
Martyrius 20. 24
Martyrius Antiochenorum epiſcopus 4.9. 719.2
Martyrij Antiocheni paſtoris conſtantia 58.38. uita 987. 45
Martyrius Cortynæ Cretæ inſulæ epiſcopus 1166.7
Martyrius Edeſſenus diaconus 1027.50
Martyrij Hieroſolymitani epiſcopi uita 963.1
Martyrij martyris ſub Arcadio uita 1471.10
Maruthas legatus Romanus ad Perſas 78.22
Maruthas Meſopotamiæ epiſcopus 22. 48. & 74.3
Maruthæ Meſopotamiæ epiſcopi uita 1018.18
Maruthas Perſa 738.25
Maſculonis martyris ſupplicium 45.13
Maſſagetarum Eccleſiæ 7.34
Maßilia ab Eurico ſubacta 1525. 36
Maßiliæ eccleſia 14. 42. monaſteria 702.17
Maßilienſes Pelagianiſmo infecti 587.11
materia mundi informis 111.34
Maternus Africanus epiſcopus 1154. 53
Matheſis cur fugienda 493.36
mathematici reprehenſi 489. 10. Roma pulſi 494.3
mathematici libri cremati 770. 21
mathematicæ obſeruationes reprehenſæ 720. 46
matricularum cuſtodes 769.18
matronarum tormenta 69.33
matrimonialiũ cauſarũ tractatio 755. 16
Matronianus Pompeiopolis epiſcopus 1034. 56
Matthæi Euangelium 697.47
Matthiæ Apoſtoli electio 681.5
Matthias Trimenothuritorum epiſcopus 1054.1
Maturianus martyr 19.8
Maturiani adoleſcentis cõiugium 518. 56
matutinum ſacrificium 676.27
Mauors monachorum quid 704. 31
Maurentius 842.32
Mauritij Andegauenſis ordinatio 682.47
Mauritaniæ epiſcopi 1162. 42
Mauritaniæ Cæſarienſis Eccleſia 9.42
Mauri ad fidem conuerſi 39.6
Mauri 62.6
Maurorum gentilium mores 1509. 52
Maurorum immanitas in Chriſtianos 64.16
Maxentius 587.43
Maxilitarum littus 43.55
Maximæ ancillæ coniugium 518. 57
Maximianus Aquæ Regienſis epiſcopus 1143.46
Maximiani Bagarenſis ordinatio 682.16
Maximianus Bagaienſis à Donatiſtis damnatus 872.49
Maximiani Conſtantinopolitani epiſcopi uita 1194.10
Maximianus Macedoniæ epiſcopus 1170.5
Maximiani Vagaienſis epiſcopi uita 1139. 45
Maximiani Vagienſis epiſcopi cædes 38.20.
Maximinus Arianus epiſcopus 552.52
Maximinus monachus 1434. 42
Maximinus Serres Macedoniæ epiſcopus 1170. 35
Maximus 82. 11. 812. 53. 905. 39
Maximus Anatrabi epiſcopus 893.16
Maximi Anazarbi epiſcopi uita 1033. 60
Maximus Antiochenus 778. 17
Maximi Antiocheni epiſcopi uita 986. 1. pietas in Dominum re, motum 987.24
Maximus Aſci epiſcopus 1047.32
Maximus Brutiorum epiſcopus 1293.10
Maximus epiſcopus 611. 46
Maximus Imperium rapit 1524.19
Maximus Iuuauiæ epiſcopus 18. 8 eiuſdem uita 1321.58
Maximus ludimagiſter 748.38
Maximus Madaurenſis grammaticus defenſor paganiſmi 1510.3
Maximus martyr 31.36
Maximi monachi martyris uita 1474. 28
Maximi de diabolis opinio 499.8 de operibus 509.29. de pœnitentia 514. 45. de ſanctis 513.19
Maximus Nolanus epiſcopus 13.22
Maximi Taurinenſis epiſcopi uita 1305. 43. ſcripta. ibidem. doctrina 1307.5. næui. ibid. 57. certamina 1308, 1

Maximi

Maximi Trallenſis epiſcopi uita 1040.43
Maximi & Iuuentini martyrum uita 1476.2
Mazices eremitæ 717.42
mediatoris proprium 151.31
Medici cuiuſdam filiorum anabaptiſmus 73.2
Mediolani collegia ieiunantum 688.41
Mediolani direptio 1524.1
Mediolanenſis epiſcopus 13.46
mediterranei maris eccleſiæ 10.30
Megallij Calamenſis epiſcopi uita 1153.40
Megallus epiſcopus Numidiæ 9.20
Megarius 822.39
Melchiſedech 111.32. figura Chriſti 393.48
Meletianorum ab Euſtachianis ſeparatio finita 808.26
Meletinenſis Armeniæ epiſcopus 7.18
Meletij Lariſſeni epiſcopi uita 1000.14
Meliphthongi Iuliopoleos epiſcopi uita 1065.15
Melitena Armeniæ 750.18
Melote monachorum 704.35
Memnonis Epheſini epiſcopi uita 1042.8
Memnonis ſchiſma cum Neſtorio 802.53
Memoriæ ædes Carthagini 1501.46
Menander Heracleæ Latmos epiſcopus 1040.28
Menapij à Francis ſubacti 1522.26
Menæ hæretici uita 1462.40
Menas presbyter Dioſcori aſſecla 51.18
mẽdacium diaboli appellatio 229.32
mendacij ſuſpicio in ſacris nõ concedenda 789.17
mendici & eremitæ 1452.23
mendicis quibus det Manichæus 538.55
Menecratis Caryſſorum epiſcopi uita 1049.17
Menominia monachorum cibus 705.34
menſa Dominica 668.18
menſa ſpiritualis 397.58
menſæ ſacræ mentio 646.34
menſium ſignificatio 215.8
Mæoniæ epiſcopi 1051.47
Meonius ſeu Muſonius Nyſæ Lyciæ epiſcopus 1039.50
Mercurij feſta 1508.42
Meſopotamiæ eccleſia 4.60
monaſteria 700.23
Meſopotamij epiſcopi 1018.18
Meſſalianitarum hæreſis 567.58
damnatio 895.40
Meſſenæ ciuitatis eccleſia 11.24
Meſſenus 744.49
Meſſenus excõmunicatus 728.14
Meſſiæ appellatio 128.31
de Meſſia Iudæorum hypotheſis 1497.43. refutata 1500.26
Metenſis eccleſia 16.42
Metenſis urbs capta & incenſa 37.31
Metropoles orbis Chriſtiani 749.43
metropolitani qui 751.52
metropolitanorum officia 752.5.
ordo 759.8
metropolitana iura 755.32
Michaelis archangeli crypta ubi inuenta 697.16
Micheæ Prophetæ translatio 698.30
Migetij Galliæ epiſcopi uita 1416.43
Migginus Belaphantarienſis 873.15
Mileti eccleſia 5.51
Mileuitana eccleſia 10.9
Mileuitana ſynodus 835.1
de Militia, doctrina patrũ 452.42
militum impreſſio in Chriſtianos 32.46
Mineorum hæreſis 569.1
Minerua 241.4. 433.47
Mineruæ feſta 1508.39
miniſter uerbi quid 421.26. qualis 423.36
miniſtrorum deſcriptio 423.42
miniſtrorum dignitas & honor 425.37. excommunicatio 664.36
miniſtrorũ Eccleſiæ habitus qualis 651.60. honos 720.5
miniſtrorum loci in templo 646.52
miniſtrorum negligentiam puniri 429.35
miniſtris uerbi uictus præbendus 427.38
miniſtris quando uxores denegatæ 683.8
miniſtros à Deo uocari 421.48 debere doctrina excellere ibid. 58
miniſtros eligendi ritus 678.57
per Miniſtros quomodo operetur Deus 194.49
miniſterij finis 427.55
miniſterij difficultates 426.50. labores. ibidem
miniſterij plures modi 421.42
miniſterij uoce homines corripiendi 424.54
ad Miniſterium qui non admiſſi 682.54
de Miniſterio patrum doctrina 421.26
Minodorus Irenopolis epiſcopus 1037.49
Minous Hiſpaniæ fluuius 1493.60
Miochalus Edeſſenus presbyter 1027.47
miracula quotuplicia 430.4. cur fiant. ibidem 56. cur hodie non fiant 431.17
miracula ſub Arcadio & Honorio 1478.12 ſub Martiano 1488.8
miraculorũ uerorum & falſorum diſcrimina 432.25
de Miraculis patrũ doctrina 429.58
Miritæ martyris libera reprehenſio in Elpidophorum 71.40
miſericordia Dei 109.50. 918.44
miſericordia reparationis noſtræ cauſa 305.50
Miſſini Italiæ epiſcopi uita 1312.56
Miſnij ſchiſma 807.5
Miſſa 729.52
Miſſæ appellatio 706.58
Miſſæ celebratio qualis 674.46
Mochimus presbyter 612.4
Mochimi Antiocheni presbyteri uita 992.8
mœroris ſolutio opus Spiritus ſancti 189.57
Mœſtæ ab Hunis uaſtatæ 1523.19
Moguntia 17.48
Moguntiaci ſubuerſio 37.21
Monachatus in Romanorum eccleſia 732.13
monachatus nouum inſtitutum 718.10
Monachi Aegyptij Eutychiani 611.15
monachorum Aegyptiorum cum Theophilo Alexandrino ſchiſma 796.1
monachorum Aſiaticorum uita 1431.44
monachi Cõſtãtinopolit. 1224.18
monachorũ Syrorũ ſeceſſio 14.33

mona

monachi clericis inferiores 736. 19
monachi recipiendi examen 708. 43
monachorum genera uaria 702. 30. et unde. ueſtitus 704. inſtituta 708. 27
monachorum motus ob ſynodum Chalcedonenſem 54. 14
monachorũ œconomia & uictus 704. 50. obedientia 709. 32. publica pœnitentia 710. 5. ritus 700. 10. ſilentium inter edendum 705. 47. uictus 705. 23
monachorum contra Eutychen ſubſcriptiones 1452. 1
monachorũ ſeptem fratrum martyrum uitæ 1474. 23
monachorum & Petri Alexandrini diſsidium 806. 36
monaſteria 700 29. 773. 12
monaſteriorum cura penes quos 756. 32. inſtitutio 743. 5
monaſtica uita à Chryſoſtomo laudata 513 34
monaſtica reprehenſa 684. 1
monaſticæ ſcholæ 749. 13
montalium habitus 733. 9
monocerotis cornu quid 100. 60
Monophyſitæ hæretici 715. 47
monſtroſorum partuum reſurrectio 469. 39
Montanus Palæſtinus 975. 21
Montaniſtæ hæretici 530. 3
Mopſueſtienſis epiſcopus 5. 13
Moralis lex quæ 290. 41
morborum cauſa 280. 12
Morini à Francis ſubacti 1522. 27
mors diaboli appellatio 220. 32
mors unde 459. 53. eius ſpecies. ibidem. à quo uicta 161. 59
mortis mater 280. 55
de Morte gentilium hypotheſis 1506. 13
de Morte patrum doctrina 459. 41
mortuo quid honori 695. 36
mortui iudicandi 474. 12. non colendi 195. 12
mortui pro deorum gentilium loco uidicti 1508. 54
mortuorum apparitiones apud gentiles 1506. 26
mortuorum reſuſcitatio Deo facilis 467. 45
de mortuorum ſtatu, Manichæorum hypotheſis 538. 12
mortuos neſcire quid hic agatur 223. 8
de Mortuis opinio Auguſtini 521. 24
Moſes de Chriſto locutus 87. 20. hiſtoricis gentilium antiquior 1512. 37
Moſes quando eduxerit populum 291. 45
Moſes à Manichæis falſò reiectus 540. 10
Moſis appellationes 303. 20
uiſiones 289. 55
Moſes ſimulatus 21. 24
motus politici 1517. 3
Moyſes monachus 715. 9
Moyſis monachi Scythæ uita 1448. 33
Mucianus 822. 32
Mucij abbatis obedientia 709. 46
mulieris liberos parientis crudelitas 1493. 56
mulieris circa communionẽ hiſtoria 675. 49
mulieris cuiuſdam Macedonianæ hiſtoria 1479. 15
mulieres lugentes conductæ 695. 20
mulierum à uiris ſeparatus locus in templis 647. 32
mulierum reprehenſio 724. 45
uerus ornatus 440. 13
mulieribus an permiſceri poßint angeli 228. 27
Mucidius 822. 25
mundus ager dictus 97. 27
mundi diuiſio 209. 30. ratio 211. 19. materia. ibidem. 26. duratio 216. 3. finis 474. gubernatio duplex 213. 13. interitus 216. 24
mundum non caſu extitiſſe 206. 59
de Mundo gentilium doctrina 1504. 46. Manichæorum dogma 535. 25. confutatum 40. Paganorum opinio refutata 1515. 41. Pryſcillianiſtarum dogma 570. 8
murium ſimulachra adorata 1508. 22
Muſæi Maſilenſis preſbyteri uita 1323. 30
Muſonius Zoaræ epiſcopus 974. 50
Muſleconæi eccleſia 8. 43
Muſtenſis eccleſia 9. 36
mutationes politicæ 1517. 3
Muzutenſis eccleſia 9. 29
Myrorum ciuitas 749. 59
Myrorum Lyciæ epiſcopus 5. 45
Myſtagogia 674. 38
myſterij iniquitatis inſignia 788. 30
myſteria Dei non curioſe perſcrutanda 140. 16

N.

Nabuchodonoſoris mentio in concionibus 43. 18
Namneticæ ciuitatis epiſcopus 16. 24
Narbona à Gotthis ſubacta 1524. 19
Narbonenſis Galliæ eccleſia 14. 47
Natalis Chriſti feſtum 690. 18
Natiræ Gazenæ epiſcopi uita 972. 41
Natrinianus Pompeiopolis epiſcopus 1034. 56
natura humana 911. 19
natura & gratia 911. 31
naturæ lex qualis 289. 50
naturarum duarum in Chriſto unio 151. 10
naturas duas fingit Manichæus 535. 34
Naupacti eccleſia 11. 24
Nazarenorum hæreſis 568. 54
Neapolitana eccleſia 9. 28
negatione collatus Deus cum creaturis 98. 10
negociatores martyres 71. 33
Neocæſarienſis epiſcopus 7. 5
Neophyti qui dicti 741. 55
Neophytorum feſtum 692. 42
Nephalius præfectus 807. 35
Nepos Imperator 1525. 6
Neptunus 433. 46
Neptuni feſta 1508. 42
Nero dijs aßignatus 1503. 37
Neſteros monachus 715. 23
Neſtorianus Conſtantinopolitanus epiſcopus 23. 17
Neſtorius 1. 51. damnatus à Cyrillo 820. 30. à Cyrillo refutatus & damnatus 1083. 26
Neſtorij Cõſtantinopolitani cum Macedonianis pugna 566. 20
Neſtorij electio 681. 12
excommunicatio 664. 7

fundamenta 607. 20. ſocij. ibid. à quibus cōfutati. ibid. 46. & inde
Neſtorij hæreſis 125. 5. 606. 14. eius hypotheſes. ibidem
Neſtorij hæretici uita 1454. 45. geſta in ſynodo Epheſina priore 882. 58. & inde. ſimulata pœnitentia 894. 30
Neſtorij & Anaſtaſij ſchiſma 802. 30. 52
Neſterotis anachoretæ uita 1445. 15
Nicaretæ Bithynienſis mulieris laudes 33. 42
Nicaſius Remenſis epiſcopus, martyr cum ſorore 52. 16
Nicea 750. 6
Niceæ eccleſia 6. 35
Niceæ Nouatiani 530. 26
Niceni & Nicomedienſis epiſcopi lis 767. 20
Nicenorum canonum corruptio 785. 6. translatio Conſtantinopoli facta 862. 33. eorundem capita. ibidem
Nicenæ ſynodi canon ſuppoſitus à Papis Romanis 853. 43
Nicena ſtatuta ab epiſcopis Romanis corrupta 2. 11
Niceas diaconus Edeſſenus 1027. 50
Niceas Megaræ epiſcopus 1167. 55
Nicenſis epiſcopus 8. 56
Nicetas Aquileiēſis epiſcop. 777. 11. eius uita. 1308. 45
Nicetas Macedoniæ epiſcopus 1170. 10
Nicetius Sitifanſis Mauritaniæ epiſcopus 1164. 50
Nicolaus Stoborum Macedoniæ epiſcopus 1170. 36
Nicomedia Bithyniorum 32. 41
Nicomedia 750. 10. 947. 30
Nicomediæ eccleſia 6. 33
Nicopoleos eccleſia 11. 31
Nicopolis Epiri 750. 43
Nicopolis Piſidiæ 750. 15
Nicopolis urbs Thraciæ 525. 59
Nilammon paſtor in Geris 8. 3
Nilammonis monachi interitus 633 37
Nilammoni monacho templum extructum 642. 50
Nili Cōſtantinopolitani monachi uita 1224. 15. ſcripta. ibid. 36
Niniani Venedocæ Britanni uita 1429. 20. ſcripta. ibidem
Nitriæ montis monaſteria 701. 10
Nicellus Raſcurienſis epiſcopus 1164. 13
nocturni congreſſus à Chryſoſtomo inſtituti 648. 12
Noggerus abbas S. Galli 1315. 39
Nolana eccleſia 13. 22
nominum impoſitio 657. 20
Nonnus Edeſſenæ eccleſiæ paſtor 21. 58
Nonni Edeſſeni epiſcopi uita 1024. 58
Nonnus Saracenſis epiſcopus 979. 46
Noricæ eccleſia 18. 3
Norici 1318. 38
Notarij 736. 26
noticia Dei ex creatione 215. 18
Nouariæ baſilica 645. 8
Nouarienſis epiſcopus 13. 41
Nouatianorum hæreſis 503. 17
Nouatus 841. 32
Nouatus Mauritaniæ Sitifenſis legatus 856. 48
Nouati Sitifenſis Mauritaniæ epiſcopi uita 1164. 31
Nouetij Galliarum epiſcopi uita 1417. 18
Nucerianus epiſcopus 14. 16
Numechius Charadrorum epiſcopus 1017. 46
Numenius Pythagoricus 1512. 40
Numerianus Ruſgunienſis epiſcopus 1164. 20
numeri ſingularis & pluralis uſus in Scriptura 97. 16
Numidiæ Eccleſiæ 9. 15. epiſcopi 1155. 15
nuncius unde dictus 217. 24
Nundinarij Barchinonenſium epiſcopi uita 1421. 25
Numechij Laodiceæ Phrygiæ epiſcopi uita 1053. 45
nuptiæ unde 438. 59
nuptiæ ſecundæ licitæ 444. 23
nuptiarū damnatores refutantur 442. 34
nuptiarum finis 440. 19. ritus 694. 33
à Nuptijs honeſtis turpia arcenda 440. 7
de Nuptijs ſecundis opinio Chryſoſtomi 518. 19
nuptialia conuiuia 694. 46
Nyſſæ eccleſia 5. 53

O.

Obiurgationū ratio in Scriptura 100. 45
oblationes defunctis prodeſſe. opinio Chryſoſtomi 507. 15
oblationes pro mortuis 696. 58
obſcura planioribus illuſtranda 95. 60
obſeſſorum exorciſationis ritus 684. 8
Occidentis ſtatus ſub Genſerico Vandalo 41 40
Occidentales eccleſiæ 2. 50
Occidentalium eccleſiarum tranquillitas 39. 46. earundem turbæ 35. 45
Occidentalium mos ieiunandi 685. 48
Oceani eccleſiæ 18. 12
Ocreocelenſis eccleſia 9. 33
Octauiæ epiſcopus 16. 18
Octauianus 812. 16
Octauius 822. 30
Octauius Africanus epiſcopus 1154. 14
octonarij ſignificatio 93. 58
Odius ſuperatus 1526. 11
Odoacer Rugorum regulus 1319. 13. eiuſdem res geſtæ 1526. 2
œconomi eccleſiæ 736. 6
œconomi monachorum 704. 50
Oenana Bauariæ urbs 1326. 33
offertoria 729. 23
officia Chriſti 164. 18
olera monachorum cibus 705. 26
oleum inuiſibile 128. 44
oleo cōſecrato uncti ægroti apud Romanos 731 45
Olybeius Imperator 1525. 3
Olybrius Paleſtinus 975. 36
Olympias eccleſiæ miniſtra Chryſoſtomo familiaris 27. 50. & 32. 14
Olympiadis mulieris laus 710. 29. conſtantia 671. 23
Olympiadis monaſterium 702. 6
Olympius Acropolis epiſcopus 978. 8
Olympij Conſtantiæ in Cypro epiſcopi uita 1165. 10
Olympius epiſcopus 833. 26
Olympius Hemi montis epiſcopus 1038. 42
Olympius monachus 808. 13
Olympius Sadagenorum epiſcopus 1051. 46
Olympij Theodoſiopolis epiſcopi uita 1054. 15
Olympij Vazatenſis epiſcopi uita 973. 30
Olympij Hiſpani epiſcopi uita 1425. 28
omnia reprehenſa 495. 23
omnia conſeruari à Deo 212. 11
omnipotentia Dei 107. 45

Oneſimus Argorum epiſcopus 1167.55
Oneſimus Cyriſtrorum epiſcopus 1051.46
Oneſichori Iconij Lycaoniæ epiſcopi uita 1051.30
Onuphenſis epiſcopus 8.13
Operis boni merces 911.15
Opera Dei 111.58
Opera Dei quomodo didicerit filius 559.44
opera bona neceſſaria 333.6.
à Deo excitari 336.44
operum bonorum finis 343.34.
operum ſpecies 336.20
opera non præcedere gratiam 338.13
opera per fidem placere 339.48.
non præcedere fidem 340.60
opera bona qui faciant 342.24
ante Opera fidem iuſtificare 321.55
operibus bonis non gloriandum 343.58
operibus præcedentibus neminem iuſtificari 321.27
ab Operibus fidem diſcerni 332.7
de Operibus doctrina patrum 333.1. opiniones incommodæ 506.28
de Operibus Donatiſtarum hypotheſis 628.36. cõfutata 632.22
de Operibus bonis gentilium opinio 1505.27
de Operibus bonis, Pelagianorum hypotheſis 584.1. refutata 601.59
Ophelimus Tegeæ epiſcopus 1167.56
Opilio Coſ. 908.25
Optatus Conſtantinopoleos præfectus defenſor Paganiſmi 1510.
Optatus Donatiſta 873.2 (9
oracula gentilium confutata 1516.19
de Oraculis gentilium hypotheſis 1505.36
orare pro ſe inuicem Chriſtianis conceſſum 349.48
orari ſine ſpiritu non poſſe 190.21
orandi geſtus 349.55
orandum corde 351.1
orandum quid, & quomodo 347.9.16 fide 347.55
in Orando qui ſermo tenendus 350.50
in Orando certitudinem requiri 348.27
orantium geſtus 677.20
oratio unde ſit 346.28
oratio nulli loco alligata 676.39
orationis effectus 351.58
orationis ritus 676.15
de Oratione patrũ doctrina 344.13 & 510.39. Pelagianorum hypotheſis 585.39. confutata 604.40
orationes ſub cœnæ Domini adminiſtrationem fieri ſolitæ 672.24
orationum ſpecies 344.15
oratoria loca 641.24
orbis totius mala 75.26
Ordacum reges 1525.20
ordinandis manus impoſitæ 682.20
ordinationis caſus 683.34. ritus 670.40
ordinationis ritus in Rom. eccleſia 730.10
ordo in Scriptura conſiderandus 98.34
Oreſtes Alexandrinus præfectus 46.58. defenſor Paganiſmi 1510.12
Oreſtes præfectus gentilis 1501.43. eius crudelitas 1495
Oreſtes uictus 1526.7
Orientis ſtatus turbulẽtus ſub Genſerico 41.34
Orientales eccleſiæ 2.49
Orientales Neſtorio conſentientes 607.37
Orientalium mos ieiunandi 685.45
Orientalium & Europæorũ ſchiſma 801.30
Orientalis ſynodus 849.18
Origenis autoritas apud Armenios hæreticos 620.4
Origenis hæreſis 153.41
Origenis libri damnati 796.47
contra Origenem ſynodus Alexandriæ coacta 809.42
Origeniſtæ 799.5
originalis peccati deſcriptio et potentia 283.60.& 284.33 effectus 287.15
originalis peccati uulnus quomodo ſanatum 306.10
Oriſteus Macedoniæ epiſcopus 1169.59
Orizæ eccleſia 2.34
Oroſius Hiſpaniæ doctor 16.56.& 852.26
Oroſij Hiſpani uita 1422.11. ſcripta.ibidem 40. doctrina 1423.29. certamina ibidem 40
Oroſij labores contra Pagani- ſmum 1511.13
orphani 747.40
Orpheus Thracius 1502.40
Orthodoxi epiſcopi et Africani miraculum 1488.13
Orthygius 833.26
Oſius epiſcopus 857.2
Oſterhouen 1316.38
oſtium appellatio Chriſti 129.17. item Scripturæ 82.51
Oſtroeni Marcioniſtæ 529.60. ab iiſdem repulſi Marcioniſtæ 22.43
Otreius Cynnabarij epiſcopus 1053.42
ouis Chriſti appellatio 129.48
Oxyrinchitanus epiſcopus 8.17

P

Pacatianæ Phrygiæ eccleſia 6.16
pactum 85.51
Pæan qualis cantus 1507.56
Pæon à Græcis cultus 1504.2
Pagani defenſores ſui gentiliſmi 1510.16
Pagani quomodo celebrent myſteria ſua 1506.59
Paganorum ſacrificia legibus imperatorum prohibita 770.11
Paganorum quorundam conuerſio 20.29
Paganiſmi antiquitas refutata 1512.29.45
Palæſtinæ epiſcopi 975.12. monaſteria 700.23
Palæſtinæ perſecutio ob ſynodum Chalcedonenſem 54.10
Palæſtina ſynodus 849.18
Pali Apolloniadis epiſcopi uita 1062.7
Palus dẽtatis implicita capita Chriſtianorum 62.26
Palladius quidam 34.54
Palladius Anaſiæ Helleſponti epiſcopus 1063.10
Palladius Andraponenſis epiſcopus 1063.25
Palladij Antiocheni epiſcopi uita 991.45
Palladij Britanniæ doctoris uita 1426.46. libri 1427.14
Palladius præfectus prætorij 847.28. eius edictum 849.1
Palladius Scotorum epiſcopus 18.24.54
Palladij Tigabitani epiſcopi uita 1152.56
pallijs uſi monachi 704.30
Palmarum feſtum 691.3
palmites uitis 911.56

Palti primæ Syriæ urbis epiſcopus 4.24
Palumbulus Palæſtinus 975.25
Pamphili Abydarum epiſcopi uita 1062.57
Pamphiliæ eccleſia 5.28. epiſcopi 1035.32
Pamphyliæ ſynodus 903.40
Pampinias Vticēſis antiſtes à Vandalis cruciatus 42.26
Panacia Aeſculapij feſta 1508.44
Panathenæa Mineruæ feſta 1508.40
Pancratij Libiadis epiſcopi uita 974.9
Pandia Iouis feſta 1508.39
Panephyſi Aegypti eccleſia 7.58
Panicus terror 76.32
Panis angelorum 227.43
Panis cœnæ Dominicæ 671.54
Panis ſiccus monachorum cibus 705.27
panis unus ſacramentum unitatis 192.57
Panes animarum 86.53
Panum ſine fermento ſignificatio 93.28
Pannoniæ eccleſiæ 12.47
Panolbij Hierapolitani epiſcopi uita 992.35
Panſophij Nicomedienſis epiſcopi uita 1060.32
Panthagarus Coſ. 908.25
Papæ appellatio 751.54
Papæ Romani nomen 775.8
Papæ qui 758.38
Paphlagoniæ eccleſia 6.42
Paphnutius monachus 715.9. Eiuſdem uita 1448.50
Papinias Vticenſis epiſcopus laminis candentibus uſtus 1138.37
parabolæ quomodo exponendæ 99.34
Paracletus, appellatio ſpiritus ſancti 182.37
Paradiſus clauſa 520.45
paradiſo comparata eccleſia 428.20
paradoxa de Chriſti beneficijs 164.28
Paralius Andraponenſis epiſcopus 1063.28
Paralius Chriſti epiſcopus 1165.46
Paraſceuæ Iudæorũ feſtum 1498.50
Pardalius Africanus epiſcopus 1154.20
Pardus Palæſtinus 975.29
Paregorius monachus 1434.41
Parenorum epiſcopi 997.50
Parmenianus Donatiſta 631.32
Parmeniani hæretici uita 1456.1
Parmeniani & Ticonij Donatiſtarum ſchiſma 793.40
Parnetum promontorium Bythiniæ 815.50
Parthenopolis eccleſia 5.53. ſecundæ Macedoniæ eccleſia 11.54
paruuli quomodo fidem habeant 377.9
paruulorum baptiſmus 655.60. de eodem Pelagianorum hypotheſis 585.1
paruulorum cruciatus in exilio 65.6
in Paruulis negat Pelagius peccatum 577.56. refutatur 589.20
Paſcha quo tempore & quibus ritibus celebratum 691.52
Paſchalis tempore baptiſmus adminiſtratus 653.30
Paſchalis uigilia 691.34
Paſchaliſmi Siculi epiſcopi uita 1166.58
Paſchaſius martyr 46.16
Paſmeius Paraliorum epiſcopus 1105.50
paßio Chriſti non phantaſtica 547.60
paßionis Chriſti hiſtoria publicè prælecta 650.3
paßionis Chriſti poculum 168.4
paßionis Dominicæ feſtum 691.9
de Paßione Chriſti patrum teſtimonia 175.24
Paſtor noſter Chriſtus 129.20.46
paſtoris boni officium 423.1
de Paſtore libro iudicium 528.34
Pater Deus 126.52
Pater charitas 194.2
Pater an maior filio 560.16
patris proprium 121.26. & 126.13. inde
Patris ſplendor Chriſti appellatio 129.51
Patri quo modo filius 134.20
Patri & filio quædam communia 127.11
Patrem eſſe cur credamus 84.53
patrem fuiſſe paſſum Sabellij dogma refellitur 551.45
patre quomodo minor filius 182.11
à Patre diſtincta perſona Chriſtus 138.30
de Patre et filio Arianorum hypotheſis 553.12
Paternianorum hæreſis 627.45
Patiens Cabillinorum eccleſiæ præfectus 15.8
Patientis Lugdunenſis epiſcopi uita 1343.34
Patres cœnobitarum 711.11. & 712.41
patrum ueteris teſtamẽti perfectio 88.8
Patriarchæ 735.24. & 757.46
patriarchæ ſancto ſpiritu uegetati 192.40
Patriciani hæretici 568.55
Patricius Adramytiorũ epiſcopus 1064.2
Patricius Edeſſenus diaconus 1027.52
Patricius Hybernenſis epiſcopus 18.26. & 641.42. quot miniſtros ordinarit 682.50
Patricius Neocæſareæ Auguſtæ epiſcopus 1068.30
Patricius Romanus Imperium affectat 1525.1
Patricij Scotorum in Hybernia epiſcopi uita 1427.46. ſcripta 1428.45. certamina. ibid.58
Patricij Tyanorum Cappadociæ epiſcopi uita 1063.10
Patrini 727.54. & 659.46
Patrochi Viennenſis epiſcopi uita 1351.28
Patroinius Edeſſenus preſbyter 1027.48
Patronus 833.15
Paulilli pueri conſtantia 46.22
Paulinus ubi baptizatus 15.45
Paulinus de ſcriptura 88.40. eiuſque effectu 92.39. item de trinitate 125.54
Paulini carmen de omnipotentia Dei 108.31
Paulini de coniugio neuus 519.1
Paulini de lege opinio 504.2. item de oratione 511.26. De peccatorum expiatione 510.32
Paulini Nolani hiſtoria mirabilis 21.16
Paulini liber contra Pelagianos 587.30
Paulini Nolani uita 1285.27. ſcripta

ſcripta ac epiſtolæ 1286.26. doctrina 1287.50. nceui. 1288.34. certamina 1289.22. familiares. ibidem
Paulinm Tiburniæ epiſcopus 18.3. Eiuſdem uita 1321.42
Paulus adorationem ſui recuſat 227.23
Paulus an ſimulatione uſus 789.15
Pauli epiſtolæ in ſepulturis lectæ 697.4
de Pauli epiſtolis Theodoreti iudicium 524.29
Pauli epiſtolæ publicè lectæ 649.59
de Paulo, hypotheſis Aduerſarij refutata 627.8
de Paulo Donatiſtarum hypotheſis 636.20
Pauli Antaradi epiſcopi uita 1016.22
Pauli Anthedonis epiſcopi uita 973.45
Paulinus Apameæ Piſidiæ epiſcopus 1038.52
Paulus cœnobita 715.30
Paulus Derbæ Phrygiæ epiſcopus 1054.30
Pauli Emeſeni epiſcopi uita 977.1
Pauli Epheſini epiſcopi uita 1047.12
Pauli epiſcopi uiſio 1472.49
Paulus Gamanſæ epiſcop. 1053.41
Paulus lector 811.42
Pauli Maiumæ epiſcopi uita 972.36
Paulus Mariamnæ epiſcopus 1015.44
Paulus Nouatianorum epiſcopus 530.38
Paulus Palæſtinus 975.23
Pauli Pannonij uita 1322.26
Paulus preſbyter & archimandrita 1541.36
Paulus Serepolis epiſcopus 1037.48
Pauli Sitmaritani epiſcopi uita 1140.18
Paulus Tripolis Lydiæ epiſcopus 1049.23
Pauli cuiuſdam libertas 818.32
Pauli cuiuſdam obitus 51.6
pauperes 747.42
pax omnibus, formula bene dicendi 649.33
pacis laus 449.21
S. Pacis templum 644.9
paximacia eremitarũ cibus 717.55
ad Peccãdum quæ cauſæ impulſiuæ 279.35
peccatum quid 254.32
peccatum omne à corpore Chriſti ſuſceptum 176.11
peccatum mortis mater 280.55
peccatũ diaboli appellatio 229.28
peccati actualis deſcriptio 288.42 uenialis. ibid. 50. in ſpiritum ſanctum. ibid. 56. & 289.18
peccati damna 279.49. fons 277.32. natura 280.4
peccati pater diabolus 280.55
peccati purgatio 909.1
peccati ſpecies 274.47
peccatum non eſſe à Deo 275.18
à Peccato quomodo liberi 300.35
peccati originalis omnes homines rei 286.23
de eodẽ Patrum doctrina 283.60
de Peccato, gentilium hypotheſis 1505.9. item Manichæorũ 537.24. confutata 550.22
de Peccato hypotheſes Pelagianorum 577.30. refutatæ 588.50
peccata unde ſcaturiant 277.41
peccatorũ autores 275.4. 276.45
peccatorum remiſſio 305.3
peccata defendẽtis malum 283.29
peccata omnia poſſe dimitti ab eccleſia 383.41
peccata ſanctorũ cur narrẽtur 91.
peccata uiſitari à Deo 113.45 (60
peccatis obnoxij ſancti 283.47. 288.30
peccatores ordinat Deus 112.56
in Peccatoribus quomodo Deus 114.11
pecunia dea 1504.5
Pegaſius Donatiſta 873.1
Pelagius 1.46
Pelagius epiſcopus 822.37
Pelagius à qua ſynodo damnatus 822.5
Pelagij Britonis hæreſis ubi graſſata 576.36. à quib. cõfutata 587.20
Pelagij hæretici uita 1453.13
Pelagius Palæſtinus 975.27
Pelagij acta in Palæſtina ſynodo 849.24
Pelagiana hæreſis 576.32. eius hypotheſis. ibidem 49
Pelagianiſmi ſocij 586.40 (35
pelles caprinæ monachorum 804.
Peluſij eccleſia 7.56
Peluſij montis monaſterium 701.20
Pentapolis eccleſia 8.21
Pentecoſte Iudæorũ feſtum 1498.56. & 693.10.30
Penthadius 822.36
Pentodius Carpitanus epiſcopus 1155.36
peræ monachorum 704.34
peregrinationis ſuperſtitio 721.57
Peregrinus Corinthi epiſcopus 1168.2
de Perfectione Pelagianorum hypotheſis 584.10. refutata 602.8
Perga Pãphiliæ metropolis 749.56
Pergamenſis epiſcopus 6.13
Pergamius Antiochiæ Piſidiæ epiſcopus 1038.22
Pergamius Hyparchus Aegypti 1098.47
Pergamius œconomus 736.10
Pergenſis epiſcopus 5.36
Perpetuus Turonenſis epiſcopus 16.55. Eius uita 1398.34
Per quẽ, quomodo exponatur 99.50
perſecutio Genſerici 41.30
perſecutio in Perſia 48.1
perſecutio ſub Theodoſio iuniore 40.15
perſecutio Vandalica ſub Hunerico 61.25
perſecutionis Africæ præſagia 1492.20
de Perſecutione Donatiſtarum hypotheſis 630.47
perſecutorum pœnæ 73.30
Perſiæ eccleſiæ 7.23. gentiliſmus 1501.37
Perſiæ perſecutio 48.1
Perſæ monachi 700.45
Perſarum gentilium mos 1509.42. cum Romanis bellum 48.58
Perſarum potẽtia fracta à Theodoſio Iuniore 79.12
in Perſide Chriſtianiſmus dilatatus 22.45
perſona una Chriſti 152.36
perſonæ conſideratio in Scriptura explicanda 96.26
Perſonæ uocabulum 111.2
perſonæ tres 85.30
Perſonarum differentiæ 126.12
de Perſonarum pluralitate dogma Sabellij confutatum 551.14

perſonarum eccleſiaſticarum gradus 735.12
pedum lotio externè quoq; repræſentata 691.28
pedibus tracti Chriſtiani 65.23
Peſinuntis epiſcopus 6.55
Peßinus urbs 750.12
peſtis 75.20. in Africa 81.11
Petilianus Donatiſta 631.33. Eiuſdem conuerſio 640.55
Petrocorij eccleſia 15.41
Petronij Bononienſis epiſcopi uita 1298.8
Petronius Palæſtinus 975.36
Petrus apoſtolus 841.42. anſimulatione uſus 789.15
Petri confeßio 725.10
Petri peccatum cur narretur 92.1
ad Petri uincula feſtum Rom. eccleſiæ 731.15
Petri & Pauli templum Pariſijs 644.29
Petro nimium tributum à Leone 512 6
Petrus Alexandrinus Eutychianiſta 610 59. 611.52. eiuſdem cum monachis ſchiſma 806.36. cũ Felice Rom. 807.4
Petrus Alexandrinus presbyter 1097.4
Petrus Coarorum epiſcopus 1017.24
Petri Corinthi epiſcopi uita 1168.(13
Petrus Dardani epiſcopus 1063
Petrus diaconus Dioſcori aſſecla 51.18. Eutychianus 611.36
Petri Edeſſeni presbyteri uita 1025.40
Petrus Gabalanorum epiſcopus 997.44
Petri Gangræ Galatiæ epiſcopi uita 1066.18
Petrus Gnapheus 772.32. hæreticus 615.39. ſeditioſus 58.39
Petri Gnaphei malitia 1207.33 zizania deprehenſa 1062 17
Petri Gnaphæi Antiocheni epiſcopi uita malitioſa 988.12
Petri Illyrici presbyteri Romani uita 1284.59
Petrus legatus 906 27
Petrus Maiumæ Gazæorum epiſcopus 3.19. Eius uita 972.24
Petrus Niceæ epiſcopus 1061.49
Petri Moggi hæretici uita 1466.1
Petri Moggi malitia 1207.34
Petri Moggi & Proterij ſchiſma 805.52
Petri Mongi electio 679.44. depoſitio 761.58
Petrus Palæſtinus 975.31
Petrus præfectus 908.23
Petrus presbyter & archimandrita 1451.8
Petri & Iſidori presbyterorum ſchiſma cum Theophilo Alexãdrino 796.58
Petrus Romanus epiſcopus 611.60
Petri Rauennæ epiſcopi uita 1299.36
Petrus Sarmatarũ epiſcopus 1070.58
Petri Theodoſiopoleos Armeniæ epiſcopi uita 1069.31
pharaonis impietas 206.26
Pharaonis mentio in concionibus 43.15
Pharbælenſis epiſcopus 8.16
Philadephiæ eccleſia 5.60
Philadelphius Anthemiſiæ epiſcopus 1053.59
Philalethes liber 610.53
Philaſtrius 82.11. de Scripturæ partibus 87.6
Philaſtrij Brixienſis epiſcopi uita 1301.31 doctrina. ibidem 43.1302 14 certamina 1303.1
Philaſtrij de ieiunio opiniones 513.47
Philemoni quãdo Paulus ſcripſerit 527.8
Philetus Hierocepienſis epiſcopus 1053.56
Philippenſis eccleſia 12.2
Philippenſibus quando ſcripſerit Paulus 526.52
Philippopolis 750.46
Philippus Celtorum ciuitatis epiſcopus 1054.2
Philippus Pergamẽſis Aſiæ epiſcopus 1052.40
Philippus Rom legatus 894.4
Philippus presbyter 852.50
Philippi Sideni Conſtantinopolitani presbyteri uita 1217.51
Philippus Sidites 802 25
Philippi presbyteri Palæſtini uita 972.10
Philippus ſubdiaconus Parenſis 999.60
Philologus Bizantinus epiſcopus 1142.52
Philon Biblius gentilis ſcriptor 1502.32
philoſophi gentiliſmi propugnatores 1509.60
philoſophorum autoritas refutata 1512.21
philoſophorum in maximis rebus diſſenſio 487.9. errores 428.35
philoſophica theologia 104.30
Philotimus Amaſtridis presbyter 1062.6
Phœnicia 3.52
Phœniciæ eccleſiæ 4.51. gentiliſmus 1501.17
in Phœnicia ampliata eccleſia 22.34
Phœnices epiſcopi 975.38
Phœnicum conuerſio 20.46
Phœnicum dij 1503.16
Phoſphorus Orthoſiadis epiſcopus 1015.51
Photinus diaconus Neocæſarienſis 1068.28
Photini hæreſis 124.59
Photinus ſeu Photius Lyddæ epiſcopus 973.26
Photinus Macedoniæ epiſcopus 1170.18
Photinus Tentyrenæ epiſcopus 1107.1
Photij Tyri epiſcopi uita 978.58
Photius Neſtorianus 607.42
phraſes Scripturæ 95.5
Phrauitæ Conſtantinopolitani epiſcopi uita 1212.53
Phrikelas Heracleæ Thraciæ epiſcopus 1225.56
Phriuclas Heracleæ epiſcopus Neſtorianus 607.41
phrontiſteria 773.18
Phrygiæ eccleſiæ 6.12. epiſcopi 1052.38
Piceni eccleſia 13.8
Picti Britãnorum regi dediti 24.6
Pictorum motus 1521.10
pictoris cuiuſdam manus areſacta 1490.55
picturis ornata templa 645 49
Pientius presbyter & archimandrita 1451.28
Pinæti monaſterium 702 25
Pionij Troadæ Helleſponti epiſcopi uita 1063.51
piorũ peccata cur narrẽtur 91.60
piorum ſacrificia 401.54
pios ſcire quod credant 332.58
pios eſſe ſacerdotes 403.15
piratarum tyrannus 1522.32

piſcium

piſcium ſquamæ miraculoſæ 1491.60
Piſidiæ epiſcopus 1038.3
Pityuntem deportandus Chryſoſtomus 35.19
Placentinus epiſcopus 13.46
Placentius 84.31
Placentius Africanus epiſ. 1155.45
Placi Geraſſæ epiſ. uita 979.30
Placidiæ Honorij Imperatoris ſororis hiſtoria 1526.10
Plato Moſes Atticus 1512.40
Plato de Deo 1503.13
Platonis codex 104.37
Platonis & Stoicorum diſſenſio 437.25
Placidiana domus 811.25
plauſus in concionibus reprehenſi 650.13
Plautius Tripolitanæ prouinciæ epiſcopus 1107.31
plurali numero quomodo Deus utatur 97.13
pluuiarum inundatio 1491.60
pœmenarchæ qui 751.56
pœna quibus Euangelio prædicetur 102.5
pœnæ inferni 476.15
Pœnitenius Edeſſenus ſubdiaconus 1028.1
pœnitentia non differenda 360.7
pœnitentia quid 353.20. quotuplex. ibid.31. unde 354.6
pœnitentia publica monachorum 710.3
pœnitentiā ſanctorum cur narretur 92.4
pœnitentiæ forma 356.23
pœnitentiam agentes recipi à Deo 358.35
pœnitentiā quomodo urgeat Deus 100.12
de Pœnitentia doctrina patrum 353.1 inde. & 513.58
in Pœnitentia fidem requiri 356.13
pœnitentes qui dicti 665.12
quomodo ad communionē admiſſi 670.6
pœnitentes Rom. eccleſiæ 728.42
Poetarum fabulæ 1503.45
Politiæ pax ſub Martiano 53.18
politiæ mutationes 1517.3
Polycarpus Cabalæ Lyciæ epiſcopus 1039.20
Polychronius 778.47
Polychronij Antipatridæ epiſcopi uita 974.18
Polychronij Apameenſis epiſcopi uita 993.24
Polychronij Conſtantinopolitani presbyteri uita 1218.45
Polychronius Epiphaniæ Ciliciæ epiſcopus 1035.6
Polychronius Hieroſolymitanus 906.16. damnatus.ibid.37
Eius uita 958.30
Polychronius Macedoniæ epiſcopus 1170.6
Pomerij Galliæ doctoris uita 1419.20
libri 1420.3
Pompeiani Emiſeni uita 977.44
Pompeiopolis eccleſia 6.42
Ponti Eccleſiæ 6.40
Ponticanus 841.34
pontifex quis 170.36
Pontifex Romanus gentilium 1506.53
pontifices 758.4
pontificalib. induti epiſcopi 652.24
Pontulus Baſilienſis epiſcopus 17.46
populi diuiſio poſt Neſtorij depoſitionem 804.4
porcorum & hominum animæ eædem ſecundū Manichæos 536.60
Porphyrius gentilis 1502.33
Porphyrij Antiocheni epiſcopi electio 679.2. eiuſdem turbæ 33.58
Porphyrij Antiocheni epiſcopi uita 980.3
Portius Donatiſta 872.59
Poſidonia Neptuni feſta 1508.43
Poßidius 841.31
Poßidij Calamenſis doctoris uita 115.50
Poßidonius 841.40
Poßidonij Alexādrini diaconi uita 1098.40
poſteriora Dei 95.45
Poſthumanus 822.30
potentia Dei immutabilis 107.32
potentiæ prædeſtinatio 202.5
Potentinæ urbis epiſcopus 14.20
poteſtas tantum à Deo 112.21
poteſtates angelorum appellatio 219.45
prædatoria ſynodus 3.37
prædeſtinatio ſemper in bono 40.49
prædeſtinationis ſignum 200.15
ſpecies 202.1
prædeſtinationis & gratiæ differentia 204.8
prædeſtinationem non eſſe ad peccandum 202.48
prædeſtinationem negare blaſphemia 199.8
de Prædeſtinatione patrū doctrina 197.47
de Prædeſtinatione Pelagianorū hypotheſes 582.25. refutatæ 598.1
prædeſtinatos non perire 202.30
Prædeſtinatorum hæreſis 620.36
Præfecti defenſores gentiliſmi 1510.8
præſagia ſub Leone 1492.10
Præſcientia Dei 204.24
præſcientia Dei & bona & mala noſſe 206.16
præſepe argenteum Conſtantinopoli 645.60
Præſidius 841.42
præſtigiatori cibus non eſſe dandū 429.41
Prætextatus 822.36
Prætextatus Aſſuritanus 873.16
Pragmatij Galliæ epiſcopi uita 1416.22
Praylij Hieroſolymitani epiſcopi uita 958.30
precandum nihil contra Deum 349.42
preces priuatæ 678.2
publicæ 650.29
preces ſacræ 648.28. 742.10
preces non alligatæ loco 350.29
preces eleuatis manibus factæ 677.12
preces ſuper ordinatos miniſtros factæ 682.30
precum faciendarum mos apud monachos 707.1
preces an offerant angeli Deo 498.14
preces quis exaudiat 345.29
presbyteri 735.22
presbyteri eremitarum 715.47
presbyterorum munus 737.8
ordinatio 682.40
Priapi figura apud gentiles 1508.12
Primaſius 82.12
Primaſij Africani epiſcopi uita 1148.34 ſcripta. ibidem.52. doctrina 1149.58. naui 1152.3. certamina. ibidem.15
Primaſius de Trinitate 129.24
Primaſij locus 93.41.
de iuſtificatione opinio 505.51

Primates qui 757.60.
primatus Romanæ eccleſiæ 774 28
Primianus Carthaginenſis 872.19
Donatiſta 59.ibid.
Princeps ſacerdotum nemo appellandus 752.3
principatus angelorum appellatio 219.45
(1417.52
Principij Galliarum epiſcopi uita
Priſcillianiſtarum hæreſis & hypotheſes 569.14. ritus 571.45. libri 576.22
Priſci Hieroſolymitani diaconi uita 960.15
Priſcus rhetor 1491.60
Probus martyr 46.16
proceſsio Spiritus ſancti 187.1
proceſſus 841.36
Proclus 82.12
Procli Conſtantinopolitani epiſcopi uita 1194.56. epiſtolæ 1195.58. & inde. familiares 1198.51. doctrina 1199.4
Procli ordinatio 681.24
prudentia 803.50
Proclus presbyter 802.25
Proculi fœda mors 77.22
Proculianus 822.55
prodigia ſub Arcadio 1479.51 ſub Leone 1491.31. & ſub Marciano 1488.32. ſub Theodoſio 1485.38. ſub Zenone 1495.41
proditoris Chriſti præmia 165.6
Proditus Palæſtinus 975.35
Profuturus Macedoniæ epiſcopus 1170.8
Profuturi Zertenſis epiſcopi uita 1142.41
Profectus Rom. legatus 894.3
promiſsiones utriuſque Teſtamenti 91.11
prophetæ de Chriſto locuti 87.20
prophetæ Spiritu ſancto uegetati 191.40
prophetarum loquendi mos 97.50
prophetarum ſcripta 84.20.
uiſiones 241.20
de Prophetis aduerſarij hypotheſes refutatæ 616.38
de Prophetis Donatiſtarũ reſponſum 615.59
prophetica ſcripta publicè prælecta 642.51
propitiatio peccatorum ſolius Dei opus 305.54
propitiatorij arca Chriſtus cur 346.40
proprietates Dei 106.12. 109.10.
fide percipiendæ 110.37
proprietates naturarũ in Chriſto 157.35
proprietates in Scriptura conſiderandæ 98.34
proprij poſſeſsio apud Chriſtianos 722.39
Proſdotius Macedoniæ epiſcopus 1168.59
προσδοχαί 344.31
προσκυνητὴν non eſſe Deum 110.33
Proſper 82.12. & 852.26
Proſper Aquitanicus 611.42
Proſperi de iuſtificatione opinio 505.24. item de operibus 508.48. de Trinitate 117.27
Proſperi Aquitanici uita 1358.44. ſcripta 1360.46. doctrina 1362.8. næui 1363.23 certamina. ibidem 35
Protagoræ gentilis de Deo 1502.58
Proterij Alexandrini epiſcopi cædes 56.53. eiuſdem uita 1089.30. electio 679.26
ob Proterium ſchiſma ortum 805.24
Proterius Dioſcoro ſucceſsit 55.58
Proterij Timothei & Petri Moggi ſchiſma 805.52
Proterius Myrrhenæ ciuitatis epiſcopus 1052.12
Proterius Smyrnæorum epiſcopus 1051.1
protodiaconus 735.17
Protomiſtæ qui 751.59
protopresbyter 735.33
de Prouidentia Dei patrum ſententiæ 196.11. Priſcillianiſtarum hypotheſis 571.12
prouinciarum conſociatio 757.20
proximum ſine Spiritu ſancto non amari 192.24
pſallendi ratio qualis à Chryſoſtomo inſtituta 750.45
Pſalmi quinquageſimi uſus apud monachos 707.23
pſalmi conſuetudinarij 706.7
pſalmorum canendorum mos apud monachos 706.60
pſalmorum modulatio in publicis congreſsibus 648.55
pſeudomoyſis in Creta cum Iudæis acta 1496.10
Ptolemaidis Phœniciæ Eccleſia 416. Publicanus 822.27
publicani à Chriſto recepti 105.16
puellæ cuiuſdam miranda conſtantia 37.50
puellæ cuiuſdam obſeſſæ hiſtoria 68.55
puellarum inſtituta in monaſterijs 723.33
puellarum monaſteria 701.44
puer Chriſti appellatio 128.9
puer quidam Chriſtianus ſuſpenſus à Iudæis 47.51
puerorum capita dæmonibus offerri à paganis 1508.34
puerorum duodecim conſtantia in martyrio 71.19
puerorum grex cum genitricibus in exilium miſſus 61.45
pueris cœna Domini miniſtrata 671.39, 673.28
puerali ſeptem annorum conſtantia 72.57
Pulcheria Auguſta Martianum renunciari curat Imperatorē 52.54
Pulcheriæ Auguſtæ Epiſtola ad Leonem Romanũ pontificem 50.25
Pulcheria ſoror Theodoſij iunioris 41.17
Pulcheriæ liberalitas 776.13
purgationes reprehenſæ 495.24
purgatoriũ ab Auguſtino conceſſum 521.47
de Purgatorio patrum doctrina 478.7
Puteolana eccleſia 15.18
Pyamon abbas 703.32
Pyamonis anachoretæ uita 1445.47
Pyamon eremita 715.36
Pynniſius eremita 715.38
Pythia Apollinis feſta 1508.42
Pythoniſſa à Paulo liberata 495.30

Q

Quadi 1523.30
Quadratus 841.38
quadrigæ ferreæ Alexandriæ 1507.24
(45
Quadrageſimæ celebratio 686.
quadrupedes 1508.20
Quartodecimanorum hæreſis 667.38. & 1047.58
Quercus ſuburbium 810.52
in Quercu Chalcedonis ſynodus contra Chryſoſtomum 29.54
Quincenſis mõtis ſpelunca 73.20
Quinquageſimæ cum lætitia celebratio 692.51
Quintianorum Eccleſia 18.6

Quintiani

Quintiani Africani epiſcopi uita 1154.26
Quintilianus exilium ſubit 43.52
Quintiani epiſcopi uiſio 1492.55
Quintili Heraclea Macedoniæ epiſcopi uita 1170.24
Quiriacus Palæſtinus 975.22
Quirinus Palæſtinus 975.32
Quoduultdeus 822.33
Quoduultdeus epiſcopus Carthagine eycitur 42.40
Quoduultdeus epiſcopi Carthaginenſis mirabilis cõſeruatio 1491.1. eiuſdem uita 1108.42
Quoduultdeus Centurienſis Libyæ epiſcopus 1164.54
quotidianæ uigiliæ 706.36

R

Rabini doctores Iudæorum 1499.33
Rabulæ Edeſſeni paſtoris uita 1019.51
Rancquill pagus Rheticus 1315.24
rationalis anima 195.20
Rauennæ eccleſia 33.24
Rauennij Arelatẽſis epiſcopi uita 1355.58
rebapiſatio 380.7
de Rebaptizatione, Donatiſtarum hypotheſis 630.38. confutata 638.26
rebaptiſati ad miniſterium non admiſſi 682.60
rebrachitoria monachorũ 704.21
redimicula monachorum 704.23
regenerationis ratio 365.60
Regenſis eccleſia 15.22
Regienſis eccleſia 9.31
de Regno Chriſti, patrũ doctrina 421.16
regulæ Scripturæ 95.5
Reia locus qua hiſtoria celebris 44.11
reijci cur quidam dicantur à Deo 271.10
reliquiæ ſanctorum 744.17
reliquiæ à gentilibus contemptæ 2506.20
reliquiarum translationes 697.28
de reliquijs ſanctorum leges latæ 774.22
Remenſis epiſcopus 16.43
Remorum urbis templa 644.32
Remigius Remorum epiſcopus 20.25
Remigij Francorum Apoſtoli uita 1399.20. ſcripta 1404.35. doctrina 1405.7
remiſſio peccatorum donum Spiritus ſancti 305 3
remiſſio peccatorum eccleſiæ nota 409.45
remiſſionem peccatorum imputari 321.35
reparationis noſtræ cauſa 305.50
Reparati martyris ueneratio in aula Zenonis 70.56
reptiles deorum imagines 1508.20
repudij libellus à Chryſoſtomo damnatus 442.56
rei cõſideratio in Scriptura explicanda 96.27
res petendæ quæ 346.18
rerũ euentus poni loco nominum 99.21
rerum origo ſimul creata, nõ ſimul formata 214.3
rerum omnium rationes non ſciri 204.14
de Rerum poſſeſſione, Pelagianorum hypotheſis 586.34. confutata 605.46
Reipublicæ turbationum cauſæ 75.15
Reſarati martyris hiſtoria 1491.18
Reſtitutus 822.28. & 841.30
Reſtituti tẽplum Carthagini 643.47
Reſtitutus Edeſſenus ſubdiaconus 1027.59
Reſtituti Numidiæ epiſcopi uita 1155.24
Reſtitutus Palæſtinus 975.28
reſtitutio depoſitorũ epiſcoporũ 765.54
reſurrectio Chriſti 181.6
reſurrectionis celebritas in eccleſia Romana 731.9
reſurrectionis Chriſti memoria 691.37
reſurrectionis cauſa efficiens 463.47. finis 468.13
reſurrectio quomodo futura 466.9
de Reſurrectione patrum doctrina 460.2
de Reſurrectione Aduerſarij hypotheſis refutata 627.26
de Reſurrectione Donatiſtarũ hypotheſis 636.34. item Iudæorum 1498.42. Manichæorũ 538.4. Priſcillianiſtarum 571.28. confutata 574.42
in Reſurrectione qualia corpora 465.15
Reſurrecturos eſſe omnes 467.49
quando 4689.9
reue'ata & non reuelata quomodo tractanda 99 58
Reuocatus Palæſtinus 975.18
regis & tyranni differẽtia 450.16
in Rege quid requiratur 447 18
Rhadagiſus barbarus 1510.44
Rhadagaiſi Gothi potentia & odium in Chriſtianos 76.16. pœna. ibidem
Rhadagaiſus paganus 36.47
Rhea dea 1503.29. eiuſdem ritus & ſacra 1507.55
Rhedonicæ ciuitatis epiſcop. 16.23
Rhegienſis epiſcopus 13.46. ſynodus 905 10
Rhinocorurenſis eccleſia 8.9
Rhodi eccleſia 10.39. metropolis 750.27
Rhodon Edeſſenus preſbyter 1027.47
Rhodopum eccleſia 12.18
Ricemerius Romanus princeps 1294.53
Richimeri factio 1514.58
ritus eccleſiaſtici 641.3
Robocus Palæſtinus 975.24
Rogatianus Africanus epiſcopus 1154.55
rogationes 742.18. à quo inſtitutæ 651.44
Rogationum dies 693.15
Rogati monachi martyris uita 1474.27
Rogatus martyr 71.36
Rogatiſtæ heretici 9.43
Roma 750.50
Romæ collegia ieiunantium 688.42. eccleſia 11.60. gentiliſmus 1502.7. epiſcopi 1.5
Romani monachi 732.34
Romani Nouatiani 530.30
Romani Perſarum Chriſtianorum miſerti 48.34
Romanorũ cũ Perſis bellũ 48.58.
Romanorum diaconorum arrogantia 783.55
Romanorũ epiſcoporũ decretales epiſtolæ 786.30. uitæ 1226.45
Romana bibliotheca 748.33
Romanæ eccleſiæ primatus 774.28. ritus 725.1
Romanæ & Cõſtãtinopolitanæ ſedium ſchiſma 807.42
Romanæ regiones à barbaris uaſtatæ 35.49
Romana ſynodus 905.1. 42. & 906.12. & 927.52. ſub Anaſtaſio Imp. 957.48. ſub Leone Imperatore 951.28

Romanus 812.42
Romanus Edeſſenus diaconus 1027.56
Romanus Myrenſis Lyciæ epiſcopus 1039.10
Romani Selimbriæ Thraciæ epiſcopi uita 1226.13
Romulus Edeſſenus ſubdiaconus 1027.60
Rotomagenſis eccleſia 16.16
Rufianus 822.34. 841.37
Rufini Samoſatæ epiſcopi uita 105.60
Rufinus Cyrenenſis epiſcopus 1107.5
Rufinus Donatiſta 873.1
Rufinus præfectus qualis 15.54. eiuſdem ambitio 1517.30. interitus 22.52. 1517.30
Rufinus Bibli epiſcopus 978.40
Rufus Ilij epiſcopus 1047.45
Rufus Macedoniæ epiſcopus 1169.57
Rufi Theſſalonicenſis epiſcopi uita 1168.56
Ruges Barbarorum dux fulmine ictus 1435.19
Ruzi 1523 31
Ruzorum rex 1318.31
Ruſticanus 822.15
Ruſticula Nouatianorum epiſcopus 510.39
Ruſticus 822.28
Ruſticus Africanus epiſcop. 1154.19
Ruſtici Cartenitani epiſcopi uita 1152.56
Ruſtici geſta in Africa 1525,10
Ruſticus martyr 71.36
Ruſtici Lugdunenſis uita 1344.15
Ruſtici Narbonenſis epiſcopi uita 1356.8
Ruſtici ſubdiaconi monachi martyris uita 1474.26
Ruttenus epiſcopus 15.41

S

Sabe abbatis uita 1431.46
Sabaoth appellatio Dei 104.59
Sabaria Pannoniorum oppidum 1383.35
Sabas Edeſſenus diaconus 1027.51
Sabas Paltas primæ Syriæ epiſcopus 1015.6
Sabatius diaconus Edeſſenus 1027.59
Sabbatij Galliæ epiſcopi uita 1420.30
Sabbatum ſabbatorum quod 216.3
Sabbati die conuentus celebrati 648.7
ſabbato ieiunatum 685.33
refutatus 85.8. Sabellius 158.49
Sabelliani 115.24. eorum hæreſis 551.1. confutata. ibidem. 12
Sabinus 841.39
Sabini cuiuſdam motus 1520.48
Sabinus Doclitorum epiſcopus 1105.45
Sabinus Deli inſulæ epiſcopus 1166.9
Sabinus Palæſtinus 975.28
Sabinæ templum 725.57
ſacerdos noſter Chriſtus 129.48
ſacerdotes gētiliū 1506.44. gentiliſſimi propugnatores 1509.57
ſacerdotes ſancto Spiritu uegetati 192.40
ſacerdotum coniugia 442.51
ſacerdotum dignitas 425.53
ſacerdotium Chriſti 175.9. piorum 403.15
ſacræ menſæ uſus 646.35
ſacramenta gentilium 1508.15
ſacramentorum uſus fideliter traditus 742.34
per Sacramenta iuſtificationem applicari 321.50
Sacramentis nutriri Eccleſiam 412.14
de Sacramentis patrum doctrina 362.18
ſacrificium Chriſti 165.19. noui Teſtamenti quod 399.2. duplex 401.1
ſacrificia Armeniorum hæreticorum 620.10
ſacrificia gentiliū refutata 1516.8
ſacrificia piorum 401.54
ſacrificiorum finis 403.1
ſacrificiorum ueteris Teſtamenti abrogatio 402.46
de Sacrificijs gentiliū hypotheſis 1505.32
de Sacrificijs ueteris Teſtamenti gentilium criminatio refutata 1513.43
ſacrorum magiſtri apud gentiles 1506.49
Saenes Perſa martyr 48.16
Salaminæ eccleſia 10.33
Saliſburgum 1322.22. Bauariæ 1317.57
Salonis eccleſia 12.35
Saloniūs 82.13. de Teſtamēti noui intellectu 90.40
Salonij locus 93.55. de Chriſto opinio 496.25. Item, de operibus 503.24
Salouij Viennenſis epiſcopi uita 1350.17. doctrina. ibidem 40. naui 1351.23
ſaltationes in nuptijs 694.51
ſaluari omnes eodem modo 320.30
Saluator Deus 129.60
Saluatoris imago 725.11. tēplum Florentiæ 644.18
Saluianus 82.14. de proprietatibus Dei 109.33. eiuſdem de fide opinio 506.20. Item de operibus 509.18
Saluiani Maßilienſis epiſcopi uita 1324.22. ſcripta 1325.14. doctrina 1326.19. certamina 1327.1
Saluinus Quaphenſis 873.24
Saluius Membreſitanus 873.16
Salus opus Trinitatis totius 205.27
ſalutem fide applicari 310.18
Saluſtius epiſcopus 795.56
Saluſtij Coryci epiſco. uita 1034.45
Samnij eccleſia 13.9
Samoſatæ eccleſia 4.42
Sampſon archiepiſcopus Eboracenſis 38.28
Samuelis imago an uera Sauli dixerit 491.31
Samuelis reliquiarum tranſlatio 698.12
Samuel Edeſſenus preſbyter 612.5. eius uita 1025.55
Sanchoniathon Berytius gentilis ſcriptor 1502.30
Sanctius Edeſſenus diaconus 1027.52
Sanctus Deus, &c. litanijs inſerta formula 651.20
Sanctus Sanctus Sanctus, cantare quis inſtituerit 727.28
Sanctificandi uerbum 97.18
ſancti quomodo honorandi 1951.15.
non inuocandi 951.38
ſanctorum communio quid Chryſoſtomo 641.24
ſanctorum dierum feſtiuitas 692.59
ſanctorum interceßiones 910.52
Sanctorum reliquiarum tranſlationes 697.29
de Sanctorum animabus gentilium opinio 1506.16
ſanctos eſſe peccatores 283.47. 288.30
in Sanctis quomodo Deus 214.22

ſanguis

ſanguis Chriſti uerus potus 388.36
ſanguinis fluxus apud Toloſam 1492.10
ſanguine Chriſti nos iuſtificari 309.37
ſapientia, Chriſti appellatio 128.11
ſapientia diuina 106.13
ſapientiæ uerbi Dei templum Conſtantinopoli 644.5
Sapritius Paphenſis Cypri epiſcopus 1165.20
Sarabartæ monachi 703.46
Saraceni Perſis contra Romanos iuncti 49.1
Sarcha flumen 1502.21
Sardes Lydorum 750.2
Sardinia 63.9. direpta 1525.18
Sardium eccleſiæ 6.9
Sarmatiæ epiſcopi 1070.57
Sarmatio Thraciæ epiſcopus 1226.29
Sarracenorum epiſcopus 3.55
Sarſeus Palæſtinus 975.30
Sarus Gothorum dux 1518.49
Sardenſium epiſcopus 6.6
Sathabel primus angelus malus 232.45
ſatisfactionis uſus 667.11
ſatisfactionem pro peccatis non requiri in pœnitentia 360.46
Saturninus 822.38. & 841.34. Donatiſta 872.60
Saturnus deus 1503.29. eius ſimulachrum fractum. ibid.22
Saturi cuiuſdam martyris miranda hiſtoria 45.35. & inde
Sauiniani Parenſis epiſcopi uita 999.16
Saunianus Telmeſſi Lyciæ epiſcopus 1039.30
Saulis ſpiritus malignus 229.48
Saxoniæ paganiſmus 1502.24
Saxones a Francis ſubacti 1522.21
ſcandalorum pœna 459.33
Scelbianus Palæſtinus 975.35
ſceleratos à Deo puniri 113.39
ſcenici ludi 1509.24
ſcenopegiæ ſolẽnitas apud Iudæos 1498.59
Scethi monaſteria 701.8
de ſchiſmatis neceſſitate, Donatiſtarum hypotheſis 631.18
ſchiſmata unde orta 751.34
ſchiſmata ſub Arcadio 789.1. ſub Honorio & Theodoſio 801.54. ſub Marciano 805.22. ſub Leone. ibid.50. ſub Zenone 806.32
ſchiſmatici nõ rebaptiſati 658.54
in ſchiſmaticos animaduertendum à magiſtratu 449.57
ſchola Alexandrina 7.46
ſcholæ huius 5. ſeculi 748.35
ſcholæ Edeſſenæ ſubuerſio 608
ſcholæ ethnicorum 1507.17
ſcholarum inſtitutio 743.5
Scoti Britannis dediti 24.6
Scotorum eccleſiæ 18.23
Scotorum motus 1521.10
ſcripta patrum deprauata 81.50
de ſcriptis hominum quid ſentiendum 429.45
Scriptura à Deo tradita 86.17
Scriptura ſibi non contraria 94.44
Scriptura quot ſignificationibus de Deo loquatur 97.53
Scriptura cum prudẽtia intelligenda & tractanda 98.23
Scripturæ alligati ſcriptores ſacri 84.31
Scripturæ autoritas aſſerta 82.36
Scripturæ diſtributio 88.14
Scripturæ lectio ſalutaris 90.51. & inde effectus 91.23
Scripturæ lectio & interpretatio in congreſſibus tractata 648.27. & inde
Scripturæ ſacræ libri Canonici qui 523.30
Scripturæ regulæ et phraſes 95.4
Scripturæ quæ contraria 94.56
Scripturæ ſimpliciter credendum 98.52
Scripturam ad omnes pertinere 94.29
Scripturam ſub generibus ſpecies comprehendere 99.6. humanis uerbis uti. ibid.13
in Scriptura nihil inane aut uacuũ 99.17
de Scriptura ſacra gentilium hypotheſis 1502.50. Item Iudæorum doctrina 1497.15. refutata 1500.1
de Scriptura, hypotheſes Manichæorum 531, 23. confutata. 540.10
de Scriptura, falſa Paganorum opinio refellitur 1514.8
de Scriptura, Priſcillianiſtarum hypotheſis 569.28
Scripturæ cur oſtium dictæ 82.51
Scripturas enarrãti quæ obſeruanda 96.24
Scripturas interpretandi quatuor modi 95.50
Scythia Arianiſmo infecta 552.38
Scythæ ad Iſtrum conuerſi 21.1
Scytharum ab Arianiſmo conuerſio 20.51
Scytharum eccleſia 12.49
Scytharum monachi 700.45
Scythopolis eccleſia 4.14
Sebaſta Armeniæ 1218.50
Sebaſtæ eccleſia 3.34
Sebaſtia urbs 750.17
Sebaſtiæ Armeniæ epiſcopus 7.14
Sebaſtianus 1522.51
Sebaſtiani comitis & martyris ſub Genſericho uita 1472.18
Sebaſtianus Palæſtinus 975.30
Sebaſtopolitanus epiſcopus 7.3
Sebatius Maſtaurorum epiſcopus 1047.42
Sebennitenſis eccleſia 8.10
Seceſſores monachi 703.39
Seckingen oppidum Rheni 1314.32
Secundianus Donatiſta 72.60
Secundinus Manichæus 538.27. eiuſdem uita 1457.30
Secundus 841.32
Secundus Palæſtinus 975.35
Secundus Vibiannenſis epiſcopus exilio multatus 65.49
ſedes, angelorum appellatio 219.45
ſedes quæ eccleſiæ 751.3
Sedulus 82.14
Sedulij locus 93.37.51. de Pauli epiſtolis 527.37. & inde de Teſtamenti ueteris abrogatione 88.56. de Trinitate 119.5. de angelis opinio 498.43. item de iuſtificatione 505.43. de lege opinio 503.31. de ſanctis 513.11
Sedulij preſbyteri uita 1279.25. ſcripta 1281.15. doctrina 1282.24. meui 1284.5. certamina. ibid.16. familiares. ibid.53
Seleuciæ 749.51
Seleuciæ Iſauriæ eccleſia 6.60
Seleuciæ epiſcopus 450. epiſcopi 995.50. ſynodus 66.53
Seleuctus Amaſiæ Helleſponti epiſcopi uita 1063.14
Senenſis epiſcopus 14.19
ſenis eremitæ abſtinentia 717.8

Senoniæ eccleſia 15.35
ſentẽtiã Scripturæ quomodo indagands 99.37
ſeptem liberorum partus 1493.56
ſeptenarius numerus 216.4. eiuſdem ſignificatio 93.55
ſeptiformis ſpiritus 182.43
Septimij Altini epiſcopi uita 1308.51
Septimus martyr 71.36
Septimi monachi martyris uita 1474.27
Septuageſimæ celebritas in eccleſia Romana 731.36
Septuagintaduorum interpretum uerſio 528.45
ſancti Sepulchri templum 644.1
ſepulchra extra urbes 695.46
ſepulchrorum magna cura 695.57
ſepulturæ ritus 695.13. in Rom. eccleſia 731.57
Seraphin quid 217.32
Serapidis templum Alexandriæ 1507.24
Serapionis archidiaconi rebellio aduerſus Chryſoſtomum 27.42
Serapion diaconus 811.41
Serapionis Conſtantinopolitani diaconi uita 1220.16
Serapionis monachi uita 1449.48
Serapionis diaconi acta cum Seueriano 996.41. eiuſdem petulantia 749.23
Serapion Heracleæ Thraciæ epiſcopus 12.11
Serenius monachus 715.10
Serenus 833.18
Sereni monachi uita 1450.33
Sergia monacha 702.12
Serotinus 822.30
Serpens æneus 95.28
ſerpentis natura in paradiſo 231.58
de Serpente in paradiſo Manichæorum figmentum 533.18. confutatum 546.23
Serrenſis Macedoniæ epiſcopus 11.46
Serſaon Genſerici cognatus 77.43
Seruandus Imperium ſibi arrogat 1524.58
Seruani Scoti uita 1430.27
Seruatij Tungrorum epiſcopi uita 1409.51
ſerui forma in Chriſto 560.24
ſerui cuiuſdam martyrium 9.9
ſeruorum duorum torturæ 77.31
Seruilius 822.37
Seruus 841.37
Seruus ſubdiaconus martyr 71.35. eiuſdem uita 1474.26
Serui Thuburſuccurbiere epiſcopi uita 1157.5
Seuerianus 905.38
Seuerianus Gabalanorum epiſcopus hoſtis Chryſoſtomi 74.25. à Chryſoſtomo eiectus 29.11. Eius uita 996.14
Seueriani factio 1524.54
Seuerianus Pelagianus 586.55
Seueriani Scythopolitani epiſcopi interitus 54.50
Seuerianus Sitifenſis Mauritaniæ epiſcopus 1164.43
Seueriani & Iohannis Conſtantinopolitani diſsidium 795.16
Seuerinus Batauiæ epiſcopus 18.5
Seuerini Bauariæ & Auſtriæ epiſcopi uita 1316.5. miracula 1319.23
Seuerinus Colonienſis epiſcopus 17.40
Seuerus 841.31
Seuerus epiſcopus 833.20
Seuerus Antiochenus ſophiſta Eutychianiſta 610.49. Acephalorum hæreſeos patronus 615.27
Seuerus Bruttorum epiſcopus 1293.10
Seuerus Lucanus Imperator 1524.56
Seuerus ludimagiſter 748.45
Seuerus Maximianopolis Arabiæ epiſcopus 979.47
Seuerus Mileuitanus 680.26. epiſcopus 10.10. Eius uita 1143.56
Seuerus preſbyter 812.29
Seuerus Sozopolis Piſidiæ epiſcopus 1038.37
Seueri Sulpitij Galli uita 1412.20. ſcripta ibidem 23
Seuerus Treuirenſis epiſcopus 587.42. eiuſdem uita 1313.55
Seuerus epiſcopus Viennenſis 23.21. Eius uita 1351.33
pro Sexu utroq; Chriſtus paſſus 177.6
ſicarij Chryſoſtomi puniti 74.31
Siccæ epiſcopus 8.45
Siccenſis urbs 64.16
ſiccitates 75.22
Sicilia 63.9. Siciliæ epiſcopi 11.9
Sicilibrenſis eccleſia 9.30
Sida metropolis 749.57
ſiderum nomina unde 490.42
Sidoniorum eccleſia 4.56
Sidonius 82.14
Sidonius Apollinaris 15.2. Auernorum epiſcopus 18.15. maritus 734.45
Sidonij epiſtola ad Sulpitium 1371.15. Eiuſdem uita 1372.35. ſcripta 1375.18. doctrina 1377.9. ſtudia ibidem. certamina 1378.12. & inde. amici 1379.25. ſanctimonia 1381.21
Sigericus Veſtgothorũ rex 1520.56
Sigeſarius Gothorum epiſcopus 18.9
ſigna uaria ſub Martiano 1488.34
in Signa, quomodo intelligendum 493.11
Siluanus 841.29
Siluanus Sitifenſis Mauritaniæ epiſcopus 1163.58
Siluani Troiani epiſcopi uirtus 745.19
Simeonis Amidæ epiſcopi uita 1019.40
Simeones noui monachatus autor 718.16
Simplicij Bituricenſium epiſcopi uita 1372.14
Simplicius Romanus epiſcopus 611.54. Eius uita 1267.10. epiſtolæ ibidem. certamina ibidem. 54
Simplicij liberalitas 746.24
ſimulachra colunt gentiles 1503.1
ſimulachrorum gentilium ritus 1507.42
Sinelitij Conſtantinopolitani diaconi uita 1223.54
ſingulari numero quando Dominus uſus 97.14
ſiniſtrum nihil in diuinitate 160.52

Siſinius

Siſinnius à populo electus 744.41
Siſinnij Conſtãtinopolitani epiſcopi uita 1193.35
Siſinnij electio 680.58.& 802.26
Siſinnius martyr 20.24. eiuſdẽ uita 1471.10
Siſinius Nouatianorum epiſcopus 530.36. eiuſdem uiſio 1481.42
Siliuenſis eccleſia 9.53
Sitmaritanus epiſcopus 8.58
Sixtus 822.36
Sixtus contra Pelagianos 587.27
Sixti Rom. epiſcopi cauſa 905.47
Sixti I I I Rom. epiſcopi uita 1247.38. decreta 1248.18. certamina 1249.6. noui. ibidem, & inde
Smyrnenſis epiſcopus 6.2. epiſcopi 1049.58
Socratis de Deo ſententia 105.10
Socratis Conſtantinopolitani uita 1215.34. ſcripta 1216.1. certamina 1217.8
Sol deus 1503.16
Sol communis pijs et impijs 112.30
Sol impaßibilis ſecundum gentiles 1504.51
Solis terra imago quando 1492.15
ad Solem genua flectunt Manichæi 538.36
Solennis Francorum epiſcopi uita 1313.59
Solenſis eccleſia 10.35
Solemus Conſtantiæ Arabiæ epiſcopus 979.48
ſolitudines Aegypti 714.52
Solymi populi 1507.44
in Somnis apparere hominibus angelos 222.33
Sophronius Macedoniæ epiſcopus 1169.57
Sophronius quidam accuſator Dioſcori 51.19
ſortilegia 720.48
Soſias Soluſæ epiſcopus 1107.3
Spartæ Hercules cultus 1501.33
Speciosus Paleſtinæ epiſcopus 975.23
ſpectacula ethnica Chriſtianis prohibita 721.6
ſpectra ſub Leone 1493.32
in Speluncis multi Chriſtiani mortui 73.16
Sperantius 842.38
ſpes quid 332.21
Speſindeo Paleſtinæ epiſcopus 975.29
ſpei humanæ et Chriſtianæ differentia 332.31
ſpem à fide diſcerni 332.49
ſpiculatorum truculentia 69.26
Spiritus Dei unde nutriantur 103.49
Spiritus Dei lator legis 291.41
Spiritus ſanctus an ſolus à Ioanne in columbæ ſpecie uiſus 189.43
Spiritus ſanctus an tantũ charitas 193.53
Spiritus ſanctus omnipotens 185.42. æqualis potẽtia cum Patre & filio 186.1
Spiritus ſanctus quibus detur 189.25 ubi eijciatur. ibidem.
Spiritus ſanctus in eccleſia tantum efficax 192.50
Spiritus ſanctus Scripturæ autor 83.18
Spiritus ſancti apparitio 188.10. opera 189.34
Spiritus ſancti definitio propria, & operationes, ex Patrum doctrina 183.15. & inde. profeſsio 187.1
Spiritus ſancti proprium 121.28. & 126.17. inde
Spiritum ſanctum à Chriſto mitti 181.32
Spiritum ſanctũ an habuerint Apoſtoli ante paßionem Chriſti 193.28
Spiritum ſanctum dupliciter dari 189.17. à Chriſto promeritum. ibidem.
Spiritum ſanctũ eſſe cur credamus 84.55
Spiritum ſanctum non dari extra Eccleſiam 413.48
Spiritum ſanctum per uerbũ operari 193.18
in Spiritum ſanctũ, peccatũ quale 288.56. 289.18
Spiritu ſancto patriarchæ uegetati 192.40
de Spiritu ſancto Patrum doctrina 182.20. & inde
de Spiritu ſanct o opiniones 496.35
de Spiritu ſancto, Aduerſarij hypotheſis refutata 625.27
de Spiritu ſancto hypotheſes Arianorum 553.53. 554.14. item Donatiſtarũ 635.15. Manichæorum 535.1. & 548.21. Pelagiana hypotheſis 576.58
Spiritus procedens 117.50
Spiritus an poßit aduri 477.51
Spiritus an contriſtetur 191.21
Spiritus in quo ſanctificamur qualis 139.43
Spiritus nouitas 86.10
Spiritum creatum aſſerentes refutati 188.56
Spiritus Domini, appellatio diaboli 229.43
Spiritu malo ad quid utatur Deus 239.28
Spirituum malorum differentia 230.35
Spirituale uerbum 101.49
Splendonij excommunicatio 762.3
Splendonij hæretici uita 1457.40
Splendor patris Chriſti appellatio 129.51
Spoleti eccleſia 14.13
Sponſalia quomodo facta 694.40
Statu conſtare gubernationem mundi 213.37
ſtatua quædam 30.22
ſtatuta epiſcoporum 745.34
ſtellæ miræ apparitio 1488.52
ſtellæ cur Abrahamo oſtẽſæ 494.
ſtellæ deæ 1503.17
de ſtellis Priſcillianiſtarum dogma 570.15. confutata 573.19
Stephani martyris apparatio 1486.59. feſtum 694 1. reliquiarum translatio 697.57. 699.32 templum Cõſtantinopoli 644.1 in Metenſiũ urbe. ibid. 4.2. Arimini. ibidem. Viẽnæ 643.10. Hieroſolymis. ibid.22
Stephanus Anazarbi epiſcopus 1034.18
Stephanus Antiochenus epiſcopus calamis acutis iugulatus 990.27
Stephani Calandionis ſtupenda cædes 58.52
Stephanus Daliſandi epiſcopus 1037.48
Stephani Epheſini epiſcopi uita 1045.30
Stephani Epiphaniæ epiſcopi uita 1015.32
Stephanus Geriſorum epiſcopus 1195.53
Stephani Hierapolitani epiſcopi uita 992.58

Stephanus Iamniæ epiſcopus 974.45
Stephanus Limyræ Lyciæ epiſcopus 1039.26
Stephanus Primaneſiæ epiſcopus 1064.1
Stephanus Theopolitanus epiſcopus 1052.6
Stephani cauſa 946.35
Stilicon Comes 39. 48. Præfectus qualis 25.54
Stiliconis Patricij pœna 75.57. eiuſdē ſeditio 1518.18. perfidia et iuſta cædes 1519.23
Stoici de Deo 1503 13
Stoicæ opininiones de geneſi & fato reiectæ 255.41
Strategius Edeſſenus presbyter 1027.49
Strategius Heracleæ Honoriadis epiſcopus 1061.55
Strategius Polydorum epiſcopus 1054 29
Stratonicæ eccleſia 5.53
Studij monachi uita 1448.19
ſubdiaconus 735.39
ſubſtantia Dei homini imperſcrutabilis 106.2
ſubſtantia diuina filij Dei ante incarnationem 130.57
ſubſtantiæ uocabulum explicatum 110.52
de Subſtātia ſua nemini gloriādum 910.57
ſucceſsione cōſtare gubernationem mundi 213.35
ſuccinctoria monachorum 704.22
Sueſsionenſis eccleſia 16.46
Sueui 1523.30
è Suggeſtu conciones habitæ 650.23
Sulphuris lapides delapſi 1492.46
Sumaritanus epiſcopus 7.59
Sunitenſis eccleſia 9.29
ſuperbia fons peccati 277.32. lapſus hominis cauſa 251.10 (58
per ſuperbiā lapſus diabolus 233.
ſupplicationū dies 693.14. earundem uſus 651.1
ſuſceptores 656.45
Suſetulenſis eccleſia 9.33
Syluani Calaguræ Hiſpaniæ epiſcopi uita 1422.1
Syluanus Cheratapenſis epiſcopus 1057.39
Syluani Panormitani uita 1167.37
Syluani Troadis Phrygiæ epiſcopi uita 1057.50
Syluanorum libido 228.34
Sylueſtri Ticinenſis archidiaconi uita 1295.50
Syluini Quintianorum epiſcopi uita 122..24
Syluinus Vindelicorum epiſcopus 17.60
Symbolum Auguſtini 84 50
Symbolum publicè cantari ſolitum 648.50
Symmachus Antiquorum Bendos epiſcopus 1053.55
Symmachus Palæſtinus 975.27
Symmachi ſtudium pro paganiſmo 36.40
Symmachiani hæretici 568.56
Symphoriani martyris templum 643.3
Synagogæ Iudæorum 1499.29
Synaxes monachorum 706.24
de Synergia in conuerſione hominis, Pelagianorū hypotheſis 581.20. refutata 596.8
Syneſius epiſcopus maritus 734.47
Syneſij Aegyptij uita 1101.34. ſcripta 1102.47. doctrina 1103.13. naui 1104.43. familiares 1105.39. certamina 1105.9
Syneſij de homine opinio 499.36
Syngerius Coſ. 908.24
Syniceſis epiſcopus 8.40
Synnada 750.3. Pacatianæ Phrygiæ urbs 23.8. ibidem eccleſia 6.16
Synodi ab Imperatoribus conuocatæ 771.55. ſub Anaſtaſio Imp. 957.20. ſub Arcadio 808.42. ſub Leone Imp. 951.4. 952.6
Synodi priuatæ 744.28. quid in eis tractatum. ibid.
ſynodorum acta aduerſus Paganos 1511.33
ſynodorum decreta 772.31
ſynodos cōuocare penes quos 753.54
Synodicæ literæ 1213.38
Syracuſæ Siciliæ eccleſia 11.1
Syriæ eccleſiæ 4.3
Syrorum epiſcoporum uitæ 980.1
Syrorum ſeceſsio 33.60
Syricij epiſtola 851.30
Syrmius Pannoniæ epiſcopus 12.48

T

Tabenneſiotarū monaſteria 701.2
tabernacula Iudæorum 87.57
Tabrarenum monaſterium 701.53
Tacianus Philippopolis epiſcopus 1054 2
Tagaſtenſis eccleſia 9.30
Talmud Iudaici autores 1499.38
Tambrienſes martyres 70.19
Tanenſis epiſcopus 8.13
Tanienſis eccleſia 8.9
Tarraconenſes eccleſiæ 17.8
Tarraconenſis ſynodus 952.9
Tarraconenſium ciuitas 750.54
Tarſius 749.54
Tarſenſis epiſcopus 5.13
Taurinas epiſcopus 13.47
Taurinenſis epiſcopus 14.4
Tegeæ ciuitatis eccleſia 11.24
Telemachi monachi uita 1451.50
Telenſis ſynodus 851.18
Tellus dea 1503.17
templum incendio conſumptū Conſtantinopoli 31.31.74.51
Templa 641.53 & 773.12
templa ethnicorum 1507.24
tēplorū dedicationes 644 48. & 726.1. exornationes 645.49
in Templis ordinationes peractæ 682.7
tempus in Scripturæ enarratione conſiderandum 96.25
temporum ratio pro concione indicata 742.57
Tenedi eccleſia 10.53
tentationum finis 456.8
Tentyrenæ eccleſia 8.9
Terebinthi gentiliſmus 1501.12
Terentianus Macedoniæ epiſcopus 1170.9
Terentius 841.38
Terouani à Frācis ſubacti 1522.27
terræmotus Conſtantinopoli poſt expulſum Chryſoſtomum 73 34
terræmotus ſub Arcadio 1480.23. 46. ſub Leone 1491.32 ſub Martiano 1488 33. ſub Theodoſio 1486.16
terræ mugitus Vticæ ſub Arcadio 148.29
terrarum metus quis dictus 1523.32
Tertius quidam martyr 70.11
Tertullianiſtarum hæreſis 552.8 eius hypotheſes. ibid. 18
Teruani Scoti uita 1430.52
Teſtamētum 85.50. primum quod. ibid.
Teſtamētum nouum cur ſic dictum 86.10. Eiuſdem excellentia 89.10. ſumma & ſubiectū 90.24
Teſtamētum uetus quatenus proſit 94.15

Teſtamentum uetus falſò à Manichæis reiectum 540.10
Teſtamenti ueteris abrogatio 88.56. finis 88.26. eiuſdem ſcripturæ autoritas 85.36
Teſtamenti ueteris & noui diſcrimen 92.45
Teſtamenta Dei duo 85.60
Teudalenſis epiſcopus 8.55
Teuthones à Francis ſubacti 1522.21
Thalaſſius 82.17
Thalaſſius Cæſarienſis Eutychianiſta 611.52
Thalaſſius epiſcopus 921.57
Thalaſſius Paryi epiſcopus 1063.59
Thalaſſius è præfecto epiſcopus 735.1
Thalaſſius de ſcripturæ affectu 91.42
Thalaſſij Africani monachi uita 1443.20. libri.ibidem. doctrina.ibidem 40. mors 1444.49
Thalaſſij Cæſareæ Cappadociæ epiſcopi uita 1066.57
Thalaſſij de libero arbitrio opinio 503.1. item de operibus 509.45
Theaſius 822.27
Thebaidis eccleſiæ 8.23. monaſteria 700.57
Thebenſis eccleſiæ epiſcopus 11.52
Therma Amos prophetæ patria 715.12
Themiſtius, Amaſtridis epiſcopus 1062.2
Theotecnus Theræ Aſiæ epiſcopus 1052.16
Theoctiſti Berrhoæ epiſcopi uita 995.43
Theoctiſti Peſſinūtis Galatiæ epiſcopi uita 1066.37
Theodalus Paleſtinus 975.33
Theodoretus Alabandorū epiſcopus 1040.30
Theodoretus 82.16. & 926.16. de Trinitate 117.41
Theodoreti cauſa 945.26. locus 93.9. & 96.58. & 103.26
Theodoreti opinio de angelis 497.39. de cœna Domini 517.37. de libero arbitrio 502.28. de oratione 511.21. 512.32
Theodoreti Cyri epiſcopi uita 1000.26. epiſcopatus 1001.39. ſcripta 1002.40. gubernatio, ibidem. doctrina 1006.1 mors 1008.30. certamina 1009.18. uitæ ſanctimonia 1011.23. afflictiones.ibidem 32
Theodoricus Oſtrogothorum rex 13.25
Theodorici Oſtgotthorū regis res geſtæ in Italia 1526.13
Theodorici Veſigotthorum regis hiſtoria 1523.35. & inde
Theodorichi crudelitas in Armogaſten aulicum 44.56
Theodoritus Cyri epiſcopus 611.48
Theodorus 965.39
Theodorus Alexandrinus diaconus 50.41. eius 1098.28
Theodorus Barcis epiſcopus 1107.4
Theodorus Claudiopolis Iſauriæ epiſcopus 1057.51
Theodori commiſſarij laus 51
Theodori Damaſci epiſcopi uita 1017.10 (1017.23
Theodorus Danamus epiſcopus
Theodori Gadaræ epiſcopi uita 973.53
Theodorus gentilis 1502.54
Theodorus Heracleæ Ponti epiſcopus 1061.60
Theodorus ludimagiſter 748.39
Theodorus monachus 715.9. & archimandrita 1451.16
Theodori monachi & abbatis uita 1432.17
Theodorus Mopſueſtiæ epiſcopus Neſtorianus 609.46. & 903.19. Eiuſdem acta contra Apollinariſtas 566.50. uita & errores 1029.37. & inde libri. 1031.37. & inde
Theodorus Pamphiliæ epiſcopus 1035.33
Theodorus presbyter & archimādrita 1451.18
Theodori Tharſenſis epiſcopi uita 1034.32
Theodorus Tripolis epiſcopus 978.9
Theodorus Vſulenſis 873.14
Theodoſiopolitani epiſcopus 6.20
Theodoſius magnus 75.40
Theodoſij M. ad filios morituri admonitio 24.34
Theodoſius iunior 1.12
Theodoſius Imp. 769.52. frangit potentiam Perſarum 79.9. defendit Eutychis fidem 926.28
Theodoſij imp. acta pro Perſicis eccleſijs 48.40
Theodoſij iunioris preces 678.5
Theodoſij Imp. à monacho excommunicati hiſtoria 666.46
Theodoſij iunioris imperiū & obitus. 40.16. inde. & 52.52. pietas.ibid.
Theodoſij Imp. edictum aduerſus Neſtorium 507.60. aduerſus Paganiſmum 1511.47. pro Iudæis edictum 1496.18. epiſtola ad Aurelium 846.1
Theodoſij liberalitas 746.12
ſub Theodoſio miracula et uiſiões 1482.42 motus politici 1521.30. prodigia 1486.38. uiſiones 1486.46. ſchiſmata 801.54. quæ Synodi collectæ 852.14
Theodoſius quidam Eutychianiſta 610.55
Theodoſij monachi improbitas 54.21
Theodoſius Nazianzi epiſcopus 1067.48
Theodoſius Prædo Hieroſolymitanus epiſcopus 972.47
Theodoſij Synnadenſium Pacatianæ Phrygiæ epiſc. uita 1052.50
Eiuſdē uis in Macedonianos 566.14
Theodoti Amyrani epiſcopi uita 1064.32
Theodoti Antiocheni epiſcopi uita 989.31 eiuſdem fortitudo contra Apollinariſtas 566.47
Theodotus Conſtantinopolitanus diaconus 1223.28
Theodoti Ioppenſis epiſcopi uita 972.47
Theodulus 82.16
Theoduli Bethlehemitanæ eccleſiæ epiſcopi uita 973.1
Theoduli Cœleſyriæ epiſcopi uita 1017.30 libri.ibidem
Theoduli locus 101.55. 102.55. de iuſtificatione opinio 506.6. Item de lege 503.40. de libero arbitrio 503.4. de operibus 509.51. de ſanctis 513.21
Theologis ubi tradita 749.13
theologia philoſophica 104.30
ad Theologiam quæ ſufficiāt 103.58
Theonas Enariæ epiſcopus 978.17

Theonas eremita 715.33
Theopangus Nouatianorũ epiſcopus 530.49
Teophaniorum feſtum 690.49
Theophanij Lydiæ epiſcopi uita 1047.55
Theophili Alexandrini epiſcopi odium in Chryſoſtomum 28.44. *inde. ſchiſma cũ monachis Aegyptijs* 796.1. *cum Petro & Iſidoro ibid.*58. *cum alijs* 797 59
Theophili excommunicatio 664.3. *interitus* 74 2
inter Theophilum & Ioannem ſchiſma 799.10
Theophilus Cleopatridis epiſcopus 1105.55
Theophili Conſtantinopolitani presbyteri uita 1218.56. *alterius* 1219.21
Theophili eiuſdem opera aduerſis Eutychianos 612.38
Theophilus Edeſſenus diaconus 1026.45. & 1027.58
Theophilus Edeſſenus lector 1028.2
Theophilus Erythiæ epiſcopus 1105 54
Theophilus Trallenſis epiſcopus 1041.10
Theopompus Nouatianorũ epiſcopus 530.35
Theoſebius Ilij epiſcopus 1064.1
Theotimi diſſenſio cũ Epiphanio 800 43
Theotimi Scytharũ epiſcopi geſta 12.49
Θεοτόκος Maria quomodo 124.37 & 606.54 & 832.37
Theſmophoria Cereris feſta 1508.41
Theſſaliæ epiſcopi 1168.55
Theſſalonica 750.45
Theſſalonicenſis ecclesia 11.40
ad Teſſalonicenſes quando ſcripſerit Paulus 524 46
Theucorius apoſtata 71.20
Θλίψεως nomine quæ intelligantur 454.17
Tholoſana eccleſia 15.56
Thomas 822.36
Thomas Auli epiſcopus 1047.44
Thomæ Carthaginenſis epiſcopi afflictiones 43.42. *uita* 1109.35
Thomas Edeſſenus ſubdiaconus 1027.60
Thomas Euronæ epiſcopus 978.5
Thomæ Mopſueſtenæ eccleſiæ epiſcopus 1033.50
Thomas Theodoſiopolis Phrygiæ epiſcopus 1054.7
Thracia ab Hunis uaſtata 1518.12. & 1523.2.19
Thraciæ epiſcopi 12.20. & 1170.40. & 1225.26
Thracũ monachi 700.45.701.54
Thraciæ terremotus 1491.57
Throni epiſcopales in tẽplis 646.55
Thuringi à Francis ſubacti 1522.21
Thuringia 1526.35
Thuriſmundi Theodorici F. res geſtæ 1523.50
Thyrſi martyris apparitio 1486.47. *templum Conſtantinopoli* 643.55
Tiazacenus 822.39
Tiberiadis eccleſia 3.34
tibiarum uſus in nuptijs 694.51
ad Tibilitanas aquas eccleſia 10.23
Tiburina Norici caput 1318.22
Tiburinæ epiſcopus 18.3
Ticini direptio 1523.60
Ticinenſis epiſcopus 17.42
Ticonius Donatiſta 629.38. & 631 32 *Eius uita* 1456.8
Ticonij & Parmeniani Donatiſtarum ſchiſma 793.40
Tigabitanus epiſcopus 10.2
Tigris presbyter 811.41
Tigrius presbyter 31.11
timor diaboli 241 29
Timotheus 82 13
ad Timotheum quando ſcripſerit Paulus 525.28
Timotheus Aelurus Eutychianiſta 610.56
Timothei Aeluri Alexandriæ epiſcopi malicia 56.48. & *inde Eiuſdem cõmunio* 672.32. *electio* 679.36. *reprehenſa* 682.3
Timothei Aeluri hæretici uita 1462.54 *cum Proterio ſchiſma* 805.52
Timotheus Alexandrinus hæreticus 615.32
Timotheus Arianus epiſcopus 552.58
Timotheus Arianus conuerſus 23.24
Timothei Balaneorum epiſcopi uita 1015.26
Timothei Doliches inſulæ epiſcopi uita 1165.58
Timotheus Germæ epiſcopus 755.55 & 1059.16
Timothei Salophacioli Alexandrini epiſcopi uita 1090.44
Timothei Sarracenorum epiſcopi uita 975.4
Timotheus Tarraconenſis 894.9
Timothei Thermenſis Helleſponti epiſcopi uita 1063.45
Timothei Vranopolis Pamphiliæ epiſcopi uita 1036.21
Tinchanus Apolloniadis epiſcopus 1040.29
Tingitanæ Mauritaniæ eccleſia 9.54
Tipaſenſis eccleſia 10.3
Tipaſenſis ciuitatis Mauritaniæ martyres 70.39
Tiaſſonenſis epiſcopus 17.16
Tobeſtenſis epiſcopus 9.39
Tolepienſis epiſcopus 9.39
Toletana ſynodus 571.20. & 830.3 *eius fidei aſſertio* 833.28
Toloſæ urbis miraculum 1492.9
Topiridis eccleſia 12.14
Topiritanus epiſcopus 11.44
Tornacẽſes à Francis ſubacti 1522.28
Tractus 729.28
de Traditionibus humanis patrum doctrina 434.56. & 513.34
de Traditionibus, Iudæorum hypotheſis 1498.30
traductorum defenſio 768.18
Traianopolis eccleſia 12.17
Traiecti eccleſia 16.39
Trallium eccleſia 6.10
Tranquillinus Palæſtinus 975.30
Tranquillio 817 5
translationes in ſcriptura 101 4
tranſubſtantiatio 517.23
Trapezus 750.8
Traſimundus Vandalus Arianus 552.47. *eiuſdem tyrãnis* 37.42
Trecaſſina eccleſia 16.25
Treueri potiti Franci 1524.17
Treuirenſis epiſcopus 17.38
tribulationum finis 455 12
Tribunianus Aſpendenſis epiſcopus 1036.17
Tricaſtinæ urbis eccleſia 15.23
Tridenti gentiliſmus 1502.20
Trinitas 85.8
Trinitatis doctrina hoc Quinto ſeculo purè tradita 114.20
in Trinitatem cur baptiſemus 116.38
à Trinitate conditus mundus 206.60

de

de Trinitate hypotheſes Arianorũ 553.4. item Gentilium hypotheſis 1504.8. paganorum opinio refutata 1515.1
de Trinitate ſuperſtitio Armeniorum hæreticorũ 620.26. hypotheſes Manichæorũ 532.31. confutatæ 545.8
de Trinitate dogma Neſtorij confutatum 608.20.58
Triopas Argiuorum rex 291.48
Tripolis eccleſia 6.9.& 8.5
Tripolitani epiſcopi 8.56. duo martyres 43.23
Triſagius hymnus 1062.26. eiuſdem reuelatio 651.16
Triſpulus 822.31
triſtitia quæ laudabilis 191.30
Triton epiſcopus 975.29
Triuialium ſcholarũ adminiſtratio 748.58
Trogmadorum epiſcopus 6.57
Troilus ſophiſta 1057.51
Tryphon archimandrita 1451.30
Tryphonis Chij inſulæ epiſcopi uita 1165.36
Tuburbitana ciuitas 9.8
Tumirida Galbis uicus quo ſcelere notus 44.23
tumultus publici 35.46
tumultuum cauſæ 75.13
Tungri Chriſtiani 16.35
Tungri à Francis ſubacti 1522.26
Turbius Aſturicenſis epiſcopus 775.4. Eius uita 1424.54
Turcilingi 1523.31
Turiaſſonenſes epiſcopi 17.29
Turonenſis eccleſia 16.49. ſynodus 951.6
Tuſciæ epiſcopi 13.9
Tutus 822.27
Tyana urbs 750.16
Tyburi eccleſia 13.3
Tygrij martyris ſub Arcadio uita 1470.13
Tyrannus Germanicopolis epiſcopus 1037.59
tyranni & regis differentia 450.36
Tyridenſis epiſcopus 10.15
Tyrus 749.47
Tyri epiſcopus 4.44
Tyrij gentiles 1501.20

V

Vagienſis epiſcopus 8.37
Vagienſis epiſcopi cædes 38.20
Valamiris res geſtæ 1524.21
Valentinianus occidentis Imperator 905.51
Valentiniani Imp. interitus 1524.23
ſub Valentiniano qui motus politici 1521.30. & mutationes politicæ 1523.10
Valentinus hæreticus 153.43. Eius fabulæ 133.37. hæreſis 208.4. & 610.10
Valentinus 841.29
Valentinus Auguſtus 43.34
Valentinus Edeſſenus diaconus 1027.55
Valentinus Numidiæ epiſcopus 1155.18
Valentinus Palæſtinus 975.32
Valentini preſbyteri et legati Rom. uita 1292.26
Valentinus Vindelicorũ epiſcopus 17.59
Valentinæ ciuitatis clerici 14.44
Valentius preſbyter 34.51
Valeriani cuiuſdam epiſcopi calamitas 44.2
Valeriani Habenſis epiſcopi uita 1140.25
Valeriani Iconij epiſcopi uita 1051.16
Valerius Africanus epiſcopus 1154.53
Valerij Anazarbi epiſcopi uita 1034.7
Valerius Laodiceæ epiſcopus 978.13
Valerius Melzitanus 873.56
Valerij præfecti uiolentia 35.3
Vallia Veſtgothorum rex 1520.56
Vallis Annonia 20.26
Vandali cuiuſdam horrenda pœna 77.20
Vandali excommunicati 728.38
Vandali populantur Galliã 37.5. quãdo Hiſpanias occuparint 37.37
Vandalorum attritio 76.48
Vandalorum crudelitas in Carthaginem 1522.44. in Chriſtianos 36.4. in Africam expeditio 1521.56. itẽ in Gallias 1477.30
Vandalorum ingens fames 61.4
tyrannis in Africa 41.46.& 61.24
Vandalicæ gentes 1.29
Vangiones deleti 37.25
Varamundus Francorum rex 1521.28
Varij templum Carthagini 643.47
Vaſates epiſcopus 15.42
Vaſenſe conciliũ & Vaſenſis ſynodus 15.48. & 913.17
uaſis aureis ornata templa 645.49
uaſorum ad cœnam Domini uſus 668.44
Vaticanum templum 726.27
uaticinia 720.48
ubiq; Deum eſſe 109.4
ueli ſcißi ſignificatio 88.60
ueli uſus 668.56
Venantius 822.38
uenefici reprehenſi 495.26
inter uenenatas beſtias ſeruati Chriſtiani 1401.22
Venerij Mediolanenſis epiſcopi uita 1300.1
Venetiæ quando extructæ 1524.14
Venetiarum eccleſia 10.58
Venetica ſynodus 830.34
Venetus Aquileienſis epiſcopus 13.32
ueniale peccatum 288.56
Venus dea 1503.55. Eius figura qualis apud gentiles 1508.6
Venerem non eſſe deam, probatur 1514.53
Venuſianorum hæreſis 627.46
Venuſianus Byzantinus epiſcopus 1143.52
Ventriloqui reprehenſi 495.26
Verbum, Chriſti appellatio 127.32 & 128.28
Verbum Dei quomodo diſcernant patres 101.27
Verbum Dei quale 102.20. quomodo audiendum ibid. 42
Verbum Dei quotuplex 86.50. inde 101.55
Verbum genitum 117.42
Verbũ Dei quomodo homo factum 123.22
Verbum patri conſubſtantiale 139.30
uerbum incarnatum 150.30.152.30
uerbum cur miſſum 163.34
Verbum non factum, contra Arianos 550.30
Verbum caro factum ut caro fieret uerbum, refellitur 616.34
uerbum quod mortuum 104.16
Verbi Dei præcipua capita 86.52
utilitas & effectus 103.5
Verbi Dei & humani diſcrimen 104.7
Verbo tantum neceſſaria tradi 102.34
per uerbum operari ſpiritum ſanctum

ctum 193.18
uerba Dei multa 101.35
Vercellenſis epiſcopus 13.50
uermibus peiora peccata 279 50
de Verſionibus iudicium Patrum 528.43
Veſontienſis eccleſia 17.55
ueſpertilionum ſimulachra adorata 1508 22
ueſpertinæ orationes 648.58. ſiue preces 706.50
Veſſulꝰ diaconus 1108.40
ueſtis candidæ uſus 652.6
ueſtes Chriſtianor.m 722.48
Veſtiuæ teſtamentum 725.42
ueteris Teſtamenti autoritas 85.40
Viæ ſignificationes 100.35
uiæ ab Arianis intercluſæ 72.30
Vciſſabratenus epiſcopus 8.56 martyr 43.23
Victor 841.40. & 822.28
Victoris de coniugio opinio 518.56. de cruce 520.4
Victor Aethiops 906 39
Victor Africanus epiſcopus 1154.19
Victoris Cartênenſis epiſcopi uita 1163.10 libri.ibidem
Victor Palæſtinus 975.23
Victoris Taurinenſis uita 1308.30
Victor Vticenſis epiſcopus 82.15 eius uita 1138.41
Victoria martyr 70.16. eius uiſio 1493.4
uictoriam Chriſti humilitate confectam 166.6
Victoriani martyris Adrumetini martyris uita 1473.44
Victorianus Africanus epiſcopus 1154.54
Victorianus martyr 70.17
Victorianus Muſtecomæ epiſcopus 8.45
Victoriani N uſticani epiſcopi uita 1153.7
Victorinus Carcabianenſis 873.11
Victorini Galliæ epiſcopi uita 1418.47
uictus monachorum 705.23
uiduæ cuidam uinea erepta 29.19
uiduæ 747.40
Vienna Auſtriæ 1316.3
Viennenſis Auſtriæ Eccleſia 18.6
Viennæ Gallorum templum deſtructum 23.19
Viennæ Narbonenſis eccleſia 15.25
Vigilantij Barcilonenſis epiſcopi uita 1425.54
Vigilantius Lariſſæ epiſcopus 755.43. & 1169.49
uigiliæ eremitarum 716.50
uigiliæ nocturnæ 706.38
Vigilius 82 11. de Trinitate 121.2
Vigilij Conſtantinopolitani diaconi uità 1219.58
Vigilij Tridentini epiſcopi uita 1309.13. ſcripta ibidem.30. doctrina 1310.56. certamina 1311.34
Villaregienſis epiſcopus 9.22
Villaticus à Caſis Medianis epiſcopus 1156.50
Vilſchouem Bauariæ 1316.36
Vincentius 82.11. & 822.26. & 905.40
Vincentius archidiaconus martyr 37.11
Vincentij Calucitani epiſcopi uita 1138.57
Vincentij Galliæ preſbyteri uita 1420.58
Vincentius Lirinenſis de Trinitate 121.32. eius uita 1356.37 doctrina 1357.55. certamina 1358.22
Vincentius Macedoniæ epiſcopus 1170.8
Vincentij Victorij hæreſis de anima 620.56. confutata 622.10
Vincentij Victoris hæretici uita 1455.44
Vincentij Vigitani epiſcopi uita 1140.18
Vindeliciæ eccleſia 17.59
Vindelici 1318.38
Vindemialis epiſcopi hiſtoria 1490.30
Viuianæ baſilica 725.50
uinum cœnæ Dominicæ 672.3
uinū contemnunt Manichæi 539.8
uino abſtinuiſſe ieiunãtes 687.43
uirga Moſis 95.28
Virgilienſis eccleſia 17.30
Virginis cœleſtis ludi apud gẽtiles 1509.22
uirgines 747.40. reprehenſæ à Chryſoſtomo 441.30
uirgines uelatæ 744.21
uirgines 9000 martyrio coronatæ 52.15
uirginum ſacrarum, torturæ & conſtantia ſub Hunericho Vandalo 63.13
de Virginibus opinio Auguſtini 518.50
uirginitas 444.41
de Virginitate patrum opiniones 513.41
uirorum ſanctorum uſus in bello 75.37
uiſiones ſub Arcadio 1481.3. ſub Leone 1492.19. ſub Martiano 1489.2. ſub Theodoſio 1486.46
uita noſtra Chriſtus 129.30
uitæ æternæ bona 479.32. & inde 482.46
uitã æternam quis daturus 479.4
de Vita æterna patrum doctrina 478 56. Iudæorum hypotheſis 1498.45. gentilium doctrina 1506.39
Vitalij Italiæ epiſcopi uita 1312.56
Vitaly ſchiſma 807.5
Vitalis 744.49. excõmunicatus 728.14
Vitalis Macedoniæ archidiaconus 1170.12
uitia Chriſtianorum 723.10
uitia laxata 740.7
uitis palmites 911.56
uiui iudicandi 474.12
uiuum uerbum quod 101.49
Vldinus Gothorum dux 1518.49
Vlſibiritana eccleſia 9.28
unctionis uſus 657.42
unctus unde Chriſtus 128.32
unio duarũ naturarum in Chriſto 151.10
Vnitas Dei probatur 111.8
Vnſibilinenſis epiſcopus 9.6
Voadinus Londinenſium archiepiſcopus 1426.41
uocatio 198.2
uocati 199.48
uocatos credere 327.8
Vocony Caſtellani epiſcopi uita 1162.47. ſcripta 1163.1
uoluntas Dei 206.16. Dei & homini 911.49
uoluntas qualis à Deo 274.59
uoluptates arma diaboli 241.29
uotorum obligatio 910.31
Vranij Emiſeni epiſcopi uita 977.51
Vranius Himerorũ epiſcopus Eutychianus 611.21. eius uita 1016.37
Vranius Surorum epiſcopus 993.6
Vranopoleos Pamphiliæ epiſcopus 5.31
Vrbanus Cirbenſis epiſcopus martyr 43.20
Vrbanus preſbyter Carthaginenſis 1113.33
Vrbani Mauritaniæ Sitifenſis epiſcopi uita 1164.1

Vrbanus

Vrbanus Siccenſis epiſcopus 852. 93. eius uita 1142.2
Vrbicus Palæſtinus 975.30
de Vrns mirum 75.7
Vranis Perſæ crudelitas in Chriſtianos, & pœnæ 79.1
Vrſitinus preſbyter Edeſſenus 1027.46
Vrſonis & Landulphi Heluetiorum acta cum S. Pridolino 1314.57
S. Vrſulæ comitatus uirginũ 52.28
Vrſulæ feſtum 694.12
Vrſulæ martyris ſub Martiano uita 1473.6
Vrſulæ reliquiarum translatio 699.55
...ria quid 110.54. & 115.60
...uſtiones gentilium 1508.26
uſuræ & fœnora Manichæorum 538.43
Vticæ prodigia 1480.59
Vticenſis campus quo labore clarus 62.44
Vticenſis eccleſia 9.30
Vuortuneri Britanniæ regis pietas 23.48
Vzalenſis epiſcopus 8.39

X

Xanthippus Numidiæ epiſcopus 1155.14
Xeneas Eutychianus 611.24
xenodochia 773.12
xerophagijs uſi monachi 705.30
Xyſti liberalitas 746.21
Xyſti III. Rom. pontificis uita 1247.38

Z

Zacharias monaſterio præfectus 700.39
Zachariæ prophetæ apparitio 1487.8. reliquiæ 697.40. uiſiones 189.52
Zagylenſis epiſcopus 8.13
Zebennius Pellæ epiſcopus 974.28
Zenobij Florentini epiſcopi translatio 699.20. uita 1296.40. certamina 1297.22
Zenodotus Telmeſſi Lyciæ epiſcopus 1039.37
Zenon chorepiſcopus rudis 733.60
Zenon Gazæ epiſcopus 1171.23
Zenon 11.13
Zeno Imperator 552.44. & 772.32
Zenonis Imp. genus & adminiſtratio imperij 59.14. odium in Neſtorianos 608.8
ſub Zenone quæ mutationes 1526.1. prodigia 1493.41. ſchiſmata 806.32. ſynodi 952.6
Zenon Rhinocorurẽſis epiſcopus 1107.6
Zeugitana prouincia 43.47
Zeugitanæ prouinciæ eccleſia 8.60
Zipenſis mons 1492.43
Ziticus Neæ epiſcopus 1047.40
Zoaræ eccleſia 3.33
Zoilus Palæſtinus 975.31
Zonaras de Honorio 25.23
Zoſimus Macedoniæ epiſcopus 1170.7
Zoſimus Minoidis epiſcopus 973.26
Zoſimus Romanus epiſcopus 587.33. eius uita 1236.4. ſcripta. ibid. 49. næui 1237.40. certamina 1238.16. familiares. ibid. 40. ſcelera 852.40
Zoſimus Palæſtinus 975.31
Zoſimus Themiſonij epiſcopus 1053.58
Zoſius Ebodorum epiſcopus 979.44
Zurinanæ ciuitatis epiſcopus 9.4
Zygrenſis epiſcopus 8.20

FINIS.

ERRATA.

fol. 79.37. tamen. 105.39. Quis ſit & 140.60. unde uobis pro 618. pone 168. 181.51. tum Chriſtus. 184.26. ſumus in. 191.40. donum ſpiritus. 196.2. Deum tuum. 196.9. Deo ſeruientes. 198.18. quamuis hominibus. 217.26. Hebraicæ. 226.26. Angelos ad. 262.15. Si nos filius. 271.34. dicit. 372.48. fine ſeculi. 390.20. Dominus ipſe. 394.29. poterimus. 423.36. miniſtri. 451.16. conſtemus. 453.42. De militia. 499.56. collatum. 530.57. Nouatianis. 574.59. ſomniant. 576.28. quis. 588.22. uerò. 597.48. diriguntur. 611.48. habentur. 620.29. adulterina. 647.48. & ignaui. 648.23. hymnos. 660.4. tractatu. 660.16. infantibus. 692.39. monſtratum. 727.47. cogente. 728.39. Ariana. 730.24. ignarus. 734.60. crearent. 735.2. præfectus. 838.50. populum. 795.53. iuniorem. 841.31. Fortunatus. 921.57. præſentia. 946.27. Maximi. 952.59. Flauio. 971.48. eharum. 977.36. eam. 978.13. Libani. 1029.21. indicat. 1034.37. indicare. 1154.25. Quintianus. 1177.48. reuerentia. 1232.34. fine. 1319.12. captiuos. 1525.20. ſtrenuus.

ERRATA TYPOGRAPHICA IN QVINTA

Centuria, ſic emenda.

105.39. Quis. 140.60. uobis. 181.51. Chriſtus. 184.26. ſumus. 191.40. donum. 196.2. tuum. 198.10. quãuis. 217.36. Hebraicæ. 262.15. filius. 272.48. fine. 390.20. Dominus. 394.26. poterimus. 423.29 miniſtri. 451.16. cõſtemus. 453.42 militia. 547.59. ſomniant. 597.48. diriguntur. 620.29. adulterina. 648.23. hymos. 660.16. infantibus. 692.39. monſtratum. 727.48. Cogente. 728.39. Ariana 730.24. ignarus. 734.60. crearent. 738.50. populum 795.52. iuniorem. 841.31. Fortanatus. 921.57. præſentia 946.27. Maximi. 952.59. Flauio. 977.36. eam. 978.12. Libani. 1029.21. indicat. 1034.37. indicare. 1099.3. epiſcopo. 1177.48. reuerẽtia. 1232.34. fine. 1525.30. ſtrenuus.

BASILEAE, EX OFFICINA IOAN-
NIS OPORINI, ANNO SALVTIS HVMA-
næ M. D. LXII. Menſe Martio.